Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXV
E
12
NAPOLI

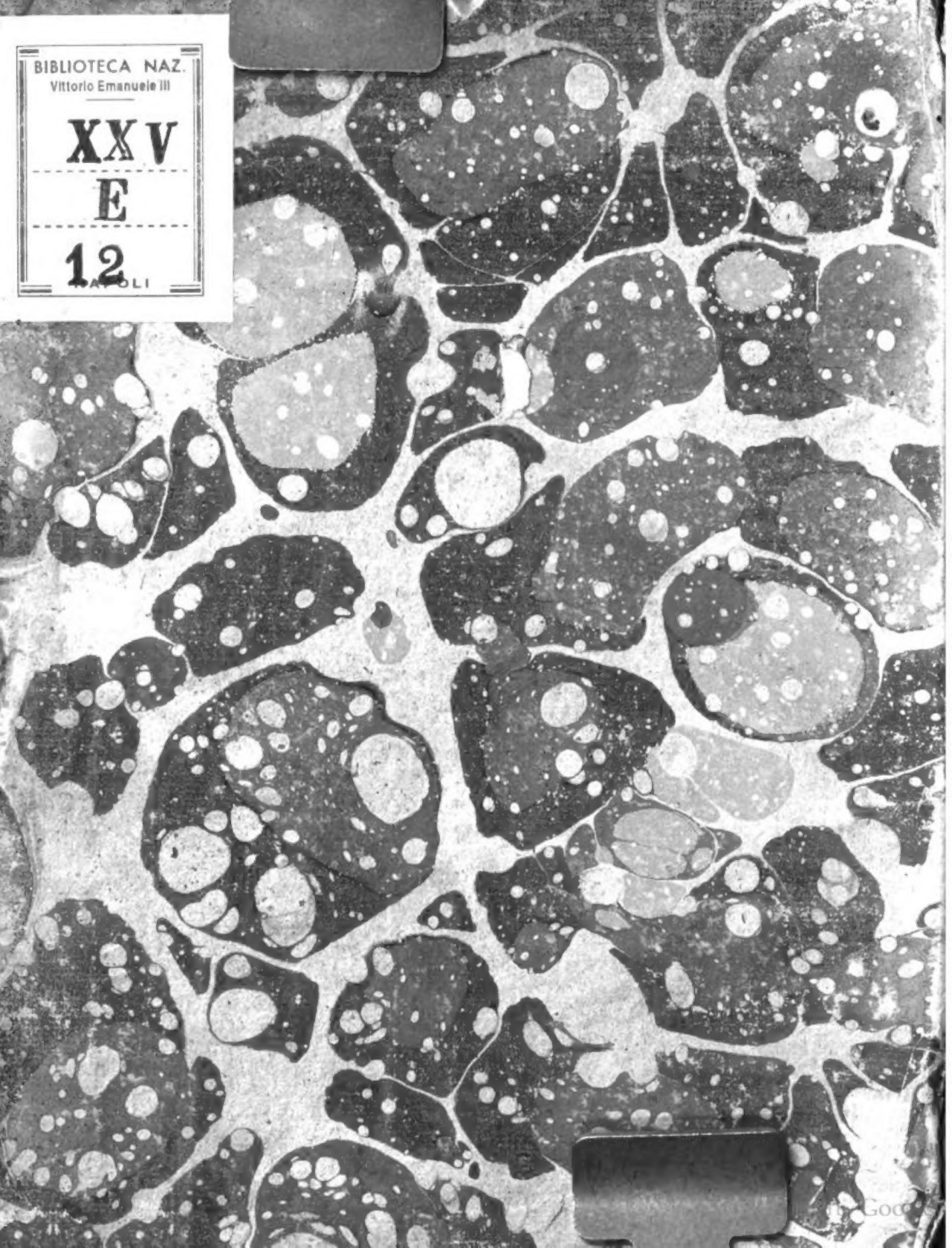

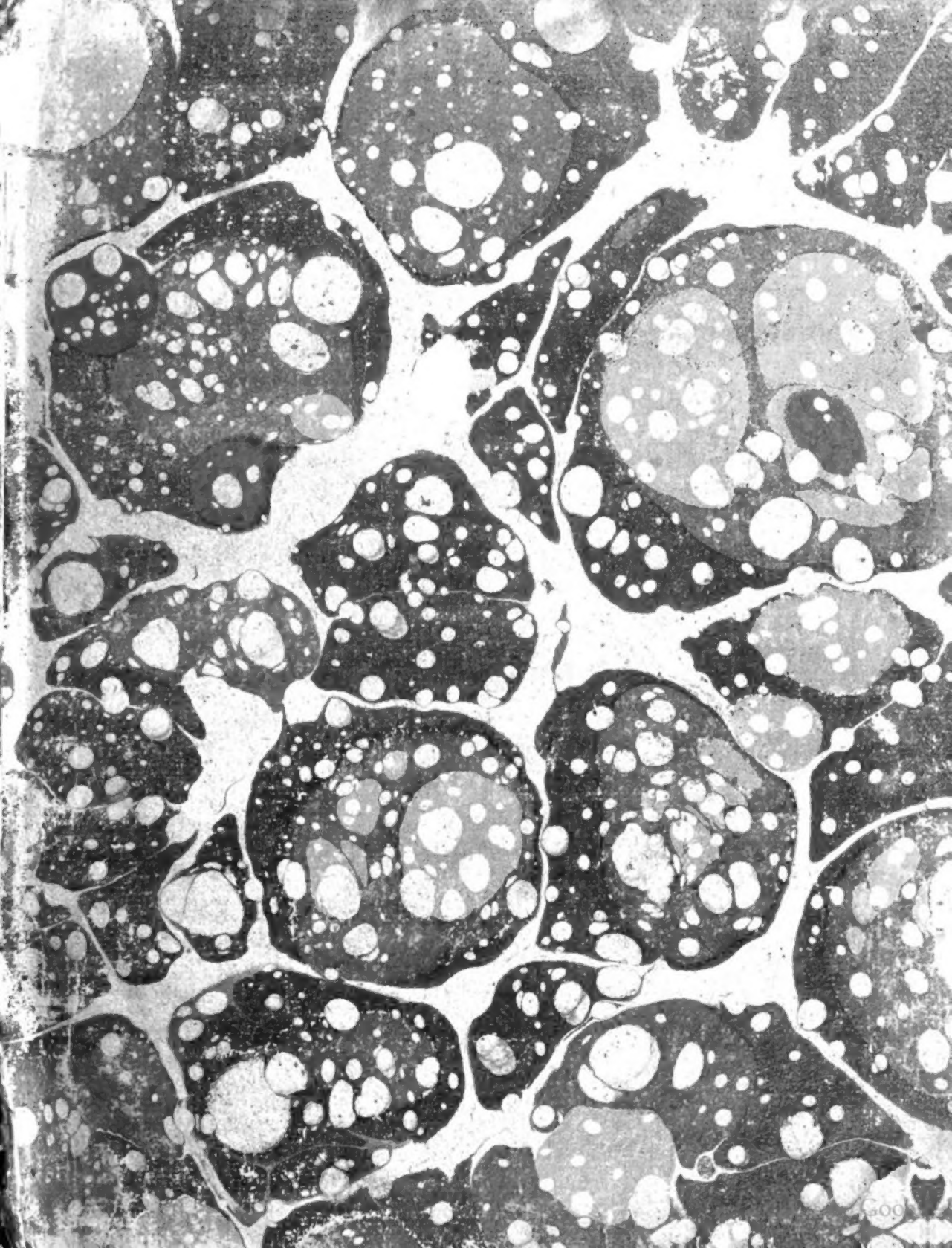

Digitized by Google

Digitized by Google

XXV

E

12

Digitized by Google

ΜΑΡΚΟΥ
ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ,
ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ;
ΒΙΒΛΙΑ ιβ'.

MARCI
ANTONINI
IMPERATORIS,
De Rebus ſuis, ſive de eis quæ ad ſe pertinere cenſebat,
LIBRI XII.
Locis haud paucis Repurgati, Suppleti, Reſtituti:
VERSIONE inſuper LATINA NOVA;
Lectionibus item variis, *Lociſque parallelis* ad *Marginem* adjectis:
AC
COMMENTARIO PERPETUO
EXPLICATI atque ILLUSTRATI.
Studio Operâque
THOMÆ GATAKERI, Londinatis.

Huic Tertiæ Editioni acceſſere
Annotationes Selectiores A. DACERII
LATINITATE DONATÆ,
NECNON
MARCI ANTONINI *VITA*,
Paſſim aucta, & idoneis Scriptorum Veterum Teſtimoniis firmata;
à GEO. STANHOPE, Coll. Reg. apud *Cantabr.* quondam Socio.

LONDINI,
Apud DAVIDEM MORTIER, in Vico vulgò dicto *The Strand.* 1707.

Digitized by Google

Digitized by Google

Honoratiſſimo Illuſtriſſimóque Domino,

JOANNI

Domino SOMMERS,

Baroni de EVESHAM,

Summo *ANGLIÆ* CANCELLARIO,
Sacræ Majeſtati Regiæ à Sanctioribus Conſiliis.

UOD ſibi ſolent præſidii quærere, qui Magnorum Nominum umbone tecti Invidiæ extra jactum ſe ſiſtunt; Id, *Illuſtriſſime Domine*, ut mihi comparem, hujus Incepti ſuadet ratio. Præ-

Digitized by Google

ſertim cùm is ſim, qui non Malevolorum tantùm lividos, ſed accuratos etiam Eruditorum oculos jure merito reformidem. Et ſane limatum in paucis Judicium, atque exquiſita *Amplitudinis Veſtræ* Sapientia ſuſpenſum me & ſolicitum haberet nimis, niſi Optimis quibuſque & verè Magnis id eſſe familiare animo ſuccurreret, à Divino quo propiùs abſunt faſtigio, cultu demereri eos debito ſtudentibus tanto ut ſe præſtent æquiores. Hæc igitur poſtquam audentiorem feciſſet cogitatio, cùm Munuſculi aliquod digni de proprio minimè ſuppeteret penu, ad illorum Artificium confugere non ſum veritus, qui à Vicinis opulentioribus ea ſumunt mutuò, quibus & officio fieri ſatis, & inopiæ ſublevari poſſit ſuæ.

Habeas itaque, *Vir illuſtriſſime*, animoque quo ſemper es in Literatos prono, excipias oro obteſtorque lucubrationes, non tàm Noſtras quidem, quàm Dacerianas. Nam & alienam arrogare laudem mihi non eſt integrum; Et luculentior inde

Digitized by Google

de affulſit ſpes, Officii hoc qualecunque excuſatius apud Te futurum, quod Viri nomen præ ſe ferat; de Literis quidem humanioribus jampridem bene, de M. verò Antonino nunc tandem optimè meriti. Quanquam & ipſi Dacerio nonnihil (ut ſpero) acceſſit incrementi. Qui jam Latinus noſtrâ prodiens operâ Beneficii fructum ſui diffundit longè pluribus percipiendum; Et Gatakero in ſocietatem adſcitus nihil quod in hoc Opere deſideretur amplius reliquit; Tum etiam Teſtimoniis firmatus, Veterum Scrutator & Interpres tum fidei tum diligentiæ ſpectatiſſimæ jam omnibus factus eſt palàm. Quod quidem quo conſtaret magis, per omnem Marci vitam ab ipſis potiùs hauriendum fontibus, & Auctorum veſtigiis, imò & verbis ut plurimùm inſiſtendum duxi.

Sed nec Dacerio innixus uni ad *Virum plurimis honorandum nominibus* accedo. Hem etenim Regium, cui noſtrî famulatus eſt uterque, Advenam! Quem etiam benigniſſimo excipiendum hoſpitio indoles

& Illius & Veſtra fiduciæ facit plurimum. Id verò temerè factum nequis ſuſpicetur, quòd Imperator Philoſophans cum ejuſmodi Viro conſueſcere geſtiat, animo ſecum recolat velim, in Amicitiâ quantum poſſit Morum & Ingenii Similitudo. Quod enim mihi de Te vel inaudienti, vel de longinquo tantùm ſuſpicienti interdùm obtigit, id mirum in Familiaribus & Neceſſariis tuis frequens & quotidianum credere eſt fas; Virum nempe graviſſimis diſtrictum negotiis, horas tamen ſubciſivas in Literas impendentem bonas, Magnatem Amicis nihilominùs comem & in loco ſuavem, Conſiliarium arduis regni rebus perſpicaci proſpicientem ſolertiâ, Cancellarium jus dicendo indefeſſum, Cauſas perorantium Auditorem patientiſſimum, Judicem integerrimum diu noctuque cognoſcentem, ut ſuum quod eſt cuique quantum primum tribuatur; Hæc, inquam, atque alia qui conſpicantur ſimilia, quidni Marcum videantur Aurelium in Muſæo, Foro, Curia, videre denuò redivivum?

Qui

DEDICATIO.

Qui utique jam es, esse precor pergas diu, Sereniſſimæ Majeſtati, ſive Suis præſtò Adjutor idoneus, ſive peregrè profectæ Prorex vigilantiſſimus; Æqui Verique tum Indagator ſagaciſſimus, tum acerrimus explorati Vindex; Nequitiæ Malleus, & vafris Legum cauponatoribus hoſtis inexorabilis; Sanctiſſimum injuriâ vexatis Aſylum; Miſeris & egenis ſolatium & levamen; Virtuti & Literaturæ ingens & Præſidium & Ornamentum. Faxit denique Optimus Maximus, ut Deo & Eccleſiæ, Regi & Regno, Tuis atque Omnibus ità Te fidum, utilem, charum præbeas, ut (quod omnium eſt inſtar, & pro Ordinis noſtri ratione obnixè præ cæteris efflagitandum) quos pompâ & honoribus anteis, Virtutum pariter ſplendore præ-lucens, ampliſſima tanti muneris præclarè geſti præmia in Illo tandem reportes Die.

Nec id pigebit dicere, Antonini tum Philoſophiam, tum Exemplum momenti aliquantulum ad hoc conferre poſſe. Quippe quo nemo unquam ho-

hominum Imperii aut onus expertus eſt gravius, aut curas expedivit feliciùs, aut pericula & caſus lubricos tulit conſtantiùs, aut fortunæ blandientis lenocinia contempſit fortiùs. Hujus equidem dum ſingula expenderem, miro me ſenſi Sanctoque perfuſum gaudio. Quod in aliorum etiam animos ità demum credidi faciliùs illapſurum, ſi Libellum Veſtro prius Patrocinio commendatum exhiberem. Hoc autem conſilio qui plurimis prodeſſe ſtudet, ſi Tibi ſaltem Uni gratum acceptumque fecerit, id verò ſeriò triumphabit.

Illuſtriſſimæ Amplitudini Tuæ

Devotiſſimus

GEO. STANHOPE.

M. Aurelii Antonini Philosophi

VITA;

AB

A. D'ACERIO,

ET

Aliis Authoribus excerpta, & Veterum Testimoniis firmata.

JAmdudum erant res Romanæ varias fortunæ vices expertæ, ex quo in unius ditionem redactæ fuissent, Triumvirorum scilicet, post Julium interfectum, Neronis & Domitiani crudelitatem, insolentiam & tyrannidem calamitatibus funestis gravissimisque injuriis infamem perpessæ; Justitiæ verò, Clementiæ, & Pietatis fructibus amplissimis jucundissimisque auctæ & refectæ optimorum Principum beneficio, imperantibus Augusto, Vespasiano, Trajano, Adriano, & Antonino Pio. Sive igiur virtutem, sive vitia spectes, dixeris Civitatem hanc, in rerum statu tam diverso, exempla utriusque indolis ob oculos habuisse consummatissima. Sed Is qui regnantium & seriem, & ingenia ita comparat Deus, prout vel infortuniis rempublicam atterere, vel infractam & lapsam erigere sibi visum fuerit, perfectam virtutis imaginem Marco demùm Aurelio reservabat exhibendam; Præ cujus radianti fulgore quicquid antehac Cæsarum habitum est illustre, tanquam umbra, aut crepusculum Soli, huic Virtutis laude & admiratione, facile locum cessit. Ut verbo omnia Sapientiam hujus Principis ita videtur divinum composuisse consilium, ut calamitatibus illis, quæ illum regnantem manebant funestissimæ, par is esset unus; qui omnium ferè quotquot uspiam regnârunt, unus esse potuit par. Nunquam etenim imperio Romano tot simul, & tam atroces incubuerant procellæ, ab omni ferè plagâ co-ortæ, quibus non fractum tantùm, sed & submersum deletúmque periisset funditùs, absq; illo fuisset gubernatore. His igitur qui perlegendis operam impendunt, id unum monitos velim, nè callida Politicorum consilia, nè technas aulæ solennes, & structos dolos, ac simulationes hominum insolentium involuras, nè denuò artes, (quas vocant) regnum administrandi callidè in hoc sperent Principe. Sapuit is quidem, sed sapientiâ illi longè diversissimâ. Imperatorem, nempe depingimus, sed Imperatorem philosophantem, Principem morum simplicitate, veritate, pietate, modestiâ, & candore, & omni vitæ sanctitate ornatissimum. Regem, qui sibi imperare primo, & nequid velle, præterquam quod & justitia vellet, & recta suaderet ratio, & edidicit, & omnium habuit primum,

Lib. 9. § 24.

Jul. Capitol. Eutrop. Dion.

In M. Aurelii originem recurrentibus, vix alia per Italiam ſubire poteſt animum familia, aut majorum ſtemmate perinde longo, aut pari virorum ſplendore, & claritate ſtirpis, inſignis. A Numâ ſiquidem pater ejus Annius Verus ſanguinem traxit, à Proavo ſatus eſt Prætore, & Patricio, Avo ter Conſule, & urbi Præfecto. Pater in Prætura deceſſit, relictis liberis tantùm duobus, Anniâ Cornificiâ, & Annio Vero, qui poſtea M. Aurelius eſt dictus. Cujus Amita Annia Galeria Fauſtina, Antonino Pio Imperatori juncta eſt connubio. Hoc tantùm de M. Aurelii origine paternâ poſteris innotuit. Mater Domitia Calvilla à [1] Rege Salentinorum ſtirpem duxit, Calviſii Tulli bis Conſulis filia, Avus etiam maternus Catillius Severus bis Conſul, & Præfectus urbi. [2] Natus eſt Marcus Romæ Sext. Calendas Maias in monte Cœlii, Proavo ejus * materno iterum Conſule, cujus & ipſi inditum eſt nomen Catilius Severus. [3] Adhæſit ei poſtea nomen Veriſſimi, ob amorem & ſtudium veritatis, quo is flagrabat maximo, ab Adriano impoſitum. Togâ verò indutus virili, paternum reſumpſit nomen, & Annius Verus audit iterum, donec in Aureliam veniret gentem.

[1] Malennio ei nomen erat. Daſummi filio a quo Da. ſummiorum appellatio inter Romanas gentes deſinuit. Calaub. in Capitol.
[2] Capitol.
[3] Dio.
[4] Ibid.
[5] Libr. § 4.
[6] Sall. 5.

[4] Sed ab Antonino Pio adoptante adſcitus, patris adoptivi ſuſcepit nomen, & Marcus Aurelius vocatus eſt. [5] Patre ejus, dum is teneram adhuc ætatem ageret; vitâ functo, apud avum eductus eſt, qui ſimul annos nutricum auxilio indigentes egreſſus eſſet, [6] Præceptori virtutis famâ celeberrimo tradendum curavit. Ab Euphorione literas, à Gemino Comœdo iſtius ætatis laudatiſſimo venuſtè pronunciandi morem, ab Androne Muſicam, & Geometriam didicit: Grammaticis uſus eſt, Græco quidem [7] Alexandro, Latinis autem Troſio Apro, Pollione, & Eutychio Proculo [8] Africano; Oratoribus Annio Marco, Caninio Celere, & [9] Herode; Latino verò [10] Frontone Cornelio. Indole autem cùm eſſet eximiâ, & animo verè virili & erecto, qui ad majora contenderet Studia, prædi-tus: Veritatis præſertim appetentiſſimus, non multum in his abſumpſit temporis, quæ cenſuit ejuſmodi, quibus pueris potius immorandum eſſet: ſed ad Scientiam ſublimem magis & neceſſariam, & tali ingenio dignam ſe contulit: [11] necdum duodecimum ingreſſus annum, ad graviſſimam Stoicorum Philoſophiam animum adjunxit omnem. Ad ſe igitur adjutores juſſit accerſendos, [12] Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem, [13] Junium Ruſticum, [14] Claudium Maximum, [15] Cinnam Catulum Stoicorum tunc temporis doctiſſimos clariſſimóſque, quibus etiam adjecit & [16] Claudium Severum ſcholæ quidem Peripateticæ, ſed nominis egregii virum.

[7] L. 1. § 9.
[8] L. 1. § 7.
[9] Herodes erat is Atticus.
[10] L. 1. § 11.
[11] Capitol.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 1. § 7.
[14] L. 1. § 15.
[15] L. 1. § 13.
[16] Capitol.

Præceptores ſummo ſemper honore eſt proſequutus, & ſibi in pauciſſimis charos habuit; Princeps probè gnarus, quanti ſint, qui animo excolendo incumbant, & virtutum incremento fœlicem miniſtrent opem. Privatâ ſiquidem beneficii memoriâ haud contentus, publicas exhibuit grati animi ſignificationes; ſtatuas enim Frontoni in Senatu poſuit, & Ruſtico etiam, poſtea & Julium Proculum ad Conſulatum provexit, & hujus quidem cùm res eſſet tenuior paulò, quàm quod oneri tanto ferendo eſſet, inopiam ſublevabat, & muneris impenſas de proprio ſuffecit. Illi verò tantum detulit, ut in publico convenientem, & etiam ante Præfectos Prætorio, oſculo eum excipere non dedignaretur. Sed quæ ſortan alios cum illo principibus communia, illa minus moror; Hem itaque quod multò maximum, & Marco peculiare non agnoſcas ſolum, ſed & demirere. Virum ſapientiſſimum id omnium fefellit minimè, bona caduca, & brevi interitura, veris & ſempiternis bonis pari pretio & mercedi idoneæ eſſe non poſſe.

Capitol.

Quicquid igitur vel virtutis vel ſapientiæ, illorum lucubrationibus & miniſterio ſive ortum ſive culturam & incrementum in animo debuerat ſuo, id omne palàm faciendum decrevit, & tum præſenti ſæculo tum poſteris edicere, ſe non tam ſuæ ipſius ſive Solertiæ, ſive Induſtriæ & Studio, quàm illorum inſtitutis acceptum tuliſſe. Quod etiam libello, quem jam Lectori commendatum damus, adeò eſt familiare, ut vel hujus rei gratiâ excogitatum

* Secundum Severi conſulatum, ad annum urbis conditæ 872. Chriſti autem 120. rejecit Helvicus in chronico, cui & Jul. Capitolinus accedit, Marcum Vero avo paterno iterum, & Augure Con. datum referens, anno ſcil. proxime ſequente, quod ad annum Chriſti 121. quadrat magis, quamquam Euſeb. in Chronico Severi conſulatum ad annum Chriſti 121. reponit.

gitatum & literis mandatum, fit conjicere. Singularem prorſus habes animi gratiſſimi modeſtiam. Nec quiſquam ferè, quantum novimus, eſt hominum; vel veterum cujus ad exemplum ſe hac in re compoſuerit Marcus, vel recentiorum, qui ad Marci morem, componat ſuum. Virtutes nimirum ſuas nemo non arrogat ſibi, ab illarum laude & ſplendore tantum exiſtimans detractum, quantum operæ deputatur alienæ. Sed à turpi illo amore proprio abhorruit Marcus plurimùm, quò magis præceptores Deorum fere habuit, loco. Nam & opibus & honoribus poſteaquam vivos auxiſſet ornâſſétque, imagines defunctorum aureas in lærario habuit ſuo, & ſepulcra aditu, hoſtiis, & floribus ſemper honoravit.

Quod à ſtudio Philoſophiæ percipitur commodi, in actione id poſitum eſſe omne certò certius eſt; huic itaque accedat juſtitiæ & juris ſcientia neceſſe eſt, ut & Principis officio fiat ſatis, & utilitati publicæ, (qui fructus etiam eſt ipſius Philoſophiæ ampliſſimus) conſulatur optimè. Hanc itaque magno excolendam ſtudio cenſuit Marcus, in quo L. Voluſium Mecianum celeberrimum tunc temporis juriſconſultum, Ducem habuit & Prælectorem. *Capitol. Ariſtid. in Marc. Encom. Orat. 9. Tom. 1.*

A primâ uſque infantiâ Adriano charus, & in illius gremio educatus erat, qui etiam ſexenni equi publici honorem delatum illi voluit; ætati tam teneræ novum prorſus & inuſitatum. *Capitol.*

Juventuti tunc temporis Patricio prognatæ ſtemmate, id erat moris, ut in Sacerdotum cooptati collegium, ita tandem ad alia deligerentur munera. Is itaque, ubi annum pertigiſſet octavum, Saliis (Martis ii ſacerdotes erant) adſcriptus, munia obibat omnia, non illorum ad ritum, qui nonniſi hanc ad majora affectant viam, ſed aſſiduâ adeò & accuratâ operâ, ut ad id unum honoris culmen aſpirâſſe dixeris: Et Præſulis itaque officio, & Præcentoris & Magiſtri officiis ipſe eſt functus; Et, quod aliis haud ſolenne erat diligentiæ, formulas omnes memoriâ tenuit, ut & ordini accenſendos inaugurârit, & exaugurârit excedentes, nemine præunte. Adeò quod aliis in mandatis dederat, & ipſe etiam eſt in omnibus obſequutus, ut *quicquid in manibus eſt ſtrenuè perageretur, prout virum decet, exquiſitâ quantum poterit, nec ſtudiosâ tamen nimis gravitate*, &c. *Ibid.* *Lib. 11. § 1. & alibi paſſim.*

In illo munere primum accepit imperii omen. Cùm enim coronæ in pulvinar pro more eſſent Sacerdotibus projiciendæ, aliæ quidem aliis hæſerunt locis, Hujus autem, velut manu de induſtriâ capiti impoſita, ſtatuæ Martis (quam ſertis coronare ad Imperatorem pertinebat unum) temerè projecta licet, aptata eſt. *Capitol.*

Annos natus quindecim virilem togam ſumſit, ſtatimque ei deſponſata eſt L. Cejonii Commodi filia (ex Adriani juſſu) nec multò poſt Præfectus eſt urbi, dum Conſules ad ferias Latinas in montem Albinum concederent. Quo quidem ita functus eſt officio, ut nec dignitatis Imperatoriæ, nec gravitatis & prudentiæ ſenilis quicquam in illo Roma deſideraret. *Ibid.*

In Annam Cornificiam ſororem, quam Numidio Quadrato collocaverat nuptum, Patrimonium paternum contulit, quin & Mater ut & ſua itidem conferret bona conceſſit, nè ſcilicet eo nomine à marito ſperneretur, quòd conjugem is opibus inferiorem eſſet nactus. *Ibid. 4.*

Artem pingendi gravioribus adjunxit ſtudiis, cui & ſub Diogneto magiſtro operam dedit. " Sed is an Diognetus fuerit Philoſophus, cujus in Lib. 1. meminit Marcus, eruditis inter ſe parùm convenit; quibus etiam id videndum relinquo, Philoſophus illi Diogneto diverſus necne, ad quem, ut Chriſtianæ veritatis fidem illi faceret. Epiſtolam habemus à Juſtino Martyre conſcriptam. Ipſe quidem, (licet multæ quæ ſuadeant concurrant ſimul opiniones) animo tamen hæreo. *Ibid. 4.*

Amavit pugilatum, luctamina, & curſum, pilâ luſit apprimè, venationem, & aucupatum exercuit, & in deliciis habuit; quæ tamen omnia non tam animi oblectandi, quàm ſanitatis tuendæ causâ adhibenda cenſuit. Ariſtippum nempe & Socratem ſecutus duces, quibus, corporis exercitationem ad virtutem adipiſcendam momenti conferre plurimum, viſum novimus. *Ibid.*

Ibi.

Apros etiam venatum ibat, & cum ferociſſimis ſæpè conflixerat, ut laudem omnium idcirco & admirationem mereretur; & hæc quidem, dum adhuc vires ſupereſſent integræ, nec corpus nimio curarum & ſtudiorum afficeretur impendio. Sed animum ſtudio veritatis intentum ab iſtis omnibus facilè abduxit Philoſophia. Cujus deſiderio, ab infantiâ uſque primâ, tam vehementi ardebat, ut habitum Stoicorum duodenarius aſſumpſerit. Nec habitum tantùm, ſed & omnem diſciplinæ iſti, quæ præ cæteris corpus tractabat duriter, familiarem tolerantiam; adeò ut & humi, & in pallio cubare ſuſtinuerit; ut inſtrato ſaltem pellibus lectulo decumberet, matris precibus & conſilio, inductus quidem, ſed ægrè; ut obſequium Filii, non animi mollitiem agnoſcas. Et is quidem videtur à natura comparatus, qui iſtam demum Philoſophiam reſtitueret, virtutis integerrimæ & ſapientiæ cuſtodem fideliſſimam. Tanta enim, à puero uſque, animi erat gravitas & conſtantia, ut vultum nec gaudio unquam præſtiterit nec mœrore immutatum: ſed idem ſemper color, eadem ſemper ſerena frons. Quæ tamen ab eo, ut amicis comem minùs aut commodum redderet, aberat plurimùm; Serium quidem experti ſunt, quibuſcum erat conſuetudo, ſed nec auſterum nec difficilem; gravis enim erat ſine triſtitiâ, ſapiens & frugi ſine contumaciâ, ſuis indulgens & placendi ſtudioſus, ſine aſſentatione & ſordido nimis obſequio.

Capitol. 2.

Ibid. 4.

Capitol. 5. Spartian. in Adrian. 24. in Ælio Vero. 3 Aur. Chriſt. 138. Adrianus ad Baias moritur. 6to Id Julii Spartian. in Adrian. 25. Eutr. Chron. Capitol. 20.

Cejonium Commodum adoptaverat valetudinis parùm firmæ Adrianus, cujus non multò poſtea morte abrepti deſiderio quò animum ægrum levaret, ſimul & imperio Romano, quantum poterat optimè, de ſucceſſore conſuleret, in Marcum Aurelium oculos animúmque conjecit. Sed cùm is ætate erat tanto muneri inidoneâ, utpote qui ad decimum octavum nondum pertigiſſet annum, Antoninum cognomine Pium interea loci adſcitum voluit. Eâ tamen lege, ut Marcum is Aurelium, & Lucium Commodum, Verum proximè mortui filium, ſibi ſucceſſores adoptaret. Marcus igitur Aurelius decimum octavum jam nuper ingreſſus annum, à Pio, ſed Adriano ſuperſtitè, eſt adoptatus: eodem fortè quo adoptatus eſt die, viſus eſt in ſomnio humeros eburneos habere; quos, an oneri ferundo ſatis eſſent apti, expertus, ſolito reperit fortiores. Inſignem ſanè & calamitatis rempublicam prægravaturæ, & viri imperium ſuâ unius moderatione atque prudentiâ ſuſtentantis imaginem.

Eutr. Chron. Capitol. 20.

Nuncium de adoptione apportatum, non hilaris aut in lætitiam effuſus (quod ſolet) excepit; ſed animo potius triſti & deterrito. Quod cùm familiares & domeſtici demirarentur, quid moleſti eſſet adeò in adoptione regiâ ſuſcitantibus de graviſſimis imperii malis cum verba feciſſe, & quibus illud difficultatibus & incommodis urgeatur, ſuſiûs explicuiſſe perhibent.

Adoptatus itaque, & in domum Adrianam traductus, necnon Aurelii nomine inſignitus, paucis pòſt diebus, Quæſtor eſt deſignatus. Ætatis nempe gratiam fecerat Senatus, Adriano referente. Quod etiam amoris & benevolentiæ indicium omnium extremum ab illo imperatore acceptum tulit Marcus, priuſquam Baias morbi ergo concederet; ubi quum nihil profeciſſet, aquâ non ita multò poſt periit intercute. Huic Marcus Aurelius juſta magnificè explevit, gladiatorum etiam munere in honoris gratiam edito.

Poſt exceſſum Adriani ſponſalia ſtatim diſſolvit Pius, quibus L. Cejonii Commodi filia Marco conjuncta erat; ſuam ut duceret filiam Fauſtinam. Lucio quidem illa Vero deſponſata erat, ſed cùm is ætate eſſet adhuc nuptiis impari, Marcum ſibi generum maluit Antoninum. Quem etiam & Quæſtorem ante tempus deſignavit, & ad Conſulatum è Quæſtore provexit; & Cæſaris appellatione donavit, & Sevirum turmis equitum creavit; & edenti cum collegis ludos Sevirales adſedit, & aulico faſtigio renitentem ornavit, & in collegia Sacerdotum jubente Senatu recepit.

Marco intereà loci, qui ſe non tàm auctum quàm oneratum tantis honoribus ſenſerat, utpote minimè exopratis, ſed ingratiis potius acceptis, id moleſtiæ haud paulum faceſſebat, quòd patris actibus & conſiliis neceſſariò intereſſe teneretur; ad regendum ſcilicet ſtatum hoc demum pacto formandus. Ex quo factum eſt, quò magis impeditum haberent & curis occupatum publica Imperii negotia, Philoſophiæ ut amor & ſtudium ingens eò accenderet

animum

animum vehementiùs. Ab hâc itaque perquam ægrè avulsus, morem sibi gessit quantum potuit plurimum, nec otii vel tantillum subtraxit, quin & studiis impenderet, & lucro deputaret. *Capitol.*

Huic etiam Philosophiæ amori fovendo, Imperator ipse Pius haud parum contulisse censendus. Nam & suo edoctum exemplo stimulabat, & Apollonium Chalcidenum, Philosophum tunc temporis inter Stoicos celeberrimum, ab Athenis usq; accersendum curaverat; Cujus à præceptis & consuetudine quantum Princeps adolescens emolumenti ceperit ab Antonino ipso fas est Lectorem in sequentibus discere. Iste verò Philosophus quis esset; & qualis tiam, qui hominis stultitiam risserit, Imperator, vel ex illo scitu est facile: Quòd eum nempe cùm Pius ab Antoninâ ad Tiberianam domum in quâ habitabat, vocasset, ut Marcus illi traderetur præceptis illîc instituendus; respondit iste, *Non magistri esse ad discipulum, sed discipuli esse potiùs ad magistrum accedere.* Quo nuntio accepto, risit eum Imperator, *Facilius nimirum* (inquiens) *Apollonio fuit, à Chalcide Romam venire, quàm à domo sua in Palatium*; nec morem hominis moratus Marcum ad illum misit erudiendum Domî. *Lib. 1. §. 8.* *Capitol. in Pio. c. 3.*

Ad id ferè tempus Marci Educator diem vitæ extremum consecerat, quod eximio pietatis indicio locum præbuit. Is nempe gravi mœrore, & viri desiderio perculsus, insolitâ morum constantiâ & animo casibus immoto excidere sustinuit, ut etiam in lachrymas effusus ploraret mortuum; Quod cùm Aulici nè facere perseveraret prohibierent, ostentationem pietatis criminantes, & Philosopho & Cæsare indignam: *Permittite* (inquit Imperator) *illi ut homo sit, neque enim vel Philosophia, vel Imperium tollit affectus.* *Idem.*

Faustinam duxit uxorem, secundo, ex quo factus est iterum Consul, anno. Eximiæ quidem formæ, sed ingenii desultorii nimis fœminam, & ad amores proni magis, quam vel honestam oportuit, vel conjugem Philosophi. Matris ad exemplum mores composuit suos; nec quidquam in animo erat prius, quàm si formæ captos illecebris sui posset amore incendere. Ex illo filiam suscepit unam, primo statim à nuptiis anno; quo etiam & Tribunitiâ auctus est potestate, & imperio Proconsulari, quod non nisi Imperatoriæ Majestati Romæ deferri solitum accepimus. *Capitol. 6.*

His etiam & illum adjecit maximum honoris cumulum, quem olim Augusto ut assentaretur excogitaverat, Senatus. Inventum verò Posteri, nè sibi in adulandis Imperatoribus majores antecellerent, omnem præter modum amplificatum dèderant. Quicquid rerum in Senatu ageretur, non nisi ipso Consule qui cœtui præsidebat referente decretum est: Consules autem, quò magis Augusto obtemperarent, ab hoc jure recesserunt ultrò; & id prærogativæ solenni quâdam lege Imperatori decreverunt, ut ipsi semel in unoquoq; die ad Senatum referre liceret: Quicquid nempe illi visum est unum, ut illis acceptum haberet. Juris quidem vinculis semel laxatis, dictu est difficile, quò tandem obsequii & injuriæ evaserint, aut quis ad servitutem festinantibus, poni possit modus. Quod & in hac re factum vidimus. Jus enim Relationis unicæ tantum Augusto concessum, in secundæ tum postea, tertiæ, quartæ, necnon & quintæ (nam & illam jam Marco indulserat Senatus) demum excreverat. Quibus ita Imperatori concessis, frustra sit Senatus necesse est; Quantulum enim Patribus decernendum erat reliqui, cùm nihil ad hos pertineret prorsus, donec Imperator quotidie quinquies quicquid sibi visum est petere, tulisset prius? Vid. *Salmas. in Capitol. Marc.*

Quod verò, aliis commissum, exitio esse posset, id potestatis, non suo, sed reipublicæ bono transmittit Marcus; Libertatem potius tuendam, & populi salutem eò sanctam magis & præ omnibus aliis antiquiorem habendam ratus, quò ipsi plus in illam licuisset, Et Is sane, quæ à populo ad principem emanârant commoda, non intolerantiæ ergò putabat & tyrannidis affectandæ donata, sed, quò ille ad repentinos casus parator majora potuit, studio ut vehementiori ad salutem & utilitatem publicam conferre se debere omnia; & lætæ fidei, ni faciat, obstrictum crimine, sentiret. Ita quæ suâpte quidem naturâ certissimum in exitium cessissent reipublicæ, Marco imperante in malorum remedium conversa sunt. *Capitol.*

Nec

Nec minùs exiſtimatione uſus eſt modeſtè, quam apud Antoninum adeptus erat maximam; ſiquidem is nunquam ſine eo quenquam facilè promoverit, quod eò quidem conſultiùs voluit, quoniam illius commendationem minimè vulgarem omnes intellexerant, utpote apud quem neminem gratioſum eſſe conſtitit, qui non & idem vir probus, & ad munus obeundum apprimè eſſet idoneus. Animum autem adeò non efferebat tanta potentia, ut quanto plus potuit, eò ſtudioſius Pio obſequeretur. Eandem prorſus in omnibus reverentiam, qualem patri ſuo privatorum quilibet, exhibuit; per viginti & tres annos in Pii domo ita verſatus, ut ejus quotidie amor creſceret, nec præter duas noctes per tot annos, ab eo manſit diverſis vicibus.

Capitol. in Pio 7.

Sedulitas iſta, & obſequii amoriſque certiſſima indicia, Antoninum jure prohibuêrunt optimo, iſtis ne aurem aut animum inſuſurrantibus accommodaret, qui id agebant, ut tantæ tamque ingenuæ virtutis ſuſpicionem illi haud levem incuterent. Uſque adeò ne ſimpliciſſimæ quidem & minimè fucatæ virtuti qui criminari ſtudent nuſquam deſunt; cum nec Marcus ipſe à culpâ, confictâ ſaltem, vacaret. Præ cæteris autem quod feciſſe perhibetur Valerius Omulus minimè reticendum arbitror. Is Imperatori comes inter deambulandum adſcitus, ubi Lucillam (matrem Marci) in viridario venerantem ſimulacrum Apollinis vidiſſet; ita Pio inſuſurravit, *Quid illam cenſes nunc Deum tanto rogare ſtudio? ut diem nempe tuum claudas, & filius imperet.* Sed ea tamen erat Imperatoris fiducia, ea Marci probitas, & in principatu modeſtia, ut quod tyranni ſuffuſum animo & matrem poterat & filium in ultimum capitis diſcrimen adegiſſe, tantâ effatum malevolentiâ adeò non odio Pii ſubjecit, ut nihil omninò apud eum valeret. Integra igitur permanſit, & ſanctiſſima principum amicitia, non niſi morte alterutrius dirimenda. Quæ Antonino hujuſmodi contigiſſe narratur. Lorii febre commotus quum gravari ſe, & finem inſtare vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut ſucceſſorem Imperii, (nec L. Veri interim mentione habitâ) Marcum omnibus commendavit atque firmavit: ſtatimque ſigno *Æquanimitatis* tribuno dato, (id nempe ſubindicans, quòd talem ſibi Imperii ſucceſſorem relinquenti, nihil erat quod ultrà deſiderandum reſtaret) Fortunam auream, quæ publicæ fælicitatis omen in Imperatorum cubiculo poni ſolebat, ad Marci cubiculum tranſire juſſit.

Capitol. 6.

Capitol. in Pio 12. in Marc. 7.

Ann. Ch. 161. Euſeb. Capitol. in Marc. 7. in Vero 4.

Poſt exceſſum Divi Pii, à Senatu coactus regimen in ſe publicum ſuſcepit, cujus tamen id primum poteſtatis indicium eſſe voluit, ut fratrem ſibi in imperio quod illi ſoli detulerat ſenatus deſignaret participem; quem igitur & Cæſarem & Auguſtum dixit, indultâ ſimul Tribunitiâ poteſtate, & Proconſulatûs etiam honore delato. Ex eo pariter cœperunt rempublicam regere, & tunc primum Romanum imperium duos Auguſtos habere cœpit. Spectaculum eò magis & inſperatum, & planè mirum, iſti præſertim urbi, cui ingenti adeò civium & ſanguinis diſpendio unicum eligendi Dominum copia haud ità pridem, (nec ſemel quidem) ſteterat.

Capitol. Vide Salmaſ. in Ælii.

Eo ipſo die, Antonini nomen Marcus & ipſe recepit, & imperii conſorti addidit, filiámque ſuam Lucillam illi deſpondit. Lætitiam ob hanc conjunctionem quò magis animis conceptam facerent palàm, pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni aſcribi præcéperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in ſenatu, pariter caſtra prætoria petiverunt; & vicena millia nummûm ſingulis ob participatum imperium militibus promiſerunt, & cæteris pro ratâ. Adriani autem ſepulchro corpus Patris intulerunt magnifico exequiarum officio, & Juſtitio mox indicto, ad ritus in imperatoribus conſecrandis receptos, ordinem funeris expediendum curavere. Qui quidem qualis fuerit, lectori haud moleſtum fore credimus, ex ſequentibus advertere.

Vid. Herodian. de Severi funere.

Ceream imprimis imaginem Imperatori quantum potuit defuncto ſimillimam, fingendam juſſerunt, eámque in regiæ veſtibulo proponendam, ſupra eburneum lectum, maximum atque ſublimem, veſtibus inſtratum aureis. Et quidem imago illa ad ægroti ſpeciem pallida recubuit. Circa lectum verò utrinque magnam diei partem conſederunt, à lævâ quidem ſenatus omnis veſtibus atris amictus; à dextrâ verò matronæ, quas virorum aut parentum dignitas honeſtabat, quarum nulla vel aurum geſtans, vel ornata monilibus

bus conſpecta eſt, ſed veſtibus albis exilibus indutæ mœrentium ſpeciem præbuerunt: Hæc ita per ſeptem dies fecerunt continuos, medicis ad lectum quotidie accedentibus, inſpectúmque velut ægrum deteriùs ſe habere, ſubinde pronunciantibus.

Dein ubi jam extremum obiiſſe diem renunciatum eſſet, lectum humeris extulerunt equeſtris & ſenatorii ordinis nobiliſſimi ac lectiſſimi juvenes. pérque viam ſacram in vetus forum detulerunt, ubi magiſtratus Romani deponere imperium conſueverant. Utrinque autem gradus quidem, ad ſcalarum ſimilitudinem extructi ſunt, in quibus, alterâ ex parte poſitus eſt è nobiliſſimis atque patriciis, puerorum chorus; alterâ, fœminarum illuſtrium, hymnos in defunctum pæanaſque canentium, verendo & lugubri admodum carmine emodulatos.

His ita peractis, lectum rurſus extulerunt extrà urbem, in campum Martium humeris geſtantes; ubi, quà campus patet lariſſimus, ſuggeſtus eſt quidam, ſpecie quadrangulâ in pyramidis formam gradibus aſſurgens & magna lignorum vi compactus. Is quidem cubiculi figuram nactus, interior totus eſt aridis fomitibus oppletus, extrà autem intextis auro ſtragulis, atque eburneis ſignis, variiſque picturis exornatus. Secundus verò gradus, minuſculus quidem, ſed formâ & ornatu priori perſimilis, portis januiſque patentibus. Tertius item & Quartus ſemper inferiore contractior; ac deinceps alii, donec ad extremum, eumque breviſſimum omnium, perventum fuerit. Lecto igitur in ſecundum tabernaculum ſublato, aromata & ſuffimenta omnis generis, fructus, herbáſque, ſuccóſque omnes odoratos acervatim huc effuderunt loci; quippe neque gens eſt, neque civitas, neque qui honore ullo aut dignitate præcellat, quin certatim pro ſe quiſque ſuprema illa munera principis honori deferant.

Ubi verò ingens aromatum acervus aggeſtus eſt, ac locus omnis expletus, tum circa ædificium illud obequitatum eſt univerſis equeſtris ordinis, certâ quidem lege ac recurſu, motu * Pyrrichio numeróque in orbem decurrentibus. Currus item ſimili circumacti ordine, inſeſſi purpuratis rectoribus, perſonas induti, quæ ducum omnium Romanorum Principumque illuſtrium imagines referebant.

* *De Pyrrichio motu vid. Athenæum. l. 14. p. 630. & Caſaub. in Not.*

Hæc ubi celebrata ſunt, Auguſti duo, face manibus captâ, eam tabernaculo admoverunt; tum cæteri omnes undique ignem ſubjecerunt; cunctáque illicò fomitibus illis aridis & odoribus referta, igni valido correpta flammis emicuerunt. Mox ab extremo minimóque omnium tabernaculo, tanquam è faſtigio quodam ſimul cum ſubjecto igni aſcendit in ætherem aquila, quæ in cœlum credita eſt ipſam defuncti principis animam deferre: Qui jam ex illo inter Deos relatus, eodem cum cæteris numinibus cultu & honore habitus eſt Divus Antoninus Pius.

His ritè peractis, imperatores laudavere uterque pro roſtris patrem, flaminémque ei ex affinibus, & ſodales ex amiciſſimis Aurelianos creavere; poſtremò verò ludos in honorem defuncti gladiatorios, funebre munus dederunt. *Capitol. in Pio 13.*

A Patre ſtatim conſecrato, literæ undique ſupplices ad Marcum frequentes delatæ ſunt, à Gentilium Sacerdotibus, Philoſophis, & Provinciarum Præſidibus conſcriptæ, id unum prolixè orantes, Chriſtianos ut ipſis liceret ſuppliciis exagitare; quos ab impetu & furore hoſtium veſano Adriani Piique clementia jamdudum præſtiterat incolumes. Imperator, qui nec Patri, nec Avo virtutis & clementiæ priorem ceſſit gloriam; nec aliud maluit magìs, quàm ut ad eorum exemplar rerum componeret adminiſtrationem; cæcam hominum amentiam improbans totus, rogatum abnuit. Quos autem maximo locorum intervallo diſtinctos præſenti tutelâ non potuit, ut authoritate tamen à nefariis malevolorum incœptis propugnaret, literas ad Commune Aſiæ, quod tum Epheſi convenerat, admiratione dignas dedit: Quas cùm Euſebius nobis integras ſervaverit, nos non pigebit hîc loci exhibere;

Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ἐστι, μὴ λαθεῖν τοὺς τοιούτους. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτοὺς κολάσαιεν ἂν τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοὺς σέβειν, ἢ ὑμεῖς, οἷς εἰς παραχὼ ἐμβάλλετε, βλασφημοῦντες πολὺ χεῖρον ἢ χρὴν ὡς ἀθέων κατηγορούμενοι. εἰ δ' ἐν κακείνοις αἱρετὸν, τὸ δεκτὴν καταγνωσθῆναι μᾶλλον ἢ ζῆν, ἐκεῖ τὸ οἰκεῖον θεῖον. ὅθεν καὶ ἡμῖν σφαλερὸν τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἢ τὰ παιδευθέντα οἷς ἀξιοῦτε παρ' ἡμῶν αὐτούς. οὕτω γὰρ σπουδῇ σφῶν γενόμενον καὶ γιγνόμενον, ἐκ ἄτοπον ὑμᾶς ὑπομνῆσαι ἀνθρώπους μὲν ὄντας τὸν ἄδην, παραβαλλοντας δὲ τὰ ἡμέτερα θεοῖς τὰ ἐκείνων. οἱ μὲν ἂν εὐπαρρησιαστότεροι γένοιντο περὶ τὸν Θεὸν ὑμῶν ἢ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, σφῶν τε θεῶν καὶ σφῶν ἄλλων ἀμελεῖτε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς περὶ τὸν ἀθάνατον, ὃν δὴ τοὺς χειστιανοὺς θηρεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ὑφ' ἧς σφῶν τοιούτων, οὓς καὶ πολλοὶ σφῶν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡγεμόνων καὶ τῶν θειοτάτων ἡμῶν ἐγκλήσεως παυεῖ; οἷς καὶ ἀντεγκαλεῖν μηδὲν ἐνοχλεῖν τοῖς τοιούτοις, εἰ μὴ φαίνοντό τι περὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐγχειροῦντες, καὶ ἐμοὶ ἤδη περὶ σφῶν τοιούτων πολλοὶ ἐσήμαναν οἷς δὴ καὶ ἀντέγραψα, κατακολουθῶν τῇ τοῦ παντὸς γνώμῃ. εἴ δέ τις ἐπιμόνοι περὶ σφῶν τοιούτων εἰς πρᾶγμα εἶναι ὡς δὴ τοιοῦτον, ἐκεῖνο ὁ κατηγορούμενος ἀπολελύσθω τῷ ἐγκλήματι, καὶ ἐὰν φαίνηται τοιοῦτος ὤν. ὁ δὲ κατηγορῶν ἔνοχος ἔστω δίκης. Euseb. Eccl. Hist. Lib. IV. Cap. XIII.

Equidem scio Dîis ipsis curæ esse, ne hujusmodi homines lateant. Multò enim magis illis convenit punire eos qui colere ipsos recusant; quàm vobis. Qui eorum adversùs quos tumultuamini sententiam ac propositum ampliùs confirmatis, dum eos accusatis tanquam impios. Illis autem longè optabilius fuerit ut in jus vocati mortem oppetere videantur pro Deo suo, quàm ut incolumes remaneant. Ita victores evadunt, animas suas potius projicientes, quàm ut ea facere quæ vos jubetis in animum suum inducant. Cæterùm de terræ motibus, qui vel facti sunt, vel etiamnum fiunt, non absurdum videtur vos commonere, qui & animos abjicitis quoties hujusmodi casus contingunt, & vestra eum illorum institutis comparatis. Atqui illi quidem majorem tunc fiduciam in Deo collocant. Vos verò per omne illud tempus, quo præ imperitiâ labi mihi videmini, Deos negligitis, & cùm alias cæremonias insuper habetis, tùm cultum Immortalis illius: Et Christianos qui illum venerantur expellitis, & ad mortem usque infestiùs persequetis. Porrò de his hominibus plurimi provinciarum rectores divo patri nostro antea scripserunt. Quibus ille rescripsit, ejusmodi homines nullâ molestiâ afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri viderentur. Sed & multi ad me de illis retulerunt. quibus ego patris mei constitutionem secutus respondi. Quòd siquis adhuc pergit cuiquam illorum negotium facessere, ex eo quòd Christianus sit, delatus quidem crimine absolvatur; tametsi constet eum reipsâ Christianum esse. Delator autem ipse pœnas luat.

Proposita est hæc Epistola Ephesi in publico conventu Asiæ.

Capitol. Huic rescripto obtemperatum est, pax & felicitas per omne imperium imperturbata initium hujus regni serenum adeò securúmque præstiterat, ut lenitatem Pii nemo desideraret. Ita enim se civiliter ambo egerunt, ac si ejus ingenium & mores etiam jure quodam hæreditario adepti essent filii. Quod tamen eò mirum esse debeat magis, cum horum ingeniis & moribus nimium quantum inter se distaret.

Marcus siquidem Antoninus, vir animi constantis & modesti, gravis, sed ità ut & facilis & comis tamen; Clementissimus, simul & justus; Aliis tàm æquus & lenis, quàm sibi durus, cui sanè non pepercit uni; Gloriæ inanis expers, boni conscientiâ contentus. In inceptis firmus, quæ quidem non nisi diu cogitata susceperat; nihil ille præ animi impetu, vel pertinaciâ molitus; Delatoribus infensus; citra ostentationem pius; in dictis factisque omnibus egregiè moderatus; Tantæ soliditatis, ut sibi semper esset par, sui semper compos; Rationi in omnibus obsequutus uni; Dissimulare nescius, Domitor amoris proprii vigilantissimus; Animo nec ægro, nec irrequieto, quem nullus rei eventus aut extulit, aut dejecit. Delinquentibus in se commissa ad condonandum facilis; in rempublicam, & in quibus vertebatur salus aliena, acerbus & inexorabilis; ità tamen, ut ad extrema sumenda supplicia coactus quodammodo videretur. Leges tulit omnibus ex æquo utiles. Subditorum jura summâ religione tuenda existimavit, non sibi quàm ipsis subjectis minùs

chara

dati. Quos igitur suo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit semper, ut bono in omnibus consuleretur communi; propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodesset publicæ, minimè studiosus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis se utilem posset præstare, ut obsequentem Deo; ex quo factum est, ut in omni actione nihil non justum fuerit, in omni ejus sermone nil nisi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc diversissimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem soluto; nec est quod virtuti & laudi illi duci possit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocioribus illis & Belluinis, quæ regiam potestatem in sevitiam solent & Tyrannidis insolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, sive quòd ita ferebat indolis lenitas, sive quòd beneficii recordatio id gratianimi indicium postulare est visa, obsecutus est maximè: Et dum simul esset, ad Marci mores se composuit, & perquam egit graviter: Nec ingenium tantùm & mores, sed & studia, & sapientiam Marci in exemplum traxisse, videri saltem voluit; non tam imperii Socium, quàm Legatum se Proconsuli, aut Præsidem Imperatori præstitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Augustum, & Marcum regnare solum dixisses. Sed vim istam & simulationem vitiorum diutiùs ferre non potest; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm lacessitur ingratiis coercendo, & alienam induendo personam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis esset confestim ostendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem lasciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperâsset sibi.

Primo hujus regni anno nondum absoluto, editus est in lucem Commodus; nec deerant dira satis, quæ principis humanæ naturæ infensi & summo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia, ut nulli non & Diis iratis & hominibus infestus videri posset natus. "Siquidem & mater cum esset Commodo cum fratre prægnans, visa est in somnis serpentes parere, sed ex his unum ferociorem; quod postea res ipsa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus est) præsagia insomnii ventura depingentis expleret." Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obsideri. Longa quidem malorum series, sed quæ à Tiberis inundatione initium traxit; Fluvius enim extra ripas effusus ingenti torrentis impetu ipsam adortus est urbem; non domicilia tantùm disjecit, sed & vicos, & magnam Romæ partem prostravit; vim pecoris immensam absorpsit, segetes corrupit, campos vastavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. Imperatores interea loci, medelam huic malo quam poterant adhibere sedulò; inediâ laborantibus opem ferre, & crescentem omnibus modis annonam laxantes, metum & paupertem ingravescentem sublevare. Sed en tristis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem secuti confestim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris universi corruptio, unde Insectorum vis nata est incredibilis, quæ quicquid undis supererisset reliqui, diripiunt devastantque omne. Quibus accedit, quòd armorum strepitus, & bellorum ab omni parte simul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeso Duce Romanis inopinantibus supervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Atidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipse administrabat, ingressi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, sed bellum instaurandum denuò meditari.

Nat. prid. Cal. Augst. 161.

Lamprid. in Commod.

Capitol. in Marc. 8.

Adversus Britannos quidem Calphurnius Agricola missus est: contra Cattos Ausidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu consentiente; Vero reservatum.

Capitol.

Et Is quidem, paucis post diebus, in expeditionem profectus est; Marcus autem remansit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præsentiam postularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam usque prosecutus est, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob causam, dubio est locus; sive ut quid rerum gereretur hoc facto certior; sive, quod Antonini ingenio, ab omni suspicione alieniissimo, convenit maximè) ut Principi

Comitatûs ſplendore obſequium, & reverentiam conciliaret; ſeu denique (quod Marci ſapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur abſimile) nimiam juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid ſualerit libido, reprimeret pudor, & quem ſuî continuerat adhuc conſuetudo, ut neceſſariorum & miniſtrorum tum poſtea perinde contineret. Sed quod illi præſertim in animo erat, conjiciendum forſan. Id unum certò ſcimus; Conſilia hæc incaſſum recidiſſe omnia: Verus diu diſſimulando defeſſus, & perſonam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conſpectu ſimul ſefe abſtraxerat, (quem dum verſaretur unà, Magiſtri illum loco veneratum diximus) ſublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excuſſo jugo an fierent palam non jam ſolliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obſequentem, imò fortiùs impellentem experta eſt natura. Legiones itaque Romanas ex improviſo exſtas fugatáſque, & Syriam ipſum à Romano deſciſcentem obſequio, inſuper habuit; Id unum agens, ut vitæ libertori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam exiſtimans, niſi, qui illam ut deleret maculam miſſus, adeo non abſterſiſſet, ut graviorem inureret, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canuſii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ diſcrimen pènè deventum eſſet. Vix itaque Romam reverſus erat Marcus, quin Verum apud Canuſium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiſcitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum feſtinaret memor, vota in Senatu ſuſcepit priùs, quæ poſteaquam Romæ rediit, auditâ Veri tranſlatione, ſtatim reddidit.

Capitol.

Verus autem ad ſanitatem quidem reſtituitur, ſed morbo tamen nihilo ſapientior, aut moribus ſanior, in omnem iterum ſe luxum laſciviſque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; ſed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus ille, (in quo omnia ad amœnitatem comparata ſunt, Cœli aeriſque temperamentum maximum, Solum & Natura & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbrileræ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollitie diffluentibus gratiſſimus atque his adeò uſurpatus, ut infamis eſſet plane, nec citrà Turpitudinis notam honeſtis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum ſuperabat maculis, Verus nequiorem præſtitit, & vitiis infecit exquiſitis magis, & eò uſque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Sed dum ipſe ſe Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Artaxata Statius Priſcus ſubegit cepitque. Vologeſum Caſſius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulſo, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Ctheſiphontem incendio vaſtabant, & magnificam Vologeſi Regiam æquabant ſolo. Copiis tamen in hoſtem victricibus, quæque ad hoſtium quinquies mille per quadriennium profligaverant, hoſtis major revertentes manebat. Cum inediâ ſiquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi ſunt exſtique, ut illorum, quos Belli fortuna ſuperſtites reliquerat, enectis fame & morbo pleriſque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator; Caſſius autem è ſuis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & felicitſſimè ſuiſſent, & Ipſo duce geſtæ, ob hanc victoriam inſolentior factus, animum exuerit. Gloriæ itaque vel ſuæ ſibi acceſſiſſe incrementum exiſtimans *Armenicus* & *Parthicus* appellari ſuſtinuit. Laudis nimirum ſuſcepit non alio debitos nomine, niſi quòd in media libidinum illuviè, dum omnes turpitudine & vitio facile exſuperarent, Victor idcircò nuncupari meruiſſet.

Capitol. in Vero 7.

Dion. Lib. 71.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis neſcius videri ſaltem voluit, ſi erat præſertim curæ, ut animum à mollitie turpi, & diſſolutâ vivendi ratione abſtraheret. Quocircà ab amoribus illicitis avuſum iri ratus, ſi nuptæ quamprimum conſenſerat, filiam continuò ſuam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nuptaram, ſ[illegible] in Syriam deducendam. Proficiſcentem verò Ipſe Brundiſium uſque proſecutus eſt. Ferunt quidem à Româ profectum eſſe, ad Verum uſque inviſendi animo, ſed rediiſſe Romam à Brundiſio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui ſiniſtros ſparge-

Capitol. in Vero 4.

ra

pere non sunt veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiri velle belli gloriam sibi vindicare, atque idcircò in Syriam iter instituere. Frigidæ sane illud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philosophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut sit Contemptor suæ. *Capitol.*

Filiam itaque ubi navigio vidisset impositam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconsules & Provinciarum, per quas eundum esset, Præsides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; sed à pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nuptiis præsertim, solenni abstinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut compluscoli sub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipsum Filiam ad se usque deducere ratus, veritus ne libidines & scelera quibus Antiochiam nobilitaverat, relcisscre posset, si ipsum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi censuit, & Ephesi potius sponsam excipiendum. Quo facto, statim post celebrata nuptiarum solennia cum Imperatrice Antiochiam iterum concessit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò se ad ejus mores, & ingenium composuit, ut per omnem flagitiosissimæ famosissimæque vitæ consuetudinem, & Veri posses Consortem, & Faustinæ Filiam agnoscere. *Capitol. in Vero 7.*

Confecto demum bello, post Regem Armeniis præfectum, & Parthos in potestatem redactos, rediit Verus. Invitus tamen, quamvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam suum regnum, relinqueret. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditu parum abfuit, quin funesti magis Imperio Romano fati fuisset, quam hostis cujuslibet ingruentis Impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam usque, luem secum detulit. Et nata fertur pestilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluso miles forte inciderat, spiritus pestilens evasit, ab ipsis Persarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & morbis. Videtur autem longè vero similius, labem istàm ab iis ortum traxisse morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Cassius, à Parthis pulsis subactisque in Syriam reversus. *Ann. Chr. 167, 166.* *Capitol. in Vero 8.* *Ammian. Marcellin.*

"Post Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum est, quum se Marcus absente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatissimè gessisset. Corona præterea Civica oblata est ambobus, periitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet. Periit præterea, ut filii Marci Cæsares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus est, & quum simul etiam triumphâsset; post mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicum* se vocaret, quod sibi bello proprio peperisset. *Capitol. in*

Namque, ut res plerunque sunt humanæ, istius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, sed & belli rursum ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere usque in Italiam, agros devastârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac gravissima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & postea Imperator factus est,) Virtutis spectatæ admodum vir, nonnullis tamen invisæ (ut solet cæteris nimis antecellens) (cui nec sua præclare gesta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, nisi ut copiis quibusdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem existimationem est adeptus, ut omnî, quam, injecerant malevoli, amotâ suspicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amicissimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ desigeretur. Ambos itaque Legatos constituit suos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris existimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda esset, minimè fefellit) id sedulo enixus est, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque tum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidissimæ indiciis, compertum Antonino præstitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Disciplinæ bellicæ, quàm opportunus is esset & idoneus adjutor. Hostes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus est impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum est. Sed cæsi sunt tandem Germani, &, (quod in illâ victoriâ *Ann. Chr. 168, 169.* *Dio.*

victoriâ minimè reticendum.) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum (ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum suis simul trucidata, reperta sunt.

Ibid. Prœlium quidem hoc pacto confectum est maximum ; Quo tamen nec adeò se passus est efferri Marcus, ut Militibus postea pecuniam rogantibus stipendium adaugere sustinuerit ; Respondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ præmii ; *Siquid plus quàm esset constitutum acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorúmque exactum iri ; cujus & sibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam esse rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas esset, Assentationis aut Timoris causâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus est ; & *Germanicus* audiit ; cum anteà, ob illas quas Verus pepérisset, ad quatuor usque vices Imperatorio Nomine fuisset insignitus. Pridie quàm manus cum Germanis consererent, exploratorem prope Castra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluisset, is nihil motus respondit ; *Præ frigore vehementi loqui nequeo ; siquid igitur ex me scire tibi est animus, vestem inprimis jube, siqua supperit, ut algenti circumdent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam ; & vestimento, cujus indigebat, indutum dimisit Marcus.

Ibid. Nec id silentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm esset noctu in Danubii custodiâ, audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hostium manus inciderant ; statim, ut erat, tranavit, & cum liberâsset captos, eâdem secum in castra reduxit viâ.

Anno proximè sequenti, exortum est anceps magis, & periculosius multo, istis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempestivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte suspenso, id tandem agi posset. Marcomanni siquidem & Quadi, Gentes bellicosissimæ, arma capiebant. Et hostes ferociissimi metum ingentem incusserant ; & grassans indies pestilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat ; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hosti potentissimo essent propulsando, Romani. Imperator solus non desperavit, & propriâ virtute nactus, & Divinâ fretus in arduis præsentiâ. Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. Tantus Capitol. 13. enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere lustraverit ; Lectisternia per septem dies Romano ritu celebraverit ; tum, ne quid Diis deesse posset flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum esse debeat magis, Isidis etiam sacra, ab Augusto usque Imperante proscripta & eliminata, restituit demùm. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, dirutum, & æquatum est solo ; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæsa est, ut Irrisoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repressa est unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superstitionem perstringendi ; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne si Marcus forte revertereturVictor, nihil per totum Imperium supereset amplius, quod Diis immolare posset pecoris, ubi gratiæ demum essent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis specie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus est ; quem nec sine se ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ causâ, sustinuit. Sed secum traxit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egressi, ad Aquileiam rectà contendunt. Nec mora, in hostes, qui castra haud procul erant metati, impetum fecerunt ; Capitol. 14. exuerunt castris ; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit : Sed neque ob hostes fugatos cæsosque Securitas, nec ob suos amissos dolor Imperatoribus obstitere, quò minùs instarent Victis ; quos ad id usque sæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes scinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat suæ, cum populis suis se retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, &, Capitol. in Vero 5. Legatis ad Imperatorem missis, veniam sibi & pacem supplices postulârunt. Et Lucius quidem

dem, quoniam Urbanas desiderabat voluptates, isto contentus obsequio, condonandum illis censebat, & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res se tunc habebant Romanæ, quid magni sperandum esse amplius; Hostem ad desperationem adigere, id esse & sibi consulere pessimè, & suam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palàm; Id satius*, inquit, *& Imperatore dignius, ut ex aliorum terrore & ignorantiâ quæstum faciamus; nec tam vindictæ, quàm receptui aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tàm rem ipsam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris esse silendum, fictam suspicari se fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ se ferebant speciem idcirco simulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Verius itaque, ne si fictam pœnitentiam sibi profecisse sentientes, aliquid molirentur novi, consultius id esse dixit, ut ne illis fractas disjectasque copias recolligendi daretur spatium; sed opus ut absolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant prosternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo grassante vergens in deterius, vis victis quidem par esset, Exercitus. Suos itaque in hostem promovendos statuit.

Denique transcensis Alpibus longiùs processerunt; cum hostibus sæpiùs felici prœlio consixerunt; Quibus tandem dissipatis prorsus depulisque, citrà magnum suorum dispendium reverti sunt; compositis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingravescente, Aquileiam redierunt, Anni tempestatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; sed cum in illâ quoque urbe sæviret pestis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti sunt. Illud postea quam ingressi sunt iter, sedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, subito morbo quem Apoplexin vocant correptus est. Depositus ergò à vehiculo, & detracto sanguine, ad Altinum perductus est; illic quum triduo mutus vixisset, periit. Corpus ejus Romam deportatum superunis prosecutus est honoribus Marcus; Adriani id sepulchro illatum, in quo & Cæsar pater ejus Naturalis erat sepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementissimè displicerent, eundem mortuum Divum appellare non est gravatus; sacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin & Hannibalem insuper, & Antoninianos sodales, cæterosque, qui Divis habentur honores Veros dedicavit.

Capitol. 14.

Galen. Ann. Chr. 170.

Capitol. in Vero. 9.

Ibid. 11.

Capitol. in M. Ant. 13.

Nec id mihi mirum esse fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tulisse minùs quàm solent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo subditos est prosecutus, dixerim dignissimum? Qui tamen longè absum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii testatum fuisse palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum arbitror. Is nempe asserere est ausus, Imperatorem inter perorandum in Senatu submoruisse, Parthicum bellum, absque suis esset consiliis, inauspicatò fuisse cessurum; enarrasse vero, se nunc demum quasi à Principio acturum esse Rempublicam, amoto fratre remissiori, cum non esset amplius Imperii socium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorsus oportet, qui hæc sibi persuasa habeat: Non ista hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modestiam & Verecundiam facta ejus sapiunt, Dicta etiam spirant omnia: Longè is aliter de Vero in primo *ad seipsum* libello; longe denique ista ab Orationis nunc temporis habitæ consilio. Quam cum idcirco instituerent, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accensendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantillum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruisse quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant male, ut tetriori adhuc esset in fucidiis; quam spargere nonnulli non sunt veriti. Illum nempe de consilio ipsius è vitâ tollendi à Vero inito edoctum, fratrem priusquam insidias ipsi structas perageret, vel veneno sustulisse, vel certè per medicum Posidippum, qui ei sanguinem dicitur intempestivè emisisse. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta merentur, de Marco tamen nefas est putari. Sed hominum usque adeò, nedum Principum est nemo, quem non

Capitol.

Capitol. in Marc. & Ver.

gravis

Capitol. in Vero. gravis perſtringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori eſt animo ſuſtinenda, cùm etiam tantum poſſet malevolorum rumor, ut Marcus ipſe in ittiuſmodi ſermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtus fabulam ut purgatam totam & confutatam reſpuerent Scriptores, Faustinæ infamia non eſt perindè amolita. Verus nempe & Socrum inceſtâſſe dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd conſuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Sed iſta præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium mortis aſſignat, ideircò quòd Fabiæ ſorori indulſerat Verus. Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre poſſet minus, quam Viri contemptum (quippe quæ ſe efferebat inſolentiâ culpæ minime diſpari, nec jura cognationis violâſſe contenta ferociùs læſam & impotentiùs impeteret,) de Viro ſupplicium ſumere maluit. Sororem nempe faſtu tumidam, ità demum minùs impune laturam exiſtimans, ſi omni deſtitutam præſidio, ab illo deturbaret faſtigio; Et cùm nihil jam ei ſupereſſet quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famoſa, Imperatoris ſe tum Filiæ, tum Viduæ poſthàc æquare auderet.

Capitol. 9. Honoribus ſupremis Vero perſolutis, & ipſo in Deorum cenſum adſcripto, ne rabem feralem magis, quam quæ jam tantum graſſata eſt, in Aulâ & Urbe ſpargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, ſpecie honoris abjiciendos curavit. Munera itaque & Dignitates impertitus eſt, iſtis quidem in commodum & honorem cedentia, reverà autem ut exularent honeſtiùs; Electo uno retento, cui magis fidebat; Deo ità volente, ut hic demum à Patre Pientiſſimo, quid ſit futurum, (ut ſunt humanæ mentes) neſcio; tanquam ad Filii, hominum quotquot uſquam unquam fuerunt nequiſſimi, necem reſervaretur.

Lamprid. in Comod. 15.

Ethnicorum jam furor, belli (ut ſolet) licentiâ expergefactus, Imperatoris reſcriptum ſuprà memoratum inſuper habuit, & partim infortuniis, (quæ ſolenne illis erat Chriſtianis adſcribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma auſus; qui in provinciis agebant Româ diſſitis Chriſticolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Epiſcopum Smyrnenſem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo ſubjectus ignis, multos accendit. In Galliis præſertim atque Aſiâ Martyrum complures Fidei teſtimonium præſtiterunt, & Perſecutio vehementiſſimè flagravit. Non deſunt, qui Antoninum perſecutoribus animos addidiſſe autument. Galliarum ſiquidem Præſidi, quid de Chriſtianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet conſulenti, reſcripſiſſe; *qui faſſi fuerint, illos ſupplicio Capitis mulctandos, cæteros autem continuò liberandos.* Quod tamen non ità intellexerim, ac ſi id habuiſſet in animo, quotcunque ſe profeſſi ſint Chriſtianos confeſtim capite truncandos, ſed qui Criminum, quorum inſimularentur, ſe reos agnoſcerent; & deferentium criminationes ſuo demum firmarent teſtimonio. Præſides etenim & Legati, cujus id agerent præſertim, ut Chriſtianos eradicarent funditùs, nec aliter in illos ſævire poſſent, niſi Imperatori ſcrupulum & ſuſpicionem injicerent, technas ſtruere, falſas nectere calumnias, atrociſſima quævis flagitia audacter objicere, ſervos nempe vel mercede ſceleris conductos, vel metu miniſque coactos adhibere teſtes, in mediis cruciatibus quicquid iſti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ita demum vel extortam habebant vel ſuffuratam prorſus, quæ in noſtros intentabant mala, infligendi poteſtatem. Quin & Facultatem falsò conceſſam, & verbis, ut ſolent ittiuſmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità ſunt interpretati, ut ſub eorum præſidio frena furori & malevolentiæ laxare poſſent impunè. Quod ſi ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium conſtat. Nec enim quiſquam eſt Principum, cujus Legati, Duces, Magiſtratus, poteſtate ſibi conceſſâ non abutuntur; & quæ jure optimo indulta eſt agendi ſive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Abſit tamen, quæ Viri omnium peſſimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut juſſu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & ſimilia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores ſanctiſſimos; quâ fuerit is Benevolentiâ,

volentiâ, Justitiâ, Animi Magnitudine & Constantiâ ; His nimirum perspectis perpensisque, haud simile, ni fallor, videbitur vero, Illum sceleri & Sævitiæ Christianos inlequentium jus fuisse daturum, quorum haud ità pridem majorum exempla secutum atrocitatem eandem cohibuisse constat. Nedum tum demum dedisse, cum Imperium teneret solus, Imperium tàm luc quam bello tantùm non subditis spoliatum exhaustumque. Ista denique Persecutio illius jussu infensissima, viderint, qui Antoninum sanguinis Sanctissimi reatu implicatum eum, quî tandem cum istis convenire possit, *Animam omnem nonnisi invitam veritate privari, nec ideo dignos esse odio, à rectâ errantes, sed quorum potius misereseere nos debeat.* Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum mihi satis est indicio, quantum à Christianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd Urbs Romæ cædibus aliàs infamis, Illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris Sanguine contaminata est. *L. XI. 18.*

" Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni suspicione liberet persecutionis " illo Imperante incalescentis plurimùm : Aliis haud perinde forsan erit persuasum, sæ" vitiam in provinciis tantam, clàm illo, aut sub alio quovis prætextu, gliscere adeò po" tuisse. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor" bisque accepta Calamitas officere : Siquidem quò quisque eximiæ magis est indolis, eò " magis est ad Pietatem in Deum pronus ; Ipse verò Pietatis in Deum affectus, si errori" bus implicitus hostes superstitionis suæ tollendos crediderit, adeo non ingenii mansue" tudine coerceatur, ut, humanitate in furorem versâ, alieno potissimum sanguine lutare " studeat. Ab ipso novimus Servatore notatos, *qui eum suos trucidarent, obsequium se* *Joan. xvi. 2.* " *Deo offerre arbitraturos.* Quo minùs nobis esse possit mirum, si in mediis infortuniis, " & extremis Reipublicæ angustiis, in Christianos impetum facerent maximè. Id enim *Tertull. Apol.* " & Populi erat insitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum astutiæ, five pestis populum esset *c. 40.* " depasta, sive Bella motusque cierentur, sive res alicunde publicæ cessissent malè, ut Chri" stianis ista deputata essent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam nequiquam " est meum ; Sed, ut quòd res est dicam, Baronii istud totus improbare nequeo, qui de " merito & superstitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auspicaturi, ità scripsit. *At* *A. Ann. Chr.* " *si uti scoris est, iis temporibus quærebantur à Diis responsa ; eadem si non vera, saltem* *169.* " *conficta omnia pariter in necem Christianorum conspirâsse ; & quasi prætextu placando-* " *rum Numinum, illorum hostes esse tollendos respondisse, Par est existimare. Quamobrem* " *qui inter Christianos erant omnium spectatissimi, eos ad necem petendos quàm alios Impe-* " *ratorum consilium fuisse videtur. Quapropter sanctus Polycarpus*, &c.

" Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Christiani, nonnullis à " Vero impulsore visum ; D'Acerium etiam de Marco Imperante solo præsertim locutum, *Claver. in* " quem etiam Melitenem ideò illam Legionem conscripliisse, ut, dum peregrinos ritus *Hist. univers.* " omnes impleret, nequa sibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe- *Lib. 10.* " riretur præsens & propitium, non desunt qui strenuè satis asserant. Hæc, quo inter " se conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò constat, sævitiam " Ethnicorum, Marco imperante, adeo increduisse, Martyrum complures sanguinem " effudisse, Christianos etiam multis in locis, adeo mulctatos male, ut tunc temporis ex " illis una incubuerit, quæ inter Decem acerbissimas Persecutiones numerari mereretur ? " Neque id ab Antonino alienum prorsus aut insperandum puto, gratias siquidem is ha" beat Diogneto maximas, quòd animum ejus adversus superstitiones vanas præstiterat *Lib. I.* " munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis usitatissimum norunt, quin Fides Chri" stiana, Marco judice, accenseri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his fortean plus " satis.

Filiam suam Lucillam luctûs tempore nondum decurso, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non satis quidem nobili, sed egregiæ tamen virtutis Viro, & quæ summos posset honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, *Capitol.* 20. Fortitudo, Gravitas verè prisca, Usus, & (quæ vel optimè merentibus non semper contingit) magna apud omnes Existimatio. Hæc adeo commendatum apud Marcum habuê-

runt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque conſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privati licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Servo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Fauſtinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed iſtâ tantum Matre, & iſtâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Ita nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis fœdere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quam antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ inculerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam fælicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat prœlium. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Lucian. in Pſeudomant. Alexander Impoſtor, cujus Vitam & Res geſtas Lucianus pro ſuo lepore depinxit, tantam erat tunc temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Dei ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audacia) oraculum venditare non eſt veritus, hiſce verſiculis conceptum.

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-dentum; noxaque futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fuſtibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enatâſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conſerentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero diſjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant, &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos agrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum & multis deinde proſtratos prœliis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent.

Bevan. ad Ann. Chr. 171.

Ann. Chr. 170, 171. *quinquiſdem* 168.

Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeò cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, mala multa & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Boum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro ad arma capienda ſollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, fimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, dolosè interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjura-

* *Ita Dion Caſſius legiſſe videtur Xiphilinus, &c. non Sacerdote quodam cui nomen Iſidorus ut D'Acerius.*

verunt

verunt denuò, quæ etiam, ut solenniori se ad defectionem obstringerent Sacramento, posteà comederunt. Par erat Ducis fortitudini successus. Isidorus enim omnibus ætatis suæ antecellit. Et eo usque prosperum grassatum est scelus, ut Romanos in Ægypto sæpius prosternerent; nec abesset multùm, quin ipsam cepissent Alexandriam. Cassius itaque Dux è Syriâ adversùm eos missus, qui cum propter desperationem & multitudinem aperto prœlio congredi non fuerit ausus, quo tumultuantes opprimere posset, iniit consilium. Discordiâ is, & seditione inter ipsos clam concitatâ, ut à se ipsi distraherentur, & in obsequium redirent, citrâ suorum dispendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit. *Dion. in Marc. Lib. LXXI. Capitol. in Cassio. Vulcat. in Cassio. 6.*

Idem fere Mauros in Hispaniâ rebellantes manebat exitus; agros vastantium partem pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt, disjeceruntque. *Capitol. 21*

Ipse intereà loci Marcus rem non minus gessit feliciter: Is à septentrione rebelles assiduis laboribus prœliisque fatigavit, repressit, confecit, quasque ipsi visum est leges imponere, in iis acquiescere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reversus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, persolutisque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus ille pacis quàm belli strenuus, & suis utilis. Siquidem, dum in tranquillo essent res Romanæ, ab illo pariter sanis sunt auctæ legibus; & Administratio Politica in melius restituta est. Inter hæc liberales causas ita munivit, ut quali quisque stirpe prognatus fuerit, indiciis firmare certissimis in promptu esset. Primus nempe jussit, apud præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii: Ut si forte aliquis in Provinciâ natus causam liberalem diceret, testationes inde petere, illi esset in proclivi; atque hanc totam legem de Assertionibus firmavit. *Capitol. 9*

Nec vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is disertè vetuit, ne de statu defunctorum post quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus festis, qui maximo populi impendio agebantur frequentissimi, Augusti secutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibusque disceptandis constitueret. Unde non illud tantùm perceptum est Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs dirimerentur controversiæ; sed & litigandi magnâ ex parte demptæ sunt occasiones, cùm id sæpiùs otiosis & genio indulgentibus contingere soleat, qui rerum suarum negligentiores facti, (ut procax & lascivum est hominum male feriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò paratiores sese præbent. *Capitol. 10.*

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores antehâc à Consulibus poscerentur, quibus de singulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut summâ quâ potuit diligentiâ coram ipso de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cum antè non nisi ex lege Lætoriâ, vel propter lasciviam, vel propter dementiam darentur, ità statuit, ut omnes adulti Curatores acciperent non redditis causis. *Ibid.*

Id illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege vetitis arceret subditos, quos arctissima jam sanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coire pateretur. Nobilis itaque fœminæ cujusdam avunculo suo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, ita tamen ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomina præ se fert Rescriptum, per libertum quendam missum, quod hîc sane locum nanciscatur minimè indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Movemur & temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuisti; & quòd ab Aviâ tuâ collata es: & numero liberorum vestrorum: adeòque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus statum liberorum vestrorum in eo matrimonio quæsitorum, quod ante annos quadraginta contractum est, perinde atque si legitimè concepti fuissent. *Digest. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. In Lib. 2. de Adulteriis.*

Cavit ſumptibus publicis, Gladiatoria ſpectacula omniſariam temperavit; ludis poſuit
Capitol. 11. modum, ne vel illis intenti nimium in levitatem delaberentur ſuorum animi; vel vanis & irritis impenſis ad illa adornanda factis, aut res privatorum in poſterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & ſimultates (quod ſæpe jam erat factum) inter optimates intercederent graviſſimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentiſſimè curavit. Leges de menſariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de viceſimâ hereditatum; quam extranei, ad quos ſive hæreditates ſive Legata devenerant, publico perſolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano aliquantum olim detractum eſt oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ ſucceſſionibus, leges ſcripſit.

11.

Vid. *Digeſt. Lib. 1. Tit. 9. 11. de Senatoribus. Plin. Ep. 5. 19.* Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magiſtratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent ſuâ, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ ſolo continerentur, conferrent. Quod Antoninus, cum gravioſculum cenſeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ poſſidendam obſtringerentur, decrevit.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad ſe pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus ſine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiaſque conceſſit; Nec
Capitol. 10. quenquam in ordinem legit, niſi quem & illi comprobâſſent prius ſuffragiis, & ipſe bene ſciſſet. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite eſſet Judicandum, ſecretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus intereſſe cauſis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamſi nihil eſſet referendum, ſi Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipſe venit. Curatores
11. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quòd Auguſtus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magiſtratus honoribus & dignitatibus cumulando, ſuam ipſius Majeſtatem & Reverentiam, quæ nonniſi Juſtitiæ fundamentis inniti debeat, ſanctam & munitam magis eâdem operâ præſtare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio ſollicitum illum & ſibi utilem experiretur. Inter cætera ſi-
Dio. Capitol. 12. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda eſt: Quòd nec Gladiatoribus conceſſit acuto ferro dimicare, ſed obtuſis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis calcitras ſubjici juſſit; unde etiam diuturna ut rete illis prætenderetur invaluit conſuetudo.

13. Leges ſepeliendi Sepulchrorumque Peſte etiam graſſante, aſperrimas ſanxit; Tantaque clementia fuit, ut & ſumptu publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm eſſet facilis vel ex illo ſatis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occaſionem cum quibuſdam conſciis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, igneum de cœlo lapſurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipſe lapſus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut ſemper, credula, nuntio attonita, ſummâ cum reverentiâ vatem excepe-
rat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conſciis interim Urbem incolis vacuam planè & diſertam, cùm ſceleris opportunum nacti eſſent tempus, pro arbitrio diripientibus.

---

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis adnotanda cenſui. Nam, inquit, ſeu per Latium in Civitate, ſeu beneficio principis veniſſent niſi ſimul cognationis jura impetrâſſent, alienigenæ habebantur, quam contumaciſſimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in graviſſimam injuriam; Civitaſque Romana inſtar erat odii, & diſcordiæ, & orbitatis, quum clariſſima progenies ſalutâ ipſarum pietate diſtraheret. Juvenibantur tamen, quibus tantus amor noſtri nominis inſſet, ut Romanam Civitatem non vigeſima manû, veràm etiam aſſiduitatum damna lenè compenſari putarent. Sed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æſtimabatur. Igitur Pater tuus ſanxit, ut quod ex Matrimonio Liberos, ex liberorum bonis pervenit ad Matrem, etiamſi Cognationum jura non tranſſent, cum Civitatem adipiſcerentur, ejus ne vigeſimam darent. Eandem immunitatem in paternis eam filio tribuit, ſi modò reductus eſſet in Patris poteſtatem; ratus impubem, & inſpiratum, ac pene impia lege nondum inſeri publicanum; nec ſine fiſcale quodam ſanctiſſimas nexuſque ſolvi vetus intercedente vigeſima ſcindi; nihilque eſſe tam ſolidum, quod Liberos ac Parentes faceret extraneos.* Hactenus ille.

Veterator

Veterator interea loci statuto tempore decidit, Ciconiam è sinu pronus emisit; sepsum verò turbæ extemplo immiscens, spectatores fefellit. Populus prodigio obstupefactus Cassid. Cassios ardentes sperare, flammas jam æthere erumpentes fingere sibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique strepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impostorem exquirendum curat, perductum ad se interrogat, technam denique confessio veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis audaciam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perspexisset, animo vultuque quo is erat constanti, ægrè tamen à risu sibi temperavit.

Mores Matronarum composuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Suâ interim hos Capitol. 21. emendari quantum interesset, plane inscius. Coniugis siquidem Faustinæ Virum omnino fefellisse libidinem. Literæ ejus mox subdendæ evincunt satis. Nec mihi videtur vero simile, Marcum, si illam resciviſſet demum, ad dissimulanda potius flagitia, quàm idoneis coërcenda, & quantum poterat medenda remediis, se fuisse comparaturum. Ab illo siquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præsertim cùm nec otiosus esset in hâc causâ dolor, Legibus vindictam & supplicium nequaquam aspernandum illi etiam in privatis impudicitiæ exposcendum decernentibus. Non me fugit quidem quod apud Historiæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum Capitol. 19. nempe, quum de Faustinâ ei diceretur, ut repudiaret saltem si non occideret, dixisse, *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem*; quod etiam & plerisque fidem fecisse, & vehementer placuisse, satis scio.

Sententiæ pervulgatæ, & diu consensu & calculis fere omnium receptæ, privatam opponere tuam, quàm anceps sit atque audax facinus, me neutiquam latet. Sed cùm Unius tantùm qui rem se in suscepit referendam, suspicione non immerita laboret fides, cùm is præsertim sit, cujus nec perspicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint scripta; Responsum Marci illud, singulari eóque non magni nominis testimonio suffultum apud plerosque locum obtinuisse, non tam rei, quòd vero sit simillis; quam Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confisis narrata temerè excipere solenne est, deputandum existimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto, Antoninum tamen ad excusationem frigidam adeo confugere neutiquam sustinuisse; sed potiùs Dignitatem Regiam tam sordido & illiberali emptam pretio, apud Philosophum & Probum sordescere debuisse. Sed longe aberat ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum destinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Statim nempe ab ipso adhuc puero in Familiam & Hereditatem Capitol. 4. regiam adscito, desponsata est ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorsum igitur in re minime probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem sibi planè contrarium, & rationes labefactantem suas, in eâdem Marci vitâ deprehendere est?

Vit. Salmas. & Casaubon. Capitol. c. 6.

Nec multum apud me valet, quod mimi in scenâ, præsente Antonino, dixisse perhibentur: Si nimirum, Tertullum, quem Marcus prandentem cum Uxore deprehenderat, perstringentes, stupidum induxerant maritum adulteri uxoris nomen à servo quærentem, cui is ter respondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc stupidus quæreret, respondit iterum servus, Capitol. 19. *Jam dixi, Ter, Tullus* dicitur. Quid enim obstiterit, quò minus alteri cuivis id censeret tribuendum Marcus, nullus equidem intelligo.

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus sederi prohibuerat Spartian. in Adrianus; idem etiam interpositis vetuit pœnis Antoninus. Nec enim illa vulgo usurpanda sustinuit, quæ Cæsar & Augustus solenni triumphorum pompæ reservata, aut tunc tantum, cùm Imperator ipse maximè suspiciendus prodiret, solebant conscendere.

Principes, & suo & Reipublicæ pessimo, indignos & immerentes ad munera & Magistratus evehere, rectè judicans; id sibi præcipuè dedit negotii, ut nonnisi probis & virtutis spectatæ viris ad ista emergere liceret. Nec itaque tenuere illum rogantibus unquam præ pudore pigebat, quarum si conceississet, pudere debuisset. Quum autem quendam Veterasinum famæ detestandæ honorem petentem moneret, ut se ab Opinionibus

Capitol. 11. "Falsis delatoribus notam apposuit; Delationes quibus fiscus augeretur contempsit; "cui etiam in Caulis Compendii nunquam judicans favit: Curatoribus Regionum ac "viarum potestatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitte- "rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Cum populo denique "non aliter egit, quàm est actum sub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, sibi delata Marcus per verecundiam reculavit. Ædem sibi & aras extructas noluit, Virtutis esse unius Hominis Deus consociare existimans, populi vero adulationes, & officiosa Senatûs decreta nihil ad id adjumento esse posse. Quicunque autem benè regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos pioque universos, vice defungi certus.

Id unum interea loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obsequio amoverent procul Imperatorem; viribus per ejus absentiam receptis, armis denuò, ubi primum idoneum nacti essent tempus, ferociores advertus Victorem insurrecturi. Copiis igitur
Capitol. 22. adauctis, metum Romanis haud mediocrem incusserant, ea propter præsertim, quod Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam usque, belli sibi socias adjunxissent. Hostium formidando accessit & illud infortunii, quòd pestis etiamdum sæviret maximè, quæ magnam militum partem dudum absumpserat; nec Marco, unde Legionibus tàm morbo quàm prælio confectis supplementa conscriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhaustum difficili adeo rerum ambage implicuerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præsentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur devenum esse existimantibus, & quo se possent expedire pacto prorsus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ spei erat reliquum.

Militibus is igitur conscribendis operam impendit quantam potuit maximam, &, urgente rerum necessitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, necnon & servos stipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus.
Capitol. 21. Deforme quidem id, & famosum nunis visum est auxilium, sed rebus desperatis nihil aspernandum esse medelæ, rectè existimavit. Id forsan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantisque simul attritus infortuniis, quo tamen res essent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & spectaculis (ut vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Passim igitur audire erat Gladiatoria reposcentes munera, vituperia cuiam per vicos & gravissima in Imperatorem jactata
Capitol. 23. Convicia; *Philosophiæ nempe studiosum, & ipsum severiorem paulò, illos etiam jam ludis, & spectaculis spoliatos, ut vel ingratiis sic essent Philosophi, coacturum.* Nihil ille querimonias, aut contumeliosas moratus obmurmurationes, utpote quem vulgi mores minùs nè omnium fefellerint. Nec abs re istos arbitror hariolatos, qui his in hâc causâ lacessitum injuriis, id nobis Apophthegmatis verè aurei excogitâsse existimant, quod ad Lib. Τῶν εἰς ἑαυτὸν iv. § 16. occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, quibus nunc pro Bellua haberis, si ad decreta rationisque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravius longè de Fisco opibus exhausto restabat, cui haud perinde erat in promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, * Nervam & Trajanum
* Plin. in Paneg. secutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretiosissima, venum decrevit secum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis esse solet regnantibus, durâ præsertim premente Ærarii angustiâ) summa erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majestatis Imperatoriæ propria gestare, aut illis uti fruive nefas esset; cautum est inprimis lege, ut viri clari eodem quo & ipse uterentur cultu, vel ministeriis similibus convivia exhiberent, quin & alio quovis Supellectili ut auctis esse liceret. Pocula itaq; Aurea, Chrystallina, & Myrrhina, vasa etiam regia, Vestem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmásque quas in re-
Capitol. 17 Eutrop. positorio Sanctiore Adriani repererat multas, latius habuit vendere; quàm Belli Commeatum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis extorquere. Per duos quidem menses Auctio celebrata est in foro Trajani; nec frustrà illud fuit consilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges esse animo omnes ferè solent Populi) quibus, Bello quod suâ perinde

atque

atque illius interesset gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum angustiis subveniri posset, nihil suppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Ærarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex sententiâ persequenti suffecerit. Postea idem potestatem Emptoribus dedit, ut siquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, sciret licere. Nec molestus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipsis profectionis diebus filium natu minorem, Nomine Verum Cæsarem, Septennem amisit; Tubere sub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempestivè exsecto. Ferti is & æquo tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publico noluit, * Medicos est ipse consolatus, & præmiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit: Ut statuæ tantummodò filio mortuo decernerentur jussit, & Imago aurea Circensibus per pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus insereretur. Posthæc consolationibus tanto dignis viro vacans, publicis actibus se reddidit, Deorum sacra ritè peregit, & votis pro more factis hosti profectus est obviam. *Capitol.*

* *Lectionem etiam consolatus Medicos cæsant. & Salmas. improbant maximè incepti vitio*

n.e. Orientem assurgendam curat. Sed in ista interpretum discrepantia, ut ipse D'Acier vestigia insisterem, munera & festivitas.

Bellum ità demum de integro orditus est, & diuturnum, & anceps, & operosum, præ exteris quibus implicitus est omnibus. In Carnunto stativa habuit, Copias ponti navigus confecto impositas Istrum trajecit; ipse Dux viæ in hostem profectus est. Plurimis portor factus prœliis villas & domicilia vastavit incendio; Multos conjuratorum principes, quos victoriæ tam præcipitis incesserat formido, veniam poscentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fausta tamen incuntis belli auspicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâsset calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna fossæ militibus exploraret vada, qui & suis objectus moram faceret, & Barbarorum præsidio ageeris ad instar oppositus est; tantum ex improviso lapidum imbrem effuderunt ab hoste funditores, ut absque Militum esset Clypeis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem sedulo circumfusi, arcebant, obrutus illic cecidisset loci. Romani verò, ut & Ducis in summum adacti discrimen de hoste sumerent supplicium, & se adeò non periculis animos demittere, ut inde audaciores factos posùs ostenderent, fluvium magno impetu transeunt, & in hostem extemplò tantâ vi irruunt, quantam cum Barbari sustinendo non essent, ingentem ediderunt stragem. Postquam à dimicando utrinque cessatum erat, Pugnæ locum revisit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi sese, aut oculos cæde & sanguine depascendi animo; sed (ut erat ingenio omnium humanissimo) quò miseris illachrymaret interemptis; tum si quid sauciis opis aut medelæ superesset loci, ut vitæ saltem reliquias curaret servandas. Grati denique animi ob prœlium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas jussit, quàm illinc loci cum exercitu progressus esset.

Quadi, quod ipsa res erat, Hostes insecuturos esse existimantes, sagittarios cum turmis equitum expeditissimis, qui illis in Subsidiis subsitarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum angustiis collocaverant. Hi prœliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu venientes prohibere. Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum nanciscerentur opprimendi locum. Nec Spes homines fefellit, siquidem Romani, ardentiores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant sese; qui pedem, (prout antea inter ipsos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo simulabant fugâ insequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem arctis præruptisque tenerent intercluſos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo nescii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti suæ pervia nulli dubitantes. Isti verò prœlium interim distulerunt; nec enim id suo moliri periculo visum est, quod locus ipse & mora mox essent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde consilium quid sibi vellet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhaustæ, vulnerum dolor, & sitis importuna, morte quàm abessent propè, & quibus caperentur hostium insidiis, edocuerunt. Serò quidem miseris patuit, nec receptui superesse locum,

Dio.

Capitol. n. 6.

Ἐγὼ μὲν οἶδα ὅτι καὶ τοῖς θεοῖς ἐπιμελὲς ἦν, μὴ λανθάνειν τοὺς τοιούτους. πολὺ γὰρ μᾶλλον αὐτοῖς καθήκει ἂν τοὺς μὴ βουλομένους αὐτοὺς σέβεσθαι, ἢ ὑμεῖς. ὃ εἰς περαιτέρω ὑμᾶς ἐκάλεσα, βεβαίους ποιῶν γνώμην αὐτῆς ἣν ἔχετε ὡς ἀθέων καταγνόντες. εἰ δ' ἄρα καὶ ἐκείνοις αἰρετὸν, τὸ δοκεῖν καταγνωσθῆναι πεπαῖναι μᾶλλον ἢ ζῆν, οὕτω τῷ ἐκείνοις θεῷ. ὅθεν καὶ γινώσκω σφίσιν ὡς τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς, ἢ γὰρ πεπαῦσθαι οἷς ἐξῆν πρότερον αὐτούς. ἐμοὶ γὰρ σαφῶς ἦν γεγονότων καὶ γιγνομένων, ἃ ἄτοπα ὑμᾶς ἐποίησε λανθάνοντας μὲν ὅταν τύχῃ ἄσῃ, παραβαλλόντας δὲ τὰ ἡμέτερα σφοῖς τὰ ἐκείνων. οἱ μὲν ἂν εὐπαρρησιαστότεροι γένοιντο σφοῖς τὸν Θεὸν· ὑμεῖς δὲ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀγνοεῖν δοκεῖτε, οὔτε τι θεῶν καὶ οὔτε ἄλλων ἐμελήσατε, καὶ τῆς θρησκείας τῆς περὶ τὸν ἀθάνατον, ὃν δὴ τοὺς χειμῶνας θηρεύοντας ἐλαύνετε καὶ διώκετε ἕως θανάτου. ὅθεν δὴ καὶ πίστων, οὐδὲ καὶ πολλοὶ ἦσαν περὶ τὰς ἐπαρχίας ἡμῶν ὑπὸ τῆς θειοτάτης γνώμης ἐγεφθαι παρεῖ; οἷς καὶ ἀντέγεφθε μηδὲν ἐνοχλεῖν τοῖς πιστοῖς, εἰ μὴ φαίνοντό τι περὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐγκεκρύπτοντες. καὶ ἐμοὶ δὴ περὶ δὴ πίστων πολλοὶ ἐσήμαναν οἷς δὴ καὶ ἀντέγεφθε, καταπολιθῶν τῇ τὰ παθὼν γνώμῃ. εἰ δή τις δημόσιοι πρὸς δὴ πιστῶν εἰς θεάγματα φέροι ὡς δὴ πίστον, ἐαυτῷ ὁ καταφεύγων ἀπολελύσθω τὸ ἐγκλήματος, καὶ ἐὰν φαίνηται τοιοῦτος ὤν. ὁ δὲ καταφεύγων ἔνοχος ἔσται δίκης. Euseb. Eccl. Hist. Lib. IV. Cap. XIII.

Equidem scio Diis ipsis curæ esse, ne hujusmodi homines lateant. Multò enim magis illis convenit punire eos qui colere ipsos recusant; quàm vobis. Qui eorum adversus quos tumultuamini sententiam ac propositum ampliùs confirmatis, dum eos accusatis tanquam impios. Illis autem longè optabilius fuerit ut in jus vocati mortem oppetere videantur pro Deo suo, quàm ut incolumes remaneant. Ita victores evadunt, animas suas potius projicientes, quàm ut ea facere quæ vos jubetis in animum suum inducant. Cæterùm de terræ motibus, qui vel facti sunt, vel etiamnum fiunt, non absurdum videtur vos commonere, qui & animos abjicitis quoties hujusmodi casus contingunt, & vestra eum illorum institutis comparatis. Atqui illi quidem majorem tunc fiduciam in Deo collocant. Vos verò per omne illud tempus, quo præ imperitiâ labi mihi videmini, Deos negligitis, & cùm alias cæremonias insuper habetis, tùm cultum Immortalis illius: Et Christianos qui illum venerantur expellitis, & ad mortem usque infestiùs perturgetis. Porrò de his hominibus plurimi provinciarum rectores divo patri nostro antea scripserunt. Quibus ille rescripsit, ejusmodi homines nullâ molestiâ afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri viderentur. Sed & multi ad me de illis retulerunt. quibus ego patris mei constitutionem secutus respondi. Quòd siquis adhuc pergit cuiquam illorum negotium facessere, ex eo quòd Christianus sit, delatus quidem crimine absolvatur; tametsi constet eum reipsâ Christianum esse. Delator autem ipse pœnas luat.

Proposita est hæc Epistola Ephesi in publico conventu Asiæ.

Capitol.

Huic rescripto obtemperatum est, pax & felicitas per omne imperium imperturbatà initium hujus regni serenum adeò securúmque præstiterat, ut lenitatem Pii nemo desideraret. Ita enim se civiliter ambo egerunt, ac si ejus ingenium & mores etiam jure quodam hæreditario adepti essent filii. Quod tamen eò mirum esse debeat magis, cum horum ingeniis & moribus nimium quantum inter se distaret.

Marcus siquidem Antoninus, vir animi constantis & modesti, gravis, sed ità ut & facilis & comis tamen; Clementissimus, simul & justus; Aliis ràm æquus & lenis, quàm sibi durus, cui fanè non pepercit uni; Gloriæ inanis expers, boni conscientiâ contentus. In inceptis firmus, quæ quidem non nisi diu cogitata susceperat; nihil ille ptæ animi impetu, vel pertinaciâ molitus; Delatoribus infensus; citra ostentationem pius; in dictis factisque omnibus egregiè moderatus; Tantæ soliditatis, ut sibi semper esset par, sui semper compos; Rationi in omnibus obsequutus uni; Dissimulare nescius, Domitor amoris proprii vigilantissimus; Animo nec ægro, nec irrequieto, quem nullus rei eventus aut extulit, aut dejecit. Delinquentibus in se commissa ad condonandum facilis; in rempublicam, & in quibus vertebatur salus aliena, acerbus & inexorabilis; ità tamen, ut ad extrema fumenda supplicia coactus quodammodo videretur. Leges tulit omnibus ex æquo utiles, Subditorum jura summâ religione tuenda existimavit, non sibi quàm ipsis subjectis minùs

chara

charâ. Quos igitur suo regere poterat arbitrio, liberos maluit. Id unum egit semper, ut bono in omnibus consuleretur communi; propriæ interim Voluptatis, & Utilitatis, & Gloriæ, modò rei prodesset publicæ, minimè studiosus. Ut verbo omnia. Hoc illi in votis erat atque animo, ut aliis se utilem posset præstare, ut obsequentem Deo; ex quo factum est, ut in omni actione nihil non justum fuerit, in omni ejus sermone nil nisi verum.

Lucius autem Verus, ingenio ab hoc divertissimo, animo erat impotenti, & ad omnem libidinem soluto; nec est quod virtuti & laudi illi duci possit, præter hoc unum, quòd vitiis caruerit atrocioribus iis & Belluinis, quæ regiam potestatem in sævitiam solent & Tyrannidis insolentiam impellere. Hæc tamen morum contrarietas ad tempus fefellit plurimos; Is enim fratri, sive quòd ita ferebat indolis lenitas, sive quòd beneficii recordatio id gratianimi judicium postulare est visa, obsecutus est maximè: Et dum simul esset, ad Marci mores se compoluit, & perquam egit graviter: Nec ingenium tantùm & mores, sed & studia, & sapientiam Marci in exemplum traxisse, videri saltem voluit; non tam imperii Socium, quam Legatum se Proconsuli, aut Præsidem Imperatori præstitit: Ut, nomine tantùm dempto, unicum adhuc Romæ Augustum, & Marcum regnare solum dixisses. Sed vim istam & simulationem vitium diutiùs ferre non potest; nec tàm tollitur in improbis libido, quàm laeditur ingratiis coercendo, & alienam induendo personam. Verus utique, ubi primùm tempus & locum nactus erat clam Marco peccandi, quis esset confestim ostendit; &, tanquam ruptis obicibus, in omnem lasciviam & luxum prorumpens eò diffluit vehementiùs, quò magis invitus à Genio indulgendo ægrè antehac temperâsset sibi.

Primo hujus regni anno nondum absoluto, editus est in lucem Commodus; nec deerant dira satis, quæ principis humanæ naturæ infensi & summo dedecori futuri nativitatem nobilitarent prodigia, ut nulli non & Diis iratus & hominibus infestus videri posset natus. *Not. prid. Cal. Aug. ft. 161.*

" Siquidem & mater cum esset Commodo cum fratre prægnans, visa est in somnis serpentes parere, sed ex his unum ferociorem; quod postea res ipsa probavit, cum gemellos enixa, & hunc, & fratrem Antoninum (qui quadrimus elatus est) præsagia insomnii ventura depingentis expleret." *Lamprid. in Commod.*

Ex illo omnia continuò in pejus ruere, & Imperium calamitatibus publicis undique obsideri. Longa quidem malorum series, sed quæ à Tiberis inundatione initium traxit; Fluvius enim extra ripas effusus ingenti torrentis impetu ipsam adortus est urbem; non domicilia tantùm disjecit, sed & vicos, & magnam Romæ partem prostravit; vim pecoris immensam absorpsit, segetes corrupit, campos vastavit, famem denique & inopiam extremam urbi agróque intulit. Imperatores interà loci, medelam huic malo quam poterant adhibere sedulò; hinedii laborantibus opem ferre, & crescentem omnibus modis annonam laxantes, metum & paupiriem ingravescentem sublevare. Sed en tristis iterum rerum facies! Hanc enim exundationem secuti confestim Terræ motus, Oppidorum incendia, Aeris universi corruptio, unde Insectorum vis nata est incredibilis, quæ quicquid undis supererat reliqui, diripiunt devastántque omne. Quibus accedit, quòd armorum strepitus, & bellorum ab omni parte simul ingruentium rumor & apparatus ingens impleverant omnia. Et Parthi quidem Vologeso Duce Romanis inopinantibus supervenientes, exercitum ferè omnem cædunt, Atidium Cornelianum in fugam conjiciunt, & Syriam, quam ipse administrabat, ingressi, impune depopulantur. Catti in Germaniam irruperant, igni ferróque omnibus minitati; nec minus infeliciter de Britannis nuntiatum, quod illi etiam ab officio defecerant, & motus non ciere tantùm, sed bellum instaurandum denuò meditari *Capitol. in Marc. 8.*

Adversus Britannos quidem Calphurnius Agricola missus est: contra Cattos Aufidius Victorinus; Parthicum verò Bellum, Senatu consentiente; Vero reservatum. *Capitol.*

Et Is quidem, paucis pòst diebus, in expeditionem profectus est; Marcus autem remansit Romæ, quòd res urbanæ Imperatoris præsentiam postularent. Verum nihilominùs officii ergò Capuam usque profectus est, amicis etiam comitantibus à Senatu ornavit; auxit etiam officiorum omnium Principibus. Quam id fecerit ob causam, dubio est locus; sive ut quid rerum gereretur hoc fieret pacto certior; sive, (quod Antonini ingenio, ab omni suspicione alieni simo, convenit maximè) ut Principi

Comitatûs ſplendore obſequium, & reverentiam conciliaret; ſeu denique (quod Martî ſapientiæ, ingenii humani probe gnaræ haud videtur abſimile) nimiam Juvenis licentiam veritus, ut fræno quodam coerceret; dum quicquid ſuaſerit libido, reprimeret pudor, & quem ſuî continuerat adhuc conſuetudo, ut neceſſariorum & miniſtrorum tum poſtea perinde contineret. Sed quod illi præſertim in animo erat, conjiciendum forſan. Id unum certò ſcimus; Conſilia hæc incaſſum recidiſſe omnia: Verus diu diſſimulando deſeſſus, & perſonam abjiciendi nactus copiam, amicos, quos Marcus itineris adjunxerat comites, neglectui extemplò habere cœpit. A fratris itaque conſpectu ſimul ſeſe abſtraxerat, (quem dum verſaretur unà, Magistri illum loco veneratum diximus) ſublato metu: vel clam rati fore omnia, vel excuſſo jugo an fierent palam non jam ſolliciti, impetu recurrebat majori, & facilè obſequentem, imò fortiùs impellentem experta eſt natura. Legiones itaque Romanas ex improviſo exſas fugatáque, & Syriam jam à Romano deſciſcentem obſequio, inſuper habuit; Id unum agens, ut vitæ liberiori indulgeret; Et infamiam Reipublicæ parvam exiſtimans, niſi, qui illam ut deleret maculam miſſus, adeo non abſterſiſſet, ut graviorem inurerer, & Sibi & Civitati: Laxatis itaque Libidini & intemperantiæ habenis, adulteriis etiam & juventutis amoribus infamatus, in morbum incidit Canuſii: Gravem adeò, ut ad extremum vitæ diſcrimen pene deventum eſſet. Vix itaque Romam reverſus erat Marcus, quin Verum apud Canuſium graviter ægrotare acciperet; Quibus auditis, ab itinere quantumvis recens, proficiſcitur denuò, & rectà ad eum videndum contendit. Pietatis tamen etiam dum ſeſtinaret memor, vota in Senatu ſuſcepit priùs, quæ poſteaquam Romæ rediit, auditâ Veri tranſmiſſione, ritum reddidit.

Capitol.

Verus autem ad ſanitatem quidem reſtituitur, ſed morbo tamen nihilo ſapientior, aut moribus ſanior, in omnem iterum ſe luxum laſciviámque effudit. In itinere nullum non locum vitiis infamem reddidit; ſed ubi primum in Syriam venit, in deliciis apud Antiochiam & Daphnem vivere non erubuit. Locus iſte, (in quo omnia ad amœnitatem comparata ſunt, Cœli aeriſque temperamentum maximum, Solum & Natura & Arte luxuriæ accommodum, Arbores umbriferæ, florum gratia, aquarum & fontium Copia) mollicie diffluentibus gratiſſimus atque his adeò uſurpatus, ut infamis eſſet plane, nec citra Turpitudinis notam honeſtis frequentandus. Nemus autem & urbem, quæ totum terrarum orbem nequitiâ & libidinum ſuperabat maculis, Verus nequiorem præſtitit, & vitiis inſecit exquiſitis magis, & eò uſque vel Antiochiæ & Daphne ignotis.

Capitol. in Vero 7.

Sed dum ipſe ſe Luxuriæ totum dedit, Duces Parthicum bellum confecerunt; Artaxata Statius Priſcus ſubegit cepitque. Vologeſum Caſſius, & Martius Verus in fugam conjecerunt. Quo pulſo, & Seleuciâ deinde captâ, Babylonem & Ctesiphontem incendio vaſtabant, & magnificam Vologeſi Regiam æquabant ſolo. Copiis tamen in hoſtem victricibus, quæque ad hominum quinquies mille per quadriennium profligaverant, hoſtis multo gravior revertentes manebat. Cum inediâ ſiquidem & ægritudine illis adhuc erat dimicandum; quibus adeò victi ſunt cæſique, ut illorum, quos Belli fortuna ſuperſtites reliquerat, enectis fame & morbo pleriſque, vix partem dimidiam reducem videret Imperator. Caſſius autem è ſuis perexiguam quidem partem in Syriam reportaret. Quæ tamen adeò Verum non commovebant, ut, tanquam res & felicillimè ſuiſſent, & Ipſo duce geſtæ, ob hanc victoriam inſolentior factus, animum exſulerit. Gloriæ itaque vel ſuæ ubi acceſſiſſe incrementum exiſtimans *Armenicus* & *Parthicus* appellari ſuſtinuit. Unum nimirum ſuſcepit non alio debitos nomine, niſi quòd in mediâ libidinum illuvie, dum omnes turpitudine & vitio facile exſuperaret, Victor ideircò nuncupari meruerit.

Dion. Lib. 71.

Marco interim Antonino, qui Fraternæ Libidinis neſcius videri ſaltem voluit, ut erat præſertim curæ, ut animum à mollitie turpi, & diſſolutâ vivendi ratione abduceret. Quocircà ab amoribus illicitis avulſum iri ratus, ſi nuptiæ quamprimum conſummarentur, filiam continuò ſuam Lucillam eximiæ formæ virginem, Vero nuptiarum, [illegible] commiſit, in Syriam deducendam. Proficiſcentem verò Ipſe Brundiſium uſque proſecutus eſt. Ferunt quidem à Româ profectum eſſe, ad Verum uſque unam deducturum animo, ſed rediiſſe Romam à Brundiſio, ne illorum malevolentiæ locum daret, qui, etiamſi [illegible] argere

Capitol. in Vero 4.

pere non sunt veriti, Marcum gloriæ fraternæ invidentem, finiti velle belli gloriam sibi vindicare, atque idcircò in Syriam iter instituere. Frigidæ sane istud Ambitionis nimis; quæque in hominem Philosophum neutiquam cadat; alienæ ut interveniat gloriæ, qui non minimum in eo laudis ponit, ut sit Contemptor suæ. *Capitol.*

Filiam itaque ubi navigio vidisset impositam, Brundusium reliquit; Literis priùs ad Proconsules & Provinciarum, per quas eundum esset, Præsides datis, ne quis Filiæ iter facienti occurreret; sed à pompâ potiùs & tumultu Principibus peregrè abeuntibus, nuptiis præsertim, solenni abstinerent. Cùm ex tantâ (inquit) hominum frequentiâ id unum efficitur, ut complusculi sub pedibus conculcentur.

Verus autem, Marcum ipsum Filiam ad se usque deducere ratus, veritus ne libidines & scelera quibus Antiochiam nobilitaverat, relucescere posset, si ipsum accederet vitii Theatrum tam infame; occurrendum illi censuit, & Ephesi potius sponsam excipiendum. Quo facto, statim post celebrata nuptiarum solennia cum Imperatrice Antiochiam iterum concessit. Quæ quidem, ceu vel Loci, vel Mariti nequam contacta labe, adeò se ad ejus mores, & ingenium composuit, ut per omnem flagitiosissimæ famosissimæque vitæ consuetudinem & Veri pollès Consortem, & Faustinæ Filiam agnoscere. *Capitol. in Vero.*

Confecto demum bello, post Regem Armeniis præfectum, & Parthos in potestatem redactos, rediit Verus. Invitus tamen, quamcumvis ad triumphum, quòd Syriam, tanquam suum regnum, relinqueret. Cum Fratre igitur pariter triumphavit. Victoris tamen reditus parùm abfuit, quin funesti magis Imperio Romano fati fuisset, quam hostis cujuslibet ingruentis Impetus. Siquidem in omnes, per quas rediit, provincias Romam usque, luem secum detulit. Et nata fertur pestilentia in Babylone, ubi de templo Apollinis direpto, ex arculâ aureâ, quam in adyto quodam concluso miles forte inciderat, Spiritus pestilens evasit, ab ipsis Persarum finibus adusque Rhenum & Gallias cuncta contagiis polluens & mortibus. Videtur autem longè vero similius, labem istàm ab iis ortum traxisse morbis, quibus ægri reduxit exercitûs reliquias Cassius, à Parthis pulsis subactisque in Syriam reversus. *Ann. Christ. 167, 168.* *Capitol. in Vero.* *Ammian. Marcellin.* 23.

"Post Veri reditum Patris Patriæ nomen ambobus decretum est, quum se Marcus absente Fratre erga omnes Senatores atque homines moderatissimè gessisset. Corona præterea Civica oblata est ambobus, petiitque Lucius, ut secum Marcus triumpharet. Petiit præterea, ut filii Marci Cæsares appellarentur. Sed Marcus tantâ fuit moderatione, ut quamvis Profligato bello uterque *Parthicus* appellatus est, & quum simul etiam triumphâsset; post mortem tamen fratris, Lucium tantùm *Parthicum*, *Germanicum* se vocaret, quod sibi bello proprio peperisset. *Capitol.* 18.

Namque, ut res plerunque sunt humanæ, istius Victoriæ gaudia & triumphos non lues tantùm dira, sed & belli rursùm ingruentis horror contaminavit. Siquidem eodem ferè tempore Germani, qui trans Rhenum incolunt, venere usque in Italiam, agros devastârunt, &, nullo prohibente, Romanis maxima ac gravissima incommoda attulerunt. Pertinax, (qui & posteà Imperator factus est,) Virtutis spectatæ admodum vir, nonnullis tamen invisæ (ut soleat cæteris nimis antecellens) (cui nec sua præclare gesta, nec Amicorum opes antehac efficere poterant, nisi ut copiis quibusdam auxiliaribus præficeretur) jam tandem eam apud Imperatorem existimationem est adeptus, ut omni, quam, injecerant malevoli, amotâ suspicione, is demum unà cum Pompeiano ejus amicissimo dux huic Barbarorum inundationi opponendæ deligeretur. Ambos itaque Legatos constituit suos, & Belli hujus Gloriæ participes voluit Marcus. Pertinax, (quem quanti Imperatoris existimatio, & tanta in eo collocata fiducia ducenda esset, minimè fefellit) id sedulo enixus est, ut ne quid Marcum Legati pœniteret. Multis itaque rum fortitudinis, tum prudentiæ, tum Amicitiæ & Gratitudinis in Principem fidissimæ indiciis, compertum Antonino præstitit, & rebus Reipublicæ periclitantibus, & Disciplinæ bellicæ, quàm opportunus is esset & idoneus adjutor. Hostes, ubi ventum erat ad pugnam, magno adortus est impetu; non minùs quidem ad pugnandum paratos; & fortiter diu, dubioque Marte utrinque dimicatum est. Sed cæsi sunt tandem Germani, &, (quod in illâ *Ann. Cler.* 168, 169. *Euseb. Chron. Dio.*

victoriâ minimè reticendum.) Inter Barbororum Cadavera corpora mulierum (ea erat & Conjugum in Maritos, & Matrum in Filios pietas) armata, & cum suis simul trucidata, reperta sunt.

Ibid. Prœlium quidem hoc pacto confectum est maximum ; Quo tamen nec adeò se passus est efferri Marcus, ut Militibus postea pecuniam rogantibus stipendium adaugere sustinuerit ; Respondit nimirum id efflagitantibus pro victoriâ reportatâ præmii ; *Siquid plus quàm esset constitutum acciperent, id ex sanguine parentum ipsorum propinquorúmque exactum iri ; cujus & sibi apud Deum, Principum illum judicem unum, reddendam esse rationem.* Adeò enim temperans & continens erat in Imperio, ut ne quid periculo commotus, cum tot tantáque bella gereret, faceret contra quàm fas esset, Assentationis aut Timoris causâ.

Ibid. Partâ deinde Victoriâ, *Imperator* quintò renunciatus est ; & *Germanicus* audiit ; cum anteà, ob illas quas Verus pepérisset, ad quatuor usque vices Imperatorio Nomine fuisset insignitus. Pridie quàm manus cum Germanis consererent, exploratorem prope Castra captum in ejus Tentorium milites deducebant. Quem cum interrogare voluisset, is nihil motus respondit ; *Præ frigore vehementi loqui nequeo ; siquid igitur ex me scire tibi est animus, vestem inprimis jube, siqua suppetit, ut algenti circumdent.* Non ægrè tulit Hominis confidentiam ; & vestimento, cujus indigebat, indutum dimisit Marcus.

Ibid. Nec id silentio prætermittendum, quòd miles quidam, cùm esset noctu in Danubii custodiâ, audirétq; trans flumen clamorem Romanorum, qui fortè in hostium manus inciderant ; statim, ut erat, tranavit, & cum liberâsset captos, eâdem secum in castra reduxit viâ.

Anno proximè sequenti, exortum est anceps magis, & periculosius multo, istis quæ dudum profligaverat, bellis. In hoc uno tempestivum, quòd finito jam Orientali, diu Romanorum ducum qui aderant arte suspenso, id tandem agi posset. Marcomanni siquidem & Quadi, Gentes bellicosissimæ, arma capiebant. Et hostes ferociissimi metum ingentem incusserant ; & grassans indies pestilentia, quæ omnia cadaveribus compleverat ; ut vix mortuis domi terra condendis, nedum hosti potentissimo essent propulsando, Romani. Imperator solus non desperavit, & propriâ virtute mactus, & Divinâ fretus in arduis præsentiâ. Numini igitur (ut potuit) placando primam is operam dedit. *Capitol.* 13. Tantus enim Terror hujus Belli fuit, ut urbem omni genere lustraverit ; Lectisternia per septem dies Romano ritu celebraverit ; cum, ne quid Diis deesse posset flectendis, peregrinos etiam acciverit Sacerdotes, ut illorum etiam ritus impleret. Quinetiam, quod nobis mirum esse debeat magis, Isidis etiam sacra, ab Augusto usque Imperante proscripta & eliminata, restituit demùm. Nec Deam adorare dubitavit Marcus, cujus fanum, Tiberio regnante, dirutum, & æquatum est solo ; Statua in Tiberim præcipitata, Sacerdotes autem obtruncati fuerant. Victimarum autem vis ingens adeò ad gratiam Deorum conciliandam cæsa est, ut Irrisoribus (quorum neque privato ullo neque publico infortunio repressa est unquam Audacia) locum dederit haud inficetè Superstitionem perstringendi ; Id maximoperè metuendum dicentibus, ne si Marcus forte reverteretur Victor, nihil per totum Imperium superesset amplius, quod Diis immolare posset pecoris, ubi gratiæ demum essent rependendæ.

Capitol. in Vero 9. Hâc itaque Pietatis specie diu retardatus, tandem cum fratre Vero profectus est ; quem nec sine se ad bellum mittere, nec in urbe dimittere luxuriæ causâ, sustinuit. Sed secum traxit invitum. Paludati itaque ambo Imperatores urbe egressi, ad Aquileiam rectà contendunt. Nec mora, in hostes, qui castra haud procul erant metati, impetum fecerunt ; *Capitol.* 14. exuerunt castris ; & ingentem Barbarorum Stragem ediderunt. In hâc pugnâ Furius Victorinus præfectus Prætorio cum exercitus parte, & Juventute delectâ interiit : Sed neque ob hostes fugatos ocsolque Securitas, nec ob suos amissos dolor Imperatoribus obstitere, quò minùs instarent Victis ; quos ad id usque sæpiùs proterendo redegerunt perturbationis, ut in partes scinderentur contrarias. Reges ergo plerique, quos defectionis jam tædebat suæ, cum populis suis se retraxerunt. Tumultûs illi authores interemerunt, &, *Capitol. in Vero 9.* Legatis ad Imperatorem missis, veniam sibi & pacem supplices postulârunt. Et Lucius quidem

dem, quoniam Urbanas desiderabat voluptates, isto contentus obsequio, condonandum illis censebat, & Romam, ubi poterant primum, redeundum. *Nec enim, ut res se tunc habebant Romanæ, quid magni sperandum esse amplius; Hostem ad desperationem adigere, id esse & sibi consulere pessimè, & suam, quæ celari debuit potius, debilitatem facere palàm; Id satius*, inquit, *& Imperatore dignius, ut ex illorum terrore & ignorantiâ quæsitum faciamus; nec tam vindictæ, quàm receptui aperiamus viam.* Ita quidem urgebat Verus, non tàm rem ipsam perpendens, quàm militiæ tædio motus; Cui contrà Marcus, Nihil Barbaris esse fidendum, fictam suspicari se fugam; cæteraque quæ metûs & perturbationis præ se ferebant speciem idcirco simulata, ne tanti apparatûs mole premerentur. Veritus itaque, ne si fictam pœnitentiam sibi profectisse sentientes, aliquid molirentur novi, consultius id esse dixit, ut ne illis fractas disjectasque copias recolligendi daretur spatium; sed opus ut absolvant, & animo jam & viribus inclinatos pergant prosternere, ne vel inimicorum redintegretur, vel Romanorum, morbo grassante vergens in deterius, vix victis quidem par esset, Exercitus. Suos itaque in hostem promovendos statuit.

Denique transcensis Alpibus longiùs processerunt; cum hostibus sæpiùs fælici prœlio *Capitol. 14.* conflixerunt; Quibus tandem dissipatis prorsus depulsisque, citrà magnum suorum dispendium reverti sunt; compositis prius, quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant omnia. Hieme jam ingravescente, Aquileiam redierunt, Anni tempestatem itineri commodam expectandi & illuc commorandi animo; sed cum in illâ quoque urbe sæviret pestis, Romam cum parvâ manu aufugere coacti sunt. Illud postea quam ingressi sunt iter, sedens cum fratre in vehiculo Lucius, non longè ab Altino, subito morbo quem Apoplexin vocant correptus est. Depositus ergò à vehiculo, & detracto sanguine, ad Altinum perductus est; ubi cum triduo mutus vixisset, periit. Corpus ejus Romam deportatum superveniis prosecutus est honoribus Marcus; Adriani id sepulchro illatum, in quo & Cæsar pater ejus Naturalis erat sepultus. Marcus autem, cujus adhuc in vivis vitia celaverat, quum ei vehementissimè displicerent, eundem mortuum Divum appellare non est gravatus; sacris etiam plurimis honorare, & eodem quo Pium diximus ritu cultum voluit; quin & Flaminem insuper, & Antoninianos sodales, cæterosque, qui Divis habentur honores Vero dedicavit. *Galen. Anat. Cher. 170. Capitol. in Verr. 9. Ibid. 11. Capitol. in M. re. 13.*

Nec id mihi mirum esse fateor, quod ferunt nonnulli, Marcum fratris mortem tulisse, minus quàm solent plerique familiariter. Quidni etiam inde vel gaudii aliquantulum percipere, & Viri eximiâ Virtute & Sapientiâ, & Amore, quo subditos est prosecutus, dixerim dignissimum? Qui tamen longè absum, ut idem illud quod ab aliquo Scriptorum prædicatur, crediderim: Imperatorem nempe dum gratias in Senatu ageret, id gaudii testatum fuisse palam. Quod quidem à Marco perquam alienum, & fide neutiquam dignum arbitror. Is nempe allerere est ausus, Imperatorem inter perorandum in Senatu submonuisse, Parthicum bellum, absque suis esset consiliis, inauspicatò fuisse cessurum; enarrâsse vero, se nunc demum quasi à Principio acturum esse Rempublicam, amoto fratre remissiori, cum non esset amplius Imperii socium habiturus, luxu & inertiâ diffluentem. Antoninum ignoret prorsus oportet, qui hæc sibi persuasa habeat: Non ista hominis Ingenium, non mores tulerunt; Modestiam & Verecundiam facta ejus sapiunt, Dicta etiam spirant omnia: Longè is aliter de Vero in primo *ad seipsum* libello; longe denique ista ab Orationis nunc temporis habitæ consilio. Quam cum idcirco institueret, quòd, illo Referente, Verum Divis decreverant accensendum; Veri laudibus & Virtuti vel tantillum ut detraheret, ab Incepto nimium quantum abhorruisse quis non videt? Hocce nimirum effinxerunt fabulæ, quos Marci Virtutes urebant malè, ut tetriori adhuc esset in subsidiis; quam spargere nonnulli non sunt veriti. Illum nempe de consilio ipsius è vitâ tollendi à Vero inuti edoctum, fratrem priusquam insidias ipsi structas perageret, vel veneno sustulisse, vel certè per medicum Posidippum, qui ei sanguinem dicitur intempestivè emisisse. Hoc quidem, quantumvis Veri & cogitata & facta mererentur, de Marco tamen nefas est putari. Sed hominum usque adeò, nedum Principum est nemo, quem non *Capitol. Capitol. in Marc. & Ver.*

gravis

Capitol. in Vero. gravis perſtringat fama. Quæ quidem injuria cæteris æquiori eſt animo ſuſtinenda, cùm etiam tantum poſſet malevolorum rumor, ut Marcus ipſe in ejuſmodi ſermonem venerit.

Capitol. in Vero. 10. Sed quam Imperatoris effecit virtus fabulam ut purgatam totam & confutatam reſpuerent Scriptores, Faustinæ infamia non eſt perindè amolita. Verus nempe & Socrum inceſtâſſe dicitur, & ejus extinctus dolo; propterea quòd conſuetudinem, quam cum Matre habuerat, filiæ prodidiſſet. Sed iſta præ cæteris invaluit Sententia, quæ Uxori ejus flagitium mortis aſſignat, idcircò quòd Fabiæ ſorori indulſerat Verus. Hujus potentiam, cùm uxor Lucii ferre poſſet minus, quam Viri contemptum (quippe quæ ſe efferebat inſolentiâ culpæ minime diſpari, nec jura cognationis violâſſe contenta ferociùs læſam & impotentiùs impeteret,) de Viro ſupplicium ſumere maluit. Sororem nempe faſtu tumidam, ità demum minùs impune laturam exiſtimans, ſi omni deſtitutam præſidio, ab illo deturbaret faſtigio; Et cùm nihil jam ei ſupereſſet quod Vero acceptum tulerat, præter unam Culpæ noxam & infamiam, non ultrà metuendum, ne Privata & Famoſa, Imperatoris ſe tum Filiæ, tum Viduæ poſthàc æquare auderet.

Capitol. 9. Honoribus ſupremis Vero perſolutis, & ipſo in Deorum cenſum adſcripto, ne rabem feralem magis, quam quæ jam tantum graſſata eſt, in Aulâ & Urbe ſpargerent, qui Veri vitiis in Syria famulati erant Liberti; id egit Marcus ut hos amoveret procul. In quo tamen faciendo, ne memoriæ fratris impingeret maculam, ſpecie honoris abjiciendos curavit. Munera itaque & Dignitates impertitus eſt, iſtis quidem in commodum & honorem cedentia, revera autem ut exularent honeſtiùs; Electo uno retento, cui magis fidebat; Deo

Lamprid. in Comod. 15. ità volente, ut hic demum à Patre Pientiſſimo, quid ſit futurum, (ut ſunt humanæ mentes) neſcio; tanquam ad Filii, hominum quotquot uſquam unquam fuerunt nequiſſimi, necem reſervaretur.

Ethnicorum jam furor, belli (ut ſolet) licentiâ expergefactus, Imperatoris reſcriptum ſuprà memoratum inſuper habuit, & partim infortuniis, (quæ ſolenne illis erat Chriſtianis adſcribere omnia) exagitatus; partim nihil non inter arma auſus; qui in provinciis agebant Româ diſſitis Chriſticolas denuò vexare cœpit. D. Polycarpum Epiſcopum Smyrnenſem illorum rabies primam immolaverat victimam; cujus rogo ſubjectus ignis, multos accendit. In Gallis præſertim atque Aſiâ Martyrum complures Fidei teſtimonium præſtiterunt, & Perſecutio vehementiſſimè flagravit. Non deſunt, qui Antoninum perſecutoribus animos addidiſſe autument. Galliarum ſiquidem Præſidi, quid de Chriſtianorum nonnullis in carcerem conjectis factum vellet conſulenti, reſcripſiſſe; *qui faſſi fuerint, illos ſupplicio Capitis mulctandos cæteros autem continuò liberandos.* Quod tamen non ità intellexerim, ac ſi id habuiſſet in animo, quotcunque ſe profeſſi ſint Chriſtianos confeſtim capite truncandos, ſed qui Criminum, quorum inſimularentur, ſe reos agnoſcerent; & deferentium criminationes ſuo demum firmarent teſtimonio. Præſides etenim & Legati, cum id agerent præſertim, ut Chriſtianos eradicarent funditùs, nec aliter in illos ſævire poſſent, niſi Imperatori ſcrupulum & ſuſpicionem injicerent, technas ſtruere, falſas nectere calumnias, atrociſſima quævis flagitia audacter objicere, ſervos nempe vel mercede ſceleris conductos, vel metu miniſque coactos adhibere teſtes, in mediis cruciatibus quicquid iſti effutierint, Imperatori pro veris & idoneis reatûs indiciis exponere: Ita demum vel extortam habebant vel ſuffuratam prorſus, quæ in noſtros intentabant mala, infligendi poteſtatem. Quin & Facultatem falsò conceſſam, & verbis, ut ſolent ejuſmodi formulæ, latioribus paulò conceptam, ità ſunt interpretati, ut ſub eorum præſidio frena furori & malevolentiæ laxare poſſent impunè. Quod ſi ità factum fuerit, cur id Antonino vertatur vitio, mihi minimè omnium conſtat. Nec enim quiſquam eſt Principum, cujus Legati, Duces, Magiſtratus, poteſtate ſibi conceſſâ non abutuntur; & quæ jure optimo indulta eſt agendi ſive imperandi copia, in injurias impendunt authoritate munitas. Abſit tamen, quæ Viri omnium peſſimi moliuntur, inferuntque, Imperatorum ut juſſu facta, aut his denique deputanda arbitremur. Cogites velim, Lector, Tempus, Locum & ſimilia; Cogites itidem indolem Marci egregiam, & mores ſanctiſſimos; quâ fuerit is Benevolentiâ,

volentiâ, Justitiâ, Animi Magnitudine & Constantiâ ; His nimirum perspectis perpensisque, haud simile, ni fallor, videbitur vero, Illum sceleri & Sævitiæ Christianos inlequentium jus fuisse daturum, quorum haud ità pridem majorum exempla secutum atrocitatem eundem cohibuisse constat. Nedum tum demum dedisse, cum Imperium teneret solus, Imperium tàm lue quam bello tantùm non subditis spoliatum exhaustumque. Ista denique Persecutio illius jussu infensissima, viderint, qui Antoninum sanguinis Sanctissimi reatu implicatum eum, quî tandem cum istis converire possit, *Animam omnem nonnisi invitam veritate privari, nec ideo dignos esse odio, à rectâ errantes, sed quorum potius misereseere nos debeat.* Sed nè diutius rei tam apertæ immorer, vel id unum mihi satis est indicio, quantum à Christianos mulctando male abhorruerit Marcus, quòd Urbs Romæ cædibus aliàs infamis, illo tamen regnante, nè ullius quidem Martyris Sanguine contaminata est. L. XI. 18.

" Atque hæc quidem D'Acerius, ut Marcum ab omni suspicione liberet persecutionis " illo Imperante incalescentis plurimùm : Aliis haud perinde forsan erit persuasum, sæ- " vitiam in provinciis tantam, etiam illo, aut sub alio quovis prætextu, gliscere adeò po- " tuisse. Nec huic Opinioni videtur vel Marci lene ingenium, vel publica Bellis mor- " bisque accepta Calamitas officere : Siquidem quò quisque eximiæ magis est indolis, eò " magis est ad Pietatem in Deum pronus ; Ipse verò Pietatis in Deum affectus, si errori- " bus implicitus hostes superstitionis suæ tollendos crediderit, adeo non ingenii mansue- " tudine coerceatur, ut, humanitate in furorem versâ, alieno potissimum sanguine litare " studeat. Ab ipso novimus Servatore notatos, *qui cum suos trucidarent, oblationem se* *Joan. xvi. 2.* " *Deo offerre arbitrarentur.* Quo minùs nobis esse possit mirum, si in mediis infortuniis, " & extremis Reipublicæ angustiis, in Christianos impetum facerent maximè. Id enim *Tertull. Apol.* " & Populi erat inscitiæ, & Sacerdotum Ethnicorum artium, sive pestis populum esset *c. 40.* " depasta, sive Bella motusque cierentur, sive res alicunde publicæ cessissent malè, ut Chri- " stianis ista deputata essent omnia. Marci quidem nomini inurere maculam neutiquam " est meum ; Sed, ut quòd res est dicam, Baronii istud totus improbare nequeo, qui de " metu & superstitione Imperatoris Bellum Marcomannicum auspicaturi, ità scripsit. *At* *Ad ann. Chr.* " *si ita moris est, iis temporibus quærebantur à Diis responsa : eadem si non vera, saltem* *170.* " *conficta omnia pariter in necem Christianorum conspirâsse ; & quasi prætextu placando-* " *rum Numinum, illorum hostes esse tollendos respondisse, Par est existimare. Quamobrem* " *qui inter Christianos erant omnium spectatissimi, eos ad necem petendos ante alios Impe-* " *ratorum consilium fuisse videtur. Quapropter sanctus Polycarpus*, &c.

" Fateor quidem quòd atrociùs tunc temporis tractarentur Christiani, nonnullis à " Nero impiissimo visum ; D'Acerium etiam de Marco Imperante solo præsertim locutum, *Clarer. in* " quem etiam Melitensem ideò illam Legionem conscripsisse, ut, dum peregrinos ritus *Hist. Melitæ* " omnes implceret, nequa sibi gens hominum deficeret, quorum precibus Numen expe- *Lib. 10.* " riretur præsens & propitium, non desunt qui strenuè satis asserant. Hæc, quo inter " se conveniant pacto, Lectori judicandum relinquo. Id nimis liquidò constat, sævitiam " Ethnicorum, Marco imperante, adeo incruduisse, Martyrum complures sanguinem " effudisse, Christianos etiam multis in locis, adeo malctatos male, ut tunc temporis ex " illis una incubuerit, quæ inter Decem acerbissimas Persecutiones numerari mereretur ? " Neque id ab Antonino alienum prorsus aut insperandum puto, gratias siquidem is ha- " beat Diognero maximas, quòd animum ejus adversus superstitiones vanas præstiterat *Lib. I.* " munitum, quibus, qui morem loquendi Ethnicis usitatissimum norunt, quin Fides Chri- " stiana, Marco judice, accensèri debuerit, vix illis dubio erit locus. Sed de his fortean plus " satis.

Filiam suam Lucillam luctûs tempore nondum decurso, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit Marcus, non satis quidem nobili, sed egregiæ tamen virtutis Viro, & quæ summos posset honores promereri. Fides illi Intemerata, Probitas, *Capitol.* Fortitudo, Gravitas verè prisca, Usus, & (quæ vel optimè merentibus non semper contingit) magna apud omnes Existimatio. Hæc adeo commendatum apud Marcum habuerunt,

runt, ut tali virtute præditum Magnatibus opulentiſſimis anteferre non dubitaverit. Quippe qui Generum non pro opibus aut proſapiæ claritate, ſed ex merito & virtute propriâ expendendum æſtimandumque conſuit. Lucilla autem, quæ & Auguſta eſſet & Auguſtæ filia, longe aliter ſentire. Has itaque Nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt. Sed Antonino tamen id erat curæ, ut Filiæ prioris faſtigii jura conſervarentur integra, Viro etiam bis Conſule facto; quæ cum tàm Matri quàm Filiæ ſolatio ceſſerunt, nec defuit & illud rem æquius ferendi argumentum, quòd Licentiæ & libidini adhuc ſupereſſet loci: Nullo itaque diſpendio ſuo, privati licet conjux, pro Imperatrice etiamdum eſt habita; ſolutioris autem vitæ appetentior, cum non tàm Marito quàm Servo ſe junctam exiſtimaret, effrænatiùs ingenio obtemperari poſſe rata, commodè ſatis grandævo, ignobili collocata, & ſibi & Faultinæ viſa eſt. Solatia ſane haud abs re, ſed illa tantum Matre, & illâ filiâ digna.

Capitol. 17. Id unum agebat Marcus ut Filiam Viri Boni committeret tutelæ, quo facto ad Bellum Marcomannicum proficiſcitur. Ita nempe gens, Quadis, Sarmatis, Vandalis etiam firmo junctis fœdere, cum aliis etiam finitimis; & acriùs inſtabant, & copias multo magis quàm antea reformidandas in aciem produxerant. Omnia metûs plena; nec enim vel Hannibal, vel Cimbri olim graviorem Romæ incuſſerant terrorem. Bellum igitur quantum nullâ unquam memoriâ fuit, tùm virtute tum etiam fælicitate tranſegit; ità tamen ut in primis congreſſibus hoſte multò minor diſcederet. Huic etenim bello, illud accenſendum exiſtimo, quod tùm Romanum exercitum, tùm Aquileiam urbem in extremum diſcrimen adduxerat prælium. Rem omnem ut erat Lucianus ordine expoſuit; nos breviori paulò compendio ſummam ejus exhibebimus.

Alexander Impoſtor, cujus Vitam & Res geſtas Lucianus pro ſuo lepore depinxit, tantam erat tunc temporis exiſtimationem adeptus, ut etiam Dei ferè haberetur loco. Is Imperatori, (quâ erat audacia) oraculum venditare non eſt veritus, hiſce verſiculis conceptum.

Lucian. in Pſeudomant.

Gurgitibus fluvii turgentis ab imbribus Iſtri
Immiſiſſe duos Cybeles edico miniſtros;
Monte feras alitas; tum quantum alit Indicus aer
Florum atque herbarum bene-olentum; mexque futura eſt,
Et Victoria, Pax & amabilis, & Decus ingens.

Antoninus, ſive religione commotus, ſive ut ex animi ardore, quo milites hoc vaticinio fretos incendi ſenſerat, ut aliquid percipere poſſet commodi, tentandum ſaltem decrevit. Miſſis igitur in fluvium Leonibus, herbis etiam, Aromatis, & ingenti florum vi; Feras quidem Barbari fuſtibus facilè arcebant, & ſimulac in hoſtium regionem enatâſſent, ictibus continuò confectos dabant. Manum vero conſerentibus utriſque, Romanorum protinus maxima ſtrages conſecuta eſt; viginti quinque millibus ſimul extinctis. Copiis vero diſjectis fugatiſque Barbari ad Aquileiæ uſque portas à tergo inſtabant. &, abſque Imperatoris eſſet egregiâ animi virtute ac ſolertiâ, qui fuſos ægrè tandem in agmen denuò coegit, Urbs ipſa capta atque direpta ab hoſtibus fuiſſet. Romanis animos adjecit pudor. Admiſſo igitur dedecore acriùs poſteà ſtimulati, hoſtilem adorti ſunt exercitum & multis deinde proſtratos prælis, arcebant; id ſibi ſummæ rati fore infamiæ, ſi non omni Pannoniâ de integro vindicatâ, damnum & dedecus ità reſarcirent.

Ann. Chr. 169. *Xiphil. in Marco.*

Mauri, id tempus defectionem meditantibus opportunum rati, dum funeſtum adeò cum Marcomannis bellum Imperatorem haberet occupatiſſimum, mala multa & graviſſima Hiſpaniæ intulerunt. Ad hæc motus latronum in Ægypto, qui Bucoli, quaſi paſtores Boum dicuntur, factus eſt; cæteris etiam Ægyptiis à Sacerdote quodam, & * Iſidoro ad arma capienda ſollicitatis. Hi enim primo ornati muliebri veſtitu, ſimulanteſque ſe uxores Bucolorum eſſe Romanoque Centurioni aurum pro viris ſuis daturas; eum nimiâ credulitate captum, ubi ad illos accederat, dolo interfecerunt, cæteris etiam qui in præſidio erant unà Militibus trucidatis. Id etiam, rebus adhuc feliciter geſtis inflati, immanitatis adjecerunt; quòd, quodam è Captivis mactato, in viſceribus ejus fumantibus conjura-

Ann. Chr. 170, 171. *quibusdam* 168.

* *Ita Dion. ubi legitur* Ἰσιδώρου, *&c. non Sacerdote quodam cui nomen Iſidoro ut D'Acerbi.*

verunt

verunt denuò, quæ etiam, ut solenniori se ad defectionem obstringerent Sacramento, posteà comederunt. Par erat Ducis fortitudini successus. Isidorus enim omnibus ætatis suæ antecellit. Et eo usque prosperum grassatum est scelus, ut Romanos in Ægypto sæpius prosternerent; nec abesset multùm, quin ipsam cepissent Alexandriam. Cassius itaque Dux è Syriâ adversum eos missus, qui cum propter desperationem & multitudinem aperto prœlio congredi non fuerit ausus, quo tumultuantes opprimere posset, iniit consilium. Discordiâ is, & seditione inter ipsos clam concitatâ, ut à se ipsi distraherentur, & in obsequium redirent, citrà suorum dispendium, quod viribus non poterat, dolo atque arte effecit. *Dion. in Marc. Lib. [illegible] Capitol. in Cassio. 6.*

Idem fere Mauros in Hispaniâ rebellantes manebat exitus; agros vastantium partem *Capitol. in* pleramque interemerunt Legati, cæteros repulerunt, dissiceruntque.

Ipse interea loci Marcus rem non minus geriit feliciter: Is à septentrione rebelles assiduis laboribus prœliisque fatigavit, repressit, confecit, quasque ipsi vitum est leges imponere, in iis acquiescere coegit. Quibus demum peractis, ad Romam reversus Decennalia celebravit, votis pro more majorum factis, persolutisque quæ ad Deorum cultum pertinerent omnibus.

Nec minus ille pacis quàm belli strenuus, & suis utilis. Siquidem, dum in tranquillo essent res Romanæ, ab illo pariter sanis sunt auctæ legibus; & Administratio Politica in melius restituta est. Inter hæc liberales causas ita munivit, ut quali quisque stirpe prognatus fuerit, indiciis firmare certissimis in promptu esset. Primus nempe jussit, apud *Capitol.* præfectos ærarii Saturni unumquemque Civium natos liberos profiteri: Per provincias itidem Tabulariorum publicorum usum instituit, apud quos idem de originibus fieret, quod Romæ apud præfectos ærarii: Ut si forte aliquis in Provinciâ natus causam liberalem diceret, testationes inde petere, illi esset in promptu; atque hanc totam legem de Assertionibus firmavit.

Nec vulgare id Beneficium huic retulit acceptum populus, quòd is diserte vetuit, ne *Capitol. to.* de statu defunctorum post quinquennium quæreretur. Ne quod autem maleficium negotiumve impunitate vel morâ elaberetur, diebus festis, qui maximo populi impendio agebantur frequentissimi, Augusti secutus exemplum detraxit, & judiciarios addidit; Ità ut ducentos jam triginta dies quotannis, rebus agendis litibusque disceptandis constituerat. Unde non illud tantùm perceptum est Commodi, ut in jure dicundo, maturiùs dirimerentur controversiæ; sed & litigandi magnâ ex parte demptæ sunt occasiones, cùm id sæpiùs otiosis & genio indulgentibus contingere soleat, qui rerum suarum negligentiores facti, (ut procax & lascivum est hominum male feriantium ingenium) alienis injuriam inferre eò paratiores sese præbent.

Pupillorum curam habuit, & Prætorem primus Tutelarem fecit: Quum enim Tutores antehâc à Consulibus poscerentur, quibus de singulis dijudicare per otium minimè licuit; jam Huic id unum dedit negotii, ut summâ quâ potuit diligentiâ coram ipso de Tutoribus tractaretur. De Curatoribus verò, cum antè non nisi ex lege Lætoriâ, vel propter lasciviam, vel propter dementiam darentur, ità statuit, ut omnes adulti Curatores acciperent non redditis causis. *Ibid.*

Id illi erat in primis Curæ, ut à nuptiis lege veritis arceret subditos, quos arctissima jam sanguinis conjunxerat propinquitas eos in matrimonium ne coire pateretur. Nobilis itaque fœminæ cujusdam avunculo suo jamdudum locatæ (Flavia ea erat Tertulla) nuptias diremit, ità tamen ut liberi inde concepti pro legitimis haberentur. Marci & Lucii nomina præ se fert Rescriptum, per libertum quendam missum, quod hîc sane locum nanciscatur minimè indignum. Hem igitur tibi, Lector!

Moveamur & temporis diuturnitate, quo ignara juris in matrimonio avunculi tui fuisti; & quòd ab Aviâ tuâ collata es: & numero liberorum vestrorum: idcircòque cùm hæc omnia in unum concurrunt, confirmamus statum liberorum vestrorum in eo matrimonio quæsitorum, quod ante annos quadraginta contractum est, perinde atque si legitimè concepti fuissent. *Digest. Lib. 23. Tit. 11. 57. Marcian. In Lib. 2. de Adultis.*

Cavit sumptibus publicis, Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit; ludis posuit
Capitol. 11. modum, ne vel iltis intenti nimium in levitatem delaberentur suorum animi; vel vanis & irritis impensis ad ilta adornanda factis, aut res privatorum in posterum profunderetur familiaris, aut inimicitiæ & simultates (quod sæpe jam erat factum) inter optimates intercederent gravissimæ. Scenicas etiam is donationes temperavit.

Ibid. 9. Vias urbis atque itinerum diligentissimè curavit. Leges de mensariis & auctionibus tulit. Leges etiam addidit de vicesimâ hereditatum; quam extranei, ad quos sive hæreditates sive Legata devenerant, publico persolvere tenebantur; cui tamen à * Trajano aliquantum olim detractum est oneri. De Bonis etiam maternis, & filiorum pro parte maternâ successionibus, leges scripsit.

11.

Vid. Digest. Lib. 1. Tit. 9. 11. de Senatoribus Plin. Epist. 19. Jamdudum legibus cautum fuerat, Senatores qui Romæ Magistratus & dignitates ambirent peregrini, Urbem atque Italiam pro patriâ quò deinceps haberent suâ, ut tertiam patrimonii partem in ea quæ solo continerentur, conferrent. Quod Antoninus, cum graviusculum censeret, ut ad Quartam tantùm in Italiâ possidendam obstringerentur, decrevit.

Senatum honoribus quibus potuit maximis auxit; multis Cognitionibus, & maximè ad se pertinentibus, Judicem dedit; ità etiam ut ab illo ne liceret provocare. Multis Senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates Tribunitias, Ædilitiasque concessit; Nec quenquam in ordinem legit, nisi quem & illi comprobâssent prius suffragiis, & ipse bene
Capitol. 10. sciisset. Hoc quoque detulit, ut quoties de eorum capite esset Judicandum, secretò pertractaret, atque ità in publicum prodiret; nec pateretur Equites Romanos talibus interesse causis. Semper autem quum potuit, interfuit Senatui, etiamsi nihil esset referendum, si Romæ fuit; Si verò aliquid referre voluit, etiam de Campaniâ ipse venit. Curatores
11. multis Civitatibus, quo latiùs Senatorias tenderet dignitates, à Senatu dedit. Id, quod Augustus olim, arbitratus, Principem nempe Optimates & Magistratus honoribus & dignitatibus cumulando, suam ipsius Majestatem & Reverentiam, quæ nonnisi Justitiæ fundamentis inniti debeat, sanctam & munitam magis eâdem operâ præstare.

Nec tamen qui tantum in Senatum impendit curæ, cæteros neglectui habuit; cùm Omnis & Status, & Conditio sollicitum illum & sibi utilem experiretur. Inter cætera si-
Dio. quidem Pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda est: Quòd nec Gladiatoribus
Capitol. 12. concessit acuto ferro dimicare, sed obtusis gladiis, & teretibus tantùm; Et Funambulis culcitras subjici jussit; unde etiam diuturna ut rete illis prætenderetur invaluit consuetudo.

13. Leges sepeliendi Sepulchrorumque Peste etiam grassante, asperrimas sanxit; Tantaque clementia fuit, ut & sumptu publico vulgaria funera juberet efferri. Ad condonandum verò quàm esset facilis vel ex illo satis patet indicio, hîc loci neutiquam reticendo. Planus quidam, cùm diripiendæ urbis occasionem cum quibusdam conscîis requireret; De Caprifici arbore in campo Martio concionabundus, igneum de cœlo lapsurum, finemque mundi affore dixerat; Si ipse lapsus ex arbore in Ciconiam verteretur. Plebs Religionis vanæ, ut semper, credula, nuntio attonita, summâ cum reverentiâ vatem excepe-rat; ad Caprificum turba convenerat ingens; Conscîis interim Urbem incolis vacuam planè & desertam, cùm sceleris opportunum nacti essent tempus, pro arbitrio diripientibus.

---

* *Quæ de hâc Lege Plinius in Panegyrico paucis admodum attingit, ea sunt. Nam, inquit, seu per Latium in Civitate, seu beneficio principis venissent nisi jura cognationis jura impetrâssent, alienissimi habebantur, quibus contentissimi fuerant. Ita maximum beneficium vertebatur in gravissimam injuriam; Civitasque Romana inter eos odii, & discordiæ, & tristitiæ, quum charissimos pignora saltâ ipsorum pietate disturbaret. Inveniebantur tamen, quibus tantus amor nostri nominis inesset, ut Romanam Civitatem non vigesima mercè, verùm etiam affinitatum damno bene compensari putarent. Sed his maximè debebat gratuita contingere, à quibus tam magno æstimabatur. Igitur Pater tuus sanxit, ut quod ex Matris ad Liberos, ex liberorum item pervenisset ad Matrem, etiamsi Cognationum jura non tenuissent, eum Civitatem adipiscerentur, cujus ea vigesima daretur. Fundere tremuisti in paternis tuis filio tribuit, si modo reductus esset in Patris potestatem; rarus imprudens, & improvisus, ac pene impia tot nominibus inferi publicarum; nec sine piaculo quodam sanctissimas necessitudines velut intercedente vigesima solvis; nullam ejus tanti vectigal, quod Lucrosi ac Parentes facerit extraneos.* Hactenus ille.

Veterator

Veterator interea loci statuto tempore decidit, Ciconiam è sinu pronus emisit; seipsum verò turbæ extemplo immiscens, spectatores fefellit. Populus prodigio obstupefactus Cæ- *Ibid.*
los ardentes sperare, flammas jam æthere erumpentes fingere sibi, Romam mox (ut videbatur) interituram amentes repetere, omnia denique strepitu atque tumultu implere. De quibus Marcus tandem factus certior, Impostorem exquirendum curat, perductum ad se interrogat, technam denique confesso veniam pollicitus, & dedit, &, tum Hominis astutiam, tum Populi Credulitatem cùm penitus perspexisset, animo vultuque quo is erat constanti, ægrè tamen à risu sibi temperavit.

Mores Matronarum composuit diffluentes, & Juvenum nobilium. Suâ interim hos *Capitol. 23.*
emendari quantum interesset, plane inscius. Conjugis siquidem Faustinæ Virum omnino fefellisse libidinem, Literæ ejus mox subdendæ evincunt satis. Nec mihi videtur vero simile, Marcum, si illam resciviſſet demum, ad dissimulanda potius flagitia, quàm idoneis cohibenda, & quantum poterat medenda remediis, se fuisse comparaturum. Ab illo siquidem ingenio indulgentia turpis adeò & vituperio omnium digna, abhorret maximè; præsertim cùm nec otiosus esset in hâc causâ dolor, Legibus vindictam & supplicium nequaquam aspernandum isti etiam in privatis impudicitiæ exposcendum decernentibus. Non me fugit quidem quod apud Historiæ Scriptorem quendam occurrit. Marcum *Capitol. 19.*
nempe, quum de Faustinâ ei diceretur, ut repudiaret saltem si non occideret, dixisse, *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem*; quod etiam & plerisque fidem fecisse, & vehementer placuisse, satis scio.

Sententiæ pervulgatæ, & diu consensu & calculis fere omnium receptæ, privatam opponere suam, quàm anceps sit atque audax facinus, me neutiquam latet. Sed cùm Unius tantùm qui rem se in suscepit referendam suspicione non immerità laboret fides, cùm is præ- *Vid. Salmas. & Casaubon. Capitol. c. 6.*
sertim sit, cujus nec perspicacis ingenii, nec diligentiæ in rebus exquirendæ laudem unquam meruerint scripta; Responsum Marci illud, singulari eóque non magni nominis testimonio suffultum apud plerosque locum obtinuisse, non tam rei, quòd vero sit simillis; quàm Lectorum incogitantiæ, quibus Scriptorum probitati nimium confidis narrata temerè excipere solenne est, deputandum existimo. Mihi quidem videtur, Imperio quantumvis in dotem accepto, Antoninum tamen ad excusationem frigidam adeò confugere neutiquam sustinuisse; sed potiùs Dignitatem Regiam tam sordido & illiberali emptam pretio, apud Philosophum & Probum sordescere debuisse. Sed longe aberat ut illam à Socero acciperet Dotem; Ad imperium nimirum destinatus, ne ullâ quidem hujus conjugis ratione habitâ: Statim nempe ab ipso adhuc puero in Familiam & Hæreditatem *Capitol. 4.*
regiam adscito, desponsata est ei L. Cejonii Commodi filia ex Adriani voluntate. Quorsum igitur in re minime probabili, aut Viri moribus congruâ, Authori tantum deferatur, quem sibi planè contrarium, & rationes labefactantem suas, in eâdem Marci vitâ deprehendere est?

Nec multum apud me valet, quod mimi in scenâ, præsente Antonino, dixisse perhibentur: Ii nimirum, Tertullum, quem Marcus prudentem cum Uxore deprehenderat, perstringentes, stupidum induxerant maritum adulteri uxoris nomen à servo quærentem, cui is ter respondit, *Tullus*; Et quum ille adhuc stupidus quæreret, respondit iterum servus, *Capitol. 29.*
Jam dixi, Ter, Tullus dicitur. Quid enim obstiterit, quò minus alteri cuivis id censeret tribuendum Marcus, nullus equidem intelligo.

Vehicula dudum antehac in urbem ingredi, aut equis in Civitatibus sederi prohibuerat *Spartian. in*
Adrianus; idem etiam interpositis vetuit pœnis Antoninus. Nec enim illa vulgo usurpanda sustinuit, quæ Cæsar & Augustus solenni triumphorum pompæ reservata, aut tunc tantum, cùm Imperator ipse maximè suspiciendus prodiret, solebant conscendere.

Principes, & suo & Reipublicæ pessimo, indignos & immerentes ad munera & Magistratus evehere, recte judicans; id sibi præcipuè dedit negotii, ut nonnisi probis & virtutis spectatæ viris ad ista emergere liceret. Nec itaque renuere illum rogantibus unquam præ pudore pigebat, quarum si concessisset, pudere debuisset. Quum autem quendam Veterasinum famæ detestandæ honorem petentem moneret, ut se ab Opinionibus

populi vindicaret; & ille contrà respondisset, Multos qui secum in arenâ pugnâssent, se Prætores videre: Patienter tulit Marcus cavillantem; id agens unicum ita ab isto edoctus, ut nè talibus in posterum conviciis esset locus.

Siquis rem utilem faceret, eum sine invidiâ collaudabat; eóque homine ad eam rem utebatur: Dicebat enim *Fieri non posse, ut homines aliquis tales efficiat, quales habere velit; iis vero qui sint, prout aliquis eorum prodesse Reipublicæ possit, utendum esse.* Ex meritis & virtute unâ hominum quemque æstimabat; cæteris, quæ honorem & gratiam conciliare solent, posthabitis omnibus. Amicos nemo unquam principum libentius locupletavit: Horum alios ad dignitates summas evexit; alios, quorum vivendi ratio munera non tulit publica, donis cumulavit; aut Stipendiis auxit? In vitæ scilicet splendorem & honores repudiantis solatium. Ita tamen ut nequid publicæ in istos collocaretur pecuniæ, qui suis etiam Studiis non tantundem Civitati rependerent. Pium nempe secutus, qui Salaria subtraxit otiosis, *Nihil esse* dicens *sordidius, imo crudelius, quàm si Rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.* Illius opem nunquam incassum egeni poposcere, quorum is egestatem lætus, & tanquam sibi benefaciens ipsi, sublevabat; prolixas insuper idcircò Diis habens grátias, quòd, quotiescunque animus fuit hanc ex alieno commodo voluptatem percipere, nunquam ei non suppeteret, unde animo gratificaretur suo.

Crimina mos erat illi punire, minore quàm legibus plecti solent supplicio. Causas, Capitales præsertim hominum honestorum, ipse cognovit, & quidem summâ æquitate; ita ut Prætorem reprehenderet, qui citò reorum Causas audierat, juberetque illum iterum cognoscere: Dignitatis eorum interesse dicens, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret. Alium quoque Prætorem, dum pessimè egerat, non abdicare se Prætura jussit, sed Collegæ jurisdictionem mandavit. Per omnia denique moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo; invitandis ad bona; remunerandis copia, indulgentia liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos.

Eorum quæ facere amant Principes, nihil non magnum quid aliis momenti confert, & optimo vel pessimo exemplo admittitur. Vehemens utique, quo animum ad Philosophiam adjunxerat Marcus studio, parum id abfuit, quin Romanos maximis urgeret incommodis. Siquidem tanta subito Philosophorum excreverat seges, quæ habitum & speciem Virtutis & Sapientiæ veræ expertem arriperent, quanta non privatis tantùm esset oneri, sed ipsam etiam vexaret rempublicam. Remedium is confestim adhibuit morbo, stipendiis & privilegiis protinus subtractis; ut inane nomen jactantibus nihil inde crescere posset commodi. Quo facto, aperto statim patuit indicio, inter Titulum & Rem ipsam, Philosophiæ Virtutes, & Commoditates ambientes, quantum interesset discriminis. Ita demum Viri verè boni & Sapientes suis adhuc prærogativis, nullo malo publico, gaudebant; explosis interim & depulsi, (quod æquum erat) nomen illud sanctissimum sibi temerè arrogantibus.

Sæpius dicebat, non decere Imperatorem propere quicquam & transcursim agere: Cùm vel in minimis negligentia, rebus in quibus vertuntur maxima maculam non rarò inurat; & Principem gravissimo probro afficiat. Idcircò maximè, quòd si in levibus prætermississe deprehenderetur, in cæteris calummam effugere non posset. Advocatis, ubi jus redderet, liberam dicendi veniam, & quos vellent aquæ modios dari jussit. Summæ enim & temeritatis esse & insitiæ, siquis Causis, priusquam quales sint constare possit, dicendis modum ponat præstitutum. Perorantes siquidem expectare ad Justitiam cùm maximè pertinet; cujus officio sit satius, si multa superflua & inutilia veniam adipiscantur, quàm si vel unico necessario non detur Copia. In Causis itaq; omnibus examinandis & diligenter cognoscendis longior esse paulò, ut undecunque vel in levissimis, jus investigaret; nec enim in jure reddendo, leve quid esse posse existimabat. In gravioribus autem & momentosis statuminandis, etiam decem aliquando & duodecim dies absumere non est gravatus. Interdum etiam & noctu cognovit; quin & Comitiis ad noctem usq; frequenter interfuit; neque unquam recessit de Curiâ, nisi Consul dixisset, *Nihil vos moramur, Patres Conscripti.*

Dio.

Jul. in vit. 7.

Lib. 1. ad Script. § 17.

Capitol. 24.

22.

Capitol. 23.

Vid. Lib. 1. § 2.

Capitol. 10.

Conscripti. Quæ omnia & laude & admiratione tanto digniora, quòd is valetudine usque adeò infirmâ erat, ut, non modò frigus initio sufferre non posset; sed etiam modico *Dio.*
cibo, idque etiam noctu, semper uteretur; Nihil enim capiebat interdiu præter Theriacum, quòd erat infirmo stomacho atque pectore. Sibi tamen minimè omnium pepercit, nec eum vel salutis ratio prohibere potuit, quò minus, quæ debita credidit Subditis, persolveret; & ista omnia & obiret & expleret munera, quibus se, quippe qui tum Legislator, tum Rex omnium præstantissimus, sanctissimè obstrictum atque devinctum sentiret.

Grande nimirum credebat nefas, & summæ impietatis postulandum, si vel tantillum temporis in rebus nihili contereret. Quoties igitur populari vitæ obsequendi gratiâ, ludis *Capitol. 15.*
aut spectaculis interfuit, erat illi consuetudo, ut legeret, aut audiret aliquid, aut denique subscriberet. Idem in itinere fecit, & in castris. Quodque cæteri temporis animo solent oblectando, aut laborem fallendo impendere; Is adeò non ibat perditum, ut secum tum demum versaretur per quàm familiariter; meditando, submonendo quid facto opus, quæ jam fecerint rationem exigendo: Huic siquidem curæ ut nunquam non suo viveret compendio, Opusculum planè mirandum retulimus acceptum. Ad calcem siquidem Libri primi & secundi notata, Carnunti hunc, Illum verò Quadis compositum docent: Bello interim omnium infestissimo cruentissimoque Regem nihilominùs sollicitum habente. Pleraque etiam ejusdem notæ alia Animus sapientiæ feracissimus, & horarum administrator frugi produxit: quæ temporum injuriâ perierunt. Et illa quidem interiisse omnia minus esset iniquo ferendum animo; Si Commentarios saltem, in quibus vitam omnem morèsque depinxerat suos, & quos tanquam Archetypum ad quem se Filius componeret, reliquit, in tanti dispendii solatium, meliora servâssent auspicia.

Salutem & Gloriam Reipublicæ in eo verti potissimum ratus, ut sanis omnia maturentur Consiliis; semper ille cum Optimatibus non solum Bellicas res, sed etiam Civiles, priusquam faceret aliquid, contulit; Sapientissimis nempe ex omni Civium statu delectis. Nec id, ut solet ferè, ostentationis causâ factum, aut inani laudis affectandæ studio; sed alienam potius ut investigaret sententiam quàm ambitiosè ut venditaret suam. Præcipuum nempe in ore illi fuit: *Æquius est ut tot & talium amicorum consilium sequar, quàm ut* *Capitol. 22.*
tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur. Ad Istam autem refutandam qua animos præpediri solenne est opinionem: Aliorum nempe judicio cedere, laudibus hoc esse detrahere sui; id sibi, nobisque præcepti dedit, & verissimi, & maximi hac in re momenti: *Homines, scilicet, arbitrio proinde libero uti, aliorum obsequutos consilio, ac à seipsis excogitata tantùm & animi propri studia inter agendum adhibentes.*

Fidem datam fallere summa illi Religio erat. Istis itaque quo minus Politicorum figmentis, veritatis interim dispendio, morem gereret, qui Principem regnandi peritum à pacto omni & promissione liberum autumant, ex quo illi non pepigisse expediret magis; & suo id insculptum animo, & alienis infigendum penitus reliquit, Principibus verò præsertim sanctissimè observandum, *Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat,* *Lib. 3. §. 7.*
ut fidem fallas.

Provincias ex Proconsularibus Consulares, aut ex Consularibus Proconsulares, aut *Capitol. 22.*
Prætorias, pro Belli & Reipublicæ necessitate fecit. Quas atque Senatus Populusque Romanus pro suis vindicabat, cum illis quæ Imperatoris habebantur propriæ sæpe permutavit. Nec id temere factum. Ità enim, quod monuit olim Augustus, à quibus nihil erat metuendum, illas commisit populo; in quibus autem illi fiduciæ erat parum, illas in se, per Præsides & Legatos, hoc demum pacto suscepit coercendas.

Famæ erat suæ curiosissimus, & requirens ad verum quid quisque de se diceret, non *Capitol. 20.*
eo ut licentiam malevolorum comprimeret consilio, sed animo emendandi quæ bene reprehensa viderentur; non, ut laudantium sese efferret encomiis, sed ut ad fastigium virtutis, ità demum pergendo, tandem evaderet. Et is quidem, quia durus ex Philosophiæ institutione visus, ad militiæ labores, & ad omnem vitam graviter carpebatur; sed male *Capitol. 22.*
loquentium dictis, vel literis vel sermone respondebat; vel ut se omni eximere culpâ, vel ut illis falsi arguere, & ad rectum perducere posset.

Fallis

Capitol. 11. "Falsis delatoribus notam appositi; Delationes quibus fiscus augeretur contempsit; "cui etiam in Causis Compendii nunquàm judicans favit: Curatoribus Regionum ac "viarum potestatem dedit, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitte- "rent, eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegissent. Cum populo denique "non aliter egit, quàm est factum sub Civitate liberâ.

Magnifica quæ cæteris Imperatoribus perquam grata erant Nomina, sibi delata Marcus per verecundiam reculavit. Ædem sibi & aras extructas noluit, Virtutis esse unus Homines Dis consociare existimans, populi vero adulationes, & officiosa Senatûs decreta nihil ad id adjumento esse posse. Quicunque autem benè regnaverit, illi Totum terrarum orbem Templi, Sacerdotum probos pioque universos, vice defungi certus.

Id unum interea loci agebant Marcomanni, ut ficto lactatum obsequio amoverent procul Imperatorem; viribus per ejus absentiam receptis, armis denuò, ubi primum idoneum nacti essent tempus, ferociores adversus Victorem insurrecturi. Copiis igitur Capitol. 22. adauctis, metum Romanis haud mediocrem incusserant, ea propter præsertim, quod Gentes omnes ab Illyrici limite Galliam usque, belli sibi socias adjunxissent. Hosti tam formidando accessit & illud infortunii, quòd pestis etiamdum sæviret maximè, quæ magnam militum partem dudum absumpserat; nec Marco, unde Legionibus tàm morbo quàm prælio confectis supplementa conscriberet, facile erat excogitatu. Adhæc, ærarium ad hoc bellum jam omne exhaustum difficili adeo rerum ambage implicuerat, ut quæ antehac Reipublicæ incubuerant mala, levia præ præsentibus viderentur omnia; Ad extrema igitur deventum esse existimantibus, & quo se possent expedire pacto prorsus ignaris, in unâ Imperatoris Prudentiâ spei erat reliquum.

Militibus is igitur conscribendis operam impendit quantam potuit maximam, &, urgente rerum necessitate, Gladiatores armavit, Latrones etiam Dalmatiæ, Dardaniæque, nec- Capitol. 21. non & servos stipendia facere coegit, quod etiam olim Bello factum Punico accepimus. Deforme quidem id, & famosum auxilium est auxilium, sed rebus desperatis nihil aspernandum esse medelæ, rectè existimavit. Id forsan magis demirere, quòd Populus tanto terrore percitus, tot tantisque simul attritus infortuniis, quo tamen res essent loco, aut parùm cogitans, aut præ voluptatibus & spectaculis (ut vulgi fert ingenium) nihil curans, pacem & Victoriam tanti emptam noluerit. Passim igitur audire erat Gladiatoria reposcentes munera, vituperia etiam per vicos & gravissima in Imperatorem jactata Capitol 23. Convicia; *Philosophæ nempe studiosum, & ipsum severiorem paulò, ultos etiam jam ludis, & spectaculis spoliatos, ut vel ingratus fieret Philosophi, coactyrum.* Nihil ille querimonias, aut contumeliosas moratus obmurmurationes, utpote quem vulgi mores minùs nè omnium fefellerint. Nec abs re istos arbitror hariolatos, qui his in hâc causâ lacessitum injuriis, id nobis Apophthegmatis verè aurei excogitâsse existimant, quod ad Lib. *Τῶν εἰς ἑαυτὸν* iv. § 16, occurrit: *Intra decimum diem Deus illis ipsis videberis, quibus nunc pro Bellua haberis, si ad decreta rationisque cultum te retuleris.*

Cæterùm gravius longè de Fisco opibus exhausto restabat, cui haud perinde erat in promptu medelam adhibere incommodo. Quod potuit tamen, * Nervam & Trajanum * Plin. in Pa- secutus duces, in tantâ pecuniæ inopiâ Bona Imperialia, & Supellectilia pretiosissima, ve- negyr. num decrevit secum exponenda. Provincialibus extrà ordinem aliquid imperare, (quod perpaucis esse solet regnantibus, duriâ præsertim premente Ærarii angustiâ) summa erat illi Religio. Sed quoniam Privatis Ornamenta adeò magnifica, nedum Majestatis Imperatoriæ propria gestare, aut illis uti fruive nefas esset; cautum est inprimis lege, ut viri clari eodem quo & ipse uterentur cultu, vel ministeriis similibus convivia exhiberent, quin & alio quovis Supellectili ut auctis esse liceret. Pocula itaq; Aurea, Chrystallina, & Myrrhina, vasa etiam regia, Vestem Uxoriam Sericam & Auratam, Gemmásque quas in repositorio Sanctiore Adriani repererat multas, satius habuit vendere; quàm Belli Commeatum ratione aliquâ novâ, & Legibus ignotâ, Subditis extorquere. Per duos quidem menses Auctio celebrata est in foro Trajani; nec frustrà illud fuit consilii. Genti enim Romanæ (quo in Reges esse animo omnes ferè solent Populi) quibus, Bello quod sua perinde atque

Capitol. 17. Dion.

atque illius intereſſet gerendo, aut unde optimi Principis extremis rerum impeditarum angustiis ſubveniri poſſet, nihil ſuppetebat argenti; tanta erat in promptu Ornamentis emendis pecuniæ vis; ut in Ærarium continuò redigeretur, quantum Marco reliquias belli Marcomannici ex ſententiâ perſequenti ſuffecerit. Poſtea idem poteſtatem Emptoribus dedit, ut ſiquis vellet empta reddere, atque aurum recipere, ſciret licere. Nec moleſtus ulli fuit, qui vel non reddidit empta, vel reddidit.

Sub ipſis profectionis diebus filium natu minorem, Nomine Verum Cæſarem, Septennem amiſit; Tubere ſub aure (præ Medicorum nimirum imperitiâ) intempeſtivè exſecto. Forti is & æquo tulit animo, Jovis Optimi Maximi qui tunc erant ludos luctu interpellatos publico noluit, * Medicos eſt ipſe conſolatus, & præmiis (quantumvis infelicis Operæ) ornavit: Ut ſtatuæ tantummodò filio mortuo decernerentur juſſit, & Imago aurea Circenſibus per pompam ferenda, & ut Saliari Carmini nomen ejus inſereretur. Poſthæc conſolationibus tanto dignis viro vacans, publicis actibus ſe reddidit, Deorum ſacra ritè peregit, & votis pro more factis hoſti profectus eſt obviam. *Capitol. p. 21.*

* *Lectionem iſtam conſolatis Medicos cæſul. & Salmaſ. improbant maximè. Cæſ. non admittendam cenſet. Sed in iſta interpretum diſcrepantia, ut ipſe D'Acier vel gnis inſiſterem, muneris & incepti ratio Iſthmus.*

Bellum ità demum de integro orditus eſt, & diuturnum, & anceps, & operoſum, præ exteris quibus implicitus eſt omnibus. In Carnunto ſtativa habuit, Copias ponti navigiis confecto impoſitas Iſtrum trajecit; ipſe Dux viæ in hoſtem profectus eſt. Plurimis potior factus præliis villas & domicilia vaſtavit incendio; Multos conjuratorum principes, quos victoriæ tam præcipitis inceſſerat formido, veniam poſcentes in gratiam & amicitiam recepit.

Fauſta tamen incuntis belli auſpicia, parum abfuit, quin ingens luctu & dedecore contaminâſſet calamitas. Dum enim propter fluvium quendam opportuna fortè militibus exploraret vada, qui & ſuis objectus moram faceret, & Barbarorum præſidio agger is ad inſtar oppoſitus eſt; tantum ex improviſo lapidum imbrem effuderunt ab hoſte funditores, ut abſque Militum eſſet Clypeis, qui vim ingruentis procellæ, Imperatorem ſedulò circumfuſi, arcebant, obrutus illic cecidiſſet loci. Romani verò, ut & Ducis in ſummum adacti diſcrimen de hoſte ſumerent ſupplicium, & ſe adeò non periculis animos demitte.e, ut inde audaciores factos potiùs oſtenderent, fluvium magno impetu tranſeunt, & in hoſtem extemplò tantâ vi ituunt, quantam cum Barbari ſuſtinendo non eſſent, ingentem ediderunt ſtragem. Poſtquam à dimicando utrinque ceſſatum erat, Pugnæ locum reviſit Imperator, non ille quidem partâ victoriâ efferendi ſeſe, aut oculos cæde & ſanguine depaſcendi animo; ſed (ut erat ingenio omnium humaniſſimo) quò miſeris illachrymaret interemptis; tum ſi quid ſauciis opis aut medelæ ſupereſſet loci, ut vitæ ſaltem reliquias curaret ſervandas. Grati denique animi ob prælium feliciter pugnatum indicio, victimas priùs immolandas juſſit, quàm illinc loci cum exercitu progreſſus eſſet.

Quadi, quod ipſa res erat, Hoſtes inſecuturos eſſe exiſtimantes, ſagittarios cum turmis equitum expeditiſſimis, qui illis in Subſidiis ſubſtarent, & vim Romanorum exciperent, in locorum angustiis collocaverant. Hi prœliantium ad tempus exhibere Speciem, & aditu venientes prohibere. Callidi nimis, ut quos rerum eventus incautos fecerat lætus, opportunum nanciſcerentur opprimendi locum. Nec Spes homines fefellit, ſiquidem Romani, ardentiores quàm par erat, in Sagittarios impetu temerario effundebant ſeſe; qui pedem, (prout antea inter ipſos convenerat) referentes, præcipiti quam dolo ſimulabant fugâ inſequentes eò perduxerunt, ut montibus tandem aridis præruptiſque tenerent intercluſos. Et Hi quidem, quanto premerentur periculo neſcii, conferti fortiter pugnârunt, omnia virtuti ſuæ pervia nulli dubitantes. Iſti verò prœlium interim diſtulerunt; nec enim id ſuo moliri periculo viſum eſt, quod locus ipſe & mora mox eſſent effectura. Romanos, quos temperandi à cæde conſilium quid ſibi veilet omninò latuit, Calor tandem Solis, vires exhauſtæ, vulnerum dolor, & ſitis importuna, morte quàm abeſſent propè, & quibus caperentur hoſtium inſidiis, edocuerunt. Serò quidem miſeris patuit, nec receptui ſupereſſe locum,

Dio. Roman. Ammian. l. 1. Cuſſ. 1, 6.

locum, nec pugnæ; Id unum reſtare, ut moribundos vel Ardor, & Sitis; vel gladius hoſtilis conficeret. Quum itaque in tantas difficultates incidiſſent, quibus nec furor ipſe potuit nec deſperatio mederi, Antoninus illorum vicem magis quàm ſuam dolens, ordines obequitare, hortari, ſolari, rem facere divinam, ut Numine ſaltem pacato animos illis erigeret. Sed incaſſum omnia, cùm vel ab ipsâ ſpe jam decidiſſent. Occupatos itaque loci angustiis, & Solis ardore diu vexatos, penituſque effætos, hoſtes jam ad pugnam ſe parabant, ut victimarum inſtar mactarent. Illis neque in virtute, neque fortunâ, neque Diis ſuis amplius erat fiduciæ; ſed tanquam gladio præbentibus cervicem, nihil niſi Ejulatus, & Gemitus per omnem aciem. Cùm ſubito rebus deſperatiſſimis, in ipſo internecionis articulo, auxilium maturaret Deus. Nubes enim derepente ita coactæ ſunt, ut ipſi tenebras offunderent Soli, & Imber aquæ maximus in exercitum delaberetur. Miſera interim hominum ſpectra, quæ pedibus ſe ægrè ſuſtinuerant, animis ab aquâ decidente paululum reſumptis, quam largiorem alibi locorum effundi credebant, gradum quantum poterant promovebant, ut loca à Sociis relicta maturius occuparent; hi itaque in cœlum ſuſpicientes univerſi, imbrem non ore tantùm, ſed & ſcutis & galeis ſubjectis excepiſſe, inde etiam & ſorpſiſſe affatim, & equis ad bibendum dediſſe perhibentur.

Dio. Romani igitur, dum in eo eſſent toti ut ardentem ſitim extinguerent, nec locum tenere, nec ordines ſervare, nec mandatis obſequi; quorum de tumultu ut commodi aliquantum perciperent Barbari, magno undique impetu ingruebant. Hi vero gravia cùm damna propterea accepiſſent, quòd adeò in bibendo occupati eſſent, urgentibus tamen hoſtibus, & bibiſſe ſimul & pugnâſſe dicuntur, compluresque faucios ſanguinem infuſum in galeas fama eſt cum aquâ ſimul abſorbuiſſe.

Sed vel ità tandem ad vitam reſtitutis parum profeciſſet demiſſa cœlo pluvia, niſi & vehemens grando, & complura fulmina ſimul in hoſtes & numero longè plures & viribus potiores cecidiſſent. Videre utique erat in eodem loco aquam ignemque ſimul de cœlo cadere, atque ob eam cauſam humectari alios & ſitim levare, exuri autem alios & flammis opem humanam ludentibus interire. Nec deſunt, qui Ignem aut non attigiſſe proſus Romanos autument, aut ſi quos forte attigiſſet, continuò extinctum; Imbrem itidem Barbaros minime irrigâſſe, ſed eos haud ſecus ac oleum inflammâſſe potiùs, ut etiam aquam miſeri requirerent, dum pluviâ perfunderentur. Quin & partem ſibi vulnera ultrò inflixiſſe, *Xiph.* quò ignem ſaltem ſanguine reſtinguerent; partem verò multo maximam ad Romanos confugiſſe, quaſi apud illos tantummodò Aqua ſalutaris eſſet. Quorum Marcus, quâ erat animi clementiâ, miſertus eſt maxime; Milites autem, apud quos plus acceptæ contumeliæ potuit pudor, quàm periculi vel ſui recordatio vel alieni Miſericordia, quicquid inimicorum ſe auſum eſt opponere neci tradiderunt, Cæteris vel Bello captis, vel in fugam conjectis.

Et de hoc quidem Exercitu ſtupendis planè modis ab internecione liberato, plurima (ut ſolet) & longe inter ſe diverſa tradidit Fama. Arnuphin quendam perhibent nonnulli, *Xiph. Lamprid in Heliogabal. 9.* qui cum Marco erat, Magum Ægyptium, dæmonas quibuſdam artibus Magicis Aereos invocaviſſe, ac per eos pluviam exterſiſſe. Nec id nobis mirum eſſe debet, ſi inter tot tamque Superſtitioſa Ethnicorum deliramenta, id vehementi ageretur Studio, ut Romæ ſervatæ honos & remedia periculi ſpem omnem exſuperantis illorum Religionis figmentis, & Numinibus falsò creditis, accepta referrentur. Cujus tamen vel leviſſimæ Suſpicioni id unum § 6. eliminandæ eſt ſatis, quod de ſe Marcus in Primo *Ad Seipſum* Libello poſteris mandavit; *Quod is nunquam*, ſcilicet, *rebus inanibus impenderit ſtudium, neve eis fidem adhibuerit, quæ à Præſtigiatoribus & Magis de Incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, aliiſque ejuſmodi impoſturis dicuntur.*

Capitol. 24. Precibus Alii unius Imperatoris, de Virtute ejus & Pietate, quæ reverà erant laudatiſſimæ, honorificè ſentientes, id tribuere Miraculi nulli dubitant; Ipſum enim, manibus in cœlum ſublatis, cum jam de ſe ſuiſque pene actum eſſet omnibus, ità ferè inclamâſſe, " *Domine Deus, Vitæ Author & Origo, Te ſupplex opem poſco; manibus ad te ſublatis, ab alieno ſanguine puris!*

Ethnici

Ethnici verò, ut ſuæ Religioni eventûs tam eximii tamque mirandi gloriam arrogent, dum tantam impendunt operam; id ſaltem nobis Veri de ſuis relinquunt exſculpendum mendaciis; ut ab operosè diſceptantibus unde facta fuerit, quin facta fuerit omnino res ipſa, diſceptationi nihil ſupereſſet loci. Quanquam nec ab inimicis Veritati petenda ſunt idonea Facti teſtimonia; cùm & certiſſimis, quæ ſera poteſt vel habere vel ſperare poſteritas, id traditum ſit nobis & compertum monumentis. Nec igitur verendum, ne aut credulitatis temerariæ arguamur, aut rei Chriſtianæ ſtudioſi nimis fabuloſis ſuſtentandam fulcris anxii curemus. Non iſtis indiget Fides noſtra adminiculis; non ii ſumus Chriſtiani qui veri ergò falſa fingere ſuſtineamus. Sed ut nec falſi ſimus nec creduli, manet tamen huic Narrationi ſolidum ſuum & idoneum veritatis fundamentum. Quid enim illis reponendum contrà excogitabis, quæ eâdem fere ætate Authores ſcriptis mandârunt, Dionem interim mendacii poſtulantes? Quòd nempe Marcus, quum Legionem unam haberet ex militibus Melitenis (è Cappadocia ſunt iſti) qui omnes Chriſtum colebant ad eum Præfectus Prætorianorum venit, neſcientem in illo prœlio quid conſilii caperet, timentemque toti exercitui. Ei hic fertur dixiſſe, Nihil eſſe quod ii qui Chriſtiani nominantur precibus impetrare non poſſint, eſſéque Legionem integram in exercitu hominum hujus generis. Opportunum itaque id fore oppidò, ſi quam aliunde ſperare non potuit Salutem, an ipſorum danda ſit precibus, experiretur. Marcum hâc re cognitâ ab iis convocatis petiiſſe, ut Deo ſuo preces funderent ſupplices. Quod quum feciſſent, Deum eos exaudiviſſe ſubitò, & hoſtes fulmine dum percuteret, Romanos autem recrearet pluviâ, ſe unum eſſe & verum Deum illo teſtatum indicio, cui venti & fulgura obtemperant ſoli, & Patres illorum ad extrema uſque diſcriminum adactos miris eripere modis olim erat ſolenne. *Xiphilin*

Sed nec id etiam iis qui mente ſunt ſanâ ambigendum, quin literis ad Senatum ſcriptis rei ut erat hiſtoriam retexuerit Marcus, Chriſtianos collaudaverit, nequid in illos atrocius admitteretur, ne quis impune Religionis ergò poſtularet, quin ſanctiſſimè inhibuerit. Quæ omnia certis ſatis indiciis eſſe poſſunt, opem cœlitùs demiſſam horum precibus eum acceptam retuliſſe. Has ſæpius apud Veteres memoratas conſtat, nec literas eſſent Imperatoriæ crepare auſi, Tertullianus, aliique ejuſdem ferè temporis Scriptores, temerè, aut niſi iis qui jam tum ſuperſtites eſſent notiſſimas. Id nempe Procacitatis fuiſſet minimè ferendæ, id cauſam Chriſtianam adeò non coram perſequutoribus dicentis, ut ſabem potius eſſet inurentis, & Scapulam Senatumque quo potiſſimum ad lævitiam & rabiem incenderet pacto, ſedulò excogitantis. *Tertull. Apolog. cap. 5.* *Ad-Scap. cap. 4.*

Sed nec iis aſſentior tamen, qui Juſtini Apologiæ ad calcem adjectam ipſiſſimam opinantur Marci Epiſtolam. Iſta nimirum ad Senatum data eſt, hominum cœtum Superſtitionibus imbutorum, qui iſtius teſtimonii honorem Chriſtianis invidebant maximè: Nec illos non omnem moturos lapidem ſperare fas eſt, quò minus id intemeratum poſteris mandaretur, quod vim & potentiam Deorum ſuorum irritam, Chriſtianos autem voti compotes factos, & ipſorum Deum etiam in extremis omnium facile potentem prædicaret. Spiritui igitur Mendacii & Invidiæ tribuendum, quòd perierit Epiſtola Chriſtianis in honorem ſempiternum ceſſura. Periiſſe ſiquidem nullus dubito, cum nedum Euſebio Hiſtoriam ſcribenti genuinæ ſupereſſent Antonini literæ, ab illo nimirum (ſi ſecus fuiſſet) integræ operis ut ſolet filo intertexendæ. Iſtâ tamen ad Juſtinum Epiſtolâ ne ſe fraudatum conqueratur Lector, adjiciendam (hîc loci) curavimus.

MARCI IMPERATORIS EPISTOLA

ad Senatum Romanum: qua teſtatur, Chriſtianos victoriæ Romanorum contra barbaros cauſam fuiſſe.

IMperator Cæſar M. Aurelius Antoninus [Philoſophus] Germanicus, Parthicus, Sarmaticus; populo Romano & ſacro Senatui ſalutem. De magnitudine conſilii inſtitutique mei vos certiores feci. Supra modum conſequutæ ſunt in Germania ærumnæ graves ad confinium periclitantibus laborantibuſque & à ſeptuaginta quatuor draconibus nono militario oppreſſis nobis in Cotino. Qui cum non longe abeſſent, exploratores id nobis indicarunt: & itidem Pompeianus copiarum noſtrarum Militarium præfectus ea ſignificavit, quæ prius nobis cognita erant. Oppreſſus autem eram ab ingenti multitudine, cum mecum eſſent copiæ delectæ legionis primæ, decimæ, geminæ, ferentariorum, miſtæ. Cum ergo renunciatum eſſet, exercitum ex omni turbæ conferta noningentorum ſeptuaginta milium adeſſe: ipſe quoque vires meas inquirens, & copiarum numerum injens, & cum multitudine barbarorum atque hoſtium conferens, ad rem divinam diis patriis per preces faciendam decurri. Et vires meas in anguſtum redigi cernens, evocavi qui apud nos dicuntur Chriſtianos: ac per inquiſitionem magnum eorum inveni numerum: acriuſque in eos infremui. Quod quidem minime factum oportuit, propter eam quam in illis poſtea comperi eſſe virtutem: unde illi pugnam, non autem à telorum armorumque expeditione, quod ingratum atque inimicum hoc eis ſit, ſunt. Quapropter æquum eſt, quos ἀθέους & à Diis alienos eſſe ſuſpicati ſumus, ut eos norimus Deum in conſcientia, ſuapte ſponte illapſum atque ibi incluſum [ſeu potius incolentem,] habere. Nam projicientes ſe in terram, non pro me tantum,

ΜΑ'ΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕ'ΩΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ'

πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐν ᾗ μαρτύρεται Χριστιανὸς αἰτίους γενέσθαι τῆς νίκης αὐτοῖς.

Α'υτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνῖνος Γερμανικὸς, Παρθικὸς, Σαρματικὸς, δήμῳ Ῥωμαίων, καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ χαίρειν. φανερὰ ὑμῖν ἐποίησα τὰ ἐς ἐμὲ σκοπούμενα, ἐπεὶ ἐν τῇ Γερμανίᾳ ἐν φθινοπώρου διανοστιμαίαις ἐπικινδύνως ἐπόνουν ἐν τῇ μεθορίᾳ κρημνῶν καὶ ἀναύδων, ἐν Κοτίνῳ καλουμένῳ μυριάσι δρακόντων ἑβδομήκοντα πατούμενοι, ἀπὸ μιλίου ἐνάτου. γνωσθέντων δὲ αὐτῶν ἐγγὺς ἡμῶν, ἐξαπλοφόρους ἐμήνυσαν ἡμῖν, καὶ Πομπηϊανὸς ὁ ἡμέτερος πολεμαρχῶν ἐδήλωσεν ἡμῖν ἅπερ ἐγίνωσκον ἤδη. (καταλαμβανόμενος δὲ ἤμην ἐν πλήθει πολλῷ ἀμάχῳ, καὶ στρατευμάτων λοιπῶν πεῖραν λαβεῖν, γυμνασθέντων μάχιμα καθεσταμένων) πλῆθη παρῆσαν παμμίκτα ἄχλυ χιλιάδων ἐνακοσίων ἑβδομηκοντατριῶν. ἐξετάσας δὲ ἐμαυτὸν καὶ τὸ πλῆθος τὸ ἐμὸν σὺν τὸ μέγεθος ἧς βαρύδρων καὶ πολεμίων, καὶ ἐξασθενῶν εἰς τὸ θεοῖς εὔχεσθαι πατρῴοις. ἀμελούμενος δὲ ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὴν συνοχείαν μου διαιρήσας τῶν δυνάμεων, περιέλαβε τοὺς παρ' ἡμῶν λεγομένους Χριστιανοὺς καὶ ἐφρύαξας, ὧν πλῆθος καὶ μέγεθος αὐτῶν, καὶ ἐμεμισάμην εἰς αὐτοὺς· ὅθεν οὐκ ἔπρεπεν, διὰ τὸ ὑπερεῖναι ἐπιγνοκέναι με ἦθος αὐτῶν· ὅθεν ἐξεκάμνομεν, ὁ βελῶν ἐξέπιπτον, ὅτι ὅπλων, ὅτι σαλπίγγων, διὰ τὸ ἐκθεὸν εἶναι τὸ τοιοῦτο αὐτοῖς, διὰ τὸν θεὸν ὃν φοβοῦσι κατὰ συνείδησιν. εἰκὸς δὲ ἔστιν, ὃς νομιζόμενοι ἄθεοι εἶναι, θεὸν ἔχειν αὐτόματον ἐν τῇ συνειδήσει τιθεμένους. ῥίπτουσι γὰρ ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, οὐκ neque à tubarum claſſico, exordiuntur: propter Deum, quem in conſcientia ge-

ὕσατο ἡμᾶς μόνον ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς παρούσης καὶ στρατιᾶς παρήνεσεν ἡμῖν ὅπως καὶ λιμοῦ τῆς παρούσης. πεμπταῖοι γὰρ ὕδωρ οὐκ ἐλήφειμεν διὰ τὸ μὴ παρεῖναι. ἦμεν γὰρ ἐν τῇ μεσομφάλῳ τῆς Γερμανίας, καὶ τοῖς ὄρεσι αὐτῇ. ἅμα δὲ τῷ τότε ῥίψαι ἐπὶ πολὺ γλῶ ἑαυτοὺς, καὶ εὐχάσθαι θεῷ, ᾧ ἐγὼ ἠγνόουν, ἐυθέως ὕδωρ ἠκολούθει ἐρανθὲν, ὅπ μὲ ἡμᾶς ψυχεσ-πλον, ἐπὶ δὲ τοὺ Ῥωμαίων ἐπιόλας, χάλαζα πυρώδης· ἀλλὰ καὶ ἐυθὺ θεῖ παρεσῖαν ἐν εὐχῇ γενομένῳ παρασῖνα, ὡς ἀνυπόβλητοι καὶ ἀκαλλύτου. αὐτόθεν ὧν ἐρξάμενοι, συγχωρήσωμεν τοῖς τοιούτοις εἶ Χεισιανοῖς, ἵνα μὴ κατ' ἡμῶν τι τοιοῦτο αἰτησάμενοι ὅπλον, ὑπάρχωσι. τὸν δὲ τοιοῦτον συμβουλεύω, διὰ τὸ τοιοῦτον εἶ Χεισιανὸν, μὴ ἐγκαλεῖσθαι. Εἰ δὲ εὑρεθήη τις ἐγκαλῶν τῷ Χεισιανῷ ὅπ Χεισιανός ἐζι, τὸν ἰδιὸ σοφισ-γόμενον Χεισιανὸν σεῴσασθαι εἶ βούλοιτο γνησίως ὁμολογήσαντα τοῦτο, ἄλλο ἔγκλημα μηδὲν ἐγκαλούμενον, ἢ ὅτι Χεισιανός ἐζι μόνον· τὸν δὲ ἐγκαλήσαντα δίκην, ζῶντα κρίνεσθαι. τὸν δὲ Χεισιανὸν ὁμολογήσαντα, καὶ συναπαλλοτριώμενον ἀεὶ τῇ πίσει, τὸν πεπεισμένον τῇ ἐπιεικείᾳ καὶ μαλάκειαν καὶ ἀνυποδοσίαν τὸν τοιοῦτον μὴ μετάγειν. τοῦτο δὲ καὶ τῆς συγκλήτου δόγμασι κεκωλῦσαι βούλομαι, καὶ κελεύω δίκην με τὸ διάταγμα ἐν τῷ φόρῳ τῷ Τραϊανῷ σεσπισθῆναι, σφὸς τὸ δύνασθαι ἀναγινώσκεσθαι. φοιτῆσαι ὁ πραίφικ⊕ Βιθυνίας Πολλίων εἰς τὰς πίεις ἐπαρχίας πεμφθῆναι· πάντα δὲ τὸν βουλόμενον χρῆσθαι καὶ ἔχειν, καὶ κωλύεσθαι λαμβάνειν ἐκ τῆς σεσπισθέντος παρ' ἡμῶν.

tantum, sed & pro exercitu qui tum ibi aderat universo, precati sunt; ita ut solatio nobis essent in præsenti fame & siti: in quintum enim jam diem aquam, quod ea defecisset, non caperamus: nam in mediterraneo Germaniæ, & in finibus hostium eramus. Simul atque vero illi in terram sunt provoluti, & Deum precatione invocarunt, quem ego ignorabam, confestim aqua de cœlo est consequuta: ad nos illa quidem frigidissima, in Romanorum vero imminentes hostes grando ignea. Sed & cum oratione ipsa illico præsentia Dei affuit, tanquam insuperabilis & invicti. Inde igitur incipientes, permittemus hisce, Christianis esse: ut ne id genus armorum adversus nos [precibus] illi utentes, vota compotes fiant. Quocirca consulens statuo, ne hominem hujusmodi, quod videlicet Christianus sit, accusare liceat. Si quis autem inveniatur Christianum, propterea quod Christianus sit, deferre; delatum ipsum Christianum, qui hoc sit professus, nulloque alio crimine accusatum, quam quod Christianus sit, manifesto se pro eo gerere: delatorem vero ipsum vivum comburi volo. At Christianum confessum, ac proinde eo nomine tutum atque securum, is cui provinciæ præfectura credita est, ad pœnitentiam ejusmodi professionis & statum illiberalem non traducet. Hæc vero etiam Senatusconsulto confirmari volo: & constitutionem hanc meam in foro Trajani proponi jubeo, ut legi possit. Illam quoque in provincias quasque mittendam curabit Verasius-Pollio præfectus. Quicumque autem hac uti, & habere exemplar ejus voluerit, ne recipere id ex eo quod à nobis propositum est, prohibeatur.

Illud etiam hallucinatos esse nonnullos non est diffitendum, quod Legionem Melitinensem idcirco *Fulminatricem* nuncupatam autumant, quòd Quadi eorum precibus fint fulmine percussi. Satis enim constat, Legionem, cui *Fulminatrix* erat cognomini, etiam apud Augusti exercitum extitisse; titulo nimirum isto insignitam, ob Clypeos, in quibus Fulmen erat depictum, in manibus, discriminis ergò, gestatos. Vid. *Baron. ad Ann. Chr.* 176. *Scalig. in Eusseb. Chron.* p. 222, 223. *Ann. Chr.* 174. *ad Eusseb. Dion. Epit.*

Brachio, uti jam dictum est finito, Antoninus à Militibus septimùm Imperator appellatus est. Quod etsi admittere non consueverat, priùs quàm esset decretum à Senatu, tamen non repudiavit. Faustina quoque Augusta *Mater Castrorum* appellata est.

Marcus isthîc tam infamis loci minimè commorandum ratus, eâ ipsâ nocte diem portentosum sequutâ, castra movit; & spatia nactus commoda vallo sepsit. Militibus deinde corpora curandi per dies aliquot indulta est copia; quibus exactis, de hostibus certior per Speculatores factus, adhibitis ad consilium Præfectis, quam illi insistebant viam in sequendum decrevit. Castra propter fluvium metatos invenit, Pagis utrinque positis, qui exercitûs extrema clauderent. Flumen Copiæ trajecerunt, Funditoribus & Sagittariis quantumvis obnitentibus; ripam deinde simul adversam attigissent, magnam in Barbaros Vim fecerunt. Et irruentem quidem illi aciem exceperunt, sed, ubi fortissimos quosque, & ad pugnam acerrimos primus iste prostravisset impetus, cæteri virtute parum fisi loco posteà cesserunt. Cædes ibi secuta est atrocissima, Campi omnes cadaveribus pleni; furorem enim Militis ægrè admodum cohibuit tandem Imperator; cui familiare id est, ut quamvis laboribus pène confectus, de victo tamen hoste dum sumit Supplicium, ut vires refici credat suas. Ingens hominum multitudo capta est, & è Regibus etiam conjuratis nonnulli, cum liberis etiam & uxoribus, ferro vincti ad Antoninum deducti sunt.

Hâc partâ victoriâ exercitum Imperator ad Granum flumen admovit, (quod Quados à Sarmatis, Jazygum gente omnium quotquot Barbararum sunt bellicosissimâ, disterminat;) & ut in promptu esset illi trajiciendo jussit. Ab isto non longe & alterum aberat, spatium autem fluminibus interjectum occupaverat omne Sarmatarum acies. Legio Fulminatrix prima castris educta, pontem navigiis junctum conscendit, Sarmatas progredientes repellere conatos detrudit, quorum plerisque vel trucidatis, vel in torrentem præcipitatis, in fluminis secundi ripâ Aquilas defixit. Dum hæc agerentur reliquus trajicitur exercitus; qui cum omnis ripam ulteriorem conscendisset, Antoninus Diis sacra facere extemplo, castrorum ambitum delineare, vallo denique & muniendis Castris incumbere. Tantis obstupefacti & tam inopinatis progressibus, legatos confestim mittunt Barbari; sed conditionibus ab Antonino reprobatis, Classicum canendum, & aciem illicò in procinctu habendam jussit. Alterum itaque amnem Legio Fulminans tranfit prima, & in equitatum Jazygum tanto sese effudit impetu, ut protinus in fugam conversus & profligatus fuerit omnis. Agri itaque profligatis his extemplo vastantur, præda reportata est ampliſſima, tam pecoris quam hominum vi magnâ captâ. Regionum circumjacentium Incolæ se Marco protinus dedunt, pacem orantes; Obsides ille fidei firmandæ traditos admisit; & Principes, pro more Barbaris usitato, concilia in locis variis atque desertis habere, cum ab his accepisset; maturandum censuit, & gradu tam concitato produxit copias, ut inopinatos opprimeret. Isti adventu tam improviso, quique nuntios & famam ipsam anteverterat, attoniti, stupore magis quàm terrore perciti, ad genua ejus provoluti veniam obtestantur. His itaque in castra ablegatis, ipse cum copiarum delectu progressus est ultrà, Exercitum inter sylvam & paludem arundine consitam castrametatûm, ut temporis & loci tulerit ratio, adorturus. Acriter utrinque est dimicatum; Romani præsertim tanto sunt furore accensi, ut fractis Sarmatarum copiis, occisis plerisque, numero Captivorum ingenti, agro atque oppidis flammâ ferroque devastatis nondum contenti, aufugientes facibus accensis exquirerent, qui noctu se in sylvam & paludosas latebras receperant. At Antoninus ut se tunc temporis gesserit reticere summum jure nefas haberetur, cùm omni id & victoriâ & Trophæo sit virtutis monumentum perennius. Is sylvam est ingressus, ut exploratos qui ibi latarent fugitivos furori militum subduceret, & non tàm rogantibus condonandi, quàm ut rogati clementiam ejus experiri sustinerent, impetrandi animo. "Usque adeò suum ipsius ingenium moresque graphicè depinxit, dum qui aliis prodest, eâdem cum operâ sibi præsertim benefacere monuit.

Vid. Subsid. ad Calcem l. 1.

Liv. VII. 13, 14. Lib. XL. 4. & alibi.

Hostem tot tantisque cladibus atque infortuniis attritum nondum suæ Ditionis fecerat; pulsi Sarmatæ fugatique prœlium tamen redintegrant, nec nisi justâ demum victoriâ finis huic imponi bello potuit. Hanc autem de Barbaris reportare omnium erat difficillimum, quibus exercitum omnem discrimini objicere non est moris; sed ita potiùs decertare, ut victis etiam ampla sacis, ad hostem vel repellendum vel lacessendum, superstint semper copiarum Subsidia. Anni igitur jam in hyemem devergentis incommoda, ut quantum posset,

suis

ſuis amoliretur, quo tempeſtivum bellum confici poſſet nihil non tentavit. Legatos itaque, non tàm pacis conſequendæ, quàm temporis terendi gratiâ miſſos, inſuper habuit; In abdita penetrare certus, ut ſubſidiis, in quibus fiduciæ iis erat plurimum, ſimul deturbatis, direptiſque opum reconditarum præſidiis, ad rei perveniri exitum poſſet. Quod tamen anceps eo erat magis & aleæ plenum, quoniam & via longa erat, & loci aditu difficiles, & Milites à Barbarorum quotidianis irruptionibus vexarentur, & lentè progrediendum eſſet, ne præ nimiâ feſtinatione incauti vel cæcis opprimerentur inſidiis, vel regione parum perſpectâ, aut loco parùm commodo, ad arma deventum eſſet. Sed iſtis ſe demum difficultatibus emerſit Antoninus. Ad caſtra nempe Sarmatarum admovit copias, inter Sylvam ſpatioſam, & Iſtrum gelu ſtrigentem poſita. Hic, habitâ prius deliberatione, quo potiſſimum pacto munitos aggrediretur, exercitum in aciem produxit. Fecerunt idem & Barbari. Claſſico protinus audito ſpicula Romani in hoſtes contorquent, qui firmo pede ingruentium impetum excepere. Ancipiti diu cruentoque decertatum eſt prælio; donec Romanos tandem ſe parum profeciſſe ægrè ferentes, & obnixu tam præfracto in furorem verſo, & ira ſtimularet & pudor. Ictus itaque ingeminant, & Equitatum tandem loco pulſum ad ripas Iſtri profligarant. Jam Flumen Hoſtes conglaciatum petunt, pedites Romani nihil ſibi metuentes periculi, ubi Salutem ſperabant Barbari, inſecuti ſimul; eò promptiores, quòd quos jam terrâ vicerant, Aquâ denuò vincendi deſiderio flagratent. Hic enim perinde, imò acrius & vehementiùs, quàm in continente erat, pugnatum eſt. Jazyges, quum Romanos ſe pone ſequi intelligerent, ſperarentque facile ſe poſſe eos conficere, quòd glaciei eſſent inſueti, Impetum jam impune ſuſtineri poſſe putaverunt. Ergo Romanos alii à fronte adoriuntur, alii à lateribus Equites irruunt, quòd eorum equi in hujuſmodi glacie currere tutò didicerant. Et ſanè concuſſa eſt impreſſione ferociſſimâ acies Imperitoria, effractâque eſſet penitùs, ni novum ſibi Scutorum uſum in locò excogitâſſent. Siquidem malè tractati animos tandem reſumunt, converſi adverſique facti hoſtibus magna pars ſecuta deponunt, atque quò minùs cadant, pedem in iis alterum firmant. Hoc pacto eorum impetum primò ſuſtinent, arreptiſque alii frænis, alii Scutis & contis eos ad ſe pertrahunt; Hinc implicati ſimul, & manus conferentes, Seſſores equis dejiciunt. Nam Barbari, quòd leviter erant armati, Romanis qui gravioris erant armaturæ reſiſtere minùs poterant. Ex quo factum eſt, ut pauci admodum de multis vel in ſylvarum latibula aufugerent, vel in Caſtra munitionibus inſtructa, ſe reciperent. Imperator, de fugitivis parum ſollicitus, quos & timor imbelles reddiderat, & rerum inopia brevi retraheret, arces & propugnacula continuò adortus eſt. Nec prohibere poterat vel loci opportunitas vel obſtinatus propugnantium furor, quin is tandem potiretur, & ab extremo hoc in quo fiducia erat omnis poſita, perfugio Barbaros depelleret.

His ità compoſitis, Copias Antoninus in hiberna miſit, Syrmio ipſe uſus eſt, oppido ad belli ſubſidia & fomenta propter propinquitatem idoneo. Dum ibi ageret per Demoſtratum & Praxagoram delatus eſt apud illum Herodes, Horum Criminationem, & iſtius defenſionem ſibi cognoſcendam ſumpſit; Herodem iſti tyrannidis & inſolentiæ poſtulabant, necnon & Intimam, quæ Illi cum Vero interceſſerat conſuetudinem inſimulabant & amicitiam, Criminis participem inſinuantes Vero affecti, & conjuratum ſimul in Marci vitam veneno tollendam. Herodes autem Inſidias ab ipſis, Athenienſes nempe in Regem excitantibus, ſibi inſtructas eſſe dictitabat. Herodis adverſarios fovebant ſtimulabantque Quintilii, qui cùm Græciæ præeſſent, magnam exiſtimationem adepti ſunt, Attico vero infenſi, Exitium ejus omnibus quibus poterant modis moliebantur. Quintilios ſiquidem is, cum magnis à Rege honoribus affectos videret, *Equidem*, inquit, *Jovem Homericum reprehendo, quod Trojanos adeò diligat.* Momordit nimirum Viros Troade oriundos, & inveteratas peperit Simultates; Nec tanti quos voluit perſtringere, quanti ſibi conſtitit Author, hæc Sententia. Quintiliis enim adjuti Demoſtratus & Praxagoras, qui abſque illorum eſſet ope parum potuiſſent, apud Imperatorem pollebant plurimùm, & magnas Herodi moleſtias faceſſebant.

Is ipſe qui Marcum & Verum inſtituit Rhetor celeberrimus.

Herodes Atticus ſuprà memoratus.

Vid. Philoſtr. in Vitâ Herodis.

Philostr. Aures illis facillimas præbebant & Marcus & Augusta etiam, & causam sæpiùs dicentes tam prono excipiebant studio, ut nullus dubitaret Herodes, quin Athenienſium cauſæ ut faveret magis, Conjugis & Filiæ, (quibus gratioſum ſe præſtiterat Demoſtratus,) precibus commotus Antoninus, animum induxiſſet ſuum. Herodes autem, tum ob æquiorem inimicis Imperatorem indignabundus, tum ob ærumnam, quam ob geminas puellas ſibi chariſſimas, (quas filiolas nuncupare ſolitus erat) ſulgure ſimul noctu interfectas conceperat, amens animi factus, ad Regis prætorium manè acceſſit. Mortis utique cupidus, nec mentis compos. In Imperatorem acriter, & mudâ linguâ his vocibus invectus eſt. *Hæc ſcilicet affers mihi Lucii Commercium, quem Tu ad me diſcipulum & hoſpitem miſiſti; unde jus dicis, Mulierculæ, & Puellulæ triennii me concedens.* Ibi cùm Præfectus Prætorio, mortem minitatus, manum ei eſſet injecturus, Antoninus ne faceret interdixiſſe, quin & nec Supercilia contraxiſſe fertur, nec oculos torſiſſe; ſed tantùm ad Athenienſes converſus *Cauſam ut dicerent ſuam* juſſiſſe, *tametſi Herodes non permitteret.* Ibi verò Demoſtratum audiens in multis doluit, cum verò Herodem incuſabant, *beatos illos qui hac graſſante moriebantur*, prædicantem, ità concuſſus eſt corde, ut in apertas lachrymas adactus fuerit. Jam verò cùm Athenienſium Apologia libertorum etiam Herodis accuſationem contineret, in iſtos iram convertit Marcus, caſtigatione tamen, pro more atque ingenio, quàm fieri potuit moderatâ uſus. Puellarum autem, quas modò memoravimus, patri pepercit, & ſupplicium in ſolidum remiſit; ſatis ſuperque Illi eſſe liberorum jacturam affirmans. Quæ omnia quàm Philoſophicè ſint à Marco peracta; Lectorum nemo non videt.

Aſcribunt porrò exilium Herodi, cum nec exilium ipſi indictum ſit, neque prorſus ſuſtinuerit. Sed in eo hallucinati ſunt, quòd cum diu Orici in Epiro commoratus eſſet, cum è Pannonia reverteretur morbo correptus, relegatum illuc putarent. Sed falſi arguuntur vel ex ipſius Marci teſtimonio. Cùm enim is ad Imperatorem ſcripſiſſet, an infenſus eſſet ſibi facturus periculum, non tàm defenſionis, quàm expoſtulationis præ ſe ſpeciem ferebant Literæ. *Atenim mirari ſe aiebat, quid tandem de illo fuerit tempore ſuperiori factum cum ità crebrò ſcriberet, ut tres aliquando Tabellarii unâ eademque die ad ſe ab illo accederent.* Nec minus Senrentiam iſtam convellunt, quæ Marcus deinde ad Herodem reſcripſiſſe perhibetur. Is nempe, cùm de Belli priùs hibernis verba feciſſet, & Mulierem defleviſſet recens ipſi mortuam, adjunctis etiam quibuſdam de corpuſculi tunc temporis ægrè affecti imbecillitate; Ita pridem exorſus, *Salvus mihi ſis, amice Herode; Te verò*, inquit, *& valere ex animo precor, ac de me ut tibi benevolo ita cogitare cupio. Neque te injuriâ affectum exiſtimare, ſi deprehenſis quibuſdam delinquentibus, animadverſione in eos uſus ſum, quàm fieri potuit æquâ. Propter illa quidem ne mihi ſuccenſeas. Quod ſi quâ te in re dolore affecerim, aut tibi ſim moleſtus, expoſcas velim à me pœnas, in Templo Minervæ Athenienſis, in Myſteriis Initiorum. Namque in votis habui, etiam quando bellum ingraveſceret maximè, Sacris interiari. Utinam id fiat etiam Te ſacrorum antiſtite.* Adeo benigna fuit Marci Oratio, ab iſtâ nimirum, quâ principes quos exilio mulctaverant alloqui ſolent, abhorrens plurimum.

Marcus vere primo exercitum ex hibernis eduxit, quò Barbaris novas ſibi copias adſciſcendi ſpatium interciperet. Danubio itaque trajecto, multis hoſtem prœliis attritum, Spe tandem omni tantâ virtute, vigilantiâ, Induſtriâ ſimul & Sapientiâ ducem debellandi præciſâ prorſus atque amiſsâ, Legatos qui pacem orarent mittere, & obſidibus datis fidem firmare coegit. Hoc illi jam reſtabat unum, ut Barbarorum Legatis reſponſa daret, & Reges finitimorum fidem & ſocietatem pollicitos, ad ſe accedentes exciperet. Sarmatarum quidem qualis adhuc eſſet Rex vel ex eo patuit, quòd centum millia Captivorum reſtituerit. Præterea quòd nomine Societatis octo illi de ſuis equitum millia conceſſerit, quorum pleramque partem Imperator in Britanniam miſit.

Vid. Dion. ex Tzetzes.

Ibid.

Cæterùm Marcus populos, qui cum illo per Legatos agebant, non omnes iiſdem conditionibus admittebat; ſed prout quilibet eorum digni erant, ſive animo ad obſequium proclivi magis, ſive ad delcilcendum propenſo, ita vel plura illis remittenda vel legibus duris coercendos conſtringendoſque cenſebat. Voluit quidem Marcomanniam provinciam, voluit etiam Sarmatiam facere; & feciſſet, niſi Avidius Caſſius rebellâſſet ſub eodem in

Capitol. 24. Volcat. in Caſſ. 7.

Oriente,

Oriente, qui Imperatorem se appellavit. Illius igitur in Syriâ novas res tentantis & Marcum vehementer commovit nuntius, & Sarmatis addidit animos. Barbari itaque de libertate semper tuendâ quàm de fide solliciti, tempus se nactos opportunum oppido rati, quo aliquantum hinc elicerent sibi commodi, Marcum, ut è conventis jam pactis quædam remitteret, complura denuò concederet, pacem denique novis nixam legibus ut contra sententiam animi sui pangeret, premente jam rerum temporisque angustiâ, cogebant. Hinc est factum arbitror, quòd ne quidem Senatui conditiones perscripserit, quibus in gratiam cum eis redisset, quemadmodum alioqui facere consueverat. *Dio. Theodos.*

Imperii quidem arripiendi sibi consilium nemo hominum erat qui ad ineundum Cassio magis esset idoneus, nam & viri Mores & existimatio exitum quem vellet huic præ cæteris spondere videbantur. Militibus is inprimis charus, & ob victorias in Armeniâ, Arabiâ, & Ægypto reportatas, summo habitus honore: Virtute bellicâ eximius, in hostes ferox, animi audax & inconcussus, moribus variis & ad libitum confictis; Avidus vini, & tamen idem abstinens & inediæ patiens. Veneris cupidus & castitatis amator; Alieni appetens, sui prosusus; Nonnunquam trux & asper, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, aliàs contemptor sacrorum; ingenium vero ad dolos & simulationem natum adeò usu comparaverat, ut & naturæ quibus urgebatur vitiis velum obtenderet, & quas non habuit Virtutes, earum ut speciem præ se ferret egregiam. *Vulcat. in Cassio 2.*

Disciplinæ Militaris tenacissimus fuit, & qui se Marium dici vellet; nec enim si quid in imperium peccatum esset, vel minimis ad ignoscendum exorabilem se præbuit. Milites, qui provincialibus aliquid per vim tuliſſent, in illis ipsis locis in quibus peccaverant, Morte mulctavit. Is quum exercitum adversus Germanos duceret, & inscio ipso manus auxiliaria, centurionibus suis auctoribus, tria millia Sarmatarum negligentiùs agentium in Danubii ripis occidissent, & cum prædâ ingenti ad eum rediissent; Sperantibus centurionibus præmium, quòd perparvâ manu tantum hostium, segniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidissent; rapi eos jussit & in crucem tolli, servilique supplicio affici. Dicens evenire potuisse, ut essent insidiæ, ac periret Romani imperii reverentia. Ingens ob id Exempli tàm atrocis vis exorta est in Exercitu seditio. Quâ Cassius adeo non perterritus est, ut nudus campestri solo tectus processerit, torvoque milites vultu intuitus, *Percutite*, inquit, *Me si audetis, & corruptæ disciplinæ facinus adjicite.* Tunc conquiescentibus cunctis meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum disciplinæ Romanis addidit, tantum terroris Barbaris injecit; ut exercitum imperii observantissimum, quique etiam Victores si temerè vicissent supplicio affecit, inexpugnabilem rati, pacem continuò supplices peterent. *Ibid. 4.* *Vid. Papir. apud Liv. lib. viii. c. 33.*

Hic etiam primus Desertoribus aliis manus excidit, aliis crura incidit & poplites; ut vivens miserabiliter criminosus majus exemplum quàm occisus ederet. Idem præter Lardum, & Buccellatum, atque Acetum militem in expeditione portare prohibuit. Arma militum septimâ die semper respexit, vestimenta etiam, & calceamenta, & ocreas; Exercitium etiam septimi diei fuit omnium, ut & Sagittas mitterent, & armis luderent. Dicebat enim, Miserum esse, quum exercerentur Athletæ, Venatores, & Gladiatores, non exerceri Milites: Quibus minor esset futurus labor, si consuetus esset. Luxum & Delicias omnes de castris submoyit, jussitque reos hyemem sub pellibus agere, nisi corrigerent suos mores; & egissent, nisi honestiùs vixissent. Severitas ista Antoninum perpulit, legiones dum Verus ageret in Syriâ mollitie discinctas, ut huic potissimum Duci, qui collapsam restitueret disciplinam, mandaret. De quo extat Epistola Divi Marci ad Præfectum suum talis. *Volcat. in Cassio 5.* *Ibid. 6.*

Avidio Cassio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuriâ, & Daphnicis moribus agentes, quas totas excaldantes se reperisse Cæsonius Vecilianus scripsit. Et puto me non errâsse, siquidem & Tu notum habeas Cassium, hominem Cassianæ severitatis & disciplinæ. Neque enim Milites regi possunt nisi vetere disciplinâ. Scis enim Versum à bono Poetâ dictum & omnibus frequentatum. *Volcat. in Cassio 8*

Moribus antiquis stat res Romana, Virisque. *Ennius.*

Tu tantùm fac adsint legionibus abunde commeatus, quos, si bene Avidium novi, scio non futuros.

Præfecti

Præfecti ad Marcum reſponſio, quibus fuerit moribus, quâque exiſtimatione Caſſius luculentiùs adhuc docebit, Hem itaque!

Rectè conſuluiſti, mi Domine, quòd Caſſium præfeciſti Syriacis Legionibus. Nihil enim tam expedit, quàm homo ſeverior Græcanicis militibus. Ille ſanè omnes exaldationes, omnes flores de capite, collo & ſinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata eſt, neque quicquam deeſt ſub bono Duce: Non enim multum aut quæritur, aut impenditur.

Dio. Ille tamen Caſſius tantâ morum ſeveritate, quod magis mirere, natione erat Syrus, cui pater Heliodorus ille, qui propter multam artis Rhetoricæ peritiam, Adriano olim à Scriptis ſecretis, ad Ægypti deinde præfecturam pervenerat.

Quæ verò ſtirpem hominibus novis mutare nequit Fortuna, ut quâ ſint reverâ oriundi diſſimulare ſatagant, ſæpenumero facit. Caſſius utique, ut ſe ad magnitudinem evectum, & apud Imperatorem multum pollentem ſenſerat, ab illo demum Caſſio oriundus videri voluit, qui in Caium Julium conſpiravit. Arrogatæ ſibi proſapiæ Cauſam juvabat maximè nominis ſimilitudo; quæ vel per ſe ſatis nonnunquam habetur divitibus & imperio potitis in nobilium cenſum adrogandis. Deinde verò, quod iſtiuſmodi ferè ingeniis uſuvenire ſolet, ut quibus ſe jactant majoribus, ad illorum mores ſe ſummo componant ſtudio, ne à ſuis degeneri præditus animo videretur, odiſſe Caſſius Principatum cœpit, nec ferre poterat Imperatorium nomen; dicebatque *nihil eſſe gravius nomine Imperii, quod non poſſet è republica tolli, niſi per alterum, eodem nomine insignitum.* Id etiam ſibi dedit negotii, ut illius inſtar Rempublicam & libertatem de integro reſtitueret; in ore ſiquidem illthoc illi frequentiſſimum, *Tantùm Dii faveant bonis partibus, Reddent Caſſiani reipublicæ principatum.* Auxit Imperatoriæ Majeſtatis odium Animus Gloriæ aviditſſimus, & modum ſervare neſcius, eo confidentior, quòd Auguriis & Vaticiniis neſcio quibus de futurâ ejus magnitudine inniteretur. Quæ omnia jam tum adoleſcentem ad id perpulerant amentiæ, ut etiam Pio principatum tentaret extorquere; Sed per patrem Heliodorum, virum Sanctum & gravem, affectationem tyrannidis repreſſam, & impunem idcircò celatam referunt; quòd animum & mores tum procaciores, ætate & ſapientiâ ad maturitatem perductâ, correctum in ſpes magna ſubeſſet. Et iri quidem ſuperſtiti adhuc Patri ſatis eſt obſequutus, ſed illo demum extincto, ingenium (ut ſolent quæ vi magnâ cohibentur,) tanto prorupit impetu, quantum vel iſte adeo diſſimulandi peritus ægrèad modum, ut ne omnibus fieret palàm, efficere potuit. Vero id olim ſubolviſſe, cùm in Syriam copias educeret, ſatis eſt notum; qui occaſionem Viri deperdendi oblatam gaviſus, cujus Virtutis & rerum præclarè geſtarum laudes illum urebant male: Antoninum ad ejus exitium pertrahere, his demum literis enixus eſt.

Vulcat. in Caſſio 1. *Avidius Caſſius avidus eſt Imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde ſub Avo meo Patre tuo innotuit, quem velim obſervari jubeas. Omnia ei noſtra diſpliceant; Opes non mediocres parat; Literas noſtras rides. Te Philoſophum Aniculam, Me Luxurioſum Meriönem, vocat. Vide quid agendum ſit: Ego hominem non odi: Sed vide ne Tibi & Liberis tuis non bene conſulatur; quum tales inter præcinctos habeas, quales miſtes libenter audiunt, libenter vident.*

Suſpicionem hanc levem nimis arbitratus, & Veri animum, ſen tantò duci æmulum, ſeu taciturnâ quâdam ſimultate ægrum inceſſiſſe, ſequentibus reſcripſit Marcus.

*Epiſtolam tuam legi, & ſolicitam potiùs quàm Imperatoriam, & non noſtri temporis. Nam ſi ei divinitus debetur Imperium, non poterimus interficere, etſiamſi velimus. Scis enim * prævi tui dictum,* Succeſſorem tuum nullus occidit: *Sin minus; ipſe ſponte ſine noſtrâ crudelitate fatales laqueos incidet, Adde, quod non poſſimus reum facere, quem nullus accuſat, &, ut ipſe dicis, Milites amant. Deinde in cauſis Majeſtatis hæc natura eſt, ut videantur vim pati etiam quibus probatur. Scis enim ipſe quid Avus tuus Adrianus dixerit,* Miſera Conditio Imperatorum quibus de affectatâ tyrannide niſi occiſis non poteſt credi. *Ejus autem exemplum ponere, quàm Domitiani, qui hoc primus dixiſſe fertur, malui. Tyrannorum enim etiam Bona dicta non habent tantum auctoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat ſuos mores Caſſius, maximè quum bonus dux ſit, & ſeverus, & fortis & Reipublicæ neceſſarius. Num*

* Adriani id effatum pervulgatiſſimum.

Vulcat. in Caſſ. 2.

quòd

quod dicit, liberis meis cavendum esse morte illius, planè Liberi mei pereant, si magis amari merebitur Avidius quàm Illi; & si Reipublicæ expediet Cassium vivere quàm Liberos Marci.

Certiorem postea Marcum res ipsa fecit, Verum de Cassii consiliis & ingenio nequaquam hallucinatum; & Ipsum potiùs virtute mactum suâ, & Cassii severitate productum, æquius paulò judicâsse. Sed ita ferè fert sincera morum sanctimonia, à quibus ipsa abhorret plurimum, ea ab aliis admissa credere facinora, ut ne temere animum inducere possit suum.

Cogitata vero perficere, ob impensum illum, quo Antoninum subditi ejus prosecuti sunt amore atque studio, Cassio haud ita erat in proclivi. Nec, quas apud Syros & Ægyptios adeptus est opes, quicquam illi profecissent, nisi morte Antonini falsò creditâ adjutæ: Alii igitur dicunt, ementitâ hujus morte Cassium Imperatorem se appellâsse, quum Divum Marcum appellâsset. Deceptum alii à Faustinâ, quæ quum Virum suum imbecillum & annis infractum videret, ut jam de illius valetudine spei nil esset reliquum; Commodum autem adolescentem adhuc, & regio muneri ineptum cogitaret; Sibi etiam metuens, ne si principatus ad alium deveniret, privatam vitam agere cogeretur, simul etiam ut filios tueri posset; huic secretò persuasisse, ut se compararet, ut & Ipsâ pariter & Imperio potiretur. Sed mihi vero haud videtur simile, Faustinam imprudentem ita rationes iniisse; nec multis opus est ut sententiam falsi arguamus, cui satis est convellendæ vel unum Cassii ingenium. Eum nempe, utut se cætera habuerint, pervulgasse id nuntii constat, Marcum diem obiisse suum; non sine mœroris gravissimi eapropter concepti specie; Exercitum etiam Pannoniæ tunc temporis agentem, cui Commodus regno immaturus videbatur, ipsum designâsse Imperatorem, adjecit. Et quanquam non ità multò post verum rescivit, tamen quòd semel motum fecerat, de sententia non decedendum sibi, sed imperium potius armis firmandum, putavit. Præfectis igitur Exercitui, quorum in amicitiâ & virtute illi fiduciæ erat plurimum, quicquid in illud fastigii contendenti obicem opponere potuit, aut conciliandum aut debellandum suscepit. Et brevi quidem temporis spatio omnia quæ intra Taurum erant, sui juris fecit.

Vulcat. in Cassio. 7. Capitol. 24.

Sub idem fere tempus Epistolam ad filium, seu generum ejus Druncianum, qui tum Alexandriæ præsidebat conscripsit; in quâ & consilii rationem omnem enarrâsse, & aliqualem facti purgationem instituisse videtur. Illa vero qualis fuerit, dijudicabit Lector, Ita enim se habet.

Vulcat. ibid. Capitol. ibid. Dio.

*Misera Respublica, quæ istos divitiarum cupidos & divites patitur misera. Marcus homo sane optimus; qui dum clemens dici cupit eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam. Ubi L. Cassius, cujus nos frustra tenet nomen? Ubi Marcus ille Cato Censorius? Ubi omnis disciplina Majorum, quæ olim quidem intercidit, nunc verò queritur? Marcus Antonnus philosophatur & quærit de Clementiâ, & de Animis, de Honesto & Justo, nec sentit pro Republicâ. Vides multis opus esse gladiis, multis * Elogiis, ut in antiquum statum publica forma reddatur. Ego verò istis præsidibus provinciarum —— An Ego Proconsules, an Ego Præsides putem, qui ob hoc sibi à Senatu & ab Antonino provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audisti Præfectum Prætorii nostri Philosophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, sed subitò divitem factum. Unde quæso, nisi de visceribus Reipublicæ, & Provincialium fortunis? Sint sane divites, sint locupletes, ærarium publicum refercient. Tantum Dii faveant bonis partibus: Reddent Cassiani Reipub. principatum.*

Vulcat. in Cassio. 13.

* *Titulis nonnunquam insidiarum crimina indagantur.*

" Ad ista quisquis animum advertat, Cassium de occupando imperio Marco quantum-
" vis superstite cogitâsse, nec per mortui ejus nuntium stetisse quòd is nova moliretur,
" facilè existimaturum constat. Quod ut obiter moneretur haud abs re censui.

Martius Verus Antonini Legatus victoriarum à Cassio olim in Armeniâ reportatarum partem sibi jure vindicare posset minimè contemnendam. Is jam Cappadociam obtinens, ad Marcum misit primus, qui Cassium ab illo defecisse nuntiarent. Ille Com-

Dio. Xiph.

modo præsertim metuens, ne vel apprehensum teneret Cassius, vel de medio tolleret, literis ad Romam clam scriptis ad se accersit; rem autem interea dissimulat celatque. Postea tamen, ubi Milites perlato rumore commoveri vehementer cœperunt, & multa colloqui, exercitum convocari jubet, atque apud ipsos pauca in hanc sententiam exponit.

Οὐκ ἀγανακτήσων, ὦ συστρατιῶται, ἢ ὀδυρόμενος παρελήλυθα. καταιτιᾶσθαι μὲν γὰρ τί δεῖ τοῦ θεοῦ τὸν δαιμόνιον, ᾧ πάντα ἔξεστιν; ὀλοφύρεσθαι δὲ ἴσως ἀνάγκη τοὺς ἀδίκως δυστυχοῦντας· ὃ οὐ ἐμοὶ νῦν συμβέβηκε. πῶς γὰρ ἂν δεινὸν, πολέμοις ἡμᾶς ἐκ πολέμων συμπίπτειν; πῶς δ' οὐκ ἄτοπον καὶ ἐμφυλίῳ συμπλακῆναι· πῶς οὐκ ἀμφότερα καὶ δεινότατα καὶ ἀτοπώτατα νικᾷ, τὸ μηδὲν πίστιν ἐν ἀνθρώποις εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ φιλτάτου, καὶ ἐς ἀγῶνα ἀκίνδυνον καθίσαντος, μήτε τι ἠδικημένα, μήτε τι παρημελημένα; πῖς μὲν γὰρ ἀρετὴ ἀσφαλὴς, πῖς δ' φιλία ἔτι πεισθήσεται, ἐμοῦ ταῦτα πεπονθότος; πῶς δ' οὐκ ἀπόλωλε μὲν πίστις, ἀπόλωλε δὲ ἐλπὶς ἀγαθή; ἀλλ' οὐ μὲν μόνῳ ἐγὼ ἐκινδύνευον, παρ' οὐδὲν ἂν τὸ σφάγιον ἐποιησάμην· (οὐ γάρ πω καὶ ἀθάνατος ἐγεγόνειν) ἐπεὶ δὲ δημοσία τι ἀπόστασις, μᾶλλον δὲ ἐπανάστασις γίγνεται, καὶ ὁ πόλεμος πάντων ὁμοίως ἡμῶν ἅπτεται· ἐβουλόμην, εἰ οἷόν τε ἦν, συμπαλίσασθαι τὸν Κάσσιον, καὶ διαπολογήσασθαι σφῶν αὐτὸν παρ' ὑμῖν ἢ σφῷν τῇ γερουσίᾳ· καὶ οὐδέν ἂν ἐμελλον παρελόμενος αὐτοῦ τὰς ἡμισείας, εἰ τοῦτο τοῦ κοινοῦ συμφέρειν ἐδόκει· ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ γὰρ καὶ πόνων καὶ κινδύνων διατελῶ· τοσοῦτόν τε ἐντεῦθεν χρόνον ἔξω τῆς Ἰταλίας πεπλάνημαι ἄνθρωπος καὶ γέρων ἤδη καὶ ἀσθενὴς, καὶ ὅτε τροφὴν ἄλυπον, καὶ ὕπνον ἄφοβον λαβεῖν δυνάμενος· ἐπεὶ δ' οὐκ ἂν ποτε συγχωρήσειαν εἰς τοῦτο ὁ Κάσσιος ἐξαλλάσσειν, (πῶς γὰρ ἂν πιστεύσειέ μοι, ἅπαξ ὅτου δεῖ ἐμὲ γηθυμεῖν;) ὑμᾶς μὲν συστρατιῶται χρὴ δεῖν. οὐ γάρ πω χρείσσους Κίλικες, καὶ Σύροι, καὶ Ἰουδαῖοι, καὶ Αἰγύπτιοι ὑμῶν ἔτι ἐγένοντο ποτὲ, ἔτι ἔσονται, οὐδ' ἂν μυρίους πλείους ὑμῶν, ὅσῳ νῦν ἐλάττους εἰσὶν, ἀθροίσωσιν. οὐ μὲν οὐδ' αὐτὸς ὁ Κάσσιος, εἰ καὶ τὰ μάλιστα καὶ στρατηγικὸς ἦν καὶ πολλὰ κατορθώκειν δοκεῖ, λόγου τοῦ ἄξιος γοῦν ἂν φανείη. ἔτι γὰρ αἰτὸς κολοιῶν, ἢ καὶ λέων τετρῶν ἡγησάμενος, ἀξιόμαχος γένοιτ' ἂν καὶ τὸν Ἀραβικὸν τοῦτον Παρθικὸν ἐκεῖνον πόλεμον οὐ Κάσσιος ἀλλ' ὑμεῖς κατειργάσασθε. ἄλλως τε καὶ ἐκεῖνος ἐπὶ μὲν τοῖς Πάρθοις σφαλῶν εὐδοκιμεῖν δύναιτ', ἔχοι τι καὶ ὑμᾶς βλέπων, ὃς οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον αὐτῷ καὶ ἐπίκουρα πλείω καὶ κατεπτήσατο. ἀλλὰ τάχα μὲν καὶ ἤδη μετανενόηκε ζῶντά με μαθὼν, οὐ γάρ πω καὶ ἄλλως, οὐ δὲ τεθνηκότος μου, τοῦτ' ἐπίστευσεν.

Etsi non huc veni, Commilitones succensendi aut lamentandi animo (Quid enim Deo succenseatur in cujus potestate sunt omnia?) *tamen eos qui præter meritum infelices sunt, adversam fortunam lamentari necesse est; id quod mihi quidem nunc evenit. Quàm enim grave est & molestum bella nobis ex bellis trahi? Quàm porrò calamitosum civili bello nos implicari? Quàm verò utroque & gravius est & insolentius, fidem apud homines nullam superesse? Insidias autem in me strui ab homine amicissimo; neque invitum, nullâ factâ injuriâ, nullo admisso delicto, in certamen rapi? Quæ Virtus usquam tuta, aut quæ tandem Amicitia firma existimabitur, cùm mihi hæc facta sit injuria? Nonne Fides, nonne bona Spes omnis periit funditùs? Quod si meum unius esset periculum, nihili certè facerem* (nec enim ipse natus sum immortalis.) *Jam verò, cùm publica facta sit defectio, vel rebellio potiùs, bellumque ad nos omnes pariter pertineat, Vellem, si fieri potuit, evocatum Cassium, ut cum eo apud Vos, aut coram Senatu, de jure disceptarem. Nullo siquidem prælio commisso libenter imperium ei concederem, si id utilitati publicæ expedire videretur. Etenim Reipubl. gratiâ labores & pericula sustinee, cujus ergò tandiu longe extra Italiam commoratus sum, idque senio jam & imbecillitate confectus, ut neque cibum doloris expertem, neque somnum curis vacuum capere possim. Sed quoniam nollet Cassius mecum in hâc convenire causâ, (quo pacto enim mihi Is habeat fidem, qui fidem mihi datam adeo jam læserit?) Vos Commilitones, animo esse forti fas est. Nec enim Cilices, Syri, Judæi, & Ægyptii vobis unquam aut fuerunt, aut erunt posteriores. Non, si Milites quanto nunc numero minores, eò plures quàm vos congrediantur. Sed neque Cassii ipsius, quantumvis ille bonus videatur Imperator, multaque consultò & prosperè gessisse, ratio ulla impræsens habenda. Nec enim Aquila Graculorum, aut Leo Hinnulorum dux aptus esse ad bellum protinus gerendum potest. Jam verò illud Parthicum & Arabicum bellum non Cassius, sed Vos confecistis. Quòd si ille, præsertim de rebus contra Parthos gestis, adeptus est gloriam, Vos quoque M. Verum habetis, non modò non illo inferiorem, sed multò etiam potiorem, à quo longe plura Bello victa & parta sunt. Quinetiam illum jam incepti fortasse pœnitere cœperit, quòd me vivere intelligat; Neque id nimirum, nisi me mortuum credidisset, facturum fuisse arbitror. Quod*

Quod ſi manet etiamdum in propoſito ſuſceptoque conſilio, ubi primum de profectione noſtrâ fueris edoctus, reſipiſcet tamen; Et vos enim metuet, & me reverebitur. Itaque illud tantum vereor, Commilitones, ne aut Ipſe ſibi manus afferat, quòd ſcilicet præ pudore ſceleris, in noſtrum venire conſpectum non audeat; aut alius quiſpiam, cognito adventu meo, ad officiosè ſedulus faciat. Mihi enim amplum oppidò præmium belli atque victoriæ, quantum unquam reportavit nemo, ita demum eripiet. Quale verò iſthoc? Id nempe, Homini qui injuriam fecerit ignoſcere; Eique, qui amicitiam fidemque violaverit, amicum nihilominùs & fidelem me præbere. Hæc vobis fortaſſe fide majora videntur, quam tamen iſtis haud oportet derogatam, cum non omnia prorſus bona ex hominum commercio exterminata ſunt; Sunt enim & adhuc apud nos antiquæ virtutis reliquiæ. Quòd ſi quis mihi fidem parum habeat, tantò vehementius excupio, ea quæ videntur fieri non poſſe, omnibus ob oculos à Me effecta ponere. Hæc enim ſola mihi ex malis præſentibus lucranda foret utilitas, ſi rebus bene compoſitis, cunctis oſtendere, nos bellis etiam Civilibus bene uti poſſe.

ἂν δ' ἢ κἀπανέσειν ἀιτίᾳ, ἀλλ' ὅταν γε καὶ σεμνύνοντας ἡμᾶς πύθηται, πάντως χαυσιμαχήσει, καὶ ὑμᾶς φοβηθεὶς, καὶ ἐμὲ αἰδεσθείς. ἐγὼ γοῦν ἓν μόνον δ' συνεφαπῶται δέδοικα, (πεφύκασι γὰρ πᾶσιν εἰς ὑμᾶς ἡ ἀλήθεια) μὴ ἅπτι αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποκτείνῃ, αἰσχυνθεὶς εἰς τὸ ἡμέτερον ὄψιν ἐλθεῖν, ἢ ἔτερός τις μαθὼν ὅτι τι ἥξω καὶ ὅτι ἐπ' αὐτὸν ὁρμῶμαι, τοῦτο ποιήσῃ. μέγαν γάρ μοι ἆθλον καὶ τὸν πολέμου καὶ τῆς νίκης, καὶ πλέον οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἔλαβεν, ἀφαιρήσεται. τί δὲ τοῦτό ἐστιν; ἀδικήσαντα ἄνθρωπον ἀφεῖναι, σοὶ φιλίαν ὑποδύντα φίλον μεῖναι, πίστιν καταλύσαντα πιστὸν διαγενέσθαι. παράδοξα μὲν ἴσως ταῦθ' ὑμῖν φαίνεται, ἀλλ' οὐκ ἀπιστεῖν ὑμᾶς αὐτοῖς δεῖ. οὐ γάρ πω καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἀλλ' ἔστι καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τῆς ἀρχαίας ἀρετῆς λείψανον. ἂν δέ τι καὶ ἀπιστῇ τις, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζόν μοι τὸ ἐπιθύμημα, ἵνα ὃ μηδεὶς ἂν πῶ δύνασθαι γένεσθαι δύνασθαι, τοῦτο ἴδῃ γενόμενον. ὡς ἔγωγε οὐκ ἂν μόνον ἐκ τῶν παρόντων κακῶν κερδάναιμι, εἰ δυνατὸν εἴη καλῶς διὰ τὸ σεσῶσθαι, καὶ δεῖξαι πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅτι καὶ ἐμφυλίοις πολέμοις ὀρθῶς χρήσασθαι.

Hæc Marcus & apud Milites concionatus eſt, & ad Senatum ſcripſit, qui Caſſium Hoſtem appellavit, & Bona ejus proſcripſit. Quæ, cum Antoninus in privatum ærarium congeri noluit, Senatu præcipiente in ærarium publicum ſunt relata. Commodus interèa loci ad Exercitum pervenerat, quem Marcus Tribunitio munere ornavit. Paratis jam omnibus ad iter capeſſendum neceſſariis, copias promoveri juſſit, ipſe interim in Italiam contendit, ut Auguſtam, & Regiorum Liberorum cæteros expeditionis comites adhiberet. Ubi verò Albanum uſque montem pertigiſſet, ad Fauſtinam literas dedit, quorum hoc exemplum eſt.

Dio. Capitol. 24. Vulcat. in Caſſio, 7. Lamprid. in Commod. 2.

Verus mihi de Avidio verum ſcripſerat, quòd cuperet imperare. Audiſſe enim te arbitror quod æruſcatores de eo nuntiarent. Veni igitur in Albanum ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens.

Vulcat. in Caſſ. 9.

En itaque quæ reſcripſerit Fauſtina.

Ipſa in Albanum eras, ut jubes, veniam. Tamen jam hortor, ut ſi amas Liberos tuos, iſtos rebelliones acerrimè proſequaris, malè enim aſſueverunt & Duces & Milites, qui, niſi opprimuntur, opprimunt.

Cum autem nonnulla obſtarent, quò minus ad Albanum Imperatorem ex condicto conveniret: Ad Formianum accerſit denuò, ut ibi navigium ſimul conſcenderent. Sed Filiâ natu maximâ tum Romæ ægrotante, ab itinere inſtituto iterum depulſa, ita demum ſcripſit.

Vulcat. in Caſſ. 10.

*Mater mea Fauſtina Patrem tuum * Pium * ejuſdem in defectione Celſi ſic hortata eſt, ut pietatem primùm circa ſuos ſervaret, ſic circa alienos. Non enim plus eſt Imperator, qui non cogitat uxorem & filios. Commodus noſter videt in quâ ætate ſit. Pompeianus Gener, & ſenior eſt, & † peregrinus. Vide quid agas de Avidio Caſſio, & de ejus conſciis. Noli parcere hominibus qui Tibi non pepercerunt; & nec Mihi nec Filiis parcerent, ſi viciſſent. Ipſa iter tuum mox conſequor. Quia Fadilla noſtra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed ſi te Formiis invenire non potero, aſſequar Capuam: Quæ civitas & meam & filiorum noſtrorum ægritudinem poterit adjuvare. Soteridam medicum in Formianum ut dimittas rogo: Ego autem Piſitheo nihil credo, qui puellæ virgini curationem neſcit adhibere.*

* Pium abr. alii ejuſdem eliminandum cenſent. Mihi videtur potius pro Celſi, Celere reſcribi Caſſi, qui, ut ſupra dictum. Pio imperante dudum ibat exterminum.

† Fuit in genere Antonino ſit.

Signatas mihi literas Calphurnius dedit, ad quas referibam si tardavero; per Cæcilium senem Spadonem hominem (ut scis) fidelem; cui verbo mandabo quid uxor Avidii Cassii, & filii, & gener de te jactare dicantur.

Cassium neutiquam fefellit, magna & audacia facinora moram non pati, aditum igitur quò sibi fæliciorem in Italiam aperire posset, Græciam ad suas partes pertrahere summo obnixus est studio. Herodis nuper memorati facundia & existimatio quantum apud illam gentem possent probè gnarus; nihil inexpertum reliquit, quo sibi eum adjungeret. Sed ità demum se quo vellet perventurum sperabat, simultate, quam is in Antoninum diu conceperat, denuò expergefactâ. Exitum habuerunt consilia ab Authoris mente longè diversum. Herodes enim, qui ne literas quidem perlegere sustinuit, responsum breve perquam, sed mordacem satis & illâ dignum causâ retulisse perhibetur, unico tantum verbo vecordiam hominis exprobrans.

Philostr. in vita Herodis.

Herodes Cassio Μαίνῃ. *Insanis.*

Multos etiam alios Cassius expertus est frustrà, nec enim civitatem ex potentioribus ullam ab officio dimovere, aut sceleris sibi participes devincire, præterquam qui vel ære alieno, vel criminibus & vitiis obstricti suis, nisi à rebus perturbatis quod sperarent, non habuerunt. Hinc factum, ut, qui unicè olim à suis dilectus est auctoritate (ut solet quoties minùs rectè ceduat consilia) infirmatâ, & amore in odium atque contemptum verso, hostem illum tollendum Milites primi meditarentur. Ita tandem Imperator, non tàm factus quàm sibi visus, Menses tres cum sex diebus ex quo defecerat, interemptus est. Antoninus enim Centurio in iter pedibus facientem irruit, & cervicem de improviso vulneravit; Quod tamen cum non esset mortiferum vulnus, is equo concitato facinus imperfectum reliquit, sed brevi absolvit Decurio quidam, & capite Ducem truncavit.

Dio. Vulcat. in Cassio 7.

Capite ad Antoninum in Formiano agentem delato, is non elatus est; sed ad Faustinam iterum rescripsit. Quæ verò & qualia subdita perdocebit Epistola.

Vulcat. in Cassio 11.

Tu quidem mea Faustina religiosè pro marito, & pro nostris liberis agis. Nam relegi Epistolam tuam in Formiano, quâ me hortaris, ut in Avidii conscios vindicem. Ego verò & ejus Liberis parcam, & Genero, & Uxori, & ad Senatum scribam, ne aut proscriptio gravior sit, aut pœna crudelior. Non enim quicquam est quod Imperatorem Romanum melius commendet gentibus, quam Clementia. Hæc Cæsarem Deum fecit, hæc Augustum consecravit, hæc Patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique, si ex meâ sententiâ de bello judicatum esset, nec Avidius esset occisus. Esto igitur secura.

Dii me tuentur. Diis pietas mea
Cordi est. *Horat.*

Pompeianum nostrum in annum sequentem Consulem dixi.

Epitol. 24.

Tanta Imperatoris Clementia ab aliis illi erat laudi, ab aliis vitio ducta. Cùm autem quidam diceret reprehendendum Antoninum, quòd tàm mitis esset in hostem suum, ejusque liberos & affectus, atque omnes quos conscios tyrannidis reperisset, addente illo, *Quid si Cassius vicisset?* dixisse Marcus dicitur, *Non sic Deos coluimus, nec sic vivimus, ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde omnes Principes, qui occisi essent, habuisse causas quibus merererentur occidi; nec quenquam facilè Bonum, vel victum à Tyranno vel occisum dicens. Meruisse Neronem, debuisse Caligulam, Othonem & Vitellium nec imperare valuisse. De Galba etiam paria sentiebat, quum diceret, *In Imperatore avaritiam esse acerbissimum malum.* Denique non Augustum, non Trajanum, non Adrianum, non Parentem suum Pium à rebellibus potuisse superari; quum & multi fuerint, & ipsis vel invitis, vel insciis, extincti. Præclara quidem illa, & quæ in Virtutis præsidio quantum sibi erat fiduciæ satis ostendunt; sed quæ quantumvis in istis exemplis verissima, longe tamen absunt, ut in omnibus & semper fuerint. Quocirca ita cum bonis actum iri principibus sperare æquius est, quàm nunquam non agi asserere. Ad Senatum verò qualem posthac orationem miserit, interest scire.

Vulcat. in Cassio 9.

Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum Consulem, Pompeianum dico: Cujus ætas olim remuneranda fuerit Consulatus nisi viri fortes interveniissent, quibus

Vulcat. in Cassio 12.

bus reddi debuit, quod à Republicâ debebatur. Nunc quod ad defectionem Caſſianam pertinet, Vos oro atque obſecro. P. C. ut cenſurâ veſtrâ depoſitâ, meam pietatem clementiamque ſervetis, imò veſtram: Neque quenquam ullum Senatus occidat. Nemo Senatorum puniatur, nullius fundatur viri Nobilis Sanguis; deportati redeant, proſcripti bona recipiant. Utinam poſſem multos etiam ab Inferis excitare. Non enim unquam placet in Imperatore vindicta ſui doloris; quæ etſi juſtior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Caſſii, & Genero, & Uxori veniam dabitis. Et quid dico Veniam, cum illi nihil fecerint? Vivant igitur ſecuri, ſcientes ſub Marco ſe vivere. Vivant in patrimonio parentum pro parte dimiſſo. Auro, argento, veſtibus fruantur. Sint divites, ſint ſecuri, ſint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant Meæ, circumferant Veſtræ pietatis exemplum. Nec magna hæc eſt P. C. clementia, veniam proſcriptorum Liberis & Conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conſcios Senatorii Ordinis & Equeſtris, à cæde, à proſcriptione, à timore ab infamiâ, ab invidiâ, & poſtremò ab omni vindicetis injuriâ. Detiſque hoc meis temporibus, ut in Causâ Tyrannidis, qui in Tumultu cecidit, probetur cæciſus.

" Hanc ejus clementiam Senatus acclamationibus & Benedictionibus proſequutus eſt, *Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens Dii te ſervent: Antonine clemens Dii te ſervent: Tu noluiſti quod licebat, nos fecimus quod decebat. Fac ſecuri ſint Liberi tui. Bonum imperium nulla vis lædit. Præſentiam tuam rogamus. * Philoſophiæ tuæ Patientiæ tuæ, Doctrinæ tuæ; Nobilitati tuæ; Innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, Hoſtes exſuperas. Dii te tuentur,* &c."

* Scil. Fore precamur.

Marcus interea loci Caſſii caput humandum curavit, & mortem ejus doluit palam. Quo facto iter inſtitutum progreſſus eſt ut Copias deſciſcentes in officio contineret, & Orientales reduceret. Ab Ægypto exorſus, Ignovit Civitatibus quæ Caſſio conſenſerant; & quum multa Alexandrini in Caſſium dixiſſent fauſta, tamen omnibus ignovit, & filiam ſuam, in paternæ benevolentiæ pignus, apud eos reliquit. *Capitol.* 25, 26.

Poſtquam ad Peluſium appuliſſet, ſacra Serapidis ibi celebrata comperit, confluente illuc undique ingenti hominum turba. Quantum inde excreverit licentiæ & libidinis, & quàm famoſus fuerit Numinis, hujuſce cultus, à pluribus jam notatum non opus eſt ut enarrem. Marcus itaque de populi querimoniis parum ſollicitus, qui Cultum Deorum immutatum iniquo ſemper ferunt animo, Ferias abrogavit, pompam conſuetam exegit, populum à Sacris faciundis arcendum juſſit, & ſolos deinceps Sacerdotes rituum conſcios permiſit. Ubicunque locorum venerat, Templa, Scholas, & conventus publicos ingreſſus, populum edocebat, in conſuetudinem & colloquium excipiebat; Nodos Philoſophiæ, & quæſtiunculas abſtruſiores diſcutiebat, enucleabat; nuſquàm non relictis & egregiis Sapientiæ veſtigiis, & maximâ ſui apud omnes, optimos præſertim & eruditiſſimos, admiratione. *Capitol.* 23. *Capitol.* 26.

Ubi primum deventum erat Syriam, Caſſii literas omnes in ſupellectili inventas conſcidit, & in ignem conjecit; nec perlectas voluit, ne cogeretur quenquam invitus odiſſe. Ferunt nonnulli, Martium Verum anteà in Syriam præmiſſum, (quam etiam in virtutis & fidei præmium regendam obtinuerat) ſponte priùs ſuâ aboleviſſe; id Marco gratum inprimis fore autumantem. Quòd ſi forte ob eam is cauſam ſuccenſeret, longe fore melius ſe unum pro multis interire. Exemplum Charitatis & Benevolentiæ inſigne ſane & in paucis eximium; in Ethnico, nedum in Aulico, præ mirâ paucitate planè ſtupendum. *Dio.*

Sub hujus anni exitum Antoninus Octavùm Imperator renuntiatus eſt, quod ex Nummis nobis colligere eſt, qui Titulum Imperator VIII. cum Anno Tribunitiæ poteſtatis XXIX. ſimul exhibent.

Fauſtinam uxorem ſuam inter hoc itineris in radicibus montis Tauri, exanimatam ſubito morbo amiſit; cujus Mortem vehementer luxit. Senatus itaque animum ejus Fauſtinæ conſiliis in Caſſiani ſceleris conſcios infenſiſſimum factum exiſtimans, nec in illo dolore, quem ex illius interitu conceperat, opportuno magis ſolatio uti poſſe, quam ſi Caſſio *Capitol.* 26. *Dio.*

qui

qui tuliſſent opem huic ægritudini devoti morte afficerentur, gravius in illos per adulationem & obſequium ſtatuere cœpit. Virium uſque adeò non privatis tantùm, ſed publicis ſolenne nimium eſt, & auguſtiſſimis Conciliis, ut ſanguinem & cædem præ Principis Studio parvi pendant; & ſedulo nimis officio impulſi, quod nec fieri debuit, nec factum
Dio. placet, maturent ultrò. Id nunc à Senatu factum, qui Marci Orationem aut negligentes, aut ad ſpeciem tantùm confictam arbitrati, eum uſque adeo perpulit, literas ut reſcriberet denuò, quæ vindictam de ſeditioſis ſumptam minimè omnium ſibi gratam affirmarent; Ab illius mente abeſſe plurimum ut quiſquam vel ſuo, vel illorum decreto capite damnetur. Quinetiam ad extremum addidit; *Si id à vobis non impetrabo, ad mortem ipſe ibo celeriter.*

Reipublicæ interim ut ſaluti in poſterum & tranquillitati conſuleret, Conſtituit, ut
Dio. nemo in eâ, unde ortus eſſet gente aut provinciâ, rerum potiretur. Caſſius etenim cum in Syriâ patriâ ſuâ imperium haberet, hoc fretus patrocinio res novas molitus fuerat.

Volcat. in Caſſio, 7. Caſſii filios quod attinet, Mecianus natu maximus, cui erat commiſſa Alexandria, quique conſenſerat ſpe participatus Caſſio, invito atque ignorante Antonino, eo ipſo quo pater in Syriâ periit die, à ſuis interemptus eſt. Deportatus eſt Heliodorus, Alii vero liberum
Capitol. 26. Vulcat. 9. exilium acceperunt cum Bonorum parte. Alexandria Filia, & Druncianus gener, liberam evagandi ubi vellent poteſtatem habuerunt. Jura illis integra ſervata ſunt; vixeruntque, non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi Senatorii Ordinis in ſummâ ſecuritate. Nam & illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuit domûs; damnatis aliquibus quòd in eos petulantes fuiſſent.

Senatus interim, cujus in rebelles plectendo acerbitas Imperatori diſplicebat maxime, an honoribus Fauſtinæ delatis gratiam ſibi conciliare poſſent, tentandum cenſuit. Æde itaque illi decretâ Auream etiam Fauſtinæ ſtatuam in ſelli collocavit, quam quoties Marcus ſpe-
Dio. ctaret, in primâ Theatri ſede, unde ſuperſtes ipſa ſpectare conſueverat, ponendam juſſit; eique ut omnes præſtantiſſimæ fœminæ aſſiderent. Quinetiam adulationi ſtudentes majoribus ignotæ, Marco & Fauſtinæ decrevit ſtatuas argenteas in Templo Veneris collocari; aramque extrui, in quâ virgines omnes quæ nuberent in Urbe, unà cum ſponſis ſacrificarent.

Capitol. 26. Laudata eadem ab Antonino, quàm etiam Divam à Senatu appellatam publicè gratulatus eſt; Novas autem ipſe Puellas, Fauſtinianas in honorem uxoris mortuæ ut ſodales olim Antoninianos in Pii memoriam, inſtituit. Fecit & Coloniam vicum in quo obiit, & ædem illi extruxit, ſed hæc poſtea (fato tam impudico numine digno) Heliogabalo dedicata eſt, monſtro hominis omnium quotquot uſpiam fuerunt impuriſſimo.

Orientalibus rebus ordinatis, Romam redire decreverat Antoninus. Smyrnæ aliquantiſper commoratus eſt, ubi quoniam de Ariſtide multa acceperat, ne in magnâ ſalutantium turbâ deſpectus ipſi vir fuiſſet veritus, familiares nunquid is adeſſet Interrogabat. Hoc enim illi ſemper erat ſolenne, quàvis virtute aut præſtantiâ cæteris prælucentes, honore & ſtudio proſequi palam. Quod cum Ariſtidi non factum ſuſpicaretur, male id ſe habere, Quintiliis qui
Philoſtr. in Ariſtide. Græciæ ut ſupradictum eſt præerant, edicit, ne vir egregiæ inter ſuos famæ neglectui habitum ſe indignaretur. Hi verò, neque ipſos eum conſpexiſſe aſſeruerunt; alioqui enim minimè fuiſſe prætermiſſuros, quò minus commendarent. Craſtino vero die redierunt, Ariſtidem deducentes comitem. Tum allocutus ipſum Imperator, *Quare*, inquit, Te *ſerò* vidimus? Subjecit Ariſtides; *Theorematı* O Rex *heri incumbebam, atqui mens occupata ab eo quod quærit ægre admodum ſe ſuſpenſam fert.* Exhilaratus Imperator viri indole tanquam ſimpliciſſimâ, *At quando*, inquit, *audiam te?* Cui Ariſtides contrà pari animi fiducia, *Hodie ſi lubet propone, & cras audies, non enim ex iis ſumus, qui quicquid in buccam venerit temere evomunt, ſed in iis qui accuratè loqui inſtituunt. Liceat autem, O Rex, notos etiam & Familiares intereſſe auſcultationi.* Licet, inquit Marcus, *Concedatur etiam* (addidit Ariſtides) *ipſis exclamare & plaudere quantum*
Ariſtid. Tom. 2. Orat. 15. *valent, nullâ Tui præſentis ratione habitâ. Hoc*, inquit Imperator ſubridens, *in Te ſitum eſt.* Poſtero igitur die laudes Urbis Smyrnæ, felici admodum facundiâ ornatas coram Antonino deprædicavit; quæ quidem ad nos uſque permanſit Oratio.

Smyrnæ

Smyrnâ Athenas conceſſit, quodque diu illi in votis fuerat, Cereris ſacris initiatus eſt, quâ non ſanctior apud Ethnicos, aut ſolennior erat Religio. Hujus utique Templum ingreſſos, ſummâ morum innocentiâ & nullius ſibi ſceleris conſcios, oportuit. Quin at Examine accuratiùs inſtituto opus erat, nec niſi qui Sacerdoti, cujus erat de ſingulorum ſtatu dijudicare, ſe comprobarent, adeundi copiam nos erat elargiri. Quò magis hanc ad vitæ integerrimæ famam affectabat viam Antoninus, ut virtutem tam luculento teſtimonio cohoneſtatam, & ſæculo præſenti & poſteris commendaret. *Capitol.* 27.

Magnos itaque honores Athenienſibus tribuit; Doctores etiam in eorum urbe, annuâ mercede conductos conſtituit, qui omnis generis Scientiam excolerent. Donis etiam auxit munificentiſſimis, prærogativas etiam & immunitates plurimas ampliſſimaſque illis indulſit. Revertens ad Italiam navigio tempeſtatem graviſſimam paſſus eſt. Brunduſii togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit; nec unquam, eo imperante, Romæ, aut in Italiâ ſagati prodierunt milites. *Dio.* *Philoſtr. in vit. Adriani.* *Capitol.* 27.

Romam ut venit, omniâ gaudio & acclamationibus plena; Ipſe autem, quum annos octo peregrinatum abfuiſſet, Populo octo aureos viritim largitus eſt. Quicquid etiam vel fiſco, vel ærario publico debebant, ab annis ſex ad quadraginta, abſque ſexdecim annis Adriani, omnibus remiſit: juſſitque Syngraphas omnes de ære iſto ſcriptas in foro comburi. Commodum, quem puerum adhuc Cæſarem appellaverat, togâ virili induit, Collegam in Tribunitiam poteſtatem junxit, cum eo triumphavit unà, Conſulem in annum ſequentem deſignavit; quem ut cohoneſtaret magis, ad Conſulis currum triumphalem in Circo pedes ipſe cucurrit. Exinde Lavinium profectus eſt, ut in illo ſe receptu Philoſophiæ totum impenderet, quam *Matrem* ſæpe ſuam, Aulam verò *Novercam* appellare, familiare illi erat. Sententia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere Civitates, ſi aut Philoſophi imperarent, aut Imperatores philoſopharentur.* Cùm tamen populum victorem & otioſum ſpectaculis gaudere, & prudentis eſſe nôſſet, labores & dura belli ludis & pompâ lenire; ſimul ut animos hujuſmodi oblectamentis occupatos, à novis & Reipublicæ noxiis abſtraheret moliendis, Congiarium, & magnifica inprimis ſpectacula donavit. Ipſe quidem ſuopte ab his ingenio alieniſſimus, populatibus tamen ſuos attemperare mores, ubi uſus eſſet, nequaquam dedignatus. *Anno Chriſti* 176. *Capitol.* 6. *Vid. lib. viii.* § 3.

Roma interea, dum Imperatore tandem præſenti, dum gaudiis atque otio laboribus ejus & periculis parto frueretur, triſtiſſimo perculſa eſt nuntio, Smyrnam nempe incendio penè abſumptam, & terræ motu graviter conquaſſatam, ut pars ædificiorum multò maxima ſolo æquata, incolas etiam pleroſque ruinis & ruderibus obrutos ſimul improviſâ morte opprimeret. Orationem ad Antoninum ſcripſit Ariſtides, miro planè artificio, in quâ calamitoſæ urbis infortunia adeò deploravit, ut ſæpe ingemuerit is inter lectitandum, tandem verò etiam in lachrymas effuſus, urbem confeſtim inſtaurandam Senatori mandaret; Pecuniam reficientibus largitus eſt ampliſſimam, ut ne priſtina quidem deſiderari magnificentia, aut ſuo periiſſe diſpendio, potior ex ruinis rediviva, videretur. Æream cives Statuam in foro Smyrnenſi Ariſtidi erexerunt; grati ob urbem reſtitutam animi indicium; cum illius impulſu annuerit reſtaurationi Marcus. Honorem ſane exemplo carentem! nec niſi fauſtis & virturis ſtudioſis proprium temporibus, in quibus Monumentum perenne vel Regiâ largitate dignum, Oratoris facundia mereri potuit. Sed Antoninus beneficium, non tàm contulit in Smyrnenſes, quàm officio pridem devinctus rependit. Illi ſiquidem, dum Parthicum gereretur bellum, Atidium Cornelianum Syriæ tunc temporis præfectum, fugatum fauciumque, fuſaſque ejus copias, benigniſſimo exceperant hoſpitio. Cornelianum vulneribus confectum juſtis proſecuti erant exequiis; Milites autem non humaniter tantùm, ſed etiam certatim curabant, Arma, Sumptus, Veſtimenta largâ ſuppeditabant manu, Venuſinæ olim poſt infamiam & Cladem Cannenſem benevolentiæ æmuli. Sed nec his opus erat Antonino ad benignitatem & munificentiam excitando; cum aliis præterea Civitatibus, non Italis tantùm, ſed peregrinis etiam largitus eſſet; Carthagini ſcilicet, Epheſo, Nicomediæ pari concuſſis infortunio. *Dio.* *Philoſtr. in Ariſtide.* *Ariſtid. Iocos. orat.* 20, 21. *Philoſtr. in Ariſtide.*

Sumptus

Capitol. 23. Sumptus ſpectaculorum ingentes, munera populo crebrò donata, pecuniæ vis immenſa, in urbes incendio & terræmotibus labefactatas erogata; Debita Romanis & Vectigalia dimiſſa, exhauſto etiam tunc temporis ærario, Viri indolem atque ingenium adeò prædicant; ut illiberalitatis purgationem nefas ſit inſtituere. Frugi equidem Principem & agnoſcimus & collaudamus; qui Pii exemplo edoctus res fiſci curaret ſeduló; largum tamen & profuſum, ſiquem unquam alium, ubi aut Populo ex uſu fuerat, aut Romani nominis intereſſet. Cogitavit nempe, & perſpectum penitus habuit Vir Sapientiſſimus, tum tantùm cum res agitur publica, ſumptibus ponere modum Principi minimè decere; Avaritiam verò in neceſſariis, & tempeſtivo rei gerendæ articulo, malum eſſe omnium longè acerbiſſimum. Subditos, dicere ſolebat, tributa lubentiori perſolvere animo, qui Principem in publicis magnificum, in domeſticis parciſſimum perſpexerint: Ab opibus probè gnaros & copiam & fælicitatem ſuam proficiſci omnem; nec ab Imperatore egeno bene rem geri poſſe. Nec tamen eſt, quòd Antoninum miremur injuriâ notatum; cùm iſta ſola collaudare munera ſit populo ſolenne, quæ perperam & temerè conferuntur: quæ verò regni commoditates ſuadent, & recta moderatur ratio, ea parſimoniæ inſimulare. Rerum nempe, & quid ex uſu ſit prorſus ignari, quantum inter dandum & profundendum interſit, dijudicare nequeunt; Data verò non ex ipsâ re, aut accipientis merito, ſed ex avido ſuo & inſatiabili ingenio æſtimant. Id ſatis conſtat, Antoninum præ cæteris qui Romæ imperitârunt beneficentiſſimum ſe præſtitiſſe; Is utique ædem primus omnium extruxit in honorem Deæ Beneficiorum patronæ; quæ forſan virtutum unica *Beneficientiam* dico, apud Romanos divinos honores nondum erat nacta. Sed ab Illo præſertim illius Numinis cultum inſtitutum oportuit, qui per omnem vitæ conſuetudinem, & dona temperare, & virtutem excolere, & decorum in omnibus ſervare, & quæ temerè dantes utrinque urgent vitia declinare novit; dandi peritiſſimus & ſcientiâ & uſu factus. Antoninum hoc anno exeunte Imperatorem Romæ nonò renunciatum Nummi compertum dabunt; illud enim anno Tribunitiæ poteſtatis trigeſimo primo factum docent.

Eid.

Capitol. 23. *Dio.*

Fabia, quam, Veri quantumvis ſororem, cùm illo tamen turpiſſimè conſueviſſe jam ſuprà memoravimus, ne minor videretur Imperii libido, quàm morum Impudicitia, eniſa eſt maximè, ut, Fauſtinâ mortuâ, in Marci matrimonium coiret. Is infamiæ ſuæ conjugis tametſi neſcius, at quid fœminæ Fabia eſſet probè gnarus, ſin minus, nec animo ad alteras nuptias propenſo, technas ejus irritas dedit omnes. Fertur quidem ille Concubinam ſibi aſciviſſe, ne tot liberis ſuperinduceret novercam: ſed fertur tantum, &, nî animus me fallit, temerè. Id minimè omnium me fallit, rumores non rectè ſemper refutatum iri, ex eo quòd iſtiuſmodi facta à dictis abhorreant plurimùm: Sermonibus enim cum vitæ conſuetudine nimium quantum inter ſe ſæpe ſæpius diſconvenit. Et hominum quidem id vulgo familiare novimus, ſed de Antonino tale quid cogitare nefas. In ejus nimirum ſcriptis hominis ingenium & mores legere eſt: ut non tàm aliis quàm ſibi præcepta dignoſcas: Hujus itaque famam injuriâ hâc inuſtam labe vel inde æquum eſt credere, quòd in primo *Ad Seipſum* Libello, Gratias Diis adeò habuerit prolixas, *ob ſeipſum adoleſcentem apud Avi concubinam non diutiùs enutritum.* Quo itaque ſe puerum non contaminatum exemplo ſeriò gratulatus eſt, eundem ſuis illud demum liberis ætate jam grandiorem objeciſſe, ego equidem ut credam, animum haud facile induxerim.

Capitol. in fine.

§ 17.

Sed nec Pax, nec Romæ commoratio diuturna fuit. Triennio enim poſteà Scythæ, adſcitis etiam è Septentrionalibus auxiliis, arma ſumpſerunt denuò; Legatos adorti nihil tale metuentes, nec ſibi aut provinciæ tuendis pares. Res igitur perturbatæ cùm Imperatoris & præſentiam, & ingentem ex improviſo belli apparatum poſtularent, tum denique Marcus primò pecuniam à Senatu petivit. Erat quidem illa in principis Poteſtate, ſed quod licebat, noluit tamen. Argentum is nempe cæteráque omnia eſſe Senatûs Populique Romani exiſtimavit. *Nos enim*, inquit, Senatum allocutus, *uſque adeo nihil habemus proprium, ut etiam veſtras ædes habitemus.*

Dio.

Filio

Filio deinde suo Brutii Præsentis, Viri consularis, filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum. Deinde hastæ cruentæ in Bellonæ templo Ritum pro more perfecit. Ritus iste apud Veteres, tunc tantùm, cum Bellum in Regiones transmarinas procul transferrent, est usitatus. Marcus itaque peregrè profecturus hastam arripit in templo repositam, & suprà columnam in Circo Flaminio oppositam, agrum hostium versus contorsit. *Capitol. 27. Dio.*

Romani Imperatori jam senio & laboribus infracto, novis etiam belli eunti obviam periculis metuentes; tum etiam optimo Principe, & tam egregiâ quæ in hoc uno superstes vita est sapientiâ privatum iri se veriti, ad ædes ejus confluxerunt frequentes; animo & moribus instituendis ab illo præcipienda avidè accepturi. Hoc illis nimirum in votis erat, tum ob insignem Viri Reverentiam, tum si sibi Dii accensendum eum decernerent, ut Virtutis Viam, quam præeunte illo & exempli facem præferente pridem insistiterant, præceptorum olim memores pergerent porrò tenere. Antoninus, voluptate ex animis ita affectis percepta haud mediocri, rogatis annuit lubens; nec per Triduum integrum Scientiæ Moralis quæstiones exponere, difficultates expedire, bene vivendi regulas in breve redactas compendium, & memoriæ facile commissas excogitare, atque impertire gravatus est. *Ann. 178.*

Profectus deinde ineunte Mense Augusto, Filio etiam Commodo itineris socio, Copiis Paternum præfecit, eumque ad prælium cum hoste committendum mittit. Exercitûs Hostilis partem multò maximam in illâ pugnâ confecerunt Romani, postquam à primo mane usque ad Vesperum, obstirmato utrinque animo, & ancipiti diu Marte esset dimicatum. Quâ demum parte victoriâ Antoninum Imperatorem decimò lætus renunciavit exercitus. *Dio.*

Quas in annorum horum extremâ Antonini expeditione is res præclarè gesserit, ex illâ tantùm scire est quam Imperio Romano afferebant gloriam. Singulas autem oratione posse persequi inter optata nobis referendum est; cum nemo superstit Authorum, qui in se suscepit enarrandas. Id unum constat, bellum contra Scythas durum perinde & grave, ac olim vel Parthicum fuerat, vel Marcomannicum. Pleroſque fidei suspectæ duces Scytharum regem ob clandestina cum hoste consilia, aut inita, aut saltem iniri credita, capite truncasse; Marcum cum illis sæpiùs cruento admodum & obstirmato prælio manum conflixisse; exercitum ejus hoste potiorem, tanti ducis exemplo factum; qui animi solertiâ planè incredibili omnia inter pugnandum disponebat, suorum quantumvis senex agmen ducebat, pericula nulla detrectabat; Sed hostem ubi multis attritum præliis, arcibus extructis, & præsidiis per omnem regionem dispositis, per biennium coercuisset; Tertiam jam expeditionem susceptrurus; ineunte mense Martii, Viennæ Austriorum, vel ut alii Syrmii, gravissimo correptus est Morbo, quo etiam paucos intra dies ablumptus interiit.

Ferunt quidem nonnulli Medicos, quò Commodo gratificarentur magis, mortem ejus maturâsse: Quod si verum est, (& Dio sanè verissimum esse præstat) quam suis id erat rebus opportunum, quod is in ore habuisse frequentissimum perhibetur? *Quàm multa sunt ob quæ à nobis liberari desiderent haud pauci? Illi ipsi elatum me optant, pro quibus tam multa exantlavi, supplicavi, precatus: Illi unquam ipsi elatum me optant, tanquam qui levamen forsan hinc aliquod speraverint.* Et is quidem suo tum præsertim præcepto, quod ibidem memoratum habes, obtemperatus est. *Nec propterea tamen minus illis propitius discedas, sed moris tui tenax, amicus, benevolus, mitis.* Ab eodem utique Dione accepimus, Marcum morti proximum Commodum militibus commendâsse, (noluit enim videri, quòd sibi ab illo allata est credere) Tribuno etiam Militum Tesseram postulanti, *Abi ad Orientem*, respondisse, *Ego enim jam ad Occasum commeo.* "Quod eo creditu est prochivius, quòd Antoninum constet, qua erat mira animi in suos benevolentiâ, propinquorum vitia dissimulare solitum." *Dio. Lib. 2. §16. Dio.*

Sed tenera adhuc Commodi ætas, quæ nondum indolis adeò turpis atque immanis indicia dederat, ignominiam & culpam hanc injustiâ illi insitam ut credam facit. Præsertim, quum non nisi mortuo patre in vitia delapsum narret Herodianus. Mores sanè *Herodian. in Commod. 7.*

cruenti, quibus se omnibus brevi reddidit infestum, ut hujus etiam parricidii reum existimarent, plerosque poterant inducere; ut nequid sit facineris aut flagitii, quo non ipse se contaminasse putaretur. Nec insolens est iis omnibus facilem adhibere fidem, quæ etsi pridem, & illis forsan insciis vel facta, vel conficta, extremo tamen vitæ actu Principes in se admitti potuisse ostendunt. "Hæc quidem D'Acerius pro suo etiam in malos æqui-
" ori ingenio: cujus affectum & mores benevolos non laudare nequeo: Sed id tamen mo-
" nendum duxi, Herodiani testimonium à Capitolino perquam esse diversum; qui & An-
Capitol. 27. " toninum perhibet moribundum *Sententiam de filio eandem quam Philippus de Alexandro*
" *ostendisse, quum de illo malè sentiret*; (sensu nempe longè alio, Imperium Romanum Com-
" modi vitiis & profusæ libidini minimè tutelecturum) quin & *minimè se ægrè mortem ferre,*
" *cum filium superstitem relinqueret*, qualem verò docent sequentia, *Nam tam Commo-*
" *dum turpem se & cruentum ostentabat.* Et mox tum postea. *Ferunt filium mori voluisse*
" *cum filium talem videret futurum, qualis exstitit post ejus mortem; nè, ut ipse dicebat,*
" *similis Neroni, Caligulæ, & Domitiano esset.*

Statim ex quo perculsus erat morbo. Illus ejus deplorata est. In illum tum demum scopulum impingens, ubi naufragium faciunt pars hominum maxima; qualis revera es-
set, & quantum potuerit Virtus & Sapientia intimis animi sensibus insculpta, omnibus o-
Herodian. in stendit. Pectus tamen etiam constantissimi Viri diversæ scindebant curæ. Quicquid di-
Comm. 5, 4. vinæ visum est voluntati, æquo ille & modesto, quod Philosophum decuit, animo tulit; Populus tamen, quem Imperatori inprimis charum oportuit, quid tandem ipso vitâ fun-
cto fieret, cogitare acerbum; & anxio timore plenum. Diem quem morte claudit extremum agebat mœstus; Multa adeò, quibus animi angebatur, revolventi subibant mentem. Terrebat nempe ingenium adolescentium à rectâ honestâque disciplinâ ad luxum voluptatesque facilè delabens; nec hominem minimè imperitum fugit multorum memoria Principum, qui Juvenes imperium susceperissent; qui vitiis & adulatione victi, voluptatibus tantùm studebant, & imperio grave dedecus infligebant. Solicitabant etiam animum recentiora Neronis & Domitiani Exempla, qui nihil sibi ad extremam crudelitatem reliqui fecerant. Filio itaque timebat suo, ne lubricum nactus locum ab instituto deficeret; bonis artibus, studiisque (quibus tanto curarum & laboris impendio ætas ejus tenera fuisset imbuta.) relictis, ebrietati se & crapulæ dederet; Virtutis etiam, Justitiæ, & in patriam Charitatis obrutis seminibus & extinctis, pro Patre Patriæ Tyrannum ageret. Terrebat præterea Germaniæ vicina gens, quam nondum planè subfecerat; sed partim in societatem adsciverat, alios autem armis belloque edomuerat; quibus, quantumvis metu principis in præsens contineantur, mos est tamen quamlibet levibus momentis ad arma re-
sumenda facillimè impelli. Quare dubitabat, ne despectâ mox sibi ætate, & regnan-
di imperitiâ, conjurati iterum vindictam quærerent, & infamiam victoriarum à se reportatarum delendam. His igitur Curarum fluctibus æstuans, amicos propinquosque omnes, quotquot aderant, convocari jubet. Qui postquam convenerunt, constituto in eorum conspectu adolescente filio, paululúmque se, ut potuit, è grabbato sublevans, hujusmodi habuit orationem.

Ibid. 4, 5.

Marci Imperatoris Oratio pro Commodo.

Dolere vos atque angi cum ita me affectum contemplamini, minime mirandum. Quippe humanum est hominis casibus ingemiscere: multeque magis misericordiam provocant, quæ oculis usurpamus. Cæterum peculiaris vobiscum nostra ratio est. Nam de mea erga vos animi conscientiâ, mu-

Δημηγορία τοῦ βασιλέως Μάρκου περὶ Κομμόδου.

" Ἀχθεσθαι μὲν ὑμᾶς, ἐφ' οἷς ὁρᾶτέ με πεπονθότα, θαυμαστὸν οὐδέν. φύσει τι γὰρ τὸ ἀνθρώπινον ἐλεεινόν, ἐν ταῖς ἄλλοτε ὁμορρόλων συμφοραῖς· πολὺ τε μᾶλλον ἃ ὄψει τις πάσχοντα, ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐστι μείζονα. ἐμοὶ δὲ περὶ μὲν ἐμοῦ οὐδὲν ἔστιν πρὸς ὑμᾶς ὅτου μοι ἐν τῷ ὧν αὐτὸς διάκειμαι πρὸς ὑμᾶς, ἀμοιβαίαν εὔνοιαν εἰκότως ἂν

b παρ-

πης. τῶν δ' ἐμοὶ εὐχομένων, ἐμοί τε αἰδοίας, καὶ μάτην σοὶ ὑμᾶς τοῦτο χρὴν πιθοῦ τε καὶ ἀποδοῦναι χάριν, δίκαιον ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐτύχατε ἐν ἀμοιβαῖς εἶναι. ἔρχετε δή μοι τὴν ὑὸν, ὃν αὐτοὶ ἀνεθρέψασθε, ἀρτι τῆς μειρακίων ἡλικίας ἐπιβαίνοντα, καὶ δίκαιον ὥσπερ ἐν χειμῶνι καὶ ζάλῃ, ἧδη κυβερνᾶσθαι. μὴ ποτε πρεσβύτου ὑπ' ἀτελοῦς τῆς ἡμῶν ἀπείρου ἀμαθείας, εἰ φαῦλα ὑπόθοισθε διαλαθὼν ἐκπαρράξῃ. χρὴ δὲ ὧν αὐτῷ ὑμεῖς αἴτιοι ἐκ παίδων ἐμοῦ, παίδευσις πολλοὶ παιδαγωγούς τε, καὶ τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες.

euam spero à vobis quasi meo jure benevolentiam. Nunc autem illud accidit, cum & mihi sit judicium faciendum, frustrane vobis honorem tam diu habuerim, studiumque omne meum lubens deculerim: & vobis referenda gratia ostendendum, non esse eorum quæ acceperitis immemores. Videtis filium, quem ipsimet educoistis primas nunc adolescentiæ metas ingredientem, qualique in fato, atque in fluctu vitæ gubernatoribus indigeat: ne rerum imperitiâ de recto quasi cursu ablatus, malis arenis impingat. Este igitur vos illi pro me uno mulei parentes, excolendo scilicet, atque optima suggerendo.

Οὔτε γὰρ χρημάτων πλῆθος ἡδονῶν ἀκρασίᾳ καὶ πικρίᾳ καὶ ἀπρεπείᾳ, ἅτε δορυφόρων φρουρὰ ἕκαστον ῥᾳδιουργεῖν ἄρχοντα, εἰ μὴ σωφρόνων ἡγεμόνων ἡ ἧδ' ὑπηκόων εὐτυχία. μάλιστα δ' ἐκεῖνος ἐκ παίδων μάλιστα ἀκινδύνως ἤλασεν, ὅσοι μὴ φόβον ἐξ ὠμότητος, πόθον δὲ τῆς αὐτοῦ χρηστότητος ταῖς ἧδ' ἀρχομένων ψυχαῖς ἐνέσταξαν. ὁ γὰρ οἷς ἀνάγκης δουλεύοντας, ἀλλ' οἷς μὴ πιθοῦς ὑπακούσαι, ἀνύποπτοι, καὶ ἔξω κολακείας σφαλῆναι ἡγοῦντές τε καὶ παρόντες διαλεῦσιν, ἀδέητοι ἀρίστευσιν, ἵν' μὴ βίᾳ καὶ ὕβρει ὅτι τύραννον ἀχθῶσι. χαλεπὸν δὲ μέτριόν τε, καὶ ὅσον ἐπιθεῖναι ὀφθυμίαις, ὑπερτέρους ἐξουσίας τοιαῦτα δὲ συμβουλεύοντες αὐτῷ, καὶ ὧν ἀκούει παρὼν ὑπομιμνήσκοντες, ὑμῶν τε αὐτῶν καὶ πᾶσιν ἄρχουσιν ἀποδείξετε βασιλέα, τῇ τε ἐμῇ μνήμῃ χαριεῖσθε τὰ μέγιστα, ὅτῳ τὸ μόνως ἀθάνατον αὐτοῖς ποιῆσαι δυνήσεσθε.

Neque enim ut pecuniæ vis tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia satellitum agmina tuere principem possunt, nisi illis ipsi quos reges, animum insitum benevolentiamque accommodent. Quippe si demum diu tutoque imperant, qui non metum ex crudelitate, sed amorem ex benignitate civium suorum animis instillarint. Neque enim quos servire necessitas coegit, sed quos obtemperare suæ quemque voluntas adegit, si sunt in agendo, patiendoque in suspicione omni, assentationeque vacui: numquamque imperia detrectant, nisi violenter contumelioseque sine habiti. Est autem difficile, in maximâ licentiâ moderari sibi, quasique frænos imponere cupiditatibus. Quòd si bene vivendi aut res illi fueritis, & quæ nunc coràm audit, idemidem admonueritis, unâ operâ & ipsum vobis reliquisque omnibus optimum principem redditis, & memoriam nostram demeribemini quam scilicet immortalem hac una ratione poteritis efficere.

Talia dicentem Marcum ita repente animus defecit, ut statim conticesceret, ac languore nimio Supinus, in lectulum relaberetur. Quum itaque diem unum duntaxat & noctem supervixisset, fato est functus: sic ut magnum sui desiderium ejus ætatis mortalibus, posteris verò etiam virtutis memoriam reliquerit sempiternam.

Postquam illius mortem fama vulgavit, incredibilis repente exercitum ipsum, plebem, atque Italiam adeò omnem luctus occupavit. Nullus unquam nuntius tantum dolorem Romæ excitavit, tantum unquam terrorem intulit. Imperii Gloriam & Felicitatem integram cum Antonino interiisse unâ diceres; quem omnes certatim unâ voce, alii Parentem, Fratrem alii, alii Ducem Fortissimum, Bonum quidam Imperatorem, nonnulli etiam Probum, Continentem, Sapientem, Moderatum Principem, Virtutis denique consummatissimæ Exemplar vocitabant; quodque vix alibi usquam factum accepimus, tot in laudes ejus conspirantium ne quisquam fatue aut falsus aut nimius habebatur.

Capitol. 18. Senatus Populuſque, etiam priuſquam funus conderetur, non diviſus locis, ſed in unâ ſede propitium Deum dixit. Et parum ſanè fuit, quod illi & Aurea poneretur in æde Julii Statua, & honores divinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quòd etiam ſacrilegus judicatus eſt, ſiquis ejus imaginem in ſuâ domo non habuit, qui per fortunam vel habere potuit, vel debuit. Denique in multis domibus M. Antonini Statuas moris erat inter Deos penates conſiſtere.

Ann. Chriſt. 180. *Die.* *Capitol. Sexageſimum primum egiſſe narrat. Dio* [illegible] *annos, menſes x. dies* [illegible] *natum scribens.*

Ita demum conquievit omnium, qui Romæ unquam principatum tenuerunt, optimus, maximuſque Marcus, Diis vitâ & morte conjunctus, cùm annum ætatis quinquageſimum nonum nondum exegiſſet. Annos novem Fratrem habuit imperii participem; decem regnavit ſolus. Quem variis exagitatum fortunis, & plurima præclarè proſperéque gerentem, ideireò tamen præſertim felicem ducere fas eſt, quòd immane Filii ingenium, & flagitia (quibus is humano generi & peſtem & probrum brevi ſe præſtitit) nefanda, parum adhuc perſpexiſſet.

PRÆ-

PRÆLOQUIUM,

IN QUO

De Disciplina Stoica, cum Sectis aliis, Peripatetica, & Academica Vetere; Epicurea verò præcipuè collata; deque eorum, qui hanc secuti sunt, quæ supersunt, Senecæ, Epicteti, Marci nostri cumprimis, scriptis disseritur: Operisque hujus totius ratio atque institutum exponitur.

Stoicam Disciplinam, præ cæteris Philosophorum priscorum Sectis ad dogma Christianum proximè accessisse, è nostris qui censuerint, non desunt. Et Josephus quidem Judæus, ubi *vitæ suæ* rationem denarrat, de *Pharisæorum*; quam apud suos αἵρεσιν ἀκριβεστάτην fuisse [1] Paulus pronunciat, quamque horum uterque, & Josephus & Paulus, aliquando sectatus fuerat; [2] ἡ Φαρισαίων, inquit, αἵρεσις πλησιάζει τῇ παρ' Ἕλλησι Στωικῇ λεγομένῃ. *Pharisæorum Secta ei est affinis, quæ Græcis Stoica nuncupatur.* Hieronymus verò noster verbis planè disertis; [3] *Stoici*, inquit, *nostro dogmati in plerisque concordant.* Et in multis quidem convenire, ambigi non potest, si quis instituti utriusque περὶ τῶν μεγίστων regulas legésque secum invicem contulerit: in pluribus etiam, opinor, quàm Secta alia ulla; quum nulla, credo, comperta sit, quæ pietatis ac virtutis studium exercitiúmque aut pluris faciat, aut altiùs evehat, aut fortiùs spiret, aut acriùs urgeat, aut penitiùs inculcet, aut enixiùs provehat.

[1] Paul. apud Lucam, *Act.* 26. 5.
[2] Joseph. in *Vita sua & de Bello Judaic.* libris *sæpissime.*
[3] *In Esaiam Comment. cap.* 11.

Hoc quo clariùs elucescat, de Sectis eminentioribus quibusdam cum ista collatis videbitur. Atq; hîc mitto Pythagoræ, [4] mysticam an magicam dixerim, disciplinam, cujus rudera duntaxat & λείψανα disjecta jam supersunt. *Aureum* enim *carmen*, quod hujus nomine prostat, ejusdem esse notæ censent eruditi cum Phocylidæ *Monitorio*; suppositititium utrumq;. Sed nec in ullo numero habendam exi-

[4] Videatur *Pythagoræ Vita*, apud Laert. l. 8. & ab Jamblico conscripta, *cap.* 13, 14, 23, 24. necnon *Jamblichi vita*, apud Eunap. in *Vit. Sophist.*

stimem,

stimem, aut Cynicorum affectatam illuviem, fœdáq; in propatulo etiam perpetrata [1] χειρουργήματα: (quos [2] *à Stoicis tunica tantùm differre*, haud ritè pronunciâsse videtur Satyricus, quam illi [3] obscœnitates istiusmodi, sordésq; etiam, tanquam à natura humana alienas, sint averlâti:) aut Academiæ etiam Novæ ἀκαταληψίαν, quæ cùm sensibus tam externis quàm & internis fidem omnem detrahat. [4] mentisque pariter atque corporis oculos penitus revellat, hominem nec rationis particeps esse animal patitur.

Ad illos accedo, qui Philosophiam nobis excultiorem dederunt, Scholásq; frequentiores, ampliores, illustriores habuerunt. Ex his sunt, qui è Platonis Gymnasio prodiêre, *Academici Veteres*, & Peripatetici: quos, quia [5] *nominibus* tolis *lectisq;* (cùm *Academiam* alteri, *Lycæum* alteri tenerent) à se invicem *divisi*, *rebus* interim *conveniebant*, unà junxisse, compendio dabitur. Inter istos cumprimis emicuit Aristoteles. Is in scientiis disciplinisque omne genus tradendis, *Logicâ*, *Rhetoricâ*, *Poeticâ*, *Politicâ*, *Oeconomicâ*, *Ethicâ*, *Physiologicâ* [6], ad [7] miraculum usq; tantum præstitit, ut plus illi hac in parte totus eruditionis humanioris circulus debeat, [8] quàm priscorum, non dico uni alteri alicui, sed eis, quorum saltem ad ætatem hanc scripta perennârunt, etiam universis. Nam quòd [9] *Platonem* hujus Magistrum, familiæq; illius utriusq; parentem, *excipere* solent, qui huic alioqui primas deferunt; haud advertisse satis videntur, Platonem non tam in disciplinis tradendis, quàm in sui temporis [10] Sophistis, sub persona Socratis, defricandis, ludendis, traducendis, refellendis, horum phaleris detrahendis, fucis detergendis, tricis exolvendis, operam maxima ex parte collocâsse. Unde natum, ut in *Dialogis* plerisque, per anfractuosas disceptationum ambages, artificio singulari sibi invicem implicatas & innexas, in immensum ferme protractâ dissertationis serie, veri certique sitiens lector, nisi quòd dictionis amœnitate, inventionis varietate, structuræq; elegantiâ, quæ fessum interim reficiant, dum delinitur detinetur, logis longis ac laciniosis penè delassatus, cùm [11] quod pro certo

[1] Deque viri pretiti, ni pudor prohibeat, Dio Prusorat. 6. in *Diogen.* & Laert. *l.* 6 in *Diogen.* quo loco vim vocabuli non assecutum Ambros. Camald. Interpretem, non est mirum, quum H. Stephan. praterierit.

[2] Juvenal. *Sat.* 13.

[3] Proinde Zeno αἰδήμονας εἶναι τοὺς κυνικοὺς ἀναισχυντίας, à Cratete defecit. Laert. *l.* 7.

[4] Τὸ κεφάλαιον ἐπέχειν ἐν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοῦτο καὶ ἐπὶ τινι ἄλλῳ, καὶ τοῦτο ἧττον ζῴων χρείαν ἔχειν. Epictet. *dissert. l.* 4. & per totum *cap.* 11. quod his verbis claudiatur, Πᾶσα ἐκβασις ἀπὸ τινος ἀνθρωπικῆς γίνεται· αὕτη δ' ἐστὶν ἡ τοῦ μὴ ἀνθρωπικὴν εἶναι.

[5] *Naturâ homo mundum & elegans animal est.* Senec. *epist.* 92. [6] Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 5. & *l.* 2. *c.* 20. & Senec. *ad Lucil. ep.* 88. [7] Cicer. *Academ. l.* 1. [8] *Musicam*, *Mathematicam*, *Medicam* non adjicio, quia periisse videntur, quæ de his scripsisse discimus ex Laertii laterculo: sed nec Metaphysicam, quia nomen priscis illis ignotum; aliúnde planè sonat τὰ μὰ τὰ φυσικά. [9] *Talem esse unum hominem miraculosum est potius, quam hoc unum.* Averroes in *Procem. Physic.* [10] *Aristotelem meo judicio in Philosophia prope singularem.* Cicer. Academ. *l.* 4. [11] *Aristotelem, excepto Platone, Philosophorum princeps.* Cicer. *de finib. lib.* 1. *Aristot. longe omnium (Platonem semper excipio) præstare ingenio & diligentia.* Idem *Tusculan. lib.* 1. [12] *Sophistas è Platone intelligimus ductos a Socrate.* Cicer. *de finib. lib.* 2. [13] *Platonis in libris nihil affirmatur; & dum in utramque partem multa disseruntur, de omnibus quæritur, nihil certi dicitur.* Cicer. Academ. *lib.* 1.

statuatur

ſtatuatur nihil occurrat, in quo pedem figat, nec jam animi pendens, opinatione dubitationéque omni depoſitâ, firmus conſiſtat, ac ſecurus acquieſcat, vix aut nè vix quidem tandem deprehendere queat.

Ariſtotelem itaque ſeligemus, qui in eis, quæ ad mores formandos, vitæque rationem ritè inſtituendam pertinent, (de his enim jam agimus) reliquorum nomine ſententiam ferat. Is poſt Platonem, cum agmine utroque dicto, in tres claſſes *Bona* diſpeſcit univerſa, *animi, corporis*, & quæ *extra horum utrumque* conſiſtunt, vitæ hujus adminicula. Quamvis autem *animi bona præſtantiſſima* eſſe cenſeat, & *per ſe* maximè eſſe *expetenda* concedat; tanti tamen poſteriora duo iſta facit, tantúmque [17] ad ſortem beatam conſtituendam momenti viriumque eis tribuit, ut [18] virum virtute licèt univerſâ inſtructum, ſed alteris illis orbatum ac deſtitutum, *beatorum* numero eximat, præſertim [19] ſi in adverſa graviora, calamitatéſque inſigniores incíderit; iſta ſiquidem, ubi incurſaverint, *beatitudinem*, quanquam, [20] *mutatu haud facilem*, [21] *intercidere* tamen, *abrumpere* & *corrumpere* prorſus.

At Stoici, adeò nihil hanc in partem efficaciæ corporeis externíſque iſtis permittebant, ut præ animi illis nec in *bonorum malorúmve* cenſu collocanda cenſerent; ſed pro rebus *mediis* prorſus haberent, quæ in neutram partem momenti multum conferrent: cùm [22] *nihil bonum* ſtatuerent, *niſi quod pium, juſtum, humanum, honeſtum foret*; *nihil malum, niſi quod impium, injuſtum, inhumanum, inhoneſtum* exiſteret. Proinde *miſerum* eſſe *inſipientem, iniquum, improbum, impium* quemque, quantumcunque, quæ aliis habentur, *bonis, corporeis externíſque inſtructus ſuffultúſque vitam exegerit*; [23] *beatum* contrà *bonum pium*que quemlibet, quantumcunque *malis*, quæ cæteris reputantur, *obſtrictus diverſatúſque ævum tranſegerit*. Hunc denique ſolùm *ſapere*, verè *liberum* eſſe, *ſui compotem, numini charum, cujus ſub tutela curáque, cùm perpetim agat*, ſolùm poſſe [24] *ſecurum malique omnis metu*

[17] Τῶν ἐυδαιμονίαν ἐκ πολλῶν ἀγαθῶν συμπληρωθῆ. Ariſt. *Ethic. Magn. l. 1. c. 2.* Περιγίνεται τῷ βίῳ ὁ ἐυδαίμων ἡδὺ ἐν σώματι ἀγαθῶν, ἡ ἡδὺ ἐκτὸς, ἢ τῆς τύχης. Idem. *Ethic. Eudem. l. 8. c. 13.*

Multi & magni Philoſophi hæc ultima bonorum junctis facinus; ut Ariſtoteles, qui *virtutis uſum cum vitæ perfectæ proſperitate* conjunxit. Cic. *de fin. l. 2.*

[18] Ἀνὴρ ἡδὺ ἐκτὸς ἀγαθῶν ὢν ἐνδέχεται

ἐυδαίμων εἶ) Ariſt. *Eth. Mag. l. 2. c. 8.* [19] Οὐ μακάριος γε, ἂν περιπεσῇς τύχαις φαύλαις. Ariſt. *Eth. Nicom. l. 1. c. 10.* Οἱ ἢ τελεωθέντων ἢ πᾶς ἐυτυχίαις μεγάλαις περιπίπτοντα ἐυδαίμονα εἶ φάσκοντες, λέγουσι ἢ ἀγαθὸς, οὐδὲν λέγων. Idem *Magn. l. 1. c. 13.* [20] Οὐκ ἐυμετάβολον. [21] Θλίβει ἢ λυμαίνεται τὸ μακάριον. Idem *Eth. Nicom. l. 1. c. 10.* [22] Τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἶ· τὰ ἢ κακά· τὰ ἢ ἐυδέτερα ἀγαθὰ μὲν τὰς ἀρετὰς, κακὰ ἢ τὰ ἐναντία· οὐδέτερα ἢ, ἃ μήτε ὠφελεῖ, μήτε βλάπτει, οἷς ζωὴ, ὑγεία, ἡδονὴ, κάλλος, ἰσχὺς, πλοῦτος, δόξα, εὐφημία. Laert. *l. 7. Zenon.* Μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν, οὐδὲν ἢ βραχέως τελεσιουργία. Clemens Alex. *ſtrom. l. 5.* Mox poſt nonnulla ejuſdem notæ interjecta, ταῦτα μὲν οὖν οἱ Στωϊκοί. *Unum bonum eſt, quod honeſtum eſt: cætera falſa & adulterina bona ſunt.* Sen. *ep. 71. Nihil eſt boni nisi quod honeſtum eſt.* Id. *Ep.* 120. Sed & Ambroſ. noſt. idem *Scripturam aſſerit*, *Offic. l. 2. c. 3. Media, ſive indifferentia vocamus, quæ nec bona, nec mala, morbum, dolorem, paupertatem, exilium, mortem.* Sen. *ep.* 82. [23] *Virtus ad vitam beatam per ſe ipſa ſatis eſt.* [Hac prædito] *adjice cæcitatem, debilitatem, dolores continuos & graves, non ſit miſer. Quem tam multa mala in miſeram vitam non tranſferunt, nec ex beata quidem educunt.* Sen. *epiſt* 92. [24] Διὰ τί γὰρ φοβηθήσεταί τι ἢ μνωμένων ἐν ἀνθρώποις; ἀλλὰ τρὶς μὲν τί. Καίσαρα συμβήσεται ἐκεῖνα παθεῖν ἐν ἀσφαλείᾳ διάγοντα, ἢ ἀκλαυτοφονήτως, ἢ διδοικότας αὐτὸ ὁπόσοι· τὸ ἢ τίνι δεῖ ὄντι πιστεῦσαι ἢ κατέχειν ἢ κηδόμενα, ὃς ἡμᾶς ὀξαιρήσεται λυπῶν ἢ φόβων; Epictet. *diſſert. l. 1. c. 9.*

immunem

immunem degere, utpote [25] *cui mali nihil aut viventi aut morienti obtingere permissurus is sit,* [26] *cui ipse regendum se totum permiserit: nec posse itaque fieri, ut vel sorte beatâ unquam excidat, vel in calamitates ullas ejusmodi incidat, quæ beatitudinem incidendo miserum faciant.* Et hæc quidem fuêre Stoicorum dogmata, in quibus quatenus tam Peripateticos, quàm & Academicos veteres transcendebant, eò ad regulam populo Christiano præscriptam illis utrisque propiùs utique accesserunt.

Etiamsi autem concedere nequeam, quod post [27] Antiochum [28] Cicero, post Ciceronem [29] Augustinus, ab istis illos *vocabulis* tantùm *discrepantes rebus* interim *convenisse*, cùm hoc apud [30] Ciceronem Catonem nervosè ac luculenter satìs refellere videatur; nolim tamen diffiteri, quod Orator celeberrimus ille, [31] *honestum* saltem *inter hos* certi, *tamen* fuisse, cùm *omnis* esset *de Virtutis dignitate contentio*; hoc tantùm interesset, quòd partes *primas* alteri, alteri *totas* integrásque *Virtuti* concederent. Cæterùm Epicuri hortulos cum Zenonis porticu, *Voluptatis* Magistros cum *Virtutis* patronis, molles cum rigidis, discinctos & dissolutos cum altè cinctis, arctè strictis committi & in certamen descendere, [32] indignissimum planè videtur, & à ratione omni alienum non immeritò habeatur. Nec defuere tamen istud qui tentarent: idque, quod mirum magis minúsque ferendum, ex eis etiam, qui Stoicis nomen dederant, horum saltem in classe locum ambiebant. Sed quid in hunc sensum proferatur, audiamus, ab eo qui Stoicus ipse haberi volebat.

[33] *Non est*, inquit, *quòd putes magnum, in quo dissidemus.* Exiguum scilicet spatiolum interjectum fuerat, quod utrosque à se invicem dispesceret, cùm *Virtuti* illi *totum* deferrent, *Voluptatem* isti pro *bono* vel *summo*, vel *solo* etiam haberent.

Sed, [34] *Quam*, inquit, *virtuti legem dicimus, ille dicit voluptati.* At Stoici *Virtuti legem non dicunt, à virtutis norma legem accipiunt* ipsi. Nec si eadem suis quæ & illi in nonnullis præcipiunt, ideo non longè à se invicem divisi existunt. Ecquis *Medicum* à *Philosopho* non distare multùm dixerit? Eadem tamen tuis in victu vitáque communi præcipiunt illi, præscribunt illi. Medicorum principem & parentem audiamus. [35] Πόνοι, inquit, σῖτία, ποτὰ, ὕπνοι, ἀφροδίσια· πάντα μέτρια. *Labores, escæ, potiones, somni, venerea; moderata sunto omnia.* Ecquid aliud

[24] Ἐν τῷ διανοεῖσθαι δεῖ ἀναβιβάζεσθαι, ὅτι ἐν οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ κακὸν οὔτε ζῶντι, οὔτε τελευτήσαντι. διὰ ἀμελῶσι τοῦ Θεοῦ τὰ τούτων ἐπιμελήσεται. Socrat. apud Plat. in *Apol. Pro certissimo habeatur quod dicturus sum. Nec cuiquam bono quicquam mali evenire potest, nec vivo nec mortuo, nec unquam res eorum à Deo negligentur.* Cic. ex Plat. *Tusc. l.* 1. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. *ecquid hæc, quàm quæ Salomon Parœm.* 1. 33. & Paulus Rom. 8. 28.

[26] Ἄρχε σὺ μὲ, ὦ Ζεῦ, καὶ σὺ ἡ πεπρωμένη ὅπου ποθ' ἐμὲ διετάξατό. Ὡς ἑπόμαι γ' ἄοκνος. Cleanthes. ἐπὶ παντὶ δὲ ἐμπόδῳ τοῦτο. Epictet. *ench. c.* 52. *dissert. l.* 3. *c.* 22. *Duc me parens, celsique dominator poli, Quocunque placuit: nulla parendi mora est; adsum impiger.* Sen. *epist.* 107.

[27] Cicer. *de Deorum nat. lib.* 1. [28] Cicer. *de finibus, lib.* 4. [29] August. *de Civit. Dei, lib.* 9. *c.* 4. [30] Cicer. *de finib. lib.* 3. [31] Cicer. ibid. *lib* 2. [32] Χαλεπὸν, ἐλεύθερα γυναικὶ σεμνὴ πόρνῃ μάχῃ. *Durum res, Matronæ cum meretrice contestatio.* Menand. apud Cyril. *adversus Julian. lib.* 7. [33] Senec. *de Vit. beat. c.* 13. [34] Senec. *ib. d.* [35] Hippocrat. *epidem. l.* 6. *sect.* 6. § 5. & ex Hipp. Galen. *Hortat. c.* 6.

Philoso-

Philosophus, sive Stoicus, sive Epicureus etiam, sive alius quilibet: sed aliis planè rationibus, & diversis prorsus; singuli. [35] *Finem* aiunt, *dare appellationem*, & *in re ethica formæ rationem habere*. Istic ergò vere usurpatur, quod diverbio vulgari dicitur,

[37] Χωρὶς τὰ Μυσῶν ἢ Φρυγῶν ὁρίσμαλα.
Fines Mysorum sunt Phrygúmque dissiti.

nec secus [38] *Medici & Philosophici, Epicurei & Stoici* fines sunt divisi. Medicus siquidem valetudini prospicit, ne in morbum mutet; Epicureus voluptati, nè in dolorem vertat; Stoicus virtuti, nè à tramite istius vel tantillum declinando, in vitium protinus proruatur. Toto denique, quod aiunt, cœlo à se invicem sunt dissiti, quorum alteri *Virtutem*, tanquam Reginam legitimam, Principem justam, cui cætera concedant omnia, in fastigio summo collocant; *Voluptatem* huic vix in famulitium etiam admittunt, quæ vel ad pedes subserviat, vel à tergo subsequatur; alteri *Virtuti* de Principatu dejectæ *Voluptatem* substituunt, [39] cui in solio regali sedenti, ancillulæ instar, astet illa, hoc duntaxat officium suum ducens, Dominam in aurem admonere, caveat, ne quid perficiat, à quo dolor aliquis oriatur.

Sed, [40] *sancta*, inquit, & *recta præcipit Epicurus*; imò *rigida* & *tristia, fortia* etiam, *si propiùs accesseris*.

Et propiùs igitur accedamus, quò penitiùs & accuratiùs introspiciamus. idque eò lubentiùs, quia [41] multos monet Orator hac offuciâ allectos Epicureas partes sequi, quia *recta & honesta* ipsum plurimùm facere putant.

Sancta ergò scilicet præcipit is, cui [42] *numen rerum humanarum curam nullam planè gerit*. cui [43] πρᾶγμα ὁ θεὸς, ὔτε αὐτὸς ἔχει, ὔτε ἄλλοις παρέχει. [44] *negotii quicquam Deus nec ipse habet, nec alteri exhibet*. quod impii illi olim fœcibus suis immersi infixique Judæi, [45] *Deus nec beneficio nec maleficio quenquam est affecturus*; [46] *nec propitius esse, nec irasci cuiquam potest*. qui denique, utì gloriantur asseclæ ipsius, [47] *primus adversus numen cœleste oculos attollere* ès *ausus*, [48] *omnémque funditus* (quantùm in ipso fuerat) *religionem sustulit*.

Recta verò ab eis quænam, aut quorsùm quis expectet? *qui* [49] *amicitiam, fidem, justitiam, virtutem ullam, nisi* [50] *proprii vel emolumenti, vel oblectamenti intuitu, nec colant, nec colendam censeant*; (cùm

[35] Ὁρίζεται τέλος τὸ τέλει. Aristot. *Ethic. l. 3. c. 7.*
[37] Strabo *geogr. l. 12.*
[38] Χωρὶς τὰ σοφιστῶν ἢ ἰατρῶν, ὅσῳ περ τῶν Μυσῶν ἢ Φρυγῶν ὁρίσμαλα. Plut. *de valetud. præcept.* quod idem de *Vatibus* & *Philosophis* usurpavit Damascius in *Vit. Isidori*, à Suida adductus, quem ex Photio alibi restitutum damus.
[39] Videatur Cleanthis pictura apud Cicer. *de fin. l. 2.*
[40] Senec. *ubi supra epist. 33.* & alibi.
[41] Cic. *de fin. l. 1.*
[42] *Scinota à rebus nostris, sejunctaque longè; Nec bene promeritis capitur, neque tangitur ira.* Lucret. *l. 1.*
[43] Senec. Συλλογισμ. τὸ μακάριον καὶ ἀφθαρτον ὔτε αὐτὸ πρᾶγμα ἔχει, ὔτε ἄλλῳ παρέχει. ὅτε ὀργαῖς, ὔτε χάρισιν ἐχόμενον.

[44] Epicur. apud Laert. *lib. 10.* [45] Cicer. *de nat. Deor. lib. 1.* [46] Zeph. 1. 12. [47] Lucret *de rer. nat. lib. 1.* [48] Cicer. *de nat. Deorum, lib. 1.* [49] *Quia hæc beneficentiam emolliant, & quod aptissimum est ad quietis retinendæ, otium.* Torquat. apud Cic. *de fin. lib. 1.* [50] *Quia tueantur vitam, & voluptatem efficiant pleniorem.* Idem *ibid.*

[51] *nihil horum per ſe bonum, ſuíque cauſsâ expetendum exiſtiment; qui* [52] *honeſtum ipſum inanem ſine re ſubjecta ſonum, nec tam ſolidum, quàm ſplendidum nomen pronunciant; quin* [53] *nec flagitio, facinore, ſcelere ullo, quod voluptatem conciliet, lucellúmve pariat, propter ſe abſtinendum ſtatuunt, (cùm* [54] *hujuſmodi nihil ex ſe malum reputent) niſi ſupplicii,* [55] *damni, mali alicujus inſecuturi metu coërceantur; nec à numine hoc (à quo iram vindictámve ob iſtiuſmodi quicquam, vel expectare, vel formidare vanitatis & ſuperſtitionis nomine, non damnant tantùm, verum etiam deriderent) ſed* [56] *ab hominum conſcientia, qui ab iniqua & ſceleſta perpetrantibus pœnas exigere, ac vindictam ſumere, ſive pro autoritate publica, ſive pro viribus privatis valent; hos autem* [57] *latendi fiducia nulla poſſit unquam haberi.*

Sed pergamus, & *rigida* ac *triſtia* iſta Epicurea videamus, ut [58] *imperitorum ſcil. errore ſublato*, ex horum patrono intelligamus, *ea quæ voluptuaria, delicata, mollis habetur diſciplina, quàm gravis, quàm continens, quàm ſevera ſit.* [59] Epicurus ergò ipſe τὺς ἀκολάϛους & ἀσώτους caſtigat & damnat, qui *voluptatis ſpecie objectâ allecti, præſentium deliciarum blanditiis deliniti, cupiditatéque enormi corrupti & occæcati, luxuriis ac libidinibus conſtringendos ſe temerè tradunt, nec quid porrò eventurum ſit, quos morbos, quos dolores excepturi ſint, provident.*

Verùm quo fundamento iſtos reprehendat, extrema hæc ſatis liquidò produnt. [60] *Luxuriam* utique *ſeverus* iſte, *per ſe, aut propter ſe reprehendendam non putat:* ſiquidem [61] *Voluptas omnis*, inquit, *bonum eſt:* (ità nec turpiſſima re ulla perceptam excludit) Et, [62] *ſi ea*, inquit, *quæ ſunt luxurioſis efficientia voluptatum, liberarent eos Deorum & mortis & doloris metu, docerénturq;, qui eſſent fines cupiditatum, nihil eſſet eorum quod reprehenderem, cùm undique complerentur voluptatibus, nec haberent ulla ex parte aut dolens aut ægrum, aut malum.* Ità nec luxurioſos ob eam cauſſam reprehendit, quia luxuriosè vivant; probat potiùs ac collaudat, quia voluptatibus omni ex parte complentur; modò cætera caveant, quorum primum quidem & præcipuum eſt, ut omnem numinis è mentibus metum excutiant. Quâ ergò ratione caſtigat aſotos iſtos damnátque Epicurus? quia utique [63] *Voluptates*, quas immodicè ſectantur iſti, *Voluptatem* ipſam *multis modis conturbant & corrumpunt*,

[51] Nè juſtitiam quidem rectè quis dixerit per ſeipſam optabilem; ſed quia jucunditatem aſſerat. Idem *ib.* τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἡδονὴν αἱρεῖσθαι, ὡς διὰ φαρμάκου. Epicur. apud Laert. *l.* 10. *Nihil juſtum eſſe naturâ, & crimina vitanda eſſe, quia metus vitari non poſſit.* Sen. *epiſt.* 97.

[52] Torq. *ubi ſup.*

[53] *Nihil tam turpe, quod hominum conſcientiâ remotâ non facturus videatur.* Cic. *de fin. lib.* 2. Vid. Sen. *ſup.*

[54] Ἡ ἀδικία οὐ καθ' ἑαυτὴν κακόν· ἀλλ' ἐν τῇ τῆς ὑποψίας φόβῳ, εἰ μὴ λήσει τοὺς ἐπὶ τούτων ἐφεστηκότας κολάσεις. Epicur. apud Laert.

[55] *Plus* hinc *ipſa injuria detrimenti eſt, quàm in eas res emolumenti, quæ injuriâ parantur.* Torquat. *ubi ſup.*

[56] Οὐκ ἔστι τὸν λάθρᾳ τι ποιοῦντα πεφεύξεσθαι ὅτι λήσει, κἂν μυριάκις τοῦτο τὸ μέλλον λανθάνῃ· μέχρι γὰρ κἀκείνου ἄδηλον εἰ καὶ λήσει. Epic. apud Laert. *Eleganter Epicurus, poteſt nocenti contingere ut lateat, latendi fides non poteſt.* Sen. *epiſt.* 97. [57] *Tuta ſcelera eſſe poſſunt, ſecura non poſſunt.* Sen. ipſe *ibid.* [58] Torquat. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [59] Torquat. *ib.* [60] Torq. idem *ib.* & Cicer. *de finib. l.* 2. [61] Πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [62] Epicur. in χυρίαις δόξαις Ciceronè interprete, *de fin. l.* 2. Εἰ τὰ ποιητικὰ τῆς φύσεως τῆς διαφορᾶς τὰς τε τῆς μετεώρων καὶ θανάτου καὶ ἀλγηδόνος, ἔτι τε τὸ τέλος τῆς ἐπιθυμιῶν ἐδιδάσκεν, οὐκ ἂν ποτε εἴχομεν ὅτι μεμφώμεθα αὐτοῖς, πανταχόθεν ἐμπλησμένοις τῆς ἡδονῶν, καὶ ὑδαιμόνων μήτε τὸ κλαῖον, μήτε τὸ λυπούμενον ἔχοντων, ὅπερ ἐστὶ τὸ κακόν. Laert. *l.* 10. [63] Τοσαυτῶν ἡδονῶν ποιητικὰ πολλαπλασίως ὑπάρχει τὰς ὀχλήσεις τῆς ἡδονῆς. Epicur. *ibid.*

corrumpunt, dum iſtis procurandis & proſequendis, [64] *in morbos graves, in damna, in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum judiciorúmque pœnis obligantur.* Hæc ſcil. *rigida*, hæc *ſevera*, hæc *triſtia* ſunt, quæ ſuis præcipit Epicurus. Voluptatibus vel fœdiſſimis, vel obſcœniſſimis indulgeant, totóſque ſe dedant, concedit; caveant duntaxat, nè uſu an abuſu immodico, vel morbum contrahant, vel facultates profundant, vel infamiam attrahant, vel legibus indicta in ſe arceſſant ſupplicia.

Sed temperantes, ſobrii, bonæque frugis fuiſſe referuntur, ex eis qui *Voluptatis* tamen *patroni* ac *magiſtri extitêre*, eámq; pro *bono ſummo* habuerunt. [65] Gloriatur utiq; Epicurus ipſe, *aſſe non toto ſe paſci; Metrodorum, qui nondum tantùm profecerit, toto.* [66] *diffluere ſe corpuſculi voluptate profitetur, aquâ & pane veſcentem, epuláſq; ſumptu magno comparatas deſpicere ac deſpuere:* [67] *aquam & polentam ſi habuerit, Jovi ipſi de felicitate controverſiam facturum:* [68] *ſummam enim iſta voluptatem exhibere, ubi indigentiâ affectus ea quis ſumſerit,* [69] *nec minorem voluptatem ex victu tenuiſſimo, & contemtiſſimis eſcis & potionibus percipi, quàm ex rebus ad epulandum exquiſtiſſimis, ubi quicquid dolorem creat, eis ſublatum fuerit.*

Et Eudoxo quidem, qui Epicuro prior, de *Voluptate* huic gemina tenuiſſe & tradidiſſe videtur, [70] *temperantiæ & ſobrietatis in victu inſignioris teſtimonium perhibet Ariſtoteles luculentum. quâ etiam* [71] *vitæ ratione fidem dogmati ſuo eſt ampliorem conſecutus; utpote qui* [72] *non affectu vitioſo, aut partium ſtudio, ſed judicio incorrupto* [73] *& veritatis vi victus* [74] *de principatu pro voluptate ſententiam tuliſſet.* de Epicuro verò ambigi non immeritò poteſt; quem Timochares narrat, non *aſſem nec totum*, ſed [75] *minam* integram *in victum diurnum quotidie impendere ſolitum*, idq; [76] ipſum alibi de ſe eſſe profeſſum. Aliud itaque fuiſſe videtur, quod ex uſu communi, aliud quod per exercitium peculiare factitabat. [77] *Certos* utiq; *habebat dies, quibus malignè famem extingueret, viſurus an aliquid deeſſet ex plena & conſummata voluptate, vel quantum deeſſet, & an dignum quod quis magno labore penſaret,* ſive, quibus tanquam [78] *ad palum exerceretur, nè imparatum fortuna deprehenderet, &* [79] *ut contra injurias fortunæ inter ejuſdem beneficia firmaretur.* Hoc per intervalla feciſſe videtur, quod Eudoxus forſan jugiter. Vi-

[64] Torq. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[65] Senec. *ep.* 18; Βρυάζω τῇ χρῇ τὸ σωμάτιον ἄρτῳ, ὕδατι καὶ ἄρτῳ χρωμένος καὶ σφοδρῶς τοῖς ἐκ πολυτελείας ἡδοναῖς. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[66] Ἐγὼ μὲν οὖν ἡδέως ἂν καὶ πῦρ Διὶ ἐπὶ τοῖς εὐδαιμονίαις ἀγωνιζόμενος, μᾶζαν ἔχων καὶ ὕδωρ. Idem apud eundem, ſed vitiatus, & ſic reſtituendus. quam vocem ἀσπίδα notat. Clem. Alex. *ſtrom. l.* 1. ac ampliùs intendit & extendit Seneca *Epiſt.* 110. *Faciamus*, inquit, *ero te, etiamſi iſta defuerint.* Et ipſe *Epiſt.* 25. *Intra hæc quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Jove de felicitate contendat.*

[67] Καὶ μᾶζα καὶ ὕδωρ πρὸς ἀπολαύσεις δὲ δυσὶν ἡδονὴν, ἐπειδὰν ἐνδιῶσι τὰ ἀπὸ σφοδρότητος ἀλγήματα. Epic. *ibid.*

[68] Idem apud Ciceron. *de finib. lib.* 2. Οἱ λεπτὰ χυλοὶ ἴσην πολυτελῆ διαίτῃ πρὸς ἡδονὴν σκευάζουσιν, ὅταν ἅπαν τὸ ἀλγοῦν ἐξαιρεθῇ. apud Laert. *lib.* 10. [69] Διαφερόντως ἐδόκει σώφρων εἶναι. Ariſt. *Ethic. lib.* 10. *cap.* 1. [70] Ἐπεδίδου δὲ λόγοι. διὰ πρὸς τῷ ἤθει ἀρετικῷ Ibid. [71] Οὐχ ὡς φίλος τῆς ἡδονῆς. [72] Οὔτως ἔχων καὶ ἀληθεύων. *Ibid.* [73] Συμπροῆκτο καὶ ἡ δεισιδαιμονία τῇ ἡδονῇ. *Ibid. lib.* 1. *cap.* 12. [74] Μηδὲν ἀναλίσκειν ἡμερησίαν εἰς τὴν τραπέζαν. Laert. *lib.* 10. [75] In *Epiſt. ad Lucilium rarecticulum, & ad diſciplina ſua obſervantes Miſſiones philoſophos.* [76] Senec. *epiſt.* 18. ex Epicuri *ad Polyænum epiſt.* [77] Idem *ibid.* [78] *Ibid.*

ctum autem tenuem ſimplicémq; qua de cauſſa lautiori ac multiplici, perpetim uſurpatæ præſertim, præferendam exiſtimet, rationes ab ipſo proditas habemus. Et primo quidem loco, [80] *non ob luxum ipſum aut intemperantiam,* [81] quam *nec propter ſe fugiendam,* utì [82] *nec temperantiam propter ſe expetendam,* definiat; ſed *ob moleſtias graves, quæ indè provenire poſſint.* Quia nimirum ex largiore ac lautiore victu jugiter habito, ingentes in re familiari excitantur tempeſtates, quibus, dum epulandi modus nullus adhibetur, facultates funditus exhauriuntur, & *patrimonia* integra, quaſi [83] *pilæ in modum convoluta,* [84] *ovi ſorbilis inſtar,* ità penitus *deglutiuntur,* ut rerum omnium egeſtas ſumma protinus conſequatur. Sed nec in re familiari tantummodo tam gravia iſtinc emergunt, ſed & in corpore ipſo, [85] quod eſt illis *boni malíq; omnis,* quia *voluptatis & doloris,* utì mox videbitur, *ſedes præcipua.* [86] *Conſequuntur enim,* inquit, *magni dolores eos, qui voluptatem ratione ſequi neſciunt:* dum [87] *quæ deſiderantibus alimenta erant, onera fiunt plenis;* [88] *multóſq; morbos multa faciunt fercula;* & [89] *miſerabilior ex cruditatibus quàm ex fame enaſcitur macies;* ex deniq; crapulam ebrietatémq; ſequuntur [90] *capitis vertigines,* oculorum ſuffuſiones, *cerebri æſtuantis verminationes,* artuum reſolutiones, corporis totius affectus moleſtiſſimi, [91] quos ſi vel præſentiſcerent homines, vel prævioſos haberent, negat ille apud Comicum Græcum, futurum, ut luxui vinolentiæq;, aut toties, aut tantopere indulgerent. Adhæc proſpectum hac ratione volebant, cùm ipſe, tum & ipſius aſſeclæ, *ut* [92] *cùm in ipſa ſecuritate animus ad difficilia ſe præparâſſet, nunquam expaveſcerent, quod ſæpiùs experti, priùs didicerant, minúſq; moleſtè id perferrent, ſi neceſſitas incideret, cui antè aſſueverint.* Porrò ut experiundo addiſcerent, [93] *quàm exiguum naturæ ſatisfaciat, quantúmq; ex iſtis voluptatis percipi poſſit,* [94] *ubi indigentiâ affectus quis ſumſerit ea.* Deniq; ut [95] *ex victu lautiore voluptas plenior* accreſceret, cùm [96] *voluptates uſus rarior commendare* atque [97] *intendere ſit natus;* frequentior autem, & continuus magìs multò ſenſum contrà obtundere atque hebetare conſueverit. ac proinde aſſiduam eſcæ delicatioris uſurpationem [98] *ſumtûs quàm oblectamenti amplius habere* pronunciant. [99] Acriores

[80] Οὐ δι' αὐτὰς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀκολουθοῦντα αὐτοῖς δυσχερῆ. Epicur. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17.

[81] Torq. apud Cic. *de finib. l.* 1.

[82] Idem *ibid.*

[83] Σφαῖραν ἀπείρους ἔχουσαν πανταχόθεν ὄγκους, ἢ σῦριγγα ἀπείρους ἔχουσαν πανταχόθεν πόρους. Alexis *Cuidiâ*, apud Athen. *lib.* 4.

[84] Ὥσπερ ᾠὸν ἐς ῥοφῶν, ὅπως κατεσφύλακας, καξεκόκκυσας. Nicomach. apud eund. *l.* 2.

[85] Videantur, quæ apud Cic. ex Epicuro *de finib. lib.* 2. paulò poſt exhibentur.

[86] Torq. apud Cic. ex Epicur. ſententia, *de finib. l.* 1.

[87] Senec. *ep.* 95.

[88] Idem *ibid.*

[89] *Ibid.*

[90] *Ibid.*

[91] Εἰ τὸ μεθύειν καὶ τὸ κεφαλῆς ἄχθος ποτὲ Παράσιτος πλεῖον τῆς μισθοῦ νῦν ἢ τὴν πρώτην ἐ σφοδρὰν τῆς μέθης ἕξιν σφηκίωσε τοῦ ἀκράτου πίνοντ'. Alexis *Phryge.* Et in eandem mentem Clearchus *Corinth.* Εἰ τοῖς μεθυσκομένοις ἐκέλευε τις ἁμίσας, λέγειν σωθῆναι τὴν κεφαλὴν σφὸ τοῦ πεῖν τὸν ἄκρατον, ἅπαν ἂν εἶπον ἕκαστον, ἀλλ' ἐκεῖνο μάλιστα σφόδρα γε τὸ πόνε τὴν ἡδονὴν σφαλαμβάνοντες ὑστερῶν τ' ἀγαθόν. Habet utrumque Athenæus in *Dipnoſophiſtis*, hoc *l.* 1. illud *l.* 15. [92] Sen. *epiſt.* 18. σφὸς τὴν τύχην ἀρόδους παρασκάζει. Epicur. apud Laert. *l.* 10. [93] Epic. apud Senec. & Laert. *ibid.* [94] Epicur. apud. Stob. *ſup.* [95] Torq. apud Cicer. *de finib. l.* 1. [96] Juv. *ſat.* 11. [97] Τῶν ἡδέων τὰ ἀναγκαιότατα ῥᾴδιόν ἐστι πορίσασθαι. Democr. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 17. [98] Τὰ δὲ πέψις μὲν ἐκ ἔνεστι, πολυτέλεια δὲ Alexis *Amante.* ſive Δαπάνη σφόσεσιν, ὕδωρ δ' ἐπ' ἀπόνοις. Idem. *Mentiente.* Athen. *l.* 10. [99] *Acriores ſunt verſus intermiſſa libertatis, quàm retenta.* Cic. *offic. l.* 2.

utique

utique ad res placitas intermiſſas revertimur: eſuíque [1] *lenocinium* eſt *antecedens* eſuries, ut liberationis *muneri metus.* [2] *Cibi* itaque *condimentum famem* Socrates dicebat, *potionis ſitim.* quemadmodum autem ille [3] *ad cœnam veſpertinam famem ſe obſonare* aiebat *ambulando*: Epicurus itidem [4] *ad epulas* inſecuturas *appetitum vehementiorem,* [5] *famem malignius extinguendo, aucupabatur,* quò amplior ex lautitiis haberetur voluptas. Cæterùm ad virtutem veram, laudémque juſtam nihil habet momenti, quicquid non honeſti cauſsâ, ſed vel lubentiæ ampliori conciliandæ, vel moleſtiæ majori amoliendæ ſuſcipitur.

Ità *rigida, ſevera, triſtia* vidimus; *fortia* videamus. *Fortis,* inquit, eſt Epicurus, *& fortia* loquitur: [6] *fortis, licèt manuleatus; fortis, ſed ſtolâ indutus.* Ecqua re fortis? Quia non prudenter tantùm, ſed & fortiter agit. Etiamſi enim [7] *Voluptatem omnem in ſe bonum, dolorem omnem in ſe malum* cenſeat; [8] *bono* tamen *quandoque tanquam malo utitur, & malo* viciſſim *tanquam bono*; [9] prout expedire *vel non expedire viſum fuerit.* [10] *ſiquidem & voluptatibus quibuſdam quandoque ſe abſtinet, ob moleſtias, quas admiſſæ eſſent parituræ*; [11] *& labores doloréſque graviores etiam ac diuturnos nonnunquam ſponte lubénſque ſuſtinet, quò voluptatem indè ampliorem deinceps conſequatur*: (12 *iſtius* enim *conſequendæ gratiâ univerſa & patrare & perpeti* diſertè profitetur) quod non prudentis duntaxat, ſed & fortis eſt.

Verùm non eſt illico *fortis* pronunciandus, quicunque aſperi aut adverſi quicquam ſubire ſuſtinuerit. Alioqui *fortes amantes* cum [13] Naſone prædicemus, vel *amentes* etiam; quorum illi libidinis œſtro perciti, nihil non laborioſum ſuſtinent ultronei; illi per mentis errorem arrepti abreptíque, in nihil non periculi plenum [14] citra formidinem ullam proruunt. *Fortis* fuerit [15] Mutium agens maleficus, qui *tunicâ præſente moleſtâ,* in focum ardentem manum ultrò immittit. *Fortes* fuerint, qui [16] *vitæ tædio, quam vitæ genere inquietam ſibi fecerint ipſi, ad mortem confugiunt*; adverſus quos [17] Epicurus ipſe pronunciat: *fortiùs* facturi, cenſente Epigrammatario, ſi [18] refugerit ille, [19] ſuſtinerent iſti: *Fortes* contrà, qui [20] vitæ cupidine nimiâ, cruciatûs & tormenti nihil ſubire ac perpeti recuſent, [21] non tam quò *vitam ulteriùs protollant*, quàm *quò mortem diutiùs protrahant. Fortis* fuerit Mæcenas,

[1] Senec. *de ira. l.* 1. *c.* 11.
[2] Cicer. *de fin. lib.* 2.
[3] Cicer. *Tuſcul. l.* 5. ὅλον συνάγειν πρὸς τὸ δεῖπνον. Laert. *lib.* 2.
[4] Τοῖς πλουτολίπαν ἐκ διαλημμάτων σεσυρωμένοις χρήσιμον ἡμᾶς διαπίδησι. Epicur. apud Laert.
[5] Senec. *epiſt.* 18.
[6] Idem *ep.* 33. & *de vit. beat. cap.* 13.
[7] Πᾶσαν ἡδονὴν διὰ τὸ φύσιν ἔχειν οἰκείαν, ἀγαθὸν· καὶ ἀλγηδόνα πᾶσαν, κακόν. Epicur. apud Laert. *lib.* 1.
[8] Χρώμεθα τῷ ἀγαθῷ κατὰ πάσας καιρὸς ὡς κακῷ· τῷ δὲ κακῷ τὸ ἔμπαλιν ὡς ἀγαθῷ. *Ibid.*
[9] Τῇ συμμετρήσει καὶ συμφερόντων καὶ ἀσυμφόρων βλέπει πάντα πράττομεν καὶ φεύγομεν.
[10] Ἔστι γὰρ ὅτε πολλὰς ἡδονὰς ὑφορώμεθα, ὅταν πλεῖον ἡμῖν τὸ δυσχερὲς ἐκ τούτων ἕπηται. [11] Καὶ πολλὰς ἀλγηδόνας ἡδονῶν κρείττους νομίζομεν ὑποιδῶν μείζω ἡμῖν ἡδονὴ παρακολουθήσῃ, ὅταν πολὺν χρόνον ὑποφέρωμεν τὰς ἀλγηδόνας. Id. *ib.* [12] Τούτου γὰρ χάριν πάντα πράττομεν. *Ib.* [13] *Amor. l.* 1. *eleg.* 9. [14] *Mentis lapſi, mortem non metuunt.* Sen. *ep.* 36. [15] *In matutina nuper ſpectatus arena Mutius, impoſuit qui ſua membra focis. Si patiens fortisque tibi dumque videtur, Abderitana pectora plebis habes.* Martial. *l.* 1. *ep.* 25. [16] Senec. *ep.* 24. [17] Idem *ib.* [18] *Nam cum dicatur, tunicâ præſente moleſtâ,* Ute manum, *plus eſt dicere,* Non facio. Martial. *ubi ſup.* [19] *Rebus in angustis facile eſt contemnere vitam: Fortiter ille facit, qui miſer eſſe poteſt.* Id *l.* 7. *ep.* 57. [20] Οὐ τὸ ζῆν ἐστιν ἔσχατον κακῶν, ἀλλὰ τὸ κακῶς ζῆν. Plut. *de ſer. num. vindict. Quid hujus vivere eſt? diu mori.* Sen. *ep.* 101. [21] Θάνατον, ὃ μέγιστον μακάρων πάντων. Plut. *de ſer. num. vindict.*

molli-

[1] *Apparet mollem fuiſſe, non ſenem.* Senec. *epiſt.* 114. cujus de eodem videri poteſt cenſura, cùm *ibi*, tum & *epiſt.* 49. & *epiſt.* 92.

[2] Apud Sen. *epiſt.* 101.

[3] Senec. *ibid.*

[4] Auguſt. *in Pſal.* 34. & *epiſt.* 167.

[5] Καλῶς ἔνιοι ὁ ἀνδρεῖος ὑπομένει καὶ φερόμενος τὸ κατὰ τὸν ἀνδρείαν. Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 7.

[6] Torquat. apud Cicer. *de finib. lib.* 1.

[7] Τὸν ἀνδρείαν φύσει μὲ γίνεσθαι, λογισμῷ δ' τὸ συμφέρον τος. Epicur. apud Laert.

[8] Ἐὰν στρεβλωθῇ ὁ σοφὸς, εὐδαίμων ἔσται. Idem *ibid.*

[9] Idem, apud Cicer. Tuſcul. *lib.* 2. & *lib.* 5. & Senec. *epiſt.* 66.

[10] Μακαρίως ἄγοντες τὴν ἡμέραν τελευταίαν ἐμίεσαν τοῦ βίου ἐγεγόμεθα. Epicur. *epiſt. ad Idom.* Laert. *lib.* 10. Cicer. *Tuſc. lib.* 2. & *de finib. lib.* 2. Senec. *epiſt.* 66. & 92.

[11] Στεφάγους τε παρακελεύεται, καὶ ἀναπτεικὰ πάθη, ἀφῆλαι ἐκ ἀπολείπουτα τὰ ἐν ἑαυτοῖς μεγάθος, Ibid.

[12] Ἀντιπαρατάσσεται δὲ τούτοις τὸ κατὰ ψυχὴν καλὸν, ὅτι τῷ ὀφὶ γεγονότων ἡμῶν διαλογισμῶν μνήμη, *Ibid.*

[13] Senec. *ep.* 9. [14] Idem *de vit. beat. c.* 4. [15] Idem *ibid.* [16] *Ibid. c.* 16. [17] Idem *ep.* 92.

[18] Ibid. [19] Cicer. *Tuſc. l.* 5. [20] Tertull. ad Nat. *l.* 1. *c.* 18.

mollitie infamis, ſi carmen illud horridum ex voto animi ſenſu emiſit;

> [2] *Debilem facito manu,*
> *Debilem pede, coxâ:*
> *Tuber aſtrue gibberum;*
> *Lubricos quate dentes.*
> *Vita ſi ſupereſt, bene eſt:*
> *Hanc mihi, vel acutam*
> *Subde, ſuſtineo, crucem.*

[3] *Suffigas*, inquit, *licèt, & acutam ſeſſuro crucem ſubdas. eſt tanti vulnus ſuum premere, & patibulo pendere diſtrictum, dum differat id, quod eſt in malis optimum, ſupplicii finem. Fortis* demum fuerit, quicunque dura pertulerit, quò vel naturæ neceſſitatibus urgentibus ſatisdet, vel affectui vitioſo alicui gratum faciat. [4] *Cauſſa*, aiunt, *non pœna, martyrem facit.* nec fortem arguunt perpeſſiones ipſæ, ſed perpetiendi rationes. Ille duntaxat *fortis* jure cenſetur, [5] qui *honeſti cauſſâ* iſtiuſmodi ſtrenuè pertulerit. Nunquam autem *honeſti cauſſâ* quicquam perpeti ſuſtinuerit, cui *honeſtum* ipſum voluptate ſemotâ, vel pro nihilo, vel pro re nihili habetur, utpote quod [6] *umbram neſcio quam* meram reputat, cui ſolidi nihil ſubſit; quique [7] *fortitudinem ex rei natura nullam* eſſe exiſtimat, niſi quòd *utilitatis ratione dura tolerantur.*

Sed *fortia* tamen Epicurus loquitur, extántque hujus revera quædam vaniloquæ magis quàm magnanimæ voces. *Sapientem* utiq; ſuum affirmat, [8] *etiamſi torqueatur beatum fore*; imò, [9] *ſi in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum, Quàm ſuave, quàm dulce hoc eſt? quàm hoc non curo?* Se verò decumbentem ſpiritúmq; extremùm trahentem, [10] *ſupremum eundem & beatiſſimum vitæ diem agere* profitetur, [11] *cùm tanti veſicæ viſcerúmque morbi cruciatúſque adeſſent ut nihil ad eorum magnitudinem poſſet accèdere.* [12] *compenſatam enim cum ſummis torminibus lætitiam, quam ex inventorum ſuorum memoria capiebat.*

Cæterùm, [13] *non quid dicat quis, ſed quid ſentiat, refert.* Et iſta quidem is dicere poterat, cui [14] *unum bonum honeſtum, unum malum turpitudo*; cui [15] *nihil bonum malúmque ſit, niſi bonus malúſque animus*; cui [16] *virtus ſola ad vitam beatam ſufficit, &* [17] *ipſa per ſe ſatis eſt*; cui per cruciatus quoſcunq;, quantoſcunq; [18] *de ſorte beata nihil defringitur*, nihil decedit, nihil deperit; cùm *virtus*, nec [19] *ad rotam* unà *aſcendere*, nec *ad equleum* unà deſcendere, defugiat; nec ad [20] *tunicam incendialem* admotam, aut indutam etiam deſerat, ſed in ea comes individua

adhæreat

adhæreat, & [1] *per ignes* illos ipsos, qui corporis membra depascunt & absumunt, *colluceat*. his principiis imbutum istiusmodi proloqui fas est, quum decretis dicta sint consentanea, nec à dogmate sermo dissentiat. Ecquis verò est adeò aut mentis impos, aut sensûs communis expers, qui hæc ex animi sententiâ protulisse, aut proferre potuisse credat eum, qui [2] *Voluptatem* statuit esse *summum bonum*, *dolorem* & cruciatum *summum malum*, [3] *omnesque*, etiam *animi voluptates & dolores*, *ad corporis voluptates & dolores pertinere* contendit; qui negat [4] *gaudere quenquam nisi propter corpus*, aut [5] *animi gaudium esse ullum, nisi quod à corpore oriatur, & ad corpus referatur*; qui denique diserte profitetur, [6] *nec intelligere quidem se posse, ubi sit, aut quid sit ullum bonum, præter illud, quòd sensibus corporeis, ex cibis potionéque, formarum aspectu, aurium delectatione, & obscœnâ voluptate percipiatur.*

[7] *Non est*, inquit poeta, *beatus, esse se qui non putat.* astipulatur Epicurus; nec, *qui non beatum se putat*, dixisse contentus, [8] *qui non beatissimum se judicat*, dixit. Quî autem, non jam, *beatum*, dico, *putare*, sed *beatissimum* etiam *judicare* se poterat, cùm non in *summo* tantùm *malo*, sed in summi mali gradu supremo, quo altiorem aut intensiorem dari posse negat, versatum se profitetur?

Sed diutiùs in hara hac, non quidem purganda, sed lustranda hæsimus. ab ea ad porticum, auræ liberiori ac salubriori captandæ, & contrà, quàm de se olim [9] Cynicus Lacedæmone Athenas profiscens, ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰς ἀνδρωνῖτιν, *à fœminis ad* [10] *viros*, *à mulierculis ad* [11] *mares*, transeamus.

Apud Stoicos ergò omnia, à veris saltem Epicureis illis, diversa; imò eis adversa plané.

Numen isti *cœleste* [12] *rerum humanarum curam gerere; nec universi tantummodo, sed hominum etiam singulorum, & rerum quoque singularum; rebus humanis præstò esse,* [13] *generique humano, non ad bona verè sic dicta duntaxat, sed & ad vitæ hujus commoda & adminicula suppetias ferre. Deum* itaque *ante omnia* [14] *colendum,* [15] *ad omnia invocandum,* [16] *per omnia cogitandum, in omnibus* [17] *agnoscendum, &* [18] *comprobandum,*

[1] Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 4.
[2] Epicur. dogma apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 1, & 2.
[3] Cicer. *de fin. l.* 2.
[4] Torquat. *ib. l.* 1.
[5] *Ibid. lib.* 1. & 2.
[6] Οὐ γὰρ ἔχω ὅπου τὸ ἀγαθὸν τιθῶ, ἀφαιρῶν τὰς διὰ χυλῶν ἡδονὰς, τὰς δι' ἀφροδισίων, καὶ τὰς δι' ἀκροαμάτων, καὶ τὰς διὰ μορφῆς. Epicur. *lib. de finib.* apud Laert. *lib.* 10. & Cicer. *de finib. l.* 2. & *Tuscul. l.* 3.
[7] Poeta nescio quis, apud Senec. *epist.* 9.
[8] Epicur. *ibid.*
[9] Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὴν γυναικωνῖτιν. Diogen. Laert. *lib.* 6.
[10] Ἡ ἀνδρωδεστάτη αἵρεσις Στωϊκή. Laert. *lib.* 6. in *Antisthen.* ° *Stoici virilem ingressi viam.* Sen. *de constant. sap. cap.* 1. *Stoicorum rigida & virilis sapientia.* Idem *ad Helv. cap.* 12.

[11] *Tantum inter Stoicos & cæteros sapientiam professos interesse, quantum inter fœminas & mares.* Idem *de constant. cap.* 1.
[12] Epictet. *dissert. lib.* 1. *cap.* 12. & *cap.* 14. & *cap.* 16. Marc. *lib.* 2. § 11. & *lib.* 6. § 43.
[13] Marc. *lib.* 1. § 17. & *lib.* 9. § 27. & § 40.
[14] Τὶ ἀρχεῖ ἄλλο, ἢ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὐποιεῖν. Marc. *lib.* 5. § 33.
[15] Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ. Idem *l.* 6. § 23. Καὶ πᾶν καὶ τὸ μικροτάτου ἄτου ποιεῖν. Idem *lib.* 3. § 13.
[16] Ἐκ συνέξεως ἐστὶ συνέχειν μιᾷ διανοίᾳ σωῒ μόνῳ θεῷ. Idem *lib.* 6. § 7.
[17] Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἄνευ τῆς ὅτι τὰ θεῖα συμπαθοῦς εὐ συνέξεις, ὅτι ἔμπαλιν. Idem *lib.* 3. § 13.
[18] Τοῖς θεοῖς σύμφωνον· ἐπαινοῦντα ἅπαντα ἐκείνου διανέμοντι καὶ ἀποτελοῦντα. Idem. *l.* 6. § 16. Ἐγὼ σοι ἕψομαι ἀπάντων τούτων ἕνεκα τοῦ ἀνθρώπους ἀπολογήσομαι. Epictet. *lib.* 2. *cap.* 16.

Περὶ δὲ θεοῦ [1] *de omnibus laudandum & celebrandùm;* [2] *huic uni in omni negotio* *simpliciter obsequendum,* [3] *ab ipso, quicquid obvenerit, animo prompto ac* *lubenti excipiendum atque amplexandum;* [4] *nihil melius,* [5] *nihil convenientius,* [6] *nihil conducibilius,* [7] *nihil opportunius aut tempestivius, quàm id* *quicquid existat, quod ipse voluerit, existimandum;* [8] *quocunque ducere visum fuerit,* [9] *citra tergiversationem aut murmurationem, sponte sequendum;* [10] *locum stationémque, quemcunque is assignaverit, strenuè tuendum,* *enixè tenendum,* etiamsi *mortem millies oppetere oporteret.*

Hæc de *Numine* Stoici, & erga Numen affectu: dè *Homine* quid, & officiis adversus congenerem sibi præstandis?

Hunc & [11] *cordiùs diligere, &* [12] *curare,* [13] *&* [14] *sustinere,* [15] *injuriâq; omni (ut quæ* [16] *impietatis etiam notam inurat) abstinere, &* [17] *beneficentiâ prosequi,* [18] *nec sibi soli genitum censere se, aut vivere, sed* [19] *in commune bonum ac beneficum* [20] *cunctis, pro facultate viribúsque, semet exhibere;* [21] *re ipsâ, reique bene gestæ conscientiâ, (*[22] *nec hac etiam ipsâ quadantenus reputatâ) citra* [23] *testem, aut* [24] *mercedis spem,* [25] *commodive proprii intuitum, contentum agere, à beneficio uno præstito ad aliud transire,*

[1] Περὶ δὲ θεοῦ ἁπλῶς εἰπεῖν, πᾶσι μὲν ὑμνητέον, πᾶσι δὲ εὐκτέον. Id. *lib.* 4. *cap.* 4. [2] Ἑῷ ἑπεσθαι τῷ θεῷ ἐν κόσμῳ γενόμενον, ῥᾴδιον ὄντα ἐξωκειῶσθαι πρὸς ἡγεμόνα, ἂν δύο πρὸς ἓν ἔχῃ, διαίρειν τε συνεχῶς πρὸς ἡγεμόνα, καὶ τὸ εὐχάριστον. Id. *lib.* 1. *cap.* 6. & apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *c.* 4. ex quo emaculandi codices Epicteti. Idem *lib. ejusd. c.* 16. [3] Ἐκ τῶν ἐπιπιπτόντων ἀγαπητικῶς ἔχειν πρὸς ἃ ἐκλέγεται ὁ θεός. Epictet. *l.* 3. *c.* 17. [4] Πρὸς τὸ ἄριστον ἐκ τῶν ἐπιπιπτόντων ἀεὶ ἑαυτὸν ἕτοιμον παρέχειν. Id. *l.* 4. *c.* 4. [5] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 3. *c.* 24. [6] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [7] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [8] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [9] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [10] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [11] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [12] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [13] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [14] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [15] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [16] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [17] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [18] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [19] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [20] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [21] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [22] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [23] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [24] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7. [25] Ἐκεῖνο ἀεὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν, ὅτι ἐκεῖνο συμφέρει μάλιστα, ὃ ἂν ὁ θεὸς θέλῃ. Id. *l.* 4. *c.* 7.

[1] *nec unquam benefaciendo defetiſci*; [2] ſed *vitæ telam, tanquam vivendi fructus hic ſit, benefactis ſibi invicem continenter annexis ità totam pertexere,* [3] *ut nuſquam interveniat* [4] *hiatus ullus vel minimus*; [5] *beneficii loco, quòd benefecerit habentem*; [6] *ſibiq; profuiſſe exiſtimantem, ſi alii cuiquam uſui eſſe potuerit*; [7] *nec extra ſe proinde quicquam vel laudis humanæ vel lucelli, aut aucupantem aut expetentem.* Adhæc [8] *nihil mentis cultu antiquius,* [9] *nihil honeſti ſtudio potius aut pretioſius habere:* [10] *ab eo* denique, *quod officii ſui eſſe nôrit,* [11] *nullâ vel vitæ, nedum alîus rei cujuſpiam, cupidine abducendum, nullâ mortis, cruciatúſve ullius, nedum damni aut detrimenti, formidine abigendum, ſe permittere.*

Hæc *Stoicorum* ſunt *decreta* & *præcepta*, & ipſorum principiis quidem planè congruentia, *ſancta, recta, ſevera, fortia*; *pietatem, caritatem, humanitatem, magnanimitatem* ſpirantia: quibus priora illa, quæ ſunt ſaltem verè Epicurea, nihil ſapiunt, nihil ſonant minús.

Sed adverſus Stoici nominis profeſſores objiciuntur, *raritas, hypocriſis, defectio, defectus.* de ſingulis videbitur.

Ac primo quidem loco *raritas* ſub animadverſionem venit. Pauciores utiq; omni ævo reperiri, qui diſciplinam hanc ſunt amplexati, quàm qui ad ſectas alias ſeſe applicuerint. Et hâc revera in parte triumphant ſplendidè, atq; efferunt ſeſe Epicurei, qui [12] Epicurum tot amicos & ſectatores nactum gloriantur, ut *nec urbes integræ eos capere* poſſent. agnoſcítq; qui in Torquato Epicurum oppugnat Cicero, [13] *populum, qui vim maximam, autoritatem minimam habet, cum Epicuro facere.*

Nec reverà quicquam iſtîc mirandum occurrit. Notum eſt Stratonis Phyſici illud, [14] *Plures eſſe qui lavari, quàm qui ungi velint.* hoc eſt, ad thermas plures itare quàm ad palæſtras. [15] *Semitæ utique arctiori atque aſperiori pauciores inſiſtunt; latiore & leviore confertim inceditur.* [16] *Multitudo numerum habet; pondus non habet.* Calculi ubiq; numeroſiores ſunt quàm gemmulæ. Diverbium vetus eſt, [17] *Plures mali.* [18] *Turba peſſimi indicium eſt.* [19] *eximia, raritate commendat natura.* [20] *nec unquam*

[1] Καὶ μὴ κάμνειν. Id. *l.* 7. § 74. [2] Τῇ ζωῇ ὑπολαμπειν, σωμπλοκὰ πάντα ἄλλοις ἄλλῳ ἀγαθοῖς. Marc. *l.* 12. § 29. [3] Ὡς μήτε τὸ βεβαιότατον δέσμα ὑπολείπεσθαι. Id. *ib.* [4] Ἡ γὰρ ἕξις σε μὴ ἔχει τέλεον ἀναφορὰν, ἢ τὰ σφίγγοντα, ἢ πόρρωθεν, ἢ τὸ καινοτικὸν τέλος, αὐτὴ διασπᾷ τὸν βίον. Id. *l.* 9. § 23. [5] Ἄνθρωπος ἐνεργητικὸς φυσικὸς ὁπόταν τι ἐνεργητικὸν, ἢ ἄλλοις εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν σχέσιν, πεποίηκε σχέσεις ὁ κατὰ φύσιν, ἔχει τὸ ἑαυτοῦ. Id. *l.* 9. *fin.* [6] Ὠφελήμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖ. Ibid. § 74. [7] Ὅταν οὖ ἕν πεποιηκὼς ᾖ, καὶ ἄλλος ἓν πεποίηκε, τί ἔτι ζητεῖς πλέον, ὡσανεὶ μισθὸν, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν; *Ibid.* [8] Τὸ ἓν σοι κεφάλαιον τιμᾶν, τὸ τῆς ἄλλοις χρώμενον, καὶ ὑφ' ἕ ἕ σὺς βίος διοικῆται. Idem *lib.* 5. § 21. Πρὸς τούτῳ μόνῳ ἕνα ἀρκεῖ, καὶ τοῦτον γνησίως διεγκάδιν. Idem *l.* 2. § 13. [9] Μηδὲν κρεῖττον ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, &c. τούτων πάλλα πάντα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα. Idem *l.* 5. § 21. Τί τιμιον καταλείπεται; τὸ κατ' τινὰ ἰδίαν κρᾶσιν χαίρειν καὶ ἡδεῖαν. Idem *lib.* 6. § 16. [10] Ἐγὼ τὸ ἑαυτοῦ κράτιστον ποιῶ· τὰ ἄλλα με ἡ φύσις. Idem *lib.* 6. § 22. Ὅτι ἂν τις πῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι. Idem *lib.* 7. § 15. Μνημονεύειν, ὅτι ἀγαθὸν σε εἶναι δεῖ, καὶ τί τῇ ἀνθρώπου φύσει ἁπαντᾷ, σκέψον τοῦτο ἀμέλησητί. Idem *l.* 8. § 4. [11] Μηδὲ κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι ἢ ζῆν ἢ πεθνᾶναι ἀνδρὶ, ὅτε τι καὶ μικρὸν ὄφελος, ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν, πότερον δίκαια ἢ ἄδικα σοφοῦ, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα, ἢ κακά. Idem ex Plat. *apol. l.* 7. § 44. [12] Φίλει τοίνυν τὸ πλῆθος ὡς μηδ' ἂν σόλωσιν ὅλως μεταπεσεῖν. Laërt. *l.* 10. [13] Cicer. *de fin. l.* 2. [14] Πλείους εἶναι τοὺ λούειν ἢ τοὺ ἀλείφειν βουλομένους. [15] Matt. 7. 13, 14. [16] *Multi sunt, & quis numeret? ſtateram profer, appende: vide contra pauca grana quantam palcam leves.* Aug. *in Pſal.* 39. [17] Πλέονες κακοί. Bias. Auſon. *Lud.* 7. *Sap.* [18] Senec. *de Vit. beat. c.* 2. [19] Id. *ep.* 42. [20] Id. *de Vit. beat. c.* 2.

cum rebus humanis tam feliciter eſt actum, ut meliora pluribus placerent.

Verùm ſicut in diſciplinam hanc ſe pauciores dedêre; ità ab eadem hac ad alias, Epicuream præſertim, complures deſciverunt, cùm ab aliis ad hanc rari deprehendantur tranſiiſſe.

Nec hoc certè quam illud mirum magis. Celebre ſatìs eſt Arceſilai illud, qui percunctanti, cur à ſectis aliis ad Epicureos tam frequentes deficerent, non contrà viciſſim ab his ad illos, reſpondit, *Quia* [1] *è viris Galli fiunt, non autem è Gallis viri.* Gallorum nomine non gentem aliquam, ſed Cybeles myſtas, qui teſtâ Samiâ reſecti, virilitatem exuebant, volens intelligi. nos noſtris familiari magis dicterio diceremus, *Quia* [2] *è gallis capi fiunt, non è copis viciſſim galli.* Nec gnarum minùs, quod Caliſtoni meretriculæ Socrates, glorianti Philoſopho præferendam ſe, ipſum enim ſuorum neminem ad ſe pellicere poſſe, cùm ipſa illius ſectatores pleroſq; ad ſe, ſi id vellet, traducere valeret; [3] *Probabile admodum eſſe quod dicat: ipſam enim ad declivia homines deorſum propellere, cùm ipſe contrà ad ardua ſurſum impellat.* Ad voluptatem utique proclivis eſt via; ad virtutem [4] acclivis ſemita. cùm autem *ingenium humanum* ex vitio innato ſit ſponte ſuâ propenſum ac [5] *proclive à labore ad libidinem*, ecquid mirum complures, itineris tædio devictos, hac deſertâ, ad illam tranſcurrere.

Sed ex eis etiam qui in diſciplinæ hujus profeſſione perſtiterunt, extitiſſe haud paucos, qui à dogmate, quod mordicùs tamen tenebant, & enixè interim tuebantur, vitæ rationem diverſam & averſam planè inſtituerint; titulo habitúq; duntaxat ſpeciem Stoicam præferentes, cùm ex ſtudio vitæq; inſtituto Epicurei, aut aliud quid potiùs quàm Stoici jure cenſerentur, adverſus Stoicos, poſt [6] Lucianum, qui hoc nomine ſectam hanc paſſim inſectatur, ab aliis pariter intorquetur.

Nec eſt ſcil. hæc nova nupérve nata, ſed antiqua querimonia, inſecta unaquaq; repertos, [7] *citharis*, [8] *lyris*, [9] *tubis*, *lituis* compares, quæ *eorum* utique, *quæ aliis modulantur, canunt, crepant, perſonant*, [10] *nihil quicquam audiunt, percipiuntve ipſæ.* Et in aliis ſectis, non Stoicâ ſolâ, [11] compertum eſt deprehenſos, quod ex Pacuvio Macedo, *homines ignavâ operâ, & philoſophâ ſententiâ*; ſive, quod ex Epicteto Favorinus, [12] *Vertis tenus Philoſophos, factis procul.* Quin & inter nominis Chriſtiani profeſſores, quod Scriptores quoquè ſacros & confeſſos & conqueſtos legimus, comparuêre, qui [13] *Numinis notitiam, quam dictis jactitabant, factis abdicarent*; qui [14] *pietatis, cujus larvam gerebant,*

[1] Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν Γάλλοι, ἐκ δὲ Γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. Laert. *l.* 8.

[2] Varro *de re ruſtic. l.* 2. *c.* 7. & *l.* 2. *c.* 9.

[3] Καὶ μάλα γ' εἰκότως· οὐ μὲν γὰρ ἔστι τοιοῦτον κατάπτυστον αὐτὸς πάντας ἄγειν, ἐγὼ δὲ δεῖ τοιοῦτος ἄριστον ἥκειν διάλεκτον. ὁρᾷς γὰρ ἀνάγκη δεῦρο τοὺς πολλοῦς. Æl. *hiſt. Var. l.* 3. *c.* 32.

[4] Prov. 15. 24.

[5] Terent. *Andr.* 1. 1.

[6] In *Vitarum auctione, de ſectis, Micyllo*, alibi.

[7] Κιθαῴδος μὲν διαφέρειν, τοῦ αὐλητὰ λέγοντας, ὁ ποιοῦντας δὲ. Diog. Laert. *l.* 6.

[8] Ὅμοιόν τι πάσχειν τοῖς λύραις, αἱ καλοῖς ὀργάνοις ἐκ ἀκούουσιν. de Peripateticis Cleanthes. Laert. *l.* 7.

[9] Σάλπιγγα Antiſthenem vocabat Diogenes: αὐτὸν δὲ ἐκ ἀκούειν φθεγγόμενον μᾶλλον. Dio Pruſ. *orat.* 8.

[10] Μήτε ἀκούειν, μήτε αἰσθάνεσθαι Laert. *l.* 6.

[11] Gellius *Noct. Attic. l.* 13. *c.* 8.

[12] Ἀνὰ τὸ σφάλμα, μέχρι τοῦ λέγειν. Idem. *l.* 7. *c.* 19.

[13] Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. Paul *ad Tit.* 1. 16.

[14] Ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. Id. *ad Tit. c.* 2. 3. 5.

vim

vim virtutémque abnuerent, qui [1] *gratiam divinam in laſciviam verterent*; *qui* [2] *libertatem Chriſtianam nequitiæ improbitatíſque velamentum facerent*; [3] *libertatémque aliis pollicerentur, cùm in corruptelæ ſervitio agerent ipſi.* nec ex horum tamen moribus de religione Chriſtiana ſententiam ferre, æquum fuerit, quum politiæ Chriſtianæ iſti, nec viva, nec vera, nedum ſana, aut integra membra jure cenſeantur, ſed φύματα potiùs mera [4] & ἀποστήματα, ut cum Marco noſtro loquar, ſive [5] *vomicæ* & *carcinomata*, ut de ſuis Auguſtus. Haud eſt incelebre Crateris illud, [6] *In malo Punico etiam probo, granum putre aliquod*; Varronis itidem, [7] *Nec in ſegete bona nullum ſpicum nequam* reperiri. In agro Dominico quoque [8] *zizania* ſteriléſque non *ſuccreſcunt* tantummodo, ſed [9] *dominantur* etiam aliquando avenæ: ex quibus tamen de ſegete tota judicari iniquiſſimum fuerit.

Quod denique præſcribitur, inſigniores etiam pleroſque non per omnia decretis præceptíſque ſuis conſentanea præſtitiſſe, ſed à norma reguláque, quam fixerant ipſi, in nonnullis declinâſſe.

Ecquem, quæſo, mihi dabis, ex eis etiam qui ſunt γνήσιοι Χριστιανοὶ, qui ab ea, quam profitetur, vitæ inſtituendæ ratione non quandoq; declinet. Ex eis inter hos fuerat, [10] qui *columnæ* & *exiſtimabantur* & revera exiſtebant, cujus ingenua vox illa, [11] *In multis offendimus omnes*; ſive *impingimus univerſi.* ad quæ verba [12] Beda noſter, *Non*, Offendiris, dixit; *ſed*, Offendimus, *inquit*; *&* In multis *præmiſit*; Omnes, *ſubjunxit*. Ex eiſdem & qui illud, [13] *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, decipimus nos*, (dum [14] *peccantium* utique *numero excipimus*) *nec penes nos eſt veritas.* [15] *Nec*, habuimus, (inquit Auguſtinus) *Sed*, habemus, *dixit*; *ne de vita præterita*, (quæ *per ignorantiam* variáſque indè enatas *cupiditates* tota exacta eſt) *dictum quis ſuſpicetur.* Ex apoſtolis ipſis, qui Chriſtum proximè acceſſerant, quíque lateri ejuſdem comites individui adhæſerant, ut reliquos mittam, nec de proditore quicquam dicam, [16] *primi* & [17] *noviſſimi*, agmen qui ducit, & qui claudit, utriuſque etiam firmati jam, [18] nævi aliqui in tabulis ſacris proditi extant: ut apud exteros quoſvis diſciplinæ etiam ſeveriſſimæ profeſſores, ſectæque exactiſſimæ ſectatores, à dogmate aliena nonnunquam deprehendi, minùs mirum videri debeat. Oraculi vicem meritò ſibi vendicat Æſchyli illud,

[19] Ἁμαρτάνει δὲ σοφὸς σοφώτερος.
Sapiente qui plùs ſapiat, eſt cùm labitur.

[1] Τὴν τῆ θεῦ χάριν μεταθέντες εἰς ἀσέλγειαν. Jud. ep. v. 4.
[2] Ἐπιλύμμα ἔχοντες τῆς κακίας ἐλευθερίαν. Pet. ep. 1. c. 2. v. 16.
[3] Ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. Idem ep. 2. c. 2. v. 19.
[4] Marc. *l.* 2. § 16. Idem *lib.* 4. § 28.
[5] Sueton. *l.* 2. *c.* 85.
[6] Ἐν ῥοιᾷ δὲ καλῇ σαπρόν τινα κόκκον. Laert. *l.* 6.
[7] Varro *Leg. Mæn.* apud Nonium, in *Spicum.*
[8] Ζιζάνια. Matth. 13. 25. 27. de qua voce alibi diximus.
[9] De ſeculo ſuo, Salvian. *de Dei gubern. l.* 3. *Præter pauciſſimos quoſdam, qui mala fugiunt, quid eſt aliud pene omnis cœtus Chriſtianorum, quàm ſentina vitiorum?*
[10] Οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, Paul. *ad Gal.* c. 2. v. 9.

[17] Πολλὰ παίσωμεν ἅπαντες. Jacob. 3. 1. [12] Beda *in Jac. epiſt.* [13] Ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, Joan. ep. 1. c. 1. v. 8. [14] De Phariſæo Luc. 18. 15. Bern. *de grad. humil. & ſuperb. Dum ſibi ſe ſingulariter exultat, aliis arroganter inſultat, & ſe ſolum decipit, quem ſolum excipit, dum alios damnat.* [15] Aug. in 1 Joan. [16] Matt. 10. 2. [17] 1 Cor. 4. 9. & 15. 8, 9. [18] Gal. 2. 11. Act. 15. 39. [19] Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Stoici certè præceptis decretísque ſuis, [1] non tam quid ipſi valerent, aut aſſecuti jam eſſent, quàm ad quid contenderent, modíſque omnibus elaborandum atq; enitendum cenſerent, deſignatum volebant. quod & idem de ſe [2] Apoſtolus liberè ingenuéque profitetur.

Veruntamen ex eis qui ſectæ hujus in diſciplinam ſeriò ſedulóq; ſeſe dederunt, per ſingulas quaſq; fere ætates reperti ſunt, qui fide dignorum Scriptorum ſuffragiis conſenſu conſono atteſtantibus, ità dogmata ſua factis conſentaneis conſignata, decretáq; vitæ inſtituto æquabili fere comprobata exhibuerint, ut nominis etiam Chriſtiani profeſſoribus pleriſque pudorem incutere, ruborem ſuffundere meritò queat. In his fuere; poſt Zenonem, cui teſtimonium dat inſigne Athenienſium pſephiſma, quo [3] *virtutis ac temperantiæ nomine*, eò quòd [4] *vitâ ſuâ eis quæ diſſerebat congruente cunctis in exemplum expoſitâ, ad optima quæq; quoſq; incitaret*, [5] *imagine æreâ, coronâ aureâ donandum*, [6] *ſepulcrum ſumptu publico extruendum*, [7] *piláſque duas, quarum utriq; teſtimonium iſtud incideretur, erigendas*, decernitur: poſt hunc, inquam, alióſque qui in Schola hac eidem ſucceſſerant, emicuêre viri magni, diſciplinâ iſtâ imbuti, virtutis maſculæ imagines vivæ vivacéſq; conditionis eminentioris ratione, Scriptorum nobilium calamis celebrati, (ut Philoſophiam diſertè profeſſos præteream) Cato Uticenſis, Thraſeas Pætus, Helvidius Priſcus, & Marcus cumprimis Antoninus, qui iſta commentandi occaſionem nobis præbuit.

Verùm à diſciplina ipſa, ad eos, qui eam ſcriptis ſuis illuſtrârunt, hos præſertim quos reliquos habemus, tranſeamus. Ex eis præcipui fuerant Zeno & Chryſippus: quorum alter Stoam primus condidit; unde & Straboni, [8] ὁ τῆς Στωικῆς αἱρέσεως ἀρχηγέτης· & Galeno, [9] ὁ πατὴρ ἁπάσης τῆς πρὸ Στωικῶν αἱρέσεως· *ſectæ Stoicæ totius princeps patérque*; & Balbo apud Ciceronem, [10] *Stoicorum pater*, dicitur. alter eandem adeò ſtrenuè felicitérque [11] *ſuffulſit*, ut de eo dictum fuerit.

[12] Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν ἦν Στόα.
Chryſippus nî fuiſſet, nec Stoa foret.

Et complura quidem uterque reliquit ſcripta: alter iſte [13] *uſque ad ſeptingenta quinque* συγγράμματα, ſive [14] *opuſcula*: cùm [15] Epicuri πολυγραφίᾳ æmularetur, [16] quem tamen aſſecutum negant; cùm [17] *ad* [18] *volumina ter centena uſq*; iſte pertigerit, quorum quodlibet utiq; συγγράμματα complura complectebatur: alioqui Chryſippum πολυγραφία non æquâſſet, nedum Scriptorum numeroſitate anteceſſiſſet. Cæterùm

[1] *Non dicebant, quemadmodum ipſi viverent, ſed quemadmodum vivendum eſſet.* Sen. *de vit. beat. c.* 18.
[2] Οὐχ ὅτι ἔλαβον, ἢ τετελείωμαι· διώκω δέ, —ἐπεκτεινόμενος τοῖς ἔμπροσθεν. Paul. *ad Phil.* 3. 12, 14.
[3] Ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης. pſephiſma apud Laert. *l.* 7.
[4] Πρὸς τὰ βέλτιστα, ὁδηγοῦν τὸν ἴδιον βίον ἐπιτηδεύμασιν ἅπασιν, ἀκόλουθον ἑαυτὸν τοῖς λόγοις, παράδειγμα.
[5] Εἰκόνι χαλκῇ. χρυσῷ στεφάνῳ.
[6] Οἰκοδομῆσαι τάφον δημοσίᾳ.
[7] Ἐγγεγλύφθαι τὸ ψήφισμα στήλαις δυσί.
[8] Strab. *geogr. lib.* 14.
[9] Galen. *de dogmat. Hippoc. & Platon. l.* 2. *c.* 6.
[10] Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. de *Zenone*, non *Cleanthe*, uti inadvertentiâ, an memoriâ, lapſus Lipſius, *manuduct. ad Stoic. philoſoph. diſſert.* 11.
[11] *Qui fulcire putatur porticum.* Cic. *Acad. l.* 4.
[12] Laert. *l.* 7.
[13] Idem *ibid.*
[14] Ità malim vertere, eo ſenſu, quo *poſt mortem operæ, non opuſcula penſandæ*, dixit Sidonius *l.* 8. *ep.* 4. quàm cum Lipſio, *volumina*.
[15] Ex Carneade, Laert. *l.* 10.
[16] Πάνυ μὲν ἐζηλωκὼς τὸν Ἐπίκουρον καὶ πολλὰ βιβλία. de Epic. Laert.
[17] Κύλινδροι γὰρ οὗτοι τετρακοσίων εἰσί. Laert. *ib.*
[18] Κύλινδροι, *volumina*, quæ *cylindri* figuram convoluta referebant. vocabulum notione eâ vix alibi repertum.

terùm

ctùm par ſcripta utriuſq; fatum ſunt experta. nec Zenonis ſiquidem, nec Chryſippi, quin nec ſeculi priſci illius è Stoa cujuſquam ſcriptum ullum integrum ad tempora noſtra perennavit. Superſunt fragmenta duntaxat, ἀποσπάσματα, apud Plutarchum, [1] qui paſſim exagitat; Galenum, [2] qui plerumq; oppugnat; Laertium, [3] qui ſimpliciter recitat; Ciceronem, [4] qui in partem utramque diſceptat: Citerioris ævi ſuperant ex eis qui diſciplinam hanc ſunt aſſectati, quorum diſſertationes commentationéſque ad manus noſtras pervenerunt, Seneca, Epictetus, & Marcus noſter iſte.

Ætatis ratione Senecæ locum primum tribuo: quem dignitate tamen æſtimationéq; verâ è duobus illis alterutri poſthabendum exiſtimem. [5] Habet ille revera multa eximia, utilia, fortia, ſublimia; & arguta, ſubtiliáque complura; éſtque dignus admodum, qui non ab humanioris literaturæ tantùm, ſed à Theologiæ etiam ſtudioſis, ſedulò quidem, ſed judicio atque examine juſto adhibito, legatur. Verùm non eſt unius ejuſdémque ubiq; coloris; nec per omnia conſtat ſibi. Neque verò vitam attingo; quam Caſſius tamen arrodit, [6] *tanquam à dogmate præceptionibúſque quàm maximè diſſentaneam:* de ſcriptis ago. In his, [7] quàm fœdè Claudio, dum apud ſuperos, ex mente etiam Neronianâ, [8] *morabatur*; nec huic duntaxat, ſed & in gratiam illius, ejuſdem mancipio, [9] *licentiæ intolerandæ maſtigiæ*, Polybio, adulatur? quem tamen è vivis exemtum, [10] dictione Satyricâ & ſarcaſticâ, vernilitatis prægnate, acerbiſſimè proſcidit, & publicè ſubſannandum propinavit. De animæ corpore excedentis ſtatu, quàm repugnantia ſtatuit? dum τῇ ἐκπύρωσι δυλεύων, nunc [11] in ſedes cœleſtes integram ſubvehit, nunc [12] in flatum halitúmve merum diſpergit, tædæque inſtar, materiâ, quâ alebatur, abſumptâ, deficientis prorſus extinguit. Epicurum eſt ubi accuſat, increpat, deprimit, damnat, ut [13] *degeneris & humillimæ mentis, apud quem voluptas imperat homini*, [14] *voluptatis Magiſtrum* ipſum, ſcholam, [15] *voluptatis officinam*, nuncupat. Eſt contrà, ùbi (quo Lucilio ſuo forſitan hujus aſſeclæ, quem [16] *Virorum optimi* titulo ſubinde cohoneſtat, gratum faciat) eundem non excuſat tantùm, ut qui [17] *immeritus malè audiat & infamis ſit*; ſed comprobat etiam & collaudat, ut qui [18] *ſancta & recta* præcipiat, *& ſi propiùs acceſſeris*, triſtia. Deniq; quod *in* [19] Chry-

[1] In *Stoic. repugnant. de communib. notitiis, & de paradox.*
[2] *In libris de dogmat. Hippocrat. & Platon.*
[3] *Lib. 7. in Zenon. & Chryſip.*
[4] In *Academ. Tuſcul. de finib. & de nat. Deor.*
[5] *Multæ in eo claræque ſententiæ; multa etiam morum gratiâ legenda. multa in eo probanda, multa etiam admiranda ſunt; eligere modò cura ſis.* Fabius *inſtit. l.* 10. *c.* 1.
[6] Πάντα ἐναντιώτατα, οἷς ἐφιλοσόφει τοῖς ἰδίοις ἠλέγχθη. Dio Caſſ. *l* 61. in Jo. Xiphil. *excerptis.*
[7] In *Conſolatorio ad Polybium.*
[8] *Morari* eum *inter homines deſiſſe*, productâ primâ ſyllabâ jocabatur. Suet. *l.*6. *c.*33.
[9] Cùm in ſcena Pantomimus illud protuliſſet, Ἀφόβητός ἐστιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, μαστιγίας, omnium oculos in Polybium hunc defixos refert Dio Caſſ. *l.* 60.
[10] In ἀντιπολοκυντώσει.
[11] *Ad Lucil. ep.* 102. *ad Polyb. conſol. c.*28. *ad Marc. conſol. c.*25. *ad Helv. c.*17.
[12] *Ad Lucil. ep.* 54. cùm morti proximus videretur.
[13] *Ad Lucil. ep.* 42.
[14] *Epiſt.* 18.
[15] *Epiſt.* 9.
[16] *Epiſt.* 13. & 21. & 48. & *quæſt natur. præfac. l.* 1.
[17] *De vit. beat. c.* 13.
[18] *Ibid.*
[19] *Chryſippi acumen nimis tenue retunditur, & in ſe ſæpè replicatur: etiam cum agere aliquid videtur, pungit, non perforat.* Sen. *de ben. l.* 1. *c.* 4. *Chryſ. penes quem ſubtile acumen eſt, totum librum ſuum his ineptiis replet.* Ibid. *c.* 3.

ſippo

sippo & [1] Zenone non semel reprehendit, contráque id [2] quod ipse præcipit, [3] ingenii acumini nimiopere indulgens, ad subtilitates rei vacuas non rarò delabitur, & argutiolis leviusculis, frigidis etiam ineptísque aliquoties ludit. Neque tamen hæc, quæ, nec primus, nec solus, dixi, sed me priores, eruditione & judicio cum primis pollentes, ità sumi velim, quasi [4] à Senecæ lectione (quem tyronibus studiosis de Scriptoribus eligendis legendísque consultus, inter alios commendare consueverim) abstentum quenquam, atque absterritum, aut quò de viri tanti (quem eruditi quique indolis ingeniíq; acerrimi nomine suspiciunt, imitandum etiam proposuisse sibi videntur haud pauci) magnitudine justâ quicquam detractum eam: sed quò ostendam, à virilitate illa Stoicis peculiariter ab ipso etiam adscriptâ (quam Chrysippus quoque subtilitate nimiâ enervâsse, eidem ipsi [5] cum aliis incusatur,) desciviſſe; nec duobus illis alteris (Epictetum & Marcum dico) aut scripto, aut facto etiam, parem sese præstitisse: qui in sorte diversa, vel adversâ etiam quàm maximè, in [6] servitii gradu infimo alter, summo alter in imperii fastigio, positi; disciplina hæc quanti sit, quantúmque in statu quovis possit, tum præceptionibus sanctissimis virtutis genus omne spirantibus, tum & vitæ formâ ad decreta sua accuratè compositâ uberrimè demonstrârunt. Et noster quidem (prout & [7] Epictetus eo prior, [8] cujus ex commentariis profeciſſe se profitetur) sui per omnia similis, *sériúsq*; ac *severus* (quod [9] ille poscit, licèt ipse non servaverit) ubique deprehenditur.

Denique, ut ad illum revertar, quod in pagina liminari ex Hieronymo monueram, ad disciplinam nostram quod horum utriusque scriptis monitísque propiùs accedat, in exterorum priscorum, quæ hodie extant, monumentis, nihil reperiri, fidenter pronunciari posse exísti-

[1] *Libet ridere ineptias Græcas; quas quamvis mirer, (mirere Lipſ.) nondum excussi. non vis severiùs loqui, nec moriturο risum movere? adversus mortem tam minuta jacularis? subulâ leonem excipis? acuta sunt ista quæ dicis. nihil est acutius aristâ. Quædam inutilia & inefficacia ipsa subtilitas reddit.* de Zenone. Idem *epist.* 82.

[2] *Pro veritate simplicius agendum est. Ibid. At qui ingenia fanare, & officiorum memoriam ingerere volunt, seriò loquantur, & magnis viribus agant.* Idem *de benef. l.* 1. *c.* 4.

[3] *Rerum pondera minutissimis sententiis frangit.* Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. Iniquiùs tamen illi, nescio, qui apud Gellium (An Agellium, quod Lipſ. mavult) *Noct. attic. l.* 12. *c.* 2. *Res atque sententiæ, aut inepto inanique impetu, aut ut levi & quasi dicaci argutiâ,* &c. Moderatius Erasmus, *præfat. ad Sen. Habent nonnihil veri, quæ doctissimi scriptores de illo pronunciárunt, subinde ludit in Græculos, & interdum absque causſa. Nasonem aliquoties attingit, quod indulserit ingenio suo. at magis ipse indulget ingenio suo in oratione prosa ac seriis argumentis, quàm Ovidius in poematibus plerunque ludieris. Jam hoc ipsum, quod in Seneca cum primis laudatur, corruptum est. Insectatur mores hominum liberè salséque; sed non semper sat leve; interdum immodicè; tum aliquoties affectatiùs, ipsique modis, ut non ità multum absit à scurrilitate. quædam vitia sic describit, dum insectatur, ut videatur ridere potiùs quàm odisse, atque docere magis quàm detestetur. quin ubique plurimus videtur jocorum affectator, etiam in rebus maximè seriis, in quibus optarim illum aliquanto longiùs abesse ab inepta, obscœnitate, vitióque scurrilitatis.* Hæc inter alia Erasmus. mitto enim ea, quæ cùm Marci patris sint, Lucio filio, nomine communi deceptus, ascribit. Lipsius deniq; ipse, qui adversus priores duos illos Senecam defendere satagit, in Judicio super Senecam, ejuique scriptis: *Ego Senecam universè admiratione magis quàm laude prosequendum arbitror. in partibus aliquid esse, quod censeas, aut cui succenseas, non nego. Sanè decidit interdum, aut à se mutat: ut in jocis aut dictis, quàm ineptus alibi, sive affectatus est? in laudibus, vituperiis, sine modo?* &c. [4] Quod apud Gellium censores rigidi atque importuni illi, *Quorum libros attingere nullum pretium operæ sit. Noct. l.* 12. *c.* 2. [5] Notant eundem hoc nomine Plutarchus, Galenus, alii. [6] Δοῦλος Ἐπίκτητος γεγένημαι, κὰι σῶμα ἀνάπηρος, Καὶ πένης Ἰὸς. Leonid. *epitaph.* Epictet. [7] *Epict. verus ac Severus Stoicus & Stoicorum vel maximus.* Herodes apud Gell. *l.* 1. *c.* 2. *Philosophorum maximus,* Favorinus *ibid. l.* 17. *c.* 19. [8] *Marc. lib.* 1. § 7. [9] Seneca *de benef. l.* 1. *c.* 4. & *epist.* 82.

mem

mem. Certè quæcunque Dominus ipse Christus in concionibus collationibúsque suis Historiæ Evangelicæ insertis intextísque, de [1] *mali cogitatione etiam abstinenda*, de [2] *affectibus vitiosis supprimendis*, de [3] *sermone otioso non insuper habendo*, de [4] *animo cumprimis excolendo, &* [5] *ad imaginem divinam effingendo*, de [6] *beneficentia simplicissimè exhibenda*, de [7] *injuriis æquanimiter ferendis*, de [8] *admonitione & increpatione cum moderatione cautionéque accurata exercendis*, de [9] *rebus quibuslibet, adeoque vitâ ipsâ, ubi res ratióque poscit, nihili habendis*, de aliis denique plerisque [10] *pietatis*, [11] *caritatis*, [12] *æquitatis*, [13] *humanitatis officiis* [14] *quam exquisitissimè obeundis exequendísque*, præcepta dedit; apud nostrum hunc eadem, perinde acsi illa lectitâsset ipse, in dissertationum commentationúmque harum congerie insperſa passim, nec sine vehementia & vivacitate insigni, quæ in præcordia ipsa penitiùs penetret, atque in animo infixos altiùs relinquat aculeos, inculcata subinde, Lector quivis sedulus advertet, ingenuus agnoscet.

Sed ista forsitan dixerit quis, quorsum aliunde, ab extero præsertim, eóque fidei Christianæ adverso, petantur? quum è pagina sacra, in qua prostant, possit promtiùs haberi, & à Magistri ipsius ore profecta, cùm imperii autoritate potiore præcipiantur, tum & obsequii necessitate arctiore percipiantur.

Cui ego præscriptioni possim verbulo occurrere; pari utique ratione rejici posse omnes in universùm ab eruditis piúsque concinnatas Instrumenti sacrosancti utriusq; enarrationes: ut eodem tandem deveniatur, quo processerant apud nos haud ità pridem, par ferè geminum, cerebri certè parùm sani uterq; quorum alter præter paginam sacram nihil aut legebat, aut lectitandum censebat; alter, postquam Anachoretæ cujuspiam instar, cum suis domi suæ se concluserat, librorum (quam pro hominis privati sorte censúq; amplam satìs habebat) supellectilem omnem, Bibliis sacris exceptis, foco accenso, flammis absumendam tradidit; neuter sanè, aut fundo justo, aut exemplo bono, & quod imitatione suâ dignum sobrius quis sanúsq; sentiat.

Verùm enimvero ratione non unâ utilis esse poterit nostri hujus in his, cum animadversione seria conjuncta, lectio sedula.

Primò, quod quæ in Sermonibus Dominicis (quorum Capita præcipua duntaxat, *κεφάλαια* plerunque apud Scriptores sacros extant delibata & digesta) summatim ferè proposita habemus, istic latiùs diducta, fusiùs explicata, magnâ argumentorum insignium varietate firmata, illustrata, ingesta, inculcata, ad vitæ usum communem accommodata habeantur. quod ut est scriptis aliis cum isto commune, ità in hoc genere haud paucis istud præcellit.

Tum

[1] Matth. 15. 19. [2] Matth. 5. 22, 28. [3] Matth. 12. 36. [4] Matth. 5. 20. & 6. 33. [5] Matth. 5. 45, 48. [6] Matt. 6. 1, 3. [7] Matth. 5. 39. [8] Matth. 18. 15, 16. [9] Luc. 14. 26, 33. [10] Matth. 22. 37. [11] Matth. 22. 39. [12] Matth. 7. 12. [13] Matt. 5. 44. Luc. 10. 37. [14] Matth. 5. 19, 20.

Tum nec illud levis est momenti, quòd dogmatis Christiani æquitas rationi etiam ipsi consentanea deprehenditur, dum ab ipsis etiam extraneis & adversariis comprobata & collaudata demonstratur. [1] *Grave est*, ponderísq; non exigui (ut Isidorus Ægyptius) *testimonium ab inimicis profectum.* Et, (quòd Dio Prusæus) [2] *Encomium ab eis, qui non suscipiunt, & suspiciunt tamen, palàm est illius*, sive personæ, sive disciplinæ, *laudem esse præstantissimam.* Non nesciebat hoc Apostolus, cùm ab [3] exterorum inscriptionibus scriptísque, ei quod asserebat & prómulgabat, dogmati asserendo, testimonia advocabat. Nec parùm idcirco præcepti documentíque Dominici æquitati ac [4] *rationabilitati* (si ità loqui licuerit) apud quosvis vindicandæ formandæq; conduxerit, quòd ab homine extero, nec nomini Christiano favente (cùm nec mysterii nostri gnarus esset, nec fidei rationes assequeretur) tanta tamen cum vehementia, argumentísq; tam validis, commendata ac confirmata habuerimus. [5] *Quis non intelligat*, (inquit gravis Autor) *bonam eos habuisse causſam, qui eam apud medios judices obtinere potuerunt?* quid eam dixerit quis, quæ apud aversos & adversos etiam, ubi [6] hostes ipsi judices considunt, obtineat?

Adhæc divina in istis relucet & providentia & benignitas, quòd in homine à se dilapso imaginem sui non intercidere omnino & aboleri prorsus passus est, sed scintillulas quasdam asservavit reliquas; quas & disciplinis variis excitavit, & ad miraculum usque evexit: partim, quò societati humanæ conservandæ ac continendæ prospiceretur; nè [7] efferati prorsus homines, belluarum ritu, in exitium mutuum proruerent universi; quum [8] *absque disciplina nulla homine truculentior aut immanior sit bellua:* partim, quò *Numini* [9] *dignoscendo*, [10] & *indagando*, his adminiculis adjuti, possent operam dare; quæ si vel contemtim, vel neglectim haberent, [11] ἀναπολόγητοι planè haberentur. Verum est proculdubio Claravallensis illud, [12] *Imaginem divinam uri posse, exuri non posse.* [13] *Imaginem* certè animæ rationali primitus impressam funditus eradere, [14] *facem* in mente hominis cœlitùs accensam penitus extinguere, nec vitiositas humana, nec malignitas diabolica valuêre: (tertium quiddam, [15] *flammas gehennales* adjecit ille) quam inter ruinas & incendia defectionem primitivam consecuta, in generis humani commodum, suorúmque beneficium servatam confotámque volebat bonitas divina.

Quin nec divinæ erga nos misericordiæ gratiæque planè gratuitæ testimonium monumentúmque luculentum minùs in istis oculis

[1] Στυγνὸν γὰρ ἡ παρὰ τῶν ἐχθρῶν ὑφ' ἑτέρων μαρτυρία. Isidor. Pelus. *l.* 2. *epist.* 228. & *l.* 3. *ep.* 335.

[2] Τὸ ὑφ' [ὧν] οὐκ ἐπαινοῦσιν ἀλλὰ θαυμάζουσιν, ἀλλὰ ἀμύητοί εἰσι καὶ ἀπαίδευτοι τῶν καλλίστων ἔργων & ἐκείνου ἂν εἴη. Dio Prus. *orat.* 51.

[3] Act. 17. 23, 28.

[4] Λογικὴ λατρεία. Rom. 12. 1. Ἐπιδεῖξαι τὸ λόγῳ καὶ τῷ Θεῷ. Marc. *l.* 12. § 31.

[5] Aug. *ep.* 170.

[6] Deut. 32. 31.

[7] Μηδὲν οὕτω διαφέρειν ἀνθρώπους ἀλλήλων ἀμύητοι, ὅταν ἅπαξ ἀποθηριωθῶσι. Polyb. *hist. l.* 1. & *legat.* 122.

[8] Ὁ ἄνθρωπος παιδείας μὴ τυχὼν, ἀγριώτατον ζῶόν ἐστι πάντων ὅσα γῆ τρέφει. Plato *de legib. l.* 6.

[9] Τὸ γνωστὸν τοῦ Θεοῦ. Rom. 1. 19. & v. 21. γνόντες τὸν Θεόν.

[10] Εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν. Act. 17. 27.

[11] Rom. 1. 20.

[12] Bern. in *annunc. serm.* 1.

[13] Gen. 1. 27. & 9. 6.

[14] Prov. 20. 27. Rom. 2. 15.

[15] *Imago in gehennis ipsa uri poterit, non exuri; ardere, non deleri.* Bern. *ubi sup.*

nostris

nostris obversatur; cum [1] eis, apud quos dotes tam eximiæ, tam admiratione penè omni superiores, se produnt, præteritis, nobis, nobis, inquam, [2] in tenebris, umbráq; ferali ac letifera cum illis pariter confidentibus, imò in vitiorum cœno altiùs longè demersis, fœdiùs contaminatis, tenaciùs etiam ac pertinaciùs infixis, lumen illud salutiferum, [3] *Sermonis* sui sacri *Spiritûsque* sancti ope operâq; usûs, [4] effulgere procuraverit; [5] quo prævio ac prælucente, per [6] seculi tenebricosi hujus caliginem plusquam Cimmeriam, aut [*] Ægyptiacam etiam, veritatis supernæ, vitæq; verè sic dictæ, inter diverticula tam frequentia, à recto utrinq; abducentia, tramitem & invenire, & inventum ad itineris exitum usq; tenere possemus; & absq; quo per obliquas & tortuosas mundi hujus nequissimi ac perturbatissimi semitas, sine luce, sine duce temere palantes, in exitii æterni voraginem horrendam præcipites tandem prolaberemur. Subit me certè subinde (ità ista dum lego, affectum me sentio, & ingenuè agnosco) non stupor duntaxat, sed horror etiam, cum arcani divini admiratione vehementissima conjunctus, seriò apud me reputantem, quàm longè in multis ab eo abtim, quod de se Vir iste, veri ad salutem perducentis tramitis ignarus, de se profitetur, nec quin verè & ingenuè, ambigi posse videtur. Ut proinde & Marco & Epicteto altiùs assurgens, *Hymnum* [7] illius vel *maximo* majorem ac præstantiorem decantare jugiter debeam; [8] *Magnus,* [9] *divésq; misericordiâ Deus, qui me miserum,* [10] *cum gente humana universâ collapsum* [11] *& peritum, sed cum paucis è turba reliqua* [12] *selectum,* [13] *massâ secretum,* [14] *mihi restituit,* [15] *sibi reconciliavit,* [16] *Filium misit,* [17] *qui redimeret;* [18] *Spiritum immisit, qui* [19] *refingeret,* [20] *culpam omnino omnem remisit, quo &* [21] *supplicio culpæ debito omni eriperet, & supplicii subeundi* [22] *metum dirum eximeret,* [23] *nequitiæ servitio liberum emisit, quò* [24] *in famulitium suum adscisceret, &* [25] *in filiorum suorum numerum cooptaret,* [26] *gratiam spiritualem impræsentiarum donavit,* [27] *gloriam cœlestem deinceps* [28] *donaturum repromisit.*

Est in his denique, quod ad altiora enitendi, nomen Christianum professis, calcar acerrimum subjiciat, cùm à fide ac familia ea exteros in tam celsa evasisse adverterint; ac pudore meritò suffundat, quod in imis adhuc subselliis subsistant hæreántq; cum adminiculis fortioribus firmioribúsq; tam amplis ad ea consequenda instructi sint, & adjutari, nî nolint ipsi, possint. Certè plùs posse naturæ jam collapsæ reliquas vires, disciplinæ secularis accedentibus auxiliis, quàm gratiæ divinæ animis cœlitùs illapsæ, cujus operi etiam promovendo eadem illa pariter inserviunt, pro dedecore insigni non immeritò habeatur; éstque quod probro eos, qui hujus participes

[1] Matth. 11. 25, 26.
[2] Esai. 9. 2. Luc. 1. 79.
[3] Esai. 59. 21.
[4] 2 Cor. 4. 6.
[5] Luc. 1. 79.
[6] Ephes. 6. 12.
[*] Exod. 10. 22, 23.
[7] Epicteti *Hymnum* habes, supra ad marginem ex *dissert. l.* 1. *c.* 16.
[8] Psal. 145. 8, 9.
[9] Eph. 2. 4.
[10] Rom. 3. 19, 23.
[11] Matt. 18. 11.
[12] Matth. 20. 16. & 22. 14.
[13] Rom. 9. 21.
[14] Eph. 2. 5.
[15] Col. 1. 21.
[16] Gal. 4. 4.
[17] Apoc. 5. 9.
[18] Ezek. 36. 27.
[19] Joann. 3. 5.
2 Cor. 3. 18.
[20] Col. 2. 13.
[21] Rom. 8. 1. Gal. 3. 13.
1 Thess. 1. 10.
[22] Rom. 8. 15. Heb. 2. 15.
[23] Rom. 6. 22.
[24] Eph. 2. 19.
[25] Rom. 8. 14, 15. Gal. 4. 6.
[26] Joan. 1. 16.
[27] Rom. 8. 18, 30.
[28] Rom. 6. 23. χάρισμα donativum Tertul.

ticipes se ferunt, jure merito afficiat, cum hoc ipso nomine, nomini, quod profitentur, Christiano [1] opprobrio esse se senserint, quòd à nomine alienis hac in parte inferiores comperiuntur. Grande quippiam & insigne visus est, sibi saltem, protulisse, qui adversus mortis metum dissertatiunculam clausit monitu illo; [2] *Nec infantes, nec pueros, nec mente lapsos, timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* futile revera & frivolum est. Pari siquidem ratione Epicurus probaverit, *Turpissimum esse, aut Numinis offensam subvereri, aut sceleris conscientiam formidare; cùm neutrum hoc timeant, vel infantes, vel amentes, vel fatui; eámque nobis securitatem non præstare sapientiam, ad quam insciția & dehpientia perducit.* [3] Fatui scil. laminam candentem contrectare non metuunt; [4] infantuli facis accensæ flammæ manum admovere non formidant. num turpissimum ideo horum alterutrum scientem prudentem timendo refugere, quia neutrum neutri illi timeant? Verùm turpe est revera, dedecus, opprobria, damna, exilia, vulnera, tormenta, mortem ipsam, mortéq; ipsâ pejores graviorélq; mortis moras, pro veritate divina, fide Christiana, asserenda, conscientia integra & intaminata custodienda, nî deficere & delinquere velimus interminata atque intentata; si defugere maluerimus, aut detrectare, nec mente promptâ, animo propenso alacriter constantérq; subire ac perpeti; cùm hæc omnia pro pietate fidéq; conservandâ, homines ethnici, & fortiter libentérq; sustinenda definierint, & ipsi strenuè sustinuerint. turpe est præcepta documentáq; Dominica, [5] *de sui ipsius abnegatione*, [6] déq; *suorum omnium, bonorum, opum, facultatum, necessitudinum, affectuum, vitaq; adeò ipsius abdicatione* gravia, molesta, dura, difficilia, tristia, rigida, iniqua conquerendo ducere homines Christianos; cùm à religione Christianâ alieni quoque, argumentis etiam validissimis adjectis, hæc eadem pia, justa, æqua, rationi rectæ consentanea, naturæque humanæ congruentia censuerint; nec eam nobis magnanimitatem aut æquanimitatem præstare fidem veram, ad quam ratio illos, recta quidem, nec renata tamen & recocta adhuc, perduxerit. Insignis igitur Scriptorum istiusmodi usus, apud Christianos etiam, nomine non uno, vel ista quæ diximus, vel iis paria, sèrio perpendenti, liquidò comperietur.

Illud interim observatu non indignum fuerit, aliâ ratione Epicteti, aliâ Marci monumenta fuisse ad nos transmissa. Epicteti quidem [7] ab ore differentis excepta, Arriani operâ sunt scripto tradita, eisdem ipsis, quantum assequi poterat, quibus ille differebat verbis. quo modo a Domino Christo, dum in terris inter mortales agebat, habiti

[1] *Christiani in opprobrium & contumeliam Christi.* Salvian. *de provid. lib.* 4.

[2] Senec. *ep.* 36.

[3] Fatui mentio fit in *Legend. Pontific* apud *Discipul. de Tempor.* qui ferri candentis massam sine læsione contrectavit imprudens. Credat qui volet.

[4] Ind. Joan. Chrysost. *de statuis orat.* 4. ait, eos qui mortem metuunt, peccatum non metuunt, παιδιὰν φόβον τοῦτον ὑποδεῖσθαι puerulis compares, qui larvam timent, lucernam non timent.

[5] Matt. 16. 24. Luc. 9. 23.

[6] Luc. 14. 26, 33.

[7] Ὅσα ἤκουσεν αὐτοῦ λέγοντος, ταῦτα καὶ αὐτὸς ἐπειρᾶτο αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἃ ἔθετο αὐτὸς γενέσθαι μιμούμενος. Arrian. *præfat. ad dissert.*

habiti sermones, (cùm [1] nihil ipse scripsisset) [2] ab audientibus memoriter conservati, Evangelistarum calamo, sed Spiritu Sancto assistente, & linguâ quidem aliâ, Græcâ utique, cùm is Syriacâ usus fuerit, sunt evulgati. Id quod tam de Enchiridio, quàm de *Dissertationum* libris, ex *Epistola* ejusdem *ad Masgalenum*, cui scriptum illud dedicabat Arrianus, licèt jam perierit, constare testatur, qui eam vidit, Simplicius. At Marci *dissertationes & commentatiunculas* istas, ex ipsius *Adversariis* desumta liquet, quo modo Regis Sapientissimi *Paræmiarum* partem non exiguam ab Ezechiæ Regis amanuensibus ex ipsius autographis fuisse descriptam, docet *Cap.* 25. præfixum lemma: In more namq; habebat Vir iste summus, studiis philosophicis, sive domi, sive militiæ agebat, intentus, quæ inter meditandum succurrebant, chartis, quas ad hos usus jugiter præstò habebat, illinere: nullâ rerum ipsarum serie continuâ constanter observatâ; sed pro locorum temporúmque, quibus vel ab ipso concipiebantur, vel aliunde in mentem memoriámq; se ingesserant, ratione digesta. patet hoc ex locis alicubi, quibus scripserat, nominatim designatis; cujusmodi sunt *libris*, vel *primo* & *secundo* adnexa, vel *secundo* potiùs *tertióque* (ut ego reor) præfixa lemmata, de quibus suo loco [3] disseruimus. Indè natum est, ut neque sibi invicem cohæreant pleraque (quanquam *Liber primus* uno quasi filo perpetuo totus pertexitur) eadémque sæpiùs iterata reperiantur, prout mentem sæpius pulsabant: nec succinctè tantùm, sed succisè quoque repræsentata reperiantur complura; (prout in Ciceronis *ad Atticum* aliósque *Epistolis*, Græcâ, formularúmque usitatarum haud pauca) quod ad rei ipsius notæ satis ac familiaris memoriam refricandam & reficiendam sufficerat, cùm ad usum privatum maximè destinarentur. quin & ἀνέφαλα, & quasi abruptè inchoata nonnulla. quod & de Serpentis ad Evam dictione prima prout à Mose refertur, opinantur [4] Interpretes quidam eruditi. Indè aliis obscuriora multa, & de dictionis vel sensu vel scopo divinationes incertæ; cùm vel quæ adnotantis mens, vel quæ adnotandi occasio fuerit, conjicere difficile admodum existat. sed & de locis variis, quasi vel mutilatis vel depravatis suspiciones frustrà conceptæ, de lectione quasi non sincera & genuina vel integra solicitationes admissæ, immutationes tentatæ; cùm non aliter se habeant, quam ab Autoris ipsius calamo primitùs prodierint. Verùm de istis, in *Commentario*, prout occasio dabitur, amplius videbitur.

Atque hæc quidem sufficerint, cùm de *Stoica disciplina* ipsâ, tum & de eis hanc amplexis & secutis, quorum ad nos scripta pervenêre; Marco præsertim nostro, cujus impræsentiarum denuo edendi consilium

[1] Fictitiæ sunt enim *literæ* amœbææ *Agbari ad Cor Ilum*, *Christi ad Agbarum*, quomodo & *Seneca ad Paulum*. quarum meminere tamen Euseb. *hist. Eccles. l.* 1. *c.* 13. & Hier. in *Script. Eccles. catalog.*

[2] Καθὼς παρέδωκαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι. Luc. *præfat. Evang.*

[3] Cui adjectum velim, ex perpetuo dictionis contextu, tot temporum variorum res singulas complexo, domi potiùs per otium, quàm militiæ sub pellibus agenti *Librum primum* confectum conscripsimq; videri.

[4] De hoc videri poterunt Tremellius & Junius; sed inprimis Piscator.

silium institutúmque paucis expositum ubi dederim, in limine Lectorem non sum diutius detenturus. Anni itaque ultra quadraginta jam excesserunt, ex quo, dum apud Juris nostratis Professores ac studiosos in Hospitio Lincolniensi, quod est in suburbano Londinensi situm, agentes, Præconis Evangelici munus sustinebam, in Marci Imperatoris scriptum hoc, à Viro doctissimo, & in negotio hoc exercitatissimo Gul. Xylandro Basileæ iteratò cum Græcis aliis quibusdam editum, inter codices à manu secunda (quod aiunt) venum expositos, incideram. Hoc nactus, per vacationem à munere publico autumnalem, ex Justitio solenni intercedente obvenientem, otium aliquod adeptus, dum ruri ago, cùm diligentiùs evolvissem, adeò meditationibus ac præceptionibus pietatem, gravitatem, caritatem, magnanimitatem, virtutis nullum non genus spirantibus, à capite ad calcem usque constipatum reperi, ut nec possem non perlecto summopere affici, nec lectione repetitâ etiam affectui satisfacere; cùm nihil in hoc genere apud exterum quenquam (Epicteto uno excepto; quo nec inferiorem, nisi quòd ille amplior est, Marcum nostrum censuerim) eximium magìs legisse meminissem. Cùm autem in multis vitiatum, mutilatum, lacerum, luxatum animadverterem, nec Versionem Xylandrianam Græcis commodè satis respondere, de recensione & pariter versione novâ instituendâ animum subibat cogitatio. Hæc meditanti ad manus venit scripti ejusdem editio altera Lugdunensis, à qua subsidium aliquod sperabam: sed frustra: cum Xylandriana ea, quâ usus fueram, inquinatiorem ac corruptiorem deprehenderem. jam autem ex viri doctiss. cujus *Versio* scripti hujus *Anglicana* post prodiit, D. Merici Casauboni *prolegomenis* Editioni Græcæ à se nuper adornatæ præfixis, è Xylandri priore Tigurina (cujus in Basileensis *Præfatione* mentionem ipse facit, quamque nisi in Viri Doctiss. manibus, cùm me comiter invisisset, quod in *Prolegomenis* illis ipse commemorat, nunquam oculis usurpavi) expressam edoctus sum. Cùm autem codicum penuriâ laborarem, partim ex ingenio, partim ex Suida scriptoribúsque aliis, qui ex libris his nonnulla laudaverant, partim eruditorum quorundam, quibuscum necessitudinem aut familiaritatem aliquam habebam, consilio opéque usus, loca quæ vitii quoquo modo suspecta videbantur, restituere annitebar. Quumque in Viri Illustriss. D. Cl. Salmasii *commentariis* nullo non literaturæ humanioris genere refertissimis, Marci nonnulla secius, quàm in eis, quos penes me habebam, codicibus expressa offendissem; unde editionem aliam aliquam secutum suspicabar; amici communis interventione usus, (aliter enim compellare ignotum

ùm planè verecundia prohibebat) Virum Clariſſ. per literas conſu-
ebam, quibus tum quid molirer ſignificabam, tum & de locis tam il-
is, quos ab ipſo aliter quàm aut Baſileenſis, aut Lugdunenſis habe-
at, exhibitos repereram, quàm aliis etiam, ad quos hæſitabam, ménſ-
ue tunc temporis ſuggerebat, nec conjecturis de quibuſdam pro-
iis celatis, ſententiam illius cenſurámq; ſciſcitabar. Is pro eximia,
uâ cumprimis pollet humanitate, inter cætera, in hæc verba ingenuè
ſcripſit. *In tam utili ad vitæ præcepta ſcripto, & ad imbuendos virtu-*
illâ forti & humanorum contemptrice animos, quam ponere operam de-
nas, ſummopere laudo. Editum illud ſcivi linguâ Anglicanâ à Merico
aſaubono, ſed ultra nihil. quid enim præſtiterit, præ illius linguæ igno-
mia haud etiam ſcire mihi licuit. Hoc tamen mihi pronunciare certò
ſſe videor, ſatìs operæ eſſe in illo opere perfectè abſolvendo quæ non ſolùm
os, ſed etiam plures fabros diſtineat. ità ſpiſſa eſt materia, vix multis
neis evincenda, vix optimis runcinis dedolanda. Haud alium puto auto-
m ex antiquitate Græca corruptiorem ad nos, injuriâ temporum, fortean
um hominum, qui eum interpolârunt, tranſmiſſum. Ubique hiatus, &
næ, quæ tamen ſolidum mentiantur. Tranſpoſitiones etiam multis locis
miſſæ ab hominibus, uti videtur, ſciolis, qui ſententias plerumque mi-
is punctiunculis Stoico more ſignatas non capiebant. Præter ea, quæ
rvaſti, atque in ſchedam mihi miſſam conjeciſti, alia toto paſſim opere
o laborant. & quædam ex his tibi impertienda duxi, ut locum expleant
m, quæ à te propoſita diſſolvere non potui. Hæc vir ſummus ille;
& liberaliter admodum mecum, homine peregrino, nec de nomi-
tiam, opinor, antè noto, egit; cùm non de eis duntaxat, quæ
ſieram, ſed de aliis quoque, quæ inter ea diſquirenda occurre-
t, nec requiſitus, animi ſui ſenſum ultroneus impertiretur; adje-
inſuper invitatione humaniſſimâ, quâ ad alia quælibet ulteriùs
tam præſtare promptum, *tempúſqu.* eo fine *negotiis aliis ſuffuratu-*
, nec imputaturum profitebatur. Et de aliis quidem, pollicitatio-
am liberâ, tam largâ animatus, per literas alteras Virum Clariſ-
zm ſùm percontatus. Verùm per ſubitaneam illius occaſionibus
uſdam Lugduno-Batavorum in Gallias ſuſceptam profectionem,
literis meis ad manus illius non pervenientibus, ſive ab ipſo ad
ptas reſponſione in reditum dilatâ: ſimul per amici communis,
interventu uſus fueram, è partibus iſtis demigrationem, ſpon-
s repetendæ opportunitate ſublatâ) factum eſt, ut à Viro Ce-
timo nihil ampliùs acceperim. Illud obiter monere viſum eſt,
lone Argentinenſi uſum ſe ſcribere, ſed quæ cum *Baſileenſi* per
ia convenire viſa ſit. Præter hunc operâ uſus ſùm Viri Erudi-
tiſſimi,

tissimi, linguarúmque peritissimi D. Arnoldi Bootii, Doctoris Medici, qui vir quantus in his sit, *Animadversionum Sacrarum* opus elaboratissimum uberrimè testatur. Is pro animi propensione, & humanitate singulari, sæpiùs consulenti non deerat. Sed nec Virum Doctissimum, nec comitatis nomine illorum alterutri postponendum, D. Patricium Junium fas est mihi hîc præteritum, qui & conjecturas mihi suas communicavit; sicut & ipse illi vicissim meas; & ubi ad Conventum Vestmonasterienſem evocatus fueram, in partibus illis occurrentem non semel de Antonino edendo solicitabat. Ab his autem aliisque, quorum scripta pervolutaveram, quicquid accepi, suo cujusque loco mentione factâ, animo liberrimo lubentissimóque acceptum cuique grataner fero.

Versione siquidem jam confectâ, de *Annotationibus* succinctioribus porrò adjiciendis cogitare primò ceperam. pòst de *Commentario* justo & ampliore etiam, qui Scriptum tam insigne dignum valde videbatur. Huic conficiendo inter curas operásque pastorales, quibus per annos ultra quadraginta eodem loci, quò ab Hospitio dicto transieram, jugiter districtus insudavi, nisi quòd ante sexennium morbo gravi correptus, ad tempus aliquod intermittere, tum reversus denuo remittere aliquid, demum incidere ferè prorsus, coactus fuerim, inter horas subsecivas, quæ & rariores intervenerant, & per intervalla diductiora redierant. dum intendo, in molem eam opus istud excrevisse animadverteram, ut de evulgando spem omnem abjicerem; siquidem, contrà quàm in Flacciano illo, *urceus instituí* cùm cepisset, *rotâ currente, amphora exiit*; expertus utique, Bibliopolæ & Typographi nostri, quàm ægrè aliquid etiam minoris negotii in hoc genere suscipiant. Verùm cùm annos apud me delituisset haud paucos, amicorum tandem quorundam flagitatione frequente, qui & edendum poscebant, & de impensa ad id perficiendum prospectum iri, siduciam faciebant, eorum in manus quod confeceram totum contradidi, pro ipsorum optione, vel premendum, vel prelo subjiciendum, & in lucem publicam (quod ab illis jam est effectum) emittendum.

Ipse in hoc opere quid præstiterim; præstare saltem conatus sim (dextrémne ac feliciter, an secùs alii viderint) sic habeas. Primo loco; post Scriptorum variorum, tam antiquioris quam & ævi recentioris de *Marco* Scripti hujus Autore *elogia* & *encomia*, deque *Scripto* hoc ipso *testimonia* & *judicia*; Marci *contextus Græcus* exhibetur, (nisi si, dum affectus imponit, spes fallat) vitiis mendisque, quibus antè passim scatebat, haud paucis sublatis, repurgatior; lacunis,

cunis, quibus hiabat, ſuppletis aliquot, integrior; loco motis quibuſdam ad ſedes proprias revocatis, aptiùs haud paulò concinnatus & compoſitus; interpunctionibus neceſſariis, & ſectionibus, ſive paragraphis, (utì Juriſtæ loqui ſolent) commodis (quod Lugdunenſis infeliciùs paulò primus tentaverat) accuratiùs quàm antea; pro dictionis ſenſu genuino interſtinctus, pro materiæ ſubjectæ ratione diſtinctus: ad marginem adſcriptis lectionibus variantibus, locisque parallelis, in quibus ſententiæ, formulæ, voculæ, vel eædem, vel geminæ, reperiuntur, ut nec ad *Commentarium* ampliorem in ſingulis quibuſque recurrere neceſſum eſſet; & Marcus ex Marco ipſo, vel explicatus, vel illuſtratus, haberetur. Adjecta eſt *Verſio Latina* nova, ad Græcum contextum eo, quo ſuperiùs eſt dictum, modo reſtitutum, accommodata. Sequitur *Commentarius* in Scriptum totum perpetuus, in quo Verſionis à prioribus diſcrepantis, mutationis, ſuppletionis, commiſſionis, diſtinctionis, expunctionis cujuſque ratio redditur; *verſionibus* etiam atq; *annotationibus* antegreſſis, prout occaſio ſe tulerat, examini ſubjectis, & pro ea, quæ probabilis tunc videbatur, ratione, vel admiſſis, vel rejectis: formulæ Marco uſurpatæ, ex aliis, vel Græcis, vel Latinis, (nam & ex ſermone Latino hominem Romanum, licèt Græcè ſcribentem, mutuari non eſt inſolens) ſacris etiam nonnullæ Scriptoribus explicantur. Sententiæ & dogmata ex aliorum itidem, vel conſentientium, vel diſſentientium & diffidentium etiam, ſive ſcriptis, ſive dictis, ſive moribus factiſque, vel firmantur, vel illuſtrantur. ad eos, eorúmque loca, à quibus, & è quibus, Marcus mutuo ſumſerit, aut excerpſerit quicquam, quantum aſſequi datum eſt, digitus intenditur. de hominibus locisque, quorum mentio alicubi occurrit, ex monumentis hiſtoricis, quæ in manibus habentur, prout in horum etiam ruderibus ruſpando deprehendi quicquam poterat, lux aliqua datur. Sacræ denique paginæ periochæ formulæque nonnullæ, prout occaſio intervenerat, obiter, vel è Marco ipſo, vel aliunde enarratæ, aliorum quoq; Scriptorum emendatæ inſuper complures repræſentantur. In his autem quamvis diligentiâ aliquâ ſim uſus, multa tamen ſedulitatem meam ſubterfugiſſe nullus ambigo; plura quoque reſtare, quæ cùm vel mihi forſan ſine cauſſâ ἀνίατα ſint viſa, vel dextrè minùs tentata aut cuta fuerint, medici peritioris manum opémque requirant. Nihil hoc genere, vel in alio ullo, prodit, cui non aliquid (meâ quidque plurimum, ſat ſcio) adjecto opus ſit. latus amplúſque ſatis uc patet iſtic campus, in quo ingenia feliciora, cum laude fructúque

étúque ſe exerceant. In meis his interim ſiquid præſtitum ſit, quod vel Theologiæ ſacræ candidatis, vel literaturæ humanioris ſtudioſis, vel aliis etiam quibuſcunque uſui eſſe poterit, laboris in eis ſuſcepti inſumtíque merces ampla ſatìs futura eſt. Siquid autem vel iſthîc, vel in Opere toto, (quod eveniſſe ſæpenumero ſuſpicor ipſe) humanitùs admiſſum occurrerit, quod notam ſequiorem ſeveriorémve mereri jure videbitur, Lectorem humanum rogatum pervelim, ut nè ſtricto jure agere volupe ſit, ſed [1] ſortis memor humanæ, humanitatíſque (prout in Schola loqui amant) ſuæ quoque ſibi conſcius, utpote qui, [2] *homo cùm ſit, humani nihil à ſe alienum* cenſere aut ſentire debeat, pro humanitate, quâ ingenitâ, quâ inſitâ, humaniter ignoſcat. Iſtam enimvero *diſſertationculam*, mente, ratione non unâ minùs validâ, oculo à ſenio caligante à lema lippiente; manu tam à frigore, (cùm nec rigens ignem propinquiorem ſuſtineam; quod nôrunt probè, qui me familiariter habent) quàm à morbo, tremulâ, (cùm ad manum amanuenſis nullus exiſteret) non tam concinnabam, quàm conſarcinabam, conſcribillabam magis quàm conſcribebam, in agri Surreienſis pago Urbi natali adſito Rotherithienſi, menſe Januario, hyeme ſæviente, cui & gemina altera, [3] *ætatis* & *invaletudinis*, (quæ [4] rariùs ſejunctæ reperiuntur) acceſſerat; Anno à Virginis προφόρῳ & θεοτόκῳ conceptu ſalutifero (ſecundùm computandi ritum vulgò receptum) Milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo primo; Ætatis propriæ, non cum currentis, quam decurrentis & devergentis, ſeptuageſimo octavo.

[1] Τὸ μηδὲν ἀνθρώπειον ὄντως ἐμοὶ ἀλλότριον, ἢ μόνῳ Θεῷ. Gregor. Naz. *orat.* 15.

[2] Terent. *ſe punient.* 1. 1.

[3] Χειμῶνα τῷ βίῳ, ſenectutem dixêre, Pythagoras, apud Laert. l. 8. Ariſtoteles in *Chriis*, Eratoſthenes, & Patrocles, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 117.

[4] — πῶς ἔχει, Μυλλιστ' ἐρέτα τῆτ' ἐπὶν γέροντ' ἰδεῖς, ἢ χαλὸν τὸ ἔαρ δ' ὀνδὲ, ὅτι ἡδὺς ἔχει. Philem. apud Stob. & Maxim. *collectan. c.* 41. Τὸ γῆρας τὸν αὐτὸν σκυθρωπὸν. Apollodor. *Senectus ipſa morbus eſt.* Ter. *Phorm.* 4. 1. Senec. ad illud Virgilii ex *georg. lib.* 3. *ſaevunt morbi, triſtiſque ſenectus. morbos & ſenectutem unà ponit; non immeritò: ſenectus enim inſanabilis morbus eſt. epiſt.* 108.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ
Τῶν εἰς ἑαυτὸν Βιβλίον α.

I. AB avo meo Vero accepisse agnosco moris esse candidi, & ab iracundia alieni.

II. A fama memoriáque genitoris mei modestam simul ac masculam indolem.

III. A matre, pietatis studium, & largiendi promptitudinem: nec à malo patrando tantùm, sed cogitando etiam continere. tum victu simplici, quique ab opulentorum more ac instituto abscedat quàm longissimè, contentum esse.

IV. A proavo, quòd publicas exercitationes adierim; quódq; bonis præceptoribus privatim sim usus; & quod in res istiusmodi impensè erogandum intellexerim.

V. Ab educatore, ne in certamine equestri Prasinæ, aut Venetæ factioni néve in gladiatorio Thraci aut secutori fautor fierem: aut labores sustinerem; minimo contentus agerem; operi manus admoverem: negotiis alienis me neutiquam immiscerem; nec delationem facilis ullam admitterem.

VI. A Diogneto, ne rebus inanibus studium impenderem: néve eis fidem adhiberem, quæ à præstigiatoribus magísq; de incantationibus, déque dæmonibus averruncandis, itíque ejusmodi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam alerem, néve rebus istiusmodi animum adjicerem; úrque liberè dicta æquanimiter sustinerem. eidem deq; quòd philosophiæ me addixerim; quódque [a] Bacchium primum, tum [b] Tandasidem, & [c] Marcianum audiverim: quòd dialogos, & adhuc, conscripserim; quódque pro stratis grabatulum ac pelliculam expetiverim; cæteráque institutionis Græcanicæ adminicula.

VII. A Rustico, quod in eam cognitionem devenerim, morum cor-

I. ΠΑΡΑ τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλήθη, καὶ ἀόργητον.

II. Παρὰ τῆς δόξης, καὶ μνήμης τῆς περὶ τὸν γεγονότα, τὸ αἰδήμονα, καὶ [1] ἀρρενωπόν.

III. Παρὰ τῆς μητρὸς, [2] τὸ θεοσεβές. καὶ [3] μεταδοτικὸν καὶ ἐφεκτικὸν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιούτου· ἔτι δὲ τὸ λιτὸν κατὰ τὸν δίαιτον, καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς.

IV. Παρὰ τοῦ προπάππου, τὸ μὴ [5] εἰς δημοσίας ἀγωνιδας φοιτῆται· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἶκον χρῆσθαι· καὶ τὸ γινῶναι, ὅτι εἰς [6] τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

V. Παρὰ τοῦ τροφέως, τὸ μήτε Πρασινὸς, μήτε Βενετικὸς, μήτε παλμυλάριος ἢ [7] σκυτάριος γενέσθαι· καὶ τὸ [8] φερέπονον καὶ ὀλιγοδεές, καὶ αὐτουργικόν· καὶ τὸ [9] ἀπολύεσθαι μὴ, καὶ [10] τὸ [11] δυσωπόδεκτον ἀγαθολῆς.

VI. Παρὰ Διογνήτου, τὸ ἀνεπόπτευτον· καὶ τὸ [12] ἀπιστικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν περιόδων λεγομένοις καὶ τὸ μὴ [13] ὀρτυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παῤῥησίας· καὶ τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ· καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν [14] Βακχίου, εἶτα [15] Ταμοδάσδου, καὶ [16] Μαρκιανοῦ, καὶ τὸ γράψαι διαλόγους ἐν παιδὶ· καὶ τὸ σκίμποδος καὶ δορᾶς διψυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐγχειρήματα.

VII. Παρὰ Ῥουσίκου, τὸ γνῶναι φαντασίαν [17] τοῦ χρῄζειν διορθώσεως καὶ θεραπείας

[1] Confer. l. 6. §48. l. 9. §29.
[2] L. 2. §. 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 14.
[5] τὸ ω vel, τὸ εἰς. Mer.
[6] τοὺ πίστις, f. Jun.
[7] Σκυτάριος. Lipſ.
[8] L. 5. § 5. & l. 9. § 12.
[9] L. 3. § 5.
[10] L. 6. § 30.
[11] δυσωπόδ.
[12] ἐπιστ. Suid.
[13] ὀρτυγοκοπεῖν. Suid.
[14] Εὐτυχίου. for.
[15] Ἀνδρωνος. Cas.
[16] Μαικιανοῦ. f.
[a] Eutychium, f.
[b] Andronem, f.
[c] Mœcianum, f.
[17] L. 7. § 12.

πείας

πείας τῆς ἥλυς· ☙ τὸ μὴ ἐπιλαμπλῦναι εἰς ζῆλον σοφιστὴν, μηδὲ τῆ συνουσίᾳ τῶν θεωρημάτων, ἢ ποθ' ἑτέρωθι λογάρια προσκαλέσεσθαι, ἢ φιλοσοφικὸς ἔκτυπος ἀσκητικὸν, ἢ τὸν ἐναργῆ ἄνδρα ὑποδείκνυσθαι· ☙ τὸ λόγοις ῥητορικῆς ☙ ποιητικῆς, ☙ ἀστρολογίας· ☙ τὸ μὴ ἐν σολῆ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα ποιεῖν· ☙ τὸ τὰ ὑπατόλια ἀφελῶς γεγραφέναι, οἷον τὸ ὦν' ὡπῦ τύτυ ἀπὸ Σινοέσσης τῆ μητρί μυ γεγραφέν· ☙ τὸ ποθ' τὰς χαλεπὰς νόμους ☙ πλημμελήσεμους ἐυθυμικλήτως ☙ ἐυσχαλέκλως, ἐπειδὰν παίζοντα αὐτοὶ ἐπανελθεῖν ἐθελήσωσι, προσκεῖσθαι. ☙ τὸ ἀκριβῶς μυσικὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι τοσοῦντα ὁλοχερῶς, μηδὲ τοῖς ἐπιλαλῶσι ταχέως συγκαλινθεσθαι· ☙ τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτητείοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἴκοθεν μετέδωκε.

VIII. Παρὰ Ἀπολλωνίυ, τὸ ἐλεύθερον ☙ ἀμεταφιβόλως ἀκώδυτον· ☙ ποθ' μηδὲν ἄλλο προσβλέπειν, μηδ' ἐπ' ὀλίγον, ἢ ποθ' τὸν λόγον· ☙ τὸ ἀεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνυ, ἐν μακραῖς νόσοις· καὶ τὸ ὅτι ποθ' δυνατὸν ἅμα ζῶντα ἰδεῖν ἐναργῶς, οἷς δύναται ὁ αὐτὸς φρονεῖται ἦ· ☙ αὐτιμῴτα· ☙ τὸ ἐν τῇ ἐξηγήσει μὴ δυσχερανικὸν· ☙ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον ὃν σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτῶ καλῶν ἡγεμόνα τε ἐμπειρίαν, ☙ τε ἐντρέχειαν τε ποθ' τὸ ποθοδιδόναι τὰ θεωρήματα· ☙ τὸ μαθεῖν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας ποθ' φίλων, μήτε ἐξητλάμενον ἀφ' ἑαυτῶ, μήτε ἀμαθῶς ποθ' πέμποντα.

IX. Παρὰ Σέξτυ, τὸ εὐμενὲς· ☙ τὸ ποθόδειγμα τῆς οἴκυ τῆς πατρομυμένυ· ☙ τὸ ἐννοιᾷ τῆς κατὰ φύσιν ζῆν· ☙ τὸ σεμνὸν ἁπλάστως· καὶ τὸ σοβαρικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· ☙ τὸ ἀνεκλήπτως τῶν

rectione curationéq; indigere me: quódq; ad æmulationem ambitionémq; Sophisticam nullus declinaverim, vel de theorematibus aliquid conscribendo, vel oratiunculas hortatorias declamando, vel exercitia obire operáſq; edere potis speciē præbendo, quo ad stuporem ac admirationem mei homines traherem. quòd rhetoricæ item, poeticæq;, & dictionis elegantioris studiis abstinuerim, ne togatus intra ædes obambularem, néve ejusmodi alia, quæ fastum resiperent, facerem. epistolas etiam simpliciter scriberem, ad normam scil. earum quas Sinuessa ad matrem meam idem ipse dederat. adhæc ut placabilis & reconciliatu facilis essem, adversus eos, qui offensionis causam dederint, aut deliquerint aliquid. simulatq; illi in gratiam redire vellent. porrò ut accuratè legerem, nec comprehensione summariâ contentus essem; nec garrulis quibusvis temerè assentirer. huic deniq; debeo, quod Epicteti commentarios legerim, quorum is è domo suâ copiam mihi fecit.

VIII. Ab Apollonio, ut liber essem; firmúmq; ac certum citra fluctuationem omnem consilii ingeniiq; tenorem retinerem: neq; aliud quicquam, vel minimum, præter rationem solam, intuerer: ut idem semper essem, in doloribus acerrimis, in liberorum amissione, in morbis diuturnis. adhæc, quod in ipso, tanquam in exemplari vivo, evidenter cernere licuit, posse eundem, prout occasiones se dabant, & vehementissimum & remissum esse. sed & q^d in disciplinis tradendis neutiquam morosè se gereret: quódque hominem viderim, qui peritiam suam & in theorematibus tradendis solertiā, bonorum suorum minimum existimare se, palam faceret. ab isto didici, & quo modo beneficia, quæ dicuntur, ab amicis accipere oporteret, ut nec acceptis obnoxius fierem, nec citra sensum tamen omnem transmitterem.

IX. A Sexto, benevolum erga alios affectum: familiæ affectu paterno administratæ specimen: de vita naturæ convenienter instituendâ cogitationem: gravitatem item neutiquam personatam: & sedulam amicorum observationem: & imperitorum.

1 Infr. § 16. & l. 6. 30.
2 τὸ f.
3 Infr. § 9, 11. & l. 9. § 12.
4 ἐνεργ. Xyl.
5 Infr. § 17. & l. 3. § 5.
6 ἀστρολογ. Xyl. & Lugd.
7 σολῇ Suid.
8 Infr. § 15.
9 ἐυαρμοστίας, Suid. ἐυδιαλλάκτως, Xyl.
10 L. 5. § 36. & l. 9. § 3.
11 σοὶ [αὐτῷ] vel σοὶ [ἄλλων] λαλ. Xyl.
12 L. 3. § 9. & l. 9. § 7.
13 Inf. § 16. & l. 3. § 6. & l. 2. § 16.
14 Infr. § 16. & l. 11. § 21.
15 Infr. § 16.
16 L. 4. § 26.
17 σαφῶς, F. Jun.
18 ταῦτα, Jun.
19 L. 3. § 4. & l. 9. § 11. & l. 11. § 9.
20 Infr. § 17. & l. 3. § 4. & l. 4. § 49. & l. 5. § 29. & l. 7. § 55. & l. 10. § 15. & l. 12. § 32.
21 L. 2. § 5. & l. 7. § 29.

ritorum, eorúmq; qui citra considerationem opinione merâ ducuntur, tolerationem: & mores quibusvis accommodatos, ita ut quamvis consuetudo ipsius adulationem omnem suavitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minùs extiterit. adhæc dilucidum ac methodicâ cùm inventionem, tum & dispositionem, decretorum ejusmodi, quæ ad vitam rectè instituendam conducerent. quódq; nec iracundiæ, nec perturbationis alius alicujus, indicium exhibebat; sed cum affectibus immunis prorsus existeret, ad affectum genuinum erat tamen propensissimus: favere promptus, sed sine strepitu variéq;, citra ostentationem, eruditus.

X. Ab Alexandro Grammatico, increpationibus abstinere; nec probrosè exçipere, si quis barbarũ quid, vel solœcum, vel absonum protulerit, sed illud tantùm, quod dici debuerat, dextrè proponere; idq; sub specie vel respondendi, vel calculũ dictis contribuendi, vel de re ipsa, non autem de dictione, unà despiciendi, vel per aliam aliquam ejusmodi scitam, sed quæ obliquè facta sit, commonefactionem.

XI. A Frontone ut scirem, quæ invidentia, versutia, simulatio tyrannidem consequatur: quódq; ut plurimùm qui patricii nobis nuncupantur, ab affectu genuino alieniores existant.

XII. Ab Alexandro Platonico, ne crebro, néve nisi necessitate adactus, aut dicto aut scripto significem alicui, non vacare me: néve hoc modo sub negotiorum distinentium prætextu officia ea, quæ vitæ hujus necessitudo à nobis exigit, solens deseram.

XIII. A Catulo, ne insuper haberem amicorum querimonias, etiamsi ratio earum nulla subesset, sed in statum ipsos pristinum restituere anniterer: ut præceptores prompte impenséque prædicarem; quod de Domitio atq; Athenodoto refertur; liberóq; meos affectu sincero prosequerer.

XIV. A fratre meo[a] Severo, famiἰδιωτικῶ. καὶ τὸ [1] ἀδιαφόρητον τῆς οἰομένων καὶ τὸ φερὲς πάντας [2] εὐάρμοστον, ὥστε κολακείας μὴ πάσης φερεσιωτέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτῶ, αὐθεσιμώτατον ἢ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ἀνθρώποις ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἶναι. καὶ τὸ κατὰ πάντα τρόπον ἐξευρετικόν τε καὶ πακτικὸν πρὸς εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων. καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασίν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς παθους φανῆναι, ἀλλὰ ἅμα μὲ ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον. καὶ τὸ εὔφημον, καὶ τὸ πολυμαθὲς [4] ἀνεπιφθόνως.

X. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπιπλήκτως καὶ τὸ [5] μὴ οἰκειστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ βαρβάρου, ἢ σολοικίζοντος τι, ἢ ἀπηχές φερενεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδεξίως αὐτὸ μόνον ἐκεῖνο, ὃ ἔδει εἰρῆσθαι, προφέρεσθαι. ἐν τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ περὶ τοῦ ῥήματος ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς ὑπομνήσεως.

XI. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπίστασθαι οἷα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις· καὶ ὅτι οὐκ ἂν ἐπίποθοι οἱ καλούμενοι ἔτι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, [6] ἀστοργότεροί πως εἰσί.

XII. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολλάκις, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρός τινα, ἢ ἐν ἐπιστολῇ γράφειν ὅτι ἀσχολοῦμαι μηδὲ διὰ τοιούτου τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας χρείας καθήκοντα, προβαλλόμενον [7] τὸ παρεπόμενον πράγματα.

XIII. Παρὰ Κατύλλου, τὸ μὴ ὀλιγωρῆσαι ἐγκλήματος φίλου αἰκουμένου τε, κἂν τύχῃ ἀλόγως αἰκάζηται, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαλεῖν αὖθις τὸ σωθῆναι· καὶ τὸ περὶ τὴν διδασκάλων ἐπιθυμοῦντα εὔφημον, οἷα τὰ περὶ Δομιτίου καὶ Ἀθηνοδότου· καὶ τὸ [9] περὶ τὰ τέκνα [10] ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

XIV. Παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου [10] Σευήρου τὸ

[1] τῶ ἀδιαφόρητα Salm. τῆς ἀδιαφόρητος ολιμ. f.
[2] L. 6. § 15. B.
[3] L. 3. § 11. & l. 5. § 25. & l. 6. § 17, 26.
[4] Supr. § 7. & l. 7. § 67. & l. 9. § 29.
[5] Inf. § 16. & l. 11. § 13, 18.
[6] Infr. § 13.
[7] L. 3. § 1. & l. 8. § 27. & l. 11. § 18.
[8] Infr. § 15. & l. 6. § 11.
[9] Supr. § 11.
[10] Οὐήρου Scal. & Salm.
[10] An. Vero.

φιλοίκειον, & φιλάληθες, & φιλόδικαιον, & τὸ δι' ἀυτῶν γνῶναι Θρασέαν, Ἑλβίδιον, Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον, καὶ φαντασθῆναι λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, καὶ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, & βασιλείας τιμῶσης πρὸ πάντων μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· & εἷς πρὸς ἀυτὸν τὸ ἀμελές, & ὁμοιότατον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας· & τὸ εὐποιητικὸν, καὶ τὸ εὐμεταδοτον ἐκπεπωκὼς· & τὸ εὔελπι, & τὸ πεποίθησιν ἔχειν τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι· & τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς κατὰ γνώσεως ὑπ' ἀυτοῦ τυγχάνοντας· & τὸ μὴ δεῖσθαι σοφισμῶν τοὺς φίλους ἀυτοῦ περὶ τοῦ τί θέλει, ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ δῆλον εἶναι.

liares diligere; veri juſtíq; rationem habere. item quòd per eundē Thraſeam, Helvidiū, Catonem, Dionem, Brutum nôlle ceperim; & quòd imaginem animo conceperim ſtatus popularis, in quo per æqualitatem juríſque æquabilitatem res adminiſtrentur; regníq;, in quo ſubditorum libertate nihil antiquius habeatur. ab eodem item didici, ſimpliciter vivere; in philoſophiæ cultu conſtanter perſiſtere; promptè benefacere, impensè largiri; ſpes bonas fovere; de amicorum dilectione nihil ambigere. quin & quòd ſi quorum mores minùs probaret, palā id præ ſe ferret; nec, quid vellet nollétve, familiarib⁹ conjectu difficile foret; adeò aperto erat pectore.

XV. [1] Παρὰ Κλ. M. Mer. Παρὰ M. Salm. [2] ἀπέφευγεν Lug. & Mer. παρέφ. Xyl. & Jun. *l.* 2. § 7. [3] Sup. § 12. & *l.* 9. § 13, 39. [4] *L.* 9. § 12. [5] παράπλη. [6] *L.* 12. § 13. [7] *L.* 7. § 69. [8] παραπλησίως *L.* 11. § 18. [9] Sup. § 7. & *l.* 7. § 26. [10] *L.* 7. § 12. [11] ὁ χαρ. Sup. § 7. & *l.* 3. § 5. [12] *L.* 3. § 5, 15. & *l.* 11. § 2. [13] *L.* 6. § 30. & *l.* 8. § 1. [14] *L.* 5. § 2. [15] *L.* 6. § 30. [16] Sup. § 8.

XV. [1] Παράπλησις Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, & κατ' μηδὲν [2] παρέφορον εἶναι· & τὸ εὔθυμον ἔν τε τοῖς ἄλλοις [3] παραπέσοι, & ἐν τοῖς νόσοις· & τὸ εὐκρατον ἦθους, & μειλίχιον, & γενναῖον· & [4] ὁ ἀβέλτερος καταγελαστικὸν παρέχειν· & τὸ πόλεις ἀυτῷ πειθόμενον ἄρχειν, καὶ ὧν λέγει, ὅπως φρονεῖ, & ἐφ' ὧν πράττει, ὅτι ὁ κακῶς [5] πράττει· & τὸ [6] ἀθαύμαστον, & ἀνέκπληκτον· & [7] μηδαμοῦ ἐπειγόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμηχανοῦν, ἢ καταφὲς ἢ [8] παροσπεῖς, ἢ πάλιν δυσμένῶν, ἢ ὑφορώμενον· & τὸ εὐεργετικὸν, & τὸ [9] συγγνωμονικόν· & τὸ ἀψῦδες, & ἀληθείᾳ μᾶλλον ἢ [10] διῤῥυθμένου φαντασίᾳ πλησίαζον· & ὅτι ὅτις φάσκοντα ἐπανορθοῦσθαι ἐπ' ἀυτῷ, ὅτι ἐπέμενεν μᾶλλον κρείττονα ἀυτοῦ αὐτὸν ἐπιλαβεῖν· & τὸ [11] συναισθάνεσθαι.

XV. A Maximo, mei compotem eſſe; nec ulla in re tranſverſum abripi. ſed & animo bono eſſe, cum in morbis, tum & in aliis caſibus adverſis; moribus eſſe probè temperatis, ſuavibus, verendis: negotia objecta citra quiritationem conficere. adhæc quòd ita ſe gerebat, ut fidem quibuſvis faceret, quæcunq; diceret, ex animi ſententia dixiſſe; quæcunq; faceret, animo haud malo feciſſe. tum quòd nihil admirabatur, ad nihil obſtupeſcebat; nuſquam feſtinus, aut ſegnis erat; nuſquam perplexus, aut dejectus, aut ringi ſolitus: nec rurſus iracundiæ, aut ſuſpicionibus deditus. adhæc quòd benefacere promptus, & ignoſcere. q⁹ verax; quódq;. hominis ejuſmodi ſpecimen dare videretur, qui perverti neſciret potiùs, quàm qui corrigi unquam opus haberet. quòd nemo quiſquam inventus ſit, qui vel contemptui ab illo haberi ſe exiſtimaret, vel præſtantiorem ſe illo opinaretur. deniq; quòd urbanitatis laudem neutiquam affectaverit.

XVI. Παρὰ τοῦ παιδὸς, τὸ ἤμερον, & [12] μιμητικὸν ἀθαλβίτως ὅτι τῶν ἐξεπασμένων κεφαλῆτων· & τὸ [13] ἀκενόδοξον πρὸς τὰς δοκούσας τιμάς· & τὸ [14] φιλόπονον, & ἐνδελεχές· & [15] τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἐχόντων τι χρησιμωφελὲς εἰσφέρειν· & τὸ ἀποδοχὴ πρέπουσα εἰς τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονεμητικὸν ἑκάστῳ· καὶ τὸ [16] ἄπειρον, ὧν μὲν χρεία ἐνδόσεως, ὧν δ'

XVI. A patre mansuetudinem, & in rebus accuratè jam decretis conſtantiam immotam. quòd in honoribus qui habentur, illis, gloriæ inani nihil conceſſerit; quòd laboribus ferendis cùm libens, tum & aſſiduus, ſe dederit. q⁹ eos audire; rompt⁹ fuerit, qui adferre quid poterant, quod in publicū conduceret: quódque nemo illum abducere quiverit, quin pro merito ſuo unicuiq; rependeret. quòd probè noverat, ubi vehementiùs, ubi remiſſiùs

missiùs agere opus esset: quòd ab adolescentium amoribus coercuerat se, quòd civiliter admodum se gessit, quòd amicis vel cœnandi secum, vel abstinendi optionem liberā permittebat, nec peregrè euntem comitari, nisi ipsis allubesceret, necesse erat: quòd affectum adversùs se patenter semper deprehendebant, etiamsi occasione aliquâ impediti, eum neutiquam essent comitati. quòd in consiliis, quid facto opus esset, accuratè perquirendo constanter insistebat, nec specie rerum obviâ quâvis acquiescens, indagationem incidebat. quòd etiam amicorum retinendi studiosus; nec fastidio mutans, nec insanè diligens. quòd in statu quocunq; sorte contentus, vultúq; serenus. è longinquo futuri præsagus; & de minimis quibusq; citra tumultum providus. acclamationes omnémq; adulationem reprimere: imperio quæ necessaria erant, sedulò custodire; sumptus cautè attemperare; de rebus ifiiusmodi sugillantes patienter sustinere. nec in Deis colendis superstitiosus, nec in hominibus, aut muneribus, aut blanditiis auram captans popularem; sed in rebus quibusq; sobrius, solidus, nusquam ineptus, aut novitatis studiosus. Porrò quòd ad vitam commodiùs transigendā conducentibus rebus, quarū copiam illi dapsilem sors suppeditabat, citra fastum, nec liberè tamen minus, utebatur; ut & præsentibus simpliciter frueretur, neq; absentiā multùm desideraret. quòd nemo illum aut sophistam, aut vernaculum, aut scholasticum dixerit; sed virum maturum, consummatū, adulatione superiorem, rebus & propriis & alienis administrandis idoneum. adhæc quòd verè philosophantes in honore habebat, cæteris nihil exprobrabat. in congressib⁹ facilis & festivus, nec ad fastidium id tamen. corporis sui curā tam probè attemperatā, ut nec vitæ avidus videretur, aut elegantiæ studiosus, nec neglectui tamen id haberet; sed per suam ipsius diligentiam efficeret, ut medicorum pharmacis fomentisve externis quàm minimè indigeret. quod maximum est quod citra invi-

δμίσεως· ᾗ τὸ πᾶσιν τὰ περὶ τὰς ἐφεδρείας μηχανικόν· ᾗ ἡ πολυνομωσυνία· ᾗ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες· [1] ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμβάνειν τοῖς ἀφ' ἑκάστης παρουσίας· ᾗ τὸ ζητικὸν ἀκριβοῦς ἐν τοῖς συμβουλίοις, ᾗ [3] ἐπιμονον, [4] ἀλλ' ὑπὸ τὸ [5] διαπίπτειν τὰς ἐρεύνας ἀρκεῖσθαι τοῖς προχείροις φαντασίαις· ᾗ τὸ φιλοπρόκτικον τῶν φίλων, ᾗ μηδαμῶς ἀψίκορον, μηδὲ ὑπερμετές· ᾗ τὸ αὐταρκὲς ἐν πᾶσι, ᾗ τὸ φαιδρόν· ᾗ τὸ πρόρρωθεν προνοητικὸν· ᾗ τὸ ἐλαχίστων προδιοικητικὸν [7] ἀπεριλύπως· ᾗ τὸ τὰς ὑπολήψεις, ᾗ πᾶσαν ἡδονὴν ἀκριβοῦν ἐπ' αὐτῇ· καὶ ἄλυπον· ᾗ τὸ φυλακτικὸν ἀεὶ τοῦ διαγιγνώσκειν τὴν ἀρχήν, ᾗ παρρησιαστικὸν τῆς ἀφροντίας, ᾗ [8] συμβιωτικὸν τῆς ὑπὸ τῶν πολλῶν [9] τοναλῆ καταπλήξεως. ᾗ ὃ [10] μήτε περὶ τοὺς Θεοὺς δεισιδαίμονα, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικὸν, ἢ [11] ἀρεσκόλακα, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ [12] νήφοντα ἐν πᾶσι, ᾗ βέβαιον, ᾗ μηδαμῶς ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον· ᾗ ὃ τοῖς εἰς [13] συμφρεῖδη βίου φέρουσί τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαψιλεῖαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα ᾗ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀπολαύειν αὐτῶν ἀπλέως, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι· ᾗ ὃ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν, μήτε [14] σοφιστὴν, μήτε ὀλκ αἰχμητὴν ἐντράπελον, μήτε ὀλκ ἀγοραῖον, ἀλλ' ὀλκ ἄνδρα πεπειρον, τελειον, ἀκλάκευτον, ἀπρεσβεύτην δυνάμενος καὶ τῷ ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. πρὸς τούτοις ᾗ καὶ ὃ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δ' ἄλλοις [15] ὑπ' ἐξουσιαστικόν. ἔτι δὲ εὐομίλητον, καὶ εὐχαρι ὑ καταφόρως· καὶ ὃ τοῦ ἰδίου σώματος ὑπομελητικὸν ἐμμέτρως, ἔτι ὡς ἐπ' τις φιλόζωον, ἔτι περὶ καλλωπισμὸν, ἔτι μὰ ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τοῦ ἰδίου προσεχὲς, εἰς [16] ὀλίγιστα [17] ἰατρικῆς χρήζειν ἢ φαρμάκων καὶ ὑποθημάτων [18] ἐκτός. μάλιστα

[1] Supr § 6.
[2] L. 6. § 30.
[3] ὑπίμονον ἄλλως ἐ σφ. Mer.
[4] ἄλλ' ὑπὸ, Pg. Cas. ἄλλ' ὑποπτ σφ. Bour. & Lug. ᾗ ὑπ ἐ σφ. f.
[5] ἐ προαποσπᾶναι Jun.
[6] ἀχλαδίντα, Jun.
[7] L. 11. § 3.
[8] συναλ. Xyl
[9] πνῶν.
[10] L. 6. § 30.
[11] L. 5. § 5.
[12] L. 4. § 28.
[13] L. 4. § 3.
[14] Sup. § 7. & L. 6. § 30.
[15] Sup. § 10.
[16] ὀλίζα πάνυ. Suid.
[17] ἰατρικῆς. Suid.
[18] ἐκτὸς ᾗ ἐκπὸς. Suid.

ὃ τὸ ἐξαρκεῖν ἀβασκάνως τοῖς δυνάμιν ἔνα κεκτημένοις, οἷον τῷ φραστικῷ, ἢ [1] τῷ τῆς ἐξ. ἰσορροπίας νόμων, ἢ ἐδῶν, ἢ ἄλλων τινῶν [2] πραγμάτων· ᾧ συνωδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἔχωσι κατὰ τὰ ἴδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι. πρῶτα δὲ κατὰ τὰ πάτρια προάγων, [3] ἐπὶ αὐτὸ τοῦτο ὑπὸ πολλῶν φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. ἐξ ὧν τὸ μὴ εὐμετάκινητον ᾧ [4] ῥιπτασικόν, ἀλλὰ ᾧ τούτοις, ᾧ πραγματικὸν τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικόν· ᾧ τὸ μὴ τῆς παροξυσμώδους κεφαλαγίας, νεαρὸν οὖσης ᾧ ἀκμῆς πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· ᾧ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα ᾧ σπανιώτατα, ᾧ ταῦτα ὑπὲρ τὸ κοινῶν μήτοι· ᾧ τὸ ἔμφρον ᾧ μεμετρημένον ἔν τε θεωρίαις ἐπιτελέσι, ᾧ ἔργων κατασκευαῖς, ᾧ ἀγανομᾶς, καὶ τοῖς [5] τοιούτοις ἀνθρώποις, [6] πρὸς αὐτὸ ὃ τὸ δέον προσκεκῆναι [7] δεδεγμένος, ὡς πρὸς τὸ ὅτι τοῖς προσκεῖσθαι εὐδοξίαν. [8] ἐκ[σὺ]άωρα λέγειν· [9] ὑγιφιλοπονδόμως· ὡς περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητὰς, ὡς περὶ ἐσθῆτων ὑφὰς ᾧ χρόας, ὡς περὶ σωμάτων ὥρας· ἢ [10] ἀπὸ [11] χωρίου [12] σολῆ, ἁλισθῆναι ἀπὸ τοῦ κάτω ἐπαύλεως, [13] ᾧ τοῦ ὄν Λαμυδίῳ τὰ πολλά· τῷ [14] πλοίῳ δὲ Τέσπιοις [15] προσκεκινδυνεύκει ὡς ἐμοὶ δοκοῦσι, ᾧ πᾶς [16] ὁ τοιοῦτος ζῆλος. εὐδὲν ἀπηνές, οὐδὲ μανιῶδες ἀδυσώπητον οὐδὲ λαβρον, οὐδὲ [17] ὡς δή τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἰδρῶτος· ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογίσθαι. ὡς ὅτι χρῆναι, ἀταραίχως, πεπαλμένως, ἐῤῥωμένως, [18] συμφώνως ἑαυτοῖς. ἐφαρμόζει δὲ αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονευόμενον, ὅτι ᾧ ἀπέχεσθαι ᾧ ἀπολαύειν ἐδύνατο τούτων, ὧν πολλοὶ πρός τε ταῖς ἀπορίαις ἀδυνάτως, ᾧ πρὸς ταῖς ἀπολαύσεσιν ἐνδελεχῶς ἔχουσι. τὸ δὲ ἰσχύειν ᾧ [19] ἐπικρατεῖν ᾧ ἑνὶ ἑκατέρῳ δυοῖν δεῖν ἄριστον ᾧ ἀπτιστον ψυχῆς ἕξεως ᾧ, οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

XVII. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθοὺς πάντα-

[1] τῷ ἐμπειρίᾳ] Jun.

[3] Sup. 7. 9. & l. 7. § 60.
[4] L. 5. § 5.
[5] τοιούτοις [ἐν] ἀνθρώποις Xyl. ταυτοῖς ἀνθρώποις Mer. ταυτοῖσδε ποιοῦσα τ. vel τοιούτοις ἄνθρωποι ὃ ἐν α. τ. δ. Salm.
[6] L. 4. § 25. & l. 5. § 3. & l. 9. § 12. & l. 10. § 11, 12.
[7] δεδεγμένος. f. Mer. δεδεγμένως. Salm.
[8] ἐκ ἀωρεῖ Lug.
[9] L. 10. § 30.
[10] ἐπιχωρίου vel ὀπὴ λωρείᾳ Salm. ἐπὶ.
[11] λωρείᾳ Lug.
[12] σολῆ Lug.
[13] χρῶν ἐν. Salm.
[14] φελόνη Sal.
[15] προσκεκινδυνεύκωσι Salm.
[16] ὁ τε. τοι. Boot.
[17] L. 6. § 30. & l. 9. § 12.
[18] Sup. § 8. & l. 6. § 30.
[19] ἐπικρατ. vel ἐγκρ. f.
[20] πεπαῖ. f.

dentiam eis concedebat, qui in facultate aliquâ claruerunt, sive oratoriâ, sive legum vel morum vel aliarum quarumvis rerum notitiâ: sed & operam illis conferebat suam ut pro eis, quibus maximè præcellebant, doctoribus, existimationem singuli suam consequerentur. quòd, cum secundùm majorum instituta omnia exequeretur, ne hoc quidem affectaverat, ut majorum instituta præcisè observare videretur. quod nec dimoveri proclivis, nec divagari, sed cum locis, tum & rebus eisdem, immorari consuetus. quòd post capitis, quibus affici solebat, dolores, recens statim vegetúsque ad consueta munera rediret. quòd arcana haud multa, sed pauca admodum & rarissima habebat; eáq; quæ ad rempublicam duntaxat pertinerent. prudentiam item & moderationem, in spectaculis exhibendis, fabricis extruendis, congiariis largiendis, aliisq; istiusmodi; utpote cùm is esset, qui non ad celebriratem ex rebus à se gestis acquirendam, sed id duntaxat quod facto erat opus, respiceret. non illi intempestivus balneorum usus; non ædificandi studium insanum, non de victu, non de vestium textura tincturáve, non de servitiorū specie exquisitâ curiositas. toga, quâ Lorii utebatur, à villa inferiore comparata: Lanuvii tunicatus plerunq; in Tusculano, sed q' excusare solebat, pænulatus. totius deniq; vitæ facies hæc fuerat. nihil immite, nihil immodestū, nihil vehemens, aut de quo usurpari posset, q' solet vulgò dici, *Ad furorem usq;*: sed quasi per otium cum consideratione matura, placidè, compositè, strenuè, consentanea sibi invicem disposita universa: ità quadrabat in illum, quod de Socrate perhibetur, quòd & abstinere & frui rebus eis nôrat, quibus plerique nec per infirmitatem abstinere, nec frui citra intemperantiam possunt. posse autem in altero tolerantem, in altero temperantem se præstare; illud verò verè viri est animo consummato, invictóq; planè præditi. deniq; quomodo in Maximi ægrotatione se gesserit.

XVII. Deis acceptum fero, quòd bonos

bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos præceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, bona omnia ferè habuerim. tum quòd adversus neminem eorũ temerè aliquid deliquerim, etiamsi ità affectus fuerim,ut, si occasio incidisset, ejusmodi aliquid admissem. cæterùm numinis beneficio factum est,quod nulla ex rerum concursu occasio contigerit, quæ affectum illum proderet. ab eisdem fuit, quòd apud avi concubinam non sim diutiùs enutritus: quòd ætatis florem indelibatum servaverim,nec ante tempus justum virilitatis specimen dederim,sed ultra etiam quàm opus erat,id facere distulerim.quòd principi patriq; eidem subditus fuerim,qui me à fastu omni alienum redderet ; fidémq; faceret, posse in aula ita degi, ut nec fatellitio, nec vestitu insigniore,nec funalibus statuisq; illustrioribus,atq; apparatu consimili opus sit : sed posse eum, qui rebus præest, ità contrahere sese,ut ad privati speciem proximè accedat,nec propterea tamen,vel demissiùs,vel remissiùs se gerat in eis,quæ pro republica ad morem imperatorium sunt exequenda. quòd fratrem eum nactus sim, qui ad curam mei agendam suis moribus me extimularet, quíq; simul honore affectũq; erga me suo animum mihi oblectaret. quod liberi mihi neq; ingenio tardi,nec corpore distorti obtigere, quòd progressus non fecerim ampliores in rhetorica, poetica,studiisq; aliis ejusmodi quæ me forsan præpeditum detinuissent, si in eis me feliciter profeciſſe sensissem. quòd nutritios meos ad honores, quòd expetere ipsũ videbantur mihi, maturè evexerim, nec spe distulerim, cùm juvenes adhuc essent, deinceps id facturum me quòd Apollonium, Rusticum, Maximum nôrim. quòd de modo vitæ naturæ convenienter agendæ,claras satis ac frequentes eas, cogitationes in animo habuerim: ut, quantùm ad Deos attinet, ac suggestiones, adjutationes, inspirationes ab ipsis profectas, nihil obstet omnino, quo minùs juxta naturæ præscriptum con-

πυς, ἀγαθὸς γοητίας, ἀγαθῷ ἀδελφῷ ἀγαθὸς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους. [1] σχεδὸν ἅπαντα ἔχω. Ⓒ οἷς περὶ σοῦνα ἀυτῷ [2] προέπεσον πλημμελήσαι τι; καί τοι [3] θεότητι ἔχων τοιαύτην, ἀφ' ἧς, εἰ ἔτυχεν, καὶν ἔπραξα τι τοιοῦτο, ἤμελλον Θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἡ ἐυπρεπία τὸ μηδεμίαν συμφορὰν ἀγνοεῖν ἥκειν ἐμοὶ τῶν πραγμάτων ἡγεμόνας. ἦλθε ἐμοὶ μὲ ἐλέγξαι. Ⓒ τὸ μὴ πλέον ἐκπαφλῶναι ἐφ' ἅπαντι τῷ παλλακῇ ἢ πάππου. Ⓒ τὸ τὴν ὥραν θεραπεῦσαι. Ⓒ τὸ μὴ [4] προῆναι ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι Ⓒ ὁπλαβεῖν ἢ χρόνου τὸ ἄρχοντι Ⓒ πατρὶ ἐπιβοηθῆσαι, ὃς ἔμελλεν πάντα τὸν τύφον ἀφαιρήσειν μου. Ⓒ εἰς ἔννοιάν ἄξειν τοῦ, ὅτι [5] δύνατόν ἐστι ἐν αὐλῇ βιῶναι, μήτε δορυφορήσεων χρῄζειν, μήτε ἐνδύτων σημειωτῶν, [6] μήτε λαμπάδων, Ⓒ αὐδρειάντων τοιῶν δέ τινων, Ⓒ ἢ ὁμοίων τούτων. ἀλλ' ἕξει ἐγγυτάτω ἰδιώτου συστέλλειν ἑαυτὸν, Ⓒ [7] νὴ Δία τοῦτο παυσειότερον ἦν ῥᾳθυμότερον ἔχειν πρὸς τὰ ἐπὶ τῷ χρινῶν ἡγεμονικῶς προσχθῆναι δέοντα τοῦ ἀδελφοῦ τοιούτου τυχεῖν διαπαντὸς μὲν δίδοντος ἤθους ἐπεγείραί με πρὸς ὑπομέλειαν ἐμαυτοῦ, ἅμα δὲ Ⓒ ἐμοῦ Ⓒ σοργῇ συφραίνοντός με· τὸ παῖδα μοι ἀφυῆ μὴ γηράσαι, μηδὲ [8] τοῦ ὠμιλητον διαφορᾶ. [9] τοῦ μὴ ὑπὸ πλεῖον με προκόψαι ἐν ῥητορικῇ, Ⓒ ποιητικῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπὸ τοῦτο δόμασι, ἐν οἷς ἴσως ἂν κατεγήθην, εἰ ἡδέως ἐμαυτὸν ἐυόδως προϊόντα. τὸ φιλάσαι, τοὺς ζοφέας ἐν ἀξιώματι καταστῆσαι, ἃ δὴ ἐδόκουν μοι ὑπὸ δυμεῖν, Ⓒ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι, τῷ [10] μὴ, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσθε. ὕστερον αὐτὸ προσῆκειν. τὸ γυμνάναι [11] Ἀπολλώνιον, Ῥούστικον, Μάξιμον. τὸ φιλαδελφῆσαι πρὸς τοῦτο [12] τῇ φύσει βίῳ [13] ἐναντίως Ⓒ πολλάκις, οἷος πὶς ἔστι· ὥστε ὅσον ἐπὶ τοῖς Θεοῖς, Ⓒ τοῖς ἐκείνων ἀναδύσεσι Ⓒ [14] συλλήψεσι, Ⓒ [15] ἐπιροίαις, [16] μηδὲν κωλύειν [17] ἦδη πρὸς φύσιν

[1] [ἀγαθὰ] χ. f.
[2] σοίπον Lug.
[3] L. 11. § 18.
[4] σοὶ Lug.
[5] L. 5. § 16.
[6] –δῶν Lug.
[7] νὴ Δία Lug. [Δία μὲ] διὰ Mer. διὰ μὲ. f.
[8] Sup. § 7.
[9] ὠμὴ Lug.
[10] με.
[11] Sup. § 8. 7. 15.
[12] Sup. § 9.
[13] ἐναργ. Mer.
[14] L. 9. § 40. & l. 12. § 14.
[15] ἐπιποίαις Mer.
[16] ἢ δὴ Lug.
[17] L. 2. § 9. & l. 3. § 12. & l. 4. § 49. & l. 5. § 34 & l. 6. § 17, 8. & l. 8. § 36. & l. 9. § 11. & l. 10. § 32. & l. 11. § 9. & l. 12. § 8. 26.

φύσιν ζῆν με, ἢ ἀπολείπεσθαι ἔτι τούτου τοῦ ἐμοὶ αἰδέσθαι, καὶ τοῦ μὴ διαπρεῖναι τοῖς ἐπὶ τῷ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μηνυμάτων διδασκαλίαις· τὸ [1] ἀντίσχεῖν μοι τὸ σῶμα ὅπως τοσοῦτον ἐν τοιούτῳ βίῳ· τὸ μήτε Βενεδίκτης ἁλῶναι, μήτε Θεοδότου· ἀλλὰ καὶ ὕστερον ἐν ἐρωτικοῖς παθέσι γλιχόμενον ὑγιᾶναι· τὸ χαλεπαίνοντα πολλάκις Ῥουστικῷ, μηδὲν πλέον ποιῆσαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετάγνωναι. τὸ μέλλουσάν μοι πλουτεῖν ἢ πεπαίδευμαι, ὅμως οἰκεῖσαι μετ' ἐμοῦ καὶ πλουτοῦσα ἔτι. τὸ ὁσάκις ἐβουλήθην ὀπεκυρῆσαί τινι πενομένῳ, ἢ εἰς ἄλλό τι χρήζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαί με, ὅτι σοὶ ἔστι μοι χρήματα, ὅντινα γάρ· καὶ τὸ αὐτὸν ἐμοὶ χρείαν ὁμοίαν, ὡς μηδ' ἑτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ ἢ γυναῖκα τοιαύτην ἔχειν, ὅπως μοὶ πειθήνιον, ὅπως ἦν φιλόστοργον, ὅπως ἦν ἀφελῆ· τὸ ἐπιτηδείων ἔχειν εἰς τὰ παιδία εὐπορίαν. τὸ [2] δι' ὀνείρατων βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἷμα, καὶ μὴ ἰλιγγιᾶν, καὶ [3] τοῦτο ἐν Καιήτῃ ὥσπερ [4] χρήσῃ. [5] ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἴς τινα σοφιστὴν, μηδὲ ἀποκαθῆσαι [6] ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ καταγίνεσθαι. πόθεν γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται.

[1] L. 6. § 29.

[2] L. 9. § 11, 27.
[3] τοῦτο ἐν K. ὡς εὐτυχεῖσαι. vel τύτε ἐν K. εὐτυχῆσαι. Salm.
[4] χρήσῃ f. Xyl. χρήσει, Boot. χρησμὸν, Lug. χρύσῃ, Mer.
[5] [τὸ] ὅπως τε ἐπ. Sal. τὸ ὅπως ἐπ. f.
[6] διῆσαι, Lug. διῆδαι, f.

Τὰ ἐν Κβάδοις παρὰ τὸν Γρανοῦαν.

festim vivam, nisi ipse tandem in culpa sim, qui Deorum submonitiones, & tantùm non claras præceptiones neutiquam observem. quòd in vita, qualis ea fuerit, corpus mihi tam diu perduraverit. quòd nec Benedictam, nec Theodotum attigerem: sed & postea, ex affectibus amatoriis, quibus correptus fueram, ad sanitatem redierim. quòd cum Rustico sæpe succenserem nihil ultrà admiserim, cujus pœnitere me posset. quòd mater mea, quamvis juvenis esset decessura, mecum tamen novissimos ætatis annos transegerit. quòd quotiescunque animus fuit pauperi alicui, aut aliàs indigo, opem ferre, nunquam responsum est, non suppetere nummos mihi, unde id fieret: quódq; nulla mihi unquam talis necessitas obtigerit, ut ab alio sumere cogerer. quòd uxor ejusmodi mihi obvenerit, tam obsequens, tam amans, tam simplex. quod eà fuerim illorum copiâ instructus, qui ad liberos educandos mihi idonei existerent. quòd per insomnia remedia mihi fuerint indicata, cùm alia, tum adversus sanguinis excreationem & capitis vertiginem; quod & Cajetæ aliquando factum est. quòd cum philosophandi cupiditas incessisset, non in sophistam aliquem inciderim, nec commentariis evolvendis, vel syllogismis resolvendis, vel meteorologicis discutiendis, tempus deses contriverim. etenim ista omnia Diis adjutoribus ac Fortunâ indigebant.

Quæ apud Quados ad Granuam.

ΒΙΒΛΙΟΝ β'.

LIB. II.

[1] Εἴωθεν, Xyl.

[1] "Ωδην πρωΐ ἐν ἑαυτῷ, Συντύχομαι πολυπράγμονι, ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀνημέρῳ. πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνοις [2] διὰ τὸ ἄγνοιαν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν τὴν φύσιν ἔχειν. ἐγὼ δὲ θεωρηκὼς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλόν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰσχρόν, καὶ τὸν αὐτὸν

[2] Inf. § 13. & l. 3. § 11. & l. 7. § 22, 26. & l. 11. § 18.

MAnè prædicere memento tibi, Hodie futurum est, ut rem habeam cū curioso aliquo, ingrato, protervo, doloso, invido, illiberali. obveniunt illis ista omnia à bonorū malorúmq; insciti. ego verò, cùm & naturam boni nôrim, q' honestū, māliq; q' inhonestum sit, ipsámq; adeò delinquentis naturam, q' congener mihi

mihi sis, non tam quod sanguinis seminisq; ejusdē, quàm quòd mentis ac portionis divinæ mecum particeps; nec lædi posse me ab horum ullo compertum habeō; (neq; enim inhonestā re aliquā me quisquam involverit) sed nec succensere congeneri possum, eumve odisse. liquidem ad mutuas operas nati sumus: quo modo pedes, manūs, palpebræ, dentium superiorum inferiorúmq; ordines adversari itaq; sibi invicem præter naturam: adversantis est autem succensere & aversari.

II. Quicquid sum, constat id omne caruncula, animulā, & parte principante. proinde mitte libros. nec distrahere ampliùs: (nihil obstat, quò minùs hoc facias) sed tanquam qui jam statim moriturus sis, carnes istas contemnas. cruor est, & osticula, & reticulum ex nervis, venulis arteriisq; contextum. Quin & animam considera, qualis sit. Spiritus est, sive aer, nec is semper idem, sed qui jugiter effiatus denuò resorbetur. tertium restat, pars illa principatum gerens. tu ergò sic tecum: senex es: partem tui principem servire ulterius ne siveris; sed nec motibus à communione humana alienis raptari, nec quicquam, quod fato destinatum tibi fuerit, vel jam ascitum aversari, vel futurum pavere.

III. Deorum opera providentiæ plena sunt. nec quæ fortunā fiunt, absq; naturæ ope proveniunt, aut sine connexu implexúq; rerum earū quæ providentiā dispensantur. indè profluunt omnia. accēdit & necessitas quædam, & totius mundi, cujus tu pars es, utilitas. illud est autem parti unicuiq; bonum quod universa fert natura, quódque ad eandem conservandam conducit. portò conservant mundum hunc, sicut elementorum, ita & concretorum ex his mutationes. Ista tibi sufficiant: decretorum vice jugiter sint. librorum verò sitim pelle; ut ne murmurans moriaris, sed verè propitius, Deóq; ex animo gratus.

τῷ ἀμβλιδίου φύσιν, [1] ὅτι μοι συγγενὴς, ὡς μοίρᾳ αἵματος ἢ σπέρματος· ἀλλὰ νῦ, τὸ [2] ἰδίας ἀπομοίρας μέτοχον, [3] ὕπερ βλαβεῖναί ὑπό τινος αὐτῷ δύναμαι· αἱρεῖ γάρ με ὐδεὶς εἰς κακὸν ἄλλον. [4] ὕπερ ὀργίζεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, ὕπερ ἀπέχθεσθαι αὐτῷ. [5] γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, [6] ὡς πόδες, ὡς χεῖρες ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ σύοιχοι τῶν ἄνω ἢ τῶν κάτω ὀδόντων. [7] τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν. ἀντιπαρακλινὲς δὲ τὸ ἀγανακτεῖν ἢ ἀποστρέφεσθαι.

II. [8] Ὁ, τί ποτε τοῦτό εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευμάτιον, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. [9] ἄφες τὰ βιβλία· [10] μηκέτι σπῶ. ὃ δέδοται. [11]· ἀλλ' [12] ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· [13] λύθρου καὶ ὀστάρια, καὶ κερκύφθμον, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτιον. θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα ὁποῖόν τι ἐστίν· [14] ἄνεμος· ἐνδὲ ἀεὶ τὸ αὐτὸ, ἀλλὰ πάσας ὥρας ἐξεμούμενον. καὶ πάλιν ῥοφούμενον· περὶ τὸν ἔν ἐστι τὸ ἡγεμονικόν. ὧδε [15] ἀπονοήσῃ· [16] γλεων ἃ μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς [17] δουλεῦσαι. μηκέτι καθ' ὁρμὴν [18] ἀκοινώνητον [19] νεύροσπασθῆναι· μηκέτι [20] τὸ εἱμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν, ἢ μέλλον [21] ὑποδύεσθαι.

III. [22] Τὰ τῶν Θεῶν προνοίας μεστὰ. τὰ δὲ τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ [23] συγκλώσεως, καὶ ὑπεπλοκῆς τῶν προνοίᾳ διοικουμένων. [24] πόντα ἐκεῖθεν ῥεῖ· προέστηκε δὲ [25] τὸ ἀναγκαῖον, καὶ [26] τὸ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον. [27] ἓν μέρος εἶ. [28] πᾶν δὲ φύσεως μέρει ἀγαθὸν, ὃ φέρει ἡ ὅλη φύσις· καὶ ὃ σκέπεις ἐστὶ σωτικόν. [29] σώζεται δὲ κόσμος, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, ὅπως καὶ αἱ συγκεκριμένων μεταβολαί. [30] ταῦτά σοι ἀρκείτω, ἀεὶ δόγματα ἔστω. [31] πρὸς δὲ βιβλίων δίψαν ῥῖψον, ἵνα [32] μὴ γρυζίζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ [33] ἵλεως ἀληθῶς, καὶ ἀπὸ καρδίας [34] ὑπάρχῃς τοῖς θεοῖς.

[1] L. 3. § 4, 11. & l. 7. § 22. & l. 9. § 22. & l. 12. § 26.
[2] Inf. § 4. & l. 5. § 27. & l. 12. § 26.
[3] L. 4. § 7, 8. & l. 11. § 18.
[4] L. 5. § 22. & l. 7. § 26.
[5] L. 3. § 4. & l. 4. § 3. & l. 5. § 16. & l. 7. § 55. & l. 8. § 56. & l. 11. § 18.
[6] L. 7. § 13, 19.
[7] Inf. § 16. & l. 7. § 24.
[8] L. 3. § 16. & l. 6. § 32. & l. 12. § 3.
[9] Inf. § 3. & l. 3. § 14.
[10] Inf. § 7. & l. 4. § 3, 26.
[11] -ται; f. L. 3. § 14. l. 9. § 29.
[12] Inf. § 5, 11. l. 3. § 12. l. 7. § 29.
[13] L. 3. § 3. l. 8. § 37.
[14] L. 5. § 33. l. 6. § 15.
[15] ὀπτ. f.
[16] Inf. § 6.
[17] L. 3. § 3. l. 7. § 55. l. 11. § 19.
[18] L. 3. § 5. l. 7. § 72. l. 9. § 9, 23.
[19] L. 3. § 5, 16. l. 6. § 16. l. 7. § 3, 29. l. 12. § 19
[20] Inf. § 5. l. 3. § 4.
[21] ὑποδύεσθαι f.
[22] L. 4. § 27. l. 6. § 10, 38. l. 7. § 9.
[23] Inf. § 28.
[24] Inf. § 32. l. 5. § 8. l. 8. § 50. l. 12. § 23.
[25] Inf. § 4, 14. l. 9. § 39. l. 10. § 6.
[26] L. 6. § 44. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[27] L. 4. § 46. l. 6. § 15. l. 7. § 18, 25. § 17. l. 5. § 33. l. 8. § 45. l. 9. § 3. l. 12. § 36.
[28] L. 4. § 48.
[29] Sup. § 2.
[30] L. 3. § 13.
[31] L. 3. § 3. l. 8. § 18. l. 9. § 37.
[32] Inf. § 37.
[33] ἵλεως l.
[34] L. 4. § 48.

IV. [1] Μίμνησο ὁπόσου τοῦπου ἀφιέβάλῃ, & ὁποσάκις ωερὶ ἀνθρωπίνῳ λελοιδόρηται ωαρὰ τῶ θεῶν, ἢ ἀπὸ αὐτῶν [2]. δεῖ γὰρ πάλαι ποτὲ αἰσθάνεσθαι, ποίου [3] κόσμου μέρος ὢν, & τίνος [4] διοικοῦντος τὸν κόσμον [5] ἀπόρροια τυγχάνεις· & ὅτι [6] ὅρος ἐνέστηκέ σοι ωερίγραμμος & χρόνου, ᾧ ἐὰν [7] μὴ εἰς τὸ [8] ἀναθερμάναι τὰ χρήσιμα, οἰκεῖα ὄντα, & οἰκεῖσθαι, & αὐτὸς σὸν ἔσεται.

V. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς [9] ὡς Ῥωμαίῳ, & [10] ἄρρενι, [11] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ ἀκριβοῦς & [12] ἀπλάστου σεμνότητος, & φιλοστοργίας, & ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος ωεράσθαι· & [13] σχολὴν ἄγειν τοῦ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν ποιεῖσθαι. ποιήσεις δέ, εἰ [14] ὡς ἐσχάτην & βίου, ἕκαστον ωεᾶξιν ἐνεργῇς, [15] ἀπηλλαγμένην πάσης ἀκαταστασίας, & ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [16] αὐτοῦ λόγου, & ὑποκρίσεως, & φιλαυτίας, & [17] δυσαρεστήσεως ωρὸς [18] τὰ συμμεμοιραμένα. ὁρᾷς [19] πόσα ὀλίγα ἐστὶν, ἂν κεκτήσαι τις, διάγειν [20] εὔροον & θεοφιλῆ βιώσαντα βίον· & γὰρ οἱ θεοὶ πλέον ἐδὲν ἀπαιτήσουσι ωρὰ τῶν φυλάσσοντα.

VI. [21] Ὄγδοιζε, ὄγδοιζε [22] αὐτὸν, ὦ ψυχή· & ἐν ἀμέλει σεαυτὸν [23] ἔτι μὴ κρίνειν ἔξεις. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἥκει. [25] ἔστιν δὲ σοι θεῶν διάθεσις, μὴ αἰθυμεῖν σεαυτῷ, ἀλλ' [26] ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς πεπεμμένῃ τὰ σὰ [27] εὐμοιρεῖν.

VII. [28] Περιαιροῦ τὰ σὲ ἔξωθεν ἐμπίπτοντα & χώραν σεαυτῷ & ωερεμβαίνειν ἀγαθόν τε, καὶ πᾶσαι [29] ἀναθάλλειν δόμου. ἤδη δὲ & ἔτι ἐπιεικῆ [30] ωεριφορὰν φυλακτέον. λήθην γὰρ & ταύτης ωεράξεως, οἱ κεκμηκότες τῷ βίῳ, & [31] μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν & καλοῦσιν φαντασίαν ἀποδύνουσιν.

VIII. [32] Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφικάνειν, τί

IV. Memento, quamdiu ista distilleris, & quoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujusnam mundi pars sis, & cujusnam mundi rectoris propago. sed & præscriptum esse tibi temporis terminum: quod nisi ad animum serenandum accommodaveris, avolaturum est illud, te simul abrepto, nec deinceps redituro.

V. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut quicquid in manibus est, strenuè peragas, prout Romanum, virumq; decet, cum exquisita, nec accersita tamen, gravitate, humanitate libertate, justitia: animumq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces autem, si tanquam vitæ tuæ novissimam, actionem unamquamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; simulatione itidem, & amore sui, eorumq; quæ à numine destinata sunt aversatione. Vides, quam pauca sint, quæ si quis tenuerit, prosperam ac divinam propemodum vitam degere detur. siquidem & dii ipsi nihil amplius exigent ab eo, ista qui observaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, inquite afficis, ô anima. honorem autem tibi tuum vindicandi, haud erit amplius opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi propè confecta est, dum tui ipsius reverentiam nullam habes, sed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

VII. Ne te distrahant, quæ extrinsecus obveniunt tibi; sed otium tibi præstes, quo boni aliquid addiscas & huc illuc ferri desinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda est. nugas siquidem agunt actuosi haud pauci, dum vitam agendo conterunt, sed scopum, ad quem conatus suos cogitationesq; omnes dirigant, sibi propositum nullum habent.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

[1] L. 3. § 14.
[2] τῶν Lug. Ant.
[3] Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[4] L. 6. § 1, 5.
[5] Sup. § 1.
[6] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 23. l. 6. § 49.
[7] μὴ εἰς τὸ.
[8] L. 8. § 28.
[9] ὁ Ῥωμ. Cas. L. 6. § 44.
[10] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 1.
[11] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29.
[12] L. 1. § 9. l. 9. § 29.
[13] L. 3. § 4.
[14] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12.
[15] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 21.
[16] κριθέντος. Lug.
[17] Sup. § 2.
[18] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[19] L. 4. § 3. l. 10. § 8.
[20] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[21] Ὄγδοιζε, vel, Ὄγδοιστε.
[22] Inf. § 16.
[23] Sup. § 4.
[24] βεβαίως Sal. εἰς Boot φύσει.
[25] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[26] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[27] L. 5. § 36.
[28] Μὴ φαντασιοῦ τα σε Sup. § 24. l. 4. § 3, 26. & l. 8. § 16. l. 10. § 37. l. 11. § 20.
[29] L. 3. § 4. l. 4. § 22.
[30] περιφορ. Jun. L. 1. § 15.
[31] Inf. § 42. Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.

quisquam,

quisquam, ideo infeliciter agere deprehensus est, quia in alienis animis quid ageretur non animadverterit. cæterùm qui animorum suorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, necesse est.

IX. Horum meminisse semper oportet: quæ universi, quæ tua natura sit; quomodo hæc ad illam affecta, qualisq; pars qualis universi existat: quod etiam nemo sit, qui prohibere te possit, quò minùs ea facias dicásq; semper, quæ naturæ illi, cujus pars es, consentanea fuerint.

X. Philosophicè Theophrastus, in peccatis inter se conferendis (prout vulgò conferri solent) dicit; graviora esse quæ per cupidinem, quàm quæ per iram admittuntur. etenim, qui iratcitur, cum dolore quodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qui verò per cupidinem delinquit, quia voluptate vincitur, intemperantior quodammodo, & in peccando effeminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philosopho, pronunciavit, amplioris esse criminis, quod cum voluptate, quàm quod cum dolore admittitur. atq; omnino alter ei similior existit, qui prior læsus, doloris ratione ad iracundum adigitur: cùm is sponte suâ ad lædendum feratur, qui ad perpetrandum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq, facias cogitésq; oportet, ut qui confestim è vita hac possis discedere. humanis autem excedere, liquidem Dii sunt, nihil est grave. neq; enim malo ulli illi involvent te. si verò, vel nulli sunt, vel nullam rerum humanarū curam gerunt, quid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & sunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, quæ verè mala sunt, incidat quisquam, in ipsius arbitrio prorsus posuere. reliquorum liquid malum existeret, & de hoc utique pariter prospexissent, quò in ipso situm foret, in illud quoque ne incideret. at verò, quod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere quî possit? nec imprudens autem, nec pru-

ὂν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ γίγνεται, ὑ ῥᾳδίως ἐκ ἔφθη κακοδαιμονῶν· τὰς ἢ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ ἐπακολυθοῦσας, ἀναίσως κακοδαιμονεῖν.

IX. Τούτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆσθαι· ἵνα ἡ τοῦ ὅλων φύσις, & τίς ἡ ἐμὴ, & πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχει, & [1] ὁποῖόνὶ μέρος, ὁποίου ὅλου ἐστί, & ὅτι [2] οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκόλουθα τῇ φύσει, [3] ἧς μέρος εἶ, πράσσειν τι αἰεὶ & λέγειν.

X. Φιλοσόφως [4] ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῇ ἁμαρτημάτων, ὡς δεῖ [5] χρηστότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνειν, φησὶ, βαρύτερα εἶ τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα τῶν κατ' θυμόν. ὁ μὲν γὰρ θυμούμενος μετά τινος λύπης & ἀηδοῦς συσπᾶται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ ἢ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ πλημμελὴς ἐν τῷ ἁμαρτάνειν· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἄξιον ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔγκλησις, τὸ μὲν ἡδονῆς ἁμαρτανόμενον, ἢπερ τὸ μετὰ λύπης. ὅλως τε ὁ μὲν προπετεστέρῳ μᾶλλον ἔοικε, & δεῖσθαι λύπην ἀναγκασθῆναι θυμωθῆναι· ὁ ἢ, ἀπόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ὅπη τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

XI. [6] Ὡς ἤδη δυνατὸν ὄντος ἐξιέναι τοῦ βίου, ὅτως ἔχασα ποιεῖν & λέγειν. τὸ ἢ [7] ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, [8] εἰ μὲν θεοί εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· καὶ γὰρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν [9] ἢ ἢ εἰ μὲν οὖν εἰσιν, ἢ ὑ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων [10] τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ; ἀλλὰ [11] μέλει εἰσὶ, & [12] μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· & τοῖς μὴ κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, [13] ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο τῶν ἢ λοιπῶν εἰ μὲ κακῶν ἦν, & τοῦτο ἂν προῄδοντο. ἵνα ἐπὶ παντὶ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. ὃ ἢ χείρω μὴ ποιεῖ ἀνθρώπου, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου

[1] L. 5. § 24. l. 12. § 32.
[2] L. 1. § 17. l. 3. § 12. l. 5. § 10, 29, 34. l. 6. § 17, 58. l. 10. § 32, 33. l. 11. § 39.
[3] Sup. § 3, 4.
[4] ..λόσοφος Lug. An.
[5] L. 6. § 45.
[6] Sup. § 2, 5. l. 5. § 29. l. 6. § 30. l. 7. § 29, 69.
[7] L. 3. § 3.
[8] L. 9. § 28.
[9] ἀ ἢ ἔτι Lug. An. ἀ ἢ πως f.
[10] L. 6. § 10.
[11] L. 12. § 28.
[12] L. 1. § 17. l. 6. § 44. & l. 9. § 11, 27.
[13] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 40.
[14] L. 10. § 2.

μὴν ὃ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [1] ἢ τὸ ὅλων φύσις παρεῖδεν ὑπ' [2] ἔστι αὖ τηλικοῦτον ἡμάρτηκεν, ὅτι οὐκ ἀδιαμέλει, ἢ οὐκ ἀπιχώλει, ἵνα τὰ ἀγαθὰ & τὰ κακὰ [3] ὁμοίως τοῖς τ' ἀγαθοῖς ἀνθρώποις & τοῖς κακοῖς προυρμένως συμβαίνῃ θανάτους δὲ γε & ζωὴν, δόξα & ἀδοξία, [4] πόνον & ἡδονὴν, πλοῦτος & πενίαν, [5] πάντα ταῦτα ὁμοίως συμβαίνῃ ἀνθρώπων τοῖς τ' ἀγαθοῖς & τοῖς κακοῖς, [6] ἅτε καλὰ ὄντα, ἢ τε αἰσχρὰ· ὑτ' ἄρ' ἀγαθὰ, ἢ τε κακὰ ὄζι.

XII. Πᾶς [7] πάντα παρέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲ κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δ' αἰῶνι αὐτῇ μνήμη αὐτῆς; οἷα ὄζι τὰ αἰσθητὰ πάντα & μάλιστα τὰ ἡδονῇ θελκάζοντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [8] τῷ τύφῳ δοξαζόμενα· πῶς [9] εὐτελῆ & συκαταφρονητὰ, & ῥυπαρὰ, ἢ εὐφθαρτὰ, & [10] νεκρὰ, νοσερᾶς διανοίας ἐφιέναι. [11] τί εἶναι ἔστι ἐν αἰσθήσει & φωναὶ, ἢ ὀδοξίαι [12]. τί ὄζι τὸ ἀποθνῆσκειν· & ὅτι ἐὰν πε αὐτὸ μόνον εἰδῇ, & [13] τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας ἀφαιρήσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι νομίσῃ αὐτὸ εἶναι ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φύσεως δὲ ἔργον, ἐὰν τις φοβεῖται, [16] παιδίον ὄζι· τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργόν ὄζιν, ἀλλὰ & [17] συμφέρον αὐτῇ πῶς ἅπτεται [18] θεῷ ἀνθρώπος, & κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, & [19] ὁποῖα τῶν [20] ἔχει [21] διακεῖται, τὸ δ' ἀνθρώπῳ τοῦτο μέγιστον.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπορευομένου, & [22] τὰ κάτω γᾶς φρονεῖν, ὀρυκτολογεῖν, & [23] τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίον δόξῃ τεκμαίρεσθαι ζητοῦντα, μὴ αἰσθανόμενον ὅτι ὁκὶ ἀρκεῖ θεὸς μόνῳ [24] τῷ ἐνδον αὐτοῦ δαίμονι τιμᾶν, & τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δ' αὐτοῦ [25] καθαρὸν πάθους διατηρεῖν & εὐκατάστατον, & συγκρεσίσεως τῆς πρὸς τὰ ἐκ [26] θεῶν & ἀνθρώπων γινόμενα.

dens utiq; sed præcavere aut corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unquam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malisque ex æquo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqui mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & paupertas, ista omnia bonis pariter malisq; contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaque nec mala sunt.

XII. Facultatis rationalis est, considerare, quàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia quæ sub sensum cadunt; horúmque ea maximè, quæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; quàm vilia, quàm contemnenda, quàm sordida, caduca, mortua sint. quinam ii sint, quorum opiniones vocésq; claritatem largiuntur: quid sit ipsum mori; quódq; siquis rem ipsam per se intueatur, cogitationéq; ab illa submoverit ea omnia, quibus tanquam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet quàm opus naturæ. opus autem naturæ ullum quisquis expavescit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed quod eidem & conducat, ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deũ quomodo, & quà sui parte contingat; quóq; pacto habitura se sit pars ista, ubi corpore soluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo miserius est, qui omnia undiq; pervagatur, & cùm ea quæ subter terram sunt, q. ille ait, scrutatur, tum quæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, quem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet autem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensum re aliquâ, quã vel Dii vel homines egerint, quæ etiam ἃ γὰρ ὁπὸ θεῶν ἀδέσποτα ὄζι,

[1] L. 6. § 1. [2] L. 12. § 12. [3] L. 4. § 39. l. 5. § 10. [4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1. § 10. [5] L. 6. § 34. [6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23. [7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32, 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32. [8] L. 3. § 6. l. 6. § 13. [9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31. [10] L. 12. § 33. [11] L. 6. § 59. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19. [12] [χαὶ ζῶντα] f. ἀφαιρῶντα. Lug. An. [13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 3, 16. [14] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 3. [15] Inf. § 17. [16] L. 11. § 23. [17] Sup. § 3. [18] Θεὸς ἀνθρώπου. Lug. An. L. 12. § 2. [19] π f. δ. [20] ἔχειν Bot. [21] διάκειται vel διαχέηται p. Θέλεται Bot. [22] Pindarus apud Platon. Theætet. L. 11. § 1. [23] Sup. § 8. [24] Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26. [25] [τοῦτο] n. Sunt. Sup. § 5. Inf. § [26] Deest Sunt.

nim Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; quæ homines, cognationis ratione, sunt amica; sed & modo quodam miseranda quandoq; ob bonorum malorumque ignorationem. nec sanè defectus hic minor est illo, qui alba & nigra internoscere prohibet.

XIV. Etiamsi ter mille annos victurus esses, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quàm degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quàm amittit, degere. eodem ergò redit longissimum ætatis spatium, cum eo quod est brevissimum. præsens siquidem tempus est omnibus æquale: & quod amittitur ergò, æquale est omnibus. eadémq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantum esse constat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis potest. nam quis cuiquam id, quod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaque nihil interesse, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis visurus sit. alterius verò, quòd is qui quàm diutissimè vixerit, & is qui quàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq; præsens siquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit quis, quod non habet.

XV. In opinione sita sunt omnia. docent hoc, quæ à Monimo dicta sunt. horum autem utilitas comparebit, si quis quæ festivè ab illo conscripta sunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

XVI. Contumeliâ se afficit anima humana: inprimis, quando abscessus & quasi struma mundi, quantum in ipso est, evadit. abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujusq; natura continetur, qui realiquâ obveniente offenditur. deinde cùm vel hominem quemcunq; aversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt autem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit,

ἀρετιὰ· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων [4] φίλα ἀεὶ συγγενικὰ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ [2] ξύμπαν ἔνια ἐλεεινὰ, [3] δι' ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ἐκ ἐλάττων ἢ πλείονος [4] ἡ περίοδος αὕτη τοῦ τετρακισμυρίους ἔτη ἐκ μακρᾶς ἢ τὰ λοιπὰ [5] μέλαινα.

XIV. [6] Κἂν τρισχίλια ἔτη βιάσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς τοῦτο ἄρα συμπίπτει τὸ μήκιστον τοῦ βραχυτάτου. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [9] οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὕστερον ἀκαριαῖον φαίνεται. [10] ἔστι γὰρ τὸ παρῳχηκὸς, ἔστι τὸ μέλλον ἀποβάλλειν. ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτοῦ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν δεῖ μεμνῆσθαι· ἵνα μὴ, ὀκνῇ [11] πρόσθεν ἐξ αἰδοῦς ἀπαλλαγῆναι, καὶ ἀμεικτικίνημα, καὶ [12] οὐδὲν ἀφαίρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίοις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ πάσχει· ἔπειτα δὲ, ὅτι καὶ [13] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηξόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. [14] τὸ γὰρ παρὸν ὅλου μόνον, ὃ στερίσκεσθαι μέλλει, [15] ὥστε γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον. καὶ ὃ μὴ ἔχει τις οὐκ ἀποβάλλει.

XV. Ὅλη [16] πρὸ ὀφθαλμῶν. [17] δῆλα μὲν γὰρ τὰ περὶ [18] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [19] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον ὃ λεγόμενον, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ κύριμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχηται.

XVI. [20] Τὸ βλάπτει ἑαυτὸν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ γένηται· τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει ἐκείνου τὰ λοιπῶν φύσεις πεφύκασι. ἔπειτα δὲ, ὅταν ἀνθρώπων τινὶ ἀπεχθῶνται, ἢ καὶ ἐναντίᾳ φέρωνται, ὡς βλάψασι, οἵαι εἰσὶν αἱ περὶ ὀργιζομένων. τέλος δὲ βλάπτει ἑαυτὴν,

[1] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλαινα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47, 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [ἂν] ἀποβάλλῃ Suid.
[8] delet Suid.
[9] ὕστ. f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 50. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ὥσπερ νῦν ὥσπερ
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 18. l. 12. § 3, 22, 26.
[17] δηλοῖ f.
[18] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον l.
[19] δηλοῖ f.
[20] Sup. § 7.
[21] L. 4. § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 19.
[22] Sup. § 1.
[23] Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 18.

πρὸς ἡσυχὴ) ἡδονῆς, ἢ πόνου. τὸ ταῦρον, [1] ὅπερ ὑποκείπται, ⸗ ὅπι πλάσεως, ⸗ αὐαλήσεως ⸗ ποιῇ, ἢ λόγῳ. πέμπτον, ὅταν προαίρεσιν λογικὴν ἔχωσι ⸗ ὁρμὴν. [2] ἐπ' ἐσθίνα σκῶπτον ἀφίη, ἀλλὰ [3] εἰκῇ, ⸗ ἀπροσκοπτοῦντος ὅπερ ἐνεργῇ· + δέον ⸗ τὸ μικρότατον, πρὸς τέλος ἐπὶ § 31. ⸗ τέλος δὲ διαφορὰν γίνεσθαι τέλος· ὃ λόγικῶν ζώων, ⸗ [5] ἐπειδὴ τῆς τε πόλεως ⸗ πολιτείας τὸ προεστῶτας λόγου ⸗ [7] θεσμῷ.

XVII. Τὸ ἀνθρωπίνου βίου, [8] ὁ μὲ χρόνος, στιγμή· [9] ἡ δὲ ὑσία, ῥέουσα· [10] ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλη τοῦ σώματος [11] σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχή, [12] ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυσεκβίβαστον· [13] ἡ δὲ φήμη ἄκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲ τοῦ σώματος, [14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος ⸗ [16] τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος ⸗ ξένη δόπημία· [17] ἡ ὑστεροφημία δέ, λήθη. τί ἔν τοῦ σῴζει πέμψαι διαύλιον; ἓν ⸗ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δέ, ὃν τὸν τηρεῖν [18] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀβύβριστον, ⸗ ἀπρηῆ, [19] ἡδονῶν ⸗ πόνων κρείττονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, [21] μηδὲ διεψευσμένως ⸗ μὴ ὑποκρίσεως, [22] ἀμυδρὸν τοῦ ἄλλον ποιοῦσι ἢ, ἢ μὴ ποιοῦσι ἢ· [23] τὰ συμβαίνοντα ⸗ νεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκεῖθεν πόθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ὅπι πᾶσι δὲ τὸ θάνατον [24] ἴλεω τῇ γνώμῃ [25] προσμένοντα, ὡς ἔστιν ἄλλο ἢ [26] λύσις τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῷον συγκρίνεται. [27] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ὂν τοῦ ἕκαστον διὰπαντὸς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, ἆρα τὸ [28] ὑποδηταί τὸ τὸ πάντων μεταβολὴν ⸗ ἀλλοίωσιν; [29] κατὰ φύσιν γάρ· [30] ἔστιν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ὀν Καρνούντῳ [31].

cum voluptati vel dolori succumbit, quartò, cum simulat, ac fictè vel falsò agit quicquam, loquiturve, quintò, quoties actionem aut conatum ad nullum certum scopum destinat, sed temerè agit, & nescia ipsa, quid velit. cùm etiam minutissima quæque ità sint agenda, ut ad finem ipsum referantur. finis autem animantium rationis participum hic est, ut civitatis ac politiæ antiquissimæ rationi legibúsque obsequantur.

XVII. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res imperveſtigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia, & hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. quidnam est ergò, quod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea autem in hoc consistit, ut genium quis suum interim conserver integrum, contumeliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè aut fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant aut nè faciant quid, opus nihil habeat: porrò quæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanquam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente denique propitiâ placidâque mortem ipsam expectantem, tanquam elementorum eorum dissolutionem, ex quibus animal unumquodq; consistit. si autem elementis ipsis nihil grave contingit, quod in alterum unumquodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat aut suspectam quis habeat? secundùm naturam quippe fit. nihil est autem malum, quod est naturæ consentaneum.

Quæ Carnunti.

[1] Inf. § 17. l. [2] S. § 19. [3] Sup. § 7. [4] Sup § 5. [5] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23. [6] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31. [7] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 14. l. 12. § 36. [8] L. 10. § 11. [9] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36. [10] L. 5. § 33. [11] Ibid. [12] σύγκρισις Jun. [13] ῥόμβος. [14] L. 4. § 3. Xyl. [15] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15. [16] L. 6. § 31. [17] L. 10. § 31. l. 12. § 24, 27. [18] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10. [19] Sup. § 13. [20] Sup. § 16. l. 8. § 8. [21] Sup. § 5. [22] Sup. § 16. [23] L. 4. § 29. [24] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5. [25] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33. [26] L. 5. § 10. l. 9. § 3. [27] L. 4. § 3. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25. [28] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7. [29] L. 4. § 37. [30] Sup. § 12. [31] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34. [31] τότε Lug.

LIBER III.

NON est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illud reputandum, quòd, si quis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem earum quæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare cœperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqua, neutiquam deficient. ea verò vis, qua sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & quæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi consciscere debeat, considerare, & ejusmodi universa, quæ rationem probè subactâ desiderant, hæc, inquam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandum itaq;, non hâc solâ ratione, quia mortem propiùs per momenta singula accedimus, sed hâc insuper, quia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpe numero desituit.

II. Etiam istud est observatu non indignum, quod ea quoq; quæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam quandam & venustatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, quamvis ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciē quandā præ se ferunt. & comedendi desiderium suo modo irritant. sic quoq; ubi plenè maturuerint, delisciunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem quandam bacca conciliat. spicæ iridem deorsùm vergentes, & leonis supercilium, & aprorū ab ore defluens spuma multaq; alia istiusmodi; quæ seorsùm si quis intueatur, sunt venustate omni procul; quia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, si quis animum ad cogitationem horū alcūs dederit in ea quæ in u-

ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

ΟΥ χὴ τῦτο μόνον δ' λογίζεδαι, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπομικίσκε) ὁ βίΘ, & μέρος ἔλατ'ον ἀπὸ καταλείπε). ἀλλὰ κἀκεῖνο λογιτέον, ὅτι εἰ δοθείη πλέον βιῶναι τις, ἐκεῖνό γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὕτη ἡ δύναμις ἡ φύσιν τῦ συνεστάναι τὸ σωμάτων, & τὴ θεωρίας τὸ αὐξανομένης εἰς τὸ ἐμπεριέχον πᾶν τὸ θείων & τῶν ἀνθρωπείων. ἐπὶ γὰρ πᾶσι λοιπὸν ἄρξηδ), ὃ μὴ [1] λάμπειν, & τρέφεδαι, & φαντάζεδαι, [1] L. 6. § 16. & ὁρμᾶν, & ὄφελός τι ἄλλο τοιῦτο, σὸν ἐνδέχεδαι· ὃ δ' [2] ἐαυτῦ κρίνεδαι, & [3] τὰς τῦ καλοῦντος [2] L. 5. § 21. ἀριθμὸς ἀκριβῶν, & τὰ τῶν φαινομένων διαρθρῦν, & περὶ αὐτῦ δ', [4] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμὸν συγγυμνασμένης πάνυ δεῖται, [5] τῶν παντοίων [3] L. 7. § 55. [4] L. 1. § 12. 6. § 26. [5] L. 5. § 29. [6] L. 12. § 15. [7] L. 2. § 4, 6. [8] Jun. ἐκλείπει δὴ οὖν [6] ἐπείγεδαι, ἃ μόνον [7] τὴν ἐγγυτάτω θάνατον ἐκβαίνειν γίνεδαι, ἀλλὰ & ἅπασ' ἡ ἀγνόησις τῶν τῶν & τῶν ἀπαλλάττειν φροντίδος.

II. Χρὴ & τὰ τοιαῦτα προσφυλάττειν, ὅτι & [8] τὰ ὀπτηνόμενα τοῖς φῶς γινομένοις, ἐκκλίνει εὐλόγως & ἐπαγωγὸν, οἷον ἄρτος ὀπτώμενος προσρήγνυταί πως κατὰ μέρη & ταῦτα ἔν τε τοῖς διεξόδοις ὕπως & ζητεῖ κατὰ προσδοκίαν τὸ ὀπτοῦ γέλωτα ἡ ἀρτοποιίας ἔγκλα, ὀπωρέπτα πως, & προσηνῆ πρὸς τὸ ζῆλον ἰδίως ἀνακινεῖ. πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπόταν ὡριώτατά ἐστι, κάχυνεν. & ἐν ταῖς ὀρυπετέσι [9] ἐλάαις, [9] πτῶσι Lug. αὐτὸ δ' ἐγγὺς τῆ ὀπτῆ, ἰδιόν τι κάλλος. τῷ κάρπῳ προσίπτουσιν. οἱ σχοῖνοι ὑπὸ κάτω νεύοντες, & ὁ τῦ λέοντος ὀφρύδιον, & ὁ τῦ συὸς ἐκ τῶν ὀμμάτων ῥέων ἀφρός· & πολλὰ ὕπερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις θεωροῖτο, πόρρω ὄντα τοῦ εἶναι δοκεῖν, ὅμως ἀφ' ὧν τοῖς φύσει γινομένοις ἐπανηλυθεν, ὡραϊσμένα, & ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴ τις ἔχοι πόθος & ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ὄντα ὧν ὅλης γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν ἂν

χὰ δόξει αὐτῷ ἢ ἄλλο κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἤδως πως ἀφανισθήσεται· ὥσπερ ἢ τῶν θηρίων ἀληθῆ χασμάτα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψει), ἢ ὅσα γεγραφῆς τε πλάσαι μιμήμενοι δεινύουσιν. καὶ γεγονὸς τε γεγονὶ ἀκμαῖ ἴσα τε ὡραῖα, τῶν ὅ ἐν [1] παισὶν ἐπαφροδίσιον, τοῖς ἑαυτῶν σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν δυνήσεται. τε πολλὰ τοιαῦτα ἡ πρὸς πθυμὰ, μόνῳ ἢ ᾧ πρὸς τ φύσιν, τὰ ταυτης [2] ἔργα γνησίως ἀκειωμένῳ [3] προσήσεται.

[1] παισὶν Mer.

[2] σεσαυσ.

[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλαὶ νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν· οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προμηνύσαντες ὕστερον καὶ αὐτοὶς ἢ πεπρωμένον κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήϊος, τε Γάϊος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, τε ἐν παρατάξει πολλαὶ μυριάδας ἱππέων τε πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξέπλευσαν ἢ βίου. Ἡράκλειτος, ὅτι [5] τ ἢ κόσμου ἐκπύρωσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας ὑδάτινος τὰ ἐντὸς πλεως βολβίτῳ κατακεχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον ἢ οἱ φθεῖρες, Σωκράτην ἢ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν· τί ταῦτα; [6] ὅτι θες, ἐπλεύσας, κατήχθης· ἐκβῆθι. [7] εἰ μὲ ἐφ' ἑτέραν βίον, οὐδὲν θεῶν κενὸν, οὐδὲ ἐνθ. εἰ ἢ ὄν ἀναισθησίαν, παύσῃ πόνων τε ἡδονῶν ἀνεχόμενος, τε [8] λατρείων τοσούτῳ χείρονι [9] ᾧ ἀγγείῳ. [10] ἡ πρέπει ὅ ὑπηρετεῖν ὅ μὲ γὰ νῦς τε [11] δαίμων, ὅ ἢ [12] γῆ τε λυθεῖσ.

[4] L. 4. § 32. l. 6. § 24. l. 8. § 31.

[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.

[6] L. 2. § 3. l. 12. § 36.

[7] L. 2. § 14.

[8] L. 2. § 2. l. 11. § 19.

[9] L. 10. § 38.

[10] ἢ πρέπει Bas. Bor.

[11] ἢ δαίμων Mer. ἢ, vel ἡ, ὁ σ. v. f. v. n.

[12] L. 2. § 13.

IV. [13] Μὴ κατατρίψῃς ὃ ὑπολιπόμενον ἢ βίου μέρος ἐν ἢ πρὸς ἑτέραν φαντασίας, ὁπόταν μὴ ἢ ἀφορᾶν ὅτι [14] κοινωφελὲς πιῆ ἤτοι γὰρ ἄλλο ἄργον τέρψει, τυτὶσι, φαντάζεσθαι π ὃ δεῖνα πράττει, τε ἵνα τί λέγῃ, καὶ τί ἐνθυμεῖται, τε τί πηχάζῃ), τε ἕτερα τοιαῦτα, ποιῇ [15] ἀπρέπειαν ἢ ἰδίαν ἡγεμονικὴν εὐκαταπήρεως. [16] χρὴ μὲ ἓν κὴ ἢ ἐκεῖ καὶ μάτην ἐν ᾧ ἑρμῷ τῆς φαντασιῶν ἀφιέσθαι, πολὺ τε μᾶλλον τὸ ἀφίεσθαι,

[13] L. 2. § 8, 13

[14] ἤδιον γ. c. s. Bor. ἤτοι τί λέγῃ, καὶ τί ἐνθυμεῖται, τε τί πηχάζῃ), τε ἕτερα τοιαῦτα, ποιῇ γ. a. s. vel ἡ τε ἕτερα s. τῶν. ἰδίαν ἡγεμονικὴν εὐκαταπήρεως f. vid. Not.

[15] L. 2. § 7. l. 4. § 22.

[16] L. 2. § 5, 16

niverso hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, quæ quasi appendicis cujusdam loco res naturales consequuntur, deprehendet, quod non etiam cum oblectatione quadam huic ipsi commendare sese videatur. quin & idem ferarum rictus veros haud minore cum voluptate contuebitur, quàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expressos. tam vetulæ item vetulive maturitatem quandã ac decorem, quàm & quicquid in pueris venustatis animum allicientis deprehenditur, castis oculis spectare poterit. denique contingunt multa hujusmodi, quæ non cuivis sunt grata, sed illi duntaxat qui adversùs naturam operaq; ejusdem animum habuerit probè conciliatum.

III. Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixissent, morti demum & ipsi concesserunt. Alexander, Pompeius, C. Cæsar, cùm tot urbes funditùs evertissent, tot hominum myriades in prælio cecidissent, ipsi quoq; tandem vitâ excesserunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè disseruisset, aquâ intercute viscera distentus, stercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, sed alterius modi, sustulerunt. quorsum ista? navem conscendisti, navigâsti, appulisti: egredere. si ad viram alteram; nihil, nè ibi quidem, numinis est inane. sin sensu cariturus es, desines voluptatibus ac doloribus distineri; desines vasi tanto deteriori inservire. an non enim præstantius est id quod inservit? cùm alter mens & genius, alter limus & sanies sit?

IV. Quod superest vitæ reliqui, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, nisi siquid ad communem utilitatem spectaverit; puta, cogitando, quid iste vel ille agat, & quorsum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogiter, quid machinetur, & cætera. etenim operis alteni observatio, à mentis propriæ custodiâ cogit evagari. oportet itaque in cogitationum serie frustraneum, & superfluum omne declinare: curio-

sum

sum autem & malignum multò magis. assuefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de quibus siquis subitò te requisiverit, quid nunc in animo versas? liberè statim respondere queas, istud vel illud: unde palam fiat extemplò, esse omnia apud te simplicia, benevolaq; animalis sicut socialis, & cogitationes omnes neglectum habentis, quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo respiciant; aut æmulationem etiam, aut invidentiã & suspicionem, aut aliud quidlibet, de quo proloqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuisse. Vir ità compositus, quò minùs in optimorum numero censeatur, jam nihil est, cùm deorum sacerdos ac minister quidam existat, eóq; quod intra se gerit, numine ritè utatur. quòd hominem utiq; præstet intaminatũ voluptatibus, dolore omni illæsum, contumeliâ intactum, improbitatis nè sentientem quidem; certaminis præstantissimi, ne ab affectu scilicet ullo subverratur, athleram; justitiâ penitùs imbutum; ex animo prorsus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, nec citra magnam aliquam atq; in commune utilem occasionem advertat, quid alius quispiam dicat, faciat, cogitet. suis enim duntaxat agendis intentus est; sibiq; ab universo destinata cogitat assiduè. & illa quidem honesta præstat, ista optima esse persuasum habet. fors enim unicuiq; assignata, & conducit ei, & in eum finem est eidem collata. meminit etiam, cognatum esse rationale omne: & naturæ ipsius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuslibet existimationem esse capessendã, sed ab eis tantùm, qui naturæ consentaneam viram agunt. qui seciùs vivunt, quales sint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu se gerant, quales cum qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè sibi quidem ipsis placent.

λεῖ. [19] ὁ τοίνυν θεὸς τὸν πρὸ ἡμῶν τοιοῦτον ἐπαινοῦντα. αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντας.

καὶ καινήθης· καὶ [1] ἐλπιστέον ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, ὧν ἕκαστος ἄφνω ἀγανέσχετο, τί τῶν ἀγανοῆ; μὴ παῤῥησίας ἀσχημόνα ἀπεκείναιο, ὅλε τὸ, καὶ τὸ· ὡς ἐξ αὐτῆς εὐθὺς δῆλα ἦ), ὅτι πόντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐμμὴ, καὶ [4] ζῶν κοινωνικῶ, καὶ ἀμελῶν τῶν ἡδονικῶν, ἢ καθ' ἁπαξ ἀπολαυστικῶν φρυταρμάτων, ἢ φιλονεικίας τινῶν, ἢ βασκανίας ἢ ὑποψίας, ἢ ἄλλω τινὸς, ἐφ' ᾧ μὴ ἐρυθριάσας ἐξηγέμενον, ὅλε ἐνῴκουτο εἶχες, ὁ γάρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιῦτον, [5] οὐκ ἔτ' ἀναβλητέμενον, τὸ ἀς ὂν ἀρίστοις ἤδη ἦ), ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, προσήκων καὶ [6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὃ παρέχεται τὸν ἄνθρωπον [7] ἄλυπον πάντων ἡδονῶν, ἄπρωτον ὑπὸ πόντος πόνου, πάσης ὕβρεως ἀμέτοχον, πάσης ἀμαθοῦς πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλίου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς βάθος, [9] ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις ἦ, μηδὲ χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φρυταζόμενον, [10] τί ποτε ἄλλο λέγῃ, ἢ πράσσει, ἢ ἀγανοεῖται. [11] μόνα γὰ τὰ ἑαυτῆ πρὸς ἐνέργειαν ἔχῃ, καὶ [12] τὰ ἑαυτῆ ὁπόσα τῷ ὅλων συνκλωθόμενα διϊωκῶς ἐννοεῖ· κἀκεῖνα ἐξ καλὰ πρέχεται, [13] ζῶτα ἦ ἀγαθὰ εἶ) πάντως. [14] ὁ γὰ ἑκάστῳ νεμομένῳ μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ ζωεμφέρει. μέμνησο ἦ, ὅλε [15] συγγενὲς πρὸ τὸ λογικόν· ὅλε [16] κηδεσταὶ ἐξ πάντων ἀνθρώπων, κῆ πρὸ τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἔχειν. δόξης ἦ ἐχῃ τῆς πρὸ πάντων ἀνυπερβλήτου, ἀλλὰ τοῦ [17] ὁμολογουμένως τῇ φύσῃ βιόντων μόνον. οἱ ἦ μὴ ὕπως βιῶντες, [18] οἵτοιοί ἐσμεν οἵκοι τε ὢ ἔξω τῆς οἰκίας, ὢ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρωντες μεμνημένοι ἐξ πάντων τούτων ἐπάγων ἐν λόγῳ πάντως, οἷος

[1] Inf. § 12. l. 12 §.
[2] L. 11. § 15.
[3] Inf. § 12 l. 6. § 47. l. 9 § 12.
[4] L. 5. § 16, 19. l. 9. § 9.
[5] L. 8. § 22.
[6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l. 2. § 13, 17.
[7] L. 2. § 16, 17.
[8] L. 5. § 16. l. 10, 34.
[9] L. 2. § 2 Inf. § 16 l. 4. § 1. 23, 25, 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
[10] L. 2. § 8, 13.
[11] L. 7. § 6.
[12] L. 2. § 5.
[13] L. 10. § 1.
[14] L. 4. § 10, 23. l. 5. § 4. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[15] L. 2. § 1. Inf. § 11.
[16] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 9. § 18, 27. l. 10. § 13 l. 11. § 18.
[19] L. 6. § 27. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

V. Μήτι [1] ἀκέσι ἐνέργει, μήτι [2] ἀκοινώνητος, μήτι [3] ἀνεξέταστος, μήτι [4] ἀνθελκόμενος· μήτε [5] κομψείᾳ τῶν διανοιῶν σου καλλωπιζέτω· μήτε πολυρρήμων, μήτε [6] πολυπράγμων, ἔσο. ἔτι δέ· [7] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω [8] προστάτης ζώου [9] ἄρρενος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολίτου, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀναπαχόμενος ἑαυτόν, οἵου ἂν ἔκ τις [10] προσμένων τὸ ἀναλυτικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὐλυτος· μήτε ὅρκου δεόμενος, μήτε [12] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. [13] ἔν τε [14] τὸ φαιδρὸν, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ [15] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἴδιον ἄλλοι παρέχεσθαι· [16] ὀρθὸν οὖν εἶναι δεῖ, οὐκ ὀρθούμενον.

V. Neq; invitus quicquam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus. sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætatè provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quíq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus sit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. [17] Εἰ μὲ κρεῖττον εὑρήσεις ἐν ᾧ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, καὶ καταπαξ τοῦ [18] ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ τὴν διάνοιαν σου ἐν οἷς κατ' τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ ἐν τῇ εἱμαρμένῃ, ἐν τῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις· εἰ τοῦτο, φημὶ κρεῖσσον τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο ὅλῃς τὸν ψυχῆς πρατίμει σου, τὸ ἀληθὲς εὑρισκομένου ἀπόλαυε· εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνοιτο αὐτοῦ [19] τὸ ἐνιδρυμένον ἐν σοὶ δαίμονος, τὰς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτασσόμενον ἑαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας [20] ἐξετάζοντα, καὶ [21] τὸν αἰσθητικὸν πειστέον, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφελωμένοις, καὶ [22] τοῖς θεοῖς ὑποτασσόμενον ἑαυτὸν, καὶ [23] τὸν ἀνθρώπων φροντίδα ποιούμενον· εἰ [24] τοῦτο σμικρὰ τὰ ἄλλα μικρόπρεπῆ καὶ σύμπλεκτα εὐξίσκοις, [25] μηδενὶ χώραν δίδου ἐπ' αὐτῷ, φεύγων ὡς φεύγας ἄπαξ καὶ ἀποκλίνας, σὺν ἐκ [26] ἀφειδοῦντος τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προκεμένῃ διωθήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ [27] ποιητικῷ ἀγαθῷ, ὑ θεμις, ὑδὲ ὀκνεῖν ἐπιτρέπεται, οἷον τὸ σῶμα πολλῶν ἕπαγνον, μὴ ἀρχαὶς, ἢ πλοῦτον, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πρὸς τοῦτο τοῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐναρμόζῃ δόξῃ.

VI. Si quid in vitâ humanâ deprehenderis præstabili justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; & ut uno verbo absolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis quæ extra consilii proprii opem obveniunt, facto acquiescat. si quid, inquam, præstantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præstantissimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparat, ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa quæq; diligenter exploret, & à sensuũ affectionibus, q^d Socrates dicebat, sese abstraxerit; Deis autem se regendum permiserit, hominibúsq; quibusvis curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioráque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente si inclinaveris quicquam, bonum illud proprium & peculiariter tuum quò minùs liberè colas præferatq; obstabit. bono siquidem rationali & publicum spectanti nihil extraneum ex adversum consistere fas est; vulgi, puta, existimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quisquam si vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim & abripiet te. at tu simpliciter

[1] L. 5. § 1.
[2] L. 2. § 2.
[3] Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
[4] L. 2. § 2. l. 10. § 36.
[5] L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
[6] L. 1. § 5. l. 4. § 24.
[7] L. 1. § 3. l. 12. § 26.
[8] L. 5. § 27.
[9] L. 2. § 5.
[10] L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
[11] εὐλύτως f. ut Inf. § 7. l. 8. § 33. Inf. § 16.
[12] L. 7. § 67. l. 9. § 29.
[13] ἐν Boot. ἔνι f. vel ἐστὶ
[14] L. 10. § 12.
[15] L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
[16] L. 7. § 12.
[17] Inf. § 7.
[18] L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 26.
[19] L. 2. § 13. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
[20] Sup. § 5.
[21] L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 55.
[22] L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
[23] Sup. § 4.
[24] L. 7. § 72.
[25] L. 1. § 8.
[26] L. 2. § 16.
[27] πλιπκῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 2.
[28] L. 1. § 8. l. 2. § 16.

plicitèr ſiberéq; id quod præſtantius eſt eligito, eáq; ſtrenuè adhæreſcito. præſtat autem id quod conducit. itaq; ſi conducere tibi videbitur, quatenus ratione præditus es, retineas; ſin, quatenus animatus es tantum, repudies; judiciúmq; quò minùs externâ rerum facie ſpeciéque corrumparur, integrum ſervare curæ ſit, quò rerum examen exquiſitiùs inſtituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modeſtiam deſeras, oderis quenquam, ſuſpectum habeas, execreris, ſimules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentiáq; deſideret. qui enim mentem geniúmq; eundem ſuum, & virtutis hujuſce ritus ſacros, cæteris omnibus anteterulerit, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiſcit, non ſolitudine, non frequentiâ opus habet: quod eſt maximum, victurus eſt, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum intereſſe cenſebit, ſpatio temporis prolixiore an contractiore animâ ſuâ corpore inclusâ utatur. utpote qui, ſi ſtatim demigrandum fuerit, perinde promptus ſit decedere, ac aliud quid agere, quod modeſtè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religioſè, ne mens ſibi quicquam eorum ſubterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria ſunt munera.

VIII. In hominis caſtigati atque expurgati animo, nihil ſuppurati, nihil impuri, nihil ſubdoli offendas. neq; verò vitam hujus non conſummatam fatum unquam abruperit. perinde ac ſi tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam ſcenâ ceſſiſſe. quin nec ſervile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut additum, aut abciſſum, aut quod cenſuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim ſita ſunt omnia, ut menti tuæ nulla inſit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

κατακεράσαν ἄφνω, ⁊ συρήνεγκεν. σὺ δέ. φημι, ἁπλῶς ⁊ ἐλευθερίως ἅλῶ ὃ κρεῖττον, ⁊ [1] τέτυ ἀντέχω. κρεῖττον ἢ ὃ συμφέρον, [2] εἰ μὲ τὸ ὡς λογικῷ, τῦτο τήρει· εἰ ἢ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφυσαι, ⁊ [3] ἀτύφως φύλαττε τὴ κρίσιν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς πιὼ ἐξέτασιν ποιήσῃ.

VII. [4] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ ὃ ἀναγκάσῃ σέ ποτε τὴ πίστιν παραβῆναι, τὴ αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσά τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσά τινος [5] τοίχων ⁊ παραπετασμάτων δεομένε. ὁ γὰρ τὴ ἑαυτῦ [6] νῦν ⁊ δαίμονα, ⁊ τὰ [7] ὄργια τὴ τέτυ ἀρετῆς προτελούμενον, [7] τραγῳδίᾳ ὐ ποιῇ, ὐ γενάζει, [9] σὺν ἐρημίας, ὐ πολυπληθείας [10] δείσει. ὃ μέγιστον, ζήσῃ, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] πότερον ἢ ὁπὶ πλέον ἀξίωμα χρόνε φυσικὸν παραλαβεῖν τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ὀλίγον ἐνδέσει, ἐπ' ὀπίσω αὐτὸ μέλει. [13] καὶν γὰρ ἤδη ἀπαλλάττεσθαι δέῃ, ὅτως [14] εὐλύτως ἄπεισιν, [15] ὡς ἄλλο τι τῶν ἀξημίως ⁊ κοσμίως ἐνεργεῖν δυναμένων ἐνεργήσεων· τῦτο μόνον παρ' ὅλην τὴ βίον εὐλαβήσῃ, ἢ τὴ ἀλόγοις [16] ἐν ἑνὶ τῶν οἰκείων νοερῷ πολιτικῷ ζώῳ [17] βοηθῆσαι.

VIII. [18] Οὐδὲν αὐτὸν ἐν τῇ διανοίᾳ ἔχε κεκλασμένον ⁊ ἐκκεκαθαρμένον πυθόδες, οὐδὲ μωλωπὶ μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον εὕροις. [19] ὐδὲ ἀτυχηθὲν τὴ βίον αὐτὸν ἢ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἂν εἴποις τὴ τραγῳδὸν, περὶ τὸ πλέσιν ⁊ διαθεμάτων, ἀπαλλάττεσθαι. ἑὸν ἢ οὐδὲν δῦλον, [21] ὐδὲ κοινὸν, οὐδὲ προσδεδεμένον, οὐδὲ [22] ἀπεγνωσμένον, οὐδὲ ὑπόδυτον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

IX. [24] Τὸ ὑπολογιστικὸν δύναμιν σέβε· [25] ἐν τέτῳ ἢ πᾶν, ἵνα ὑπόλυψις ἢ ἡγεμονικὸν μὴ μίανῃ ἐγγλύπτῳ ἀνάλογον [26] τῇ φύσει, ⁊ τῇ ⁊ λογικῆ ζώε κατασκευῇ

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἄτυφον f. L.
§ 12. l. 6. § 13.
[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16. l. 10. § 9.
[6] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργια Lug.
ἔργα Annot.
[8] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[9] Sup. § 4, 5. Inf. § 8, 16.
[10] διώξεται Lug.
[11] [ἢ θάνατον] m. f. L. 9. § 3.
Inf. § 12.
[12] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[13] L. 2. § 11.
[14] Sup. § 5.
[15] L. 6. § 2.
[16] Sup. § 6.
[17] ζῴῳ Lug.
[18] L. 9. § 3.
[19] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[20] L. 12. § 36.
[21] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[22] L. 8. § 34.
[23] Sup. § 7.
[24] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[25] L. 2. § 15.
[26] ἢ Lug.

σκοδῆ. αὖτη γ' ἐπαγγέλεται [1] ἀφροπώσιδη, καὶ [2] τὸ πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ [3] τὸ τοῖς θεοῖς ἀκολουθίαν.

X. Πάντα ἓν ῥίψας, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἐκ συμμνημόνευε, ὅτι [5] μόνον ζῇ ἕκαστος ὃ νῦν τόπον τοῦτο, ὃ ἀκμαῖον· τὰ γὰρ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ· μικρὸν μὲν οὖν ὁ ζῇ ἕκαστος, [6] μικρὸν γὰρ τὸ γῆς γωνίδιον ὅπου ζῇ· [7] μικρὸν καὶ ἡ μνήμη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη ὑπ' ἀμαθοχλῶ ἀνθρωπαρίων τάχιστα πεφυξομένων, καὶ σὺν οἷς οὐδὲν ἂν εἰδότων σεαυτὸν, ἔτι γε ὃ πρόπαλαι τεθνηκότα.

XI. Τοῖς ὑπ' αἰρημένοις ἀξιώμασιν ἓν εἶδος πρόσεστω, [8] ὃ ὅσον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φαντάσματος, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν [9] γυμνόν, ὅλον δι' ὅλων [10] διῃρημένως βλέπειν· καὶ ὃ ἴδιον ὄνομα αὐτῷ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεχεῖτο, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθήσεται, λέγειν πρὸ ἑαυτοῦ. [11] οὐδὲν γὰρ ὕψος μεγαλοφροσύνης ποιητικὸν, οἷς τὸ ἐλεύθερον [12] ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἕπεσθαι πρᾶξαι τὸν βίον ὑπομένοντα δύναται, καὶ τὰ ἀεὶ ὕπτια εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ τῷ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρέχομενον, [13] τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἄνθρωπον, [14] πολίτιδι ὄντι πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] ἵ ἐστι, καὶ ἐκ τίνων συνήκεται, καὶ [16] πόσον χρόνον πέφυκε παρεμένειν τοῦτο, ὃ [17] τὸ φαντασίαν μοι νῦν ποιεῖ· καὶ [18] τίνων ἀρετῶν πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἁπλότητος, αὐταρκείας, τῶν λοιπῶν. ὥστε δεῖ ἐφ' ἑκάστῳ λέγειν, [19] τοῦτο μὲν ἀπὸ θεοῦ ἥκει· τοῦτο δὲ [20] κατὰ τὴν σύλληξιν, καὶ τὴν συμπνεόντων σύγκλωσιν, καὶ τὸ τοιούτῳ ζωτύχῃ τι καὶ τύχῃ. τοῦτο δὲ [22] ἀπὸ δὲ συμφύλου καὶ ζωηρῶς, καὶ κοινωνεῖν,

non sit consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deoq; obsequentes simus.

X. Missis itaq; rebus cæteris, pauca ista apud te habeas: memineriſq; insuper, unumquemq; præsens tantummodo ætatis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel incerto planè situm. exiguũ est itaq; quivivit quisq;; exiguus & telluris, in quo vitã agit angulus: exiguũ quiddam, quæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; eáq; homuncionũ morti celerrimè concedentium, qui ne seipsos quidem probè nôrint, nedum jam olim defunctum quempiam, successionibus propagata.

XI. Eis quæ dixi monitis salutaribus, istud unũ adjectũ sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius quæ sub cogitationem cadit; quàm ipsa per se nuda ex natura sua, eadémq; integra, per partes sui universas, quale quid sit, distinctè possis dijudicare; útq; apud te perpendas, & quodnam sit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus constat, & in quæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè voréq; discurrere posse unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; sic intueri semper, ut mentẽ simul subeat, quali mundo qualem usum hoc præbeat, quamnam universi respectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis superne illius cujus reliquæ civitates illæ quasi familiæ exstitunt; quidnam sit, & ex quibusnam principiis constet, & quamdiu durare natũ sit, quod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: quanam item virtute adversùs rem eam sit usus; mansuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an aliâ aliquâ de singulis ergo rebus dicendũ est; Hoc divinitus venit; hoc à fati serie connexâ contextâq; vel à concursu fortuito istiusmodi: hoc à contributi, congenere, sodale; qui ipse

[1] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[2] L. 7. § 31.
[3] L. 7. § 31, 67 l. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[4] L. 2. § 5.
[5] L. 2. § 14.
[6] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[7] L. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 68. l. 10. § 18 l. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[9] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[10] L. 4. § 21.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 6. § 3.
[14] L. 2. § 16.
[15] L. 2. § 12.
[16] L. 9. § 25.
[17] L. 12. § 13.
[18] L. 9. § 11, 42
[19] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[20] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[21] L. 2. § 1.

quidem

quidem quid naturæ ſuæ conſentaneum ſit neſcit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adverſus illum benevolè juſtéq; me gero, juxta ſocietatis legem à natura latam. interim tamen in mediis iſtis pro rei cujuſq; æſtimatione rationem ejuſdem habeo.

XII. Si rationi rectæ obſecutus, id quicquid eſt, quod jam inſtat, ſeduiò, ſtrenuè, placidè egeris, nec extra opus inſtitutum acceſſorium aliquid reſpexeris; ſed genium tuum purum integrúmq; ſervaveris, ac ſi illum ſtatim redditurus eſſes: huic, inquam, ſi adhæſeris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans: ſed quod præ manibus eſt juxta naturæ dictamen agere, & in dictis quibuſq; animo heroico veritatem liberè proloqui contentus; proſperè planè victurus es. hoc autem quin facias, qui impediat, nullus eſt.

XIII. Quemadmodum chirurgi inſtrumenta & ferramenta ſua ad curationes ſubitaneas ſemper habent ad manum: ita tu dogmata in promptu apud te habeas, quorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoſcas; & rem quamq; etiam leviſſimam, ita peragas, ut qui memineris duo iſta eſſe invicè connexa. neq; enim, homines quod ſpectat, quicquam rectè egeris ſine habito ad res divinas reſpectu: nec vice verſâ.

XIV. Ne diutiùs evageris. neque enim futurum eſt, ut commentarios tuos perlegas, aut Romanorum ac Græcorum priſcorum res geſtas, aut ex autoribus variis excerpta, quæ, quò in ſenectute uſui tibi eſſent, repoſuiſti. ad finem itaq; feſtina, & ſpes vanas mittens, ſi rationem tui ullam habes, tibi conſule; quod licet.

XV. Neſciunt quàm varie ſignificationis ſint vocabula iſta, furari, ſerere, emere, quieſcere, quid facto opus eſt videre, quod quidem non oculis corporeis, ſed vilu quodam aliuſmodi efficitur.

XVI. Corpus, anima, mens. corporis ſenſus ſunt, animæ affectus, mentis decreta. viſorum imagines admittere, etiam pecudum commune eſt: affectibus tanquam ſi-

μήσει ὅλη τῇ αὐτῇ κατὰ φύσιν ἕξει. ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ. ἀφ' οὗ τοῦτο [1] προῶμαι αὐτῇ κατὰ τὴν [2] συνωνυμίαν φυσικὸν νόμον, εὐνοῶ, καὶ δικαίως· ἅμα μήσει [3] τὰ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνοικείομαι.

XII. Ἐὰν [4] δὲ παρὸν ἐνεργῇς, [5] ἐπόμενος ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρρωμένως, [6] εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπροσθούμενος ἀλλὰ [7] τὸ ἑαυτοῦ δαιμόνιον καθαρὸν ἐσῶσα τηρῇς, [8] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀπολῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο σωσάμενος, [10] μηδὲν παρεμπίπτων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ὧν λέγῃς καὶ φθέγγῃ, ἡμερικῇ ἀληθείᾳ ἀκολουθῶν, εὐζωήσεις· [11] ἔστι δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσων διωκόμενος.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια παρεσκευασμένα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰφνίδια τῆς θεραπευτικῆς· οὕτω [12] τὰ δόγματα σοὶ ἕτοιμα ἔστω πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [13] πρὸς τὸ μικροπαθῶν οὕτω ποιεῖν, ὡς τῶν ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὐδὲ γὰρ ἀνθρωπίνων [14] ἄνευ τοῦ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, οὔτε ἐμπαλίν.

XIV. [17] Μηκέτι πλάνῃ· οὐ γὰρ τὰ ὑπομνηματά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὐδὲ τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῆς συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτῇ ἀπέθεσο· [16] σπεῦδε οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἀφεὶς, [17] σαυτῇ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σαυτοῦ, ὡς [18] ἔξεστιν.

XV. Οὐκ ἴασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ἃ οὐκ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα. τὸ μὲν [21] τυπώδους φαντασίας, καὶ τὸ βοσκημάτων

[1] L. 6. § 23. l. 8. § 29. 43.
[2] συμερῶς Jun. l. 6. § 26.
[3] L. 4. § 32. l. 6. § 3.
[4] L. 2. § 5. l. 8. § 2, 32, 36, 44. l. 9. § 1, 6. l. 12. § 1, 3.
[5] L. 10. § 12. l. 12. § 31.
[6] Sup. § 3. l. 4. § 25.
[7] L. 2. § 16.
[8] L. 2. § 5.
[9] τοῦτο. Mar.
[10] Sup. § 7.
[11] L. 1. § 17. l. 6. § 58. l. 7. § 16. l. 9. § 11.
[12] L. 2. § 3. l. 4. § 3. l. 6. § 48. l. 12. § 24.
[13] L. 12. § 29.
[14] L. 6. § 7, 23. l. 7. § 68.
[15] L. 2. § 2, 3, 7
[16] L. 2. § 4, 6. l. 4. § 17, 26. l. 6. § 47.
[17] L. 5. § 36.
[18] L. 2. § 2. l. 5. § 2, 5. l. 8. § 8, 55. l. 12. § 1.
[19] L. 10. § 26. l. 11. § 12.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 5. § 33 l. 6. § 16, 28.

το-

τὸ ὃ [1] νόμεροσσας ἁπλῶς ὁρμηκικῶι, & τῷ δικαίῳ, & τῷ αἰδεσίμῳ, & τῷ αὐθεντικῷ, & Φαλάριδι, & Νέρωνι, & [2] τὸ [ὃ] τὴν νῦν ἡγεμόνα ἔχειν ὅτι τὰ φαινόμενα καθήκοντα, & τῷ θεοὺς μὴ νομίζοντι, & τῷ τὰ πατρίδα ἐγκαταλείποντι, & τῷ [3] πονηρῶν, [4] ἐπαιδὰν κλείσωσι τὰς θύρας· εἰ οὖν [5] τὰ λοιπὰ χρηνά ἐστι πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν, [6] φιλεῖν μὲ & ἀσπάζεσθαι τὸ συμβαίνοντα, & [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν ὃ ἔνδον ἐν τῷ φρενὶ ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [9] ἵλεων ἐφορᾶν, κοσμίως [10] ἑπόμενον ὡς θεῷ, [11] μήτε φιλοτιμούμενον ἐν πρὸς τὰ ἀληθῆ, μήτε ἀνερχόμενα πρὸς τὰ δίκαια. [12] εἰ ὃ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πολλοὶ ἀνθρώποι, ὅτι ἁπλῶς & αἰδημόνως & εὐθύμως βιοῖ, [13] ὅτι χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] ὅτι πρὸς παρέπεται τὴν ὁδὸν τὴν ἀγέσης ὅτι τὸ πλῆθος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ ἦλθεν καθαρὸν, ἡσύχιον, [15] εὔλυτον, [16] ἀδιάστατον τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ.

diculis agitari, atque abripi, fatis quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postquam fores sibi occluserint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis quæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum sequi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanquam Deo, decenter obsequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à justitiæ ratione devium exequendo. Quòd si nemo illi fidem adhibuerit, quòd simpliciter, modestè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad quem par est accedere purum, placatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

1 L. 2. § 2.
2 Vide Not.
3 [πάντα] π. Lug αἰσχρῶν ὀπῶν] π. Xyl. [ὀπῶν] π. f.
4 Sup. § 7, 8.
5 L. 12. § 31.
6 Sup. § 4.
7 L. 2. § 4.
8 Sup. § 3, 4, 5, 6.
9 L. 12. § 3.
10 Sup. § 12. l. 12. § 31.
11 L. 6. § 47. l. 12. § 1, 3, 29.
12 Sup. § 5. l. 7. § 62.
13 L. 2. § 1. l. 5. § 32.
14 L. 1. § 16. l. 11. § 8. l. 12. § 1, 14.
15 Sup. § 5, 7.
16 L. 10. § 28 l. 7. § 68.
17 L. 4. § 23.

BIBΛΙΟΝ δ'.

LIB. IV.

Ο' [1] ἔνδον [2] κυρεῦον, ὅπερ ἐν φύσει ἔχει, ὕτως [3] ἔστιν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν & διδόμενον μεταλλάττειν ἐπιδίως. ὕλῃ γὰρ [5] ἀποτεταγμένῃ οὐδεμία φύσις. ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲ πρὸς τὰ [6] ἡγούμενα [7] μὲν ὑποξαιρέσεως· [8] τὸ ὃ ἀντεπιτιθέμενον ὕλῃ ἑαυτῷ ποιεῖ [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅπερ ὅπου κρατεῖ τῶν ἐμπιπτόντων, ὑφ' ὧν ἀν μικρὸς ἐκλύχνος ἐσβέσθη· τὸ ὃ λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ὑπερφορούμενα, & κατανάλωσεν, & ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ὅτι μεῖζον ἦρθη.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea quæ contingunt ità est comparata, ut ad id quod potest & concessum est, facilè se transferat neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qua exerceat se, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

1 L. 10. § 38.
2 L. 7. § 64.
3 ἐστὶ κει. Jun.
4 L. 3. § 4, 16.
5 ἐστὶ]. Jun.
6 ἐγκείμενα Xyl. ἐσηγέμενα f. vel ἐσηγμένα.
7 L. 5. § 20. l. 6. § 50. l. 11. § 37.
8 L. 6. § 50. l. 7. § 58, 68. l. 8. § 32.
9 L. 10. § 31.

II. Nihil

II. Nihil operis est frustra temerè ve exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactissimè respondeat.

III. Recessus sibi requirunt multi multos, villas agrestes, litora, montes. istiusmodi loca & ipse plurimùm soles appetere. hoc autem totum vulgarium cum primis est hominū. cùm liceat, quocunq; ipse volueris tempore, in teipsum secedere. nusquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam secessus datur, quàm in suam ipsius animam. præcipuè, si quis ea intra se reposita habuerit, quorum contemplatione summam extemplò tranquillitatē consequatur. tranquillitatem eam dico, quæ in animi probè compositi statu consistit. hoc itaq; recessu jugiter usus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ statim ubi succurrerint, omnem animi molestiam eluere tibi possint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid est enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius caussà natos esse; tum æquanimitatem esse justitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, suspicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegissent, tandem defuncti & in cineres redacti sint, desine tandem tibi molestiam facessere. At universi ipsius administratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam disjunctivū illud, aut numinis providentiâ, aut atomorum concursu constant universa: vel ea etiam argumenta, quib⁹ liquidò demonstratur, mundum istū civitatis instar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea quæ corpus attingunt. at tu considera, mentem tuam, ubi semel agnitâ vi propriâ, subduxerit sese, spiritui sive leniter sive asperè moto neutiquam immisceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & assensu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forsan te torquet. cogita quàm citò oblivione sepeliantur omnia, quámq; vastum chaos infiniti ævi utrinq; consistat:

II. Μηδὲν ἐνέργημα [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κατὰ θεώρημα συμπλεκικὸν τ πήχυος ἐνεργείσθω.

III. Ἀναχωρήσ [3] αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, & αἰγιαλοὺς, & ὄρη· ἐκαθας ὃ & σὺ δὲ τοιαῦτα μάλισα ποθῆς. ὅλως ὃ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς ἂν ὥρας ἐνθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρῆσ. ὐδαμοῦ γὰρ ἥσυχιώτερον, ἢ εἰς ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλισθ', ὅστις ἔχ ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐσχολάσας, ἐν παρῇ [5] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τ δ εὐμαρείαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τ ἀναχώρησιν, & [7] ἀνάπεσον σεαυτόν. [8] βραχέα δ ἔσω & σοι χρώσῃ, ἃ ἐὰν ἐπιστραφῇς, ἀρκέσῃ εἰς τὸ πᾶσαν [9] αὐτὴν [10] ἀπολύσαι, & ἐπιπέμψαί σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. [12] λέγε γὰρ δυσχεραίνῃς; τῇ τ ἀνθρώπων πονηρίᾳ; ἀναλογίσαι & τὸ λογικὰ ζῷα ἀλλήλων ἕνεκεν γεγονέναι· & ὅτι [14] τὸ αἰδεῖσθαι, μέρος τ δικαιοσύνης· & ὅτι [15] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· & [16] πόσοι ἤδη δι' ἐχθρὰν & ὑποψίαν ἤλθον μισηθέντες, ἐσκληκότες, ἐσπλάγχνισαν, ἀγαθοειδέντες [17] ἐκτέτμηνται, πέπτωκαν· παῦσο ποτέ. ἀλλὰ & [18] τοῖς ἐκ τ ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνῃς· ἀνάνευσον & τὸ διεζευγμένον, [19] ἤτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅλων ἀπεδείχθη, ὅτι [20] κόσμος ὡσπερεὶ πόλις· ἀλλὰ τὰ χωμάκιά σου ἅψεται; ἔτι [21] ἐννόησας ὅτι [22] ἐκ ὀπομένων λείως ἢ πραχέως κινυμένῳ πνεύματι ἡ ψυχή, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτῷ ἀπολάβῃ, & γνωρίσῃ τ ἰδίαν ἐξουσίαν, & λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου & ἡδονῆς ἀκήκοας, & συνεπάθησε. ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε [23] περισπάσῃ ἀποδὸν εἰς [24] τὸ τάχος τ πάντων λήθης, & [25] τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, συνίστατ:

[1] εἰκῆ. [2] κατὰ θεώρημα. [3] αὐτοῖς. [4] ἐκαθας. [5] εὐμαρείᾳ. [6] συνεχῶς. [7] ἀνάπεσον. [8] βραχέα. [9] αὐτὴν. [10] ἀπολύσ. [11] μὴ δυσχεραίνοντα. [12] λέγε. [14] τὸ αἰδεῖσθαι. [15] ἄκοντες. [16] πόσοι. [17] ἐκτέτμηνται. [18] τοῖς ἐκ τ ὅλων ἀπονεμομένοις. [19] ἤτοι. [20] κόσμος. [21] ἐννόησας. [22] ἐκ ὑπομένων. [23] περισπάσῃ. [24] τὸ τάχος. [25] τὸ χάος.

1 L. 2. § 5. 2 L. 8. § 32. 3 αὐτοῖς. 4 L. 7. § 59. 5 L. 1. § 16. 6 L. 6. § 11. 7 L. 7. § 2. 8 L. 2. § 5. Sup. § 3. 9 αὐτὴν. Xyl. 10 ἀπολύσ. Jun. 11 L. 5. § 9. 12 L. 12. § 12, 24. 13 L. 2. § 1. l. 3. § 4. 14 L. 5. § 33. 15 L. 7. § 22, 62. l. 11. § 18 16 L. 7. § 58. 17 Inf. § 48. 18 L. 8. § 17. 19 Inf. § 27. 20 L. 2. § 16. 21 Inf. § 4, 23. 22 ἐννόησας. Lug. 23 περισπᾷ. Jun. L. 2. § 7. 24 L. 2. § 17. Inf. § 19, 32, 33, 35. l. 5. § 33. l. 8. § 37. l. 9. § 30. 25 Inf. § 50. l. 7. § 35.

&

IV. [1] Μίμνησο ὁπόσου τοῦτου ἤδη βάλλη, καὶ ὁποσάκις τοῦ θεσμοῦ λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, τὸ χρῆσαι αὐτοῖς [2]. δεῖ γὰρ ἤδη ποτὲ αἰδεσθῆναι, κόσμου [3] κόσμου μέρος ὤν, καὶ τίνος [4] διοικοῦντος τὸν κόσμον [5] ἀπόρροια τυγχάνεις· καὶ ὅτι [6] ὅρος ὁρᾷ σοι περιγεγραμμένος τὸ χρόνου, ᾧ ἐὰν [7] μὴ τὸ μὴν [8] ἀπαυθεσασθαι χρήσῃ, οἰχήσεται, καὶ οἰχήσῃ, καὶ οὐκέτι σὸν ἔσται.

V. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς [9] ὡς Ρωμαῖος, καὶ [10] ἀρρένως, [11] τὸ ἐν χερσὶ μετὰ ἀκριβοῦς καὶ [12] ἁπλότητα σεμνότητος ποιοῦντα, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας, καὶ δικαιότητος ποιοῦσαν· καὶ [13] σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ παντὸς τοῦ ἄλλου φαντασιῶν πορίζειν. πορίσεις δέ, ἂν [14] ὡς ἐσχάτην βίου, ἑκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, [15] ἀπηλαγμένην πάσης εἰκαιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ [16] αὐτοῦ λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ [17] δυσαρεστήσεως πρὸς [18] τὰ συμμεμοιραμένα. ὁρᾷς [19] πῶς ὀλίγα δεῖται, ἂν κεκτήσας τις, θύεται [20] εὐρύθμως καὶ θεοφιλῆ βιώσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον ἐδὲν ἀπαιτήσουσι τοῦτα τὰ φυλάσσοντα.

VI. [21] Ὑβρίζε, ὕβριζε [22] αὐτῷ, ὦ ψυχή· καὶ ἢ κυμήσεις σαυτῷ [23] ἐκεῖ καιρὸν ἕξεις. [24] εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστῳ. [25] ὅτος δέ σου ἀφεῖλον διλώσας, μὴ ἀδικήσῃ σαυτῷ, ἀλλ' [26] ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς πεπεισθῇ τῷ σῷ [27] συμφέροντι.

VII. [28] Περιπατᾷ κέ σε τὰ ἔξωθεν ἐμποιοῦντα καὶ σχολὴν πάρεχε σαυτῷ καὶ ποιεῖν μεμαθήκειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι [29] ῥεμβόμενος. ἤδη γὰρ καὶ τῆς ἑτέρων [30] περιφορᾶς φυλακτέον. λυπεῖσι γὰρ καὶ ἀπὸ ποιήσεως, οἱ κενοπονοῦντες περὶ βίον, καὶ [31] μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ κατάτασιν φαντασίας

VIII. [32] Περὶ μὲν τὸ μὴ ἐφικέσθαι, κέ

IV. Memento, quamdiu ista distuleris, & quoties opportunitates à Diis tibi oblatas neglexeris. tandem advertas oportet, cujusnam mundi pars iis, & cujusnam mundi rectoris propago. sed & præscriptum esse tibi temporis terminum: quod nisi ad animum serenandum accommodaveris, avolaturum est illud, te tumultu abrepto, nec deinceps redituru.

V. Cura hæc jugiter incumbat tibi, ut quicquid in manibus est, strenuè peragas, prout Romanum, virúmq; decet, cum exquisita, nec accersita tamen, gravitate, humanitate libertate, justitiâ: animúmq; interim ab aliis omnibus cogitationibus abducas. abduces autem, si tanquam vitæ tuæ novissimam, actionem unamquamq; peregeris; temeritate omni liberam, & declinatione per affectus vim à rationis dictamine; simulatione itidem, & amore sui, eorúmq; quæ à numine destinata sunt aversatione. Vides, quam pauca sint, quæ si quis tenuerit, prosperam ac divinam propemodum vitam degere detur. siquidem & dii ipsi nihil amplius exigent ab eo, ista qui observaverit.

VI. Ignominiâ, ignominiâ, inquite afficis, ô anima. honorem autem tibi tuum vindicandi, haud erit amplius opportunitas. fugit enim unicuiq; brevis ætas. ea verò tibi prope confecta est, dum tui ipsius reverentiam nullam habes, sed in aliorum animis felicitatem tuam collocas.

VII. Ne te distrahant, quæ extrinsecus obveniunt tibi; sed otium tibi præstes, quo boni aliquid addiscas & huc illuc ferri desinas. cæterùm & alia hîc hallucinatio cavenda est. nugas siquidem agunt actuosi haud pauci, dum vitam agendo conterunt, sed scopum, ad quem conatus suos cogitationésq; omnes dirigant, sibi propositum nullum habent.

ἀπὸ δύνασιν.

VIII. Vix, aut ne vix quidem

[1] L. 3. § 14.
[2] τοῖς Lug. An.
[3] Sup. 3. l. 4. § 14. l. 8. § 7.
[4] L. 6. § 1, 5.
[5] Sup. § 1.
[6] Inf. § 6. l. 4. l. 4. § 17, 28. l. 6. § 49.
[7] μὴ οἷς τὸ.
[8] L. 8. § 28.
[9] ὁ Ῥωμ. Cas. L. 6. § 44.
[10] L. 1. § 2. l. 3. § 5. l. 4. § 3.
[11] L. 3. § 12. l. 6. § 2. l. 7. § 27, 29.
[12] L. 1. § 9. l. 9. § 29.
[13] L. 3. § 4.
[14] Sup. § 2. Inf. § 15. l. 3. § 12.
[15] Inf. § 13, 16. l. 3. § 4. l. 4. § 2. l. 12. § 20, 21.
[16] κρείττονος. Lug.
[17] Sup. § 2.
[18] L. 3. § 4. & l. 6. § 39.
[19] L. 4. § 3. l. 10. § 8.
[20] L. 5. § 34. l. 7. § 67. l. 10. § 6.
[21] Ὑβείζε, vel, Ὕβεισις.
[22] Inf. § 16.
[23] Sup. § 4.
[24] βεαχὺς Sal. οἷς Boot φύγει.
[25] Sup. § 2. l. 5. § 31. l. 10. § 15.
[26] L. 6. § 40, 41. l. 12. § 4.
[27] L. 5. § 36.
[28] Μὴ περιπατῶν σε Sup. § 24. l. 4 § 3, 26. & l. 8. § 1.
[29] L. 3. § 4. l. 4. § 22. l. 16. l. 10. § 37.
[30] L. 11. § 20.
[31] Inf. § 13. l. 3. § 4. l. 4. § 18. l. 7. § 55.
[32] περὶ Jun. L. 1. § 15.
[33] Inf. §

quisquam,

quiſquam, ideo infeliciter agere deprehenſus eſt, quia in alienis animis quid ageretur non animadverterit. cæterùm qui animorum ſuorum motus non attendunt, hi verò infeliciter agant, neceſſe eſt.

IX. Horum meminiſſe ſemper oportet: quæ univerſi, quæ tua natura ſit; quomodo hæc ad illam affecta, qualiſq; pars qualis univerſi exiſtat: quod etiam nemo ſit, qui prohibere te poſſit, quò minùs ea facias dicásq; ſemper, quæ naturæ illi, cujus pars es, conſentanea fuerint.

X. Philoſophicè Theophraſtus, in peccatis inter ſe conferendis (prout vulgò conferri ſolent) dicit; graviora eſſe quæ per cupidinem, quàm quæ per iram admittuntur. etenim, qui iraſcitur, cum dolore quodam & contractione animi occultâ à rationis tramite declinare videtur: qui verò per cupidinem delinquit, quia voluptate vincitur, intemperantior quodammodo, & in peccando effœminatior videtur. rectè igitur, nec indignè philoſopho, pronunciavit, amplioris eſſe criminis, quod cum voluptate, quàm quod cum dolore admittitur. atq; omnino alter ei ſimilior exiſtit, qui prior læſus, doloris ratione ad iraſcendum adigitur: cùm is ſponte ſuâ ad lædendum feratur, qui ad perpetrandum quidquam cupidine ducitur.

XI. Ita quæq, facias cogitéſq; oportet, ut qui confeſtim è vita hac poſſis diſcedere. humanis autem excedere, ſiquidem Dii ſunt, nihil eſt grave neq; enim malo ulli illi involvent te. ſi verò, vel nulli ſunt, vel nullam rerum humanarũ curam gerunt, quid attinet tandem vivere in mundo vel Deorum, vel providentiæ inani? cæterùm & ſunt illi, & res humanas curant: & ne in ea, quæ verè mala ſunt, incidat quiſquam, in ipſius arbitrio prorſus poſuere. reliquorum ſiquid malum exiſteret, & de hoc utique pariter proſpexiſſent, quò in ipſo ſitum foret, in iſtud quoque ne incideret. at verò, quod hominem deteriorem non facit, vitam hominis deteriorem efficere quî poſſit? nec imprudens autem, nec prorſus

ἐν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ γίγνεται, ὁ ῥᾳδίως ἐκ τῶν ἔξω κακοδαιμονῶν· τὰς δ' τοῦ πᾶς ἰδίας ψυχὰς κινήμασι μὴ ἔξω κολυθῦνζας, ἀνάγκη κακοδαιμονεῖν.

IX. Τέτων ἀεὶ δεῖ μεμνῆθαι· ὁίος ἡ τοῦ ὅλου φύσις, & τίς ἡ ἐμὴ, & πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχει, & ὁποῖόν τι μέρος, ὁποίου & ὅλου ὅσα, & ὅτι οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀεὶ ἐμαυτὸν τῇ φύσει, ἧς μέρος εἶ, πρόσφορα ποιεῖν & λέγειν.

X. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς δὴ οἱ χρηστότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνας, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα τῶν κατ' ὀργήν. ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος μετά τινος λύπης & ἀνειλκυσμένης ἐκτροπῆς φαίνεται τοῦ λόγου ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἁμαρτάνων, ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται, καὶ ἀηδυπαθέστερος ἐν τῷ ἁμαρτάνειν· ὀρθῶς οὖν καὶ φιλοσοφίας ἄξιον ἔφη, μείζονος ἐγκλήματος ἔνοχον, τὸ μὴ ἡδονῇ ἡττώμενον, ἢ ὑφ' ἡδονῆς ἡττώμενον. ὅλως τε ὁ μὲν προπηλακισμῷ μᾶλλον ἔοικε, & ἀφ' ὕβρεως λύπην ἀναπεπλασμένῳ συνοικεῖσθαι· ὁ δὲ, αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὁρμητὰς, φερόμενος ἤδη τὸ πρᾶξαί τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

XI. Ὡς ἤδη δυνατὸν ὄντα ἐξιέναι τοῦ βίου, ὕτως ἕκαστα ποιεῖν & λέγεσθαι καὶ νοεῖσθαι. τὸ δὲ δή σε ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, εἰ μὲν θεοί εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶν γὰρ σε οὐκ ἀνακολύσουσιν· εἰ δὲ μὴ εἰσὶν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῆς; ἀλλὰ καὶ εἰσὶν, & μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· & τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς, ἵνα μὴ ἐμπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, & τοῦτο ἂν προῖδον τοῦ ἐπ' αὐτῷ εἶναι πάντα τὸ μὴ ἐμπίπτειν αὐτῷ. ὃ δὲ χείρω μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χείρω ποιήσειεν; ἢ πῇ δὲ κατ' ἄγνοιαν, ἢ πῇ εἰδότα μὲν, μὴ δυνάμενον

[a] L. 5. § 24. l. 12. § 32.
[b] L. 1. § 17. l. 3. § 12. l. 5. § 10, 29, 34. l. 6. § 17, 58. l. 10. § 32, 33. l. 11. § 39.
[c] Sup. § 3, 4.
[d] -λόσοφος Lug. An.
[e] L. 6. § 45.
[f] Sup. § 2, 5. l. 5. § 29. l. 6. § 30. l. 7. § 29, 69.
[g] L. 3. § 3.
[h] L. 9. § 28.
[i] εἰ δὲ μὴ Lug. An. ἐὰν δὲ μὴ πού f.
[k] L. 6. § 10.
[l] L. 12. § 28.
[m] L. 1. § 17. l. 6. § 44. & l. 9. § 11, 27.
[n] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 40.
[o] L. 10. § 2.

μὴν ὃ προφυλάξασθαι, ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, [1] ἢ τὸ ὅλων φύσει παρεῖσθαι δύ· [2] ἔστι δὲ τηλικοῦτον ἥμαρτον, εἴτοι κατ' ἀδυναμίαν, ἢ κατ' ἀπιχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ & τὰ κακὰ [3] ἴσως τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις & τοῖς κακοῖς προυρμένως συμβαίνῃ θάνατος δὲ γε & ζωὴ, δόξα & ἀδοξία, [4] πόνος & ἡδονὴ, πλοῦτος & πενία, [5] πάντα ταῦτα ἴσως συμβαίνῃ ἀνθρώποις τοῖς πᾶσιν & τοῖς κακοῖς, ἃ ἐπὶ καθ' ἑαυτὰ ὄντα, ἔστι αἰσχρά· οὐκ ἄρ' ἀγαθὰ, ἔστι κακὰ ὄντι.

XII. Πᾶς [7] πάντα ταχέως ἐξαφανίζει, τὰ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τὰ δ' αὐτὰ ἐν μνήμῃ αὐτῆς; οἷα ἔστι τὰ αἰσθητὰ πάντα & μάλιστα τὰ ἡδονῇ θελγόμενα, ἢ τὰ πόνῳ φοβοῦντα, ἢ [8] τὰ τύφῳ δοξαζόμενα· πῶς [9] εὐτελῆ & εὐκαταφρόνητα, & ῥυπῶντα, καὶ εὐφθαρτα, & [10] νεκρὰ, νοερᾶς διακρίσεως ἐφιέναι. [11] τί εἶναι ἔστι ἐν αἰσθήσει & φωναὶ, ἢ ὀδοδξίαν [12]. τί ἔστι τὸ ἀποθανεῖν· & ὅλα ἐάν τις αὐτὸ μόνον αἰδῇ, & [13] τὰ μεγισμῷ τῆς ἐννοίας ἀφαιρύσῃ τὰ ἐμφανιζόμενα αὐτῷ, εὑρήσει ἄλλο τι οὐκ ἔστιν λήψεται αὐτὸ εἶναι ἢ [14] φύσεως ἔργον. [15] φύσεως δὲ ἔργον, ἃ μὴ φοβεῖται, [16] παιδίον ἔστι· τοῦτο μὴν τοῦτο ἀ μόνον φύσεως ἔργον ἔστιν, ἀλλὰ & [17] συμφέρον αὐτῷ πῶς ἔπεται [18] θεοῦ ἀνθρώποις, & κατ' ἐκεῖνα μέρος, & [19] ὅπου πῶς [20] ἔχει [21] δικαίῳ, τὸ δ' ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

XIII. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπορευομένου, & [22] τὰ κάτω θεᾶς φαινομένων, ἐρευνᾶν, & [23] τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πλησίον ἅψῃ πυκνάσεως ζητοῦντος, μὴ αὐτὸ δυνάμενον ὃν ὅλῃ ἀρκῇ θεῷ μόνῳ [24] τῷ ἐνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, & τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. θεραπεία δ' αὐτοῦ [25] καθαρὸν πάθους διατηρεῖν. & εὐκαιρεῖν, & δυσχερείας ἔξω θεοῖς τὰ ἔργα [26] θεῶν & ἀνθρώπων γενόμενα.

[1] L. 6. § 1.
[2] L. 12. § 12.
[3] L. 4. § 39. l. 5. § 10.
[4] L. 6. § 33. & l. 9. § 1. § 10.
[5] L. 6. § 34.
[6] L. 7. § 64. l. 8. § 1. l. 12. § 23.
[7] L. 3. § 10. l. 4. § 3. 14, 32. 33. l. 5. § 23. l. 6. § 36. l. 7. § 10, 19. l. 8. § 18. l. 9. § 29. l. 12. § 21, 32.
[8] L. 3. § 6. l. 6. § 13.
[9] L. 4. § 48. l. 5. § 10, 12, 33. l. 12. § 27, 31.
[10] L. 12. § 33.
[11] L. 6. § 39. l. 8. § 53. l. 9. § 34. l. 10. § 13, 19.
[12] [ἀποθανεῖν] ἀφαιρῶσι. Lug. An.
[13] L. 3. § 11. l. 4. § 21. l. 10. § 18. l. 11. § 16.
[14] L. 4. § 5. l. 9. § 3. l. 10. § 3.
[15] Inf. § 17.
[16] L. 11. § 23.
[17] Sup. § 3.
[18] Θεὸς ἀνθρώποις. Lug. An. L. 12. § 2.
[19] ὅ. ὅπου. Bot.
[20] ἔχει Bot.
[21] δίκαια vel δικαίως ρ. δίκαιοι Bot.
[22] Pindarus apud Platon. Theæter.
[23] L. 11. § 1.
[24] Sup. § 8. 16.
[25] Suid.
[26] Inf. § 17. l. 3. § 3, 5, 7, 16. l. 5. § 27. l. 12. § 26.

dens utiq; sed præcavere aut corrigere impotens, universi natura neglexit ista; nec errorem tam immanem admisisset unquam, sive per impotentiam, sive per imperitiam, ut bona ac mala, bonis malisque ex æquo hominibus, nullo facto discrimine, contingere pateretur. atqui mors, & vita, honor & ignominia, dolor & voluptas, opes & paupertas, ista omnia bonis pariter malisq; contingunt, cùm nec honesta ea nec inhonesta sint. nec bona itaque nec mala sunt.

XII. Facultatis rationalis est, considerare, quàm velociter evanescant omnia, in mundo corpora, in ævo eorundem etiam memoria: cujusmodi sint omnia quæ sub sensum cadunt; horúmque ea maximè, quæ vel voluptate alliciunt, vel dolore percellunt, vel cum fastu celebrantur; quàm vilia, quàm contemnenda, quàm sordida, caduca, mortua sint. quinam ii sint, quorum opiniones vocésq; claritatem largiuntur: quid sit ipsum mori; quódq; siquis rem ipsam per se intueratur, cogitatione eq; ab illa submoverit ea omnia, quibus tanquam larvis horrendis instructa imaginationi nostræ se objicit, nihil esse aliud comperiet quàm opus naturæ. opus autem naturæ ullum quisquis expaveſcit, puer est. verùm enimverò mori non est opus tantùm naturæ, sed quod eidem & conducat, ejusdem deniq; facultatis fuerit, considerare, homo Deũ quomodo, & quà sui parte contingat; quóq; pacto habitura se sit pars ista; ubi corpore soluta fuerit.

XIII. Nihil homine illo miserius est, qui omnia undiq; pervagatur, & cùm ea quæ subter terram sunt, q^a ille ait, scrutatur, tum quæ in animis alienis, conjecturâ nititur indagare; nec intelligit interim sufficere sibi, ut cum eo, quem intra se gerit, genio versetur, eúmq; legitimè colat. colet autem, si affectibus immunem custodierit, & temeritate alienum, nec offensum re aliquâ, quâ vel Dii vel homines egerint, quæ etiam ipsa ex Deo sint.

[25] [τοῦτον] ex Suid. Sup. § 5. Inf. §

nim Dii agunt, virtutis nomine, veneranda; quæ homines, cognationis ratione, sunt amica; seu & modo quodam miseranda quandoq; ob bonorum malorúmque ignorationem. nec sanè defectus hic minor est illo, qui alba & nigra internoscere prohibet.

XIV. Etiamsi ter mille annos victurus esses, & totidem insuper myriadas, illud tamen meminisse debes, nec ullam aliam vitam ab ea, quàm degit, amittere quenquam; nec aliam ab ea, quàm amittit, degere. eodem[1] ergò redit longissimum ætatis spatium, cum eo quod est brevissimum. præsens siquidem tempus est omnibus æquale: & quod amittitur ergò, æquale est omnibus. eadémq; ratione id quod amittitur, momentaneum tantùm esse constat. neq; enim aut præteritum, aut futurum amittere quis potest. nam quis cuiquam id, quod non habet, abstulerit? horum itaq; duorum meminisse oportebit: alterius nimirum, quod omnia ab æterno consimilia fuerint, & in orbem ferantur: itaque nihil interesse, per centum, an per ducentos, an per tempus interminatum, eadem quis visurus sit. alterius verò, quòd is qui quàm diutissimè vixerit, & is qui quàm celerrimè mortuus fuerit, tantundem vitæ prorsus amittit uterq; præsens siquidem duntaxat uterq; tempus amittit cùm hoc duntaxat habeat, nec amittere possit quis, quod non habet.

XV. In opinione sita sunt omnia. docent hoc, quæ à Monimo dicta sunt. horum autem utilitas comparebit, si quis quæ festivè ab illo conscripta sunt, quatenus veritatem habent patrocinantem, admiserit.

XVI. Contumeliâ se afficit anima humana: inprimis, quando abscessus & quasi struma mundi, quantum in ipso est, evadit. abscessionem enim facit à natura, in cujus parte aliquâ reliquorum omnium cujusq; natura continetur, qui re aliquâ obveniente offenditur. deinde cùm vel homuncm quemcunq; aversatur, vel lædendi consilio adversatur alicui. hujusmodi sunt autem irascentium animæ. tertiò contumeliâ se afficit,

ἀρετὴν τὰ ἤθη ἐξ ἀνθρώπων [1] φίλα ἅμα σωζόμενα· ἔστι δὲ ὅτε καὶ [2] ἔξωθεν ἐνεπιτήδεια, [3] διὰ ἄγνοιαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν, οὐκ ἐλάττονα [4] ἢ πήρωσις αὐτὴ τῆς περιοπτικῆς τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λευκὰ καὶ [5] μέλανα.

XIV.[6] Κἂν χιλίοις ἔτεσι βιώσεσθαι μέλλῃς, καὶ τοσουτπλασίοις μυρίοις, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον ὃν ζῇ οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν [7] ἀποβάλλει. εἰς τοῦτο δὴ καὶ συνίσταται τὸ μήκιστον καὶ βραχύτατον. τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, [8] [εἰ] καὶ τὸ ἀπολλύμενον, [9] οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὕστατον ἀκμελεῖον δύναται φαίνεται. [10] ὅτι γὰρ τὸ σύμπαν ἔχει, ὑπὸ τὸ μέλλον ἀποβάλλειν ἔχει. ὃ γὰρ οὕτω ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτῷ ἀφέλοιτο; τούτων οὖν πρὸς δύο δεῖ μεμνῆσθαι· ἑνὸς μέν, ὅτι [11] πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοειδῆ, καὶ διακυκλήματα, καὶ [12] οὐδὲν διαφέρει, πόσον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν δισχιλίοις· ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τίς ὄψεται ἔτη; ἕτερα δή, ὅτι καὶ [13] ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ ταχέως τεθνηξόμενος, τὸν ἴσον ἀποβάλλει. [14] τὸ γὰρ παρὸν ὅλῃ μόνον, ὃ στερίσκεσθαι μέλλει, [15] ἐπεὶ γοῦν ἔχει καὶ τοῦτο μόνον. καὶ οὐ μὴν ἔχει τις οὐδὲ ἀποβάλλει.

XV. [16] Ὅλη [17] πηλὸς ἀσύλληπτος. [17] δῆλα μὲν γὰρ τὰ ὑπὸ [18] τὸν Κυνικὸν Μόνιμον λεγόμενα· [19] δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τῶν λεγομένων, ἐάν τις αὐτῶν τὸ κόσιμον μέχρι τῶν ἀληθῶς δέχηται.

XVI. [20] Ὑβρίζει ἑαυτὸν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχή, μάλιστα μὲν ὅταν [21] ἀπόστημα, καὶ οἷον φῦμα, τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ γένηται· τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὶ τῶν γινομένων, ἀπόστασίς ἐστι τῆς φύσεως, ἧς ἐν μέρει, ἅπασαι τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται· ἔπειτα δὲ [22] ὅταν πρὸν ἄνθρωπον κακὸν ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φάσκοντα, ὡς βλάψοντα, οἷαί εἰσι αἱ πρὸς ὀργιζομένους. τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὸν, ὅταν

[1] Sup. § 1. l. 3. § 4.
[2] L. 7. § 26.
[3] Sup. § 1.
[4] L. 4. § 29.
[5] μέλανα.
[6] L. 3. § 10. l. 4. § 47, 50. l. 9. § 28, 33. l. 12. § 26.
[7] [αὖ] ἀποβάλλει Suid.
[8] delet Suid.
[9] ὂν f.
[10] L. 6. § 32.
[11] L. 4. § 32. l. 6. § 37, 46. l. 7. § 1. l. 9. § 28, 35. l. 10. § 27. l. 11. § 1. l. 12. § 24.
[12] L. 4. § 15. l. 9. § 37. l. 12. § 35.
[13] L. 4. § 30. l. 9. § 33.
[14] L. 12. § 3.
[15] ἅτερ vel ἄτερα.
[16] L. 3. § 9. l. 4. § 3, 7. l. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. l. 9. § 32. l. 11. § 13. l. 12. § 3, 22, 26.
[17] δηλοῖ f.
[18] τῶν Κυνικῶν Μονίμου f.
[19] δηλοῖ f.
[20] Sup. § 7.
[21] L. 4. § 29. l. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 9.
[22] Sup. § 1.
[23] Inf. § 17. l. 3. § 4. l. 11. § 19.

[1] Inf. § 17. l. 8. § 19.
[2] Sup. § 7.
[3] Sup § 5.
[4] L. 1. § 8. l. 3. § 6. l. 9. § 23.
[5] L. 3. § 12, 16. l. 4. § 12. l. 12. § 31.
[6] L. 3. § 11. l. 4. § 3, 4, 23. l. 6. § 44. l. 12. § 36.
[7] L. 10. § 11.
[8] L. 3. § 10. l. 4. § 26. l. 5. § 24. l. 6. § 36.
[9] L. 5. § 33.
[10] Ibid.
[11] σύγκρασις Jun.
[12] ῥόμβος.
[13] L. 4. § 3. Xyl.
[14] L. 4. § 43. l. 5. § 23. l. 6. § 15.
[15] L. 6. § 31.
[16] L. 10. § 31. l. 12. § 24, 27.
[17] L. 3. § 10. l. 4. § 3, 19. l. 7. § 10.
[18] Sup. § 13.
[19] Sup. § 16. l. 8. § 8.
[20] Sup. § 5.
[21] Sup. § 16.
[22] L. 4. § 29.
[23] Sup. § 3. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[24] Sup. § 3. l. 4. § 48. l. 5. § 33.
[25] L. 5. § 10. l. 9. § 3.
[26] L. 4. § 3. l. 7. § 32, 50. l. 8. § 25.
[27] L. 8. § 18, 20. l. 10. § 7.
[28] L. 4. § 37.
[29] Sup. § 12.

[1] ὅπῃ ποτὲ ἢ ἡδονῆς, ἢ πόνου, τεταρλοῦ, [1] ὅπῃ ἐπιπλαίσας, ἢ αὐαλήσας ἢ ποιῇ, ἢ λόγῳ. πέμπτον, ὅταν προῇξιν κενὰ ἐαυτῆς ἢ ὁρμαὶ, [2] ἐπ' οὐδένα σκοπὸν ἀφίῃ, ἀλλὰ [3] εἰκῇ, ἢ ἀσθενηλυθήτως ὑπὸν ἐνεργῇ· [4] δεῖν ἢ τὰ μικρότατα, κ] τὸ τέλος ἢ πόλεως ἢ πολιτείας ἢ παρεσυλήσης λόγῳ ἢ [7] ἀτομῷ.

XVII. Τὸ ἀνθρωπίνου βίου, [8] ὁ μὲ χρόνος, σημεῖον· [9] ἡ δὲ ὑσία, ῥέυσις· [10] ἡ δὲ αἰσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ ὅλου τοῦ σώματος [11] σύγκρισις, εὐσηπτον· ἡ δὲ ψυχὴ, [12] ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυσεκβούτου· [13] ἡ δὲ φήμη ἀκρισίου. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲ τοῦ σώματος, [14] ποταμός· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, [15] ὄνειρος ἢ τύφος· ὁ δὲ βίος, πόλεμος ἢ ξένου ἐπιδημία· [17] ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. τί ἓν δὲ ἂρα πέμψαι δυνατὸν διαύλου; ἓν ἢ μόνον φιλοσοφία. τοῦτο δέ, ἐν τῷ τηρεῖν [16] τὸν ἔνδον δαίμονα ἀβύβριστον, ἢ ἀσινῆ, [19] ἡδονῶν ἢ πόνων κρείττονα, [20] μηδὲν εἰκῇ ποιοῦντα, [21] μηδὲ διεψευσμένως ἢ μὴ ὑποκρίσεως, [22] δεῖ ἐνδεῆ τοῦ ἄλλον ποιῆσαί τι, ἢ μὴ ποιῆσαι δέ τι δεῖ [23] τὰ συμβαίνοντα ἢ λαγχανόμενα ἀγαπᾶν, ὡς ἐκεῖθεν πόθεν ἐρρύμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν· ὅπι πᾶσι δὲ τὸ θνητὸν [24] ἴλεω τῇ γνώμῃ [25] ἀπεκδεχόμενον, ὡς ἐσθὶ ἄλλο ἢ [26] λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. [27] εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μηδὲν δεινὸν ὂν τῷ ἕκαστον διαπαντὸς εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, τί δὲ [28] ὑποδύεται καὶ τὸ πάντων μεταβολικὸν ἢ ἀφάλυσιν; [29] κατὰ φύσιν γάρ· [30] ἐσθὶν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ὀν Καρνούντῳ [31].

cum voluptati vel dolori succumbit, quartò, cum simulat, ac fictè vel falsò agit quicquam, loquiturve, quintò, quoties actionem aut conatum sinum ad nullum certum scopum destinat; sed temerè agit, & nescia ipsa, quid velit. cùm etiam minutissima quæque ità sint agenda, ut ad finem ipsum referantur. finis autem animantium rationis participum hic est, ut civitatis ac politiæ antiquissimæ rationi legibusque obsequantur.

XVII. Vitæ humanæ tempus, punctum est: materia, fluida: sensus, obscurus: corporis universi fabrica, putrescere prona: anima, vaga: fortuna, res imperveltigabilis: fama, res incerta: & ut verbo dicam, omnia, corporis quidem, fluvius; animæ verò, somnium & fumus: vita, militia, & hospitis in peregrino mora: fama posthuma, oblivio mera. quidnam est ergò, quod hominem deducere & transmittere possit? res sola & unica est, philosophia. ea autem in hoc consistit, ut genium quis suum interim conservet integrum, contumeliâ ac læsione omni immunem, voluptate ac dolore omni superiorem, nihil temerè aut fictè simulatéq; agentem, sibi sufficientem, cùm ut alii faciant aut nè faciant quid, opus nihil habeat: porrò quæcunq; eveniunt ac destinantur sibi ità excipientem, tanquam indè obvenientia, unde venerit ipse: mente denique propitiâ placidâque mortem ipsam expectantem, tanquam elementorum eorum dissolutionem, ex quibus animal unumquodq; consistit. si autem elementis ipsis nihil grave contingit, quod in alterum unumquodq; eorum jugiter transmutatur, cur corporis universi mutationem ac dissolutionem metuat aut suspectam quis habeat? secundùm naturam quippe fit nihil est autem malum, quod est naturæ consentaneum.

Quæ Carnunti.

[31] L. 6. § 1, 33. l. 10. § 7. l. 11. § 34. [31] Vide Lug.

LIBER III.

NON est hoc tantùm nobis cogitandum, singulis diebus absumi vitam, minorémq; ejusdem superesse portionem: sed & illùd reputandum, quòd, si quis diutiùs vitam protraxerit, incertum sit, utrùm mentis vires pariter idoneas sit habiturus ad rerum intelligentiam, & ad contemplationem eam quæ ad rerum divinarum humanarúmq; peritiam contendit. nam si delirare cœperit, perspiratio forsan, & nutritio, & imaginatio, & appetitus, & istiusmodi reliqua, neutiquam deficient. ea verò vis, qua sese uti possit, & officii sui numeros omnes absolvere, & quæ animo conceperit distinctè explicare, & de hoc ipso, an mortem sibi consciscere debeat, considerare, & ejusmodi universa, quæ rationem probè subactã desiderant, hæc, inquam, vis jam prorsus extincta jacebit. Festinandum itaq;, non hîc solâ ratione, quia mortem propiùs per momenta singula accedimus, sed hâc insuper, quia rerum cogitatus & intellectus ante mortem nos sæpenumero destituit.

II. Etiam istud est observatu non indignum, quod ea quoq; quæ à naturâ genitis superveniunt, gratiam suam quandam & venustatem obtinent. quemadmodum panis cùm coquitur particulas quasdam diffindi cernimus. attamen intercisa & hiantia ista, quamvis ab artis pistoriæ instituto aliena, decoris speciè quandã præ se ferunt, & comedendi desiderii. ã suo modo irritant. sic quoq; ubi plenè maturuerint, delitiscunt. sed & in olivis præmaturis, illud putredini vicinum, gratiam peculiarem quandam bacca conciliat. spicæ iridem deorsum vergentes, & leonis superciliũ, & aprorũ ab ore diffluens spuma multáq; alia istiusmodi; quæ seorsim si quis intueatur, sunt venustate omni procul; quia tamen rebus naturalibus adnascuntur, & ornatum illis adjiciunt, & contemplantium quoq; animos afficiunt. proinde, si quis animum ad cognitionem hôrum altiùs defigere in ea quæ in-

ΒΙΒΛΙΟΝ γ'.

ΟΥ̓χὶ τοῦτο μόνον δ' λεκτέον ἐστὶν, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀπομικρύνεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἐλάττον αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο λογιστέον, εἰς εἰ δὴ πλέον βιώη τις, ὀκνηρὸν γε ἄδηλον, εἰ ἐξαρκέσει ὁμοία αὐτῷ ἡ διάνοια πρὸς τὸ συνέστον τὰ πραγμάτων, καὶ τὴν θεωρίαν τὴν αὐτεπάκουσιν τὴν ἐμπειρίαν τῶν παρόντων καὶ τῶν θείων καὶ τῶν ἀνθρωπείων. ἐπεὶ γὰρ ἀποβαλεῖν ἄρξεται, ὃ μὲν [1] ἀναπνεῖν, καὶ πρόφασιν, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὀρμᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, δῆλον ἐνδέσει· ὃ δ' [2] ἐκπεσεῖν ἀρρωστῆσαι, καὶ [3] τοὺς καλοῦντας ἀριθμοὺς ἀκριβῶν, καὶ τὰ προφωνούμενα διαρθρῶν, καὶ περὶ αὐτῷ δ', [4] εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτὸν, ἐφιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμῶν συγγυμνασμένης πάνυ δεήσει, [5] προαποβίνυναι· δεῖ οὖν [6] ἐπείγεσθαι, καὶ μόνον [7] τῇ ἐγγυτέρῳ θανάτῳ ἐκβαίνειν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίαν τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀπολαύσεως προαπολήγειν.

II. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάττειν, ὅτι καὶ [8] τὰ ὀπτανόμενα τοῖς φύσει γινομένοις ἔχει τινὰ εὐχάριν καὶ ἐπαγωγὴν, οἷον ἄρτοι ὀπτώμενοι παραρρήγνυταί πως μέρη· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα ἔν τε διεξόδοις ὕπως καὶ χάσιν τινὰ παρὰ δ' ἐπαγγέλματα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ὅπως τε μεμιγμένα πρὸς τὴν ὄψιν ἰδίως ἀκμάζει. παλίνπτα τὰ σῦκα, ὁπόταν ὡραιότατα ᾖ, κέχηνεν. καὶ ἐν ταῖς ὀρυπετίσι [9] ἐλάαις, αὐτὸ δὲ ἐγγὺς τῆς ὄψεως, ἰδίαν τινὰ χάριν ἐμποιεῖ. τῷ κάρπῳ παρίσταται. οἱ σκύμνοι ἢ κατανεύοντες, καὶ ὁ λέοντος ὀπισθίνιον, καὶ ὁ τῶν συῶν ἐκ τοῦ στόματος ῥέων ἀφρὸς, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις θεωρήσειε, πόρρω ὄντα τοῦ εἶναι δοκεῖν ὡραῖα· ὅμως πρὸς τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικεῖσθαι, καὶ ψυχαγωγεῖ. ὥστε εἴπερ ἔχει τις νοῦν καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ὄντα, οὐδὲν ἔστιν ὃ

[1] L. 6. § 16.
[2] L. 5. § 21. l. 7. § 55.
[3] L. 1. § 12. l. 6. § 26.
[4] L. 5. § 29.
[5] L. 12. § 15.
[6] L. 2. § 4, 6. [δὲ] Jun.
[7] τῇ Jun.
[8] L. 6. § 36. l. 8. § 50.
[9] πτίσι Lug. πτίσι Xyl.

χὶ δόξει αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολούθησιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα, οὐχ ἧσσον ἡδέως ὄψεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν. καὶ γραὸς καὶ γέροντος ἀκμήν τινα καὶ ὥραν, καὶ τὸ ἐν [1] παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώφροσιν ὀφθαλμοῖς ὁρᾶν δυνήσεται. καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανά, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ᾠκειωμένῳ [2] προσπεσεῖται.

III. Ἱπποκράτης [3] πολλὰς νόσους ἰασάμενος, νοσήσας ἀπέθανεν. οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν· εἶτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. [4] Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήιος, καὶ Γάιος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοί ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, [5] περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς βολβίτῳ κατακεχρισμένος ἀπέθανεν. Δημόκριτον δὲ οἱ φθεῖρες, Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθεῖρες ἀπέκτειναν. τί ταῦτα; [6] ἐνέβης, ἔπλευσας, κατήχθης· ἔκβηθι. [7] εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενὸν, οὐδὲ ἐκεῖ. εἰ δὲ ἐν ἀναισθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ [8] λατρεύων τοσούτῳ χείρονι [9] τῷ ἀγγείῳ. [10] ἢ περίεστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ [11] δαίμων, τὸ δὲ [12] γῆ καὶ λύθρος.

IV. [13] Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὁπόταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπί τι κοινωφελὲς ποιῇ. [14] ἤτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στέρῃ, τουτέστι, φανταζόμενος τί ὁ δεῖνα πράσσει, καὶ τίνος ἕνεκεν, καὶ ἢ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ποιεῖ [15] ἀπορρέμβεσθαι τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ παρατηρήσεως. [16] χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἱρμῷ τῶν φαντασιῶν περιΐστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περίεργον,

[1] πᾶσιν Mer.
[2] [illegible]
[3] L. 4. § 48. l. 6. § 47. l. 7. § 19. l. 8. § 25.
[4] L. 4. § 32, 48. l. 6. § 24, 47. l. 8. § 31.
[5] L. 10. § 7. l. 11. § 1.
[6] L. 2. § 3. l. 12. § 36.
[7] L. 2. § 11.
[8] L. 3. § 2. l. 11. § 19.
[9] L. 10. § 38.
[10] [illegible]. Bot. [illegible] Mer. [illegible], vel [illegible]
[12] L. 2. § 13.
[13] L. 2. § 2.
[13] L. 2. § 8, 13
[14] [illegible] Boot. ἤτοι [illegible] vel [illegible] f. vid. Not.
[15] L. 2. § 7. l. 4. § 22.
[16] L. 2. § 5, 16

niverso hoc fiunt, nihil ferè etiam in eis, quæ quasi appendicis cujusdam loco res naturales consequuntur, deprehendet, quod non etiam cum oblectatione quadam huic ipsi commendare sese videatur. quin & idem ferarum rictus veros haud minore cum voluptate contuebitur, quàm pictorum fictorúmve arte per imitationem expressos. tam vetulæ item vetulive maturitatem quandā ac decorem, quàm & quicquid in pueris venustatis animum allicientis deprehenditur, castis oculis spectare poterit. denique contingunt multa hujusmodi, quæ non cuivis sunt grata, sed illi duntaxat qui adversus naturam operáq; ejusdem animum habuerit probè conciliatum.

III. Hippocrates, ubi multos sustulerat morbos, morbo tandem & ipse sublatus est. Chaldæi, cùm multorum mortem prædixissent, morti demum & ipsi concesserunt. Alexander, Pompeius, C. Cæsar, cùm tot urbes funditùs evertissent, tot hominum myriades in prælio cecîdissent, ipsi quoq; tandem vitâ excesserunt. Heraclitus, de mundi conflagratione cùm prolixè disseruisset, aquâ intercute viscera distentus, stercoréq; oblitus bubulo, interiit. Democritum pediculi; Socratem etiam pediculi, sed aliusmodi, sustulerunt. quorsum ista? navem conscendisti, navigâsti, appulisti: egredere. si ad vitam alteram; nihil ne ibi quidem numinis est inane. sin sensu cariturus sis, desines voluptatibus ac doloribus distineri; desines vasi tanto deteriori inservire. an non enim præstantius est id quod inservit? cùm alter mens & genius, alter limus & sanies sit?

IV. Quod superest vitæ reliquū, nè conteras in cogitationibus de rebus alienis, nisi siquid ad communem utilitatem spectaverit; puta, cogitando, quid iste vel ille agat, & quorsum hoc vel illud agat, quid loquatur, quid cogitet, quid machinetur, & cætera. etenim operis alieni observatio, à mentis propriæ custodiâ cogit evagari. oportet itaque in cogitationum serie frustraneum & superfluum omne declinare: curiosum

ſum autem & malignum multò magis. aſſuefacere verò te debes, ut ea duntaxat cogites, de quibus ſiquis ſubitò te requiriverit, quid nunc in animo verſas? liberè ſtatim reſpondere queas, iſtud vel illud, unde palam fiat extemplò, eſſe omnia apud te ſimplicia, benevolâq; animalis ſicut ſocialis, & cogitationes omnes neglectim habentis, quæcunq; voluptatem aut luxum ullo modo reſpiciant; aut æmulationem etiam, aut invidentiã & ſuſpicionem, aut aliud quidlibet, de quo proloqui pudeat, hoc te vel illud in animo habuiſſe. Vir ità compoſitus, quò minùs in optimorum numero cenſeatur, jam nihil eſt, cùm deorum ſacerdos ac miniſter quidam exiſtat, eóq; quod intra ſe gerit, numine ritè utatur. quòd hominem utiq; præſtet intaminatũ voluptatibus, dolore omni illæſum, contumeliâ intactum, improbitatis nè ſentientem quidem; certaminis præſtantiſſimi, ne ab affectu ſcilicet ullo ſubvertatur, athletam; juſtitiâ penitùs imbutum; ex animo prorſus amplexantem quæcunq; ex lege divina illi attributa contigerint. qui rarò admodum, nec citra magnam aliquam atq; in commune utilem occaſionem advertat, quid alius quiſpiam dicat, faciat, cogitet. ſuis enim duntaxat agendis intentus eſt; ſibiq; ab univerſo deſtinata cogitat aſſiduè. & illa quidem honeſta præſtat, iſta optima eſſe perſuaſum habet. ſors enim unicuiq; aſſignata, & conducit ei, & in eum finem eſt eidem collata. meminit etiam, cognatum eſſe rationale omne: & naturæ ipſius humanæ rationem ab unoquoq; hoc exigere, ut hominum quorumvis curam habeat. porrò nec à quibuſlibet exiſtimationem eſſe capeſſendã, ſed ab eis tantùm, qui naturæ conſentaneam vitam agunt. qui ſeciùs vivunt, quales ſint domi, quales foris, quomodo noctu, quomodo interdiu ſe gerant, quales cum qualibus volutentur, in memoria habet. itaque laudem illorum nihili pendit, qui nè ſibi quidem ipſis placent.

λεῖ· [19] ὁ τοίνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἵτινες αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἀρέσκοντες. καὶ καταπλήττεσθαι καὶ [1] ἐλπίσαι ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, ὧν εἴ τις ἄρνα ἀφαιρήσοιτο, τί νυῶ ἀφανοῖ; μὴ παῤῥησίας ἀφεκτέον ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν δῆλα ἔσ[ι], ὅτι πάντα [2] ἁπλᾶ καὶ [3] εὐμενῆ, καὶ [4] ζῶα κοινωνικά, καὶ ἀμελῆ τῶν ἡδονικῶν, ἢ καθόλου ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασκανίας ἢ ὑποψίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθριάσαι ἐξηγούμενον, οὐκ ἐνῴκιστο εἶχες, ὁ γὰρ τοι ἀνὴρ ὁ τοιοῦτος, [5] οὐκ ἔτι ὑπολιθάζεται, τὸ ὡς ὀνείροις ἤδη ἔσ[ι], ἱερεύς τις καὶ ὑπουργὸς θεῶν, κεχώμενος καὶ [6] τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ αὐτῷ, ὃ πλέκεται τὸν ἄνθρωπον [7] ἄκρατον ἡδονῶν, ἄκρατον ὑπὸ πάντας πόνου, πάσης ὕβρεως ἀμίαντον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους καταβληθῆναι, δικαιοσύνῃ [8] βεβαμμένον εἰς βάθος, [9] ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλάκις ἴσθι, μηδὲ χρεὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης φθεγγόμενον, [10] τί ποτε ἄλλο λέγει, ἢ περάνει, ἢ ἀφανοεῖται. [11] μόνα γὰρ τὰ ἑαυτοῦ ἀφορᾷ ἐνέργεια ἔχει, καὶ [12] τὰ ἑαυτοῦ ὁπόσα τῷ ὅλῳ συγκλωθόμενα διλογικῶς ἐννοεῖ· καὶκεῖνα μὲν καλὰ πράξεται, [13] ζῶον ἂν ἀγαθὸν εἴη πάντως· [14] ἐπὶ γὰρ ἑκάστῳ νεμομένῳ μοῖρα συνεμφέρεταί τε καὶ συνεμφέρει. μέμνηται δὲ, ὅλος [15] συγχύσεως πᾶν τὸ λογικόν· ὅλος [16] κήδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων, κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἕξιν, δόξης δὲ ἐχέ τῆς ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων ἀνδικτόν· ἀλλὰ τῶν [17] ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. οἱ δὲ μὴ ὕπως βιοῦντες, [18] οἵτινες οἴκοι τε ἔχουσι τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἷοι μεθ' οἵων φύρονται μεμνημένος ἀξιοῖ τῶν τοιούτων ἐπαίνων ἐν λόγῳ τίθεσθαι, οἵτινες

[1] Inf § 12. l. 12 § 1.
[2] L. 11. § 15.
[3] Inf § 12. l. § 47. l. 9 § 1.
[4] L. 5. § 16, 17. l. 9. § 9.
[5] L. 8. § 22.
[6] Sup. § 3. Inf. § 5, 6, 7, 16. l. 2. § 13, 17.
[7] L. 2. § 16, 17.
[8] L. 5. § 16. l. 10, 34.
[9] L. 2. § 2 Inf. § 16 l. 4. § 1. 23, 25, 26. l. 10. § 11. l. 12. § 1, 3, 11.
[10] L. 2. § 8.
[11] L. 7. § 6.
[12] l. 2. § 5.
[13] L. 10. § 1.
[14] L. 4. § 12, 23. l. 5 § 5. l. 10. § 20. l. 12. § 23.
[15] l. 2. § 1. Inf. § 11.
[16] Inf. § 6. l. 9. § 3. l. 10. § 6.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 9. § 18, 27. l. 10. § 13 l. 11. § 18.
[19] L. 6. § 27. l. 8. § 52, 53. l. 9. § 27.

V. Μήτι [1] ἀκύσιον ἀνήρ, μήτι [2] ἀκοινώνητον, μήτι [3] ἀνεξέταστον, μήτι [4] ἀνθελκόμενον· μήτι [5] κομψεία τὴν ἑλληνικὴν σε καλλωπιζέτω· μήτι πολυρρήμων, μήτι [6] πολυπράγμων, ἔσο. ἔπι δ' [7] ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἔφω [8] θρεπτικὸς ζώου [9] ἄρρενος, ἐς πρεσβύτου, ἐς πολιτικοῦ, ἐς Ῥωμαίου, ἐς ἄρχοντος, ἀναπεπταχότος ἑαυτὸν, οἷος ἂν ἐκ τις [10] θεσμένων τὸ ἀνακλητικὸν ἐκ τοῦ βίου [11] εὔλυτος· μήτι ὅρκου δεόμενος, μήτι [12] ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. [13] ἐν δὲ [14] τὸ φαιδρὸν, ἐς [15] τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἔξωθεν ὑπηρεσίας, ἐς [15] τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν· [16] ὀρθὸν οὖν εἶ) δεῖ, ἐχὶ ὀρθύμενον.

V. Neq; invictus quicquam agas, neq; societatis communis immemor, nec nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus, sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætatè provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quiq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus ædè sit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. Εἰ [17] μὲ κρεῖττον εὑρήσεις ἐν ᾧ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρείας, ἐς καθάπαξ τῆς [18] ἀρκείας ἑαυτῇ τὴν διάνοιαν σε ἐν οἷς κ' [19] τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν παρέχοντά σε παρέχατε, ἐς ἐν τῇ ὑμαρμένῃ, ἐν τοῖς ἀπροαιρέτως ἀπονεμομένοις εἰ τούτου, φημὶ κρεῖσσόν τι ὁρᾷς, ἐπ' ἐκεῖνο δὴ ὅλης τῆ ψυχῆς πρατόμενος, ᾧ ἀεὶς εὑρισκομένῳ ἀπόλαυε· εἰ δ' μηδὲν κρεῖττον φαίνε) αὐτῷ [19] ᾧ ἐνιδρυμένη ἔν σοι δαίμονος, τοῖς τε ἰδίαις ὁρμαῖς ὑποπταχότος ἑαυτῷ, καὶ τοῖς φαντασίαις [20] ὑποτάζοντος, ἐς [21] τὸ αὐθαιρέτῳ πειστὸν, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφειλκυσμένος, ἐς [22] τοῖς θεοῖς ὑποπταχότος ἑαυτὸν, ἐς [23] τὸ ἀνθρώπων προνοουμένῳ· εἰ [24] τούτων σεαυτὸν τὰ ἄλλα μικρότερα ἐς εὐτελέστερα εὑρήσεις, μηδενὶ χώραν δίδου ἑτέρῳ, πρὸς ὃ βέβηλος ἅπαξ ἐς ἀπολλίνας, οὐκ ἔλε [26] ἀφεισαμένου δὲ ἀγαθὸν ἐκεῖνο τὸ ἴδιον ἐς δὲ σὸν προκριθῆναι διωπόν· ἀντιπαθῶς γὰρ τῷ λογικῷ ἐς [27] τοικκῷ ἀγαθῷ, ὦ Ἄθως, ὑσὶ· οἰκεῖον ἐπεργάζεται, οἷον τὸ ἀβλαβὲς πολλῶν ἕπαγον, ἢ ἀρχαῖς, ἢ πλοῦτος, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν, πάντα ταῦτα, κἂν πρὸς ὀλίγον ἐπαφιέναι δόξῃ.

V. Nisi re probè priùs exploratâ, aggressus, nec affectibus abreptus, sed nec sensus tuos exornet sermonis elegantia; nec dictionis multæ fueris, nec negotii multi avidus. faxis verò, ut qui in te residet Deus, præses sit animantis masculi, ætatè provecti, reipub. studiosi, Romani, principis; qui ita se composuerit, ut qui promptus decedere, classicum duntaxat, quò è vita avocetur, expectet. quiq; nec juramento proprio, nec alius cujusquam testimonio opus habeat. porrò vultus ædè sit hilaris; animúsq; ita comparatus, ut nec externo aliquo indigeas ministerio, nec tranquillitate ea, quam ab aliis suppeditari necesse sit. rectum deniq;, non surrectum ac suffultum esse oportet.

VI. Si quid in vitâ humanâ deprehenderis præstabili justitiâ, veritate, temperantiâ, fortitudine; &, ut uno verbo absolvam omnia, animo ita affecto, ut in eis, quæ secundùm rationis dictamen peragenda sunt, sibimet ipsi, in eis quæ citra consilii proprii opem obveniunt, facto acquiescat. si quid, inquam, præstantius hoc adverteris, eò te vertas, eodémq; tanquam bono præstantissimo, quò fruaris, toto animo fac incumbas. sin præstabilius nihil offenderis, genio in te collocato, cùm ita fuerit comparatus, ut motus suos omnes sibi subjecerit, & visa quæq; diligenter exploret, & à sensuũ affectionibus, q' Socrates dicebat, se abstraxerit; Deis autem se regendum permiserit, nominibusq; quibus is curam lubens impendat. si animo sic affecto inferiora vilioraque cætera omnia deprehendis, nulli alii rei cuiquam locum concedas, ad quam animo devergente si inclinaveris quicquam, bonum illúd proprium & peculiariter tuum quò minùs liberè colas præferaris; obstabit bono liquidem rationali & publicum spectanti nihil extraneum ex adversum consistere fas est; vulgi, puta, existimationem, principatus, divitias, aut vitam voluptuariam. horum enim quisquam si vel minimum adjungere visum fuerit, prævalebit confestim & abripiet te. at tu simpliciter

1 L. 5. § 1.
2 L. 2. § 2.
3 Inf. § 6. l. 8. § 2. l. 10. § 37.
4 L. 2. § 2. l. 10. § 36.
5 L. 1. § 7, 15. Inf. § 8.
6 L. 1. § 5. l. 4. § 24.
7 L. 1. § 3. l. 12. § 26.
8 L. 5. § 27.
9 L. 2. § 5.
10 L. 9. § 3. l. 11. § 3, 20.
11 εὐλύτως f. ut Inf. § 7. l. 8. § 33. Inf. § 16.
12 L. 7. § 67. l. 9. § 29.
13 ἐν Boot. ἐνὶ f. vel ἐνῇ.
14 L. 10. § 12.
15 L. 4. § 29. l. 7. § 16. l. 11. § 1.
16 L. 7. § 12.
17 Inf. § 7.
18 L. 5. § 14, 15, 16. l. 9. § 26.
19 L. 2. § 13. 17. Sup. § 3, 4, 5. Inf. § 7, 16.
20 Sup. § 5.
21 L. 5. § 26. l. 6. § 51. l. 7 § 55.
22 L. 4. § 31, 34. l. 10. § 14.
23 Sup. § 4.
24 L. 7. § 72.
25 L. 1. § 8.
26 L. 2. § 16.
27 πλιτικῷ ut l. 7. § 72. l. 10. § 2. l. 11. § 2.
28 L. 1. § 8. l. 2. § 16.

plicitèr liberéq; id quod præstantius est eligito, éiq; strenuè adhæresci to. præstat autem id quod conducit. itaq; si conducere tibi videbitur, quatenus ratione præditus es, retineas; sin, quatenus animatus es tantum, repudies; judiciúmq; quò minùs externâ rerum facie speciéque corrumpatur, integrum servare curæ sit, quò rerum examen exquisitiùs instituas.

VII. Nihil unquam in pretio pro utili habeas, quod eò te adigat, ut fidem fallas, modestiam deseras, oderis quenquam, suspectum habeas, execreris, simules, appetas quicquam quod parietes circumjectos velamentiq; desideret. qui enim mentem geniúmq; eundem suum, & virtutis hujusce ritus sacros, cæteris omnibus anteferet, is tragœdiam nullam excitat, non ingemiscit, non solitudine, non frequentiâ opus habet: quod est maximum, victurus est, mortis nec appetens, nec metuens. quin nec tantillum interesse censebit, spatio temporis prolixiore an contractiore animâ suâ corpore inclusâ utatur. utpote qui, si statim demigrandum fuerit, perinde promptus sit decedere, ac aliud quid agere, quod modestè & decorè agi oporteat. hoc autem unum per vitam totam cavet religiosè, ne mens sibi quicquam eorum subterfugiat, quæ animantis rationalis & civilis propria sunt munera.

VIII. In hominis castigati atque expurgati animo, nihil suppurati, nihil impuri, nihil subdoli offendas. neq; verò vitam hujus non consummatam fatum unquam abruperit. perinde ac si tragœdum dixerit quis ante fabulam peractam scenâ cessisse. quin nec servile quippiam in eodem aut affectatum deprehendas, aut addictum, aut abscissum, aut quod censuram refugiat, aut quod latebras requirat.

IX. Facultatem opinatricem venerare. in hoc enim sita sunt omnia, ut menti tuæ nulla insit cogitatio, quæ vel naturæ, vel animantis ratione præditi conditioni

κατακρίσιν ἄφνω, καὶ πρᾴνεγκεν. οὐ δέ. φημι, ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἐλῶ ὃ κρεῖττον, καὶ [1] τοῦτο διώξω. κρεῖττον ἢ ὃ συμφέρον, [2] εἰ μὲ τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο τήρει· εἰ ἢ τὸ ὡς ζώῳ, ἀπόφυσαι, καὶ [3] ἀτύφως φύλαττε τὸ κρίνειν μόνον, ὅπως ἀσφαλῶς τοῦτο ἐξέτασιν ποιήσῃ.

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 10. § 2. l. 12. § 31.
[3] ἔστιν f. L. § 12. l. 6. § 13.

VII. [4] Μὴ τιμήσῃς ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτῷ ὃ ἀναγκάσῃ σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσά τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος [5] τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ [6] νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ [7] ὄργια τὰ τούτου αἰδοῦς προτιθέμενος, [8] τραγῳδιδάσκαλος οὐ ποιήσει, οὐ στενάξει, [9] οὐκ ἐρημίαις, οὐ πολυπληθείαις [10] δεισθήσεται. ὃ μέγιστον, ζήσει, [11] μήτε διώκων, μήτε φεύγων· [12] τέτευκται δὲ ὁπὶ πλέον ἀφαίρημα χρόνου ἢ σώματος περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἔλαττον χρήσεται, οὐδ' ὁπωσοῦν μέλει. [13] κἂν γὰρ ἤδη ἀπαλλάττεσθαι δέῃ, ὥσπερ [14] εὐλύτους ἄφεσιν, [15] ἂς ἄλλος τις τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖν δυναμένων ἐνεργήσεων· τοῦτο μόνον πρὸ ὅλου τοῦ βίου εὐλαβούμενος, ὃ τῶν ἀφαιρουμένῳ, [16] ἐν τινι τῶν οἰκείων μέρει πολιτικῷ ζώῳ [17] ζημίαν γένηται.

[4] Sup. § 6.
[5] Inf. § 8, 16. l. 10. § 9.
[6] Sup. § 3, 5.
[7] ἔργα Lug.
[8] ἔργα Annot.
[9] L. 5. § 28. l. 9. § 29.
[10] Sup. § 4, 5. Inf. § 8, 16.
[11] δίκαιος Lug.
[12] [τοῦ θεάτρου] m. f. L. 9. § 3. Inf. § 12.
[13] L. 2. § 14. Inf. § 8. l. 7. § 49. l. 10. § 1.
[14] L. 2. § 11.
[15] Sup. § 5.
[16] L. 6. § 2.
[17] ζῶπῃ Lug.

VIII. [18] Οὐδὲν αὐτὸν ἐν τῇ διανοίᾳ ἕξει κεκλασμένον καὶ ἐγκεκαλλαρμένον πυκδές, οὐδὲ μιαρὸν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὕπουλον ἐν ὅλῳ εὕροις. [19] ὑπὸ δὲ ἀσωτηλῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἡ πεπρωμένη καταλαμβάνει, [20] ὡς ἂν εἴ τις εἴποι τὸν τραγῳδὸν, περὶ τοῦ πλέοντος ἢ διαδεδεμένου ἀπαλλάττεσθαι. εἰ δ' οὐδὲν ἄλλο, [21] ὑπὸ δὲ κομψὸν, οὐδὲ περισδεδεμένον, οὐδὲ [22] ἀπεχθισμένον, οὐδὲ ὑπόδυτον [23] οὐδὲ ἐμφωλεῦον.

[18] L. 9. § 3.
[19] Sup. § 7. l. 5. § 31. l. 7. § 69. l. 8. § 32. l. 10. § 1. l. 11. § 1, 3.
[20] L. 12. § 36.
[21] Sup. § 5. l. 4. § 51.
[22] L. 8. § 34.
[23] Sup. § 7.

IX. [24] Τὴν ὑπολογιστικὴν δύναμιν σεαυτοῦ [25] ἐν παντὶ δὲ πάθει, ἵνα ὑπόληψις ᾖ ἡμῶν [26] τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζώου κατα-

[24] L. 5. § 21. l. 6. § 16. l. 11. § 1.
[25] L. 2. § 15.
[26] τοῦ Lug.

σκοδῦ. αὖτη ὃ ἐπαγγέλλεται [1] ἀφελοπωσόμ, & [2] ἢ θεοὶς ἀμθρώπους οἰκείωσιν, & [3] ἢ πῖς θεοῖς ἀκολυθίαν.

X. Πάντα ὃν ῥίψας, [4] ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σωέχε· & ἐκ συμμνημόνυε, ὅτι [5] μόνον ζῆ ἕκαστος ὃ παρὸν τοῦτο, & ἀκριβαῖον· τὰ ὃ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ· μικρὸν ἄρ ἐστὶν ὃ ζῆ ἕκαστος, [6] μικρὸν ὃ & γῆς γωνίδιον ὅσον ζῆ· [7] μικρὸν ὃ & ἡ μετὰ ὑστεροφημία, & αὐτὸ ὃ κὶ Δακδοχεῖο αὐθεωπαρίων πάγκακα πεπνηξομένων, & σὺν εὐδοκίων σφόδρα ἑαυτῶν, ἔτι γε ὃ θεράπαλαι πεπνηκότα.

XI. Τοῖς ὃ εἰρημένοις σφόδρα σημαῖον ἐν ἄκε προσέχω, [8] ὃ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν ἀεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φαντάσου, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' αὑτὸ [9] γυμνὸν, ὅλον δι' ὅλων [10] διῃρημένως βλέπειν· & ὃ ἴδιον ὄνομα αὐτῦ, & τὰ ὀνόματα ἐκείνων ἐξ ὧν συνεκρίθη, & εἰς ἃ διαλυθήσεται, λέγειν πρὸς ἑαυτό. [11] οὐδὲν γὰρ ὕτως μεγαλοφρονῆσαι ποιεῖ, ὡς τὸ ἐλεύθερον [12] ὁδῷ & ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν ὃ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι, & τὸ ἀεὶ ὕτως εἰς αὐτὰ ὁρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν ὁποίῳ τινὶ ὃ κόσμῳ, ὁποίαν τινὰ τοῦτο χρείαν παρέχομενον, [13] τίνα μὲ ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς ὃ ὅλον, ἕνα ὃ ὡς πρὸς τὸ διῃρεθρον, [14] πολίτιδα ὄντα πόλεως τὴν ἀνωτάτω, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν· [15] τί ἔστι, & ἐκ τίνων συγκέκριται, & [16] πόσον χρόνον πέφυκε παρμένειν τοῦτο, ὃ [17] ἢ φαντασία μοι νῦν ποιεῖ· & [18] τίνος ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, οἷον ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, αὐτάρκειας, τῶν λοιπῶν. οὗ δεῖ ἐφ' ἑκάστῳ λέγειν, [19] τοῦτο μὴ πρὸς θεοῦ ἥκει· τοῦτο ὃ [20] κατὰ τὴν σύλληξιν, & τὴν συμπλοκὴν σύγκλωσιν, & ἢ τοιαύτην συντύχιαν τε & τύχην. τοῦτο ὃ [21] πρὸς ὃ συμφύλῳ & ξυγκλῶς & ἡμερωτῷ, ἀγνοοῦντι

non sit consentanea. postulat autem ista, ut nihil temerè statuamus, ut hominibus benevoli, Deisq; obsequentissimus.

X. Missis itaq; rebus cæteris, pauca ista apud te habeas: memineríſq; insuper, unumquemq; præsens tantummodo ætatis spatium, quod puncti instar obtinet, vivere: reliquum tempus vel jam exactum, vel in incerto planè situm. exiguũ est itaq; quivivit quisq;; exiguus & telluris, in quo vitã agit angulus: exiguũ quiddam, quæ & diutissimè prorogatur, posthuma fama; cáq; homuncionũ morti celerrimè concedentium, quine seipsos quidem probè nõrint, nedum jam olim defunctum quempiam, successionibus propagata.

XI. Eis quæ dixi monitis salutaribus, istud unũ adjectũ sit: ut definitio sive descriptio fiat semper rei illius quæ sub cogitationem cadit; quò ipsã per se nuda ex natura sui, eadémq; integra, per partes sui universas, quale quid sit, distinctè possis dijudicare; útq; apud te perpendas, & quodnam sit nomen ejus, quæq; eorum ex quibus constat, & in quæ futurum est ut resolvatur denuò, nomina. nihil enim perinde magnanimitatem ingenerat, atq; expeditè veréq; discutere posse unumquodq; eorum quæ in vita contingunt; eadémq; sic intueri semper, ut mentẽ simul subeat, quali mundo qualem usum hoc præbeat, quamnam universi respectu dignitatem obtineat; quamnam, hominem quod attinet, qui civem agit civitatis supernæ illius cujus reliquæ civitates istæ quasi familiæ existunt; quidnam sit, & ex quibusnam principiis constet, & quamdiu durare natũ sit, quod phantasiam mihi afficit impræsentiarum: quanam item virtute adversus rem eam sit usus; mansuetudine puta, fortitudine, veritate, fide, simplicitate, frugalitate, an aliâ aliquâ: de singulis ergo rebus dicendũ est; Hoc divinitùs evenit; hoc à fati serie connexâ contextâq; vel à concursu fortuito istiusmodi: hoc à contribuli, congenere, sodale; qui ipse quidem

[1] L. 4. § 49. l. 7. § 55.
[2] L. 7. § 31.
[3] L. 7. § 31, 67 l. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[4] L. 2. § 5.
[5] L. 2. § 14
[6] L. 4. § 3. l. 6. § 36. l. 8. § 21. l. 12. § 32.
[7] L. 4. § 3, 19. l. 5. § 33. l. 7. § 6. l. 8. § 21. l. 9. § 30.
[8] L. 2. § 12. l. 6. § 13. l. 7. § 65. l. 10. § 13 l. 11. § 2, 16. l. 12. § 8.
[9] L. 9. § 34. l. 12. § 2.
[10] L. 4. § 21.
[11] L. 10. § 11.
[12] L. 1. § 9.
[13] L. 6. § 3.
[14] L. 2. § 16.
[15] L. 2. § 12.
[16] L. 9. § 25.
[17] L. 12. § 13.
[18] L. 9. § 11, 42
[19] L. 2. § 3. l. 4. § 23.
[20] L. 4. § 26. l. 7. § 34.
[21] L. 2. § 1.

quidem quid naturæ ſuæ conſentaneum ſit neſcit. cæterùm ego, cùm nôrim, ideo adverſus illum benevolè juſtéq; me gero, juxta ſocietatis legem à natura latam. interim tamen in mediis iſtis pro rei cujuſq; æſtimatione rationem ejuſdem habeo.

XII. Si rationi rectæ obſecutus, id quicquid eſt, quod jam inſtat, ſeduld, ſtrenuè, placidè egeris, nec extra opus inſtitutum acceſſorium aliquid reſpexeris; ſed genium tuum purum integrúmq; ſervaveris, ac ſi illum ſtatim redditurus eſſes: huic, inquam, ſi adhæſeris, nihil ulteriùs expectans, nihil fugitans: ſed quod præ manibus eſt juxta naturæ dictamen agere, & in dictis quibuſq; animo heroico veritatem liberè proloqui contentus; proſperè planè viſturus es. hoc autem quin facias, qui impediat, nullus eſt.

XIII. Quemadmodum chirurgi inſtrumenta & ferramenta ſua ad curationes ſubitaneas ſemper habent ad manum: ita tu dogmata in promptu apud te habeas, quorum ope res cùm divinas tum & humanas dignoſcas; & rem quamq; etiam leviſſimam agita peragas, ut qui memineris duo iſta eſſe invicē connexa. neq; enim, homines quod ſpectat, quicquam rectè egeris ſine habito ad res divinas reſpectu: nec vice versâ.

XIV. Ne diutiùs evageris. neque enim futurum eſt, ut commentarios tuos perlegas, aut Romanorum ac Græcorum priſcorum res geſtas, aut ex autoribus variis excerpta, quæ, quò in ſenectute uſui tibi eſſent, repoſuiſti. ad finem itaq; feſtina, & ſpes vanas mittens, ſi rationem tui ullam habes, tibi conſule; quod licet.

XV. Neſciunt quàm variæ ſignificationis ſint vocabula iſta, furari, ſerere, emere, quieſcere, quid facto opus eſt videre, quod quidem non oculis corporeis, ſed viſu quodam aliuſmodi efficitur.

XVI. Corpus, anima, mens. corporis ſenſus ſunt, animæ affectus, mentis decreta. viſorum imagines admittere, etiam pecudum commune eſt: affectibus tanquam ſi-

μῆται ὃν τὸ αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. ἀλλ' ἐμοὶ οὐκ ἀγνοῶ. ἀλλὰ τοῦτο [1] ἀξιῶμαι αὐτῷ κατὰ τὴν [2] τῆς κοινωνίας φυσικὴν νόμον, εὐνόως, καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι [3] τῷ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνεχάζομαι.

XII. Ἐὰν [4] δὲ παρὸν ἐνεργῇς, [5] ἑπομένῳ καὶ ὀρθῷ λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρρωμένως, [6] εὐμενῶς, καὶ μηδὲν παρεμπίπτουσαν ἀλλὰ [7] τὸ ἑαυτοῦ δαίμονι καθαρὸν ἑστῶτα τηρῇς, [8] ὡς εἰ καὶ ἤδη ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν [9] τοῦτο συναισθῇς, [10] μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ πράσει κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ ἂν λέγῃς καὶ φθέγγῃ, ἡρωϊκῇ ἀληθείᾳ ἀρκούμενος, ἀνιζωπύρεις· [11] ἔστι δ' οὐδεὶς ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος.

XIII. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ ἀεὶ τὰ ὁρμήματα καὶ σιδήρια παρεσκευασμένα ἔχουσι πρὸς τὰ ἀφνίδια τῶν θεραπευμάτων· οὕτω [12] τὰ δόγματα σοὶ ἕτοιμα ἔστω πρὸς τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ [13] πρὸς τὸ μικρόταλον ὅτου ποιοῦν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως μεμνημένον. οὕτω γὰρ ἀνθρώπινόν τι [14] ἀμελεῖ τοῦ δὲ θεῖα συναναφορᾶς εὖ πράξεις, ὅτι ἐμπαλιν.

XIV. [17] Μικὲ πλάνῃ· οὐ γὰρ τὰ ὑπομνήματά σου μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὐδὲ τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων ἐκλογάς, ἃς εἰς γῆρας σαυτῷ ἀπέθετο· [16] σπεῦδε οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐλπίδας ἄφες, [17] σαυτῷ βοήθει, εἴ τί σοι μέλει σαυτοῦ ὡς [18] ἔξεστιν.

XV. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει ὃ κλέπτειν, τὸ σπείρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὁρᾶν τὰ πρακτέα, [19] ὃ δὴ ὀφθαλμοῖς γίνεται, ἀλλ' ἑτέρᾳ τινὶ ὄψει.

XVI. [20] Σῶμα, ψυχή, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς ὁρμαί, νοῦ δόγματα. τὸ μὲ [21] τυπώδους φαντασιοῦσθαι, καὶ τὸ βοσκημάτων

[1] L. 6. § 23. l. 8. § 29, 43.
[2] εὐμενῶς Jun.
l. 6. § 16.
[3] L. 4. § 32. l. 6. § 3.
[4] L. 2. § 5. l. 8. § 2, 32, 36, 44. l. 9. § 1, 6. l. 12. § 1, 3.
[5] L. 10. § 12. l. 12. § 31.
[6] Sup. § 3. l. 4. § 25.
[7] L. 2. § 16.
[8] L. 2. § 5.
[9] τούτῳ. Mss.
[10] Sup. § 7.
[11] L. 1. § 17. l. 6. § 52. l. 7. § 16. l. 9. § 11.
[12] L. 2. § 3. l. 4. § 3. l. 6. § 48. l. 12. § 24.
[13] L. 12. § 29.
[14] L. 6. § 7, 23. l. 7. § 68.
[15] L. 2. § 2, 3, 7
[16] L. 2. § 4, 6. l. 4. § 17, 26. l. 6. § 47.
[17] L. 5. § 36.
[18] L. 2. § 2. l. 5. § 2, 5. l. 8. § 8, 55. l. 12. § 1.
[19] L. 10. § 26. l. 11. § 12.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 5. § 33 l. 6. § 16, 28.

τὸ.

τὸ ὃ [1] νδυσσπασ-ξας ἑρμηκεῶς, & τῷ δημοκρίτειον, & τῷ ἀναξαγορείων, & Φαλάριδι, & Νέρωνι. [2] τὸ [ὃ] ἢ νῦν ἡμέρα ἔχει ὅτι τὰ φαινόμενα καθήκοντα, & τῷ δεῖσθαι μὴ νομιζόντων, & τῷ [3] ποιούντων, [4] ἐπειδὰν κλείσωσι τὰς θύρας· εἰ δὲ [5] τὰ λοιπὰ ἡμῖν ἀνάγκη πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἴδιόν ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ, [6] φιλεῖν μὲ & ἀποδέχεσθαι τὰ συμβαίνοντα, & [7] συγκλωθόμενα αὐτῷ· [8] τὸν ὃ ἔνδον ἐν τῷ στέρνῳ ἱδρυμένον δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ λυμαίνειν ὄχλῳ φαντασιῶν, ἀλλὰ [9] ἵλεων διατηρεῖν, ἡσυχίως [10] ἑπόμενον θεῷ, [11] μήτε φθεγγόμενον δὲ μὴ πρὸς τὰληθῆ, μήτε ἐνεργοῦντα μὴ ἐπὶ τὰ δίκαια. [12] εἰ δὲ ἀπεῖχον αὐτοῦ πάντες ἄνθρωποι, ὅτι ἁπλοῦς & αὐθημέρως & εὐσεβῶς βιοῖ, [13] ὅτε χαλεπαίνει τινὶ τούτων, [14] ὅτε πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρὸν, εὔψυχον, [15] εὔλυτον, [17] εὐπρόσαρμοστον.

[1] L. 2. § 2.
[2] Vide Not.
[3] [ποιῶν] π. Lug αἰσχρῶν ὀπῶν] π. Xyl. [ὀπῶν] π. f.
[4] Sup. § 7, 8.
[5] L. 12. § 31.
[6] Sup. § 4.
[7] L. 2. § 4.
[8] Sup. § 3, 4, 5, 6.
[9] L. 12. § 3.
[10] Sup. § 12. l. 12. § 31.
[11] L. 6. § 47. l. 12. § 1, 3, 29.
[12] Sup. § 5. l. 7. § 62.
[13] L. 2. § 1. l. 5. § 32.
[14] L. 1. § 16. l. 11. § 8. l. 12. § 1, 14.
[15] Sup. § 5, 7.
[16] L. 10. § 28 l. 7. § 68.
[17] L. 4. § 23.

diculis agitari, atque abripi, fatis quoq; competit, & effœminatis, & Phalaridi, & Neroni, & Deos negantibus, & patriam deserentibus, & postquam fores sibi occluserint, quidlibet perpetrantibus. Si cætera ergò eorum, qui jam dicti sunt, communia fuerint, restat, ut viri boni hoc sit peculiare, in eis quæ officii sui esse videbuntur, mentis ductum sequi, & fatis volventibus casus vitæ intextos lubenter amplexari; genium verò intra se in pectore situm, nec polluere, nec visorum congerie perturbare; sed placidum servare; huic tanquam Deo, decenter obsequi: nihil à veritate alienum proloquendo, nihil à justitiæ ratione devium exequendo. Quòd si nemo illi fidem adhibuerit, quòd simpliciter, modestè, tranquillè degat, neque id à quoquam ægrè ferre, aut à via ea, quæ ad vitæ finem ducit, ideo divertere: ad quem par est accedere purum, pacatum, promptum, sponte suâ fato suo sese accommodantem.

[16] ἀβιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ.

BIBΛION δ'.

LIB. IV.

ΠΡΩΤΟΝ [1] ἔνδον [2] κωλευόν, ὅπερ ἔχει φύσιν ἔχῃ, ὕστως [3] ἔστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε [4] ἀεὶ πρὸς τὸ δυνατὸν & διδόμενον μεταλαμβάνειν. ὕλῃ γὰρ [5] ἀποτεταγμένῃ ἐπιμελὲς φιλεῖ. ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲ πρὸς τὰ [6] ἡγούμενα [7] μὴ ὑποξαιρέσεως· [8] τὸ ὃ δυτεταγμένον ὕλῃ ἑαυτῷ ποιεῖ· [9] ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅπου ὅπτεται τῷ ἐμπιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς ἐπιλάμψῃ· ἐσβέσθη· τὸ ὃ λαμπρὸν πῦρ, τάχιστα ἐξωκείωσεν ἑαυτῷ τὸ ὁπτόμενον, & κατανάλωσεν, & ἐξ αὐτῷ ἐκείνων ὅτι μεῖζον ἦπται.

[1] L. 10. § 38.
[2] L. 7. § 64.
[3] ἐστίκει. Jun.
[4] L. 3. § 4, 16.
[5] ὑποτεῖ. Jun.
[6] ἐγκείμενα Xyl. ἐγκείμενα f. vel ἐγκαίμενα.
[7] L. 5. § 20. l. 6. § 50. l. 11. § 37.
[8] L. 6. § 50. l. 7. § 58, 68. l. 8. § 32.
[9] L. 10. § 31.

QUÆ intra nos pars principatum obtinet, ubi secundùm naturam habuerit se, adversùs ea quæ contingunt ità est comparata, ut ad id quod potest & concessum est, facilè se transferat: neq; enim de materia certa ulla solicita est: sed ad ipsa etiam præposita cum exceptione fertur: & quicquid eorum loco adversi se ingerit, id pro materia, in qua exerceat se, habet: quemadmodum ignis validior, ubi ea, vel obvia facta, vel injecta, corripuerit, quæ lucernam exilem citò extinxissent, accommodat sibi & absumit, & ex eis ipsis incrementa capit.

II. Nihil

II. Nihil operis eſt fruſtra temerè ve exequendum, neq; aliter quàm ut artis regulis quàm exactiſſimè reſpondeat.

III. Receſſus ſibi requirunt multi multos, villas agreſtes, litora, montes. iſtiuſmodi loca & ipſe plurimùm ſoles appetere. hoc autem totum vulgarium cum primis eſt hominũ. cùm liceat, quocunq; ipſe volueris tempore, in teipſum ſecedere. nuſquam enim aut quietior aut otii amplioris cuiquam receſſus datur, quàm in ſuam ipſius animam. præcipuè, ſi quis ea intra ſe repoſita habuerit, quorum contemplatione ſummam extemplò tranquillitatẽ conſequatur. tranquillitatem eam dico, quæ in animi probè compoſiti ſtatu conſiſtit. hoc itaq; receſſu jugiter uſus, te renova. habeas autem penes te brevia quædam & principalia documenta, quæ ſtatim ubi ſuccurrerint, omnem animi moleſtiam eluere tibi poſſint, remittántque te nihil ægrè ferentem eorum, ad quæ reverteris. ecquid eſt enim, quod ægrè ferre debeas? nunquid hominum improbitatem? perpendens tecum dogma illud, homines alterum alterius cauſsà natos eſſe; tum æquanimitatem eſſe juſtitiæ portionem; porrò invitos delinquere; deniq; quàm multi ubi inimicitiis exercendis, ſuſpicionibus fovendis, odiis, litigiis, vitam exegiſſent, tandem defuncti & in cineres redacti ſint, deſine tandem tibi moleſtiam faceſſere. At univerſi ipſius adminiſtratio, & inde obvenientia, ægrè tibi faciunt. reduc tibi in memoriam diſjunctivũ illud, aut numinis providentiâ, aut atomorum concurſu conſtant univerſa: vel ea etiam argumenta, quib⁹ liquidò demonſtratur, mundum iſtũ civitatis inſtar obtinere. Verùm tangunt angúntq; te ea quæ corpus attingunt. at tu conſidera, mentem tuam, ubi ſemel agnitâ vi propriâ, ſubduxerit ſeſe, ſpiritui ſive leniter ſive aſperè moto neutiquam immiſceri. quibus adjicias licet &, quæ de dolore ac voluptate audieris aliquando, & aſſenſu tuo comprobaveris. Sed gloriolæ cupido forſan te torquet. cogita quàm citò oblivione ſepeliantur omnia, quámq; vaſtum chaos infiniti ævi utrinq; conſitat:

II. Μηδὲν ἐνέργημα [1] εἰκῆ, μηδὲ ἄλλως ἢ [2] κ) ἀπὸ ἀρκτικῆς συμπλοκῆς τ πράξεως ἐνεργείσθω.

III. Ἀναχωρήσῃς [3] αὐτοῖς ζητῆσαι, ἀγροικίας, ἢ αἰγιαλοὺς, ἢ ὄρη· εἰωθας ⁊ ἢ σὺ ζητεῖν τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. ὅλον ⁊ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἐξὸν ἧς αὐ ὥρας ἐνθελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. οὐδαμοῦ γὰρ ἥπιον ἡσυχώτερον, ἢ ἀπραγμονέστερον ἄνθρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ [4] εἰς ἢ ἑαυτοῦ ψυχήν· μάλιστα δ', ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐπανακύψας, ἐν πάσῃ [5] εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεται· τί ⁊ εὐμάρειαν λέγω εἶναι ἄλλο, ἢ εὐκοσμίαν. [6] Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τ ἀναχώρησιν, ἢ [7] ἀνάπλεω σεαυτόν. [8] βραχέα ⁊ ἔστω ἢ τοιχάδη, ἃ εὐθὺς ἀπερπτόσθητα, ἀρκέσῃ εἰς τὸ πᾶσθαι [9] αὐτὴν [10] ἀποκλύσαι, ἢ ἀποπέμψαί σε, [11] μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπάνειμι. [12] ἔστι γὰρ δυσχεραίνειν; τῇ τ αἰθέων πανακίᾳ; ἀναλογιζόμενος τὸ κεῖμα, ὅτι [13] τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκεν γέγονεν· ἢ ὅτι [14] τὸ αἰδεῖσθαι, μέρος τ δικαιοσύνης ἡ ὅτι [15] ἄκοντες ἁμαρτάνουσι· ἢ [16] πόσοι ἤδη δι' ἔχθραν ⁊ μῖσος ἦλθον, ὑπόπτως ἔχοντες, φονεῖς, ὑποπεπτωκότες, ἀναδεξάμενοι, τέφρα ⁊ [17] ἐκπεπνεῦσθαι, πεπίστευσαι· ἀλλὰ ἢ [18] τοῖς ἐκ τ ὅλων ἀπονεμομένοις δυσχεραίνειν ἀναπεπόσθαι. τὸ διεζευγμένον, [19] ἤτοι εἱμαρμένη, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὅλων ἀπεδείχθη, ὅτι [20] κόσμος ὡσπερεί πόλις· ἀλλὰ τὰ ὑλικά σου ἅψεται; ὅτι [21] συνέσεως ὅτι [22] ὑπομένουσι λείως ἢ πράξεως κινήσεως πνεύματος ἢ ἡγεμονικοῦ, ἐπειδὰν ἅπαξ ἑαυτῷ ἀποδῷ, ἢ γνωρίσῃ τ ἰδίαν οὐσίαν, ἢ λοιπὸν ὅσα πρὸς πόνους ἢ ἡδονὰς ἀνήκοας, ἢ συκοφαντίαν. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε [23] περιστάσῃ ἀποδὸν εἰς [24] τὸ τάχος τ πάντων λήθης, ἢ [25] τὸ χάος τὸ ἐφ' ἑκάτερα ἀπειρον αἰῶνος,

[1] *L.* 2. § 5.
[2] *L.* 6. § 32.
[3] αὐτοῖς.
[4] *L.* 7. § 59.
[5] *L.* 1. § 16.
[6] *L.* 6. § 11.
[7] *L.* 7. § 2.
[8] *L.* 2. § 5. Sup. § 3.
[9] αὐτὴν, Xyl.
[10] ἀπολύσ. Jun.
[11] *L.* 5. § 9.
[12] *L.* 12. § 12, 24.
[13] *L.* 2. § 1. *l.* 3. § 4.
[14] *L.* 5. § 33.
[15] *L.* 7. § 22, 63. *l.* 11. § 18
[16] *L.* 7. § 58.
[17] Inf. § 48.
[18] *L.* 8. § 17.
[19] Inf. § 27.
[20] *L.* 2. § 16. Inf. § 4, 23.
[21] ἐπόησεν. Lug.
[22] *L.* 5. § 26.
[23] περιστᾷς Jun. *L.* 2. § 7.
[24] *L.* 2. § 17. Inf. § 19, 32, 33, 35. *l.* 5. § 33. *l.* 8. § 37. *l.* 9. § 30.
[25] Inf. § 50. *l.* 7. § 35.

[1] Inf. § 33. l. 5. § 33.
[2] L. 2. § 17. l. 8. § 52, 53. Inf. § 16.
[3] L. 9. § 18.
[4] ἐυρησῖν.
[5] L. 9. § 30.
[6] L. 8. § 24. l. 10. § 17.
[7] L. 3. § 10.
[8] L. 6. § 59. l. 7. § 62. l. 8. § 53.
[9] L. 7. § 28.
[10] L. 2. § 2.
[11] Inf. § 32. l. 6. § 26.
[12] L. 8. § 3, 4.
[13] L. 2. § 5. l. 3. § 5.
[14] L. 3. § 13.
[15] L. 5. § 19. l. 9. § 15. l. 11. § 11.
[16] L. 8. § 47.
[17] L. 2. § 12. l. 7. § 23, 25.
[18] μεταβαλεῖ. Jun.
[19] Inf. § 48. l. 6. § 56. l. 7. § 18.
[20] L. 8. § 6. l. 9. § 19. l. 10. § 7.
[21] L. 2. § 15. l. 7. § 8. l. 9. § 8.
[22] νοερὸν.
[23] L. 2. § 16. Sup. § 3.
[24] L. 3. § 4.
[25] L. 9. § 8.
[26] L. 5. § 13.
[27] L. 11. § 35.
[28] μηδ'
[29] L. 5. § 4, 13.
[30] L. 2. § 12.
[31] L. 5. § 4.

[1] Τὸ κενὸν τ ἀπηχήσεως, [2] τὸ συμπάθολον, [3] ἄκρητον τ ὑφ' ἡμῶν δοκούντων, [4] τὸ σεμνὸν τῦ τόπυ ἐν ᾧ [5] περιγεάφεται· [6] ὅλη πᾶ ἡ γῆ σημὴ, [7] τούτης ποσον γωνίδιον ἡ καλύκης αὕτη; [8] ἐν τούτοις ποσοι; [9] οἷοί τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; λοιπὸν οὖν μέμνησο τ ὑποχωρήσεως τ ἐς τῦτο τὸ ἀρθρίδιον ἑαυτῦ· [10] περὶ πολλὸς μὴ σπῶ, [11] μηδὲ κατατείνυ, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἴσο, [12] ὅρα τὰ πράγματα [13] ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν οἷς [14] προχειρότατοις εἰς ἃ ἐγκύψῃς, ταῦτα ἔστω τὰ δυο, ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἅπτεται τ ψυχῆς, ἀλλ' ἔξω ἔστηκεν ἀπρεμοῦντα· [16] αἱ δ' ὀχλήσεις ἐκ μόνης τ ἰδίυ ὑπολήψεως ἔστιν ὅτι [17] πόρρω ταῦτα ὅλα ὁρᾷς, ὅταν σεαυτὸν [18] μεταβάλλει, καὶ σὺ ἔτι ἔσῃ· [19] ὅλων ἤδη, μεταβολαῖς αὐτὸς παραπτύχθησαι συνεχῶς ἀφανοῦς. [20] ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· [21] ὁ βίος ὑπόληψις.

IV. Εἰ [22] τὸ [23] νοερὸν ἡμῖν κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὁ κατ' ὃν λογικοί ἐσμεν κοινός· εἰς τῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τ ποιητέων, ἢ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τῦτο, πολίτας ἐσμέν· εἰ τῦτο πολιτεύματός τινος μετέχομεν· εἰ τῦτο, [24] ὁ κόσμος ὡσπεί πόλις ἔστι. ἵνος γὰρ ἄλλυ φῦσ τις [25] τὸ τ ἀνθρώπων πᾶ ἡγεμονικὸν κοινῦ πολιτεύματος μετέχειν; ἐκεῖθεν ὃ ἐκ τ κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν, ἢ πόθεν; ὥσπερ γὰρ [26] τὸ γεωδὲς μοι ἀπό τινος γῆς ἀπομεμέρισται καὶ τὸ ὑγρὸν ἀφ' ἑτέρυ στοιχείυ, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπό πηγῆς τινος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρώδες ἔκ τινος ἰδίας πηγῆς [27] (οὐδὲν γὰρ ἐκ τῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ [28] μηδὲ εἰς τὸ ἐκκαὶ ὂν ἀπέρχηται) ἔστω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἥκει πόθεν.

V. [29] Ὁ θάνατος τοιῦτος, οἷον γένεσις, [30] φύσεως μυστήριον, [31] σύγκρισις ἐκ τῶν

tum quàm inanes planè applausus sisti: quàm mutabile & judicii expers faventium vulgus; quàm angusto deniq; spatio laus ista terminetur. siquidem & terra tota puncti instar habet; hujusque ipsius angulus quàm exiguus incolitur; in illic autem agentium quota pars, & hi quales sunt, qui te celebraturi sint? proinde, memento tandem in particulam istam secedere: & cum primis, cave distraharis, cave obnitaris. liber esto potiùs, réfque ipsas intuere, ut vir, ut homo, ut civis, ut animal mortale. Ista autem duo præ reliquis ad manum tibi sint maximè, ad quæ jugiter intendas. alterum, quòd res ipsæ animam non attingunt, sed extrinsecùs immotæ manent: molestiæ autem ab opinione sola proveniunt. alterum verò, quòd universa quæ hîc vides, mox sunt mutatura, nec futura ampliùs. sed & perpende tecum, quàm multarum rerum mutationibus interfueris ipse. alteratione mundus constat, opinione vita.

IV. Si intellectus nobis communis est, etiã ratio quâ rationales dicimur communis est. si ratio, etiam ea quæ quid agendum. quid omittendum præscribit, ratio communis est. si hæc, lex quoq; communis est. hoc si conceditur, cives sumus: & hoc dato, politiæ alicujus participes: & ex consequenti, civitatis instar mundus est. ecquam enim aliam excogitaverit quisquam politiam, cujus universum genus humanum sit particeps? unde ergo nobis intellectus, ratione, atq; adeò lege agere posse, nisi inde, à communi illa civitate? sicut enim quicquid in me terreum existit, à terra aliqua mihi pro parte mea obvenit; quicquid humidum, ab elemento diverso: quicquid aëreum, à fonte suo aliquo; quicquid calidum & igneum item à fonte aliquo peculiari: (nihil enim aut ex nihilo provenit, aut ad nihilum redit) sic & intellectus alicunde manat.

V. Tale quiddam mors est, quale nativitas; naturæ utrumque mysterium est. ex eisdem elementis concretio

concretio illic, in quæ istic resolutio. nihil omnino, cujus quenquã pudeat: cùm nil subsit, quod animali intellectu prædito non congruat, vel constitutionis ejusdem rationi repugnet.

VI. Ab ejusmodi hominibus fieri istiusmodi necesse est. siquis aliter vult esse, idem ficum succo acri carere velit. illud interim omnino memineris, brevi futurum, ut vestrum uterq; defungatur: tum paulò post ne nomina quidem utriusque superstitum.

VII. Opinionem tolle, tollitur simul & querela ipsa illa, Jesus sum. hoc sublato, tollitur damnu omne.

βέλαμμαι.

VIII. Quod hominem ipsum fœdiorem non facit, nec vitam illius fecerit deteriorem; sed nec damno aut interiore aut exteriore affecerit.

IX. Commodi sui caussâ natura facere hæc cogitur.

X. Cogita, etiam justè contingere, quicquid contingit. id quod si sedulò observaveris, facilè deprehendes, non ex connexione duntaxat necessaria, sed ex ratione justa consequi universa, & tanquam ab eo, qui pro dignitate cuique suum tribuit, provenire. hoc itaq; prout cepisti, observare pergas; & quicquid feceris, bonum te præstes, quomodo bonus quis propriè dicitur. in omni actione tua serves illud.

XI. Tu nè ea opineris, quæ is autumat, qui contumeliâ te afficit; vel etiam quæ ille autumare te vult. verùm res ipsas, quomodo verè se habeant cogites.

XII. Duo ista in promptu tibi semper sunt habenda: alterum, nihil ut facias, nisi quod partis regere legémq; dare natæ ratio suggesserit, idque ad generis humani utilitatem. alterum, ut in partem diversam transeas, siquis affuerit, qui te corrigat, & sententiam tibi mutet. veruntamen sententiæ mutatio ista niti semper debet probabilitate aliquâ, vel justum esse, vel in publicum utile, vel aliud hujusmodi, id ad quod transitur,

ἀυτῷ τοιχεῖον [1] εἰς ταυτό. ὅλως δ [2] σὺς ἐφ' ἂν αὖ τις αἰχμυθείη. ὁ γὰρ σῶφρων ἕξις τῷ νοερῷ ζώῳ, σὺν σῶφρι τ λόγον τ παραπλήσιος.

VI. Ταῦτα ὕτως ἐπὶ τῆς τοιάυτων πέφυκε γίνεως [3] ἐξ ἀνάγκης· ὁ δ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει [4] τ συκῆν ὀπὸν μὴ ἔχειν. ὅλως δὲ ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι [5] ἔτι ὀλίγου χρόνου ς σὺ ς ὅτω πανδήξεσθε [6] μετὰ βραχὺ δ σὺν ὄνομα ὑμῶν ἐπολειφθήσεται.

VII. [7] Ἄρον τ ἐπολήψιν, ἦρται ὄ, ἄρον ὄ βέλαμμαι, ἦρται ἡ βλάβη.

VIII. [8] Ὁ χείρω αὐτὸν ἑαυτῷ ἀνθρώπων ὐ ποιῇ, τοῦτο σὺν τ βίον αὐτῷ χείρω ποιῇ, [9] σὺν βλάπτει, ἔτι ἔξωθεν, ὅτι ἔνδοθεν.

IX. [10] Ἠναγκασται [11] ἡ τῷ Συμφέροντι [12] φύσις τοῦτο ποιῆν.

X. Ὅλ [13] πρᾶ ὄ συμβαίνον, δικαίως Συμβαίνῃ· ὃ ἐὰν ἀκριβῶν [14] σῶφρα φυλάσσῃς, εὐρήσεις, [15] ὐ λέγω μόνον κ ὄ ἔξης, ἀλλ' ὅλ κ ὄ δίκαιον, ς [16] ὡς ἀπ' ἐπὶ πανθ. ἀπὸ ἑνὸς ὄ κατ' ἀξίαν· σῶφρ φύλαττε ὖν ὡς ἤρξω· ς ὅ, τι ἂν ποιῇς, σπῦδ τούτῳ ποίει, σπῦδ τὸ [17] ἀγαθὸς εἶ· καθ' ὁ νενόηται ἰδίως ὁ ἀγαθός. τοῦτο ὅπ παντ ἐνεργείαι σῷζε.

XI. [18] Μὴ τοιαῦτα ἐπιλάμβανε. οἷα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ οἷά σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτά [19], ὁποῖα κατ' ἀλήθειάν ἐστι.

XII. Δύο παῖζας [20] ἑτοιμότατας ἔχειν δεῖ· τὸ μέ, πρὰς [21] τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅτῳ δὴ ὁ τ βασιλικῆς ς νομοθετικῆς λόγ. ἐπιβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων. τὸ δ' [22] πρὸς τὸ μεταδιδόναι, ἐὰν ἄρα τις σῴζῃ διορθῶν ἢ μεταγων ἀπὸ κν. οἰήσεως. ἐμμένει γὰρ τοι μεταγνῶναι, ἀεὶ ἐπὶ κν. πιθανοτ. ὡς [23] δικαίου, ἢ [24] κοινωφελοῦς γίνεσθαι, ς τὰ πρᾶξ πλήσια τοιαῦτα μόνον

[1] [ἡ διάλυσις] ἀεὶς f.
[2] Inf. § 42. l. 2. § 11.
[3] L. 8. § 14.
[4] Sup. § 15.
[5] L. 7. § 22.
[6] L. 5. § 33. Inf. § 33. l. 8. § 25.
[7] L. 7. § 14. l. 8. § 40, 47. 49.
[8] L. 7. § 64.
[9] L. 2. § 1.
[10] L. 2. § 3. l. 3. § 4.
[11] ἐνεκα. f.
[12] ἡ φ. f.
[13] L. 3. § 4.
[14] —ζῶς.
[15] Inf. § 45. l. 6. § 38.
[16] L. 7. § 31. l. 10. § 25.
[17] πρὸς Lug.
[18] Inf. § 18.
[19] L. 3. § 11
[20] L. 3. § 13.
[21] L. 2. § 16. l. 3. § 12, 16
[22] L. 6. § 21. 30. l. 7. § 12. l. 8. § 16.
[23] L. 10. § 12.
[24] L. 7. § 5.

τῆ δεᾶ, ὐχ ὅλε [1] ἡδὺ ἢ [2] ἔνδοξον ἐφάνη.

XIII. [3] Λόγον ἔχεις; ἔχω. κ' οὕτω ὑ χρᾷς; [4] τότε γὰ τὸ ἑαυτῆ ποιοῦντ@, [5] κ' ἄλλο θέλεις;

XIV. Ἐνυπόστ, [6] ὡς μέρος· [7] ἐναφανιεῖσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δ [8] ἀναλημφθήσῃ εἰς τ λόγον ἀυτῆ τ σπερματικὸν κ [9] μεταβολιῶ.

XV. Πολλὰ λιβανωτῆ βωλάρια ἔπ τῆ αὐτῆ βωμῆ, τὸ μ προσκατέπεσεν, τὸ δ ὕστερον· [9] διαφέρει δ' οὐδέν.

XVI. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν [10] θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θεῖον @ πέφηκ@, ἐὰν ἀποκάμψῃς ἔτ τὰ δόγματα, @ τ σεβασμὸν τῆ λόγυ.

XVII. Μὴ ὡς μέλλων ἔτη ζῆν. [11] πρόεχέ σ· [12] ἔξεστιν, ἀγαθὸς γέν.

XVIII. [13] Ὅσον [14] ἀφελεῖν καρδαίνει, ὁ μὴ βλέπων, τί πλεῖόν εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διενοήθη· ἀλλὰ [15] μόνον εἰ αὐτὸς ποιῇ, ἵνα αὐτὸ τῆ @ δίκαιον ᾖ, @ ὅσιον, [16] ἃ κ [17] ἀγαθὸν μὴ [18] μέλαν ἦθος [19] ἀφιλέπειας, ἀλλ' [20] ἐπὶ τ χαμαιῆς τρέχῃ ὀρθόν, μὴ διερρῳγμένον.

XIX. Ὁ φεύγ τ ὑστεροφημίαν ἐπορεγόμενος, ὑ φαντάζεται ὅτ [21] ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτῆ τάχιστα @ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἶτα πάλιν κ αὖθις ὁ ἐκεῖνον διαδεξάμεν@, [22] μέχρι @ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπορεγομένων @ σβεννυμένων περιΐσα. τοιοῦτο δ' ὅτι @ ἀθάνατοι μ οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατ@ δ' ἡ μνήμη· [23] κ σὺν τῦτο πρὸς σέ; @ ἐσθ' λόγω, ὅτι πρὸς τὸν παρόντα; [24] ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα, κ ὁ ἐπαιν@, πλεῖ ἄρα δι' [25] οἰκειομάν τινά; [26] πάρες γὰ νῦν ἀκμῆς τ φυσικῆ δοθεν, ἄλλε τινὸς [27] ἐκμένον λόγυ λοιπόν.

XX. Παῦ τὸ κ ὁπωσοῦν καλόν, ἵνα ἑαυτῆ καλόν ᾖς, @ [28] ἐφ' ἑαυτῷ καταυλήγῃ, ἐὰ ἔχει μέρ@ ἑαυτῆ [29] τὸν

non autem quod jucundum aut glorioſum exiſtat.

XIII. Ratione præditus es? Sum. cur ergo eâ non uteris? hæc enim ſi quod ſuum eſt fecerit, ecquid eſt amplius quod requiras?

XIV. Tanquam pars univerſi hujus, extitiſti. in id quod produxit te evaneſces. vel potiùs mutatione quâdam interveniente in rationem ſeminalem recipieris.

XV. Multæ thuris glebulæ in ara eadem; alia citiùs, alia ſeriùs decidit: citiùs autem an ſeriùs, nihil intereſt.

XVI. Intra decimum diem Deus illis ipſis videberis, quibus nunc pro bellua & ſimia haberis, ſi ad decreta rationiſque cultum te retuleris.

XVII. Tu nè tanquam annorum millia aliquot adhuc victurus, rem geras. inſtat fatum. dum vita ſuppetit, dum datur, bonus eſto.

XVIII. Quantum is otii lucratur ſibi, qui non animadvertit, quid proximus quis dixerit, egerit, cogitaverit; ſed quid ipſe tantum agat, quò id juſtum ſit piúmq; nec, ut Agatho loquitur, mores nigros quod reſipiat. non eſt itaq; circumſpiciendum, ſed lineæ inſiſtendum, per quam citra evagationem omnem rectâ curras.

XIX. Qui de fama poſthuma ſollicitus eſt, non cogitat fore, ut unuſquiſq; eorum qui ipſius meminerint, mox fato ſit conceſſurus; & qui hunc ſucceſſerit, ipſe pariter; donec tandem memoria omnis prorſus per ſuſpicientes eoſdémq; mox extinctos protelata, & ipſa prorſus extinguatur. finge, verò & immortales, qui tui meminerint, memoriámq; tui & ipſam immortalem fore, quid hoc ad te tamen? nec ad mortuum jam dico, ſed ad ſuperſtitem ipſum laus quid facit? niſi forſan ratione diſpenſationis cujuſdam. omittis enim intempeſtivè id quod in te natura poſuit, dum ab aliorum interim ſermonib⁹ pendes.

XX. Bonum etiam qualecunque, ex ſe bonum exiſtit, & in ſeſe terminatur, nec partem ſui ullam laudem

habet.

---

1 L. 5. § 1.
2 L. 11. § 16.
3 L. 5. § 28. l. 11. § 39.
4 L. 6. § 22.
5 L. 5 § 6. l. 7. § 73.
6 L. 2. § 3.
7 L. 2. § 12.
8 Inf. § 21, 23. l. 6. § 24. l. 10. § 7.
9 L. 2. § 14. Inf. § 47.
10 Sup. § 3.
11 L. 2. § 4.
12 L. 8. § 22. l. 10. § 16.
13 L. 2. § 8. Inf. § 24.
14 ἐυχρλ.
15 Inf. § 25. l. 5. § 34. l. 7. § 55, 67.
16 ἢ ἀγ. Jun. δῆ, κ. τ. Lug.
17 Ἀγαθωνα. Xyl. Lug.
18 μὴ ναιδείας Jun. V. N.
19 Inf. § 28.
20 ἀκαιρεπιδ Boot.
21 L. 3. § 14. l. 8. § 57. l. 10. § 11.
22 L. 3. § 10.
23 L. 2. § 17.
24 Sup. § 3.
25 Inf. § 51.
26 Inf. § 32.
27 παρεὶς, vel παρεὶς f. παρόντες Boot.
28 ἐχόμενον f. ἔχοντα λόγον. Λοιπὸν, πᾶν. Boot.
29 L. 5. § 34. l. 9. § 31.
30 L. 6. § 2.

habet. itaq; laudando nec melius, nec deterius efficitur, atq; hoc de eis quoq; dico, quæ vulgari sermone bona dicuntur: putà, de rebus corporeis artificiq; operibus. quod est igitur verè bonum, id nihilo ulteriùs indigebit. non magis quàm lex, quàm veritas, quàm benevolentia, quàm modestia. ecquid enim horum vel laude fit bonum, vel corrumpitur vituperio? smaragdus num deterior fit, nisi laudatur? quid aurum, ebur, purpura, pugio, flosculus, arbuscula?

XXI. Animæ si perennant, quomodo eas ab æterno ceperit aer? quomodo verò, quæ ab ævo tam immenso in ea condita sunt, corpora terra capit? sicut enim hîc corpora, ubi ad spatium aliquod temporis in terra permanserint, mutata & dissipata, cadaveribus aliis locum concedunt: ita & animæ, in aërem translatæ, ubi aliquandiu ibi perstiterint, mutantur, funduntur, succenduntur, in seminalem universi rationem receptæ: locúmque hoc pacto faciunt aliis intra sedes easdē insuper recipiendis. hoc respondere licebit, si pro concesso sumatur, animas corporibus esse superstites. quin & reputanda est non sepultorum tantùm hoc modo corporum multitudo, sed & animalium, quæ quotidie tum à nobis, tum à bestiis, comeduntur. quàm ingens enim horum turba absumitur, & in vescentium visceribus hâc ratione quasi sepelitur? & tamen capit hæc omnia locus iste, dum partim in sanguinem, partim in aëriam, igneamque naturam transmutantur. quænam est istic veritatis notitia? elicitur ea per distributionem rei in materiam & formam.

ἡ ἱστορία τ ἀληθείας; [11] ἀφαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, & εἰς τὸ αἰτιῶδες.

XXII. Noli divagari sed in omni conatu tuo justitiæ ratio habeatur, in omni visu intellectus integer servetur.

XXII. Quicquid tibi convenit, ô Mundе, convenit & mihi. nihil mihi immaturum vel serum est, q[d] est tibi tempestivum. fructûs instar id est omne mihi. quod tempestates tuæ, ô Natura, ferunt. à te omnia

ἔπαγον· ἔτι γῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον γίνεται ὃ ἐναινύμενον. τοῦτό φημι & ὅτι τ κρινόμενον καλῶν λεγομένων· οἷον ὅτι τ ὑλικῆς, & ὅτι τ τεχνικῆς καζασκευασμάτων. ὃ γ δὴ ὄντως καλὸν [1] μηθ. χρείαν ἔχει, ἢ μᾶλλον ἢ νόμος, ἢ μᾶλλον ἢ ἀλήθεια· ἢ μᾶλλον ἢ εὔνοια, ἢ αἰδώς. τί τούτων ἀφὶ ὃ ἐπαινεῖς καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρε); ; [2] σμαράγδιον γὰ [3] ἑαυτοῦ χεῖρον γίνε), ἐὰ μὴ ἐπαινῆ); ἐ γ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, μάχαιρα, ἀμβύλλιον, δενδρύφιον;

XXI. Εἰ ἀχαμψύσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐταὶ ἀξ αἰῶνος χωρεῖ ὁ ἀὴρ; πῶς γ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τ ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτόμενα σώματα; ὥσπερ γὰ ἐνθάδε, [4] ἡ τούτων [5] φορὰ ἦν ἵνα ὅτι ἀχαμψύσιν μεταβολὴ & ἀφάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· ὕτως αἱ εἰς τ ἀέρα μεθισάμεναι ψυχαὶ, ὅτι ποσὸν συμμένασαι μεταβάλλουσι, & χέονται, & [6] ἐξάπτον), [7] εἰς τ πᾶν ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβανόμενοι, & τοῦτον τ τόπον χώραν τ [8] θερσαινοικιζόμεναι πρέχουσι. τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο, ἐφ' ὑποδεξῃ [9] ἕ ταὶ ψυχαὶ ἀχαμψύσι. χρὴ γ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι ὅ πλῆθος τῆς θαπτομένων ὕτωσι σωμάτων, ἀλλὰ & ὅ τῆς ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων, ὑφ' ἡμῶν τε & τῆς ἄλλων ζώων. ὅσοι γὰ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, & ὕτωσί πως θαπτεται ἐν τοῖς τῆς τρεφομένων σώμασι, & ὅμως δέχεται ἡ χώρα [10] αὐτῆ, ἀφὶ τὰς ἀξαμματώσεις, ἀφὶ ταὶ εἰς ὃ ἀερώδες ἢ πυρώδες ἀλλοιώσεις. τίς ὅτι τοῦτο [11] ἀφαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, & εἰς τὸ αἰτιῶδες.

XXII. [12] Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι, ἀλλ' ὅτι πάσης ὁρμῆς [13] τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι & [14] ὅτι πάσης φαντασίας ἐζέχου τὸ καταληπτικόν.

XXIII. [15] Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε. [16] οὐδέν μοι ἄωρον, ἐστὶ ὃ σοὶ εὔκαιρον· πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σαὶ ὧραι, ὦ φύσις·

[1] [τῦ] πνθ, vel πνθ
[2] L. 7. § 15.
[3] [ἐχ] ἑ. Lug.
[4] L. 2. § 3. l. 6. § 15.
[5] [μῦ] πόσιν πᾶ ἑ.
[6] L. 12. § 5.
[7] Sup. § 14. l. 6. § 24.
[8] σφσιν.
[9] σῦ Lug.
[10] αὐτᾶ f.
[11] L. 2. § 12. l. 7. § 29. l. 8. § 11. l. 12. § 10, 18, 29.
[12] L. 2. § 7. l. 3. § 4.
[13] Sup. § 18. Inf. § 32.
[14] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[15] L. 3. § 4, 16 l. 6. § 39, 44. l. 7. § 57.
[16] L. 10. § 20. l. 11. § 13. l. 12. § 23.

[1] L. 6. § 36. l. 10. § 1.
[2] l. 8. § 50.
[3] Sup. 14, 21. l. 8 § 18.
[4] Sup. § 3.
[5] l. 3. § 11.
[6] Democritus.
[7] μηδὲν ἀμεῖνον Xyl.
[8] L. 11. § 12.
[9] L. 9. § 10. 12.
[10] Sup. § 18. l. 12. § 2.
[11] L. 2. § 16. l. 3. § 4.
[12] L. 1. § 16. Sup. § 13.
[13] L. 3. § 16. l. 7. § 66.
[14] L. 3. § 3, 12. l. 7. § 3.
[15] L. 7. § 16. l. 9. § 32.
[16] L. 7. § 31. l. 10. § 9.
[17] L. 9 § 4, 20, 38.
[18] L. 2. § 3. l. 5. § 8. l. 8. § 23, 27.
[19] L. 2. § 17.
[20] l. 2. § 4. l. 6. § 2. l. 8. § 44.
[21] L. 1. § 16. l. 6. § 31.
[22] L. 1. § 8.
[23] Inf § 45. l. 6. § 10. l. 9. § 39. l. 12. § 14.
[24] L. 6. § 38.
[25] Inf § 40.
[26] Sup. § 18.
[27] L. 5. § 11. l. 9. § 39.
[28] Inf § 44, 36. l. 8. § 15, 49.

[1] ἐκ τῦ πόλις [2], ἐν τοὶ πόλεται, [3] εἰς σὲ πόλεται. Ἐκεῖνο μὴν φησι, πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δ' οὐκ ἐρεῖς, ὦ [4] πόλι φίλη Διός;

XXIV. [5] Ὀλίγα πρᾶττε, [6] φησιν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· [7] μή ποτε ἄμεινον, [8] τ' ἀναγκαῖα πράσσειν, ἢ [9] ὅσα ὁ τῆς φύσης πολιτικῆς ζώου λόγος ἀπαιτεῖ, καὶ ὡς ἀπαιτεῖ. τοῦτο γὰρ ἐὐθυμίαν φέρει. ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα πράττειν. τὰ πλεῖστα γὰρ τῶν λεγομένων καὶ πράττομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα. ἐὰν οὖν εἰς πλείονα, [10] εὐσχολώτερον καὶ ἀπαραπόδιστος ἔσῃ. ὅτι δεῖ καὶ πρὸς ἕκαστα ἑαυτὸν ὑποφωνεῖν, μή τι τοῦτο ὧν περιττὸν ἀναγκαῖον; Δεῖ δὲ μὴ μόνον τοὺς λόγους τοὺς μὴ ἀναγκαίους περικόπτειν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· ἅτινος γὰρ οὐδὲ πράξεις παρέλκουσαι ἐπακολουθήσουσι.

XXV. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ ἀγαθῦ αὐθρώπυ βίος, ὅ [11] ἀρκούμενος τοῖς ἐκ τῶν ὅλων ἀπονεμομένοις, [12] ἀρκούμενος τῇ ἰδίᾳ [13] πράξει δικαίᾳ καὶ [14] διαθέσει εὐμενεῖ.

XXVI. Ἑώρακας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. σεαυτὸν [15] μὴ ταράσσε. [16] ἁπλούστερον σεαυτόν. ἁμάρτημά τις; [17] ἑαυτῷ ἁμάρτημά. συμβέβηκέ σοι τι κακόν; [18] ἐκ τῶν ὅλων ἅπαντ' ἀρχῆς σοι συγκαβέβαρται, καὶ συνεκλώθετο πᾶσι τὸ συμβαίνον. τὸ δ' ὅλον, [19] βραχὺς ὁ βίος· [20] κυβερνητέον τὸ παρὸν σωὶ εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ· [21] νῆφε [22] ἀφειμένως.

XXVII. [23] Ἢτοι κόσμος διακεκοσμένος, ἢ χυσεών· συμπεφορημένος μέν, ἀλλὰ κόσμος. ἢ ἐν σοὶ μέν τις κόσμος ὑφίσταται δύναται, ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα, οὕτως [24] πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ [25] συμπαθῶν.

XXVIII. [26] Μέλαν ἦθος, ἁπαλὸν ἦθος, θηριώδεις ἤθος, [27] ἀνελεύθερος, βοσκημάτωδες, παιδαριώδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

XXIX. Εἰ [28] ξένος κόσμῳ, ὁ μὴ γνωσὶ

sunt, in te consistunt, ad te redeunt. O *Urbs amica Cecropis*, inquit ille: tu verò non dicturus es, O *Urbs amica Jovis*.

XXIV. *Pauca agas*, inquit, *si tranquillus esse cupis*. an non præstiterat dixisse, quæ necessaria sunt agas, quæq; animantis civilis ratio dictat, & quo modo dictat. istud enim non eam duntaxat, quæ bona agendo, sed & eam, quæ pauca agendo comparatur, tranquillitatem producit. pleraq; enim eorum quæ dicere & facere consuevimus, cùm necessaria non sint, si amputaverimus, à negotiis multò vacabit magis, minúsq; perturbata futura est nobis vita nostra. oportet itaq; ad singula sibi siggerere, an non istud ex earum numero est, quæ non sunt necessaria? nec actiones tantum, sed cogitationes etiam minùs necessariæ sunt recidendæ. siquidem id agendo fiet, ut nec actiones consequantur supervacaneæ.

XXV. Periculum facito, quomodo procedat tibi vita viri boni, eum dico, qui rebus ab universo tibi assignatis acquiescit, & propriâ actione, quæ justa affectione, quæ benevola sit, contentus agit.

XXVI. Illa vidisti? & ista vide. nè te conturbes simplicem te præstes. peccat aliquis? tibi peccat. boni aliquid tibi obvenit? ab initio tibi, quicquid contingit, ab universo destinatum & fato certo allignatum est. huc summa reuit; brevis est vita: quod instat tempus lucrandum est, considerate justéq; agendo. in animo remittendo sobriè te geras.

XXVII. Mundus vel est ordine justo dispositus, vel mixtela temeraria, congesta quidem ea, sed ut mundus sit tamen. quid enim? fierine potest, ut in te mundus quidam sit & dispositio concinna, in universo verò inconcinnitas mera? idque rebus omnibus ita quamquam discretis ac diffusis, consentientibus tamen.

XXVIII. Mores nigri, effœminati, præfracti, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

XXIX. Si peregrinus in mundo est,

est, qui ignarus est eorum, quæ in mundo existunt: perinde certè in mundo peregrinus est, qui ignarus est rerum quæ in eodem geruntur. profugus, qui rationem civilem fugit. cæcus, qui mentis oculos clausos habet. mendicus, qui alterius cujusquã indiget. neq; apud se habet, quicquid ad vitam conducat. abscessus mundi, qui abscedit, séq; à naturæ communis ratione sejungit, dum eis quæ contingunt offenditur. hoc enim, quicquid est, profert eadem, quæ à te protulit. abscissus civitatis, qui animam propriam à rationalium reliquorum anima, quæ una omnium est communis, abscindit.

XXX. Iste sine tunica philosophatur; ille sine libro: alius quispiam seminudus. panes, inquit, cùm desint, rationi tamen insisto. mihi verò, inquit alter, cùm nec ex disciplinæ exercitio qui præberi solet, commeatus supperat, peristo tamen.

XXXI. Quam didicisti artem, eam dilige, eidémq; acquiescito. quod autem vitæ reliquum est, ita exige tota ut qui Diis tua omnia ex toto animo commiseris; nullíq; homini vel servum vel tyrannum te exhibeas.

XXXII. Cogita, verbi gratiâ, tempora sub Vespasiano acta, eadẽ prorsus omnia, quæ nunc sunt, deprehendes. nuptias contrahentes, liberos tollentes, ægrotantes, defungentes, militantes, ferias agentes, mercaturam exercentes, agros colentes, adulationi deditos, arroganter pervicaces, suspicionibus indulgentes, insidias struentes, mortem aliquorum expetentes, de rerum statu præsente quiritantes, opes congerentes, consulatus, regnive appetentes. ita tranii, nec jam usquam est illorum vita: Rursus ad Trajani tempora te transferas. eadem denuo cuncta comperies. istorũ quoq; vita morte jam commurata est. pari modo tempora alia notâ peculiari aliqua delignata, vel etiam gentes totas contemplare; simili; considera, quàm multi cùm in rebus istiusmodi enixè se contendissent, paulò post occiderint, & in elementa sua resoluti sint. illi verò cum primis sunt memoriâ recolendi, quos

εἶζον τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα, ὑφ' ἧτλον ξένῳ, ὁ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνόμενα. [1] φυγὰς, ὁ φεύγων τ πολικὴν λόγον. [2] τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι. [3] πτωχὸς, ὁ ἐνδεὴς ἑτέρου, & μὴ σῴτα ἔχων πρ' ἑαυτῷ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. [4] ἀπόσπασμα κόσμου, ὁ ἀφισάμενος, & χωρίζων ἑαυτὸν ἀπ τ κοινῆς φύσεως λόγου, ἀφ' ἧς ἅπασι τοῖς Συμβαίνουσιν. [5] ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἡ & σὲ ἤνεγκεν. [6] ἀπόσχισμα πόλεως ὁ τ ἰδίαν ψυχὴν τ ἀπ λογικῆς ἀποχίζων, [7] μίαν οὖσης.

XXX. Ὁ μὲ χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφῶν, ὁ δ χωρὶς βιβλίων, ἄλλος [8] ὕπως ἡμίγυμνος. ἄρτους οὐκ ἔχω, φησὶ, & ἐμμένω τῷ λόγῳ ἐγὼ δ βοᾶι ταῖς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, & ἐμμένω.

XXXI. [9] Τὸ πρόσφιλες, ὁ ἔμαθες φίλῃ, τοῦτο ἀσκουμάτου. [10] τὸ δ ὑπόλοιπον τοῦ βίου διόξελθε ὡς [11] θεοῖς μὲ ὅπαντες ἐξ ὅλης τ ψυχῆς, αὐθεσίων ὑπ μηδενὸς [13] [14] μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθιστάς.

XXXII. Ἐπιπόνησον λόγῳ χάριν τοῦ ἐπὶ Οὐεσπασιανῷ καιρὸν, [15] ὄψῃ [16] ταὐτὰ πάντα γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορτάζοντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, [17] ἀυθαδιζομένους, ὑποπτεύοντας, ὅπως βουλεύσοντας, ἀποθάνῃν τινὰς ἐυχομένους, γογγύζοντας ὅπως πρὸς ἅπαντα, ἐρῶντας, ἀποστρεφομένους, ὑπατείας βασιλείας ὅπως ἐπιθυμοῦντας. οὐκοῦν [18] ἐκείνου μὲ ὁ τότων βίος, οὐκ ἔλι ἐδαμοῦ. Πάλιν ὅτι τοὺς καιροὺς τοῦ Τραϊανοῦ μελάξῃ. πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. [19] πέφυκε κἀκεῖνος ὁ βίος. ὁμοίως & ταῖς ἄλλαις ὅπῃ γραφαῖς χρόνων & ὅλων ἐπαύθη ὅπως θεώρει & βλέπε, [20] πάσαι κατασταθέντες, μὴ μικρὸν ὕστερον, & [21] ἀναλύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα· & μάλιστα ἂν ἀναπλάττων ἐκεῖνος, ὃς αὐτὸς ἔγνωσε [22] κεφαλὰ

κατεμένους,

[1] L. 10 § 25.
[2] L. 12. § 1, 13.
[3] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 10. § 1. l. 11. § 1.
[4] L. 2. § 16.
[5] L. 2. § 3.
[6] L. 8. § 34. l. 9. § 23. l. 11. § 8.
[7] L. 9. § 8.
[8] ὕπος. f.
[9] L. 5. § 1, 9.
[10] l. 6. § 7. 43.
[11] L. 8. § 1. l. 7. § 46, 56.
[12] L. 3. § 6. Inf. § 34.
[13] L. 3. § 4.
[14] vi Lug. An.
[15] L. 7. § 66. l. 11. § 18.
[16] L. 2. § 14. l. 7. § 1.
[16] ταὐτὰ, vel τὰ αὐτά.
[17] L. 12. § 27.
[18] Sup. § 3, 19. l. 7. § 5.
[19] L. 8. § 27.
[20] L. 3. § 3. Sup. § 3.
[21] L. 5. § 4. l. 7. § 50. l. 5. § 13.
[22] Sup. § 3.

[1] Sup. § 19. l. 9. § 26.
[2] L. 3 § 6. l. 8 § 5.
[3] L. 5. § 14. l. 8. § 7, 45.
[4] L. 8. § 19. l. 10. § 11.
[5] L. 8. § 32.
[6] L. 3. § 11. Sup. § 22.
[7] L. 5. § 9.

σωμάτων, [1] ἀφ' ὧν ποιῆν ὃ κ' ἢ ἰδίαν κατασκευὴν, ἢ τοῦτο [2] ἀφ' ἧς ἔχεθαι, ἢ [3] τούτῳ ἀρκεῖσθαι. ἀναλκῆ δ' ὄντα δεῖ μεμνῆσθαι, [4] ἢ ὅπερ φύσις [5] καὶ ἐκάστου πρᾶξιν, [6] ἰδίαν ἀξίαν ἔχει ἢ συμμετρεῖται· ὅτως δὲ [7] σὺν ἀπροσυσταστίᾳ, ἐὰν μὴ ὅτι πλέον ἢ πρεσβῦκε ἢ τὰ ἐλάττω καταγίνῃ.

XXXIII. Αἱ παλαι ζωπηφῆς λέξεις, γλωσσήματα νῦν· ὅτως ὧν ἢ τὰ ὀνόματα τῶν παλαι πολυϋμνήτων, νῦν ἔστιν ἵνα γλωσσήματα ἔστιν, Καμιλλου, Καίσωνος, Οὐόλεσου, Λεοννάτου, κατ' ὀλίγον δὲ Σκιπίων, ἢ Κάτων, εἶτα ἢ Αὔγουστος, εἶτα ἢ Ἀδριανὸς, ἢ Ἀντωνῖνος. [8] ὀξίπλα γὰρ πάντα, ἢ [9] μυθώδη ταχὺ γίνεται· ταχὺ δὲ ἢ πάντα λήθη κατέχωσιν. ἢ ταῦτα λέγω ὅτι πᾶσι θαυμασθῆς πάνυ λαμπρόντων. οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, [10] ἄδηλοι, ἄπυστοι. τί δὲ καὶ ἔστιν ὅλως ἀείμνηστον; [11] ὅλον κενόν. [12] ἐπὶ τοῦ ἔστι, τοῦτο ὁ δὲ ἀπόδιλος ἐσφάρεται; ἐν τούτῳ, [13] ἀλγεινὰ δικαία, ἢ περάξεις χειρωνικαὶ, ἢ λόγος οὐδεὶς μήποτε ἀλαφθείσαις, ἢ ἀλάθειαι [14] ἀσπαζομένη πᾶσι ὃ συμβαῖνον, ὡς [15] ἀναλκῆ, ὡς [16] γνώεσθαι, ὡς [17] ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης, ἢ πηγῆς ῥέον.

[8] L. 3. § 10. Sup. § 19.
[9] L. 5. § 25. l. 12. § 27.
[10] Odyss. a. v. 242. l. 6. § 47
[11] Sup. § 3, 19
[12] l. 6. § 47.
[13] Sup § 18, 22 Inf. § 37, 48.
[14] L. 3. § 4, 16.
[15] L. 2. § 3.
[16] Inf. § 44.
[17] L. 6. § 38.
[18] L. 3. § 4, 6. Sup. § 31. l. 7. § 46. l. 10. § 8, 11, 14, 28.

XXXIV. [18] Ἐκὼν σαυτὸν τῇ κλωθοῦ ζωποιδίδου, πρόχων ζωῆσαι, οἷς καὶ ποτε θεάμασι βέλεται.

[19] Sup. § 19. Inf. § 48. l. 3. § 10. l. 8. § 21, 25. l. 9. § 14.

XXXV. [19] Πᾶν ἐφήμερον ἢ τὸ μνημονεῦον, ἢ τὸ μνημονευόμενον.

[20] ἵππ[vel [πᾶσι] π. vel mox.

XXXVI. Θεώρει διηνεκῶς, [20] πάντα [21] κατὰ μεταβολὴν γινόμενα [22] γίνεται· ἢ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι [23] οὐδὲν ὅτως φιλεῖ ἡ τοῦ ὅλων φύσις, ὡς τὰ ὄντα μεταβάλλειν; [21] γίνεσθαι. [22] L. 7. § 23. l. 8. § 6. l. 10. § 34.

καὶ ποιῆν νέα ὅμοια. σπέρματα γὰρ ἕκαστον ἵνα πᾶσι τὸ ὂν ἐξ αὐτοῦ ἐγκύεται. [24] σὺ δὲ μόνα σπέρματα [25] φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν, ἢ μύσεσθαι καταβαλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

[23] Sup. § 32, 33.
[24] L. 7. § 30. l. 10. § 26.
[25] φαντάζῃ.

ipse nôris aliquando se rebus inanibus distinuisse, cùm id interim facere, quod conditioni propriæ consentaneum erat, huic firmiter inhærere, eóque contentum esse, neglexerint illud etiam istic meminisse oportet, in actione unaquaq; eam, quæ adhibetur, curam, pro rei dignitate ac congruentiâ esse attemperandam. ita fiet, nè quando fastidio corripiaris, si in rebus minoris æstimationis, non diutiùs, quàm par est, fueris occupatus.

XXXIII. Quæ fuerunt usitata quondam vocabula, glossematũ loco nunc habentur. pari modo & eorũ, qui quondam celeberrimi fuerunt, nomina, quasi glossemata quædam nunc facta sunt: Camillus, Cæso, Volesus, Leonnatus: paulò post Scipio, & Cato: tum Augustus etiam: dein Hadrianus, & Antoninus. evanida enim sunt omnia citóq; fabularum instar obtinent; mox & oblivione prorsus obruuntur atq; hæc de eis dico, qui cum admiratione hominũ aliquando claruerunt. cæteri enim statim atque expiraverint, ignoti ac nè fando quidem auditi fiunt. porrò quidnam est hoc ipsum memoriam æternam consequi? mera vanitas. ecquid est igitur, in quod studium conferre par sit? unũ hoc, ut mens sit justa, actio socialis, dictio mentiri nescia, affectio quicquid contigerit amplecti prompta, ut necessarium, ut familiare, ut à principio fontéq; istiusmodi profluens.

XXXIV. Fato sponte tuâ te dedas; ei permittens, quibuscunq; libuerit rebus te destinet.

XXXV. Dieculæ ferè unius sunt, & quod commemorat & quod commemoratur.

XXXVI. Hoc jugiter considera, omnia ista quæ fiunt, mutatione fieri. & assuesce te cogitationi isti, nihil æquè diligere universi naturam, ac ea quæ jam existunt mutare, & ex eis sic mutatis nova germina refingere. seminis enim rationem habet quandam quicquid est, ad id quod ex eodem futurum est. etenim semina ea sola opinari, quæ in terram uterúmq; dejiciuntur, plebeium est nimis.

XXXVII

XXXVII Jamjam morituru es: necdum simplex es, imperturbatus, posse extrinsecus lædi suspicione immunis, cunctis propitius, justè agere unicam prudentiam ratus?

XXXVIII. Mentes illorum intuere, & studia etiam, qualia fugiant, qualia prosequantur.

XXXIX. In alterius mente malum tuum non est situm. sed nec in mutatione & alteratione corporis animam ambientis. ubi ergo? in ea nimirum parte tui; quæ de malis opinatur. ista malum nihil opinetur, & bene se habitura sunt omnia. etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, quiescat tamen pars ea quæ de istis opinatur. h. e. nè censeat aut malum aut bonum esse, quod viro malo bonóq; pariter potest obvenire. quicquid enim & secundùm naturam & præter eandem viventi ex æquo contingit, id ipsum neq; secundùm neq; præter naturam est.

πῶσις διώκεται κακῷ ἀνδρὶ & ἀγαθῷ συμβάφφ· ὃ γὰρ & τῇ φύσει βιοῦντι ὅπωσι συμβαίνει, ἔστι τοῦτο τῇ φύσει ἐστὶν, ἔστιν καὶ φύσει.

XL. Cogita jugiter, mundum esse animalis unius instar, quod materiam unam, animámq; unam obtineat: item quomodo ad sensum hujusce, unum & illum, omnia referantur: unóq; quasi impetu ferantur universa, & ad omnia producenda cooperentur; quis deniq; rerum connexus & contextus sit.

XLI. *Animula es cadaver gestans*; aiebat Epictetus.

XLII. Nihil mali est rebus mutationem subeuntibus, sicut nec eis quæ mutatione interveniente constituunt.

XLIII. Flumen quoddam & torrens rapidus est ævum, ex eis quæ hic fiunt consistens. simul enim atque comparuerit quicquam, abripitur; & aliud quidem abripitur, illud verò denuo inferetur.

ἔφθη ἔκαστον, & παρελήλυθεν, & ἄλλο παραφέρεται, & τοῦτο ἐχθήσεται.

XLIV. Quodcunque contingit, tam consuetum támque notum est, quàm aut rosa vere, aut æstate fructus. tale quiddam & morbus, &

XXXVII. [1] Ἤδη παύσῃ, & ὅπως ἔτι ἁπλοῦς, ἔτι ἀτάραχος, ἔτι [2] ἀμύητος τῶν βλαβῶν ἀπ' ἔξωθεν, ἔτι [3] ἵλεως πρὸς πάντας, ἔτι τὸ φρονεῖν [4] ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν κινήσεις;

XXXVIII. [5] Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν βλέπε, & [6] τὰς φρονίμους, [7] οἷα μὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν.

XXXIX. [8] Ἐν ἀλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν οὐκ ὑφίσταται· οὐδὲ [9] μὲν ἐν κινδύνῳ & ἐπιφορᾷ τοῦ περιέχοντος. πῦ οὖν; [10] ὅπου δὲ περὶ κακῶν ὑπολαμβάνειν σου ἔξι. [11] τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβανέτω, & [12] πάντα εὖ ἕξει. [13] κἂν δ' ἐγγύτατ' ᾖ αὐτῷ δ' ὢ μέλον, τέμνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως δ' ὑπολαμβάνειν περὶ τούτων μέλειν, ἡσυχαζέτω. [14] τοιοῦτον ἔξι, [15] κρίνετω μήτε κακὸν & ἔξει, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ἐναντίον συμβάφφ· ὃ γὰρ [16] & τῇ ἕξει φύσιν ἔχει φύσει.

XL. [17] Ὡς ἓν ζῷον τὸ κόσμον, [18] μίαν οὐσίαν, & [19] ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ὅπνους· & πῶς [20] εἰς αἴσθησιν μίαν τὰ τούτου, πάντα ὁρμὰ διδοται· & [21] πῶς ὁρμῇ μιᾷ πάντα συρρέουσι· & πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συναίτια· & οἵα τις [22] ἡ συμπλοκὴ & συμμήρυσις.

XLI. [23] Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρὸν, ὡς Ἐπίκτητος ἔλεγεν.

XLII. [24] Οὐδὲν ἔξι κακὸν, τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὡς οὐδὲ ἀγαθὸν ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

XLIII. [25] Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων & ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. [26] ἅμα τι γὰρ ὤφθη, καὶ παρενήνεκται, & ἄλλο παραφέρεται, ὃ δὲ ἐνεχθήσεται.

XLIV. Πᾶν ὃ συμβαῖνον ὥρᾳ [27] σύνηθες & [28] γνώριμον, ὡς ῥόδον ἐν ὥρᾳ ἔαρος, & ὀπώρα ἐν τῷ θέρει· τοιοῦτον & νόσος,

[1] Sup. § 17. l. 10. § 1.
[2] L. 2. § 17. l. 7. § 53. l. 10. § 12.
[3] L. 8. § 26. l. 11. § 13.
[4] Sup. § 25.
[5] L. 9. § 18, 27.
[6] τὰς φρονίμους. f.
[7] L. 7, § 34. l. 10. § 13.
[8] L. 8. § 55, 56. l. 9. § 4, 38.
[9] μὲν
[10] L. 9. § 15.
[11] L. 2. § 15. Sup. § 7.
[12] L. 10. § 1.
[13] L. 7. § 68.
[14] τυτέσι Xyl.
[15] L. 2. § 11. l. 11. § 11. 18.
[16] [τῇ ἕξει φύσιν] ἓν.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 7. § 9. l. 12. § 30, 32.
[19] L. 6. § 14. l. 9. § 8.
[20] Sup. § 27.
[21] L. 6. § 42.
[22] L. 6. § 38, 39. l. 8. § 23.
[23] L. 9. § 24. l. 10. § 23.
[24] Sup. § 5. l. 7. § 23. l. 9. § 21. l. 11. § 17.
[25] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[26] L. 5. § 23. l. 6. § 15.
[27] Sup. § 32. l. 7. § 1. l. 9. § 14.
[28] Sup. § 29. l. 7. § 29, 66, 69.

&

καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία. καὶ ὕπνος, καὶ ὁρᾶν τὰς μορὰς ὑφραίνει ἢ λυπῆ.

[1] L. 5. § 23, 36. l. 7. § 73. l. 11. § 23. [2] Sup. § 27, 40.

XLV. [1] Τὰ ἑξῆς ἀεὶ τοῖς προηγουμένοις οἰκείως ὑπάγινε· οὐ γὰρ οἷον καταριθμησίς τις ἐστὶν ἀπαρτημένων ἀλλήλοις, οὐδὲν μόνον τὸ κατὰ τὸν χασμῶνα ἔχουσα· ἀλλὰ [2] συμφυΐα εὔλογος· καὶ ὥσπερ [3] συμπαγῆ καὶ συμπεφορημένα τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχήν τινα φυλάττει, ἀλλὰ θαυμαστήν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

[4] L. 6. § 10. [5] L. 5. § 8. l. 7. § 9.

XLVI. Ἀεὶ τῷ Ἡρακλειτείῳ μεμνῆσθαι· ὅτι [4] γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος ἀέρα γενέσθαι, καὶ ἀέρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. μεμνῆσθαι δὲ καὶ [5] τοῦ ὅτι λανθανομένου ἡμῶν ἡ ὁδὸς ἀγεῖ· καὶ, ὅτι ᾧ μάλιστα διαπαντὸς ὁμιλοῦσι λόγῳ, τοῦτο τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονσι· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται· καὶ, ὅτι [6] οὐ δεῖ ὡσπερ καθεύδοντας ποιεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ λέγειν· καὶ [7] οὐκ οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατ' ἐμὲ λέγειν, καθόλου προαιρήσεσθαι.

[6] L. 7. § 17. l. 9. § 28. l. 10. § 11. [7] L. 2. § 7. [8] Sup. § 29. l. 12. § 1. [9] L. 6. § 31.

XLVII. Ὥσπερ εἴ τις σοι θεὸν εἶπεν, [8] ὅτι αὔριον πεσῇ, ἢ πάντως εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν ὠφέλει μέγα ἐποίει, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὔριον, εἰ γὰρ μὴ ἐσχάτως ἀναισχυντεῖς. [9] πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ; οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα εἰ νόμιζε.

[10] ὅτι δ. π. τ. [μωμῆσθαι] ὃ κ. ϕ τυπτῆσαι κ ϕ. Sal. δ. ὃ δ' ὡς π. τ. κ. ϕ κ. τοκ. π. ἐ. [11] πυθαγορικὸς οὗτος [μωμῆσθαι] Boot. [12] L. 10. § 8. [13] Inf. § 50. [14] L. 5. § 24.

XLVIII. Ἔννοφν εὐτυχῶς· [15] πόσοι μὴ ἰατροὶ ἀποπνήξαντες, πολλοὺς τοὺς ὀφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συνοικοδόμητε· [16] πόσοι δὲ μαθηματικοὶ, ἄλλων θανάτους, ὡς τι μέγα προαπόντες· [17] πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου ἢ ἀθανασίας μυρία διαλεγάμενοι· [18] πόσοι δὲ ἀγερώχους. πολλοὺς ἀποκτείναντες πόσοι δὲ τυράννοι, ἀξιοῦντες ψυχῶν μετὰ δόξης φρυαγμάτων, ὡς ἀθάνατοι κεχρηκέναι; ποτεστατεμ, tanquam extra mortis aleam positi, diro cum fastu exercuerant:

[15] L. 3. § 3. [16] L. 8. § 25. [17] L. 6. § 45. l. 7. § 19. l. 8. § 25. [18] L. 3. § 3.

mors, & calumnia, & insidiæ, & quicquid fatuos homines vel exhilarat, vel contristat.

XLV. Subsequentia antecedentibus aptè annectuntur. neq; enim rerum enumeratio simplex est à se invicem discretarum, quæ necessitate tamen quadam continentur; sed rationi consentanea connexio; & quemadmodum ea quæ in mundo existunt, concinne admodum certo inter se ordine componuntur: ita & quæ fiunt, non successionem nudam, sed admirabilem quandam concinnitatem præ se ferunt.

XLVI. Dictum illud Heraclitii in memoria semper habeatur; *terræ mors est, aquam fieri; aquæ mors est, aërem fieri; aëris vero, ignem fieri*: & è converso. illius quoq; meminisse profuerit, qui quò via ducèret, oblitus est. quódq; pleriq; à ratione ilia dissentiunt, quâ cum vel maximè conversantur jugiter, quâq; universa administrantur, & peregrina eis videntur, quibus quotidie occurrunt. item nihil tanquam per somnum agendum, dicendúmve, si quidem dormientes quoq; multa agere, & dicere videmur. sed nec puerorum instar quicquam agendū, h.e. ex mera traditionis ratione, quia à parentibus sic accepimus.

XLVII. Quemadmodum si Deorum quis prædiceret tibi, aut cras, aut summum perendiè, moriturum te, haud in magno poneres, nisi animi esses abjectissimi, perendiè potiùs quàm crastino mori. quantulum enim interesset? pari modo nec magni quicquam existimes, ad mille annum potius, quàm ad crastinum diem.

XLVIII. Crebrò apud te reputa, quot medici sint mortui, qui super decumbentes, tanquam conclamatos jam, supercilia contraxerint: quot mathematici, qui aliorum fata, quasi magnum quid effecturi id posse, prædixerint: quot philosophi, postquam de morte & immortalitate tam multa disseruissent: quot strenui bellatores, cùm multos trucidassent: quot tyranni, postquam vitæ necisq; potestatem, tanquam extra mortis aleam positi, diro cum fastu exercuerant:

quot

quot etiam urbes, ut sic dicam intermortuæ sint; Helice, Pompeii, Herculanum, aliæq; innumerabiles. Percurre itidem quoscunq; noveris ipse, qui vice frequenti, alii alios ubi sepelierant, & ipsi tandem elati sunt: quámque exiguo hæc omnia tempore contigerint. horum summa huc redit, ut humana omnia semper sic aspicias, tanquam quæ diurna & vilia sint: quod enim heri mucus fuerat, cras salsura fit aut favilla. útq; temporis ideo punctum hoc insecabile naturæ convenienter transigas, ac propitius decedas; perinde ac oliva maturitatem adepta ceciderit, naturam quæ protulit collaudans, arboríq; è qua prodiit, gratias agens.

XLIX. Promontorii par esto, cui fluctus jugiter cùm allidantur, ipsum tamen consistit, undarúmque circumfusum sibi æstum compescit. Infelicem me, inquit ille, quòd mihi istud contigerit. imò, felicem me, quòd etiamsi contigerit, nil doleam tamen, nec aut præsentibus frangar, aut futura reformidem. accidere enim ejusmodi quid cuivis poterat: at non quivis citra animi ægritudinem casum ejusmodi tulisset. quamobrem ergo illud infelicitatis potiùs, quàm felicitatis istud loco habetur? num illud hominis infortunium dicis, quod naturæ humanæ neutiquam adversatur? aut naturæ humanæ adversari quicquam dixeris, quod secundùm ejusdem voluntatem contingit? quid autem ea velit, non est ut nunc discas. nunquid casus ullus prohibeat te, justum esse, magnanimum, temperantem, prudentem, temeritate, errore immunem, modestum, liberum, aut aliud quid eorum, quæ ubi affuerint, natura humana sua obtinet universa? memineris deinceps, quoties inciderit quicquam quod ad tristitiam impellat te, decreto hoc uti: Non est infelix casus iste, sed fortiter ferre hoc felicitatis est.

μῆνοι· πόσαι δὴ πόλεις ὅλαι, ἵν' ὕστως εἴπω, [1] πεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπηῖοι, καὶ Ἡ- [1] L. 10. § 18.
ρκάνειον, καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. ἔπειτα δὲ καὶ [2] ὅσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, [3] ὁ μὲ- [2] Sup. § 3.
τὸν κηδόμενος, εἶτα [4] ἐξεπαίδη, ὁ δὲ ἐκφέ- [3] Inf. § 50. l. 8. § 25.
ρων· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ· τὸ γὰρ [5] ὅλα κα- [4] Sup. § 3.
πνὸν ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα ὡς [6] ἐφήμερα· [5] ὅλον Mer.
καὶ [7] σὺ πλεῖ καὶ ἐξῆς μυξάριον, ἄριον [6] Sup. § 35. l. 9. § 14.
δὲ [9] παύσῃ, ἢ [10] πῶρα· [11] τὸ ἀναρι- [7] L. 2. § 12. l. 6. § 36.
θμον οὖν τοῦτο δὲ χρόνῳ [12] καὶ φύσιν διελ- [8] L. 6. § 13.
θεῖν, καὶ [13] ἵλεων καταλῦσαι· ὡσπερεὶ ἐ- [9] L. 5. § 33.
λαία πέφυκεν ὑγρομένη ἐπιπεῖν, ἐπιφημῦ- [10] L. 12. § 27.
σαι πρὸς ἑνέχεσθαι, καὶ χάρειν εἰδέναι τῷ [11] L. 5. § 24.
φύσαντι δένδρῳ. [12] L. 1. § 9.
[13] L. 2. § 3.

XLIX. Ὄμορον ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ, ἢ διηνεκὴς τὰ κύματα προσρήσσεται· ἡ δὲ ἔστηκε, καὶ περὶ αὐτὴν κραμίζεται τὰ φλεγμαίνοντα τοῦ ὕδατος. Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη· ἐμμενῶ· ἀλλ' εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι [14] τύ- [14] L. 9. § 4.
του μοι συμβεβηκότος, ἄλυπος βιαπλῶ ἔτι ὑπὸ παρόντος θραυσμοῦ, ἔτι ὑπὸν φοβέμενος. συμβαῖναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο πολλοῖς ἐδυνάτο· ἄλυπος δὲ ὁ πᾶς ὅτι τύ- του δὴ διετέλεσεν. βλέπε πότερον ἐκεῖνο μᾶλ- λον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅλως ἀτύχημα ἀνθρώπου; ὃ οὐκ ἔστιν ἀπόστολμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀποστό- λμα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναί σοι δοκεῖ, ὃ μὴ [15] πρὸς τὸ βούλημα τῆς φύ- σεως αὐτοῦ ἔστι; τί οὖν τὸ βούλημα, μεμάθη- κας. [16] μήτι [οὖν] τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσαι δύναιτο· εἶδ; μεγαλόψυχον; σώ- φρονα; ἐμφρονα; [17] ἀπερίπωτον; [18] ἀ- δάφιστον; ἀδήμονα; ἐλεύθερον; τ' ἄλ- λα, [19] ἃ συμπίπτοντων ἡ φύσις ἡ τοῦ ἀν- θρώπου [20] ἀπέχει τὰ ἴδια· μέμνησο λοιπὸν [15] L. 5. § 1.
[16] L. 5. § 2. l. 11. § 9.
[17] L. 3. § 9. l. 5. § 9.
[18] L. 2. § 17.
[19] ὧν σ.
[20] L. 8. § 32. l. 9. § 42. l. 11. § 1.
ὅτι πρὸς τὸ εἰς λύπην σε προαγόμενον, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι. [21] οὐχ [21] ὅτι οὐχί.
ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

L. [1] Ἰδιωτικὸν μέν, ὅμως δ' ἀρύλκιόν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἡ ἀναπόλησις τῶν [2] γλίσχρως ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν· τί οὖν ἄλλοις πλέον, ἢ τοῖς ἀώροις; πάντως πού ποτε κεῖνται, [3] Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἴ τις τοιοῦτος, [4] οἳ πολλοὺς ἐξενέγκαντες, εἶτα ἐξενέχθησαν. [5] ὀλίγον μεταξύ ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ [6] μεθ' οἵων ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἵῳ σωματίῳ; [7] μὴ οὖν ὡς πρᾶγμα. βλέπε γὰρ ὀπίσω [8] τὸ ἀχανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἄπειρον. ἐν δὴ τούτῳ, [9] τί διαφέρει ὁ τρισήμερος τοῦ τριετοῦς;

LI. [10] Ἐπὶ πλὲον σύντομον ἀεὶ πρόχειρον σύντομος ἢ κατὰ [11] φύσιν. ὥστε [11] κατὰ τὸ ὑγιὲς ἀεὶ, πρᾶξίν καὶ διάνοιαν. ἀπαλλαγὴ γὰρ ἡ τοιαύτη προθέσεως, ὑπουργίας, σχετείας, καὶ πάσης [12] οἰκονομίας, καὶ [13] ἀμφιβολίας.

L. Vulgare quidem hoc est, efficax tamen ad mortem contemnendam adminiculum, si eos recolas qui vitæ avidi fuerint eidem diu immorati. quid enim amplius illis, quam immaturè defunctis contigit? Omnino jacent alicubi defuncti & illi, Cadicianus, Fabius, Julianus, Lepidus, aut si quis alius hujusmodi, qui postquam multos extulerant, efferebantur & ipsi. exiguum enim omnino intercedit spatium; idq; per quot molestias, cum quibus hominibus, in quali corpusculo exantlatum? nè ergo pro re momenti alicujus habeto. si enim ævi præteriti immensitatem adverteris & futuri itidem infinitatem, quid tandem distabit, triduanus qui fuerit, ab eo qui secula tria transegerit?

LI. Viâ compendiosâ semper incedas. compendiosa est ea, quæ secundùm naturam est. in omni nimirum cùm dictione, tum actione veri rectiq; curam habere. etenim propositum istiusmodi molestiis, militiâq;, sed & dissimulatione omni atque ostentatione immunem præstabit.

1 L. 9. § 3.
2 L. 5. § 5.
3 Καικιλιανὸς F.
4 Sup. § 48.
5 Sup. § 47.
6 L. 5. § 10. l. 9. § 3. l. 10. § 36.
7 L. 5. § 29.
8 Sup. § 3. l. 5. § 24. l. 12. § 7
9 L. 2. § 14. l. 9. § 33.
10 L. 5. § 3. l. 8. § 50.
11 L. 8. § 30.
12 Sup. § 19. l. 11. § 18.
13 L. 3. § 5. l. 8. § 30.

ΒΙΒΛΙΟΝ ε'.

LIB. V.

[1] Ὄρθρου ὁπόταν δυσκόλως ἐξεγείρῃ, πρόχειρον ἔστω, ὅτι ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγείρομαι· [2] ἐκ τοῦ δυσχεραίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ἂν ἔτυχεν γέγονα, καὶ ὑπὲρ τοῦτο ἀγωνιῶ, εἰ πρόκειμαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ὅτι τούτου κατεσκεύασμαι, ἵνα κατακείμενος ἐν τοῖς σκεπάσμασιν ἐμαυτὸν θάλπω; ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. [3] πρὸς τὸ πράξεις οὖν γέγονας; ἔλεος. ἢ πρὸς τὸ ποιεῖν, ἢ πρὸς συνεργίαν; τὸ βλέπεις [4] τὰ φυτάρια, τὰ σπυράρια, τοὺς μύρμηκας, τὰς ἀράχνας, τὰς μελίσσας, καὶ [5] τὰς συστροφὰς κόσμου; σὺ [6] τὰ ἀναγκαῖα οὐ θέλεις; τὰ ἀναγωγὰ πιφύσιν; τὸ πρόχειρον ὅτι τὸ κατὰ φύσιν; ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. δεῖ. ἔδω-

L. Manè, cùm gravatim exurgis, in promptu sit tecum hoc modo disserere; Ad opus humanum jam expergiscor. num verò ægrè feram, si ad ea agenda proficiscor, quorum gratiâ natus & in mundum productus sum? aut nunquid ad hoc conditus sum, ut stragulis involutũ decumbens me foveam? At hoc, inquis, oblectat magis. Nunquid ergo ad oblectandum te natus es? non autem ad faciendum aut agendum aliquid? an non arbusculas, aviculas, formicas, araneas, apiculas vides eam quam in mundo stationem obtinent, excolere satagentes? tu autem, quæ hominis sunt, facere recusas? & non properas potiùs ad id, quod naturæ tuæ convenit? At quiete quoq; opus est, inquis.

1 L. 8. § 12.
2 L. 6. § 33.
1 L. 4. § 12. l. 7. § 73. l. 8. § 2, 19. l. 9. § 42.
4 Inf. § 6. l. 10. § 8.
5 [δ'] ὃ f.
6 L. 6 § 33. l. 8 § 26.

quis. Est fateor; sed quiescendi modum etiam natura præscripsit. præscripsit & edendi atq; bibendi. tu verò ultra modum, ultra id quod sufficit, in istis procedis. cæterùm in agendo secùs te geris, & intra id quod poteras, contines te. etenim verè temet non diligis. alioqui naturam tuam, quæq; illa vult, diligeres. siquidem artes suas qui diligunt artifices, earundem operibus etiam intabescunt, illuvie inediàq; affecti. tu verò naturam tuam minoris æstimas, quàm tornator tornaturam, aut histrio histrionium, aut avarus argentum, aut ambitiosus gloriolam. & isti enim, ubi rebus hisce addicti fuerint, nec cibum, nec somnum capere magis expetunt, quàm ista, ad quæ tam enixè feruntur, promovere: cùm tibi actiones societatem humanam spectantes sordeant magis, quàm ut pari industriâ dignæ censeantur.

II. Quàm facile est imaginationem omnem vel turbulentam vel inconvenientem ita amoliri & abstergere, ut in summa statim tranquillitate consistas?

III. Nullum aut sermonem aut actionem indignum te censeas, qui naturæ fuerit consentaneus. neq; avertat ab eo te, quæ sequi possit, quorumlibet hominum reprehensio aut vituperatio. sed si dictu factúve honestum fuerit, indignum te nè existimes. habent enim illi mentem propriam, propriósq; ducuntur impulsu: quæ tu noli attendere, sed rectà perge, naturæ tum propriæ, tum & communi obsecutus. eadem enim est harum utriusq; via.

IV. Per ea quæ naturæ sunt consentanea incedo, donec occumbens tandem conquiescam, eô expirando, unde spiritum quotidie haurio, eóq; recidendo, unde & seminium mei pater, & sanguinem mater, & lac nutrix collegit; unde quotidianum per tot annos cibum potúmq; accepi; quod calcantem, & ad tam varios usus eo abutentem me sustinuit.

V. Acumen tibi non est, quod sit admirationi cuiquam. multa tamen sunt alia, de quibus dicere

κε χ τέτε μέχρα ἡ φύσις ἔδωκε μοὶ τοι ⸋ ϐ ἐαδίζειν, ⸋ πίνειν ⸋ ὅμως σὺ, ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκοῦντα προέρχῃ. [1] ὲν ϐ προάξεσι ὃ σὸκ ἔπι, ἀλλ' ἐντὸς ϐ δυνατῦ. ὃ γὰ φιλῇς σεαυτόν. ἐσεί τοι ⸋ [2] τ φύσιν ἀμῦ σε, ⸋ [3] ϐ βέλημα τέτις ἐφίλεις· ἄλλοι πε [4] τὰς τέχνας ἑαυτοῖ φιλῦντες, συγκαζατήκονται τοῖς κατ' ἀυτὰς ἔργοις, ἄλυσοι ⸋ ἄσιτοι. σὺ τ φύσιν τ ἑαυτῦ ἔλαττον ἡμᾶς, ἢ ὁ τορτυλὴς τ τορτυλικεῖ, ἢ ὁ ὀρχηστὴς τ ὀρχηστικεῖ, ἢ ὁ φιλάργυρος ϐ ἀργύριον, ἢ ὁ κενόδοξος τὸ δοξάριον· ⸋ ὅτοι, ὅταν [5] προσαχθῶσιν, ὅτι φαγεῖν, ὅτι κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν προὶς ἃ φέρουσιν; οἱ ϐ ἀνηρωτικαὶ προάξεις εὐπλέστεραι φαίνονται, ⸋ πάντος ἀνθρώπης ἄξιαι;

II. Ὡς εὐκόλων, [6] ἀπόσασις ⸋ [7] ἀπαλλέξαι πᾶσαν φαντασίαν τ ὀχληρὰν, ἢ ἀνοίκειον, ⸋ εὐδὺς [8] ἐν πάσῃ γαλήνῃ ἔσῃ.

III. [9] Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνε πάντος λόγυ ⸋ ἔργυ ϐ κ' φύσιν· ⸋ [10] μή σε πτοιέτω ἢ [11] ἐπακολυθῆσαί τινων μέμψις ἢ [12] λόγος. ἀλλ' [13 14] ἐκαλὸν πρᾶξαι, ἢ εἰρῆσθαι, μὴ σαυτὸν ἀπάξιν. ἐκεῖνοι γὰ ϐ. [15] ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχυσι, ⸋ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· [16] ἃ σὺ μὴ προσβλέπε, ἀλλ' [17] εὐθεῖάν πε εαινε, [18] ἀκολυθῶν τῇ φύσῃ τῇ ἰδίᾳ ⸋ τῇ κοινῇ· μία γὰ ἀμφοτέρων τέτων ἡ ὁδός.

IV. Πορεύομαι δὴ τ φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀναπαύσομαι [19] ἐναποπνέυσας ἐμὲ τέτῳ, [20] ἐξ ϐ καθ' ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν ὃ ὅθι τέτῳ, ἐξ ϐ ⸋ [21] ϐ σπερμάτιον ὁ πατήρ μυ συνέλεξε, καὶ τὸ αἱματάκιον ἡ μήτηρ, ⸋ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφός, [22] ἐξ ϐ καθ' ἡμέραν ποσότητος ἔτι βόσκομαι, ⸋ ἀρδόμομαι, ὃ φέρει με πατοῦντα, ⸋ εἰς τοσαῦτα ἀποχρώμενον ἑαυτῷ.

V. [23] Δειμότητά σε σὸκ ἔχυσι θαυμάσαι; ἔτι ἀλλὰ ἔτερα πολλά, ἐφ' ὧν σὸκ

[1] Inf. § 31.
[2] L. 8. § 26.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 4. § 31. l. 11. § 5.
[5] L. 12. § 3.
[6] L. 4. § 3. l. 8. § 47. l. 12. § 22, 25.
[7] L. 7. § 29. l. 11. § 16, 19.
[8] L. 7. § 33. l. 12. § 22.
[9] L. 11. § 16. l. 12. § 17.
[10] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 6. § 2.
[11] ἐπακολύθησα. Jun.
[12] λόγος. Jun.
[13] L. 12. § 17.
[14] εἰκ.
[15] Inf. § 25. l. 8. § 56.
[16] L. 7. § 55.
[17] L. 8. § 57. l. 10. § 11.
[18] L. 6. § 14, 16. l. 9. § 2.
[19] L. 4. § 4, 21. l. 6. § 15. l. 7. § 50.
[20] L. 2. § 2.
[21] L. 10. § 26.
[22] Sup. § 7.
[23] L. 7. § 52, 67. l. 8. § 8.

ἔχῃς εἰπεῖν, ὃ γὰρ πέφυκα. ἐκεῖνα οὖν πα-
[1] L. 8. § 29. l. ρέχω, [1] ἅπερ ὅλα ὄντι ἔν σοι, τὸ ἀκίβδηλον,
9. § 11. l. 10. σεμνόν, ὃ [2] φερέπονον, ὃ ἀφιλήδονον, ὃ
§ 32.
[2] L. 1 § 16. ἀμεμψίμοιρον, ὃ [3] ὀλιγοδεᾶ, ὃ εὐμβιᾶ, ὃ
[3] L. 1 § 5. ἐλεύθερον, τὸ ἀπέριττον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ
μεγαλεῖον. σὸν αἰδαίνει[4], πόσα ἤδη πα-
[4] -νει ρέχειν δυνάμενον, ἐφ' ὧν ἐδεμία ἀφυΐας
ἢ ἀμεπιτηδειότητος προφάσις, ἔμφυτος ἔλε
κάτω μένεις ἐκών; ἢ ὀ [5] γεγύζειν, ἢ [6] γλι-
[5] L. 9. § 37. [6] L. 4. § 50. χρύειας, ἢ κολακεύειν, ἢ τὸ σωμάτιον κα-
[7] L. 11. § 14. ταικᾶσθαι, καὶ [7] ἀρεσκεύεσθαι, ἢ [8] σαπρόεσ-
[8] σεμνύεσθαι Lug. θαι, ἢ ποσοῦτα [9] ῥιπάζεσθαι τῇ ψυχῇ,
[9] L. 1. § 16. διὰ τὸ ἀφυῶς καταπεπλάσθαι, μᾶλλον καίζῃς;
ὦ, μὰ τοὺς θεούς. ἀλλὰ τούτων μὲ πάλαι ἀ-
πηλλάχθαι ἐδεῖτο· μόνον δ', εἰ ἄρα ὡς βρα-
δύπρωτον, καὶ δυσπαιδαγώγητον ἔτυχες κατα-
[10] -σκη, vel σκε- γινώσκεσθαι [10], καὶ τοῦτο δὴ ἀσκητέον, μὴ
σθῆς [μέλλης.] προεγχειμένῳ, μηδὲ ἐμφιλήδοντι τῇ
[11] νωθείᾳ f. νω- [11] νωθείᾳ.
θηρίᾳ Lug. An.

VI. Ὁ μὲν οὖν ἔστιν, ὅτῳ καὶ δεξιὸν τοῦτό
πως προσέξῃ, προσχρῆν καὶ λογίζεσθαι αὐ-
τῷ τὸ χάριν· ὁ δὲ τοῦτο μὲν ὁ προσχρῆ-
[12] ἀλλὰ f. vel, ν, [12] ἄλλως μοί τοι πρὸς ἑαυτόν, ὡς τοῦτ' ἐ-
ἄλλ' ὅς. χρεώσω ἀμαιρεῖ, καὶ οἷόν ὁ πεποίηκεν· [13] ὁ
[13] L. 7. § 73. l. 9. § 42. δὲ τις ἵππον τινὰ οὐδὲ οἶδεν ὁ πεποίηκεν·
ἀλλὰ ὅμοιός ἐστιν ἀμπέλῳ βότρυα ἐνε-
γκόντι καὶ [14] μηδὲν ἄλλο προσεπιζητοῦντι, μὴ
[14] L. 4. § 13. τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνλωσχέναι.
[15] Sup. § 1. l. 10. § 8. [15] ἵππῳ δ' ἐραμῷν, κύων ἰχνεύσας, μέ-
λισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ
[16] L. 6. § 7. l. ποιήσας, οὐκ ἐπιβοᾶται, ἀλλὰ [16] μεταβαί-
11. § 4 l. 12. § 29. νει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν
ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ βότρυα ἐνεγκεῖν. ἐν τούτοις
οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς ἵππον τινὰ ἀναγκαίως
αὐτὸ ποιοῦσι; ναὶ ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, δεῖ ἀναγκαί-
[17] Inf. § 16. ως εἶναι. [17] ἴδιον γάρ, φησι, τοῦ κοινωνικοῦ,
τὸ αἰσθάνεσθαι ὅτε κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ,
[18] L. 11. § 15. νὴ δία, [18] βούλεσθαι καὶ τὸ κοινωνὸν αἰσθέ-
σθαι. ἀληθὲς μέν ἐστι ὃ λέγεις· τὸ μὲν γὰρ

nequeas, non esse te ad ea aptum natum. hæc itaq; præsta, quæ in te omnino sunt sita, animum sincerum, gravem, laborum tolerantem, voluptatum abstinentem, sorte contentum, paucorum indigum, mitem, liberum, luxu alienum, serium, sublimem. an non intelligis quàm multa præstare cùm jam possis, ad quæ inhabilitatis naturalis aut ineptitudinis nullus suppetit prætextus, sponte tamen in eis inferior adhuc persistis? num & per conditionis naturalis defectum aliquem obmurmurare, restrictum esse, adulari, corpusculum tuum incusare, assentari, ostentare te, animo tantopere jactari, cogeris? nequaquam, per Jovem; sed his omnibus jam olim licuit tibi esse immunem. hoc tantummodo nomine si notari poteras, quòd tardiori hebetioríq; ingenio natus sis, exercitatione vitium istud corrigere conandum fuerat, hebetudinem tuam neq; insuper habendo, neque in eadem tibi complacendo.

VI. Est, qui ubi gratum quid alicui fecerit beneficium imputare proclivis sit. est, qui etiamsi imputare haud ita proclivis sit, pro debitore tamen apud se habet eum cui benefecit, quidq; fecerit, novit. est &, qui, quid fecerit, quodammodo nè novit quidem; sed viti sit similis, quæ racemum ubi tulerit, fructúmq; sibi proprium semel dederit, nihil ulteriùs requirit. sicut equus, ubi cucurrerit, canis venatus fuerit, apes mel confecerit; ità iste, ubi benefecerit, non clamore prosequitur, sed ad aliud ejusmodi opus se transfert; quemadmodum vitis ad racemos alios denuo suo tempore producendos. in horum ergo numero esse oportet, qui quid faciant, ipsi quodammodo nè intelligunt quidem? ita planè. At hoc ipsum, inquis, quid agas, intelligere necessarium est. est enim societatis legem colentis proprium hoc, ut sentiat se secundùm legem illam agere; útque velit etiam, per Jovem, eum quocum sic agit, id persentiscere. Verum est, fateor, quod dicis. Veruntamen, quod

quod jam dictum est, si seciùs ceperis, ex eorum numero futurus es, quorum priore loco memineram. siquidem & illi rationis specie quadam probabili abducuntur. tu autem, si id quod dixeram rectè intelligere volueris, noli metuere, nè hac de caussâ benefaciendi occasionem ullam sis omissurus.

λεγόμενον · προσδέχη, ἀλλὰ τοῦτο ἔσῃ εἷς ἐκείνων, ὧν ἀνώτερον ἐπεμνήσθην. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ κινι πιθανότητι ἄγονται· ἐὰν σὺ διελόσης σωθῆναι δι' ὅτι τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ ἀλλὰ τοῦτο ἀφελιμώτατον δι' ἔργον κοινωνικόν.

VII. Athenienſium votum erat, *Pluc, plue, chare Jupiter, ſuper Athenienſium arva & prata.* aut nihil omnino precari, aut hoc modo ſimpliciter & ingenuè precari par eſt.

VII. Εὐχὴ Ἀθηναίων, ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, ἐπ' ἀρούρας τ' Ἀθηναίων καὶ πεδίων. ἢ οὕτως εὐχέσθαι, ἢ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως [2].

[2] Διελῶς. Casl.

VIII. Cujuſmodi illud eſt, quod dici ſolet, *Æſculapium* huic vel illi *coordinaſſe*, ut equitet, ut frigidâ proluatur, ut diſcalceatus incedat: ejuſmodi quiddam eſt, & quod huic vel illi coordinavit univerſi natura, ut morbo teneatur, corpore mutiletur, liberos amittat, aut aliud tale quippiam. ſiquidem & ibi *coordinavit* illud, ſenſum hunc habet, atſi diceretur, hoc ad illud ordinavit, tanquam quod ad ejuſdem ſanitatem conducat: atq; iſtic pariter, quicquid unicuique contingit, ad illud ordinatur quodammodo quod fato congruum exiſtat. atq; hinc eſt quod ea convenire nobis dicimus: quomodo lapides quadratos in mœnibus aut pyramidibus convenire dicunt artifices, cùm ſibi invicem ſcitè compoſiti coaptantur. omnino enim una quædam eſt rerum omnium compages. & quemadmodum ex cunctis corporibus mundus iſte, quô corpus ejuſmodi ſit, conſummatur; ita ex cauſſis univerſis, quô cauſſa ſit ejuſmodi fatum conficitur. intelligunt hoc quod dico etiam rudiſſimi quiq;. dicunt enim *tulit hoc illi*, ſors nimirum. hoc itaq; illi ferebatur; iſtúdq; illi coordinabatur. proinde ita excipiamus iſta, quomodo ea ſolemus, quæ Æſculapius præceperit. multa ſiquidem & in illis aſpera ſunt, quæ ſanitatis ſpe tamen libenter admittimus. ejuſmodi itaq; quiddam videatur tibi, eorum quæ naturæ communi viſa ſunt, perfectio & conſummatio, cujuſmodi eſt valetudo tua. eodémq; modo, quicquid evenerit, quamvis

VIII. Ὁποῖόν ἐστι τὸ λεγόμενον, ὅτε συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν· [3] τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, συνέταξεν τοῦτο ἡ τῶν ὅλων φύσις νόσον, ἢ πήρωσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. εἰώθασι γὰρ ἐκεῖ τὸ συνέταξεν, τοιοῦτον δηλοῦν σημαίνει, ἔταξε τοῦτο πρὸς τοῦτο, ὡς καταλληλον εἰς ὑγίειαν. καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἑκάστῳ πέπαται πως πρὸς αὐτὸ καταλληλον εἰς τὸν εἱμαρμένον. [4] ὅπως γὰρ καὶ αὐτὰ συμβαίνειν ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσι, [5] ἢ ἐπὶ τὰ σεμνότερα Συμβαίνειν οἱ περὶ ταῦτα λέγουσι, συναρμόζοντας ἀλλήλοις τῇ ποιᾷ συνδέσει. Ὅλως γὰρ [6] ἁρμονία ἐστὶ μία. καὶ ὥσπερ [7] ἐκ πάντων τῶν σωμάτων ὁ κόσμος τοιοῦτος σῶμα συμπληροῦται· ὅπως ἐκ πάντων τῶν αἰτιῶν ἡ εἱμαρμένη τοιαύτη αἰτία συμπληροῦται νοῦσι ἢ ὅ λέγω, καὶ οἱ πέλεον ἰδιῶται. φασὶ γὰρ, τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ. ἐκεῖνο [8] τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνεπάτησε. διχῶμεθα οὖν αὐτά, ὡς [9] ἐκεῖνα [10] ὁ Ἀσκληπιὸς συνεπάτησε. πολλὰ γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τὴν ὑγίειαν· τοιοῦτόν μοι δοκείτω, ἄνυσις καὶ συμπλήρωσις τῆς τῇ κοινῇ φύσει δοκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγίεια. καὶ ὅπως ἀσπάζῃ πᾶν τὸ γινόμενον, κἂν ἀπρωσίστερον

[3] L. 3. § 4. l. 4. § 10, 33. l. 6. § 16. l. 10. § 20. l. 12. § 23.

[4] L. 4. § 23. l. 6. § 44, 45. l. 7. § 57. l. 9. § 39.

[5] κύβους τ. Suid.

[6] L. 4. § 27.

[7] Sup. § 40.

[8] L. 6. § 44. l. 10. § 6, 20. l. 12. § 23.

[9] Inf. § 9.

[10] α, vel [α]ὁ

[1] L. 2. § 3. l. 10. § 1.
[2] πῶτο E
[3] L. 6. § 44, 49.
[4] L. 4. § 26. l. 8. § 23. l. 10. § 5.
[5] L. 2. § 3. l. 8. § 5.
[6] L. 4. § 29. l. 10. § 25. l. 11. § 8.
[7] Inf. § 10.
[8] L. 6. § 29. l. 7. § 70.
[9] L. 4. § 32.
[10] L. 9. § 29.
[11] L. 6. § 11, 12.
[12] L. 7. § 27.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 10. § 36.
[15] Sup. § 8.
[16] ὑποδείξεις Boot. ὑποδείξει, vel ὑποδείξῃ τὸ π. Sal. ἐπὶ δείξει [εἰς] τὸ π. vel ὑποζητήσεις [ἢ] τὸ π. f.
[17] L. 4. § 31. l. 6. § 12.
[18] L. 6. § 30. l. 10. § 2. l. 11. § 20.
[19] ἢ f.
[20] L. 8. § 12.
[21] τῶτο Xyl.
[22] L. 4. § 49.
[23] L. 4. § 3. Inf. § 34. l. 10. § 6.
[24] L. 3. § 5. l. 7. § 4.

ἐὰν δοκῇ, ἀφῃρῆσθαι δ' οὐκ ἄγαν, [1] ὅτι τῷ κόσμῳ ὑγιαίνῳ, καὶ τῷ τοῦ Διὸς εὐοδοῦντι καὶ εὐπραγοῦντι. εἰ γὰρ μὴ [2] τοῦτό γε ἔφερεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν. οὐδὲ γὰρ ἡ τυχοῦσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς καταλληλόν ἐστι. ἔχεις καὶ [3] δύο λόγους περὶ δεῖ σε συμβαῖνόν σοι. καθ' ἕνα μέν, ὅτι σοι ἐγίνετο, καὶ σοι συνετάττετο, καὶ πρός σε πως εἶχεν, [4] ἄγωθεν ἐκ τῶν προεσυπάτων αἰτίων συγκλωθόμενον. καθ' ἕτερον δέ, ὅτι [5] τῷ ὅλῳ διοικοῦντι τὰ ὑποστήματα, καὶ τὴν ὅλην, τὰ συμπλέκοντα, καὶ νὴ Δία, τὰ συμμιγῆ αὐτῷ ἄπτον ἐστί· πεπραγμένα γὰρ τὰ ὁλόκληρον, ἐὰν καὶ ὁπῇον ἀφαιρήσῃς τὰ συναφέα καὶ συνεχέα, ὥσπερ τὰ μορίων, ὕπω δὲ καὶ τὰ αἰτίων. [6] ἀφαιρεῖς δὲ ὅσον ἐπί σοι, ὁπόταν δυσαρεστῇς, καὶ βόπον τινὰ διαιρῇς.

IX. [7] Μὴ στυγχαίνειν, [8] μηδὲ ἀπαυδᾶν, μηδὲ [9] ἀποδυσωπεῖσθαι, [10] εἰ μὴ κατὰ πάντα σοι τὰ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἔχοντα πράσσοιτο· ἀλλὰ [11] ἐκκρουόμενον, πάλιν ἐπὶ μέτρια, καὶ [12] ἀρμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ [13] φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπάνεισι· καὶ μὴ ὡς πρὸς [14] παιδαγωγὸν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανιέναι· ἀλλ' ὡς [15] οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ αὐτό, ὡς ἄλλῳ πρὸς κατάπλασμα. ὡς πρὸς καταγόντωσιν· ὅπως γὰρ ἔσται [16] ὑποδείξει τὸ πειθαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ [17] προσπαύσῃ αὐτῷ. μέμνησο γὰρ ὅτι [18] φιλοσοφία μόνα θέλει ἃ ἡ φύσις σου θέλει· οὐ γὰρ ἄλλο ἤθελες [19] ἢ κατὰ φύσιν. [20] τί γὰρ τούτων προσηνέστερον; ἡ γὰρ ἡδονὴ ἢ δοκεῖ [21] τῆς σφαλῆς; ἀλλὰ θεάσαι εἰ προσωτέρω μεγαλοψυχία, ἐλευθερία, ἁπλότης, εὐγνωμοσύνη, ὁσιότης. ἀνῆς γὰρ φρονήσεως τί προσωτέρω; ὅπου τὸ [22] ἄπαυστον, καὶ [23] εὔροια ἐν πᾶσι [24] ἅμα καὶ δραστικῆς καὶ ὑποτυπωτικῆς δυνάμεως ἐνθυμηθῇς.

asperius visum fuerit, libens admittito, quandoquidem ad mundi integritatem Jovisque prosperitatem atque felicitatem ferat. neque enim tulisset is, nisi ad universi bonum contulisset. cùm nec natura quælibet quicquam ferat, quod non ei mundo, qui ab ipsa administratur, congruens existat. ità duplici ratione diligas oportet, quicquid evenerit tibi alterà, quod tibi natum & tibi coordinatum, & ad te quodammodo affectum est, à caussis antiquissimis retro tibi contextum. alterà, q' universi gubernatori prosperitatis & consummationis, atque adeò permansionis ipsius procurandæ ex parte caussa sit. mutilatur enim integrum ipsum, si quid vel minimum abscindas à connexione & continuitate, ut partium universi, ita & caussarum abscindis autem quantum in te est, quando molestè fers aliquid, tollisq; quodammodo.

IX. Noli ægrè ferre, aut animum despondere, aut stomachari, si juxta decreta recta agere volenti, haud perinde semper successerit. verùm, ubi excussum aliquando te senseris, regredere, pluribúsque pro officii humani ratione gestis contentus sis; atq; illud, ad quod regrederis, fac diligas. nec, tanquam ad pædagogum, ad philosophiam redeas; sed quomodo ad ovum & penicillum, qui oculis laborant, quomodo ad emplastrum alius, alius ad perfusionem, confugit. ità nihil deerit ulteriùs, quod rationis obsequelæ conciliet te, sed eà sponte tuâ acquiesces. illud autem memineris, philosophiam ea sola velle, quæ natura tua ipsa velit. tu verò aliud aliquid velis, quàm quod naturæ tuæ convenit? ecquid enim istis blandius fuerit? voluptas autem nonne hâc ratione nos fallit? sed vide, gratiórne sit magnanimitas, liberalitas, simplicitas, æquanimitas, sanctitas. ipsâ verò prudentiâ quid gratius compereris, cùm facultatem intelligentiâ scientiâque in te præditam ejusmodi cogitaveris, quæ nusquam impingat, sed in omni re prosperè feratur?

X. Res

X. Res quidem ipsæ adeò sunt abditæ, ut philosophis haud paucis, nec vulgaribus eis, omnino percipi nil posse visum sit, quin & Stoicis perceptu difficiles admodum videntur. éstq; reverà assensus noster omnis labilis & mutabilis. ubinam enim gentium est, qui sententiam, falsus quandóq; non mutáverit? ad subjecta jam ipsa si transieris, quàm caduca, quàm vilia sunt; quæq; etiam cinædo, scorto, latroni in possessionem cedere possint. mores autem eorum, quibuscum degis, si adverteris, tales esse comperies, ut etiam gratissimum quemlibet vix sustineas, ut nè adjiciam seipsum etiam vix sustinere quenquam. in hujusmodi itaque caligine ac sorde, tantóq; materiæ, temporis, motuum, rerúmq; motarum fluxu, nihil possum comminisci, quod æstimatione studióve dignum videatur. contrà potiùs solari se quemque par fuerit, dissolutionem sui naturalem operiendo, morémq; interea haud gravatè ferendo, dum duobus hisce acquiescit prorsùs; altero nimirum, nihil obtingere sibi posse, quod non sit universi naturæ consentaneum; altero, in sua esse potestate situm, ut nihil faciat præter genii Deique sui voluntatem. hanc enim transgredi qui cogat, nullus est.

XI. Quam ad rem animâ nunc utor meâ? hoc te jugiter interroga, simúlq; te percontare; Ecquid mihi nunc versatur in parte mei illa, quæ principalis dici solet? aut cujusnam ego nunc animam gero? num pueruli? num adolescentuli? num mulierculæ? num tyranni? num jumenti? num belluæ?

XII. Cujusmodi sint quæ plerisq; bona videntur, hinc licet deprehendere. si quid eorum quæ reverâ bona sunt mente quispiam conceperit, puta, prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, ista, inquam, si animo præconceperit, non sustinebit adjectum huic audire quicquam, quod non rei bonæ probè congruat. at verò quæ vulgò

X. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ ὑπο-
πνοᾷ ἐγκαλύψῃ ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοις σὺν ὀ-
λίγοις σὺδὲ τοῖς τυχοῦσιν ἔδοξε ἢ παντάπα-
σιν ἀκαταλήπτα εἶ). πολλοῦ ἀὐτοῖς γε τοῖς
Στωικοῖς δυσκαταλήπτα δοκῆ. ☾ πᾶσα ἡ ἡ-
μετέρα ☽υγκατάθεσις, μεταπωτή· πῶ γὰ
ὁ ἀμεταπώτως; [1] μέπω τοίνυν ἐπ' αὐτὰ
τὰ ὑποκείμενα. ὡς [2] ὀλιγόχρονα, ☾ [3] οὐ-
πλῆ, ☾ [4] διαφθορὰ ἐν κλίνῃ κυναίδου. ἢ
πόρνης, ἢ λῃστοῦ εἶ). μῦ τοῦτο ἔστιν ὅτι
[5] τὰ τῶν ☽υμβιούντων ἤθη, [6] ὧν μόλις ὄ☽ι
☾ τοῦ χαριεστάτου ἀνασχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω,
ὅλκ ☾ [7] ἑαυτόν κις [8] μόνις ὑπομένει· ἐν τοι-
ούτῳ οὖν ζόφῳ, ☾ [9] ῥύπῳ, ☾ τοιαύτῃ [10] ῥη-
σῇ τ πεφύσθαι, ☾ τοῦ χρόνου, ☾ τ κινήσεως,
☾ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ὄ☽ι τὸ ἐπιμε-
νοῦναι, ἢ τὸ ὅλως ἀνεκλαθοῦναι δυνάμενον,
ὑπ' ὄπνου· τὸναντίον γὰ δῆ ἀναπεθύ-
μενον ἑαυτὸν [11] ἀπειμένειν τῇ φυσικῇ λύ-
σει, ☾ [12] μὴ ἀχθέσθαι τῇ ἀλογείᾳ, ἀλλὰ
τούτοις μόνοις [13] ἀρκεσθῆναι· ἑνὶ μὲ ☾ῳ,
ὅτι [14] ἔσται συμβήσεταί μοι, ὃ ἐμὲ κ τ τῶν
ὅλων φύσιν ὄ☽ι. ἑτέρᾳ ὔ, ὅτι [15] ἔξεσί
μοι μηδὲν ἁμάρτειν ἀφ' τ ἐμὸν [16] ἦθος,
☾ δαίμονα. [17] ἔσται γὰ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον
ἀλλαγῆναι.

XI. Πρὸς τί ποτ' ἄρα νῦν ἔχω τὴν
ἐμαυτοῦ ψυχήν; ἐν ᾧ ἕκαστον τοῦτο ἐπανερω-
τᾶν ἑαυτόν, καὶ [19] ἀφαιρεῖσθαι, τί μοί ἔ☽ι νῦν
ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦ-
σι; ☾ τίνος ἄρα νῦν ἔχω ψυχήν; [20] μή-
πω παιδίου; μήτι μειρακίου; μήτι γυναι-
κείου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μή-
τι θηρίου;

XII. [21] Ὁποῖά τινά ἐ☽ι τὰ τοῖς πολ-
λοῖς δοκοῦντα ἀγαθά, ☾ ἐνθένδε λάβοις· εἰ
γάρ τις ἐπινοήσειε τινάρχοντά τινα ὡς ἀ-
λη☽ῶς ἀγαθά, οἷον φρόνησιν, ☽ωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρείαν, σὺκ ἂν
ἔχοντα ὑποστοιχήσας, ἔτι ἀκούσαις ἂν τί· ὡς ἀγαθῷ γὰ ἐφαρ-
μόσῃ

1 L. 8. § 22.
2 L. 7. § 1.
3 L. 4. § 48.
4 L. 2. § 11. l. 4. § 39.
5 τὰ τῶν Cumbinis ἤθη,
6 L. 9. § 3.
6 L. 10. § 36.
7 L. 8. § 53.
8 μόλις Lug.
9 L. 9. § 14.
10 ῥύσει Inf. § 23. l. 6. § 15.
11 L. 2. § 17. Inf. § 33. l. 9. § 3.
12 Sup. § 9.
13 L. 6. § 12.
14 Sup. § 8. l. 8 § 4. l. 12. § 26.
15 L. 2. § 2. l. 3. § 14.
16 L. 3. § 3. Inf. § 27.
17 L. 2. § 9.
18 L. 8. § 2. l. 10. § 24, 37. l. 12. § 19. 33.
19 L. 10. § 37.
20 L. 4. § 28. l. 9. § 39.
21 L. 2. § 12. Inf. § 33.
22 τὰ ἀγαθῶν ὅσα ἐφ. Sal π, ὅσα πρὸς α' ἐκ. f.

μήτε τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας κε, ἐδέξατο, & ῥᾳδίως δέξεται, ὡς οἰκείως ὑπολεγόμενον τὸ ὑπὸ Ζ κωμικοῦ εἰρημένον. οὕτως γὰρ οἱ πολλοὶ φαύλως τάζονται τὴν διαφορὰν. ὁ γὰρ ἂν [1] τοῦτο μὴ ὑποσείσειεν & ἀπεξύοιτο· τὸ δὲ ὅτι Ζ πλούτου & τῶν πρὸς τρυφὴν ἢ δόξαν συνειλημμάτων προαιρετόμεθα, ὡς ἐπαινουμένως & ἀξίως εἰρημένον. προΐδοι οὖν γὰρ ἐρώτα, εἰ κρεῖττον & ἀγαθὰ ὑπολαμβάνειν τὰ τοιαῦτα. ὧν προεπινοουμένων, οἰκείως ἂν ὑπενέγκοι, τὸ τῆς κεκλημένου ἀυλᾶ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας σὺν ἔχειν ὅποι [2] χέσῃ.

[1] [ἐπὶ] τούτων, vel ἐπ' ἐκείνων μ. f.
[2] τὸ πᾶν ὅτι ὃ f.

XIII. [4] Ἐξ αἰτιῶδους & ὑλικοῦ συνέστηκα· [5] οὐδέτερον δὴ τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσει· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ Ζ μὴ ὄντος ὑπέστη. ὑκοῦν [6] καταταγήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν τῇ μεταβολῇ εἰς μέρος τι Ζ κόσμου· & πάλιν ὀκτὼ εἰς ἕτερον μέρος Ζ κόσμου μεταβαλῶ· & ἤδη εἰς ἄπειρον. τῇ τοιαύτῃ δὴ μεταβολῇ κἀγὼ ὑπέστην, & οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, & ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, κἂν [7] τῇ αὐτοῦ περιόδῳ πεπερασμέναις ὁ κόσμος διοικῆται.

4 Ἐξ αἰτιῶδους Boot.
4 L. 2. § 2. l. 6. § 32.
5 L. 4. § 4.
6 L. 2. § 3. l. 6. § 15. l. 7. § 18 25. l. 8. § 18. l. 9. § 28.
7 L. 10. § 7. l. 11. § 1.

XIV. [8] Ὁ λόγος & ἡ λογικὴ τέχνη [9] δυνάμεις εἰσὶν ἀυτάρκεις ἀρκέμεναι, & τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. ὁρμῶσαι δὲ ὑπὸ τ οἰκείας ἀρχῆς· [9] ὁδὸν δύσει δὲ πρὸς τὸ προκείμενον τέλος. καὶ ὀρθοδρομίαι αἱ τοιαῦται προκοπαὶ ὀνομάζονται, [10] τῇ ὀρθότητι τῆς ὁδοῦ συμφύσαι.

8 L. 4. § 13, 25. l. 7. § 18. l. 8. § 7. l. 11. § 1.
9 Inf. § 34. l. 8. § 60.
10 L. 4. § 18, 51.

XV. Οὐδὲν τούτων ῥητὸν ἀνθρώπῳ, [11] ἃ ἀνθρώπῳ, καθὸ ἄνθρωπος, οὐκ ὑπάλλει. οὐκ ἔστιν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται ὑπὸ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ πλειότητος εἶσι τ Ζ ἀνθρώπου φύσεως. ὑ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν ἀυλοῖς ἔξι τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ συμπληρωτικὸν τοῦ τέλους τὸ ἀγαθόν. ἔτι εἴ τι τούτων ἰδίῳ ὑπάλλοι τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ

11 L. 8. § 12, 26.

pro bonis habentur, ubi animo præconceperit quis, auribus æquis accipiet, faciléq; admittet, tanquam aptè adjectum id, quod à comico quandóq; dictum est, ità etiam vulgus hominum differentiæ istius habent aliquam notitiam. alioqui enim non offenderet & tanquam dictu indignum repudiaretur, si de illis enunciaretur; cùm de divitiis eísq; fortunæ bonis quæ ad luxum pompámve ferunt, tanquam aptè scitéq; dictum admittamus. Eas nunc & quæras licet, utrùm in honore habendæ, aut in bonis censendæ sint res hujusmodi, quibus animo priùs conceptis illud commodè possit adjici, homini istis instructo præ opulentia sua *non suppetere, ubi ventris onus deponat.*

XIII. Formâ consto & materiâ. harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum nec ex nihilo processit. omnis ergo pars mei, mutatione interveniente, in mundi partem aliquam pro ratione sui redigetur. & hæc rursus in aliam mundi partem mutabitur: & sic in infinitū. mutationis autem hujusmodi operâ & ipse extiti, & qui me genuerant, atq; ita retro in aliud infinitum. nihil enim vetat, quo minus hoc dicam, etiamsi secundùm periodos finibus certis terminatas mundus iste digeratur.

XIV. Ratio ársq; ipsa rationalis, facultates sunt, quæ sibi operibúsq; suis ipsæ sufficiunt. à suo itaq; cientur prodeúntq; principio; at ad propositum sibi finem rectà proficiscuntur. unde & rectè factorum appellationem sortitæ sunt actiones istiusmodi, quâ viæ rectitudo significetur.

XV. Nihil horum hominis esse dicendum est, quod non ad hominem quâ homo est, pertinet. ista enim nec ab homine exiguntur, nec pollicetur ea natura humana, nec ad eam perficiendam ferunt. nec proinde in istis consistit, aut naturæ humanæ finis, aut bonum aliquod quod ad finem hunc consiciendum conducat. tum siquid istorum ad hominem pertineret, hominis non esset

ea

habere, eíſque ſeſe opponere, nec laude dignus haberetur, qui iſtis minùs indigentem ſe præſtiterit. imò ne bonus quidem vir eſſet, qui ſibi horum alicui interdixerit, ſiquidem ea verè bona exiſterent. atqui contrà, quò quis horum híſque ſimilium plura ſibi detraxerit, aut ab aliis detracta æquanimiter ſuſtinuerit, eò melior meritò cenſetur.

XVI. Talis futura eſt mens tua, qualia ea ſunt quæ creberrimè cogitaveris. imbuitur enim cogitationibus anima. imbue ergò illam cogitationibus iſtiuſmodi: verbi gratiâ; ubicunque vivere, ibidem & bene vivere licere. in aula verò vivere licere: ergo & in aula bene vivere dari. & rurſus, cujus gratiâ quidque conditum eſt, ad id agendum eſſe conditum; ad quod autem agendum conditum eſt, ad id ferri: ad quod fertur verò, in eo finem ſuum ſitum habere: in quo autem finis rei cujuſque ſitus eſt, eodem utile bonúmque ejuſdem conſtare. bonum itaque animantis ratione præditi, ſocietas eſt. ad hanc enim natos eſſe nos, ſupra demonſtratum eſt. an non enim liquet planè, deteriora quæque præſtantiorum gratiâ eſſe condita, præſtantiora ſui invicem? præſtant autem inanimatis quidem animata; ex animatis verò quæ ratione ſunt prædita.

XVII. Quæ fieri nequeunt ſectari, inſanum eſt. fieri autem non poteſt, quin iſtiuſmodi quædam improbi agant.

XVIII. Nihil cuiquam contingit, quin à natura habeat, ut id ferre poſſit. aliis eadem contigere, qui vel caſuum ſuorum ignari, vel animi magni ſpecimen dare cupidi, immoti illæſique manſerunt. indignum eſt autem ignorantiam & arrogantiam prudentiâ plus poſſe.

XIX. Res ipſæ nullâ ratione animam attingunt; neque aditum ullum ad eam habent; neque mutare eam, aut movere poſſunt. ipſa ſola ſeſe mutat movétque. qualia autem decreta fuerint, quibus ipſa

δρ' [1] τὸ ὑπερφερὲς αὐτῷ, ἢ [2] καπεξανίσασθαι, ὄπιθάλλον ἐῶ. εἰδὲ ἐπαγνετὸς ἐῶ, ὁ ἀποδοσθεῖν τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος. ἀλλ' [3] ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτῷ ἐν τινι τούτων ἀγαθὸς ἐῶ, εἶπερ ζῶντα ἀγαθὰ ἐῶ. ἐῶ δ' [3] ἐπὶ σφ γὰρ πλείω τις ἀφαιρῶν ἑαυτῷ τούτων, ἢ τοιούτων ἐπέων, ἢ ἢ ἀφαιρούμενος [4] τι τούτων ἐπέχητε, τόσῳδὲ μᾶλλον ἀγαθὸς ἔξει.

[1] Inf. § 31. *l.* 8. § 8. *l.* 10. § 8.
[2] *L.* 8. § 39.
[3] *L.* 10. § 33.
[4] -νός.

XVI. [5] Οἷα δρ' πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· [6] βάπτεται γὰρ ὑπὸ τ φαντασιῶν ἡ ψυχή· βάπτε ὖν αὐτὴν, τῇ συνεχείᾳ τ τοιούτων φαντασιῶν οἷον, ἔλε ὅπου ζῆν ἔξεν, ἐνῆν δὲ εὖ ζῆν. ἐν ὑλῇ ἔ ζῆν ἔξεν· [8] ἔστιν ἄρα δὲ εὖ ζῆν ἐν ὑλῇ· δὲ πάλιν, ὅλε [9] γὰρ ἕνεκεν ἑκάστου κατασκεύασται [10], πρὸς ὃ ἔ κατασκεύασται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς ὃ φέρεται ἔ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου ἔ τὸ τέλος, ἐνῆ καὶ τὸ συμφέρον, δὲ τἀγαθὸν ἑκάστου· [11] τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. ὅλε γὰρ [12] πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν πάλαι δέδειχται. ἢ οὐκ ἦν ἐναργές, ὅτι [13] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν, τὰ ἔ κρείττω ἀλλήλων; [14] κρείττω ἔ τὰ ἔμψυχα τῶν ἀψύχων, τὰ ἔμψυχα· τῶν ἔ ἐμψύχων τὰ λογικά.

[5] *L.* 7. § 3. *l.* 12. § 1.
[6] *L.* 3. § 4.
[7] *L.* 8. § 45. *l.* 12. § 33.
[8] *L.* 1. § 17. *l.* 8. § 9.
[9] *L.* 6. § 16, 40. *l.* 7. § 55. *l.* 8. § 12.
[10] [πρὸς τοῦτο κατασκεύασται.] π.
[11] Sup. § 6. Inf. § 34. *l.* 6. § 7. *l.* 7. § 74. *l.* 9, 42.
[12] *L.* 2. § 1. *l.* 7. § 5.
[13] Inf. § 30. *l.* 7. § 55. *l.* 11. § 10.
[14] *L.* 6. 23.

XVII. Τὸ [15] τὰ ἀδύνατα διώκειν, μανικόν· [16] ἀδύνατον ἔ τὸ [17] τοὺς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

[15] *L.* 6. § 50. *l.* 11. § 18, 33.
[16] Inf. § 28. *l.* 9. § 42. *l.* 12. § 16.
[17] ἐκ Lug.

XVIII. [17] Οὐδὲν τούτοις συμβαίνει, ὃ μὴ ἐκεῖνο πέφυκεν φέρειν αὐτός. ἄλλῳ τὰ αὐτὰ συμβαίνει, ἢ ἤτοι ἀγνοῶν ὅτι συμβέβηκεν, ἢ ἐπιδεικνύμενος μεγαλοφροσύνην [19] ἐν τοῦ, ἢ ἀκάκωτος μένει· [20] δεινὸν ἔν ἄγνοιαν ἢ ἀρέσκειαν ἰσχυρίσεως ἢ φρονήσεως.

[18] *L.* 8. § 46 *l.* 10. § 3.
[19] *L.* 6. § 10. *l.* 11. § 9.
[20] *L.* 8. § 48

XIX. [21] Τὰ πράγματα αὐτὰ ἅπτεται· [22] τοῦτοι ἐχῇ εἴσοδον πρὸς ψυχήν· [23] τοῦτοι πείθει, τοῦτοι κινῆσαι ψυχὴ δύναται· [24] πρέπει ἔ ἢ καθ' αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· ἢ οἷον δὲ κελεύειν κατασκευάσαι

[21] *L.* 4. § 3
[22] *L.* 8. § 41. *l.* 11. § 6.
[23] *L.* 6. § 52. *l.* 7. § 16.
[24] *L.* 6. § 8

ἑαυτῷ, ποιῶσι ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφερόμενα.

[1] L. 2. § 1. [2] Inf. § 33.

XX. [1] Καθ' ὅσον μὲν λόγον ἡμῖν ἐστιν οἰκειότατον ἄνθρωπος, καθ' ὅσον [2] εὐποιητέον αὐτοὺς καὶ ἀνεκτέον· καθ' ὅσον δὲ

[3] L. 6. § 32. l. 8. § 56.

ἐνίστανταί τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, [3] ἐν τῷ ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἀνθρωπος, οὐχ ἧσσον ἢ ἥλιος, ἢ ἄνεμος, ἢ θηρίον.

[4] L. 8. § 32, 41. [5] L. 3. § 12. Inf. § 34. l. 10. § 33. l. 11. § 9. [6] L. 4. § 1.

[4] Τούτων δὲ ἐμπόδια μὲν τὰ ὁρμῆς [5] καὶ καταλήψεως, οὐ γίνεται ἐμπόδια [6] κατὰ τὸν ἐξαίρεσιν, καὶ τὸν τροπικόν· μεταχειρίσει γὰρ καὶ μεταθήσει πρὸς ὃ τὴν ἐνεργείας κώλυμα ἡ διάνοια εἰς ὃ ἐναντιούμενον καὶ τοῦ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ τοῦ ὁδοῦ, τὸ τὴν ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

[7] Inf. § 33. [8] L. 6. § 5, 9. [9] L. 3. § 9. l. 6. § 14, 16. l. 12. § 1, 19. [10] L. 6. § 14. [11] L. 3. § 5. l. 7. § 55.

XXI. [7] Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον [8] ἐστὶ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ [9] πρὸς πάντα διάπονον· ὁμοίως τὸ καὶ [9] τὸ ἐν σοὶ τὸ κρατιστον ἐστὶ τοῦτο, τὸ [10] ἑαυτῷ ὁμοφυές· καὶ καθ' ὅσον σὺ [11] τὸ τοῖς ἄλλοις χρήσιμον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

[12] Inf. § 35. l. 6. § 44, 54. l. 8. § 55. l. 10. § 6. [13] L. 2. § 1. l. 7. § 26. [14] [ἀκλήτου ἢ] sive, [ἀλλὰ ἀκλητ.] ἢ Inf. § 29. l. 10. § 4. l. 11. § 13. [15] L. 4. § 43. [16] L. 2. § 43. [17] Sup. § 10. [18] L. 7. § 18, 25. l. 9. § 19. l. 11. § 35. [19] L. 8. § 6. [20] Inf. § 33. [21] ὡς πάλι f. [22] L. 4. § 3. l. 12. § 7. [23] L. 2. § 12. [24] L. 4. § 44.

XXII. [12] Ὁ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν, οὐδὲ τὸν πολίτῃ βλάπτει· ὅτι πάσας τὰς τοῦ βεβλάφθαι φόβους τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα. εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐκ ἐγὼ βέβλαμμαι. εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται [13], οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τῇ πόλει. [14] τί τὸ προεόμενον.

XXIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ, [15] τὸ τάχος τῆς μεταφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων τί καὶ γινομένων. [16] ἡ τε γὰρ οὐσία οἷον ποταμὸς ἐν διαιωνεῖ [17] ῥύσει, καὶ [18] αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἴτια ἐν παντοίαις [19] τροπαῖς. καὶ σχεδὸν [20] οὐδὲν ἑστώς, καὶ τὸ παρεγγύς [21]. τὸ δὲ [22] ἄπειρον τοῦ τε παρῳχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, [23] ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. πῶς οὖν οὐ [24] μωρὸς ὁ ἐν τούτοις

in se locum dederit, talia facit sibi adventitia quæque.

XX. Aliâ quidem ratione nobis conjunctissimus est homo; quatenus officii est nostri juvare illos ac sustinere. at quatenus in actionibus debitis obsistunt nobis quandoque, hac ratione inter res medias etiam mihi censetur homo; nihilo minus quàm aut sol, aut ventus, aut bellua. hæc enim omnia actum impedire mihi possunt. Verùm conatûs aut affectûs impedimentum non datur, exceptionis atque circumversionis beneficio, circumvertit enim mens transfértque effectionis impedimentum omne ad id quod est potius. ità fit ut & quod opus meum hoc inhibet, ad opus conducat; & ad viam conferat, quod viæ initiæ obstabat.

XXI. Eorum quæ mundus complectitur, quod præstantissimum est colito. hoc est autem illud, quod cæteris omnibus utitur, quod reliqua omnia administrat. pari modo & quod in te præstantissimum est, colito. hoc est autem, quod superiori illi affine est. istud enim est, quod cæteris in te omnibus utitur; & à quo vita tua gubernatur.

XXII. Quod civitati non est noxium, nec civi nocet. hanc ad ea omnia regulam adhibe, quibus noceri tibi posse videbitur. si civitati ab hac re nihil nocetur, nec mihi: quin & etiamsi civitati nonnihil indè nocumenti accederet, ne sic quidem succensendum esset civitatem lædenti, sed ostendendum in quo delinquat.

XXIII. Sæpe cogita, quanta cum celeritate abripiantur & subtrahantur, quæ sunt siúntq; universa. est enim rerum natura instar fluvii cujusdam, qui in jugi sit fluxu. effectiones verò mutationibus continuis, & causse ipsæ conversionibus innumeris subjacent. nec quod consistat ferè quicquam est. cogita itidem vastum istud utrinque adjacens præteriti ac futuri temporis immensum, quo conduntur universa. quî igitur non pro fatuo merito habeatur, qui istis vel inflatur, vel cruciatur,

cruciatur, vel de re aliqua, quæ ad ſpatium perbreve moleſtiam exhibeat, quiritatur, quaſi diu id fiat.

XXIV. Memineris & naturæ univerſæ, cujus particulam exiguam admodum obtines; & ævi univerſi, cujus ſpatium breve & momentaneum tibi aſſignatum eſt; & fati, cujus quantilla es particula?

XXV. Peccat quis aliquid adversùs me? ipſe viderit: propriam habet diſpoſitionem, operationem propriam. ego nunc habeo, quod nunc habere me vult rerum natura; facióque quod nunc me facere vult natura mea.

XXVI. Quæ principatum ac dominium obtinet pars animæ tuæ, immota maneat, ad levem vel aſperum carnis tuæ motum: nec ſe cami immiſceat, ſed circumſcribat ſeſe, & intra membrorum limites coerceat affectiones iſtas. quòd ſi aliâ ratione ſe ad mentem ſubvexerint, quatenus nempe ea corpori unita eſt, tunc ſenſui, cùm à natura ſit, non eſt obnitendum, ſed ſiſtenda partis principalis cenſura, nè de his tanquam aut bonis aut malis ſententiam ullam ferat.

XXVII. Cum Deis vivendum. hoc autem faciet, qui animum exhibuerit ità jugiter affectum, ut rebus ſibi deſtinatis acquieſcat; faciátq; quæcunq; genius ille voluerit, quem ſui particulam à ſe avulſam Jupiter cuique attribuit, præſidem ducémque eidem futurum. hic autem cujuſque mens eſt & ratio.

XXVIII. Num ſuccenſes ei qui hircum olet? num ei, cui halitum gravem os emittit? quid enim fecerit? ejuſmodi os huic, illi alæ ſunt, ut fieri nequeat quin tale quid ab utroque ſe proferat. at homo, inquis, ratione præditus eſt, poteſtque ſi advertat, dignoſcere quid delinquat. Bene tibi ſit. proinde, tu quoque ratione cùm ſis præditus, rationali facultate tuâ eandem in illo excitato, errorem oſtendito, commonefacito. ſiquidem enim te audiverit, ſanâſti eum, nec

φυσάμψω, ἢ σωάμψω, ἢ χειλιάζων, ὡς ἔν τινι χρόνῳ & ὅτι μικρὸν ἐνοχλήσομαι.

XXIV. Μίμνησο τῆς ζυμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις, & τῆς σύμπαντος αἰῶνος. τί βραχὺ χρόνος [+]ἀναγεμάτην σοι δίδηται ἀφώρισται, & τῆς εἱμαρμένης, ἧς πόσον εἶ μέρος;

XXV. [5]Ἄλλος ἁμαρτάνει [6]τι εἰς ἐμέ. ὄψις. [7]ἰδίαν ἔχει διάθεσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. [8]ἐγὼ νῦν ἔχω, ὅ με θέλει νῦν ἔχειν ἡ ἐμὴ φύσις, & [9]πράττω ὅ με νῦν πράττειν θέλει ἡ ἐμὴ φύσις.

XXVI. Τὸ ἡγεμονικὸν & κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μένοις, [10]ἄτρεπτον ἔστω, ὑπὸ τὸ ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· & [11]μὴ ζυγχεννάσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω [12]αὐτὸ, & περιορίζέτω [13]τὰς πείσεις ἐκείνας ἐν τοῖς μορίοις. ὅπου δ' αἰσθητὴ γίνεται κατὰ τὸ εἰκὸς ζυμπάθεια εἰς τὸ ἄλογον, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε μὲν τὸ αἰσθητὸν, φυσικὸν ὄντα, μὴ πειρατέον ἐμποδίζειν· [14]τὸ δ' ὑπολαμβάνειν, τὸ ὡς περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ, μὴ προσκεῖσθω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ αὐτοῦ.

XXVII. [15]Συζῆν θεοῖς· συζῇ δὲ θεοῖς ὁ ζυνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τὸ ἑαυτοῦ ψυχὴν [16]ἀρεσκομένην τοῖς δοθεῖσι μέρεσι, [17]ποιοῦντι δὲ ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ὃν ἐκάστῳ [18]προστάττει & ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν, [19]ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ ἕκαστος δὲ ἕξις, ὁ ἑκάστου νοῦς & λόγος.

XXVIII. [20]Τῷ γέροντι μὴ ὀργίζῃ; μήτι τῷ ὀζοστόμῳ ὀργίζῃ; τί σοι ποιοῦσι; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει, [21]τοιαύτην τοιαύτῃ ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος & λόγον ἔχει, φησὶ, & δύναται ζυνοῦν ἐφιστάνων τί πλημμελῇ εὖ σοι μάλα τοιγαροῦν [22]καὶ σὺ λόγον ἔχεις, πείθων ἀλόγῳ λογικῇ διαθέσει, λογικὴν διάθεσιν· [23]δεῖξον, ὑπόμνησον· εἰ γὰρ ἐπαΐει, θερα-

πεύσεις,

[1] L. 2. § 9. l. 12. § 32.
[2] L. 4. § 26.
[3] L. 4. § 48. l. 11. § 18.
[4] L. 4. § 26. l. 11. § 13. l. 12. § 26.
[5] πς Xyl.
[6] Sup. § 3.
[7] L. 4. § 34. l. 7. § 57.
[8] L. 6. § 22.
[9] L. 4. § 3. Sup. § 19.
[10] L. 7. § 16, 67. l. 10. § 24.
[11] αὐτὸ f. l. 7. § 68.
[12] L. 3. § 6. l. 7. § 55. l. 8. § 26.
[13] L. 4. § 8. l. 7. § 14.
[14] L. 10. § 1. l. 12. § 5.
[15] L. 2. § 17. l. 3. § 16. l. 7. § 54.
[16] Sup. § 10.
[17] L. 3. § 5.
[18] L. 2. § 4. l. 12. § 26.
[19] L. 11. § 15.
[20] Sup. § 17.
[21] L. 4. § 13. l. 11. § 39.
[22] Sup. § 22. l. 6. § 27. l. 8. § 59. l. 9. § 11. l. 10. § 4. l. 11. § 13.

πόλις, ℭ ἡ χρεία ὀργῆς· [ἴσθι [2] τραγῳδὸς, ἴσθι πόρνη]

XXIX. [3] Ὡς ἐξελθεῖν ζῆν δύναται, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. ἐὰν δὲ μὴ δύνηται πᾶσι, τότε [4] ℭ τῷ ζῆν ἔξιθι· ἄτοπος μέντοι, ὡς [5] μηδὲν κακὸν πάσχων. [6] ℭ καπνός ἐστι, ἀπέρχομαι. ἢ εἶναι [7] τοῦτο δοκεῖς; μέχρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγῃ, μένω ἐλεύθερον, ℭ [8] οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω· θέλω δὲ [9] κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ, ℭ κοινωνικοῦ ζῴου.

XXX. Ὁ τοῦ ὅλου νοῦς κοινωνικός. πεποίηκε γοῦν [10] τὰ χείρω τῶν κρειττόνων ἕνεκεν· ℭ [11] τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. ὁρᾷς [12] πῶς ὑπέταξε, συνέταξε, ℭ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένειμεν ἑκάστοις, ℭ [13] τὰ κεφαλαιωδέστατα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

XXXI. [14] Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικί, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φίλοις, οἰκείοις, οἰκέταις· εἰ πως πέπρωταί σοι μέχρι νῦν ὃ μὴ κακὸν ῥῆξαι ἐξαίσιον, μὴ εἴασεν. ἀναμιμνήσκου δή, ℭ δι' οἵων διελήλυθας, ℭ οἷα ἤνεσας ὑπομεῖναι· ℭ ὅσα [15] πλήρης ἤδη σοι ἱστορία ὁ βίος, καὶ [16] πόσα ἡ λειτουργία· ℭ πόσα ὠπλα κατὰ· ℭ [17] πόσων μὲν ἡδονῶν ℭ πόνων ὑπερεῖδες· [18] πόσα δὲ ἔνδοξα περιεῖδες· [19] εἰς ὅσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐχρήσω.

XXXII. [20] Διὰ τί συγχέουσιν ἄπειροι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἔμπειρον ℭ ἔμπειρίαν; τίς ἐστιν ψυχὴ ἔμπειρος ℭ ἔμπειρίων [21]; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν ℭ πέρας, ℭ [22] τὸν λόγον ὃς ἐπὶ πάσης οὐσίας διήκοντα λόγον, ℭ ἐν χρόνῳ πάντα τὸν αἰῶνα ℭ [23] καὶ περιόδους πραγμάτων [24] οἰκονομοῦντα τὸν κόσμον.

XXXIII. Ὅσον οὐδέπω [25] σωρὸς ἢ σκέλετος, ℭ [26] ἔπειτα ὄνομα, ἢ [27] οὐδὲ ὄνομα· [28] τὸ δὲ ὄνομα, ψόφος ℭ ἀπήχημα. τὰ δὲ

[1] L. 4. § 31.
[2] L. 3. § 7. l. 11. § 18.
[3] L. 2. § 11. l. 11. § 3.
[4] L. 8. § 47.
[5] L. 2. § 11, 12 et f.
[6] L. 4. § 50.
[7] L. 1. § 16. l. 2. § 9. l. 8. § 49.
[8] L. 1. § 9. l. 3. § 4. Sup. § 16. l. 6. § 14.
[9] Sup. § 16.
[10] L. 8. § 59.
[11] Sup. § 8. l. 9. § 1.
[12] L. 9. § 9.
[13] L. 1. § 17. Sup. § 11. l. 6 § 48. l. 10. § 37.
[14] L. 2. § 14.
[15] L. 3. § 8.
[16] Sup. § 15.
[17] Sup. § 1.
[18] L. 7. § 65.
[19] L. 2. § 1. l. 3. § 16. l. 6. § 35.
[20] L. 19. § 18. l. 8. § 3.
[21] L. 4. § 40.
[22] Sup. § 13.
[23] Sup. § 21.
[24] L. 4. § 48.
[25] L. 12. § 27.
[26] L. 4. § 6. l. § 13.
[27] L. 4. § 3.

irâ ampliùs opus jam erit. [Nec tragœdus, nec ſcortum.]

XXIX. Quo modo vivere cogitas virâ mox exceſſurus, eodem, ſi volueris, vivere jam licet. ſin id minùs permiſerint, quibuſcum hîc degis, exeas licèt è vita; ità tamen, ne tanquam mali quid paſſus. ſi fumus moleſtus eſt mihi, diſcedo. cur hoc momenti alicujus eſſe videatur? interim verò dum nihil me ad educendum me adigit, liber maneo; utpote quem nemo prohibere poſſit, quo minùs faciam quæ velim; velim autem, quæ animantis ratione imbuti ad ſocietatem nati naturæ ſunt conſentanea.

XXX. Univerſi mens communionis mutuæ amans eſt. itaq; deteriora quæq; præſtantiorum cauſsâ fecit: præſtantiora ſibi invicem conciliavit. vides ut res ſingulas ordine juſto ſubdiderit, congeſſerit, pro dignitate ſua ſuum cuiq; attribuerit, præſtantiſſimas mutuo ſibi invicem conſenſu devinxerit.

XXXI. Recole tecum quo modo te hactenus geſſeris erga Deos, parentes, fratres, liberos, conjugē, præceptores, educatores, amicos, familiares, famulos; nunquid hactenus adversùs horum aliquem, quod minùs deceat, quicquam vel facto, vel dicto etiam admiſeris. recole quoq; quæ tranſegeris negotia, quibuſque ſuſtinendis ſuffeceris. cogita & vitæ tuæ hiſtoriam jam eſſe conſummatam, muneréque tuo te jam defunctum. recole itidem, quot præclara videris; quot voluptates ac dolores ſpreveris; quot pro glorioſis habita neglectui habueris; quot improbis denique æquum te exhibueris.

XXXII. Quorſum arte inſtructum ac peritum quenquam rudes animæ imperitæq; conturbent? verùm quænam eſt anima perita artéq; inſtructa? Ea quæ principii finiſq; rerum eſt gnara rationiſque illius quæ res omnes permeat, ac per ævum omne ſtatis periodis univerſum hoc adminiſtrat.

XXXIII. Cinis jamjam futurus es, aut oſſa nuda; noménque tantùm, vel ne nomen quidem tui, ſuperfuturum eſt. nomen autem ip-

ſum

sum nihil est aliud quam sonitus inanis & echo quædam. quin & illa ipsa, quæ in hac vita tanto habentur in pretio, vana sunt, putida, exilia, canicularum instar invicem rixantium, aut puerulorum secum invicem litigantium, & ridentium modò, mox plorantium. Cæterùm fides, modestia, justitia & veritas, ad cœlum, à terra longè latéq; patente, sese contulerunt. ecquid igitur restat quod te istic detineat? liquidem res sensui subjectæ, mutari pronæ, & consistere nesciæ; sensus ipsi hebetes & imagines falsas admittere proclives: animula ipsa, exhalatio à sanguine emissa: apud eos, qui istiusmodi sint, celebrem esse, inane quiddā. quin ergo expectas placidus, vel extinctionem tui, vel translationem? istius tempus donec obvenerit, quid sufficerit nisi ut Deos colas celebréq;, hominib⁹ benefacias, sustineas eos eisdémque abstineas; memineríq; ea omnia, quæ extra corpusculi animulæque tuæ terminos consistunt, nec tua esse, nec in potestate tua sita?

XXXIV. Prosperè tibi res tuæ sunt perpetuò processuræ, si ritè incedere potueris, rectâque methodo & opinari & agere. communia sunt animæ ratione præditæ, sive Dei, sive hominis, sive alius alicujus animantis duo ista: alterum, quod ab alia re nulla possit impediri; alterum, quod in animi affectione actionéq; justâ bonum suum situm habeat, nec ultra hæc quicquam appetere necesse habeat.

XXXV. Si nec aut vitiositas hæc mea sit, aut effectum vitiositatis meæ; nec communitas ea læditur, cur de re ista ipse differor? communitatem autem quid læserit?

XXXVI. Ne imaginatione ullâ temerè abripiaris: sed opis tuæ indigis, prout potes & par est, opem feras. nec si in rebus mediis hisce detrimentum sustinuerunt, ideò lædi eos existimes. nihil enim mali subest. sed quemadmodum senex discedens alumni turbinem poscebat, cum turbinem tamen, hoc est, ludicrum quiddam, esse meminisset. ita & istic te geràs. ad rostra ubi declamitans fueris, an oblitus es,

ἐν τῷ βίῳ πολυλέμητα, [1] κενά, καὶ [2] σαθρά, καὶ [3] μικρά, καὶ [4] κυνίδια βαδαινόμυια, καὶ [5] παιδία φιλόνεικα, γελάοντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. πίστις δὲ καὶ αἰδὼς, καὶ δίκη, καὶ ἀλήθεια, [6] σφὼς Ὄλυμπον, ἀπὸ γδυνὸς εὐρυοδείης. τί γὰρ ἔτι σοὶ ἐνταῦθα κατέχον; εἰ γὰρ [7] τὰ μὲν αἰσθητὰ συμπαθῆ, καὶ [8] ὄρεξις ἐξῶται· τὰ δὲ αἰσθητήρια, [9] ἀμυδρὰ καὶ σύντροπα· ἀπὸ δὲ ψυχαγωγικὰ, [10] φαντασίαις ἁφ' ἁμαλῶς· [11] τό δὲ εὐδοκιμεῖν ὑπὸ τοιούτοις, κενόν. [12] τί οὖν [13] σεμνεῖς; [14] ἴλεως [15] τὸ εἶτε σβέσιν εἶτε μετάστασιν. ἕως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, [16] τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο ἢ [17] θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν· [18] ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ [19] ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ὀκτὸς ὅρων τοῦ κρεασίου, ἢ τοῦ πνεύματος, ταῦτα μεμνῆσθαι [20] μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἄλλου;

[1] L. 4. § 32.
[2] L. 9. § 36.
[3] L. 6. § 36.
[4] L. 7. § 3.
[5] L. 9. § 24.
[6] Hesiod. *l.* 1. v. 195.
[7] L. 2. § 17. *l.* 6. § 4, 14.
[8] Sup. § 23.
[9] L. 2. § 17.
[10] L. 4. § 3.
[11] L. 4. § 33.
[12] πῶς π. λ.
[13] Sup. § 10.
[14] L. 2. § 3.
[15] L. 7. § 32.
[16] Sup. § 14.
[17] L. 6. § 10, 30.
[18] L. 5. § 20.
[19] Sup. § 20.
[20] L. 12. § 3.

XXXIV. Δυνασαι αἰεὶ [21] εὐροῆν, ἐὰν δὲ [22] ὁδεύειν, ἐὰν δὲ [23] ὀρθῷ νοῒ λογισμοῦσθαι, καὶ προσοῆν [24] δύο ταῦτα κοινά, τήν τε τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς πάντος λογικοῦ ζώου ψυχῆς· τὸ [25] μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ [26] ἐν τῇ διαιωνίῳ ἕξει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, [27] καὶ ἐναῦθα τὴν ὄρεξιν ἀπολήγειν.

[21] L. 2. § 5.
[22] Sup. § 14.
[23] L. 1. § 9.
[24] -σειν. Ald.
[25] Sup. § 20.
[26] Sup. § 16.
[27] L. 4. § 20. *l.* 9. § 31.

XXXV. Εἰ [28] μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, [29] μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ λαμφέσομαι; [30] τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ;

[28] Sup. § 25. *l.* 7. § 22. *l.* 9. § 4.
[29] Sup § 22
[30] L. 8. § 55.

XXXVI. Μὴ [31] ὀλιγωρεῖσθαι [32] τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ [33] βοηθεῖν μὲ κατὰ δύναμιν καὶ [34] κατ' ἀξίαν· κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαττῶνται, μὴ μοί τοι [35] βλάβην ἀπὸ φαντάζεσθαι, κακὸν γὰρ [36] οὐθὲν. ἀλλ' ὡς ὁ γέρων ἀπελθὼν τὸν δρόμβον ἀπῄτει, μεμνημένος καὶ ῥόμβου· ὅπως οὖν καὶ ὧδε. ἐπεί τοι [37] γίνη καλῶν ἐπὶ τὸ ἐμβόλαιον·

[31] L. 9. § 3.
[32] L. 4. § 22. *l.* 7. § 43.
[33] L. 6. § 30.
[34] L. 3. § 11.
[35] Sup. § 35.
[36] ὠφέλει f.
[37] γίνη καλῶν Kyl.

δύνασθαι τε

ἀνθρωπε, ἐπελάθε ἐ ταῦτα λιῖ; ναί· ἀλλὰ τούτοις ϖρεσπούδασα. [1] Δῆ τοῦτ' οὖν ἐ σὺ [2] μωρὸς ἤλιι; [3] ἐξιόμιλω πιτὲ, ὅπως δήποτε καταλειφθεὶς[4], [5] εὔμοιρος ἀνθρωπος· ὃ ὄ [6] εὔμοιρος, ἀγαθοῖ μοῖραν σεαυτῷ ἀπονέμας· ἀγαθαὶ ὄ μοῖραι, ἀγαθαὶ [7] ἕξεις ψυχαὶ, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ ϖράξεις.

homo, hæc quidnam ſint? memini ſatis, inquis; verùm ea ſunt, in quibus iſti pretium ſtudiúmque ponunt. num ergo & te fatuum eſſe neceſſe eſt, quia illi ſunt? quocunq; loco deprehenſus, felix futurus is. felix eſt autem qui ſortem ſibi bonam comparaverit. ſors vero bona ſi quid ſit quæras, ea moribus bonis, motibus bonis, bonis denique actionibus conſtat.

[1] L. 9. § 29.
[2] L. 4. § 14.
[3] ἐ. σ. εὐμ. Sal. ἤλι ιο ἂν, ἐ. ᾗ εὔμ Boot.
[4] --λειφθεὶς Sal. & Boot.
[5] ἄνθρωπε, σὺ ᾗ εὔμ. ὁ. κατ. S
[6] L. 7. § 17.
[7] -δοὶ τέλπι S.

BIBΛION ζ'. LIB. VI.

[1] Inf. § 5. l. 7. § 23.
[2] L. 2. § 11. l. 10. § 7.
[3] L. 3. § 11. Inf. § 8.
[4] L. 1. § 16. l. 4. § 25. l. 5. § 3. Inf. § 7. l. 8. § 2.
[5] L. 7. § 44, 45. 46.
[6] L. 3. § 7. l. 10. § 8.
[7] L. 8. § 32. l. 9. § 6.
[8] L. 2. § 5. l. 3. § 12.
[9] L. 3. § 11. l. 5. § 36. l. 7. § 29, 30.
[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l. 10. § 7.
[12] -αδίσεται. Lug.
[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.
[14] L. 7. § 15, 65.
[15] L. 8. § 26, 42.
[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

Ὅλων ὑσία, συπειθὴς, & συγχεπὴς, [2] ὁ ᾗ ταύτῃ διοικῶν λόγ. σὺδιμίδω ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχθ ὅ κακῶ ποιῆν κακίαν ᾗ σὺκ ἔχθ, σὺδὲ κακῶς ποιῆ, σὺδὲ βλάπεται ὑπ' ἐκείνου. [3] πάντα ὄ κατ' ἐκῆνον γίνεται, & περαίνεται.

UNiverſi materia obſequens eſt & parere prompta. mens rectrix ejuſdem, nullam in ſe maleficii cauſſam habet; cùm malitiam in ſe nullam habeat; neq; malefecit cuiquam, nec à quoquam lædi-tur. ſecundùm hanc verò fiunt & perficiuntur univerſa.

II. Μὴ διαφέρῃ, πότερον ῥιγῶν, ἢ θαλπόμενος ὅ τοῦτον ποιεῖς· & πότερον νυσταζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· [4] & πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· & [5] πότερον ἀποθνήσκων, ἢ ϖράττων τι ἄλλοῖον. [6] μία γὰ ἔτ βιωτικῶν ϖράξεων & αὕτη ὅςι, καθ' ἣν ἀποθνήσκομεν. [7] ἀρκεῖ οὖν ᾗ ἐπὶ ταύτῃ [8] ὅ ϖρὸν εὖ θέσθ.

II. Pari loco habeas, frigore rigens, an calore fotus, quod eſt officii tui, feceris. item utrùm dormituriens, an ſomni ſatur; malè audiens, an collaudatus; moriens itidem, an aliud quid agens, nam ex vitæ hujus officiis, hoc eſt etiam, quòd morimur. & in hoc ergò ſufficit, quod præ manibus eſt ritè diſponere.

III. [9] Ἔσω βλέπε· μηδενὸς ϖράγματος ἥτ ἰδία ϖοιότης, μήτε ἡ ἀξία, ϖῶς ἢ ϖρεχέσθω σε.

III. Introſpice, cavéque ne rei cujuſquam qualitas dignitáſve propria te fugiat.

IV. Πάντα τὰ ὑποκείμενα [10] ταχέως μεταβάλλει, & [11] ἤτοι ἐκπυρωθήσεται [12], ἐὰν ἥνωται ἡ ὑσία, ἢ σκεδασθήσεται.

IV. Præſentia hæc omnia quàm citiſſimè mutabuntur; & vel in exhalationem abibunt, (ſiquidem unita ſit rerum omnium ſubſtantia) vel diſſipabuntur.

V. [13] Ὁ διοικῶν λόγ. οἶδε ϖῶς διάκειμαι, & τί ϖοιῶ, & ὅτι τίνος ὕλης.

V. Novit mens univerſi rectrix, quomodo ſe habeat, quid faciat, & in qua materia verſetur.

VI. Ἄριςον ἦθος ὀργῆς ὑπερνικᾷ· [14] ὃ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

VI. Optimus injuriam ulciſcendi modus eſt, inferenti ne ſis ſimilis.

VII. Ἑνὶ [15] πέρπου & [16] ϖροσαναπαύου, τῷ ἀπὸ ϖράξεως κοινωνικῆς [17] μεταβαίνῃν ἐπὶ ϖρᾶξιν κοινωνικὴν, [18] σὺν μνήμῃ θεοῦ.

VII. Hoc uno te oblecta, in eóque acquieſce, ut ab una, quæ communitatem juvet, actione, ad alteram tranſeas, numinis memor.

VIII. Pars

[9] L. 3. § 11. l.
[10] L. 5. § 23. Inf. § 15.
[11] L. 8. § 25. l.
[12] -αδήσεται. Lug.
[13] L. 2. § 4. Sup. § 1. l. 10. § 25.
[14] L. 7. § 15, 65.
[15] L. 8. § 26, 42.
[16] L. 4. § 31.
[17] L. 5. § 6.
[18] L. 3. § 13. Inf. § 23.

VIII. Pars animæ principalis se suscitat, se vertit; se facit, qualem ipsa voluerit; quæque contingunt quæliber, talia sibi videri facit, qualia ipsa voluerit.

IX. Secundùm universi naturam perficiuntur singula. neque enim secundùm aliam ullam, quæ vel exteriùs contineat, vel interiùs contineatur, vel extra etiam quasi appensa sit.

X. Universum aut est cinnus quidam rerum, nunc concursu fortuito invicem implexarum, mox dissipatarum denuò; aut est compages rerum in unum ordine justo convenientium, quæ providentiâ regatur. si prius illud, quid est, quod desiderem in temeraria miscela colluviéq; istiusmodi ulteriùs commorari? aut cur aliud quicquam mihi curæ sit, quàm ut quoquo modo in terram redigar? quorsum etiam perturbor? quicquid enim egero, superveniet aliquando dissipatio. sin quod posterius est positum, rectorem veneror, eodémque fretus, firmus animi consisto.

XI. Siquando à rebus circumstantibus per vim quandam adactum perturbari te senseris, citò ad te redi, nec plus quàm necesse est, ab animi tenore congruo recede. tenoris enim servandi valentior fies, ad eum jugiter recurrendo.

XII. Si novercam simul matrémque haberes, etiamsi & illam coleres, ad istam tamen frequentissimè te reciperes. harum instar habeant apud te, aula & philosophia. ad hanc sæpiùs accede, hac acquiesce, cujus ope, cùm quæ ibi occurrunt tibi futura sunt toleratu facilia, tum & ipse in eis toleratu facilis.

XIII. Quemadmodum de obsoniis atq; eduliis ejusmodi cogitare liçet, hoc piscis esse cadaver, hoc avis, hoc suis: ac rursus de falerno, esse uvulæ succum; de purpura, esse oviculæ capillos conchylii cruore tinctos; de coitu, esse intestini fri-

VIII. [1] Τὸ ἡγεμονικὸν ἔξι, ὃ ἑαυτὸ ἐγεῖραν καὶ πρέπον, καὶ ποιῶν μὲ ἑαυτὸ οἷον ἂν καὶ θέλῃ, [2] ποιῶν ἢ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν ὃ συμβαῖνον. οἷον αὐτὸ θέλῃ.

[1] L. 5. § 14. l. 11. § 1.
[2] L. 3. § 9. l. 5. § 19. l. 7. § 14. l. 12. § 25.

IX. [3] Κατὰ τὴν τῆς ὅλων φύσιν ἔκαστα περαίνεται. ἢ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἢ τοι ἔξωθεν συνέχεσθαι, ἢ ἐμπεριεχομένων ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπρονοήτων.

[3] Sup. § 1, 4.

X. [4] Ἢ τοι κυκεών, καὶ διάσπασις, καὶ σποδός· ἢ ἕνωσις καὶ τάξις, [5] καὶ πρόνοια. [6] εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, λίσσομαι καὶ ὑπομένω εἰκαίῳ συγχύματι, καὶ φυρμῷ τοιούτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλο τι, ἢ τὸ ὅπως ποτ' [7] αὖα γένωμαι; λύσις γὰρ καὶ τοῦτο ἐκάστῳ· [8] ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμὲ ὁ σποδασμός, ὅτε ἂν ποιῶ· εἰ δὲ διάπυρά ἐστι, [9] ἀφίω καὶ [10] ἐκπνέω, καὶ [11] διαῤῥεῖ τῇ διοικοῦσι με.

[4] L. 4. § 27.
[5] [καὶ] σφ.
[6] L. 2. § 11.
[7] Iliad. η. v. 99.
[8] L. 7. § 46.
[9] L. 5. § 21, 33.
[10] L. 5. § 18.
[11] Sup. § 5, 9.

XI. Ὅταν ἀναλγησίᾳ [12] τοῦ περιεστῶτος οἱονεὶ ἀλγεδονᾶν, [13] ταχέως ἐπάνιθι [14] εἰς ἑαυτόν, καὶ μὴ ὑπὲρ τὸ ἀναλγεῖν ἐξίστασο τοῦ ῥυθμοῦ. ἔσῃ γὰρ ἐγκρατέστερος τῇ ἁρμονίᾳ, τῇ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανιέναι.

[12] τοῦ Lug. An.
[13] L. 4. § 3. Inf. § 12.
[14] σὲ Lug. An.

XII. Εἰ μητρυιᾷ τε ἅμα εἶχες καὶ μητρί, ἐκείνῃ τ' ἂν ἐπιστρέφοιο, καὶ ὅμως ἡ ἐπάνοδός σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχὴς ἐγίνετο. τοῦτό σοι νῦν ἔξιν ἡ αὐλὴ, καὶ φιλοσοφία· ὧδε πολλάκις [15] ἐπάνιθι, καὶ [16] πρόσφυγε ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι αἰσχρὰ φαίνεται, καὶ οὐ ἐν αὐλοῖς ἀνέχῃ.

[15] Sup. § 11.
[16] L. 5. § 9, 10.

XIII. Οἷον δή, τὸ [17] φαγιδαίνιον λαμβάνειν ὅπου τῶν ὄψων, καὶ τῶν τοιούτων ἐδωδίμων· ὅτι νεκροῦ ἰχθύου, ὅτου δὲ νεκροῦ ὀρνίθου, ἢ χοῖρος καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φάλερνος, χυλάριόν ἐστι σταφυλίου· καὶ [18] ἡ πορφύρα, τρίχια προβάτου αἱματίῳ κόγχης διαβαμμένα· καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ συνουσίαν

[17] L. 3. § 11. Sup. § 3. Inf. § 14. l. 7. § 29, 30.
[18] L. 9. § 34.

συνουσίαν, ἐντρέπει σχέσεως, καὶ μετὰ πνοῆς σπασμώδους [1] μυξαρίου ἐκκρίσεως. [2] οἷόν δὲ ὧνταί εἰσιν αἱ φαντασίαι καλυπτόμεναι ἑαυτῇσι πρὸς ἑαυτὰς πραγμάτων καὶ διεξιέναι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν ἄπιστά τινα τοιαῦτ' ἔστιν. [3] ὅτως δὲ χρὴ ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπως λίαν ἀξιοπρεπέστατα πρεσβεύματα φαντάζεσθαι, [4] ἀπομεμυκέναι ὠφελεῖ, καὶ τὴν εὐτέλειαν αὐτῶν καταφρονεῖν, καὶ τὴν ἰσοτιμίαν, [5] ὑφ' ἣν σεμνύνεται, περιαιρεῖν. [6] δεινὰς γὰρ ὁ τῦφος ἐμποιεῖ λογισμὰς καὶ ὅπως δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σωφρονικὰ καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγελᾶται. ὅσα γοῦν ὁ Κράτης, τί περὶ αὐτοῦ ὁ Ξενοκράτης λέγει.

[1] L. 4. § 18.
[2] αἷμα vel αἷμ.
[3] L. 10. § 26. l. 11. § 2.
[4] L. 2. § 12. l. 10. § 9. l. 12. § 8.
[5] ἐφ' f.
[6] L. 2. § 12. l. 3. § 6.

XIV. [7] Τὰ πλεῖστα οὖν ἡ πλημμὺς θαυμάζει, εἰς χειμαῤῥοΐα μιαίνει, τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ ἧττον ὑπὸ τοῦ ὀλίγῳ μετεωροτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον, ποίμνας, ἀγέλας· τὰ ἧττον ὑπὸ τοῦ ἔτι χαμαιεστέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, ὃ μή τοι καθολικῆς, ἀλλὰ κατὸ τεχνικὴν, ἢ ἄλλως πως ἐντρεχῆ, ἢ κἂν φιλόν, τὸ πλῆθος ἀνθρακόδων κακῶσαι. [8] ὁ δὲ ψυχὸν λογικὸν [9] καθολικὸν καὶ πολιτικὸν κεκτῆσθαι, οὐδὲν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὑπερέφεται· περὶ ἅπαντων δὲ τῶν ἑαυτοῦ ψυχὸν [10] λογικῶς καὶ κοινωνικῶς [11] ἔχεσθαι, καὶ κινέμενον διασώζει, καὶ [12] τῷ ὁμοίῳ εἰς τοῦτο [13] συνεργεῖ.

[7] Sup. § 13.
[8] L. 3. § 9.
[9] L. 5. § 21. l. 12. § 30, 32.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἴσχεσθαι f. Inf. § 10.
[12] L. 5. § 21.
[13] Inf. § 42.

XV. [14] Τὰ μὲ σωθῆναι γίνεσθαι, τὰ δὲ σωθέντα γεγονέναι, καὶ τοῦ γεγονότος δὲ ἤδη τι ἀπόλλυται· [14] ῥύσις καὶ ἀλλοιώσεις. ἀνανεοῦσι [τὸν ἄπειρον αἰῶνα] τὸν κόσμον διαπαύσεις, ὥσπερ ἡ τοῦ χρόνου ἀπαλλείπουσα φορὰ νέον ἀεὶ παρέχεται [15]. ἐν δὴ τούτῳ [16] τῷ ποταμῷ, [17] τί δή τις τούτων τῶν παραῤῥεόντων ἐπιμήσεται, [18] ἐφ' ᾧ τινα σὸν ἕξιν: ὥσπερ εἴ τις τῶν παρατρεχόντων στρουθίων φιλεῖν ἄρχοιτο· [20] τὸ δ' ἤδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπολιπλύσθην. τοιοῦτον δή τι καὶ αὐτὴ

[14] L. 5. § 23. Sup. § 4.
[15] L. 2. § 3. l. 7. § 25.
[16] -ται [τὸν ἄπειρον αἰῶνα.]
[17] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[18] L. 5. § 10.
[19] Sup. § 23.
[20] L. 4. § 43.

ctionem, mucique eum convulsione quadam excretionem: cogitationes enim istæ ità res ipsas attingunt, easdémque pervadunt, ut quæ nam eæ sint, penitiùs per hoc cernere detur. ad eundem modum per vitam totam agendum est, ut res eas etiam, quæ comprobatu dignissimæ videbuntur, prorsus denudemus, vilitatémque earum intueamur, & tollámus eam, quâ evehi solent, narrationis pompam omnem. gravis enim impostor fastus est; & tum maximè effascinat, cùm circa ea quis versatur, quæ studio digna videntur. Vide igitur de Xenocrate ipso Crates quid dixerit.

XIV. Eorum quæ vulgus hominum admiratur, pleraque ad generalissima rerum capita referuntur, quæ vel formâ merâ vel naturâ continentur; qualia sunt lapides, ligna, ficus, vites, oleæ: quæ autem moderatiores paulò suspiciunt, ad ea referuntur, quæ animâ sunt prædita, veluti greges & armenta. quæ verò politiores adhuc afficiunt, ad ea pertinent, quæ animâ continentur rationali, non quidem universali illâ, sed quâ artium cultrix, aliásve solers existit, aut quâ merè talis, ut servitiorum turbam possidere. cæterùm qui animam rationalem universalem ac civilem veneratur, is reliquis rebus omnibus insuper habitis, in hoc præcipuè incumbit. ut animam in eo statu suam conservet, quo rationi ac communioni consentaneè se habeat gerátque, & congeneri suo cuilibet, ut hoc ipsum præstet, operam itidem mutuatur suam.

XV. Quædam fieri properant, quædam fuisse: & illius etiam quod fit, aliquid jam abscessit. fluxus & mutationes mundum perpetim renovant, sicut temporis successio nunquam intermissa ævum interminatum exhibet novum subinde. in hoc igitur flumine, in quo consistere non datur, quorsum quis horum sic præterlabentium quicquam in pretio habeat? perinde ac si avicularum prætervolantium aliquam diligere quis inciperet, cùm ea è conspectu statim abscesserit. hujusmodi res est & vita cujusque, qualis

quaſi exhalatio nempe quædam à ſanguine orta, & ab aëre ſpiritûs attractio. quale enim quiddam eſt aërem ſemel traxiſſe, mox reddere, quod momentis ſingulis facimus; tale quiddam eſt & totam illam reſpirandi facultatem, quam heri & nudiuſtertius in ortu acceperas, eò redonare, unde primò hauſeras.

XVI. Non eſt æſtimatione multâ dignum, aut perſpirari, quod & plantarum eſt; aut reſpirare, quod & pecudum & belluarum eſt; aut à ſenſibus rerum imagines impreſſas admittere; aut ab affectibus ſigillarium inſtar impelli; aut gregatim convenire; aut nutriri: hoc enim perinde eſt atque alimenti quod eſt ſuperfluum excernere. ecquid eſt igitur, quod pretio aliquo dignum ſit? num plauſibus excipi? nequaquam. itaque nec linguarum ſtrepitu excipi. quid enim ſunt aliud vulgi acclamationes, quàm linguarum ſtrepitus? ita cùm & gloriolam miſſam feceris, quid tandem ſupererit pretio dignum? hoc unum, opinor, ſecundùm conditionis ſuæ rationem, moveri ſeq; ſiſtere, hoc eſt, ad quod ſtudia reliqua artéſq; nos ducunt. omnis enim ars ad hoc collimat, ut quicquid producit, ad opus illud aptum ſit, ad quod productum eſt. ſiquidem hoc vinitor qui vites colit, hoc qui equos domat, hoc qui canes curat, intendit. quin & puerorum inſtitutiones & diſciplinæ ad quid aliud contendunt? iſtic ergo reperitur quod in pretio ſit habendum. atq; hoc benè ſi habuerit, nihil aliud quod acquiras, opus erit. non tu deſines tandem in pretio alia multa habere? nec liber itaque futurus es, nec tibi ſufficies, nec perturbationibus immunis eris. etenim neceſſe erit invidere, æmulari, eos ſuſpectos habere, qui his privare te poſſunt, eis ſtruere inſidias, qui id, quod tu tanti æſtimas, poſſident. omnino neceſſe erit macerari te, ubi horum tibi aliquid defuerit; & de Diis etiam ſæpenumero conqueri. at contra mentem propriam ſi in veneratione ac honore habueris, & tibi gratum id te faciat. & commu-

ἡ ζωὴ ἐκάστου, οἷον [1] ἡ ἀφ' αἵματος καὶ πνεύματος ἀναθυμίασις, καὶ [2] ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀναπνοή. ὁποῖον γάρ ἐστι τὸ ἄπαξ ἐλκῦσαι τὸν ἀέρα καὶ ἀποδοῦναι, [3] ὅπερ καθ' ἑκάστην ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ [4] τὸ πᾶσαν ἀναπνοικὴν δύναμιν, ἣν ἐχθὲς καὶ προῴην ἀπορριθεὶς ἐκλήξας ἀποδοῦναι ὅθεν, ὅπερ τὸ πρῶτον ἐσπάσω.

XVI. [5] Τίμιον, ἔστι τὸ [6] λιπαρεῖσθαι ὡς τὰ φυτά· ἔστι [7] τὸ ἀναπνεῖν, ὡς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία· ἔστι [8] τὸ τυπωθῆναι ὑπὸ φαντασιῶν· ἔστι τὸ [9] νευροσπαστεῖσθαι κατ' ὁρμάς· ἔστι τὸ [10] συναγελάζεσθαι. ἔστι τὸ τρέφεσθαι τῶν τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ [11] ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. τί οὖν ἔμοιον; τὸ κροτεῖσθαι ἴσως. [12] ἐκλὺν οὖν τὸ ἀπὸ γλωσσῶν [13] κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ ἀφ' ἑνὸς πολλαὶ φωναί, [14] κρότος γλωσσῶν. ἀφῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον, τί καταλείπεται τίμιον; δοκῶ μοι, τὸ κατὰ ἰδίαν καταστολὴν κινεῖσθαι, καὶ [15] ἕπεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ὁρμαὶ ἄγουσι καὶ αἱ τέχναι. [16] ἧς τε γὰρ τέχνη πᾶσα τοῦτο στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ὑπομενὲς ἔχῃ πρὸς τὸ ἔργον πρὸς ὃ κατασκεύασται. ὁ τε φυτουργὸς ὁ ὑπομελέμενος ἢ ἀμπέλου, καὶ ὁ παιδαγωγὸς ὁ τοῦ κυνὸς ὑπομελέμενος, τοῦτο ζητεῖ· αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ὑπὲρ τί αὐτοῦ δύσιν; ὧδε οὖν τὸ τίμιον. καὶ τοῦτο μὲν δὴ εὖ ἔχει, ἐὰν σὺ ἄλλων ἀφιποίησῃ σεαυτόν. [17] ὁ παύσει δὲ ἄλλα πολλὰ λυμαίνεσθαι; ἔστι οὖν ἐλεύθερον ἴσῃ, ἔστι αὐτάρκης, ἔστι ἀπαθής. ἀμάχην γὰρ φλογὸς, ζιλοτυπίᾳ, ὑφορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνα δυναμένους, ὑπουλόνειν τίς ἔχοντι τὸ λυμαίνεσθαι τοῦ σου· ὅλως πεφύρθαι ἀνάγκη τὸ ἐκείνων κενὸς ἐνδεῖν· φροντίζειν δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμφεσθαι· [18] ἢ δὲ ἰδίαις διανοίαις αἰδὼς καὶ λιμὴν, σεαυτῷ τε [19] ἀρεστὸν σε ποιήσει, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς

[1] L. 5. § 33.
[2] L. 2. § 2.
[3] L. 8. § 54.
[4] L. 5. § 4.
[5] Ὡς τὸ φ τ π. τ. ſ. Baſ. & Lug.
[6] L. 3. § 1.
[7] L. 8. § 54.
[8] L. 3. § 16.
[9] L. 2. § 2. Inf. § 29.
[10] L. 9. § 9, 39.
[11] L. 9. § 39.
[12] L. 8. § 52.
[13] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[14] L. 3. § 16. Sup. § 14.
[15] ἕπεσθαι Sup. § 14.
[16] L. 5. § 14.
[17] Inf. § 41. l. 9. § 1.
[18] L. 3. § 9. l. 11. § 1.
[19] L. 8. § 52.

[1] L. 1. § 7 ἡδὺς [1] ἀναρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τυτίσιν, [2] ἐπαγωνιῶντα ὅσα ἐκεῖνοι δίδωσιν καὶ διαπράττεσθαι.

[2] L. 5. § 8.

[3] L. 9. § 28. XVII. [3] Ἄνω, κάτω, κύκλῳ, φορὰ τῶν στοιχείων. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδενὶ τούτων, ἀλλὰ θειότερόν τι, καὶ [4] ὁδῷ [5] δυσεπινοήτῳ πορεύεται [6] εὐοδῶς.

[4] Sup. § 14.
[5] Inf. § 22.
[6] L. 7. § 53. l. 2. § —.

[7] L. 3. § 10. l. 8. § 44. XVIII. Οἷόν ἐστιν, ὃ ποιοῦσιν οἱ ἄνθρωποι; τοὺς μὲν ὁμοῦ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας αἰδεσθῆναι οὐφημεῖν ἃ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ [7] ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, ὡς ἤδη ἄνδρα ποτέ, ἤδη ὀφθέντα, καὶ πολλοῦ ποιοῦνται. τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τοῦ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι μὴ καὶ οἱ προγεγενέστεροι καὶ σὺν λόγῳ εὐφήμως ἐποιοῦντο.

[8] L. 12. § 6. XIX. [8] Μὴ εἴ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόητον, τοῦτο δὲ ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν. ἀλλ' [9] εἴ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκεῖον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

[9] L. 8. § 36, 46.

[10] L. 12. § 16. XX. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ ὄνυξί [10] τινα πληγώσῃ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ [11] ἐρράγεις, πληγὴν ἐποίησεν. ἀλλ' ὅτι δόκησιν ἐνόμιζε, ὅτι ὑποψίαν ἔσχομεν, ὅτι ὑφορώμεθα ὕστερον, ὡς ἐχθρόν· καί τοι φυλαττόμεθα, ἀλλ' οὐ μετὰ θυμοῦ, οὐδὲ μετ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. [12] τοιοῦτόν τοι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρεργαμένους, οἷον [13] παρεγυμναζομένους. δεῖ γὰρ, ὡς ἔφην ἐκκλίνειν, μηδὲ καταδύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

[11] τραύματα f.
[12] L. 4. § 3. Inf. § 26, 27. l. 7. § 22, 38. l. 10. § 6.
[13] L. 10. § 31.

[14] L. 4. § 12. Inf. § 38. l. 8. § 16. l. 10. § 12. XXI. [14] Εἴ τίς με ἐλέγξαι, καὶ ἀποδεῖξαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. βλάπτεται δὲ ὁ ἐμμένων τῇ ἑαυτοῦ ἀπάτῃ καὶ ἀγνοίᾳ.

[15] τὸ f.
[16] L. 5. § 25. l. 7. § 15, 19.
[17] L. 2. § 7.
[18] L. 7. § 38.
[19] L. 9. § 42.
[20] L. 3. § 15. XXII. Ἐγὼ [15] μὲν [16] καθήκοντα ποιῶ· [17] τὰ ἄλλα με ὁ προσιὼν· ἤτοι [18] ἄψυχα, ἢ ἄλογα, ἢ [19] πεπλανημένα, καὶ [20] τῆς ὁδοῦ ἀγνοοῦντα.

nioni accommodum, & Diis consentientem, dum quæcunque illi attribuunt ac constituunt, laudas.

XVII. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa. virtutis verò motus nullâ harum viâ fertur. sed divinius est quiddam, viâque haud facili apprehensu progrediens, prosperè semper procedit.

XVIII. Quale, quæso, hoc est, quod faciunt homines? eos, qui eodem secum tempore vivunt, laudare cùm renuant; ipsi à posteris, qui eos nec nôrint unquam nec viderint, celebrari plurimi faciunt. hoc autem idem est prope, ac si quis contristaretur, quia homines prisci eorum non sint prosecuti.

XIX. Noli, si quid tibi fuerit effectu difficile, opinari ideo, hominem nullum id posse. Sed si quid fuerit, quod possit quisquam, hominisque sit munus, id te quoque assequi posse existimes.

XX. Inter exercendum si quis unguibus lancinaverit, aut capite allisso plagam impegerit, nullam indignationis notam edimus, nec offendimur, nec tanquam insidiatorem deinceps suspectum hunc habemus. cavemus tamen nobis ab eo quantum possumus, sed nec tanquam ab hoste, aut tanquam suspicaces, verùm ita, ut animo pacato declinemus tantúm. eodem plane modo & in reliqua nos vita geramus. nè advertamus illis animum, quæ ab eis, qui nobiscum in vita quasi committuntur, hujusmodi nobis multa contingunt. licet enim illos cavere & declinare citra suspicionem ullam aut odium.

XXI. Si quis convincere me poterit, palámque mihi facere, quod in re ulla minùs rectè vel sentiam vel me geram, læto lubentíque animo mutabo. sector enim veritatem, à qua nemo unquam læsus est. læditur verò, qui in errore suo & ignorantia perstitit.

XXII. Ego, quod mei est officii, exequor. reliqua me neutiquam solicitum habent. aut enim sunt in anima, aut rationis expertia, aut aberrantia, vixque nescia.

XXIII. Ani-

XXIII. Τοῖς μὲ ἀλόγοις ζώοις καὶ ἀψύχοις πράγμασι καὶ ἐποχουμένοις, ἀνθρώποις λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθερίως. τοῖς δὲ μὴ θεοῖς ἀνθρώποις, ἃ λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ καὶ μὴ διαφέρου πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα ποιήσεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὧραι τοιαῦται.

XXIV. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ ἀποθανόντες εἰς τ' αὐτὸ κατέστησαν· ἤτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικοὺς λόγους· ἢ διεσπειρήθησαν ὁμοίως εἰς τοὺς ἀτόμους.

XXV. Ἐνθυμοῦ ἐπὶ πάσης ἀναπνοῆς τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀναπνεόμενον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἤμπλαμά γενέσθαι, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ ὕπνος ὁμοίως, εἰ πολὺ πλεῖον, μᾶλλον δὲ πάντα τὰ ἐναίμονα ἐν τῷ ἑνί τινι καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσασι.

XXVI. Ἐάν τίς σοι προβάλῃ, πῶς γράφει τὸ Αντωνίνου ὄνομα, μὴ καταπτανόμενος προοίσῃ ἕκαστον τῶν στοιχείων; τί οὖν; ἐὰν ἐργίζωνται, μὴ ἀντοργῇ; μὴ ἐξαριθμήσῃ προάσεως, προϊὼν ἕκαστον τῶν γραμμάτων; ὕπνος οὖν καὶ ἐνταῦθα μέμνησο, ὅτι πᾶν κακὸν ἐξ ἀριθμοῦ τινων συμπληροῦται. τοῦτο δὲ πηροῦντα, καὶ μὴ θορυβούμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ὁμοίως δυσχεραίνοντα, παραίνει ὁδῷ τὸ προκείμενον.

XXVII. Πᾶς ὁμοῦ ὅδε, μὴ ὀπτέον τοῖς ἀνθρώποις ὁρμᾶν ὅπῃ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεῖα καὶ συμφέροντα. καί τοι ζῆτόν τινα ἐν ζυγοχωρεῖ αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν μὴ δικαίως ὀκ ἀμύνωνται. φέρονται γὰρ πάντως ὡς ὅπῃ οἰκεῖα καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. ἀλλ' οὐκ ἔχει ὕπως. οὐκοῦν δίδασκε, καὶ δείκνυε, μὴ ὀργιζόμενος.

XXVIII.

[1] L. 4. § 13. [2] L. 5. § 16. [3] Sup. § 7. L. 9. § 40. [4] L. 9. § 33. [5] L. 3. § 3. [6] L. 4. § 14. L. 7. § 32. [7] L. 4. § 40. L. 5. § 8. [8] L. 4. § 3. [9] γεγμάτων Xyl. [10] L. 3. § 1. [11] Sup. § 20. Inf. § 21, 30. L. 5. § 31. [12] L. 5. § 34. [13] Πῶς [οὐκ ὠμόν, vel Ὠμὸν πως s. [14] Inf. § 50. L. 7. § 58. [15] L. 11. § 18. [16] L. 10. § 4. [17] L. 11. § 13.

XXIII. Animantibus, adeóque omnibus in universum rebus ac subjectis rationis exortibus, utpote ratione præditus ipse qui sis, magno liberóque utaris animo. homines verò, cùm rationis sint tecum participes, tanquam societate tibi conjunctos, habeas. in cunctis verò opem divinam advoces: nec interesse existimes, quamdiu hæc facturus sis. sufficerint enim sic exactæ vel horæ tres.

XXIV. Alexander Macedo, ejusdémque mulio, simul ac mortui fuerant, ad idem planè redacti sunt. vel enim in easdem mundi rationes seminales recepti, vel in atomos pariter sunt dissipati.

XXV. Cogita tecum, quot intra nostrûm unumquemque, tam in corpore, quàm & in anima, uno eodemque temporis momento simul fiant. ità fiet, ne miraculo sit, si plura multa, vel cuncta potiùs quæ fiunt, in hoc uno, quem mundum utique vocamus, universo, simul producantur.

XXVI. Si quis te rogaverit, Antonini nomen quomodo scribatur, nunquid cum vocis intensione elementa singula proferres? quid igitur? si irascuntur tibi, num tu vicissim illis succensebis? & non potiùs literas singulas placidè enumerare perges? proinde & istic pari modo memineris, officium omne quasi numeris quibusdam absolvi: quibus observatis, oportet te nec perturbatum, nec indignationem indignatione pensantem, sed rectà pergentem perficere quod præ manibus est.

XXVII. Crudele quiddam est, non permittere hominibus, ut ad ea ferantur, quæ ad se pertinere sibique conducere opinantur. atqui hoc tu illis quodammodo non permittis facere, cùm peccare illos ægrè fers. feruntur enim prorsus, cùm peccant, ad ea de quibus ipsi sic opinantur. Verùm res, inquis, aliter se habet. tu itaque illos doce, errorémque illis ostende, sed absq; iracundiâ.

XXVIII. Θάνατος [1] ἀναπαυλα ἀπὸ φαντασιῶν [2] αἰσθητικῆς τυπώσεως, καὶ ὁρμητικῶν [3] νευροσπαστείας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ [4] τῶν πρὸς τὰ σάρκα λειτουργίας.

XXIX. Αἰσχρόν ἐστι, ἐν ᾧ βίῳ [5] ὁ σὸς νοῦς μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ [6] τὸ ψυχίον προαπαυδᾷν.

XXX. Ὅρα μὴ ἀποκαισαρωθῇς, [7] μὴ βαφῇς· γίνεται γάρ. τήρησον [8] σεαυτὸν [9] ἁπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, [10] ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐρρωμένον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. [11] ἀγάπησον, ἵνα ποιῇς σεαυτὸν [12] μένῃς, οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. [13] αἰδοῦ θεούς, [14] σῴζε ἀνθρώπους. [15] βραχὺς ὁ βίος· εἷς καρπὸς τοῦ ἐπιγείου ζωῆς, εὐσέβεια ὁσία, καὶ πρᾶξις κοινωνικά. [16] πάντα, ὡς Ἀντωνῖνος μαθητής· τοῦ ἀκολούθου τῇ κατὰ λόγον προαιρουμένων εὐτονον ἐκείνου, καὶ ὃ ὁμαλὲς πάντα χρῶ, καὶ ὃ ὅσιον, καὶ ὃ [17] εὐάρεστον τῇ προσώπῳ. καὶ ὃ μειλίχιον, καὶ ὃ [18] ἀκενόδοξον, καὶ ὃ πρὸ τῆς καλλίστης τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ [19] ὡς ἐκεῖνος οὐκ οἶδεν ὅτι ὅλως πέρηκεν, μὴ φρόνιμον εὖ μάλα καὶ δοκοῦν, καὶ ἀφῶς νοοῦσα· καὶ ὡς [20] ἔφερεν ἐκεῖνος τὰς ἀδίκους μεμφομένους [21] μὴ δίκαι μεμφόμενον· καὶ ὡς [22] ἐπ' οὐδὲν παροῦσιν· καὶ ὡς [23] ἀβασανίστως οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὴς ἐπὶ ἐξετασὶ πάντων καὶ προαιρέσεων· καὶ [24] οὐκ ὀνειδιστής, οὐ ψοφοδὴς, οὐκ ὑπόπτης [25], οὐ σοφιστής· καὶ ὡς [26] ὀλίγοις ἀρκούμενον, οἷον οἰκήσει, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς [27] φιλόπονον, καὶ μακροθύμου· καὶ οἷον [28] μὲν ἐν τῷ μέρει ἐσπέρας ἀπὸ τοῦ λιτοῦ διαπονῆσαι, μηδὲ τοῦ ὑποκρίνεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἀπὸ τοῦ ζωπύρου ἄρασθαι χρῄζοντα· καὶ [29] τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ [30] ἀνέχεσθαι ἀνεχομένων παῤῥησιαστικῶς πᾶσι γνωμῶν αὐτοῦ, καὶ [31] χαίρειν εἴ τις δείκνυοι κρεῖττον· καὶ ὡς [32] θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἵν' [33] ἔτως συνιστιᾶσθαι σοι ἔλθῃ ἡ πλουσία ὥρα, ὡσαύτως.

XXXI. Exper-

XXVIII. Mors finem imponit sensuum impressioni, & affectuum impulsui, & mentis discursui, & obeundo circa carnem ministerio.

XXIX. Turpe est in vitæ tuæ instituto, priùs animam tibi deficere, quàm corpus deficiat.

XXX. Cave ne in mores Cæsareos transeas, ne inficiaris. Solet enim hoc fieri. itaque serva te simplicem, bonum, integrum, gravem, serium, justi amantem, pium, placidum, affectu genuino præditum, in officio præstando strenuum. contende, talis ut persistas, qualem facere te philosophia volebat. Deos verere, homines tuere. brevis est vita. fructus unus hic terrestris vitæ istius, dispositio pia, actióque benefica. Tanquam Antonini discipulus, fac quæcunque facis. imitare constantem illius in rebus ritè gestis tenorem, in cunctis æquabilitatem, pietatem, vultûs serenitatem, comitatem, gloriæ inanis contemptum, in rebus indagandis studium; útque nihil omnino præterierit, priusquam sedulò considerâsset & liquidò perspexisset: útque tulerit immeritò reprehendentes, nec eos vicissim redarguerit. ut nihil enixè aut festinè moliebatur: ut delationes non admiserit. ut morum actionúmque accuratus explorator fuerit; non conviciator, non meticulosus, non suspicios, non sophista. ut paucis contentus, tecto nempe, strato, veste, victu, servitio: ut laborum amans, iræque tardus, eodem loci ad vesperam usque, diætæ tenuis beneficio, manere potis; nec excernere, nisi tempore consueto, necesse habens. adhæc constantiam & æquabilitatem in amicitiis colendis, útque sententiis ipsius liberè se opponentes sustinuerit; gaviusque etiam, si quis melius quicquam proferret. denique ut citra superstitionem fuerit religiosus. hæc, inquam, imitare, ut probè conscio tibi, sicut illi olim superveniat hora novissima.

[1] L. 9. § 21.
[2] L. 3. § 16. Sup. § 16.
[3] L. 2. § 2.
[4] L. 3. § 3.
[5] L. 1. § 17.
[6] L. 5. § 9. l. 12. § 15.
[7] L. 5. § 16.
[8] -σον Lug.
[9] L. 7. § 31.
[10] L. 3. § 5.
[11] L. 10. § 8.
[12] L. 5. § 9.
[13] L. 5. § 21, 33. l. 7. § 31.
[14] L. 5. § 20.
[15] 36. l. 7. § 46.
[16] L. 2. § 4, 17.
[17] εὔδον Xyl.
[18] L. 1. § 16.
[19] Ibid.
[20] L. 11. § 13, 18.
[21] Sup. § 24.
[22] L. 1 § 16. l. 10. § 12.
[23] L. 1. § 5.
[24] Sup. § 16.
[25] Ibid.
[26] Ibid.
[27] Ibid.
[28] μέσον ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. Cas.
[29] Ibid.
[30] Ibid.
[31] Sup. § 21.
[32] L. 1. § 3.
[33] L. 2. § 11. l. 5. § 29.

XXXI. Expergiſcere, téque revoca. & ſomno excuſſo, ubi intellexeris, ſomnia mera fuiſſe, quæ te conturbabant, iſta vigilans jam denuo intuere, quo modo illa es intuitus, quæ in ſomniis vidiſti.

XXXII. Ex corpuſculo atque anima conſto. corpuſculo indifferentia ſunt omnia. neque enim res diſtinguere novit. menti verò indifferentia ſunt, quæcunque non ſunt peculiaria ejuſdem opera. hæc omnia in poteſtate ſua ſita habet: & ex his etiam ea ſola ad eam pertinent, quæ circa id quod in manibus jam eſt, verſantur. futura enim & præterita illius opera, & ipſa eidem jam ſunt indifferentia.

XXXIII. Nullus eſt pedi aut manui præter naturam labor. dum pes quod pedis eſt, manus, id quod manûs eſt, faciat. pari modo nec homini quâ homo eſt, labor ullus eſt præter naturam, dum id quod hominis eſt, faciat. ſi autem præter naturam illi non eſt, nec malum eſt ei.

XXXIV. Quantâ voluptate perfunduntur etiam latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

XXXV. Nonne vides, ut artifices mechanici, etiamſi hominibus imperitis quadantenus concedant, artis tamen ſuæ rationem nihilominus enixè adversùs illos tueantur, nec ab ea quicquam abſcedere ſuſtineant? num ferendum ergo, architectum medicúmve artis ſuæ rationem pluris facere quàm hominem ſuæ, quæ eſt illi cum Diis ipſis communis?

XXXVI. Aſia, Europa, orbis ſunt anguli. mare quodvis orbis gutturla; Athos mons, ejuſdem glebula; tempus inſtans omne, punctum ævi. parva omnia, caduca, evanida. proveniunt indidem univerſa, à mente communi illa vel directè profecta, vel per conſequentiam neceſſariam; etiam rictus leonis, & venena, & noxium quidvis, ſicut ſpina, & lutum, quæ rerum illarum ſpecioſarum ac pulcrarum appendices ſunt. noli ergo iſta ab eo quem colis aliena opinari: ſed

XXXI. [1] Ἀνάπνευσε δὲ μυριάκις σεαυτόν. δὲ [2] ἐξυπνισθεὶς πάλιν δὲ ἐννόησας, ὅτι [3] ὀνειροί σοι λιλαίχλην, πάλιν ἐγρηγορὼς βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

XXXII. [4] Ἐκ σώματος εἰμὶ δὲ ψυχῆς. εἰς μὲ οὖν σώματος πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ διαπτᾶ διαφέρειν. [5] τῇ δ' ἀμαυσίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἔστιν αὐτῆς ἐνεργήματα. ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἔστιν ἐνεργήματα, [6] ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἔστιν. δὲ τούτων μόνα τοι, [7] ἃ ἅδει μόνον ἔστ παρὸν περαίνεσθαι· [8] καὶ γὰρ μέλλοντα ἢ προσηκόντως ἐνεργήματα αὐτῆς, δὲ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

XXXIII. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ ᾧ ποδὶ ἁρμόζει φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ πούς [9] ἔστ ποδὸς, δὲ ἡ χεὶρ τοῦτ' χρεία. ὕτως ὂν [10] οὐδὲ ἀνθρώπῳ ὡς ἀνθρώπῳ ἁρμόζει φύσιν ἔστιν ὁ πόνος. μέχρις δὴ ποιῇ τὰ ἔστ ἀνθρώπου. [11] εἰ δ' ἁρμόζει φύσιν αὐτοῦ ἐκ ἔστιν, εὐθὺς κακὸν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

XXXIV. [12] Ἡλίκαις ἡδοναῖς ἥδονται μῖσος, κίναιδοι, παλλακεῖαι, τύραννοι;

XXXV. [13] Οὐχ ὁρᾷς πῶς οἱ βάναυσοι τέχνῃ) ἀρμόζον) μὴ ἄγαν πρὸς τοὺς ἰδιώτας, θέλουσιν μέν τοι ἁπτέσθαι) ἧ λόγου ἧ τέχνης, δὲ τούτου ἀπέχονται ὐκ ὑπομένουσιν; ἄρ' οὖν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, δὲ ὁ ἰατρὸς μᾶλλον ἀρέσκον) τὰ τ ἰδίαι τέχνης λόγον, [14] ὁ ἀνθρωπος τὰ ἑαυτοῦ, ὃς αὐτοῦ κοινός ἐστι πρὸς τοὺς θεούς;

XXXVI. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, [15] γωνία τις κόσμου· πᾶν πέλαγος, ταχὺν τις κόσμου· Ἄθως [16] βωλάριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστὼς τοῦ χρόνου, [17] στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. πάντα μικρά, εὐφθαρτα, [18] ἀναφαινόμενα· [19] πάντα ἐκ τοῦδε ἔρχεται, [20] ἀνάγκη ἐκείνου τοῦ κοινοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντος, [21] ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. δὲ [22] τὸ χάσμα οὖν τῶν λεόντων, δὲ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, [23] ὡς ἀκάνθαι, ὡς βόρβορος, ἐπίνειαι ἐπιφύματα τοῦ σεμνοῦ δὲ καλοῦ. μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια πάντα, ἃ σέβῃς, θαυμάζῃς.

[1] L. 7. § 2.
[2] L. 4. § 46.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 2. § 2. l. 5. § 13.
[5] L. 5. § 20. l. 7. § 58.
[6] L. 5. § 14.
[7] L. 3. § 12. l. 7. § 54.
[8] L. 12. § 1.
[9] τὰ Lug.
[10] L. 5. § 1.
[11] L. 2. § 17. Sup. § 1.
[12] L. 2. § 11. l. 5. § 10. l. 9. § 1.
[13] L. 4. § 31. l. 5. § 1, 32.
[14] L. 11. § 5.
[15] L. 4. § 3. l. 8. § 21.
[16] L. 12. § 32.
[17] L. 2. § 14. l. 3. § 16.
[18] L. 4. § 48.
[19] L. 2. § 12.
[20] L. 2. § 3.
[21] L. 7. § 75. l. 9. § 28, 39.
[22] τῆς f.
[23] L. 3. § 2.

[1] L. 3. § 11. l. 4. § 33. l. 8. § 23.
φαντάζῃ. ἀλλὰ [1]τὰ πάντων πάντα ἐπιλογίζου.

XXXVII. [2]Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ ἀϊδίου ἐγήνετο, καὶ ὅσα εἰς ὃν ἄπειρον ἔσται· [3]πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

[2] L. 2. § 14. l. 11. § 1.
[3] Inf. § 46. l. 9 § 35.

XXXVIII. Πολλάκις ἐνθυμοῦ [4]τὴν ἐπισύνδεσιν πάντων τῶν ὄντων τῷ κόσμῳ, καὶ πρὸς ἄλληλα. Πῶπον γὰρ ἶνας πάντα ἀλλήλοις ὅπη πέπλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φίλα ἀλλήλοις ἐστί. καὶ γὰρ ἄλλῳ ἐξῆς ἐστι τοῦτο, ἀφ' ἧς τοπικὴν [5]κίνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ [6]ἕνωσιν τῆς οὐσίας.

[4] L. 4. § 40, 45. l. 7. § 9.
[5] κίν. Xyl. σύνταξιν f. l. 4. § 34.
[6] L. 4. § 40.

XXXIX. [7]Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, [8]τούτοις ζωάρμοζε σαυτόν. [9]οἷς δὲ συνείληχας ἀνθρώποις, [10]τούτους φίλει, ἀλλ' ἀληθινῶς.

[7] L. 4. § 23, 25. l. 5. § 8. l. 8. § 23.
[8] L. 2. § 16. l. 4. § 34.
[9] L. 10. § 36.
[10] L. 7. § 22, 31.

XL. [11]Ὄργανον, ἐργαλεῖον, Σκεῦος πᾶν, εἰ [12]πρὸς ὃ κατεσκεύασται τις εὖ ἔχει. καὶ τοι ἐκεῖ ὁ κατασκευάσας οὐκ ὁρᾷ· ὅπῃ δὲ πρὸς τὴν φύσεως ζωεχομένων, [13]ἔνδον ἐστί, καὶ μένει ἡ κατασκευάσασα δυνάμις· καὶ ζῇ μᾶλλον [14]αὐτὴ ἑαυτῇ ἢ ζῇ τὰ νομίζειν, [15]ἐὰν τί σε βλῆμα ταύτης ἔχῃς καὶ διεξαγαγῇς, ἔχει σοι πάντα τί νῦν· ἔχει δ' ὕστως καὶ τῇ πρὸς τί νῦν τὰ ἑαυτοῦ.

[11] L. 9. § 42. l. 10. § 38.
[12] Sup. § 16. l. 5. § 16.
[13] L. 3. § 3, 4, 5, 6, 16.
[14] L. 2. § 6. Sup. § 15.
[15] L. 9. § 1, 26.
[16] Sup. § 16. l. 9. § 1. l. 12. § 31.

XLI. [16]Ὅ, τι δὴ τῶν ἀπροαιρέτων ἐστὶν αὐτῷ ἀγαθὸν, ἢ κακὸν, δικάζειν τί τῶν τοιούτων κακῶν, ἢ τὸν ἀποτυγχάνειν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ μεμφόμενόν σε θεοῖς, καὶ ἀνθρώπους ἢ μισοῦντα τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ [17]ποιοῦντα ἴσως, ἢ ἀποδέξεως, ἢ ἀποδοκιμασίας· ἃ δὴ ἀδικοῦμεν πολλὰ, ἅμα τῷ πρὸς ταῦτα διαφορὰν. ἐὰν δὲ [18]μέγα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ [19]νομίζῃς, εὐθέως αἰτία καταλείπεται, [20]ὅτε θεῷ ἐγκαλεῖν, ὅτε πρὸς ἄνθρωπον εἶναι ἐχθρόν.

[17] L. 4. § 37.
[18] L. 3. § 6, 7.
[19] κενοῦται.
[20] L. 10. § 1.

XLII. [21]Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εἰδότως καὶ συνεπιστάμενοι, οἱ δὲ ἀγνοοῦντες· [22]ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας

[21] L. 4. § 40.
[22] εἶναι f.

rerum universarum originem tecum perpende.

XXXVII. Qui præsentia vidit, cuncta vidit, tum quæ ab æterno fuere, tum quæ in æternum futura sunt. cuncta enim & cognata sunt & uniformia.

XXXVIII. Perpende tecum jugiter rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexionem mutuam, quamq; ad se invicem affectionem habeant. sunt enim omnia quodammodo sibi invicem implexa, atq; ea ratione sibi invicem amica. alterum enim alterius consequens est, & per connexionem localem, & per conspirationem mutuam, & per materiæ continuitatem.

XXXIX. Quibus destinatus es rebus, eis te accommoda; & quibuscum vivere sortitus es, homines eos, idque veraciter fac diligas.

XL. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si id ad quod conditum est facit, bene se habet, ibi tamen opifex, qui condiderat, jam abiit. at in eis, quæ à natura continentur, intus est, ibiq; residet, quæ ea condiderat, vis. proinde magis illam vereri oportet; existimandumque tibi, si secundùm illius voluntatem te habueris degeriſque, omnia tibi ex animi sententia se habere. sic autem & universo ex animi sententia sui habent de sua.

XLI. Siquid eorum, quæ extra arbitrium tuum sunt, bonum malúmve esse præsumpseris, necesse erit, ut ubi istiusmodi vel in malum incideris, vel bono excideris, Deos incuses, oderis homines, qui horum alterutrius tibi vel autores fuerint, vel etiam fore suspicaris. quin & multa iniquè agimus, dum ad ista contendimus. at si ea sola, quæ arbitrii sunt nostri, bona malaque censuerimus, nulla jam supererit amplius causſa, aut Deum incusandi, aut inimicitias adversùs hominem quenquam gerendi.

XLII. Ad unum eundémque effectum operam conferunt universi suam, alii scientes ac intelligentes, alii effectionis inscii. quomodo dormientes quoq; Heraclitus,

οἴμαι,

opinor, operarios esse dixit, & ad ea quæ in mundo aguntur, operas conferre. alius verò alio modo operam confert. ex abundanti verò & is qui quiritatur, & qui in adversum nititur, & qui ea quæ fiunt, tollere conatur. nam & sic affectis mundus opus habebat. proinde cogita tandem, quorum in numerum te referas. siquidem rector ille universi omnino te probè utetur, téque in operariorum operásque mutuas conferentium partem recipiet. tu verò cave pars ejusmodi sis, qualis in fabula vilis & ridiculus versus ille, cujus meminit Chrysippus.

XLIII. Nunquid Sol pluviæ munus ambit, aut, telluris Æsculapius? quid sidera ipsa, nonne diversa quamvis sint, ad unum tamen idémque efficiendum operas mutuas conferunt?

XLIV. Siquid de me eísque quæ mihi sunt obventura Dii consuluerint, omnino bene consuluerunt. etenim consilii expertem Deum nec cogitare facile fuerit. ut autem malè mihi facerent, ecquid eos impelleret? ecquid enim vel illis ipsis, vel universo, cujus præcipuè curam gerunt, inde accederet? quod si de me speciatim nihil consuluerint, at de rebus universi saltem omnino consuluerunt; quibus & mea cum consecutione necessaria cohæreant, amplecti hæc debeo eísque acquiescere. sin de nulla prorsus re consilia ineunt, quod tamen impium est credere, quorsum tunc immolemus, supplicemus, juremus, alia faciamus, quæ facimus singuli, tanquam si Deos præsentes & conversantes nobiscum habeamus? at si de nulla re, inquam, nostra consilia ineunt; quidni egomet mihi consulam? mihi autem deliberatio competit, de eo quod conducat mihi. conducit verò unicuique, quod est constitutioni & naturæ ipsius consentaneum. porrò natura mea rationalis & civilis est: civitas & patria quâ Antoninus Roma; quâ homo, mundus. hisce civitatibus quæ utilia, & mihi sunt bona.

οἶμαι, ὁ Ἡρακλεί[Ω]ς ἐργάζε[Ω]ς [Ε]ἰ λέγῃ, & συνεργὸς τῇ ἐν τῷ κόσμῳ γινομένων. ἄλλ[Ω]ς, ἢ κατ' ἄλλο [Σ]υνεργεῖ [1] ἐκ τῶν ἐνιαυσίαν ἢ [2] & ὁ μεμφόμε[Ν]ος, & ὁ ἀντικαίνειν πειρώμε[Ν]ος, & ἀναιρῶν τὰ γινόμενα. & γὰ[Ρ] [3] τῶν τοιούτων ἔχρηζεν ὁ κόσμ[Ο]ς. λοιπὸν σὺ σαυτὸν εἰς ἐκεῖνα ἑαυτὸν κατάτασσε· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται [4] ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, & ἀποδέξεταί σε εἰς μέρος ἓν [5] τῶν συνεργῶν & συνεργικῶν. ἀλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γίνου, οἷ[Ο]ς ὁ ἀντιλύε & γελοῖ[Ο]ς σίγχος ἐν τῷ δράματι, ὃ Χρύσιππος μέμνηται.

XLIII. [6] Μὴ ὁ ἥλι[Ο]ς τὸ ὕετὸν αἰτεῖται; ἢ [7] Ἀσκληπιὸς τὸν τῆς καρποφόρου; τί δὲ ἕκαστον τῶν ἄστρων ἴδιον, ἐκ [7] διαφορὰ μία, συνεργὰ δὲ πρὸς τὰ αὐτά;

XLIV. [8] Εἰ μὲν ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ & τῶν ἐμοὶ συμβαινόντων οἱ θεοί, καλῶς ἐβουλεύσαντο· [9] ἄβουλον γὰρ θεὸν οὐδὲν ῥᾴδιον· [10] κακοποιῆσαι δὲ μὲ τί πρὸς αὐτοὺς ἔμελλον ὁρμᾶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ; ὃ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου προεσκέψαντο; εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περί γε τοῦ κοινοῦ πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷς [11] κατ' ἐπακολούθησιν & [11] τοῦτα συμβαίνοντα, [12] ἀσπάζεσθαι & στέργειν ὀφείλω. εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλεύονται, πεπεῖσθαι μὲν οὐχ ὅσιον, ἢ μηδὲ θύωμεν, μηδὲ εὐχώμεθα, μηδὲ ὀμνύωμεν, μηδὲ τἆλλα προσκυνῶμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς παρόντας & συμβιοῦντας τοὺς θεοὺς προσκυνοῦμεν. εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς πρὸς καθ' ἡμᾶς βουλεύονται, [13] ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλεύεσθαι· ἐμοὶ δὲ ἔστι σκέψις περὶ τοῦ συμφέροντος· [14] συμφέρει δὲ ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν & φύσιν. ἡ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ & πολιτικὴ· [15] πόλις & [16] πατρὶς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι [17] ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμ[Ο]ς. [18] τοὺτων δὲ τῶν πόλεων ἂν εἴη μοι ἃ ἀγαθά.

XLV.

[1] L. 7. § 56.
[2] L. 8. § 35. l. 10. § 28.
[3] L. 9. § 42.
[4] Sup. § 1, 5.
[5] Sup. § 14. l. 7. § 19.
[6] L. 4. § 27
[7] L. 9. § 9
[8] L. 3. § 4. l. 7. § 41. l. 9. § 28.
[9] L. 2. § 11.
[10] Sup. § 1.
[11] L. 5. § 8.
[11] L. 3. § 16
[12]
[13] L. 9. § 28
[14] Sup. § 16, 40.
[15] L. 2. § 16.
[16] L. 12. § 1.
[17] L. 2. § 5.
[18] L. 4. § 23. l. 1. § 22.

[1] L. 5. § 8.

XLV. [1] Ὅσα ἑκάστῳ συμβαίνῃ, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρῃ· ἤρκεῖ τοῦτο· ἀλλ' ἔτι ἐκεῖνο, ὡς ὑπὲρ ὅλῳ οἷῳ τε ἔσῃ φυλάξαι, ὅσα ἀνθρώπῳ [2] ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις. [3] χρησιμώτερον ἢ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τὸ μέσον λαμβάνεσθω.

[2] ἢ f.
[3] L. 2. § 9.

[4] Ὥσπερ Lug. [v] Ὅσπερ Xyl.

XLVI. [4] Ὅσπερ θεατρικαί σοι καὶ ἀμφὶ θεάτρῳ καὶ τοῖς τοιούτοις χωρίοις, ὡς [5] ἀεὶ τὰ αὐτὰ ὁρώμενα, καὶ ὁ ὁμοειδὴς θεωρημάτων πλὴς διάνοια ποιεῖ· τοῦτο καὶ ὅλου τοῦ βίου πάσχειν. [6] πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτά, καὶ οὐκ ἔξω αὐτῶν. μέχρι λίαν θύων;

[5] L. 2. § 14. Sup. § 37.
[6] L. 7. § 1. l. 9. § 28.

[7] L. 3. § 3. l. 4. § 48.

XLVII. Ἔννοει συνεχῶς [7] πάντοθεν ἀνθρώπους, καὶ πάλοιόν μὲ ὑπομνήσεων, παντοδαπῶν ἤδη, πάθεσι· ὥστε καταίνειν τοῦτο μέχρι Φιλισίωνος, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωνος· μέλει δὲ νῦν ὑπὲρ τὰ ἄλλα φῦλα· οὐκ ἔξεστί σοι μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲ

[8] L. 7. § 19.

δεινοὶ ῥήτορες, τοσοῦτοι [8] σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι ἤδη παλαιοὶ στρατηγοί, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις ἔτι Εὔδοξος, Ἵππαρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀξεῖαι, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, παντοῖαι, [9] αὐτάρκεις· αὐτῶν τὸ ὑπομνῆσαι ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλιδαναί, οἷον Μένιππος· καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. ὧδε πάντων τούτων ἐννόει, ὅτι [10] σκιαί καὶ πάλαι κεῖνται· τί οὖν τοῦτο [11] βλαβερὸν αὐτοῖς; τί καὶ τοῖς [12] μηδὲ ὀνομαζομένοις ὅλως; [13] ἓν μόνον πολλοῦ ἄξιον, τὸ [14] μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης [15] συμβῆ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκοις εἶναι.

[9] L. 10. § 9.
[10] Inf. § 56.
[11] L. 7. § 23.
[12] L. 4. § 33.
[13] L. 2. § 17. l. 4. § 33.
[14] L. 3. § 16.
[15] Sup. § 11. l. 9. § 11. l. 11. § 9. 18.

XLVIII. Ὅταν σεαυτὸν θέλῃς [16] ἐνδυμεῖσθαι τὰ θεωρήματα τῶν Συμβιόντων. οἷον, τὸν μὲν, τὸ δεκτικὸν· τὸν δὲ [17] τὸ αἰδῆμον· ἄλλον δὲ ἄλλο τι. οὐδὲν γὰρ οὕτως οὐφελεῖ, ὡς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν ἐμφαινόμενα τοῖς ἤθεσι τῶν Συζώντων, καὶ ἀθρόα ὡς οἷόν τε Συμπίπτοντα. ἔχε δὲ [19] ... θεωρήματα ἕτοιμα.

[16] L. 5. § 31.
[17] L. 1. § 2.
[18] L. 1. § 3, 14.
[19] L. 3. § 13.

XLV. Quæcunq; unicuiq; contingunt, universo conducunt. hoc sufficere poterat. sed & illud adjiciatur, quod in universum observatione habitâ deprehendes, quicquid alicui conducit, etiam aliis conducere. conducibilis verò vocabulum in sensu communi nunc sumatur, cùm de rebus mediis adhibetur.

XLVI. Quemadmodum afficere te solent ea quæ theatro locisque ejusmodi repræsentantur, ut eadem semper uniformiter exhibita, spectandi satietatem pariant: eodem modo & in vita tota sis affectus. universa enim sunt sursum deorsum eadem, & ex eisdem. quousq; igitur?

XLVII. Istud jugiter cogita, omnis generis, omniumque tam studiorum, quàm & nationum, homines, mortem obiisse. descende hoc modo usque ad Philistionem, Phœbum, Origanionem. tum ad alias classes te transfer. eò nimirum nos concedere oportet, quò tot oratores diserti, tot philosophi verendi, Heraclitus, Pythagoras, Socrates; tot heroës prisci; tot hos secuti imperatores, tyranni: Eudoxus insuper, Hipparchus, Archimedes; alia acuta, sublimia, industria, versuta, arrogantia ingenia: ipsi vitæ hujusce caducæ & in diecùlam durantis subsannatores, qualis Menippus, illiusque similes. hos omnes jam olim occubuisse memineris. at ecquid indè illis mali? ecquid & illis, quorum nè nomina quidem supersunt? unicum ergo istic est, quod sit plurimi faciendum, ut veritatem justitiamque colens ipse, cum mendacibus injustisque benevolè degas.

XLVIII. Oblectare tè siquando libuerit, virtutes eorum, qui tecum vivunt, cogita; hujus industriam, illius modestiam, alterius liberalitatem, alterius aliam aliquam. nihil enim animum oblectat magis, quàm virtutum imagines in moribus eorum qui unà degunt nobiscum exerentes se, &, quàm fieri potest confertissimè, mentis oculis se ingerentes. in promptu itaque esto tibi ejusmodi.

XLIX. Nun-

XLIX. Nunquid quòd tot pondo, non autem trecentorum es, ægrè fers? nec itaq; quòd tot annos, non autem plures, victurus es, ægrè feras. Sicut enim staturæ, sic & temporis, quantum assignatum est tibi, tanto contentus es oportet.

L. Aliis quæ justa sunt, persuadere annitamur. Sed invitis etiam facito, quod justitiæ ratio exegerit. quòd siquis vi adhibitâ obstiterit tibi, tu ad æquanimitatem & tranquillitatem te transfer, eóque quod obstat ad virtutis alterius exercitium fac utare. memineris etiam, quòd cum exceptione opus aggrediebare, nec id appetebas, quod fieri non potest. quid ergo? conatum istiusmodi. hunt autem assequeris, etiamsi ea quæ conatus fueras, non fiant.

LI. In actione aliena ambitiosus bonum suum situm opinatur: in passione sua voluptuarius: in actione sua vir prudens.

LII. Licet de re hæc vel illa nihil opinari, atque ità animi perturbationem omnem effugere. neque enim habent in se res ipsæ vim ullam judicia nostra eliciendi.

LIII. Assuesce eis quæ ab alio dicuntur animum sedulò adhibere, & quantum poteris dicentis animo penitus interesse.

LIV. Quod examini non conducit, nec api conducit.

LV. Si gubernatori nautæ, medico ægroti maledicerent, ecquem alium auscultarent aut quo modo exequerentur illi, quod navigantibus salutem pareret, ægrotantibus sanitatem?

LVI. Quàm multi eorum, quibuscum in mundum intraveram, ex eodem jam excesserunt?

LVII. Aurigine affectis mel amarum videtur; à cane rabido morsis, aqua formidabilis? contrà pueris pila pulcrum quid; quare igitur cuiquam succenses? an minùs posse putas mentis errorem, quàm apud aquatum bilem, apud lymphaticum virum?

XLIX. Μὴ δυσχεράινεις, ὁλίγ[1] τούτων δεῖ πλειόνων λιπεῖν σε. Ἐ ὁ τελεσηφόρος· ὅτω δὴ Ἐ ὅλε μέλλει[2] τοσῶν ἔτη πρὸ ἐτῶν βιῶσίσι, Ἐ ὑ μέλλει πλείονῳ. [3] ὥσπερ γὰρ τῆς ὑσίας, ὅσον ἀφωρεσμένη ϑι τέτυχε, ὅτω Ἐ ὅπι τοῦ χρόνυ.

L. [5] Πειϑῶμεν πεὶ τὴν αὐτῶς. [6] ἀρκτέε ἔ Ἐ πρὸς ἀκόντων, ὅπῃ τ διχνοσώσης ὁ λόγῳ. ὅτως ἄγῃ. ἐὰν μὴ τις βίᾳ τις ἀφορμᾶσϑαι ἐνίσπῃ, [7] μετάϑε λέγε ὅπι τὸ οὐ ἄρεσκον ἐ ἄλυπον, Ἐ συχεῖ εἰς ἄλλω ἀρετικὸ τῆ κωλύσης· Ἐ μέμνησϑε ὅλε [8] μὴ ὑ πεξαιρέσεως ὁρμᾶς, [9] ὅλε Ἐ [10] πρὸς ἀδυνάτων ϑαι [11] ὀρέγυ. λέγω δῶ; τ [12] τοιαῦτα δὲ [13] ἐφ' οἷς ἀφορὴ χϑιμῆν [14], ζῶντα [15] γένεϑ.

LI. [16] Ὁ μὲ φιλόδοξῳ ἀλλοτρίῳ οἰκείῳ ἐργάϑαι ἴδιαν ἀγαϑὸν ὑπολαμβάνει· ὁ ἔ φιλήδονῳ, [17] ἰδίῳ πᾶσιν, [18] ὁ ἔ νῶν ἔχων, ἰδίῳ ἀφῶξίν.

LII. [19] Ἔξεσι δὲ τέτων μηδὲν ὑπολαμβάνῃ, Ἐ μὴ ὀχλεῖϑαι τῇ ψυχῇ· [20] αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα ὐχ ἅπτεται φύσιν ποιητικὴν πρὸς ἡμετέρων κρίσεων.

LIII. [21] Ἔλασον σεαυτὸν ἀφῆς [22] ὅτ' ἐπὶ ἑτέρυ λεγομένῳ [23] γένῃς, ἀσφαλέσϑαι μήτως, Ἐ ὡς οἷόν τι ὂν τῇ ψυχῇ τῶ λέγοντ' γένῃ.

LIV. [24] Τὸ τῷ συμφέρον μὴ Συμφέρει, ἐδὲ τῇ μελίσσῃ Συμφέρει.

LV. Εἰ κυβερνῆται [25] οἱ ναῦται, ἢ ἰατροὶ ὁντο [26] οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἀλλῳ τινὶ ἐν ἀφορμεῖχεν; ἢ πῶς ἂν τὸ ἐνεργοῦν, τὸ τοῖς ἐμπλέυσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς ϑεραπευομένοις ὑγιεινὸν;

LVI. [27] Πόσοι μεϑ' ὧν εἰσῆλϑον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπελήλυϑασιν;

LVII. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· Ἐ λυσσοδήκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· Ἐ παιδίοις τὸ σφαιρίον κομψόν. [28] τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ ϑι ἧσσον ἰσχύειν τὸ διεφθαρμένον, ἢ τὸ χολίον, τοῖς ἰκτεριῶσι, Ἐ ὁ ἰὸς τοῖς λυσσοδήκτοις;

[1] τοσῶν δὲ πολλῶν.
[2] τοσῶν δὲ.
[3] L. 8. § 7.
[4] L. 2. § 4.
[5] L. 3. § 11.
[6] L. 11. § 9.
[7] L. 4. § 1. l. 7. § 58.
[8] L. 5. § 20.
[9] ἢ ἔτι.
[10] L. 5. § 17.
[11] ἀρέγυ
[12] τοιαῦτα πρὸς
[13] [εἰ] ἐφ' Xyl. [κᾶν] ἐφ' f.
[14] θης f.
[15] [ω] γ. vel τ. [ῶ] γ.
[16] L. 2. § 7.
[17] L. 3. § 6. l. 10. § 33.
[18] L. 5. § 15, 34, 35. l. 9. § 16.
[19] L. 5 § 2. l. 7. § 2, 14.
[20] L. 5. § 19.
[21] L. 7. § 4, 30.
[22] πρὸς ἐ-ὁμεν
[23] L. 10. § 8.
[24] L. 5. § 22.
[25] νῶν τε Cant.
[26] ατε, Cant.
[27] L. 4. § 3. Inf. § 59.
[28] Sup. § 26. L. 7. § 14. l. 11. § 18.

LVIII. [1] Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως, βίῳ σε ἐδεὶς κωλύσῃ· [2] πρᾶξαι τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως, οὐδὲν σε ζημιῶσαι.

LIX. [3] Οἷαί εἰσιν, οἷς ἥδιστα ἀρίσκῃ, ἃ [4] δι' οἷα ἀφεληθήσῃ, ἃ δι' οἷων ἐνεργειῶν· ὡς [5] ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει, ἃ [6] ἔσα ἐκάλυψεν ἤδη.

LVIII. Quo minùs ſecundùm naturæ tuæ rationem vivas, nemo te coëgerit. præter rationem verò naturæ communis nihil tibi contigerit.

LIX. Perpende tecum, quales ſint quibus placere cupis, & quarum rerum potiundi cauſſâ id velis, quibúſque officiis iſta demereàris. item quàm citò ævum omnia condet, quótq; etiam res jam condiderit.

[1] L. 2. § 9.
[2] L. 5. § 8.
[3] L. 4. § 3. l. 7. § 62. l. 9. § 27
[4] L. 10. § 19.
[5] L. 2. § 12. l. 3. § 10.
[6] Sup. § 56.

ΒΙΒΛΙΟΝ ζ.

LIB. VII.

[1] Inf. § 58.

Τί ἐστι κακία; τοῦτ' ἔστιν, [1] ὃ πολλάκις εἶδες. ἃ ὅπι παντὶ ᾧ τῷ συμβαίνοντι προχείρων ἔχῃ, ὅτι τοῦτό ἐστιν ὃ πολλάκις εἶδες.

QUid eſt vitioſitas? hoc, quod ſæpe vidiſti. in omni caſu occurrat idem, hoc eſt quod ſæpè vidi. omnino ſurſum deorſum eadem deprehendes, quibus referta ſunt hiſtoriæ priſcæ, mediæ, præſentes; quibus civitates atque familiæ ſcatent. nihil eſt novi. conſueta & caduca ſunt omnia.

[2] ὅλως ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ εὑρήσῃς, [3] ἐν μεσαὶς αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαὶ, αἱ μέσαι, αἱ νῦν γεγονότες· ὧν νῦν μεσαὶ αἱ πόλεις, ἃ οἰκίαι· [4] ὧδὲν χαμαί. [5] πάντα [6] ἃ ἐμπέφυκε [7] ὀλιγοχρόνια.

[2] L. 2. § 14. l. 6. § 19. 46.
[3] L. 8. § 15. l. 12. § 26.
[4] L. 8. § 6.
[5] L. 6. § 37.
[6] ἐμπέφυκε ᾖ
[7] L. 5. § 11. Inf. § 23. l. 12 § 24.

II. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύνατόν ἐστι κενοῦσθαι, ἐὰν μὴ αἱ κατάλληλαι αὐτοῖς [8] φαντασίαι ἐκβάλλωνται; [9] αἱ δὲ δύνασαι ἐκβάλλεσθαι ἔστι ὅτε ἐφ' ἑαυτῷ ἔχω· ὅτι δὲ ἔξω τοῦ ἐμοῦ ἐστι, τίς ἂν ἐπιτύχοι; [10] δεύσεται, ἐὰν τοῦτο ὃ δεῖ προσλαμβάνῃ. εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; [11] τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν· τοῦτο πάντε, ἃ [12] ὀρθὸς εἶ. [13] ἀναβίωναί σοι ἔξεστι· [14] ἴδε πάλιν τὰ δόγματα, ὡς ἔοικας· [15] ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιῶναι.

II. Dogmata in te aboleri quo modo poterunt, niſi cogitationes his congruæ extinguantur? quas reſuſcitare tibi, quoties libuerit, licet. poſſum de re iſta. quod oportet, opinari. Si poſſum, quid perturbatur mihi animus? nihil quicquam ad mentem faciunt, quæ extra mentem ſunt ſita. hoc modo ſis affectus, & rectus conſiſtis. reviviſcere tibi licet. res ipſas intuere prout priùs vidiſti: hoc eſt enim reviviſcere.

[8] L. 2. § 3.
[9] δὲ f.
[10] L. 6. § 52.
[11] L. 5. § 19.
[12] L. 3. § 5. Inf. § 12.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 6. § 31.
[15] L. 12. § 29.

III. [16] Πομπῆς κενοσπουδία, ὅπι σκηνῆς δράματα, ποίμνια, ἀγέλαι, [17] σκυδρωπισμοί, [18] κυνιδίοις ὀστέων ἐρριμμένων, ψωμὸν εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, [19] μυρμήκων παλαιστρεία, ἃ ἀλδοφορεία, [20] μυϊδίων ἐπτοημένων σκαφρόμοι, [21] σιμιλάρια διορύσσοντα ἐαυτά. χρὴ ἐν ὧν τούτοις [22] σύμφωνός μοι ἃ μὴ φρυαττόμενον ἐσάναι. πᾶσα κολυθρὸν μέν τοι, ὃς [23] τοσοῦτος ἄξιος ἐκαστός ἐστιν, ὅσα ἄξια ἐστὶ ταῦτα περὶ ἃ ἐσπούδακεν.

III. Pompæ ſtudium inane, fibulæ ſcenicæ, greges, armenta, velitationes, catulis projectum oſſiculum, offula in piſcinam immiſſa, formicarum æruminæ & bajulationes, muſculorum perterritorum diſcurſus, ſigillaria verticillis cita. hoc genus ſunt externa cuncta. in his igitur benevolum placidúmq; conſiſtere par eſt, non autem inſolèſcere: intelligere nihilominus, tanti quemque eſſe, quanti illud eſt in quo ſtudium poſuerit.

IV. In

[16] -μῶς.
[17] L. 11. § 22.
[18] L. 2. § 2.
[19] L. 4. § 25. l. 8. § 5. 43.
[20] L. 5. § 16.
[21] L. 4. § 3.
[22] L. 5. § 33.
[23] -μῶς.

Digitized by Google

IV. In ſermone, eis quæ dicuntur; in conatu omni, eis quæ fiunt animum advertere oportet: & in altero quidem, quid deſignetur; in altero verò, quorſum referatur, conſiderandum.

V. Sufficitne ad iſtud mens mea, necne? ſi ſufficit, eâ tanquam inſtrumento ab univerſi natura mihi dato ad hoc efficiendum utor: ſi non ſufficit, aut opus illi concedo, qui me meliùs id efficere poteſt, niſi aliter ad officium meum pertinuerit; vel quod poſſum facio, eo adſcito qui mentis meæ operâ uſus id poſſit, quod ad ſocietatem humanam eſt hoc ipſo tempore tempeſtivum ac utile. quicquid enim, vel per me, vel cum alio fecero, ad id duntaxat tendere fas eſt, quod eſt ſocietati utile & congruum.

VI. Quàm multi qui celebres admodum olim extitêre, oblivioni nunc ſunt traditi? quàm multi etiam eorum, qui iſtos celebraverant, jam olim penitus aboliti ſunt?

VII. Auxilii nè te pudeat. hoc eſt enim tibi propoſitum, ut quod eſt muneris tui facias, quomodo militi in dimicatione murali. quid ergo, ſi ad propugnaculum aſcendere ſolus, quia claudus es, nequeas, ab altero verò adjutus poſſis?

VIII. De futuris ſolicitus nè ſis. accedes enim ad ea, ſi ita neceſſe fuerit, ratione inſtructus eâdem, quâ nunc ad præſentia uteris.

IX. Omnia ſunt ſibi invicem implexa, & vinculo quodam ſacro ſibi invicem ſic devincta, ut nihil alterum ab altero ſit alienum. coordinantur enim ſimul, eundémque mundum cohoneſtant. etenim & mundus unus, & Deus unus eſt in omnibus, & materia una, & lex una; ratio nempe animantium intelligentium omnium communis; & veritas una: ſiquidem & perfectio una animantium ſibi invicem congenerum, ejuſdemque rationis participium.

IV. [1] Δεῖ κατὰ λέξιν ἐξακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ κατ' ἐπίνοιαν ὁρᾶν γινομένοις. καὶ [2] ὅπῃ μὲν τοῦ ἑτέρου, οὐδὲν ὁρᾶν, [3] ὅπῃ πάντα πάντων ἡ διαφορά. ὅπῃ δὲ τοῦ ἑτέρου, ἐξακολουθεῖν, τί δὲ σημαινόμενον.

V. Πότερον ἱκανή ἐστιν ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὔ; ἐὰν μὲν ἱκανή, χρῶμαι αὐτῇ πρὸς ἔργον, ὡς ὀργάνῳ ὑπὸ τῆς τῶν ὅλων φύσεως δοθέντι. εἰ δὲ μὴ ἱκανή, ἤτοι ὑπεκχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ διακονοῦντι κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἐὰν ἄλλος τοῦτο μὴ κωλύσῃ· ἢ πράσσω ὡς δύναμαι, [4] προσλαβὼν τὸ δυνάμενον μετ' εὐχρηστίας τὰ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι· ὃ εἰς τὸ κοινωνικὸν νῦν κέκλεται καὶ χρήσιμον. [6] ὅ,τι γὰρ ἂν δι' ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῷ, ἂν μόνον χρὴ σωτείνειν, [7] εἰς τοῦτο κοινῇ χρήσιμον καὶ ἁρμόττον.

VI. [8] Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι ἠνέμνηντο, πάλαι λήθῃ παραδέδονται; ὅσοι δὲ τοὺς ὑμνήσαντας, πάλαι ἐκποδών;

VII. [9] Μὴ ἀπόκνει βοηθούμενος· πρᾶξαι γάρ σοι ἐνεργὸν [10] ὃ ὑπόκειται, εἰς τρόπον αὐτὴν ἐν τῇ τάξει ἐκπληρῶσαι· ἢ δεῖν εἶναι σὲ μὴ χωλαίνοντα ὑπὸ τὴν ἐπάλξιν ἀμύνεσθαι μετὰ δυνάμεως, καὶ ἄλλῳ δὲ διακονεῖν ἢ τοῦτο;

VIII. [11] Τὰ μέλλοντα μὴ παραπέμπου. [12] ἥξεις γὰρ ἐπ' αὐτά, ἐὰν δέῃ, [13] φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ᾧ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾷ.

IX. [14] Πάντα ἀλλήλοις ὑπεπλάκησαν καὶ ἡ συμπάθεια ἱερά, καὶ οὐδὲν [15] ἐστὶν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ· [16] συγκατατέτακται γὰρ καὶ [17] συγκόσμηκε τὸν αὐτὸν κόσμον. [18] κόσμος τε γὰρ εἷς ἀφ' ἁπάντων, καὶ θεὸς εἷς ἀφ' ἁπάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ [19] νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζώων, καὶ [21] ἀλήθεια μία. ἆρα καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ ζώων τῶν αὐτῷ λόγῳ μετεχόντων.

[1] Inf. § 30. l. 6. § 53.
[2] Vide Not.
[3] L. 2. § 16.
[4] Inf. § 7.
[5] Inf. 54, 55.
[6] L. 8. § 2. l. 9. § 23.
[7] L. 4. § 12.
[8] L. 3. § 3.
[9] Sup. § 5. l. 10. § 12.
[10] Sup. § 25.
[11] L. 8. § 36.
[12] l. 12. § 1, 3.
[13] Inf. § 46.
[14] L. 12. § 9.
[15] L. 6. § 42.
[16] L. 9. § 1.
[17] L. 5. § 8.
[18] L. 4. § 23. Inf. § 45.
[19] L. 4. § 40.
[20] D. 2. § 16.
[21] L. 4. § 4.
[22] L. 9. § 1.

X. [1] Πλῆν ἃ ἴσως, ἐναφανίζεσθαι τάχιστα τῇ τῶν ὅλων οὐσίᾳ· ⟨καὶ⟩ τῶν αἰτίων, [2] εἰς ἃ τὰ ὅλων λόγον ταχέως ἀναλαμβάνει· καὶ [3] πάντως μνήμην παχέως ἐκχεόμενον τῷ αἰῶνι.

XI. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ πρᾶξις [4] κατὰ φύσιν ἐστί, καὶ κατὰ λόγον.

XII. [5] Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

XIII. Οἷον ἔχει ἐν ἀνωμαλίοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τοῦτον ἔχει τὸν λόγον [6] ἐν διεστῶσι τὰ λογικά, [7] πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν συγκατασκευασμένα. μᾶλλον δὲ ὁ τοῦτο νοήσας προσπεσεῖται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλάκις λέγῃς, ὅτι [8] μέλος ἐσμὶ ἐκ τοῦ λογικοῦ σώματος. ἐὰν δὲ ῥῷον προσχάσῃ μέρος εἶ ἑαυτὸν λέγῃς, ἔτι ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· ἔτι καταληπτικῶς [10] [11] εὐφραίνῃ δ' εὐεργεσίαις εἰς οἰκεῖον αὐτὸ φιλοῦν ποιεῖς. ἔτι ὡς [12] αὐτὸν εὖ ποιεῖν.

XIV. Ὃ θέλει, ἐξωθεν [13] προσπιπτέτω τοῖς παθητοῖς ἐκ τοῦ προσπαθεῖσθαι ταύτοις δυναμένοις. [14] ἐκεῖνα γὰρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ πάθη τα· [15] ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ἐπιλάβωμαι ὅλως κακὸν δ συμβεβηκὸς, ἔστι βέλαμμαι. [16] ἔξεστι δέ μοι μὴ ἐπιλαβέσθαι.

XV. [17] Οὐκ ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, [18] ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι· ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς, ἢ [19] ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν, [20] ὅ,τι ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμοῦτο χρῶμα ἔχειν.

XVI. [21] Τὸ ἡγεμονικὸν, αὐτὸ ἑαυτὸ οὐκ ἐνοχλεῖ [22]. οὐκ, λέγω, φόβῳ [23] ἑαυτὸ [24] εἰς ἐπιθυμίαν. εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιείτω. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ ὑπολήψεως [25] οὐ σχήσει εἰς τοιαύτας τροπάς. [26] δ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει δ ἢ φλεγμαῖνον, δ φοβήσεται,

X. Materiale omne, in universi substantiam quàm celerrimè evanescit: causale omne, in universi rationem non minùs citò resorbetur; memoria denique rei cujusque pari celeritate in ævo quasi defossa sepelitur.

XI. Animali ratione prædito eadem actio est, & secundum naturam, & secundum rationem.

XII. Aut rectus, aut erectus sis.

XIII. Quo modo se habent in continuis corporis membra, eodem se habens in dilitis quæ ratione sunt prædita. ad mutuas enim rei eidem conficiendæ operas conferendas nata sunt utraque. consideratio hæc animum tuum magis attinget, si te frequenter sic allocutus fueris, Membrum sum ego compagis istius quæ ex ratione præditis componitur. sin partem duntaxat esse te dixeris, hominem ex animo nondum diligis, hoc ipsum benefacere per se nondum oblectat te; adhuc tanquam quod fieri deceat tantùm facis, nondum perinde ac si tibi ipsi benefacias.

XIV. Quicquid voluerit, eis extrinsecùs accidat, quæ casibus istiusmodi affici possunt. ipsa enim, quæ affecta sunt, conquerantur, si velint. ipse nisi malum censuero id quod contingit, nondum sum lapsus. in me autem situm est, nihil tale opinari.

XV. Quicquid vel fecerit vel dixerit quisquam, probum esse me oportet. haud aliter, quàm si aurum aut smaragdus aut purpura ita jugiter diceret, Quicquid fecerit dixeritve quisquam, smaragdum esse me oportet, nitoremque meum retinere.

XVI. Mens an non ipsa perturbat se? verbi gratia, an non ipsa in formidinem, in mœstitiam impellit se? alius quis si terrefacere eam aut contristari possit, faciat. in ipsius voluntate situm est, ut nè ad motus istiusmodi opinando se commoveat. corpusculum nè quid patiatur, sibi curæ habeat, si possit; & quando patitur quicquam, conqueratur. animula verò, quæ timet,

[1] L. 2. § 12. Inf. § 19.
[2] L. 4. § 14.
[3] Sup. § 5.
[4] L. 1. § 9. l. 9. § 9.
[5] L. 3. § 5. Sup. § 2.
[6] L. 9. § 9.
[7] L. 2. § 1.
[8] L. 8 § 7. l. 16. § 6.
[9] L. 2. § 3, 4.
[10] -λημπικῶς
[11] L. 8. § 26.
[12] Inf. § 74. l. 11. § 4.
[13] προσπιπτ. Lug. An.
[14] Inf. § 16, 33 l. 8. § 28.
[15] L. 4. § 7. l. 6. § 8.
[16] L. 6. § 52.
[17] L. 4. § 13, 19. l. 6. § 2, 22. l. 12. § 1.
[18] L. 8. § 5.
[19] L. 2. § 20.
[20] ὅ,τι ἂν ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ δ ἐμοῦτο χρῶμα ἔχειν.
[21] L. 5. § 19. l. 8. § 29, 40.
[22] χλεῖ;
[23] ζεῖ;
[24] [ἐ λυπεῖ.] εἰς ἐπ ἐμαυτῷ; Boot. [εἰς ἀχθ.] εἰς αθυμίαν Sal.
[25] l. 5. § 26.
[26] Inf. § 33. l. 5. § 28.

timet, quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinatur, nihil horum patietur, nisi si eam ipse in judicium istiusmodi demiseris. nullius rei alterius per se indiga est mens, nisi ipsa sibi indigentiam creaverit. eadémque ratione & perturbatione & impedimento omni immunis, nisi ipsa se perturbaverit aut impediverit.

XVII. Felicitas est bonus genius, sive mens bona. quid igitur facis hic, ὦ phantasia? facesse hinc, per deos, uti accessisti: nihil enim opus te habeo. more antiquo accessisti. nec succensebo tibi tamen, facesse tantùm.

XVIII. Cur mutationem quis metuat? ecquid enim fieri potest absque mutatione? ecquid autem aut gratius aut familiarius universi naturæ? ipse num balneo uti poteris, ni ligna mutationem subeant? num nutriri, ni edulia itidem mutentur? nunquid aliud utile quicquam perfici, nisi interveniente mutatione? an non vides simile quiddam esse & mutationem tui, nec universi naturæ minùs necessarium?

ᾗ πῃ καὶ αὐτὸ δεῖ σὴ μεταβαλὸν ὀφεῖν ἔξει, καὶ ὑφέλιμον τῷ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. Per mundi substantiam, tanquam per torrentem, corpora transeunt universa, ipsa universo, prout membra sibi invicem nostra, coalita & eidem cooperantia, quot Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos jam dudum absorpsit ævum istud? idem tibi de quovis tum homine, tum re succurrat.

XX. Hoc unum me solicitum habet, nequid ipse faciam, quod hominis conditio vel minùs velit, vel secus velit, vel nunc nolit.

XXI. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris; mox tui, & quo omnes tui.

XXII. Hominis est, etiam eos qui offendunt diligere. hoc fiet, si una succurrat tibi, tum esse tibi cognatos, tum insciòs invitósque peccare: adhæc, paulò post utrosque vestrùm mortui concessuros:

Ὃ λυπέμενον, ὃ τοῦδε τέτων ὅλως κατολαμβάνον, οὐδὲν μὴ παθῇ· ἐὰν δὲ ἔξω [1] αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην. ἡ ἀνθρωπίνη ἔξις ἐστὶν ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ, ὃ ἠθέμισεν, ἐὰν μὴ ἑαυτῇ ἐνδέαν ποιῇ· καὶ ταύτῃ δὲ ἀπείργον, καὶ [4] ἀνεμπόδιστον, ἐὰν μὴ ἑαυτὸ ταράσσῃ καὶ ἐμποδίζῃ.

XVII. [5] Εὐδαιμονία ἐστὶ, [6] δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν [7]. τί δῶν ὧδε πρεπεῖς, [8] ὦ φαντασία; ἀπέρχου, [9] τὸν θεόν σοι, ὡς ἦλθες· ἐγὼ γὰρ χρήζω. Συν. ἐλπίδος ἦ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. οὐκ ὀργιζόμαί σοι μόνον ἄπιθι.

XVIII. Φοβεῖταί τις μεταβολήν; [10] τί γὰρ δυνατὸν χωρὶς μεταβολῆς γένεσθαι; [11] τί δὲ φίλτερον ἢ οἰκειότερον τῇ τοῦ ὅλων φύσει; σὺ δ' αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ξύλα μεταβάλῃ; τραφῆναί δὲ δύνασαι, ἐὰν μὴ τὰ ἐδώδιμα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τί σοι χρήσιμον δύνασαι ἐνεργῆσαι χωρὶς μεταβολῆς; οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ σὸν μεταβολὴν ὁμοίαν ἔξει, καὶ ὠφέλιμον τῇ τοῦ ὅλων φύσει;

XIX. [13] Διὰ τῆς τοῦ ὅλου οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου διεκπορεύεται τὰ σώματα, [14] τοῦ ὅλου σύμφυῆ καὶ συνεργὰ, ὡς [15] τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. [16] πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρύσιππους, πόσους Σωκράτας, πόσους Ἐπικτήτους κατέποσεν; ὃ δ' αὐτὸ καὶ [17] ὅταν σύμπας ὁ προϊὼν τοι ἀνθρωπος τυγχάνῃ. καὶ πρὸς μὲν τοιούτους ὧδε.

XX. [18] Ἐμὲ ἓν μόνον ἐνοχλήσει, μήτε αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἡ κοινὴ σκοπὸς ἀνθρώπου· θέλει, ἢ [19] ὃ τῶν θεῶν θέλει.

XXI. [20] Ἐγὼ δὲ ἡ σὺ ἐκεῖ πρὸ τῶν λήθη. ἐγὼ δὲ ἡ σὺ πρὸ τῶν ἐκεῖ οὐ λήθη.

XXII. [21] Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πλανῶντας. τοῦτο δὲ γίνεται, ἐὰν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ [22] συγγενὴς, καὶ [23] δι' ἄγνοιαν, καὶ [24] ἀκόντες ἁμαρτάνουσι, καὶ [25] μετ' ὀλίγον ἀμφότεροι

[1] οὐκ ἔξεις τοι παρέξεις αὐτὸ Sanct.
[2] αὐτῷ Xyl.
[3] L. 3. § 5. l. 11. § 1.
[4] L. 5. § 2.
[5] L. 5. § 36.
[6] L. 1. § 13.
[7] -δον [ἀμωμητικόν]
[8] Inf. § 29.
[9] [ὡς] τ. θ. σὺ Lug An.
[10] L. 4. § 3, 4.
[11] Inf. § 25. l. 5. § 6. l. 9. § 19.
[12] L. 8. § 35. l. 9. § 21.
[13] L. 2. § 3.
[14] Sup. § 10. l. 4. § 42. l. 5. § 25. l. 9. § 29.
[15] L. 2. § 1.
[16] L. 4. § 48.
[17] Sup. § 5.
[18] L. 2. § 1. l. 6. § 41.
[19] Sup. § 13.
[20] Sup. § 2. l. 4. § 23. l. 5. § 25.
[21] L. 4. § 19.
[22] Inf. § 34. l. 5. § 28.
[23] Inf. § 26. l. 8. § 3, 26. l. 9. § 27.
[24] L. 2. § 1. l. 3. § 4. 11.
[25] L. 2. § 1. l. 3. § 11.
[26] Inf. § 63. l. 4. § 3.
[27] L. 4. § 3.

φότεροι

φότερα πλάττεται, ἢ περὶ πάντων, ὅτε [1] οὐκ ἔλαφόν σου [2] ἡ γλῶττα ἠμυημένον σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

XXIII. [3] Ἡ τοῦ ὅλου φύσις, ὅτε τὴν ὅλης οὐσίαν, [4] ὡς κηρῷ, νῦν μὲν ἱππάριον ἔπλασεν· εἶτα τοῦτο συνέχεεν εἰς τὴν τοῦ ἀνθρωπαρίου, εἶτα εἰς ἄλλο τι· [5] ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη· [6] θάνατον δὲ οὐδὲν ἦν ἀλλοιωθῆναι ἢ διαλυθῆναι· ὥσπερ οὖν καὶ σύνταξιν.

XXIV. [7] Τὸ δύσκολον τῆς περιστάσεως λίθῳ πρόσκομμα, ὅτῳ [8] πολλάκις [9] ἐναποδύσκειν ἢ περίχυμα, [10] ἢ τὸ πλούσιον ἀποσβέσθη, ὥστε ὅλως ἐξαφανίσαι μὴ δύνασθαι· αὐτοῦ γε τούτου πρόσκολυβεῖν πως ἔξεστι, ὅλως πρόσκομμα. εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις [11] ἀμβλύνεται οἱ χρόνται, [12] εἰς τί τῆς ζωῆς αἴρει;

XXV. [13] Πλάττα ὅσα ὁρᾷς, ὅσον ὕστερον μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὄντα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, [14] ἵνα ἀεὶ νεαρὸς ᾖ ὁ κόσμος.

XXVI. Ὅτῳ τις ἁμάρτῃ πρὸς σε, εὐθὺς ἐνθυμοῦ [15] τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἥμαρτε. τοῦτο γὰρ ἰδὼν, [16] ἐλεήσεις αὐτὸν, καὶ [17] ὔτε θαυμάσεις, [18] ὔτε ὀργισθήσῃ. [19] ἢ τοι γὰρ καὶ αὐτὸς ὅ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν εἶναι ὑπολαμβάνεις, ἢ ἄλλο ὅμοιόν. [20] δεῖ οὖν συγγνώμην. [21] εἰ δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥᾷον [22] εὐμενὴς ἔσῃ τῷ πταίοντι.

XXVII. [23] Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννόει, ὡς πάρεσόντα· ἀλλὰ τῶν πρὸ σοῦ τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεζητοῦτο, εἰ μὴ ἦσαν· ἅμα μέντοι φυλάττου, μὴ ἐξ [24] ὧν ὕτως [25] ἀσμενίζειν συνήθης, ἐλλιπὴς ἐκείνων γένῃ, ὥστε ἐάν ποτε μὴ ᾖ παρὰ σοὶ πάρεσται.

[1] L. 2. § 1.
[2] L. 9. § 38.
[3] Sup. § 18. Inf. § 25. l. 4. § 36.
[4] L. 6. § 1.
[5] Sup. § 1. l. 10. § 34.
[6] L. 4. § 42. l. 6. § 47. l. 8. § 20.
[7] L. 2. § 1. Sup. § 22. Inf. § 60, 65.
[8] L. 11. § 18.
[9] κἀναποδύσκειν, ἢ τὸ ἐναποδύσκειν, ἢ τὸ ἐπ. τ. ἐ. Boot.
[10] εἰ Mer.
[11] τῆς [μὴ] ἀ. Mer.
[12] L. 9. § 2. l. 10. § 8.
[13] Sup. § 23.
[14] L. 6. § 15. l. 8. § 50. l. 10. § 7. l. 12. § 23.
[15] L. 6. § 27. l. 8. § 14. l. 11 § 18.
[16] L. 2. § 13.
[17] L. 8. § 14.
[18] L. 5. § 28.
[19] L. 10. § 30. l. 11. § 18.
[20] L. 1. § 15.
[21] L. 2. § 1.
[22] L. 11. § 13. Inf. § 52, 63.
[23] L. 3. § 12. Sup. § 7. l. 8. § 32, 36.
[24] τὸ Lug. An.
[25] L. 5. § 9.

præ omnibus denique, nihil eos te læsisse. neque enim mentem tuam deteriorem facere possunt, quàm prius fuerat.

XXIII. Universi natura ex communi rerum omnium materia, tanquam è cera, nunc equuleum effingit; quem mox denuo diffingit, ejusdémque materiâ ad arborem producendam abutitur; tum ad homuncionem, dein ad aliud quidpiam. horum autem quodlibet ad breve temporis spatium subsistit, istis autem, sicut arcæ, dissolvi [a] nihilo magis molestum est, quàm compingi primò fuerat.

XXIV. Torvitas vultûs est valde præter naturam. ubi ei sæpius assueverit quis, immori solet; vultúsque decor ita inde extinguitur, ut denuo reaccendi omnino nequeat. ex hoc ipso autem intelligas licet esse præter rationem. Siquidem enim ita vultum quis obfirmaverit, ut peccati sensus omnis aufugerit, quorsum homo sic affectus vitam protrahat amplius?

XXV. Quæcunque vides, universa mox est mutatura universi rectrix natura, aliaque ex eorum materia effectura, & ex horum rursùs alia, ut mundus perpetim renovetur.

XXVI. Cùm adversùs te quicquid peccaverit quis, considera statim, quid bonum malúmve esse ratus id egerit. hoc enim perspecto, misereberis illius, nec aut miraberis, aut succensebis. forsan enim vel idem illud, quod ille, vel aliud quidpiam ejusmodi, ipse pariter cùm illo bonum esse opinaris. hoc si fuerit, & illi te ignoscere oportet. sin ejusmodi nec bona nec mala censueris, ex errore animi delinquentem æquaniminter feras.

XXVII. Non tam quæ desunt tibi, quàm quæ adsunt, cogita. ex his autem delige quæ præstantissima sunt tibi, quo reputes tecum quanto cum studio ea, ni jam adessent, tibi requireres. cavè tamen interim, nè, dum istis lubenter acquiescis, eo in pretio habere assuescas te, ut siquando deesse contigerit, turberis.

XXVIII.

XXVIII. In tenet convolutus ello. mens enim rationalis ita est naturâ comparata, ut sibi sufficiat ipsa justè agens, & hoc ipso nacta sibi tranquillitatem.

XXIX. Imaginationes abstergе: affectuum motus compesce: tempus præsens circumscribe: dignosce, quicquid vel tibi, vel alii cuiquam contingit. rem subjectam quámque divide & partire in formam & materiam. horam novissimam cogita. quod alteri peccatum est, ibi ubi extitit, relinque.

XXX. Eis quæ dicuntur, animum simul intende: in ea quæ fiunt faciúntve, mente altiùs descende.

XXXI. Exorna te simplicitate, modestiâ, affectu adversùs res mediis indifferenti. genus humanum dilige. Deo obsequere.

—*Certâ, inquit illa, decurrunt omnia lege.*

quid verò si elementa sola? meminisse sufficerit, lege certâ pleraque ferri, aut paucis saltem duntaxat exceptis.

μεμνῆσθαι, ὅτι τὰ πάντα νομοῖ ἔχει, ἢ [19] δηλίᾳ ὁλίγα.

XXXII. Mortem quod attinet, sive fuerit dissipatio, sive in atomos redactio, sive exinanitio; vel est extinctio vel translatio.

XXXIII. De dolore sic habeas. si ferri non potest, interimit: si diutiùs duraverit, ferri potest. mens interim opinionis ope tranquillitatem servet suam; nec deterior quicquam inde fit pars animi princeps. corporis verò membra, quæ dolore sunt afflicta, ipsa si quid possunt, de eo statuant.

XXXIV. Quod ad gloriam, animos eorum, à quibus ea expetitur, considera, quales existant, & qualia tum fugiant, tum & sectentur. illud item dispice, sicut arenarum cumuli alii aliis superingesti priora abscondunt; perinde in vita contingere, ut anteacta à succedentibus quàm celerimè abscondantur.

XXXV. Platonis dictum. Cui igitur animus sublimis fuerit, quique & tempus omne, & substantiam omnem contempletur; nunquid

XXVIII. [1] Εἰς αὐτὸν ζωὴν [2] φύσιν ἔχῃ τὸ λογικὸν ἡγεμονικὸν, ἑαυτῷ ἀρκοῦσα διαπραττόμενον, καὶ διὰ τοῦτο τὸ [3] γαληνιᾶν ἔχον.

XXIX. [4] Ἐξάλειφον τὰ φαντασίαν. [5] σπῶν τὴν τοῦ παντὸς νεῦσιν. [6] περίγραφον τὸ ἐνεστὸς τὸ χρόνῳ. [7] γνώριζον τὸ συμβαῖνον, ἢ ἄλλῳ. [8] διέλε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ εἶδος καὶ τὴν ὕλην. [9] ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. [10] τὸ ἐκείνῳ ἁμάρτημα, ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ἐγένετο.

XXX. [11] Συναπορρεπτέον καὶ νόησιν τοῖς λεγομένοις. [12] εἰσδυετέον τὴν ἐν τοῖς νοήμασι καὶ ποιοῦσι.

XXXI. [13] Φαίδρυνον σεαυτὸν ἁπλότητι καὶ αἰδοῖ, καὶ τῇ περὶ τὸ μέσον ἀρετῇ καὶ ἀκακίᾳ ἀδιαφορίᾳ. [14] φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. [15] ἀκολούθησον θεῷ.

—ἐκεῖνο μέν φησιν, ὅτι [16] πάντα νομοῖ. [17] ἐπὶ εἰ [18] δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ τὸ [19] δηλίᾳ ὁλίγα.

XXXII. Περὶ θανάτου. [20] εἰ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, [21] ἢ τοιοῦτος, ἢ μετάστασις.

XXXIII. Περὶ πόνου. [22] τὸ μὲν ἀφόρητον, ἄφορητον· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν. καὶ [23] ἀδιάθετα τῷ ἑαυτοῦ γαληνιᾷν χρὴ [24] ἀπολογίζεσθαι, καὶ [25] ὑπὲρ τοῦ ἡγεμονικοῦ γίνεσθαι. [26] τὰ δὲ κακούμενα μέρη ἐπὶ τοῦ πάσχειν εἰ δύναται, περὶ αὐτὰ ἀποφαινέσθω.

XXXIV. Περὶ δόξης. [27] ἰδεῖν τὰς ἀφορμὰς ἀνθρώπων, οἷαι, καὶ οἷα ἃ φεύγουσι, οἷα δὲ διώκουσι. καὶ ὅτι [28] οἱ αἱ σῶροι ἄλλαι ὑπερφορήματα κρύπτουσι τὰ πρότερα· ὕστερα δὲ βίῳ, τὰ πρότερα ἐπισπᾶσθαι τῶν ταχὺ ἐπαλύφθαι.

XXXV. Πλατωνικόν. [29] [30] ᾧ ἂν ὑπάρχῃ μεγαλοπρεπὴς [31] καὶ θεωρία πάντος μὲ χρόνου, πάσης δὲ οὐσίας, [34] ἆρα

[1] L. 4. § 3. l. 6. § 11. l. 8. § 48.
[2] L. 5. § 14. l. 6. § 51.
[3] L. 2. § 4. l. 8. § 28.
[4] Sup. § 17. l. 9. § 7.
[5] L. 2. § 2.
[6] L. 3. § 12. l. 6. § 32.
[7] L. 4. § 29. l. 6. § 3. l. 8. § 46.
[8] L. 4. § 21.
[9] L. 2. § 5, 11.
[10] L. 9. § 20, 38.
[11] Sup. § 4.
[12] L. 6. § 3.
[13] L. 4. § 26. l. 11. § 15.
[14] L. 3. § 9. l. 6. § 39. Sup. § 22. l. 11. § 16.
[15] L. 10. § 11. l. 12. § 27, 31.
[16] L. 3. § 11. l. 4. § 26. l. 6. § 33.
[17] τὸ δὲ εἰ μόνα Mer. Ἐπὶ μᾶλλον] εἰ δίαμονα Boot.
[18] δαιμόνια Xyl.
[19] ἢ δηλίαν Xyl. εἰ μὴ λ. Boot.
[20] ἢ Xyl. Mer.
[21] L. 5. § 33. l. 6. § 24. Inf. § 49. l. 8. § 25, 58. l. 10. § 7.
[22] L. 10. § 3.
[23] L. 5. § 2. Inf. 68.
[24] -σασθαι.
[25] Inf. § 64. l. 4. § 7.
[26] Sup. § 15.
[27] L. 3. § 4. l. 4. § 38. l. 6. § 59. l. 9. § 18, 27.
[28] Sup. § 21. l. 4. § 14. 19. l. 5. § 33.
[29] Plato pol. l. 6.
[30] ᾗ ἔν.
[31] -ρολά.

[34] οἷον τὸ οἷον.

[32] οἰήσεται. [33] L. 4. § 48, 50. l. 6. § 36, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 17.

οἴει τοῦτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι τὸν ἀνθρώπινον
[1] L. 6. § 47. βίον; ἀδύνατον, ἦ δ' ὅς. ἐκεῖνο δὲ [1]θάνατον
οὐ δεινόν σε ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος; ἥκιστά γε.

[2] Arrian. l. 4. c. 6. [3] ἢ μὴ πρ. vel πρ. μ. εἶ.

XXXVI. Ἀντισθενικόν. [2] βασιλικόν, [3] μὲν εὖ πρᾶττειν, κακῶς δ' ἀκούειν.

XXXVII. Αἰσχρόν ἐστι, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι, δὲ γνώμη διΐζειν, δὲ καταστομοῦσιν αἱ κελεύσεις ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑφ' ἑαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι δὲ κατακοσμεῖσθαι.

[4] Eurip. Bellerophon. l. 11. § 6. [5] L. 6. § 20, 22.

XXXVIII. [4] Τοῖς πράγμασιν γὰρ [5]ἡμᾶς συμπέφυκεν πρέσβυς.

Μέλει γὰρ αὐτοῖς σφόδρα.

XXXIX. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάρματα δοίης. (σάχνη.

[6] Euripid. Hypsipyl. [7] L. 11. § 34. [8] [9] τὸν Lug. [10] L. 11. § 6. [11] ἐμοῦ Plut. [12] L. 6. § 4. l. 12. § 5. [13] Aristoph. Acharn. [14] L. 5. § 36. [15] Inf. § 69. [16] Plato Apolog.

XL. [6] Βίον [7]περίζειν, ὥσπερ καρπὸν
Καὶ [8]τὸ μὲν εἶναι, [9]τὸ δὲ μή.

XLI. [10] Εἰ δ' ἠμελημένως ὑπ' ἐμοῦ [11] τε καὶ παρ' ἐμοῦ,

[12] Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

XLII. [13] Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

XLIII. [14] Μὴ συνεπαφλῶσιν, [15] μὴ σφύζειν.

XLIV. Πλατωνικά. [16] Ἐγὼ δὲ τούτῳ
δοίην δίκαιον λόγον ἀντιστησαι· εἰ γὰρ ἀληθῶς
λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἴει δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν, ἢ πᾶναι ἀνθρώπου ὅτου τὸ καὶ σμικρὸν ὄφελος· ἀλλ' οὐκ [17] ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖν ὅταν πράττῃ πότερον δίκαια ἢ ἄδικα πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ.

[17] L. 3. § 6, 7. l. 6. § 2. [18] Plato ibid.

XLV. [18] Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, ὃν ἂν τις αὐτὸν τάξῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχοντος ταχθῇ, ὀκνεῖν δεῖ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ.

[19] Plato Gorg. [20] ἢ τῷ.

XLVI. [19] Ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ ἡγητέον, καὶ τὸ ἀγαθόν, [20] ἢ τὸ ζῆν τε καὶ σώζεσθαι. μὴ γὰρ τοῦτο μέν, τὸ ζῆν ἀτοπόν τι χρῆμα, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα, [21] ἑκατὸν ἔτη, καὶ ἀφιλοψυχητέον, ἀλλ'

[21] ἐνιαυτόν.

huic magnum quiddam putas posse videri hominis vitam? Fieri, inquit, non potest. Neque mortem igitur grave quid reputabit. Minimè verò.

XXXVI. Antisthenis illud. Malè audire, cùm benefacias, regium est.

XXXVII. Indignum est, vultum animo obsequentem, pro ejus imperio conformare & componere semet; ipsum autem animum ad suiipsius arbitrium non conformari & componi.

XXXVIII. *Nam neutiquam hominem rebus irasci decet!*
Nil quippe curant ipsa.

XXXIX. *Dii læto exemptis & nobis gaudia donent.*

XL. *Spicas velut frugiferas, sic vitam meti:*
Ut hic sit, ille non sit.

XLI. *Si me meosque liberos Dii negligant,*
Hujus etiam constat ratio.

XLII. *Æquum bonumque; à me est.*

XLIII. *Lamentantibus nè collamenteris, nève commovearis.*

XLIV. Platonis ista. Ego huic responsum hoc, justúmque illud, referrem. Parùm rectè censes, mi homo, si hominem, qui vel ullius sit usûs, existimas mortis vitæque discrimen in numero aliquo habiturum; nec hoc duntaxat consideraturum, id quod agit, justum an injustum, hominísque probi an improbi sit.

XLV. Ejusdem. Sic enim se revera habet, viri Athenienses; quocunq; loco semet collocaverit quis, statum eum sibi optimum ducens, aut à principe fuerit collocatus, eum hunc tueri (ut mihi videtur) oportet, etiamsi cum discrimine conjunctum id sit, nec ullius rei cujusquam, nè mortis quidem, præ eo quod est turpe, rationem habere.

XLVI. Ejusdem. Verùm, ô bone vir, illud videris, annon aliud quid generosum esse bonúmq; existat, quàm servare & servari. neq; enim hoc est, quod, vir verè qui sit, tantopere expetere debeat, ut temporis tantundem vivat; neque

vitæ

vitæ oportet avidum esse; sed istis Deo dimissis, & mulierculis etiam fide adhibitâ, fieri non pôsse ut fatum quisquam quoquo modo effugiat; hoc deinceps ei perpendendum, quomodo tempus hôc, quo victurus sit, quàm optimè exigat.

XLVII. Astrorum cursus contemplare, tanquam unà cum illis circumactus: elementorum etiam mutationes mutuas animo jugiter revolve. istiusmodi enim cogitationes vitæ hujus terrestris sordes expurgant.

XLVIII. Præclarum est & Platonis illud. Quin & de hominibus sermonem instituentem, contemplari oportet, quasi de specula quadam desuper, terrestria quoque ista, per cœtus, exercitus, agriculturas, nuptias, inducias, ortus, mortes, fori tumultus, loca deserta, barbarorum gentes varias, festa, funera, nundinas, miscelam omnigenam, munduinque ex rebus contrariis conflatum & instructum.

XLIX. Præterita recole, tôcque imperiorum mutationes. indè licet & futura prospicere. ejusdem enim generis omnino futura sunt; nec possunt eorum quæ nunc fiunt modulum transgredi. proinde pæst, per annos quadraginta vitam perlustrare humanam, atque per annorum decem millia. quid enim amplius sis visurus?

L. *Retrôq; meant, quæ terra dedit.*
Rursum ad terram: aequoreus ad aequora thorix
Venerat ortu, cœlestis polo
Repetit templum.——

ut hoc est atomorum invicem implexorum dissolutio, aut elementorum sensus expertium dispersio.

LI. *Potu, cibôq; atq; id genus cupediis*
Cursum moramur, cita mors ne nos obruat.
Divinitus at spiramem auram
Pati necesse est cum labore & lacrymis.

LII. Est quisquam te luctæ peritior. at vide nè liberalior, nè modestior, nè ad casus quosvis obsequentior, nè adversùs aliorum erràta placidior.

[1] ὅπως τὰ ἐξ ἀνάγκης ἐν τούτων τῇ ὕλῃ, & πρόσθησα τῇ γνώσει, ὅτι [2] τὸ ἁμαρτάνειν οὐδεὶς δύναται φεύγειν, ὅτι [3] τούτῳ σκεπτέον, τίνα δὴ ζῆτον, [4] τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι, ὡς ἄρισα βιᾷ.

XLVII. [5] Περισκοπῆν [6] ἄστρων δρόμους, ὡσπερ συμπεριφόμενα· & [7] τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἄλληλα μεταβολὰς συνεχῶς ἐννοεῖν. ἀποκαθαίρεται γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸ ῥύπον τοῦ χαμαὶ βίου.

XLVIII. Καλὸν δὲ & Πλάτωνος· & δὴ καὶ περὶ ἀνθρώπων τὸν λόγους ποιεῖσθαι, [8] ὅπως περιπῆν δεῖ & τὰ ὑπήνεμα, ὡσαύτως πάντων ἀνωτέρω, καὶ ἀγέλας, στρατόπεδα, γεωργίας, γάμους, ἀλλοδαπὰς, ἀγορὰς, θανάτους, δικαστηρίων ἄθρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη ποικίλα, ἑορτὰς, θρήνους, ἀγορὰς [9], τὸ παμμιγὲς, & τὸ [10] ἐκ τῶν ἀναλόγων συγκεκριμένον.

XLIX. [11] Τὰ ἀρχαιότατα ἀνατεθεωρῆσθαι [12] τὰς τοποθεσίας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. ἔξεστι & τὰ ἐπίλοιπα προεφορᾶν· [13] ὁμοειδῆ γὰρ πάντως ἔσται, & οὐχ οἷόν τε ἐκβαίνειν τοῦ ῥυθμοῦ τῶν νῦν γινομένων. ὥστε & [14] ἴσον, τὸ τεσσεράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὰ ἀνθρώπινα βίον, ᾧ ὅτι ἔτι μύρια. Τί γὰρ πλέον ὄψῃ;

L. Καὶ [15] τὰ [16] ὄντα γῆς μὲ φύσει, εἰς χάος· [17] τὰ δὲ ἀπ' αἰθερίου βλαστόντα γένη, εἰς [18] αἰθέριον πάλιν ἦλθε πόλον. [19] ἢ τοῦτο ἄλλυσις τῶν ἀτόμοις αἰτιοπλοκίη, [20] & τοιοῦτός κε σωρισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων. (ῥεμβούμασι

LI. [Καὶ] [21] σίτοισι & πότοις, & [22] μαγ[23]
Παρεκπερόντως [23] ὀχέων, ὅσε μὴ ζωὴν
Θεόθεν ὄμεσγ' ἔσω
[24] Ἀναΐσιμ πλῶσι καμάτοις ἀνορύξοις.

LII. [25] Καβαλιώτερος [26] ἀλλ' ἐλευθεριώτερος, οὐκ ἀμαθεστέρως, ἢ δὲ [27] σώφρονέστερος δεῖ πρὸς συμβαίνοντα, οὐδὲ [28] εὐμενέστερος περὶ τὰ ἀλλοτρίων ἁμαρτήματα

LIII. [1] Ὅσον

[1] L. 4. § 31, 46. l. 12. § 1.
[2] Sup. § 8. Inf. § 51. l. 6 § 10
[3] ἀλλ' ἀν ὡς.
[4] L. 4. § 31. Inf. § 56. l. 8. § 1. l. 12. § 3.
[5] L. 8. § 26. l. 11. § 1.
[6] L. 11. § 27.
[7] L. 4. § 46. l. 9. § 28.
[8] L. 8. § 26. l. 9. § 30. l. 12. § 24.
[9] Sup. § 3.
[10] Sup. § 9.
[11] L. 6. § 46, 47.
[12] L. 8. § 31. l. 10. § 27.
[13] L. 8. § 37.
[14] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[15] Eurip. Chrysip.
[16] L. 5. § 4. l. 9. § 9. l. 10. § 7.
[17] L. 4. § 21. l. 6. § 15.
[18] ἄεθερον Clem.
[19] Sup. § 32.
[20] ἢ, vel [ἢ] ἢ
[21] Eurip. Supplic.
[22] μαλδίμασι Euripid. cod. μαγδίμασι Pint.
[23] ὄλεθρον Grot.
[24] Sup. § 46.
[25] L. 5. § 7.
[26] -κώτερος [σ, ὃς ns.] f.
[27] Inf. § 54.
[28] Sup. § 26.

LIII. [1]Ὅπου ἔργον ἔστιν ἐπιτελεῖσθαι δυνατὸν κατὰ τὸν [2] κοινὸν λόγον, ἐκεῖ σόδιν δεινόν· ὅπου γὰρ [3] ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι [4] ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τῷ τὴν εὐοδίαν, καὶ κατασκολιὸν ποιοῦσαν ἐνέργειαν, οὐκ [5] ἐνδεμίαν βλάβην ὑφεστῶτα.

LIV. [6]Παντοχοῦ καὶ διὰ παντὸς [7] ἔστι σοι ἔξιν, καὶ [8] τῇ παρούσῃ [9] συμβάσῃ θεοπρεπῶς χρῆσθαι, καὶ τοῖς παροῦσιν [10] ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τὴν [11] ἐπιοῦσαν φαντασίαν ἐμφιλοπονεῖν, ἵνα [12] μηδὲν ἀκατάληπτον παρεισρυῇ.

LV. [13] Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά· ἀλλ' ἀεὶ βλέπε [14] κατ' εὐθύ, [15] ὅπῃ σε ἡ φύσις ὁδηγεῖ. ἥτις τῶν ὅλων, διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ, διὰ τῶν πραγμάτων σου. [16] πρᾶγμα δὲ ἑκάστῳ τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατασκευάσει δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῷ λογικῷ ἕνεκεν, ὥσπερ καὶ ὅλα πρὸς ἄλλα, [17] τὰ χείρω τῷ κρειττόνων ἕνεκεν, [18] τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἕνεκεν. τοῦ μὲν οὖν προηγουμένου ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ, [19] τὸ κοινωνικὸν ἔστι· δεύτερον δέ, [20] τὸ ἀνείκαστον πρὸς ταὶ σωματικὰς πείσεις. [21] λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον [22] περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττᾶσθαι μήτε αἰσθητικῆς μήτε ὁρμητικῆς κινήσεως· ζῳώδεις γὰρ ἐκάτεραι. [23] ἡ δὲ νοερὰ ἐπέλασι προσκεκλεῖσθαι, καὶ μὴ καταχεαλεῖσθαι τῶν ἐκείνων· δικαίως γε. [24] πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν οἰκείοις. τρίτον ἐν τῇ λογικῇ καλὸν σκολιᾷ [25] τὸ ἀπροπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν [26] εὐθεῖα περαιέτω, καὶ [27] ἔχοι τὰ ἑαυτοῦ.

LVI. Ὡς ἀποθνήσκοντι δῆλον ἐστὶ μάλιστα τῶν βελτιόνων, [28] τὸ λοιπὸν [29] ἐκ τοῦ περιόντος, ζῆσαι καὶ τὴν φύσιν.

LVII. [30] Μόνον φυλάττειν τὸ ἑαυτοῦ συμβαῖνον καὶ συνηλιοδρομοῦν [31] καὶ ἀρμοδιώτερον

LIII. Ubicunque effici poterit opus ullum secundùm rationem eam, quæ mortalibus est cùm Diis ipsis communis, nihil ibi potest esse grave. ubi enim fructum consequi licet actionis prosperè fluentis, & juxta conditionis propriæ naturam progredientis, nulla ibi superest damni suspicio.

LIV. Omni loco omnique tempore, in te situm est, & casu præsenti piè acquiescere, & cum hominibus præsentibus secundum jus falsque versari, & visa præsentia penitè explorare, nequid incompertum clam subrepat.

LV. Nolito aliorum mentes circumspicere. sed eò rectà intuere, quò natura te ducit; natura, inquam universi, in eisque tibi contingunt, & tua etiam, in eis quæ tibi sunt agenda. illud autem est unicuique agendum, quod est conditioni ipsius consentaneum. porrò, condita sunt, reliqua quidem rationalium gratiâ, quemadmodum & in re omni alia, deteriora præstantiorum; rationalia verò sui invicem. itaque in hominis naturâ primum ac præcipuum est societatem colere; secundum, corporis affectionibus neutiquam succumbere. est enim hoc motus rationalis & intellectualis proprium, circumscribere semet, & nec sensus nec affectus motibus unquam superari: animalis enim utrique est vis autem intellectualis principatum sibi vendicat, nec ab eis in ordinem redigi patitur. jure quidem etenim intellectus natus est eis omnibus uti. tertium in naturâ rationali est, lapsu & seductione immunem esse. his igitur adhærens mens rectà procedat, habèatque quicquid suum est.

LVI. Tanquam vitâ jam functus, ejusdémque munere defunctus planè, quod reliquum est tanquam ex abundanti, naturæ convenienter fac vivas.

LVII. Id solum diligas, quod obvenit, & à fato destinatum est tibi. ecquid enim magis est congruum?

[1] L. 2 § 17. l. 5. § 3, 14. l. 6. § 2.
[2] L. 12. § 23.
[3] Inf. § 74.
[4] L. 6. § 17.
[5] L. 10. § 12. L. 5. § 16. l. 10. § 32.
[6] L. 2. § 11. l. 3. § 12.
[7] L. 6. § 2, 32.
[8] L. 5. § 27. l. 10. § 6, 11.
[9] Sup. § 28. l. 4. § 33.
[10] περίσῃ.
[11] L. 4. § 22. Inf. § 55. l. 8. § 7.
[12] L. 2. § 8. l. 5. § 3.
[13] L. 8. § 60.
[14] Inf. § 56. l. 8. § 1.
[15] L. 5. § 16.
[16] Sup. § 30.
[17] Sup. § 13.
[18] L. 3. § 4. Inf. § 67. l. 9. § 23. l. 11. § 37.
[19] L. 3. § 6. Inf. § 64.
[20] L. 3 § 16. l. 5. § 26. l. 11. § 1.
[21] Inf. § 67.
[22] L. 2. § 2. l. 11. § 20.
[23] L. 5. § 21. Inf. § 68. l. 10. § 38.
[24] L. 3. § 9. l. 4. § 49. Sup. § 54.
[25] L. 5. § 14, 34. l. 6. § 26. l. 10. § 11, 12.
[26] L. 9. § 42. l. 11. § 1.
[27] Sup. § 46.
[28] L. 6. § 42.
[29] L. 3. § 4. Sup. § 54.
[30] L. 4. § 23, 33. 34.
[31]

LVIII. In omni casu eos ob oculos habeas, quibus eadem cùm contigissent, ægrè tulerunt, pro insueto habuerunt, quiritati sunt. at ubi tandem jam illi? nusquam planè. cur tu igitur horum similis esse velis? aut cur non potiùs motus alienos eis relinquas, qui his alios afficiunt, & afficiuntur ipsi; ipse totus in hoc intentus, quo modo casibus istiusmodi utare? etenim rectè uti poteris; virtutisque materiam tibi suppeditabunt. tu tantùm attende tibi, atque in omni actione tua bonum præstare te velis. denique in utroque horum memineris, medium quiddam esse illud, circa quod actio versatur.

LVIII. Ἐφ' ἑκάστου σημειώμασι ἐκείνους τοὺς ὀμμάτων ἔχειν, [1] οἷς τὰ αὐτὰ συμβαίνοντα, ἔπειτα ἡδονὴν παρεῖχον, ἐξενίζοντο, ἐμέμφοντο· νῦν οὖν ἐκεῖνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; ἐκεῖ δὲ [2] ταῖς μὲν ἀληθείαις ἔξεστι καταλιπεῖν τοῖς πράττουσι καὶ πεπομφόσι; [3] αὐτὸς δὲ καὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλον γίνεσθαι; χρῆσαι γὰρ καλῶς καὶ [4] ὕλη [5] σοι ἔσται μόνον [6] προσοίσει, καὶ [7] θέλε σπουδῇ καλὸς εἶναι, ὅπερ πάντες οἱ προάστιοι· καὶ μέμνησο [8] ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ [9] ἀδιάφορον ἐφ' ὅτῳ ἡ πρᾶξις.

[1] L. 4. § 3, 32. l. 11. § 6, 18.
[2] L. 6. § 27. l. 9. § 26, 27.
[3] L. 6. § 50. Inf. § 68.
[4] L. 4. § 1.
[5] σοι f.
[6] προσφ. καὶ θ. κ.
[7] Sup. § 15. Inf. § 67.
[8] [ἐπ'] ἀμφ. f.
[9] ἀδιάφ. l. 6. § 32.

LIX. [10] Ἔνδον βλέπε, ἔνδον [11] ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀεὶ ἀναβλύειν δυνάμενον, ἐὰν ἀεὶ σκάπτῃς.

[10] L. 8. § 28. l. 10. § 38.
[11] Inf. § 62. l. 8. § 51.

LX. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα παρεσκευάσθαι, καὶ μὴ διεῤῥιφθαι, μήτε ἐν κινήσει, μήτε ἐν στάσει. [12] οἷον γάρ τι δεῖ τὸ προσώπου παρέχειν ἡ διάνοια, σωστὸν αὐτὸ καὶ εὔχαριν σωστηρῶσα, τοιοῦτο καὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαρτίσαι πᾶν. τὰ δὲ τοιαῦτα [13] σὺ τῇ ἀνεπιπλήκτῳ φυλακτέα.

[12] Sup. § 24. l. 11. § 15.
[13] L. 1. § 16.

LXI. Ars vivendi est luctatoriæ quàm saltatoriæ similior. cùm in hoc sit posita, ut adversùs contingentia improvisa in procinctu semper quis ac immotus consistat.

LXI. [14] Ἡ βιωτικὴ τέχνη παλαιστικῇ ὁμοιοτέρα ἢ ὀρχηστικῇ, κατὰ τὸ πρόσκαιρον καὶ ἐμπίπτοντα καὶ ὑποφερόμενα, ἕτοιμος καὶ ἀπλῶς ἑστάναι.

[14] L. 4. § 3, 38. l. 6. § 59.

LXII. Crebrò secum perpende, qualésnam sint & quibus probari & prædicari velis, qualiq; sint mente præditi. ità neq; aut incusabis eos, ubi impingunt inviti, nec approbationem eorum expetes, si opinionis affectuúmque fontes quos habeant, perspexeris.

LXII. Συνεχῶς ἐφιστάναι, [15] τίνες αἱ σὺν ὧν μάρτυρας θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. ὅτῳ γὰρ μέμψῃ [16] τοὺς ἀκουσίως ἁμαρτάνοντας, ἔστι [17] δ' ὅτε μαρτυρήσεως δεῖται, [18] εἰ βλέπων εἰς [19] τὰς πηγὰς τὸ ἀπροαιρέτου καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

[15] L. 4. § 3, 38. l. 6. § 59.
[16] Inf. § 63. l. 11. § 18. l. 12. § 12.
[17] L. 3. § 4. § .
[18] ὡς Cal. Vat. vel εἰ βλέπεις
[19] Sup. § 59.

LXIII. Omnis anima, inquit ille, *veritate privatur invita*. quin & justitiâ pariter, & temperantiâ, & æquanimitate, & hujusmodi quâvis virtute. hoc jugiter meminisse cumprimis necessarium est. eris enim erga omnes mitior.

LXIII. [20] Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσά φησιν, στερεῖται ἀληθείας· [21] ὥστε οὕτω καὶ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ πάντος τοῦ τοιούτου. ἀναγκαιότατον δὲ διϊσχυρίζεσθαι τὸν [22] ἐπὶ πάντας προφερέστερον.

[20] Plato Sophist.
[21] Sup. § 62.
[22] Sup. § 24.

LXIV. In dolore omni hoc præsto sit, nec turpem eum esse, nec mentem gubernatricem facere deteriorem. neque enim eam, aut

LXIV. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου, παρέχεσθαι ἔστω, ὁμοίως [23] τὸν ἀκρατῆ, [24] οὐδὲ τὴν ἡγεμονικὴν χείρω ποιεῖν· ἔστι γὰρ καθ' ὑλικὴν

[23] L. 2. § 1, 11. l. 11. § 18.
[24] L. 4. § 8. l. 9. § 42.

ἔχῃ, ὅτι καλὸν κοινώνημα, ἀφαιθήσεται αὐτοῦ· ἐπὶ μὴν τοι τῶν πλείστων πόνων, ⁊ ὃ τῷ Ἐπικούρῳ σοι βοηθείτω, ὅτι [1] ὅτι ἀφόρητον, ὅτι ἀώνιον, ἐὰν τῶν ὅρων μνημονεύῃς, ⁊ [2] μὴ προσδοξάζῃς· καὶ εἰκὸς ὃ μέμνησο, ὅτι πολλὰ πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχερεινόμενα, οἷον τὸ ὑπνάζειν, ⁊ ὃ καυματίζεσθαι, ⁊ τὸ ἀπορεκτεῖν· ὅταν οὖν κατὰ τούτων δυσχερῇς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι [3] πόνῳ ἐνδίδως.

LXV. Ὅσα [4] μέντοι τοιοῦτον πάθῃς πρὸς τοὺς ἀπαιθεῖς ἀνθρώπους, οἷον οἱ [5] ἀναίσθητοι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

LXVI. Πόθεν ἴσμεν, εἰ τελεώτης Σωκράτης, ⁊ ἀφόβητον κρέσσων ἦν ὁ θάνατος, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανεν, ἢ ἀντιρρητικώτερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, ⁊ καρτερικώτερον ἐν ταῖς παγαῖς διενυκτέρευεν, ⁊ [6] τὸν Σαλαμίνιον καλοῦντος ἄρχειν ἠναισχύντησεν ἔδοξεν ἀντιβλέπειν, ⁊ ἐν τοῖς ὁδοῖς ἐβρενθύετο· πολὺ δὲ ⁊ μᾶλλον δὴ [7] ὑποπτεύειν, εἴπερ ἀληθὴς ἦν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θανάτου, ποῖόν τινα ἔσχε Σωκράτης, ἢ εἰ ἐδύνατο [8] ἀρκεῖσθαι [9] δύναμις ἔχει τὸ πρὸς ἀνθρώπους, ⁊ ὅσιος τὰ πρὸς θεούς, [10] μήτε εἰκῇ πρὸς τὸν κακίαν ἀγανακτοῦντα, μηδὲ μάτην δυσκόλων ἐκείνου ἀγνοίᾳ, [11] μήτε τὰ ἀπονεμόμενον ὑπ' ὄλλου ὡς ξένον τι δεχόμενος, ἢ [12] ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, [13] μήτε τοῖς τῆς περιδίνης πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθῆ τὴν νοῦν.

LXVII. Ἡ φύσις οὐχ ὕπως συνέκρασε τῷ σῷ σώματι τὰ σὰ ἐκτὸς πράγματα, ὡς μὴ ἐφικέσθαι [15] περιορίζειν ἑαυτόν, ⁊ τὰ ἑαυτῷ ὑφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι. [16] λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἀνθρώπου γενέσθαι, ⁊ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι τούτου μέμνησο ἀεί· ⁊ ἐπ' ὀλίγον, ὅτι [17] ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιῶσαι· ⁊ [18] μὴ ὅτι ἀπόλλυσαι διαλεκτικὴν ⁊ φυσικὴν ἐπιστήμην, διὰ τοῦτο ἀπογνῷς, ⁊ ἀλλὰ θεραπεύσεις. [20]

quatenus materiale quiddam, aut quatenus societatis est studiosa, corrumpit. implerisque verò horum Epicuri illud tibi adsit, nec intolerandum nec æternum esse, si terminorum memor fueris, nec opinionem adjeceris. illud etiam memineris, multa tædio nos afficere, quæ non advertimus eandem cum dolore rationem habere, verbi gratiâ, dormitare, quando vigilare liber, æstu affici, fastidio laborare. quoties ergo horum aliquid ægrè fers; dic tibi, dolori succumbere te.

LXV. Cave erga inhumanos sic afficiaris, quomodo ipsi erga homines solent.

LXVI. Unde constat nobis Socratem clarâ fuisse reliquisque præstantiore indole? neque enim hoc sufficit, quòd mortem gloriosissimè oppetebat; aut quòd cum sophistis acutissimè disserebat; aut quòd in frigore summo patientissimè sub dio pernoctabat; aut quòd Salaminium illum sistere jussus, resistere generosissimè malebat; aut quod per compita fastuosè incedebat; quod tamen an verum fuerit, meritò dubitaveris. verùm illud considerare oportet, quo modo affectam animam habuerit Socrates. utrùm hoc contentus agere poterat, quod in rebus humanis justus, in divinis pius existeret, nec malitiæ cujusquam frustra indignatus, nec cujusquam insciliæ assentatus, nec ab universo assignatum quicquam, aut tanquam peregrinum quid excipiens, aut tanquam intolerandum sustinens, nec caruncula affectionibus mentem passus coaffici.

LXVII. Non ita commisit natura compagem tui, ut tibi nequeas terminos figere, & quæ tui sunt muneris per te exèqui. omnino enim fieri potest, ut divinus homo quis sit, & ignotus tamen cunctis degat. hoc semper memineris; sed & illud, paucissimis ad beatè vivendum opus esse. quódque etiamsi desperes dialecticæ aut naturalis scientiæ peritiam, nihil esse tamen quod animam desponderas, quasi libet & modestus fieri:

1 Sup. § 33. l. 10. § 3.
2 L. 8. § 49.
3 Sup. § 53. l. 11. § 18.
4 L. 5. § 31. l. 6. § 6, 26. Sup. § 15.
5 ἀπάθ. f.
6 Plato Apolog.
7 ἀπορ. f.
8 L. 4. § 13, 25. l. 6. § 14. Sup. § 28.
9 L. 11. § 20. l. 12. § 1.
10 L. 4. § 31. Sup. § 1.
11 L. 4. § 29, 24. Inf. § 68.
12 L. 8 § 46.
13 L. 5. § 26. l. 10. § 24.
14 [σὺ] τ. σ. f. τὸ σὸ συζηκέναι Salm.
15 Sup. § 55. l. 11. § 1.
16 L. 3. § 4, 5. l. 10. § 9.
17 L. 2. § 5. 18 L. 5. § 5. l. 8. § 8.
19 L. 4. § 49. l. 8. § 1.
20 Ἡλιος, Mer.

feri nequeas, & communitatis cultor, & obsequens Deo.

LXVIII. Vi omni immunem, in summa animi hilaritate, vitam transigere licet, etiamsi quæ libuerit adversùs te vociferentur homines universi, etiamsi massæ istius corporeæ coalitæ & circundatæ tibi membra feræ discerpant. quid enim obstat, quo minùs inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus circumstantibus verè judicet, & objectisque commodè utatur? ut judicium occurrenti ac irruenti rei cuivis dicat, Hoc es revera, etiamsi opinione aliusmodi esse videaris. usus dicat eidem, Te quærebam. etenim semper mihi præsens res omnis materiam præbet virtutis rationalis & socialis, artisque prorsus vel humanæ vel divinæ exercendæ. siquidem quicquid contingit, vel ad hominem spectat vel ad Deum, nec aut novum est, aut tractatu difficile, sed familiare & facile.

LXIX. Hoc in se habet mosum perfectio, quod diem omnem tanquam novissimum exigit, nec aut festinat, aut torpescit, aut simulatè quicquam agit.

διεξάγῃ, οὐδὲ [14] μύτε σφύζειν,

LXX. Dii, immortales cùm sint, non ægrè ferunt tamen, quod per ævum tam immensum ipsos oporteat omnino, tot talésque qui sint, improbos jugiter sustinere. imò quod ampliùs est, omnimodam horum curam gerunt. tu verò, qui mox es desiturus, malos tolerando deficiscèris? idque cùm ex eorum ipse sis numero.

LXXI. Ridiculum est maliciam cùm tuam, quod potes, non effugias, fugere te velle, quod non pores, alienam.

LXXII. Quicquid intellectualis socialisque facultas, nec ad intellectum nec ad usum socialem facere deprehenderit, id ipsum inferius se meritò judicat.

LXXIII. Ubi bene tu alicui feceristi, & beneficio ille affectus est, quid stultorum instar vertum quippiam ultra hæc quæras, puta, benefici hominis existimationem, aut beneficii accepti remunerationem?

ἢ αἰδήμων, ἢ [1] κοινωνικὸς, ἢ [2] εὐπειθὴς θεῷ.

LXVIII. [3] Ἀδιάσπαστος ἀληθὴς ἐν πλείστῃ ἱλαρότητι, κἂν πάντες καταβοῶσιν ἄπτονα βάλλοντες, κἂν τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια ἃ περιπεφυρμένα τούτῳ φυράματος. [4] ἐκ γὰρ κωλύει ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὸν ἐν γαλήνῃ, ἢ [5] κρίσιν περὶ τῶν περιεστηκότων ἀληθῆ, ἢ [6] χρῆσιν τῷ παρεμπίπτοντι ἕτοιμον· ὥστε τὸ μὲν κρίσιν λέγειν φῶς παρεμπίπτοντι, [7] τοῦτο ἀπαράσχιστον κατ' ἐπίδοσιν, κἂν δόξαν ἄλλοῖον φαίνῃ· τὸ δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ παρεμπίπτοντι, σὲ ἐξήτουν· [8] ἀεὶ γάρ μοι τὰ πρόχειρα ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύμπαν πρᾶγμα ἀνθρώπου ἢ θεοῦ πρὸς γὰρ τὸ συμβαῖνον, [9] θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ οἰκεῖόν ἐστι, καὶ [10] ὅπερ καὶ ὄν, ἔπιφορτικὸν οὐδὲν, ἀλλὰ [11] γνώριμον καὶ εὐεργές.

LXIX. Τοῦτο ἔχει [12] τὸ πλεῖστον τῆς ἀρετῆς, [13] τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς πλουτάρδου μύτε ναρκᾶν, [15] μήτε παρακρούεσθαι.

LXX. Οἱ θεοὶ ἀθάνατοι ὄντες, [16] οὐδὲ δυσχεραίνουσιν, ὅτι ἐν τοσούτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντας ἀεὶ τοιούτων ὄντων καὶ τοσούτων φαύλων ἀνέχεσθαι παρεμπίπτει δὲ καὶ [17] κίνδυνος αὐτοῖς πολλοῖσι. σὺ δὲ [18] ὅλον σεαυτὸν λήψῃ μέλλων, [19] ἀπαυδᾶς; καὶ ταῦτα, [20] εἰς ὢν τῶν φαύλων;

LXXI. Γελοῖόν ἐστι τὸ μὴ ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, [21] ὃ καὶ δυνατόν ἐστι καὶ ἐφ' ὅσον τῶν ἄλλων φεύγειν, [22] ὅσον ἀδύνατον.

LXXII. [23] Ὁ μὴ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὑρίσκει [24] μήτε νοερὸν, [25] μήτε κοινωνικὸν, συλλογῶς [26] καταδύσεσθαι ἑαυτὴν κρίνει.

LXXIII. [27] Ὅταν οὖν εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλῳ εὖ πεποιηκέναι, τί ἔτι ζητεῖς πρίτον ἐφ' ἐπὶ τούτοις ὥσπερ [28] οἱ μωροὶ, τὸ καὶ [29] δόξαι εὖ πεπιηκέναι, ἢ τὸ ἀμοιβῆς τυχεῖν;

LXXIV.

[1] Sup. § 55.
[2] L. 3. § 6, 9.
[3] L. 4. § 37.
[4] Sup. § 33. L. 8. § 28.
[5] L. 8. § 47.
[6] L. 10. § 32.
[7] L. 3. § 11.
[8] L. 4. § 12. Sup. § 58.
[9] L. 3. § 13.
[10] Sup. § 1, 66.
[11] L. 4. § 33, 44.
[12] L. 3. § 7, 8.
[13] L. 2. § 11. Sup. § 56.
[14] Sup. § 43.
[15] L. 1. § 15. L. 8. § 5. L. 9. § 11, 27.
[16] Sup. § 27.
[17] L. 8. § 5.
[18] L. 5. § 9. L. 12. § 15.
[19] L. 11. § 18.
[20] L. 8. § 55. Sup. § 4. L. 9. § 42.
[21] L. 3. § 8. L. 4. § 2.
[22] L. 8. § 2.
[23] L. 11. § 37.
[24] L. 3. § 6.
[25] L. 5. § 6. L. 9. § 42.
[26] L. 4. § 44.
[27] L. 8. § 1.
[28] L. 4. § 44.
[29] L. 8. § 1.

LXXIV. Οὐδεὶς κάμνει ὠφελούμενος· ὠφέλεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν.

[1] L. 5. § 6. l. 6. § 29.
[2] μὴ οὖν κάμνε [2] ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελῇς.

LXXIV. Emoluntentum capiendo nemo defatigatur. atqui emolumentum eſt actio omnis naturæ conſentanea. noli ergo defatigari emolumentum in eo capiendo, quod alteri præſtas.

LXXV. Ἡ δὲ ὅλη φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιΐαν ὥρμησεν· τινὰ δὲ [3] ἔπειτα πᾶν ὃ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ [4] ἀλόγως καὶ τὰ κυριώτατα ὄντα, ἐφ' ἃ ποιεῖται ἰδίᾳ ὁρμὴν ὁ τῆς κοσμικῆς ἡγεμονικός. εἰς πολλά σε [5] χαλεπώτερον ποιήσῃ, τοῦτο μνημονευόμενον.

[3] Sup. § 13, 53.
[4] L. 6. § 38. l. 9. § 1, 28. l. 10. § 5.
[4] τὰ λογικὰ ζῷα vel ἃ λογικά, τὰ κ. Mer.
[5] Sup. § 68.

LXXV. Ad mundum condendum univerſi natura olim ſe intendit. nunc verò, aut quicquid fit, conſequentiæ neceſſariæ lege certè producitur, aut principalia etiam illa, ad quæ mundi mens peculiariter intenta eſt, ratione nullâ gubernantur. in multis tranquilliorem fecerit te, hoc in memoria ſi habueris.

ΒΙΒΛΙΟΝ η'.

LIB. VIII.

[1] L. 1. § 16.

ΚΑΙ' τοῦτο πρὸς [1] τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅλῃ σὺν ἐπὶ διώρασιν τὸν βίον ὅλον, ἢ τόν γε ἀπὸ νεότητος φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὢν· πέφυρσαι οὖν ὥστε τὴν μὲ δόξαν τὴν δὲ φιλοσοφίαν κλίσασθαι, ἐκεῖσε σοι ῥάδιον· ἀσταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ἀπόνοια· εἰκὸς οὖν ἀληθὲς ἑώρακας πᾶν κεῖνο ὃ σοι γράμμα, ὃ μὴ, [2] τί δόξεις, ἄφες. ἀρκεῖ δὲ, εἰ καὶ [3] τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε [4] ἡ σὴ φύσις θέλει βιῶσαι· καταγνόησον οὖν τί θέλει, καὶ [6] ἄλλο μηδὲν παρεισάτω. πεπείρασαι γὰρ [7] πολλῶν πλάνης, εὐδαιμονίαν εὑρεῖν ὃ εὐ ζῆν· σὺν ἐν συλλογισμοῖς, σὺν ἐν πλούτῳ, σὺν ἐν δόξῃ, σὺν ἐν ἀπολαύσει, εὐδαιμονεῖν· ποῦ οὖν ἐστιν; [8] ἐν τῷ ποιεῖν, ἃ ἡ [9] ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσῃ [9]; ἐπὶ [10] δόγματα ἔχῃ, ἀφ' ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις, κἂν δόγματα; [11] τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. ὡς [12] σθένος μὲ ἀγαθὸν ὄντως, ἀνθρώπῳ, ἰστιουσμοῦ προσιόντα. ποῖα, φησίν, δόγματα; περὶ καλῶν καὶ αἰσχρῶν, ὡς

[2] L. 7. § 73. l. 10. § 11.
[3] L. 7. § 46, 56.
[4] [ὡς] ἡ f.
[5] om. Boot.
[6] L. 2. § 7. l. 7. § 20.
[7] L. 12. § 1.
[8] L. 7. § 54, 55; 56.
[9] –σῃ [πε] f.
[10] L. 3. § 13. l. 7. § 2.
[11] Inf. § 14.
[12] L. 2. § 11.

HOC etiam ad inanis gloriæ ſtudium minuendum conducit, quòd vitam totam, eam ſaltem quæ à juventute hactenus tranſiit, non potes præſtare philoſophicè ductam. ſiquidem cum aliis haud paucis, tum & tibiipſi compertum eſt, à philoſophia longè te abeſſe. conturbatæ ſunt itaque rationes tuæ: neque adeò aut facile eſt tibi philoſophi exiſtimationem comparare; & vitæ etiam inſtitutum adverſatur. proinde ſi verè perſpexiſti. in quo res ipſa ſita ſit, miſsâ exiſtimatione, in hoc duntaxat incumbe, ut vitæ quod ſupereſt, quantulumcunque id fuerit, pro naturæ tuæ ductu ac dictamine tranſigas. tu itaque illa quid velit, intuere, nec te aliud quicquam moleſtum habeat. etenim expertus jam es, per quàm multa divagatus vitam bonam beatámque nuſquam inveneris; non in ſyllogiſmis, non in diviciis, non in gloria, nec in voluptate, necullibi. in quonam ergo conſiſtit? in eis faciendis quæ exigit natura humana. at hæc quomodo quis faciat? ſi decreta nactus ſit, à quibus appetitiones actûque iſtiuſmodi proſluant. quænam, inquis, decreta? de bonis maliſque, ut nihil nimirum homini

mini bonum censeat, quod non justum, temperantem, fortem, liberalem faciat; nihil malum, quod non istis contrarium.

II. In omni actione interroga te, quomodo ista mihi sese habet? num futurum est, ut ejus pœniteat me? prope adest tempus, quo moriturus sum, omniaque mihi transitura. quid ergo expecto ulteriùs, quàm ut illud quod impræsentiarum ago, opus sit animantis rationalis, socialis, eadémque cum Deo ipso lege agentis.

III. Alexander, Caius, Pompeïus, quid ad Diogenem, Heraclitum, Socratem? isti siquidem res ipsas perspectas habebant, formásque earundem & materias. atq; hoc modo instructæ erant mentes horum. illis verò, cùm ea neutiquam perspecta haberent, de quàm multis solicitos esse necesse fuit? quàm multis rebus inservire?

IV. Eadem nihilominus facturos memineris, etiamsi tu te ruperis.

V. In primis nè commovearis. obveniunt enim secundùm rerum naturam universa: ipse autem paulò post, nullus, nusquam futurus es, quomodo & Hadrianus, & Augustus. tum rem ipsam penitiùs intuitus, eam in se considera. simul memineris, probum esse te oportere. quod autem hominis à te natura exigit, hoc constanter facito, quodque justissimum videbitur, loquitor; placidè duntaxat, modestè, citráque dissimulationem.

VI. Universi natura hoc solenne habet; quæ istîc existunt illò transferre, res mutare, hinc tollere, illîc deponere, omnia vices has subeunt: usitata sunt omnia, ut metuendum non sit, nequid novi emergat. Sirenps denique omnibus de istis lex.

νόμος [27] πάντων συμπάντων· ἀλλὰ καὶ [28] ἴσως αἱ ἀπονεμήσεις.

VII. Natura omnis sese prosperè procedente acquiescit, prosperè autem procedit rationalis natura, ubi in cogitando nec falsò, nec incertò assentitur, impulsus suos ad opera, quæ societatem juvent, sola dirigit, appetitiones & aversationes ad ea sola, quæ in nobis sita

ὁ ἐκὲ ποιῆ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρῆον, ἐλεύθερον [1], σόθενος ἢ κακῶ, ὁ ἐκὲ ποιῆ παναρίκα τοῖς ἐρημβίοις.

II. [2] Καθ' ἑκάςην ὥραξιν ἐρώτα σεαυτὸν, πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ [3] μετανοήσω ἐπ' αὐτῆ; [4] μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. [5] τί πλέον ὀρθζητῶ, εἰ [6] ζῶ παρὸν ἔργον ζώου [7] νοερῶ, καὶ κοινωνικῶ καὶ ἰσονόμω θεῶ;

III. [8] Ἀλέξανδρος ἢ καὶ Γάιος, καὶ Πομπήϊος τί πρὸς Διογένη, καὶ Ἡράκλειτον, καὶ [9] Σωκράτη; [10] οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἑῶν αὐτῶν. [11] ταυτὸν ἐκεῖ ἢ ὅσων πρόνοια; καὶ [12] δυλεία πόση;

IV. [13] Οὐκ ἔσθ' ὅπως τὰ αὐτὰ ποιήσῃ, κἂν σὺ ῥαγῇς.

V. Τὸ πρῶτον [14] μὴ ταράττου· [15] πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ ὅλου φύσιν· καὶ [16] ὀλίγου χρόνου σοὶ πάντα ἔσται· ὥσπερ καὶ Ἁδριανὸς, καὶ Αὔγουστος. ἔπειτα [17] ἀπένισσε εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμνημόνευσον, ὅτι [18] ἀγαθόν σε ἀνδρεῖον εἶναι δεῖ. τὴ τοῦ [19] τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο. [20] ἀμέλει χρεπτί· καὶ εἰπὲ, ὡς δικαιότατον φαίνεταί σοι· μόνον [21] εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ [22] ἀνυποκρίτως.

VI. [23] Ἡ τοῦ ὅλων φύσις τοῦτο ἔργον εἶχε, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μεταλλάττειν, μεταβάλλειν, ἄρειν ἔνθεν καὶ ἐκεῖ φέρειν. [24] πάντα ῥοπαί· [25] οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, [26] μήτε καμεῖν

VII. [29] Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐοδοῦσα· φύσις ἢ λογικὴ εὐοδεῖ, [30] ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψεύδεσθαι, μήτε ἀδήλῳ συγκαταθεμένη· [31] τὰς ὁρμὰς ἢ ὅπου τι κοινωνικὸν ἔργον μόνα ἀσπάζουσα· [32] τὰς ὀρέξεις ἢ καὶ ἐγκλίσεις τὰς ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη.

[1] -θειον Mer. l. 7. § 67.
[2] L. 5. § 11.
[3] Inf. § 10.
[4] L. 7. § 70. Inf. § 5, 34.
[5] L. 5. § 3, 6.
[6] L. 6. § 2. l. 10. § 1.
[7] L. 7. § 72.
[8] L. 9. § 29.
[9] L. 7. § 66.
[10] L. 5. § 32. Inf. § 5. l. 9. § 25.
[11] ταῦτα Mer. τιαῦτα Xyl.
[12] L. 9. § 29, 40. l. 10. § 19.
[13] L. 7. § 71. l. 12. § 26.
[14] L. 4. § 3. l. 5. § 23. l. 9. § 29, 37.
[15] L. 5. § 8, 10.
[16] Sup. § 2.
[17] Sup. § 3. l. 4. § 3.
[18] L. 7. § 15.
[19] L. 5. § 3. l. 7. § 55.
[20] L. 3. § 6. l. 4. § 32. l. 10. § 12. l. 11. § 9.
[21] L. 7. § 3.
[22] Sup. § 69.
[23] Sup. § 18. 23.
[24] L. 4. § 3. l. 5. § 23.
[25] ὥστε ἐκὶ Ε.
[26] L. 7. § 1. l. 9. § 35.
[27] L. 4. § 44.
[28] Inf. § 6.
[29] Inf. § 45. l. 5. § 1, 4, 34.
[30] L. 5. § 36. l. 7. § 54.
[31] L. 5. § 16.
[32] L. 6. § 50.

[1] τὸ 51.

[1] τὸ ἡγεμονικὸν τῆς κοινῆς φύσεως ἀπτεμέμφτον πρὸς ἀσυναίζομένην· [2] μέρος γὰρ αὐτῆς ἐστιν ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως. πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως ἀλόγου, καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης· ἡ δὲ ἀνθρώπου φύσις, [3] μέρος ἐστὶ [4] ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· [5] αἵτινες [6] ἴσως καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς [7] μερισμοὺς χρόνων, οὐσιῶν, ἐνεργειῶν, συμβάσεων, ἐκβάσεων ποιοῦσι· σώματι γὰρ, μὴ εἰ δὲ φθορὰ δὲν ἦν ἴσον εὑρήσεις ἐπὶ πάντος· ἀλλὰ καὶ συλλήβδην τὰ πάντα [8] τοῦ μὲν, φθορὰ ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

VIII. [9] Ἀναγινώσκειν σὺ οὐκ ἔξεσιν· ἀλλὰ ὑβρίζειν ἀνάγκη ἔξεσιν· ἀλλὰ [10] ἡδονῆς καὶ πόνων κρατυφαρχεῖν ἔξεσιν· ἀλλὰ [11] τῷ δοξαρίῳ ὑπαφαίω εἰ ἔξεσιν· ἀλλὰ [12] ἀνανδρίαν καὶ ἀχαριστίαν μὴ ἀνέχεσθαι, φροντίσαι [13] κήδεσθαι αὐτῶν ἔξεσιν.

IX. Μηκέτι σε μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεμφόμενον [14] ἢ ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ [15] ἢ σεαυτόν.

X. [16] Ἡ μετάνοιά ἐστιν ὀπισθίμησις τις ἑαυτοῦ, ὡς [17] χρήσιμόν τι ἀφαιρούμενον· ὃ δ' ἀγαθὸν χρήσιμόν τε ὀφεῖ εἶναι, καὶ ὀπτιμελητὸν αὐτοῦ τῷ ἀγαθῷ καὶ καλῷ ἀνδρί· [18] ᾧτινι δὲ μὴ καλὸς καὶ ἀγαθὸς αἰὼν μεταπεσόντι, ὅτι τῷ ἡδονῇ τινα παρακινεῖ· ἔστι ἄρα χρήσιμον, ἔστι ἀγαθὸν ἡδονή.

XI. [19] Τοῦτο τί ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; [20] τί μὲ ὃ ἐποιῶδες αὐτοῦ καὶ ὑλικόν· τὶ δὲ τὸ αἰκῶδες· τί δὲ ποιὸν ἢ κόσμῳ· πόσον δὲ χρόνον ὑφίσαται.

XII. [21] Ὅταν ἐξ ὕπνου δυσχερῶς ἐγέρῃ, ἀναμιμνήσκου, [22] ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ [23] κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ φροντίζειν κοινωνικὰς ἀποδόσθαι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· ὃ δὲ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ, τοῦτο οἰκειότερον καὶ φροντιστικώτερον, καὶ δὲ [24] καὶ φροντιστικώτερον.

sita sunt, adhibet, à rerum naturâ deniq; quicquid assignatum fuerit, amplectitur. hujus enim pars est, ut folii natura pars naturæ est arboris. hoc tantùm interest, quòd ibi folii natura pars est naturæ sensûs rationisque exortis, & impedimento obnoxiæ. cùm hominis natura pars sit naturæ impediri neſciæ, rationalis, justæ. hæc autem & tempora, & materiam, & formam, & facultates, & casus ex æquo distribuit singulis quibusque pro uniuscujusque dignitate. id quod deprehendere licebit, si non seorsim unum aliquod in re ulla consideraveris, sed istius omnia cum alterius alicujus conferrim sumptis contuleris.

VIII. Adeò es illiteratus, ut nec legere possis. at potes contumeliâ abstinere, potes voluptate & dolore superiorem te præstare, potes gloriolam nihili facere, potes stupidis & ingratis non succensere, imò & illorum curam gerere.

IX. Nemo, aut vitam aulicam, aut tuam etiam, insunulantem te audiat.

X. Pœnitentia est suiipsius reprehensio quædam, ut qui utile aliquid omiserit. bonum autem quódque necessariò etiam est utile; quódque est ejusmodi, id viro bono probóque curæ esse oportet. at neminem virum bonum probúmque pœnituerit, quòd voluptatem unquam ullam omiserit. neq; utile itaque, neque bonum voluptas est.

XI. Hoc quidnam in se est ex constitutione suâ? quænam illius substantia sive materia? quæ forma? quid in mundo facit? quamdiu consistit?

XII. Quando somnum gravatim excutis, reminiscere, & conditioni tuæ & naturæ humanæ consentaneum esse, ut actiones ad communitatem conducentes edas, cùm dormire etiam brutis animantibus commune sit. quod autem est naturæ cujusque consentaneum, hoc & familiarius, & aptius, & jucundius est utique.

XIII. Assiduè

[1] L. 2. § 17. l. 3. § 4.
[2] L. 2. § 3, 4.
[3] L. 7. § 13.
[4] L. 5. § 20, 34.
[5] ἢ μ. Mer.
[6] Sup. § 6.
[7] L. 6. § 49.
[8] τοῦδε Mer.
[9] L. 3. § 14.
[10] L. 2. § 17. 5. § 15.
[11] L. 4. § 3.
[12] L. 2. § 1. l. 9. § 42.
[13] L. 3. § 4. l. 7. § 22, 70.
[14] L. 4. § 16.
[15] σὺ Lug.
[16] Sup. § 2. l. 12. § 16.
[17] L. 6. § 45.
[18] Inf. § 39. l. 5. § 15.
[19] L. 3. § 11.
[20] L. 4. § 21.
[21] L. 5. § 1.
[22] L. 5. § 16. l. 7. § 55.
[23] Sup. § 15. Inf. § 26, 45, 46. l. 9. § 23.
[24] L. 5. § 9.

XIII. Assiduè, in omni, quantum potes, viso menti oblato, considera, quænam ejus natura, ad mores quid faciat, quid in se habeat veritatis.

XIV. Ubi quenquam conveneris, statim tu tecum, Iste quænam habet de bonis malisq; decreta? qui enim de voluptate ac dolore, & efficientibus utriusq;, vel de fama & ignominia, morte & vitâ, decreta istiusmodi habeat, si hujusmodi fecerit, nihil mihi mirum novúmq; videbitur. simul & hoc succurret, necessariò facere illum quæ facit.

XV. Memineris, æquè turpe esse mirari quenquam tanquam de re insueta, quod ea mundus, quorum ferax est, profert; ac mirari quenquam, quòd ficus ficus ferat, aut mirari medicum, quòd quis febricitaverit, gubernatorem, quod ventus adversus flaverit.

XVI. Memineris, æquè tibi liberum esse sententiam mutare & corrigenti parere, atque in re cœpta ulla persistere. etenim & hæc tua est operatio, utpote quæ juxta intentionem judiciúmque tuum, atque adeò ex animi etiam tui sententiâ perficiatur.

XVII. Si tui istud est arbitrii, cur facis? sin alterius, quem incusas? atomos, an Deos? insani utrumque est. neminem igitur est incusandum. siquidem enim potes, rem ipsam corrige. sin minùs, quid tibi queri profuerit? nihil autem est agendum frustra.

XVIII. Nihil, quod moritur, mundo excidit. istîc autem si manet ac mutat, istîc & in sua, quæ & mundi & tui eadem sunt, elementa resolvitur. atque hæc quoque mutant, nec murmurant tamen.

τῷ κόσμῳ ἢ σά. ἢ

XIX. Ad opus aliquod natum est unumquodque puta, equus, vitis. quid miraris? sol etiam ipse, Diique reliqui ad opus aliquod exstitere. tu ergo ad quid? nunquid ad oblectandum te? cogita tecum an sensus communis id ferat.

XX. Natura rei cujusque rationem habet; tam finem, quàm orcum & durationem, quod attinet:

XIII. Διωκτέον ἢ ὅτι πάσης εἰ οἷόν τε φαντασίας, [1] φυσιολογίαν, παραλογίαν, διαλελυκέναι. [1] L. 10. § 9.

XIV. [2] Ὃ, ἂν ὀντυχήσῃς, οὐδὲς σαυτῷ προλεγε· ὅτι. Τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν ἢ κακῶν; [4] ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς ἢ πόνου, ἢ τῶν ποινικῶν ἑκατέρου, ἢ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς ταὐτὰ δὲ [5] τινὰ δόγματα ἔχει, [6] οὐδὲν θαυμαστὸν ἢ ξένον μοι δόξει, ἐὰν [7] μὴ δὲ πνα πιῇ· ἢ μεμνήσομαι, ὅτι [8] ἀναγκάζεται ὅπως ποιῇ. [2] L. 7. § 62. *l.* 9. § 18. *l.* 11. § 18. [3] Sup. § 1. *l.* 7 § 26. [4] ἢ γ. Lug. Cai. ἢ γὴ f. vel ὃ γ. [5] [μὴ] πνα δ. ἔχων f. [6] L. 6. § 27.

XV. [9] Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ [10] ἀέρον ξενίζεσθαι, εἰ ἡ συκῆ σῦκα φέρει, ὅπως [11] εἰ ὁ κόσμος πάντα κενὰ φέρει, ὧν ἔστι φορός· ἢ ἰατρῷ ἢ κυβερνήτῃ, ἀέρον ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν ἢ ἐναντία γέγονεν. Inf. § 15. *l.* 9. § 42. [7] [πάντα πνὰ [8] L. 4. § 5. *l.* 6 § 57. *l.* 10. § 30. [9] Μιμήσομαι Lug. [10] L. 4. § 6. *l.* 12. § 16. [11] L. 4. § 29.

XVI. Μέμνησο, ὅτι, ἢ [12] τὸ μεταλέγεσθαι ἢ ἑπεσθαι τῷ δυναμένῳ, ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐστι. [13] σὺ γὰρ ἐνέργεια κατ' [14] ἐμὲ ὁρμὴ ἢ κρίσις, ἢ δὴ ἢ κατὰ νοῦν ἢ σὸν περαινομένη. *l.* 12. § 1, 13. [12] L. 4. § 12. [13] σὴ Lug. [14] ἐμὲ Idem.

XVII. Εἰ μὲν· ὅτι σοί, τί αὐτὸ ποιῇς; εἰ ὄφ' ἄλλῳ, [15] τίνι μέμφῃ; τοῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφότερα μανιώδη· [16] οὐδενὶ μεμπτέον. εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον τὸν ἀναίτιον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, πρὸς τί σοι φέρει ὃ μέμφασαι; [17] εἰκῇ γὰρ οὐδὲν ποιητέον. [15] L. 12. § 12. [16] L. 4. § 3. *l.* 12. § 24. [17] L. 2. § 5. *l.* 3. § 4. *l.* 4. § 2

XVIII. [18] Ἐξω τοῦ κόσμου ὃ ἀποθνῄσκον ἢ πίπτει· εἰ ὧδε μένει καὶ [19] μεταβάλλει, ὧδε ἢ [20] διαλύεται. εἰς τὰ ἴδια ἃ στοιχεῖα ἐστὶ αὐτὰ ἢ [21] μεταβάλλει, ἢ [22] ὑ γογγύζει. [18] L. 4. § 23. Inf. § 50. [19] L. 5. § 13. [20] L. 4. § 32. Inf. § 25. [21] L. 2. § 17. *l.* 9. § 19. [22] L. 2. § 3.

XIX. [23] Ἕκαστον πρὸς ὃ γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; ἢ ὁ ἥλιος [24] ἐρεῖ, πρὸς [25] τί ἔργον γέγονα, ἢ οἱ λοιποὶ θεοί. σὺ οὖν πρὸς τί; ὃ ἡδέως; ἴδε εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια. [23] L. 5. § 1. [24] ἔφεξ πρὸς nf. [25] ἡ i. γέγονα Lug.

XX. [26] Ἡ φύσις ἐσχάσατο ἕνεκα, οὐδὲν ἢ ἔλαττον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς ἢ τῆς διεξαγωγῆς [26] L. 2. § 4. *l.* 6. § 49.

διεξαγωγῆς, ὡς ἀμφαβάλλων τὴν σφαῖραν. [1]τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ ἢ καὶ πεπληγότι; τί δ' ἀγαθὸν τῇ πομφόλυγι συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύχνου.

XXI. [2]Ἔκφρεψον, καὶ θεάσαι οἷόν ἐστι, γεραιὰς δὲ οἷον γίνεται, νοσοῦσα δὲ, [3]πορεύσῃ. [4]βραχύβιον δὲ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος· πρὸς σὲ δὲ καὶ [5]ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ [6]σὺν ἑαυτῷ πᾶσι συμφωνῆσαι, καὶ [7]σὺν αὐτοῖς ἕκαστα. καὶ [8]ὅλη δὲ ἡ γῆ στιγμή.

XXII. [9]Πρόσεχε [10]τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ ᾧ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ [11]ᾧ σημαινομένῳ· [12]δικαίως ταῦτα πάσχεις· [13]μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

XXIII. Γέγονά τι; [14]πρόσχωρα ἐγώ· ἀνθρώπων συνοικείῳ ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; [15]δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ [16]ἀπὸ πάντων πηγῶν, ἀφ' ἧς πρόσφατα τὰ γινόμενα συμπνέεται.

XXIV. Ὁποῖόν σοι φαίνεται τὸ λέγειν; ἔλαιον, ἱδρώς, ῥύπος, ὕδωρ, γλοιώδες, πρόσφατα σικχάματα. [17]τοιοῦτον πρᾶγμα μέρος δὲ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

XXV. [18]Λούκιλλα Οὐῆρον ἔπεσε· ἔπεσε Λούκιλλα. Σέκουνδα Μάξιμον· ἔπεσε Σέκουνδα. Ἐπιτύγχανος [19]Διότιμον· ἔπεσε Ἐπιτύγχανος. [20]Φαυστῖνα Ἀντωνῖνον· ἔπεσε Ἀντωνῖνος. τοιοῦτα πάντα· Κέλερ Ἀδριανόν· ἔπεσε Κέλερ. [21]οἱ δὲ Ἀδριανοὶ ἐκεῖνοι, ἢ προγνωστικοὶ ἢ τυφωμένοι, πᾶ; ὅπου, ἀφιλοῦμαι μέν, [22]Χιάρεξ καὶ [23]Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τι τοιοῦτοι. [24]πάντα ἐφήμερα, πολυκήρια πάλαι· [25]ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἤδη ἐκ μύθων ἐξίτηλοι· τούτων οὖν μεμνῆσθαι, ὅλως [26]δεῖ σε ἢ τὸ σκεδασθῆναι σὺν ἀριμάκῳ σε, ἢ σβεσθῆναι σὺν πνεύματι, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταχθῆναι.

quemadmodum & is qui pilam mitti, pilæ pariter rationem habet. ecquid autem pilæ, vel sursum missæ boni, vel descendenti cadentique mali? ecquid & bullæ vel consistenti boni, vel subsidenti mali? de lucerna idem dictum sit.

XXI. Inverte corpus tuum, atq; inspice, quale sit, ubi senuerit; quale sit, ubi morbidum fuerit; quale sit, spiritum ubi efflaverit. brevis autem est vitæ & qui celebrat, & qui celebratur; & qui commemorat pariter, & qui commemoratur. adhæc & in plagæ istius angulo duntaxat id geritur; ubi etiam neq; omnes inter se consentiunt, neque quisquam sibi. deniq; terra omnis puncti instar habet.

XXII. Animum adverte præsenti vel decreto, vel facto, vel dicto. meritò hæc pateris, qui bonus mavis cras fieri, quàm esse hodie.

XXIII. Facio quicquam? ita facio, ut ad homines juvandos referam. contingit mihi quicquam? ità excipio, ut ad Deos referam, fontémque rerum omnium, à quo, quæcunque fiunt, ordine præstituto derivantur.

XXIV. Ipsum lavari quale quid tibi videtur? oleum, sudor, sordes, aqua, strigmentum; putida omnia. tale quiddam est & vitæ pars quævis, & materia subjecta quælibet.

XXV. Lucilla Verum extulit; mox & Lucilla ipsa elata est. Secunda Maximum; mox & Secunda. Epitynchanus Diotimum; mox & Epitynchanus. Antoninus Faustinam; mox & Antoninus. Celer Hadrianum; mox & Celer. hujusmodi sunt omnia. quin & solertes illi, aut futurorum præscii, aut fastu inflati, ubinam jam sunt? solertes inquam, quales Charax, Demetrius Platonicus, Eudæmon, & si quis alius ejusmodi. omnia caduca sunt, & jam olim morte sepulta sunt. alii nec brevem sui memoriam sunt consecuti; alii in fabulas abierunt; alii etiam è fabulis evanuerunt. horum ergo memineris, aut compagem tui dissipatum iri, aut extinctum spiritum, aut migraturum, atque alibi iri dispositum.

XXVI. Ho-

[1] L. 7. § 23. l. 9. § 17. l. 10. § 5. l. 12. § 23. 36.

[2] Ἔκφρεψον Lug. Σκέψον Annot. l. 3. § 11. Sup. § 11. l. 11. § 17.

[3] σάρξ, καὶ ἀποπεύσῃ f. l. 9. § 2.

[4] L. 3. § 10. l. 7. § 6. l. 10. § 34.

[5] L. 3. § 10. l. 6. § 36.

[6] L. 4. § 3. l. 11. § 18.

[7] L. 3. § 4. Inf. § 53.

[8] L. 4. 3. l. 10. § 17.

[9] L. 4. § 32. l. 9. § 22.

[10] L. 5. § 10. l. 9. § 6.

[11] L. 7. § 4. l. 10. § 8.

[12] L. 9. § 26.

[13] L. 4. § 17.

[14] L. 10. § 6.

[15] L. 2. § 17.

[16] L. 6. § 36.

[17] L. 5. § 10. Inf. § 37. l. 9. § 14.

[18] L. 4. § 32, 33, 50. Inf. § 31, 37. l. 9. § 30. l. 10. § 27, 34.

[19] Inf. § 37.

[20] A. Φ εἶτα Α. Κ Α εἶτα κτ. π. Salm.

[21] L. 4. § 48. l. 10. § 21.

[22] χίαρξ Lug. Ἰάρξ f.

[23] L. 9. § 29.

[24] L. 4. § 35, 48. l. 9. § 4.

[25] L. 5. § 33.

[26] L. 7. § 32.

XXVI. Homini volupe eſt, quæ hominis propria ſunt, facere. propriumautem eſt hominis,contribuli ſuo benevolum eſſe, ſenſuum motus inſuper habere, viſa probabilia diſcernere, univerſi naturam, eaq; quæ ſecundùm hanc fiunt, contemplari.

XXVII. Affectiones ſinguli quique tres habent ; unam, ad cauſam ambientem, alteram, ad cauſam divinam, à qua proveniunt omnibus omnia ; tertiam, ad eos quibuſcum in hac vita verſatur.

XXVIII. Dolor aut eſt corpori malum. quod ſi ſit, corpus id cenſeat. aut animæ, at illi licet etiam inter dolores ſerenitatem ſuam tranquillitatémque ſervare, nec opinari malum eſſe. omne enim judicium, & impetus,& appetitus,& averſatio intus eſt; quo mali nihil aſcendit.

XXIX. Imaginationes dele; ſæpe tecum ſic loquendo, In poteſtate mea nunc ſitum eſt, ut nulla in hac anima exiſtat improbitas, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio: ſed ut omnibus qualia reapſe ſint perſpectis, pro exiſtimatione ſua ſingulis utar. memento poteſtatis hujus à natura tibi tributæ.

XXX. Et in ſenatu,& apud quemlibet privatim,curæ ſit modeſtè potiùs quàm diſertè loqui. ſano verò apud omnes ſermone utare.

XXXI. Auguſti aula, uxor, filia, nepotes, privigni, ſoror, Agrippa, cognati, familiares, amici, Arius, Mæcenas, mediei, popæ, aula tota morti conceſſit. tum ad alia te transfer ; mortémque cogita, non unius hominis, ſed gentis totius,Pompeiorum puta. nec illud minùs, quod tumulis inſcribi ſolet, *Ultimus hic generis ſui.* dein reputa tecum, quàm anxiè egerint horum anteceſſores,ut ſucceſſorem aliquem ſibi ſuperſtitem relinquerent : cùm neceſſe tamen fuerit, ut aliquis tandem ultimus exiſteret. atque hic rurſus gentis totius mortem conſidera.

XXVI. [1] Εὐφροσύη ἀνθρώπου[2], ποιῆν [3] τὰ ἴδια ἀνθρώπου. ἴδιον ὃ ἀνθρώπου [4] εὔνοια ἀρὸς ὃ ὁμόφυλον, [5] ὑποφόρασις τῶν ἀπλανῶν κινήσεων, [6] Διάκρισις τῶν πνευμάτων φαντασιῶν, [7] ἐπιστήμη τῆς ὅλων φύσεως, & τῆς κατ' ἰδιαν γινομένων.

XXVII. Τρεῖς [8] χρείας· ἡ μὲ ἀρὸς ὃ αἴτιον ὃ ἀφανίζων· ἡ ὃ ἀρὸς τὴν θείαν αἰκίαν, [9] ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν πάντα· ἡ [10] ὃ ἀρὸς τοὺς συμβιοῦντας.

XXVIII. Ὁ πόνος ἤτοι τῷ σώματι κακόν· [11] ὑκᾶν ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' [12] ἔξεστιν αὐτῇ τὴν ἰδίαν [13] ἀθεώρητον & [14] γαλήνην διαφυλάσσειν, & [15] μὴ ὑπολαμβάνειν ὅτι κακόν. πᾶσα γὰρ κρίσις, & ὁρμὴ, & ὄρεξις, & ἔκκλισις, [16] ἔνδον· & [17] οὐδὲν κακὸν ὧδε διαβαίνει.

XXIX. [18] Ἐξάλειφε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σαυτῷ λέγων. [19] νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὅλως ταραχή τις· ἀλλὰ [20] βλέπων πάντα ὁποῖά ἐστιν, [21] χρῶμαι ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν. μέμνησο τὴν [22] τοῦ χρόνου οὐσίαν πρὸς φύσιν.

XXX. Λαλῆν, & ἐν συλλήτῳ, & πρὸς πάνθ' ὁντινοῦν κοσμίως, [23] μὴ περιττῶς [24] ὑμᾶς [25] λόγῳ χρῆσθαι.

XXXI. [26] Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ, ἔκγονοι, πρόγονοι, ἀδελφὴ, Ἀγρίππας, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλος, Ἄρειος, Μαικήνας, ἰατροὶ, θύται, ὅλης αὐλῆς θάνατος· εἶτα ἐπὶ [27] τὰς ἄλλας, μὴ κατ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηίων· καὶ ἐπὶ ἐκεῖνο ὃ ὃ ἐπιγεγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ἔσχατος [28] ἦν ἴδιος γένους· ἐπιλογίζεσθαι, πόσας ἐσπούδασεν οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἵνα μονογόνου τινὰ καταλίπωσιν. εἶτα, [29] ἀνάγκη ἔσχατόν τινα γενέσθαι· πάλιν ὧδε ὅλη γένους θάνατον.

1 L. 6. § 7. l. 7. § 13.
2 -πε. F.
3 L. 5. § 15, 16.
4 L. 4. § 37. l. 7. § 22. l. 11. § 1. l. 12. § 30.
5 L. 5. § 26.
6 Sup. § 7. l. 5 § 36. l. 6. § 3.
7 L. 7. § 47, 48.
8 L. 1. § 12.
9 L. 2. § 3, 17
10 L. 11. § 18. l. 12. § 26.
11 L. 7. § 16, 33.
12 L. 5. § 2, 26. l. 7. § 68.
13 L. 2. § 4.
14 L. 7. § 28.
15 Sup. § 47, 48.
16 Sup. § 59.
17 Sup. § 41, 48.
18 Sup. § 29.
19 Sup. § 5, 54. Sup. § 8.
20 L. 3. § 11. Sup. § 11.
21 L. 3. § 11. l. 11. § 18, 37.
22 L. 5. § 5.
23 L. 3. § 5.
24 L. 4. § 51.
25 -ᾶς [5] f. Γγ. λόγ. χρ. αὐλὴ A. Boot.
26 Sup. 26. Inf. § 37.
27 τὰ ἄλλα f.
28 -απν. Lug. Annot.
29 L. 4. § 50.

[1] L. 4 § 2, 25, 26. l. 12. § 35 36.
[2] L. 6. § 2, 32. l. 4. § 54. l. 9. § 6.
[3] L. 4. § 49.
[4] L. 2. § 9. l. 5. § 10.
[5] L. 5. § 20. Inf. § 41. l. 10. § 12.
[6] L. 4. § 1. l. 6. § 50.
[7] Inf. § 35.

XXXII. [1] Σωλκθῆναι δεῖ τὸν βίον, ἑκάστῃ μέλῃ πρᾶξιν· καὶ [2] εἰ ἔχοι τι ὅ ἑαυτῆς παρέχῃ ὡς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι· ἴνα δὲ [3] τι ἑαυτῆς ἀπέχῃ, [4] οὐδὲ εἷς σε κωλῦσαι δύναται. ἀλλὰ στήσεταί τι ἔξωθεν; οὐδὲν εἰς γε ὃ δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίστως· [5] ἄλλο δέ τι ἴσως ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ [6] τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώλυμα εὐαρεστήσῃ, καὶ τῇ ὅτι τὸ διδόμενον εὐγνώμονι μεταβάσῃ εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικατέστη, [7] ἐναρμόσουσα εἰς τὴν εὐθετον, περὶ ἧς ὁ λόγος.

XXXII. In ſingulis actionibus vitam componere oportet; ut ſi unaquæque quantum datur, quod ſuum eſt tulerit, in eo acquieſcas. quo minùs autem ferat, quicquid ſuum eſt, prohibere nemo poterit. ſed exterius aliquid obſtabis? nihil, quicquam, quo minus juſtè, ſobriè, conſideratè in ea te geras. ſed alius alicujus facultatis forteſſis effectus impedietur. atqui dum impedimentum ipſum placidè fers, & ad id quod datur æquo animo te transfers, alia ſtatim prioris vice actio emergit, quæ ad eam, de qua ſermo inſtituitur, vitæ compoſitionem non minùs aptè conducat.

[8] L. 1. § 16.
[9] L. 3. § 5, 7, 16. l. 10. § 14.

XXXIII. [8] Ἀτύφως μὲ λαβεῖν, [9] εὐλύτως ἔχειν ἀφεῖναι.

XXXIII. Sic accipe, nè faſtuoſus fias; ſic poſſide, ut dimittere proclivis ſis.

XXXIV. Εἴ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα ἢ κεφαλὴν ἀποκειμένην, χωρίς ποτε ἀπὸ τοῦ λοιποῦ σώματος κεκομμένον, [10] τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, [11] ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, ἢ [12] ἀποχίζων ἑαυτὸν, ἢ [13] ὁ ἀηδιαίνοντα τὸν θεόν. ἀπέρριψαι ποτὲ ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἐν ᾗ [14] μέρος· νῦν σεαυτὸν ἀπέκοψας. ἀλλ' ὦφελε κομψὸν ἐκεῖνο, ὅλε. [15] ἔξεστί σοι πάλιν ἑνῶσαι σεαυτόν. τοῦτο ἄλλῳ μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ ἀποκοπέντι, πάλιν συνελθεῖν. ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, [16] ἣ τιμᾷ τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ ἀπορραγῇ ἀπὸ τοῦ ὅλου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορραγὲν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν δι' μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

[10] L. 4. § 29.
[11] Inf. § 43.
[12] L. 2. § 16. l. 3. § 8.
[13] L. 9. § 23.
[14] L. 2. § 3.
[15] L. 11. § 8.
[16] ἢ Lug.

XXXIV. Si quando manum abſciſſam vidiſti, vel pedem, aut caput etiam amputatum, & ſeorſim alicubi à reliquo corpore ſitum; talem planè ſe facit, quantum in ipſo eſt, qui abſcindit ſeſe, dum vel id quod contingit non vult, vel adversùs ſocietatis jus aliquid perpetrat. revulſum quodammodo abjeciſti te aliquò ab ea quæ ſecundùm naturam eſt unione. pars enim naturâ fueras: nunc verò temet abſcidiſti. cæterum iſtîc illud ſcitum eſt, quod unire te denuo licet. hoc autem nulli alii parti eſt à Deo conceſſum, ut revulſa ſemel & præciſa denuo coaleſcat. Verùm benignitatem ejus conſidera, quâ hominem cohoneſtavit; cùm & in ipſo poſuerit, nè primitùs ab univerſo revelleretur, & facultatem tribuerit, ubi fuerit revulſus, redeundi denuò; coaleſcendi, & partis ordinem, quem tenuerat, recuperandi.

XXXV. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστον τὸ λογικὸν ζῷον ὅσον [17] ἢ τὸ λογικὸν φύσις, ὅπως καὶ ταύτην εἰλήφαμεν. ὃν τρόπον γὰρ [18] οἰκείᾳ πᾶν τὸ ἐναντιούμενον καὶ ἀντιβαῖνον ὑποχωρεῖ καὶ καταπαύει εἰς τὴν εἱμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ, ὅπως καὶ [19] τὸ λογικὸν ζῷον δυνατὸν πᾶν κώλυμα ὕλῃ ἑαυτὸ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ ἐφ' οἷον ἂν ὁρμήσῃ.

[17] τὸ λογικὸν φύσις Xyl. τὸν πρῶτον φ. ε.
[18] L. 6. § 42.
[19] L. 4. § 1. Sup. § 32.

XXXV. Sicuti reliquas facultates rationalium unuſquiſque ferè ab univerſi natura accepit; ita hanc nos ab eadem facultatem accepimus: quod quemadmodum illa quicquid obſtat & renititur, in uſum ſuum circumvertit, & in fato diſponit, atque ita partem ſui facit; ita & animal rationale, ex impedimento omni materiam creare ſibi poſſit, eóq; uti ad illud quod intenderat, quodcunq; tandem id futúre.

XXXVI. Nè

XXXVI. Nè confundat te vitæ tuæ totius cogitatio: neque animo simul complectere, quot qualésq; molestias superventuras esse tibi verisimile sit. sed ad præsentium unumquodque interroga te, quidnam hac in re est, quod subiri aut sustineri nequeat? confiteri námq; erubescs. tum cogita tecum, nec quod futurum est, nec quod præteritum est, sed id semper duntaxat quod præsens est, molestiam tibi facessere, minuetur autem istud, si seorsim per se circumscriptum dederis, mentémque redargueris, si nè huic quidem soli tolerando suffecerit.

XXXVII. Nunquid etiamnum Veri tumulo assidet Panthea; aut Pergamus? nunquid Hadriani Chabrias, aut Diotimus? ridiculum foret. verùm, si assiderent, nunquid ipsi hoc sentirent? aut si sentirent, nunquid illos juvaret? aut si eos juvaret, nunquid hi immortales futuri essent? annon & istis destinatum est, ut primò senescant, tum moriantur? ecquid ergò facerent illi, mortuis istis? fœtor est hoc omne, & sanies in sacco.

XXXVIII. Si acutè cernere vales, acumine tuo utere, inquit ille, in rebus eis, quæ sapientiam maximè exigunt.

XXXIX. In animantis rationalis constitutione virtutem nullam video, quæ justitiæ se opponat: at voluptati quæ opponat sese, continentiam video.

ζάου καταστολή.

XL. Si opinionem tuam ab eo, quod vexare te videtur, semoveris, ipse in tutissimo mox consistes. quis ipse? Ratio. at non sum ratio. esto, ratio itaque nè vexet se. siquid autem aliud tibi malè habet, idipsum de hoc ipso, si poterit, opinetur.

XLI. Sensûs impeditio, malum est naturæ animalis. motûs impeditio itidem ejusdem est malum. est & aliud quod vegetativam conditionem pariter impediat, éstq; malum ejusdem. mentis quoque perindè

XXXVI. [1] Μὴ σε συσχέτω ἡ τοῦ ὅλου βίου φαντασία· μὴ συμπεριλάβοι ὅπόσα οἷα & ὅσα πλανᾶσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν πρόσθεν ἐφιστᾶ σεαυτὸν, [3] καὶ τοῦ ἔργου ὃ ἀφόρητον & ἀνύποιστον; αἰσχυνθήσῃ γὰρ ὁμολογῆσαι. ἔπειτα ἀναμίνησκε σεαυτὸν, ὅτι [4] ὑπὸ τὸ μέλλον, ὑπὸ τὸ παρῳχημένον βαρύ σε, ἀλλὰ ἀεὶ τὸ πρόν. [5] τοῦτο δὲ καταμικρύνεται, ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, & ἀπολέγχῃς τὴν φαντασίαν, εἰ περὶ τοῦτο ψιλὸν ἀντέχει μὴ δικάζει.

[1] L. 7. § 8.
[3] L. 7. § 14. Inf. § 46.
[4] L. 2. § 15.
[5] L. 11. § 2.

XXXVII. Μήτε νῦν παρακάθηται τῇ τοῦ [6] κωφοῦ σορῷ, Πάνθεια, ἢ Πέργαμος; τί δὲ τῷ Ἀδριανῷ, [7] Χαβρίας ἢ [8] Διότιμος; γελοῖον· τί δὲ εἰ παρεκάθηντο, ἔμελλον αἰσθάνεσθαι; τί δὲ εἰ ᾐσθάνοντο, ἔμελλον ἥδεσθαι: τί δὲ εἰ ἥδοντο, ἐμέλλον ἴσοι ἀθάνατοι ἔσεσθαι; [9] ἃ γὰρ τούτοις πρῶτον μὲν γραῦς & γέροντας γηρᾶσαι ὕστερον ἔμελλον; εἶτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἔμελλον ὀφελήσειν τούτους ἀποθανόντας; [10] γελάσον [11] πρὸς τοῦτο, & λύθεν ἐν θυλάκῳ.

[6] Κύρῳ Lips. Ann. κήρῳ Sal.
[7] χαβείας Xyl. Mer.
[8] Sup. § 25.
[9] Sup. § 25.
[10] L. 2. § 2. l. 3. § 3. Sup. § 24.
[11] σὺς Ed. l. 9. § 36.

XXXVIII. [12] Εἰ δύνασαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε [13] κρίνων, φησὶ, σφοδρότητι [14].

[12] L. 10. § 12.
[13] Κείνων, vel Ζώων f. Sal.
[14] σώματι. Xyl. ms. Sal.

XXXIX. Δικαιοσύνης κατεξάνασταλκεν ἀρετὴν ἐγκρατείᾳ ἐν ὀρεῖ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ἕξει. [15] ἡδονῆς δὲ ὀρεῖ, τίνι ἐγκρατεύεσθε.

[15] L. 5. § 15.

XL. [16] Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν πᾷ ἀσφαλεστάτῳ ἔσῃκας. τίς αὐτός; ὁ λόγος. ἀλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. ἔστω οὖν [17] ὁ μὲ λόγος & αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπείτω· εἰ δὲ [18] ἄλλο τι κακῶς ἔχει, ἐπιλαβέτω αὐτὸ περὶ αὑτοῦ.

[16] Sup. § 28. Inf. § 47.
[17] L. 7. § 16. l. 11. § 20.
[18] Sup. § 28.

XLI. [19] Ἐμπόδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἐμπόδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωικῆς φύσεως. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν & κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. ἔστω τοίνυν ἐμποδισμὸς

[19] Sup. § 32.

διομὸς ἰῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. πάντα δὴ ταῦτα ὄπῃ σαυτὸν μεταφέρε πάντα, ἡδονὴ ἅπτεταί σου; [1] ὄψεται ἡ αἴσθησις. ὀρμήσαί τι ἐνέσημα ἐνήμεσε; [2] εἰ μὲν ἀμυπεξαιρέτως ἅρμας ἤδη ἀς λογικῷ κακόν· εἰ δὲ μὴ κοινὸν λαμβάνεις, ὅπως βέβλαψαι, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. [3] τὰ μὲν τοι τῷ νῷ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἴωθεν ἐμποδίζειν· [4] τοῦτο γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὁτιοῦν ἅπτεται· [5] ὅπου γὰρ σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

XLII. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος [6] ἐμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἑκὼν ἐλύπησα.

XLIII. [7] Εὐφραίνει ἄλλον, ἄλλο· [8] ἐμὲ δέ, ἐὰν [9] ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, [10] μὴ ἀποτρεφόμενον, μήτε ἀνθρώπου τινὸς, [11] μήτε τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων. ἀλλὰ [12] πᾶν εὐμενῶς ὀφθαλμοῖς [13] ὁρῶντος καὶ δεχόμενον, καὶ [14] χρώμενον ἑκάστῳ κατ' ἀξίαν.

XLIV. [15] Τοῦτον [16] ἰδὲ τὸ χρόνον σεαυτῷ χαρίσαι· [17] οἱ δὲ ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες, οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι ἔσεσθαι, οἷοί εἰσιν οὗτοι οὓς βαρροῦντες· κἀκεῖνοι δὲ θνητοί. τί δὲ ὄφελος τοῖς πολλοῖς περὶ σὲ, ἂν ἐκεῖνοι [18] φωνάς τοιαύτας ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπολήψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν.

XLV. [19*] Ἄειρόν με καὶ βάλλου ὅπου θέλεις. ἐκεῖ γὰρ ἕξω [20] τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων, τοῦτ' ἔστιν, [21] ἀρκούμενον εἰ ἔχει καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἴδιον [22] τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. [23] ἆρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μου ἔχῃ ψυχὴ, καὶ χεῖρον ἑαυτῆς ᾖ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, [24] σωδυομένη, πτοουμένη; καὶ τί εὑρήσεις τοῦτου ἄξιον;

XLVI. [25] Ἀνθρώπῳ οὐδενὶ συμβαίνει ἃ οὐ δύναται, ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοΐ, ὃ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, ὃ

impeditio, naturæ intellectivæ malum est. hæc jam tu omnia ad te transferas. dolor, voluptas attingit te? viderit sensus. aliquid molienti tibi obstitit quippiam? si citra exceptionem moliebaris, jam tuum, quâ rationalis malum est. at, si id quod communiter fieri solet, tibi proponebas, nondum aut læsus es, aut impeditus etiam, mentis utique propria quæ sunt, nemo alius impedire solet. hanc enim nec ignis, nec ferrum, nec tyrannus, nec vituperium, nec aliud quidlibet attingit, ubi facta fuerit sphæræ instar, teres tota atq; rotunda.

XLII. Indignum censeo, ut me ipse vexem, qui neminem unquam volens vexârim.

XLIII. Alia oblectant alios. me verò, si mentem sanam habuerim, quæ nec hominem quenquam, aut humanum quicquam aversetur; sed quicquid obvenit, oculo benigno aspiciat excipiátque, & pro sui existimatione singulis utatur.

XLIV. Hoc ipsum quod jam adest, tempus tibimet fac impertias. qui famam posthumam affectant potiùs, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore posteros illos, quales isti sunt, quos nunc gravatim ferunt. sed & utrique sunt mortales. quid autem tuâ interest si vocibus istiusmodi adstrepuerint illi tibi, aut existimationem hanc vel illam de te habuerint.

XLV. Tolle me, & quocunque libuerit projice. etenim illîc quoque genium meum habiturus sum propitium placidúmque; hoc nempe contentum, si pro conditionis suæ officio habere se ageréque possit. num hoc tanti est, ut hac de caussa anima mea malè se habeat, ac deterior fiat, dum deprimitur, extenditur, confunditur, consternatur? ecquid reperiam, quod tanti sit?

XLVI. Nihil homini cuiquam contingere potest, quod non humanus sit casus; nec bovi, quod non bovis sit; nec viti, quod non vitis

[1] Sup. 28, 40.
[2] L. 4. § 1. l. 5. § 20.
[3] Sup. § 32. Inf. § 47.
[4] Sup. § 28. l. 11. § 36.
[5] Inf. § 48. l. 11. § 12. l. 12 § 3.
[6] L. 7. § 16. Inf. § 47.
[7] L. 6. § 34. l. 10. § 10.
[8] Sup. § 26.
[9] L. 10. § 35.
[10] Sup. § 34.
[11] μήτε [π] Lug. An.
[12] Sup. § 7, 8. l. 4. § 25. l. 7. § 3.
[13] ἐρῶν f.
[14] Sup. § 29.
[15] Sup. § 17, 26.
[16] ἴδι. f.
[17] L. 2. § 17. l. 4. § 19.
[18] L. 4. § 3. l. 5. § 33.
[19] L. 10. § 15, 23, 33.
[20] L. 2. § 13. l. 3. § 5, 7, 16.
[21] Sup. § 7. l. 9. § 26.
[22] L. 5. § 16.
[23] L. 9. § 37.
[24] συωδυομένη f. vel συμπεσχυμένη.
[25] L. 5. § 12. Sup. § 36.

vitis sit; nec lapidi, quod non lapidis ipsius sit. Si ergo contingit id cuique, quod & usui & naturæ ejus est consentaneum, quid est, ægrè quod feras? neque enim quicquam tibi tulisset natura communis, quod ferri non posset.

XLVII. Siqua te angit res externa, non est ea ipsa, quæ molestiam facessit tibi, sed tuum ipsius de ea re judicium. hoc autem statim delere in te situm est. siquid vero in interna animi dispositione te angit, quis prohibere potest, quominùs opinionem tuam corrigas? pari modo, si anxium te habet, quia hoc aut illud quod rectum tibi videtur, non facis, cur non facere potiùs quàm angi velis? sed obstat, inquis, valentius aliquid. nihil est ergò quod anxius sis. neque enim non agendi caussa in te est. sed nec vivere tanti est, ni id fiat. excede ergò è vita æquo animo, quo modo excederes si id agere daretur, simul etiam obstantibus ipsis propitius.

XLVIII. Memineris, inexpugnabilem fieri mentem, quando in se contracta, ipsa se contenta manet, dummodo nil faciat quod ipsa nolit, tametsi non ratione, sed obstinatione merâ instructa sit. quid ergò futurum est, si ratione in consilium adhibitâ considerate de re aliquâ sententiam tulerit? propterea arx est quædam mens perturbationibus immunis. neque enim aliud ullum habet homo hoc validiùs communitum præsidium, ad quod ubi confugerit, in nullius potestatem possit deinceps venire. hoc qui non videt, imperitus; qui videt, nec eò recipit se, infelix est.

XLIX. Nihil ulteriùs tecum reputa, quàm quod visa primariò renunciaverint. nunciatur tibi, hunc vel illum tibi conviciatum. hoc nunciatum est. non & illud læsum esse te. video, puerulum ægrotare, hoc video. at periclitari, non video. hoc igitur modo in primò vitis consiste semper, nec ampliùs quicquam eis à te intus adjicias, & nihil tibi accidit, quod commoveat te. vel adjicias potiùs aliquid, ut qui

οὐκ ἔξιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, ὃ οὐκ ἔξι λίθῳ ἴδιον. [1] εἰ οὖν ἑκάστῳ συμβαίνει, ὃ [2] ᾤετο ἔσεσθαι, κ᾽ πέφυκεν, κ᾽ αὖ δυσχεραίνοις; [3] ὃ γὰρ ἀφόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

XLVII. [4] Εἰ μὲ ἄλλά κ πῶς ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκεῖνό σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα· [5] τοῦτο δ᾽ ἤδη ἐξαλεῖψαι [6] ὅτι ἔι ἔξιν. εἰ δὲ λυπεῖ σέ κ πῶς ἐν τῇ σῇ διαθέσει, [7] κὶς ὁ κωλύων διορθοῦσθαι δ᾽ δόγμα; ὅμως δ᾽ εἰ λυπῇ, ἐκ ἐχὶ [8] τὸ δὲ κ ἐνεργεῖς ὑγιές ἔι φαινόμενον, κ᾽ ἐχὶ μᾶλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; ἀλλὰ ἰσχυρότερόν κ ἐνίσταται· [9] μὴ οὖν λυποῦ· ὃ γὰρ διά σε ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. ἀλλὰ σὺν ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τέτου. [10] ἄπιθι οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῶς, [11] ἢ κὰ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκῃ, ἅμα [12] ἵλεως τοῖς ἐνισαμένοις.

XLVIII. Μέμνησο, ὅτι [13] ἀκαταμάχητον γίνεται δ᾽ ἡγεμονικὸν, ὅταν [14] εἰς ἑαυτὸ συσταφὲν [15] ἀρκεθῇ ἑαυτῷ, [16] μὴ ποιῦντι ὃ μὴ θέλει, [17] κἂν ἀλόγως διατάξῃ. τί οὖν [18] ὅταν δὲ μετὰ λόγου διεσκεμμένως κρίνῃ περί τινος; δεῖ τοῦτο ἀκρόπολις ἔξιν [19] ἢ ἐλευθέρα παντὸς βάρους· ἐσὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἐπὶ ἀνθρώπῳ, ἐφ᾽ ὃ καταφυγὼν [20] ἀνάλωτος λοιπὸν ἔσῃ· ὁ μὲ οὖν μὴ ἑωρακὼς τοῦτο, ἀμαθής· ὁ δ᾽ ἑωρακὼς δὲ μὴ καταφύγων, ἀτυχής.

XLIX. [21] Μηδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὧν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν· ἤγγελται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. [22] ἤγγελται τοῦτο τὸ μόνον, ὅτι βέβλαπται σὸν ἤγγελται· βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον; βλέπω. ὅλως δ᾽ κινδυνεύει, ὃ βλέπω. ὕτως οὖν μένε ἀεὶ ὃ ἐπὶ τῶν προτέρων φαντασιῶν, δὲ μηδὲν αὐτῆς ἔνδοθεν ἐπίλεγε, δὲ σόδεν σοι γίνεται· μᾶλλον δ᾽ ὅπίλεγε, ὡς

[1] L. 10. § 3. l. 11. § 13.
[2] L. 12. § 26.
[3] L. 6. § 19. l. 7. § 66.
[4] L. 4. § 7, 8. l. 5. § 26.
[5] Sup. § 29.
[6] L. 6. § 52. l. 7. § 2, 14.
[7] L. 9. § 11. l. 12. § 25.
[8] πόδε.
[9] Sup. § 32, 42, 45.
[10] L. 5. § 29.
[11] ἢ f.
[12] L. 2. § 3.
[13] Sup. § 41.
[14] L. 7. § 28.
[15] Sup. § 7.
[16] L. 5. § 29. l. 10. § 33.
[17] L. 11. § 3.
[18] L. 5. § 18.
[19] L. 1. § 9.
[20] L. 11. § 36.
[21] L. 7. § 6.
[22] L. 4. § 7, 11

[1] L. 4. § 29. l. 7. § 29, 66. ὡς [1] γνωρίζων ἑκάστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

[2] L. 6. § 36. L. Σίκυος πικρός· ἄφες. [2] βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἔκκλινον. ἀρκεῖ. μὴ προσπεί-πῃς, τί δὴ ἐγένετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; ἕως καταγελασθήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν εἰ ὑπὸ τέκτονος ἢ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκοντος, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ [3] ξέσματα καὶ ἀποκλάσματα τέκτων καταπυάζομένων ὁρᾷς· καί τοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι τοῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἡ δὲ τῶν ὅλων φύσις, [4] ἔξω οὐδὲν ἔχει, ἀλλὰ τὰ γιγνόμενα ὑπ' αὐτῆς τούτοις ἐστίν, ἃ πεποίηται ἑαυτῇ. πάντα δὲ ἔνδον ἀναφυόμενα καὶ γηράσκει καὶ ἄρρητον οὐδὲν ἔχει κακόν, [5] εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅπ[6] πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τέτων ἀναπλάττει· ἵνα μήτε ὑσίας, ἔξωθεν χρήζῃ μήτε ὅπου ἐκβάλῃ τὰ σαπρότερα προσδέῃ. ἀρκεῖ οὖν καὶ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλῃ τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

[1] L. 4. § 29. l. 7. § 29, 66. rerum omnium, quæ in mundo isto contingunt, naturam perspectam habeas.

[2] L. 6. § 36. L. Amarus est cucumis: mitte. vepres in via: declina. sufficit. nè pergas dicere, *Quare autem in mundo ista sint?* ludibrio enim futurus es homini scientiæ naturalis perito, perinde ac fabro aut sutori, si huic vitio verteres, quòd eorum quæ conficit ramenta ac segmenta in officina ejus cerneres. & illi tamen quò projiciant habent, cùm universi natura nihil extra se habeat; sed, quod in hac ejus arte maximè mireris, cùm se certis terminis circumscripserit, quicquid intra se corrumpi, senescere, ac inutile fieri videtur, in semet convertit, aliáque ex his ipsis nova producit; adeò ut nec materiâ extraneâ opus habeat, nec quò putrefacta projiciat, desideret. ita contenta manet & loco suo, & materiâ suâ, & arte sibi propriâ.

[3] L. 3. § 2. [4] L. 4. § 23. Sup. § 18. [5] L. 7. § 25. [6] Sup. § 23.

LI. [7] Μήτε ἐν τῷ προάξειν ὀκνηρὸς εἶναι· μήτε ἐν τῷ ὁμιλίαις φύρειν· [8] μήτε ἐν τῇ φαντασίαις ἀλόγως· μήτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ σαπρίλικος· ἢ ἀκθόρνυος· μήτε ἐν ᾧ βίῳ ἀσχολίας. [9] κλέπτουσι, χρεωμοῦσι, καλάραις ἐλαύνουσι. τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τῇ διανοίᾳ μὴ ὑγιᾶ καὶ εὐκαρῆ, φρενήρη, σώφρονα, δικαίᾳ; οἷον [10] εἴπῃς πηγῆς διαυγοῦς καὶ γλυκείας, βλασφημοίη αὐτῇ, ἡ ἂν ὑποστὰς πικρὸν ἀναβλύσῃ· [11] κἂν πολὺν ἐμβαλῃ, κἂν κοπρίαν, πάντα διαχεόμενα αὐτὰ καὶ ἐκκλύσει, καὶ [12] ὑδαμῶς βαφήσεται. πῶς οὖν [13] πηγὴν ἀέναον ἕξεις, καὶ μὴ φρέαρ; φύε σεαυτὸν πάσης ὥρας εἰς ἐλευθερίαν, [14] μετὰ τοῦ εὐμοιρῶς, καὶ ἁπλῶς, καὶ αἰδημόνως.

[7] L. 3. § 16. [8] L. 7. § 66. Sup. § 13. [9] Sup. § 68. Sup. § 28. [10] Sup. § 1. l. 3. § 4. l. 7. § 15. [11] L. 12. § 1. [12] L. 6. § 30. [13] L. 7. § 59. [14] L. 11. § 9, 13.

LI. Nec in actionibus languidus; nec in congressibus turbidus sis; nec in cogitationibus vagus; nec animâ præceps abreptus & temerè exiliens; nec in vita multis implicitus negotiis. occidunt, concidunt, diris te devovent. quid hæc obstant, quominùs mentem serves puram, prudentem, sobriam, justam? quemadmodum siquis fonti astans limpido ac dulci, conviciis eum incesserit, at illi nihilominùs laticem potui accommodum fundere non cessat. quin & si lutum quis simúmque injecerit, disperget citò diluétque eum, nec eodem inquinabitur. quomodo ergo fieri potest, ut fontem perennem in te, non puteum, habeas? si usu assiduo libertatem cum æquanimitate, simplicitate, modestiâ quasi nativam tibi reddideris.

[15] L. 4. § 29. LII. [15] Ὁ μὴ εἰδὼς ὅκ ἔστι κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅπου ἐστίν. ὁ δὲ μὴ εἰδὼς πρὸς ὅ,τι πέφυκεν, οὐκ οἶδεν ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. ὁ δέ τι τούτων ἐπολιπών, οὐδὲ πρὸς ὅ,τι αὐτὸς πέφυκεν εἴποι. τίς οὖν φαίνεταί σοι [16] ὁ τῶν κενῶν ἔπαινον

LII. Qui nescit esse mundum, ubi sit nescit. qui nescit ad quid natus sit, nec quis ipse, nec quid mundus sit, novit. qui autem in horum alterutro deficit, nec ad quid ipse natus sit, dicere potest: quàlis ergò tibi videtur is, qui vanos hominum eorum plausus vel

[16] Sup. § 44.

averſatur vel aucupatur, qui nec ubi ſint, nec qui ſint ipſi, nôrunt?

LIII. Num in votis habes ab eo laudari, qui intra horulæ ſpatium ter ſemet execratur? num ei ſtudes placere, qui nec ſibi ipſe placet? aut quomodo ſibi placet, quem omnium ferè, quæ facit ipſe, pœnitet?

LIV. Curæ tibi ſteinceps ſit, non tam cum aëre ambiente te conſpirare, quàm menti cuncta ambienti conſentire. neque enim minùs vis illa intellectualis ubique diffuſa eſt & permeat cuivis expoſita qui attrahere eam poteſt, quàm aëria cuilibet cui reſpirationis eſt compos.

LV. Generatim malitia mundo non obeſt. particulatim nec alteri cuiquam. huic tantùm eſt noxia, cui conceſſum eſt ab ea immunem eſſe, quandocunque id ipſe voluerit.

LVI. Arbitrio meo ex æquo res indifferens eſt arbitrium vicini mei, atque animula aut caruncula ejus. etiamſi enim quàm maximè alter alterius cauſsâ mutuò nati ſimus, mentium tamen noſtrarum cuilibet peculiaris ſua conſtat poteſtas. aliquì vicini mei malitia malum me faceret? id quod Deo non eſt viſum, nè alieni arbitrii eſſet miſerum me facere.

ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

LVII. Sol defundi videtur, & ubique quidem diffunditur, nec effunditur tamen. illa enim diffuſio eſt extenſio tantùm. itaque ab extendendo radii ejus nomen ſortiti ſunt. cujuſmodi verò res ſit radius, perſpicere licet, ſi per angulum aliquod foramen lumen à Sole profectum, in domicilium tenebricoſum ſubingredi videris, rectâ enim procedit, & refringitur quodammodo, ubi corpus aliquod ſolidum occurrerit, quòd aërem ultrà non admittit. ibi autem conſiſtit, & nec delabitur, nec decidit. talem ergò mentis ſolutionem & diffuſionem eſſe oportet, non effuſionem utique, ſed extenſionem, quæque adversùs obvia quælibet impedimenta non violentam & impetuoſam colliſionem adhibeat, nec

φεύγων [1] ἡ δίων, [ἢ] οἳ ὅσοι ἔσω εἰσὶν, ἵνα τί οἱ κενὲς αἰσι γινάσκωσι;

LIII. [2] Ἐπαγγείλῃ σὺ θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπων, τὸν ἓ ὥρας ἑαυτῷ καταλεγομένου; ἀρέσκῃ σὺ θέλεις ἀνθρώπῳ, [3] ὃς σὸν ἀρέσκῃ ἑαυτῷ; [4] ἀρέσκῃ ἑαυτῷ, ὃ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι χρόνον οἷς πράσσει;

LIV. Μηκέτι μόνον [5] συμπνεῖν δὲ σοι ἐχοις ἀέρι, ἀλλὰ καὶ [6] συμφερεῖν δὲ τοιούτῳ πάντα νοερῷ· ἐν δὲ τοῦτον ἡ νοερὰ δύναμις πάντη κέχυται, καὶ διαπνεῖται δὲ ἑκάστην διάνοιαν, ὅσην ἡ ἀναγκάζει τῷ ὁμοπνεύστῳ δυνάμει.

LV. Γενικῶς δὲ, [7] ἡ κακία σοῦ βλάπτει τὸν κόσμον· ἡ δὲ κατὰ μέρος, [8] σοὶ κακὸν βλάπτει τὸν σέ. [9] μόνῳ δὲ βλαβερὸν ἔστι πάντων; [10] ᾧ ὑπῆρται παθεῖν καὶ ἀπολλάξαι αὐτὸς, ὁπόταν θελήσῃ τοῦτο ὑπολήψεται.

LVI. [11] Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ σπλαγχνίον αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀρχίδιον. καὶ γὰρ εἰ ὅλοι μᾶλλον [12] ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου [13] τὸ ἰδίαν κωλύειν ἔχει ἐπιτί τι [14] ἐμέλλει ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοὶ κακὸν εἶναι; [15] οὐκ ἔστιν.

LVII. [16] Ὁ ἥλιος καλαικυλίεται δοκεῖ, καὶ πέπτωκε, κύκλου ἐστίν. ἡ γὰρ ἀκτὶς αὐτοῦ τοιαύτη ἐστὶν· ἀκτῖνες γὰρ αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἐκτείνειν λέγονται. ὁποῖόν δέ ἐστιν ἀκτὶς, ἴδοις ἂν εἰ διάφωτον στενοῦ εἰσκαστέρου οἴκου διὰ ἡλίου φῶς εἰσδυόμενον πλάγιον· κλίνεται γὰρ κατ' εὐθεῖαν, καὶ ὥσπερ διαιρεῖταί πως ὑπὸ τοῦ στερεμνίου, ἵστη ἀπόπτωσιν, διέρχεται δὲ ἐπέκεινα ἀέρα θεμένου ἕδρας, καὶ ἐνταῦθα ἕστηκεν, οὐδὲ φέρεται πλαγίως οὖν ἡ κλίνη καὶ διαφωτίσει διάφωτον εἶναι, μὴδαμῶς ἐκχωρεῖ ἀλλοιοῦται, καὶ [17] πρὸς τὸ ἀπρεπῶς καλλύνεσθαι μὴ βίαιον μηδὲ ῥαδιούργημα ἢ ἀπρεπὲς τοιοῦτος

[1] ἢ δίων. Xyl. Ing. ἢ δίκων
[2] L. 3. § 2. 4. § 3.
[3] L. 5. § 1.
[4] L. 6. § 5. Sup. § 1.
[5] L. 6. § 16. 1. 2. § 1.
[6] L. 6. § 5. 1. 10. § 2.
[7] L. 5. § 3.
[8] L. 2. § 1. 4. § 7.
[9] L. 9. § 4.
[10] L. 2. § 1. 1. 7. § 71. 1. 10. § 13.
[11] L. 5. § 2. 6. § 32.
[12] L. 2. § 1. Inſ. § 5.
[13] L. 5. § 1. 12. § 3.
[14] L. 2. § 1. 5. § 35.
[15] L. 2. § 11.
[16] L. 12. § 32.
[17] Inſ. § 2.
[18] L. 10. § 33.
[19] L. 6. § 50. l. 8. § 32. l. 10. § 12.

μηδὲ μὲ καζαπλῆξαι, ἀλλὰ ἵλεως ἴσθι, καὶ ὅπλαμπρύνου δ' ἐπιχώμενον. αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσεις τ' ἀυγῆς, ἣ μὴ ὡσχαπέμπον αὐτῇ.

LVIII. Ὁ τὸ θάνατον φοβούμενος, ἤτοι ἀναισθησίαν φοβεῖται, ἢ ἄλλην ἐπιφοίτησιν. ἀλλ' εἰ μὲν οὐδεμία ἔσται αἴσθησις, οὐδὲ κακῶν τινῶν αἰσθήσῃ· εἰ δὲ ἀλλοιοτέραν αἴσθησιν λήψῃ, ἄλλοιον ζῶον ἔσῃ, καὶ οὐκ ζήσῃ ὁ παύσῃ.

LIX. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. διδάσκε οὖν, ἢ φέρε.

LX. Ἄλλως βάλλει, ἄλλως νῦς φέρει. ἃ μέν τοι νοῦς, καὶ ὅσον συλλαμβάνει, καὶ ὅπῃ ὡσὶ τὸ σκόπιμον τρέφεται, φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν ἧττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον.

LXI. Εἰσίναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἑκάστου ἀνθρώπου, καὶ εἰς ἕτερον πρὸς εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

1 L. 7. § 32. Sup. § 25.

2 Sup. § 56. l. 9. § 1.

3 L. 5. § 28. l. 9. § 11.

4 L. 6. § 16. Sup. § 57.

5 ἧττον a. τ. [κ] εἰσὶ [πέρυκεν] f.

6 L. 9. § 17.

7 -έχειν Boot.

LVIII. Qui mortem formidat, vel sensûs extinctionem, vel aliusmodi aliquem sensum formidat. atqui, si sensum nullum prorsus habueris, nec mali quicquam sensurus es; sin sensum aliusmodi, animal aliusmodi futurus es, nec vivere desines.

LIX. Homines alter alterius causâ nati sumus. itaque aut doce, aut sustine.

LX. Aliter sagitta, aliter mens fertur. mens enim tam cùm cavet, quàm cùm considerat, rectâ fertur, nec minus ad scopum sibi propositum tendit.

LXI. In mentem alterius cujusque descende; sed & in tuam ipsius descendere quemlibet patere.

ΒΙΒΛΙΟΝ Θ'.

LIB. IX.

1 L. 2. § 1. l. 8 § 59.

Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. ἔστι γὰρ τῆς ὅλων φύσεως καζασκευασκικὰ τὰ λογικὰ ζῶα ἕνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲ ἄλληλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δ' μηδαμῶς. ὁ δὲ τὸ βλάπτον παραβαίνων, ἀσεβεῖ δηλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. ἡ γὰρ τῶν ὅλων φύσις, τῶν ὄντων ἐστὶ φύσις. τὰ δὲ γε ὄντα πάντα τοῖς ὑπαρχοῦσι τῆς ὁμοίοις ἐστί. ἔτι δὲ καὶ ἀληθῆ αὐτὴ ὀνομάζεται καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. ὁ μὲν οὖν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατᾷ τὴν θεὸν ὁ δὲ ἀδικῶν, καθόσον ἀλλοφυὴς τῇ τῶν ὅλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῷ κόσμῳ φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ὅπῃ τὰ συνήθη τοῖς ἀληθέσι φερόμενος ὑφ' ἑαυτοῦ.

QUI injustè agit, impiè agit. cùm enim universi natura animalia rationalia, sui invicem gratiâ condiderit, ut sibi invicem pro cujusque dignitate prosint, nec ullâ ratione sibi invicem obsint; qui naturæ placitum hoc violat, impiè prorsus agit adversùs numinum omnium antiquissimum. etenim universi natura, rerum est omnium natura. omnia autem quæ existunt necessitudine quâdam mutuâ sunt sibi invicem conjuncta. sed & eadem, quæ natura, veritas quoque nuncupatur; eidemque prima omnium quæ vera sunt, causa. itaque qui sciens volens mentitur, impiè agit, in quantum fallendo injustè agit; qui nolens nesciusque, in quantum universi naturæ dissentit, & in quantum mundi ordinem pulchrè compositum infringit, dum mundi naturæ adversatur. enim, qui, quantum in se est, ad ea quæ veritati adversa sunt, fertur, à

natura

natura siquidem subsidia jam olim acceperat, quibus neglectis factum est, ut falsa à veris nunc dignoscere nequeat. Quin etiam, qui voluptates, tanquam quæ sint bonæ, sectatur, dolores, tanquam quæ mala sint, fugit, impiè hic quoque agit. necesse est enim, ut is qui sic affectus fuerit, de rerum natura sæpe conqueratur, quasi ea bonis malisque præter meritum utriusque aliquid attribuat; cùm mali sæpenumero voluptatibus diffluant, eisque rebus, quibus eæ comparantur, abundent; boni contra in dolore versentur, atque in casus ejusmodi, qui dolorem solent parere, incidant. adhæc, qui dolorem timet, eorum aliquid timebit, quæ in mundo necessariò futura sunt. hoc est autem impium. & qui voluptatem sectatur, injuriam inferendo non abstinebit. hoc autem apertè impium. oportet autem, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, (nec fecisse utique utraque, nisi ad utraque se ex æquo haberet) adversùs hæc eadem eum pariter esse ex æquo affectum, qui naturæ ductum sequi desiderat, quo naturæ consentire possit. quicunque ergò adversùs dolorem & voluptatem, vel mortem & vitam, vel gloriam & ignominiam, ad quæ rerum natura ex æquo se habet, non ex æquo afficitur, impiè hunc agere liquidò constat. per hoc autem quod dicitur universi naturam istis ex æquo uti, intelligo ista ex æquo uti evenire ex serie quadam rerum prodeuntium sibique invicem succedentium juxta antiquissimum quendam providentiæ motum, quo à principio illa ad hanc rerum omnium ordinationem & adornationem se contulit. cùm rationes quasdam rerum futurarum apud se concepisset, & facultates quasdam existentiarum, transmutationum, & successionum istiusmodi fœcundas disseruisset.

Ib. Gratius equidem foret, ut priùs defungeretur quispiam, quàm mendacitatem, simulationem, luxum, fastum delibâsset. secundus autem ab hoc gradus, horum furfuralem ut amori præoptet, quàm improbitati immorari. an nondum

ἀφορμὰς γὰρ παρελήφει ταῦτα ἡ φύσεως, ὧν ἀμελήσασα οὐκ οἶδέ τε ὅτι νῦν [1] διαχειρίζῃ τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῆς ἀληθῶν. ὁ μὲν [2] τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰς διώκων, τὰς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβήσει. [3] ἀνάγκη γὰρ τὸν τοιοῦτον, μεμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς τῶν ἀξίου τι ἀπονεμούσῃ τοῖς φαύλοις, καὶ τοῖς ἀναξίοις. ἄλλο δὲ πολλάκις τοὺς μὲ φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους, πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου ἀφιστάμενον. εἶτε δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεταί ποτε τῶν ἐσομένων ἐν τῷ κόσμῳ. τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. ὅ, τε διώκων τὰς ἡδονὰς, [4] οὐκ ἀφέξεται τοῦ ἀδικεῖν, τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. ἀρὰ γε ὡσὰς ἡ κοινὴ φύσις ἔπτισεν ἴσχύ (ὑ γὰρ ἀμφότερα ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφότερα ἔπτισε σχέσιν) πρὸς ταῦτα καὶ [5] τὰς τῇ φύσῃ βουλομένους ἕπεσθαι, [6] ὁμογνώμονας ὄντας, [7] ἔπτισε δίκαιόν. ὅστις δὲ ἐν πρὸς πόνους, καὶ ἡδονὰς, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἔπτισε ἡ πᾶν ὅλων φύσις χρῆται, ἀυτὸς οὐκ ἔπτισε ἴσχύ, δῆλον ὡς ἀσεβήσει. λέγω δὲ χρῆσθαι τούτοις ἔπτισε τὴν κοινὴν φύσιν, διότι τῷ κατὰ τὸ [8] συμβαίνειν ἔπτισε κατὰ δὲ ἐξῆς γινομένοις, καὶ ἐπιγινομένοις ὁρμῇ τινι [9] ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, [10] καθ' ἣν ἀπό τινος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τόνδε τὸν διακόσμησιν, συλλαβοῦσά κινήσεις τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα, καὶ ἀποσώσασά τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

ΙΙ. Χαμαιτύπου μὲν καὶ [11] ἀγύρτου φιλοδοξίας, καὶ ταύτης ἀποκρίσεως καὶ κρυφῆς καὶ τύφου γλυκομένου ἐξ ἀμβλύτητος ἀπελθεῖν. τὰ δὲ οὖν [12] προκείμενα γε τούτων [13] ἀποπνεῦσαι, δύσκολόν πλὴν, [14] ἢ προσηκόντως

[1] L. 8. § 26.
[2] L. 2. § 11.
[3] L. 6. § 16. 41.
[4] L. 11. § 18.
[5] L. 3. § 12. l. 6. § 55. l. 10. § 15.
[6] L. 8. § 54. l. 10. § 21.
[7] L. 11. § 16.
[8] L. 2. § 11. l. 6. § 34.
[9] L. 11. § 20.
[10] L. 7. § 75. Inf. § 28.
[11] L. 3 § 8.
[12] Inf. § 37.
[13] L. 5. § 3.
[14] ἐσπς ἢ ἐσσπ. Lug.

συμπαθῆσαι τῇ κοινῇ. καὶ ὕπου σε οὐδὲ ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν τὸ λοιμῶδες; λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας, πολλῷ γε μᾶλλον ἢ τοῦ περιεχομένου τούτου πνεύματος. τοιαύτη τις δυσκρασία καὶ ζωῆς αὕτη μὲν γὰρ ζώων λοιμός, καθὸ ζῷά ἐστιν· ἐκείνη δ' ἀνθρώπων, καθὸ ἀνθρωποί εἰσιν.

III. Μὴ καταφρόνει θανάτου ἀλλὰ εὐαρέστει αὐτῷ, ὡς καὶ τοῦτο ἓν τῶν, ἃ θέλει ἡ φύσις ἐνδελεχῶς. οἷον γάρ ἐστι τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιάς ἐνεγκεῖν, καὶ κύησιν, καὶ τόκους, καὶ ὠδῖνας, καὶ τἆλλα τὰ φυσικὰ ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τῆς ὥρας φέρουσιν, τοιοῦτον καὶ τὸ ἀφανισθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν κατὰ ἄνθρωπον ἔστι λελογισμένον. ἐπὶ ὅλης δέ, μηδὲ ὠχριᾶν, μηδὲ ὑποφαίνειν περὶ τὸν θάνατον ἔχειν· ἀλλὰ θέλοντα αὐτὸν ὡς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν· ὃ δὲ θέλεις καὶ ὅταν, ἐκ τοῦ χρόνου σοι δῆλον γενήσεται. ὡς καὶ παιδὸς μὲν ἀνδρωθῆναι, ἔστιν ὅτε ἔμβρυον οὐκ ἐᾷ γαστρὸς τὸν γεννήσασαν ἐξελθεῖν· ἔστιν ὅτε καὶ πρὸ τούτου ἐκπεσεῖται. εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν ἀφοσίωμα ἀψικάρδιον θέλεις μᾶλλον σὲ εὐκολον περὶ τὸν θάνατον ποιῆσαι, ἢ ὑπῆρξαν ἤδη τὰ ὑποκείμενα, ὧν μέλλεις ἀφίστασθαι, καὶ μετ' οἴκτων καὶ δακρύων οὐκέτι ἔσται ἡ ἐμπεφυσημένη προσπάθεια μετὰ ὄντος· ἀλλὰ καὶ πάσης ἁφῆς, ἀλλὰ καὶ κνίδεσθαι καὶ πόθους φέρειν μεμνῆσθαι μόνον ὅτι σὺν ἀπὸ δυσθεώτων ὀμοδουλευόντων ἢ ἀπαλλαγή ἐστιν· τοῦτο γὰρ μόνον ἔνεστιν ἄρα, αὐθαίρετον δὲ καὶ εὐτάκτως ἐν τῷ ζῆν, εἰ συζῆν ἐρεῖτο τοῖς τοὺς τοιούτους δεσμοὺς ὑπεκπεποιημένοις. νῦν δ' ὁρᾷς, ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ διαφωνίᾳ ἡ συμβιώσεως ὥστε εἰπεῖν, θᾶττον ἔλθῃς, ὦ θάνατε, μή πως καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

IV. Ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. ὁ ἀδικῶν ἑαυτὸν κακὸν ἑαυτὸν ποιεῖ.

III. Mortem noli contemnere, sed animo lubenti excipe, tanquam ex eorum quæ natura vult, numero quod sit. cujusmodi enim res est, adolescere, senescere, crescere, adultum esse, barbatum esse, dentire, canescere, ferre, prægnantem esse, parere, aliaq; id genus opera naturalia, quæ vitæ tuæ secum ferunt ætates, ejusmodi planè res est & dissolvi. hominis est igitur considerati, nec temerariè, nec impetuosè, nec fastuosè adversùs mortem se gerere: sed tanquam opus naturale, eam præstolari, quo modo nunc præstolaris, donec uxoris tuæ utero fœtus prodeat. ità expectanda est hora, quâ animula tua involucro isti excidet. si autem vulgare vis pharmacum, quod cor tamen attingat, morti facilem cumprimis præstabit tē, si consideraveris res subjectas à quibus morte divelleris, moresque hominum quales sint quibus anima tua ulterius non immiscebitur. etiamnū enim offendi eis te neutiquam oportet, sed curare eos, placidéque ferre; meminisse tamen licuerit, quod ab hominibus haud idem tecum sentientibus discessurus es. hoc enim solum, siquid aliud, nos revocare et & ad vita retineret, si tantū esset & sententiæ bus vitam deserere daretur. quæ autem vides, quanta molestia ex dissensu mutuo eorum quibuscum vivitur, oriatur: ut discedere liceat, *Properè ac dicis ô mors, à meipsa ego etiam ipse abstrahi vellem.*

IV. Qui peccat, sibimet ipsi peccat: qui injuriæ agit, sibi nocet, qui malum se facit.

V. Sæpenumero contingit ut injustè agat, tam qui non facit aliquid, quàm & qui facit.

VI. Sufficit præsens existimatio certa, & actio præsens communicativa, & affectio præsens casum omnem à primâ rerum omnium caussâ provenientem lubenter excipiens.

VII. Imaginationes absterge; motus compesce; appetitionem extingue; mentem in potestate sui contine.

VIII. In animantia irrationalia, anima una distribuitur; in rationalia verò anima una intellectiva dispertitur. quemadmodum & terrestrium omnium una est terra; unique luce cernimus omnes, & aëre uno spiramus, quotquot vivus vitæque participes sumus.

IX. Quæcunq; aliquid in commune participant, ad id quod est generis ejusdem secum promptè feruntur. ad terram mole suâ fertur terrestre quodvis; in idem conflunt humidum omne; & aereum itidem quodcunq;, ut necesse sit vi aliquâ intercludi ea, id nè faciant. sursum fertur ignis ob ignem elementarem. cum omni verò, qui istic est, igni ad hæc simul accendi proclivis est, ut materia omnis siccior paulò incendi prompta admodum sit, eò quòd minùs sibi admixtum habeat, quod incendium prohibeat. proinde & quicquid naturæ intellectualis est in commune participes, ad sibi cognatum pariter, vel multò magis etiam, promptè fertur. quò est enim rebus aliis præstantius, hoc est promptius, si quod sui generis est communicari & cum eo quo lubenter coalescere. hinc apud irrationalia exsiliunt examina, armenta, pullorum educationes, & quasi amores, quidam, eteniq; istis animæ insunt; it quò in subjecto præstantiori vis ulla congregativa intentior reperitur, quàm in floribus, lapidibus, aut lignis. hinc & in rationalibus, respublicæ, amicitiæ, familiæ, concilia; item belli tempore treugæ, & inducie; quin & in præstantioribus adhuc, licèt modo quodam à se in-

V. Ἀδικῇ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, μόνον ὁ ποιῶν τι.

VI. [1] Ἀρκεῖ ἡ [2] παροῦσα [3] κατάληψις καταληπτική. καὶ ἡ παροῦσα [4] ὁρμὴ κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις [5] εὐαρεστικὴ τοῖς παρ' αὐτὸ [6] γινομένοις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας συμβαίνοντα.

VII. [7] Ἐξάλειψον φαντασίαν· σῖσον ὁρμὴν· σβέσον ὄρεξιν· ἐφ' ἑαυτῷ ἔχον τὸ ἡγεμονικόν.

VIII. [8] Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα, μία ψυχὴ διήρηται· [9] εἰς δὲ τὰ λογικὰ μία νοερὰ ψυχὴ μεμέρισται· ὥσπερ καὶ [10] μία μὲν ἡ ἐπίγειος φύσις πάντων τῶν γηγενῶν, καὶ [11] ἐν φωτὶ ὁρῶμεν, καὶ [12] ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατὰ ζῇ, καὶ ἔμψυχα πάντα.

IX. [13] Ὅσα κοινῇ τινὶ μετέχει, φέρεται πρὸς ὁμόφυλον τόπον· [14] ὃ γοῦν ἐπίγειον πρὸς κάτω φέρεται ὅπου γῆ, ὅπου ὑγρὸν πρὸς συρρέον, ὅ ἀερῶδες ὁμοίως ὥστε χωρίζεσθαι τῆς διαιρούντων καὶ βίας. τὸ πυρῶδες μέν, διὰ τὸ στοιχειῶδες πυρ πρὸς τὸ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεξαφθῆναι ἕτοιμον ἅπτεσθαι, ὡς καὶ πρὸς τὸ ὑλικὸν τὸ ὀλίγῳ ξηρότερον, εὐεξαφθὸν ἔτι, διὰ τὸ ἐλαττον ἐγκεκρᾶσθαι αὐτῷ τὸ κωλυτικὸν πρὸς ἔξαψιν. καὶ τοίνυν [16] πρὸς τὸ κοινῆς φύσεως μόνιμον, πρὸς τὸ συγχωρεῖ ὁμοίως ἀκολουθεῖ, ἢ κἂν μᾶλλον. ὅσῳ γὰρ ἔστι κρεῖττον ἄλλο τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συμπαθεῖν τῇ οἰκείῳ καὶ συγκεῖσθαι ἑτοιμότερον. ἤδη γοῦν [17] ὅτι μὲν πρὸς ἀλόγων εὑρέσθαι συμπνοάς, καὶ ἀγέλαι, καὶ ποιμνοτροφίαι, καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ὧδε πόθεν ἐνταῦθα, καὶ τὸ συναγωγὸν ἐν τοῖς κρείττοσι θαυμαστὸν εὐρίσκετο, οἷον ἐπὶ φυτῶν ἰδεῖν, ἔστι δὲ ἀλλόγων, ἢ ξύλων. ὅπου δὲ [18] τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖαι, καὶ φιλίαι, καὶ οἶκοι, καὶ σύλλογοι καὶ ἐν πολέμοις συμβάσεις καὶ ἀνοχαί. ὅπου δὲ πρὸς ἔτι κρειττόνων, καὶ ἐκδιαστημάτων ζώων ἑνὸς ἕνωσις ἐστὶν, οἷα

[1] L. 8. § 7. 22 l. 7. § 54. l. 12. § 3.
[2] L. 6. § 2.
[3] L. 8. § 26.
[4] Inf. § 23.
[5] L. 3. § 6.
[6] παρὸν f.
[7] L. 7. § 29.
[8] L. 4. § 40. l. 12. § 30.
[9] L. 4. § 4. l. 7. § 9.
[10] Inf. § 9.
[11] L. 8. § 57. l. 12. § 30.
[12] L. 8. § 54.
[13] L. 5. § 4. l. 7. § 50.
[14] Sup. § 9.
[15] ὅπου τὸν ῥοῦν f. Lug. Am.
[16] L. 5. § 16. 30. l. 12. § 26.
[17] L. 6. § 16. l. 11. § 18.
[18] Inf. § 23. l. 12. § 30.

οἷα

[1] L. 6. § 43. l. 11. § 27.
[2] L. 7. § 13.
[3] L. 11. § 18, 20.
[4] Sup. § 3.
[5] L. 12. § 30.
[6] L. 8. § 34.
[7] Sup. § 19. l. 11. § 1.
[8] πίπειρον Lug.
[9] L. 4. § 24.
[10] L. 5. § 28. l. 8. § 59.
[11] Inf. § 42.
[12] L. 7. § 70. Inf. § 27.
[13] L. 5. § 5. l. 8. § 8.
[14] ἢ
[15] L. 3 § 12. l. 8. § 47.
[16] L. 1. § 5. l. 5. § 5.
[17] L. 1. § 15, 16.
[18] L. 1. § 7.
[19] L. 4. § 24. Sup. § 8.
[20] L. 1. § 15. Inf. § 41.
[21] L. 4. § 3.
[22] L. 10. § 38
[23] ταῦτα Inf. § 28. l. 7. § 1.
[24] L. 4. § 44.
[25] Sup. § 48.
[26] Inf. § 36.
[27] L. 2. § 14.

I. οἷα [1] ὅτι τὸ ἄρρεν· ὅτως ἡ ὅτι τὸ κρεῖττον ἐπανάβασις συμπάσχῃ, [2] ἢ ὃν διεσῶσιν ἠργάζωνται ἐθελόντα. ὅσα οὖν τὸ κοινὸν γινόμενον. [3] μόνα γὰρ τὰ νοερὰ κοινῇ [4] ὅτι πλέκεται πρὸς ἄλληλα κατοδῆς ἢ συμπάθειας, ἢ τὸ σύρρουν ὡδὲ μόνον ἢ βλέπεται· ἀλλ' ὁμοίως καὶ τοι φύσεως ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ. κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις ἐφ' ᾗ ὁ λέγω παρασφυλάττων. [5] δεῖ σον γὰρ εὑροι ἂν τὰ μὴ γεώδες ἢ μηδενὸς γεώδει προσαπόμενον, ἢ περ ἀνθρώπου ἀνθρώπου ἀπηρτισμένον.

X. [7] Φέρει καρπὸν, ἢ ἀνθρώπῳ, ἢ θεὸς, ἢ ὁ κόσμος· ἐν ᾗ οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. εἰ ᾗ ἡ Ξωσθεια κοινῶς [8] πέφυκεν ὅτι ἁμπόλυ ἢ τὸ ὁμοίων, ἐστὶν οὗτος· [9] ὁ λόγος ᾗ, ἢ κοινὸν, ἢ ἴδιον καρπὸν ἔχει· ἢ γίνεται ἐξ αὐτῶ τοιοῦτ' ἕτερα, ὁποῖόν ἐ αὐτῶν ἔστιν ὁ λόγος.

XI. [10] Εἰ μὲ ἐνώσατε, μετεδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μέμνησο, ὅτι [11] πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται· ἢ [12] οἱ θεοὶ ᾗ συμβοῦς τοῖς τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἕνια ᾗ ἢ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· ὅτως εἰσὶ χρηστοί. [13] ἔξεστι ᾗ ἢ σοὶ [14] εἰ εἰσὶ, [15] εἰς ὁ κωλύων;

XII. [16] Πόνει, μὴ [17] εἰς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεεῖσθαι ἢ [18] συμπάσχεσθαι θέλων. ἀλλὰ μόνον ἐν θέλε, κινεῖσθαι ἢ ἴσχεσθαι, [19] ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

XIII. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης πεπεισάσεως μᾶλλον ᾗ ἐξέβαλον πᾶσαν [20] πρόνοιαν· [21] ἔξω γὰρ σοὶ ἰοῦ, ἀλλὰ [22] ἔνδον ὄν ταῦτα Inf. § 28. l. 7. § 1.

XIV. Πάντα [23] ταὐτὰ, [24] συνήθη μὲ τὴ πείρᾳ· [25] ἐπήμερα ᾗ τῷ χρόνῳ. [26] ῥύπος ᾗ τῇ ὕλῃ. [27] πρότα νοῦ, οἷα ἐν σχοίνῳ

vicem distitis, in astris nempe, unio tamen quædam existit. ita sortis præstantioris eminentia etiam in distantiùs affectionem ad se invicem mutuam producere valuit. vide interim quò res rediérit. sola enim rationalia mutui hujus in se invicem studii ac consensûs nunc sunt oblita: confluxúsque illic apud ista sola non cernitur. veruntamen, fugant licèt hoc hominis, undique occupantur. prævalet enim natura. observando autem id, quod loquor, comperies. faciliùs enim quis terreni quippiam terrenæ rei nulli adjunctum repererit, quàm hominem ab homine omni prorsùs sejunctum.

X. Fructum fert & homo, & Deus, & mundus. & in propria tempestate fert horum unumquodque. etiamsi autem usus formulam hanc loquendi viti ac similibus præcipuè attribuerit, nihil tamen hoc obstat, quo minùs & de illis dicatur. ratio verò fructum habet & communem & proprium. oriuntúrque ex ea alia ejusmodi, cujusmodi ipsa est ratio.

XI. Peccantem, si potes, meliora docero. si minùs, memineris, hoc sine clementiam tibi datam esse; & Dii autem, adversùs tales clementer se gerunt. in quibusdam etiam opem eis porrigunt suam, ad sanitatem nempe, divitias, gloriam consequendam, adeò benigni existunt. idem & tibi licet facere. aut dicas, quis te prohibeat?

XII. Laborem sustine, non ut miser, nec quo miserationi vel admirationi sis aliis. sed hoc unum velis, ita moveri motumve sistere, prout ratio civilis exigit.

XIII. Hodie molestiis me omni exemi. vel potius molestiam à me omnem abjeci. neque enim extra, sed intra me, in opinione mea existebat.

XIV. Eadem sunt omnia, usu familiaria, tempore diuturna, materiâ sordida præsentia omnia, quasi apud illos quos sepelivimus.

XV. Τὰ

XV. Res ipsæ foris apud semet consistunt; nec de se quicquam ait nórunt ipsæ, aut narrant nobis. quid ergo de eis pronunciat? mens.

XVI. Non in passione, sed actione situm est, rationalis ac civilis animantis bonum malumque; quo modo nec virtus vitiúmve illius in passione, sed in actione consistit.

XVII. Lapidi projecto nihil est mali, quòd deorsum feratur; quòd sursum, nihil boni.

XVIII. Mentes hominum penitius introspice. videbis, quos judices pertimescas; quales etiam de semet judices sint.

αὐτῷ, & ὅλῳ [8] ἵνας κρίλας φόβῃ; [9] οἵους & αὐτῷ οἵους κρίνουσι.

XIX. In transmutatione universa existunt. tu quoque in jugi alteratione, & corruptione quadam versaris; & mundus tecum universis.

XX. Quod alteri delictum est, apud eum relinquendum est.

XXI. Actionis terminatio, intentionis aut opinationis cessatio, mors eadem est quædam. veruntamen nihil in se mali habet. ad ætates transi: puerilem puta, adolescentiam, juvenilem, senilem. & harum mutatio omnis mors est quædam. sed nunquid grave? transi rursus ad ætatem sub avo, tum sub matre, mox sub patre transfectam: cúmque alias haud paucas differentias mutationésque deprehenderis, interroga te, ecquid in his grave sit. pari igitur modo nec grave quicquam in vitæ totius terminatione, cessatione, mutatione.

τῷ ὅλῳ σου βιβλιδίῳ, & παλιν, & μεταβολή.

XXII. Recurrito ad mentem tuam, ad universi, ad delinquentis cujusvis. ad tuam, ut ipsam justam exhibeas: ad universi, ut recorderis, cujusnam sis pars: ad delinquentis cujusvis ut consideres, inscius an consultò deliquerit; cogitésque simul esse tibi cognatum.

XXIII. Sicut ipse es ad cœtum civilem complendum constitutus: ita actio tua quævis ad vitam ejusmodi consummandam referatur. quæcunque igitur actio tua ad finem

---

XV. [1] Τὰ πράγματα ἔξω ψυχῆς ἕστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μήτε εἴδοτα πρὸς [2] αὐτόν, μήτε ἀπαγγέλλοντα. [3] Ἐ οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; ὁ ἡγεμονικόν.

XVI. [4] Οὐκ ἐν πάσῃ, ἀλλ' ἐνεργείᾳ ὁ [5] τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν & ἀγαθόν· ὥσπερ οὖν ἡ ἀρετὴ & κακία αὐτοῦ ἐν πάσῃ, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

XVII. [6] Τῷ ἀφαρπισθέντι λίθῳ οὐκ κακὸν ὁ καταπεσεῖσθαι, οὐδὲ ἀγαθὸν ὁ ἀνενεχθῆναι.

XVIII. [7] Διέλθε εἰς τὰ ἡγεμονικὰ [8] οἵους & [9] οὓς & περὶ [10] αὐτῶν οἵους κρίνουσι.

XIX. [11] Πάντα ὁ μεταβολή & [12] αὐτὸς σὺ ἐν διιοικήσει ἀλλοιούμενος, καὶ κατὰ κ φθορά & [13] ὁ κόσμος ὅλος.

XX. [14] Τὸ ἄλλου ἁμάρτημα, ἐκεῖ οὗ κατάλιπεῖν.

XXI. [15] Ἐνεργείας ἀπόληξις, ὁρμῆς, [16] ὑπολήψεως παῦλα, & οἷον θάνατος, [17] οὐδὲν κακόν. μέμνησο νῦν ὅτι πολλάκις, οἷον ἐν παιδικῷ, ἐν τῷ μειρακίῳ, ἐν γεροντικῷ, & γήρᾳ· & [18] πάντων πῶσα μεταβολὴ, θάνατός· μῶν δεινόν; μέμνησο νῦν ὅτι βίον ἐν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἶτα ἐν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἶτα ἐν ὑπὸ τῷ πατρί· & ἄλλας πολλὰς διαφορὰς & μεταβολὰς & ἀπολήξεις εὑρίσκων, ἐπεσκόπει σεαυτόν, μὴ δεινόν. ὕπως παύσασθαι [19] ἡ

---

[1] L. 4. § 3.
[2] αὐτῷ.
[3] L. 4. § 39.
[4] L. 6. § 51.
[5] Sup. § 8, 9.
[6] L. 8. § 20.
[7] L. 7. § 62. l. 8. § 61.
[8] L. 5. § 32.
[9] L. 3. § 4. l. 8. § 52.
[10] αὐτῷ.
[11] L. 5. § 23. l. 7. § 18.
[12] Inf. § 21.
[13] L. 4. § 3.
[14] L. 7. § 29. Inf. § 38.
[15] L. 12. § 23.
[16] [ὑ] ὑπ'.
[17] L. 2. § 17. l. 11. § 34.
[18] Sup. § 19. l. 11. § 35.
[19] L. 7. § 23. l. 8. § 20.
[20] L. 5. § 3. 8. § 7, 22.
[21] L. 3. § 16.
[22] L. 2. § 3, 4.
[23] L. 11. § 18.
[24] ἀγνοίαν.
[25] L. 2. § 1.
[26] Sup. § 9. l. 4. § 4.
[27] L. 2. § 16.
[28] ἧς ἐὰν τῶν Lug. ἧς & τῶν delet An.
[29] L. 11. § 19.

[1] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[2] ἀσυμφ. Salm.
[3] L. 5 § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] πιεῖ πν Atg. πνεῦτ Lug.
[11] ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅπ ἄλλ Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] νάσ, f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 31.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9. Sup. § 11.
[18] L. 1. § 17.
[19] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[20] ἐξ αὐτοῦ M. Sup. § 14.
[21] L. 4. § 32.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 1.
[24] Inf. § 35.
[25] L. 6. § 36.
[26] ἢ
[27] ὃν ἀπὸ γῆς πρ. τ. Bas. ἐν τοῖ Sa V N
[28] ἀπεῖα Sal f. ἢ ἀπ. ἢ Inf. § 3
[29] L. 2. § 14.
[30] L. 6. § 44. l. 12. § 29.
[31] L. 6. § 42.
[32] L. 2. § 17.
[33] L. 7. § 39.
[34] ἀπὸ ἀπ. Sal.

ἐχῃ τινὰ διαφορὰν, ἢ πῶς προσενεχθῇς, ἐπὶ πᾶσιν τοῦτο τὸ ὑγιεινότατόν ἐστιν, αὐτὴ [1] ἑαυτῇ τὸ βίον, ὃ ἐπὶ σοὶ ἔνα ἔῃ, καὶ σωτηρίαν ἔχειν, ὥσπερ ἐν δήμῳ ὁ τὸ καθ' αὐτὸν μέρος διϊσχύων δεῖ τοιαύτης συμφωνίας.

XXIV. [2] Παιδίων ὀργαὶ, καὶ παίγνια, καὶ [3] νεκρύδια βαστάζοντα, ἐστὶ σοὶ ἐπὶ γέρους προσωπεῖα τὸ τεχνίον.

XXV. [4] Ἴδη ὅτι τὸ ποιότητα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἀπὸ τῆς ὑλικῆς οὐσίας ἀφορίσαι διάσαν· εἶτα καὶ [5] τὸ χρόνον περιόριστον, ὅσον πλεῖστον δυνήσῃ τοῦτο τὸ τοιόνδε ποιόν.

XXVI. [6] Ἀσύλλη μυῖα, ὅ τε μὲν [7] ἀρτιπαθὴς τοῦ ζῆν ἀγωνιᾷ· [8] πιοῦσα τοῦτα εἰς καταποθύσας· [9] ἄλλα [10] ἄλις.

XXVII. [11] Ὅταν ἀλλοθροήσῃ σε ἡ μυῖα, ἀντοιαύτῃ ἴσχνα ἐκφωνεῖν [12], [13] ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχαίρια ἀνθρ, θέλεις ἔσω, καὶ ἴδε ποῖοί τινες εἰσὶν ἐκεῖ. ἐκ [14] ἃ δεῖ σε σωφρόνως ἵνα τούτοις δὲ ποτε ἀρέσῃ σε δοκεῖν· [15] ἀνοησ μὴν καὶ ἀνθρ δῆ· [16] φύσει γὰρ φίλοι. καὶ [17] οἱ θεοὶ ὑπὲρ πάντοίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, [18] δι' ὀνείρων, δι' ἐμφύλεσθαι, ἀρέσκειν τούτοις μὴν τοι, [19] ἀρέσκειν δὲ ἐκείνοι ἀφορίζονται.

XXVIII. [20] Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου [21] ἐπαναλιά, [22] ἄνω κάτω, [23] ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. καὶ [24] πότε μὲν ἐκεῖσε ὁρμᾷ ἡ ὅλη ἀφθαρσία· ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐκεῖσε· [25] τὸ ἐπὶ τούτοις ἀεὶ χρόνον. [26] τὸ ἐπείγον σπουδάζον. [27] ἢ ἄπαθες ὦ κόσμε, ἢ ὡς ἐμοὶ ἀνθρωπικὰ ἐπὶ ἐμοὶ· ἔνα κηλιδωθῇ. καὶ [28] ἢ ἐν ἴσῳ. ἔστιν γὰρ ἴσνα [29] ἕτοιμα. ἢ ἀμερῆ τὸ ἓν ὅλον, [30] εἰ τὰς ὕλας, εὖ ἔχει πάντα ἀπὸ τοῦ ἑνὸς, [31] μὴ ἐπὶ σοὶ ἐπὶ [32] πάντας ἡμᾶς γῆ καλύπτῃ· [33] ἐπὶ σοὶ καὶ ὕδατι μεταβάλλῃ· καὶ πάντα εἰς ἄπειρον μεταβάλλῃ· καὶ πάντα εἰς ἄπειρον ἐκεῖνα εἰς ἄπειρα. [34] ταῦτα γὰρ ὅπ κινήσεως πρὸ μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενος ἴσχνε, καὶ [35] τὸ τάχος, φθίσεις ἀντοῦ καὶ τέχνης.

[1] L. 2. § 2. l. 4. § 29.
[2] ἀσυμφ. Salm.
[3] L. 5 § 33. l. 7. § 3.
[4] L. 4. § 41.
[5] L. 7. § 29. l. 10. § 26.
[6] L. 3. § 11. l. 10. § 9.
[7] L. 10. § 7. l. 12. § 30.
[8] L. 4. § 32. l. 10. § 33.
[9] L. 5. § 14, 15, 16.
[10] πιεῖ πν Atg. πνεῦτ Lug.
[11] ἀλλ' ἀλλοῖα Boot. Ἀλλ' ὅπ ἄλλ Sal.
[12] Inf. § 37.
[13] νάσ, f.
[14] Sup. § 18. Inf. § 31.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 7. § 22.
[17] L. 11. § 9. Sup. § 11.
[18] L. 1. § 17.
[19] Inf. § 40. l. 11. § 10.
[20] ἐξ αὐτοῦ M. Sup. § 14.
[21] L. 4. § 32.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 1.
[24] Inf. § 35.
[25] L. 6. § 36.
[26] ἢ
[27] ὃν ἀπὸ γῆς πρ. τ. Bas. ἐν τοῖ Sa V N
[28] ἀπεῖα Sal f. ἢ ἀπ. ἢ Inf. § 3
[29] L. 2. § 14.
[30] L. 6. § 44. l. 12. § 29.
[31] L. 6. § 42.
[32] L. 2. § 17.
[33] L. 7. § 39.
[34] ἀπὸ ἀπ. Sal.

nem hunc vel immediatè vel mediatè non tendit, ita vitam tuam divellit, nec unam eandémque cito parturit, & est seditiosa, perinde ac in populo illa qui factionis sunt homines à consensione ejusmodi in partes trahit.

XXIV. Puerulorum rixæ, & ludicra; & animulæ cadavera gestantes; ut vehementiùs afficiat quod in Mortualibus exhibetur.

XXV. Formæ qualitatem animo adi; & à materia abstractam contemplare: tum & tempus recumbendo ad quod plurimùm res hic affecta perdurare possit.

XXVI. Innumera perpessus, quia non didicit nunc nisi contentus esse agente ea ad quæ condita est, sed ad alia eadem aburentia.

XXVII. Ubi te alii vituperaverint, vel oderint, vel ejusmodi aliquid oblocuti fuerint, ad animulas eorum, penitiùs introspice cujusmodi sint. facilè videbis, nihil esse quod te angat, quicquid illi de te judicent bene velle tamen illis oportet: sunt enim naturâ amici: quin & Dii ipsi omnimodam illis opem ferunt, per insomnia, per vaticinia, etiam in eis ad quæ feruntur illi.

XXVIII. Eadem planè sunt mundana omnia, sursum deorsum, à sæculo ad sæculum, in orbem redeuntia. mens autem universi vel ad singula quæque se promovet. quod si fuerit, ad quod ista se promoverit, tu excipe. vel semel operi se admovit; reliqua verò per consequentiam necessariam à primis illis ita profluunt, ut serie quadam continuâ unum quiddam constituant. vel atomi & corpora individibilia pro rerum principiis habenda erunt. denique si quis Deus est, omnia bene se habent. sive temerè ferantur, tu nè temerè feraris, mox futurum est ut tellus nos omnes condat: dein & ipsa in alia mutabitur: & illa in infinitum. mutabuntur: & illa rursus in infinitum. siquidem qui mutationes & alterationes sluctuum instar sibi invicem supervenientes vicissitudinum lævum celeberrimum consideraverit, nec ille mortale quicquid est despectui habebit.

XXIX. Tor-

XXIX. Torrentis est instar rerum natura; omnia secum abripit. quàm viles autem sunt & mucci pleni, etiam politici isti, &, ut ipsis videtur, philosophicè se gerentes homunculi? id agas, ô homo, quod nunc te poscit natura. aggredere, quatenus tibi datur. nec circumspice, nunquis adsit, qui adverrat. nec Platonis rempublicam expecta, verùm sufficiat tibi, si vel parùm admodum res processerit; nec vel hoc ipsum parvum quiddam existimaveris. nam dogmata hominum quis mutaverit? & tamen absque his mutatis, quid aliud supererit, nisi ingemiscentium, dum obsequium simulant, servitus. age nunc, & Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi refer. viderint illi, an quid natura communis poscat, nôrint, & ad hujus dictamen sese instituerint. sin tragicè semet ostentârint, quis ad illorum imitationem me addixit? simplex quiddam & modestum est philosophiæ opus. noli me ad fastum insolentem abducere.

XXX. Intuere desuper armenta innumerabilia, & ritus innumerabiles, & navigationis omne genus, in procellis, in tranquillo mari, & rerum præteritarum, præsentium, decedentium differentias. considera & vitam quæ sub aliis olim est acta, quæ post te erit transigenda, quæque apud gentes barbaras jam agitur. & quàm multi sint, qui nec nôrint nomen tuum, quàm multi, qui mox ejusdem obliviscentur; quàm multi, qui cùm te nunc laudent, mox vituperaturi sint. quod denique, neque memoria, neque gloria, neque ejusmodi quicquam æstimatione ullâ dignum est.

XXXI. Mentis tranquillitas tibi sit in eis, quæ ab externa caussâ proficiscuntur. justitiæ ratio in eis quæ ab interna efficiuntur. hoc est, intentio tua actióque omnis hunc solum sibi finem propositum habeat ut ad societatem humanam quod conducat fecerit, utpote quod naturæ tuæ consentaneum existat.

XXXII. Supervacanea multa, quæ molestiam tibi pariunt, præcidere, cum in opinione tua tota

XXIX. [1] Χειμάρρους ἡ τῶν ὅλων οὐσία· [2] σύμπλεκτα φέρει· ὡς [3] σύμπλεκτὰ ἐστιν ταῦτα, ὡς οἴεται, φιλοσόφως [3] πραττόμενα καὶ ἀνθρώπεια[4], μυζῶν μετὰ ἀθεφώτου, [5] τί ποτε πείσεται, ὁ νοῦ ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. [6] ὅρμησον, ἐὰν δύνῃ, & μὴ περιβλέπου, εἴ τις ἀΐσσει· μηδὲ τὴν Πλάτωνος πολίτειαν ἔλπιζε· ἀλλὰ [8] ἀρκοῦ, εἰ βραχύτατόν τι προβαίνει· & τοῦτο αὐτὸ τὴν ἔκβασιν, ὡς ὃ μὴ κρεῖττόν τι ἕξει, ἄχαρι. [9] δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς μεταβαλεῖ; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς, τί ἄλλο, ἢ [10] δουλεία στενάντων, & πρόσκαιρος ὑποκρισις. ἴδε σὺ νοῦν, &

[11] Ἀλέξανδρον, & Φίλιππον, & [12] Δημήτριον τὸν Φαληρέα μὴ λέγε. ὄψονται, εἰ [13] ἔδοσαν, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, & ἑαυτοὺς [14] ἐπαιδαγώγησαν. εἰ δὲ [15] ἑτεραλαζόνησαν, δεῖ με καταπίπτειν μιμεῖσθαι. ἁπλοῦν ἔργον ἀγαθὸν [16] αἰδήμονα δὲ φιλοσοφίαν ἔργον. μὴ μοι ἄπαρξε ὅτι [17] συμφυτρίαν.

XXX. [18] Ἀναθὲν ὅτι θεωρῶ ἀγέλας μυρίας, & πηλεπλοίας μυρίας, & [19] πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήνῃσι, & διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. [20] ὅτινος δὲ & τὸν ἀπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, & μετὰ σὲ βιωθησόμενον, & τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἔθνεσι βιούμενον. & [21] ὅσοι μὲ οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, [22] ὅσοι δὲ τάχιστα θαυμάσονται, [23] ὅσοι δὲ ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε τάχιστα ψέξουσι· & ὡς [24] ὅτι ἡ μνήμη ἀξιόλογον γε, [25] ὅτι ἡ δόξα, ἔτι ἄλλο & ὅμοιον.

XXXI. [26] Ἀταραξία μέν, ἐστὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. δικαιοσύνη δέ, ἐν τοῖς ἀπὸ τῆς ἐκ σοῦ ἀρτίως ἐνεργουμένοις τυγχάνειν, ὁρμὴ & πρᾶξις, [27] καταπαύουσα ἑαυτὸν· αὐτὸ δὲ κοινωνικῶς πρᾶξαι, ὡς τοῦτο σοι κατὰ φύσιν ὄν.

XXXII. Πολλὰ περιττὰ περιελθὲ τῆς ἐσοχλούντων σοι δίνασαι, [28] ὅλα ἐπὶ τῇ

[1] L. 2. § 17. l. 7. § 19.
[2] L. 2. § 12. l. 4. § 48.
[3] -φως Lug. Am
[4] -ώπια
[5] L. 8. § 26.
[6] 44.
[8] Sup. § 32.
[9] Sup. § 1.
[8] L. 5. § 9.
[10] L. 8. § 4.
[11] Sup. § 40.
[12] Sup. § 3.
[13] Sup. § 25.
[14] L. 3. § 7. l. 5. § 28.
[15] L. 5. § 36. l. 7. § 58.
[16] L. 1. § 2.
[17] L. 1. § 9.
[18] L. 7. § 48. l. 12. § 24.
[19] πλῶσιν Xyl.
[21] L. 7. § 49.
[21] L. 3. § 10. l. 8. § 21.
[22] L. 4. § 19.
[23] L. 4. § 4. l. 4. § 3.
[24] L. 4. § 3.
[25] L. 4. § 3, 19.
[26] L. 6. § 16.
[26] L. 7. § 54. Sup. § 6.
[27] L. 4. § 20. l. 5. § 34. Sup. § 23.
[28] L. 2. § 15. l. 11. § 18.

ὑποληψις οὐ κείμενα· ⸗ πολλὴ αὐρυχωρία· ⸗ ἀπεπτησεν ἤδη σαυτὴ, [1] τὸ [2] ὅλον κόσμον περιειληφέναι τῇ γνώμῃ, ⸗ τὸν ἴδιον αἰῶνα περιοδεῦσαι, ⸗ τὸ τοῦ μέρους εἶδος ἐν ταχεῖ μεταβολῇ θεωρῆσαι· [3] ταχεῖα μεταβολὴ ὅπνος, ὡς [4] βεβαίως μὲν ὃ ἀπὸ γενέσεως μετρεῖ διάλυσις, [5] ἀχθὲς ὂν τὸ μετὰ τὸ γενέσεως, οὐ ⸗ τὸ μετὰ τὸ διαλυσιν ὁμοίως ἄπειρον.

[1] L. 7. § 35.
[2] [τὸ] τὸν
[3] Sup. § 19. 28. Inf. § 33.
[4] L. 5. § 24.
[5] L. 4. § 3.

XXXIII. Παύσεται, ὅσα ὁρᾷς, [6] τάχεσι φθαρήσεται· ⸗ [7] οἱ φθορεύσαντα αὐτὰ ὅμοιοι, τάχεσι ⸗ αὐτοὶ φθαρήσονται. ⸗ [8] ὁ ἐκτόπως ἀποθανὼν εἰς ἴσον κατάστασιν τῷ παραυτίκα.

[6] Sup. § 28, 32.
[7] L. 8. § 25.
[8] L. 2. § 14. l. 4. § 50.

XXXIV. [9] Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, ⸗ ὧν οἷα ἐστυδάκασι, καὶ δι' οἷα [10] φιλοῦσι ⸗ τιμῶσι. γυμνὰ νόμιζε τὰ ψυχάρια αὐτῶν. ὅτε δοκοῦσι βλάπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐγκωμιοῦντες, [11] ὅση οἴησις.

[9] Sup. 18, 27.
[10] καὶ Lug.
[11] L. 11. § 18.

XXXV. Ἡ ἀποβολὴ οὐδέν ἄλλο ἐστιν, ἢ [12] μεταβολή· [13] τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὅλων φύσις, [14] καθ' ἣν πάντα καλὰ γίνεται. [15] Ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγένετο, ⸗ εἰς ἄπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. [16] τί οὖν λέγεις, ὅτι ἐγένετο πάντα, [17] ὃ καὶ πάντα ἀεὶ κακῶς ἔσται, ⸗ [18] οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσούτοις θεοῖς ἐξεύρεται περὶ ἡμᾶς τοῦτο, ἀλλ' ἀπὸ κακοῦ εἰς κακὸν ὁ κόσμος ἐν αἰωνίαις πλάναις κυλίεσθαι;

[12] L. 4. § 3. l. 8. § 18.
[13] L. 7. § 18.
[14] L. 4. § 45.
[15] Sup. § 28.
[16] L. 12. § 5.
[17] καὶ ὅτι
[18] L. 10. § 7.

XXXVI. [19] Τὸ σαπρὸν τοῦ ἐκάστου ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, ὀστάρια, [20] γρέος· ⸗ ἢ πάλιν, πῶροι γῆς τὰ μάρμαρα, ⸗ ὑποστάθμαι ὁ χρυσὸς, [21] ὁ ἄργυρος, ⸗ [22] τρίχια ἡ ἐσθὴς, ⸗ αἷμα ἡ πορφύρα. ⸗ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα· ⸗ [23] τὸ πνεῦμα τικὸν δέ, ἄλλο τοιοῦτον. ⸗ [24] ἐκ τούτων εἰς τοῦτα μεταβάλλον.

[19] Sup § 14. l. 5. § 33. l. 11. § 2. 17.
[20] l. 8. § 37.
[21] [καὶ] ὁ
[22] L. 6. § 13.
[23] l. 2. § 2
[24] Sup. § 28. l. 10. § 1.
[25] Sup. § 2, 26. l. 2. § 3. l. 5. § 5.
[26] L. 5. § 23. Inf. § 39.
[27] L. 7. § 1.
[28] L. 12. § 19.
[29] L. 7. § 29.

XXXVII. [25] Ἄλυε τοῦ αὐλικοῦ βίου. ⸗ [26] γογγυσμοῦ, ⸗ πολιτισμοῦ. [27] τί περαίνει; [28] τί τούτων χαλεπόν; [29] τί σε ἐξίστησι; [30] τὸ

XXXIII. Corrumpentur brevi, quæcunque vides: corrumpentur brevi, & qui corrumpi hæc vident, & qui senectute extremâ confectus moritur, in eundem statum redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

XXXIV. Animulas hominum nudas intuere, ut videas, quales mentes gerant, quibus rebus studeant, & quarum cauſâ alios diligunt ac honorent. tum quando vel vituperando obesse; vel laudando prodesse cuiquam videntur, quanto cum fastu ad faciunt.

XXXV. Nihil est aliud amissio quàm mutatio. hac autem gaudet natura, quæ nihil non recte facit. ab æterno ita pariter facta sunt; & in æternum alia ejusmodi fient. ecquis ergò dicere omnia & facta fuisse, & semper factum iri mala? nec penes Deos, qui tot fuerint, potentiam extitisse corrigendi ita, quo minùs mundus ad mala ista addiceretur, quibus perpetuò teneretur implicitus?

XXXVI. Quàm putida est subjecta rei cuique materia? aqua, pulvis, ossicula, sordes. aut rursùs, calli terræ, marmora, sedimenta, aurum, ac argentum; pili, vestis; sanguis, purpura; & ejusmodi alia quævis. etiam quod fermæ rationem obtinet, & ipsum aliud quiddam ejusmodi est; & ex aliis in alia transit.

XXXVII. Jam finis est vitæ cavillatoriæ, & obmurmurationis, & nugarum. quid perturbaris? ecquid in his novi? quid te tandem

perculit? ἐ

percellit? num forma? hanc vide. num materia? & hanc. extra hæc autem nihil est. quin ergo Deos itaque tandem aliquando impsieris meliusque affectus sis. perinde habet annis centum an tribus ista nôris.

XXXVIII. Siquis deliquerit, penes ipsum est malum. fortassis autem nec deliquit.

XXXIX Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori superveniunt universa: nec partem oportet de eis conqueri, quæ à toto fiunt. vel atomi obtinent, nec aliud est quicquam quàm cinnus & dispersio temeraria. quid ergo perturbaris? num menti dices, mortua es, corrumperis, egeris, armentitia es, pecudis instar pasceris, in feram belluam transisti.

XL. Aut nihil possunt Dii, aut possunt. si nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non hoc potiùs ab eis prece poscis, nequid horum cupias, nequid de horum ullo anxius sis, quàm uthorum quicquam vel eveniat vel non eveniat? liquidem enim omnino hominibus opem suam conferre possunt, etiam ad hæc possunt. sed dices fortasse, Deos ista in potestate tua posuisse, an non ergò potius fuerit eis quæ in potestate tua sunt cum libertate uti, quàm ad ea quæ extra potestatem tuam sunt, cum servitute animique abjectione anxiè ferri? quanquam quis dixerit, Deos nobis opem non conferre ad ea etiam quæ in nobis sita sunt? ista ergò Deos prece poscere incipias; videbis quid futurum sit. orat hic, quomodo fiet, ut illius mulierculæ concubitum obtineam? tu ora, quomodo fiet, ut illius concubitum ne concupiscam? alter, quomodo illius imperium abjiciam? tu, quomodo ut nè abjicere opus habeam? alius, quomodo filiolum nè amittam? tu, quomodo nè amittere metuam? huc, inquam, omnino vota verte tua, & vide quid futurum sit.

XLI Ego, cum decumberem, inquit Epicurus, non de corporis

ἄλκον; ἴδε αὐτό. ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. ἔξω γὰρ τούτων οὐδέν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἁπλούστερον καὶ χρηστότερον [1] ἴσθι. [2] ἴσον τὸ ἐκατὸν ἔτεσι, καὶ ὃ πεισθῆναι τοῦτο ἰσορρόπησαν.

XXXVIII. [3] Εἰ μὲ ἥμαρτεν, ἐκεῖ ὃ κακόν. [4] πάσχει δ' οὐκ ἥμαρτεν.

XXXIX. [5] Ἢτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοερᾶς πάντα, [6] ὡς ἑνὶ σώματι, [7] ὀφείλει συμβαίνειν καὶ [8] ὃ δεῖ ὃ μέρεσι τοῖς τοῦ ὅλου χρωμένοις μέμφεσθαι. ἢ [9] ἄτομοι, καὶ σύγχυσις ἄλλη, ἢ [10] κίνησις καὶ σκεδασμός. [11] τί οὖν ταράσσῃ; [12] τῷ ἡγεμονικῷ λέγε, [13] πέπνηκας, ἔφθαρται, [14] ἀποκείνῃ, [15] σωφρονίζῃ, [16] λάζῃ, βόσκῃ.

XL. [17] Ἢτοι θεοὶ δύνανται οἱ θεοί, ἢ [17] [παρέσονται] δύνανται· εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὔχῃ; εἰ δὲ δύνανται, ἀφ' οὗ τοίνυν μᾶλλον εὔχῃ; δώσουσιν αὐτὰ, [18] ἐὰν μόνον φοβεῖσθαί τί τούτων, μόνον ἐπιθυμεῖν τινος τούτων, μόνον λυπεῖσθαι ἐπί τινος τούτων [19], μᾶλλον [20] τοῦ μὴ πράττειν τι τούτων, ἢ [21] τοῦ πράττειν; πόσους δὲ οἶδα θεοὺς συνεργοὺς ἀνθρώπους, καὶ εἰς ταῦτα δυνατούς συνεργοῦς. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖς· εἰς [22] ἐμὲ ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίησαν. ὅτι, ἃ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ὅτι ἐπ' ἐλευθερίαις, ἢ [23] ἀκαφίρεσθαι πρὸς τὰ μὴ ὅτι σοὶ μέν [24] δυλείαις καὶ ταπεινότητι; μὰ δὲ τοὺς εἶπαν, ὅτι οὐκ ἐπὶ [25] εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; [26] ἄρξαι γοῦν τοῦ τούτων εὔχεσθαι, καὶ ὄψει. ὅτι εὔχεσθαι, πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; σὺ πῶς μὴ ἐπιθυμήσω & κοιμηθῶ μετ' ἐκείνης; ἄλλο, πῶς σπουδῶ ἐκείνο; σὺ, πῶς. μὴ χρῄζω τοῦ σπουδῶαι; ἄλλο. [27] πῶς μὴ ἀποβάλω ὃ τεκνίον; σὺ, πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν; ὅλως τοῦτο ἐπιτρεπτὸν τοῖς εὐχαῖς, καὶ θεωρῆσαι κἀκ γένεται.

XLI. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτε ἐν τῇ νόσῳ

[1] ἐσθι Xyl. ἴσθι Lug. [2] L. 3. § 7. [3] L. 6. § 23. [4] Sup. § 4. [5] L. 12. § 26. [6] L. 11. § 18. [7] L. 12. § 16. [8] L. 2. § 3. [9] L. 2. § 36. [10] L. 4. § 40. [11] L. 5. § 8. [12] L. 2. § 3. [13] Sup. § 28. [14] L. 4. § 27. [15] Sup. § 37. [16] L. 4. § 28. [17] L. 5. § 11. [13] τί λέγεις; πῶ ἦν Sal. [14] ἀποκείνει Mer. τοις vel. νη f. [15] L. 6. § 16. [16] λαζῆ Lug. [17] [παρέσονται] 6. Inf. § 40. [18] ἐὰν δεῖσθαι Lug. Annot. [19] L. 4. § 49. [20] τῶ [21] ἢ [22] L. 2. § 11. [23] Sup. § 27. [24] L. 8. § 2. [25] L. 1. § 17. [26] L. 12. § 14. [27] L. 6. § 13. [17] L. 10. § 25. [17] L. 11. § 53, 54.

πόσῳ σὺν τοσῷδε μοι αἱ ὁμιλίαι ἐγένοντο πρὸς τὸ σωματίου παιδῶν, οὕτω πρὸς τὰς εἰσιούσας ποιαύτας ἐκεῖνα, φησὶν, ἐλάλουν. ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτοῦ τούτῳ ὧν, πῶς [1] ἡ ψυχάρια συμμεταλαμβάνουσα τῆς ἐν τῷ σαρκιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραχεῖ, ὅ ἴδιον ἀγαθὸν πρᾶττε· σὺν τοῖς ἰατροῖς ἐμπαρέμενον, φησὶ, καταφρόνησε, [2] ὡς ἔκ τινων, ἀλλ' ὁ βίος [3] ἤρεσέ σοι καὶ καλῶς. [4] ταῦτα οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐὰν νοσῇς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ [5] περιστάσει. ὅ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δήποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ παρὰ ἰδιώτῃ [6] ἢ φυσιολόγῳ [7] συμφλυαρεῖν, πάσης αἱρέσεως πρόπτον, [8] πρὸς μόνῳ [9] δὲ τῶν πραττομένων ἔχειν, καὶ τῇ ὀργάνῳ δι' οὗ πράσσῃ.

1 L. 5 § 26.
2 φυσιολογίαν Sal. l. 7. § 3. l. 10. § 13.
3 ἤρεσκε Boot.
4 ταὐτὰ
5 Sup § 13.
6 μὴ ἐν ἐμοὶ vel, μὴ [μὴ] ἐν vel, ἀφισ. l. l. 10. § 9.
7 L. 7. § 43.
8 Sup. § 6.
9 [δὲ] τῷ

XLII. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντίᾳ προσκόπτῃς, εὐθὺς παυόμενος σαυτῷ, [10] διυάμεθα οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναίσχυντοι μὴ εἶναι; οὐ διυάμεθα. [11] μὴ οὖν ἀπαίτει ὃ ἀδύνατον. εἷς γὰρ ἔστι τούτων ὄντως ἐκείνων τῶν ἀναισχύντων, οὓς ἀναίγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι· τὸ δ' αὐτὸ ἔχει καὶ περὶ τοῦ πανούργου, καὶ περὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς ὅτου ἁμαρτάνοντος. ἔσω ἐμοὶ πρόχειρον. ἅμα γὰρ τῷ ἐπομνησθῆναι, ὅτι ὃ γένος τῶν τοιούτων ἀδυνάτως ἔχει μὴ ὑπάρχειν, [12] ἀμνημόνευτος ἔσῃ πρὸς τοὺς καθ' ἕκαστον εὐμενὴς τυχὸν καὶ κείνου αὐτοῦ ἕνεκεν, [13] τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο ὅ ἁμάρτημα. ἔδωκε γὰρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὴν ἀγνώμονα τὴν παρόπτην, πρὸς ἄλον, ἄλλην κατὰ δύναμιν. ὅλως δὲ [14] ἔξεστί σοι μετιδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον. πᾶς δὲ ὁ ἁμαρτάνων, ἀφαμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ [15] πεπλάνηται. [16] τί δὲ καὶ βλάψαι; εὑρήσεις γὰρ μηδένα τούτων πρὸς ὃν παροξύνῃ, [17] πεποιηκότα τι τοιοῦτον, οὗ ἕνεκα ἡ ἀγνοιά σου κακὸν ἔμελλε γενήσεσθαι. [18] ὃ δὲ κακόν σοι καὶ ὃ βλαβερὸν, ἐπὶ

10 L. 1. § 9 l. 4. § 37. l. 7. § 63.
11 L. 3. § 11. Sup. § 11. l. 10. § 33.
12 L. 8. § 59. Sup § 11.
13 L. 6. § 22.
14 L. 8. § 49, 55.
15 L. 2. § 1. l. 5. § 35. l. 7. § 22.
16 L. 4 § 39. l. 8. § 56.
17 L. 11. § 13.
18 L. 12. § 16. ταῦτα πᾶς ἡ ὑπόστασιν ἔχει. 19 τί δὲ κακόν, ἢ 20 ξένον γέγονεν, ἢ ὁ ἀπροόπτως

affectionibus cum eis, qui invisebant me, colloquia habebam, nec istiusmodi sermonibus illos alloquebar, verùm eis, quæ circa rerum naturam priùs meditatus fueram, disserebam, atque in hoc præcipuè incumbebam, quò mens, etiamsi morituus in corpusculo istiusmodi particeps unà, imperturbata consisteret nihilominus, bonúmq; sum retineret. sed nec medicis ità præbebam me, ut efferrent sese, quasi magni quid agerent. sed vita mihi etiam tunc quàm optimè agebatur. eadem tu, quæ ille, sive in morbo, si contigerit, sive in alio quovis casu adverso, feceris. etenim hoc est sectæ cujusvis commune, in casibus quibuscunq; à philosophia non abstitere, nec cum plebeiis hominibus naturæ rerum imperitis una negari: sed rei tantùm præsenti agendæ intendere, & instrumento per q' fiat.

XLII. Quando alterius cujuspiam impudentiâ offenderis, statim sic percontare te, Fierine ergo potest, ut impudentes in mundo nè sint? non potest. tu itaq; quod non potest, nè poscas. est enim hic impudentium illorum unus, quos in mundo esse necesse est. idem in promptu tibi sit, de fraudulento, infido, delinquente quolibet. ubi enim recordatus fueris, fieri non posse, quin existat hoc genus hominum, mox erga singulos mitiùs te habiturus es. utile est admodum & ut apud te cogites ecquam homini virtutem natura dederit adversùs hoc vitium, dedit enim ea, tanquam antidotum, adversùs stolidum mansuetudinem, adversùs alium, aliam, aliquam facultatem. omnino, verò licet tibi deceptum meliùs edocere. quisquis enim delinquit, à proposito aberrat & deceptus est. tum tibi quid is obfuit? nihil enim horum, quibus succenses, quenquam fecisse deprehendes, quod mentem tuam deteriorem reddat. tuum verò malum damnúmque in hoc solo consistit. ecquid autem mali aut infueri fit, si ineruditus, quæ ineruditi

dicti sunt, fecerit? tu vide, annon te potiùs incusare debeas, quod non expectaveris fore, ut hoc ille delinqueret; quodq; cum ratio occasiones tibi justas suppeditet cogitandi, probabile esse illum hoc esse admissurum, tum tamen hoc oblitus, admisisse illum admiraris. præcipuè verò quando, tanquam infidum aut ingratum aliquem incusas, in temet censuram converte. peccatum enim proculdubio est tuum, sive quod hominem sic affectum credidisti fidem tibi servaturum, sive beneficium cùm dares, quod non absolutè dedisti, nec tanquam qui totum actionis tuæ fructum jam statim percepisses. quid enim ampliùs velle debebas, ubi homini beneficeras? annon hoc ipsum tibi sufficit? quod est naturæ tuæ congruum ubi quid feceris, tum facti istiusmodi mercedem quæris? hoc est perinde ac si oculus visus mercedem poscat, aut pedes incessus. quemadmodum enim membra ista ad munus aliquod obeundum condita sunt, quod ubi pro conditionis suæ ratione obierint, quicquid suum est adepta sunt; ad eundem & homo cùm ad beneficiendum natus sit, ubi beneficum quippiam aut quod in commune conducat, egerit, illud fecit ad quod conditus est, & quod suum est obtinuit.

τὰ τῆ ἀπηδόντα προαιρέσει; ὅδε μὴ [1] ἕτερόν τι μᾶλλον ἐγκαλῶν ὀφείλεις, ὁτὲ ὑποπτεύσας ἐπιτήδειον τῆδε τὸ ἁμαρτάνειν. αὐτὸ γὰρ ἐφ' ὁρμῆς ἐν τῆ λόγου ἰσχύι πρόκειται ἐνθυμηθῆναι, ὅτι οἰκὸς ἔξει τῆδε τὸν τῆδε ἁμαρτεῖν, ἐφ' ὅμως ὅπλα θυμῶ. [2] παυμάζεις, ἐὰν ἡμάρτηκε. μάλιστα μὲν ὅταν ὡς ἀπίστῳ, ἢ ἀχαρίστῳ μέμφῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. προδήλως γὰρ σὸν τὸ ἁμάρτημα, ἐπὶ πρὸς τῆ τοιαύτῃ τ' πίστιν ἔσχον. ἐπίτυχες; ὅτι τ' πίστιν φυλάξῃ, ἐπὶ τ' χάριν ἀπόδως, [3] μὴ καταλυπήκεις ἑαυτὸν, μηδὲ ὧν ἕξ αὐτῆς τ' ὧν πράξεως αὐδὲν ἀπεπλήσω πρὸς τὰ κατὰ φύσιν. [4] τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἄνθρωπον; [5] σὸν ἀρκῆ [6] σοι; χῆ φύσιν τ' σὴν κεκόμικας; τύτῳ μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ [7] ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτῃ, ὅτι βλέπῃ· ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαδίζουσιν. ὥσπερ γὰρ ταῦτα πρὸς τύτο κ' γέγονεν, [8] ἅτε [9] χῆ τ' ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα, [10] ἀπέχῃ τὸ ἴδιον· ὕτως ὁ ἄνθρωπος [11] ἐνεργητικὸς πεφυκὼς, ὁπότ' ἂν κ' ἐνεργητικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργετικὸν πρᾶξῃ, [12] πεποίηκε πρὸς ὃ κατεσκεύασται, [13] ἔχῃ τὸ ἑαυτῦ.

[1] L. 10. § 4.
[2] L. 7. § 26. l. 8. § 14, 15.
[3] L. 5. § 6. l. 7. § 13.
[4] L. 7. § 73.
[5] L. 8. § 32.
[6] σοι [ὅτι] κ. L.
[7] L. 2. § 1.
[8] ὅτις.
[9] L. 6. § 40.
[10] ἔχων Lug. An.
[11] L. 8. § 7, 12.
[12] L. 5. § 16. l. 6. § 16.
[13] L. 4. § 49. l. 7. § 55.

LIB. X.

BIBΛΙΟΝ ί.

ECquando futura es, ô anima, bona, simplex, una, nuda, corpore te ambiente dilucidior? ecquando disposítionem dilectioni & affectui genuino dediram degustabis? ecquando futura es plena, rei nullius indiga, nihil desiderans ulteriùs, nihil experens vel animatum vel inanime, quo frui tibi volupe sit, neque tempus, in quo diutiùs fruaris. neq; locum, aut regionem, aut cœli blandam temperiem, aut hominum amicam societatem; sed statu præsenti acquiescas, & præ-

[1] Ἔσῃ ποτὲ ἆρ', ὦ ψυχή, ἀγαθὴ, [2] ἁπλῆ, [3] μία, [4] γυμνὴ, φανερωτέρα τῆ περικειμένῳ σώματι; γεύσῃ ποτὲ ἆρα φιλικῆς [5] ἀρρητικῆς διαθέσεως; ἔσῃ ποτὲ ἆρα [6] πλήρης, [7] ἀενδεὴς, ἐδενὸς ὅτου ποθοῦσα, ἐδὲ [8] ὑπομυοῦσα ἐδενὸς, ἔτι ἐμψύχου, ἔτι ἀψύχου πρὸς ἡδονὴν ἀπολαύσεις; [9] ἐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ὅτι μακρότερον δοκιμάσεις; ἐδὲ τόπου, ἢ χώρας, ἢ ἀέρων οἰκησέως; ἐδὲ ἀνθρώπων ἐυαρμοσίας; ἀλλὰ [10] ἀρκεσθήσῃ τῆ παρούσῃ κατασκευῆ, [11] ἡδέως τοῖς θεοῖς, πᾶσι, καὶ

[1] L. 4. § 37. Inf. § 7. l. 11. § 18. l. 12. § 1.
[2] L. 6. § 30.
[3] L. 11. § 27.
[4] L. 12. § 2, 3.
[5] ερμητικῆς.
[6] L. 3. § 8. l. 5. § 3.
[7] L. 2. § 17. l. 3. § 5. l. 11. § 1.
[8] L. 11. § 37.
[9] L. 3. § 7.
[10] L. 7. § 54. l. 8. § 2. l. 9. § 6.
[11] L. 3. § 4. l. 4. § 23.

συμπάσῃς

συμπαίσῃς σαυτὸν ὁλκὴ σήματι σοι πάρεστι,
[1] πάντα σοι εὖ ἔχῃ, ⟨ [2] πᾶσι θεῶν πάρεστι, ⟨ [3] εὖ ἕξῃ ὅσα φίλα αὐτοῖς, ⟨ [4] ἅπερ μέλλουσι δώσειν [5] ὅπως ζωτηρία τοῦ παντὸς [6] ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, ⟨ δικαίου. ⟨ καλοῦ, ⟨ [7] γενναίου ⟨ πάντα ⟨ συμφέροντος ⟨ εὐεπιχειρήτου, ⟨ εὐεπιλημβάνου. [8] διαλυόμενα εἰς ἕτερον ὁμοίων ἢ ἔσῃ τοιαῦτα, οἷα [9] θεοῖς τε ⟨ ἀνθρώποις ὕτω [10] συμπολιτεύεσθαι, ὡς [11] μήτε μεμφεσθαί τινι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν.

II. Παρατήρει [12] τί σοῦ ἡ φύσις ὄπιζητεῖ, ἃς [13] ὑπὸ φύσεως μόνον διοικουμένου· εἶτα ποιεῖ αὐτὸ ⟨ πρόσεσο, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει διατίθεσθαι σοῦ ἡ [14] ὡς ζώου φύσις. ἔπειτ' ὄπιζητεῖ προσθήκην, τί ὄπιζητεῖ σοῦ ἡ ὡς ζώου φύσις. ⟨ πρῶτον τοῦτο προσληπτέον, εἰ μὴ κρεῖττον μέλλει διατίθεσθαι, ἡ ὡς λογικοῦ φύσις. ἔστι δὲ [15] τὸ λογικὸν αὐξῆσαι ⟨ πολιτικόν· τούτοις δὴ κατόπιν χρήσιμον, μηδὲν περιεργάζου.

III. [16] Παντὸς τοῦ συμβαίνοντος, ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν. εἰ μὲν οὖν Συμβαίνει σοι ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας φέρε. εἰ δὲ ὡς μὴ πέφυκας φέρειν, μὴ δυσφόρανε· φθαρήσεται γάρ σε ἐπιμαλῶς μέμνησο μέντοι ὅτι [17] πέφυκας φέρειν πᾶν, ὅσον ἐπὶ τῇ ὑποκειμένῃ ἐστὶ τῇ ζωῇ φορητὸν ἢ ἀνεκτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κ⟨ φιλοτιμίᾳ δὲ συμφέρον ἢ καθήκειν σαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

IV. [18] Εἰ μὲ ⟨φαλλεται, διδάσκειν [19] συμπαθῶς, ⟨ [20] τὸ παρορώμενον δεικνύναι· εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, [21] σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σαυτόν.

V. [22] Οὐκ αἰσχρόν σοι συμβαίνει, τοῦτό σοι ἀπὸ ἀγῶνος προκατασκευάζεται· ⟨ ἡ ὅπλου καὶ τῶν αἰτίων ἃ συνέκλωσε τῷ πράγματι ὑπάρχειν ἀπὸ αἰδίου ⟨ ἡ ταῦτα συμβαίνειν.

VI. [23] Εἰ πάτομοι, εἰ τι [24] φύσις, ἀφῶ-

[1] L. 4. § 39.
[2] L. 3. § 11.
[3] L. 6. § 41. l. 7. § 41. l. 9. § 28. l. 12. § 5.
[4] L. 3. § 4.
[5] L. 2. § 3. l. 5. § 8.
[6] L. 4. § 40.
[7] Sup. § 23. Inf. § 14.
[8] L. 7. § 23, 25.
[9] L. 5. § 27.
[10] L. 3. § 11. l. 4. § 3 l. 12. § 36.
[11] L. 6. § 41. l. 12. § 12, 24.
[12] L. 3. § 6. l. 5. § 9
[13] Inf. § 33.
[14] L. 3. § 6.
[15] L. 9. § 9, 16, 23.
[16] L. 7. § 33, 64.
[17] L. 8. § 46.
[18] L. 5 § 28. l. 9. § 11.
[19] L. 11. § 18.
[20] Sup. § 13.
[21] L. 9. § 42.
[22] L. 5. § 8. l. 7. § 7.
[23] L. 3. § 4. 11. 16.
[24] L. 9. § 28. 39. φύσει Xyl. φύσις L. 11. § 10.

sentibus oblectabere quibusq; & persuasum habitura es, cuncta tibi adesse cuncta tibi benè se habere; sed & à Deis provenire, benéque habitura, quæcunq; iplis concedere visum est, & quæcunq; concessuri sunt, utpote quæ ad salutem faciant animantis, perfecti, probi, justi, honesti, quod cuncta ista, quæ ut alia similia indidem oriuntur, diffolvuntur, generet, contineat, ambiat, complectatur? ecquando ità affecta futura es, quò cum Deis hominibúsq; ità verseris, ut nec eos quicquam infimules, neque ab eis ipsa condemneris?

II. Observa quid natura tua exigat, quatenus a natura mera regitur. atque id facias & admittas, nili natura tua, quà es animal, inde deterior futura sit. tùm observa, quid natura, quà es animal, exposcat. & hoc quicquid est, concede tibi, nili natura tua, quà es animal rationale, deterius indè se habitura sit. quod est autem rationale, protinus est & civile. his regulis usus, nihil ulteriùs satageris.

III. Quicquid contingit, vel ità contingit, ut id ferre natus sis, vel ut non sis, si contingit ita, ut ferre natus sis, nè gravatim te habeas, sed prout natus es, feras. sin ita contingat, ut ferre non natus sis, nec sic quidem graveris; ubi enim te absumpserit, & ipsum concidet memineris tamen, naturâ esse comparatum te, ad quidlibet ferendum, quod in opinione tua situm est, ut tolerabile, faciat vel conducere tibi, vel officii esse, ut illud facias, censendo.

IV. Siquis fallitur, docendo comiter huic errorem suum indica. aut hoc si nequeas, te culpa, vel nec te etiam

V. Quicquid tibi contingit, ab æterno destinarum est tibi causarúmque series tibi invicem implexarum tui ipsius, subsistentiam cum casu illo ab æterno conglomeravit

VI. Sive atomi obtinent, sive natura regit universa; hoc primò statuendum,

ctuatur, partem esse me universi
natura administrati. deinde, ne-
cessitudine me quadam partibus ge-
neris ejusdem esse conjunctum. si-
quidem ista recordatus, quatenus
pars sum totius, nihil aegrè feram
b universo mihi attributum. neq;
nim parti potest esse noxium, quod
universo conducit. neque habet
quicquam universum, quod non
tibi conducat. cùm hoc naturæ om-
es in commune sortiantur: mun-
di verò natura & hoc amplius ob-
meat, quod à nulla caussa externa
cogi possit, ut sibi ipsi noxium
quicquam producat. ubi ergo me-
minerim, partem esse me universi
stiusmodi, futurum est, ut quic-
quid evenerit, gratum mihi acce-
ptúmque sit. in quantum verò ne-
cessitudine quadam ejusdem gene-
ris partibus conjunctus sum, nihil
facturus sum, quod communionis
jus violet: sed cognatorum potiùs
rationem habebo, omnémque co-
natum meum ad id dirigam, quod
in commune conducat, & ab eo
quod est huic contrarium, absti-ne-
bo his ita peractis, vita prospera
mihi fluat necesse erit, quemadmo-
dum civi illi vitam prosperè fluere
quivis existimet, qui in actionibus
quæ civitatis secum ejusdem con-
sortibus utiles sint, obeundis constanter perrexerit, & quicquid civitas ipsi attribuerit,
gratanter acceperit.

VII. Universi partes, quotquot,
inquam, mundi ambitu continen-
tur, corrumpi necesse est. corru-
ptionis nomine alterationem intel-
ligo. hoc autem, cum sit necessari-
um, si & malum illis fuerit, cum
universo sanè sequiùs ageretur, cùm
partes ejus in alteratione frequenti
agerent, & ad corrumpendum mul-
tifariam essent comparatæ. nunquid
autem idcirco, aut naturam ipsam
instituisse partes suas malo afficere,
& in condidisse, ut in malum inci-
dere non nata tantùm essent, sed
in malum etiam necessariò incide-
rent? aut clam ipsâ istiusmodi fa-
ctus esse? neutrum est verisimile.
sin. nullo quis naturæ nomine, ità
natas esse dicere voluerit, vide quam
ridiculum sit, ut qui dicat universi
partes mutare natas, idem hoc ip-

τὸν κόσμον, ὅλε [1] μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου [2] ὑπὸ φύσεως διοικουμένου ἕωσπερ, ὅπ [3] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη τούτων ἓξ μεμνημένος, καὶ ὁσίως μὲ μέρος εἰμὶ, [4] οὐδὲν δυςχερὲς ἕξω ἐπ' ὅτ ἓ ὅλου ἀπονεμομένου. [5] ὠφέλιμον γὰρ βλαβερὸν τῷ μέρει, ὃ τῷ ὅλῳ συμφέρῃ. [6] ὃ γὰρ ἔχῃ κ τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρῃ ἑαυτῷ. πασῶν μὲ φύσεων κοινὸν ἔχουσῶν τοῦτο· ἡ ἓ ἓ κόσμε φρονσιλήφεως, ὃ μηδὲν [7] ὑπ' τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναλαμβάζεως βλαβερόν κ ἑαυτῇ ἐνεγκᾶν. κ[τ] μὲ δὴ ὃ μεμνῆσθαι, ὅλε [8] μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, [9] οὐ αρεσκῶ πᾶσιν ὧ ἀποβαίνοντι. καθόσον ἢ [10] ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, [11] ὐδὲν πράξω ἀκοινώνητον· μᾶλλον ἢ [12] σοφίσομαι τὰ ὁμογενῆ, ὃ [13] πρὸς τὸ κοινὴ συμφέρον πᾶσιν ὁρμὴν ἐμαυτῷ ἄξω, ὃ [14] ἀπὸ τἐναντίε ἀπάξω. τούτων ἢ ὕτως πραγομένων, ἀναγκη ἡ βίον [15] εὐροεῖν· ὡς ἀν ὃ [16] πολίτε βίον εὔρυν ὑπονοήσαι, πρεσβεύοντος ἀεὶ πράξεων τοῖς πολίταις λυσιτελῶν, κ ὅσ ἀν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένε.

[1] L. 2. § 1, 4
[2] Sup. § 2.
[3] L. 7. § 22.
[4] Inf. § 11. l. 5. § 2.
[5] Int. § 20. l. 6. § 45.
[6] Inf. § 33. l. 8. § 55.
[7] Inf. § 7.
[8] L. 2. § 9. l. 4. § 14. l. 8. § 7. l. 7. § 7. 57.
[9] Sup. § 13.
[10] L. 8. § 23. l. 9. § 8, 9, 23.
[11] L. 3. § 4.
[12] L. 9. § 31.
[13] L. 2. § 2.
[14] Sup. § 5.
[15] L. 6. § 45.

VII. Τοῖς μέρεσι ἓ ὅλε, ἅπερ, [17] φημὶ, πρεσβέχεται ὑπὸ ἓ κόσμε, [18] ἀναγκη φθείρεσθαι. λεγέσθω ἢ τοῦτο σημαντικῶς [19] ἓ ἀλλοιοῦσθαι. [20] εἰ ἢ (φημὶ) κακόν τι, ὃ ἀναγκαῖον ἓξι τοῦτο αὐτοῖς, σὺν αἰ ὅλον καλῶς διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς [21] ἀλλοιέωσιν ὄντων, ὃ πρὸς τὸ φθείρεσθαι ἀναφύεως κατασκευαζομένων. [22] πότερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὐτὴ τὰ ἑαυτῆς μέρη κακῶν, ὃ πρεσβωτικὰ ὧ κακῶν, ὃ ἐξ ἀναγκης ἐμπέσοντα εἰς ὃ κακὸν ποιῆσ, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιαῦτα ἕκαστα γινόμενα; ἀμφότερα γὰρ ἀπόπληξια. εἰ ἢ τις κ ἀφέμενος ἡ φύσεως, κ[τ] τὸ πεφυκέναι ζῶντα ἐξηγεῖτο, ὃ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲ φάναι [23] πεφυκέναι τὰ μέρη τοῦ ὅλου μεταβάλλειν,

[17] def. Lug. An.
[18] L. 2. § 3. l. 9. § 19.
[19] L. 4. § 3, 4, 5.
[20] L. 9. § 21. l. 12. § 24.
[21] ἀλλοίωσιν, Xyl.
[22] L. 2. § 11. l. 9. § 35.
[23] L. 8. § 18. l. 9. § 19.

craſtinum tamen reſervari ſupplicant, iiſdem unguibus morſibuſque iidem ejuſmodi planè objiciendi. tu verò in nomina pauca hæc inde te. & ſiquidem in illis perſiſtere potes, perhiſtas, tanquam in fortunatorum inſulas quaſdam trajectus; ſin excidere, nec ſtatum tueri poſſe te ſenſeris, in anguium aliquem, ubi poſſis aliquid, audacter te conferas; vel etiam è vita omnino diſcedas, nec iratus tamen, ſed ſimpliciter, liberè, modeſtè, hoc unum duntaxat in vita memoratu dignum executus, quòd è vita ſic exieris. ad nominum autem iſtorum recordationem, multùm conducet meminiſſe Deorum, quódque nolunt illi ratione præditos ipſis adulari, ſed ſimiles ipſis fieri: meminiſſe &, ficum eſſe quæ ea quæ ficûs ſunt facit; canem, quæ canis; apem, quæ apis; & hominem pariter, qui quæ hominis.

IX. Mimus, bellum, terror, torpor, ſervitus, decreta illa ſacra tua, ni caveas, expungent quotidie, quæcunque è ſtudioſa rerum naturæ contemplatione concepta in mente recondis. oportet autem unumquodque ità & conſiderare & agere, ut & activa facultas conſummetur, & contemplativa ſimul exerceatur, & fiducia ex certa rei cujuſque ſcientia orta ſervetur, latens quidem, nec abſcondita tamen. tunc enim ſimplicitate, tunc gravitate frueris; tunc rei cujuſque notitiâ diſtinctâ, quid ex naturâ ſuâ exiſtat, quem locum in mundo habeat, quàm diu duratura ſit, ex quibus conſtata ſit, quibus poſſit obvenire, qui dare eam & auferre poſſint.

X. Aranea muſcam ubi ceperit, ſe effert tanquam magni quid egerit; alius, ubi lepuſculum; alius, ubi reticulo apuam ceperit; alius, ubi apros; alius, ubi urſos; alius, ubi Sarmatas. nam & iſti, qui hos capiunt, quid latronibus diſtant, ſi mentes ac decreta utrobique ſpectaveris?

[1] εἰς ἢ ἄμεινον φυλαχθῆναι, ταῦτα βλαπτὴ σύμβουλοι τοιοῦτοι τοῖς ἀυτοῖς ὄνυξι & δήγμασιν. ἐμβίβασον οὖν σεαυτὸν εἰς [2] τὰ ὀλίγα ζῶντα ὀνόματα. καὶν μὲ ἐπ' ἀυτῇ μόνῃ δύνῃ, [3] μόνε, ὥσπερ εἰς μακάρεων ἰκανὴ νῆσος μεταπεμφθείς. ἐὰν ἢ ἀμέτοχα ὁρᾷς σεαυτὸν ἐν πᾶσι, [4] ἔξιθι δὲ εἶσω, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἁπλῶς & ἐλευθέρως, & αἰδημόνως, [5] ἵν' ἐν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ ὕπως ἐξελθεῖν. πρὸς μόνοις δ' [6] μεμνῆσθαι τῶν ὀνομάτων. μεγάλως συλλήψεται σοι, δ μεμνῆσθαι θεῶν, & ὅτι τοῦ μὲ χαλακεύεσθαι ἕνεκα θέλουσιν, ἀλλὰ ἐξομοιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· & εἴη, ἢ μὲ συκῆ τὰ συκῆς ποιοῦσα, ἢ ἡ κύων, τὰ κυνὸς, [7] ἢ ἡ μέλιττα, τὰ μελίσσης, [8] ἢ ἡ ἀνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου.

IX. [9] Μίμ(ος), [10] πόλεμ(ος), πτοία, νάρκη, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπολείψεταί σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, [11] ὁπόσα [12 13] ὁ φυσιολογητὸς φαντάζῃ & ἀδιαπέμπτως δὲ ἢ πᾶν [14] ὅτου βλέπῃς & ἀκούσῃς, ὥστε & ἀθρόως καὶ ἀναλυτικῶς ἅμα σωτηλεῖσθαι, & ἅμα ἀνθρωπικὴν ἐνεργεῖσθαι, & ἐκ τοῦ θείου ἐκάστων ἐπιγνώμης [15] αὐθαδῶς σώζεσθαι [16] λεληθόνων, [17] ἠχὶ κρυπτόμενον. [18 19] πότε γὰρ ἁπλότητος ἀπολαύσῃς, [20] πότε ἢ σεμνότητος, [21] πότε ἢ [22] τοῦ ἐφ' ἑκάστῳ γνωρίσεως, [23] ἵ τε ἔστιν κατ' οὐσίαν, & ἵνα χώραν ἔχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, & [24] ὅτι πόσον πάρυκεν ὑφίστασθαι,

[1] L. 4. § 15, 47, 50.
[2] L. 2. § 5.
[3] L. 6. § 30.
[4] Inf. § 32. l. 8. § 47.
[5] L. 6. § 2.
[6] L. 3. § 11.
[7] L. 5. § 1.
[8] L. 8. § 26.
[9] Λοιμὸς, Xyl.
[10] πόλεμος, [11] πόσα Mer.
[11] L. 8. § 13.
[12 13] ἀξυπολογήτως f. l. 9. § 41. Inf. § 31.
[14] L. 8. § 26, 27
[15] L. 6. § 47.
[16] L. 7. § 67.
[17] L. 3. § 7, 8. Sup. § 1.
[18 19 20 21] πότε f.
[22] L. 7. § 29.
[23] L. 3. § 11.
[24] L. 9. § 25.

X. [25] Ἀράχνιον μῦν θηρεύσαν μεγαφρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ἀμπυχῆ ἀφύλλου, ἄλλος δὲ ζυΐλια, ἄλλος δὲ ἄρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. ἆρα οἱ μὲ λῃσταὶ, οἱ δὲ τὰ δόγματα ἐξετάζῃς;

[25] L. 8. § 43

XI. [1] Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλῃ. θεωρητικὴν μέθοδον λάβοις. [2] διαιωνῶς προσέχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο ὃ μέρος. [3] ἐδέν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν· ἐξεδύσαλο ὃ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι [4] ὅσον ἐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπόν τα ἐξ ἀνθρώπων δεῖσῃ, [5 6] ἀμῦσαι ὅλον ἑαυτόν, [7] δικαιοσύνῃ [8] μὲ εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτῷ ἐνεργάμενα, ὃν ὃ τοῖς ἄλλοις συμβαίνοι, τῇ τῶν ὅλων φύσῃ. [9] τί δ' ἐρεῖς, ἢ κωλύσῃ) περὶ ἐμαυτῷ, ἢ πράξει κατ' ἄνθρωπον, ὑπὲρ εἰς νοῦν βάλλε). δύο τούτοις [10] ἀρκέσθω σοι, [11] διαπορεύεσθαι τὸν ἐμῷ προσπόμενον, καὶ [12] φιλεῖν τὸ ἐμῷ ἀποπεμπόμενον ἑαυτῷ [13] ἀπολίαν ὃ πάσας καὶ πανδαμᾶ ἀφῆκεν· καὶ σὺν ἄλλο βάλε), ἢ [14] εὐθεῖαν πορεύεσθαι [15] διὰ τὸ νόμου, καὶ εὐθεῖαν πορεύοντα [16] ἕπεσθαι τῷ θεῷ.

XII. [17] Τίς ἐπίνοια χρεία, [18] παρὸν σκοπεῖν τί δεῖ πρᾶξαι; κἂν μὲ συνορᾷς, εὐμενῶς, [19 20] ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. ἐὰν ὃ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ [21] συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· [22] ἐὰν δὲ ἕτερά τινα πρὸς ταῦτα ἐμποδίζοντα, προϊέναι κατὰ τὰς παρούσας εὐφορίας λελογισμένως, [23] ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. ἄριστον γὰρ καταλυσχρίνειν τοῦτο. ἐπεί τοι ἡ τῶν ἀποπλανωμένων ἀπὸ τούτου [24] ἕξις, χολαγόν τι καὶ ἄμα [25] ἀνιαρόν ἐστι, καὶ [26] φαῦλον ἅμα καὶ σωματικόν, [27] ὃ ὦ λόγῳ κατὰ πᾶν ἐπόμενον.

XIII. Παυδάτεσθαι ἑαυτοῦ, σὺν ὃς ἐξ ὕπνου γινόμενον. [28] μῶν διοίσῃ σοι, ἐὰν ἔτι ἄλλων ἡμῖν τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἐργάζα; ἢ ὑ διοίσῃ. μῶν ἐπιλέλησαι, ὅτι οἱ ὄντες τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, [29] τοιοῦτοι μὲ ὁποῖ τινες εἰσὶ, τοιοῦτοι ὃ ὅτι τραπέζης, οἷα ὃ πίνουν, [30] οἷα ὃ φοβοῦνται, οἷα ὃ διώκουσιν, οἷα ὃ κλέπτουσιν, οἷα ὃ ἁρπάζουσι, ὑ χερσὶ κὴ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμιωτάτῳ ἑαυτῆς μέρει, [31] ᾧ γίνεται, ὅταν θέλῃ, πίστις, αἰδώς, ἀλήθεια, νόμος, [32] ἀγαθὸς δαίμων;

XI. Methodo contemplativa instructus sis, quâ perspectum habeas, quomodo cuncta in se invicem mutent. huic jugiter attende, & in hac parte temet exerce. nihil enim ad animi celsitatem confert magis. corpus exuit, qui sic affectus est, reputánsque secum, mox esse sibi, relictis his omnibus, ab hominibus discedendum, totum sese permittit, justitiæ, in eis quæ ab ipso fiunt; universi naturæ, in eis quæ obveniunt ipsi. quid autem alius quispiam de ipso sive dicat, sive existimet, aut adversùs ipsum faciat, nè cogitat quidem. utpote qui duobus hisce etiam contentus sit, quicquid impræsentiarum agit, justum præstare, & quicquid impræsentiarum sibi obvenit, diligere: negotiis verò studiisq; reliquis omnibus missis, nihil aliud velit, quàm rectâ juxta legem proficisci, rectâq; proficiscentem Deum ipsum sequi.

XII. Ecquis suspicionis usus est, cùm quid fieri oporteat considerare, præsto sit? & siquidem id perspexeris, placidè ac constanter eâ progredi; sin minùs, consistere, & optimos quosque in consilium adhibere; denique si aliud quippiam, quo minùs eâ procedas, obstiterit, prout occasiones præsentes se obtulerint, considerate progredi, ei quod justum tibi visum fuerit, adhærendo? hoc enim assequi, ut justè agas, optimum est: nec nisi ab hoc aberrando excideris. quietum quiddam, & agile tamen, alacre pariter & compositum est, quisquis rationi per omnia obsequitur.

XIII. Somno excusso statim percontare te, nunquid tuâ interierit, si justa bonáque ab alio aliquo fiant. nihil interierit. nunquid obstitus sis, quales isti, qui de aliis laudandis vituperandísque tantopere se efferunt, in lecto sint, quales ad mensam, quæ faciant, quæ fugiant, quæ sectentur, quæ suffurentur, quæ rapiant ad se, non manibus pedibúsque, quod dici solet, sed parte sui pretiosissimâ, quâ, ubi libuerit, consequi liceat fidem, modestiam, veritatem, legem, genium denique bonum.

XIV. Cuncta

---

[1] Sup. § 1. l. 9 § 32, 33.
[2] L. 4. § 36. l. 8. § 22.
[3] L. 3. § 11.
[4] Inf. § 15. l. 7. § 70.
[5] L. 4. § 34. Sup. § 8.
[6] ἀνῆσαι Lug. Am.
[7] L. 3. § 16.
[8] μὸ Lug.
[9] L. 3. § 5. l. 6. § 1.
[10] L. 7. § 28.
[11] L. 12. § 1, 2.
[12] L. 5 § 27. l. 9. § 6.
[13] L. 4. § 18. l. 12. § 2.
[14] L. 5. § 3.
[15] L. 2. § 16. l. 12. § 1.
[16] L. 7. § 31.
[17] L. 4. § 37. l. 7. § 53.
[18] Inf. § 33.
[19] L. 8. § 5.
[20] [κ]αὶ Boot.
[21] L. 7. § 5, 7.
[22] L. 6. § 50. l. 8. § 32.
[23] L. 4. § 12. l. 8. § 4.
[24] τοῦτο δὲ Bo.
[25] L. 4. § 12. l. 6. § 21.
[26] L. 3 § 5.
[27] Sup. § 12.
[28] L. 4. § 19. l. 6. § 32. l. 8. § 56.
[29] L. 3. § 4. l. 9 § 18. Inf. § 19. l. 11. § 18.
[30] L. 4. § 38.
[31] L. 8. § 55.
[32] L. 7. § 17.

XIV. Cuncta danti pariter ac recipienti naturæ, homo probè institutus ac modestus dicet, *Da quod vis; repete quod vis.* nec elatus hoc dicet, sed obsequens tantùm, & benevolo adversùs eam affectu.

XV. Exiguum est quod supereſt vitæ tuæ. vive tanquam in monte. nihil enim interest hîc an illic, si quis ubicunque in orbe, tanquam án urbe, degat. viderint, nôrintq; homines, hominem verum, qui naturæ convenienter vivat. iin non sustinent, occidant. hoc enim satius est, quàm ita vivere, uti ipsi vivunt volúntve.

XVI. Nè ulteriùs occupere totus, disserendo qualis vir bonus sit, sed énitendo ut ipse sis.

XVII. Ævi totius, & naturæ totius cogitatio tibi crebrò occurrat. quodque particularia omnia, substantiam quod attinet, milii sunt instar; tempus quod attinet, terebri circumvolutio.

XVIII. Rerum præsentium unamquamq; advertendo, considera eam jam dissolutam, & in mutatione & quasi putrefactione quadam, aut dissipatione, constitutam, sive ut mori quodammodo nata sit.

XIX. Cogita, quales sint homines vescentes, dormientes, coeuntes, excernentes, alia ejusmodi agentes. rursus, quales, ubi inflantur, efferuntur, irascuntur, tanquam in sublimi siti aliquos increpant. paulò autem ante, quàm multis & quâ mercede, inserviebant; & paulò post, quo in statu futuri sunt.

καὶ [21] δι' οἷα· καὶ [22] μετ' ὀλίγον, ὃν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. Confert cuique, quod fert cuique natura universi. & tum confert, quando illa fert.

XXI. Amat imbrem tellus. amat & almus æther. amat & mundus facere quicquid futurum est ut fiat. dico itaque mundo ipse, *equid tu amas? idem ipse amo.* annon illud ità & fit & dicitur vulgò *Amat*, hoc vel illud *fieri*.

XXII. Vel istîc vivis, & vitæ huic jam assuevisti; vel foris vadis, & hoc volebas; vel moreris, & munere defunctus es. præter ista nihil restat. bono itaq; sis animo.

ἀπολύσῃς, καὶ [31] ἀπελεύσῃσαι. ᾧ δὲ ταῦτα ἱκανὸν ἐκεῖν' οὐδύμῃ.

XIV. Τῇ [1] πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσῃ, ὁ πεπαιδευμένος καὶ ἁπλοῦς τὴν ἰαύδημων λέγῃ· [2] δὸς ὃ θέλῃς. [3] ἀπόλαβε ὃ θέλῃς. λέγῃ δὲ τοῦτο [4] ὁ καταθεσπιωμένως, ἀλλὰ πειθαρχῶν μόνον καὶ εὐνοϊκῶς ἔχων.

XV. [5] Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. [6] ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. [7] ἐστὶν γὰρ διαφέρῃ ἐκεῖ ἢ ὧδε, ἐὰν οὗ τις πάντα χῶρον, [8] ὡς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι [9] ἄνθρωπον ἀληθινὸν [10] κατὰ φύσιν ζῶντα. εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτειναντάτωσαν. [11] κρεῖττον γὰρ, ἢ οὕτω ζῆν.

XVI. Μηκέθ' [12] ὅλως περὶ τοῦ οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα διαλέγεσθαι· ἀλλὰ [13] εἶναι τοιοῦτον.

XVII. [14] Τοῦ ὅλου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας ζωοχῶς φαντασία, καὶ ὁλόκληρα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν [15] πρὸς οὐσίαν, κεφάλαια· ὡς δὲ [16] πρὸς χρόνον, πηγάματα πρόσκαιρα.

XVIII. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφίσταλα, [17] ὁπτάζου αὐτὸ ἤδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήψει ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καλόκ ἕκαστον πέφυκεν, [18] ὥστερ θνήσκειν.

XIX. [18] Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. εἶτα οἷοι αὐθεντομένοις, καὶ γαυρύμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ὑπερόχως ὑπερπλήττοντες· πρὸ ὀλίγου ᾧ [20] ἐδούλευον πόσοις, [21] μετ' ὀλίγον, ἐν [23] τοιούτοις ἔσονται.

XX. [24] Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ πρὸ ὅλων φύσις. καὶ [25] τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει.

XXI. [26] Ἐρᾷ μὲ ὄμβρου γαῖα· ἐρᾷ ᾧ ὁ σεμνὸς αἰθήρ· [27] ἐρᾷ ᾧ ὁ κόσμος ποιῆσαι ὁ δὴ μέλλῃ γίνεσθαι. λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι [28] σοι ζωοχῶ. μῶν οἶδ' ὅτω καὶ κεῖνο γένῃ καὶ λέγεται, ὅτι [29] φιλῇ τοῦτο γένεσθαι;

XXII. Ἦτοι ἀναζῶσα ζῇς, καὶ ἤδη [30] εἰσθήκας· ἢ ἔξω ἐκστάσῃς, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ [31] τέθνηκας, καὶ τελεῖς· ἢ ᾧ ταῦτα ἱκανὸν ἐκεῖν' οὐδύμῃ.

[1] Sup. § 1. l. 4. § 23.
[2] L. 3. § 6.
[3] L. 4. § 31.
[4] L. 6. § 33.
[5] L. 9. § 3.
[6] L. 2. § 2, 6. Sup. § 11.
[7] Inf. § 22, 23.
[8] L. 8. § 45.
[9] L. 4. § 3, 4. Sup. § 8.
[10] Sup. § 2.
[11] L. 9. § 2.
[12] ὅλως.
[13] L. 4. § 17.
[14] L. 7. § 35. l. 11. § 1.
[15] L. 4. § 3.
[16] L. 5. § 24.
[17] Sup. § 7.
[18] L. 4. § 48. L. 9. § 21.
[19] Sup. § 13.
[20] L. 8 § 3.
[21] L. 6. § 59.
[22] L. 3. § 3. l. 4. § 48. l. 8. § 37.
[23] ὁποίοις f.
[24] L. 4. § 23.
[25] L. 11. § 13.
[26] Euripid.
[27] L. 7. § 18, 25.
[28] L. 9. § 1.
[29] Sup. § 35.
[30] L. 12. § 6.
[31] Sup. § 36.

XXIII. Ἐναργὲς ἔσω ἀεὶ ὄ, ὅτι τοιοῦτο [1] ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς ἔστι· ὧδε πᾶν [2] πάντα ἔστι ταὐτὰ ἐνταῦθα τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ὅπῃ τῦ αὐλαλῦ, ἢ ὅπου θέλεις. ἄντικρυς γὰρ εὑρήσεις τὰ ὅ Πλάτων, [3] σηκὸν ἐν ὄρει, φησί, [4] πεφιβαλλόμενον· [ὧδε βάλλειν βλήματα]

XXIV. [5] Τί ἔστι μοι ὃ ἡγεμονικὸν μου· ὧδε ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ νῦν; ὧδε [6] σκοπὸς τίνα αὐτῷ νῦν χρῶμαι· μήτε κενὸν νῦ ἔστι; μήτε ἀπολελυσθαι ἀπὸ [7] ἀπεσπασμένον κοινωνίας; [8] μήτε σκοτεινὸς ὧδε ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε [9] πάντῃ ζωηρέπειδς;

XXV. [10] Ὁ τὸ κύριον φεύγων, δραπέτης. κύριος δὲ ὁ νόμος· ὧδε ὁ παρανομῶν, δραπέτης, ἄρα ὧδε [11] ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, [12] ὃ βούλεταί τι γενέσθαι, ἢ γένεσις, ἢ γιγνόμενος, [13] ὅπου τούτων πάντα διοικεῖται· πεπρωμένων, ὃς ἔστι νόμος, [14] νέμων, ὅσα ἑκάστῳ [15] ἐπιβάλλει. ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

XXVI. [16] Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπεχώρησε, ὧδε λοιπὸν ἄλλη αἰτία πεπλασμένῳ ἐργάζεται, ὧδε ἀποτελεῖ βρέφος. [17] ἐξ οἵου, οἷον; πάλιν βρῶμα ἀφίησι φάρυγγος. ἄφηκε, ὧδε λοιπὸν [18] ἄλλη αἰτία πεπλασμένα ἀναθήσει, ὧδε ὁρμὴν τὸ ὅλον ζωικὸν ὧδε ῥώμην, ὧδε ἄλλα (ὅσα ὧδε οἷα;) ποιεῖ. [19] ταῦτα οὖν τὰ ὧν τοιαύτης ἐκκαλύψεως γιγνόμενα θεωρεῖν, ὧδε τὴν δύναμιν ὅπως ὁρᾷ, ὡς ὧδε [20] τὴν βεβυθισμένην, ὧδε τὴν μετεωρευομένην. ὁρῶμεν, [21] οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἧττον ἐναργῶς.

XXVII. Συνεχῶς ἐνθυμοῦ, πῶς [22] πάντα τοιαῦτα, ὁποῖα νῦν γίνεται, ὧδε πρόσθεν ἐγίνετο· ὧδε [23] ἐνθυμοῦ γιγνόμενα, ὧδε [24] ὅλα δράματα ὧδε σκηναὶ ὁμοειδεῖς, ὅσαι ἐκ πείρας σὺ σῇς, ἢ τὰ παρεσυρτισμένα ἱστορίας ἔγκαιρα, πρὸ ὀλίγων τινῶν· οἷον [25] αὐλὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, ὧδε αὐλὴν ὅλην Ἀντωνίνου, ὧδε αὐλὴν ὅλην Φιλίππου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἑτέρων.

XXIII. Illud tibi semper constet, ejusmodi quiddam agrum esse, cujusmodi est locus alius quilibet. eadémque esse omnia istîc agentibus, quæ eis, qui in montium verticibus, vel in littorum crepidinibus, vel alibi ubicunque volueris, versantur. palam enim invenies Platonis illa, *Urbis instar, ut caprile septo circumdatum.*

XXIV. Quidnam est mihi nunc mens mea? vel qualem ego eam præsto? ad quidnam eâ jam utor? nunquid est intellectu vacua? nunquid a societate communi soluta & revulsa? nunquid carnalibus ità agglutinata & permixta, ut cum illa muteturunâ?

XXV. Qui dominum fugit, fugitivus est. dominus autem est lex. ergò qui legem transgreditur, fugitivus est. idem est & qui ideo angitur, vel irascitur, vel metuit, quod secus, quam ipse velit, aut factum sit, aut fiat, aut futurum sit eorum quicquam, quæ ab universi rectore sunt constituta, qui est ipse lex unicuique quod suum est tribuens. fugitivus est igitur, qui metuit, vel angitur, vel irascitur.

XXVI. In uterum semen qui misit, abscedit. hoc alia deinceps excipiens natura, fœtum fabricat & absolvit; ex quali qualem? alimentum rursus mater per guiam demittit; quod alia insuper causa ubi exceperit, sensum, motúmque, adeóq; vitam ac vires & alia (quot ea numero & qualia?) conficit. hæc, tamtû licèt involvantur caligine; contemplari oportet, facultatémque ità intueri quæ ista facit, prout vim eam cernimus, quâ vel deorsum, vel sursum corpora feruntur, non oculis quidem externis, sed nec minùs clarè tamen.

XXVII. Cogita secum jugiter, qualia nunc sunt omnia, talia prius actitata; cogita & talia futura esse. propone tibi ob oculos, fabulas totas scenasque uniformes, quæcunq; vel ex notitia tua, vel ex historia antiqua cognita habueris; aulam Hadriani totam, totam Antonini, illam item Philippi, Alexandri, Crœsi. ejusdem planè modi fuerunt omnia illa, nisi quòd per alios agebantur.

XXVIII.

[1] τὰ [πρ. ὄβ] add.
[2] Sup. § 15.
[3] Plato *Theæt.*
[4] τὰ τῶν χοί] ab.
[5] L. 5. § 11.
[6] L. 12. § 33
[7] L. 8. § 8.
[8] L. 7. § 66, 67.
[9] L. 5. § 26.
[10] L. 4. § 29.
[11] L. 11. § 3, 9.
[12] ὅπ β. f.
[13] L. 6. § 1, 15.
[14] L. 4. § 10.
[15] L. 7. § 7.
[16] L. 5. § 4. l. 12. § 26.
[17] L. 4. § 48. l. 6. § 13.
[18] Inf. § 38.
[19] L. 4. § 36. l. 7. § 29, 30. l. 9. § 25.
[20] L. 12. § 30.
[21] L. 3. § 15. l. 11. § 12.
[22] L. 2. § 14.
[23] L. 7. § 49.
[24] L. 6. § 44.
[25] L. 8. § 25, 31.

XXVIII. Hominem de re ullâ dolentem, atque ægrè ferentem quicquam, ſimilem habe porcello, qui dum mactatur, calcitrat & vociferatur: cujuſmodi eſt & qui decumbens tacitè ſolus ſecum ſortem deplorat ſuam. conſidera & fato nos illigatos teneri: & rationali animali ſoli datum eſſe, ut eis quæ eveniunt, ſponte obſequi poſſit; cùm ſequi ipſum omnibus ſit neceſſarium.

XXIX. Conſideratâ ſeorſim, quam inſtituis, re omni, percontare te, num ideo mors gravis habenda ſit, quia eâ te privet.

XXX. Ubi peccato alicujus offenderis, tranſlatione factâ perpende tecum, annon ipſe ejuſmodi aliquid pecces. puta, argentum in bonis habendo, vel voluptatem, vel gloriolam, vel aliud iſtiuſmodi. hoc enim ſi adverteris, ira ſtatim tibi excidet. præſertim, ſi ſuccurrerit unà, cogi hominem. quid enim faceret? aut, ſi poteris, ea illum vi illâ expedias.

XXXI. Satyrionem ubi videris Socraticum, Eutychem cogita vel Hymenem. & Euphratem ubi videris, Eutychionem cogita vel Sylvanum. & Alciphrone viſo, Tropæophorum cogita; & Xenophonte, Critonem vel Severum. & temet ubi reſpexeris, Cæſarum aliquem. & in quolibet cogitando, geminum ei quempiam. tum mentem tibi ſubeat, Ubi nunc ſunt illi? muſquam ſanè: aut ubi tandem? ità enim perſpectum jugiter habebis, humana omnia fumum ac nihil eſſe, præſertim, ſi ſimul fueris recordatus, quicquid ſemel mutârit, per ſpatium temporis infinitum non eſſe ampliùs futurum. tu verò ſpatii illius quantulum occupas? cur ergo tibi non ſufficit ſpatium hoc tam breve, prout te decet, tranſigere? quàm pulchram bene agendi materiam occaſionémque ſubterfugis? quid enim ſunt aliud hæc omnia, quàm mentis, quæ, hac in vita quæ contingunt, naturam eorum rimata, accuratè perſpexerit, exercitationes. perſiſte ergò. dum & iſta tibi familiaria efficeris, quo

XXVIII. Φλυαρίζε πολλὰ τὰ ἐφ' ἁμαρτίαις λυπούμενον, ἢ δυσχεραίνοντα, [1] ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ, ἀπολακτίζοντι καὶ κεκραγέναι. [2] ὅμοιον δὲ καὶ τὸν οἰμώζοντα ὅτι τοῦ ἡλικιδίου μόνου σιωπῇ τὰ ἐνδεσιν ἡμῖν δέδοται, τοῦ [3] ἐκ παντὸς ἐπεσθαι τοῖς γινομένοις. [4] τὸ δὲ ἕπεσθαι φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

XXIX. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστῳ τῶν ποιῇς ἐρισάνων, ἐρώτα σεαυτόν, [5] εἰ ὁ θάνατος δεινόν· ἵνα τοῦτο σκεπάσῃ.

XXX. Ὅπου σοφιστὴς ὅτι πιθανὸν ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβαίνε, ὅπλογίζου, [6] λέγε παράπαν ἁμαρτάνεις· οἷον, ἀργύριον ἀγαθὸν εἰς χρείαν, ἢ ἡδονῇ, ἢ δόξαρίον, καὶ κατ' εἶδος. τοῦτο γὰρ ὅπλοβάλλων, ταχέως ὅπλισιν τὴν ὀργῆς συμπαρατάξῃ τῷ, ὅτι [7] βιάζεται· [8] τί γὰρ ποιεῖς; ἢ [9] εἰ δυνάσαι, ἄφελε αὐτῷ τὸ βιαζόμενον.

XXXI. Σατύρωνα [10] ἰδὼν Σωκρατικὸν, φλυάρει ἢ Εὐτυχεῖ, ἢ Ὑμηνᾷ, καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σιλουανὸν φλυάρει· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σεβῆρον φλυάρει. καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀποβὰς, τὸν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ὃ ἀνάλογον, εἶτα συμπαρατάσσου σοι. [11] πῦ οὖν ἐκεῖνοι; οὐδαμοῦ· ἢ [12] ὅπου δή. ὕπως γὰρ συνεχῶς θεάσῃ τὰ ἀνθρώπινα, [13] καπνὸν, καὶ τὸ μηδέν. μάλιστα ἐὰν συμμνημονεύσῃς, ὅτι [14] τὸ ἅπαξ μεταβαλὸν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ [15] ἀρκεῖ σοι [16] τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; [17] οἰκῶ ὅλῳ καὶ ἀσθενεῖν φεύγεις; τί γὰρ ὅτι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν [18] γυμνάσματα λόγου [19] ἐωρακότος ἀκριβῶς [20] φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; μέχρι οὖν, μέχρι ἀποικειώσῃς σαυτῷ καὶ ταῦτα·

[1] L. 11. § 18. l. 12. § 27.
[2] ὅμοιον
[3] Sup. § 8.
[4] L. 2. § 3. l. 4. § 42.
[5] L. 12. § 31.
[6] L. 7. § 26. l. 11. § 18.
[7] L. 5. § 28. l. 8. § 14.
[8] L. 12. § 16.
[9] L. 9. § 11.
[10] forte f.
[11] L. 7. § 58. l. 8. § 25, 31. l. 12. § 27.
[12] ὅπου δή;
[13] L. 2. § 17. l. 12. § 33.
[14] L. 4. § 3.
[15] L. 6. § 2. l. 9. § 6.
[16] L. 4. § 26.
[17] L. 7. § 58. 68.
[18] L. 6. § 20.
[19] L. 8. § 26.
[20] L. 10. § 9.

[1] Inf. § 35. [2] L. 4. § 1.

[1] ὡς ὁ ἐρρωμένος στόμαχος πάντα ἀξοικειοῖ, [2] ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅ,τι ἂν βάλῃς, φλόγα ἀξ αὐτοῦ ϛ αὐγλὴν ποιεῖ.

modo ſtomachus robuſtus cuncta ſibi accommodat, igniſque validus, quicquid ingeſſeris, flammam indè ac fulgorem edit.

[3] L. 11. § 13. [4] L. 12. § 1.

XXXII. [3] Μηδενὶ ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθῶς οὐκ ἀξιός σου, ὅλως ἐχ [4] ἁπλοῦς, ἢ ὅλως οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅσοις τούτων οὐ δοκεῖ σε ὑπολήψεται· [5] πρῶ γὰρ τοῦτο ἐπὶ σοι. [6] τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι ϛ ἁπλοῦν; σὺ μόνον κρῖνον [7] μηκέτι ζῆν, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔσῃ· οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

[5] L. 5. § 5. [6] L. 8. § 32. Sup. § 33. [7] Sup. § 8.

XXXII. Nulli liceat verè de te dicere, non eſſe te ſimplicem, aut non eſſe te bonum. ſed mentiatur, quiſquis horum quicquam de te opinatus fuerit. hoc autem totum in te ſitum eſt. quis enim te bonum ſimplicémve eſſe prohibuerit? tu tantùm ſtatuas, nec ulteriùs vivere, quàm talis futurus ſis. neque enim ratio id poſcit, ni talis ſis.

[8] Sup. § 12, 31. [9] Sup. § 32. [10] L. 9. § 26. [11] L. 6. § 51.

XXXIII. [8] Τί ἔστι τὸ ὅτι ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κτῖ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι ἢ; ὅ,τι γὰρ ἂν τοῦτο ᾖ, [9] ἔξεστιν αὐτὸ πρᾶξαι ἢ εἰπεῖν· ϛ μὴ προφασίζου, ὡς κωλυόμενος· ὑ προτερον παύσῃ [10] στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθῃς, ὅτι [11] οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοῦτό σοι τὸ ὅτι τῆ ὑποβαλλομένῃ ϛ ὑποπιπτούσῃ ὕλῃ [12] ποιεῖν πρὸ οἰκεῖα τῇ δ' ἀληθείᾳ καλλασκευῇ· [13] ἀπολαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν, πρῶ ὃ ἔξεστι κτῖ ἢ ἰδίᾳ φύσιν ἐνεργεῖν. [14] πρίλαχοῦ δ' ἔξεστι· τῷ μὲ θεῷ κυλίνδρῳ, ὑ πρίλαχοῦ δίδοται φέρεσθαι ἢ ἰδίᾳ κίνησιν, θεοῖς τῷ ὕδατι, θεοῖς πυρί, θεοῖς τοῖς ἄλλοις, ὅσα [15] ὑπὸ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται· πρὸ γὰρ διεφθορότα ϛ ἐνιστάμενα πολλά. [16] νῦς δ' ϛ λόγος. λέγε πάντοτε τῷ ἀνεκπόπτῳ. ὕτως πορεύεσθαι δυνατόν, ὡς πέφυκε, ϛ ὡς θέλει. ταύτην δ' ῥᾳδιάνλειαν περὶ ὀμμάτων τιθέμενος. καθ' ἣν ἐνεχθήσεται ὁ λόγος. λέγε πάντων, ὡς πῦρ αἴρω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κύλινδρος. κτῖ προανῦς, [17] μηκέτι μηδὲν ὅπι ζήτει. τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἤτοι τῷ σωματικῷ ἐστι [18] τῷ νεκρῷ, ἢ [19] χωρὶς ὑπολήψεως. ϛ ἢ αὐτῷ τῷ λόγῳ ἐνδόσεως, [20] ὑ δρᾶσει, [21] εἰ μή τις κακὸν ὑδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι ϛ [22] ὁ πάσχων αὐτὸ, κακὸς δὲ οὐδὲν ἐγίνετο. ὅπι γοῦν τ' ἄλλων καλασκευασμάτων, πρῶτον ὅ,τι ἂν κακόν τινι αὐτῶν ξυμβῇ, ϖρὸς τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα

XXXIII. Ecquid eſt, quod de materia iſta rectiſſimè vel fieri vel dici poſſit? quicquid enim hoc fuerit, vel facere idipſum, vel dicere licet, nec obtendas impediri te. ante ingemiſcere non deſinas, quàm eò te adegeris, ut quod voluptariis hominibus eſt luxu diffluere, hoc tibi fuerit de ſubjecta quaque oblata tibi materia ea facere, quæ humanæ conſtitutioni conveniant. etenim pro oblectamento eſſe tibi debet, quicquid ſecundùm naturam tuam agere tibi datur. datur autem hoc ubique. ſiquidem cylindro quidem non conceditur, ut motu proprio ubique feratur; ſed nec aquæ nec igni, nec alii rei cuiquam, quæ à natura mera, vel anima regitur irrationali. quæ enim coerceant & obſiſtant, multa ſunt. verùm mens & ratio per obſtantia qualibet prout nata eſt, & prout vult ipſa, procedit. tu ergo ob oculos iſtud habens, rationem per omnia facilitate ferri eâdem planè, quâ ignis ſurſum, lapis deorſum, per declive cylindrus, nihil quæras ulteriùs. reliqua enim obſtacula, vel ſunt corporis, quod cadaveris inſtar habet, vel opinione, & rationis inclinatione ſemotâ, non infringunt, aut mali quicquam efficiunt. alioqui ea quî patitur, malus fieret. atqui in aliis quidem operibus omnibus ita ſe habet, ut quicquid alicui horum mali contigerit, deterius illud faciat, quòd eo afficitur. iſtic verò, ſi ita dicere licuerit,

[12] L. 3. § 16. l. 6. § 16, 40. [13] L. 6. § 7. l. 8. § 26, 43. l. 11. § 16. [14] L. 7. § 54. l. 8. § 45. l. 11. § 7. [15] Sup. § 2. [16] L. 3. § 10, 20. l. 8. § 7, 32, 41. [17] L. 7. § 73. l. 8. § 2. [18] L. 4. § 41. l. 12. § 33. [19] L. 4. § 7, 11. [20] L. 8. § 56, 57. [21] Sup. § 28. [22] L. 9. § 55.

.uerit, præstantior fit homo ac laule dignior, dum eis quæ objiciantur, rectè utitur. in summa memineris, civem indigenam nihil lædere, nî civitatem lædat. civitatem nihil lædere, nî legem lædat. horum autem, quæ infortunia dicimus, nihil legem lædit: quod autem legem non lædit, nec civitatem, nec civem læserit.

XXXIV. Qui decretis veris imbutus est, hunc dictum brevissimum & è trivio arreptum quodlibet commonere suffecerit de mœrore metúve pellendo, quale illud est,

Sternit humi frondes alias vis aspera venti:
Sic alias natura parat, quæ vere virescent.
Sic hominum genus est: hic nascitur, occidit ille.

foliola sunt & filioli tui; foliola sunt & homunciones isti, qui tanto cum strepitu, tanquam fide digni, alios celebrant, vel è contrario diris devovent, vel clam vituperant & subsannant, foliola itidem, qui famam tui posthumam excepturi sunt. ista enim omnia vemo tempore prodeunt; dein ventus ubi straverit, sylva horum vice novâ alia profert. commune autem omnium est, breve existendi spatium. at tu omnia, tanquam æterna futura, fugis appetisve. mora parvula, & lumina tibi condentur: eúmque qui te extulerit, alius aliquis lugebit.

διώκεις. [12] μικρὸν ἡ καταμύσεις.

XXXV. Sani est oculi, cernere visibilia quævis, nec dicere, *Viridia velim*. hoc etenim lippientis est. sed & auditûs ac olfactûs est sani, ad sonos odoréive quoivis percipiendos promptum esse. & stomachi valentis, adversùs edulia quævis pariter se habere; sicut molam ad omnia, ad quæ molenda condita est. pari igitur ratione & mentis est sanæ, ad obvenientia quæq; idoneam esse. quæ verò dixerit, *Liberos mihi salvos velim*; &, *Omnes quicunque me amant*, ἐπιμέλειαν ἔχῃ. ἢ ἂν λέγῃ, [16] τὰ παιδία σωζέσθω, καὶ πάντες

ἄξιοι

ἢ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἡ [1] κρεῖττων γίνεται ὁ ἀνθρωπος, ἡ [2] ἐπαινετώτερος, [3] ὁρθὸς χαίρων τοῖς παρασκευασιν. ὅλως ἢ μέμνησο, ὅτι [4] τὴ φύσει πολίτου οὐδὲν βλάπτει, ὃ πόλιν ὐ βλάπτει· οὐδὲ γὰρ πόλιν ὐ βλάπτει, ὃ νόμον ὐ βλάπτει· τούτων ἢ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. ὃ τοίνυν νόμον ὐ βλάπτει, ἔστι πόλιν, ἔστι πολίτου.

XXXIV. Τῷ [5] δεδογμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων, ἀρκεῖ ἡ τὸ βεβαιότατον, ἡ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυπίας ἡ ἀφοβίας. οἷον,

[6] Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
Ὡς ἀνδρῶν γενεὴ, ἣ μὲν φύει, ἣ δ' ἀπολήγει.

[7] φυλλάριον ἢ ᾖ τὰ παιδία σου· [8] φυλλάρια ἢ ἡ ταῦτα τὰ ὑπερυμνοῦντα ἀξιοπίστους, ἡ ὑποφιμοῦντα, ἢ ὑπὲρ ἐνδοξίαν καταρώμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα, ἡ χλευάζοντα· φυλλάρια ἢ ὁμοίως, ἡ [9] τὰ διαδεξόμενα ἢ ὑστεροφημοῦντα· πάντα γὰρ ταῦτα ἐαρικὰ ὑπογίγνεται ὥρη· εἶτα ἄνεμος καταβάλλει· ἔπειτα [10] ἢ ὕλη ἄλλα ἀντὶ τούτων φύει. [11] σὺ ἢ ὀλιγοχρόνιον πρᾶγμα πάντα· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις, ἡ [13] ἢ ἢ ὀξυνεγγίζοντα σε ὕπνῳ, ἄλλος ἀρνοῦσαι.

XXXV. Τὸν ὑγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ ὁρατὰ, ἡ μὴ λέγειν, τὰ χλωρὰ θέλω· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμιῶντός ἐστι. ἡ [14] ὑγιαίνοντα ἀκοὴν πρὸς πάντα ψόφου ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλῳ πρὸς πάντα ὅσα ἀλήσιμα κατασκευάσθη· ἡ τοίνυν [15] ὑγιαίνοντα διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ ἢ λέγουσα, [16] τὰ παιδία σωζέσθω, ἡ πάντες

[1] L. 4. § 1.
[2] L. 5. § 15.
[3] L. 7. § 68. l. 8. § 29.
[4] L. 5. § 22.
[5] δεδηγμένῳ Xyl. & Lug. δεδηγμένον. l. 3. § 4.
[6] Homer. Il. ζ. v. 147.
[7] L. 11. § 34.
[8] L. 5. § 36. l. 8. § 21.
[9] L. 4. § 19.
[10] L. 7. § 23, 25.
[11] L. 5. § 10.
[12] L. 7. § 70. l. 8. § 2, 5.
[13] L. 4. § 50.
[14] Sup. § 31.
[15] L. 8. § 43.
[16] L. 9. § 40.

ἄξιοι

vasis instar, conceptaculum hoc, & instrumenta hæc undique ex eodem efficta. sunt enim artis similia ipsa. hoc tantùm interest, quòd agnata sint. siquidem membrorum illorum, absque forma quæ ea cieat sistatque, non magis usus est, quàm radii textrici, aut scriptori calami, aut aurigæ flagelli.

γενῶδες, & τὰ ὀργάνια ταῦτα τὰ ἐμπεπλασμένα ὄρχια γάρ ἐστι σπαράγματος μόνον ὃ διαφέροντα, καθὰ καὶ πρόσφυῆ ἐστιν. ἐπεί τοι ὑ μᾶλλόν τι τούτων ὠφελός ἐστι τὰ μορίων, χωρὶς ' τὸ κινέσθαι & ἰσχύειν αὐτὰ αὐτῶν, ἢ τὸ καρπίδιον τῇ ὑφαντικῇ, & τὸ καλάμιον τῷ γραφεῖ, & τὸ μαστίγιον τῷ ἡνιόχῳ.

' L. 5. § 21. l. 7. § 55. Sup. § 26.

LIB. XI.

ΒΙΒΛΙΟΝ ια'.

HÆ sunt animæ ratione præditæ proprietates. se cernit, sigit, arrâtque, ut lubet, qualemque vult ipsa, facit: fructum, quem profert, ipsa carpit. cùm arborum fructus, quódque istis in animalibus respondet, alii carpant. finem semper suum assequitur, ubicunque consisterit vitæ terminus. neque enim sic se habet, quo modo in saltando aut in fabulam agendo aliisque ejusmodi, in quibus siquid incideris, actio tota sit mutila; sed in quacunque parte, & ubicunque deprehensa fuerit, quod præcessit plenum prorsus & perfectum sibi facit: ut dicere liceat, *Ego quæ mea sunt, omnia habeo.* adhæc mundum totum pervagatur, &, quod ambit hunc, vacuum, figuramque ejusdem contemplatur, & in ævi immensitatem se porrigit, & universi per intervalla certa renovationem comprehendit & considerat; videtque simul, quòd nihil novi visuri sint posteri nostri, sicut nec ampliùs quicquam viderunt antecessores nostri, sed ità fit quodammodo, ut quadraginta annos qui egerit, mentem modò aliquam habuerit, & res gestas animadverterit, ex uniformitatis ratione, & præterita omnia & futura viderit. propria sunt animæ rationalis & ista; proximos diligere, veracem, verecundam esse, nihil sibi præferre, quod & legis est proprium. ità inter rectam rationem & justitiæ rationem nihil intereat.

Α' ἴδια τ λογικῆς ψυχῆς· ' ἔστι αὐτὴ ἑαυτῇ ἐρᾷ, ² ἑαυτῇ συμφαρθενεῖ, ἑαυτῇ ὁποίᾳ ἂν βύληται μοίρᾳ, ³ τ καρπὸν ὃν φέρει αὐτὴ καρπωῦται (τὰς γὰρ τ φυτῶν καρπὰς & ἄλογον ὄντα ἄλλοι καρπῶνται) ⁴ & ἴδιος τέλους τυγχάνει, ὅπου ἀεὶ τὸ τοῦ βίου πέρας ὅρισται. ⁵ οὐχ ὥσπερ ὄρχησις & ὑποκρίσεως & τ τοιούτων ἀπλῆς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ. ἀλλ' ὅπῃ πάντως μέρος, & ὅπου ἂν καταληφθῇ, ⁶ πλῆρες & ἀπαρτισθὲν ἑαυτῷ τὸ προκείμενον ποιεῖ ὥστε εἰπεῖν, ⁷ ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. ἔτι ⁸ περιέρχεται τ ὅλον κόσμον, & τὸ περὶ αὐτὸν κενόν, & τὸ σχῆμα αὐτοῦ, & ⁹ εἰς τ ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, & ¹⁰ τ περιοδικὴν παλιγγενεσίαν τ ὅλων ἐμπεριλαμβάνει, & περινοεῖ, & ἀρκεῖται, ἔτι ¹¹ οὐδὲν νεώτερον ὄψονται οἱ μεθ' ἡμᾶς, οὐδὲ παλαιότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν. ἀλλὰ ¹² πως τετταρακοντούτης, ἐὰν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ γεγονότα, & τὰ ὁμοειδῆ αὐτοῖς ἐώρακε· ¹³ κεῖ τὸ ὁμοειδὲς. ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, & ¹⁴ τὸ φιλεῖν τὸν πλησίον, & ἀλήθεια, & αἰδώς, & τὸ ¹⁵ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον & νόμου· ὥστε ἀρ' οὐδὲν διλλοῖόν ἐστι λόγος ὀρθὸς, & ¹⁶ λόγος δικαιοσύνης.

[1] Inf. § 12.
[2] L. 6. § 5.
[3] L. 9. § 19.
[4] L. 3. § 8.
[5] L. 12. § 36.
[6] L. 2. § 17. l. 3. § 3.
[7] L. 4. § 29. l. 49.
[8] L. 7. § 35. l. 9. § 30.
[9] L. 10. § 31.
[10] L. 9. § 28. l. 10. § 7.
[11] L. 6. § 37. l. 7. § 1.
[12] L. 2. § 14. l. 12. § 35.
[13] L. 7. § 49.
[14] L. 6. § 16.
[15] L. 3. § 9. l. 5. § 21.
[16] L. 10 § 1. l. 12. § 1.

II. Ὡδὴς ὀρχηστοῦ, καὶ πυγμῆς, καὶ παγκρατίου ἡδὺ ἀφορήσῃς, ἐὰν ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐν αὐτῷ μέλῃ φωνῇ [1] ἡδείᾳ μερίσῃς εἰς ἑαυτὸν τὴν φόβον, καὶ καθ' ἕνα πάλιν σεαυτόν, εἰ τοῦτο ἦν τῶν ἀδυνάτων εἰ· [2] ἀλλ' ἐρυθριάσεις γάρ. ὅμοιον δὲ ὀρχήσεως ὅλου ἀνάλογον πᾶσαν καθ' ἑκάστην κίνησιν ἢ σχῆμα. ἐπὶ δὲ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. ὅλως οὖν χωρὶς ἀρετῆς, καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο [3] ὅτι τὰ κατὰ μέρος πρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν ἐπὶ καταφρονεῖν ἰέναι· ἐπὶ δὲ αὐτοῦ καὶ [4] ὅτι τὸν βίον ὅλον μεταφέρε.

III. Οἵα ἐστὶν ἡ ψυχὴ [5] ἣ ἕτοιμος, ἐὰν ἤδη [6] δύνηται ἀπολυθῆναι δεῖ τοῦ σώματος, καὶ [7] ἢ σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι· ἵνα δὲ ἐκ τῆς ἐπὶ τούτου ἕτοιμος ᾖ ἔνεκα μόνης τῆς ἰδίας κρίσεως, μὴ [8] ἐξ ἁπλοῦ παραταξει, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ [9] λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ [10] ἄλλον πεῖσαι, ἀπερεγγύθως.

IV. Πεποίηκά [11] τι κοινωνικῶς; [12] ἔχων ὠφελήματι τοῦτο ἵνα αἰεὶ παρέχωμαι ἀπ' αὐτοῦ καὶ [13] μηδαμοῦ παύω.

V. Τίς σὺ [14] ἡ τέχνη; ἀγαθόν εἶ· τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται, ἢ ἐκ θεωρημάτων, [15] περὶ μὲ δεῖ τὰ τοῦ ὅλου φύσεως, ἐνίων δὲ περὶ τὰ τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεως;

VI. Γέγονά σοι τραγῳδία προῤῥηθῆναι ἐπιμνησθῆναι τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅπου [16] ἔστιν ἅπαντα πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅπως οἷς ἐστὶ τὰ σκηνικὰ φυσικῶς δεῖ, τούτοις μὴ ἄχθου δὲ [17] ὅτι τὰ μείζονος σκηνῆς. ὁρᾷς γὰρ, οἷα καὶ νῦν πάντα περάσαντα, καὶ ὅλα φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κατεργοποιοὶ, [18] ἰὼ Κιθαιρών, καὶ λέγονται δὲ ἕνεκα τοῦ θεάματα ποιητῶν χρησίμων οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα.

[19] Εἰ δ' ἐμελλόμην ἐν θεῶν καὶ θεᾷ ἐμῷ,
Ἔχει λόγον καὶ τοῦτο —— καὶ πάλιν,
[20] Τοῖς πράγμασιν γὰρ ἐχθομένοις. — Καὶ,
[21,22] —— Βίου θερίζειν, ὥστε καρπιμον στάχυν.

II. Cantilenam jucundam, saltationem, pancratium contemnes, si voce concinnâ in sonos singulos divisâ, de his sigillatim te percontatus fueris, *Num istud me vitium habet?* erubescet enim id facere. de saltationis motibus gestibusque singulis, de pancratio itidem, si gemina feceris, futurum est ut parem modo adversis hæc afficiaris. itaque virtute solâ exceptâ & virtutis actionibus, in reliquis omnibus ad particulas seorsim consideratas recurrere memento, ut ab harum disjunctione res ipsas contemptum eas. hoc autem ipsum & ad vitam totam transferas.

III. Qualis est anima ea, quæ parata est jam fieri, si oportuerit, è corpore emigrare, & vel extingui, vel dispergi, vel permanere? ità parata dico, ut à judicio peculiari promptitudo hæc profluat, non ab obstinatione mera, pro Christianorum more: ut mortem obeas considerate, composite, citra tumultum, quò & alios idem suadere pollis.

IV. Nunquid feci, quod in commune conducat? beneficium hoc ipso accepi. hoc tibi semper suggerat: nec desinas unquam.

V. Quam artem profiteris? bene vivendi. hoc quo modo melius fit, quàm documentorum opes, quorum alia sunt de universi natura, alia de hominis conditione propria.

VI. Primò tragœdiæ invectæ sunt, quæ casuum & eventuum humanorum commonefacerent, quòd & ista sic fieri nata monerentur, nec quibus in scenâ oblectarentur, ea in scenâ majori, gravatim ferrent: cùm viderint non posse hæc aliter evenire, & quod perferant ea etiam illi qui exclamant, *Euge, Citharon.* & recte dicuntur à dramaticis poetis utiliter nonnulla. quale illud est imprimis;

Si me meorum fallit hic error Deûm,
Hujus rei habeo causas varias.

Et rursùm,

Nam neque quidquam hominis in rebus invenio, quæ diu. Et,

Spiras? vellet fragilem, sit vitabo metu.

& cætera

[1] L. 10. § 18.
[2] L. 8. § 36.
[3] L. 3. § 11.
[4] L. 6. § 13. l. 10. § 26.
[5] Sup. § 1. l. 2. § 5, 11.
[6] [δύῃ] ἀπ. Κ.
[7] L. 5. § 33. l. 8. § 25.
[8] Sup. § 48. l. 9. § 33.
[9] L. 3. § 1.
[10] L. 1. § 16.
[11] L. 7. § 13, 74.
[12] L. 5. § 6.
[13] L. 4. § 31. l. 6. § 35.
[14] Sup. § 1. l. 8. § 26. Inf. § 12.
[15] L. 5. § 16. Inf. § 20.
[16] L. 4. § 29. l. 7. § 50.
[17] L. 12. § 36.
[18] *Tragic. Nov. apud Arrian. Epictet. l. 1. cap. 24.*
[19] L. 7. § 41.
[20] Ibid. § 38.
[21] *Eurip. Hyps.*
Ibid. § 40.
[22] Βίον.

& cætera quæ sunt ejusmodi. Tragœdiæ successit vetus comœdia, quæ libertate magistrali instructa, nec obliquâ sed diserta oratione usa, factum dejicere non ineptè satagebat: quo fine & Diogenes ex his quædam adhibuit. considera & quæ deinceps fuerit media comœdia, & quorsum tandem introducta sit nova, quæ in inimicum artificium paulatim defluxit. (nam & ab istis utilia dici nonnulla, nemo est qui neſciat.) sed & quo spectet totum hoc poetios hujusmodi & fabularum agendi institutum.

τὸ πρόσωπον ὁ δραματοῦργος

VII. Quam liquidò compertum habes, nullum aliud vitæ institutum ad philosophandum magis esse idoneum, quàm hoc in quo jam versaris?

VIII. Ramus à ramo cui proximè adhæsit abscissus, non potest non à stirpe totâ abscindi. ad eundem modum ergò & homo ab homine quovis rejectus, communitate totâ excidit. porrò ramum alius abscindit; homo verò se ipse à proximo suo separat, dum eum odit & aversatur: nec advertit interim, quòd unà semet à societate civili totâ abscinderit. veruntamen hoc à societatis hujusce conditore Jove indultum sibi habet, quòd ei liceat denuo coalescere, cui prius adhæserat, & ad universi complementum locum recuperare summum. quantumvis hoc frequentiùs si fiat, dissociatio istiusmodi & difficilius resarcitur, & restitutio ægrè procedere consuevit. omninò denique non pariter se habent surculi duo, quorum alter à prima germinatione cohæsit, & cum stirpe reliqua constanter quasi conspiravit; alter post abscissionem insertus est: quem plantarum cultores dicere solent, *consurrexisse* quidem, sed non *consignari*.

IX. Qui ad rationis rectæ normam progredienti obsistunt tibi, sicut à rectè agendo avertere te nequeunt, ità nec benevolum ergà illos affectum excutiant tibi. sed ad utrumque horum tenendum te, ut

ὡς ὄσα τοιαῦτα, μὴ ἧττόν τε τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρῄδη, παιδαγωγικὴ παῤῥησίαν ἔχουσα, καὶ τὴν ἀπυφίας αὐτῆς ἀρχὴν δι' αὐτὸς τὸ συμῤῥαπτόμενον ἐπιμανῆναι σκοπεῖν· ποῖον δὲ Διογένης ἔοικε παραλαμβάνειν. μὴ ταῦτά τις ἡ μέση κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τὸ πᾶν παρέλιπεν, ἢ κατ' ὀλίγον ὅπη τὸ ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπέῤῥυη, ὁπόσον. ὅπη μὲν γὰρ λέγει καὶ ἀπὸ τούτων ἔνια χρήσιμα, οὐκ ἀγνοοῦσιν. ἀλλὰ ἡ ὅλη ὅπως ὁλὴ τὸ τοιοῦτον πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε.

VII. Πῶς ἐναργὲς συμπτῶμα, ὃ μὴ ἐν ἄλλῳ βίῳ εὐπορήσεις εἰς τὸ φιλοσοφεῖν ὑγιέστερον, ἢ εἰς ταύτην ἐν ᾗ νῦν ὢν τυγχάνεις;

VIII. Κλὰδος τοῦ πλησίον κλάδος ἀποκοπείς, ὁ δυνάμενος μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόφθαι. οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος, ἐάν τις ἀνθρώπου ἀποσπασθῇς ὁλης τῆς κοινωνίας ἀποκόπτεται κλάδος μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει ἄνθρωπος ὑπ' ἄλλου ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ ἀποστραφεὶς ἀγνοεῖ ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέμνεται ἑαυτόν. πλὴν ἐκεῖνό γε δῶρον ἔχει εὐσπαμένου τοῦ κοινωνίδος Διός. ἔξεστι δὲ πάλιν ἡμῖν συμφῦναι τῷ προσεχεῖ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοῖς μέρεσι γενέσθαι. πλεοναχοῦ μὲν οὖν γινόμενον ὃ κατ' ἐπανάληψιν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσκόλως τε καὶ δυσαποκαθίστατον προσχωρῆσαι ποιεῖ. ὅλως τε ὑπὸ ὁμοίου κλάδου τοῦ ἄνωθεν ἀρχῆς συμβλαστοῦσαι, καὶ σύμπνους συμμεῖναι, τῇ μὲν ἀποκοπῇ αὐτῆς ἐναντιωθεῖσα. ὅ, τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοί, ἐμφαμένης μὲν, μὴ ὁμοδόξως δέ.

IX. Οἱ ἐνιστάμενοι προϊόντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιοῦς πράξεως ἀποστρέψαι σε δυνήσονται, οὔτως μηδὲ τοῦς εὐλόγοις συμμείας ἐκπυέτωσαν· ἀλλὰ φύλαττε ἑαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον

P 2

[a] Inf. § 18.

[1] ὁμοιοπαθῶν, vel ὁμοιοπαθῶν Boot ὁμοσωματῶν Salm ὁμοχρωματῶν f.

[2] L. 3. § 16.

[3] L. 2. § 16. l. 8. § 34.

[4] L. 5. § 8.

[5] L. 4. § 29. Inf. § 9, 20.

[6] ἅπαξ.

[7] L. 8. § 34.

[8] ῥᾳδίως. Jun.

[9] L. 9. § 3.

[10] L. 3. § 16. l. 8. § 32.

[11] Sup. § 11. l. 6. § 47, 50.

nisi si simulatè agebat, interiùs enim ità affectum esse oportet, ut ipsi Dii videant, hominem esse te, qui nihil quicquam indignè ægrève ferat. quid enim tibi malì contigerit, modò quod naturæ tuæ conveniat, id ipse facias? annon amplecteris, quod universi naturæ nunc est tempestivum, cùm homo sis ad hoc compositus positúsque, ut id fieri, quocunque tandem modo, velis, quod in commune conducat?

XIV. Qui se invicem contemnunt, iidem & sibi invicem assentantur: quique se invicem transcendere cupiunt, sibi invicem se submittunt.

XV. Quàm putidus & insincerus est, qui dicit, *Ego simpliciter tecum agere statui.* quid facis, mi homo? quid prædicere opùs est? res ipsa appareat, fronti inscriptam oportuit vocem hanc, in oculis ipsis relucere statim, quomodo animus se habeat: sicut in amantis oculo cuncta statim dignoscit amasius. talem planè virum simplicem bonúmque oportet esse, qualis is qui hircum olet; ut qui affiterit, simulac accesserit, velit, nolit ipse, protinus pertentiscat. simplicitatis verò affectatio tortuosa est. amicitiæ lupinâ nihil est fœdius. hoc omnium maximè fugias, vir bonus, simplex, benevolus ità in oculis gerit-hæc, ut neutiquam lateat.

XVI. Optimè vivendi facultas hæc est in anima sita, si adversùs res indifferentes indifferenter sè habeat. indifferenter autem se habebit, si divisim & integrè earum unamquamque consideraverit, simúlque recordatus fuerit, quòd nihil horum cogere nos possit, ut hoc vel illud de ipso opinemur; nec accedit ad nos, sed quiescit; nos autem fumus, qui judicia de his pariemus atque nobis ipsi inferimus, cùm nec inscribere in nobis situm sit, & si elanculum irrepserint, statim obliterare quòdque ad breve admodum tempus opus fuerit cautelâ hâc; cum vita terminabitur, ecquid est autem in

ἐὰν μὴ προσεποιῆτο τὰ [1] ἔξω καὶ ἀφ' [1] L. 12. § 2.
ταῦτα εἶναι, ἡ ὑπὸ τῷ θεῶν βλέπειν [2] Inf. § 18. l. 6. § 26.
ἀνθρωπον [2] πρὸς μηδὲν ἀγριαίνεσθαι, ἢ
μηδὲ ἀνοπαθεῖν. [3] ἡ γὰρ [3] L. 6. § 27.
σοι κακὸν ἐὰ ἀύξει τῶν [4] ποιεῖ δ' [ἐπὶ] τῇ [4] l. 9. § 42.
φύσῃ σου οἰκεῖον; [5] ἢ δέχῃ δ' ὧν τῷ σῷ [4] πιεῖς Mer.
ὅλων φύσῃ εὔκαιρον, [6] ἄνθρωπος παλαμέ- [5] L. 4. § 23.
νος πρὸς ὃ γίνεσθαι ἀπ' ὄπα δὴ τὸ κοινῇ [6] Inf. § 20. l. 5. § 8.
συμφέρον;

XIV. [7] Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλή- [7] L. 4. § 32.
λοις [8] ἀρεσκόμενοι, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν [8] L. 5. § 5.
θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκλινόμενοι.

XV. Ὡς ἀνόητος καὶ ἐμβρόντητος, ὁ λέ-
γων, ἐγὼ προκέκριμαι ἁπλῶς σοι προσφέ-
ρεσθαι; τί ποιεῖς ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ φανῆναι.
[9] αὐτῷ φανῆσεται. [10] ἐπὶ τοῦ μετώ- [9] αὐτὸ f.
που γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή. [11] τοι- [10] L. 7. § 60.
οῦτον ἔχει, οἷόν σε ἂν τις ὄμμασιν ὀξέσι ὡς [11] ἐποίησ f. vel τ. ἴσχει;
τὸν ἐραστὸν ἐν τῷ βλέμματι πόρρωθεν γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. τοιοῦτον ὅλως δεῖ τὸ
ἁπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, [12] οἷον γεγόνατα, [12] L. 3. § 28.
ἵνα [13] ὁ φέρεσθαι, ἄμεμπτον πρὸς τὸν προσελθόντα, δι- [13] L. 5. § 6.
λεῖ δ' ἀλλ. ἄμαθητον. ὑπόκρισις δὲ ἁπλό-
τητος. [14] σκαλμὸς ὄξιν· οἷόν ἐστιν ἄμικον [14] σκαλωὺ Xyl. σκαὶ Boot. σκαμὸς Sal.
λυκοφιλίας. πάντων μᾶλλον τοῦτο φεύγε. [15] L. 7. § 31.
ὁ ἀγαθὸς, καὶ [15] ἁπλοῦς, καὶ εὐμενὴς, ἐν τοῖς
ἤθεσιν ἔχων τὸ παυτὸ, καὶ ἀλάθητος. [15] διάζων f.

XVI. Καλλίστη [16] ἕξις ψυχῆς, [17] διὰ μὲν αὐ- [17] Sup. § 31.
τὴ ἐν τῇ ψυχῇ ἐὰν [18] πρὸς τὰ ἀδιάφορα l. 8. § 8. Sup. § 9.
ἀδιάφορα ἀδιαφόρως ἔχῃ, ἐὰν [19] ἐκεῖνον [18] L. 2. § 11.
ἑκάστου ἀτόμου διαιρῇ διαιρήσεως κριτικῆς· καὶ μεμ- l. 6. § 32. l. 9. § 1.
νημένος, ὅτι [20] οὐδὲν ἀυτῷ ἐπιβάλλον πρᾶ- [19] Sup. § 2.
γμα ἡμῖν ἐμποιεῖ, [21] οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· [20] L. 9. § 15.
ἀλλὰ [22] τὰ μὲν ἀψυχα [23] ἡμᾶς ὁ ἐσμὸν, οἱ [21] Sup. § 11.
τὰς ὥρας ἀυτῷ χρίοις γιγνόντες, καὶ οἷον [22] L. 4. § 3.
γεγράφοντες ἑαυτοῖς [24] ἕξιν μὴ γεγράφῃ, [23] L. 5. § 19.
[25] ἕξιν δ' κἂν πω λάβῃ, οὐδὲν ἐξαλεῖφαι. [24] L. 6. § 52.
ὀλ[26]ὀλίγον χρόνον ἔσεσθαι τοιαύτη προσοχὴ, καὶ [25] L. 5. § 2.
λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος· τί μῦθος δύσκολον [26] L. 10. § 11. 15.

καλῶν

Sextò, quando quàm maximè indignaris, vel ægrè fers, memineris momentaneam esse vitam humanam, omnésque nos brevi componendos fore.

Septimò, non esse actiones aliorum, quæ nos conturbant; sunt enim hæ in mentibus ipsorum sitæ: sed opiniones tantùm nostras. istas igitur tolle, missóque de re ipsa, tanquam grave quiddam sit, judicio ira protinus evanescet. sed quomodo tollam? reputando nihil tibi inhonestum contigisse. nisi enim malum id sit duntaxat quod inhonestum est, necesse futurum est, ut & ea multa pecces, & latro, vel quidliber etiam, fias.

Octavò, cogita quanto graviora patiamur ex iracundia ac mœstitia, quàm de istis concipimus, quàm ex eis ipsis, quorum causâ succensemus & angimur.

Nonò, mansuetudinem insuperabilem esse, si genuina fuerit, non personata & fucata. quid enim fecerit tibi, qui vel maximè contumelioſus ell, ſi manſuetè adversùs illum te gerere perrexeris, & si occasio tulerit, placidè illum admoneris, & eodem ipso, quo te lædere molitur, tempore quietus ipse hominem meliora docueris; *Nè sic agere mi fili; ad aliud nati sumus. mihi quidem nocet nequit. sed ipse lædetur, mi fili.* monstraveris etiam scitè, & generatim ostenderis, nec eos ità se gerere, nec eorum ullum, quæ gregatim agere nata sunt, animantium, quin neque lædendum hoc, neque contumeliosè, sed cum genuino amoris affectu; neque animo quasi attacto & exulcerato, neque tanquam in schola, neque ut audanti alicui sis admirationi, sed ità semper, ut cum solo agas, etiamsi alii forsan circumstiterint nonnulli.

Capita novem ista in monte reposita habeas, tanquam dona quædam à Musis accepta; atque incipias tandem homò esse, dum vivis. Verùntamen ex æquo cavendum, ficut ne irascaris eis, ita etiam ne adulteris, utrumque enim societatis violat, & ad damnum tendit.

Ἔκτον, ὃς [1] ὅπου λίθῳ ἐλήλακται, ἢ ἐὰν δυσπαθῆς, [2] ἀκαρεὶ αἰὼς ὁ δυσφερὴς βίος, καὶ [3] μετ' ὀλίγον σποδὸς [4] ἐξεταζόμενος.

Ἑβδομον, ὅτι [5] οὐκ αἱ πρόξεις αὐτῶν ἐνοχλοῦσι ἡμῖν· [6] ἐκεῖναι γὰρ εἰσὶν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς· ἀλλὰ [7] αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. [8] ἄφες γοῦν, καὶ θέλησον ἀφεῖναι τὰ ὡς ἔβλεπε δεινὰ κείσια, καὶ [9] ἀπόλυτον ἡ ὀργή. πῶς οὖν ἀφῶ; λογιζόμενος, ὅτι οὐκ ἄμαρτόν. ἐὰν γὰρ μὴ [11] μόνον τὸ ἁμάρτον [12] ἀναίσχυντον, ἀναίσκη καὶ σε πολλὰ ἀμαρτάνειν, καὶ λῃστὴν καὶ πανοῦργον γενέσθαι.

Ὄγδοον, [13] ὅσῳ χαλεπώτερα ὀνειδίζουσιν αἱ ὀργαὶ καὶ λύπαι αἱ ὑπὸ τοῖς τοιούτοις, ἢ αὐτὰ ἐφ' οἷς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἔνατον, ὅτι [14] τὸ εὐμενὲς ἀήττητον, ἐὰν γνήσιον ᾖ καὶ μὴ [15] σκοπὸς, μηδὲ ἐπὶ ἐπιτηδείοις. τί γάρ σοι ποιήσῃ ὑβριστικώτατος, ἐὰν ἀγαπᾷς [16] εὐμενὴς ἄντι, καὶ, εἴ ποτε ἔτυχε παρόντος, ἀφορμὴν καὶ [17] μεταδιδάσκειν εὐθὺς αὐτὸν ἐκεῖνον ἢ χαρίεν, ὅτε καλῶς ποιῶν σε ὑπεχάρης μὴ τέκνον [18] ἕνεκα ἄλλο πεφυκέναι. [19] ἐγὼ μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, [20] σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον. καὶ [21] δεικνύειν εὐαφῶς καὶ ὀλίγως, ὅτι τοῦτο ἔστιν ἐκεῖ, ὅπερ [22] ὑδὲ μέλισσα ἄλλο ποιοῦσα, οὐδὲ ἄλλα ζῶα γεγαμηκότα πέφυκε. σὺ δὲ [23] μήτε εἰκαίως ἄλλο ποιῇς, [24] μήτε ὀνειδίζειν, ἀλλὰ φιλοσόφως καὶ ἀδήλως [25] τῇ ψυχῇ καὶ [26] μὴ ὡς ἐν θεάτρῳ, μηδὲ ἵνα ἄλλοι ἀκροαταὶ δυσμενῶν· ἀλλ' [27] ἅπαξ θεὸς μόνον, καὶ ἐὰν ἄλλοι ἐνδιατρίβωσιν.

Τέταρτον δὲ σύνδρομα κεφαλαίων μέμνησο, ἃς ἀπὸ σοῦ Μουσῶν δῶρα ἀληφὼς, ἤδη [28] ἄρξαι ποτὲ ἀνδρωθῆναι εἰ), ἕως ζῇς· [29] φυλακτέον δὲ ὁποῖος τῷ ὀργίζεσθαι αὐτοῖς, ὃ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφότερα γὰρ ἀκοινώνητα, καὶ ὥστε βλάπτειν φέρει.

ἀφεῖναι.

[1] L. 7. § 58.
[2] L. 4. § 48.
[3] L. 12. § 21.
[4] L. 4. § 3.
[5] Sup. § 11.
[6] L. 5. § 25.
[7] L. 7. § 16.
[8] L. 4. § 7.
[9] L. 5. § 22.
[10] L. 2. § 1.
[11] Sup. § 11.
[12] L. 9. § 1.
[13] L. 7. § 24.
[14] Sup. § 13.
[15] L. 1. § 25.
[16] L. 3. § 11.
[17] L. 5. § 28.
[18] L. 2. § 1.
[19] L. 10. § 33.
[20] L. 9. § 4.
[21] L. 10. § 4.
[22] L. 9. § 9.
[23] Sup. § 13.
[24] L. 1. § 10.
[25] τῷ ἑ. 16.
[26] L. 10. § 36.
[27] ἀπὸ τοῦ Mer. καὶ ὡς Xyl.
[28] L. 10. § 7.
[29] L. 12. § 1. L. 4. § 28.

morigeram esse, nec statione suâ acquiescere? & huic tamen nihil violentum injungitur, sed ea sola quæ ei secundum naturam sunt. nec sustinet tamen, sed in contrarium fertur. motus enim omnis ad injurias, luxus, dolores, formidines. nihil est aliud, quàm à natura defectio. quin & mens, quoties eventum aliquem ægrè fert, stationem tunc suam deserit: ad æquanimitatem enim & pietatem est condita, non minùs quàm ad justitiam. siquidem & ista ad communionem tuendam faciunt; imò actionibus justis antiquiora sunt.

νωησίας, μᾶλλον δ' [9]

XXI. Cui non unus idémque semper vitæ scopus est, hic unus idémque per vitam totam esse non potest. non saris est quod dixi, nisi illud etiam adjeceris, qualis scopus hic esse debeat. quemadmodum enim opinio eadem non est de omnibus quæ vulgò hominum quoquo modo bona videntur, sed de certis quibusdam, communibus nempe: ad eundem modum & scopum illum qui est civilis & communioni congruus proponi oportet. qui enim ad istum conatus suos omnes direxerit, is actiones suas omnes sibi similes præstabit, & hoc modo semper idem futurus est.

XXII. Murem agrestem & domesticum cogita. hujusque pavorem ac trepidationem.

XXIII. Socrates plurimorum decreta *lamiæ* appellabat, puerulorum terriculamenta.

XXIV. Lacedæmonii in spectaculis suis, peregrinis in umbra sedilia collocabant, ipsi ubicunque obtigerat, considebant.

XXV. Perdiccæ accersenti excusabat se Socrates; *nè pessimo*, inquit, *exitio peream, cùm gratiam collatam referre nequeam.*

XXVI. In scriptis Epicureis præcipitur, ut in mente ac memoria semper habeamus antiquorum aliquem eorum, qui virtutem coluerint.

ἢ) καὶ ἀηδιάκλειν τῇ ἑαυτῆ χώρᾳ; καίτοι [1] ἐστὶν γε βίαιον τοῦτο ὁπηδοῦν). ἀλλὰ [1] L. 5. § 9.
μόνα, [2] κατὰ φύσιν ἔχει αὐτῷ· ὃ μήν τοι ἀ- [2] [a] x.
νέχεται, ἀλλὰ καὶ ἐνδιδίαν φέρεται. ἡ γὰρ ὀρμὴ
τοῦ ἀδικήματος καὶ τὰ ἀκολασήματα, καὶ
τὰς λύπας, καὶ τὰς φόβους κίνησις, ἐστὶν ἄλ-
λό ἔστιν, ἢ [3] ἀφισταμένου τῆς φύσεως. καὶ ὅπερ [3] Sup. § 8.
δέ ἐστι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνει τὸ ἡ-
γεμονικὸν, [4] καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ [4] Sup. § 9.
χώραν. ὁσοὶς [5] ἰσότητα γὰρ καὶ [6] ὁσιότητα [5] Sup. § 4, 6.
καταστάσεως. ἢ οὐκ ἔστιν ἢ ὁσοὶς [7] δικαιο- [6] L. 7. § 66.
σύνῃ. καὶ γὰρ [8] τούτου ἐν εἴδει ἔστι τὸ εὐκοι- [7] L. 9. § 1.
ρεσθύτερα τῶν δικαιοπραγημάτων. [8] Sup. § 13.
[9] L. 9. § 1.

XXI. Ὦ, μὴ [10] εἷς καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ [10] L. 2. § 7, 16.
τοῦ βίου σκοπός, ὅτῳ. [11] εἷς καὶ ὁ αὐτὸς δι' [11] L. 1. § 8.
ὅλου τοῦ βίου δεῖ ὑποκεῖσθαι· οὐκ ἀρκεῖ δὲ ἐ-
πιμένειν, ἐὰν μὴ ἐκ τοιούτου προαιρέσεως, οἵαν
δεῖ δὴ τοῦτον τὸν σκοπόν. ὥσπερ γὰρ οὐχ ἡ πάν-
των τῶν ἐποσῶν πλεῖοσι δοκούντων ἀγαθῶν
ὑπόληψις ὁμοία ἐστὶν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδέ τι-
νων, τυγχάνει τοῦ κοινοῦ· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ
[12] τὸν κοινωνικὸν καὶ [13] πολιτικὸν ὑποτίθεσθαι· [12] L. 5. § 16.
ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευ- [13] L. 9. § 23.
θυνῶν, πάσας τὰς προῦξεις ὁμοίας ἀποδώσει.
καὶ τοῦτο [14] ἀεὶ ὁ αὐτὸς ἔσται. [14] Inf. § 27.

XXII. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινὸν, καὶ τὸν καταοικίδιον, καὶ [15] τὸν πόιδα τοῦτον καὶ φόβον αὐτοῦ. [15] L. 7. § 3.

XXIII. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα, λαμίας ἐκάλει, [16] παιδίων δείματα. [16] L. 2. § 12.

XXIV. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν [l. 4. § 44. l. 7. § 68.]
τῇ θεωρίαις ὑπὸ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσθαι· αὐτοὶ δὲ ὅπου ἔτυχεν ἐκαθέζοντο.

XXV. Τῷ Περδίκκᾳ [17] ὁ Σωκράτης [17] L. 7. § 66.
φοβεῖ δὲ μὴ ἔρχεσθαι πρὸς αὐτὸν, ἵνα, ἔφη, μὴ
τοῦ κακίστου ὀλέθρου ἀπόλαυμα, τυγχάνῃ, μὴ
εὖ ποιῶν ὑπὸ τοῦ θεωμένου δυσποιῆται.

XXVI. Ἐν τοῖς τῶν [18] Ἐφεσίων γράμμασι, γέγραπται ἐκτὸς, συνεχῶς ἀπομνη- [18] Ἐπιχαρίνου.
μονεύειν τῶν παλαιῶν τινος τῶν ἀρετὴν χρησαμένων.

[1] L. 7. § 47.

XXVII. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν [1] εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν, ἵν' ὑπομιμνησκώμεθα τῆς [2] ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως τὸ ἑαυτῆς ἔργον διανυόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ τῆς [3] καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς κάλυμμα ἄστρου.

[2] Sup. § 21. l. 9. § 9.
[3] L. 10. § 1. l. 12. § 2.

XXVIII. Οἷος ὁ Σωκράτης ὑπόδυτον ὑποζωσμένος, ὅτι ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὰ ἱμάτια ἔξω πρόσωπον ἐπορεύθη. καὶ εἰπόντος τοῦ Σωκράτους τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχωρήσασιν, ὅτι αὐτὸν εἶδον ὕπως ἐσκαλμένον.

XXIX. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν, ὑπ' ἐκείνου ἄρξεις, πρὶν ἀρχθῇς σὺ τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ.

[4] Tragic. N. [5] Philo de boni libert. [5] Homer. Odyss. 1. v. 413.

XXX. [4] Δοῦλος πέφυκας, ὑ μέτεστί σοι λόγου.

XXXI. — [5] Ἐμοὶ δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ.

[6] Hesiod Oper. lib. 1. v. 184. [7] ἄλλα τοῦ Hes.

XXXII. [6] Μέμφονται δ' [7] ἀρετὴν χαλεποῖς βάζοντες ἔπεσσιν.

[8] L. 5. § 17. Sup. § 18.

XXXIII. Σῦκον χειμῶνι ζητῶν, [8] μαργομένῳ· τοιοῦτον [9] ὁ παιδίον ζητοῦντι, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

[9] L. 9. § 40.

XXXIV. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον, ἔλεγεν ὁ Ἐπίκτητος, ἐνδόν ὑποφθέγγεσθαι, [10] αὔριον ἴσως ἀποθανοῦν. δύσφημα ταῦτα; [11] οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικῷ ἔργῳ σημαῖνον· ἢ καὶ τὸ σάγμας [12] θερίζειν, δύσφημον.

[10] L. 10. § 34. [11] L. 2. § 17. [12] L. 7. § 40. [13] L. 9. § 21.

XXXV. [13] Ὄμφαξ, σταφυλή, σταφίς, [14] πρότα μεταβολαί, [15] οὐκ εἰς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἰς τὸ νεῦ μὴ ὄν.

[14] L. 5. § 23. [15] L. 4. § 4.

[16] L. 8. § 41.

XXXVI. [16] Λῃστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται, τὸ δ' Ἐπικτήτου.

[17] L. 7. § 54.

XXXVII. Τέχνῃ ἔφη [17] περὶ τὸ συγκατάθεσιν εὑρεῖν. καὶ ὅπως [18] περὶ τὰς ὁρμὰς τόπῳ τὸ προσκεῖσθαι φυλάσσειν, ἵνα [19] μὲν ἐπεξαιρέσεως, ἵνα [20] κοινωνικῇ, ἵνα [21] κατ' ἀξίαν. καὶ [22] ὀρέξεως μὲν πάντα ἀπέχεσθαι· [23] ἐπὶ ὀλίγον δὲ περὶ μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἔχειν.

[18] L. 8. § 7. [19] L. 4. § 1. [20] L. 7. § 72. [21] L. 8. § 29. [22] L. 10. § 1. [23] Sup. § 25.

XXVII. Pythagorei manè cœlum ſuſpicere præcipiebant, quò eorum commoneamur, quæ eundem perpetuò curſum ſervant, eodémque modo peragunt opus ſuum; útq; ordinem eorundem obſervemus, & puritatem, & nuditatem. aſtri ſiquidem velamentum nullum eſt.

XXVIII. Cogita Socrates qui fuerit pelle ſuccinctus, quando Xanthippe veſte ipſius ſumptâ foras ſe proripuerat. quæque amicis ſuis dixerit, pudore ſuffuſis pedémque retrahentibus, cùm ſic indutum illum conſpicarentur.

XXIX. Nec in ſcribendo, nec in legendo aliis præcipias, niſi priùs præceptum fuerit tibi. in vita multò magis ſic ſe habet.

XXX. *Cùm liber haud ſis, jus loquendi non habes.*

XXXI. ——— *at cor eorum mihi riſit.*

XXXII. *Dura ſuos fundendo inceſſent verba parentes.*

XXXIII. Inſani eſt, ficum hyeme quærere. aſſidet huic, qui puerulum requirit, cùm non ampliùs conceditur.

XXXIV. Filiolum deoſculanti præcipiebat Epictetus, intus apud ſe diceret, *Cras forſan moriturus eſt.* at malè ominata ſunt iſta. mali ominis nihil eſt, quod munus naturale ullum deſignat. alioqui ſpicas etiam demeti, infauſtum fuerit.

XXXV. Uva acerba, matura, paſſa; mutationes ſunt omnia iſta, non in id quod non eſt, ſed in id quod nondum eſt.

XXXVI. *Voluntatis latro nullus eſt*, inquit Epictetus.

XXXVII. Artem aſſenſum præbendi inveniendam idem monebat. & conatus ità cohibendos eſſe, ut cum exceptione fiant, ut ſocietatis jus ſpectent, ut pro rei cujuſque dignitate adhibeantur. & appetitu quidem abſtinendum prorſus: averſationem verò in re nulla adhibendam. quæ noſtri juris non ſit.

XXXVIII.

XXXVIII. Non est itaque, inquit, de re vulgari certamen, sed de eo, utrum insaniamus, nécne.

XXXIX. Socratis dictum. Quid vultis? rationalium, an irrationalium animas habere? rationalium. quorummam rationalium? sanorum an pravorum? sanorum. quare ergo non quæritis? quia jam habemus. cur ergo pugnatis & contenditis invicem?

XXXVIII. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος ἐστὶν, ἔφη, ὅδε ὁ ἀγών, ἀλλὰ περὶ τοῦ [1] μαίνεσθαι, [2] εἰ μή. [1] *L.* 5. § 17. [2] ἢ μή.

XXXIX. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε τί δέλεπε; λογικῶν ψυχὰς ἔχειν, ἢ ἀλόγων; λογικῶν. τίνων λογικῶν; [3] ὑγιῶν ἢ φαύλων; ὑγιῶν. τί [4] οὖν ζητεῖτε; ὁλ [5] ἔχομεν. τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε; [3] *L.* 10. § 35. [4] οὖν [ὦ] *Xyl. Lug.* [5] *L.* 4. § 13. *l.* 5. § 28.

LIB. XII.

ΒΙΒΛΙΟΝ ιϚ'.

NISTA omnia, quæ per ambages assequi contendis, jam consequi potes, ni tibi ipse invideas. hoc autem fiet, si præteritum omne emissum feceris, futurum omne providentiæ divinæ permiseris, & quod præsens est tantùm ad pietatis ac justitiæ normam direxeris: ad pietatis normam, dum quicquid destinatur tibi diligis; cùm & tibi hoc natura tulerit, & huic te: ad justitiæ, dum liberè & sine ambage ulla quæ vera sunt proloqueris, & quæ legi consentanea ac pro rei cujusque dignitate sunt, facis: nec impediverit te, quo minùs sic te geras, aut aliena sive vitiositas, sive opinio, sive sermo, aut sensus etiam cingentis te massæ istius carneæ. viderit enim id quod patitur. Si igitur, cùm in exitu ferè jam sis, missis cæteris omnibus, id duntaxat, quod in te principatum gerit & divinum est, in pretio ac honore habueris; nec hoc metueris, nè vivere desinas aliquando, sed nè secundùm naturam vivere tandem occipias; mundo qui te protulit, dignum te præstabis, desinésque in patria tua peregrinus esse, eáque quæ quotidie eveniunt tanquam inopinata admirari, & ex hac vel illa re suspensus teneri.

II. Mentes omnes, vasis hisce corporeis, & corticibus, & sordibus Deus, denudatas intuetur. solâ

Πάντα ὀπίσω ἐφ' ἃ [1] ἀφὰ πειρόδου εὔχη ἐλθεῖν, [2] ἤδη ἔχεν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτοῦ φθονῇς· τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν [3] πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ [4] τὸ μέλλον ἔσται πρόνοιᾳ τῇ σῇ, καὶ [5] τὸ παρὸν μόνον ἁγιάζῃς [6] πρὸς ὁσιότητα καὶ δικαιοσύνην. ὁσιότητα μέν, ἵνα [7] φιλῇς τὸ ἀπονεμόμενον· [8] σοὶ γὰρ ἀνὰ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ τοῦτο δικαιοσύνην ἦ, ἵνα [9] ἐλευθέρως καὶ χωρὶς παρεκλίσεως [10] λόγῳ τῷ παλαιῷ, καὶ πρόσωπος τὰ [11] κατὰ νόμον, καὶ [12] κατ' ἀξίαν. [13] μὴ ἐμποδίζῃ δέ σε, μήτε [14] κακία ἀλλοτρία, μήτε [15] κώλυμα, μήτε φωνή, μηδὲ μέλη [16] ἄδοξος τοῦ παρεληλυθότος σοι βίου. [17] ὄψεται γὰρ τὸ παρὸν. ἐὰν οὖν [18] ὅτι δήποτε πρὸς ἐξόδου ἥκῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπών, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ [19] τὸ ἐν σοὶ θεῖον ἐκμήσῃς. καὶ [21] τὸ μὴ παύσασθαί ποτε ζῶν φοβηθῇς, ἀλλὰ τόγε [22] μηδέπω ἄρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἔστι ἄνθρωπος [23] ἀξιος καὶ [24] ἡμιτάσμορος κόσμου, καὶ παύσῃ [25] ξένος ὢν [26] τῶν παρεόντων, καὶ [27] θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα [28] τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ [29] κρεμάμενος ἀπὸ τοῦδε καὶ τοῦδε.

II. [30] Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ, γυμνὰ τῆς ὑλικῆς [31] ἀγλείας καὶ φλοιοῦ καὶ κα-

[1] *L.* 8. § 1. [2] *L.* 3. § 14. *l.* 8. § 55. [3] Inf. § 2. *l.* 6. § 32. [4] *L.* 7. § 8, 46. [5] *L.* 3. § 12. [6] *L.* 11. § 20. [7] *L.* 3. § 16. [8] *L.* 5. § 8. [9] *L.* 7. § 31. [10] *L.* 3. § 16. [11] *L.* 10. § 11. [12] *L.* 11. § 37. [13] *L.* 5. § 34. [14] Sup. § 35. [15] Sup. § 3. [16] *L.* 7. § 15. [17] Sup. § 68. [18] Sup. § 16. [19] *L.* 6. § 2. [21] *L.* 2. § 12. μὴ τὸ π. *l.* 3. § 3. [22] *L.* 10. § 1. [23] Inf. § 5, 14. [24] Inf. § 26. [25] *L.* 4. § 29. [26] *L.* 6. § 44. *l.* 8. § 15. [27] *L.* 4. § 46. [28] *L.* 9. § 26. [29] *L.* 11. § 13. [30] *L.* 10. § 35. [31] Inf. § 8

ἁρμάτων ὁρᾷ. μόνῳ γὰρ τῷ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνων [1] ἅπτεται τῶν ἀπ' ἐκείνου εἰς ταῦτα [2] ἐρρυηκότων καὶ ἀπορρεόντων. ἐὰν οὖν καὶ σὺ τοῦτο ἐνίοτε ποιῇς, [3] τὸ πολὺ περισπασμὸν σαυτοῦ περιαιρήσεις. ὁ γὰρ μὴ [4] τὰ περιέχοντα μικρὰ ὀρέων, ἤτοι γε ἐλάττονα, καὶ οἰκίδιά, καὶ δόξιά. καὶ τὸ τοιοῦτον περιβολὴν καὶ σκηνὴν ἀναίρησις, [5] ἀφορμὴν ἀφαιρεῖται.

III. [6] Τρία ἐστὶν ἐξ ὧν συνέστηκας, σωμάτιον, πνευμάτιον, νοῦς. τούτων τὰ μὲν πρῶτα [7] μέχρι σοῦ ἐστὶ μελεῖσθαι δίκαιον, σύ ἐστι τὸ δὲ τρίτον μόνον [8] κυρίως σόν. [9] ὁ ἐὰν χωρίσῃς ἀπὸ σαυτοῦ, τουτέστιν, ἀπὸ τῆς διανοίας, [10] ὅσα [11] ἄλλα ποιοῦσιν ἢ λέγουσιν, [12] ἢ [13] ὅσα αὐτὸς ἐποίησας ἢ εἶπας, καὶ [14] ὅσα ὡς μέλλοντα παρέσεσθαι [15], καὶ ὅσα [16] τὸ περικείμενόν σοι σωμάτιον, ἢ [17] τὸ συμφύτευμα πνευμάτιον, ἀποτεφαίρεται τοῦτοις, καὶ ὅσα ἡ ἔξωθεν περιῤῥέουσα δίνη εἱλίσσῃ, ὥστε [18] τῷ σωπερμένῳ διεξηρμένῳ καθαρὰν τὴν νοερὰν διώσαμεν [19] ἀπόλυτον, ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, [20] ποιοῦσάν τε τὰ δίκαια, καὶ [21] θέλουσάν τε συμβαίνοντα, καὶ [22] λέγουσάν γε ταληθῆ, ἐάν τις χωρίσῃς, φημί, τὸ ἡγεμονικὸν τοῦτο τὰ προσπτώματα ὑπὸ [23] προσπαθείας, καὶ [24] τὸ χρόνιον τὰ ἐπήκοα, ἢ τὰ πρωχθέντα, ποιήσῃς τι σεαυτὸν, οἷον [25] Σφαῖρον [26] κυκλοτερὲς [27] ἡσυχῇ περιπάθειν χαίρων.

μόνον τε ζῆν ἐπιμελεῖσθαι [28] ὃ ζῇς, τουτέστι, [29] τὸ πρόσω, διωπόσῃ τοῦ μέλλοντος τὸ ἀποδύσῃ [30] ἀπολιπόμενον, ἀπαραίκτως καὶ εὐηνίως, καὶ [31] ἵλεως τῷ σαυτοῦ δαίμονι ἀφικνεῖσθαι.

IV. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν ἕκαστον [32] μᾶλλον πάντων φιλεῖ, ἢ τὴν ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ ποιεῖται. ἢ ἢ τοῦ ἄλλου. ἐὰν γοῦν θεὸς ἢ διδάσκαλος ἐμφρων, παρὸν, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμεῖσθαι καὶ διανοεῖσθαι, [33] ὃ μὴ ἅμα τῇ γνώσει ἐξοί-

[1] L. 2. § 12. Sup. § 1. Inf. 26.
[2] L. 2. § 2, 7.
[3] Inf. § 3. l. 10. § 1, 38.
[4] ἐπιλ. f. ut l. 4. § 18.
[5] L. 2. § 2.
[6] L. 5. § 33.
[7] L. 10. § 2.
[8] L. 10. § 38.
[9] ὃς
[10] L. 4. § 18.
[11] ἄλλα
[12] καὶ
[13] L. 6. § 32.
[14] L. 7. § 7.
[15] -αται σε
[16] Sup. § 2.
[17] L. 2. § 2.
[18] L. 4. § 26.
[19] [καὶ] ἀπ.
[20] L. 10. § 12.
[21] L. 2. § 17.
[22] L. 3. § 12.
[23] L. 5. § 1.
[24] Sup. § 1.
[25] L. 8. § 41.
[26] Σφαῖρ' ὡς Salm.
[27] δίκη περιπέτει Idem.
[28] L. 2. § 14. l. 3. § 10.
[29] L. 8. § 44.
[30] L. 7. § 46, 56.
[31] L. 3. § 16.
[32] L. 2. § 6.
[33] L. 3. § 4.

enim mente suâ, illas à sese demanantes & derivatas, attingit. hoc idem tu si feceris, multâ temet molestiâ liberabis. qui enim circumjectam sibi carnem non respexerit, nec de vestitu, domicilio, fama, aut apparatu instructúque reliquo cogitando, negotium ullum faceisset sibi.

III. Tria sunt, ex quibus constas, corpusculum, animula mens. horum priora duo hactenus sunt tua, utpote quorum cura commissa est tibi, tertium tantummodo propriè tuum est. proinde si à te, hoc est, à mente tua sejunxeris quæcunque alii dicunt faciuntque; & quæcunque ipse aliquando dixeris feceríque & quæcunque te tanquam futura conturbant, & quæcunque vel circundati tibi corpusculi, vel huic coalitæ animulæ, arbitrii tui non sunt; denique quæcunque externa rerum vertigo jugis volvit, ita ut mens tua rebus fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se vivat, justa faciens, destinata volens, ac vera proloquens. si à mente, inquam, tua hæc sejunxeris, quæ ex affectu vehementiore ei adhærere solent, & temporis quicquid vel præteritum vel futurum est; feceríque te talem, qualis mundus hic Empedocli dicitur,

ὁ Ἐμπεδόκλειος,

Orbis habens instar jugi vertigine gaudens.

illúdque tantummodo, quod vivis, hoc est, quod impræsentiarum adest, vivere fategeris; poteris tandem, quod superest vitæ tuæ, ad mortem usque, tranquillè, generosè, genióque tuo propitius transigere.

IV. Sæpenumero sum miratus, qui fiat, ut cùm sese præ cæteris omnibus diligat unusquisque, suam tamen de se existimationem minoris faciat, quàm alienam. itaque si vel Deus vel præceptor prudens quis astans præceperit cuiquam, nè quid apud se cogitet mentéve agitet quod non simul ac conceperit proferat, nè ad diecu-

lara

lam quidem id ſuſtineret. ità proximos magis, quid de nobis ſentiant, veremur, quàm nos ipſos.

V. Qui ſit, ut Dii, qui pulcrè ac cum ſingulari erga genus humanum amore diſpoſuerunt univerſa, hoc unum neglexerint, curare nempe, nè homines, boni cumprimis, quique frequentiſſima cum ipſis quaſi commercia habuerint, atque per opera pia ſacráque miniſteria quàm maximè familiares ipſis extiterint, ubi ſemel defuncti ſunt, non exiſterent ampliùs, ſed omnino extinguerentur? hoc verò ſiquidem ſic ſe habet, pro certo ſcias, aliter facturos eos fuiſſe, ſi aliter fieri oporteret. Si enim juſtum erat, & fieri poterat; & ſi juxta naturam, id natura protuliſſet. vel hinc ergò quod aliter ſe habet, ſi aliter ſaltem ſe habet, compertum habeas, fieri non oportuiſſe. vides enim, quòd in hujus rei indagatione de jure cum Deo diſceptas. non autem de jure cum Deo diſceptaremus, niſi optimi illi ac juſtiſſimi forent. qui ſunt autem iſtiuſmodi, nihil in mundi diſpoſitione injuſtè atque irrationabiliter neglectum inſuper habuiſſent.

VI. Illis etiam aſſuesce, quæ fieri poſſe deſperas. nam & ſiniſtra manus, cùm ad alia opera per deſuetudinem inepta ſit, frænum quàm dextra validiùs tenet; quia huic operi aſſuevit.

VII. Cogita qualem te, tum corpore, tum animâ, à morte deprehendi oporteat: vitæ etiam hujus brevitatem; ævi retrorſum prorsúmque vaſtitatem immenſam: materiæ denique cujuſque imbecillitatem.

VIII. Formas corticibus nudatas contemplare: actionum item intentiones: quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria: quis cuique moleſtiarum autor: quo modo nemo ab alio quopiam impediatur: quod denique opinione conſtant omnia.

IX. In decretorum uſu, pugili, non gladiatori ſimilem eſſe te oportet. iſte enim enſe, quo utitur,

σῇ, εἰδὼ πρὸς μόνον ἡμέραν τοῦτο ἐποιμῆς. ὕτω τὰς πόλας μᾶλλον αἰδέμθα ἱ ποτε πρὸς ἡμᾶς φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

V. Γῶς ποτε πάντα χαλῶς ⊂ φιλανθρώπως διακεῖξθμτις οἱ θεοὶ, τοῦτο μόνον παρεῖδον, ὃ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων ⊂ πάνυ χρησ-τοὺς, ⊂ πλεῖστα πρὸς ὃ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια ἐτετμήκοτας, ⊂ ἔτι πλείστα δι' ἔργων ὁσίων ⊂ ἱερουργιῶν [1] σωνήθῆς τῷ θείῳ γε- [1] L. 5. § 27.
νομένους, ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθι γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς ὃ πέρας [2] ἀποσβη- [l. 10. § 1. Inf. § 23.
κέναι; τοῦτο μὲν ἔστω ⊂ ὅτως ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι [2] L. 4. § 21.
[3] εἰ [ὡς] ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησεν ἄν. εἰ γὰρ [3] L. 9. § 35.
δίκαιον ἦν, ἦν δὲ ⊂ δυνατόν. ⊂ εἰ κατὰ φύ-σιν, ἠνείχετο ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. ἐκ δὴ τοῦ μὴ ὄτως ἔχειν, εἴστερ οὐχ ὅτως ἔχει, πιστεύω σοι τὸ μὴ δεῖσαι ὕτω γίνεσθαι. ὁρᾷς γὰρ ⊂ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο πρὸς ἐμὲ διαλογῇ πρὸς τὸν θεόν. ὑκ ἂν δὴ ὕτω διελεγόμθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄρισοι ⊂ δικαιόταλοί εἰσιν· [4] εἰ δὲ τοῦτο, σὺκ [4] L. 7. § 41.
ἂν ἐκ περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον ὑπ' ἐν τῇ Διακοσμήσῃ.

VI. [5] Ἔθισον ⊂ ὅσα ἀπογινώσκῃς, ⊂ γὰρ [5] L. 6. § 19.
ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἄλλα ἔχει ὃ ἀ- [l. 10. § 22.
νέθιστον ἀρτίως ὄντα, τοῦ χαλινοῦ ἐρρωμενέστε-ρον ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ· τοῦτο γὰρ [6] ἐθίσθη. [6] L. 10. § 22.

VII. [7] Ὁποῖον δεῖ καταληφθῆναι τοῦ [7] L. 2. § 11.
θανάτου ⊂ σώματι ⊂ ψυχῇ, [8] ἢ βρα- [l. 3. § 5. l. 11. § 3.
χύτητα δὲ βίου, [9] ἢ ἀχθηναίαν δὲ ὀπίσω, καὶ [8] L. 5. § 24.
πρόσω αἰῶνα, [10] ἢ ἀθένειαν πάσης ὕλης. [9] L. 4. § 3, 48.
[10] L. 9. § 33, 36.

VIII. [11] Γυμνὰ τὰ φλοιῶν θεάσασθαι τὰ [11] Sup. § 2.
αἰτιώδη· [12] τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· [12] L. 10. § 37.
[13] τί πόνος· [14] ἐπὶ ἡδονῇ· [15] τί θάνατος. [16] ἐπὶ [13] L. 7. § 33.
δόξῃ· [17] ἐπὶ ὁ ἑαυτῷ ἀκολίαις αἴτιος· πῶς [14] L. 5. § 26.
[18] σθῆναι ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτε [19] πάν- [15] L. 7. § 33.
τα ἀπόλλυται. [16] L. 6. § 16.
[17] L. 9. § 26.
[18] L. 5. § 34.

IX. Ὅμοιον δεῖ ἐν τῇ τῶν δου- [19] L. 2. § 15.
λευόντων χρήσει, [20] παλαιστικῇ, ἐπὶ μὲν [20] L. 7. § 61.

μάχαι-

μάχῃ· ἃ μὲ γὰρ ὃ ξίφος, ᾧ χρῆται, ἀπολέσεται, καὶ ἀμαρεῖται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα [1] ἀεὶ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ συμπάλμη αὐτῷ δοκεῖ.

[1] L. 7. § 8.

X. [2] Τοιοῦτα [3] τὰ ποιήματα ὁρᾶν, [4] διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἰτίον, ἀναφορέν.

[2] Πῶς αὐτά
[3] L. 2. § 12.
[4] L. 7. § 29.

XI. Ἡλίκων ἐξουσία ἔχει ἄνθρωπος, [5] μὴ ποιῆν ἄλλο, ἢ ὅσα μέλλει [6] ὁ θεὸς ἐπαγνῆν, καὶ [7] δέχεσθαι πᾶν ὁ δὲ νέμει αὐτῷ ὁ θεός.

[5] L. 8. § 29.
[6] L. 10. § 1.
[7] Sup. § 1, 3.

XII. Τὸ ἕξιν τῇ φύσει, [8] μήτε θεοῖς μεμπτέον· [9] οὐδὲν γὰρ ἑκόντες ἢ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι. μήτε ἀνθρώποις. [10] εὐσύν γὰρ ὀλίγα ἄκοντες. ὥστε [11] οὐδενὶ μεμπτέον.

[8] L. 8. § 17.
[9] L. 2. § 11.
[10] L. 7. § 62.
[11] L. 8. § 15.

XIII. Γέλοιος [12] γάλοιος καὶ [13] ξένος, [14] ὁ θαυμάζων εἰ ἔστιν ἢ οὐ τῶν βίῳ γινομένων;

[12] Sup. § 1.
[13] L. 1. § 15.
[14] L. 4. § 27. Inf. § 24.

XIV. [15] Ἤτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη, καὶ πρόνοια τάξις, ἢ πρόνοια ἀκατάστατος, ἢ φύρμος [16] ἀκαταστάτως ἀπορραπτος. εἰ μὲ οὖν ἀπόφευκτος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; εἰ δὲ πρόνοια ἐπιδεχομένη τὸ ἱλάσκεσθαι, [17] ἄξιον αὐτὴν ποιῆσαι [18] τὸν ἐπὶ σοὶ θεῖον βοηθόν. [19] εἰ δὲ φύρμος ἀπηρεμούσης, ἀσυνίζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ λογικὸν ἡγεμονικόν. καὶ περιφέρῃ σε ὁ κλύδων, συμφερέτω σοι σαρκίδιον, σὸ πνευμάτιον, τἆλλα. [20] τὸ γὰρ νῦν ἐπιλοίσῃ.

[15] Lug. -ὑπολ Ann.
[16] Sup. § 1.
[17] L. 9. § 40.
[18] Sup. § 28.
[19] Sup. § 3.
[20] L. 3. § 16.

XV. [21] Ἡ τὸ μὲ τοῦ λύχνου φῶς μέχρι σβεσθῇ, φαίνει, καὶ τὰ αὐγὴν σὺν ἀποβάλλει· [21] ἢ ἔστιν ἐν σοὶ ἀλήθεια καὶ δικαιοσύνη, [22] καὶ σωφροσύνη συμπαραβήσεται.

[21] L. 6. § 29.
L. 7. § 70.
[22] L. 3. § 1.

XVI. Ἐπὶ δὲ φιλαυτίαν ἐμβλέπῃς τινός, ὅτι ἥμαρτε [23]. τί δὴ οἶδα, [24] εἰ τοῦτο ἁμάρτημα; εἰ δὲ καὶ ἥμαρτεν· ὅτι [25] κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν. καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ [26] κατατρῶσαι ἑαυτὸν ἔφην. ὅτι [27] ὁ μὴ θέλων τὸ φαῦλον ἁμαρτάνει, ὅμοιος δὲ μὴ θέλοντι τὸ συκῆν ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυθμυρίζειν, καὶ τὸ ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα ἄλλα ἀναγκαῖα. [28] τί γὰρ παθὼν τὸ ἕξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ ὦν χρῄζεις, [29] ζήτει ταύτην ἀπορραπτοῦσαν.

[23] -τί [πς]
[24] L. 9. § 38.
[25] L. 8. § 10.
[26] L. 6. § 20.
[27] L. 4. § 6.
[28] L. 8. § 14.
[29] L. 10. § 30.

posito, ſtatim interficitur. Ille autem manum ſemper præſtò habet, quâ vibratâ duntaxat opus eſt.

X. Res ipſas quales ſint intuere, in materiam, formam, finem dividendo.

XI. Quanta eſt hominis potentia, in cujus ſitum eſt arbitrio, ut nihil faciat, niſi quod Deus ipſe comprobaturus eſt, & quicquid Deus illi aſſignaverit, libens excipiat?

XII. Quicquid naturæ conſentaneum contingit, de eo nec Dii ſunt incuſandi; nihil enim vel ſponte vel inviti peccant: nec homines: nihil enim & ipſi ſponte. nulli ergo ſunt incuſandi.

XIII. Quàm ridiculus & peregrinus eſt, qui quicquam eorum quæ in vita hac fiunt miratur?

XIV. Aut eſt neceſſitas fatalis, & ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confuſio temeraria, & rectoris orba. ſi neceſſitas inviolabilis, quorſum reniteris? ſin providentia, quæ placari poſſit, auxilio divino dignum te præſta. ſi denique confuſio rectoris orba, ſat habe, quòd in æſtu iſtiuſmodi rectricem quandam intra te mentem habes. quòd ſi te æſtus corripuerit, carunculam, animulam, cætera alia abripiat: mentem duntaxat nè abripiat.

XV. An cum lucernæ lumen, uſquedum extinguatur, lucet, nec ſplendorem amittat ſuum; tu admiſſurus es, ut in te veritas, juſtitia, temperantia ante extinctum temet extinguatur?

XVI. Ubi obrepſerit tibi cogitatio, peccâſſe aliquem, hæc tu tibi, Unde novi, an peccatum hoc ſit; aut ſi peccavit, an peccati ipſe ſe reum peregerit? hoc enim perinde eſt, ac ſi faciem ſibi dilacerâſſet: tum illud memineris, eum qui improbos delinquere non vult, parem eſſe illi, qui ficum in ficubus ſuccum acrem gerere; & infantes vagire, & equum hinnire, aliáque ejuſmodi quæ neceſſaria ſunt, nolit. quid enim fecerit, qui ſic affectus fuerit? hunc tu, ſi tantùm poſſe te putas, ſana.

XVII.

XVII. Nì decorum ſit, nè feceris; nì verum ſit, nè dixeris. ad iſta enim duo ſemper intentio tua tendat.

XVIII. Conſidera ſemper, quid illud ſit, quod cogitationem tuam afficit; curæque ſit tibi hoc ipſum in formam, materiam, finem, & tempus, intra quod deſiturum ſit, diſtinguendo explicare.

XIX. Sentias tandem aliquando, aliquid eſſe in te præſtantius ac divinius eis quæ affectus in te excitant, & quaſi fidiculis quibuſdam diſtrahunt te. quæ mihi, nunc dicas tibi, mens eſt? num metus? num ſuſpicio? num libido? num aliud aliquid iſtiuſmodi?

XX. Primò vide, nequid temerè, aut abſq; certo aliquo fine. ſecundò, nè ad ullũ alium finem, quã qui ſocietati conducat referatur.

XXI. Cogita tecum, brevi fore, ut nec ipſe ullus uſquam futurus ſis, nec quicquam eorum quæ vides, nec horum quiſquam qui nunc vivunt. omnia enim mutare ac verti & interire nata ſunt, ut nova alia ſerie perpetuâ producantur.

XXII. Omnia in opinione ſita ſunt: & hæc ipſa in te. quandocunq; ergo volueris, opinionem tolle, & ſicut promontorium prætervecto tranquillitas, ſic ſtabilia tibi futura ſunt omnia, & ſinus aſſu immunis.

XXIII. Operatio unaquæq;, quæ tempore ſuo deſinit, nihil inde mali patitur, quia deſiit; nec autori ejus, ceſſationis hujus ratione, mali quicquam contingit. pari ergo modo actionum omnium complexio, quæ vita dicitur, ſi tempore ſuo deſierit, nihil inde quicquam mali patitur, quia deſiit. nec qui tempore opportuno ſeriem hanc terminavit, malè ideo afficitur. tempus autem & terminum aſſignat natura: eàq; quandoq; peculiaris, ut in ſenectute ſit; ſemper verò communis, cujus partibus aſſiduè mutantibus novus perpetuò vegetúſq; mundus permanet univerſus. bonum autem ſemper ac tempeſtivum eſt, quod univerſo conducit. proinde vitæ ceſſatio non

XVII. [1] Εἰ μὴ καθήκει, μὴ ποιήσῃς· [2] εἰ μὴ ἀληθές ἐστι, μὴ εἴπῃς· ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔστω[3].

XVIII. Εἰς δὲ πᾶν ἀεὶ ὁρᾶν, [4] τί ἐστιν αὐτὸ ἐκεῖνο ὃ ἡ φαντασία σοι ποιεῖν, καὶ [5] ἀναπύσσειν διαρῶσα, εἰς τὸ ἄμορον, εἰς τὸ ὑλικὸν, εἰς τὴν ἀναφοράν, εἰς τὸ χρόνον, ἐντὸς ᾧ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεῖ.

XIX. Αἴσθου ποτὲ, ὅτι [6] κρεῖττόν τι ἐν σεαυτῷ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ, πρὸς τὰ πάθη ποιήματα, καὶ κατάπαξ [7] πρὸς νευροσπαστοῦντα σε. [8] τί μοι νῦν ἐστιν ἡ δόξα; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλό τι τοιοῦτον;

XX. Πρῶτον, δὲ [9] μὴ ἀκῆ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. δεύτερον, τὸ [10] μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ὅπερ τὸ κοινωνικὸν τέλος ἡ ἀναγωγὴ ποιεῖσθαι.

XXI. Ὀλίγ [11] μετ' ὀλίγον, οὐθὲν ὑδρομῶ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τι ἃ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τις τῶν νῦν βιούντων [12] πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθείρεσθαι πέφυκεν, [13] ἵνα ὅπερα ἀφεξῆς γένηται.

XXII. Ὅτι [14] πάντα ἡ ὑπόληψίς ἐστι [15] αὐτὴ ὅτι σοι. [16] ἄρον οὖν, ὅτι θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ, ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν [17] γαλήνη, καθεστὼς πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

XXIII. Μία καὶ ἡ ἐσῶν ἐνέργεια [18] καταπαυομένη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, κακὸν ποιοῦσα· οὐδὲ ὁ ποιήσας τὴν ποίησιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, κακῶς διάκειται, ὅτι ἀσθενής ἐστιν· ὁμοίως οὖν καὶ τὸ ὅλον τῶν ποιήσεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃ, [19] οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπαυται· οὐδὲ ὁ καταπαύσας [20] ἐν καιρῷ τὴν ὁρμὴν τοῦτον, κακῶς διατίθησι. [21] τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν ἰδιάζουσα, ὅπερ ἐν γήρᾳ· πάντως δὲ ἡ τοῦ ὅλου· [22] ἧς τῶν μερῶν μεταβαλλόντων, [23] νέα καὶ ἀεὶ καὶ ἀκμάζουσα ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. [24] καλὸν δὲ ἀεὶ καὶ ὡραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὅλῳ, ἡ ὧν καταπαύσεις ἕκαστον

[1] L. 5. § 3.
[2] L. 3. § 16.
[3] Vid. Not.
[4] Sup. § 11.
[5] Sup. § 8, 10.
[6] L. 5. § 21.
[7] L. 2. § 2.
[8] L. 5. § 11.
[9] L. 2. § 16.
[10] L. 5. § 16.
[11] L. 9. § 28.
[12] L. 7. § 23.
[13] Sup. § 25.
[14] Sup. § 8.
[15] L. 6. § 52.
[16] L. 8. § 40.
[17] L. 5. § 2.
[18] L. 9. § 21.
[19] L. 5. § 29.
[20] Inf. § 35.
[21] Inf. § 36. l. 6. § 20.
[22] Sup. § 21.
[23] L. 7. § 25
[24] L. 4. § 23. l. 5. § 8.

[1] L. 2 § 11. [2] L. 3. § 1. [3] L. 2. § 12. [4] L. 1. § 22. 21. [5] L. 2. § 3. [6] Sup. § 5. [7] L. 7. § 53.

ἐμοῦ [1] ἕνεκεν μή, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· ἔνθα δὲ ἀπροαίρετον, δὲ [2] οὐκ ἀκινδύνητον· ἀγαθὸν ὄν, ἔνθα [3] πρὸ ὅλου κέρδος, δὲ [4] συμφέρον, δὲ συμφερόμενον. ὅτῳ γὰρ δὲ θεοφόρητόν, [5] ὁ φερόμενον κατ' [6] ἐκείνου τοῦ θεῷ, δὲ ὅπῃ ἐκεῖνος τῇ γνώμῃ φερόμενον.

XXIV. Τρία ταῦτα δεῖ παρεῖναι ἐν ἑαυτῷ· ὅπῃ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ [6] μήτε εἰκῇ μηδὲ ἄλλως ἢ ὡς αἱ [7] ἡ δίκη αὐτὴ ἐνήργησαν· ὅπῃ δὲ τὰ ἐξωθεν συμβαινόντων, ὅτι [8] ἤτοι κατ' ὄπτυχήν, ἢ κατ' [9] εἰρμὸν αὐτῶν· καὶ ὅπῃ τῇ ὅπῃ τυχόν, μεμπτέον, [10] ἔστι τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. δεύτερον, δὲ [11] ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ [12] στοιχείων, μέχρι ψυχώσεως, δὲ ἀπὸ ψυχώσεως, μέχρι δὲ τοῦ ψυχὴν ἀποδῦναι, δὲ [13] ἐξ οἵων ἡ σύγκρισις, δὲ [14] εἰς οἷα ἡ λύσις. πέμπτον, [15] εἰ καὶ μετέωρον ἐξαρθεὶς καταπτύσαιμι τὰ ἀνθρώπινα, δὲ τοῦ πολυθρύπτου ὅσα κατανοήσαιμι· σωρεῖαν ἅμα, δὲ ὅλον τὸ θεοειδὲς καὶ ἀναθερίων· [δὲ] ὅτι ὁσάκις ἀνέξαρθῇς, [16] ταῦτα ὄψῃ, [17] τὸν αὐτοδέα, [18] τὸν ὀλιγοχρόνιον, ὅπῃ τούτοις, [19] ὁ τύφος.

XXV. [20] Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν, σέσωσαι· τίς σοῦ ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

XXVI. Ὅταν ἀνιᾶσθαί τινι, ἐπελήλυθε δὲ, ὅτι [21] πάντα κατὰ τὸν τοῦ ὅλου φύσιν γίνεται· δὲ δὲ, ὅτι [22] τὸ ἁμαρτάνομενον ἀλλότριον. δὲ ὅπῃ τούτοις τοῖς, ὅπῃ [23] πρὸς τὸ γινόμενον ὕπως ἀεὶ ἐγίνετο, [24] δὲ γλυκάνειν, δὲ νῦν πρόσκαιρα γίνεται· τοῖς, [25] ὅσον ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος. [26] ἐν γὰρ αἵματίου ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νῦν κοινωνία. ἐπελήλυθε δὲ δὲ τοῖς, ὅτι [27] οὐδεὶς ἐκάστου νοῦς θεὸς, δὲ [28] ἐκεῖθεν ἐρρύηκε· τοῖς, [29] ὅτι οὐδὲν ἴδιον ἐστὶν ἀνθρώπινος ἀλλὰ δὲ τὸ τεκνίον, δὲ τὸ σωμάτιον, δὲ αὐτὸ τὸ ψυχάριον [30] ἐκεῖθεν· δὲ, ὅτι [31] πάντ' ὑπόληψις· δὲ, ὅτι [32] τὸ πρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, δὲ τοῦτο ἀποβάλλει.

XXVII. Συνεχῶς ἀνακαλεῖν, [33] τοὺς

[1] L. 7. § 58.

est malum cuiquam, quia nec inhonestum: siquidem nec optionis sit nostræ, nec communitatis legibus adversetur imò bonum est; siquidem universo tempestivum, eidémque conducens & congruum ita numine divino fertur, qui eâdem, quâ Deus, viâ fertur, mentéque suâ ad eadem ferrur.

XXIV. Tria hæc in promptu habenda sunt. in eis quæ agis, nequid frustra, aut secus fiat, quàm jus ipsum fecisset. in eis vero quæ extrinsecùs eveniunt, vel forte fortuna quodq; vel providentiâ obvenire. atqui nec de fortuna conquerendum est, nec providentiam incusandum. secundum, qualenam unumquodque sit à fatione usq; ad animationem, ab animatione usq; ad animam emissam. item ex quibus conflatur, & in quænam resolvitur. tertium, si in sublime subvectus res humanas despiceres, ubi varietatem earum quanta ellet perspexisses, simúlq; uno conspectu comprehenderes, quantum undiquaque aëriorum & ætheriorum sedes suas habeat, quòd quotiescunq; subvectus esses, eadem semper occurrerent. ejusdem enim generis sunt omnia, & ævi brevis. & de his tamen insolescimus.

XXV. Opinionem ejice; salvus es. ejicere autem ecquis impediat?

XXVI. Quando molestè fers quicquam; oblitus es, omnia secundùm universi naturam fieri. item peccatum alterius nihil ad te. adhæc, quicquid sit, ita semper factum, sempérq; futurum, & nunc etiam ubique fieri. porrò, quæ homini cuivis cum toto genere humano intercedat cognatio neq; enim tam sanguinis aut seminis, quàm mentis existit communio. oblitus es, & mentem cujusq. Deum esse, & divinitus defluxisse. &, nihil esse cujusquam proprium; sed & filiolum, & corpusculum, & animulam ipsam indè prodiisse. sed &, opinione constare cuncta. & quod tempus deniq; præsens tantum cuiq; & vivitur, & amittur.

XXVII. Eos apud te crebrò recolas,

colas, qui realiqua vehementer indignati fuerint, qui vel in summa gloria, vel in insigni miseria, inimicitia, fortunâ qualibet extitere. tum scisscitare, *ubi ista nunc sunt omnia?* fumus utique sunt, & cinis & fabula, vel nè fabula quidem. succurrat tibi simul & quicquid est ejusmodi, quale est Fabius Catulinus in agro, Lucius Lupus & Stertinius Bajis, Tiberius Capreis, & Velius Rufus; omnisque omnino cum existimatione in re ulla eminentia. quamque vile sit omne in quod studium tantopere impenditur quantóque Philosophiæ magis consentaneum in oblata sibi materia justum, temperantem, Deis obsequentem se simpliciter præstare. fastus deindè fastûs contemptu inflatus omnium est maximè intolerabilis.

XXVIII. Interrogantibus, ubi Deos conspicatus, aut unde esse compertum habens, hos ità veneraris, responsum sit: Primò etiam visu percipi possunt. deinde, animam meam, cùm nullus unquam viderim, in honore tamen habeo. pari igitur ratione & Deos, cùm eorum potentiam jugiter experiar, propterea & esse compertum habeo & veneror.

XXIX. In hoc vitæ salus sita est, ut unumquodque quid sit in universum discernas; quídq; materia, quid formæ habeat. atque ex animo toto justa facias, & vera dicas. quid enim superest, nisi vitâ frui, bonum bono ità adnectendo, ut nè minimum quidem intervallum bono vacuum relinquatur.

XXX. Unum solis est lumen, licèt parietibus, montibus, aliis innumerabilibus dispescatur: una materia communis, etiamsi corporibus peculiaribus affectionibus distinctis innumerabilibus dispensatur: una anima, etiamsi naturis innumerabilibus, & circumscriptionibus peculiaribus dispescatur. una anima rationalis, etiamsi dirimi videatur. alia ergò rerum dictarum particulæ, forma nempe & materiæ sensûs expertes, necessitudinis vinculo non connectuntur sibi invicem & ista tamen mens universi continet, & fi-

δή τινι λίθῳ ἀηδιαχλήσθησεται, τὰς ἐν μεγίστης δόξης, ἢ συμφορᾶις, ἢ ἔχθρας, ἢ ὁποιασοῦν τύχας ἀκμάσθησεται. εἶτα ἐφισάνειν, τοῦ νοῦ πάντα ἐκεῖνα; καπνός, καὶ σποδός, καὶ μῦθος, ἢ ἐδὲ μῦθος· συμπεροσπιπέτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, οἷον, Φάβιος Κατυλλῖνος ἐν ἀγρῷ, καὶ Λούπος Λοῦπος καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρείαις, καὶ Οὐήλιος Ῥοῦφος, καὶ ὅλως ἡ σπουδὴ ὁλοῦν μετ' οἰήσεως διαφορᾶ. καὶ ὡς εὐπαλὲς πᾶν τὸ καπνοπλεκόμενον. καὶ ὅσῳ φιλοσοφώτερον, τὸ ἔχειν τὰς δοθείσας ὕλας αὐτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς εὐπόμπον ἀφελῶς παρέχειν. ὁ γὰρ τοῦ ἀτυφίᾳ τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

XXVIII. Περὶ τὰς ἐπιζητήσεις, ἃς ἐγὼ ἰδὼν τοὺς θεούς, ἢ πόθεν καταλελήφως ὅτι εἰσὶν, ὕστε σέβεις; πρῶτον μὲν καὶ ὀφθῆναι ὁρατοί εἰσιν. ἔπειτα μήτοι τοῦτό γε τὴν ψυχήν μου ἐμοῦ ἐώρακα, καὶ ὅμως τιμῶ. ὕστε οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυναμέως αὐτῶν ἐκάστοτε πειροῦμαι, ἐκ τούτων ὅτι πείσι καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

XXIX. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δὲ ὅλου αὐτό τί ἐστιν ὁρᾶν, τί μὲν ἀπὸ τῆς ὑλικῆς, τί δὲ τοῦ αἰτιώδους. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ ταληθῆ λέγειν· τί λοιπὸν ἢ ἀπολαύειν τῷ ζῆν, συναπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ ἀγαθόν, ὥστε μηδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν;

XXX. Ἑνὸς ἡλίου, κἂν διήργηται τοίχοις, ὄρεσιν, ἄλλοις μυρίοις· μία ὕλη κοινὴ, κἂν διήργηται ἰδίως ποιοῖς σώμασι μυρίοις· μία ψυχὴ, κἂν φύσεσι διήργηται μυρίαις, καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς· μία νοερὰ ψυχὴ, κἂν διακεκριμένη δοκῇ. τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη πρὸ ὀλίγου ἐνεδήμουν, οἷον πνεύματα καὶ σωμάτια, ἀναλθητὰ καὶ ἀλλοιούμενα ἀλλήλοις· καὶ τὰ νῦν ἔτι τὸν τὸ νῦν ἔ

[1] L. 3. § 3.
[2] L. 10. § 31.
[3] L. 2. § 17.
[4] L. 4. § 48.
[5] L. 8. § 25.
[6] Λόκιος Χυb Mss.
[7] -φίαις.
[8] L. 9. § 34.
[9] L. 2. § 12.
[10] L. 7. § 58, 67.
[11] L. 10. § 11.
[12] ὄν, vel -φίας.
[13] L. 2. § 11.
[14] L. 3. § 2.
[15] L. 7. § 2. Sup. § 18.
[16] L. 3. § 4.
[17] Sup. § 1, 3.
[18] L. 3. § 6.
[19] L. 5. § 6.
[20] L. 3. § 13.
[21] L. 9. § 8.
[22] L. 8. § 33.
[23] L. 4. § 40.
[24] L. 9. § 23.
[25] Inf. § 32.
[26] Sup. § 26.

νῦν ζωὴ ℭ τὸ ἑπόμενα ἀυτὰ βεβίωται.

XXXI. Τί ὄντως ἐπιζητεῖς; τὸ ὀφελίμως; ἀλλὰ τὸ αἰσθητικῶς; τὸ ὁρμᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αἰσθητὸς; τὸ φωνῆ χρῆσθαι; τὸ ὀφελεῖσθαι; τούτων πόθεν σοι ἄξιον δοκεῖ; εἰ γὰρ ἐφάνη συνκαταφεύγειν, σκόπει τὸ ἑπόμενον, καὶ τῷ λόγῳ ἀκολούθει τῷ θεῷ. ἀλλὰ μάχεται τῇ τιμᾶν ταῦτα, τὸ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ἀφ' ἑαυτῶν πεφυκέναι σεμνύεσθαι τῆς ὑπερῴας.

XXXII. Πόσον μέρος τοῦ ἀπείρου ℭ ἀχρόνου αἰῶνος ἀποτεμνεται ἑκάστῳ; ταχὺ γὰρ ἀναφανίζεται τῇ αἰδίῳ οὐσίᾳ. πόσον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόσον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φρονίζε, μηδὲ τὸ ὡς μὴ ἡ σὴ φύσις ἄγῃ, ποιεῖν, πάσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρει.

XXXIII. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν· ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἔξις· τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ ἀφαίρετά ἐστιν, ἢ ἀφαίρετα, ὕλη καὶ κενεά ℭ κοπός.

XXXIV. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν ἐγχειρικώτατον, ὃς ℭ εἰ τινι ἡδονῶν ἀγαθὸν ℭ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὅμως τούτου καταφρονήσομεν.

XXXV. Ὦ τὸ εὔκαιρον μόνον ἀγαθὸν, ℭ ᾧ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν ποιήσεις ἀποβῆναι τῷ ὀλιγοστήσας, ἐν ἴσῳ ἔξει. ℭ ᾧ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι ἢ ἐλαττονι χρόνῳ ὁ ἀφαφέσει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερόν.

XXXVI. Ἄνθρωπε, ἐπολίτευσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει; τί σοι ἀφαφέρει εἰ πέντε ἔτεσι; τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἑκάστῳ· τί οὖν δεινὸν, εἰ τῆς πόλεως

1 I. 10. § 26.
2 ἐπὶ τὰ f.
3 L. 3. § 11.
4 L. 9. § 7.
5 L. 3. § 6, 16.
6 L. 2. § 12.
7 L. 3. § 2.
8 Sup. § 27.
9 L. 9. § 1.
10 εἰ.
11 L. 10. § 28.
12 L. 3. § 24.
13 Sup. § 23.
14 Sup. § 24.
15 Sup. § 24.
16 L. 6. § 14.
17 L. 3. § 10.
18 L. 6. § 36.
19 L. 10. § 2.
20 Sup. § 14, 21.
21 Sup. § 24.
22 L. 3. § 9.
23 L. 2. § 12.
24 L. 10. § 31.
25 L. 9. § 41.
26 Sup. § 23.
27 L. 8. § 2.
28 L. 9. § 37.
Inf. § 36.
29 L. 10. § 1.
30 L. 3. § 11.
31 Sup. § 35.

culcas illa, cujus vi eodem loci feruntur: intellectus verò adversùs contribulem tuum peculiariter afficitur, eidemque consociatur, nec potest communionis appetitus prorsus revelli.

XXXI. Quid expetis? num existere? num sentire, movere, crescere, denasci? an rursus voce uti, cogitare? ecquid horum tibi desideratu dignum videtur? si ergò contemptu digna satis ista videntur omnia, ad illud perge, quod ultimum restat, Deo nempe ac rationi obsequi. atqui instituto huic repugnat, siquis ægrè ferat, quòd istis morte privandus sit.

XXXII. Quantula pars infiniti ac immensi ævi uniculque assignatur? ab interminato enim quàm celerrimè absorbetur. quantula item totius materiæ? quantulum & animæ universæ? in quantula etiam telluris totius glebulâ repis? hæc omnia cum cogitaveris, nihil magnum reputa, hoc solo excepto, ut ea facias ad quæ natura tua reducit, ea sustineas quæ natura communis infert.

XXXIII. Vide, quo modo se mens uratur tua. in hoc enim sunt omnia. reliqua, sive arbitrii tui sint, sive non sint, cadavera sunt & fumus.

XXXIV. Nihil magis ad mortem contemnendam meditaveris, quàm si confideres, etiam eos qui voluptatem in bonis, dolorem in malis habent, eam tamen contemnere.

XXXV. Cui illud tantummodò quod tempestivum est, bonum habetur; nec interesse putat, plures an pauciores rationi rectæ consentaneas actiones ediderit, mundumque longiori an breviori temporis spatio contemplatus sit; huic nec mors formidabilis esse poterit.

XXXVI. In hac magna civitate versatus es, homo. quid tua refert, si quinque duntaxat annos? etenim quod secundùm leges sit, id omnibus æquale est. ecquid igitur

gitur grave pateris, si te non tyrannus, nec judex iniquus, sed natura quæ induxit, emittat: perinde ac si histrionem prætor qui conduxerat, è scena dimitteret. sed actus fabulæ quinque nondum absolvi. rectè dicis. cæterum in vita etiam tres actus fabulam integram faciunt. terminat enim hanc, qui ejusdem olim componendæ cùm fuerit, nunc & dissolvendæ autor est. neutrum autem horum à te est. discede ergò propitius. nam & qui te dimittit, propitius est.

ἀποπέμπει σε ὁ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἄδικος, ἀλλ' [10] ἡ φύσις, εἰσαγαγοῦσα; οἷον [30] L. 8. § 20.
εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει [11] τῆς σκηνῆς ὁ ταμίας· ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία· καλῶς εἶπας· [12] ὃν [31] L. 11. § 1.
μυῶ τοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά [32] L. 9. § 3.
ἐστι. τὸ γὰρ τέλειον ὑπὸ τοῦτον ὁρίζει, [13] ὁ τοτὲ μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως [33] L. 11. § 20.
αἴτιος· σὺ δὲ δυσὶν ἀμφοτέροις· [14] ἄπιθι οὖν ἵλεως· ἵλεως γὰρ ὁ ἀπολύων. [34] L. 2. § 3.

Finis duodecim librorum Antonini.

Τέλος τῆς τοῦ Ἀντωνίνου ιϛ' βιβλίων.

DE

Marco Vero Aurelio Antonino

IMPERATORE

ELOGIA & JUDICIA.

Suidas in Μαρκ.

Μάρκ. ὁ καὶ Ἀντωνῖν. βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπικαιτὸς καὶ πάνυ φιλόσοφ.

Idem.

Μάρκος, βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὃν ἐκαλλήπευσαν σοφῇ μᾶλλον, ἢ ἐπαινεῖν ῥᾴδιον. ἐκ παιδὸς γὰρ ὅλην τὴν ἡλικίαν, ἐνασκῶν τε καὶ ἠσύχιον βίον ἀσκῶν σώφρονα, ὅτε καὶ Νέ., ὅτε καὶ ἡδονὴν πρᾶτος τὸ σεμνὸν ὄφθη πάντα. ἐπαινεῖ δὲ καὶ φιλόσοφον αὐτὸ ὑπὸ τῆς τύχης καὶ ἦν ἄρα ἐκείνων μιμητὴς, ὃ μόνον καὶ πᾶν καὶ διαπρεπῶν ὀπαδίδοσιν, ἀλλὰ καὶ καὶ πᾶν καθηκόντων σύλληψιν. τὸν τε γῶν ἐλαφρῶν βίον ἐν δουλείᾳ πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐδίω, ὑδὲν τῇ οἰκοποιήσει τῶν ἤθους ἀλλοιωθείς· καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς πᾶν ἡγεμονίαν, καὶ μοναρχίαν ἀξιωμάτων, καὶ πᾶν ἄκρων δυνατείαν καρπούμενος, σοφὲς ὑβρίμαν ἀλαζονείαν ὑπέχθη πώποτε· ἀλλ' ἦν ἐλάθαρχος καὶ δυμαλὴς ἐν τοῖς ἐυεργετήμασι, ἀγαθὸς δὲ καὶ μέτεος ἐν πᾶς ἐξ ἐτῶν διανύσεσι.

Idem de eodem.

Μάρκος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐυσεβὴς ὀπαδεύθεις. ὅτος οὖ γὰρ μόνον καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας· καὶ ἄκρως καὶ ἀπάντων ἐφ' ἑαυτῶν ἡμιόνων πᾶς ἤρξε· πλεῖστον δὲ ἐν ἐυεργεσίᾳ δίηθη. — αὐτὸς μὲν γὰρ πάντων μὲν ἀμῦρτημάτων ἀπέχετο· τὰ δὲ ἐφ' ἄλλων ἁμῦρτήματα, καὶ μάλιστα τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπολυφεγγμένη, ὅτε ἐκόλαζε· καὶ οὐ μόνον τῆς χρησὸν τι ἔφερεν, ἐπῆρεν καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, ἐφ' ᾧ ἕτερον ὁ σοφιστοιῆτο. καὶ ὅτι ὁ σοφιστὴς ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔφερεν, σοφὸν. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας κἀν τούτοις τῇ τε σοφὶ Ἀντωνίνῳ συχρὸν χρόνον συνάρξας, καὶ αὐτὸς ἐνέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἑπτὰ ἡμέρας αὐτὰς χάσας, ὁμοῦ δὲ πάντων ἐφ' ἥδετο, καὶ ἐν ὑδενὶ ἠλοιώθη. ὅτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν. καὶ ὑδὲν σοφιστοιὸν ἐν γὰρ πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ἐκ παιδείας ὠφελήθη ἐν ῥητορικοῖς λόγοις καὶ φιλοσοφίας ἀσκηθείς. πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξύρθη. λέγει καὶ ἄλλως μᾶλλον ἐπαίνους ἢ ἐς αὐτὸν ὁ Δίων.

Dio Caſſius hiſt. Rom. l. 71. ex Joan. Xiphilini epitome.

Ὁ μὲν Μάρκ., ἄρξας δὲ πάντων φῦ ἐν κρείττοσι ἡγεμόσιν ἄρξας. ὅτως μετέλλαξεν, ἐν γὰρ μὲν γὰρ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς, πλεῖστον ὁ ἐν ἐυεργεσίᾳ δίηθη· αὐτὸς μὲν γὰρ ἀπάντων φῦ ἀμῦρτημάτων ἀπέχετο, καὶ ὅτε ἐκόλαζε ὅτε ἔκαν ἐκολάζετο· τὰ δὲ δὴ φῦ ἄλλων ἀμῦρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπολυφεγγμένη, ὅτε ἐκόλαζε· καὶ οὐ μόνον τῆς χρησὸν τι ἔφερεν, ἐπῆρεν καὶ ἐχρῆτο ἐς ἐκεῖνο αὐτῷ, ἐφ' ᾧ ἕτερον ὁ σοφιστοιῆτο. καὶ ὅτι ὁ σοφιστὴς ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔφερεν, σοφὸν. ἔτη γὰρ ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα, καὶ μῆνας δέκα, ἡμέρας τε εἴκοσι καὶ δύο ζήσας κἀν τούτοις τῇ τε σοφὶ Ἀντωνίνῳ συχρὸν χρόνον συνάρξας, καὶ αὐτὸς ἐνέα καὶ δέκα ἔτη, καὶ ἑπτὰ ἡμέρας αὐτὰς χάσας, ὁμοῦ δὲ πάντων ἐφ' ἥδετο, καὶ ἐν ὑδενὶ ἠλοιώθη. ὅτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν. καὶ ὑδὲν σοφιστοιὸν ἐν γὰρ πάμπολλα μὲν γὰρ καὶ ἐκ παιδείας ὠφελήθη ἐν ῥητορικοῖς λόγοις ἐν φιλοσοφίᾳ ἀσκηθείς. πλεῖστον δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς φύσεως ἐξύρθη. λέγει καὶ ἄλλως μᾶλλον ἐπαίνους ἢ ἐς αὐτὸν ὁ Δίων.

Herodianus hiſtor. l. 1.

Τῷ Βασιλεύοντι Μάρκῳ, ἀρετῆς μὲν πάσης ἦν ἐν αὐτῷ λόγων τε ἀγχαυότητος ἦν ἔρασις, ὡς μᾶλλον ἐπὶ Ῥωμαίων μᾶτε Ἑλλήνων ἀπολαῦσαι πάθει. δηλοῖ δὲ ὅτι καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν. ἃ λαχόντα περὶ αὐτὸ ἢ γεγραφότα. παρεῖχε γὰρ ἢ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ὁπτικὸν καὶ μίτειον βασιλέα, πᾶν ἢ σοφιστὴν δεξιούμενος. καὶ λύειν

λύων τε τοὺ ἀεὶ αὐτὸν λεγυθόρως ὑποσοβῶν τοὺ ἐντυγχάνοντας· μόνος τε βασιλέων φιλοσοφίαν ἄ λόγοις, ἀλλ' ἀγαμάτων γνώσει, συμφῦ ἦθει, καὶ βίῳ σώζεσι, ἐπιδείξατο πολύ τε πλῆθος ἀνδρῶν, σοφῶν ἰδιώτων, ἢ ἐν ἐπείροις καιοῖς φορᾷ. φιλοῖ γὰρ πᾶς αἰεὶ τὸ ὑπήκοον ζηλῶν τῆς τὸ ἀρχοντος γνώμης βιᾶν.

Τὰς δυναστείας ἐν ὥρᾳ ἡμιτόμῳ ἐξέδοτο ἀνδράσι τῆς συγκλήτου βουλῆς τοῖς ἀρίστοις, ἃ τοῖς, ἡμῖν μακεδῆς διαδοχῆς ἐυπατείας, ἄλλ' τοὺ πάντα πεζολογῆς λαμπρὰς, κοσμίως ἢ τὸν τρόπον, καὶ σώφρονας τὸν βίον· γαμβρὸς αὐ τὸ ἡμέτερῳ θέλων γενέσθαι τῶτα ἓν μόνα ἤτησε ἴδια, καὶ ἀναφάρετα ἠγεῖτο πλήματα.

Τελάπταλος ἢ Μαρκιανοπολίτης δημοτικὴν ἀφήκεν, πᾶν τε τὸ παρὲν γραπτικὸν. καὶ τὸ δημῶδες πλῆθος ὁμοίως πάντα κρείττω. ἐπὶ τε ἦν ἀνδρῶπων ἐξ ὑπὸ Ῥωμαίων ἀρχῶν, ὃς ἐδάκρυσε τοιαύτῳ ἀγγελίαν ἐδέξατο· πάντες ἢ ὥσπερ ἐκ μιᾶς φωνῆς. οἱ μὲν πατέρα χρηστὸν, οἱ ἢ ἀγαθὸν βασιλέα, ἡμεῖς δ' ἕτεροι τροφῆς, οἱ ἢ σωτῆρα καὶ κόσμον ἀρχοντα ἀνταγλῶν καὶ ἐδίκις ἐψηφίζετο

Ariſtides oratione in Regem.

Ἀλλ' ἐμοί γε δοκῶ ἐξ ἀρχῆς ἐν, ἐν ἱερῷ καὶ ἐν θεσμοῖς, μεμνῆσθαί τ καὶ λέγειν, σοὶ τῶ θείω καὶ φιλανθρώπῳ βασιλέως. ἃ γὰ δὴ λέγος γε, μὲ ἐπαινεῖν αὐτὸν σοφιλόμως, ἔπειτα ἀπορήσωμεν λόγων, ἀλλὰ μὲ τὰ πεπραγμένα ἢ τὰ ὑπάρχοντα τῷ βασιλεῖ, ὥστε μηδένα εἰκῆν ἀξίως ἂν δυνηθῆναι σοὶ αὐτῷ. Ἐγὼ δ' ὅτε χρόνε πλῆθος ἐκανὸν, ὅτε λόγον ἐδένα ὁρᾶ τῷ βασιλέως ἄξιον, ἐδὲ ὅσις [ὡς τις L.] αὐτὸν ἱκανῶς ἐγκωμιάσαι δυνάσεται.

Ἐν μὲν δὴ τῶτο σοφὸν καὶ μέγιστον ὑπάρχει λόγεν σοὶ αὐτῷ, ὅτι καὶ σοφίαν ἢ πεπαῖσθαι εἰς τὸν ἀρχὸν, ἀξίες τῆς βασιλείας ἦν. αὐτὰ γὰ φόβῳ τοὺ κρείττονος αὐτὸν, ἐὰν τοὶ αἰδοῖ τὸ κρείττονος, ἐὰν γνώμῃ τῇ βελτίστῃ καὶ δικαιοτάτῃ συγχωρεῖν οἴοντα δεῖν, πῶς ἂν ἐξ ἁπάντων τύτων φανείην, ὅτην ἐχρῆν ἐν τὸν βασιλέα.

Τὸν γὰ μαθόντα ἃ χρῆ, καὶ πεπιθόντα, καὶ μηδενὸς δεῖ πρὸς ἀμελήσαντα, μηδὲ ἀμαθῆ γνώμενον, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσι κεκοσμῆσθαι τοὺ ψυχοῦ, εἰκὸς ἦν πάσης ἔξω γνώσεως ἀμοιβῆς. παιδεῖαν τοίνυν τοὺ παιδείας. καὶ ὁ βασιλεὺς παιδευθεὶς καὶ πάντων δεῖ κρείττων μεταγῶν, δεῖ μὲν καὶ αὐτὸ ευσιος ὑπαρξάντων αὐτῷ. δεῖ ἢ καὶ ὑπὸ παιδείας γνωμῶν, ὃ μέσος. ὡσ' ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ποιν, ἀλλὰ φοβῆ ὑφηγοῦμαι ἐγὼ. ἦν μὲν μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ καὶ φρὴν εἰς ταὐτὸν κεκλῆσθαι. ἐπεὶ ἢ πάντα διοικῆσα σοφία καὶ διατάξασα, καὶ πᾶσιν ἐπάξιον εἰς τὸν βασίλειον θρόνον, τὸν δικαιότατον, καὶ ὁσιώτατον βασιλέων. — ὡς ἂν ἐμπειρότατος βασιλείας, καὶ γνώμης σοφίαν, — ὅπως ὑζηγῆ καὶ δίκαιοτὸ τῆς ἀρετῆς, ὅταν χρῆ τοῦτον· τῶν ἐυσεβείας μὲν καὶ δικαιοσύνης, ὅπ ἢ σωφροσύνης, καὶ ἐγκρατείας, καὶ σοφίας, καὶ τῶν ἄλλων κοσμῆ γε ἀρετῶν πρῶτα μὲν καθάπερ σοφίαν. ἀπὸ ἐυσεβείας· διεξιὼν δὲ ἢ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς ἀρετῆς. τίς μὲν γὰ δικαιοσύνης; τίς ἢ φιλανθρωπίας; τίς ἢ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ποσῶτα δεήματα καὶ τοσαῦτα, ὅσα καὶ [οἷα] ὁ βασιλεὺς ὧτος ἐξέμαγε;

Ὁ δ' ἐπιδείξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτῃ ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε δεῖ τὸν αὐτὸν διὰ τέλους ἔν, τοιῶτον μὲν ἑαυτὸν τῆς βασιλείας παρεχόν ἑαυτὸν, ὥστε δικαίως ἀξιωθῆναι ταύτης ἐν ἢ τῆ βασιλείᾳ. ἐκ ἐναντίας ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρὸ αὐτῷ νῦ καὶ τρόπῳ χρώμενος.

Verùm videndà integra oratio; quam, ad Commodum deflexione factâ, ſic claudit.

Σὲ ἢ, ὦ παῖ θηναῖε θηναίων, κατ' ἴχνος ὧν βαίνων τῶ παλαιῶ. τῶτο γὰ ὡς γε ἐν βεβαίᾳ πλῆσται εἰρήνῃ.

Idem oratione in Romam.

Ὅ γε μὲν ναῦς ἄρχων μόνας, οἷον ἀγωνιεῖς φυλακῆς, τοσῶτον ὑφαίρει τοὺ σοῦ αὐτοῦ [καὶ] τὸν σωτῆρα, ὅσον, ὑδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον, ἐτέρους αὐτὸς ὑφαιρεῖ· καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμων τῆ τῶτο εἰς ἀληθῶς, ὅ,πι κείνεν ὧτος.

Idem in Panegyrica Cyzicena de Marci imperio.

Ἄξιον ἢ καὶ τῆς πόλεως ἕνεκα ὑμᾶν ζωπαθῆναι ἐπιχειρῆσαι μὲν γὰ τὸν ἄειον δῆμον εἰς ἑαυτῶν τὸν χρόνον βασιλέων· ἦκεν ἢ ὑμῶν τὸ ἔργον σοφὸς τέλος ἐν τοῖς δι τοῖς ἐμοῖς, οἷ τε κρίνων αὖ κρίνοντα οὐλήχασι, καὶ ὑπὲρ ὧν δικαιότατ' ἂν χαρισθείεν τύτων ὑμῖν οἷς τοῖς θεοῖς, ἐπειδὴπερ ἐ ῥᾴδιον ἦν μείζων ἐξευρεῖν.

Σχεδιαγραὶ μὲν σεβασμοὶ ἦδη ἐν κιθύνοις σοφὸς ὀλοσσὸ καὶ πόλεις ἀλλήλας ὅτι κρεμῶν περιλαβόν· καὶ βασιλεὺς σοφὸς βασιλέας φιλίας καὶ ζωπαθείας ὑποπαιστο, καὶ ὅτοι τῆς χρείας ὡς τε πολλὰ πεπαθότες, καὶ μίχει τύτε κοινωνίας ἴσιμον ἡμῶμεν σφ. Βασιλεὺς ἢ ἐκεῖν, βασιλεία δὲ σοφὸς ἐστῶ ἑαυτῷ δεῖ ὅλων, καὶ μόνος δεῖ ἐν τῷ παῖδος αὐτοῦ, ἐκ ἀρχὴ σεβασθεῖν μᾶλλον ἐζύτησε. ἢ βασιλεία σεβασθεῖν ὅτι πᾶσι τοῖς ὧσι, ὃ καὶ δεῖ εἰς μνήμαλον ἐκείνου ἐν λόγῳ ὑμνομασότατος, καὶ πᾶσιν τιμὴ ἐυημερίαν τε καὶ παιδείαν ἔχει συλλαχόν. καὶ ὅτ' ἰδίας τῆς ἰδίας δύνατο ζωπᾶν πόλις πᾶσα καὶ γένος ἅπαλα ἀνθρώπων ἐκπεφλυκτα.

Idem

Idem Palinodiâ in Smyrnam restauratam.

Τοῖς τε πάλαι ἀείσοις βασιλεῦσι πᾶσαι πόλεις ὑφ' ἑαυτοῖς ἔχουσι τιμὴ κραλίσιν δίκαιον φιλοτιμίαν ἄχθη τῇ τε πόλει τὸ διὰ τύπων ἀνιγερθῆναι, καὶ τοιούτους ἀγῶνας ὀργανοῦσθαι, τιμὴ συμπεραίνειν εἰς εὐσεβείαν μετέλασε. σεβάσιον μὲν γὰρ Θησέα καὶ Ἀλέξανδρον ἡδοῦ· τὸν μὲν ἡμῖ ἐν Ἕλλησιν δίκαιον, φιλανθρωπότατον· τὸν δὲ συμπάντων βασιλέων μάλιστα δὴ θαυμαδέντα τῆς εἰς τοὺ πολέμους τόλμης ἕνεκα. τιμῶ δ' ἔτι λαμπρότερα καὶ μείζονας ὁτιοῦν σεβασμάδων· ὅτις πᾶσα μὲν γῆ καὶ θάλαττα ὑπήκοος, ἐν πατρίδων τε καὶ ἔξω ἀνῶν αὐτοὶ σεβασθέντα, σοφίας δὲ καὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀληθείας, καὶ χρηστότητος, οὐ βλαττον, εἰ μὴ καὶ πλέον τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύος πεῖσαι.

Philostratus in vitis Sophistar. l. 2. in Philisco.

Ἀδιανὸς δ' ἰὼ αὐτοκράτωρ ὁ τῦ φιλοσόφου πατὴρ.

Idem in Herode.

Ἐσπούδαζε μὲν ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος σὺν Σέξτου τοῦ ἐκ Βοιωτίας φιλοσόφου, διαμένων αὐτῷ, καὶ σοφίᾳ δὲ τὴ ἔνεσις. ἄρτι δ' ἦκον ἐς τὴν Ῥώμην, ὁ Λούκιος ἤρετο τὸν αὐτοκράτορα σοφιστήν, Ποῖ βαδίζεις, καὶ ἐφ' ὅ, τί; καὶ ὁ Μάρκος, κλαὸν, ἔφη, καὶ γηραιόν τε μανθάνειν· ἐμοὶ δ' ἐστὶς Σέξτον τὸν φιλόσοφον, ἐμανθανόμην δ' ἔτι ὀδίκα. καὶ ὁ Λούκιος ἀζάμενος τὴν χέρα ἐς τὸν ὕραιον, ὦ Ζεῦ, ἔφη, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς ἐγηραίσκων ἤδη δέλεσι ἐξαμαθόμενος ἐς διδασκάλου φοιτᾷ, ὥσπερ οἱ παῖδες· ὁ δ' ἐμὸς βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, δύο καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἀπόθανεν.

Ibid.

Ὁ Μάρκος φύσει δημοτικώτατος. *Quo loco, & Herodem Sophistam quò pat. enthi Marcus tuleris, refert.*

Idem in Theodoto.

Περάσῃ δὲ καὶ τῆς Ἀδριανοῦ νεότητος σεμνὸς ὀδὲ τοῦς ἐκ βασιλέως μυείαις. καὶ ὁ τῦτό τε λόγος ἄξιος· ἐπεὶ καὶ πάντες οἱ διδασκάλοις τῦ θρόνου τύτου, λόγου ἄξιοι· ἀλλ' ὅτι τοὺ μὲν Παλαιωνέως, καὶ τοὺ ἀπὸ τῆς στοᾶς, καὶ τῆς Περιπάτου, καὶ * αὐτὸν Ἐπίκτητον [* αὐτῆς Ἐπικύρα] σεβασθέντα ὁ Μάρκος τοῦ Ἡφαίστου λέγεται· τὸν δ' ἀνδρα τῦτον, ὑπὸ τῆς θεᾶς αὐτὸν δόξης αὐτὸς ἀπίκεσθαι τοῖς ἑαυτοῦ, ἀγωνιεῖσθαι δὴ πολιτικῶν σεβασμῶν λόγων, καὶ βουλευτικῆς σοφίας.

Idem in Hermogene.

Ἑρμογένης τε ὅτι γεγονὼς, ἐφ' ὅτι μέγα σοφίας τῆς δὴ σοφιστῶν δόξης. ὡς καὶ Μάρκῳ βασιλεῖ ἐξαγαγεῖν ἑρμῆα ἀκεράσιον. ἐκάδιτε γὰν ὅτι τιμὴ ἀκέρατον αὐτῷ ὁ Μάρκος· καὶ ἤδη μὲν διαλεγομένῳ ἐπαιμαζε ἢ φαδιάζοι ἦ, ὑφειὰς ἢ λαμπρὸς ἔδοκει.

Idem in Aristide.

Ὁ κατὰ τὴ καὶ τὸν Ἀριστείδην τῆς Σμύρνης, ἐκ ἐλαζὼν ὅπαν, ἀλλὰ δημοτικώτατός τε καὶ ἀληθέστατος. τιμὴ γὰ πόλιν ταύτην ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ σεισμῶν τε καὶ χασμάτων, ὕτω πολυευεργέτησεν ὁ Μάρκος, ὡς τῇ μὲν ἄλλῃ κατασκευῇ θαυμαζομένην τὸν βασιλέα δὴ τὴ τοῦ, ζέυγεσι ἐρημίαν αὐτὴν κραπνίσαι, καὶ δάκρυα τοῦ βιβλίῳ ὅτις ἀξίως — Καὶ ὁ δημὸς ταῦτα ὡς ὑπὸ καὶ τῦ βασιλέως, ἀνοικίσαντος ἂν ἀποκλαῦσαι πόλιν, ἰὼ ὕσον ἐθαύμασεν· ἀλλ' ὅτι αἱ βασιλικαὶ τε καὶ διαπόσιοι φύσεις, ἰὼ ἐγκεκίρνανται ξυμβολαῖς καὶ λόγοις, ἀναλάμπουσι μᾶλλον, καὶ σφᾶς τὸ ποιεῖν ἐν ξυὶ ὁρμῇ φέρεσθαι. *Eundem quam facile Asiæ Asylum habueris, ibid. vide.*

Ibid. in Adriano.

Κατὰ τὴ τοῦ χρόνου, ὃς ὁ αὐτοκράτωρ Μάρκος Ἀδριάζετο τὰ μυηθείων ἐς ἄλη, ἐκράτει μὲν ἤδη τῆς δὴ σοφιστῶν δρόνου ὁ ἀνὴρ οὗτος· ἐν μέσῃ δ' ὁ Μάρκος τῆς δὴ Ἀδριανῶν ἱστορίας [ἐπῆσε] μηδὲ τιμὴ ἐκείνου σοφίας, ἀγνοῆσαι· καὶ γὰ δὴ ἐπέταξεν αὐτὸν τοῖς παισὶ, ὡς ἀκεράσει βασιλεύσας, ἀλλὰ ξυνθήμασι τῇ δεῖ αὐτὸς φημὶ —— ἀγαθεὶς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ ὑπὸ μέγα ἦρε δωρεᾶς τε καὶ λήξεις. καλῶ δ' ἔγωγε δωρεὰς μὲν, τὰς τε σπονδὰς, καὶ τὰς σεμνοτέρας, καὶ τὰς ἀστραπὰς, καὶ τὰ ἱερώδεα, καὶ ὅσα ἄλλα λαμπρύνει ἀνδρας δῶρα ἢ χρυσὸν, ἀργύριον, ἵππους, ἀνδράποδα, καὶ ὅσα ἐφιλοδίκησε πλοῦτον δὲ αὐτὸν τε ἀνέπαυσε καὶ γένος τῆς ἐκείνου πάλης.

Galenus de Theriaca ad Pisonem.

Τὸν Σῆον Μάρκον καὶ ὑμᾶς οἶδαμεν ἐνθύμως ποιοῦμενον βασιλεύοντα, καὶ ἀκεραίως ἑαυτὸν διὰ τιμὴ σύνεσιν τῇ συγγενέσει τῇ σωμαδὸς παρεκκαλυπτόμενον.

Idem de libris suis.

Ἐπορδίδεν μὲν δὲ ἀνάγκης. ἐλπίζων δ' ἐκδέξεσθαι παρατήσειν. ἦκεν γὰ εἰ τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸν προσβύτερον, ξυγγεγραφότα τι καὶ μέτριον, ἤκειν τε τῶν ἔργων, ὃς ἐκλήγοι μὲν ἀρχῆς βίῳ, &c.

Idem

Idem lib. περὶ τῆ σφιγκτῆρος.

Χρεὼν τι ὕλη καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἀδωρήτως παῦσαι κρίνειν ως ἐν τῇ Ῥώμῃ.

Marcellus in Regillæ Epitaph.

Καὶ βασιλὶς Διὶ πατρὶ φυλὼ καὶ μήτηρ ὁμοῖα.

Athenæus Dipnosophistarum l. 1.

Ὁ πάλαι ἄριστος βασιλεὺς Μάρκος.

Zosimus histor. l. 1.

Ἐντεῦθεν ἄνδρες ἀγαθοὶ ἐγκρατείαν παρελαύνοντες, Περσῶν τε καὶ Τρωϊανὸς, καὶ μὴν τούτων Ἀδριανὸς, ὅτε ἐκείνοις Ἀντωνῖνος. καὶ ἡ σφῶν ἀδελφῶν σωφρονεῖς Βῆρος καὶ Λούκιος, πολλὰ σφῶν λελοιδορημένων ἡδέως ἀνεκτήσαντο, ἀλλὰ καὶ πᾶν σφῶν ὑπ' ὀλίγων ἐφυβρίσθησαν.

Julianus in Sympolio.

Ἔδοξε δ' ἄν ὁ Μάρκος, τά τε ἄλλα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ σοφὸς διαφερόντως. ἃ τε δίκαια διαγινώσκων, λέγειν θ' ὅπως χρὴ, καὶ σιγᾶν ὅπῃ καλόν.

Justinianus in Novellam tit. 22.

Τῶν δ' ἐν μὲν ἀξιάμμῳ, καὶ φιλοσοφοτάτῳ δ' Ἀντωνῖνος Μάρκος.

Ibid. tit. 108.

Ὁ φιλόσοφος ἐν βασιλεῦσι Μάρκος.

Lucius apud Justinianum apologia 1.

Οὐ κρίνομαι ἐυσεβεῖ αὐτοκράτορι, οὐδὲ φιλοσόφῳ Καίσαρος παιδὶ, οὐδὲ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ κρίνεις, ὦ Οὐρβίκιε.

Justinus apologia 2. ad Adrianum, Antoninum Pium, Marcum, & Lucium.

Εὐσεβεῖς, καὶ φιλόσοφοι, καὶ φύλακες δικαιοσύνης, καὶ ἔργοις παιδείας ἀκόλουθοι πανταχῆ.

Melito lib. ad Imperatorem apud Euseb. hist. Eccles. l. 4. c. 26.

Σὲ δ' καὶ μᾶλλον ἐκ τούτων τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἔργοις γεωμῶ, καὶ πολὺ γε φιλανθρωπότερον καὶ φιλοσοφώτερον, πεπόμφασι πάντα σεβάσιον, ὅσα σε δέδωκεν.

Athenagoras in legatione pro Christianis, ad M. Antoninum, & Commodum.

Αὐτοκράτορι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ, καὶ Λευκίῳ Αὐρηλίῳ Κομμόδῳ, Ἀρμενιακοῖς, Σαρματικοῖς, τὸ δὲ μέγιστον φιλοσόφοις· τὸ πρᾶον ὑμῶν καὶ ἥμερον, καὶ τὸ περὶ ἄπαντα εἰρηνικὸν καὶ φιλάνθρωπον θαυμάζοντες, οἱ μηδὲ κατ' ὄνα ἰσονομεῖσθαι αἱ δὲ πόλεις περὶ ἀξίου τῆς ἴσης μετέχουσι πάσης. καὶ ἡ σύμπασα οἰκουμένη ὑμετέρα σωτῆρα βασέως εἰρήνης ὑπολαύουσι. —— τί δὴ δεῖ περὶ ὑμᾶς πάντα λόγον κατασπάτας, ἢ πανταχοῦ μεμφομένους, ἢ καὶ ὑπερεχομένους δέξασθαι ;

Ἴσως δ' καὶ ὑμεῖς ταῦτα ἀξιολογώτερον, ὡς ἂν ὑπὲρ πάντας, καὶ ὑπὲρ πάντας πάντας τοῖς παλαιοῖς συγγενόμενοι.

Οἶδα γὰρ, ὅτι ὅσον σωφρονεῖν καὶ ἐγκρατῆ τῆς βασιλείας πάντων ὑμᾶς ἐφάρμοστον τοσοῦτον καὶ τὸ πᾶσαν παιδείαν ἀνεκεῖν πάντων κρατεῖν. ὅπου καὶ ὕψιστον παιδείας μέρος κατηξιώθητε, ὡς ἐδὲ οἱ ἐν αὐτῆς μόνον ἐπιστημόνως.

Τιμᾶς δ', ἃ πάντα ἐν πᾶσι φύσει καὶ παιδείᾳ χρησοῦ, καὶ μέτεστιν, καὶ φιλανθρωπίαι, καὶ τῆς βασιλείας ἀξίαι.

Jo. Zonaras annal. tom. 2.

Ἦν μὲν ὁ Μάρκος ἀδωρήτως τὸ σπουδαῖον ἐφύλαξε δ' τοῖς λόγοις ὕστερ καὶ αὐτοκράτωρ ἡμῶν· οὐ μὴν ἤθελε τὰς διδασκάλων φαντᾶν, ἀλλὰ δέξετο σωφρονέστερον, τοῦ βουλεῦσαι· καὶ ἐμεμνήμει τοῦ ῥήτορος σωφρονέστερον, μᾶλλον δ' ἐπαιδεύετο ἐκ Στοικῶν

Οὕτω δ' καὶ σωφρονικὸς καὶ ἐγκρατὴς ἦν, ὥστε καὶ ὁ πλουτίστης πολίτης ποτέ τι θυμήρες ἐκ τοῦ στρατιώτου ἐπιθῆναι, μήτε τι φόβου ποιῆσαι

Οὕτε δ' καὶ πολέμους ἐδόλως ἐφύλαξε, καὶ τῆς ῥήτορος ἐκ ὕδρας λόγων πλέον ἐγχειρίδιος τὸ ὕδρας ἐκείνου, ἐν' ἔχοι πάντοθεν τὸ δίκαιον ἐκείνου. ἐκ δ' καὶ φιλόπονος, ὡς καὶ νυκτὸς διηγεῖσθαι τὸ ὕδρας ἐν περιέργῳ ὅτ' ἐποίει, ὅτ' ἐγρήγορεν, ὅτ' ἔλεγε· καὶ δὴν ποιεῖσθαι τὸν αὐτοκράτορα ἐν περιέργῳ φεύγειν μεδὲ τελέσσον· καὶ πᾶσι σπουδαῖος τυγχάνειν ἀδεκῶς.

Λεπτὸν ἐν ἄξας μετήλλαξεν. —— ἐκ δὲ καὶ ἐν ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀνὴρ, πλῆρες δ' καὶ ὑπὸ παιδείας βελτίων ἐγένετο. ἐ μὴν τι ἀξίας τῆς ἀρετῆς ὑπελαμόνησεν. ἐντεῦθεν δ' μᾶλλον θαυμάσειν ἂν τις αὐτὸν. ὅτι ἐκ κολάσεως, καὶ ἐξαιρέσεως χρησίμου θεραπεύσεως, αὐτός τε ἀνεκτήσατο καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο.

Constantin. Manasses in annal.

Οὗτος ἐν πάσῃ τέθραπτο σοφίᾳ καὶ παιδεύσει
Καὶ χρείαν τῆς ἀρετῆς κατέκρυπτε λανθάνων
Καὶ πᾶσιν κατηγλάιζεν ἦν ἀρετὴν ἐδέκεις.
Διὸ καὶ σεμνύνετο πᾶσι σοφοῖς ἐπίσης,
Καὶ συνεχῶν ἀρδεῖα πᾶς μεγαλυνόμενος.

Adrianus

Adrianus apud Jul. Capitolinum in Marco.

Ab Adriano Annius Verissimus vocatus est.

Ad quem locum Is. Casaubonus.

Antè dicebatur Annius Verus. Hadrianum jussit dici Annium Verissimum. quare? ὅτι τῷ τῶ Ῥωμαίων ῥήματι ἔνικας, inquit Dio. hoc est, quod esset veritatis amantissimus & tenacissimus; magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generosi.

Jul. Capitolinus in Marco.

Marco Antonino in omni vita philosophanti viro, & qui sanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, &c. Erat enim ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio. Philosophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quosque magistros acceperat, & undique ipse collegerat.

Quamvis esset constans, erat etiam verecundus: erat frugi sine contumacia, verecundus sine ignavia, sine tristitia gravis.

In imperio ità civiliter se gessit, ut lenitatem Pii nemo desideraret.

Dabat totum se philosophiæ, amorem civium efficiens.

Cum populo non aliter egit, quàm est actum in civitate libera.

Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copiâ, indulgentiâ liberandis; fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos. Cùm igitur in amore omnium imperâsset, atque ab aliis modo pater, modo frater, modo filius, ut cujusque ætas finebat, diceretur, & amaretur, octavo-decimo anno imperii sui, sexagesimo & primo vitæ, diem ultimum clausit. tantúsque illius amor die regis funeris claruit, ut nemo illum plangendum censuerit; certus omnibus quod à diis commodatus, ad deos redisset. Denique priusquam funus conderetur, ut plerique dicunt, (quod neque antea factum fuerat, neque postea) Senatus populusque non divisis locis, sed in una sede propitium Deum dixit.

Tantùm sanè valet boni principis vita, sanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino, cùm suos mores semper teneret, neq; alicujus insusurratione moveretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis; Deúsque etiam nunc habetur.

Vir tantus & talis, ac diis vitâ & morte conjunctus.

Vulcatius Gallic. in Avidio Cassio.

*Antoninum hoc nomine (Dialogistæ) significans; qui tantùm enituit in philosophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, timentibus cunctis nè quid fatale proveniret, rogatus sit, non adulatione, sed seriò, ut philosophiæ præcepta ederet. nec ille * timuit, * [renuit Cas.] sed per ordinem paræneson, id est, præceptionum, per triduum disputavit.*

Avidius Cassius apud eundem, & epistolà ad generum suum.

Marcus homo sanè optimus, qui dum Clemens dici cupit, eos patitur vivere, quorum ipse non probat vitam.

Marcus Antoninus philosophatur, & quærit de elementis, & animis, & de honesto ac justo; nec sentit pro republicâ.

Idem in Opilio Macrino.

Marcus nomen illud sanctum (Antoninorum) vitæ genere auxisse videtur, Verus autem degenerâsse.

Aurel. Victor. in Breviario.

Iste virtutum omnium, cœlestísque ingenii extitit ærumnísque publicis quasi defensor objectus

ſectus eſt. Etenim niſi ad illa tempora natus eſſet, profectò quaſi ano lapſu ruiſſent omnia ſtatûs Romani.

A principio vitæ tranquilliſſimus, ut ab infantia vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.

Philoſophiæ ſtudens, literarumque Græcarum peritiſſimus.

Conſtat tantùm Marco ſapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac literarum fuiſſe, ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus, philoſophorum obteſtantium vi circumfunderetur, nè ſe expeditioni aut pugnæ priùs committeret, quàm ſectarum ardua & occulta explanaviſſet. ità incerta belli, ejus ſalute, doctrinæ ſtudiis metuebantur: tantúmque illo imperante floruere artes, ut illam gloriam etiam temporum putem.

Quod de Romulo ægrè creditum eſt; omnes pari ſenſu præſumſerunt; Marcum cœlo receptum eſſe.

Eutropius hiſt. Rom. l. 8.

Marcus Antoninus, quem facilius quis admiraxi quàm laudare poſſit.

A principio vitæ tranquilliſſimus, adeò ut in infantia quoque vultum neque ex gaudio neque mœrore mutaverit. Philoſophiæ deditus Stoicæ: ipſe etiam non ſolùm vitæ moribus, ſed etiam eruditione philoſophus. tantâ admiratione adhuc juvenis, ut eum ſucceſſorem paraverit Adrianus relinquere.

Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit; ad nullam inſolentiam elatus eſt, imperii faſtigio.

Cùm igitur fortunatam rempublicam, & virtute & manſuetudine reddidiſſet, obiit imperii anno xviii, vitæ Lxi, & omnibus certatim adnitentibus, inter deos relatus eſt.

Æl. Spartianus in Severo.

Sed ut omittamus adoptivos, nè nobis Antonini Pius & Marcus, numina reipublicæ occurrant.

Quid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliquiſſet hæredem?

Peſcennius apud eundem.

Amavit de principibus Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Pium, Marcum; reliquos fœmineos vel venenatos vocans.

Flavius Vopiſcus in Caro.

Romana reſpub. Domitiani vulnerata immanitate, per Nervam atque Trajanum uſque ad Marcum ſolito melior.

Idem in Aureliano.

Sed ex his, optimi, ipſe Auguſtus, Flavius Veſpaſianus, Titus, Cocceius Nerva, Divus Trajanus, Divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini.

Manlianus Statianus apud eund. in Probo.

Si rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius, requirendi ſunt, omnia in uno principe conſtituta ſunt; rei militaris ſcientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipub. atque omnium prærogativa virtutum.

Gordianus ſenior referente Jul. Capitolino.

Scripſit præterea, quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, & multi alii Iliados, ità etiam ille Antonineidos; hoc eſt, Antoninum Pium, & Antoninum Marcum, verſibus diſſertiſſimis; libris triginta, vitam illorum, & bella, & publicè privatimque geſta perſcribens.

Æl. Lampridius in Anton. Diadumeno.

Ut ſcirent omnes Antoninos pluris eſſe quàm deos,

deos, ac trium principum amorem, quo sapientia, bonitas, pietas consecrata sit; in Antonino pietas, in Vero bonitas, in Marco sapientia.

Idem in Heliogabalo.

Compensationem sibi lector faciet, cùm legerit Augustum, Vespasianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, & Marcum, contra hos prodigiosos tyrannos.

Alex. Severus Imper. referente Æl. Lampridio.

Antoninorum nomen, vel jam numen potius, quale fuerit, meminit vestra clementia. si pietatem, quid Pio sanctius? si doctrinam, quid Marco prudentius?

Diocletianus referente Jul. Capitolino.

Eum vos ipsi, sacratissime Imperator Diocletiane, inter numina vestra, non ut cæteros, sed specialiter veneramini; ac sæpe dicitis, vos vitâ & clementiâ tales esse cupere, qualis fuit Marcus; etiamsi in philosophia, nec Plato esse possis, si revertatur in vitam.

Constantinus Imper. referente Æl Lampr.

Quod [Antoninorum nomen] tu Constantine sacratissime, ità veneraris, ut Marcum & Pium inter Constantios Claudiósque, velut majores tuos, aureos formaveris, adorans virtutes veterum, tuis moribus congruentes, & tibi amicas charásque.

Ammianus Marcellinus rerum gest. lib. 21.

Marci illius dissimilis principis verecundi.

Tertullianus apologet. cap. 5.

Marcus Aurelius gravissimus Imperator. Quales ergò leges istæ, quas adversus nos soli exequuntur impii, injusti, turpes, truces, vani, dementes? quas nullus Pius, nullus Verus impressit?

Paulus Orosius histor. l. 7. c. 17.

Marcus Antoninus gravissimus ac modestissimus Imperator.

Joan. Bapt. Egnatius de Rom. princip. lib. 1.

Quam læta felixque successio optimis, piis, philosophis, imperatoribus, referendis! nam hic eâ ingenii bonitate, hic virtutibus excelluit, ut exemplum desit. & ea temporum calamitas affuit, ut solus ærumnis publicis obstiterit. nisi enim hic præfuisset, majestas Romani nominis facilè tum concidisset.—Felicissimus certè princeps, nisi hæredem Commodum reliquisset.

Claudianus de Honorii consulatu 4.

Non tantis patriæ studiis ad templa vocatus,
Clemens Marce redis.— Et mox:
—omne tonantis
Obsequium Marci mores potuêre mereri.

Ausonius in Cæsaribus.

Post Marco tutela datur, qui scita Platonis
Fecit ad imperium, patre Pio melior.

Joan. Aventinus annal. Bojor. l. 2.

Marcus Aurelius Antoninus Pius, antè Annius dictus, sapientissimus gravissimúsq; principum; omni virtutum genere se exercuit: literarum studio, nemini Græcorum Romanorúmque secundus. quamobrem philosophus & cognominatus est, & fuit.

Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dextram placidè dabat: Tranquillitati summæ successerat, quo manifesta fiant rerum humanarum volumina,

ſæviſſima tempeſtas: cui divinitùs Marci prudentia conſtantiáque objecta eſt. niſi hiſce virtutibus præditus rector contigiſſet, de Romano imperio actum fuiſſet.

Conradus Urſpergenſ. in Chron.

Hic omnes virtutes, & cœleſte habebat ingenium, & in calamitatibus publicis factus eſt quaſi defenſor. & ſi in illis temporibus ipſe non fuiſſet, ſine dubio gloria Romana periiſſet.

Martinus Polonus, in ſupputationibus.

Iſte optimus fuit.

Philippus Bergom. ſupplement. Chron. 18.

Marcus Antoninus, qui & Verus, cognomento Philoſophus: quem certè ob ejus præſantiſſimam virtutem, laudare pluximùm licet. quippe qui ad nullum rei eventum unquam ſe extulit. tantæ enim fuit ſoliditatis, ut ejuſdem vultûs, quamvis fortunâ adverſâ, ſemper fuerit habitus. literarúmque ſemper ſtudioſus; & quàm maximè philoſophiæ. nec propterea ipſa philoſophia illum à rebus imperii & bellicis retardavit. propterea ità diligebatur amabatúrque, ut ſacrilegi nomen incurreret, qui imaginem ejus domi non haberet. — Et omnibus acclamantibus inter deos relatus eſt.

Warn. Rolevinkus faſciculo temporum.

Hic bonus & victorioſus fuiſſe deſcribitur. Dicitur quòd tantæ ſeveritatis & conſtantiæ fuerit, quòd ad nullum eventum unquam vultum mutaverit, ſive ex lætitia, ſive ex mœrore, &c. dum adhuc eſſet puer. Tantæ fuit humanitatis, ut quâdam vice, cùm jam exhauſto ærario nihil haberet quod militibus daret, nulli volens eſſe moleſtus, magìs elegit vaſa aurea & ornamenta uxoris, & alia ſupellectilia vendere. quàm ſenatum, vel provincias prægravare. ſed victoriâ habitâ, & illa recuperavit, & provinciis tributa relaxavit.

Jo. Carion, Chron. lib. 13.

Princeps optimus fuit, ſapiens, juſtúſque, modeſtus, beneficus, amans, & intelligens doctrinarum.

Fra. Petrarcha, de officio & virtutibus Imperatoriis.

Adde his M. Aurelium Antoninum longè ſapientiſſimum, eum dico, qui philoſophicum maluit quàm Cæſareum nomen.

Idem in Libro Auguſtali.

Fuit enim magnus philoſophus, ſanctitate vitæ omnibus præponendus; nunquam mutans vultum. qui vir tantæ virtutis, poterat dici felix, ſi uxorem Fauſtinam, & filium Commodum non habuiſſet.

Lilius Gyraldus, hiſt. de poetis dial. 3.

Fuit hic unus inter Cæſares omnes æquiſſimus, ac optimus, expreſſum illud certè in eo eſt, quòd à philoſophis quæri ſolet, cur ex optimis parentibus peſſimi plerunq; filii naſcantur. Nam quò M. Antoninus melior & juſtior, eò filius Commodus immanior & ſceleratior.

Sebaſt. Munſterus, Coſmographi. lib. 2.

Fuit M. Antoninus vir omnium virtutum, & ſanctitate vitæ præcipuus, cœleſtiſque ingenii; in omni vita philoſophiæ deditus.

Pandulph. Collenutius in panegyrico Maximilian.

Ipſe rerum omnium ſator, à quo princeps terrarum gubernaculis imponitur, — feſſas res humanas

humanas pro ſapientiæ ſuæ luce, bonos interdum principes indulgendo ſublevat, erigit, ſolatur, fovet. Sic Octavium poſt civilium bellorum lachrymas dedit: ſic Veſpaſianum poſt Nerones; poſt Domitiani crudelitatem Trajanum & Antoninos; poſt Commodi furores Severum; poſt Heliogabali veſaniam, Alexandrum: ſic altos plurei quaſi diſtinguendis malorum principum ordinibus, ſedandiſque reipub. fluctibus moderatores dedit.

He virtutes (pietas, prudentia, juſtitia, suanſuetudo, magnitudo animi, clementia, liberalitas) Auguſtum conſecrârunt; Trajanum, Antoninos, omneſque bonos principes, cœleſtes planè viros effecerunt.

Joan. Boterus de illuſtr. politia l. 1. c. 20.

M. Aurelius in imperio conſtitutus, nihil magis aut timuit, aut deprecatus eſt, quàm avaritiæ infamiam, quam ut deterrimum malum, & imperii labem deteſtatus ſemper fuerat.

Jo. Bodinus de republ. lib. 6.

Quis Aurelio Imperatore moderatiùs unquam ſe geſſit?

Ibid. lib. 4.

Commodum Imperatorem Aurelii patris virtus amabilem fecit: etſi patri omnino diſſimilis eſſet.

Bapt. Fulgoſus memorabilium l. 2. c. 5.

Legitur Antoninum philoſophum, propter doctrinam, virtutémque in eam veniſſe exiſtimationem majeſtatémque, ut eo imperante ferrent palàm, Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat; Tum orbem terrarum feliciter habiturum cùm contigiſſet, ut philoſophi rerum potirentur.

Idem l. 3. c. 2.

Fiduciæ ingentis verbum, ſed non majoris tamen, quàm illius virtus, & morum ſanctitas requireret. quod dixit, *Non ità nos cum diis hominibúſque gerimus, ut Auſidius unquam bello vincere nos deberet.*

Ibid. lib. 5. cap. 1.

Omnes clementiâ atq; humanitate, M. Antoninus philoſophus Imperator longè ſuperat.

Ibid. lib. 8. cap. 7.

M. Antoninus phil. Imp. ultra publicas curas quas nunquam deſeruit (cujus rei argumentum eſt, quod diu paratum tenuit Romanum imperium) plurimùm ſtudii literis impendit, cùm de philoſophia vel ſcriberet vel diſputaret. itaque ejus dicta ſcriptáque, inter philoſophos eo tempore magni facta fuerunt.

Cæſ. Baronius annal. tom. 2. ad an. 164.

Quod in philoſophia Stoicos ſectatus eſſet, ſic ſe vultu, animóq; compoſitum eſſe monſtravit, ut nec triſtibus & adverſis doleret, nec jucundis & proſperis lætaretur.

Rich. Dinothus de rebus & factis memorabilibus lib. 8. cap. 4.

M. Antoninus adeò philoſophiæ ſtudiis addictus fuit ut Stoicorum præcepta perfectè didicerit; in aliarum ſectarum placitis, non ſegniter verſatus. ita ut Philoſophus peculiari inter Imperatores cognomine fuerit vocatus.

Seth. Calviſius in opere chronologico.

Marcus Imperator ipſe philoſophus & philoſophis deditus, eos Romam evocat & ſtipendiis fovet.

Gul.

Gul. Canterus novar. lection. l. 7. c. 1.

Marcus Aurelius Antoninus Imperator optimus, atq; idem philosophus tantus, ut hoc meruerit proprium cognomen.

Just. Lipsius monit. politic. l. 1. c. 8.

M. Antonino Philosophi cognomen hæsit, quòd supra alios in eo studio deditus esset. Stoicam etiam sectam professus: & quis tamen vitâ melior, imperio mitior, aut felicior habitus?

Is. Casaubon. ad Athen. dipnos. l. 13. c. 8.

M. Antoninus Imper.re & nomine philosophus.

Idem ad Persii satyr. 1.

Sapientissimus ille Imperator Marcus ὁ ἐν βασιλεῦσι φιλοσοφώτατος.

Idem ad Capitolini Marcum.

Vir ille divinus, neque satis unquam vel cognitus, vel laudatus. Optimus, nec ambitiosus Princeps.

Sapientissimus Princeps, jam inde à puero philosophans.

Cl. Salmasius ad Capitolini Marcum.

Princeps optimus, in cujus vita, ac moribus nihil fictum aut simulatum.

Princeps Philosophus, Stoicæ philosophiæ plurimùm deditus: plurimus in philosophiæ studiis.

Meric. Casaubonus præfat. in versionem Marci Anglicanam.

Antoninus, opum ac magnitudinis secularis ratione, hoc Solomone longè major, quo regnorum plurium magnorum (ausim dicere) dominus, quàm oppidorum per totum regnum magnorum Solomon fuerat. Bonitatis verò ac sapientiæ nomine, ab omnibus dum viveret in ea æstimatione honoréque habitus, quâ nemo unquam vel ante ipsum, vel, quòd novimus, post ipsum fuerit.

Ad Antonini illustris hujusce laudem nunquam intermorituram dictum sit, prout scripserat vixisse.

Hæc igitur Antonini laus estò, prout dixerat scripserátque vixisse: meditationes illi actiones erant, cum sententiis actionibus conveniebat.

Nunquam ita conspirârunt scriptores in tribuendo cuiquam quæcunque poterant bonitatis, integritatis, innocentiæ, cujusvis denique; tituli apud Ethnicos speciosissimi testimonia. Celebrant illum non tantùm ut principem optimum, sed simpliciter atque absolutè, ut hominem optimum, & philosophum optimum omnium qui unquam extiterunt. Estque hoc ipsius peculiare encomium; quòd cùm ita prædicetur, citra exceptionem ullam prædicatur. Si quid adversus illum in vulgus sparsum fuerit, tanquam rumorem merum commemorant, non tanquam apud ullos fide dignos fidem meruerit.

De

De hoc SCRIPTO.

Suidas in Μάρκος.

Ὅτος ἔγραψε τὸν ἴδιον βίον διαγωγὴν ἐν βιβλίοις ιϛ'.

Anonymus quidam εἰς βιβλίον Μάρκου, quod ex vetuſtis membranis exhibuit Cl. Salmaſius ad Vulcatii Caſſium.

Εἰ λύπης κεφάλαιον ἐθέλεις,
Τῶν δὲ μάχαιραν ἀναπτύσσειν
Βίβλον, ἐπίρρεπε ἐνδυκέως.
Ἧς ὑπὸ χαράγμασι ὀλίγοις
Ῥηδὰ καὶ ἄφατα, ἐννοήσεις,
Ὄντων, ἢ δὲ παρεισχωρήσαν
Τερπνὰ λίαν τε
Καπνῶ μηδὲν ἀρκοῦντα.

Nicephorus Calliſt. hiſt. Eccleſ. l. 3. c. 31. incertum tamen de hoc an alio aliquo.

Πολλὰ γε εἰδέναι χρεὼν, φησὶν ὁ Μάρκος Ἀντωνῖνος ἐν βιβλίοις παιδείας τοῦ παιδὸς Μάρκου Φιλάδελφον πάσης καὶ μικρᾶς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μεστόν.

Themiſtius in Philadelpho.

Οὐδὲ σοι σεσόφισται Μάρκος Ἀντωνῖνος, ἀλλ' ὅτι χρηστὸν ὁ δεῖνα καὶ αὐτοκρατόρων ῥῆμα σεσόφισται.

Jo. Carion. chronic. l. 3.

Extat M. Antonini liber de ſeipſo, qui recens editus eſt. in eo libro ſunt commonefactiones, de virtutibus principi neceſſariis, de juſtitia, de beneficentia, de patientia in ferendis injuriis.

Ibidem.

Marcus in libris de vita ſua.

Lilius Gyraldus de poetis hiſt. dial. 3.

Dignus & [ut inter poetas connumeretur] Marcus Antoninus Pius, cognomento Philoſophus. cujus licèt verſus non legerim, tantæ tamen eruditionis, & doctrinæ fuit, ut meritò cum his laudandus ſit.

Ejus certè librum græcè ſcriptum, legi. cujus titulus Μάρκου Αὐρηλίου εἰς τὰ καθ' ἑαυτόν. *ex quo variam illius & multiplicem ſapientiam facilè colligere poſſumus.*

Gul. Canterus novar. lect. l. 7. c. 1.

Duodecim conſcripſit de officio ſuo libros; maximæ pietatis, humanitatis, temperantiæ, eruditionis, aliarum rerum præclararum teſtes pleniſſimos: Et cum quibus multorum philoſophorum operoſa præcepta collata meritò ſordere poſſint.

Juſt. Lipſius ad Tacit. annal. l. 1.

Marcus Antoninus in libris Vitæ ſuæ.

Idem in Saturnal. l. 2. c. 24.

Antoninus Imperator in Vita ſua.

Is. Caſaub. in Jul. Capitolini Marcum.

In primo aureolorum Marci librorum:
Res humanas, non ridere, ſed ritè ſuo pretio æſtimare ſolitus hic vir ſapientiſſimus.
Hoc ille nos docet divinis illis ſuis libris; non enim mihi tempero, quin mellitiſſimi doctoris verba adſcribam.

Idem:

Idem in Baronii annal. exercit. 1. § 10.

Multa in hanc ſententiam ſcribit M. Antoninus Imperator in ſuis illis divinis libris.

Idem in Perſii Sat. 1.

Quam ſententiam Imperator Marcus iis, quæ de ſe ſcripſit, ſæpe inſeruit.

Ibid. in Sat. 2.

Antoninus in tertio eorum quæ de ſe ſcripſit.

Et in Sat. 3.

Spectat eadem ſapientiſſ. Marci præceptum.

Cl. Salmaſius ad Capitolini Pium.

Marcus Antoninus de Vita ſua. Et mox, *Locus Marci Philoſophi inſignis eſt.*

Idem ad ejuſdem Marcum.

Marcus in vita enumerans omnes per quos, aut in literis aut in vita & moribus profecit.

Annotator Lugdunenſis.

Marci Philoſophi ſcriptio abſciſſa & horrida eſt, ſed firma & potens, quæ ſapit Imperatorem, & in qua multa ſilentur quæ ſupplere oporteat. Utitur vocibus planè ſuis, quas raro apud alios autores inveniat.

Jo. Rualdus in vit. Plutarch. c. 5.

M. Antoninus, in primo aureolorum librorum, quos de vita ſua compoſuit.

ANNO-

Annotationes in TITULUM.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ Αὐτοκράτορος | De *Marco Antonino* Imperatore τῆς συγγραφῆς iſtius, utì Suidas vocat, autore, qui ab Antonino Pio Adriani juſſu adoptatus, nominis id adeptus eſt, cùm ex patris aviq; paterni, *Annius Verus*, ex proavi materni nomine, *Catilius* ante diceretur, videndi cum primis Julius Capitolinus, & Dio Caſſius à Joanne Xiphilino in compendium redactus; Ariſtides etiam Rhetor, *oratione* εἰς βασιλέα, & in *Panegyrica Cyzicena*. Philoſophiæ, Stoicæ cum primis, ſeriò deditum, etiamſi illi nulli dicerent, commentarii iſti, quos præ manibus habemus, cumulatiſſimè teſtarentur; de quibus conſuli poterunt Guiliel. Canterus *novar. lection. l.* 7. *c.*1. Cl. Salmaſ. *annot. ad Jul Capitol. Marc.* Iſ. Caſaubon. *in Commentar. ad Perſ. Sat* 1. Meric. deniq; Caſaubon. (τῆς πλείης τὸ πιθανὸν) *in Prol. ad verſionem ſuam Anglicanam.*

Τῶν εἰς ἑαυτὸν | *de vita ſua*, Scaliger, Lipſius, Salmaſius, Xylander; Suidam forſan ſecuti, qui τὰ εἰς ἑαυτὸν βίβλια διαγεγλῶ Marcum aſſerit ſcripſiſſe: quanquam aliud eſt *vitam ſuam* ſcribere, aliud *vitæ inſtitutum* deſcribere. Caſaub. *de ſe.* ita fuerit εἰς ἑαυτὸν, *de ſe*; quo modo εἰς αὐτὸν, *de eo.* Lucæ, *Act.* 2. 25. & Paulo ad *Eph.* 5. 32. εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς ἐκκλησίαν, *de Chriſto & de Eccleſia.* quò facit & quod de Marco noſtro Suidas, Λέγει καὶ ἄλλους μείζους ἐπαίνους εἰς αὐτὸν ὁ Δίων. & quod *ad* Latinum ſic uſurpari quandoq; monent Critici noſtri. Plaut. *Aulul.* 3. 5. *Nimis lepidè fecit verba ad parſimoniam.* pro *de parſimonia.* & Symmach. *l.* 4. *ep.* 56. *poſtquam vos ad virtutem verba feciſtis*, i. e. *de virtute.* nec ſpernenda forſan Caſaub. filii argutia, qui exponi poſtulat ex Apuleii dicto illo in *de Socratis Deo*: *Invenies in rationibus multa profuſa, & in ſemet nihil, in ſui, dico, dæmonis cultum.* Canterus, quod non improbem, *de officio ſuo*, h. e. *de eis*, quæ *ad ipſum* ſe ſpectare ac pertinere, ſive officii ſui eſſe ducebat: ego laxiùs tamen malim, *de rebus ſuis*, quo modo Pauſan. in *Attic.* Τὰ μὲν εἰς Τελμίδλου, πιεῖν τε ἐπιδεδρόμηκεν ἔτι. Et in *Corinth.* de Meduſa, τὰ δὲ ἄλλα εἰς αὐτὴν, ὅσην εἰσήμφα, *de Tolmidæ rebus iſta accepimus & aliæ res ejus dictæ ſunt.* Et de Augea *Elian.* 1. Οἱ ἀποσιμαινόντες τὰ εἰς αὐτὸν, &c. *Qui res illius attollunt, non Elei, ſed Helii*, i. e. Solis *filium fuiſſe dicunt.* & Eunapius de ſe in *Proæreſ.* Τὰ εἰς αὐτὸν δὲ θεῖ τε καὶ θείας προνοίας πεπραγμένα, *Agnoſcit ſcriptor ipſe res ſuas divinæ providentiæ haud expertes fuiſſe.* Addere liceat & alteram conjecturam, licèt præ priore illa minùs placeat; poſſe τὰ εἰς αὐτὸν eſſe, *quæ propter ſe, in ſui gratiam, in uſum ſuum* deſcripſerat, & in adverſaria miſerat. quo modo εἰς αὐτὸν V. C. Lud. de Dieu poſſe accepi exiſtimat, Arabémque accepiſſe docet, apud Lucam *Evang.* 16. 16. *Propter ipſam in gratiam ipſius*: & Paulus Apoſt. *ad Tim.* 1. *ep.* 4. 10. dixit, εἰς τοῦτο κοπιῶμεν, *hujus rei gratiâ laboramus.* Alii viderint: cæterùm Lil. Gyraldus *de Poetis l.* 8. titulum his verbis conceptum legiſſe ait; Μ. Ἀντωνίνου ἐν τοῖς καθ' αὑτόν. tanquam iſta tantum excerpta ſint quædam ex eis *quæ apud ſe* in uſum ſuum repoſita habebat. & τὰ καθ' αὑτὸν ea nuncupantur quomodo Syneſii *Dionem* inſcriptum volunt, περὶ τῆς καθ' αὑτὸν, vel καθ' ἑαυτὸν (quod Vulgati codices κατ' αὐτὸν præferunt) διαγωγῆς. Themiſt. in *Philadelpho*, Τὰ Μάρκου ἀποφθέγματα, i. e. *Marci præcepta*, nuncupâſſe videtur. nihi fortè ad illa reſpexit *præcepta philoſophiæ*, quæ *per ordinem paræneſeon, quotidiano ſuorum convitio efflagitatus*, ut cum Fabio loquar, antequam expeditionem Marcoman. iniret, *per triduum* à Marco noſtro *diſputata* refert Vulcat. in *Avid. Caſſ.* vel etiam ad *Inſtit. Imperialis librum*, quem πρὸς κοσμικῆς ἐμπειρίας καὶ παιδείας μέσον, *ſeculari peritiâ, & eruditione omnimodâ refertum*, Commodo filio reliquiſſe autor eſt Nicephorus Calliſt. *Hiſt. Eccl. l.* 3. *c.* 31.

Βιβλία ιβ' | Ita Suid. ἐν βιβλίοις ιβ'. quæ tamen diſtributio operis in *libros* 12. utrum à Marco ipſo fuerit, an ab aliis, qui poſtea in unam congeriem coacta digeſſerunt, quæ ab illo per varias occaſiones concepta, ſparſimq; chartis commiſſa fuerant, (quod in Solomonis *paræmiis* factum novimus) ambigi poteſt non immeritò: atq; in iſtam partem mihi mens propendet magis.

Annotationes in Librum I.

§ 1. Ἀεὶ τῶ πάππῳ | Verbum ἴσασιν, aut aliquid tale ſubintelligendum, & iſtìc, & in ſequentibus quibuſdam tmematiis, monet Guil. Xylander. itaq; vertit, *Ab avo didici*, Suidà forſan autore; qui quædam iſtinc delibans, vocabulum illud intorſerit. Ego potiùs, quod latiùs pateat quidpiam ἔλαβον, aut εἶχον, *accepi, habui*: cùm ſequantur non pauca, quibus ἴσασιν illud competere nequeat, vel etiam fortaſſe pro argumento, de quo agitur, vário, vária ſubſtituere commodum fuerit vocabula.

Θούππε. | *Avus Annius Verus, cujus in domo educatus eſt.* Jul. Capitol.

Καλόηθες | *Placidos mores.* Xyl. Ego *candidos* malim; ut τὸ καλόηθες τῷ κακοήθες opponatur, quod *malignitatis* ſignificationem obtinet. Vocabulum alibi non memini legiſſe.

§ 2. Τῆς μητρὸς τὸ γονικόν | *A memoria genitoris.* Eodem cum avo is cùm nomine, tum & cognomine gaudebat, *Annius Verus* itidem dictus. Capitol. *A memoria* verò *genitoris* dixiſſe videtur, quòd in ætate minori patrem amiſerit; utì ex eodem colligere licet: itaq; recordando potiùs perdiſcere adultior jam poterat, quæ apud patrem puer adhuc vidiſſet, quàm in ea ætate ita in animum defigere, ut penitiùs eis, quaſi imbueretur. Κίνδυνος ἡ μνήμη πρὸς τὰ ἴσα. Greg. Naz. *in Maccab.*

Τὸ αἰδήμον καὶ ἀρρενικὸν | De Marco pariter Capitol. *Sanè quamvis eſſet conſtans, erat tamen verecundus.* Et rurſus, *Erat frugi ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis.* De Catone pariter Saluſt. *in Catilin. Cum ſtrenuo virtute, cum modeſto pudore certabat.*

§ 3. Τῆς μητρὸς | Mater *Domitia Calvilla.* Capitol. eadem & *Lucilla* eidem poſt dicitur: & *Domitia Lucilla*, Spartiano in *Did. Julian.*

Θεοσεβὴς | Ita Timotheus ab Eunice matre aviáq; Loïde pietatem hauſiſſe perhibetur, Lucæ, *Act.* 16. 1. & Paulo, *ep.* 1. *ad Tim.* 4. 6. & *ep.* 2. 1. 5. & 3. 15. commemorantur & à Luca αἱ σεβόμεναι γυναῖκες. *Act.* 13. 50. Pronior nimirum cùm ad religionem, tum & ad ſuperſtitionem, ſexus ille ſequior. Perſius, *Sat.* 2. *v.* 31.

Ecce avia, dut metuens Divûm materterâ——

& *Sat.* 5. *v.* 93.

Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

De Antonino Pio à quo adoptatus, exquiſitiùs paulò *l.* 6. § 30. ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Καὶ μεταδοτικὸν | quod Apoſt. *ad Tim. ep.* 1. 6. 18. εὐμετάδοτον εἶναι, *largiri promptum*: & Marc. *infra* § 14.

Καὶ τὸ ὅτι ἐννοίας μακρὰς τοιαύτης | *Abſtinere non à perpetrando tantùm ſed ab intendendo malum.* Caſ. meliùs Xyl. *à cogitando.* quod ampliùs eſt. poteſt enim cogitare quis, quod non intendat tamen. Vid. § 9. Idem valent ἐπὶ ἐννοίας τινος γίνεσθαί τινα, ἔννοιάν τινος γίνεσθαί τινι, & ἐννοεῖν τι τινὰ, *cogitare aliquid aliquem* Eſt autē hoc ſanè religionis peculiare cumprimis, cogitatorum etiam religionem habere. Tertull. *in apol. c.* 36. dogma Chriſtianum referens; *Malè velle, malè facere, malè dicere, malè cogitare de quoquam, ex æquo vetamur.* Et Minutius in *Octav. Apud nos & cogitare, peccare eſt.*

Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.——Juvenal. *Sat.* 13. *v.* 209.

impurâ ſcil. *mente, licèt purâ manu*: ut Apul. *in apol.* Quin & quod Thales, autore Laërtio, quærenti, Εἰ λήσει τοὺς ἀνθρώπους ἀδικῶν, reſpondit, Ἀλλ' εἰ διανοήσονται, *Nec cogitata numen latere poſſunt.* Idémq; cùm primis diſcendum proponit Epicter. *diſſert. l.* 2. *c.* 14. Μαθεῖν δεῖ τοῦτο, ὅτι δεῖ θεὸς καὶ πανταχοῦ ἥκειν ὅλων καὶ ἐπ' ἔστι λαθεῖν αὐτὸν, οὐ μόνον ποιοῦντα, ἀλλ' οὐδὲ διανούμενον, ἢ ἐνθυμούμενον. Socrates (Xenophonte referente, *memorab. lib.* 1.) πάντα θεοὺς οἴδεναι τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα. & Juſtinus *apolog.* 2. Θεὸν ἀδύνατον λαθεῖν τι, οὐ μόνον πραττόμενον, ἀλλὰ καὶ βουλευόμενον. Nimirum ut Clem. Alexand. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Λήσεται ἴσως τὸ αἰσθητὸν φῶς πᾶν· τὸ δὲ νοητὸν, ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. ἢ, ὡς Ἡράκλειτος, τὸ μὲ δῦνον ποτὲ πῶς ἄν τις λάθοι; imò, πῶς ἄν τι λάθοι; Quod Iſidorus *Peluſ. l.* 4. *ep.* 47. Τὸν ἀκείμενον ὀφθαλμὸν οὐδεὶς λήσει, οὐδὲν λήσει. Siquidem, *Nihil Deo cluſum eſt, intereſt animis noſtris; & cogitationibus mediis intervenit.* Senec. *ep.* 83. quò reſpexerit forſan Minutius in *Octav.* ubi dixit, *Deus autor omnium, ac ſpeculator omnium, à quo nullum poteſt eſſe ſecretum, tenebris intereſt; intereſt cogitationibus, quaſi alteris tenebris.* Vide *l.* 6. § 30. & *l.* 12. § 2.

Τὸ λιτὸν καὶ πρὸ πάντων | Laudat & in Marco pariter Ariſtides, βίον εὐκολίας, καὶ διαίτης εὐτελείας. Eam Chriſticolis commendat & Clemens Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 12. his verbis, Περιττὸν πάντως λιτότητα διαιτᾶσθαι πρὸς Χριστοῦ λαμπρότητας. πρὸ ὄντι γὰρ ἡ λιτότης ἀμωσύνης σημεῖόν ἐστι, ἐξισοῦσα τὰς πλουτείας, καὶ διὰ τὴν τυχόντων πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ μικρῶν χαμαιζοῦσα χρείαν. τὸ γὰρ λιτὸν, ἢ καὶ τέχνημα ἐμφαίνει, οὐκ ἐξέχει, οὐδὲ κατά τι ὀγκᾶται ἢ τυφοῦται· ὁμαλὸν δὲ ὅλον, καὶ λεῖον, καὶ ἴσον, καὶ ἀπέριττον, καὶ ταύτῃ ἰκανὸν ὄζειν. quo loco forſan pro τυφοῦ Clemens τυφῶ ſcripſerat. Vide quæ de Pertinace ex Herodiano poſt paulò exhibentur.

Τῆς πλουσιακῆς διαγωγῆς | Πλουσιακὸς dictum eadem

dem analogiâ, qua Ἀγοραῖκὸς, pro quo vulgo Ἀγορα-ῖκὸς dicitur, *ad divites pertinens*, sive *divitibus solennis & familiaris*. Neq; enim H. Stephano, qui idem quod πλούσιος vel πλοῦτος potiùs, esse vult, possum assentiri: malímq; *opulentos* quam *opulentiam*, cum Xyl. & Cas. *comitante* sive *consequente*, vertere. Est enim à πλούσιος, non à πλοῦτος, efformatum. Λαμπρῶς autem πλουσίως Marcus dixit, quod δεῖγμα πλουσιον Plutarch. *de avarit.* pompam illam epularum sumptuosam ac magnificam, quæ apud ditiores exhiberi solet. At Alexis apud Athenæum *l.* 13. πλουσιον κακὸν etiam *mollitiem* dixit versibus illis, quos Casaub. feliciùs quàm Stephanus restituit.

§ 4. Τῷ πατρικῷ. | *Proavus paternus, Annius Verus; maternus, Catilius Severus.* Capitol. illum opinor hîc voluit.

Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτῆσαι. Τὸ μὴ εἰς δημοσίας, sive τὸ εἰς δημ. &c. negativâ prorsus expunctâ legit Meric. Casaub. ductus illis præcipuè Jul. Capitolini verbis, *Frequentavit & declamatorum fabulas publicas.* Quod est idem prorsus cum eo, quod de se Marcus istic. De Pertinace Herodian. *l.* 2. Οὗτος δὲ πάππος μὲν ἦν, οὐκ ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ἤδη μεγάλων ὄντα, μόνῃ εἰς τὸ βασίλειον αὐλὸν ἀναβαίνειν, ἀλλ' ἔν τε τῇ πατρῴᾳ οἰκίᾳ, καὶ εἰς τὰ συνήθη φοιτῶντα, διδασκαλεῖα καὶ γυμνάσια, ἰδιωτικῶς τε καὶ τοῖς λοιποῖς παιδεύεσθαι τε καὶ πάντα πράττειν, ἁπλῶς τοῦτον ἢ πομπικῷ περιχόμενον βασιλικῷ.

Ὅπως εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ ἐκτενῶς ἀναλίσκειν. | ἐκτενῶς ἀναλίσκειν potest esse, vel *promptè, alacriter*; sic enim Hesych. ἐκτενῶς, σφοδρῶς, *vel studiosè, vehementer.* Suid. ἐκτενῶς, ὁλοψύχως, vel *impensè, prolixè.* Pollux, ἐκτενῶς, δαψιλῶς, quod & pro ἐκτενῶς Phrynicus substitui monet. Vult certè Marcus fieri contra planè quam Scoptica illa Cratetis Thebani, quàm Laërtius exhibet, Ephemeride;

> Τίθει μαγείρῳ μνᾶς δεκ', ἰατρῷ δραχμήν·
> Κόλαξι τάλαντα πέντε, συμβούλῳ κρατῆρ'·
> Πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.
> *Coquus minas decem, medicus drachmam ferat;*
> *Talenta quinque scurra, fumum consulens;*
> *Scortum Talentum, philosophus triobolum.*

aut quam suo seculo fieri solitum non sine stomacho monet Juvenalis *Sat.* 7. quo loco, post impensas in ædificia extruenda exornandáque immensas enarratas hæc subjicit:

> *Quanticunq; domus, veniet qui fercula doctè*
> *Componit, veniet qui pulmentaria condit.*
> *Hos inter sumptus, sestertia Quintiliana,*
> *(Ut multum) duo sufficient. res nulla minoris*
> *Constabit patri quàm filius.* cui hic scil. erudiendo conducitur. Hîc autem ratione se tutabatur Aristip. quòd à discipulis pecunias mercedis loco vel exigeret, vel acciperet saltem notatus: ἀργύριον λαμβάνων οὐκ ἵνα αὐτὸς χρῶτο, ἀλλ' ἵνα οἰκεῖον εἰς ἕνα δεῖ χρῆσθαι τοῖς ἀργυρίοις. refert Laërt. *lib.* 2. Quin & de Alexand. Gramm. pariter Aristides: τῷ μὲν τοι τέχνης οὐκ ἠρᾶτο λαμβάνων· ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθήματος ἕνεκα τιμᾶν σοφίαν. Et Libanius in *apolog.* Τὸ μὲν δοῦναι, ῥᾳθυμοτέρους ποιεῖ. τὸ γὰρ δέξεσθαι σοφίᾳ λαβεῖν, καὶ σοφιστὰς παρασκευάζει λαμβάνειν. ὧν γάρ τις ἡδέως τιμᾷ, τούτων οὐκ ἀλγεῖ μὴ κομιζόμενος. Nec incelebre illud à Philostrato laudatum Damiani Sophistæ dictum, cum mercede data neutiquam vulgari, Aristidem Adrianúmq; Rhetores audivisset, Πολλῷ ἥδιον ἐς τοιαῦτα δαπανᾷν παιδιᾷ, ἢ ἐς καλούς τε καὶ καλὰς ὥσπερ ἔνιοι. Laudantur Principes hoc nomine, Alexand. Macedo, qui præterquam quod in Philosophos Anaxarchum, Xenocrat. Callisthenem, alios, munificus admodum extitit, in unam illam Stagiritæ animalium historiam octingenta talenta dicitur contulisse. ut Athen. *dipnos. l.* 9. Vespasianus, qui licèt alioqui pecuniæ avidior, *ingenia & artes vel maximè fovit, primúsq; à fisco Latinis Græcisq; Rhetoribus annua centena constituit*, Sueton. *l.* 10. *c.* 18. Anton. Pius, qui *Rhetoribus & Philosophis per omnes provincias & honores & salaria dedit.* Capitol. in *Pio.* quod & ab Alexan. Severo, quem post Marcum nostrum summæ suspiciendum Suidas censet, & *continuatum & dilatatum*, autor est Lamp. Marcus ipse, qui & Philosophos omne genus ἐπὶ μισθοῖς profitentes Athenis instituit, uti ex Lucian. & Philostr. *ad Capitol. Pium* docet Cl. Salmasius. Nec tacendi videntur, aut M. Scaurus civitatis princeps, qui *Lutatium Daphnidem Grammat.* IↃIↃMDCC (vel ut Budæus, *de asse* CCCMDCC) *sestertiis emerat, pretio hominis in servitio geniti maximo ad hanc diem*, inquit Plin. *l.* 7. *c.* 39. quanquam à Q. Catulo, & *ducentis millibus nummûm emptum, ac brevi manumissum*, apud Sueton. habetur *de illustr. Gram. c.* 3. Aut Leo Macelles, qui cùm annonam Eulogio Philosopho dari præcipienti, dixisset Eunuchus quidam, in milites potiùs ista esse insumenda, respondit; Εἴθε γένοιτο ἐπὶ τῶν ἐμοῦ χρόνων, ὥστε τὰ νῦν στρατιώτας εἰς τοὺς διδασκάλους παρέχωσι, *Utinam meis id temporibus contingeret, ut militum stipendia ad doctores transferrentur.* Suidas. Cæterùm nolim omissum, quod doctiss. Patr. Junius pro εἰς τὰ τοιαῦτα, suspicatur εἰς τοὺς τοιούτους legi debere: utrumvis ceperis, eodem redibit: *in istiusmodi, vel homines instituentes*, vel *instituta* ipsa.

§ 5. Τὸν Φαίδωνα. | *Educatorem suum mortuum flevisse* Marcum, refert Capitolinus. Verùm is quis fuerit nullus dicit. Vide *infrà ad* § 8.

Μήτε πρασινιανὸς, μήτε βενετιανὸς | Aurigarum factiones *Prasina* & *Veneta*, à vestium, quas habebant, coloribus sic nuncupatæ, de quibus videndi Tertul. *de spectac. c.* 9. Cassiodor. *Var. l.* 3. *ep.* 51. & Onuphr. *de Lud. Circens. c.* 10. De L. Vero Marci consorte, Capitol. *æmavit & aurigas, Prasino favens & Volucri equo Prasino aureum simulacrum fecerat;*

quod ſecum portabat. at Venetæ contra Vitellium, qui *quoſdam de plebe, quod Venetæ factioni clarè maledixerant, interemit.* Sueton. *l.* 9. *c.* 14. Marcus quod hiſce ſe neutiquam immiſcuerit, educatori ſuo, quiſquis is fuerat, acceptum refert. Plin. jun. 9. 6. de Circenſibus populóq; ad eos ſpectandos confertim jugitérq; confluente locutus. *Si tamen*, inquit, *aut velocitate equorum, aut hominum arte traherentur, eſſet ratio nonulla: nunc favent panno, pannum amant: & ſi in ipſo curſu, medióq; certamine, hic color illuc, ille huc transferatur, ſtudium favórq; tranſibit, & repentè agitatores illos, quos procul noſcitant, quorum clamitant nomina, relinquent. tanta gratia, tanta auctoritas in una viliſſima tunica; mitto apud Vulgus, quod vilius tunica eſt; ſed apud quoſdam graves homines.*

Παλμυλάειος ὁ σκυτάειος | Παλμυλάειος, *Palmularius.* Meurſ. *in Gloſſ.* & Παλμυλάειον, ὄνομα χώειον, Suidas. quod idem & de Βερπαρίς pronunciat. falſus uterque. Eſt enim Παλμυλάειον *Parmularius*, literâ aſperiore in leniorem immutatâ, ut κοριάνδρον, *coriandrum*, κολίανδρον· *ſarcimen*, φαλκίμιον· *barca*, βάλκα· *cardinalis*, καλδινάειον· κελσαῦν, κλίβανον, *clibanus*; λείριον, *lilium*; γαργαρεών, γαργαλεών, *gurgulio*; μυρμύρων, *myrmillo*: nec eſt proprium perſonæ, ſed ſectæ ſtudiiq; vocab. ſicut reliqua quæ iſtic ſimul recenſentur. *Parma*, ſive *parmula* & *ſcutum*, inter arma gladiatoria, illa Thracum, iſtud Samnitum; utì ex Feſto & Livio docet Lipſius in *Saturnal. l.* 2. *c.* 9, & 11. Martialis magnitudine maximè diſcrepâſſe docet, *l.* 14. *epig.* 213.

Hæc quæ ſæpe ſolet vinci, quæ vincere rarò,
Parma, tibi ſcutum pumilionis erit.

& Nonius, *Parma ſcutum breve.* Quanquam Parmæ militares benè magnæ videantur fuiſſe. Polyb. *de diſcipl. Rom.* Πεντεπὴς γὰρ ἔστι τὸ σῶμα, τετράγωνον ἔχει τὸν θώρακα. Et de Velitibus Liv. *l.* 38. *Hic miles tripedalem parmam habet.* σκυτάειον *Scutarius.* Xylan. & σκυτάειον, *ſcutarius, ſcutatus.* Meurſ. in *Gloſſar.* eandem ſcripturam agnoſcit & Suidas in Περσικός. quod ſi ſequimur, alterius factionis ſtudium deſignabitur, cui *ſcutum* parmæ loco fuerit. Verùm Lipſius hîc non σκυτάειον ſed σικυτάειον legit, ubi ſuprà *c.* 24. Ita *Parmularius*, qui Thracibus, *Secutorius* ſive *ſecutorianus, qui ſecutoribus favebat*; de quibus videri poterit Lipſius idem *ib. c.* 7. Martialis *l.* 9. *epig.* 70.

Vincenti parmæ cum ſua turba favet.

Hos autem Parmularios nuncupatos ex Sueton. diſcimus; qui *l.* 12. *c.* 10. *patremfamilias quendam, quòd Thracem Myrmilloni parem, muneratio imparem dixerat,* refert à Domitiano *canibus objectum cum hoc titulo, impiè locutus Parmularius.* Ad quod facinus reſpexit in *Panegyr.* Plinius ubi dicit, *Jam quàm liberis ſpectantium ſtudiis? quàm ſecurus favor? nemini invidetur, ut ſolebat, objecta, quòd odiſſet gladiatorem. nemo ſpectator ſpectaculum factus, miſeras voluptates unco & canibus expiavit.* Marcus ergo nulli gladiatorum factioni addictus: contrà planè quam filius, imperii paterni, non & inſtituti, hæres; qui, ut Lamprid. *gladiatoribus convixit, & gladiatorem ſeſe perfectum exhibuit: Secutoribus* cum primis tam impensè favens, ut (Dione autore) eorundem armaturâ uteretur, & inter triumphalia nomina geſtiret audire, Πρωτόπαλον Σεκουτόρων· qua de voce videatur, poſt Lipſ. & Scalig. V. Cl. Salmaſ. *in Lamprid.*

Τὸ αὐτουργικὸν | *Manibus propriis operari*; ſive *operi manus ipſummet admovere*, ſuiſq; id nonnunquam manibus exequi, quod alienis ſi vellet, poterat. De Danao Lucianus *dial. marin.* 6. Σκληραγωγεῖ τὰς θυγατέρας, αὐτουργεῖν διδάσκει. Catonis majoris τὸ αὐτουργικὸν prædicat Plutarchus, μὴ μὲν οἰκετῶν ἐργάζεσθαι ſoliti. De Quintio Dictatore apud Suid. autor innominatus, τὸν αὐτουργὸν ἡμῶν βίον. Pacatus *paneg. Theodoſ. Detrahit laudem patientiæ inopia: majoris exempli eſt labor ſine neceſſitate.* Laus ea Tranjani apud Suid. ex autore incerto, Καὶ ἐζήλωτο ὄζιον τὰ πάντα τοῖς ἄλλοις ὑπὸν πνα ποιεῖσθαι. At verò mollitiem hominum, qui alienis ad omnia manibus utuntur, falsè tetigit Cynicus, qui (referente *l.* 6. Laërt.) ex his quendam à famulo calceari conſpicatus, dixit, ὕπνου μανδεῖον εἶ, ἂν μή σε καὶ ἀπομύξῃ; τοῦτο δ' ἔσῃ πρωΐθεν σοι τὰς χεῖρας, *Nondum ſat beatus es, niſi te alter etiam emungat* (non utì Eraſm. reddidit, *abſtergat*) *quòd ſi mancus fueris, futurum eſt.* id q^d de Ariſtagora ſuſpicata eſt Gorgo puella Lacæna, quem cùm idem factitare animadverteret, ad patrem (Cleomenes is erat) converſa, Πάτερ, inquit, ὁ ξένος οὗτος χεῖρας οὐκ ἔχει, *Pater, hoſpes iſte manibus caret.* Plut. in Apoph. Itaq; adulatoriè nimis Conſtant. Panegyriſt. *Deceat te, Imperator, hoſtem ferire? imò non deceat laborare.* De Imperatore nim. cenſuit, quod de Deo ſenſit, qui Ariſtotelis nomen præfert, Autor *de Mundo c.* 6. Μὴ αὐτουργὸν εἶναι· μήτε χαλκὸν μηδὲ εὐχρηστον αὐτουργεῖν τὰ ὅπλα γῆς· τοῦτο γὰρ οὐδὲ ἀνθρώπων ἡμέρᾳ ἐρεμώδη, πολὺ δὲ τοῦ τυχόντος ἐφίεσθαι πράγματι. Quod Apul. ſic effœdat, *Non ut orbem manibus ſuis inſtruxerit: talis quippe humilitas dejecti & minus ſublimis officii; nec cum homine quidem convenit qui ſit paululum conſcientiæ celſioris, qualis militiæ principes, & Curiæ proceres, & urbium ac domorum rectores, ut id ſuis manibus factum velit, quod ſit curæ levioris.* Atqui de Deo nos aliter docent literæ ſacræ, etiam τὰ ὅλα γῆς αὐτουργεῖν non dedignari prorſus; etiamſi ad plurima exequenda creaturarum miniſterio utatur. Quin & apud Hom. (qui id Heroibus ſuis dedecori non eſt futurum opinatus) αὐτουργοὶ πόνοι, ſuntq; αὐτοδιάκονοι, ut Euſtat. monet *ad Il. 1.* αὐτουργοῦσιν Ulyſſ. & Achilles ipſe; αὐτουργὸν deprehenditur ab Ulyſſe Laërtes. quod obſervat Ælian. *hiſt. var. l.* 7. *c.* 5. eo utriq; ſemet exercent opere, quod in Cyro minore admiratus eſt Lyſand. apud Xenoph. in *Oeconomico*; & quo nihil

nihil regale magis huic visum refert in *Catone majore* Cicero, agri nempe colendi studio. De Pittaco notum est ex nænia muliebri, sive ἐκ τῆς φόλης ὀπιμυλίν, uti appellant Athenæus *l.* 14. Eustath. *ad Od.* υ. & Pollux *l.* 7. *c.* 33. § 8. (apud quem tamen *l.* 4. *c.* 7. § 1. ὀπιμύειν φόλη perperam est edit. quod *Carmen seculare* interpres reddidit) quam, dum molam versabant, quo laboris tædium tollerent, mulierculæ sibi accinebant. Eam Plutarc. in 7. *sapientum symposio* nobis hanc exhibet. Ἄλει, μύλα, ἄλει· καὶ γὰρ Πιτ-
τὸς ἀλῆ, μεγάλας Μιτυλήνας βασιλεύων. Inde Theodorum Scholasticum objurgandi ansam arripit Isidorus Pelusiota *l.* 1. *ep.* 470. Αὐτὸς μὲν ἐφύσησεν ἠγῇ πᾶσαν χειρότεχνον ἐργασίαν· ὁ Μιτυληναῖος ἦν Πιτ-
τακὸς, καὶ τοι βασιλεὺς ὤν, τὴν μύλωνα κυτίζει, καὶ ἐναρχῶς γυμνάζόμενος, καὶ πλὴν ὄφλων ἐργαζόμενος. ubi vitiosè μύλωνα codices: nec saniùs interpres, *pistrinum manibus suis extruebat.* imò, *in pistrino ipse operas obibat, simul sese & exercens, & labore suo de victu prospiciens sibi.* Nam quod Theod. Zuingerus Theatri *vol.* 19. *l.* 2. *tit. de Mola*, Pittacum tradit molæ encomium conscripsisse, quod ὀπιμύλιον nuncupârit, quo autore dicat nescio. apud Ælian. quem certè laudat *var. hist. l.* 14. nihil ejusmodi comparet. queritúrq; Pictorius ad Marbod. *de gemmis*, molæ laudes poetam nullum celebrâsse. De Romanis priscis Seneca *ad Helviam, c.* 10. *Scilicet majores nostri, quorum virtus etiam nunc vitia nostra sustentat, infelices erant, quia sibi manu suâ parabant cibum.* Et mox, *Scilicet minùs beatè vivebat Dictator noster, qui Samnitum legatos audit, cùm vilissimum cibum in foco ipse manu sua versaret.* Manium Curium Dentat. dubio procul intelligit: quanquam Consul ille, non Dictator. *Cibum vilissimum* quem dicit, γογγυλίδας fuisse refert, ex Megacle *de viris illustribus*, Athenæus *l.* 14. & Plutarch. *in Apoph.* i. e. *rapa*, ut ex *Annal.* Plin. *l.* 19. c. 5. *rapum*, inquit, *torrentem in foco inventum.* Historiam tangit & Cicer. *de repub. l.* 3. à Nonio laudatus, & in *Catone majore.* Nec peccare puto Athenæum, (quod Pet. Victorius censet, *Var. lect. l.* 10. *c.* 5.) cùm Sabinos dicit, quos Samnites illi. potest enim fieri, nec est vero absimile, Sabinos Samnitibus in ea legatione junctos fuisse: cùm ex L. Flori *epit. Livianâ l.* 11. compertum sit, Curium istum tam Samnitibus cæsis, quam & Sabinis victis, & in deditionem acceptis, bis eodem anno triumphâsse.

Δυσπρόσκλητον διαβολῆς | leg. Δυσπρόσοπτον. De Antonino Pio, *l.* 6. § 30. ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο. De Trajano itidem Dio, διαβολαῖς ἥκιστα ὑπήκουε. C. Caligulæ inter imperii exordia memoratu dignum dictum, facto etiam consignatum, à Sueton. *l.* 4. *c.* 15. refertur. *Libellum de salute sua oblatum nunc recepit, contendens nihil sibi admissum cur cuiquam invisus esset; negavitq; se delatoribus aures habere.* Præclarum & illud Domitiani, ab eodem in literas relatum, si in tenore cepto is perstitisset, quod *fiscales calumnias, magnâ calumniantium pœnâ repressit; adjectâ voce illâ memorabili,* PRINCEPS QUI DELATORES NON CASTIGAT, IRRITAT. De Marco nostro, qui hîc constans, Capitolinus, *Suffragatoribus non citò credidit, sed semper diu quæsivit quod erat verum. Quin & calumniis quadruplatorum intercessit, appositâ falsis delatoribus notâ: delationesq; quibus fiscus augeretur, contempsit.* Optimè Menander à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 42. adductus, & post Stobæum ab Ant. *Meliss. l.* 1. *c.* 53. & à Max. *coll. c.* 10.

Ὅστις ἢ διαβολαῖσι πείθηται ταχὺ,
Ἢτοι κακοηθὴς αὐτὸς ὢν τυγχάνει,
Ἢ καταπαίσαι παιδικὸν γνώμην ἔχει.
Qui mentem addicit credulam calumniis,
Aut ipse est pravis inquinatus moribus,
Aut certè ingenio nil supra puerum valet. Grot.

§ 6. Διογένους | *Operam pingendo sub Diogneto magistro dedit.* Capitol. Verùm de Diogneto isto pictore, an philosopho, an utroq; etiam, videndi Jos. Scal. *com.* ad *Euseb. Chron.* & Cl. Salm. *ad Capitol.* Philosophum certè Marcus ipse nullus appellat; potuítq; Marcum ad philosophiæ studium impellere, monitáq; istiusmodi eidem suggerere, etiã qui philosophiam non esset professus. quanquam nec pingendi artificium quicquam impedit, quo minus & philosophiam profiteretur, eadem saltem imbut⁹ fuerit, cùm inter disciplinas liberales *pictura* olim haberetur; unde de Hil. Bithyno Eunap. in *Prisco*, οὐδὲ τὸ καθαρῶς τῆς ἄλλης παιδείας καὶ γραμμικὸν ὅπου φιλοσοφοῦντα, ὥστε ἐκ ἐπιδήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ. quæ verba Hadr. Junius sic reddidit: *In arte pingendi adversus liberalium artium vacuos ita philosophatus est, ut appareat in illius manibus non esse extinctum Euphranorem.* cùm debuisset potius sic vertere, *Qui præter ingenuam, sive liberalem, reliquam disciplinam, in pictura quoq; ità versatus est, ut per ejus manus Euphranor adhuc superesse videretur.* τὸ καθαρὸν τῆς παιδείας, est ἡ καθαρὰ παιδεία, *ingenua sive liberalis disciplina.* φιλοσοφεῖν, *studere, exerceri in studio, exercitióve aliquo versari.* Euphranor pictor nobilissimus, fictórq; idem ex Plinio notus satis, qui *l.* 34. 8. & *l.* 35. 11. videri poterit. Cæterùm in Hilario superstes, qua ratione dicatur, ex Fabio meliùs quam ex Plin. discas. Is *Inst.* 12. *c.* 10. *Euphranorem admirandum fecit, quòd & cæteris optimis studiis inter præcipuos, & pingendi fingendiq; idem mirus artifex fuit.* quod idem planè de Hilar. Eunapius.

Τὸ ἀκαιρόσκωπτον | Citat quædam hinc Suidas sub vocabulo isto. Plut. *de commun. notion. c.* 17. Τίς ἂν ἐζήλωσε τὸν ἀνόητον καὶ πλέον ἀσέλγειαν, καὶ ἀκαιρόσκωπτον ὑπομένειαν; ἢ γὰρ ἐπὶ τοῖς μικροῖς κακὸν μέμψιν φέρει. Aristid. in *Panath.* Si autem ὀπὶ μικροῖς, certè ἐπὶ κακοῖς multò magis. possunt enim μικρὰ esse, etiam quæ κακὰ protinus non sunt. Sunt autem κακὰ sive *vana* & *vacua*, & hoc nomine indigna in quibus

ſtudium collocetur, vel τὰ τῆς παιδικῆς γέλωτος, *res ludicræ*. quo nomine Laco quidam Athenienſes notabat, quos dicebat, μεγάλα ἐμβράττειν, ἐν σπουδῇ εἰς τὴν παιδίαν καταγελᾶν τας. Plut. *de glor. Athen.* ſive τὸ σωφρονεῖν πρὸ πόλιν μὴ τοσαύτης σπουδῆς παίζειν. Idem *Symp. l.* 7. *c.* 9. qui & rectè ſubjungit; Τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. Et Caro Maj. dicere ſolebat, τοὺς σπουδάζοντας ἐν τοῖς γελοίοις, ἐν τοῖς σπουδαίοις ἅπαντας καταγελᾶν τας. Idem in *Apoph.* Itaq; Iſocr. *ad Demon.* § 23. μήτε σπουδὴ τὰ γελοῖα σπουδάζειν· μήτε σπουδὴ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις χαίρειν. Vel etiam τὰ σπουδαῖα καὶ μάταια, quæ licet ſeria ſint, fructus tamen & emolumenti *inania* exiſtunt, quales ματαιοπονίαι illæ, quas commemorant damnántq; ſimul, Galenus, *hortat. c.* 6. & Fabius, *Inſt. l.* 2. *c.* 21. ὧν τὸ τέλος ἐ βιωφελές, ut Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 185. quáſq; nihil eſſe aliud, quam χρόνου παραγέλωμα, Ælian. pronunciat, *var. hiſt. l.* 1. *c.* 17. ſed & *triſtes* illæ *ineptiæ*, utì Cæcilius apud Senec. *ep.* 113. & *nugæ difficiles*, ut Martialis loquitur, *l.* 2. *epig.* 86. quas Seneca idem (licèt eiſdem ipſe indulgentior paulò, & in quibus Chryſipp⁹ nimius fuiſſe videtur) tantopere exagitat toties, *ep.* 45, 48, 49, 88, 106, & 111. & *de benef. l.* 5. *c.* 12. Vide *l.* 4. § 32. κενὰ σπουδήματα. Optimè Plut. *de commun. notit. c.* 4. Ἄλλῳ γὰρ ἄλλοι φιλοπόνου τὸν κυνόσσουρον ἀφορίζομεν ἐν τοῖς ἔργοις ὄντα πολλάκις, ἢ τὸν μὲν εἰς ἀνωφελῆ πονεῖν καὶ ἀδιαφόρως, τὸν δὲ ἴσως καὶ συμφερόντως, καὶ λυσιτελῶς.

Τὸ ἀπιστικὸν | Rectè: nec cur ἀπιστικὸν legiſſe Xyland. velit Mericus noſter, cauſam ullam video: etiamſi τὸ πιστικὸν infrà § 15. legatur. at Suidæ codices iſtinc omnino corrigendi, qui ὀπιστικὸν perperam exhibent: nam quod vir eruditus admitti poſſe exiſtimat; & ἀφ' ᾧ τὸ ἐφιστάνειν ἤτοι ἐπιστᾶσαι deducit, quaſi eis Marc. ex parte ſaltem animum adjecerit; nec Gram. ratio id patitur, quæ παρὰ τὸ ἐπίστασθαι τὸ ὀπιστικὸν, (non τὸ ὀπιστικὸν, quod ab ὀπίσω oritur,) & ὀπιστικὸν deducit: nec præter tantùm, ſed contra prorſus, autoris ipſius mentem eſſe videtur. Οὐδὲ γὰρ ἄδικον σοφιστὰς καὶ γοητείας ὁ Μάρκος χαίρειν ἐνόμιζεν. Jo. Xiphil. in *M. Ant.* Neq; enim magorum conſuetudini aut præſtigiis deditum fuiſſe Marcum quiſquam meminit. & ipſe etiam hoc loco id apertè diſſitetur. qua ratione ſubnixus Xiphil. idem fabulam illam refutatum it à Dione allatam, de pluviis in aquar. penuria inſigni, Arnuphis magi procuratione impetratis, de quibus inf. ad huj. lib. calcem dicetur. Quin & ſcripturam receptam probat Joſ. Scal. *in Euſeb.* qui & *ad Dionis Claudianiq; vaniloquentiam conſodiendam, non poſſe telum teſtimonio hoc efficacius inveniri* autumat, *ſiquis omnem induſtriæ ſuæ vim intendat. Cui enim*, inquit, *potiùs quàm ipſi Marco de ſe ſcribenti, Magis nunquam fidem adhibuiſſe, & ab eorum vanitate ipſum avertiſſe Diognetum?* Accedit quod Paulus in *Digeſt. l.* 48. *tit.* 19. *de pœnis, l.* 30. *Marcum*, ait, *reſcripſiſſe, in inſulam relegandos, qui aliquid facerent, quo leves hominum animi ſuperſtitione numinis terrerentur.* quod Modeſtini nomine laudat Iſ. Caſaub. *ad Capitol.* Chriſtianos autem quòd hoc loco à Marco notatos Mer. exiſtimat, fieri poteſt reverâ ut ad illos etiam ſpectet illud περὶ δεισιδαίμονων ἀνατροπῆς: de quibus Tertull. *apol. c.* 32. *Dæmonas adjurare conſuevimus, ut illos de hominibus exigamus.* Latiùs tamen ſe extendere Marci verba, & ad Ethnicas ſuperſtitiones pertingere, etiam pater ipſius ὁ μαγείας cenſet. Verùm de iſtis utcunq; ſe res habuerit, τὸ ἐπιστικὸν, cùm fit planè vox nauci, nullâ ratione hîc admitti meretur: nec cur ſcriptura recepta aut mutetur aut ſolicitetur, quicquam comparet. Xylandri lapſum geminum habes *infra* § 11. ἐπιστᾶσαι.

Περὶ δεισιδαίμονων ἀνατροπῆς | Hujus generis eſt ſuperſtitioſus mos ille, quo æris tinnitu luminaribus cœli laborantibus, utì rebantur ipſi, ſuccurrere ſolebant. Alex. Aphrodiſ. *probl. l.* 1. *p.* 46. Κινοῦσι γὰρ χαλκὸν καὶ σίδηρον, ὡς τοὺς δαίμονας ἀπελαύνοντες δήπου κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον οἱ φωσφόροι οὐκ ἐπιπέμπειν τῇ γῇ ἀπορροίας ἀγαθοποιοὺς, κωλυτικὰς τῶν φαύλων δαιμόνων. Paríq; ratione *Manes exigi* prodit Naſo *Faſt. lib.* 5.

Rurſus aquam tangit, Temeſæque concrepat æra,
Et rogat ut tectis exeat umbra ſuis.
Cùm dixit novies, Manes exite paterni,
Reſpicit; & purè ſacra peracta putat.

Cui gemina planè Papicolarum ſuperſtitio, quî campanis tintinnabulíſq; pulſis dæmonas abigi credunt. Vide Paul. Girland. *de ſortileg.* & Hier. Magium *miſcell. l.* 4. *c.* 14.

Ὀρτυγοζητεῖν | At Suidas non ὀρτυγοζητεῖν, ſed ὀρτυγοκοπεῖν hìc legit. Id ludi genus Græcis familiare deſignat: de quo conſuli poſſunt Suid. *ib.* à Leopardo *l.* 1. *c.* 5. emendatus: Ariſtoph. Schol. *ad aves*, ab eodem laudatus: & Pollux *l.* 9. *c.* 8. à Meurſio *de lud. Græc.* adductus. Meminere Plato in *Alcibiad.* 1. Plut. *de legend. poet.* & Athen. *diipneſoph. l.* 11.

Περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιδοσεις | *rebus iſtiuſmodi deditum*, ſive *additum*, eiſq; nimiopere affectum eſſe. Vide ad *l.* 4. § 19.

Τὸ ἀντίχεσις παῤῥησίας | De Marco Capitol. *Moderatè nonnullorum cavillationes ferebat: malè loquentium dictis, vel literis, vel ſermone, reſpondebat.* & de Marco Lucióq; pariter: *Adepti imperium ità civiliter ſe ambo egerunt, ut lenitatem Pii nemo deſideraret, cùm eos Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret.*

Βακχεῖος | *Bacchius* iſte quis fuerit, nuſquā comperio. neq; enim quenquā hoc nomine inter illos reperio, quib. Marc. noſter in diſciplinam ſe dediſſe perhibetur: Εὐτυχὴς forſan ipſe ſcripſerit, quod in Βακχεῖος, literis fugientibus an confuſis, per exſcriptor. errorem

errorem transierit. *Eutychius Proculus Siccensis* certè inter Grammaticos Latinos, quibus Marcus usus est, à Capitol. ponitur. Verùm in re tam incerta quid statuas certi? Vide *l.* 10. § 31.

Τανδάνδ@ | Depravatum esse etiam nomen istud Casaub. *ad Capitol.* censet, & suspicatur *Andronem* posse reponi, quo *Magistro Musico ac Geometrâ* usus est Marcus. De *Basilide* haud minùs forsitan probabilis conjectura fuerit; quem Marco *præceptorem* quoq; extitisse, ex Eusebio autores sunt Geo. Monachus & Marianus Scotus.

Μαρκιανῆ | Quod si conjecturis indulgere libuerit, istìc nihilominùs oboriri possit suspicio, pro *Marciano Metianum* substituendum; de quo Capitol. *Studuit & juri, audiens L. Volusium Metianum.* Ea porrò mutatio proclivior fuerit, si cum Casaub. non Metianum sed Mæcianum legerimus. *ex leg.* 17. *de jure patronatus.* ut τὸ Μαρκιανῆ ἀντὶ τῆ Μαικιανῆ irrepserit, deflexione planè leviss imâ.

Τὸ γεγλαι διαλόγυς | Ingenii sc. & calami exercitandi causà. Alioquì tangit hominem Epictetus apud Arrian. *l.* 2. *c.* 1. qui hoc tanquam re magnâ gloriabatur, Ἰδὲ πῶς διαλόγυς ζωπλάττω. *Ecce quomodo dialogos confingam.* Hinc autem *Dialogistam* Cassio Marcum dictum, referente Vulcatio, autumat Casaub. in *not. ad Vulcat.* Vide *ad* § 7.

Ἐν παιδὶ | *In puerili ætate*, Xyland. sive, *puer cùm essem.* phrasis insolens; nec illecta tamen. De Maximino Herodian. *l.* 6. Πέμπτον μὲν ἐν παιδὶ ποιμαίνον, &c. pro quo Lucian. etiam ἐν παιοὶ dixit, in *Necyomantia.* Ἐγὼ γὸ ἄχρι μὲν ἐν παισὶν ἦν. quanquam ibi ἐν παισὶν εἶναι potest verti, *inter pueros versari, è puerorum numero esse.* Sed eodem planè modo Philostr. ἐν μειρακίῳ dixit *in Hermocrate Sophista*, ὡς μηδὲ δάκρυον ἐπ' αὐτῷ τῷ Καλλιςῷ ἀφεῖναι ἐν μειρακίῳ τελευτήσαντι, *ut nec lacrymam emitteret Callisto ad mortem illius in adolescentia defuncti.* Observavit & Casaub. ad Athenæi *l.* 13. *c.* 8. Τὸ παῖς pro ἥλικα παιδικὰ usurpatum ab Hermesianacte Colophonio in *Elegia* illa quam *in Leontium* meretriculam composuit, ubi inter alia de Hesiodo,

Πόλλ' ἔμαθεν, πόσας ὃ λέγων ἀνεγράψατο βίβλυς
Τμῶν, ἐν σοφίης παιδὸς ἀερχόμενος.

& in Praxinoë apud Theocritum *Idyll.* 15.

Ἵππον χὴ τὸν ψυχρὸν ἔριν ταμάλισα δεδίκω
Ἐκ παιδός. ——

quod Marc. *Evang.* 9. 21. παιδόθεν. *à puero*, i. e. *à puerili ætate.* Paul. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 15. ἀπὸ βρέφυς dixit. Plato Hipp. maj. ἐκ παίδων. ἐν παίδων ἀρξάμενοι. quomodo Lucianus etiam, plurali usus numero, cùm de Demonacte solo, & Longin. in *de Fine*, apud Porphyr. in *Plotini vita*, cùm de se solo loqueretur. sed & quod ἐκ μειρακίυ Epicurus dixit, in ep. ad Idomen. ap. Laërt. *l.* 10. verbis illis Σὺ ὃ ἀξίως τῆς ἐκ μειρακίυ σπουδαίας σοὶ ἐμὶ χὴ φιλοσοφίας, &c. id *ab adolescentia*, Cicero *de finibus*, *l.* 2. *Sed tu, ut dignum est tuâ erga me & philosophiam voluntate ab adolescentia susceptâ*, &c. Aliud tamen phrasis illa *ex puero*, apud Sidonium sonare videtur, ubi dixit *l.* 8. *ep.* 6. *Audivi eum adolescentem, atq; adhuc nuper ex puero.* h. e. cùm nuperrimè *ex ephebis excessissem.* ut Ter. *And.* 1. 1. vel ut Cicer. *ad Brut. adolescentulus & penè puer.* Sidon. ipse *l.* 9. *ep.* 14. *adolescens, vel penè adhuc puer.* ut *ex* istic eam vim obtineat, quam in illis *Expræfectus, Exadvocatus*, &c. nec puerilem ætatem includat sed excludat potiùs.

Στλιπτὸν χὴ δορᾶν | i. *Pro stratis grabbatulum & pellem, cæteraq; Græcanica instituta; eorum nempe qui à Philosophis Stoicis instituebantur.* Casaub. *ad Pers. Sat.* 3. *v.* 53. faciunt huc quæ de Marco nostro Capitol. *Duodecimum annum ingressus habitum philosophicum assumpsit: & deinceps tolerantiam; cùm studeret in pallio, & humi cubaret, vix autem, matre agente, in strato pellibus lectulo cubaret.* quæ verba de *lectulis incubratoriis, quibus pelle instratis philosophi studebant*, exponunt Casaub. & Salmas. de quibus vide sis illum *ad Sueton. l.* 2. *c.* 78. plenà manu, vel etiam ὅλῳ τῷ δυλάκῳ congerentem, cui ego acervo adjiciam tantum illud Gellii ex *Noct. Att. l.* 19. *c.* 10. de Corn. Frontone; *Offendimus eum cubantem in scimpodio Græcensi; circum undiq; sedentibus multis doctrinâ, aut genere, aut fortunâ nobilibus.*

Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς | quam & παιδείαν Ἑλληνικὴν, Plut. in *Alex.* de Barsene.

§ 7. Ῥεσίνα | *Audivit & præcipuè Junium Rusticum, quem & reveritus est & sectatus, qui domi militiæq; pollebat, Stoicæ disciplinæ peritissimum, cum quo omnia communicavit publica privatáq; consilia.* Capitol. Alius ergo iste à Junio Rustico, cujus meminit Plutarch. *de curiositat.* quemq; Suetonius *l.* 12. *c.* 10. à Domitiano cæsum narrat, quod Pæti Thrasex & Helvidii Prisci laudes edidisset, appellassetq; eos *sanctissimos homines.* Stoicus tamen uterq; unde priorem illum, quem & Plinius Arulenum, Regulus ille, ex Modesti elogio, *bipedum omnium nequissimus; Stoicorum simiam*, per contumeliam appellabat Plin. min. *lib.* 1. *ep.* 5.

Τῦ χρῄζειν διορθώσεως | Qua nimirum opus habent & præstantissimi quiq; unde & Basilius Cæsar, *ep.* 77. poscit à suis γεγμματα, ἐπὶ ζωάλλεται, διορθώμασι, ἐπ' ἀρτύμασι γὸ, inquit, μυελοῖς σφάλμασιν ἰσοκλινῶς, ἀνθρώποι ὄντες, χὴ ἐν σαρκὶ ζῶντες. Seneca *epist.* 6. *Intelligo non emendari me tantùm, sed transfigurari: nec hoc promitto jàm aut spero, nihil in me superesse, quod mutandum sit. quidni multa habeam quæ deberem corrigi, quæ extenuari, quæ attolli? & hoc ipsum argumentum est in melius transfati animi, quod vitia sua, quæ adhuc ignorabat, videt. quibusdam ægris gratulatio fit, cùm seipsos ægros esse sentiunt.* Epictet. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Εἰ βέλει ἀγαθὸς εἶναι σοφὸν πίσευον, ὅτι κακός εἶ. Vide *ad l.* 11. § 39.

Ζῆλον σοφιστικὸν | quem exagitat passim apud Platonem Socrates ille Sophistomastix: de quo & Plutarch. Τὸν δ' οὖν, ὥσπερ κατόπτρα τινὰ φιλοσοφίας τοὺς σοφιστὰς ἀποπειράσας, &c. *lib. de Socratis genio.* Vide *l.* 7. § 66. Hoc autem genus hominum Dio Prusqui & ipse tamen Sophista audit; nunc *Pavonibus* confert; *orat.* 12. Ταὼς ποικίλους, δόξῃ καὶ μαθηταῖς ἐπαειρομένους, οἷον πλουσίοις. nunc *Spadonibus libidinosis: orat.* 4. Ὅπου γὰρ ἐλεύθερος σοφιστὴς ἀνδρώνας εὐνέχει ἀκολάστους. τάττων γάρ φασιν οἱ ἀπολιπόντες ... μεν εἰναι καὶ ἱερᾶν ἧς γυναικῶν, καὶ συγκαθίδυσιν αὐταῖς, καὶ ἐσοχλῶσι, χήνης δ' ἂν εἶεν, εἰ ἀν τὰς τε νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ζωῶσιν αὐταῖς καὶ παρὰ τοῖς σοφισταῖς πολλὰς εὑρήσεις γηρασκοντας ἀμαθεῖς, πολὺ κάκιον πλαταμώνος ἐν τοῖς λόγοις, ἢ τὸν Ὀδυσσέα φησὶν Ὅμηρος ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ σείοντα εἰς ᾄδου ἂν ἐτίκαιτο ὥσπερ ἐκεῖνος, ἢ χθιζός τις ἀνὴρ ἀγαθὸς λίγων τε καὶ ἀκόων.

Μηδὲ τὸ συγγράφειν | leg. forsan, μηδὲ τὸ συγγρ. alioqui contra Marci mentem sensus futurus est, si artic. τὸ ad ἐκλεγαπλῶσαι, quod proximè præcessit, retuleris. neq; enim probare possum, quod ad φαντασίαν λαβεῖν referre videtur Cl. Casau. malim cum Mer. filio, qui sic legisse videtur, μηδὲ τῷ συγγράφειν, *neq; conscribendo*, vel *neq; ut conscriberem.* nisi fortean τὸ fuerit ἀντὶ τοῦ ὡς.

Ἡ σοφιστικὴ λογάδεια διαλόγων | Colligit hinc Casaub. *ad hist. Rom. pœnituisse Marcum scripti* illius *dialogis comprehensi*, cujus meminerat *supra* § 6. quòd id genus scriptionis multa habeat φαντασιοπληκτα, & *ad ostentationem comparata.* Citátq; idem sic Marci verba, Παρὰ Ρ. τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ χρήζειν σοφιστικὰ λογάδεια μὴ διαλόγων. Viderint alii. Certè aliud est exercitationis causà, aliud ostentationis & æmulationis, argumentum aliquod tractare. ait nè adjiciam, illud in ætate puerili factum, cùm adolescentis jam studia istîc attingantur.

Φαντασιοπλήκτως ἀσκητικὸν | Φαντασιοπλήκτως, Vocabulum, opinor, ἅπαξ λεγόμενον. quod nusquam certè alibi legisse commeminerim. Φαντασιοπλήκτως ἐπιδεικτικῶς est *cum eo apparatu, eóq; ostentationis studio aliquid moliri atq; edere, ut in stuporem & admirationem summam spectantes audientesve conjicias.* Ita φαντασία hîc eandem significationem obtinet, quam apud Lucam habet, *Act.* 25. 23. ubi Agrippa Rex, conjuge Reginâ comitante, μετὰ πολλῆς φαντασίας, i. *cum pompa insigni, speciosóq; admodum, sive splendidissimo, apparatu,* auditorium ingressus dicitur. Sed & apud Polyb. cujus vocabula solens usurpat Evangelista, in *Excerpt. l.* 16. de P. Scipione à Carthagine debellata reverso, μεγάλην εἶναι συνέβαινε τὴν φαντασίαν ἅπασι τὴν ἀνδρα, *magnam speciem ejus pompa habuit.* quem locum adducit Cl. Casaub. in notis ad *N. T.* Cui adjici possunt & illa à Cameario laudata, ex Posidonii narratione de Athenione apud Athenæum *l.* 5. ἦλθε δὲ Ῥωμαίων ἐν τοσαύτῃ φαντασίᾳ καταχλιδῶν τῆς Ἀσίας, *tanto cum apparatu,* vel *tanta cum ostentatione.* ex Hippocrate, περὶ εὐσχημ. ποιεῖν δὲ χρὴ τὰ μηδὲν αὐτῷ διαφέροντα, μηδὲ κατὰ φαντασίαν, *nihil curiosè, vel ostentatoriè facere.* ex Aristotelis *Rhetor. l.* 3. *c.* 1. Ἅπαντα ταῦτα φαντασίαν ἔχει, *hæc omnia ad pompam & speciem tantum faciunt.* inde Clementi, *Pædag. l.* 3. *c.* 1. σχῆμα φαντασιῶδες, *forma,* sive *decor ostentatorius,* live *ostentationi expositus.* Et φαντάζεσθαι verbum, apud Herodotum *l.* 7. ubi Artabanus Xerxi, τὰ ὑφήκοντα ζῶα κερανεῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, *neque patitur efferre & ostentare se*; quomodo plumis expansis pavi solent. Sed & τὰ ἐμφαντάζόμενα Marco nostro *l.* 2. § 12. Vim vocabuli optimè explicabit nobis Dio *de Regno*, ubi Tyrannos ait, θαυματοποιεῖν ζῶα ἐκπλήξει φαινομένους, *quasi miracula edant, cum aspicientium stupore visendos sè præbere*; & ampliùs adhuc, si pro φαινομένους φαντάζομένους dixisset. De exercitiis autem ad ostentationem adhibitis Epictetus in *dissertat. l.* 3. *c.* 12. Τὰς ἀσκήσεις οὐκ εἰς τὸ παρὰ φύσιν καὶ ἐξηλλαγμένον ποιεῖσθαι· ἐπεί τοι τὸ θαυματοποιῶν οὐκ ἔστιν διαιτᾶσθαι οἱ λέγοντες φιλοσοφεῖν. δύσκολον δέ, καὶ τὸ ὅτι χρὴ ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ σχήματι ἀναστρέφεσθαι· καὶ οὐ μόνον δύσκολον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον. τάττε ἄρα καὶ ἡμᾶς μελετᾶν, ὅτι χρὴ ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ σχήματι· ἢ φαίνεσθαι ἰσάνεμον, ἢ ἀνδρείαν περιλαμβάνειν; ἀλλως· οὐκ ἔστι τὸ δύσκολον πᾶν καὶ ἐπικίνδυνον, ἐπιθέλειν ἀσκεῖν· ἀλλὰ τὸ ἀσκεῖν φρονεῖν τὸ ἀνθρωπικόν· ἐν ᾧ δὲ τὸ ἀνθρώπου ἐπιτηδεῦσαι· τί δ' ἐν τῷ τὸ ἀνθρώπου ἐπιτηδεῦσαι; ὀρέξει καὶ ἐκκλίσει ἀκωλύτως ἀναστρέφειν. Quod autem dicit, ἀνδρείαν περιλαμβάνειν, Diogenem Cynicum notare videtur, qui *gelu cunctis rigentibus, statuas æneas inspectante populo circumjectis brachiis amplecti* solebat. Laërt. *l.* 6. Καὶ ἔτι μὴν ὅτε ψύχους ἐπιλαμβάνοντος χειμῶνος ἡ ἀνδρείαν περιχυνομένην ἀγκαλίζεται· παύσασθαι ἑαυτὸν συνασκῶν. Itaq; vanitatem hominis perstringens Plato, cum aliquando ἀθερμαντιζόμενος, i. *gelidâ undiq; perfusus* in turba media consisteret, miseranti populo, εἰ βούλεσθε, inquit, αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπόστητε. *Si misereri vultis illius, discedite.* Sed & alii hac ratione tolerantiæ gloriam ambiebant; uti ille apud Plut. in *apoph. Laconic.* cui Spartanus, οὐκ ἀλγεῖν, *dolorem inde percipere ullum neganti,* τί οὖν μέγα ποιεῖς; *quid ergo,* inquit, *magni facis?* Subjungit autem prioribus illis Epictetus, Ὅσα τοῖς σώμασι προσάγεται ὑπὸ τῶν γυμναζόντων αὐτὸ, ἂν μὲν ᾖ δι' ὅτι βέλτιον ὄρεξιν καὶ ἔκκλισιν. εἰ δὲ ἂν καὶ αὐτὰ ἀσκητικά. ἂν δὲ ὁρᾷς ὑπόδεξιν, ἔξω γενόμενόν (quod Plutarch. ἔξω βλέπων dixit; vide *ad l.* 9. § 29. quanquam leg. forsan, ἔξω γενόμενόν ἐστι, *sunt ejus qui extra promineat,* Volph. ut cum sequentibus cohæreat aptiùs) καὶ ἄλλο τι θεωρεῖν, καὶ διατὰς ζητοῦντος τοῦ ἱρῶντος ὡς μεγάλα ἀνθρώπου. Concludit denique; dissertationem suam Apollonii cujusdam monito, ὅτι ὅταν θέλῃς σωτηρὰ ἀσκεῖν,

σὺ

ται, ἀλλῶν ποτε καὶ μαθ, ἐφίλκωσαι βόγχον ψυχρῦ, καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. Apollonii verò iſti', quiſquis is fuerit, (vix enim crediderim eſſe, de quo proximè Marc⁹) dictū, videtur librariorū incuriâ perveniſſe ad nos minùs ſincerum. nec ſatis animo facit illud ἐφίλκωσαι βόγχον ψυχρῦ. cogitabam aliquando βόγχον illud expungendū, vel etiam uſum forſan Apollonii verbo βογχίσαι, quod ἀπὸ τῦ ῥοφῆσαι poſitum in *problemat.* Ariſtoteli tributis *l.7. q.3.* verbis illis, τὸ μὴ πίνειν, ἀλλὰ καὶ βογχίσαι. ut dixiſſe potuerit, ἐφιλκώσας βόγχιον ψυχρῦ. Verùm Etymol. quem Favorinus tranſcripſit, Βόγχος eſt ὀλίγον πόμα. & Heſychio, Βόγχος, ῥόφημα. ῥόφημα, opinor. *Sorbitio*, pro eo quod ſorbetur. hoc ſi admiſerim⁹, nihil mutato erit opus. *Frigidæ*, inquit, *aliquantulum ſorbillando ſumas, & nemini dixeris.* Epictetus ipſe *lib. ejuſd. c.14.* Ὅταν τις ὕδωρ πίνῃ ἢ ποιᾷ τι ἀσκητικόν, ἐκ παύσης ἀφορμὰς λέγε αὐτὸ πρὸς πάντας, Ἐγὼ ὕδωρ πίνω. διὰ τοῦτο ὕδωρ πίνεις, διὰ τὸ ὕδωρ πίνειν; ἄνθρωπε, εἰ σοι λυσιτελεῖ πίνειν, πίνε· εἰ δὲ μή, μαλακίως ποιεῖς. εἰ δὲ συμφέρει σοι, καὶ πίνεις, σῴζε. Οὕτως, ἵνα ἀφελῇ τὸ μηδὲν ἁλῶναι, ἂν μὴ κρύπτῃς; Quin & vitium hoc corrigens, *enchir. c.45.* Μηδὲ ἂν ὕδωρ πίνῃς, ἐκ παύσης ἀφορμὰς λέγε, ὅτι ὕδωρ πίνεις. κἂν ἀσκῆσαί ποτε πρὸς πόνον θέλῃς, σαυτῷ, καὶ μὴ τοῖς ἔξω, μὴ τοῦ ἀνδριάντος θείλαμβάνε· ἀλλὰ [καὶ] μηδὲν ποτε Σωσθρῶς, ἐπίασασαι ψυχρῦ ὕδατος καὶ ἔκπυσον, καὶ μηδενὶ εἴπῃς. ἐπίασασαι ψυχρῦ ὕδατος hìc dixit, quod illic ἐφίλκωσαι βόγχον ψυχρῦ. quanquam iſtìc non tam moderationis, quàm tolerantiæ exercitiū inſinuari videtur, cùm de expuendo, non demittendo illud ſubjiciat. quomodo hydropicos qui curant, aquâ illos os colluere permittunt, quam demittere tamen prohibent. De ſtatuis amplexandis quid voluerit, ex ſupra dictis patet ſatis. Quod eò magis moneo, quia Simplici⁹ iſtìc ab Epicteti mente quàm longiſſimè aberravit. Vide Ariſtid. *in Eteon. ad l. 9. §. 29.* vide & *l. 9. § 12.*

Ἐνεργητικὸν | ut ἐμπειρικὸν, *infrà* § 14. ſed ἐνεργητικὸν, Xyland. optimè, opinor. ἐνεργητικὸν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι, bifariam poteſt intelligi: vel de eo, qui *occupatiſſimum eſſe ſe ſimulat*, & qui *multis variiſq; negotiis diſtineatur:* vel de eo qui *virium roboriſq; corporei oſtentandi gratiâ ſeſe exercet.* Nos Anglicè ſic diſtinguimus, ut alterum dicamus A man of action, h. e. *actuoſum*; alterum, An active man, quaſi *activum* dixeris. Prioris generis fuit Attalus ille, de quo Martial. *l. 1. epigr. 80.*

Semper agis cauſſas, & res agis, Attale, ſemper:
Eſt, non eſt quod agas, Attale, ſemper agis.

de quo eodem videndus & idem *l. 2. epigr. 7.* Sed & Juridicus ille, de quo feſtivè Chaucerus noſter in *fabulis* ſuis quas *Cantuarienſes* indigitavit,

A buſier man than he no where there nas:
And yet he ſeemed buſier than he was.

Notat vitium hoc Seneca *ep. 62. Simulant occupatio-*

nes, & augent, & ipſi ſe occupant. Notat & Marcus noſter, *infra* § 12. ubi morem tangit quorundā, qui, vel cùm ad ſuos ſcriberent, vel ab eis convenirentur occupationes & negotia prætendere ſolenne habebant. Ad poſterius pertinet, q⁴ de ſtudio athletico verbis proximis dixerat: quò eodem & iſta referri poſſunt. De Marco ſiquidem in iſtis quòq; non infeliciter verſato, ex Caſſio Xiphil. Τοσαύτη δυνάμει ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ τοὺς ἀγῶνας [καὶ] καταβαλεῖν ἀπὸ ἵππου. Et Capitol. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum: & aucupatus, & pila apprimè luſit, & venatus eſt. Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium cum Philoſophiæ abduxit, ſeriúmq; & gravem reddidit.* De Conſtantio maj. Libanius *orat. 3.* Οὐ γὰρ φήσει δεῖν καθήμενον πυρέττειν, ἀλλ' ἐνδὺς ἀπὸ γεφυρᾶς ἑτέρους ἐφέλκυσται. Mox de Conſtantino, Λεπτοῖς ἔργοις ἦν πρὸς τε χεῖρας καὶ τὸν λογισμόν· καὶ ὅτε ἡμέρας φανείσης, ὅτε νυκτὸς ἐπιλάβοι, ἔχει τις ἂν εἰπεῖν, ὅπ ἔλιπεν, ἢ Ϛωκμροπέρων, ἢ πάντως γε δατέρω.

Τὸ ἀποσλῶσαι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς | Zeno certè Stoicus, autore Laërtio *l.7.* dicere ſolebat, μηδὲν εἶναι τῆς ποιήσεως ἀλλοτριώτερον πρὸς κατάληψιν τῆς ὄντως σοφίας. quin & idem non *rhetoricam* ſolùm, ſed & *dialecticam* ſugillâſſe videtur, cùm diceret, Εὑρίσκειν τοὺς διαλεκτικοὺς λόγους τῆς ἀσχολίας, ἃ καί τι δοκοῦντα τεχνικόν τι ἐμφαίνειν, ἀχρηστά ὄντα. Deniq; ſi Caſſio Sceptico ab eodem adducto fides, πλὴν ἱσωλλίου παιδείας ἄχρηστον ἀπέφαινεν, *artium liberalium orbem integrum inutilem prorſus pronuncia vit*: nec Seneca ipſe hâc in parte à Zenone longè diſceſſiſſe videtur: quem videas licèt *ep.88.* prolixiùs iſta diſſerentē. quanquā εὐχρηστεῖν καὶ τὰ ἱσωλλια μαθήματα, dixit Chryſip.; nec id omnino diffiteri auſus eſt Seneca. Cæterùm Marcus, cùm iſtic, tum & *inf.* § 17. gratulatur ſibi, q⁴ vel ab iſtis abſtinuerit, vel haud magnos in eis progreſſus fecerit, utpote quæ animū à graviorib⁹ magiſq; neceſſariis avocaturæ fuiſſent.

Ἀσχολίας | Ἀσεβολίας. Xyland. Seneca *ep.88. Venio nunc ad illum, qui cæleſtium notitia gloriatur, &c.* Et Greg. Naz. *in Hieron.* Ταῦτα (philoſophiæ utiq; præcepta ſalubria) ἡμῖν συλλογιστῶμεν, καὶ ἡμῖν γεωμετρῶμεν, καὶ τὸ κεχλωνάναι πρὸς τοὺς ἀστέρας, ἢ μακρῷ σεσημάσθω τῆς εὐσεβείας; Ἐκεῖνο ἐνθυμηθείς, ὅτι συναχθέντων ὑπὸ πάντων, ἢ χωμετρούντων, ἢ ἀστρονομούντων, ἀδὴν ἂν ὁ βίος ἡμῖν ὄφελος τοῦτο ἀπειληθείη, ὅτι μὴ καὶ τὰ πάντα λυθείη. Ego tamen nihil iſtic movendū cenſuerim: quum ἀστειολογία, *Sermonis elegantiam* ſive *feſtivitatem* indicet; cujus ſtudium cum Rhetorica ac Poetica apriſſimè conjungitur. Seneca *epiſt. 75.* ubi orationem, quam Philoſopho vult convenire, deſcribit: *Non delectent verba noſtra, ſed proſint: ſi tamen contingere eloquentia non ſolicito poteſt, aut ſi parata eſt, aut parvo conſtat, aſſit, & res pulcherrimas proſequatur. ſit talis, ut res potiùs quàm ſe oſtendat. aliæ artes ad ingenium totæ pertinent: hic animi*

animi negotium agitur. Verùm, *eloquentiam* ut aliquà ex parte admittat, *festivitatem* certè illam sive *urbanitatem*, quæ facetiis jocisq; plurimùm constat, quàmq; in oratore probant laudantq; dicendi magistri, in philosopho Stoicorum gens severa vix ferat Siquidem illi, ut Laërt. in *Zenon.* Λυσηρὸς φασιν εἶναι πάντας τοὺς σπουδαίους. τὸ μήτε αὐτοὺς σφᾶς ὑδρυλῶ ὁμιλεῖν, μήτε παρ' ἄλλων τὰ σφᾶς ὑδρυλῶ σφετερίζεσθαι ἢ ἄλλως ἢ εἶναι αὐστηρὸν, ὥσπερ πλησίον λεγόμενον τῷ αὐστηρῷ οἴνῳ. ὧ σφᾶς μὲν φαρμακοποσίαν χρῶνται, σφᾶς δὲ σέφανον ἐκ πάντων. Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. αὐστηρὸν λέγουσι τὸν σπουδαῖον, καθ' ὅσον ἔστι σφοδρόν τι, ἔστι περιαιρετικὸν τῶν σφᾶς χάριν λόγων. Itaq; Epictetus, *Enchir. c.* 32. ubi characterem typúmq; certum delineat, quem in congressibus ac conventibus observari postulat. § 13. Ἀπέχου δὲ καὶ τοῦ γέλωτος πολλοῦ· ὀλισθηρὸς γὰρ ὁ τρόπος εἰς ἰδιοποιόν, καὶ ἔστιν ἐγγὺς τοῦ αἰδοῦ τοῦ σφᾶς ὁ καὶ σπανίως ἐντέτευκας. Marcus ipse *l.* 3. § 5. Μήτε κομψείαν τοῦ δεῖνος ἢ καλλωπίζου

Τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον σφετερίζειν | *domi neq; vestitu, neq; aliis hujusmodi rebus utendum.* Xyl. quod meritò notat Annotator. Lugdunensis. *Quasi verò*, inquit, *domi nudum ambulare oporteat, tu vertone domi stolâ fœmineâ, vel talari, quale est Syrma Citharœdorum & Scenicorum, utaris. id enim est stola.* Fuit reverâ stola vestis muliebris. unde illud Tullii in Antonium *Philipp.* 2. *Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti.* Et Petronii illud de cinœdo ; *Quid ille alter, qui togæ virilis die stolam sumpsit?* ita enim restituenda trajectione vitiata dictio. Fuerit & *Citharœdorum* ac *Scenicorum Syrma* ; (quanquā *Syrma* propriè non tam vestis ipsa quàm pars vestis oblonga, quæ solū verrit, *cauda* quibusdam, nostris **train** dicta, aut ejusmodi saltem, qualis illa :) at fœmineo amictu, & Citharœdico aut Scenico multò minùs, nec domi, nec foris indutū conspici Marcū nostrum ullo modo oportebat. *Stolam* itaq; (ut nihil dicam de Medorum *stola* peculiariter sic dicta, quam describit Xenoph. *paed. l.* 8.) laxiùs noster hic usurpâsse videtur, pro *toga*, sive prolixiore quavis veste, quâ induti in publicum procedere solebant. Aliam enim *domesticam* vestem habebant pleriq;, qui notæ saltem alicujus erant, aliam *forensem*. Cicero *de finibus l.* 2. *Aut ut vestitum, sic sententiam habeam, aliam domesticam, aliam forensem.* Cato *in carmine de moribus*, apud Gellium *l.* 11. *c.* 2. *Vestiri in foro honestè, mos erat ; domi quod satis erat.* Plutarchus *Sylla*, ἐδῆτα ἢ ἄλλῳ μὲν οἰκείῳ, ἄλλῳ ἢ εἰς ἀγορὰν σχηματιζόμενος, *Vestem aliam, cum domi maneret, aliam cùm ad forum procederet.* Sueton. *l.* 9. *c.* 8. de Vitellio, *Subitò à militibus è cubiculo raptus, ità ut erat in veste domestica, Imperator est consalutatus.* De Maximo & Balbino Imper. Herodianus, Ἀμπίσχοντο τοὺς ἱματισμοὺς, ἐπερράπτοντο ἢ ἃς ἦγον ἐπὶ τοῖς σώμασιν ἐδῆτας λιτὰς, ἅτε οἶκοι διατρίβοντες, *Sentem utramq; corripiunt, lacerat isq; vestibus quas gerebant, vilioribus sanè, utpote domi se continentium*, &c. De Hunnis Ammian. *hist. l.* 31. *Nec est alia illis domestica vestis, alia forensis.* Itaq; tam domi forensi veste uti, curiositatis ac fastus, quàm foris domestica, ruditatis ac rusticitatis fuerit. Romanis *Forensis Toga.* Nonius *Toga à tegendo dicta, vestimentum, quo in foro amicimur*, quod & *Tectum* dictum antiquis tradit idem ex Titinnii *Geminâ* ; (ita restituente Lud. Carrione *antiq. lect. l.* 1. *c.* 11.)

— *si vas*
Cum scorto instituit ire, claves illicò
Abstrudi jubeo, tecti ne sit copia.

i. e. *Togæ rusticæ*, inquit Nonius : nimis forsan de suo liberalis. siquidem *togam*, quam in foro, sive foris, gestare solebant, Romani (quod Baifius *de re vest.* observat) ubi domū redierant, componere & seponere consueverant : nisi siqui fastuosiores forsan fuerant. Hoc autē quod à Rustico accepisse se Marcus scribit, potuisse & à Pio patre, observat Cl. Casaub. quem & *visum ab amicis cum privatis vestibus*, (i. e. *sine toga, tunicatum tantùm, aut, si frigus esset, pœnulatum*) *& domestica quædam gerentem*, refert Capitolinus. Verto itaq;, *ne toga indutus intra ædes ambularem.* narrat enim de se Marcus, non præcipit. Nec illud prætereundum pro ἐν στολῇ Suidam hìc, ἐν στολίῳ legere. quod *vestem philosophicam* H. Stephanus esse vult, *ad stolæ instar talarem.* Amictū certè istiusmodi usum, tanquàm fastus gravitatisq; affectatæ indicium, in Pharisæis notat D. Christus, re eisdem planè cum Marco verbis ; ἢν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, *qui stolis*, sive *togis*, vestibus prolixis ad talos demissis, induti, libenter *obambulant.* Marc. 12. 38. & Luc. 20. 46. Fastus itidem, sed & mollitiei simul, Flaccus *epod.* 4. in Menam Pompeii Magni liberto,

Videsne sacram metiente te viam,
Cum bis ter ulnarum togâ,
Ut ora vertat hùc & hùc euntium
Liberrima indignatio.

hujus Cicero itidem in Catilinæ asseclis, *Pexo capillo nitidos manicatis ac talaribus tunicis*, (ita Nonius, *tristis*, meritò exerto, reddit) *Velis amictos, non togis.*

Τὰ ὑποσόλια ἀμελῶς γράφειν | Seneca *ep.* 75. Lucilio conquerenti, quòd minùs accuratè scriberet, *Qualis sermo meus esset, si unà sederemus aut ambularemus, illaboratus & facilis ; tales esse epistolas meas volo, quæ nihil habeant accersitum, nec fictum.* Philostratus item de *charactere epistolico* ; Ἔχέτω ἢ τὸ εὔσημον ἐν τῷ μὴ ἐσημασμένῳ. Εἰ γὰρ σημαντέον, φιλοπαιγμοσύνῃ δόξομεν· φιλοπαιγμία ἢ ἐν ἐπιστολῇ μεθυσκωδέστερον. Quin & idem ex Regibus Marcum asserit in hoc scriptionis genere primas tulisse : σφᾶς γὰρ, inquit, τῷ κεκευθότι τὸ λυγρὸ, καὶ τὸ ἑρμαῖον τὸ πῦρ ἐκτετυπωμένῳ τῇ γράμμασι, *Siquidem præter limatum*

in

in verbis judicium, (quod de Fabiano Senec. *ep.* 100. *Electa verba sunt, non captata.*) *mirum etiam constantiæ ac stabilitatis indicia in literis illius elucent.*

Εὐαναχλήτως, ἢ εὐδιαλίκτως | Locum hunc citat, sed miserè depravatum, Suidas in vocabulo, εὐαναχλήτως, quod ille exiliter & jejunè nimis *συμπαθῶς* interpretatur. est vocabulū à re militari petitum. Siquidem τὸ ἀναχλητικὸν, *classicum*, dicitur illud, *quo à pugna vel fusorum prosecutione milites revocantur.* quanquam Xenoph. etiam de canibus indagatoriis usurpavit in *κυνηγετικῷ* verbis istis; τὰ δ' ὀνόματ' αὐτῶν πάνυ βραχέα, ἵνα εὐανάκλητα ᾖ. *ut revocatu faciles sint.* h. e. quæ ad venantis vocem signúmve datū à fera persequenda facilè revocentur. εὐαναχλήτως itaq; ἔχειν, ut Suidas habet, sive πλακοῦς, ut Marcus istic, is dicitur, *qui ad classicum illud exaudiendum promptus,* ad pugnam intermittendam sponte suâ proclivis est: qualis Laco ille de quo ad *l.* 3. §5. tralatitiè verò, qui ad simultates privatas deponendas solvendásq; facilem sese exhibet, & εὐδιαλλάκτως pariter. quod pro εὐδιαλίκτως Xyland. in *annot.* reposuit. etsi in contextu *alloquii facilitatem exhibendam* verterit. Cæterùm Suidæ codices εὐαναδιδάκτως exhibent, quòd, si verbum istiusmodi alicubi legeretur, pro εὐαναλλάκτως irrepsisse crederem. interim Xylandri emendationi acquiesco. Εὐαναχλήτως itaq; ἢ εὐδιαλλάκτως δάκνειν), qui sunt *reconciliatu faciles.* quibus opponuntur, οἱ δυσδιάλυτοι Aristoteli *Ethic.* 4. 5. dicti, qui ad offensiones & dissentiones solvendas difficiliùs adducuntur. De re ipsâ præceptum habemus dominicum, Luc. 17. 3, 4. ἐὰν ἁμάρτῃ εἰς σε ὁ ἀδελφός σε, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ, &c. Sed & Dionis Prus. monitum non aspernandum *Orat.* 38. Μὰ παράμυθον ὅμοιόν τι τοῖς ἄφροσι τῶν παίδων, οἳ ὅταν αὐδήμενοι, μὰ δοκῶσι μᾶλλον ὀργίζεσθαι τοῖς πατράσιν ἢ ταῖς μητράσιν, ἐ βάλόντα καταλάβεσθαι φασίν. Deniq;, ut Seneca, *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui venia est opus.

Ἐπειδὴ πάλιν αὐτὸ ἐπαναλαβὼν διαλύσωσι πάλιν ista non agnoscunt Suidæ codices, & est forsan superfluum. neq; enim tam redeundi in illis, qui læserant, quàm in gratiam recipiendi, in læso celeritas est, quæ in laudem ejdem cedit.

Καὶ τὸ ἀκριβῶς ἀναγινώσκειν | ἀκριβῶς *accuratè, diligenter,* singula pensitando. Cui opponitur mox τὸ ὁλοχερῶς θεωρεῖν, quando *summatim capita duntaxat delibantur & leviter percurruntur.* Ad Marci mentem planè Fabius *instit. l.* 10. *c.* 1. *In lectione certius judicium. Lectio enim libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere sæpiùs licet, sive dubites, sive memoriæ affigere velis.* repetimus *autem & tractamus, & ut cibos mansos ac prope liquefactos dimittimus quò facilius digerantur. ita lectio non crudis, sed multa iteratione mollita, & velut confecta, memoriæ imitationiq; tradatur.* Ex mox, *Sed diligenter, ac penè ad scribendi solicitudinem, legendum est.*

Καὶ μὴ ἀρχεῖσθαι θεωροῦντα ὁλοχερῶς | *neq; omnino considerationem summariam satis putandum.* Xyl. *perceptionem,* malim: nam editor Lugdun. cur sincerum vas incrustare, vel corrumpere potiùs voluerit, *considerationem accuratam,* pro *summaria* substituendo, nihil Marci mentem invertere & pervertere prorsus curæ habuit, ariolari nullus possum. Quanquam τὸ ὁλοχερῶς in alio planè, quàm quo Marcus hîc usus est, imò contrario prorsus significatu usurpatum, haud rarò deprehendo. Dioscoridi siquidem 5. 82. ὁλοχερῶς συνθλάσαι, uti Marcel. Virg. vertit, est *penitus contundere*: sive, ut idem *lib. eodem c.* 92. εἰς ὁλοχερέσματα μίξαι θλάσαι, *in minutissimas partes conterere,* sive *confrangere,* ut ὁλοχερέσματα μίξαι sint, quæ λεπτομερέσματα idem alibi: & ὁλοχερῶς κοπίναι *l.* 2. *c.* 90. quæ λελεπτοκοπημένα, *l.* 5. *c.* 85. Veruntamen eodem, quo hîc, sensu apud Clementem Alex. reperias, *Strom. l.* 7. Ἀκρόθαλλα καλεῖνα, ἅσα δηλεῖ μὲν, μικρομερῆ δ' ἐν ἀνάγκῃ. πανὶ γὰρ τὰ εἰρημένα ἐνδείκνυται. ὀνόματι μὲν παῖς καὶ ὑὸς ἐπιβεβηκότας· τῷ δ' ἧττον λογίων ἀκριβῆ σαφήνειαν λεπτεργεῖν καὶ καλλαίνειν ἐξαδυνάτους· ὡς δ' καὶ τὰ ἔργα δικαιοσύνης ὁλοχερέστερον, καὶ ἀκριβέστερον, μετιοῦσαν· εἶτα καὶ μετέλθοιεν. quo loco quemadmodum & apud Marcum istic, τὸ ἀκριβέστερον καὶ τὸ ὁλοχερέστερον sibi invicem opponuntur. τὸ ἀκριβὲς καὶ τὸ λεπτεργεῖν, tanquam *synonyma,* ἐπ' ἀλλήλοις ponuntur: cum apud Dioscoridem aliter prorsus se habeant. Itaq; ὁλοχερὴς θεωρία est *perceptio summaria & superficiaria,* quæ generatim & confusè facta sit, cui ἀκριβὴς ἀναγνῶσις apud Marcum nostrum, λεπτεργία quoq; apud Clementem, quâ singula quæq; etiam minutiora, inter legendum, expenduntur, adversatur. Ita in Sexti Empir. illis *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 13. ὡς ἂν ὁλοχερέστερον εἴπωμεν. ὁλοχερέστερον εἰπεῖν est *generaliùs* & minùs distinctè *loqui.* ita etiam τὸ ὁλοχερῶς πρὸ κατὰ μέρος ἀντίθετον), apud Polyb. *l.* 2. ποτὲ μὲν κατὰ μέρη, ποτὲ δ' ὁλοχερῶς συμπλέκοντων. Et Epicurus apud Laërt. *l.* 10. in *ep. ad Herodot.* Τοῖς μὲν δυναμένοις ἔχειν τὴν περὶ φύσεως ἡμῶν ἀναγεγραμμένων ἐξακρίβωσιν, μᾶλλον τοῖς μείζοσι τῶν συντεταγμένων βίβλων διατρεῖν, ἐπιμελῶς τὴν ὅλης θεωρίας, εἰς τὸ καταμανθάνειν τὴν ὁλοχερεστάτων δόξαν πολὺ μᾶλλον ἱκανῶς, αὐτῆς παρεσκεύασα. Et mox, Καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἀκριβοῦσθαι πᾶν ἐξαρκέσει), τῶν ὁλοχερεστάτων τύπων ἐμπεπεδημένων καὶ μεμορφωμένων. qui locus nostrum cum primis illustrat. Siquidem accuratæ fusioriq; rerum tractationi epitomen summæ rerum capita tantùm complectentem opponit, sive κεφαλαιωδεστάτας ὑποτυπώσεις, ut ipse loquitur. Aliter paulò, nec multò secùs tamen, τῷ ὁλοχερῶς

Marcus

Marcus usus videtur *lib.* 4. § 36. & *lib.* 9. § 3.

Μηδὲ τῆς θειαλεῖσι ταχέως συγγλαπίδιζ | θεῖ [ἄλλων], vel θεῖ [αὐτῷ] λαλεῖσι, Xyland. ut vel de *calumniatoribus*, vel de *ardelionibus*, quos Græci θειαυτολόγους, cautio data intelligatur. Verùm retineri potest istud θειαλεῖν, ut *blateronem*, garruli, nugacésque deligneatur. Aristophan. *concionatr.*

Μὴ θειαλαζόμην. ——— Idémq; de Euripide in *Nebulis*, si Lærtio *l.* 2. in *Socrate* credimus, [Εὐριπίδης δ' ὁ τὰς τραγῳδίας ποιῶν] τὰς θειαλέσας, ὅτ' ὄζι τὰς συζυγὰς. atq; ita Suidas adductis etiam Marci ipsius verbis. θειαλεῖσι ἀντὶ τῶ θειηλογεῖσι, φλυαρεῖσι. Hinc θειαλήμαλα, vocabulum eidem restituendum, in Καταγλωττίσματα, pro quo perperam ibi θειλαλήματα legitur. Sic enim Etymologus, τωμύλματα, θειαλήματα. & Suidas alibi, Κομψὸν, θείγαιον, θέλαλον. Cui suffragatur & quod Scholiastes *ad Sophoclis Antigon.* Κόμψα, θειαλεῖ· κομψὸς δὲ ἔλεγον, ἐπὶ τῶν ἡμεῖς φρεναίους καὶ πολυλάλους φαμέν. quæ novissima laudans D. Heinsius, in *ad Cor. ep.* 1. *c.* 13. *v.* 4. φρενίμους καὶ θειαλάλους legit. Inde & Aristoph. in *Ranis*, Ἀθειαλάλητος. quod Schol. pessimè, ἐπὶ οἰδότα λαλεῖν, est interpretatus. Vide Gellium *l.* 1. *c.* 15. meliùs Suidas ὃν οὐκ ἄν τις θειαλήσαι, *quem loquacitate vel superare vel compescere nullus possit.*

Τὸ ἐντυχεῖν | *quod inciderim.* Cas. meliùs forsan, *nactus sim*; cum non casu fortuito, sed amici hominis Marci commodo prospicientis, beneficio an officio, commentariorū illorum compos sit factus. quo sensu & ἐντυγχάνειν pro *adipisci* usurpatur. Verùm Xyl. vertit, *quod commentarios legerim.* nec spernenda ea versio. siquidem γράμματα ἐντυγχάνειν est *scriptum legere.* Apud Herodianum *l.* 4. Antoninus Severi filius, καλεῖ Μακρῖνον ἀποφαίνῃ καὶ ἰδιώσαι, ἐντυγχεῖν τοῖς γράμμασι, καὶ εἴ τι ἐπεῖχον εἴη, δηλῶσαι αὐτῷ, *Macrinum jubet, ubi secesserit, literas ad se datas sibiq; in manum traditas, privatim legere, & si quid contineant, quod properato opus sit, id sibi indicare.* atq; ita accipere licuerit etiam in illis Diogenis Laërtii, in *præfat. Oper.* Παρεκελεύσω δέ σε, καὶ τοὺς ἐντευξομένους τοῖς ὑπομνήμασι, *qui commentarios istos lecturi sint*, tam potest verti, quàm, *qui in eosdem inciderint, vel eosdem nacti fuerint.*

Τοῖς ἐπικτητείοις ὑπομνήμασι | Ita in operis *proœmio* indigitat Arrianus ipse *dissertationes Epicteti*, quas diligentiæ illius debemus. Idémq; quod haud perindè vulgò innotescit, *Enchirid.* quoq; concinnavit ex ejusd. *dictis collectaneis*, quod ex *epist.* ad Massalenū quendam, qui commentarium illum inscripsit, constare monet Simplicius in *prolegomenis* ad eundem. Verùm periisse videtur *epistola* illa, unà cum Philosophi ipsius *vita*, quam & prolixè describisse Arrianū eundem ex eodē autore discimus: qui cū Epicteto superstes fuisse videatur, & post obitum ejusd. tum *dissertationes dictáq; collectanea*, tum & *historiam* illam conscripsisse, haud sit probabile, quòd Suidas refert, Epictetum ipsum ad Marci imperiū pertigisse. Vide *ad l.* 7. § 10. & *l.* 8. § 31.

§ 8. Ἀπολλωνίῳ | *Usus est & Apollonio Chalcedonio (Chalcidensi*, Salmas. & Casaub. quanquam & Euseb. χαλκιδόνιον.) *Stoico Philosopho.* Jul. Capitolin. qui & in imperatoriam dignitatem jam adscitum ad domū Apollonii discendi causà ventitásse testatur. De eodem idem in *Pio*, *Cùm Apollonium, quem Chalcide acciverat, ad Tiberianam domum, in qua habitabat, vocásset, ut ei Marcum Antoninum traderet, atq; ille dixisset, Non magister ad discipulum debet venire, sed discipulus ad Magistrum*; *risit eum, dicens, Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire, quàm à domo sua in palatium: cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.* Quin & Lucian⁹ eundem à Demonacte Cynico perstrictum meminit, cùm de ipso accomitatu ejus ad Imperatorem proficiscentis, per ludibrium diceret, *En Apollonium & Argonautas ejus*: quasi vellus aureum petiturus, h. e. quæstûs causâ, se ad aulam regiam conferret. Hunc autem Apollonii *Nicomediensem* Dio cur dicat, alii dispiciant. Ac fieri potest ut *Arriani* nomen interciderit, quem & *Philosophum* vocat Eusebius, & *Nicomediensem* fuisse testatur, & inter Marci nostri magistros recenset. Cæterùm Apollonius idem hìc esse videtur, quem Epiphan. *l.* 2. *tom.* 1. *hæres.* 56. Ἀντωνῖνος ἐταῖρον vocat, & à quo Bardesanem de fide deserenda frustra solicitatum refert.

Ἀναμφιβόλως ἀκίνδυνον | De hoc ipso, inter alia, loco, cùm clariss. virum Dom. Cl. Salmasium, cui ob operam in hoc opere defungendo lubentissimè ac candidissimè præbitam, plurimùm debere me semper agnoscam, per epistolam consuluissem, is in hæc verba responsum dedit; Τὸ ἀναμφιβόλως ἀκίνδυνον. *Hominis est qui certo semper proposito & consilio res agit*; *qui non fluctuat in deliberatione sua, nec quicquam incertis fortunæ casib⁹ eorum quæ acturus est committit*: *quod qui faciunt*, κινδυνεύειν τοῖς πράγμασι *Græci eos dicunt.* τὸ ἀκίνδυνον *igitur in eo est, qui nihil aggreditur, nisi cujus certus est futurus eventus.* κινδυνεύειν ἐν τῷ βίῳ *Græci dicunt, qui vitam suam periculis exponunt.* Κυβεύειν & κύβον ἀναρρίπτειν πολέμῳ, *ille dux vel Imperator dicitur, qui prælium cum hoste committit, de exitu securus, quem fortunæ commendat. Incertus auctor apud Suidam*: Τῷ στρατηγῷ ἀκίνδυνα ἔχοντι κύβον ἀναρρίψαι πολέμου τούτου. *Polybius apud eundem*: Οἱ μὲν ἀλογίστως καὶ μανίαν ἔρασαν τινὲς, τὸ ἀκροβολίζεσθαι καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ, *quod ipse exponit*, Παρεκβάλλειν τὸ σῶμα καὶ ῥιψοκινδυνεύειν. (quibus adjici potest, quod Suidas idem: Κυβεύω, κύβον, εἰς κίνδυνον περιπίπτω. μὴ παρεκβάλλειν, (καὶ) κυβεύειν τῷ βίῳ. Et rursus, Ἐξηυρίσκων τοῖς πράγμασι, τὸ ῥιψοκινδυνεύειν τὸ σῶμα, καὶ ὀκνεῖν, ἐρρίπτου κύβος.

C& quod tamen ad τὸ κυβιςᾶν κυβείας τὸ ὀπὶ καταλῆξαι ῥῖψαι, rectiùs ille retuliſſet) *qui certâ itaq; ratione omnia agere inſtituit, is* τὸ ἀκύβευτον *habet.* Κυβεία *etiam* ἀνθρώπων *eodem ſenſu uſurpatur ab Apoſtolo eo loco quem notáſti.* (ſimul enim de loco illo *Eph. c.* 4. *v.* 14. quæſieram) *puerorum enim ætas improvida, qui nondum certæ rationis uſum habent, paulo momento huc & illuc impellitur.* κυβείαν ἀνθρώπων *Apoſtolus appellat actiones hominum temerarias & fortuitas, quæ nullo certo conſilio explicantur. Veteres tamen* κυβείαν παιγνίαν *interpretati ſunt. quod minùs placet. nam de* παιγνία *ſequitur ſtatim. Eo referenda hæc Suidæ gloſſa.* Κύβεια, παιγνία. *Interpres quoq; Arabs exponit,* [illegible] *quod eſt fallacia & aſtutia, certè in ludo teſſerario,* ὅθ' κύβοι. *ut veteres iis ludebant, non ſolùm fortuna locum habebat, ſed etiam ars, cùm id quod malè ceciderat ex teſſerarum jactu, arte corrigebant; ut ex Platone & aliis auctoribus explicavimus ad hiſtoriam Auguſtam.* Hæc vir ille illuſtriſſ. Cujus verbis noviſſimis & illud adjici poteſt, non artem ſolam in jactibus diſponendis, ſed fraudem etiam in procurandis, in eo ludi genere frequenter nimis intervenire: quò & Apoſt. forſan reſpexerat. Eò certè loci, more ipſi non inſolente, ῥητορικῶς κατὰ, metaphoras, tanquam teſſellas quaſdam, orationi ſuæ varias intexuit. prima eſt à puerulis ducta, quos pomis, crepundiis, rebus leviculis quibuſvis pellicias facilè & traducas quo ipſe velis. altera à navibus, quæ ἀνερμάτιστοι, & *juſto ſine pondere labant,*

Pérq; mare inſtabiles nimiâ levitate ferantur,

ut Naſo *Met. l.* 2. tertia, poſteriorem hunc ſi admittimus ſenſum, ab aſtutiâ ac fraudib⁹ aleatorum, quibus ludi ignaris aut improvidis facilè imponunt; prout Lyſandri dictum celebre illud docet, q⁴ quidam tamen Philippo Maced. ut Ælian. 12. 7. alii Dionyſ. majori, ut Plutarchi nom. autor *de Alex. l.* 1. tribuunt; Τὰς μὲν παῖδας κύβοις καὶ ἀστραγάλοις, τοὺς δ' ἄνδρας ῥήμασι καὶ ὄρκοις ἐξαπατᾶν δεῖν. Plut. in *apoph.* & *in Lyſan.* & *Sympoſ. l.* 9. *c.* 20. & Dio Pruſ. *orat.* 74. itaq; κυβείαν, Eraſm. *verſutiam*; Auguſt. *illuſionem* reddidit. *de Civ. Dei l.* 22. *c.* 18. Apoſtolus ipſe forſitan per παιγνίαν expoſitum volebat. Ad eum autem Apoſtoli locum reſpexiſſe videtur Clem. Alex. in *hortat.* ubi myſteria exotica appellat, μαγικὰ ἀνθρώπων ἁπάτης σοφίσματα, καὶ πλάνης ἀκέραιον κυβεύματα. quæ verba noviſſima cùm exſcriptorum incuria exciderint, ex Euſebio *præp. l.* 1. *c.* 5. Clementi ſunt reſtituenda. Verùm de loco Apoſtoli viderint eruditi: Marci mentem quin vir literatiſſimus clariſſimè explicaverit, ambigi vix poteſt.

Πρὸς μηδὲν ἄλλο βλέπειν | Vide *ſupra ad* § 7. ex Epict. *l.* 3. *c.* 12. Idem *Enchir. c.* 50. Σωκράτης ἦτο ἀπαθὴς, ὅτι πάντων φαύλων ἑαυτὸν, μηδενὶ ἄλλῳ προσέχων, ἢ τῷ λόγῳ.

Μηδ' ἐπ' ὀλίγον | Vide *ad l.* 3. § 6. Syneſ. *de providen.* Ὥσπερ ἡ ὁδὸν ἡ φρόνησις κατάβασιν διηρῶσα, σφίγγουσα πλέον ἀεί τι ποιεῖ, καὶ πλατύνουσα καταστῆσαν εἰς πλεῖστον τὸ ἀντικείμενον ἅπας ἴδοι τις ἂν καὶ ὅτι μηδὲν νέον γινόμενον, καὶ τὸ σμικρὸν εἰς διαφορὰν, πλεῖστον ἀφίστησι σφίγγουσα.

Ἀεὶ ὅμοιον | Vide *infrà ad* § 16. Senec. *ep.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ, & indicium, ut ipſe ubiq; par ſibi idémq; ſit.* De Marco noſtro Dio *l.* 71. Ὅμοιος διὰ πάντων ἐγίγνετο, καὶ ἐν ἑλκεῖ ἡλλοιώθη, quod eſt illi argumentum, ὅτι οὐ σφοδρὸς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἐποιεῖτο. ἅπας, inquit, ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν σφοδρὸν ἔπρα. De eodem Suidas, Ἐκ σφόδρα τὸ μὴ λίαν τῆς ἡλικίας εὐσταθῆ καὶ ἡσύχιον βίον ἐπεσπάσατο, ὅτι καὶ ΝΕΟΣ, ὅτε καθ' ἡδονὴν πράττοις τὸ σφόδρα ὀρθὸν πώποτε. Capitolin. item, *Erat ipſe tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.* Et Aur. Vict. *A principio tranquilliſſimus, adeò ut ab infantia (in infantia* quoque Eutrop.) *vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaverit.* Cui geminum de Socrate marito ſuo Xanthippe dictum refert Ælian. 9. 7. Ὡς ὅμοιον ἰδεῖν τὸν τῆς Ξανθίππης σφόδρα, καὶ σφοδρὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἡσυχίου ἀεὶ διάγ. quod de eodem Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 5. Τὸ αὐτὸν σφόδρα ἀεὶ καὶ ἐναφέρειν, καὶ εὐσφόρειν. & *l.* 1. *c.* 25. Τὸν ἔχων σφόδρα ἀεὶ διατέλει. Plinius *l.* 7. *c.* 19. *Ferunt Socratem clarum ſapientiâ, eodem ſemper viſum vultu, nec aut hilaro magis aut turbato.* Hinc Seneca *epiſt.* 104. ubi Socratem *ſenem perpeſſitum, per omnia aſpera* (quæ & recenſet quamplurima) *jactatum dixerat: Hæc,* inquit, *uſq; eo animum Socratis non moverunt, ut ne vultum quidem moverint, illam mirabilem laudem & ſingularem uſque ad extremum ſervavit: non hilariorem quiſquam, non triſtiorem Socratem vidit: æqualis fuit in tanta inæqualitate fortunæ.* Idémq; *de ira l.* 2. *c.* 6. *Quid indignius, quàm ſapientis affectum ex alienâ pendere nequitiâ? definet ille Socrates poſſe eundem vultum domum referre, quem domo extulerat.* De Socrate tamen Hieronymo fidem non faciunt. Sic enim *adv. Pelag. l.* 3. *Eundem ſemper vultum habere non poſſumus, quod de Socrate falsò Philoſophi gloriantur, quanto magis animum?* Eraſm. *in Annot. ad eund. Is agelaſtos eſt dictus, ſemper eodem vultus habitu, nec alio fuit, cùm ebiberet cicutam, quàm quo ſolebat vinum bibere.* De Alexandro Mammææ filio, Lamprid. *Fronte ſemper pari, & lætus ad omnia.* De ſe tale quidpiam pollicetur Flaccus ad *Florum, l.* 2. *ep.* 2.

——— *Ego utrùm*
Nave ferar magnâ an parvâ, ferar unus & idem.

Quanquam de Marco Dio refert, quòd Fauſt. uxoris mortem ἐμμελῶς ἐπένθησε, *vehementius luxerit:* πλέον ἢ σφόδρα, *pluſquam convenerat*; Julian. qui hoc nomine Marcum notat in *ſympoſ.* & Capitol. quòd *educatorem ſuum mortuum fleverit*; unde *cùm ab aulicis miniſtris votaretur ab oſtentatione pietatis,* dixerit Pius

Tius, *Permitte illi, ut homo sit; neq; enim vel philosophia, vel imperium tollit affectus.* ut in hoc saltem vel Apollonio vel Socrati dispar videatur. Verùm Dio de animi moderatione sinceritatéque minimè fucatâ, non de affectibus istiusmodi, locutus videtur. Capitolinus quî secum constare possit, ipse viderit. Cæterùm Suidas, vel alius quis apud Suidam, Apollon. Tyanensi tribuit, quæ de Chalcidensi Marcus istîc, in Ἀει. Ἀεὶ γὰρ τὸν σχῆν τῆ ὄψιον, τὸ ἀλγηδόνι ὀξείαις, τὸ ἀποδλῆ τίτνων, τὸ μακραῖς νόσοις, οἷς ὦν Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεύς. Ad quem locum Portus mirum in modum sed incassum, se torquet.

Ἐπὶ φιλοσόφῳ ζῶντι | Ennodius, *l. 1. ep. 1. Demi habes, unde adhortationis meæ viva sumas exempla.* Quam autem vim habeant *viva exempla* ista docet Seneca *ep. 6. Plus tibi*, inquit, *viva vox, & convictus, quàm oratio proderit. in rem præsentem venias oportet. primùm, quia homines amplius oculis quam auribus credimus. deinde quia longum est iter per præcepta, breve & efficax per exempla. Zenonem Cleanthes non expressisset, si eum tantummodò audisset. Vitæ ejus interfuit, secreta perspexit, observavit illum, utrùm ex formula sua viveret. plus Plato ex moribus quàm ex verbis Socratis traxit. Metrodorum & Hermachum & Polyænum, magnos viros, non schola Epicuri, sed contubernium fecit.* Itaque Aristides in *Alexandri Epitaph.* ex Platone, *Phædr.* concludit, Παιδιὰν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι, σπεῖς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς ὄφ σπουδῶν ἀνδρῶν.

Ὅτι δυνατὸς ὁ αὐτὸς ζωηρός τε εἶ, καὶ ἀνεμ-μῶ | *Posse eundem & vehementissimum esse, & remissum esse.* pro rerum scil. in quibus versatur, varietate. quod de Pio infra § 16. De Patre suo Gregor. Naz. in *epitaph.* Ἀλλ' ἴδε ὁ αὐτὸς, ἥμερος μὲν, εἰ καί τις ἄλλος· ἐνεργὸς δ' κατὰ τὸ ἥμερον. δύο γὰρ τούτων ὡς τὰ πολλὰ μαχομένων ἀλλήλοις καὶ ἀντιπαρατασσομένων, ἁπλότητί καὶ πραότητι, καὶ τῆς μὲ τὸ ἥμερον ἰσχύος μετὰ τοῦ ἀσθενεῖν, τῆς δ τὸ σφοδρὸν δίκαι τοῦ φιλανδρώπου, ἐκείνῳ ζυμῶλη θαυμασίως ἀμφότερα· σφεῖδεν μὲν ὡς οὐσιεῖν, μετὰ τῆς ἡμερότητος· ὑφειδῆς δ, ὡς ἀσθενεῖν, μὴ τῆς ἐπιλείας.

Τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχερανπκὸν | *Ut in percipienda doctrina me non morosum præberem.* Xyl. tanquam in differentes audiendo morositatem eam notaret, quam in auditoribus haud paucis observat multisq; exagitat Plut. *lib. de audiendo.* at Cas. cui assentior potiùs, *in disciplinis tradendis morositate omni immunem* vult intelligi; utpote qui audientium ac discentium, vel importunitate, vel incapacitate, neutiquam offenderetur. Siquidem ut ex Philemone Comico Theophilus *ad Autolyc. l. 2.*

Χαλεπὸν ἀκροατὴς ἀτυφλῷ καθημένῳ·
Ὑπὸ γὰρ ἀνοίας ἑαυτὸν μέμφεται.
Molesta res est fatuus auditor sedens:
Se namq; præ stupore non redarguit.

Vide *infra* § 9. Τὸ ἀνεκτικὸν ὄφ ἑαυτοῦ.

Καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνδρωπον σαφῶς | *Sed circumspicerem de homine.* Xyland. ut cum clausula priore cohæreat. quod non videtur. *exemplar verum hominis.* Cas. ad verbum, & *quod viderim hominem.* pro σαφῶς autem συφῶς legendum conjicit doctissim. Junius. utrumlibet constare poterit. vel quòd *manifestè* id is sentire se ostendebat, vel quod sapienter agebat, quod id *sentiret.*

Ἐλέγχου τῆ ἑαυτῆ καλῆν ἡγεμόνος τὸν ἱμπειρίαν | Eodem sensu Heracl. apud *Laert. l. 9.* Πολυμαθίη νόον ἔχειν οὐ διδάσκει· Ἡσίοδον γὰρ ἐδίδαξε καὶ Πυθαγόρην. Quod Philosophi dictum ab Ambrosio Camald. Laërtii interprete pessimè acceptum, à Gell. cujus codicibus jamdiu exciderat, in *præfatione* operis adductum, restituit simul explicátq; Salmas. *exercit. in Solin.* Apud Athenæum *diposoph. l. 13.* secius paulò sic effertur; Πολυμαθὴ νόον ἔχειν, οὐ διδάσκει. quo loco etiam Hipponis Athei, & Timonis Phliasii in eandem ferè sententiam dictum refertur, quo pronunciatur, τὴς

Πολυμαθησοσύνης οὐκ εἶναι χαλεπώτερον ἄλλο. Clemens itidem *Stromat. l. 1.* ubi Platonis illud, tanquam ex *Demodoco*, quod in Ἐρασταῖς, legitur (ubi Socrates πολυμαθίαν aliud à *philosophia* esse multis contendit) adduxisset; Μὴ δὴ ἡγῶ τὸ φιλοσοφεῖν λέγειν, οὐδὲ τὰς τέχνας κωπάζοντα ζῆν, οὐδὲ πολυμαθοῦντα, ἀλλὰ ἀλλό τι. Subjungit, Ἤδη γὰρ, οἶμαι, ὡς ἄρα ἤδη πολυμαθὴ νόον ἔχει· ὁ διδάσκει καὶ Ἡράκλειτον. qui locus cùm sit depravatissimus, ex M.S. Hœschelius legendo, ὡς ἄρα πολυμαθίη νόον ἔχειν, ex parte satis feliciter restituit; sed mendum omnium fœdissimum intactum reliquit. legendum ergo, Πολυμαθίη, νόον ἔχειν οὐ διδάσκει. atq; ita fortasse etiam Athen. scripserat. Deniq; tanquam Democriti idem ferè laudat Stobæus *tom. 2. tit. 4.* Πολλοὶ πολυμαθίης, νόον οὐ χ ἔχουσι. quod apud nostros vulgari dicterio est celebre, *Peritissimos quosq; non & prudentissimos esse,* The greatest clerks are not always the wisest men. Cæterùm Apollon. bonorum suorum minimum censet, quod alii in se summum reputant: hi verò inane prorsus ac futile quiddam pronunciant. Vide *infra* § 9. Τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιτήδευτος. Optimè verò sive Democritus sive Heraclitus (alterius enim dictum esse nullus ambigo, etiamsi nomen nullum adscriptum extet) apud Stob. *tit. 34.* Πολυμαθίη χάρτα μὲν ἀτελέα, χάρτα δ βλάπτει τὸν ἔχοντα. ἀτελέα μὲν τὸν δεξιὸν ἄνδρα· βλάπτει δ τὸν ῥᾳδίως φερεῦντα πᾶν ἔπος, καὶ ἐν παντὶ δήμῳ. Nec dispar Aristip. illud, ὅτι πολυμαθίᾳ σεμνυνομένῳ· Ὥσπερ οὐχ εἰ πλεῖστα ἐδίεντες καὶ γυμναζόμενοι ὑγιαίνειν μᾶλλον ἤδη τὰ δέοντα φερτερεσμένων· οὕτως οὐχ εἰ πολλὰ, ἀλλ' οἱ χρήσιμα ἀναμνώσκοντες, εἰσὶ σοφοί. Porphyrius deniq; *de abstinent. l. 1.* οὐκ ἔστιν ἡ εὐδαιμονικὴ ἡμῶν δύναμις, λόγων ἄφθονος, καὶ μαθημάτων πλῆθος, ὡς ἄν τις φαίη — ὅτου γὰρ οὐδὲν ἂν ὠφε-

λοῖ

λυς τοὺ πᾶν μάθημα σωκέροντας, εἶναι ἐυδαίμονας. τῶν δ' ἐχ ὅπως πᾶν μάθημα ἢ συμπλεχεῖ τὸν θεολαν, ἀλλ' ἐδὲ τὰ ὦτα ἡμῖν ὄντως ὄντων, ἐὰν μὴ σεφοῖ, ἢ ἡ κατ' αὐτὰ φυσίωσις ἢ ζωή. Audiant Chriſtiani, ab ore hominis nomini Chriſtiano infenſi, dogma ſanè Chriſtianiſſimum.

Πᾶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας | τὰς δοκούσας χάριτας, ſicut *infra* § 16. τὰς δοκούσας πάμας. & *l.* 4. § 3. Τῶν ἐυφημεῖν δοκούντων. quia hoc loco multa vulgò habentur, quæ Stoici eo nomine neutiquam dignanda cenſent. Ars eſt quædam in beneficiis dextrè tam accipiendis, quàm & largiendis. Plut. *de Socratis genio*, Ἡ χάρις ἐχ ἧττον διαμάχεται τῷ λαμβάνοντι ἢ τῷ διδόντι, ἐξ ἀμφοῖν πάλιν τὰ πρὸς τὸ καλόν. ὁ μὲν δεξάμενος, ὥσπερ ζῷα ἐν φερομένῳ, κατέχεται ἀπλῆ πονῶν. Eandem imaginem aliò tranſtulit Plutarch. idem in *lib. de audiendo*, Ὥσπερ ἐν τῷ ζωγραφίζειν τὸ βαλόντι δεῖ συγχινοῦντα εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον· ὅτως ὅτι δεῖ λόγον δέχεσθαι τινα εὐρυθμίαν ἢ πρὸς τὸν λέγοντα, ἢ πρὸς τὸν ἀκροώμενον, ἂν ἐκβαίνῃ τὸ πρέπον αὐτῷ φυλάττη. Seneca, *de benefic. l.* 2. *c.* 17. *Volo Chryſippi noſtri uti ſimilitudine de pilæ luſu: quam cadere non eſt dubium aut mittentis vitio, aut accipientis. tunc curſum ſuum ſervat, ubi inter manus utriuſque, aptè ab utroque & jactata & excepta, verſatur.* Laudat hoc nomine Lacedæmonios apud Herodotum *l.* 4. Anacharſis, τούτοισι δ' εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε ἢ δέξασθαι λόγον.

Διὰ ταῦτα | D. Junius vult ταῦτας, χάριτας, ſcil.

§ 9. Σέξτε | *Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem.* Capitolin. & Eutrop. ἀδελφιδοῦν. Euſeb. τὸν ἐκ Βοιωτίας. Dio, Suidas & Philoſtr. in *Herod.* Quæri forſan poſſit an idem ſit, qui Pyrrhonias opiniones ſcripto propugnat. negant in *Plut. vit. c.* 5. Rualdus, & *ad hiſt. Aug.* Salmaſ. qui & Sexto Afro iſtud tribui monent. negat & *ad hiſt. eand.* Caſaubon. qui *ad Laërt. vit.* tamen ſecus ſtatuerat.

Οἶκα τὰ παρεομένου | *domus ad arbitrium patriſfamilias inſtituæ.* Xyl. quo ferè ſenſu Suidas. Παρεομένους, οἱ τοὺ παρὰ τῶν πατρῶν παραδεδομένους νόμους πεῦτες. nili quod hîc ad majorum jam defunctorum, illîc ad ſuperſtitum adhuc parentum leges vivitur. Ita certè Plato primos mortales ait, *de leg. l.* 3. Ἔθεσι ἢ τοῖς πατρικοῖς νόμοις ὑπομένους, *inſtitutis legibuſq; patriis vixiſſe.* móxq; ubi de Cyclopibus Homeri illud ex *Odyſſ.* 1. laudaverat,

——θεμις δὲν ἦλας Παίδων ἠδ' ἀλόχων,

à *patrio* hoc regimine *regium* dicit profluxiſſe, in quo ſcil. primo ætati honos ille deferebatur, διὰ τὸ τὰ ἀρχαῖα ἐν παῖδες ἢ μῆδες γηρόντας, οἷς ὑπόμενοι, καθάπερ ὄρνιθες, ἀγέλαι ὑποίσαν, παρεομένους ἢ βασιλείαν παῶν δικαιοτάτην βασιλεύομενοι. quem locum Suidas, opinor, explicare volebat. Verùm meliùs Caſaub. *domum patrio affectu gubernatam* intelligit: in qua Dominus domus, etiam quoad ſervos & famulos, non titulo tenùs tantùm ſed re verâ, paterfamilias exiſtit. non eâ quidem ratione, quâ Martiali, *l.* 1. *ep.* 85. quia

Domúmq; & agros implet equitibus veris,
Pater familiæ verus eſt Quirinalis.

Sed quâ Seneca ex majorum mente monet, *ep.* 47. *Vide*, inquit, *quam omnem invidiam majores noſtri dominis, omnem contumeliam ſervis detraxerunt. dominum patrem familiæ appellarunt; Servos, quod etiam in minimis adhuc durat, familiares.* Verus ergo paterfamiliæ, qui & erga ſervos paterno more ſe gerit, Plinius *l.* 5. *ep.* 19. *Eſt mihi ſemper in animo, & Homericum illud,* πατὴς δ' ὡς ἤπιος ἦεν, *& hoc noſtrum, paterfamilias.* Tertull. *apolog. c.* 34. *Gratius eſt nomen pietatis, quàm poteſtatis: etiam familiæ magis patres, quàm domini vocantur.* Cæterùm fruſtra vocantur, niſi nomini ſuo reipſa reſpondeant. Qualem autem hîc Marcus Sexti domum, tale Dionyſii regnum voluit eſſe Dio, σωφροσύνῃ ἢ δικαιοσύνῃ μετ' εὐμενείας παρεομένων. Plut. *Dion.* Atq; hoc eſt quod in Ulyſſe ſuo celebrat Homer. *Odyſſ.* ε'. *v.* 47.

Τοῖς δ' ἦσιν βασιλεὺς πατὴς δ' ὡς ἤπιος ἦεν.

& *ibid. v.* 234. & ι. *v.* 12.

Λαῶν οἷσιν ἄνασσε πατὴρ δ' ὡς ἤπιος ἦεν.

His, quos rexit, mitis erat populis, patris inſtar.

Ad illud autem Homeri oculum habuit Libanius *or.* 14. ubi narrat ſe de Florentio Cilices quoſdam percontatum, εἰ μέμνηται πῶς ποτὲ Ὀδυσσεὺς εἰρημένον Ὁμήρῳ, ἢ ὅτις ὢν ποτὲ πρὸς τοὺ Ἰθακησίους. ab eis reſponſum retuliſſe, his verbis, quæ quo mentem genuinam indicem, ſubjicio: ἢ λίαν ἔφασαν· ἢ ὅτι δεῖν ἤδιον, ὅτι πλάττειν. ubi δεῖν ἤδιον illud cum vitioſum eſſe autumaret Vir doctiſſ. Fed. Morell. ἤδιον expuncto, ἧττον ſubſtituit: vertitq; *illi admodum ſe meminiſſe dixerunt, & neq; opus eſſe lætari, neq; ferire.* quæ ſanè verba quid ſibi velint, Oedipo aliquo, qui explicet, opus eſt. mitto quod *ipſos meminiſſe* refert, lapſu gemino cum eo, quo εἰ μέμνηται antè verterat, *nunquid meminiſſent*, cùm de Florentio præſide ab ipſis Libanius, non de ipſis, quæſiviſſet. Tum an *non lætari opus* habebant, qui præfectum ὁποῖος τοὺ ἀρχομένους (Libanium audis) ἦμεσσιν βέλτιστόν τι, Ulyſſis inſtar, nacti eſſent. Verùm ſanus ac ſincerus eſt locus, quem vitii ſuſpectum vir doctiſſ. habuit, qui in Libanio & creberrimè, & turpiſſimè lapſus deprehenditur. de Florentio utiq; reſpondent Libanio *illum admodùm meminiſſe*; (eorum ſcil. quæ de Ulyſſe à Poëta dicta ſunt) réq; ipſâ exhibere. *neq;* enim *aut vincire libenter aut ferire*, h.e. *nec in vincula conjicere, nec plectere quenquam proclivem eſſe.* ita τὸ δεῖν uſurpavit & Plato *in Crat.* ubi πλέξειν & δεῖν, *nectere & vincire*, ſive *ligare*, idem

ferè

ferè esse affirmat. Quod autem in Ulysse Homer', idem in Cyro prædicat apud Xenophon. *pæd. l.* 8. his verbis Chrysantas. Πολλάκις μὲν δὴ κ᾽ ἄλλοτε κατενόησα, ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς εὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. οἵ τε γὰρ πατέρες σφζεσθαι βούλονται τοὺς παῖδας, ὅπως μήποτε αὐτοὺ πάσχοιεν κακόν. Κῦρος τε μάλιστα ἐνόμισε δεῖν τῶν συμβούλων ἡμῶν, ἀφ᾽ ὧν μάλιστα εὐδαιμονήσειν ἤλπισεν. & Xenophon ipse, *libro eodem*, ὑπὸ δὲ ἀρχομένων παρὰ κακόμοιρος addit etiam, & à servis, δεῖ εἰς τὸ δεσπόζειν κατασκευάσασθαι. Idem hoc de se, ad populum ipsum provocatione factà, profitetur Tullius Rex, apud Dion. Halicarn. *l.* 4. Πᾶσι τοῖς πολίταις, ὡς πατὴρ σφέτερος ὑμῖν αὐτὸς χρῶμαι. Quódq; ille de Cyro, de Antonino nostri patre Pausanias in *Arcadic.* Τοῦτον Εὐσεβῆ τὸν βασιλέα ἐκάλεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, διότι εἰς τὸ θεῖον πρῶ μάλιστα ἐφάνετο χρώμενος· δόξῃ δ᾽ ἐμοὶ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Κύρου φέρεσθαι ἂν τῇ σωφροσύνῃ, πατρὶ ἀνθρώπων καλούμενον. idem & in Justiniano celebrat Procop. *de structuris orat.* 1. & Arcadio commendat Synesius *de Regno.* Libanius, *orat.* 12. Ἐοικέναι δεῖ πατρὶ τὸν βασιλέα. Et Erasmus *in institut. princip. Bonus princeps non alio animo debet esse in suos cives, quàm bonus paterfamilias in suos domesticos. quid enim aliud est regnum quàm magna familia? quid Rex nisi plurimorum pater?* Hic opponuntur οἱ παραλλάττοντες τὰ πάτρια, καὶ δεσποτικῶς ἀρχὴν ἀρχόμενοι. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 10. Hoc nomine Cambysem notant Persæ, cum dicerent, ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος· Καμβύσης δὲ δεσπότης· Κῦρος δὲ πατήρ, *Darium institorem esse*, quia nundinabatur omnia ; *Cambysem* herum, quia asper & insolens ; *Cyrum patrem*, quia mitis, bonus, benignus, beneficus. Herodot. *l.* 3. Optimè Th. Morus noster.

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest :
Servos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat suos.

Patat? imò *habet.* pro liberis habet, & habet liberos. Idem: *Princeps pius nunquam carebit liberis :*
Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo felicissimus
Tot liberis quot civibus.

Καὶ τὴν ἔννοιαν | omisit Xyl. *propositum*, Cas. reddidit. *cogitationem*, oportuerat. Vide § 3.

Τὸ κατ᾽ φύσιν ζῆν | Refert Laërt. *l.* 7. in *Zenon. Cittiens.* Zenonem primum in *lib. de nat. hominum* statuisse, Τέλος εἶναι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, quod idem esse τὸ κατ᾽ ἀρετὴν ζῆν. ὅτι ἄγει αὐτὸς πρὸς τοῦτο ἡμᾶς ἡ φύσις. (quod & Cic. *Offic. l.* 3. *Quod à Stoicis dicitur, convenienter naturæ vivere, id habet hunc, ut opinor, sententiam, cum virtute congruere semper.*) Eum secutum Cleanthem *l. de volup.* Hecatonémq; & Posidonium *lib. de finib.* Verùm Jo. Stobæus *collect. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 5. Zenonem asserit τὸ τέλος dixisse, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν. quod cùm posteriores deficientiùs dictum existimarent, Cleanthem primùm τὸ τῇ φύσει adjecisse. Subjicit autem ipse, ἰσοδυναμοῦντα ταῦτα, τὸ κατ᾽ φύσιν ζῆν, καὶ τὸ καλῶς ζῆν καὶ τὸ εὖ ζῆν. Retinuerunt istud deinceps Stoici. Nolter *l.* 3. § 4. Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιόντων. quod Cicero *de finib. l.* 3. *Congruenter naturæ convenientérq; vivere.* Senec. *epist.* 5. *Nempe propositum nostrum est, secundùm naturam vivere.* Et *de vit. beat. c.* 31. *Solemus dicere summum bonum esse secundùm naturam vivere.* Philo Jud. *de migrat.* Τοῦτό ὅτι τὸ τοῖς ἄλλοις φιλοσοφήσασιν ἀδόμενον τέλος, τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· χρεία γάρ ἐστιν, ὅταν ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀρετῆς ἐπιστήμην ἐλθὼν κατ᾽ ἴχνος ὀρθὸν λόγου βαίνῃ, καὶ ἕπηται θεῷ, δεῖ σφζεσθαι αὐτῷ διαμνημονεύοντα, καὶ πάσας ὁμοῦ καὶ παντάχοῦ ἔργοις τε καὶ λόγοις βεβαιοῦντα. Idem vult esse, *secundùm naturam vivere, rectæ rationis semitam tenere, & Deum sequi mandatis ipsius per omnia obsequendo.* Vide *infrà ad* § 16, & *ad lib.* 2. § 9, & *lib.* 4. § 42, & *ad lib.* 5. § 39.

Τὸ σεμνὸν ἀπλάστως | Ita *l.* 2. § 5. μὴ σεμνότητος ἀπλάστου. Vide notas ibi. Contra L. Vero imperii cum Marco consorti, *callidam severitatis simulationem* impingit Jul. Capitol. in *Marc.* Nec à nota saltem aliquà hac in parte Marcum ipsum immunem evasisse idem indicat, dum refert *datum ei vitio, quod & filius fuisset, nec tam simplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuisset.* Vero certè *simplicitatem* tribuit Al. Severus, ubi Antoninorum virtutes peculiares commemorans, dixit, *Quid Pio sanctius? quid Marco prudentius? quid Vero simplicius? quid Bassiano fortius?* Lamprid. Quin & de Vero Capitolinus ipse in *Pio : Amavit tamen Antoninus Pius simplicitatem ingenii, puritatémq; vivendi : hortatúsq; est ut imitaretur & fratrem.* ubi *puritatem vivendi*, καθαριότητα, i. e. *munditiem*, interpretatur Cas. quæ vitio quandoq; affinis est. Verùm Capitolino de Vero secum convenire quî possit, viderint alii. mihi locus ille prior in Marco mendi suspectus est : nisi si ita accipi debeat, quòd ad Marci mores per tempus aliquod ille se specie saltem tenus accommodaverit. ut fuerit quod in senatoribus quibusd. Plin. perstringit. 6. 13. *temporaria gravitas, vel potiùs gravitatis imitatio.* eò inclinarem lubens, nisi ut vitium ingenitum autor notâsset. Quod autem de Sexto Marcus hic, de Liciniano quæstore pariter Sidonius Apollinar. *l.* 3. *epist.* 7. *Nihil affectatum simulatúmque ; vera potius severitas, quàm severitatis imitatio.* Vide *infrà ad* § 14. φιλάνθρωπος.

Τὸ συμβουλικὸν τῶν φίλων | *In consulendo amicis sagacitatem.* Xyl. ut συμβουλικὸς hic sit *conjectari* & *conjectando sagaciter inquirere*, quid quis velit, quóve opus habeat. Atq; ita Marcus usus est *infrà* § 14. Μὴ δεῖσθαι συμβουλῆς τοὺς φίλους. sed meliùs Cas. *Amicorum ingenia sedulò observare.* ut συμβουλικὸς istic sit *obser-*

observare, & *observando rationem alicujus habere*, quò ad ingenium ejusdem se accommodet. Etenim σχολάζειδαί πνϑ, est *rationem alicujus habere*. Galen. *de fractur. l.* 1. Ἐγὼ γϑ, ὅταν μὴν παρὰν παρόντ ζωγραφούντω τὸ βιβλίον, ἀκριβῶς σχολάζειν δύναμαι τὸ μέτρ τῆς ὀξυγόνιος, ἀποβλέπων ἐκάστοτε πρὸς τὸν τὸ μαθάνοντ ἕξιν. ὅταν ϑ γράφω πάσιν, ὅτι τὰ ἄκρα παρεκδυσμόν, ὅτι τὰ χείλεα σχολάζομεν. τὸ μὲν γϑ τοῖς πλείοσις ἀσαφὲς ἔσαι· τὸ δὲ ϑ ἀκριβὲς τοῖς χρονίζουσις ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄμεινον ἦν ἡγέμαι πνϑ μέσιν ἔχειν τόντων σχολάζειν. *In privata lectione accuratam prorsus habeo attentionem rationem; in scriptis nec optimè nec pessimè imbuti, sed mediocrium tantùm rationem habeo.* Polybius *hist. lib.* 6. Ἦν μὲν σύγκλη πάλιν ἡ πλικαύτην ἔχουσα δυνάμιν, ἐν τοῖς κοινοῖς ἀναγκάζοντα ἀφορᾶν τῆς πολλοῖς, καὶ σχολάζειν τῷ δήμ. *Senatus multitudinem respicere, populique rationem habere cogitur.* Et mox; Ὁμοίως γὰ μὴν πάλιν ὁ δῆμ ὑποχρεώς ἐστι τῇ συγκλήτ, καὶ σχολάζειν πάσης ὀφείλων, καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν. *Populus Senatui obnoxius est, ejusdémque rationem habere, sive eandem observare necesse habet.* Et rursùs; Ὀφείλουσι δὲ καὶ ποιεῖν οἱ ἀνθυπατοι τὸ δοκοῦν τῷ δήμ, καὶ μάλιστα σχολάζειν τῆς τότε βουλήσιος. *Id exequi quod populo videbitur, ejusq; voluntati sese accommodare.* Marcus ipse *l.* 3. § 11. Τῷ κατ' ἀξίαν συσχολάζομεν. *Simul rationem habeo cujusque pro existimatione sua.* & *l.* 10. § 6. σχολάζομεν πνϑ ὁμοφύλων. *Cognatorum mihi rationem habeo.* & *l.* 8. § 3. ἡ φύσις ἐσύχασεν. *natura uniuscujusq; rei rationem habet, curam gerit.*

Κεδνωνικῶς | *Sedulò, studiosè, cum cura cautioneque benevolâ & amicâ.* Polyb. ibid. Τῷ μὲν ἐχθρῶς καὶ ἀκροπαλάκτως, τῷ ϑ φιλικῶς καὶ κηδεμονικῶς ἔχοντ. Inde oxymoron Clementis illud *Pædag. l.* 1. *c.* 8. Ἀλλ' ἐπὶ ἀλλότριον τὸ σωτηρίν λόγυ, κηδεμονικῶς λοιδορῶδς, καὶ γϑ καὶ τοῦτο τῆς θείας οἰκονομίας φάρμακον· εἰ γϑ ἰδέαι χρὴ καὶ λοιδορῶδς δεῖ. & *c.* 9. Νουθέτησις μὲν ἔν ϑεοῦ λόγ κηδεμονικὸς, τὸ ἐμπαικτικόν. Facetè Alexis *Mideæ* (referunt Athen. *l.* 15. & Eustath. *ad Odyss.* π'.)

Ὁ πρῶτ εὑρὼν ποτὲ λυχνοῦχον περιπλεῖν
Τῆς νυκτὸς, ἴδ τις κηδεμὼν τῆς δεκτύλων.
Qui primus docuit cum laterna incedere
Noctu, digitorum egregius curator fuit. Grot.

Καὶ τὸ ἀνεκτικὸν πνϑ ἰδιωτῶν | *Facilitatem erga privatos.* Xyl. parùm commodè. Ἰδιῶται enim, homines *imperiti*, qualis plebs esse plerumq; solet. Sic Lucas *Act.* 4. 13. ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται. & Athenæus *l.* 4. ὁ ξυτιλίσας ϑ ἰδιώτας, ϑεραπὶ καὶ ἀναλφάβητ ϑ. Sed & Chaldæo Paraphrastæ, & Judæis Doctoribus הדיוט istinc pro *vili, plebeio, rudi, literarum imperito.* Talium imperitiam & stoliditatem *sustinere* posse, artis laudilq; est haud infimæ. Pythagoras apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 10. Μεγάλης δεῖ σωφίας, τὸ ἀπαιδεύτοις συγγνώμ φέρειν. Vide *supra* § 8.

Καὶ τὸ ἀδιάφθορον πνϑ οἰομένων | Locus depravatus, & Xylandro conclamatus. Annotator Lugdun. *Interpretor*, inquit, *ut ea spectare non cuperem, quæ opinione tantùm constant.* οἴεσϑς enim est *opinari.* Est revera; sed οἰόμενα pro *opinabilibus* vix, opinor, quisquam admiserit. Addit idem; *Vel, ut spectare non cuperem eos qui magnificè de se sentiunt,* οἴησις *enim & οἰήσεις apud Plutarchum, Laërtium & Dionysium significat præsumptionem & τύφον.* Meric. Casaub. Τῶν οἰομένων nomine τοὺς ἰδιώτας designari existimat. idémq; hîc de Sexto prædicare Marcum, quod Epictetus *Enchir. c.* 68. hisce verbis præcepit; Μὴ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις περὶ πνϑ διαφημάτων. Q. genus vitii notans Cicero *de Orat. l.* 2. *Omnium autem*, inquit, *ineptiarum, quæ sunt innumerabiles, haud scio an ulla sit major, quàm illorum, qui solent quocunq; in loco, quoscunq; inter homines visum est, de rebus, aut difficillimis, aut non necessariis argutissimè disputare.* Verùm id mihi animo infidere nequit, cùm in clausula proximè antegressa πνϑ ἰδιωτῶν meminerit; nec verisimile videatur Marcum de eisdem prorsus agentem, verbulo tantum unico interjecto, vocabulum alterum usurpâsse voluisse. Sed nec ex ipsis verbis, prout exhibentur, qui elici posset iste sensus, intelligo. Cl. Salm. οἱ οἰόμενοι *sunt*, inquit, *qui res, τῇ οἰήσει*, i. e. *opinione tantùm metiuntur. natum illud, Sapientis non esse dicere, Non putabam, non tantùm sic delicta sua multi excusant ac defendunt, sed etiam τὸ putabam in multis aliis locum habet. Putabam sic rem casuram, aut non putabam. Puto tamen locum hunc non vacare vitio. legendum fortasse,* καὶ τὸ ἀνεκτικὸν πνϑ ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀδιαφθόρτ πνϑ οἰομένων. i. e. *Qui facilè ferret idiotas ac rerum imperitos; sed & inconsiderationem eorum, qui leviter res perpendunt, & solam* οἴησιν *pro attentione & districtiori examinatione afferunt.* Conjecturam meam adjicere licuerit, à D. Salmasii vestigiis paulùm admodum deflectendo, à sensu nihil, legerim, καὶ πνϑ ἀδιαφθόρτ οἰομένων, *eosq; qui citra considerationem opinantur, & de rebus quibusvis temerè statuunt.*

Καὶ τὸ σοῖς πᾶσι δοκεῖν | Quod de se Apostolus 1 *Cor.* 9. 20. Ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις, ὡς Ἰουδαῖ, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομ (μὴ ἄνομ ϑεῷ ἀλλ' ἔννομ Χριστῷ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους· ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν, ὡς ἀσθενὴς, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινας σώσω. & 10. 32. Πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶ τὸ ἐμαυτῷ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ πολλῶν, ἵνα σωθῶσι. *In licitis omnibus mirum omnibus placere & satisfacere satagebat; omnia factus omnibus; non amittendo fidem; sed ostendendo pietatem.* Gregor. Rom. *pastor. l.* 2. *c.* 5. & *reg. l.* 1. *ep.* 24. *Compassione misericordiæ, non simulatione fallaciæ.* Augustin. *ad Hieron. ep.* 7. *Nunc ad licita condescendens, nunc à licitis se cohi-*

ens : nunc moralia docens, nunc mystica differens. Gilbert. *in Cant. Serm.* 27. qui videndi ulteriùs in locis adnotatis : sed & Irenæus *adv. Valent. l.* 3. *c.* 5. & Oecumenius ex Chrysost. Theodoret. Phot. aliisq; 1*Cor.* 9. Estq; sanè ars quædam, nec contemnenda, nec obvia passim, eóq; laude dignior, quò plerumq; rarior comparet, accommodandi sese gnaviter citra decori leges imminutas quibussunq;, ad ipsorum, quibus id datur, emolumentum procurandum, offensionémve declinandam. quam & Marco *indulgentiæ* nomine tributam à Capitol. censet Cl. Casaub., & ἐυαρμοστίαν ἢ τρόπων interpretatur ex Platone *de Repub. l.* 3. Cæterùm ista degenerat & in vitium devergit, ubi in mores se induit, quæstúsque vel blanditiæ causâ adhibetur. quod genus hominum nunc Chamæleonti assimilatur, qui *colorem subinde mutat, redditque quemcunque proximè attingit.* Plin. *l.* 8. *c.* 33. & Solin. *c.* 43. Ità Plut. *de adulat.* Ὥσπερ ἢ ἰχθύων, ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν πρίασθαι, ζωγραφοῦνται τῆς ὑποκειμένοις χώραις καὶ χρώμασι, ἀλλοτρίοις χρώμασι; νῦν εἰκόνων, κεκμήκασι. nunc Polypo ; qui & *colorem mutat ad similitudinem loci.* Plin. *l.* 9. *c.* 29. Ὅτι τὴν χρόαν, οἷς ἂν πλησιάσῃ, πέφυκεν ὁμοιοῦν. Plut. *natur. quæst.* 19. Vide & Lucian. *dialog. marin.* 5. inde Pindarus *ibid.* & *de animal. solert.* ab eodem adductus. Πεπὶς ἰχθὺς χρωτὶ μάλιστα νέον ἐοικότα, πᾶσαν πολίταν ὁμιλεῖ. ubi forsan tamen legendum, ὁμίλει ut præcepti monitíve rationem habeat; quale & Theognidis illud, eidem cùm ibidem, tum & περὶ πολυφιλίας, laudatum:

Πολλάκις νέον ἔχῃ πολιοῦτον, ὃς ποτὶ πίστιν
Τῇ σῇ ὁμιλήσῃ, τοῖον ἰδεῖν ἐφάνη.

quæ in Theognidis tamen, quas nunc habemus, *elegiis* aliter paulò sic concipiuntur,

Πολλάκις ὀργὴν ἔχῃ πολυλεύκου, ὃς ποτὶ πίστιν
Τὴν σὴν ὁμιλήσῃ, τοῖον ἰδεῖν ἐφάνη.

Quam lectionem secutus est, qui in Philostratum Ægyptium, Philostrato Lemnio referente in *vit. Sophist. l.* 1. per παρῳδίαν istud transtulit ;

Πολλὰκις ὀργὴν, ἔχῃ Φιλοστράτου, ὃς Κλεοπάτρῃ
Νῶν σεσυμιλήκας, τοῖον ἰδεῖν ἐφάνη.

At contra Phocylides ;

Μηδ' ὡς πλούσιος πολύκτης χρῆσθαι ἀμείνω.

Jóq; Tragic. apud Athen. *l.* 7.

Σπεύδω μεταλλακτῆρα πολύκτην χρηστόν.

Quin & de viro verè bono Greg. Nazian. *orat.* 27. Ὥστε δεῖν τι πάσχω, καὶ τὸ τοῦ Διὸς ἁμάρτοι λέγειν, Ἐγὼ δ' ὁ αὐτός εἰμι, καὶ οὐκ ἀλλοιοῦμαι. κἂν μεταποιῶσι, κἂν μεταπλάσσωσι, κἂν συμμεταπίπτωσι τοῖς χρωμένοις καὶ τοῖς φρονήμασιν, ἄλλοτε ἄλλῳ χρώμενος, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὥσπερ τὰς ἀπὸ πτερῶν οἱ πολύποδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι. Verùm nulla imago vitiosum istud τὴν κολάκων καὶ ἀρίστων τὸ ἐναίμιον depingat meliùs, quàm Plutarchi illa *lib. de adulat.* ab aquis desumpta; quæ per fluxilem labilémq; quam obtinent, naturam, vel vasis cujuslibet concipientis, vel corporis immersi cujusvis, figuram confestim induunt. Ὁ ὑγρὸς κόλαξ, inquit, ἅτε δὲ μίαν ἑαυτοῦ ἰδίαν ἕξιν οὐκ ἔχων μόνιμον, οὐδὲ ἑαυτοῦ βίον ζηλῶν αἱρετὸν, ἀλλ' ἑτέρου καὶ σοῦ καὶ ἄλλου πολλοὺς ἑαυτὸν, οὐκ ἁπλοῦς, οὐδὲ εἷς, ἀλλὰ παντοδαπὸς ὅτι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον. ὃς ἄλλα τύπον, ὥσπερ τὸ μεταφερόμενον ὕδωρ, ἑκάστοις αἰεὶ καὶ μεταλαμβάνων τοῖς ὑποδεχομένοις. Vide ad *l.* 5. § 30. & *l.* 7. § 43.

Κολακείας μὲν πάσης σοφιστεύσαν τὸ πρὶν ὁμιλίαν αὖτε | Quod de Dexippo Sophista (opinor) apud Suidam nescio quis, Ὁ αὐτὸς πιθανὸς καὶ καταδεκτικός, ὅμως ἐπέχεις μὲν ἐν ταῖς ὁμιλίαις, οὐδενὸς ἧττον ἢ δεῖ χάριτον θαυμαζομένων.

Ἀδιαπρεπέστατον ἢ αὐτῆς ἐπαίνοις | De Bruto Cicero in Oratore § 35. *Admirabilis fama virtutum incredibilium, quæ specie disparet, prudentiâ conjungitur. Quid enim tam distans, quàm à severitate comitas ? quis tamen unquam te aut sanctior est habitus, aut dulcior ? quid tam difficile, quàm in controversiis dijudicandis ab omnibus diligi ? consequeris tamen, ut eos ipsos, quos contra statuis, æquos placatósq; dimittas. ita efficis, ut cum gratiæ caussâ nihil facias, omnia tamen sint grata, quæ facis.* De Agricola Tacitus: *Nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut severitas amorem deminuit.* Et Seneca *de beat. c.* 8. *Virum sapientem* ait fore, in his quæ agit, *cum comitate magnificum.* De Marco pariter Capitol. *Philosophia serium & gravem reddidit : non tamen prorsus abolitâ in eo comitate, quam præcipuè suis, mox amicis, atq; etiam minùs notis exhibebat.*

Καὶ ὁδῷ ὄξυρεπές τι καὶ ταπεινὸν | formula Marco nostro admodum familiaris ; *quâ certâ ratione methodóq;* aliquid instituendum designatur. ita ὁδῷ ὑπολαμβάνειν. *l.* 5. § 34. &, ὁδῷ περαίνειν. *l.* 6. § 26. &, ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ ἐλίσσειν. *l.* 3. § 11. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 16. Deum ait dedisse nobis τὴν διάνοιαν τοῦ ἐξωλεθρικοῦ χάριν, (externa vult) καὶ ὁδῷ χρησθαι. Aristides *palinod. in Smyrn.* Πάντα ἢ ὥσπερ ὁδῷ κεχωρηκέναι φαίνεται. Apud Plut. *de commun. notit. præfat.* Stoici quidam Arcesilaum Academicósq; appellant, λυμεῶνας καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δογμάτων ὁδῷ βαδιζόντων ἀναιρέσεως. Zeno Citt. apud Laërt. *l.* 7. Τὴν φύσιν εἶναι πῦρ τεχνικὸν, ὁδῷ βαδίζον εἰς γένεσιν. quod Cicero de Nat. Deor. *l.* 1. *ad gignendum progredientem via*, & *ibid.* χρεία τις αὐτῆς (de Dialectica loquitur) ἐκ εἶναι ὁδῷ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι· ubi Casaub. ὁδῷ, i. e. *viâ & ratione*, ut solet loqui Cicero. Sanè *viam & rationem* conjunxit Cicero in *Verrin.* 2. *viam & artem in Bruto.* Sed & in *de finib. l.* 2. qui est locus huic geminus, *Omnis in quærendo, quæ viâ quadam & ratione habetur oratio*, &c. Confirmat autem istinc Ruald. in *Plut. vit.* Sextum istum non esse Empiricum illum, qui disciplinas omnes oppugnatum & eversum ibat.

Μυσ

Μηδὲ ἴμφασίν ποτε | quod Cicer. *de fato. ut nemo in eo libidinis vestigium viderit.* de Stilpone Megarico loquitur.

Ἅμα τε ἀπαθίσατον τε, ἅμα δ' φιλοσοφώτατον | Ita scil. exemplo suo ostendit Sextus, quod Seneca *de Clement. l. 2. c. 5. Secta Stoicorum, licèt apud imperitos malè audiret tanquam nimis dura, nullam benignorem leniorémq; esse, nullam amantiorem hominum.* possèq; φιλοσοφίαν uberrimam etiam cum summa ἀπαθείᾳ consistere simul. Infandum interim facinus ac ridiculum simul patravit editor bonus ille Lugdunensis, qui ἀπαθίσατον pro ἀπαθίσατον nobis hoc loco suppositit. dignúmq; patellà operculum adjecit Annotator, cùm ἀπαθὲς, quod propriè *odiosum* significat, hìc *odio vacuum* designare adnctavit. cum lectionis genuinæ hominem monere posset adjecta interpretatio. res scil. admiratione digna fuerit, esse hominem eundem & odio vacuum & ad amorem propensum. Verùm ut idem & affectuum perturbationibus cum maximè immunis, & ad amorem genuinum interim propensissimus existeret, miraculi propè loco haberi poterat. Siquidem ut vulgato dicterio dici solet,

Amare & sapere vix Deo conceditur.

Τὸ εὔφημον καὶ πᾶσι ἀφοσιοῦ | *quàd benè passim audiret, idq; sine strepitu.* quum *nec ipse* scil. *sibi plauderet*, ut de Tacito Plin. *l.* 9. *ep.* 14. & aliorum plausus etiam nihil moraretur, sed supprimeret potiùs, quod de Servatore nostro Matth. 9. 30. & Luc. 5. 14. Contra quàm Cicero, qui cùm elogia & encomia ab aliis sedulò aucupabatur, & solicitè emendicabat, tum & suas ipse laudes aliis quibusq; materiis intercalares subinde facere gestiebat. quàm Crescens Cynicus, quem Justinus *apol.* 1. non φιλόσοφον, sed φιλόδοξον, καὶ φιλόκομπον vocat. quanquam usu venit ferè, ut quod de Agricola Tacitus *ipsâ dissimulatione famæ fama fiat auctior.* quod & Christo Domino contigisse monent Matth. *ibid. v.* 31. & Luc. 5. 15. De Catone Salust. in *Catilin. Esse, quàm videri, bonus, malebat: ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adsequebatur.* Atq; hoc sensu τὸ εὔφημον istìc interpres uterq; accepit, ac si τὸ εὔφημον idem quod τὸ εὔδοξον esset. in quorum & ego sententiam lubens concederem, si τὸ εὐφημεῖν uspiam ita usurpatum occurreret. Verùm cùm pro *faventia*, i. e. faustà expetitione, aut honorificà existimatione, externis indiciis palam factâ, quæ solet aliis exhiberi, frequentissimè adhibeatur, nec hìc secùs à Marco sumptum existimem. eò magis, quia *infr.* § 13. ità prorsus accepit. itaq; verterim, *favere promptum, sed sine strepitu.* ut medium quendam affectum, candidum moderatúmq; simul, designet, qualem in auditore Plutarchus desiderat: μήτε ἄπιστον καὶ ἀπιθῆ, ὁλόμελον ἀπύλλακτον μηδὲν, μήτε ὀρχοῦ καὶ ᾄσματα κιττῶντα, μήτε φωνῇ ἐυγκόμου καὶ μάγειρος φιλοκαλίας σχήματος, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι κατακλάσει καὶ σωμάτων διαθέσεων ἐυσταθὴς καὶ βαθὺ ἰσχνὸς ἀνδρός· ὅτε αὖ πάλιν ἐλαφρόν τινα καὶ ἐρεθιστὸν, καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ συλλαλιὰν ἐρεσχάμονος καὶ χαριέντα. qui nec aliis laudem meritam deferre, ubi occasio datur, detrectat, & eandem tamen exhibet sine partium studio, ac sine contentione aut vociferatione minùs decorâ. Horum autem sensuum optionem liberam ego lectori relinquo.

Τὸ πολυμαθὲς ἀπερφάντως | *absque ostentatione.* cui contrarium τὸ φαντασιοπλήκτως ἐπιδεικνύς, καὶ ἐπιπόδιον φαίνεσθαι, ut noster *suprà* § 7. & *infra* § 16. τὸ ἐπιδεικτὸν καὶ φανερὸν, ut Casaubon. qui videndus ad illa Pers. *Sat.* 1. *v.* 70.

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter?

At pulchrum est digito monstrari, & dicier, Hic est.

id est, δεικτολογικῶς· ut Philo loquitur. Senec. *ep.* 16. *Non est Philosophia populare artificium, nec ostentationi paratum.* Vide *suprà* § 8. τῷ ἐμφανείᾳ, &c.

§ 10. Ἀλεξάνδρῳ τῷ γραμματικῷ | *Usus præterea Grammaticis, Græco, Alexandro*, &c. Capitolin. De Alexandro isto vise sis in eundem Aristidæ Sophistæ *sermonem epitaphium.*

Τὸ ἀνεπιτήδευτον | De Alexandro Aristides. Μόνῳ δ' ἰδιώτας τε ἐκ ἤλεγχε, καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς εἰς τὰ σοφὰ ἐθαυμάζετο.

Μὴ ὀνειδιστικῶς | Ita *l.* 11. § 13. τὰ παρρησιάζεσθαι δίκαια, ἐκ ὀνειδιστικῶς.

Παρυπομνήσεως | Qualem Socratis disciplinam laudat Plutarch. *de adulat. & amic.* ὃς ἅπτεσθαι τοῦ γένους ἤλεγχεν, οὐς μὲν αὐτὸς ἀπολλαγῆναι δοκῶν ἁμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνου οἰόμενον δεῖν ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ζητεῖν τὸ ἀληθές. Et *Platonic. quæst.* 1. δοκῶν ζητεῖν κοινῇ τοῦ ἀληθοῦς.

§. 11. Φρόντωνι | *A Frontone*; quem cur *Frontinum* hìc Mer. Cas. vocare maluerit, nescio. aliter enim constanter historici omnes. Et Frontin⁹ Rhetor Alexandri, qui post Marcum diu vixerat, præceptor fuit. De Marco Capitolinus: *Oratoribus usus est, —Latino, Frontone Cornelio, —Cui & statuam in Senatu petiit.* & Dio *l.* 71. ἐν τοῖς ῥητορικοῖς τὸν Φρόντωνα τὸν Κορνήλιον. quem eundem & *l.* 69. idem hoc elogio ornat; ὁ τὰ σοφὰ τὰ πρὸς τότε Ῥωμαίων ἐν λόγοις σεμνύνων. Et Panegyrici Maximiniano dicti autor; *Fronto Romanæ eloquentiæ, non secundum, sed alterum decus.* ut Ciceroni, quem primum omnes agnoscunt, non secundum sed parem velit. A *gravitate* laudat Sidonius *l.* 4. *ep.* 3. quì & *Marcum Frontonem* appellare videtur, *l.* 8. *ep.* 10. cùm tamen *Marci Frontonis* alterius, *viri Consularis*, meminerit Gellius *l.* 2. *c.* 26. qui eodem tempore vixerit, nec nostro interim tacito, quem *Frontonem Cornelium*, quasi ab altero illo distinguendo, appellat, *l.* 19. *c.* 8. Eandem cum Sidonio *gravitatis* laudem Frontoni huic tribuit & Hieronymus, *epist.*

ad Rusticum: quo loco, falsus est Erasmus, (erroris ducem secutus forsan Joannem Sarisber. Policrat. l. 8. c. 14.) quòd *Jul. Frontonem*, cujus meminit Juvenalis *Sat.* 1. *v.* 12. & præter Juvenalem Tacitus *histor. l.* 1, & 2. ab Hieronymo designatum censet. *Siccitatis* nomine notat Macrobius, vel apud Macrobium Eusebius, *Saturnalium lib.* 5. *cap.* 1. *Quatuor sunt*, inquit, *genera dicendi : copiosum, in quo Cicero dominatur ; breve, in quo Sallustius regnat : Siccum, quod Frontoni adscribitur : Pingue & floridum, in quo Plinius secundus quondam, & nunc nullo veterum minor noster Symmachus luxuriatur.* Dignitate Consulari à Marco fuisse ornatum, autor est Ausonius in *grat. act. Gratian.* Ex Frontonis ad Marcum Imper. epistolâ (ut videtur) sive oratione aliquâ, citat hæc Charisius *instit. grammatic. l.* 2. *Mihi satis abundéq; honorum est, quos mihi quotidiano tribuis.* Nec illud omissum velim, videri Frontonem hunc adversus Christianos vel scripsisse, vel egisse, ex Minutio Felice, cujus hæc in *Octavio* verba ; *Sic de isto & tuus Fronto, non ut affirmator, testimonium fecit ; sed convicium, ut orator, asperst.*

Ἐπισπῶμαι | *ut scirem.* Xyl. potiùs *ut considerarem, animadverterem.* est enim ab ἐφίσημι, non ab ἐπισπάω. Vide *suprà* § 6. ἀπισπῶν.

Οἷα ἡ τυραννικὴ βάσανος, ἡ ποικιλία, ἡ ὑπόκρισις | Polyb. *hist. l.* 2. αὐτὸ γὰρ τύραννος [τὸ τυραννεῖν] ἀναιρεῖ πᾶν ἀσφαλὲς ἀνθρώποις, καὶ πάσας περιίστησι τὰς ἐν ἀνθρώποις ἀδικίας καὶ ἀθεμιτότητας. Thyestes apud Senecam,

Ut nemo doceat fraudis & sceleris vias,
Regnum docebit.—

&, *Ubicunq; tantùm honesta dominanti licent,*
Precariè regnatur.—

&, *—sanctitas, pietas, fides,*
Privata bona sunt : reges, quâ volunt, eunt.

Scilicet ut idem *Agamemn.*

Id esse regni maximum pignus putant,
Si quicquid aliis non licet, solis licet.

& Lepidus apud Sallust. *Omnia retinendæ dominationi honesta esse.* Cæterùm regnum illi cùm dicunt, tyrannidem intelligunt. Quum enim, ut Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. Πρώτη καὶ θειοτάτη, ἡ βασιλεία. *Regnúmq; res sit inter Deos hominésq;* (Ethnicum pro ritu suo loquentem habes) *pulcherrima.* Livius *l.* 2. unde & Plato *polit.* 9. pronunciat, ὡς πασῶν ἥδιστον, ὅταν πόλεως τυραννουμένης μὴ ἐκ ἦσιν ἀθλιώτερα, βασιλευομένης δ' ἐκ εὐδαιμονέστερα. nil mirum, si (quod Polybius *l.* 6.) συμφέρεται καὶ συγχωροῦσι πάντες οἱ μόναρχοι, καθ' ὅσον οἷοί τ' εἰσὶ, τὰ τῆς βασιλείας ὀνόματα. si inquam, *monarchæ quivis*, tyranni quoq; quantum possunt, *ementito regni nomine abutantur.* Inter *tyrannum* interim, *regémq;* justum quantum intersit, nemo meliùs Dione Prus. docuit, *oratione* quæ *de Regno* est, 1, & 3. & quæ est *de tyrannide*, 6. cui Synesium adjungere licet, *lib. de regno.* & è recentioribus Erasmum in *institutione principis Christiani.* Sed nec tyrannum quisquam accuratiùs depinxerit. quàm Plato id præstitit, *politic. l.* 8. & 9.

Βασκανίαν | *tyrannicam invidentiam* dicit ; sive quâ illis invidetur.

De qua Statius *l.* 5. *Syl.* 1.

Quisnam impacatâ consanguinitate ligavit
Fortunam invidiámq; Deus ?—

Et in eandem ferè mentem Tragicus in *Theb.*

Simul ista mundi conditor posuit Deus,
Odium atque regnum.—

Et Attius apud Cicer. *Offic. l.* 3.

Multi iniqui atq; infideles regno, pauci sunt boni.

Unde Lycus apud M. Senecam, *Herc. fur.* 2.2.

Ars prima regni est, posse te invidiam pati.

& de Dionysio Siculo tyranno, Corinthi agente, Justinus, *l.* 21. *Laborabat invidiam præteritorum, contemptu præsentium demere ; expertus, quàm invisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina.* Sive etiam ipsam *tyrannorum invidentiam*, quâ illi cùm sese invicem invisos, tum & bonos quosvis etiam exosos, habent. Siquidem ut Claudian. *de Honor. Cons.* 4.

—Sors ista tyrannis
Convenit, invideant claris, fortésq; trucident.

Ὑπόκρισις | *Hypocrisin* dicit *tyrannicam*, quâ illos cum primis diligere & in pretio habere se simulant, quos quàm maximè oderunt. Tiberius, de quo amplius *infr. ad* §14. *nullam, ut rebatur, ex virtutibus suis magis quam dissimulationem diligebat.* Tacit. *annal. l.* 4. De Domitiano itidem Cassius, Ἄνθρωπον ἐφλήσει μὲν ἀληθῶς ἄδικα, πολλοὺ γυναικῶν πικρ. ἐπλάσσετο δ' ἀχαρίστῳ ἀεὶ, ὃν ἀεὶ μάλιστα ἐκόσμει ἤθελεν· de quo eodem & eundem videas *ad l.* 10. §17. exempla, quibus id comprobatum dederit, habes apud Suetonium 12. 11. Sed & quâ cuncta *simulare ac dissimulare* solenne habent, ubi id è re sua esse putant. De Alexandro 6. Pontifice Romano, filióq; ejusdem Valentino, (quem Nic. Machiavelius tanquam exemplar Principibus imitatu dignissimum proponit, *de princip. c.* 11.) tradit Guicciardinus, *hist. l.* 6. adeò simulatione ac dissimulatione celebres, sive infames potiùs, fuisse, ut quasi proverbiali dicterio vulgò jactaretur, *Pontificem nunquam quod diceret, facere ; Valentinum nunquam quod faceret, dicere.* Nec aliunde illud Sigismundi Cæsaris effatum ; *Nescit regnare, qui nescit dissimulare.* Æn. Sylv. *in Panorm. l.* 1. Elegantissimè vir illustrissimus Dan. Heinsius *Herode act.* 2. *Scen.* 2.

Non tot recessus abditos æther habet,
Non inferi, non terra, non totum mare,
Quot aula, quam deserta vis recti fugit :
Impervia aliis semper est, semper suis.

Huic & ὑπόκρισιν ἀμείλιχον illam adjicere licet,

καθ'

κλῶ (inquit Julian. *epist.* 12. expertus ipse forsan, nec ejusd. expers, ejeret licèt, quum Basilium eâ ipsâ tam blandè compellet & ad se invitet, quem non poterat non odisse) ἐπαυῦλος, μοῦσαν πολιτῶν μῦσος, ἀλίκον ἐδὲ τοῦ πολεμωπίτης. & Polybius *hist. l.* 4. Καιρὸς γὸ δή τις ἦτος ἐυρηται ΘΕΟ διαζολῆς, τὸ μὲ ζίγεσθαι, ἀλλ' ἐπαυῦλας λυμαίνεδς τοῦ πέλας. ἐυρίσκε ἦ μάλιστα κ' σφῶν τοιαῦτα κακωτήρια κ' βασανία κ' ὅλΘ, ἐὰ ὦδ' περὶ τὰς αὐλὰς διατεῖνοντων, καὶ τῆς τυράννων σφῶς ἀλλήλους ζηλοτυπίας κ' πανεξίας. Hoc est, quòd in *vita Agricolæ* Tacitus: *Pessimum inimicorum genus, laudantes.*

Εὐπατρίδου ἀσφυγίτεγος | De Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 52. *Filiorum, neque naturalem Drusum, neque adoptivum Germanicum pa.ria charitate dilexit.* Scil. ut Naso *Metam. l.* 2.

Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Majestas & amor.——

Certè qui istiusmodi hominum æmulationes fœdas diráſq;, quas cum natura sibi conjunctissimis exercuere, quarum prægnans est omnis omnium ætatum, omniúmq; gentium historia, animo recoluerit, oraculi vicem obtinere meritò censebit, quod à Frontone noster hìc se accepisse profitetur.

§ 12. Ἀλεξάνδρε τῦ Πλαδωνικῦ | Plures hoc nomine tum philosophos, tum Sophistas recensent Suidas. Verùm noster iste an ex illis sit, certò statuere nullus habeo. Alexandri Cilicis Sophistæ inter cæteros meminit, de quo latiùs etiam Philostratus in *vit. Soph. l.* 2. qui πλοκάμων dictus fuerit. Platon. nimirum, si non dogmate, dictione saltem æmulatus videtur. unde declamantem ubi audiverat quidam ex Herodis Attici Sectatoribus, τὸν μὸ πλάτωνα ἐυρηκέναι dixit, τὸν ἦ Πλάτωνα ζητῆν. A Marco autem accitum, *ab epistolis Græcis* eidem fuisse, autor est Philostratus. qui & Favorini γνησιώτατον ἀκροατὴν extitisse eum ait. Favorinus autem iste in eorum albo censetur, qui & *philosophi* simul & *sophistæ* etiam habebantur. Fieri itaque potest ut Alexander ille is ipse sit, quem hic Marcus *Platonicum* appellat. Meminit & Galenus *lib.* περὶ τῆ προγνώσεως Alexandri cujusdam, qui eisdem temporibus Romæ vixerit, Damasceni. Cæterùm istum ait γνώσεως μὸ τὰ τῦ ΠλάτωνΘ, ἀλλὰ τοῖς Ἀεσκλήπιε προσῆκε μᾶλλον· & φιλοτεχνίας nomine à plerisq; notatum. Ad priorem illum itaq; potiùs inclinaverim.

Ἡ ἐν ὄπλοις γερῶν | Non ineptè istud in Alexandrum illum conveniat, cujus operâ ad epistolas Marcus est usus.

Ὅτι ἄσχολός εἰμι | Vide *supra* § 7. ἌσχολΘ ὁ μὰ ἐυτυχῶν. σχολὴ γὸ ἡ ἐν τῆ λεγομένῃ σωμβίᾳ ἐυτυχία. Suidas. qui & hæc ipse Marci subjungit. Cicer. *ad Attic. l.* 1. *ep.* 11. *Verear, ne putidum sit, scribere ad te quidam sim occupatus.*

Τὰ χ' τὰς σχὰς τῦ συμβίωντας χρόνις κ' σχέσεις | Epictet. *Enchirid. c.* 29. Τὰ κ' σχέσεις ὡς ὅλπαν τῶς χρόνις ὁρισμενῶπα. *Officia ut plurimum pro relationibus & qualitatibus personarum* (quas invicem gerunt) *definiuntur.* χρόνις autem, sive *relationes* & affectiones mutuæ, vel sunt naturales, vel adscititiæ. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 2. δύτερός ἐςι τόπΘ, ὁ περὶ τὸ κ'σήκον. ὁ δὲ γὸ μὰ τῦ ἀπτῆ, ὡς ἀνδρείαντα, ἀλλὰ τὰς χρόνις πρῶτα τὰς φυσικὰς κ' ἐπιδήτες, ὡς εὐσεβῆ, ὡς ὠῦν, ὡς ἀδελφὸν, ὡς πατέρα, ὡς πολίτην. quod idem habet & *lib.* 2. *cap.* 14. Cæterùm de his ampliùs vide sis Simplicium in *Commentario ad Epicteti Enchiridium*, & Casaubonum *ad Persii Sat.* 3. *v.* 70. Sed & Marcum ipsum *infr. lib.* 8. § 27. & *l.* 11. §. 18.

Τὰ ἀνισῶπα σχήματα | id est, ut Demost. *Olynth.* 1. ἀπ' ἐν ἡμᾶς ἀνισῶ τὰ σχήματα. quæ autem Marcus ἀνισῶπα σχήματα, ea Plutarch. ἀνισταμὰ σχήματα dixit *de superstit.* Τοιαῦτα μὸ ἐν τῆς ἀζυλίτοις κ' ἀνισταπκοῖς λεγομένοις σχήμασι κ' χρείαις ἡ δεισιδαιμονία· βελτίων ἦ ἐκ ἐν τῆς ἄδοξοις τῆς ἀνθρώπΘ. Clemens simpliciter τὰ ἀνισταπκά. Ita *Strom. l.* 7. τῆς ἀνδρείας, sive *fortitudinis* munus inter cætera statuit, τὰ περισταπκὰ ὑπομένειν. & *lib.* 5. Pios sæpenumero ad virtutis exercitium Deo permittente, τοῖς ἀνισταπκοῖς ἀνιπίπτειν. denique *lib.* 4. ἓν μάλα τῆς ἀνισταπκοῖς ἅπασι δόν τι ἦ καλῶς χρῆσθαι πρὸ γνωστικόν. Galen. in *hort. ad art. c.* 2. ἀνισάσεις σχημάτων dixit. Κἂν τὸ βίν μιζόνων ναυαγίων περὶ πολλὰς ἀκὰς γνωμάσιν. ἦ περὶ τὰ σκάφη χ' δάλασσαν, ἐκ ὀρθῶς γνώσεσθε ὄτι, ὅπηνίκα ἑαυτὸν ἐν τοιαύτης ἀνισάσει σχήματι τυχῆ δείμενον, μηδ' αὐτῆ βεβαίως ἐπιστήμη. Idem *de sanit. tuend. l.* 2. *cap.* 1. Πολλοῖς χ' ἦ ἀνθρώπων μὴ ἀνισάσεως σχήματι ὁ βίΘ κ' βλάπτεδς μᾶλ' ἀναγκαῖόν ὄτιν αὐτοῖς, ἀποῦναι δ' ἐ δυνατόν. inde βίος ἀνισταπκὸς, Origeni *adversus Celsum l.* 1. *Vita negotiis molestiisque implicata*; cui opponitur ὁ ἀπολελυκὼς. Sed & Laërt. *l.* 7. in Zenon. ex Stoicorum sensu; Τῶν κ'σηκόντων τὰ μὰ ἀνὰ ἀνισάσεις· τὰ ἦ ἀνισταπκὰ σχήματα itidem pro *negotiis* & *molestiis.* ità Aristophan. *vanis aff.* 1. *scen.* 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ πόνων κ' σχημάτων ;
Quis in requiem ex malis vult & molestiis?

Menander in *Agricola*, ab Aristoph. *Schol.* adductus *ad Plut. act.* 3. *scen.* 2.

Ἐν σχήμασιν, ἐν μάχαις.——
Molestiis in negotiis, in prælio.

Epicurus apud Laërtium, in *Epic.* & Senecam, in *Claud.* Περίγματα ὁ θεὸς, ὅτι αὐτὸς ἔχει, ὅτι ἄλλοις παρέχει. id est, vertente Cicerone *de Nat. Deorum lib.* 1. *Negotium Deus nec ipse habet, nec aliis exhibet.* Eodem sensu & ἀπερίσπα dicuntur

cuntur. Vide *infrà* § 15. *l.* 6. § 11. & *l.* 9. §. 13.

§ 13. **Κατύλλ** | Inter *Stoicos*, quos audiverit, *Cinnam Catullum* ponit Capitolin. quo loco Catullum legi poſtulat Cl. Salmaſius.

Τὸ περὶ τοὺς διδασκάλους ἀνδύμως ἤνεσμαι | Senec. epiſt. 73. *Vere philoſophus præceptores ſuos veneratur & ſuſpicit, quorum beneficio illis ſe vitiis exuit.* Sive, *illis in viis exiit.* altera lectio à Mureto eſt, à Lipſio altera. Idémque *epiſt.* 64. *Quidni ego magnorum virorum & imagines habeam, & natales celebrem? quidni illos honoris cauſſa ſemper appellem? Quam veherationem præceptoribus meis debeo, eandem illis præceptoribus generis humani, à quibus tanti boni initia fluxerunt. Si Conſulem videro aut Prætorem, omnia quibus honor haberi ſolet, faciam; equo deſiliam, caput adaperiam, ſimilis cedam. Quid ergo? M. Catonem utrumque, & Lælium ſapientem, & Socratem cum Platone, & Zenonem Cleanthémque in animum meum ſine dignatione ſumma recipiam? Ego verò illos veneror, & à tantis nominibus ſemper aſſurgo.* Juvenal. *Sat.* 7. *v.* 206.

Dii majorum umbris tenuem & ſine pondere terram
Spirantéſque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluêre parentis
Eſſe loco —

Talis Marcus noſter, qui, ut Capitol. *Tantum honoris magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in Lario haberet, ac ſepulcra eorum annis, hoſtiis, floribus ſemper honoraret.* Talis & Alexander, qui, ut Plutarchus eſt autor, Ariſtotelem præceptorem cum primis coluit, **οὐχ ὑπὲρ τοῦ παῖδος ἀγαπᾶν** dictitans, **ἀλλ' ὑπὲρ ἐκεῖνον μᾶλλον ζῶν, διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ζῶν.** Cui ſententiæ aſtipulatur & Ariſtoteles ipſe apud Laërt. his verbis. **Τῶν γονέων τοὺς παιδείσεις ἐπιμοτέρους εἶναι μόνον ἡγοῦμαι, τοὺς δὲ τὸ καλῶς ζῆν παρέχοντας.** Et Plut. *adverſ. Colot.* **Τὸ μὲν ζῆν οἱ γονεῖς μᾶλλον ἡμῖν δοκοῦσι· τὸ δὲ εὖ ζῆν φιλοσόφων δόκησις ἢ νόμων σωφρόνων ἐπίδειξις, λόγον ὀλίγου μυῶν κολασκὼ λαζόντες, οὐ ζῆν.** Et Ariſtides *pro Themiſtocl.* **Τοῖς ὑπηρετήσασιν εἰς τὸ ἡδέως, καὶ δι' ὃν ἐφόβουν ἤλθομεν εἰς φῶς, τούτοις τοῦ φοβεῖσθαι μᾶλλον χάριν ὀφείλομεν ἢ τοῦ θαρρεῖν· μᾶλλον γὰρ τούτων φοβεῖσθαι διὰ τὸ εἰδέναι τοῖς γονεῦσι δι' αὐτὸ τὸ εἶναι μόνον τοσαῦτον ὄφλημα χάριν, καὶ ὁμολογοῦμεν ὀφείλειν χρέα πάντων χρεῶν ἀφοσιούμενα, πῶς ἂν ἐκείνοις πάντα τὰ παρ' ἐκείνων λαβὼν δοκῶν, ὅτι τινὲς ἐκ τοῦ ζῆν μόνον, ἀλλὰ τῆς σωτηρίας αἴτιοι κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ βελτίως ἀντὶ χειρόνων εἰδέναι εἶναι.**

Τὸ περὶ τὰ τίτλα ἀληθινῶς ἀγαπητικὸν | quod in eis rarius, qui ſunt in dignitatibus ſummis conſtituti. Sicut enim illi plerumq; **ἀσυχάζουσι**, uti noſter monuit *ſuprà* § 11. Cicer. *ad Attic. l.* 7. *epiſt.* 2. *Filiolâ tuâ te delectari lætor, & probari tibi σφόδρα φυσικῶς* eſſe **πρὸς τὰ τίτλα.**

§ 14. **Τοῦ ἀδελφοῦ μὲν Οὔηρος** | **Οὔηρος** legendum aliquando ſuſpicatus eram ex Dione Caſſ. & Jul. Capitolino, apud quos *Verus*, non *Severus*, Marci frater, adoptione tamen, non genere, (nam Ceionii Commodi filius hic fuit) & imperii conſors, toties occurrit. Quin & Joſ. Scaliger in *animadv. ad Euſeb.* & Cl. Salmaſius in *annot. ad Capitol.* ſic corrigendum uterque cenſuit. Errorem conſimilem in Galeni, Theophili, Epiphanii, aliorúmq; ſcriptis, apud quos **ἀντὶ τοῦ Βῆρος, ἤτοι Οὔηρος, Σέβηρος, ἢ Σεύηρος,** pro *Vero Severus* reperitur, obſervârunt Guliſtonus noſter, *ad Galen.* Scalig. *ad Euſeb.* Salmaſ. *ad Capitol.* Petav. *ad Epiphan.* Verùm cùm Verus ille vitæ impuriſſimæ, & flagitioſiſſimæ, moribus perditiſſimis ac profligatiſſimis fuerit; non video qui potuerit in tam fœtido fæculentóq; ſterquilinio virtutum iſtiuſmodi ſeges ulla, nedum tam ampla, quàm iſtic depingitur, deprehendi. *Claud.* itaq; *Severum* philoſophiæ Peripateticæ **διασώτην**, quê inter cæteros audiviſſe Marcum noſtrum autorem habemus Capitolinum, intellexiſſe fors fuerit. Eóq; magis hunc voluiſſe videri poſſit, quòd hujus ipſi⁹, à quo tamen multa traxerit neceſſe eſt, nuſpiam alibi meminerit. Sed nec iſtud ſatisfacit, cùm nec quâ ratione *fratrem* illũ appellaret, occurrat; & fratris quaſi germani & genuini infrà rurſus meminiſſe videatur § 17. alioqui, quid ſi pro **ἀδελφῷ** legamus **φίλῳ**? ut *amicus* non *frater* indigitetur Severus iſte: quo módo Nabud Nathanides Solomonis *Regis amicus. Reg. l.* 3. *c.* 4. *v.* 5. Verùm iſtud potiùs Jun. Ruſtici fuerit; de quo vide ſis quæ ex Capitolino *ſuprà* adduximus *ad* § 7. & quæ apud eundem de eodê ſequuntur. Proinde caligine ſeptis undiq; nihil lucis cùm affulgeat, nihil certi renunciare datur. Ego itaq; **ἐπέχω** & (quod in ambiguis ſolet) mihi *non liquere*, ingenuè profiteor. Addito tamen, potuiſſe Marci conſanguineum aliquem qui *prosvi materni* utriuſq; communis (*Catilius Severus* dictus is, Capitol.) nomen geſſerit, *fratris* nomine deſignari. alii viderint.

Φιλοίκειον | De Vero Capitolinus, enumeratis omnibus ejus magiſtris in diverſo genere ſcientiarum, *Hos omnes*, inquit, *amavit unice, atq; ab his invicem dilectus eſt.* Atq; hoc eſſe **τὸ φιλοίκειον**, quod à Fratre ſuo Vero didiciſſe Marcus profitetur, cenſet Salmaſ. *ad Capit.* ambigo tamen. Marci verò **τὸ φιλοίκειον** habemus à Capitolino his verbis, commendatum, dixerim, an perſtrictum? *Jam in ſuas tantâ fuit benignitate, ut cùm in omnes propinquos cunctis honoris ornamenta contulerit, tum in filium Commodum, & quidem ſceleſtum atque impurum, citò nomen Cæſaris & mox ſacerdotium, ſtatimque nomen Imperatoris, ac triumphi participationem, & conſulatum.*

Φιλάπλους | *Simplicitatem* certè Vero tribuiſſe Severum, eandémq; in illo adamaſſe Pium monu-

mus

mus *suprà ad* § 9. ſed & Capitolin. de eodem, *Erat*, inquit, *morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.* Verùm iſtud infirmitatis potiùs ἢ πλαστότητος ἤπερ εὐηθείας, quàm candoris ingenui καὶ φιλαληθείας fuerit. *nihil potuiſſe*, dicit; *nihil voluiſſe adumbrare*, non dicit. Siquidem idem eidem alibi impingit, (quòd & ſuprà notavimus) *callidam ſeveritatis ſimulationem*: quâ nimirum per imperii initia, graviter ſe, & ad Marci mores egerit. Cæterùm *membrana tenuis, & bracteata* tantùm (ut cum Seneca *ep.* 115. loquar) erat illa ſeveritas, cujus fucus facilè deprehendi poterat. nec perſonam illam diu ſuſtinuit; ſed ad ingenium indolémq; pravam citò deflexit. docuitq; verum eſſe, quod Greg. Naz. *orat in Jul.* 1. Ὡς ὑδὲν ὠφελοιπτὸν, μόνιμον, i. e. *quæ ſimulata ſunt diuturna eſſe non poſſe.* ut Ambroſius *de Offic. l.* 2. *c.* 22. Ego interim non video (quod & priùs monui) quomodo Capitolinus ſibi ipſi conſtet, qui in Vero modò *ſimplicitatem* prædicat, modò *callidam ſimulationem*, tanquam vitium illi ingenitum, notat. At Marcum hac ratione *pro Vero Veriſſimum* appellabat Adrianus. Caſſ. & Capitol.

Φιλοδίκαιον | Verùm Pio an Marco (nam ambiguè locutus eſt) *fidem, jus & amorem exhibuiſſe*, autor eſt Capitolinus. Eſt autem *fides juſtitiæ pars*; ut Cicero, *Offic. l.* 1. Cæterùm *fides* ab *amore* ſejuncta, φιλοδικίᾳ elogium neutiquam meretur. Utrumq; autem hoc & φιλαλήθεις & φιλοδίκαιον interpres Anglic. (quâ ratione motus, mihi incertum) omiſit.

Θεσσαίαν | De Thraſeâ Pæto, Tacit. *annal. l.* 16. Dio Caſſ. in *Neron.* & in *Dioclet.* Suetonius *l.* 6. *c.* 37. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. in *Epictet. diſſert. l.* 1. *c.* 1.

Ἑλβίδιον | De Helvidio Priſco, Thraſeæ genero, Tacit. *ibid.* & *hiſt. l.* 4. Dio Caſſ. in *Veſpaſ.* Sueton. *l.* 10. *c.* 15. & *l.* 12. *c.* 10. Arrian. *l.* 1. *c.* 2. & *l.* 3. *c.* 26. & Plin. min. *l.* 9. *ep.* 23.

Κάτωνα, Δίωνα, Βροῦτον | De his, præter cæteros hiſtoricos, fuſiſſime Plutarchus; qui ex profeſſo res geſtas horum omnium deſcripſit. Verùm quid cum heroibus iſtis L. Vero, homini *vitiorum Cajanorum, & Neronianorum, & Vitellianorum æmulo, & in pluribus Neroni?* Capitolini ſunt de Vero verba. Nero ſcil. alter Thraſeam Marco conciliaverit, & in notitiam ipſius eum inſinuaverit? Accedit, quod ex hic politis videri poſſit, Marcum Lucio in diſciplinam quandoq; datum; & ab eodem in eis, quæ referuntur iſtîc, aliquâ ſaltè ex parte, inſtitutũ. Verùm repugnat planè ſententiæ huic, tum utriuſq; ætas, cum Marci Luciũ anteceſſerit, utpote qui Pii filiam ideò duxerit uxorem, quòd Lucio, cui ab Hadriano deſtinata fuerat, impar ætate videbatur, filiámq; ſuam Lucillã nomine eidem Vero jam transnominato nuptum dederit: tum etiam quòd Lucio hic, poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus, *Marci moribus & autoritate formatus* perhibetur. Vide Capitolinum in *Marco* (ſed à Salmaſio reſtitutum) & in *Vero*. Alius igitur eſt neceſſariò Marci frater requirendus, in quem iſta poſſint competere.

Πολιτείας ἰσονόμου | Πολιτείαν ἰσόνομον & noſter iſtîc, & Plut. in *Jap.* 7. *Sympoſ.* appellat τὴν δημοκρατίαν. in qua ſingulis quibuſq; civibus jus ex æquo competit. Ἰσονομίαν eandem appellat Herodot. apud quem Otanes *l.* 3. Πλῆθος ἦ ἄρχον, σχέτλια μὲν οὐκ ἔνεμα πάντων κάλλιστον δὲ ἔχει ἰσονομίην. Lúmq; ſecutus Thucydides, qui *l.* 3. Οἱ ἐν ταῖς πόλεσι στασιάσαντες, ὡς ἑκάτεροι εὐσεβεῖς, πλῆθός τε ἰσονομίας πολιτικῆς, καὶ ἀριστοκρατίας σώφρονος ἐπιθυμήσαντες, τὰ μὲν κοινὰ λόγῳ διασπείροντες, ἄθλα ἐποιοῦντο, &c. Quanquam autem, ut *Sen. ep.* 30. *Prima pars æquitatis eſt æqualitas*, non immeritò tamen Plutarchus, Πασῶν ἀδικιῶν μεγίστην εἶ τὴν ὀχλικὴν ταύτην ἰσότητα, pronunciat, in *Sympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. &, *æqualitate iſtâ nihil inæqualius*; Plin. min. *l.* 2. *ep.* 12. Nec ſanè minùs veritati conſonum quicquam, quàm Lactantii illud *inſt. l.* 5. *c.* 14. *Ubi non ſunt univerſi pares, æquitas non eſt.* Itaque non infrunitè Lycurgus, monenti *democratiam* induceret, *Tu*, inquit, *eam primò domi tuæ inſtitue.* Plut. *ſap. Sympoſ.* & in *apoph.* qui & eo nomine eundem laudat, *Sympoſ. probl. l.* 8. *c.* 2. quod *proportionem arithmeticam*, tanquam δημοκρατικὴν καὶ ὀχλικὴν, repudians, *geometricam* ejus loco in rempubl. à ſe efformatam induxit. Ἡ μὲν γὰρ, inquit, ἀριθμῷ τὸ ἴσον, ἡ δὲ λόγῳ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμει. Vide Caſaubon. *ad Sueton. l.* 2. *c.* 51. Poteſt tamen & πολιτεία ἰσόνομος à Marco dicta videri, *in qua juxta leges præſcripta jus cuiq; ex æquo redditur.* Ita Plinius in *panegyr. Trajano*: *Dicitur actori, atq; etiam procuratori tuo, In jus veni, ſequere ad tribunal, nam tribunal quoq; excogitatum principatui*, (ità Lipſ.) *eſt par cæteris. Sors & urna fiſco judicem aſſignat. eodem foro utuntur principatus & libertas, quæ præcipua tua gloria eſt, ſæpe vincitur fiſcus; cujus mala cauſa nunquam eſt, niſi ſub bono principe.* Sed & de Marco ipſo Eutropius, *Hic cum omnibus Roma æquo jure egit.* Cæterùm tale potius eſt regium regimen, quale verbis ſequentibus depingit.

Τὸν ἐλεύθερον ἦθος ἀρχομένων | Claudianus *in Stilicon.*

Fallitur egregio quiſquis ſub principe credit
Servitium, nuſquam libertas gratior extat.

Optimè itaq; Euripides *Ægeo*, à Stobæo laudatus, *tom.* 2. *tit.* 47.

Ἄνδρὸς δ' ὑπ' ἀνδρὸς ἐλεύθερ' ἦ τυραννεῖσθαι κακόν.
Perferre regum rege ſub bono jugã.

Certè Marcus noſter, ſi Capitolino credimus, *cum populo non aliter egit, quàm eſt actum ſub civitate libera.* Itaq; cùm pecunias ex publico ad bella gerenda à Senatu poſtularet, Ἡμεῖς γὰρ, inquit, ὅπως ἐλεύ-

ἴδιον ἔχωμεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ ὑμετέρᾳ οἰκίᾳ οἰκοῦμεν. refert Cassius. Quin & de eodem Aristides, Φιλαρθρωπία γὰρ μόνη τῆς μείζω ταύτης καὶ φαιδροτέρα, ἡ καταπέπηχε ἅπαν τὸ ὑπήκοον, καὶ ὑφὸ φόβου διεκλαμβάνον, πολλῶν ἤδη καλλιόνων θεσπιόντων καὶ ἀτακτοτέρων νῦν πάσας τὰς πόλεις, εἴ τις φθέγξαιτό τι, ἐλαύνειν ἢ ἐδὲν ἧττον φεγγῶσά τ' ἦτοι εἰπεῖν οἷόν τε ὂν ἀναρριπίσαι τῆς σώφρονος καὶ δικαίας παῤῥησίας, τρέμοντας ἢ ἐφίεσι, σκιὰν ἀπάλλαξε τῷ φόβῳ τούτῳ, καὶ ἐλαθέρωσι τὰς ἁπάντων ψυχὰς, ἐντελῆ καὶ ὁλόκληρον ὑπὲρ τῶν ἐλαθείας αὐτοῖς. Laus est Nervæ apud Tacitum, in *vita Agricolæ*, quòd *res olim dissociabiles miscuerit, Principatum & libertatem.* Ius eadem & Marco nostro, hisce autoribus, debetur.

Τὸ ἀμελὲς | *Curis vacuum*, Xyl. ad sequentia refert M. Cas. *tenorem constantem in philosophiæ studio æstimationeq; observare, curis distractionibusq; aliis neutiquam interruptum.* forsan tamen *corporis neglectum* Marcus voluit. Si tamen locus integer fuerit. liquidem τὸ ἀμελὲς alioqui in vitio plerumq; ponitur. quin & infrà § 17. talem se habuisse fratrem prædicat, qui moribus suis πρὸς ὁλομέλειαν ἑαυτῷ excitaret ipsum.

Ὁμόνοιαν ἐν τῇ πηῖ τῆς φιλοσοφίας. De Pio certè Aurel. Victor. *Adeò æqualis probisq; moribus, uti planè docuerit, eâ demum fortunatas urbes fore, si regna sapientiæ sint.* Respexit ad celeberrimum Platonis illud, quod Oraculi vicem jam diu obtinuit, nunquam bene cum rebus humanis actum iri, aut civitates probè constitutas fore, πρὶν ἂν ἢ τὸ ἧῆ φιλοσοφοῦντων ὀρθῶς γε καὶ ἀληθῶς ἧδος εἰς ἀρχὰς ἔλθῃ τὰς πολιτικὰς, ἢ τὸ ἧῆ διωκασθέντων ἐν τοῖς πόλεσιν ἐκ πρὸς μείζας θείας ἔντασι φιλοσοφίσαι, epist. 7. & polit. l. 6. Ἐὰν μὴ, ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν τοῖς πόλεσιν, ἢ οἱ βασιλῆς τε καὶ δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε καὶ ἱκανῶς, καὶ τοῦτο εἰς ταὐτὸν ξυμπέσῃ δυνάμις τε πολιτικὴ, καὶ φιλοσοφία. Quod Hierocles *de Providentia* l. 2 apud Photium *cod.* 252. sic expressit, Τὰς φιλοσόφους ἀρχοντας τῶν πόλεσιν ἱρεσθαι, ἵνα λήξωσι ποτὲ ἧῆ κακῶν· καὶ ὡς ἐκ ἂν ποτε εὐδαιμονήσοι πόλις, εἰ μὴ αὐτοῖς διαγράψειαν οἱ τῆ θείᾳ ἐφεδρίᾳ χρώμενοι. Ex Juliani mente Gregorius Naz. ἐπαίνυτ. 1. Χρῆναι γὰρ φιλοσοφίαν καὶ βασιλείαν, ὡς ὁ ἐκείνων λόγος, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν. Cicero *ad Quint. frat. ep.* 1. sic extulit. *Tum denique fore beatas respublicas, si aut docti & sapientes homines eas regere cepissent, aut qui regerent, omne suum studium in doctrina ac sapientiâ collocâssent. hanc conjunctionem videlicet potestatis ac sapientiæ, saluti censuit civitatibus esse posse.* Justinus in *apolog.* 2. Ἔφη γάρ πε καὶ τὸν ἧῆ πλατῶνα, Ἂν μὴ οἱ ἄρχοντες φιλοσοφήσωσι, καὶ οἱ ἀρχόμενοι, ἐκ ἂν εἴη τὰς πόλεις εὐδαιμονῆσαι. de principibus subditisq; simul pronunciavit, quod de illis solis Plato dixerat. præsumpsisse Platonem forsan existimavit, principe philosophante, idem & populum facturum. Ita certè de Numa Plutarchus: Ἐναργὲς ἐξιώσεται παράδειγμα καὶ τεκμήριον τῆς Πλατωνικῆς φωνῆς, ὡς ὕσεως ἐκείνος ἐκ ὀλίγοις χεῖροις ἠβούλευσεν ἐτέλμησεν ἀρῆναι ἀδὲ πολιτείας, ὡς μὰ κακῶν παῦλα καὶ λύσις ἀνθρώποις ὀδὲν ἔκ τινος τύχης θείας, εἰς ταὐτὸ δυναθῇ φιλοσόφῳ βασιλικῷ συμπεσοῦσα δυνάμει, ἐγκρατῆ καὶ ὑφηλίξιον τῆς κακίας τὸν ἀρέσιλω καλασῆται. καιρείως ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ σώφρων ὡς ἀληθῶς καιρείως ἦ οἱ Ζωπύροι ἧῆ ἐκ τῆ σωτροσύντος σώματος ὄντων λόγων· τάχα δ' ἂν ἀναγκης πνὸς δῆ ὁρᾶς τὸν πολλὸς, ἐδὲ ἀπειλῆς, αὐτὸ ἦ τῷ ἀρετῷ ἐκ ἐυδήλῳ παραδείγματι καὶ λαμπρῷ τῷ βίῳ τῶ ἄρχοντος, ἑκοῦσιν σωφρονοῦσι καὶ συχμαπίζονται ὁρᾶς αὐτόν. De Osiride pariter Synesius *de provident.* Καὶ ὁρᾶπαίδειαν ἂν Ὅσιρις ἰδεῖν πεμῆπαιδείαν δ' ἀρετῆς ἄλλο πηγὼν εἶ). unde per Ægyptum totam eo regnante virtutem adeò floruisse ὡς ἑοικέναι τὸν χρόνον ἀρετῆς διδασκαλείῳ, ἧῆ παῖδων ὁρᾶς ἵνα βλεπόντων τὸν ἡγεμόνα, καὶ δρώντων τι ἂν ὅ, τι ὁρῶεν, καὶ λεγόντων ἂν ὅ, τι ἀκούοιεν Idem Synesius *ad Arcad. Imper. de regno*, Τπὸ φιλοσοφίας ἂν πῦγμαι καὶ εἴη γε τυχεῖν τῆς εὐχῆς ἰῶ Πλάτων ἐυξάμενος ἐκ ἐπύχησεν. ἰδιωμί σε τῇ βασιλείᾳ ὁρᾶσπλησόπε φιλοσοφίαν. Quod in Arcadio optaverat Synesius, in Justiniano contigisse refert Agapetus in *Paræn.* Ἐφ' ἡμῶν ἀνεδείχθη τῆς εὐζωίας ὁ χρόνος, ὃ ὁρᾶπαί τις ἧῆ παλαιῶν ἔσεδε, ὅταν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλῆς φιλοσοφήσωσι· καὶ γὰ φιλοσοφοῦντες ἐξιώθητε βασιλείας, καὶ βασιλεύοντες ἐκ ἀπέσητε φιλοσοφίας. Cæterùm quæ ille videre optaverat, iste vidisse se profitetur, id in Marco nostro ab omnibus agnitum est. Huic etenim, Capitolino referente, *sententia Platonis semper in ore fuit: Florere civitates, si aut Philosophi imperarent, aut Imperatores philosopharentur.* Nec in vita, quàm in ore, minùs; quum, ut idem autor est, *honoribus in se receptis, philosophiæ operam vehementer dederit; tantumque in eo philosophiæ studium fuerit, ut adscitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen ad Philosophorum domos discendi causâ ventitaret.* quod & Cassius etiam his verbis affirmavit, Λέγεται καὶ αὐτοκράτωρ ὤν, καὶ ἀδεῶς, καθὰ ὀκνῶν ἐς διδασκάλω φοιτᾶν. Quin & conspicatū hoc Luciū quendam, philosophum & ipsum, ad cœlum manibus sublatis, exclamâsse refert Philostratus in *Herode*, & ex Philostrato Suidas, Ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γηραλέων ἤδη, δίλτον ὀζαψάμενος, ἐς διδασκάλω φοιτᾷ πατρὸς οἱ παῖδες! *Prob Jupiter, Romanorum Rex senescens jam, libro ad latus appenso, sicut pueri solent, ad præceptoris ædes it!* Verùm tantum abest ut hoc tibi Marce dedecori putârit, aut à verè sapientibus ei notam aliquam attraxerit, ut contrà studium philosophiæ constans & indefessum nomen illi celeberrimum conciliârit. Itaquè non immeritò forsan & Diocletianus, Capitolino referente, *vitâ & clementiâ talem se tuerit, qualis fuerit. Marcus, etiamsi philoso-*

phiæ

phiâ nec Plato eſſe poſſit, ſi revertatur in vitam. Quin & à Caſaubono noſtro ad Perſ. Sat. 1. elogio honoratiſſimo planè ampliſſimóq; iſto ornatur: *Sapientiſſimus ille Imperator Marcus,* ὁ ἐν βασιλείᾳ φιλοσοφησάς. In eam deniq; propter doctrinam virtutémq; exiſtimationem veniſſe dicitur, ut eo imperante ferrent palam, *Platonis impletum eſſe verbum, quo dicebat, Tum orbem terrarum feliciter habiturum, cùm contigiſſet ut Philoſophi rerum potirentur.* Fulgoſ. *memorab. l.* 2. *c.* 5. De Leone cognomine Sapiente, Baronius, *annal. tom.* 10. *ann.* 911. ubi orationem ejuſdem quandam piam admodum ac eruditam recitaverat: *Ità planè cùm vel Philoſophi Chriſtiani regnant, vel reges philoſophantur.* E noſtris, De Henrico I. Guilielmus Malmesbur. *l.* 5. *Fuerunt illi (ut verè confirmo) literæ, quamvis tumultuariè libatæ, magna ſupellex ad regnandi ſcientiam, juxta illam Platonis ſententiam, quâ dicit, Beatam eſſe rempublicam, ſi vel Philoſophi regnarent, vel reges philoſopharentur.* Et de Jacobo Rege Andr. Dunæus, ἐν τῇ Δεξιάδι. Πάσυνα σωθῆναι ὁμῶς, μεγάλα τε ὄξυσία ἢ ἀξιεπὴ φρόνησις ἧς συζυγίας ἥδιν ἡδονῆ· ἐν τῷ βίῳ μαλακεύεσθαι. ὡς ὅταν εἰς ταυτὸν τῇ φρονεῖν τι ἢ σωφρονεῖν ἢ μαίνεσθαι δῶσιν ἐν ἀνθρώποις ξυμπίπτη, τότε πολιτείας εἶεισι, ἢ νόμων ἧκ τούτων φύσεσι ἡδόσεις, φησὶ που Πλάτων. Denique in hanc eandem mentem Doctores Hebræi: אֵיזֶהוּ אָדָם רָאוּי לִמְלֹךְ וְאֵיזֶהוּ חָכָם אוֹ מֶלֶךְ שֶׁיִּדְרוֹשׁ הַחָכְמָה *Ecquis homo eſt regno dignus? vel ſapiens, vel rex ſapientiæ ſtudioſus.* Quanquam Platonis ſententiam illam, tot autoritatibus tantiſque comprobatam, ridet exagitátq; multis apud Athenæum *dipnoſoph. l.* 5. Maſurius, Themiſtius etiam cenſuræ ſubjicere eſt auſus. Sic enim ille *ad Jovianum Imp. orat.* 12. Πλάτων μὲν ὖν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα θεῖος καὶ αἰδοῖος, ἀλλὰ τοῦτόν γε ἀτιμίᾳ ἀποκαλῶ ἀναιδῶς ἐξενήνοχε λόγον, ὅτι μὴ ἐφίτευσε τὰ κακὰ λήξει τοῖς ἀνθρώποις, ταῦν ἂν ἢ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσιν. Mox Ariſtotelem Platoni opponens, qui dixerit è contrario, εἰ λοιδορεῖν μὲν τῷ βασιλεῖ, ὐκ ὄπως ἀναίσχυντον εἶ), ἀλλὰ καὶ ἐμποδὼν τὸ ἧ φιλοσοφῆσαι ἀληθινῶς ἐστυχάνειν, ἐυπειθῆ καὶ εὐήκοον. hunc probans, ἐγὼ γὰρ ἀγαθῶν, inquit, τῶν βασίλειαν ἐπίπλοσιν, ὐχὶ ῥημάτων. quaſi in verbis, non in factis philoſophia conſiſtat. Concludit ipſe; Ἀγαπῶμεν ἧ, εἰ φανεὶς ποτὲ βασιλεὺς, ὐκ αὐτὸς αὐτουργῶν φιλοσοφίαν, τοῖς ἧ φιλοσοφοῦσιν ἀληθῶς ἐυπειθὴς καὶ ὑπήκοος. Atqui à regibus ſacræ philoſophiæ, an theoſophiæ, ſtudium etiam codex divinus exigit, *Deut.* 6. 17. *v.* 16, 17. Cæterùm, miſſis his, quæ hîc Marcus, quî poſſint Lucio competere, non video, cujus vita, tum principis, tum & privati, à philoſophica diſciplina fuit ſemper alieniſſima.

Τὸ παράπαν οὖν τῷ νῦν ἧκ φίλων φιλεῖσθαι] Apud Livium *l.* 22. Acedux Hiſpanus; *vult ſibi quiſque credi; & habita fides ipſam plerunque obligat fidem.* Et Seneca, *epiſt.* 3. *Fidelem ſi putaveris, facies.* De amore pariter habeas. Imò idem de utroque Plut. in *præcept. conjugal.* Πειθῶ γὰρ ἐγὼ τὸ παράπαν, δεῖν παθεῖν ἧκ τὸ φιλεῖν, φιλεῖσθαι.

Τὸ ἀνεπίκρυφον] Verum reverâ Capitolinus (quod & ſuprà non ſemel monuimus) ait fuiſſe *morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.* nec tamen eum eſſe exiſtimo, de quo Marc. iſthîc. Cergè fratrem ſuum, quiſquis is fuerit, talem Marcus hîc depingit, qualem Achillem (puto) Ennius apud Gellium *lib.* 19. *c.* 8. —*eo ego*, inquit, *ingenio Natus ſum, amicitiam atque inimicitiam in fronte promptam gerere.* De Clearcho itidem Xenophon, *expedit. lib.* 2. Τὸ ςυθὸν, τό τι φαιδρὸν αὐτῷ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦφαν φαίνεσθαι. vid. *l.* 11. § 15.

Τὸ μὲ δεῖσθαι ςυχασμῶ τοῦ φίλους ἀυτῷ, περὶ τῶ τί δίλει, ἢ τί ὐ δίλει] Contrà prorſus quàm Dominianus, qui κρυφίνης Dioni Caſſio prædicatur. & quem Tiberius multò magis; qui ſenſus ità privatos obtegere eſt ſolitus, ut ancipiti eventu, quid expeteret, quid averſaretur, ariolari ſuos neceſſe fuerit; & gravillimam ſæpe officiis eis offenſionem incurrerent, quibus potiſſimùm demereri ſe poſſe ſperabant. Eum nobis ſic Caſſius *l.* 57. depingit. Φύσει ἧ ἰδιωτάτῃ ἐκέχρητο. ὅτι γὰρ ὧν ἐπεθύμει σφίσι πεῖσαι ἢ τι ἢ ὧν ἐλεγε, ὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐζήλου· ἀλλ' ἐναλλαττόμενος τῇ σφετερίσει τοῦ λόγου ποιοῦσθαι, πᾶν τι ὃ ἐπείθει ἠρεῖτο, καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει σφίσιν ἐφείλετο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἤκιστα ἐθυμοῦτο, καὶ ὅπου κἀκ, ἐν οἷς μάλιστα ἠγανάκτει, ἐδόκει ἧ· ἤλπει τε δεῖσθαι, ὡς σφόδρα ἐκόλαζε, καὶ ἐχθίστους, οἷς σωτηρίαν ἐν τῷ ἔχθιστον ὡς οἰκειοτάτοις ὄντι ὠφέρε. καὶ τῷ φιλτάτῳ ὡς ἀλλοτριωτάτῳ ἐφεστερίζετο· τό τε σύμπαν, ὐκ ἐξῆν τὸν αὐταρχοῦντα κατάδηλον ὧν φρονεῖν εἶναι· καὶ εἰ μὴ μόνα ταῦτ' ἔχειν, ἀφύλακτος ἂν τοῖς εἰς πεῖραν αὐτῷ ἐλθοῦσιν ἦν· φεῖς γάρ τοι τὸ εὐαπόπτωτον πάντα ἀναλαμβάνοντος, ἐκ τῷ ἴσα τό τε μὲ βούλεσθαι δεῖ τι αὐτὸν τῷ πάνυ πεθεῖν, καὶ τῷ ὀργίζεσθαι τῷ μὲ ἐρίσεως ἐνόμιζον· τῶν ἧ ὀργίζετο, εἴ τις αὐτῷ σωτὴς φανερὸς ἐγίνετο καὶ πολλὼς ὀδὲν ἄλλο σφίσιν, ἢ ὅτι σωτῆρας αὐτὸν ἐγκαλέσαι ἔχειν, ἀπέλειπε. ὅσῳ χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτῷ σώσαι ποιῆσαι· πολλὰ γὰρ ἅτε φεῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ μὲ φεῖς τὸ βουλόμενον σωσαντῆς ὁι, ἐσφάλλετο. χαλεπώτερον ἧ σωσάντα· πῶ τι γὰρ ὀπτιδώσιν αὐτῷ καταφωρᾶν, καὶ τότε καὶ ἀχθέσθαι αὐτῷ ὑποπτεύοντο, μόγ ὖν, ὡς εἰπεῖν, ὅτῳ τι σωτηρίαν τῷ ζῆν, ἐλάμβανε· ἦν ἧ ὅτε καὶ ἐκ τῷ φύσει αὐτῷ, ἔτ' ἐλαγχύνετο ὅτι γὰρ, ὅτι πεδ' ἄλλος αὐτῷ ἠπατῆσθαι· ὅτε ἐνδιεδιδύσει τοῦν ἃ ἔπραττεν, ἐμισήσεσαν πάντα γὰρ πολλῷ ὄχλῳ παρῆν, εἴ τί τις ἐναπόῤῥητον δοίη ἐλεγθῆ, εὐθὺς καὶ σωαλέγετο. τὰ μὲν γὰρ ἀληθῶς ἠδύνατο, τὰ ἧ δοκεῖν βούλεσθαι, πάντως τί πως φεῖς ἐκ-

ἐκπίπτειν

ὑφήκατο ἐναντιώμενος ἐκεῖ, καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ μὲν τῆς ἀληθείας, τοῦ δὲ τῆς δοκήσεως ἕνεκα ἠγάπησε. Sed & de Domitiano, Caſſius idem, *lib.* 67. Καί τοι καὶ τοῦτο δεινότατον ἔχων, ὅτι καὶ κολακείᾳ ἥδετο, καὶ ἐμφορήσεις ὁμοίως ἠγάπα, καὶ τοῖς διεγκαλοῦσι, καὶ τοῖς μὴ τοῖς μὲν, ὅτι δικαίοις, τοῖς δὲ ὅτι κἀλαφρονῶν ἐδόκει.

§ 15. Παρήνησε Μαξίμῳ | *Maximus me adhortatus eſt.* Xyl. Verùm additicium videtur [κλῆσις] illud. lego, Παρὲξ, ut ſupra. atque ità citare comperio Iſ. Caſaubonum *ad vitam Marci.* Legere tamen videtur Salmaſ. *ibid.* Παρὲξ Κατύλλ' καὶ Μαξίμ. Sed cum *Catuli* ſuprà § 13. meminerit, quare denuò, præter morem ſuum, eundem reponeret, cauſſam nullam video. minúſq; jam placere ſibi, quod olim voluerat, vir candidiſſimus profitetur. Meric. Caſ. Παρὲξ Κλ. Μαξίμῳ, *à Claudio Maximo. Cl. Maximus* inter *Stoicos* à Capitolino recenſetur, quibus Marcus noſter in diſciplinam ſe dederit. Verùm nec viro clariſſimo ea lectio probatur; quum nec in aliis citandis duplici nomine ſit uſus, παρὲξ Οὐήρου, παρὲξ Διογνήτου, παρὲξ Ῥυσίκου, παρὲξ Σέξτου, παρὲξ Θεόφρονος, παρὲξ Κατύλλου. *Ergo & hic ſcripſit,* inquit, παρὲξ Μαξίμου. *Et ſic legendum cenſeo.* Cui accedit & *ad Capitolinum* Caſauboni patris calculus, qui *ſolis cognominibus Catulum Maximúmque* monet, *à Marco in hoc ſcripto nuncupatos.* Etiamſi autem Μαξίμων Τύριον Euſebius in *canone chronico* (utì ex Georgio monacho patet, qui eundem tranſcripſit) inter Marci noſtri præceptores collocaverit: unde & ſupplendus videtur Marian. Scotus, apud quem *Maximi* nomen intercidit, *Tyrii* remanſit; vix adducor tamen ut credam quod Viri illuſtres Joſ. Scaliger *notis in Euſeb.* & Jac. Capellus *hiſtor. Eccleſ. cent.* 2. autumant, *Maximum* hunc, *Tyrium* illum eſſe, cujus extant διαλέξεις, cùm iſte quantus quantus eſt, totus *Platonicus* eſſe videatur, illum *Stoicum* extitiſſe conſentiunt autores. Sed & *Tyrium* iſtum ſub Commodo, non ſub Marco, Romæ διατρίβαι Suidas prodiderit.

Τὸ κρατεῖν ἐαυτοῦ | *ut ſuo exemplo meipſum regerem.* Xyl. ad verbum, *ſe continere*, vel, *ſui continentem*, ſive *potentem eſſe*, ut Flaccus, *carm. l.* 3. *od.* 29. & Seneca, *ad Marc. c.* 20. vel etiam, *Sibi imperioſum*, ut Flaccus idem *Serm. l.* 2. *c.* 7.

Quiſnam igitur liber? Sapiens, ſibi qui imperioſus.

Sic κρατεῖν τῆς χειρὸς apud Plutarchum Ariſtides, de Themiſtocle quem peculatus reum agebat, ex Tragico an Comico aliquo;

Σοφὸς μὲν ἀνὴρ, τῆς δὲ χειρὸς οὐ κρατῶν.

Sapiens quidem vir, ſed manus non continens.

h. e. manum (à publico, ſive alieno) continere ac cohibere haud potis. Et κρατεῖν ὀργῆς. Dionyſius Halicarn. apud Stob. tom. 2. tit. 20. Ὅτι μεγάλη διαθέσει καὶ ὄντως τῷ κρατεῖν ὀργῆς, ἡ σοφία καὶ ἡ φυλακὴ τοῦ μὴ ἁπεπτεῖν μόνον. Ὀργῆς κρατεῖν dixit, quod ὀργὴν κατέχειν Menand.

Ὅσης τὸ κατέχειν δεῖ τὴν ὀργὴν πόνου;

Cohibere quantus impetum eſt iræ labor!

Rex ſapientiſſimus, *Proverb. c.* 16. *v.* 32. *Potior eſt longanimis robuſto; & qui in animum ſuum imperium obtinet, expugnante civitatem.* Græc. Κρεῖσσον ἀνὴρ μακρόθυμος ἰσχυροῦ· ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς, ἁλωτὰ μᾶλλον ἀνδρὸς πόλεως. Optimè, Siquidem, ut Plut. *de ira cohib.* Ἀνθρώπων μὲν κρατῆσαι, καὶ χείρεσι βιαίοις, ὑπῆρξε· τὸ δ' ἐν ψυχῇ σῶσαι κρατοῦντα, τέχνης μεγάλης δεῖ καὶ νικητικῆς ἰσχύος. Socratis dictum eſt; à Stobæo relatum tom. 1. *l.* 2. tit. 7. μεῖζόν μοι ἀρχὴ ἦν τῶν βασιλέως, ἀρκεῖν ἢ τὸ ἑαυτῷ ἄρχειν. & de Alexandro Plut. τῆς νικᾶν τοῦ πολεμίους, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἡγοῦτο. Seneca, *de Benef. l.* 5. *c.* 7. *Gentes facilius eſt barbaras impatientéſque alieni arbitrii regere, quàm animum ſuum continere, & tradere ſibi, &, epiſt.* 75. *Hoc eſt abſoluta libertas, in ſeipſum habere maximam poteſtatem. æſtimabile bonum eſt ſuum fieri.* Et, *epiſt.* 113. *Sibi imperare maximum eſt imperium.* Et, *quæſt. nat. l.* 3. *Nulla major eſt victoria, quàm vitia domuiſſe. innumerabiles ſunt, qui urbes, qui populos habuere in poteſtate; pauciſſimi, qui ſe.* Horat. *Carm. l.* 2. *od.* 2.

Latiùs regnes avidum domando
Spiritum, quàm ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Et Claud. *de* 4. *Conſ. Honor.*

—— *tunc omnia jura tenebis,*
Cum poteris rex eſſe tui. ——

Rectiùs enim is appellabitur Rex, (qui hoc præſtiterit,) *quàm Tarquinius, qui nec ſe nec ſuos regere potuit.* Cic. *de fin. l.* 3. Dio Pruſ. *Orat.* 49. Τὸ γὰρ ὅλως αἱροῦσθαι τὸ ἥδιον, ἢ ἀπὸ ἀρχῆς. Τῷ δὲ τὰ μὲν ἀρχικὰ πάντα ἡσυχῇ καὶ ἐκ περιττοῦ ἔχοντι, ἃ χαλεπὸν ἄνδρα καὶ συμπάσχον ἀνθρώπων κρατεῖν γνῶναι. Et rurſus, Ὁ τύραννος φιλόσοφος αὖ καὶ αὐτῷ ἄρχει· ὁ τῷ παντὶ χαλεπώτερον, ἢ συμπάσχων μὲν ἀνθρώποις, συμπάσχων δὲ βαρβάροις βασιλεύειν. Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 11. § 29.

Κατὰ μηδὲν παίφορον | ità Baſil. Verùm παίφορον vox eſt nauci. παιφόρον D. Junius vult quod Xyl. etiam legiſſe videtur, quum *præcipitem* vertit. Eſt enim παιφόρος propriè qui *transverſus abripitur*; eíq; optimè opponitur, qui in ſuo ſui imperio ſe continet. ità Herod. *l.* 8. de quibuſdam qui fluvium tranare volentes in aquas unà cum equis ſe dederant, παιφορηθέντες ἀπώλοντο. *Vi fluminis abrepti perierant.* indè ἡ παιφορὴ à torrente flumine tranſlatum, *l.* 5. § 23. & *l.* 12. § 14. ὁ κλύδων παιφορέει, *æſtus abripere*, dicitur. at Lugd. πείφορον exhibet. quod ſecutus M. Caſaub. *circumactum*

cunctatim reddidit. atq; ità διατρίβειν etiam usurpatur ab Apostolo, de hominibus instabilibus, qui cùm judicio certo nulli nitantur, ab aliis facile circumaguntur, *ad Ephes. c. 4. v. 14.* κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ διδασκαλίας. metaphora ducta à navibus ἀνδραπίσεις, uti priùs dictum, ad § 8. Sed prius illud magis arridet. Vide *l. 2. § 7.*

Ἐν τοῖς ἄλλοις θεοῖσιν | θεοῖσιν istic, ut Galeno suprà ad § 12. adducto, pro *rebus* ejusmodi nos *circumstantibus*, quæ negotium nobis molestiámq; aliquam facessant. de qua vocabuli hujus significatione dicetur ulterius ad *l. 9. § 13.*

Τὸ ἴυγαρτον τῶ ἤθους | *mores bene temperati.* sive *maxum insigne temperamentum.* De Ausidio Cicero *ad famil. l. 12. ep. 37. Est autem ità temperatis moderatisque moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate jungatur.* Idem de Lentulo *ad Attic. l. 4. epist. 6. Virum bonum, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi, multâ temperatum humanitate.* Tractum videtur ab aëris constitutione temperata, quando nec æstu torret, nec vexat frigore. Æschines (hujus enim esse docent Laert. Athen. alii) *Axiocho:* ὅτι γὰρ χεῖμα σφοδρὸν ἔστιν. ὅτι θάλαττα ἐξίσταται, ἀλλ' ἴυκεφ ἀὴρ χεῖται, ἀπαλαῖς ἡλίου ἀκτῖσιν ἀναιμωμένων. Potest & à vino aquâ mitigato in quibus miscendis si justa ratio habita fuerit, (artis autem id esse docet Athenæus *l. 10.*) ἀφαιρήσει ἡ κρᾶσις τῶ ὄινου τὸ βλαβερὸν, ὁ συναίρεται τὸ χρήσιμον. Plut. *de leg. poet.* Inde ὄινος ἴυκρατος, Polluci *l. 6. c. 3.*

Οὐ ῥᾳδίως κατεργαστὸν ἦν σφόδρα | *Ut quæ instituissem, expeditè, nec magnâ cum molestia perficerem.* Xyl. *Negotia, quæcunque ea fuerint, cùm exquisitè, tum sine quiritatione, exèqui.* M. Casaub. Εὖ q; sensu τὸ κατεργάζεσθαι usurpâsse Xenophon videtur, *memorab. l. 4.* Καίτοι γε πόσῳ ταῦτα ἐκείνων δυσκατεργαστότερα φαίνεται, ὅσῳ περ πλειόνων περὶ ταῦτα σφαλμάτων, ἐλπὶς οἱ κατεργαζόμενοι γίγνονται. Thucydid. etiam *l. 4.* Οὕτω τῇ παρόντι ὁρμῇ χρώμενοι, ἧξειν σφίσι μηδὲν ἐναντιωθῆσ, ἀλλὰ καὶ τὰ δυνατὰ ἐν ἴσῳ καὶ τὰ ἀπορώτατα μεγάλῃ τῇ ῥᾳστώνῃ καὶ εὐπετείᾳ παρασκευῇ κατεργάζεσθαι. Vide *l. 9. §. 12.* Usurpatur & de cibis digerendis concoquendisq;; unde alimenta εὐκατέργαστα, *concoctu facilia*, & δυσπατέργαστα, *concoctu difficilia*, in medicorum scriptis frequentissima. & indè forsan murdiatum fuerit.

Πάντας αὐτῷ πιστεύειν | De Xenocrate Laërt. *l. 4.* Ἦν δὲ καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα. ὥστε μὴ ὀμόσαι, ἀνάμεσον ὑπομένειν, τούτῳ μόνῳ συγχώρειν Ἀθηναῖοι. *Tantæ apud suos fidei existimationem obtinuit, ut quod nemini cuiquam alioqui licitum, huic etiam injurato testimonium perhibere Athenienses permitterent.* Vide *ad l. 3. §. 5.* Eâdem ferè apud eosdem autoritate fidéque pollebat Aristides: sed & apud Romanos Cato Uticensis. Unde factum, ut de rebus fide omni prorsus indignis παραπιστότατος diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιστὸν ἦν. *Hoc nec Catone prædicante fidem meretur.* Plut. *in Caton.* Malè autem Xyl. istic, *Dicebat sibi verba facienti*, &c. quasi hoc de se prædicâsse Maximus diceretur, quod tam à Maximi moribus quàm & à Marci mente alienum est.

Ὅτι οὐ κακῶς ἀκούει | Geminum de Jesu nostro elogium populi apud *Marc. c. 7. v. 37.* καλῶς πάντα πεποίηκε. Sed & de Davide dictum *hist. Regum l. 2. c. 3. v. 36. Populo rectum videbatur, quicquid rex fecerat.*

Τὸ ἀθαύμαστον καὶ ἀνέκπληκτον | alterum horum interpres Ang. omisit. Vide *l. 12. §. 13.* Zenonis placitum est apud Laërt. *l. 7.* τὸν σοφὸν οὐδὲν θαυμάζειν. Quin & Zenone prior Democrit. apud Stob. *tom. 2. tit. 3.* Σοφίῃ ἄθαμβον, ἀξίῃ πάντων καὶ ἡμιθεότητι, pronunciavit. Nec Democrito in hoc prorsus quicquam adversatur Heraclitus; Βλαξὶ ἀνδρὶ καὶ ὅτι παντὶ λόγῳ ἐπιπολῆς φιλεῖ. quod usurpat Plutarch. *de Poet. leg. c. 10.* & *de audiend.* Verùm illi moderantiùs. At utroq; isto antiquior longè Pythagoras, Zenoni planè σύμφωνος, hunc sese ex philosophia fructum percepisse professus est, τὸ μηδὲν θαυμάζειν, *quòd nihil admiraretur*, sive *quòd nihil admiratione sua dignum duceret.* quod tamen perperam à quibusdam acceptum monet Plut. *de audiend.* Hinc Horat. *l. 1. epist. 6.*

Nil admirari prope res est una, Numici,
Solaque, quæ possit facere & servare beatum.

Ex adversùm tamen Plato in *Theæteto*: Μάλα φρικώδους τοῦτο τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ αὕτη· καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας, οὐ κακῶς γενεηλογεῖν. Cui & Clemens Alex. calculum contribuit suum, *Stromat. l. 2.* Τῆς ἀληθείας ἀρχὴ, inquit, τὸ θαυμάζειν, ὡς Πλάτων ἐν Θεαιτήτῳ λέγει. καὶ Ματθαίας ἐν παραδόσει παραινῶν, Θαύμασον τὰ παρόντα· βαθμὸν τοῦτον ποιοῦν τοῦ τὰς ἐπικειμένας γνώσεις κατορθώσειν. ἡ κατὰ τὸ καθ' Ἑβραίους εὐαγγέλιον, Ὁ θαυμάσας, βασιλεύσει, φησὶ, καὶ ὁ βασιλεύσας ἀναπαύσεται. Nec in hac parte à Magistro suo dissentiens Aristot. ἀρχὴ γὰρ τὸ θαυμάζειν, *l. 1. c. 2.* Διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι καὶ νῦν καὶ τὸ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν, ἐξ ἀρχῆς τὰ πρόχειρα τῶν ἀτόπων θαυμάσαντες, εἶτα κατὰ μικρὸν οὕτω προϊόντες, καὶ περὶ τῶν μειζόνων διαπορήσαντες. Et mox: Ἀρχαῖοι μὲν γὰρ διὰ τὸ θαυμάζειν πάντες. Verùm conciliari poterunt istæ, quæ ex diametro repugnare sibi invicem videntur, sententiæ; si de tyrone philosopho Platonis istud, de veterano sapientiæ jam apicem summum assecuto, priora illa acceperimus. Cyrus deniq; Persas suos ità instituisse refert Xenophon, *l.* 8. Ὡς μηδὲ μεταστρέφοντι φαίνεσθαι ἄν, ὡς οὐδὲν θαυμάζοντες.

Καὶ μηδαμῆ ἐπιτρέπειν, ἢ ὀκνεῖν | quod *lib. 7.* § 69.

69. dixit, μήτε ζοῦζιν, μήτε ταραχήν.

Ἡ ἀμηχανῶν | ἀμηχανῆν propriè *in eis esse angustiis, e quibus nullâ ratione, nullâ machinâ expedire vel extricare te possis.* itaq; verto *perplexum esse.*

Ἡ σεσεισμένος | Suspecta vox. forsan σεσεισμένος, ut gemina litera altera exscripturis vitio excidérit, quo modo in σεσεισμυζομένας, *l.* 4. § 16. Xyl. *neq; mœstitiæ, neq; gaudii nimium.* Cas. *videre,* vertit; sed ita ut *risûs excessum* designet. Mihi aliò inclinat animus. σεσεῖσθαι est quod Latinis *ringi,* vel etiam *dentibus renidere.* usurpatur plerumq; de *risu simulato,* qualis eorum, qui Græcis antiquis γελᾶσιν ἀλλοτρίοις, recentioribus ξεναῖς παρειαῖς γελᾶν, uti Eustath. *ad Odyss. σ'. malis alienis ridere,* Latinis dicuntur, ut Flacco *Sat.* 3. *l.* 2. vel etiam de *indignatione, dissimulata* quidē, sed quæ istiusmodi oris habitu re prodat, qui cùm *risum,* vel *irrisionem præ se ferat,* ab animo tamen exacerbato proveniat. ità *ringi* Latinis, non simpliciter *irasci,* uti exiliter nimis Nonius, sed *tacitum stomachari, cum aliud præ se ferat,* uti Donatus in Terentiano illo *Phorm.* 2.2. ubi *risui vero* opponitur;

——— *ille ringitur, tu rideas.*

Sidonius *carm.* 23. *v.* 87.

Multum ringitur otiosa virtus.

Marcus noster *l.* 11. § 18. Τὸ ἐμμενὲς ἀνίκητον, ἐὰν γένηται ἢ καὶ μὴ σεσεῖσθαι, μηδὲ ὑπεῖκειν. *Si verum ac genuinum fuerit, non personatum & cimentitum.* quale eorum, qui vultu oriſq; habitu externo offensionis speciem nullam læsi proferunt, sed injuriarum despectum quendam præ se ferunt, cùm animus tamen intùs odiis occultis æstuet. Apud Suidam, Procopius, opinor, Ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, Μαυρῦκιος ἐς αὐτὸν ἢ Θεοδώρα ἠγριαίνετο καὶ ἐσείετο. *Valdè adversus eam exacerbata erat, & ringebatur.* ut sit ibi σεσεῖσθαι, sive σεσεῖναι ὀργῆς τι. *ad rem aliquam,* sive *ad occasionem aliquam ringi,* h. e. vel exacerbari vel renidere aliquem, ad risum quendam adscitium composito vultu, cum animo tamen angeretur. id quod *affectationem caninæ æquanimitatis stupore formatam,* nuncupâsse videtur Tert. *de Pat. c.* 2.

Καὶ τὸ συγγνωμονικὸν | De Demonacte Lucianum vide ad *l.* 5. § 22. Præclara sanè Catonis majoris, referente Plutarcho, vox illa, Πᾶσιν ἀεὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι χωρὶς ἑαυτῆς δίκαι συγγνώμη. Cui gemina Plinii minoris ista, *l.* 8. *ep.* 22. *Optimum & emendatissimum existimo, qui cæteris ita ignoscit, tanquam ipse quotidie peccet; ita peccatis abstinet, tanquam nemini ignoscat.* Concinna & Senecæ illa, *de benef. l.* 1. 10. *Hoc tu cave, tanquam maximum crimen, ne admittas? ignoscis tanquam levissimo, si admissum est.* &, *ad Marc. c.* 4. *Nec quicquam pulchrius existimo in fastigio collocatis, quam multarum rerum veniam dare, nullius petere.* In quam ferè sententiam de Marco Dio Cass. *l.* 71. Αὐτὸς μὲν ἁπάντων μὲν ἁμαρτημάτων ἀπέχετο, καὶ ὅτι ἐκεῖνον ὅτι ἐκεῖνο ἐπεμέλετο· τὰ δὲ δὴ ἄλλων ἁμαρτήματα, καὶ μάλιστα τὰ τῆς γυναικὸς, ἔφερε, καὶ ὅτε ἐπολυφρήσατο, ὅτε ἐβλασφήμει. Cæterùm Stoicorum placitis ista adversari prorsus videntur. Censent siquidem illi ut Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* sapientes, ἐλεήμονας μὲν οὐ συγγνώμονας τε εἶναι μηδενί. Et Stob. Collectan. *tom.* 2. *tit.* 46. Φασὶ μηδέποτε συγγνώμονα εἶναι μηδενὶ, τὸν αὐτὸν ἔχοντες καὶ λέοντος λόγον· τὸ μηδὲ συγγνώμονα εἶναι τοῖς ἁμαρτάνουσι. Hæc tum commemorat, tum & exagitat Cicero *Or. pro Murana. Fuit quidem summo ingenio vir Zeno, cujus inventorum exmuli Stoici nominantur. hujus sententiæ sunt & præcepta hujusmodi; sapientem gratiâ nunquam moveri; nunquam cujusquam delicto ignoscere. neminem misericordem esse, nisi stultum & levem. Viri non esse, neq; exorari, neq; placari.* Et mox, *Supplices aliqui veniunt, misseri & calamitosi? sceleratus & nefarius fueris, si quidquam misericordiâ adductus feceris. Fatetur aliquis se peccâsse, & ejus delicti veniam petit? nefarium est facinus ignoscere; exorari, scelus; misereri, flagitium.* Et rursus sua illorum præceptis opponens. *Nihil ignoveris, Imo aliquid, non omnia. Nihil gratiæ caussa feceris. Imò ne resistito* [al. *persisto*] *gratiæ, cùm officium & fides postulabit. Misericordiâ commotus ne sis. sed tamen est etiam in dissolvenda severitate laus aliqua humanitatis.* Agnoscit, sed explicare ac mollire conatur Seneca *de clement. l.* 2. *c.* 5. *Scio malè audire apud imperitos sectam Stoicorum tanquam nimis duram. Objicitur enim illi, quod sapientem negat misereri, negat ignoscere. hæc si per se ponantur, invisa sunt. videntur enim nullam spem relinquere humanis erroribus, sed omnia delicta ad pœnam deducere. Quod si est, quid hac sectâ durius, quæ dedisscere humanitatem jubet, portúmque adversis fortunam certissimum, mutuum auxilium claudit? sed nulla secta benignior leniorq; est, nulla amantior hominum, & communibus bonis attentior.* Et, *c.* 7. *At, quare non ignoscat, dicam. Venia est pœnæ meritæ remissio. ei igitur ignoscitur, qui puniri debuit. Sapiens autem nihil facit, quod non debet; nihil prætermittit, quod debet. Itaq; pœnam quam exigere debet, non donat: sed illud, quod ex venia consequi vis, honestiore tibi via tribuit. Parcit enim sapiens, consulit, & corrigit. idem facit, quòd si ignosceret, nec ignoscit. quoniam qui ignoscit, fatetur aliquid se, quod fieri debuit, omisisse. Aliquem verbis tantùm admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens: aliquem invidiæ criminis manifesti laborantem, jubebit incolumem esse; quia deceptus, quia per vinum lapsus: hostes dimittit salvos, aliquando etiam laudatos, si honestis caussis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accinxit: sunt. Hæc omnia non veniæ sed clementiæ opera sunt.* Verùm hæ sunt Stoicorū argutiolæ spinolæ, & subtilitates supervacaneæ, quas Marc⁹ noster, solidior quàm subtilior, minùs curâsse videtur: imò meræ sunt, Senecâ ipso censente, λογομαχίαι. Sic enim ipse demum

Ibidem.

ibidem. De verbo, ut meâ fert opinio, quæstio est; de re quidem convenit. Sed de istis amplius, ad *lib.* 2. § 13. De Pio certè Capitolin. *Ad indulgentias promptissimus fuit.* Et, *His quos Adrianus damnaverat, in Senatu indulgentiæ petiit.* Idémque de Marco. *Fuit per omnia moderatissimus, in hominibus determinandis à malo, invitandis ad bona, remunerandis cupidâ, indulgentiâ liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens.* & rursus: *Erat mos iste Antonino, ut omnia crimina minori supplicio quàm legibus plecti solent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifestos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret.* Κἂν ἄρα συμβῇ ποτε πλεῖ πραγίαν ἔχουσιν, ἢ τὸ παθεῖν ἢ δρᾶσαι δίκαιον ἡγοῦμαι, ἀλλὰ μὴ μείζω σφαττέσθω, κἀμοῦ τ' ἔτι Ariſtid. de eodem. De Agricola Tacitus, *Omnia scire, non omnia exequi: parvis peccatis veniam, magnis severitatem commodare: nec pœnâ semper, sed pœnitentiâ sæpiùs contentus esse.* Vide *infrà* § 16. τὸ ἥμερον.

Καὶ ἀδιαστρόφου μᾶλλον ἢ διορθωμένου φαντασίαν παρέχων | *magisq; constantiam erroris securam, quàm erroris correctionem præ se tulisse.* Xyl. obscuriùs pauló. Hoc vult. Cùm sit prima felicitas, à recti norma ne minimum quidem, vel discedere, vel distorqueri: secunda, siquis quoquo modo deflexerit, ἐς διορθώσεως κρίσιν, (ut ipse de se dixerat, suprà § 7.) ad rectitudinis statum pristinum denuò reduci; quùm, *quod naturâ bonum est, neq; emendari, neq; corrigi se poscat*, ut *l.* 2. Arnobius; eam in Maximo rectitudinis firmitatem & stabilitatem extitisse, ut ope alterâ istâ nihil opus habuerit, πλεῖ διόρθωσιν ἢ διχάνῳ, quod de Deo Aristot. *de mund. c.* 6. ita saltem *in bonum transfiguratus*, ut *nihil in eo supereſſet, quod mutandum videretur*, ut Seneca, *ep.* 6. In quem eundem sensum & illa accipi possunt, quæ habentur *l.* 3. § 5. Οὐδὲν ὧν τῇ κρίσει, οὐκ ὀρθύμενον. , Et *l.* 7. § 7. Οὐδὲς, ἢ ὀρθύμενον. Neq; enim ἀδιαστρόφου five *pertinaciam* illam Marcus noster in Maximo aut offenderat, aut si offendisset, prædicaret; quâ nihil in natura sua magis laudare ac probare palam profitebatur, portentum illud hominis, Caius Caligula, ut Sueton. *l.* 4. *c.* 29. cùm nihil sit hâc magis aut devitandum, aut detestandum; ab eâq; Marcus & ipse se cum primis abhorrere doceat, *l.* 6. § 21. & alios itidem seriò sedulóq; dehortetur, *l.* 4. § 17.

Οὔτε ὑπέμενεν ἂν κρύπτειν αὐτὸ αὐτὸν ἐπαινεῖν | Miranda de hominis præstantiâ aliorum omnium consensio, cui nemo quisquam deprehensus est, qui exæquare se ausus esset. Stupenda etiam, non suspicienda duntaxat, in tanta universorum existimatione, hominis modestia, qui neminem quenquam unquam neglectui aut despectui habuerit.

Καὶ τὸ εὐχαριστικὸς | Nec occurrere alibi vocem hanc existimo; & hoc loco mihi suspecta est planè. Siquidem χαριστικὸς five *urbanitas*, parum distare videtur, vel ab ἀγροικίᾳ, quam repudiat Marcus *suprà* § 7. vel à κομψείᾳ etiam, quam non semel damnat. *l.* 3. § 5, & 8. & *l.* 4. § 51. unde τὸ χαριστικὸς καὶ τὸ κομψόν à Platone conjunguntur, *polit. l.* 4. εἰ δὴ μᾶλλον χαριστικὸς ὁ ταῦτα λέγων, κομψόν τ'. quin & Suidas τὸ καταφερόμενον exponit per χαριστικὸν. quod Marco itidem in vitio ponitur, *l.* 5. § 5. forsan tamen existimaverit quis, τὸ εὖ istud adjectum, urbanitatem ita condire posse, ut suo modo suáq; temperate adhibita, (quod non observant οἱ χαριστικόμενοι ἐν μὴ χαίρουσι καιρῷ, utì Dionys. Halic. in *Lysia* loquitur) etiam citra Stoicæ severitatis violationem ullam locum suum obtineat. quum τὸ εὐχαρὲς in Pio prædicet ipse *infr.* § 16. Xyl. *liberaliter quoq; factum esse.* quod tam à Maximi instituto, quàm & à Marci, puto, ingenio, liberat procul. Verùm ego Marco ipso autore, τὸ ἢ χαριστικὸς rescribere non dubitem; atq; ita Marcum ipsum scripsisse, pignore etiam interposito, contendere ausim. τὸ χαριστικὸς certè in sequiorem partem usurpari, docent, cum ex Aristophanis illo, χαριστίζεις πίζη f.) καὶ καταπαίζεις ὥσπερ καὶ βωμολοχεύη apud Etymologum & Suidam; qui & χαριστίζόμενοι exponunt εὐλογοπλαδόμενοι, σκώπτοντες. tum & ex Glossario, ubi χαριστικὸς, *Carinari. Carinari* autem in Isidori *Glossis* est *illudere.* Et *Carinantes* ap. Festum, *probra objectantes*, sive *objicientes.* quibus accedit quod *Carinare*, Servius *ad Æn. l.* 8. *obtrectare.* adductis Ennii illis,

—*neq; me decet hanc Carinantibus edere chartis.*

&, *Contra Carinantes verba atq; obscœna profatus.*

ubi in priore versu pro *hanc, haïe*, five *hæc* Merula; in altero, pro *atque, aiquè*, five *æquè*, Castricom. legendum censet. porrò *Carinare à navium carinis dictum* vult Festus, an hujus mutilator Paulus, *quod ut infima navis pars carina; ita sortis infimæ hominer, quibus scommata id genus jacere usus esset.* at Joſ. Scaliger, & hunc secuti Merula *ad Ennium*, & *ad Strabonem* Casaubonus, *carinari* Latinis eodem modo dictum statuunt, quo Græcis καρείζειν. nec indicant tamen unde nominis id tractum velint. à *Carinis* ne loco in urbe sic dicto; an à *navium carinis*, ut ad nautis usitata convitia respiciat, de quibus Flaccus *Serm. l. Sat.* 5.

Tum pueri nautis, pueris convitia nauta
Ingerere.—nam Festo quæ tribuitur notatio nec nauci est. ego sanè à χαριστίζειν ipso *carinari* vel deductum, vel corruptum nullus ambigo.

§ 16. Τῷ παῖς | *Patrémne* velit naturalem, *Annium Verum*, de quo suprà § 2. an adoptivum, *Antoninum Pium*, ambiget forsan quispiam. Verùm hunc potiùs designatum existimem, cum quia ille Marco nostro impubi adhuc, excessisse videtur; ut ex Capitolino conjicere est; tum quia hæc eadem (quæ

&c.

& magna ex parte ſunt principis potiùs, quàm privati hominis, virtutes) pleraque ferè de Pio enunciata deprehenduntur *l.* 6. § 30. idem ſtatuit & Caſaub. *ad Marci vitam.* Interim falſus eſt Theodoretus, ſi Pii gnatum Marcum exiſtimavit, quod verba ipſius ſonare videntur, *therapeut. l.* 9. ubi poſtquam de Hadriano dixerat, καὶ Ἀντωνῖνος, inquit, καὶ Βῆρος ὁ ἐξ ἐκείνου. & Acciaolus, *Antonimus qui Hadriano ſucceſſit, quique ex eo genitus eſt Verus.* Marcum enim potiùs quàm Luciũ deſignatum opinor, cùm eo loci, tum & operis ejuſd. *l.* 6. ubi Imperatorum Series ità digeritur, Ἁδριανὸς, καὶ Ἀντωνῖνος ὁ σεμνὸς, καὶ Βῆρος, καὶ Κόμμοδος. Cæterùm de Vero neutro verum eſt, *ex Pio* fuiſſe *genitum.*

Τὸ ἥμερον | De Pio, Capitolin. *Erat moribus clemens, ingenio placidus & mitis. Nulli acerbus, cunctis benignus.* Eutrop. & Aurel. Victor. *Adeò manſuetus, ut inſtantibus patribus, ad eos qui contra eum conjuraverant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem. uſque eò autem mitis fuit, ut cùm ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſitâ placare, quàm ulciſci ſeditionem.* Marcum pariter prædicat Galenus in *commentar. de libris ſuis*, ἐυγνώμονά τε καὶ μίτιον, ἥμερόν τε καὶ σεμνὸν. Clementiam Marci celebrat cum aliis & Capitol. Sed præcipuè Ariſtides & Dio. Ille *orat. in Regem*; Ὧν γὰρ, inquit, πολιτῶν ὁ βασιλεὺς, ἡμερώτατος καὶ ἐπιεικέστατος ἁπάντων βασιλέων. Iſte in *Marco*, ὅτου τι, inquit, καθαρὸς δὲ πάντων, καὶ χρηστὸς καὶ εὐσεβὴς ἐγένετο, ὡς ἔγεγε τῇ βουλῇ μηδένα τῶν Καισίῳ συναιρεσιωτῶν πεπάνθαι. Μὴ γὰρ γένοιτο, ἔφη, μηδένα ὑμῶν ἐπ' ἐμοὶ, μᾶλλον τῇ ἐμῇ, τοῦτο τῇ ὑμετέρᾳ ψήφῳ σφαλῆναι. καὶ τἀληθῆ ἔφη, ὅτι ἂν μὰ τοῦτο τύχω, πάλιν φεύγοις τὸν δίκαιον. Unde in Senatu acclamatum ei refert Vulcat. in *Caſſ. Antonine pie, Dii te ſervent. Antonine clemens, Dii te ſervent.* Vide *ſuprà* § 15. Τὸ συγγνωμονικὸν.

Μειλίχου δοκοῦντος ἐπὶ τῇ ὑξεταζομένῃ κειδίνου | Ita *l.* 6. § 30. Τὸ ἐπὶ τῇ κρίσει λόγον φεύγοντος ἴωτον. Verùm cave iſtic intelligas ἀλαζονείαν illam, quam Cajum Imperator. in ſe maximè probâſſe, ex Sueton. ſupra monuimus, ad § 15. aut Neronis etiam pervicaciam, dixerim an præcipitantiam obſtinatam, cui illud Caſſio referente, ſubinde in ore, Πρεὶ ἂν ἂν ἅπαξ τι εἴπω, μηκέτι με αὖθις πύθῃ. Siquidem ut Seneca, *de benefic.* 4. 38. *Hoc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratúmque ſit.* Quomodo apud Antiphan. ille in *Gorgytho*, referente Athenæo *l.* 8.

Ἥδιον γ' ἀποπίνω ἂν, ἂν σεσηλόμην,
Ἢ Καπιμήδου γλαῦκα σεσῖσθ' ἂν κρέατα.

Nec ſtultitiæ tantùm, ſed & inſcitiæ proprium. Synef. *in calvit.* de plebe imperita: Καὶ γὰρ ἀμαθὴς ἔστιν, ἰσχεραίνουσά τινα, καὶ χαλεπὴ σεσεῖσθαι τὴν κεφαλήν. ἀτόπων σοφισμάτων ὄντως ἀνεπίδεκτος, καὶ ἐν τοῖς ἀληθῶς ἀνεπιτήδειος, πρὸς πάντα τὸ κέντρον. Verùm rationibus veris certiſq; ſubnixam conſtantiã intelligit in rebus accuratè perpenſis, & veritati æquitatiq; conſentaneè conſtitutis. Rectè Senec. *ep.* 23. *Conſtituendum eſt quid velimus, & in eo perſeverandum. Nam illi, qui ex aliis propoſitis in alia tranſiliunt, aut nè tranſiliunt quidem, ſed caſu quodam tranſmittuntur, quomodo habere quidquam certum manſurúmve poſſunt?* Et, *de Beat. c.* 3. *Fidens ſit animi: ſed fiducia ejus non ſine ſcientia ſit, non ſine conſtantia. ita maneant illi ſemel placita, nec ulla in decretis ejus litura ſit.* A conſtantia certè laudat Pium Capitolinus; uti mox videbitur. Verùm de argumento iſto habetur elegans ſanè Epicteti diſſertatio apud Arrian. *l.* 2. *c.* 15. ubi inter alia hæc habet. Τοῖς κειδίνοις ἐμμένειν δεῖ, ἃ πάσης ἀλλὰ τῆς ὀρθῆς. — ἃ θέλεις τοῦ ἀρχοῦ ποιῆται καὶ τὸ θεμίλιον, τὸ κείμενον σάλευε, πότερον ὑγιὲς ἢ οὐχ ὑγιὲς, καὶ ἄτε λοιπὸν ἐπεισοδιμῆν αὐτῷ τοῦ εὐλογίας, τοῦ ἀσφαλείας; ἂν δ' ἅπαξ ἐστήσῃ καὶ κατακτήσῃ, οὐκ εἰσοδιμεῖ τι ὃν, ὅσῳ ἂν πλείονα καὶ ἰσχυρότερα ἐπιθῇς, πιστότερον καὶ ἀσφαλέστερον κατεργάσεται. Vide *ad l.* 8. § 16.

Τὸ ἀκατάδοξον ἀεὶ καὶ τὰς δοκούσας τιμὰς | idem & *l.* 6. § 30. De Pio Victor. *Appetentiâ gloriæ carens & oſtentatione.* Quin &, Capitolino teſte, *menſes* Septembrem *atque* Octobrem cùm *Antoninum atque Fauſtinum* (ab ipſius uxoriſq; ſuæ nominibus) *appellandos decreviſſet Senatus, id Antoninus reſpuit.* quamquam cæteroquin honoris ſibi ſuiſve ab eiſdem oblatum delatúmque, quod legitur, aſpernatus. Vide *infrà*, § 17.

Τὸ φιλόπονον! Verùm iſta potiùs Ælii Adriani laus fuerit, de quo Victor: *Immenſi laboris: quippe qui provincias omnes pedibus circumierit, agmen comitantium prævertens.* Sed & hanc laudem etiam Marco tribuit Dio: Vide *infrà ad illa*, ἃ σεμνύεται. Capitolinus item verbis illis: *Magno igitur labore, etiam ſuo, gentes aſperrimas vicit.*

Τὸ ἀκριτικὸν καὶ ἐχόντων τι κατορθοῦν εἰσφέρειν | De eodem *l.* 6. § 30. Τὸ ἀντεχόμενον ἀναβαινόντων παῤῥησιαστικῶς τῆς γνώμης αὐτῶν, καὶ χαίρειν, εἴ τις δεινοῦ βέλτιον. Optimè Agamemnon *Iliad.* ξ'. *v.* 107.

Νῶϊ δ' ἤη. ὃς τῆς γ' ἀμείνονα μῆτιν ἐνίσσει,
Ἣ νέῳ, ἠὲ παλαιὸς ἐμοὶ δὲ κε κῆρι μάλιστα εἴη.

Sophocl. Antigon.

Ἀναξ, σὶ τ' εἰκὸς, ἤ τι κρεῖσσον λέγει,
Μαθεῖν, σὶ τ' αὖ τᾶδ' ἔν γὰ εἴρηκα δικαῖ.

Et rurſus:

Μὴ τοῦ ἓν ἦθος μᾶλλον ἐν σαυτῷ φόρει,
Ὡς σῆς σὺ, κ' ἄλλη ἄλλο, τᾶτ' ὀρθᾶς ἔχειν.
Ἀλλ' ἄνδρα, κἂν τι ᾖ σοφὸς, τὸ μανθάνειν
Πολλ' αἰσχρὸν ἤδη, καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.

Et denuò,

Καὶ τῷ λιγαίνειν ἓν, καλὸν τὸ μανθάνειν.

Et

Et ibid.

Ἐν σοὶ φρονήσας, ἓν λέγω· τὸ μανθάνειν
Δ' ἥδιστον ἓν λέγοντι, εἰ χἀρὸν φέρει.

Anacharsis apud Plutarchum in *Symposio*, cùm quæreretur, ecquid regem maximè illustrem faceret, respondisse dicitur, Ἐὰν μόνος φρόνιμος ᾖ. *Si solus sapuerit.* quod mihi videtur à ratione quàm longissimè dissitum. Itaque malim, quod Stobæus exhibet 2. 48. Ἐὰν μὴ μόνος φρόνιμος ᾖ. Si non solus sapuerit. si sapientiâ suâ non fuerit confisus nimis, sed dum se solùm sapere existimat. Quod de Tiresia Homer. *Odyss.* κ'. *v.* 495. de Scipione Cato apud Plut. in *apoph.* & *Polit.* De Chrysippo alii apud Laërt. *l.* 7.

Ὁ δὲ πάντα· τοὶ δ' οὐκ ἀΐοντες.

Et Callimach. hymn.

Μοῦνος πανσόφων.

Qualis Creon depingitur à Strattide in *Phœniss.* apud Athen. *l.* 13.

Οὐδὲν σοφώτερ' πᾶσα Θηβαίων πόλις,
Οὐδὲν ποτε.

Et à Sophocle in *Antigon.*

Οἱ πολῖται δὲ χ' ὑφηγοῖντό σοι
Φρονεῖν ἃ μὴ σὺ νεῖς ἀνδρὸς πολίτης ἢ τὰ τῇ φύσει;

Siquidem, ut apud eundem Creontem filius patrem prudentior monet;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἓν φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ γλῶσσαν ἢ ψυχὴν ἔχειν, ἃ ψυχῇ ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

& Euripidis *Æolo* apud Stob. *tom.* 2. *c.* 22.

— τέτῳ δ' ἀνδρὶ μήτ' εἶναι φίλος,
Μήτ' ξυνοικεῖν, ὅστις αὐτάρκη φρονεῖν
Πόλεσιν, ἀλλὰς τοὺ φίλους ἡγούμενος.

Ità qui solus sapit, bis desipit; dum aliorũ consilia respuit & despuit, aliorúmq; consortia abs se abdicat. quibus duobus nihil potest esse principibus perniciosius. fit deniq; quod Plato *ad Dion. epist.* 4. & ex Platone Plut. *de adulat.* & in *præcept. polit.* αὐθάδεια ἐρημίᾳ ξυοῦσα. De Marco nostro Capitol. *Semper tamen cum optimatibus, non solùm bellicas res, sed etiam civiles, priusquam faceret aliquid, contulit.* denique, sententia illius præcipua semper hæc fuit, *Æquius est, ut ego tot & talium amicorum consilium sequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem sequantur.* Optimè L. Æmylius apud Livium *l.* 44. *Non sum is qui non existimem admonendos duces esse: imo cum, qui de sua unius sententia omnia gerat, superbum judico magis quàm sapientem.*

Τὸ ἀπαρεγκλήτως εἰς τὸ καθ' ἕξιν ἀποτυμπανιζόμενον ἐπάνω | De eodem *l.* 6. § 30. Ὡς ἀκριβὴς ὢν ἐξετασὴς πάντων καὶ σκέψεων. Capitol. *Fuit sanè ea constantiâ, ut septenis & novenis annis in provinciis bonos præsides detineret.*

Τὸ ἐμμελὲς, καὶ μὴ χρῆμα ἐπιτάσεως, καὶ ἧς ἀνέσεως | *Diligens agri cultor, mitis, largus;* & *omnia hæc cum mensura.* Capitol. Vide *suprà* quæ de Apollonio § 8. Seneca, *epist.* 89. *Impetus ex dignitate rei cujusque concipitur, proinde remissior acriorve, prout illa digna est peti.*

Τὸ παῦσαι τὰ ἀεὶ τοὺ ἕρωτας τῶν μειρακίων | quibus scil. cum Hadrianus, tum & Trajanus nimiopere addicti: utì ex Dione liquet & Capitolino. Vide *infrà* § 17. Θεωδότου.

Ἡ κοινοπραγωσύνη | *quod utilitati publicæ omnes cogitationes impendebat.* Xyl. Κοινοπραγωσύνη vocabulum compositione novâ, vel à nostro fabricatum, vel à suis receptum. hoc enim Stoicis familiare fuisse deprehendet, qui in eorum quæ supersunt fragmentis versatus fuerit, nova subinde prout usus postulabat, compositionis Grammaticæ ope, comminisci & procudere vocabula. Insolens itaq; vox ista; & rei propemodum insolentis. Nam quod Paulus conqueritur *ad Philip. c.* 2. *v.* 21. Πάντες τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν. *Quæ sua sunt, plerique quærunt:* (quod charitatis esse negat idem Apost. *ad Cor. ep.* 1. 13. 5. οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς) in ore subinde habentes, vel Davidicum illud *Psal.* 4. 6. *Quis nobis commodi aliquid repræsentabit?* vel Theocriticum istud ex *Idyll.* 16.

Ἄλυπά μοί τι γλώσσιο. —

Et quod Pindarus *Nem.* 1. Gregor. Naz. *in Julian. l.* 1. & Greg. Presb. in *vit. Naz.* Τὸ ἰδιωτικὸν πάσχει πᾶν. τῶν δὲ δημοσιευόντων καὶ κοινῇ διαφέρεσθαι δοκούντων τοῖς καθ' ἕνα φροντίς. Herodian. *l.* 2. hoc est, ut Tacit. *Annal. l.* 17. *Privata cuique stimulatio, vile de cus publicum.* Ità quod idem *ibid. pessimum veri affectus venenum, sua cuique utilitas.* Et quod Livius *histor. l.* 20. *Privatæ res semper officere, officientque publicis consiliis.* Dum, Ἐν βραχεῖ μὲν μικρῷ σκοπεῖν τὴν κοινῶν οἱ πλεῖστοι· τῷ δὲ πλείονι τὸ οἰκεῖα προέχειν. ὅτι τῷ ἰδίῳ λανθάνειν τὸ κοινὸν ἀβλαβέως φθειρόμενον. Thucyd. *hist. l.* 1. &, quod Lysias *adv. Philon.* Παρέσχες τῷ τῆς πόλεως κοινὸν ἀγαθὸν, ὅτι τὸ ἑαυτῷ ἴδιον κέρδος ἦλθον, διὰ τὸ μὲν τῇ πόλει, ἀλλὰ κοινὸν, παιδία αὐτοῖς ἡγεῖσθαι· Πόλει δ' ἄρχοντος, ὃ αὐτῷ ἄεισος. Euripid. *Heracl.* vide & Aristotel. *polit. l.* 2. *c.* 3. Eò igitur laudabilior fuerit in Antonino κοινοπραγωσύνη ista, quò in plerisque rarior: quâ *potior* habetur *privatis vel rebus vel necessitudinibus respublica*; ut Liv. *l.* 24. &, *communia propriis præjudicant*, ut Bernard. *de temp. Serm.* 58. ἃ γὰρ τὰ ἴδια τῶν κοινῶν; ἀλλὰ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων προτιμητέον. Apollon. Tyan. *epist.* 66. Eam principi suo Claudian. his verbis commendat, in *Honor. Cos.* 4.

— *consule cunctis,*
Non tibi: nec tua te moveant sed publica vota.

Eam certè in Pio cum primis prædicat Capitolinus his verbis: *Tantâ sanè diligentiâ subjectos sibi populos rexit, ut omnia & omnes, quasi sua essent, curaret. itaque provinciæ sub eo cunctæ floruerunt. Ibid.* & in Catone, Lucanus *l.* 2.

— *urbi*

——*urbi pater eſt, urbique maritus;*
In commune bonus. ——

In Galba, Plaut. in *Galb.* Ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν δικαίως ἐφρόνει τὰ ἴδια τὰ κοινῶν πεφιῶν. In Severo, Galenus *ad Piſon. de Theriac.* Νομίζεται τὸ μέγιστον εἶναι τῆς βασιλείας μέρος, τὴν τῶν κοινῶν σωτηρίαν. In Athenienſibus priſcis Demoſth. *Olynth.* 3. Οὐ γὰρ εἰς ἁπλότητα ἐτρέπετο, αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως· ἀλλὰ τὸ κοινὸν αὔξειν ἐπράττετο φύσει δεῖν. In Lacedæmoniis cum primis, Plut. in *Lycurg.* Τὸ δὲ ὅλον, inquit, εἴθιζε τοὺς πολίτας μὴ βούλεσθαι μόνοι ὑπάρχειν κατ' ἰδίαν ζῶντας, ἀλλ' ὥσπερ τὰς μελίττας, τῷ κοινῷ συμφυεῖς ὄντας ἀεὶ, καὶ μετ' ἀλλήλων εἰλουμένους περὶ τὸν ἄρχοντα, μηδὲν δεῖν ἐξιστῶντας ἑαυτοὺς ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ φιλοτιμίας, ὅλους ἐν τῇ πατρίδι. vide *l.* 7. § 4.

Cæterùm in diverſum abit & reclamat hîc Xylandro de vocabuli hujus interpretatione par illud in republica literaria honoratiſſimum, Iſaac. Caſaubonus & Claud. Salmaſius, in eruditiſſimis ſuis *ad hiſtoriam Auguſtam commentariis.* Ille, *Propria*, inquit, *Marco vox eſt iſta, eruditiſſimo interpreti minùs intellecta. Sic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat* τὸ μέτριον καὶ ἰσόμοιρον. vide pòſt in διατριπτικὸν καὶ φίλον. Iſte pariter pro eo vult ſumi quem *communem ſenſum* vocat Juvenal. *l.* 3. *Sat.* 8. verbis iſtis;

Hæc ſatis ad juvenem, quem nobis fama ſuperbum
Tradit & inflatum plerumque Nerone propinquo.
Rarus enim fermè ſenſus communis in illa
Fortunâ.

Significat, inquit, *modeſtam illam, moderatam, uſitatam, & ordinariam, ut ità dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodò conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectúmque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſtè, modicéque de ſe ſentiens.* Eodémq; refert uterq; quod in ſequentibus adjicitur, tanquam vocabuli iſtius interpretamentũ, de facilitate animi in concedendo amicis, nè ſe comitarentur, aut ſecum convivari cogerentur, ſi id ipſi nollent: quam & in Marco notat Galenus, qui in *comment.* δεῖ τὰ σεμνύνεται, φιλανθρωπίαν καὶ χρηστότητα ἐν τῷ περὶ ἰδίων βιβλίων, μετριότητα καὶ εὐσταθείαν, nuncupat. Juvenali Senecam adjungere licet, *ad Lucil.* ſuum *epiſt.* 105. *Odium ex offenſa ſic vitabis, neminem laceſſendo gratuitò: à quo te ſenſus communis tuebitur.* De Tho. Moro noſtro Eraſmus *epiſt. ad Ulr. Huttenum*, *Nemo minùs ducitur vulgi judicio: ſed rurſus nemo minùs abeſt à ſenſu communi.* Nec multùm diſtat quod Apoſtolus *ad Rom.* c. 12. *v.* 16. Μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. *Communem ſenſum* in Trajano hunc prædicat Plin. in paneg. *non de tyranno, ſed de cive; non de domino, ſed de parente loquimur. unum ille ſe è nobis putat; nec minùs hominem ſe quàm hominibus præeſſe meminit.* In Marco Eutrop. *hiſt. Rom. l.* 8. *Hic cùm omnibus Romæ æquo jure egit: ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio.* Etiam poſt imperium collatum & ſuſceptum, τὴν αὐτὴν τοῦ ἤθους χρῶμα. Ariſtid. *orat. in Marc.* De Claudio Sueton. *l.* 5. *c.* 12. *In ſemet parens atque civilis, præ nomine Imperatoris abſtinuit*, nimios honores recuſavit. Sed *c.* 35. *non ſine nota aliqua, jactator civilitatis.* De Pio ipſo Jul. Capitolinus, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* De Marco denique noſtro Capitolin. idem, *In imper.o ità civiliter ſe geſſit, ut lenitatem Pii nemo deſideraret.* Et mox; *Cum populo non aliter egit, quàm eſt actum in civitate libera.* Déque eodem Joan. Aventinus *annal. Boior. lib.* 2. *Admodum clemens & civilis erga omnes, adeuntium cuivis dexteram placidè dabat.*

Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ | Lamprid. de Alexandro Severo: *Cum amicis tam familiariter vixit, ut communis eſſet eis ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos. quotidiani igitur illi convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quòd ſine illis eſſe non poſſet princeps.* non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi, & gratiam illis faciebat ſecum convivandi, ubi ipſis collibuerat; Patrem Pium, ut hoc loco ipſe teſtatur, imitatus, quòd ſequiùs tamen interpretati ſunt quidã, & ad mores Marci arrogantes referre conati ſunt, qui faſtigium principis ſervare cuperet. *Dederunt crimini*, inquit Capitolinus, *quod aulicam arrogantiam confirmaverit, ſubmovendo amicos à ſocietate communi atque à convivüis.* Salmaſ. *ibid.*

Μήτε συναπιέναι | dicere nimirum ſolebat, *Gravem eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci.* Capital. Verùm Marcus hac ratione Pium prædicat profectionem communem amicis condonâſſe, ne illis ipſis gravis potiùs ac moleſtus officio minùs neceſſario exiſteret. quo nomine Marcum item commendat Galenus locis paulò ante adductis. Χρηστὸν τ' ἔφη, inquit, καὶ φιλάνθρωπον αὐτὸν ἰδιωτεύειν πρέπον καλεῖσθαι ἐν τῇ Ῥώμῃ μέν.

Ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καλλιμαχάνεσθαι ὑπὸ τῶν δι' ἀναγκαίας τινὰς ἀπολειπόντων | M. Caſaub. de negotiis accipit, quæ cum neceſſaria aliqua occaſione interveniente, priuſquam confici poſſent, abrumpere cogebatur, eundem illũ, h.e. pariter affectum, pariáque ſentientem, ubi ad illa jamdiu intermiſſa rediret, ſemper deprehenderent. At Xyl. (cui accedo potiùs, ſuadente dictionis ipſius ſerie) de perſonis, amicis putà, familiaribus, miniſtris; quòd etiam cum neceſſitate aliqua cum comitati non fuerant,

rant, aut etiam ob cauſſas neceſſarias, quo minùs id poſſent, ab ipſo, cùm aliquò proficiſceretur diutius forſan abfuturus, relicti, eundem tamen tam abſentes quàm præſentes experti ſint. Vitium illud notâſſe videtur crebrum nimis, à quo Pius immunis fuerit, quo abſentium amicorum rationem nullam aut exiguam ſaltem habere ſolent plerique, quos præſentes tamen colere cum primis præ ſe ferant. Quò trahit Athenæus *dipnoſoph. l.* 5. tritum ſermone vulgari illud, quod ille τὼ μισοξρωποτάτω τῶν πάνυ παροιμιῶν indigitat;

Τηλοῦ φίλοι ναίοντες, οὐκ εἰσὶν φίλοι.

Amici, amici non ſunt, qui degunt procul.

Et reverâ ſicut apud Romanos *lege Pompeiâ, ab bonorum petitione abſentes ſubmovebantur*; Suet. *l.* 1. *c.*28. irâ & pleriſque, bonis etiam candidiſque, abſentium benè meritorum quoq; oblivio quandoq; obrepit. Cæterùm quod in Pio Marcus hîc prædicat, Epicuri dogma vult eſſe Laërt. *l.* 10. qui ſapientem dixerit, húncque ſolum, Χάριν ἔχειν φίλοις καὶ παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι ὁμοίως, διά τι οὐδέν. ὅτε μή τις τρυφᾷτο, ἵνδα καὶ μύξει καὶ ὀιμώξει. deſcripſi & quæ ad præſens negotium nihil faciunt, quòd loco malè habenti medelam tentarem. Sic vertit Ambroſ. Camaldun. *Gratiámque amicis præſentibus æquè ac abſentibus habiturum ſapientem, ſolum, atque item in itinere: quum tamen cruciatur, & ingemiſcet & ejulabit.* Verùm, quid hoc eſt, *in itinere gratiam habere?* aut quò ſpectat? tum quæ arena ſine calce? aut quàm bella commiſſura illa? *quum tamen cruciatur*, &c. quid enim iſtud ad gratiam amico habendam? eò, utî videtur, reſpexiſſe voluit, quod antè dictum fuerat, Κἂν τρυφλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εὐδαίμονα. forſan autem illud, διά τι οὐδέν, ad ſequentia pertinebat; ut ſenſus ſit, *etiam in itinere, ſi quem torqueri viderit, commiſeratione attactum, ſortem hominis deploraturum.* Sed reverâ prioribus illis poſtrema iſta ſic conjungenda autumo, ut legatur; Κἂν τρυφλωθῇ δ' ὁ σοφὸς, εὐδαίμονα· ὅτε μόνοτε τρυφλῶται, ἵνδα καὶ μύξει καὶ ὀιμώξει. ità ſenſus erit, *ſapientem, etiamſi in tormentis quoque conſtitutus beatus ſit, inter torquendum tamen ingemiſcere atque ejulare.* μύζειν *ingemiſcere.* de Delphino Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 8. *c.* 2. ἔξω ἡ ζῇ πολιὸν χρόνον, μύζων καὶ στένων. atque indè μυσμὸς, ὁ στεναγμός. Suid. tum ſubjungenda, μόνον τι χρὴν ἔχειν τὸν σοφὸν, &c. quæ ad præſens inſtitutum pertinent.

Καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκεκλῶς — καὶ ὀξύμορον· ἀλλ' ἢ τὸ σφαπίσῃ | Ex conjectura adiecripſi, καὶ ὅπ ἢ σφαπίσῃ, ejuſmodi aliquid exigente ſenſu, & dictionis ſerie. Verùm D.Bootius mavult, ἀλλ' ἔπος σφαπίσῃ· quod & Annotator Lugd. cenſuit. D. Jun. ἢ σφαπολῶαι & ἀρχαιότροπα. Illud autem Merici, ὀξύμορον ἄλλως, quod de *patientia* vult intelligi *in aliis audiendis*, ego concoquere non poſſum: ſicut nec, quod ex paternis commentariis adducit, ἀλλ' ἢ τὸ, Περσικὸν, &c. acſi alterius cujuſpiam dictum citaretur. De Pio pariter iterum Marcus *l.* 6. §. 30. Καὶ τὸ ἀεὶ καταλιπεῖν σφαγμάτων φιλόπιον· καὶ ὡς ἐκεῖνος· οὐκ ἂν τι ὅλως σαφῆναι, μὴ σκέπτεσθαι τὸ ὑλικὸν καθ' αὑτὸν καὶ σαφῶς νοῆσαι. Ubi vides & ſententiam eandem; & geminam huic, quam nos damus, ſeriem etiam dictionis. De eodem Jo. Xiphilin. Αἰσχύνη δ' ὁ Ἀντωνῖνος ζητητικὸς γενέσθαι, καὶ μηδὲ ἀεὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ τυχόντα τῆς ἀκριβολογίας ἀφίεσθαι· ὅθεν αὐτὸν οἱ σκέπτεσθαι καὶ κωμικοτέλεσιν ἐκάλουν. Nec hac in parte Pio diſpar Marcus; de quo Caſſius, Διηκάζων τὰς τε πίστεις καὶ τὰς ἀναχείσεις ὅτι μακρόπεσον ἐποιεῖτο, ὥστε παραχθῆναι τὸ δίκαιον ἀκεκλῶς.——φιλόπονος δὲ καὶ ἀκριβῶς πᾶσι τοῖς τῇ ἀρχῇ προσήκουσι προσεφέρετο· καὶ ὅδεν ἐν παρέργῳ ὅτε λέγῳ, ὅτε ἄγοραζεν, ὅτε ἐπύει· ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ τὸ βραχύτατον ἡμέρας ὅλας ἀνήλισκεν, ὡς ἀξιῶν τὸν αὐτοκράτορα ἐξ ἑπιδρομῆς τι προσπίπτειν. Pertinet autem huc Platonis illud in *Phædon.* Ἐπεὶ δικαίῳ ἔοικε καὶ τὸν πυθόμενον, τὸ μὲν σαφὲς εἰδέναι ἐν τοῖς τοιούτοις, ἃ ἀδυνατόν ἐστι, καὶ παγχαλεπόν τι. τὸ μέντοι τε αὖ τὰ λεγόμενα ἔοικε αὐτῷ μὴ ἐναντία πάντα τείνειν, καὶ προσαρέσασθαι πεῖραν ἂν παθεῖν σκοπῶν ἕκαστα, πάνυ μαλθακοῦ ἐστὶ ἀνδρός.

Τὸ διαπεπονὸν τὸν φίλων | *l.* 6. §. 30. τὸ βέβαιον καὶ ὅμοιον ἐν ταῖς φιλίαις. De Auguſto Sueton. *l.* 2. *c.* 66. *Amicitias neque facilè admiſit, & conſtantiſſimè retinuit.* Et de Conſtantio Liban. *Orat.* 3. Εἰς μὲν τὸν τῆς ὁπλιτείας καλέσαντα, ἑκόντα σφᾶς ἐστρατεύσαντο· εἰς ὃ δ' ἐστρέφειν ἄπαξ, οὐκ ἐθέλοις ἐξομόσεσθαι· οὐδ' ἀναλίσκων χρόνῳ τὸ φίλον, ἀλλ' ὁπλίτου τῇ σωτηρίᾳ τὸν πόδον. Solonis id monitum, Φίλος μὴ ταχὺ κλῶ· ὡς δ' ἂν κλίσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. Laert. *l.* 1. De Pio Capitol. *Amicis ſuis in imperio ſuo non aliter uſus eſt, quàm privatus.* Et rurſus; *Conviviis cum amicis & privata communicavit & publica. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia.* Verùm hæc potiùs ad civilitatem referenda fuerint.

Καὶ μανίαν ἀψύχους, μηδὲ ἐπιμανές | ſcil. *furor & faſtidium*, ſive *amor inſanus*, & *præpropera ſatietas*, apud animos verſatiles per vices obtinent, ſibiq; invicem ſuccedunt. ità Thamarem ſororem Amnon Davidis filius, quam paulò antè inſanè deperierat, expletâ libidine, mox penitiſſimè eſt averſatus. *Hiſt. Reg. l.* 2. *c.* 13. *v.*15. Πτίωαὶ γὸ αἱ σὺ ἐρώντων καρδίαι, inquit Clemens *pædag. l.*2. *c.*10. καὶ σβέννυται μεταβολὴ τὰ φίλτρα· πρέπει γὰρ πολλάκις τὸ φιλεῖν εἰς τὸ μισεῖν, ὁπότε ἂν αἴσθηται τῆς καταγνώσεως ὁ κόρος. Apud Senecam Tragœd. *Medea*, 3. 1.

Si quæris odio miſera quem ſtatuas modum,
Imitare amorem. ——

Ità quod Plato *politic. l.* 8. Τῷ ὄντι τὸ ἄγαν τι ποιεῖν, μεγάλῳ φιλεῖ εἰς τἀναντίον μεταβολὴν ἀπεργάζεσθαι. Hoc eſt quod in juvenibus notat Ariſtoteles

ἰδιωτ. l. 2. c. 12. Οἱ νέοι ὃ ἐμπαίζοντι καὶ ἀφίκοντι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχὺ δὲ παύονται. Elit autem ἀφίκοντο metaphoricè ab eis translatum, qui cibos ilatim, ubi minimum libarunt, satiati repudiant. Suid. ἀφίκοντο, ἐμπαίζοντο, ἢ ὁ ταχέως καὶ ἅμα τοῦ ἄρασθαι κορεννύμενος. qui & Marci verba mox subjungens σωφρονικὸν δεῖ εἶ πρὸς τοὺς φίλους, καὶ μηδαμοῦ ἀφίκοντο. Pium secuti interpretes ad Pii adversùs amicos affectum referunt haud incommodè. quanquam potest etiam latiùs sumi, ut reliquum etiam vitæ instituram respiciat.

Τὰ αὐταρκῆ ἐν πᾶσι | ὡς ὀλίγοις ἀρκούμενον. *l. 6. § 30.* neque enim assentior Xylandro vertenti, *In omnibus omnia sua in se reposita habebat.* nec ea mens Marci, istic saltem. malim, vel *modici*, vel *forte contenti*. Epicur. *ad Menec.* Τὴν αὐτάρκειαν ἢ ἀγαθὸν μέγα νομίζομεν· οὐχ ἵνα πάντως τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα· ἀλλ' ὅπως, ἐὰν μὴ ἔχωμεν τὰ πολλὰ, τοῖς ὀλίγοις χρώμεθα, πεπεισμένοι γηπίως, ὅτι ἥδιστα πολυτελείας ἀπολαύουσιν οἱ ἧκιστα ταύτης δεόμενοι.

Τὸ φαυλέστερον | τὸ ἔυδιον τῶ ἐσθίειν. *ibid.*

Τῶν ἐλαχίστων ἐφεδρικωτικόν | Nec in hoc Pio dispar Marcus, qui *cunabulis post puerorum lapsum culcitras subjici jussit. unde hodieque rete prætenditur.* inquit Capitol. Ità *Philosophia* (ut apud Senecam *epist.* 17. Cicero) *& in maximis spitulatur, & ad minima descendit.* Verùm in Capitol. Salmasius pro *cunabulis, funambulis* legendum contendit; quem vise sis *ad Marci vitam.*

Καὶ πᾶσαν κολακείαν ἐπ' ἀπῆ φαλλῶσι | συσφαλῶσι Xyland. Verùm mutatu nihil opus: cùm & πέλλειν & φαλλῶσι simplex, *comprimendi, reprimendique* significationem obtineat. ità medicis dicuntur pharmaca quædam κοιλίαν πέλλειν, *ventrem sapprimere*, ut Alexandro Aphrodisæo, an Tralliano (hoc enim vult Mercurial. *gymnast. l. 1. c. 11.*) in *præfat. problem.* idémque alibi, αἷμα ὃ φαλὲν· *cùm autem sanguis repressus fuerit.* De Alexandro Mammææ Lamprid. *Salutabatur autem nomine, hoc est, Ave Alexander: si quis caput flexisset, aut blandius aliquid dixisset, ut à adulator vel abjiciebatur, vel ridebatur.*

Τὸ εὐλαβητικὸν τῆς ἀναγκαίων τῆς ἀρχῆς | Hujus rei documentum esse potest, quòd *salaria multis subtraxit, quos otiosos videbat accipere, dicens, Nihil esse sordidius, quàm si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.* Capitol. qui & de Marco: *In largitionibus pecuniæ publicæ parcissimus fuit: quod laudi potiùs datur, quàm reprehensioni.*

Καὶ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας | *Sumptus procurabat.* Xyl. *Impensarum ratiocinarium custodiebat.* Cas. qui & de *Imperii ratiocinario* accipit, quod apud se Pius habuerit. de quo & Capitol. *Rationes omnium provinciarum scivit & vectigalium.* indéque κωμικο-

τέρως dictum, quòd in istis exigendis districtiùs ageret. Verùm de diverbii illius occasione suprà diximus. Malim & istic τὸ ταμιευτικὸν τῆς χορηγίας, de *sumptuum erogatione moderandâ & attemperandâ*, quàm de redituum rationibus exquisitè conficiendis interpretari. Pium scil. in illis *eundum* magis quàm *promum* se exhibuisse.

Καὶ ἀνεπαχθητικόν | Ità *l. 6. § 30.* τὸ μακρόθυμον καὶ ὡς ἔφησεν ἐκεῖνος τοῦ ἀδίκως αὐτὸν μεμφομένους μὴ ἀντιμεμφόμενον.

Ἐπὶ τῷ τοιούτων τινῶν | τόνον istic *rigorem* significare vult Mericus. Verùm τόνον, non τινῶν, esset à τόνος· & *rigores* dicere durius paulò videatur. Xylander τινῶν legit, cui calculum do, operarum mendum merum subesse opinatus.

Μήτε περὶ τοὺς θεοὺς δεισιδαίμων | Ita *l. 6. § 30.* de Pio: Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας.

Μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν | quod de eis usurpatur, qui muneribus ac viscerationibus populum demereri studio habent. Plut. *præcept. polit.* Τὸν μὲν οὖν λύκον οὔ φασι δεῖν ὅπως κρατεῖν· δῆμον δὲ καὶ πόλιν ἐν δεῖ ὅπως ἄγειν δεῖ μᾶλλον· μὴ, τοιγάρτοι ἔνιοι δεῖν ἀγωμάσεως περὶ λόγων, (leg. λόγους) λαβὰς ἀμόσους καὶ ἀτέχνως ζητοῦντες ἐν τοῖς πολλοῖς τῆς γαστρὸς ἅλκασιν, εὐτυχοῦντες, ἢ τῷ βαλαντίῳ διδόντες, ἢ πυρρίχας τινὰς, ἢ μονομάχων διάπυρα θεάματα παρασκευάζοντες ἀεὶ, δημαγωγοῦσι, μᾶλλον δὲ δημοκοποῦσι. δημαγωγία γὰρ ἡ διὰ λόγων πειθομένων δεῖν· αἱ δὲ τοιαῦται παθολογίαι δεῖ ὄχλων, οὐδὲν ἀλόγων ζώων ἄγρας καὶ βωμολόχους διαφέρουσι. nec multò post idem genus hominum perstringens: Οὗτος ἁπάντων ἐρώντων ἰσχυρότατος ἅμα καὶ πειθανότατος δεῖν ἐστὶ πόλεσι καὶ δήμοις πρὸς ἅπαντα δι' ἀρετὴν ἰσχύοντι. αἱ δὲ ἀπὸ σκάφων, ἢ νεωσοίκων, ἢ μονομάχων ψευδάνυμοι πομπαὶ καὶ ψευδομάρτυρες, ἀναιρεῖται εὐσεβοῦς κολακείας ὄχλων, ἀεὶ τῷ διδόντι καὶ χαριζομένῳ σφόδρα μισθοῦντων ἐφήμους τινὰς καὶ αἰσχίστην δόξαν. δημοκοπίαν & δημαγωγίαν distinguit, ut illa sit populi favorem muneribus captantium, ista orationibus.

Νήφων ἐν πᾶσι | *præcipuè sobrius.* Capitol. Verùm hoc restrictius. Apostolus *ad Timoth. ep. 2 c. 4. v. 5.* Σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι. Et *ad Thessal. ep. 2. c. 3. v. 6.* παραγγέλλομεν καὶ νουθετοῦμεν. De Scipione Polyb. *l. 10.* αἰσχύνης καὶ νήψεως. quod ob vocabuli insolentiam observo magis.

Παρέντων μὲν ἀναπαύεσθαι ἅπασι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι | Ità paulò pòst, καὶ ἀτύχησε, καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο. Quod de Aristippo ferè Laert. *l. 2.* Ἀπέλαυε μὲν γὰρ ἡδονῆς τῆς παρόντος, ἐκ ἐδύνατο δὲ πόνου τινὰ ἀπόλαυσιν τῆς μὴ παρόντος. Sensit nimirum, quod idem *ibidem*, ὅτι τὸ κρατεῖν καὶ μὴ ἀπλῶς ἡδονῶν, ἄμεινον, ἢ τὸ μὴ χρῆσθαι. De Aristippo tamen Flaccus *l. 1. epist. 17.*

Tenuiter majora, ferè præsentibus æquum.

Quod Isocrates Demonico § 19. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. Ἀπο-

Ἁπάντων ἧ μὴ δεῖξ | πότι γὰς δόμιδα, ὅταν δὲ τὸ μὴ παρεῖναι ἀλγῶμεν. Epicur. *ad Menac.*

Καὶ τὸ μήτε ἄν τινα εἰπεῖν | rectè Xyl. *Nemo fuit, qui eum esse diceret.* id est, verè dicere posset: per opprobrium scil. neque enim ἐγκωμιαστικὰ sunt quæ sequuntur, ut eruditus interpres Anglicanus opinatur; Sed σκωπτικὰ potiùs καὶ διασυρτικά.

Μήτε ὃν σοφιστὴς | Allusit ad ζῆλον σοφιστικόν, quem suprà attigerat, § 7. De eodem *l.* 6. § 30. ὁ σοφιστής. Et Capitolin. *Fuit vir formâ conspicuus, ingenio clarus, — Singularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, — & hæc omnia cum mensura, & sine jactantia.* Nam quod vir doctissimus *Sophistæ*, aut *Scholastici* etiam nomen in meliorem partem hîc accipi laudisque loco haberi opinatus est, ab autoris mente quàm longissimè aberravit. quod & illud ex *l.* 6. planissimè adstruit. Marci sensum optimè explicabit Plutarch. *de audiend.* ubi sophistarum ingenium praxinq; depingens; Ὁ μὲν γὰρ, inquit, Μελάνθιος, οἷς ἔοικα, περὶ τῆς Διονύσου τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς, οὐκ ἔφη καταδεῖν αὐτὴν ὑπὸ πλήθους ὀνομάτων ὄγκου δυσκινήτου· αἱ δ' ἀπὸ πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν, οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι βαρυτάτοις χρῶνται πρὸς διανοήματα, ἀλλὰ καὶ τοῖς φωνοῖς ἐκμελείας τινὰς καὶ μαλακότητας καὶ σεισμὸν ἐκφαίνοντες ἐκβακχεύει καὶ σεσήρασι τοὺς ἀκροωμένους, πανοῖ ἡδονῆς διδόντες, καὶ κινοῦσιν δόξαν ἀπολαμβάνοντες. Clemens itaque *strom. l.* 1. Ἡ δὲ σοφιστικὴ, inquit, τέχνη, δοκιμὰς δὲ φαντασικὰς, διὰ λόγων δοξῶν ἐμποιητικὴ ψυδῶν, οὐκ ἀληθῶν. παρέχει γὰρ σοφὸς μὲν πειθὼ τοῦ ῥητορικοῦ· σοφὸς τὸ ἀγωνιστικὸν ἧ τοῦ ἰατρικοῦ. ἀντικρὺς γὰρ ἦν ὁ Πλάτων κακοτεχνίαν σοφιστὴν τοῦ σοφιστικοῦ· ὅ, τε Λεοντίνος ἐπόμφος, κλεπτικόν τινα αὐτὸν ἀποφαίνεται· ἔτι τὸ ὅλον τῆς σοφίας ἔργον πειθανὸν ὑφαιρεῖσθαι, καὶ ἐπαγγελλομένην σοφίαν, διὰ οὐκ ἐπιδίδοσιν. ἐν βραχεῖ ἧ εἰπεῖν, καθάπερ τῆς ῥητορικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ πιθανὸν· ἔργον ἧ, τὸ ἐπιχείρημα· καὶ τέλος, ἡ πειθὼ ἔτι τῆς ἰατρικῆς ἀρχὴ μὲν, τὸ δόξαν· ἔργον ἧ τὸ ἀγώνισμα· καὶ τέλος, ἡ νίκη. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον καὶ τῆς σοφιστικῆς ἀρχὴ μὲν τὸ φαινόμενον· ἔργον ἧ δόξα· τὸ μὲν ἐν ῥητορικῆς, δοξοκοπικὸν φαινόμενον· τὸ ἧ ἐν διαλεκτικῆς, ἐρωτηματικόν· τέλος ἧ αὐτῆς ἡ ἔμπλεξις. Vide Platonem in sophista, qui totam illam dissertationem satis prolixam in hoc genus animalium definiendo insumpsit, cujus instituti rationem prodit nobis Plutarch. insignem nimirum nugatorum istorum per Græciam eo seculo feraciratem, qui acceptâ à juventute potissimùm pecuniâ sapientiam edocturos sese pollicebantur, cùm nihil minùs quàm quod profitebantur præstarent. Sic enim ille *Plat. quæst.* 1. Καὶ γὰρ ὅρος ἐκ τύχης, τότε φοιτῶν συνίζων ἐν τῇ Ἑλλάδι· καὶ τότοις ἐν κύκλῳ πολὺ πλῆθος ἀργύριον, ἀμίσθῳ ἐκαθέζετο, καὶ δοξοσοφίας, καὶ λόγων ζήλου, χολὴν καὶ διατριβὰς ἀπρόκτους ἐν ἔχει καὶ φιλοπαιδίας ἄγοντας, καλὸν ἧ καὶ χρήσιμον ἐδόκει ἀνὴρ. Itaq; Dio Prus. *orat.* 4. Eunuchis istos confert, quos, ut illa apud Comicum, *aiunt mulierum esse amatores maximos, sed nihil posse*; saltem, siquid quàm maximè moliti fuerint, nihil procreare, est certo certius. Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 9. §. 29.

Μήτε ὃν οἰκοψὼς ὑβρίκλῳ | Οἰκοψὼς ad verbum, qui Hebræis יֶלֶד בַּיִת *Jerem. c.* 2. *v.* 14. quanquam Mericus noster glossema esse merum censet, quod è margine in textum irrepserit. Verùm de hoc alii viderint. Servi interim, ut Mosis Græcus interpres, *Genes. c.* 17. *v.* 13. vel sunt ἐγγενεῖς, vel οἰκογενεῖς. eandem habes distinctionem apud Tragicum in *Oedipo Rege*; ubi opilio regius οὐ δοῦλος, οὐκ αὐτὸς, ἀλλ' οἰκοτρεφὴς. Hi Latinis *Verna, vernulæ, vernaculi*, quod hic noster usurpavit. De Macrino Capitol. *In vernaculis vel aulicis, tam impius, tam asper, ut servi illum sui non Macrinum dicerent, sed Macellinum.* Seneca de *benefic. lib.* 6. *cap.* 11. *Alter apud proximum circulatorem resedit, & dum vagus atque erro vernaculis congregatur & ludit,* &c. Horum autem, cùm sub oculos ipsorum educarentur parvuli, petulantiâ & procacitate oblectabant sese familiariter patroni. Talis ille, qui Senecæ *ep.* 12. *Non cognoscis me?* inquit. *Ego sum Felicis, cui solebas sigillaria afferre, Philositi villici filius, deliciolum tuum.* Martial. *l.* 14. *epigr.* 54.

Si quis plorator collo tibi vernula pendet,
Hæc quatiat teneræ garrula sistra manu.

Et de Erotio *vernula* sua, sic enim appellat *l.* 5. *epigr.* 38. *Desiere non te vernulæ pudet mortem?* *ibid. ep.* 35.

Inter tam veteres laudat lascivus patronos,
Et nomen blæso garrit ore meum.

Seneca *de provident. cap.* 1. *Cogita filiorum nos modestiâ delectari, vernularum licentiâ; illos disciplinâ tristiori contineri, horum ali audaciam.* Indè *vernæ procaces* dicti Horatio *Serm. lib.* 2. *Sat.* 6. & *vernilitas* ἀπὸ τῆς βωμολοχίας. Martial. *lib.* 1. *epigr.* 42.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.
Non es, crede mihi. quid ergo? Verna es.

Et *l.* 10. *epigr.* 3.

Vernaculorum dicta, sordidum dentem,
Et fœda linguæ probra circulatricis.

Cicero *Bruto.* § 172. *Ego memini T. Tincam Placentinum, hominem facetissimum, cum familiari nostro Q. Gramio dicacitate contendere. Sed Tincam, non minùs multa ridiculè dicentem, Granius obtundebat nescio quo sapore vernaculo.* Ammianus *hist. l.* 17. *Julianum appellantes loquacem talpam, literiosum Græcum, & huic congruentia plurima atque vernacula jactantes.* De Vitellio Suetonius *l.* 9. *c.* 14. *Nullis tamen infensior quàm vernaculis & mathema-*

tis. quam ſcripturam tamen ſolicitat Joſ. Scalig. propugnat Juſt. Lipſius. De mancipiis pariter Senec. *de Sap. conſtant. c.* 11. *Nos mancipiorum noſtrorum urbanitas, in dominos contumelioſa, delectat: quorum audacia ità demum ſibi in convivas jus facit, ſi cepit à domino.* Quòd autem ex Epicteto *diſſert. l.* 4. *c.* 2. ὑπηρετικῷ τοῖς σωμασι, ſive *officioſum atque obſequioſum* hominem, vir doctus hic deſignari exiſtimavit, nullâ id certè ratione niti videtur; cùm iſtud τὸν ἄρτεχον magis quàm *vernulam* ſapiat; & procacem potiùs, ac pro *vernularum* more leviculè ſe gerentem Marcus voluiſſe videatur; ſive ut Plautinâ linguâ loquar, ex *Mil.* 4. 2.

Cavillatorem facetum magis quàm convivam commodum.

Meliùs certè Ann. Lug. *dicaculus, qualis ſunt vernulæ.*

Μήτε ὅπ σχολαστικὸς | *homo de ſchola*, Xyl. atque ità Cicero *de Orat. l.* 2. *homo de ſchola, atque à magiſtro, & Græcis literis eruditus.* De Maximinis patre & filio Alexander Mammææ in *epiſt. ad matrem*, quam Capitol. in *Max. min.* exhibuit; *Sed timeo, nè ſoror mea Græcis munditiis erudita, barbarum ſocerum ferre non poſſit; quamvis ipſe adoleſcens & pulcher, & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.* Quo loco, *barbaro ſcholaſticus* opponitur, h. e. cultu liberaliore ſtudiiſque imbutus literariis. prout cl. Caſaub. adnotavit. Verùm iſtic πρὸ ἀνδρὶ πεπείρῳ, i. *viro maturo* ὁ σχολαστικὸς ἀγωνιζέται· ut eum deſignet qui *in ſcholis ſub præceptore* adhuc *agat*, aut agere etiam opus habeat. indè Plutarch. *de audiend.* μελέτας σχολαστικάς. quo loco notat, τοὺς τὰς πρὸ παιζόντων καὶ παιγνιζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ὅτι τοὺς φιλοσόφους εἰσάκομιζοντας. Vel ejuſmodi etiam, qui *pro ſcholaſtico ſe venditet.* quod *in mundialibus ſcriptoribus* (ità autor loquitur) in *epiſt. ad Salon.* reprehendit Salvianus. *Omnes*, inquit, *in ſcriptis ſuis cauſſas tantùm egerunt ſuas; & propriis magis laudibus, quàm aliorum utilitatibus conſulentes, non id facere admiſi ſunt, ut ſalubres ac ſalutiferi, ſed ut ſcholaſtici ac diſerti haberentur.* Facitque huc, quod ſequitur, τὸ ἀκολάκευτον. Quin & *ſcholaſticus* quandoque pro *declamatore* ſive *rhetore* adhibetur, qui in *ſchola*, tanquam in *ſcena*, confictas cauſſas controverſiáſque tractat, & ab *oratore* diſterminatur, qui in foro judiciario veras agit. Virgil. iſtorum diſciplinis vale-dicens;

Ite hinc inanes Rhetorum manipli; ite hinc
Inflata rore non Achaico verba;
Et vos, Sile, Albuti, Arquitique, Varróque,
Scholaſticorum natio madens pingui,
Ite hinc, inanis cymbalon juventutis.

Tacitus, an Fabius, *de cauſſ. corrupt. eloquent. At nunc adoleſcentuli noſtri deducuntur in ſcenas ſcholaſticorum, qui rhetores vocantur.* Eas mox ex Cicerone, *ludum impudentiæ* nuncupat, additque ſimul: *Deducimur in ſcholas, quibus non facilè dixerim, utrúmne locus ipſe, an condiſcipuli, an genus ſtudiorum plus mali ingeniis afferant. nam in loco nihil reverentiæ, ſed in quem nemo niſi imperitus æquè intrat. in condiſcipulis nihil profectûs, cùm pueri inter pueros, & adoleſcentuli inter adoleſcentulos pari ſecuritate dicant & audiantur. Ipſæ verò exercitationes magna ex parte contrariæ: — Suaſoriæ, & controverſiæ. — Sequitur autem ut materiæ abhorrenti à veritate declamatio quoque adhibeatur.* In eandem ferè mentem Petronius in Satyric. iſtorum exercitamenta inſectando; *Hæc ipſa tolerabilia eſſent, ſi ad eloquentiam iturís viam facerent: nunc & rerum tumore, & ſententiarum vaniſſimo ſtrepitu, hoc tantùm proficiunt, ut cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos: & ideò ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſſimos fieri, quia nihil ex eis quæ in uſu habemus, aut audiunt, aut vident; ſed piratas cum catenis in littore ſtantes, ſed tyrannos edicta ſcribentes,* &c. — *ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factáque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa: qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt, quàm bene olere, qui in culina habitant.* & quæ ſeq. Fabius ipſe denique *inſtitut. l.* 12. *c.* 11. *Nam ut de noſtris potiſſimùm ſtudiis dicam, quid attinet tam multis annis, quanquam in more eſt plurimorum (ut de iis, à quibus magna in hoc pars ætatis abſumitur, taceam) declamitare in ſchola? cùm ſatis ſit modico tempore imaginem veri diſcriminis, & dicendi leges comperiſſe. quod non dico, quia ſit unquam omittenda dicendi exercitatio; ſed quia non ejus ſpecie conſenteſcendum. cognoſcere enim, & præcepta vivendi perdiſcere, & in foro nos experiri potuimus, dum ſcholaſtici ſumus.* indè *ſcholaſticæ epiſtolæ* Plinio *l.* 9. *ep.* 2. quæ ficta habent argumenta, & exercendi ſtyli cauſsâ exarantur. *Niſi fortè volumus ſcholaſticas tibi, atque (ut ita dicam) umbraticas literas mittere.* Plinius idem *l.* 2. *ep.* 3. de Iſæo. *Diebus & noctibus nihil aliud agit, nihil audit, nihil loquitur. annum ſexageſimum exceſſit, & adhuc ſcholaſticus tantùm eſt. quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. nos enim, qui in foro veriſque litibus terimur, multum malitiæ, quamvis nolimus, addiſcimus. ſchola & auditorium, & ficta cauſſa, res inermis & innoxia eſt.* At non ſunt tamen ejuſmodi iſta, quæ virum maturum, vel arguant, vel deceant. Eſt enim is, qualem Romanum ſapientem Fabius deſcribit, *inſtit. l.* 12. *c.* 2. *qui non ſecretis diſputationibus, ſed rerum experimentis, atque operibus, ſe ferè civilem virum exhibeat.* Marci interim mentem genuinam iſta niſi clariſſimè aperiant, ego nihil video. Neque enim laudi, quod eruditus interpres Angl. exiſtimavit, ſed vitio, quod & annotator Lugd. obſervavit, vituperio ſaltem, *ſcholaſtici* nomen iſtic tribuitur. Quanquam reticere religio eſt, quod Epict. habet *diſſert. l.* 1. *c.* 11. Ὁρᾷς ὅτι σχολαστικόν ἐστι δεῖ γενέσθαι (τοῦτο τὸ ζῶον, ὃ πάντες καταγελῶσιν) ὅστις ἄλλο δόξει ποιεῖν ἢ τὰ

ἀπὸ δογμάτων παιδιᾶς; Hoc nimirum vocabulo vulgò perstringebantur, qui ad studia severiora animum seriò advertebant. Verùm tamen qui Scholasticis tricis totos se dederent, pro stolidis stultisque idem habebat. Sic enim *l.* 3. *c.* 26. Ἄρχειν ἐπίστασθαι καὶ τὰ πρὸς ὁρλασικὸν καὶ πρὸς μουσῶν.

Περιστάναι δυνάμενον καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ ἄλλον | *Qui & seipsum regere & alios posset.* Xyl. & Cas. contra quàm Tarquinius ille, *qui nec se nec suos regere potuit:* ut Cicero *de fin. l.* 3. Vide *suprà ad* § 15. Verùm articulum πρὸς expungere videntur illi, quod ego nolim. Verto, *& suis & aliorum rebus præfici dignus*; vel, *rebus & propriis & alienis administrandis idoneus.* Hoc est, quod Xenophon. in *Oeconom.* Οἰκονόμε ἀγαθὸν ἔργον ἐστὶ τὸν οἰκεῖον τὸν ἑαυτοῦ οἶκον. καὶ τὸν ἄλλον δὲ ὅστις τις αὐτῷ δώσει ἄρχειν, ἂν βούληται, τὸν οἰκεῖον, ὥσπερ καὶ τὸν ἑαυτοῦ.

Τὸ πομπικὸν πρὸς ἀληθῆ φιλοσοφίαν | quibus *honores & salaria detulit.* Capitol. Vide *suprà ad* § 4.

Τοῖς δ' ἄλλοις | Quales Epictetus olim dixerat philosophos, ἀνὰ τὴν στοὰν μόνον τὸν λόγον, i. *factis procul, verbis tenus.* Gellius *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19. de quibus festivè Isidorus Peluf. *l.* 5. *ep.* 28. Εἰ τις ἐν λόγοις φιλοσόφων, ἔργοις ἀφιλόσοφον ὀφθείη, ἐυλόγως ἂν ὁ λόγος τὸν πίστιν στοᾶς ἔχοι. aut etiam quales Herodes Atticus dixerat, *nihil habere philosophi, præter barbam & pallium.* Gell. ibid. *l.* 9. *c.* 2. de quibus Fabius *instit. l.* 1. in *præfat. Nostris temporibus sub hoc nomine maxima in plerisque vitia latuerunt. non enim virtute ac studio, ut haberentur philosophi laborabant; sed vultum & tristitiam, & dissentientem à cæteris habitum, pessimis moribus prætendebant.* Tales autem, utì videri possit, nonnulli, imò non pauci etiam, sub Marco obrepebant, Τῷ τῆς φιλοσοφίας σχήματι κατακρύπτοντες, (ut Dionis in *Vespas.* verbis utar) cum philosophiæ titulo vitia obtegerent sua. Testis Dio idem in *Marco*, παμπληθεῖς, inquit, φιλοσόφων ἐπλάνησε, ἵν' ὑπ' αὐτῶν πολιτεύωνται. Indè factum, ut *fama fuerit, quòd sub Philosophorum specie quidam rempub. vexarent & privatos. quod ille tamen purgasse dicitur.* Capitol.

Οὐκ ἐζονειδίστως | Ità *l.* 6. § 30. Οὐκ ἐνειδῶς. *Apollonii* tamen *Chalcidensis* mutatam *mercibus notavit.* Capitol. Vide *supr. ad* § 8.

Τὸ εὐσπλαγχνον καὶ ἐυχαρὲς καὶ χαλαρὸν | De Lacyda philosopho pariter Laërtius *l.* 4. Ἀνὴρ σεμνότατος — ἐυχαρὴς δ' ἄλλως καὶ εὐσπλαγχνος. *Vir erat gravissimus, in congressibus tamen facilis & festivus.* Idem de Pio Marcus, partem alteram quod attinet, dictione temperatâ: ἐυχαρὲς, καὶ χαλαρὸν. *festivum, sed non immodicè*, sive *ad fastidium usque.* contrà quàm Cicero, de quo Plutarch. Ἦν δὲ τὸ σκώμμα καὶ τὸν παιδιὰν τοιοῦτον ἐυσχημοσύνης, διαφυλάττον ὅμως καὶ τὸ γλαφυρὸν καὶ χαριέν· ἐν δ' αὐτῷ καὶ καλλιλόγους, πολλὰς ἐλλάμψεις καὶ χαρακτῆρας ἐλαύνειν δίξας. *immodico urbanitatis abusu multos offendit.*

Τὸ τῆς ἰδίας σώματος ἐπιμελητικὸν ἐυμέτρως | Galen *de valetud. conserv. l.* 3. de Antonino Pio an Marco, Ὁ γῦν, ὧν ἐγὼ, αὐτοκρατόρων ἐπιμέτρως ἐσχε πρὸς τὸ τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν ἀφικόμενος Ἀντωνῖνος, &c. De Socrate Xenophon *comment. l.* 1. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ σώματος αὐτὸς τις ἐκ ἠμέλει, τὰς τε ἀμελήτους ἐκ ἐτίμα. Vide sis quæ sequuntur.

Διὰ πολὺ ἰδίαν σεμνολογῶ, εἰς ὀλίγα ἰατρικῶν χρήζειν | De Andronico Imperat. Nicetas Chron. *l.* 2. *c.* 13. Ἦν δὲ πολὺ τοῦ σώματος φύσις εὐφυὴς, ἀγχοῦ τὸ εἶδος, ὀρθὸς ἀναβαίνων, πολὺ ἁλικίας ἡρωϊκὸς, κἂν τῷ βαθεῖ γήρᾳ πολὺ ὄψιν νεανικὸς, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅπ μηδ' ὁτιοῦν ἀφορᾶσθαι θεσπὸν ἐῶν, καὶ ἀκεραίως ἔχων καὶ ἀλίας, ὡς ζωγράφοις καὶ πλάσταις, ἀλλὰ καὶ τοῦ Ὁμηρικὸς ἥρωας, μάλιστα τοῖς ὀπαδοῖς σεμνύνεσθαι τῷ πνεῖ. ὅθεν οὐδ' ἐρυθριάσαντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ' ἐπὶ πολὺ πομπικῶς εἶχε γαμάκαι, σπανιακὸν μόγις τι καὶ νυστικὸν καὶ τὸ βεβρέχθαι ἐνοχλοῦν ἀνεκύκλει, ψωμῷ ἄρτι καὶ ὀίνῳ κεκραμένῳ, κλινόμενος τῆς ἡμέρας, ὀλιγίστων πολὺ θεραπείαν τοῦ σώματος· ἐκεῖνον ἐκ ἀπέδοτο ἐχρήσατο πώποτε, οὐ μὰ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο ὀφθεὶς ἰατρῶν τότε ἐπορευόντων ἄκοντα, φαμένων, εἰ καὶ μὴ δι' ἐπιτηδείων κρίσιν, ἀλλ' ἐν σεφυλακῆς χρεὼν τὸ ἀνύσιμον χρῶν σεσυνίγκθαι φάρμακον. De Aureliano pariter Vopiscus; *Convivium de assaturis maxime fuit. vino* [russo, Salm.] *rusco maxime delectatus est. medicum ad se cùm ægrotaret, nunquam vocavit; sed ipse se inediâ præcipuè curabat.* Et de Tiberio Sueton. *l.* 3. *c.* 68. *Valetudine prosperrimâ usus est, tempore quidem principatûs penè toto, propè illæsâ: quamvis a trigesimo ætatis anno arbitratu eam suo rexerit, sine adjumento consilive medicorum.* Indè Tacit. *annal. l.* 6. *Ludere solitum* refert *medicorum artes, atque eos qui post tricesimum annum ad internoscendum corpori suo utilia vel noxia alieni consilii indigerent.* quod tamen Plutarchus commemorans in *præcept. salubr.* Ὡς ἀνὴρ ἐξήκοντα γεγονὼς ἔτη, καὶ σεσθένας ἰατρῶν χρῆσις, καλαγέλασός ὄτι. quo loco fruſtra Lipſius τεσσαράκοντα legi poſtulat, quaſi vitiati ſint codices; cum pari modo dictum illud autor idem exhibeat in *libello de ſanit. tuend.* nec ſcopus loci aliter legi permittat. fuerit itaque ſcriptoris portius ἁμάρτημα μνημονικὸν, quàm exſcriptoris σφάλμα γραφικὸν. Plato certè, *politic. l.* 3. Τὸ ἰατρικῆς δεῖσθαι, ὅτι μὴ τραυμάτων ἕνεκα, ἢ πινῶν ἐπιόντων νοσημάτων σεσπισθὲν, ἀλλὰ δι' ἀργίαν τε καὶ διαίτας ὧδε διάλυσιν, (Συρακοσίαν τράπεζαν καὶ Σικελικὴν ποικιλίαν ὀνόμων καὶ Κορινθίαν κόρον καὶ πάντα τοιοῦτον εἶπον) ῥήματίν τε καὶ πολιτῶν ὅστις

ὥστε λίμνας, ἐμπαλαμώσεις, ῥύσεις τε καὶ καταῤῥήξεις τοσαύτας ὀνόματα πλάττειν ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, οὐκ αἰσχύνην δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ ἐυεκτικὰ ἧττον σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν ἐυκίνητα, φερνίδων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας, ὑδὲν ἢ βραχέα παρέχοντας ἧττον εἰς ἐπιμέλειαν ἅτε καὶ γεωργοῦς τὰ ἔυελπα καὶ τὰ ἐυβοᾶ δίδοντα, βελτιώμενα δι' ἑαυτά. Nec minus tamen temperantia, fedulaq; tutela. Senec. epist. 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minus mortalem quàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari hujus corpusculo moram, si voluptates, quibus pars major perit, potuerimus rejicere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte fortuna, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ avaritiam evocant modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus caussis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearchus *vitarum l.* 10. referente Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι δὲ τὸ σωφρόνως ζῆν, ὄλβον ὑγιάσκουσα τῷ φρονεῖν συνίζησιν.

Ἡ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἐπιτήδ | Suidas, qui per præceptionis formulam, transcripsit ista, voculis duabus auctiorem dedit. ἐντὸς καὶ ἐκτὸς, ut illud ad *pharmaca*, istud ad *epithemata* referatur.

Τὸ ἀθορυβητικὸν ἀλαζονείας | Contrà quàm Dionysius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* οὐκ ἀγαπᾷ μέγας ὢν ἧττον τυφόμενον, ἀλλ' ὅπου φιλοξένως τὸ ποιητὸν μὴ βίαιον ἦθος μηδὲ πειθοῖ τὸ τοῦ ἀληθοῦς Πλάτωνος, ὀρχηθεὶς καὶ πλεξωθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λαμπρὰς ἐνέδυσε, τὸν δ' ἀπέδυσε πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà quam Hadrianus, de quo Cassius, & ex Cassio corrigendus Suidas; φιλοπαίκτου τε ἀπήνω ἐχρῆτο, καὶ κατ' αὐτὸ καὶ τἄλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπιτήδευσε καὶ ὑδὲν ὅ,τι οὐκ εἰρωνικὸν, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν οὐδέναι ἔλεγε. ἐν τούτῳ δή καὶ ἦν τινι σοφιστὴν, πολλὰς μὲν καθέλε, συχνὰς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βουλόμενος γὰρ πάντων ἐν σοφοῖς εἶναι, ἐμίσει τοὺς ἐν τοῖς ἐπαίνοις. *professores omnium semper, ut doctior, visit, contempsit, contrivit; cumq; eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini festivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti sine caussa, cessisset; *Non recte sundetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philostrato referente, tria ista paradoxa dictitabat sibi in vita contigisse; Τάλαντα ὤν, ἐλλυχίζειν· Ἐωθὼς ὤν, μοιχείας κεκρίσθαι· βασιλεῦ διαφέρεσθαι· καὶ ζῆν.

Ἢ ἧττον τῶν ἐξ ἰσοτείας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν φερομένων | transponenda illa ἧττον τῶν, legendúmque τῶν ἧττον ἐξ ἰσοτείας νόμων, liquet. Verum & deesse vocula aliqua videtur, cui articulus prior innitatur. Itaque ἐμπειρίαν post φερομένων supplet D. Junius: qui & ἰσοτείας nomine non *æquitatem* vult intelligi, sed *peregrinationem* & *locorum diversorum lustrationem*. ego *notitiam* opinor quoquo modo acquisitam. ità Marcus ipse cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἰσοτεία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9 § 3. ἴσον τὸ ἕτερον ἕτερα, καὶ τὸ ταὐτὸ, ταῦτα ἰσορρόπησαν. & *l.* 10. § 15. ἐδόκησαν, ἰσορροπήσαντα.

Οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι | nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationisque ostentatione. Contrà verò quod Plut. *Sympol. l.* 1. c. 1. ὁ μόνον ἐχάτης ἀδικίας ὄζειν, ὡς φησι Πλάτων, μὴ ὄντα δίκαιον, ἀλλ' ὀκεῖν, ἀλλὰ καὶ σωφρόνως ἄκρας, φιλοσοφίας, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σοὶ τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ.

Τόποις καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατριπτικὸν | Seneca Lucilio *epist.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transfire nolo. primum quia tam frequens migratio, instabilis animi est. coalescere otio non potes, nisi desinas circumspicere & errare. ut animum possis continere, priùs corporis tui fugam siste. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non est quies.* Et *epist.* 2. *Ex his quæ mihi scribis, & ex his quæ audio, bonam spem de te concipio. non discurris, nec locorum mutationibus inquietaris. ægri animi ista jactatio est. primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere, & secum morari: nusquam est, qui ubique est. nihil æquè sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convalescit planta, quæ sæpe transfertur. nihil tam utile est, quod in transitu prosit.*

Ἔργα θεωρείων ἐπιτελέσαι | Et istic Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria spectacula omnifariam temperavit: Et gladiatorii muneris sumptus modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευὰς, καὶ διανομὰς | *In operum extructionibus, congiariisque.* Xyl. illis siquidem *magnificentiam*, istis *munificentiam* suam Imperatores Romani ostentare ac venditare solebant. Caterùm vir doctiss. Patr. Junius *operum distributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, οἷς αὐτὸ ἦ τὸ δίκαιον φέρεσθαι δεδοκήσῃ. | Xyl. legisse videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώποις οἷς αὐτὸ ἦ &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις. &c. qui & δεδεγμένος pro δεδοκήσῃ legi pote suspicatur. D. Boot. καὶ τοῖς τοιούτοις, ἀνθρώποις οἷς αὐτὸ τὸ δίκαιον φέρεσθαι δεδοκήσῃ· &c. ut genitivus ἀνθρώπων ab ἔμφασιν, quod præcessit, regatur. Salmas. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum aliâ orationis facie, ἄνθρωσι ἦ οἷς

πρὸς αὐτὸ τὸ δίον πρ. διδρεμός. Vel etiam, ἢ τὰς τοιαύτας τρόπους. πρὸς αὐτὸ τὸ δίον, &c. ut suprà. De sensu satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plausúsq; captari solent; hominémq; ejusmodi qui respiceret ad id quod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve quæ indè consequeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectèque facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, quod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

— *pretium cui virtus ipsa petitum.*

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia quàm in fama reponitur.* Liberaliter satis de se *ad Constantium* in *Claudio* Trebellius; *Testis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unquam cogitâsse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qui volet. Interim quod de Pio Marcus hîc, pro viri optimi charactere Epictetus habet, *differt. l.* 3. *c.* 24. οὐκ ὅτι ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τὸ λέγειν ὕστερα, ἀλλὰ τὰ πρὸ τούτων καλός; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀωρεὶ λούσις | *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. quomodo illi, qui, ut Flacc. *l.* 1. *epist.* 6.

— *crudi tumidique lavantur.*

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lente exhalante mephites.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitò mortes, atque intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balneari, & sibi commodâ & iis qui circa ipsum. Casaub. ad Capitol. ἐν illud, quod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugd. retinet Casaub. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρείᾳ legerim; quomodo Græc. *Psal.* 119. *v.* 146. ἐσχίσθησαν ἐν ἀωρείᾳ. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοπολυτέλειας | ὀλίγοις ἀρκούμενος, οὔτε οἰκήσει, σκευῇ, ἐδωδῇ, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ. *l.* 6. § 30. De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atque mensis, quorum pleraque vix privatæ elegantiæ sunt, ne toro quidem cubuisse aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ὀψιγονής. | *non circa victum curiosus, aut studiosus. anxius,* Xyl. ὀψίγονος, ὀψιπόδημα. Hesych. ὀψιγονής, vox insolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ περὶ σωμάτων ἕξεις | *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Cas. sequitur. de Pio ipso uterque accepit. ut sit idem quod priùs de eodem dixerat, ὁ περὶς καλλωπισμὸν τῆ ἰδίᾳ σώματος ὀπωσιανικόν. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (quod Marcus non solet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum*, id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Antholog. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, ἢ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἄβατον ὡς πινίλω ἔστιν ἐπιμοίρατον.
Corpora multa alere, ac famul ædes condere multas.
Multam ad pauperiem per breve pandit iter.

Corpora, i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud quod ad *l.* 3. § 3. plenius exhibebitur,

Ἀνδρὸς τὸ δοῦναι, ἢ κάλλος οὐ σωμάτων

Harpocration in Παν δημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγορασθέντα ἐυπρεπῆ, ἐπὶ τέχνῃ τῇσι δὲ τοὺς νέους, &c. quo nomine à Philemone Comico in *Delphis* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν ἐυδαιμονίᾳ κλημάτων ἢ σωμάτων, ἢ δωδέκης φυλακῆς τε ἢ περιλοιπῆς τόπων. mox σωμάτων illud quali explicans quid velit; ἀνδρεαπόδων, inquit, πλήθει, ἢ μεγέθει, ἢ κάλλει διαφερόντων, ut frustra sit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inquit, οὐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum autem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undique conquirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli censu pugnacis, & Auci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. — nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna supercilio. —

Et Seneca *Epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: quos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exploratorum, per nationes colorésque descripta, ut eadem omnibus lenitas sit, eadem primæ mensuræ lanuginis, eadem species capillorum, nequis cui rectior est coma, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per quos signo dato ad inferendam cœnam discurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. Παῖδας ἢ παρθένους ἀναι τοῦ μὴ ἐν κόσμῳ καὶ ἐφέξης, ἀνέντας τὰς κόμας, ἢ δηλυδείας, καὶ τῇ κατ' ὀφθαλμὸν κόμῃ πεπειρασμένους πλεῖον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κεκοσμηκότας. πολὺ δὲ τὰς κύλικας, ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς δίον τε εὐσχημόνως ἅπτεσθαι καὶ ἀσφαλέστατα· πολὺ δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνέμων τοῖς ῥιπὴν σοφιζομένους, ἢ τοῖς ἐκ χειρῶν αὔραις τὸ πλῆθος οἷόν ἐστι κρατεῖν ἀναδιδόντας.

Ἡ δὲ χωρὶς τελεί | *locus ipse*, aliquis alius, inquit, clarissimus Salmasius, *in hoc scripto corruptissimus.* Itaque Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsùs omisit. τελεῖν pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui σόλας legi postulat. frustra. cùm de *vestitu* agatur. Salmas. ad Capitol. ὀπηχέι Θ', legit. Casaub. ἐπὸ χωείς, retinet. de sensu utrique convenit, placuisse Pio vestem τὼ ἐπηχώεων, *inde genam*, non exoticam. sive τὼ ἀπὸ χωείς, hoc est, *qualis vulgò fiat*. & quidem ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, *è villa propria*, & *fere de rebus Lanuvinis*. ita Casaubon. *ad vitam Pii*. De Augusto istiusmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Vestis non temerè alia quàm domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusque confecta.* De se Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prolata vestis, non mille ponderibus aut tormentis splendore cogentibus pressa; sed domestica & vilis, nec servata nec sumenda solicitè.* De Pio Capitolin. *Visus est sanè ab amicis & cum privatis vestibus*, &c. Caterùm editio Lugdun. pro χωείς nobis Λωείς exhibet. Hoc si non sit typothetarum mendum, quod suspicari forsan quis possit, *Lorium* villam designat, in qua Pius & educatus, & versatus plurimùm, cùm palatium ibi construxisset, & tandem etiam defunctus est, autore Capitolino. Hanc autem sequendo lectionem, Salmasius mavult, ἐν ἀπὸ Λωείς σολῆ· ut de *toga* accipiatur, quâ *in secessu Lorinæ villæ* uti solitus erat: eam togam ipsi venisse dicit ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως. de quâ proximè videndum.

Ἀναγέσαι ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως | τὸ κάτω istud Casaub. omittit. D. Boot. legit, διαγωγὴ ὅθεν ἦν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων, id est, *commoratio ruri in villis*. ut κατ' ἀγρὸν adjectum sit, quò *villa* istæ à *suburbanis* distinguerentur. Constat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixisse, etiam postquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hic, non *casa*, ut Xyl. vertit, sed *villa*. Philo in *vit. Mos. l.* 1. λείαι δ' πολλῆς ἄγαν εὐπορήσωσιν, ἔκ τε τῆς βασιλείας, καὶ ἡδυπαθῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλεων. Idémque *de vit. contempl.* τὼ ἀφ' ἑσπέρας αὐ ἐν κύκλῳ παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμας. *Crèdidi aliquando*, inquit clariss. Salmasius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citeriorisne & ulteriorisne vici mentio apud Sextum. quidni & superiorem & inferiorem ex ratione fixi? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii esset, usum esse vili ac vulgari togâ, quales veniebant in vico inferiore Romæ. an potius ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqua rustica infra Lorium, ubi ejusmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum significat. quicquid sit, oportet vilem esse & vulgarem togam, non imperatoriam, quæ in Lorii secessu utebatur. hæc enim exempla affert, ut ostendat, ex ἐπιτηδεύματι fuisse τοῦ ἀδύτου ὑφὰς καὶ κρόκας.*

Καὶ ἦν ἐν Λανουίῳ | Casaub. nihil mutat; & ad vestis materiem refert, sive locum unde ea petebatur, ut suprà visum. At Salmasius, *Natat*, inquit, *quibus in locis quem habitum usurpare solitus fuerit.* itaq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀχίτων ἐν Λ. τὰ πολλὰ, τὸ φελόνῃ ἐν Τ. π. ἐχρήσατο· velitque Marcus *Suæ tunicæ Lanuvii egisse Pium: more, ut videtur, antiquæ Catonis, qui solo campestri accinctus, super id togam accipiebat; & quidem etiam cùm præter jus veniret, ut ex Val. Maximo constat l.* 3. *c.* 6. & Asconio. *quod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat,* καταβὰς εἰς τὸν ἀγορὰν ἀτυπότητι Θ καὶ ἀχίτων, θεατὴς μὲν ἦν συμπόσων. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λανουίῳ τὰ πολλὰ, sive χιτῶν ἐν Λ τὰ π. *ut in sola tunica secessum illum Lanuvinum transegisse dicatur; quemadmodum plerumque Romani ruri solebant & in provinciis: Hinc tunicata quies, tam sæpe Martiali commendata & laudata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λανουίῳ | *Lanuvium* Italiæ oppidum juxta viam Appiam situm, de quo Strabo *l.* 5. ubi Λανούϊον pro Λανούιον Casaubonus reposuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium* autor est Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Aurelius. quanquam Casaub. in Capit. codices Manuscriptos *Lavinii* exhibere testatur, eundémq; locum existimat designari, ubi autor idem de Marco: *Ex Asia & Syria reverso, exinde Lavinium profectus est.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem esse utrumq; Jos. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Leon. l.* 8. refragante, & renitente.

Τῷ τελώνῃ ἐν Τύσκλοις παραιτουμένῳ ὡς ἐχρήσατο | *Inter Lanuvinos plerumque Tusculano pallio utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inquit, παραιτούμενος. *quasi excusans & deprecans utebatur.* Salmas. τὸ φελόνῃ ἐν Τύσκλοις, an Τύσκοις, παραιτουμένῳ ἐχρήσατο. *cum in Tuscos, an Tusculanos, agros secederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, sed penulam superinduebat: quod cum faceret, excusabat tamen se, & quasi veniam deprecabatur, hoc est, quod scit,* παραιτουμένῳ ἐχρήσατο. *Penula*, inquit Nonius, *est vestis, quam supra tunicam accipimus. eâ adversus pluviam maximè munire se solebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

——fremeret licet ira cum grandine vernus
Juppiter, & multo stillaret penula nimbo.

Indè Varroni petitus jocus in *triga divina*, dum virtutis τὸ αὐτάρκες prædicat; *Non est quærenda nomini, qui habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *penulam per imbrem iter obeunti, sapientiâ ipsâ utiorem* esse pronunciat. certè etiam sapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipsis fatentibus, saltem εὐχρηστὸν futura est: quum ut Philo *de providentia*, apud Eusseb. *præpar. Ev. c. ult.* ὑστᾶ μὲν ὀνΘ ἀνάγκη τὸν σοφὸν, εἰ ἐν ὑπαίθρῳ διάγοι, καταβρέχεσθαι βορέᾳ ὑ ψυχρᾷ κατακονΘ, ῥίγει παθεῖν καὶ ψύχει. Sed & L. Crassus, cuidam penulam roganti, *Non possum commodare, domi manco*; cùm cœnaculum ejus perpluere. alteri

item ejusdem usum poscenti, *Non pluit? non est opus tibi: si pluit, ipse utar.* Refert Fabius *instit. l. 6. c. 2.*

Καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος ὅπως] Xyl. (quem & secutus est Meursius) sequentibus conjungit, dum sic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil inerat inhumanum.* Verùm præcedentia potiùs claudere videntur. Iraq; D. Boot. legit, καὶ πᾶς ὁ ὅλως τοιοῦτος. *Totius denique vitæ facies erat, qualem supra depinximus.*

Ἕως ἰδρῶτος] *Suspecta* ista & *salebrosa* Xylandro. Sed immeritò. est dictum proverbiale, à medicis mutuatum, quo exercitii modum illi mensuramq; justam ac legitimam in affectibus quibusdam præscribunt. Memini V. cl. Tho. Plaisium adolescente me sacræ Theologiæ apud Cantabrigienses nostros professorem, Apostoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Autore medico (cujus nomen jam excidit) protulisse monitum aliquod istiusmodi, *Ad ruborem, non ad sudorem*; cùm Apostolus de fidelibus eo loci dicere visus sit, *Ad sudorem, non ad sanguinem.* Quò videri possit allusisse, quod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini sui liberos exercuisse, οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ' ἐρυθήματος χάριν καὶ εὐεξίας, *non athletico more, sed quantum ad rubrem bonamque corporis habitudinem conduceret.* nisi quòd ἐρύθημα ibi colorem vividum valetudinis indicem potiùs designare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc proculdubio Marcus hîc voluit, Pium nulla in re nimium fuisse. ita *lib. 6. § 29.* ὡς ἐπ' ὀλίγον ἔκαθεν.

Οὐδὲν ἀπλῶς] Inde forsan *Pius* dictus, quòd verè natura clementissimus; & nihil temporibus suis asperum fecit. Siquidem & *sub Adriano, cum consiliis illius adesset, mitiorem sententiam semper ostendebat,* & *principatûs sui initio cum multi accusarentur, & ad supplicium nominatim etiam deposcerentur, neminem tamen interfici passus est, cum diceret, non oportere se principatum sumsisse ejusmodi auspicari. Quin & delicta, seditiones ubicunq; factas, non crudelitate, sed modestiâ & gravitate compressit.* Capitol & Xiphil.

Συμφώνως ἑαυτοῖς] De eodem *l. 6. § 39.* Τὰ ἀμαλῆ πανταχοῦ. & de Apollonio supr. §. 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. Quod de historia Lucian. Χρὴ ὅμοια τὰ πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ ζωηδὸν τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσῆν μὲν τὸ κεφάλιον εἶναι, ἐλεφάντινον δὲ τὸν αὐχένα ἢ ἐκ λευκῶν μαρμάρων ἐπιθεῖναι ἢ ἐκ ῥακῶν πεποιημένην ἢ ἐκ δερμάτων σαθρῶν συγκεκαπνισμένων, καὶ ἢ ἀκανθίνην. καὶ χρὴ εἶναι τὰς κνήμας. De poemate Horat. in *art.*

Denique sit quodvis simplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

& de persona idem,

——*servetur ad imum*
Qualis ab incepto processerit, & sibi constet.

De Stoica philosophia Cicer. *de finib. l. 5. Mirabilis est apud Stoicos contextus rerum, respicientes extrema primis, media utrisque, omnia omnibus.* De vita Senec. *epist. 20. Ex ea philosophia, ut ipse noster se vita unius, sine ullorum dissensione, coloris fuit.* Idemq; *epist. 23. Verum bonum unde habeat, interrogas? ex placido vitæ & concinno tenore unam prementis viam.* Et *ep. 31. Hoc & illud accedat, ut perfecta virtus sit, æqualitas ac tenor vitæ per omnia consonans sibi.* Et *epist. 120. Virtutem ostendit constantia, & omnium inter se actionum concordia; quando idem semper quis est, & in omni actu par sibi.* Et mox: *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter sapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes sunt. modò frugi tibi videbimur & graves, modo prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus subinde personam, & contrariam ei induimus, quam exuimus. hoc ergo à te exige, ut qualem institueris præstare te, talem usq; ad exitum servet.* Et *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut constes tibi.* Hoc est quod Zeno voluit, cùm finem statueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, i. e. κατ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide supr. ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambros. *epist. 82. Vetus dictum est, Adhuesce tuus esse: ut vita tua quandam picturam exprimat, eandem servans semper imaginem, quam acceperit.* Optimè Aristoteles, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἕκαστον καὶ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. ὅτου γὰρ ὁμολογουμενεῖ ἑαυτῷ, καὶ ἡδὺ αὐτῷ ὁρέγεται καὶ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Aurel. Victor. *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atq; virtutes quasi arbiter genitus; impetus mentis quodam artificio tegens.* Et Ælius Spartian. *Idem severus, lætus; comis, gravis; lascivus, crudelis; tenax, liberalis simulator; sævus, clemens; & semper in omnibus varius.* De Avidio idem Cassio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunquam trux & asper videretur, aliquando mitis & lenis; sæpe religiosus, alias contemptor sacrorum; avidus vini, interim abstinens; cibi appetens, & inedia patiens, veneris cupidus, & castitatis amator.* Atque Epaminondæ & Agesilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ φρόνημα τοῦτο ἁπλοῦν καὶ πανταχοῦ, καὶ σοβαρὸν, καὶ ἀνίατον, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαξαν. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, οἷος ἐν Ἀκαδημίᾳ· καὶ πρὸς Διονύσιον, οἷος πρὸς Δίωνα.

Τὸ δὲ τοῦ Σωκράτους] De Socrate Xenophon *memorial. l. 1.* Αὐτὸς δὲ περὶ ταῦτα (τὰ ἀφροδίσια) φανερὸς ἦν ὕτω παρεσκευασμένος, ὥστε ῥᾳδίως ἀπέχεσθαι ὧν καλλίστων καὶ ὡραιοτάτων. ἢ οἱ ἄλλοι ἧττον ἀπέχουσι καὶ ἀνωφελεστάτων. δεῖ μὲν δὴ βρῶσεως καὶ πόσεως καὶ ἀφροδισίων ὕτω κατεσκευάσθαι μόνον ἐοικέναι. καὶ ὥστε ἐδεῖτο ἂν ἥλιον ἀρκάντως ἔχειν ἧττον δὴ πολλὰ ἐπὶ τούτοις πεφιμωδηκώς, λυπηρὸς ἦν πολὺ ἧττον. Atque hunc locum forsan præ oculis habuit Marcus, cùm ista scriberet.

Καὶ

Καὶ ἀπίχθως ϗ ἀπολαύειν | Quod de se Apostolus *ad Philip. c.* 4. *v.* 12. Οἶδα ϗ ταπεινοῦσθαι, οἶδα ϗ περισσεύειν· ἐν παντὶ ϗ ἐν πᾶσι μεμύημαι, ϗ χορτάζεσθαι ϗ πεινᾶν, ϗ περισσεύειν ϗ ὑστερεῖσθαι· quod suprà, παρόντων μὴ ἅπτεσθαι, ἀπόντων ὃ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ ὃ ἰσχύειν ϗ ἔπ χαρτερεῖν | ἔπ quid hic velit, nullus video. ἐπιχαρτερεῖν forsan scripserat Marcus, vel quod usitatius est, ἐγχαρτερεῖν, ut mox ἐγκύψειν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τὸ Μαξίμου | Istud an ad superiora respectum habeat, quod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanquam distinctum quid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν ἥνια φίλου νόσου ἢ δεινᾶς· ὡς ἄν ϗ τὸ μέγιστον ᾖ ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, πλοῦ φιλίαν ἡγούμενον. Tale quippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & οἷ forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν | Piè Marcus noster hìc divinæ procurationi plurima adscribit, quæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάτρως | *Avus paternus*, *Annius Verus* (de quo *supr.* § 1.) *maternus*, *Calvisius Tullus*. Jul. Capitol.

Γενίας | Vide *supr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὸν | *Habuit & sororem natu minorem, Annian Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους | quorum *supr.* meminerat, § 5,6,7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celf. l.* 3. Καὶ Ἕλληνές γε φήσουσι, ϗ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶ σοφωτάτοις, κατὰ πολλὰ τοῦ εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον ὅτι διδασκάλων τοιῶνδε, ϗ τὸ ἐπιτυχεῖν τοῖς χρήσιμοι ὄντων ϗ ἧττον τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· ϗ ὅτι ἀναζυφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ ϗ τὰ τῆς ἀναζυφῆς τοιάτοις γεγένηται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτραπῆναι ἧττον χρειττόνων λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ ϗ ἐκ παιδὸς τῆς ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς εἶ ἀχολάστων ἀνδρῶν, ἢ ἀκατοσίῳ, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ χωλυούσῃ τοῦ ψυχικὸν ἀναβλέπειν κακοδαιμονίᾳ. τὰς ὃ ὅτι τούτων αἰτίας, πάντως μὴ εἰκὸς εἶ ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις εἰπεῖν ἢ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, ἐκ ἐυχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis quàm suavissimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν ἂν ἔδη προῖς τὸ πλουτᾶν γιγόμενα, ὑμνεῖ τὸν αὐτῷ δαίμονα ϗ τοῦ τυχοῦ, ὅτι προῖτον μὲν ἀνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, ϗ βάρβαρος, ϗδὲ ἄλογον τῇ φύσει θηλυ γεγένητο· προῖς ὃ τούτοις, ὅτι τῆς ζωοφόρους χέρνης ἀπολισθοῦσαν ἡ γένεσις αὐτῆς. At Lactantius *institut. l.* 3. *c.* 18. *Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm quòd homo natus esset, potiùs quàm mutum animal: deinde quòd mas, potiùs quàm fœmina; quòd Græcus, quàm Barbarus: postremò, quòd Atheniensis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipse, immeritò tamen, *Nunquam quicquàm dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & in quibusdam iniquiùs etiam paulò, perstrinxerat; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur; qui, ut Dio Prus. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, ϗ ὅτι ζῷον λογικὸν, ϗ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qui, ut Laërt. *l.* 1. Ἔφασκε τριῶν τάτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, ϗ ἐ θηρίον· εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, ϗ ἐ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, ϗ ἐ Βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in precibus suis virorum peculiaribus: *Benedictus esto, Domine Deus, quòd me virum creâsti, non mulierem: quòd Israelitam, non alienigenam.*

Σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν | supplendum, ἀγαθὰ, quod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὰ] σχεδὸν ἅπαντα ἔχειν.

Τῶν θεῶν ἡ εὐπρέπεια | Digna Christiano quovis providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut ne peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, quod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, ne peccares, Genes. c.* 20. *v.* 6. Habent his paria è nostris; Bern. *de temp. serm.* 79. *Prima miseratio quod à multis adhuc peccatis in seculo positum custodivit. quis enim non videat, quòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset?* Qui & argumentum idem tractat fusiùs, *de diversis serm.* 13. Augustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est; ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, quod demisit, huic & iste deputet, quod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres. Suasor defuit? ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non consentires, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste, quod factum est & dimissum vidisti: mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri mentem plenissimè.

Περίπτων πλημμελῆσαί τι | Lugd. περίπτειν. quod probare non possum. Xyl. *quòd nihil delicti pleniùs rectiúsq;* Cas. *quòd nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* περιπίπτω, *procido, præceps ferer.* indè περιπτὸς, *præceps*: & περιπτῶς, *præcipitanter, temerè, inconsideratè.* Vide *l.* 3. § 9. ἀπερισκέπτως. alioqui suspicare quis posset, scripsisse Marcum περίφθασα. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθάσαι τοῦ ἐμφῆναι ἐν ἀξιώμασι κατασῆσαι.

Μὴ

Μὴ πλέον ἐκτεφρῶσαι περὶ τῇ παλλακῇ τὸ πάσσε. Siquidem *in domo avi sui Veri educatus est* in ætate teneriore, uti Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcmon Poeta sibi, in *epigrammate* (quod Alexandro Ætolo *exortit. in Solinum* Salmasius vindicat) apud Plut. *de exilio*, quòd origine Lydus cùm esset, Sardibus tamen diutius educatus non sit, ubi luscus forsan sacerdos, aut Gallus tympanotriba evasisset; sed Spartam nactus pueritiis indolis formatricem, ubi Musarum disciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τὴν ὥρην διασῶσαι | ὥρη *flos ætatis*, ut *Ver anni*. unde Periclis illud ab Aristotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. laudatum, Τὴν ἡδύτητα τὴν ἀπολουθοῦσαν τῷ πλήθει ὅπως ἡφανίζῃ ὁπόσης τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴπης τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλῃ. Tempestas nimium quàm lubrica, & lapsibus expolita. Præterim ubi natalium splendor, status honestior, educatio delicatior, res lautior, & forma venustior accesserint. Πολλοὶ γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῶν ὡραίων ἐδημωγήθησαν. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

Nunc, & juvenis specie lætare tuâ, quem
Majora expectant discrimina.

Τὸ μὲν οὖν ὥρης ἀνδρωθῆναι | Lugd. οὐκ ὥρης, perperam. Verùm aliud hîc ὥρη, ab eo quod supra. ὥρη enim istic, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρὸς, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio Heracleota, qui & Metathemenos dictus, quòd ætate devergente à secta Stoica ad Epicuream transiisset, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἔχλιω δώδεκα, νῦν ἄρχεται ἡδύεσθαι.

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πίπτειν.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium suadentem matrem eluserit; natu minor cùm esset, ὅπω καιρὸς' *nondum tempus*: provectior factus, ἤκει καιρὸς' *non amplius tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non præmaturè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare. quomodo γυναῖκα γίνεσθαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναικὸς nomine salutâsse. Laert. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Cras*, inquit, *mulier erit*. Fabius *instit. l.* 6. *c.* 4. Clarissimè Hesych. Ἀνδρώσαντας, συγχύσαντας &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακοσηθεῖσα, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib.* περὶ παρθενίων. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus planè. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσην ὥρην γάμου ἐδεήσωσαι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum priùs omnium consensum solicitat vir doctissimus, & cui Medicorum pater princépsque ille alioqui plurimùm debet, & ex Regio MS. ὥραι rescribi postulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus instat ut viro conjungantur*. explicat in *Oeconomia*; *quæ ad nubiles annos & virilitatem propè accedunt*. h. e. *quæ propè sunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur*. Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusquam deprehendi existimo. Tum ἀνδρῶδες Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *viro maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὁκόσην ὥρην γάμου dixisset, quid opus erat, ἐν ᾧ δέοντος, quod idem prorsus valeret, τὸ παρανδρεύεσθαι, subjicere? quod concisa nimis respuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud est ἀνδρῶδες, aliud παρανδρῶδες, uti mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatisq; notulâ duntaxat post γάμου interlitâ, sic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis fiunt obnoxiæ*. Atq; hanc esse genuinam Hippocratis mentem, è sequentibus planè perspicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recensuerat, quæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loquitur, quas ἀνδρὸς ὡραίας Græci dicunt, obtingere consuêverunt, remedii loco subjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικιῆσαι ἀνδρὶ ᾧτινι χρὴ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτέων ἄμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἀλώσιμα, ἢ ἧσσον μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit sic affectis, ut quàm primùm nubant: siquidem indè futuram conceptûs spem; qui malo isti medeatur: quod nisi virum expertas affectarum est probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδρῶδες verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τῷ παρανδρῶδες. h. e. *à viro præteriri, neglectum haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam esse* & παρθένοι ἐδεήσωσαι γάμου, quas ἀδημιούργους γάμων Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου | *Sed tempus expectavi*. Xyl. sed nec ἐπιλαβεῖν ejusmodi aliquem habet significatum; & ἔτι illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Casaub. *Sed longiùs etiam, quàm necesse erat, distuli*. Ita ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου erit de tempore, quod liberum datur, aliquid sumere, quo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis duriuscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istic, non quam Xyl. voluit.

Δωσπόν ἔστιν ἐν αὐλῇ βιῶναι | Ita *l.* 5. § 16.

Δωσπ-

Δυνατὸν ἄρχ ἢ οὖ ζῆν ἐν αὐλῇ quem locum vide.

Ἐθνῶν σημειωθῆς | sive *σημειωδῶν*, ut Lugd. quod alterius est, & eodem recidit. utrumq; enim *insignes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, quoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* *Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.* *Ἐσθῆτες σημειώδεις*, inquit Annotator Lugd. vocat *imaginibus textas, pallias, palmatas, χρυσοστίμμας, auro vel purpurâ clavatas.* De Augusto Sueton. *l. 2. c. 73. Togis usus est tum; reprehensis, neq; fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Visus est statim ab amicis cum privatis vestibus, & domestica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus tulit, quibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec auratâ, penulis togisque communibus.*

Μήτε λαμπάδων καὶ ἀνδριάντων τοιῶν δέ πινων | Just. Lipsius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, *καὶ τὸ πῦρ ἔμπροσθεν αὐτῆς.* Et de Marcia ejusdem Concubina, *πάντα ὑπῆρχεν, ὅσα σεβαστῇ, πλὴν τοῦ πυρός.* De Pertinace, *Καπιτλῖνος ὅτι τὸ Ῥωμαϊκὸν, ὅτι τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτῷ ἔμπροσθεν σβεννύμενον, ὅτε τὰ ἄλλα τῆς βασιλικῆς συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῆναι.* Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, *καὶ ἔμπροσθεν φερομένου τοῦ πυρός.* Eum *ignem lampadem* fuisse affirmat ex hoc Marci nostri loco; quarum usum, ut *in Deorum cultu*, sic & *in Imperatorum*, extitisse. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas*, inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Persarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

——*præmuncius ante*
Signa dedit cursor, posita de more lucerna.

Verum Meric. Casaubon. in adversum contendit; *lampadas*q; & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia*, de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. η. v.* 100. Alcinoi aulam describendo,

Χρύσειοι δ' ἔσαν κοῦροι. ὀδμάων ἐπὶ βωμοῖς
Ἑστασαν, αἰθομένας δαΐδας ἐν χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κατὰ δώματα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Eustath. *χρύσειοι κοῦροι, ἀνδρείαντες* exponit. Ideo autem Marcum *τοιῶν δέ πινων* adjecisse, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeis etiam plerisque reperiuntur, imagines hasce distingueret.* Ego verò inter summos illos viros arbitrum me neutiquam interponam: aliorum, uter Marci mentem attigerit propius, per me judicium fuerit.

Ἵνα μὴ τὸν ἐπίλοιπον αὐτὸν ἑαυτὸν, | De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, eratq; haud secus rei suæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid *orat. in regem*: *Ἐπίδειξον, ὅτι καὶ ἰδιώτην ὄντα καὶ βασιλέα, οἷόν τε ὀξὺ τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. τοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας ἀφορμὴν ἡμῖν, ὅστε δικαίως ἀξιοθῶμεν ταύτης· ἐν ᾗ τὸ ἐν ἐκείνῃ ἑαυτῷ. ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ νῦν τε καὶ ὕστερον χρόνου.* De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de vita privatæ qualitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. quum sibi & filiis honores peteret, omnia quasi privatus fecit. quin & Senatui votum detulit Imperator, quantum cum privatus esset, deferri sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quam in Augusto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Casaubonum ibidem. Sed & quæ superiùs ad § 16. *κοινονομοῦντα.*

Καὶ νὴ διὰ τοῦτο παπαῖ ὁτιοῦν | Lugd. *νὴ διά.* Sed legendum *μὰ διά.* Sive ut M. Cas. *νὴ διὰ μὰ διὰ τοῦτο.* Rem quod attinet; *nihilo demissior?* imò tantò major, tantò augustior. Siquidem, ut scitissimè, sed & verissimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad augendum fastigium superest, hoc uno modo crescere potest, si se ipse demittat, securus magnitudinis suæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postquam *civilitatem* ejus descripserat, utq; species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen*, inquit, *ingenti auctoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφῦ | Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δυναμένῳ μὲν διὰ ἤθους ἐπιτηδεῖά με | At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum moribus suis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *post illius obitum Marcus solus reipublicæ tenuerit, multo melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri jam impediretur aut simulatis cautelis severitatis erroribus, aut his, quibus præcipue displicebat Marco jam inde à primo ætatis suæ tempore, vel institutis matris pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ καὶ στοργῇ ὑπερφυοῦσά με | *Honorem* quidem *Marco exhibuisse Lucium, si susceperat, obsecutum, ut legatum proconsuli, vel præsidem imperatori* (ad quæ verba videndus Salmas.) autor est Capitol qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν οἷς ἴσως ἂν κατορθοῖτο | Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Paconius noster aiebat, an satius esset nullis studiis admoveri, quàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De his nemo dubitabit, quin operose nihil agant, qui in literarum inutilium studio detinentur.* Idemque *epist 88. Ista liberalium artium conspectatio multiplex, verbosa, intempestiva*

rmpestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, quia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παυλλα | *Filios* habuit *Verum*, quem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminū, qui quadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, quarum Commodus tres superstites reliquit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφῦῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάρροια | Et fuit revera Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsque planè distortissimis.

Τὸ μὴ ἐπιθεῖόν με σεσηλῶσθαι ἐν ῥιπτικῇ καὶ ποιητικῇ | Τὸ μῶρὸ Lugd. perperam. Vide *supra* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehensi, ad *l.* 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τῷ μὴ ἐπεὶ τίσι αὐτοὶ ἦσαν | Pro μὴ, μὲ adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον | de quo suprà § 8.

Ῥῆγκον | suprà § 7.

Μάξιμον | suprà § 15.

Τῷ κατὰ φύσιν βίῳ | vid. suprà ad § 9.

Ἐναργῶς | *Perspicuè.* Xyl. *efficaciter.* Cas. ἐνεργῶς. crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exscriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας | *Cogitationes injectas.* Xyl. ἐπιπνοίας malim. atque ità Cas. *inspirationes.*

Μηδὲν κωλύειν ἄδη | Lugd. ἢ δὲ, quod & ferri potest, quia ἢ alterum sequitur. Vide ad *l.* 2 § 9.

Τὰς ἐκ θεῶν ἐπιπνοίας καὶ μουσικὴν διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero *Tuscul. l.* 1. *Philosophia quid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, quòd vivimus; philosophiæ, quòd bene vivimus. itaq; tantò plus nos huic quàm diis, quantò majus bonum est bona vita quàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, quòd διδασκαλίας noster dicit: ἐπιπνοίας verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

——— Διὸς ἴμβλα θυμῷ.

& *Odyss.* τ'. *v.* 10.

——— τὸ δ' ἐπὶ φρεσὶν ἴμβαλε δαίμων.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27, *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ἐπιπνοίας verò καὶ διδασκαλίας ità distinguere videtur, ut illæ per signa quædam obscuriora, istæ per indicia clariora, quasi disertè præcipiendo quid facto opus sit, procedant. Galen. *de opt. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἔρυθρον· ἃ δὲ ἐπινοητικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ ὅδιν καταλαμβάνεται ἐπίνοιαν διὰ τῆς ἐνδείξεως, apertè distinguit.

Τὸ ἀνεπιχὲς μοι τὸ σῶμα | Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀδυνὴς ὢν τοῦ σώματος. Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris studiis impendit ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritiæ ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inquit, ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀδυνάτως τὸ σῶμα ἦν· καί τοι τοιαύτῃ ἐντέχνῳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε καὶ ὁπλομαχεῖν, καὶ τοὺς ἀγείρας ἐν ὅπλοις καταβαλεῖν ὑπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔρρωτο, καὶ ταῖς πλείσταις ἡμέραις οὐδὲ πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, πλὴν ὀλιγίστων. quæ postrema illustrant, quod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum quod apud Suidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τοῦτο ἐξ ἀδυνησάτου χρηστηρίου τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Tribuit autem hoc Cassius theriaci, quod quotidiè sumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἄφῃδον | ἀφῃδὸν eo sensu, quo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ ἀλλοῦ ἁπτέσθαί τινος πλὴν γαμετῆς τὸ σῶμα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθῳωθήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *quisquis eam attigerit, haud futurus est insons.* de uxore aliena. Eadem mente θιγεῖν & θιγγάνειν usurparunt. Plut. *Alex.* Παρθένου σεσηρυῖαν καλῆς καὶ ἁβρᾶς ἅψασθαι γυναικός. ——— ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἔτι τούτων ἔθηλυ, ὅτι ἄλλου ἔφη γυναῖκα σὺ γάμει, πλὴν Βαρσίνης.

Βατταλίκης | Ex pallacis aulicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου | ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* §. 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥησίνῳ, μηδὲν πλέον ποιῆσαι, ἐφ' ᾧ ἂν μετέγνων | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, quod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. Ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. de quo loco alibi diximus.

Μέλλοντα γὰρ πολλοῖς τοῦ τοιούτου | Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Οἰκῆται μετ' ἐμοῦ τὰ πλείστα ἔτη | Capitol. *ab Adriano adoptatus, jussusque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅπου ἔτι μοι χρήματα | Quòd nec defuerit unquam, unde aliquid polcenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; censere Greg. Nazianz. asserit *orat. pro pauper.* Τὰ ἐντοιοῦτον τὸ πάσχειν πιωχότερον καὶ θεοσεβέστερον εἰρῆσθαι. Eruditus vir D. Bootius χρήσιμον legendum suspicatur: χῆσις idem quod χρησμὸς, ut χρεμάστης interdum pro χρηματιστὴς dicitur. ut sensus sit, *quemadmodum sibi divinitùs remedia ad quosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliquando agens versaretur in periculo alicujus morbi alterius ve casûs, auxilium, quo eum depelleret, ostensum fuisse, idque tanquam oraculo, cùm aliàs in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, καὶ τοῦτο ἐν Κ. ἄσπερ χρησμόν. ac vertit, *Hoc q; Cajetæ tanquam oraculum quoddam.* Clariss. Salm. *sine aliquo* θεσπίσματι (quales Marcus istîc loquitur) *ὀτιοῦν sanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum scil. vel καὶ τότε ἐν Καιήτῃ ἐντυχόντα, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, καὶ τοῦτο ἐν Καιήτῃ, ὡς ἐπιχρίσαι, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* sibi aliquid jussûs sit. In re tam ambigua ipse statuere nihil ausim.

Ὅπως τι ἐπιδώσουσι | [τὸ] ὅπως τι ἐπιδ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπιδ. ut τι ex τὸ factum sit.

Ἀποκαθίσαι ἐπὶ τοῦ συγγραφεῖς | Lugd. ἀποκαθίπω. forsan ἀποκαθῆζ. ulitatius autem ἐπὶ τῆς συγγραφῆς diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. κατίζεσθαι ἐπὶ τῷ ἔργῳ dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. ἐπὶ τῷ τοίχῳ, τοίχου μὲν ἀκούειν, τοιοῦτα δ' ἀκροᾶσθαι, τοίχῳ δ' οὐδεὶς ἀνέχεται μεγαλοφρονούμενος πολλῆς ἀξίᾳ. Verum ἀποκαθῆζ, quo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *desidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀποκαθῆσθαι & ἀποκαθίζεσθαι collocat. Vetus Edictum Centiorum ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinæ instituerunt; ad quos juventus in ludum conveniat: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: illi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, quòd Marcus, ἀποκαθῆσθαι.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δεῖται | Expressisse videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *tom.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεοῦ τύχη καιρός τ' ἀνθρώπινα διακοσμοῦσιν ξυμπάντα. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *casus* potiùs *fortuitos* rerúmq; contingentiam providentiâ divinâ dispositam & gubernatam. quomodo & Solomon rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχη καὶ καιρός, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Ità Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δὲ ἀκολουθεῖ βέλτιον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοι εἰσὶ, καὶ ἔχει οἰκεῖον τὸ θεῖον ὅτι πιστεύουσι, διὰ τὰ γιγνόμενα

Filium mihi genitum scias; quo nomine Diis gratias ago, non tam proinde quia natus, quàm quòd cum nisei contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditusque, dignus evadas, qui & nobis, & rebus à nobis susceptis succedat. Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus & *suis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ erudire conatus est. habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam Aristium: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὰ δι' ὀνειράτων βοηθήματα | De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat l.* 1. tangit & noster, *l.* 9. § 27.

Καὶ τότε ἐν Καιήτῃ ἄσπερ χρήσῃ | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *forsan*, inquit in *notis*, ἄσπερ χρήσῃ, *quomodo uteris.* At in versione *sicut Chræsæ:* ac si loci alicujus nomen proprium esset. quò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & χρήσῃ legatur. quasi dicat Marcus, *Cajetæ, quæ in regione Campana maritimum est oppidum, se Deis vota facientem, fausta retulisse; prout & Chrysæ Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti* παρὰ Χρύσῃ πολυλλίσσοιο ἀνακτος. *Il.* α'.

ὑφα ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς τύχης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimium quæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipisci arduum, sic etiam sperare nimium est, quod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κυάδοις] Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subsequentia pertineat. Ex usitata siquidem formula, si antegressa spectaret, legendum videatur, τάδε ἐν Κυάδοις, *apud Quados hæc*; concepta nimirum vel conscripta sunt. Istud autem, Τὰ ἐν Κυάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agendi scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potius, quam subjunctæ clausulæ significationem præ se ferat. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Casaub. accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim ea disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum fore nihil quicquam dubitavi: cùm & huc usq; seriem quandam continuam, quæ hîc planè incidit, qui tor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram deorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qua liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κυάδοις] *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, autores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτι Διὸς Μάρκῳ ἤδη τοῖς Μαρκομάνοις καὶ Κυάδοις ξυνεπλάκη. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euseb. *hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius nescio quis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Christiano nomini iniquiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Euseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

1. Ὥστε πρωΐ λέγειν] δεῖ, (ut *l.* 3. § 1.) ἢ, μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, subintelligendum. quæ cùm in scriptis istiusmodi est frequentissimum, tum nostro istîc cum primis familiare. Cæterùm al. ἔθος ἦν legit, vertitq;, *solebat is sibi prædicere.* ad monentis potiùs quid velit, quàm quid assueverit narrantis, dictio videtur. quin nec in persona tia, quam dicunt Grammatici, de se Marcus loqui assolet.

Συναλέξομαι Θεόφιλῳ, ἀχρείῳ] Seneca, *de l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æquus erroribus, hostis, sed correptor peccantium, hoc quotidie proficit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspicit, quàm ægros suos medicus.*

Παρὰ τὴν ἄγνοιαν] Creberrimè istud inculcatur, uti in locis collatis videre licet. vide *infr.* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali ex ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ δὲ πολυπραγμονῶ] Ira *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ ἐξετάζω. quod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 7. § 26. Vel insciti à rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æquior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὴν φύσιν τὸ ἀγαθὸν, ὅτι καλὸν, καὶ τὸ κακὸν, ὅτι αἰσχρὸν] Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶ)ναι καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶ)ναι καὶ ἰσοδυναμεῖν τὸ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, quod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta; mala tantùm quæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteraque extra animum, neque bonis, neque malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενὴς, ἀλλ' αἵματος καὶ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ] Ira *l.* 12. § 26. Ὅσον ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπινον γένος. οὐ γὰρ αἵματος καὶ σπέρματος, ἀλλὰ τῆς κοινωνίας. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Paulus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes orimur, certè consanguinei sumus.* Itaque τὸ μέγα

μόνον hîc subintelligendum, cujus frequens passim Ellipsis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον διαφθείρω, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς σεβόμενοι. *Hominem Dominum nullum, sed Deos solos adoratis.* Ita supplet Christus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omissâ particulâ illâ Moses dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque servies.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio ista ad circumcisos (solos) an & ad præputiatos pertinet?* Quod Castellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumcisionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ τῇ | Synes. *de provident.* Ἔστι γὰρ ἃ μὲν ψυχῶν καὶ σωμάτων συγγένεια. ἃ γὰρ τὰ τῶν αὐτῶν ἐπὶ γῆς ἐκφῦσαι γένεσιν, ταῦτα πεφύκασι ψυχάς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥυῆναι πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos statuit; terrestrem alterum, alterum cœlestem; undè Osiridi, Typhoni hinc animam contigisse. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμφωνος Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus istîc collineans; *Si ab uno Deo*, inquit, *inspirati omnes & animati sumus, quid aliud quàm fratres sumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniq; cælesti sumus omnes semine oriundi:
Omnibus ille idem pater est. ———

Subjungit Lact. nostro consentiens: *Ergo pro belluis immanibus habendi sunt, qui hominibus nocent.* —*Ob hanc enim necessitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, semper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter se congruentibus coheret ac nititur: sic omnes homines inter se naturâ confusi, pravitate dissentiunt; nec intelligunt se esse consanguineos, & subjectos omnes sub unam eandémq; tutelam. quod si teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχον | Θείαν ἀπόμοιραν i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς, i. e. *mens*, sive *anima rationalis* hîc dicitur. sicut infr. § 4. τὸν τοῦ κόσμου διοικοῦντα ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, suis locis dicetur. Eadem Epicteto differt. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epist.* 92. *Dei pars est.* & *de otio sapient. Divini spiritûs pars ac veluti scintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quo modo Ammianus, tanquam ex Physicorum sententia, *l.* 21. *Sol mens mundi nostras mentes ex sese, velut scintillulas, diffunditat.* Et Manilio Astron. *l.* 2.

——— *pars ipsa deorum est.*

Plutarch. *quæst. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ μὲν ταχέως καὶ λογισμοῦ, οὐκ ἔχειν δοκεῖ τὸ θεῖον μόριον, ἀλλὰ καὶ μέρος, οὐδ' ὡς ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Augustinus, *epist.* 157. *Animam, Dei non particulam esse, sed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs vise sis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de resurrect. c.* 7. *Deus animæ suæ umbram, spiritûs sui auram, oris sui operam, vilissimo alicui commiserit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Augustino sensu consentiens, quamvis modo loquendi dispar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ σπουδὴ, τῷ ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγλωττίας μετέχουσαν, καὶ σοὶ ἐκείνῳ ἀστεροῦσθαι, εἰ καὶ τῷ χείρονι ζωννύειν. Modestissimè Epiphanius, in *narrat.* § 55. Οὔπω μέρος θεοῦ λέγεσθαι ἔστι τὴν ψυχὴν, ὅτι ἀλλότριον τοῦ ἐμφυσήσαντος. (ita enim legendum autumo, quod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς γὰρ τὸ λεπτὸν τοῦτο νοεῖται θεοῦ μέρος ἔχουσα. Sed & Synesius *epist.* 105. τὸν νοῦν indigitat τῷ ἐν τῇ ψυχῇ μοίρᾳ τῷ θείῳ.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τινος αὐτὴν δυνάμει | Argumentum à nostro crebriùs repetitum, utì in collatione indicatum, nostris etiam non insolens, qui lædi neminem, nisi à sese, posse contendunt. Habes à Joanne Chrysost. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς ἀδικεῖ πώποτε. Inter exteros verò Maximus Tyrius *dissertationem* eadem de re ingeniosam admodum instituit, numero 24ta. quâ & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* positum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *dissert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repositum, à Thrasea etiam apud Dionem in *Nerone* usurpatum. Ἐμὲ μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δὲ οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem possunt, sed lædere non possunt.* In eundem hunc sensum & Dominus noster de suis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamsi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) subjicit tamen, nihil indè ad ipsos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite vestri cujusquam periturus est.* v. 18. οὐ γὰρ δήπου, inquit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. quod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neque enim jus fasque patitur, ut vir bonus quispiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum nostro consentiens planè Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 87. Εἰ μὲν οὐδὲν πάσχεις δεινὸν, πόθεν ὀργίζῃ τῷ μηδὲν σε ἀδικήσαντι κακόν; *Si mali nil pateris, cur ei succenses, qui te malo non affecit?* Julianus deniq; *de Cynism. orat.* 2. Κἂν τις ἕτερος ἔχῃ σοὶ αἰτίαν· κατάθου, φίλτατε, πολλοὶ σοὶ θεοὶ δίκας. ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς,

οὐδὲ

ἔδη γὰρ βλαπτικὸς αὐτὸς ἢ ἄλλῳ, βαρύτατον ἐπιθεὶς τίμημα τῷ τὸ κρείττονος ἀγαθοῦ, ἴσημος τῇ ἐκείνου στερήσει.

Αἴσχει γάρ με ἔδεις περιβάλλει | αἰσχεῖ περιβάλλειν, ut & κρύπτω περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu ſumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipſum involvitur. qualis illa Pſalmi *Pſal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο καθάρας ὡς ἱμάτιον. — ψηλαφήσω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὁ περιβαλλόμενος. *turpi*, inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virturem ſcil. nemo eripere cuiquam poteſt, in qua ſola τὸν καλὸν, & in cujus ſolius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶναι· εἶναι δὲ τοῦτο ἀρετήν. Laërt. Zenon. & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum: nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχρῷ περιβάλλειν, & τὸ κρυπτῷ περιβάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr. *diſſert.* 2. Ἀδικία ἐστὶν ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. τὸ δὲ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή; ἢ δὲ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. οὐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τῷ ἀρίστῳ ἔχων. ἢ οὐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. ἔδεν γὰρ ἀγαθὸν ἀφαιρετὸν, ἔδὲ ἀπόβλητον, ἔδὲ ληστόν, ἔδὲ λητόν. Eodémq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— *nam ſi regnum è me fortuna atque opes*
Eripere quit, at virtutem nonquiit.

Ἀρετὴ γὰρ ἀναφαίρετον ἐ γίνεται. Epictetus apud noſtrum. *l.* § 36. *Prædo virtutis nullus eſt.* Itaque Maximus: Ἀνὴρ ἀγαθὸς κὴ δίκαιος καταγελάσεται γέλωτα ἀκέραιον· ὀρᾷς τὸν ἀδίκως ἐπ' αὐτὸν ὑβρικότα ἐξουθενοῦντα, ὀνειδίζοντα τὶ ἀρᾷν, ἀρᾶσθαι δ' ἔδεν. ἀλλὰ κὴ ἀπειλοῦντων ἐκείνων, βοᾷ τὰ τοῦ Ἀχιλλέως, *Iliad.* ι'. 624.

— φεύσεσθ' ὑπὸ πηποῖσι Διὸς αἴσῃ.

κὴ ἁρπαγὴν τὰ χρήματα, φεύσεται ὡς παίγνια κὴ ἀσφαλὲς ἀφαιρούμενα. κὴ ἀποδαίεται, ὡς ὑπὸ πυρὸς κὴ λίθε, ἔδὲν ἀγαπητὸν φεύγει τὸν ἀποβαλόντα. Senec. *de conſtant ſap. cap.* 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere: malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo: quæ intrare eò, ubi jam virtus homines; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt; ſapiens autem nullius mali eſt patiens; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὐτε ἀγχίζεσθαι τὸ συγγενῆ δεῖπνον, ἔτι ἀπιθάνως ἑαυτῷ | Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς, τὸ μὲν φορητὸν, τὸ δὲ ἀφόρητον· ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ταύτῃ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ· αὕτη γὰρ λαβὴν ἔχει αὐτῷ ἀφορητὸν· ἀλλὰ ἐκείνῃ μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι σύντροφος κὴ λήψῃ αὐτὸ, καθ' ὃ φορητὸν ἔχει. Idem *aſſert. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἔδει ἔτι μοι πρόσωπον χθιζὸν τὸν ἀδελφὸν ἐ. ἀλλ' ἕτερον μοὶ ἐκεῖνον ὄψεται. ἐγὼ δ' ὡς ἂν προσωπεχθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰρ ἐμόν ἔστι, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο ἔδεὶς κωλύσει ποιῆσαι· ἐκεῖνο κωλύσεται. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς συμπλοκὴν | Quod *l.* 4. § 3. τὸ λογικὸν ζῶον ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινὰ συμπλοκὴν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eiſdem & in eadem genuerit. hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit: illa æquum juſtúmque compoſuit: ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm læsi: & illius imperio parate ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit:*

Homo ſum: humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habemus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt; quæ caſura, niſi invicem obſtarent; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς πόδες | Ideò, πᾶν τὸ ζῶόπιον ἐξ ἀνάγκης ἀρτίους ἔχει τοὺς πόδας. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφίας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτῶ μέρη τυγχάνουσιν, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, κὴ τὰ σκέλη, κὴ αἱ χεῖρες, κὴ τὰ λοιπά. ὥσπερ ἓν αἱ ὀφθαλμοὶ, κὴ αἱ χεῖρες, εἴωθε ἕκαστον ἰδίαν ψυχὴν κὴ τὴν λόξαν, οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ πάσῃ μηχανῇ διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τῷ μηδ' αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔχειν οἷά τε ἦ παρέχειν καλῶς δίχα τῆς τῶν ἑτέρων παρουσίας. ἔτι ἢ κὴ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, κὴ τὴν ψυχὴν (forſan ψυχὴν μίαν. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παρεῖναι αὐτοῖς, ὑπὲρ τὸ δεόντως σπουδῆς τῆς ἀδελφοῖς· κὴ γὰρ αὖ κὴ πλεῖόν τι ἔσῃ τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν· οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ μὴν ἑρῶσιν ἀλλήλοις πεφυκότες πεφυτα, κὴ χεὶρ ζωπυρίζεται παρέσα χειρὶ παρούσῃ· ἢ ἢ ἀδελφῶν συμπλοκὴ ἀλλήλοις πολυχρονίᾳ πώς ὅτι σφόδρα γὰρ τὰ κοινὰ διαφέροντα κὴ διαστάσεις πάσχει, μία δ' ὑπάρχουσιν ἀλλήλοις ὅμως, κἂν μικρὸν ἢ τὸ διάστημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Cæſ. *epiſt.* 68. Ἀκριβῶς εἰδέναι ὅτι πλέον ἡμῖν τῆς ἐνδεοῦς ἕξεως πρὸς ἀδελφῶν ὁπωσοῦν διέμβα. ἢ ὅσον ἡ ἑτέρα πρὸς χειρὸν τῆς ἑτέρας. ἐπεὶ κὴ ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευῆς, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν γὰρ εἰς αὐτὰ ταῦτα ἀποβλέψῃ τὰ μέλη ἡμῶν, ὅτι ἓ ἰδίᾳ ἑαυτῷ

xerat, *Deut. c. 6. v. 13. Dominum Deum tuum ad*
rabis, eidemque ſervies. Paulus *ad Rom. c. 4. v.*
Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ
τὴν ἀκροβυστίαν ; *Beatificatio iſta ad circumciſ-*
ſionem (ſolos) *an & ad præputiatos pertinet ?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit ;
Hæc beatitudo in circumciſionem ne coarctes, an potius in
præputium ?

Ἀλλὰ νῦν | Syneſ. *de provident.* Ἔστι δ' ἡ μία
ψυχὴ καὶ σωμάτων συγγένεια. ἀ γὰρ τὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ἐκτῶσα γένεσιν, τοῦτο περσέπνει ψυχάς, ἀλλὰ τὸ ἐκ πάσης ῥιζώσα πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit ; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem ; unde Oſiridi, Typhoni hinc animam contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμφωνος Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſtic collineans ; *Si ab uno Deo*, inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus ? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit ;

Deniq; cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi :
Omnibus ille idem pater eſt. ———

Subjungit Lact. noſtro conſentiens : *Ergo pro beluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent.* —*Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus cohæret ac nititur : ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt ; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam, quod ſi tenerentur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχος | Θεία ἀπόμοιρα
i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς, i. e. *mens*, ſive *anima rationalis* hic dicitur. ſicut infr. § 4. τὸ τῶν ὅλων διοικοῦν ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τῆς Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto differt. *l.* 1. *c.* 1. Τῶ Διὸς μέρος. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac velut ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quo modo Ammianus, tanquam ex Phylicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſeſe, veluti ſcintillas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

——— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ νῦν μέ-

§ 1.

de Civit. Dei l. 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qui de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſic ſubjungit: *ſicut autem nos poſſumus non de noſtra natura, quia homines ſumus, ſed de iſto aere circumfuſo quem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus: ità omnipotens Deus non de ſua natura, neque de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inſerendo inſpiraſſe vel inſufflaſſe commodiſſime dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hìc, *de opific. Dei c.* 17 *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere ſpiritum ducentes vivere videamur. Varro itaque definit: Anima eſt aer conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus: quia multò prius gignitur anima, quàm concipi aer ore poſſit.* Et hoc contrà quàm Stoici, qui à parru animam in corpus inſinuari ſtatuebant; quod & Lactant. *ibid.* monet; & Plut. *de Stoic. contradict. c.*36. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, τὴν ψυχὴν ὀπ τῶ ὅλυ εἰσίναι, ἀναπνεόντων φορυμβόλυ ὑπὸ τῆς ἀνάυων. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* παρὰ τὸν ἄνεμον. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſeudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Meurſ. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii; *Nunquid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animat*, ut Pſeudo-Auguſt. in *deſin. orthod. c.*20. & *de ſpir. & anim. c.*9. præpoſterum eſt planè; cùm contrà hoc ab illo duci dicique manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.*5 § 4.

Πάσης ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus:

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν
Ἀλλ' ἅμα τῶ φυσᾶν χὠ νόος ἐκπέταται

Eſt tibicinibus mens cœlitus indita nulla:
Nam flavit ac inſtant, avolat illa ſimul.

Ἐξεμέμβων | Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpureum vomit ille animam.——

idem enim ipſum in morte ſemel fieri, quod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut autem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus!* quæ tamen verba aliter diſtinguit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeſte v.* 244.

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

& *Troad. v.* 1168.

ὥσπερ λίμνας, ἐμπαλαμῶντας, φύσας τε καὶ κατάρρους τοσαύτας ὀνόματα πόθεν ἀναγκάζειν τοὺς κομψοὺς Ἀσκληπιάδας, ἐκ αἰσθήσεων δοκεῖ; Multùm hac in parte valet proba corporis ipsius constitutio. Philo *de vit. Mos. l.* 1. Τὰ εὐκτικὰ ἥβῃ σωμάτων καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσιν εὐκίνητα, φερομένων ἀπαλλάττει τοὺς ἀλείπτας, ἅδην ἢ βραχέα παρέχοντας ἥβῃ εἰς ἐπιμέλειαν ὥσπερ καὶ γεωργοὺς τὰ ἔυδλαστα καὶ τὰ εὐβοῆ δίδωσι, βελτιούμενα ἐν ἑαυτῇ. Nec minus tamen temperantia, sedulaq; tutela. Senec. epist. 58. *Illud simul cogitemus, si mundum ipsum, non minùs mortalem quàm nos sumus, providentia periculis eximit, posse tandem aliquatenus nostrâ quoque providentiâ longiorem prorogari huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars major perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem se diligentiâ pertulit. Erat quidem corpus validum ac forte fortius, & illi nomen latitudo pectoris fecerat: sed navigationes ac pericula multum detraxerunt viribus: parsimonia tamen, & eorum quæ avaritiam evocant, modus, & diligens sui tutela, perduxit illum ad senectutem, multis prohibentibus caussis.* Huic & Gorgiam Leontinum adjungere licet, de quo Clearthus *apud* Athenæo *dipnosoph. l.* 12. Ὅτι δὲ τὸ σωφρόνως ζῆν, ἡδὺν ὑγιαίνοντα τὸ φρονεῖν συμβαίνειν.

Ἡ φαρμάκων καὶ ὀδυνημάτων ἐπῳδή | Suidas, qui per præceptionis formulam, tranſcripſit iſta, voculis duabus auctiorem dedit. ἐπῳδὴ καὶ ἐπῳδός, ut illud ad *pharmaca*, iſtud ad *epithemata* referatur.

Τὸ ἀθορυβητικὸν ἀδασπάνως | Contrà quàm Dionyſius Siculus ille, de quo Plut. *de tranquil.* ἐκ ὑγιαίνοντος μὲν οὖν ἥβῃ τοῦ πότε τυφόμενον, ἀλλ' ὅτι φιλοξενεῖ τὸ ποιητὸν καὶ βίαιον ἡδέως μηδὲ μισθοῦ τὸ παρ' ἀνθρώποις Πλάτωνος, ἀρχιδεὶς καὶ παροξυνθεὶς, τὸν μὲν εἰς τὰς λατομίας ἐνέβαλε, τὸν δ' ἀπέδοτο πέμψας εἰς Αἴγιναν. Contrà quam Hadrianus, de quo Caſſius, & ex Caſſio corrigendus Suidas; φιλοπαίγμονα ἀπάντων ἐχρῆτο, καὶ χεῖρον τοῦτο καὶ τἄλλα πάντα καὶ τὰ βραχύτατα ἐπιτιθέναι καὶ ὑβρίζειν ὅ,τι ἂν εἰθισμένον, καὶ πολεμικὸν, καὶ βασιλικὸν, καὶ ἰδιωτικὸν εἰδέναι ἔλεγε. ἐν τούτων δὴ καὶ ἥβῃ τινὶ φερομένων, πολλὰς μὲν καθεῖλε, συχνὰς δὲ καὶ ἀπώλεσε. βουλόμενος δὲ πάντων ἐν σπουδαῖς εἶναι, ἐμίσει τοὺς ἐν τινι ὑφαιρέσεως. *professores omnium semper, ut doctior, visit, contempsit, contrivit; cumq; eis ipsis professoribus & philosophis, libris vel carminibus invicem editis, sæpe certavit.* Capitolinus in *vita Hadriani*; quo loco & Favorini feſtivum dicterium refert, qui arguentibus amicis quod Hadriano de verbo quodam reprehendenti ſine cauſſa, ceſſiſſet; *Non rectè ſuadetis*, inquit, *qui non patimini me illum doctiorem omnibus credere, qui habet triginta legiones.* Idem tamen, Philoſtrato referente, tria iſta paradoxa dictitabat ſibi in vita contigiſſe; Γαλάτης ὤν, ἑλληνίζειν· Ἰουδαῖος ὤν, μοιχείας κεῖνος βασιλεῖ διαφθεῖραι. καὶ ζῆν.

Ἢ ἧβῃ τινὶ ἐξ ἰσοτείας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων | tranſponenda illa ἧβῃ τινὶ, legendúmque τινὶ ἧβῃ ἐξ ἰσοτείας νόμων, liquet. Verùm & deeſſe vocula aliqua videtur, cui articulus prior innitatur. Itaque ἐμπειρίαν poſt πραγμάτων ſupplet D. Junius: qui & ἰσοτείας nomine non *æquitatem* vult intelligi, ſed *peregrinationem & locorum diſtorum luſtrationem.* ego *notitiam* opinor quoquo modo acquiſitam. ità Marcus ipſe cepit *l.* 4. § 21. ἡ ἰσοτεία τῆς ἀληθείας. & *l.* 9 § 3. ἴσον τὸ ἔχειν ἕτερα, καὶ τὸ τοιαῦτα, ταῦτα ἰσοῤῥοπεῖ. & *l.* 10. § 15. ἰδιώτων, ἰσοῤῥοπούντων.

Οὐδὲν αὐτῶν τῶν ἐπιτηδευμάτων φαίνεται | nihil enim putidius affectationis affectatione, imitationiſque oſtentatione. Contrà verò quod Plut. *Sympoſ. l.* 1. *c.* 1. ἡ μόνον ἐφάπτεσθαι ἀδηλίᾳ δεῖν, ὡς φησι Πλάτων, μὴ ὅλα δηλοῦν, εἰ δοκεῖν, ἀλλὰ καὶ σωφίσασθαι ἄκρας, φιλοσοφοῦντας, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν. Vide *l.* 7. § 60. σοὶ τὰ ἀνεπιτήδευτα.

Τόποις καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἐνδιατρίβειν | Seneca Lucilio *epiſt.* 69. *Mutare te loca, & de alio in alium transilire volo. primùm quia tam frequens migratio, inſtabilis animi eſt. coaleſcere otio non potes, niſi deſinas circumſpicere & errare. ut animum poſſis continere, priùs corporis tui fugam ſiſte. deinde plurimùm remedia continuata proficiunt. interrumpenda non eſt quies.* Et *epiſt.* 2. *Ex his quæ mihi ſcribis, & ex his quæ audio, bonam ſpem de te concipio. non diſcurris, nec locorum mutationibus inquietaris. ægri animi iſta jactatio eſt. primum argumentum compoſitæ mentis exiſtimo, poſſe conſiſtere, & ſecum morari: nuſquam eſt, qui ubique eſt. videl. æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convaleſcit planta, quæ ſæpe tranſfertur. nihil tam utile eſt, quod in tranſitu proſit.*

Ἐντὸς θεάτρων ἐπιτελέσαι | Et iſthic Marcus Pii æmulus, *Gladiatoria ſpectacula omniſciam temperavit: Et gladiatorii muneris ſumptus modum fecit. temperavit etiam Scenicas donationes.* Capitol.

Καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς | *In operum extructionibus, congiariiſque.* Xyl. illis ſiquidem *magnificentiam*, iſtis *munificentiam* ſuam Imperatores Romani oſtentare ac venditare ſolebant. Cæterùm vir doctiſſ. Patr. Junius *operum diſtributiones* mavult intelligi.

Καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις, οἷς αὐτὸ ἦν τὸ δίκαιον προσχθῆναι δεδρακότος. | Xyl. legiſſe videtur: καὶ τοῖς τοιούτοις [καὶ] ἀνθρώποις οἷς αὐτὸ ἦν &c. Meric. καὶ τοῖς τοιούτοις· τοῖς ἀνθρώποις, &c. qui δεδρακότος pro δεδρακότος legi poſſe ſuſpicatur D. Boot. καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις οἷς αὐτὸ τὸ δίκαιον προσχθῆναι δεδρακότος &c. ut genitivus ἀνθρώπου ab ἔμφασιν, quod præceſſit, regatur. Salmaſ. καὶ τοῖς τοιούτοις. tum alia orationis facie, ἄνθρωπος ἦν οἷς

ὡς καὶ τὸ λίον περ. διδραχμ. Vel etiam, καὶ τοῖς τοιούτοις. ὡς καὶ τὸ λίον, &c. ut suprà. De sensu satis constat: Moderatum fuisse Pium in iis omnibus exhibendis, quibus animi hominum plausûsq; captari solent; hominémq; ejusmodi qui respiceret ad id quod agi oporteret, non ad gratiam gloriámve quæ indè consequeretur. De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Ornat hæc magnitudo animi, quæ nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert: rectèque facti, non ex populi sermone mercedem, sed ex facto petit.* hoc est, quod Naso *Tristium l.* 5. *eleg.* 14.

— *pretium cui virtus ipsa petitum.*

Plinius idem ipse, *l.* 1. *ep.* 8. *Majore animo honestatis in conscientia quàm in famæ repositur.* Liberaliter satis de se *ad Constantium* in *Claudio* Trebellius; *Tutis est, tua conscientia, & vita mea, nihil unquam cogitâsse, dixisse, fecisse gratiosum.* De se id perhibenti fidem habeat, qui volet. Interim quod de Pio Marcus hîc, pro viri optimi charactere Epictetus haber, *dissert. l.* 3. *c.* 24. οὐκ ὅτι δ' ὅτι ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς, οὐδὲν ποιεῖ τῶν δέοντα ἄνευ, ἀλλὰ τὰ πρέποντα καλῶς; Vide *lib.* 3. § 12. & *lib.* 9. § 42.

Οὐκ ἐν ἀωρεὶ λούετο | *Non utebatur alieno tempore balneis.* Xyl. quomodo illi, qui, ut Flacc. *l.* 1. *epist.* 6.

— *crudi tumidique lavantur.*

Pers. *Sat.* 3.

Turgidus hic epulis atque albo ventre lavatur,
Gutture sulphureas lente exhalante mephiten.

Et Juven. *Sat.* 1.

Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, & crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque intestata senectus.

Vult lavisse semper horâ balneari, & sibi commodâ & iis qui circa ipsum. Casaub. ad Capitol. ἐν illud, quod exhibet Basil. omittit Salm. & Lugd. retinet Casaub. ego vel expunxerim, vel, si retinere visum, ἀωρείᾳ legerim; quomodo Græc. *Psal.* 119. v. 146. ἐφθέασα ἐν ἀωρείᾳ. Sed illud, puto, potius.

Οὐχὶ φιλοικοδόμους | ὀλίγους ἀρκούμενος, οὓς οἰκίσου, σφωνῇ, ἐδῶπι, τερτῇ, ὑφηγησίᾳ. *l.* 6. § 30. De Augusto Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Instrumenti ejus & supellectilis parsimonia apparet etiam nunc, residuis lectis atque mensis, quorum pleraque vix privatæ elegantiæ sint, ne toro quidem cubuisse aiunt, nisi humili & modicè instrato.*

Οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ὀπινοπὸς. | *non circa victum curiosus, aut studiosus accuius,* Xyl. ὀπίνοια, ὀπινοδόμα. Hesych. ὀπινοπὸς, vox insolentior, qualia apud Marcum non pauca.

Οὐ περὶ σωμάτων ἄκρως | *non de formæ corporis elegantia anxius.* Xyl. quem & Cas. sequitur. de Pio ipso uterque accepit. ut sit idem quod priùs de eodem dixerat, ὁ ὡς καλλωπισμὸν τὸ ἰδίου σώματος ὀπωλικὸν. Ego aliter prorsus velle existimo, nec idem (quod Marcus non solet) repetitum. Verto itaque *non circa corporum,* id est, famulitii & servitiorum, *speciem.* σώματα enim pro *servis* sive *famulis* dicebant. Anthol. *l.* 1. *c.* 12.

Σώματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δώματα πολλ' ἀνεγείρειν,
Ἄβαπτ' ὡς πνίλῳ ὄζειν ἐπιμοίρτῳ.

Corpora multa alere, ac simul ædes condere multas.
Multum ad pauperiem per breve pandit iter.

Corpora, i.e. *Servos.* In eam mentem accipio Menandrianum illud quod ad *l.* 3. § 3. plenius exhibebitur,

Ἀυτῷ τι δοῦναι, καὶ κάλλει τῷ σωμάτων

Harpocration in Πάνδημος, ex Nicandri *Colophoniac. l.* 6. ait Solonem σώματα ἀγοραῖα ἐυτρεπῆ, ἐπὶ στέγης ἵππου δρὰξ πού τίνος, &c. quo nomine à Philemone Comico in *Delphis* laudatur, referente *l.* 13. Athenæo. Aristoteles *Rhetor. l.* 1. *c.* 5. externam felicitatem constituit ἐν ἐυθυμίᾳ κλημάτων καὶ σωμάτων, καὶ δυνάμεως φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων. mox σωμάτων illud quasi explicans quid velit, ἀνδραπόδων, inquit, πλήθει, καὶ μεγέθει, καὶ κάλλει διαφερόντων, ut frustra sit Pollux, qui *l.* 3. *c.* 7. § 2. σώματα ἁπλῶς, inquit, οὐκ ἂν εἴποις, ἀλλὰ δοῦλα σώματα. Romanorum autem curiositatem, an luxuriem, in servitiis speciosissimis undique conquirendis, excolendis, disponendis, tangit inter cæteros, Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 55.

Flos Asiæ ante ipsum pretio majore paratus,
Quàm fuit & Tulli census pugnacis, & Auci,
Et nè te teneam, Romanorum omnia Regum
Frivola. — nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer. Sed forma, sed ætas
Digna superciliо. —

Et Seneca *Epist.* 95. *Transeo puerorum infelicium greges: quos post exacta convivia, aliæ cubiculi contumeliæ expectant. transeo agmina exoletorum, per nationes coloresque descripta, ut eadem omnibus levitas sit, eadem primæ mensuræ lanuginis, eadem species capillorum, nequis cui rectior est coma, crispulis misceatur. transeo pistorum turbam, transeo ministrorum, per quos signo dato ad inferendam cænam discurritur. Dii boni! quantum hominum unius venter exercet?* Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. Παῖδας ἢ παρασάναι τοῦ μὴ ἐν κόσμῳ καὶ ἁρμονίᾳ, ἀνέντας τὰς κώμας, καὶ θηλυδρίας, καὶ τῇ κατ' ὀφθαλμὸν κόμῃ πλειονάσμενος πλέον ἢ ὅσον συμφέρει, λίχνοις ὀφθαλμοῖς κεκοσμημένους. τοῦ δὲ τὰς χιλιάδας, ἐπ' ἄκρων δακτύλων ἔχοντας, ὡς δεῖόν τε εὐσεπτίσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τοῦ δὲ ὑπὸ καρδίας ἀνεῖσαν τοῖς ῥεθροῖς σορίζομένους, καὶ τὰς ἐν χερσὶν αὖραις τὸ πλῆθος δεῖ σαρκῶν ἀναξηραίνειν.

Ἡ ἀπὸ χωρίου τοῦ | *locus iste,* aliquis alius, inquit, clarissl. Salmasius, *in hoc scripto corruptissimus.* Itaque Mericus noster, lacunâ contextui suo interjectâ, ut depositum, consultò prorsùs omisit. τοῦ pro *comitatu* Xylander accepit. Sed & Annotator

Lugdun. qui σολες legi postulat. frustra. cùm de *vestem* agatur. Salmas. ad Capitol. ὑποχύσεως, legit. Casaub. ἀπὸ χοείας, retinet de sensu utriq; convenit, plectile Pii vestem *πῶν ὑποχύσεων, imaginem*, non exoticam. sive *πῶν ἀπὸ χοείας*, hoc est, *quales vulgò fiunt*. & quidem *ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως, è villa propria*, & *fere de reditibus Lanuvinis*. ita Casaubon. *ad vitam Pii*. De Augusto istiusmodi quiddam Sueton. *l.* 2. *c.* 73. *Vestè non temerè alia quàm domestica usus est, ab uxore & sorore & filia neptibusque confecta.* De Seneca, *de tranquill. cap.* 1. *Placet non ex arcula prelata vestis, non mille ponderibus aut tormentis splendere cogentibus pressa; sed domestica & vilis, nec servata nec sumenda solicitè.* De Pio Capitolin. *Visus est sanè ab amicis & cum privatis vestibus*, &c. Caterùm editio Lugdun. pro χοείᾳ nobis *Λαυείῳ* exhibet. Hoc si non sit typothetarum mendum, quod suspicari forsan quis possit, *Lorium* villam designat, in qua Pius & educatus, & versatus plurimùm, cùm palatium ibi construxisset, & tandem etiam defunctus est, autore Capitolino. Hanc autem sequendo lectionem, Salmasius mavult, *ἣν ἔσχε Λαυείῳ σολήν*· ut de *toga* accipiatur, quâ *in secessu Lorinæ villæ* uti solitus erat. eam togam ipsi venisse dicit *ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως*. de qua proximè videndum.

Ἀναίσσοντα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως | τὸ κάτω ἰstud Casaub. omittit. D. Boot. legit, *διαγωγὴν ὅθεν ἦν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλειαν*, id est, *commoratio ruri in villis*. ut *κατ' ἀγρὸν* adjectum sit, quò *villæ* istæ à *suburbanis* distinguerentur. Constat autem è Capitolino, Pium in agris atque propriis fundis plurimùm vixisse, etiam postquam imperium tenuit. ἔπαυλις certè hic, non *casa*, ut Xyl. vertit, sed *villa*: Philo in *vit. Mosis l.* 1. λείας ἡ πολλῆς ἄγαν ἐνεπεφύσης, ἣν τε τῆς βασιλείας, ἣν ἦν ἰδιωτικῶν κατ' ἀγρὸν ἐπαύλιον. Idémque *de vit. contempl.* πῶν μὲν ὧν ἀφελείας αἷ ἐν κώμαις παρέχουσιν ἐπαύλεις τε καὶ κῶμαι. *Crèdidi aliquando*, inquit clariss. Salmasius, *vicum hoc nomine Romæ appellari, in quo vulgares togæ fiebant ac venum ibant. citerioris & ulterioris vici mentio apud Sextum. quidni & civilitèr inferior & superior ex ratione fiât? dicit igitur hunc Imperatorem, cùm Lorii esset, usum esse vili ac vulgari togâ, quales venibant in vico inferiore Romæ. an potius ἡ κάτω ἔπαυλις villa aliqua rustica infra Lorium, ubi ejusmodi togæ fiebant? ἔπαυλις certè villam, & etiam pagum significat. quicquid sit, oportet vilem esse & vulgarem togam, non imperatoriam, quæ in Lorii secessu utebatur. hæc enim exempla affert, ut ostendat, ex ὑποπετῶν fuisse ἐφ' ἑλκύστων ὑφὰς καὶ χρόας.*

Καὶ ἦν ἐν Λαυείῳ | Casaub. nihil mutat; & ad vestis materiem refert, sive locum unde ea petebatur, ut suprà visum. At Salmasius, *Notat*, inquit, *quibus in locis quem habitum usurpare solitus fuerit.* itaq; lectionem duplicem proponit. vel ut legatur, ἀγῶνι ἐν Α. τὰ πολλὰ, τῷ φελόνῃ ἐν Τ. π. ἐχρήσατο· velitque Marcus *Suis tunica Lanuvii tegi: Pium: mores, ut videtur, antiquæ Catonis, qui sub cænum tunicatus accinctus, super id togam accipiebat; & quidem etiam cùm prætor jus redderet, ut ex Val. Maximo constat l.* 3. *c.* 6. & *Asconio. quod idem in Catone minore etiam Plutarchus notat.* καταβὰς εἰς τὸν ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων, ἀντὶ παῖσαι μὴ ἅπασι συνῆν. Vel etiam ἐν χιτῶνι Λαυείῳ τὰ πολλὰ, sive χιτῶν ἐν Λ τὰ π. *ut in sola tunica secessum illum Lanuvinum transegisse dicatur; quemadmodum plerumque Romani ruri solebant & in provinciis: Hinc tunicata quies, tam sæpe Martiali commendata & laudata l.* 10. *ep.* 51. Hæc ille.

Ἐν Λαυείῳ | *Lanuvium* Italiæ oppidum juxta viam Appiam situm, de quo Strabo *l.* 5. ubi Λαύϊον pro Λανούϊον Casaubonus reposuit. *In villa* interim *Lanuvina natum Antoninum Pium* autor est Capitolin. &, *è municipio Lanuvino ortum*, Victor Aurelius. quanquam Casaub. in Capit. codices Manuscriptos *Lavinii* exhibere testatur, eundémq; locum existimat designari, ubi autor idem de Marco: *Ex Asia & Syria reverso, exinde Lavinium proficiscitur est.* Certè *Lanuvium* & *Lavinium* idem esse utrumq; Jos. Scaliger contendit, Car. Sigonio *ad Livii l.* 8. refragante, & renitente.

Τῷ πιλωτῷ ἐν Τύσκλοις παραπεμπόμῳ ὡς ἐχρήσατο | *Inter Lanuvinos plerumque Tusculanis præclarum utebatur, etiam deprecante.* Xyl. ut ad *comitatum* referatur. Annot. Lugd. *lego*, inquit, παραπεμπόμενος, *quasi excusans & deprecans utebatur.* Salmas. τῷ φελόνῃ ἐν Τύσκλοις, an Τύσκλοι, παραπεμπόμῳ ἐχρήσατο. *cùm in Tuscos, an Tusculanos, agros secederet, non jam tunicatus ibi agebat, ut Lanuvii, sed penulam superinduebat: quod cùm faceret, excusabat tamen se, & quasi veniam deprecabatur, hoc est, quod ait,* παραπεμπόμῳ ἐχρήσατο. *Penula*, inquit Nonius, *est vestis, quam supra tunicam accipimus. ed autem pluviam maximè nimirè se solebant.* Juvenal. *Sat.* 5. *v.* 78.

——fremere: sæva cùm grandine nimbus
Juppiter, & multo fillarea penula nimbo.

Indè Varroni peritus jocus in *vuga divina*, dum virtutis τὸ αὐτάρκες prædicat; *Non est quærenda penula, qui habet virtutem, penula in imbri.* contrà planè quàm Lucil. *l.* 15. qui *penulam per imbrem ire obeunti, sapientiâ ipsâ utiliorem* esse pronunciat. certè etiam sapienti, vel in imbre vel in frigore, Stoicis ipsis fatentibus, saltem εὐχρηστὸς futura est: quum ut Philo *de gravidis* apud Euseb. *præparat. ev. l.* 8. *c.* ult. ὑστέρῃ μὲν ὄντως ἀνάγκη τὸν σοφὸν, τὸ δὲ ὑπάρχον διάγοι, καταβρέχοιτο βορέου ψυχροῦ κατανεύοντος, ῥίγει πεδήσειε καὶ ψύχει. Sed & L. Gallus, cuidam penulam roganti, *Non possum commodare, domi manco*; cùm cœnaculum ejus perplueret. alteri

ἐπεὶ

item ejúſdem uſum poſcenti, *Non pluit? non eſt opus tibi: ſi pluit, ipſe utaſ.* Refert Fabius *inſtit. l. 6. c. 2.*

Καὶ πᾶς ὁ τοῦτος ἔπος] Xyl. (quem & ſecutus eſt Mer cerum ſequentibus conjungit, dum ſic reddit; *Omnibus in ejus moribus nihil ineratinhumanum.* Verùm præcedentia potiùs claudere videntur. Itaq; D. Boot. legit, καὶ πᾶς ὁ ἔπος τοῦτος. *Totius denique vitæ facies erat, qualem ſupra depinximus.*

Ἕως ἱδρῶτος] *Suſpecta* iſta & *ſalebroſa* Xylandro. Sed immeritò. eſt dictum proverbiale, à medicis mutuatum, quo exercitii modum illi menſúrámq; juſtam ac legitimam in affectibus quibuſdam præſcribunt. Memini V. cl. Tho. Plaiſirum adoleſcente me ſacræ Theologiæ apud Cantabrigienſes noſtros profeſſorem, Apoſtoli verba *ad Hebr. c. 12. v. 6.* enarrantem ex Autore medico (cujus nomen jam excidit) protuliſſe monitum aliquod iſtiuſmodi, *Ad ruborem, non ad ſudorem*; cùm Apoſtolus de fidelibus eo loci dicere viſus ſit, *Ad ſudorem, non ad ſanguinem.* Quò videri poſſit alluſiſſe, quod de Diogene Cynico Laërtius, Xeniadæ, domini ſui liberos exercuiſſe, οὐκ ἀθλητικῶς, ἀλλ' ἐρρωμένως καὶ εὐεξίας, *non athletico more, ſed quantum ad valorem bonamque corporis habitudinem conduceret*, niſi quòd ἐρρωμένως ibi colorem vividum valetudinis indicem potius deſignare doceat adjuncta εὐεξία. Hoc proculdubio Marcus hic voluit, Pium nulla in re nimium fuiſſe. ita *lib. 6. § 29.* ὡς ὑπ' ὀλίγων ἐπαινούμενον.

Οὐδὲν ἀπλοῦς] Inde forſan *Pius* dictus, quòd verè natura clementiſſimus; & nihil temporibus ſuis aſperum fecit. Siquidem & *ſub Adriano, cum conſilii illius adeſſet, mitiorem ſententiam ſemper oſtendebat, & principatûs ſui initio cùm multi accuſarentur, & ad ſupplicium nominatim etiam poſcerentur, neminem tamen interfici paſſus eſt, cùm diceret, non oportere ſe principatum ſuum ſæliis ejuſmodi auſpicari. Quin & deinceps, ſeditiones ubicunq; factas, non crudelitate, ſed modeſtiâ & gravitate compreſſit.* Capitol. & Xiphil.

Συμφώνως ἑαυτοῖς] De eodem *l. 6. § 39.* Τὸ ὁμαλὲς παντα χῆ. & de Apollonio ſupr. §. 8. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. Quod de hiſtoria Lucian. Χρὴ ὅμοια πάντα καὶ ὁμόχροα εἶναι, καὶ ζωγράφου τῇ κεφαλῇ τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ χρυσᾶν ὦμον τὸ κεῖνον ᾖ, λίθεος δ' πάνυ μαλοίου ἐκ φακῶν πυθένα ἢ ἐκ λεπιδίων σαφεῶν συγκεκαπυωμένον, καὶ ἢ ἀσπὶς οἰωνίη. καὶ χρεὶν τοὺς τοὺς κνήμας. De poemate Horat. in *art.*

Denique ſit quodvis ſimplex duntaxat & unum:
Primo ne medium, medio ne diſcrepet imum.

& de perſona idem,

——*ſervetur ad imum*
Qualis ab incepto proceſſerit, & ſibi conſtet.

De Stoica philoſophia Cicer. *de finib. l. 5. Mirabilis eſt apud Stoicos contextus rerum. reſpondent extrema primis, media utriſque, omnia omnibus.* De vita Senec. *epiſt. 20. Ergo philoſophia, ut ipſa inter ſe vita unius, ſine diſſentione, colores ſit.* Idémq; *epiſt. 23. Verum bonum unde ſubeat, interrogas? ex placido vitæ & continuo tenore unum prementis viam.* Et *ep. 31. Hoc & illud accedat, ut perfecta virtus ſit, æqualitas ac tenor vitæ per omnia conſonus ſibi.* Et *epiſt. 120. Virtutem oſtendit conſtantia, & omnium inter ſe actionum concordia; quando idem ſemper quis eſt, & in omni actu par ſibi.* Et mox: *Magnam rem puta, unum hominem agere: præter ſapientem autem nemo unum agit. cæteri multiformes ſunt. modò, frugi tibi videbimur & graves, modo prodigi & vani; alternis Catones, alternis Vatinii mutamus ſubinde perſonam, & contrariam ei ſuvimus, quam eximus. hoc ergo à te exige, ut qualem inſtitueris præſtare te, talem uſq; ad exitum ſervet.* Et *ep. 35. Ante omnia hoc cura, ut conſtet tibi.* Hoc eſt quod Zeno voluit, cùm finem ſtatueret, Τὸ ὁμολογουμένως ζῆν, i. e. καθ' ἕνα λόγον καὶ σύμφωνον ζῆν. ut Stob. *tom. 1. l. 2. tit. 4. § 5.* Vide ſupr. ad § 9. Sed & *l. 11. § 27.* Ambroſ. *epiſt. 82. Vetus dictum eſt, Adjuſcere unus eſſe: ut vita tua quandam picturam exprimat, eandem ſervans ſemper imaginem, quam acceperit.* Optimè Ariſtotelés, *Ethic. Nicom. l. 9. c. 4.* Ἔοικε γὰρ, καθάπερ εἴρηται, μέτρον ἕκαστος ἢ ἀρετὴ καὶ ὁ σπουδαῖος εἶναι. ὅτι γὰρ ὁμολογουμενεῖ ἑαυτῷ, καὶ ἧδ αὐτὴν ὀρέγεται καὶ πᾶσαν τὴν ψυχήν. De Adriano contrà Aurel. Victor. *Varius, multiplex, multiformis, ad vitia atq; virtutes quaſi arbiter genitus; impetus mentis quodam artificio regens.* Et Æl. Spartian. *Idem ſeverus, lætus; comis, gravis; lascivus, emittator; tenax, liberalis ſimulator; ſævus, clemens; & ſemper in omnibus varius.* De Avidio idem Calſio Vulcatius: *Fuit his moribus, ut nonnunquam trux & aſper videretur, aliquando mitis & lenis; ſæpe religioſus, alias contemptor ſacrorum; avidus vini, interim abſtinens; cibi appetens, & mediæ patiens, veneris cupidus, & caſtitatis amator.* At de Epaminonda & Agelilao Plutarch. *lib. de adulat.* Πλείοσι ὁμιλήσαντος ἀνθρώποις καὶ τόποις καὶ βίοις, τὸ σφετερὸν ἦθος αὐτοῖς παντα χῆ, καὶ σολῇ, καὶ ἁλίτῃ, καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαξεν. Et de Platone; Ἐν Συρακούσαις, εἷς ἐν Ἀκαδημίᾳ· καὶ σφὼ Διονύσιον, εἷς σφὼ Δίωνα.

Τὸ περὶ τῆ Σωκράτους] De Socrate Xenophon *memorab. l. 1.* Αὐτὸς δ' σφὼ ταῦτα (τὰ ἀφροδίσια) φανερὸς ἐμοὶ ὕπνου παρεσκευασμένου, ὡς ῥᾷον ἀπέχειν ἧδ καλλίονι καὶ ὡραιοτέρων. ἢ οἱ ἄλλοι ἧδ αἰσχίοσι καὶ ἀωρεστέροις. σφὼ μὲν δὴ βρώσεως καὶ πόσεως καὶ ἀναθλήσεως ὕπνου κατεπαύσαμεν ἐμοί. καὶ ὡστε ἐδὲν ἂν ἧττον ἀρκέσαντος ἡμῖν ἧδ πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένοις, λυπεῖσθαι δ' πολὺ ἔλαττον. Atque hunc locum forſan præ oculis habuit Marcus, cùm iſta ſcriberet. Καὶ

Καὶ ἀπήχθῃς καὶ ἀπολαύειν] Quod de se Apostolus *ad Philip. c. 4. v. 12.* Οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι· quod suprà, παρόντων μὲν ἀπῃθῶς, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι.

Τὸ δὲ ἐμεῖναι καὶ ἐπὶ καρτερεῖν] ἐπὶ quid hic velit, nullus video. ἐπικαρτερεῖν forsan scripserat Marcus, vel quod usitatius est, ἐγκαρτερεῖν, ut mox ἐγκήρειν.

Οἷον ἐν τῇ νόσῳ τῷ Μαξίμῳ] Istud an ad superiora respectum habeat, quod Xylander censuit, ambigi potest. commodè posse vix videtur. Ego itaq; tanquam distinctum quid posui. De Demonacte Cynico refert Lucianus, quòd cùm cætera ἀπαθὴς planè videretur, μόνον αὐτὸν ἵππια φίλων νόσῳ ἢ θανάτῳ· ὡς ἂν καὶ τὸ μέγιστον ἦν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, πλὴν εἰλίας ἡγούμενον. Tale quippiam in Pio Marcus forsan adverterat. & εἰ forsan legendum fuerit.

§ 17. Παρὰ θεῶν] Piè Marcus noster hìc divinæ procurationi plurima adscribit, quæ fortunæ pleriq; solent tribuere.

Πάππους] *Annus paternus*, *Annius Verus* (de quo *supr.* § 1.) *maternus*, *Calvisius Tullus*. Jul. Capitol.

Γενίας] Vide *supr. ad* § 2, 3.

Ἀδελφὸν] *Habuit & sororem natu minorem, Anniam Cornificiam.* Capitol.

Διδασκάλους] quorum *supr.* meminerat, § 5, 6, 7. &c. quibus & alios adjicere licet ex Jul. Capitolino. Origenes *ad Celsi. l.* 3. Καὶ Ἕλληνές φήσουσι, καὶ ἐν τοῖς νομιζομένοις εἶ σοφοτάτοις, κατὰ πολλὰ πλὴν εὐτυχίαν εἶναι αἰτίαν· οἷον οὐδὲ διδασκάλων τοιούτους, καὶ τὸ πειθομένην τοῖς κρείττοσι ὄντων καὶ θεῶν τὰς ἐναντίας αἱρέσεις διδασκόντων· καὶ οὐδὲ ἀναζωφῆς τῆς ἐν βελτίοσι. πολλοῖς γὰρ καὶ τὰ τῆς ἀναζωφῆς πιέσοις χαλοῦνται, ὡς μηδὲ φαντασίαν ἐπιτραπῆναι κρειττόνων λαβεῖν· ἀλλ' ἀεὶ καὶ ἐκ παιδὸς τῆς ἡλικίας, ἤτοι ἐν παιδικοῖς εἶ ἀχολάστων ἀνδρῶν, ἢ διατριβῇ, ἢ ἐν ἄλλῃ τινὶ χωλυούσῃ τὸν ψυχὸν ἀναβλέπειν κακοδαιμονίᾳ. πᾶς δὲ οὐδὲ τούτων αἰτίας, πάντως μὲν εἰκὸς εἶ ἐν τοῖς τῆς προνοίας λόγοις εἶπεῖν ἢ αὐτὰς εἰς ἀνθρώπους, ἐκ ἐυχερές. Vide sectionis istius verba novissima, deprehendes cum Origenianis istis quàm suavissimè concinnere. De Platone Plut. in *Mario*: Πλάτων μὲν ἔν ἤδη παῖς ὢν ἐπὶ πᾶσιν ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, ὑμεῖς τὸν αὐτὸν δαίμονα καὶ τὸν τυχὸν, ὅτι πρῶτον μὲν ἄνθρωπος, εἶτα Ἕλλην, ἀδὲ βάρβαρος, οὐδὲ ἄλογον τῇ φύσει θηρίον γέγονεν· ἔπειτα δὲ τούτοις, ὅτι τοῖς ζωπυρίτοις χρήσεσι ἀπολαύσειν ἢ γένεσις αὐτῶν. At Lactantius *institut. l.* 3. *c.* 18. *Plato aiebat se gratias agere naturæ; Primùm quòd homo natus esset, potiùs quàm mutum animal: deinde quòd mas potiùs quàm fœmina; quòd Græcus, quàm Barbarus: postremò, quòd Atheniensis, & quòd temporibus Socratis.* Quo contendit ipse; immeritò tamen, *Nunquam quicquàm dictum esse in rebus humanis delirius.* Idémq; *ib. c.* 19. ubi Socratem acriùs, & in quibusdam iniquiùs etiam paulò, perstrinxerat; *In cujus temporibus natum se homo sapiens gratulatur.* Quod autem in Platone tantopere exagitat Lactantius, id is à Socrate accepisse videtur; qui, ut Dio Prus. *or.* 64. Ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῷον λογικὸν, καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Socrates à Thalete; qui, ut Laërt. *l.* 1. Ἔφασκε τριῶν τύχην ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην, καὶ ἐ θηρίον εἶτα, ὅτι ἀνὴρ, καὶ ἐ γυνή· τρίτον, ὅτι Ἕλλην, καὶ ἐ Βάρβαρος. Postremum tantummodo de suo addidit Plato. Nec reticendum quod Judæi habent in preculis suis virorum peculiaribus: *Benedictus esto, Domine Deus, quòd me virum creâsti, non mulierem: quòd Israelitam, non alienigenam.*

Σχεδὸν ἅπαντα ἐᾶν] supplendum, ἀγαθὰ, quod excidisse existimem. ut sit [ἀγαθὰ] σχεδὸν ἅπαντα ἐᾶν.

Τῶν θεῶν ἡ εὐποιΐα] Digna Christiano quovis providentiæ divinæ, quâ factum fuerit, ut ne peccatis occuparetur, cùm peccare prona dispositio non deesset, agnitio. Agnoscit ipse de se, quod Deus Abimeleco; *Ego te cohibui, ne peccares, Genes. c.* 20. *v.* 6. Habent his paria è nostris; Bern. *de temp. serm.* 79. *Prima miseratio quod à multis adhuc peccatis in seculo positum custodivit. quis enim non videat, quòd sicut in multis cecidi, sic & in alia poteram cecidisse peccata, nisi omnipotens pietas conservâsset?* Qui & argumentum idem tractat fusiùs, *de diversis serm.* 13. Augustin. homil. 23. *Hic multa commisit, & multorum debitor factus est; ille gubernante Deo pauca commisit. cui deputat ille, quod demisit, huic & iste deputet, quod non commisit. Adulter non fuisti in vita illa tua præterita, plenâ ignorantiâ? Hoc tibi dicit Deus tuus; Regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres. Suasor defuit? ut suasor deesset, ego feci. Locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci. Affuit suasor; non defuit locus; non defuit tempus: ut non consentirres, ego terrui. Agnosce ergò gratiam ejus, cui debes & quod non admisisti. Mihi debet iste, quod factum est & dimissum vidisti: mihi debes & tu, quod non admisisti. Nullum est enim peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit rector à quo factus est homo.* Piissimè, & ad nostri mentem plenissimè.

Περίπαν πλημμελῆσαί τι] Lugd. περίπασι. quod probare non possum. Xyl. *quòd nihil deliqui.* plenius rectiùsq; Cas. *quòd nihil temerè aut præcipitanter deliquerim.* περιπίπτω, *procido, præceps feror.* inde περιπετὴς, *præceps*: & περιπετῶς, *præcipitanter, temerè, inconsideratè.* Vide *l.* 3. § 9. ἀπερισκέπτως. alioqui suspicare quis posset, scripsisse Marcum περιφθάσαι. Sicut paulò inferiùs, τὸ φθάσαι τοῦ ἐφέλκειν ἐν ἀξιώμασι καταφῆσαι.

Mὴ

Μὴ πλέον ἐπεγερλῶσι περὶ τῇ παλαιῇ τῶ πάσσω. Siquidem *in domo avi sui Viri educatus est* in ætate teneriore, uti Capitol. docet. Pari autem ratione gratulatur Alcmon Poeta sibi, in *epigrammate* (quod Alexandro Ætolo *exercit. in Solinum* Salmasius vindicat) apud Plut. *de exilio*, quòd origine Lydus cùm esset, Sardibus tamen diutius educatus non sit, ubi luscus forsan sacerdos, aut Gallus tympanotriba evasisset; sed Spartam nactus pueritiæ indolis formatricem, ubi Musarum disciplinis initiatus & enutritus fuerit.

Καὶ τὸ τὴν ὥρην διαῤῥῦσαι | ὥρη *flos ætatis*, ut *Ver ætatis*. unde Periclis illud ab Aristotele *rhetor. l.* 1. *c.* 7. & *l.* 3. *c.* 10. laudatum, Τὴν νεότητα τὴν ἀπολωλέναι ὑπὸ πολέμου ἅπας ἡγαπᾶς ἐκ τῆς πόλεως, ὥσπερ εἴπε τὸ ἔαρ ἐκ τῆς ἐνιαυτῆς ἐξῆλη. Tempestas nimium quàm lubrica, & lapsibus exposita. Præsertim ubi natalium splendor, status honestior, educatio delicatior, res lautior, & forma venustior accesserint. Πολλοὶ γὰρ διὰ τὸ κάλλος ὑπὸ τῆς ὡραίας διεφθάρησαν. Socrates apud Xenophont. *memorial. l.* 4. Inde Juven. *Sat.* 10.

Nunc, & juvenis specie lætare tuâ, quem
Major expectant discrimina.

Τὸ μὲν οὖν ὥρης ἀνδρωθῆναι | Lugd. σὺν ὥρης, perperam. Verùm aliud hîc ὥρα, ab eo quod supra. ὥρα enim istîc, non tam *flos ætatis*, quàm ὁ καιρός, *tempus opportunum* & *idoneum* rei alicui vel aggrediendæ vel absolvendæ. Timon Phliasius de Dionysio Heracleota, qui & Metathemenos dictus, quòd ætate devergente à secta Stoica ad Epicuream transiisset, apud Athen. *l.* 13.

Ἡνίκ' ἔχλιω δώσειν, τῶν ἄρχεται ἡδυόσδαι.
Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη τε γαμεῖν, ὥρη τε πίπτειν δαι.

Ita Thales, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 68. Conjugium suadentem matrem eluserit; natu minor cùm esset, ἔπω καιρός' *nondum tempus*: provectior factus, οὐκέτι καιρός' *non amplius tempus* esse, sive nuptiis *idoneam ætatem* jam præteriisse, respondendo. Beneficii ergo non contemnendi loco ducit Marcus, quòd non præmaturè se rebus venereis dederit. hoc est enim hoc loco τὸ ἀνδρωθῆναι, *virum fieri*, sive virilitatis specimen dare. quomodo γυναῖκα γίνεδαι, *mulierem fieri*. Ità Democritus dicitur puellam, quam pridiè παρθένον, cùm nocte proximâ vitiata esset, postridiè γυναῖκα nomine salutâsse. Laërt. *l.* 9. & Cicero objurgantibus, quòd puellam virginem homo sexagenarius duxisset, *Crus*, inquit, *mulier erit*. Fabius *instit. l.* 6. *c.* 4. Clarissimè Hesych. Ἀνδράσιν, συζύγοις· &, Ἀνδρωθεῖσα, ἀνδρὶ συνοικήσασα, διακορηθεῖσα, i. e. *virum experta*, ut Flaccus; *devirginata*, ut Petronius. In hunc sensum usurpavit Hippocrates in *lib. de παρθενίων*. Locus est insignis, sed ab Anutio infeliciter tentatus, & sub correctionis prætextu corruptus planè. Verba sic habent; Αἱ δὲ παρθένοι, ὁκόσην ὥρην γάμου διαῤῥάψωσι, τοῦτο μᾶλλον πάσχουσι. ea contra editorum[m] primis omnium consensum solicitat vir doctissimus[s], & cui Medicorum pater princepsque ille alioqui plurimùm debet, & ex Regio MS. ὥραν referibi postulat. Vertit autem, *Virgines, quibus propè nuptiarum tempus instat ut viro conjungantur.* explicat in *Oeconomia*; *quæ ad nubiles annos & virilitatem propè accedunt.* h. e. *quæ propè sunt maturæ viro, & virilitatem aut maturam viro ætatem ingrediuntur.* Verùm primò, *virilitatem*, sive *virilem ætatem*, de virgine dictam nusquam deprehendi existimo. Tum ἀνδρῶδες Græcis, ubi de muliere usurpatur, non *virum maturam esse*, sed *virum experiri* significat. Porrò cùm ὁκόσην ὥρην γάμου dixisset, quid opus erat, ἐὰν μὴ θέλωσιν, quod idem prorsus valeret, τὸ παρανδρεύωσι, subjicere? quod concisâ nimis respuit dictio Hippocratica. Deniq; aliud est ἀνδρῶδες, aliud παρανδρῶδες, uti mox indicabitur. Nihil igitur mutatum ego quidem velim, sed admissâ lectione jam olim receptâ, commatisq; notulâ duntaxat post γάμου, interlitâ, sic verterim. *Virgines quibus nubendi tempus adest, ni virum experiantur, affectui isti magis fiunt obnoxiæ.* Atq; hanc esse genuinam Hippocratis mentem, è sequentibus planè perspicuum fit. Siquidem ubi incommoda ea recensuerat, quæ ex affectu isto virginibus jam *viro tempestivis*, ut Horatius loquitur, quas ἀνδρὸς ἀραίας Græci dicunt, obtingere consueverunt, remedii loco subjungit, Κελεύω δ' ἔγωγε τὰς παρθένους ὁκόταν τὸ τοιοῦτον πάσχωσιν, ὡς τάχιστα ξυνοικῆσαι ἀνδράσιν· ἢν γὰρ κυήσωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ δὲ μὴ, αὐτέων ἅμα τῇ ἥβῃ, ἢ μικρὸν ὕστερον ἀλώσεται, ὥσπερ μὴ ἀνδρωθῶσι. Præcipit sic affectis, ut quàm primùm nubant. siquidem indè futuram conceptûs spem; qui malo isti medeatur: quod nisi virum expertas affecturum est probabile. ita τὸ ἀνδρωθῆναι est, Hippocrate ipso interprete, ἀνδρὶ συνοικῆσαι. τῷ ἀνδρῶδες verò q. e. virum experiri, eodem autore, opponitur τὸ παρανδρεῖν. h. e. *à viro præteriri, neglectum haberi*, & *viri*, sive *thalami*, ut Marcus, *nuptiarum*, ut Flaccus, *expertam esse* & παρθένοι ἀπαρανδρεύωσαι, quas ὑπερηκίους τοῦ γάμου Anaxandrides dixit, referente *rhetor. l.* 3. *c.* 10. Aristotele. Nihil certius, nihil clarius.

Ἀλλ' ἴσῃ τῷ ἐπιλαζῆν τῷ χρόνῳ | *Sed tempus expectandi.* Xyl. sed nec ἐπιλαζῆν ejusmodi aliquem habet significatum; & ἴσῃ illud aliud prorsus innuere videtur. Rectiùs M. Casaub. *Sed longiùs etiam, quàm necesse erat, distuli.* Ita ἐπιλαζῆν τῷ χρόνῳ erit de tempore, quod liberum datur, aliquid sumere, quo cùm possis frui, nolis tamen. Phrasis duriuscula, fateor, & insolens. Sed ea proculdubio Marci mens istîc, non quam Xyl. voluit.

Δωσεῖν ἔσην ἐν αὐλῇ βιῶναι | Ita *l.* 5. § 16.

Δωσε-

Δωματὸν ἄερ κ᾽ οὖ ζῶν ἐν αὐλῇ quem locum vide.

Ἔθνεσιν σημειωτῆρ᾽ | sive σημειωδῶν, ut Lugd. quod ulterius est, & eodem recidit. utrumq; enim *insignes notabiles* & *insigniores* sive *splendidiores* designat. Hoc eo, quoniam, ut Jesus noster, *Luc. c. 7. v. 25.* Οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ κ᾽ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. Ἔθνεσιν σημειώδεις, inquit Annotator Lugd. vocat *imaginibus textas, pictas, palmatas, χρυσοστίκτους, auro vel purpurâ claviatas.* De Augusto Sueton. *l. 2. c. 73. Togis usus est tritis; reficiis, neq; fusis; clavo nec lato, nec angusto.* De Antonino Pio Capitol. *Visus est jamè ab amicis cum privatis vestibus, & domestica quædam gerens.* Et de Alexandro Severo, Lamprid. *Gemmas de calceamentis & vestibus tulit, quibus usus fuerat Elagabalus. veste albâ usus est, nec auratâ, penulis togisque communibus.*

Μήτε λαμπάδων κ᾽ ἀνδριάντων τοιῶν δέ τινων | Just. Lipsius ad Tacit. *annal. l. 1. principatûs insignia* intelligi vult, inter quæ *ignis prælatio.* Herodian. in *Commodo* de Lucilla sorore ejus, κ᾽ τὸ πῦρ ὑπερπομπεῦσαν αὐτῆς. Et de Marcia ejusdem Concubina, πάντα ὑπὲρ ἐκείνην, ὅσα σέβας ἦν, ἀλλὰ τῆς πυρᾶς. De Pertinace, Καπιτωλῖνος ὅτι τὸ Ῥωμύλειον, ὅτε τὸ πῦρ ἐάσας ἑαυτῆς ὑπερπεμπεῦσαι, ὅτε τ ἄλλο ὧν βασιλικῶν συμβόλων εἰς ὕψος ἀρθῶσαι. Quibus addas licet & ex eodem de Nigro, κ᾽ ὑπερπομπεύοντος τὰς πυρᾶς. Eum *ignem lampadem* fuisse affirmat ex hoc Marci nostri loco; quarum usum, ut *in Deorum cultu*, sic & *in Imperatorum*, extitisse. Accidit huic & Annotator Lugdun. *Lampadas*, inquit, vocat, *quæ præferebantur Imperatoribus, ut ignis Regibus Persarum.* Corippus de adventante Imperatore in theatrum,

——*præcurrit ante*
Signa decus cursor, posita de more lucerna.

Verum Meric. Casaubon. in adversum contendit; *lampadas* q; & *statuas* sive *imagines* eodem refert, ad *simulacra* scil. *lampadas manibus gestantia*, de quibus Lucret. *l. 2.*

Si non aurea sunt juvenum simulacra per ædes
Lampadas igniferas manibus retinentia dextris,
Lumina nocturnis epulis ut suppeditentur.

Et Lucretio prior, poetarum princeps, *Odyss. η. v.* 100. Alcinoi aulam describendo,

Χρύσειοι δ᾽ ἔσαν υἷες, ἐϋδμήτοιν ἐπὶ βωμοῖν
Ἕστασαν, αἰδομένους δαΐδας μετὰ χερσὶν ἔχοντες,
Φαίνοντες νύκτας κ᾽ δίαιτα δαιτυμόνεσσιν.

Ubi Eustath. χρύσειος κύριος, ἀνδρείαντας exponit. Ideo autem Marcum τοιῶν δέ τινων adjecisse, *ut à vulgaribus, quæ in ædibus plebeis etiam plerisque reperiuntur, imagines hasce distingueret.* Ego verò inter tantos istos viros arbitrum me neutiquam interponam: aliorum. uter Marci mentem attigerit propius, per me judicium fuerit.

Ἐγκρατέστερον ἑαυτὸν συστέλλειν ἑαυτόν, | De Marco Capitolin. *Adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reverentiam, quantam privatus, exhibuit, eratq; haud secus rei suæ quàm in privata domo parcus ac diligens; pro instituto patris velens agere, dicere, cogitare.* Et Aristid. *orat. in regem*: Ἐπίδειξον, ὅτι κ᾽ ἰδιώτην ὄντα κ᾽ βασιλέα, οἷόν τε ὄζι τὸν αὐτὸν εἶναι διὰ τέλους. πείθων μὲν ὡς τῆς βασιλείας ἀνθρώπων ἕνεκεν, ὧν ἡ ἀρχὴ ἀξιοθέατος ταύτης· ἐν ᾗ τῷ ἐκ ἐκείνης ἑαυτῷ· ἀλλὰ τῷ αὐτῷ νῷ τε κ᾽ ἤθει χρώμενος. De Pio pariter Capitolinus; *Imperatorium fastigium ad summam civilitatem deduxit. nec omnino quicquam de vita privata qualitate mutavit. vindemias privati modo cum amicis egit. quum sibi & filiis hônores peterent, omnia quasi privatus fecit. quin & Senatui notum dedit Imperator, quantum cum privatus esset, deferri sibi ab alio principe optabat.* De civilitate hac quam in Augusto laudat Sueton. *l. 2. c. 51.* Vide Casaubonum ibidem. Sed & quæ superiùs ad § 16. κοσμιότητα.

Καὶ νὴ διὰ τοῦτο παρειότερον | Lugd. νὴ διά. Sed legendum μὰ διά. Sive ut M. Cas. νὴ διὰ μὰ διὰ τοῦτο. Rem quod attinet; *nihilo demissior?* imò tantò major, tantò augustior. Siquidem, ut scitissimè, sed & verissimè, Plinius in *panegyr. Cui nihil ad augendum fastigium superest, hoc uno modo crescere potest, si se ipse demittat, securus magnitudinis suæ.* neque enim ab ullo periculo fortuna principum longiùs abest, quàm humilitatis. De Pio Capitolinus, postquam *civilitatem* ejus descripserat, utq; species imperatorias superfluas à se amandaverat; *& tamen*, inquit, *ingenti autoritate apud omnes gentes fuit.*

Ἀδελφῆ | Marci fratrem hunc adhuc quærimus, nec reperire hactenus potuimus.

Δωιμόνι μὲν διὰ ἦθος ἐπιζῆσαί με | At tantùm ab eo abfuit Lucius, ut Marcum moribus suis ad rem bene gerendam excitaret; ut contrà *post illius obitum Marcus solus rempublicam tenuerit, multò melior & feracior ad virtutes: quippe qui nullis Veri jam impedimentis aut simulatis calidæ severitatis erroribus, aut his, quibus præcipue displicebat Marco jam inde à primo ætatis suæ tempore, vel institutis mentis pravæ, vel moribus.* Capitolin.

Τιμῇ κ᾽ στοργῇ ὑπερφαίνοντός με | *Honorem* quidem *Marco exhibuisse Lucium, si fas esset, objecturus, ut legatum pro consuli. vel præsidem imperatori* (ad quæ verba videndus Salmas.) autor est Capitol. qui de *amore* tamen idem negare videtur.

Ἐν εἷς ἴσως ἂν κατοικῶ | Senec. *de brevit. vit. c. 14. Dubitare se Fabianus noster aiebat, an satius esset nullis studiis admoveri, quàm his implicari.* Ipse Senec. *ibid. c. 13. De his nemo dubitabit, quin operosæ nihil agant, qui in literarum inutilium studio detinentur.* Idemque *epist. 88. Ipsa liberalium artium conjectatio multiplex, verbosa, intempesti-*

tempestivos, sibi placentes facit; & ideò non discentes necessaria, quia supervacua didicerunt. Vide *suprà ad* § 7.

Παιδία | *Filios* habuit *Verum*, quem septennem amisit; *Commodum*, cui imperium reliquit, patri per omnia dissimillimum; & *Antoninum* huic geminū, qui quadrimus est elatus; cùm tamen parem astrorum cursu Commodo Mathematici promisissent. *filias* plures, quarum Commodus tres superstites reliquit. Cass. Capitol. Lamprid. Vulcat. *Lucillam & sorores.* Lampr. in *Com. Fadillam.* Vulcat. nominat.

Μὴ ἀφῦῆ, μηδὲ κατὰ τὸ σωμάτιον διάφορα | Et fuit revera Commodus *formâ corporis justâ*, ut Lampridius, sed ingenio moribúsque planè distortissimis.

Τὸ μὴ ἐπιτόλεῖν με σφηκώσαι ἐν ῥητορικῇ ϗ ποιητικῇ | Τὸ μὴ Lugd. perperam. Vide *supra* § 7. De re Musica perinde Philippus Macedo, qui filio, quem scitè admodum canere acceperat, *An non te tui pudet*, inquit, *qui nôris tam bellè canere?* Vide Stratonici dictum à Ptolemæo reprehensi, ad *l.* 4. § 31. Psaltæ item cujusdam ad Philippum, an Antigonum, ad *l.* 6. § 35.

Τῆ μὴ ἐπεὶ γέ μοι αὐτὸ ἦσαν | Pro μὴ, με adscripsi, sensu exigente.

Ἀπολλώνιον | de quo suprà § 8.

Ῥούφικον | suprà § 7.

Μάξιμον | suprà § 15.

Τὸ κατὰ φύσιν βίου | vid. suprà ad § 9.

Ἐναργῶς | *Perspicuè.* Xyl. *efficaciter.* Cas. ἐνεργῶς. crebra apud autores Græcos vocabulorum horum ab exscriptoribus permutatio occurrit. Ego tamen istic nihil mutem.

Ἐπινοίας | *Cogitationes injectas.* Xyl. ἐπιπνοίας malim. atque ità Cas. *inspirationes.*

Μηδὲν κωλύειν ἄδη | Lugd. ἢ δὲ, quod & ferri potest, quia ἢ alterum sequitur. Vide ad *l.* 2 § 9.

Τὰς ἐκ θεῶν ἐπινοίας ϗ μονονυχὶ διδασκαλίας | Plato *Philebo*, philosophiam esse ait, θεῶν εἰς ἀνθρώπους δόσιν. Cicero *Tusc. l.* 1. *Philosophia quid est aliud, nisi, ut Plato ait, donum, ut ego, inventum Deorum?* Senec. *epist.* 90. *Deorum immortalium munus est, quòd vivimus; philosophiæ, quòd bene vivimus. itaq; tantò plus tibi huic quàm diis, quantò majus bonum est bona vita quàm vita, pro certo deberemus, nisi ipsam dii philosophiam tribuissent.* Hæc eò retulerim, quòd διδασκαλίας noster dicit: ἐπινοίας verò pro occasionibus singulatim *suggesta* intellexerim. Hinc formulæ illæ apud Homer. *Iliad.* τ'. *v.* 485. & ψ'. *v.* 270.

——— Διὸς ἴμβλα θυμῷ.

& *Odyss.* τ'. *v.* 10.

——— τὸ δ' ἐπὶ φρεσὶν ἴμβαλε δαίμων.

Ità in sacra pagina de Artaxerxe Memore Esdras *c.* 7. *v.* 27. *Indidit eam animo Regis rem Deus.* & Nehemias *c.* 2. *v.* 12. & *c.* 7. *v.* 5. *Indidit Deus meus animo meo.* Vide ad *l.* 2. § 11. ἐπινοίας verò ϗ διδασκαλίας ità distinguere videtur, ut illæ per signa quædam obscuriora, istæ per indicia clariora, quasi diserte præcipiendo quid facto opus sit, procedant. Galen. *de opt. sect. c.* 11. ex Empiricorum sententia: Τὰ καταλαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθάνει καταλαμβάνεται, ὡς τὸ ἥδεσθαι· ἃ δ' ἐπινοητικῶς, ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δ' οἶδεν καταλαμβάνεται ἐπίνοιαν ὑπὸ τῆς ἐνδείξεως, apertè distinguit.

Τὸ ἀνηρχῆν μοι τὸ σῶμα | Αὐτὸς μὲν γὰρ ἀδιαθέτως ἐῶ τὸ σῶμα. Dio *Habuit enim corpus valetudinarium.* quod studio intentiori Capitolinus adscribit. *Tantum*, inquit, *operis & laboris studiis impendit ut corpus afficeret, atq; in hoc solo pueritiæ ejus reprehenderetur.* Sed & Cassius, Ἐκ τῆς πολλῆς, inquit, ἀῤῥωστίας τε ϗ ἀσθενείας ἀδιαθέτως ἔσχε τὸ σῶμα ἔφη· καὶ τοι τοιαύτῃ ἐπιμελείᾳ ἀπ' ἀρχῆς χρησάμενος, ὥστε ϗ ὁπλομαχεῖν, ϗ σὺς ἀγρίους ἐν θήρᾳ καταβαλεῖν ἐπὸ ἵππου. Et mox; Οὔτε ἔῤῥωτο, ϗ κακοῖς πλείοσι δὴ πᾶσιν, ὡς εἰκεῖν, πλὴν ἡμιονίας ἐφέστησιν. quæ postrema illustrant, quod adjecit hîc Marcus, ἐν τῷ τοιούτῳ βίῳ. Nec tacendum quod apud Suidam scriptor innominatus, ubi de Marci corpore imbecilliori dixerat, subjungit, Καὶ τοῦτο ὑπ' ἀδιαθεσίας καρδιακοῦ τινος ἐπάθετο. Tribuit autem hoc Cassius theriaci, quod quotidiè sumebat, beneficio. De quo videri poterit Galenus, qui hunc Marci morem diligentiùs narrat, *de antidot. l.* 1. *c.* 1.

Μὴ ἅλῶναι | ἁλῶναι eo sensu, quo Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 1. Καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι. Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 10. Μηδὲ μιᾶ ἅπτεσθαι πρὸς πλοῦ γαμετῆς τὸ σῶμα τῆς ἑαυτῆς γυναικός. *Prov. c.* 6. *v.* 29. Οὐκ ἀθῷος ἀποστήσεται πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῆς. *quisquis eam attigerit, haud futurus est insons.* de uxore aliena. Eadem mente θιγεῖν & θιγγάνειν usurparunt. Plut. *Alex.* Παρθένου σεσηρυῖαν ἥβης ϗ γυναῖκας ἅπτεσθαι γυναικός. —— ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἐπὶ τούτων ἔθιγεν, ὅτι ἄλλως ἔχων γυναῖκα σὺ γάμῳ, πλὴν Βαρσίνης.

Βατταλίκης | Ex pallacis aulicis videtur ista fuisse.

Θεοδότου | ex numero exoletorum iste. Vide *supr.* §. 16.

Τὸ χαλεπήναντα Ῥούφῳ, μηδὲν πλέον σφᾶξαι, ἐφ' ᾧ ἐν ματίῳ | Faciunt huc, Abigajelis Davidem Nabali infensum mitigantis interpellatio, Regisq; ipsius tum mulierculæ, tum & Deo ipsi eo nomine benedicentis acclamatio, *Historiæ Reg. l.* 1. *c.* 25. *v.* 31, 32, 33. Atq; hoc est, quod Apostolus monet, *ad Ephes. c.* 4. *v.* 26. Ὀργίζεσθε, ϗ μὴ ἁμαρτάνετε. de quo loco alibi diximus.

Μίλλωνα γέρα πλαδίᾳ πλὴ πλεύσαι | Obiisse videtur,

videtur ex Capitolino Marci mater, antequam filius imperium Pio defuncto adiret: quâ tamen ætate fato concesserit, incertum.

Οἰκίαν μετ' ἐμοῦ τὰ πλούτια ἔτη | Capitol. *ab Adriano adoptatus, jussusque in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis recessit.*

Ὅπως ἔτι μοι χρήματα | Quid nec defuerit unquam, unde aliquid polcenti se subveniret; nec eò fuerit redactus, ut ab aliis flagitare cogeretur, pro magno ducit beneficio. Agnoverat nimirum illud Servatoris nostri; Μακάριόν ἐστι διδόναι, μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *Act.* 20. 35. & quod optimum quemq; censere Greg. Nazianz. asserit *orat. pro pauper.* Τὸ ἐυποιεῖν τὰ πάμπαν πωώτερον καὶ φιλανθρωπότερον κέρδος ἅπασι.

Τὴν γυναῖκα πιστότην | *Habuit uxorem Annium Faustinam consobrinam suam.* Capitol. Et reverâ, qualis istìc depingitur uxor, numinis donum, haud è minimis, haud è multis, censeri meritò possit. Verùm an ejusmodi Marci nostri Faustina extiterit, licèt Pii filia, Marcus ipse viderit. Certè si vera narrant Cassius & Capitolinus, nihil minùs illa fuerit.

Τὸ ἐπιτήδειον ἔχειν εἰς τὰ παιδία ἐυποιεῖσθαι | Ità Philippus Macedo *epist. ad Aristotelem.* Ἴδε μεγάλα μοι ἤδη ἐν πολλῷ ἐν τοῖς θείοις χάριν ἔχω, ὅτι ἔτους δὴ τῷ γνήσιον τὸν παῖδα, ὃς ἐπὶ τῇ κατὰ σὲ ἡλικίαν αὐτὸν γεγένηκα. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ἐπὶ σοὶ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῶν ἡμῖν πεπραγμένων διαδόχον. *Filium mihi genitum scias; quo nomine Diis gratias ago, non tam proinde quia natus, quàm quòd eum natum contigerit temporibus vitæ tuæ. Spero enim fore, ut à te edoctus eruditúsque, dignus evadat, qui & nobis, & rebus à nobis susceptis succedat.* Refert Gellius *l.* 9. *c.* 3. Commodum autem Marcus *& suis præceptis, & etiam magnorum atque optimorum virorum operâ erudire conatus est. habuit literatorem Græcum, Onesicratum; Latinum, Capellam Africum: orator ei Anteius Sanctus fuit. Sed tot disciplinarum magistri nihil ei profuerunt.* Lamprid.

Τὰ δι' ὀνειράτων βοηθήματα | De remediis istiusmodi per insomnia indicatis superstitiosa multa in *sermonibus sacris* Aristides; sed & Cicero *de divinat l.* 1. tangit & noster, *l.* 9. § 27.

Καὶ τύτε ἐν Καιήτῃ ἄσπερ κεῖσθαι | Locus mutilus; quod & Xylander monuit. *fortasse*, inquit in *notis*, ἄσπερ κεῖσθαι, *quomodo uteris.* At in versione *sient Chræsæ*: ac si loci alicujus nomen proprium esset, quò inclinat & Mericus; sed ut viri, non loci, appellatio sit, & κεῖσθαι legatur. quasi dicat Marcus, *Cajetæ, quæ in regione Campana maritimum est oppidum, se Deis vota facientem, fausta retulisse; prout & Chrysæ Phœbi sacerdoti olim contigerat supplicanti* παρὰ θεῶν πολυφιλοθέου ἀκέσασθαι. *Il.* α'. Eruditus vir D. Bootius κεῖσθαι legendum suspicatur: κῆσις idem quod κῆδος, ut κηδεμόνες interdum pro κηδεστὰς dicitur. ut sensus sit, *quemadmodum sibi divinitùs remedia ad quosdam morbos monstrata fuerunt, ità etiam cùm Cajetæ aliquando agens versaretur in periculo alicujus morbi alterius've casûs, auxilium, quo eum depelleret, ostensum fuisse, idque tanquam oraculo, cùm alias in ea urbe oracula nulla edi solerent.* Idem ferè vult Annotator Lugd. qui legit, κεῖ τῦτο ἐν Κ. ἅσπερ χρησμόν. ac vertit, *Hæc; Cajetæ tanquam oraculum quoddam.* Clariss. Salm. *sine aliquo* διοπίμῳ (quales Marcus istìc loquitur) *ὀι εἰρῳ sanum fieri locum vix posse* censet. *conjecturam* tamen *duplicem* adjungit, legendum scil. vel κεῖ τύτε ἐν Καιήτῃ ἐυτυχῆσαι, ut *loci* meminerit, in quo monitum illud à numine acceperit: vel, κεῖ τῦτο ἐν Καιήτῃ, ὡς θεραπείαν, ut & *remedii* præcepti mentio fiat, quod *circumlinere* sibi aliquid jussus sit. In re tam ambigua ipse statuere nihil ausim.

Ὅπως τι ἐπιθύμησα | [τὸ] ὅπως τι ἐπιθ. sic ut in præcedentibus passim. Salmas. forsan, τὸ, ὅπως ἐπιθ. ut τι ex τὸ factum sit.

Ἀπογδόου ἐπὶ τοῦ συγγραφεῖς | Lugd. ἀπεκδόου. forsan ἀπογδοῦς. utilitatius autem ἐπὶ τῆς συγγραφῆν diceretur. Sed & Thucydides *l.* 1. ἀργὸν ἡζῆσθαι ἐπὶ τῇ ἡσυχίᾳ. dixit. Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 6. ἐκ τῦ πιστὸν, πιστὸν μὲν ἀκτεῖναι, παῦσαι δ' μηχαφῆναι, πιστῷ δ' χρόνῳ ἀπογνῶναι ἑαυτὸν μεγάλῃ πολλῆ ἀξίᾳ. Verum ἀπογδοῦς, quo Marcus hic usus videtur, disertius est vocabulum. Significat enim *desidem & ignavum assidere.* Pollux *l.* 3. *c.* 24. inter *ignaviam* ac *desidiam* denotantia vocabula, ἀπογδοῦσθαι & ἀπογδεῖσθαι collocat. Vetus Edictum Centiorum ex Suetonio *de clar. Rhetor.* à Gellio *l.* 15. *c.* 11. exhibitum: *Renunciatum est nobis, esse homines, qui novum genus disciplinæ instituerunt; ad quos juventus in ludum convenias: eos sibi nomen imposuisse Latinos Rhetoras: illi homines adolescentulos totos dies desidere.* hoc est, quod Marcus, ἀπογδοῦσθαι.

Θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης δῶρα | Expressisse videtur, quod Plato *de leg. l.* 4. & ex Platone Maximus Tyr. *orat.* 3. & Stobæus *tom.* 2. *tit.* 58. Θεὸς μὲν πάντα καὶ μετὰ θεῦ τύχη καὶ καιρὸς τ' ἀνθρώπινα διακοσμοῦσιν ξυμπάντα. quanquam τύχης nomine *providentiam divinam* intelligere videtur, vel *casus* potiùs *fortuitos* rerúmq; contingentiam providentiâ divinâ dispositam & gubernatam. quomodo & Solomon rex usurpavit, *Eccles. c.* 9. *v.* 11. quo loco, quod Plato τύχη καὶ καιρὸς, Solomon עת ופגע dixit. Stoici enim omnia fato fieri statuebant; & fortuita etiam quæ dicuntur, eodem referebant. Ità Aristoteles Rhetor. *l.* 2. *c.* 19. § 8. Ἐν δ' ἅπασι λανθάνει βέλτιον εἶναι τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοι εἶσι, καὶ ἔχει ἐφ' ἑαυτῷ τὸ θεῖον σπουδαίοις, διὰ τὸ χρησιμεύειν

μόνα ἀγαθὰ ἀπὸ τῆς πύλης. Vide & Marcum *l.* 3. § 11. Plinius minor, *lib.* 4. *epist.* 8. *Sed nimirum quæ sunt in manu hominum, & mihi & multis contigerunt. illud verò, ut adipiscì arduum, sic etiam sperare nimium est, quod dari non nisi à Diis potest.*

Τὰ ἐν Κυάδοις | Ambigi potest, utrùm ad antecedentia lemma istud, an ad subsequentia pertineat. Ex usitata siquidem formula, si antegressa spectaret, dicendum videatur, τάδε ἐν Κυάδοις, *apud Quados ista*; concepta nimirum vel conscripta sunt. Istud autem, Τὰ ἐν Κυάδοις, h. e. *Quæ apud Quados*, agenti scil. concepta & conscripta; tituli præfixi potiùs, quam subjunctæ clausulæ significationem præ se fert. Atq; in hanc partem hoc in loco M. Casaub. accepisse videtur; in libro proximo exeunte illam alteram secutus. Ipse interim ea disceptatione in medio relictâ, ad hunc locum libro primo terminum dare nihil quicquam dubitavi: cùm & huc usq; seriem quandam continuam, quæ hic planè inciditur, autor ipse tenuerit, miscelam deinceps meram exorsus; & sectiuncula illa ipsa, à qua liber secundus in hactenus excusis inchoatur, ad proximè præcedentia respectum habeat satis clarum.

Κυάδοις | *Quadi* Germaniæ populus, de quibus Ptolemæus *geogr. l.* 2. & Tacitus in *tractatu de morib. German.* Adversùs istos Marcomannis junctos non sine prospero successu bella gessisse Marcum nostrum, autores sunt Dio Cassius & Jul. Capitolinus. Sed & Lucian. in *pseudomanti*, cujus hæc sunt verba, ὅτι δὲ Μάρκῳ ἤδη τοῖς Μαρκομάννοις καὶ Κυάδοις ξυνεπλάκη. Eam expeditionem celebriorem reddiderunt Christianorum suppliciis impetrati cœlitùs imbres, cùm exercitus siti ferè confectus jam esset, Meminere Tertull. *ad Scapul.* & *in apolog. c.* 5. & ex eodem atq; Apollinario Euseb. *hist. Eccles. lib.* 5. *cap.* 5. & *Chron. lib.* 1, & 2. Niceph. Callist. *l.* 4. *c.* 12. Zonar. *Annal. tom.* 5. Xiphilinus in *Marc.* Oros. *hist. l.* 7. *c.* 15. Otho Frising. *chron. l.* 3. *c.* 25. Jo. Aventin. *annal. Boior. l.* 2. alii. quanquam istud Cassius, Arnuphis Ægyptii, vel Juliani, ut apud Suidam alius nescio quis, Magicis procurationibus, Marci ipsius precibus Capitolinus, moribus pietatiq; Claudianus, Christiano nomini iniquiores, adscribant. Videatur Scalig. *ad Euseb. chron.* & Xiphilin. *supr. ad* § 6.

Ad Librum II.

§ 1. Ὡστε προλέγειν | δεῖ, (ut *l.* 3. § 1.) χρὴ, μέμνησο, (ut *l.* 8. § 13.) vel tale quid, subintelligendum. q^d cùm in scriptis istiusmodi est frequentissimum, tum nostro istîc cum primis familiare. Cæterùm Xyl. εἴωθε legit, vertitq;, *solebat is sibi prædicere.* Sed monentis potiùs quid velit, quàm quid assueverit narrantis, dictio videtur. quin nec in persona certa, quam dicunt Grammatici, de se Marcus loqui assolet.

Σωφρόνως φυήσεσθαι, ἀχαρίστῳ | Seneca, *de ira l.* 2. *c.* 10. *Placidus sapiens & æquus erroribus, non hostis, sed corrector peccantium, hoc quotidie procedit animo; Multi mihi occurrent vino dediti, multi libidinosi, multi ingrati, multi avari, multi furiis ambitionis agitati. Omnia ista tam propitius aspiciam, quàm ægros suos medicus.*

Παρὰ τὸν ἄγροικον | Creberrimè istud inculcat noster, utì in locis collatis videre licet. vide *infr. ad* § 13. Sed & Epictetum latiùs idem differentem, *l.* 1. *c.* 18. & *c.* 28. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 8. *Mali sunt ignoratione recti & boni.*

Ἐγὼ γὰρ πεπαιδευμένος | Ira *l.* 3. § 11. ἀλλ' ἐγὼ ἐκ ἀγροῦ. quod & urget vehementiùs, dilemmate usus. *l.* 7. § 26. Vel insciti à rerum pari & ipse laboras; & pariter affecto ignoscendum: vel perspicaciâ majore imbutus es; & caliganti æquior esse debes. Vide & *infr. ad* § 13.

Τὸν μόνον τὸ ἀγαθὸν, ὅτι καλὸν, καὶ τὸ κακὸν, ὅτι αἰσχρὸν | Imò solum illud bonum, hoc solum malum esse. Sic enim statuunt Stoici, apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Hecato *de bonis l.* 3. & Chrysip. *de honesto*; Μόνον τὸν καλὸν ἀγαθὸν εἶ· καὶ τὸ πᾶν ἀγαθὸν καλὸν εἶ· καὶ ἰσοστασιεῖν τῷ καλῷ τὸ ἀγαθόν. & Seneca, *epist.* 76. *Unum est bonum, quod honestum.* De Helvidio Prisco Tacit. *hist. l.* 4. *Doctores sapientiæ secutus est, qui sola bona, quæ honesta; mala tantùm quæ turpia; potentiam, nobilitatem, cæteraque extra animum, neque bonis, neque malis annumerant.* Vide *infr. ad* § 11.

Συγγενὴς, καὶ αἵματος καὶ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ | Ira *l.* 12. § 26. Ὅσον ἡ συγγένεια ἀνθρώπους ποιεῖ τοῦ ἀνθρώπινον γένους. κ. γὰρ αἵματος καὶ σπέρματος, ἀλλὰ τῆς κοινωνίας. Non hac duntaxat, aut præcipuè ratione: sed & istâ tamen. Paulus Apost. apud Lucam *Act. c.* 17. *v.* 26. Ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων. Et Lactant. *instit. l.* 6. *c.* 10. *Si ab uno homine, quem Deus finxit omnes orimur, certè consanguinei sumus.* Itaque τὸ μέγιστον

ρώπου hîc ſubintelligendum, cujus frequens paſſim Ellipſis. Xenoph. expedit. *l.* 3. Οὐδένα γὰρ ἄνθρωπον δεσπότην, ἀλλὰ τοὺς θεοὺς σεβόμενοι. *Neminem Dominum nullum, ſed Deos ſolos adoratis.* Ita ſupplet Chriſtus apud Matth. *Evang. c.* 4. *v.* 10. Κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. quod omiſsâ particulâ illâ Moſes dixerat, *Deut. c.* 6. *v.* 13. *Dominum Deum tuum adorabis, eidémque ſerviet.* Paulus *ad Rom. c.* 4. *v.* 9. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; *Beatificatio iſta ad circumciſos (ſolos) an & ad præputiatos pertinet?* Quod Caſtellio, cùm minùs adverteret, perperam reddidit; *Hæc beatitudo in circumciſionem ne cadit, an potiùs in præputium?*

Ἀλλὰ τῶν | Syneſ. *de provident.* Ἔστι γὰρ ἑκάστη ψυχὴ καὶ σώματος συγγένεια. ἑκάτερον γὰρ τοῦτον αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ἐκφῦσαι χρέων, τοῦτο προσήκει ψυχαῖς, ἀλλὰ τὸ ἐκ μιᾶς ῥιζώσαι πηγῆς. qui tamen fontes, unde deriventur animæ, duos ſtatuit; terreſtrem alterum, alterum cœleſtem; indè Oſiridi, Typhoni hinc animam contigiſſe. At contrà Lucret. *l.* 2. & Lucretio σύμφορος Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 10. eodem, quò Marcus iſthîc collineans; *Si ab uno Deo*, inquit, *inſpirati omnes & animati ſumus, quid aliud quàm fratres ſumus? & quidem conjunctiores, quòd animis, quàm qui corporibus.* itaq; non errat Lucretius, cùm dicit;

Deniq; cæleſti ſumus omnes ſemine oriundi:
Omnibus ille idem pater eſt. ———

Subjungit Lact. noſtro conſentiens: *Ergo pro belluis immanibus habendi ſunt, qui hominibus nocent.* —*Ob hanc enim neceſſitudinem germanitatis docet nos Deus, malum nunquam facere, ſemper bonum.* Idémq; *l.* 5. *c.* 8. ex Cicerone *de legib. l.* 1. *Sicut unâ eadémq; naturâ, mundus omnibus partibus inter ſe congruentibus coheret ac nititur: ſic omnes homines inter ſe naturâ confuſi, pravitate diſſentiunt; nec intelligunt ſe eſſe conſanguineos, & ſubjectos omnes ſub unam eandémq; tutelam. quod ſi teneretur, Deorum profectò vitam homines viverent.*

Καὶ θείας ἀπομοίρας μέτοχον | Θείαν ἀπόμοιραν i. e. *portiuncula divina*, ὁ νοῦς, i. e. *mens*, ſive *anima rationalis* hîc dicitur. ſicut infr. § 4. τὸν τὸν κόσμον ἴδιον θεὸν ἀπόῤῥοια. & *l.* 5. § 27. τοῦ Διὸς ἀπόσπασμα. de quibus, ſuis locis dicetur. Eadem Epicteto diſſert. *l.* 1. *c.* 1. Τοῦ Διὸς μέρος. Senecæ *epiſt.* 92. *Dei pars eſt.* & *de otio ſapient. Divini ſpiritûs pars ac veluti ſcintilla quædam.* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 2.

——— *divinæ particula auræ.*

quo modo Ammianus, tanquam ex Phyſicorum ſententia, *l.* 21. *Sol mens mundi noſtras mentes ex ſeſe, velut ſcintillulas, diffunditat.* Et Manilio Aſtron. *l.* 2.

——— *pars ipſa deorum eſt.*

Plutarch. *quæſt. Platonic. l.* 1. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ μὲ-

πεφυκὸς καὶ λογισμοῦ, ὃν ἔχειν δεῖ τὸν θεὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρος, ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐξ αὐτοῦ γέγονε. Saniùs Auguſtinus, *epiſt.* 157. *Animam, Dei non particulam eſſe, ſed creaturam.* & *de anim. orig. lib.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 3. *ab illo, non de illo factam.* quem & ampliùs viſe ſis *de civit. Dei l.* 13. *c.* 24. Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *Deus animæ ſuæ umbram, ſpiritûs ſui auram, oris ſui operam, viliſſimo alicui commiſerit?* Animam loquitur humanam corpori inditam. Pulcherrimè Gregor. Naz. Auguſtino ſenſu conſentiens, quamvis modo loquendi diſpar, *apol.* § 33. Περὶ ψυχὴν ἡ σωτηρία, τὴν ἐκ θεοῦ καὶ θείαν, καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν, καὶ σοφὸς ἐκείνην ἀποτεμνόμενον, εἰ καὶ τὸ χεῖρον ἔχοι ζωπύρου. Modeſtiſſimè Epiphanius, in *narrat.* § 55. Οὔτε μέρος θεοῦ λέγομαι εἶναι τὴν ψυχήν, ὅτι ἀλλότριον τῆς ἐμφυσήσεως. (ita enim legendum autumo, quod ἐμφυσήματος vulgò legitur) πῶς γὰρ τὸ λεπτὸν τοῦτο τοιοῦτον θεοῦ μέρος ἔχοιτο. Sed & Syneſius *epiſt.* 105. τὸν νοῦν indigitat τὴν ἐν τῇ ψυχῇ μοῖραν τὴν θείαν.

Οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τινος αὐτῆς δύναται | Argumentum à noſtro crebriùs repetitum, utì in collatione indicatum, noſtris etiam non inſolens, qui lædi neminem, niſi à ſeſe, poſſe contendunt. Habes à Joanne Chryſoſt. fusè pertractatum, Edit. Savill. *tom.* 7. *orat.* 2. cujus titulus; Ὅτι τὸν ἑαυτὸν μὴ ἀδικοῦντα οὐδεὶς ἀδικεῖ πώποτε. Inter exteros verò Maximus Tyrius *diſſertationem* eadem de re ingenioſam admodum inſtituit, numero 21^mum. quâ & Socratis dictum illud celeberrimum laudat, à Platone in *apol.* poſitum, à Plutarcho *de tranquill.* ab Epicteto *enchiridio extremo*, & *diſſert. l.* 1. *c.* 29. & *l.* 3. *c.* 23. à Clemente *Strom. l.* 4. repoſitum, à Thraſea etiam apud Dionem in *Nerone* uſurpatum. Ἐμὲ μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλητος ἴσως μὲν ἀποκτεῖναι δύναιντο, βλάψαι δ' οὔ. *Me Anytus & Melitus occidere quidem poſſunt, ſed lædere non poſſunt.* In eundem hunc ſenſum & Dominus noſter de ſuis apud Lucam *Evang.* 21. quibus etiamſi prædiceret, fore ut morte ipsâ multarentur (καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν § 16.) ſubjicit tamen, nihil indè ad ipſos damni, ne vel minimum quidem, rediturum. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. *nec capillus è capite veſtri cujuſquam periturus eſt.* v. 18. οὐ γὰρ δύναται, inquit Maximus, ἀγαθῷ ἀνδρὶ ὑπὸ πονηροῦ βλαβῆναι. quod Plato, οὐ γὰρ θεμιτὸν ἀμείνονι ἀνδρὶ ὑπὸ χείρονος βλάπτεσθαι. *neque enim jus fasque patitur, ut vir bonus quiſpiam ab improbo quoquam lædatur.* Vide ad *l.* 9. § 4. Itaq; cum noſtro conſentiens planè Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 87. Εἰ δ' ἔστιν πάσχειν ἄτοπον, πῶς ἀρχὴν τοῦ μηδὲν παθεῖν κακὸν; *Si mali nil pateris, cur ei ſuccenſes, qui te malo non affecit?* Julianus deniq; *de Cynic. orat.* 2. Κἂν τις ἐπίῃ σοὶ ξὺν αὐτῷ· κἀμοί, φήμι, πολλοὶ σοὶ ἐπῆσαν. ἐκείνῳ μὲν οὐκ ἔστιν ἐχθρὸς, σοὶ δὲ

ἐστὶ

ἐδὲ γὰ βλαβερὸς· αὐτὸς ἢ ἑαυτῷ, βαρύτερον ἐπιθεὶς τίμημα τῷ τὸ κρεῖττονος ἄγγειον, ἴχνεσι τῆς ἐκείνου οὐσίας

Λίχμῳ γάρ με ὑδὼς περιβάλλει· αἰχμῷ περιβάλλει, ut & κηκῷ περιβάλλειν, *infrà* § 11. metaphora ab amictu ſumpta, qui corpori circumjicitur, quóq; corpus ipſum involvitur. qualis illa Pſalmæ *Pſal.* 109. 18, 19. ἐνεδύσατο κατάραν ὡς ἱμάτιον. — ἠμπίσθω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον, ὁ περιβάλλων). *turpi*, inquit, *aliquo nemo me involverit.* quia virturem ſcil. nemo eripere cuiquam poteſt, in qua ſola τὸν καλὸν, & in cujus ſolius privatione τὸ αἰσχρὸν Stoici collocant. Λέγουσι ἢ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν εἶ) εἶ) ἢ τοῦτο ἀρετὴ. Laërt. *Zenon.* & Senec. *de vit. beat. c.* 22. *Sapientibus noſtris unum bonum eſt virtus.* &, *de conſtant. c.* 5. *Unum malum illis eſt turpitudo.* Vide Cicer. *Parad.* 1. qui & idem *ad Attic l.* 10. *epiſt.* 4. *Nihil eſſe bonum, niſi quod honeſtum : nihil malum, niſi quod turpe ſit.* itaq; τὸ αἰσχρὸν περιβάλλειν, & τὸ καλῷ περιβάλλειν, Marco noſtro idem ſunt. Maximus Tyr *orat.* 2. Ἀδιάλειπτος δέον ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. τὸ ἢ ἀγαθὸν τί ἂν εἴη ἄλλο ἢ ἀρετή, ἢ ἢ ἀρετὴ ἀναφαίρετον. ἐκ ἀδικηθήσεται τοίνυν ὁ τῷ ἀρεστῷ ἔχων· ἢ ἐκ ἔστιν ἀδικία, ἀφαίρεσις ἀγαθοῦ. ὑδὲν γὰ ἀγαθὸν ἄφαιρεθὲν, ὑδὲ ὑποβλητὸν, ὑδὲ ἁλετὸν, ὑδὲ λητὸν Eodemq; Chryſoſtomus, in argumento hoc, telo pugnat. Telephus Accianus apud Macrob. *Saturn. l.* 6. *c.* 1.

— *nam ſi regnum è me fortuna atque opes*
Eripere qui vis, at virtutem non quit.

Λητὸς γὰ σοφοῦ ἀρετή. Epictetus apud noſtrum. *l.* 3. *c.* 20. *Præda virtutis nulla eſt.* Itaque Maximus : Ἀνὴρ ἀγαθὸς κἂ δίκαιος καθαγιάσεται γάλακα ἀκρατῆ ὁρᾶν τὸν ἀδίκως ἐπ' αὐτὸν ὠρμηκότα· ἀσφᾷ, οὐδαμῶς τὸ δρᾶν, δρᾶσαι δ' ὑδέν. ἀλλὰ κἂ ἀπαλλαγέντων ἐκείνων, βοήσεται τὸ τῷ Ἀχιλλέως. *Iliad.* ι' 64.

— φρονέων ἢ τοιοῖδε Διὸς ἄτην.

κἂ ἀφαρπαζόμενα τὰ χήματα, σοφὸς ἐστὶ ὡς παίγνια κἂ ἀσφαλὴς ἀφαιρεθήσεται. κἂ ὑποθανεῖται, ὡς ὑπὲ πυρετῶ κἂ λίθε, ὑδὲν ἀγαπητὸν ποιῆς πὸ ὑποπεσόντος. Senec. *de conſtant. ſap. cap.* 5. *Injuria propoſitum hoc habet, aliquem malo afficere : malo autem ſapientia non reliquit locum. unum enim malum illi eſt turpitudo : quæ introire eò, ubi jam virtus honeſtúmq; eſt, non poteſt. injuria ergo ad ſapientem non pervenit. nam ſi injuria alicujus mali patientia eſt ; ſapiens autem nullius mali eſt patiens ; nulla ad ſapientem injuria pertinet.* Vide ad *l.* 8. § 1.

Οὐτι ὀφείλεθα τῷ συγγενεῖ διδόναι, ἔστι ἀπίθεθαι αὐτῷ. Epictet. *Enchirid. c.* 42. Πᾶν πρᾶγμα δύο ἔχει λαβάς. τὸ μὲν φορητὸν, τὸ ἢ ἀφόρητον. ὁ ἀδελφὸς ἐὰν ἀδικῇ, ἐπιλάβου αὐτοῦ μὴ λάμβανε, ὅτι ἀδικεῖ αὐτὸ γὰ λαβὴ ἔζιν αὐτῷ ἡ φορητή· ἀλλὰ ἐκείθεν μᾶλλον, ὅτι ἀδελφός, ὅτι Συνέτροφος κἂ λήψῃ αὐτὸ κατὰ τὸ φορητόν ἔζιν. Idem *affert. l.* 3. *c.* 10. Οὐκ ἴδει ὅτω μοι συστρεφθῶσι τὸν ἀδελφόν· ἀ, ἀλλ' ἔστω μὲν ἐκεῖνο· ὀφείλω. ἐγὼ δ' ὡς ἂν συστρεφθῇ αὐτὸς, ὡς δεῖ χρήσομαι τοῖς πρὸς ἐκεῖνον. τοῦτο γὰ ἐμόν ἔζι, ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο ὑδεὶς κωλύσει ἄλλος· ἐκεῖνο κωλύσει. Vide *l.* 5. § 22.

Γεγόναμεν πρὸς Συνεργίαν | Quod *l.* 4. § 3. τὸ λογικὸ ζῶον ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. & *l.* 8. § 56. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἕνεκεν. & *l.* 5. § 16. πρὸς κοινωνίαν γεγόναμεν. & *l.* 7. § 13. πρὸς μίαν τινα Συνεργίαν. Vide *infra ad* § 2. Senec. de *ira l.* 1. *c.* 5. Homo in adjutorium mutuum generatus eſt. & epiſt. 95. *Natura nos cognatos edidit, cùm ex eiſdem & in eadem genuerat. hæc nobis amorem indidit mutuum, & ſociabiles fecit : illa æquum juſtúmque compoſuit : ex illius conſtitutione miſerius eſt nocere quàm lædi : & illius imperio parata ad juvandum manus. iſte verſus & in pectore & in ore ſit :*

Homo ſum : humani nihil à me alienum puto. Ter. *Heaut.* 1. 1. *Habeamus in commune, quòd nati ſumus. Societas noſtra lapidum fornicationi ſimillima eſt ; quæ ruitura, niſi invicem obſtarent ; hoc ipſo ſuſtinetur.*

Ὡς πόδες | Ideò, πᾶν τὸ ὑπόπτον ἐξ ἀνάγκης ἀρτίως ἔχει τοῦ πόδος. Ariſtot. *de animal. inceſſ. c.* 8. & *hiſt. anim. l.* 1. *c.* 5. & *problem. l.* 10. *q.* 18. & 23. Hierocles. Ἐν τῷ περὶ φιλαδελφείας apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Οἱ ἀδελφοὶ τρόπον τινὰ τὰ αὐτὰ μέρη τυγχάνουσι, ὥσπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, κἂ τὰ σκέλη, κἂ αἱ χέιρες, κἂ τὰ λοιπά. ὥσπερ ἂν οἱ ὀφθαλμοὶ, κἂ αἱ χέιρες, εἴπερ ἔκρεον ἰδίαν ψυχὴν κἂ νῦν λάβοι, σκέπει ἂν τὰ λοιπὰ πᾶσα μηχανῇ διὰ τὴν εἰρημένην κοινωνίαν, τῷ μηδ' αὐτὰ τὸ ἴδιον ἔργον οἷά τε ἦ παρέχειν χωλῶς δίχα τῆς ὅλ ἑτέρου παρουσίας· ὕτω ἢ κἂ ἡμᾶς ἀνθρώπους γε ὄντας, κἂ τὴν ψυχὴν (forſan ψυχὴ μία. Vide *ad l.* 4. § 4. *annot.* 1. & § 29. *annot. ult.* & *l.* 9. § 8. & *l.* 12. § 30.) ὁμολογοῦντας ἔχειν, μηδὲν παρέναι ἀπιθὲς, ἀπὸ τῶ διδόντος συμφέρεσθαι τοῖς ἀδελφοῖς κἂ μὴ αὖ κἂ πλέον τι ἔχοντας τὰ μέρη συλλαμβάνειν ἀλλήλοις ἀδελφοὶ πεφύκασιν· οἵ τε γὰ ὀφθαλμοὶ μὴ ὁρῶσιν ἀλλήλους παρόντες παρόντες, κἂ χεὶρ Συνεργάζεται ἑαυτῇ χειρὶ παρὸν· ἢ ἢ ἀδελφῶν συμπαρεξις ἀλλήλοις πολυχρήσεσι πῶς δεῖ σκοπεῖν γὰ τὸ κατὰ διαφέροντα. κἂ δεσμοῦντες πέμπειν, μίαν δ' ὑπάρχειν ἀλλήλοις ὁρᾶτε, κἂν μείζον ἢ τὸ διάσημα. Ita enim locus ille inſignis, ſed fœdiſſimè vitiatus, ex parte ſaltem reſtitui poterit. Baſil. Caſ. *epiſt.* 68. Ἀκριβῶς εἰδότες ὅτι πλέον ἡμᾶς τῆς ἐνδεοῦς ἕξεως τῶν ἀδελφῶν ὠφελήσει διόρθωσις ἢ ὅσον ἢ ἑτέρα τῶν χειρῶν τῆς ἑτέρας ἐπεὶ κἂ ὄζ σκοπὸς τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν καλοκαγαθίας, τὸ ἀναγκαῖον τῆς κοινωνίας ὁ κύριος ἡμᾶς ἐδίδαξεν· ὅταν οὖν αὐτὰ ταῦτα ἀπόδωμεν τὰ μέλη ἡμῖν, ὅτι ἢ ἐσμὲν

ἑαυτῷ περὶ ἐνέργειαν αὔταρκες. ὅτι γὰρ ἂν τῆς ἀσφαλῶς βαδίσεως, μὴ συνυπερεύζονται τὸ ἑτέρῳ ὅτ' αὖ ὀφθαλμὸς ὑγιῶς ἴδοι, μὴ κοινωνὸν ἔχων τὸν ἕτερον, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως περιτέλλων τοῖς ὁρατοῖς. καὶ ἀκοὴ ἀκριβεστέρα, ἢ δι' ἄμφοιν τοῖν πόροιν τὴν φωνὴν διχομήνη· καὶ ἁπτικὴ κεκτημένη τὴν κοινωνίαν τῆς δακτύλων. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅτι τῆς ἐκ φύσεως, ὅτε τῆς ἐκ περιαιρέσεως καταρθμῶν ὁρῶ, ἄνω τῆς τῆς ὁμοούλων συμπείας ἐπιπλέμψων. Cæterùm de usu[1] finéque Marcus, de necessitate Basilius loquitur.

Ὡς χεῖρες | De manibus Galen. *de usu part. l.* 1. Σύμμαχον ἕτερα τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησε. ταύτῃ ἄρα καὶ περὶς ἀλλήλας γενόμεναι ἀλλήλων δὴ ἕνεκα γεγόνασι. Indè nata proverbialia illa Menandrianum apud Gnomologum ;

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα, καὶ πόλις σῴζει πόλιν·
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.
Servat virum vir, civitatem civitas :
Digitum lavátque digitus, & manum manus.

Epicharmeum apud Æschinem in *Axioch.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Ἀ χὴρ τὰν χεῖρα νίπτει δός τι, καὶ τὰ λάμβανε.
A manu manus lavatur : da quid, & quid accipe.

quanquam quod Stob. νίπτει, Æsch. νίζει habet. Erasm. & Grot. κνίζει malunt. ut sit, *A manu manus fricatur.* sive ut vulgò efferri solet, *Manus manum fricat.* Denique Euripideum illud in *Heraclid.*

— μᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη.
Invalida pugna est, una quam geris manu.

Virgilius an Septimius in *Moreto* :

Admovet indè manus operi, partitus utrique :
Læva ministerio, dextra est intenta labori.
Hæc rotat assiduis gyris, & concitat orbem.
Interdum fessæ succedit læva furori,
Alternátque vices.—

Ὡς βλέφαρα | quæ ad oculi tegmen & tutelam amicè conspirant.

Ὡς εἰ σφίγοι ἅμα ἀστὸν | qui veluti in mola *astillus* & *meta*, mutuas sibi invicem operas jugiter præstant.

Τὸ ἓν ἀντιτρέφειν ἀλλήλοις παρὰ φύσιν | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Illud ante omnia cogita, fœdam esse & execrabilem vim nocendi, & alienissimam homini, cujus beneficio etiam fera mansuescunt.* Apud Xenophontem *commentariorum l.* 2. Socrates fratres duos dissidentes his verbis alloquitur. Νῶν μὲν ἔτω διάκεισθε, ὥσπερ εἰ τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλοιν ἐποίησεν, ἀφειδῶτε τούτου, τεθνάτω περὶς τὸ διαχωλύειν ἀλλήλω· ἢ εἰ τὼ πόδε διὰ μοίρας πεποιημένω περὶς τὸ σωζεῖν ἀλλήλοιν, ἀμελήσαντε τούτου, ἐμποδίζοιεν ἀλλήλω. ἐκ ἂν πολλὴ ἀμαθία εἴη καὶ κακοδαιμονία τοῖς ἐπ' ὠφελείᾳ πεποιημένοις ὑπὸ βλάβης χρῆσθαι; καὶ μὰν ἀδελφώ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ θεὸς ἐποίησεν ὑπὸ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν, ἢ χεῖρε καὶ πόδε, καὶ ὀφθαλμὼ, καὶ τἄλλα ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἀνθρώποις.

§. 2. Σαρκία δύο, καὶ πνεύμάτων καὶ τὸ ἡγεμονικόν | Eandem distributionem habes fœpiùs repetitam. *l.* 3. § 16. & *l.* 6. § 32. & *l.* 12. § 3. Idem ferè aliis verbis Apost. *ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 23. Τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα. quo loco τὸ σῶμα est quod Marco hic σαρκία. ἡ ψυχὴ, quod πνεύμάτων· τὸ πνεῦμα, quod τὸ ἡγεμονικόν.

Ἄφες τὰ βιβλία | Vide *infrà ad* § 3. sed & Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 4.

Μηκέτι σπῶ | Ita *l.* 4. § 3. σὺ πανίδιε μὴ σπῶ, μηδὲ κρίνε τινά. quod eleganter admodum sic expressit Pers. *Sat.* 5. *v.* 154.

En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine an hunc sequeris? subeas alternus oportet
Ancipiti obsequio dominos ; alternus oberres.

Οὐ δίδοται | *Non datum est.* Xyl. at Lugd. *Non licet.* nam quod *Nec fude*, reddidit Annotator Lugd. &, μηκέτι σπεύδε, mavult legi ; à Marci mente alienum est. M. Cas. *Non est futurum. non dabitur.* quod exponi vult ex illis *l.* 3. § 14. Μηκέτι πλανῶ.. ἐ γὰρ τὰ ὑπομνημάτα σε μέλλει ἀναγινώσκειν, &c. *Noli te fallere. neque enim futurum est ut Commentariorum tuorum & excerptorum, vel aliorum de antiquitus gestis rebus scriptorum, evolvendi & perlegendi copia tibi suppetat.* & est reverà probabilis satis expositio. Videatur tamen an non forsan ἐφ' ὑμῖν σπουδῆς legi debeat, ἐ δίδοται ; *annon datur? annon est in potestate tua positum,* ut hoc facias? h. e. ut distractione & perturbatione omni immunem te reddas. Ita *l.* 4. § 1. τὸ δυνάμενον καὶ δίδόμενον. & *l.* 9. § 29. ὄφελον, ἐὰν δίδῶται. Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. δίδοταί σοι τοῦτο ; & ἐφ' ὅσον ἐν ὁτῳοῦν τι ᾖ, καὶ ἐφ' ὅσον ἂν δίδοται· & Rufus Thraseæ apud eundem *lib.* 1. *c.* 1. ἐ θέλεις μανθάνειν, ἀρκτέον τῆς διδομένης ; hinc δόσις φυσικὴ. *lib.* 4. § 19. quâ nimirum

—*natura beatis*
Omnibus esse dedit, siquis cognoverit uti.

Claud. *in Ruffin. l.* 1. Occurrit nimirum objectioni vulgari illi, de qua Seneca, *epist.* 104. eodémq; planè, quo Seneca, modo occurrit. *Totiens,* inquit hic, *mihi occurrunt isti, qui non putant fieri posse, quicquid facere non possunt, & aiunt nos loqui majora, quàm quæ natura humana sustineat. At quantò ego de illis melius existimo? ipsi quoque hæc possunt facere ; sed nolunt. Denique quem unquam ista destituêre tentantem? cui non faciliora apparuere in actu? non quia difficilia sunt, non audemus ; sed quia non audemus, difficilia sunt.* Quem vide amplius *ad l.* 6. § 19. Eodem planè sensu Hebræi Doctores in *Patrum dictis c.* 3. § 15. הרשות נתונה *Potestas data est.* τὸ αὐτεξούσιον scil.

Λύθῃς | Ita *l.* 3. § 3. γνῶ καὶ λύθῃς. & *lib.* 8. § 37.

§ 37. χάσμα πᾶν τοῦτο, ἢ λύθρον ἐν βυλάχῃ. Euſtath. *ad* Il. ζ. λύθρον, ὁ τῷ αἵματι μιασμὸς ἀναμιμυμένῳ τῇ κόνει. *cruor pulveri commiſtus.* dictum à λύω, unde & λύμα, τὸ κάθαρμα· per theta ſcribi, ut à λύτρον diſtinguatur. Eadem ferè & *ad* Il λ. & *ad* Odyſſ. χ. Utrumque autem, & λύθρος & λύθρον dici monet idem *ad* Il. φ. pleniùs paulò Heracleo in *Schol. ad* Il. υ. Τὸ μὴ κονιορτῷ καὶ ἱδρῶτι ἀνῳφέλευτον αἷμα, λύθρος καλεῖται· *ſanguis pulveri & ſudori commiſtus.* itaque de athletis uſurpat Clem. Alex. *Strom. l.* 2. Verùm iſtic potiùs eſt Marco idem quod ἰχὼρ αἱματώδης, Oppiano κυνηγ. *l.* 2. *v.* 279. *ſanies cruenta.* σὺν ἰχῶρι αἵματος, ἰχῶρ. Clem. Alex. *protrept.* quanquam *cruorem* vult tantum & *ſanguinem* ipſum : ſed quem ad rei vilitatem exprimendam ſic nuncupat.

Κεκυφαῖον | *reticulum* malim cum Xylandro, quàm cum H. Stephano *peplum.* tum quia κροκύφαιον τὸ καρυφάλῳ idem ſtatuit Euſtath. *ad Iliad.* χ. tum quia ſequitur mox, ἐνδύειν, φλοῖον, ἀσπιδῶν πλοκάμους, κροκύφαιον autem dictum vult Schol. *ad Ariſtoph. Veſp.* ὅτι διὰ κεφάλης ὑφαίνετο. Ex quo Suidas corrigendus, apud quem perperam legitur, ὅτι διὰ κέρατος ὑφαίνετο. Verùm illis omnibus conſtanter, contrà quàm noſtro, κροκύφαντες formâ maſculâ dicitur. *Reticuli* verò nomine, nec *omentum*, licet id Polluci νόθον πλέγμα dicatur ; nec *cutem* ipſam, cum Merico noſtro, deſignari iſtic exiſtimo ; ſed *contextum* illum, integrum, (cute tamen non exclusâ prorſus ; ſiquidem τὸ δίκτυον ἐκ φλοιοῦ ἢ νεύρου, ἢ ἀρτηρίας, *cutis* etiam ex iſtis conſiſtit, Ariſtot. nom. *de ſpir. c.* 5.) qui per corpus totum permeat, *venarum, nervorum, arteriarum* intercurſantium, ſibique invicem implexorum, quo corporis moles quaſi continetur & conſtringitur : ὃ δὴ καὶ περιεκτέον τῷ τοῦ κόσμου πλέγματι inquit Plato in *Timæo.* ad quæ verba forſan & Marcus reſpexerit, ubi πλεγμάτιον idem nuncupat. de eo loco videri poterit Galenus in explicatione eorum quæ *in Platonis Timæo* medicè ſunt dicta.

Ἄνεμος | *Anima* ergò *ventus* ſive *ſpiritus* & *flatus* Stoicis : quod confirmat Laert. *l.* 7. & Plut. *de Philoſ. placit. l.* 4. *c.* 3. Ità Marcus denuò, *l.* 6. § 14. ὅσον ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις, ἢ ἡ ἐκ τοῦ ἀέρος ἀνάπνοης. Quin & Tertull. *de anim. c.* 5. *Et Stoicos allego, qui ſpiritum dicunt animam : penè nobiſcum. penè*, inquit : non prorſus. nec hoc tamen, quaſi noſtri non & *ſpiritum* dicant, ex Salomone *Eccleſ. c.* 12. *v.* 7. & alius : ſed quia aliâ ratione ſive *ſpiritum* ſive *flatum animam* nos dicimus ; non tanquam aëreum quiddam ſit, ut Marcus iſtic, qualis ſpiritus ille quem ſpirando trahimus ; ſed *ſpiritum*, quia propriam quandam habet *naturam corporis expertem, & mundanæ molis elementis omnibus excellentiorem ſubſtantiam*, ut Auguſtin. epiſt. 28. *flatum*, quia *Deo eſt inſuſſimte* creata. ut ex Moſe *l.* 1. *c.* 2. *v.* 7. idem *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 24. quo etiam loco, nè Stoicis calculum dare ſuum videretur, qui de ſubſtantia divina mentem ſaltem derivatam tradiderunt, ſubjungit : *ſicut autem nos poſſumus non de noſtra natura, qua homines ſumus, ſed de iſto aere circumfuſo quem ſpirando & reſpirando ducimus ac reddimus, flatum facere, cùm ſufflamus : ità omnipotens Deus non de ſua natura, neque de ſubjacente creatura, ſed etiam de nihilo potuit facere flatum, quem corpori hominis inſerendo inſpirâſſe vel inſufflâſſe commodiſſimè dicitur, incorporeus incorporeum, ſed immutabilis mutabilem, quia non creatus creatum.* Lactantius certè contrà planè quàm Marcus hîc, *de opific. Dei c.* 17. *Animam qui ventum putant, hoc falluntur, quòd ex aere ſpiritum ducentes vivere videamur. Verre itaque definit : Anima eſt aer conceptus ore, defervefactus in Pulmone, tepefactus in corde, diffuſus in corpus. hæc apertiſſimè falſa ſunt. Anima non eſt aer ore conceptus : quia multò prius gignitur anima, quàm concipiat aer ore poſſit.* Et hoc contrà quàm Stoici, qui à partu animam in corpus inſinuari ſtatuebant ; quod & Lactant. *ibid.* monet ; & Plut. *de Stoic. contradict. c.* 38. Vide *l.* 12. § 24. Attamen in *Carminibus* Orpheo attributis dicitur, πρῶτ' ψυχὼ ὅτ' ἐς ὅλα πέσῃσι, ἀναπνέοντων φορεομένῳ ἔσθ' ὑπ' ἀνέμων. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Latinis etiam *Animus* & *Anima* πρὸς τὸν ἄνεμον. Serv. *ad Æn. l.* 1. & Pſeudo-Cypr. *de dupl. Martyr.* Quin & *animas ventis tribui* multis docent, Joan. Zinzerling. in *promulſ. critic.* & Meurſ. *Critic. Arnob. l.* 3. *c.* 3. ad illa Arnobii ; *Nunquid ſuas animas expiraverunt venti? Animam* enim dictam, *quod corpus animet*, ut Pſeudo-Auguſt. in *defin. orthod. c.* 20. & *de ſpir. & anim. c.* 9. præpoſterum eſt planè ; cùm contrà hoc ab illo duci dicique manifeſtum ſit. Vide ampliùs ad *l.* 5. § 4.

Πάσης ὥρας | *in horas* Xyl. & § 5. *Singulis horis.* idem. *Singulis horarum momentis.* Caſ. *omni tempore, jugiter.* ut *l.* 8. § 53. Hinc tractum illud in tibicines, ſive ſubulones dicterium, cujus *l.* 8. meminit Athenæus :

Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῇ θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν·
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσᾶν καὶ νόῳ ἐμπίπλαται

Eſt tibicini mens cœlitus indita nulla :
Nam ſimul ac inflant, avolat illa ſimul.

Ἐξεμέμφων | Ità Maro *Æn. l.* 9. *v.* 354.

Purpureum vomit ille animam.

idem enim ipſum in morte ſemel fieri, quod in reſpiratione fit jugiter, vult Marcus noſter, *l.* 5. § 4. ſicut autem *animam evomere*, ità *ſpiritum expuere* dixere. Seneca *de ira l.* 3. *c.* 43. *Jam ipſum ſpiritum expuimus interim, dum trahimus!* quæ tamen verba aliter diſtinguit Lipſius. Idem (ſi idem, nam Marco potiùs tribuunt haud pauci) in *Thyeſte v.* 244.

Ferro peremptus ſpiritum inimicum expuat.

& *Troad. v.* 1168.

Ubi hanc ænilis expuam leti moram.

Unde & in *Herc. Oetæo. v.* 1467. Jo. Zinzerling. *promulſ. c.* 14. vocabulum idem reſtituendum contendit, pro eo quod *expulit* vulgò legitur,

Ictus ſagittis qui tuis vitam expuit.

Varro, περὶ ἐξαγωγῆς· *Andromeda vinctæ, & propoſitæ ceto, non debuit patri ſuo; homini ſtupidiſſimo, in ea expuere vitam?* Val. item Flaccus *Argonaut. l.* 3. *v.* 97.

——*purpuream ſingultibus expuit auram.*

quod Statius *Thebaid. l.* 5. *v.* 262. *animam ſingultare* dixit;

Semineces pueri trepidas in limine vitæ
Singultant animas. ——

Epiphanius verò in *Ancorat.* § 76. etiam *mentem expuere* dixit verbis illis: Οἱ λέγοντες, ἡμᾶς ἡ χεὶρ ἡ ἐμὴ ἐποίησεν, (*Corinth. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 16.) τὴν αὐτὴν νῦν εἶχον, καὶ ἐκ ἐξεπήδησαν.

Cæterùm *purpuream animam vomere* dixit Maro pro eo quod Homerus, αἷμ' ἐμέων, *ſanguinem vomens* dixerat *Iliad. ε. v.* 11. itaque Servius notat *ſecundùm eos dictum, qui volunt ſanguinem eſſe animam: cum alibi aliorum opinionem ſequatur, qui dicunt ſpiritum eſſe animam: ut eſt,*

——*in ventos vita receſſit.*

Καὶ πάλιν ῥοφήσω | quod ψυχορροφεῖν uno vocabulo dici poſſit. quanquam id alio ſenſu uſurpari monet Suidas, ἀντὶ τοῦ τὴν ψυχὴν ἐκπάσαι. pro *animam*, id eſt, *ſanguinem, exorbere.* quomodo Ariſtoph. in *nebul.* de cimicibus, quos Corinthios, cùm κόρεις vellet, per jocum nuncupat;

Δάκνει δ' ἐξέρπουσα δι Κορίνθιοι,
Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκπίνουσ.

Hinc autem delirium Stoicum de animæ natura refutantem Plutarchum *de commun. notit. c.* 41. vide ad *l.* 3. § 16. Quod autem dicit καὶ πάλιν ῥοφήσω, id in *ænigm.* 72. de utre ſic exulit ſympoſius;

Non ego continuò morior, dum ſpiritus exit:
Nam redit aſſiduè; quamvis & ſæpe recedat.

Ὃ καὶ ἀποννόησον | forſan ἔννόησον, *animadverte, conſidera.* niſi ſi ἀποννοεῖσθαι hoc ſignificatu reperiatur alicubi. nam contrarium prorsùs paſſim obtinet.

Γήρων σπεῦδε | Senec. *ep.* 76. *Perge Lucili, & propera, nè tibi accidat, quod mihi, ut ſenex diſcas: imò ideò magis propera, quoniam id nunc aggreſſus es, quod perdiſcere vix ſenex poſſis.* Et, *epiſt.* 19. *Si poteſt, ſubduc te iſtis occupationibus: ſin minùs, eripe. Satis multum temporis ſparſimus; incipiamus in ſenectute vaſa colligere. in freto vivimus; moriamur in portu.* Et, *ep.* 68. *Utinam quidem hoc propoſitum ſequi olim ſuiſſet animus tibi: utinam de vita non in conſpectu mortis ageremus. Sed nunc quoque non moremur. quod facere ſolent, qui ſeriùs exeunt & volunt tempus celeritate reparare, calcar addamus: Et quando, inquis, tibi proderit illud, quod in exitu diſcis, aut in quam rem?* in hanc, *ut exeam melior.* Præclarè Epicurus ipſe, *epiſt. ad Menæc.* Μή τε νέος τις ὢν μελλέτω φιλοσοφεῖν· μήτε γέρων ὑπάρχων, κοπάτω φιλοσοφῶν· ἅτε γὰρ ἄωρός ἐστιν, ἅτε πάρεργος, ὁμοίως τὸ ἐπὶ γήρως ἐγγίνεσθαι. Ὁ δὲ λέγων, ἢ μήπω τὸ φιλοσοφεῖν ὑπάρχειν ὥραν, ἢ παρῳχηκυῖαι τὴν ὥραν, ὅμοιός ἐστι τῷ λέγοντι, ὁμοίως εὐδαιμονίαν ἢ μὴ παρεῖναι τὴν ὥραν, ἢ μηκέτι εἶναι. [τὴν ὥραν Clem.] ὥστε φιλοσοφητέον καὶ νέῳ [νεωτέρῳ Cl.] καὶ γέροντι· τῷ μὲν ὅπως γηράσκων νεάζῃ τοῖς ἀγαθοῖς διὰ τὴν χάριν [χαρᾶν f.] τῶν γιγνόντων· τῷ δ. ὅπως νέος ἅμα καὶ παλαιὸς ᾖ, διὰ τὴν ἀφοβίαν τῶν μελλόντων. Refert Laertius vit. *lib.* 10. & Clemens, *ſtrom. l.* 4. vide ad § 1.

Μηκέτι τοῦτο ἐάσῃς δουλεῦσαι | *mentem*, inquit, *ne patiaris ſervire*: vel *corpori* nimirum, vel *cupiditatibus.* Ἡ γὰρ νοερὰ ἰδέα σεφῆς δεῖται καὶ μὴ κατακεκραμένης, μήτε αἰσθητικῆς, μήτε ὁρμητικῆς ὑπούσης. Noſter *l.* 7. § 55. hoc eſt autem δουλεῦσαι· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται· Petr. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. Itaque noſter *infra* § 16. Ἔχεις ἐαυτῷ ἢ τὸ ἀνθρώπου ψυχή, ὅταν ἡσσᾶται ἡδονῆς ἢ πόνου. τοῦτο γὰρ ἥττωμά ἐστι καὶ ὑποτεταγμένη τῷ ἐν σοὶ θειοτέρῳ μέρει τῷ ἀπιμοτέρῳ καὶ σπουδαίῳ τῷ τοῦ σώματος, καὶ πάλιν τούτου παχείας ἡδοναῖς. Idem *l.* 11. § 18. *Extrema* autem *eſt ſervitus, cum animæ vitiis deditæ rationis propriæ poſſeſſione ceciderint.* Boeth. Conſul. Et, ἀνδραποδώδεσθαι, ὅταν ταῖς ἡδοναῖς δουλεύσῃς· Iſidor. *Pel. l.* 2. *ep.* 147. Itaque Joan. Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 13. Εἰ τις κρατεῖ μὲν ἀνθρώπων, δουλεύει δὲ πάθεσιν, ἐγὼ γ' ἂν πάντων ἀνθρώπων δουλικώτερον εἶπον. Et Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Τὸ νουθετεῖν καὶ ἐπιχωρεῖσθαι τοῖς πάθεσιν, ἐμφανῆ δουλεία. Καλὸν γὰρ ὄντως κρατεῖσθαι δουλεία. Socrates apud Xenoph. *memorial. l.* 4. Hoc voluit Seneca ubi dixit, *ſibi ſervire, graviſſima ſervitus eſt. Proœm. l.* 3. *quæſt. nat.* Qui & idem, *epiſt.* 65. *Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod eſt illi materia, id nobis corpus eſt. Serviunt ergò deteriora melioribus.* Plato *Phædon.* Ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ᾖ ψυχὴ καὶ σῶμα, τὸ μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις ἐπιτάττει, τῇ δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι, τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαι καὶ δουλεύειν; —— καὶ δὴ τῷ μὲ θείῳ καὶ ἀθανάτῳ καὶ νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως καὶ κατὰ ταυτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ, ὁμοιότατον εἶ ψυχὴν τὸ δὲ ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ διαλυτῷ, καὶ οὐδέποτε κατὰ τὰ αὐτὰ ἐχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον αὖ εἶ σῶμα. Viſe noſtrum ulterius *l.* 3. § 3. & *ad l.* 8. § 3.

Καθ' ὁμιλίαν ἀκαιρότατον | *L.* 6. § 16. καθ' ὁμιλίαν ſimpliciter. & *l.* 3. *c.* 16. ὁμιλητικῶς. ὁμιλεῖ ἀκαιρώτατον, *vim non communem*, vertit Is. Caſaub. *ad*

ad Perſ. Sat. 5. eámque intelligit, quæ, ut Perſius, —*extrinſecus intrat & nervos agitat.* Xyland. *alieno impetu raptari.* atque eſt illud reverâ, τὸ νευροσπαστεῖος· de quo mox dicetur. Verùm ὁρμὴ ἀκοινώνητος videtur potiùs *motus*, ſive *impetus*, aut *impulſus* ejuſmodi denotare, *qui à naturæ communis generiſve humani communione ac commoditate alieni ſint.* quod & Mer. Caſaubonus advertiſſe videtur, qui *affectus motúſque neutiquam ſociabiles* vertit. Inculcat enim Marcus paſſim, eſſe hominem ζῶον κοινωνικὸν *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 16. 30. & *l.* 9. § 9. actiones ejuſdem motúſque exigit, ut ſint ὁρμαὶ καὶ πράξεις κοινωνικαὶ *l.* 9. § 23. & *l.* 11. § 37. damnat ubique τὸ ἀκοινώνητον. *l.* 3. § 5. *l.* 7. § 72. *l.* 9. § 9. 23. & *l.* 11. § 8. denique *l.* 7. § 55. Περιττὸν, inquit, ἐκδῦσαι τὸ ἐξῆς τῇ καλασκαδῇ καταπαλάσσειν ἢ τὸ λοιπὸν ἀλλήλων ἔπεσθαι. τὸ δὲ συνηγμένον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου καλασκαδῇ, τὸ κοινωνικὸν ἔστι. Vide *ſuprà ad* § 1.

Νευροσπαστηθῶσι | *neuroſpaſtorum more impelli*, & in diverſa motu alieno moveri. Vocabulum à noſtro ſæpe uſurpatum; utì ex locis collatis patere poterit; tractum à *ſigillariis* ſive *neuroſpaſtis*, quæ cùm per ſe ἄψυχα exiſterent, verticillis quibuſdam nervíſque movebantur. horum meminit & noſter *l.* 7. § 3. dum res ludicras contemptúque dignifſimas recenſet; ad quem locum de eis uberiùs & opportuniùs dicetur. De uſu vocabuli ad rem Ethicam tralati videatur Caſaub. *ad Perſii* illud *Sat.* 5. *v.* 128.

Te nihil impellit, nec quicquam extrinſecus intrat,
Quod nervos agitet? ——

quod ex Horatio expreſſum monet, qui *Serm. lib.* 2. *Sat.* 7.

Tu mihi qui imperitas, aliis ſervis miſer, atque
Duceris ut nervis alienis mobile lignum.

vel ex Platone potiùs ab utroque deſumptum; cujus hæc verba, *legum l.* 1: Τὰ παίγνια ἐν ἡμῖν ὡς νευρα ἢ μαριονέτιδός τινος ἐνῆσαν, σπασοί τε ἡμᾶς, καὶ ἀλλήλοις ἀντιπάλους ἀπεδείξαν, ἐναντίαι ἕσαι, ἐπ' ἐναντίας πράξεις. Hinc & Tertulliano *adv. Valentin. c.* 18. *ductus ſigillarius.* *A qua*, inquit, *occultò nihil ſentiens ejus, & velut ſigillario extrinſecus ductu, in omnem operationem movebatur.* Et *motus ſigillarius* eidem, *de anima c.* 6. *velut ſigillario motu, ſuperficiem intus agitante.* Gellius, in Favorini *adversùs Genethliacos* diſſertatione, *l.* 14. *c.* 1. comprehenſâ; *Ut plane homines, non, quod dicitur, λογικὰ ζῶα ſed ludicra & ridenda quædam νευροσπαστα eſſe videamur, ſi nihil ſuâ ſponte, nihil arbitratu ſuo faciunt; ſed ducentibus ſtellis & aurigantibus.* Vide *ad l.* 10. § 37. Quod autem hoc loco dixit Marcus, καθ' ὅσον ἐμοὶ ἀκοινώνητον νευροσπαστεῖσθαι, ipſe optimè explicat *l.* 3. § 5. ubi vetat, ἐνορᾶν μήτε ἀκοινώνητον, μήτε ἀντιπαλοῦν. hoc eſt enim τὸ νευροσπαστεῖσθαι quod ἀντιπαλοῖς οἷσπερ νεύρεσι πᾶν, ut Plato. Dio Pruſ. *orat.* 30. μίαν πᾶσι ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ὑπὸ τούτων ἀεὶ κατατείνεσθαι καὶ σπᾶσθαι.

Μηκέτι τὸ ἐπιπῆξον, ἢ παρὸν δυσχεραίνειν | hoc eſt, quod Rufus ſuprà apud Epictetum, ἀρχῆς τῆς δικαίας. & *l.* 3. § 4. ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ ἐπιτιμῶντα. quod autem hic μὴ δυσχεραίνειν, idem *infrà* § 5. μὴ δυσαρεστεῖν, dixit.

Ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι | *vel impendens ſubterfuge.* Xyl. quem & Mer. ſequitur. at ὑποδύεσθαι, eſt *ſubire*; quod eſt *ſubterfugiendi* verbo prorsùs adverſum. forſan ergò ὑπεκδύεσθαι legerant; quod eſt *clam elabi.* verùm non eſt iſtud in cujuſquam poteſtate ſitum, ut effugiat τὸ ἐπιπῆξον· ſed nec τὸ μέλλον ὑπεκδύεσθαι commodè ſatis diceretur. malim ergò, ὑποδείσασθαι, *nec futura pavere*; ὑποδὺς enim ὑποφοβοῦ. Suid.

§ 3. Τὰ μὲν θεῶν προνοίας μεστὰ | Ἄξυλον γὰρ θεὸν οὐδὲ ἀνεπόπτευτον ῥᾴδιον. Infrà *l.* 6. § 44. qualem tamen fingebant ſibi Epicurei.

Τὰ τῆς τύχης ἐκ ἄνευ φύσεως καὶ συμπλοκῆς | *non ſine natura aut conſilio*, etiam *fortuita* quæque. itaque Ariſtot. phyſic. *l.* 2. *c.* 6. Ἔστι τὸ αὐτόματον καὶ ἡ τύχη αἴτια, ὧν ἂν ἡ νοῦς γένηται αἴτιος, ἢ φύσις, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιόν τι γένηται τούτων αὐτῶν. Et *c.* 5. Ὅσα τε ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσα ὑπὸ φύσεως ἐφεχθείη, ὅταν κατὰ συμβεβηκὸς γένηται, ὑπὸ τύχης φαμὲν εἶναι. Ità τὸ ὑποκείμενον, sive ſubjectum caſus fortuiti cujuſvis eſt, vel à natura, vel à conſilio profectus actus aliquis. Cauſſàm verò rerum omnium primam ſummamq; ſi ſpectemus; illius providentiâ diriguntur ac gubernantur, etiam quæ maximè fortuita videntur. quod de ſorte ipſa, quâ nihil incertius, rex ſapientiſſimus pronunciat, *Prov. c.* 16. *v.* 33. Deum ergò, ac diſpoſitionem divinam ſi ſpectemus, quod Senec. *de provid. c.* 5. *venient certa; non incident.* quod & idem Marcus mox.

Συμπλοκῆς καὶ ἐπιπλοκῆς | Vide ad *l.* 3. § 11. σύγκλωσιν, & § 16. συγκλωσθέντα.

Πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ | Ità de prima principéque mente, *l.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἤρτηται. de providentia divina *l.* 8. § 27. ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα. Vide & *l.* 9. § 35. de fato Liban. *orat.* 31. μιῶ τε καὶ ἑνὶ πάντα ἐκεῖθεν. Apoſtolus pariter de Deo, *ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Et *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. Τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. Laudat itaque cum primis Chryſippus Homericum illud, *Il.* δ. *v.* 109. de Jove enunciatum;

Τῷ ἔχεθ' ὁπποῖόν τιν' ὕμμι κακὸν πήμαντον ἐνίσπω,
Ἦ ἀγαθόν. ——
Pendet ab hoc, quodcunque malúmve bonúmve quibúſq;
Immiſſum fuerit. ——

Plut. *de Stoic. contrad. c.* 47. quanquam ἢ ἀγαθὸν illud apud Homerum non habetur, ſed videtur eſſe Chryſippi; cui non infrequens illud, Homericis à ſe laudatis de ſuo aliquid liberaliùs adjicere.

Πεφύκασι ἢ καὶ ἀναγκαῖον | *Neceſſarium*, & quoad nos: quia *hanc rerum conditionem mutare non poſſumus*, ut Seneca *epiſt.* 107. & quoad Naturam ipſam quoque, ſi Stoicis credimus, *quæ aliter non poteſt*, ut noſter hîc *l.* 4. § 9. tum quia *artifex materiam mutare non potuit*, ut Seneca *de provident. c.* 5. tum quia *nec aliter univerſi commodo conſuli*, ut Chryſippus *de natur. l.* 2. apud Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. & *de commun. notit. c.* 13. Vide *infrà* ad § 11.

Τὸ πρὸς ὅλον κόσμον συμφέρειν | Quæ ſibi invicem adverſa ſunt, ad totius tamen bonum & incolumitatem conſpirant & conducunt. Τῶν ἐναντίων ἡ φύσις γλίχεται, καὶ ἐκ τούτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον. Ariſtot. nomine autor *de mundo c.* 5. quem latiùs hoc *ibidem* profequentem viſe ſis. Sen. *epiſt.* 107. *Contrariis rerum æternitas conſtat.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Διάταξιν ὁ θεὸς ἔθετο καὶ ἁρμονίαν, καὶ φορὰν καὶ ἀφορίαν, καὶ ἀρετὴν καὶ κακίαν, καὶ πάσας τὰς πίστεις ἐναντίστητας εἰς συμφωνίαν τὴν ὅλων. De malis, & malitiâ etiam ipſâ, Chryſipp. *de juſtit. l.* 1. Κακίαν ἢ καθόλου ἄρα, ὅτι δυνατὸν ἦν, ὅτ' ἦν καλῶς ἀρθῶναι· & *de diis l.* 2. Ὅτι τὰ κακὰ ἀπορήματα κατὰ τὸν Διὸς λόγον· ἤτοι ὅτι κωλύσει, ἢ κατ' ἄλλον ἔκπαλαί πως εἰς τὰ ὅλα οἰκονομίαν· Et *de natur. l.* 2. Γίνεται καὶ ἡ κακία πως κατὰ τὸν φύσεων λόγον· καὶ ἵν' ἕτως εἴπω, ἐκ ἀνάγκης γίνεται εἰς τὰ ὅλα. Refert Plut. de Stoic. contradict. *c.* 31, 32. qui ſubjungit tamen Δεινὸν τοῦτο, τὸ καὶ γίνεσθαι τινὰ κακίαν καὶ κωλύεσθαι κατὰ τὸν τοῦ Διὸς λόγον. Non abhorrent tamen etiam noſtri. Auguſtinus apud Proſp. *ſent.* 140. ex *Civit. Dei l.* 11. *c.* 18. unde & Proſper corrigendus. *Nullum Deus vel angelorum vel hominum crearet, quem malum futurum eſſe præſciſſet, niſi pariter nôſſet, quibus eos bonorum uſibus commendaret, atque ità ordinem ſeculorum tanquam pulcerrimum carmen, etiam ex quibuſdam quaſi antithetis honeſtaret.* Videri poſſunt, quæ de eodem argumento habet idem *ibid. c.* 22. Idem *de Geneſ. ad lit. l.* 11. *c.* 9. à Petro Longobard. *ſent. l.* 2. *diſt.* 21. § 1. laudatus. *Cur eos creavit, quos tales futuros eſſe præſciebat? quia ſicut prævidit, quid mali eſſent facturi, ſic etiam prævidit, de malis factis eorum, quid boni eſſet ipſe facturus.* Et in *Enchir. c.* 96. *Quamvis ea quæ mala ſunt, in quantum mala ſunt, non ſint bona: tamen ut non ſolùm bona, ſed etiam ſint & mala, bonum eſt. Nam niſi eſſet hoc bonum, ut eſſent & mala, nullo modo eſſe ſineretur ab omnipotente bono: cui proculdubio quàm facilè eſt quod vult facere, tam facile eſt quod non vult eſſe non ſinere.* Videatur Magiſter *Sent. l.* 1. *diſt.* 46. § 4.—10. Aug. idem denique *adv. Jul. l.* 5. *c.* 3. *Non enim quemquam malorum Deus temerè ac fortuitò creat, aut quid de illis boni operetur ignorat, cùm & hoc ipſum bonum operetur, quòd in eis humanam creat naturam, & ex eis ordinem ſeculi præſentis exornat.* Vide *ad l.* 5. § 8.

Οὐ μέρος ἐστί | Ità paſſim noſter. Vide *infrà ad* § 9. & *ad l.* 7. § 13.

Παρὰ ἢ φύσιν μέρει ἀγαθόν | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 20.

Σῴζεσθαι ἢ κόσμον αἱ μεταβολαί | Elegantiſſimè Autor *de mund. c.* 5. Τῶν ὅλων μέρος, τὰ μὲν γίνεται, τὰ ἢ ἀκμάζει, τὰ ἢ φθείρεται· καὶ αἱ μὲν γενέσεις ἐπαναπέλλουσι τὰς φθορὰς· αἱ ἢ φθοραὶ πεῖζουσι τὰς γενέσεις. μία ἢ ἐκ πάντων περαινομένων σωτηρία διατελεῖ, ἀντιπεριισταμένων ἀλλήλοις, καὶ τότε μὲν κρατούντων, τότε ἢ κρατουμένων, φυλάττει τὸ σύμπαν ἄφθαρτον δι' αἰῶνος. Maxim. Tyr. *diſſert.* 25. Ἃ ἢ ἡμεῖς καλοῦμεν κακὰ καὶ φθορὰς, καὶ ἐφ' οἷς ὀλυρόμεθα, ταῦτα ὁ τεχνίτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου, τὸ ἢ μέρος ἀνάγκη καλεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου, quem & vide ulterius *ad l.* § 46. Tertull. *de pallio c.* 2. *Diverſa in unum; ex denuntiatione diverſa ſunt. Denique diverſitatis diſcordiam vices fœderant. ità mutando erit mundus omnis, qui & diverſitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Idem *apologet. c.* 48. *Lux quotidie interfecta reſplendet, & tenebræ pari vice decedendo ſuccedunt. Sidera defuncta reviviſcunt. Tempora ubi finiuntur, incipiunt. Fructus conſumuntur, & redeunt. Certè ſemina, nunquàm corrupta & diſſoluta, fœcundiùs ſurgunt. omnia pereundo ſervantur: omnia de interitu, reformantur.* Et *de reſurr. c.* 12. *Reverâ fœnore interitus, injuriâ uſurâ, damno lucro, univerſa conditio recidiva eſt. Quodcunque converteris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt. Omnia in ſtatum recidunt, cùm abſceſſerint: omnia incipiunt, cùm deſierint. ideò finiuntur, ut fiant. nihil deperit, niſi in ſalutem.* Vide noſtrum, *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 15. & *l.* 8. § 18. & *l.* 12. § 23.

Τὸν ἢ περὶ βιβλίων δι' ὕβριν ῥίψαντα! Ità *ſuprà* § 2. Ἄρτεις τὰ βιβλία. Iſidorus Sophiſta Damaſcio referente, apud Photium *codic.* 242. Βιβλίων τὸν ὁμαδὸν παρητεῖτο, πολυδοξίας μᾶλλον ἄπονον ὄντα, ἢ πολυνοίας. *Librorum copiam repudiabat, tanquam opinionis magis quàm mentis augendæ inſtrumentum.* Senec. *de tranq. c.* 9. *Quo mihi innumerabiles libros & bibliothecas, quarum dominus, vix totâ vitâ ſuâ indices perlegit? onerat diſcentem turba, non inſtruit: multóque ſatiùs eſt paucis te autoribus tradere, quàm errare per multos.* Idem *ad Lucil. epiſt.* 45. *Librorum iſtic inopiam eſſe quereris. non refert quam multos, ſed quàm bonos habeas. qui quò deſtinavit pervenire cupit, non per multa vagetur. non ire iſtud, ſed errare eſt.* & *ep.* 83. *At enim delectat artium notitia multarum. Tantum itaque ex illis retineamus, quantum eſt neceſſarium. an tu exiſtimas reprehendendum, qui ſupervacua uſu ſibi comparat, & pretiòſarum rerum pompam in domo explicat; non putas eum, qui occupatur in ſupervacua literarum ſupellectile? Plus ſcire velle quàm ſit ſatis, intemperantiæ*

rantiæ genus eſt. & *ep.* 2. *Illud vide, nè iſta lectio multorum autorum, & omnis generis voluminum, habeat aliquid vagum & inſtabile. certis ingeniis immorari & immutari oportet, ſi velis aliquid trahere, quod in animo fideliter ſedeat. nuſquam eſt qui ubique eſt. In peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hoſpitia habeant, nullas amicitias. idem accidat neceſſe eſt eis, qui nullius ſe ingenio familiariter applicant, ſed omnia curſim & properantes tranſmittunt. non prodeſt cibus, nec corpori accedit, qui ſtatim ſumptus emittitur. nihil æquè ſanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio. non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebrò medicamenta tentantur. non convaleſcit planta, quæ ſæpe tranſfertur. nihil tam utile eſt, quod in tranſitu proſit. diſtrahit animum librorum multitudo: itaque cùm legere non poſſis quantum habueris, ſat eſt habere quantum legas. ſed modò, inquis, hunc librum evolvere volo, modò illum. Faſtidientis eſt ſtomachi. multa deguſtare: quæ ubi varia ſunt & diverſa, inquinant, non alunt. probatos itaque ſemper lege: & ſi quando ad alios divertere libuerit, ad priores redi.* Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 26. Νῦν ὑμᾶς διωκάμωροί τινες τὸν λαμῶν καθαπίνειν, σωτάξεις ἀγορά ζοντες, ὀκνοῦλλονται ἐλθεῖν. διὰ τοῦτο ἡμῶν, ἢ ἀπιθῆσιν. Et Polyb. *hiſt. l.* 3. Ἀγνοῶν ὡς ἀναπλήσιόν τι πάσχουσι τοῖς λιχνοῖς τὴν διαπνοήν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀπογεύσωνται τὴν ὠφελιμώτατον, ὅτε καὶ τὸ παρὸν ἡδονῆς ἀληθινῶς ἀπολαύουσι τῶν βρωμάτων, ὅτε εἰς τὸ μέλλον ὠφέλιμον ἐξ αὐτῆς τοῦ ἀνάδοσιν καὶ πεπτὸν κομίζονται, πᾶν ἢ τέναντίον· ὅταν τὸν ἀναγκαῖον τὸ παραπλήσιον ποιοῦντες, ὅτε τῆς παρούσης διαγωγῆς ἀληθινῶς, ὅτε τῆς εἰς τὸ μέλλον ὠφελείας στοχάζονται

ᵉ Ἱλεως ἀληθῶς | Ita *l.* 4. § 45. Ἵλεων καταλάσαι. & *l.* 5. § 33. Τί ὑ παρεμφέρεις ἵλεως, & *l.* 8. § 47. ἅπαξ εὐμῳρὶς καὶ ἵλεως. & *l.* 12. § 36. ἵλεως ἅπαξ. De Socrate Plato in *Phædon.* & ex Plat. Plut. *de malit. infelic.* καὶ ὃς λαβὼν, (cicutæ poculum, quo interiit, vult) καὶ μάλα ἵλεως, —μάλα εὐχερῶς καὶ εὐκόλως ἤνεγκεν. De Cephiſodoro à vulnere moribundo, Plut. idem *de Socrat. genio*; Τῷ Πελεκίδᾳ τὸν δεξιὰν ἐπέδωκε, καὶ τοῦ ἄλλου ἀπαντάδην ἅμα, ἵλεως ἤνεγκεν. Apul. *de Philoſoph.* *Jam ille diem mortis ſuæ propitius, nec mœstus expectat.* Senec. *epiſt.* 30. *Magna res eſt hæc & diu diſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire.* & *ep.* 61. *Bene mori eſt libenter mori.* Vide *l.* 3. § 5. ἔνλυτος.

Εὐχάρεσσι τοῖς θεοῖς | quod eleganti ſimilitudine expreſſit *l.* 4. § 48. Ὥσπερ ἐλαία πίπτουσα γῆ· ἐυφημοῦσα τὸν ἐπιφύσαν, ἔπιον, εὐφημοῦσα τὸν ἐπιφύσαν, καὶ χάριν εἰδῶσα τῷ φυσικῷ δένδρῳ. Præclariſſimè in hanc ſententiam Clemens *Strom. l.* 4. Ἀπολιπὼν ὃ τὸν ὄικησιν καὶ τὸν κῆπον, καθάρσιος καὶ τὸν χῶρον, ἀφροδισιάζων· σεμνύμως τῷ ἀπάγοντι τὸν βίον σωτῆρι θεῷ· ἡδυμοῦς ὑπνου κατ' ἠδυμίαν ἀφροδιτὸν ὑπεκφεύγοντες· ἐυχαριστήσας μὲν ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ, ἐυλογῶν ἢ ὅτι τῇ ἐξόδῳ. Sed & Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Τί δ' ὁ νόμος ὁ θεῖος; τὰ ἴδια τηρεῖν, τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιποιεῖσθαι. ἀλλὰ διδομένοις μὲν χρῆσθαι, μὴ διδόμενα ἢ μὴ πρόσθεν ἀφαιρουμένου δὲ τινος, ἀποδιδόναι εὐλύτως, καὶ αὐτόθεν χάριν εἰδότα, ὅ ἐχρήσατο χρόνῳ. & *l.* 3. *c.* 26. Οὐχὶ ἐκεῖνός σε εἰσάγω, ὡς συμπαλαίσοντα ἑαυτῷ καὶ συνεφαπτόμενα σοῦ ὀλίγον; ὅ θέλεις δ' ἐν, ἕως δίδοταί σοι, θεάσωμαι τὸν πυκτὸν καὶ τὸν παίγνιον; εἶτα ὅταν σ' ἐξάγῃ, προδίδωσι σεσοκωκώς, καὶ ἐυχαριστήσας ὑφ' ὧν ἤκουσας καὶ εἶδες; Vide & quæ Epictet. idem *l.* 3. *c.* 5. *ad l.* 6. § 30. repræſentanda.

§ 4. Μίμησαι ἐκ πόσου ταῦτα ἀναδάλῃ | *diſtuleris iſta* Xyland. rectè. Sincerum enim vas incruſtant, Lugdunenſis editor, dum ἀναδάλῃ exhibet; annotator, dum ἀναδάλλεις ſubſtituit. Democritus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Τὸ ἀεὶ μέλλειν ἀτελέας ποιεῖ τὰς πράξεις. *Cunctatio jugis actiones imperfectas facit.*

Αἰεὶ δ' ἀμβολίης ἀνὴρ ἄτηρ παλαίει.
Dilator nunquam non conflictabere damnis.

Heſiod. *oper. l.* 1. & ex Heſiodo Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Epicurus apud Stob. *ibid. tit.* 16. Γεγόναμεν ἅπαξ, δὶς οὐκ ἔστι· τῷ δὲ τὸν αἰῶνα μηκέτ' εἶναι, οὐ ἧς τῆς αὔριον οὐκ ὢν κύριος, ἀναδάλλῃ τὸν χρόνον. ὁ ἢ πάντων βίῳ μελλησμῷ παραπόλλυται. *Semel nati ſumus: bis naſci non licet. ſed finiri ævum neceſſe eſt. Tu verò cùm nec craſtini ſis dominus, tempus (quod datur) tempeſtivum differs, ità cunctorum vita cunctatione diſperditur.* Dum ut Manil. *l.* 4.

Victuros agimus ſemper, nec vivimus unquam.

ſcitéque ac feſtivè Flaccus *epiſt.* 2.

——*qui recte vivendi prorogat horam,*
Ruſticus expectans dum defluat amnis, at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis ævum.

Senec. *epiſt.* 45. *Multos ipſa tranſiit vita, dum vitæ inſtrumenta conquirunt. nullius non vita ſpectat in craſtinum. quid in hoc ſit mali quæris? infinitum. non enim vivunt, ſed victuri ſunt. omnia differunt. etiamſi attenderemus, tamen nos vita præcurreret: nunc verò cunctantes, quaſi aliena tranſcurrit; & ultimo die finitur, omni perit.* Idem *de vit. brev. c.* 9. *Maxima jactura vitæ, dilatio eſt. illa primum quemque extrahit diem: illa eripit præſentia, dum ulteriora promittit. maximum vivendi impedimentum eſt, expectatio, quæ pendet ex craſtino. perdis hodiernum. quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis: quod in tua, dimittis. quò ſpectas? quò te extendis? omnia quæ ventura ſunt, in incerto jacent, protinus vive.* Spectant horſum Martialis illa toties repetita, quibus ille tamen ad vitam ἐπολαυστικὴν ſuos nequiter inſtigat, monita; *l.* 1. *ep.* 16.

Non eſt, crede mihi, ſapientis dicere, Vivam.
Sera nimis vita eſt craſtina: vive hodie.

Et *l.* 5. *ep.* 60.

Cras te victurum, cras dicis, Poſtume, ſemper.
Die mihi, cras illud, Poſtume, quando venit?
Cras vives: hodie jam vivere, Poſtume, ſerum eſt.
Ille ſapit, quiſquis, Poſtume, vixit heri.

&, *Quiſquam vivere, cùm ſciat, moratur? ibid. ep.* 21.
&, —— *properat vivere nemo ſatis.* *l.* 2. *ep.* 90.
& *l.* 8. *ep.* 44.

Titulle, moneo, vive ſemper: hoc ſerum eſt.
Sub pædagogo ceperis licet, ſerum eſt.
At tu, miſer Titulle, nec ſenex vivis.

Vide ad § 2. χίλια ἔτη. Nigrinus pariter, referente Luciano, Παρήνει τοῖς σωφροσι, μὴ ἀναβάλλεσθαι τὸ ἀγαθὸν, ὅσῳ περ τοῦ πολλοὺς ποιεῖν, σεμνοτομίας δεόμενον ἐστὶ, ἢ παντηχείας, ὡς ἀπ' ἐκείνων ἀρξομένους τοῦ μὴ φάσκειν, καὶ τοῦ τὰ δίκαια ποιεῖν. ἀρξὶν γὰρ ἀμείνονα εἶναι τῷ σοφῷ τὸ καλὸν ὁρμαί. *Præcipiebat auditoribus ſuis nè bonum differrent, id quod multi faciant, præſtituentes ſibi diem certum aliquem, feſtum puta ſolenne conventúmve celebrem, ad quem nihil amplius meuiri, eáque quæ oporteat exequi incipiant. poſtulabat enim ut ſemotâ cunctatione omni, quod honeſtum eſſet, aggrederentur.* Sed & dilationem geminam tangens taxatiſque Gregor. Naz. *orat. de Bapt.* Τί τὸ καὶ τὸ σήμερον, καὶ σεσαρκίζῃ σεσάρκωσαι ἐκ ἀμαρτίας; ἰδοὺ τὰ φῶτα· τὸ πάθος μοι πιώτιεον· τὸν πατριάρχην ἐκδέχομαι. Basilius Cæſ. *exhort. ad Bapt.* Τί ὀκνεῖς, καὶ βυλόμῃ, καὶ διαμέλλεις; σπεύσεις διὰ βίου; καταίσχυνθ' μᾶλλον γήρως; πίεσαι, τὸν παρόντα καιρὸν ἐξιδίκως· νῦν πάλιν, ἀναιμάκτους τὴν ἐπαγγελίαν. ὅσα μὴ εὐρεθῆς μακαριότητος τῆς ζωῆς τὰς ὑποσχέσεις ποιούμενος. ἐκ οἶδας, τί τίκτεται ἡ ὀπώρα· μὴ ὑπαγγέλλε τὰ μὴ σά. Epictetus denique *enchir. c.* 50. Ἂν τύπτω ἀμελήσῃς, καὶ βαδυμήσῃς, καὶ ἀεὶ ὑφίσεις ἐξ ὑφίσεως ποιῇς, καὶ σφάλσεις ἐκ σφάλσεων, καὶ ἡμέρας ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ἀγάγῃς, μεθ' ἃς σεσπένδῃς σαυτῷ, λύσεις σαυτὸν ἀ σφάλλῃ, ἀλλ' ἰδιώτης διατελέσεις καὶ ζῶν καὶ ἀποθνήσκων. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 22.

Ὁποσάκις σεσπένδειν λαβὼν, ἀ χρᾶ. αὐτοῖς | *Nihil adeſt*, inquit Xyland. *ad quod illud* αὐτοῖς *referri poſſit.* itaq; mutila eſſe ſuſpicatur iſta. Sed immeritò. Adeſt enim ad quod referatur, σεσπένδειν collectivè ſumpta. éſtque tranſitio à numero ad numerum haud infrequens. Sic enim Pythagoras in *aur. carm.*

Βυλοῦ δ' σεὶ ἔργα, ὅπως μὴ μωρὰ πέλωται.

Euripid. *Helen.*

—— ὅστις ἐκ παθῶν χρηστοῦ μεμὼς,
Εἰς ταυτὸν ἥκει τοῖς τεκοῦσι τοὺς τέκνοις.

Syneſ. in *laud. Calvit.* Εἰ δ' καὶ ἡ παροιμία σοφὸν· πῶς δ' ἐκὶ σοφὸν, σεὶ ἂν Ἀριστοτέλης φησὶ, ὃν παλαιᾶς εἶναι φιλοσοφίας ἐγκαταλείμματα; &c. Liban. *in Florent. orat.* 14. Διαφέρει δ' ἐδὲ τὰ διεξῆς ἀφ' ὧν ἐγὼ πολλάκις εἶδον τοῦ σμήλους εἰς ἔργον ἀεργίας, ὁμοιότητας ἐν αὐτῇ τὰ πάντα τῇ σφῆκι. Epiphan. *hæreſ.* 67. § 4. Αἱ ἐδωδαὶ αἱ καλαὶ δεδόμεναί τινι σπερίσσου, σπραὶ ἐν τῷ σώματι αὐξῆσαι φαίνονται. Dio, an Xiphilinus, in *Severo*: Δεινὸς πάλαι χειρίσαι, ὡς ἡ λίμνη μεγάλης ἐκβῆναι. Marcus ipſe *l.* 4. § 50. ἢ εἴ τις τοῦτος, ὃν πολλὰς ἐξελιώγκαμεν. & *l.* 5. § 6. ubi dixerat. ὁ δέ τις τοῦτον τὸν νοῦν ἔδοξεν. — &, ἀνθρωπος δ' ἐν ὑπαίσῃ. Subjungit, ἐν τούτοις ὧν ἔδει. Virgil. *Æn. l.* 8.

Fulmen erat, toto genitor quæ plurima cælo
Dejicit in terras.——

Terent. Eunuch. 1. 2.

——*eunuchum dixti velle te,*
Quia ſolæ utuntur his reginæ.——

Et in prologo:

Si quiſquam eſt, qui placere ſe ſtudeat bonis
Quàm plurimis, & minimè multos ledere;
In his poeta hic nomen profitetur ſuum.

Cicer. pro Milone: *Si tempus eſt ullum hominis nocendi, quæ multa ſunt.* In ſacra pagina, Rex Pſaltes *Pſalm.* 127. *v.* 5. de liberis agens, quos ſagittis ſuperiùs contulerat: *Beatus vir ille, qui pharetram ſuam iſtis implevérit: non confundentur, ubi cum adverſariis ſuis in porta diſceptabunt.* Et *Pſalm.* 140. *v.* 9. *Nè concedas improbo deſiderium ipſius; cogitationem ſceleratam ejus nè provehas: alioqui efferent illi ſeſe.* Rex Paroemiaſtes *c.* 24. *v.* 24. *Dicentem improbo, Juſtus es, execrabitur populus:* —— *corripientibus verò illos, pulcrè erit.* Paulus denique *ad Tim. epiſt.* 1. *c.* 2. *v.* 15. Σωθήσεται δὲ διὰ τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ, &c. quod poſterius membrum non ad *liberos*, uti Hieronymus voluit *ad Salvin.* & *adv. Jovin. l.* 1. *q.* 1. ſed ad *mulieres* ipſas referendum eſſe, claret per ſe ſatis, & ab interpretibus pleriſque tum antiquioribus tum & recentioribus agnoſcitur. Nihil itaq; opus, cum Annotatore Lugd. pro αὐτῆς iſtic αὐτοῖς reponere: *non uteris*, inquit is, *illis, quæ in aliud tempus differs.* imò, *non uteris occaſionibus & opportunitatibus ad iſta tibi divinitùs conceſſis.* Vide *l.* 4. § 29. Nequeo tamen manum de tabula, niſi & ſi Petri illud ex *epiſt.* 2. *c.* 3. *v.* 1. cùm tam geminum ſit Marci huic, quàm eſt ovum ovo, lac lacti, adjecero: ταύτην ἤδη δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολὴν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν. *Secundam hanc epiſtolam ſcribo, in quibus*, vel, *quibus, mentem ſinceram vobis monitione repetitâ ſuſcito.*

Τίνος κόσμου μέρος εἶ | Idem ferè *ſuprà* § 3. & *infrà* § 9. & *l.* 10. § 6. Vide *ad l.* 3. § 4. & Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

—— humanâ quâ parte locatus es in re.

Τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόῤῥοια | ſecundùm partem potiorem dictum hoc, mentem videl. quam θείαν ὑπόμνησιν ſuperiùs dixerat, § 1. Ità Sapientiâ Pſeudo-Solomoni, ſive is Philo, ut veteres quidam, ſive alius quis fuerit, dicitur. *c.* 7. *v.* 15.

ἀπόῤῥοια

ἀπόῤῥοια τῆς τῦ πνεύματος δόξης. Et Clemens Alex. in *hortat.* Πᾶσιν γὰρ ἀπλῶς ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ τοῖς ἀπὸ τοῦ λόγυς ἐνδιατρίβυσι, ἐνίσταλαί τις ἀπόῤῥοια δεῖται. Idemque *Strom. l.* 5. ex Platonis ſententia, τὸν νῦν ἐν τῇ ψυχῇ δεῖσθαι μολεῖν ἀπόῤῥοιαν ἐπάρχων.

Ὄρες ἔτι σοι ἀδιακωλύτῳ τὸ χείρυ. Ita Job. 7. 1. *Annon eſt tempus præfinitum homini?* id enim צבא deſignat, à re militari tractum vocabulum. atque ita reddidit Junius *ibid. c.* 14. *v.* 14. Idem *c.* 14. *v.* 5. *Præciſi ſunt dies hominis. & penes Deum numerus menſium ejus: ipſe terminos vitæ illius conſtituit, quos tranſgredi nequeat.* Fuſcus apud M. Senecam *Suaſor* 2. *Statuta naſcentibus in finem vitæ dies eſt.* L. Senec. ad Marc. *conſol. c.* 20. *Fixus eſt cuique terminus; manebit ubi poſitus eſt; nec illum aut diligentia aut gratia promovebit.* Idemque *Herc. fur.*

Certò veniunt ordine Parcæ:
Nulli juſſo ceſſare licet,
Nulli ſcriptum proſerre diem.

Vide *ad l.* 8. § 20. & *l.* 12. § 23.

Ὦ, ἐὰν εἰς τὸ μὴ ἀπαθεῖσθαι χρήσῃ | Legendum tranſpolitis voculis, ᾧ ἐὰν μὴ εἰς τὸ ἀπαθεῖσθαι χρήσῃ, vel, ᾧ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαθεῖσθαι μὴ χρήσῃ. Vulgaris ſiquidem lectio autoris menti ex diametro eſt adverſa. Eſt autem τὸ ἀπαθεῖζειν, αἰθρίαν ἤτοι εὐδίαν ἄγειν, *ſerenare*, ſive *nubibus diſcuſſis ſerenitatem inducere*: cui opponitur ζωστρεῖν, quod eſt τὰ νέφη ζωΐγειν, *nubes cogere*, & obducere, ſive obnubilare. docet id Suidas ex Ariſtophanis iſto,

— τί δῆτ' ὁ Ζεὺς ποιεῖ;
Ἀπαθεῖζει τὰς νεφέλας, ἢ ζωστρεῖ;
— *Jupiter quid nunc agit?*
Cæli faciem ſerenat, anne obnubilat?

ἔστι γὰρ ἡ αἰθρία οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἀήρ τις ἀνύδρυς καὶ ἀνύδρυ τοῦ τῆ ὁμίχλῃ. Autor *de Mund. ad Alex. c.* 3. De mentis ſerenitate Marcus noſter hîc uſurpavit; eodem quo de Superis ſenſu Lucret. *l.* 2.

— prob ſancta Deûm tranquillâ pectora pace,
Quæ placidum degunt ævum, vitámq; ſerenam!

Et de ſole, ſed nimium quàm ſoli tribuens, Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Hic cæli triſtitiam diſcutit, atque etiam humani animi nubila animi ſerenat.* id eſt, ἀπαθεῖζει. Sicut contra *caligare* Pacuvius de triſtitia dixit, in Atalanta,

Quid iſtuc? voltûm quæ caligat triſtitas?

ita lege, pro eo quod apud Nonium perperam editur, *alligat triſtitias.* quo loco legendum & *Triſtitas* (non *Triſtitias*) *pro triſtitia*, & διαδολῦν Apollonius apud Philoſtratum *l.* 1. *c.* 5. de vino, διαδολῦν τὸν ἐν τῇ ψυχῇ αἰθρίαν. *Sudum ac ſerenum mentis obturbare*, ſive *turbidum ac nubilum reddere.* Et Boethius *conſolat. l.* 1. *c.* 7.

Nubila mens eſt,
Hæc ubi regnant.

Et de vultu quidam apud Gellium *l.* 1. *c.* 2. *Ac ne oris quidem aut vultus ſerenitatem Stoici hominis unquam ullâ poſſe agritudine obnubilari.* Denique αἰθρίαν καὶ γαλήνην eodem ſenſu in eodem argumento uſurpavit Marcus, *l.* 8. § 28. Miror autem quid editori Lugdunenſi in mentem venerit, ut quæ Xyl. rectè verterat, *Quod quidem tempus ſi non impenderis tranquillitati animi parandæ*; corrumpere voluerit ſic reddendo, *Quod q. t. ſi otioſus intra parietes conſumpſeris.* Verùm non uno in loco bonum ille Xylandrum noxâ iſtiuſmodi afflixit.

Οἰχόμενα καὶ ὠχόμην. | Senec. *de vit. brev. c.* 9. *Clamat ecce maximus vates, & velut divino furore inſtinctus, ſalutare carmen canit;*

Optima quæque dies miſeris mortalibus ævi
Prima fugit. —

quid cunctaris? inquit, quid ceſſas? niſi occupas, fugit: cum occupaveris tamen fugiet. itaque cum celeritate temporis, utendi velocitate certandum eſt. velut ex torrente rapido, nec ſemper caſuro, citò hauriendum eſt. & *ad Lucil. ep.* 108. *Egregium illud Virgilii;*

— fugit irreparabile tempus.

Et, *Optima quæque dies, —* &c.

Prima fugit —

Nunquam dies dicit ire, ſed fugere: quod currendi genus concitatiſſimum eſt. quid ergo ceſſamus nos ipſi concitare, ut velocitatem rapidiſſimæ rei poſſimus æquare? Vigilandum eſt: niſi properamus, relinquimur. agit nos, agitúrque velox dies. inſciî rapimur, omnia in futurum diſponimus; & inter præcipitia lenti ſumus.

Καὶ οὔτις ὤχετο | Cicero de *ſenib. l.* 2. *Non poteſt eſſe ſæpius dies, qui ſemel fuit.* Lucret. *l.* 1.

— fugit irrevocabilis ætas.

Et Virg. *Georg l.* 3.

— fugit irreparabile tempus.

Et *Æneid. l.* 10.

— breve & irreparabile tempus
Omnibus eſt vitæ. —
— ut, Stygii irremeabilis undæ.

Eidem *l.* 6. Ovid. *art. l.* 3.

— eunt anni more fluentis aquæ.
Nec quæ præteriit, curſu revocabitur unda.
Nec quæ præteriit, hora redire poteſt.

Auſon. *epigr.* 13.

Nec revocare potes, qui periere, dies.

Auguſtin. *in Pſalm.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur: torrens rerum fluit: nihil de præterito revocatur.* Seneca *epiſt.* 123. *Fluunt dies: & irreparabilis vita decurrit.* Et *de vit. brev. cap.* 8. *Nemo reſtituet annos; nemo iterum te tibi reddet. ibit, quâ cepit, ætas, nec curſum ſuum revocabit aut ſupprimet.* Audaciùs paulò, denique, Phædrus *fab.* 89.

— tempus

— *tempus elapſum ſemel*
Non ipſe poſſit Juppiter reprehendere.

Quod autem illi de *tempore* in univerſum, de *occaſione*, quæ eſt, ut Cicero *de invent. l.* 5. *pars temporis habens in ſe alicujus rei idoneam faciendi aut non faciendi oppertunitatem*, haud minùs aptè dici poteſt. Polidipp. *anthol. l.* 4. *c.* 14. εἰς Καιρὸν ἄγαλμα.

Ἦ ἡ κόμη τί κατ' ὄψιν; ὑπαγκάθαιρε λαβίδας.
Νὴ Δία, παξόπιθεν χρὴ τί φαλακρὸν πίλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πλωτῆρι φθεγξάμενόν με ποεῖν,
Οὔπως ἔθ' ἱμείρων δέξεται ξύροπιθεν.

Callistratus item *imagin.* 6. Ἡ χὴ τῶ μετώπε κόμη· τὰ ἡ ὄπιθεν πλοκάμων ἐλαύθερα. ὅτι σεσοφισμένῳ μὲν αὐτῶ, λαβίδος ῥᾴδιον· παρελθόντι ἡ, εἰ δή τι πραγμάτων ἀκμὴ ξυνέχεται, χὴ οὐκ ἔστιν ὀλίγῳ ῥυθίσια λαβεῖν τὸν καιρόν. Salubriter ergo Gregor. Nazianz. Δεῖ μὲ σοφίσθαι τὸν καιρὸν, ἢ πάλιν τυχεῖν ἀμύχανον.

§ 5. Φρόντις ἰδιαζούσης | *Enixè curato.* Caſ. ut cùm φρόντις conjungatur.. at Xyl. *ut fortiter peragas.* tanquam ſi ad πράττειν, quod ſequitur, referatur. & huc potiùs accedo.

Ὡς Ῥωμαίῳ χὴ ἄρρενι | Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. adductis iſtis noſtri verbis, in quibus tamen, Ὁ Ῥωμαῖος legit, (quod γενικὸν an μνημονικὸν ζοφάλμα fuerit, incertum eſt) *Mollia*, inquit, *facta, dictáque nec Romano nec maſculi ſpiritûs viro conveniunt.* Noſter *infra l.* 3. § 5. Ὁ ἐν σοὶ θεὸς ἐγὼ σεμνότητος ζώου ἄρρενος χὴ Ῥωμαΐου, & *l.* 4. § 3. Ἐλευθέρας ἴσον, χὴ ὅσα τὰ σώματα, ὡς ἀνήρ. Vide & Gilbert. Cognatum *adag.* Ἀνὴρ Ῥωμαῖος. & Guilielm. Xylandrum *ad Plut. Paul. Æmilium.* Caſſiodor. *l.* 2. *ep.* 3. *Vixit inter nos, non conſuetudine peregrinâ; ſed gravitate Romanâ.* Nec *gravitatis* tantùm, ſed *ſtrenuitatis* nomine prædicantur *Romani.* unde Cordi Cremutii illud, qui C. Caſſium *Romanorum ultimum* dixit. Tacit. *l.* 4.

Τὸ ἐν χερσὶ | i. e. τὸ παρὸν, *id quod in manibus*, vel *præ manibus eſt.* ut *infra l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 2. Livius, *l.* 4. *Cùm tantum belli in manibus eſſet.* & *l.* 26. *omittere id quod in manibus erat, bellum cogerunt.* Plin. min. *l.* *ep.* . *Non vacat, quia vindemiæ in manibus.* Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 1. *Nihil tam neceſſarium, aut magis cum cura diccndum, quàm quod in manibus eſt.* Plaut. Bacchid. 4. 3. *Reddidi patri omne ſurum, mihi quod fuerat præ manu.* Atq; eſt reverà Τὸ παρὸν μόνον *in manu noſtra.* Senec. *ſupr. ad* § 4. *de brev. vit. c.* 9. *Quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſpenſis; quod in tua, dimittis.* Quod autem ἐν χερσὶ hîc Marcus, Pindarus τὸ σὺν ποδὸς, & τὸ πὰρ ποδὸς dixit. Vide ad *l.* 4. § 21. quod Terent. *Adelph.* 3 3. *quod ante pedes eſt*, dixit, *Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt Videre, ſed etiam illa, quæ futura ſunt.*

Ἀστλάστε σεμνότητος | commendat *gravitatem ſimplicem* ac *genuinam*; cui opponitur ἡ κατάπλαστος βαρύτης, ut Plut. *de audiend.* quam & συνθέσεως πλάσμῳ, Iſocrates in *Archidamo*; ἐξαλλάσσειν τὸ σεμνόπλαστον ἦθος, Clemens dixit, *pædag. l.* 3. *c.* 11. i. e. *gravitas fitta*, ſive *vultûs ſeveritas aſſimulata*, ut Ammian. *l.* 14. ſive *callida ſeveritatis ſimulatio*, ut Capitol. in *Marc.* quâ *nihil ineptius* pronunciat Petronius. ita *frontem aſſeverare*, dixit Apuleius, *metamorph. l.* 8. i. e. *fictæ ſeveritatis perſonam induere*, ut Caſſiod. *l.* 1. *ep.* 4. ita enim malim, quàm *inducere*, quòd vulgati exhibent. De Sexto *ſupr. l.* § 9. τὸ σεμνὸν ἀπλάστως. De P. Craſſo Cicero in Bruto § 282. *Erat ſine arrogantia gravis, & ſine ſegnitie verecundus.* De Perſeo Rege contra Polybius apud Suidam, κατὰ τὼ ὀπίσασιν ἔχω ἐπισχυόντι, *Vultûs ſpeciem præ ſe ferebat ad ſeveritatem compoſitam.* Vide *ad l.* 3. § 2. Et de Ariſtippo Tertullian. *apolog. c.* 46. *Ariſtippus in purpura ſub magna gravitatis ſuperficie nepotatur.* Plut. in *Pericle.* Τὸν ἡ τῶ Περικλέους τὼ σεμνότητα, δοξοκομίαν τε χὴ τῦφον ὑποκαλύπτας, ὁ Ζήνων παρεκάλει χὴ αὐτὸς τὸ τοιοῦτον δοξοκομεῖν, ὡς τῆς ἀσκητικῆσας αὐτῆς ἐν καλῶν ὑποποιούσης τινὰ λεληθότως ζῆλον χὴ ζωηδίαν.

Ἂν ὡς ἑκάστω τὸ βίω ἑκάστω σχεδὸν ἐνεργῇς. | Pulcherrimùm plurimíq; momenti monitum quod & *infra* denuò inculcatur, § 11. Ὡς ἤδη δυνατῶ ὄντι ἐξίναι τὸ βίω, ὅτως ἔχασα ποιεῖν χὴ διανεῖσθαι. Et *l.* 7. § 12. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῇς ἐπισταμένως, ἐρρωμένως, &c. χὴ τὸν ἐμὸν τὸ δαίμονα κεδαιρὸν ἐχόντα τηρῇς, ὡς ἐ χὴ ἤδη ἀποδόναι δίκαι. Et *l.* 7. § 29. ἐντόνως τὼ ἑκάστω ἔργον. In eandem ſententiam Zaleucus in *legum* ſuarum *proœmio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 42. Δεῖ ἕκαστον παρ' ἑκάστω σχεδὸν ἀεὶ ζωοικεῖν τὸν τῆς πολιτῆς καιρὸν, ὡς δὴ παρόντα. ὅτω γὰ ἂν μάλιστα τὸ καλὸ χὴ τὸ δίκαιο σχολῇ. Seneca *epiſt.* 114. *Quicquid facies, reſpice ad mortem.* Idémq; de ſe *ep.* 61. *Hæc animo tibi hanc epiſtolam ſcribo, tanquam cum maximè ſcribentem mors evocatur; ſit. paratus exire ſum.* Vide & *ad l.* 3. § 12.

Ἀπὸ τῦ αἱροῦντος λόγυ | Ἀπὸ τῦ χρείττονος λόγυ. *à meliore ratione.* reſcribi poſtulat Annot. Lugd. nam interpres uterque τῦ αἱροῦντος illud inſuper omnino habuit. Verùm nec mutandum quicquam, & vertendum, *à dictante ratione*, ſive *à rationis dictamine.* Uſitatum eſt λόγος αἱρεῖ, i.e. αἰτεῖ, *dictat, poſcit, exigit.* Vide *ad l.* 4. § 19. Reſtituenda vox eadem apud Epictetum *enchir. c.* 50. ubi διαιροῦντα λόγον, ἀντὶ τῦ αἱροῦντα, perperam legitur. Vide *ad l.* 3. § 4.

Συμμιμησαμένα | quod *l.* 3. § 16. ζυγκαθέμενα.

Ὁρᾷς ὡς ὀλίγα | Antiſthenes apud Laert. *l.* 6. Τὼ ἀρετὼ ἔφη ἔργον εἶναι, μήτε λόγων πολλῶν δεομένω, μήτε μαθημάτων. Hinc Alexandro Diogenes

ogenes apud Dionem Prus. *orat.* 4. Καὶ σὺ, ἐπεὶ σὺ ἔτυ πίονος, ἐὰν τύχῃς ἐπιτιθοὺς ἀνδρὸς. ἱκανή σοι ἔσ μία ἡμέρα, πρὸς τὸ σωιδῆν τὸ πεζὸν καὶ τὴν τέχνην, καὶ ὑδὲ ἓν ἄλσος ποικίλον σοφισμάτων ἢ λόγων. Senec. *epist.* 106. *Paucis opus est ad mentem bonam literis. Et epist.* 94. *Infinita, inquis, praecepta sunt. Falsum est: nam de maximis & necessariis rebus non sunt infinita, tenues autem differentias habent, quas exigunt tempus, loca, personae. sed his quoque dantur praecepta generalia.* Fabius *institut. l.* 12. *c.* 11. *Brevis est institutio vitae honestae beataeq;, si credas.* (*credas* f. liquidem in voluntate plurimum politum contendit) *longam enim facit operam, quod repugnamus.* De Antonio Niceph. Calliſt. *hiſt. eccleſ. l.* 8. *c.* 40. Γεγίμματα μὲν μαθὼν, ὐδὲ τὴν εἰδότα διὰ δαίμονος ἔχει. νῦν δ' ἀγαθὸν, ὡς γεγιμμάτων ἀφισβήτησεν καὶ ἄλλ τούτων εὑρετὴν, μᾶλλα ἐπῄνει. μᾶλλ γὰ ἔτι τῶν ἀναγκαίων, τῶν τὲ ἁρμοδίως ἔχοντ. Vide *l.* 7. § 66.

Εὖρεν καὶ διαζῆν βίον. Εὑρεῖν βίον dixit, & iſtic, & *l.* 10. § 6. pro *vita beata, proſpera, in qua omnia ex voto ſuccedant & quaſi fluant*; metaphora ab eis quæ ſecundo flumine feruntur. Ita Stoici reliqui. Jo. Stob. ecl. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. §5. Zenon. ait εὐδαιμονίαν finiviſſe εὐροίαν βίου eaq; definitione uſos etiam Cleanthem, Chryſippum, eorúmq; poſteros. Chryſippus certè ὁδὲ γὰρ τιλῶν. referente Laërtio *l.* 7. in *Zenon. Citt.* Εἶναι δ' αὐτὸ τὸν τέλος τὸ εὐδαίμονος ἀρετὴν καὶ εὐροίαν βίου, ὅταν πάντα πρασπίπτῃ κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστου δαίμονος αὐτὸ τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 4. Οὐκ ἄλλος τὸ εὐρεῖν καὶ ἀπαθῆς ἀνεκλείπτως τὸν ἄνθρωπον ἢ ὁ ὁρέξεις μὲν μὴ ἀποτυγχάνοντες, ἃ ἐγκλίσεις δὲ μὴ ἀνεμπίπτοντες. Et mox: Ἡ ἀρετὴ τοίνυν ἔχει τὴν ἀπαγγελίαν, εὐδαιμονίαν ποιῆσαι καὶ ἀπάθειαν, καὶ εὐροίαν. Inde verbum εὐρεῖν iſtis oppido quàm familiare. Vide *infra, ad l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 6.

Θειοῦ] i. e. διοικοῦντος. *Vitam divinam, divinae parem.* Ita Homer. *Odyſſ.* ζ'. *v.* 121. & θ'. *v.* 576.

τῷς θεοῖς, *mentem divinam. Deo ſimilis.*

— καί σφιν νόος ἔσκε θεοῖς.

& θυμὸς θεοῖς. *Odyſſ.* τ'. *v.* 365. *animus divinus.*

— θεοῖς δὲ θυμὸν ἔκρυπτε.

& Apollon. *Argonaut. l.* 2. ἄνδρες θεοῖς, *homines divini, Deo ſimiles*, in illis:

Ζεὺς αὐτὸς τὰ ἔκασ' ὑπεθήκατο· νῦν μιν ἄνδρες
Λήθομεν ἔμπεδον, εἰ τι θεοῖς, νῦν δίκαιοι.

Et Marco perinde βίος θεοῖς, *vita divina, ei quae deorum eſt par proximus.* Vide hac in parte typhum Stoicum *ad l.* 3. § 7.

§ 6. Ὄρεξις, ὄρεξις αὐτοῦ, ὦ ψυχή] Prava ſanè dictio, depravatáq; proculdubio lectio. neque enim è face hominum quiſquam, nedum Marcus noſter, ut *ipſa ſua contumelia afficiat, animam* ſanus hortetur ſuam. legendum, vel ὄρεσις, vel, quod malim, ὄρεξαι. ut corripientis, non adhortantis ſit. Nam quòd lectionem receptam ſecutus, quaſi ἐφεκτικῶς dictum M. Caſaub. accipit, mihi neutiquam vero ſimile videtur. Marcus ſiquidem nuſquam ironiis uſus deprehenditur. Plato *de leg. l.* 5. Τιμᾷ γὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἥκιστα ὀρθῶς δοκεῖ. quo loco & quibus rationibus animas ſuas contumelioſè habeant pleriq;, cùm honorare videantur, multis diſſerit docétque; quo modo & noſter *infra* § 16.

Εὖ γὰ ὁ βίος ἐκάστῳ] M. Caſaub. legendum autumat, Εὖ γὰ ὁ βίος ἑκάστῳ [παρ' ἑαυτῷ] vel etiam, repetito quod mox ſequitur, [αἰδοῖόν ἑαυτόν]. ut ſenſus ſit, *felicitas cujuſque pendet à ſeſe*; vel *felicitas cujuſq; in eo conſiſtit, ut reverentiam ſui habeat.* Verùm nec video, quomodo verba ipſa hunc ſenſum exhibere poſſint: & proclivior mihi ac germanior emendatio futura videtur, ſi legamus, prout ad marginem ex conjectura adſcripſimus; φύγε γὰ ὁ βίος ἑκάστῳ. Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti. fugit hora: hoc quod loquor inde eſt.

Naſo *Faſt. l.* 5.

Tempora labuntur, tacitiſq; ſeneſcimus annis;
Et fugiunt fraeno non remorante dies.

& *Amor. l.* 1. *el.* 8.

Labitur occulte, fallitq; volatilis aetas:
Et celer admiſſis labitur annus equis.

i. e. quàm concitatiſſimè ac contentiſſimè fugit. Iraq; *Metam. l.* 10. ſubjungit, idem planè locutus,

Et nihil eſt annis velocius ———.

& *el.* 11. *Dum loquor, hora fugit.* ———

Quod Horat. *Carm. l.* 1. *Ode* 11.

— *Dum loquimur fugerit invida*
Aetas: carpe diem, quàm minimùm credula poſtero.

Silius *bell. Pun. l.* 15.

— *currit mortalibus aevum;*
——*fugit hora rapitque*
Tartareus torrens.——

Pulcerrimè Anacreon. *carm.* 4.

Τροχὸς ἅρματος γὰ οἷα,
Βροτοῦ πρέχει κυλιόμενος.
Rota namq; velut curulis,
Properat volucris aetas.

Sen. Herc. fur.

Properat curſu vita citato:
Velocique die rota praecipitis
Vertitur anni.

Idémq; ſi idem utriuſq; autor, *epiſt.* 99. *Reſpice celeritatem rapidiſſimi temporis: cogita brevitatem hujus ſpatii, per quod citatiſſimi currimus.* Quin & *ad Marc. Conſol. c.* 10. quod ad noſtri mentem proximè accedit: *Rapina rerum omnium eſt; (miſeri neſcitis?) & fuga, vivere.* Vide *ſupra ad* § 4. οἰχήσεται. Hoc ſi minus placuerit, habeas D. Arn. Bootii ingeniosam ſanè, nec temerè aſpernandam, conjecturam, ut legatur; Εὖ γὰ ὁ βίος ἑκάστῳ. *Unica enim*

enim eſt unicuique vita : nec altera ulla, iſtic ſaltem, expectanda. Epicurus ſupra, Γεγόναμεν ἅπαξ· δὶς δ' οὐκ ἔστι γενέσθαι ;

Nec noſci bis poſſe datur.— Silius *l.* 15.

id quod Euripides voluit, ubi dixit in *Alceſt.*

Ψυχὴ μιᾷ ζῆν, οὐ δυοῖν ὀφείλομεν.

Unam agere vitam, non duas nobis datur.

Quem & in *ſupplic.* idem pluribus conqueſtum ſuprà monuimus. Verba ipſa, quia ad lectionem iſtam illuſtrandam cum primis faciunt, exhibere iſtic neutiquam pigebit.

Οἴμοι· τί δὴ βροτοῖσιν οὐκ ἔστιν τὸ δὶς,
Νέους δὶς εἶναι, κἀγέροντας αὖ πάλιν ;
Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ὧδ' ἐῶ τ' μὴ καλῶς ἔχῃ,
Τρόπαιον ὑγιείαισιν ἐξορθούμεθα.
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. εἰ δ' ἦμεν νέοι
Δὶς κἀγέροντες, εἴ τις ἐξημάρτανεν.
Διττὰς βίου λαχόντες, ἐξορθώμεθ' ἄν.

id eſt, vertente Grotio :

Proh fata! cur non eſt datum mortalibus
Duplici juventâ, duplici ſenis frui ?
Intra penates ſiquid habet incommodè,
Fas ſeriore corrigi ſententiâ :
Hoc vita non permittit. at qui bis foret
Juvenis ſenéxque, ſiquid erratum foret
Priore, id emendaret in curſu altero.

Idémq; *ibid.* — τοῦτο γὰρ μόνον βροτοῖς
Οὐκ ἔστ' ἀνάλωμ' ἀνάμαξόν λαβεῖν,
Ψυχὴ βεβίωται· χρημάτων δ' εἰσὶν πάροι.
— *unicum mortalibus*
Hoc eſt, ſemel quod perditum recipi nequit,
Hæc vita : reliqua copia eſt reparabilis.

εἰσὶ δ' ὅπως, εἰ τὸν παρόντα μὴν βίον ἀ ζῶσιν' ἀλλὰ δεξαμένου) πολλῇ σπουδῇ, ὡς ἔτι τινὰ βίον βιωσόμενοι, ἢ τὸν παρόντα καὶ ἐν τούτῳ ἀναλισκόμενοι ὁ χρόνος εἴχετο. Antiphon. apud Stob. *tem.* 2. *tit.* 16. ubi leg. forſan ἀναλισκόμενος. Geſn. ἀναλισκόμενος. Quibus adjici poſſunt & Bionis errorem hunc corrigentia illa ex *Idyl.* 5.

Εἰ μὲν γὰρ βιότου διπλόον χρόνον ἐμὸν ἔδωκαν,
Ἦ Κερκίδας, ἢ Μοῖρα πολυξέπος, ὡς ἀνύσῃς
Τὸν μὲν ἐς εὐφροσύναν καὶ χάρματα· τὸν δ' ἐνὶ μόχθῳ,
Ἦν τάχα μοχθήσαντί σοι ὕστερον ἡδὺ γένηται·
Εἰ δὲ θεοὶ κατέδαξαν ἕνα χρόνον ἐς βίον ἁμῖν
Ἀνθρώποις, καὶ τὸν ὃ βαρὺς καὶ μόχθος πάντων,
Ἐς πόνον, ἃ θνατοί, κεκμήκοτες ἐς ἕρσα πεσοῦμες ;
Nam ſi vivendi nobis geminata dediſſet
Tempora ſeu Fatum, ſeu Jupiter eſſet ut æqui
Altera lætitiæ pars, altera dicta labori,
Reſponſura quies tandem ſuderibus eſſet.
Sin vitæ ſpatium miſeris mortalibus unum
Conceſſere Dei, modicóque id fine cœrcent,
Quid juvat in triſtes animos impendere curas ?

Grot. Itaq; Lucian. *de merced. conduct.* τίνα ἄλλον ὁ μαίεσθε ἑαυτῷ βιώσεσθαι βίον, τὸν παρόντα τοῦτον ἄλλῳ βεβιωκώς ; Attamen, ut ſcitè Martial. *l.* 10. *ep.* 23.

Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus : hoc eſt
Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

Cæterùm Cl. Salmaſius lectionibus hiſce omnibus præfert ; βεβιῶς ὁ βίος ἑκάστῳ. quomodo Hippocrates *aphoriſm.* 1. Sed & Marcus ipſe *l.* 4. § 26. Ego in medio iſta lectori relinquo.

Οὗτος σὺ τί σοι χρόνῳ διώσεται | quod *ſupra* § 2. dixerat : γέρων εἶ. tanquam ipſe ſe alloquatur. Et *l.* 10. § 15. ὀλίγον δεῖ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο.

Μὴ αἰδεσθῇς σαυτῷ | De Catone Plutarchus in *Apophtheg.* Μᾶλιστα δ' ἐνόμιζε δεῖν ἔχειν αἰδῶ ἑαυτόν. μᾶλλον γὰρ ἑαυτῷ μηδέποτε χρεὼν ᾖ. Unde emendandus Stobæus, *tem.* 2. *tit.* 31. apud quem pro μᾶλλον, μηδὲν legitur. Theophraſt. *ibid.* Αἰδοῦ σαυτόν, καὶ ἄλλον ἐκ αἰσχυνθήσει. Muſonius itidem : Αἰδοῦς ἔδρᾳ πᾶσιν ἐξίσου ἔστι, ἐὰν σεμνὸν ἄρξῃς σαυτὸν αἰδεῖσθαι. Omniúmque optimè Democritus ; Φαῦλον, κἂν μόνος ᾖς, μήτε ἐργάσῃ. μήθ' πολὺ μᾶλλον ἧσσ' ἄλλων σαυτὸν αἰσχύνεσθαι. Idémq; *ibid. tit.* 56. Μηδὲν τι μᾶλλον πρὸ ἀνθρώπους αἰδεῖσθαι ἑαυτοῦ· μηδὲ τι μᾶλλον ὀξυχαλκείου κακὸν, εἰ μέλλοι μηδεὶς εἰδέναι, ἢ εἰ πάντες ἄνθρωποι. ἀλλ' ἑαυτὸν μάλιστα αἰδεῖσθαι, καὶ τοῦτον νόμον τῇ ψυχῇ καθεστάναι, ὥστε μηδὲν ποιεῖν ἀνεπιστήμονα. Quod Hocrat. *ad Demonic.* Μηδέποτε μηδὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοῦ ἄλλους λάθῃς, ἑαυτόν γε συνειδήσεις. *Quid autem proderit non habere conſcium, habenti conſcientiam ?* Ex Seneca Lactant. *inſtitut. l.* 6. *c.* 24. At verò, ut Diphilus, ſi Stobæo *tit.* 24. referenti, Philiſtio, ſi Maximo *c.* 40. fides ;

Ὅστις γὰρ αὐτὸς αὑτὸν οὐκ αἰσχύνεται
Σωκιδδᾶ' αὑτῷ φαῦλον διαπεπραγμένῳ,
Πῶς τὸν γε μηδὲν εἰδότ' αἰσχυνθήσεται ;
Qui non veretur ipſe ſemet, conſcius
Sibi mali facinoris, quod commiſerit,
Hic quomodo alios neſcios reverebitur ? Grot.

Vide *l.* 12. § 4. & Galenum *ad l.* 10. § 9.

§ 7. Περισσά τί σοι τὰ ἔξωθεν ἐμπέσοντα | Scriptura mendi manifeſta. Mer. Caſ. τραπόμενα | unâ voculâ legere videtur, Τί περισπᾷ σε ; cur te *diſtrahant ?* &c. Ego malim, reſtituta quæ excidit negante particulâ, (quia ſequitur γὰρ) [Μὴ] περισπᾷ σε, &c. *ne diſtrahant te.* quod & Xylandrum ſecutum video. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν περισπάσῃ. Et *l.* 4. § 3. Ἀλλὰ τὸ δοξάριόν σε περισπάσει. Et *l.* 7. § 20. Ἐὰν ἐν μόνον περισπᾷ. Baſil. Cæſar. *in Pſal.* 45. Τίς γὰρ μεμισθωμένῳ τὰ τῆς κώμης, καὶ ἐμβαθύνειν τοῖς περισπασμοῖς τῆς ουρᾶς. διωκτὰ τοῖς τοῦ θεοῦ λόγοις συζεύγνυσθαι καὶ τῇ ἀκηρεσίᾳ τῆς τηλικούτου διαφημάτου ἀρχείου ; Interpretes Græci *Eccleſ.* *c.* 1. *v.* 13. τὸ | reddunt περισπασμόν Latinus, *diſtentionem.* eò quòd *in curias ſolicitudines mens humana diſtenta lanietur.* Hieron. Vide *ſupra* § 2. μοχθηρὰ σοῦ.

Καὶ χολὴ πάρεχε σαυτῷ | καὶ, ἀντὶ τοῦ ἀλλὰ, copulativa

copulativa loco adverſativæ. Sic in *Evang.* Matt. *c.* 12. *v.* 43. ζητῶν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. *requiem quærit, ſed non invenit.* & *c.* 16. *v.* 8. ἐνενόουν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. *cogitabant apud ſe dicentes, quòd panes non ſumſerimus.* Luc. *c.* 4. *v.* 2. καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν. *Nihilque per dies illos comedebat: ſed eis conſummatis poſtea eſuriit.* & *c.* 20. *v.* 19. Καὶ ἐζήτησαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας· καὶ ἐφοβήθησαν τὸν λαόν. *Quærebant manus ei injicere; verùm à populo metuebant ſibi.* *Act.* *c.* 7. *v.* 42, 43. Μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι; — καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολόχ. *Num victimas hoſtiaſque obtuliſtis mihi?* — *Sed Molochi tabernaculum bajulaſtis.* Plato *Theætet.* adducendus *infra ad* § 13. πᾶσαν πάντη φύσιν ἐρευνωμένη. ἧς ἐγγὺς οὐδὲν ὅλως, οἵᾳ τε ἦν ἐγγὺς οὖσιν αὐτοῖς συγχωρῆσαι. *Omnem ubique univerſi totius naturam perſcrutans; verùm ad eorum quæ ſunt propè, nihil ſeſe demittens.* Senec. *epiſt.* 57. exhibendus *ad lib.* 4. § 21. *Permeare non poſſe, & ſtatim ſpargi.* pro, *ſed ſtatim ſpargi.*

Παῦσαι ῥεμβόμενος | Sic *l.* 4. § 22. Μὴ ἀποῤῥέμβεσθαι. & *l.* 3. § 4. ποιεῖ ἀποῤῥέμβεσθαι. ῥέμβεσθαι & ἀποῤῥέμβεσθαι *à re inſtituta*, vel etiam *aëſq; certa re ulla inſtituta, temerè huc illuc divagari.* Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 1. *ad Timoth. homil.* Τῷ νῦ πολλάκις ἀλλαχοῦ ῥεμβομένῳ, ὑ χαὶε αὐτόματος ἕλκει. *Mente ſæpenumero alibi divagante; ſponte interim movetur manus.* Plutarch. *de curioſit.* Δεῖ δὲ μὴ καθάπερ ὑπερέπτασαν ἀνάγωγον, ἔξω ῥέμβεσθαι τοῦ αἴσθησιν, ἀλλ' ἀποπεμπομένην ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ σχήματα, συμπυγχάνειν αὐτοῖς παχὺ καὶ θλαγγάλλειν· εἶτα πάλιν ἐντὸς εἴσω τοῦ λογισμοῦ, καὶ σκοπεῖν αὐτό. Idémque eodem, quo noſter hîc ſenſu, qui à corpore ad animum tranſtulit, *de commun. notit. c.* 13. Νήφων γὰρ ὑδὲ εἷς δύναται ἀρετῶν, ἀλλὰ ῥεμβόμεθα πάντες ἀγνοοῦντες καὶ κακοδαιμονοῦντες. Expreſſit autem pulchrè, quod noſter hîc, Senec. *de tranquil. c.* 12. *Circumcidenda eſt concurſatio,* [*circumcurſatio* potiùs] *qualis eſt magnæ partis hominum, domos, & theatra, & fora peregrantium, alienis ſe negotiis offerunt, ſemper aliquid agentibus ſimiles, horum ſi aliquem exeuntem domo interrogaveris; Quò tu? quid cogitas? reſpondebit tibi; Non mehercule ſcio: ſed aliquos videbo, aliquid agam. ſine propoſito vagantur, quærentes negotia: nec quæ deſtinaverunt, agunt; ſed in quæ incurrerunt. Inconſultus illis vanuſque curſus eſt: qualis formicis per arbuſta repentibus; quæ in ſummum cacumen, deinde in imum, inanes aguntur.* Idémq; *epiſt.* 95. *Vita ſine propoſito vaga eſt.* i. e. ῥεμβός. ut Marcus *infr.* § 17. Vitam autem iſtiuſmodi graphicè itidem depingit nobis Ennius in *Iphigenia* à Gellio *l.* 19. *c.* 10. laudatus, quem à Scriverio, Salmaſióq; emaculatum ſaſtitcrcumq; exhibemus.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minùs, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, it nullo negotio
Id agit; ſtudet ibi, mentémq; atq; animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit, quid quidem velit.
Hoc ita eſt, neq; nunc domi nos, neq; nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc: cùm illuc ventum eſt, ire illinc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

h. e. ut vir clariſſ. οὐκῆ βίοτος.

Τὴν ἑτέραν πλεονεξίαν φυλακτέον | D. Jun. πλεονεξίαν mavult: quomodo de Maximo *l.* 1. § 15. dixerat, καὶ μανίαν πλεονεξίαν. πλεονεξίᾳ reverà *mentis errorem, hallucinationem, delirium, deſipientiam* creberrimè denotat: unde & à Gorrhæo pro *leviori mentis emotione*; & à Fœſio, pro *graviore* etiam in medicorum libris ſumi obſervatum eſt. Cæterùm & πλεονεξίαν nihilo minùs pro *errore, mentiſq; obturbatione* uſurpari Budæus teſtimoniis haud paucis comprobat. inter quæ illud eſt ex Græcis Solomonis interpret. *Eccleſ.* 2. 12. ἔδωκα σοφίαν καὶ πλεονεξίαν καὶ ἀφροσύνην. Et rurſus ibid. *c.* 2. *v.* 2. τῷ γέλωτι εἶπα πλεονεξίαν· *riſum reputavi errorem.* Vulg. quibus & adjici poteſt illud, *c.* 7. *v.* 26. γνῶναι ἀσεβῆ ἀφροσύνην καὶ πλεονεξίαν. itaq; nihil forſan mutandum fuerit.

Μὴ ἔχοντες σκοπόν | *Infra* § 16. inter ea, quibus anima contumeliam ſibi facit, hoc ponit, Ὅταν τοξεύσῃ τινὰ ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' ἄλλο σκοπὸν ἀφῇ. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 60.

Eſt aliquid quò tendit, & in quod dirigit arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtâque, lutóque,
Securus quò pes ferat, atque eo tempore vivis?

Metaphora ἀπὸ τῆς ἀστοχίας τοξόταν, ut Lucian. in *Toxari.* quod nos dicimus, *to ſhoot at rovers*, ſeu *at randome.* Vide Caſaubon. *ad Perſ.* & *infra* ad § 16. & *ad l.* 10. § 27.

§ 8. Παρὰ τὸ μὴ ἀφιστάναι, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ | Cohibere vult τὸ ἀλλοτριεπισκοπον, ut Petrus loquitur, *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 15. ut iſthic, ſic *infra* § 13. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 18. & *l.* 7. § 55.

Τὰς δὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήσεις μὴ ἐξακολουθεῖν | *Qui ſuiipſius animi motibus non obſequitur.* Xyl. imò, *qui motus non aſſequitur*, quod & M. Caſaubonum obſervaſſe video. ἐξακολουθεῖν, ſicut & ſimplex ἀκολουθεῖν, eſt eorum, quæ dicuntur aut aguntur etiam, *ex animadverſione obſervationéq; diligenti, intelligentiam conſequi.* Id unico tantùm, cùm frequentiſſimum ſit, ex Galeni ſcriptis loco firmatum fuerit, quem *ad l.* 5. § 5. *infra* exhibebimus. Quin & Xyl. ipſe τὸ παρακολουθεῖν *intelligere* vertit. *l.* 7. § 24. Et Sextus Empir. *adv. diſciplin. l.* 1. *c.* 13. duo iſta ἐν τῷ παρόντι poſuit: Πᾶς γὰρ

γάρ τις δύναται τῶν ἀφῃρημένων χαμμαλιχῶν Ἡγέλλειον ζωπύραι, καὶ Πλάτωνι ἀκόλουθῆσαι; Indè Marco *l.* 5. § 9. ἡ ἀκολουθητικὴ καὶ ἐπιτηδευτικὴ δύναμις. Vide & *l.* 7. § 4.

§ 9. Τίς ἡ τῶν ὅλων φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμή | Vide *supra ad l.* 1. § 9. Laërt. *Zenon. Citt.* Φύσιν δ' Χρύσιππος μὲν ἕξιν λέγει, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τοῦτ' ἔστι κοινῶς, καὶ ἰδίως τῷ ἀνθρωπίνῳ. Ὁ δὲ Κλεάνθης τὴν κοινὴν μόνην ἐνδέχεσθαι φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἤγουν τῷ ἐπὶ μέρους. Conciliat utrumq; Marcus noster, qui idem planè utrumq; statuit esse, *juxta naturam propriam & juxta communem vivere.* Vide *l.* 5. § 3.

Καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου | Vide *supr. ad* § 3. & Casaubon. *ad* illud *Persii Sat.* 3. *v.* 12.

— *quem te Deus esse*
Jussit, & humanâ quâ parte locatus es in re.

Οὐδὲν ὁ κωλύων | Hoc passim inculcat, *bonam mentem nihil impedire posse.* Ira *l.* 1. § 17. μηδὲν κωλύειν τὴν φύσιν ζῆν. & *l.* 3. § 12. ἐλεύθερός ὁ τοῦτο κωλύσαι δυνάμενος. & *l.* 4. § 49. μήτε κωλύσει δίκαιον τὸ, μεγαλόψυχον, σώφρονα, ἔμφρονα, &c. & *l.* 5. § 29. οὐδείς με κωλύσει ποιεῖν ἃ θέλω. & *l.* 6. § 58. τὸν λόγον τῆς τῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς κωλύσει. & *l.* 9. § 10. οὐκοῦν τίς ὁ κωλύων. & *l.* 8. § 47. τίς ὁ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; & *l.* 12. § 25. τοῦ ἀφελέσθαι τίς κωλύσει ἐκβάλλειν; & aliis verbis *l.* 8. § 41. τὰ τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος ἐνώσειν ἐμποδίζειν. & *l.* 11. § 9. Οἱ ἐναντίωσεις σοι τοῦ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀπὸ τῆς ὑμῶν προφάσεως διαστρέψαι σε ἢ δυνήσονται. & *l.* 12. § 8. οὐδεὶς ἀπ' ἄλλου ἐμποδίζεται. quod & ipsum *l.* 5. § 34. & *l.* 10. § 32. Νῦς καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀνταπαθοῦντος ὅπως πρόεισι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Hoc est autem verè liberum esse. Epict. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἐλεύθερός ἐστιν, ὃν γένηται πάντα τοῦτον ἀφαίρετον, καὶ ὃν οὐδεὶς δύναται κωλύσαι. Et fastuosiùs, vixque piè satis idem *ibid. c.* 1. τοῦτον ἀνείρητον ἢ οὐδ' ὁ Ζεὺς νικῆσαι δύναται.

Ἧς μέρος εἶ | Idem *supra* § 3, & 4. & *infra* § 16. Apud Laertium *Zenon. Citt.* Chrysippus *de finib.* Μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἰδιότητες φύσεως τῆς τοῦ ὅλου.

§ 10. Φιλοσόφως ὁ Θεόφραστος | *Philosophicè Theophrast.* Xyl. rectè φιλοσόφως, id est, φιλοσοφίας ἀξίως. uti ipse se Marcus mox explicat. itaque ut cum Annot. Lugd. φιλόσοφος ὁ Θεόφραστος legamus, quod suadeat nihil est. nec est commoda satis loquendi formula.

Ὡς ἄν τις κοινότερον ταῦτα συγκρίνειε | *Quatenus ex communiore hominum sensu & sententiâ vulgari ista quis inter se contulerit.* Ira Senec. *epist.* 59. *Permitte mihi uti verbis publicis, nec illa ad significationem Stoicam revoca.* & *epist.* 82. *Malè nunc sic accipe, quemadmodum à populo dici solet.* Hoc autem ideò Marcus istic, quia Stoici *peccata omnia paria* prorsùs esse statuebant. Eodem modo *l.* 6. § 45. κοινότερον ἢ τινῶν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω. Contra *l.* 4. § 10. καθὸ τινὸς ἰδίως.

Βαρύτερα τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελήματα | Idem multis contendit Aristoteles *Ethic. Nicomach. l.* 7. *c.* 6. nimirum, ὅτι ἧττον αἰσχρὰ ἀκρασία ἢ τὰ θυμῷ, ἢ ἡ τῶν ἐπιθυμιῶν· καὶ ὅτι αἰσχίων ἡ τοῦ ἐπιθυμίας ἀκρασία, τῆς τοῦ τὸν θυμόν.

Ὁ γὰρ θυμώδης μετὰ πόνου λύπης | Ita Arist. ubi priùs, ἀδεὴς ὑβρίζει λυπούμενος· ὁ δ' ὀργῇ πασῶν πᾶς, ποιεῖ λυπούμενος· ὁ δ' ὑβρίζων, ἥδεται. Et *Rhetor. l.* 2. *c.* 2. Ἔστω δὴ ἡ ὀργὴ, ὄρεξις μετὰ λύπης πομπῆς φαινομένης, &c. & *ibid. c.* 5. Ἡ ὀργὴ μετὰ λύπης.

Ὀρθῶς ἔν | Ita quod Flaccus *Serm. l.* 1. *Sat.* 1.

Queis paria esse fere placuit peccata, laborant,
Cùm ventum ad verum est: sensus moresq; repugnant,
atque ipsa utilitas, justi quoque mater & æqui.

Τὸ μᾶλλον ἀδικεῖν | Hoc argumento contendit Septimius noster, gravioris esse reatûs, adulterium perpetrâsse, quàm pœnarum metu abnegâsse Christum. *de pudicit. lib. extremo. Urget nos dicere res indignitas. contaminata potiùs corpora revocabis quàm cruentata? quæ pœnitentia miserabilior, titillatam prosternens carnem, an verò laniatam? quæ justior venia in omnibus caussis quam voluntarius, an quam invitus peccator implorat? nemo volens negare compellitur; nexus nolens fornicatur. nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa: negat, quod libet, cogi. negationem porrò quanta compellunt ingenia carnificis, & genera pœnarum? quis magis negavit, qui Christum vexatus, an qui delectatus amisit? qui cùm amitteret, doluit; an qui cùm amitteret, risit?*

Ὁ μὲν σωφρονισμῷ | Ἐπὶ φαινομένῃ δὲ ἀδικίᾳ ἡ ὀργή ἐστι. Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 8. & *Eundem. l.* 4. *c.* 6. Itaque quod ex Aristarcho Athenæus *dipnosoph. l.* 13. ex Chæremonis *Thersite* Suidas; ex Menandri *Olynthia* Zenobius *paræm.* à Demosthene etiam, vel quisquis is est, in *orationis adversus Neæram* ingressu ipso, usurpatum;

Οὐχ ὡς ἄρχω, ἀλλὰ τιμωρέμενος.
Ut non qui prior incipiat, sed se vindicans.

iratus quisq; facere videtur, quod facit. hoc autem excusationis defensionisque satis justæ speciem præ se ferre videtur. Demosth. idem ipse ἀντεπιθυμοῦντος αὐτῷ τιμωρεῖσθαι τὸν ἄρξαντα. Plat. *Gorg.* δικαίως χρῆσθαι τούτοις (armis scil. viribúsq;) ὅτι τοὺς παλεμίους ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, καὶ ἄρξαντας. Belisarius apud Procop. *Vandalic. l.* 2. necessarios adoriri coactus, ἔχειν ὅ τε κακῶς παθεῖν τινα ὄν, ὥσπερ καὶ τῆς μάχης ἄρχοντες αὐτοὶ, ἀλλ' ἀμυνόμενοι ἐς τὸν κίνδυνον καθίσαμεν. Thucyd. *l.* 2. δικαιοῦντες τοῖς αὐτοῖς ἀμύνασθαι, οἵπερ καὶ ἐκεῖνοι ἐπῆρξαν. Ideo & Aristoteles ubi suprà, *intemperantiam iracundiâ*, non αἰσχίονα tantùm, sed & ἀδικωτέραν, pronunciat.

Φιλόσοφος

Θεσμόθυος ἐπὶ τὸ ἀφεῖσθαί τινα κατ' ὀλιγωρίαν | peſſimo conſilio iſta à ſuperioribus avulſa cum periocha ſequente commiſit editor Lugd. quâcum nihil commune habent.

§ 11. Ὡς ἤδη δυνατὸν ἐξιέναι τοῦ βίου | Vide *ſupra ad* § 5. & *infra ad l.* 3. § 8. Ex Pythagoræ præceptis illud erat, Ζωσὶν ἐπιμέλεσθαι τὸ σῶμα τὸν δεσμόν. (leg. τὸν σεσωσμένον δεσμόν, quod alii, τὰ σώματα ἀεὶ Ζωσὶ δεδεμένα ἔχειν) eo ſignificans ὡς ἀπολυτέον ἐστὶ τοῦ τοιούτου τὴν ψυχὴν ἐκ δίκης ἀεὶ συνεχόμενον σώματος τὸν χαλεπὸν ἀπεμφῆναι τῆς ἐκεῖ περάσεως. Porphyr. apud Stob. *tom.* 1. *l. tit.* 1. 40. Senec. *epiſt.* 93. *Non ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat, ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi.* & *epiſt.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema ventum ſit nihil differamus: quotidiè cum vita paria faciamus. Vita noſtra non promineat, ſed in ſe colligatur.*

Ἐξιέναι τοῦ βίου | quod ἐξιέναι τοῦ ζῆν, & ἐξελθεῖν ſimpliciter. *l.* 5. § 29. Plin. *l* 3. *ep.* 9. *Videtur voluiſſe exire de vita, cum deſendi non poſſet.*

Ἐξ ἀνθρώπων ἁπλῶσαι | Plato *Apolog.* οἷον ἀποδημῆσαι, ὁ θάνατος. Et Plut. *ad Apollon.* Ἀποδημίᾳ περισταλὴν ὁ θάνατος, καὶ τῇ εἰς καινὴν παιδείαν πορείᾳ. qui & Socratem dixiſſe perhibet, παραπλήσιον εἶναι τὸν θάνατον, ὅπερ τοῖς βαδιζάτῳ ὕπνῳ, ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ, &c. Joan. ὁ χρυσορρήμων *de ſtatuis orat.* 5. Τί ποτέ ὄφελος θανάτου; ἀποδημία περίπλους· ὑπνος μακρότερος τοῦ ζωήθους. Simocrat. *epiſt.* 25. δεῖ μακρὰν ἀποδημίαν οἱ πεζεύοντες ἐκπλῆσαι. De Proteo Pluloſopho Marcellinus *hiſtor. l.* 29. *cùm mundo digredi ſtatuiſſet.* Et de Conſtantio *l.* 22. *mundo citius digreſſurum.* De Demonacte Lucian. πάντων ἀποχρώντως, ἀπλοῦς τοῦ βίου. Tertull. *de patient. c.* 9. *Profectio eſt, quam mortem putamus.* Hieron. *ad Salvin. Sic extulit, ut eum profectum crederes, non amiſſum. Non emori, ſed emigrare.* Idem *in Nepotian.* ut de Metello Velleius *hiſt. l.* 1. *de vita migrare potius quàm mori.* Et *abiit, non obiit.* Ambroſ. de Theodoſ. *Mors ſiquidem migratio eſt.* Cicer. *Tuſc. l.* 1. *aut finis, aut tranſitus.* Senec. *epiſt.* 65. imò, *non finis, ſed tranſitus.* Cyprian. *de mortal. Non eſt exitus, ſed tranſitus.* quomodo Chriſtus apud Joan. *c.* 13. *v.* 1. μετάβασιν αὐτῷ τὸν θάνατον καλεῖ, utì obſervant Jo. Chryſoſt. & Theodoret. Et *exitus* tamen, ſed ſenſu ſuo; quomodo ἔξοδος dicitur, Lucæ *c.* 9. *v.* 31. & Petro *epiſt.* 2. *c.* 1. *v.* 15. *Exceſſus* ſcil. *de corpore.* ut Tertull. *de reſur. c.* 43. Itaque quod dubitanter Senec. *ep.* 63. *Fortaſſe quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Sed audentiùs *ep.* 99. *Quem putas periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *ad Marc. c.* 19. *Dimiſimus illos; imò conſecuturi præmiſimus.* Fidentiſſimè noſtri; nec immeritò, firmiore fulcro ſubnixi; *Præceſſerunt, non deceſſerunt.* Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 43. *præmiſſi, non amiſſi.* Idem *epiſt.* 6. & 120. Claudam locum hunc Cypriani monito in *exat. de mortal. Non ſunt lugendi fratres noſtri accerſione dominicâ de ſeculo liberati; cùm ſciamus eos non amitti, ſed præmitti, recedentes præcedere; ut proficiſcentes & navigantes deſiderari eos debere, non plangi.* Vide & *infrà ad* § 17. & *l.* 11. § 3.

Κακῶς γάρ σε ἂν ἄλλος ποιήσαι | Conſimili phraſi *ſuprà* dixerat, § 1. αἰσχρῶς γάρ με ὑπὸ τοῦ δεδιέναι Deum autem neminem poſſe malo afficere ſtatuunt Stoici, quia ipſe bonus. Notter *l.* 6. § 1. Ὁ πᾶν ὅλον ὑπὸ λόγου διοικῶν λόγος, ἀδυνάτως ἐν αὐτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν. κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδέ τι κακῶς ποιεῖ· οὐδὲ βλάπτεταί τι ὑπ' ἐκείνου. Eſt reverà Deus non ἀγαθὸς duntaxat, ſed μόνῳ ἀγαθός. Matth. 19. 17. quod Hermes Triſmeg. *Pœm. c.* 6. Τὸ ἀγαθὸν ἐν ὑδατί, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ θεῷ· μᾶλλον ἢ τὸ ἀγαθὸν. αὐτὸς ἔζων ὁ Θεός· Et Tertull. *adv. Marc. l.* 2. *c.* 6. *Bonus naturâ Deus ſolus. qui enim quod eſt ſine initio habet, non inſtitutione habet illud, ſed naturâ.* Meliùs multò quàm Senec. *epiſt.* 95. *Dii immortales nullam didicere virtutem, cum omni editi; & pars naturæ eorum eſt, eſſe bonos.* Porrò *cùm Deus optimus, diabolus peſſimus, nil magis à bono aliquid mali; quàm à malo boni aliquid poteſt editum videri.* Tertull. *de patient. c.* 5. Porphyrius item, *de abſtin. ab eſu animant. l.* 2. Δεῖ ἐμπεδῶς πίστευσαι, ὅτι ὅτι τὸ ἀγαθὸν βλάπτει ποτέ, ὅτι τὸ κακὸν ὠφελεῖ. ἃ καὶ Θεμίστιος, ὡς φησὶ Πλάτων, τὸ φύσει, ἀλλὰ τῷ ἐναντίῳ οὐδὲ τῷ δικαίῳ τὸ βλάπτειν· τὰ γὰρ ἐναντία οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἂν ἅμα ποτὲ χύσοιτο. δικαιότατον ἢ δίκαια φύσει πάντων τὸ θεῖον, ἐπεὶ οὐδ' ἂν ἦν θεῖον. Senec. *epiſt.* 95. *Quæ cauſſa eſt Diis benefaciendi? natura. errat, ſi quis putat illos nocere velle: non poſſunt. nec accipere injuriam queunt, nec facere. Ledere etenim ladique conjunctum eſt. Summo illa ac pulcerrimæ omnium naturæ, quos periculo exemit, nec periculoſos quidem fecit.* Et *de ira l.* 2. *c.* 27. *Quædam ſunt, quæ nocere non poſſunt, nullámque vim niſi beneficam & ſalutarem habent: ut Dii immortales, qui nec volunt obeſſe, nec poſſunt. natura enim illis mitis & placida eſt, tam longè remota ab aliena injuria, quàm à ſuâ. Itaque Deos nemo ſanus timet. furor eſt enim metuere ſalutaria.* Idem *de benef. l.* 4. *c.* 19. Cautè tamen, & *cum grano ſalis*, quod dicitur, iſta admittenda. Nam ut Senec. idem *epiſt.* 95. *Hi nec dant malum, nec habent: Cæterùm caſtigant, & coercent, & pœnas irrogant, & aliquando ſpecie mali puniunt.* Itaq; Deus & ob majeſtatem ſuſpiciendus, & ob bonitatem verendus, & ob juſtitiam etiam formidandus eſt. Qui & (quia juſtus) quod Tertull. *adv.* Marc. *l.* 2. *c.* 2. *tunc maximè eſt optimus, cùm tibi non bonus. ſicut ſol tibi, etiam quando non putas, optimus & utilis; & cùm acrior & infeſtior, rationi tamen ſuæ par eſt.* Verùm Marcus iſtic *malum* Stoico more pro *vitio* accepit, quod illis *ſolum malum*, non *ſummum* tantum.

tantùm. in quem ſenſum & Jacobus Apoſt. *c.* 1. *v.* 13. dixit : Ὁ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

Ἢ δ' οὔ πω | Ex conjectura adſcripſi, εἰ δ' ὅτι. at Annot. Lugd. vult εἰ δ' ἔτι, *ſi jam non ſunt.* vel ἤτοι, inquit, *certè non ſunt.* Verùm ſenſus proclivis eſt, *ſi vero, vel non ſunt, vel nulla eis de nobis eſt cura.* ἤτοι, & δ' apud Marcum paſſim ſibi invicem reſpondent.

Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ κενῷ θεῶν, ἢ προνοίας κενῷ ; | In eandem ſententiam *l.* 6. § 10. Τί γὰρ ὄνησιν εἰκῇ συγκείμεθα καὶ φυσικῇ τινὶ τύχῃ ἐναντιούμενοι ;

Ἀλλὰ καὶ οὗτοι | *Eſſe Deum*, ſive *Deos*, ut ille pro ſuo ritu loqui amat. unde conſtet, vide *l.* 12. § 38.

Καὶ μέλει αὐτοῖς ἡμῶν ἀνθρωπίνων, Obſervat Briſſon formulam illam receptam (utpote quæ è naturæ ipſius penetralibus prodierat) quâ *Deos eſſe* proclamabant. *Eſt cœleſte numen. Es magne Jupiter.* Manlius apud Liv. *l.* 8. & *l.* 3. *Pro ſe quiſque, Deos eſſe, & non negligere humana, fremunt.* Ita conſtanter Stoici. Quò magis miror Theophilum Antioch. *ad Autolyc. l.* 2. dicere ; Ἔνιοι μὲν τῆς γραῦς ἀρχύντων καὶ τὸ ὄζος ὅλως θεὸν εἶδ' ὅτι οὐκ ἔστι, μηδενός φασι φροντίζειν τὸν θεὸν, πλανῶ ἑαυτούς in qua ſententia etiam Chryſippum affirmat cum Epicuro planè conſenſiſſe. Cæterùm in adverſum prorſus Stoici unanimiter concedunt, & contendunt etiam acerrimè adverſus Epicureos, quos hoc nomine perſtringunt & oppugnant paſſim. Senec. *præfat. ad quæſt. nat. l.* 1. *Nec hæc intra vulgum dementia eſt* ; (ἄνοιαν & Theophilus nuncupat) *ſapientiam quoque profeſſos contigit. Sunt qui putent ſibi ipſis animum eſſe, & quidem providum ac diſpenſantem ſingula, & ſua, & aliena : hoc autem univerſum, in quo nos quoque ſumus, expers eſſe conſilii, & aut ferri temeritate quadam, aut naturâ neſciente quid faciat.* At non ſic οἱ ἐκ τῆς στοᾶς. Ἄζυλον γὰρ Θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον inquit, noſter *l.* 6. § 44. Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 12. ubi varia aliorum de diis judicia retulerat, primum aſſerentium, κενὸν εἶδ' τὸ θεῖον ἅπαν ſecundum, εἶδ' ὠλὸν, ἀλλ' οὐ προνοοῦν οὐδὲν μηδενός tertium, εἶδ', καὶ προνοοῦν, ἀλλὰ οὐ μεγάλων καὶ ἀρχαίων quartum, καὶ οὐ διὰ παντὸς, καὶ οὐ περὶ ἅπαντα, (ἀνθρώπινον, leg. ex Stobæo. 1. *l.* 1. *tit.* 6.) εἰς ποιονδὲ οὐ μόνον, καὶ ὑγρὸν οὐ κατ' ἰδίαν ἑκάστου. ultimo loco illud, quod Stoicorum eſt, Ulyſſis apud Homerum verbis, à Socrate alicubi uſurpatis proponit, ὅπως σὺ λίθου κινήμων. Verùm legendum κινύμενος, tam ex Stobæo, quàm & ex Homero. Sic enim Minervæ Ulyſſes *Iliad* ν'. *v.* 278.

—— ἦ τέ μοι ἀνὴρ
Ἔν πάντεσσι πόνοισι παείσεται· οὐδέ σε λήθω
Κινύμενος. ——

ubi Euſtath. ex priſcorum ſententia ; κινύμενος, ἤγουν ἀεὶ, καὶ οὐκ ἀκινήμων καὶ ἀλαλκιζόμενος. Et certè de Socrate Xenophon, *memorial. l.* 1. Σωκράτης δὲ πάντα ὡς ἡγεῖτο θεοὺς εἰδέναι, τά τε λεγόμενα, καὶ πραττόμενα, καὶ τὰ σιγῇ βουλευόμενα· πανταχοῦ δὲ παρεῖναι καὶ σημαίνειν τοῖς ἀνθρώποις περὶ πάντων ἀνθρωπείων πάντων. Quin & Socrates idem in Platonis *Phædone* ; Τὸ δὲ γέ μοι δοκεῖ οὐ λέγεσθαι, τὸ ἡμᾶς εἶδ' ἡμῶν τῶν ἐπιμελουμένους, καὶ ἡμᾶς τῶν ἀνθρώπων ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶδ'. Et *de legib. l.* 10. quem locum ob oculos videtur habuiſſe Epictetus, cùm ſuperiora illa diſſereret, quandoquidem ibi etiam variæ illæ & recenſentur & refutantur ſententiæ, Ἀλλ' οὐδὲν τάχ' ἂν ἴσως εἴη χαλεπὸν ἐκδεῖξαι τοῦτό γε, ὡς ὀλιγωρεῖς σμικρῶν εἶσι θεοί, οὐ πάνυ γε τοῦτο ἢ τῶν μεγίστων διαφερόντων. ἤκουον γάρ που, καὶ παρ' ἐμοῦ τοῖς νῦν δὴ λεγομένοις, ὡς ἀγαθοί γε ὄντες πᾶσαν ἀρετὴν, πολὺ τῶν πάντων ἐπιμέλειαν εἰκότως αὖ τῶν ἄλλων κέκτηνται. Et poſt, Οἰκεῖν δὲ τά γε ἀνθρώπινα προσῆκεν τῆς τε ἐμψύχου μοίρας φύσεως ἄμα, καὶ θνητοειδεστάτου αὐτὸ ὄντων ζώων ἄνθρωπος. Θεῶν γε μὴν κτήματα φαμὲν εἶδ' πάντα ὁπόσα θνητὰ ζῶα, ὥσπερ καὶ τὸν ὅλον. πῶς δ' ; ἀλλ' οὕτως σμικρὰ ἢ μεγάλα τις φάτο ταῦτα εἶδ' τοῖς θεοῖς. ἀλλήλων γὰρ τοῖς κατηκόοις ἡμᾶς ἀμελεῖν ἂν εἴη προσῆκον, ἐπιμελεστάτης γε ὄσης καὶ δείσεως. Deniq; in Epinom. hoc pro fundamento ſtatuitur ; Ὡς οἱ θεοὶ, θεραπευόμενοι πάντων, σμικρῶν καὶ μειζόνων. Verùm de iſtis, quia eos advocarat Epictetus, ad Stoicos redeamus. Epictetus loco ſuperiùs adducto : Εἰ μὲ οἱ θεοὶ, πῶς δεῖ πάλιν, ἔπεσθαι θεοῖς ; εἰ δ' εἰσὶ μὲν, μηδενὸς δ' ἐπιμελούμενοι, καὶ ὅτω πῶς ὑγιὲς ἔσται ; ἀλλὰ καὶ ὄντων, καὶ ἐπιμελουμένων, εἰ μηδεμία διάδοσις εἰς ἀνθρώπους ἔσειν ἐξ αὐτῆς. καὶ τὰ Δία γε καὶ εἰς ἐμὲ, πῶς ἔτι καὶ ὅτως ὑγιὲς ἔσται ; Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 23. *Cogitavit nos ante natura quàm fecit : nec tam leve opus ſumus, ut illi potuerimus excidere. Naturæ* nomine *Deum* vult. Ipſe ſe explicet, *epiſt.* 95. *Deus ipſe humano generi miniſtrat ; ubique & omnibus præſto eſt.* Et mox : *Nunquam ſatis perfectum erit, niſi qualem debet Deum mente conceperit, omnia habentem, omnia tribuentem, beneficia gratis dantem.* Et rurſum : *Primus eſt Diorum cultus, Deos credere. deinde reddere illis majeſtatem ſuam, reddere benignitatem, ſine qua nulla majeſtas eſt : ſcire, illos eſſe qui præſident mundo, qui univerſa vi ſuâ temperant, qui humani generis tutelam gerunt, interdum curioſi ſingulorum.* Quo loco cave, *interdum* illud aliter quàm pro *interim* accipias. In eandem, ſed pleniùs, ſententiam Auguſt. *Confeſſ. l.* 3. *c.* 11. *Bonus omnipotens ſic curat univerſos tanquam ſingulos, ſic ſingulos tanquam ſolos.* Et Gregor. Rom. *in Job. l.* 25. *c.* 19. *Sic intendit ſingulis, ac vacet à cunctis ; & ſic ſimul intendat omnibus, ac ſi vacet à ſingulis.* Quod preſſiùs Ariſtides *in Panathen.* πάντων, ὡς μόνων ἐκείνων, ἐφιλεῖ. Nec eleganter minùs è noſtris quidam, [Barn. Potter in *conc. funebr.* & Georg Hacvil.

Hacvil. *in Pſal.* 102. *v.* 2.] qui providentiam divinam ſimilem dixerunt εἰκόνι τεχνικῆς πάνυ ἀκριβοῦς, τῇ πρὸ παρόντας πάντας ὁρώσῃ, ut Gregor. Nazianz. *orat. in Athan. epitaph.* h. e. *imagini ea artificio concinnatæ, ut in aſtantium unumquemq; oculos defigere videatur*; imò ſic aſtantium unumquemque intueri videatur, acſi ipſum ſolummodo intueretur. Balbus deniq; ex Stoicorum ſententia, (nam de Chryſippo, quem hac ipſa de cauſſa taxat Plutarchus, tanquam qui numen κινδυνεύσαν faciat, 10 dicetur ad *l.* 7. § 32.) apud Ciceron. *de nat. Deor. l.* 2. *Nec verò univerſo generi hominum ſolùm, ſed etiam ſingulis à diis immortalibus conſuli & provideri ſolet.* Vide *ad l.* 1. § 4, 17. & *l.* 6. § 30.

Ἐφ' ἑαυτῷ τὸ πᾶν ἔθηντο | Humanis viribus nimium quantum hac in parte Stoici videntur tribuiſſe: ſed nec iſti ſoli. Cicero *Paradox.* 2. ex Stoicorum mente: *Nemo poteſt non beatiſſimus eſſe, qui eſt totus aptus ex ſeſe, quiq; in ſe uno ſua ponit omnia.* Et ad *Luc. famil. l.* 5. *ep.* 13. *Hanc laudem ſapientiæ ſtatuo eſſe maximam, non aliunde pendere; nec extrinſecus aut bene aut male vivendi ſuſpenſas habere rationes.* Senec. *epiſt.* 31. *Unum bonum eſt, quod beatæ vitæ cauſſa & firmamentum eſt, ſibi fidere.* Exculatius hoc forſan, ſi eo ſenſu ſumeretur, quo Plato dixit in *Epitaph.* Ὅτῳ γὰρ ἀνδρὶ εἰς ἑαυτὸν ἀνήρτηται πάντα τὰ τῆς εὐδαιμονίας φίλτρα, ἧ ἰσχὺς τάττει, καὶ μὴ ἐν ἄλλοις ἀνθρώποις αἰωρεῖται, ἐξ ὧν ἢ ἐῦ, ἢ κακῶς πεφυκότων πλανᾶσθαι ἀνάγκασαι καὶ τὰ ἐκείνης, τούτῳ ἀεὶ τὰ παρεπόμενα ζῆν, — διὰ τὸ αὐτῷ πιστεύειν. id eſt, vertente Cicerone, *Tuſcul. l.* 5. § 36. *Nam cui viro ex ſeipſo apta ſunt omnia, quæ ad beatè vivendum ferunt, nec ſuſpenſa aliorum aut bono caſu aut contrario, pendere ex alterius eventis & errare coguntur; huic optimè vivendi ratio comparata eſt; — quod ſemper in ſeipſo omnem ſpem reponat ſui.* Quanquam religioſiùs Julian. *in Conſtant. orat.* 2. Ὅτῳ δὲ δεῖ εἰς τὸν θεὸν ἀνήρτηται πάντα, &c. *Cui viro ex Deo apta ſunt omnia*, &c. Verùm ulteriùs progreditur Seneca, non ut *hominum* tantùm *opes operámq;*, ſed ut *numinis* etiam *opem* excludat. *Turpe eſt*, inquit, *etiammum Deos fatigare. quid vetis opus eſt? fac te ipſum felicem.* Et rurſus, *Hoc eſt ſummum bonum; quod ſi occupas, incipis Deorum eſſe ſocius non ſupplex. Quomodo, inquis, iſto pervenitur? Tutum iter eſt, jucundum eſt, ad quod natura te inſtruxit. dedit tibi illa, quæ ſi non deſerueris, par Deo ſurges.* & *epiſt.* 41. *Facis rem optimam, & tibi ſalutarem, ſi, ut ſcribis, perſeveras ire ad bonam mentem quàm ſtultum eſt optare, cum poſſis à te impetrare? non ſunt ad cælum elevandæ manus.* &c. Idem tamen *epiſt.* 10. *Votorum tuorum veterum licèt Diis gratiam facias; alia de integro ſuſcipe: roga bonam mentem, bonam valetudinem animi; deinde corporis.* Hoc eſt quod Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 356.

Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.

qui ſubjicit tamen *v.* 363.

Monſtro quod ipſe tibi poſſis dare. Semita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.

Et Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 18.

Hæc ſatis eſt orare Jovem, qui donat & auſert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum ipſe parabo.

Sed & Cotta Academicus apud Ciceronem *de Nat. Deor. l.* 3. *extremo*; quo loco latius iſta diſſeruntur: *Judicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam eſſe ſapientiam.* Et rurſus; *Atque hoc equidem omnes mortales ſic habent; omnem commoditatem proſperitatémque vitæ à Diis ſe habere: virtutem autem nemo unquam acceptam Deo retulit.* Impiè planè, falſóq;. Quanquam in eandem ferè mentem Syneſ. *de provident.* Μηκάτ' ἂν ἐνόχλει τοῖς θεοῖς, οἶκόθεν, ὦ ἐθέλοις, σωφρόνως οἰκεῖσθαι. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστος ἑαυτῷ τῷ πίστει (τῷ εὐδαίμονι βίῳ) πρόσεισι, ἀγαθὸς εἶναι βουλόμενος. Plura magis quod Marcus *l.* 9. § 40. etiam ad iſta manum nobis ſuam numen porrigere. In quam ſententiam & Seneca ipſe *epiſt.* 41. *Bonus vir ſine Deo nemo eſt. an poteſt aliquis niſi ab illo adjutus exurgere? ille dat conſilia magnifica & erecta. in unoquoque bonorum virorum,*

Quis Deus incertum eſt, habitat tamen Deus.

(quod non ex *Naſon. metam.* utì Lipſius opinatur; ſed *ex Maronis Æn. l.* 8. ſumptum eſt) nili quòd in ambiguo reliquiſſe videtur, de numine ipſo divino, an de animo humano cœlitus indito, quem & cum noſtro *Deum* familiariter appellat, intelligi hæc voluerit. Vide *l.* 5. § 10. Certè, quod Plut. *de Stoic. contradict. c.* 27. ex fundamentis à Stoico etiam dogmate deſumptis: Εἶπερ ὁ θεὸς ἀρετὴν μὲν οὐ δίδωσιν ἀνθρώποις· ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐθαίρετον ὂν πᾶσιν ὑπ' αὐτῶν γίνεται καὶ ὑγίειαν χρὴ ἀρετῆς δίδωσιν· ἐκ ἀρετῆ. *Deus ſi non virtutem hominibus largiatur, ſed eam ſibi ipſi tribuant mortales; opes vero corporiſque valetudinem citra virtutem largiatur; nè ille hominibus nihil quicquam prodeſt.* Veriſſimum nihilominus, quod noſter *infra l.* 8. § 56. & *l.* 9. § 40. *Non eſſe in alius cujuſquam poteſtate, ut malum miſerúmve quenquam faciat.* Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάζων, nemo ſiquidem eſt, *qui cogere quenquam poſſit ut recti bonique rationem tranſgrediatur. l.* 5. § 10. nec verum certúmve minùs, *Nullius tujuſquam felicitatem ab aliorum dictis, factis, perpeſſionibus pendere*: quod & Marcus *infra* §. 17. eis verbis voluit; ἀναγκὴ τῷ ἄλλου τινὸς πεῖσαί τι, ἢ μή, &c.

Μὴ δυναμένῳ ἧ | Obſervat M. Caſ. rectè tangere iſtîc, & ex parte corrigere Marcum, Stoicum dogma quoddam minùs pium, & potentiæ divinæ imminutivum, quo cenſebant illi ideo bona malaq; externa hæc quibuſvis ex æquo obvenire, quòd Deus aliter iſta diſponere nequibat. Ita Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Ὥσπερ ὃν ἡ ἄξινα, τὸ κεφάλιον ἀναίτιον

ἁπάντων καὶ χωρεῖν εἰ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐπίνοσαν τὴν χρῆσιν τῇ ὀρθῇ τῶν φαντασιῶν, τὰ δ' ἄλλα ἐκ ἐφ' ἡμῖν. ἀεχρῆ ὅτι ἐκ ἤθελον; ἐγὼ μὲν δοκῶ, ὅτι εἰ ἐδυνάμην, κἀκεῖνα ἂν ἡμῖν ἐπέτρεψαν· ἀλλὰ πάντως ἐκ ἐδυνάμην. Senec. *epist.* 58. *Mittamus animam ad ea quæ æterna sunt; miremur in sublime volitantes rerum omnium formas, Deúmque inter illa versantem & providentiam, quemadmodum quæ immortalia facere non potuit, quia materia prohibebat, defendat a morte, ac ratione vitium corporis vincat.* Et *de benef. l.* 2. *c.* 29. *Quicquid nobis negatum est, dari non potuit. — magna accepimus, majora non cepimus.* Vide *suprà ad* § 3. θέσει δὲ καὶ ἀναγκαῖον.

Δόξα καὶ ἀδοξία] *Famam & infamiam* in *mediis* ponit. Vide *ad l.* 4. § 19. Stoici ἄτοπόν φασιν εἶναι τὸν σοφὸν. ἴσως γὰρ ἔχει πρός τι τὸ ἔνδοξον καὶ ἄδοξον. Laërt. *l.* 7. *in Zenon.* & ex Laërtio corrigendus Suidas, qui pro τὸ, τὴν exhibet.

Πόνος καὶ ἡδονή] Gregor. Nyss. *orat. catech.* 8. Ἐκεῖνο τῇ φύσει μόνον ὄφελον ἀγαθὸν, ὃ ἡ αἴσθησις ἐκ ἐφάπτεται· καὶ μόνον ἐκεῖνο κακὸν, ὃ τῷ ἀγαθῷ ἀλλοτρίωσις· πόθεις δὲ καὶ ἡδονᾶς τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν κεῖσθαι, τῆς ἀλόγου φύσεως ἴδιόν ὄφελον, ἐφ' ὧν τῇ ἀληθοῦς κρίσεως ἡ κατανόησις, διὰ τὸ μὴ μετέχειν αὐτὰ νοῦ καὶ διανοίας, χώραν ἐκ ἔχει.

Πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς] Idem hominum sapientillimus, *Eccles. c.* 9. *v.* 2. *Omnia justis & sapientibus, quæ aliis omnibus, contingunt; & unus idémque est bonis atque malis eventus. Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.* P. Syrus apud Senec. *de tranquil. c.* 11. & *ad Mart. consol. c.* 9. Senec. ipse *ibid. c.* 17. *Moveret hoc me, si esset cuique pro moribus fortuna, nunquam mala bonos sequerentur. Nunc video exempto discrimine, & eadem modo, malos bonósque jactari.* Nimirum, ut Hieron. *adverf. Jovin. l.* 2. *q.* 4. *In eodem mari navigantibus eadem tranquillitas est, eadem tempestas.* Pie prudentérque August. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 8. *Placuit divinæ providentiæ præparare in posterum bona justis, quibus non fruentur injusti; & mala impiis, quibus non excruciabuntur boni. ista verò temporalia bona & mala utrisque voluit esse communia, ut nec bona cupidiùs appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur; nec mala turpiter evitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur.* quibus gemina ferè habet Gregorius Rom. *pastor. l.* 3. *c.* 1. Hom. *Odyss. ζ. v.* 188. apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. reponendus:

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ.
Divitias pariter justisque malisque supremus
Juppiter ipse sui pro numinis arbitrio dat. Grot.

Οὔτε ἄρ' ἀγαθὰ, ἔτε κακά] Concludit hinc, externa ista nec in *bonorum*, nec in *malorum* esse numero habenda, quia promiscuè possint vel *bonis* vel *malis* contingere. Isocrat. *ad Demon.* § 32. Τοσούτῳ χρημάτων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ ἐκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. Vult ille bonum illud præstantius esse, Stoici *solum & singulare.* Senec. *epist.* 71. *Summum bonum est, quod honestum est. & quod magis admireris, unum bonum est, quod honestum est. Cætera falsa & adulterina bona sunt.* quod & latiùs prosequitur *epist.* 76. & 85. Idem *epist.* 120. *Hæc duo (bonum & honestum) apud alios diversa, apud nos tantùm divisa. ista duo quidem facimus, sed ex uno. nihil est bonum, nisi quod honestum est. quod honestum est utique bonum. Bonum putant aliqui esse, quod utile est. itaque hoc & divitiis, & equo, & vino, & calceo nomen imponunt: tanta est apud illa vilitas boni, & adeò usque ad sordida descendit. Nihil nobis bonum videtur, quo quis & malè uti potest. Vides autem divitiis, nobilitate, viribus quàm multi malè utantur.* & *epist.* 117. *Id medium atque indifferens* (hoc est, *nec bonum, nec malum*) *vocamus, quod tam malo contingere quàm bono potest; tanquam pecunia, forma, nobilitas.* Et *epist.* 87. *Quod bonum est, bonos facit: fortuita bonum non faciunt. ergo non sunt bona.* quod idem & Cicero *Paradox.* 1. *Potestne bonum cuiquam malo esse? aut potest quisquam in abundantia bonorum ipse esse non bonus? atqui ista omnia talia videmus, ut etiam improbi habeant, & absint probis.* Et rursus *ibidem*; *Verum est ergo, quod contemptissimo cuique contingit, bonum non esse.* Enostris Basil. Cæsar. *in Psalm.* 1. Τύπτων ἐδὲν ὄφελον ἀγαθὸν τῇ ἑαυτῶν φύσει ἡ μόνον καθόπ ῥᾳδίαν ἔχει πρὸς τὰ ἐναντία μεταβολὴν, ἀλλ' ὅτι μηδὲ ἀγαθὰς δύναται τοὺς κεκτημένους ἀποτελεῖν. Augustin. *concion. solemn.* 236. *Bona sunt ista, unde facias bene; non quæ te faciant bonum. non quæ bonum faciunt, sed unde bonum fiat.* Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 1.

§ 12. Πάντα ταχέως ἐναφανίζεται] Ita *l.* 4. § 14. Ἐναφανίσθησαν τὸ ψυχόσωμα. & *l.* 6. § 9. Πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τοῦ ὅλου οὐσίᾳ. & *l.* 9. § 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς τάχιστα φθαρήσονται, καὶ οἱ φθορεῖς αὐτὰ ὀφθέντες τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρήσονται.

Ἡ τοῦ πύρου παλιγγενεσία] Ita *l.* 6. § 13. Δεινὸς γὰρ ὁ πύρου παλιγγενεσίας. Vide & *l.* 12. § 24.

Ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φαντασίαι, τὴν εὐδοξίαν] *supplendum*, παρέχουσι, χαρίζονται, aut aliud ejusmodi. Ista enim malim, quàm cum Annot. Lugd. ἀφαιροῦσι, *auferunt.* nili si utrumque, quod & potest, supplere libuerit. Vide *infra* § 17. & *l.* 3. § 4.

Τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ] *Quibus, tanquam larvis horrendis, instructa mors imaginationi nostræ semet objicere assolet.* Sensuum prægnans vocabulum. Vide *l.* 1. § 7. φαντασία ἡ ἡκτική. Ita Epictet. *dissert.*

sert. l. 2. c. 6. Πολλὰν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ῥηθὲν ἐναργῶς ἐναργῶς; τὸ δὲ φοβερόν ἐστι μάχαιρα ὄντως, ἢ λοιμός, ἢ θάλασσα, ἢ χειμὼν, ἢ τύραννος. τί σοι μέλει, πόσα ὀδόντων καταβῆς εἰς ᾅδου; ἴσως πᾶσί εἰσιν. εἰ δὲ θέλεις ἀκοῦσαι ταλαιπωρίας, ζωοποιίας, ὧν πέμπει ὁ τύραννος. κρύπτει· οὐδὲν τύραννος ἐξ ἐμοῦ τινα ἔσοιδε πυρετὸν ἢ κατὰ ἐντερῶν πολλάκις. φόρος ὄζει ταῦτα πάντα, καὶ κόπρος χειρῶν ἀνομάτων. quibus gemina habet & l. 4. c. 7. Quod autem de morte istic Marcus, de rebus quibusvis extremis idem infra l. 6. § 13. ὅτως δεῖ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅτε λίαν ἀξιοπρόσιτα πράγματα φαντάζεται, ἀπομιμεῖν αὐτὰ, καὶ πρὸ ἐμοῦ ἐρεῖν, ἐφ' ᾧ σεμνύεται, πεπαιρεῖν. Plutarch. de exil. τύπτων (ὧν ἡ φύσις οὐδὲν ἔχει κακὸν, ἀλλὰ ὅλον καὶ πᾶν τὸ λυπῶν ἐκ κενῆς δόξης ἀναπίπλασιν) δεῖ, καθάπερ τοῖς λιθικοῖς τὰ σφυρωτὰ παιδίοις, ἰσχὺς καὶ νοῦ χεῖρα πεῖσαι καὶ ἀναστρέψαι ἐθίζουσιν καταφρονεῖν, ὅτως ἰσχὺς ἀπροσμάχους καὶ ζωοπόνους τὸν λογισμὸν, τὸ σαθρὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ τετραχυσημάτιστον ἀποκαλύπτειν. Senec. ep. 24. *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quaq; re sit: scies nihil esse in istis terribile, nisi ipsum timorem. quod vides accidere pueris, hoc nobis quoque majusculis pueris evenit. illi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus ludunt, si personatos vident, expavescunt. Non hominibus tantùm, sed & rebus persona detenda est, & reddenda facies sua. Quid mihi glaaios & ignes ostendis, & turbam carnificum circa te frementium? tolle istam pompam, sub qua lates, & stultos territas. mori est, quem nuper servus meus, quam ancilla contempsit: quid tu rursus mihi flagella & eculeos magno apparatu explicas? quid singulis articulis singula machinamenta, quibus exterqueantur, aptata, & mille alia instrumenta excarnificandi particulatim hominis? pone ista, quæ nos obstupefaciunt. jube conticescere gemitus, & exclamationes & vocum inter laceralionem elisarum acerbitatem. nempe dolor est, quem podagricus ille contemnit, quem stomachicus ille in ipsis deliciis perfert, quem in puerperio puella perpetitur.* Et epist. 14. *Timetur inopia; timentur morbi; timentur quæ per vim potentioris eveniunt. ex his omnibus nihil magis nos concutit, quàm quod ex aliena potentia impendet. magno enim strepitu & tumultu venit. naturalia mala, quæ retuli, inopiæ atque morbi, silentio subeunt, nec oculis, nec auribus quidquam terroris incutiunt. ingens alterius mali pompa est: ferrum circa se & ignes habet, & catenas & turbam ferarum, quam in viscera immittat humana. cogita hoc loco carcerem & cruces, & eculeos, & uncum; & adactum per medium hominem, qui per os emergat, stipitem; & distractis in diversum actis cruribus membra; illam tunicam alimentis ignium & illitam & intextam; quicquid aliud præter hæc, commenta sævitiæ est. non est itaque mirum, si maximus hujus rei timor est, cujus & varietas magna, & apparatus terribilis est. nam quemadmodum plus agit tortor, quò plura instrumenta doloris exposuit; specie enim vincuntur, qui patientiâ restitissent: ita ex his, quæ animos nostros subigunt & domant, plus proficiunt, quæ habent quod ostendant illæ pestes non minùs graves sunt; famem dico & sitim, & præcordiorum suppurationes, & febrem viscera ipsa torrentem. Sed latent, nihil habent, quod intendant, quod præferant. hæc, ut magna bella, aspectu paratúq; vicerunt.* Idem quæst. nat c. 59. *Contemne mortem, & omnia, quæ ad mortem ducunt contempta sunt; sive illa bella sunt sive naufragia, seu morsus ferarum, seu ruinarum subito lapsu procidentium pondera. numquid amplius facere possunt, quàm ut corpus ab anima resolvant? hæc nulla diligentia vitat, nulla felicitas domat, nulla potentia evincit.* Et ibid. l. 6. c. 32. *Quid ad me quàm sint magna, quibus pereo? ipsum perire non est magnum.* Vide ad l. 7. § 68.

Φύσεως ἔργον | Ita l. 11. § 34. φυσικὸν ἔργον. l. 4. § 5. φύσεως μυστήριον. & l. 9. § 3. φυσικὸν ἐνέργημα. Senec. in quæst. natur. l. 6. c. 32. *Mors naturæ lex est: mors tributum, officiumq; mortalium.*

Παιδίον ὄζει | Senec. epist. 110. *Talis est animorum nostrorum confusio, qualis Lucretio visa est.* (l. 2.)

Nam veluti pueri trepidant, atque omnia cæcis
In tenebris metuunt: ità nos in luce timemus
[Interdum, nihilo quæ sunt metuenda magis, quàm
Quæ pueri in tenebris pavitant, finguntq; futura.]

Quid ergo? non omni puero stultiores sumus, qui in luce timemus? & epist. 36. *Denique finem faciam si hoc unum adjecero, nec infantes,* [fatuos f.] *nec pueros, nec mente lapsos timere mortem: & esse turpissimum, si eam securitatem nobis ratio non præstat, ad quam stultitia perducit.* Vide eundem supra ex ep. 24. & de Constant. c. 4. ad l. 8. § 48. Vide & ad l. 4. § 3. ὡς ἀνήρ. Epictet. dissert. l. 3. c. 24. Πρὸς ταῦτα οὐδὲ θεῶν εἷς πλὴν πείθειν ταύτῃ εἰσηγεῖται, καὶ οὐδὲ θεὸς ἔργον ὀφείλων ἀπόλλυσθαι, πάντας ὑπολαμβάνει καὶ μάμμην, καὶ κόμπον εἶναι καὶ ἀποδιδράσκει κλαίοντα γυναῖα μικρά; ὅτως οὐδέποτε παύσῃ παιδίον, ὦν νήπιον; οὐκ οἶδ' ὅτι ὁ τὰ παιδία παίων, ὅταν ἀποβύτερος, παύεται μαλθακίζων; Vide l. 11. § 23. Idem ibid. c. 19. ὅτω καὶ αὐξηθέντες φανούμεθα παιδία. παῖς μὲν ἐν μικροῖς, ὁ ἄφρων· ἐν γεγυμνασμένοις, ὁ ἀγεγύμνασται, ἐν βίῳ, ὁ ἀπαίδευτος.

Καὶ συμφέρων αὐτῇ | Quia scil. rerum natura rerum mutationibus istis constat; ut sup. § 3. Et sicut Musa rhetor, referente M. Senec. præfat. controv. l. 5. de nobis, *Mortibus vivimus*; ità mortibus mundus renovatur vigétque, utì noster lib. 6. § 15.

Πᾶς ἀρτᾶται θεῖ ἄνθρωπος, καὶ κατ' ἀνάγκην ἐμοῦ μέρος | Pendent à superioribus ista; ut novam istinc sectiunculam ordiri neutiquam sit consentaneum.

Hæc enim quæ sequuntur, ex eorum sunt numero, quæ Marcus nobis diligentiùs considerandà in peri-ocha istà proponit: quâ nimirùm parte homo Deũ attingat, &c. neq; enim opus est, ut receptam cum Annot. Lugd. lectionem solicitemus, & ἀντιλέγοντες legamus, θεὸς ἀνθρώπῳ, quanquam & Marcus *l.* 12. § 2. *de Deo*, μόνῳ τῷ ἑαυτῆ νοερῷ μόνων ἀπτεται ἕκαστον ἐξ ἑαυτῆς, &c. Plut. *Numâ*, οὐκ ἐφικτὸν θεῷ δύναται ἄλλως ἢ νοήσει. Dionysius, ἀποδοκιμαζόμενος *de divin. nomin. c.* 1. Τοῖς ἀφθέγκτοις καὶ ἀγνώστοις ἀφθέγκτως καὶ ἀγνώστως ζωτικῶτερα τῶν κρειττόνων τῶν καθ' ἡμᾶς λογικῆς καὶ νοερᾶς δυνάμεως καὶ ἐνεργείας ἔνωσιν. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 3. Δύο ταῦτα ἐν τῇ φύσει ἡμῶν ἐγκατοικίζηται, τὸ σῶμα μὲν, κοινὸν πρὸς τὰ ζῶα, ὁ λόγος δὲ καὶ ἡ γνώμη, κοινὸν πρὸς τοὺς θεούς. De anima rationali Galen. in *hortator. c.* 2. Ὦ, μόνῳ θεῷ ἐν ἡμῖν κοινωνούμενον θεοῖς. Et *ibid c.* 7. Τὸ δὲ θεῷ ἀνθρώπων γένος, ὦ παῖδες, ὁπηκοινωνεῖ θεοῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις; τοῖς μὲν κατὸν λογικόν ἐστι, τοῖς δὲ κατὸν θνητόν. βέλτιον ἂν εἴη τοῖς πρὸς τὰ κρείττονα κοινωνίας ἀξιουμένοις, ὁπωσοῦν παιδείας τοῖς τυχοῦσι, τὸ μέτριον θεῷ ἀγαθῶν ἔξομεν. Porphyr. apud Euseb. *præparat. Evangel. l.* 3. *c* 9. Ψυχὴ μὲν ἔν λογικὴ καὶ ἀθάνατος, καὶ νοῦς ἀπαθὴς ἐν ἀνθρώπῳ φύσει, εὖ μοι δοκεῖ λέγεσθαι εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἀποτελεῖν θεοῦ κατὸν ἄυλος καὶ ἀσώματος, νοερά τε καὶ λογικὴ τῷ ὄντως ζωτικήν, ἀρετῆς ἕνα καὶ σοφίας δεκτικήν. Festivè Clem. *Strom. l.* 3. de homine; Ἔοικεν δ' εἶναι, Κενταύρῳ θετταλικῷ πάσασθαι, ἐκ λογικοῦ καὶ ἀλόγου συγκείμενος, ψυχῆς καὶ σώματος· ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα, ζῶόν τι ἐργάζεται, καὶ σαθρὸν εἰς ζῶον. τίτανται δὲ ἡ ψυχὴ πρὸς τὸν θεὸν, ἢ γε διὰ τῆς φιλοσοφίας τῆς ἀληθοῦς ποιδαγωγίας.

Καὶ ὅταν πῶς ἔχῃ διακίνται] Xyl. *præterea quomodo afficitur eo tactu pars illa.* Verùm versionis rationem nullam dat, unde quid legerit ariolemur. M. Casaub. legit διαχέηται vertiq; *quomodo pars ea afficitur, quando diffundi videtur.* addit & conjecturam alteram, legi posse, ὅταν πῶς ἔχει ἡ διακειται. ut posterius vocabulum sit prioris ἐξηγητικὸν, vel à Marco ipso. vel à glossematario aliquo. D. Boot. ὅταν πῶς ἔχον διάκειται, *quomodo se habeat, & afficiatur pars ista.* Ego malim, transpositis vocibus locisq; suis redditis, quò sensus constet, καὶ πῶς ἔχῃ ὅταν διίκηται, *quomodo se habeat anima, ubi permeaverit, sive pertigerit*; ad Deum ipsum nimirum, vel ad locum eum, quicunq; ille tandem fuerit, sibi divinitùs destinatum, postquam à corpore sejuncta fuerit; εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθῆναι τόπον, uti Æschines in *Axiocho.* vel etiam cum Merico, ὅταν διαχέηται, sed sensu diverso; *ubi diffusa & dissipata fuerit*, corporis nimirum compage solutâ. Marcus lucem præfert, qui *l.* 4. § 21. ὀλίγου δεῖν μεταβάλλειν καὶ χέεσθαι. Senec. *ep.* 88. *Innumerabiles sunt quæstiones de animo. unde sit; qualis sit; quando esse incipiat; quàm diu sit; an aliunde aliò transeat, & dum cilium movet, ad alias animalium formas aliisque conjectus: animo amplius quàm sensu servias, & emisso vagetur in toto: utrùm corpus sit, annon sit; quid sit facturus, cùm per nos aliquid facere desieris: quomodo libertate sua usurus, cùm ex hac effugerit cavea: an oblivisceatur priorum, & ibi nosse se incipiat, cùm de corpore abductus in sublime secesserit.* Varias autem hac in parte Stoicorum sententias (neq; enim satis ipsis inter se convenisse videtur) apud Lipsium legas licet, *Physiolog. Stoic. lib.* 3. *cap.* 14. Ambigue noster ubique ferè. Sed & Seneca, & Socrates ipse; uti ostendemus ad *lib.* 4. § 16. Salmasius interim titulum fuisse ista suspicatur tractatûs alicujus, qui jam perierit, insequentis.

§ 13. Καὶ τὰ νέρθεν γᾶς, φησὶν, ἐρευνῶν] Pindari verba sunt, à Socrate in Platonis *Theæteto* de genuino philosopho usurpata, cujus verba *infr.* ad *l.* 11. § 1. sunt exhibenda. Usurpârunt & post Socratem ex Platone Porphyr. *de abstin. animal. l.* 1. Galen. *hortator. ad artes c.* 1. Clemens Alex. *Strom. l.* 5. Et ex Clem. Euseb. *præpar. Evang. l.* 13. *c.* 13. Theodoret. *therap. l.* 12. Verùm aliter illi omnes quàm noster istîc; qui non virtuti, sed vitio dat, quòd istorum curiosi homines, vitæ mentisque suæ inspiciendi ac discutiendi negligentiores existant. Pari ferè modo artes illas, quæ *liberales* vulgò dicuntur, exagitat Seneca *ep.* 88. *Metiri me geometres docet latifundia, potius doceat, quomodo metiar, quantum homini sit satis. Numerare docet me Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos, potiùs doceat, nihil ad rem pertinere istas computationes: non esse feliciorem, cujus patrimonium tabularios lassat: imò quàm supervacuus possideat, qui infelicissimus futurus est, si quantum habeat, per se computare cogatur. Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere? quid prodest colligere subtiliter pedes jugeri, & comprehendere etiam si quid decempedam effugit, si tristem me facit vicinus potens, & aliquid ex meo abradens? Doces me, quomodo nihil perdam ex finibus meis? at ego discere volo, quomodo totas hæreditates amittam.* Et reverâ, ut August. *Confess. l.* 5. *c.* 4. leviusculè inflexus. *Dubitare stultum est, quin fidelis homo, quamvis nec saltem septentrionis gyros noverit, melior sit, quàm mensor cæli, & numerator syderum, & pensor elementorum, & negligens sui.* cùm ille, *tui*, dixerit, Deum allocutus.

Τὰ ἐν τοῖς σκυθρωποῖς ψυχαῖς διὰ πυκμάτων ἐρευνῶντες] Vel physiognomonias notat, qui ex indiciis externis de aliorum ingeniis conjecturam facere profitentur: vel innatum illud generi humano vitium perstringit, quo alienos affectus cordisq; recessus intimos indagare pleriq; gestiunt; *curiosum genus ad cognoscendam vitam alienam desidiosum ad corrigendam*

corrigendam ſuam, ut ſcitè Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 2.

Πρὸς μόνῳ τῷ ἔνδον | Opportunum itaq; hîc monitum illud Homericum *Odyſſ. ν. v.* 392.

Ὅστις τοι ἐν μεγάροισι κακὸν νόον ἀμφὶς ἀγαθὸν περ
quem verſum Socrates præ omnibus ſemper rebus ſibi cordi eſſe dicebat, ut Gellius ſcripſit *noct. Attic. l.* 4. *c.* 6. eidémq; in ore crebrum fuiſſe, tradidit Demetrius Byzantius, utì Laërt. *l.* 2. quò à naturæ rerum aliarum phyſicâ ſpeculatione abduceret homines ad ethicæ ſive moralis philoſophiæ ſtudium, quâ animum cujuſque proprium diſcutiendi, dignoſcendi, corrigendi, perpoliendi, modus methodúſq; commonſtratur. quin & eo fine uſurpatum, à Diogene, prodit Diocles apud Laërt. *l.* 6. in *Menedem. Cynic.* ab Ariſtippo, Euſeb. *præpar. Evang. l.* 1. *c.* 5. Laudant & Plutarch. in *præcept. Salub.* & *de Commun. notit. c.* 10. Sext. Empir. *de philoſoph l.* 1. *c.* 1. & *l.* 10. *c.* 1. Dio Pruſ. *orat.* 40. Optimè Plut: *de Curioſ.*

Τί τ' ἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκαίνεις τάδε,
Κακὸν ὀξυδερκὴς, τὸ δ' ἴδιον οὐ διαλέγεις;
μετάθες ἔξωθεν, καὶ μετάφρενον σὸν τιθεὶς ὑπερφυᾶ.

Τῷ ἔνδον ἑαυτῷ δαίμονι | *Mentem* cujuſq; nunc *dæmonem*, nunc & *Deum* dicit. Sic *l.* 3. § 3. Ὁ μοῦ γὰρ νοῦς καὶ δαίμων. & § 16. τὸν ἔνδον ἐν τῷ στήθει ἱδρυμένον δαίμονα. & *l.* 5. § 27. ὁ δαίμων, ὃν ἑκάστῳ περιάπτει καὶ ἡγεμόνα ὁ Ζεὺς ἔδωκεν. & *ibid.* § 10. τὸν ἐμὸν θεὸν καὶ δαίμονα. & *l.* 3. § 5. ὃ ἐν σοὶ θεός. Plato in *Timæo*: Τὸ μὲν δὴ θεοὶ τὸ κυριώτατον παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἶδος δεδωκέναι λέγεται τῷ ὑμῶν, εἰς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο. ὃ δὴ φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι, πρὸς δὲ τὸ ἐν οὐρανῷ ξυγγένειαν ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν, εἰς ὄντως φυτὸν, οὐκ ἔγγειον, ἀλλ' οὐράνιον.

Καὶ τοῦτον γνησίως διεξοδεύειν | Plato *Timæo* poſt ſuperiora illa: Τὸν δὲ αὖ διεξοδεύοντα τὸ θεῖον, ἐγρηγορότα τε αὐτὸν εὖ μάλα κεκοσμημένον τὸν δαίμονα ξυνοικοῦντα ἐν αὑτῷ, διαφερόντως εὐδαίμονα εἶναι δεῖ. θεραπεία δὲ δὴ πάντῃ πάντως μία, τὰς οἰκείας ἑκάστῳ τροφὰς καὶ κινήσεις, ἀποδιδόναι τὰς δὴ ἐν ἡμῖν θείῳ ξυγγενεῖς εἶσι κινήσεις, αἱ δὴ πάλιν διανοήσεις καὶ περιόδοι· Apul. *de Socrat. gen.* *Si cotidiana eorum ara diſpungas, invenies in ratibus multa prodigè profuſa, & in ſemet nihil, inquit, dicto, dæmonis cultum.* Et Senec. *ep.* 41. *Sacer intra nos ſpiritus ſedet, malorum bonorúmq; noſtrorum obſervator & cuſtos. hic prout à nobis tractatus eſt. ita nos ipſe tractat.*

Καλοῦσιν πάθος | τοῦτον κ. Suidas in Εἰκαῖον. Affectus autem Stoicos qui & mox θεὸν pro θεῖον non notum.

Καὶ ἐκκλίνειν prorsùs ſuſtuliſſe | Εἰκαῖον, μάταιον, ἀνωφελές. Suidas in Εἰκαῖον. Adſtruit Marci verbis hiſce.

Φίλα δὲ συγγένεια | Eam nimirum, de qua *ſuperiùs* § 1: Sed & *l.* 9. § 27. φύσει γὰρ φίλοι. Et *l.* 11. § 8. φύσει συγγενῆ καὶ φίλον.

Τόπον τινὰ ἐλεεινὰ | Ità *l.* 7. § 26. *Ubi quis in te peccaverit, cogita ſtatim apud te, quid illud ſuerit, quod bonum malúmve ratus, id culpæ admiſerit: τοῦτο γὰρ ἰδὼν ἐλεήσεις αὐτόν. hoc enim perſpecto, miſereberis hominis*, quod tali nimirum opinione imbutus ſit. Et ſunt reverà improbi homines οἴκτου μᾶλλον ἢ ὀργῆς ἄξιοι, (contra quàm de rebus ſuis Andocides *orat. de reditu.*) *miſeratione potius quàm indignatione digni. Nam ſicuti corporum languor, ita vitioſitas quidam eſt quaſi morbus animorum. cùm itaque ægros corpore minimè dignos odio, ſed potiùs miſeratione judicemus, multò magis non inſequendi, ſed miſerandi ſunt, quorum mentes omni languore atrocior urget improbitas.* Boeth. *Conſol. phil. l.* 4. *c.* 4. Et Hilar. *in Pſal.* 118. § 7. *Sanctus quiſque cum cæditur, non humilitatis ſuæ qui cæſus eſt, ſed inſolentiæ ejus qui cædit, miſeretur: ut à veſano filio pater, ut ab amente ægroto medicus contumeliam paſſus dolorem, non ex eo quod perpeſſus fuerit, ſentit; ſed ob id, quod ille quem ſanum eſſe caperet, injuriam ſibi veſanus intulerit.* Libanius itidem *orat.* 12. Τὸν διαφερόντως ἄνθρωπον, ἃ καλεῖν νόμος, ἀλλ' ἐλεεῖν, καὶ πειρᾶσθαι τέχνῃ τῇ περὶ ἰατρῶν ἐπανορθοῦν. οἶδεν ὃ τύπτει τὸν μαινόμενον. οἶδε καὶ ἔρανος νόσου ποιεῖσθαι, τὸν νόσον καταμηρεῖ. Stoicis autem improbi omnes amentes habentur. Ita Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 18. Πεπλάνηται δεῖ ἀγαθῶν καὶ κακῶν. χαλεπαίνειν οὖν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; quaſi diceret, iſtud potiùs. Et Marcus *l.* 7. § 25. δεῖ δὲ συγγινώσκειν· *ignoſcere oportet.* Sed & *l.* 1. § 15. τὸ συγγνωμονικὸν, à Maximo, qui & Stoicus ipſe, didiciſſe ſe profitetur. Verùm cautè iſtîc & cum reſtrictione aliqua, Τόπον τινὰ ἐλεεινὰ, id eſt, *modo quodam miſeranda* dixit, nè in dogma Stoicum peccare videatur, quod ſtatuit ἔλεον εἶναι πάθος, καὶ πολλοὺς ἄλογον, *miſericordiam eſſe ægritudinem, & perturbationem, contractionémque animi, à ratione alienam.* itaque τοὺς σοφοὺς ἐλεήμονας μὴ εἶναι *Sapientes non eſſe miſericordes.* Laërt. *lib.* 7. *in Zenone.* de quo & Lactant. *inſtitut. lib.* 3. *c.* 22. *Illud ſatis ad coarguendum hominis errorem, quòd inter vitia & morbos miſericordiam ponit.* Cicero *orat. pro Muren.* ex Zenonis ſententia, *cujus inventorum æmuli ſint Stoici, Neminem miſericordem eſſe, niſi ſtultum & levem.* cùm Plato & Ariſtoteles contra docuerint, *Viri boni eſſe miſereri.* Quin & Euripid. contra prorſus quàm Stoici, in *Antiopa* apud Stob. *tem.* 2. *tit.* 3.

Ἔστιν δ' οἰκτος, ἁμαθία μὲν ἁλόντι,
Σοφοῖσι δ' ἀνδράσιν. καὶ γὰρ οὐκ ἀζήμιον
Τυράννῳ ἐπανεῖναι τοῖς σοφοῖς λίαν σοφόν.
Non imperiti motus eſt misereſcere,

Sed eſt viri ſapientis, noxæque imminet,
Cùm ſapere ſeſe qui putant, ſapiunt nimis.

Et Senarius Græcus,

Ἀνδρὸς πονηροῦ σκληρὸν ἐ μαλάσσεται.
Miſereſcere haud ſcit impii cordis rigor.

Nec incelebre, aut inſcitum, Phocionis illud apud eundem, *tit.* 1. Οὔτε ἐξ ἱεροῦ βωμὸν, ὅτε ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀφαιρετέον τὸν ἔλεον· *Nec è templo aram*; (ad quam miſeris & vexatis receptus ſit;) *nec ex vita humana tollendam miſericordiam.* Iſtâ ſiquidem ſublatâ, quod Plin. *l.* 7. *c.* 19. *Exit hic animi tenor aliquando in rigorem quendam torvitatemq; naturæ duram & inflexibilem, affectúſque humanes adimit.* Verùm Stoicorum dogma iſtud Seneca clariſſimè explicat, *de clement. l.* 2. *c.* 4, 5. *Miſericordiam plerique ut virtutem laudant, & bonum hominem vocant miſericordem: hæc autem vitium animi eſt. Eſt enim vitium puſilli animi, ad ſpeciem alienorum malorum ſuccidentis. itaque peſſimo cuique familiariſſima eſt.* Et mox: *Miſericordia eſt ægritudo, ob alienarum miſeriarum ſpeciem. ægritudo autem in ſapientem virum non cadit.* Denique *c.* 6. *Miſericordia vitium eſt animorum, nimis miſeriæ faventium: quam ſiquis à ſapiente exigit, propè eſt, ut lamentationem exigat, & in alienis funeribus gemitus.* Porrò iſta, quia durius aſperiúſque dicta videri poterant, mitigare conatur idem *ibidem*, ubi ſubjicit, *c.* 5. & 6. *Sapiens ergo non miſeretur; quia & ſine miſeria animi non fit. Cæterùm omnia, quæ qui miſerentur, dolentes facerent, hic libens & alacri vultu faciet. Succurret alienis lacrymis, non accedet: dabit manum naufrago, exuli hoſpitium, egenti ſtipem: donabit lacrymis maternis filium, & catenas ſolvi jubebit, & ludo eximet; & cadaver etiam noxium ſepeliet. at faciet iſta tranquillâ mente, vultu ſin. Ergò non miſerebitur ſapiens, ſed ſuccurret, ſed proderit, in commune auxilium natus ac publicum bonum, &c.* Itaque Plut. *de tranquill.* Ἔστιοι δ' οἱ φιλόσοφοι τὸν ἔλεον φέγγεσθαι θεὸς ἀτυχίαις ἀνθρώπων γινόμενον, ὡς χαλῶσι τὸ βοηθεῖν, ἢ σωτηρεῖν ἢ συναιδεῖσθαι πρὸς πάσιον ἔνιοι· ὃ δὴ μεῖζον ἔβλαψε, καὶ αὐτοὶ ἀλυπήτων ἢ διακειμένων φαύλως τὸ ἦθος αἰδήμονας ἀνιμᾶν ἢ λυπηρεῖν ἐῶσιν, ἀλλὰ πεφαδίαν ἄνευ, λύπης τινὰ ῥᾳθυμίαν. Scilicet talem volunt eſſe ſapientis affectum, qualem noſtri *miſericordiam divinam* prædicant. Qui, ut autor libri *de patient.* ſub Auguſtini nomine, ſive Hugo is de S. Victore, ſive alius quis eſt. *c.* 1. *Zelat ſine aliqua mœſtitia, iraſcitur ſine aliqua perturbatione, miſeretur ſine aliquo dolore, patiens eſt ſine ulla paſſione. Si, tanquam noſtra, illa cogitamus, in illo nulla ſunt.* Videatur Anſelm. *proſolog. c.* 8. & Thom. Aquin. *ſumm. l.* 1. *q.* 21. *a.* 3. Quin. & Aug. ipſe *de morib. Eccleſ. Cathol. l.* 1. *c.* 27. *Quare illa omnia, quibus hujuſcemodi malis incommodiſve reſiſtitur, qui officiosè atque humaniter præbent, miſericordes vocantur, etiamſi ſapientes uſque adeò ſint, ut jam nullo animi dolore turbentur. nam quis ignorat ex eo appellatam eſſe miſericordiam, quòd miſerum cor faciat condolentis alieno malo?* Quanquam reverà *miſericordia* potiùs dicta, *quòd cordi ſit aliena miſeria.* Zanch. *de natur. Dei, l.* 4. *c.* 4. *q.* 1. Verùm pergit Aug. *Et quis non concedat ab omni miſeria liberum eſſe debere ſapientem, cùm ſubvenit inopi, cùm veſtit nudum, cùm peregrinum tecto excipit, cùm oppreſſum liberat, cùm denique humanitatem ſuam uſque ad ſepulturam porrigit mortuorum? etiamſi id faciat mente tranquillâ, nullis aculeis doloris inſtinctus, ſed adductus officio bonitatis, miſericors tamen vocandus eſt. huic enim nihil obeſt nomen, cùm abſit miſeria.* Verùm & ea Græco vocabulo abeſt. quod & Zanchius obſervavit. itaque de nomine tantùm controverſia eſt. Veruntamen mox Stoicos obliquè perſtringens, quibuſcum tamen de re ipſa conſentire planè videtur; *Stulti verò*, inquit, *cum miſericordiam quaſi vitium devitant, quia officio ſatis moveri nequeunt, ſi nec perturbatione commoventur, congelaſcunt potiùs rigore inhumanitatis, quàm rationis tranquillitate ſerenantur. Itaque multò prudentiùs Deus etiam ipſe miſericors dicitur: qui quemadmodum dicatur, reſtat intelligere iis, qui ſeſe idoneos religione ſtudioq; præſtiterint.* Vides, ut Senecæ gemina ferè, quoad ſenſum, loquatur; de vocabuli uſu duntaxat Senecæ neutiquam concedens. Nam quod *retract.* 1. 7. de ſapientibus quod hîc dictum eſt, *non ſic accipiendum* monet, *quaſi defuerit, in hac vita eſſe tales ſapientes, quandoquidem non, cùm ſint; ſed etiamſi ſint, dixerit.* Nec hoc à Stoico dogmate abhorrere prorſus videtur, qui, *quis ſapiens ſit, aut fuerit*, inquit Cicero *Academ. l.* 4. *nec ipſi ſolent dicere.* quique *ſapientem*, vel ſapientis ideam potiùs, *talem nobis delineant, qualem nemo mortalis eſt unquam conſecutus*, ut idem *de amicit.* Ἔστι γὰρ ἴδιος γῆς, οὐκ γέγονεν, ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 13. Quanquam audentiùs Senec. *de ſapient. conſtant. c.* 7. *Non eſt, quod dicas, ità ut ſolet, hunc ſapientem noſtrum nuſquam inveniri. non fingimus iſtud humani ingenii vanum decus, nec ingentem imaginem falſæ virtutis concipimus, ſed qualem confirmamus, exhibuimus & exhibemus.* Non te certè, Seneca; quod & ipſe alibi fateris. Ad veritatem propiùs acceſſere illi, qui (Stobæo referente *collectan. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 5.) κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους σοφόν τινα γεγονέναι νομίζουσι· hoc eſt, *primis temporibus*, ante lapſum nimirum primævum, *ſapientem exiſtimant quendam extitiſſe.* Verùm hæc utcunque ſe habeant, patet hinc interim, cur noſter iſtic [illegible]ratione ſuſpensâ uſus, τόπον τινὰ, non ἁπλῶς, ἐλλιπὰ dixerit.

Δι' ἀχρειαν | Vide *ſupr.* § 1. & *lib.* 11. § 18. Polyb. *hiſt.* 12. Δεῖ τοὺς μὲν κατ' ἀχρειαν παραπλέοντας διδύμας συναιωρεῖσθαι· τοὺς δὲ κατὰ σκοπὸν, ἀκροκάλωδικτους ἔχειν. Sic Persius 5 κατὰ σκοπὸν,

——caret culpâ, neſcit quia?——

Verùm in istis distinctiones quasdam adhibet Aristot. *Ethic. l.* 3. *c.* 1. primò siquidem distinguit περὶ τῆς ἀγνοίας. Ἀγνοεῖ μὲν ἕν πᾶς ὁ μοχθηρὸς, ἃ δεῖ πρᾶξαι, καὶ ὧν δὲ ἀφεκτέον· καὶ διὰ τοιοῦτόν τινα ἁμάρτημα ἄδικοι καὶ ὅλως κακοὶ γίνονται. τὸ δ' ἀκούσιον βέλτιον λέγεσθαι, ὅταν τις τῆς ἀγνοεῖ τὸ συμφέρον· οὐ γὰρ ἡ ἐν τῇ προαιρέσει ἄγνοια, αἰτία τῷ ἀκουσίῳ, ἀλλὰ τῆς μοχθηρίας. οὐδ' ἡ καθόλου· ψέγονται γὰρ διά γε ταῦτα· ἀλλ' ἡ καθ' ἕκαστα, ἐν οἷς καὶ περὶ ἃ ἡ πρᾶξις· ἐν τούτοις γὰρ καὶ ἔλεός καὶ συγγνώμη· ὁ γὰρ τούτων τι ἀγνοῶν, ἀκουσίως πράττει. Secundò distinguit inter τὸ δι' ἄγνοιαν, καὶ τὸ ἀγνοοῦντα πρᾶξαι. Ἔτερον δέ, inquit, ἔοικε καὶ τὸ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι, τῷ ἀγνοοῦντα πρᾶξαι. ὁ μὲν γὰρ μεθύων ἢ ὀργιζόμενος, οὐ δοκεῖ δι' ἄγνοιαν πρᾶξαι, ἀλλὰ διά τι τῶν εἰρημένων· οὐκ εἰδὼς δέ, ἀλλ' ἀγνοῶν. Clemens Marco σύμφορος planè, *Strom. l.* 4. Κἂν μισῶσι τὴν ἐκλεκτὸν τινες, εἶδεν ἔσθ' ὅτῳ ἄγνοιαν αὐτοῦ, εἰκὸς ἐστὶν ἐλλείψειν τῆς ἁμαρτίας τὸν γνώμονα αὐτοῦ. Epictet. *l.* 1. *c.* 28. Τί χαλεπαίνεις αὐτῷ, ὅτι πεπλάνηται ταλαίπωρος περὶ τῶν μεγίστων; οὐχὶ δι' ἕτερα ἄρα μᾶλλον ἐλεητὸς, ὃς τοὺς τυφλοὺς ἐλεεῖς, ὃς τοὺς χωλούς, ὅτι τοὺς τὰ χειρόπαλα τετυφλωμένους καὶ ἀπεκχωλωμένους; Obiter monendum, apud Suidam hinc restitui posse vocem ἑλεινὰ, quæ periochen istam recitanti in Δαίμων, excidit; sicut & in sequentibus negativa.

Οὐκ ἐλάττων ἡ πήρωσις αὕτη | quâ laborant ii, quos πεπηρωμένους περὶ ἀρετὴν Philosophus dixit, *Ethic. l.* 1. *c.* 9. Hæc est illa sive πήρωσις sive τυφλότης, non corporis, sed *mentis cæcitas*, de quâ & noster *infrà l.* 4. § 23. τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ τοιούτῳ ὄμματι· quam & sacra pagina passim tangit. Esai. *c.* 6. *v.* 9, 10. & *c.* 42. *v.* 18, 19. Matth. *c.* 13. *v.* 13, 15. & *c.* 15. *v.* 14. Joan. *c.* 9. *v.* 39, 40. & *c.* 12. *v.* 40. Luc. *Act. c.* 28. *v.* 26, 27. Paul. *ad Ephes. c.* 4. *v.* 18. Petr. *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. Joan. *Apoc. c.* 3. *v.* 17. Eam Marcus non immeritò corporeâ illâ nihilo minorem, imò majorem deteriorémque multò, pronunciat. Καὶ γὰρ ὅτι, τὸ χειρότατον ἦν ἐν αὐτοῖς, διάνοιαν πεπῆρωται, ἧς βαδὺ σκότος ἀφεγγωσίαν καλύπτει. Philo *de provident.* apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 8. *c.* 14. Ἄγνοια δ' ἁλεπωτέρα τῆς ἐν τῷ σώματι πήρωσιν ὑπομένουσα τῇ ψυχῇ, πάντων ἁμαρτημάτων αἰτία γίνεται. Idem *de ebriet.* Epictetus etiam *dissert. l.* 1. *c.* 18. ubi eandem, quam Marcus hîc, causam agit: Ἀλλ' ἐκεῖνον τὸν πεπλανημένον καὶ ἐξηπατημένον δεῖ μᾶλλον, καὶ ἀποτετυφλωμένον, ἀπὸ τῶν ὄψεων τῶν διανοητικῶν τῶν λευκῶν καὶ μελάνων, ἀλλὰ τῶν γνώμων τῶν διανοητικῶν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν μὴ ἀπολλύειν. πῶς ἀπάνθρωπον τοῦτο; καὶ ἑκάστῳ ὁμοίως· τοῦτον ἂν τὸν τυφλὸν μὴ ἀπολλύειν, καὶ τὸν κωφόν; μᾶλλον γὰρ βλάβη ἡ τῶν μᾶλλον. Horatius *l.* 1. *epist.* 10.

Non qui Sidonio contendere callidus ostro
Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
Certiùs accipiet damnum, propiúsve medullis;
Quàm qui non poterit verum distinguere falso.

Contrà Antonius Didymum ob cæcitatem corpoream tristiùs paulò se habentem, cùm tamen mentis acumine cumprimis polleret, *Miror*, ait, *prudentem virum ejus rei dolere damno, quam formicæ & muscæ & culices habent; & non lætari illius possessione, quam Sancti soli & Apostoli meruerunt. Ex quo perviides,* (Hieronymi sunt *ad Castrutium*) *quod multò melius sit spiritu videre, quàm carne; & illos oculos possidere, in quos peccati festuca non possit incidere.* Vide *l.* 3. § 14.

§ 14. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· εἰ καὶ τὸ ἀπολαλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὅπως ἀναγκαῖον ἀναφαίνεται! Corrupta ista esse monitu nihil opus. corrigere forsan haud ità proclive fuerit. Suidas in Ἀκέραιον (pro quo tamen, Ἀναγκαῖον substituendum esse liquet) sic habet: Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὅπως ἀναγκαῖον φαίνεται. Quid si legerimus? Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον· καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον. καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον ὅπως ἀναγκαῖον ἀναφαίνεται. ab autoris mente certè ista neutiquam discedunt: hoc enim vult; *Nihil refert, vitam quis diutissimè protrahat, an brevissimè defungatur. idem siquidem prorsus est, quod uterque istorum tum superando vivit, tum moriendo amittit; atque idipsum punctum temporis insecabile duntaxat. quum enim tempus præsens idem utrique sit, nec amitti possit nisi quod inpræsentiarum habetur; idem necesse est id sit, quod uterque moriendo amittit. Illud autem est insecabile quiddam. & hoc igitur.* Ità *l.* 12. § 26. Τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει. Communicavi conjecturam hanc meam viro clariss. D. Salmasio, qui de aliis locis requisitus, pro liberalitate sua, & de isto sententiam suam responso inseruit, cui probari cùm videam, non jam ampliùs pro mera conjectura habeo.

Εἰς ταὐτὸ ἂν καθίστατο | Ità *lib.* 9. § 33. Καὶ ὁ ἐκλογισάμενος ἀπείρων εἰς ἴσον καθίστατο τῷ μεμψίμῳ. Sen. *quæst. nat. l.* 6. *c.* 32. *Hæc omnia fere constanter; si cogitaveris nihil interesse inter exiguum tempus & longum. horæ sunt quas perdimus. puta dies esse, puta menses, puta annos: perdimus illos, nempe perituros, quid, oro te, refert, num perveniam ad illos? fluit tempus, & avidissimos sui deserit. nec quod futurum est, meum est, nec quod fuit: in puncto fugientis temporis pendeo: & magni est modicum fuisse. eleganter Lælius ille sapiens dicenti cuidam, Sexagesimum annum habeo: Hos, inquit, dicis sexaginta, quos non habes? nè ex hoc quidem intelligimus incomprehensibilis vitæ conditionem & sortem temporis semper alieni, quòd annos annumeramus amissos.* Quæ postrema favere possent superioris clausulæ lectioni vulgatæ, quam Mer. Casaub. etiam admisit, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· ut *tempus præteritum, quod jam amissum*

ſum eſt, inæquale eſſe concedatur, cùm longius his, illis brevius extiterit: ſi id Marci illatio ullo modo pateretur. Verùm is illud tantùm amitti, quod habetur, contendit: & utrumque *inſecabile* eſſe concludit, & quod amittitur & quod habetur.

Ἀκριβεῖον | *Infrà* § 17. Τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ὁ χρόνος σύμμετρος & *l.* 3. § 10. Μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκριβεῖον· τὰ δὲ ἄλλα ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδήλῳ. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *Singuli tantùm dies, & hi per momenta præſentes ſunt.* & *ibid. In tria tempora vita dividitur; quod eſt, quod fuit, quod futurum eſt. Ex his quod agimus breve eſt, quod egimus certum, quod acturi ſumus dubium.* Et in hoc igitur ſenſu verum eſt, quod Poeta neſcio quis, apud eundem. *ibid. c.* 2.

Exigua pars eſt vitæ, quam nos vivimus.

quod eſſe ex Menandri *plocio* traductum, unde iſtud Stobæo *tom.* 2. *tit.* 108. laudatur,

Μικρόν τι τὸ βίον καὶ σκιὰν ζῶμεν χρόνον;

docet Janus Rutgerſius *Var. lect. l.* 4. *c.* 17.

Ὃ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἄν τις τοῦτο αὐτῷ ἀφέλοιτο | Hinc proverbialia illa, Plaut. *Aſin. act.* 1. *ſcen.* 1. *v.* 79.

——— *maximas nugas agis.*

Nudo detrahere veſtimenta me jubes.

Téne ego defraudem, cui ipſi nihil eſt in manu? Apul. *fabul. Mileſ. l.* 1. *Quid viatori de ſumma paupertate latrones auferre poſſunt? an ignoras, inepte, nudum nec à decem paleſtritis deſpoliari poſſe?* Joannes ille oris aurei *in Matth. homil.* 83. *nec à centum.* Ἢ οὐκ ἀκούεις, inquit, τῆς παροιμίας λεγούσης, ὅτι τὸν πένητα καὶ γυμνὸν οὐδὲ ἕκαστον ὑμῶν σωφρονοῦντες δυνάμεθα ἀποδῦσαί ποτε.

Πάντα ἐξ ἀϊδίου ὁμοιωθῇ | Ità *l.* 6. § 37. Πάντα ὁμοιωθῇ καὶ ὁμοιωθῇ. & § 46. ἀεὶ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ὅμοιον. & *lib.* 9. § 35. ἐξ αἰῶνος ὁμοιωθῆναι ἐγγίνεται, καὶ εἰς ἄπειρον τοιαῦτ' ἕτερα ἔσται. & *lib.* 7. § 1. πάντα σωφρονεῖν, καὶ οὐδὲν καινόν. & *l.* 12. § 26. τῶν τε γινομένων ἄπειρα ἀεὶ ἐγένετο, καὶ γενήσεται, καὶ πᾶσα χρεία γένηται. Idem tractat argumentum & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 27. Lucret. *l.* 3.

——— *eadem ſunt omnia ſemper.*

Ἀνακυκλήσεως | Sic *l.* 9. § 28. Ταὐτὰ δὴ τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Ariſtot. *Phyſic. l.* 4. *c.* 14. & *Problem. l.* 17. *q.* 3. Καθάπερ φασὶ, κύκλον εἶδε τὸ ἀνθρώπινον. quo loco & Alcmæonis illud feſtivum commemoratur, τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦτο ἀπόλλυσθαι, ὅτι οὐ δύανται τὴν ἀρχὴν τῇ τέλει συνάψαι· hoc eſt, ἐπαναχάμπτειν πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ συνάπτειν. Itaque *circulationem* iſtam intelligendam de rebus, non numero, ſed ſpecie iiſdem recurrentibus, & Plato *Timæo*: τοῦτο ἕμα πᾶν, οὐ τέχνῃ ἀπειροπλῆ, γίγνεται. Senec. *epiſt.* 24. *Nullius rei finis eſt: ſed in orbem nexa ſunt omnia: fugiunt ac ſequuntur. diem nox premit, dies noctem: æſtas in autumnum deſinit, autumno hyems inſtat, quæ vere compeſcitur. omnia transeunt, ut revertantur. Velut in orbe aut pilâ, motu ordo mutatur, & quæ ſequebantur præcedunt, & quæ occidebant oriuntur; omnia, quomodocunq; ierint, in idem revertuntur.* Idem *de benef. l.* 5. *c.* 8. Tertull. *de reſurr. c.* 12. pòſt ſuperiùs exhibita *ad* § 3. *Totus hic orbis revolubilis rerum*, &c. Tacit. *annal. l.* 3. *Rebus cunctis ineſt quidam velut orbis.* Et Aurel. Victor. in *Aurelian. Cuncta in orbis modum verti: nihilque accidere, quod rurſum natura vis ferre nequeat ævi ſpatio.* ità reſtituit ſententiam optimam, peſſimè habitam Cl. Salmaſius *ad Spart. Sever.* Sophocl. *Trachin.* Ἐπὶ πᾶμα γὰρ καὶ πᾶσι κυκλοῦσιν, ὥσ τὸν ἄρχοντ' οὐδὲν ἕρπειν κλιδόν. Et Ariſtot. *Ethic. lib.* 1. *c.* 10. Τὰς πύλας πολλάκις ἀνακυκλεῖσθαι φασὶ τοὺς αὐτούς.

Οὐδὲν διαφέρει | *Nihil*, inquit, *refert per breve aliquod temporis ſpatium, an in perpetuum iſta videris.* quare? quia nimirum, ut *l.* 6. § 36. Ὁ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἑώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰῶνος ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται. πάντα γὰρ ὁμογενῆ καὶ ὁμοειδῆ. Ità *l.* 9. § 37. Ἴσον τὸ ἕκαστον ἔτεσι, καὶ τὸ τελὸν ταῦτα ἰσορρόπους. & *lib.* 12. § 35. Τὸν κόσμον διαφθεῖραι πλῆθει ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ, οὐδὲν διαφέρει. Ità quod Senec. *ep.* 101. *Nihil intereſt inter diem & ſeculum.* Vide & *l.* 3. § 7. & *l.* 7. § 49. Menander *ſuppoſititio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

——— τοῦτον εὐτυχέστατον λέγω,
Ὅστις διαφθείρας ἁλύπως, Παρμένων,
Τὰ σιτία ταῦτ' ἀπῆλθεν, ὅσον ἦλθεν παχύ·
Τὸν ἥλιον, τὸν καινὸν ἀστέρ', ὕδωρ, πῦρ,
Πῦρ. ταῦτα κἂν ἑκατὸν ἔτη βιώσεται,
Ὁρᾷ πάντα· κἂν ἑπταπλοῦν σφόδρ' ὀλίγος,
Σεμνὸν τόπον ἕτερον οὐκ ὄψει ποτέ.

i. e. Vertente Grotio:

——— *hunc credo felicissimum,*
Qui cum ſpectárit, Parmeno, placidè Deum
Augusta dona, redit citò unde venerat:
Jubar, inquam, ſolis publicum, nubes, aquas,
Ignem. namque annos quamvis centum vixerit,
Eadem videbit: ſitque licèt ævi brevis,
Tamen iſtis nihil eſt conſpicari pulcrius.

Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 16. conquerenti exuli quòd Athenas non videret: Πότε γὰρ Ἀθήνας πάλιν ὄψεσθε, καὶ τὴν ἀκρόπολιν; πόλας οὐκ ἀρκεῖ σοι, ἃς βλέπεις καθ' ἡμέραν; κρεῖττόν τι ἔχεις ἢ μεῖζον ἰδεῖν τοῦ ἡλίου, τοῦ σελήνης, τοῦ ἄστρων, τῆς γῆς ὅλης, τῆς θαλάσσης;

Ὁ τάχα πεδηξόμενος | Deprehenditur vox eadem hæc *l.* 3. § 10. de qua liceat mihi bona cum venia diſſentire ab Hen. Stephano, licèt rerum Græcarum peritiſſimo; qui πεδήξομαι vult eſſe *futurum ſecundum*, ſive *paulò pòſt futurum*, ut Grammatici vulgò nuncupant, à δήσω· eoſque notat, qui themata fingunt inauditum, πεδάσκομαι nimirum, cujus futurum ſit πεδήξομαι. Quum tamen neutrum horum neceſſarium ſit ad vocabuli iſtius analogiam ſtatuendam.

endam. Siquidem, ut monet Eustath. *ad Iliad. μ. more Syracusanis familiari, ex præteritis præsentia sæpenumero formantur.* Sic κέκληγα κακλήγω, πέπληγα πεπλήγω, ἔσηκα ἐσήκω, πέπηκα πεπήκω. Sicut ergò ἐσήκω ἐσήξω, & in media voce, ἐσήξομαι. Unde Sopater *epist. ad Hemeter.* apud Stob. *tom. 2. tit. 46.* Τίς ἂν εἴπῃ χρὴ Σιμωνίδῃ λόγῳ πιθέσθαι, ὃς χρὴ πᾶσαν πόλιν καὶ στρατιὰν μισῆσαν ἀσφαλῶς ἐσήξεται; & Marcus *lib. 10. § 36.* ἀεὶς δεῖ εἶναι τινας ἕτοιμους, οἳ ἀποθήσονται ἃ παρεισήξονταί τινες ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Ità πεπήκω πεπήξω. Unde Marcus *l. 7. § 22.* ὡς μετ' ὀλίγον ἅμα ὅπερ πεπήξεται. ut πεπήξω illud in Aristoph. *Acharn.* cur sit Stephano suspectum, nihil ampliùs existat. quod & apud Suidam autor innominatus.

Τοῖς δὲ ἐπίσης φόβον, ὡς αὐτίκα πεπηξόντος. | Et in voce media πεπήξομαι. *lib. 4. § 37.* Ἤδη πεπήξῃ. Et *ibid. § 47.* Εἴ τις σοι θεῶν εἶπεν, ὅτι αὔριον πεπήξῃ. unde participium πεπηξόμενος, quo noster etiam non semel usus est. Clem. *Strom. l. 4.* Ὑπαχθέντων τοῖς ἐπιταλαίοις βιώσεταί τε, κἂν ἐὰν δέῃ, πεπήξεται· ὅθεν ἂν εἴη διὰ παντὸς ζωοπυθοῦμαι. Quod & Tatian. *adv. Græc.* τὸν μέγαν (Deum vult) ἀγρεύεται καλυόμενος, ἐ πειθήσομαι, πεπήξομαι δὲ μᾶλλον. Lucian. *Antholog. l. 1. c. 12.*

Ὡς πεπηξόμενος, δεῖ σῶν ἀγαθῶν ἀπέλαυε·
Ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶν κτεάνων.

§ 15. Πᾶν ὑπόληψις | Et πάντα ὑπόληψις. Nihil istis apud nostrum crebriùs occurrit. ità *l. 12. § 8, 22, 26.* & *l. 4. § 3.* Ὁ βίος ὑπόληψις. & *l. 3. § 9.* Ἐν παύτῃ τὸ πᾶν. Senec. *epist. 78. Omnia ex opinione suspensa sunt. — tam miser est quisque, quàm credit.* Vide *ad l. 8. § 47.*

Δῆλα | δηλοῖ, forsan; *ostendunt, probant hoc.* Ità de Marco nostro Herodianus: δηλοῖ δὲ ὅσα καὶ εἰς ἡμᾶς ἦλθεν, ἢ λιχθέντα ὑπὸ αὐτοῦ, ἢ χαρισθέντα. Mendum par apud Theophr. tollas licet, *de causs. plant. l. 6. c. 27.* Τὸ φυτὸν τοῦτο ξηρὸν μᾶλλον δεῖ ἄλλων. δῆλον (leg. δηλοῖ) δὲ ἡ στυφνολλία, καὶ ἡ μικρογερμία, καὶ ἡ χρόα τοῦ καρποῦ. πάντα γὰρ ταῦτα ξηρότητος.

Τὰ ὑπὸ τοῦ κυνικοῦ Μόνιμον λεγόμενα | De *Monimo* Cynico Diogenis ac Cratetis Sectatore, Laert. *l. 6.* quænam autem vel ad istum vel adversùs istum scripta (ità enim verba, prout habentur, sonant) Marcus hîc respexerit, mihi tam incertum est, quàm quod est incertissimum. M. Casauboni interim sententiam hactenùs probo, ut Monimi ipsius scripta designari existimem. non tamen ut in eis per *dialogismum* sub aliena persona istud Monimo dictum dicatur, cùm Monimi ipsius dogma fuerit. Itaque legendum literulà unicâ immutatâ, τὰ ὑπὸ τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα, *quæ à Monimo Cynico dicta sunt.* neque enim est, quod de Syntaxi ambigat quisquam, cùm familiaris admodum ea sit. Sic enim, præter Herodianum superiùs adductum, Homerus *Iliad. α. v. 159.*

Τίμων ἀρνύμενος — .
Παρὰ Τρώων. —

id est, παρὰ τῶν Τρώων. *Schol. Pœnas sumentes, vel exigentes, à Trojanis.* Et Odyss. ζ' v. 207.

— ὑπὸ γὰρ Διὸς εἰσὶν ἅπαντες.
Omnes enim à Jove sunt.

Et Clemens *Strom. l. 1.* κολάζονται ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τούτων αἴτιοι. *Horum autores à lege puniuntur.* Et Sophocles,

— ἐπαίνου τεύξεται παρὰ γοῦν ἐμοῦ.
— *à me certè laudem feret.*

Et apud Tragicum Cassandra, referente Plutarcho in *præcept. polit.*

Καὶ παρὰ παθόντων, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι· πρὶν παθεῖν ἐγὼ μανῶ.
Ab his, qui in ipsa inciderunt jam mala,
Sapiens perhibeor: mala nondum expertis, furens.

Cæterùm ad Pyrrhonios sive Scepticos inclinâsse Monimus videtur. quanquam enim admittere illum in familiam istam Sextus Empiricus renuit; idem tamen inter τοὺς τὸ κριτήριον ἀναιροῦντας i.e. *eos qui veritatis dijudicandæ medium certum sustulerint,* Monimum Canem recenset, *lib. 1. adv. Logic. c. 2.* eúmque asserit, τῇ σκιαγραφίᾳ ἀπεικάσαι τὰ ὄντα, τοῖς τε καθ' ὕπνους ἢ μανίαν φερομένοις ταῦτα ὁμοιῶσαι· id est, *ea quæ sunt, picturæ adumbratæ consuliisse, nostras eorundem perceptiones, eis quæ dormientibus aut mente captis se ingerunt, geminas prorsùs censuisse.* Quin & dogma ejus quod fuerit, clariùs indicat autor idem *adv. eosd. l. 2. c. 1.* Μόνιμος ὁ Κυνικὸς τύφον εἶπε τὰ πάντα· ὅθεν ὀνομάσαι μὴ ἂν ὄντων, ὡς ὄντων. *Monimus Canis typhon esse dixit omnia.* (nam Hervetus cur *typhonem* pro *typho* substituerit, nihil erat) *id est autem, opinio eorum quæ non sunt, ac si essent revera.* quod aliis verbis Xenophanes dixit ab eodem *loco superiore,* & *Pyrrhon. hypotyp. l. 2. c. 4.* adductus.

Αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ὀπὶ πᾶσι τέτυκται.
Certi aliquid nemo novit; sed opinio cuncta est.

nec immeritò vana opinio *typhi* nomine nuncupata est. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῆς γνώσεως φυσεῖ· καὶ τύφου ἐμπίπλησιν· ut Clem. *Strom. l. 1.* ex Apost. *ad Cor. ep. 1. c. 8. v. 1, 2.* Lucem hinc obiter claram medelámque dabimus certissimam Menandri verbis à Laertio ex *Equisone* (non ex *Citharista*, quod frustra Cl. Casaub. ariolatus est) adductis, quæ viros intignes inaniter hactenus torserunt. Ea in Laertii codicibus ità exhibentur:

Τὸ γὰρ ὑπολειφθὲν τῶν τῇ πάντ' ἔφη.

Quod Ambros. Camald. vertit;

Nam cuncta fastum dixit esse cætera.

præter peram, scil. *aut tres etiam*, quas habere dixerat, *peras.* Verùm id seriem orationis non pati cùm adverterer

verteret Grotius in *excerpt.* is hoc modo definxit :

Τὸ γὰρ ἀπολιφθὲν τυφλὸν εἶη πᾶν ἔφη.

ac si mens esset ;

Cæcum esse dixit omne quod præsumitur.

& tanquam *Lavernionem* perstrictum vult à Comico philosophum. Ac felici quidem in priore vocabulo conjecturâ usus est : τῦφον in τυφλὸν quòd mutavit, fefellit divinatio. Legendum ergò Sexto præeunte,

Τὸ γὰρ ἀπολιφθὲν τῦφον εἶη πᾶν ἔφη.

Typhum esse dixit omne quod præsuminur.

id est, *opinionem meram certitudinis inanem.* nec aliud ferè, verba si spectemus, Marcus hîc. πᾶν ὑπόληψις. nam mentem si attendimus, aliud planè. Quæri igitur potest quomodo Marco cum Monimo, Stoico cum Sceptico convenire queat : cùm certitúdinem nulla secta aut exertiùs professa sit, aut enixiùs propugnaverit, quàm Zenonia & Chrysippea. Verùm hoc vult Marcus, ea, quæ à Monimo sunt adhibita ad dogma suum de *opinione mera* statuminandum, ostendere simul, multum imò totum fere in hoc consistere, quibusnam quisque opinionibus inbutus fuerit. Vide *infr.* § 17. ὄνειρος καὶ τύφος.

Ἐάν τις αὐτῷ τὸ ἡδέως μέχει τῶ ἀληθῶς λέγεται | *Si quis quod ab illo suaviter ac jucundè dictum est, eatenùs amplectatur, quatenus est veritati consentaneum.* Quod ideò dictum, quia Monimus, Laertio teste, γέγραφε παίγνια τινὰ λεληθότα μεμαγμένα, i. e. *ludicra quædam scripsit, quibus seria subjecit.* Id quod & de Socrat. Galen. *de usu part. l.* 1. *c.* 3 Αὐτὸς γὰρ ὁ Σωκράτης ὥσπερ, μιγνύειν ἀεὶ τῷ σπουδῇ παιδιὰς. Quin & de Diogene in Cynismo Julian. Imper. Μὴ τοίνυν τι παθόντων, ὅσα ἔπαιξε, ταῦτα αὐτὸν ἐπιτηδεύειν νομίσητε. ἔστι μοὶ γάρ τι καὶ ἐν ἐκείνοις ἀκήκοεν. Senec. *epist.* 58. ubi de ideis Platonicis differuerat ; *Quid,* inquis, *ista subtilitas mihi proderit? Si me interrogas ; nihil. Sed quemadmodum ille cælator oculos diu intentos ac fatigatos remittit, &, ut dici solet, pascit : sic nos animum aliquando debemus relaxare, & quibusdam oblectamentis reficere. Sed ipsa oblectamenta opera sint : ex his quoque, si observaveris, sumes quod fieri possit salutare, hoc ego facere soleo : ex omni natione, etiamsi à philosophia longissimè aversa est, eruere aliquid conor, & utile efficere.* cur autem τὸ ἡδὺ loco τῦ ὅσιον legi voluerit Annot. Lugd. nullus assequor ; præsertim cùm τὸ ὅσιον ductâ à reditûs ad suos jucunditate metaph. idem significare agnoscat.

§ 16. Ὑβρίζει ἑαυτῷ ἡ ψυχή | Ità *supra* § 6. Ὑβρίζεις, ὑβρίζεις αὐτῷ, ὦ ψυχή.

Ἀπόσημα καὶ οὐ φῦμα τῦ κόσμου | Ità *lib.* 4. § 23. Ἀπόσημα κόσμου, ὁ ἀφισάμενος, καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τῆς τῶν ὅλων φύσεως λέγει. Eum, qui vel sorti suæ ab universi Domino assignatæ non acquiescit, vel hominem aliquem sibi congenerem aversatur, *apostemati* sive *abscessui* confert. Galen. *therapeutic. ad Glaucon. l.* 2. Ἀποσήματα vocant Medici τὰς διὰ

διαπυήσεις ἐκείνας, ἐν αἷς ἀλλήλων ἀφίσασθαι τὰ σώματα ἀλλήλων δοκοῦντα σώματα. Φῦμα verò idem *ad Epidem. l.* 6. definit, τοὺς ἔξω φύσιν ὄγκους τινὰ παρὰ τὴν ἔξωθεν αἴσθησιν μεγαλύνοντας· μάλιστα δ' τοὺς σφόδρα τὴν ἐπιπολῆς τάσιν ὑπερβαλλούσας· ἀπὸ φυσᾶν ἐν τῇ γῇ φυσωδῶν sic dictos. licentiùs tamen ista quandoque fununtur : & τὸ φῦμα ἀντὶ τῦ ἀποσήματος usurpatur. hinc in historia illa celebri sive Promethei Thessali, ut Plut. *de adul.* & Simplic. *in Aristot. Physic. l.* 2. sive Jasonis Pheræi, ut Cicer. *de nat. Deor. l.* 3. Et Valer. Max. *l.* 1. *c.* 8. (nam Phaleræum perperam exhibent codices Plinii *l.* 7. *c.* 50.) quod Græci illi φῦμα, Latini *vomicam, tuber* dixit Sen. *de benef. l.* 2. *c.* 19. prout & Celsus φύματα *tubercula* vertit, *l.* 5. *c.* 18. § 13, 16, 17.

Ἧς ἐν μέσῃ | Vide *supr.* ad § 9.

Ἐπ' ἀδήλοις σκοπεῖν | Vide *suprà ad* § 7. & *ad l.* 10. § 36. Basil. Cæsar. *orat.* 24. Καί τι τῶν ἔχει λόγον, κυβερνήτου μὴ ἂν εἴη πᾶς πλόμενον ἱστίαν, ἀλλὰ σοφὸς ὅρμος εὐδιώκειν τὸ σκάφος· καὶ τοξότου καὶ σκοπὸν βάλλειν· καὶ μὴ δὴ καὶ χαλκευτικόν τινα ἢ τεκτονικὸν ὅπλα τῷ καὶ τῷ τέχνῃ ἐπίστασθαι τέλος· ἡμᾶς δὴ καὶ τοιούτων δημιουργῶν ἀπολείπεσθαι, σοφὸς γε τὸ συμφέρον διώκειν τὰ ἡμέτερα; ἔστι δὲ δὴ τῆς χειρωνακτικῆς ὅτι πλέον τῆς ἐργασίας, τοῦ δ' ἀνθρωπίνου βίου σκοπὸς οὐκ ἔστι, σοφὸς ἐν ἀτόποις πάσχα πάσχειν καὶ λέγειν χρὴ, τὸν γε μὴ τοῖς ἀλόγοις συμπεπλάνας μέλλοντα. ἢ ὅπως ἂν εἴπῳμι ἀπλῶς καὶ δὴ πλεῖον τὰ ἀνερμάτιστα, ἀδήλου ἡμῖν τοῦ ἐπὶ δὴ τῆς ψυχῆς οἰάκων καθιζομένου, εἰκῇ καὶ τὸν βίον ἄνω καὶ κάτω συρρεόμενοι. Senec. *epist.* 95. *Hæc nemo faciet quemadmodum debet, nisi habuerit, quò referat. proponamus oportet finem summi boni, ad quem nitamur, ad quem omne factum nostrum dictúmque respiciat. veluti navigantibus, ad aliquod sidus dirigendus est cursus. Vita sine proposito, vaga est.* & *ep.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Hæc à navigantibus translata sunt. Metaphora, quâ noster hîc usus est, à *sagittariis* est desumpta ; de quibus Senec. id. *epist.* 71. *Scire debet quid petat ille, qui sagittam vult mittere ; & tunc dirigere, & moderari manu telum : errant consilia nostra, quia non habent quò dirigantur.* Et *ep.* 94. *Qui jaculari didicit, destinatum locum captat, tum manum format ad dirigenda quæ mittit.* Et Aristot. *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 11. Ἆρ' οὖν καὶ πρὸς τὸν βίον ἡ γνῶσις τοῦ τέλους μεγάλην ἔχει ῥοπὴν καὶ καθάπερ τοξόται, σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν τοῦ δέοντος. Et Eudem. *l.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἅπαντα τὸν δυνάμενον ζῆν καὶ τὸν αὐτῶν προαίρεσιν. Δεῖ δέ τινα σκοπὸν τοῦ καλῶς ζῆν, πρὸς ὃν ἀποβλέπων, πράξεται πάσας τὰς προάξεις· ὡς τὸ μὲ μὴ σωφρονίζεσθαι τὸν βίον πρὸς τὸ τέλος, ἀφροσύνης πολλῆς σημεῖον ὄντι. Itaque Cicero, *de finib. l.* 1. *Quid est in vita tantopere quærendum, quam quis sit finis, quod extremum, quod ultimum, quo sint omnia bene vivendi, rectéque faciendi consilia referenda?*

referenda? Et Marcus eremit. *de leg. spir.* § 54. Ὁ ἀκόπως ὁδοιπορῶν, μετανοπνίσει.

Εἰκῇ. | *temerè*, hoc est, ἄνευ ἀναφορᾶς, ut *l.* 12. § 20. *citra respectum habitum ad finem aliquem certum.* Epictet. *l.* 3. *c.* 23. Ἔκαστον γὰρ τῶν γινομένων ὑφ' ἑαυτῶν, ἂν μὲν ὅτι μηδὲν ἀναφέρωμαι, εἰκῇ ποιήσομαι. ἐὰν δ' ἐφ' ᾧ μὴ δεῖ, διεστραμμένως.

Καὶ ἀκολουθήτως | *Nullâque consequentiâ.* Xyl. Sed hoc esset ἀνακολούθως potiùs. *Sine justa ratiocinatione & consideratione, ad finem communem consequatur, neene.* Cas. ἀκολουθεῖν *intelligere, intelligendo assequi vel consequi.* ἀπερακολουθήτως igitur ἐνεργεῖν, est *facere aliquid, nescius quid agas, aut quid velis.* Sicut ἀκολουθήτως εὖ ποιεῖν, *ità bene facere cuiquam, quasi nescias, aut non advertas quid agas. l.* 5. § 6.

Δίον γὰρ τὰ μικρότατα χρὴ τῷ ὅτι τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι | Siquidem ut noster ipse *l.* 9. § 22. Ἥ τις περίοδος μὴ ἔχει τινὰ ἀναφορὰν, οὕτω διαστᾷ τὸν βίον *Omnis actio, quæ ad finem debitum respectum,* vel propinquum vel remotum saltem, *non habuerit, vitam nostram quasi in partes distrahit,* sibique minimè per omnia consentientem reddit. Plutarch. *de profect. indic.* Καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θεωρεῖον οἰκοδομοῦσιν ἢ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν, ἢ λίθον ἐπιβολῆν χωλεῖον, ἢ σκίλλαν ὑποθεῖναι σβεσπεσίου ἀπὸ μηχανῆς, οἷα ποιοῦσι τοῖς φαύλοις, πᾶσαν ἐργασίαν καὶ περίοδον, ὡς ἔτυχε, συμφορεῦντες εἰς ταυτὸ καὶ σωρεύοντες· ἀλλ' ὅταν περιέχοντες, οἷς ἤδη, κατὰ τὸν ἱερὸν τῆς οἰκοδομήματος καὶ βασιλικῆς τῆς βίου κανόνα τάξωσι χρησίμας, ὑδὸν εἰκῇ περίεστι τῷ γινομένῳ, ἀλλ' ὃ ἀπὸ σκοπῆς τῷ λόγῳ περάγεσι καὶ περιαρμόττουσιν ἕκαστον.

Καὶ τὰ μικρότατα | Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 11. Κανόνα εὑρόντες, ἀκολούθως χρώμεθα, πρὸς αὐτῷ μηδὲν τὸν κανόνα ἐκλείποντες. Julian. Imper. *orat.* 1. Νόμος ἦν παλαιὸς ἅπασι τοῖς περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἀνθρώποις φήναντος ὅστις κύριος, ἅπαντας πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ πρὸς τὸ καλὸν βλέποντας, ὁπηνίκα δίκην ἐν λόγοις, ἐν ἔργοις, ἐν ξυνουσίαις, ὅτι πᾶσιν ἁπλῶς τοῖς κατὰ βίον ἄκροις καὶ μείζοσι τοῦ κοινοῦ πάντως ἐφίεσθαι· ubi Petav. pro ἄκροις, μικροῖς substituit. at Suart. *analect. l.* 3. *c.* 17. ἄκροις retinendum contendit, & tenuissima quæque & exilia maximè eo vocabulo vult designari.

Τὸ ἔπεσθαι τῇ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς ὑφεστώσης λόγῳ καὶ νόμῳ | Orbem, *urbis* ac *civitatis* instar habere vult: in qua homines universi, cives cùm sint, civitatis istius legibus ac institutis conformiter per omnia agere ipsos oporteat. Hanc autem iconem, quæ pulcerrima est sanè, frequenter admodum usurpat. Ità *l.* 3. § 11. ἀνθρώπους πολίτας τῆς πόλεως τῆς ἀγωστάτης, ἧς αἱ λοιπαὶ πόλεις, ὥσπερ οἰκίαι εἰσίν. & *l.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις. & *ibid.* § 23. Διὸς πόλις. & *l.* 6. § 44. πόλις καὶ πατρίς μοι, ὡς ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. & *l.* 12. § 36. ἀνθρώπῃ, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει. Ad nostri planè mentem Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Πάντα ἓν ταῦτα ὁ κακὸς καὶ ἀγαθὸς ἐπισκεπτόμενος, τῷ αὐτῷ γνώμονι ἐφαρμόζει τῷ δεικνύντι τὰ ὅλα· καθάπερ οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τῷ νόμῳ τῆς πόλεως. Idémque *l.* 3. *c.* 24. Τίς τοῦτο ὑπομιμνήσει; ὁ ἡγεμών, ἢ ὁ σοφιστής. ἡ πόλις, ὁ τῆς πόλεως νόμος. δεῖ γάρ με ἀεὶ τῷ νόμῳ πείθεσθαι ἐν παντί. Chrysippus *de finib. l.* 1. a Laertio *lib.* 7. in Zenon. laudatus: Ἴσον ἔφη τὸ κατ' ἀρετὴν ζῆν, τῷ καθ' ἑμπειρίαν τῆς φύσει συμφωνόντως ζῆν· μέρη γάρ εἶναι αἰ ἡμετέραι φύσεις τοῦ ὅλου. διόπερ τέλος γίνεται τὸ ἀκολούθως τῇ φύσει ζῆν· ὅπερ ἔστι καθ' ἀρετὴν αὐτὸ, καὶ τὸν τοῦ ὅλων, ὑφ' ὧν ἐνεργεῖται ἃ ὁ νόμος ὁ κοινὸς; ὅπερ ἔστιν ὁ ὀρθὸς λόγος διὰ πάντων ἰόντος, ὁ αὐτὸς ὢν τῷ Διὶ κατηγεμόνι τούτῳ τῆς τῶν ὄντων διοικήσεως οὔσῃ. Vide *ad l.* 10. § 1. Autor *de Mundo c.* 6. ubi de politiæ humanæ ratione ac instituto pluribus disseruerat; ὅπως ἀκολουθητέον καὶ ἕπεσθαι τῇ μείζονι πόλεως, λέγω δὴ τῇδε τῇ κόσμῳ. νόμος μὲν γὰρ ἡμῖν ἰσονομίας ὁ Διὸς, ἰδιωτείαν ἀποδεχόμενος· διορθοῦσθαι ἢ μετάθεσιν· χρείττων δ' οἶμαι καὶ βεβαιότερος ἦν ἐν κύρεσιν ἀναγκαιοτάτων· ἡγεμὼν δὴ ἀκινήτως αὐτὸς καὶ ἐμμελὴς, ὁ σύμπας διοικονομεῖται διάκοσμος ἔργατε καὶ γῆς, &c. Et Philo *de josiph.* Ἡ μὲν γὰρ μεγαλόπολις, ἥδε ὁ κόσμος ἐστὶ. καὶ μιᾷ χρῆται πολιτείᾳ καὶ νόμῳ ἑνί. λόγος δὲ ἐστὶ φύσεως, ἀφηγητικὸς μὲν ὧν ἀφεκτέον, ἀπαγορευτικὸς δ' ὧν ἑκτέον. αἱ δὲ κατὰ τόπους αὗται πόλεις, ἀποικίαι τε εἰσὶν ἀειδεμῶν, καὶ πολιτείαις χρῶνται διαφερούσαις, καὶ νόμοις ἴδιοις τοῖς αὐτῆς. Vide *l.* 7. § 5. & *l.* 11. § 20.

§ 17. Ὁ μὲν χρόνος στιγμή | Στιγμὴν χρόνου, Græci; & *punctum temporis*, Latini, pro spatio angustissimo dixere: uti observat Donatus *ad Terent. Phorm.* 1. 4. translatione à Mathematicis factâ, quibus στιγμὴ sive σημεῖον id dicitur ἧς μέρος οὐδέν· ut Euclid. *element. l.* 1. § 1. ideóque est insecabile, nec pro quanto habetur. Eóque sensu noster hic; Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ὁ μὲν χρόνος στιγμή· & *l.* 6. § 36. πᾶν τὸ ἐντὸς τοῦ χρόνου, στιγμὴ τοῦ αἰῶνος. Ità Plut. *de puer. educ.* Στιγμὴν χρόνου, πᾶς ὁ βίος. & Senec. *epist.* 49. *Punctum est quod vivimus; & adhuc puncto minus*: quod à Simonide forsan acceptum est. illius enim Plutarchus dictum hoc in *Consol. ad Apollon.* refert: ὅτι τὰ γήλια καὶ τὰ μύρια ἔτη, στιγμή τις ἐστὶν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μυρίου τινὸς βραχύτερον στιγμῆς. Quod autem illi στιγμὴν; id est, *punctum*, Jo. Chrysost. *in epist. ad Philip. orat.* 2. ῥοπὴν, id est, *momentum*, dixit. Ῥοπή ἐστιν ἅπας ὁ βίος. ὡς μία γὰρ ῥοπή, φησὶν, ὁ πᾶς ἡμῖν αἰὼν σοὶ τὸν αἰῶνα τὸν ἄπειρον. Vide *suprà*, *ad* § 14. & *infrà ad l.* 5. § 24. & *l.* 6. § 36.

Ἡδὺ ἐστὶ, ῥέουσα | *L.* 5. § 35. Τὰ αἰσθητὰ συμπλέκεται, καὶ οὐχ ἑστῶτα. De Stoicis Plut. *de commun. notit. c.* 39. Συγχωρεῖσθαι ἔστι, τὰς μὲν ἐν μέ-

ρει πάσας ὑσίας ῥεῖν καὶ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῆς μειζόνας, τὰς δ', πολὺν ὀπίσω τοσοῦδε χρόνου οἷς δ' αὔξησιν καὶ ἄκμην ἀεισθμῶς ἢ πλείω, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι τοῖς εἰρημένοις τοιούτοις, ἐξαλλαγὴν τῆς ὑσίας λαμβανούσης· αὔξησιν δὲ καὶ φθίσιν, ἃ καὶ λέγω τὸν Ζωπυρίου γυναῖκα, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι γένεσιν δὲ καὶ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι τοιοῦτον. ὅτι τὸ καθιεῖσθαι εἰς ἕτερον ἐκβιάζειν τὸ δ' αὔξεσθαι καὶ τὸ μειοῦσθαι, πάθη σώματος ὄντα ὑποκειμένου καὶ διαμένοντος. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ καὶ φέρεται ὀξέως, Εὐείπε λέγω, ἄνω καὶ κάτω. νῦν μὲν ἐκ νηπιότητος εἰς ἥβην οἴδαινον, νῦν δὲ ἐξ ἥβης εἰς γῆρας κατορθοῦν καὶ κατορθούμενον. Senec. *epist.* 58. *Quæcunque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qui fuit juvenis: nemo est maxè, qui fuit pridie. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus quoque æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras,
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Quæ quasi membrana summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quæcunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora. ——

Et mox:

Usque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Coss.*

——*Semperque fluentis Materiæ.* ——

Ἡ δὲ αἴσθησις ἀμυδρά· | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δ' αἰσθητήρια ἀμυδρά, καὶ ἐνπαρεμπίπτοντα.

Ἡ δὲ ὅλη τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος | *Corporis totius fabrica, putrescere apta*, sive *putredini obnoxia*. Σύγκρισις Junio magis placet, pro eo quod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam autore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις ἐκ ἔστω ζωπυρήσαι τὸ συγκεκμαγμένον σε. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκριται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων. In eandem cum Marco illic mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidumque corpus: ex infirmis fluidisque contextum: ipso situ & otio iturum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non *fluille* tantùm *generi*, quod dixere vereres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non esend. l.* 3. aut piscibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. opif.* sed & animantibus quibusvis (humano etiam generi) *animam, nè putresceres corpus, pro sale datum*, haud absurdè dici poterit. Plaut. *Trinum. Act.* 5. *Sc.* 4.

——*nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vasculum salis sumus*, i.e. *corpuscula animata*: *quia corpora sunt animarum vascula*; *anima verò corpori salis vice. quemadmodum enim carnes pecudum, si diu serventur sine sale, putrescunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ ἅλας ἦν σωμάτων τὰ νεκρὰ διαπρῶν ἄσηπτα καὶ μόνιμα πολὺν χρόνον, ἀντιπάσχοντα τοῦ θανάτου, καὶ κατὰ βραχὺ παρισταμένου καὶ ἀφανίζοντος τὸ ζητεῖν. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ψυχὴ, θειότατον ὂν ἅπαν ἡμετέρων, τὸ ζῶον ζωοῖ καὶ ῥεῖν κατὰ τὸν ὄγκον· οὕτως ἡ τῶν ἀλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, καὶ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀντιλαμβάνεται φερομένων ὑπὸ τοῦ φθορέως, καὶ κρατεῖ καὶ ἴσχει, &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥέμβεται | Ita restituit Xyland. cùm ante ῥόμβος legeretur. ῥέμβεσθαι, *vagus, sive divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολλοῦ ἄλλου καὶ ῥέμβου. inde ῥέμβεσθαι. *supr.* § 7. καὶ ἀπορρέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casaubonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; sed *vagam* exponit, ex Athanasii illo, ὃν πολλὰ ῥεμβομένη.

Ἡ δὲ τύχη δυσέκμαστον | *Fors, conjectu difficilis*: ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχῃ dixere Anaxagoras & Stoici, ἄλλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀσύστατον αἰτίαν σφαλμοῖς, χρήσεις, τέχναις. Plut. *de placit. philosoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀβέβαιον καὶ ἀδρυτόν τι πρᾶγμα. Theophrastus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπος ἡ τύχη, καὶ δεινὴ παρελθεῖν τὰ σφαλερὰ πορρώθεν, καὶ μεταφρίψαι τοῦ δοκοῦντος ἐνταῦθα κρατεῖν ἔχοντα ταχύτητα. & Plut. ipse *de poet. leg. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatúmque*, τύχῃ καὶ εἱμαρμένῃ, convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον τῆς αἰτίας exsistat.

Ἡ δὲ φήμη ἄκριτον. | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ ἐνεργὲς ἄβουλον καὶ ἄκριτον καὶ ἀνεπιμέλητον δοκοῦντων. *Fama*, inquit, *est judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχὺν ὄχλος ἔχει, νοῦν δ' οὐκ ἔχει ἡ τύχη.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab istiusmodi ergo profecta, pérque eorum ora velitatis fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius cecinit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri,

aut recti etiam dilaudatrix. Vide *supra* § 12.

Τὰ μὲν τὸ σῶμα ⊙. πάλαμός. | Ita *l.* 4. § 43. ποταμός τις καὶ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ ὕσις, οἷον ποταμὸς, ἀλλωτελῆ ῥύσει. & *l.* 6. § 15. Ἐν ᾧ τότε τῷ ποταμῷ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo sunt fluxu; ita easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, χειμάῤῥουν etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 10. Διὰ τῆς ἧς ὅλων ὑσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ ἧς ὅλων αἰτίας. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psal.* 1. Methodius *orat. de resurr.* Apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ κακῶς παλαιὸς ἀνόμασεν τὸ σῶμα, εἰδὼς ὡς ῥεῖ τὸ ἀνθρώπειον, πάντα ὡσεὶ τὸ ἀνθρώπειον ταυτόν ἐστιν. Caterum etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, Ἐναβύμιον γὰρ ἐμφανίσαι, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι νοεραὶ αἰεὶ γίνονται, ἥκιστα αὐτὰς τοῖς ποταμοῖς, λέγων ὅτι· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ δὲ ἀπὸ ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op.* 6. *dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intellige; quæ sicut de fonte in rivum, de rivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in senium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum autumo Platonis illa in *Timæo* respexisse, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐλίῤῥυτον καὶ ἀπῤῥύτων inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὲ εἰς πολλὰ ἐνδεδέσθαι πολλῷ, &c. ubi *corpus* disertè *fluminis* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ τὰ ψυχῆς ὄνειρος | Homer. *Odyss.* λ *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότητο.

Avolat illa, velut somnium quæ fallit imago.

Ita *l.* 6 § 31. ὅτι ὄνειροί σοι ἠνώχλων. *Visa*, scil. *quasi per somnium visa*, animos afficere solent humanos, & dormientibus velut illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, postquam Crateti se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τά δ' ἐς' ὀνείρων ἐκτέρεα φαντάσματα,

Hæc somniorum sunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψυδεῖς ὄνειροι χαίρετ', ὦδὴν ἧτ' ἄκος.

Valete vana, nil eratis, somnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus, usurpârunt, tum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα τοῦτο σκιᾶς ἔχειν ἀμυδρότερες, ἢ ὀνείρων ἀπατηλότερες· & quæ sequuntur. Plutarch. ipse eam quam istîc de rebus divinis notitiam habemus, *insomnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de El. Delph.* ὡς ἢ τῶν ἐν τῷ καθεύδειν ἡμᾶς ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ἀνεργαπλόντες· & *in Erot.* Δαίει ἢ ὡς διὰ ὕπνου ἐνυπνίων ἡ ψυχὴ ἀναπαύεται καὶ πέπαυται τὸ κρίνειν καὶ φρονεῖν.

Ἀμφὶ ἢ ἀ πολύσπλα φιλόφρονα χῶρον ἔνειμε. Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *dissert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίος ταῖς ἧς ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρου ἔοικε μακροῦ καὶ πολυτρόπου. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ τύφος | τύφος hîc quod alibi κάπνος, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim τύφος καπνὸς idem quod κάπνος, *fumus*; etiamsi pro *fama* frequentiùs κατὰ μεταφορὰν usurpetur. indè notat Eustath. *ad Odyss. β'.* τυφογέροντας καὶ τυφοδαίμονας *fumos* σκοπτικῶς nuncupari, sive quod ob peritiam variam experientiâ longâ multiplicique conquisitam fastuosiùs plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη πάντας ὅπου νεκρικῶς κείσθαι τοὺς πέλας, *quasi jam in fumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν ἢ τύφον, ὥσπερ πνα κάπνον φιλοσοφίας, εἰς τοὺ σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Dyscolus. l.* 2. de apribus agens, quod & Xylander observavit,

——— ὑπὸσχε ἢ λιγυρόφωνα

Καπνῷ τυφόμενα πτέρυγος ἐνὶ ἀΐσσοντα.

Ubi Schol. καπνῷ τυφόμενα, ἀντὶ τὸ καπνιζόμενα: sed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφομένη καπεροπόνητος. Potest tamen Marcus hîc, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, respexisse, qui τύφον καὶ ὄνειρον πάλαι ἐῢ pronunciaverat. Vide *supra ad* § 15. *Sapientiæ Salomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἢ πνοὴ ἐν ῥισὶν ἡμῖν· καὶ ὁ λόγος, σπινθὶς ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν. Et Lucret. *l.* 3.

——— *naturam animai*

Dissolvi, seu fumus in altas æris auras.

Ὁ ἢ βίος, πόλεμος | Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanquam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Paulum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Octav. *Quod corporis humana vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in sæculo fumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγὼν ὅλον ὁ παρὼν χρόνος· πόλεμος δὲ καὶ μάχη. Et *in* 1. *ad Thess. hom.* 3. Πολέμιε καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόνος. Et in *Genes. orat.* 3. Διωκτικὴς ἡμῶν ἐστιν ὁ πόλεμος, καὶ ἀνακωχὴν οὐδέποτε ἄγων. Augustin. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello intestinæ*

tistino diem ducis. Epictetus ipse *dissert. l. 3. c. 24.* σχολὴ τὸ χρῆμα. σχολὴ τίς ἐστιν ὁ βίος ἡμῶν, καὶ αὐτη μακρὰ καὶ πολλή. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom. 2. tit. 81.* Ὅλως δὲ ἐν ὀλιγωτέροις, ὡς βίος ὑμῶν κατ' ἀνθρώπους μακρός τε ἔσται καὶ πολυετὴς πέλοιτο. Senec. *ep. 96. Vivere, militare est.* & *ep. 51. Nobis quæro; militandum est: & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c. 5. Optimum quemq; militare & operas edere.*

Καὶ ξένη ἐπιδημία | In Senecæ *excerpt. Morieris, peregrinatio est vita. multùm cùm deambuleveris, domum redeundum est.* Hoc & sacra pagina subinde inculcat. Apud Mosem *lib. 1. c. 47. v. 9.* Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ sunt centum triginta anni: pauci malique fuerunt dies annorum vitæ meæ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi sunt peregrinati.* ad quem locum Auguſt. *qu. 156. incolatus dicitur sanctorum vita.* David Rex, *Psal. 39. v. 12. Peregrinus sum ipsis & inquilinus, prout & majores omnes mei*, hoc eſt, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apoſtolus *ep. 1. c. 2. v. 11.* alluſione habitâ ad ſortem ipſorum, quibus epiſtolam ſuam inſcripſerat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forſan, quàm ſolidiùs Hieronym. *de terr. promiſſ. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, ſed accolæ & peregrini; ubique terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatiſſimè ad rem præſentem Paulus Apoſt. *ad Corinth. ep. 2. c. 5. v. 6. 8.* Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. —— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum reſpiciens Bernard. *de conſider. ad Eugen. l. 5. Repatriâſſe erit hoc; exiſſe de patria corporum in regionem ſpirituum. ipſa eſt Deus noſter maximus ſpiritus, maxima manſio ſpirituum beatorum: à quo interim abſumus dum iſtic ſumus.* Vide *ſupr. ad § 11.*

Ἡ ὑστεροχρονία δὲ λήθη | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam ſuperſtitem*, petas licet, ex *l. 3. § 10.* & *l. 4. § 35.* & *l. 7. § 5, 10.* Solomon itidem *Eccleſ. c. 1. v. 11. Nulla eſt præteritorum memoria: nec etiam poſteriorum quæ futura ſunt, ulla futuræ eſt apud eos qui in poſterum ſunt, memoria.*

Παρμυθίαν δωδώσων | Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exequiarum ſolemnitate* traducta. De Platone Laërt. *lib. 3.* Ἕτερον δὲ ἐν τῇ Ἀναδημίᾳ, καὶ παρεπίμυθον παιδιὰν πρὸς αὐτόν. *Unum*, inquit, *eſt virtus, quæ ſe magnificè tranſmittere poteſt, non ad reges, ſed ultrà reges ad poſteros.* quomodo de ſe Ennius, apud Cicer. *Tuſc. l. 1.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. cur? volito vivu' per ora virûm.

Et Naſo *Ponti l. 3. eleg. 2.*

Corpora debentur mœſtis exanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen honorque rogos
Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſtem;
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.

Et Maro *Æn. l. 10.*

——*ſed famam extendere factis,*
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep. 93. Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunq; temporis contigit, hùc collocatum eſt. Vidit enim veram lucem; non fuit unus e multis. & vixit, & viguit. —— Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad poſteros uſque; tranſiliit, & ſe in memoriam dedit.* Nec *ad poſteros* tantùm, ſed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l. 6.*

—— ardens evexit ad æthera virtus.

Flaccus *carm. l. 3. Od. 2.*

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit humum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l. 3.* ——*ire per ora*
Nomen æternum paucis mens ignea donat,
Quos pater æthereis cœleſtûm deſtinat oris.

Et *l. 15.* **Sub perſonâ virtutis:**

Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus

Manil. *Aſtron. l. 1.*

An ſortes animæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terrâque remiſſa
Hùc migrant ex orbe, ſuimque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundique fruuntur.

Lucan. *l. 9.* de Pompeio:

At non in Phœria manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compeſcuit umbram:
Proſiluit buſto, ſemiuſtáque membra relinquens
Degenerémque rogum, ſequitur convexa Tonantis,
Quà niger aſtriferis connectitur axibus aër.
Quódque patet terræ inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Here. Oct. Act. 4. Scen. 4.*

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Et *Act. 5. Scen. 4.* Hercules. —*virtus mihi*
In aſtra & ipſos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit ſatis iter.
Æterna virtus Herculem fieri vetat.

Et *Scen. 5.*

Nunquam Stygiæ ſertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent; ſed cùm ſummas
Exiget horas conſumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λείψανα δὴ ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται χθών·

Ἃ δ' ἀρετὴ μὴ θανοῦσι λάμπει.
Quod relinquam comis
Post mortem supereſt, nullis obvolet dies.
Virtus incolumis poſt cineres micat. Grot.

Idem *Temen.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ δ', κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται·
Ζῇ δ' οὐκ ἔτ' ὄντος σώματος. κακοῖσι δ'
Ἅπασι φρῶδες ζωθανόν· ὑπὸ χθονός.
Virtus, & ubi quis interit non interit;
Sed vivit & poſt corpus. at ſiquis malus
Intereat, ejus cunctis ſub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν ἐμοὶ καὶ ὑμῖν τοῖς παισὶ τὸ ἀπαλλαγὴ, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τῷ δὲ σώματος ἅμα ἀπαλλάττεσθαι καὶ τῆς αὐτῆς κακίας, αὖτα τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν ἔτι αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τῷ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ἅιδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· ἃ δὴ καὶ λόγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 95. *Egregie Metrodorus in epiſtola ad ſororem: Mortale eſt omne mortalium bonum, de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur, certum eſt ſempiternúmque, ſapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epiſt.* 93. *Vis ſcire quid inter hunc interſit vegetum contemptorémq; fortunæ, functum omnibus vitæ ſtipendiis, atque in ſummum bonum evectum, & illum cui multi anni tranſmiſſi ſunt? alter poſt mortem quoque eſt, alter ante mortem periit.* Itaque Antiſthenes dicere ſolebat, τοὺ βελομένους ἀθανάτους εἶναι, δεῖν ζῆν εὐσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Αἰδὰς τοι λάθοντα, Ἀρμοσία πρέσβα ἀνᾶν.
Orci oblivíſcitur, quiſquis cengrua geſſerit.

Atque hæc quidem de virtute vera veriſſimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *juſtitia*; Cicero *Offi. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *ſolidam* *miſer*: illi & *expreſſam effigiem* nullam tenebant, *umbrâ & imagine* ſolâ efferebantur.

Τυρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον | *animum* ſive *mentem* vult, quam & *dæmonem* ſive *genium* ſuprà dixerat, § 13. & quomodo contumeliâ afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν ταῖς σήθεσι ἱδρυμένον μὴ φύγειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἔνδον ἐκάστοις θεὸς ὅτος ἐστὶ δαίμων τῷ ἔχοντος ἀνδρός. Sed & Plat. in *Philebo*, ἀθέως κάκλικες μυσικῶς, τοὺ τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐν αὐτοῖς, ἐν τῇ παιδῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσινῆ, ἡδονῶν, καὶ πόνων κρείσσονα | Quod *l.* 3. § 4. ἄκρατον ἡδονῶν, ἄκρατον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epiſt.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: incitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τὰ ἄλλων ποιῆσαί τι, ἢ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contra quàm, ὃ μὴ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. ſupr. ad illa* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ ξυμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα | Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ θεῶν ὅλων ἀπονεμόμενα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνος διανέμει. quæ annumerum πάντα νομοῖ. ut *infrà l.* 7. § 31. καὶ ὑπὸ πνοῆς ἀπονέμοντος τὸ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρχόμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *ſupra ad* § 3.

Ἥλεω τῇ γεώμῃ σεμνύοντα | Ita *l.* 5. § 33. τὸ σεμνύεσθαι ἥλεως; vide *ſupra ad* § 3. At quomodo hoc præſtitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere ſuſpicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à medicis, cùm minus ſanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæſari, ſed ſibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generoſum illum contemptoremque omnis potentiæ ſpiritum, non emiſit, ſed ejecit.*

Λύσιν ἥβης στοιχείων | Mors στοιχείων λύσις· ut contra ἡβήσεις ſive *ortus*, ἐκ ἥβης στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἡ διάλυσις ἥβης ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντιπλοκῶν, ἢ καὶ σποροσμὸς τῆς ἥβης ἀπαθῶν στοιχείων. quod *l.* 8. § 25. σκεδασθῶσι τὸ συγκεκριμένον dixit; mortémq; στοιχείων ἐξ ὧν συγκέκριται σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* ζωπυκεῖσθ καὶ θνητεῖσθ. *Concretum eſt*, in ortu ſcilicet; & *diſcretum eſt*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον θλιπτικῶς μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando tranſire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ ἃ μεταβάλλει καὶ ἐ χεῖζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπιδὴ | *Siniſtrè ſuſpicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. haud incommodè uterq; nam ὑφορώμενος. ὑπονοῶν, φοβούμενος. Heſych. ὑπιδίᾳ ergo tam φοβερῶς, quàm ὑπονοῶν. ſiquidem ſuſpicionis pediſſequa ſoler eſſe formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *ſuprà* § 12. φύσεως ἔχειν. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει. & *l.* 9. § 3 ἐν τέτοις ὧν ἡ φύσις ἐθέλει. Ita & Ariſtot. *phyſ. l.* 5. *c.* 6. Ἐπὶ βλάσεως δ' καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος· ἔστι γὰρ ἡ μὲν βλάσις κατὰ φύσιν, ἡ δὲ φθορὰ παρὰ φύσιν· τὸ γὰρ ἀφεῖναι κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ πολλῶν· Ita Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis* 5. Εἰ δὲ τοὺ πολλοὺς ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοὺ ἐδίους καὶ διὰ τοὺ πάντας ὅσαπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, ὅτω κεῖται. μὴ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε δὲ τὰ τῆς πονηρᾶς προαιρέσεως.

Οὐδὲν

Οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐδὲν λύσφημον φυσικῶς πρὸς ἔργα στρατιωτικόν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ ἀπὸ φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inscriptionibus istiusmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύτῳ· sicut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto*. Verùm illud, opinor, potius. Est autem Καρνῦς, Καρνῦντος, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. sive Καρνοῦντον, ut Marcus hìc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hist. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hist. l.* 30. qui *Illyriorum* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum nostrum triennio jugiter militum delectum habuisse, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor est Orosius *histor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perseverâsset, bellum Marcomannicum confecit*. Quin & Dio Cassius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, *πλὴ Παιονίων ὁρμητηρίου, Pæoniam pro stativis, sive pro eo loco, in quo copias suas contineret, & ex quo in adversarios excursiones subinde faceret*, habuisse. Verùm apud Dionem aut Παννονίων legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munsterus *cosmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* asserit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipse *geogr. l.* 7. diversas has esse longéq; à se invicem dissitas tum regiones, tum gentes, disertè statuat. Ego prius illud lubentiùs admiserim, librarii subesse culpam, qui lapsu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit; (nisi si à Xiphilino erratum est) non solùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejusdemq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Βοιωτ.* Justin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Cassius ipse *l.* 49.) situs non patitur, ut eo fine usui esse Marco potuerit adversùs gentes illas Istri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* postea autor idem tanquam sedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco*, *Marcum Pannonias, Marcomannos, Sarmatis, Vandalis, simul etiam Quadis extinctis, servitio liberâsse*; & in *Vero*, *compositis, in Pannonio bello, in urbem destinatum esse*. Illud deniq; palmarium argumentum in hac causa fuerit, quod Cassius idem, non ille operà alienà contractus, sed integer *hist. l.* 49. (quo loco se post patrem etiam *Pannoniæ* præfuisse commemorat) Græcorum quorundam, qui commiscebant ista, errorem ipse refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcũ scripsit ἐν Παιονίᾳ, in morbum novissimum, unde & obiit, incidisse. Sed & Philostratus is, qui sophistarum vitas descripsit. Iste siquidem in *Herode* de Marco agens; Ἔγνω, inquit, ἐς τὰ Παίονια ἐθνη, ὁρμητήριον τῆς Σιρμίου χώρου. & rursus, μὴ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* esse intelligendam docent, & Marci historia, & *Sirmium* ipsum *Pannoniæ inferioris* oppidum, uti testantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiscus; tum & *Marci obitu*, qui spiritum ibi hausit novissimum, uti Tertullian. *apol. c.* 25. factum illustrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segestícam Pannoniorum urbem* dicet esse, εὐχυὲς ὁρμητήριον τῆδε τῆς Δακῶν πολέμου, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur*. qui & ipsi ex Strabone vicini fuisse videntur gentibus illis, quas subegisse Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus est: *non inter strepitus Baianos fremitúsq; balnearios, aut clamores vociferationesq; Circenses*, quod tanquam magnum quiddam de se prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. sed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philosophiæ studiis seriò sedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Αὐ· ἐκάστῳ ἡμέρᾳ ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2. *Singula de nobis anni prædantur euntes.* *Anni*, inquit ille: imò & *dies, hora, momenta* ipsa. *Singuli dies aliquid subtrahunt viribus*. Sen. *ep.* 26. & Memor, si Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2. *Horum decore singuli carpunt dies.* Quod de *viribus* ille, de *decore* iste, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Mirari te idem locum aliquando trasfâsse, non repente nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cum crescimus, vita decrescit. usq; ad hesternum quicquid transiit temporis, perîit. hanc ipsum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit:*

fluxit: ſic ultima hora, quâ eſſe deſinimus, non ſola mortem facit, ſed ſola conſummat. tunc ad illam pervenimus, ſed diu venimus. Et *epiſt.* 120. *Vide in quanta cæcitate mens noſtra ſit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè ſit, & pars ejus magna jam facta eſt. nam quod vixímus tempus, eo loco eſt, quo erat antequam viximus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem ſinguli conferant. non ille gradus laſſitudinem facit, in quo deficimus; ſed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epiſt.* 4. *Ex quo natus es, ducéris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Aſtron. l.* 4.

Naſcentes morimur, finiſque ab origine pendet.

Morus noſter:

Nugamur, mortémque procul, procul eſſe putamus:
At mediis latet hæc abdita viſceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm naſcimur, horâ,
Prorepunt junctò vitáque mórſque pede.
Partem aliquam ſartim quâ ſe metitur, & ipſam
Surripit è vita quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipſo in tempore mors eſt:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc eſt noviſſimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

—dum loquimur, fugerit invida Ætas —

& Perſ. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor indè eſt.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expreſſum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpſit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd ſi ex illo quiſque incipit mori, ex quo in ipſo agi ceperit ipſa mors, id eſt, vitæ detractio, profectò ex quo eſſe incipit in hoc corpore, in morte eſt. quid enim aliud ſingulis momentis agitur, donec ea conſummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus eſſe poſt mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μίεις ἔλαττον αὐτῶ καλαλείπεται | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de ſpatio vivendi demitur; & quotidie minus minúſq; reſtat.* Idem *de verb. Dom. ſerm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm creſcunt pueri, quaſi accedunt illis dies, & neſciunt quia minuuntur: & ipſa eſt falſa computatio. creſcentibus enim decedunt potius dies quàm accedunt. conſtitue enim homini nato, verbi gratiâ,* 80 *annos: quicquid vivit, de ſumma minuit.* Idem latiùs proſequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipſa ſuis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ὀξυκίνητος ἡ διάνοια | Nempe, ſi *morbo mens ſepelitur*, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima, prodigitur. Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs ſtudiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamſi prorogetur, incidere poſſunt, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò uſum liberum ſuperſtiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *reſpiratio.* M. Caſ. verùm aliud longè eſt τὸ διαπνεῖσθαι, quod à Marco ipſo etiam *plantis* tribuitur. & ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς diſertè diſtinguitur *infrà l.* 6. § 15. Ariſtot. *problem. l.* 1. *q.* 21. Ὅσῳ ἡ ἐν διόδοις ἀναπνοὴ, τοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῆς ἀρτηρίας. Idémq; (ejuſd. ſaltem nomine; ſunt enim qui Alexandro potiùs accenſeant) *de ſpiritu c.* 5. Τὸ ἡ διέξοδος ἐκ φλεβὸς καὶ νεύρου καὶ ἀρτηρίας. —— ἐξ ἀρτηρίας ἡ, ὅπ διαπνοὴν ἔχει. quam ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς autor idem diſterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. ſalubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *ſect.* 1. adduxerat. Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσπεπώτατα φέρεται, χειμῶνος ῥύσια, ἦρος δύσπεπτα. Ex *aphor.* 15. rationem dicti ſubjungens, Αἱ χοιλίαι, inquit, χειμῶνος καὶ ἦρος διεμόπλαι φύσει. (quæ verba ſunt Hippocratis) διὸπ τὸ φαύλην ψυχὴν ὃν ἐναποσώζει σηραῖν, καὶ κλαλλείπει τὸ ἔμφυλον διερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν ᾧ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς ᾗ ἕλκεται τὸ φαυλόχυμον διερμόν· οἰομάζω ᾗ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ σώματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν ᾗ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην. Idémq; explicatiùs ὑγιεινῶν *l.* 1. *c.* 12. Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον σκέπασμα βάλλος ἐκκείνεται, πρός τε τῆς ἐμφύτου διερμότητος εἰς ἐλεύθερον ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀεροῦς ἐκπεπνεύμενον. οἰομάζεται ᾗ τὸ μὲν ἔσω ἐκκρίνειν ἱδρώς· τὸ ᾗ ἔξωθεν, ὄνομα ἴδιον ἔχον οὐκ ἔνομα, ὅπ οὐδὲ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἄπε τὴν ὅλην ἐκφεύγον ὑπὸ λεπότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῆς τῆς φερούσης αὐτὴν τὸ λογισμῷ καὶ τὴν ᾗ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεσθαί τε καὶ τὸ παχυτέρου σκεπάσματος. Ἀναπνοὴ ergò *reſpiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâq; aër ſive ſpiritus externus iſte per os, tanquam per oſtium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. διαπνοὴ ſive *perſpiratio*, quâ non ſpiritus tantùm illi per arterias diſtribuuntur, ſed vapor quaſi quidam illis diffunditur (quomodo Moſchio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros ſive meatus quoſdam obſcuros occultâ quadam ratione latentur exhalatur. quod & Auguſt. obſervavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc εὔπνους τόπος, & εὔπνουν σῶμα. Ariſtoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος. *facilè perſpirabilis eſt capitis locus.* quod indè confirmat, τὸ μανὸν εἶναι, *quòd cutem rarem habeat.* Et mox *q.* 10. Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνὸς ὢν ἔσω ἄρα καὶ εὔπνους. Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, ſed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὅτ᾽ ἐν γὰρ ἡ πόλις ὑγιὴς καὶ πέπων ἔυπνος· ὕπω καὶ σῶμα τὸ ἔυπνες. hoc eſt, τὸ ἔυ διαπέπωκεν. & *l.* 8. *c.* 4. ἕξις ἔυπνος καὶ εὐσταθής. Sicut apud Theophraſtum *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐσταθὲς καὶ ἔυπνοα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἔυδηλα, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *c.* 3. & 4. ἡ ἔυπνοια ἔυχροιαν ποιεῖ. ſed & εὐδιάπνευς eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακὸ πέλα γὰρ τὸ γλωρίν, εὐδιάπνευς γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè eſt de ſpiritibus ac vaporibus uſurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentiſq; craſſioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eòdem ſenſu, quo & διαπνοὴ, ſumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι ſunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι. quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήρανστον εἶ τῇ πυκνότητι τῆς πέρυν· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ ſpiritus ſive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem ſuperflua & excrementitia per poros ſive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τὸ διαπνεῖν complexus eſt Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa ſupervacanea etiam quod eſt utile & conducibile ex parte ſenſim exhalet, idq; copioſiùs, ubi pori ſive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam ſæpenumero inſignem parit, unde interitus etiam quandoq; conſequitur; hinc factum eſt ut τὸ διαπνεῖσθαι *properire* & *interire* quoq; uſurpetur; cujus exempla alibi daturi ſumus. Monet iſtud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδεὶς ὅτιν, ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰδοίων διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πέριξ δάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ᾽ ὁμοίως ἐκκρινοῖ, διαφορῶν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατ᾽ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὸν τῶν ἰατρῶν ὀνομαζόμενον ἀδηλον ἀναπνοήν. Spectátque eodem ejuſdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum ſpeciebus agens; Βλάπτοιεν δ᾽ ἄν, inquit, πᾶν τὸ λεπτὸν, πρὶν τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκπεπόμφαι· ὅπως γὰρ ἂν ἔτι διαπνεύσειεν. ὡς ἔτι καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον καλῶς ἠδύνατο, σκληρόταλον αὐτὸ καὶ πυκνόταλον ἀπεργαζόμενοι. τοιὰ δ᾽ ἐπιὼν πρὶν ἅμπω πρὸς παραπλησίως καλῶς αὐτὸ, καὶ πρὶν τὴν τῶν ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνοὴν, καὶ τὴν τῶν ἔξωθεν ὁμοίων βίαν, ἄμεινον ἂν ἔτι τὸ μέσον ἑκατέρων τῶν ἐπιφανῶν. εἰ δ᾽ ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως ἐναντίωσιν οὐκ τῶν ἔξωθεν αὐτῶν, κατ᾽ ἐπανόρθωσίν τινα ἑτέραν ἐπίμονον ἔχει. 10 20 30 40 50

χὴ σφίγξιν ἀυτῷ βλάβη τις ἡ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῶν περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità diſtinguunt iſta, ut inutilis materiæ *perſpirationem*, utilis verò *diſſipationem* indigitent. Nec illud ſilendum διαπνοῆς occaſione hujuſce anſam arripuiſſe Sanctorium quendam Juſtinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiſcendi; quam libro peculiari, quem *Statigomaſtiga* inſcripſit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrarienſis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν ſtatuiſſe videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus ſe inſinuet, quo ſufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὅπερ ἀνάγκη ἐστὶν) τὸ μὲν εἰσὼν καὶ τὸ τῆς τροφῆς ἔξω μεθὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ σέοντος τὸ σῶμα ἄγεσθαι, εἴσω διὰ μανῶν τῆς σαρκῶν δυομένω καὶ περιλαμπομένω, γίνεται πλῆρες. αὖθις δὴ ἀποτρεπόμενον ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὸν ἀναπνευσὸν περιωθεῖ, καὶ τὸν τῶ σώματος, καὶ μυκτήρων δίοδον.

Τὸ ζῆν ἑαυτῷ χρῆναι | Senec. *epiſt.* 58. *Multis iners vita ſine uſu jacuit ſui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui ſe utitur. qui verò latitant & torpent, ſic in domo ſunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipſo nomen marmori inſcribas; mortem ſuam anteceſſerunt.*

Τὰς τῶ καθήκοντος ἀριθμὰς ἀκριβῶν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δ᾽ λέγεσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, διὸ τὸ πάσας ἀπέχειν τὰς διαφερουσῶν ἀριθμὰς κατὰ τὴν φύσιν, ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 7. § 8. Κατόρθωμα δ᾽ εἶ λέγουσι καθῆκον πάσας ἐπέχον τὰς ἀριθμὰς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet.* & *de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continent.* & *de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam eſſe poteſt caſu factum, quod omnes in ſe habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem eſſe dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non creſcit, ſic nec virtus quidem. habet numeros ſuos, plena eſt.* & *epiſt.* 115. *Non poteſt quiſquam niſi ab initio formatus, & totâ ratione compoſitus, omnes exequi numeros, ut ſciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris ſaltatoriis* cenſet cl. Caſaubonus; ſiquidem Latini ſolent pro ἐρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerimque exultant ſanguine læti.

vel *ad numerum moveri.* Perſius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miſcere neſas; nec cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantùm ad numeros ſatyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Satyrum moveri*, sive *saltare ad tres numeros Bathylli*; δὶς ἢ τρὶς χαλῶς ὀρχήσασθαι τὸ Βάθυλλον *duos aut tres staticulos ex arte facere & perfectè*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & explodituri: in vita, quæ omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dicas?* Hæc pleraque *ad Pers.* Casaub. At Lipsius *palæstræ* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis & formatione flexuque membrorum*: atq; indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib. 7. c. 1. Magnus luctator est, non qui omnes numeros nexúsque perdidicit, quorum usus sub adversario rarus est; sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib. 12. c. 2. Palæstrici doctores illos, quos numeros* (ità Lips. *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus quæ didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat. 6. v. 250.*

Atque omnes implet numeros. ——

De Amesia Sentia caussam suam apud populum agente Val. Max. *l. 8. c. 3. Partésque omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúsque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem istîc πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβῶν, ἢ ἐπίχειν, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπακριβῶσαι, dixit, in *imaginib.* Καλλίστη μὲν, καὶ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπακριβωμένη. translatione *à pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ προφαντασθὲν διαθεῖναι | *Quæ animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. quod est διορθοῦν. malim, *animo præconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l. 1. c. 7.* δεῖ γὰρ ἴσως ὑπογραπτέον πρῶτον, εἶτ' ὕστερον ἀναγεγράφειν. δόξειε δ' ἂν πᾶσι τὸ προαγαγεῖν καὶ διαθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem ἢ μὴ τὰ φυσικά. *l. 2. c. 6.* εἰ μὴ καλῶς διαθρῶσιν οἱ λέγοντες. & *l. 1. c. 5.* σαφῶς μὲν ὁ διήθρωται. Metaphorà ductà *à re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figuramque debitum componunt.* in scriptis autem Hippocraticis τὸ διαθρῶν & τὸ διαρθρῶν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἤδη ἐξακτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l. 4.* de hæreticis quibusdam, qui martyrio se ultrò objiciebant, ἐπιθυμοῦντες τοῦ θανάτου· Τάττει ἐξάγειν ἑαυτὸν ἀμαρτύρως, λέγομεν, καὶν ὁμοίᾳ καλάζωνται. quo loco τὸ ἀμαρτύρως (quod obiter adnotamus) non est cum λέγομεν, (uti Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτὸν conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* ἐγὼ, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζειν τὸ μαρτυρίου τοῦ πιστοῦ. Vide *ad lib. 11. § 3.* & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Ἀντὶ τοῦ ξύλογον ἐξαγωγὸν τοῦ σωφρονεῖν καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅπως τοῦ φεύγειν ὅταν πρέπειν αὐτὸν, ὡς μηκέτ' ἀπολειπέσθαι αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Vid. *l. 8. § 47.* Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita sese educere. & ξύλογον ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa causssa*, quàm illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l. 1.* Jo. Stob. *Collectan. tom. 1. l. 1. tit. 4. § 8.* Φασὶ δέ ποτε καὶ τὸν ἐξαγωγὸν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σοφοῖς καθήκειν καὶ πολλοῖς τρόποις. Plenius planiúsque Laert. in *Zenone.* Εὐλόγως τέ φασιν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων, καὶ ἐν αὐληρτίᾳ λίαν πολλοῖς ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist. 70. Sapiens vivit, quantum debet, non quantum potest. videbit ubi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus. — Si multa occurrunt molesta & tranquillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist. 17. Si necessitates ultimæ inciderint, exiliet è vita, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epistol. 58. Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qui fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exiccat, & fæcem quoque exorbet. de hoc tamen quæremus, pars summa vitæ, utrum fæx vitæ hæc sit, an liquidissimum ac purissimum quiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & præmortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, quid me oporteat educere animum laborantem? & fortassè paulò antè quàm debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit malè vivendi, quàm citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnæ rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum autem ab illa parte meliore. at si caperit concutere membrum, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit sed animam; prosiliam ex ædificio putrido ac ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

non propter ipſum, ſed quia impedimento mihi futurus eſt ad omne propter quod vivitur. imbecillus eſt & ignavus, qui propter dolorem moritur: ſtultus, qui doloris cauſſâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ ſecundùm naturam ſunt) omnia proficiſcantur officia: non ſine cauſſa dicitur, ad ea referri omnes noſtras cogitationes, in his & exceſſum è vita, & in vita manſionem. in quo enim plura ſunt, quæ ſecundùm naturam ſunt, hujus officium eſt in vita manere: in quo autem ſunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium eſt, è vita excedere. ex quo apparet, & ſapientis aliquando eſſe officium, excedere è vita, cùm beatus ſit; & ſtulti manere in vita, cùm ſit miſer.* Hanc autem ſententiam, quæ & Chryſippea eſt, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento ſubſternitur, ità Stob. expreſſit. τοῖς καθήκουσι καὶ πῖς ἐστὶ τὸ καθῆκον, μεταξὺ τιθὶ τε ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lipſ. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipſum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde pauculæ adhuc ſuperſunt fragmina, quæ argumenti totius guſtum dent aliquem. Refutavit feliciter ſatis Alexander Aphrodiſ. in *libello*, quo diſſerit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, oſtenditque ex ipſorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τιθὶ ξύλογον ἐνομαζομένῳ τιθὶ ἐξαγωγιθὶ Πῶς ξύλογος, inquit, ἐξαγωγὴ πρὸς τιθὶ ἀρετιθὶ ἔχοι, ἐν μακαρίᾳ βίᾳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· ἄτοπος ἄτοπον καὶ τὸ ἑπόμενος τούτῳ μακαρίως ζῶντα (audis faſtûs Stoici verba; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν εὐλόγως τούτῳ τῷ βίῳ. τὸ γὰρ μήτε παρεῖναι πρὸς κακῶν, μήτε ἀπεστερῆσθαι, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας εἶναι αὐτὸν ὕστερ, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτιθὶ τὴν ἀρετιθὶ, βέλτιστον, καὶ τὸ κατ' λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τιθὶ ἀρετιθὶ τοῦτ' ἀποκαλεῖν τὸ σοφῷ· ἐπεὶ γὰρ ὥσπερ ὅπὶ τῆς ἄλλων τινὸς, ἔστω ἡ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλο εἶναι. ἐπεὶ γὰρ κρεῖττον εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἀπειρον γὰρ ἦν πλῶν ὁρμὴ καὶ ἐκ ἐπ' ἄλλό τ αὖ τῆς ἀπαγωγῆς. Ità abſurdum eſſe dogma contendit; utpote quod nec rationi ipſi, nec ipſorum etiam principiis conſentaneum exiſtat. ἐſtq; reverâ pietati veræ religioniq; ſanæ prorſus adverſum. Agnoſcunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone*: εἰς ἦν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ ἐ δεῖ αὐτὸν ἐκ τούτου ἐξάγειν, οὐδὲ ἀποδιδράσκειν. Et tanquam ex Africani perſona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. ſomn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus eſt in cuſtodia corporis; nec injuſſu ejus, à quo ille eſt vobis datus, ex hominum vita migrandum eſt; ne munus aſſignatum à Deo defugiſſe videantur.* Idem ipſe *Tuſc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injuſſu hinc nos ſuo diſcedere.* Et in *Caton. Vetat Pythagoras injuſſu imperatoris, id eſt, Dei, de præſidio & ſtatione vitæ decedere.* Apul. *de philoſoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etſi in ejus manu eſt mortis facultas, & quamvis ſciat ſe terrenis relictis conſecuturum eſſe meliora, niſi petendum iſtud lex divina decreverit, accerſere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lipſ. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hiſt. lib.* 2. E noſtris eleganter Lactant. *inſtitut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius eſt, quia hominis extinctor eſt: eidem ſceleri obſtrictus eſt, qui ſe necat; quia hominem necat: imò verò majus eſſe id facinus exiſtimandum eſt, cujus ultio Deo ſoli ſubjacet. Nam, ſicut in hanc vitam non noſtra ſponte venimus; ita rurſus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis aſſignatum eſt, ejuſdem juſſu recedendum eſt, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et ſi vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum eſt, cùm extincta innocentis anima inulta eſſe non poſſit; habeamúſque judicem magnum, cui ſoli vindicta integra ſemper eſt.* Piè item admodum diſertéque Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc aſſerimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem ſpontaneam mortem ſibi inferre debere, velut fugiendo moleſtias temporales, nè incidat in perpetuas: neminem propter aliena peccata; nè hoc ipſo incipiat habere graviſſimum proprium, quem non polluebat alienum: neminem propter ſua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus eſt, ut poſſint pœnitendo ſanari: neminem velut deſiderio vitæ melioris, quæ poſt mortem ſperatur; quia reos ſuæ mortis poſt mortem vita non ſuſcipit. reſtat una cauſſa, propter quam ſe quis occidat; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel ſæviente dolore. hanc ſi admittimus, cur non baptizatis ſuademus, ſe illico interimant? tunc enim tempus eſt cavendi omnia futura peccata, cùm omnia ſint delicta præterita. perrò hoc ſi quis putat, non dico, deſipit, ſed inſanit. hoc ergò quia nefas eſt dicere, nefas eſt profectò ſe occidere. nam ſi hoc ſponte faciendi ulla juſta cauſſa eſſe poſſet, proculdubiò juſtior quàm illa non eſſet. quia verò nec illa eſt, ergò nulla eſt.* Videndus idem in *epiſt.* 61. & ſub ejuſdem nomine, niſi Eraſmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit: *ſi paricida eò ſceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat; & in ipſis paricidis, quantò propinquiorem quiſque peremerit, tantò judicatur immanior; ſine dubio pejor eſt, qui ſe occidit, quia nemo eſt homini ſeipſo propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum eſt, Diliges proximum tuum, tanquam te, ſi homicidium committit in ſeipſo, quod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & noſtrum ipſum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐπικάτειν] Epicurus apud Senec. *epiſt.* 26. *Meditare, utrum commodius ſit, vel mortem tranſire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro ſapiente ipſe *epiſt.* 70. *Cùm primùm illi ceperit ſuſpecta eſſe fortuna, diligenter circumſpicit, numquid illo die deſinendum ſit,*

fit. Plin. min *l.* 1. *epist.* 22. *Impetu quodam & instigante vecordiæ ad mortem, communem cum amicis : deliberare desii, & causas ejus expendere, itaque suasori : ratio, vitæ mortisque cui illum fuisset ponere, in nostra est animo. Debitorum* eadem refertur instituti Tullius Marcellinus apud Senecam *epist.* 77. *correctorem* & *confutationum* Titus Aristio apud Plin. *epist. supradicti.* Verum hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inque quo Marcus, jam non potest.

Πεφαντάσθηνται | Ita *l.* 12. § 15. φαντασθέντα. de quo Lucretii illud usurpari potest, *l.* 3.

Mortem esse vitæ scit prope nam vivo atque videnti

atque hoc est, quod Seneca *de tranq. c.* 3 *Ultimum malorum omnium, ex vivorum numero excedere, antequam moriare.*

Χρὴ ἂν ἑτοίμως ἔχειν | Vide Senec. *ep.* 76. *ad lib.* 2. § 2

Τῷ ἐξυστέρῳ τῶ θανάτῳ ἐκφοβεῖσθαι | D. Jun. *l.* διὰ τὸ. Verum πρὸ cum verbo mihi non idem valet ac διὰ τὸ. Alexand. Aphrodis. *problem. lib.* 1. *cap.* 1. πρὸ τὸν δὲ αὐτὸν λόγον ποιεῖσθαι, id est, διὰ τὸ. *ea quæ per eas circumfusa afferuntur.* Theophr. *de caus. plant. l.* 1. *c.* 16. Μεγάλας ἐυδὺς παροσίας ἔχουσιν οἱ καρποὶ τοῦ ξυλάδους, ἢ γλάδους, ἢ ξηροῦ, ἢ λιπαροῦ τῶν φύσιν ἔχ. *eo quod vel pinguia, vel sicca, vel fusca, vel pinguescentia sint natura.* Idem *ibid. l.* 6. *c.* 5. Τὰ μὲν ἄρα ἐξ ἀνάγκης ἐκ τοῦ πέρυς ἐκλαῦστα ἂν τις αἰτήσαιτο, τῷ μὴ ἀρμόττειν. *nisi si quis porro in causis esse velit naturam, eo quod minime sint congruæ.* quem locum frustra solicitat Clariss. Jul. Scaliger. & *c.* 14. Ἔστι δὲ τὰ γ' ἐν τοῖς ἀλωάδεσι φυόμενα, πρὸ ἔχειν ἀλμυρίδα πικρά. ὃν ἄλογον. —ἵνα δὲ εὐκολώτερα καὶ βελτίω γένηται. *eo quod salsedinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet ; Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Ex quo quisque in isto corpore moriturus esse coepit, nunquam non in eo agitur, ut mori veniat. Nec enim agit quisquam in mutabilibus toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem nemo quippe est, qui non citius finiat quam ante annum sum, & cras quam hodie. & hodie quam heri, & unus quidem paulo ante propinquior, ut omnino nihil sit aliud tempus vitæ hujus, quam cursus ad mortem.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Hæsit quisque, quantum ibi ætas primum adjecit ex eo quo primum lucem vidit, ter mortis expertus est, cotidieque fato propior : & illi ipsi qui adjiciebantur adolescentiæ anni, ad mortem trahebantur. — quo facilius corripiat mors, sui ipso vitæ nomine latet. interscinditur ipsa sibi cum cæperit, damna sunt.* Idem *ep.* 12. *Quotiens propius ad ultimum stamus ; & ille unde nobis cavendum est, intra nos omnia impellis.*

Vitæ mortis propior est quotidie. Phædrus *fab. l.* 4. Quod Poeta recentior pluribus hic extulit :

Bicium secundo vitæ navis flumine
Sensim propinqua littori : sic imbecillæ
Vivendo morti appetimus propinquitas.

Hinc Gregor. Rom. *l.* 6. *ep.* 26. *Vita nostra navigationi est similis, ut namque qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, quia impulsu navis ducitur. ita ergo & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive amœnitates, sive quietes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ διηνεκῶμενα | Quæ & ἐπιβήματα dicuntur, *l.* 6. § 35. *Quæ rebus ejs, quas vel natura vel ars ex intentione primaria produxit, aut cæca aut necessario etiam, sed præter intentionem veniunque impervenimus aut interveniunt.* Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Καθάπερ ἐν ταῖς ἀβδ τεχνῶν χειρουργίαις, τὰ μὲν ἢ τέχνη σφηνωθέντα δρᾷ, σχιζομένη τῷ τέλει, τὰ δ' ἔσπασε τὰ χειρουργία ἢ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη. ἀπὸ σκηνῆς τε ὄζ ἀκούσεσθε. καὶ ἐν βυσσῷ αἰσθανόμενοι, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάσης ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐρασίᾳ, ἐ σφηνωθὲν ἢ πρὸ τέχνης· ἔστι δὲ ἀλλὰ καὶ ὅτε δεῖ γλῶ πάθη γίνεται, ἃς καλοῦμεν κακῶν ἀνθρωπίνων ὑμῶλας. ἐνθαῦτα ἡγητέον ἀναίτιον καὶ τῶν τέχνου εἶναι ἢ τοῦτα τῆς τῶ ὅλω δημιουργίας ὥσπερ πιὰς ἐπιμελὴς καὶ ἀναγκαίας φύσεως. quod idem fere Plinio in proœmio inabes apud Rutilium *praef. l.* 8. *c.* 17. Αἱ μὲν στοιχεῖων μεγαλοναὶ ταῦτα ἠθικῶν, ἐ σφηνώματα ἔργα φύσεως, ἀλλ' ἐπιμελῆ τοῖς ἀναγκαίοις καὶ τοῖς σφηνωμένοις ἐπακολουθήματα. Idem ait ad Marci meritum quodammodo : Ὅσα δὲ ἐμοιβαῖα ἐπακολουθήματα, ἐκ ἔργα φύσεως σφηνώματα, φυσικοῖς δὲ ὑπομβαίνοντα ἔργοις, καὶ ἴσως ἀλλὰ παρέχει τινὰ καὶ ταῦτα χρείαν ἀναγκαίαν τοῖς φρονιμωτέροις.

Ἄρτου ὑπεμφύω | *Cum panis pinsitur.* Vel ar panis non pinsitur, sed *far* vel frumentum ad panem: Varro de *ling. Lat. l.* 4. *Pilum, a quo eo far pinsatur. id ubi fit, pistrinum.* & *de re rustic. l.* 1. *c.* 63. *Far, quod in spica condideris per messem, promendum evenit, ut in pistrino pinsatur & torreatur.* Idem Nonnio laudante, in ταφῇ Μενίππου. *Nec pistrinum nihilum nostrum, nisi cum pistrinum pinsat far frumentum.* Sed nec *farina* pinsitur, sed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo referendum. Sic enim & idem *Varro* ex *de vita P. R. l.* 1. *Nec pistores nostro erat, nisi cui non far pinsitur.* Varro itaque, *panis* cibo carentur nec dum inficus Græcis alius ἔψειν, aliud ὀπτᾶν tenare. Ex Philochoro Athen. *l.* 14. de Athenienses. Ταῖς ὥραις θυοντες τὰ ὀπτῶν, ἀλλ' ἕψει τὰ κρέα contra plane quam Hebræis institutum, cum ἐψητὰ pascha eum immolarent, Exod. *c.* 12. *v.* 9. Long. nec enim eodem *l.* 5. referente, quærenti utri pinsi mallent, *cerasus an lupus*, ὁ μὲ ἐρῶν ὁ δ' ὀπᾶν. quæ Anno Anglo dicerentur, *I. e one beetle and the other broiled.* Itaque si vocabuli Græci significatum persequi velimus, *panis terrere* potius, quam *impanare* dicerentur,

& *fruges* quidem *tostas* etiam Latini dicunt, uti & *far* supra *torrere* Varro, Maro *Æn. l.* 1.

——*frugesque receptas*
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *ponere*, sic ramuscule *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panis varia genera*; ——*a coquendi ratione, ut furnacei, vel artopticii, aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocula, quæ coquebant panem, primum fuit cinere, postea in fornu.* Cato *d. re rust. c.* 74. *Ponem depsticium, ubi bene subegeris, dimidio, coquito in testu.* & *c.* 75. *Libum in foco cinis ubi testu coquito bene.* & *c.* 76. *Placentam vide to bene & omnia pone.* Vocabulo etiam eodem, Nonio referente, usus est Cicero, quo Xenophontis illud ex Oeconom. exprimeret, ἢ ὃ γῆ ἐπῴει τὸ ὑπὸ τῇ ἰλύι, *si quem ad fodiendum.*

Πρόθυμίαν σεῖς τῶν τεχνῶν ἰδίως ἀναπνεῖ | Ita Naso *remed. l.* 2.

Non sinit ille curiosi vultis retinebere mensis:
Et multum falsæ mœstat ubique fimi.

alii *multum* quid fi *nullam* legerimus? ut sit sensus; *fumi*, &c. *nisi ubi nulla prorsus fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπότε ὠρώσοιτα ὀξὺ, χλόνε | Naturæ vitio? sed & artis ope nonnunquam, quæ ἐπιτεχνασμὸς dicta, Theophrast. *l.* 2. *c.* 9. *Eccetra caprificus pertinet ad ficos, ut caprificus parit, qui ad ficum adstantes volantes, meritoque rubro ficum ora* (an *corrumpit* Dalechamp.) *aperientes, atque ita penetrantes, intus solem primo fecum adducunt, cæterisque suras immittunt foribus apertis.* Plin. *hist. nat. lib* 15. *cap.* 19. τὸ χαίνειν autem & de *mala punica* usurpavit Callianus Batlus, sub Constantini Cæsaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὥστε ῥοιὰς μὴ χαίνειν.

Δρυπεπῆ ἐλαίας | Δρυπεπῆ, Xyland. alii, δρυπετῆσαν illud potius, ut aut notationem respicerimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπεπεῖς sive ἐλαίας, sive ἰσχάδας, περὶ τὸ πεπεῖν τὰς ἐκ τοῦ δένδρου πεπαινομένας, monet Eustath. *ad Il. β* & *Odyss. μ.* & Suidas. at verò δρυπεπεῖς, περὶ τὸ πεπεῖν, τὰς ἀπὸ δένδρου πεπαινομένας. ὠμὰς, Hesych. nec dilucre Plinius *hist. nat. l.* 12. *c.* 27. *Drupa vocatur, præcisumm cito matura, sed tamen colorem mutans.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Quædam naturaliter lacta, tanto pinguiora sucosa, minus grata, optima ætate ad decerpendum inter colorem lentescentem, nitidumque baccis nigrescere. nostri vocant Drupas.* Græci verò *Drupeta*: vel, ut alii eruditi, *drupetina*. Obiter restituenda in Theophrasti *de caus. plant. l* 6. *c.* 11. vox δρυπετὴς, vel δρυπεπὴς (utrumvis enim, ubi perperam in exculis Veneti ὀδρυπεπὴς, Lugd. δρυπετὴς, legitur.

Τὰ ἐγγὺς τῇ σπλῇ | Καὶ γὰρ ἡ δρυπετὴς ἐν σπλῇ. Theophr. *de caus. plant.*

Ἰδίον τι τῇλλῳ | Senec. *epist.* 12. *Gratissima sunt poma, cùm fugiunt. pueritia mearum in extrema decor est: adolescentiæ extrema dulcedo, illa quæ mergit, quæ ebrietas: hominum mea cum tempore quod in se jucundissimum omnes voluptati habet, in fine fui disfort. jucundissima est ætas decrepita jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema tegula flammam, judico habere suas voluptates: aut hoc ipsum succedere in locum suum, nolle cogere.*

Οἱ σάκχοι ὃ κέκτηνται | Quod est grandis tatis gravitatisque indicium. Plut. *de profect. virtut.* Οἱ μὲν ἐν γεωργοῖς ἤδη σάκχον ἤδιον ὁρῶσι τοῦ χαλκιδικοῦ καὶ νάουλαι ἀπὸ τῶν, τοῦ δὲ ἀπὸ καφόπου θερμοῦ αἰσθάνεσθαι ἄνω. καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἀληθεῖς ἔστιν ὅτε καὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐγκαλούντων νέων, εἰ μάλιστα κινεῖ καὶ βάσις ἐκ ἐμβλέπει. ὀρθὸς ἔχειν καὶ σῶμα, καὶ βάδισμα, καὶ πρόσωπον εὐφροσύνης καὶ ὁλιγωρίας μετὸν, ἀναιδοῦς ἀπέλιπον· ἀρχόμενοι ὁ παιδεύειν καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τοῦ λόγου, τὸ ἀνθηρὸν καὶ φλοιώδες ἀποτινάσσουσι. De vite patrer Senec. *epist.* 41. *Virum boni patrem, si fortè examinatis omnibus, si ipsa ad terram, pondus, colorem quæ talis, admonuerit acuerit.* quò respexit fortàn interpres Anglicanus, qui cum *nuas* vertarit, non σάκχος sed φρυγὰς legisse videtur. Ita Homer. de loco vinibus conito, *Il. σ. v* 561.

——σταφυλῇσι μέγα βρίθουσα ἀλωλή.

& de arboribus itidem pomiferis. Odyss. *τ. v.* 112.

——βρίθουσι δ' ὄγδοα καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*crescunt ipsa. frugibus gravescunt.*

sed & de papavere, *Iliad. Ξ. v* 306.

Μήκων ὡς ἑτέρωσε κάρη βάλεν, ἥτ' ἐνὶ κήπῳ
Καρπῷ βεβριθυῖα.——

Segetem autem ilicuimodi inter pulcerrima simul ac jucundissima ponit Tragicus nescio quis apud Platon. *epist.* 1. verbis his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς ἀστιβὴς ἔβη,
Ἐν ἱππικῇ δυσπλήσῳ βίᾳ,
Οὐδὲ ἀδάμας, ἐπὶ ἀργύρᾳ κλίνας,
Ἀνδρῶπον δοκιμαζόμεν' ἀσφαλῶς ὀφθαλμοῖς,
Οὐδὲ γαῖα εὐφυτόδρυ χθόνιμος
Βεβοτοῦσα αὐτάρκεις ἥβας,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμορροθοῦσιν γνώμης.

Vide *Psal* 64. *v.* 14

Τὸ τῦ λέοντος ὑπτιαστέον | Ὑπτιαστέον nunc in *torvitatis* indicio. Ita de Leone usurpavit Homerus *Iliad. ρ. v.* 133.

Παῦ δὲ τ' ὑπτιάοντα κάτω ἑλκόμενον ὄπιν κελεύθων.
Tum ille dein Cano in supinum obtutum.

Item de Harpalyco Theocritus *Idyll.* 24. *v.* 116.

—— τὸν δ' ἐν πάλῃ λύσσων
Θαρσαλέος πεφύκειν ἐπάλαιστ' ἐν ἀγῶνι
Τέως ὑπτιάοντα βλοσυρῷ ὑπὸ φρύϊ κάρτα.
——*prona ut in terram cuncta tuens*
Corsicum sub vomere gravem curvum vertebat
Tale imperitum terræ incubuit fuisse

aliquan-

aliquando & in *gravitatis* ac *severitatis*, ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζήνων σοῦ πολιῆ σεμνὸς ὑπεσκυφίῳ.

Specimandus cano Zeno supercilio.

Cicero *pro P. Sext.* *Nam quid ego de supercilio dicam? quod tam hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur, tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illo supercilio reipub. tanquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τῆς ὀφρύος αὐχμὸν accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vim vim depingens, inter alia,

Τὸν τῆς ὀφρῦς αὐχμηρὰ συμπίπτοις γαλᾷν,

De homine loquitur gravi & severo; non de tristi mœroreque pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. c. 1. quandoque in *tristi* etiam, & *severo*. Plin. *hist. nat. l.* 11. *cap.* 37. de *supercilio*: *Hoc maxime indicant tristitiam. Supercilia alienæ conspiciendam, sed hic finem habet. in cæsie variatur, hic pubet, hic pendet. Hinc arcus; frons, nonnunquam inquieta in corpore, ubi sedem habet.* Itaque Demetrius Phaler referente *l.* 5. Laërtio, μὴ μικρὸν δεῖ αἴρεσθαι τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γὰρ ὑπισκοπεῖται σωφρὼν ὁ βίος. Est autem τὸ ὑπισκύνιον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cum τὸ σκύνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῆς ὀφρύος αἶρες, ut Eustathius; τὸ ἐπάνω τῆς ὀφθαλμῶν ὀφρύδιον, ἢ τὸ μετόφρυον, ut Hesych. vel etiam τὸ σωφρύωμα τῶ μετώπε, ut Heracleo Scholiastes; *ossis incumbens supercilium*, vel etiam *supercilium in fronte commissura*. diffinctius paulò Pollux, *l.* 2. c. 4. § 25. τὰ ὑπὲρ τῶν βλεφάρων, σκύνια ὄντα καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ὀφρύος χαῖται, ὑπισκύνια. *quæ palpebris imminent, sive pilorum partes superiores*, σκύνια modo ὑπισκύνια, *pilorum frontem superciliorum proximos*. quâ ratione Aristot. etiam *de part. animal. l.* 2. c. 15. τὰς ὀφρῦς καὶ βλεφαρίδας ὀξὺ γένειον esse dixit. Et Apul. *de dogmat. Platon. Supercilium sæpe pro manum oculo, ne aëreus prorsus, quod tenuem cuticulæ membranulam dixit.* Ὀφρὺς *pilus*: & inde Latina vox non à *frontis* vel *oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. c. 1. aut *quod in ea pili sint oculi, qui sint quasi fores & fenestræ animæ*; ut Jungius noster *in Pyl.* 131. nec à φρενὸς, *quod ea frontis contractio indicetur*. ut alii σκυνίον, *cinnum*. & hoc à Græcis deductum: non *à celando oculos*, ut Isidor. ubi supra. aut à *cernendo*, id est, movendo, ut Balbus in Cicer. Gloss. *Cinnus*, ὑπισκύνιον imò σκυνίον potius. quod & *scinnum* dixisse Apuleium *Metam. l.* 11. autumat Scaliger Junior. *Festus. l.* 1. c. 37. Vocabuli id, apud Prudent. in Romani martyrio, restituit Scalig. *Autum. lect. l.* 2. c. 1.

Cinni fœminas, obvias offert genas.

quo loco *Cinnos* perperam legebatur. *Cinnum* autem, *cinnum*, & *cillum*, inquit Herald. *advers. l.* 1. *cap.* 4. σκύνιον *cinnum*, ut τὸ λίπος, *nympha lympha*, *terra* τὴ τρύπια, ii Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard in *harmon. ling.* à κολλὸς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν, βλέφαρον Pollux. ὑπισκύνιον, *supercilium*. Plin. *loco* superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ supervenientis antiqui cilium vocavere: unde & supercilia Physiognomon* etiam è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio, c.* 4. *Jamdudum censoria intentionis ep. fegmo disperso.* Aspectûs autem in *Leone torvitas* non est decor, minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaque eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. in *epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αἰτιῷτό τις, ὅτι βλοσυρὸν, ἀλλὰ μὴ πθήκειον, βλέπει.

Ὁ ἐξ ὀνῶν ἐκ τῶ σώματ⊙ ἧκον ἀφρὸς | de *cymo*, pariter, ac *cane*. inde tanta pictoribus solicitudo de summa fcitè exprimenda quo in conatu fortem arti tristitiæ suppetias, Protogenes canem. Vealcè equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quamquam istud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 64. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypotyp. l.* 1. c. 12.

Σωτηχοσμεῖ] Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἥδιος πως διασωίσεται] *elegantior fortasse est.* Xyl. ut vel ἀστεῖος legerit. vel ἡδίως eodem sensu ceperit. Glossar. Διασωίσηται, *conservetur, incolumis*. potest tamen istic & in *commendandi* sive *conciliandi* significatu sumi, quemadmodum διασώζεσθαι solennis est. idque secutus videtur Cat. quum vertit, *ne quo obliti amentiam ac vecordiam objecisse.*

Ὅσα γεωφῶς καὶ πλάσει μιμήσεως δεικνύουσιν] Aristotel. *politic. l.* 1. c. 4. Τῶ χαίρειν τοῖς μιμήμασι πάντας, σημεῖον, τὸ συμβαίνον ὅτι καὶ ἐπὶ ἔργων. ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἠκριβωμένας χαιρόντως θεωρέμεν· οἷ θηρίων τε μορφὰς καὶ ἀφανεστάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de puer. log.* c. 12. Γεγραμμένων εἰκόνων ἢ πίθηκον ἢ Θρῄττα καρτερῶντα ἡδονῆς ἀδύτους ἡδομένα καὶ θαυμάζομεν, οὐκ ἀσκαλῶν, ἀπ' ὠμοῦ. Et mox: τοὺς βοῦς καὶ λέοντας προσηλίας καὶ πυθμένων βοῦν καὶ δελφῖνας κύτων ἀκούομεν, ἐνορχήμενα καὶ συμπαίζοντα· ἂν δέ τε πειρᾶς ταῦτα μιμεῖσθαι, καθ' ἑαυτὸν παραμένων τὸν ὦν, καὶ θεάσεσθε τὰς προσηλίας, ἡδομένα. καὶ τοσοῦτο μὲν ἀνθρώπων καὶ ὑπάλλων ὡς ἀπειρὸς ἄκαμα φαίνομαι· τὸν δ' Ἀλεξανδρ⊙ Φιλεκτήτου, καὶ τὸν Σιμίνθ⊙ Ἰσχάδιον ὁμοίως φθόνου καὶ ἀποδυσκολαίνοντα πεπειμένους ὁρῶντες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *Symposiac. l.* 5. c. 1.

Γηρὰς καὶ γέροντες ἀκμῆς τινα καὶ ὥρας] Siquidem, præter-quam quod de Agathone locutus esse, ut Plut. in *Alcibiade* & in *amatorio* ἐπὶ κάλλει καὶ τὸ μετόπωρον καλόν· est & in ipsa canitie, ejusdem quidem; quam idcirco non minus esse senibus decori, quàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Proverb. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ in ætate illa minùs viget, per-

peram substituerunt interpretes Græci, dum vertunt; Κόσμ. ἢ νεανίας, σοφία λέξα ἢ πρεσβυτέρου, πλειαί. Nec omittendum Corypti illud, in inter virtuti opera ponit, *lib. de Laud.* τὸ ἐξεκαστὸς ἀποχὴ ἢ σωφροσύνης γεφύς. quali τὸ ἐπαρέδιλον ait quid et ain ifiusmodi fore rebus ineffet. ἢ τὸ σωφρονεῖν σωφροσύνη ἀποτελεῖται θρεσβύτην. quod certe majus quiddam mentis ducit poscit, quam αἰδέσσιν ὀφθαλμοῖς παιδὸν ἀρᾶν δυνάσθαι. Utrumq; refert Plut. *de Stoic. Contradict.* c. 9. & *de communi. notit.* cap. 2.

Τὸ ἐν ποσὶν ἐπαφεῖμεν | M. Cas. quare πᾶσιν legere velitteris, causam nullam video. rectè Xyl. *pro rerum, inquit, ordine positum.* sive, *qui quid in pueris ea ætate gerat,* quod in aliis impudicis sordium accendere possit amorem. opponitur enim τὸ ἧβῶ παίδων ἐπαφεδίλον, τὸ ἧβῶ χειρῶν ὥρα.

Σόφρονι ὀφθαλμοῖς | Sophocles in pictura Pericles collega cum præteriret pueri formam impensius laudabilet, Pericles, Ὦ ζασύκλεις, inquit, ἀ χρὴ χεῖρας μόνον ἅγν ἔχειν σεμνὴν, ἀλλὰ ἢ τὰς ὄψεις. Plut. *Pericl.* quod in vita Rectorum tamen Herculi ab eodem (si idem saltem est, quod ego nullas credo) tribuitur. id est, vertente Cicerone *off. l.* 1. *At enim præstorem, Sophocles, decet, non idem manus, sed etiam oculos nihil nimium habere.* Et Valerio Max. latius diducente; *l.* 4. *c.* 3 *Prætori non solum manus à pecuniæ lucro, sed etiam oculos à libidinosa cupidine continuerre esse debere.* quod κεκαθαρμένος ὄψεις Plutarch id σώφρονας ὀφθαλμοὺς notter illic. quod oculos tales habere illi id ἀναγκαῖον, ἔλεγεν ἔχειν παρ' ἑαυτῷ. qui tamen τὸ τῆς σωφροσύνης vocabulum non omnit postius. ita enim extulit *eum* 2 *Jubet.* 1. Ὦ ζοφόκλεις, τὸν σώφρονα σεμνὸν ἢ ἱερὸν τὰς χεῖρας, ἀλλὰ ἢ ὄμμα ἔχειν πᾶσ' σεμνὸν δεῖ. Nam quod Erasm. *l.* 5. *in Ferm. apoph.* 21 *linguam continentem* reddit, non video, qua ratione morus id fecerit. Opponuntur autem ibi à Petro *epist.* 2 *c.* 2. *v.* 14. ὀφθαλμοὶ μεστοὶ μοιχαλίδος quales notat, vetatque Dominus apud Matth. *c.* 5 *v.* 28. Scilicet ut Clemens Alex. *pædag. l.* 3 *c.* 11. Πρὸ ἧβῶ πᾶσῶ τὸ σῶμα ἢ ἀπαιδευσίαν εἰ ὀφθαλμοὶ. *Et impudicum oculus impudicæ vestis est nuncius.* Aug. *epist.* 109. videndus cum primis. Indè fictum illud Rhetoris cuiusdam, qui impudicum an impudentem quendam dixit, ἀ λόγος, ἀλλὰ πέπλος ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν. Plut. *de curiosit.* Luit tantum à pecunia vario significatu, quod & *pudicum*, & *pudibundum* dicat significatu, quod & *pudicum*, & *pudibundum* dicat significatu: quomodo & Cyrenæus qui Endymioni medico adulterii nomine infami virginis cupidum oculum curanti, Ὄρα, inquit, μὴ τὸν ὀφθαλμὸν τῆς παρθένου ἐκτρίβαν· τῶν χεῖρα σῴζεις. Laert. *lib.* 6. in *Diogen.*

Οὐ πω πεπαί | *Non adhuc crudelis.* interpres iterque. malim, *non cuivis grata,* gratiam, decorem, venustatem, voluptatem supra inculcaverat. πεπαῖν. *gratum, blandum. Lipsius. Ingratiosum* enim cum primis fuit perfidiosa unde dictum Aristot. τὸ κρίλλ. πωπὲς ἀθηνᾶλις συζητικὸν πρᾶγμα. Laert. *l.* 5 Gramaticus quidam à Bruno laudatus; Πεπαῖν κρίλλ. τὸ ἡδύ, ἢ τὸ τοῦ ὀρθῶς πεῖσαι δεινόν. Lucian alicubi. πολὺ τὸ πεπαῖν ἢ ἐπαγωγόν. *Quanta vis in blanditia & illecebra!* Aristæn. καλοὶ γὰρ ἔτι κόσμοι ἢ μᾶλλον πεπαῖνοι τῆς πρόθεν ῥᾳθυμίας. Gregor Nyss. *orat.* 1. Καὶ ὡς λίαν ἀπανθρώπων ἐστὶ τὸ φιλάνθρωπον, ἢ τὸ πεπαῖν βίαιον. De Hercule Plut. in *Amat.* ἐντεθραμμένος γὰρ ἰδίᾳ ἢ πεπαῖν ἐδόκει μᾶλλον, ἢ φέρειν ἀγῶνας· ἐν δήμῳ δὲ πωπὲς ἐδόκει *magis ac consuetudine proximus inesse, quam ingenita certamina vitæ ferre.* de Alcibiade item τῇ ἢ φωνῇ τῶν γραμμάτων ἐμπεπλῆσθαι, ἢ τὸ κάλλος πεπαῖνόν τι φέρειν. χάριν ἐπιπλάττειν. *lingua blanditiem dicendi fingi, & gratiam quasi ingenuum formam præbuisse.* Ità capiendum omnino illud Apollon. *ad Cic. l.* 2. *c.* 2. *v.* 4. μὰ τὸ ὑμᾶς ὀφθαλμοζῆσαι ἐν πεπαιδευσίᾳ. *ne quid vos vanitas lædat,* sive *fermonis lenocinio fallatur.* ut sit idem fere ἐν πεπαιδευσίᾳ ὀφθαλμοζῆσαι quod διὰ χρηστολογίας ἢ εὐλογίας ἐξαπατᾶσθαι eidem *ad Rom. c.* 16. *v.* 18. quanquam & addictionis elegantium, & artificium rhetoricum referri possit: de quo Basil. *in hexaem. orat.* 3. Ὅτω τὸ ἐν ταῖς σώφροσι κρίλλ. τῆς ἐπιεικοῦς σχηματίσεως· ἐσάπαν ἢ ἧβῶ ἡμετέρων λόγων ὠφελεῖ τοῦ ἔξωθεν τὸ διάφορον. οἱ γὰρ δὲ κατάμαζ. κεκριμένον τὸ πεπαῖν τοῖς λόγοις ἐπάγουσιν· ἐντεῦθεν ἢ γυμνὸν τεχνασμάτων ἢ ἀλήθεια σχήματος. *Sublimissimæ sententiæ,* Vulg. interpres reddidit. *sermone blando,* Bud *loco specioso rationis humanæ,* Vatabl. *sermonis probabilitate,* Leo Jud & Beza. quibus non repugnaverim prorsùs, quia πλεονεξία σωτῆρος *vers.* 2. præcellerat. malim tamen *sermone placidissimi,* aut *persuasibili.*

Καὶ τὰ ταῦτα σέφρα | *Et omnia ejus opera.* M. Cas. ac si esset, ἢ τὰ πάντα αὐτῆς ἔργα. quod non est necesse.

Πρεπωδῆται | leg σεμνοπρεπῶς· *multa ejusmodi occurrent.* quod interpretes cum non adverterent, clausulam illam parum commodè cum præcedentibus commiserunt.

§ 3 Ἰατροκράτης | Idem de medicis in genere. *l.* 4. § 45.

Πολλὰς νόσους ἰασάμην | *Quam multos sanasse verbis* Xyl. malim, *justissi.* Cels. *præfat. l.* 1. *nam non interfit, quid morbum faciat, sed quid tollat.* Naso *Pont. l.* 1. *ep.* 4.

Tollere maiestam posse medicina potentem.

Οἱ χαλκῆες | De prognosti gemino, *lib.* 8. § 25.

Ἀλίξας ἢ Πολυκλ. | De *regulis, interpretibus, tyrannis* in genere itidem *l.* 4. § 46. & *lib.* 6.

ſib 6. § 27. Basil. Cæſ. in illud, *Attende tibi.* Περιελὼν ἀπὸ σεαυτοῦ τὰ ἐν ταῖς ὑσὶ τὰ ἀλλότρια· ἀλλ' ἐκτὸς τούτων τοῦ σεαυτοῦ ἐστιν ὁ πλοῦτος; ἢ οὐ τὰ πολιτικὰς ὠνητὰς ἀπὸ χρημάτων; ἢ οὐ δυνατοὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων ῥήτορες; ἢ οὐ τὰς παντοίους ἀπατήσεις οἱ λαμπροὶ ἱππεῖς; οἱ σφαιρισταί, οἱ συμπαῖται; οἱ τύραννοι; ἡ παῖδα κόνις; ἡ παῖδα μοῖρα; ἢ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μεγίστωμα τῆς ζωῆς ὠφλε; Vide Ital. c. § 22. Meminerit ut cum Plutarcho ait Philemon. 2 in Rutgerſio exſtat. *Inſt.* l. 1. evulgato.

Ὅταν εἰ νέκυς θάλλῃ παῖς τὸν ὄρχιν ἔτι,
Ἐμβλέπουσιν εἰς τὸ μνῆμα, ὡς ὀδυπορεῖς.
Ἑρπετῶν ἕκαστον ὀστέα καὶ κόπρος κύτης
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ πυγμάχων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μίσος φρονούντων ὀλίγα ἡμῖν καὶ ἡδύσματον,
Ἀνθρώπου τε δέξαι, καὶ κάλλει ἧβῃ σωμάτων
Καὶ ὀλίγον ὠφλε ἧβῃ δ' ἐπήρκεσε χρόνον.
Κοινὸν τὸν Ἅιδην ἔχουν οἱ παῖδες βροτοί.
Πρὸς ταῦθ' ὁρῶν γέλασας σωλῆν, ὅτις εἶ.
Nonne ſepulcra, quæſo, ſunt ridenda tibi?
Hominum ſpectes, quæ ſecta quam, ſuſpice.
Hîc aſſa, putrisque inane cinis clauditur,
Regum, gymnetarum, & virûm ſapientum,
Superbientiumque opibus & progenie,
Stultique pariter, atque ſortis corporum.
Communis eſt ſis omnibus nocturnitas.
Hæc intuendo deſcito quidlis lice.

Cur autem ἧβῃ σωμάτων *corporum* αὐτολεξεὶ malim quàm *corporis* cum Rutgerſio & Grotio reddere, dixi as licet ex *antitheſi* ad l. 1. § 16. περὶ σωμάτων ἔρως. certè antitheſis illa inter αὐτῆς δόξαν, & ἧβῃ σωμάτων κάλλος, ſenſum eum quem ibi poſui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obſtabat, quo minus tam τῆς σώματος quàm ἧβῃ σωμάτων dicere potuiſſet. Ὅλως πολλοὺς ἀφῆκεν τοιαυτοτρόπως ἀπολέσθαι καὶ πολλὰς μυελοδάκας κραδίας φαγεῖν.

Ἡράκλητος | De *philoſophia* in genere periit l. 4. § 48. & l. 6. § 47. & l. 7. § 49. & l. 8. § 25.

Πυρὶ τὰς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεις | Ita Laert. l. 9 ex Heraclito ſententia, Ἕνα δὴ τὸν κόσμον, ἧβῃ καὶ αὖθις τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκ πυρὸς ἅπαντα φθείρεσθαι ἐναλλαξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forſan Stoici. Vide l. 9. *Physiol. Stoic.* l. 2. c. 22, 23. nec noſtri diſſentiunt, niſi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoſcunt. Vide Petr. *epiſt.* 2. *cap.* 3. *verſ.* 7, 10, 12, & quæ congeſſimus in *Orat. de Nov. obedientia in Heb. cap.* 11. *v.* 7.

Τὸν λέγοντα τὰ ἐγγὺς πλησιάζειν | Felicè; hominem qui *de mundo ignem ſuſcitando* primus dogma protulerit, ipſum *aquæ* interitus *mundante opplevisse*, diem extremũ obiiſſe. *Aquæ oppleviſſe* certè obiiſſe conſentiunt plerique, ab aqua, quâ oppleta ſit, non deſunt qui neganr. Siquidẽ, ut Laert. l. 9 refert, plures aqua interente cum laboraret, hoc eſſe interpretabantur. εἰ δυνατὸν ἧβῃ ἐξ ἀτμοῦ εἰς τὸν ὑγρὸν πεσεῖν, πῶς ἂν ἀπαυθῆ γενέσθαι

tem induere poſſent. Atq; ità Plut. in *præc. ſalub.* quod cum illi quid vellet non ſatis gereret, in boum ſtabulã condidiſſe ſe ſimo circumquaq; obruũ, quo humorem, ſi id fieri poſſet, evaporaret. id cum neutiquam ſuccederet à morbo interiit. Hermippus verò medicos percontatũ eſſe, *num quis eorum compoſſis ipſe ſibi humorem educere valeret*, quod fieri poſſe negantibus, ad ſolem ſtercore bubulo oblitum, vel obrutum poſſe, ipſum ſe expoſuiſſe. ità de tumente, ab exiccato indè madoque ſimo convulſis artubus diem obiiſſe, Tarianus; à canibus dilaceratum eſſe tradit Neanthes. Cæterum Hippobotus & Anaxilaum etiam, referente Satione, hydrope curatã, ſuperſtitẽ, alio neſcio quo morbo interiiſſe, interceptis ſuis ſũt reſtati.

Διαμόκειτο ἧβῃ οἱ σθῆτες; Atqui Laert. l. 9. ex Hermippo, ſemo confectum duntaxat obiiſſe, cum animã penè deſeſtã paulo è ſimo calidi vapore per triduũ in vita ſe continuiſſet, quo Cerealibus ſuperſtes eſſet. de pediculis nè χὴ quidem cum ramen l. 1. Pherecidẽ juxta quoſdam morbo ſordido hoc periiſſe. quod cum epiſtola ſpuria ad Thaletem data, tum & Ariſtoteles confirmat *hiſtor. animal. l.* 5. *c.* 31. & *l.* 3. ex Ptolone & Myronano de Platone idem retulerit, unde *Platonis pediculi*, in proverbium abierint. de aliis qui pari fato defuncti ſint Plin. *hiſt. nat. l.* 11. *c.* 43. & alii. de Democrito nuſquam legiſſe memini. Lucretius etiam contrà *l.* 3. & ex Lucretio Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 18.

Denique Democritum poſtquam maturior ætas
admonuit memorem motus languere ſenectæ,
ſponte ſua letho caput obvius obtulit ipſe.

déque eodem Anton. *Moſch. l.* 1. *c.* 58. (quo autore tamen, neſcio, ἂν νεότητος χὴ ἀκμάζοντα θεσπεσίην, ὡς ἀνέπνευσεν, ἥδεν με, ἔτι ἐξαπατῶν ἡ θιλεζοία, χὴ ἐξήπατο ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laertii narratione haud planè conveniunt. Cæterùm etiamſi diverſa à ſe invicem de Democriti obitu tradant autores iſti, at à Marco illic omnes diſſentiunt.

Σωκράτην ἧβῃ ἄλλοι φάσιν | *Falſum ſit*, inquit Xylandr inque ſuſpitur, *hiſtoriam* (ni ait) *Socratem cicutâ abſumpſiſſe.* Verùm illud *alii* Xylandr monere poterat. de *cicutæ potione* Mucium locutum, qui philoſophum illum infeſtabant. Anytum quoque & Melitum obiiciunt; quos *poſtea* non abſurdè nominat, quaſi *animal* ſuũ vindicta. nullo prorſus uſu. niſi hominibus ſuis *Socrate* conficiendis. Nec abſimile quod Epicharmus ap. Ael. *l.* 9. Οἱ μὲν ἡμῖν μεγάλα θηρία εἶσιν· οἱ δὲ ἄλλα χοίρων χὴ μικρά, ἀφ' ὧν ὄϊν ὀπίσω, λέων μὲ χὴ φαγέτω. Tyrannos & ſævitates viros *leonibus*, *apris*, animantibus feris, ſed generoſioribus aut robuſtioribus confert: ſycophantas, delatores, & id genus hominum, *mimiſcis & ſubſimis* ſed noxiis, *ſuibus* comparandi ſunt *vipera*, *vermes*, &c. De lenonibus parra Plautus *Curcul. act.* 4. *ſc.* 2.

Item

ρει πάσας ὑσίας ῥᾴν ϗ φέρεσθαι, τὰς μὲν ἐξ αὐτῆς μιθησίους, τὰς δ', πάλιν ἑτέρας ἐφοσδηχθείσας εἰς ἣν ἐφόρησιν ϗ ἄπεισιν ἀειθμεῖς ἢ πλήθει, ταῦτα μὴ διαμένειν, ἀλλ' ἕτερα γίνεσθαι ταῖς εἰρημέναις ἐφοσούσαις, ἐξαλλαγὴν τῆς ὑσίας λαμβανούσης· αὔξήσεις δ' ϗ φθίσεις, ἃ χρὴ λέγειν ὑπὸ Ζωνθείας γεγιχῆσθαι, τὰς μεταβολὰς ταύτας λέγεσθαι· γένεσις δ' ϗ φθορὰς μᾶλλον αὐτὰς ὀνομάζεσθαι ἐφόσκον. ὅτι τὸ καθιζῶντας εἰς ἕτερον ἐκβιάζειν τὸ δ' αὔξεσθαι ϗ τὸ μειοῦσθαι, πάθη σώματός ἐστι ὑποκειμένου ϗ διαμένοντος. Quid Platonici? Maxim. Tyr. *dissert.* 28. Πᾶν σῶμα ῥεῖ ϗ φέρεται ὀξέως, Εὐείπε λέγω, ἀεὶ ϗ κάτω. γοῦν μοι ἐκ γυμνάσιον ἐς ἅλω οἰδαῖον, γοῦν δ' ἐξ ἅλω εἰς γῆρας ὑφορεσῶν ϗ ὑποφερόμενον. Senec. *epist.* 58. *Quæcunque videmus ac tangimus, Plato in illis non numerat, quæ esse propriè putat. fluunt enim, & assiduâ diminutione atque adjectione sunt. nemo nostrûm idem est in senectute, qui fuit juvenis: nemo est manè, qui fuit pridie. ego ipse dum loquor mutari ista, mutatus sûm.* Et mox: *De homine dixi, fluidâ materiâ & caducâ, & omnibus obnoxiâ casibus. Mundus quoque æterna res & invicta, mutatur, nec idem manet.* Nec dissentiunt etiam Epicurei. Lucret. *l.* 4.

Dico igitur rerum effigies, tenuesque figuras,
Mittier ab rebus summo de corpore earum:
Quæ quasi membrana summo de cortice rerum
Dereptæ volitant ultro citróque per auras.

Et *lib.* 2.

Nam certè fluere atque recedere corpora rebus
Multa, manus dandum est. ——

Et *lib.* 5.

Principio omnibus à rebus quæcunque videmus,
Perpetuò fluere ac mitti fateare necesse est
Corpora. ——

Et mox:

Usque adeò omnibus ab rebus res quæque fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur undique partes.
Nec mora nec requies interdatur ulla fluendi.

Inde Claudian. *in Mallii Coss.*

——*Jugíterque fluentis Materiæ.* ——

Ἡ δ' αἴσθησις ἀμυδρά· | Ita *l.* 5. § 35. Τὰ δ' αἰσθητήρια ἀμυδρά, ϗ ἐνπαθητύπωτα.

Ἡ δ' ὅλη τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπία· | *Corporis totius fabrica, putrescere apta*, sive *putredini obnoxia.* Σύγκρασις Junio magis placet, pro eo quod σύγκρισις exhibetur. utrumlibet, Marco etiam auctore, legas, qui *l.* 7. § 66. Ἡ φύσις ἐκ ἔστω ζωικὸς συγκεκραμένον σε. Æschines Axiocho: Τῆς συγκρίσεως ἅπαξ διαλυθείσης, ϗ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οἰκεῖον ἱδρυθείσης τόπον. Vide & Epicharmum *ad l.* 7. § 40. sed & *l.* 3. § 11. ἐκ τίνων συγκέκριται. & *l.* 4. § 5. ubi vox eadem, σύγκρισις ἐκ τῆς αὐτῆς στοιχείων. In eandem cum Marco istîc mentem, Senec. *ad Marc. c.* 11. *Putre ipsa fluidúmque corpus: ex infirmis fluidisque contextum: ipso situ & otio iterum in tabem.* Vide *ad l.* 4. § 5. Itaque non *fluida* tantùm *generi*, quod dixere veteres, ut Varro *de re rustic. l.* 2. *c.* 4. Cicero *de finib. l.* 5. Plin. *hist. natur. l.* 8. *c.* 51. Stoici quidam, Plutarch. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Cleanthes; Clemens *Strom. l.* 7. Chrysippus; Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & Porphyr. *de animal. non esend. l.* 3. aut piscibus duntaxat; quod Philo Jud. *lib. de mund. opif.* sed & animantibus quibusvis (humano etiam generi) *animam, nè putresceret corpus, pro sale datum*, haud absurdè dici potent. Plaut. *Trinum. Act.* 5. *Sc.* 4.

——*nos homunculi,*
Salillum animæ, quam cùm extemplo amisimus, &c.

Ad quem locum interpretes: *Vasculum salis sumus*, i.e. *corpuscula animata: quia corpora sunt animarum vascula; anima verò corpori salis vice. quemadmodum enim carnes frequentius, si diu serventur sine sale, putrescunt: ita & corpora, efflatâ animâ, putore corrumpuntur.* Scitè itaq; Plut. *Sympos. l.* 5. *c.* 10. Τὸ ἅλας τῆς σωμάτων τὰ νεκρὰ διατηροῦν ἄσηπτα ϗ μόνιμα πολὺ χρόνον. ἀνπαθῆται γὰρ τοῦ θανάτου, ϗ οὐκ ἐᾷ σαπίλεως ὀζολίδαι ϗ ἀφανίζωσι τὸ ζωτικόν. ἀλλ' ἄφησε ἡ ψυχὴ, ζωϊκώτατον ἴσα τῆς πομπίμου, τὰ ζῶα ζωΐχει ϗ ῥᾴν οὐκ ἐᾷ τὸν ὄγκον· οὕτως ἡ τῆς ἁλῶν φύσις τὰ νεκρὰ παραλαμβάνουσα, ϗ μιμουμένη τὸ τῆς ψυχῆς ἔργον, ἀνπλαμβάνεται φθειρόμενον ὑπὸ τοῦ φθορέως, ϗ κρατεῖ ϗ ἴσχυν, &c.

Ἡ δὲ ψυχὴ ῥέμβεται | Ita restituit Xyland. cùm ante ῥόμβος legeretur. ῥέμβεσθαι, *vagus, sive divagatio.* nam & abstractè sumitur. Plut. *de exil.* πολὺ ἄλλο ϗ ῥέμβον. inde ῥέμβεσθαι. *supr.* § 7. ϗ ἀπορρέμβεσθαι, *infr. l.* 4. § 22. Casaubonus tamen *ad Adriani vitam*, ῥόμβος legit; sed *vagam* exponit, ex Athanasii illo, οὐ πολλὰ ῥεμβομένη.

Ἡ δὲ τύχη δυσέκμηστον | *Fors, conjectu difficilis:* ob casûs fortuiti incertitudinem nimiam. Itaque τύχην dixere Anaxagoras & Stoici, ἄδηλον αἰτίαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ. Epicurus, ἀόριστον αἰτίαν σεισμοῖς, χειμῶσι, τεθμοῖς. Plut. *de placit. philosoph. l.* 1. *c.* 29. & Philo *de constit. Princ.* ἡ τύχη ἀβέβαιον ϗ ἀδρυτόν ἐστι πρᾶγμα. Theophrastus denique, referente Plutarcho *ad Apollon.* Ἄσκοπος ἡ τύχη, ϗ δεινὴ παραλλάξαι τὰ σφαλεροπορώτατα, ϗ μεταρρῖψαι πολὺ δοκοῦσαν εὐπραξίαν, εἰς ἀνία κακὰ ἔχουσα ταχύτητα. & Plut. ipse *de poet. lect. c.* 7. in hoc *Fortunam Fatumque*, τύχῃ ϗ εἱμαρμένῃ, convenire, quòd in utroque τὸ ἀσυλλόγιστον τῆς αἰτίας existat.

Ἡ δὲ ῥήμη ἄκριτον. | Ità *l.* 4. § 3. Τὸ ἐυμετάβολον ϗ ἄκριτον τῆς εὐτρεπῶν δοκούντων. *Fama*, inquit, *est judicii expers quiddam.* Siquidem, ut Senarius antiquus habet,

Ἰσχὺν ὄχλος ἔχει, νοῦν δὲ οὐκ ἔχει ἡ νέα.
Res nempe valida turba est, sed mentis carens.

Ab

Ab istiusmodi ergo profecta, pérque eorum ora volitans fama, nil mirum, si fuerit, ut Virgilius cecinit, *Æn. l.* 1.

Tam ficti pravique tenax, quàm nuncia veri,

aut recti etiam dilaudatrix. Vide *supra* § 12.

Τὰ μὲν τῆ σώμαΘ. πλαμός. | Ita *l.* 4. § 43. ποταμός τις ἡ ῥεῦμα βίαιον, ὁ αἰών. & *l.* 5. § 23. Ἡ γὰρ ὑσία, οἷον ποταμὸς, διωκεῖ ῥέουσα. & *l. c.* § 15. Ἐν ᾧ τότῳ τῷ ποταμῷ. Sicut autem his in locis res humanas & corporeas *fluvium* quendam, quia in perpetuo sunt fluxu; ita easdem alibi, ob fluxûs illius cursum rapidissimum, *χειμάῤῥουν* etiam, i. e. *torrentem* appellat. *l.* 7. § 10. Διὰ τῆς ἡμῶν ὑσίας ὡς διὰ χειμάῤῥου διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα. & *l.* 9. § 25. Χειμάῤῥους ἡ ἡμῶν ὅλων αἰτία. Senec. *ep.* 58. *Corpora nostra rapiuntur fluminum more.* Et ex Origen. *in Psal.* 1. Methodius *orat. de resurr.* Apud Epiphan. *hæres.* 64. § 14. Οὐ κακῶς πλαμὸς ὠνόμασεν τὸ σῶμα, διότι ὡς ποὸς τὸ ἀκριβὲς, πάχα ὑδὶ ὧν ἡμερῶν τὸ σεῤῥεῖν καὶ ῥυσκούμενον ταυτόν ὄτιν. Caterum etiam τὰ τῆς ψυχῆς *fluminis* instar habere Heraclitus censuit, si Numenio fides. Sic enim is *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 17. de Heraclito locutus, ΕὐλόμῳΘ γὰρ ἀμφαίνει, ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀναθυμιώμεναι ποτραὶ ἀεὶ γίνονται, ἄλλοτε αὖ τὰς τῶν ποταμῶν, λέγων ὅτως· Ποταμοῖσι τοῖσιν αὐτοῖσιν ἐμβαίνουσιν ἕτερα καὶ ἕτερα ὕδατα ἐπῤῥεῖ. καὶ ψυχαὶ ἀπὸ τοῦ ἡμῖν ὑγρῶν ἀναθυμιῶνται. Vide *ad l.* 4. § 37. Arnold. Bonavallens. *de op.* 6. *dier. c.* 7. *Aquarum nomine hominum generationes intellige; quæ sicut de fonte in rivum, de vivo in fluvium labuntur: ita homines de conceptu in partum, & de infantuli ætate in senium inquieto volumine properant & decurrunt.* Verùm Marcum nostrum autumo Platonis illa in *Timæo* respexisse, quibus animas ait in ortu primo εἰς σῶμα ἐλλῤῥυτον καὶ ἀπῤῥύτων inditas & innexas. & mox de eisdem, αἱ δὲ εἰς πολλὰμὸν ἐνδεδεσμοῦσαι πολῳ, &c. ubi *corpus* differtè *flumen* appellat. Vide ad *l.* 10. § 28.

Τὰ δὲ τῆ ψυχῆς ὄνειρος | Homer. Ὀδύσσ. λ *v.* 221.

Ψυχὴ δ' ἦντ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

Avolat illa, velut somnium quæ fallit imago.

Ita *l.* 6 § 31 ὅτι ὄνειροί σοι ἰνώχλων. *Vana*, scil. *quasi per somnium visa*, animos afficere solent humanos, & dormientibus veluti illudere. Refert Laërt. *l.* 6. ex Hecatonis *Chriarum l.* 1. Metroclem, postquam Crateti in disciplinam se dederat, commentariis suis in ignem missis, dixisse,

Τὰ δ' ἐν' ὀνείρων ἐγρτίρων φαντάσματα,

Hæc somniorum sunt imaginacula.

Quin & Euripideum illud ex *Iphigen. Tauric.*

Ψευδῆς ὄνειροι χαίρετ', ὦδὴν ἦτ' ἄρα.

Valete vana, nil eratis, somnia.

de vanis animi affectibus ac perturbationibus usurpârunt, cum Clem. Alex. in *protrept.* tum & Plut. *de profect. indic.* quem exhibebimus *infra ad l.* 6. § 31. Optimè Basilius Cæsar. *ep.* 42. τὰ ἀνθρώπινα ταῦτα σκιᾶς ἔχειν ἀμυδρότερα, ἢ ὀνείρων φαντασίας· & quæ sequuntur. Plutarch. ipse eam quam ultrò de rebus divinis noritiam habemus, *somnii* rationem obtinere asserit. In *tract. de Ei. Delph.* ὡς ἢ τιῶ ἐν τῷ κρίνειν ἢ ἐνυπνίων τὸν Θεὸν ὀνειροπολοῦντες· & in *Erotic.* Δοκεῖ ἢ ὡς ἀλ' ὄντως ἐνύπνιον ἡ ψυχὴ ἀπαλλάττεται καὶ πέφυκε τὸ κρίνειν ἢ διάγνωσιν.

Ἀμφὶ ἢ ἀ δολόεντα φιλοφρόνια χεῦεν ὄνειρος.

Maxim. Tyr. animi totam in hoc corporis domicilio degentis vitam. *dissert.* 28. Ὡς ἄρα ὁ ἐν γῇ βίοΘ ταῖς ἢν ἀνθρώπων ψυχαῖς ὀνείρατα ἔοικε μακρὰ καὶ πολυειδῆ. eóq; illam de Epimenide fabulam refert.

Καὶ πύρΘ | πύρΘ hic quod alibi καπνὸς, *l.* 10. § 31. & *l.* 12. § 27. Est enim πύρΘ χωλεὸς idem quod καπνὸς, *fumus*; etiamsi pro *fama* frequentiùs καὶ μεταφορῶς usurpetur. indè notat Eustath. *ad Odyss. β'.* τυφεγέρσιας καὶ τυφοδανὲς *fames* σκωπτικῶς nuncupari, sive quod ob peritiam variam experientiâ longâ multipliciq; conquisitam fastuosiùs plerumq; gerere se soleant; sive, διὰ τὸ δεῖν ἤδη πύρΘ ἔτι νεκρικῶς καίειν τοὺς πιστούς, *quasi jam infumum dari eos, concrematis* nimirum *cadaveribus, oporteat.* De Socrat. Plut. *lib. de Socrat. Dæmon.* Τὸν ἢ πύφον, ὥσπεῤ τινα καπνὸν φιλοσοφίας, εἰς τοὺ σοφιστὰς ἀποσκεδάσας. Et Apollon. *Lexicogr. l.* 2. de apibus agens, quod & Xylander observavit,

—— ὑπ' οὖς ἢ λιγυρόεντι

Καπνῷ τυφωθῶσι πέτρης ἐκὰς ἀθρόοι.

Ubi Schol. καπνῷ τυφωθῶσι, ἀντὶ τοῦ καπνίζωθῶσι: sed & terra Troica Euripidi in *Hecub.* dicitur, καπνῷ τυφωθὲν κατεσκόπευε. Potest tamen Marcus hic, ad Monimi placita, cujus paulò antè meminerat, respexisse, qui πύφον καὶ ὄνειρον πάλαι ἐῢ pronunciaverat. Vide *supra ad* § 15. *Sapientia Salomonis* autor *c.* 2. *v.* 2. Καπνὸς, ἢ πνοὴ ἐν μύσει ἡμῶν· καὶ ἐν λόγος, σπινθὴρ ἐν κινήσει καρδίας ἡμῶν· Et Lucret. *l.* 3.

—— *naturam animai*

Dissolvi, ceu fumus in alcas aëris auras.

—Ὁ ἢ βίΘ, πόλεμΘ | Ita vulgò vertunt illud Jobi *c.* 7. *v.* 1. *Militia est vita hominis super terram.* Certè Christiani hominis vita, in sacris literis, tanquam *jugis militia* passim prædicatur. Vide Paulum *ad Ephes. c.* 6. *v.* 12. Petrum *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Jacob. *c.* 4. *v.* 1. Minut. Octav. *Quod corporis humana vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est.* Cyprian. *l.* 1. *ep.* 5. *Adhuc in sæculo fumus, adhuc in acie constituti.* Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἀγὼν ὄτιν ὁ παρὼν χρόνΘ. πόλεμος δὲ καὶ μάχη. Et *in* 1. *ad Thess. hom.* 3. Πολέμου καιρὸς, πᾶς ὁ τοῦ βίου χρόνΘ. Et in *Genes. orat.* 3. Διωκτικὸς ἡμῶν ὄτιν ὁ πόλεμΘ, καὶ ἀναχωρῆσαι οὐκ ἔστι τοῦτον ἔχον. Augustin. *adv. Julian. l.* 4. *c.* 16. *Nullum sine bello intestinо*

t stino diem ducis. Epictetus ipse *dissert. l.* 3. *c.* 24. σχολεῖα τὸ χρῆμα. σχολεῖα τίς ἐστιν ὁ βίος ἡμῶν, ἢ αὐτὴ μακρὰ ἡ πεπλεγμένη. Et Hierocles, περὶ φιλαδελφίας. Apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 81. Ὅλως ἡ ἐνταῦθα συμπτῶσις, ὡς βίος ἡμῶν κατδιωδίας μακρᾶς τινὸς ἐστὶ καὶ πολυστὴς πόλεμος. Senec. *ep.* 96. *Vivere, militare est.* & *ep.* 51. *Nobis quoque militandum est: & quidem genere militiæ, quo nunquam quies, nunquam otium datur.* & *de provident. c.* 5. *Optimum quemque militare & operas edere.*

Καὶ ξένη ἐπιδημία· | In Senecæ *excerpt. Morieris, peregrinatio est vita. multum cum deambulaveris, domum redeundum est.* Hoc & sacra pagina subinde inculcat. Apud Mosem *lib.* I. *c.* 47. *v.* 9. Jacobus Patriarcha Pharaoni: *Dies annorum peregrinationis meæ sunt centum triginta anni: pauci malique fuerunt dies annorum vitæ meæ; neque attigerunt dies annorum vitæ patrum meorum, quibus illi sunt peregrinati.* ad quem locum Auguſt. *qu.* 156. *incolatus dicitur sanctorum vita.* David Rex, *Psal.* 39. *v.* 12. *Peregrinus sum istic & inquilinus, prout & majores omnes mei*, hoc est, πάροικοι καὶ παρεπίδημοι. ut Petrus Apoſtolus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. alluſione habitâ ad ſortem ipſorum, quibus epiſtolam ſuam inſcripſerat, tunc temporis παρεπιδήμων. Argutiùs tamen forſan, quàm ſolidiùs Hieronym. *de terr. promiſſ. Sancti terræ Judaicæ non habitatores, ſed accolæ & peregrini; ubique terræ habitatores peccatores intelliguntur.* Optimè & accommodatiſſimè ad rem præſentem Paulus Apoſt. *ad Corinth. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 6. 8. Εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. —— εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Quem locum reſpiciens Bernard. *de conſider. ad Eugen. l.* 5. *Repatriâſſe erit hoc; exiſſe de patria corporum in regionem ſpirituum. ipſa eſt Deus noſter maximus ſpiritus, maxima manſio ſpirituum beatorum: à quo interim abſumus dum iſtic ſumus.* Vide *ſupr. ad* § 11.

Ἡ ὑστεροῦσα ἢ λήθη | rationem, cur *oblivionem* dixerit *famam ſuperſtitem*, petas licet, ex *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 35. & *l.* 7. § 5, 10. Solomon itidem *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Nulla eſt præteritorum memoria: nec etiam poſteriorum quæ futura ſunt, ulla futura eſt apud eos qui in poſterum ſunt, memoria.*

Παρεμπίπλασι δωδεκάτων | Metaphora, vel à *deductione honorifica*, vel à *funebris pompæ & exequiarum ſolemnitate* traducta. De Platone Laërt. *lib.* 3. Ἐτάφη ἢ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, καὶ παρεπίμφθη παντοιαῖς τιμαῖς ὑπ' αὐτῶν. *Una*, inquit, *eſt virtus, quæ magnificè tranſmittere poteſt, non ad reges, ſed ultrà reges ad poſteros.* quomodo de ſe Ennius, apud Cicer. *Tuſc. l.* 1.

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletus
Faxit. cur? volito vivus per ora virûm.

Et Naſo *Ponti l.* 3. *eleg.* 2.

Corpora debentur maſtis exanguia buſtis:
Effugiunt ſtructos nomen honorque rogos.
Occidit & Theſeus, & qui comitavit Oreſtem;
Sed tamen in laudes vivit uterque ſuas.

Et Maro *Æn. l.* 10.

——*ſed famam extendere factis,*
Hoc virtutis opus.——

Senec. *ep.* 93. *Laudemus itaque & in numero felicium reponamus eum, cui quantulumcunque temporis contigit, bene collocatum eſt. Vidit enim veram lucem; non fuit unus è multis. & vixit, & viguit. —— Quid quæris, quamdiu vixerit? vixit ad poſteros uſque; tranſiliit, & ſe in memoriam dedit.* Nec *ad poſteros* tantùm, ſed *ad Superos* etiam: Maro *Æn. l.* 6.

—ardens evexit ad æthera virtus.

Flaccus *carm. l.* 3. *Od.* 2.

Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negatâ tentat iter viâ; &
Spernit lucum fugiente pennâ.

Silius *bel. Pun. l.* 3. *—ire per ora*
Nomen in æternum pauci mens ignea donat,
Quos pater æthereis cœleſtûm deſtinat oris.

Et *l.* 15. Sub perſonâ virtutis:

Me cinctus lauro perducit ad aſtra triumphus

Manil. *Aſtron. l.* 1.

An ſortes mimæ, dignatáque nomina cœlo,
Corporibus reſoluta ſuis, terráque remiſſa
Huc migrant ex orbe, ſuimque habitantia cœlum,
Æthereos vivunt annos, mundique fruuntur.

Lucan. *l.* 9. de Pompeio:

At non in Pharia manes jacuere favilla;
Non cinis exiguus tantam compeſcuit umbram:
Proſiluit buſto, ſeniuſtáque membra relinquens
Degenerémque rogum, ſequitur convexa Tonantis,
Quà niger aſtriferis connectitur axibus aër.
Quídque patet terræ inter Lunæque meatus
Semidei manes habitant, quos ignea virtus
Fecit, & æternos animum collegit in orbes.

Senec. *Herc. Oet. Act.* 4. *Scen.* 4.

Sed locum virtus habet inter aſtra.

Et *Act.* 5. *Scen.* 4. Hercules. *— virtus mihi*
In aſtra & ipſos fecit ad Superos iter.

Ibid. Scen. 2.

Non eſt gemendus, nec gravi urgendus nece,
Virtute quiſquis abſtulit fatis iter.
Æterna virtus Herculem fieri vetat.

Et *Scen.* 5.

Nunquam Stygias ſertur ad undas
Inclyta virtus. vivite fortes;
Nec Lethæos ſæva per amnes
Vos fata trahent; ſed cum ſummas
Exiget horas conſumpta dies
Iter ad Superos gloria pandet.

Euripid. *Andromach.*

Οὔ τοι λέλοιπε πᾶν ἀγαθῶν
Ἀνδρῶν ἀφαιρεῖται χρόνος·

Ἃ δ' ἀρετὰ ἢ θανῆσι λάμπει.
Quod reliquum omnis
Post mortem supereſt, nullis abolet dies.
Virtus incolumis poſt cineres micat. Grot.

Idem *Tenen.* apud Stob. *tom.* 2. *ſer.* 1. & Sext. *adv. Gram. c.* 13.

Ἀρετὴ ἥ, κἂν θάνῃ τις, οὐκ ἀπόλλυται·
Ζῇ δ' ἐν ἔτ' ὄντες σώματος. κακοῖσι δ'
Ἅπαντα φροῦδα ζωθανόντ' ὑπὸ χθονός.
Virtus, & ubi quis interit non interit;
Sed vivit & poſt corpus. at ſiquis malus
Intereat, ejus cuncta ſub terram cadunt. Grot.

Præclarè Socrates apud Platonem *Phædone*: Εἰ μὲν δὴ ὁ θάνατος τοῖς πᾶσιν ἀπαλλαγὴ, ἔρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι, τῆς μὲν σώματος ἅμα ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τῆς αὐτῆς κακίας, μετὰ τῆς ψυχῆς. νῦν δὲ ἀθανάτου φαίνεται ὄντα, οὐδεμία ἂν ἔτι αὐτῷ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν, οὐδὲ σωτηρία, πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς ᾅδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται, πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς· αἱ δὴ καὶ λέγεται μάλιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. Senec. *ep.* 95. Egregie Metrodorus in epiſtola ad ſororem: *Mortale eſt omne mortalium bonum. de his loquitur bonis ad quæ concurritur. nam illud verum bonum non moritur. certum eſt ſempiternúmque, ſapientia & virtus. hoc unum contingit immortale mortalibus.* & *epiſt.* 93. *Vis ſcire quid inter hunc interſit vegetum contemptorémque; fortunæ, functum omnibus vitæ ſtipendiis, atque in ſummum bonum evectum, & illum cui multi anni tranſmiſſi ſunt? alter poſt mortem quoque eſt, alter ante mortem periit.* Itaque Antiſthenes dicere ſolebat, τοὺς βιαιοθανάτους εὖ, ἀλλὰ ζῆν ἐυσεβῶς καὶ δικαίως. & Pindarus *Olymp.* 8.

Αἶσα τοι λάθετο, Ἄρματα πρᾶξαι ἀνήρ.
Orci obliviſcitur, quiſquis congrua geſſerit.

Atque hæc quidem de virtute vera veriſſimè dicta fuerint. Cæterùm quod de *jure juſtitiaq;* Cicero *Offic. lib.* 3 § 69. Veræ germanæque virtutis *ſolidam* 40 *miſeri* illi & *expreſſam effigiem* nullam tenebant, *umbrâ & imagine ſolâ* efferebantur.

Τηρεῖν τὸν ἔνδον δαίμονα ἀνύβριστον | *animum* ſive *mentem* vult, quam & *dæmonem* ſive *genium* ſuprà dixerat, § 13. & quomodo contume lii afficiatur, monuerat § 16. Sic *l.* 3. § 16. τὸν ἔνδον ἐν ταῖς πάθεσι ἱδρυμένον μὴ φύρειν, &c. vide ad *lib.* 6. § 30. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ὁ ἰδιῶ ἐκέλευσε, ὅτις ἔξει δαίμονα τὸν ἔχοντες ἀνδρός. Sed & Plat in *Philebo*, ἀθέως κάλλιστα μυσικῶς, τοὺ τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείροντας καὶ μαίνοντας, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς, ἐν τῇ παιδῶν οἰκειώσει. Clemens *pædag. l.* 4. *c.* 10.

Ἀσινῆ, ἡδονῶν, καὶ πόνων κρείσσονα | Quod *l.* 3. § 4. ἄχρωτον ἡδονῶν, ἄτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου. Senec. *epiſt.* 75. *Non cupiditas nos, non timor pellet: inagitati terroribus, incorrupti voluptatibus, nec mortem horrebimus, nec Deos.*

Ἀνενδεῆ τὰ ἄλλων ποιῆσαί τι, ἢ μὴ | Ita *l.* 10. § 1. πλήρης καὶ ἀνενδεής. contra quàm, ὁ μὲ ἔχων παρ' ἑαυτῷ πάντα τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. *l.* 4 § 20. Vide Platon. in *Epitaph. ſupr. ad init.* § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν.

Τὰ ξυμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα | Signatè dictum. uti & *l.* 3. § 4. τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα. & *l.* 7. § 66. τὰ ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμόμενα· & *l.* 6. § 16. ὅσα ἐκεῖνος διανέμει. quia numirum πάντα νομίζει. ut *infra l.* 7. § 31. καὶ ὑπὸ τοῦ ἀπονέμοντος τὰ κατ' ἀξίαν. *l.* 4. § 10.

Ὡς ἐκεῖθέν ποθεν ἐρρύμμενα, ὅθεν αὐτὸς ἦλθεν | Vide *ſupra ad* § 3.

Ἵλεω τῇ γνώμῃ ἀπεμόντα | Ita *l.* 5. § 33. πῶς ἀπεμόρης ἵλεως; vide *ſupra ad* § 3. At quomodo hoc præſtitit Cato tuus, Seneca? quem tantopere ſuſpicis, & de quo tamen, *ep.* 24. *Impreſſit deinde mortiferum corpori vulnus. quo obligato à medicis, cùm minus ſanguinis haberet, minus virium, animi idem, jam non tantùm Cæſari, ſed ſibi iratus, nudas in vulnus manus egit, & generoſum illum contemptoremque omnis potentiæ ſpiritum, non emiſit, ſed ejecit.*

Λύσιν ἧς στοιχείων | Mors στοιχείων λύσις· ut contra γένεσις ſive *ortus*, ἐκ ἧς στοιχείων σύγκρισις. *l.* 4. § 5. Sic *l.* 7. § 50. ἡ διάλυσις ἧς ἐν τοῖς ἀτόμοις ἀντιπλοκῆς, ἢ καὶ σπορισμός τις ἧς ἀπαθῶν στοιχείων. quod *l.* 8. § 25. σκεδασθῆναι τὸ συγκεκριμένον dixit; mortémq; στοιχείων ξ ὧν συγκεῖσθαι σκεδασμόν. *l.* 10. § 7. Ita Epicharm. apud Plut. *ad Apollon.* Συγκεῖσθαι καὶ διακεῖσθαι. *Concretum eſt*, in ortu ſcilicet; & *diſcretum eſt*, in interitu nempe.

Ἕκαστον εἰς ἕτερον διακεῖσθαι μεταβάλλειν | *alterum in alterum mutando tranſire.* Vide *l.* 5. § 13. Ita *l.* 8. § 18. καὶ αὐτὰ ἢ μεταβάλλει καὶ ἀ γεγένζει. Vide & *l.* 10. § 7.

Ὑπίδῃ | *Siniſtrè ſuſpicetur.* Xyl. *metuat.* Caſ. haud incommodè uterq; nam ὑποφώμῳ. ὑποτοπῶν, φοβούμενος. Heſych. ὑπιδῆς ergo tam φοβῇς, quàm ὑποτοπῇς. ſiquidem ſuſpicionis pediſequa ſoleat eſſe formido. Vide *l.* 4. § 37. & *l.* 7. § 53. & *l.* 10. § 12.

Κατὰ φύσιν | Ita *ſuprà* § 12. φύσιος ἔργον. & *l.* 10. § 36. ἡ φύσις διαλύει & *l.* 9. § 3. ἐν τούτῳ ἢ ἡ φύσις ἐθέλει. Ita & Ariſtot. *phyſ. l.* 8. *c.* 1. Ἔτι γένεσίς ἧ καὶ φθορᾶς ὁ αὐτὸς λόγος· ἅτε γὰρ ἢ μὲν γένεσις κατὰ φύσιν, ἢ ἧ φθορὰ παρὰ φύσιν· τὸ γὰρ γενᾶν κατὰ φύσιν· pari ratione καὶ τὸ τελευτᾶν Ioan. Chryſoſt. *de ſtatuis* 5. Εἰ διὰ τοῦ πλεῦσαι ἀλγεῖς, ἀλγεῖ διὰ τοῦ ἐκβῆναι καὶ διὰ τοῦ πεσεῖν ὥσπερ γὰρ τοῦτο φυσικὸν, ὅτω κρεῖττον. μὰ λυπείτω σε τὰ τῆς φύσεως· λυπείτω σε ἧ τὰ τῆς φαυλότητος.

Οὐκ ἂν ἦ κακὸν κατὰ φύσιν | Ita *lib.* 11. § 34. Οὐκ ἂν λύσφημον φυσικῶς τοῦ ἔργου σημαντικόν. & *lib.* 6. § 33. Εἰ δὲ φύσιν ἐκ ἔστιν, οὐκ κακόν.

Τὰ ἐν Καρνύντῳ | De inscriptionibus istiusmodi vide quæ *ad finem libri primi* adnotavimus. Lug. Καρνύτῳ· ficut & Aurelii Victoris codices, in *breviario, Carnuto*. Verùm illud, opinor, potius. Εῶ autem Καρνᾶς, Καρνῆς, ut Ptolemæus *geograph. l.* 2. sive Καρνοῦντον, ut Marcus hîc, quod ad Latinorum *Carnuntum* propiùs accedit; *Pannoniæ* oppidum, cujus meminit & Plinius *hist. nat. l.* 4. *c.* 12. & *l.* 37. *c.* 3. & Ammian. *hist. l.* 30. qui *Illyrici* tamen oppidum dicit: ad quod Marcum nostrum triennio jugiter militum delectum habuisse, cùm bellum Marcomannicum præ manibus haberet, autor est Orosius *histor. l.* 7. *c.* 15. & Eutropius; *Cùm apud Carnuntum*, inquit, *jugi triennio perseverâsset, bellum Marcomannicum confecit*. Quin & Dio Cassius (an Jo. Xiphilinus?) in M. Antonino narrat, eundem, cùm per totam ferè vitam bello illo implicitus teneretur, τὴν Παιονίαν ὁρμητήριον, *Pæoniam pro stativis, sive pro eo loco, in quo copias suas contineret, & ex quo in adversarios excursiones subinde faceret*, habuisse. Verùm apud Dionem aut Παννονίαν legendum fuerit, aut *Pæoniam* autor pro *Pannonia* acceperit; quomodo Seb. Munsterus *cosmogr. l.* 4. de Hungaris agens, *Pannones* asserit olim *Pæonas* dictos; & Guil. Xylander apud Strabonem *Pæoniam* cum *Pannonia* confundit; cùm tamen Strabo ipse *geogr. l.* 7. diversas has esse longéq; à se invicem distitas tum regiones, tum gentes, disertè statuat. Ego prius illud lubentiùs admiserim, librarii subesse culpam, qui lapsu calami proclivi, pro *Pannonia Pæoniam* exhibuerit: (nisi si à Xiphilino erratum est) non solùm, quia *Pæonia* (cùm Axio flumini adjacens, & Macedoniæ contermina, ejusdémq; etiam portio habita fuerit, ut Homer. in *Βασ.* Justin. *l.* 7. Liv. *l.* 45. Strabonis è *l.* 7. *excerpt.* Cassius ipse *l.* 49.) situs non patitur, ut eo fine usui esse Marco potuerit adversùs gentes illas Istri accolas militanti: verùm etiam quòd *Pannoniam* postea autor idem tanquam sedem exercitûs Marciani commemorat. cui accedit, quod Capitolinus narrat in *Marco, Marcum Pannonios, Marcomannos, Sarmatis, Vandalis, simul etiam Quadis extinctis, servitio liberâsse*; & in *Vero, composito, in Pannonia bello, in urbem destinatum esse*. Illud deniq; palmarium argumentum in hac causa fuerit, quod Cassius idem, non ille operâ alienâ contractus, sed integer *hist. l.* 49. (quo loco se post patrem etiam *Pannoniæ* præfuisse commemorat) Græcorum quorundam, qui commiscebant ista, errorem ipse refert, rejicit, refellit. Ex eorum autem numero fortean Herodianus fuerit, qui Marcũ scripsit ἐν Παιονίᾳ, in morbum novissimum, unde & obiit, incidisse. Sed & Philostratus is, qui sophistarum vitas descripsit. Iste siquidem in *Herode* de Marco agens; Ἐκάθητο, inquit, ἐς τὰ Παίονια ἐθνη, ὁρμητήριον τῆς Σιρμίου χώρας. & rursus, μὴ τὰ ἐν τῇ Παιονίᾳ. quo utroq; loco *Pannoniam* esse intelligendam docent, & Marci historia, & *Sirmium* ipsum *Pannoniæ inferioris* oppidum, uti testantur Ptolemæus *l.* 2. & Plinius *l.* 3. *c.* 25. cùm *Probi* Imperatoris *natalibus*, ut Æl. Vopiscus; tum & *Marci obitu*, qui spiritum ibi hausit novissimum, uti Tertullian. *apol. c.* 25. factum illustrius. Nec tacendum, quod Strabo *l.* 7. *Segestican Pannoniarum urbem* dicet esse, εὐχυὲς ὁρμητήριον τῷ ἐπὶ Δακὰς πολέμῳ, *locum idoneum & opportunum admodum, unde Daci bello impetantur*. qui & ipsi ex Strabone vicini fuisse videntur gentibus illis, quas subegisse Marcus perhibetur. *Carnunti* ergo apud *Pannonios* agens Marcus horum nonnulla commentatus est: *non inter strepitus Baiarum fremitúsq; balnearios, aut clamores vociferationesq; Circenses*, quod tanquam magnum quiddam de se prædicat Seneca *ep.* 56, & 83. sed inter motus bellicos, ac tumultus militares, philosophiæ studiis seriò sedulóq; deditus.

Ad Librum III.

§ 1. Αὖ' ἑκάστῳ ἡμέρᾳ ἀναλίσκεται ὁ βίος | Flaccus *ep.* 2. *l.* 2. *Singula de nobis anni prædantur euntes.* *Anni*, inquit ille: imò & *dies, horæ, momenta* ipsa. *Singuli dies aliquid subtrahunt viribus*. Sen *ep.* 26. & Memor, si Scaligero credimus, non Seneca certè, *Octavia* 2. 2. *Horum decore singuli carpunt dies.* Quod de *viribus* ille, de *decore* iste, de *vita* Marcus. Sed & Seneca *ad Lucilium ep.* 24. *Manifestè te idem locum aliquando tractâsse, non repentè nos in mortem incidere, sed minutatim procedere. Quotidie morimur quotidie enim demitur aliqua pars vitæ: & tunc quoq; cùm crescimus, vita decrescit. usq; ad hesternum quicquid transiit temporis, perit. hunc ipsum, quem agimus, diem cum morte dividimus. Quemadmodum clepsydram non extremum stillicidium exhaurit, sed quicquid ante defluxit:*

fluxit: sic ultima hora, quâ esse desinimus, non sola mortem facit, sed sola consummat. tunc ad illam pervenimus, sed diu venimus. Et *epist.* 120. *Vide in quanta cæcitate mens nostra sit. Hoc quod futurum dico, cùm maximè fit, & pars ejus magna jam facta est. nam quod vixinus tempus, eo loco est, quo erat antequam vixinus. erramus autem, qui ultimum timemus diem: cùm tantundem in mortem singuli conferant. non ille gradus lassitudinem facit, in quo deficimus; sed ille profitetur. ad mortem dies extremus pervenit, accedit omnis. carpit nos illa, non corripit.* & *epist.* 4. *Ex quo natus es, ducteris.* Vide eundem *ad Marc. c.* 20. *ad l.* 9. § 21. Manil. *Astron. l.* 4.

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet.

Morus noster:

Nugamur, mortémque procul, procul esse putamus:
At mediis latet hæc abdita visceribus.
Scilicet ex illa, quâ primùm nascimur, horâ,
Prorepunt junctо vitáque mórsque pede.
Partem aliquam furtim quâ se metitur, & ipsam
Surripit è vita quælibet hora tuâ.
Paulatim morimur: momento extinguimur uno:
Sic oleo lampas deficiente perit.
Ut nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est:
Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.

hoc est novissimum, quod Flaccus *l.* 1. *Od.* 11.

— dum loquimur, fugerit invida Ætas —

& Pers. *Sat.* 5. *v.* 153.

Vive memor leti: fugit hora; hoc quod loquor inde est.

& quod in Camilli Aquilei *epitaphio* legitur,

Illa eadem vitam quæ inchoat, hora rapit,

Expressum è Senecæ illis in *Herc. fur.* 3. 3.

Et carpsit hora vitam, prima quæ dedit.

Quòd si ex illo quisque incipit mori, ex quo in ipso agi ceperit ipsa mors, id est, vitæ detractio, profectò ex quo esse incipit in hoc corpore, in morte est. quid enim aliud singulis momentis agitur, donec ea consummata mors, quæ agebatur, impleatur, & incipiat jam tempus esse post mortem, quod cùm vita detraheretur, erat in morte? Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10.

Μίκρος ἱλαρὸν αὐτὸν καλλύπτει | Aug. *de Civit. Dei l.* 13. *c.* 10. *Quicquid temporis vivitur, de spatio vivendi demitur; & quotidie minus minusq; restat.* Idem *de verb. Dom. serm.* 17. & *de temp.* 113. *Cùm crescunt pueri, quasi accedunt illis dies, & nesciunt quia minuuntur: & ipsa est falsa computatio. crescentibus enim decedunt potiùs dies quàm accedunt. constitue enim homini nato, verbi gratiâ,* 80 *annos: quicquid vivit, de summa minuit.* Idem latiùs prosequitur & *de Verb. Dom. Serm.* 1. Gregor. *moral. l.* 13. *c.* 27. *Ipsa suis augmentis vita ad detrimenta impellitur: & indè deficit, unde proficere videtur.*

Ἄδηλον, εἰ ἔξαρτίσει ἡ διάνοια | Nempe, si *morbo mens sepelitur*, ut Apul. in *apolog.* aut, ut Tertull. *de anima*, *prodigitur. Phrenitis*, inquit, *mentem prodigit.* Ideò vult maturiùs studiis bonis incumbendum, quia nec vitæ prolixioris certitudo; & hæc etiamsi prorogetur, incidere possint, quæ intelligentiæ vim vigorémque imminuant, imò usum liberum superstiti etiam penitus tollant.

Τὸ μὲν διαπνεῖσθαι | *Spirare.* Xyland. *respiratio.* M. Cas. verùm aliud longè est **τὸ διαπνεῖσθαι**, quod à Marco ipso etiam *plantis* tribuitur. & **ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς** diserte distinguitur *infrà l.* 6. § 15. Aristot. *problem. l.* 1. *q.* 21. **Ὅσῳ γὰρ ἐν πλείονι ἀναπνοὴ, τοσοῦτο ἐν τῷ σώματι διαπνοὴ διὰ τῆς ἀρτηρίας.** Idémq; (ejusd. saltem nomine; sunt enim qui Alexandro potiùs accensеant) *de spiritu c.* 5. **Τὸ γὰρ πνεῦμα ἐκ φλεβῶν καὶ νεύρων καὶ ἀρτηριῶν. — ἐξ ἀρτηριῶν μὲν, ὅτι διαπνοὴν ἔχει.** quam **ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς** autor idem disterminat. *ibid. c.* 4. Galenus itidem *commentar. in Hippocrat. de diæt. salubr.* ubi illud Hippocr. *aphor.* 18. *sect.* 1. adduxerat. **Θέρεος καὶ φθινοπώρου σπάνια δυσεντερώδεα φύεται, χειμῶνος ῥύσια, ἦρος διάπεπτα.** Ex *aphor.* 15. rationem dicti subjungens, **Αἱ κοιλίαι, inquit, χειμῶνος καὶ ἦρος διεμόπτεται φύσει.** (quæ verba sunt Hippocratis) **διότι τὸ σῶμα ἔνδοθεν ψυχρὸν ἐν ἐαπορεῖ γίγνεσθαι, καὶ κωλύει τὸ ἔμπυον διεμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος· ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς· διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ σωματῶδες διεμόν· ὀνομάζω δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ σώματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὴν τοῦ πνεύματος· διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην.** Idémq; explicatiùs *ὑγιεινῶν l.* 1. *c.* 12. **Τὸ μὲν δὴ λεπτότατον σῶμα ῥᾳδίως ἐκκρίνεται, πρός τε τῆς ἐμπύου διεμοῦ εἰς ἰδέαν ἀτμοῦ λυόμενον, ὑπό τε βιαίας κινήσεως ἀθρόως ἐκπεπτυόμενον. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ἔτι ἐκκρίνειν ἱδρώς· τὸ δὲ ἔτερον, ὑδρὸν ἔχον ὄνομα, ὃ καὶ γινώσκεται τοῖς πολλοῖς, ἅτε τὴν ὄψιν ἐκφεῦγον ὑπὸ λεπτότητος, ἄδηλος αἰσθήσει διαπνοὴ κέκληται πρὸς αὐτῆς τῆς φυσικοῦντων αὐτὴν τὸ λογισμῷ καὶ τὴν δὲ ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοὴν ἐκκρίνεσθαί τε καὶ τὸ παχυτέρου σῶματος.** Ἀναπνοὴ ergò *respiratio*, quæ pulmonum opera perficitur, quâq; aër sive spiritus externus iste per os, tanquam per ostium aliquod, introducitur, emittiturq; denuo. **διαπνοὴ** sive *perspiratio*, quâ non spiritus tantùm illi per arterias distribuuntur, sed vapor quasi quidam illis diffunditur (quomodo Moschio referente Tertull. *de anima c.* 15. *animam* dixit *per totum corpus ventilari*) idemq; per poros sive meatus quosdam obscuros occultâ quadam ratione latentur exhalatur. quod & August. observavit *de ver. relig. c.* 40. Vide & Galen. eundem *in Hippocr. aphor. l.* 2. § 28. Hinc **εὔπνους τόπος**, & **εὔπνουν σῶμα**. Aristoteli *problem. l.* 2. *q.* 10. **Εὔπνους ὁ τῆς κεφαλῆς τόπος.** *facilè perspirabilis est capitis locus.* quod indè confirmat, **τὸ μανὸν εἶναι, quòd cutem raram habeat.** Et mox *q.* 10. **Ὁ τόπος ἀραιὸς καὶ ἰσχνός· διόπερ ἄφρα καὶ εὔπνους.** Idem *l.* 1. *q.* 53. & *l.* 5. *q.* 34.

(quo loco eadem, ſed vitiata, reponuntur, ex priore loco corrigenda:) ὅτε γὰρ μὲν ἡ πόλις ὑγιαινὴ καὶ τέτανος ἦν τὸ σῶμα τὸ ἔντερον. hoc eſt, τὸ ἔν διατεῖνον. & *l.* 8. *q.* 4. ἕξις ἰσχνὸς καὶ εὐλύτου. Sicut apud Theophraſtum *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 17. εὐλυτὸν καὶ ἔντερα itidem conjunguntur. ità enim legendum, non ἰσχνὰ, quod Gazam fefellit, Jul. Scalig. jamdudum monuit. *Ibid. l.* 38. *q.* 3. & 4. ἡ ἔντερα ἔυχροιαν ποιεῖ, ſed & εὐλύτους eidem *de part. anim. l.* 3. *c.* 9. Διὰ μαλακὸ πῖσα γὰρ τὸ χαλαρὸν, εὐλύτους γίνεται τὸ ὑγρόν. Idem ergò ferè eſt de ſpiritibus ac vaporibus uſurpatum διαπνοὴ quod de cibis alimentiſq; craſſioribus ἀνάδοσις, vel διαφόρησις. quanquam hæc etiam eodem ſenſu, quo & διαπνοὴ, ſumitur. Unde Budæo explicante, οἱ εὐδιαφόρητοι ſunt οἱ ῥᾳδίως διαπνεόμενοι, quibus opponuntur οἱ δυσδιάπνευστοι. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 2. διὰ τὸ μὴ εὐξήρανστον εἶναι τῇ πυκνότητι τῆς πόρου· διὸ καὶ δυσδιάπνευστον. Ex priùs dictis autem διαπνοὴ duplex elicitur; altera, quâ ſpiritus ſive vapores illi per totum corpus diffunduntur; altera, quâ eorundem ſuperflua & excrementitia per poros ſive meatus exteriores extruditur. utramq; unico vocabulo τὸ διαπνεῖν complexus eſt Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 2. *c.* 17. Cùm autem unà cum materia illa ſupervacanea etiam quod eſt utile & conducibile ex parte ſenſim exhaleſ, idq; copioſiùs, ubi pori ſive meatus illi laxiores extiterint; id quod noxam ſæpenumero inſignem parit, unde interitus etiam quandoq; conſequitur; hinc factum eſt ut τὸ διαπνεῖσθαι *pro perire* & *interire* quoq; uſurpetur; cujus exempla alibi daturi ſumus. Monet iſtud Gal. *in Hippoc. aph. l.* 1. §. 15. Οὐδεὶς ὅτῳ, ὃς ἂν φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῆς ζώων σώματα, τῇ διὰ τῆς ἀδήλων αἰδέσεων διαπνοῇ πόρων. Et mox: Τὸ μὲν πῖριξ δάλπος, ἂν τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντ' ὀμοίως ἐκκενοῖ, διαφεύγων ἅμα τοῖς περιττοῖς τῆς ἐν τῷ ζώῳ, καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὸν τοῦ τῆς ἰατρῶν ὀνομαζομένου ἀδήλου ἀναστολήν. Spectátque eodem ejuſdem monitum illud ὑγιεινῶν *l.* 2. *c.* ubi de frictionum ſpeciebus agens; Βλάπτουσιν δ' ἄν, inquit, ἦττον τὸ λεπτὸν, ὅσῳ τὸ σκληρόν τε καὶ πυκνὸν ἐκπερόμφαι· ὅτως γὰρ ἂν ἔτι δυναμένης· ὡς ἔτι καὶ διαπνεῖσθαι τὸ τοιοῦτον κακῶς ἠδύναστο, σκληρότατον αὐτὸ καὶ πυκνότατον ἀπεργαζόμενα. τοιὰ δ' ἑτέρα ὅσῳ ἄμφω χρὴ παραλαμβάνειν κακῶς αὐτὸ, καὶ ὅσῳ τῷ τῆς ἔνδοθεν περιττωμάτων διαπνεῖν, καὶ τῷ τῆς ἔξωθεν ὁμοίων βίαν, ἄριστον ἂν εἴη τὸ μέσον ἑκατέρων τῆς ὑπερβολῶν. εἰ δ' ἄρα ποτὲ μὴ φυλάττοιτο τοῦτο, βέλτιον τὸ σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον, τοῦ μαλακωτέρου καὶ ἀραιοτέρου. τὸ μὲν γὰρ τῆς διαπνοῆς ἐλλιπὲς, ἐπανορθώσασθαι γυμνασίαις οἷόν τε. τὸ δὲ τῆς ἑτέρας διαθέσεως εὐπετέστερον ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτιῶν, ἢ τ' ἐπανόρθωσιν πλείονα ἐπίμονον ἔχει. καὶ σφίγξιν αὐτῷ βλάβη τις ἡ μικρὰ, διαφορουμένων πολλάκις, οὐ τῆς περιττωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς τροφῆς. Quanquam recentiores quidam medici ità diſtinguunt iſta, ut inutilis materiæ *perſpirationem*. utilis verò *diſſipationem* indigitent. Nec illud ſilendum διαπνοῆς occaſione hujuſce anſam arripuiſſe Sanctorium quendam Juſtinopolitanum novam *Staticæ* dictæ *Medicinæ* rationem comminiſcendi; quam libro peculiari, quem *Statigomaſtiga* inſcripſit, demolitum ivit Hippolytus Obicius Ferrarienſis. Sed nec, quod Plato in *Timæo* aliam quandam διαπνοὴν ſtatuiſſe videtur, quâ aër exterior per meatus occultos in corpus ſe inſinuet, quo ſufficiatur id quod expiratione abierit. Διὸ δὴ (inquit, nimirum, ὀπτέον ἐδέν) τὸ μὲν εἰσὼν καὶ τὸ τῆς πνεύματος ἔξω μεθὲν τὸ πνεῦμα, πάλιν ὑπὸ τοῦ τὸ σῶμα ἄγει, εἴσω διὰ μαιῶν τῆς σαρκῶν δυομένω καὶ διειλαυνομένω, γίνεται πλῆρες. αὖθις ἢ ἀποπεπόμφει ὁ ἀὴρ, καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὸν ἀναστὸν διωθεῖ, καὶ τὸν τῆς σώματος, καὶ τῆς μυκτήρων ὅλοσε.

Τὸ δ' ἑαυτῷ χρῆσθαι | Senec. *epiſt.* 58. *Multis iners vita ſine uſu jacuit ſui.* Et *ep.* 60. *Vivit is, qui ſe utitur. qui verò latitant & torpent, ſic in domo ſunt, tanquam in conditivo. horum licèt in limine ipſo nomen marmori inſcribas; mortem ſuam anteceſſerunt.*

Τὰς τῶν καθήκοντος ἀριθμὰς ἀκριβῶν | Ità *lib.* 6. § 26. Πᾶν καθῆκον ἐξ ἀριθμῶν τινων συμπληροῦται. Laërt. *lib.* 7. in *Zenone*: Καλὸν δ' λέγεσι τὸ τέλειον ἀγαθὸν, ἐπεὶ τὸ πάντας ἀπέχειν τοὺς ὁπτιμικοὺς ἀριθμὰς ὑπὸ τῆς φύσεως. ἢ τὸ τέλειον σύμμετρον. Stob. *excerpt. tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Κατόρθωμα δ', ᾧ λέγουσι καθῆκον πάντας ἐπέχειν τοὺς ἀριθμὰς, ἢ τέλειον καθῆκον. Quod Cicer. *Offic. l.* 3. *Illud autem officium, quod rectum iidem appellant, perfectum atque abſolutum eſt, &, ut iidem dicunt, omnes numeros habet. & de fin. l.* 3. *Quæ nos recta, aut rectè facta, illi autem appellant κατορθώματα, omnes numeros virtutis continent. & de divinat. l.* 1. § 23. *Quidquam eſſe poteſt casu factum, quod omnes in ſe habet numeros veritatis?* Senec. *ep.* 71. *Idem eſſe dicebat Socrates veritatem & virtutem. quomodo illa non creſcit, ſic nec virtus quidem. habet numeros ſuos, plena eſt. & epiſt.* 115. *Non poteſt quiſquam niſi ab initio formatus, & totâ ratione compoſitus, omnes exequi numeros, ut ſciat, quando oporteat, & in quantum, & cum quo, & quemadmodum.* Plinius deniq; min. in *panegyr. Omnes comitatis numeros obibat.* Quòd autem virtuti ac veritati *numeros* attribuunt, tractum à *numeris ſaltatoriis* cenſet cl. Caſaubonus; ſiquidem Latini ſolent pro ὀρχεῖσθαι dicere, *in numerum exultare*: ut Lucret. *l.* 2.

Ludunt, in numerúmque exultant ſanguine læti.

vel *ad numerum moveri*. Perſius *Sat.* 5. *v.* 122.

Hæc miſcere neſas; nec cùm ſis cætera foſſor,
Tres tantùm ad numeros ſatyrum moveare Bathylli.

ubi

ubi *fossor*, imperitus, insipiens. *Saltyrum movere*, sive *saltare ad tres numeros Barbylii*; δὶς ἢ τρὶς καλῶς ὀρχήσασθαι καὶ Βάβυλλον' *duos aut tres staticulos ex arte facere & perfectè*. Idem & apud Ciceronem simile *parad.* 3. *Histrio si paulo se movit extra numerum, aut si versus pronunciatus est syllabâ unâ brevior aut longior, exibilatur & exploditur: in vita, quae omni gestu modulatior, omni versu aptior esse debet, ut in syllaba te peccare dicet?* Haec pleraque *ad Pers.* Casaub. At Lipsius *palaestrae* peculiare vocabulum esse contendit in *motibus illis & formatione flexuque membrorum*: atq; indè formulam hanc desumptam. Ità Demetrius Cynicus, apud Senecam *de benefic. lib.* 7. *c.* 1. *Magnus luctator est, non qui omnes numeros nexúsque perdidicit, quorum usus sub adversario rarus est; sed qui in uno se aut altero bene & diligenter exercuit.* In eandem sententiam Fabius *instit. lib.* 12. *c.* 2. *Palaestrici doctores illos, quos numeros* (ità Lipsius *nervos*, malè) *vocant, non idcirco discentibus tradunt, ut iis omnibus quae didicerunt in ipso luctandi certamine utantur; sed ut subsit copia illa, ex qua unum aut alterum, cujus se occasio dederit, efficiant.* Juvenal. de muliere ad palum se exercente, *Sat.* 6. *v.* 250.

Atque omnes implet numeros. ——

De Amesia Sentia causam suam apud populum agente Val. Max. *l.* 8. *c.* 3. *Partésque omnes ac numeros defensionis, non solùm diligenter, sed & fortiter executa.* ità restituit ex Manuscriptis St. Pighius, quod priùs, *Motúsque omnes ad nervos*, legebatur. Quod autem istîc πάντας τοὺς ἀριθμοὺς ἀκριβῶν, ἃ ἐπίσχεν, id Lucianus πάσας τὰς γραμμὰς ἀπακριβῶσῃ, dixit, in *imaginib.* Καλλίῃ μὲν, ἢ πάσας τὰς γραμμὰς ἀπακριβωμένη. translatione *a pictura* petita, cui manus novissima ità est admota, ut nihil ampliùs desiderari possit.

Τὸ φρονούμενα διαρθρῶν | *Quae animo concepit, in ordinem collocare.* Xyl. *imaginationes subitaneas corrigere.* Cas. quod est διορθῶν. malim, *animo praeconcepta distinctè explicare.* Aristot. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. δεῖ γὰρ ὥσπερ ὑποτυπῶσαι τρόπον, οὕτω δ' ὕστερον ἀναγράψειν. δόξειε δ' ἂν πᾶσι τὸ φρονούμενα διαρθρῶσαι τὰ καλῶς ἔχοντα. Idem φησὶ μὴ τὰ φυσικὰ. *l.* 2. *c.* 6. εἰ μὴ καλῶς διαρθροῦσιν οἱ λέγοντες. & *l.* 1. *c.* 5. σαφῶς μὲν οὐ διήρθρωται. Metaphorâ ductâ *à re physica, fœtûs* scil. in utero *dearticulatione*, vel etiam *ab arte obstetricia*, in qua mulieres ejus gnaræ *artus* infantis recens editi *explicant, confingunt*, & *ad situm figuramque debitum componunt.* in scriptis autem Hippocraticis τὸ διορθῶν & τὸ διαρθρῶν librariorum incuriâ crebrò invicem permutantur.

Εἰ ἦλθε ἐξακτέον αὐτόν | *Utrùm educere atque exigere se oporteat.* è vita scil. Ità & Clemens usurpavit, *Strom. l.* 4. de haereticis quibusdam, qui martyrio se ultrò objiciebant, ἐπιθυμοῦντες τοῦ θανάτου· Τύτους ἐξάγειν ἑαυτοὺς ἀωρὶ φησί, λέγοντα, κἂν δυνατοί τινες καλέζωσιν. quo loco τὸ ἀωρὶ (quod obiter adnotamus) non est cum λέγοντα, (uti Sylburgius putavit) sed cum ἐξάγειν ἑαυτοὺς conjungendum. *dicimus eos ità sibi mortem accersere, ut martyres tamen non sint, nec martyrium obire dici debeant.* ἐχρῆν, inquit, τὸν χαρακτῆρα σώζειν τῆς ὑπομονῆς τῆς πρὸς. Vide *ad lib.* 11. § 3. & mox ex Cl. Heinsii restitutione: Αὐτίκα ἔνιοι ἐξαγωγὴν τοῦ ἀσυλήπτου συγχωροῦσι καὶ οἱ φιλόσοφοι, ὅταν τις προαιρῆται ἢ τὸν περιόντα αὐτὸν, ὡς μηκέτι ἀπολαμβάνειν αὐτῷ μηδὲ ἐλπίδα τῆς προόδου. Vid. *l.* 8. § 47. Philosophi isti cum primis sunt Stoici. istorum enim hoc est dogma, licere, imò oportere, quandoque è vita sese educere. & ἔνιοι ἐξαγωγὴν eam nuncupabant, *cùm justa causa*, quàm illi censebant, *demigrandi daretur.* ut Cic. *Tuscul. l.* 1. Jo. Stob. *Collectan. tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. § 8. Φασὶ δέ ποτε καὶ τὴν ἐξαγωγὴν ἐκ τοῦ βίου τοῖς σπουδαίοις καθήκειν καὶ πολλοῖς τρόποις. Plenius planiúsque Laert. in *Zenone.* Εὐλόγως τε φασὶν ἐξάξειν ἑαυτὸν τοῦ βίου τὸν σοφὸν, ὑπὲρ πατρίδος, καὶ ὑπὲρ φίλων. κἂν ἐν ἀλγηδόσι μέγισταις ἀλγηδόνι, ἢ πηρώσιν, ἢ νόσοις ἀνιάτοις. Senec. *epist.* 70. *Sapiens vivit, quantum debet, non quantum potest. videbit ubi victurus sit, cum quibus, quomodo, quid acturus.* — *Si multa occurrunt molesta & tranquillitatem turbantia, emittit se. nec hoc tantùm in necessitate ultima facit, sed cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna. nihil existimat suâ referre faciat finem an accipiat.* Et *epist.* 17. *Si necessitates ultimae inciderint, exiliet è vita, & molestus sibi esse desinet.* Idem *epistol.* 58. *Itaque de isto feremus sententiam, an oporteat fastidire senectutis extrema, & finem non opperiri, sed manu facere. propè est à timente, qui fatum segnis expectat: sicut ille ultra modum deditus vino est, qui amphoram exiccat, & faecem quoque exorbet. de hoc tamen quaeremus, pars summa vitae, utrum faex vitae haec sit, an liquidissimum ac purissimum quiddam; si modò mens sine injuria est, & integri sensus animum juvant, nec defectum & praemortuum corpus est. plurimum enim refert, vitam aliquis extendat an mortem. at si inutile ministeriis est corpus, quid ni oporteat educere animum laborantem? & fortasse paulò antè quàm debet faciendum est, nè cùm fieri debeat, facere non possis. & cùm majus periculum sit malè vivendi, quàm citò moriendi, stultus est qui non exigui temporis mercede, magnae rei aleam redimit.* Et mox: *non relinquam senectutem, si me totum mihi reservabit; totum autem ab illa parte meliore. at si coperit concutere mentem, si partes ejus convellere, si mihi non vitam reliquerit sed animam; profiliam ex aedificio putrido ne ruenti. Morbum morte non fugiam, duntaxat sanabilem, nec officientem animo: non afferam mihi manus propter dolorem. Sic mori, vinci est. hunc tamen si sciero perpetuò mihi esse patiendum; exibo;*

non propter ipsum, sed quia Impedimento mihi futurus est ad omne propter quod vivitur. imbecillus est & ignavus, qui propter dolorem moritur : stultus, qui doloris caussâ vivit. Cato apud Cicer. *de finib. lib.* 3. *Sed cùm ab his (quæ secundùm naturam sunt) omnia proficiscantur officia : non sine caussa dicitur, ad ea referri omnes nostras cogitationes, in his & excessum è vita, & in vita mansionem. in quo enim plura sunt, quæ secundùm naturam sunt, hujus officium est in vita manere ; in quo autem sunt plura contraria, aut fore videntur, hujus officium est, è vita excedere. ex quo apparet, & sapientis aliquando esse officium, excedere è vita, cùm beatus sit ; & stulti manere in vita, cùm sit miser.* Hanc autem sententiam, quæ & Chrysippea est, exagitat Plut. *de commun. notit. c.* 10. & *c.* 29. Quod pro fundamento substernitur, ità Stob. expressit. τοῖς καθήκουσι καὶ τοῖς κατὰ τὸ καθῆκον, μεταπεπτωκέναι τὸν τε ζῆν καὶ τὸν θάνατον. Vide *infr. lib.* 5. § 29. Sed & Lips. *manuduct. l.* 3. *cap.* 22. Dogma ipsum exagitavit & Ter. Varro in *Satyra Menippea*, cui titulus Περὶ ἐξαγωγῆς· unde pauculæ adhuc supersunt fragmina, quæ argumenti totius gustum dent aliquem. Refutavit feliciter satis Alexander Aphrodis. in *libello*, quo differit εἰ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐδαιμονίαν, ostenditque ex ipsorum principiis ἄλογόν τε καὶ ἄτοπον ὅλως, τὸν ἔνλογον ἀναιρουμένου τοῦ ἐξαγωγοῦ Πῶς ἔνλογος, inquit, ἐξαγωγὴ πρὸς τὸν ἀρετὸν ἔχοι, ἐν μακαρίῳ βίῳ ὄντι; ὡς γὰρ ἄτοπον τὸ λέγειν τὸν Δία ἐθέλειν ἀποθανεῖν· ἅτως ἄτοπον καὶ τὸν ἐπίστης τούτῳ μακαρίως ζῶντα (audis fastûs Stoici verba ; de quo *ad* § 7.) ἑαυτὸν ἐξάγειν ἐυλόγως τότε τοῦ βίου. τὸ γὰρ μήτε πρόσληψιν πρὸς κακῶν, μήτε ἀπορροὴν ἀγαθῶν, τῆς τε ἄκρας εὐδαιμονίας θεοῦ αὐτὸν ὄντος, τὸν βίον ἀπολιπεῖν, καὶ αὐτὸν τὸν ἀρετὸν, βούλεσθαι, θαυμάσιον, καὶ πῶς ἂν λόγον μαχόμενον. πῶς γὰρ εὔλογον τὸν ἀρετὸν τοῦτ' ἐποιῆσαι τὸν σοφὸν, ἐξὸν μὲν ὅσα ἐπὶ τὴν ἄλλων πρὸς, ὅσα ἢ καὶ εὐδαιμονίας εὔλογον ἄλλο ἔχειν. ἐξὸν δὲ πόρρω εὐδαιμονίας καὶ ἀρετῆς. εἰς ἀπορίαν γὰρ τὴν τῶν ὁρμῶν καὶ ἐκ ἐπ' ἄλλό τι αὐτὴν ἀναγωγήν. Ità absurdum esse dogma contendit; utpote quod nec rationi ipsi, nec ipsorum etiam principiis consentaneum existat. ésq ; revera pietati veræ religioniq; sanæ prorsus adversum. Agnoscunt hoc & exteri. Socrates apud Platonem *Phædone :* ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι· καὶ οὐ δεῖ αὐτὸν ἐκ τούτου ἐξάγειν, οὐδὲ διαδιδράσκειν. Et tanquam ex Africani persona Cicero *de repub. l.* 6. apud Macrob. *in Scip. somn. l.* 1. *c.* 13. *Piis omnibus retinendus animus est in custodia corporis ; nec injussu ejus à quo ille est vobis datus, ex hominum vita migrandum est ; ne munus assignatum à Deo defugisse videantur.* Idem ipse *Tusc. l.* 1. *Vetat dominans ille in nobis Deus, injussu hinc nos suo discedere.* Ex in *Caton. Vetat Pythagoras injussu imperatoris, id est, Dei, de præsidio & statione vitæ decedere.* Apul. *de philosoph. Sapiens corpus non relinquet invito Deo. nam etsi in ejus manu est mortis facultas, & quamvis sciat se terrenis relictis consecuturum esse meliora, nisi petendum istud lex divina decreverit, accersere tamen eum mortem non debere.* Plura habes apud Lips. *manuduct. lib.* 3. *c.* 23. & *in Tacit. hist. lib.* 2. E nostris eleganter Lactant. *institut. l.* 3. *cap.* 18. *Si homicida nefarius est, quia hominis extinctor est : eidem sceleri obstrictus est, qui se necat; quia hominem necat : imò verò majus esse id facinus existimandum est, cujus ultio Deo soli subjacet. Nam, sicut in hanc vitam non nostra sponte venimus ; ita rursus ex hoc domicilio corporis, quod tuendum nobis assignatum est, ejusdem jussu recedendum est, qui nos in hoc corpus induxit, tamdiu habitaturos, donec jubeat emitti. Et si vis aliqua inferatur, æquâ mente id ferendum est, cùm extincta innocentis anima inulta esse non possit ; habeamúsque judicem magnum, cui soli vindicta integra semper est.* Pie item admodum disertéque August. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 27. *Hoc dicimus, hoc asserimus, hoc modis omnibus comprobamus, neminem spontaneam mortem sibi inferre debere, velut fugiendo molestias temporales, nè incidat in perpetuas : neminem propter aliena peccata; nè hoc ipso incipiat habere gravissimum proprium, quem non polluebat alienum : neminem propter sua peccata præterita, propter quæ magis hâc vitâ opus est, ut possint pœnitendo sanari : neminem velut desiderio vitæ melioris, quæ post mortem speratur ; quia reos suæ mortis post mortem vita non suscipit. restat una caussa, propter quam se quis occidat ; nè in peccatum irruat, vel blandiente voluptate, vel sæviente dolore. hanc si admittimus, cur non baptizatis suademus, se illico interimant? tunc enim tempus est cavendi omnia futura peccata, cùm omnia sint deleta præterita. perrò hoc si quis putat, non dico, desipit, sed insanit. hoc ergò quia nefas est dicere, nefas est profectò se occidere. nam si hæc sponte faciendi ulla justa caussa esse posset, proculdubiò justior quàm illa non esset. quia verò nec illa est, ergò nulla est.* Videndus idem in *epist.* 61. & sub ejusdem nomine, nisi Erasmum fefellerit, Hugo Victor. *de patient. c.* 13. qui his verbis concludit : *si paricida eò sceleratior, quàm quilibet homicida, quia non tantùm hominem, verùm etiam propinquum necat ; & in ipsis paricidis, quantò propinquiorem quisque peremerit, tantò judicatur immanior ; sine dubio pejor est, qui se occidit, quia nemo est homini ipsi propinquior. Et quomodo innocens judicabitur, cui dictum est, Diliges proximum tuum, tanquam te, si homicidium committit in seipso, quod prohibetur in proximo?* Vide Epictetum, & nostrum ipsum, *l.* 5. § 10. & *l.* 9. § 3.

Ἐπικούρειον] Epicurus apud Senec. *epist.* 26. *Meditare, utrum commodius sit, vel mortem transire ad nos, vel nos ad eam.* Et de viro sapiente ipse *epist.* 70. *Cùm primùm illi ceperit suspecta esse fortuna, diligenter circumspicit, numquid illo die desinendum sit,*

si. Plin. min *l. 1. epist. 22. Impetu quodam & instantia currere ad mortem, commune cum multis: deliberare vero, & causas ejus expendere, itaque suadere vel dissuadere, vitæ portique consilium sapientis est ponere, hic vero, ille animi.* Deliberandum est de religionum institutis Tullius Marcellinus apud Senecam *epist. 77.* cogitationem & consultationem in Titus Aristio apud Plin. *epist. supradicta.* Verum hoc delirus & mente motus, vel per morbum, vel per ætatem, inquit Marcus, jam non potest.

Περαποβίωνται] Ita *l. 12 § 15.* σεμναποβίωσι. de quo Lucretii illud usurpari potest. *c. 3. Mortuus est vitæ qui prope non vivus atque videnti.* atque hoc est, quod Seneca *de tranq. c. 2 Utrumne malorum censes, ex vivorum numero excedere, antequam moriar?*

Χρὴ δὲ ἐν ἑτοίμῳ] Vide Senec. *ep. 76. ad lib. 2. § 2.*

Τῷ ἐγχυτέρῳ τῷ θανάτῳ ἐγγιζοντι] D. Jun. *l. διὰ πάν.* Verum τῷ cum verbo infinito idem valet ac διὰ τό. Alexand. Aphrodis. *problem. lib. 1. cap. 3.* τῷ τὸν θεὸν αὐτὸ ἄλογα ποιῆσαι. id est, διὰ τὸ. *Vide quæ ex eo circumferuntur affectus.* Theophr. *de causis plant. l. 1 c. 16.* Μεγάλας εὐδυς διαφορὰς ἔχειν οἱ καρποὶ τῷ ξυλώδεις, ἢ χώδεις, ἢ ξηρεῖ. ἢ λιπαρεῖ πίων φύσιν ἔχ. *eo quod carnosi, vel terrei, vel sicci, vel pingues sint natura.* Idem *hist. l. 6. c. 5.* Εἰ μὴ ἄρα ἡ τοῦ πέρυσι εὐλαβοῦντα ἂν τις αἰτήσαιτο, τῷ μὴ ἀμιᾶσθαι. *nisi si quis forte in causis esse velit novarii, eo quod insidiis sint cæsum.* quem locum frustra solvunt Clariss. Jul. Scaliger. & *c. 14.* Ἔστι δὲ τὰ γ' ἐν τοῖς ἀλωάδεσι φυόμενα, τῷ ἔχειν ἀλμυρίδα πνά. ἐκ ἄλλου. —— ἔνια καὶ εὐχυλώτερα καὶ βελτίω γίνεσθαι. *eo quod salsedinem quandam habeant.* Atque hæc de Syntaxi. Sententiam quod attinet; Aug. *de Civit. Dei l. 13. c. 10. Ex quo quisque in isto corpore mortuus esse cœperit, nunquam non in eo agitur, ut vivat.* Hoc enim agit quo mutabilitas toto tempore vitæ hujus, ut veniatur in mortem. nemo quippe est, qui non ei post annum se jam quam ante annum fuisse, & cras quam hodie, & hodie quam heri, & nunc quidem paulò ante propinquare, ut omnino nihil sit aliud tempus vitæ hujus, quàm cursus ad mortem. Senec. *ad Marc. c. 20. Habebat quisque, quantum ibi diei primus ortus esset, ex illo quo primum lucem vidit, iter mortis ingressus est, cœlumque fato propior: & ibi ipsi qui adjiciebant incolumi animi, vitæ detrahebantur.* —— *quo factibus ourrit mors, ibi ipso vitæ termino latet. incrementa ipsa in bonis cunctantes, damna sunt.* Idem, *epist. 12. Quotidie propior ad ultimum flammas; & ille unde nobis calendarum est, iterum nos omnes impellit.*

Nam vita mortis propior est quotidie. Phædrus *fab. l. 4.* Quod Poeta recentior pluribus hic exstulit:

Volat fecundo vectus navis flumine
Semper propinquas lustrans: sic indies
Vivendo morti appellimur propinquiis.

Hinc Gregor. Rom. *l. 6. ep. 26. Vita nostra navigationi est similis, in qua nos qui navigat, stat, sedet, jacet, vadit, quin impulsu navis ducatur. ita nos & nos sumus, qui sive vigilantes, sive dormientes, sive tacentes, sive loquentes, sive ambulantes, sive quiescentes, sive volentes, sive nolentes, per momenta temporum quotidie ad finem tendimus.*

§ 2. Τὰ ἀπηνθρακωμένα] Quæ & ἐπηνθρακωμένα dicuntur, *l. 6. § 36. Quæ rebus ita, quæ vel natura vel arte ex intentione primaria producis, aut casu aut necessario etiam, sed præter intentionem utriusque superveniunt aut intervenium.* Maxim. Tyr. *dissert. 25.* Καθάπερ ὁ τῆς ἀμπέλου γεωργὸς, τὰ μὲν ἡ πίσση σεσηπυῖαν ἀφεῖ. τεταλωπῶσι τῷ πέλας. τὰ δ' ἔσται τὰ χαμηρὰ ἡ τέχνης ἔργα, ἀλλ' ὕλης πάθη. ἀπὸ τῆς τοῦ ἀκίονος. ἢ ἐκ βυίνη αἰσθανύσεις, ἢ ἄλλο ἐξ ἄλλης πάθος ἀναγκαῖον μὲν τῇ ἐργασίᾳ. ἐ σεσηπὸς ἢ πᾶ πεπίπτη· ὕτως ἀκίνδυνον ἢ ὅσα σὺ γῶν πάθη γίνεται, ἃς ηγαθῶν πανῶν ἀνθρώπων ἐμποδὼν, ἐσ μὲν δὰ ἡγητέον ἀναίσιον ἢ τῶν πεπόνθαι ὄντα ἢ ταῦτα τῆς τοῦ ὅλου δημιουργίας ὥσπερ πνὰς ἐντιμίας ἢ ἀναγκαίας φύσεις. quod idem fere Philo *de præmiis* (malos apud Eusebium *præpar. l. 8. c. 14.*) Αἱ μὲν σεσηπόσιν ὑγιαζουσαι ταῦτα γλυκαίνουσιν, ἢ σεσηπόμενα ἔργα φύσεως. ἀλλ' ἐπιπόνα τοῖς ἀναγκαίοις. ἢ τοῖς σεσηπόσιν ἐπακολουθήματα. Idem; *l. 1.* ad Marci mentem spectant: Ὅσα ἢ ἰμοιβόπα ἐπακολουθήματα, ἐκ ἔργα φύσεως σεσηπόμενα, φυσικοῖς δ' ὁπτυμβαίνοντα ἔργοις, ἢ ὑλικὰ ἀλλὰ περίκειται πνὰ ἢ ταῦτα χρείαι ἀναγκαῖαι τοῖς φρονιμωτέροις.

Ἆρτι ὑπομένει] *Cum panis punitur* Xyl. at *panis* non punitur. sed *far* vel frumentum ad panem: Varro de *ling. Lat. l. 4. Pilum, quod eo far pinsunt. id ubi fit, pistrinum. & de re rust. l. 1. c. 64. Far, quod in spica tondendo per messem, proximum everne, ut in pistrino pinsitur & conficitur.* Idem Nonnio lat. Lance, in ταφῇ Μενίππου. *Nec pistorem ullum nostis, nisi eum qui in pistrino pinsit farinam.* Sed nec *farina* piniitur, sed *far*, unde *farina* fiat. *far* ergo referendum. Sic enim & idem *Varro* ex *de vita P. R. l. 1. Nec pistores nomen erat, nisi eis qui vere far pinsiere.* Verto itaque, *panis cum cruciatur* nec enim infelix Græcis aliud ἐλεῖν, aliud ὀπτᾶν tonare. Ex Philodemo Athen. *l. 14. de Arte mendicis.* Ταῖς ὥραις συνοῦσι οἱ ὀπτῶντες, ἀλλ' ἕλκει τὰ κρέα. contra plane quam Hebræis dictum, cum agnum paschalem immolarent, Exod. *c. 12. v. 9.* Longe ne etiam eodem *c. 5.* referente, quatenus uter pistor, *congrus an iupra*, ὁ μὲν ἀρτᾶς ὁ δ' ὀπτᾶς. quæ nos Anglidiceremus, *the one bruleth, and the other baketh.* Itaque si vocabuli Græci significatione peculiari sequamur, *panis terrere potius*, quam *coquere* dicerenius,

& *fruges* quidem *tostas* etiam Latini dicunt, uti & *far* supra *tostum* Varro. Maro *Æn. l.* 1.

——*frugesque receptas*
Et torrere parant flammis & frangere saxo.

Verùm *panes*, ut nec *pinsere*, sic tariuſculè *torrere*, ut plurimùm *coquere* dicunt. Plin. *l.* 18. *c.* 11. *Panes varia genera*; ——*a coquendi ratione, ut furnacei, vel artopticii... aut in clibanis cocti.* Varro *de vit. P. R. l.* 1. *Cocullo, qua coquebamus panem, primum ſub cinere, poſtea in fumo.* Caro *d. re ruſtic. c.* 74. *Panem aſperſum, ubi bene fuerit defrictus, coquito ſub teſta.* & *c.* 75 *Libum in foco cocito ſub teſtu coquito bene.* & *c.* 76 *Placentam vitato bene & diutius percoquam.* Vocabulo etiam, eodem, Nonio referente, utus eſt Cicero, quo Xenophontis illud ex *Oeconom.* exprimeret, ἢ ὁ γῆ ὑπὸ τοῦ τοῦ ἡλίου, *terram ab ſole percoqui.*

Περὶ δυμίας ὡς τὰ τερφὰ ἴδιος ἀναπνεῖ | Ita Naſo *remed. l.* 2.

Non facile durum vitiis retinebere pectus:
Et mollita ſaluos mentes unda fovet.

Sed *mollita unda* quid ſi nullam legerimus? ut ſit ſenſus; *ſalubre lavacrum, & ut ubi nulla in re vitium fuerit.*

Τὰ σῦκα, ὁπόταν ἀραιότατα ᾖ, κίχλης | Naturæ vi ſoli & aëris ope nonnunquam, qua ἐναισμὸς dicta, Theophraſt. *l.* 2. *c.* 9. *Ficetis caprificus permixta, cetera, ut calices parit, qui ad ficum adjicitur vallandos, mittuntque crabrones ficumque cruciant* (an *corrumpunt* Dalechamp.) *aperientes, atque ita penetrantes, ut ſolem primo ſecum admittant, exoriturumque auras immittunt ſuccibus aperta.* Plin. *hiſt. nat. lib.* 15. *cap.* 19. τὸ γλάνειν autem & de *malis pomis* uſurpavit Caſſianus Baſſus, ſub Conſtantini Cæſaris nomine, ex Africano, *geopon. lib.* 10. *cap.* 30. Ὅτι ῥοιὰς μὴ γλύκειν.

Δρυπεῖον ἐλαίας | Δρυπεῖον, Xyland. alii, δρυπετὸν illud potius, ſi aut notationem reſpicimus, aut Grammaticis fidem adhibemus. dictas enim δρυπετεῖς ait ἐλαίας, ſive ἰχάδας, παρὰ τὸ πίπτειν τὰς ἐν τῷ δένδρῳ παπανομένας, monet Lindath. *ad l.* β & Ὀλιγ. μ. & Suidas. at verò σύκων ἐκπτώσεις, παρὰ τὸ πίπτειν, τὰς ἀπὸ δένδρου πτώσεις, ὠμὰς, Heſych. nec diſcrepat Plinius *hiſt. nat. l.* 12 *c.* 27 *Drupa vocatur, priusquam cibo naturam, ſic vino tantum colorem ſuccumque.* & *lib.* 15. *c.* 1. *Sponte naſcentes ſuccos, minoris quam qui ſatis, ſed non deſperandum inter coctum lentorem... interponere baccas nigricantes. noſtri vocant Drupas.* Graeci verò *Dryopeas*: vel, ut alii vocitant, *Dryopeias*. Obiter reſtituenda in Theophraſt. *de caus. plant. l* 6. *c.* 11. vox δρυπετὴς, vel δρυπεῖς ſaltem, ubi perperam in exemplis Veneto δέρματείας, Lugd δρυοπετὲς, legatur.

Τὸ ἐγκλίνειν τῇ σκιᾷ | Ἐγκλίνει γὰρ ἡ δρυπετὴς ἐν σκιᾷ, Theophr. *de caus. plant.*

Ἰδίον τι ῥοιᾶς | Senec. *epiſt.* 12. *Gratiſſima ſunt poma, cùm fugiunt. puerilia maxima in exitu decor eſt: adultus vitis potius extrema delectat, illa quæ mergit, quæ ebrietas: humana ma ima imponit, quod in ſe jucundiſſimum omnis voluptas habet, in finem ſui differt. jucundiſſima eſt ætas decoxit jam, non tamen præceps. & illam quoque in extrema regula ponam, judico habere ſuas voluptates: aut ire in ſuccedentium locum non piget, aut ſuccedere.*

Ὅτι τάχιστα ὄντες | Quod eſt grandis gravitatique indicium. Plut. *de profect. virt. c.* Ὅτι γὰρ ἐν γεωργοῖς ἡδὺ τὰ σχίζειν ἥκιστα τῶν χαλκευτῶν καὶ τεκτόνων ἐστὶ γλίσχρα, τοῦτ' ἂν εἴποι πᾶς ἐμπειρότατος ἀνθρώπων. κοπὴν γὰρ καὶ ἀλαλάγματος ἥκιστα δεῖ καὶ τῷ φιλοσοφεῖν ἐναντίων ἐστὶν, εἰ μάλιστα κινεῖ καὶ βάσεις ἐκ ἔχοντες. ἀσφαλὴς ἔχεται καὶ ῥᾴθυμα καὶ βαθύτατα τὰ τῆς ψυχῆς καὶ διαγωγῆς μέρη. ἀσυδέτους ἀπαιτῶν ἀσχολίας καὶ πανηγύρεις καὶ συλλόγους ἀφ' ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ λόγου, τὸ σύλλογον καὶ φλοιώδεις ἀποτίνυται. Ita ante pariter Senec. *epiſt.* 41 *Vitam extendere, ſi fruſtra laboribus onerat, ſi ipſa ad terram, pondere ſuorum quæ tulit, adnumerabilis acclinat:* quò reſpexit fortàn interpres Anglicanus, qui cùm aliud verterit, non πάχιος ſed φυλλὰς legiſſe videtur. Ita Homer. de loco viribus confito, *Il. σ. v.* 561.

——πεφυυῖαι μάλα βείθυιαι ἐλαῖαι.

& de arboribus itidem pomiferis. Ὀδυσ. τ. *v.* 112.

——βείθουσι δ' ὄνδρεα καρπῷ.

quod Lucret. *l.* 1.

——*creſcunt ipſa. fruſtuque gravantur.*

ſed & de papavere, *Iliad. Ξ. v.* 306.

Μήκων δὲ ἑτέρωσε κάμψει βάλεν, ἦτ' ἐπὶ κάπῃ
Καρπῷ βειδομένῃ.——

Segetem autem itidem modi inter pulcerrima ſimul ac jucundiſſima ponit Tragicus noſter quo apud Platon. *epiſt.* 1. verſus his:

Οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς ἀστιβὴς ὁδῷ
Ἐν σταγόσι δυσπλόοις βίᾳ,
Οὐδ' ἀδαμὰς, ὃν ἀρχύρᾳ κλίναι,
Ἀνθρώπων δοκεμάζουσ' ἀσφαλεῖ σφῆς γνώμῃ,
Οὐδὲ γαῖας ἐυγειτόνου γόνιμοι
Βείθουσιν αἰπήρεις γῆρας,
Ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφρόνων ὑπνος.

Vide *Pſal.* 64. *v.* 12

Τὸ τῦ λέοντος ὑπεσκύμνιον | Ὑπεσκύμνιον nunc in *torvitatis* indicio. Ita de Leone uſurpavit Homerus *Iliad.* ρ. *v.* 136

Πᾶν δέ τ' ὑπεσκύμνιον κάτω ἴλλῃ ὄσσε καλύψῃ
Lumina dum demum ſuperincumbentia contegat.

de Harpalyco Theocritus *Idyll.* η. *v.* 116.

—— τὸν ἦδ' ἀν' ὄλλοι λάβρον
Θυραλίας πε ἔμενεν ἀτολύσαντ' ἐν ἀρούραις
Τῆνον ὑπεσκύμνιον ἔτι νεβρὸν ἐπιλλέπα σαίνοντα.
——*Hunc qui in tenera vernat herba*
Confiant leſſi manes, gratare cum certamine ovato:
Tale jupercilium tenera cubanti ſuccat

aliquendo & *in gravitatis* ac *severitatis*, ità de Zenone Zenodotus apud Laërt. *l.* 7.

Ζηνίων σωὸ πολιῇ σεμνὸς ὑπεσκυνίῳ.
Specimentas cano Zenone supercilio.

Cicero *pro P. Sext.* *Nam quid ego de supercilio dicam? quod tum hominibus non supercilium, sed pignus reipublicæ videbatur, tanta erat gravitas in oculo, tanta frontis contractio, ut illa supercilio reipub. tamquam Atlante cœlum niti videretur.* Ità τὸν τῆς ὀφρύος αὐχμὸν accipio in Diphili illis apud Athen. *l.* 2. ubi vinum vini depingens, inter alia,

Τὸν τῆς ὀφρύος αὐχμὸν συμπείθεις γελᾶν,

De homine loquitur gravi & severo; non de tristi mœrorique pleno, ut Victorius vult, *Var. lect. l.* 8. *c.* 1. quandoque in *fastu* etiam & *superbiæ*. Plin. *hist. nat. lib.* 11 *cap.* 37. de *superciliis*: *Hæc maxime indicant Cynan. Superciliorum conspectum, sed hic fastosi, hic tristis, in curis natus, hic pudici, hic pudentis. Nihil autem fingi, dissimulari in corpore, quia animi sedes.* Itaque Demetrius Phaler referente *l.* 5 Laërtio; *μὴ μαχεῖν τῷ ὑπερ τὰς ὀφρῦς. ὅλῳ γὰρ ὑπισχνεῖται συνιέναι τὸ βίῳ.* Est autem τὸ ὑπισχνίον, (quod vocabulum H. Stephano excidisse mirum, cùm τὸ σκώνιον tamen meminerit) τὸ ἐπάνω τῆς ὀφρύος μέρος, ut Eustathius; τὸ ἐπάνω τῆς ὀφθαλμῆς ὀφρύδιον, ἢ τὸ μετώπιον, ut Hesych. vel etiam τὸ σωματῶμα τῆς κεφαλῆς, ut Heraclео Scholiastes; *ossium incumbens superciliis*, vel etiam *superciliorum in fronte eminentia*. distinctius paulò Pollux, *l.* 2. *c.* 4. § 25. τὰ ὑφαίνοντα τῆς βλεφάρου, σκώνια ἄθεν καὶ τὰ ὀφρυώδη τῶν ὀφθαλμῶν, ὑπισκώνια. *quæ palpebras sustinent, hoc superciliorum partes superiores, σκώνια: unde ὑπισκώνια, fagmundarium dixeris: quæ circa frontem superciliorum projectiones.* quâ ratione Aristot etiam *de part. animal. l.* 2. *c.* 15. τὰς ὀφρῦας καὶ βλεφαρίδας ὀδὸν γένεσιν εἶναι dicat. Et Apul. *de dogmat. Platon. Supercilium sæpe pronunciant oculos, ut dicimus pronum, quod terram respectet, nullatenus prominet.* Ὀσχὺς *frons*. & unde Latina vox non à *frumendo oculorum*, ut Isidor. *orig. l.* 11. *c.* 1. aut *quod in ea fit fere oculi, qui sunt quasi fores & fenestræ animi*; ut Jungius noster *in Phil.* 131. nec à φρενῖτις, *quòd ea fronte contracta patiantur*, ut alii σκώνιον, *cinnum*. & hoc à Græcis deductum: non *a celando oculos*, ut Isidor. ubi supra. aut *à cilendo*, id est, movendo, ut Balbus in Catiol. Gloss. *Cinnus*, ὑπισκώνιον unò σκωνιον potius. quod & *Scenam* dixisse Apuleium *Natal. l.* 11. autumat Scipio Gentil. *pancg. l.* 1. *c.* 3. Vocabuli id, apud Prudent in Romani martyrio, restituit Scalig. *Animadv. lect. l.* 2. *c.* 1.

Cæsa fugisti, obvias offert genas.

quo loco *Cæsa* per peram legebatur. *Cinum* autem, *cinnum*, & *cilium*, inquit Herald. *animadv. l.* 1. *cap.* 4. *σκώνιον cilium*, ut τὸ τρίχον λίτρον, νυμφὴ ἐμπλεία, περιττὰ trichia, li Scaligerum sequimur; nam reclamat Salmasius. atque hoc malo, quàm quod Guichard in *harmon. ling.* à κροκίς, quod est tamen τὸ ἄνωθεν βλέφαρον Pollux. ὑπερκώνιον, *supercilium*. Plin. loco superiùs laudato: *Extremum ambitum genæ superioris antiqui cilium vocavere: unde & supercilia. Hoc ipsum etiam* è Latinis Tertull. usurpavit. *de pallio c.* 4. *Inveterascit censoriæ intentionis ejusmodi dispersio.* Aspectûs autem in *Lenæ torvitas* non est decora minùs, quàm in homine vultûs *gravitas*. Itaque eos, qui hoc nomine Basilium notabant, perinde facere ait Greg. Naz. *in epitaph.* ex quo mutuatus est Isid. Pelus. *l.* 3. *epist.* 99. *ὥσπερ ἂν τὸν λέοντα αὐτῷ τὸ πρᾶος, ὅτι βλοσυρῶν, ἀλλὰ μὴ πυθόκωτον, βλέπει.*

Ὁ δὲ συῶν ἐν τῷ σώματι & βίον ἀφεὶς | de *cynopariter*, ac *cane*. indè tanta pictoribus solicitudo de spuma scitè exprimenda. quo in conatu fortem arti tuitle suppetias, Protogene canem. Nealce equum depingente, autor est Plin. *l.* 35. *c.* 10. quemadmodum illud Apelli adscribant Dio Prus. *orat.* 63. Et Sext. Empiric. *Pyrrhon. hypothes. l.* 1. *c.* 12.

Σωφρονισμοῦ | Vide quæ ex Augustino adduximus ad *lib.* 2. § 3. sed & eundem *de vera religione c.* 40.

Ἡδίως πως διανοήσεται | *elegantiùs fabricatum esse*. Xyl. ut vel ἀστεῖως legerit, vel ἡδέως eodem sensu ceperit. Glossa. *Διασαφισμὸς, emphasis, impetus.* potest tamen istic & in *commendatione* sive *confirmatione* significatu sumi, quemadmodum σωφρονίσθαι solennis est. idque secutus videtur Caf quum vertit, *in quo obscurum nonnullum se vempe aliquid vidisse*.

Ὅσα γεφυρῶν καὶ πλοίων μηχανήμασι διακόπτουσι | Aristoteles *politic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γοῦν τοῖς μιμήμασι πίστιν, σημεῖον, τὸ συμβαῖνον ὅτε γὰρ ἀρέσκομ᾽ ἃ γὰρ αὐτὰ λυπηρῶς ὁρῶμεν, τούτων τὰς εἰκόνας τὰς μάλιστα ἡκριβωμένας χαίροντες θεωροῦμεν· οἷον θηρίων τε μορφὰς ἥ τ᾽ ἀγελαιοτάτων, καὶ νεκρῶν. Plutarch. *de puer. log. c.* 12. Γεγραμμένῳ συῶν ἢ πίθηκον ἢ Θρᾴττα τερπόμενοι ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν, οὐχ ὡς καλὸν, ἀλλ᾽ ὡς ὅμοιον. Infrà: Ὡς δὲ γέλωτ᾽ καὶ ἡδονὴν παρέχουσιν αἱ πανδήμων ῥᾳδιουργίαι καὶ παιδιαὶ τῶν ἀνελευθέρων ἀκούοντες, ἐννοήσατε καὶ συγχαίνομεν· ἂν δέ τις παιδιὰς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὸν ὦν, καὶ Θεόδωρος τὰς τροχαλίας, ἡδόμεθα. καὶ νοσοῦν μὲν ἄνθρωπον καὶ ὑπτιάζοντα ὡς ἀπεπτίᾳ θάμα φαίνομεν· τὸν δ᾽ Ἀλεξανδρῖνον καὶ Φιλοκτήτᾳ, καὶ τὸν Ζανιέρου· Ἰσχάδι γὰρ ὁμοίως φθίνουσι καὶ ἀποζήσκουσι πεπονημένοι ἔρωτες, χαίρομεν. Idem de his gemina habet *sympol. l.* 5. *c.* 1.

Τρελὸς καὶ γέροντος ἀκμὴ πικρὰ καὶ ὄφελος. Sapidem, præterquam quod de Agathon. hemidr. Cana, ut Plut. in *Alcibiad.* & in *amator. ἡδὺ καλῶν καὶ τὸ μετὰ πόνων καλόν*· est & in ipsa canitie speciosum quiddam; quam idcirco non minus esse senilis decori, quàm adolescentibus vires ornamento, testatur Rex sapientissimus, *Parem. c.* 20. *v.* 29. quo loco pro viribus sapientiam, quæ ut ætate illa minùs viget, per-

Ith. 6. § 27. Basil. Cæs. in illud, *Attende tibi.* Παρελήλυθα τοὺς ἐμὲ ἐν τοῖς ὁμοίοις θεωμένους: Ἕξεσθε ἐξ ὑμῶν τοὺς ἐν τοῖς πολιτικοῖς δυναστείας ἐφιεμένους; τοὺς ἐν ῥητορικαῖς ἀγωνίαις ῥήτορας; τοὺς ἐν τοῖς παντοίοις ἐμπορίοις; οἱ λαμπροὶ ἱππόται, οἱ ἐνδοξότεροι, οἱ σατράπαι; οἱ τύραννοι; ἢ πανταχοῦ κόνις, ἢ πάντα τοῦτος· ὡς ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μεγέθη τῆς ζωῆς κεῖται; Vide *Ub. c. § 22.* Meander in carmine *de Nat. Hominis* apud Rutgerſium *var. lect. l. 4.* ita loquitur.

Ὅσσα ἐλίσσει Στύξιος σκιτὸν ὄρος εἴ,
Ἐμβλέψας εἰς τὰ μάταια, ὡς ὀδυρεῖς.
Ἐντεῦθεν ἔσσεται ὀστέα καὶ κόνις κόνις
Ἀνδρῶν βασιλέων, καὶ τυράννων, καὶ σοφῶν,
Καὶ μεγαθυμούντων ὅτι γῆν καὶ χθόνα σφῶν,
Ἀνδρῶν τε δέξει, καὶ γαλῆν ἠδὲ σωμάτων
Καὶ ἀδὴν αὐδὴν ἠδὲ δι ἐπήρατος χείλεων.
Κοινὸν τὸν Ἅιδην ἔσον οἱ πάντες βροτοί.
Πεῖρε ταῦτ' ὁρῶν γίνωσκε σαυτὸν, ὅστις εἶ.
Nosse te, quales aut quantum fuit;
Hominum superbia, quæ tecta vanis, inspice.
His ossa, pulvis atque fumus, claudimur,
Reges, tyranni, & vanus quicunque fuit,
Sapientesque ejusdem & propagine,
Simique glorii, atque formæ corporum.
Communis est dis omnium mortalibus.
Hæc intuendo disce quales sies.

Cur autem ἠδὲ σωμάτων *corporum* cum Rutgerſio & Giorgio reddere, diſcas licet ex *annotatis ad l. 1. § 16.* ἀπὸ σωμάτων ἄρχει. certè antitheſis illa inter αὐδὴν δόξαν, & ἠδὲ σωμάτων χάλλος. ſenſum eum quem ibi poſui, exigere videtur. alioqui per metri rationem nihil obſtabat, quo minus tam τῷ σώματι quam ἠδὲ σωμάτων dicere potuiſſet. Ὅλας πόλεις ἐρήμους ποιοῦντες ἀνελόβιος καὶ πολλὰς μνημάτων κατακόλαπτες.

Ἡράκλειτος | De *philoſophis* in genere pariter *l. 4. § 46. & l. 6. § 47. & l. 7 § 19. & l. 8. § 25.*

Πρὸς τοὺς τὰ κόσμια ἐκπυρώσεως | Ita Laert. *l. 9.* ex Heracliti ſententia, Ἕνα δὲ τὸν κόσμον, ἀεὶ καίεσθαί τε καὶ σβέννυσθαι κατὰ περιόδους ἀνάλογον τὸν σύμπαντα αἰῶνα. Ab Heraclito forſan Stoici. Vide *l. pl. Περὶ στοιχ. Stoic. l. 2. c. 22, 23.* nec noſtri diſſentiunt, niſi quòd *conflagrationem unicam* duntaxat agnoſcunt. Vide Petr. *epiſt 2. cap. 3. verſ. 7, 10, 12,* & quæ congeſſimus in *Orat. de Nov. obedientiæ in Hein. cap 11. v. 7.*

Τὰς τὸν ἕνα πλουτοῦντας | Felicè; hominem qui *de mundo æternitatem* primus dogma protulerit, ipſum *aquæ* interitu *mundante* opplatum, diem extremũ obiiſſe. Ἀφ' ἁπλότητος certè obiiſſe conſentiunt plerique, ab aqui, quã ἁπλότης it, non deſunt qui negent. Siquidẽ, ut Laert. *l. 9.* refert, pleriq; aquæ intercurſu cum laboraret, medicinæ ita ſe dediſſe, ἡ λύσιν ἢ ἐξ ἐπιμελείας αὐχμὸν πεῖσαι, *quam ex aquarum frequentia* ſiccare poſſent. Atq; ità Plut. *in præc. ſalub.* quod cum illi quid vellet non intelligerent, in boum ſtabuli condidiſſe ſe ſimo circumquaq; obruẽ, quo humorem, ſi id fieri poſſet, evaporaret. id cum neutiquam ſuccederet à morbo interiit. Hermippus verò me ſicos perſontatũ eſſe. *manuque eorum compreſſis intestinum educere subrex.* quod fieri poſſe negant. Ad ſolem ſtercore bubulo poſitum, vel obrutum poſſe, ipſum ſe exponiſſe, ità decumbentẽ, ab exſiccato indurateque limo convulſis artubus diem obiiſſe, Tarnaus; à cujus diſcipulatu diſceſſiſſe tradit Neanthes. Cæterum Hippobotus & Anaxo etiam, referente Satione, hydrope curatã, ſuperſtitẽ, alio neſcio quo morbo interiiſſe, in ſcriptis ſuis ſunt teſtati.

Δημόκριτον δ' οἱ φθεῖρες | Atqui Laert. *l. 9.* ex Hermippo, ſenio confectum duntaxat obiiſſe, cùm animã penè defectã paſſim e ſtarno calidi vapore per triduũ in vita ſe continuiſſet, quo Cereris libus ſuperſtes eſſet. de pediculis nẽ γοῦν quidem. cùm tamen *l. 1.* Pherecidẽ juxta quoſdam morbo, ſeu de hoc periiſſe. quod cum epiſtola ipſius ad Thalem data, tum & Ariſtoteles confirmat *hiſtor. animal. l. 5. c. 31.* & *l. 3.* ex Philone & Myroniano de Platone idem retulerit. unde *Platonis pediculus*, in proverbium abierint. de aliis qui pari ſuo defunẽti ſint Plin. *hiſt. nat. l. 11. c. 33.* & alii. de Democrito nullam legiſſe memini. Lucretius etiam contrà *l. 3.* & ex Lucretio Lactant. *inſtitut. l. 3. c. 18.*

Denique Democritum postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse.

dẽque eodem Anton. *Monſ. l. 1. c. 58.* (quo autore tamen, neſcio, ὅτι νοσήσας καὶ λιθαργῶν ἐκρίπτου, ὡς ἀνέπτυεν, ἐᾶν με, ἔφη, ὀξαπατῆσαι τὴν εἱμαρμένην. καὶ ἔζησεν ἑαυτὸν τοῦ βίου. Quæ cum Laertii narratione haud planè conveniunt. Cæterum etiamſi diverſa ſe invicem de Democriti obitu tradant autores iſti, at à Marco iſtic omnes diſſentiunt.

Σακεφόρων δ' ἄλλοι σκῶπες | Gallum ſic. in quã Xylandr itaque ſubſtituit, *hiſtrionum unus aut ſecundus, Socratem citans ridiculè.* Verùm nihil *ridiculi* Xylandr monere poterat. de *obſcœnis pediculis* Viucula locutum. qui philoſophorum illum ſatiricum Anytum, quem & Melitem vocarit; quos *pediculos* non abſurdè nominat, quasi animalcula vilitima. nulli prorſus uſui, niſi hominibus inſidiandis & conficiendis. Nec abſimile quod ſuperiùs *l. 3.* Οἱ μὲν ἡμῶν μεγάλα ζῶια εἶναι· οἱ δ' ἐκείνα κοπίδια καὶ μικρά, ἃ δὴ ὄδιν εἶναι φαῖεν, λέων τε καὶ φολίδωτα. Tyrannos & militares viros *leonibus, lupis*, animantibus feris, ſed generoſioribus aut robuſtioribus confert; ſycophantas, delatores, & ingratos hominum, *mimicis cobibinis*, ſed nexibus, cujuſmodi ſunt *cupes, vermes*, &c. De lenonibus parta Plautus *Curcul. act. 4. ſc. 2.*

Eam

Item genus est ludibrium inter homines, meo quidem animo,
Uti: musice, culiciique, pedesque, pulicesque.
Odio & malo & molestiæ; bono usui esse nulli.

Uti *prodest* pro *prodesse*, quod & Non Marcellus ità alibi usurpatum monuit. Sed & de paratitis atq; adulatoribus festivè admodum Anaxilaus apud Athenæum *l.* 6.

Ἐκεῖνα δ' κόλακες ὅτι ἐγένοντο θεῖος
Σκώληκες εἰς ἐν ἄγκιον ἀνθρώπων τόφον
Ἐισδύς ἔκας & ἐδίεν κρεμμύου.
Ἕως τὸν, ὅστον πυρόν, ἀπολέξω κακόν.
Ἐκεινό' ὁ μὲν λέμμ' ὄζει· ὁ δ' ἕτερος δάκνει.
Adulatores, quos ridemus, divitum
Sunt velut vermes, nam ut in hominem simplicem
Se infinuando, huic assidentes exedunt,
Tritumen ut cæpinum, donec vacuefecerint.
Ita hic jam glumæ est: ille alios admordebit.

Ἐρέξης, ἔφθασας, κατέχρης ἔκπιθι | Nam gratissimum contert: (qui imagine usus est & Epictetus *Enchir. c* 7. exhibendus *infr. ad* § 5; sed alià ratione) *mortem portum* quomodo & Plut. *de tranquill.* Ἐμοὶ δὲ λιμένα, καὶ πάσεσιν ὑποπτεύεσθαι τὸν θάνατον, ὅστον ἐφολκὸν μὴ φέρον & Juncus itidem *lib. de senect.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 113. Δοκεῖ δέ μοι ἐφάπτεσθαι πως (ὅ, τι γέρων ὑποθυμιῶν, καὶ ὁ νέος) ἐοικέναι τοῖς ἀγωνιζομένοις δρόμον, ἢ τοῖς πλέουσι καὶ ὁ μὲν διελθὼν τὸ μέσα πέλαγος, ὅπου ἔδη λέγω τὸν βίον, κατάσας ἐπί τινα λιμένα, τὸν κοινὸν κορυφὴν καλοῦσι, ἀπέβη τῆς νεὼς ἢ τὰ διασταυρώματα ἐν τῷ σαλῷ, καὶ τῷ σφάλματι τυχὼν, ὑποπέπτωκε τοῖς ἀγῶσιν. Ὁ δ' ἕτερος ἐκ μέσου τοῦ πόρου τῆς θαλάττης διεφθάρη, καὶ διελθὼν τὸν ὑπεκείμενον αὐτῷ πλοῦν, ὑφ' ἢ πολλάκις ἐνέζατο. ἤντα πρόχειρα ἐν τῷ σαλῷ, καθεσθεὶς, ἀσφαλῶς ἀφικόμενος. Et Juncus Tantus Seneca *epist.* 70. *Novissime incerti eventus pelagus sine gubernatore humani. Scopulum esse illum putamus, ad quem navigia nostra feruntur? Portus est, aliquando petendus, non quem velimus, sed quem ventus dederit. de simulacris loquitur per fraudem subreptis.*

Ἐς μὲν ὑφ' ἕτερον βίον | Ità de statu animarum post mortem ambigendo passim Marcus sermonem instituit. Vide *ad l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. Sed & Plut. *ad Apollon. pag.* 190. quem quia prolixior est in hoc argumento, transcribere piget. Sen. *epist.* 71. *Aut in meliorem emittitur vitam, aut certe sine ullo futurorum incommodo, naturæ jus remittebatur, & recurretur in totum.*

Παύσει πόνων | Gemina his habes *lib.* 6. § 28. Θάνατος & πόνων ἀπόλυσις· ἀλλὰ καὶ κακῶν. unde πελάσῃ λυσίπονος Pindaro dicta. Plut. *ad Apollon.* & *ibid.*

Ἄλγος γὰρ ὄντως ἐστὶν ἄπεστι νεκρῶν.
Nam mortis, quidquid molesti attingat, domus.

quod Æschylo tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 121. & Sophocl. *Trachin.*

Τοῖς γὰρ θανοῦσι μόχθος οὐ προσπίπτει.
Nam mortuis ullus labor haud accidit unquam.

Lucret. *l.* 3.

Tu quidquid, ut quæ lædit, sic extra pertinet.
Quod procul a nobis flectitur, mare, terra, cœlum, prætereo atque animantes, dolore vacua.

Senec. *epist.* 24. *Mortem hoc dico, de qua nemo recusat, fateri, debitum nemini negari posse; id enim mori posse.* Cæsar. apud Sallust. in *Catilin. Mortem omnium æquat requiem, non cruciatum esse: cum cunctis mortalium malis dissolvit, ultra neque curæ, neque gaudio locus est.*

Καὶ ἡδονῶν ἀπεχόμενος | Πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνέχεσθαι, *dolores voluptatesque sustinere* quasi non sit minor molestia illis, quam illis distineri. Certè quo modo Terentiana illa parturiens, *Adelph.* 3. 4.

— *Miseram me; differor doloribus:*

eodem planè Plautinus adolescens, gaudii pragnans, *Truculent.* 4. 1.

— *ut ego istos sum, & istæc quæ gravat differtè Seneca epist.* 30. *Quomodo in quemdam tam cupiditate sui fluxi sumus, quam in quosdam voluptatum sua fluxit quorundam impudentia atque insania? Etiamne ut hæc unum possit ignoscere, quod quæ facere, patiuntur? Celebre est Antisthenis illud, Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. Insanire dicto parata, quam voluptate effici.* Refert Laert. *l.* 5. & Sext. *comment. l.* 11. *c.* 3 & *Pyrrhon. hypothes. lib.* 3. *cap.* 22. Hinc Clemens *Strom. l.* 5. & ex Clem. Euseb. *præpar. ev. l.* 13. Ἀντισθένης μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην αἰσχρῶς. Et ab eadem mente Senec. *epist.* 52. *Hoc tu esse malo, quam meditare* Sophocles; quæ jam Seneca, cum ab eo quæreretur, num rebus Venereis adhuc uteretur, Εὐφήμει, inquit, ὦ ἄνθρωπε· ἀσπάσομαι μᾶλλον τὸν ἐλεύθερον ἐπιφυγόντα, ἢ τὸν λυσσῶντα καὶ πολλοὺς ἀποφυγόντα· Bona verba, mi homo: libenter hunc effugientem, quam eum qui furit & multos effugit, complectar. Plato *Polit. l.* 1. Cicer. *de invent.* Val. Max. *l.* 4. *c.* 3.

cap. 3. Plut. *de avaric.* & *de fine poli.* Clemens *Paedag. l.* 2. *c.* 10 Stob. *serm.* 2 *tit.* 113. ubi videndæ etiam Junci de eodem argumento dissertatio. Quod autem ille senectum beneficium tribuit, morti Mercus hic, & quidem meritò magis, adscribit. Spectat hortatum Cynetis fertivum illud, quod Laert. *l.* 5. & Suid. in *Crat.* exhibent.

Ἔφυτε παυσι λιμός· εἰ δ' μὴ, χόλος·
Ἐαν δ' τέτοις μὴ θυμὸς χρήσθαι, βρέγχος.
Famem arcerni potest; aut furorem ebrio:
Si non potuerint ista, idem laqueus facit.

Λαμπάδιον πεπότηκε χάρμης | Plut. *ad Apollon.* Ὁ μεπλαγχής Θεόφραστον βίον μετέλιπεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τὸ σωμα & λαμπάδος, ἢ τῆ ἀπρεπῶν ἔτερα τέτε φορτίων ἢ συμφορῶν. Et infra. Τὸ δὲ μὴ λυπεῖσθαι νεκρὸ ἢ τῆς πάσης ταύτης διάζευξιν, ὑφ' ἧν κατακλείεται ὁ νὰς τῆς ζωτικῆς ἀναπνοῆς φλυαρίας, συγχωρῶν τι καὶ μανικῶν. quo loco & ex Platonis *Phaedone*, ἀλογίας & φλυαρίας recenset varias, quibus fervida injustitutione obnoxia fit anima. Cujus illud inter alia: Μυσίας ἡμῶν ἀφροσύνας πεφύκασι τὸ σῶμα. Vide Senec. *epist.* 65. *Iuper.* 1. 2. § 2. vide & *infr. l.* 4. § 28. Sed & Gregor. Naz. *ad l.* 2 § 1. τῆ χάρμης τωσθήνη. & Tertull. *ad l.* 2. § 66. Hinc querulæ voces illæ quorundam apud Epictetum *dissert. l.* 1. *c.* 9. ὑπὲρ ἀναγκαίων μὲ τῶ σωματίῳ τέτῳ λυπεῖσθαι, ἢ τῶ τὸ πρόσωπον, ἢ πυρέσσειν, ἢ ἀσθενεῖν, ἢ καταψεύδεσθαι, ἢ πᾶ δ' αὐτῶ συμπαθερόμενος πῶς τις ἢ τοῦτο. Ipse apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 119. Θαυμάζω ἢ φύσις, ἢ ὡς χρὴ ξενεφῶν. σιλόζωον τὸ γὰν σῶμα. τὸ παῖδιον ἀπέφηνεν ἢ ῥυπαρώτατον ψέρχεσθαι ἢ θηριατρεύειν. Εἰ γὰ ἦν πᾶσι μόναις ἡδοναῖς ἐκμπεπόσθαι τὸ τῆ ζώτι σῶμα, ὐκ ἂν ὑγιαινομεν. ἔτι γὰ εἶναι δεῖ, ἐνδεῖν ἀναπαύσα. στείσεως τοῦ ἀνθρώπε τοῦ ἀλλοτρίε, καὶ τ ἢ ἀναγκαίων πομίσασθαι ἀποτίζειν ἐκείνα τὰ μέρη. τῆ ὅπη θαυμαστὸν δεῖ φιλεῖν ἀφόρμα, ᾧ παρῶτα λειτουργήσῃ καὶ ὑμῖν ἡμέραν. νάπω τηνοῦ τὸν θυλακον· ἢ τι κακῶ. τί τέτε βαρύτερον; ἀλλὰ ὅτῳ δεῖ με ὑπηρετεῖν. διὰ τέτο ὦμον, ἢ ἀνέχομαι λέων τὸ βύσινον τέτο σωμάτιον, χορτάζων, ἐκέπων· ἕως αὐτὸς εἶπη, Ἄφες αὐτὸ ἤδη, ἢ ἱκανὸν ἀφόρμα ἔχε ubi νάπω Gesnerus vertit. *farcio.* cum *farcio* potius debuisset. hoc est enim non illud, licet unitatum nimis. τὸ νάπω quod & τὸ σατῶ. infercio. Sed & illud forsan autor ipse usurpaverit.

Τὸ ἀγγεῖον | Corpus ἀγγεῖον sive *vasculum* appellat, quomodo σκεῦος Apostolus *ad Thessal. epist.* 1 *c.* 4. *v.* 4. Neque enim Ethio nostro *in Soliloq. sec.* 7. accedo, qui τὸ σκεῦος sive *vas* vult eo sensu ibi accipi, quo apud Comicum fumitur, in *Pseud. act.* 4. *scen.* 2. ubi Milphio:

Facio quom mentiri me alii intus forte solent.
— refero magna lucra. —

Ita *anima quæ, corpus*, Lucretio *l.* 3.

— corpus, quod vas animæ conflitit ejus.

Cicer. *Tusc. l.* 1. *Corpus est animi vas. Animi, aut aliquod receptaculum.* Idemque *Instruct. Iur. c.* 12. Vide & *l.* 10. § 38. & *l.* 12 § 2 M. Cas. *domicilium* sive *cellam* vertit; quod à Matri schemate longiusculè abscedit.

Ἢ σεῖσι τὰ ὑπηρετῆν | Xyl. *quinctum quod servi, id superavit.* Verùm hoc Marcus hic non asserit. in priore membro tanquam incertum ponit. in posteriore, quasi non superesse dubio, qui futurum tunc sit, differit. Locus est procul dubio perperam habitus. Legendum opinor vel, ἢ σεῖσι, *quo illud quasi inserviri præstantius est*: vel. ἢ | σεῖσι τὸ ὑπηρετῆν; *annon præstantius est id quod inservit?* firmare videntur, quæ sequuntur. Senec. *epist.* 65. *Major sum, & ad majora genitus, quam ut manupretium sim mei corporis: quod equidem non aliter aspicio, quam vinculum aliquod libertati meæ circumdatum.* Vide & *infra lib.* 5. § 21. & *lib.* 12. § 19. Verùm D Boot. mavult, ἔστι ὅτι τὸ ὑπηρετῆν & exponit, *quod inservire debet.* ut τὸ λατρεύειν animo, τὸ ὑπηρετῆν corpori adscribatur. M Casaub. ὅτῳ σεῖσι τὸ ὑπ' *definis vas, do inservire tanto deteriori, quanto id quod inservit præstantius existit.* At clarifl. Salmas. hæc mutilata suspicatur; cùm in autore isto disjunctivum ἢ non reperiatur, quin præcedat *inter.* ex insequentibus itaque sententia suppleta, locum totum sic reconcinnat, ἢπερ γὰ ἄλλο ἔχρη χάρη, ὑπέταν μὴ τῶ ἀναγκαίων ὅτι τ κοινωνικὸν ποιῆ· ἢ σεῖσι τὸ ὑπηρετῆν *aut aliud quod agat, non habes, cum relationem non facit ad aliquid in commune profuturum; aut quod servire debet in te dominatur.* σεῖσι τὸ ὑπηρετῆν. *superesse fert, superat.* Grammatici σεῖναι σεισθῆναι interpretantur unde σεῖναι τῆς πόλεως & σεισθῆναι, σεισμὸς. Incertus autor apud Suidam; ἔτε ὑπάρας σεισθεὶς σεφανῶ διερμῶ ἢ ἀμάχῳ παταπάσῃ Accederem libens, nisi obstaret, quod de animæ statu post mortem ferino constituatur. ineque ὑπερ, animique inclinationis ad servientium D. Boeri. ἢ servitis relinquendi detur licentia, ut legatur, ὅτῳ εἰκὸς ὑπηρετῆν. *quod inservire omnino est.* videntur alii.

Νῦς ἢ ψυχὴ | Vide *supra ad l.* 2. § 13.

Γῆ ἢ λύτρον | Vide *ad lib.* 1 § 2.

§ 4. Ἐν τοῖς τῶ ἑτέρων σαλεύσεσι | Curiositatem coercet ut *supra l.* 2. § 5. 10

Ἢτοι γὰ ἄλλο ἔχρη τέρεν — πεινῆ ὑπερβάλλεσθαι τῆς τῶ ἰδίε ἀγαθονικῆ αὐθυπηρήσεως lego. ἢ τοι γὰ ἄλλο ἔχρη πέφυκεν, vel ἢ γὰ τὰ ἄλλα ἔχρη τέρκεις. quamquam ver erudimus, quod supra monuimus, antegressa illa interferit. At D. Bootius pro ὑπερ vult ὑπὸ legi. *delinquitur*, inquit. *ne inquisitione in alienos mores, petas ubique quærere, quid ipse velis? ostentit. Summum est profectum; qui quam, redeat videlicet tempori spatio quod id fuit, privatus sive impedi-*

vit

vis ab alio verbo, quod autem non id sit, mox declarat, ὁ τὸ ἰδίᾳ ἡσύχιον καὶ ἀτίμητον. Verum de illo alterum [illegible]

Τετίμα, *ἐπαινῶν* | Σολοικοφανῶς sive *ἀναλόγως λέγων, ἢ ἀναλογίαν* sive *ἀναλογισμὸν* alii vitiose; quod locutionis genus apud autores etiam celebratos occurrit quandoque, atq. [illegible] huc quasi cum mutatione & *αὐτοχεδιασμοῦ* referendi genere jure veniam meretur: in pagina Sroica praesertim; cum Ps. Chrysostomus *de [illegible]* c. 1. pronuntiet, autore Plutarcho [illegible] *τοῦτο κοινὸν ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἀμαθεστάτων ἐν τῷ λέγειν, ἀφ' οἷς ὁ λόγος ἂν αἰσχυνθείησαν ἐκ θήλεος, εἰπεῖν ἐπὶ ἀνδρὸς ἢ ἀνδρείας, ἀφ' οἷς ἐστὶ τὸ μὴ ἀποτυχεῖν τῆς ἐν τῷ λέγειν ἀρετῆς ἀμφιβόλως.* Vide Homer. *l.* β'. v. 350.

Φημὶ γὲ δὴ κεῖσε ἐλεύσεσθαι Κορινθίνα, &c.

Ἀνεμπόδιστον ἐπιδεῖξαι, ἐναίσιμα σήματα φαίνων.

Et ibi Euthath. ex Euripide:

Πάλαι δέδοικα δεσπότου θέλων
Σχολὴν μ' ἀσπίζειν — ὡς — πολλὰ δ'
Πάλαι σχολὴν ἔσχηκεν, ὁ πόνος πολλὰ μὲ δέδρακεν.

Terent. *Eunuch. act.* 5.

P. *Cur non in eis ego te contineor regionibus?*
T. *Eodem pretio — Idemque*
Non omnes, quibus est aliquando diversus labor,
Omnes quos est interea tempus, quia quam ne desitum sit, intro est.

Hujusmodi videntur esse in sacra pagina, illud Lucae *εὐαγγ.* c. 22. v. 20. Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. Illud item Joannis *epist.* cap. 1. v. 5. Καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, &c. & mox τῷ ἀγαπήσαντι καὶ λύσαντι ἡμᾶς, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς. Sed & illud ejusdem. *Evang.* cap. 1. *epist.* 4. Καὶ ἐσκοτώθησαν πᾶν δόξαν αὐτῶν, δόξαν εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. Ubi [illegible] quamvis locos Beza vocetur, qui prius [illegible] πρωτότοκον legit; & Eutalius ad Nonnum, quorum Theophylacti ἀπάρχῃ legit. Illud etiam Pauli *ad Coloss.* c. 3. v. 16. Ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτοὺς, &c. Syntaxin denique nunc [illegible] humanas & *l.* 2. § 40. ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ, ὁ μὲν ἔπαινος ἐνδείξας, &c. & *l.* 8. § 31. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνὴ, θυγάτηρ [illegible] βασιλῆς πάλαι. Verum potest ibi [illegible] non parenthesis ab autore, sed metathesis sive transpositio ab exscriptore subesse aliq; in hanc demum ipse partem propendeo, totamq. periodum ita exstruendam & ita concipiendam, ac à Marco ipso fuisse conceptam: Μὴ χαλεπαίνειν τὸ ἀπατηθῆναι τὸν βίᾳ μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ ἑτέρων φαλακίαις τοῦτο, σαπρόφρων τὸ ὑπὸ ἄλλου φαλακρὸν φαίνεσθαι, καὶ πῶς ἔστιν, καὶ τί λέγει, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ πράγματα. καὶ ἔστι σύμπαντα τὰ ἐν τῷ ἐμῷ βίῳ τοιαῦτα, ἅπερ ἀναγκαίως τῆς τοῦ ἰδίου πράγματος παρατηρήσεως [illegible] ἐν προσεχεῖ sunt omnia, quae [illegible] cum prius

Ποιεῖ ἀπρόβλεπτον | Ita *lib.* 4. § 22. καὶ ἀπρόβλεπτα. Vide *et l.* 2. § 7.

Τὸ εἰκῇ καὶ μάτην | Vide *l.* 2. § 16.

Ἐν τῷ ἐμοὶ νῷ παπταίειν *In cogitationum sensu*, ubi tuti cogitatio cogitationem ferit: prout ulu venire solet.

Πεπλῆχθαι | *Pugnis, & dolore.* Xyland quo sensu Paulum velit uti pugile *ad Timoth.* epist. 1. c. 2. v. 16. verbis aliis, πρὸς ὑπόδειγμα ὑποτυπώσεως. quo loco & Latinus interpres Vulgatus ita vertit. *Ad informationem* [illegible] & in illis *ad Tit.* c. 3. v. 9. Μάχας νομικὰς φεύγεσθαι. An antiqui tamen autores hic usi fuerint, nescire se profitetur. Caeterum ex exteris, haud valde antiquis tamen, loca suppeditante non [illegible] auca viri clarissimi H. Casaubonus *in Athen.* l. 13. c. 5. & Andr. Dacerius *ad Horat. Od. epist. ad Pis.* c. 8. & *ad Horat. epist.* ex quibus τὸ φεύγεσθαι significet, ἐκφεύγειν, ἐκτρέπειν *Latine*, *fugere*, *vitare* [illegible] loco illius ex Apostolo prolatus malim τὸ φεύγεσθαι in *exhibendi*, sive *exercendi* significatione sumere quomodo Beza & Stephanus accipiendum esse, quam utrumque utrobiq. vertunt Apertonus & Tigurinum, ut [illegible] *ἐμπαίζεσθαι* prolata alle. *longe ignota* sit, in aliis portius usurpari, quàm ut ipse alterutrum adhibuerit. quod patet ex verbis *ad Timotheum* proximis ver. 7. ubi quin τὸ φεύγεσθαι vocabulo utitur, ubi virum [illegible] um illum admonet, quid ipsi cavendum sperneudumq; velit. *epist.* 1. c. 2. v. 7. & *epist.* 2. c. 2. v. 23. Oecumenius utrumque significationem admittit, *in epist. ad Tim.* φεύγεσθαι, ἢ φεύγειν. ἢ περισσὸν ἴσως. εἰς τὸ παύσαι καὶ κωλύσαι. Et *in ad Tit.* ὑποστέλλεσθαι καὶ παραιτεῖσθαι. De Apostoli loco quid sentiam dixi: de Marci loco isto Xylandro non invitus concesserim. Verùm de illis alibi fusius plenius q. ea differui, quibus istic recitandis commentarii istum necessario minùs nolim oneratum.

Μέτα φαντάζεσθαι, περὶ ὧν οὐ πάνυ ἐπαίσχυντο | Vide nihil cogitari, quod proloqui pudeat; negative. cujus contrarium tangit notatq; in plerisque *l.* 12 § 4. Hoc autem argumento sani nihil honestive Alcaeum anuno volutare Sappho concludit; quae dicenti [illegible]

Θέλω τί τ' εἰπεῖν· ἀλλά με κωλύει αἰδώς.
Dicere quidquid aliquid, propterea ni pudor,

respondit (Aristotele referente *Rhetor. lib.* 1. c. 9. Scaligero *ad Catull.* restituente)

Αἰ δ' ἦμε σ' ἔτλως εἶπες ἢ κἀλῶν,
Καὶ κακκίω κάκκα γλῶσ' ἔαυσε κἄνυε,
Αἰδὼς κα οὐκ ἐκάλυπτε σ' ὀμμάτ',
Ἀλλ' ἔλεξες περὶ τῶ δικαίω.
At si [illegible]
Hoc tempore [illegible]
Linguam [illegible]
Pro [illegible]

Quod autem de cogitatis istic Marcus noster, de eisdem

dem Marcus alter *Offic. l.* 3. *Vir bonus, non modò facere, ſed ne cogitare quidem quidquam audebit, quod non audeat prædicare.* Quin & de conſultis idem *lib. eod. Ea deliberanda omnino non ſunt, in quibus eſt turpis ipſa deliberatio. atque etiam in omni deliberatione celandi atque occultandi ſpes opinióque removenda eſt.* De votis Perſius, *Sat.* 2. *v.* 3, &c.

——*non tu prece poſcis emaci,*
Quæ niſi ſeductis nequeas committere Divis.
Haud cuivis promptum eſt, murmúrque humiliſq; ſuſurros
Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Contrà ſcil. quàm *bona pars procerum tacitâ quæ libat acerrâ*; &, *Labra movet metuens audiri* — ut Horat. *l.* 1. *epiſt.* 16. Itaq; Pythagoras ſuos monebat, μὴ φωνῆς εὔχεσθαι, i. e. *clarâ voce precari.* Οὐχ ὅπ τὸ θεῖον φόβῳ μὴ δυνάσθαι τὴν ψυχὴν φθεγξομένην ἐπαίειν, ἀλλ' ὅπ δικαίας ἐβούλετο εἶ) τὰς εὐχάς. Clemens *Strom. l.* 4. prope finem. Ita Senec. *epiſt.* 10. *Tunc ſcito eſſe te omnibus cupiditatibus ſolutum, cùm eò perveneris, ut nihil Deum roges, niſi quod rogare poſſis palam. nunc enim quanta dementia eſt hominum? turpiſſima vota diis inſuſurrant: ſi quis admoverit aurem, conticeſcent, & quod ſcire hominem nolunt, Deo narrant.* Et mox: *Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat: ſic loquere cum Deo, tanquam homines audiant.* Reſpexit horſum Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 7. ubi dixit: *Præceptum eſt philoſophiæ: ſic loquendum eſſe cum hominibus, tanquam dii audiant; ſic cum diis, tanquam homines audiant.* Hinc Martial. *l.* 1. *epigr.* 40.

Si quis erit recti cuſtos, imitator honeſti,
Et nihil arcano qui roget ore deos.

De factis, vitiíq; totâ, Seneca idem *epiſt.* 43. *Tunc felicem te eſſe judica, cùm poteris in publico vivere, cùm te parietes tui tegent, non abſcondent; quos plerumque circumdatos nobis judicamus, non ut tutiùs vivamus, ſed ut peccemus occultiùs. Rem dicam ex qua mores æſtimes noſtros. Vix quenquam invenies, qui poſſit aperto oſtio vivere. janitorem conſcientia noſtra, non ſuperbia, oppoſuit. Sic vivimus, ut deprehendi ſit, ſubitò aſpici. Quid autem prodeſt recondere ſe, & oculos hominum aureſque vitare? bona conſcientia turbam advocat; mala etiam in ſolitudine anxia atque ſollicita eſt. Si honeſta ſunt quæ facis, omnes ſciant: ſi turpia, quid refert neminem ſcire, cùm tu ſcias? Ob te miſerum, ſi contemnis hunc teſtem.* Idem q; *de vit. beat. c.* 20. *Populo teſte fieri credam, quicquid me conſcio* (excuſi peſſimè, neſcio) *faciam.* Galen. *de affect. cur. c.* 5. Ἀνεχθήτω σε ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκίσεως ὀξέως τῇ σωνδίσειν εἰπόνα πάντα χωρεῖν, ἢν ἔσπος ἦς παρεσκευασμένος. δεῖ γὰρ ζηρῆσαι, ὡς ὑπὸ σῆς εἰσόδου ἐνεισιούσης μηδενὶ καλυπτόμενον ἁμάρτημα. ὡς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ σεμνόνησις εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται σκέπτειν κόσμια· ἔπου καὶ σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν σκέπτου. Et viri boni, τῷ Διὸς δάκνονθ: Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὑπάρχει πνες καὶ ὑπηρέται τοῦ Διός.

Τῷ ἔνδον ἱδρυμένῳ | Vide *ad l.* 2. § 17. & *infrà* § 15.

Πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίδειαν πονηρίας | *Intactum à libidine, inſcium omnis malitiæ.* Xyl. ut ad ipſius affectum utrumque referatur, & libidine omni & malitiâ alieni. Caſ. *immunem omni injuriâ, ſive contumeliâ, quamipſe ſibi inferat,* ex *l.* 2. § 16. *incapacem mali ullius, ab aliis* ſcil. *illati.* neutrum ſatis arridet. Ego de *molitionibus alienis* utrumque ceperim. ὕβρεως ἀνέπαφον, *injuriâ ſive contumeliâ intactus.* Siquidem injuria ad ſapientem non pervenit. Senec. *de conſtant ſap. c.* 5. *Nulla ad ſapien-*

§ 4. Ἀνεχθήτω σε ἡ θύρα διαπαντὸς τῆς οἰκίσεως | Facit huc Zenonis monitum illud: Πάντα σκέπτειν, ὡς ὑπολογισομένης ἐλέγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. Galen. *de affect. cur. c.* 4. De viro bono ac juſto Cicero apud Lactantium *l.* 17. *c.* 24: *Itaque talis vir, non modò facere, ſed nè cogitare quidem quicquam audebit, quod non audeat prædicare.* Vide & quæ ſequuntur ibidem.

Ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων | Vide *infrà ad* § 6. ἀπολαύειν.

Οὐκ ἔτι ὑπολείπεται τὸ ὡς ἐν ἀείσεσι ἔσεσθαι ἔνδ)] Notat procraſtinationem ſtudii & conatûs ad optima enitendi, ut iſtic, ità *l.* 8. § 22. verbis illis; Μᾶλλον ἢ θέλεις ἀγαθὸς αὔξειν ἤδη εἶναι ἢ σώζεσθαι εἶ). Epictet. *Enchir. c.* 50. Ἐς πῶν ἔτι χεῖρον ἀναβάλῃ, τὸ μὴ βελτίσων ἀξιῶν σεαυτὸν, ἢ ἐν μηδενὶ παραλείπειν τὸν διαιρῶντα λόγον; quo loco pro διαιρῶντα, αἱρῶντα legendum ex Marco monuimus, *ad l.* 2. § 5. Vide & Epicurum *epiſt. ad Menœceum, ad lib.* 2. § 4.

Ἱερός πς | Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. de Stoicis; Λέγεσθ ἢ καὶ ἱερὰ μόνον εἶ) τὸν σοφὸν, φαῦλον ἢ μηδένα. Porphyr. *de abſtinent. lib* 2. Ὁ ἔνλος φιλόσοφ, τῷ ὄντι πᾶσιν θεοῦ ἱερός. Ità viri ſancti quiq; in pagina ſacra nuncupantur, Βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς τοῦ θεοῦ *Apoc.* 1. *v.* 6. & *c.* 5. *v.* 10. &, ἱερεῖς τῷ θεῷ, *ibid. c.* 20. *v.* 6. &, ἱεράτευμα ἅγιον καὶ βασιλικὸν, Petr. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 5, 9. quod eodem recidit; ut eruditè docet Caſaub. *ad Athen. l.* 1. *c.* 9.

Καὶ ἀνδρὸς θεῶν | Ità Epictet. *lib.* 3. *cap.* 24. Diogenes, τῷ Διὸς δάκνονθ: Et viri boni, τῷ θεῷ δάκνονσι καὶ μάρτυρες. *ibid. c.* 26. Et Galeno in *hortator. cap.* 2. ὑπάρχει πνες καὶ ἀνήκασι τοῦ θεοῦ.

ſapientem injuria pertinet. majore enim intervallo à contactu inferiorum abductus eſt, quàm ut ulla vis noxia uſque ad illum vires ſuas perferat. Ibid. c. 4. ἀναίδητον πονηρίας, *improbitatis*, alienæ ſcil. *ne ſenſu quidem ullo affectus.* hoc eſt, adversùs eam perinde affectus ac qui ne ſentiat quidem, πονηρίαν ſumit, quomodo ἀμυδρίαν Apoſt. *ad Hebr. c. 12. v. 4.* ὑπὸ μίχρις αἵματος ἀντικατέστητε, πρὸς τὴν ἀμυδρίαν ἀνταγωνιζόμενοι.

Ἀθλητὴν ἄθλου τοῦ μείζονος | Viros bonos, virtutiſq; ſtudioſos *athletas* nuncupari ſolenne eſt. Demoſthen. *contra Ariſtogit.* τῶν καλῶν ἔργων ἀθλητήν. Philo *de Joſeph.* Ἀθλητής εἰμι τῶν ἀδικήτων· ἐπεῖ μυρίαις καὶ πολλαῖς κακοπαθείαις, ἀλώμενος, ξενιτείων, δεσμῶν, ἀναγκαζόμενος, ἄχει καὶ ψυχῆς ἐπιλαθόμενος ὧν ἤκουε ἐχρῆν. Idémque τοὺς ἄθλους. Οἱ μὲν παρελθόντες ὡς εἰς ἱερὸν ἀγῶνα, ἀθληταὶ ἀρετῆς ἀνελείχοντο. Et monachos *aſcetas*, Ἀρετῆς ἀθλητὰς appellat. Theodoret. *hiſtor. lib. 5. c. 20.* Epictet. *lib. 1. c. 18.* ἕτερος μοί ἐστιν ὁ ἀνίκητος ἀθλητής· quem & *l. 2. c. 18.* contendens cum aliis athletis; χαίρει προσδοξεῖ. ἐγὼ τοὺς σώφρονας τούτους παίδας (πύκτας leg. niſi forſan per ludibrium ita nuncupare placuit) καὶ παγκρατιαστὰς, οὐδὲ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς τοὺς μονομάχους Salsè Diogenes apud Laërt. *l. 6.* Περὶ μὲν τὸ παρρησιάζεσθαι καὶ λακτίζειν ἀγωνίζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· περὶ δὲ καλοκἀγαθίας οὐδέτερα. Leo etiam Spartanus, referente Plutarcho, conſpicatus curſores circa carceres ſatagentes, alter alterum qui præverteret, Ὅσῳ μᾶλλον, inquit, οἱ δρόμεῖς σπουδάζουσι περὶ τὸν ταχύτητος, ἢ περὶ τῆς δικαιοσύνης; Vide Platon. *epiſt. 4. ad l. 7.* § 51. Atqui, ut Philo de *providen.* apud Euſeb. *præpar. l. 8. c. 14.* Μαθήσεσθε δὲ καὶ ὅσοι ἐπ' εὐσεβείᾳ πεφύσιωται, μὴ ὑφαιρεῖν, ἀποδύντες εἰς τὰς τῶν ἀημέρων καὶ ἀπθάτων ζώων ἀμυθήτους ἀγέλας, αἷς ἰσχὺς καὶ ῥώμη συγκέχυται. τῶν μὲν ἀπτωτάτων ὄντων, ὅτι θεῖον ἀρετῆς, καὶ ταῦτα παραδημερεύμενον ὑπ' αὐτῶν, ἄνθρωπον ὄντα σεμνύεσθαι. Itaque Ariſtot. *polit. l. 8. c. 4.* Τὸ καλὸν, ἀλλ' ὃ τὸ θειῶδες, δεῖ περιαγωνίσειν· ὃ μὲν λύκος, οὐδὲ τῶν ἄλλων θεῖον τι ἀγωνίσαιτο ἂν οὐδένα καλὸν κίνδυνον, ἀλλὰ μᾶλλον αἰτῆς ἀγαθός. Et Senec. *epiſt. 124. Quid vires corporis alis & exerces? pecudibus iſtas majores ferisque natura conceſſit. — Vis tu, relictis in quibus vinci te neceſſe eſt, dum in alienis niteris, ad bonum reverti ſuum? Quid hoc eſt? animus* ſcil. *emendatus ac purus, æmulator dei, ſuper humana ſe extollens, nihil extra ſe ſui ponens.* En tibi Marci noſtri ἄθλον μείζονα· en ἄθλα μείζονα ἀθλητῶν. Vin' tamen maximo iſto majus? Audi Apoſtolum *ad Timoth. epiſt. 1. c. 6. v. 12.* Ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως· ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς· & *ad eundem epiſt. 2. c. 4. v. 7.* Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι· τὸν δρόμον τετέλεκα· τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος. & *ad Philipp. c. 3. v. 14.* κατὰ σκοπὸν διώκω, εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Habes certamen præclariſſimum, & in exitu feliciſſimum. Indè Patribus antiquis Chriſtiani omnes, martyres cum primis, *Dei, Chriſti, fidei, pietatis athletæ* dicti.

Τὸ ὑπὸ παλαιστὰς πάθος καταβληθῶσι | A luctatoribus tranſlatum vocabulum: de quo dicetur ampliùs, *ad l. 7.* § 52. Vide & *ad l. 7.* § 61. Acutiſſimè pariter atque elegantiſſimè Johannes Chryſoſt. *in ad Epheſ. orat. 22.* Παλαίω γὰρ διαπαντὸς κατέχωμαι· ἂν παλαίοντες ἐξέλθωμεν, νενικήκαμεν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἐπὶ τοῦ ἀθλητοῦ, ἵνα μὴ ἐκλαῦσαι. ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἂν μὲ καταβάλῃς, ὁ νενίκηκας. ἐνταῦθα, ἂν μὲ καταβληθῇς, νενίκηκας, ἂν μὲ καταβληθῇς, κατέβαλες. οὐκότως. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀμφότεροι ὑπ' ἴσης ἀγωνίζονται, κἂν ὁ ἕτερος καταβληθῇ, ὁ ἕτερος στέφανται. ἐνταῦθα δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ὁ διάβολος ὑπὸ τῆς ὑμετέρας πίπτει σπουδάζει. ὅταν ἓν αὐτὸν ἀφέλωμαι τοῦτο ὑφ' ὃ σπουδάζει, ἐνίκησα. ὃ γὰρ ὧδε καταβαλεῖν, ἀλλ' ὧδε συγκαταβαλεῖν ἐπείγεται· αὐτὸς γὰρ ἤδη βέβληται, ἐν τῇ ἀπωλείᾳ ὄντι· ὥστε ἂν μὴ καταβάλω, μὴ καταβληθῶ ἵνα, νενίκηκα. Diogenes Olympionicam quendam conſpicatus in ſcortum quoddam oculos defixum, Ἴδε κριὸν ἀρειμάνιον, ὡς ὑπὸ τυχόντος κορασίου τετραχήλισται· *En arietem Martium, quomodo à vili puella proſternitur.* Laërt. *l. 6.* ſive, ut Plut. *de curioſ.* Ὁρᾶτε τὸν ἀθλητὴν ὑπὸ παιδισκαρίου τετραχηλιζόμενον· *Videte athletam ab ancillula eliſum.* Idémque in Iſthmiis coronam victoribus tribui ſolitam, tanquam ſibi meritò magis debitam poſcebat. Πολλὰς γὰ, ἔφη, ἀνταγωνιστὰς νενίκηκα καὶ μεγάλους, οὐκ οἶδα ταῦτα δὲ τὰ ἀνδρόποδα, τὰ νῦν ἐνταῦθα παλαίοντα καὶ διαδέοντα καὶ τρίχοντα· τὸ παντὶ δὲ χαλεπωτέρους, πονηρίαν, καὶ φυγὴν, καὶ ἀδοξίαν· ἔτι δὲ ὀργὴν τε, καὶ λύπην, καὶ ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον καὶ τὸ πάντων ἀμαχώτατον καὶ δυσμαχώτατον θεῖον, ὕπνον καὶ μαλθακὸν, ἡδονήν· ἢ οἶδεις ὅτι τοῦ Ἑλλήνων, ὅτι τοῦ Βαρβάρων ἄξιον μάχεσθαι καὶ νικᾶν, τῇ ψυχῇ κρατήσας· ἀλλὰ πάντες ἥττηνται καὶ ἀπειρήκασι πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, Πέρσαι, καὶ Μῆδοι, καὶ Σύροι, καὶ Μακεδόνες, καὶ Ἀσιανοὶ, καὶ Λακεδαιμόνιοι, πλὴν ἡμῶν. Dio Pruſ. *orat. 9.* Magnificè admodum & gloriosè te prædicas, ô Cynice, verùm cogita tecum, quàm turpe ſit, poſtquam hæc omnia ſuperaveris, à faſtu, quem Plato tibi non ſine cauſſa objecerat, ſuperari; ut ne adjiciam, quàm miſerandum ſit, poſt iſta omnia conculcata, diabolo manciparum teneri.

Δικαιοσύνῃ βεβαμμένον εἰς βάθος | hoc eſt, quod Perſius *Sat. 2. verſ. penult.* dixit;

Compoſitum jus fasq; animi, ſanctosq; receſſus
Mentis, & incoctum generoso pectus honeſto.

ubi incoctum pectus, animus non leviter tinctus colore

colore virtutis, sed perfectè, &, ut Græci dicunt, εἰς βάθος ac δι' ὅλου πεπειῶ βαφῇ Thomas Mag. in *collect.* Διάσοφος, ἡ εἰς βάθος βεβαμμένη βαφή. ita Marcus istic: Et Plut. *de Stoic contradict. cap.* 5. διὰ βάθους ἐγκεκρᾶσθαι τοῖς φυσικοῖς λόγοις. Senec. *epist.* 36. *Perseveret modò colere virtutem, perbibere liberalia studia; non illa, quibus perfundi satis est, sed hæc quibus tingendus est animus.* Et *nat. quæst. l.* 1. *c.* 3. *Purpura, interest, quamdiu macerata sit; — sæpius mersa sit & excocta, an semel tincta.* Idémque *ep.* 71. *Quemadmodum lana quosdam colores semel ducit, quosdam nisi sæpius macerata & recocta non perbibit: sic alias disciplinas ingenia, cùm accepêre, protinus præstant; hæc nisi altè descendit, & diu sedit, animum non coloravit, sed infecit; nihil ex his quæ promiserat, præstat.* Huic βαφῇ, quæ nunquam remittit, (unde διάσοφοί τε καὶ ἀναπόστατα, Synesio *epist.* 44.) contraria est ἀπόχρωσις, ex eadem tinctorum officina vox petita. (quò & Clemens allusit *Strom. l.* 1. ubi philosophiam dicit εἰς παιδολῴαν τῆς ἀληθείας, *ad veritatis veræque virtutis tincturam suscipiendam* hominum animos præparare, ἀφυπνοῦσαν καὶ ἀφυσοῦσαν τὸ ἦθος, *mores præfigurando & præsubigendo*, quomodo lana ad colores imbibendos præparatur.) ἀφεψῆς autem ἀποχρῶσθαι Fabius *instit. l.* 10. *c.* 2. Sic expressit: *Non sufficit imaginem virtutis effingere, & solam, ut sic dixerim, cutem, vel potiùs illas Epicuri figuras, quas è summis corporibus dicit effluere.* Hæc ferè Casaub. ad Pers. adjicias licet, opponi etiam huic βαφῇ διὰ σοφίᾳ colorationem illam, quam à sole contrahere observat in eodem ambulantes Cicero *de orat. l.* 2. in cute tantùm & superficie corporis exteriore exceptam, non ulteriùs altiúsve in interiora penetrantem. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅμα τῷ χρόαν μελάναν εἶναι πᾶσα μέλανα, *neque enim necesse est, qui cutem nigram habent, reliqua omnia* (etiam interna) *pariter habere colorata.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 2. quo loco Herodotum refutat, qui *l.* 3. Æthiopum genituram nigram esse dixerat. Ita Plato *ep.* 7. Οἱ μὲν ὄντως μὴ φιλόσοφοι, δόξαις δ' ὑπηκόοις ἐμφιόμενοι, καθάπερ εἰ τὰ σώματα ἅμα τῷ ἥλιῳ ὑπανθοῦσθαι. Nec fileri digna ejusdem illa *politic. l.* 4. quibus de fortitudine, sed fusiùs, gemina his quæ de justitia strictim Marcus hîc, disserit; ἐκεῖνο οἶδα ὅτι εἰ βαφῆς, ἐπειδὰν βουληθῇς βάψαι ἔριον, ὃς ἂν μέλαινα, πρῶτον μὲν ἐκλέγοντες ἐκ ποίων τοιούτων χρωμάτων μίαν φύσιν τοῦ ὕδατος λευκῶν· ἔπειτα προπαρασκευάζουσιν ἐκ ὀλίγης πυρασκάφης διεξοδεύσαντες ὅπως δέξονται ὅτι μάλιστα τὸ ἄνθος· καὶ ὕστερον δὴ βάπτουσι· καὶ ὃ μὲν ἂν τούτῳ τῷ τρόπῳ βαφῇ, διάσοφον γίγνεται τὸ βαφέν. καὶ ἡ πλύσις ὅτ' ἄνδρ' ῥυμμάτων, ὅτι μετὰ ῥυμμάτων δύναται εὐθὺς τὸ ἄνθος ἀφαιρεῖσθαι ἃ δ' ἂν μὴ οἶσθα οἷα γίγνεται, ἐάν τε πῆς ἄλλα χρώματα βάπτῃ, ἐάν τε καὶ τοῦτα μὴ προδιεξοδεύσας, ὅτι ἄπλυτα καὶ γε-

λοῖα; πιθανὸν τοίνυν ἐπόλαβε κατὰ δύναμιν ἐργάζεσθαι καὶ ἡμᾶς, ὅτι ἐξελεγόμεθα τοὺς τραπέντας καὶ ἐπαιδεύομεν μουσικῇ καὶ γυμναστικῇ· καὶ μηδὲν οἷον ἄλλο μηχανᾶσθαι, ἢ ὅπως ἡμῖν ὅτι κάλλιστα τοὺς νόμους πειθόμενοις δίξουσιν, ὥσπερ βαφῇ, ἵνα διάσοφοι αὐτῇ ἡ δόξα γίγνοιτο καὶ ἀεὶ δεινῶν καὶ σοφῶν ἄλλων, διὰ τὸ πρὸς τε φύσιν καὶ πρὸς ἕξιν ὀρθὴν δεδιηρῆσθαι· καὶ μὲ αὐτῇ ἐκπλύσαι πρὸς βαφῇ τὰ ῥύμματα τοῦτα, δεινὰ ὄντα ἐκκλύζειν, ἢ τι ἡδονή, πάντες χαλασταί δεινοτέρᾳ ὄσα τοῦτο δρᾶν καὶ κοτίας, λύπη τε καὶ φόβος καὶ ὀδυνμία, πάντες ἄλλα ῥύμματος. πρὸς δ' τοιούτῳ δύναμιν καὶ σωτηρίαν διαπαντὸς δόξης ὀρθῆς ἀνδρείαν ἔγωγε κρίνω καὶ ἡδυσμα. virtus itaque ubi penitiùs hoc modo ic in animum induerit, quod de Musica Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 121. quasi συνοικεῖται τῇ ψυχῇ καὶ φύσει κρίσεται, ut Gregor. Nazianz. *orat.* 13. *animúsque in ea quæ didicit, transfiguratur.* ut Senec. *epist.* 6. & 94. Et *sicut lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, cui non possunt*: Fabius *instit. l.* 1. *c.* 1. *nec illarum conchylia quisquam in pristinum candorem revocet.* ita, *Difficulter eraditur, quod in hunc modum rudes animi perbiberunt.* Hieron. *ad Lætam.* Itaque *adv. Rufin.* idem: *Si literas didicisses, oleret testa ingenioli tui, quo semel fuisset imbuta. lanarum conchylia nullæ aquæ diluunt.* Et de talibus Greg. Nazianz. pronunciat, ἐργωδέστερον εἶ τὸ μεταποιεῖν, ἢ γράψαι ἀπ' ἀρχῆς ἀγαθόν. Alluſit eodem & Plutarch. cùm in *Dione* de Dionysio diceret, πρὸς βαφὴν ἐκ ἀνίησι τῆς τραχηλίδος, ἐν πολλῷ χρόνῳ διάσοφον ὅσαν καὶ συσκιωμένον. Attulit & Clemens *strom. l.* 6. Καθάπερ γὰρ τοῖς ἱεροῖς ἡ στέψις τῆς βαφῆς ἐμμένασα, πρὸς ἰδιότητα καὶ παραλλαγὴν σφᾶς τὰ λοιπὰ παρέχει θεῖα· ὅπως κατὰ τῆς ψυχῆς, ὁ μὲν πόνος παρῆλθε, μένει δὲ τὸ καλόν· καὶ τὸ μὲν ἡδὺ καταλέλοιπεν, ἀναμάξεται δὲ αἰεὶ χρόνῳ. αὐτὰ γὰρ ἑκατέρας ψυχῆς χαρακτηριστικὰ ποιότητος, ἀφ' ὧν γνωρίζεται. Quod non advertens eruditus interpres Hervetus, aliter longè accepit, quàm autor ipse voluerat, & ac si lana colore aliquo intincta & imbuta, ad alius eundem transferre diceretur, cùm ille tincturæ moram diuturnam post operam in macerando tingendóq; insumptam designatam vellet. Alluſisse videtur Musonianum illud à Gellio *l.* 16. *c.* 1. laudatum. Ἂν τι πρᾶξις καλὸν ᾖ πόνῳ, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει· ἂν τι ποιήσῃς καλὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ δὲ μὲν οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Quod Cato in *oratione Numantiæ habita* sic extulit. *Si quid vos per laborem rectè feceritis, labor ille à vobis citò recedet, benefactum a vobis, dum vivitis, non abscedet. sed siqua per voluptatem nequiter feceritis, voluptas citò abibit, nequiter factum illud apud vos semper manebit.* Vide ad *l.* 5. § 16. & *l.* 6. § 30. μὴ βαφῆς. & *l.* 10. § 34. πρὸ διδαμάτου.

Ἀσπαζόμενον δὲ ὅλης τῆς ψυχῆς τι συμβαίνοντα

Ita

Ita *l.* 2. § 17. & *infr.* § 16. & *l.* 4. § 23, 25, 26. & *l.* 12. § 11. Vide & *l.* 4. § 31. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς.

Συσκιασθήμενα | Vide *infr.* § 11, 16. & *l.* 4. § 26, 34.

Καίτοι μὴ καλὰ παρέχεται | Ita Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 10. Ἄγε μοι, ὧν ἔχω ἐξουσίαν. ταῦτά με δεῖ κἀγὼ ἐξετάσαι.

Ταῦτα ἢ ἀγαθὰ εἴη πάντως | ὡς ἐστὶ τῆς ἀρίστης γνώμης ἐπιτήδευμα. Epictet. *Enchirid. c.* 38. Ita Charidemus Dionis Pruſ. *orat.* 30. Τὰ μὲν θεῶν ἔργα, δῶρα καλῶς ὀνομάζει (Hom. *Il.* γ'. *v.* 65.) ὡς ἄπαντα ἀγαθὰ ὄντα, καὶ ἐπ' ἀγαθῷ γιγνόμενα. Expreſſit quod Apoſtolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. Vel Ezechiæ potiùs regis illud, Eſaiæ *c.* 39. *v.* 8. *Bonum eſt, quod locutus es, verbum Domini.* bonum eſt, quicquid Deus vult, qui ſummè bonus niſi bonum velle non poteſt. Vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 10. & *l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 35. & *l.* 10. § 1.

Ἡ δὲ ἐκάστῳ γεμονικὴ συῆσα | τὴν εἱμαρμένην ſive *fatum* cum Stoicis noſter paſſim inculcat. V. *l.* 5. § 8.

Συναρέσκεταί τε καὶ συνεμφέρει | Locus mihi ſubobſcurus, eóq; magis quòd vocabula à Marco hîc uſurpata, niſi ſint, quod ſuſpicari forſan quis poſſit, vitiata, nuſquam alibi deprehendiſſe meminerim. Xyl. *Et conſtat aliunde, & ſecum aliud adfert.* Verſio textu ipſo etiam obſcurior. Tentemus an è Marco ipſo elicere poſſimus mentem ejus. *L.* 12. § 23. ἀγαθὸν δέ, inquit, εἴπερ τῷ ὅλῳ καλόν, καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. *Bonum eſt, ſiquidem univerſo opportunum, & conducens, & collatum,* vel *congruum.* Et *l.* 10. § 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τοῦ ὅλων φύσις. *Confert cuique, quod fert cuique natura univerſi.* Et *l.* 4. § 9. ἀναγκαζομένη ἡ τὰ συμφέροντα φύσις τοῦτο ποιεῖν. *Cogebatur hoc facere natura conducibilis,* vel *natura ea quæ in commodum inferebat.* denique *l.* 5. § 8. formulas illas urget, à vulgari ſermone petitas, τοῦτο ἤνεγκεν αὐτῷ. *hoc illi tulit:* & τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, id eſt, συνετάττετο. *hoc illi latum,* id eſt, *præſcriptum eſt,* à medico nimirum, tanquam utile & ſalutare. &, de univerſi natura, imò Jove ipſo, ἐκ ἂν τοιοῦτό τι ἤνεγκεν, εἰ μὴ τῷ ὅλῳ συνέφερεν, *non tuliſſet ejuſmodi aliquid, niſi univerſo id contuliſſet.* Illud itaq; forſan & hîc voluit, *Et præſcriptum eſt,* à mundi nimirum adminiſtratore Deo; *& conducit etiam:* (ut idem ſit τὸ συνεμφέρει quòd τὸ συμφέρει) vel, *Et in nos infertur, & nos etiam ſecum fert;* eò nimirum quò deſtinamur. Senſum priorem ſecutus eſt M. Caſ. qui vertit, *& inevitabile eſt, & utile.* eodémque faciunt, tum Marci ipſius verba proximè antegreſſa, πάντα δὲ ἀγαθὰ εἴη πάντως. tum & Sophoclis illud, *Oedip. Colon.*

Τὸ φέρειν ἐκ θεῶν, καλῶς
Χρὴ φέρειν.
Quod fata ferunt, id ferre decet. Grot.

ubi Schol. ἐμμένειν δεήσει τοῖς ἐγνωσμένοις παρὰ θεῶν. φέρειν γὰρ φησὶ, τὸ ἐκ θεῶν εἱμαρμένον καλῶς. Ad poſteriorem illud Palladæ, in antholog. *l.* 1. *c.* 13. Et Stob. *tom.* 2. *tit.* 98.

Εἰ τὸ φέρειν σε φέρει, φέρε καὶ φέρε· εἰδ' ἀγανακτεῖς,
Καὶ σαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρειν σε φέρει.
Si te fata ferunt, ferto ferторque. gravatim
Si fers, te cruciας; nec minus illa ferunt.

Vel ut Maximus exhibet *collectan. c.* 18.

Ὡς καὶ θέλῃ τὸ φέρειν σε φέρειν, φέρε· εἰδ' ἀπειθεῖς;
Καὶ σαυτὸν βλάψεις, καὶ τὸ φέρειν σε φέρει.
Quò tua ferre volunt te fata, ferare. recuſas?
Te lædit; læſum ſic quoque fata ferent.

Quod utrumq; in verſione ſua expreſſit elegantiſſimè H. Grotius;

Si quem ſors agas atque ferat, ferat atque feratur;
Ni ferat, & feret hunc ſors, magis & feriet.

Nec unquam ſatis prædicatum Cleanthis votum illud, quod ὅτι πάσοις φαίνεται. vult eſſe Epictetus *Enchir. c.* 52.

Ἄγε δή μ', ὦ Ζεῦ, καὶ σύ γ' ἡ πεπρωμένη
Ὅποι ποθ' ὑμῖν εἰμὶ διατεταγμένος·
Ὡς ἕψομαι γ' ἄσκευος· ἢν δὲ μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος ἕψομαι· ἐπὶν πάλιν ἕψομαι.

Seneca ſic reddidit *epiſt.* 107. & ex Seneca Aug. de *Civit. Dei, l.* 5. *c.* 8.

Duc me, parens celſique dominator poli,
Quocunque placuit. nulla parendi mora eſt:
Aſſum impiger. fac nolle. comitabor gemens:
Maliſque patiar, quod bono licuit pati.

Vide *l.* 10. § 28. Addo tertiam D. Boot. interpretationem, qui τὸ συνεμφέρειν in *accommodandi* ſenſu hîc ſumit; ut hoc ſit quod Marcus velit, *fatum & nobis accommodari, & facere etiam ut noſmet ipſos eidem accommodemus.* in quam ferè ſententiam Marcus *l.* 4. § 23. Πᾶν μοι συναρμόζει, ὃ σοὶ εὐάρμοστόν ἐστιν, ὦ κόσμε. Et *l.* 5. § 8. Τὸ συμβαῖνόν σοι ἀρμοστικόν σοι, καὶ ἐφ' ὅσον σέ πως ἦν. Et *l.* 3. § 16. ἀδιαλείπτως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον. Et *l.* 7. § 57. μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτῷ συμβαῖνον καὶ συγκαταθήμενον. τί γὰρ ἁρμοδιώτερον; in hanc denique ſententiam quam proximè, *l.* 12. *c.* 1. σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις φέρει, καὶ σε τύπτω. Tu quiſquis es, quamcunq; ex iſtis ipſe volueris, amplectare per me licet; aut potiorem aliquam, ſi commíniſci potueris.

Συγχωρεῖς πᾶν τὸ λογικὸν | λογικῶν appellatione Deũ atq; Dæmonas ſimul cum hominibus intelligit. Iſtîc autem conjunctionis illius tantummodo meminit, quæ ratione prædita invicem aſtringit omnia. alibi ſæpius nexum & conjunctionem cum univerſo mundo inculcat; ut *l.* 2. § 4. Caſ. *ad Perſ. Sat.* 3.

Κήδεσθαι μὲν πάντων | *Alterum,* inquit, *curam gerere, eſt naturæ conſentaneum.* Ita *infra* § 6. μὴ ἀνθρώπων ἀφισταμένῳ. & *l.* 9. § 3. κήδεσθαι δεῖ: & contra, *l.* 2. § 1. τὸ ἀπορρέοντα ἀφ' ἑαυτοῦ φύσιν. Impia itaque, & humanitatem quaſi abjurantis & amolientis

amolientis à se, Caini vox illa, *Numquid ego custos sum fratris mei? Gen. c. 4. v. 9.* Ad quæ verba Joannes ille ὁ χρυσορρήμων *in Genes. orat. 19.* cum Marco nostro planè consentiens: Καί τοι εἰ σοὶ χρὴ ἀκολουθῆσαι ἀπάσῃ ἐπιφορᾷ λόγου, ἐχέτω σε καὶ φύλακα εἶναι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σωτηρίας. ἔστω δὲ ἡ φύσις ἐπίτριτος. Et Ambros. *de Caini & Abel. lib. 2. cap. 9. Recusat fraternæ munus custodiæ, quasi exors naturæ.* Contrà Julian. Imper. de se *epist. 12.* Ἐγὼ δὲ ἐχρῆν, ἀλλ' ἐμαυτῷ μᾶλλον, ἢ καὶ ὑμῖν ἄλλων ἀπάντων, ὡς εἰκὸς, ἐχρῆν. De Demonacte Lucianus: Φίλος ἦν αὐτῷ καὶ ἐν ἴσῳ ἦν τινα ἐν οἰκείοις ἐνόμιζεν, ἀνδρῶν χαρίεντα. Ità Apostol. *ad Galat. cap. 6. v. 10.* ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας. Facit huc & parabola illa Lucæ *c. 10.* quâ ostendit D. Jesus τὸν πλησίον ἡμῶν quemvis esse, cui, cum ope nostrâ indigeat, subvenire possimus.

Δόξης δ' ἐχὶ τῆς ὅλης πάντων | Plato *Lysidem.* ἔστω μέν τι ὁ ἔπαινος ὄφελος, ἵνα ἀνδρῶν ἀξίων παιδεύεται. Hector apud Nævium,

Lætus sum laudari me abs te, pater, laudato viro.

Cicer. *Tusc. l. 4. § 67.* & *epist. famil. l. 5. ep. 12.* & *l. 15. ep. 6.* ubi subjungit: *Ea est enim profectio jucunda laus, quæ ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt.* Idémque Seneca explicatis, *epistol. 102. Cùm Tragicus ille apud nos ait; Magnificum esse laudari à laudato viro; laude digno, ait.* Et ibid. *Claritas, bonorum virorum secunda opinio est. vel laus est à bono bonis reddita.* & mox: *claritatem* à *gloria* distinguens; *Gloria multorum judiciis constat, claritas bonorum.* Itaq; Lucilius *Sat. 14.* apud Nonium profitetur,

Paucis se malle & sapientibus esse probatum,
Ἢ πᾶσιν ψευδέσι καταθυμίοισιν ἀνδάνειν.

Τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων | Quod *naturæ convenienter vivere*, Flaccus, *l. 1. epist. 10.* & Cicero *Offic. l. 3.* Idémque *de Finib. l. 3. Congruenter naturæ convenienterque vivere.* & *Tuscul. l. 5. Congruere naturæ, cùmque ea convenienter vivere.* Vide *ad l. 1. § 9.*

Οἱ δὲ καὶ ὅπως βιῶσιν, ὁποῖοι | Idem ferè *lib. 9. § 18, 27.* & *l. 10. § 13.* & *l. 11. § 18.* Cicero *pro domo sua: Laudatio hominis turpissimi, mihi ipsi erat penè turpis.* Senec. *epist. 52. Quid lætaris, quod ab hominibus iis laudaris, quos non potes ipse laudare?* Idem in *excerpt. Non potest ullam autoritatem habere sententia, ubi qui damnandus est, damnat. Malis displicere, laudari est.* Bern. *epist. 248. Non potest bonus non esse, qui bonis placet: nec minus validum argumentum mihi videtur, quàd bonus sit, si malis è regione displiceat.* At editor Lugdun. hîc negativam omisit, in dictionis Marcianæ fraudem non ferendam.

Καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν | *Noctúque & interdiu.* ità Marinus in Proculo *cap. 3. ad lib. 4. § 50.* repræsentandus; *νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν.* quo loco non erat, quod Heraldus *animad. in Iambl. c. 4.* Scripturam editam submoveret, & μεθ' ἡμέραν substitueret. etenim μεθ' ἡμέραν est *interdiu*, ut Marco istîc, ità aliis passim. Aristoph. *Pluto 4. 3.*

Οἴμοι τάλας ἀπόλλυμαι μεθ' ἡμέραν.
Væ misero mihi, spoliòr istîc interdiu.

Demosth. *in Midiam.* Καὶ δὴ ἐχθρὸς ἦν, καὶ μεθ' ἡμέραν εἰδὼς ἔζευγεν. *& interdiu*, sive *ipsâ luce, festinis prudentisque contumeliâ afficiebat.* Polyb. *lib. 1.* ἡγουμένων δὲ πλείονα ἀδικήματα καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. &, ποτὲ μὲν μεθ' ἡμέραν, ποτὲ δὲ νύκτωρ ὑπερχόμενοι. Plut. in *Publicol.* Ὥστε μεθ' ἡμέραν τοὺς Ῥωμαίους ὁρῶντας, &c. nihil tritius aut pervulgatius. Adjiciam tamen unum amplius locũ ex Luciani *cataplo*, quia ad Marci mentem facit, ibi Lychnus sive *Lucerna*, Rhadamantho coram advertùs Megapenthem testimonium perhibens; Ἐγὼ τὰ μεθ' ἡμέραν μὲν οὐκ οἶδα· ἃ δὲ παρ' ἐμοὶ ἡ νυκτὶ ἐπράχθη καὶ ἅπαξαν, ἐκεῖνα λέγειν. Vide *l. 10. § 13.*

Οἵοις μεθ' οἵοις φύρῃ | *Ac quibus se hominibus admisceant.* Xyl. Et potest revera ex necessitudinibus & familiaritatibus de hominum affectu conjectura sæpenumero haud vana fieri. juxta illud Phœnicis Euripidei, quod laudant Æschines *adversus Timarch.* Diodor, Sic. *l. 12.* & Plin. *min. l. 4. ep. 27.*

Ὅστις δ' ὁμιλῶν πλείστοις κακοῖς ἀνὴρ,
Οὐ πώποτ' ἠρώτησα, γινώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐσθ' οἷος περ ἥδεται συνών.
Si quis malorum pascitur consortio,
Inquirere ultrà parco; compertum hoc habens,
Talem esse quemque, quali gnicitiâ utitur. Gror.

Cæterùm haud plenè satis Marci verba expressit is. pleniùs exactiùsque Cas. *qualescum qualibus volutantur*, sive commiscendo sese invicem fœdant & inquinant. Est enim metaphora à limo lutóve, quod è terra fit, humido aliquo commaceratâ unde & φύρδις non est tantùm μίγνυδις, vel βαλδοσεδις, sed & μολυσεδις &, φυρμὸς. ῥύπος, μίασμα. μολυσμός. Hesych. unde forsan & nostrum, quo Cas. usus est hîc, *motl.* Vide *l. 7. § 67.*

Παρὰ δὴ τούτων ἔπαινος | Cicer. *de Fin. lib. 2. Nihil est turpius quam sapientis vitam ab insipientium sermone pendere.* Idémque *de Oratore perfect. § 41. Ego cùm à nostro Catone laudabar, vel, reprehendi me à cæteris facilè patiebar. Sic Socrates videtur testimonio Platonis alterius judicia debere contemnere.* Senec. *epist. 52. Quanta dementia ejus est, quem clamores imperitorum hilarem ex auditorio dimittunt?* Apud eundem Epicurus *epist. 29. Nunquam volui populo placere. nam quæ ego scio, non probat populus; quæ probat populus, ego nescio.* Subjungit Seneca; *Idem hoc omnes tibi ex omni domo conclamabunt, Peripatetici, Academici, Stoici, Cy-*

ὡς Ν. *argutè quidem, haud verè tamen.* In ſermonis autem elegantia aut feſtivitate ſtudium poni Marcus alibi vetat. Vide *l.* 1. § 7. ἀστειολογίας. & *l.* 8. § 3c. εὐτραπελῶς. Plato in *Politic.* Κἂν διαγελάσῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τῆς ὀνόματος. πλυσιώτερον εἰς τὸ γῆρας ἀναφαίνει φρονήσεως. Latiùs tamen extendit idem *epiſt.* 10. Τὸ δὲ βέβαιον καὶ πιστὸν καὶ ὑγιὲς, τοῦτο ἐγὼ φημὶ δεῖ τῷ ἀληθινῷ φιλοσοφίας τὰς ἄλλας τε καὶ ἀλλοίας τινὰς ἡδονὰς, κομψότητας εἶναι σεσαθρῶδες, ἐρρώσθαι ὀνομάζειν. Aliud eſt τὸ κομψὸν *l.* 8. § 34. Senec. *ep.* 115. *Oratio vultus animi eſt: ſi circumtonſa eſt & fucata, & manufacta, oſtendit illum quoque non eſſe ſincerum, & habere aliquid fracti. non eſt ornamentum virile, concinnitas.* Sed de ſententiarum potiùs ratione Marcus iſtic. Cæterùm, μήτε κομψείαν ἢ διάνοιάν σε καλλωπίζειν, Xyl. cùm reddidit, *nè in cogitationibus tuis aſſumtam ſpecies*; à Marci mente nimium quantum recceſſit. διανοίας σχῆμα, ſive *figura ſententiarum* rhetoricæ magiſtris quid ſint, docet Fabius *inſtit. l.* 9. *c.* 1.

Πολυρρήμων | Epictet. *Enchir. c.* 32. § 1. Καὶ σιωπὴ τὸ πολὺ ἔχω, ἢ λαλήσω τὰ ἀναγκαῖα, καὶ δι' ὀλίγων. Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 14.

Rarus ſermo illis, & magna libido tacendi.

Πολυπράγμων | Vide *l.* 4. § 24. De ſapientibus ex Stoicorum ſenſu Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἀπραγμονάς τε εἶναι· ἐκκλίνειν δὲ τὸ καθήκον. Plut. *de Stoic. contrad. c* 16. ait, Chryſippum *vitarum l.* 4. τὸν σοφὸν λέγειν ἀπράγμονα τε εἶναι καὶ ἰδιοπράγμονα εἶναι· Verba Chryſippi, Οἶμαι δὲ ἔγωγε τὸν φρόνιμον καὶ ἀπράγμονα εἶναι, καὶ τὰ αὑτῷ πράττειν. ὁμοίως τε καὶ πολυπραγμοσύνης ἀεικίου ὄντος. Idem *libr. de eligend. propr. ſc.* τῷ δὲ ὄντι φαίνεται ὁ Χρύσιππος βίον ἀκίνδυνον καὶ ἀσφαλῆ ἔχειν ὁ πάνυ μὲν πολλῶν δυναμένων τοῦτο ζωπυρεῖν. itaque Tertull. *de pall. c.* 5. non *Epicuros* tantùm, ſed & *Zenonas quietis magiſterium* dicit. Quanquam Tigellinus impurus ille Neronis Palpo, apud Tacitum *annal. l.* 14. Stoicæ ſectæ objicit, quòd *turbidos & negotiorum appetentes faciat.* Siracides *c.* 38. *v.* 26. Ὁ ἱλαρύμενος καὶ πράξει αὐτῷ, σοφισθήσεται.

Ὁ ἐν σοὶ θεὸς | Mentem: nunc *dæmonem*, ut *l.* 2. § 13. & *infr.* § 6. nunc & *Deum* dicit, ut hoc loco, ſic *l.* 12. § 26. ὁ ἐκάστου θεὸς. ibi plura vide.

Περιαπὸς | Ità *l.* 5. § 27. περιάτω καὶ ἥγεμόνα.

Ἄρρενος | Vide *lib.* 2. § 5. De Zenone apud Laërt. *l.* 2. Zenodotus:

Ἄρρενα γὰρ λόγον εὗρες———

Maſcula enim verba inveniſti— vel

Maſculam enim vitæ rationem tu reperiſti.

Et Senec. *epiſt.* 33. *Totus contextus illorum virilis eſt.* Apud Perſium *Sat.* 5. *v.* 144. *Maſculam bilem.* i. e. *Maſculum animum crimini loco luxuria objicit juveni in ſuis caſtris militanti.* Cafaub. ibi.

Ἀναπταχθῆς | *qui ſe ita comparaverit.* Xyl. vel *compoſuerit.* ἀναπτάσσω, ἐυτρεπίσασθαι. Heſ. & Suid.

Πεπειθὼν τὸ ἀνακλητικόν | Tranſlatum videtur à re militari: quod & Suidas cenſet, ubi locum hunc laudat, niſi quòd τὸ ἀνακλητικὸν illud eſſe *claſſicum* exiſtimet, *quo ejs πόλεμον οἱ ῥᾴθυμοι ἀνακαλοῦνται, ignaviores ad prælium in eundem mittantur*; cùm ſit potiùs, ut Budæus, *quo receptui ſignum datur, & à pugna, ſuſpenſave proſecutione milites revocantur.* quomodo Plut. in *apoph. Lacon.* Ἀλλ' ὅτε παρετάξεως τοῦ πολεμίου τὸ ξίφος καθαίρειν μέλλων, ἤκουε τὸ ἀνακλητικὸν ἐσήμηνεν, εἶπε κατίσχνε. quod idem & de Chryſanta Perſa narrat, in *collatione Pelopidæ & Marcelli*, & in *capit. Rom. quæſt.* 39. à Cyro eo nomine laudato; ex Xenophont. *paed. l.* 4. Ita & Pollux *onomaſt. l.* 1. *c.* 9. § 19. ubi τὸ εἰς ἡσυχίαν opponit τῷ ἀνακλητικῷ. Et clarius adhuc *l.* 11. *c.* 11. παρακλαδικὸν, ἢ τὸ κατὰ τὴν τῆς μάχης συμβολὴν ἀνακλητικὸν ἢ, τὸ ἐκ τῆς μάχης ἀνακαλεῖν. Ita Diodor. Sicul. *l.* 17. *c.* 7. Ἀνεκαλέσατο τῇ σάλπιγγι τοὺς στρατιώτας. & Polyb. *l.* 1. ἀνακαλεῖσθαι τοὺς ἰδίους· παρήγγελε τῇ σαλπιγγῇ· & Plut. in *Fabio*: Τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀνάκλησιν. quod Syneſ. in *Calvit.* καλέσαι ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι τὰς σάλπιγγας. Sed & Longus *Paſtoral. lib.* 4. de Caprario, cujus cantibus capræ aſſueverant: Πρῶτα μὲν ὀλίγον ἐνύπνιζον, καὶ αἱ αἶγες ἔκνησαν, τὰς κεφαλὰς ἐσήμηναν· εἶτα ἐνύπνιζον τὸ νόμισμα, καὶ αἱ αἶγες ἐτίμοντο κάτω· αὖθις λυπρὸν ἤδυκε, καὶ ἀθρόαι καπελίζουσιν· ἐυσεισί τι καὶ ὀξὺ μέλος, αἱ δ', ὥσπερ λύκοι σφετερίζοντο, εἰς τὸν ὕλην κατέφευγον· μεθ' ὀλίγον ἀνακλητικὸν ἐφθέγξατο καὶ ὀξελθοῦσα τὴν ὕλης, πλησίον αὐτῶν· τὸ ποδὸν ζωπύρημον. Sed & apud eundem *l.* 1. Dorcona pelle lupinâ invadentes canes ἀνακλήσει σωτῆρι ἡμερῶσαι Daphnis fertur. Idémq; *l.* 2. Λαβὼν τὸν σύριγγα, συρίζει γεροῦν, ὡς ἱερὰν ἑορτὴν, ὡς πεθὼν ἀνακλητικὸν, ὡς ὀπτῆσθαι. Eodem reſpexit Epictetus *diſſert. l.* 1. *c.* 29. Ἐὰν δ' ὁ θεὸς σημήνῃ τὸ ἀνακλητικὸν ὡς τὸν Σωκράτην, πείθομαι δεῖ τῷ σημαίνοντι, ὡς στρατηγῷ. Idem *l.* 3. *c.* 13. Ὅταν ἢ μὴ παρῇχη πάρασημα, τὸ ἀνακλητικὸν σημαίνει, τῷ θεῷ ἕπου ἕπου, καὶ λέγει σοι, ἔρχου. Et *c.* 26. Τί οὖν, ἐὰν μὴ παρέχῃ θεός; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὡς ἀγαθὸς στρατηγὸς, τὸ ἀνακλητικὸν μοι σεσήμακε; πείθομαι. ἀκολουθῶ, ἐπιφημίζω τὸν ἡγεμόνα, ὑμνῶν αὐτῷ τὰ ἔργα. Et *c.* 24. Ἂν μὲ ἐκεῖ πέμψῃς, ὅπου χρὴ φύσιν ἀνθρώπου ἐξαγαγεῖν ἐκ ἕξιν ἀνθρώπου, ἐκ σοὶ ἀπλῶν ἕξομαι ἀλλ' ὡς σῶ μοι σημαίνοντος τὸ ἀνακλητικὸν, αἰδέσομαι ὅτι μὴ χρείαν ἔχεις. Poteſt & à re nautica ſumptum videri: quâ imagine eâdem ferè in argumento eodem uſus eſt Epictetus *Enchir. cap.* 7. Καθάπερ ἐν πλῷ, τῆς πλοίου καθορμισθείσης, ἂν ἐξέλθῃς ὑδρεύσασθαι, ἔστι μὲν παρεργον, καὶ κοχλίδιον

ἀπαλλάξῃ ἢ βουλόμενον, πεπαῖχθαι [al. πεπαῖσθαι] ἢ δεῖ τῷ διδόντι δοῦναι τὸ πλοῖον, ἢ συμβαίνει ἐπιφέρεσθαι, ἵνα τοι σέ γε ὁ κυβερνήτης κελεύσῃ, ἢ τότε πάντα ἐκεῖνα ἀφιέναι, ἵνα μὴ διδομένῳ ἀσβληθῇς, [ἐκβληθῇς vulg. perperam.] ὡς τὰ θείζεται. ὅπου γὰρ ἐν βίῳ, ἐὰν διδῶται αὐτὴ βουλεῖται καὶ κολάζηται γιγνώσκειν καὶ πιστὸν, ὕδὲν κωλύσει. ἐὰν δὲ ὁ κυβερνήτης κελεύσῃ, πρέπει δεῖ τὸ πλοῖον, ἀφεῖς ἐκεῖνα πάντα, μηδὲν ὀπισθόμενος· ἐὰν δὲ γέρων ἢς, μηδὲ ἀπαλλαγῆς ποτὲ τῷ πλοίῳ μακρὰν, μήποτε κελεύσῃ ἐλλιπῆς. Vide ad *l.* 9. § 3. & *l.* 11. § 20. quo loco, quod ἀναπληπτὸν istic, ἐνδόσιμον idem dici videtur.

Εὔλυτος | Citat Suidas è Marco istâ, sed non explicat. Sic *infr.* § 7. εὐλύτως ἄπεισι. & § 16. εὔλυτον. Potest autem τὸ εὔλυτον istud à *vestitu* sive *calceatu* translatum videri, qui quò minùs arctè astringitur, eò facilùs exolvitur & exuitur. De Ipsicrate Diodor. Sicul. *l.* 15. Τοὺς δὲ ὑποδήσεις τοῖς στρατιώταις εὐλύτους ἢ κούφας ἐποίησε, τοὺς μὲν ἄχρι τῶν ἰσχιοπεδῶν ἀπ' ἐκείνης καλυπτούσας. Indè Luc. 3. v. 16. λύειν τὸν ἱμάντα τῆς ὑποδήματος. quem locum tractans, & more suo in allegoriam trahens, Clemens *Strom. l.* 5. χρῆναι δὲ πρὸ τοῦ καθαρσίου πιεῖν, ἀπολύσαι τῷ σώματι, ἢ δεῖ τότε ἀμφιέσασθαι τὴν ψυχὴν, ἅπαξ τὸν λεγόμενον τὸν πόδα. Ità Lucr. *l.* 1.

—*vita quoque omnis*
Omnibus è nervis atque offibus exoluatur.
—*veluti cùm lubrica ſerpens*
Exuit in ſpinis veſtem.—

Sic ut idem *l.* 4. & *l.* 3.

—*veſtémque relinquere ut anguis,*
Gnaderet.—de anima corpus exuente. De Diogene Cynico Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐλεύθερος ἦν, ὅτι ἀπεδεδύκει πᾶσαν τὴν τῆς δουλείας λάσιν πᾶσαν εὔλυτα ἔχειν, πάντα μόνον ὡσχημένα. *omnia appenſa tantùm, non adſtricta habebat.* Interpres enim doctiſſimus perperam reddidit; *Omnia à ſeipſo pendentia.* Potest & à *fructibus maturis*, quæ ſponte ſuâ decidunt, quum immatura valdiùs adhæreant. Theophr. *de cauſ. plant. l* 5. *c.* 4. Παντελῶς δὲ ὀπωρινὸς, αὐτόματος ἀποῤῥεῖ· ὅσῳ δὲ τὸ πυκνότερον, μᾶλλον ἰσχύει καὶ σφιγκτικόν. Vide *l.* 12. § 3. Cicer. *de Senect.* *ficus poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi avelluntur, ſi matura & cocta, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas.* quod Senec. *epiſt.* 30. *Senectus leniter emittit, non repente avulſum vita, ſed minutatim ſubductum.* Vide *l.* 9. § 3. Aptiſſimè ad Marci mentem, Idem in *Oedip.* 4. 2.

Animam ſenilem mollis exolvit ſopor.

Contendi autem poſſunt cum Marci iſtis Epicteti illa *diſſert. l.* 2. *c.* 6. Ἀλλὰ χρυσίδας μὲν πολλὰς ἔχει τὸν πολέμιον, ἐπειδὴ τῆς σάλπιγγος ἤκουσεν ἀναπηδᾷ, ἀνίησιν. ὕτω σφοδρότερον ἐδόξεν αὐτῷ τὸ τῆς σάλπιγγος σύσσημον, ἢ τὸ ἴδιον πρᾶγμα. ἐμοὶ δὲ ὑμεῖς δόξατε, ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο οὐκ ἀνίημι, ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάρεμι ἐπὶ πάρεμι· & fortaſſe iſtic etiam εὔλυτος fuerat. Vide ad *l.* 8. § 33. *l.* 9. § 3.

Μήτε ὅρκου δόμνυσθαι | Juramentum omne viro ejuſmodi, qualem Marcus iſtic delineat, variis rationibus neutiquam neceſſarium videri poſſit. Ac primò quidem διὰ τὸ ἀξιόπιστον. quia, cùm veracem ſe jugiter ac conſtantiſſimè exhibuerit, etiam injurato à quibuſvis fides adhibebitur. καὶ γίγνεται τούτοις ἀνθ' ὅρκων ὁ τρόπος· ut Libanius *orat.* 28. In quam ſententiam argutè Clemens *Strom. l.* 7. Τὸ ἀληθεύειν καὶ τὸν ὅρκον, ἵνα συμφωνίας τῆς καὶ τὸ ἀληθὲς γίνηται· τὸ εὐσεβεῖν [ità Heinſ. quod vulg. εὑρεῖν.] ὃν συμβαίνει καὶ πίστιν ὁπόθεσιν πίστι ἐν τοῖς καθήκουσι. ᾧ τοίνυν ἦν τὸ ὅρκου χρεία, τῷ καὶ ἄκρου ἀληθείας βιῶναι. Clariùs Iſidor. Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 148. Ὁ γὰρ εὖ βιώσων λόγῳ ὅρκου περιττεύει πάντων γὰρ ἀκριβέστερον φαίνεται ψήφοις κεῖται, εἰ πιστεύσαι βουλόμεθα, εὖ βιῶναι. Sed & Pythagoras, ſectatoribus ſuis præcipiebat, Μὴ ὀμνύειν θεούς· ἀσκεῖν γὰρ αὐτὸν δεῖν ἀξιόπιστον παρέχειν. Laert. *l.* 8. Quod Gregor. Naz. in *Iamb.*

Ὅρκον ἢ φεῦγε πάντα. πῶς ἂν πείσαιμι; Λύσῳ, τέρπῃ τι τὸν λόγον ἀπιστῶν.

De Eſſenis Joſephus *captiv. Jud. lib.* 2. *c.* 12. πᾶσι μὲν τὸ ῥηθὲν κρεῖττον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμόσαι αὐτοῖς ἀξιόπιστον ὅρκου· τὸ δὲ ὀμόσαι αὐτοῖς ἀξιόπιστον ὅρκου λαμβάνουσιν. ὅθεν καὶ δεδιττεῖσθαι φασὶ τὸν ἀπιστούμενον δίκην θεῶν. Cicero *pro Balbo*: *Athenis ainunt, cùm quidam apud eos, qui ſanctè gravitérque vixiſſet, & teſtimonium publicè dixiſſet, & ut mos Graecorum eſt, jurandi cauſâ ad aras accederet, unâ voce omnes judices, nè is juraret, reclamâſſe.* Xenocrates is fuit, uti docet Laert. *l.* 4. in *Xenocr.* Ἦν δέ, inquit, καὶ ἀξιόπιστος σφόδρα· ὥστε μὲν ὄζειν ἀνώμοσον μᾶρτυρῆσαι, τοῦτο μόνῳ συνεχώρουν Ἀθηναῖοι. Sed & Val. Max. *memorab. l.* 2. *c.* 10. qui hoc ipſum ubi retulerat, ſubjunxit; *Judices, quod ſibimet ipſis poſſe modum dicendæ ſententiæ loco remiſſuri non erant, ſinceritati ejus concedendum exiſtimârunt.* Vide quæ de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. Plaut. *Amphitr. Act.* 1. *Scen.* 1. *v.* 281.

Nam injurato ſcio plus credet mihi, quàm jurato tibi.

Ità quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 27. Æſchylus;

Οὐκ ἀνδρὸς ὅρκος πίστις, ἀλλ' ὅρκου ἀνήρ.

Dat fidem vir juramento, non juramentum viro.

ſive ut Grotius reddit,

—*vir ſacramento fidem*
Debet mereri, non ſacramentum viro.

Deinde, διὰ τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἀσφαλές. quia, cùm ſit ſponte ſuâ æqui bonique tenaciſſimus, juramento nihil opus habiturus ſit, cujus religione ad officium ſuum præſtandum adigatur. Etenim quemadmodum de legibus Demonax Cynic. ap. Lucian. οἱ μὲν νόμοι γράμμα ἐστὶ θηρίου, τοῦτ' ἔστιν ἀκριβὲς.

διὰ τὸν λόγον, ἃ ἄλλοι ἀκοῦσις διὰ τὸν νόμον. εἰ γὰρ ἀληθῶς φιλοσοφοῦσις μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ ποιοῦσιν ἄκουσις οἱ λοιποὶ διὰ τὸν νόμον, ὅσα γε ὑπὸ πονηρῶς κινοῦς ἢ γαλεοῦ ἥττω τοῦ ἡδονῶν ἀποχεσπάσθωσι, καὶ σοφὸς τὸ δεινὸν ἀπεκλίπωσις. Xenocrates apud Plut. *adv. Colot.* & *de virt. moral.* Et Conſtantius Imper. *orat. pro Themiſtio*: Εἰ δυναμένων ἓν πᾶσιν ἀνθρώποις φιλοσοφεῖν, τῆς ἐκ τῶν νόμων ἀνάγκης ἂν ἐν ἓν χρεία. ὧν γὰρ τοῦ διὰ τὸ θεῖον ἀπέχονται, ταῦτα ἐν ἑμοὶ σὺν σεμνείοις. Itaque Ariſtippus, Τί πλέον ἔχουσι οἱ φιλόσοφοι, requiſitus, reſpondit, referente Laërtio; Ἐὰν πάντες οἱ νόμοι ἀναιρεθῶσιν, ὁμοίως βιώσομεν. *Eadem quæ nunc vivunt modo victuros philoſophos, etiamſi leges omnes tollerentur.* Siquidem id ſuâ ſponte facient, quod legibus facere coguntur. De juramento pariter dici poterit; nihil iſtoc viro bono opus, quò ad id quod eſt officii ſui obeundum, vel impellatur, vel obſtringatur: quum ſponte ſuâ facturus ſit illud, quod alii vix etiam juramenti vinculis conſtricti exequantur. Ità M. Fabius fugientibus cohortibus poſt Q. Fabium in prælio occiſum; *Hoc juráſtis* inquit, *milites? fugientes vos in caſtra reditures? adèò ignaviſſimos hoſtes magis timetis, quàm Jovem Martémque per quos juráſtis? at ego injuratus aut victor revertar, aut propè te hic, Q. Fabi, dimicans cadam.* Liv. *l.* 2. De Numa Livius idem *l.* 1. *Eâ pietate omnium pectora imbuerat, ut fides ac jurjurandum, propulſo legum ac pœnarum metu, civitatem regerent.* Cæterùm Fabium fides pietáſq; in patriam etiam citra juramentum in officio continebant. Atq; hoc eſt quod Solon, ut Laert. *l.* 1. Κόσμος ἄριστος ἔχει πολιτείαν ὅρκῳ. Quanquam nec *injuratus* prorſus vir bonus: *ſacramento*, non vulgari tamen illo, adactus, ſed ſanctiore etiam, ſi quid in iſtis aliud alio ſanctius æſtimatur, quódq; facit, ut illius idcireo nullus indigeat. Senec. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum eſt ad bonum virum, promiſiſti virum bonum. Sacramento rogatus es.* & *epiſt.* 65. *Sapiens, affectatórque ſapientiæ, velut ſacramento rogatus*, &c. Et *de vit. beat. c.* 15. *ad hoc ſacramentum adacti ſumus.* Cæterùm ego ſenſui, quem priore loco propoſueram, ἐμμένω. Tertio deniq; (id quod Marcum iſtic cum primis velle, nullus ambigo) διὰ τὸ αὐτάρκως καὶ ἀσφαλῶς; quia eo ſit animo eâque fuit fiduciâ, ut juramentum interponere nihil habeat neceſſe, ſi dicenti fides derogata fuerit; cùm ab aliorum de ſeſe opinionibus ac judiciis bonum ſuum ac beatitatem neutiquam pendere perſuaſum habeat. quò ſpectat & quod ſequitur, ut nec juramentum proprium, ità nec teſtimonium alienum, ſit affecto, uſui (neceſſario ſaltem) futurum.

Μὴν ἀνθρώπου πολλοῦ ἀξίους | Ità *l.* 7. § 62. ὅτι διπλοῦν ῥήσεις λύσις. Et *infrà* § 16. εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ, &c. *parum penſi habiturum, etiamſi non ipſi fidem adhibuerint, talem eſſe reverâ, qualem præ ſe fert.* Τί δ' ἐφ' ᾧ τις ἂν ἀπολάβοιμι οὐκ αὐτῷ, ἀλλ' εἰς τὸν βάλλοντα. *lib.* 10. § 11. aliud eſt autem quod *lib.* 9. § 29. μὴ ἀπολάβῃς, ἄπες ἐστιν.

Ἐν ᾧ τὸ φαυλόν | Vitioſa proculdubio ſcriptura. ambigua ſatis emendatio. Eruditus vir D Boot. vult ἐν ᾧ, quaſi dicat: *hoc unum cum primis attendatur*, vel *agatur*. quomodo Apoſt. *ad Philip. c.* 3. *v.* 13. ἓν δέ. *Unum hoc* eſt quod ago, quod attendo Ego exiſtimaverim legi poſſe, ἐν ᾧ, vel, quia id forſan poetarum eſt peculiare, ἔτι ᾧ, ἀντὶ τοῦ ἔτεκα ᾧ, *meſt autem* hujuſmodi, quam ſuprà delineaveram, animi conſtitutioni *alacritas* jugis καὶ αὐτάρκεια. Vel ſi cui minùs hoc arriſerit, quia moniti ſeu præcepti rationem præcedentia habent, ἐπὶ ᾧ, aut ἐνέστω ᾧ, *inſit autem*, aut *inſito verò*, &c. Cæterùm aliorum arbitrium eſto. ego nihil ſtatuerim.

Τὸ φαυλόν | Apul. in *apolog.* *Cæterùm Platonica familia nihil novimus niſi feſtum & lætum, & ſolenne & ſuperum & cæleſte.* Senec. *epiſt.* 60. *Talis eſt ſapientis animus, qualis mundi ſtatus ſuper Lunam: ſemper illic ſerenum eſt.*

Ὀρθὸν ἂν εἴη κεῖσθαι, οὐχὶ ὀρθούμενον | *Rectum igitur eſſe oportet, non autem erectum.* hoc eſt: qui *recto* ipſe per ſe jugiter conſiſtat *incedátque talo*, ut Horatius loquitur, *l.* 2. *ep.* 1. non qui lapſus, vel lapſabundus alienâ manu erigi opus habeat; quomodo de Hectore Homer. *Il.* η. *v.* 272.

——ὁ δ' ὄρθιος ἔζετο πύργου.

Ἀσπίδι ὀχλιμοῦσιν· τὸν δ' αὖλ ὄρθωσεν Ἀπόλλων.

Et de Euryalo, *Il.* ψ. *v.* 604.

Ὡς πάντοθεν ἀνίπαλτον αὖτως μεγάθυμος Ἐρευθεὺς
Χερσὶ λαοὺς ὄρθωσε. ——

Sophocles *Oedip. Colon.*

Γέροντα δ' ὀρθοῦν, φλαῦρον, ὃς νέῳ πίτυ.

Fruſtra, in juventa lapſus, erigitur ſenex.

Plutarch. *ad præfect. indoct.* Ἔτι γὰρ πάσχοντὸς ἔστιν ὀρθοῦν, ἔστι διδάσκειν ἀγνοοῦντα. *Neque enim aut erigere alios idoneus eſt, qui ipſe cadit; aut docere, qui ipſe neſcit.* Vide *ad l.* 1. § 15. Suid. Ὀρθὸς λέγεται καὶ ὀρθόν. Μάρκος. Ὀρθὸν ᾧ (f. δεῖ) εἶ καὶ μὴ ὄφθαλμον. Verùm ſæpiùs iſtic jam nominatus & deinceps nominandus, non ſine grati animi ſignificatione, D. Boot. aliorſum hæc accipit. *Eſſet*, inquit, *plus quàm Stoica rigiditas, ἀναλγησία exigere à ſectatoribus ſapientiæ, cùm illa non niſi ipſis ſapientibus competat. deinde ſibi ipſi contradiceret, ut qui paſſim monet à peccatis quidem cavendum eſſe omni curâ & diligentiâ; ſin in aliqua prolabaris, reſurgendum eſſe, & meliora monſtranti obtemperandum.* Vide *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 9, 10. & *l.* 6. § 11, 21. & *l.* 8. § 16. *Quin & l.* 7. § 12. *iiſdem verbis, quæ hic difficultatem pariunt, ſed ſenſu diverſo,* Ὀρθὸς, ᾧ ὀρθούμενον. *Senſus itaque, ni fallor, hic eſt.* Ὀρθὸς inter alia valet, quod Latinis *erectus* vel *ſurrectus*; τὸ ἐξαίφνης καὶ ἄνω βλέπειν, καὶ μὴ σύγκυψις, ut

Græci Grammatici exponunt. Ità Xenoph. in *Sympos.* Μετὰ ἡ τῶν ἡδέων ἀπολαύσεως ξυμβαίνει ὀχληρὸν γίγνεσθαι. Theophr. *l.* 5. *de causs. c.* 4. μὴ πλὴν πυκνὰ, ὅταν ὀρθῶς ἡδῇ, πολὺ ὕδωρ ἀγίνει. Lucian. οὐδὲ ἡδὺ ἐπὶ πᾶσιν ὑωνίοις, μηδ' ὅπως κρέας ἔχων ὀρθός. Vult igitur Marcus, *è disciplinæ suæ placitis, ut rectus insistam, idque per te, ità ut externis veluti fulcris non indigeas: alioquì fore, ut semper verseris in metu ruinæ, videlicet fulcris illis (honore, divitiis, liberis, &c.) in quæ te inclinabas, ac quibus te probè suffultum putabas, subductis; quod facillimè ac multis occasionibus fieri potest.* igitur hæc verba nihil aliud volunt, quàm illud tristissimum Stoicorum dogma, *Virò sapienti debere omnem felicitatem intra sese repositam esse, ità ut non pendeat è rebus externis, extra ipsius potestatem sitis.* Itaque sic interpretor, *Oportet ut stes erectus, non ut erectus teneatis ab aliis.* Vide Platon. in *Menex.* supr. *ad l.* 2. § 11. Marcus ipse *l.* 7. § 2. Τῦτο πάνυ, ᾧ ὀρθὸς εἶ. favent huic interpretationi, & antegressa illa, τὸ ἀσφαλὲς τῆς ἕξεως ὑπηρεσίας, &c. quibus adjungi possunt & Epicteti illa, *l.* 3. *c.* 24. Ταῦτα ἔχων ἀεὶ ἐν χερσὶ, καὶ πρὸς αὐτὸν οὕτω διανοοῦ, καὶ σπάνιος ποτὲ, καὶ ἀδήλως δῆσον τῷ παραμυθεῖσθαι τὸν ἀπόρρητον. Ità fuerit, sed à corpore ad animum traductum, quod de Umbricius apud Satyricum *sat.* 3.

—*pedibus me*
Porto meis, nullo dextram subeunte bacillo.

§ 6. Εἰ μὲν κρεῖττον φαίνεται | Ità Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. Εἰ πρὸ ἄλλα τέτων μείζονα ζητεῖς, πίσει ἀ πιστίς.

Ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ | *supra* § 5. teste nullo, ope operâve nulla indigens. Vide *l.* 9. § 26.

Καὶ ἐν τῇ ἀμβλυᾷ | Vide an non [ἐν] illud inducendum sit: ut sententia sic procedat, ἀρκεῖσθαι ἑαυτῇ, in eis quæ rationis ope admihistrantur, καὶ τῇ ἀμβλυᾷ, in eis quæ ἀναισθήτως contingunt vel decernuntur potiùs.

Τῇ ἀεὶ ἐν εὐεστοσύνῃ ἀπόλαυσι | Ità *l.* 12. § 29. dixit ἀπολαύειν τὸ ζῆν. Sensuum prægnans dictio. Est enim ἀπόλαυσις, sive *fruì*, cùm oblectatione quadam in re adepta prorsus acquiescere. Ideo *medijs uti, finè fruì* dicimur. indè tritum illud in schola Theologica, *peccatum in hoc omne consistere, quòd aut fruimur utendis, aut utimur fruendis.* Videatur Augustin. *de doctrin. Christ. l.* 1. *c.* 22, 32, 33. Et *de Trin. l.* 9. *c.* 8. & *l.* 10. *c.* 10, 11. & 83. *quæst.* 30. Petr. Longob. *sent. l.* 1. *dist.* 1. & Thom. Aquin. *Sum. part.* 1. 2. *quæst.* 11. *art.* 3, 4. Verùm Marco ipso nemo meliùs τὸ ἀπολαύειν istud nobis explicaverit. Is *l.* 10. § 32. ἀπόλαυσιν, inquit, δεῖ ἀπολαμβάνειν, οἷον ὁ ἕξεως τῷ ἰδίῳ φύσιν ἀκολεθεῖν· ἀπόλαυσιν sive *fruitionem oportet ducere, quicquid secundùm naturam suam exequi datur.* hoc autem quomodo fiat, ibidem docet. nempe, cùm eo loco ista nobis sunt, οἷον ὄψει τῶν ἰδίων ἐστὶν ἡ τροφὴ, quo *deliciæ & luxus sunt hominibus voluptati dediti*, qui in ea nimirum summum bonum statuunt, & quorum vita βίος ἀπολαυστικὸς dicitur Aristoteli *Ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 5. & *Eudem. l.* 1. *c.* 4. & ipsi ἀπολαυστικοὶ. *ibid. lib.* 2. *c.* 4. quo sensu & ἀπολαυστικὰ φαντάσματα, *suprà* § 4. quæ *voluptuosa ibidem.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 13. *Viri officium est, inter alia, & beneficium dare. quare ergo dat? nè non det,* (q. d. nè officio suo delit) *nè occasionem benefaciendi perdat. vobis voluptas est, inerti otio assuescere corpusculum, & securitatem soporis simillimam apparere, & sub densa umbra latitare, tenerrimisque cogitationibus, quæ tranquillitatem vocatis, animi marcentis oblectare torpentem, & cibis potionibusque intra hortorum latebram coepora ignaviâ pallentia, saginare. nobis voluptas est dare beneficia, vel laboriosa, dum aliorum labores levent; vel periculosa, dum alios è periculis extrahant; vel rationes nostras aggravatura, dum aliorum necessitates & angustias laxent.*

Εἰ ἡ μαλθακὴ κρεῖττον φαίνεται | Quod Flac. *l.* 1. *ep.* 12. —*si mollia putas unâ virtute minora.*

Τῇ ἐνδεμυᾷ ἐν τοῖς διώμασι | Vide *lib.* 2. § 13.

Τὰς φαντασίας ἐξετάζοντες | Explicat, quod suprà dixerat § 4. μὴτε ἀνεξέτασος. Epictet. *l.* 3. *c.* 12. Ὡς γὰρ Σωκράτης ἔλεγε, ἀνεξέτασον βίον μὴ ζῆν· ὕτως ἀνεξέτασον φαντασίαν μὴ παραλαμβάνειν ἀλλὰ λέγων, ἐνδεχεται, ἄφες. ἴδω τε σὺ, καὶ πόθεν ἤρξω· ὡς οἱ γυμνασίαρχαι, δεῖξόν μοι τὰ σωθήματα ἔχεις τὸ ἐφ' ἡμῖν τῆς φύσεως σύμβολον, ὃ δεῖ πρὸ παραλαμβάνειν ἔχειν φαντασίαν; Cæterum etiam suprà furaculum omne cautionem ἀνεξετάστως idem proponit, *l.* 3. *c.* 2. ἵνα μηδ' ἐν ὕπνῳ λάθῃ τις ἀνεξέτασος παρελθοῦσα φαντασία, μηδ' ἐν ὀνείροις, μηδὲ μιαλαχολῶντος. quæ & eadem ferè habet *l.* 2. *c.* 17. quo loco, nec immeritò, istud poscenti succlamat, σὺ θεὸς εἶ, ὦ ἄνθρωπε· σὺ μεγάλας ἡμῖν ἐπιτολάς. neque enim reverà natura humana fert ista; sed nec divina patitur.

Τῶν αἰθυπτικῶν πάσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἑαυτὸν ἀφελκυσθῆναι | πάσεων Suidas πλὴν πειθοῦς, id est, *suadelam, persuasionem* interpretatur. atq; ità Xyl. istic accepit, & *persuasionem* reddidit. Verùm πάσεις, pro *morbo, affectu*, sive *perpessione* quavis corporeâ, haud infrequens deprehenditur in medicorum aliorúmq; etiam scriptis. Hippocr. *de loc. in hom.* ὅ τι ἂν βλάπτει τὸ σῶμα ἀπολαβὸν μίσεος κακῶς ποιέειν τὸ σωκρότερον, οἷον τὸ σῶμα αἱ διώσεται πρὸ πάσιος, ἐκεῖνο ἂν τις ᾖ. Galen. *de Sect. optim. c.* 10. § 18. ἐπὶ ἥπατι πάσει, καὶ ἐπὶ σπληνὸς πάσει. *in hepatis & splenis affectibus*: sive, *in hepate atque in liene affecto*. Alex. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 138. σπανιὰ δὲ γίνεται ἐξ ὑδρωπικῆς πάσεως. *est enim topica nervorum linguæ affectio.* Casius *problem. q.* 59. ἡ χολερὰ πάσις ἐστὶ τῆ στομάχῳ. *Cholera ventriculi affectio*

fectio est. Marco etiam noſtro familiaris admodum ea vox. nam *l.* 7. § 55. πείσεις σωματικὰς, quas iſtîc αἰδημονικὰς, appellat, & *lib.* 5. § 26. τὰς παθητικὰς ἐν τῇ μορίῳ. & *lib.* 6. § 51. voluptuarium hominem dixit, Ἰδίαν πεῖσιν, id eſt, *corporis ſui affectionem* ſive *paſſionem*, pro ſuo ſummo bono habere. Sed & apud Sextum Empiric. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. ubi ex Stoicorum ſententia dicitur, τὸ ὑγιαινὸν ὑπαρξῖναι κατὰ πεῖσιν. Et Ἴδιόμα πάθους τὴ κατὰ φαντασίας quam & πίστωσιν ἐν ψυχῇ ex eorundem mente *ibidem* definit: de qua vide *infr.* § 16. reſtituenda eſt huic vocabulo ea ſignificatio: cùm Gentianus interpres *perſuaſionem* paſſim verterit. muranda inſuper & corrigenda vox eadem apud Plut. *de trac. cohibend.* ubi πεῖσιν ὑμᾶς vulgò exhibetur, quod viros eximios Joan. Hartungum, Deſ. Eraſmum, Gilb. Cognatum in fraudem illexit, dum nunc *Obedientiam*, nunc *Perſuaſionem Homericam* vertunt, novúmque indè proverbium exculpunt: quum φεῦσιν, non πεῖσιν, legendum ſit, cùm ex Plut. eodem *de Loquac.* & Homero ipſo *Odyſſ. υ'. v.* 23. tum & ex Syneſio *de Calvit.* ubi dicit, πέμπειν ἐκ πρύμνης, φασὶ, τὸν ἀφέλιμον. ità enim legendum, non ἐκ πίσης, quod Beat. Rhenanum & hunc ſecutum Hadr. Junium fefellit, qui ad *Piſæa certamina* alluſum autumabant quum πίσης ibi, quomodo & in Homeri loco illo, unde iſtud autores illi mutuati ſunt, χειρὸς ἀξιωτῆρα, i. e. *funis ancharalis* ſit. quod & Paul. Leopardus monuit *emend. l.* 15. *c.* 19. malè enim Euſtathius πεῖσιν ibi τὴν σειρὰν interpretatur. meliùs Heracleonis *ſcholia*, quæ cum ſint hoc loco fœdiſſimè depravata, ità reſtauranda ſunt. Ἐν πείσῃ, ἀντὶ τοῦ κατὰ χρείαν. οὐκ ἐν λιμένι ἐκ κυβίστης, ἀλλ' ἐκ ἀσφαλοῦς ὁρμίου. Aſtipulatur Heſychius, qui Poetæ verba adducens, Πείσῃ, inquit, σπάρματι χρῆσαι. Et mox: Πείσματα, χορδαὶ κατόργανα, σπυρίδια. Talem nempe vult animi ſtatum, qualem deſcribit apud Plut. *de virt. moral.* neſcio quis verbis hiſce; quæ etiam, quo emaculem, libentiùs laudo;

——ἠΰτε (ſpem vulgó.)

Νοῦσε, ἔχεις ἐν μὲν γῆς * ἀνάπλεω ἐέρκεος, [* αὐλὴ:

Ἐκτὸς δ' ἔρξ, ἡμῶν δ' εὐκρατὲς τὸ πίσημα.

Verùm latiùs evagati ſumus: ad Marcum revertamur. Apud Platonem à Socrate ubi omnino uſurpetur vocabulum iſtud, nondum reperio. παθημάτων duntaxat αἰδημόνων fortean æquipolleat. meminit Plato in *Timæo.* Itaque verba illa, ὡς Σωκράτης ἔλεγε, ad ſequentia potiùs referenda exiſtimo, deſignarique locum illum Platonis ex *leg. l.* 1. (unde & *ad l.* 2. § 2. quædam ſuprà delibavimus) ubi is ſub Hoſpitis Athenienſis perſona; poſtquam τὰ πάθη, ſive *affectus*, dixerat, *inſtar nervorum* vel *funiculorum* quorundam, *nos in diverſas partes alternis diſtrahere, nunc ad virtutem*, quæ ex altera; *nunc ad vitium*, quod ex altera parte ſit ſitum; ſubjungit, μιᾷ φησὶ δ' ἑλέσθαι δεῖν ἀεὶ ἑλκόμενον ξυναντιδύοντα αὐτῷ, τῷ μεταξὺ λογισμῷ ἀντωθοῦντα, ἕκαστον, ἀντίλογον τῶν ἄλλων ὑπάρχειν. ut ſit ἀντίλογον hîc noſtro quod ἀντίπαλον ibi Platoni; quod & noſter forſan ſcripſerit. Illud tantùm inter Platonem Marcúmque intereſſe poteſt; quòd ille *affectibus* nos virtutem versùs *attrahi*, & attrahentibus nos tradere totos voluerit; hîc ab *affectibus* ipſis nos prorſus *abſtractos* velit, quos vitiorum loco habebant Stoici, Peripatetici non item. Perpendat inſuper & lector ſagax, an non iſta, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγε, loco ſint mota, cùm priorib' illis, τὰς φαντασίας ἐχεπίζοντος, proximè ſubjuncta eſſent.

Τοῖς θεοῖς ὑποπτερώσας ἑαυτὸν] Vide Cleanthis votum, *ad* § 4. Et Marcum *ſupr.* § 5. Epictet. *l.* 4. *c.* 3. Ἐλεύθερος γὰρ εἶναί, καὶ φίλος τοῦ θεοῦ, ἵν' ἐκεῖνα πείθωμαι αὐτῷ. καὶ δ' ἄλλον ἀνθρώπων ἀντιπαθεῖναί με δεῖ, ὁ σώμασι, κλήσιον, ὑκ ἐμοὶ, ὁ φάμης, ἀνθρώπῳ ἀδύνατος. — ὥδε δὲ ἐλεύθερος πανταχοῦ ἐστιν ἐγκρίνων τῇ δεῖ, ὁ τῆς Μούσης καὶ Καισαρος. ecquid prius magis?

Τῶν ἀνθρώπων φειδομένου] Hoc enim exigit à nobis humana natura, ſive humanitas ipſa. Vide *ſupr.* § 4.

Τὸ τὰ μὲν ἄλλα πικρίσεως καὶ ἐυτελίσεως] Vide *l.* 7. § 72. Jo. Chryſoſtom. in *Matth. orat.* 49. alludens ad Chriſti illud *ibid. c.* 6. *v.* 33. καὶ πάντα ταῦτα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ γὰρ φειδωλὸν πάντα ἐκεῖνον. ὥστε ἐυτελῆ ταῦτα καὶ μικρὰ, φειδὸς ἐκείνου δεῖπνον ἔσται, κἂν μεγάλα ᾖ. Ex Platone Plut. *de util. ex inimic.* & *adv. Colot.* Ἅπας γὰρ ὁ νοῦς γῆς καὶ τοῦ νῦν χρωτὸς, ὑκ ἀντέχεται ἀρετῆς. Itaque Solonis illud ſemper ad manum, imò in mente habendum monet, cujus etiam *in lib. de profect. indic.* & *de tranquill.* meminit; & Stobæ integrum *ſerm.* 2. *tit.* 1. exhibuit; quo modo & in Theognidis monitis reperitur, *v.* 315.

Πολλοὶ μὲν πονηροὶ κακοὶ, ἀγαθοὶ δ' ὀλίγοι τε·
Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἁ διαμειψόμεθα
Τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον. ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον ἔστι,
Χρήματα δ' ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει.

Dites ſæpe mali, bonique egerint egeſtate:
At mihi virtutis munera divitiis
Permutare nefas. manet uſque immobilis illa:
At fluxas nunc hic, nunc habet alter opes.

quod Marcus etiam verbis mox ſequentibus adfirmat. Baſilius item Cæſar. *orat.* 1. Τὰ μὲν ἄλλα δεῖ κτήματα, ἃ μᾶλλον δεῖ ἐκβάλλειν, ἢ ἃ μηδεποτὲ δεῖ ἐκπυγχάνειν ὄντα, ἔστιν ὅτε καὶ παιδιᾷ κείσεται, τῶν καλῶν μεταλλόμενα. μόνη γὰρ κτημάτων ἡ ἀρετὴ ἀναφαίρετον, καὶ ζῶντι καὶ τελευτήσαντι ἀσφαλές. Ὅθεν δὴ καὶ Σόλων μοι δοκεῖ σοφὸς τοῦ ἐυπόρου κτᾶσθαι, τὸ, Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς ἁ διαμειψόμεθα, &c. Rectè omnino. Siquidem, ut Plato *Phædone*;

Νεμέσημα ἰδὼ μείζω σοῖς ἰλαπῶ κεφαλαίοισι· ἐκεῖνο ἢ μόνον τὸ νόμισμα ὀφεῖλον, αὐτὴ, ἃ δεῖ πάντα παῦτα ἀνύμφα τὴ καὶ παρεμπόμφα κεφαλαίοισι, φεύγεις.

Μηδενὶ χώρην δῶς ἑτέρῳ | Χώρην δίδοναι, ἐγχωρεῖν, παραχωρεῖν, cedere, concedere, admittere, inque ſemet ipſo locum præbere. Ità uſurpat apud Athenæum *Diphilum Philoſoph. l.* 9. Poſidippus in *Saltatricib.*

—τῷ κίνῳ χώρην δίδε. *Vanitati da locum.* id eſt, vanus eſto & pomparicus. Caſaub. *ib. c.* 5. Ariſtides *ad Rhod. de concord.* ὃ δίδου χώρην τοῖς παροξυσμοῖς. *non dabit locum exacerbationibus*; hoc eſt, non admittet in ſe, eíſve ſuperatum & abreptum ſeſe dabit. Liban. *orat.* 19. *pro ſaltatoribus adv. Ariſtidem:* καὶ μηδαμῆ δοῦναι χώραν αἰτίᾳ. *Et locum criminationi neutiquam dediſſe.* Greg. Naz. *orat.*

Οὐ χώραν δίδως ὀδυρμοῖς. *non das locum luctibus.* non luctui & lamentationi dedis te. Non abſimilis phraſis, ſed ſenſu paulò diverſo Paulus, *ep. ad Epheſ. c.* 4. *v.* 27. μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. *nec locum dederitis*, i. e. anſam occaſionémq; præbueritis, vel *diabolo*, id eſt, *Satanæ*, ut Chryſoſtomus & pleriq; interpretes, vel etiam *calumniatori*, ut Eraſmus. Et *ad Romanos c.* 12. *v.* 19. δότε τόπον τῇ ὀργῇ. *locum date*, id eſt, permittite, *iræ*, hoc eſt, vindictæ divinæ. Ità Chryſoſt. & ex eodem Theophyl. & Oecumen. συγχώρησον τῷ θεῷ ἐπιξηλῶσαι· τοῦτο γὰρ τὸ, δότε τόπον τῇ ὀργῇ. aliter itaque illic multò, quàm in Poſidippi verbis, ſumitur; quod vir doctiſſimus neutiquam advertiſſe videtur.

Οὐκ ἴσπ ἀσελγείας | Ità Apoſtol. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 35. πρὸς εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. De Cynico item Epictet. *l.* 3. *cap.* 22. Ἀσελγαίνειν δὴ δεῖ ὅλον πρὸς τὴν διακονίαν τοῦ θεοῦ quo etiam loco forſan ἀσελγείας ſcribtum fuerit. Quod autem hîc ἀσελγείας, idem *l.* 4. § 26. ἀπεῖξ dixit. Sed & Athenag. *de reſurr. mort.* πλὴν ἢ ζωῆς ἐμφύτου καὶ λογικῆς κείσεως ἐκ ἂν ἁμάρτοι τι εἰπών, τὸ τάτοις ἀσελγείας· συνδιαιωνίζειν. οἷς μάλιστα καὶ πρώτοις ὁ φυσικὸς συμπάσχει τῇ τε διαφθορᾷ τῇ ὀφθῇ, καὶ ἡδονῇ ἐκείνῃ δουλεύων ἀπαύστως ἐπαγλιλεῖς. Hæc de uſu vocabuli ſenſum quod attinet. Optimè Epictet. *l.* 4. *c.* 2. Ἐκ τούτου κρῖνον, ὅσου ἄξιον αὐτὸν ὄντα τοῦτο, μηδὲ σὲ ἀσελγαίνουσι οἱ ἔτυχοι διαλογισμοί. ὕδατος γὰρ ἀπαμφοτερίζειν δύναται πρόσωπα, hoc eſt, quod Jacob. *epiſt. c.* 1. *v.* 8. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάσταθος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Vehementiùs idem *ibid. c.* . Ἁπλῶς, ὃν ἐκείνῳ μίμησον, ὃς πᾶν ἄλλο ἔξω τῆς προαιρέσεως τῆς σαυτοῦ πιθανὸν, ἀπώλεσε τὴν προαίρεσιν. forſan, ὅτι οἱ πᾶν ὁτιοῦν, &c.

Ἀνηκαδῶδαι. καὶ τῷ λογικῷ καὶ πολιτικῷ ἀγαθῷ, ἃ δῆμος ἐν ὁτιοῦν ὑπερφυᾶς. Ità lego; cùm codices excu i pro πολιτικῷ perperam ποιητικῷ habeant. Sic enim *l.* 7. § 72. ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις, & *l.* 10. § 2. ἔχ ἢ τὸ λογικὸν ἐυδυς καὶ πολιτικόν. Vide & *infrà* § 8. & *l.* 11. § 21. Eſt autem τὸ ἀνηκαδῶδαι vocabulum iſtic ἰμεαπικώτερον. hoc enim inſinuat, nihil quicquam omnino dignum eſſe, quod *ex-adverſum* virtuti etiam *conſedeat*, id eſt, quoquam modo cum ea in comparationem veniat, vel in collatione compareat. Liban. *orat.* 28. Τὸ μὴ ἄντικά μοι τὸν ἀνηκαδῶδαι. *cum nemo eſſet qui ex-adverſum mihi conſideret.* quo vocabulo & in vita ſua non ſemel eſt uſus, pro eo quod Apoſtolus τὸν ἀνηκόδωτον dixit, *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 4. tralatum à re bellica, copiíſque militaribus in conſpectu hoſtium confidentibus; utl ex Xenophonte Budæus docet. cui adjici poteſt ex Zoſimi *lib.* 2. illud, συχνὰς μὲν ἡδέως ἀνηκαδίζετο τὰ στρατόπεδα. quanquam Libanius εἰς τὰς καθέδρας, ὅπερ θέλουσι, τὴν ἐν τοῖς λόγοις διατριβόντων καὶ ἐπιδεικνυμένων, *ad cathedras ſive thronos orationes conficientium & ſpecimen facultatis ſuæ exhibentium* reſpexiſſe videatur. Optimè Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ὁ γὰρ ἀπαξ εἰς τὸ θεῖ καὶ τοῦτον σκόπει καὶ τοῖς ἐκ τοῦ ἀξίας συλλογίζου καὶ φαίζου, ἐγγὺς ἢ τὸ ἐπιλελησμένον τὸ ἰδίου προσώπου.

Πάντα ταῦτα. *Hæc omnia.* Xyl. *horum quicquam* potiùs. ſuprà enim ἀλλ' ὅτι ἂν dixit. ità כל Hebræis. Ezec. *c.* 18. *v.* 11, 13. וחוא את כל אלח לא עשח *Etiamſi omnia iſta non admiſerit; ſed in montibus comederit, vel uxorem proximi ſui polluerit*, &c. *non eſt victurus*, את כל התועבות האלה עשח *quia ex abominandis iſtis ullum pertraverit.* את מאחר מאלח, id eſt, *unum quodpiam ex eis*, *v.* 10. ità ſolvitur τὸ ἐκκαυσοφανὲς. *Exod. cap.* 20. *verſ.* 10. in *lege Sabbataria* לא תעשה כל מלאכח & Græc. ὃ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον *nè facito opus ullum*, ſive *operis quicquam*, *in eo. Exod. c.* 34. *v.* 10. בכל רגוים ἐν παντὶ ἔθνει. Lat. *nec in ullis gentibus.* ſive, *in ulla gente. Pſal.* 147. *v.* 20. *non ſic fecit* לכל גוי Græc. παντὶ ἔθνει. Lat. *omni nationi*, id eſt, *ulli.* Demoſth. *in Mid.* πάντα μᾶλλον ἢ ταῦτα λεκτέον. *quidvis potiùs quàm iſta dicendum.* Lat. interpres *Deut. cap.* 5. *v.* 8. *Non facies tibi ſculptile, neque ſimilitudinem omnium quæ in cœlo ſunt*, id eſt, *ullius*, ſive *cujuſquam eorum quæ in cœlo ſunt.*

Κἂν πρὸς ὀλίγον. Inter cætera profectûs in virtutis ſtudio ſtadióque, indicia, ponit illud Plutarchus; Τὸ μηδὲν ὑπ μικρᾷ ἡττᾶσθαι τῶν ἀμὲ πταισμένων, ἀλλ' ὀξυλαβεῖς καὶ προσέχειν ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ, inquit, οἱ τὸ πλυτῆσαι ἀπεγνωκότες, ἐν ὕδατι πάντα τὰ μικρὰ διαπαίσματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιεῖν μέγα τὸ μικρῷ τινι περιγενόμενον, ἡ δ' ἐλπὶς ἐσχατέρᾳ τῷ τέλει βαδίζουσα τῷ πλάτῃ σωπύξει τὸν φιλοπλατίαν ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ ἀρετῶν προσμαίνει, ὁ μὲν πολλὰ συγχωρῶν τῷ, τί γὰρ τὸ σπερ τοῦτο; καὶ γὰρ μὴ ἅπαξ, αὖθις ἢ βέλτιον, ἀλλὰ σπουδάζων ἐμέσῳ, κἂν οἷς τὸ μικρέταλον ἡ κακία ποτὲ τῷ ἁμαρτημάτων ἐλάττω συγγνώμην πείζηται, συ-

ασεργὸν ἢ δυσκολίαν, ἀλλὰ δεῖν ἤδη τὸ καθ' ἑαυτὸν κλάσμα ἑαυτῷ, καὶ ὑπ' ὀπισθεν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι. τὸ δὲ μικρὸν οἰεσθαι, κατ' Αἴσχυλον, μέγα, μικρὸν ἔχειν, ἐυχερῶς φησὶ τὸ μικρὸ ποιεῖ καὶ ὅλα γίγνεσθαι. Vide *supr. ad l.* 2. § 16. sed & *l.* 1. § 8.

Καπνοῦ στίγμην ἄφνω] Tatian. Assyr. *adv. Græc.* c. 47. Τῶν δὲ πονηρίας σύσσιτον ἐοικότως τῇ ἡδὺ βεβρυκότων ἀπεψιάτων ἐσμὸν· ἃ τι διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς τῆς πονηρᾶς κεφαλωθέντος. Epict. *diff. l.* 4. c. 3. Ὀλίγων δὲ χρεία δεῖ πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν, τῶν πάντων ἀναρπασθέντων, μικρᾶς ἐπιδεξιότητος τὸ λόγο. ἐν ὑποζυγίῳ τὸ πλοῖον, ἢ χρείαν ἔχει τῆς αὐτῆς εὐβαστώνης, ὅσης εἰς τὸ σῶσαι ἀλλὰ μικρὸν πρὸς τὸν ἀνεμον ἐν ὑπηρέτῃ [ὑπηρέτῃ f. permiserit, non obverterit, ut Voſſ.] κἂν μὲ αὐτὸς ἐκῶν. ὥστε περιστοιμοῦμαι δ'. ἀπόλεσε. τοιοῦτόν ἐστι καὶ ἐνδιδὲ μικρὸν ἂν ὑπονυσάζῃς, ἀπόλωλε πάντα. Idemque *Enchir. c.* 50. Ὅπου περὶ μίαν ἦλθεν, ἢ ἔνδοθεν, ἢ ἔξω, ἢ ἀπόλλυται σφαλεῖσα, ἢ σώζεται. Ità reſtituit Is. Caſaubonus; quem non audio tamen vertentem, *ſemel vitium eſſe & ceſſiſſe*, aut non, deſtruit quod perfectum eſt, vel ſervat. σφαλεῖσα liquidem *profectum*, non *perfectum* ſonat. at quod perfectum eſt non proficit. Sed eâ forſan mente Laert. *l.* 7. *Zenon.* Δοκεῖ δ' αὐτῆς μέτα τῶν Διαλογικῶν ἀφίεσθαι φιλοσοφίας ἐπεὶ τῷ λόγῳ τούτῳ περιελεῖν ὅλον τὸν βίον, ὡς καὶ Ποσειδώνιός ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. quem locum tamen minùs ſincerum exiſtimo. Non diſſimile his quod de pictura Ariſtid. ἐφ' ἑνὸς γραμμὴ σωθῆσα τὸ πᾶν ἴσωσι. *linea una ſervata totum ſervat.* minùs enim clarè Canter. *linea obſervata totum abſolvit opus.* Senec. *epiſt.* 85. *Si in noſtra poteſtate non eſt, an ſint affectus; nè illud quidem eſt, quanti ſint. ſi ipſis permiſiſti incipere, cum cauſſis ſuis creſcent, tantique erunt, quanti fient. Adjice nunc, quod iſta, quantumvis exigua ſint, in majus excedunt. nunquam perniciosa ſervant modum. quamvis levia initia morbarum, ſerpunt; & agra corpora minima interdum mergis acceſſio. Illud verò cujus dementiæ eſt credere, quarum rerum extra noſtrum arbitrium poſita principia ſum, earum noſtri eſſe arbitrii terminos? quomodo ad id finiendum ſatis valeo, ad quod prohibendum parùm valui? cum facilius ſit excludere, quàm admiſſa comprimere.* Et *epiſt.* 116. *Nullum vitium eſt ſine patrocinio; nulli non ivitium eſt verecundum & exorabile: ſed ab hoc latiùs funditur. non obtinebit ut deſinat, ſi incipere permiſerit. imbecillis eſt primò omnis affectus: deinde ipſe ſe concitat, & vires, dum procedit, parat: excluditur faciliùs quàm expellitur.* Ariſtot. *politic.* l. 6. c. 4. Ὀλίγον μὲν πονηρὸν παρεμπεσὸν πολὺ ἢ χρήσιμον ἐν ὀφθαλμοῖς μᾶλλον δῆλον. Marcus eremit. *de leg. ſpirit.* § 91. Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα ἐξουθενίζει ὁ διάβολος· ἄλλος γὰρ ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἀγαγεῖν οὐ δύναται. Et § 122. Μὴ ἀφῶμεν ἀνεξάλειπτον ἁμάρτημα, κἂν βεβρυκότα τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μεῖζον κακὸν ἐκδύσῃ σε. Gregor. Naz. *orat.* 31. Τὰ κατ' ἀρχὰς ὑγιαίνοντα, ἀνεπιδόσιμον μὲν πρὸς τὸ σῴζειν τὸ παρὸν ἔχει βλάβην, εἰς τὸ κρεῖττον δ' οὐ πρόσφορον. Qui & in monitis ergò *ad Virgines. Carm.* 4.

Μὴ μικρὸν ἐν κακῇ θείης ποτὲ· καὶδ' τὸ μικρὸν
Τυδείδῃς ἀνδροῦσι. χρείοσιν ὄπποτε κούροις.

Joannes ὁ χρυσορρήμων, *in epiſt. ad Rom. orat.* 12. Τῶν ἀρχῶν φυλαττώμεθα, καὶ τὰ μικρὰ φοβώμεθα κακά· τὰ γὰρ μεγάλα ἀπὸ τούτων πίπτει. ὁ γὰρ ἅπαξ ἔφασεν ἁμάρτημα μεῖζον λέγειν, οὐδὲν ἄλλο τοῦτο. ὅταν καὶ ἀπὸ μικρῶν πάντα ἀπόλῃ. τοῦτο γὰρ τῶν καλῶν οἰκοδόμων τοῦτο τὰς δύσεις ἀνέχειν τῇ λίθῳ· τοῦτο τῆς πόλεως τὰ τείχη κατίσχυε, τὸ καθ' ἕκαστον λέγειν, οὐδὲν ἄλλο τοῦτο. ὅταν καὶ ἀπὸ μικρῶν σωμάτων τὰ μέγιστα αἱρεθῇ νοσήματα, ὅταν τὰ μικρὰ καταφρονῇ. Idem *in Matth. orat.* 49. Μὴ τοίνυν λέγε, οὐδὲν παρὰ τοῦτο, οὐδὲν παρ' ἐκεῖνο. τοῦτο γάρ, τοῦτο πάντα ἀπόλεσεν. Et rurſus: Τὸ πάντων αἴτιον τῶν κακῶν τοῦτο, τὸ καὶ μικρὰ παῦσαι δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. Idem *ibid. orat* 86. Διὸ χρὴ πάντα ποιεῖν, ὥστε τὰς ἀρχὰς μὴ ἁμαρτημάτων ἀναπλεῖν. μὲ γὰρ δὴ φησὶ τὴν φύσιν ἴδῃς τοῦ ἁμαρτήματος, ὅτι μικρὸν, ἀλλ' ὅτι μεγάλου γίνεται ῥίζα ἀμελουμένου. εἰ γὰρ χρή τι καὶ θαυμάζειν εἰπεῖν, τὸ παύσασθαι δεῖ σπουδῆς τὰ μεγάλα πλημμελήματα, ὡς τὰ μικρὰ καὶ εὐπαθῆ. ἐκεῖνα μὲν γὰρ αὐτὰ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας ὑποτρέφουσα ἐδραιοῦται· τὰ δὲ μικρὰ αὐτῷ τούτῳ εἰς ῥᾳδιούργιαν ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἀφίησι γοργαίους διανοηθῆναι περὶ τῶν αὐτοῦ ἀναιρέσεων· διὸ καὶ ταχέως γίνεται μεγάλα καθυφέντων ἡμῶν. τοῦτο καὶ ἐν τοῖς σώμασι συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν — καὶ πάντα δὴ τὰ κατὰ ἐκ τούτου ἴδοι τις ἂν γινόμενα. ὑδέις γὰρ ταχέως ἀθρόον ὀπὴ τῶν κακῶν ἐκπεσὼν. ἔχει γὰρ, ἔχει πνα αἰσχύνῃ ἐγκεκυφὼς ἡμῶν ἡ ψυχὴ, καὶ πρὸς τὰ κακὰ αἰδῆ, καὶ ἀθρόον οὐκ ἂν τοσοῦτον ἀναισχυντοῦσιν, ὡς ὑφ' ἓν ἅπαξ ῥίψαι, ἀλλ' ἐρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀπόλλυται, ὅταν ἀμελῇ — ἀπὸ μὲν οὖν τῶν μικρῶν ὅταν τὰ μεγάλα εἰσάγει ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνο· ἀπὸ δὲ τῶν μεγάλων τὸ ἀπογνῶσαι, ἄλλως παύτῳ μέθοδον οὐκ ἐλάττονα τῆς προτέρας εὑρών. Idem in *orat. de ſtatuis* 19. Τὸ ὀλίγον τοῦτο ἀμεληθὲν καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν καθαιρεῖ. πολλαὶς γὰρ οἰκίας οἰκοδομήσας ἄνθρωπος, καὶ τὸν ὄροφον ἐπιθείς, μιᾶς κεραμίδος ἀποπεσούσης μὴ ποιησάμενος ἐπιδιόρθωσιν, ὁλόκληρον τὸν οἶκον ἀπώλεσεν. καὶ ὅτι δαιμόνιον ἦ τὸ αὐτὸ τοῦτο συμβαῖνον ἴδοι τις ἄν. καὶ γὰρ ἐπεὶ μικρὸν ῥῆμα ῥηθὲν, καὶ μὴ ῥᾳδίως, πολὺ τὸ φίλημα ἐποίησε· τοῦτο καὶ ὅτι ἡδὺ χειμάῤῥουν συνέβαινε πολλάκις· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι μικρᾶς ἂν ὀπλάδος τυχόντες μόνον εἰσέδυ, ὁλόκληρον τὸ ῥεῦμα εἰσήγαγον. Et *in ep.* 1. *ad Corinth. orat.* 8. ὑδὲν μέτρον κακὸν ἀτίμητον ἦ), ὃ ἦ τὸ μικρὸν τοῦτο· ὁ γὰρ μικρὸν ἀποσείς, καὶ πολὺ σφῆνα ἀποσείσεται καὶ καὶ γὰρ τὸ σῶμα, ἂν μικρὸν ἀπὸ ξίφους διάσωσιν Νύκτα,

τες, διαφθείρεται. καὶ ἡ οἰκοδομὴ. κἂν μικρὸν διαχάνῃ, κατακλύεται· καὶ τῆς βίζης τὸ κλῆμα, κἂν μικρὸν ἀποκοπῇ, γίγνεται ἄκαρπον. ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο οὐκ ἔστι μικρὸν, ἀλλὰ μέγα τὸ ὅλον ἐστίν. ὅταν ἓν μικρὸν τι παρημελήσωμεν, ἢ καὶ βαδυμήσωμεν, καὶ παιδιὰν τὸ μικρὸν· ἐπὶ τοῦ τελους περφθὰν τοῦτο μέγα γίνεται. ὅτι καὶ ἡμᾶτον ἀρχὴ λαβὸν ῥύσεώς ἐστι καὶ ἀμεληθὲν, ὀλίγου κεφάλαιον κατακλύσεως παρέσχεν, ὁλόκληρον τὸν οἶκον κατελύσασα. ταῦτ' οὖν ἡμεῖς λογιζόμενοι, μηδέποτε μὴ μικρῶν κατορθοῦν, ἵνα μὴ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπέσωμεν. Jason. Siracides *Soph.* c. 19. v. 1. ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. Quem locum laudans Auguſtin. *de Trinit. l.* 12. *c.* 11. *Non ad turpiſſima ſimul & ſemel proſilitur.* (quod Juvenal. *Sat.* 2. *v.* 83.

Nemo repentè fuit turpiſſimus.)

Sed quomodo coluber nec apertis paſſibus, ſed ſquamarum minutiſſimis riſſibus repit: ſic iuoricus deficiendi motus negligentes minutatim occupat, & qui ſpernit modica, paulatim decidet. Idémque *homil.* 42. *Vel levia, vel minuta nè contemnamur, de minutis guttis flumina implentur, per anguſtas rimulas inſudat aqua, navis impletur; & ſi negligatur ſentina, mergitur navis. Quid autem intereſt ad naufragium, utrum uno grandi fluctu navis operiatur, an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta atque contempta impleat navem atque ſubmergat?* Idem *epiſt.* 108. Et *in Jean. tract.* 12. *Etiam minuta ſi negligantur, occidunt. minutæ ſunt gutte, quæ flumina implent. minutæ ſunt arenæ grana; multa tamen impoſita premit & opprimit. hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim aqua per ſentinam intrat, ſed in diu intrando & non exhauriendo mergit navem.* Videri non indignus idem *in orat. dominic.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 3. & *de diverſ. ſerm.* 12. & 34. & *in Pſal.* 39. & Ruffin. *ibid.* Accedit quod de *peccatorum paritate* diſſerunt Stoici. Cicer. *Paradox.* 3. *Eſt peccare quaſi tranſilire lineas. quod cum feceris, culpa commiſſa eſt: quàm longè progrediare, cùm ſemel tranſieris, ad augendam tranſfundi culpam nihil pertinet.* Nec abnuit Demoſthen. *Philipp.* 3. Τὸ γὰρ ἐυσεβὲς καὶ τὸ δίκαιον, ἂν τ' ὀλίγ' ᾖ τις, ἂν τ' ὀλίγῳ μείζονι παραβαλὼν, τῷ αὐτῷ ἔχει δυνάμει. Certè quod Jo. Chryſoſt. *in Act. orat.* 24. Ἐν λύπῃ παραμυθίαν καὶ παιδείας ἐπιδεικνύμενος, ἂν ἀμελησθῇ τὸ πρῶτον, τὰ τῶν ὑμείνων καὶ διέφθαρται. Claudantur ita monito illo Hippocratico, quod tam in re *Ethica* quàm in *Medica* eſt obſervatu dignißimum, Μὴ εἰκῇ, μηδὲν ἀπροσδόκητον. *epidem. l.* 6. *c.* 7. § 17.

Ἑλοῦ τὸ κρεῖττον | Pythagoræ monitum; ἑλοῦ βίον ἄριστον· ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. Plut. *de ſanit.* & *de tranquill.* & *de Exil.* Galen. *de affect. dignoſc.* & *cur. c.* 6. Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Quod Senec. *de vit. beat. c.* 8. *Præceperunt veteres, optimam ſequi vitam, non jucundiſſimam: ut rectæ ac bonæ voluntatis, non dux, ſed comes voluptas ſit.* Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Μηδὲ ὅτι χαλεπὰ ταῦτα καὶ πόνου μεστὰ, διὰ τοῦτ' ἀποπαύωμεν· ἀλλ' ἀναμενοῦντες τὴν παρασκευὴν, ὅτι δίκαι βίον μὴ ἄριστον ἕλεσθαι σκαιότητος, ἡδὺν δὲ σκοπὸν τῇ συνηθείᾳ γενέσθαι, ἐγχειρεῖν τοῖς βελτίοσι. Alluſit eodem Niceph. Calliſt. *hiſt. Eccleſ. l.* 8. *c.* 40. de Antonio Eremita agens, Εἰδὼς γὰρ μὲν τὸν ἄριστον βίον τῇ συνηθείᾳ ἡδὺν ἐσόμενον, εἰ καὶ χαλεπὸς πρῶτον παρῆν. Diogenes apud Laert. *l.* 6. Δίκαιον, ἔφη, ἀπὸ ἀρχῆς πόνον τοῦ κατὰ φύσιν ἕλομένους, ζῆν εὐδαιμόνως, ἐκβὰς τῶν ἄνοιας καὶ κακοδαιμονίας. καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἡδονῆς ἡ κατορθοῦσα ἡδυτάτη ἀπολαύεσθαι· καὶ ἄσπερ οἱ συνηθισμένοι ἡδέως ζῆν ἀνδρῶς δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἐπιτηδεύειν· ὅπως οἱ τὸν ἀγαθὸν ἀσκήσαντες, ἥδιον αὐτῷ καὶ ἡδονῶν κεφαλαιωδῶς. vid. *l.* 12. § 6.

Καὶ τότε ἀντίκα | Ità *l.* 4. § 32. ἀπείξ ἔχω. Quòd Paulus *ad Theſſ epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 21. Πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε. Clemens *Strom. l.* 1. ex neſcio quo ſcripto. Γίνεσθε γὰρ πραπεζῖται· τὰ μὲν δόκιμα ἐκλέγοντες, τὸ δὲ καλὸν κατέχοντες. Epictet. *Enchir. cap.* 50. Πᾶν τὸ βέλτιστον φαινόμενον ἔχειν σε νόμος ἀπροσδέατον. Vide Sect. proximum. Seneca *epiſt.* 16. *Plus operis eſt in eo, ut propoſita cuſtodias, quàm ut honeſta proponas. perſeverandum eſt,* &c. Vide *l.* 10. § 8.

Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον | Plato *polit. l.* 5. Καλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο καὶ λέγεται καὶ ἀκούεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idem in *Alcibiad.* 1. multis diſſerit, τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ συμφέροντα εἶναι. Cicero ex Poſidonii ſententia *offic. l.* 3. *Nunquam poteſt utilitas cum honeſtate pugnare.* Et mox: *Accepimus, Socratem ſolitum exclamare eos, qui primùm hæc naturâ cohærentia, opinione diſtraxiſſent. cui quidem ità ſunt Stoici aſſenſi, ut quidquid honeſtum eſſet, id utile eſſe cenſerent; nec utile quidquam, quod non honeſtum.* Vide *l.* 6. § 43.

Τὸ ὡς λογικῷ | Vide Marcum pleniùs de hiſce explicantem *l.* 10. § 2.

Ἀτύφως φύλαττε τὸν κρίσιν μόνον | *Judicium integrum retine.* Xyl. qui & clauſulam ſequentem vertere neglexit. M. Caſ. *à concluſione iſta ſpecies omnes externas & apparentias plauſibiles diligenter arceto.* Vúlque reſpexiſſe Marcum ad *typhum*, quem δεινὸν θρασυγνώμην appellat. *l.* 6. *c.* 12. Aſſentior. Veruntamen vertere malim, *judicium tantummodo à typho*, ſive *pompâ externâ*, quâ faſcinari ſolet & corrumpi, *immune ſervare curæ ſit*, quo rerum iſtarum examen exquiſitiùs inſtituas. addo etiam poſſe τύφου nomine τὸν οἴησιν, ſive *opinationem vanam* intelligi: quo modo Monimum uſurpâſſe Sextus monuit ad *l.* 2. § 15. exhibitus. Cæterùm utrovis ſenſu ceperis, videtur ἄτυφον potiùs quàm ἀτύφως legendum. Baſilius Cæſar. *orat.* 12. Ἐπειδὴ τὴν ὑγρὰν μὲν ἐκπυρῶν ἀκτίνες καταξαίνουσι φύσιν, δι' ἣ τὰ καλὰ ἐν πυρετοῖς διακείμενα,

διαλείπωμεν, ἀναγκαῖον ἡμῖν ἐν τῇ ἐκλογῇ μὴ φεύγειν ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ φέρειν μᾶλλον τὰς διαλείψεις, ἢ οἷον πρὸς διαλυθῆναι, ἵνα ἢ διαπαίσῃ χρόνῳ τοῖς ἀνοήτοις βεβλάψαντα, παύσηται μὴ τὰ ἀρετῇ, καταδιώξειν ἢ τῷ κακίᾳ. οἷον περὶ σωφροσύνῃ πρὸς σοι κείσεται· ἢ ὑβρίζει φεύγειν σε ἐνῆς πάντα δικαίως· ἢ μὴ μόνον ζωπυρεῖ τῇ πορνείᾳ· ὁ δὲ φόβος τὸ θεῖον τῇ σωφροσύνῃ ζωπύρησεν. ἐὰν μὲν οὖν καθαρίσῃς τὸν ἄνθρωπον, δῆλος ἢ νικῆσαι τὸν σωφροσύνῃ, ἀθέατον ἀποιήσει τὸν κείμενον τὸ φεύγειν· ἐὰν δὲ τῇ ἡδονῇ δῶς τὸν βοηθὸν, φρονιστέραν ἀναφήνας τὸν ἀνθρώπων, ἀκόλουθον ἀποίησον τὸ κείμενον.

§ 7. Ὁ ἀναμένων σὺ περὶ τὸν πίστιν παρελθεῖν] Justin. *apol.* 2. Ἐκ πιστὸς τέρπου, καὶ σεαυτῆς ἑαυτὸν ψυχῆς, τὸν φιλαλήθη, κἂν δοκῇ καὶ ἀπελθεῖν, τὰ δίκαια λέγειν τε καὶ πράττειν αἰτεῖσθαι δεῖ. Polyb. *l.* 4. Ἀλλὰ μοι δοκοῦσιν οἱ γόητες τῶν ἀνθρώπων, καὶ κατὰ τὰ κατ' ἰδίαν ἐλπίσαι τοῦ πλείω καὶ μᾶλλον πιστεύειν τῶν καθηκόντων. Cicer. *Offic. l.* 1. *Nemo justus esse potest, qui mortem, qui dolorem, qui exilium, qui egestatem timet, aut qui ea quae sunt contraria, aequitati anteponit.* Juvenal. *Sat.* 8. *v.* 80.

— *ambigua si quando citabere testis*
Incertaque rei, Phalaris licet imperet, ut sit
Falsus, & admotis dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam praeferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

Senec. *ep.* 88. *Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nulli necessitati ad fallendum cogitur, nulla corrumpitur praemio. Ure, inquit, caede, occide; non prodam: sed quò magis secreta quaret dolor, hoc illa altius condam.* Idémque *ep.* 76. *Vir bonus, quod fuisse se factum putaverit, faciet, etiamsi laboriosum erit; faciet, etiamsi periculosum erit. turpia quod turpe erit, non faciet, etiamsi pecuniam afferet, etiamsi voluptatem, etiamsi potentiam. ab honesto nulla re deterrebitur; ad turpia nulla spe invitabitur.* Huc animosa illa nescio cujus in Euripidis *Telepho* verba; quæ Stob. *tom.* 2. *tit.* 13. exhibet.

Ἀγάμεμνον, ἦδ' εἰ πλάκωμ' ἐς χεῖρ' ἔχειν,
Μᾶλλόν τι τἀγγελον ἐμβαλεῖν ἐμὸν,
Σιγήσομαι, δίκαια γ' ἀντειπεῖν ἔχων.
Non, si minante jam securigerâ manu
Cervix sub ictu staret, Agamemnon, meo,
Mutitus aquo liberam vocem premam. Grot.

Illa etiam mulieris, sed virilia prorsus, apud Tragicum incertum verba:

Ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρῄζεις φρενὸς,
Οὔτ' ἂν κλαίσαις, οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
Δεινῆς καθεὶς πείσεις εἰς ἄκρας πόδας·
Πύθοιο δ' ἂν, ἢν εἰ δαμᾷ πολλὰ σεσοφίσμενος.
Quae suscitari de meo vis pectore,
Non si cremes me, aut dente si ferri aspero
Secas ad imos vertice à summo pedes,
Nec cuncta vincla si aggeras, intelliges. Grot.

Refert Clemens *Strom. l.* 4. quo loco & quamplurima constantiæ in hoc genere suspiciendæ exempla congessit: è quibus complura & Tertullianus habet in *ep. ad Martyr.* Vide & *ad l.* 6. § 48.

Τοίχων καὶ φραγμάτων διόμνυμι] Plut. *Symposs. l.* 7. *c.* 5. Οὐδημία δὴ πίστων ἰσχυρὸς ὅρκος ἐστὶν, ἢ δὲ σκότος διόμνυσι, καὶ ὄμμα τοίχων φοβούμενον, ὡς αἱ γυναῖκες λέγουσιν. Vide quæ ex Seneca supra adduximus *ad* § 4. verba illa; Μόνα φοβοῦ, σεαυτόν, σὺ δ' ὅταν ἐπὶ σαυτοῦ ἁμάρτῃς, τί σοι δοκεῖ; μὴ παρρησίας φθέγμα ἂν ἀπηχεῖναι, ὅτι τὸ, καὶ τό. Facit huc quod Dominus noster apud Joan. *c.* 3. *v.* 20. Πᾶς ὁ φαῦλα πράσσων μισεῖ τὸ φῶς, &c. *Qui malè agit quisque, lucem odit.* Scilicet ut Seneca *ep.* 122. *Gravis mala conscientiae lux est.* Et Bernard. de *consideraт. l.* 5. *Et turpium poena Deus est. lux est enim. & quid tam invisum obscenis fugitivisque mentibus?* Siquidem ut Apostolus ad *Ephes. c.* 5. *v.* 12. Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ἐστι καὶ λέγειν. *Turpe est ac pudendum etiam profari illa quae in occulto isti perpetrant.* Τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον φῶς ἐστι. *Omnia autem manifesta fiunt, cum in lucem protracta ab eadem arguuntur. Et enim lux est, quae res omnes conspicuas facit.* ità siquidem malim locum illum interpretari. ut τὸ φανερούμενον significatum transeuntem habeat, & πᾶν eidem in regimine substituatur; quàm cum Syro & Latino veteri interprete, quos Zanchius & Beza sequuntur, *Omne quod manifestatur*, sive *conspicuum facit, lumen est*; ut τὸ πᾶν adjectum sit τὸ φανερούμενον. vel etiam, quod omnium minimè probandum videtur, cum Græco Scholiaste, cui Piscator adhæret, *Quicquid manifestum*, sive *conspicuum fit, lux est.* ut τὸ φανερούμενον non emanantis, sed immanentis significationem obtineat. Verùm ista eruditioribus dijudicanda & censenda dimitto. Hinc verò τὰ τῆς σκότους ἔργα, *tenebrarum opera*, peccata quælibet nuncupantur eidem Apostolo, *ad Rom.* 13. 12. & *ad Ephes.* 5. 11, 13. sed & τὰ νυκτὸς, *noctis, nocturna. ad Thessal. ep.* 1. *c.* 5. & 6, 7. improbósq; Job. 24. 13, 17. ait *tenebras optare & ante cupari, diem odisse, lucem matutinam pro umbra letali habere.* Itaq; ex illorum voto Horat. *l.* 1. *ep.* 16.

— *pulcra Laverna,*
Da mihi fallere, da justum sanctumq; videri,
Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.

Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τοῦ τυχόντος φοβοῦνται, καὶ τὰς οἰκίας, καὶ τὸ σκότος, ὅταν τι τοιοῦτον ποιῶσι, καὶ τὰ κρύφατα πολλὰ ἔχουσι· τὸν δὲ κυνικὸν ἀντὶ πάντων δεῖ ἀντὶ τοίχου καὶ σκότους ἑαυτῷ. Sophocl. *Electr.*

— πῶς τόδ', εἰ καλὸν,
Τοίχων σκότους δεῖ;
Siquidem est honestum opus hoc, quid est tenebris opus?

Quò

Quò & illud Martial. *l.* 11. *epigr.* 2.

— *regula morum,*
Quicquid & in tenebris non fumus. —

Elegantiſſimè Tertullianus *apolog. c.* 1. *Quod verè malum eſt, ne ipſi quidem, quos rapit, defendere pro bono audent. Omne malum aut timore, aut pudore naturæ profudit. Denique maleficii geſtiunt latere, devitant apparere; trepidant deprehenſi, negant accuſati; nè torti quidem facilè, aut ſemper, confitentur.* Quæ eadem ferè habet & *ad Nationes l.* 1. *c.* 1. Cæcilius apud Minut. *Honeſta ſemper publico gaudent, ſcelera ſecreta ſunt.* Plutarchus denique apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 6. ex *libro adverſùs voluptatem*: Τί δ' ὦ πάντων ὀρώντων ἀκρα|δίως, ἀλλὰ καὶ σωτὴν αἰδέμενοι φεύγεις, νυκτὶ καὶ σκότῳ τῆς ἁμαρτήσεις πιθανὸν πρόφασιν ἔχειν; ὑπὸς γὰρ ἥλιον ἔχειν σκότος σεβόμενοι, τὸ φῶς αὐτοῖς μαρτυρεῖν αἰσχυνόμενοι· ἀλλὰ ὅλον ἄμα τὸν κόσμον ἥλιον ἡγώδαι, σεμνὸς ἀπορθεῖ, βόλεται ἄν. ἅπασα ἡ κακία ὀρᾷ γυμνὰ φυλάττεται, σκότῳ σεβόμενον τὰ πάθη. Vide *infrà* § 8. & 16. & *l.* 10. § 9.

Τὸν ἑαυτῦ νοῦν καὶ δαίμονα | Vide *ſupra l.* 2. § 13.

Καὶ τὸ ἔργα τῆς τότε ἀρετῆς | *Sacra virtutis ejus.* Xyland. rectè. à myſteriis Ethnicis tranſlatio. Ἔργα Lugdun. edit. malè. nec meliùs *Annotat.* Ἔργα.

Τραγῳδίας ὑ ποιῆ | *Neque tragicè ſe gerit*, quod τραγῳδεῖν dicit *l.* 9. § 29. eodémque videtur ſpectare, quod *l.* 5. § 28. dicit, ὅτι τραγῳδὸς ὅτι πόρνη. vel, *neque tragicis de ſe materiam ſuppeditat.* Τί γὰρ ἄλλο δεῖ τραγῳδίαν, ἢ ἀνθρώπων πάθη πεθωμακότων τὰ ἐκτὸς, διὰ μίσος τοῦδε ὑποδεικνύμενα; Epictetus *l.* 1. *c.* 4. *Quid enim aliud eſt Tragœdia, quàm metro quodam expreſſi, externa iſta admirantium hominum affectus?* Hoc autem cùm non admittat iſte, quem hìc Marcus depingit, tragœdiæ argumentum fieri non poteſt.

Οὐκ ἐρημίας, ὑ πολυανθρωπίας δεήσεται | Malim cum Lugd. δεήσεται. *Nec ſolitudine opus habebit*; quia *ubicunque eſt, & quocunque loco conſiſtit, ſibi ipſi vacat, & ſuus eſt*: ut Senec. *ep.* 62. *Nec ullus hominum avuiſmque concentus interrumpit cogitationes bonas, ſolidáſque, & jam certas.* Idem *ep.* 56. Vel etiam, quia quod ſupra monuerat, *nihil faciat, quod aliorum conſcientiam aſpectumque refugiat.* Sed nec *ſolitudine*; cùm *nemine teſte aut ſpectatore indigeat*, ut *ſupra* § 5. ſed *conſcientiâ ſit contentus ſuâ. ſupra* § 6. & Senec. *ep.* 8. inſuper etiam ejuſmodi ſit, *qui ſibi tutò credi poſſit*; contra quàm *imprudentes, quorum nemo eſt, qui relinqui ſibi debeat.* idem *ep.* 10. Huc Antiſthenis illud, qui interrogatus, quid ex philoſophia lucri cepiſſet, reſpondit, Τὸ δύνασθαι ἑαυτῷ ὁμιλεῖν. *quid poſſet ſecum, ubicunque foret converſari & colloqui.* Laert. *l* 6. Senec. *q. nat. l.* 4. *præf. Turbam rerum hominumque deſiderent, qui ſe pati neſciunt. tibi tecum optimè convenit.* quanquam nec δεήσεται illud eſt incommodum prorſus. Siquidem timent conſcientiam ac frequentiam hominum vitántque, qui parietibus eam excludere ſatagunt; quod ſuperiùs tetigerat. Solitudinem autem pavorem infligere, nemini non eſt notiſſimum.

Ζήσει μήτε διώκων, μήτε φεύγων | Deeſſe aliquid nemo non viderit. & ſuſpicetur quis legendum μήτε διώκων [π] μήτε φεύγων. quo modo *infra* § 12. dixit, μηδὲν σεαυτῷ, μηδὲ φεύγων. Verùm aliud eſt σεαυτῷ, aliud διώκειν. nec idem utrobique ſenſus eſt. vel etiam quo modo *l.* 11. § 11. ὅτι διώκων, ὅτι φεύγων. cùm dé eis priùs egiſſet, quorum αἱ διώξεις καὶ φυγαὶ perturbant nos. Verùm, quia aliò quæ ſequuntur ſpectant. malim, [ἢ θάνατον] μήτε διώκων μήτε φεύγων Commentarii vicem præſtabit, præter proximè hìc adjecta, *l.* 9. *periocha* 3. Eſt quod Martial. *l.* 10. *epig.* 47.

Summum nec metuit diem, nec optat.

Siquidem ita formatus eſt, ut *illi nec amor vitæ, nec odium ſit*; *nec vita tædio ſit, nec mors timori.* Senec. *ep.* 65. & 78. Itaque *nec ſpe mortis patienter dolet: nec tædio doloris libenter moritur. hunc fert, illam expectat.* Idem *ep.* 98.

Πότερον ἢ ὅτι πλέον διάστημα | Nihil, inquit, ſapienti intererit, diuturniorem an breviorem in corpore moram faciat. quia nimirum vitam ſemper perfectam & conſummatam habet: ut *infrà* § 8, & 12 & *l.* 10. § 1. Vide & *l.* 2. § 14. Chryſippus apud Plutarch. *de Stoic. contradict. c.* 23. Ὅτι παρὰ τὸν πλείονα χρόνον ὑδὲν μᾶλλον εὐδαιμονοῦσιν, ἀλλ' ὁμοίως καὶ ὅσοις τῆς τὸν ἀμεῖνω χρόνον εὐδαιμονίας μετοχῆς. Et *de commun. notit. c.* 7. Ὅτι ἀγαθὸν ὁ χρόνος ὐκ αὔξει σεσηνόμενος, ἀλλὰ κἂν ἀκρεῖς τι ὄφελος ἡμῖν παρῇ φαίνεται, ὑδενὶ σεῖς εὐδαιμονίαν ἀπολειφθέντας τῷ τὸν αἰῶνα χρωμένῳ τῇ ἀρετῇ, καὶ μακρείας ὁσῳοῦν αὐτῇ κατασκεύης. cùm tamen idem alibi aſſerat: ὑδὲν ἧττον ἀρετῆς ὄφελος ὀλιγοχρονίου. Cicero *de finib. l.* 2. *Qui bonum omne in virtute ponit, is poteſt dicere, perfici beatam vitam perfectione virtutis. negat enim ſummo bono adferre incrementum diem.* Et *l.* 3. *Recta affectio, item convenientia, denique ipſum bonum, quod in eo poſitum eſt ut naturæ conſentiat, creſcendi acceſſionem nullam habet. Ut enim opportunitas non ſit major productione temporis: ſic hæc, de quibus dixi non ſunt temporis productione majora. Ob eámque cauſſam Stoicis non videtur optabilior, nec magis expetenda beata vita, ſi ſit longa, quàm ſi brevis. Ut ſi cothurni laus ſit, ad pedem aptè convenire, neque multi cothurni paucis anteponerentur, neque majores minoribus: ſic quorum omne bonum convenientiâ atque opportunitate finitur, nec plura pauciora, nec longinquiora brevioribus antecponentur.* Senec. *epiſt.* 101. *Mens ſtabilita ſcit, nihil intereſſe inter diem & ſeculum.* Et *epiſt.* 85. *Beata vita una eſt. in optimo illam ſtatu ponit qualitas ſua, non magnitudo. itaque in æquo eſt longa & brevis.*

brevis, diffusa & angustior; in multa loca, multidq; partes distributa, & in unum coacta. qui illam numero æstimat, & mensurâ & partibus, jam illi, quod habet eximium, eripit. Quid est autem in beata vita eximium? quòd plena est. finis, ut puta, edendi bibendique satietas est. hic plus edit, ille minus: quid refert? uterque jam satur est. hic plus bibit, ille minus: quid refert? uterque non sitit. Hic pluribus annis vivit; hic paucioribus: nihil interest, si tam illum multi anni beatum fecerunt, quàm hunc pauci. Idémque *epist.* 74. *Summum bonum nec infringitur, nec augetur. in suo modo permanet, utcunque fortuna se gessit. Sive illi senectus longa contigit, sive citra senectutem finitus est, eadem mensura summi boni est, quamvis ætatis diversa sit. Utrùm majorem an minorem circulum scribas, ad spatium ejus pertinet, non ad formam. licèt alter diu manserit, alterum statim obduxeris, & eum in quo scriptus est pulverem solveris, in eadem uterque forma fuit. Quod rectum est, nec magnitudine æstimatur, nec numero, nec tempore: non magis produci, quàm contrahi potest.* Honestam vitam ex centum annorum numero in quantum voles corripe, & in unum diem cõge; æquè honesta est. & *epist.* 78. *Mors licèt immatura sit, licèt mediam præcidat ætatem; perceptus longissimè fructus est. — Scit tempore honesto non crescere.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 17. *Ut prorogetur tibi dies mortis, nihil proficit ad felicitatem: quoniam morâ non fit beatior vita, sed longior.* Hinc illud è porticu non σῶφρον tantùm, sed περίλογον etiam, (ut Cleanthis in contrarium dictione utamur, ex Epicteti *dissert. lib.* 4. *cap.* 1.) sive ἄλογον planè καὶ ἄτοπον prorsus, ὃν οὐκ ἐπιτρέπει ἀρετὴ τὸν Διὰ τῆ Δίκην. Chrysippi verba sunt apud Plut. *de commun. notion. c.* 29. sive, πλὴν ἀλλ' ἀγαθῶν εὐδαιμονίαν τῆς θείας εὐδαιμονίας οὐδὲν διαφέρειν καὶ μηδὲν αἱρετοτέραν εἶναι, μήτε χρόνῳ, μήτε σημαντέραν πρὸς τὸ Διὸς εὐδαιμονίαν τῆς ἀπὸ σοφῶν ἀνδρῶν. Idem apud Stob. *eclog. eth.* 1. *lib.* 2. *tit.* 3. § 8. Sextius item apud Senecam *ep.* 73. *Jovem plus non posse quàm bonum virum.* Inculcat passim & Seneca ipse *epist.* 59. *Sapiens cum Diis ex pari vivit.* & *epist.* 31. *Dedit tibi natura illa, quæ si non deseruerit, par Deo surges. hoc est summum bonum, quod si occupas, incipis Deorum esse socius, non supplex.* Verùm unde paritas ista? Indè nimirum, quia *Bonus tempore tantùm à Deo differt.* Idem *de provident. c.* 1. & *epist.* 73. *Jupiter quo antecedit virum bonum? diutius bonus est.* & *epist.* 53. *Quid inter te & Deos interesse futurum sit, quæris? diutius erunt.* Et *de constant. Sap. c.* 8. *Sapiens, exceptâ mortalitate, similis est Deo.* At ista temporis aut diuturnitatis distantia ad virtutem aut beatitudinem nihil habet momenti, sed in æquilibrio prorsus rem ipsam relinquit. Siquidem, *Tantùm sapienti sua, quantùm Deo omnis ætas patet. magnis, & artificis clausisse totum in exiguo.* Senec. *epist.* 53. Et *epist.* 73. *Quemadmodum ex duobus Sapientibus qui senior decessit, non est beatior eo, cujus intra paucos annos terminata virtus est; sic Deus non vincit Sapientem felicitate, etiamsi vincat ætate.* Et Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. *E virtutibus vita beata existit, par & similis Deorum, nulla re, nisi immortalitate, quæ nihil ad bene vivendum pertinet, cedens cœlestibus.* Epictetus denique *dissert. l.* 1. *c.* 12. Κατάσχε τὸν λόγον ὀλίγον χρόνον ἀπὸ θεῶν, καὶ ἱκανὸς εἶ. λίγνε γὰρ μίγεθος ἢ μῆκος; ἐκεῖ ὕλας κείνται, ἀλλὰ δόγματα. Vah τῆς φλυαρίας, καὶ τῆς ἀναιδείας. Itaque cautè legendi isti; nec tantum illis tribuendum, ut pro divinis, quod à multis fieri solet, habeantur. Verùm ab istis vel deliriis ridendis, vel proteruiis execrandis Marcus noster immunis videtur. Illud interim observatu non indignum in hoc dogmate de beatitudinis diuturnitate Stoicis gemina Epicurum etiam ipsum censuisse. Apud Laert. *lib.* 9. in *Select. Sentent.* Ὁ ἄπειρος χρόνῳ ἴσα ἔχει τῷ ἐμπείρῳ καὶ ὁ πολυχρόνιος. Quod pleniùs Cicero *de finib. lib.* 2. *Negat Epicurus diuturnitatem temporis ad beatè vivendum aliquid afferre: nec minorem voluptatem percipi in brevitate temporis, quàm si illa sit sempiterna.* Sive ut idem *lib.* 1. *nec majorem voluptatem ex infinito tempore ætatis percipi posse, quàm ex hoc percipiatur, quod videmus esse finitum.* Nec relatu indignum planè Themistii illud, quo Chrysippeum hoc vellicat, *orat.* 12. Χρύσιππος ἄρχει τῆς ῥημάτων ἴσως ἀνδρείᾳ, παντὸν δυνάσθαι φάσκων ἀνδρεῖ σπουδαίῳ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον ἢ καὶ μίαν ὥραν, πολλοῖς ἐνιαυτοῖς. ὅδε γὰρ ἰδιώτης φιλοτιμεῖται καὶ τὸ λεγόμενον, ἄνδρα ἀγαθὸν ὑπολαβεῖν, καθάπερ ἀστραπὴν ἀλλάμψασαν πρὸ ἀρετῆ ἐυθὺς ἀποβῆναι· ἀνδρεῖ δ',

Ὦ, λαοὶ ὀπιπτεύοντες, καὶ τόσα μέμνηλε, καὶ ὃ πᾶσαν μὴ γῆν, πᾶσαν ἢ θάλασσαν κοινωνὸν ἀνάγκη πρὸ ἀγαθῶν, πῶς. δ βλέπει χρύσιππε, ὃ σωθήσῃ τὸν χρόνον καὶ ἔξω τῆς φύσεως; ὅσῳ γὰ ἐλάττονι μακρότερον ποιεῖς, τοσούτῳ μακροτέραν ποιεῖς πρὸς ἀνθρώπου εὐδαιμονίαν. Peripatetici planè in adversum ibant. Aristotel. *Ethic. l.* 1. *c.* 7. Μία χελιδὼν ἦαρ οὐ ποιεῖ, οὐδὲ μία ἡμέρα· ἔτι δὲ οὐδὲ μακρόνιον καὶ εὐδαίμονα, μία ἡμέρα. οὐδὲ ὀλίγος χρόνος. Verùm hoc illi, quia ad beatitudinem constituendam externa advocabant; quibus exui denuo & excidere daretur. quod Stoici omninò repudiabant.

Εὐλύτως ἄπειναι] Ità *supr.* § 5. Εὐλυτῶς. Sen. *epist.* 24. *Vir fortis ac sapiens, non fugere debet ex vita, sed exire.* Et *epist.* 54. *Sapientis est exire, non ejici.* Quemadmodum enim Marcus hic εὐλύτως ἀπέναι, ità Epict. *l.* 2. *c.* 6. Εὐλύτως ἐξαγαγεῖν.

Ὡς ἄλλό τι τῶν αἰδιμόνων καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων] Ut aliarum rerum, sic & mortis etiam dextre obeundæ quasi ars & virtus quædam est peculiaris. Senec. *epist.* 26. *Egregia res est mortem condiscere.* & *epist.* 30. *Magna res est, & dum discenda*

ſcenda, cùm adventat hora illa inevitabilis, æquo animo abire. & *epiſt.* 62. *Antè ad mortem, quàm ad vitam præparandi ſumus.* & *de brevit. Vit. cap.* 7. *Totâ vitâ diſcendum eſt mori.* & *epiſt.* 30. *Mortem venientem nemo hilaris excipit, niſi qui ſe ad illam diu compoſuerat. Itaque compone te,* inquit, *ad diem illum, quo remotis ſtrophis ac fucis, de te judicaturus es, utrum loquare fortia an ſentias: numquid ſimulatio fuerit & mimus, quicquid contrà fortunam jactaviſti verborum contumacium.* — *Mors de te pronunciatura eſt.* Idem *epiſt.* 26. Et mox: *Supervacuum forſitan putas id diſcere, quo ſemel utendum eſt? hoc eſt ipſum quare meditari debeamus. Semper diſcendum eſt, quod an ſciamus, experiri non poſſumus.* & *epiſt.* 30. *Hoc philoſophia præſtat; in quocunque corporis habitu fortem, in conſpectu mortis hilarem letámque, nec deficientem, quamvis deficiat.* — *Hoc facit Baſſus noſter. Eo animo vultúque finem ſpectat, quo alienum ſpectare nimis ſecuri eſſe putares.* — *Videtur mihi proſequi ſe, & componere, & vivere tanquam ſuperſtes ſibi, & ſapienter ferre diſcidium ſui.* Vide *l.* 9. § 3.

Τῦτο μόνον | Xylandrum non audio cum ſequentibus iſta committentem. ſequor potiùs Caſaubonum, qui prioribus agglutinat.

Νοερᾶ πολιτικῆ ζόῃ | Quod *ſupr.* λογικὴν καὶ πολιτικὴν. § 6.

Τρυφῇ | Annot. Lugd. τρίβων. atq; ità prorſus accepit interpres uterque. Sed falſus uterq; τρυφὴ ſiquidem hîc *fuga.* Cavet ἐν τρυφῇ ἡμῖν, *in fuga eſſe,* id eſt, *fugere, ſubterfugere.* metaphora ab eis qui πρωτεύσωσι, in prælio ſuperati *in fugam* vertuntur.

§ 8. Κεκολασμένα | *Caſtigati.* explicat vim vocabuli philoſophus *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 12. τὸ δ' ἧττον (τὸ μετρίως τῇ καὶ ὀλίγας τὰς ἐπιθυμίας, καὶ πρὸ λόγῳ μηδὲν ἐναντιᾶσθαι) ἐγκρατὲς λέγομεν καὶ κεκολασμένον. Marcum σύμφορον habiturus, ſi pro moderatis affectibus, nullos ſubſtituere concedatur. Cæterùm hinc δίαιτα κεκολασμένη, pro *accurata & exquiſita victûs ratione* uſurpatur. Plut. in *Lycurg.* & Lucian. in *Hermot.* & ὑπνος κεκολασμένος, ὁ δισμυριόβιος, καὶ ἠκριβωμένος. Pollux *l.* 4. *c.* 3. & ἵππος κεκολασμένος καὶ γαστὴρ ἰσχνὸν, ἀλγὸς καὶ σταγόνα. & γαστὴρ κεκολασμένη *venter reſtrictus.* Liban. *orat.* 19. eſt autem metaphora à ſtirpibus vitibúſve ductâ, quibus cùm flagella luxuriantia, aut farmenta ſuperflua demuntur, κολάζεσθαι, i.e. *caſtigari* perhibentur. ità Theophraſt. *de cauſſ. plant. l.* 1. *c.* 21. Ἄνθρα κολαζόμενα dicuntur, ὅσα τὰ ἐκπεπλὰ ἀφαιρῦνται, uti *ibid. c.* 17. id eſt, *quibus ſupervacua detrahuntur,* ut Columell. *l.* 4. *c.* 6. aliud eſt *corrigere,* & aliud rurſus *caſtrare*; quod utrumq; uſurpavit Cato *c.* 33. & ex Catone Plin. *l.* 17. *c.* 22. apud quem *porrigere* perperam legitur. Quin & Latinis *caſtigatum* dicitur, ut quicquid immodicâ omni luxurie atq; exuberante redundantiâ immune, intra decori limites juſtos coercetur & conſiſtit. Ità *pectus caſtigatum,* Naſo in *amor. l.* 1. *eleg.* 5.

Quàm caſtigato planus ſub pectore venter?

contrà quàm quod in equo laudat Maro *Georg. l.* 3.

Luxuriátque toris pectus. —

frons caſtigata, Statio *Sylvar. l.* 2. *poem.* 1.

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis.

juba caſtigata, eidem *Thebaid. l.* 9. de equo;

Colla ſedent, nodis & caſtigata jubarum
Libertas. —

Carmen caſtigatum Flacco in *arte*:

— *carmen reprehendite, quod non*
Multa dies, & multa litura coercuit, atque
Perfectum decies non caſtigavit ad unguem.

ambitioſo nimirum *recidendo ornamenta*; uti idem *ibidem.*

Πυῶδες | Id eſt, σαπρὸν καὶ διεφθαρμένον. tale ſiquidem quiddam eſt τὸ πύον, ut Ariſtot. *de gener. animal. l.* 4. *c.* 8. qui ideo Empedoclem ἀκαιρολογίας arceſſit, quòd τὸ γάλα πύον λευκὸν, *lac, pus candidum* dixerit, ſicut & *topic. l.* 4. *c.* 5. quod οἶνον ὕδωρ σεσηπὸς, *vinum, aquam putrefactam.* Ad animum tranſtulit, uti Marcus iſthic, ità Senec. *epiſt.* 68. *In pectore collectio & vomica eſt.* Eſt enim vomica materiæ purulentæ collectio. Idémq; *epiſt.* 80. *Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam eſſe miſeros; ſed inter arumnas cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem.* Horat. itidem. *Serm. l.* 1. *Sat.* 7.

— *Regis Rupili pus atque venenum.*

pro livore & virulentia.

Τύφλον | In Theſpeſii apud Plutarch. *de Iſeris fabula,* dicuntur in animis ſceleratorum à Juſtitia mulctatis, ὕλας καὶ μώλωπας ἐμφύσιον. de hypocritis autem bonîq; ſimulatoribus feſtiva ſubjicit, quomodo Juſtitiæ fateſſites cum illis agant. Ὅσοι δὲ σεσήμασι καὶ δόξαις ἀρετῆς ἐπικαλλύνουσι διαίτας κακὰς λανθάνουσι, τύπους ὑπούλους καὶ ὀδυνηροὺς ἐπάγκαλον ἔπεσι θεραπεύοντες ἐμπυΐσκουσι τὸ ἔνδον ἕλκος τῆς ψυχῆς, ἱλυσπωμένους οὐδὲ φύσει καὶ ἅμα κομιδῇ μόνως, ὥσπερ αἱ θηλάσεις σκληρύνουσαι καὶ καταστέλλουσι τὸ ἄγκιστρον ἐκβύσαντος αὐτάς. εἶτις δ' ἀναδέχεται αὐτὴν καὶ ἀναπύουσιν, ἀνεδίκτυον ἰχῶλας καὶ πικίλας, ἐν τῷ λογισικῷ καὶ κωφῷ τῶν μοχθηρίαν ἔχουσας.

Ἀσωλεῖ τὸν βίον ἀπᾶ | Senec. *epiſtol.* 32. *Conſidera, quàm pulcra res ſit, conſummare vitam antequam mortem; deinde expectare ſecurum reliquum temporis ſui partem, in poſſeſſione beatæ vitæ poſitum: quæ beatior non ſit, ſi longior.* Idem *epiſt.* 98. *Ipſe vitæ plenus eſt, cui adjici nihil deſiderat ſuâ cauſſâ, ſed eorum quibus utilis eſt. liberaliter facit quòd vivit.* Et *epiſt.* 93. *Non ut diu vivamus, curandum eſt; ſed ut ſatis. Nam ut diu vivas, fato opus eſt; ut ſatis, ani-*

mo.

mo. Longa eſt vita, ſi plena eſt. impletur autem, cùm animus ſibi bonum ſuum reddidit, & ad ſe poteſtatem ſui tranſtulit. Quid illum octoginta anni juvant, per inertiam exacti? non vixit iſte, ſed in vita moratus eſt. — intereſt mortem ejus ex quo die numeres. At ille obiit viridis. ſed officia boni civis, boni amici, boni filii executus eſt; in nulla parte ceſſavit. licet ejus ætas imperfecta ſit, vita perfecta eſt. Et mox: *Non ideo plures annos mihi accedere recuſaverim, nihil tamen ad beatam vitam defuiſſe dicam, ſi ſpatium ejus inciditur. non enim ad eum diem me aptavi, quem ultimum mihi ſpes avida promiſerat; ſed nullum non tanquam ultimum aſpexi. Quid me interrogatis, quando natus ſim? an inter juniores adhuc cenſeor? habeo meum. Quemadmodum in minore corporis habitu poteſt homo eſſe perfectus: ſic & in minore temporis modo, poteſt eſſe vita perfecta. — Quæris quod ſit ampliſſimum vitæ ſpatium? uſque ad ſapientiam vivere. qui ad illam pervenit, attigit non longiſſimum finem, ſed maximum.* Idem *ep. 77. Iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris: vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* Et *epiſt. 101. Qui quotidie vitæ ſuæ ſummam manum impoſuit, non indiget tempore: — ſcit nihil intereſſe inter diem & ſeculum; — — ſingulos dies, ſingulas vitas putat. qui hoc modo ſe aptavit, huic vita ſua quotidie fuit tota.* Contrà, ut idem *ibidem; Maximum vitæ vitium eſt, quòd imperfecta ſemper eſt, quod etiam aliquid ex illa differtur.* Ex Epicuro idem *ep. 13. Inter cætera mala, hoc quoq; habet ſtultitia proprium, ſemper incipit vivere. — Quàm autem fœda eſt hominum levitas, quotidie nova vita fundamenta ponentium, novas ſpes etiam in exitu inchoantium? — quid turpius, quàm ſenex vivere incipiens?* Vide *l. 2. § 4. 11. & ſupra § 7. & § 12. & l. 7. § 56, 69.*

Ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τεχνῖτην | Vide *l. 11. § 1. & l. 12. § 36.* Senec. *epiſt. 77. Quemodo fabula, ſic vita; non quàm diu, ſed quàm bene acta ſit, refert. nihil ad rem pertinet, quo loco deſinas. quocunque voles deſine: tantum bonam clauſulam impone.* Matial. *l. 8. ep. 77.*

Qui ſic vel medio finitus vixit in ævo,
Longior huic facta eſt, quàm data vita fuit.

Καὶ γὰρ ὁ ἀγαθὸς ναυπηγὸς παυόμενος ὅτι δεῖ, οὐζητεῖ μᾶλλον, ἢ ναυπηγούμενος δεῖ κωφόν. Epictet. *lib. 4. c. 1.* Rectè Varro in *Modio. Non eos optime vixiſſe, qui diutiſſimè, ſed qui modeſtiſſimè. Non enim vivere bonum eſt, ſed bene vivere.* Sen. *ep. 70.* At, *Nemo* (inquit idem *ep. 22.*) *quàm bene vivat, ſed quàm diu, curat: cùm omnibus poſſit contingere, ut benè vivant; ut diu, nulli.*

Ἀπογεμίζει | Vide *l. 8. § 34.*

Ἐμφωλεύον | Philo *Allegor. l. 2.* Ὁ φαῦλος δικεῖ δὲ τὸν θεὸν ἐν τόπῳ, καὶ περιέχεσθαι, ἀλλὰ περιεχόμενον· ἢ χρὴ γὰρ οἴεσθαι ἀπεκρύπτεσθαι, ὡς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐν ὕλῃ τῇ αὐτοῦ, καθ' ὃ φωλεύειν λέγονται. Translatio eſt à *ſerpentum* uſu petita, qui in *ſpecus* ac *cavernas* abdere ſe ſolent. Expreſſit hoc graphicè Tertullian. *adverſ. Valentinian. c. 3. Abſcondat ſe ſerpens, quantùm poteſt; tantamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat; alte habitet, in cæca detrudatur; per anfractus ſeriem ſuam evolvat, tortuoſe procedat, nec jemel totus, luci-fuga beſtia. Noſtræ columbæ domus ſimplex; etiam in editis ſemper & apertis, & ad lucem. Nihil veritas erubeſcit, niſi ſolummodo abſcondi.* Senec. *epiſt. 97. Bona conſcientia prodire vult & conſpici, ipſius nequitia tenebras timet.* Vide *ſupr. § 7. & infrà § 15. & ad l. 10. § 9.* λανθάνον, ὃ κρυπτόμενον.

§ 9. Τῷ ὑπολαμβικῷ φαίλειαν σίζε | Vide *l. 5. § 21.*

Ἐν ταύτῳ τὸ πᾶν | Vide *lib. 2. § 11, 15.* Epictet. *lib. 1. c. 11.* Ἐν ᾧ ταὐτόν ἐστιν ὅλον πάλιν, τὸ αὐτὸν τῷ πεῖν τι ἰωσᾶς ἢ μὴ πεῖν. Senec. *ep. 78. Omnia ex opinione ſuſpenſa ſunt.*

Ἵνα ὑπόληψις τῆς ἡγεμονικῆς σου μικρὰ ἐγγένηται ἀναχόλυτον τῇ φύσει | M. Caſ. *nequid opinio tua in mente tua generet naturæ contrarium.* quaſi μέρη & ἐγγένηται legerit. Xyl. *ut pars tui principalis nihil unquam animo concipiat, quod eſt naturæ alienum.* Senſus in aperto eſt, Verborum, prout exhibentur, verſio haud item. Lugd. quod rarò ſolet, literulâ immutatâ omnia reddidit proclivia, dum ἀναχόλυτος legit, ὑπόλη-μις ſcil. *nè qua opinio ultrà menti innaſcatur,* vel *in mente excitetur, quæ naturæ neutiquam conſentanea ſit.* Vide *l. 1. § 9.*

Αὕτη ἡ ἀπαγγέλλεται | *Illius autem eſt munus.* Xyl. *Malim, poſtulat autem,* ſive *exigit iſte.* ἀπαγγέλλεται, ἀξιοῖ. Suid.

Ἀσυγκαταθεσίαν | Ἀσυγκαταθεσίαν definit Zeno apud Laërt. *l. 7.* ἐπιστήμην τοῦ πότε δεῖ συγκαταθέσθαι ἢ μή. *Scientiam, quâ quis norit, quando aſſenſum adhibere vel inhibere oporteat.* Eſt igitur ἡ ἀσυγκαταθεσία, ſive ut *lib. 4. § 49. & lib. 7. § 55.* τὸ ἀσυγκατάτατον, *à temeritate vacuitas,* ut Xylander, (qui ἀσυγκαταθεσίαν, quæ vox tamen vix, opinor, reperitur, idem eſſe monet cum eo. quod ἀσυγκατάτατα frequentiùs dicitur) hoc eſt, *à temerè aſſentiendi proclivitate ac præcipitantia immunitas.* Hinc Clitomachus apud Cicer. in *Lucullo*; *Herculis quendam laborem exantlatum à Carneade, quod, ut feram & immanem beluam, ſic ex animis noſtris aſſenſionem, id eſt, opinationem & temeritatem, extraxiſſet.* hoc eſt autem τῆς ὑπολήψεως καταληπτικῆς, ut Marcus loquitur, *l. 9. § 6.* τῆς φαύλοις ἐμπιλοτυχούσης. Ἵνα μὴ ἀκατάληπτόν παρεισρυῇ· *l. 7. § 54. Sedulo cavendi, nè quid minùs liquidò comprehenſum clàm ſorrepat:* ſive μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀσθενῶς συγκαταθησόμενος, *lib. 8. § 7. nec falſo, nec incerto aſſentientis:* quâ ratione & ἀσυγκατάτατος dicitur. Quanquam ſtrictiùs paulò quandoque

doq; τὸ σφετέριον usurpâsse videntur Stoici, qui referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 49. χωὶ σφετερισθείσης τῆ ἑτέρᾳ ἢ ὠὴ ἐπιχρίσας, ἀμφότερον λέγουσι ἂν μὴν ἀΐδιλος ἔχειν, σφετέριον τας ἂν ἢ ἀΐδιον, ἀΐδιδμόνας ἂν ἢ κενὸς ἀναλήπτους, ἀξάζοντας. ubi rectè Petr Valentianus *in Academic.* σφετέριον reponit, pro eo quod σφετέριον τας vitiosè legitur. emendationem adfirmo exipsius Chrysippi ἐν τῷ περὶ τῆς Διὸς verbis, à Plut. *lib. c.* 9. repræsentatis; quibus inter τὰ χρῆ τὰς ἀρετὰς ἔρια recenset ista, ἀνδρείας τὸν δάκτυλον ἐκτεῖναι, ἢ ἐγκρατῶς ἀναγνῶναι δυσκατάληπτος γεγὸς ἢ ἀσφαλῶς ἀκοῦσαι τὸ μὲ πεῖα πίστεως ὠὴ εἶ πιλέως. quo loco tamen liberius laxiúsq; uturpari video τὸ ἀσφάλειαν. Et disertiùs etiam in Stoicorum placitis à Stobæo coacervatis, *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 8. ubi τὸ σφετέριον exponitur, οὐ καταλήψεως συγκατάθεσις. Et in eundem sensum Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 1. Τίς δίκη ζῆν ὀξαπατώμενος, σφετέριος; qui locus Volphio negotium sine causa facessit. Fallitur ergò Budæus, (& Budæum secutus Stephanus) cùm ἀσφετερίσεως legit apud Laërtium, (tanquam sit à σφετερίζω, quod *impingere* significet) & ad *lapsum* in vitæ actionibus refert. Neque enim τῆ σφετερίσει eo sensu usurpati exemplum ullum exhibetur. Stoicósque palam est, tria ista, τὸ ἀσφέτερον, τὸ ἀδιάπτωτον, τὸ ἀσφάλειον ità solitos distinguere, ut τὸ ἀσφέτερον, ad νόησιν, sive *opinionem*, τὸ ἀδιάπτωτον, ad ὄρεξιν, sive *actionem*, τὸ ἀσφάλειον, ad πᾶσιν, sive *possessionem* referrent; dum *sapientem*, nec *falli*, nec *lædi*, nec *ledi* posse contendebant. Videatur Stobæus *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. § 3, & 8. Marcus autem τὸ ἐυαξαπάτητον ἢ ἀσφαλῶς ἢ ἀσφαλῶς conjunxit. *l.* 11. § 9. Epictetus verò *l.* 2. *c.* 8. ista φιλοσόφου νεῦρα facit, ὄρεξιν ἀναπότυκτον, ἔκκλισιν ἀπόκλητον, ὁρμὴν καθήκουσαν, ἀφόρμην εὐπειθῆ, συγκατάθεσιν ἀσφάλειον. Idémque *l.* 1. *c.* 4. hominis opus constituit in tribus hisce; ἐν ὄρεξει ἢ ἐκκλίσει, ἵν' ἀναπότυκτος ἢ ἐν ὁρμαῖς ἢ ἀφορμαῖς, ἵν' ἀναμάρτητος· ἐν ἀφορίσει ἢ ἐπιχῇ, ἵν' ἀνεξαπάτητος.

Τῶν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείων | Vide *supr.* § 4.

Τῶν τοῦ θεοῦ ἀκολουθίαν | Vide *l.* 7. § 31, 67.

§ 10. Πάντα ὧν ῥῖζας | Vide *l.* 2. § 7. Seneca. *epist.* 17. *Projice omnia ista, si sapis, imò ut sapias; & ad bonam mentem magno cursu ac totis viribus, tende. Siquid est, quo teneris, aut expedi, aut incide.* Et *ep.* 5. *Quid pertinaciter studes, & omnibus emissis hoc unum agis, ut te quotidie meliorem facias, probo & gaudeo; nec tantùm hortor ut perseveres, sed etiam rogo.* Et *epist.* 72. *Non cum vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus. —— resistendum est occupationibus: nec explicandæ, sed submovendæ sunt. tempus quidem nulla est parùm idoneum studio salutari.* Et *ep.* 88. *Magna & spatiosa res est sapientia: vacuo illi hoc opus est. —— Non dabit se in has angustias virtus. laxum spatium res magna desiderat. expellantur omnia: totum pectus illi vacet. —— ut habere possit liberum hospitium, supervacua ex animo tollenda sunt.*

Μόνον ζῆ ἄκρος τὸ παρὸν τοῦτο τὸ ἀκριβαῖον | Vide *l.* 2. § 14, 17. & *l.* 12. § 3. Apud Ælianum *l.* 14. *c.* 6. Aristippus: Μόνον ἡμέτερόν ἐστι τὸ παρὸν, μήτε τὸ μέλλον, μήτε τὸ παρωχημένον. τὸ μὲν γὰρ ἄπιστον εἶναι τὸ δὲ ἄδηλον ἐστὶ, τὸ δὲ ἤδη οὐκ ἔστι. Plut. *de communi. notion. c.* 27. Οὐκ ἔστι νῦν τὸ παρῳχημένον ἢ οὐδέπω νῦν τὸ μέλλον. *Quod præterit, non est: quod futurum est, nondum est.* Augustin. *Confess. lib.* 11. *cap.* 14. & *in Psalm.* 38. Senec. *de brev. vit. c.* 10. *In tria tempora vita dividitur; quod est, quod fuit, & quod futurum est. exhis, quod agimus breve est; quod acturi sumus, dubium; quod egimus, certum.* — Siquidem *singuli tantùm dies, & hi per momenta præsentes sunt.* Et mox: *Præsens tempus brevissimum est; adeò quidem, ut quibusdam nullum videatur, in cursu enim semper est; fluit, & præcipitatur. ante desinit esse quàm venit. nec magis morari patitur, quàm mundus, aut sidera, quorum irrequieta semper agitatio; nunquam in eodem vestigio manet. solum igitur ad occupatos præsens pertinet tempus; quod tam breve est, ut arripi non possit; & idipsum illis, districtis in multa, subducitur.* Censorin. *de die natal. c.* 15. *Ævum est quamcunsum, sine origine, sine fine, nec ad quemquam magis hominem quam ad alterum pertinet. hoc in tria dividitur tempora, præteritum, præsens, futurum: ex quibus præteritum initio caret, exitu futurum: præsens autem, quod medium est, adeò exiguum & incomprehensibile est, ut nullam recipiat longitudinem, neque aliud esse videatur, quàm transacti futurique conjunctio; adeò porrò instabile, ut ibidem sit nunquam; & quicquid transcurrit, à futuro decerpit, apponitque præterito.*

Ἐν ἀδήλῳ | Solomon *Eccles. cap.* 10. *vers.* 14. & *c.* 11. *v.* 2. *Eequis novit quid futurum sit?* Anacreon. *Carm.* 24.

Χρόνον ἔχων, ὃν παρῆλθεν·
Ὃν δ' ἔχω δ' ἐγὼ, οὐκ οἶδα.

Pittacus apud Laërt. Τί ἀφανὲς; τὸ μέλλον. Isocr. *ad Demonic.* τὸ μέλλον ἀφανέστατον. Plut. *adversus Colot.* Ἄδηλον τὸ μέλλον. Seneca *ad Mart. c.* 23. *Omne futurum incertum est.* Pindar. *Olymp. Od.* 12.

Σύμβολον δ' ὅτις ἐπιχθονίων
Πίσυν, ἀμπλὰ σοφίᾳ ἐσ-
-σομένᾳ νόῳ πιθόμενος.

Horat. *Carm. l.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus.

Μικρὸν μόριον ὁ ζῆ ἄκρος | *Parvum* & concisum est humanum, hac ratione, *quod vivimus*; quia ad momenti τὸ ἀκρατὲς atq; *indivisibile* restringitur. Verùm cæteroqui etiam haud longa aut diuturna esse

vita

vita poteſt, etiamſi ortu obitúque, tanquam cancellis ſeptiſq; quibuſdam, eam definiamus, & ab illo ad iſtum pertingentem conſideremus. Vide *l.* 4. § 26. & *l.* 11. § 16. *conſiderat.* 6.

Μικρὸν ἧ τὸ τῆς γῆς χαρίδιον, ὅσον ζῇ | Ita *l.* 6. § 36. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη χωρία τοῦ κόσμου. Et *l.* 8. § 21. ᾗ ὁ χωρία τοῦτο τῷ κλίματι. Et *l.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις.

Μικρὸν ἧ ἡ μικρὰ ὑστεροφημία | Διὰ τὸ πλῆθος τῶν φθόντων λήθης. *l.* 4. § 3. βραχύβιον γὰρ καὶ ὁ ἐπαινῶν καὶ ὁ ἐπαινούμενος, καὶ ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος *l.* 8. § 21. Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 3, 19. & *l.* 7. § 6. Cicer. *de republ. l.* 6. in *Somn. Scip. Ipſi autem, qui de vobis loquuntur, quàm diu loquentur? quinetiam ſi cupiat proles illa futurorum hominum deinceps laudes uniuſcujuſque noſtrûm à patribus acceptas poſteris prodere, tamen propter eluviones exuſtionéſque terrarum, quas accidere tempore certo neceſſe eſt, non modò non æternam, ſed nè diuturnam quidem gloriam aſſequi poſſumus.* Et mox: *Sed loquentur de te. Sermo autem omnis iſte, & anguſtiis cingitur iis regionum, quas vides, nec unquam de ullo perennis fuit; & obruitur hominum interitu, & oblivione poſteritatis extinguitur.*

§ 11. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραγγέλμασι. | Xyl. *præceptis.* ac li ὑφηγήμασι, ὑφηγεμόσι, vel παραινέμασι legiſſet. M. Caſ. *auxiliis.* eſtque reverâ παρίστημι *aſtare, adeſſe, auxiliari.* itaq; quanquam παράστημα hoc ſenſu nuſquam occurrat, fieri poteſt tamen, ut Marcus eo iſtìc uſurpaverit. ut παραστήματα hìc dixerit, quæ *infra* βοηθήματα *l.* 4. § 50. quia τὸ παρίστημι eſt βοηθῶ. poteſt forſitan & *documentis* reddi. nam ὑφήγημα, quod ejuſdem eſt originis, etiam pro *documento* ſumi quandoque docet Budæus.

Τυμοῦ | Vide *ſupra l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 34.

Διηγημάτων | Vide *l.* 4. §. 21.

Οὐδὲν γὰρ ἔτι μεγαλοφροσύνης ποσπερᾶν | Idem *l.* 10. § 11. Vide Caſaubon. *ad Perſ. Sat.* 3. *v.* 72.

Ὁδῷ καὶ ἀληθείᾳ | Vide *ad l.* 1. § 9.

Πολίτῃ ὄντα πόλεως τῆς ἀνωτάτης | Vide *ad l.* 2. § 16. & *ad l.* 4. § 3, & 23. & *ad l.* 6. § 44. In eundem ſenſum Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 10. Πολίτης εἶ τοῦ κόσμου, καὶ μέρος ἐκεῖ. *Mundi civis, ejuſdémque pars es.* Idémque *l.* 1. *c.* 9. Τί ἄλλο ἀπολείπεται τοῖς ἀνθρώποις, ἢ τὸ τοῦ Σωκράτους, μηδέποτε φῆσαι τὸν πυθόμενον, ποδαπὸς ὤν, εἰπεῖν, ὅτι Ἀθηναῖος ἢ Κορίνθιος, ἀλλ' ὅτι Κόσμιος; Quod Cicer. *Tuſcul. l.* 5. *Socrates cum rogaretur, cujatem ſe eſſe diceret, Mundanum,* inquit, *totius enim mundi ſe incolam & civem arbitrabatur.* Et *de finib. l.* 4. ex Stoicorum ſententia: *Mundum hunc omnem, oppidum eſſe noſtrum. ut Cicceiis qui habitet, hunc omnem mundum ſuum municipium eſſe exiſtimet.* Diogenes pariter apud Laërt. *l.* 6. interrogatus unde eſſet, reſpondit Κοσμοπολίτης. de quo Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πᾶσα γῆ πατρὶς τῷ ἀνδρείῳ· ὅλην δὲ ἐκέκτητο τὴν ἐλευθερίαν. Et Baſilius Cæſar. *epiſt.* 41. ad Maximum Philoſophum, Σοὶ δὲ τῷ πολίτῃ σταθεὶς τῆς οἰκουμένης ἐποίησας. *Tu te mundi totius civem effeciſti.* Senec. *epiſt.* 68. *Sapienti reſpubl. ipſo dignam dedimus,* id eſt, *mundum.* Verùm ſint illi *mundani, ſive mundi cives.* hoc nos illis Chriſtiani libenter concedimus. At nos potiùs, qui *è mundo* nos eſſe diffitemur, Joan. 15. 19. & 17. 16. Sumus reverâ, quod Marcus iſtìc, τῆς πόλεως τῆς ἀνωτάτης πολῖται· ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. ut Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. *Municipium noſtrum in cœlis eſt.* Siquidem, ut Tatianus Aſſyrius *adv. Græc. c.* 33. κόσμε καὶ ἡ καλιὰ καλή. τὸ δὲ ἐν αὐτῷ πολίτευμα, φαῦλον. Nobiſque, quod Seneca *epiſt.* 102. *Patria eſt, quodcunque ſupremo & univerſa circuitu ſuo cingit.* ut verè liceat nobis Luciani illud in *Hermot.* uſurpare; Ὄρᾳς οὗς ἐγὼ μάστιγι, ἐπὶ τοὺς μικροὺς κόμπους, πολῖται ὀνειδιοῦντες γηΐνης ἔτι καλιᾶς καὶ εὐδαίμονος πόλεως. liceat cum Anaxagora (Laërtio *l.* 2. referente) digito in cœlum intendentes dicere, Αὕτη πατρὶς. *iſta nobis eſt patria, civitas iſta.* Siquidem Chriſtiani quiq; genuini ſunt ἐπουρανοπολῖται, ut Iſidorus Peluſ. *l.* 2. *epiſt.* 251. *cives* nimirum, τῆς ἄνω καὶ ἐπουρανίου Ἱερουσαλήμ, *ſuperne cæleſtiſque illius Hieruſalem, quæ eſt fidelium ſanctorúmque univerſorum metropolis:* ut Apoſtolus *ad Galat.* 4. 26. & *ad Hebr.* 12. 22. ἐπουρανίου nomine dignior longè, quàm Marci, quâ Antoninus, ut ipſe loquitur, *patria*; quam eo nomine inſignire Athenæo viſum eſt, *dipnoſoph. l.* 1. Rectè Philo *de agricult.* Παροικεῖν, ἢ κατοικεῖν ἁπλοῦμεν. τὸ γὰρ ὄντι πᾶσα ψυχὴ ζωῆς, πατρίδα μὲν ἔρημον, χθὼν δὲ ξένην ἔλαχε. Itaque eò reverſuntur, ubi hinc recedunt, πατρίδα μὲν τὸν ἔρημον χῶρον, ἐν ᾧ πεπλάσθαι, ξένην δὲ τὸν σωματικὸν, ἐν ᾧ παρῴκησαν, νομίζοντες. Idem *de lingu. confuſ.* Clemens denique *Strom. l.* 4. *extremo:* Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ Στωϊκοὶ, τὸν μὲν ἔρημον κυρίως πόλιν· τὰς δὲ ὅτι γῆς ἐσταῦθα κατὰ πόλεις λέγεσθαι μόνον, οὐκ εἶναι δέ. κατοικῶν γὰρ ἡ πόλις, καὶ ὁ δῆμος ἀσπόν τι σύστημα καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπὸ νόμων διοικουμένων.

Τί ἐστι,— τὸ πλὴν φαντασίαν μοι νῦν ποιῆσαι | *Quid eſt, quod modò cogitationem animo meo attulit.* Xyl. *quid eſt, in quo defixa eſt nunc phantaſia mea.* Caſ. malim, *quid ſit, quod phantaſiam meam afficit impræſentiarum.* ut & ſententia continuetur, ad σωματικὸν ἄλλην reſpiciens: & τὸ ποιῆσαι, à ποιέω, non à πείθω ducatur. Vide Aphrodiſ. *ſupr. ad* § 1. & Marc. *l.* 12. § 18. quanquam & φαντασίαν ποιῆσαι etiam dicitur. Nemeſian. *de nat hom. c.* 6. Ex Stoicorum ſententia; φαντασίαν μὲν λέγοντες τὸ πάθος τῆς ψυχῆς, τὸ ἐνδεικνύμενον αὐτό τε, καὶ τὸ

πποινικὸς φαῦλος ἐστίν. οὐς γὰρ ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις ἐγγίνεσθαι πάθος, ὅταν αἰσθάνηται· ὅπου καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅταν ἐννοήσῃ· εἰκότως γὰρ ἐν ἑαυτῇ δέχεται τὰ νοητά· φαῦλος δέ ἐστι, τὸ πποινικὸς τοῦ φαύλου αἰσθάνεσθαι. Utrovis modo sumpseris, eodem recidet.

Αὐταρκείας | *Ex qua totus ex me apius sum.* Xyl. Sed hoc laxum nimis; quum de virtute aliqua peculiari agatur. *Contentatione.* Cas. ego, *frugalitate.* ita Polybius usurpavit, Budæo referente; Ἄξιος ὁ ἀνὴρ ἐπαινεῖσθαί τε καὶ θαυμάζεσθαι, μάλιστα δὲ τῆς αὐταρκείας τοῦ βίου. *frugalitatis nomine cum primis.*

Τοῦτο μὲν οὖν θεοῦ ἔργον | Ita *l.* 2. § 3. πάντα θεοῦ ἔργα εἶναι φησί. Vide & *l.* 8. § 26. & *l.* 9. § 1. & *l.* 10. § 1. Ἀπὸ θεοῦ αἰτίας συμβαίνει πᾶσι πάντα. Idem *l.* 8. § 23. Exagitat Stoicos passim Plutarchus in libris *de Stoicis contradictionibus*, & *de communibus notitiis*; quod etiam mala humana, bella, cædes, pestes, & consimilia (quæ illi tamen malorum loco non habebant) Deo adscriberent, & divinitus contingere assererent. Verùm Stoicis hac in parte suffragium contribuit suum codex sacer haud semel. Apud Esaiam 45. 7. Deus ipse: *Ego sum, qui & lucem produco, & tenebras obduco: qui statuo pacem, malumque creo. Ego Jova ista omnia facio.* Jeremias Thren. *c.* 3. *v.* 37, 38. *Ecquo dicente existit quicquam, nisi Dominus id præceperit? Ex ore altissimi annon prodit, tam malum quadq; quàm & bonum?* Amos 3. 6. *An erit malum in civitate, quod Jova non effecerit*; Itaque sicut de *bono* Psaltes, *A Domino factum est istud, Psal.* 118. *v.* 23. Ità de *malo* pariter vates: *A Domino extitit istud.* Historiæ Regum *l.* 3. *c.* 12. *v.* 24. Job sanctus, tam prædonum manu abacto pecore, quàm & gregibus igne cœlitus misso absumptis, liberisque ædium ruinâ turbine impulsarum oppressis; *Dominus*, inquit, *dedit*; *Dominus abstulit.* Jobi 1. 21. Uxorique per animi impotentiam, cùm ulcere fœdo jam oppletus in cinere volutaretur, minùs sana consilia suggerenti; *Scilicet bonum à Domino acceperimus*; *& non malum etiam laturi simus?* Ibid. 2. 10. Denique Rex pius à maledico rabula convitiis impetitus: *Ille*, inquit, *maledixit, quia Dominus edixit.* Reg. *l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. Itaque *Obmutescam*, ait, *silentiúmque mihi indixeram, quia tu, Domine, illud fecerus.* Psal. 39. 9. Nec refragantur exteri. Homer. *Od.* δ'. *v.* 237.

Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ.——
Ipse bonúmque malúmque Jovis dat.——

Idémque *Odyss.* ϑ'. *v.* 63.

——δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
——*dabat ipse bonúmque malúmque.*

Et *Iliad.* ο' *v.* 109.

Τῷ ἔχεθ' ὅ,τι κεν ὔμμι κακὸν πήμαινον ἐνίσπω
Ἢ ἀγαθόν.——

Ita liquidem legit Chrysippus, secus quàm nunc habetur, à Plutarcho *de Stoic. contradict. cap.* 47. adductus.

Ipse malum quodcunq; bonúmve immiserit ulli,
Acceptum huic fertur.——

Sophocl. *Ajace Lorar.*

Ἅιὰ τῷ θεῷ πᾶς κὰ γελᾷ κἀδύρεται.
Quivis dolet, vel ridet, ut visum Deo.

Idémque *ibid.*

Ἐγὼ μὲν οὖν κὰ ταῦτα κὰ τὰ πάντ' ἀεὶ
Φαίημ' ἂν ἀνθρώποισι μηχανᾶν θεούς.
Ego hæc & alia quæ accidunt mortalibus
Venire cuncta nutu dixerim Deûm.

Vide Epict. *l.* 3. *c.* 24. *ad l.* 2. § 16.

Κατὰ σύλληξιν κὰ τὴν συμπεφορημένην σύγκλωσιν | Ita *l.* 2. οὐκ ἄνευ φύσεως κὰ συγκλώσεως. *supra* § 4. & *infra* § 16. συγκλωσθόμενα. Allusit ad Parcarum (quæ & indè Κλαγκλῶθες Homero dictæ *Odyss.* κ'. *v.* 197.) stamina ducentium & fata intexentium figmentum poeticum. Ità & *l.* 4. § 21. συγκαθείμαρται καὶ κὰ συγκλώθεται. Et *l.* 5. § 8. Συγκλώθεται. & *l.* 8. § 20. Συμπεφύανται. Seneca pariter *epist.* 107. *Quare impigri atque alacres excipiamus imperia; nec deseramus hunc operis pulcerrimi cursum, cui quicquid patimur, intextum est.* Figmentum autem de Parcis illud autor libri *de mundo*, qui sub Aristotelis nomine prostat, *c.* 7. Sic explicat: Τρεῖς μὲν αἱ μοῖραι, κὰ τὸν χρόνον μεμερισθαι νῆμα ἕν ἀτράκτου, τὸ μὲν, ἠσκημένον· τὸ δὲ, μέλλον· τὸ δὲ, ἀπεστραμμένον. πάντα δὲ κὰ μὲν τὸ γεγονὸς, μία τῶν μοιρῶν, ἄχρις ἐπὶ τὰ παρεληλυθότα πάντα ἀφικνεῖται κὰ τὸ μέλλον, λάχεσι· εἰς πάντα γὰρ ἡ κὰ φύσιν μέλει λῆξις· κὰ τὸ ἐπεσπᾶσθαι, κλωθὼ, συμφαίνουσα τὸ κὰ κλώθουσα ἑκάστῳ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα δὲ πάντα θεῖον, οὐκ ἄλλο τι, πλὴν ὁ Θεός. quod & Platonem dicere. Sed & Chrysippus apud Theodoret. *therap. l.* 6. Τὴν μὲν προφορικὴν, προφορικὴν δὲ κὰ συντελεστικὴν διοίκησιν· τὴν δὲ Εἱμαρμένην, ἐνεργείαν τινὰ, εἴτ' ἐξ ἀϊδίου βουλήσεως, εἴτε κὰ ἐξ οἵας δήποτε αἰτίας· τὰς δὲ Μοίρας ὀνομάζεσθαι, ἀπὸ τοῦ μεμοιρίσθαι κὰ καλαγκεκρῖσθαί τινα ἡμῖν ἑκάστῳ τὸν δι' ἀεὶθμῶν τῶν Μοιρῶν, τὸν τρεῖς χρόνους παραδηλοῦν, ἐν οἷς κυκλεῖται τὰ πάντα, κὰ δι' ὧν ὁλοτελεῖται κὰ λήξουν μὲν κυκλεῖσθαι, παρὸ τὸ λαγχάνειν ἑκάστῳ τὸ πεπρωμένον. Ἄλεκτον δὲ, κὰ τὸ ἀπρεπὲς κὰ ἀμετάθετον τοῦ μεισμοῦ. Κλωθὼ δὲ, διὰ τὸ συγκλώθεσθαι κὰ συμπείρεσθαι τὰ πάντα.

Σωτάξίν τε κὰ τύχην | Vide *ad l.* 1. § 17. *extremum*, & *l.* 7. § 31.

Συμφύλου κὰ συγχρῶς | Vide *supra* § 4.

Ἀγνοῶν θ' | *supra l.* 2. § 1.

Ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ | *Ibid.*

Χρῶμαι αὐτῷ | Marci dictum in hanc eandem sententiam laudat Suidas in Marco. Ποιῶσι μέν τινες ἀνθρώπους ὁποίους βούλεται ἕκαστον ἔχειν, ἀδιάλυτον δὲ τοῖς ὑπ' ἐκείνου οἰκονομηθεῖσι, ἐς ὅ, τι ἂν τις αὐτῷ τῷ κοινῷ χρήσιμον ᾖ, χρῶνται.

Εὐ-

Ἐωυτ | D. Junius mavult ἐωυῶς. Sicut *supr.* § 4. πᾶσα ἀπᾶ ᾗ ἐωυῶῃ. & *infr.* § 12. ἐωυῶς, quibus addas licet, *l.* 6. § 45. ἐωυῶῃ. Verùm nihil obstat, quo minùs σύνεκ istic retineatur. sicut *l.* 9. § 26. Ἐωυοῦν μήπε αὐτοῖς δῶ. etiamsi enim Phrynichus in *Atticismis*, ἵνους ἔχειν dici vetet, ἐυνοϊκῶς loco illius usurpari jubeat; non est tamen Marcus noster elegantiarum istiusmodi curiosus.

Κατ' ἀξίαν | Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Ἀλλὰ πρὸ ἀξίαν ἐμέ γε ἀποδίδωσιν. Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 8. § 29, 43. Τῷ καλῷ, hoc est, *honesto*, sive *virtuti*, quod in solio majestatis collocabant, utpote quod *summum*, imò *solum*, *bonum* censebant, μεγίστην ἀξίαν, i. e. *maximam dignitatem*, sive, ut Stoicè loquamur, *æstimationem* tribuebant Stoici. Cætera omnia, etiamsi pro *adiaphoris* rebúsq; *mediis* ducerent, utpote quæ verè boni partem nullam obtinerent, quædam tamen ex eis in pretio atq; æstimatione aliquâ habebant, quæ ideò προηγμένα, vocabulo à Zenone excogitato, i. e. *producta*, ut Senec. *ep.* 74. *promota* sive *præposita*, ut Cicero *de finib. l.* 3. nuncupabant. Ideo autem istis ἀξίαν τινὰ, i. e. *æstimationem pretiúmque* aliquod tribuebant, ut Laert. *l.* 2. διὰ τὸ μέσων τινὰ δύναμιν ἢ χρείαν ἔχειν, συμβαλλομένων πρὸς τὸ κατὰ φύσιν βίον, i.e. *quia mediam quandam vim usumve haberent, ad vitam secundùm naturam agendam conducentem.* Ex istis rursus, Τὰ μὲν ἔχειν πολλὴν ἀξίαν, τὰ δὲ βραχεῖαν, *alia majoris æstimanda, alia minoris* censebant; ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 6. Et Sen. *epist.* 82. *Est & horum, quæ media appellamus, gradus discrimen.* Atque hoc est, quod Marcus, tum istic, tum alibi, τὸ κατ' ἀξίαν in rerum usu observandum inculcat. Illud interim observatu non indignum, Stoicos, cùm in vocabulorum usu, usq; ad ineptias etiam, non minutias tantùm, superstitiosi existerent, sicut *promota* sive *præposita* illa, λαπτὰ μὴ, δὸς ἔχ αἰρετὰ, οἰκεῖα, ἀλλ' ἐκ ἀγαθά, χρήσιμα ἤτοι εὐχρηστα. ἀλλ' ἐκ ἀφέλιμα, dici sanxerunt; quod ridet Plut. *de commun. notit. c.* 17. ità πρὸ ἀξίαν, ubi de *adiaphoris* usurpatur, nolluisse reddi, *dignitatem*, sed *æstimationem*; quâ voce usus est Cicero *de fin. l.* 3. vel *pretium*; quâ usus est Seneca *de vita beat. c.* 22. *Pretium quidem*, inquit, *aliquod erit*; *certè dignitas non erit.*

Συνοχάζομαι | *Conjecturam facio.* Xyl. malim, *rationem habeo.* Vide Τὸ συνοχικὸν, *l.* 1. § 9.

§ 12. Τὸ παρὸν | Vide *ad lib.* 6. § 2. Flacc. *carm. l.* 3. *od.* 29.

——*quod adest memento*
Componere æquus,——

Ἐπόμενον τῷ ὀρθῷ λόγῳ | Ità *l.* 10. § 12. Τῷ λόγῳ τῷ πᾶν ἑπόμενον. Et *l.* 12. § 31. Ἑπόμενος τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ.

Καὶ μηδὲν παρεμπόρδημα | *Neq; præter istud quod propositum tibi, accessorium aliquid vel captaveris vel admiseris.* deesse videtur verbum aliquod, πιεῖν, puta, vel ὀπτᾶσθαι. Est autem τὸ παρεμπόρδημα vox à re mercatoria tralata: significátque propriè *negotiationem aliquam ei, quæ primariò instituitur, accedentem, vel incidentem etiam*; & ex consequenti, *lucrum è negotiatione istiusmodi acquisitum*; ut Budæus interpretatur. cui debemus quæ sequuntur, ex Basil. *epist* 73. de adversariis suis. Ἐμπορικὸν βίον μεταχειζόμενοι, παρεμπόρδημα ποιοῦνται πρὸς ἡμετέραν διαλυσιν. *Vitam mercatoriam sive nundinariam exercentes, negotiationi suæ isti accessoriam faciunt vestri ostentationem.* Et ex Lucian. *de histor. conscrib.* Οἶμαί σε ἐν ἐπιδείξεσθαί μοι βυλόμενον, τὸ μόνον ποιητὴν ἀγαθὸν εἶναι τὸν Ὅμηρον, πρὸς δώρῳ παρεμπόρδημα πεπεῖσθαι τὸν Δημοσθένην. *Videris mihi, cùm hoc unum proposuisses, ut ostenderes mihi Homerum bonum esse poetam, dono muneríve promisso accessorii, sive mantissæ, loco adjecisse Demosthenem.* quibus adjicias licet illud Clementis Alex. *pædag. l* 3. *c.* 10. qui de exercitiis agens; ubi dixerat, ἄλλος ὁ πρὸς αὐτάρκης, ἄγειν δὲ βαδίζουσι, ἢ εἰς ἄρμα πηδῶσι. adjecit, εἰ δέ γε σκαπάνης ἅψαιντο, ἐκ ἀμφιβόλου τοῦτο παρεμπόρδημα οἰκονομικὴν γυμνασίαν μαχικῆς. *præter exercitii, quod intenditur, beneficium, etiam rei familiari emolumenti aliquid accedit obiter.* Cæterùm D. Junius, nihil deesse apud Marcum opinatur, pro nomine duntaxat participium substitui debere, ut sit μηδὲν παρεμπορδόμενον· quid si verbum reponamus, παρεμπορδᾷν? quia sequitur ἀπὸ τῆς. Est autem τὸ παρεμπεδίζειν, quod Greg. Naz. *orat. in Basil.* de Saule agens, qui dum asinos investigat in diadema incidit, τὸ παρεργον, sive τὸ περὶ τὸ ἔργον ἐμπορδίζειν dixit. βασιλείαν εὑρεῖν μεῖζον τῆς ἔργου τὸ πάρεργον ἐπεδιώκομεν. De sensu constat, qui idem futurus est, quocunq; ex dictis modo legerimus. Quod Marcus voluit, optimè expressit Clemens *Strom. l.* 4. ubi de gnostico agens, Οὐ σκοπεῖ τι, inquit, εἰ πι λυσιτελὲς ἔζωθεν ἔπεται κέρδος ἢ ἀπόλαυσις αὐτῷ· ἀλλὰ τὸ ὄντως ὄν ζητεῖ ἕνεκεν ἐλκόμενον, καὶ περὶ τὸ δέον ἀγόμενον, θεοσεβῆ, δῆλον ὅτι εἰ καὶ ὑπόθοιτο ἐξουσίαν λαβεῖν παρὰ τοῦ θεοῦ περᾶσαι τὰ ἀπαγορδόμενα, ἀπωμόσατό τι ἂν εἰ μὴ εἰ καὶ μισθὸν τὸ μακάριον ἀγαθὸν λήψεσθαι δίκαιος ἢ ἀπαγγελίαν ποιήσασθαι· ἀλλ' εἰ μὴ λήσεσθαι τὸν θεὸν ἐφ' οἷς πράττει, πεισθείη δικαίως ἂν ἀνάλογον παρέξαι τι αὐτῷ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν ἐκλήσας ποτ' ἂν τὸ ἄνευ καλὸν καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ παύτῃ ἀγαπητὸν εἶναι ἅπαξ ἑλόμενον. Vide *l.* 1. § 16. & *l.* 9. § 39.

Τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα | Idem *infra* § 16. Vide ad *l.* 2. § 14.

Καθεζόμενον ἐζῶπα | Clemens *Strom. lib.* 4. Εὖ γοῦν καὶ κεῖνο εἴρηται, Ἴδιον μὴ λυπεῖν ἀλλὰ νοῦν καθεζόμενον ἀγείνω χρὴ εἶναι, τελεία, ἡ τοῦ τὰ καὶ ἔργων καὶ τῶν διανοημάτων, πρὸς ᾧ καὶ λόγων οἰκειότητα, καὶ τιλειότητα, ἡ κατὰ τὰ σύνταγ-

ἀναίδηται éſtque hæc revera καθαρότης ἐν ἕξει, ut cum Marco loquamur, quam depingit Clemens. Cæterùm cùm iſta in carne conſtitutis ſit ἀνθρώπου planè, ideò rectè ſubjungit, ἐκπὶ ἡ εἵμαρ, ἀνθρώπῳ χάραγμα, καὶ ἀνάγκη ἀκεκλῶς καὶ βεβαία.

Ὡς οἱ καὶ ἤδη ἀποδύται δίος | Vide *ad l.* 2. § 5. 11. Epictet. *Enchir. c.* 22. Ὁ θεὸς οὐ ἀφανιλῶς ἔχει σοι καὶ ἡμῖν, καὶ ὁλίγοι ἐσμὲν ταπεινὸν ἐνδυμάτιον. ὅτε ἄρα ὀθονιάσεις πάλι. Senec. *ep.* 101. *Qui hoc modo ſe aptabit, cui vita ſua quotidie fuit tota, ſecurus eſt.* Flacc. *carm. l.* 3. *ad.* 29.

——*ille potens ſui*
Lætúſque deget, cui licet in diem
Dixiſſe, Vixi.——

Ἐὰν τοῦτο συμπίπτῃς | *Ità ſi perſeveres.* Xyl. at Caſ. *ſi huic*, genio nempe tuo, *adhæſeris.* acli τούτῳ συμπίπτῃς legeris. συμπίπτειν pro *hærere* vel *adhærere* Theophraſto uſurpatum *de plant. l.* 4. *c.* 9. Φύεται ἡ καὶ ἔστιν ἐν τοῖς ἕλεσι καὶ ταῖς λίμναις, ὃ οὐ συμπίπτει τῇ γῇ. *In lacubus ac paludibus naſcitur, ſed terræ non adhæret:* Ὥσαυτως γὰρ ῥιζῶν, αἱ καὶ ἅλα ἔχουσι, πᾶσιν οὐκ ἔχουσι. ut de plantis iſtiuſmodi Gregor. Naz. στηλιτ. 1.

Μόνῳ ἀσυμφώνῳ | Senec. idem *ep.* 12. *Ille beatiſſimus & ſecuriſſimus eſt ſui poſſeſſor, qui craſtinum ſine ſolicitudine expectat.* Et *epiſt.* 1. *Sic fiat, ut minùs ex craſtino pendeas, ſi hodierno manum injecerit.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Οὕτως οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ πλέον πεθήσει, οὐδὲ τὸν χρόνον, ὡς περὶ διάσυλα αὐτῷ μεῖζον ἀγαθὸν· ἀλλ' ἐν αὐτάρκειᾳ τῇ περὶ τὸν ἀνθρωπον ἤδη ὑφέι. ὁ γὰρ ἀγωνιδάτης, μὰ τὸν πλέονα χρόνον ἀσυμφέρει.

Εὐζωΐσεις Ariſtot. *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 8. Συμβάλλει ἡ τε λόγῳ, καὶ τὸ εὖ ζῆν καὶ τὸ εὖ πράττειν τὸν εὐδαίμονα· ἅμιδν γὰρ εὐζωΐα τις ἔρηται, καὶ εὐπραξία. Et Alex. Aphrodiſ. *de virtut. ſufficient.* Τὸ εὖ ζῆν, καὶ τὸ εὖ βιῶν, καὶ πλὴν εὐζωΐαν, εὐδαιμονίαν φασὶν εἶναι. Et mox; Λέγεται εὖ ζῆν ὁ χρώμενος ἀρεταῖς, καὶ ζῶν κατ' ἀρετὴν καὶ πράττων τὰ ἐν γὰρ ταῖς χρηστικαῖς ἕξεσι ἐνεργειῶν καὶ πράξεων ἡ εὐδαιμονία καὶ εὐζωΐα. Itaq. εὐζωΐαν, quod eſt noſtri peculiare vocabulum, eſt *felicem eſſe*, ſive *felicem degere*, quod in virtute prorſus ſitum Marcus hîc ſtatuit, contrà quàm Aphrod. qui concludit ibidem; ὅτι ἐκ αὐτάρκης ἡ ἀρετὴ πρὸς εὐζωΐαν τε καὶ εὐδαιμονίαν.

Οὐδὲις κωλύσει Vide *ſupr. ad l.* 2. § 9.

§ 13. Ὥσπερ οἱ ἰατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια πρόχειρα ἔχουσι. Solebant Stoici ſuos monere, ut eorum quæ in ſcholis didiciſſent ſumma capita ſic memoriæ infigerent, ut illa ſemper ad manum haberent, & ad omnem occaſionem eis uterentur. Hæc ſunt, quæ πρόχειρα βοηθήματα Epictetus appellat. neq; alio fine Encheiridium ab illo, an ab alio quodam ipſius ſectatore Arriano dixerit; forſan, ut ex Simplicio videtur, eſt ſcriptum, quod & nomen teſtatur, *Manuale*: nam *Pugionem* qui reddidere, ab autoris mente aberrârunt prorſus. Itaque Marcus hîc mediços & chirurgos imitandos dicit: & ut illi parata ſemper artis ſuæ inſtrumenta habent; ità in promptu habenda dogmata. prout Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 3. obſervavit. Eodem allusit Epictetus locis à Caſaubono *ibidem* indicatis; *differt. l.* 1. *c.* 27. Τὰς παρακλήσεις ἑτοίμας καὶ ἐσπαγμένας καὶ πρόχειρους ἔχειν δεῖ. Et *l.* 3 *c.* 10. Ἐκάστῳ δόγματος, ὅταν ἡ χρεία παρῇ, πρόχειρον αὐτὸ ἔχειν δεῖ· ἐν ἀείσῳ, τὰ περὶ ἀείσου· ἐν βαλανείῳ, τὰ περὶ βαλανείου· ἐν τῇ κοίτῃ, τὰ περὶ τῆς κοίτης. Verùm, quod Bernardus olim conqueſtus eſt, *de conſid. l.* 2. *Sic ſe habent plurumque mortalium corda, quod ſcimus, cùm neceſſe non eſt, in neceſſitate neſcimus.* Per moniti iſtius utique inadvertentiam atque incuriam.

Οὕτω καὶ δόγματα σοὶ ἕτοιμα ἔχε | Indè ἑτοιμότητας vocat (*l.* 4. § 3.) hujuſmodi præcepta ad uſum ſemper parata. Apud Senecam *de benef. l.* 7. *c.* 1. Demetrius Cynicus; *Plus prodeſſe, ſi pauca præcepta ſapientiæ teneas, ſed illa in promptu tibi & in uſu ſint, quàm ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Idémque, *Hæc utraque manu tenere proficientem jubet, nec uſque dimittere, imò affigere & partem ſui facere, ſicque quotidianâ meditatione produci, ut ſuâ ſponte occurrant ſalutaria, & ubiq; ac ſtatim deſiderata præſtò ſint.* Et Seneca ipſe *epiſt.* 94. *Subinde reducendus es in memoriam: non enim repoſita præcepta eſſe debent, ſed in promptu.* Et hæc Caſaub. *ibid.*

Πᾶν καὶ τὸ μικρότιμον | Monitum auro, non aurichalco tantùm, contrà, minimè charum, ut in minimis etiam ac leviſſimis quibuſque, quatenus nimirum rei ſubjectæ fert ratio, tam divini, quàm & humani officii reſpectus habeatur. Idem prorſus, licèt aliis verbis, Apoſtolus ad *Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 31, 32. Εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τί ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε. ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Sed & Epictetus, à quo Marcus fortitan ſumpſerit, *differt. lib.* 2. *cap.* 19. Εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντας, ἐν πάσι μικρῷ καὶ μεγάλῳ. R. Joſes. in *Pirke Aboth. c.* 2. § 12. בל מעשיך יהיו לשם שמים *Fiant opera tua omnia ob nomen cæli*, i. e. propter Deum cœli Dominum fiant.

Τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα συνδέσεως | Res divinæ ac humanæ, cùm quoad theoriam, tum & quoad πρᾶξιν ſunt invicem conjunctæ. Minuc. in *Octav. Ita cohærentia, connexa, concatenata ſunt iſta; ut nec Homo quid ſit, unde ſit, quare ſit, hoc ipſum explorare & eruere, ſine univerſitatis inquiſitione poſſimus; & niſi divinitatis rationem diligenter excuſſerit, neſciat humanitatis.* quod Calvin. *inſtit. lib.* 1. *c.* 1.

Multæ

Multis vinculis inter se ita connexæ sint cognitio Dei & cognitio nostri, ut utra alteram præcedat, & ea se pariat, non facilè sit discernere. De praxi Joann. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 21. *Hoc mandatum à Deo habemus, ut qui Deum diligit, etiam fratrem suum diligat.* qui & crebrò ab alterius horum dilectione vel posita vel negata, ad alterius vel statuendam vel tollendam concludit.

Οὔτε ἀνθρώπου τι ἄνδ τῆς δεῖ τὸ θεῖα σωβεπαφορᾶς | Hoc est, quod & nostri jugiter inculcant. *In Deo,* & propter Deum, hominem esse diligendum.

§ 14. Μηκέτι πλανῶ | *Non erra amplius.* Xyl. & M. Cas. forsan melius, *Ne erraveris diutius:* ut sit idem hic πλανᾶσθαι, quod ἀποῤῥίμβεσθαι, *supr.* § 4. utrumvis sensum verba ferent.

Τὸ ἐπωνυμιαπάσι | Deo ipse se gratias agnoscit debere, quòd non istis diuturnius afferit. *l.* 1. § 17.

Ἂς εἰς τὸ γῆρας σωπο ἀπεῖσαι | Commentarios, inquis, componis, multaq; ex antiquis autoribus excerpta congeris, quæ in senectute te evolvere cogitas, & ad vitæ tuæ usum accommodare, cùm vita ipsa interim defluat, ad cujus usum ista comparas. Hoc est quod Cato major disciplinam Isocraticam suggillans dicebat, γηρᾷν παρ' αὐτῷ τοῦ μαθητὰς, ὡς ἐν ᾅδου χρησομένους τοῖς τέχναις, καὶ λήθης ἐρῶντας. Plut. in *Cat.* Pari ratione Hermotimum suum ludos facit Lucianus. Cùm enim philosophorum scriptis evolvendis sectisque ac sententiis discutiendis tot annos assignâsset, ut octogenarius necessariò priùs fuerit futurus, quàm veritatis cognitionem certam, si quando tamen, assequi posset. Καὶ τίς, inquit, ἐξυπνὸς ὅτι σοι, ὅπερ βούλει ποιοῦντι; ἔπειτα ἐς πόσον ἔτι τὸν λοιπὸν χρόνον ἀπολαύσεις αὐτοῦ, γέρων ἤδη, καὶ ποδὸς ἀδῖνος ἔξωθες ὤν, καὶ τὴν ὄπισθεν πόδα, φασὶν, οὐ τῇ πρόσθεν ἕλκων; εἰ μή τι ἐς ἄλλον βίον μετημπαίζεις σαυτόν. ὡς ἐς ὀνείρου ἐλθὼν, ἄμεινον διαζήσεις, εἰδὼς ὃν τινα τρόπον χρὴ βιῶν.

Σπεύδει ἂν εἰς τὸ τέλος | Senec. *ep.* 27. *Non quidem cessaturus adhuc, sed non festinaturus. multum restat operis, in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.* vel ut Lipsius legit; *Non quidem cessaturo, sed festinaturo multum restat operis.*

§ 15. Οὐκ ἴσασι | Ab his verbis interpretes novum paragraphum exorsi, sic vertunt: *Nesciunt quàm multa significet vocabulum Furari, &c.* Eam lectionem sequi ti libuerit, habeas D. Bootii explicationem: Dicit idiotas nihil rectè intelligere; neq; *furtum,* quòd de pecunia solùm alterius; talibus audiunt, cùm majus ac pejus sit *furtum,* aliquem in errorem conjicere, atq; ità veritatem *furari*: nesciunt quid sit *ferare, emere,* cùm ista in vitæ ac corporis subsidium data, ista in longè alios usus, ad satisfaciendum voluptatibus suis, atq; ad procudendas divitias: nesciunt quid sit *quiescere,* cùm illi non aliam nôrint *quietem,* quàm si à nulla re extrinsecus incidente turbentur, cùm vera *quies* non alibi quàm in animo quærenda sit, ubi in mediis quoq; negotiorum atq; periculorum fluctibus manet imperturbata: non intelligunt quid sit *facere quæ agenda sunt:* utpote qui omnia ex propriis commodis atq; affectibus metiantur. has autem res dicit illos non perspicere, quia utut oculis bene valeant, è mente tamen laborant, ad quam harum rerum dignotio pertinet. Confer cum *sect.* 33. *l.* 10. Hæc ille. Fieri potest tamen ut interpunctione locus laboret, & periodi nota, post ἐκ ἕξεσιν, quod præcesserat, tollenda sit. Quod si admiseriamus, sensu continuato sententia sic concepta fuerit, ὡς ἕξεσιν ἐκ ἴσασι, ut τὸ ἴσασι illud, participium, non verbum sit, & Marci mens exstitat ista: *Id quod faciendi potestas est etiam nescientibus, quàm variæ sint vocabulorum eorum significata* quasi diceret: Possunt sibi ipsis ad bene vivendum supperias ferre, etiam qui Grammaticas de vocum significatis præceptiunculas, vel Dialecticas etiam de eisdem argutias minùs callent. Vide *ad l.* 1. § 6, 7, 17. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67. & *l.* 8. § 8. & Senec. *epist.* 45, 48, 49. qui & idem *epist.* 88. *Grammaticus circa curam sermonis versatur; &, si latius evagari vult, circa historias; jam ut longissimè fines suos proferat, circa carmina. quid horum ad virtutem viam sternit? Syllabarum enarratio, & verborum diligentia, & fabularum memoria, & versuum lex ac modificatio? quid ex his metum demit, cupiditatem eximit, libidinem frænat?* Et inter alia multa, *epist.* 45. *Quid mihi vocum similitudines distinguis, quibus nemo unquam, nisi dum disputat, captus est? res fallunt. istas discerne.* & *epist.* 48. *Hoc mihi ab istis subtilibus præcipi malo, quid amico præstare debeam, quid homini, quàm quot modis Amicus dicatur, & Homo quàm multa significet.* Hoc est disertè, quod istic Marcus, si hoc modo concinnare libuerit. Ego tamen re in medio relictâ, Syntaxin receptam secutus sum.

Ἐπίεσε πού ὄψει | *Mentis* scil. *oculo.* quem *supra* tetigit *l.* 2. § 13. & *infr. l.* 4. § 29. Vide & *l.* 6. § 26. & *l.* 11. § 12. De isto Psalles, *Psal.* 119. *v.* 18. *Aperias oculos meos.* Et Christus Paulo, *Act. c.* 26. *v.* 18. ἀνοῖξαι ὀφθαλμὸς αὐτῶν. Et Paulus *ad Ephes. c.* 1. *v.* 18. πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας ὑμῶν. De Livio Druso. Val. Max. *l.* 18. *c.* 7. *Senem illum natura, cæcum fortuna potuit facere: at mentis intuitum valuit ne non animo & videret & vigeret.* Plato in *Sympos.* Ἡ τοῦ τῆς διανοίας ὀξὺ βλέπειν, ὅταν ἡ τῶν ὀμμάτων τῆς ἀκμῆς λήγειν ἐπιτηδεύῃ. Et Theodoret. *therapeut. l.* 1 χρεία τοίνυν ἡμῖν τῆς νοερῶν ὀμμάτων, εἰς τὸν τῆς νοητῆς καθορᾶσθαι φύσιν. ἔχομεν γὰρ δύο μέρη τῆς σωματικῆς ὀφθαλμοῦ εἰς τὸν θεωρίαν τῆς ὁρατῆς ἔτον δύο χαρίζεται πέρας, εἰς τὴν ἀπόβλεψιν τῆς θείας· μᾶλλον δ' ὅσους ὀφθαλ-

ἐφελκυὶς δῆτα ἐστὶς ἐπιδεικτέον τὸ δεκτὸν, ὅπερ δὴ αὖ κ) ὁ νῦς δῆται πίστεως ὀδηγηθεὶς τὰ θεῖα, κ) τὴν ἐκ τούτων δόξαν φυλαξάμενος βεβαίαν.

§ 16. Σῶμα, ψυχὴ, νῦς | Eandem habes distributionem *supra l.* 2. § 2. & *infr. l.* 12. § 3. Parilis distributio & in sacris literis reperitur, *ad Theſſ. epiſt.* 1. c. 5. v. 23. σῶμα, ψυχὴ, πνεῦμα, qui & νῦς *Rom. c.* 7. v. 25.

Τυφοῦται φαντασικῶς | Ità *l.* 5. § 35. τὰ αἰσθητήρια ἀμυδρῶς κ) ἐνυπνιωδῶς. Laert. *lib.* 7. in Zenon. ex Chrysipp. *de anim. l.* 12. Φαντασία δέ ἐστι πάθος ἐν ψυχῇ, ποιεῖται δ' ἡ φαντασία, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κ) τοῦ ὑπάρχον ἐναπομαξάμενον κ) ἐναπόσφραγισμένον. qui tamen monet, ἃ δικτέον πρὸ πάντων, οἷονεὶ τύπον σφραγιστῆρος. ἐπεὶ ἀνένδεκτόν ἐστι πολλοὺς τύπους κ) τὸ αὐτὸ εἶδος τὸ αὐτὸ χωρεῖσθαι. Apud Euſeb *præpar. l.* 11. c. 17. Numenius *de bono l.* 1. ex Zenonis ſententia; Αἰσθητικὸν δ' αὐτῶν (τῶν ψυχῶν) εἶδος, ὅτι τυφοῦσθαί γε δύνανται ὑπὸ τῆς ὄντως κ) ὑπάρχοντος διὰ τῆς αἰσθητείας, κ) παραδέχεσθαι τὰς τυπώσεις. Apud Sudam autor incertus; ἡ φαντασία ἐστὶ τῆς αἰσθήσεως λαμβάνουσα τῆς αἰσθητῆς τοῦ τύπους, ἐν ἑαυτῇ τούτους ἀναπλάττει. eandem νῦν παθητικὴν Ariſtoteli dictam; νῦν μὲν ὡς ἔνδον ἔχουσα τὸ γνωστὸν, κ) ἀπ' αὐτοῦ σφραγιζομένη ὅμοιον ἐκείνῳ ὑπεδέξατο παθητικὸν ἦ, οἷον μὴ τύπον κ) εἰκόνα ἀφιεμένη. Sextus Empir. *adv. Logic. lib.* 1. c. 2. de Stoicis agens: Φαντασίαν ἔν τε ᾗ κατ' αὐτοὺς, τύπωσιν ἐν ψυχῇ. quo tamen loco de modo rei ſententias eorundem diſſerens diſcrepantes ſubjungit. Et Plut. adverſus eoſdem diſſerens *de commun. notit.* c. 41. Φαντασία τις ἡ ἴνωσιν ἔχει φαντασία ἢ τύπωσις ἐν ψυχῇ· ψυχὴ ἢ φύσις ἀναδυόμενος, ὡς τυποῦσθαι μὲν ὑπ' ἐργάζεσθαι διὰ παιδοποίαν, δεξαμένην ἢ ταῦτα τύπων ἀδύνατον. ῥᾴδιον γὰρ ἂν τις μᾶλλον ὕδατος φερομένου διανοηθῆναι γράμματα κ) τύπους κ) εἴδη διαγλυφέως, ἢ πνεῦμα φερόμενον ἐν τοῖς ἄτμοις κ) ὑγρότησιν, ἑτέρῳ ἢ ἔξωθεν ἐνδεχομένῳ οἷ ἀεροῦ κ) ἀλλοτρίῳ πνεύματι μεμιγμένου. Philo in *augor. l.* 1. Τὸ ζῶον τῷ μὲν ζῆν ἴσον ἔχει, φαντασίᾳ κ) ὁρμῇ. ἡ μὲν γὰρ φαντασία σωίεται, καθ' ἣν τὰ ἐκτὸς φερόμενα τυπώνεται· τῇ δ' αἰσθήσεως· ἡ ἢ ὁρμὴ τὸ πάλαι τῆς φαντασίας καθ' ἣν τῇ τοιαῦτα δύναται, ἵν' τείνας δι' αἰσθήσεως ἅπτεται τῶν ὑποκειμένων κ) σφᾶς αὐτὸ χωρεῖ, γλυκάζων· ἐρικέναι κ) συλλαβεῖν αὐτό. Idem *ibid.* Τὸ ἡγεμονικὸν ἁπλοῦν ἐστι, κ) ἔοικε κηρῷ πάσας τοὺς τύπους χαλῶς τε κ) αἰσχρὰς δεχομένῳ. Et paulò poſt, Ὥσπερ ἐν τῷ κηρῷ δυνάμει μὲν αἱ σφραγῖδες ἐνυλεχεῖς ἢ μόνη ἡ τετυπωμένη· ὅτω κ) ἐν τῇ ψυχῇ κεκρυμμένῃ ὑπαρχόντα δυνάμει ἀποτελέσματα ἢ κρατεῖ ὁ νῦς χαρακτὴρ ἐν ὕπαρ, ἕως μὴ ἀπαλειφθῇ ὑφ' ἑτέρῳ ἐπεγγραφέντος κ) ἐνόντος μᾶλλον ἐπιχαραξάντος· Idémque *de numin. immutab.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ· ἃ γὰρ αἰσθανόμεθα, ἐμφαίνει ἡμῖν αἰσθάνεσθαι, ὥσπερ δακτύλιός τις ἢ σφραγὶς ἐναπομαξάμενος τὸν οἰκεῖον χαρακτῆρα· κηρῷ ἢ ἐοικὼς ὁ νῦς, τὰ ἐκμαγεῖα δεξάμενος ἄκρως παρ' ἑαυτῷ φυλάττει, οἷς ἐν τὸν τύπον λαβόντα λάθη ἢ ἀντίπαλος μηθεὶς, ἀμυδρὰν ἐργάσηται, ἢ παντελῶς ἀφανίσῃ. Τὸ ἢ φανὲν κ) τυπῶσαι, τότε μὲν οἰκείως, τότε δ' ἢ κ) ὡς ἐτέρως δόξασε τῷ ψυχῷ. quæ Philonis verba, tanquam è *lib. de mundo* ſumpta, H. Stephanus theſauro ſuo, memoriâ lapſus, inſeruit, ubi fruſtrà quæras. Origen. *ad Celſ. l.* 1. Τί ἄτοπον, τὰ τυπωθέντα τῷ ἡγεμονικῷ ἐν ὀνείρῳ, δυνατὸς αὐτὸ ποιῶν κ) ὕπαρ σφῆς τὸ χρήσιμον τῷ ἐν ᾧ τυπῶται. Quin & Ariſtoteles ipſe, *de memor. c.* 1. ubi quærit quomodo res, quarum abſint ipſæ, memoriâ comprehendi poſſint. τὸ φάντασμά ἐστιν ὅμοιον, ὥσπερ τύπος, ἢ γραφή τις. Et rurſus: Δῆλον γὰρ ὅτι δεῖ νοεῖσθαι τινὰ τὸν γινόμενον δι' ἧς αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ, κ) πρὸς μεσίῳ τῷ σώματι τοῦ ἔχοντος αὐτὴν, οἷ ζωγραφοῦμεν τι, τὸ πάθος ἢ φαίνεται τῷ ἕξιν εἶναι μιμεῖσθαι. ὁ γὰρ ποιοῦμεν ἐνεργοῦντες τὸν τύπον τινὰ τῆς αἰσθήσεως, καθάπερ οἱ σφραγιζόμενοι τοῖς δακτυλίοις. διὸ κ) τῆς μὲν ἐν κυήσει πολλῇ διὰ τὸ πάθος ἢ δ' ἡλικίαν ἔστιν, ἃ γίνεται ἐμμνήμων, καθάπερ ἂν εἰς ὕδωρ ῥέον ἐμπεσούσης τῆς κινήσεως κ) τῆς σφραγῖδος· τοῖς ἢ διὰ τὸ ψυχρὸν, καθάπερ τὰ παλαιὰ ἢ οἰκοδομήματα, κ) διὰ σκληρότητα τοῦ ὑγρικοῦ τὸ πάθος, οὐκ ἐγγίνεται ὁ τύπος.

Καὶ ἢ βοσκημάτων | Ariſtot. *de anim. l.* 3. c. 3. ἢ δὲ θηλέων ὑδατὶ ὑπάρχει πίστις· φαντασία ἢ πολλοῖς. Et mox: ἢ δὲ θηλέων ἐνίοις φαντασία μὲν ὑπάρχει· λόγος ἢ ὐ. Indè apud Laert. *l.* 7. ex Stoicorum mente diſtributio illa: Φαντασιῶν αἱ μὲν λογικαὶ, αἱ ἢ ἄλογοι. λογικαὶ μὲν, αἱ ἢ λογικῶν ζώων· ἄλογοι ἢ, αἱ ἢ ἀλόγων. illas ποίησις dici, has nomine peculiari carere.

Νδρογυναῖσι | Vide *ad l.* 2. § 2. *l.* 7. § 3. & *l.* 12. § 19.

Καὶ ἢ ἀνδρογύνων | *Androgyni* etiam Ciceroni dicti, *de divinat. l.* 1. qui (ut Livius *l.* 27. loquitur) *ambiguo inter marem & feminam ſexu ſunt nati.* Xyland. vel potiùs, qui *utriuſque naturæ*, ut Plin. *l.* 7. c. 2, & 3. ſive *utriuſque ſexûs*, qui & *Hermaphroditi* dicti. Gell. *l.* 9. c. 4. Verùm *ambiguâ ſexûs* haud abs re Livius; quia *in his ſic uterq; ſexus apparet, ut ex quo potiùs debeant accipere nomen, incertum ſit.* Auguſt. *de Civit. Dei. l.* 16. c. 8. Διφυεῖς κ) ἀνδρογύνους appellat Philoſtratus in *Favorino.* De hyæna Clemens Alex. *pædag. lib.* 2. c. 10. Οὔκουν οὐδὲ τῶν θηρίων κατεδέξαντο τὴν φύσιν πρότυπον ποτέ. οὐδὲ γὰρ αἰδοῖα ἔχει τὸ αὐτὸ ζῶον ἄμφω ἄμφω, ἀῤῥεν κ) θῆλυς, καθὼς ὑπειλήφασί τινες, ἑρμαφρόδιτος περιλογίζονται, κ) τεκνοῦται τὸν αὐτὸν μεταξὺ θηλείας κ) ἄῤῥενος, ἀνδρόγυνον κα-

τοπιζόμενος

γυναικῶν φύσιν. Tales tamen extitisse haud paucos gentium omnium historiæ testantur. Cæterùm aliâ ratione ἀνδρόγυνον ab initio conditum Adamum fingunt Talmudistæ Judaici. hicorporem enim plane, & à parte quidem anteriore marem, à posteriore fœminam, utrisq; quasi glutino quodam per dorsi spinam sibi invicem commissis, fabulantur extitisse. id quod partim ex *Genes. c. 1. v. 27.* partim ex *Hymn. 139. v. 5.* non juxta rei veritatem ac Spiritûs sancti mentem pie simplicitérq; enarratis, sed miserè detortis, ridiculéq; atq; irreligiosè habitis elicitum eunt. de quo commento videri poterunt Moses Maimonides in *perplexorum edoctore*, & Manasses Israelitides in *Conciliatore ad Genes. quæst. 8.* eandem fabulam & sub Aristophanis persona in *Symposio* suo Plato, à quo & Mercurius Larvatus ille in *Pœmandre* mutuatus est, verbis istis proposuit: Ἀνδρόγυνον γὰρ ἦν τότε μὲν καὶ εἶδος καὶ ὄνομα, ἓν ἀμφοτέρων κοινὸν τὸ τι ἄρρεν καὶ θῆλυ· νυνὶ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἢ ἓν ὀνείδει τύνομα κείμενον. ἐν ὀνείδει, inquit, κείμενον, i. e. probrosè nunc sumitur nomen hoc. siquidem non solum pro corpore portentolo natis sumitur, verùm etiam pro mollibus, effœminatis, imbellibus. Ἀνδρόγυνοι, ἀδύνατοι, ἀνίσχυροι. Hesych. Et Pollux de *cinædis* usurpari docet, *l. 6. c. 30.* Ità Theodoret. *therapeut. l. 8.* de Baccho; Γύνιος ὢν, καὶ θηλυδρίας, καὶ ἀνδρόγυνος. Et Clem. *pædag. l. 3 c. 2.* Ἀνδρόγυνος τοιοῦ Ἕλλαδα ἢ βάρβαρος φιλοκομῶ, καὶ ἢ ἀνδρόγυνος τρυφῶ. de Paride loquitur Philo etiam *de vit. contempl.* (quo loco Platonis quoq; fabulam illam obiter tangit) Ἀνδρείαν μὲν τοῦ βιωφελεστάτου ἀριστεύσ καὶ πόλεμον καὶ χθ' εἰρήνην ἀφαιρούμενος, θήλειαν δ' νόσον τῆς ψυχῆς ἀφορμαζόμενος. καὶ ἀνδρογυνίας περιπολάζων, ἃς ἐκεῖνο πᾶσι τοῖς θεοῖς ἀλκὴν ὑπηδάμασι συγκεχυτέσθαι. Quin & γυναίανδρος eodem dictos reperio. Suidas. Γυναίανδρος, κίναιδος. Ὁ γυναικεῖος τὰ καὶ μαλθακὸν πόρνον. ἀντὶ τοῦ ἐκλυτός. Sed & Nov Valentinianum, quem Irenæus *ad Valent. c. 1. Masculo fœminam*, Tertullianus *adversus eosdem c. 10. Fœminamarem* dixit. Inq; hanc partem cepisse Marcum istic ex conjunctis & consociatis manifestum fit. Quanquam nolim cum interprete Anglicano redditum, *& monstros, quales Phalaris Neréque fuerant*: de istis siquidem divisim loquitur, etiamsi in hoc ipso consentientibus, quod *neutrosphæterum* more moveantur. Cæterùm aliâ, & adversâ prorsus, ratione Androgynem dictam Amæniam Sentiam refert Val. Max. *l. 8. c. 3.* quia *sub specie fœminæ virilem animum gerebat.* Cùm isti planè contrà: quod elegantissimè notavit epigrammate quodam quo portenta hominum istiusmodi perstrinxit anonymus quidam, *Florilegii l. 2. c. 5.*

Ἄνδρας ἠνίσσατο, καὶ ἓκ ἐχρῶντο γυναῖκας·
Οὔτ' ἄνδρες ἴσχανται, ἐπεὶ πόθον ἔσχε γυναικῶν·

Οὐδὲ γυναῖκες ἔασιν, ἐπεὶ φύσιν ἔλαχεν ἀνδρῶν.

(quod de Eunuchis spontaneis Epiphan. *l. 2. tom. 1. hær. 58. §. 3.* ὅτι μὲ ἄνδρες εἰσὶ, διὰ τὸ ἀφηρημένον ὅτι γυναῖκες διάγουσι εἰ), διὰ τὸ ἐκ φύσιν.) denique,

Ἄνδρες εἰσὶ γυναιξὶ, καὶ ἀνδρόγυνοι εἰσὶ γυναῖκες.

Ità Curio pater in *oratione* quadam, J. Cæsarem *omnium mulierum virum, & omnium virorum mulierem* appellavit. Sueton. *l. 1. c. 52.* Et de Verre Cicero *Verr. 2. Vir inter mulieres, inter viros muliercula.* Idemque de Clodio *pro domo sua*: *Impurus atque impius, qui contra fas inter viros sæpe mulier, & inter mulieres vir fuisset.* Vide & de Alcibiade quod Pherecrates *ad l. 4. §. 3.* αἰσανίῳ. *Ad Rom. c. 1. v. 27.* Jo. Chrysostomus. Εἶτα ἐπειδὴ πολλῶν πολλὴν ἀνδρεῖς καὶ λοχάδεσθαι, ἐκ ἂν ἐπλήσθημεν θυμοῦ; ἀλλὰ χαλεπώτερα ἑαυτοὺς κολασάμενοι, οἱ τὰ παιδία λυπῶντες. ἃ γὰρ ὄκνον ἴσον, εἰς γυναικείαν μεταβαλόντα φύσιν, καὶ μόνοις ἀνδρεῖς γινέσθαι γυναῖκας· μᾶλλον δὲ μήτε τοῦτο, μήτε ἐκεῖνο.

Τὸ δὲ τὸν νῦν ἠγμένα | Ista loco mota ac luxata, καὶ πρόχειρον ὄλλον. Quid enim? *mentis rationisque dictum* (juxta Solonis monitum apud Laert. *l. 1.* Νῶν ἠγμένα ποιῶ) *sequi atheos, in numen, in patriam impios, maleficos quosq;* Marcus noster unquam dixerit? Itaque post illa, καὶ πρὸ ἀνδρογύνων καὶ Φαλάριδος καὶ Νέρωνος, subjungendum immediatè, καὶ πρὸ θεὸς μὴ νομίζοντων, καὶ πρὸ πάσι πατρίδα ἐκβαλλόντων, καὶ πρὸ [ὅπῃ] ποιοῦντων, ἐπισθὲν κλείσασι τὰς ὄψεις. tum periodus nova inchoanda; & particulâ unicâ expunctâ, alterâ interjectâ legendum: Εἰ ἓν τὰ λοιπὰ κοινὰ ὄζει περὶς τὰ ἀφηρημένα, λοιπὸν ὅλον ὄζει τῆς ἀγαθῆς, τὸ τὸν νῦν ἠγμένα ἔχειν ὅτι τὰ φανόμενα καθήκοντα, καὶ φιλῶν μὴ, &c. Marci mentem quisquis fuerit assecutus, calculū dare suū nullus detrectabit.

Καὶ πρὸ ποιῦντων ἐπισθὲν κλείσασι τὰς ὄψεις | Deesse aliquid liquidò constat. Annot. Lugd. *παρὰ* reponit. Xyland. in versione sua, *Nihil non turbare*, interserui. ut sit, καὶ πρὸ [αἰσχρὸν ὅπῃ] ποιοῦντων. ego sufficere opinor τὸ ὅπῃ ut sit, πρὸ [ὅπῃ] ποιοῦντων. *etiam eorum qui quidlibet*, sive, *nihil non, perpetrant*, quodcunq; illud fuerit, *ubi foribus occlusis hominum conspectum fugerunt & exclauserint.* De istiusmodi Apostolus *ad Ephes. c. 5. v. 12.* Τὰ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρὸν ὄζει καὶ λέγειν. Præclarum autem & opportunum hic illud Epicteti monitum *dissert. l. 1. c. 14.* Ὅταν κλείσητε τὰς θύρας, καὶ σκότος ἔνδον ποιήσητε, μέμνησο μηδέποτε λέγειν, ὅτι μόνος εἶ· ὁ θεὸς ἔνδον ἐστὶ, καὶ οἱ δαίμονες ἐκεῖ· καὶ τίς τούτοις χρεία φωτὸς, εἰς τὸ βλέπειν τὰ ποιοῦντα; *Ubi fores clauseritis, tenebrásque vobis intrà feceritis, nolite dicere, solos jam esse vos: neque enim est: sed & Deus intus est, & genius vester* (hoc est, *mens* ipsa, ut Marcus mox) *intus est. quid autem lumine opus est illis, ut conspiciant ea quæ perpetrantur?*

Huc faciunt Senarii illi celebres; Menandri apud Clem. *Strom. l.* 5. Et Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. (quem Philemoni tamen tribuunt Justin. *de Monarch.* & H. Steph. *in Comic. fragm.*)

Ὁ γὰρ θεὸς βλέπει σε πανταχοῦ παρών.

& apud Plutarch. *adv. Colot. c.* 9.

Πάλαι γὰρ ὁ θεὸς ἔγγυθεν βλέπει.

& apud veterem Gnomologum, *tit.* 25.

Πάντα γὰρ ὅτι πάντα τε βλέπει θεός.

Adest ubique, nihilque non spectat Deus.

Vide & *supr. ad* § 4. & 7. sed & *ad lib.* 1. § 3.

Φιλεῖν ἀεὶ καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα | Vide *supra* § 1. & *l.* 6. § 41. & *l.* 10. § 21. Seneca *epist* 96. *Nihil unquam insidet, quod tristis excipiam, quod malo vultu.*

Συγκλωθόμενα | Idem *supra* § 4. Vide ad § 11. & *ad l.* 4. § 26.

Τὸν δ' ἔνδον ἐν τῷ σώματι ἱδρυμένον δαίμονα | Vide *ad l.* 2. § 13. & 17. Pio Porphyr. *de abstinent. l.* 4. ab Eusebio etiam *Præpar. l.* 4. *c.* 8. adductus, de pio quovis: Ὁ δὲ αὐτὸς δὴ ἑαυτῷ σεμνὸν τὸν ἔνδον ἐν τῷ σώματι ἱδρυμένον δαίμονα ἕκαστος ἡμῶν ἔχει τῶν ἀεὶ συμπαρομαρτούντων ἐπίσκοπον, ὃν ἐκ τῶν ἐναντίων ἕλκεται τὰ πάθη, ἐκεῖνος δὲ ἀπείργει καὶ ἀποκρούεται, ὅσα μὴ θεμιτὰ καὶ καθαρὰ τῷ ἀνδρὶ προσφέρεται. Ὁ δὲ τοιοῦτος ἐν ἡμῖν δαίμων ἐστὶν ὁ νοῦς ἑκάστου καὶ ὁ λογισμός. *Ipse sibi sanctum illum, qui intus in corpore habitat, genium unusquisque nostrum habet, quem ex contrariis trahuntur affectus, ille autem arcet & repellit, quæcunque viro non sunt accommodata neque pura offeruntur. Talis autem in nobis genius est mens & ratio unicuique.* Vide & *ad l.* 5. § 27.

Εἰ ὁ ἀπιὼν | Vide *supra ad* § 5.

Τῇ ἑαυτῆ μοίρᾳ συνηχοσυμβόλῳ | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 7. § 57.

Ad Librum IV.

§ 1. Ὁ ἔνδον κωλυόμενον | hoc est, τὸ ἡγεμονικόν. quod & σεμνότατον appellat, *l.* 3. § 5. & *l.* 7. § 64. τὸν κυβερνῶσαν & *l.* 4. § 12. τὸν βασιλικὸν καὶ νομοθετικόν. Stoic. apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ἡγεμονικὸν δ' ἐν τῷ σοφῷ τὸ νοερώτατον τῆς ψυχῆς Cicer *de nat. deor. l.* 2. *Principatum tribuo, quod Græci ἡγεμονικόν, quo nihil in quoque genere nec potest, nec debet esse præstantius.*

Πρὸς τὸ ῥᾳστώνην καὶ ἡδύσμιον μεταπίπτειν | Ita *l.* 5. § 20. σκοτεινότερα γὰρ καὶ μυθώδη πάντα τὰ τῆς ἐνεργείας κάλυμμα ἢ ἁπλοῦν εἰς τὸ σεμνοφανὲς. Ὕλαν γὰρ ὑποτεταγμένην ἑαυτῷ φιλεῖ | *Neque enim materiam aliquam sibi propriam subjectam habet.* Xyl. *Nunquam tutum certo alicui subjecto absolutè se addicit & applicat.* Cas. ad Marci mentem propiùs. quanquam ὑποτεταγμένην ὕλην possis reddere, *attributam & assignatam sibi materiam.* at D. Junius vult ὑποτεταγμένῃ subjectam sibi materiam, quod & Xyl. torsan legerit. Hoc est quod vult, de materia circa quam se exerceat non est solicitus; neq; enim hoc in potestate ipsius situm est, eligere quam ipse velit: sed quomodo circa eandem se gerat. *materiam ergo assignatam sibi nullam diligit*, quia *mediam* quidquam esse novit; in hoc totus est, quomodo naturæ convenienter ea uti possit, artémque suam in ea tritè ela oranda exercere, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Δεῖ γὰρ πάντας θεοὺς πρὸ τοῦ ἐκτὸς ὑλῶν φιλοτεχνεῖν, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ ἀσπάζεσθαι, ἀλλ' οἷα ἂν ᾖ ἐκείνη, τοῦτο τοῦ αὐτοῦ φιλοτεχνίας ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι. ὅτος δ' ὁ ὑφάντης, οὐκ ἔστιν ποιεῖ, ἀλλ' ὅτι ἂν παραλάβῃ, τοῦτ' αὐτὸ φιλοτεχνεῖ. Hoc interest inter eam de qua Marcus hic, cæteráſque artes; quòd illæ certam aliquam materiam habent, circa quam versantur; ista nullam, respuat. Synes. *de provident.* Βίῳ δ' ὑλὴ, οἰκείῳ δ' ἡμῖν ἀλλοτρίας δ' ἔξωθεν περικέκλωσται· ἡμεῖς δ' τὸ χρώμενον ἔνδοθεν, ἀμείνους δ' χείρους αὐτοὶ πεποίηται τε καὶ ἀπεργαζόμεθα. ἀγωνισταὶ ζώντων δρεμμάτων, παῦτ' ἄρα ὥσπερ ἐδόκησεν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀμφιέσασθαι καὶ μεταμφιέσασθαι. Vide amplius *ad l.* 12. § 36.

Ὁμοῦ μὲν ὑπεξαιρέσεως | Hoc est, *cum exceptione*, quales illæ apud Senecam *de sap. sect. c.* 30. Epicuri; *Non accedet ad rempub. sapiens, nisi si quid intervenerit.* Zenonis; *Accedet ad rempub. sapiens, nisi aliquid impedierit.* Verùm ad Marci mentem explicatissimè Seneca idem *de benefic. l.* 4. *c.* 34. *Sapiens ad omnia cum exceptione venit, si nihil inciderit, quod impedias. Ideo omnia illi succedere dicimus, & nihil contra opinionem accidere: quia præsumit animo, posse aliquid intervenire, quod destinata prohibeat. Imprudentium ista fiducia est, fortunam sibi spondere.* Cæterùm *sapientis* est. (ut idem *de tranquill. c.* 13.) *semper de futuris cogitare, & sibi nihil de fide ejus promittere. Navigabo, nisi aliquid inciderit: & Prætor fiam, nisi si quid obstiterit: & Negotiatio mihi respondebit, nisi si quid intervenerit. Hoc est, quare sapientis nihil contra opinionem dicamus accidere. non illum casibus hominum exceptimus, sed erroribus: nec illi omnia, ut voluit, cedunt, sed ut cogitavit. In primis autem cogitavit, aliquid posse propositis*

positis suis resistere. Marcus infr. l. 5. § 20. Ὀρμὴ δὲ καὶ διάθεσις ἀπὸ γίνεται ἐμπόδια, ἀλλ' ὅτι τῶν ἀναιρέσεων καὶ ἀφορμῶν. & l. 6. § 50. Μέμνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾷς. Vide & l. 11. § 37. Epictet. Enchir. c. 2. § 2. Μόνῳ δὲ τῷ ὁρμᾶν καὶ ἀφορμᾶν χρῶ, κόφως μόνῳ τοι, καὶ μετ' ὑπεξαιρέσεως. quo loco vir doctiss. Hier. Vollius male vertit, cum diminutione.

Πρὸς τὰ ἡγεμόνα | *Ad ea quæ proposita sunt.* Xyl. *ad ea quæ intendit & prosequitur.* Cas. Neutrum satisfacit. neq; enim ἡγεῖσθαι aut in *proponendi*, aut in *prosequendi* sensu uspiam reperitur. forsan ex l. 5. § 20. τὰ προηγούμενα legendum fuerit, vel etiam τὰ προηγωμένα, *ad ea, quæ potiora videntur*; sive *ad præposita* etiam, ut ipsi loquuntur, *cum exceptione quadam fortur.* & ad ea multò magis, quæ nec ad istum quidem æstimationis gradum promoverint. Vide *ad l.* 3. § 11. κατ' ἀξίαν. Xyl. προκείμενα legisse videtur. ut l. 5. § 14.

Τὸ δὲ ἀνθισταμένων ὕλην ἑαυτοῦ ποιεῖ | Ità *id quod offertur ei.* Xyl. *quicquid, contrà quàm intenderat, contingit.* Cas. quod ejus vice contrà immittitur, sive introducitur. ἀνθεισάγειν' *in alterius vicem introducere.* Clemens Strom. l. 3. Μὴ ὑποδέχεσθαι γάμων καὶ παιδοποιΐας, μηδὲ ἀνθεισάγειν τῷ κόσμῳ διυπνίσεις ἑτέρας, μηδὲ διηχρηνεῖν τῷ σώματι τροφάς. Verùm strictiùs paulò hoc loco, opinor, pro eo quod alterius vice ità introducitur, ut eidem adversetur: quomodo νόμον ἀντεισφέρειν, est *legem legi obrogare*, sive *quæ prioris loco obtinet, contrariam ferre.* Ità l. 7. § 58. & 69. & l. 8. § 31. Senec. *de provident. cap.* 4. *Calamitas virtutis occasio est.* quod & *ibidem c.* 2. 3, 4. fusissimè disserit. Idem *epist.* 85. *Sapiens ipse semper in actu est, non in effectu: tunc maximus, cum illi fortuna se opposuit —— per totam vitam opus ejus extenditur. Ità nulla fortuna, nulla res, actus sapientis excludit. Id enim ipsum agit, quo alia agere prohibetur, ad utrosque casus aptus est; bonorum rector, & malorum victor. Sic, inquam, sè exercuit, ut virtutem tam in secundis, quàm in adversis exhibeat: nec materiam ejus, sed ipsam intuetur. —— Tu illum putas premi malis? utitur. non ex ebore tantùm Phidias scibat facere simulacra; facitbat ex ære. si marmor illi, si adhuc viliorem materiam obtulisses, feciſſet quale ex illa fieri optimum posset. sic sapiens virtutem, si licebit, in divitiis explicabit; sin minùs, in paupertate: si poterit, in patria; si minùs, in exilio: si poteris, imperator; si minùs, miles: si poterit, integer; si minùs, debilis. quamcunque fortunam acceperit, aliquid ex illa memorabile efficiet.* Quod Aristot. *Ethic. lib.* 1. c. 10. Τὸν γὰρ ἐκ ταύτης ἀγαθὸν καὶ ἔμφρονα πάντως οἰόμεθα τὴν τύχην εὐχερῶς φέρειν, καὶ ἐκ παντὸς ὑπάρχοντων αὐτῷ τὰ κάλλιστα πράττειν· καθάπερ καὶ στρατηγὸν ἀγαθὸν, τὴν παρὴν στρατόπεδον χρῆσθαι πολεμικώτατα, καὶ σκυτοτόμον, ἐκ τῆς δοθείσης σκύτης κάλλιστον ὑπόδημα ποιεῖν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τἄλλους τεχνίτας ἅπαντας. Gregor. Naz. *orat.* 28. Ὁ φιλόσοφος εὐδοκιμεῖ τοῖς παθεσιν, καὶ ὕλῃ ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρὰ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἐγκαλλωπίζεται. Clemens Strom. l. 4. Θαυμάζειν δὲ ἄξιον καὶ τὴν Στωικῶν, οἳ πάντα φασὶ μηδὲν πάθος ὑπὸ τὸ σώματος διατιθέναι, μήτε ὑπὸ τῆς νόσου, μήτε ὑπὸ τῆς ὑγιείας· ἀλλὰ ἀμφότερα ταῦτα λέγουσιν ἀδιάφορα εἶναι. καί τοι καὶ ἰσχνότητος ὑπόκωλῆς καὶ πίονος ὑπερσχῆ, πίονος μὲν ἐν πυκνῷ, ἀραιοῦ δὲ ἐν ἐκλύσει, αἰσχρὸς δὲ ἐν καλῷ, καὶ νοσηρὸς ἐξ ὑγιεινοῦ ἡθοποιῶν, ἡμῖν τί ἔξεστι παράδειγμα ἀγαθὸν ἀναγεγραμμένον· δυσωπῶν τὸν φιλόσοφον, εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων ὕπνον τὸ δόλιχος, ὡς τὸ σφίγγειν δηδόκιον ἐν μάλα τοῖς ἀθυρματοποιοῖς ἅπαν οἷόν τι εὖ καλῶς χεῖσθαι τὴν γωνιαίον. Vide *infra* § 49. & *l.* 10. § 31.

Τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχα ὀζωτείοντι ἑαυτῷ τὸ ὀπτερούμενα | Hanc ob eauſam *Ignem*, cùm omnia absumat, (unde παμφάγα πυρὸς ὕλην, Philo. Vide ad § 21. & κάμε παμφάγα πυρὸς, Euripid. *Medea*) *feram* esse *animatam* censebant Ægyptii Herodot. *lib.* 3. Αἰγυπτίοισι νενόμισται πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον· πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν, τὰ ἂν λάβῃ πλῆθόν τε αὐτὸ τῆς βορᾶς, συναποθνήσκειν τῷ καταδαμασθέντι. Hinc Agur Hebræus, inter ea quæ nunquam exturantur, aut, *ubi, jam satis est*, discere nata sint, *Ignem* commemorat, *Prov. c.* 30. *v.* 16. Et Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 107. *Quæ est illa natura, quæ veracissimam in toto mundo avidissimam sine damno sui pascit?* Eidem autem, quâ istic, imagine usus est Marcus & *l.* 10. § 30. Ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὃ, τι ἂν βάλῃς, φλόγα σὴν αὐτῷ καὶ αὐγὴν ποιεῖ. Nec dissimilis Plutarchus, licèt in argumento diverso, *de sene polit.* Τὸν φθόνον ἴσως πρὸ καπνῷ παρεικάζουσι· πολὺν γὰρ ἐν τοῖς ἀρχομένοις διὰ τὸ φλέγεσθαι φερόμενον, ὅταν ἐκλάμψωσιν, ἀφανίζεται. Et in *politic. præcept.* Οὔτε πῦρ φησιν ὁ Λεσβίων καπνὸν ποιεῖν, ὅτι δόξαν φθόνον, ἰὼ ἐυδὺς ἐκλάμψῃ καὶ ταχύς. Itaque idem *de invid. & odio.* Αἱ δὲ ἠρὶ εὐτυχημάτων ὑπερoχαὶ καὶ λαμπρότητες τὸν φθόνον ἀποσβεννύουσιν. Verùm diversâ planè in eadem materia Seneca *de provident. cap.* 2. *Quemadmodum tot omnes, tantum superne dejectorum imbrium, sagina medicatorum fontium, non mutant saporem maris, ne remittunt quidem; ità adversarium impetus verum viri fortis non vertit animum. manet in statu; & quicquid evenit, in suum colorem trahit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 20. Τυφὶς τὸ τὸ Ἡρακλέους ῥαβδίον. ὦ θηλές, φησὶν, ἀλλ' ἐκ ξύλου καὶ χρυσοῦν ἔστι. ἐ, ἀλλ' ὦ θηλές, φέρε, παρ' αὐτὸ ἀγαθὸν ποίησον. —— Κακὸς πατὴρ; αὐτὸ ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθὸς κακὸς γείτων; αὐτὸ ἀλλ' ἐμοὶ ἀγαθός· γυμνάζει μου τὸ εὐγνωμον, τὸ ἐπιεικὲς φέρε νόσοι, φέρε θάνατον, φέρε ἀπορίαν, φέρε λοιδορίαν.

δειλίαν, δηλονὸτι ὅτι ἡμᾶς ἐμέτων, πάντα ταῦτα τοῦ βαδίζειν τῷ Ἑρμῇ ἀφίλτατα ἔσαι. τὸν δάκτυλον τί ποιήσεις; τί γὰρ ἄλλο, ἢ ἵνα σε κοσμήσῃ; ἢ ἵνα δείξῃ τοῦ ἔργου δι' αὐτοῦ, τί ὄζει ἀνθρώπου καὶ βυκλήματι τῆς σύσεως ἀδιακολούθων; τιὼ νόσον τί ποιήσεις; δείξω αὐτῆς τιὼ φύσιν· διαρρήξω ἐν αὐτῇ, ἐυεξήσω, ἐυεχήσω. — τί ὑπ ἄλλο ζητᾶς; πὰν ὃ ἂν δῷς, ἐγὼ αὐτὸ ποιῶ μαγδετον, ἐυδαιμονικὸν, σωὸν, ζηλωτόν. Euge, Epictete! erubescamus Christiani.

Καὶ ὄζ αὐτῆς ἐμέτων ὀπὶ μᾶζον ἤρθη | Scil. ut Naso *tristium l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis cessat, non cognita, rebus,
Apparet virtus, arguiturque malis.

Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Ἢ τί οἴει ὅτι Ἡρακλῆς ἂν ἀπέβη, εἰμὴ λέων τις ἦλθε, καὶ ὕδρα, καὶ ἔλαφος, καὶ σοῦς, καὶ ἀδικοί τινες ἄνθρωποι; Seneca, *epist.* 13. *Circuta Socratem magnum fecit. Catoni gladium asserterem libertatis exturbe, magnam partem detraxeris gloriæ.* Idem *de provid. c.* 3. *Magnum exemplum, nisi mala fortuna non invenit.* De P. Popilio, Cicer. *pro domo sua*: *Fortis & constans in optima ratione civis P. Popilius semper fuit: tamen ejus in omni vita nihil est ad laudem illustrius, quam calamitas ipsa.* Et de Q. Metello: *Q. Metelli præclarum imperium in re militari fuit, egregia censura, omnis vita plena gravitatis: tamen hujus viri laudem ad sempiternam memoriam temporis calamitas propagavit.*

§ 2. Μηδὲν οἰκεῖ | Vide *lib.* 2. § 5. Plut. in *pædag.* Καλὸν γάρ τοι, μηδὲν οἰκεῖ μήτε λέγειν, μήτε φρονεῖν. Cicer. *Offic. l.* 1. § 10. *Omnis autem actio vacare debet temeritate & negligentia.*

Κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης | *Secundum contemplationem, quâ artis defectus compleatur.* Xyl. imò, *ut artis regulis undequaque plenissimè respondeat.* Vide *lib.* 8. § 32. Ab *artificibus* tractum, qui etiam in minutissimis quibusq; artis suæ & præcepta observant, & specimen edunt. Ità Apelles ex lineæ unicæ ductu solo Protogeni innotuit. Plin. *l.* 37. *c.* 10.

§ 3. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν | *Secessus sibi quærunt, & solitudines.* Frustra. Audi Basilium Cæsar. *epist.* 1. Κατίλιπον μὲν τὰς ἐν ἄστει διατριβὰς, ὡς μυρίων κακῶν ἀφορμὰς, ἑαυτὸν δ' ὅπῃ δυνατὸν ἠσυχίᾳ. ἀλλ' ὁμοίως εἰμὶ τοῖς ἐν θαλάσσῃ ὑπὸ τῆς χθὲς καὶ πρώην ἀνωμαλίας ἐπελυμαίνοις καὶ ναυτίοις καὶ ἀπορίᾳ πᾶσι συμπεσοῦσι· διὸ αὐτοῖς ἡ ἀνδρία καὶ ἡ χολή. τοῦτον ἔν τι καὶ τὸ πάσχειν. τοὺς δ' ἔνερθε τούτων συμφορᾶς ἐγκλείσας μοι δοκῶ ὁμοίων θορύβων ἐρημίαν. ὥστε μόνη μία τῶν ἐρημιῶν ἀπονάμεθα ταύτης. Et Isidor. Pel. *l.* 1. *epist.* 191. Ἡμεῖς τὰς πόλεις ὡς θορυβώδεις φεύγομεν· καὶ θορύβους δεῖ τῆς ἐρημίας ὑφίστασθαι. Basilius quod dixit, Plutarchum imitatus videtur, cujus hæc sunt, *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ οἱ πλοῖοι καὶ ναυπηγίας ἐν τῷ πλεῖν, ἅτε ῥᾳδίως διδόξειν, ἐὰν εἰς γαῦλον ὀξ ἀκάτου, καὶ πάλιν ἐὰν εἰς πεῖραν μεταβῶσιν, ἐδὲν παραίρει, τιὼ χολικὸν καὶ τιὼ δειλίαν συμπαφορμοῦντας ἑαυτοῖς· ὅτως οἱ τὴν βίον ἀπτωτα λύσεις ὐκ ὀξαίρουσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα. Senec. *ep. ist.* 82. *Quid prodest secessisse, tanquam non trans mare sint felicitatium causse persequantur? quæ latebra est, in quam non intret metus mortis? quæ tam munita, & in altum subducta vitæ quies, quam non ulcior territet? Quocunque te abdideris, mala humana circumstrepent. multa extra sunt, quæ circumeunt nos, quæ aut fallant, aut urgeant: multa intus, quæ etiam in media solitudine exagitent.*

Ἰδιωτικώτατος | Ut *infrà* § 50. ἰδιωτικὸν, *vulgare*, atque ità hîc verterim, *vulgarium cum primis hominum est.*

Εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν | Senec. *de Sap. secess. c.* 27. *Proderit primò in seipsos secedere.* Νῦν μὲν γὰρ μὸ σκεδαννύμενοι ὅλῃ τὰ ἔξω. μηδ' ὑπ' ἄλλοτριότητος ὅλῃ τὸν κόσμον διαχεόμενοι ἐπάνιωμεν ποτὲ εἰς ἑαυτὸν, δ' ἑαυτῶ ἢ ποτὲ τιὼ τῶ θεῶ γνῶσιν ἀναλάβωμεν. Basil. Cæsar. *epist.* 1. *Non multum autem ad hoc locus confert, nisi se sibi præstet animus, qui secretum & in occupationibus medius, si volet, habebit. at ille qui regiones eligit, & etiam captat, ubique, quo distringuntur, inveniet.* Sen *epist.* 104. *Quid prodest mare trajicere, & urbes mutare? si vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* Idem. scil. ut Flaccus *l.* 1. *ep.* 11.

Cælum, non animum, mutant, qui trans mare currunt.
Vide *ad l.* 8. § 9.

Ἔνδον ἔχων ταῦτα | Δόγματα nimirum πρόχειρα καὶ ἕτοιμα, h. e. *in promptu & quasi ad manum* semper in mente recondita, de quibus *l.* 3. § 13.

Εἰς ἃ ἐσκόπας | *Ad quæ introspiciens.* Sic *infr.* ἐν ᾗ τῶν προχειροτάτοις, εἰς ἃ ἐγκύψεις, &c. τὸ παρακύπτειν etiam eâdem notione usurpavit Jacobus Apostolus *c.* 1. *v.* 25. Ὁ δ' παρακύψας εἰς νόμον. utrumque autem, τό τε ἐγκύπτειν καὶ τὸ παρακύπτειν, *metaphoram* in se habet traductam ab eis qui *caput inclinant*, quò accuratiùs ac penitiùs intueantur rem aliquam, vel in locum aliquem introspiciant.

Ἐν πόσῃ συμβολῇ ἐυδὺς γίνεται | Secessus, inquit, iste, quo in se ipse quis secedit, fœq; ipse ac sua lustrat, secessuum omnium quietissimus ac placidissimus futurus est illi, qui pectus decretis atq; institutis ejusmodi instructum habuerit, quæ animum statim tranquillum ac bene compositum constituant. Aliter affecti, nihil mirum, si, quod Plut. *de Curios.* τὸν ἴδιον βίον, ὡς ἀτερπέστατον διαμα. σχεσθῶν ὐκ ὑποφθόνως, ἀλλ' ἀκαιρίαν τὸν λιμενῶν, ὡς φῶς,

φῶς, ἐφ' ἑαυτοῦ, ἢ σκοτεινόν, quum possit de illis dici, quod ex Euripidis *Philoctete* (ut Dio Prus. *orat.* 59. docet) autor idem usurpavit,

Δύσοπτος ἁπλῆ πάντα δ' ἦν αἰσχύνη.

Sunt universa, quæ intus sit, deformia.

Itaque, ἡ ψυχὴ αὐτὴ γέμουσα κακῶν παντοδαπῶν, καὶ φείδεται καὶ φοβεῖται τὰ ἥδιστα, ἐκπλῆξαι δύναται, καὶ πλανᾶται περὶ τ' ἀλλότρια. Idem *ibid.*

Εὐμάρειαν λέγω οὐδὲν ἄλλο, ἢ εὐπορίαν | Observat Suidas εὐμάρειαν apud Marcum εὐπορίαν significare. hunc locum in animo habuit. βίῳ εὐμαρεῖ τις, uti Marcus ipse, *l.* 1. § 16. ideo autem per εὐμάρειαν quid istic designatum velit, monet: quia est &, quæ quibusvis obtingere potest.

Σωτηρίᾳ ἐν δίδου σαυτὸ παύτῃ πλὴν ἀναχωρήσῃ | *L.* 6. § 11. Ταχίως ἐπίστρεψον εἰς ἑαυτόν. Senec. *epist.* 15. *Quicquid jacies, citò redi à corpore ad animum.* Et *epist.* 25. *Time præcipuè in te ipse secede, cùm esse cogeris in turba, si bonus vir, si quietus, si temperans es: alioquin in turbam à te recedendum est. istic enim mala viro propiùs est.*

Ἀνανέωσαι σεαυτόν | *Renova te*; vel *renova memoriam tui*, eorumque quæ apud te habes reposita. ut mox, ἀναπαύσῃ. vel *recrea te*. Sic enim *renovare* etiam Latinis in usu pro *reficere* sive *recreare*. Fabius *institut. l.* 6. *c.* 4. de Rufo. *Tristes solvit officius, & animum ab intentione rerum sæpenumero avertit, & aliquando etiam reficit, & a satietate vel a fatigatione renovat.* Id Matius uno verbo *recentare* diceret. Nonius: *Recentari bonum est positum pro renovari* (sive, *renovari*) *quod est Græcis ἀνανεοῦσθαι.* Matius:

Jam jam albicascit Phœbus, & recentatur.

ex quo forsan emendari poterit Alex. Trallianus *l.* 11. § περὶ σκοτωμάτων. Λαμβανέτωσαν ἢ βαλανεῖα, ἢ ἀνάψυξιν, ψυχείλοσιν ὀσφύσιν, καὶ ἐφ' ἑκάστῃ ἡμέρᾳ ποιεῖν εἰ Ῥωμαῖοι τὸ καλούμενον ῥαικαντάτον. leg. ῥαικαντάτον. ut sit *Recentatum* idem quod τὸ ψυχεινόν, *quod refrigeratione renovatum* & quasi *recens denuo factum* sit. Quanquam & ῥαικαντάτον illud ferri potest, eodem commate, quo apud Suidam Ῥαίκλωρ, pro *Rectore*, ex Græcorum recensionum scriptis legitur.

Βραχέα ἢ ἴσα | Vult illa, sive *decreta* sive *præcepta*, de quibus suprà (eò enim ista referenda sunt) *brevia* esse; qualia illa, inquit Casaubon. *ad Pers. Sat.* 3. quæ κοιμαντικὸς λόγους appellant philosophi. Καὶ στοιχειώδη | *Elementaria*, id est, *elementorum vicem obtinentia*; ut Xyland. sive, *quæ elementa contineant doctrinæ universæ*; ut Casaub. quid si *summaria* dixerimus? quæ rerum *summulas* comprehendant. Talia sunt *decem* illa *verba* Dominica, uti Moses appellat, *Deut. c.* 10. *v.* 4. quæ legis æternæ *summulam* in se continent. Aristotel. περὶ ὑγ. καὶ νοσ. *l.* 4. *c.* 3. Τὰ μικρὰ καὶ ἀπλᾶ, στοιχεῖα λέγομεν, ἐξ ὧν πλείους καὶ μείζους συνέστηκε, ὅπερ ἴσχυσεν αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ καὶ ἀπλῆν, ἐν πολλαῖς διαφέρει.

Εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκύσαι | *Quæ totum perfundant animum.* Casaub. Verùm τῆς ψυχῆς, i. e. *animi* nulla in præcedentibus fit mentio; nec occurrit quicquam, quod τὸ αὐτὴν istud respiciat. Quin & ambigi possit, an ἡ ψυχὴ ἀποκύσαι dici possit citra ἀκυρολογίαν τινα. Ego itaq; ad Xylandr. potiùs accedo, qui vertit, *Quæ omni te molestiâ liberent.* ut ἀνίαν, aut legerit, aut legendum saltem censuerit: quod & ipse nullus ambigo. itaq; reddiderim, *Quæ anxietatem omnem eluere & extergere valeant.* ἐκπλύζεται ἡ ψυχὴ, ἀποκλύζεται ἡ ἀνία. Liban. *vit. sua*: ἔκ τε τῆς ῥᾳδίως τὴν λυπηρὰν ἐκπλύζειν. D. Jun. ἀποκλύσαι mavult; quod & *dissolvere*, sive *diluere*, vertas.

Τὸ κεῖμαι | Κεῖμαι hîc, uti *l.* 5. § 19. & 47. & *l.* 8. § 4. idem est quod δόγμα. *ibid. l.* 9. § 29. *decretum*, prout Seneca reddit, *epist.* 95. ità κέκρικα, *decrevi*: Corellii Rufi ad mortem spontaneam obstirmati vox, apud Plin. *l.* 1. *epist.* 12. quod de Didone Virgil. *Æn. l.* 4.

Decrevitque mori.——

& κέκριται, *decretum est.* Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 15.

Τὰ λογικὰ ζῶα ἀλλήλων ἕνεκα | Vide *supr. ad l.* 2. § 1. Platò *ad Archyt. epist.* 9. Ὅτι μὲν οὖν ἰδιῶν ὄζιν ἐν τῷ βίῳ, τὸ τὰ αὐτῶν σῴζειν, ἄλλως τε καὶ εἴ τις ἄλοιτο τοιαῦτα σῴζειν οἷα καὶ σὺ, φανερὸν παντὶ δήλον. ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἔσμεν ἡμεῖς, ἐκ αὐτῷ μόνον γεγόναμεν, ἀλλὰ τῆς πατρίδος ἡμῖν τὸ μέρος τι καὶ πολεῖς μεῖζόν τι, τὸ δὲ τι καὶ φιλίαι, τὸ δ' οἱ λοιποὶ φίλοι. Quod Cicer. *offic. l.* 1. *Non nobis solum nati sumus; ortûsque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.* Idémque *de finib. l.* 2. *Atque, ut ad Archytam scripsit Plato, non sibi soli se natum meminerit, sed patriæ. ut perexigua pars ipsi relinquatur.* Latius multò Gregor. Naz. *orat. in Heronem*; Πεπιστευκὼς γὰρ πρὸ καιροῦ ἑαυτὸν καὶ τὸ κοινὸν συλλαμβάνειν, ψυχῆς δὲ τελειοτάτης τε καὶ φιλοσοφωτάτης ἐνόμιζεν οὐκ ἐμαυτῷ μόνῳ γεγενῆσθαι μέρος ἔχειν ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν, ὅσοι τῆς αὐτῆς μετέσχον φύσεως, καὶ ἐξ ἑνὸς τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς γεγόνασιν. Hoc est quod de Catone Lucan. *l.* 2.

Nec sibi, sed toti genitum se credere mundo.

Pulcrè Seneca *epist.* 48. *Consortium rerum omnium inter nos est: nec secundi quicquam singulis, nec adversi. in commune vivitur. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantùm intuetur, quis omnia ad utilitates suas convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere. Hæc societas diligenter & sanctè observanda est, quæ nos omnes omnibus misces, & judicat aliquid esse commune jus generis humani.* Vide *ad l.* 1. § 16. κοινωνοπαθοῦντα.

Τὸ ἀνέχεσθαι μέρος τῆς διχοστασίας | Ità *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι.

Ἀκόλου-

Ἀνιεῖς ἀλλήλους | Idem habet *l.* 7. § 22. & *lib.* 11. § 18. cujus ſententiæ rationem reddit, *l.* 7. § 63. & *l.* 8. § 1. ubi viſe.

Διαδρεμπόντες | *Conſoſſi.* Xyland. Malim, *velitantes, ſeſe mutuò impetentes.* Δορατίζοντες, δέξασθαι μαχόμενοι. Heſych. Et Salmaſ. *in Solin.* διαδορατίζεσθαι, *haſtis velitari*: ut διαξιφίζεσθαι, *gladiis certare*; διακερατίζεσθαι, *cornibus pugnare.* inde διαδρομαὶ, *velitationes*: *infrà l.* 7. § 3. Senec. *de tr. vit. c.* 2. *Interim dum rapiuntur & rapiunt, dum alter alterius quietem rumpit, dum mutuo ſunt miſeri; vita eſt ſine fructu, ſine voluptate, ſine ullo profectu animi: nemo in conſpicuo mortem habet.* Vide *ad l.* 7. § 22.

Ἐκτάσεως | *Extenſio* i. e. *mortui, defuncti, ſunt.* & *infrà* § 48. εἶτα ὑξετάθη. *deinde ipſe exanimus*, i. e. *defunctus eſt.* & *l.* 11. § 16. ᾧ μετ' ὀλίγον πάντες ἐξετάθημεν. *& paulò poſt omnes extendimur*, i. e. *defuncti jacemus.* Tractum à geſtu ſive conlocatione mortuorum, quibus non pedes tantùm, ſed & corpus totum dirigitur atque extenditur. Homer. *Il.* φ. *v.* 119. de Lycaone ab Achille cæſo;

Κεῖτο πεδοῦς——
Extenſus jacuit.——

quod idem & de Harpalione dictum *Il.* ι. *v.* 655. & de Sarpedone *Il.* π. *v.* 485.

—— κεῖτο τανυσθείς.

Eodem retuliſſe priſcos Grammaticos & τὸ ὀρεχθῆναι, i.e. *porrigi*, docet Euſtath. in illis *Il.* ψ. *v.* 30.

Πολλοὶ μὲν βόες ἀρτὶ ὀρέχθεον ἀμφὶ σιδήρῳ
Σφαζόμενοι.——

ὀρέχθειν, inquiunt, ἀντὶ τοῦ ἀναιρεῖσθαι ὠρέγοντο, ἤτοι ὤχοντο εἰς τὸν πεπτωκότα σιδηρεῖν, τανύεσθαι. Apollonius Argonaut. *l.* 1. *v.* 1040.

—— πολεῖς δ' ὑπαρήγονες ἄλλοι
Ἐκτανύσθην.——

ἀντὶ τοῦ ἐκτανύσθησαν. quod vel à κτείνομαι, vel ab ἐκτείνομαι, analogiâ pariter favente, deduci poteſt. Phlegon. *de mirabil.* Τοσαῦτα εἰπόντα, ὑφῆκε τὴν ἴυγγα, ἣν ἐκρέμασεν ἐκ τοῦ τοίχου, ὑπεστήσατό τε δίκτυον τῆς κλίνης ἐμπεσὸν τὸ σῶμα. Euripid. *Hippolyt. coronif.* de Phædra, poſtquam ſuſpendio perierat:

Ὀρθώσατ' ἐκτείνοντες ἄθλιον νεκρόν.
Miſerum cadaver dirigendo extendite.

Et mox

Ἥδη γὰρ, ὡς νεκρὸν, νιν ἐκτείνει δόμος.
Cadaverem nunc inſtar, illa extenditur

Indè & Latinis *calces extendere*, de mortuis. Perſ. *Sat.* 3. *v.* 105.

In portum rigidos calces extendit.——

Et *extendere* ſimpliciter, pro *occidere.* Statius *Theb. l.* 1. *v.* 700. de Phœbo;

—— *tu matris honori*
Terrigenam Tityon Stygiis extendis arenis.

extendis, i. e. ἐκτείνεις, κτείνεις. ſi Tornorupæ-

um ſequimur. nam & alia inſuper Tityi *extenſio* celebris habetur. Cæterùm ſic de Arcentis filio à Mezentio occiſo, Maro *Æn. l.* 9.

—— *multâ porrectum extendit arenâ.*

Cui & geminum eſt illud Diodori *l.* 16. *extremo*, de Philippi Macedonis percuſſore Peuſania, τὸν βασιλέα νεκρὸν ὑξέτεινεν. Moribundi item, ſive animam agentis mortiſque proximi poſitus formulâ eâdem exprimitur. de Alexandro ex ſanguine copioſiùs emanante deliquium paſſo, Curtius *l.* 9. *c.* 5. *Languque animo Rex, & caligine oculis effuſâ, velut moribundus extenditur.*

Τετράφατται | *In cineres redacti ſunt*, ſive *cineres facti ſunt*, ut Lucretius loquitur *l.* 3. & ex Lucretio Nonius habet. reſpexit ad buſta, de quibus ibi Lucretius. Sic *infrà* § 39. τέφρας, ἢ τέφρα. Alluſit eò Bio Boriſthenit. qui, Laërtio *l.* 4. autore κατέγνωσκε τῆς τοῦ ἀνθρώπου καταφθάντων ἰδέας, ὡς ἀναιδῶς καὶ ἀναισθήτους. clauſulam alteram interpres Ambroſius omiſit prorſus, cùm quid vellet, aſſequi nequiret: Eraſmus ſic reddidit, *damnabat homines qui ſic exurerent, quaſi ſenſu vacarent; ſic adurerent, quaſi ſentirent.* & ad bellatores ferro flammâq; omnia vaſtantes retulit. Verùm ſenſu neutiquam idoneo. Forſan κατακαλοῦντας, vel ἐπικαλοῦντας, fuerat. *damnabat eos, qui defunctos ſuos cremabant, ac ſi ſenſu vacarent; deflerent interim, ac ſi flammarum vim perſentiſcerent.* Porrò illud miraculo ferè deputari poteſt, quod fertur corpori reliquo in cineres redacto, dentes integros ſupereſſe. Dio Pruſ. *orat.* 4. Ἀλλὰ καὶν ἐμφήσῃ τις τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ τὴν ἡρακλέα φασὶν αὐτὸν ἐμφῆσαι, μόνα ἂν τὰ δόγματα ἐν τῇ ψυχῇ καθαρὰ, οἶμαι δὴ κατακαιομένων τῶν ὀδόντας φασὶ διαμένειν, τὰ ἄλλα σώματος ἅπαντος ὑπὸ τοῦ πυρός. Plin. *lib.* 7. *c.* 16. *Dentes tantùm inviſi ſunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Hinc Tertull. *de reſurr. c.* 42. *Conſtat & dentes incorruptos permanere; quæ ut ſemina reſtituendæ ædificaturæ corporis in reſurrectione.* Ità iſta, ut cum Platone loquar in *Phædone*, ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀθάνατά ἐστιν. & tamen, quod ſubjicit Plinius *ibidem*, *Iidem flammis indomiti, tabe carnium putrida.*

Ἀναστασίμου | Quod ſuprà ἀναλογισάμενος. *ſecum reputans, animo ſæpe revolvens*, ſive *in memoriam reducens ſibi.* ità Suid. Ἀναστασίμους, ἀναμνησθείς, εἰς ἔννοιαν ἐλθών Subintelligendum in clauſula tum membri hujus, tum & inſequentium, παῦε πατέ. quod ſuperiora clauſerat. vel ejuſmodi aliquid, alioqui ſuſpenſa futura eſt ſententia, nec ſuppetet quippiam, in quod vel τὸ ἀναστασίμου illic, vel τὸ ἐννοήσας, ᾧ τὸ ἀπιδὼν illic ſe reclinet. nam quod Annot. Lugd. pro ἐννοήσας, ἐν ὕπνῳ legi poſtulat; non ſatis fuerit, niſi & τὸ ἀπιδὼν pari modo immutaveris. nam quod illic legere ſe profitetur, εὐμήκους, ὅτι ὁ θεὸς ἀναστασίμου, Delium poſcit natatorem.

Tà-

Τὸ διεζευγμένον | De quo & *infra* § 27. quo modo autem hoc faciat, docet apertiùs *l.* 11. § 18.

Ὅτι ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις | *Quod mundus civitatis instar obtinet.* Et quid tum postea? Nimirum nos autem omnes ejusdem cives, nec civi incommodum quicquam debet videri, quod in civitatis commodum cedat. quo argumento non semel utitur Marcus. *inf.* § 4. & 23. & *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 44. & *l.* 10. § 6. Ejusmodi aliquid excidisse istic verisimile est. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὅτι ὁ κόσμος ἐστὶ μία πόλις ὅδε. quod & frequenter inculcat. Minuc. in *Octav.* *Non possis pulcre gerere rem civilem, nisi cognoverit hanc communem omnium, mundi civitatem.*

Λείως ἢ τραχέως | *Lævia* corpori grata sunt, *aspera* offendunt. Mens autem, inquit, neutri istorum se immiscet, si ad ea duntaxat, quæ sui sunt muneris, attenderit, & intra proprios sese cancellos circumscripserit. Sen. *ep.* 78. *Illud autem est, quod imperitos in vexatione corporis male habet; non assuerunt animo esse contenti: multum illis cum corpore fuit. Idèo vir magnus ac prudens animum didicit a corpore, & multum cum meliore & divina parte versatur: cum hac querula & fragili, quantum necesse est.*

Ἐπειδὴ ἅπαξ ἑαυτὸν ἀπολάβῃ | *Cùm semel seipsam collegerit.* Xyl. *recollegerit.* Casaub. Malim *fecesserit,* vel *abduxerit se*; ut ad recessus sive secessus illos, de quibus egerat, alludat sit. Marc. *Evang. c.* 7. *v.* 33. καὶ ἀπολαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν. *Cùm à turba illum abduxisset.* Ubi tamen Vulg. *apprehendens,* ἀπολαβόμενος. prout & Complut. exhibet.

Τῶν ἰδίων ὀξυαίων | De qua *l.* 5. § 14. & *l.* 7. § 28.

Τὸ πάχος τῆς πάλης λήθης | Vide *supr. l.* 2. § 17. & *infr.* § 19. 33.

Τὸ χαῦνον τῶν ἐφ' ἑκάστοις ἀπείρου | Vide *infr.* § 41. Stoici apud Laert. *l.* 7. *Zenon.* Τοῦ χεύστου, τὸν μὲν παρῳχηκότα καὶ τὸν μέλλοντα, ἀπείρους, τὸν δὲ ἐνεστῶτα, πεπερασμένον.

Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως | Vide *infr.* § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 6. § 16. Festivè Juvenal. *Sat.* 14. *v.* 156.

——— *tunicam mihi malo lupini,*
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Τὸ εὐωπιάζεσθαι | Vide *infra l.* 8. § 52. Cicer. *pro domo sua. Hoc in imperita multitudine est vitiosissimum, varietas & inconstantia, & crebra tanquam tempestatum, sic sententiarum commutatio.* Senec. *epist.* 102. *Putas tu posse sententiam unam omnium esse? non est unius una.* Flaccus *Epist. l.* 1. *epist.* 1.

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

Καὶ ἄκεστον | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 9. § 19. Porph. ἀπὸ τ. ἀπ. *l.* 1. Οὔτε τῷ συμφέρῃ ἴσον, ὅτι τῷ Διΐ, ὅτι τῷ κοινῷ σωτῆρι, ὁ πλοῦς ὅτε ἐξῶν φαύλων καὶ ἀστείων κεῖσθαι δωμάμῳ. Tacit. *annal. l.* 17. *Plebi non judicium, non veritas.* Cicer. *pro Plane. Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia. non judicat semper populus; sed movetur plerumque gratiâ, odii precibus. denique si judicet; non delectu aliquo, aut sapientiâ ducitur ad judicandum, sed impetu, & quadam etiam temeritate. ex opinione plurima, ex veritate pauca judicat.* Plin. min. *l.* 2. *ep.* 14. *Scito eum pessimè dicere, qui maximè ab his laudatur.* Itaq; Afopodorus Musicus, cùm in proscenio constistens, tibicinem in scena canentem coronæ plausu ingenti exceptum audiret, Δῆλον, ὅτι μέγα κακὸν γένοιτο. *Apparet,* inquit, *hinc, hunc hominem malum ingens admisisse.* ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἐν τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμήσοντος· *aliàs turba neutiquam probaretur,* inquit Athenæus, qui & refert *l.* 14. sed & Hippomachus gymnasta, cùm discipulo suo artis athleticæ specimen exhibenti populus frequens acclamasset, virgulâ attactum his verbis corripuit; Ἀλλὰ σύ γε κακῶς, ᾧ οὐκ ὡς ἐχρῆν ἐπόησας, ὅτε ἐχρῆν ἄμεινον ᾠήθαι. ὃ γὰρ ἐπήνεσαν ὅτοι πυκτικὸν σε δρᾶσαι. Ælian. *l.* 2. *c.* 6. qui & *l.* 14. *c.* 18. Hippomachi tibicinis factum geminum refert, dictúmque; Κακῶς ἤυλησας· ὃ γὰρ ἂν ὅτοί σε ἐπήνουν. Phocion etiam Athenienses, cùm dicentem populus universus collaudâsset, & quasi uno ore applausisset, ad amicos conversus, requisivit ab eis, μή τι κακὸν εἰπὼν λέληθα; *numquid perperam dictum mihi excidisset.* Antisthenes item Cynicus dicenti cuidam, Πολλοί σε αἰνοῦσι *Collaudant te multi:* Τί γὰρ κακὸν πεποίηκα; *Ecquid,* inquit, *mali feci?* Laert. *l.* 6. (quod tamen Demetrio Phalereo tribuit Brusson. *memorabil. l.* 3. *c.* 3.) Idémque ab improbis quibusdam collaudatus; Ἀγωνιῶ, μή τι κακὸν εἰργασμαι. *Quam vereor,* inquit, *ne mali quippiam admiserim!* ἐδεῖς γὰρ φαῦλος τοὺς σπουδαίους ἐπαινεῖν ἐπιθυμεῖ. Hesiod. Pel. *l.* 2. *ep.* 220. *Neque enim malus quispiam (& sunt plures mali) bonos laudare sustineat.* Itaque Antagoras, an Antigenes, apud Anton. *Melissi. lib.* 1. *cap.* 51. & Maxim. *Collect. cap.* 41. Ὅταν ἐπαινῶσί με πολλοί, τότε νομίζω μηδενὸς ἄξιος εἶναι· ὅταν δὲ ὀλίγοι, σπουδαῖος ἄνθρωπος. Quin & Anaxagoras, referente Aristotele, *ethic. Nicom lib.* 10. *cap.* 9. Ὅτι οὐκ ἂν θαυμάσειεν, εἴ τις ἄτοπος φανείη τοῖς πολλοῖς· ὅτοι γὰρ κείνοις τοῖς ἐπιτυχοῦσι, τόποις αἰσθανόμενοι μόνοις. Idémq; eodem *Eudem. l.* 1. *c.* 4. referente; interroganti improbo cuidam, Τίς ὁ εὐδαιμονέστατος, *quisnam sit felicissimus?* respondit, Οὐδείς, ὃν σὺ νομίζεις· ἀλλ' ἄτοπος ἄν τις σοὶ φανείη (ubi forsan ἀλλ' ὃς legendum) *Nemo qui tibi quam eorum, quem tu existimas; sed qui absurdus tibi videretur.*

Τῶν ἐφ' ἡμῖν δοκούντων | leg. ὧν ἐφ' ἡμῖν δοκούντων. Sensu exigente. & bene δοκούντων adjecit; quasi vocibus illi favere videantur, non revera faveant. Sicut enim Sen. *ep.* 60. *nihil interesse,* dixit, *inter*

inter amicorum vota & inimicorum odia; &, *parentum vota pro exsecrationibus haberi*, utpote quæ sint eò *inimiciora, quò cessûre felicius*: Siquidem, ut idem *epist.* 31. *Bono animo malè precantur.* ità Clemens Alex. *Strom. l.* 7. Ἡ μὲν πολλῶν εὐφημία, δυσφημίας οὐδὲν διαφέρει *Vulgi*, inquit, *encomia sæpenumero à vituperiis nihil distant*; quum & pravo sæpissime nitantur fundamento, eisque in quos conferuntur dedecori potiùs quàm decori existant. Aristides itaq; cùm præter morem situm populo quædam indulsisset, & eò nomine magnopere ab eis efferretur; ὅτι μὲν, inquit, πῶς καλῶς ὑμῖν ἦρξα, παρεπλαχίσθην· ἴσως δ' πολλὰ μὲν κοινῶν καλῶν ἐφιεμένοις πῆς κλίσεσι, θαυμαστὸν εἰ δοκῶ πολίτης· αὐτὸς μὲν ἐν αἰσθάνομαι τῷ τῶν πολλῶν μᾶλλον, ἢ τῷ σφόδρα καθαρῷ. σωφρονοῦσι δ' ὑμῖν, παρ' οἷς ἐνδοξότερόν ἐστι τὸ σώζειν τὰ δημόσια τὸ χαρίζεσθαι πῆς πονηροῖς. Vide *ad l.* 3. § 4.

Τὸ στενὸν τῦ πάντα, ἐν ᾧ σὺ συνέχεσθαι | Pari planè ratione adversus famæ nominisq; cupiditatem pugnat M. Cicero *de repub. l.* 6. in *Somnio Scipionis*; ubi Africanum Corn. Scipionem sic alloquentem inducit: *Tu quàm celebritatem sermonis hominum, aut quàm expetendam gloriam consequi potes? vides habitari in terra raris & angustis in locis: & in ipsis quasi maculis, ubi habitatur, vastas solitudines interjectas: hosque qui incolunt terram, non modò interruptos ità esse, ut nihil inter ipsos ab aliis ad alios manare possit; sed partim obliquos, partim aversos, partim etiam adversos stare vobis, à quibus expectare gloriam quidem nullam potestis.* tum ubi docuerat, *quanta pars terræ, vel paulùm ità obrigeat, vel solis ardore torreatur, ut cultum ac incolatum respuat omnem*, concludit tandem; *Ex his ipsis cultis notisque terris, num aut tuum aut cujusquam nostrûm nomen, vel Gaucasum hunc, quem cernis, transcendere potuit, vel illum Gangem transnare? quis in reliquis Orientis aut abeuntis solis ultimis, aut Aquilonis Austrive partibus tuum nomen audiet? quibus amputatis, cernis profectò, quantis in angustiis vestra gloria se dilatari velit.* Boethius item *Consol. lib.* 2. *c.* 7. *Fama quàm sit exilis & totius ponderis vacua, sic considera. Omnem terræ ambitum ad cæli spatium, puncti constat obtinere rationem*: id est, *ut si ad cælestis globi magnitudinem conferatur, nihil spatii prorsus habere judicetur. Hujus igitur tam exiguæ in mundo regionis quarta ferè portio est, quæ à nobis cognitis animantibus incolatur. Huic quartæ, si quantum maria paludesque premunt, quantúmque siti vasta regio distenditur, cogitatione subtraxeris, vix angustissima inhabitandi hominibus area relinquetur. In hoc igitur minimo puncti quodam puncto circumsepti, atque coneluti, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis? At quid habet amplum, magnificumque gloria, tam angustis exiguisque limitibus arctata? Adde quod hoc ipsum brevis habitaculi septum plures incolunt nationes, linguâ, moribus, totius vitæ ratione distantes: ad quas tum difficultate itinerum, tum loquendi diversitate, tum commerciis insolentiâ, non modò fama hominum singulorum, sed ne urbium quidem pervenire queat. Videsne igitur quàm sit angusta, quàm compressa gloria, quam propagare ac dilatare laboratis?* Vide & *l.* 9. § 30.

Ἡ γῆ στιγμή | Cicer. *Tuscul. lib.* 1. *Persuadent Mathematici terram in medio mundi sitam, ad universi cæli complexum, quasi puncti instar obtinere, quod κέντρον illi vocant.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Terram hanc cum populis urbibusque, & fluminibus, & ambitu maris, puncti loco ponimus, ad universa referentes.* Idémque *quæst. nat. præfat. l.* 1. *Punctum est istud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna disponitis.* Et rursus; *Hoc est illud punctum, quod inter tot gentes ferro & igni dividitur.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 2. *cap.* 9. *Licèt apud nos Atlanticum mare, magnum vocetur, de cælo tamen despicientibus non potest magnum videri: cùm ad cælum terra signum sit, & punctum quod dividi non possit in partes.* Ammian. *hist. l.* 15. *Ambitus terræ totius, quæ nobis videtur immensa, ad magnitudinem universitatis instar brevis obtinet puncti.* Plut. *de exil.* ex Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. restitutus ac supletus: Τί δὲ τῆς οἰκουμένης μέρος, ἢ τῆς γῆς ἅπασης, ὅπερ ἐστὶν στιγμὴ μακρὰν ὄντων, ὧν ἀποδεήσουσιν οἱ μαθηματικοὶ σημεῖα λόγον ἔχοντα ἀδιαφόρου πρὸς τὸν ὅλον; ἀλλ' ἡμεῖς ὥσπερ μύρμηκες ἢ μύλλαι, μυρμηκιᾶς μὲν ἢ κυψέλης ἐπιπολάζοντες ἀδημονοῦμεν καὶ ξηροπαθοῦμεν, οὐκ εἰδότες, οὐδὲ μεμαθηκότες οἰκεῖα τὰ πάθη ποιεῖσθαι καὶ νομίζειν, ὥσπερ ὄντι. Σημεῖον dixit, quod στιγμὴν Marcus, κέντρον Cicero, *punctum* Seneca, *signum* Macrobius, eleganter autem utî istîc γῆν στιγμὴν, ità πόλεως σταγὼν, Marco dicitur, *l.* 6. § 36.

Γωνίδιον | Vide *l.* 3. § 10.

Ἐς τοῦτο τὸ ἀχθείδιον | In cor nimirum: de quo Plin. *hist. nat. lib.* 11. *c.* 37. *Ibi mens habitat.* (quanquam de *cerebro* idem *ibid. Hic mentis est regimen.*) quódq; ejusdem domicilium statuebant Stoici, quos Plutarch. *de comm. notit. c.* 40. hoc nomine exagitat, quòd cùm ἀρετὰς, κακίας, τέχνας, μνήμας, ταραχὰς, ἐρωτὰς, πάθη, σώματα esse statuerent, τόπον πᾶσι τούτοις ἕνα τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ πόρρω στιγμῆς ἀπολιπόν, ὅπου τὸ ἡγεμονικὸν συστέλλει τῆς ψυχῆς. Laert. *lib.* 7. in *Zenone*: Τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι ἐν τῇ καρδίᾳ. Plutarch. *de philosoph. placit. l.* 4. *c.* 5. ubi de principalis loco agit. Πλάτων, Δημόκριτος, ἐν ὅλῳ τῷ καρδίᾳ. Ἐμπεδοκλῆς περὶ τοῦ πρὸ μὲ ἥλιος τὸ ἐγκεφάλου, ὡς ἐπικρανίδα λέγει. Ἡρόφιλος ἐν τῇ τῦ ἐγκεφάλου κοιλίᾳ, ἣ πῆς δοκεῖ καὶ βάσις Παρμενίδης, ἐν ὅλῳ τῷ διεφαγμῷ, καὶ Ἐπικούρειοι. Οἱ Στωϊκοὶ πάντες ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, ἢ πῆ περὶ καρδίαν πνεῦμα. Διοκλῆς ἐν τῇ ἀρτηριακῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἣ πῆς ὀξεῖ πνεῦμα. Ἐμπεδοκλῆς, ἐν τῇ τῦ αἵματος συστάσει οἱ

Ὃ,

ἢ, ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς καρδίας εἶ ἢ, ἐν τῷ αὐτῇ καρδίᾳ ὑμῶν. ἦν γενέσεων δὲ πνες, διήκειν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι τῆς διαφράγματος. Πυθαγόρας τὸ μὲν ζωτικὸν, αὐτὴν τὴν καρδίαν· τὸ δὲ νοερὸν αὐτὴν τὸν κεφαλήν. Hujus itaq; potius fuerat, quam Stoicorum, quod idem *ib. c.* 21. Αὐτὸ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν, ὥσπερ ἐν νόσῳ, κατοικεῖ ἐν τῷ ὑπατέρῳ σφαιρειδεῖ κεφαλῇ. Tertull. *de anim. c.* 15. *Christiani apud Deum de utroque deducimur, & esse principale in anima, & certo in corporis recessu consecratum.* Et mox: *Simul utrumque diluecet, & esse principale in anima, & in eo thesauro corporis haberi, ad quem Deus respicit;* (*corde* nimirum) *ut neque extrinsecus agitari putes principale istud, secundùm Heraclitum; neque per totum corpus ventilari, secundùm Moschionem; neque in capite concludi, secundùm Platonem; neque in vertice potiùs præsidere, secundùm Xenocratem; neque in cerebro cubare, secundùm Hippocratem; sed nec circa cerebri fundamentum, ut Herophilus; nec in membranulis, ut Strato & Erasistratus; nec in supercilliorum meditullio, ut Strato Physicus; nec in tota lorica pectoris, ut Epicurus: sed quod & Ægyptii renunciaverunt ei, & ille versus Orphei vel Empedoclis; Namque homini sanguis circumcordialis, ost sensus.* (versus is apud Etymologum, sed depravatior, in Αἷμα, apud Stob. *tom.* 1. *tit.* 40. ex Porphyrio *de Stygε*, emendatior, reperitur;

Αἷμα γὰρ ἀνθρώπου φρονέοντός, δῆ νόημα.)

etiam Protagoras, etiam Apollodorus & Chrysippus hæc sapiunt. Idem *de resurr. c.* 15. *Adeò non sola anima transfigit vitam, ut nec cogitatus auferamus à collegio carnis. Siquidem in carne, & cum carne, & per carnem agitur ab anima, quod agitur in corde. hanc denique carnis speciem, arcem animæ Dominus in suggillationem cogitatuum taxat;* Matth. *c.* 9. *v.* 4. *Sed etsi in cerebri, vel in medio supercilliorum discrimine, vel ubi philosophis placet, principalitas sensuum consecrata est, quod hegemonicon appellatur, caro erit omne animæ cogitatorium.* Cicer. *Tusc. lib.* 1. § 18. *Aliis cor ipsum animus videtur. ex quo excordes, vecordes, concordesque dicuntur: & Nasica ille prudens bis Consul, Corculum; &*

Egregiè cordatus homo, Catus Ælius Sextus.

Empedocles animum esse censet cordi suffusum sanguinem. aliis pars quædam cerebri visa est animi principatum tenere. aliis nec cor ipsum placet, nec cerebri quandam partem esse animum; sed alii in corde, alii in cerebro dixerunt animi esse sedem & locum. Plato triplicem finxit animum; cujus principatum, id est, *rationem in capite, sicut in arce, posuit: & duas partes separare voluit, iram & cupiditatem; quas locis distulit; iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit.* A Timæo Locro sumpsit id Plato; cujus in *lib. de anim. mundi* hæc sunt. Τᾶς ἀνθρωπίνας ψυχᾶς τὸ μὲν λογικὸν καὶ νοερὸν ἔδρυται μόριον, ὡς πόλλα μέρεα τᾶς ψυχᾶς καὶ τᾶ σώματος ὑπηρετῶν τούτῳ, καθάπερ καὶ τὸ ἄλογον μέρος, τὸ μὲν θυμοειδὲς, ἔδει τᾶν καρδίαν. Τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, ἔδει τὸ ἧπαρ. quod & in Timæo suo ipse fusiùs pertractavit. Vide ad *l.* 2. § 13. Sed & Galen. *de dogmat. Hip. & Plat. l.* 6. *c.* 2. & Apul. *de Plat. dogmat.* Suffragari Stoicis, Lipsio in Stoic. Physiol. *l.* 3. *c.* 18. existimatur Hippocrates; cujus ista ex libello *de corde* profert. Γνώμη δὲ ἡ τῶ ἀνθρώπου πόρυκαν ἐν τᾷ λαιᾷ πλευρᾷ, ἃ ἄρχει τᾶς ἄλλας ψυχᾶς. Is locus forsan & Sylburgium in eundem errorem induxit; qui in *notis ad Clem. Alex.* de Hippocrate idem affirmat. Verùm contrariam planè partem ex professo tenet & tuetur Hippocrates; (prout & Tertullianus verè dixit.) hæc enim ipsius ex tractatu *de sacro morbo* ipsissima sunt verba; Κατὰ ταῦτα νομίζω τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν πολλὴν ἔχειν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἔστι γὰρ ἡμῖν ὅτι μὲν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐρμηνεύς, ὥσπερ ὑγιαίνων τυγχάνῃ. τῷδε δὲ φράσσει αὐτῷ ὁ ἀὴρ παρέχεται, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἃ τὰ ὦτα, ἃ ἡ γλῶσσα, ἃ αἱ χεῖρες ἃ οἱ πόδες, ὅσα ἂν ὁ ἐγκέφαλος γνώσῃ τοιαῦτα ὑπηρετῶσι. γίνεται γὰρ πᾶσι τοῦ σώματος τοῖς φρονήσιος, ὡς ἂν ἐπίσχῃ τὸ ὑγρὸν, ἐς δὲ τὸν σώεσθαι, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ διαγγέλλων. Et paulò post: Διόπερ φημὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸν ἑρμηνεύοντα τὸν ξυνέσιος· αἱ δὲ φρένες ἄλλως ὄνομα ἔχουσι τῇ ψυχῇ κεκτημένον, ἃ τῷ νόμῳ, τῷ δὲ οὔτι ἐκ, ὑδὲ τῇ φύσει, ὑδὲ οἶδα ἔγωγε. πάντα δὲ ἀνθρώπων ἔχουσιν αἱ φρένες, ὥστε φρονέειν τε ἃ νοεῖν. ἐπεὶ αἰθάνονται μὲν ἀδύνατος ἐσίτεσιν ἦν ἐν τῷ σώματι ἐνόντων· ἀλλὰ μάλιστα τοῦτο τὸ ὄνομα ἔχουσι ἃ τὴν αἰτίην· ὥσπερ τὰ ἐσχάτια τῇ καρδίᾳ, ἄταρ ὅτα καλέεται, ὑδὲν εἰς τὴν ἀκοὴν ξυμβαλλόμενα· λέγουσι δέ τινες, ὡς φρονέομεν τῇ καρδίᾳ, ἃ τὸ ἀνιώμενον τοῦτό ἐστι, ἃ τὸ φρονέζον· τὸ δὲ οὐκ ὅπως ἔχει. ἀλλ' ἡ καρδίη ἀδάνεται τε μάλιστα ἃ αὐτὴ φρένες. τᾶς μέντοι φρονήσιος ἑτέρου μέτεστιν· ἀλλὰ πάντων τούτων ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν. Hæc prolixiùs paulò transcribenda censui, quò Hippocratis in controversia ista quæ futerit sententia, liquidiùs posset innotescere. Nam *de corde libelli*, nec Galeno, nec Erotiano mentio ulla in recensione operum medici principis illius: itaq; nec ad illum autorem referendum statuit Anutius Fæsius, quo nemo quisquam de Hippocrate ampliora meritus videtur. Stoicorum verò non tam sententiam ridet Galen. quàm frivola ac nugatoria prorsus à Chrysippo ad eam statuminandam adducta argumenta; quæ ille reverâ, cùm non immeritò exagitat, tum futilissimè etiam solidissimèque refutat, *de Hippocr. ac Platon. dogmat. l.* 2. Adducit & Stoicis consentientes Lipsius, Ausonium in *Monosyllab.*

Mens, quæ cælesti sensu rigat emeritum cor.
Cor vegetum, mundi instar habens, animæ vigor & vis.

Et Lucretium *l.* 3.

Consilium

Consilium, quod nos animum mentémq; vocamus,
Idque situm mediâ regione in pectoris hæret.

Adducit & Gregorium Nyssenum Sylburgius; cujus in *orat.* 1. *in fest. Pasch.* hæc sunt: Ἔστι τις ὅτι τὸ τοῦ ἡ καρδία· ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ἡγεμονικὸν ἵδρυται. Verùm Gregor. Nyss. *in lib. de opific. hom. c.* 12. & 14. oppugnat eos exagitátq; qui vel in corde vel in capite sedem mentis constituunt, & per corpus totum diffusam contendit. Δεῖξαι ἡμῖν ὁ λόγος σκοπὸν τὸ, μὴ μίαν τινὰ τῶν σωματικῶν ἐνδιδοὺς τὸν νοῦν· ἀλλὰ πάσῃ κατὰ τὸ ἴσον ἐφαπτόμενος, καταλλήλως τῇ φύσει τῶν ὑποκειμένων μίαν ἐνεργοῦντα τινὰ χάριτα. Et, Σιγάτω τοίνυν πᾶσα σοφιστικὴ ματαιολογία τῶν μορίων περὶ σωματικοῖς τινὶ τοπικῷ διαλαμβάνοντων ἐνέργειαν. ὧν εἰ μὲν ἐν καρδίᾳ τὸ ἡγεμονικὸν ἵδρυται τις, διὰ τὸ δοκεῖν πως τινὶ μέσῳ τοῦ παντὸς σώματος ἐπέχειν χώραν αὐτόν· ὡς τῆς σφαιροειδοῦς κινήσεως εὐκόλως ἐκ τοῦ μέσου πρὸς ἅπαν μεριζομένης τὸ σῶμα, καὶ ὅπως εἰς ἐνέργειαν σφίσοις. εἰ δ' τῷ ἐγκεφάλῳ τὸν νοῦν ἐνδιαιτᾶσθαι φασίν· ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα τοῦ παντὸς σώματος τὸν κεφαλὸν ἀνδρικῶς ὑπὸ τῆς φύσεως λόγους ἐνοικεῖν ἢ ταύτῃ, καθάπερ τινὰ βασιλέα τὸν νοῦν, ὅσον πιν ἀγγελιαφόρους, ἢ ὑπασπιστὰς, τοῖς αἰσθητηρίοις ἐν κύκλῳ περιεστῶτας. In posteriore hoc sensu è nostris collocandi, Clem. Alex. *Pædagog. l.* 1. *c.* 2. ἐνδρονίζεται δ' ὁ λογισμὸς ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. & *Strom. l.* 5. adductis Moïs verbis ex *Genes. c.* 2. *v.* 7. Ψυχὴν δὲ τὸν λογικὸν ἄνωθεν ἐμπνεῖσθαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς σφόδρα· ἐνταῦθα γὰρ ἱδρῦσθαι τὸ ἡγεμονικόν. Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9. *Caput tanquam arcem, in qua regalis habitet sapientia, juxta dictum propheticum. Ipsa siquidem mens, quasi in aula imperiali illic locata est, secundùm plurimorum sententiam, & maximè Solomonis.* Idem *de Noe & Arc. c.* 7. & loco superiore: *Non immeritò igitur huic quasi consulteri suo cætera membra famulantur, & circumferunt illud servili gestamine sicut numen, atque in sublime locatum vehunt. unde censorid potestate quò vult dirigit quorundam obsequia famulorum, & præcepta singulis obeunda decernit. Videas imperatori suo singula gratuito stipendio militare. alia portare, alia pascunt, alia defendunt, & ministerium suum exhibent; parent ut principi, ancillantur ut domino. indè velut quædam procedit tessera, quam debeant pedes obire regionem; quæ militiæ munia manus consummandis operibus exequantur; quam venter abstinendi vel edendi formam teneat disciplinæ.* Synesius item *de provid. orat.* 1. *infrà ad* § 22. exhibendus. Philonem enim quod attinet, quem Clementi εὔμιφον opinati sunt Hœschel. & Sylburg. nec quicquam hîc statuit, & aliò potiùs, eodem nempe, quò Nyssenus, inclinat. Siquidem in *lib. de sacrif. Cain, & Abel,* ad quem locum illi digitum intendunt. Ubi ἐγκέφαλον ἢ καρδίαν nusquam altari imposita legi dixerat: rationem subjungit, ἵνα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τούτων τὸ ἡγεμονικὸν ἀναμφιλόγως. *in altero,* inquit, *in utro,* non dicit. nec ambiguè minùs eadem de re loquitur, in *lib. de Caini insidiis.* Vide *ad l.* 5. § 27. nam in *lib. de insomn.* perstringit eos, qui vel istam vel illam ei sedem assignant. Πόθεν ἢ ἐμπεφώλευκε τοῖς αὐτῇ; ἆρα οἶκον κεκλήρωται; Οἱ μὲν γὰρ τὴν ἀκρόπολιν ἐν ἡμῖν ἀνέρωσαν αὐτῷ τὸν κεφαλὴν, ἵνα δὴ καὶ αἰδήσεις λοχῶσιν· εἰκὸς ἦν νομοσταῖς ἐγγὺς, οἷα μεγάλου βασιλέως, ἐφεδρεύειν τοὺς δορυφόρους. εἰ δ' ὑπὸ καρδίας αὐτὸν ἀγαλματοφορεῖσθαι διανοηθείης, γελοιομαχήσεις. Ipse quid? *lib. de agricult.* Τὸ μὲν ἄτμητον ὅλον δ' ὅλων ἑαυτὸν, ἐπεκμάθη τοῖς. *Mentem totam per totum corpus diffundi* affirmat: prout & Nyssenus, ubi ex professo argumentum hoc pertractat. unde forsan suspicio oboriri possit, non esse Nysseni γνήσιον fœtum, *orationem* illam *panegyricam.* Joan. Chrysost. itidem *cordis sedem* assignare animæ videatur, si fragmentum illud quod ex *oratione in Susannam* Hœschelius edidit, spectemus. Ἔστι γὰρ, inquit, ἡ ψυχὴ καθάπερ παρθένος ἐν θαλάμῳ τινὶ, ἐν μέσῃ τῇ καρδίᾳ κατοικίζουσα, καὶ οὐδὲ πάντα αἰδήσεων, ὥσπερ οὐδὲ πύλαι διεφαπτομένων δορυφορουμένη. Verùm ipse ἐν τῷ ἀκροαλιάσθαι, *orat.* 5. nihil in hoc negotio certò statui posse contendit. Ὅπως ἡμῖν ἔσται ἐν τῷ σώματι, οὐδὲ τοῦτο ἴσμεν εἰπεῖν. τί γὰρ ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν; ὅτι παρεκλίνεται τῷ τῶν σώματος ὄγκῳ; σωμάτων γὰρ ἴδιον τοῦτο.——ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἀλλ' ὅτι μέρει τινὶ σωματικῷ. οὐκοῦν ἀνάγκη νεκρὰ τὰ λοιπὰ γίνεσθαι μέρη· τὸ γὰρ ἄψυχον πάντως νεκρόν. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτό ἔστιν εἰπεῖν· ἀλλ' ὅτι μὲν ἔστιν ἐν τῷ σώματι ἴσμεν, τὸ δὲ πῶς, οὐκ ἴσμεν. Vide in eandem mentem & Lactant. *de opific. Dei c.* 16.

Μὴ σοῦ | Vide *l.* 2. § 2. sic *infrà* § 32. κατὰ σωμάτων.

Μηδὲ καταντεῖνε | *Nè vehementiùs contendas te.* quemadmodum Naso *Pont. l.* 1. *eleg.* 6.

Non libet in tales animum contendere curas.

vel etiam, *nè in adversum contendas. nè obnitaris,* fato nimirum, ac dispositioni divinæ. Sed illud potiùs. ut *infrà* § 32. πόσοι καταντιάζητε. & *lib.* 6. § 24. μὴν καταντενόμενος. & *l.* 12. § 27. ὡς ἐντυχὲς πᾶν τὸ καταντενόμενον.

Ὅσα τὰ σοφίσματα | Senec. *epist.* 104. (ex Mar. *Æn. l.* 6.

Terribiles visu formæ, letumque labórque?
Minimè quidem, si rectis oculis intueri illa possit, & tenebras perrumpere. Multa per noctem habita terrori, dies vertit ad risum. cur timeat laborem vir, mortem homo? & *epist.* 110. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit; quàm brevia, quàm incerta, quàm tuta timeantur.* Vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 7. § 67.

Ὡς ἀνὴρ | Quod *supr. l.* 2. § 5. ὡς ἄρρην. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 2. Pugil quidam cum de vita periclitaretur, nisi membrum virile chirurgi manu abscin-

abſcinderetur; ſuadente fratre philoſopho ut id fieri permitteret, recuſavit, obfirmatóq; animo eſt mortuus. Percontante autem quodam, quomodò id fecilſet, *ut philoſophus*, an *ut athleta* reſponſum eſt, Ὡς ἀνήρ. *Ut vir.* Euripid. *Cyclope.*

—— ἀλλ' ὅπως ἀνὴρ ἔσῃ.
—— *ut vir ſis, vide.*

(quod uno verbo Hebræi תתאושש Eſaiæ *c.* 46. *v.* 8. & Græci, ἀνδρίζεσθαι. Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 16. *v.* 13.) Idémque *Philoctete*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 29. & Dione Pruſ. *orat.* 59. laudatus, unde ſuppleri poteſt, quod Ariſtoteles omiſerat *ethic. Nicom. l.* 6. *c.* 8. & *Eudem. l.* 5. *c.* 8. contrà planè quàm Lambinus cenſuit,

Τὰς γὰρ ἀρετὰς καὶ ἡ μεγαλοψυχία πᾶσα
Τιμῶσαν, ἀνδρός τ' ἐν πόλει νομίζομεν.

quod μεταφερόμενον Dio, τοῦτ' γὰρ φασιὲς, inquit, κὴ πλείονων ἁπλῶς πολιτῶν τας, χεῖρον τότες ἅπαντες θαυμάζομεν, κὴ πρὸ ὅτου ἄνδρας ἡγούμεθα. quaſi reliqui, nomine tenùs tantùm ſint *viri*, Cicero in *Bruto*, § 250. *Vidi Mitylenis nuper virum, atque, ut dixi vidi planè virum.* Senec. *ep.* 98. *Reſtituamur, ut poſſimus dolores, quocunque modo corpus invaſerint, perferre, & fortunæ dicere; Cum viro tibi negotium eſt; quære quem vincas.* Æmylius apud Livium *l.* 45. *Is demum vir erit, cujus animum nec proſpera flatu ſuo efferet, nec adverſa infringet.* Senec. item *de ſap. conſtant. c.* 1. *Tantum inter Stoicos & cæteros ſapientiam profeſſos intereſſe, quantum inter fœminas & mares, non immeritò dixerim.* Et mox: *Stoici virilem ingreſſi viam.* Et Lucian. de ſectis: Ἦκουον ἀπάντων λεγόντων, ὡς οἱ μὲν Ἐπικούρειοι φιλήδονοί εἰσιν· οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, φιλόπλουτοι· οἱ Πλατωνικοὶ δὲ, φιλόδοξοι· σχεδὸν δὲ καὶ τῶν Στωικῶν πολλοὶ ἔφασκον, ὅτι ἀνδροφόνοις. indè Laërt. *l.* 6. *initio.* Τὴν Στωικὴν ἀνδροφονεστάτην dixit. Quin & Arceſilaus interrogatus quî fieret, ut ab aliis ſectis ad Epicureos multi deficerent, ab Epicureis nulli ad cæteros deſciſcerent, reſpondit, Ἐκ μὲν γὰρ ἀνδρῶν γάλλοι γίνονται· ἐκ δὲ γάλλων ἄνδρες οὐ γίνονται. *Quia ex viris Spadones* (qui & *evirati*) *ex Spadonibus verò viri neutiquam fiant.* De Xenocrate Laërt. *l.* 4.

Ὁ πάντα πανταχῇ διεκεχυμένος ἀνὴρ μεγάς.

Contrà de Antonio Plutarch. ἔνθα δὴ φανερὸν αὐτὸν ἐποίησεν, ὅτι ἄρχοντος, ὅτι ἀνδρὸς, ὅτι ὅλας ἑαυτοῦ λογισμοῖς διοικοῦντος. Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1. §. 61.

Vos etiam juvenes animos geritis muliebres,
Illáq; virgo viri.——

De Alcibiade Pherecrates, referente Athenæo, *lib.* 12.

Οὐκ ὢν ἀνὴρ γὰρ Ἀλκιβιάδης, ὡς δοκεῖ,
Ἀνὴρ ἀπασῶν ἦν γυναικῶν ὅτι νυνί.
Nec vir putatus Alcibiades antehac,
Vir ſubitò factus fœminarum eſt omnium. Grot.

vel ad mentem forſan poetæ propiùs,

Nunc Alcibiades, cùm nè vir quidem ſiet,
Factus videtur mulierum vir omnium.

ut ſit oxymoron, omnium eſſe mulierum virū eum, qui nè vir quidem ſit. Vide ad *l.* 3. §. 16. ἀνδρογύνων. Verùm iſtud in ſenſum obſcœniorem dictum. Alexander Moloſſus, cùm in Italiam tranſiret, dixiſſe fertur, ſe quidem *ad Romanos ire, quaſi* ἀνδρωνῖτιν, *Macedonem iſſe ad Perſas, quaſi* γυναικωνῖτιν. Gell. *l.* 17. *c.* 21. Diogenes itidem Lacedæmone Athenas proficiſcens, in itinere quónam concederet percontanti, reſpondit, Ἐκ τῆς ἀνδρωνίτιδος εἰς τὸν γυμνικῶνα. *Ex andronitide in gymnæeum.* Quanquam & Spartanis ipſis *virilitatis* nomen ægrè ſatis & gravatim impertitus videtur. Siquidem interrogatus, ποῦ τῆς Ἑλλάδος ἴδοι ἀγαθοὺς ἄνδρας; *quænam in regione Græciæ viros bonos vidiſſet*, reſpondit, Ἄνδρας μὲν οὐδαμοῦ· παῖδας δὲ ἐν Λακεδαίμονι. *Viros quidem nuſquam: pueros autem Lacedæmone.* Idémque cùm in Olympia præco proclamaret, Νικᾷ Διώξιππος ἄνδρας. *Vincit viros Dioxippus.* ὁ μὲν δὴ ἀνδράποδα ἄνδρας ἔφη. *Ille verò*, inquit, *mancipia: at ipſe viros.* Laërt. *l.* 6.

Τὰ πράγματα οὐκ ἄπειτα τῆς ψυχῆς] Idem *l.* 5. § 19.

Ἀλλ' ἔξω ἕξιν ἀτρεμοῦντα] Ità *l.* 9. §. 15. ἔξω θυρῶν ἕστηκεν. & *l.* 11. § 11. ἐκ ὅτι οὐ ἔχεται.

Αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως] Idem *l.* 8. § 47. nili quod hîc ὑπόληψις, i. e. *opinio*, ut Senec. *epiſt.* 76. ibi κεῖμα & δόγμα, i. e. *decretum*, ut idem *epiſt.* 95. dicitur. Cicero Stoicum agens *Tuſcul. l.* 3. *c.* 25. *Opinione turbamur: nam & metus opinio magni mali impendentis; & ægritudo eſt opinio magni mali præſentis; & quidem recens opinio talis mali, ut in eo rectum videatur angi: id autem eſt, ut is qui doleat, oportere opinetur ſe dolere.*

Πάντα ταῦτα ὅσα ὀρᾷς, ὅσον οὔπω μεταβάλλει] Idem *l.* 7. § 23. Vide & *l.* 2. § 12. Seneca *epiſt.* 71. *Quid enim mutationis periculo exemptum eſt? non terra, non cœlum, non totus hic rerum omnium contextus, quamvis Deo agente ducatur, non ſemper tenebit hunc ordinem; ſed illum ex hoc curſu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus: naſci debent, creſcere, extingui. Quæcunque vides ſopra nos currere, & hæc quibus immixi atque impoſiti ſumus, veluti ſolidiſſimis, carpentur ac diſſolvent. nulli non ſenectus ſua eſt. inæqualibus iſta ſpatiis celeritatem demittit.*

Καὶ οὐκ ἔτι ἔσται] *non erunt amplius.* id ſcil. quod priùs fuerant. Vide *l.* 11. § 35.

Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις] hoc eſt, ἐν διαιωνίᾳ ἀλλοιώσει. ut *l.* 9. § 19. ità Plato in *Theæt.* τὸ πᾶν κίνησις, καὶ ἄλλο παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν. quod mox explicans, dicit, πάντα ἀεὶ κινεῖται, καὶ πάντα ἀεὶ γί

γειας. quod Hippocrates *de diet. l.* 1. Ξυμμισγόμενα καὶ διαλυόμενα ἀλλοιοῦται. Vide *ad l.* 10. § 7. Tertull. *de pallio c.* 2. *Certè habitum vertere naturæ ſolius ſolenne munus eſt. fungitur & ipſo mundus iſte, quem incumbimus. metatio certè noſtra, totum verſiforme eſt. dies & nox invicem vertunt. Sol ſtationibus annuis, Luna modulationibus menſtruis variat. Syderum diſtincta confuſio interdum dejicit aliquid, interdum reſuſcitat. cæli ambitus, nunc ſubdivo ſplendidus, nunc nubilo ſordidus: aut imbres ruunt, aut ſigna miſſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuo ſudum. Sic & mari fides infamis, dum & flabris æquè mutantibus, de tranquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat. Sic & terram ſi recenſeas temperatim veſtiri amantem, propè ſis eandem negare, memor viridem eam conſpicis flavam, mox viſurus & canam. Cæteri quoque ejus ornatus ſiquid, non aliud ex alio mutant, & montium ſcapulæ decurrendo, & fontium venæ cavillando, & flaminum viæ abhumando. mutavit & totus mundus aliquando, aquis omnibus obſitus. Sed & enatando rurſus in forma: mutavit rurſus orbis, alius idem.* Viſe ſis eundem argumentum idem pereleganter proſequentem, *de reſurrect. carn. c.* 12. Vide & *l.* 2. § 3. & *l.* 8. § 6.

Ὁ βίος ὑπόληψις | *Vita tota in opiniene conſiſtit.* quod *l.* 2. § 15. πᾶν ὑπόληψις.

§ 4. Τὸ κοινὸν ἡμῶν κοινὸν | quod *ſuprà l.* 3. § 4. συγγενὶς πᾶν τὸ λογικόν. Et adhuc pleniùs, *l.* 9. § 8. Εἰς τὰ λογικὰ ζῶα μία κοινὴ ψυχὴ μεμέρισται.

Ὁ κόσμος οἰκεία πόλις | Idem *ſupr.* § 3. Vide ad *l.* 3. § 11. *Epictet. l.* 3. *c.* 24. ὅτι ὁ κόσμος ἐστὶ μία πόλις ὅδε καὶ ἡ οὐσία, ἐξ ἧς διαμέρηται, μία. Tertull. *apolog. c.* 38. *Unam omnium rempublicam agnoſcimus mundum.* Cicer. *paradox.* 2. *Exilium non eſt eis terribile, qui omnem orbem terrarum unam urbem eſſe ducunt.*

Τίνος γὰρ ἄλλος — κοινῆ πολιτεύματος;] nullius certè alius homines indiſcriminatim univerſi. at Chriſticolas alius, τοῦ ἐν τοῖς ἐγκρίτοις. utì Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20.

Ἐκεῖθεν | de communi iſto animarum rationalium fonte, idem ferè *l.* 9. § 8. hoc eſt, quod *l.* 2. § 4. dixerat, eſſe *mentem* cujuſque τῆς τοῦ κόσμου διοικητικῆς ἀπόῤῥοιαν. *defluxum quendam mentis mundi gubernatricis.* Vide *infrà* § 40.

Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς | Arnob. *l.* 2. ex Stoicorum an Platonicorum ſententiâ; *Uno ex fonte omnium noſtrûm defluunt animæ.*

Οὐδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἔρχεται· ὥσπερ μηδὲ εἰς ἃ ἐξ ὧν ἀπέρχεται. | Ità *l.* 5. § 13. Contrà quàm Euripid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

—τὸ μὴ ὂν εἰς ἐὸν ἥκειν.
—*nil quod erat, in nil abit.*

& quàm Tertull. *adverſ. Hermog. Omnia ex nihilo edita, in nihilum perventura.* Perſ. *Sat.* 3.

—*gigni*
De nihilo nihil; in nihilum nil poſſe reverti.

Philo *de mundo.* Ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ἐλθεῖν γίνεται, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεται. ἐκ τοῦ γὰρ ἐλαμᾶ ὄντος ἀμήχανόν ὅτι μοῖρά τις τότε ὂν ἐξαπολεῖται, ἀνιλύτως καὶ ἄτμητον. Qui locus Ludov. Nagoralæ vitii ſuſpectus habetur. itaque legi poſtulat pro ἀνιλύτως, ἀπήτυτον, & ἄπιστον pro ἄτμητον. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 11. Ἀμήχανον γὰρ τὸ ὂν ἐκ τοῦ μὴ ὄντων ἀποτελεῖσθαι, ἢ εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναλυθῆναι. Epicurus paritèr *epiſt. ad Herodotum* apud Laërt. *l.* 10. Πρῶτον μέν, ὅτι ἐλὲν γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνετ' ἄν, σπερμάτων μὲν ὄντων ἕκαστα. καὶ εἰ ἐφθείρετο ἢ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν ἀπολώλοτα τὰ σπέρματα, ἐκ ὄντων εἰς ἃ διελύετο. Quod Lucretius Epicuri μυσταγωγὸς καὶ ἐμιλωδὸς *lib.* 1.

Principium hinc quojus nobis exordia ſumet:
Nullam rem è nihilo gigni; nil poſſe creari
De nihilo. —

Et mox: *Nam ſi de nihilo fierent; ex omnibus rebus*
Omne genus naſci poſſet, nil ſemine egeret.

Sed & Democritus apud eund. *l.* 9. Μηδὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γίνεσθαι, μηδὲ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. Ariſtoteles etiam *phyſic. l.* 1. *c.* 4. Τὸ γεγενημένον ἐκ τοῦ μὴ ὄντων γίνεσθαι ἀδύνατον. σχεδὸν γὰρ ταύτης ὁμολογουμένης τῆς δόξης πάντες εἰ σχεδὸν φύσεως. Et rurſus *c.* 8. Κοινὴ δόξα τῶν φυσικῶν, ὅλον γίνεσθαι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. & *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ὁ μάλιστα φοβούμενοι διατελοῦσι οἱ παλαιοὶ φιλοσοφήσαντες, τὸ ἐκ μηδενὸς γίνεσθαι παρὰ τὸν λόγον. Atque huc pertinet, quod de priſcis philoſophis idem *Phyſic. l.* 1. *c.* 8. Οἱ περὶ φιλοσοφίας παλαιοὶ ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, — φασὶν ὅτι γίνεσθαι οὐδὲν ὄντων ἐδύνατο, ὅτι φθείρεσθαι. neq; enim ſimpliciter, aut produci aut corrumpi quicquam, ei negabant; ſed nihil aut è nihilo produci, aut in nihilum evaneſcere; verùm ſubſtantiam ipſam ſemper manere, novis affectibus ſibi invicem ſuccedentibus, aſſerebant. quod & Ariſtot. ipſe agnoſcit, ὅτι μὲν τὸ φυσικὸν *l.* 1. *c.* 3. Τῶν δὲ παλαιῶν φιλοσοφησάντων οἱ πλεῖστοι τὰς ἐν ὕλης εἴδει μόνον ὑπέθεσαν ἀρχὰς εἶναι πάντων. ἐξ ὧν γάρ φασιν ἅπαντα τὰ ὄντα, καὶ ἐξ οὗ γίγνεται πρῶτον, καὶ εἰς ὃ φθείρεται τελευτῶν, τῆς μὲν οὐσίας ὑπομενούσης, τοῖς δὲ πάθεσι μεταβαλλούσης, τοῦτο στοιχεῖον καὶ ταύτην τὴν ἀρχὴν φασὶν εἶναι τῶν ὄντων καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε γίνεσθαι οὐδὲν οἴονται, ὅτι ἀπόλλυται, ὡς τῆς τοιαύτης φύσεως ἀεὶ σωζομένης. Itaque Cicero *de divinat. l.* 2. § 37. *Non ergo omnium interitus atque obitus natura conficiet: & erit aliquid, quod aut ex nihilo oriatur, aut in nihilum ſubitò occidat. quis hoc phyſicus dixit unquam?* De poſteriore membro Vide *l.* 11. § 35. Vide & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7.

§ 5. Ὁ

§ 5. Ὁ θάνατος παύτος, οὗ γένεσις | Siquidem, ut Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Ἔστι ἡ διαπέρα γένεσις ἀεὶ, ὅτι τ ἐσῶν, ἄλλα φθορὰ τ ἢ ἄλλα φθορὰ, ἄλλα γένεσις. *Generatio unius, corruptio alterius; & corruptio unius, generatio alterius.* At Apollonius Tyan. *epist.* 66. Θάνατος ἐδεὶς ἐδενὸς, ἢ μόνον ἀμφάσει. καθάπερ ἐδὲ γένεσις ἐδενὸς, ἢ μόνον ἐκφάσει· τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας πρᾶγμα εἰς φύσιν, ἔδοξε γένεσις· τὸ δ ἐκ φύσεως, εἰς οὐσίαν τ αὐτὰ, θάνατος. ἔτι γεγραμμένα κατ' ἀλήθειάν τινος, ἔτι φθειρόμενά ποτε· μόνον δ ἀμφανῆ ὄντος, ἀορίστα τε ὕστερον, τὰ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τὰ δ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὅσης μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσεως δ διαφερούσης τ φάσει. Porphyrius apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. ex Pythagoreorum sententia, Τὸν διχῶς ἀναιρεῖσθαι, σεὶς τὸ ἀποθνῆσκον αὐτὸν τὸν λόγον ἔχειν, ὃν ὁ γηρῶν ἔχει σεὶς τὸ γηρώμενον. ἑκατέρα γὰρ τῆ τῆς ψυχῆς μεταβολῆ τῷ μὲ εἰς σῶμα, γένεσιν τ δ ἀπὸ σώματος, θάνατον.

Φύσεως ἰσχυρίου] Ità *l.* 2. § 12. φύσεως ἔργον. Senecæ *excerpt. Morieris. ista hominis natura est, non pœna.*

Σύγκρισις ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων εἰς ταὐτά] deesse videntur voces aliquot, necessariò supplendæ, ut sensus sit integer. [κὴ διάκρισις] εἰς ταὐτά. vel ut *l.* 10. § 7. [κὴ διάλυσις] εἰς ταὐτά. Ità Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. Ζωϊόντων κὴ διηρημένων (τ στοιχείων) ἡ γένεσις συμβαίνει κὴ ἡ φθορά. Et *c.* 2. γένεσις κὴ φθορὰς συγκεκρόμενα κὴ διακεκρόμενα. Ibidémq; Democritus & Leucippus, διακρίσει, κὴ συγκρίσει, γένεσιν κὴ φθοράν, definiunt. Empedocli quoq; ὅτι φύσις οὐδενός ἐστιν, Ἀλλὰ μόνον μίξις τε διάλλαξίς τε μιγέντων. quod idem & τῶν μὴ τὰ φυσικὰ, *l.* 4. *c.* 1. reperitur. de quo tamen videatur Plutarchus *adv. Colot.* Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη χρεὼς ἀποθανεῖν. καὶ τετραφάτι τὸ τετράγωνα, ἀλλὰ εἰπὲ ὡς ἔχει. ἤδη χρεὼς τῷ ὕλῳ, ἐξ ὧν συνῆλθεν, εἰς ἐκεῖνα πάλιν ἀναλυθῆναι. κὴ τί δεινόν; τί μέλλει ἀπόλλυσθαι τῶν ἐν τῷ κόσμῳ; τί ῥηΐδιον κενὸν, παράλογον; Vide *l.* 5. § 4. & 13. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 18.

Ἐφ' ὧν ἂν τις αἰσχυνθείη | ὃ κὴ τὸ πυρέσσειν αἰσχρὸν, ἤδη τὸ ἀποθνήσκειν. Dio Prus. *orat.* 33. & Marc. *l.* 12. *c.* 23. ἡ κατάστασις τοῦ βίου ἡ κακὸν, ὅτι ἤδη αἰσχρόν.

Ὅτι οὐκέτι τὸ ἐξῆς τοῦ νεκρῷ ζῴῳ | quia scil. est θνητὸν ζῶον *supr.* § 3. Itaque Anaxagoras, nunciatâ filii morte; ἤδειν, ὅτι θνητὸν ἐγέννησα υἱόν. Plut. *ad Apollon.* & *de mansuet.* vel, ut idem *de tranquil.* & Galen. *de dogm. Hippocr. & Plat. l.* 4. *c.* 13. ἤδειν θνητὸν γεννήσας. vel etiam ut Laërt. *l.* 1. qui liberos plures simul amissos refert, ἤδειν αὐτοὺς θνητοὺς γεννήσας. Et Ælian. *lib.* 3. *cap.* 2. ἤδειν θνητοὺς γεγεννηκότας. ubi tamen legendum γεγεννηκώς, ex Dion. Prus. *orat.* 37. & Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 24. Cicer. *Tusc. l.* 3. *Sciebam me genuisse mortalem.* Val. Max. *l.* 5. *c.* 10. *Ego illum ex me natum sciebam esse mortalem.* At turpissimè ac scelestissimè hominis monstrum merum Gallienus ille Imperatoris nomine indignus, qui (ut refert Trebellius) ubi de Valeriano patre comperit, quòd à Persis captus esset, id quod philosophorum optimus de filio amisso dixisse fertur, *sciebam me genuisse mortalem*, de patre dixit Imperatorum pessimus, *sciebam patrem meum esse mortalem.* ità cùm patris miserias ludibrio haberet, non defuit tamen Annius Cornicula, qui eum quasi *constantem principem* laudaret. Cæterùm, quod Sen. *epist.* 99. *Cui nasci contigit, mori restat.* & *epist.* 30. *Vivere voluit, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est.*

Οὐδὲ ἕνεκα τοῦ λόγου τῆς παραμυθίας | quia, ἐπὶ τῷ σώματος σύγκρισις ἔνυπνος. *l.* 2. § 17. Et, ut Epictetus *infr.* § 14. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Mortalis nata es; mortales peperisti. putre ipsa fluidúmque corpus, & casibus morbisque repetita, sperâsti tam imbecillâ materiâ solida & æterna gestâsse?* Et mox: *Quid est homo? quodlibet quassum vas, & quodlibet fragile. jactatu, non tempestate magnâ, ut dissideris, est opus. ubicunque arietaveris, solveris. Quid est homo? imbecillum corpus & fragile, nudum, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam projectum: cùm benè lacertos exercuit, cujuslibet feræ pabulum, cujuslibet victima: ex infirmis fluidisque contextum; frigoris, æstûs, laboris impatiens: ipso rursùs situ & otio iturum in tabem: alimenta metuens sua; quorum modo inopiâ, modò copiâ rumpitur: anxiæ solicitaque tutelæ; precarii spiritûs & malè hærentis.* Plut. *ad Apollon.* Τί δ θαυμαστὸν, εἰ τὸ τιμητὸν τέτμηται, εἰ τὸ πικτὸν πέπικται, εἰ τὸ καυστὸν κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; Augustinus jam morti propinquus, acceptis cladibus, quæ per barbarorum incursiones passim contigerant, sapientis cujusdam sententiâ se consolabatur dicens; *Non erit magnum, quod ceciderit ligna & lapides, & moriuntur mortales.* Polidon. in *vit. Aug.*

§ 6. Ταῦτα ἄπως | Abrupta ista; nec cum prioribus cohærentia, & ἐπίρρημα insuper. Monitum continent & munimentum adversùs injurias & contumelias ab improbis illatas: *Talia*, inquit, *ab istiusmodi perpetrari solenne est:* Senec. *Excerpt. Malè de te loquuntur homines. sed mali. moverer, si judicio hoc facerent. nunc morbo faciunt. faciunt, quod solent. quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro feritate, sed pro consuetudine latrent.* Ista autem cum præcedentibus malè conferruminavit editor ille Lugdunensis.

Ἐξ ἀνάγκης | *aliter nequeunt.* Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Κακῶς λέγεσιν, ἐπειδὴ καλῶς οὐκ ἔμαθον. Quod idem apud Laërtium *l.* 2. Socrates. Sed & Leotychides Aristonis Laco, apud Plut. in *apophth.* Οὐ θαυμάζω καλῶς γὰ λέγειν οἴδεις ἂν

αὐθῆ δωσθεῖν. Senecæ *excerpt. Malè de te loquuntur. Benè nesciunt loqui.* Ità *sup.* § 3. Ἄκων ἥμαρτον. Et *l.* 8. § 12. ἀναγκάζονται ὅπως ποιῶν. Et *l.* 10. § 29. βιάζεται. Pari modo ille apud Epicharmum in *Hercul. fur.* se excusat, referente Eustrat. *in Aristot. ethic. l.* 3. *c.* 5.

Ἀλλὰ μὰν ἐγὼ ἀναγκαίως τὰ δ' πάντα ποιέω.

Hæc ego ex necessitate facio, quæ facio, omnia. Grot. Neq; tamen Zenonis servulo præscriptio ea proderat, qui cùm ob furtum à Domino castigatus, εἱμαρτό μοι κλέψαι, *in fatis sibi* diceret *fuisse, ut furaretur*; respondit ille, Καὶ δαρῆναι· *in fatis iisdem fuisse & ut cæderetur.* Sed nec Spartani servo, qui cùm inter flagella, subinde clamaret, Ἄκων ἥμαρτον, *Invitus peccavi*; regessit herus, Ἄκων τύπτω κἀκολάζω. *invitus ergò plectere.* Vide *ad lib.* 7. § 63.

Θέλει τῷ συκῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν] Idem planè *l.* 12. § 16. affine quippiam & *l.* 8. § 15. Lactis autem sive liquoris ficulnei meminisse videtur; ὃ-περ συκῆς ὀπὸς πάντων διεμύπτος. ut Aristot. *problem. l.* 20. *c.* 18. sive, ut Plin. *l.* 23. *c.* 7. quoniam *fici succus lactens aceti naturam habet: itaque coaguli modo lac contrahit.* quod aliter paulò Dioscoridi. *l.* 1. *c.* 149. πικρός ἐστι γάλακτος, ὥσπερ ἡ πτέρις· λύει δὲ τὸ πεπηγός, ὥσπερ τὸ ὄξος. Sed & aliis dotibus haud paucis succus is nobilis, quas apud eosdem videre licet. Ad Marci mentem Senec. *de ira l.* 2. *c.* 10. *Non irascetur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. Scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet. nemo autem naturæ sanus irascitur. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus dumis poma pendere? quid si miretur spineta senteſque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium natura defendit.*

Ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ οὐ χεῖρον πεθνήξεσθε] Ità *l.* 7. § 22. μετ' ὀλίγον ἀμείνονες πεθνήξεται. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 42. *Nulla res adversùs iram magìs prodierit, quàm cogitatio mortalitatis. sibi quisque, ut alteri, dicat; Quid juvat tanquam in æternum genitus iras indicere, & brevissimam ætatem dissipare? Quid ruimus in turbam? quid certamina nobis accersimus? quid imbecillitatis obliti, ingentia odia suscipimus, & ad frangendum fragiles consurgimus? jam istas inimicitias, quas implacabili gerimus odio, febris aut aliud malum corporis vetabit geri. jam par accerrimum media mors dirimet. quid tumultuamur, & vitam seditiosi conturbamus? stat super caput fatum, & pereuntis dies imputat, propiùsque ac propiùs accedit. illud tempus quod alienæ destinas morti, fortasse* [haud] * *citra tuam est.* [* *circa* Lipſ.] Et rursus: *Quin potiùs vitam brevem colligis, placidamque & tibi & cæteris præstas. quin potiùs amabilem te, dum vivis, omnibus; desiderabilem, cùm exieris, reddis. Quid servo, quid domino? quid regi, quid clienti tuo irascēris? sustinè paullum. venit ecce mors, quæ nos pares faciat. Ridere solemus inter matutina arenæ spectacula, tauri & ursi pugnam inter se colligaterum; quos cùm alter alterum vexârit, suus confector expetat. Idem facimus. aliquem nobiscum alligatum lacessimus: cùm victo victorique finis æquè maturus immineat. numquid amplius isti cui irascēris, quàm mortem optas? etiam te quiescente morietur. perdis operam: facere vis, quod futurum est. Quieti potiùs pacatique, quantulumcunque supereſt, transigamus. sive de ultimis suppliciis cogitas, sive de levioribus, quantulum est temporis, quò aut ille pœnâ suâ torqueatur, aut tu malum gaudium ex aliena percipies? jam ipsum spiritum expuimus interim, dum trahimus. dum inter homines sumus, colamus humanitatem: non timori cuiquam, non periculo simus. detrimenta, injurias, convitia, vellicationes contemnamus, & magno animo brevia feramus incommoda. dum respicimus, quod aiunt, versamúsque nos, jam mortalitas aderit.* Pervulgatum est illud, ad quod ille respexit, quódque Aristoteles exhibet, *rhetor. lib.* 2. *c.* 21.

Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Iram cave immortalem mortalis geras.

Sive, ut Gnomolog. vetus;

Ἀθάνατον ἔχθος μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν.

Mortalis odia ne gere immortalia.

Quod latiùs extulit Euripid. in *Philoctet.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Ὥσπερ γὰρ θνητὸν χὠ σῶμ' ἡμῖν ἔχει·
Οὕτω σοφοῦσθαι, μηδὲ τὴν ὀργὴν ἔχειν
Ἀθάνατον, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

Mortale quando corpus est homini datum;
Nec odia debet gerere immortalia,
Quisquis magistrâ sapere naturâ valet. Grot.

Romanis, ab Hetruscis missi de Tarquinio legati, apud Dionysium Halicarn. *l.* 5. Δεῖν ἀνθρώπους ὄντας, μηδὲν ἧττον τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν φρονεῖν, μηδὲ ἀθανάτους ἔχειν τὰς ὀργὰς ἐν θνητοῖς σώμασιν. Et Marcio mater apud eundem *lib.* 8. ubi Deos etiam, per gravia atque atrocia peccantibus iratos, muneribus precibúsque leniri dixerat, εἰ μὴ σύ, inquit, ἀξιοῖς, τὰς μὲν τῶν θεῶν ὀργὰς θνητὰς εἶναι, τὰς δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἀθανάτους. Creon tamen apud Sophoclem in *Oedip. Colon.*

Θυμῷ γὰρ ἀνδρὶ γῆρας ὄστις ἄλλος αὖ
Iræ senectus unica est, vitæ exitus.

Et ulteriùs etiam Phalaris *epist.* 51. Τοῖς μὲν τῶν ἄλλων ἔχθεσιν ὅσοι τὸ κακὸν μὲ διδεχάσασιν, ὡς παρεγκλεῖς, κἂν ὀπλαδείμιλω θνητῷ γὰρ ὄντι, ἀθάνατον ὀργὴν ἔχειν, ὡς φασί τινες, οὐ σοφοῦ ἐστιν. τοῖς μὲν τοι, Πύθιον, εἰς ἐμαυτὸν δυσμενείας, οὐ μόνον ζῶν, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἀποθανών, ὃ πᾶσι συμβαίνει τοῖς πτελεατικοῖς, ὀπλαδείμιλω.

Οὐδὲ βρομία ὑμῶν ὑπολειφθήσεται] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 25. Hesiod. *oper. l.* 1. *v.* 153.

Βῶσαι.

Βίου τε εὐροίστα δίχα χρυσοῦ αἴδεο,
Νάπυσσι.——

quo loco (ut obiter adnotem) εὐροίστα malim vertere, *situ obsitum*, quàm cum interpretibus, *latum*.

§ 7. Ἄφες τοὺς ἀπολαῦσαι, ἵνα τὸ, βέβλαμμαι | Idem ferè *l.* 7. § 14. & *l.* 8. § 35, 41, 47. & *l.* 12. § 22, 25. Huc illud Menandri, apud Plutarch. *de tranquill.* & *de exil.* & apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.

Οὐδὲν πάσχοιμι δεινὸν, ἂν μὴ σφῷν πάρα.
Nil passus essem mali, ipse ni præ te ferat.

Epictet. *Enchirid. c.* 29. Σὲ γὰρ ὁ βλάψει, ἂν μὴ σὺ θέλῃς. τότε δ' ἔσῃ βεβλαμμένος, ὅταν ὑπολάβῃς βλάπτεσθαι.

§ 8. Ὁ χείρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ὁ πατὴρ | quod *l.* 7. § 64. ἐπὶ τοῦ διάνοιαν τοῦ κυβερνῶντος χείρω ποιῇ. quia scil. *Animus cujusque, is est quisque.* Cicer. *Somn. Scip.* Vide *l.* 2. § 1.

§ 9. Ἡνάγκασεν | Ita *l.* 2. § 3. Πείθουσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον. ibi vide. commation autem hoc superioribus adfigit Cas. sequentibus præfigit Xyl. cùm neutra satis cohæret. dictionis series hiulca est, & deesse aliquid videtur. ad sequentia potiùs dicti mens vergit: ut rationes varias simul congerat, ob quas æquanimiter contingentia quæque ferre oporteat; quia nempe necessaria, utilia, justa.

§ 10. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει | Ità solent excerpta sua, vel χρησιμωδίας, vel adnotata ordiri, Ὅτι τόδε, ἢ τόδε, ut videre est passim apud Photium, Eustathium, alios. Aliquando tamen plenius, Ἴσον ὅτι, aut ejusmodi aliud quid, quale & istîc subintelligendum. Quod autem *omnia quæ contingunt nobis, justè contingere* dicit, intelligendum est, quoad primam caussam. Nec abhorret ab hoc philosophia Christiana, sed cumprimis inculcat. Psaltes *Psal.* 119. *v.* 139. *Justus es, Domine, justáque sunt judicia tua.* & *v.* 75. *Novi, Domine; recta esse judicia tua; justéque te afflixisse me.* Et *Psal.* 145. *v.* 17. *Justus est Dominus in omnibus viis suis, sanctúsque in operationibus suis.* Vates etiam Jerem. *c.* 12. *v.* 1. etiamsi ægrè ferre videatur, quod bonis malè, malis bene sit; hoc tamen pro fundamento immoto prorsus substernit, *Tu, Domine, certè justus es.* Sen. *epist.* 107. *Quæcunque fiunt, debuisse fieri patet; nec velit objurgare naturam.* & *epist.* 96. *Solet fieri. parum est. debuit fieri: decernuntur ista, non accidunt.* Galen. *in Hippocr. de fract. l.* 1. § 2. Ὅταν ἐκάστῳ προσγιγνῇ τὸ οἰκεῖον φυλάττηται, δικαίως ἔχει τι καὶ διοικῆται, οἰκεῖον ἢ ἐστὶν ἄλλο πρὸς τὸ κατ' φύσιν. ad Marci mentem aptissimè.

Κατὰ τὸ ἀξῆς | *Secundùm rerum ac caussarum ἀκολουθίαν*, sive *connexionem ac concatenationem* quandam, quam imaginabantur Stoici. Vide *infr.* § 25. & *l.* 6. § 38.

Τὸ ὅτι ἀναγκαῖον τὸ κατ' ἀξίαν | Nihil poterat piè magis ac religiosè dici, quàm omnia proverire à caussa quadam suprema, assignante quasi certâ lege cuique, quod ipsi maximè sit congruum. Vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 25.

Σοὶ τὸ ἀγαθὸς εἶ) | Syntaxis πρὸ poscit. Sicut *l.* 7. § 66. ἀρκεῖσθαι πρὸ δικαίῳ εἶ). atque ità Lugd. *Bonum* autem fore dicit, si justè eventibus se sponte sununiserit. quod Cleanthes suprà, *ad l.* 3. § 4.

Malisque patiar, quod bono licuit pati.

Καὶ δὲ νομίζεται ἴδιος ὁ ἀγαθὸς | *Virum bonum*, dicit; non *quemodo omnes candidatos bonos viros dicimus, quemodo obvios, si nomen non succurrit, dominos salutamus:* ut Senec. *epist.* 3. sed *perfectum, absolutum; quem malum facere nulla vis, nulla necessitas possit.* Idem *epist.* 34. Itaque τὸ ἴδιος νοούμενον, istic opponitur πρὸ κοινότητος λεγομένῳ, *l.* 2. § 10. aliúdque hîc τὸ ἴδιον, aliud τὸ ἰδιωτικὸν, *infr.* § 50. Fabius *instit. l.* 12. *c.* 1. cùm Oratorem *virum bonum* definivisset. *Ego secundùm communem loquendi consuetudinem sæpe dixi dicámque perfectum Oratorem esse Ciceronem, ut amicos & bonos viros, & prudentissimos dicimus vulgò, quorum nihil nisi perfectè sapienti datur. Sed cùm propriè & ad legem ipsam veritatis loquendum erit, eum quæram oratorem, quem & ipse quærebat:*

§ 11. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε | Senec. *de sap. constant. c.* 17. *Genus ultionis est, eripere ei qui fecit contumeliæ voluptatem. Solent dicere; Miserum me. puto, non intellexit! adeò fructus contumeliæ in sensu & indignatione patientis est.* Tertull. *de patient. c.* 8. *Nempe idcirco quis te ledit ut doleas: quia fructus omnis ledentis in dolore læsi est. ergò cum fructum ejus everteris non dolendo, ipse dolcas necesse est amissione fructûs sui.*

§ 12. Ἐπιμέτρησις | i. e. δόγματα ἐπιμετρικὰ. ut *l.* 3. § 13.

Ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος | i. e. τῆς ἡγεμονικῆς, sive *mentis*, quam & τὸ κυβερνῶν, *suprà* § 1. & τοῦ κυβερνῆσαι, *l.* 7. § 64. vocat. Vide Ambros. *Hexaemer. lib.* 6. *cap.* 9. *suprà ad* § 3. Verùm nobis, *Unus est Rex idem & Legislator, Jovis.* Esaiæ *c.* 33. *v.* 22. cujus & legem νόμον βασιλικὸν Jacobus indigetat. *c.* 2. *v.* 8.

Μεταδίδου | Vide *ad l.* 1. § 15, 16. & *l.* 6. § 21. Notum illud Hesiodium *oper. l.* 1. *v.* 291.

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει,
Φρασσάμενος τά κ' ἔπειτα καὶ εἰς τέλος ἤσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται·
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ.
Ille quidem ante omnes, per se ipse quia utile, quid non,
Qui videt, & longè fines prospectat agendi:
Qui bene consultis didicit parere, secundus.
At qui consiliis pollet nihil ipse, nec audit
Suadentes alios, nullos homo vivit ad usus.

Ità vertit apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. & 4. Grotius; quem mirum αὐτῷ repoſuiſſe denuo, cùm in Stobæo priùs αὐτὸς legeretur. præſertim cùm & in verſione illud potius expreſſerit, & Heinſium audire potuerit, de ſcriptura gemina monentem *in notis ad Heſiodum*: ubi & hæc habet; ὁ αὐτὸς νοῶν πάντα, *eſt*, ὁ καὶ πάντα αὐτὸς, τυτέστι, κατ' αὐτὸν, σοφὸς ὤν. Ὁ αὐτὸς νοήσας, *itaque dixit Heſiodus, hoc eſt, qui ipſe*; *non autem*, ὁ αὐτῷ, *qui ſibi, ſapit*, juxta illud Euripideum:

Μισῶ σοφιστὴν, ἐσθλὸς ὢν αὐτῷ σοφός.
Odi profeſſum ſapere, ſibi qui non ſapit.

à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. relatum, à Ciceron. *famil. l.* 13. *epiſt.* 15. Lucian. in *apolog.* Plut. *de latend.* ab Alexandr. apud eundem in *Alex.* uſurpatum. opponitur autem ὁ αὐτὸς νοήσας, τῷ διὰ ἑτέρου πρὸς τὰ δεήσαντος σοφῷ γεγονέναι. Eandem hanc lectionem confirmat Ariſtides rhetor, in *orat. Platon.* 1. non quidem ut vulgò legitur, ſed ut à Photio exhibetur, *biblioth. cod.* 247. qui ubi Heſiodia illa recitaverat, ſubjungit: Πρῶτον μὲν ἔδοξε τὸν αὐτὸν εὐθύλα τὰ βέλτιστα. ἔλεγον δὲ ἀμαθίαν, τὸν ὅτι σωτήριον. ὅτι πειθόμενον. μέσον δὲ ἀμφοτέρων, ὥσπερ ἐν ἀριθμῷ δύο εἶναι, τὸν τῷ σωτήρι πειθόμενον, τοσούτῳ χείρω τοῦ νοήσαντος, ὅσῳ βελτίω τοῦ μετ' εἰποῦντος, μήτε πειθομένου. Et mox: Τὸν μὲν τοίνυν ἄνδρα, εἰς ἀνὴρ καὶ ἀνῶν ἀγαθὸς σφόδρα καὶ κεφαλὴν μὲν ἔδοξε, ὃς καὶ αὐτὸς πάντα νοήσει· τὸν δὲ ἀκούσαντα καὶ μανθάνοντα ἀγαθὸν. Sed & Ariſtoteles *ethic. Nicom. lib.* 1. *c.* 4. & Diogenes Laert. *l.* 7. apud quem Zeno Heſiodi verſiculos illos non ſine nota aliqua refingit, ut dicatur,

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντα πίθηται·
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει.

Κρεῖττονα γὰρ εἶναι τὸν εἰπόντα καλῶς δυνάμενον τὰ λεχθέντα καὶ χρῆσθαι. τῷ δ' αὐτῷ τὸ πᾶν σωτηρίσαντα. τῷ μὲν γὰρ εἶναι μόνον τὸ σωθῆναι τῷ δ' εὖ πεπεῖσθαι προσῆναι καὶ τὴν ἀφέξιν. Quod etiamſi Themiſtio *orat. quinquennal.* placuiſſe video; mihi tamen eodem loco habetur, quo Zenonis ejuſdem cavillum illud, quo Phocylidis monitum nemini non probatum eludere conabatur. (κέσης.

Μηδὲ δίκλιν δικάσῃς, πεῖρ γ' ἀμφοῖν μέσον ἀεί. de quo videri poterit Plutarch. *de Stoic. contrad. c.* 4. Verùm propiùs acceſſit Artabanus apud Herodot. *l.* 7. Ἴσως, inquit, ἐκεῖνο παρ' ἐμοὶ κάκιστα, φεύγειν τι εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρησὰ ἐθέλειν πείθεσθαι. Cæterùm Heſiodo ſuffragatur prorſus Ariſtoteles *ethic. Nicom. l.* 1. *c.* 4. quo loco non primus tantùm verſiculus ad autoris mentem ritè efformatus reperitur; ſed & quartus, qui hoc admiſſo, prout ſuperiùs retulimus, emendandus fuerat, integer exhibetur. ſiquidem μήτ' αὐτὸς ibi legitur, quod μηθ' αὐτῷ apud alios, etiam qui mendum prius ſuſtulerant, mendosè habetur. Greg. etiam Naz. *ep.* 43. Ἀνιάσομαι δὴ, (τοῦτο γὰρ εἰπεῖν μέτεστιν) εἰ μήτε αὐτὸς τὸς σωτηρίας τὸ δέον ὁ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἐπαινετῆς μισεῖ· μηδ' ἄλλῳ εὖ πάσχοντι κακολουθήσει· ὁ τῆς δευτέρας. Baſil. Cæſ. *orat.* 24. Εἰ μὲν οὖν ἐθέλοιμεν δέχοιτο τὰ λεγόμενα. τῆς δευτέρας τῆς ἐπαινουμένης ἔσεσθε παρ' Ἡσιόδῳ τάξεως. εἰ δὲ μή, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν εἴποιμι δυσχερές· αὐτοὶ δὲ μείωσιν τῆς ἐπῶν δηλονότι, δέον οἷς ἐκεῖνος ἐνοσεῖ· ἄμεινον μὲν εἰ τὸν παρ' ἑαυτῷ τὰ δέοντα ξυνορῶντα· ἐσθλὸν δὲ καὶκεῖνον, τὸν πεῖσιν παρ' ἑτέρων ἐπαΐοντα· τὸν δὲ οὔτε νοεῖν δυνάμενον, οὔτε ἑτέροις πειθόμενον· τοῦτον ἤδη ἀχρεῖον εἶναι πρὸς ἅπαντα. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Cor. orat.* 18. Ὥστε καὶ ἐκεῖνος ὁ τὰ συμφέροντα εἰπών, σοφὸς· ὅταν ἡμεῖς οἱ καταδεέστεροι, καὶ αὐτοὶ σωθῶμεν καὶ ἐυγνωμοσύνης κερδάνωμεν ἔπαινον. ubi, quod monet Dunæus noſter, illum primæ notæ σοφὸν, hunc ſecundæ σωτῆρα nuncupat. Cicero *pro Cluent. Sapientiſſimum eſſe dicunt eum, cui quid opus ſit ipſi venias in mentem: proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet. in ſtultitia contrà eſt. minùs enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit, quàm ille, qui quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat.* Minutius apud Liv. *l.* 22. *Sæpe ego audivi, cum primum eſſe virum, qui ipſe conſulat, quid in rem ſit: ſecundum eum, qui bene monenti obediat: qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenii eſſe. nobis quoniam prima animi ingeniique negata ſors eſt, ſecundam ac mediam teneamus, & cùm imperare diſcimus, parere prudenti in animum inducamus.* Seneca. item *de benefic. l.* 5. *c.* 21. *Moneri velle ac poſſe ſecunda virtus eſt.* ſive ut ſcholia Manuſcripta in codice meo, (nam & Lipſius locum mancum eſſe advertit) *Non moneri*, (hoc eſt, *monitu non indigere*) *prima virtus eſt: velle ac poſſe ſecunda.* Et mox: *Animus, quod paucis, ſui rector, optimus: proximi ſunt, qui admoniti in viam redeunt.* Tales eſſe nè pudeat pigeátve, Marcus vult iſtic; non quales Nicetas Conſtantinopolitanos ſuos deſcribit in *Iſaac. & Alex. c.* 1. μετ' αὐτόδεν τοῖς ἐπαινετοῖς συμφωνεῖσθαι, μηδ' ἑτέρῳ πειθομένῳ εἰσηγουμένῳ τὰ λώονα. Facit huc Philippidæ Comici in *Anancoſi*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. illud:

Ὅτ' ἂν ἁμαρτάνῃς τι, χαῖρ' ἐπαινῶ σε·
Μάλιστα γὰρ ἔστω σώζεται τὸ συμφέρον.
Ne turpe vinci, ſiquid erráris, puta:
Hæc namque vera eſt ad bonam frugem via. Grot.

Sophocl. *Antigon.*——ἔγωγε φημὶ φρονεῖν πολύ,
Φίλαι τὸν ἄνδρα πάντ' ὀνήσιμον λέγω·
Εἰ δ' ἄλλο τοῦτο μὴ τιθεῖ χαλῶς (φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ταὐτὰ ῥέπειν)
Καὶ τῷδ' λεγόντων εὖ καλὸν τὸ μανθάνειν.
Hoc mi videtur, expedire plurimum,
Scientiâ plenus ſi quiſque exiſteret:
Sin minus hoc, (namq; huc res haud vota eſt vergere)
Bonum eſt à bene monente quovis diſcere. Grot.

Et *ibidem*:

Ταῦτ' ἔστι, παῖ, φρονεῖν· ἀνθρώπου γὰρ

Τοῖς

Τοῖς πᾶσι κοινὸν ὂν τὸ ἁμαρτάνειν.
Ἐπεὶ δ' ἁμάρτῃ, κἂν ἐχεῖθ' ἑκὼν ἐμοῦ
Ἄβουλος ἢ δ' ἀνόλβος, ὅστις εἰς κακὸν
Πεσὼν ἀκεῖται, μηδ' ἀκίνητος πίλει·
Αὐλαδία τοι σκαίτητ' ὀφλισκάνει.
Hæc ut modesto petiere evolvas, rogo:
Errare cunctis insitum mortalibus:
At ille nec sine mente, nec vacuus spei,
Remedia qui receptat implicitus malis,
Nec pertinaciam addit errori suo. Grot.

Senec. *Agamemn.* 2. 2.

Remeemus illuc, unde non decuit prius
Abire; sed nunc casta repetatur fides.
Nam sera nunquam est ad bonos mores via.
Quem pœnitet peccâsse, pene est innocens.

Andocides *orat. de reditu*: Καὶ ἐστυχήσατε μὲν, εἰ ἐλάχιστα ἐξαμαρτόντες σωφρονίσειεν ἤ, οἱ ἂν πάντα μεταμιμήσοιντο. Gregor. Naz. *in patr. sicam.* Τὸ μὲν μηδὲν ἁμαρτεῖν, ἔντος ἐστὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ μόνου θεοῦ. τὸ δ' ἐξαμαρτάνοντας ἐπανορθοῦν, ἀνθρώπου μὲν, ἀλλ' ἐπαινετοῦ. καὶ τῆς σωζομένης μοῖρα δὲ τὸ μὲν ἀπροσπάθητον, τῆς πονηρᾶς καὶ ἀνηκεμάστου δεῖ φύσεως, καὶ σφᾶς ἐκ' ἐκείνης ἐνεργουμένους. Idem in *Apolog.* Κἂν εἰ τὸ σφᾶλμα τῷ λόγῳ μὴ σῴζοιτο, ἀλλὰ τό γε δάκρυον ἐκεῖνο. τὸ ἁμαρτάνοντας μεταπαίειν τὸ μὲν γὰρ ἀρρώστου, τῆς κατὰ φύσιν, καὶ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης, ἢ πάντων ἄπεστι, καὶ σφᾶς λίαν ἰσχυροῖς τὸ σῶμα καὶ τῷ φρονήματι· τὸ δὲ διαπαίζεσθαι, καὶ εἰς ἀλλήλους ἐπανελθεῖν, τοῦτο λοιμοῦ, καὶ τῆς χάριτος Idem *irenic.* 1. & *adv. Julian.* 2. Μέγα μὲν τὸ μηδὲν τῷ ἀρχῷ τυχεῖν ἁμαρτάνοντας, ἢ μικρὰ τὰ μίγισα ἐπανορθοῦν τὸ παντελῶς ἀναμάρτητον, ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἔταξεν ὁ θεός· δάκρυον ἦ, ὃς ἐμοί γε δοκεῖ, τὸ παίσαντάς τι καὶ παιδαγῶγας, ἐπαινέσαι. Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 351. Κάλλιστον μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, καὶ σοὶ θεὸν ἔχον ἐγγύτατα· καλὸν ἦ καὶ τὸν ἁμαρτόντα γνωσιμαχῆσαι, καὶ ταχέως ἐξαναστῆσαι τῷ πάθματι. Idemque *ibid. ep.* 435. Τὸ ἀναμάρτητον θεοῦ μόνου, καὶ ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. τὸ δὲ μηδενὸς ἐφάπτεσθαι φύσει καὶ γνώμῃ ἀδικημάτων, ἀνθρώπου δοκεῖ εὐχῆς· καὶ τὸ μὲν πολλοῖς φθονηθῆναι φύσει δικαίου, εἰκαῖον φῦλον ἐγγίστω θεῷ βουλομένων· καὶ τὸ ἥττων μὲν ἑαυτῶν, ῥᾷστον ἦ πολλοῖς, τὸ μὲν ἐπὶ μικρὸν ἡμῶν τοῖς ἁμαρτήμασιν. Cyprian. *epist.* 3. *Primus gradus felicitatis est, non delinquere: secundus, delicta cognoscere, illa innocentia quæ servat; hæc medela, quæ sanat.* Gregor. Rom. *in Job. l.* 6. *c.* 17. *Prima virtus peccata non perpetrare, sed vitare: secunda, perpetrata corrigere.*

Κοινωφελῶς | Vide *l.* 1. § 16. κοινοφελημοσυνῶν. & *l.* 7. § 4.

Οὐχ ὅτι ἡδύ | Aug. *contr. Julian. lib.* 5. *cap.* 7. ubi illud Lucani *l.* 2. de Catone elogium retulerat.

In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Surrepsit, partemque tulit sibi nata voluptas.

quoniam, inquit, *& quod non faciebat sine voluptate non faciebat propter voluptatem.* Cicer. *Academ. l.* 4. § 140. *Virtus esse nulla potest, nisi sit gratuita. nam quæ voluptate, quasi mercede aliquâ, ad officium impellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatrixque virtutis.* Senec. *de vit. beat. c.* 10. *Sapiens nihil voluptatis causâ faciet.* Allusum est forsan ad Gorgiæ Leontini dictum, qui interroganti, πότε διαίτᾳ χαίρων ἄτος ἐμμελῶς ἢ μὴ αἰσθήσεως τοιοῦτον χέρσον ζήσεται, respondit, ὅταν πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα φεύξας ex Clearcho *vitarum l.* 2. Athen. *dipnosoph. l.* 12. Apud Plut. in *Stoic. Contradict. c.* 18. Chrysippus ἐν τῷ περὶ πολιτείας, ὅταν ἡδονῆς ἕνεκα φεύγειν, ὅτε παραδόσεως τοὺς πολίτας. Antisthenes verò suis præcepit, μηδὲ δάκτυλον ἐκτεῖναι ποτὲ, ἕνεκα ἡδονῆς, ut nè *digitum quidem voluptatis causâ unquam extenderent.* Theodoret. *therapeut. l.* 12. cujus illud item celebratur; Μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. *Furere malim, quàm voluptate perfundi.* Laert. *l.* 7. Sext. Empir. *adv. Ethic. cap.* 2. & *Pyrrhon. hypoth. lib.* 3. *cap.* 23. Clem. *Strom. l.* 2. Theodoret. *therapeut. l.* 3. Gell. *l.* 9. *c.* 5. Veruntamen etiam Stoici ipsi in hanc partem secessionem quandoq; fecisse visi sunt. quod de Aristone Magistro suo festivè Eratosthenes apud Athen. *l.* 7. Τὸν τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότιχον διοχύσαντες, καὶ ἀναφανδόμβοι παρὰ τὴν ἡδονήν. Neque tamen ullo modo admittendum, quod Epiphanii codices habent, *adv. hæres. l.* 3. *tom.* 2. *epileg.* § 9. Chrysippum statuisse τὸ τέλος πάντων τὸ ἡδυπαθεῖν. nec id sanè Epiphanius unquam dixerit. Verùm aut vitiata ista, & ἀπαθεῖς pro ἡδυπαθεῖς legendum; aut loco mota, & Diogeni Rhodio, cujus dogma proximè refert, quocum istud probè convenit, τὰ σύμπαντα συνίστασθαι ἐκ ἡδονῆς. *voluptate constare omnia*, tribuendum. Cæterùm in dogmatum priscorum illorum recensione Epiphaniana haud pauca ejusmodi, vel depravata, vel perperam relata occurrunt.

Ἦ ἔνδοξον | Contrà quàm illi, *qui nihil honestum esse putant, nisi quod in vulgus gloriosum.* Cicer. *Academ. lib.* 4. Senec. *de beat. cap.* 20. *Nihil opinionis causâ, omnia conscientiæ facta.* Et *epist.* 113. *Nihil sit illi cum ambitione & fama: sibi placeat.* De T. Aristone Plin. min. *l.* 1. *ep.* 22. *Nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam refert.* Vide *lib.* 1. § 16. & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

§ 13. Τί ἔν γε καὶ χρῇ; Bernard. *de bon. discr.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo,* (hoc est, ut Synocat. *epist.* 13. Τῶν ἀλόγων ἀλογώτερος) *ratione vigens & ratione non videns.*

Τί ἄλλο θέλεις; | Puta laudem, aut mercedem, ut *l.* 7. § 73. & *l.* 9. § 42. Vide & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 11.

§ 14. Ὡς μίσ@. | Vide *l.* 2. § 3.

Ἐναφανιδίου | Vide *l.* 2. § 12.

Ἀναλαμβάνω | Verbum idem de Domino Jesu, sed seniu paulùm diversâ usurpatur, Marc. *c.* 16. *v.* 19. Luc. & *Act. c.* 1. *v.* 2,11,12. Et indè ἀνάλημψις, de ejusdem ascensione usurpata Luc. *Evang. c.* 9. *v.* 51. Verùm in istis τὸ ἀνὰ *subvectionis* significatum obtinet, ut rectè Beza; non *restitutionis*, uti Budæus & Erasmus de voce altera, sed ratione tamen haud eâdem uterq;, consuerunt. quum Marco nostro *reditum* & *resumptionem* designet. quomodo & mors Salomoni *reditus* dicitur sive *receptio*, ubi *corpus* asserit *ad terram unde sumptum est, reverti, spiritum ad Deum, à quo prodierit, recipi. Eccles. c.* 12. *v.* 7. Vide *l.* 7. § 49.

Εἰς τὸν λόγον αὐτῆ τὸν σπερματικὸν | id est, *Deum* ipsum, unde decisus, & cujus pars es. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* de Deo. ὥσπερ ἐν τῇ γονῇ τὸ σπέρμα φυλάττει, ὅτω καὶ ἕκαστον σπερματικὸν λόγον ὄντα τὸν κόσμου, &c. Vide & *infr.* § 21, 23.

§ 15. Τὰ μὲν φαινόμενα, τὸ δ' ὕστερον | Vide *infr.* § 47, & 48, & 50. Senec. *epist.* 99. *Respice celeritatem rapidissimi temporis, cogita brevitatem hujus spatii, per quod citatissimi currimus. observa hunc comitatum generis humani eâdem tendentis, minimis intervallis distinctum, etiam ubi maximus videtur.* Et *epist.* 49. *non possunt longa intervalla esse, in ea re, quæ tota brevis est.*

§ 16. Ἔστιν δὲ καὶ ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξειε | Novi esse videntur argumenti ista: nihil statuo tamen. Possunt autem intelligi, vel de mutatione ac metamorphosi illâ stupendâ, quam in sapiente suo prædicabant Stoici, & exagitat Plut. in *Stoic. paradox.* utpote qui ὁ χθὲς ἔχθιστος ἅμα καὶ κάκιστος, πέμπων ἄρτι μεταβέβηκεν εἰς ἀρετὴν, καὶ γέγονεν ἐκ φυσικῆς καὶ ἀγελοῦ καὶ λυκώδους γέγονε@, εὐφραντὸς, θεοειδὴς, καλλίμορφο@. ὁ κάκιστος περὶ. δείλης ἄειστος· ὁ καταδαρθεὶς ἔμπληκτο@. καὶ ἀμαθὴς, καὶ ἀκόλαστος. καὶ δῆλο@, καὶ πένης, καὶ ἄπορος, αὐθημερὸν ἀνίατος καὶ βασιλεὺς, καὶ ὅλεθρο@ γεγονὼς, σώφρων τε καὶ δίκαιο@. καὶ βέλτιστο@. καὶ ἔνδοξο@ ὁ χθὲς φύσας, οὐδ' ἥλιον ἐν σώματι τῷ καὶ ἀπαλῷ, ἀλλ' ἐν ἀθανάτῃ καὶ ἀπαλῇ ψυχῇ καὶ ἀναίσθητῳ καὶ ἀβελτέρῳ, τῶν τέλειον. ἄκρως φέρηται, ἰσόθεον διάθεσιν, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν ἐφικνεῖς, καὶ ἐξαίφνης ἥρως τις, ἢ δαίμων, ἢ θεὸς ἐν θεοῖς τὸ κρίσει χθιζῇ@. vel etiam de vulgi mutabilitate, καὶ ὧδε τὸ ἐνυπνιῶδες δεικτέον, *supr.* § 3. quibus hodiè quis bellua aut simia, eisdemque rursus intra paucos dies idem genius aut Deus. Ità Atheniensi populo, ut Aristoph. *equit.*

Ὃ τῶν νῦν ὢν ἀνὴρ, σοφώτερος δ' ὑφαίνας.
Qui nullus hodie, cras futurus summus est.

De Menedemo Laert. *l.* 7. Τὰ μὲν φρόνιμα πάλαι φρονεῖτο, νῦν καὶ λῆρος ὑπὸ τῆς Ἐρετρείων αἱρέσεως δέ. δ' ἐθαυμάσθη, ὥστε καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρί-

σαι. Insigne autem inconstantiæ popularis istius exemplum in Christi famulis sacra pagina suppeditat. Paulus & Barnabas Lystris à populo *pro diis habiti humanâ formâ indutis*; Οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. iidem paulò pòst λιθασθέντες, *lapidibus impetiti*, & pro mortuis jam habiti, extra urbem projiciuntur. Lucas *Act. c.* 14. *v.* 10, 18. Contrà Paulus idem à Melitenis pro *homicida* vel *facinoroso* habitus, quem *Nemesis* ultrix à tergo insequeretur, dum viperam è manu pendentem conspicantur; mox tamen idem ab iisdem pro *numine* suspicitur, ubi bestiam absque læsione illa excussam vident. μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. *Ibid. c.* 28. *v.* 4, 6. Melius autem hîc Guil. Xyland. *Intra decimum diem Deus videberis eis, qui te nunc bestiam & simiam putant, siquidem ad præcepta & venerationem mentis reflectas*, &c. quàm Mer. Casaub. qui è contrario sic extulit; *Intra decem dies Deus habeberis, qui, si ad dogmata rationisque venerationem redieris, nihilo te bruto mero aut simiâ præstantiorem censebunt.* Pro Xylandro calculum dabit Epictetus, cujus hæc sunt verba, *Enchir. c.* 23. quæ & Marcus forsan ob oculos habuit cum hæc scriberet, certè Marci menti explicandæ commentarium exhibent luculentissimum. Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκεύαζε αὐτόθεν, ὡς καταγελασθησόμενο@, ὡς καλαμαυκησομένων σε πολλῶν. ὡς ἐρήσονται, ὅτι ἄφνω φιλόσοφο@ ἡμῖν ἐπανελήλυθε, καὶ πόθεν ἡμῖν αὖτη ἡ ὀφρύς; σὺ δὴ ὀφρυῶ μὲν μὴ χεῖρ' ἢν δὲ βελτίους σοι φαινομένων ἅπτῃ καὶ ἔχῃ, ὡς ὑπὸ τοῦ θεοῦ πλασθέν@ εἰς παντὶ τῷ χώρῳ καὶ τάξει. εἰ μόνον δὲ, ὅτι ἐὰν ἐμμένῃς τοῖς αὐτοῖς, οἱ καταγελῶντές σε πρότερον, ὕστερον σε θαυμάσονται· ἐὰν δὲ ὑπὸ δοῦς αὐτοῖς, διπλοῦν προσλάβῃς καταγέλωτα. Vide *ad l.* 9. § 34. & *l.* 10. § 8. & *l.* 11. § 16.

§ 17. Μὴ ὡς μύσεα μέλλων ἔτη ζῆν | Nec ista cum prioribus videntur cohærere *Ne*, inquit, *tanquam annos immunerabiles victurus adhuc*, te geras: istud enim, aut ejusmodi aliquid necessariò supplendum est. Senec. *ad Marc. c.* 11. *Quantos tumultus hoc tam contemptum animal movet? in quantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit? immortalia, æterna volutat animo, & in neptes ac proneptes disponit; cùm interim longa cunctantem mors cum opprimit.* Bernard. *ad Eugen. de consider. l.* 2. *Qui longiora sibi vitæ metitur tempora, nonne verè ingreditur iter exterminii, transiens vitæ terminos productiori solicitudine? indè est quòd homines in præsentia à se exules per oblivionem, in alia pro inanem solicitudinem migrant sæcula, non profutura, imò nec futura. at prudens homo longioris vitæ non adducetur incerto.* Vide *infr.* § 32.

Τὸ χρεὼν ἐπείγεται | *Festinandum est: instat à tergo mors.* Senec. *ad Marc. c.* 11. τὸ χρεὼν mors, naturæ debitum. Synes. *epist.* 12. εἰ μὴ τὸ χρεὼν ἔφθασεν.

ἔρδασι *nisi mors prævenisset.* Vide *lib.* 2. § 4. & *l.* 6. § 20. & *infrà* § 26.

Ἕως ζῇς, ἕως ἔρεσι Quod Apostolus *ad Galat. c.* 6. *v.* 10. ὡς καιρὸν ἔχωμεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν. & quod Petronianus ille, sed sensu sequiore; *Ergò vivamus, dum licet esse bene.*

§ 18. Ὅσιον ἀρολίαν | imò εὐρολίαν. ità *infrà* § 24. εὐρολώτερος & *lib.* 12. § 2. εὐρολίστατον Magnam sibi tranquillitatem conciliat, qui aliena dicta, facta, cogitata non attendit. Contrà, ut Rex sapientissimus *Prov. c.* 26. *v.* 17. *Prehendit auribus canem, qui liti alienæ immiscet se.* In ejusmodi ergò homines quadrat diverbium à Zenobio ac Suida relatum, Ἀνδρὶ Λύδῳ πράγματα ἐκ ἔῳ, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπείλε. *Lydo negotia cùm nulla essent, foras profectus conquisivit.* Vide *ad libr.* 2. § 7. & *l.* 3. § 4.

Ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ | Vide *ad lib.* 2. § 8, 13.

Ἢ χρὴ τὸν ἀγαθὸν | Xylandro libens accedo, qui pro ἀγαθὸν, Ἀγάθωνα substituit, cujus illud, τὸ μέλαν εἶδος, quod sequitur, fuerit. Annot. Lugd. ampliùs mutat, vúltque, δεῖ χρὴ τὸν Ἀγάθωνα. Verùm D. Junius ἀγαθὸν illud retinendum censet: totúmque locum, uti mox dicetur, reconcinnat.

Μὴ μέλαν εἶδος σκεπτόμενος | *Non circumspicit nigros mores.* Xyland. *aliorum*, nimirum. Meric. ut activo sensu verbum accipiatur. atque ità *l.* 7. § 55. Μὴ σκεπτόμενα ἀλλότρια ἡγεμονικά. & *l.* 5. § 3. ἃ σὺ μὴ σκέπτει, ἀλλ' εὐθείαν πόρευε. Cæterùm D. Boot. mavult σκεπτόμενος legi, ut respondeat τῷ πρέχειν ὀρθὸν, quod mox sequitur. *Ne eorum instar, qui nigris ingeniis sunt præditi, circumagaris, & obliquus ac tortuosus incedas.* D. Junius denique neq; de *Agathone*, neque de *moribus nigris* istic quicquam vult dici. Sic itaque conjecturâ sanè probabili admodum, mutatione haud enormi, locum autumat posse restitui, ut cum præcedentibus cohæreat; καὶ ὅσιον, καὶ ἀγαθὸν· μὴ χρὴ τινὸς σκεπτόμενος, &c. *ut quod facit, sit justum, & pium, & bonum: neque cum pigritia & segnitie*, sive *quod segnium ac pigrorem est, circumspiciat; sed rectà procedat.* Quid si Xylandri lectione ex parte admissâ, sic concinnaverimus? ἢ χρὴ τὸν Ἀγάθωνα μὴ μέλαν εἶδος ᾖ. δεῖ δὲ μὴ σκεπτόμενος, &c. Viderint alii.

Ἐπὶ τῆς γεφυρᾶς | *Quasi ad lineam dubiam.* Sic Tertull. *adv. Marc. l.* 4. *c.* 17. *Lineæ insistere*, pro in instituto persistere ac permanere. & *adv. Hermog. c.* 39. *Lineis excidere.* pro, ab instituto & proposito deerrare & divagari. quod à re Geometrica tractum censet Hadr. Jun. *cent.* 6. *adag.* 75. à re Gymnica, Petr. Faber *agonist. l.* 2. *c.* 7. cui potiùs accedo.

Τρέχειν ὀρθὸν | Ità *l.* 5. § 11. καταρθώσεις ὁρμὰς ἔχοντες, τινὰ ὀρθότητα τῆς ὁδοῦ σημαίνουσι. quod *l.* 8. § 57. κατ' εὐθὺ φέρειν. & *l.* 10. § 11. εὐθυδρομεῖν. Apostolus *ad Galat. c.* 2. *v.* 14. ὀρθοποδεῖν. sicut Lucas, sed citra metaphoram istiusmodi, *Act. cap.* 16. *v.* 11. & *cap.* 21. *v.* 1. εὐθυδρομεῖν.

Μὴ διῤῥιμμένον | *Non vagum.* Xyland. nunc in hanc partem, nunc in illam procurrentem, & incerto quodam animi æstu jactatum & abreptum, & quasi disjectum. quod in sacris Scripturis occurrit toties, *neque ad dextram neque ad sinistram*, i.e. nusquam *declinando. Deut. c.* 2. *v.* 27. & *c.* 5. *v.* 32. & *c.* 17. *v.* 11, 20. & *c.* 28. *v.* 14. *Prov. c.* 4. *v.* 25, 26, 27. *Josh. c.* 1. *v.* 7. & *c.* 23. *v.* 6. *Reg. histor. l.* 1. *c.* 6. *v.* 12. & *l.* 2. *c.* 2. *v.* 19, 21. & *l.* 4. *c.* 22. *v.* 2. & *Annal. l.* 2. *c.* 34. *v.* 2. *Esai. c.* 30. *v.* 21. quia τρέχειν ὀρθὸν præcellerat. Potest tamen ab oculorum affectione sumptum esse; eâ nimirum, quam Galen. *comment. in Hippocr. prognost.* 1. ἵππον dici testatur, quando oculi sunt ἀσπειλοὶ, καὶ κινούμενοι διὰ παντὸς. id vitium aliquando initum, aliquando est adventitium. de isto Hippocr. *præsat. Coac.* § 218. ποτηρὸν καὶ, τὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς πυκνὰ διαρρίπτειν. hoc est, ὀφθαλμοὺς διῤῥιμμένους ἔχειν. Et huc alludisse fuerit, si σκελίπους retinemus.

§ 19. Ὁ σὸς τιμὴ ὑπερφυὴς ἐπιπομπὴ | Retundi meritò digna vanitas illorum, qui de nomine suo propagando & ad posteros transmittendo solicitè satagunt. nec tamen, quam sui sit memoriam relicturus, cùm & in honorem numinis & in bonum publicum conducat, incuriosum prorsus esse quenquam fas est. Optimè Plato *epist.* 2. Ἀνάγκη γὰρ, ὡς ἔοικε, μέλειν ἡμῖν καὶ τῶν ἔπειτα χρόνων· ἐπειδὴ καὶ τυγχάνομεν ἡμεῖς πρός τινα φύσιν, οἱ μὲν ἀνδροπαθοδιδάσκαλοι ἑαυτῶν φερωνύμους ἑαυτοῖς, οἱ δ' ὁπωσοῦν ἐπίσαται τῶν ποιήσεως, ὅπως ἂν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον εὖ ἀκούσωσιν. Verùm ἐπιπομπὴς σοῦ ἡ, est rei alicui nimiopere addictum esse, ut ad eam quasi arronitus & perculsus constistas, aut saltem pro re eximia & admiratione dignâ habeas: quomodo erga famam posthumam affici, est à ratione omni alienum. Socrates apud Plat. in *Phædone*, σωφροσύνη definit, τὸ σοῦ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπιπομπὰς, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως. *Cupiditatibus non esse vehementius addictum, sed parvi pendere & modestè habere.* Aristot. *hist. animal. lib.* 6. *c.* 18. κατὰ πάντων ἢ τὴν ζώων κοινὸν, τὸ σοῦ τινὰ ἐπιθυμίαν καὶ τινὰ ἡδονὴν ἐπιπομπὴς, τινὰ ἀπὸ τῆς ὀχείας μάλιστα Ibid. *l.* 9. *c.* 2. Οὕτω ἡ στρὸθος καὶ οἱ πέρδικες, καὶ οἱ ὄρτυγες ἐπίδηλοι τοῦ ὀχείου. εὐθὺς εἰς τοῦ θηρεύσαι ἐμπίπτει, καὶ πολλάκις καθίζανουσιν ἐπὶ τὰς χεῖρας. quod Plin. *l.* 10. *c.* 23. vertit, *Rabie quidem tantâ feruntur.* quomodo Flacc. *serm. l.* 2. *Sat.* 3.

Insanit veteres statuas: Damasippus emendo.

hoc est, ἐπιπόνως σοῦ τὰ ἀρχαῖα. Marcus ipse *l.* 1. § 6. μηδὲ σοῦ τὰ παιδία ἐκπίπτειν. neque *rebus Istiusmodi addictum esse.*

Ἔκφυσις

Ἐκτὸς ἦν μυρμηκιῶν | Vide *ad lib.* 2. § 17. & *infra* § 25.

Διὰ ἐκπεπληγμένων | *Per attonitos immi famâ.* Xyl. ut de gloriam ambientibus dictum sit. non accedo. hunc enim jam rebus humanis exemptum præsumit. Meliùs Cas. *per admirantes.* alius est ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐκπεπληγμένος, *qui de fama posthuma laborat, & circa eam insanit quodammodo.* alii οἱ ἐκπεπληγμένοι istìc, *qui eum* vitâ jam functum *admirantur, celebrántque quasi cum stupore quodam.* Heraclitus apud Plut. *de leg. Poet.* Βλακὸς ἀνδρὸς ἐστὶ πρὸς λόγῳ ἐκπεπλῆχθαι φιλεῖ. quod idem *lib. de audiend.* τῶν θαυμαστικῶν esse ait, *eorum qui nihil non admirari laudibusque efferre solenne habent.*

Τί ἂν τοῦτο σοί σε; | Senec. *epist.* 77. *Ad nos nihil pertinebit posterorum sermo.* Boeth. *consol. l.* 2. *c.* 7. *Quid est quod ad præcipuos etiam viros, qui virtute gloriam petunt, de fama post resolutum morte supremâ corpus attineat? nam si, quod nostræ rationes credi vetant, toti moriuntur, nulla est omnino gloria: cùm is, cujus ea esse dicitur, non extet omnino. Sin verò sibi mens bene conscia terreno carcere resoluta, cœlum libera petit, nonne omne terrenum negotium spernet, quæ se, cœlo fruens, terrenis gaudet exemptam?* Festivè lusit in hanc mentem, quisquis fuit, *Anthol. l.* 3. *c.* 6.

Ὄνομά μοι. τί ἧς τοῦτο; πατρὶς δέ μοι. εἰς τί ἧς τόπος;
Κλεινῶ δ' εἰμὶ γένος. εἰ γὰρ ἀφανεστάτη;
Ζήσας εὐδόξως. ἔλιπον βίον. Εἰ γὰρ ἀδόξως;
Κεῖμαι δ' εὐδαίδι νῦν. τίς πτι ταῦτα λέγεις;

Περὶ τὸν ζῶντα τί ὁ ἔπαινος; | liquidem, δόξα καὶ ἀδοξία, τῶν ἀδιαφόρων εἰσιν. ut *supr. l.* 2. § 11. Deinde; ut Aristot. *ethic. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ τὰ τιμὰ ἐν τοῖς τιμῶσι μᾶλλον εἶναι, ἢ τῷ τιμωμένῳ. itaque non est οἰκεῖόν τι. Vide *infr.* § 20.

Δι' οἰκονομίαν τινά | hoc est, ὡς μὴ μόνον σπουδὴν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ἀξιόπιστον φαίνεσθαι, Clem. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Itaque Julian. *de viduis. c.* 22. *Nobis necessaria est vita nostra, aliis fama nostra.* Et Aug. nom. *ad fratr. in erem. orat.* 52. *Conscientia nobis necessaria est, fama proximo: qui conscientiâ fidens famam negligit, crudelis est.* Verùm ut nostri mentem meliùs assequamur, dogma Stoicum περὶ δόξης καὶ ἐπαίνου, sive de *fama* & *laude*, penitiùs paulò est introspiciendum. Illi, ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, ἐν τοῖς ἀδιαφόροις, i. e. *in rebus mediis*, quæ nec bonæ nec malæ sunt, ista ponebant: quod & noster facit, *l.* 2. § 11. Verùm ἀδιάφορα illa cùm distingueren, in τὰ προηγμένα καὶ τὰ ἀποπροηγμένα, in *præposita & rejecta*, ut Cicero vertit: de quibus vide *ad l.* 3. § 11. in *præpositis*, i.e. *quæ æstimationem & pretium aliquod haberent*, ut Senec. *de beat. c.* 22. τιμὴ εὐδοξίαν habebant. Cùm autem rursus *præposita* sive *præferenda* illa in tres ordines dispescerent, ut quædam *per se præponenda* dicerentur, quædam *propter usum*, quædam *propter utrumq;* ἐπὶ τῆς εὐδοξίας, *de bona fama*, in quo trium istorum ordine ei sedem tribuerent, inter se Stoici dissentiebant. Siquidem, ut Cic. *de finib. l.* 3. § 57. Chrysippus & Diogenes, *Utilitate detractâ, ne digitum quidem ejus causâ parrigendum esse dicebant*, (atque hoc est, quod Marcus hìc dixit, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινά) qui autem post eos fuerunt, cùm Carneadem sustinere non possent, *Propter se præpositam & sumendam* esse dixerunt, essèque *hominis ingenui & liberaliter educati, velle bene audire, à parentibus, à propinquis, à bonis etiam viris*, idque *propter rem ipsam*, non *propter usum*: dicúntque, *ut liberis consultum volumus, etiamsi posthumi futuri sint, propter ipsos; sic futuræ post mortem famæ, tamen esse propter eam, etiam detracto usu, consulendum.* Verùm si cui otium & animus est, adeat Senecæ *epist.* 102. in quâ is de *claritate*, quam à *fama* secernit, utrùm *bonum* sit necne, argutiolis Stoicis adscitis, fusissimè disceptat. Dio quidem Prus. *orat.* 24. Ἐπεὶ τό γε ἐπαινεῖσθαι καθ' ἑαυτὸ οὐκ ἀνθρώπου, οἷοί περ εἰσὶν οἱ πολλοί, ἢ τὸ δικαίως ἐν τοῖς πολίταις, ἢ τὸ ἡδέως ζῆν, ἐάν γε διαφέρει τοῖς εὐδαιμονίας, τοῦ φέρεσθαι, καὶ μᾶλλον ἰσχύειν, καὶ ἐπιπόνως ζῆν. Attamen, ut Galen. *therapeut. l.* 7. *c.* 1. Ὁ γάρ τοι τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἔπαινος, εἰς μὲν χρείας πρὸς ὁπωσδήποτ' οὖν ἔργαστον ἐνίοτε γίγνεται τοῖς ζῶσιν· ἀποθανόντας δ' οὐδὲν ὀνίνησιν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ζώντων ἐνίους. Marcus ipse etiamsi haud multum illud alioqui facere videatur, *l.* 3. § 16. & *infrà* § 51. hac tamen ratione, prout testatur Capitolinus, *Erat famæ suæ curiosissimus: & malè loquentium dictis, vel literis vel sermone respondebat.* Idémque, *Nihil magis timuit & deprecatus est, quàm avaritiæ famam: de quâ se multis epistolis purgat.* Nec silendum hìc Chrysippi illud in *lib. de rhetoric.* Οὕτω ῥᾳδιουργεῖν καὶ πολυτρόπους εἶναι τὸν σοφὸν, ὡς καὶ τῷ πλάττειν ὀρθῷ ἀγαθοῦ, καὶ τῆς δόξης, καὶ τῆς ὑγιείας. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 1. dum nimirum ad aliorum rationem captúmque sese accommodat. éstq; ista etiam οἰκονομία τις, ut Marcus hìc loquitur. Vide *ad l.* 11. § 18. Πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται.

Πάρες γὰρ τοῦτο | Xyl. *Omitte enim naturæ munus huic tempori non conveniens, de quo suo loco erit disserendum.* Verùm ista ex contextûs verbis quâ ratione erui possint non video. Lego itaq; παρεὶς. *omittis enim nunc & amittis*, τὸ φυσικὸν δόσιν, *quod natura tibi concessit.* nimirum, ut quod tui est officii agas, tuâ solius conscientiâ contentus degas, omniáque tua in te posita habeas. ut *suprà* § 3, 8. & *l.* 2. § 11, 13. & *infr.* § 29. sic *infr.* § 32. ἀφέντας ποιεῖν τὸ καθ' τὸ ἴδιον καθαρὸν. καὶ τέτῳ ἀρκεῖσθαι. & *lib.* 6. § 16. τὸ καθ' τὸ ἴδιον καταστάσει κινεῖσθαι, καὶ ἵστασθαι. Vide *l.* 5. § 36.

Ἄλλα πῶς ἐχόμενον λόγε λοιπόν. | lego, ἐχόμενῳ. *dum ab alterius sermone pendes.* nisi si placuerit cum D. Boetio legere; παρίεις, & ἔχομεν λόγον, *omittimus quod nostrum est, dum alterius rei,* quæ

quæ ſcil. parum ad nos facit, *rationem habemus.* Senſus utrumvis admiſeris, idem futurus eſt. Cæterùm τὸ λοιπὸν illud vult idem eſſe novæ periochæ initium; ut legi debeat, Λοιπὸν, πᾶν τὸ καθ' ἑαυτὸ καλὸν, &c. *Denique quicquid pulcrum eſt, ità ex ſe pulcrum eſt, ut aliena laus ei nihil adjiciat.* cui libens aſſentior. Siquidem pari modo Marcum bis uſurpâſſe *ſuperiùs* § 3. deprehendo. quanquam & τὸ λοιπὸν ſatis crebrò etiam ſententiam claudit. Sic Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Σιώπα λοιπόν. *Tacito deinceps.* Et Chryſoſt. *in Rom. orat.* 8. Δείξας πάντως ἀπὸ τῆς Ἀβραὰμ ταῦτα, καὶ τὸν Δαβὶδ ἐπάγει λοιπόν, &c. Itaque diſtinctionem receptiorem in verſione ſecutus ſum.

§ 20. Πᾶν τὸ — καθ' ἑαυτὸ καλόν | Itaque Galen. *hortator. c.* 8. Τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σκοπούμενον ἀπλῶς γυμνωθέν. Vide *l.* 6. § 40. & *l.* 9. § 31.

Οὐκ ἔχον μέρος τι ἑαυτῷ τὸν ἔπαινον | Eſt enim ὁ ἔπαινος ἡδὺ ἔξω. ut *ſupr.* § 19.

Οὔτε γῦν χεῖρον ἢ κρεῖττον τὸ ἐπαινούμενον | Gregor. Naz. *de pace orat.* 3. Ἐμὲ δ' οὐκ ἀμείψειν οἱ ἐυξημένοι, ἢ δυσφημένοι, ὥσπερ οἱ βορβόρῳ μέγαν ἀναμιγνύντες, ἢ μύρῳ βόρβορον, καὶ τὰς ποιότητας τῇ ἐπιμιξίᾳ συγχέοντες, ἵνα δυσχεράνω ὡς μιξοσαφίας· ἢ πολλὰ ἂν κατέβαλον χρήματα τοῖς ἐπαινέταις, εἰ μὲ βιάτον τοῖς ἐπαίνοις ἐργάζονται. νυνῖ δ' οὐκ ἔστι τοῦτο ἔχειν. πόθεν; ἀλλ' ὅπερ εἰμὶ, τοῦτο μένω καὶ δυσφημούμενος καὶ θαυμαζόμενος. Apud Plut. *de adulat.* Bio. Εἰ τὸν ἄγγελον ἔλεγεν ἕκαστος ἡδέως τύφεσθαι καὶ τύπτεσθαι, οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει, τοῦτο ποιῶν μᾶλλον ἢ σκέπτων καὶ σκοπῶν ἔχων. ὑπείκων δ' ἄνθρωπος ἅπτος ἂν εἴη ἐπαινῶν, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμός ἐστι καὶ κερδαλέος. Verùm hoc rejicit, ſubjicitque Plutarch. Ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸς ὑπ' ἀγαθοῦ κέντρον ἐπαινέμενος· ἄνθρωπον δ' τυφῶσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινοῦντες. Cæterùm è contrario, *Virtutem laudatam creſcere, & immenſum calcar gloriam habere, nec parvas animo vires addere*; Naſo monuit *Ponti l.* 4. *el.* 2. & *triſt. l.* 5. *el.* 12. Sed hoc eſt, quod Marcus vult, nihil rei cujuſquam bonitati, eo ipſo quod laudatur, vel accedere vel decedere.

Τὸ δὲ ὅλως καλὸν τίνος χρείαν ἔχει. | Leg. τὸ δὲ δὴ ὄντως καλὸν [ὂν] τίνος χρείαν ἔχει, ſenſu exigente & contextûs ſerie. niſi ſi ἐρωτηματικῶς legere placuerit, τίνος χρείαν ἔχει; *eſquâ re indiget?* Sed illud potius adjecta poſcere videntur. τὸ ὄντως καλὸν Stoicis eſt *virtus* ſola. Vide ad *l.* 2. § 1.

Σημεῖόν γε ἑαυτῷ χρῆσθαι | Annot. Lugd. negativam hîc ſine cauſſa interſerit, quum oratio etiam in *edit. Lugd.* ſit erotematica. σημεῖόν autem diminutè dixit, ut & mox, μαχαίριον, δυνδρύφιον, ἀνδύλλιον. & *l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. ὀστάριον. & *infr.* § 41. ψυχάριον. qualia ab Ariſtophane in *Babyloniis* uſurpata Ariſtoteles monet *rhetor. Lib.* 3. *c.* 2. χωνδύλιον, ἰματιδύλιον, λοιδορημάτιον, ῥυπαράτιον. eâque πρὸς τὸ ἔλαττον ποιῆν, *ad rem* quâ de agitur, *deprimendam* & *elevandam* conducere plurimùm. nec alio fine uſurpat Marcus noſter. Vide *infr.* § 48.

Εὐθυμία | Vide *ad l.* 2. § 5.

§ 21. Χωρεῖ ἡ ψυχὴ | indè enim *animam* eſſe tenebant Stoici *l.* 2. § 2. eodémque reverti. *l.* 7. § 50.

Πῶς ἡ γῆ | *Et quomodo terra* Xyl. ac ſi quæſtio propoſita continuetur. cùm ſit ſubjectio, & reſponſio, licèt interrogandi formulâ enunciata; quod & Caſ. advertit. q.d. idem de animis in æërem emiſſis ſentias, quod de corporibus terrâ conditis.

Πρὸς ὃν πρὸς ὁντινοῦν | *In alium, qualiſcunque is fuerit, ſubſiſtendi modum.* Caſ. quod neſcio an vocabulum iſtud ferre poſſit. ego Xylandro aſſentior vertenti, *quam aliquandiu in terra delituêre*, vel *permanêre.* idem enim his verbis de animis, vult dicere, quod de corporibus mox illis, πρὸς ὅντινα ἐπιδιαμονήν.

Ἐπὶ ποσὸν συμμένουσι | Animam corpore exutam *longævam* quidem, non *æternam* tamen aut *immortalem* prorsùs Stoici ſtatuebant. Laërt. *l.* 7. in *Zenone*: Τὴν ψυχὴν μὴ διαμένειν· φθαρτὴν δὲ εἶναι. Cic. Tuſcul. *l.* 1. §. 77. *Stoici vitæ uſuram nobis longiuntur, tanquam cornicibus: diu manſuros (aiunt) animos, ſemper, negant.* Verùm nec hac in parte ſecum invicem conveniebant. Nam, ut Laërt. *ibid.* Κλεάνθης μὲν πάσας διαμένειν φησὶ μέχρις ἐκπυρώσεως. Χρύσιππος δὲ τὰς τῶν σοφῶν μόνον. *Cleanthes univerſas ad mundi conflagrationem uſque permanere: Chryſippus verò ſapientum duntaxat.* Seneca tum ſaltem etiam beatorum animas interituras; *ad Marc. c.* 26. *Nos quoque felices animæ, & æterna ſortitæ, cùm Deo viſum erit iterum iſta moliri, labentibus cunctis, & ipſi parva ruinæ ingentis acceſſio, in antiqua elementa vertemur.* Apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 17. Numenius *de bono l.* 1. (quem cur, *de noſtris*, appellet Lipſius *phyſiolog. Stoic. l.* 3. *c.* 11. Ubi horum pleraque retulit, ego nullus aſſequor) ex Stoicorum ſententia; διαμένειν τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς. Et mox: Τὴν μὲν ψυχὴν ἀγήρατόν τε καὶ ἄφθαρτον λέγουσιν· ἐκ ἐνδὺς δὲ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν φθείρεσθαι, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον πρὸς χρόνους καθ' ἑαυτήν. τὴν μὲν δὴ σπουδαίων, μέχρι τῆς εἰς πῦρ ἀναλύσεως δὴ πάντων· τὴν δὲ τῶν φαύλων, πρὸς πόσους πινας χρόνους. Reſpexit horſum Dionyſius Halicarn. (etiamſi leviculè nimis Lipſius, qui vel hoc argumento Stoæ vindicat, niſi ſi Stoicus ſtatim cenſendus, quiſquis Stoicum dogma aliquod recenſet.) ubi dixit, *antiq. l.* 8. Εἰ δὲ ἄφθαρτοι μένουσι τῶν παλαιῶν τυγχάνουσαι αἱ ψυχαὶ πάσαι ἔσαι, καθάπερ εἴρηταί τισι, τὸν χρόνον, μὴ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ σώματος διαμένουσι, μάλιστα μὲν αἱ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἥκιστα δὲ

ὑ αἱ ἀφ' ἡμῶν, &c. Respexit & Tacitus in *gricula*, ab eodem adductus; (quem tamen nemo, opinor, Stoicum fuisse suspicabitur) ubi ait; *si, ut sapientibus placet, non cum corpore extinguuntur animæ magnæ.* Nam quòd, ut Seneca *epist.* 57. *existimavêre animam hominis magno pondere extritam, permeare non posse, & statim spargi, quia non fuerit illi exitus liber.* quod & Statius *Theb. l.* 6. de auri fœtore montis ruinâ oppresso;

——*latet intus, monte soluto*
Obrutus, ac penitus fractum obductumque cadaver
Indignantem animam propriis non reddidit astris.

Ridet ac refutat Senec. *ibid. Quemadmodum enim,* inquit, *flamma non potest opprimi: nam circa id diffugit, quò urgetur: quemadmodum aer verbere aut ictu non læditur; nec scinditur quidem: sic animus, qui ex tenuissimo constat, deprehendi non potest, nec intra corpus affligi: sed beneficio subtilitatis suæ, per ipsa, quibus affligitur, erumpit.* Servius verò, unde habeat, nescio, quod de Stoïcis asseruit *ad Æn. l.* 3. dicere eos *tam diu durare animam, quamdiu durat & corpus.* ideoque *Ægyptios sapientiæ peritos, condita diutiùs reservare cadavera,* (quasi scil. à Stoa dogma istud arripuerint) *ut anima multo tempore perduret, & corpori sit obnoxia, nec citò ad alia redeat.*

Μιλαλάλωσι, ϗ χέονται, ϗ ἐξάπτονται | Non ergò usque ad ἐκπύρωσιν, sive *conflagrationem*, ut illi superiùs adducti, permanere vult Marcus noster: sed *solvi, immutari, refundi, redaccendi*, ut aliis succedentibus & subeuntibus quotidie locum faciant: prout de corporibus dixerat in terram resolutis. Atque hoc est fortasse quod Epiphanius voluit, ubi de Stoicis dixit. *l.* 1. *hær.* 5. μετασχημάς τε ψυχῶν ϗ μετενσωματώσεις. ἀπὸ σώματος εἰς σῶμα χωρεῖν ἐμψύχων σωμάτων. ἢ δὲ αὖ πάλιν ἀναλύσεις ϗ ἀναπαλιν χωρήσεις. Et ex Epiphanio Joan. Damascen. in *lib. de hæres. Stoici animam de corpore in corpus migrare volunt.* Quo nomine Pythagoreis adjungit Stoicos Lactantius *institut. lib.* 3. *c.* 18. *Superesse animam post mortem Pythagorici & Stoici dixerunt: eâsque non nasci, sed insinuari in corpora, & de aliis in alia migrare.* Ambigit certè Senec. *ep.* 65. *Semel,* inquit, *hæc mihi videnda sint, an sæpe.* Verùm aliud longè hac in parte Stoicus noster hic, quàm Pythagoras olim censebat. nec consentiunt sibi invicem in Stoicorum dogmate recensendo, aut Epiphanio Lactantius, cùm ille *animas* dicit ἀναπαλιν χωρεῖσθαι; iste, non *nasci*, sed *insinuari* duntaxat; aut etiam sibiipsi Epiphanius, in eo quod subjungit; μίσγεσθαι δὲ αὐτὰ ϗ ἀδιακόπως τοῖς ψυχοῖς ἡγοῦνται· quomodo enim *immortalem* statuunt, quam *nasci sæpiùs* contendunt? Utrumq; verò Stoicis falsò tributum ab Epiphanio asserit Dionysius Petav. Habent tamen aliquid Stoici dogmati Pythagorico affine, quòd ex animarum materia quali conflata & recocta novas procudi & produci statuunt. Verùm hac ratione, non magis *animæ* quàm *corpori immortalitatem* asserunt, non minùs *animæ* quàm *corpori corruptionem* & *mortalitatem* adscribunt. Atque hac ratione forsan accipi voluit, quod, referente Luciano, Demonax Cynicus, interroganti, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή, respondit, Ἀθάνατος, ἀλλ' ὡς πάλαι. Vide *l.* 8. § 18. Tale quid & Oraculum apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 4. de Animis;

Ἄλλος δ' ἐξ ἄλλου γεγαὼς, ἠδ' ἀναβλαστῶν,
Ψυχὴ τοι γνίμη φύσεως ἐρεπτόμενα καινοῖς.
Ex alio tamen est alius, semperque novatur,
Naturæ insinuans sese genitalibus arvis. Grot.

Servius interim, loco superiùs recensito, *Stoici* ait *mediam viam secutos, cùm Plato animam perpetuam dixerit, & ad diversa corpora transitum facere statim pro meritis vitæ prioris: Pythagoras verò, non μετεμψύχωσιν, sed παλιγγενεσίαν esse dicat, hoc est, redire,* sed *post tempus.*

Ἐξάπτονται | *Connectuntur.* Xyland. perperam. Verto, *accenduntur*, vel *succenduntur.* Senec. pariter *epist.* 54. *Nos quoque, & accendimur, & extinguimur.* Allusum est ad eorum dogma, qui *animam igneam* statuebant. in quo censu cum aliis haud paucis & Stoici. Plut. *de Philos. placit. l.* 4. *c.* 3. *de Animæ natura:* Οἱ ἀπὸ Ἀναξαγόρου ἀερειδῆ ἔλεγον. οἱ Στωϊκοὶ πνεῦμα διῆκον. Δημόκριτος πυρῶδες σύγκριμα. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 46. Ἀναξαγόρας, Ἀναξιμένης, Ἀρχέλαος, Διογένης, ἀερειδῆ. Οἱ Στωϊκοὶ, πνεῦμα νοερὸν, διῆκον. Παρμενίδης ϗ κατ' Πάλαδος, πυρειδῆ. Δημόκριτος, πυρῶδες σύγκριμα. Λεύκιππος, ἐκ πυρὸς τί). Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης, ἐξ ἀέρος. Ἵππων ἐξ ὕδατος. quo loco pro Πάλαδος leg. Ἵππασος. Sic enim Theodoret. *therapeut. lib.* 5. Ἀναξιμένης κατ' Ἀναξίμανδρος κατ' Ἀναξαγόρας κατ' Ἀρχέλαος, αἰρειδῆ τὴν ψυχὴν τὴν φύσιν εἰρήκασιν· οἱ δέ γε Στωϊκοὶ, πνευματικὴν, πλέον ἐπέχουσαν τοῦ διῆκοῦ. Παρμενίδης ϗ κατ' Ἵππασος κατ' Ἡράκλειτος πυρειδῆ· ὁ δ' Ἡρακλείδης, φωτοειδῆ· Ἐπίκουρος δὲ πεπλάσθαι πρῶτα ποιότητα λεπτομερῆ, πυρειδῆ κατ' ἀερειδῆ κατ' πνευματικὴν κατ' πεπλεγμένην ἐκ τεττάρων· ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς. μίγμα ἐξ αἰθερειδοῦς κατ' ἀερειδοῦς ἰδέας· Κεντικὸς δὲ, ἐξ αἵματος κατ' ἐξ ὑγροῦ. De Democr. etiam Aristot. *de anim. l.* 1. *c.* 2. πῦρ τι κατ' διῆκον φασιν αὐτὰ εἶναι). Tertull. *de anima c.* 5. *Animam effingunt Hipparchus & Heraclitus, ex igni; Hippon & Thales, ex aqua; Empedocles & Critias, ex sanguine; Epicurus, ex atomis; Critolaus & Peripatetici ejus, ex quinta nescio qua substantia: Stoici, penè nobiscum, spiritum prædicant;* verùm hunc igneum. Apud Laërt. *l.* 7. Zeno & Posidonius, Πνεῦμα διῆκον εἶναι τὴν ψυχήν. Galen. *de anim. seq. corp. temperat. cap.* 4. Stoicis animam esse κρᾶσιν ἐν συμμετρίᾳ μεμιγμένην τῆς ἀερώδους κατ' πυρώδους οὐσίας. Cicer. *Tusc. lib.* 1. *Zenoni Stoico animus ignis videtur.* Et *de natur. Deor.*

Deor. l. 3. *Omnia Stoici solent ad igneam naturam referre; Heraclitum, opinor, secuti.* Et mox: *Dicunt omnem vim esse ignem. itaque & animantes cùm calor defecerit, interire: & in omni natura rerum id vivere, id vigere, quod caleat.* Ità Chrysippus *de provid. l.* 1. Διόλου ὠφ' ὧν ὁ κόσμος πυρώδης, ἐοικὸς καὶ ψυχὴ ὢν ἑαυτοῦ καὶ ἡγεμονικόν. Idemque de Sole pariter, quem ἔμψυχον καὶ νοερόν, astrisque, quæ etiam *animata* censebat, *de natur. l.* 3. Οἱ δ' ἀστέρες ἐκ θαλάσσης μὲν τὴν ἡλίου ἀναπνέοντες. Quem idcirco hoc nomine exagitat Plut. *de Stoic. contrad. c.* 38. & *de commun. notit. c.* 41. quod cùm *animam* statuat τὴν σβεννύσει καὶ πυκνώσει, οἷον σωμάτιόν τι, hoc est, *infrigidatione, & condensatione, ferri instar, quod obfirmandi causâ, candens etiamnum, aquâ tingitur, produci*; unde & ψυχὴν παρὰ τὴν ψύξιν dictam. (vide *ad l.* 12. § 24.) idem tamen, ὅταν ἐκπύρωσις γένηται, ὅλον ζῆν καὶ ζῷον εἶναι, *tunc vivere cuncta atque animari dicat, cùm ignitio quasi quædam obvenerit*; itaq; ποτὲ μὲν τὴν ἀναψυξιν, ποτὲ δὲ τὴν σβεννύσει, ἀρχὴν ἐμψυχίας ποιεῖν, *nunc infrigidationem, nunc accensionem principium animationis constituere.* cúmque animam, quàm πῦρ νοερὸν, i. e. *ignem intelligibilem* definit, σβεννύσει τινὶ produci velit; torqueri posse in Chrysippum, quod Cleanthes olim respondit, narranti cuidam, vidisse se ἐγχέλεις ἐν ὕδατι θερμῷ ζώσας, *anguillas quæ in aqua calida degerent*; ἐκεῖν ἐν ψυχρῷ αὐτὰς ἑψήσομεν. *In frigida igitur coquemus eas.* Sed & Porphyr. *ad Boethium de anima*, apud Euseb. *præpar. l.* 15. *c.* 8. Πῶς δὲ ἐκ αἰχμῆς χιόνων, ὁ πεδιμά τως ἔχειν αὐτὸν ἀποδιδοὺς, ἢ πῦρ νοερὸν, τῇ σβέσει καὶ οἷς βαφῇ τὸ ἀέρος ἀναφθὲν, ἢ σωσθέν; Verùm de ignea animæ natura Stoicis consentiunt, Phurnutus, an Cornutus, *de Deis c.* 3. Καὶ γὰρ αἱ ἡμετέραι ψυχαὶ πῦρ εἰσι. Varro *de ling lat. lib.* 4. *Ignis à nascendo, quòd hinc nascitur omne: & quòd nascitur, ignescit; ideò calet: ut qui denascitur, ignem amittit, ac frigescit.* Et ibid.

Ova parire solet genu' pennis condecoratum; non animas, ut ait Ennius:

Indè venit, pullis divinitus insinuans se,
Ipsa anima: ——

sive, ut Zeno Citticus, animalium semen ignis, qui anima & mens; qui calor è cœlo, quia hic innumerabiles & immortales ignes. Itaque Epicharmus Ennii de mente humana dicit;

Istic est de Sole sumptus ignis, isque mentis est.

Sic enim Scaliger restituit. Idemque Ennius in *Epicharmo* à Prisciano *l.* 6. prolatus:

Terra corpus est; at mentis ignis est.

Virgilius *Æn. l.* 6.

Igneus est ollis vigor, & cœlestis origo.

E nostris etiam Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *eo* (*capite* scil.) *mens, & ignis ille divinus, tanquam cœlo, tegitur.* Cùm autem anima ignis haberetur, quo accenso homines vivere, extincto emori necesse existeret: enatum est hinc delirium illud, de quo Servius *ad Æn. l.* 1. *Grave* nimirum *esse, perire naufragio, quia anima est ignea, & perire videtur in mari.* id quod tangit etiam Synesius in *epist.* 3. digitum simul intendens ad dictum quoddam Homericum, quod huc trahi solebat; *Odyss. δ. v.* 511.

Αἴας δ' ὤλετ' ἔπειτα, ἐπεὶ πίεν ἁλμυρὸν ὕδωρ.
Ajax disperiit, postquam bibit æquoris undam.

Εἰς τὸν περὶ ὅλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνουσι | Laert. *l.* 7. in *Zenone*: de Stoicis agens: Δοκεῖ δ' αὐτοῖς πλὴν ψυχῆς αἰσθητικὸν εἶδος τὸ συμφυὲς ἡμῖν πνεῦμα· φθαρτὴν δ' εἶναι τὴν μὲν ὅλων ἄφθαρτον, τὴν δὲ μέρη εἶναι τὰ ἐν τοῖς ζώοις. Quid clarius? Hinc tamen *immortalem esse animam* concludebat Pythagoras, referente Laertio *lib.* 8. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἀπόσπασμα τοῦ αἰθέρος —— ἀθάνατόν τε εἶναι αὐτήν· ἐπειδήπερ καὶ τὸ ἀφ' οὗ ἀπέσπασται, ἀθάνατόν ἐστι. Numenius *de bono l.* 1. Εἶναι δὲ τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ὅλῳ φασὶν, ὃ χαλκοῦν αἰθέρα —— τὰς δὲ λοιπὰς συμπεφυκέναι ταύτῃ. Et mox: Ἔνιοι δὲ τὴν μὲν τοῦ ὅλου ἀίδιον, τὰς δὲ λοιπὰς συμμένειν ὅτι τελευτᾷ εἰς ἐκείνην. Videmus hîc, quis sit ille λόγος σπερματικὸς, de quo istîc, & *supr.* § 14. & denuò *l.* 6. § 24. Unam scil. animam communem & universalem somniabant Stoici, unde reliquæ omnes essent quasi decisæ sive quæ reliquarum omnium fons quidam existeret; in quem etiam denuò quasi refunderentur. Vide *suprà* § 4. *infr.* § 23. & 34. & *l.* 9. § 7. Verùm Mercurius Ægyptius, referente Tertulliano *de anim. c.* 33. dicit, *animam digressam à corpore non refundi in animam universi, sed manere determinatam.*

Ταῖς ἐπεισιοῦσι | *Advenientibus.* Xyl. *insuper excipiendis*, atque intra sedem eandem recipiendis. Sed quoquo modo verteris, legendum videtur, ἐπεισιωσικιζομέναις. nam Casaubonum vulgatam sequitur scripturam, Marci mentem minus cepit. Parmendum apud Tatianum *adv. Græc. c.* 29. animadvertere licet. Πῶς ὕλη καλὸν ἐπεισιωσίσειν τινὶ εἰς τὸν μεμηνότας βούλεται, καὶ μὴ τῷ θεῷ; leg. ἐπεισιωσίσειν. iterata litera scriptorem minùs cautum fugerat. Quod autem de animabus Marcus, idem de hominibus pariter Epictet. *l.* 2. *c.* 26. Ἔξελθε· δὸς ἄλλοις τόπον. δεῖ ἡμᾶς καὶ ἄλλους, καθάπερ καὶ σὺ ἐχθές, καὶ ἡμιόλιους ἔχειν χώρους, καὶ οἰκήσεις, καὶ τὰ ὁμοιότροπα. ἂν δὲ οἱ περὶ σὲ μὴ χωρήσωσι, τί σοι μέλει πλέον;

Ἐφ' ὑποθέσει τῇ τῆς ψυχῆς σκεπτέον | Nihil itaque certi hîc statuit Marcus. Sed & ambiguè passim loquitur. *l.* 3. § 3. εἰ μὲν εἰς ἕτερον βίον. & *lib.* 6. § 24. ἢ πᾶσι ἐλεύσεται εἰς τοῦτο τοῦ κόσμου σπερματικὸς λόγος, ἢ διεσπάσθησαν εἰς τοῦτο ἀτόμως. & *l.* 7. § 32. ἢ πᾶσι σβέσις ἢ μετάστασις. quibus gemina habet, & *l.* 7. § 50. & *l.* 8. § 25, 58. & *l.* 10. § 7. Nec aliter Seneca, qui vestigium quâ figat

gat, incertum planè se prodit; nunc in hanc partem, nunc in alteram inclinans, prout argumenti, in quo versabatur, ratio trahere aut propellere videbatur. Polybium de fratre defuncto compellans, *c.* 28. *Nè invideris fratri tuo: quievit tandem tutus, tandem æternus est. fruitur nunc aperto & libero cælo: ex humili & depresso in eum emicuit locum, quisquis ille est, qui solutas vinculis animas beato recipit sinu. Erras: frater tuus non perdidit lucem, sed securiorem sortitus est. non reliquit ille nos, sed antecessit.* Helviam matrem de filii exilio mœrore plenam refocillans; *c.* 17. *Qualem me cogites, accipe. lætum ac alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimæ, quum animus —ad summa prorumpit, & pulcherrimo divinorum spectaculo fruitur, æternitatisque suæ memor, in omne quod fuit, futurumque est omnibus seculis, vadit.* Marciæ de filii excessu dejectæ animum erigens *c.* 25. *Non est quòd ad sepulchrum filii tui curras. pessima ejus, & ipsi molestissima istic jacent, ossa cineresque: non magis illius partes, quàm vestes, aliaque tegumenta corporum. Integer ille, nihilque in terris relinquens, fugit, & totus excessit: paulùmque supra nos commoratus, dum expurgatur, & inhærentia vitia situmque omnem mortalis ævi excutit; deinde ad excelsa sublatus, inter felices currit animas; excipitque illam cætus sacer, Scipiones, Catonesque, utique contemptores vitæ, & mortis beneficio liberi.* & quæ sequuntur. Lucilio itidem ubi animum vult addere, & adversùs mortis formidinem confirmare, *epist.* 102. *Cùm venerit dies ille, qui mixtum hoc divini humanique secernat, corpus hoc ubi inveni, relinquam: ipse me diis reddam. nec nunc sine illis sum, sed gravi terrenoque detineor. per has mortalis ævi moras, illi meliori vitæ longiorique proluditur. quemadmodum novem mensibus nos tenet maternus uterus, & præparat, non sibi, sed illi loco in quem videmur emitti, jam idonei spiritum trahere, & in aperto durare: sic per hoc spatium, quod ab infantia patet in senectutem, in alium naturæ sumimur partem. alia origo nos expectat, alius rerum status. nondum cælum nisi ex intervallo pati possumus. Proinde intrepidus horam illam decretoriam prospice: non est animo suprema, sed corpori. Dies iste, quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis est. Depone onus. quid cunctaris, quasi non priùs quoq; relicto, in quo latebas, corpore exieris? Hæres, & reluctaris. tum quoque magno nisu matris expulsus es. gemis, ploras. & hoc ipsum flere, nascentis est. sed tunc debebat ignosci. rudis & imperitus omnium veneras: ex materno viscerum calido mollique fomento, afflavit aura liberior. Nunc tibi non est novum separari ab eo, cujus antè pars fueris. æquo animo membra jam supervacua dimitte; & istud corpus inhabitatum diu pone. scindetur, obruetur, abolebitur. quid contristaris? ità solet fieri. pereunt semper velamenta nascentium. quid ista sic diligis, quasi tua? istis opertus es, Veniet, qui te revelet, dies, & ex contubernio fœdi atque olidi ventris educat. Hinc nunc quoque tu, quantùm potes, subvola: jam hinc altius aliquid sublimiusque meditare. Aliquando naturæ tibi arcana retegentur: discutietur ista caligo; & lux undique clara percutiet. tunc in tenebris vixisse dices, cùm totam lucem totus aspexeris: quam nunc per angustissimas oculorum vias obscurè intueris, & tamen admiraris tam procul. quid tibi videbitur divina lux, cùm illam suo loco videris? hæc cogitatio nihil sordidum animo subsidere sinit, nihil humile, æternitatem proponere.* Vides, quàm magnanimè, quàm magnificè se effert, dum mulierculis solamina adhibet: dum Lucilium suum altiùs erigere conatur: dum Tyranni liberto fœdissimè adulatur: ὡς χρεὼς ἐστὶ ξὺν ἐξαίφνης ἀναμιγῆναι de istis pronunciat. Verùm, ut idem ille *epist.* 82. *Magna hæc verba excidunt, cùm mors propiùs accessit.* Vis igitur, quibus animam jam agens, rationibus ac cogitationibus ipse se suffulciebat: & (si Lucretio saltem fidem adhibemus, qui de morti propinquis cecinit *l.* 3.

Nam veræ voces tum demum pectore ab imo
Ejiciuntur, & eripitur persona, manet res.)

Quid reverà Seneca ipse hac in parte senserit? Audi Lucilium suum alibi sicalloquentem, *ep.* 54. *Uni morbo quasi assignatus sum. satis apte dici suspirium potest. nullum mihi videtur molestius. aliud enim quicquid est, ægrotare est. hoc est animam agere. itaq; medici hanc, meditationem mortis vocant. faciet aliquando spiritus ille, quod sæpe conatus est. Ego verò & in ipsa suffocatione non desii cogitationibus lætis ac fortibus acquiescere. Quid hoc est? inquam. tam sæpe mors experitur me? faciat. at ego illam diu expertus sum. Quando? inquis. antequam nascerer. Mors est, non esse. id, quod antè fuit: sed quale sit, jam scio.* (ità sunt distinguenda, quæ in excusis, serie continuatâ, sensu nullo bono, leguntur) *hoc erit post me, quod ante me fuit. Si quid in hac re tormenti est, necesse est & fuisse antequam prodiremus in lucem: atqui nullam sensimus tunc vexationem. Rogo, non stultissimum dicas, si quis existimet lucernæ pejus esse cùm extincta est, quàm antequam accenderetur? nos quoque accendimur, & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur: utrinque verò alta securitas est.* Libet illud Tragici ex Phœnissis hìc usurpare,

Ὦ δ' Οἰδίπους πῦ χῆ τὰ κλεῖν' αἰνίγματα;

& Homericum illud *Odyss. σ. v.* 181.

Ἀλλοῖος μοι, ξεῖν', ἐφάνης νέον, ἠὲ πάρος περ.

quantùm enim Seneca iste ab illo muratus; qui de *animæ immortalitate* tam erectè, tam elatè differebat; tam disertè, tam clarè, tam fidenter pronunciabat? Etenim quid ista sunt aliud quàm quod Euripides *Troad.*

Τὸ μὴ θανεῖν τε κοὐ θανεῖν ἴσον λέγω.
Non esse natum, & mortuum esse, idem puto.

Quod Lucretius *l.* 3.

Respice item, quàm nil ad nos antacta vetustas
Temporis æterni fuerit, quàm nascimur, antè.

Hoc

Hoc igitur ſpeculum nobis natura futuri
Temporis exponit poſt mortem denique noſtram.

quod Plinius *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 55. *Omnibus à ſupremo die eadem, quæ ante primum: nec magis à morte ſenſus ullus, aut corpori, aut animæ, quàm ante natalem.* quod ipſi denique in eadem *ad Marciam conſolatione* excidit, *c.* 19. *Mors nos in eadem tranquillitate, in qua antequam naſceremur jacuimus, reponit.* Itaque paſſim fluctuabundus, anceps, ambiguus. *epiſt.* 63. *Fortaſſe; ſi modò ſapientum vera fama eſt, recepitque nos locus alius; quem putamus periiſſe, præmiſſus eſt.* Et *epiſt.* 76. *Si modo ſolutæ corporibus animæ manent, felicior illis ſtatus reſtat, quàm eſt dum verſantur in corpore.* Idem *epiſt.* 117. *Cum de animarum æternitate diſſerimus, non leve momentum apud nos habet conſenſus hominum, aut timentium inferos, aut colentium.* Verùm iſta ipſe rejicit, ridet, pro fabulis habet, *epiſt.* 82. & *ad Marc. c.* 19. Imò ſomnii fermè loco ponit dogma hoc ipſum, ſive ἐνύπνιον potiùs. Ità enim *epiſt.* 102. *Quomodo moleſtus eſt jucundum ſomnium videnti, qui excitat: aufert enim voluptatem, etiamſi falſam, effectum tamen veræ habentem: ſic epiſtola tua mihi fecit injuriam. revocavit enim me cogitationi aptæ traditum, & iturum, ſi licuiſſet, ulteriùs. Juvabat de æternitate animarum quærere; nimirùm mehercule credere. credebam enim facilè opinionibus magnorum virorum, rem gratiſſimam promittentium magis quàm probantium. dabam me ſpei tantæ. — ſubitò experrectus ſum.* Ità & à Stoicis ſuis ſecedit Seneca, dum *non probatis*, utì ipſe cenſet, *aſſentitur temerè*, tum & ad Scepticos inclinat, dum in quo inſiſtat, *nihil certi* habere profitetur. Quid divinus ille Plato, aut Socrates potiùs, quo nemo in hoc negotio aut fortiùs aut fidentiùs aut efficaciùs etiam verſatus videtur? Diſſertationem ſcil. uberrimam ſpecioſiſſimámque in *Phædone* aggreſſurus his verbis præfatur: Ὡς κινδυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι δεῖ αὐτῷ τούτῳ ἀ φιλοσόφου ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ εἰ πάντ' ἀπαίδευτοι φιλονείκαι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν δεῖ τι ἀμφισβητῶσιν, ὅπη μὲν ἔχει δεῖ οὐδὲν ἂν ὁ λόγος ᾖ, ἀ φροντίζουσιν, ὅπως δ' ἂ αὐτοὶ ἔθεντο, ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο σκοποῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον μόνον ἐκείνων διοίσειν. ἀ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι σκοπούμενος, εἰ μὲν εἴη πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει, ὅτως ἔχειν· λογίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, (καὶ θέασαι ὡς πλεονεκτικῶς) εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ ἐγὼ λέγω, καλῶς δὴ ἔχει τὸ πειθέσθαι. εἰ δ' ἄνδρα ὄντα τεθνήξεσθαι, ἀλλ' ἓν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ θανάτου ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀνδρὶ ἔσομαι ἐνοχλῶν· εἰ δ' ἄρα μοι αὖτα ἀ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν) ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον ἀπολεῖται. Quid illa ejuſdem in *apologia* extrema? Ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δ' βιωσομένοις· ὁπότεροι δ' ἡμῶν ἐρχόμεθα ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ. *Sed tempus eſt jam hinc abire, me, ut moriar, vos, ut vitam agatis: utrum autem ſit melius, Dii immortales ſciunt; hominem quidem ſcire arbitror neminem.* Cicer. *Tuſc. l.* 1. qui & ipſe in hoc argumento *probabilia tantùm conjecturâ ſequi* ſe profitetur, *cùm ultrà quò progrediatur, quàm ut veriſimilia dicat non habeat; certa dicturos, qui & percipi ea poſſe dicunt, & ſe ſapientes eſſe profitentur.* Quò faciunt & quæ loco ſuprà dicto Socrates ille idem paulò antè poſuerat: Τὸ γάρ τοι θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα. δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὸν θάνατον, &c. Diſſertationem deniq; de argumento hoc ſuam, his tandem verbis (quod & Lactantio, *Inſtitut. l.* 7. *c.* 8. obſervatum) concludit, *Harum ſententiarum quæ vera ſit, Deus aliquis viderit.* quid ſunt autem, inquam, hæc omnia, niſi ignorantiæ hac in re propriæ ingenua confeſſio, claram ſatis & illorum perſtrictionem in ſe continens, qui certi aliquid de ea ſtatuerent? Nec ſunt aliuſmodi, quæ in Phædone Magnus idem ille de ſe, ad ſuos; Νῦν ὑμῖν ἔτι ἐστὶ, ὅτι παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι ἀγαθοὺς καὶ τοῦτο μηδὲν ἂν πάνυ διϊσχυρίσαιμην. ubi & de ſtatu animæ poſt mortem diſſertationem illam prolixam ſic claudit: Καλὸν τὸ ἆθλον, καὶ ἡ ἐλπὶς μεγάλη. τὸ μὲν δὴ τοιαῦτα διϊσχυρίζεσθαι οὕτως ἔχειν ὡς ἐγὼ διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί. ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ' ἔστιν, ἢ τοιαῦτ' ἄττα, περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις, ἐπεί γε ἀθανάτου γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέπειν ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν. καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος. Sunt enim utique & hæc, prout priora illa, optantis ſperantiſq; potiùs, quàm ſpondentis ſtatuentiſve, vera eſſe quæ opinatur: & in minore damno ponentis, etiamſi falſa autumet. Scitè proinde Tert. de anim. *c.* 1. *Adeò omnis illa tunc ſapientia Socratis, de induſtria venerat conſultæ æquanimitatis, non de fiducia compertæ veritatis.* Ità ſummi illi philoſophi, ſapientiæ nomine turgidi, animæ æternitatem vitámq; futuram, *fide dimidiatâ*, ut Minutius loquitur, credebant, & quaſi per nebulam iſta intuebantur; conjecturis meris atq; humanis ſuſpicionibus nitentes. At nos Chriſtiani λόγον βεβαιότερον, cui inſiſtamus, habemus, ut Petrus *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 19. quibus *non caro & ſanguis*, ſed *Deus Pater, qui in cælis eſt*, Matth. *c.* 16. *v.* 17. & *filius*, qui *in ſinu patris exiſtit*, Joan. *c.* 1. *v.* 18. & ſpiritus, qui τὰ βάθη τοῦ θεοῦ *ſcrutatur* ad Cor. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 10. ea liquidò patefecerunt. Quo nomine nobis virtutis, veritatis, fidei, pietatis, ſanctitatis ſanctè colendi neceſſitas major incumbit; qui iſtarum præmia, fide certâ ſubnixi, ſpiramus. *Rom. c.* 8. *v.* 24, 25. & *Hebr. c.* 11. *v.* 1. nec *ſpes* nobis *merces*, ut illis, quod *Senec. ep.* 10. Sed certiſſimi *nomen eſt boni. Rom. c.* 5. *v.* 5. Præſertim cum illi, præmiorum

illorum

ſtorum incerti, iſtis tamen etiam ad mortem uſq; laborandum atque inhærendum cenſuerint.

Θάπτεται ἐν τοῖς ἡρῳκῶν σώμασι | Alluſiſſe videtur huc in dogmate Pythagorico explicando Ovidius *Metamorph. l.* 15. *v.* 84.

Heu, quantum ſcelus eſt in viſcere viſcera condi;
Congeſtóque avidum pingueſcere corpore corpus?

Clarius de Metio Suffetio Ennius *annal. l.* 2. apud Priſcian. *l.* 6.

Vulturis in ſylvis miſerum mandebat hemonem.
Heu, quàm crudeli condebat membra ſepulcro?

Lucret. *lib.* 5. de homine à feris diſcerpto ac depaſto;

Pabula viva feris præbebat dentibus hauſtus,
Viva videns vivo ſepeliri viſcera buſto.

Attius Atreo, apud Ciceron. *Offic. l.* 1.

Natis ſepulcrum eſt ipſe parens.

Naſo de Tereo *Metamorph. l.* 6,

Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati.

Lycophron de Pelope:

Οὗ πάτταν ἐν γαμφαῖσιν ἑλκαία πατὴρ
Ἔρωνν' ἑαυτοῦ θεῖα ξιφηφόρος,
Ἄσαρκα μηρύλαο' ἐπύμβδισιν τάφῳ,
Τὸν ὠλενίτην χόνδρον ἐνδιαιτώμενον.
Cujuſque avum quondam in molaribus ſuis
Herclyma Educa, quæ gerit ſeceſſitam,
Fartim minutal frendicans, tumulo indidit,
Humeri verax epulata cartilaginem. Scal.

Idem de cadaveribus à feris dilaniatis & devoratis:

Πολλῶν γὰρ ἐν σπλαγχνοῖσι τυμβεύθησται,
Βρωθεὶς πολυσίχροις καμπῶν γνάθοις
Νηείθμος ἰχθύς.——
Nam plurimarum ventre ſunerabitur
Serratidentum fauce camparum abditam
Exanan ingens.——

Et de Saturno:

Τύμβῳ μεγὰς κίνησεις ὠμόσσων σπορᾶς.
Prolis ſepulcrum triſte ſemiferus ſuæ. Joſ. Scal.

De ſe Ignat. *ad Roman.* κολακεύσατε τὰ θηρία, ἵνα μοι τάφος γένωνται, καὶ μηδὲν καταλίπωσι ἐκ τοῦ σώματός μου, ἵνα μὴ κοιμηθεὶς, βάρος τινὶ ὑπάρξωμαι. Val. Max. de Artemiſia *lib.* 4. *c.* 6. *Quid de illo inclyto tumulo loquare, cùm ipſa Mauſoli vivum ac ſpirans ſepulchrum fieri concupierit, eorum teſtimonio, qui eam extinctæ oſſa potione aſperſa bibiſſe tradunt?* Apul. *ſab. Milet. l.* 5. *At hîc jam tua eſt exiſtimatio, utrùm ſororibus pro tua cara ſalute ſolicitis adſentiri velis, & declinatâ morte nobiſcum ſecura periculi vivere, an ſæviſſimæ beſtiæ ſepeliri viſceribus.* Quintilian. *declamat.* 12. *Æſtuant adhuc intra pectus ſepulta ventribus noſtris cognata viſcera.* Nicol. Clemang. *epiſt.* 33. *Patre in Scropharum alvis impiiſſimâ crudelitate ſepulto.* Neotericus innominatus;

Alit cadaver alites, alit feras:
Vivum ſepulcrum mortuo ſic obſtigit.

Prout & Andreas Cæſar *in Apocal. c.* 16. A canibus devoratos, *canum ventres viva ſepulcra ſortitos.* Quod Τρκανίαν ταφὴν, Diogenes dixit. Stob. *tom.* 2. *tit.* 123. eò quòd Hyrcanis id ſolenne in propinquis ſuis; qui & eo fine canes alebant, quos κυνὰς ἐνταφίους nuncupabant. Ex Oneſicrito Strabo *geogr. l.* 11. Hìc ratione γύπες, ἔμψυχοι τάφοι Gorgiæ dicti: quem eo nomine perſtringit Hermogen. *de ideis l.* 1. *c.* 5. & Dionyſ. Longin. *de ſublim.* Venter item τάφος καὶ ταφεῖα, non *buſtum* aut *ſepulcrum* tantùm, ut ſuprà, ſed *Orcus* & *Tartarus* Plut. *Conviv.* Τῷ γὰρ ὄντι τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος, ὡς ἐν Ἅιδου, δεινῶν πνευμάτων ἐδωδίμων, καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πνευστῶν συμπεφυρμένων, καὶ νεκρῶν σωμάτων. *Ciborum conditura,* ἐνταφιασμός. Idem *de eſu carn. orat.* 1. Ἡμεῖς δ' ὅπως ἐν τῷ μαιφόνῳ τυφῶνι, ἅμα ὄψον τὸ χρέας σφαγιαζόμενον, εἶτα ὄψον ἕτερος αὐτὸ τὸ ὄψον διδόμενα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον, οἶνον, μέλι, γάρον, ὄξος ὑδρόμασι Συριακοῖς, Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. Et Porphyr. *de abſtinent. l.* 2. Ἦτε γὰρ ὁ τῆς παλαιᾶς ἱερεὺς, αὐτὸς τάφος γίγνεσθε νεκρῶν σωμάτων ἀνομίαι; Ità denique de Jona à balena abſorpto Baſil. Seleuc. *orat.* 12. Ἐν ᾧ Ἰωνᾶς ἐν ζῶντι τάφῳ εἰσέρχεται, νοσοῦντα οἰκεῖα διαφθορεῖον, ἐγκυκλούμενον φάρυγξι θανάτου χαλεπὸν εἶδος, νεκρῶν παραδοχεῖον, ἐν ζῶντι, οἰκεῖα γαστρὶ θανάτου μητρὶ.

Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χάρις αὐτὴ | Forſan αὐτὰ, ut de *ventre* intelligatur: alioqui de terra ſumendum fuerit. De *ventre* autem feſtivè Diphilus in *Paraſito* apud Athen. *l.* 6.

——— παλαιπωλήτειραν ἐδὼν ὄζει γὰρ
Τῆς γαστρὸς, εἰς ἣν πρῶτον ἂν πάντ' ἐμβάλοις,
Ἀλλ' οὐχ ἕπεται ἀγγεῖον. ἐν πήρᾳ φέρεις
Ἄρτους ἄν, ἀλλ' οὐ ζωμὸν, ἢ διαφθερεῖς·
Εἰς ἀσκὸν εἰς λάζυας ἐμβαλεῖς, ἀλλ' οὐ φακὴν·
Οἰνάριον εἰς λάγυνον, ἀλλ' οὐ χάρακα.
Εἰς τοῦτο δεῖς ἐχθρὸν ἢ ταύτην εἰσφορεῖς
Τὰ πάνθ' ἑαυτοῖς ὑδρὸν ὁμολογούμενα.
——— *nam certè ventre nihil eſt miſerius:*
In illum cuncta conjicis: at in vas aliud
Idem non liceat: panem fers in mantica,
Jus non fers; aliter manticam corruperis:
In utrem villum immittis, non & carabum.
At in illum Diis inviſum compingi ſolent
Etiam quæ inter ſe nil habent commercii. Grot.

Alius quidam:

Heu, quàm ſtupenda nos agit voracitas!
Quicquid ferarúmve, pecorſve paſcitur,
Quicquid volucrium aerem pennis quatit,
Quicquid profunda piſcium maria incolit,
Quicquid reponit terra frugum, fructuum,
Noſtris id omne ut ſepeliatur ventribus?

Seneca *epiſt.* 89. *Profunda & inſatiabilis gulæ, hinc maria ſcrutatur, hinc terras. alia hamis, alia laqueis,*

queis, alia rerum partis generibus cum magno labore persequitur. nullis animalibus, nisi ex fastidio, pax est.

Δέχεται | indè αἱ τῆς γαστρὸς διάδυσαι. Philo *de agric.* Ἡ μὲν γὰρ σὰρξ σῖτον τὴν ποτὸν ἀφορᾷ· οὐδὲν ὠφέλησας, τάττ' ἤδη ἐντρεπόντα ἐπιλίσεται, καὶ πῖνας ἕλκετον καὶ ἄτονον ἴσχει πρὸ ἁπάντων, ὡς ἂν αἱ τῆς γαστρὸς ἀποπληρωθῶσι δεξάμεναι, μαρχῶσαι ὑπὸ τῆ μαιμῶσαι τὸν ἀεὶ κενὸν ἐπιδυμίαν ἀδιαλείπτως καὶ ἀθερμοτάτην, μή τί που παρεργασθὲν λείψανον ἄφεσιν, ἵνα καὶ τῶν παμφάγων πρὸς δίκην ἐπιλιχμήσηται.

Διὰ τὰς ἐξαιματώσεις | ad verbum, *ob sanguificationes*: quia pars nimirum in sanguinem convertitur. Alex. Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 118. Vegetativæ animæ operationes recenſens; τὰς πόλεις πρὸ τροφῶν, καὶ πρὸ χυμῶν τὰς μεταβολὰς, καὶ τὰς ἐξαιματώσεις, καὶ ἀναδόσεις, τὰς αὐξήσεις, τὰς ὁμοιώσεις. Galen. *ad Glauc. l.* 2. Γενναῖός ἡ ἡμῶν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα ἐν ἅπαντι καὶ τοῦ ἐξαιματώσαν, ἀναλογον τῷ καὶ τὸν οἶνον τηγνύ. Et inde ἡ ἐξαιματωτικὴ, *ſanguinem generandi facultas*. Aphrodiſ. *ibid. l.* 2. *q.* 63. Ἡ διαμὴ καὶ ὑγρὰ συμβάντως κρᾶσις τοῦ ἅπαντος βλαστάνει τοῦ ἐξαιματωτικοῦ δυνάμεως, ἢ φυλάττει κατὰ πᾶς· ἢ δὲ ἐξαιματοῦσα ἡμᾶς τοῦ ἐξαιμάτωσιν· ἢ δὲ ἐξαιμάτωσις, λύκνου τὸ ἔργον, αὐτὸ τὸ αἷμα. Idem & αἱματώσεις. Galen. *de dogmat. Hipp. & Plat. l.* 8. *c.* 7. Ἡ πόλις ἢ σῖτον, ἢτ' ἀνάδοσις ἢ αἱματώσις, ἢτε αὔξησις, Idémque, Αἱματοῦται ἡ τροφὴ καὶ τὸ ἅπαν. *In jecore alimentum in ſanguinem vertitur.* Scitè Clemens Alex. *pædag. l.* 1. *c.* 6. ut oſtendat ex ſanguine lac conſiſtere. Εἰ πόσιμον ἡ μὴ κατεργασία τῆς τροφῆς ἐξαιματῶται, τὸ ἢ αἷμα ἐκγαλακτοῦται, περισκυδὲ γίνεται τὸ αἷμα τῶ γάλακτος. Et mox, ut totam cor, oris humani fabricam ex ſanguine; καὶ δὴ τὸ καὶ γαστρὸς, τὸ ὑπὸ στόμα ὑγρὸ ὂν γλοιῶδες ὑπὸ τῆ συσάσεως γαλακτοειδὲς. ἔπειτα ἐξαιματωθὲν σαρκοῦται· ἡ συσάσις αὖτε πηγνυμένη ἢ ἐν τῆ ὑστέρα νέου τὸ φυσικὸ καὶ διαμὲν πνεύματος, ὑφ' ᾧ διαπλάττεται τὸ ἔμβρυον, ζωογονεῖται. Vide *l.* 10. § 25.

Εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες | ſcil. διὰ τῆς ἀτμίδων καὶ τῆς ἀναθυμιάσεων, *per vapores & exhalationes*, quorum illi ad *aeream*, an *aqueam* potiùs, iſtæ ad *igneam* naturam propiùs accedunt. Vide Ariſtot. *meteor. l.* 1. *c.* 3.

Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες | hoc eſt, *in materiam & formam*, ut vulgò dicitur. De eadem hac diviſione monet & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 50. 11. & *l.* 12. § 29. addit tamen membrum tertium, τὸ ἀναφορὰς, *l.* 12. § 10. & quartum etiam, τὸ χρήσιμον, *ibid.* § 18. Verùm iſta duo ſunt τῆς ἕξω τοῦ ἀνακειμένου. duo illa tantùm τὰ συνίστανται. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Δοκεῖ ἢ αὐτοῖς ἀρχὰς εἶναι τῆς ὅλων δύο, τὸ ποιοῦν, καὶ τὸ πάσχον. τὸ μὲν οὖν πάσχον εἶναι τὴν ἄποιον οὐσίαν, τὴν ὕλην· τὸ ἢ ποιοῦν, τὸν ἐν αὐτῇ λόγον, τὸν θεόν. τοῦτον γὰρ ὄντα ἀίδιον διὰ πάσης αὐτῆς διατείνειν ἔκφυσιν. Vide *l.* 12. § 30. Seneca *epiſt.* 64. *Dicunt Stoici noſtri, duo eſſe in rerum natura, ex quibus omnia fiant, cauſſam & materiam. materia jacet iners, res ad omnia parata, ceſſaturæ, ſi nemo moveat. cauſſa autem, id eſt, ratio, materiam format, & quocunque vult verſat: ex illa varia opera producit.* Et poſt aliis verbis: *Nempe univerſa ex materia & ex Deo conſtant. Deus iſta temperat, quæ circumfuſa rectiorem ſequuntur & ducem. Potentius autem eſt quod facit, quod eſt Deus, quàm materia, patiens Dei.* Lactant. *Inſtit. l.* 7. *c.* 3. *Stoici naturam in duas dividunt partes. unam, quæ efficiat; alteram, quæ ſe ad faciendum tractabilem præſtat. in illa prima eſſe vim faciendi; in hac materiam: nec alterum ſine altero eſſe poſſe.* Reliqua paulò pòſt exhibebimus.

§ 22. Μὴ ἀποπλανῶ | Vide *ad l.* 2. § 7. *ne aberres, vel tantillum, aut ab æquitate in rationibus, aut à veritate in aſſenſionibus.*

Ἐπὶ πόσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδίδοται | Vide Senec. *ep.* 109. *infr. ad* § 32.

§ 23. Πᾶν μοι σωφρονίζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστι, ὦ κόσμε | quia nimirum ipſe mundi pars ſum. Mundus autem Stoicis Deus ipſe. Vide *ad l.* 10. § 21. Plut. *de Philoſoph. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν μὲν κόσμον, καὶ σφαῖραν, καὶ τὸν ὅλων λέγουσι τὸν δημιουργὸν πάντων, οὗτινα ἀίδιον. Epiphan. *hæreſ. præpar.* Στωικοὶ τὸν ἀίδιον τοῦτον κόσμον θεὸν νομίζουσιν. & *l.* 1. *hær.* 5. de eiſdem: Φάσκοντες εἶναι τὸν θεὸν, ἢ ψυχὴν τῶ ὁρωμένου κύτους, ὡσανὰ τὸ φῶς καὶ γῆς, καὶ ἄλλων, ὡς ἐν σώματι ψυχή. Arius Didymus in *epitom.* apud Euſeb. *præpar. l.* 15. *c.* 11. Οἱ Στωικοὶ ἢ ὅλον τὸν κόσμον, φασὶ τῆς μίξεως ἀπὸ, σφαιροειδῆσαι θεόν. Seneca *quæſt. nat. l.* 2. *c.* 45. *Vis Deum mundum vocare? non falleris. Ipſe enim eſt totum quod vides, totus operibus ſuis inditus, & ſe ſuſtinens vi ſua.* Idem *epiſt.* 94. *Totum hoc, quo continemur, & unum eſt, & Deus eſt: & ſocii ejus & membra ſumus.* Manil. *aſtronom. l.* 1.

Quâ patet orbis mundum divino numine verti,
Atque ipſum eſſe Deum.——

Plin. *nat. hiſt. l.* 2. *c.* 1. *Mundum & hoc, quod nomine alio cœlum appellare libuit, cujus circumflexu ſeguntur cuncta, numen eſſe credi par eſt.* Pertinet huc Æſchyli illud, apud Clement. *Strom. l.* 5. & Euſeb. *præpar. l.* 13. *c.* 13.

Ζεύς ἐστιν αἰθὴρ, Ζεὺς ἢ γῆ, Ζεὺς δ' οὐρανός·
Ζεύς τοι τὰ πάντα, χ' ὅ τι ὑπὲρ δ' ὑπέρτερον.
Æthera, telluſque, & poli arx eſt Jupiter:
Eſt cuncta; & iſtis quicquid eſt ſuperimus.

Cui affine Ennii illud ex *Epicharmo* à Varrone laudatum. *l.* 4.

Iſtic eſt is Jupiter, quem dico, quem Graci vocant

Aetrum; qui ventus eſt, & nubes, imber poſtea,
Atque ex imbre frigus; ventus pòſt fit, aer denſus.
Haecce propter Jupiter ſunt iſta, quae dico tibi.

Pertinent & Euripidis illa toties repetita, à Ciceronе *de natura Deor. l.* 2. § 65. Plut. *de exil. ad princ. indoct. & phyſic. quaeſt.* 29. Lucian. *Jove Tragoed.* Athenag. *in legat.* Clem. Alex. *hortat. & Strom. l.* 5. Euſeb. *praepar. l.* 13. *c.* 13. Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3. aliis.

Ὁρᾷς τὸν ὑψῖ, τὸν δ' ἄνωθεν αἰθέρα,
Καὶ γῆν πέριξ ἔχουσ' ὑγρᾶς ἐν ἀγκάλαις;
Τοῦτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ὑγρᾶ θεόν.

Quod Cicero licentiùs verit;

Vides ſublime fuſum immoderatum aethera,
Qui tenero terram circumvectu amplectitur,
Hunc ſummum habeto ai'tum, hunc perhibeto Jovem.

caſtigatiùs Grotius:

Sublime fuſum cernis immenſum aethera,
Cujus tenetur undiſ amplexibus
Terra? hoc putato numen, hoc perhibe Jovem.

Et ex Euripide Ennius in *Thyeſte* (unde & ex Euripidis tragoedia cognomine fuiſſe deſumptus, proclivis eſt conjectura) apud Cicer. *de nat. Deor. l.* 2. & 3. Apul. *de mund.* Feſtum in *ſublime*:

— *adſpice hoc*
Sublime candens, quem vocant omnes Jovem.

Uterque Chryſippum expreſſit; qui, ut Cicero ibidem, *diſputavit, Aethera eſſe eum, quem homines appellant Jovem.* Quod & Plato Comicus;

Ἀὴρ. ὃν ἄν τις ὀνομάσοις ἐγὼ Δία.
Aer, quem nuncupare quis Jovem queat.

Reſpexit eadem & Lucretius verbis verſibúſque illis *lib.* 5.

Denique jam tuere hoc, circum ſuperáque, quod omnem
Continet amplexu terram: quod procreat ex ſe
Omnia; quod quidam memorant; recipitque, perempta.

Cato apud Lucan. *l.* 9.

Jupiter eſt quodcunque vides, quocunque moveris.

Idem de *Deo* dogma Judæis Ethnici affingebant. cùm enim ſimulacra nulla admitterent, manus tantùm inter precandum cœlos versùs expanderent, *Cœlum eis* pro *numine* habere autumabant. Diodorus Sic. *l.* 40. apud Photium *cod.* 244. de Moſe Judæorum legiſlatore verba habens; Ἄγαλμα δὲ θεῶν τὸ παράπαν οὐ κατεσκεύασεν, διὰ τὸ μὴ νομίζειν ἀνθρωπόμορφον εἶναι τὸν θεόν· ἀλλὰ τὸν περιέχοντα τὴν γῆν ἡγεμονεύειν μόνον εἶναι θεόν, καὶ τῶν ὅλων κύριον. Indè illud Juvenalis *Sat.* 14.

Nil praeter nubes, & caeli numen adorant.

Cœli numen, i. e. cœlum ipſum, quod numen illis eſt. ut numina Deorum, pro Diis ipſis. quo modo de Judæis iiſdem Petronius,

Et caeli ſummas advocet auriculas.

quanquam nec deſunt, qui *lumen* legant. Sed ad exteros, Stoicos maximè, redeamus. Varro apud Aug. *de Civit. Dei l.* 7. *c.* 6. *Deum ſe arbitrari animum mundi: & hunc ipſum mundum eſſe Deum.* quae verba explicans Auguſtinus: *Sicut hominem ſapientem, cùm ſit ex animo & corpore; tamen ab animo dicimus ſapientem: ità mundum Deum dici ab animo, cùm ſit ex animo & corpore.* Ea explicatio Auguſtiniana lucem dat verbis, cùm Chryſippi apud Ciceronem, ubi ſuprà; *Vim divinam in ratione eſſe poſitam, & univerſae naturae animo atque mente: ipſumque Mundum Deum dici, & ejus animi ſuſionem univerſam.* tum & Senecæ *quaeſt. nat. praefat. Quid eſt Deus? Mens univerſi. Quid eſt Deus? Totum, quod vides; & quod non vides, totum.* Atque hæc eſt διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν καὶ τὸ αἰτιῶδες, de qua *ſupr.* § 21. Diſtinctiùs paulò Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Λέγουσι δὲ κόσμου τειχῶς· αὐτὸν τε τὸν Θεὸν, εἶναι δ' ἀπόσου ποιᾶν (hoc πῶς ὕλιν ἄποιον contrà dicunt) ὃς ἦν ἀφθαρτός καὶ ἀγέννητος, δημιουργὸς ὢν τῆς διακοσμήσεως· καὶ αὐτὸν δὲ τὸν διακόσμησιν ἐκ ἀϊδίων καὶ τέλος ἔχειν, τὸ συνεχὲς ὄξ ἀμφοῖν. Verum ſextariam dici Κόσμων, ſive Mundum, ex Diodoro monet Joſ. Scalig. quem vide ſis *ad Manil. l.* 5. ubi inter cætera, Κόσμος, ὃν ὁ διακοσμήσας πάντα ἴσως ὁ νοῦς ὁ θεμέλιος λέγεται.

Οὐδὲν μοι θεμένῳ, ὑδὲ ὄλμιον, τὸ σοὶ ἔνεστιν | Propert. *l.* 3. *eleg.* 3.

Optima mors, parcâ quae venit ipſa die.

i. e. τῇ παρούσῃ. Scalig de cæteris ſingulis pariter. Ità *l.* 11. § 13. ἡ ἀχὴ τὸ νῦν τῇ πρὸ ὀλίγου φύσει ἴυκεναν;

Πᾶν μοι καρπὸς | Ità *l.* 2. § 3. Πάντ' ἡ φύσις μέχρι ἀγαθοῦ, ἢ φέρει ἡ τῶν ὅλων φύσις. & *lib.* 10. § 20. Συμφέρει ἐκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ κοινὴ φύσις. καὶ τότε συμφέρει, ὅτι ἐκείνη φέρει. καρπὸς autem illic pro *emolumento*, quod ex re quapiam provenit, ut fructus ex ſtirpe vel arbore. Ità Apoſtol. *ad Philip. c.* 1. *v.* 22. καὶ τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου. καρπὸς ἔργου, quod *operae pretium* Latinis. Vide *l.* 6. § 30.

Ὦ φύσις, | quomodo *Mundum*, ità & *Naturam Deum* dicebant. Senec. *de benefic. l.* 4. *c.* 7. *Quid enim aliud eſt Natura quàm Deus, & divina ratio, toti mundo & partibus ejus inſerta?* & *quaeſt. nat. l.* 3. *c.* 45. *Vis illum Naturam vocare? non peccabis, eſt enim ex quo nata ſunt omnia, cujus ſpiritu vivimus.* Ità iſti (Lactantii ſunt verba ſuperiùs paulo poſitis ſtatim ſubjuncta) *uno Naturae nomine res diverſiſſimas comprehenderunt, Deum & Mundum, artificem & opus, dicuntque alterum ſine altero nihil poſſe; tanquam Natura ſit Deus Mundo permiſtus. nam interdum ſic confundunt, ut ſit Deus ipſa mens Mundi, & Mundus ſit corpus Dei.*

Ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σὲ πάντα | Meliùs iſta Apoſtolus noſter de *Deo, ad Rom. c.* 11. *v.* 36. Ὅτι ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα. Vide *l.* 12. § 26. Pacuvius *Coryſe* apud Varron. *ling. Lat. l.* 4. & Cicer. *de divinat. l.* 1. & 2.

Hoc

Hoc vide circum, supráque, quod complexu continet
Terram: nostri cælum memorant, Græci perhibent Æthera.
Quicquid est hoc, omnia id animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in sese omnia; omniúmque idem est pater.
Indidémque eadémque oriuntur, de integro eadémque occidunt.

Ista enim cum primis illis connexa vult Jos. Scalig. quæ Vossius mavult adnecti versiculo ejusdem illi ex Nonio, & Varrone *ibid.* (*jugat.*

Mater est terræ; ea parit corpus, animam æther adjugat.

Ἐν σοὶ πόλις | Ἐκτὸς γὰρ τοῦ παντὸς οὐδέν. εἰ γὰρ τὸ ὅλον, ἐν τῷ παντί ὅτι. Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 8.

Ὦ πόλι φίλη Κέκροπος | Ex Tragœdo aliquo, de Civitate Athenienſi dictum.

Ὦ πόλι φίλη Διός | Mundum appellat Διὸς πόλιν, quomodo & Dio Pruſ. *orat.* 36. Τοῦ Διὸς πόλιν μᾶλλον ἢ ἐκεῖνον, quippe cujus ipſe Rex ſit potiùs, quàm paterfamilias: etiamſi Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει ταύτῃ ἴσως τις καὶ οἰκοδεσπότης. Eſtque reverà illa Διόπολις multò potiùs nuncupanda, quàm illa Ægyptiaca, de qua Stephanus Byzant. Verùm potiore adhuc jure, ἡ τοῦ Θεοῦ πόλις illa, de qua Pſaltes *pſalm.* 87. *v.* 3. Apoſtolus *ad Hebr. c.* 12. *v.* 22. Joannes, *Apoc. c.* 3. *v.* 12.

§ 24. Ὀλίγα φῆσον, φησὶν, | *dicere ſolent.* Caſ. φασὶ. imò, *inquit ille*, φησί. Quis autem hoc dixerit, docet nos Senec. *de ira l.* 3. *c.* 6. *Proderit nobis illud Democriti, ſalutare præceptum, quo monſtratur tranquillitas, ſi neque privatim, neque publicè multa, aut majora viribus noſtris egerimus.* Et *de tranquill. c.* 12. *Hoc ſecutum puto Democritum, ità cæpiſſe;* (hoc eſt, volumen egregium, quod περὶ εὐθυμίας inſcripſit, ut Sen. *ibid. c.* 2. ab hoc monito exorſum) *Qui tranquillè volet vivere, nec privatim agat multa, nec publicè.* Græca integra exhibet Stobæus *tom.* 1. *tit.* 100. Τὸν εὐθυμήσειν μέλλοντα, καὶ μὴ πολλὰ πράξειν, μητὲ ἰδίᾳ, μητὲ ξυνῇ, μηδ' ὅσ' ἂν σφέτερα, ὑπὲρ τὰ δυνάμεις αἱρεῖσθαι τῷ ἑαυτοῦ καὶ φύσει. Marcus noſter, *lib.* 3. § 5. Μητὲ πολυπράγμων, μητὲ πολυφόρτιον ἴσθι. Euripides pariter:

Ὁ πολλὰ πράσσων, οὐκ ἐν εὐμοίρᾳ βίᾳ.
Res agere multas, tuta vitæ haud eſt via. Lipſ.

Idémque *Antiopâ*: apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 58.

Ὅστις δ' πράσσει πολλὰ μὴ πράσσειν πλέον,
Μᾶζης, πλεῖν ζῶν ἡδίας ἀπράγμονα.
Qui multa ſatagit, nulla ubi neceſſitas,
Quam ſuavitèr, agens nil, vivat, deſipit.

Et in *Oenomao*:

πᾶσα πράσσει, πᾶσ' ἁμαρτάνει βροτός.
Peccare quiſque plus ſolet, qui plus agit. Groſt.

Verùm Democriti illud rejicit Plutarch. *de tranquil.* in ipſo ferè libri limine. Ὁ μὲν ἐν εἰπὼν, ἐπὶ δεῖ τὸν εὐθυμεῖν μέλλοντα, μὴτε πολλὰ πράττειν, μήτε ἰδίᾳ, μήτε ξυνῇ, σφέτερον μὲν ἡμῖν πολυτελῆ τὴν εὐθυμίαν καθίστησι, ῥᾳθύμοις ὥσπερ ἀνέχεσθαι. ἔπειτα καὶ ψεῦδός ὅτι, τὸ εὐθυμεῖν τοὺς μὴ πολλὰ πράττοντας. ἔστι γὰρ εὐθυμότερος ἔνιοτε γυναῖκας ἀνδρῶν, οἰκουρίᾳ τὰ πολλὰ σωφρόνας. ἐστὶν ὅτε καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Nec abs re Ennius in *Iphigenia*, apud Gellium *lib.* 19. *c.* 10.

Otio qui neſcit uti, plus habet negotii,
Otii minus, quàm cùm eſt negotium in negotio.
Nam cui quod agat inſtitutum eſt, nullo negotio
Id agit, ſtudet ibi; mentem atque animum delectat ſuum.
Otioſo in otio animus neſcit quid quidem velit.
Hoc ità eſt: neque domi nunc nos, neque nunc militiæ ſumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum eſt, ire illuc lubet.
Incertè errat animus; præterpropter vita vivitur.

Ità verſus elegantes ſanè ſed miſerè deartuatos refingunt collatis ſymbolis viri clariſſ. Hug. Grotius, Cl. Salmaſius. & Joan. Voſſius; qui Chori verba eſſe monet, qui militibus conſtabat Græcis, de otio ſuo, dum ob maris malaciam Aulide moram trahebant conquerentium. Sed & Marcus hîc Democriti præceptum refingit, & ad recti normam πρὸς τὰς πάνυ defingit. Vide & *l.* 3. § 5.

Μάτην ἄμεινον, τ' ἀπράγμονα πράσσειν | Fruſtra Xylander, quem & Caſ. eſt ſecutus, iſta, dum Marci mentem non eſt aſſecutus, immutavit, & conjecturam ſuam in textum intulit, μηδὲν ἄμεινον τοῦ ἀπράγμονα πράσσειν. At Marcus; Democritus, inquit, *conſulit ei, qui tranquillum animi ſtatum obtinere vult, ut nè multa agat: at tu vide, ne ad hunc finem conducat potiùs, ut neceſſaria quis agat, & quæ conſtitutioni ſuæ ſunt accommoda.* Deeſt ὄφελος, vel βλάπτει, vel ejuſmodi quippiam? quod non animadverſum Xylandrum in fraudem induxit. Prout & ſimilis eliplis ab Apoſtolo uſurpata, *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. in verbis ſuis: Ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ Θεὸς μετάνοιαν, &c. *cum lenitate erudientem eos*, expectando ſive experiendo, *num aliquando Deus illis ſit reſipiſcentiam daturus*; non obſervata, vulgato interpreti impoſuit, ansámq; dedit vertendi, *Eis qui reſiſtunt, nequando Deus det illis pœnitentiam*, quali eo modo dictum ſit, quo illud Matth. *c.* 13. *v.* 15. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ὀπτάσωσι quum, ut rectè Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 270. μετανοίας ἐλπίδα, ἐκ ἀναίσχυντον ἐμφαίνει. Contrà planè, quàm in Eſaiæ loco *c.* 6. *v.* 9. ab Evangeliſta profato; in quo interpretando lapſus eſt è contrario bonus Iſidorus. quin & idem D. Jo. Leiſilium τὸν ἄγγελον fugiens, in cruſta fuit, quod Apoſtoli verba illa interpretatus eſt de

oppoſita prorsùs voluntati divinæ in natura humana diſpoſitione, quâ homines ità affecti ſunt, ut reſipiſcentiam dare parato numini renitantur. quod eò moneo, in eundem lapidem nè impingat quiſquam denuò. Occurrunt ellipſes huic geminæ in ſcriptis ſacris apud Moſem *l.* 1. *c.* 3. *v.* 22. & *c.* 11. *v.* 4. & *c.* 42. *v.* 4. Matthæum Evang. *c.* 25. *v.* 9. Lucam. *Act. c.* 5. *v.* 39.

Τ' ἀναλημβάνειν περισσὰ | Supervacuas & minimè neceſſarias occupationes reſcindere monet, eſſque 10 duntaxat intendere, quæ aliquâ ſaltem ratione neceſſaria exiſtant. quod monitum & rurſus repetitum dat, *l.* 12. § 18. At nobis *in ſupervacuis*, non *ſubtilitas*, ut Senec. *epiſt.* 106. *Sed tempus*, imò *vita ſerè ſeta*, ut idem *epiſt.* 49. & 88. *teritur*: dum, quod olim Agatho ſcitè dixit, apud Athen. *dipnoſoph. l.* 5. & Clem. *Stron. l.* 5.

Τὸ μὲν πάρεργον, ἔφην ἐγώ, ποιήσομεν·
Τὸ δ' ἔργον, ἐκ παρέργου ἐπανήσομεν.

Operosè id agimus, agere quod non eſt opus:
At in eo quod opus eſt, opera perfunctoria eſt. Grot. Eodémque alludens Iſidor. Pel. *l.* 5. *epiſt.* 108. Τὰ μὲν ἔργα, πάρεργα εἶδ' ἡγέμεθα· τὰ δ' πάρεργα, ἐς ἀναγκαῖα, ἀνύομεν. Vide *infr. ad* § 21.

Λόγος αἱρεῖ | *ratio deligit.* Xyl. *mandat & injungit.* Caſ. meliùs. λόγος αἱρεῖ, *ratio dictat, evincit, poſtulat, exigit.* Sic & *l.* 12. § 32. Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος. *neque enim ratio poſcit.* & *l.* 2. § 5. Ἀπὸ τοῦ αἱροῦντος λόγου. *à ratione dictante*, ſive *rationis diſſamine.* Herodot. *l.* 2. Καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος ὅτως αἱρέει. *ratio ipſa dictat, evincit.* Gregor. Naz. apud Suidam: Καὶ ὁ λόγος αἱρεῖ, μὴ πάθεσι θεράπευε. *ratio ipſa poſtulat.* Apud Plutarch. *Conſol. ad Apollon.* Plato: Ὥσπερ ἐν πόλεσι κύβοις, οὕτω καὶ παιδιαῖς πάσαις τὰ ἑαυτῆς πράγματα, ὅπη λόγος αἱρεῖ βάλλειν ἔχειν. *prout ratio evincit optimè ludicturum.* Et Plut ipſe *de commun. notion. c.* 19. Ἄξιον δ' ἔχει πάνυ μεγίστου, ὁ πολλάκις αἱρεῖ λόγος ἀπὸ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ θορύβου. *ratio poſtulat.*

Ἀπὸ τῶν ὕλων περισπᾶν εὐθυμίαν | Ità Plut. *de tranquill.* Δεῖ δὲ μὴ πάνδεινα, μηδὲ ὀλιγάκις περιστάντα, ἀλλὰ τοῦ κλύδωνος καὶ τοῦ αἴσχους τὸ εὔθυμον ἐκεῖσε καὶ τὸ ἀνώδυνον. οὐδὲ γὰρ ὕλαν ἢ παρέλκυσις ὑπ' ἔπον ἢ οὐδ' φαύλων ἢ περίεσις ἀναιρεῖν δεῖ καὶ περιῴδειν. Idémque *de ſene poſt.* Ubi Cani ridiculi dictum poſuiſſet, ἀγροῖον τοῦ ἀνθρώπου ἔφη μᾶλλον αὐτὸν γέλωτα ἢ ὀργὴν ὑφορᾶσθαι καμόντα γὰρ ἐν ᾠδῇ, ἢ διδόντα, πρὸ ἀκόνου ἀθλοῦντες. Subjungit; Ἆρα οὐκ ὀδυνηθεὶς ὕλης ἡδονὰς αἱ αἱρεταὶ τοῖς χαριέντοις ἀπὸ σῆς ὕλης περίεσιν καὶ σῆς κατατεινῶν ἔργων καὶ φιλανθρώπων περιελκύσιν; ὦ κύπριε, οὐδὲ δρύπτουσι, ὥσπερ αἱ εἰς αἰσχρὰ λέπτα καὶ περιττὰς γυμνάσματα κατίονες· ἀλλ' αὖται μὲν οἰκοῦσι καὶ κλίβανον καὶ μαιευτηρίων σουγμῷ ἔχουσι· αἱ δὲ ὀδὲ τοῖς ὕλαις ἔργοις ἢ ταῖς Εὐκλείδου χρυσαῖς πήγυξιν, ἀλλὰ τοῖς Πλατωνικοῖς ἀνοίκοις καὶ ὑγιέσι πᾶσιν ἔστιν ἀνθρώποις ἐπιτήδειος καὶ φρόνιμος καὶ γόνιμος λαμβάνουσα ἀναίσχυντος.

Εὐσχολήσεις | *majore otio utetur.* Xyl. *otii multum lucrabitur.* Caſ. Verto, *quietior*, vel *à negotiis quietior, futurus eſt.* Εὔσχολος, ἥσυχος *quietus.* Et εὐσχολῶν, ἡσυχίαν ἄγων, ᾗ ἡ διάνοια ἀδιατάρακτος. Vide Epict. *ubi ſ.* § 19. & *l.* 12. § 2. εὐσχολώτερος καὶ ἀπερισπάστερος ἔσται, pro eo quod initio dixerat, εὐθυμήσει.

Ἀλλὰ καὶ φαντασίας | *reſecari vult non actiones tantùm non neceſſarias, verùm & cogitationes.* quomodo & *ſupr. l.* 3. § 4. Ità Dominus noſter, non ſolum πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, *verbum quodque otioſum*, Matth. *c.* 12. *v.* 36. Sed & *cogitationes vanas ac inanes*, amandandas monet. Jer. *c.* 4. *v.* 14.

Οὕτως γὰρ οὐδὲ πρόσχυσις ἀναλυθήσεται | radice nimirum ipſâ evulsâ. Siquidem, ut Auguſt. *de perſever. c.* 13. *Cogitantes agimus, quicquid agimus; & cogitantes loquimur, quicquid loquimur.* atque *ex cordis abundantia*, non *ex* tantùm *loquitur*, Matth. *c.* 12. *v.* 34. Sed & *manus operatur.* Ibid. *cap.* 15. *v.* 19. Chryſippi dictum apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. τὴν διάνοιαν εἶδ λόγων πηγὴν. *orationis fontem eſſe cogitationem.* Verùm non *orationis* tantùm is, ſed & *operationis fons* exiſtit: itaque qui hunc cuſtodierit, pro Solomonis monitu, *Prov. c.* 4. *v.* 23. etiam ſermones actionéſque ſuas in poteſtate habebit.

§ 25. Πείσεται, πῶς σοι χαρεῖ | Epictet. *l.* 4. *c.* 1. Πείσεσθέ γ' ὑπ' ἔχει ἀρχὰ ἢ τῆς. Et *l.* 2. *c.* 19. Ἢ σφόδρα ἡσύχασον· ἢ πρὸς ἡμέρας δείθμει, ἀς ὑπ' ἀφίδης. καθ' ἡμέραν σεαυτὸν ἐρωτᾶς· νῦν παρ' ἡμέραν εἴπε παρὰ δύο· εἶτα παρὰ τρεῖς. ἂν ᾖ τρισκαίδεκα παραλείψῃς, ὀδηδυσον τῷ Θεῷ. ἢ γὰρ ἔξις ἐκλύεῖ ἢ φρόνιμον ὅτι ἢ πατρὸς ἀναιρεῖται σήμερον ὑπ' ἐλυπήθη, οὐδ' αὔριον, οὐδ' ἐφεξῆς δυνήσῃ τὸ τεθνηκὸς· ἀλλὰ σεαυτὸν χαλεπῶν πᾶν ἐρεθιστικὸν· γίνωσκε, ὅτι κομψῶς σοι ἔξει.

Πῶς σοι χαρεῖ | *quomodo quadret*, Xyl. & Caſ. *malim, quomodo procedat, quòd progreſſus rerum faciet.* Apud Suidam hiſtoricus: ὁ χαρίεντων αὐτῷ οὐδὲν ἐκ Σικελίᾳ περαιτέρω χωρεῖ τῶν. *Cum res illi ex animi ſententia non procederent.*

Ἀφοσιοῦμαι | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 1.

Ἐκ τῆδ ὅλων ἀποτεμούσιος | Vide *ad lib.* 7. § 31.

Ἀρκούμενα ἢ τῇ ἰδίᾳ πρόθεσει | Vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. § 34. & *infr.* § 51.

§ 26. Ἐπόμενος ἐπίνοια | Antegreſſis ità annectit iſtud Caſ. ut ad vitæ prioris ſecùs adminiſtratæ experientiam referatur. Ego potiùs monita ſuperiùs data reſpicere opinor: ut *lib.* 3. § 11.

Ἁμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἁμαρτάνει | Ità *l.* 9. § 4. ὁ ἁμαρτάνων ἑαυτῷ ἁμαρτάνει. & § 38. Εἰ μὴ ἄμαρτον,

ἥμαρτεν, ἐκεῖ τὸ τάχος. Itaque, τὸ ἄλλε ἁμάρτημα, ἐκεῖ δεῖ καλαλιπεῖν. *ibid.* § 20. Clem. *Strom. l.* 4. ἡ ἀκολασία ἐκ ἄλλε τινὸς ἂν δοξάζοιτο εἶναι τάχος, ἢ τῦ ἀκολασαίνοντος.

Ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθήμεθα καὶ συνικλάσθημεν | Vide *Jupr.* § 10. *l.* 3. § 11. & *infra* § 34. Apud Lucianum Proteſilaus in νεκυικοῖς. Οὐ γὰρ ἐγὼ τάτων αἴτιος, ἀλλ' ἡ Μοῖρα, καὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔτως ἐπινικλῶσα. Ità paſſim Homer. de Ulyſſe. *Odyſſ.* α. ν 16.

Ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε περιπλομένων ἐνιαυτῶν,
Τῷ οἱ ἐπικλώσαντο θεοὶ οἶκόνδε νέεσθαι.

Apud eundem Telemachus *Odyſſ.* γ. ν. 208.

Ἀλλ' ἔ μοι τοῦτον ἐπίκλωσον θεοὶ ὄλεθρον.

Ulyſſes *ibid.* λ. ν. 138 à Tireſia ſciſcitatur.

——τὰ μὲν ἄρ τοι ἐπίκλωσαν θεοὶ αὐτῷ.

Eumæus *ibid.* π. ν. 64.

Πλαζόμενος· ὡς γάρ οἱ ἐπίκλωσεν τάλας δαίμων.

Alcinous *ibid.* θ. ν. 579.

Τὴν δὲ θεοὶ μὲν πῦξαν, ἐπικλώσαντο δ' ὄλεθρον
Ἀνθρώποις, ἵνα ἦσι καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδή.

Achilles denique *Il.* ω. ν. 525. quem locum laudat Plut. *de legend. poet.* c. 4. & c. 6. & in *conſol. ad Apollon.*

Ὡς γὰρ ἐπικλώσαντο θεοὶ δυλοῦσι βροτοῖσι,
Ζῆν ἀχνυμένοις. ——

Leo Imper. in *oraculis* apud Jan. Rutgerſ. *Var. lect. l.* 5. c. 8.

Σπάνιος γὰρ ὀφθεὶς ἐν πόλει καλοκαγαθός,

Senec. *de benefic. l.* 6. c. 23. *Dii in prima illa conſtitutione, cùm univerſa diſponerent, etiam noſtra viderunt, rationemque hominis habuerunt: in noſtras utilitates in principio rerum præmiſſa meus eſt, & is ordo mundo datus, ut appareat: curam noſtri non inter ultima habitam.* Idem *de provident. c.* 5. *Fata nos ducunt, & quantum cuique reſtet; prima naſcentium hora diſpoſuit. cauſſa pendet ex cauſſa. privata ac publica longus ordo rerum trahit. non incidunt cuncta, ſed veniunt. Olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & quamvis magna videatur varietate ſingulorum vita diſtingui, ſumma in unum venit.*

Βραχὺς ὁ βίος | Flaccus *ſerm. l.* 2. *Sat.* 6.

Dum licet, —— vive beatus:
Vive memor quàm ſis ævi brevis.——

R. Simeon in Pirke Aboth.

חיים מצר ומלאכה מרבה

Dies brevis, & opus multum. Et Ben-Syræ magiſtro ob ætatem repellenti, *An neſcis diem brevem, & opus multum eſſe?* Druſ. in *apophth.* Hippocr. *aphor.* 1. Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρή. Senec. *de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ malignitate conqueritur, quòd in exiguum ævi gignimur, quòd hæc tam velociter, tam rapidè dati nobis temporis ſpatia decurrant; adeò ut exceptis admodum paucis, cæteros in ipſo vitæ apparatu vita deſtituat. Indè illa maximi medicorum exclamatio eſt; Vitam brevem eſſe, artem longam.* Et c. 16. *Tempus breve eſt & præceps: multâque fit brevius vitio noſtro.* Vide *l.* 5. § 2. Βραχὺ καὶ ἀκρεκαῖον διάστημα. Zeno apud Stob. *ſerm.* 2. *tit.* 96. Οὐδενὸς ἡμᾶς ἔτω πένητας, ὡς χρόνε. Quod Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Multos de nobis ἔτως ἂν ἐκτείνεις, ὡς χρόνε. Βραχὺς γὰρ ὄντως ὁ βίος, καὶ ἢ τέχνη μακρή. καὶ μᾶλλον ἢ τὰς τῆς ψυχῆς νόσες ἰάσασθαι δυνατόν. Lucian. *de ſectis:* Χρὴ δὲ μηδένα χρόνον παρεῖναι, εἰδότας ἀληθὲς τὸ τῦ Κῴε ἰατροῦ, ὡς ἄρα βραχὺς μὲν ὁ βίος, μακρὰ δὲ ἡ τέχνη. καί τοι ἐκεῖνος ἰατρικῆς πέρι ταῦτ' ἔλεγεν, ἐυμαθείας πράγματος· φιλοσοφία δὲ καὶ μακρῷ τῷ χρόνῳ ἀνέτεικτος. Διὸ μὴ πάνυ τις ἐγκαρτερῶν, ἀτενὲς ἀεὶ καὶ χρηστὸν ἀποβλέπῃ εἰς αὐτήν. Itaque Philo *de vita contempl.* Χρήσιμος φιλοσοφία καλόν· ἐπεὶ καὶ τὸν ἰατρὸν Ἱπποκράτην, Ὁ μὲν βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρή. Seneca *de brev. vit. c.* 32. *Non multum accepit homo temporis, etiamſi totum illud ſibi vindicat. Cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, tamen ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt.* & *epiſt.* 48. *Etiamſi multum ſupereſſet ætatis, parcè jam diſpenſandum erat, ut ſufficeret neceſſariis. nunc quæ dementia eſt, ſupervacua diſcere in tanta temporis egeſtate?* Allulit ad Zenonis illud ſuperiùs relatum. Et *epiſt.* 117. *Non tam benignum ac liberale tempus natura nobis dedit, ut aliquid ex illo vacet perdere. Ex hoc tempore tam anguſto, & rapido, & nos auferente, quid juvat majorem partem mittere in vanum?* Contrà tamen Methodici (ſecta ea eſt medicorum) Galeno referente, *de ſectis c.* 6. Τῷ γε βραχὺν εἶναι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ὑπομένειν τὰς ἀπάτας, αὐτὴν μὲν βραχεῖαν εἶναι, τὸν δὲ βίον μακρόν. Sed & Seneca ipſe *de brev. vit. c.* 1. *Non accepimus brevem vitam, ſed fecimus: nec inopes ejus, ſed prodigi ſumus. non exiguum temporis habemus, ſed multum perdimus. ſatis longa vita, & in maximarum rerum conſummationem large data eſt, ſi tota bene collocaretur.*

Κρεῖττον τὸ μέσον | Vide *ad l.* 2. § 6. & *ſupr.* § 17. & *l.* 6. § 2. Plinius *epiſt.* 7. *l.* 3. *Sed tantò magis hoc quicquid eſt temporis futilis & caduci, ſi non datur factis; nam horum materia in aliena manu; nos certè ſtudiis proferamus: & quatenus nobis denegatur diu vivere, relinquamus aliquid quo nos vixiſſe teſtemur.* Sen. *epiſt.* 49. *Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis appareat reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit: adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Punctum eſt quod vivimus, & adhuc puncto minus. cujus brevitatem aliquando futuram cogitemus. Non ſolebat mihi tam velox tempus videri; nunc incredibilis curſus apparet: ſive quia admoveri lineas ſentio, ſive quia attendere cepi, & computare damnum meum. Eò magis utique indignor; aliquos ex hoc tempore,*

quod ſufficere nec ad neceſſaria quidem poteſt, etiamſi cuſtoditum diligentiſſimè fuerit; in ſuperuacua majorem partem erogare. Non vaco ad iſtas ineptias, ingens negotium in manibus eſt. mors me ſequitur, fugit vita. adversùs hæc me doce aliquid. effice ni ego mortem fugiam, vita me non effugiat. Hoc eſt quod ἐξαγοράζειν τὸν καιρὸν, i. e. *occaſionem*, ſive *opportunitatem redimere*, dixit Apoſtolus *ad Epheſ. c. 5. v. 16.* Plut. in *pædag.* Σπουδὴ χρόνου πᾶς ὁ βίος ὅτι. ζῆν γὰρ ἡ παρεῖναι σχολή. παρεῖναι dixit, quod Ennius Iphigen. apud Gell. *l. 19. c. 10.* à V. C. Salmaſio *in exercit. Plinian.* reſtitutus;

——— *præterpropter vitam vivitur.*

Quod Senec. *de brev. vit. c. 9. Perdis hodiernum, quod in manu fortunæ poſitum eſt, diſponis; quod in tua, dimittis.* Ità quod Plaut. Pſeudol. 2. 3.

Certa amittimus, dum incerta appetimus: atque hoc evenit,
In labore atque in dolore ut mors obrepat interim.

Νῆφε ἀνειμένως | Julian. Imper. *epiſt. 12.* Ἐστὶν ἕξιν ἡμῖν, ἀνειμένοις τι παιδίζειν, καὶ παιδίζουσι μὲν πελαιπορεῖσθαι. Et Gregor. Naz. *in Baſilium.* Τὸ ἀνεῖναι χαλᾶν μὲ πούσας, hoc eſt, *frontem remittere, non reſolvere. Multum autem intereſt, remittas aliquid, an ſolvas.* Seneca *de tranquil. c. 15.* Itaque Ambroſ. *offic. l. 1. c. 20. Cavendum, ne dum animum relaxare volumus, omnem harmoniam & quaſi concentum ſolvamus.* Et Martin. Dumienſ. *de morib. Sapiens animum habebit, aliquando remiſſum, nunquam ſolutum.* Valer. Max. *l. 8. c. 8. Otium induſtriæ ſubnecti debet, non quo evaniſcat virtus ſed quo recreatur.* Et Cicer. *Offic. l. 2.* Ludendi modus quidam retinendus eſt, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in turpitudinem dilabamur. Quod de Muſica præcipiebat Pratinas;

Μὴ σώφρονα λύειν, μήτ' ἀνειμένως.
Intenſior nec eſto, nec ſolutior.

Ἀνειμένως | Vide *ad l. 5. § 1.* Senec. *de tranq. c. 15. Danda eſt remiſſio animis: nec in eadem intenſione æqualiter retinenda mens, ſed ad jocos revocanda. meliores acrioreſque requieti ſurgent. ut fertilibus agris non eſt imperandum; citò enim exhauriet illas nunquam intermiſſa facunditas: ità animorum impetus aſſiduus labor frangit; vires recipient paulum reſoluti & remiſſi. naſcitur enim ex aſſiduitate laborum, animorum hebetatio quædam & languor.* Ariſtot. *ethic. l. 10. c. 4.* Πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀδύνατον σωφρονεῖν ἐπιμόνως. Ovid *epiſt. 4.*

Quod caret alterna requie, durabile non eſt:
Hæc reparat vires, membraque feſſa levat.

Itaque ſapientis eſſe, remittere interdum animi rebus gerendis intentum. Aug. *de Muſic. l. 2. c. 14.* Siquidem ut Naſo *Ponti l. 1. el. 5.*

Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis:
Immodicus contrà carpit utrumque labor.

Et Stat. *Sylv. l. 4.*

——— *vires inſtigat, alitque*
Tempeſtiva quies: major poſt otia virtus.

Hinc de *arcu lyræque* imago illa tantopere celebrata. Dio in *œconom.* apud Stob. *tom. 2. tit. 62.* Αἱ ἀνέσεις παραδιαστικὰ πόνων εἰσὶ καὶ πλέον, καὶ ἀνθρώπῳ, ἀκμάζει δὶ ἀναπαύσεως. *Ibid. tit. 3.* Socrates: Ὁ βίος, ὅσῳ ἔργαται, ἀνέσει καὶ ἐπιτάσει ἁρμοσθήσεται, ἄλλον γίνεται. Democritus apud Anton. *Meliſſ. l. 2. c. 45.* Ὥσπερ ὄργανον ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν λαμβάνον ἀεὶ γίνεται κρεῖσσον καὶ ὁ βίος. quod idem Plutarcho tribuit Maxim. *Collectan. c. 32.* Verùm in *collectaneis* illis autorum nomina ſæpius permutata, confuſa, depravata deprehendas. Plutarch. *in Pædag.* Ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ παιδιὰν δέδοται καὶ ἀναπαυσις ἧς πόνων ἄρτυμά ἐστι. (id quod idem in *Lycurg.* Παιδιὰ πόνων ἄδυσμα. quo eodem ſchemate uſus eſt & Ariſtot. *ethic. l. 9. c. 10.*) καὶ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵνα ἐπιτείνωμεν δυνησόμενα· καθάπερ οὖν καὶ τὰ σώματα, οὐκ ἂν δύναιτο ἐνδελεχῶς καὶ πονεῖν καὶ ἀγωνίζεσθαι μὴ ἀνέσεως τυχόντα. Amaſis apud Herodot. *l. 7.* Τὰ τόξα οἱ κυνηγοὶ, ὅταν μὲν δέωνται χρῆσθαι, ἐντανύσι· ὅταν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι· εἰ γὰρ δὲ τὸν πάντα χρόνον ἐκτεταμένα εἴη, ἀσθενέα ἂν ὥστε εἰς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτῶν χρῆσθαι· ὅτω δὲ καὶ ἀνθρώπῳ ἀρετάσεως, οἱ ἐθέλοι καθ' ἡμέρην ἐπὶ ἑωυτὸν ἀνίσας, λαβεῖν ἐν ὅτου μοίρεις ἢ ἀπονοήσεται ἢ παραφρονήσει. Gregor. Naz. *poſt redit. ex agro:* Ἐλαθόν πως τοὺς πόνους ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαλύσεσιν ἀνέντες. ἐπεὶ μηδὲ τοξεύειν φύσει τὸ συνεχὲς καὶ τετονωμένον καὶ δίκτυόν τι ἀκριβὲς ἀεὶ γινόμενον ἐκλύειν δέδοικε, καὶ μᾶλλον παθεῖσαν πάλιν, καὶ μὴ ἀχρεῖον ἔσεσθαι τῇ τέχνῃ, μηδὲ ἀνίεται ἐν καιρῷ χρήσεως. Naſo *epiſt. 4.*

Arcum ſi ceſſes tendere, mollis erit.

Æſopus Phædri *l. 3. fab. 53.*

Citò rumpit arcum, ſemper ſi tensum habueris:
At ſi laxâris, cùm volet, erit utilis.
Sic luſus animo debet aliquando dari,
Ad cogitandum melior ut rideat tibi.

De Joanne Evangeliſta gemina hîc referunt Abraham Abbas apud Joan. Caſſian. *collat. 24. c. 21.* Thom. Aquin. *ſum. p. 2a. 2æ. q. 168. a. 2.* & Hen. Herp. *ſpecul. aur. in præcept. 3. ſerm. 2.* ſed & de Antonio Eremitâ baliſtæ exemplum eodem trahente, Antonin. *ſum. 2. par. 2. tit. 1. c. 23. § 1.* & Guil. Pepin. *de conſeſſ. tract. 2. par. 3. c. 6.* ex *Vitis patrum.* Quod autem ex adverſo, Plut. *de ſanit. polit.* Τόξον μὲν ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται· λύρᾳ δὲ ἀνιεμένῃ. Unde de Theophraſto Laërt. *lib. 5.* Ῥηγνυὺς σοφὸς τόξον ἀνιέμενον.

hoc eſt, ut Publius Syrus:

Arcum intenſo frangit: animum remiſſio.

id de ſolutiore illa remiſſione capiendum eſt, quam vitandam cavendámque hîc Marcus monet.

§ 27. Ἵνα

§ 27. Ἦτοι κόσμῳ διαπεπλωμένῳ | Vide *infr.* § 45. & *l.* 2. §. 3. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 4. *Quem κόσμον Græci nomine ornamenti appellaverunt, cum nos à perfectâ absolutâque elegantia, mundum. nihil enim omnium rerum melius est mundo, nihil præstabilius, nihil pulcrius. utpote in quo universa ità constituta sunt, ut neque ad usum meliora esse potuerint, neque ad speciem pulcriora.* Cicero *de Nat. Deor. l.* 2. & Seneca. *ad Helv. c.* 8. *Mundo nihil neque majus, neque ornatius, rerum naturæ genuit.* Autor *de Mund. c.* 2. Κόσμος μὲν οὖν ὅτι σύγκλημα ἐξ ὑγροῦ καὶ γῆς, καὶ ἅπερ ἐν τούτοις περιεχόμενα φύσεων· λέγεται δὲ καὶ ἑτέρως κόσμος, ἡ ἅπασα τάξις τε καὶ διακόσμησις ὑπὸ θεοῦ τε καὶ διὰ θεὸν φυλαττομένη. & Eustath. *ad Il. ά.* Κόσμος ἡ τάξις ἐν τῷ κομῷ. ἀφ' οὗ καὶ ὁ πάντων περικτιστὴς, κόσμος, ὅτι αὐτῶν εὐτάκτως ἡ σφαῖρα ἔταξεν. Apul. *de mund. Mundus est ordinata ordinatio, Dei munere.* & rursus: *Quid mundo præstantius? Lauda, quanto putas speciem: portio à te laudabitur mundi. admirare quam vales temperantiam, ordinationem, figuram. hîc & per hunc illud quodcunque est, invenietur esse laudandum. nam quid, ora te, ornatum atque ordinatum videri potest, quod non ab ipsius exemplo imitatura sit ratio? unde κόσμος Græcè nomen accepit.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Quod colimus, Deus unus est, qui totam molem istam cum omni instrumento elementorum, corporum, spirituum, verbo, quo jussit, ratione, quâ disposuit, virtute, quâ potuit, de nihilo expressit, in ornamentum majestatis suæ: Unde & Græci nomen mundo κόσμον accommodaverunt.* Greg. Naz. *de pace* 1. Κόσμος τί δῆτα ὅπερ λέγεται καὶ χαλλος ἀφροσύνης.

Ἢ κυκλοῦν | *Cimus.* Ità *l.* 6. § 10. Ἦτοι κυκλοῦν καὶ ἀντιπλοκὴν, καὶ σκιδασμός. quibus verbis κυκλοῦν quid velit, explicat. & *l.* 9. § 39. κυκλοῦν καὶ σκιδασμός.

Συμπεφυκυῖαν μὲν, ἀλλὰ κόσμῳ | Vide Heraclitum *infra.*

Ἐν σοὶ λόγος τις κόσμος | *in te* scil. qui es μικρὸς κόσμος τις. (quomodò τὸν σμικρὸν κόσμον, τὸν ἄνθρωπον dixit Clem. Alex. in *hortator.* & *Mundi instar habere fabricam humani corporis.* Ambros. *hexam. l.* 6. *c.* 9.) & *majoris illius imaginem gerit.* Macrob. *in Somn. Scip. lib.* 1. *c.* 12. *Ideò physici Mundum magnum hominem, & hominem brevem mundum esse dixerunt.* Si est ergò, inquit, in te fabricâque tui ordinata rerum dispositio, in mundo ipso multò magis. Siquidem, ut Tertull. *de resurr. carn. c.* 30. *Etsi figmentum veritatis in imagine est, imago ipsa in veritate est sui; necesse est esse prius sibi, quàm alii configuretur. de vacuo similitudo non competit; de nullo parabola non convenit.* Idem *adv. Hermogen. c.* 40. *Confusa res erat, nunc verò composita est. & vis ex compositis incomposita præberi? nulla res speculum est alterius non æqualis. nemo se apud tonsorem pro homine nullum inspexit: nisi si, qui putat in hac extructione mundi dispositâ jam & comptâ, informem & incultam materiam respondere. quid hodie deforme in mundo? quid retrò speciatum in materia; ut speculum sit mundus materiæ? cùm ornamenti nomine sit penes Græcos Mundus, quomodò inornatæ materiæ imaginem refert? Nec materiæ certè mundus imago esse poterit, si compositus ille & exornatus, confusa verò & inornata ista; nec homo mundi, si in homine ordinata partium membrorumque dispositio, in mundi compage nullo ordine legéve certâ dispositâ, sed commissa commistaque temerè universa.* Quanquam mundum non minorem, sed majorem imaginis divinæ ratione haud absurdè prorsùs dixit Greg. Naz. *in Pasch.* τὸν ἄνθρωπον ὁ δημιουργὸς, οἷόν περ κόσμον ἕτερον ἐν μικρῷ μίαν ὅλην γῆς ἴσην. At verò Synes. *de provident.* 1. non *hominem* tantùm integrum, sed *caput hominis* ipsum *mundum minorem* indigitat, in quo *mens* tanquam *numen* quoddam resideat. Ἄνω μὲν ἐν ἀκρίσεις, κάτω δὲ κεφαλαὶ σφαιροειδεῖς διαπλάττουσιν, ἵν' ἦσιν οἷοι ψυχῶν ἐν κόσμῳ κόσμοι μικροί. Refpexit, opinor, id quod in philosophor. placitis Plutarchi nomine evulgatis, *l.* 4. *c.* 21. Stoicis perperam tribuitur; τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ, ὥσπερ ἐν κόσμῳ, καρδίαν ἐν τῷ ἡμετέρᾳ σφαιροειδεῖ κοιλίᾳ. Quod autem ille de *capite*, de *corde* Apulon. *monosyll.*

Cor vegetum mundi instar habent.——

Vide *supr. ad* § 3. Quomodò autem Marcus istic illos perstringit, qui quem in semetipsis agnoscunt ordinem, ornatum, eundem mundo, cujus & ipsi sunt partes, negant: pari modo & Epicuri sectatores Senec. *præfat. quæst. nat. l.* 1. hoc ipso notat nomine, quòd cùm *animum* putent esse sibi ipsis, eúmque *providum & singula dispensantem, universum* interim, in quo & ipsi sunt, *expers* esse *consilii ac temerè ferri* contendunt. Vide *ad l.* 2. § 11.

Ἐν ᾧ πανὶ ἀκοσμίᾳ; | Nihil minús. Autor *de mundo.* Κόσμον δ' ἐπίμοιρος τὸ σύμπαν, ἀλλ' οὐκ ἀκοσμίαν ὀνομάσομεν ἄν. Reverà, ut Plut. *de anim. gener.* Ἀκοσμία δ' ἦν ἀρὰ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως. Erant siquidem primò omnia, ut Moses *l.* 1. *c.* 1. *v.* 2. תֹהוּ וָבֹהוּ id est, ut Naso *Metam. l.* 1.

——*rudis indigestaque moles.*

Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.

Verùm *hanc Deus* (is est *melior potiórque natura* illa) *litem diremit, molem discrevit:* κόσμον ἐκ πολλῶν ἀκοσμίαν ἐλάμβανεν. ut Gregor. Naz. ἐκ ἀταξίας. Atque hoc est quod Anaxagoras apud Laërt. *lib.* 2. Πάντα χρήματα ἦν ὁμοῦ, ἅπερ τῆς ἐλθὼν, αὐτὸ διακόσμησε. Sive ut Timon in *Sillis*;

Πάντα συνεστόκασεν ὁμοῦ πεπερασμένα ἀριθμῷ.

Et apud Hermiam in *Irris.* Ἀρχὴ πάντων ὁ τῆς καὶ ἔτος ἀπὸ καὶ χάους ἅπαν τὸ ὅλον καὶ παρέχει τάξιν τοῖς ἀτάκτοις, καὶ κίνησιν τοῖς ἀκινήτοις, καὶ διάκοσμον

κεῖσιν τοῖς μιμουμένοις, καὶ κόσμων τοῖς ἀκόσμοις. Demonax Cynicus (referente Luciano in *vita ejusdem*. & Antonius *M. lib. I. 2. c. 76.*) differentibus quibusdam de mundi anima ac figura, Τμεῖς, inquit, ὦ τῶ κόσμω πολυπραγμονῆτε, φὴ ὃ τῆς ἰαυτῆ ἀκοσμίας ἀφειπόζετο. Inde argumentum arripuit Dio, quo Dionysium ad virtutis studium impellere, ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρετὴν λόγων, καὶ ἐκεῖνο τὸ διεστηκὸς ἁρμοσθεὶς παρείσιμα τῆ ὅλων καὶ κάλλιστον, ὦ τὸ τῶν ἠγεμόνων πειθόμενον ἐξ ἀκοσμίας κόσμῳ δεῖ πολλῶ μᾶλ ἐνδιαμονίαν ἑαυτῶ μηχανήσαται, πολλῶ ἂ τοῖς πολίταις, ἡμόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννε Plut. *Dion.*

Διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων | Vocem harum priorem Lugd. omittit. quo id consilio incertum mihi. Sen. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Tota hujus mundi concordia ex discordibus constat.* Et *epist. 107. Contrariis rerum æternitas constat.* Heraclitus apud Aristotelem *Ethic. l. 8. c. 1.* Τὸ ἀνάπαλιν συμφέρον καὶ ἐκ τῆ διαφερόντων τὴν ἁρμονίαν. Idemque apud Autorem *libri de mundo c. 5.* Ξυμφύσεις ὅλαι καὶ ἐκ ὅλαι συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον σωζῆδν καὶ διαῆδν καὶ ἐκ πάντων ἕν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. ut ex eodem Apuleius: *sic totius mundi status infantia imitatorum inter se impares conventus, pari nec discordante consensu Natura veluti Musicam temperavit. namque ignibus arida, & glacialibus flammida, velocibus pigra, directis obliqua confudit; unumque ex omnibus, & ex uno omnia, juxta Heraclitum constituit,* &c. Quod & Autor idem *ibidem* variis à re politica, pictura, musica, grammatica imaginibus illustrat. Τῦτο πολιτικῆς ὁμονοίας τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι ἐκ πολλῶν μίαν, καὶ ἀνομοίων ἀποτελεῖ διάθεσιν, κατασκευάζει καὶ πᾶσαν φύσιν καὶ τέχνη. ἴσως ἂ καὶ ἡ ἐναντίων ἡ φύσις γλίσχατα, καὶ ἐκ τύτων ἀποτελεῖν τὸ σύμφωνον, ὃν ἐκ ἦν ὁμοίων. ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἄρρεν σωζόμενον θεὸς τὸ θῆλυ, καὶ ὐχ ἑκάτερον θεὸς τὸ ὁμόφυλον· καὶ ἦν θερμῶ ὁμόνοια διὰ ἦν ἐναντίων σωπᾶσιν, ἃ διὰ ἦν ὁμοίων. ἴσχνα ἂ καὶ ἡ πίτυρα τῶ φύσιν μιμεῖσθαι τῦτο ποιῆν. ζωγραφία μὲν γὰ, λευκῶν τε καὶ μελάνων, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ ἐρυθρῶν χρωμάτων ἐγκεραυνῶσα φύσις, πὰς εἰκόνας τοῖς θεωμένοις ἀπιτίλασι συμφώνως. μουσικὴ ἂ, ὀξεῖς ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρύς τε καὶ βραχεῖς φθόγγως μίξασα, εἰ διαφορὰς φωνᾶς μίαν ἀπιτέλεσεν ἁρμονίαν, γραμματικὴ δὲ, ἐκ φωνήεντων καὶ ἀφώνων γραμμάτων κρᾶσιν ποιησαμένη, πλεῖ λόγω τέχνω ἀπ᾽ αὐτῆ συνέστησατο. ἔτως ὃν καὶ πᾶν ἦν ὅλων σύστασιν διὰ τῆς ἦν ἐναντιοτάτων ἀρχῶν κράσεως μία διακόσμησεν ἁρμονία· ξηρὸν γὰ ὑγρῷ, θερμὸν ἂ ψυχρῷ, βαρεῖ τε κυφὸν μηδὲν, καὶ ὁρθὸν ὀκλαστεῖ, τὸ ὅλον διακόσμησι μία διὰ πάντων δήκασα ἁρμονία, ἐκ ἦν ἀμίκτων καὶ ἐπερίων τὸν σύμπαντα κόσμον διαπεργάσασα, πάς τε ἐναντιότατας ἐν αὐτῆ φύσεις ἀλλήλαις ἀναδήσασα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκ τύτων μηχανήσασθαι τὴ πανσωτηρίαν. Quæ Latinè ab Apuleio versa vide *ad l. 2. § 48.* Synes. *de insomn.* Ἔστι πὼς ὡς ἐ συγγενὴς τοῖς μίγεσι καὶ διχόνοια. ὁ γὰ ὃν ὁ κόσμος τὸ ἁπλᾶς ἕν, ἀλλὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἕν· καὶ ἔστιν ἐαυτῶ μίγη μίγεσι συνεστηκὸς καὶ μαχόμενα, καὶ τῆς φύσεως αὐτῆ εἰς πλῆ τὸ παντὸς ὁμόνοιαν συμφωνήσης, ὥσπερ ἡ λύρα σύσημα φθόγγων δεῖν ἁρμοσθέντων τι καὶ συμφώνων· τὸ δ᾽ ἐξ ἁρμοσθέντων ἕν, ἁρμονία καὶ λύρας καὶ κόσμε. Plut. *de amic. multit.* Ἡ αὐτὴ φιλία καὶ φόρμιγγας ἁρμονία δὲ ἀνηρέτων ἔχει τὸ σύμφωνον. Tertull. *apologet. c. 48.* | *Divina*] *ratio universitatem ex diversitate compositi, ut omnia æmulis substantiis sub unitate constarent, ex vacuo & solido, ex animali & inanimali, ex comprehensibili & incomprehensibili, ex luce & tenebris, ex ipsa vita & morte.* Et *de pallio c. 2. Mundus iste ex diversis substantiis officinaque constat. diversa in unum; ex dimutatione diversa sunt. denique diversitatis discordiam vices fœderant. ita mutando mundus est, qui ex diversitatibus corporatus, & vicibus temperatus.* Ità est *rerum omnium*, uti idem mox *ibidem, distincta confusio.* Gregor. Naz. *in Julian. I.* Πάντα διεῖλε, καὶ συμέθηκε, καὶ τὸ πᾶν τῦτο κόσμον ἔτα ἐκ πλειόνων ποιήσας.

Καὶ συμπαθῶν | Ità *l. 6. § 37.* φίλα ἀλλήλοις, καὶ σύμφωνα ἔχοντα Manil. *Astron. l. 2.*

Totumque alterno consensu vivere mundum.

De corpore humano pariter Hippocrates *de alimento.* Πύρροια μία. ξύμπνοια μία. ξυμπάθεια καὶ ὁλομιλίη πάντα. de quo videatur Galen. *de facult. nat. l. 1. c. 5. & l. 3. c. de differ. febr. l. 2. de usu puls. l. 1. de caus. puls. l. 2.. & de usu part. l. 1.* Vide *Infr. § 42.* Apud Sextum Empir. *adv. Physic. l. 1. c. 2.* Philosophi quidam: Ἐπεὶ ὖν ὁ κόσμος σῶμά δέτι, ὅπερ ἡνωμένον δεῖ σῶμα, ἢ ἐκ ἦν συναπτομένων, ἢ ἐκ διεστώτων· ὅτι ἂ ἐκ συναπτομένων, ὅτι ἐκ διεστώτων, ὡς δείκνυμεν ἐκ ἦν πρὸ αὐτὸν συμπαθειῶν, ἐξ ὧν συμφανὲς, ὅτι ἡνωμένην περῶμα καθέσικεν ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰ ἦν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώτων, ὃ συμπίπτει τὰ μέρη ἀλλήλοις ὅτι ἂ ἦν ἡνωμένων συμπάθεια τὰς ὅλης. ἡνωμένον τοίνυν δεῖ σῶμα ὁ κόσμος.

§ 28. Μέλας ἦδος | Ad *sellipsum* 18. pertinere ista olim ariolabar, unde librariorum culpâ subducta fuissent: à Marco verò interpretamenti loco subjuncta quibus sc. explicarum ibat, quid μέλας ἦδος nomine designatum vellet, utpote quod latiùs ibi sumeretur, quàm usus vulgaris pateretur, aut quam Agatho, à quo ipse mutuatus esset, usurpavit. quomodo *syranni* nomen Seneca *de animo impetenti, cupido, delicato, epist. 114.* Vide *ad § 25.* Sed & *nigri* Vocabulum hoc ipsum. *epist. 48. Per istud* (nugas tricásque dixerat) *philosophiæ sunt nigræ & turpes, infamesque, etiam ad album sedentibus, exceptiones.* Ità Xylander existimavit, quum verterit, *Mores nigri vocantur mores effeminati*, &c. Verùm

rùm fieri poteſt, quod & aliis placuiſſe video, ut πεσχλω integram iſta conficiant, quà Marcus ſcil. *mores* varios ſive diſpoſitiones atq; ingenia recenſuerit, quos ſtylo ſuo perſtringeret, virandóſq; moneret; *nigros* ſcil. *effœminatos, præfractos, belluinos*, &c. Sicut autem *candor* pro *ingenuitate* & *ſynceritate*; & *mores candidi* pro *ingenuis, ſynceris, lytegris, benignis, benevolis*. Ovid. *triſt. l.* 3. *eleg.* 6.

Quisque eſt in charis animi tibi candor amicis.

Idémq; *Pont. l.* 4. *el.* 14.

Tam felix utinam, quam pectore candidus, eſſem.

& alibi. —*ſed ſunt tua pectora lacte,*
Et non calentâ candidiora nive.

Horat. *epod.* 11.

Contráque lucrum nil valere candidum
Pauperis ingenium.

& *epiſt.* 4.

Albi noſtrorum ſermonum candide judex.

& *l.* 1. *Satyr.* 5.

—*animæ, quales neque candidiores*
Terra tulit. —

Ità *mores nigri*, pro *malignis, improbis, malevolis* dicti. Salsè Solon, apud Laert. *l.* 1.

Πεζυλακμώδ ἄνδρα ἔκαστον,
Ὅστις μὲ χρυπτὸν ἔγχ ἔχων
Καρδίῃ, φρεσὶν σφετέρῃσι νοσφίζῃ,
Γλῶσσα δ' οἱ δολόυθ
Ἐκ μελαίνας φρενὸς γεγανῦ.
Te virum cauto quemque,
Abditum ne geſtet enſem
Corde, vultu dum te amico
Intuetur, & biſulcâ
Blandâ promit dicta linguâ
Mente ab intus nigricante.

Horat. *ſerm. l.* 1. *Sat.* 4.

—*abſentem qui rodit amicum;*
Qui non defendit alio culpante; ſolutos
Qui captat riſus hominum, famámque dicacis;
Fingere qui non viſa poteſt; commiſſa tacere
Qui nequit, hic niger eſt. —

Et mox:

Hic tibi comis, & urbanus, libérque videtur,
Infeſto nigris. —

Et rurſus ubi hominem induxit, ità amicum prædicantem, ut tamen interim tectè ſubdolé; notam illi aliquam affigat;

—*hic nigræ ſuccus loliginis, hæc eſt*
Æruginis mera. —

De Sexto Clodio Cic. *pro Cæcin.* *Nec minùs niger, nec minùs confidens, quàm ille Terentianus Phormio.* Pindarum tamen *in Pythiis od.* 4. φρένας λάβρας, ſive *alba præcordia*, præſumis ſtoliditatiſque poſſuiſſe monet Hadr. Jun. *cent.* 3. *adag.* 32. qui fallitur tamen, quod φρένας μελαίνας, ſive *nigra præcordia*, pro *prudentiæ* argumento haberi opinatur, ubi Homerus eas Hectori tribuit, *Il.* ζ. *v.* 83. cùm *fortitudinis* ſint potiùs, neq; enim illa, ſed iſta eſt Hectoris laus. Indè proverb. οὐκ ἔστιν ἀλκὴ ἀνδρῶν ὄφελος. *Candidorum virorum nullus eſt uſus.* quaſi imbelles illi plerumque ac inutiles ſint. qualis Nireus,

— ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν,
Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἦεν —*Il.* β. *v.* 673.

& Paris, qui ſcil. — κακὸν
Εἶδος ἔχ', ἀλλ' οὐκ ἂν ἐμοὶ γε βίην ὀρέξειν, οὐδέ τις ἀλκή. *Il.* γ. *v.* 45.

Πεπτικὸς | ἦθος, *mores præduri, præfracti, rigidi, refractorii.* Ità Sophocl. *Ajac. Lorar.*

— σκληρὰς φρένας.

i.e. αἱ ἄγαν σκληραί. *Schol.* à *ferro* tranſlatum tragicus ipſe innuit, ubi mox ſubjungit,

— ὃς ὀκαρτίσιν,
Βαφῇ σίδηρος ὡς.

Et in *Antigon.* ubi ingeniorum iſtiuſmodi exitum edocet:

Ἀλλ' ἴσθι τοι, τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα
Πίπτει μάλιστα· κ τὸν ὑγρεστίσαλον
Σίδηρον ὑπὲν ὃν πυρὸς σκληρὸν,
Θραυσθέντα κ ῥαγέντα πολὺς ἂν ἰσίδοις.
Præfracti at animi plurimùm, ſciat velim,
Cadere aſſolent: & ipſa vis ferri ignis
Exacta flammis rigidi & intractabilis,
Diſcedit illa ſæpe, & in partes abit. Grot.

quamquam & de quibuſvis rebus uſurpatur, quæ ſic exaruerunt, ut præduræ fiant. πρὸ τὸ σκέλλειν. Poſſunt & σκληρὰς ἦθος, *mores difficiles, moleſti* & *moroſi* dici. Siquidem σκληρὸν Heſychio, non σκληρὸς tantùm, ſed & δυσμενὲς exponitur. Ità Theophr. *de cauſſ. l.* 2. *c.* 4. ὁ σκληρὸς ἀνὴρ cui opponitur, Ὁ εὐκρεὴς κ μαλακός, *ibid.* & *c.* 2. & Hippocr. *de Ulcer.* Φάρμακα σκληρὰ· *medicamenta moleſta, & aſpera.* ſive δριμέα κ ἐρεθίζοντα σφόδρα. uti Galen. explicat, *ad Glauc. l.* 2. & Philochorus apud Athen. *l.* 14. χειμῶνα σκληρὸν, *æſtus ardoréſque graves & moleſti.* Cæterùm apud Menandrum à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 96. repræſentatum, σκληρὸν φέρειν, non eſt, *ægrè ferre*, quod cl. Caſaub. cenſuit, nec *æquè*, quod Geſnerus reddidit, ſed *obſtinatè* potiùs, ex priore vocabuli uſu, & *infracto* adversùs fortunam animo, quod & Grotius advertit, & ipſa Comici dictio docet, ſi ponatur integra. ea enim ſic habet:

Περὶ ἅπαντα δειλὸν ὁ πένης ἀεί σκέμματα,
Καὶ πάντας αὐτὸν καταφρονεῖν ὑπολαμβάνει.
Ὁ γὰρ μετρίως σκληρὸν, σκληρότερον
Ἀφελὲ πάντας, λαμπρέα, φέρει.
Mens timida ſemper pauperi eſt; atque omnibus
Se ſuſpicatur eſſe deſpicatui.
At quorum res ſunt, Lampria, meliuſculæ,
Animo obſtinatiore perdurant mala. Grot.

Θηριώδης, βοσκηματώδης | Vide *ad l.* 3. § 11.

Παιδαριώδης | *Virùs quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Senec. *de ira, l.* 1. *c.* 16.

§ 29. Κἂν

§ 29. Ξένῳ κόσμῳ | Quia τὰ κόσμια ξένα ipſi videntur. *infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur eſſe, quæ civitatis, in qua agit, ſint ſolennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ; Itaque & Petrus Apoſtol. *epiſt.* 1., *c.* 4. *v.* 12. pios perſecutionem à mundanis perpeſſos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξειν, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipſos odio habiturus ſit, *afflictos fore* Dominus ipſe præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει πρὸς πειρασμὸν γινομένῃ, ὡς ξένου αὐτοῖς συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus iſtic, non vult Chriſtianos eſſe ξένους κόσμου. Alioqui ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inquilini mundi* iſtius, quoad vitæ rationem & inſtitutum, prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chryſoſt. in *epiſt. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ μὲν ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶῃ τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ παρεπίδημον, καὶ μισεῖν πολλὴν ἔχειν ἀνάγκην τὰ ἐνταῦθα ἀναγκαῖα, ἀλλ' ἀπορρᾶσαι αὐτῶν, ὡς ἂν ξένον, vel ut alii, ὡς ἂν ξένον.

Φυγὰς | *Ἀλήτης* idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος, *fugitivus vitioſus* quivis.

Τυφλὸς, ὁ καταμύων τῷ νοερῷ ὄμματι | i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. ſive τῷ νοητῷ. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλὸς ὢν καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Chriſto uſurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Eccleſiæ Laodiceæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *ſupra ad lib.* 2. § 14. Sophocles *Oedip. rege.*

Τυφλὸς τἀτ' ὦτα, τὴν τὰ νῶν, τἀτ' ὄμματα. *Mentémque & aures cæcus eſt, & lumina.*

Τῷ νοητῷ ὄμματι | Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γοῦν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ὀμμάτων τὸν νῶν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καταλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Eccleſiæ Laodiceæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλὸς. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐκλὺς ἑτέρου | Vide *lib.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 8. Εἰ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν πάσχω· εἰ ἄλλου περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδὲν εἰμί. *Si me quis lædere poteſt; nihil ago; ſi alterius opem expecto, qui me juvet; nihil ſum ego.*

Ἀπόκομα κόσμου | Ità *l.* 2. § 16. Ἀπόκομα καὶ ἐξώμια τοῦ κόσμου.

Ἐκείνη γὰρ εἶχεν τῶτο, ἢ καὶ σὺ ἔπεσχες | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὺ τότῳ. τῶτο, cum τοῖς συμβαίνουσι priùs dixiſſet. tranſitio à numero ad numerum, plurali ad ſingularem: ſicut vice verſâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἐκόντες ἀδικοῦντες, καὶ ἑκόντες ἐπιβουλεύοντες, καὶ κακὰ ἐργαζόμενοι, βελτίους ἂν εἶεν τῶν ἀκόντων, οἷς πολλὴ δικαίᾳ συγγνώμη ἔσται, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων Θεοῦ. ὧδε ἤ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Saluſt. in Catilin. *Interea Jeroſolis repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adeóne homines immutarier ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe?

Id. *Cujus maximè mos eſt conſimilis veſtrûm, hi ſe ad vos applicant.*

Plaut. *Pſeud.* 3. 2.

Si quò hic gradietur, pariter progredimini.
Manum ſi protendet, pariter proferetò manum.

Uſum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Druſ. *quæſt. l.* 3. *v.* 33.) in diſtributionibus ſolennem, monet M. Seneca *Suaſor.* 2. qui ubi Com. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

——— *ſtratique per herbam,*
Hic meus eſt, dixere, dies. ———

Illud, inquit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc verſu, tanquam ſolœciſmo, quòd cùm plures induxiſſet, diceret, Hic meus eſt dies, non, Dies hic eſt noſter. & in ſententia optima accuſabat id quod erat optimum. — nam quaſi proverbii loco eſt; Hic diet meus eſt. & cùm ad ſenſum retuleris, ne Grammaticorum quidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes ſimul, ſed ſinguli ex his, Hic meus eſt dies.* Nec ſecùs in *Hiſtoria* ſacra *Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naomane, *Allocuti ſunt eum ſervi ejus, dicentes, Pater mi*, &c. i.e. horum quaſi ſeorſum ſinguli. Sic hoc loco τῶτο, i. e. τῶτον ἕκαστον συμβαινόντων ἕκαστον. Sed de iſtis alibi fuſiùs diſſeruimus.

Ἀπόκομα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπόκομα πόλεως. Cal. *qui in civitate ſeditionem ſuſcitat.* Xyl. *fruſtum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, inſolenti forſan uti vocabulo, quale & Marci ipſum eſt, ſed analogiâ eâdem, quâ *abſceſſus*, formato, *abſciſſum civitatis*, vertere. Ejuſmodi autem hominem nunc *membro abſciſſo*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulſo*, *l.* 11. § 8. nunc *civi ſeditioſo*, *l.* 9. § 23. ſimilem pronunciat. Quin & τὰ ἀποκόμματα & vocabulum etiam de cive iſtiuſmodi uſurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχθὲς

θεὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, ἂν μή τις, οἷος Ἀετίων, ἢ Νέβις, ἢ Καπίνας, νόσημα καὶ ἄπτημα πόλεως ἐγγίνηται.

Μιᾶς ψυχῆς | *Animam* totius *unam* statuebant Stoici, cujus singulæ omnes quasi membra essent. Vide *supr.* § 21. & *infr.* § 40. & *lib.* 9. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ | *Alius sine toga philosophatur.* Xyl. imò, *sine tunica.* Ità Cynici. Salmas. ad Tertull. *de pallio. Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam simul indutui habebant, haud minùs quàm Romani sub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant,* sed interulam tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo:* Τί ποτε, ὦ ἄνες, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χιτῶνα δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chrysost. ὁμιλητικὸς *orat.* 72. Τὰς γὰ μὲν καπίνας ἐνίοτε ἐρᾶν ἔστι καὶ τὴν καπινείων ἀναζωπυρῶσαν, ὑπόπτην τοῦτο ποιοῦσαν· καταγελάσειε δ' ἂν τυράννου, εἰ μὴ ἅπαξ ἐπεσκευασμένος εἴη, ὡς οἰκεῖα τὰ ὁμιλητικὰ ἐπιτηδεύοντα τῇ ἐρημίᾳ, ἣν μεταχειρίζονται. ἐπειδάν τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, καλοῦντα τὸν κυφὸν καὶ τὰ γλίσχρα, οὐχ οἷοί τε εἰσὶ σφᾶς τύχης ἀπαλλαγῆναι, ἐὰν σιγῇ παρίωσιν· ἀλλ' ἐρήσονται, καὶ ἐρεθίζουσι, καὶ ἅπαν καταγέλασον, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ εἰσόπιν ἄλλοσε ἐπιλαβόμενοι· καὶ ταῦτα οἶδ' ὅτι, ὅτι παῖς κομιδῇ φιλοσόφοις ξυνηθὴς ὢν τοιοῦτόν τι αὐτοῖς, καὶ ὕπνον τινὰ ἀπολωλεκυῖαν. *Philosophis,* inquit, *consuetus hic habitus;* Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis caussa pallii duplicandi, quòd sine tunicis essent. Unde Diogenem tunicam petentem jussit Antisthenes, πύξαι δυσμάτου. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἡμεῖς μὲν ζητοῦμεν παχύτερον ἱμάτιον· ἐκεῖνος δὲ διπλόϊδας τὴν τρίβωνα ποιεῖται, ὥστε τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antisthene Laërtius; τὸ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ quod scil. *tunicam non haberet.* idémq; de Cynicis, τρίβωσι μόνοις χρῶνται· ἀχίτωνες itaque erant Cynici, & qui Cynismum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πάντοφον· εἴ τις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πεινάτω, δεὶς τὸ χιτωνάριον·

Hermodoti sapiens dogma hoc: si defuerit cui
Es, posità tunicâ, ne amplius esuriat.

hoc est, si quis esurit, & viam reperire vult, quâ non amplius esuriat, depositâ tunicâ habitum Cynici capessat. perperam viri docti δεὶς χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere.* Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

— *& Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ distantia. —

quia Stoici tunicas, ut reliqui philosophi, & Græci omnes gestabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmas. & *ad Marci* nostri *vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctissimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio distâsse.* à Satyrici *Scholiaste* forsan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio usos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priscos ἀχίτωνας egisse, autor est Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Viri,* inquit, *Romani primò sine tunicis togâ solâ amicti fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίων | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι γὰρ τῷ καθ' ἡμᾶς πεπαιδευμένῳ καὶ ἀπὸ γεγραμμάτων φιλοσοφεῖν. Quin & è nostris quidam de *librorum supellectile* interrogatus; *Fabricam mundi,* Creaturásq; eodem comprehensas *librorum* vicem abundè sibi supplere respondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις ἐστὶ γεγονότων· καὶ ἔξεστιν, ὅτε βούλομαι, τοῦ λόγους ἀναγινώσκειν τοῦ θεοῦ. *Natura,* inquit, *rerum mihi liber est; in quo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii scripto Nicephorus Callisti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Justum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum:* qui & *hist. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γράμματα μὲν οὐκ ἤπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, οἷς ἀρίστοις ἦν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τούτων εὐρετικὸν ἱστόρησεν. *literas nec nôrat, nec suspiciebat: Sed mentem bonam, tanquam eis antiquiorem, ipsámque earundem inventricem colendabat.*

Ἄλλος ἔστις | Malim, ἄλλος ἔστις. *alius quispiam.* Ità Demosth. *adv. Midiam:* ἄλλος ἔστιν ὅστις ἀναιδὴς, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις ἔστιν ἕτερος.

Ἡμίγυμνος | De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Exerti ac seminudi pectoris invereeunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympos.* Ἐς τέλος καταβαλὼν ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμίγυμνος. Senec. *epist.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & relictis conchyliatis, cum illo seminudo loquor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noster, cùm illum vidi nudum, quantò minus quàm stramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, sed testis est.* De Christianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras despiciunt ipsi seminudi.* Cæterùm peculiari quâdam ratione *Cynici seminudi;* nimirum, *quia* (Cl. Salmasii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de sub dextro humero super sinistrum rejiciebant; & sic excluso dextro, obvelato sinistro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroque humero simplex sederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. lib.* 2. *c.* 52. πωγώνιον, ὦμον ἔξω. indè ἔξωμις vestis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypothes. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἔξωμίδος φαίνει· ἡμεῖς δ' ὡς εἰώθαμεν. Et ab hac Cynici Ἐξωμίδα. Lucian. βίων πράσει, de Cynico, ἔστι, ὁ τὸν τρίβωνα ἐξεστηκὼς, ὁ ἐξωμίδα. frustra est vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè &

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θαπίζειν ἢν ἅμιλλαν ἐξαυλῆν. quem *nudum* ſcil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρ' ἐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impediro, quo minùs quiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det Philoſophiæ, in eâque perſiſtat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν σεμνόμαι θέλῃς, ἄρις τοὺ τοιύτους διαλογισμούς· ἐὰν ἀπελίπεω ἢν ὑπόθεσιν, ἐκ ἔχω διατροφάς. χρήσιμον γὰρ λίμνῃ κοσμεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόροις παρασκόμμασιν.

Τροφὰς τὰς ἐκ παιδευμάτων | *Educationis bonæ inſtructionisque alimenta.* Caſ. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πρόσω ὁ ἱμὰς, φίλη | Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. uſurpatus.

Ἐρρέθη πάλαι, ἢν ἕκαστος αὐτὸν πρόσω.

Straton. Ἄρρεθ. Quod Cicero *Tuſcul. l.* 1.

Quam quiſque nôrit artem, in ea ſe exerceat.

Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14.

Quam ſcit uterque, libens cenſebo, exerceat artem.

Apoſtolus ipſe *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω παρὰ θεῷ.

Τούτῳ περιγράπτου | Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eiſve te intermiſceas. quod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, quem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Nè ſutor ſupra crepidam judicaret.* quod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*ſed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori de re Muſica ſecum diſceptanti, ὀλίγον ἐμοὶ μέλειν αὐτῷ, ἔφη, ὅπ ἀνώτερον τοῦ σφυροῦ λέγει. *parum ſe facere, quid ille dicat, cùm ſupra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re cithariſtica litem intendenti, Ἕτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt*, inquit, *ô Rex, ſceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια ταῦτα τὸν μιλίδια πίνοντα; πάνυ σοι ὀλιγωρεῖ τὸν νῦν σκοπόν, καὶ τὸν πορφύραν ἐσθίοντα καὶ τὰ χρυσία.

πῶ δ' ὃν καταγέλᾳ, ὅτι ἂν ὁ μιμάσηται ἀρχαιόν λαλοῦν. admonuit nempe *deriſui eſſe illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſthenem Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréque, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Ἐθεασάμεθα γὰρ Δημοσθένη ἀγεγραμμένον. *Etiam Demoſthenem*, inquit, *illiteratum vidimus.* ampliúſq; ſuccenſenti; Σὺν δὲ τῆς σῆς ψυχῆς καθυβρίας φρονήσεις. δογμάτων γὰρ θείων ἐπαΐειν ὁ λιμὸς, βεβυσμένας ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tum eſt pulmentorum condituram curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleri noſtri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum Juridicus quidam inſignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò ſe efferens, ſubindè compellaret, quæreréq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, reſpondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleios noſtros ſolennem legum capita citandi formulam. tanquam jure ſuo contentum, intráq; limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ζεύγει μὲν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς,
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

——*nec quiſquam ferè, quam ſibi ſortem*
Aut ratio dederit, aut fors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diverſa ſequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum ægro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ὃ πάλαι πάντων ὄζει. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ χράμματι πειθόμενον, αὐτὸν καταμαθεῖν. εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἕν ὁ πέφυκε, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἔχειν, καὶ παιζειδιᾶν τῷ φύσει. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Περιπατεῖν | Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτετραφὼς τὰ σαυτοῦ πάντα | Socrates apud Platon. in *Crito*n. & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *diſſert. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Εἰ ταῦτα τοῖς θεοῖς φίλον, ταῦτα ἡδέως. David noſter; *Faciat me Dominus, quod illi viſum fuerit. Reg. hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiuſmodi, גול על־יהוה דרכך *Devolve ſuper Deum viam tuam. Pſal.* 37. *verſ.* 5. & *Pſal.*

Pſal. 55. *verſ.* 22. השלך על-יי יהבך *Rejice ad Deum munus tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גול אל-יי מעשיך *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apoſt. *ep.* 1. *cap.* 5. *verſ.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr. ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς | Phraſis Marco familiaris, ità *ſupr. l.* 3. § 4. ἀκατανόμαστον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸ συμβαίνοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὸ ἄκρατα ποιεῖν, καὶ ταλαιπώρως λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος. Quod idem in ſacra pagina toties occurrit. *Deut. cap.* 6. *Verſ.* 5. *Diliges Dominum Deum tuum* ואהבת את-יי אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang. c.* 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Ev. c.* 22. *v.* 37. Ebraiſans magis; ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἀνθρώπων ὁ μανδρὸς | Annot. Lugd. *mandra* quortum, quæro?

Μήτε τύραννον, μήτε δοῦλον | Neque præter jus fatique quendam opprimendo, neq; præter decorem alicui inſerviendo. Illud Apoſt. *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Iſtud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atque hoc forſan fuerit, quod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. §. 28. ὅτι τραχηφόδης, ὅτι πόρνης. Laxiùs *tyranni* nomine abuſus Seneca *ep.* 114. *Animus noſter modò rex eſt, modò tyrannus. rex, cùm honeſta intuetur, ſalutem ſibi commiſſi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil ſordidum: ubi verò impotens, cupidus, delicatus eſt; tranſit in nomen deteſtabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim obſervetur, quæ hîc ſejuncta Marcus poſuit, *tyrannicè* nimirum *agere* & *ſerviliter aſſentiri*, in eiſdem perſonis conjunctim frequentiſſimè deprehendi. De Pſeudoprophetis Judas Apoſt. *epiſt. v.* 16. Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπερογκα. Θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De iiſ temporis Epiſcopis Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, οἱ μὲν ἄρχουσι, τοῖς δὲ δουλεύουσι καὶ τοῖς μὲν ἐπιτάσσουσι, τοῖς δὲ ὑπηρετοῦσι καὶ τοῖς μὲν κακῶς ποιοῦσι, τοῖς δὲ χαρίζονται· τοῖς μὲν ἐπιχαίρουσι, τοῖς δὲ ὑποπίπτουσι καὶ φοβοῦνται μὲν τύπτοντα, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τύπτων. De Carthaginienſibus Plut. *præcep. polit.* Καρχηδόνιοι δῆμος ἦσαν ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀδιάλυτον ἐν φόβοις, ἀχειμάστον ἐν ὀργαῖς. De Perſei Regis aulicis, Livius *hiſt. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis ſuperbè imperare aſſueti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis eſt; aut ſervit humiliter, aut ſuperbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expoſtulatio, *de benef. lib.* 3. *c.* 28. *Servum tu quenquam vocas, libidinis & gulæ ſervum, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à ſervo tuo poſſe dari, cui oſculum alieni ſervi beneficium eſt? quæ eſt tanta animi diſcordia? eadem tempore ſervos deſpicis, & colis; imperioſus intra limen, atque impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, quàm contemnens. neque enim ulli magis abjiciunt animos, quàm qui improbè tollunt; nulliquæ ad calcandos alios paratiores, quàm qui contumelias faciere accipiendo didicerunt.* Ità quod Peripateticus quidam apud Procop. *in inditis.* Τὰ ἐναπόπτυστα ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶναι, ὅσα ὑπ' ἐν ἥβῃ χαμαιπετῶν τῇ μίξει. quod & Marcus ipſe monuiſſe videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάντα | forſan παντᾶ, ut mox, τὰ αὐτὰ. *eadem quæ nunc vides.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Αὐθαδιζομένους | *Jactabundos.* Caſ. hoc eſt, ἀλαζονευομένους. *præfractos ſe geſſiſſe.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν πᾶς ἐυχομένους | *Mori optantes.* Caſ. quod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vocaſſe.* Verùm aliud, opinor, Marcus voluit. *aliorum mortem voto, ſive prece expetentes.* quod, oprione datâ, non petiviſſe Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 1. *v.* 11.

Οὐκ ἔπ' ὠφελεῖ | Idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *ſupr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγεγραφὰς χρόνων | *Periodos.* Caſ. ἐπιγεγραφὰς. Malim, *ſignaturas*, ſive *ſignationes*, eo ſenſu, quo Tacitus an Fabius *de cauſſ. corrupt. eloq. Primùm hoc rogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem ſignatione iſtâ determinetis:* ut ἐπιγεγραμμὰ χρόνων, ſint *tempora* regis alicujus imperio, aut ejuſmodi notâ aliquâ inſigniore *deſignata.*

Καταντλαθέντες | *Cùm ad ſummum contendiſſent.* Xyl. *Cùm hoc aut illud enixè contendiſſent.* Caſ. optimè. Vide *ſupr.* § 3. μανδὶ καταντλεῖν.

Ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ ſοιχεῖα | quod Pſaltes *Pſal.* 146. *v.* 4. *Abſcedit ſpiritus; ad pulverem ſuum redit: eo ipſo die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κατὰ ἀπωμόσιν | Vide *lib.* 2. § 2. *ſupra* § 3. καὶ ἀπώ.

Ἀφύλας | ità *ſupra* § 19. πάσης καὶ ἀκαίρως τὴν φυσικὴν ὁδὸν.

Ἡ ὀπισχὴ κατ' ἐκάστην ἀφορμὴν | Ἐπισχεσθαι hîc Marco, quod ἀφορμὴν Epicteto *diſſert. l.* 4. *c.* 12. Τί ἐγὼ ἄλλοτε τὴν ἀφορμὴν φυλάσσεις; σπουδὴν ποιῆσαι ἄλλο. τί ἔτι; ὃ δεῖ ἀφορίζεσθαι, ἐξέστω. τί ἐν κωλύει ἀφορίζεσθαι; καὶ γὰρ ἔξαιρετά τι μέρος τῆς βίβλου, ἐφ' ὃ ἐὰν διατείνῃ τὸ ἀφορίζειν. Saltem ἀφορίζειν illa jugis, via eſt ad ὑποφορὰν talem qualem Marcus hîc præſcribit, præſtandam; quâ nimirum poſt feriam rei cujuſq; conſiderationem ad ſedulam debitámque

tumq; pro rei natura & dignitate circa eam ſe gerendi curam animus accingitur. Vide ad ſequentia Senecam. Vide &*l.* 10. § 11. Quod autem σφοδρὸν διωκτὴν Epictetus, id σωφρονικὴν ὀλιγοπιθῆ σφοδρότητα ἐν τῷ ἠθικῷ appellat Heſychius noſter *in affectu. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει ἡ συμμετρία | i. e. pro rerum, circa quas verſatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; ſe gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἄλλα μὲν τοι τὸ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνεχάζομαι. Hoc eſt, quod Lucilius, referente Lactantio *inſtitut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, eſt pretium perſolvere verum
Quæis ni verſamur, quæis vivimus, rebus profecto.
Virtus eſt homini, ſcire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem ſcire modumque:
Virtus, divitiis, pretium perſolvere poſſe:
Virtus, id dare, quod reipſa debetur honori.

Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ moralis pars prima eſt, inſpectio ſuum cuique diſtribuens, & æſtimans quanto quidque dignum ſit, maxime utilis. quid enim eſt tam neceſſarium, quam pretia rebus imponere? ſecunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum cum eſt, ut quanti quidque ſit, judices: ſecundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatumque: tertium ut inter impetum tuum actionémque conveniat, ut in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. tunc enim vita ſibi concors eſt. ubi actio non deſtituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remiſſus acerbúve, prout illa digna eſt peti.*

Οὐκ ἀποδυσανατήσεις | *Non ægrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσανατῆσαι.

Ἐὰν μὲν ὀλίγῳ πλέον ἢ σφόδρα σὺ τὸ ἐλάσσον κεφάλαιον | *Si non pluris quam par eſt, rem ullam feceris; vel plus quam dignum eſt, in ea ſtudii poſueris.*

§ 33. Αἱ παλαιαὶ σωφρόνες λέξεις, γλωσσήματά φασιν | Malè accepit ita Xyland. cùm vertit. *Uſitata quondam vocabula, nunc interpretationis loco ſunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήρηται καὶ ἡ ὑδίν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὰς γίνεσθαι, ἢ τῆς κατὰ γλῶσσαν σφόδρα συνηθούσης, ὀλιγίστους ὄντας ἀνθρώπους ἡμῖν. Et, *Qui gloſſemata interpretati ſunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *gloſſario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipſo limine ipſe Τῶν λέξιν à *gloſſis* diſtinguat: Ὅσα τοίνυν ἀρχαῖα ὀνόματα, ἐν ἀρχαῖοις λόγοις σωίζεται, τοῦτ' ἐκεῖνα ἔστι, γλῶσσαι καλοῦνται. Fabius etiam *inſtitut. lib.* 1. *c.* 14. *Gloſſemata, voces minus uſitatas; gloſſas, linguam ſecretiorem, interpretatur.* Dionyſius Halicarn. *de compoſ. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία πεπτικὴ γλωσσημάτων τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ παντοίων, οἷς ἡδύνεται πάνυ. Idemq; in Thucydidis hiſtoria obſervat quandam γλωσσηματικὴν, καὶ ἀπηρχαιωμένην, καὶ ξυνιέναι τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Iſid. & Oſirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τὴν ὀνομάτων τοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. καὶ γὰρ ἄλλα μυρία τοῖς παλαιοτάτοις ἐκ τῆς Ἑλλάδος συναπῳκίσθη, μίγνυσθαι τοῦ βαρβάρου καὶ ξενιδίου παρ' ἑτέροις, ὃν ἔνια τοῦ ποιητικοῦ ἀναγκαιοτάτου διαδέχεσθαι τὸν βαρβαρισμὸν, οἱ γλώσσας τὰς τοιαύτας σφαλερὰς ὄντες. Hoc ideò Plut. quia γλῶσσαν τοῦ ἀπηρχαιωμένου διάλεκτον dixere, ut Euſtath. *ad Il. a.* & γλώσσας, ἀπειλήφασι ὅσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem diſterminat. Atque hinc ὁ γλώσσαν λαλῶν, Apoſtolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *lingua barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de cauſſa ſilentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i.e. *ni interpres adfuerit. Gloſſematis* autem vox, quam ex nullo Græco ſcriptore afferri Hen. Stephanus aſſerit, apud noſtrum hoc loco, nec ſemel uſurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad noſtri mentem, & à rebus & perſonis ad ſermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hîc ἀνηρεθρος à verbis ac ſermonibus ad perſonas réſque ipſas:

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigéntque.
Debemur morti nos noſtráque. ſive receptus
Terrâ Neptunus, claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus; ſterilíſque diu palus optáque remis,
Vicinas urbes alit, & græve ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Necdum ſermonum fluet honos & gratia ſemper.
Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάτωνος | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conſcripſit.

Καίσων | Cæſonis nomine inſignes plures exiterunt. è quibus Cæſo Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipſe Conſul rempub. ſuſtinuit*; &c. Cæſo Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populares que procellas ſuſtinebat.* Dictos autem *Cæſones. à cæſo matris utero, qui necatis matribus nati ſunt, tradunt.* Plin *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nom. n.* Unde & *Cæſaris* nomen ortum ſumpſiſſe, ſunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐόλασσος | Sævitiâ atque immanitate inſignis, præ cæteris hoc nomine Voleſ. Meſſala; (ità Lipſ. ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Voleſus nuper ſub Divo Auguſto proconſul Aſiæ, cùm CGG unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quiddam conſpexiſſet, Græcè proclamavit; Ὁρῶν τὸν ἄνδρα!*

Quid

Quid hic rex fecisset? non fuit hoc ira, sed majus malum & insanabile.

Λεοννάτος | Λεοννάτος Suidæ; qui Philippo Macedoni sanguine materno conjunctum refert fuisse, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τὸ τρόφιμα ὑπέρογκον, cum *ingenio tumido admodum* extitisse, tum & regiæ pompæ post mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem destinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Justino etiam, qui ab Athenientibus tandem in prælio vulneratum obiisse, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejusdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, sive *Leonnatus*, ut Marco hic, dicitur. Sed & Arriano *de gest. Alex. l.* 6.

Ἔξιπλα | Vide *supr.* § 19.

Μυθώδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. allusisse videtur ad temporum distinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Censorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euseb. Chron.*

Παντελῶς λήθη κατέχουσιν | *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Allusit interim σφὸς τὸν τῶν σωμάτων κατάχωσιν, tanquam memoria ipsorum, sicut corpora, quasi tertâ congestâ & superinjectâ obruta, unà cum eisdem intercidisset. Vide *Psalm.* 9. *v.* 7.

Αἶσα, ἄπυστος | Adspexit Telemachi verba apud Homer. *Odyss α'. v.* 242. de Ulysse patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam resciscere poterat;

Οἶχετ' ἄϊστος, ἄπυστος. —

Ubi Eustath. τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει· ὃν δὲ μηδὲν ἴστησί τις. ὅτι αὐτὸς ἰδών, ἢ ἀπὸ πίστεως ἴσως μαθήσεως.

Τί ἡ κ) δεῖν ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Casaub. *ad Pers. Sat.* 1. quod est à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים אמר קהלת הבל

Vanitas vanitatum, & *omnia vanitas*. quo ille & exordio & epiphonemate *Ecclesiasten* suum & inchoavit & concluſit. contendit autem Casaubonus & cum exordio Persiano illo,

— *o quantum est in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejusdem de homine ad Adæ protoplasti Abelisque secundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli comparatus est*, id est, *homo vanitati*. *Psal.* 144. *v.* 4. & *Psal.* 39. *v.* 6. כל-חבל כל-אדם *Totus Abel est omnis Adam*. id est, *quivis homo totum vanitas*. Gr. interpr. τὸ σύμπαν μεταποιῆσαι πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco nostro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus secutus est, ita ità est interpretatus; *Quanquam quid est omnino cujus sit memoria sempiterna? omnia sunt inania*. tanquam Marci dictum istud ei geminum esset, quod Solomon idem habet, *Eccles. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum est memoria, neque futurorum etiam apud eorum posteros erit.* Verùm Marci mentem neuter assecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hic habuit, sed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur. Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄξίπλον, *famæ posthumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam supra tetigerat; etiam hoc dato, posse hominum rerúmq; ab eis gestarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *supr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπολήψεως. & *l.* 5. § 33. τὸ εὐδοκιμεῖν παρὰ τούτοις κενόν. Vide & *supr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί οὖν δεῖ, φησὶ δεῖ σπουδῆ εἰσορᾶσθαι; ἐν τῷτο | quare ἐν τῷτο; quia τῷτο μόνον δεῖ τὸ παρεμπίπτον σπουδῆσον. *l.* 2. § 17. quia ἐν τῷτο πολλῆ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γοερμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Senec. *de tranquil. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eadem animi robore præstabit, nequid ex his quæ eveniunt, subitum sit. quicquid enim fieri potest, quasi futurum prospiciendo, malorum omnium impetus mollit. qui ad paratos expectantisque nihil afferunt novi; securis & beatis tantùm spectantibus* [*spectantibus* f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in quàm tumultuosum me contubernium natura eluſisset, totiens in vicinia mea conclamatum est; totiens præter limen immaturas exequias fax cereusque præcessit: sæpe altius ruentis ædificii fragor sonuit: multos ex his quos forum, curiæ, sermo meum contraxerat, nox abstulit, & vinctas ad sodalitium manus copulatæ intercidit. mirer aliquando ad me pericula accessisse, quæ circa me semper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαῦτης ἡ πυγῆς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Pie admodum Charidemus apud Dion. Prus. *orat.* 3. Τὰ μὲν ἡμᾶς ὕστερον γέγονεν, οἷς ἔδοξε τῷ θεῷ χρὴ ἡ μηδὲν ὦμεν ἐκείνῳ χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχεραῖνειν φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 33. Ἐκὼν σαυτὸν τῇ κλωθοῖ συνεπιθοῦ | Vide Cleanthis votum *ad l.* 9. § 4. Epictet. *ad l.* 7. § 41. Sen. *epist.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promissis? virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem homini sanctissimi hujus, & illius turpissimi autoramenti, verba sunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arcus lacent, & edunt ac bibunt, quæ per sanguinem reddant, cavetur ut istis vel invitis patiantur: à te ut volens libensque patiaris.* & *epist.* 107. *Ad hanc legem animus noster aptandus est: hanc sequatur, huic pareat, optimum est pati quod emendare non possis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, sine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles est qui imperatorem gemens sequitur. Paratos nos inveniat atque impigros fatum. hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi male existimat, & emendare mavult deos, quàm se. Idem ep. 71. Magnus animus Deo parens; & quicquid lex universi jubeat, sine cunctatione patitur. Et de provident. l. 5. Boni viri laborant, impenduntur, impendunturque & volentes quidem. non tu abhuntur à fortuna: sequuntur illam, & æquant gradus. si scissent, præcessissent. Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri possem, quòd non antè mihi voluntatem vestram notam fecistis. prior enim ad illa venissem, ad quæ nunc vocatus adsum. Subjungit; Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliquam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis spiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minùs recipiatis, quod dedistis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergo est? maluissem offerre, quàm tradere. quid opus fuit auferre? accepere potuistis. Sed ne nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, nisi retinenti: [retinenti. f.] nihil cogor, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentio. Idem epist. 61. Da operam, nè quid unquam invitus facias. quicquid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Ita dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus facit. An mum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus. Et epist. 54. N. hil invitus facit sapiens. necessitatem effingit, quia vult quod ipsa conditura est. Itaq; quod Periander apud Auson.

Faxis, ut libeat quod est necesse.

Et

— *velis, quodcunque necesse est.*

sed & plenius Martial. l. 10. ep. 47.

Quod fis esse velis, nihilque malis.

Παρέχων σωυῆσαι | Vide lib. 3. § 4. & § 11. & supr. § 29. & l. 10. § 14, 21. Senec. de provident. c. 5. Quid est boni viri? præbere se fato. Quin & piè admodum, & supra quod at Ethnico sperari poterat, Epictet. Enchir. c. 38. Δεῖ σωυτὸν εἰς τὸ καθιστανέναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ἕπεσθαι πᾶσι τοῖς γινομένοις. καὶ ἀκωλύτως ἐκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀρίστης γνώμης ὑπαπελυμένοις. & dulcert. lib. 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε. ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; πῶς ἀναγκάσει: τὴν ὀρεξίν σε καὶ τὴν ἔκκλισιν τὴν πρὸς ἕπεσθαι θεῷ χαίσει ἐπιτιθέμενος. ἐκείνῳ κελεύσαντος μετ' ἐκείνου πεπόνθω, καὶ σὺν τῇ συμφορᾷ; Dixerit, quod Marcus κλωθὸν i. e. *fatum*: quia *fatum* Stoicis aut *Deus* ipse, aut saltem *Lex Dei*. Senec. quæst. nat. l. 2. c. 45. *Vis illum Fatum vocare? non erraveris. hic est ex quo pendent omnia; causis causarum.* & de benefic. lib. 4. cap. 7. *Hunc eundem & Fatum si dixeris, non mentieris: nam cui fatum nihil aliud sit, quam series implexa causarum, ille est prima omnium causa, ex qua cætera pendent.* Idem rursus de provid. c. 5. *Hic ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed & sequitur. Semper paret, semel jussit.* Quæ dicta notat Lipsius ex opinione, quâ credebant *Jovem dixisse*; (unde illud. *Fatur, & est factum.*) *Parcas* autem (ut Capella l. 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in acta tabulis referre.* & nat. quæst. lib. 2. c. 35. *Ordinem rerum fati æterna series rotat, cujus hæc prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. tom. 1. l. 2. tit. 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γεγόμενα γίνεσθαι, ὡς θέλῃς· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γεγόμενα γίνεται, καὶ εὐροήσεις· ita enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὐρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qui Enchir. c. 13. unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, quoad scripturam saltem, εὐπορήσεις. εὐρήσεις opponitur τῷ δυσροήσεις, quod *supra* positum est. Emendationem confirmant Laertii illa l. 7. in Zen. Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐδαίμονον ἀρετὴν, καὶ εὐροίαν βίου, ὅταν πάντα πράττηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστου δαίμονος πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διοικητοῦ βούλησιν. Idem Epictetus & dissert. l. 3. c. 26. Ἐγὼ δ' πῶποτε ἠθέλησα ἀκωλύτως, ὥστ' ἀναγκάζεσθαι μὴ θέλειν. σεσημασπάτακα γάρ μου τὴν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. ἀ βούλεται; κ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλύσει δύνασθαι ἐφ' ἃ ἐμοὶ φαίνεται, ἢ ἀναγκάσει; ἢ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ὁρίσατο καὶ ἐνόει. ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ συντασσόμενος ἐλεύθερος ἔσομαι. ἐλευθερία γάρ ἐστιν εὐροία. καὶ οὐδεὶς ἐλεύθερος ἐστιν ὃς οὐ δύναται τὰ ἐπιχειρούμενα κατὰ γνώμην περαίνειν, καὶ ὧν ἀφίεται κωλύεται. τί οὖν; ἀπεικὸς ἔστιν ἐλευθερίαν εἶναι κακόν. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερίαν εἰς ταὐτὸν ἄγειν πρᾶγμα. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ ἔξωθεν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν ἔχῃ. Μαινόμενος εἶ, περιφερόμενος. οὐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία δεῖ καὶ εὔλογον; τὰ δ' ὡς ἔτυχέ με βούλεσθαι, τί δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο μανιώδες, οὐ μόνον οὐκ εὖ καλὸν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν αἰσχρὸν εἶναι· πῶς γὰρ δεῖ γεγραμμένων ποιεῖσθαι; βούλομαι γενέσθαι ὡς θέλω τὸ δίκαιον ἕκαστα. ἀλλὰ διδάσκουσί με γενέσθαι. τί ἐπὶ μνησικάκων; ἀσυμπαθῶς. τί ἐπὶ τοῦ καθόλου, ὅταν πέσῃ τις καὶ ὑβρίσῃ δεῖ; εἰ δὲ μὴ, ὑδενὸς ἦν ἄξιον τὸ ὑβρίσθαι τι. εἰ τοῖς ἐκείνων βουλήσεσι συνεπιῴζετο. ἐνταῦθα ἴσμεν μόνον ὅτι τῶν ἐκείνου καὶ κρεισσόνων τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐφέσεων μοι θέλειν, ὑδὲ μᾶς. ἀλλὰ τὸ παιδεύεσθαι, τοῦτο, μανθάνειν ἔχειν ὅτω θέλειν ὡς γίνεσθαι

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάξας. Hinc Thymaridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* amico, qui discedenti tanquam fausta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βούλει, παρὰ τῶν θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regelliit, εὐρήμει ἀλλὰ βιλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ τῶν θεῶν γίνεται. *Bona verba, quæso. Velim ipse potius, quæcunque dii dederint.* Hoc est quod Rufus Thraseæ in Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖσθαι τῷ διδομένῳ; *Non vis discere in eo quod est tibi datum; acquiescere?* Sic & nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipsi.* Judas Macchabæus, *Macchab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ἡ θέλημα τοῦ ἐν οὐρανῷ, οὕτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse voluerit.* Siquidem *cælum* ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25 & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suo Deum orantes docuit dicere; Γινηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus. Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis, fiat.* Vide, (inquit Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquus sis, aut te voluntati divinæ conformando subsidere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æquus judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλε τὸ γενόμενον κρεῖττον σοὶ ἢ γνώμῃ, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἐμὲ νικᾶν; ἄλλο ἔν τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ παρὰ τῷ θεῷ δοκεῖν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim quicquid Domino placet. Et nos potius sic volumus quod ille vult quam culpandi sumus, quàm ille non recte aliquid facere vel sinere existimandus est.* Itaque quod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divina dirigitur, cum voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συμπλέκει | sicut & συγκλώθει & συμμηρύεται, *intexere*, sive *intexitare* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα πρὸς ἡδονὴν καὶ συμπάθειαν. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Σκέλος ἢ μαι ἡδέως πεπεφωλιῶν; ἀνδρεικτέον, ἵνα δι' ἐν σκελύδριον πρὸ κέρμα ἐγκλεὶς; οὐκ ὀδυρόμεθα αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποτίσομεν; ἃ χαίρων ἀποδωσόμεθα πρὸ δεδωκότι; ἀγανακτοῦμεν ἢ καὶ συναρεσόμεθα τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διαπεπλεγμένοις, ἃ ἐκείνῳ καὶ μετὰ τῶν Μοιρῶν παρυφῶν καὶ ἐπιπλοκῶν συνυφάνθη γένεσιν ἔσεσι καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον | Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verum istic de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hic, ibi de humanis. de utrisq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est autem ad animalculi illius historiam, de quo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Τάναιν ποταμὸν ζῶον πτηνὸν, πτερωτὸν ζῆ καὶ πέτεται μίαν ἡλίου. καλαισχρῶς δὲ τῷ ἡλίῳ καταμαραίνεται, καὶ ἅμα δυσμαῖς ἀποθνήσκει, βίον ἡμέραν μίαν διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qui & vini faciles innasci tradit; Ζῶα ἐφήμερα ὑπὸ κάλυκος, λεγόμενα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ χρόνου βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hypanim Ponti fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortua sit, provecta ætate mortua est; quæ occidente sole decrepita, conser nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quàm illa bestiolæ reperientur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐστὶ γὰρ ζώων ἐνίοις, ἃ δὴ ἰσορρόπει, πρὸς τὸν Πόντον γεγόνασι. τὸν ζωὸν ἔχειν ἡμερησίαν, ἔσθιον μὲν βραχύβιον, μίαν δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, θέλης δ' γηρῶντα καὶ τελευτῶντα τὸ ζῆν, ἐκ κρείττων ἐστὶ σὺ. τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος, εἴτε ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκπύοις ἐκεῖθεν, καὶ ταῦτα δή σε γ' ἂν σωφρονίσειεν. ὅστε τὸ μὲν μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείπουσα θρῆνος παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δ' ἀμφιθύουσα πάντως ἂν εὐθυμοτέρους. Indè ad hominem translatum; Euripid. ad illud Odys. 9. *v.* 35.

Νήπιοι, ἀγρεῖοῦται, ἐφημέρια φρονέοντες·

Καλεῖται ἐφήμερα ζωύφια μίαν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὅλη ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Aristotelem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονες ἐπιπόνου καὶ τυχῆς κακοπαθῆς ἐφήμερον ἄστρεμα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

——ἀλλὰ σὺ παῖσαν

Γλῶσσαν ἐφημερίων ἀκουὴν ἀφεσκόλων.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto pallim dicit, θνητοὶ βροτοὶ. & quod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* ille Aristophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ ἐφήμερε;

——*quid me nec vocas, homo?*

in illis, Τί δέ τις; ἐσκιὸς ἄνθρωπος. Antipho apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φορτὶς ἐφημέρῳ. τὸ δὲ μᾶκος τοῦ βίου ἡμέρα μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγοχρό-

ραχέως, ob vitæ brevitatem; quasi animalculi illius unius tantùm diei sint. Aliâ ratione ἐφημέροι καὶ ἡμερόβιοι dicuntur, qui *in diem vivunt*, de cruditino neuti quasi fideienti quo sensu Clemens *Strom. l.* 1. p. 312 D Christi præceptum illud Matt. c. 6. v. 34. Μὴ μεριμνᾶτε εἰς τὴν αὔριον, explicans; ait Christiani hominis vitam esse βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Ungentemque ἐφήμερον indè dictum autor est ex Satyro *de vitâ Euripid.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. & in partem sequiorem ita vocantur etiam, qui præsentia tantùm spectant, futuros interim rerum exitus minimè prospicientes. Suidas: Ἐφημέροις βεβιωκόσι, ἀντὶ τοῦ ἀφρόνως τὸ παρὸν. atque ita accipiendum Homeri illud, ἐφημέρια φρονέοντες. de ficedulis & palæstricis Neronianis Plut. in Galb. ἀνηλώκεσαν γὰρ εἰς πλῆθος ἐφ' ἡμέρᾳ καθ' ἑκάστην ἐφήμεροι καὶ σαυτονικοὶ τοῦ βίου ἄνθρωποι. quod Persius *Sat.* 3. *v.* 68. *ex tempore vivere*: *in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qui barbarorum esse hoc ait. *Si barbarorum*, inquit, *est in diem vivere, nostra consilia sempiternum tempus spectare debent.* At brutorum, Gregor. Naz. in *Julian.* I. Οἷς τὸ ζῆν οὕτω νομίζεσθαι μόνον καὶ οὐκ ἐξ ἀκριβοῦς τῇ διανοίᾳ σκοὸς τὰ ἐκείνου, ἐφ' οἷς ἐστί τινα νομίζειν ἐφ' ἡμῖν ἢ βεβιωμένων λογισμὸν καὶ ἀντίδοσιν· ἀλλὰ ζῶσι βίον ἀλόγων, τὸ σκοὸς ἡμῶν καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιωδύνοντες.

Καὶ τὸ μεμυστῦον | Vide *supra* § 19 & *l.* 7. § 5. Cæl. ista quomodo cum sequentibus committit, videas licet, si otium est. Mihi Xylandri dissolutio magis arridet.

§ 36. Πάντα καὶ μεταβολὴ χαίρουσα γίνεται | ἰσχ. ὅτι πάντα — χαίρει. ut in membro proximè sequenti, ὅτι οὐδὲν ἄπως φιλεῖ.

Κατὰ μεταβολὴν | Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; Vide *ibid.* § 25. & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν ἄπως φιλεῖ ἡ ἀφ' ὅλων φύσις | Ità *l.* 7. § 14. Τί γὰρ φίλτερον τῇ ἀφ' ὅλων φύσει; & *l.* 9. § 32. Χαίρει τούτῳ ἡ ἀφ' ὅλων φύσις. Tertull. *de pall.* c. 2. *Certe libentiùs vertere naturæ rotiva falcunis commoda?*

Πάντα γὰρ ὅμοια | Ἵνα ἀεὶ ἰσαρὲς ᾖ ὁ κόσμος. *l.* 7 § 25.

Σπέρμα γάρ τέρπεται πατὴ | quia istud ex illo natitatur. Ita σπέρμα τῆς ῥιζόσεως, τῶν ὅλων dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1 *lib.* 1. *tit.* 11. Et παντοφυῶν ἀφ' ἑαυτῶν, τῶν φύσιν, Demoer. ap. & Leucippus, apud Aristot. *de cœlo l.* 3. c. 2. &c.

—— *Speciosa semina rerum.*

Naso *Metam. l.* 1. sed & sensu adhuc latiore Plinius in *præfat. Hæc sua vitæ tandem revelatio, ut intuenda ex semetipsa, ex alienæ seculis insinuetur. Occultas utcumque fomina Dei; & plerumque humanorum pectorum sub diversa specie latentia.* Et Demosth. *pro Coron.* Ὁ γὰρ σῶμα ἔδωκεν, ἢ ἀφ' ἡμῶν φωτὸν καὶ ἀὴρ ὁ ἀπὸ [illegible], i. e. cautsam, occationemque, *præbuit.* [illegible] *cæterorum autor nemo existimatur.* Hoc ad quod Paulus *ad Ephes. Apud l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. *s.* 30. Καὶ occationem *præbuit*, ἢ τὸ πάντων [illegible] *fuit causa.* Cicer. *Philip.* 2. *Ut ego in senectute causa fuerim & principium [illegible] ille senectuti fuisti.* De Corinthiorum beneficentia Apollonius ad eosdem *ep.* 2. *c.* 9. *v.* 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει, καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Syrenius etiam *ad Ennod. Imper. vitæ de regno*: Ἐγὼ δ' ἂν εἶπον ἐκεῖνο ἁπλούστερον ὡρῶντες ἡμῖν ἐκπεσόντα σπερμάτων τὰς βλάστας, οἷον σπλάγχνα βασιλέα, τέκνα περιφιλῆ. Senec. *ep.* 120. *Natura nobis semina scientiæ dedit; scientiam non dedit* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In patris vocantur semina, scintillulæ, ignitulos videmus. Naso Trist. l.* 2.

— *Inest quoque semina prudens*
Scientiæ.——

Τὰ εἰς γῆν ἢ ὕστερον καταβαλλόμενα | indè σπέρμα καταβολὴ, de Sara uteriparem Apostolo *ad Hebr. cap.* 11. *v.* 11. de quo multi gratè arguentur interpretes, Pisator eruditissimus. τὰ εἰς γῆν καταβαλλόμενα dixit, quomodo Chrysippus apud Laertium in *Zenone*, ἢ τὸ σπέρμα πνεῦμα καὶ λόγον εἶναι, ὡς ὄντος ἐκ τοῦ εἰς γῆν καταβαλλομένου σπερμάτος, ἃ παλαιογένησα ἐκ ὑπ φύεται. quod de obtrectatis Onanis æmulis, cur intelligi velit *Lipsius physiol. Stoic. l.* 2. *c.* 6, cautsam nullam video de humano reverà locutus fuerat; sed à Sanorum seminio argumentum duxit, quo firmaret de illo quod dixerat. Vide *ad l.* 6. § 15.

§ 37 Ἤδη πτύξει | Vide *supra*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plut. Stoicas tricas ridens, *de communi notit. c.* 37. ἔμοιγε ἥδιον, ὡς ἔοικε, γέλωτα καὶ ἀφυΐαν τοῦ ζῆν καὶ πτύξεως, καὶ παιδιᾶς.

Ἀνύποπτα τῇ βλακείᾳ | Vide *l.* 2. § 17 & *l.* 7. § 53. & *l.* 10 § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῆς διάθεσιν | Videsi pulit Marcus reprehensurus planè præcipere; cum *supra l.* 2. § 2. & *alibi l.* 7. § 55. probuerat, σκοπεῖν ἀλλότρια ἡγεμονικά, i. e. *alienum animum intueri*. illic autem illos eosdem considerare jubet. Verùm iste ista optimè concilat. *l.* 3. § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωφελοῦς ἀνάγκης, *nisi justa ut ita ex causa.* Non vult itaque ut alienum animum sensibus intimos indagemus, aut per inertem curiositatem divagando, aut de nobis tàs nostris quid sentiant, sciscitando: sed quando vult autem, ut eosdem nobis ob oculos ponam?, quò minùs ipsorum opinionibus moveamur, & vel encomiis capiamur, vel vituperiis curemur: cum in eis

eis bonum noſtrum neutiquam conſiſtat: quod ſubjungitur protinus § 33.

Καὶ τοῦ σεσήμανε | *& prudenter.* Xyland. ego ſuſpicor Marcum τὰς φρενῖτιδας ſatiripiſſe. *& cæteræ eſtote.* cò magis, quia ſequitur, οἷα φέλγει, διάκαυ. Ità Perſius Satyram ſuam exordius eſt:

O curæ hominum!

cure autem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè ſe produnt.

§ 32. Ἐν ἀλλοτείᾳ ἡγεμονικῷ κακὸν οὐ γένοιτο ἂν ὑδέτερα τε | neque cujuſ melioremve, neque deteriorem efficere poteſt opinio de re aliena.

Οὐδὲ μὲν δὴ πνεῦμα περιέχον καὶ ὑπὸ τοῦ περιέχοντος | ἀδὲ αὖθι, leg. τὸ περιέχον autem hoc ſenſu intellig: Xylander, atque ita τὸ περιέχον pro cœlo ſive aere ambiente crebrò ſumitur. Polyb. *l.* 1. Περὶ δὲ τὴν θάλατταν καὶ τὸ περιέχον, ὅταν παραβάλωσι καὶ βιάσωνται, μεγάλοις ἁμαρτήμασι περιπίπτει. Theophraſt. *de cauſ. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ ὡς κεφαλὴν μηδὲ κωλύεσθαι τοῦ κεφαλίου ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. & § 17. Εἰς θάλπος γὰρ ἢ κρύος μικρὸν μεταπεσόντος ἢ δεχθέν, συνίσταται ἢ λύεται τὸ περιέχον σφᾶς βλάπτον. & Marcus, τὸν περιέχοντα ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, ſi Xyl. ſequimur, Marci mens eſt futura, ab aeris ambientis ſtatu vario, erſi rerum aliarum bona malave habitudo pendeat, quod in ſtirpibus Theophraſtus obſervat; at hominis, qua hominis, non item. Multum ſanè valet aeris cæli quæ ambientis affectio, & locorum indè profecta diſpoſitio, ad ingenii etiam indoliſque humanæ, affectuum etiam ſtudiorumque varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutavere vias; —
Incipiunt ſpectare animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios. —

unde & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli reſiſtitur diſcutit, eumve humani nubilo animi ſereno.* dixit Quin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus ſuis: ἢ δὴ διὸν αὐτοῖς παρέπεσε διὰ τὴν τῶν τόπων ὀχλικότητα καὶ συνοικότητα τοῦ κατ' τὸ πλῆθος ἐν τοῖς τόποις διατρέχειν, ὃ συμβαίνειν πᾶσι πνεύμασιν πάντες ἄνθρωποι κατ' ἀνάγκην ἐκ δὲ ἄλλων, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς ἐθνικὰς καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαστάσεις πᾶσιν ἀλλήλων διαφέρουσι, ἤθεσί τε καὶ μορφαῖς καὶ χρώμασιν, ἔτι δὲ καὶ διαλέκτων τοῖς πλείοσι. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam e ſtirpe generis ac ſanguine, quàm ex iis rebus, quæ ab ipſa natura loci, & ex ipſa conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & vivimus.* & quæ ſequuntur, nam argumentum hoc latiùs perſequitur Idem *de fato: Interſerorum naturas innumeras interjecit, videmus alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes: in aliis eſſe pruniſcas & quaſi redundantes, in aliis exiccatas atque aridas. multique ſunt alii, quæ inter locum & locum plurimum differunt. Athenis tenue cœlum; ex quo acutiores quoque putantur Attici: Craſſum Thebis, itaque pinguem Thebanum: & valentes.* Philo *de provident.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀψευδῶς ἀεὶ προτετιμῆ, φυτὸν ἡφίνιον, καὶ βλάσημα θεῖον ἡκριβωκὸς, λιμενὰν ἀποκλίσασα εἰκειότατον ἐπιτήδευμα. τὸ δὲ αἴτιον, λεπτότητα λέγεις ἢ διάνοια πύρινη ἀναζῶσ. διὸ καὶ Ἡσίοδος ἐκ ἀπὸ σκοπᾶς φησιν, ὃ ἐπὶ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. Ego corpus potius ſplum intelligi exiſtimo, quod animam quaſi ſubvehit, atque ita etiam Caſ. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cælo nihil πνεῦ ψυχοῦ τὸ σῶμα περιέχον dicit; quomodo τὸ ζῶον, τὴν ψυχὴν περιέχον. § 34. Sed & τοῦ σώματος τοῦ ψυχοῦ περιέχοντος, lib. 3. § 7. Cæterùm & hîc quæri poterat, quomodo verum ſit, hominis malum à corporis ſtatu non pendere, quum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter alio vertatur. Ariſtot. *Phyſiognom. cap.* 1. Ὅση καὶ διάνοια ὅσοντα τοῖς σώμασι, καὶ ἐκ εἰσὶν αὐτὰ μετ' ἀλλήλων ἀπαθῆ ὅτε τὴν τοῦ σώματος κακίαν, τότε δὲ δῆλον πάντ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθαις καὶ ταῖς ἀρρωστίαις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττεται φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τοῦ σώματος παθημάτων. καὶ τοὐναντίον ἢ τοῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται σεῖ τε ἔρωτας, καὶ φόβους τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. & rurſus *c.* 4. Δοκεῖ δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπάσχειν ἀλλήλοις καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιοῦσθαι σωκλείσει τινὰ τὸ σώματος μορφὴν. πάλιντε ἡ τοῦ σώματος μορφὴ ἀλλοιοῦσθαι σωκλείσει τινὰ τῆς ψυχῆς ἕξιν. quod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qui ægrotat, videmus corpore hunc ſæpium dare:
Tum doloribus conſiſtam ſæpiſſe, verum ob ſtare.

Verùm reſpondebit Marcus ne iſta τῶν σεσημάτων immutare, erium operationem impedire. Vide *l.* 7. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅπως τὸ ἐπολαμβάνον | id eſt, ὅπως δοκοῦσα ὑπολαμβάνειν, de qua *l.* 3. § 9. ἐν τῇ ὑπολήψει.

Τῆς μὴ ἐπολαμβάσης | quod *ſupr.* § 7. ἄφεσιν τοῦ ὑπολαμβάνειν, ἤγουν τὸ, δόξλαμεν.

Τοιοῦτον δεῖ | leg. τοιοῦτ. atque ita Xyl. cujus verſionem admiſit Lugdunenſis, ſed mendum retinuit.

Ὁ γὰρ κατὰ τὴν φύσιν βιῶναι ἐκάστοις σοι | deeſt alterum diſtributionis membrorum, ità ſupplendum; ὁ γὰρ | τῇ τοῦ ὅλου | καὶ τοῦ κ. τ. ἑ. reſpondeat enim duo hæc membra ſuperioribus illis, κατὰ ἀνθρωπίνην καὶ ἀγαθήν. Vide *ibi* § 2. § 11.

Οὔτε τῶτο κατὰ φύσιν ἔστιν, ἔτι παρὰ φύσιν | Seneca, *epiſt.* 66. *Malum quod malo naturæ fecundum naturam eſt, quam contra naturam eſſe.* Vide tamen ibidem eundem de iis febribus, quæ ab utriuſque diſſentem ac diſſentientem.

§ 30. Ἐν ζῶν τὸν κόσμον | Synef. *ſcribit.*

insomn. ἐν ᾧ ζῴῳ τὸ κόσμῳ. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laert. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id indè probant, quia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον· οὐδὲν ὁ τοῦ κόσμου κρεῖττον. ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *praestantius est animatum non animante: at mundo nihil praestantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermias *Irrisione.* c. 1. Ὁ μὲν κόσμος θεὸς ὤν, ὁ δὲ ἄνθρωπος δίδυτον ζῶον μὴ τὸν κόσμον. Et Plato (quod Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 23.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba hujus sunt in *Timaeo* Θέμις δ' ἐκ ἦν ἑτ' ἔξ τοῦ ἀείου δρᾶν ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος ὃν εὕρισκεν ἐκ φύσει ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νοῦ ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιστον ἔσεσθαι πατ' ἔργον· νοῦν δ' αὖ χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον ὑπάρχειν ἐνεφορήσας τῷ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐν σώμασι συνιστὰς, τὸ πᾶν συνετέκταινετο, ὅπως, ὃν κάλλιστον ἔργον ἀπειργασμένος. ὅπως δὴ χρὴ λόγον τὸν εἰκότα δὴ λέγειν, τὸν δὲ τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ πρόνοιαν σκέψασθαι. Hoc est, ut Cicero *de universo*: *Hic autem nec est, nec umquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere cum, qui esset optimus. quem rationem agitur habuisse, reperiebat nihil esse eorum quae natura cernerentur non intelligens intelligente in toto genere praestantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullo modo in natura posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic natus est opus illud effectura est pulcherrimum. quam ob causam non est cunctandum profiteri, si modo investigare conjecturâ possit, hunc mundum animal esse, atque intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timaeum* suum sic claudit. Θνητὰ δ' ἀθανατά ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅλ ὁ κόσμος, ἅτε ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ὢν ζῶον, ὅλον δὲ ὅλα ψυχῆς καὶ νῦ πλήρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *lib.* 1. *c.* 14. Ἐν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ ὅλων, ὡς ὁ ἄνθρωπος φασι, συγκείμενον. Quicquid animalis illius partes membraque; si vis, praecipui filium, habebis apud Plutarchum *de Facie Lunae*; *Solem ait, Lunam quae. si ille oculus, Terram ventrem, Mare vejicam.* Socius paulo quàm Sarapidis oracultum apud Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐρανὸς κόσμος κεφαλή, γαστὴρ δ' ἁλμυρὸς ἅπας,
Ταῖα δὲ μὲν πόδες εἰσὶ, τὰ δ' ἐντὸς αἰθὴρ καθ',
Ὄμμα τὸ πλανᾶται, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mi caelum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures aër; oculus Sol omnituens est.

Quin & ieiunii, cùmque geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quaerenti Apollonio respondebat. ζῶον τὸν κόσμον ζωογονεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμοιβὴν, ἄρτεσθός τε καὶ θνήσεως· αὐτὸν γὰρ αὐτῷ ξυγγινόμενον, τὰ μὲν τροφὴς τε καὶ πατρὸς ἐς τὴν ζωογονίαν παρέχειν. Plutarch. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν] Ita *l.* 12. § 32. μία οὐσία κοινὴ materia nimirum prima. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δὲ φασι τῶν ὄντων ἁπάντων τὴν πρώτην ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] quam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὴν ὅλην *l.* 3. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.* 7. § 15. Vide *supr. ad* § 21. & 25. Laert. *in Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ἔννουν ἐκ τῆς ὑγρότητος ψυχῆς· ὁπόταν ὅσης ἀποπάσματος. Ita idem. Τὸν δὲ κόσμον εἰκότως καὶ θεὸν εἶναι, ὡς ὄντα μέρος ὄντος τοῦ θεοῦ· καὶ ἀνάγκην εἶναι ἐν αὐτῷ μέρος ὑπάρχοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus itaem *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δὴ ὅλον κεχωρηκὸς πνεῦμα, θεὸν δοξάζουσι. Et Cleanthes *apud* Hermiam *in irris. philos.* Τοῦ ψυχοῦ δὲ ὅλου τοῦ κόσμου δήκοντος ἧς μέρος μετέχομεν ἡμεῖς ψυχοί. Quin & Plato in *Gorgia* ex Anaxagorae sententia, τὸν Δία, νῶν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

— *cum spiritus unus*
Per cuncta. habitet partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans.— Et Maro *Aen. l.* 6.
Principio caelum, ac terram, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc diserte *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de providentia l.* 1. *c.* 1. advertere) *Georg. l.* 4. verbis illis,

— *Deum namque ire per omnes*
Terrasque, tractusque maris, caelumque profundum

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est unicorporalis, quae per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem spiritum cunctis animantibus tribuat. Spiritus per omnia, maxima, minima, aequali intentione diffusus* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *Apolog. c.* 21. Hunc illud Arati.

——μεσταὶ δ' Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ μετὰ δ' ἅλαδε πᾶσα
Καὶ λιμένες· πάντῃ δ' Διὸς πεπλήγμεθα πάντες.

Et Maro, *Ecl.* 3. — *Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *ad Graec.* quòd secundum illum rationes ὁ θεὸς συναιρεῖ τε καὶ ἀναλύει καὶ ἀφθαρσίᾳ καταμίγνυται. De Deo ille. Πνεῦμα ὁ θεὸς, ὃ διήκει διὰ τῆς ὕλης πάσης τῶν ὑλικῶν, καὶ ἐν αὐτῇ ἁρμόττει καταπλάσεις. Sed & de Stoicis Clemens in *Protrept.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπωτάτης τὸ θεῖον διήκον

ὑκεν λέγοντας & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστίας ὕλης προσπλάνας λέγουσιν ὑ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ) τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, κὴ πνεῦμα καθ' ὑσίαν, ὥσπερ ἀμέλιον κὴ πλὴν ψυχῆς. quod utrumq; ex sacris scriptoris hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, διήκειν διὰ πάσης τῆς ὑσίας τὸν Θεὸν φασιν· ἡμεῖς ὃ πιστεύω αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, κὴ λόγῳ πιστόν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientiæ Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει κὴ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eâdémque Deo, sapientiâ enunciarum id sit. Verùm, & de istâ Prisci plerique sumunt; nec ab autore istô sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sanè. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. arq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, essi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & August. *ad Quodvultdeum ep.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cuiusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cælum & terram impleo ipse?* Hieron. *ad Marcel. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Cone.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse spiram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum sallax*, inquit, *Trismegisti illud*, Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè. namque medium assignas infinito, & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiùsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probasse videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' ὅτος ὢν, ὤχ, ὡς τινες ὑπονοοῦσιν, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπόπτοις πάσης γενέσεως, κρατὴς τῆς ὅλων· πάντων ποιητὴς, τῆς κὴ ὑσίας τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille Στῶ βπιτολῇ, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum συνεκίμενον constituerent. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς αἴθερον μίαν πᾶσι τούτοις, πᾶσα ἀναδίδοται | Vide *supr.* § 27.

Ὁρμῇ μιᾷ πάντα φερόμενα | Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες οἱς ἐν ἀποστόλεσμα σωτηρίου.

Πάντα πάντων ἐκ γενομένων σωτῆρα | Ità *l.* 5. § 8. σωτηρία κὴ σωτῆρια, ὥσπερ ἐκ μοιρίας, ὅτου ὃ κὴ ἐκ ἀπῶν. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἀνθρώποι οἱ καθήλκοντες πρὸ ναῦν, ὃ πολλ' αἴτια λέγοιντ' ἄν. ἀλλ' ὅμως πολλῶν αἴτιον ἐν· ἐκ ἔστι γὰρ αἴτιος τῆς καθήλκεως πρὸ ναῦν, ἀλλὰ σωτὴρ τοῖς ἄλλοις αἰτία κὴ σωτήρ. πᾶσα ὃ κὴ τὸ σωτήριον αἴτιον.

Οἷα πνοὴ σώτησις κὴ συμμόρφωσις | quod alibi ἱερὸν σώτειον vocat. *l.* 7. § 9. κὴ σωτηρίας κὴ σώτησιν ὕλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον ἓν βαστάζον νεκρόν | Arnobius *l.* 2. *Quia sunt homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epicteto *homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χοϊκὸν πάλαι νεκρὸν ὄζον. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τῷ νεκρῷ δέ μι κύριος ὁ λάζε αὐτόν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ὑμῶν, τὸ σύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ὃ μέγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἢ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Eusebium *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ ὃ τὸ σώμα δὴ φύσει τεθνηκὸς κὴ νεκρὸν, κὴ πορρωτάτω *l.* ὁδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ὅπῃ ὐχὶ τῶν καθεζομένων αὐτοῖς δεῖ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ὑφ' ἡδονῆς κρατηθεῖσα, πεπειθέλλετο βίον σῶμα πεθνεὼς τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ, ὁ λόγος ἐν τῷ ψυχῇ, ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ ὄχημον (leg. ὄχημον) διὰ φλεβῶν κὴ ἀρτηριῶν, κὴ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, κὴ ὥσπερ τρόπον τινὰ βαστάζει. Arnob. iterum *uti suprà. Auderis videre nos, quod animarum nostrarum providemus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μαλακῇ | Vide *supra* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πλαμὸς πις κὴ ῥεῦμα βίου ὁ αἰών | Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῆς σώματος πλαμὸς. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πλαμῷ & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ἧς ὅλων ὑσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διακορδύεται πάντα. Naso *amoris l.* 3.

——*cunctaque more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*assiduo labuntur tempora motu,*

Non ſecus ac flumen: nec enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt.——

Baſil. *homil.* 24. Ποταμὸς ὁ βίος· ἀλλ' ῥεῦν ἐπιτηδεύει καὶ κύμασιν ἀλλήλοις παραμυθούμενος· Τὸ μὲν γὰρ παρέρρυτο ἤδη, τὸ δ' ἔτι προσδόκα. Auguſtin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quaſi fluvio quodam decurrit genus humanum.* Quin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμῷ ἔλεγε. Cujus & celebre admodum effatum illud, quod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* ſic exſtitit: Πλατωνικοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· εἰμέν τε καὶ οὐκ εἰμέν. Ariſtot. ex parte exhibet *poet. l.* 3. *c.* 2. Πότερον ἔστι μὲν ἢ τὸ γίγνεσθαι τὸ αὐτὸ ὕδωρ καταχεόμενον, πολὺ αὐτοῦ ἐπιῤῥεόντων, πολὺ δὲ ἀπολλυμένων, ἢ ἔστιν μὲν ἕν, ποιεῖσθαι δὲ καὶ ἀπολλύσθαι τὸν ποταμὸν καὶ τὴν πηγὴν ἀεὶ, καὶ οὐκ ἐνδέχεσθαι δὶς ἐμβῆναι τῷ αὐτῷ ποταμῷ, οὐδὲ δὶς ἁψασθαι τῆς αὐτῆς οὐσίας κατὰ τὴν ταχεῖαν μεταβολὴν καὶ κίνησιν, ἀλλ' ἅμα διασκίδνασθαι καὶ συνάγεσθαι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἅμα οὐδὲ ἐφεξῆς; Plato in *Cratylo*; & inde Stobæus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγειν, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut. *natur. quæſt.* 2. Τὰ παλαιὰ καὶ ποτιμα νάματα σεσηπότα ὄζει καὶ βλησμήν. Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἔστιν ἐμβαίνειν, ὡς φησὶν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ἀεὶ τὰ πρῶτα. Et de *fons* [illegible] ἢ λήσομεν εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἄπειρα πεῖραθ' ποταμῶν ἐμβαλόντες, οἷς ὅν τ' ὄφελ δὶς ἐμβῆναι, τὰ πάλαι κινεῖν καὶ ἀτρεμίζειν τῇ φύσει μεταβάλλοντα. Et ad notatum mentem aptiſſimè, *lib. de E I Delph.* Πέλαγος γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, κατ' Ἡράκλειτον· οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἁπτὸς οὐδεὶς ἔστιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, προέσεσι καὶ ἐπισυν. ὃθεν οὐδ' εἷς τὸ ἓν ἀφάσθαι τὸ γιγνώσκων αὐτῆς, &c. Senec. *epiſt.* 58. *Corpora noſtra labuntur fluminum more. quicquid videas, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Hoc eſt quod ait Heraclitus*; In idem flumen bis non deſcendimus. *manet idem fluminis nomen, aqua tranſiiſſe eſt. Hoc in omne manifeſtius eſt quam in homine. Sed nos quoque non manemus. ex eo enim quo præterimus.* Verùm, ut Ariſtoteles *metaphyſ. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλου Ἡρακλείτου ἐπίνοια εἶναι τοιαύτη, ὡς τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς αὐτὸς γὰρ οὐδ' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον, *torrens* etiam. atq; ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens ſolet altiùs ire.

ſed & rapidùs, unde diverbum familiare, χειμάῤῥους ἔκπτωσις, *torrentis in morem*, de eis uſurpatum, qui ingenti impetu quaſi provoluti, omnia ſecum corripiunt. Seneca patiter, *torrent. rapido rempus* aſſimilat, *de vit. beat. c.* 9 & Aug. *in Pſ.* 31. *torrentem rerum fluit. cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Ἅμα τε γιγνόμενα καὶ παρερχόμενα] Quod de ſeminibus quibuſdam Theophr. *de cauſ. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται καὶ ἅμα πίπτον ἀπόλλυται. Et de externis iſtis Joan. Chryſoſt. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὴν φύσιν· ἅμα τε φαίνεται καὶ παρεμπίπτει· ἅμα καταίσχεται, καὶ ἀπόλωλε. Elegantè ſimilitudine illuſtrat iſtud Marcus noſter, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, aut de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. aut de Quintillo Claudii Imperatore; de omnibus in univerſum tum perſonis, tum rebus ipſis, verùm eſt Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Quæ nunc terris hunc tantum fata, nec ultra
Eſſe ſinunt.——

Jo. Chryſoſt. *in Oziam orat.* 5. Μὴ ἴσατε τὴν ἡμῶν ἀνθρωπίνων ἀλλ' ὅσους ἡμῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν δρόμον· ἡμῶν τε γὰρ ἑκάστου, καὶ πάντας ὁμοίως ἡμᾶς καταλαμβάνει. Et de tempore Baſil. Cæſar. *de creat. orat.* 1. Συμπλοκὴ ἄρα τοῦ κόσμου, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ τῶν χρόνων διέξοδος ἐστίν. ἐπεισαμβὰν δὲ καὶ παρῤῥύσα, καὶ μεδαμοῦ παυομένη τὸ δρόμου. ἢ ὑμᾶς τοῦτο ὁ χρόνος, ἢ τὸν μὲν παρελθόν ἥρπακεν, τὸ δὲ μέλλον ἔτι πάρεστι· τὸ δὲ παρὸν, φεῦ γοητείας, διαδιδράσκει πᾶν αἴσθησιν· τοιαῦτά τε καὶ ὅσα γενομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένη πάντως, ἢ φθίνουσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἔστιν ἔλαττον ἔχουσα.

Καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δ' ἐνισταται] *& aliud ſubſequitur, nec item aliud ſuccedit. Xyl. aliud ſuccedit, & hoc etiam protinus diſparebit.* Caſ. quorum alter quare παραφέρεσθαι iſtic verterit *ſuccedere*, alter *ſubſequi*, cùm in membro præcedente uterque *præterire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur*, ſive *tollitur, aliud ſtatim inſertur.* Παραφέρεσθαι *abripi* Lucian. Ἂν πνα τῶν χειμῶν ὁ ποταμὸς παραφέρῃ, αἰσθῶν καὶ οὗτος ὅτι κατέχω βαπτίζοντα, Plut. *de orac. defect.* in hoc ipſo argumento. Τὰ χρόνου, καθάπερ ῥεύματος, ἅμα παραφερόμενα. inde, τὸ παρέφρον *l.* 1. § 15. & τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm quia non ἐπήνεκται ſeu ἐνίσταται in futuro dixeris, ideo ad Marci mentem propius exiſtimo, ut reddatur, prout ipſa ſonant vocabula, *& aliud* quidem quod *abripitur, aliud vero* (quod utique prius abreptum fuerat) *inſeritur* denuo. ut in orbem velit res agi; &, quod in meta circulari fit, quæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλοῦμαι & *ad l.* 7. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ὥσπερ σωθῆς καὶ χρήσιμον] Vide *ſupr.* § 29, 32. & *infr.* § 40. Sen. *epiſt.* 107. *Nihil horum inſolitum, nihil inexpectatum eſt. effundi vinum iſtis tam ridiculum eſt, quam quòd quidam largam in publico, aut ſaginarii in lare.* Uſitata & uſu familiaria jam facta, nec offiriunt, nec afficiunt etiam. hinc Ariſtoteli *problem. ſub.* 1. 9. 45. Τὰ γὰρ συνήθη, κἂν φαῦλα ᾖ, ἀλυπότερα γίγνεται.

§ 45. Συνίορας

§ 45. Σωμάτια ἄλογα | *Lib.* 6. § 38. Σῶμα σωθήσεται. & *l.* 7. § 9. σύνδεσμοι ἱερῶν. Vide *supra* § 40.

Σωτῆρακτος | Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Τῆς διάκτορος, ὕδωρ ψυχάς | Inter Heracliti dogmata, apud Laert. *l.* 9. τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω τὸν τε κόσμον γίνεσθαι καὶ ταύτην. πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ὑγροειδὲς, συμφαίνεσθαι τε γίνεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ὑξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, &c. Quod Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συμπυκνούμενον, ἀέρα ἀποτελεῖ· ἀὴρ δὲ ὕδωρ. ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ ἡ αὐτὴ περίοδος τῆς μεταβολῆς, μίγνυσι πυρὸς, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delphi.* ὁ γὰρ μῦθον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γίνεσθαι· ἀλλ' ἐπ σαφέστερον ἐπ' αὐτῆς ἴδοις ἄν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de Orac. defect.* leguntur illa; Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ ἡμιτόμνων ὁρᾶται, τῆς ὑσίας ἄνω φερομένης· ὅτων ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίστης ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνουσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μίαβολή τις ἐστὶ τῆς φθειρομένου εἰς τοιοῦτον ἐκεῖνο, σκοπῶμεν, εἰ κάλως εἴρηται τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις· ζώντων γὰρ τὸ πῦρ, ἅπαντα ζῶντα, ἢ βίᾳ σβεννύμενον, ἢ δι' αὑτὸ μαραινόμενον. ἢ μὰ ἂν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μίαβολὴν ἀπὸ. &c. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ὁρᾷς τὰ πάθη, ἃ σὺ μὲν κλαίεις φθορὰν, τεκμαιρόμενος τῇ σῇ διανοίᾳ τῶν ὄντων ὅλῳ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τεκμαιρόμενος τῇ τοῦ διαδοχῇ μεταλόντων· μεταβολὴν ὁρᾷς καὶ σωμάτων καὶ ψυχῶν, ἀλλαγὴν ὁδῶν ἄνω καὶ κάτω, καὶ τὸν Ἡράκλειτον καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνων βίον, (θάνατον leg. ex sequentibus liquet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὸν ἐκείνων ζωήν. ζῇ πῦρ τῆς γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινοργίαν τῆς ὅλης. Verùm apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. feciùs paulò, sive Heraclitì ista, sive ejusdem sitidem propinqua, leguntur; Ψυχῇσιν θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι ὕδατι δὲ θάνατος, γῆν γενέσθαι. ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Quorum priora & Philo refert. multisque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro *aëre* accepisse monet Heraclitum; *nonnisque* nomine, μεταβολὴν, non ἀναίσθησιν designâsse. Inter alia, quibus ista enarrat, Τὰ στοιχεῖα, inquit, τῇ κάτω μετὰ τὰς εἰς ἄλληλα μεταβολὰς, τὸ παραδόξοτατον, δήπουθεν δοκοῦντα ἀπαθανατίζεσθαι, δοκοῦσι δὲ, (διαλοιδορούμενα meritis dixisset, prout & alibi locutus est) καὶ τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἄνω καὶ κάτω συνεχῶς ἀμείβοντα. ἡ μὴ σφετέρους ὁδοὺς ὑπὸ γῆς ἀρχέπω· τηκομένη γὰ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολὴν· τὸ δὲ ὕδωρ ἐξατμιζόμενον εἰς ἀέρα· ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κατάπτησις τοῦ καθαροῦ, συμίζοντος μὲν πυρὸς καὶ τῆν σβέσιν εἰς ἀέρα συμίζοντος δ' ὑπὸ συναλίζοντος εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάκρασιν καὶ τὴν εἰς γῆν πυκνωσιν μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moses Maimonides *de fundamentis legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem vult Clemens hæc ab Orpheo sumpsisse, qui Heraclito prior cecinerit;

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ἐστὶν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖη, τὸ δ' ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα κλαίουσιν.

Quibus subnecti non indigna, quæ ex Heraclitì ejusdem sententiâ etiam Plut. *ad Apollon* habet. Ἔφη ὁ Ἡράκλειτος, Ταυτόν ἐστι ζῶν καὶ τεθνηκός, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τὸ ὀπίσω δαιμονίου ἢ ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad historicum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale respexisse, de homine ignaro, quò via, quam insistit, ducat. Accommodari potest, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionúmq; fine propo..to sibi, temerè huc illuc divagantur. quemadmodum Senec. *epist.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod tendere sese opinantur, cùm ad exitium suum properiter ..ur. qualis fatuus ille, quem depingit rex sapientissimus, *Prov. c.* 7. v. 22. *qui mœchum sequitur, tanquam bos, qui ad mactationem abit, aut tanquam stultus, qui ad ..ppum ducitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum festinat; nescius vitæ suæ periculi.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἐγκεφαλὸν ὀδύν. Suboritur tamen ista penticulatiùs recognitanti suspicio, locum haud esse satis integrum, & Heracliteum etiam istic, quomodo & in sequentibus, dictum aliquod quasi διαπτυοδεικτικὸν, ejusmodi fortean, quale de via sursum deorsúmq; ferente sui erìùs allatum est.

Ὦ μάλιστα σπουδαίως ἐμοὶ λόγῳ πρὸς τὰ ὅλα διοικοῦντι, τόπῳ διαφέρονται | Nec hæc adeò cedunt longè ab Heraclitì illis, quæ Sextus Empiricus habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ὅπερ τοὺς ξυνῷ τῷ λόγῳ ζῶντας ξυνῇ, ζώσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἴδιον ἕκαστος ἔχοντες φρόνησιν· ἢ δ' ὅδιν οὐ κάλλο τι, ἀλλ' ὑξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τε παρὰ τοὺς ὑπνοῦντας διὰ καθ' ὃ, τι ἂν αὐτὸς τῆς μονῆς κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν· ἃ δ' ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione primâ ac suprema, cujus omnes participantur, discrepant & dissentiunt, sive cum eadem litigant, dum privatas rationes, ab universali & communi illa diversas, perpetam affectantur.

Οἷς καθ' ἡμέραν ἐμπίπτουσι, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται | quod *l.* 12. § 1. dixit, Θαυμάζων, εἰ ἀγνοεῖ

ὡς ξενοδόκητα, τὰ ἐξ ἀνελπίς γινόμενα. *tanquam Peregrina & inusitata habent ea, quæ quotidie solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæque cauſſæ de illis litem intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ἃ γὰρ ἐσχάτων ἀπεῶντα πολλοὶ, ὀλίγοι ἐξικνεόμεθα. præſertim, ſi ὀλίγοι legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſit malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam miratus eſt, doluit. ideò nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis, obſtupefieri. in plenum cogitanda fortuna eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, ſed ut immunes ipſi, & nliis pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. ita divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quis non, ſi admonetur ut de iſtis, ut ſuis, cogitet,* (ità lego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magis corraamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides evenisse?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub illu eſt. hic nos error decipit, hic offendimur, dum patimur, quæ nunquam pati nos poſſe prævidimus.

Ὥσπερ κεδαδάσκαλος | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. κεδαδὴν ἐν ὕπνῳ, ζῶν εἰκῆ καὶ ἐμπλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco ſuperiùs memorato; Τὰς δὲ ἄλλας ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγειρόμενοι ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum iture, vel in vigiliam ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conteritis ævi,
Et vigilans ſtertis, nec ſomnia cernere ceſſas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hic: *vult perficiendum ſtrenuè, quod rectò conſilio agendum ſuſceperimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam in ſomnis ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. ϖ. 199.

Ὡς δ' ὅτ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν δύναται ἐκφυγέειν, οὐδ' ὃ διώκειν·
Ὡς οὐ τὸν οὐ δύναθ' ἁμαρύξαι ποσίν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ἀφραίοισιν ἐν ἰχθυόεσσιν ὀνείρων
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, τὸ ἰσφύιον φύσεται
Θρῴσκει μὲν κραδίη, τὰ δ' γύαλα πλημυρίσσει
Ἀσθμὴς ἄπτι δισσὸς ἀπειρομένοιο βαρύνει·
Τοίλιν γειοσίδλων πυχάζῃ ἰχθύσι ναίχη.

Maro Æneid. *l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præſect. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν οὕτ' ἔστι, κατὰ φύσιν, κακῶς παρεληφαῶν | Locus inſigniter depravatus, cujuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego nôrim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod excidiſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι, ut ſic legatur, ἀ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, ἃ χρὴ φίλον, τυτέσι, κακῶς παρεληφαῶν. Senſúſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgo nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierint, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι ἃ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τυτέσι, χρὴ φίλον, κακῶς δεῖ τοκέων παρεληφαῶν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, mere nudéque,* abſque juſto diligentique examine; *juxta illud,* quicquid tandem fuerit, *quod a parentibus noſtris accepimus.* ut χρὴ φίλον ſidem hic Marco valeat, quod χρὴ φίλον πίστιν ἢ λόγον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Velitque rejici πλὴ ματαίας ἀναστροφὴν πλὴ πατροπαραδότου, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioráque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

fecere

fecere majores nostri, & prout ab eisdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Christiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ἐκ πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀναιρήσειν οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum servandus est ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——*fruges lustramus & agros,*
Ritus ut à prisco traditus extat avo.

quibus regeri quid possit, consulantur Clemens *ib.* & Ambros. *ep.* 31. quâ Symmacho respondet: nam transcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Justinus *apolog.* 2. Τὸν περὶ ἀληθείας ἔνστασιν καὶ φιλοσοφίας μόνον παλαιὸς ἡμᾶς καὶ στέργειν ὁ λόγος παραγορεύει, παραδεδομένους δόξαις παλαιαῖς ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Refléque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δέ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ σφαλῆναι δοκίμοις, μηδὲ ἴδιοις σφαλεῖσι παγχύδην, ἀλλὰ ζητεῖν τὰληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέξειν. qui & Socratis illud Critoni dictum subjungit; Ὡς ἐγὼ, ὦ μόνον γῶν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷός ἐμοὶ ἔοικεν ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Illud interim adjicere lubet, horsum etiam spectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poet. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλαξ ἄνθρωπος ὃς πρὸς λόγῳ ἐπιθεῖναι φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. μὴ πρὸς λόγῳ πλέον, ὥσπερ πρόσωπα, προσδόναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀπαλλάττειν καὶ ἀποφοιτᾶν, καὶ πολλὰ διαπεφευγότας ἐκ ἀληθοῦς, καὶ ὠφελίμως λεγομένου. ut sit idem cum Solomonis illo, *Paræm. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, sive falsum; sive utile, sive noxium. Piscat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præstandum* sit, (ut Senec. *de-beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum est, sed quâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rationem componimur; optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Ità, quod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in se attrahat: primi exitio sequentibus sunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo sibi tantùm errat; sed alii erroris caussa & auctor est. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unusquisque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, semper creditur; versátque nos & præcipitat traditus per manus error; alienisque perimus exemplis.* hoc est, καὶ φλὰν, καθότι καθειλήφαμεν πολεῖν τε καὶ πεδίον. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum esto judicium. De sensu idem censet eruditissimus D. Bootius. Verùm is pro πεδὰς τοπίων, legit πυδαγρείων, vel potiùs πυθαγορείους, ut sit πυθαγορείους μυεῖσθαι, quibus solenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipse dixit.* quod probarem pronus, nisi à scriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici posse videatur. Cæterùm de Platone pariter Aristides *Apolog. pro quatuorviris*: Εἴ τις τῷ Πλάτωνος δόξῃ δὲ πάντων ἐφείζοιτο,—πῶς ἐχὲ λυπήσει, μὴ συσχετίζων, εἴ τι καθ' ὑπόνοιαν λέγει, ἀλλ' ὥσπερ πᾶς ἀρχεῖν τῆθ' ὑπολαμβάνων, ὅτι φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expressit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάνυ εἰς πέρυσι | *cras, aut summum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epist.* 43. *Scies fortassè cras, summum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laertius *l.* 2. quum enim in somnis quidam visus est illi dixisse ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἡματί κεν τριτάτῳ φθίμενον ἐείσεαι ἠκοῖον.

conjecit indè *perendiè moriturum se.* εἰς πέρυσι; inquit, ἀποδαρῶμεν. conjecturæ rationem, eâ quam Erasmus dedit, probabiliorem è Nannio *miscel. l.* 8. *c.* 36. & Casaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἴστ' ἂν πολὺ μείζονα ἐποίει | Senec. *epist.* 93. *Nunquid feliciorem judicas eum, qui summo die immoritur, quam eum qui medio occiditur? nunquid aliquem esse tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in spoliario, quàm in arena malit? non majore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qui occidit, consequitur occisum. minimum est de quo solicitissimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non possis?* Et *quæst. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reservamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quousque cogitas esse? citò natura revocabit & condet. nec de re, sed de die quæritur. eodem citiùs tardiùsve veniendum est. quid ergo? non tibi timidissimus omnium videtur, & insipientissimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros constitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes constitutum est capitale supplicium. magno æstimamus tardiùs mori. Quid verò prodest paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex stillicidio potest perdere.* Idem *epist.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hausturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι. κερδανεῖν γὰρ οἴονται καὶ ἐγωγε εἰκότως ἃ ποιοῦσι· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἀλλό γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος ἐάντις ἔτι ᾖ φειδόμενος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ἃ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος ἀνοίαν ἐνέπλησε θαυμαστὴν, τὸ ὑπομεῖναι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν ἕκτον ἐκτήσατο. ἂν τι γοῦν ἐφθόνει, ἅπαξ πύματον, οἱ αὐτοὶ ὀδόντες ἀφεῖλον. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἐγανακτεῖς, εἰ γῶν; εἰ γὰρ μὴ γῶν, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ

Τὸ ἐς πολλοὺς ὅπως μᾶλλον ἢ αὖθις, μηδὲν μέγα | Vide *ad v.* 10. § 5. & *supr.* § 15. Plut. *de sera vindict.* Ἐπεὶ πῶς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρώπινον βίου διάσημα, τὸ μηδὲν ὄντι πρὸς τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ σφῶν ἐκεῖνα τιμωμένοις, τοιαῦτ' ὄντα, οἷς τὸ ἀλύπως, ἀλλὰ μὴ σφοδρῶς, ἡδονῶν ἢ πραγμάτων τὸν πυνθάνου. Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρὼν τῷ θείῳ βραχὺς ἀπ' ἄκρου καὶ ἐσμικρόν.

§ 48. Πόσοι μὴ ἴασι | Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Anci reliquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occidêrunt, magnis qui gentibus imperitârunt.
Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
Strâvit, iterque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempsit aquis insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset,
Adde repertores doctrinarum atque leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eâdem aliis sopitu' quietest.
Denique Democritum, postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte suâ leto caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqui memineris. Illud interim ἐς ἐν παῤῥῆσιν notetur, alluſiſſe videri primoribus hiſce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad* φ'. *v.* 107. quæ & Calliſthenem ſibi occinere ſolitum, ubi Alexandri animum abs ſe alienatum ſenſerat, quò adverſùs mortis mentem mentem ſibi obfirmaret, autor eſt in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅσῳ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ἐκ' ἄκρου ἀῤῥωστίᾳ συναγαγόντες | contractis ſcil. in triſtitiæ gravitatiſque indicium ſupercilijs, morti propinquos ſignificare volebant ægrotos, & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσία ψυχῶν | Quia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc faſtuoſum illud Pilati Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 10. Ἐμοὶ δὲ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad ſe accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. καὶ γὰρ κάνθαρος ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν ποιήσειεν. Nihil, inquit, hoc magni, cum cantharis & phalangium, muſca & aranea, idem poſſint. Laert. *lib.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lyſimacho idem interminato, Enimvero magnifica res tibi contigit, quia contemnendis vincaſcatus es. Refert Cicero *Tuſcul. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. Habes, cur tibi placeas: homuncio ſanguinis in tua poteſtate eſt.

Ὡς ἀναξαγόρᾳ | At Anaxagoras, renunciato morti addictum ſe à ſuis, Ἐμὲ γὰρ ἐκεῖνον καὶ μᾶλλον πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. Eundem ni utramque noſtrum jam olim natura calculum tulit. Laert. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατέγνωσαν. Morti te addixerunt. κἀκεῖνον ἡ φύσις. & ipſas natura. Laert. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. Tu, qui te Deum credis, aliqua ſucceſſu tumens, tanti (lucernæ odore extincta) perire potuiſti, atque etiam hodie minoris potes.

Πόσαι ἤδη πόλεις ἄλλαι | De urbibus opidiſq; montium concurſu colliſis, terræ motu proſtratis, hiatu abſorptis, marisve incurſu hauſtis ſubmerſiſq; videri poterit Plinius *hiſt. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 85, 91, 92 & Strabo *geograph. l.* 1. Ariſtotelis nom. *de mund. c.* 4. Τὰ δὲ τῆς γῆς σύγκριμα ὕλας, πολλὰς ἐπιφερόμενος καὶ παρ' ἀναλίσκεσθαι σεσωμένας τε ὑπ' ὕδατι βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀπέῤῥηξαν· ὁμόβροι τε καταπλύσαντες ἐξαίσιοι κατέφαραγξαν ἔδαφός τε καὶ ῥεύματων καὶ ἀναχωσεις, πολλαχοῦ καὶ ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, καὶ θαλάττας ἠπείρωσαν· βίαιά τε πεδία καὶ τυφῶνες, ὧν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε καὶ σπινθῆρες, αἱ μὲ ἐξ ὑφηνῆ γλόμβωμα φερόμεναι, ὥσπερ φασίν, ὑπὸ φαύλοντος τοῦ θερμοῦ ἔσω μέρη κατέφλεξαν· αἱ δὲ θερμοὶ ἐκπνοαὶ ἐκ γῆς ἀναλυόμεναι καὶ ἐπιρυσήσασαι, καθάπερ ἐπὶ ἐκ Αἴτνης πρόπαλαι ἀναῤῥαγέντων, καὶ ἀνὰ πᾶσαν γῆν φερομένων, χειμάῤῥους δίκην. Ariſtides περὶ τῶν Σμυρναϊκῶν. Ἀκίνδυνον δ' οὐδὲν, φασὶ, ἦν ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ καὶ γῆ διάλαπτος ἔκειτο, καὶ θάλασσα ὑπερεῤῥύη· καὶ πόλεις, αἱ μὲν χθὼν γῆς ἔβυσσε, αἱ δὲ ὑπὸ ῥευμάτων ἀφανίζοντο τε καὶ πυρὸς ἀπώλοντο. Vide eundem de Smyrnæ clade in περιηγήσει ὀδῷ Σμύρνης, de Rhodi in *Rhodiaca*. Tertull. *apolog. c.* 20. Quod terræ vorant urbes, quod inſulæ maria fraudant, quod regna regnis compulſant, &c. & *c.* 40. Quantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hieramnapen. (leg. Hieran. & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *lib.* 17.) & Delon, & Rhodon, & Con inſulas multas cum multibus hominum peſſum abiiſſe. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucaniam Italiæ abjeciſſam in Sicilia nomen relegavit. Quibus gemina habet & adv. nation. *l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro Delos, Delphos legitur. Sed & *de pallio cap.* 2. ubi inter alia, inter inſulas nulla jam Delos, areme Samos; & Sibylla non in antro. Alludit ad Sibyllinum illud;

—— καὶ ὀπλῇ ἄδυτα,
Καὶ φάμαδος; Σάμος δεῖ. ——

Seneca *nat. quæſt. 6. l.* 1. Non homines tantùm, qui brevis & caduca res noſcimur, urbes atque terrarum

&

& littora, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui sæpe illapsas urbes rec pcrunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaq; mirum dixisse eundem, ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat. *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & perniciosus fuit motus, ut tota oppida everteret. nunquam denique tam infausta ulli evasit mendicitas, aut nihil alteri superesset incendio. Ex pulcherrima opera, quæ singula illustrare urbes singulas possent, una nox fecit: una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periisse, quàm perilit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse. cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola haud ità multò pòst subjiciat: *Quoties Asiæ; quoties Achaiæ* (ubi fortean, pro *quoties*, *quot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc clades? quoties in se Paphus corruit? frequenter nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, vestigia quoque tempus eradet. Non vides quemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas fuisse? Non tantum manu facta labuntur, non tantum humanâ arte atque industriâ posita vertit dies: juga montium diffluunt, totæ desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quæ procul à conspectu maris jacebant. Vastavit ignis colles, per quos micabat; crevit, & quondam altissimos vertices, jolatia navigantium ac speculas, ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur, & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Casura omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatusque præclusi violente pondus, sub quo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdito vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compagines soli ruperit; sive vetustas, à qua nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cœli ejecerit populos, & situs deserta corruperit. enumerare omnes fatorum vias, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter peritura vivimus.* Adjici poterant his, ni fallor, quæ meritò haberentur, quæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*. & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἦν μέση πως καὶ νυνὶ. στεφανοῦ ἐξαισίων καὶ χαλεπωτάτων ὑφορίων, νῦν μὲν πελάγης, ἐξαίφνης ἠφανίσθη. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato majorem Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Asiâ aut Africâ in Atlantico mari interfusa.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Asiam adequans quæritur.* Quanquam & fabulosis istis aliquid etiam veritatis inluxerat. Siquidem quæ temporibus illis quasi demersa latebat, novissimis his emersit quodammodo, & in notitiam fe dedit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ille loquitur, ad æquans terra, forsan etiam ἄμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων. præterim si utriusque hujus quantum. Platonis dictis innotuerat sumpserimus, certè *Europæ orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqui libenter lubet.

Ἴν' ὅπω εἴπω, πεδήσαιμι | Ità *lib.* 10. § 19. Ἕκαστον πόνημα ὅσῳ δύσκολον. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος· πολλῷ δ' ἀνώτερον, πόλιν ἀποθανεῖν. Serv. Sulpitius (quod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versus navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ opida quondam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet sic cogitare: Hem, nos humanum indignamur, siquis nostrûm interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Dolet quod dudum florentissima repentè occiderit. Verum hoc nobis commune est, non solùm cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisque ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixellum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nomine sonans; ad lævum Apennini montis miseratus, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atque objecta relegebas dolenti. cogitur similitudinem urbium cadavera, terrarumque subeodem conspectu exposita funera non te admonere unius, familiæ licet & admirabilis fœminæ deflendam consolabiliorem habendam? præsertim cum illis in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem rapta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Halitemus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnis, & prepinguatus maris justâ cum solo mortuum fuit* ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum vivit.* i. e. mortua est. Allusit autem ad *maris mortui* appellationem. Insulas etiam *Venum* & *Delon*, alteram *adhuc*, alteram *non* item, dixisse Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δ' οὐ μὰ Ζῆνα, νῦν δ' οὐ θεόν, οὐδὲ τὸν ἐλθεῖν
Ὀψόμενον Τύβλου δῶλον ἐπειγόμενον;

quod tamen carmen Alphæo Mytilenæo tribuit Cl. Salmas. *ad Tertull. Pall. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Inve-

Invadunt urbem somno vinóque sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo sua Troja sepulta est:*
Conduntur pariter, qui periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. lib.* 3. *Cæterum assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud diu permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at alia ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum una tota est nostra sepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis nescio quis earundem *sepulchra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, quas meritò quondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulchra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ silentur, & quicquid est, ubi saltem busta urbium, (sepulcrorum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides reviscere easdem, ubi instauruntur denuo. Αἱ πόλεις (inquit Marco nostro, Commodóque supplex pro Smyrna restituendâ) παύτων ἡμῖν δεῖσθε τῆ πόλει χάριν, ὡς ἀναβιῶναι δι' ὑμᾶς eandemq; ab eis restauratam, φοίνικος δίκην, ἀναβιούσαν. *palmodiâ in eandem compositâ.* & *orat. in Romam*: Ἀλλ' ἀπέχθως ἔχει τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ μὴ καὶ Πλάτωνος, οὗ δεῖ τῆ πυρᾶ ἥδιον κεῖσθαι αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς σφῶν αὐτῶν ἕδρας καὶ τάφρου. ἀνθέξαι ἐδέξατο τὴν ἡμερινὴν, καὶ ζῶσαν ἔτι ἀνεβίωσαν. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi novissimi duo, cum apud alterum σφῶν pro ἡμῶν, apud alterum Ἀρμένιον pro Ἀρμυδῆν ut scriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca suprà laudatus; ità partibus quibusdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immunitatem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔστιν ἄρα τῷ σώματι ἡμῶν ἰσχυρὸν σωτῆρ, ὅταν γε καὶ τὰ τοιοῦτον πάθη ἔχωμεν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquissima cadavera devorata consistit, quorum crates adhuc extant.* & mox: *Constat, non tantùm ossa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; quæ ut feminæ retinentur substantificaturi corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantum invictæ sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Idem flammis indomiti, tabe carentur putuita. Vivere* itaq; in istis est perdurare, sive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere. destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, quia de morte hominum differebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam resurrecturæ caussam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βυθεῖ δ' ἡ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' ὑπὸ χώματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατελύθη δὲ Ἑλίκη δυοῖν ἔτεσι σεὶς πρὸ Λεύκτρων· ὑπὸ σημεῖόν δὲ τὸ πάθος κατέκλυσεν αὐτήν. quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & caussam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Buræ Bizonam Illyricam urbem, Ἧς κατέπιεν (inquit *l.* 7.) πολὺ μέρος ὑπὸ σεισμοῦ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμῷ substituatur, cum eadem existat utrobique. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio pontus absulit.* Senec. *natur. quæst. l.* 6. *c.* 26. *Illa vasta concussio, quæ duas suppressit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum constitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum scripsisse, idem refert. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 16. cum & Callisthenem cladem eam libro peculiari descripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse eodem trahit, quò Marcus istic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cum terra ante me pereat? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpusculo timeam? Supra quida duo navigantur. duo autem, quæ maximus, quæ in nostram notitiam memoria literis servata perduxit. quam multa alia aliis locis misera sunt? quæ populos aut terra in se, aut mare inclusit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aquis.———

Meminere etiam cladis istius Aristotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Aristoteles ipse *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pausan. in *Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Eusseb. *anno* 1137. Oros. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud retulisset, quod & è rhenis ejusd. autor idem seorsim commemorat, (estq; locus alter ex altero supplendus) & attingit quoq; Dio Prus. *orat.* 74.

Ἄνθρωπος δ' ἐὼν, μήποτε φήσῃς, ὃ πάντα αὔειν,
Μηδὲ ἀνδρὸς ἰδὼν ὄλβιον, ὅσσον χέεται·
Ὠκεῖα γὰρ, οὐδὲ παντελὲς μίμνει.
Οὔτως, ὡς μετέπειτα.

Clausulæ illi, Μηδὲ ἄνδρα. subjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὥσπερ ἀμέλει ὁ ποιητὴς δηλοῖ ποτε, τὴν τοῦ Σκαμάνδριον ἀνδρὸς ἀπόλεσαν ἥδη ἤ πόλεις, περὶ ὃ σφοδρότατα ἀνέστρεψαν γενόμενον αὐτοῖσιν· αἱ μὲν ὑπὸ πυρὸς, αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐπιλαθόμεναι. τοῦ μοι Ἑλίκη; κατεπόθη ποτὲ Βυθεῖ· καὶ αὐτὴ κατεπόθη δύο πόλεις Ἑλλησπόντου ἀπώλεσεν, ὅσον πλέθρα. quo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus, sed Simonides, qui Scamandrum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipsum subductum te-

ferunt

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11. *c.* 2. Suidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, sed res gestas etiam (uti ex Theocrito *Idyl.* 16. videre est) carmine celebravit. neq; ramen ideò necesse arbitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 1*c.* pro *ἀείλει*. ἐν *μέλει* referibere, quia melicus Simonides quum *ἀείλει*, utique, *verbi gratiâ*, possit commodè satis consistere. Philo itidem *de Mund. immortal.* qui & Helicæ Burææque tertiam addit Ægyram his verbis :

Κατὰ Πελοπόννησον φασι πρὸς πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦρίν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκεσσαν,
ὀυδαμόθεν τὸ παλαι ῥωσθείσας, πλὴν τῆ παλαιᾶς
ὀπλυνθῆναι φορᾶ. Verum *ingeram* Plinius illarum cladi superstitisse significat. Sic enim loquitur *hist. nat. l.* 4. *c.* 5. Λέβαδος *opida*, Helice, Bura ; *in quæ refugere, humilis prioribus*, Sicyon, Ægira, Ægion, Ennesi. Nec subtricendum, quod de Helice Ælian. *hist. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλούσης ἤ, inquit, οἰκείας καλαφέρεσθαι αἰσθησιν ἔχουσιν οἵτε ἐν αὐτῆ μένει, καὶ μὴ πτηναὶ, καὶ φθάνουσι τὴν κατασοφᾶν, καὶ ἐξοικίζονται. τοῦτο τε καὶ φασιν οἱ Ἑλίκης πρὸ τῆς ἡμερῶν τῆ ἀφανισθείσα τὴν Ἑλίκην, ὅσοι μὲν ἐν αὐτῆ ἦσαν καὶ γαλαὶ, καὶ ὄφεις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σκορδύλαι καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα δὴ πεπαύτα, ἀθρόα ὑπεξιέναι τῆ ὁδῷ τῆ εἰς Κορίαν ἐκφερούσῃ. ἐπεὶ ἢ ἐπιχώρησαν τὰ σφετερημένα ζῶα, τύχοιμι γένεται σεισμὸς καὶ συμπέσοιεν ἡ πόλις, καὶ ὀπλυνθεῖσα πολλοῦ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum gestarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, quam Constantio rerum potito pertulit, miserabilem pluribus descripserat ; *Finis*, inquit, *terrarum motu variis quatuor : nam aut enim bradmatiæ sunt, qui brevium intra fusciantes, sursum propellunt immanissimæ molem, ut in Asia Delos emersit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleusin in Bœotia & apud Tyrrhenos Vulcaniæ insulæque plures : vel climatiæ ; qui limis ruentes & oblongi, urbes & adificia, montesque complanant : aut chasmatiæ, quæ grandiori motu patefactis fauces, terrarum partes absorbent ; ut in Atlantico mari, Europæ orbe potior insula, & in Cretæo, Helice, & Bura, & in Cimmeria Italiæ parte optimum Sucinum, vel Ebori profundo luctus abditis æternis tenebris contineatur. Inter hæc tria genera terræ motuum intercurrunt, ignita mediarum miscentia, cum dissolutis elementis compagibus ultro adsiliunt, vel relabuntur convexibus terræ. tunc enim necesse est vasta tractuum retinare muscribus flagores frementibus terrena.* Burâ atque Helicæ exitii ratione per somnium facit Sardes Bianor *in epigram. anthelog. l.* 1. c. 50.

Σάρδιες, αἱ τὸ πάλαι Γύγεω πόλις, αἱ τ' Ἀλιάττυ,
Σάρδιες αἱ Βασιλεῦ Περσὶς ἐν Ἀσίδι &c.
Αἱ δεκάτῳ τὸ πρωτον ὑπαντήσασαι κέλαδον σὺν,
Ὅλεσαν παντοίῃ ῥιζαμένας ἀρετᾶς.

Νῦν ἤ ὅλαι λύγιστοι ἐς ἐν χθονὸς ἀφανίσθησαν,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανῆς χάσματος ἠερίης,
Βοῦρά τε καὶ Ἑλίκη κεκλασμένα· αἱ δ' ἐνὶ χάρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις οἷς ἔνεσθε πόλαις.

Sardibus obrigit hæc clades sub Tiberii imperio : refert Strabo *l.* 12. sed non solis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, exstitit motus Tiberii Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ unâ nocte prostratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Eusebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forsan reliquis celebris minùs.

Καὶ Πομπήϊοι | *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæst. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sebatumque litus, ab altera Herculanense convenium, mareque ex aperto conclusum amœno situ cingit, desedisse terræ motu, vocatis quæcunque adjacebant regionibus, audivimus ; & quidem diebus hibernis, quos vacare à tali pernicie majores nostri solebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Consulibus.* & *c.* 27. *Ainunt sexcentarum ovium gregem examinatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ oppidum Pompeii, magnâ ex parte prorsit.* Cæterùm & altera urbis istius clades nihilo minùs insignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρκλάνον | *Herculaneum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompeiorum motu locutus, loco superiùs adducto : *Campaniam nunquam lecuram hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ strage vastavit : nam & Herculanensis opidi pars ruit, dubitant etiam quæ relicta sunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Callisthenis sententia, *insulas esse certorum siderum, urbesque eò tutiores, quo propiùs ad mare accesserunt. Ista*, inquit, *hæc esse, Pompeii & Herculanensium sentire.* De utroque Dio Cassius *lib.* 66. in *Tito.* ubi Vesuvii montis incendium immane descripserat ; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε. Ἡρκλάνον τε καὶ Πομπήϊος, ἐν σταδίῳ τοῦ ὄμβρου αὐτῆς κατέχουσι. Duplex ergò rum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat : à terræ motu altera, altera ab igne. qui è monte vicino eruperat. illa sub Nerone contigit, ista sub Tito. prior Senecæ, Diom posterior memorarunt. Marcus utrum voluerit, ambigi potest hanc magis opinor, quia post priorem illam revixisse quodammodo videtur, graviori malo reservata de hac certe Tertullianus *de pallio c.* 2. postquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat ; *Ex his patrocinati nobis & Isæum Vulcanos pristinos deuste, quo magis de montibus fuis Campania speret, erepto Pompeio.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulcinios de cælo, Pompeios de sua monte perfudit : genii.* quod cum idem eisdem planè verbis in scripto

adversus

Nam si in mente malum est, malis morsibus ferarum
Tractari; non invenio, qui non sit acerbum
Ignibus impositum cruciari torqueaque flammis;
Aut in mollem situm foliorum; atque rigere
Frigore, cum in summo gelidi cubat aequore saxi;
Urgerive superne obtritum pondere terrae.

Varro περὶ ψυχῆς apud Nonium in *Vulgus*. *Quare Heraclides Ponticus plus sapit, qui praecepit ut comburerent; quam Democritus, qui ut in melle servarent: quem si vulgus secutus esset, procam, si centum denarii talenti multi emere possimus.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrescere corpora non sinat.* Idemque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Caesaris principatu allatum ille ex Aegypto in melle vidimus.* Refert Xenophon. *Comment. Graec. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle condiri*, quò Spartam reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cera obducitur*, auctor est Plut. in *Agesil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem sepultura apud gentes varias genera *bell. Punici l.* 13. recenter, a Ponti incolis ora fluorum *murrhina*, id est, *myrrhi condita, in longum aevum repoti* affirmat. Ceterùm de Luciani loco viderint eruditiores: quibus & coniecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus ibi, πάντως ἢ πάντα, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. αὐτῶς ἢ πάλιν dicitur.

Τὸ ἀνηρεθὲν | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *supra* § 26.

Κατὰ φύσιν δηλοῦν | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἴλεως κεφαλάσαι | Vide *lib.* 2. § 3. κεφαλάσαι dixit, quod ἀναλύσαι Paulus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀναλύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀπολυθεὶς πρὸς αὐτόν.

Ἐυρημένα | ita *l.* 2. § 3. εὐχρέστως Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείθομαι, ἀκολουθῶ, ὑποφωνῶ τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 40. *Jam vero si cui contigit, ut illam somnolentiae lentae nutricem, non operis aemulum vitae, sed remissionem subditicium, ne illi gratias agere Dii omnibus deiecit, quod luxuriae ad requiem hominis necessariam, lassò gratam, perditissimo est.*

§ 49. Ὅμοιον τὸ ἄκρα | Similitudine eâdem usus est Attius, & ex Attio, cum Papirius Paetus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Paetum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Illam Attii similitudinem non modo jam ad invidiam, sed ad fortunam transferam: quam cuspidem (sunt enim duae) invidiosam, ab animo fortasse & gravi, tamquam ferream à saxo frangi oportere.* Seneca alius item adjecit, *de constant. sap. c.* 3. *Quemadmodum quorundam lapidum inexpugnabilis fides dicitur esse, nec ferarii adamas, aut cedi vel ferri potest, sed incurrentia ultro retundit: quemadmodum quaedam non possunt igne coalescere, sed flammis circumfluere, vigorem suum habitumque conservant: quemadmodum projecti in altum scopuli undas frangunt, nec ipsi ullis saevientis ventis vel undis moveantur: ita sapientis animus solidus est, & ad rationis collegit, ut eam tutus sit ab injuriis, quibus illa quae retudi.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loquentem inducit: *Durissimi silicis nullo magis, quam ferventibus notus est; nec ulli magis intelligunt, quam qui virtutem meam, quam qui vires ejus ingressi sunt: ferrum probat me, non aliter quam rupes aliqua in vasto (nudo, Livius) tuti destituta, quam ventus non tentum undecunque motu sunt verberare; nec ideo aut loco eam movent, aut per tot secula ventis impulsa suo coalescunt.* Eustath. *ad Il. β'. v.* χαῖρε δ' ὅπ ἔη ποτὲ τὸν περὶ ἄνδρα κὴ κυδιάνειρα ἀπειλήσῃσον, τοῦτο σφᾶλλη σκοπέλῳ ἐοικότα, ὃν ἄπορε κυμαίνα λήκει.

Πανταχόθεν ἀνέμων, ὅταν ἔγκατα κὴ βάθεα βρόντησι
Atque ità de Achivis Homer. *Il. δ'. v.* 423.

Ἴσαν δ' πυργηδὸν ἀρηϊφίλοι, ἤντε πάγῳ
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐξοχος ἕδρη,
Ἥτε βίῃ λιγέων ἀνέμων καναχήσῃ κλύδωνα,
Κύματά τε τρέφουσα, τά τε προφερέμεν αὐτῇ·
Ὣς ἀδάκαι Τρῶες ἰὼν ἐκίοντο, ἀνὰ ῥίμφα.

De Latini consentia Maro *Aen. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(quem de Homero versiculum utriusque Macrob. *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magnis venientibus undis
Quae sese ventis circumstantibus undique frangit:
Multa tenet: scopulis nequicquam, & spumea circum
Saxa fremunt, laterique illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum quae prodit in aequor,
Obnixa objectum fluctus, expertaque ponto
Vim ventorum atque imminas perfert caelique minasque
Ipsa immota manet.

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.*

Me memor accendit gravitas: fugitivus arentes
Haud secus ac moles, quam magno vincula ponti
Opposuisse, manet. Impetus ipse perit. Ita.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *Hist. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλῷ γὰ τὰ σκέμματα εἰκότως διαχέεσθαι γινεῖσθαι, οἵᾳ ἂν διαδράσει νησίδας ὀπωρίνης εἰκ σερτῶν ἀπειρίας, κὴ πυρὶ τῶν ἐσπίων ἐὸ πάσῃ κινδύνων, ἢ πνεύσεις, ἢ ἄλλῳ τῳ τοιούτῳ ἐπιφορήσεις; Νείλῳ δ' αὐτὸς τῆς ἐμβολὰς εἰς πρωτὸ ἀναδυόμενος, ἐφέλκεται, σκοπιὰς σφέλλη, πολλῶν ἐναντιουμένων κατὰ πον, ἀκυμάντῳ ῥοίσῃ, ὃς Nicetas Chon. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρὸς ἐφικτὰ τὰ δι' οἰκειότητος, ἀπειρίᾳ, ὡς ἂ κὴ ἐναβόλῳ σκοπιᾷ ἐλεγε ἀπράκλῳ. Idem in *Alexio c.* 13 de Theodotio Patriarcha; ἔτι γὰ ἡ Ἀνδρόνικον μεγαλοδόξως κὴ σοφασμῷ, ὧν' ἡ ἧς ὡσὶ λυγρὸς ἐναντιοῦται

δυάμεως, ἀϑ' αἱ ἀπειλαὶ διεπέρασαν· ἀλλ' ἦν ἀπέναντι. ὡς ἐπῆν ὁ σκόπελος, οὕτω δὲ καὶ κῦμα ἀρτίον ἴσατο, καὶ ἄνεμοι πάλιν ἐμπαλιν πνέοντες· ὁ δ' ἐκ μέσου ἀκλόνητος ἔμενε τῷ ἀκίνητον διὰ τῆς αὐτῆς ἰσχύος βάσιν. Et de Alemanno quodam milite, in *Ioan. l. 2. c. 7.* Γεγηθὼς ὑπεδέξατο, ἀπέναντι καὶ τοῦτο πέτρα ἢ σκόπελόν τινα τοῖς τὸ βαρβαρικὸν ἐκεῖνο ξυλλόγου βλήμασιν. De Roberto Comite Glocestrensi Henrici primi filio Guilhelm. Malmesbur. *histor. novell. l. 2. Quamvis & Rex ipse & cuncti principes, magno animo fatagerent, Comitem in sua vota traducere,*

Ide, velut pelagi rupes immota, resistens,
omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compescuit. Gregor Naz. *orat.* 27. Ὁ αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ πυθοῦ τε καὶ σκόπει τὸ κλῆδον, ἐπειδὴ τῆς ἐσθῆτος ἐρᾷ, ὁπόσων ἔχει καὶ τίνι σὺν αὐτῷ σκευωρίαν, ὥστε θεῖόν τι πάσχων, καὶ τὸ τῆς θεᾶς δυάκτης λέγειν, ἐγὼ δ' ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι. ἔκαν μεταποιήσητε, ἤδὲ συμμεταπέσητε τοῖς κυρίοις καὶ τοῖς σκέλεσιν, ἄλλοτε ἄλλῳ ῥιπιζόμενοι, καὶ πολλὰς μεταλαμβάνων χρόας, ὅσας τὰς ἢν πετρῶν οἱ πολύποδες, οἷς ἂν ὁμιλήσωσι ῥηϑῆ δ' ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάγιος ὢν ἢ πεπηγώς, καὶ ἐν ἑρεσκόμοις ἀέρσι. πέτρα τις, οἶμαι, σοφὸς ἐμβολὰς ἀνέμων τε καὶ κυμάτων, ὅτι πανοπλίᾳ. καὶ δυνηϑεὶς τοῦ ἑαυτὸν τὰ σκευαπόντα. Idémque *orat.* 28. procellam describens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀνέμῳ μεγάλῳ πνέοντος διηγείρετό τε καὶ ἐτάρασσε· ἦν δ' κυμάτων τὸ μὲν πρῶτον ἀνισούμενα καὶ κατὰ μικρὸν κορυφούμενα, εἶτ' ἐλαπούμενα σοφὸς τοῖς ἀκταῖς ἐλύετο, τὰ δ' ταῖς γείτοσι πέτραις σκεδαπόμενα καὶ ἀποκρεμόμενα, εἰς ἀχλὺν ἀφρώδη καὶ ψιλὴν ἐσκορπίζετο. ἔνϑα χάλικας καὶ φυκία καὶ κήρυκας καὶ ἦν ὀστρέων τὰ ἐλαφρότατα ἐξεϑήτο καὶ ἀπεπύετο· ἔσω δ' καὶ ἠρεμαίετο πάλιν ἀναχαρέντος τοῦ κύματος. αἱ δ' ἦσαν ἄσπετοι καὶ ἀπέναντοι, ὑδὲν γὰ ὕπνον ἢ διοχλέοντες ὑδὲ ὀλίγον, πολὺ ὅσον τοῖς κύμασι. mox ubi similes in vita humana procellas emergentes narraverat; ἦν πνεμαζομένων, inquit, οἱ μὲν ἐδόκουν μοι ὡς τὰ κυφότατα καὶ ἄποσα παρασύρεσϑαι, καὶ ὑδὲ μικρὸν ἀντέχειν σοφὸς τὰς ἐπιφοράς· ὑδὲ γὰρ ἔκαν ἐν ἑαυτοῖς στέρεόν τι καὶ βάσις λογισμοῦ σοφὸς ὃν καὶ τοῖς σκεπαπῶσιν ἀντιβαίνοντας. Οἱ δ' ἐν πέτρᾳ τῆς πίστεως ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβηκότες, καὶ ἢ λαμπρόνωμα. ὅσοι φιλοσόφῳ λόγῳ, καὶ ὑφαναδεδεμένοι τῷ ἦν πολλῶν ταπεινότητα, πάντα φέρειν ἀσείως καὶ ἀπτάκτως, καὶ διαγλῶσι μᾶλλον ἢ ἐλεῶσι τοὺ σκοπούμενος, τὸ μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας, τὸ δ' ὑπὸ φιλανϑρωπίας. Joan. Chrysost. *in Matth.* 50. ὁμ. 33. Οὕτω δὲ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάντες ἦν δρώντων σκευωρίαν· ὁ καὶ μάλιστα ἐγὼ πεποίηκα. ὅτε καὶ αἱ θαλάτται πέτραι τὰ κύματα διαλύουσι· ὅτε καὶ εἰ ἄγριοι πάντες ἐπανατρέχουσιν, καὶ ἐστομώσαντες, καὶ λιμὸν τέτανα ἔσωσι, τῶν νικώντων νίκαν. Indè proverbiale hemistichium;

——ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epist.* 3. *Manere debet apud nos frater, fidei robur immobile; & stabilis atque inconcussa virtus, contra omnes incursus atque impetus obstrepentium fluctuum, velut petra objectantis fortitudine se debet obsistere.* Huic aliam addere licet imaginem, haud minùs elegantem, ex Euripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 126.

Τίς δὲ πυρσεῖον σκοπιὰν ὑπάζων δρεῖ,
Θρώισιν δόσιν;
Molem quis autem saxeam hastâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non absimile Plautinum illud *Curcul.* 3. 1.

Noli, obsecro, verberare lapidem, ne perdas manum.

scil. saxum qui cædit, nec illud ladit, & noxam parit sibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὰ τοιαῦτα πανὶ ἐθρώπῳ | Genuinum plane huic Antiphanis illud apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Τὸ μὲν ἀτυχῆσαι, πάντας ἄνϑρ' εἶναι μοι δοκεῖ
Ἀνδρὸς δ', ἐνεγκεῖν ἀτυχίαν ὀρθῶς τέχνη.
Namque esse infortunatum omnibus puto
Adversa recte tolerare, id vero virri. Grot.
Ἐνταῦϑα γὰρ ἀνδρὸς ὄζι διάφορος,
Ἐν τῷ τό, τε κακὸν εὖ φέρειν. καὶ τἀγαϑόν.
Hoc enim alio animo præstat, quod consumitur
Bonam malámque aiunt fortunam pati Grot.

Philemon. *ibid.*

Ἂν γεῶς τί ἐς' ἄνϑρωπος, ἐυδαίμων ἔσῃ.
Τέϑνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔσω τοῦτό σοι.
Κακόνηκέ τις, ἢ κακωκέ τις· ἠτυχηκέ τις·
Βέβηλον τις· οἰμώζει τε· ἢ φύσις φέρει
Ἄπαντα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μόνον.
Si neveris homo quid sit, fat felix eris.
Interiit aliquis: ne sit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: ejt alius mistr:
Hic cecidit: ille plorat: hæc fert omnia
Natura prorsum: tu cantion lucta abstine. Grot.
Τοῦτο ἐυτύχημα | —λέγω γὰρ καὶ τὰ δύσφορ' εὐτύχει
Κατ' ἀξίαν ἐζίωσα, παῦ' ἂν ἐυτυχῆν.

Ille apud Surdam, & Stobæum.

——*quippe cuncta, quamvis tristia,*
Recte expedita, vita functa dixerim.

Itaque Philemon:

Ἄνϑρωπος ἢ δύπαδεν ἐκ ἐς· ὑδὲ εἷς.
Ὦ μὴ κακόν τι γένοιτ' ἢ ἠμύσετο.
Ὁ πείσων δ' ἐλαχίστου τὸ γεγενημένον.
Ἀμφότερον ἔτος, ἐυτυχεῖ τε καὶ σοφόν.
Nullum invenies est divum mortalium,
Malo qui non sit Cnirus, aut vita fuit.
At qui quod fieri fortuna nunc minimi facit,
Utrumque, & prudens & fortunatus erit.
Ὃ ἐκ ἔσῃ ἀποτέλεσμα | ἀπότελεσμα, frustratio

τάσις; pro rei natura & dignitate circa eam ſe gerendi curam animus accingitur. Vide ad ſequentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Quod autem σεσυγχλὼ διωκτὴ Epictetus, id σωϊέχειαν ὀλιγοπιστὸν σεσυγχῆς ἐν τῇ ψυχονικῇ appellat Heſychius noſter *in affectic. c.* 1. § 7.

Ἴδιαν ἀξίαν ἔχει ἡ συμμετρία | i. e. pro rerum, circa quas verſatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; ſe gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἄλλο μὲν τι τῶ κατ' ἀξίαν ἐν τῆς μέσοις συσχέζομαι. Hoc eſt, quod Lucilius, referente Lactantio *inſtitut. l.* 6. *c.* 3.

Virtus, Albine, eſt pretium perſolvere verum.
Queis ni verſamur, quis vivimus, rebus poteſſe.
Virtus eſt homini, ſcire id, quod quæque habeat res:
Virtus, quærendæ rei finem ſcire modumque:
Virtus, divitiis, pretium perſolvere poſſe:
Virtus, id dare, quod reipſa debetur honori.

Senec. *epiſt.* 89. *Philoſophiæ moralis pars prima eſt, inſpectio ſuum cuique diſtribuens, & æſtimans quanto quidque dignum ſit, maxime utilis. quid enim eſt tam neceſſarium, quàm pretia rebus imponere? ſecunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum cum eſt, ut quanti quidque ſit, judices: ſecundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperatumque: tertium ut inter impetum tuum actionemque conveniat, ut in omnibus iſtis tibi ipſi conſentias. tunc enim vita ſibi concors eſt. ubi actio non deſtituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remiſſus acerbove, prout illa digna eſt peti.*

Οὐκ ἀποδυσωπήσεις | *Non egrè feres, animo concidas.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀποδυσωπήσῃν.

Ἐὰν μὴ ὄφῃ πλέον ἢ σεσοῖκε σὲ τὸ ἐλάσσον κεφάλαιον | *Si non pluris quàm par eſt, rem ullam feceris; vel plus quam dignum eſt, in ea ſtudii poſueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι σωϊθεῖσαι λέξεις, γλωσσήματα νῦν | Malè acce, it iſta Xyland. cùm vertit. *Uſitata quondam verabula, nunc interpretatiorem loco ſunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήτευται δ' ἐστὶν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὴς γλυκῶν, ἢ τῆς κατ' γλῶσσαν σεσυγχθείσης, ὁμοίως ὥσπερ ἀσυνήθους ἡμῖν. Et, *Sunt gloſſemata interpretatio: ſunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *gloſſario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipſo limine ipſe Τὴν λέξιν à *gloſſa* diſtinguat: Ὅσα τοίνυν πρὸ ὀνομάτων, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν σωϊθῆ, νυνὶ δ' ἐκεῖ δεῖ, γλῶτται καλεῖν. Fabius criam *inſtitut. lib.* 1. *c.* 14. *Gloſſemata, voces minus uſitatas; gloſſas, linguam ſecretiorem, interpretatur.* Dionyſius Halicarn. *de compoſ. nomin.* Ἔστι τις ὀνομάτα πεπτικὴ γλωττηματικῶν τε ἡ ξένων ἡ τετοπικῶν ἡ πεπεπημένων, οἷς ἰδιάζουσι τύποις. Idemq; in Thucydidis hiſtoria obſervat quandam γλωσσηματικὴ, ἡ ἀπηχημένη, καὶ ξυνέκτασα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Iſid. & Oſirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν τῆς ὀνομάτων πλῆ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἀνάπλασιν. ἡ γὰ ἄλλα μυεῖα τοῖς ιεροῖς ἐκφωνήσεις ἐν τῆς Ἑλλάδος συνεκπεσόντα, μάχεται τῶ σεφυκότι ἡ ξενιδίοις παρ' ἑτέροις, ἂν ἴνιες τῶ παιδικῶ ἀναγκαιοφύλω διαδέλλουσιν ἐς βαρβαρίζουσιν, εἰ γλώττας τὰς τοιαύτας σεσυχορθιόντες. Hoc ideò Plut. quia γλῶσσαν τῶ ἀπεξενωμένω διάλεκτον dixere, ut Euſtath. *ad Il. a.* & γλώσσας, ἀπειλήφθες ἔσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem diſterminat. Atque hinc ὁ γλώσσῃ λαλῶν, Apoſtolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbar.i & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de cauſſâ ſilentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i. e. *ni interpres adfuerit. Gloſſematis* autem vox, quam ex nullo Græco ſcriptore afferri Hen. Stephanus aſſerit, apud noſtrum hoc loco, nec ſemel uſurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad noſtri mentem, & à rebus & perſonis ad ſermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hìc ἀνηκόους à verbis ac ſermonibus ad perſonas réſque ipſas:

Ut ſylvæ foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit ætas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigentque.
Debemur morti nos noſtraque. ſive receptus
Terrâ Neptunus, claſſes aquilonibus arcet,
Regis opus; ſterilisque diu palus aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave ſentit aratrum:
Seu curſum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Necdum ſermonum ſtet honos & gratia ſemper.
Multa renaſcentur, quæ nunc cecidere, cadentque
Quæ nunc ſunt in honore vocabula, ſi volet uſus,
Quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάμιλλον | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conſcripſit.

Καίσων | Cæſonis nomine inſignes plures exiterunt. è quibus Cæſo Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipſe Conſul rempub. ſuſtinuit*; &c. Cæſo Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios populiſque procellas ſuſtinebat.* Dictos autem *Cæſones, à cæſo matris utero, qui necatis matribus nati ſunt, tradunt.* Plin *hiſt. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæſaris* nomen ortum ſumpſiſſe, ſunt qui opinentur, ut Æl. Spartian. in *Æl. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐάλεντι | Sævitiâ atque immanitate inſignis præ cæteris hoc nomine Voleſ Metiàla; (ità Lipſ. ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Voleſus ſuper ſub Divo Auguſto proconſul Aſiæ, cum CCC unâ die ſecuri percuſſiſſet, incedens inter cadavera vultu ſuperbo, quaſi magnificum quidàam conſpectudinemque feciſſet, Græci proclamavit; Orem regium!*

Quid

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc ira, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτος | Λεοννάτος Suidæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τότε μέγιστα ὑπέρογκον, cum *ingenio tumido admodum* extitiſſe, tum & regiæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, ſive *Leonnatus*, ut Marco hic, dicitur. Sed & Arriano *de geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίπλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυθόδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελῶς λήθην καταχώσαν | *Lib.* 2. § 17. ἢ μᾶλλον ἐπιμὰς λήθη. Alluſit interim σφῶν τῶν σωμάτων καταχώσαν, tanquam memoria ipſorum, ſicut corpora, quaſi tertâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intereidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Αἶσοι, ἄπυσοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ. α'. v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἶχατ' ἄϊσος, ἄπυσος. —

Ubi Euſtath. τὸν τελείως ἀφανῆ σημαίνει· οὐδὲ ἴσμεν ἴσως τις, ὅτε αὐτὸς ᾐδῶ, ἢ πῆχυς ἀπὸ πήχεως ἤτοι μαθήσεως.

Τί ἡ κ) δοξ ὅλως τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

— *o quantum eſt in rebus inane!*

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abelifique ſecundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli compar eſt*, id eſt, *homo vanitati. Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſal.* 39. *v.* 6. כל־הבל כל־אדם *Totus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. τὸ σύμπαντα ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος. Poterat cum Marco noſtro vertere, ἅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, ita ita eſt interpretatus; *Quanquam quid eſt omnino cujus ſit memoria ſempiterna? omnia ſunt inania.* tanquam Marci dictum iſtud ei geminum eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verùm Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hîc habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄξίπλον, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerumq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *ſupr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπαχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ ἐυδοκιμεῖν περὶ τοιούτοις κενόν. Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί ἕνεκα δεῖ, ἐφ' ᾧ δεῖ σπουδὴν ἐσχηκέναι; ἕνεκα τούτου | quare ἕνεκα τούτου; quia τοῦτο μόνον δεῖ τὸ περισπούδαστον σωκράτων. *l.* 2. § 17. quia ἕνεκα τούτου πολλοῦ ἄξιον *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γνωσιμον | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquill. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eadem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus mollies. qui ad paratos expectantéſque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſpectantibus* f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quem tumultuoſum me contubernium natura eluſiſſet, entiens in vicinia mea conclamatum eſt; totiens præter limen immaturas exequias fax cereuſque præceſſit: ſæpe altius ruentis ædificii frágor ſonuit: multos ex his quos forum, curia, ſermo mecum contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſodalitium manus capitalitas interciditi. miror aliquando ad me pericula acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαῦτα κ) πηγῆς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ. Vide admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 12. Τὰ μὲν καθ' ἡμᾶς ὅτου χάριν, ὡς ἔδοξε τῷ θεῷ κ) ἡ μοῖρα ἦν ἐκείνη γεγενῆσθαι καλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχερῶς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 33. Ἐκὼν παυτὸν τῷ κλωθοῖ συνεπλεξα | Vide Cleanthis vorum *ad l.* 9. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem promiſiſti? verum bonum. Sacramento rogatus es eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi autoramenti; verba ſunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arenæ locant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddunt, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens libénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat, optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, ſua murmuratione comitari.*

mitori. malus miles est qui imperatorem gemens sequitur. Paratos nos invenias atque impigros fatum. hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi male existimat, & emendare mavult deos, quàm se. Idem ep. 71. Magnus animus Deo paret; & quicquid lex universi jubeat, sine cunctatione patiatur. Et de provident. l. 5. Boni viri laborant, impendunt, impendantur, & volentes quidem. non trahuntur à fortuna: sequuntur illam, & æquant gradus. si scissent, anteceſſiſſent. Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri possem, quòd non antè mihi voluntatem vestram notam fecistis. prior enim ad illa venissem, ad quæ nunc vocatus adsum. Subjungit; Vultis liberos sumere? illos vobis justum. Vultis aliquam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum reddam. Vultis spiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minus recipiatis, quod dedistis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergo est? malui sum offerre, quàm tradere. quid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed ne nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, nisi retinenti: [" reuenti. f.] nihil cogor, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentio. Idem epist. 61. Da operam, nè quid unquam invitus facias. quicquid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Istâ dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus facit. An mum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus. Et ep. 54. Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, quia vult quod ipsa conditura est. Itaq; quod Periander apud Auſon.

Faxis, ut libeat quod est necesse.

— velis, quodcunque necesse est.

sed & plenius Martial. l. 10. ep. 47.

Quod sis esse velis, nihilque malis.

Παρέχων σωυτὸν | Vide lib. 3. § 4. & § 11. & supr. § 29. & l. 10. § 14, 21. Senec. de provident. c. 5. Quid est boni viri? præbere se fato. Quin & piè admodum, & supra quod ab Ethnico sperari poterat, Epictet. Enchir. c. 53. Δεῖ σωυτὸν εἰς τὸ καλαπεπλέχθαι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ ἕπεσθαι πᾶσι τοῖς γεγομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀείσης γνώμης ὁπτελεμένοις. & dissert. lib. 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε· ἢ ἃ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τίς σε κωλύσει; τίς ἀναγκάσει: πρὸς ὃν ἔρχεῖν σε καὶ πρὸς ἐκκλησίαν τῷ θεῷ χαίσαι· ἐκεῖσε κυβερνᾶσθαι· μετ' ἐκείνε πεπάχθαι, καὶ σὺ τὴ δυσφόρεις; Item dicit, quod Marcus χλωθὼ i.e. *fatum*: quia *fatum* Stoici aut *Deus* ipse, aut saltem *Lex Dei*. Senec. quæst. nat. l. 2. c. 45. Vis illam Fatum vocare? non erraberis: hic est ex quo pendent omnia; causa causarum. & de benefic. lib. 4. cap. 7. Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cui fatum nihil aliud sit, quam series implexa causarum, ille est prima omnium causa, ex qua cætera pendent. Idem rursus de provid. c. 5. Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed & sequitur. Semper paret, semel jussit. Quæ dicta norat Lipsius ex opinione, quâ censebant *Jovem dicere*; (unde illud *Fatur, & est fatum.*) *Parcas* autem (ut Capella l. 1.) scribas ejus, ipsius decreta in æreas tabulas referre. & nat. quæst. lib. 2. c. 35. Ordinem rerum fati æterna series retat, cujus hæc prima lex est, stare decreto. Epictetus idem apud Stob. tom. 1. l. 2. tit. 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γεγομένα γίγεσθαι, ὡς θέλεις· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γεγόμενα γίγεται, καὶ εὐροήσεις· ita enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὑρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qui *Enchir.* c. 13. unde Stobæus hæc decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, quòd scripturam saltem, ἐυπυίησεις, ἐυρεήσεις opponitur τῷ δυσροήσεις, quod *supra* positum est. Emendationem confirmant Laertii illa l. 7. in *Zen.* Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐδαίμονον ἀρετὴν, καὶ εὐροίαν βίε, ὅταν πάντα γένηται κατὰ τὴν συμφωνίαν τοῦ παρ' ἑκάστε δαίμονος πρὸς τὸν τοῦ ὅλε διοικητὴ βούλησιν. Idem Epictetus & *dissert.* l. 3. c. 26. Ἐγὼ δ' πώποτε ὑ θέλων ἐκωλύθην, ὅτ' ἠναγκάσθην μὴ θέλων. σεσκεπάπαχα γάρ μου τὸν ὁρμὴν τῷ θεῷ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. ὑ βούλεται; ὐ θέλω. τίς ἄν με κωλύσαι δύναται θεὸν τὸ ἐμοὶ φανούμενον, ἢ ἀναγκάσαι; ὑ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid. Οὕτως ὁρίσασθαι χὴ ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ σεγκαπατάξῃ τις ἑαυτὸν, ἀπολοῦνται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις σεγκαπατάξαι; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, κἀγὼ θέλω, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλω. πῶς οὖν τοῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ δόξαις ἐψευσμένοις τὰς ὁρμὰς τῷ θεοῦ καὶ τῶν διοικήσεων. & l. 1. c. 12. Πῶς ἂν ἐπείμην ἐγὼ ἐν παντὶ τῷ θεῷ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ ἐμοῦ διοικήσει; πῶς ἂν ἐλεύθερος ἦν; ἐλεύθερος γάρ ἐστι. ὃ γὰρ θέλει πάντα καὶ φεύγειν, καὶ ὃν ἐθέλει διώκειν κωλύσω. τί οὖν; ἀπέχουσί δέων ἐλευθερίας; ἀλλ' οὐ γένοιτο. μανία γὰρ καὶ ἐλευθερία εἰς ταυτὸν ἐκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκὸν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὁπωσοῦν δοκῇ. Μαινόμενος εἶ, παραφρονεῖς. ἐκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἐλευθερία δέν καὶ ἀξιόλογον; τὰ δ' ὡς ἔτυχέ με βάλλεσθαι, τὰ δ' ὡς ἔτυχε δόξαντα γίνεσθαι, τοῦτο κινδυνεύειν, ὑ μόνον ἐκ εὖ καλὸν, ἀλλὰ καὶ παίσαν αἰσχρὸν εἶ· πῶς γὰρ ἂν γεγραμμαϊκῶν ἐπιέμην; βούλομαι γραφεῖν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; ὑ μὰ· διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί δὲ μικτῶν; ἀσαύτως. τί δὲ τοῦ κυβέλε, ὅταν τέχνη τις καὶ ἐπιστήμη δέῃ; εἰ δ' μὴ, ἀθλιὸς ἂν ἄξιον τὸ ὁπτεσθαι τοῦ τῶν ἐκόντων βελόσεσι σεσκευασμένου. ἐνταῦθα ἂν μόνον δεῖ τὸ ὠφελεῖν καὶ κωλύειν τῆς ἐλευθερίας, ὡς ἔτυχεν, ἐχέτω μοι θέλειν, ὑδαμῶς. ἀλλὰ τὸ πειθεσθαι, τοῦτο, μεταλαγεῖν ἔχεσι ὅταν θέλειν ὡς

γίγνε-

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* quod discedenti tanquam fausta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βέλει, περὶ ἧς θεῶν γένοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regessit, συγχωρῶ· ἀλλὰ βουλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι περὶ ἧς θεῶν γίνεται. *Bona vertas, quæso. Velim ipse potius, quæcunque dii dederint.* Hoc est quod Rufus Thrasea in Epictete *differt. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρχικῶς τὸ δεδομένον; *Non vis discere in eo quod est tibi datum; requiescere?* Sic è nostris Eli sacerdos, *Reg. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτός· τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipsi.* Judas Macchabæus, *Macchab. hist. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ἡ θέλημα τοῦ ἁγίου, ὅτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipse voluerit.* Siquidem *cælum* ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γενέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suo Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem suum comprecatus. Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis, fiat. Vide,* (inquit Jo. Gerlon. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquus sit, aut te voluntati divinæ conformando subdere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æquus judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γινόμενον· κρεῖττον γὰρ οὕτω νομίζω, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἀρέσκον; ἄλλο ἴσως τὸ ἄριστον, ἢ τὸ τῷ Διῒ δοκοῦν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim quicquid Domino placet. Et nos potius si volumus quod Ille vult culpandi sumus, quam ille non velit aliquid facere vel fieri exigimandus est.* Itaque quod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divinas investigatur, cum voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συμπάσχει | sicut & συγκλᾶσθαι καὶ συμμιμεῖσθαι, *immori*, sive *immittere* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum filis. Sic *infr.* § 40. Οἷα γὰρ ἡ σύνεσις καὶ συμμίμησις. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Σκόλοψ ὢν μοι γνώσῃ παρορμῶντα; ἀνδράποδον, ὅτε δ' ἂν ἐν σκολιοῖσιν τοῦ κτίσαντος ἐγκλῇς; οὐκ ὀδυνήσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; οὐκ ἀποκόψεις; ἀ χαίρων ἀφοσιώσεις τοῦ διοικοῦντος· ἀγαναχτήσεις δὲ καὶ συναρεθίσεις τοῖς ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένοις, ἃ ἐκείνῳ μὲν ἅπαν βιοτῶν συμφώνων καὶ εὐπειθούντων σοι τῷ γένεσιν θεῖσι καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον | Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm ibi de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hìc, ibi de humanis. de utrisq; Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Alludum est autem ad animalculi illius historiam, de quo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὕπανιν ποταμὸν ζῶον φέρεται, τετράπουν ζῇ καὶ πέτεται μέχρι δίλης. καταφερομένῃ δὲ τῇ ὥρᾳ ἀποκαρσύνεται, καὶ ἅμα λυομένῳ ἀποθνήσκει, βίον ἡμέρων μίαν· διὸ καὶ κληθῆναι ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2 *c.* 4. qui & vini faecibus innatici tradit; Ζῶα ἐφήμερα ἅπερ κέκληται, λεγόμενα τὸ ἔτος μὲν ἐν τῷ μέσῳ τῷ χρόνῳ τὸν βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hispaniæ Pontis fluvium volucre quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobien vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis quæ unum diem vivunt, quæ horâ octavâ mortuum ibi, provecta ætate mortua est; quæ secundâ sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quâ illæ bestiolæ, reperiemur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἔτεσι γὰρ ἡμῶν ἐκείνων, ἅπερ ἴσορροπα, σοὶ τὸν Πόντον χειμάσμα, τοῖς ζωοῖς ἥκιον ἡμερησίαν, ἑσπέραν ἀβρὰ χρυσάλλια, μίαν δ' ἡμέραν ἀμαυρίζουσα, θέλεις ἢ γηρᾶσαι καὶ τελευτῆσαι τὸ ζῆν, ἐφ' ἡλικίαν ὧν ἀ. τὸ καθ' ἡμᾶς πάσης, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐνέστοις ἐνοῦν, καὶ ταῦτα δὴ πᾶν γ' ἂν συμπίπτειν. Ὅσα τὰ θεῖα μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα δρόσους παρέχειν καὶ δίψους, τὰ δ' ἡμερόδοσια πάντως ἂν ἐνδιαμαυρίζειν. Indè ad hominem translatum; Eustath. ad illud *Odyss.* φ. *v.* 85.

Νήπιοι, ἀγχιστῆται, ἐφημέρια φρονέοντες·
Καλὸν ἐφήμερος ζωὸς μίαν μοῦνον ἰδέσθαι
ζωὸν. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὅτι ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Arist. telem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονος ὀπτῆρα καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον ἄστρα. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

——ἀλλ' εὐ πάμπαν
Γλῶσσαν ἐφημερίων ἐκευζεο φερεσθον.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto; adhuc dicit, θνητοῖσι βροτοῖσι. & quod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* ille Aristophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ ἐφήμερε;
——*quid me vocas, homo?*

in illis, Ὦ πλάσμα ἐφήμερον. Antipho apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε ὁρμὴ ἐφημέρου. τὸ τε μάχεσθαι τῷ βίῳ ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγο-

inform. ὁ μὲν ζῴῳ τὸν κόσμον. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Lacrt. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententiis, id indè probant, quòd τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον· οὐδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον. ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *praestantius est animans non animante: at mundo nihil praestantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pœmand. c.* 11. Ὁ μὲν κόσμος θεοῦ ἔργον, ὁ δὲ ἄνθρωπος δημιουργὸς ζῴων μὴ τοῦ κόσμου. Et Plato (quod Stob *tom.* 1. *l.* 1 *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba hæc sunt in *Timæo.* Θέμις δ' ἐκ ἦν ἐτ' ἔτι τοῦ θείου ἄλλο πλὴν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος δὴ ὧν εὕρισκεν ἐκ τῶν φύσει ὁρατῶν, οὐδὲν ἀνόητον τὸ νοῦν ἔχοντος ὅλον ὅλου κάλλιον ἔσεσθαι ποτ' ἔργον· νῶν δ' αὖ χρεὼν ψυχῆς ἀΐδιον ἄπειρον ὑποτιθεμένους τοῦ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νοῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν δ' ἐν σώματι συνιστᾶς, τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ὅπως. ὅπ κάλλιστον εἴη καὶ ἄριστον τοῦ φύσει ἀεὶ τε ἔργων ἀπειργασμένου. ὅπως ὧν δὴ καὶ λόγου τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν, τὸν δὲ τὸν κόσμον, ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γένεσιν. Hoc est, ut Cicero *de universo*: *Hic autem nec est, nec unquam fuit, quicquam nisi pulcherrimum facere cum, qui esset optimus. quam rationem igitur habuisse, reperiebat nihil esse eorum quæ natura cerneretur non intelligens intelligente in toto genere præstantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ aliâ in naturâ posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum conclusit in corpore. Sic natus est opus illud effectum esse pulcherrimum. quam ob causam non est cunctandum profiteri, si unquam investigare conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, atque intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic claudit. Θνητὰ δὲ ἀθανατά ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅλε ὁ κόσμος, ὅπερ ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ. θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ὧν ἐκ ζῶν, ὅλον δὲ ὅλα ψυχῆς καὶ νοῦ πλήρεις, τελεῖον ἀπ μερῶν τελείου. Inde Nicephorus Gregoras *hist. l.* . . *c.* 14. Ἐν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος φασι, συγκείμενον. Quinetiam animalis illius partes membraque, ut vult, præcipua fuisse, Babelis apud Plutarchum *de Fluv. Eunum.*; *Solem ei, Lunam, si illa vultus, Terram ventrem, Mare vesicam.* Sacras paulo quam Sarapidis oraculum apud Macrob. *Somn. l.* 1. *c.* 20.

Οὐρανὸς κεφαλὴ μὲν, ἀκτὶς δὲ θάλασσα,
Γαῖα δέ οἱ πόδες εἰσὶ, τὸ δ' ἐντὸς αἰθὴρ καθ',
Ὄμμα τε πλανωτὴς, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mi cælum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures aër; oculus Sol omnituens est.

Quin & sextum, cùmque geminum assignat Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio respondebat. ζῶον τὸν κόσμον ζωογονεῖ γὰρ τὰ πάντα· ἀφ' ἑτέρου τε καὶ ἑτέρας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὐτὸ ἐγκυμονοῦμεν, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς εἰς τὴν ζωογονίαν παρέχεσθον. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν οὐσίαν] Ità *l.* 12. § 30. μία ὕλη κοινὴ materia nimirum prima. Laert. *l.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. οὐσίαν δέ φασι τὴν ὄντων ἁπάντων τὴν ἀσώματον ὅλην.

Ψυχὴν μίαν] quam & καθολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὴν ὅλην *l.* 5. § 30. & τὴν τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.* 7. § 15. Vide *supra ad* § 21. & 29. Laert. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ἔνλον ὂν ἐκ τῆς ἐμπεσούσης ψυχῆς, ἐκτὸς ὄντος ἀποπάσματος. Et *ibid.* Τὸν δὲ κόσμον εἰκεῖός τε νοῦν καὶ θρόνεσθαι, εἰς ἅπαν αὐτὸ μέρος διήκοντος τοῦ νοῦ, καθάπερ ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus itaque *ad Autolyc. l.* 2 de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δὴ ὅλον λογικὸν πνεῦμα, θεὸν δογματίζουσι. Et Cleanthes apud Hermiam in *irrid. philos.* Τὴν ψυχὴν δὲ ὅλην τοῦ κόσμου διήκειν· ἧς μέρος μετέχοντας ἡμᾶς ψυχᾶν. Quin & Plato in *Gorgia* ex Anaxagora sententia, τὸν Δία, νοῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. l.* 2.

— *cum spiritus unus*
Per cuncta, habitus partes, atque irriget orbem,
Omnia pernaverit.— Et Maro Æn. *l.* 6.
Principio cælum, ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc differre *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de providentia l.* 1. *c.* 1. advertere) Georg. *l.* 4. verbis aliis,

— *Deum namque ire per omnes*
Terrasque, tractusque maris, cælumque profundum.

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem sensum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffusus.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull *apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

——μεσταὶ δ' Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ μέστη δὲ θάλασσα,
Καὶ λιμένες· πάντῃ δὲ Διὸς πεπλήμεθα πάντες.

Et Maro, *Georg.* 3. —*Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quòd secundum illustrationes ὁ Θεὸς ἀναπέμπει τι καὶ σπείρει καὶ ἀφίστησι τὰ κατ' μέρος. De Deo ipse. Ἡνῶσθαι ὁ Θεὸς, ὁ δύνασθαι διὰ τῆς ὕλης πάντων ἢ ὑλικῶν, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ ἅπαντα κατασκευάσαι. Sed & de Stoicis Clemens in *Strom.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπιμοτάτης τὸ θεῖον διήκειν

ὑκειν λέγοντας. & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν Θεὸν διὰ τῆς ἀπιστίας ὕλης περιποιήσαι λέγουσιν ὑ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, ὑ πνεῦμα καθ' ὑσίαν, ὥσπερ ἐμέλλει ὑ τιὼ ψυχιώ. quod utrumq; ex sacris scriptis hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, διήκειν διὰ πάσης τῆς ὑσίας τὸν Θεὸν φασιν ἡμεῖς ὑ ποιητὴν αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, ὑ λόγῳ ποιητήν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientia Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει ὑ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam accepto, traxisse, cùm non de æterna Dei, eademque Deo, sapientiâ enunciatum id sit. Verùm, & de istâ Prisci plerique sumunt; nec ab autore isto sumpsisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sanè quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & Augustinus *ad Quodvultdeum ep.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cælum & terram impleo ipse?* Hieron. *ad Marc. l. q.* 5. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Cone.* 3. & Trismegisto Alex. Halens. *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum fallax*, inquit, *Trismegisti illud.* Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè namque medium assignat infinito, & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiúsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probasse videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν Θεὸς εἷς· χ' ὅτος ὤν, ὡς πρὸς γενητοὺς, ἐκτὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ πρὸ κύκλῳ ἐπίσκοπος ἑαυτοῦ φύσεως, κράσις ἅπ ὅλων· πάντων παντὸς, σὺς, ὑ ψύχωσις τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille Θεοῦ θεότητα, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum συνεχὲς μέρος constitueret. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς αὐθησιν μίαν πᾶν τοῦτο, πᾶσα ἀναδίδυται] Vide *supr.* § 27.

Ὁρμὴ μία πᾶσα συμφέρει] Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργάζονται· *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων ἅπ γενικῶν σωτῆρα] Ità *l.* 5. § 8. σωτῆρα ὑ σωτῆρα, ὥσπερ ἅπ μερῶν, ὅτου ἅ ὑ ἅπ ἅπάντων. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι οἱ καθάλκοντες πρὸ ναῦν, ὑ πολὺ ἄπτα λέγουσιν ἂν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν ἄπων ἓν· ἐκ ἔστι γὰ ἄπτος ὅλος τῆς καθάλκου πρὸ ναῦν, ἀλλὰ σωτὴς ἄλλοις ἀπῆς ὑ συνεργός. πᾶσα ἅ ὑ τὸ σωτῆρον ἄπον.

Οἷα τις ἡ σώτησις ὑ συμμάρυσις] quod alibi ἱερὸν σώδεσμον vocat. *l.* 7. § 9. ὑ σωτῆρας ὑ σώταξιν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον ἐ βαστάζον νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Quid nos homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epictetus *homo est animula bajula*, sive *gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χωλὸς πνεύματος νεκροῦ ὄζω. *Jacob. c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τὸ νεκρῷ Ν μι κύει ἐ λάζε αὐτήν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ὑκ ἐμὸν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ἅ μέγα ἡ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Eusebium *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ ἅ τὰ σώματα ὅτι φύσει τεθνήκοτα ὑ νεκρὰ, ὑ περιφυρτὰ, ὑ ὑδ' ἐν ταὐτῷ μένοντα, ἆρ' ὑχὶ τῇ καθάξει αὐτοῖς δῆ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ὑρανόθεν κατιλήλυθεν, ἀνιεὶ ἐλλετο ῥέον σῶμα πάσιτος τοῦτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ ἅ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῷ ψυχῇ· ἡ ἅ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα ἅ διοίκει (leg. διήκει) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ὑ αἵματος, κινεῖ τὸ ζῶον, ὑ ὥσπερ τρέχον πνὰ βασάζει. Arnob. iterum *ubi supra. Audetis videre nos, quid animarum nostrarum provideamus saluti, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μίαζοντι] Vide *supra* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πόλαμός τις ὑ ῥεῦμα βίων ὁ αἰών] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῆς σώματος πόλαμός. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πόλαμῷ & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ἅπ ὅλων ὕλης, ὡς διὰ χειμάῤῥου, διαπορεύεται πάντα. Naso *ars l.* 3.

—— *cum omni more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

—— *assiduo labuntur tempora motu,*

Non fecus ac flumen: nec enim consistere flumen,
Nec levis hora potest.——

Basil. *homil.* 24. Ποταμὸς ὁ βίος· ἀμφ. ῥέων ἐπιφορᾷ τῶν πραγμάτων ἀλλοπαλλήλοις παραμυθούμενος. Τὸ μὲν γὰρ παρέρρυτο ἤδη, τὸ δ' ἔτι προσδέχεται. Augustin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quasi fluvio quodam decurrit genus humanum.* Quin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥέϊν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. Cujus & celebre admodum effatum illud, quod Heraclides Pont. *de allegor. Homer.* sic extulit: Πᾶσι μοῖς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· εἰμέν τε καὶ οὐκ εἰμέν. Aristot. ex parte explicat *poët. l.* 3 *c.* 2. Πότερον ἕνα ἂν τις τὸν γέροντα τὸν αὐτὸν φαίη γεγενῆσθαι, διὰ ταυτὸ εἶδος φαίνεσθαι πάλιν, καθάπερ οἱ ἡμῖν μὲν ῥᾳδιεσωμεν, ἡμῖν δὲ γενειῶσιν· ἀπὸ τοῦ καὶ ποταμὸν οὐδαμῶς λέγειν τὸν αὐτὸν, καὶ κρήνας τὰς αὐτὰς, καὶ τἆλλα ὁμοίως ἀπολουμένων γάμετος, τῷ δ' ἀπολύεσθαι. Plato in *Cratylo*; & inde Stobæus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα. Λέγει ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut. *natur. quæst.* 2. Τὰ παλαῖα καὶ ποτιμα νάματα σφέτερα ἔτι καὶ νῦν λέγουσι· Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἂν ἐμβαίης· ὡς φησὶν Ἡράκλειτος· ἕτερα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ἀεὶ ὕδατα. Et de *fonte* quodam ἢ λήθῃ εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἄπαυστα πεῤῥεύματα ποταμῶν ἐμβαλόντας, ὡς ὃν ἕκαστον δὶς ἐμβῶσι, τὰ πάντα κινεῖν καὶ ἀνακυκᾶν τὴν φύσιν μεταβάλλοντας. Et ad nostri mentem aptissimè, *lib. de E I Delph.* Πάλαι γὰρ οὐκ ἦσαν ἐμβῶσαι δὶς τὸ αὐτὸ, κατ' Ἡράκλειτον· νῦν δὲ σπάνις ὑγρᾶς δὶς ἅπαξ χρῆσιν ἔξιν· ἀλλ' ὀλίγαις καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, καὶ φέρεται καὶ ἄπεισι. Οὐκ οἶδ' εἰς τὸ ἐμβαίνειν τὸ γεγενῆσθαι αὐτῆς, &c. Senec. *epist.* 58. *Corpora nostra labuntur fluminum more, quicquid vides, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Hoc est quod ait Heraclitus*; In idem flumen bis non descendimus. *manet idem fluminis nomen, aqua transiisse est. Hoc in animo manifestius est quam in homine. Sed nos quoque non minus velox curſus prætervehit* Verùm, ut Aristoteles *metaphys. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλου Ἡρακλείτου ἐπίνοια εἶναι τοῦ, δὶς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι· αὐτὸς γὰρ ᾤετο. δὶς' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον, torrens etiam. atq; ita *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Fluminis ut pernox torrens solet altiùs ire.

fid & rapidius. unde diverbium familiare, χειμάῤῥους ῥεῦμα, torrentis in morem. de eis usurpatur, qui ingenti impetu quasi provoluti, omnia secum corripiunt. Seneca patiter, *torrens rapidò tempus* assimilat, *ac vit. brev. c.* 9. & Aug. *in Ps.* 38. *Torrens vernus fluit, cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Δεῖ τὸ μὲν ἀφεῖναι ἄκοντα, τὸ δὲ παρεῖναι. | Quod de seminibus quibusdam Theophr. *de caus. plant. l.* 3. *c.* 9. ὡς φαίνεται τὰ ἅμα πίπτοντα ἀλλοιοῦται. Et de externis istis Joan. Chrysost. *tom.* 5. *orat.* 19. Ποταμίων ῥευμάτων μεμίανται φύσιν· ἅμα τε φαίνεται καὶ παραγίνεται· ἅμα κατέχεται, καὶ ἀποπαδᾷ. Elegantè simulitudine illustrat istud Marcus noster, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, aut de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. aut de Quintillo Claudii Imperatore; de omnibus in universum tum personis, tum rebus ipsis, verùm est Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Quæ nascentur terris hunc tantum fata, nec ultra
Esse finent.——

Jo. Chrysost. *in Oziam orat.* 5. Μὴ ἴσατε τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀλλ' ὅσαις τῶν ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν δρόμον ἡμῶν τὸ γένος ἐστίν, καὶ σπάνις εὐκολώτερον ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore Basil. Cæsar. *de creat. orat.* 1. Συμφυὴς ἅμα τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τὸ εἶναι δοὺς, ἡ τοῦ χρόνου διέξοδος ὑπέστη. ἐπισκοπῶν αὖθ' ὁ περιῤῥέουσα, καὶ μηδαμοῦ παυομένη τὸ δρόμου. ἢ οὐχὶ τοῦτος ὁ χρόνος, ὃ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον ἔτι πάρεστι. τὸ δὲ παρὸν, φεῦ γοῶδες, διαδιδράσκει πᾶσι τοῖς αἴσθησι· ταυτὰ δ' ἔστι καὶ γενομένων ἡ φύσις· ἢ αὐξανομένων πάντων, ἢ φθινόντων τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ἔνεστιν ἰδεῖν ἐν τούτοις. Καὶ ἄλλο μεταφέρεται, τὸ δὲ ἐνισταται | & *aliud subsequitur, nox item aliud succedit. Ital. aliud succedit, & hoc etiam protinus disparebit.* Cæs. quorum alter quare ἀφαιρέσεως illic verterit *succedere*, alter *subsequi*, cùm in membro præcedente utergue *præterire* reddiderit, me later. ego malim, *aliud abripitur*, sive *tollitur*, *aliud statim infertur*. Παρεφορήσεως *abripi* Lucian. Ἂν πνα τῶν μυθῶν ὁ ποταμὸς ἀφορίσῃ, αὐτῶν καὶ οὕτω δὴ κατέχειν βαπτίζοντα. Plut. *de orac. defect.* in hoc ipso argumento. Τῷ χρόνῳ, καθάπερ ῥεύματος, ἅμα τι ἀφορισθέντος. indè, τὸ παρέφορον *l.* 1. § 15. & τὸ πάρος τῆς ἀφορισθείσης. *lib.* 5. § 23. Verùm quia non ἐνήνεκται sed ἐνισταται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propius existimo, ut reddatur, prout ipsa sonant vocabula, & *aliud* quidem quod ab *abripitur*, *illud vero* (quod utiq; prius abreptum fuerat) *inferetur* denuo. ut in orbem velit revagi; &, quod in motu circulari fit, quæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλοῦμαι & *ad l.* 7. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ὧν συνήθες καὶ γνώσιμον | Vide *supr.* § 29, 32. & *infr.* § 46. Seneca *epist.* 107. *Nihil horum infolitum, nihil inopinatum est. effendi rebus ipsis tam ridiculum est, quàm quòd quorundam subgarri in publico, aut inquieti in lare* Usitata & usu familiaria jam facta, nec offendunt, nec allubescunt etiam. hinc Aristoteli *problem. lib.* 1. *q.* 45. Τὰ γὰρ συνήθη, ἧττον φέρομεν, ἀλλὰ καὶ ἡδέως.

§ 45. Συμφορὰ

§ 45. Σωμάτων αὔλιος | *Lib.* 6. § 38. Σῶμα σωμάτων. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἱερά. Vide *supra* § 40.

Σωστέον τε | Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Ἴσῃ δάνατος, ὕδατι γένεσις | Inter Heraclitî dogmata, apud Laert. *l.* 9. τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω· τὴν τε κόσμον γίνεσθαι κατ' ταύτην. πυκνούμενον δὲ τὸ πῦρ ὑγρότητας, συνιστάμενόν τε γένεσθαι ὕδωρ· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὖ τὴν γῆν χεῖσθαι, ὅθεν καὶ τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, &c. Quod Ocellus Lucan. *de univers. c.* 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἓν συμβιβάμενον, ἀέρος ἀποτμῆσαι, ἀὴρ δὲ ὕδωρ. ὕδωρ δὲ γῆν· ἀπὸ γῆς δὲ καὶ αὖτὶ σελίδος τῆς μεταβολῆς, μίγνυσι πυρός, ὅθεν ἤρξατο μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delph.* ὃ γὰρ μόνον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρι γένεσις, καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γένεσις· ἀλλ' ἴσῃ συμφύσιγξ ἐπ' αὐτῇ ἴσθι ἂν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de Orac. defect.* leguntur ista; "Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ ἡλιούμενον ὁρᾶται, τῆς ὑγρᾶς ἀνω φερομένης· ὅταν ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνωσιν. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ ὁδὸς μεταβολή τις ἐξ ὑγροῦ εἰς ἀέρα, καὶ ἐκ ἀέρος πῦρ ἡλιούμενον ὁρᾶται, τῆς ὑγρᾶς ἀνω φερομένης· ὅταν ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας, αἱ βελτίονες ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνωσιν. &c. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ὁρᾷς τὰ πάντα, ἃ σὺ μὲν χλιαῖς φθορᾷ, τιτρωσκόμενα τῇ ἡδονῇ ὁλίγον ὀλίγῳ, ἐγὼ δὲ σωτείαν, τιτρωσκόμενα τῇ ἡδονῇ διαδοχῇ μειλόντων· μεταβολὴν ὁρᾷς σωμάτων καὶ χρώτων, ἀλλαγὴν ὁδῶν ἄνω καὶ κάτω, καὶ τὸν Ἡράκλειτον καὶ αὖθις μὲν τὸν ἐκείνου βίον, (θάνατον leg. ex sequentibus liquet) ὑποδήσεσθαι δὲ τὸν ἐκείνου ζωήν. ζῇ πῦρ τῆς γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴν ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινοργίαν τοῦ ὅλου. Verùm apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. fecius paulò, sive Heraclîti ista, sive ejusdem iisdem propinqua, leguntur; Ψυχῆσιν θάνατος, ὕδατι γένεσις· ὕδατος δὲ θάνατος, γῇ γένεσις· ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Quorum priora & Philo refert multisque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro ἀέρι accepisse monet Heraclitum; nonnisque nomine μεταβολὴν, non ἀναίρεσιν denigrâsse. Inter alia, quibus ista enarrat. Τὰ στοιχεῖα, inquit, τὰ κάτω τοῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς, τὸ πανδοξότατον, δήπουθεν δοκοῦντα ἀπαθῆ διαπαντὸς εἶναι, (διαυλοδρομοῦντα ἀεὶ, (ut alibi locutus est) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συνιόντα ἀμείβοντα. ἡ μὲν οὖν πρώτη ὁδὸς ἀπὸ γῆς ἀρχαῖα· τὴν γὰρ ὑγρὰν μεταβολὴν τὸ ὕδωρ ἀπαλλόμενον εἰς ἀέρα ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ. ἡ δὲ κατάντης ἀπὸ πυρὸς, συνίοντος μὲν πυρὸς καὶ τὴν ὀξύτητα εἰς ἀέρα συνίζοντος δ', ὁπόταν συμβαίνοντος εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ τὴν πολλὴν ἀνάγκην καὶ τὴν εἰς γῆν πυκνωμένην μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moses Maimonides *de fundam. mund. legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem vult Clemens hæc ab Orpheo sumpsisse, qui Heraclîto prior cecinerit;

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὕδατοσιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσουσα.

Quibus subnecti non indigna, quæ ex Heraclitea ejusdem sententiâ etiam Plut. *ad Apollon.* habet. "Ἡ, φησὶν Ἡράκλειτος, Ταυτὸν ἐστι ζῆν καὶ τεθνάναι, καὶ τὸ ἐγρηγορέναι καὶ τὸ καθεύδειν, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τῷ ὄντι λανθανόμενόν γε ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad historicum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale respexisse, de homine ignaro, quò via, quam insistit, ducat. Accommodari potest, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionúmque fine propósito sibi, temerè huc illuc divagantur. quemadmodum Senec. *epist.* 71. *Ignorant quam portum petat, nullus suus ventus est.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod tendere sese opinantur, cum ad exitium suum properiter ruant. qualis fatuus ille, quem depingit rex sapientissimus, *Prov. c.* 7. 22. *qui mactam jequitur, tanquam bos, qui ad mactationem ibit, aut tanquam stultus, qui ad cippum ducitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum festinat; nescit vitam suam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἀγνοῦντα ὁδόν. Suboritur tamen ista penticulatiùs recognitanti suspicio, locum haud esse satis integrum, & Heracliteum etiam istic, quomodo & in sequentibus, dictum aliquod quasi παπαληλεδεκλίδης, ejusmodi fortean, quale de via furtum deorsum; ferente jure in alium allatum est.

Ὧν μάλιστα διανοῶν ὁμιλεῖν λόγῳ πρὸς τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται | Nec hæc alienissima longè ab Heraclîti illis, quæ Sextus Empiric. habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Δεῖ ἕνα δὴ λέγειν πρὸ ἑαυτοῦ τὸν λόγον ἢ ὥσπερ ἐκεῖνοι, ζώσιν οἱ πολλοί, ὡς ἴδιον ἔχοντες ἕκαστον· ἢ δ' ὅτι οὐ ἄλλο τι, ἀλλ' ὑπόμνησις τοῦ τοιούτου τῆς τε παρὰ πᾶσι διοικήσεως διὰ καθ' ὃ, τι ἂν αὐτὸς τῆς μονῆς κοινωνήσωμεν, ἀληθοῦς· ἃ δ' ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδοῦς. A ratione primæ ac sanissimæ, cujus nuperè meminerunt, discrepant & dissentiunt, sive cum eodem litigare, dum privatas rationes, ab universali & communi illa diversas, perperam affectantes.

Οἷς καὶ πιέσαν ἐξωρύσω, ταῦτα αὐτοῖς ἐξ ἀφανοῦς] quod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζων, πῶς ἀνεφ-

ὥσπερ ἀλλότρια, τὰ ἐφ' ἡμέραν γινόμενα. *tanquam peregrina & inusitata habeni ea, quæ quotidie solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæque causse de illis litem intendunt. Hoc est fortasse Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὃ γὰρ εὑρίσκομεν ἀπαίτα πολλοὶ, ὀκόσοι ἐγκυροῦμεν. præsertim, si ὀκόσοις legas; quod & rectum existimem. Vide *supr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epist.* 107. *Id agendum est, neque nobis inopinatum sit: & quia omnia novitate graviora sunt, hæc cogitatio assidua præstabit, ut nulli sis malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati sumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria sunt omnibus.* Idem *epist.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quisquam mortalium non magis, quod etiam miratus est, doluit. ideò nobis nihil improvisum esse debet, in omnia præmittendus est animus: cogitandumque, non quicquid solet, sed quicquid potest fieri. tota ante oculos sortis humanæ conditio ponatur: nec quantum frequenter evenit, sed quantum plurimum potest evenire, præsumamus animo, si nolumus opprimi, nec ullis inusitatis, velut novis, obstupefieri. in plenum cogitanda fortuna est.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione nostri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, sed ut immunes ipsi, & nihil pacatius ingressi iter, alienis non admonemur casibus, illos esse communes, tot præter domum nostram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hæreditatis successionem animo agitamus. ut divitum subita paupertas in oculos incidit: & nobis nunquam in mentem venit, nostras quoque opes æquè in lubrico positas. quis unquam res suas, tanquam periturus, adspexit? quis unquam nostrum de exilio, de egestate, de luctu cogitare ausus est? quis non, si admonentur ut de istis, ut sunt, cogitet,* (ità ego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen respuat, & in capita inimicorum, aut ipsius intempestivi monitoris, abire illa jubeat? necesse est itaque magis corruamus, qui quasi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis scis posse fieri, quod multis vides evenisse?*

Cuivis potest accidere, quod cuiquam potest.

Ille amisit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus est: & tua innocentia sub ictu est. hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam pati nos posse prævidimus.

Ὥσπερ κατεδεδόγμεθα | hoc est, quod Aristoteles *de philosoph. l.* 8. apud Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. κατεδεδόγμεθα ἐν ὕπνῳ, ζῆν εἰκῇ καὶ ἀμελήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & istic forsan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco superiùs memorato; Τοὺς δ' ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in somnum itura, vel in vigiliam somno similliman.* Lucret. *l.* 3.

Qui somno partem majorem conterit ævi,
Et vigilans sternis, nec somnia cernere cessas,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorsus Xylander hîc: *vulperficiendum strenuè, quod rectò consilio agendum suscepimus; neque in medio actu desistendum aut cessandum. nam in somnis sæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. ϖ. 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν δύναται ὑποδραδιαν, οὐδ' ὃ διώκειν·
Ὡς οὐ τὸν οὐ δύνατο μάρψαι ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piscat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ἰφθίμοισιν ἐν ἐυδμήτοισιν ὀνείρου
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, καὶ ἱεμένοιο φέεσθαι
Θερσόεντ' αὐτὰρ ἔπειτα κεδάλη, τὰ δ' γύιαλα πολλομένοιο
Ἀτειμὴς ἄπτα δεσμὸς ἐπειρομένοιο βαρύνει·
Τοίων γειοσπάλλω τοχάζεται ἰχθύσι νάρκη.

Maro Æneid. *l.*

Ac velut in somnis, oculos ubi languida pressit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere cursus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba sequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præfect. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, ὧν τοῦτ' ἔστι, κατὰ φιλόν, καθάπερ παροινήσαντα | Locus insigniter depravatus, cùjusq; medicinam penè desperat peritissimus omnium, quos ego nôrim, istorum sanandi artifex: clarissimum Salmasium, etiamsi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoscent mecum, qui in studiis istis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavit tamen is medelam dare, partim loco suo emota, quædam restituendo, partim supplendo, quod excidisse visum, & in proximè præcedentibus haud semel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι, ut sic legatur, ἡ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, οὐ κατὰ φιλόν, τυτίσι, καθάπερ παροινήσαντα. Sensúsque sit, *Oportere pueros parentum meminisse, non simpliciter quidem, hoc est, quatenus vulgo nobis præcipitur.* nimirum parentum memoria hæc nobis debet inesse eo fine, ut sciamus, quomodo illi ex hac vita abierint, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid simile. Cæterùm tentandi & nobis post Machaonem quoq; venia, spero, condonabitur. Quid si ergò sic restituere velimus? ὅτι οὐ δεῖ [ὥσπερ] παῖδας, τυτίσι, κατὰ φιλόν, καθάπερ δεῖ τοκέων παροινήσαντα. *non oportere nos agere puerorum instar. hoc est, merè nudèque,* absque justo diligentique examine; *juxta illud,* quicquid tandem fuerit, *quod a parentibus nostris accepimus.* ut κατὰ φιλόν idem hic Marco valeat, quod κατὰ πίστιν καὶ λόγον Origeni *adv. Celf. lib.* 1. Velitque rejici πρὸ μαθεῖν ἀναγραφὴν πρὸ πατρομαθείαν, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioráque monstrantibus opponere solet vulgus hominum; Faciemus prout

fecere

facere majores nostri, & prout ab eisdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatræ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Christiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ἐκ πατέρων, φασὶ, παραδεδωκόσιν ἡμῖν ἕδος ἀναπίπτειν ἐκ εὐλογίαν. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum servandus est ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——*fruges lustramus & agros,*
Ritus ut à prisco traditus extat avo.

quibus regeri quid possit, consulantur Clemens *ib.* & Ambros. *ep.* 31. quâ Symmacho respondet: nam transcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Justinus *apolog.* 2. Τὸν τῆ ἀληθείαν ἐυσεβῆ καὶ φιλοσόφως μόνον ταλανδὲς ἡμᾶν καὶ σέβεσθαι ὁ λόγος ἀναγορεύει, παραπλησίως δόξαις παλαιῶν ἐξαπολλυθεῖν, ἂν φεῦλαι ὦσιν. Recteque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δὲ γε σωφρονούντων ἴδιον, μὴ σφαλέντα διορθοῦν, μηδὲ ἴδιον σφαλθέντας παραιτεῖσθαι, ἀλλὰ ζητεῖν ταλανδὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέγειν. qui & Socratis illud Critoni dictum subjungit; Ὡς ἐγὼ, ὦ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος ἐμοὶ ἔδοξε ἐστὶ ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνεται. Illud interim adjicere lubet, horsum etiam spectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heraclitii dictis occurrit *de poet. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλαξ ἄνθρωπος ὅστις τοῖς λόγῳ ἐπιπλήττει φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. μὴ ταῖς λόγῳ πλέον, ὥσπερ πόμασι, παραδίδοναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀπαυστὰν καὶ ἀνεφάπτον, καὶ πολλὰ διακρούοντ' ἢν ἐκ ἀληθῆ, κἂν ὠφέλιμα λεγόμενον. ut sit idem cum Solomonis illo, *Parœm. c.* 14. *v.* 15., *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, sive falsum; sive utile, sive noxium. Piscat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præstandum* sit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum est, sed quâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Ità, quod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in se attrahat: primi exitio sequentibus sunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo sibi tantùm errat; sed alii erroris caussa & auctor est. necet enim applicari antecedentibus: & dum unusquisque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, semper creditur; versátque nos & præcipitat traditus per manus error; alieníque perimus exemplis.* hoc est, κατ' ἰλὺν, καθὸν καθειλκύσθω, ποιεῖν τε καὶ πράττειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum esto judicium. De sensu idem censet eruditissimus D. Boccius. Verùm is pro πάν-δας πόλεων, legit πυδαγορείων, vel potiùs πυθαγορείας, ut sit πυθαγορείων μυθίδων, quibus solenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipse dixit.* quod probarem pronus, nisi à scriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici posse videatur. Cæterùm de Platone pariter Aristides *Apolog. pro quatuorviris*: Εἴ τις τῷ Πλάτωνι δόξῃ καὶ πάντων ἰσχείζοιτο,—πῶς ἐγὼ λυπήσω, καὶ σφοδρύνων, εἰ τι κατ' ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ' ὥσπερ πῶς, ἀρκεῖν τοῦθ' ὑπολαμβάνων, ὅπ φαὶν Πλάτων; Marci mentem planè expressit.

§ 47. Αὔριον τεθνήξῃ, ἢ πάντως εἰς τρίτον | *cras, aut summum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epist.* 43. *Scies fortassè cras, summum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laertius *l.* 2. quum enim in somnis quidam visus est illi dixisse ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἤματί κεν τριτάτῳ φθίμενον ἐείσαο ἶκτον.

conjecit indè *perendiè moriturum se.* εἰς τρίτον; inquit, ἀποδαυμάσαι. conjecturæ rationem, eâ quam Erasmus dedit, probabiliorem è Nannio *miscel. l.* 8. *c.* 36. & Casaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μίαν ἡσσᾶν | Senec. *epist.* 93. *Nunquid felicitorem judicas eum, qui summo die muneris, quam eum qui medio occiditur? nunquid aliquem esse tam vilipendum vitæ putas, ut jugulari in spoliario, quàm in arena malit? non majore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qui occidit, consequitur occisum. minimum est de quo solicitissimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non possis?* Et *quæst. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reservamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quousque cogitas esse? citò natura revocabit & condet. nec de re, sed de die quæritur. eodem citiùs tardiúsve veniendum est. quid ergo? non tibi timidissimus omnium videtur, & insipientissimus, qui magno ambitu rogat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros constitutus, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes constitutum est capitale supplicium. magno æstimamus tardiùs mori. Quid verò prodest paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex stillicidio potest perdere.* Idem *epist.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hausturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι. κερδαίνειν γὰρ οἴονται καὶ ἐγὼ εἰκότως ἃ ποιήσω· ὀλίγον γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενος τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενος ἐάντις ἔτι ἐνῇ. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; Ἐκ πάνυ μοι ἡ τοῦ Κύκλωπος ἐκείνη ἐυφραίνει ῥαστώνη, τὸ ὑπομένειν, ὅπ πύματον ἐγὼ τὸν ἑπ' ἐσχάτοις ἔσεσθαι. ἂν τι γὰρ ἀσθενὲς, ἄγλις πύματον, εἰ αὐτοὶ ἐθέλοιεν ἀεὶ ζῆσαι. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἀγανακτεῖς, εἰ τυφλὸς; εἰ γὰρ μὴ τυφλὸς, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ

Τὸ ὡς πολλοὺς ὅπως μᾶλλον ἢ αὔριον, μηδὲν μέγα | Vide *in.* 10. § 5. & *supr.* § 15. Plut. *de sera numinis.* Ἐπεὶ πῶς γε θεοῖς πᾶν ἀνθρώπινον βίου διάστημα. τὸ μηδὲν ὄν. κ) τὸ νυῦ, ἀλλὰ μὴ σοὶ ἐδοξε τελευτᾶν, τοιοῦτόν ὄστιν, οἷ τὸ δίλυς, ἀλλὰ μὴ σοφοῖ, φρενῶν ἢ κρεμασμῶν τὸν πονηρόν Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρόνος τῷ θείῳ βραχὺς ἀπὸ τοῦ ὄντος κ) ἐσομένου.

§ 40 Πόσοι μὲν ἁλῶσι | Vide *l.* 3. § 3. & *lib.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina siquidem etiam bonus Auctus reliquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occidêrunt, magnis qui gentibus imperitârunt:
Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
Strâvit, itérque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempsit aquas insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiadas, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.
Adde repertores doctrinarum atque leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eadem aliis sopitus quietêsset.
Denique Democritum, postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte sua leto caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut æthereus Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqui memineris. Illud interim ἐς ἐν παιδὸς notetur, allusisse videri primoribus hisce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φ'. v. 107. quæ & Callisthenem sibi occinere solitum, ubi Alexandri animum abs se alienarum senserat, quò adversùs mortis metum mentem sibi obfirmaret, autor est in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε κ) Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ ἦν ἀρρωσύνην συμπάσασθαι | contractis scil. in triftitiæ gravitatisque indicium supercilibus, morti propinquos significare volebant ægrotos, & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσία ψυχῶν | Quia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc fastuosum illud Pilati Joan. *Evang.* c. 19. v. 10. Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad se accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. κ) γὰρ κάνθαρος ἢ φαλάγγιον τοῦτ' ἂν ποιήσειεν. *Nihil*, inquit, *hæc magni, cum cantharis & phalangium, musca & aranea, idem possint.* Laert. *l.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lytimacho idem interminato, *Etiamne magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim assecutus es.* Refert Cicero *Tusc. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: homina sanguinis in tua potestate est.*

Ὡς ἀναξαγόρᾳ | At Anaxagoras, renunciato morti addictum se à suis, Ἄρα κἀκείνων κἀμοῦ πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. *Eundem in utrumque nostrum jam olim natura calculum tulit.* Laert. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θνήτόν σε κατέγνωσαν. *Mortis te addixerunt.* κἀκείνων ἡ φύσις. *& ipsos natura.* Laert. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qui te Deum credis, aliis ὁ facilis tumens, tanti* (lucernæ odore extinctæ) *perire potuisti, atque etiam bodie minoris potes.*

Πόσαι ἢ πόλεις ὅλαι | De urbibus opidisque montium concursu collisis, terræ motu prostratis, hiatu absorptis, marisve incursu hausti submersisque; videri poterit Plinius *hist. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 85, 91, 92 & Strabo *geograph. l.* 1. Aristotelis nom. *de mund. c.* . Τὰ οὖν τῆς γῆς εὐτυχήματα ὕλαι, πολλὰς ἐπιφερούσης κ) παρὰ ἀναλίσκουσα σεισμοῖς τε κ) ὕδατι βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς ἀνέῤῥηξαν· ὄμβροι τε καταῤῥυσαν, ὀξεῖαι κλαπεῖσαι ὑπὸ δεσμοί τε πυμάτων κ) ἀναχωρήσεις, πολλαχοῦ κ) ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, κ) θαλάττας ἠπείρωσαν· βίαιοί τε πνευμάτων κ) πυρώσεις, ἐν ὅτε πόλεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε κ) φλόγες, αἱ μὲ ὀξὺ ὑφορμῶσαι ἐφθάρησαν, ὥσπερ φασὶν, ὑπὸ φαίνοντος τὰ ἐφεξῆς ἐν μέρη κατέφλεξαν· αἱ ὃ ἐφεξῆς ἑστῶσαι ὑπὸ γῆς ἀναβλύσασαι κ) ἐκπυρώσασαι, κἀκεῖθεν ἐπὶ τὸ Αἴτνην κεκτῆσθαι ἀναῤῥαγόντων, κ) ἀνὰ πλὺ γῆ φερομένων, χαμαῤῥὺς δίκλιν. Aristides ἐφεσιακῷ Σμυρναϊκῷ. Ἀκίνδυνον ὃ ὑμῖν, φασὶ, τὸ ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ κ) γῆ θαλάττας δέχεται, κ) θαλάσσα ἠπείρους· κ) πόλεις, αἱ μὲν χθὲς γῆς ἔδυσαν, αἱ ὃ ὑπὸ ῥοιζημάτων ὑφορίων τε κ) παντοίων ἀναλίσκονται Vide eundem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ὑπὲρ Σμύρνης, de Rhodi in *Rhodiaca*. Tertull. *apolog. c.* 20. *Quod terra vorans urbes, quod insulæ maria fraudant, quod regna regnis compulsant,* &c. & *c.* 40. *Quanta clades orbem & urbes cæciderunt? Legimus Hieramapen.* (leg. Hieran. & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *lib.* 17.) & *Delon, & Rhodon, & Con insulas multas cum multibus hominum pessum abisse. Sed & mare Corinthium terra motus ebibit: & vis tonitrorum Lucaniam Italiæ abscissam in Siciliæ nomen relegavit.* Quibus gemina habet & *adumbration. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos, Dumos* legitur. Sed & *de pudic. cap.* 2. ubi inter alia, *Inter insulas nullas jam Deli; arenæ Samos; & Sibylla non mendax.* Allusit ad Sibyllinum illud;

—— κ) ἔπλω ἄβλητος.
Καὶ ψάμαθος; Σάμος δέδι. ——

Seneca *nat. quæst. 6. l.* 1. *Non homines tantùm, qui brevis & caduca res nascimur, urbes atque terrarum*

&

& lictora, & ipsum mare in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui sæpe illapsas urbes receperunt, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Iraq; eximiè dixisse eundem, ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat, *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & pernicies ista fuit motus, ut tota oppida everteret. nunquam denique tam ingens ignis ubi exarsit incendium, aut nihil alteri superesse fecundio. Tot pulcherrima opera, quæ singula illustrare urbes singulas possint, una nox stravit : una nox fuit inter urbem maximam & nullam. Denique diutius illam tibi periisse, quàm periit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & pernicioſum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Alia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola haud ità multò pòst subjiciat : *Quoties Asiæ; quoties Achaiæ* (ubi forsan, pro *quoties, quot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc clades? quoties in se Paphus corruit? frequenter nobis nunciata sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, vestigia quoque tempus radet. Non video quemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec quicquam extet, ex quo appareat illas fuisse? Non tantum manu facta labuntur, non tantum humanâ arte atque industriâ posita vertit dies : jugo montium diffluunt, totæ desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per quos eluceat; crevit, & quendam altissimos vertices, solatia navigantium ac speculas, ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur. & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Cætera omnia extant : omnibus exitus manet; sive interna vis flatusque præclusi violente pondus, sub quo tenebantur, excusserunt; sive torrentium in abdita vis obstantia effregerit; sive flammarum violentia compagines soli ruperit; sive vetustas, à qua nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cæli ejecerit populos, & sinus deserta corroserit. enumerare omnes fatorum vias, longum est : hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt : inter pleraque ceciderunt.* Adjici poterant his, ni fabulosa merito haberentur, quæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo* : Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἠμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ, σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κατακλυσμῶν ἀμοιρήσασα, βύσει καὶ θαλάττῃ, ἐξαφανὴς ἐγένετο. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat & Plato mirandæ Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Asiâ aut Africâ in Atlantico mari jacuisse.* Lycurtius, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Asiam æquans quæritur.* Quanquam & fabulosis istis aliquid etiam veritatis inerat. Siquidem quæ temporibus illis quasi demersa latebat, novis his ætatibus enatavit quodammodo, & in notitiam fuit edidit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ipse loquitur, ad æquans terra, forsan etiam ἅμα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων. præsertim si utriusque hujus quantum Platonis diebus innotuerat sumpserimus, certe *Europæ orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqui silentio licet.

Ἴσ' ἅπα πάπτω, πτόλιν ἄστεος | Ità *lib.* 10. § 19. Ἔκρυφεν πύργων ὕψος ἐφ' ὑψόσσαν. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος· πολλῷ δ' δεινότερον, πόλιν ἀποθανεῖν. Serv. Sulpitius (quod & Xyl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. *habetur. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versus navigarem, cæpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus : quæ opida quondam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. cæpi egomet sic cogitare : Hem, nos homunculi indignamur, siquis nostrûm interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Dolet quod dudum florentissima repentè occiderit. Verum hoc nobis commune est, non solum cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisque ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nomine sonans; ad lævum Apennini montis miseratur, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atque objecta relegebas dolenti. cui igitur semirutarum urbium cadavera, terrarumque sub eodem conspectu exposita funera non te admonent unius, sanctæ licèt & admirabilis fortunæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem recepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Hasterna Sodoma. & nulla Gomorrha, & cunis omnis, & propinquitas maris juxta cum solo mortuum ivit* ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum ivit.* i. e. mortua est. Allusit autem ad *maris mortui* appellationem, Insulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *vivere* adhuc, alteram *non item*, dixit Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῆσοι δ' αἱ μὲν ζώουσι, τὸ δ' ἐκ θεῶν τίς κεν ἐλάφοις
Ὄλβον Τηΐῳ Δήλον ἐριστέφανον ;

quod tamen carmen Alphæo Mitylenæo tribuit Cl. Salmas. *in Tertull. Paul. Vivere* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Inve-

§ 29. Ξένῳ κόσμῳ | Quia τὰ κόσμια ξένα ipſi videntur. *infra* § 46. Vide & *l.* 8. § 15. & *l.* 12. § 1. & 13. *Peregrini* enim videtur eſſe, quæ civitatis, in qua agit, ſint ſolennia, ignorare. Huc illud Luc. *c.* 24. *v.* 18. Σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ; Itaque & Petrus Apoſtol. *epiſt.* 1., *c.* 4. *v.* 12. pios perſecutionem à mundanis perpeſſos (cùm ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξειν, i.e. *in mundo* atque à mundo, qui ipſos odio habiturus ſit, *afflictos fore* Dominus ipſe præmonuerit, in *Evangelio* Joan. *c.* 15. *v.* 18. & *c.* 16. *v.* 33.) vetat ξενίζεσθαι τῇ ἐν αὐτοῖς πυρώσει ὡς ξένου συμβαίνοντος. Itaque hac in parte, prout Marcus iſtic, non vult Chriſtianos eſſe ξένους κόσμου. Alioqui ξένοι κόσμου καὶ παρεπίδημοι, *peregrini & inquilini mundi* iſtius, quoad vitæ rationem & inſtitutum, prædicantur pii omnes, idq; illis laudi ducitur. Autor *ad Heb. c.* 11. *v.* 13. & Petr. idem *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 11. Joan. Chryſoſt. in *epiſt. ad Hebr. orat.* 24. Ἡ ὡδὶ ἀρετὴ, καὶ ἡ πᾶσα ἀρετὴ, τὸ ξένον εἶναι τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ παρεπίδημον, καὶ μισεῖν κοινὸν ἔχειν πρὸς τὰ ἐνταῦθα πράγματα, ἀλλ' ἀπηρτῆσθαι αὐτῆς, ὥσπερ ξένους. vel ut alii, ὥσπερ ξένον.

Φυγὰς | Δραπέτης idem *l.* 10. § 25. Philo *allegor. lib.* 2. φυγὰς ὁ φαῦλος, *fugitivus vitioſus* quivis.

Τυφλὸς, ὁ καλαμῶν τῷ νοερῷ ὄμματι | i. e. τοῖς τῆς καρδίας ὀφθαλμοῖς. ut Paulus *ad Eph. c.* 1. *v.* 18. ſive τῷ νοητῷ τῶν. ut idem *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 4. Ità Petrus, *ep.* 2. *c.* 1. *v.* 9. τυφλὸς ὢν καὶ μυωπάζων. Unde diverbium Domino Chriſto uſurpatum; Matth. *c.* 15. *v.* 14. Ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. Et Paulo *ad Rom. c.* 2. *v.* 19. τυφλῶν ὁδηγός. Et Angelo Eccleſiæ Laodicenæ Dominus Joannis *Apoc. cap.* 3. *v.* 17. Οὐκ οἶδας ὅτι τυφλὸς εἶ. Vide *ſupra ad lib.* 2. § 14. Sophocles Oedip. rege.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, πίν τὸ νῦν, τά τ' ὄμματα.
Mentémque & aures cæcus eſt, & lumina.

Τῷ νοερῷ ὄμματι | Autor *de Mund. cap.* 1. Ἡ γῆν ψυχὴ διὰ φιλοσοφίας λαβοῦσα ὑγιάνατε τὸν νοῦν, καὶ θείῳ ψυχῆς ὄμματι τὰ θεῖα καλαλαβοῦσα, &c. Vide *ad l.* 3. § 15.

Πτωχὸς | Ità de Eccleſiæ Laodicenæ Angelo, *Apoc. c.* 3. *v.* 18. πτωχὸς, καὶ τυφλὸς. *mendicus & cæcus.*

Ὁ ἐλεὴς ἑπέρα | Vide *lib.* 3. § 5. & *l.* 9. § 6. & *l.* 11. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 8. Εἰ μέ τις βλάψαι δύναται, ἐγὼ οὐδὲν πείθω· εἰ ἄλλον περιμένω ἵνα με ὠφελήσῃ, ἐγὼ οὐδέν εἰμι. *Si me quis ledere poteſt; nihil ago; ſi alterius opem expecto, qui me juvet; nihil ſum ego.*

Ἄπτυστα κόσμῳ | Ità *l.* 2. § 16. Ἀπόπτυσμα καὶ οὖν ῥύμα τοῦ κόσμου.

Ἐκείνη γὰρ εἶχεν τοῦτο, ἃ καὶ σὺ ἤκουσας | Ità *l.* 12. § 1. Σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ αὐτὴ ἕξις, καὶ σὺ τούτῳ. τοῦτο, cum τοῖς συμβαίνουσι prius dixiſſet. tranſitio à numero ad numerum, plurali ad ſingularem: ſicut vice verſâ ab hoc ad illum *l.* 2. § 4. Ità Plato *Hipp.* Καὶ πῶς ἂν οἱ ἐχθροὶ ἀδικοῖεν, καὶ ἐχθροῖς ἐπιβουλεύσαντες, καὶ κακὰ ἐργασάμενοι, βελτίους ἂν εἶεν ἢ οἱ ἐχθροί, οἷς πολλὴ δοκεῖ συγγνώμη εἶναι, ἐὰν μὴ εἰδώς τις ἀδικήσῃ, ἢ ψεύσηται, ἢ ἄλλο τι κακὸν ποιήσῃ. Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ, καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὧδε ἤ λοιπὸν ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. Sic & *ad Galat. c.* 6. *v.* 1. Ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ, καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον, σκοπῶν σεαυτὸν, μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. Saluſt. in Catilin. *Interea Jerotyla repudiabat, cujus rei initio ad eum magnæ copiæ concurrebant.* Terent. *Eunuch.* 2. 1.

Adéone homines immutarier ex amore, ut non cognoſcas eundem eſſe?

Id. *Cujus maximè mos eſt conſimilis veſtrûm, hi ſe ad vos applicant.*

Plaut. *Pſeud.* 3. 2.

Si quò hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum ſi protollet, pariter proferto manum.

Uſum hujus enallages, qui & Hebræis familiaris (de quo videantur Fr. Jun. *ad Proverb. c.* 13. *v.* 1. & Jo. Druſ. *quæſt. l.* 3. *c.* 33.) in diſtributionibus ſolennem, monet M. Seneca *Suaſor.* 2. qui ubi Corn. Severi illud de militibus Romanis laudaverat,

——— *ſtratique per herbam,*
Hic meus eſt, dixere, dies. ———

Illud, inquit, *Porcellus Grammaticus arguebat in hoc verſu, tanquam ſolœciſmum, quòd cùm plures induxiſſet, diceret, Hic meus eſt dies, non, Dies hic eſt noſter. & in ſententia optima accuſabat id quod erat optimum. — nam quaſi proverbii loco eſt; Hic dies meus eſt. & cùm ad ſenſum retuleris; ne Grammaticorum quidem calumnia habebit locum. dixerunt enim, non omnes ſimul, ſed ſinguli ex his, Hic meus eſt dies.* Nec ſecùs in *Hiſtoria* ſacra *Reg. lib.* 4. *cap.* 5. *v.* 13. de Naæmane, *Allocuti ſunt eum ſervi ejus, dicentes, Pater mi*, &c. i.e. horum quali ſeorſum ſinguli. Sic hoc loco τοῦτο, i. e. τέκνον ἐμοὶ συμβαινόντων ἐστιν. Sed de iſtis alibi fuſiùs diſſeruimus.

Ἀπόκομα πόλεως | Hinc illud *l.* 3. § 8. Οὐδὲν ἀπόκομμα. Caſ. *qui in civitate ſeditionem ſuſcitat.* Xyl. *fruſtum à civitate amputatum.* ego malim, quo uno verbo exprimam, inſolenti fortaſſis uti vocabulo, quale & Marci ipſum eſt, ſed analogiâ eâdem, quâ *abſceſſus*, formato, *abſciſſum civitatis*, vertere. Ejuſmodi autem hominem nunc *membro abſciſſo*, *l.* 8. § 34. nunc *ramo avulſo*, *l.* 11. § 8. nunc *civi ſeditioſo*, *l.* 9. § 23. ſimilem pronunciat. Quin & τὸ ἀποσίμα vocabulum etiam de cive iſtiuſmodi uſurpavit Plutarch. *in præcept. polit.* Δεῖ γὰρ ἐχθρὸν

θεὸν μηδένα νομίζειν πολίτην, ἐὰν μή τις, οἷον Ἀεισίων, ἢ Νάβις, ἢ Καπλίνας, νόσημα καὶ ἀπόστημα πόλεως ἐγκόπτων.

Μιᾶς κοινῆς | *Animam* totius *unam* statuebant Stoici. cujus singulæ omnes quasi membra essent. Vide *supr.* § 21. & *infr.* § 40. & *l.* 6. § 8.

§ 30. Χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ | *Alius sine toga philosophatur*, Xyl. imò, *sine tunica*. Ità Cynici. Salmas. ad Tertull. *de pallio*. *Græci generis omnes cùm tunicam, tum interulam simul indutui habebant, haud minùs quàm Romani sub toga. Soli Cynici præter omnium Græcorum morem, tunicam non gerebant*, sed interulam tantùm. Lucian. in *Cynico dialogo*: Τί ποτε, ὦ ἄνερ, πώγωνα μὲν ἔχεις καὶ κόμην, χλανίδιον δὲ οὐκ ἔχεις; Dio Chrysost. περὶ φιλοσόφου *orat.* 72. Τὰς γὰρ μὲν καπίνας ἐκδύεται ὀρθῶς ὁ τὴν καπηλείαν ἀναζωσάμενος, ἐλλιπεῖ δὲ τὸν χιτίσκον· καταγελῶεν δ' ἂν τύραννον, εἰ μὴ ὅπως ἐκπεπλασμένος εἴη, ὡς οἰκεῖα τῷ σώματι χρήσεται τῇ ἐργασίᾳ, ἣν μελαχρινίζονται, ἐπειδάν τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ, καθάπερ τὰ κυφὰ καὶ τὰ σμικρὰ, οὐχ οἷοί τε εἰσὶ φρὸς τύτους ὁμιλίας ἄγειν. ἀλλ' ὀργὴ παρέρχεται· ἀλλ' ἱρίσαντες, καὶ ἐραδίζοντες, καὶ ὅτι κατηλάσαν, ἢ ἐλοιδόρησαν, ἢ οἷοπερ ἄλκιμοι ἐπλαδώθησαν· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὅτι τοῖς καμμύοις φιλόσοφος ξυνῆκε δὴν ὑ σολὴ αὕτη, καὶ ὅπως τινὰ ἀπολελειμμένην. *Philosophi*, inquit, *conjectus hic habitus*; Cynicis nimirum, non & cæteris. Et hæc illis causſa pallii duplicandi, quòd ſine tunicis eſſent. Unde Diogenem tunicam petentem juſſit Antiſthenes, τὴν δύξαν δοὺς ἱμάτιον. (Indè Teles apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 49. de Metrocle jam Cynico: ἐμοὶς μὲν ζητοῦσι παρέστιον ἱμάτιον· ἐκεῖνος δὲ διπλόϊδας τὴν τελέσσαν φαίνει, ὅταν τινὰ δύο ἱμάτια ἔχων.) De Antiſthene Laërtius; τῷ ἱματίῳ ἐχρῆτο μόνῳ· quod ſcil. *tunicam non haberet*. idémq; de Cynicis, τελέσσαν μόνους χρῆσθαι· ἀχίτωνας itaque erant Cynici, & qui Cynismum profiteri volebant, tunicam deponebant. Vetus epigramma,

Ἑρμοδότου τόδε δόγμα τὸ πένησον· εἴτις ἀχαλκεῖ,
Μηκέτι πευσάτω, δεῖς τὸ χιτωνάριον·

Hermodoti ſapientis dogma hoc: ſi deſuerit cui
Æs, poſitâ tunicâ, ne amplius eſuriat.

hoc eſt, ſi quis eſurit, & viam reperire vult, quâ non amplius eſuriat, depoſitâ tunicâ habitum Cynici capeſſat. perperam viri docti χιτωνάριον accipiunt ibi pro *induere*. Hinc Juven. *Sat.* 13. *v.* 121.

— *& Stoica dogmata tantùm*
A Cynicis tunicâ diſtantia. —

quia Stoici tunicas, ut reliqui philoſophi, & Græci omnes geſtabant, quibus carebant Cynici. Hæc ibi ferè Salmaſ. & *ad Marci* noſtri *vitam* à Capitolino delineatam. quæ non advertit vir doctiſſimus Jo. Cameron in *prælect. ad Matth. cap.* 18. *v.* 15. ubi dixit, *Stoicos à Cynicis pallio diſtâſſe*. à Satyrici *Scholiaſte* forſan *Vetere* deceptus, qui *Cynicos pallio uſos* negat. *pallium* enim utrique Sectæ amictus ex æquo communis erat. Quin & Romanos priſcos ἀχίτωνας egiſſe, autor eſt Gellius *lib.* 7. *c.* 12. *Virî*, inquit, *Romani primò ſine tunicis togâ ſolâ amictî fuerunt.*

Χωρὶς βιβλίων | Vide *ad lib.* 2. § 2. Clemens *Strom. l.* 4. Ἔξεστι δὲ καὶ ἡμᾶς πιπολιτεύμενον καὶ ἀνὰ γεγραμμάτων φιλοσοφῆν. Quin & è noſtris quidam de *librorum ſupellectile* interrogatus; *Fabricam mundi*, Creaturáſq; eodem comprehenſas *librorum* vicem abundè ſibi ſupplere reſpondit. Τὸ ἐμὸν βιβλίον ἡ φύσις ἐστὶ τῶν γενομένων· καὶ πάρεστιν, ὅτε βούλομαι, τοῦ λόγου ἀναγινώσκειν τὰ θεῖα. *Natura*, inquit, *rerum mihi liber eſt; in quo Dei oracula, ubi libuerit, legere licet.* Ex Evagrii ſcripto Nicephorus Calliſti *l.* 11. *c.* 43. Eum autem qui hoc dixerat, Antonium is *Juſtum* appellat, quem alii cum Sozomene *Magnum*: qui & *hiſt. Eccl. l.* 1. *c.* 13. de eodem, γεγράμματα μὲν οὐκ ἦν ἐπίστατο, οὐδὲ ἐθαύμαζεν· ἀλλὰ νοῦν ἀγαθὸν, ὡς ἀρσοβύτερον ἦν γραμμάτων, καὶ αὐτὸν τύπον εὐσεβείας ἐπήσκησε. *literas nec nôrat, nec ſuſpiciebat: Sed mentem bonam, tanquam eis antiquiorem, ipſámque earundem inventricem collaudabat.*

Ἄλλος ἄνθρωπος | Malim, ἄλλος ἄνθρ. *alius quiſpiam*. Ità Demoſth. *adv. Midiam*: ἀλλοί τινες ἀνθρωποι καὶ ταῦτα δοῦλοι, &c. Liban. *orat.* 22. καί τις ἄνθρ ἕτερος.

Ἡμίγυμνος | De Cynicis Cyprian. *orat. de patient. Exerti ac ſeminudi pectoris inverecunda jactantia.* De Alcidamante Cynico Lucian. in *Sympoſ.* Ἐς τύβωνα καλαβαλὼν ἑαυτὸν, ἔκειτο ἡμίγυμνος. Senec. *epiſt.* 62. *Demetrium virum optimum, mecum circumfero, & reliquis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror.* At de eodem *ep.* 20. *Ego certè aliter audio, quæ dicit Demetrius noſter, cùm illum vidi nudum, quantò minus quàm ſtramentis incubantem? tunc enim non præceptor veri, ſed teſtis eſt.* De Chriſtianis Cæcilius apud Minucium: *Purpuras deſpiciunt ipſi ſeminudi.* Cæterùm peculiari quàdam ratione *Cynici ſeminudi*; nimirum, *quia* (Cl. Salmaſii verba habes, *ad Tertull. pall.*) *partem pallii de ſub dextro humero ſuper ſiniſtrum rejiciebant; & ſic excluſo dextro, obvelato ſiniſtro erant: ità pallium Cynicum humerum lævum duplici textu tegebat, & dextrum nudabat, cùm commune in utroque humero ſimplex ſederet.* Ammianus *in Cynicum antholog. lib.* 2. *c.* 32. παιγνίων, ὧμιον ἔξω. indè ἐξωμὶς veſtis, quâ ei utebantur. Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. lib.* 1. *c.* 14. § 10. Καὶ ὁ μὲν Διογένης ἀπὸ ἐξωμίδος φαίνει ἡμῖν ὡς εἰώθαμεν. Et ab hac Cynici Ἐξωμίδαι. Lucian. βίων πρᾶσει, de Cynico, ἄνθρ, ὁ τὴν πώγωνα ἐξυρημένος, ὁ ἐξωμίδας, fruſtra eſt vir Cl. H. Stephanus, quum ad humerorum altitudinem refert. Indè &

& de Cynicis Tatian. *cap.* 41. Θατέρῳ δὲ ὤμων ἐξαιτῶν. quem *nudum* ſcil. *& exertum*, ut Cyprianus, habebant.

Ἄρδυς ἐκ ἔχω | Hoc vult. nihil impedire, quo minùs quiſpiam, etiam in ſumma rerum omnium indigentia, operam det Philoſophiæ, in eâque perſiſtat. Sen. *ep.* 17. *Licet ad philoſophiam etiam ſine viatico pervenire.* Legas ſis totam epiſtolam. Epictet. *Enchir. c.* 11. § 1. Ἐὰν σχολάζειν θέλῃς, ἄσῃς πρὸ πάντας διαλογισμὸς· ἐὰν ἀκάθαρτον ᾖ ἐμοὶ, ἐκ ἄξιον διατροφάς. κρεῖττον δὲ κύριῳ ἀπολωλέναι, ἢ ζῆν ἐν ἀφθόνοις παρανόμως.

Τροφὰς τὰς ἐν παιδεύμασιν | *Educationis bonæ inſtructionisque alimenta.* Cal. *Ex diſciplinis ſuis alimenta.* Xyl. huic potiùs accedo.

§ 31. Τὸ πτωχὸν ὁ Ἰμαθὴς, φίλον | Senarius proverbialis ab Ariſtophane in *Veſpis*, à Stratonico (ſed cum levi inflexione) apud Athen. *lib.* 8. uſurpatus.

Ἐρᾷ τὶς, ἢν ἔχῃς τι δίδου τῷ πτωχῷ.

Straton. Ἀρᾷ. Quod Cicero *Tuſcul. l.* 1.

Quam quiſque norit artem, in ea ſe exerceat.

Horat. *l.* 1. *epiſt.* 14.

Quam ſcit uterque, libens cenſebo, exerceat artem.

Apoſtolus ipſe *ad Corinth. epiſt.* 1. *cap.* 7. *v.* 20, 24. Ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ἐν ᾗ ἐκλήθη, μενέτω ἐν τῷ Θεῷ.

Τάττῳ σεαυτὸν | Intra limites iſtius te contine: nec ad alias artes, aliáve ſtudia animum adjicias; eiſve te intermiſceas. quod Apoſtolus appellat, τὰ ἴδια πράσσειν, *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 11. Apelles ſutorem, quem *de crepidarum anſis* reprehendentem lubenti gratóq; animo pridiè audierat, *de cruris efformatione* poſtridiè cavillantem monuit, *Nè ſutor ſupra crepidam judicaret.* quod & ipſum in proverbium venit. Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. Martial. pariter *l.* 3. *epig.* 16.

——*ſed te, mihi crede, memento*
Nunc in pellicula, cerdo, tenere tua.

Alluſit ad Proverbium; *intra pelliculam ſuam ſe continere.* Stratonicus itidem Mynaco ſutori de re Muſica ſecum diſceptanti, ὁ σεσίχων αὐτῷ, ἔφη, ὅτι ἀνώτερον τῆς σφυρᾶς λέγει. *parum ſe facere, quid ille dicat, cùm ſupra talum loquatur.* Athen. *l.* 8. nam quod Mynacum *fabrum* opinatus eſt Eraſmus, & *ultra malleum* locutum à Stratonico dictum, in eo falſum eſſe ſummum illum virum, docet Leopard. *emend. l.* 10. *c.* 2. Quin & idem Ptolemæo de re cithariſtica litem intendenti, Ἔτερόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Aliud eſt*, inquit, *ô Rex, ſceptrum, aliud autem plectrum.* Apelles etiam Megabyzo aulico, ut Plutarch. *de adulat.* Alexandro ipſi, ut Plin. loco ſup. memorato, de pictura differenti; Ὁρᾷς τὰ παιδάρια τοῦτα τὰ μιλήδια τρίβοντα; πάνυ δὲ σφαλῇ τὴν τῶν σανιδίων, καὶ τὰ πτερύγια ἐναδικᾷς καὶ τὰ χροΐα. τῷ δ' οὐ τοιούτῳ, ἀλλ' ὃν ὁ μισθὸς ἀξιοῖ λαλεῖν. admonuit nempe *deriſui eſſe illum pueris, qui colores terebant.* Sed & Baſilius Cæſar: Demoſtheni Valentis imperatoris culinæ præfecto de re Theologica, ſed imperitè barbaréque, cum Epiſcopo diſceptanti; ſubridens, Ἐδοκιμάσαμεν καὶ Δημοσθένη ἀγεγυμνασμένον. *Etiam Demoſthenem*, inquit, *illiteratum vidimus.* ampliúſq; ſuccenſenti; Σὺ δὲ τῆς ἐμοῦ ἀκροάσεως ἀφαιρεῖ. δογμάτων γὰρ θεῖων ἐπήκοον ὁ δυσώδης βύσσος ἔχων τὰς ἀκοάς. *Tum eſt pulmentarum condituram curare: neque enim dogmata potes audire divina, qui aures ſordibus oppletas geris.* Narrat Theodoret. *Hiſt. Eccleſ. l.* 4. *c.* 19. Nec ſupprimi dignum illud Butleti noſtri medicinæ nomine celeberrimi, quem cum juridicus quidam inſignis in convivio frequenti de re medica jactantiùs paulò ſe efferens, ſubindè compellaret, quæreréq; inter alia, quonam in Galeni opere dictum quoddam inveniretur, reſpondit, *In decimo tertio Henrici octavi*; alludens ad leguleii noſtris ſolennem legum capita citandi formulam. cùm quam jure ſuo contentum, intráq; limites ejuſdem ſe continentem, in meſſem medicam falcem mittere, neutiquam oportuerit. Verùm, contrà quàm Pindarus apud Plut. *de virt. mor.* & *de tranquill.*

Ἐν ἅρμασι μὲν ἵππον, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς,
Currum equus, aratrum bos trahat.
Optat ephippia bos piger, optat arare Caballus.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 14.

—— *nec quiſquam ferè, quam ſibi ſortem*
Aut ratio dederit, aut ſors objecerit, illâ
Contentus vivit; laudat diverſa ſequentes.

Idem *Serm. l.* 1. *Sat.* 1. Ità:

Cui placet alterius, ſua nimirum eſt odio ſors.

Idem *ep.* 14. In hoc, quod nunc præ manibus habemus, negotio, id cum primis uſu venire, idem monet *l.* 2. *ep.* 1.

Navem agere ignarus navis timet: abrotonum aegro
Non audet, niſi qui didicit, dare: quod medicorum eſt
Promittunt medici: tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique.——

Atqui ut Plut. de tranq. ὃ πάσχει πάσχει δῆλον. ἀλλὰ δεῖ τῷ Πυθικῷ χράσμασι πειθόμενον, αὑτὸν κρίνασθαι. ἕστι χρῆσις σοὶ ἐν ὃ πάσχεις, καὶ μὴ ἄλλον ἄλλοτε βίον ζῆλον ἕλκειν καὶ παρεκβαίνειν τὸν φύσιν. Vide *l.* 6. § 43. & *l.* 7. § 5.

Περισκόπει | Apoſt. *ad Rom. c.* 2. *v.* 17. Ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ.

Θεοῖς μὲν ἐπιτρεπτὰ τὰ σώματα πάντα | Socrates apud Platon. in *Critone*. & apud Epictet. *Enchir. cap. ult.* & *differt. l.* 1. *c.* 4. & *l.* 3. *c.* 22. Ἐμοὶ ταύτῃ τοῖς θεοῖς φίλον, ταύτῃ χρώμενον. David noſter; *Faciat me Dominus, quod illi viſum fuerit. Reg. hiſt. l.* 2. *c.* 15. *v.* 26. Cujus & monita paſſim pia iſtiuſmodi, גל־יהוה דרכך *Devolve ſuper Deum viam tuam. Pſal.* 37. *verſ.* 5. & *Pſal.*

Pſal. 55. *verſ.* 22. השלך על-יי יהבך *Rejice ad Deum inuxus omne tuum.* Et Solomon filius; *Prov. c.* 16. *v.* 3. גול אל-יי מעשיך *Devolve ad Deum opera tua.* Et Petrus Apoſt. *ep.* 1. *cap.* 5. *verſ.* 7. Πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιῤῥίψαντες ἐπ' αὐτόν. Vide *infr. ad* § 34. Sed & Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346. *ad l.* 5. § 7.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς | Phraſis Marco familiaris, ità *ſupr. l.* 3. § 4. ἀσπαζόμενον ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα. & *l.* 12. § 29. ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τἀληθῆ λέγειν. & *l.* 2. § 3. ἀπὸ τραπέζης εὐχάριστον. Quod idem in ſacra pagina toties occurrit. *Deut. cap.* 6. *Verſ.* 5: *Diliges Dominum Deum tuum* בכל-לבבך ובכל-נפשך. Ubi Græcus interpres; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου. Sed & Lucas *Evang.* c. 10. *v.* 27. & Marc. *c.* 12. *v.* 30. At Matth. *Ev. c.* 22. *v.* 37. Ebraïſans magis; ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ.

Ἄνθρωπον ἢ μαστιγίαν | Annot. Lugd. *μαστίγιον* quorſum, quæro?

Μήτε πλεονεκτεῖν, μήτε ἄλλον | Neque præter jus faſque quendam opprimendo, neq; præter decorem alicui inſerviendo. Illud Apoſt. *ad Theſſ. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 6. Τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Iſtud idem *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 23. Μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. Atque hoc forſan fuerit, quod Marcus voluit verbis illis, *l.* 5. §. 28. ἔτι τετραχῶς, ἔτι πόρρω. Laxiùs *tyranni* nomine abuſus Seneca *ep.* 114. *Animus noſter modò rex eſt, modò tyrannus. rex, cùm honeſta ſectatur, ſalutem ſibi commiſſi corporis curat, & nihil imperat turpe, nihil ſordidum: ubi verò impotens, cupidus, delicatus eſt; tranſit in nomen deteſtabile ac durum, & fit tyrannus.* Illud interim obſerveturi, quæ hîc ſejuncta Marcus poſuit, *tyrannicè nimirum agere & ſerviliter aſſentiri*, in eiſdem perſonis conjunctim frequentiſſimè deprehendi. De Pſeudoprophetis Judas Apoſt. *epiſt. v.* 16. Τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπερογκα. Θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν. De ſui temporis Epiſcopis Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 125. Ὡς τὰ πολλὰ, τὴν μὲν ἀρχὴν, τοῖς μὲν ἄλλοις· καὶ τοῖς μὲν ἐπιτάσουσι, τοῖς δὲ ὑπηρετοῦσι· καὶ τοῖς μὲν κακῶς ποιοῦσι, τοῖς δὲ χαρίζονται· τοῖς μὲν ἐπιχαίρουσι, τοῖς δὲ ὑποπίπτουσι καὶ ἐκδύονται μὲν τέκνοις, μισοῦνται δὲ ὑπὸ τέκνων. De Carthaginienſibus Plut. *præcept. polit.* Καρχηδονίων δήμου ἀεὶ ὑπήκοον τοῖς ἄρχουσι, βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις, ἀβασάνιστον ἐν φίλοις, ἀχειρώτατον ἐν ὀργαῖς. De Perſei Regis aulicis, Livius *hiſt. l.* 45. *Servire regibus humiliter, aliis ſuperbè imperare aſſueti.* Et de turba in genere, *l.* 24. *Hæc natura multitudinis eſt; aut ſervit humiliter, aut ſuperbè dominatur.* Hinc illa Senecæ expoſtulatio, *de benef. lib.* 3. *c.* 28. *Servum tu quenquam vocas, libidinis & gulæ ſervus, & adulteræ, imò adulterarum commune mancipium? negas tibi beneficium à ſervo tuo poſſe dari, cui oſculum alieni ſervi beneficium eſt? quæ eſt tanta animi diſcordia? eodem tempore ſervos deſpicis, & colis: imperioſus intra limen, atque impotens; humilis, fortis; & tam contemptus, quàm contemnens. neque enim ulli magis abjiciunt animos, quàm qui improbè tollunt; nullique ad calcandas alios paratiores, quàm qui contumelias facere acciplendo didicerunt.* Ità quod Peripateticus quidam apud Procop. in *inditis.* Τὰ ἐναντία ἐν ἀνθρώπου φύσει ξυμβαίνει εἶναι, ὥς φασιν ἐν σώματος τῇ μίξει. quod & Marcus ipſe monuiſſe videtur. *l.* 11. § 14.

§ 32. Ταῦτα πάλαι | forſan ταὐτὰ, ut mox, τὰ αὐτὰ. *eadem quæ nunc vides.* Vide *ad l.* 2. § 14.

Ἀυθαδιζομένους | *Jactabundos.* Caſ. hoc eſt, ἀλαζονευομένους. *præfractos ſe geſſiſſe.* Xyl. Malim, *arroganter pervicaces*, vel *contumaces.*

Ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους | *Mori optantes.* Caſ. quod Joannes *Apoc. c.* 9. *v.* 6. ἀποθανεῖν ἐπιθυμοῦντας dixit. & Xyl. *votis mortem vociſſe.* Verùm aliud, opinor, Marcus voluit. *aliorum mortem voto*, ſive *prece expetentes.* quod, oblatâ datâ, non petiviſſe Salomonem, Deo gratum fuit. *Annal. l.* 2. *c.* 1. *v.* 11.

Οὐκ ἐπ' ἀδαρᾶ | Idem argumentum tractat, *l.* 8. § 25. & 31. Vide & *ſupr.* § 3. & *l.* 7. § 58. & *infr.* § 33.

Ἐπιγεγραὰς χείρων | *Petiodos.* Caſ. περιγεγραὰς. Malim, *ſignaturas*, ſive *ſignationes*, eo ſenſu, quo Tacitus an Fabius *de cauſſ. corrupt. eloq. Primùm hoc rogabo, quos vocetis antiquos, quam oratorum ætatem ſignatione iſtâ determinetis:* ut ἐπιγεγραὰ χείρων, ſint *tempora* regis alicujus imperio, aut ejuſmodi notâ aliquâ inſigniore *deſignata.*

Κατειλάδιστες | *Cùm ad ſummum contendiſſent.* Xyl. *Cùm hoc aut illud enixè contendiſſent.* Caſ. optimè. Vide *ſupr.* § 3. μηδὲ κατείδειν.

Ἔπνευσε, καὶ ἀπελύθησαν εἰς τὰ ἴδια | quod Pſaltes *Pſal.* 146. *v.* 4. *Abſcedit ſpiritus; ad pulverem ſuum redit: eo ipſo die intercidunt omnia cogitata ejus.*

Κατὰ πομπήν | Vide *lib.* 2. § 2. *ſuprà* § 3. μὴ πως.

Ἀφέιδιας | ità *ſuprà* § 19. πρέπει καὶ ἀγαθὸν τὴν φυσικὴν δόσιν.

Ἡ ἐπιεικὴς καὶ ἀγαθὴ πρόθεσις | Ἐπιεικὴς hîc Marco, quòd σεμνὸς Epicteto *diſſert. l.* 4. *c.* 12. Τί γὰρ ἄλλο τὴν σεμνὴν τὴν προσοχὴν φυλάττεις; σπούδασον παῦσαι θέλων. τί ἔστι; μὴ δεῖ προσέχειν; ἄφες. τί ἂν κωλύσῃ προσέχειν; ἀπὸ γὰρ ἐξαιρεῖται τι μέρος τῆς βίου, ἐφ' ὃ μὴ διατείνει τὸ προσέχειν. Saltem σεμνὴ illa jugis, via eſt ad ἐπιεικὴ talem qualem Marcus hîc præſcribit, præſtandam; quâ nimirum poſt ſeriam rei cujuſq; conſiderationem ad ſedulam debitámque

τίμιος; pro rei natura & dignitate circa eam se gerendi curam animus accingitur. Vide ad sequentia Senecam. Vide & *l.* 10. § 11. Quod autem σεσοφισμένη διωκτική Epictetus, id σωφρονικὴ ὄρεξις ἐν τῇ ἡγεμονικῇ appellat Hesychius noster *in affectu. c.* 1. § 7.

Ἰδίαν ἀξίαν ἔχει ἡ συμμετρία | i. e. pro rerum, circa quas versatur, & in quibus exercetur, naturâ locóq; se gerit. Vide *l.* 1. § 6. Sic *l.* 3. § 11. ἅμα μέν τι τῷ κατ' ἀξίαν ἐν τοῖς μέσοις συνεχόμενα. Hoc est, quod Lucilius, referente Lactantio *institut. l.* 6. *c.* 5.

Virtus, Albine, est pretium persolvere verum
Quicis ni versamur, quis vivimus', rebus' petesse.
Virtus est homini, scire id, quod quaeque habeat res:
Virtus, quaerenda rei finem scire modumque:
Virtus, divitiis, pretium persolvere posse:
Virtus, id dare, quod re ipsa debetur honori.

Senec. *epist.* 89. *Philosophiae moralis pars prima est, inspectio suum cuique distribuens, & aestimans quanto quidque dignum sit, maxime utilis. quid enim est tam necessarium, quàm pretia rebus imponere? secunda, de impetu: tertia, de actionibus. primum enim est, ut quanti quidque sit, judices: secundum, ut impetum ad illa capias ordinatum temperationemque: tertium ut inter impetum tuum actionemque conveniat, ut in omnibus ipsis tibi ipsi consentias. tunc enim vita sibi concors est. ubi actio non destituit impetum; impetus ex dignitate rei concipitur, perinde remissus aut intentus, prout illa digna est peti.*

Οὐκ ἀπολυσιτέλεις | *Non aegrè feres, animo concides.* Sic *l.* 5. § 9. μὴ ἀπολυσιτέλει.

Ἐὰν μὲν ὀλίγῳ πλέον ἢ σφοδρὸν σὺ τὸ ἐλάσσονα κολάζῃς | *Si non pluris quam par est, rem ullam feceris; vel plus quam dignum est, in ea studii posueris.*

§ 33. Αἱ πάλαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματά ἐστιν | Malè accepit ista Xyland. cùm vertit. *Usitata quandam vocabula, nunc interpretationes loco sunt.* Imò, interpretatione potiùs opus habent. Hinc Sext. Empiric. *adv. Grammat. l.* 1. *c.* 13. Διήγημά ἐστιν, ἢ βαρβάρου λέξεως ἑρμηνευτὴς γένεσθαι, ἢ τῶν κατ' γλῶσσαν σφοδρύνων, ὁμοίως ἅπασι ἀσυνήθους ἡμῖν. Et, *Quae glossemata interpretari sunt:* inquit Varro *de ling. Lat. l.* 6. Galenus in *glossario Hippocratico*, ità enim potiùs quàm *lexico* dixerim, cùm in ipso libro ipse τὴν λέξιν à *glossis* distinguat: Ὅσα τοίνυν ἐστὶν ὀνόματα, ἐν μὲν τοῖς πάλαι χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' ἐκπέπτωκε, γλῶτται καλοῦσι. Fabius etiam *institut. lib.* 1. *c.* 14. *Glossemata, voces minus usitatas; glossas, linguam secretiorem, interpretatur.* Dionysius Halicarn. *de compos. nomin.* Ἔστι τις ὀνομασία πεπτικὴ γλωσσημάτων τε καὶ ξένων καὶ τροπικῶν καὶ πεποιημένων, οἷς ἡδύνατα τύπωσις. Idemq; in Thucydidis historia observat quadam γλωσσηματικὰ, καὶ ἀπηρχαιωμένα, καὶ ξυνειλεγμένα τοῖς πολλοῖς. Plut. *de Isid. & Osirid.* Οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν ἡμᾶς ὀνειράτων πλῆθος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀνάπλασιν. ἡ γὰρ ἄλλη μυθεία πᾶσι μεταμίγνυται καὶ πάσης Ἑλλάδος συναπτόντα, μίγνυσι τοῖς θεομυθίοις καὶ ξενικὰ παρ' ἑτέρων, ὧν ἔστι τὸ ποικίλον ἀναπλήθουσα διάλεκτον ὡς βαρβαρίζουσα, οἱ γλώττας τὰς τοιαύτας σφαιροειδεῖς. Hoc ideò Plut. quia γλῶσσαν πλῆθος ἀπέχουσαν μύθου διάλεκτον dixere, ut Eustath. *ad Il. a.* & γλώσσας, ἀπειλήφθαι ὅσας τὰς βαρβάρων φωνὰς, Clem. *Strom. l.* 1. quas à *dialectis* idem ibidem disterminat. Atque hinc ὁ γλῶσσαν λαλῶν, Apostolo *ad Cor. ep.* 1. *c.* 14. *v.* 4. i. e. *linguâ barbarâ & peregrinâ*, ideóque minùs intellectâ. cui ea de causâ silentium indicit, *v.* 28. Ἐὰν μὴ ᾖ διερμηνευτής. i.e. *ni interpres adfuerit. Glossematis* autem vox, quam ex nullo Græco scriptore afferri Hen. Stephanus asserit, apud nostrum hoc loco, nec semel usurpata, reperitur. Horat. *in arte poetic.* ad nostri mentem, & à rebus & personis ad sermones ac verba argumentatus. quemadmodum Marcus hîc ἀνιστόρως à verbis ac sermonibus ad personas réſque ipsas:

Ut sylvae foliis pronos mutantur in annos;
Prima cadunt: ità verborum vetus interit aetas;
Et juvenum ritu, florent modò nata vigentque.
Debemur morti nos nostraque. sive receptus
Terrâ Neptunus, classes aquilonibus arcet,
Regis opus; sterilisque diu palus aptaque remis,
Vicinas urbes alit, & grave sentit aratrum:
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis
Doctus iter melius. mortalia facta peribunt:
Nedum sermonum stet honos & gratia semper.
Multa renascentur, quae nunc cecidere, cadentque
Quae nunc sunt in honore vocabula, si volet usus,
Quem penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi.

Vide *ad l.* 10. § 34.

Κάτωνος | De quo videndus Livius *l.* 5. & 6. & Plutarch. qui *vitam* illius conscripsit.

Καίσων | Cæsonis nomine insignes plures exiterunt. è quibus Cæso Fabius, de quo Liv. *l.* 2. *Unus ille vir ipse Consul rempub. sustinuit*; &c. Cæso Quintius, legis Agrariæ, prout alter ille, oppugnator; de quo Liv. idem *l.* 3. *Unus impetus tribunitios popularesque procellas sustinebat.* Dictos autem *Cæsones. à cæso matris utero, qui necatis matribus nati sunt, tradunt.* Plin *hist. nat. l.* 7. *c.* 9. Et Val. Prob. *de nomin.* Unde & *Cæsaris* nomen ortum sumpsisse, sunt qui opinentur, & Ælius Spartian. in *Ael. Vero*, & Serv. *in Æn.* 10. aliis tamen in alia euntibus.

Οὐβλασσὸς | Sævitiâ atque immanitate insignis præ cæteris hoc nomine Volesi Messala; (ità Lipsius ex Tacit. *l.* 3.) de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 5. *Volesus nuper sub Divo Augusto proconsul Asiae, cum CCC unâ die securi percussisset, incedens inter cadavera vultu superbo, quasi magnificum quiddam conspiceret, cumque fecisset, Graeci proclamavit; Orem regium! Quid*

Quid hic rex feciſſet? non fuit hoc ira, ſed majus malum & inſanabile.

Λεοννάτος | Λεόννατος Suidæ; qui Philippo Macedoni ſanguine materno conjunctum refert fuiſſe, & ab eodem unà cum Alexandro filio, cui coætaneus erat, educatum, τότε φάρμακα ὑπόπτησεν, cum *ingenio tumido admodum* extitiſſe, tum & regnæ pompæ poſt mortem Alexandri æmulum. Leonatus item Curtio, qui unà cum Perdicca tutorem deſtinatum Alexandri filio ex Roxane futuro. *lib.* 10. § 7. Juſtino etiam, qui ab Athenienſibus tandem in prælio vulneratum obiiſſe, *lib.* 13. Verùm Diodoro Sicul. qui & exitum ejuſdem *l.* 18. narrat, Λεοννάτος, ſive *Leonnatus*, ut Marco hic, dicitur. Sed & Arriano *de reb. geſt. Alex. l.* 6.

Ἐξίπλα | Vide *ſupr.* § 19.

Μυθόδη | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 12. § 27. alluſiſſe videtur ad temporum diſtinctionem Varronianam illam, quâ ea in ἄδηλον, μυθικὸν & ἱστορικὸν dividuntur. Vide Cenſorinum *de die natal. c.* 21. & Scalig. *annot. in Euſeb. Chron.*

Παντελὴς λήθη κατέχουσιν | *Lib.* 2. § 17. ἡ ὑστεροφημία λήθη. Allulit interim σφᾶς τῶν σωμάτων κατέχουσιν, tanquam memoria ipſorum, ſicut corpora, quaſi tertâ congeſtâ & ſuperinjectâ obruta, unà cum eiſdem intercidiſſet. Vide *Pſalm.* 9. *v.* 7.

Ἄϊστοι, ἄπυστοι | Adſpexit Telemachi verba apud Homer. *Odyſſ. α'. v.* 242. de Ulyſſe patre, cujus de exitu nihil quicquam à quoquam reſciſcere poterat;

Οἴχετ' ἄϊστος, ἄπυστος. —

Ubi Euſtath. τὸν τελέως ἀφανῆ σημαίνει· ὅθεν ἡ μαντὶν ἴσταί τις. ὅτε αὐτὸς ἰδών, ἢδὴ γῆς ἀπὸ πύστεως ἦτοι μαθήσεως.

Τί ἡ ἡδονὴ ὅλος τὸ ἀείμνηστον; ὅλον κενόν. | Idem vult hic à Marco dici Caſaub. *ad Perſ. Sat.* 1. quod eſt à Solomone antiquitus dictum

הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. quo ille & exordio & epiphonemate *Eccleſiaſten* ſuum & inchoavit & concluſit. contendit autem Caſaubonus & cum exordio Perſiano illo,

O quantum eſt in rebus inane!

Solomone verò prior Davida pater ejuſdem de homine ad Adæ protoplaſti Abelique ſecundo geniti nomina alludens; אדם לחבל דמה *Adam Abeli comparſ eſt*, id eſt, *homo vanitati. Pſal.* 144. *v.* 4. & *Pſ.* 39. *v.* 6. כל־הבל כל־אדם *Totus Abel eſt omnis Adam.* id eſt, *quivis homo totum vanitas.* Gr. interpr. τὸ σύμπαν ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος Poterat cum Marco noſtro vertere, ὅλον κενὸν πᾶς ἄνθρωπος. Xylander verò, quem & Mericus ſecutus eſt, iſta ità eſt interpretatus; *Quanquam quid eſt omnino cujus ſis memoria ſempiterna? omnia ſunt inania.* tanquam Marci dictum iſtud ei geminum eſſet, quod Solomon idem habet, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11. *Neque præteritorum eſt memoria, neque futurorum etiam apud eorum poſteros erit.* Verùm Marci mentem neuter aſſecutus videtur. Neq; enim aut rerum humanarum in genere vanitatem notare in animo Marcus hic habuit, ſed eam tantùm quæ in futura claritate deprehenditur: Siquidem, præter τὸ τῆς ὑστεροφημίας ὄξίπλον, *famæ poſtumæ memoriam fugitivam & evanidam*, quam ſupra tetigerat; etiam hoc dato, poſſe hominum rerumq; ab eis geſtarum memoriam in ævum omne extendi, *merum inane* tamen quiddam futurum τὸ ἀείμνηστον illud. Ità *ſupr.* § 3. Τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 5. § 33. τὸ εὐδοκιμεῖν παρὰ τούτοις κενόν. Vide & *ſupr.* § 19. & *l.* 6. § 10.

Τί οὖν δεῖ, φησὶ δεῖ ὁ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεσθαι; ἵν' τοῦτο | quare ἵν' τοῦτο; quia τοῦτο μόνον δεῖ τὸ παρεμπίπτοντα διωκάμενον. *l.* 2. § 17. quia ἵν' τοῦτο πολλοῦ ἄξιον. *l.* 6. § 47.

Ὡς ἀναγκαῖον | Vide *l.* 2. § 3.

Ὡς γοερὸν | Vide *infr.* § 44. & 46. Seneca *de tranquil. cap.* 11. de viro forti ac prudente: *Eadem animi robore præſtabit, nequid ex his quæ eveniunt, ſubitum ſit. quicquid enim fieri poteſt, quaſi futurum proſpiciendo, malorum omnium impetus molliet. qui ad paratos expectantiſque nihil afferunt novi; ſecuris & beata tantùm ſpectantibus* [*ſperantibus* f.] *graves eveniunt. morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum eſt. Sciebam in quam tumultuoſum me contubernium natura cluſiſſet. totiens in vicinia mea conclamatum eſt; totiens præter limen immaturas exequias fax cereuſque præceſſit: ſæpe altius ruentis ædificii fragor ſonuit: multos ex his quos forum, curiæ, ſermo mutuus contraxerat, nox abſtulit, & vinctas ad ſolalitium manus cupidatas intercidit. mirer aliquando ad me pericula acceſſiſſe, quæ circa me ſemper erraverunt?* Vide *ad lib.* 7. § 61.

Ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης ἡ πηγῆς ῥέον | Ità *lib.* 2. § 3. πάντα ἐκεῖθεν ῥεῖ, rite admodum Charidemus apud Dion. Pruſ. *orat.* 3. Τὰ ὠὴ καθ' ἡμᾶς ὕστερα, ὡς ἔοικε τῷ ἀεὶ ἡ μονὴν οὐκ ἐκείνοις γενομένοις χαλεπὸν ἡγεῖσθαι, μηδὲ δυσχεραῖς φέρειν. Vide *ad l.* 10. § 1.

§ 34. Ἐκὼν σαυτὸν τῇ κλωθοῖ συμπλέκε | Vide Cleanthis votum *ad l.* 9. § 4. Epicteti *ad l.* 7. § 41. Sen. *epiſt.* 37. *Quod maximum vinculum ad bonam mentem? promiſiſſe virum bonum. Sacramento rogatus es. eadem honeſtiſſimi hujus, & illius turpiſſimi autoramenti, verba ſunt, uri, vinciri, ferróque necari. Ab illis qui manus arcuæ lecant, & edunt ac bibunt, quæ per ſanguinem reddant, cavetur ut iſta vel inviti patiantur: à te ut volens libénſque patiaris.* & *epiſt.* 107. *Ad hanc legem animus noſter aptandus eſt: hanc ſequatur, huic pareat, optimum eſt pati quod emendare non poſſis; & Deum, quo autore cuncta proveniunt, ſine murmuratione comitari.*

mitari. malus miles est qui imperatorem gemens sequitur. Parates nos inveniat atque impigros fatum. hic est magnus animus, qui se Deo tradidit: at contrà ille pusillus ac degener, qui obluctatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mavult deos, quàm se. Idem ep. 71. Magnus animus Deo paret; & quicquid lex universi jubeat, sine cunctatione patiatur. Et de providen. l. 5. Boni viri laborant, impenduntur, impenduntur, & volentes quidem. non trahuntur a fortuna: sequuntur illam, & aequis gradu. Si scissent, ut antecessissent. Mox, ubi Demetrii vocem illam adjecit, Hoc unum, Dii immortales, de vobis queri possem, quod non antè mihi voluntatem vestram notam fecistis, prior enim ad illa venissem, ad quae nunc vocatus adjum. Subjungit; Vultis liberos sumere? illos vobis justuli. Vultis aliquam partem corporis? sumite. non magnam rem promitto. Citò totum redaam. Vultis spiritum? quid ni? nullam moram faciam, quò minus recipiatis, quod dedistis. à volente feretis, quicquid petieritis. quid ergo est? maluissem offerre, quàm tradere. quid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed ne nunc quidem auferetis: quia nihil eripitur, nisi [* reticenti. f.] nihil cogor, nihil patior invitus: nec servio deo, sed assentio. Idem epist. 61. Da operam, ne quid unquam invitus facias. quicquid necesse est, futurum est. repugnanti, non volenti necessitas est, in volente necessitas non est. Isà dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam servitutis effugit, facere quod nolit. Non qui jussus aliquid facit, miser est, sed qui invitus facit. An mum componamus, ut quicquid res exigit, id velimus. Et epist. 54. Nihil invitus facit sapiens. necessitatem effugit, quia vult quod ipsa conditura est. Itaq; quod Periander apud Ausonium.

Faxis, ut libeat quod est necesse.

&c — velis, quodcunque necesse est.

sed & plenius Martial. l. 10. ep. 47.

Quod sis esse velis, nihilque malis.

Παρέχων σωυῆσαι | Vide lib. 3. § 4. & § 11. & supr. § 29. & l. 10. § 14, 21. Senec. de provident. c. 5. *Quid est boni viri? praebere se fato.* Quin & piè admodum, & supra quod ab Ethnico sperari poterat, Epictet. Enchir. c. 38. Δεῦ συυτὸν εἰς τὸ καταπταγῆναι, τὸ πείθεσθαι τῷ θεῷ, καὶ εἶπεν πᾶσι τοῖς μομφίοις. καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα, ὡς ὑπὸ τῆς ἀεὶσης γούμυς ὁπτελυμένοις. & dulcert. lib. 2. § 17. Μηδὲν ἄλλο θέλε. ἢ ἀ ὁ θεὸς θέλει, καὶ τὶ σε κωλύσει; τὶς ἀναγκάσει: τὼ ὀρεξιν σε καὶ τὼ ὄκκλισιν τῷ θεῷ χαίσαι· ἐκεῖνῳ φοβοῦδε. ἐκεῖνῳ πιθεσθαι· μετ' ἐκείνε τετάχθω, καὶ σὺ εἰ δυσφορίες; Deum dicit, quod Marcus κλωθὼ i. e. fatum: quia fatum Stoici aut Deus ipse, aut talem L. x Dei. Senec. quaest. nat. l. 2. c. 45. *Vis illum Fatum vocare? non errabis. hic est ex quo fulgentia sunt omnia; causa causarum.* & de benefic. lib 4. cap. 7. *Hunc eundem & fatum si dixeris, non mentieris: nam cum fatum nihil aliud sit, quàm series implexa causarum, ille est prima omnium causa, ex qua caetera pendent.* Idem rursùs de provid c. 5. *Ille ipse omnium conditor ac rector scripsit quidem fata, sed & sequitur. Semper paret, semel jussit.* Quae dicta notat Lipsius ex opinione, quâ credebant *Jovem dicere*; (unde illud. *Fatur, & est fatum.*) *Parcas* autem (ut Capella l. 1.) *scribas ejus, ipsius decreta in aeras tabulas referre.* & nat. quaest. lib. 2. c. 35. *Ordinem rerum fati aeterna series retat, cujus haec prima lex est, stare decreto.* Epictetus idem apud Stob. tom. 1. l. 2. tit. 7. Μὴ ζήτει τὸ τὰ γεγομένα γίγεσθαι, ὡς θέλῃς· ἀλλὰ θέλε, ὡς τὰ γεγομένα γίγεται, καὶ εὐροήσεις· ità enim legendum, pro eo quod codices exhibent perperam nullóque sensu, unde & interpres omisit prorsus, εὐρήσεις. atque inde etiam corrigendi Epicteti codices impressi, qui *Enchir. c.* 13. unde Stobaeus haec decerpsit, exhibent etiam depravatiùs, quod scripturam saltem, εὐπορήσεις. εὐρήσεις opponitur τῷ δυσροήσεις, quod *supra* positum est. Emendationem confirmant Laertii illa l. 7. in Zen. Εἶναι δ' αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐδαίμονος ἀρετὴν, καὶ εὐροίαν βίυ, ὅταν πάντα σοφίζηται καὶ τὸ συμφωνίαν τῷ παρ' ἑκάστε δαίμονος σοῦς τὸ τῶ ὅλυ διοικητὴ βούλησιν. Idem Epictetus & *dissert. l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ δ' πόσοι ὑ θέλουν ἐκπολυθῆν, ὥτ' ηναγκάσθην ὡς θέλων. σοφιστὰ γάρ μοι τὸ ὀρμὴν τὸ θεῦ. θέλει τι; κἀγὼ θέλω. ὑ βούλεται; ὑ θέλω. καὶ τίς ἔτι με κωλύσει δύνασται ἄκοντα τὸ ἐμοὶ φαινόμενον, ὑ ἀναγκάσει; ὑ μᾶλλον ἢ τὸν Δία. Ibid Οὕτως ὑρίσασο καὶ ἐνύδει. ὅτι ἐὰν τὴν θεὸν σοφιστὰ τῆς ἑαυτῶν, διολύσεται ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις σοφιστὰ; ἵν' ὃ ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, καὶ αὐτὸς θέλῃ, καὶ ὃ ἂν ἐκεῖνος μὴ θέλῃ, τῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. πῶς οὖν τῦτο γένηται; πῶς γὰρ ἄλλως, ἢ ἂν ἀκολουθῶ τὰς ὁρμὰς τῷ θεῷ καὶ τὼ διοίκησιν. & l. 1. c. 12. Πῶς ἂν ἑτοίμως ἔχω ἐν παντὶ τῷ θεῷ; πῶς ἂν εὐαρεστοίμην τῇ θείᾳ διοικήσει; πῶς ἂν ῥᾳδίως ἀκολουθοίην; ἀκολουθεῖν γὰρ ὀεν. ὃ γὰρ τινα πάντα καὶ σοφαίρεσιν, καὶ ὃν ὑδεὶς δύναται κωλύσαι. τί οὖν; ἀπρεπεῖ ὄζιν ἀκόλουθεια; ὦ γνῶσο. μαῖα γὰρ ἡ ἀκολουθεία εἰς ταυτὸν ἀκ ἔρχεται. Ἀλλ' ἐγὼ θέλω πᾶν τὸ δοκῶν μοὶ ἀποβαίνειν, κἂν ὀπωσῦν δοκῇ. Μανόμην σ' εἶ, παραφρονεῖς. ὑκ οἶδας, ὅτι καλὸν ἡ ἀκολουθεία ὄζι καὶ εὔλογον; τὰ δ' ὡς ἔτυχε μὴ βέλτιον, τὰ δ' ὡς ἔτυχε ἀδόξατα γίνεσθαι. ταῦτο κινδυνεύει, ὑ μόνον ὑκ εὖ καλὸν, ἀλλὰ καὶ πάντων αἴσχιον εἶ) πῶς γὰρ ὄζι γεφμματικὸν παίδιον; βούλομαι γράφειν ὡς θέλω τὸ Δίωνος ὄνομα; ὑ ἀλλὰ διδάσκομαι θέλειν ὡς δεῖ γράφεσθαι. τί ἐπὶ μισθῶν; ὡσαύτως. τί ὃ τῷ κιθαρίστῃ, ὅταν τίχῃ τις καὶ ἀκροάσθαι ὄζι; εἰ δ' μὲν, ἀξίνης ἦν ἄξιον τὸ ἀκροᾶσθαι ἢ εἰ τῶν ἑκόντων βούλησιν ἐφικνεῖτο. ἐνταῦθα δ' ἦν μόνον ὅπ τῷ ὠμῷ καὶ κυρίωτατο τῆς ἀκροάσεως, ὡς ὄνυχι, ἐξέσται μοι θέλειν, ὑδεμιᾶς. ἀλλὰ τὸ πειθαρχεῖν, τυπτῆσι, μαστίγων ἕνεκα ὅταν θέλειν ὡς

χίγε-

γίνεται. πῶς ἢ γίνεται; ὡς διέταξεν αὐτὰ ὁ διατάσσων. Hinc Thymæridas apud Jamblichum in *vit. Pythag.* cynico, qui discedenti tanquam fausta omnia precatus, dixerat, Ὅσα βέλει, παρὰ Διὸς γίνοιτό σοι. *Dii tibi dent, quæcunque velis.* regerit, συμφημι· ἀλλὰ βουλοίμην μᾶλλον, ὅσα μοι παρὰ Διὸς γίνεται. *Bona verùm, quæso. Velim ipse potius, quæcunque dii dederint.* Hoc est quod Rufus Thrasea in Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. Οὐ θέλεις μελετᾶν ἀρκεῖς τῷ δεδομένῳ; *Non vis discere ni eo quod est tibi datum; contentus esse?* Sic è nostris Eli sicerdos, *Reg. lib. l.* 1. *c.* 3. *v.* 17. Κύριος αὐτὸς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσει. *Dominus ipse est: faciat, prout ipsi bonum videbitur.* & *l.* 2. *c.* 10. *v.* 12. Joab imperator; Κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. *Faciat Dominus quod placuerit ipsi.* Judas Maccabæus, *Maccab. lib. l.* 1. *c.* 3. *v.* 60. Ὡς δ' ἂν ἢ θέλημα τῷ ἐν οὐρανῷ, ὅτω ποιήσει. *Faciat Deus prout ipsi voluerit.* Siquidem cælum ibi pro Deo; sicut Matth. *c.* 21. *v.* 25. & Luc. *c.* 15. *v.* 21. Pii illi, *Act. c.* 21. *v.* 14. Τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω. *Fiat Domini voluntas.* Jesus Dominus, prout suos Deum orantes docuit dicere; Γενηθήτω τὸ θέλημά σου. *Fiat voluntas tua.* Matth. *c.* 6. *v.* 10. & Luc. *c.* 11. *v.* 2. sic & ipse Patrem sibi comprecatus. Matth. *c.* 26. *v.* 39. & Marc. *c.* 14. *v.* 36. Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. *Verumtamen non quod ego volo, sed quod tu vis, fiat.* Vide, (inquit Jo. Gerson. *consol. l.* 2. *c.* 1.) *utrum æquum sit, aut te voluntati divinæ conformando subdere, aut ut ipsa tuæ subserviat voluntati.* Sed & Seneca, sed idiomate suo, id est, naturali, locutus; *epist.* 93. *Utrum æquum judicas, te naturæ, an tibi parere naturam?* Respondeat Epictetus *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀεὶ μᾶλλον θέλω τὸ γενόμενον· κρεῖττον γὰρ οὕτω μοι, ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγὼ θέλω. Et *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἀμεινον; ἄλλο δὲ τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ Διῒ δοκοῦν; Augustinus item *epist.* 149. *Rectum est enim quicquid Domino placet. Et nos potius si volumus quod ille vult culpandi sumus, quam ille non recte aliquid facere vel finere existimandus est.* Itaque quod Senec. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit. Sic enim homo ab humanis in divinis dirigitur, cum voluntati humanæ voluntas divina præfertur.* Aug. *in Joan. tract.* 52. Vide & *l.* 10. § 14.

Συνίστατε | sicut & συγκλῶσι καὶ συμμιγνύσι, *inire*, sive *inniti re* & *intexere*; tractum à fabulosis Parcarum fusis. Sic *infr.* § 40. Οἷα τις ἡ σύνεσις καὶ συμμίγνυσι. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 12. Ἥκιστα ἂν μοι γένοιτο παραπεμφθῆναι· ἀνδραποδον, εἶτα δ' ἐν στενοχωρίαν τοῦ κόσμου ἐγκλεῖσαι; ἀπ' ὀλίγων αὐτὸ τοῖς ὅλοις; ἐκ ἀποσπάσαι; ὁ χαίρων ἀφαιρούμενος τοῦ δεδωκότος; ἀγαναχτεῖς ἢ καὶ συναρπασθεὶς τοῦ ὑπὸ τοῦ Διὸς διατεταγμένου, ἐ ἐκπεσὼν μὴ ἦλθε Μοιρῶν παρόντων καὶ ἐπαλωλητῶν σε τοῦ γένεσιν ἄρτι καὶ διέταξεν; Vide *l.* 3. § 11. & *supr.* § 26.

§ 35. Πᾶν ἐφήμερον | Ità *l.* 9. § 14. Πάντα ἐφήμερα. Verùm istic de personis, ibi de rebus: de hominibus ipsis hîc, ibi de humanis. de utrisque Thucydides *l.* 2. ἐφήμερα τά τε σώματα καὶ τὰ χρήματα ὁμοίως. Vide & *l.* 8. § 25. Allusum est autem ad animalculi illius historiam, de quo Aristot. *l.* 5. *c.* 19. Περὶ τὸν Ὑπανιν ποταμὸν ζῶον περαιτὲρ, τετράπτερον ζῆ καὶ πέτεται μόχθις ἑτέρας. καταφερομένου δὲ τοῦ ὕδατος ἀποθνήσκει, καὶ ἅμα δυσωδίᾳ ἀποθνήσκει, βιοῖ ἡμέρας μίαν· διὸ καὶ καλεῖται ἐφήμερον. Et Ælian. *l.* 2. *c.* 4. qui & vitii facibus innatici tradit; Ζῶα ἐφήμερα ἅττα κέκληται, λαμπόντα τὸ ὀνομα ὅτι τὸ μέτρον τοῦ χρόνου βίον. Plin. *l.* 11. *c.* 36. *Ad Hyparim Ponti fluvium vivere quadrupes, nec ultra diem unum vivit, unde & Hemerobion vocatur.* De eisdem Cicer. *Tusc. l.* 1. *Ex bestiolis quæ unum diem vivunt, quæ jam ortu senescunt, provectæ ætate mortua est; quæ occidente sole decrepita. confer nostram longissimam ætatem cum æternitate, in eadem propemodum brevitate, quæ illæ bestiolæ, reperientur.* Plutarch. item *consol. ad Apollon.* Ἐκεῖ καὶ ἡμῖν ζώων ἐκείνων, ἅπερ ἰσορρόπα, σκιὰ τὸν Πόντον χειρόδρομα. τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἔνιον μὲν ἡμιώριαν, μέχρι δ' ἡμέρας ἀκμάζουσα, δείλης ἢ γηρῶσα καὶ τελευτᾶσα τὸ ζῆν, ἐκ καλείσαν ὧδ' ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθοι, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἐκτὸς ἐνῆν, καὶ ταῦτα δή που γ' ἂν συνιέντες ὥστε τὰ σεσμένους τῆς ἡμέρας ἐλλείποντα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δ' ἡμιτελεσθέντα πάντως ἂν ἐυδαιμονίζειν. Indè ad hominem translatum; Eustath. ad illud *Odyss.* ο. *v.* 35.

Νήπιοι, ἀγρειῶται, ἐφημέρια φρονέοντες·

Καλῶς ἐφήμερα ζωύσια μέν μόνον ἡμέραν ζῶντα. λέγεται δὲ τὸ ἐφήμερος καὶ ὀπ' ἀνθρώπου. Ità Silenus apud Arist. telem in *Eudemo*, referente Plutarcho *ad Apollonium* genus humanum vocat Δαίμονα ἐπίπονον καὶ τύχης χαλεπῆς ἐφήμερον ἀτεκνίαν. Certè Gregor. Naz. *Carm. de natur. human.* ἐφημερίους simpliciter pro hominibus posuit, ubi dixit;

——τὰ δὲ σὺ πάμπαν

Γλῶσσαν ἐφημερίων ἔκτυχες ἀφραδίων.

Sicut Homerus βροτοὺς sive mortales pro eisdem, ubi adjecto epitheto passim dicit, θνητοῖσι βροτοῖσι. & quod amplius est, θνητοῖσι βροτοῖσι. Sed & Pindarus, teste Scholiaste *ad* illic Aristophan. *in Nubib.*

——τί με καλεῖς ὦ ἐφήμερε;

——*quid me vocas, homo?*

in illis, Ὦ πάλαι ἐφήμερε. Antipho apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 96. Τὸ ζῆν ἔοικε φορτὶ ἐφημέρῳ. τὸ τε μᾶλλον τὸ βίου ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐφήμερον igitur πᾶν. i. e. totum genus humanum, quia βραχύβιον καὶ ὀλιγοχρό-

ραχείαν, ob vitæ brevitatem; quasi animalculi illius natur. unius tantùm diei fint. Aliâ ratione ἐφήμερος καὶ ἡμερήσιος dicuntur, qui *in diem vivunt*, de cruento nautiogam foliciti quo fenfu Clemens *Alex. l.* 1. c. 12 D Chrifti præceptum illud Matt. c. 6. v. 34. Μὴ μεριμνᾶτε εἰς τὴν αὔριον. explicans; ait Chriftiani hominis vitam effe βίον αὐτάρκη καὶ ἐφήμερον. Diogenemque ἡμερήσιον indè dictum autor eft ex Satyro *de vitis auct.* Hieron. *adv. Jovinian. l.* 3. & in partem fequentem ad vocantur etiam, qui præfentia tantùm fpectant, futuros interim rerum eventus minimè prævidentes. Suidas: Ἡμιόλιοι βραχεῖ καθυπεικτέον εἰσὶ δὲ, οἱ ὀξυρεμβοῦντες τὸ μέλλον. atque ita accipiendum Homeri illud ἐφημέρια φρονέοντες. de fœneris & paftoricis Nereianis Plut. in Galb. ἀπλακίσκεσθαι γὰρ οἱ πολῖται ἧβῆ λαβόντων ἐφήμερον καὶ ἀπρονόητον βίον ἀνθρώπου. quod Perfius *Sat.* 3. v. 63 *ex tempore vivere: in diem vivere* Cicero *de orat. l.* 2. qui barbarorum effe hoc ait. Si *barbarorum* inquit, *eft in diem vivere, noftra confilia fumptorum tempus fpectare debent* At Irenæorum, Gregor. Naz. in *Iamb.* 1. Οἷς τὸ ζῆν ἦν τὸ ἡμέρᾳ μόνον καὶ ἓν ἐξικνεῖται τὸ διανοίας σφῶν τὰ ἐκείσε, ἀλλ' εἶναί πω νομίζειν ἦν τῇ τῶν βελτιόνων λογισμῶν καὶ ἀντιδόσεων· ἀλλὰ ζῆν βίον ἀλόγων, τὸ σφῶν ἡμέρᾳ καὶ τὸ παρὸν ἀεὶ βιωδίωντες.

Καὶ τὸ μηνιαῖον | Vide *fupra* § 19 & *l.* 7. § 5. Cui ifta quomodo cum fequentibus committit, videas licet, fi otium eft. Mihi Xylandri diſpolitio magis arridet

§ 36. Πάντα καὶ μεγαλωλὶ γινόμενα γίνεται | leg. ὅτι πάντα — γίνεται. ut in membro proximè fequenti, ὅτι ὑδὼρ ὕπως φιλεῖ.

Κατὰ μεγαλωλὶ | Ità *l.* 7. § 18. Τί γὰρ δύνανται μεγάλοι μεγάλῳ ὠφελεῖν; Vide *ibid.* § 25 & *l.* 6. § 15.

Οὐδὲν ἄπως φιλεῖ ἡ ἧβῆ ὅλων φύσις | Ità *l.* 7. § 16. Τί γὰρ φίλτερον τῇ ἧβῇ ὅλων φύσει; & *l.* 9. § 22. Χαίρει τούτῳ ἡ ἧβῆ ὅλων φύσις. Tertull. *de pall.* c. 2 *Certe naturam certare naturæ totius femina nunc.* ?

Πρεπὸν γὰρ ὅμοια | ἵνα ἀεὶ ἴσαρχὸς ἦ ὁ κόσμος. *l.* 7 § 25.

Σπέρμα γὰρ τεῦχον πατὰ | quia iſtud ex illo naſcitur. Ità σπέρμα τῆς φύσεως, τοῦ ὅλου dixit Hermes *ad Tatium* citante Stobæo *tom.* 1 *lib.* 1. *tit.* 34. Et παντοσπερμίαν δὲ σοιχεῖον, τοῦ φύσιν. Democritus & Leucippus, apud Arifter *de cœlo l.* 3. c. 2. Ἐξίστε ἐκ *femina rerum.*

Naſo *Metam. l.* 1. fed & fenfu adhuc latiore Plinius in præfat. *Hæc ne hæc vitæ remiſere mortalium, ut nihil ex fortuito, ex diverſo fecunda naſcantur. Occultas miscuerunt fenium Dei; & plerumque bonorum malorumque ſub diverſa ſpecie lucra.* Et Demoſth. *p.* 9 Cetion. Ὅσα σπέρματα ἀγαθῶν, ἐξ ἧβῆ ἐκείνων κακῶν ἀπῆν. *Quæ femina*, i. e. cauſſam, occaſionem quæ, *præbuit, ut tantorum malorum autorem ... haberetur.* Hoc eſt quod Paulus *ad leg. Aquil. l.* 22. *Pandect. l.* 9. *tit.* 2. c. 30. Ἐκ *occaſionem præbet, ipſe damnum feciſſe videtur.* Cicer. *Philip.* 2 *Ut ignis in ſemente caſtiſ, ſic initium & ſeminium ſit longi latrocinii bellum ſemel ſumpti.* De Corinthiorum beneficentia Apollonius ad eoſdem *ep.* 2. c. 9. v. 10. Ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν τὸ σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσει, καὶ πληθυνεῖ τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσει τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν. Synefius etiam *ad Imper.* erat de regno: Ἐχὶ δ' ἂν δίκαιον εἴην ἀπολέσθαι πρώτης ἧβῆ ἐκπεσὼν σπερμάτων τῆς βασιλείας, εἴην σε πλάστου βασιλέα, πάντες σεμνόμεθα. Senec. *ep.* 120. *Natura nihil femina ſegnitie dedit; ſcientiam non dedit* & Cicer. *de finib. l.* 5. *In pueris virtutis ſemina, ſcintillulas ingenuos videmus.* Naſo *Triſt. l.* 2.

— *luit quoque ſemina prædo*

Nequitiæ ——

Τὰ εἰς γλῶ ἢ ὑστέρων καλαβαλλόμενα | indè σπερμαλ. καλαβολὴ, de Sara utriparum Apoſtolo *ad Hebræos c.* 11. v. 11. de quo cauſſa gratis agitantur interpretes, Pifcator cum primis. τὰ εἰς γλῶ καλαβαλλόμενα dixit, quomodo Chryſippus apud Laertium in *Zenone*, ὅτι τὸ σπέρμα πεύκα καὶ γλῶ ἐείκει, ὡς δῆλον ἐκ ἧβῆ εἰς γλῶ γλῶ καλαβαλλομένων σπερμάτων, ἃ παλαιοτέρα ἀκ ἦν φύεται. quod de obſcenis Onanis æmulis, cur intelligi velit Lipſius *Phyſiol. Stoic. l.* 3. *c.* 6, cauſſam nullam video de humano revera locutus fuerat; ſed à Seminum feminio argumentum duxit, quo ſtatuaret de illo quod dixerat. Vide *ad l.* 4. § 15.

§ 37. Ἤδη πεπάξῃ | Vide *ſupra*, § 12. & *l.* 2. § 6. & *l.* 10. § 1. Plur. Stoicas tricas ridens, *de commun. notit. c.* 37. ἔφατο μάτην, ὡς ἔοικε, γήρᾳ καὶ ἀφεψάμενον τὸ ζῆν καὶ πεπάχθαι, καὶ παυσόμενον.

Ἀνύποπτον τὰ βλαπτόμενα | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 7. § 33 & *l.* 10 § 12.

§ 38 Τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῆς διέλκειν | Videas poſſe Marcum repugnantia planè præcipere; vim *ſupra l.* 2. § 9. & *infra l.* 7. § 55. prohibeat, τὸ διελκύειν ἀλλότρια ἡγεμονικά, i. e. *alienum animum intueri*: iſthic autem illos eoſdem conſiderare jubeat. Veràm ipſe ille opinor conciliat, *l.* 3 § 4. ubi hoc vetat fieri, χωρὶς μεγάλης καὶ κοινωνικῆς ἀνάγκης, *nec ſuperflua curiositate, inquit.* Non vult nos, ut aiunt, animis ſenſibus, animos indagemus, aut per rerum curioſitatem diſquirendi ſunt de nobis facti, noſtris quid ſentiatur, ſenſibus excitandum, ſalutem cognoſcendo, velut in ſpeculum, cuiſdem nobis ob oculos ponamus, quò minùs ipſorum opinionibus moveamur, & vel encomia captemus, vel vituperia curemus: cùm in

eis

eis bonum noſtrum neutiquam conſiſtat: quod ſubjungitur protinus § 33.

Καὶ τοῦ ἐφιέμενος | *& prudentes* Xyland. ego ſuſpicor Marcum τὲς ἐφιετίδας ſcripſiſſe, *& curas earum*. ἐφ magis, quia ſequitur, οἷα φέρῃ, διάκει. Ità Perſius Satyram ſuam exorſus eſt:

O curas hominum!

curæ autem hominum in rebus fugiendis & expetendis maximè ſe produnt.

§ 32. Ἓν ἀκλετεῖον ἡγεμονικὸν κακὸν σὸν ἐκ ὠφέλησεν | neque erit meliorem te, neque deteriorem efficere poteſt opinio de te aliena.

Οὐδὲ μὲν ἓν πνεῦμα τεταμένον καὶ ἀτμώδες τὸ ἀέρινον | καὶ μὴν, leg. τὸ ἀέριον autem hîc *cœlum* intelligit Xylander, atque ità τὸ ἀέριον pro cœlo ſive aere ambiente crebrò ſumitur. Polyb. *l.* 1. Περὶ δὲ τὴν θάλατταν καὶ τὸ ἀέριον, ὅπερ παρεβάλομεν καὶ βιαιοτέρους καὶ μεταβολὰς ἀλογίστους ἐπιφέρειν. Theophraſt. *de cauſ. plant. l.* 1. *c.* 9. δεῖ γὰρ ὡς κεφαλὴν ὑπὸ καιρὸν εἶναι τὸν κράδιον ὑπὸ τὸ ἀέριον. & § 17. Εἰς ἅλας γὰρ καὶ καρὸν μεταβαλλόμενον ἐκ δρυὸς, συνίστησι γίνεται τὰ ἀέρια ὄρεα βλάστην. & Marcus, τὸν ἀέριον ἀέρα, dixit *l.* 8. § 54. Hæc igitur, ſi Xyl. ſequimur, Marci mens eſt futura, ab ærîs ambientis ſtatu vario, etſi rerum aliarum bona malâve habitudo pendeat, quod in ſtirpibus Theophraſtus obſervat; at hominis, quâ hominis, non item. Multum ſanè valet ærîs cœlique ambientis affectio, & locorum indè profecta diſpoſitio, ad ingenii etiam indolisque humanæ, affectuum etiam ſtudiorumque varietatem producendam. Ità Virgil. *Georg. lib.* 1.

Verùm ubi tempeſtas & cœli mobilis humor
Mutavere vias; —
Concutitur ſpecies animorum & pectora motus
Nunc alios, nunc concipiunt alios. —

vide & Plin. *l.* 2. *c.* 6. *Solem, dum cœli craſſitiem diſcutit, ventis humani nubilo animi ſerenare.* dixit Quin & Polybius *lib.* 4. de Arcadibus ſuis: ἡ γὰρ ἰδία αὐτοῖς πανοικία τὸν ἀέρα διὰ τὸ τὸν ἀέριον ἐκ τοῖς τόποις ὑπάρχειν, ἔτι σωματοειδῶς πνεύματος πάντας ἀνθρώπους κατ' ἀνάγκην ἐκ μὲν ἄλλων, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν καὶ τὰς ὀσμὰς καὶ τὰς ὀλοσχερεῖς διαφορὰς πλείους ἀλλήλων διαφέρειν, ἴδιόν τι καὶ μορφῆς καὶ χρώματος, ἔτι δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς πλείοσι. Cicero *Agrar.* 2. *Non ingenerantur hominibus mores tam e ſtirpe generis ac ſeminis, quam ex iis rebus, quæ ab ipſa natura loci, & à vitæ conſuetudine ſuppeditantur, quibus alimur & vivimus.* & quæ ſequuntur, quæ argumentum hoc latiùs perſequitur. Idem *de fato*: *Inter locorum naturas maximam varietatem vidimus: alios eſſe ſalubres, alios peſtilentes: in aliis eſſe pinguia & quaſi redundantes, in aliis exiccatos atque aridos. multaque ſunt alia, quæ inter locum & locum plurimum differunt. Adjunxi tenue cœlum; ex quo acutiores quoque putantur Attici. Craſſum Thebis; itaque pingues Thebani. & valentes.* Philo *de providen.* apud Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* de Græcia: Μόνη γὰρ ἡ Ἑλλὰς ἀφθόνως αὐτόχθονα, φυτὸν ἀγήρων, καὶ βλάστημα ἄξιον ἱκεσιωφόρων, κεκτημένη ἀπενεμήσατο οἰκειότατον ἐπιτήδευμα. τὸ δ' αἴτιον, κεντάπαν ἀέρος ἡ διάνοια πίπτουσι ἀκριβῶς, διὰ τὴ Ἑλλάδος ὅτι ἀπὸ σταθερᾶ φησιν, ὁ γῆ ξηρὰ, ψυχὴ σχοπεῖται καὶ ἀέρι. Ego corpus potius ipſum intelligi exiſtimo, quod animum quaſi ambit, atque ità etiam Cat. accepit. de hoc enim mox verba facit; de cœlo nihil. πῶς ψυχῇ τὸ σῶμα σύνεστιν dixit; quomodo τὸ ζῆν, τῇ ψυχῇ ἔνεστιν § 34. Sed & τῷ σώματι τῷ ψυχῷ [illegible] quæri poterat, quo modo verum ſit, hominis malum e corporis ſtatu non pendere, quum pro corporis affectionibus variis animus etiam pariter aliter varietur Ariſtot. *Phyſiognom. cap.* 1. Ὅτι καὶ διάνοιαι ἕπονται τοῖς σώμασι. καὶ ἐπ εἶπεν αὐτὰ μὲν ἕκαστος ἀπαθὴς ἔστι τῷ τὸ σώματος κοινῶνον, τῷτο δὲ ὅλον πάντ γίνεται, ἔν τε ταῖς μέθυσις καὶ ταῖς ἀφροδισίοις. πολὺ γὰρ ἐξαλλάττεται φαίνονται αἱ διάνοιαι ὑπὸ τῷ τὸ σώματος παθημάτων. καὶ τἀναντίον δ' ταῖς τῆς ψυχῆς παθήμασι τὸ σῶμα συμπάσχον φανερὸν γίνεται ἀεί τε ἔρωτας, καὶ φόβους τε, καὶ τὰς λύπας, καὶ τὰς ἡδονάς. Et rurſus *c.* 4. Λοιπὸν δέ μοι ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα συμπάσχειν ἀλλήλοις· καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ἕξις ἀλλοιωθῆναι σωμαλοιεῖ τῷ τὸ σώματος μορφῷ. πάλιν τ τὸ σώματος μορφὴ ἀλλοιωθῆναι σωμαλοιεῖ τῷ τῆς ψυχῆς ἕξιν. quod Lucil. *Sat. l.* 26.

Animo qu. ægrotat, videmus corpore hunc ſæpenum dare:
Tum doloribus confectum corpus animo obſtare.

Verùm reſpondebit Marcus ne iſta τῷ σωμάτων immutare, etiam i operationem impedient. Vide *l.* 5. § 20. Vide & *l.* 10. § 1. & *l.* 12. § 2.

Ὅσα τὸ ὑπολαμβάνον | id eſt, ἅπα διάνοιαι ὑπολαμβάνει, de quo *l.* 5. § 9. ἐν τῇ ἡγεμονικῇ.

Τὰ μὲν ὑπολαμβανέτω | quod *ſupr.* § 7. ἔξω τῷ ὑπολαμβάνειν, ἤγετο τὸ, βέβλαμαι.

Τοιοῦτόν ὄν | leg. τυπῖσι. atque ità Xyl. cujus verſionem admiſit Lugdunenſis, ſed inendatum retinuit.

Ὁ γὰρ ἐκ τῷ ἔχειν βίωνται ἐκεῖνος ἐ [illegible] | deeſt alterum diſtinctionis membrum reſtituendum; ὁ γὰρ | τὸ τοῦ ἐκεῖνον; καὶ τῷ κ. τ. λ. reſpondent enim duo hæc membra ſuperioribus iſtis, καὶ ἀκίνητοι καὶ ἀγαθοί. Vide *ſupr.* § 11.

Οὔτε θεῖον καὶ φύσει ὄντες ὅτι παρὰ φύσιν | Seneca, *epiſt.* 66. *Nihil quæ nihil contra naturam, quam contra naturam fiat.* Vide quæ ibidem eundem de iſtis fubriſtis paſſim argutiſque differentem ac diſtinguentem.

§ 30. Ἐν ζῶν τῶν κόσμων | Synef [illegible]

insom. ἐν ὑγρῷ τὸ κόσμον. Thales ἔμψυχον τὸν κόσμον primus dixisse videtur. Laert. *l.* 1. Pythagoras item, κόσμον ἔμψυχον νοερόν. Idem *l.* 8. & *l.* 7. in *Zenon.* Ὅτι ὁ ζῶον ὁ κόσμος, καὶ λογικὸν, καὶ ἔμψυχον, καὶ νοερόν. Ex Chrysippi Apollodori, & Posidonii sententia. id inde probant, quia τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου κρεῖττον· ὑδὲν δὲ τοῦ κόσμου κρεῖττον. ζῶον ἄρα ὁ κόσμος. *praestantius est animans non animante: at mundo nihil praestantius: mundus itaque est animal.* Et rursus; Τὸν ὅλον κόσμον ζῶον εἶναι ἔμψυχον καὶ λογικόν. Sed & Hermes *Pœmand. c.* 1. Ὁ μὲν κόσμος θεῖον, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀνθρώπου δόξαν ζῶον μὴ τὸν κόσμον. Et Plato (quod Stob. *tom.* 1. *l.* 1 *tit.* 25.) τὸν κόσμον ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε dixit, eodem quo Stoici argumento usus. Verba haec sunt in *Timæo* Θέμις δ' ἐκ ἦν ὅτ' ἔστι τοῦ ἀείρω ὁρᾶν ἄλλο πάλιν τὸ κάλλιστον. λογισάμενος εὗρ εὕεσιαν ἐκ ἦν ποτε φύσιν ὀφθῆναι, ἄνευ ἀνόητον τὸ νῦν ἔχον ὅλον ἄνευ κάλλιον ἔσεσθαί ποτ' ἔργον· νῦν δ' αὖ χρεὼς ψυχῆς ἀθανάτου ἐπιφαίνεσθαι τῷ. διὰ δὴ τὸν λογισμὸν τόνδε, νῦν μὲν ψυχῇ, ψυχὴν ἔχοντι σώματα συνίστασι, τὸ πᾶν σωτήριον εἶναι, ὅτου. ὅπ κάλλιστον ἔπ χρὴ φύσιν ἀεισὲν τι ἔργον ἀπεργάζεσθαι. ὅτου ἔν δὴ χρὴ λόγον τὸν εἰκότα δὴ λέγειν, τὸν δὲ τὸν κόσμον, ζῶον ἔμψυχον ἔννουν τε, τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὴν τοῦ θεοῦ γνώσιν σύστασιν. Hoc est, ut Cicero *de universo*: *Hoc autem nec est, nec unquam fuit, quin quum nihil pulcherrimum facere cum, qui esset optimus, quem rationem agitur habuisse, reperiebat nihil esse eorum quæ natura cerneretur non intelligens intelligente in toto genere praestantius: intelligentiam autem nisi in animo, nullâ alia in natura posse reperiri. quo circa intelligentiam in animo, animum constitit in corpore. Sic rerum est opus illud effectum esse pulcherrimum.* quam ob causam non est cunctandum profiteri, *si modo investigari conjecturâ potest, hunc mundum animal esse, atque intelligens, & divinâ providentiâ constitutum.* Idem *Timæum* suum sic claudit. Θνητὰ καὶ ἀθανατα ζῶα λαβὼν, καὶ συμπληρωθεὶς ὅλ ὁ κόσμος, ὅπω ζῶον ὁρατὸν, τὰ ὁρατὰ περιέχον, εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς (vel ut alii volunt εἰκὼν τοῦ νοητοῦ, θεὸς αἰσθητὸς,) μέγιστος καὶ ἄριστος, κάλλιστός τε καὶ τελεώτατος γέγονεν, εἷς οὐρανὸς ὅδε, μονογενὴς ὤν. Julian. *Orat.* 4. Ὁ σύμπας κόσμος ὧν ἔστι ζῶον, ὅλον δὲ ὅλου ψυχῆς καὶ νῦ πλῆρες, τέλειον ἐκ μερῶν τελείων. Inde Nicephorus Gregoras *hist. l.* c. 14. Ἐν γὰρ ὁ κόσμος σῶμα συμφυὲς, ἐκ μερῶν καὶ μελῶν, ὡς ὁ ἄνθρωπος φασι, συγκείμενον. Quinetiam animalis illius partes membraque si vis, principia itidem, habet is apud Plutarchum *de Fortun. Roman.*; *Scientior, Iovem jecur. si lis, acclivi Terram ventrem, Mare scyphum.* Scitius paulo quam Sarapidis oraculum apud Macrob. *Saturn. l.* 1 c. 20.

Οὐρανὸς κόσμος κεφαλή, γαστὴρ δ' ἁλὸς ὕδωρ.
Τοῖα δὲ μοι πόδες εἰσι, τὰ δ' ἐκ τόνδ' αἰθέρ' ἱκνεῖ,
Ὦμοι τε πλευραὶ, λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Mi cœlum caput est; mare venter, terra pedes sunt;
Sunt aures æther; oculus Sol omnium est.

Quin & sexum, eumque geminum affingunt Jarchas ex Indis sapientibus. Siquidem de mundo quærenti Apollonio respondebat. ζῶον τὸν κόσμον ζωογενεῖν γὰρ τὰ πάντα· ἀμφοῖν, ἀρσενός τε καὶ θηλείας φύσεως· αὐτὸν γὰρ αὐτῷ ξυγγινόμενον, τὰ μητρός τε καὶ πατρὸς ἐς τὴν ζωογονίαν ἀφεῖναι. Philostr. *l.* 3. *c.* 11.

Μίαν ὑσίαν] Ita *l.* 12. § 32. μία ὑσία κοινὴ materia nimirum prima. Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 14. ὑσίαν δὲ φασι τὸ ὄντων ἅπαντων τὴν ὕλην.

Ψυχὴν μίαν] quam & κατολικὴν vocat *l.* 6. § 14. & τὸ ὅλον ἓν *l.* 5. § 30. & τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. *l.* 7. § 15. Vide *supr. ad* § 21. & 29. Laert. *l.* 7. in *Zen.* Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, δῆλον ἐκ τῆς ἐμπύρου ψυχῆς. ἐκεῖθεν ὅσης ἀναπάσματος. In *eum.* Τὸν δὲ κόσμον οἰκεῖσθαι καὶ νῦν ὑπὸ θεότητος, ὡς ἄπαν αὐτῷ μέρος δίκαιον τε νῦ, καθαρὸν ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς. Theophilus item *ad Autolyc. l.* 2. de Stoicis: Ἄλλοι δ' αὐτὸ δὴ ὅλον καθαρικὸν πνεῦμα, θεὸν δημιουργεῖσι. Et Cleanthes apud Hermiam *in irrid. philos.* Τῷ ψυχῷ δὴ ὅλου τοῦ κόσμου δίκαιον ἧς μέρος μετέχομεν ἡμεῖς ψυχαὶ ζῷων. Quin & Plato in *Cratylo* ex Anaxagoræ sententia, τὸν Δία, νῦν διὰ πάντων ἰόντα. Manil. *Astron. lib.* 2.

— *cum spiritus unus*
Per cuncta, humentes partes, atque irriget orbem,
Omnia pervolitans.— Et Maro *Æn. l.* 6.
Principio cœlum, ac terras, camposque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra,
Spiritus intus alit: totamque infusa per artus
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Spiritum autem hunc differre *Deum* nuncupat (quod & Minutius in *Octavio*, & Salvianus *de provident. l.* 1. *c.* 1. advertere) Georg. *l.* 4. verbis illis,

— *Deum namque ire per omnes*
Terrasque, tractusque maris, cœlumque profundum

Pythagoreo etiam (Lactantio referente, *de ira Dei c.* 11.) *Deus mens est incorporalis, quæ per omnem rerum naturam diffusa & intenta, vitalem spiritum cunctis animantibus tribuit. Spiritus per omnia, maxima, minima, æquali intentione diffusa.* Senec. *ad Helv. c.* 8. *Spiritus permeator universitatis.* Cleanthes apud Tertull. *apolog. c.* 21. Hinc illud Arati.

——μεσταὶ δ' Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ
Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ μεστὴ δ' ἅλαδε,
Καὶ λιμένες· πάντῃ δ' Διὸς πεπαμένοι ὦμεν.

Et Maro. *Ecog.* 3. — *Jovis omnia plena.*

Atqui Zenonem hoc nomine notat Tatianus *adv. Græc.* quod secundum illum ratione ὁ θεὸς ἀναπέφυκε τε καὶ σύμπλοκα καὶ ἀρέσταρχος καταβίοτα. De Deo ipse: Ὑπόθεμα ὁ ἰὼν, ὁ δίκην διὰ τῆς ὕλης πάντων δ' ὁλικῶν, καὶ ἡδὺ ἐν αὐτῷ ἁπάντων κατασκάσης. Sed & de Stoicis Clemens in *Protrept.* διὰ πάσης ὕλης, καὶ διὰ τῆς ἀπιοτάτης τὸ θεῖον δύνε-

ὑκην λέγοντας & *Strom. l.* 1. adjectâ etiam censurâ suâ: σῶμα ὄντα τὸν θεὸν διὰ τῆς ἀπαντήσης ὕλης προϊπτάναι λέγουσιν ὑ καλῶς. & rursus *Strom. l.* 5. Φασὶ σῶμα εἶ τὸν Θεὸν οἱ Στωικοὶ, καὶ πνεῦμα καθ' ὑσίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν ψυχήν. quod utrumq; ex sacris scriptis hausisse illos autumat, Ἀλλ' οἱ μὲν, inquit, διήκειν διὰ πάσης τῆς ὑσίας τὸν θεὸν φασιν· ἡμεῖς δ' ποιητικὸ αὐτὸν μόνον καλοῦμεν, καὶ λόγῳ ποιητήν. (quod & suprà Tatianus.) hoc autem, Deum omnia permeare, ex eo, quod in *Sapientia Solomonis libro, c.* 7. *v.* 24. de sapientia dicitur, διήκει καὶ χωρεῖ διὰ πάντων, perperam acceptro, traxisse, cùm non de æterna Dei, eademque Deo, sapientia enunciatum id sit. Verùm, & de ista Prisci plerique sumunt; nec ab autore isto sumptisse sectæ illius conditores verosimile est, cùm sint eo dubio procul antiquiores. Cæterùm quòd *corpus* illi, haud sanè. quanquam & Tertullianum Deum corpus dixisse monet, simul & refellens, Aug. *de Genes. ad lit. l.* 10. *c.* 25. atq; ità reverà ille *adv. Prax. c.* 7. *Quis negabit Deum corpus esse, etsi Deus spiritus est? Spiritus enim corpus sui generis.* Verùm *Corpus* ille (quod & Augustin. *ad Quodvultdeum ep.* 86. agnoscit) *Substantiam* intellexit. Sic enim *adv. Hermog. c.* 35. *Ipsa substantia corpus est rei cujusque.* & *de carn. Christ. cap.* 11. *Omne quod est, corpus est sui generis. nihil est incorporale, nisi quod non est.* At quod *omnia permeare Deum* haud malè. Siquidem de se Deus ipse per Jeremiam vatem *c.* 23. *v.* 24. *Annon cælum & terram impleo ipse?* Hieron. *ad Marc. l.* 9. *In omnibus infusus, & circumfusus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.* Et Hildebert. in *Symbol. Intra omnia, nec inclusus: extra omnia, nec exclusus.* Hinc celebre illud, quod Jo. Gerson habet *in Cantic. Mariæ Conc.* 3. & Trismegisto Alex. Halensis *p.* 1. *q.* 7. *m.* 1. Empedocli tribuit Jo. Tritenhem. *ad Cæsar. q.* 1. *Deum esse sphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nusquam sit.* Contrarium fermè Jul. Scaliger Trismegisto asserit, sed explodit ipse, *de subtil. exerc.* 363. *Pigmentum fallax*, inquit, *Trismegisti illud.* Deus est cujus medium in centro, circumferentia ubique. *pessimè. namque medium assignat infinito. & circumferentiam qui dat, finitum facit. tum si ubique erit circumferentia, erit etiam in medio. & idem fiet centrum cum circumferentia.* Et illud reverà potiùs aptiúsq; pigmentum an figmentum, infinitati divinæ depingendæ. Clemens ipse ex Pythagoræ sententia, quam & probasse videtur, in *hortatorio*; Ὁ μὲν θεὸς οὗτος χ' ὅτος ὢν, ὡς πρὸς ὀλίγον οἴονται, ἐντὸς τῆς διακοσμήσεως, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ὅλῳ, ἐν ὅλῳ τῷ κύκλῳ ἐπίσκοπος πάσης ζωῆς, κράτος ἦν ὅλων· πάντων πατὴρ, νοῦς, καὶ ψύχωσις τοῦ ὅλου κύκλου, πάντων κίνησις. quod ille Στὸ θεσπέσιον, de Deo dictum contendit. Cæterùm Stoici ità universum hoc Deum permeare, ut numen cum mundo unum συναμφότερον constitueret. Vide *supr.* § 23. quod est à pietate Christianâque disciplinâ alienum.

Εἰς αὐτὸν μίαν πρὸς τοῦτο, πάντα ἀναδίδοται] Vide *supr.* § 27.

Ὁρμὴ μία πάντα περάτει] Apostolus *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. Πάντα συνεργεῖ τοῖς *cooperantur omnia.* & Marcus *l.* 6. § 42. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν.

Πάντα πάντων ἐν γονιμῶν σωαίπα] Ità *l.* 5. § 8. σωφρονα καὶ σωίεχεια, ὅσαπερ ἐν μορίοις, ὅπου ἢ καὶ ἐν ὅλοις. Eleganti similitudine illustrat hoc Clemens, *Strom. l.* 1. Οἱ πολλοὶ ἀνθρωποι οἱ καθήκοντες πρὸς θεὸν, ὁ πολὺ ἄπρα λέγουσιν ἄν, ἀλλ' ἐκ πολλῶν αἴτιον ὄν· ἐκ ὅτι γὰ αἴτιος ἢ χρὴ τὸ καθήκειν πρὸς θεὸν, ἀλλὰ σωὶ τοῖς ἄλλοις αἰτία καὶ συνεργός. πρᾶξις ἢ καὶ τὸ σωαίπιον αἴτιον.

Οἷα τε ἡ σώνυσις καὶ συμπάρυσις] quod alibi ἑσχὰν σωίδιον vocat. *l.* 7. § 9. καὶ σωάφειαν καὶ σωίταξιν εὔλογον, *infrà* § 45. Vide & *suprà* § 27. & 33.

§ 41. Ψυχάριον ἓ βασθὸν νεκρόν] Arnobius *l.* 2. *Quia putent homines, nisi animæ corporibus illigatæ?* at Epictet. *homo est animula bajula, sive gestatrix cadaveris*, h. e. corporis. quod χοϊκὸν πάθημα νεκροῦ ὄζον. Jacob. *c.* 2. *v.* 26. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 19. Τῷ νεκρῷ δέ μι κεῖσθ καὶ λάζε αὐτόν. Idémque *l.* 3. *c.* 10. *de corpore*; Τὸ ὑμῶν, τὸ φύσει νεκρόν. Et *ibid. c.* 22. Πῶς ἢ μίγα ἢ ἀξιόλογον, τὸ φύσει νεκρὸν, ἡ γῆ, ὁ πηλός; Numen *de bono l.* 1. apud Euseb. *præpar. Evang. l.* 15. *c.* 14. Ἐπεὶ ἢ τὰ σώματα ὅτι φύσει πεθνηκότα καὶ νεκρὰ, καὶ πηρωμένα, καὶ ὑβ' ἓν ταὐτὸν μέρος, ἐχὶ τὸ καθεῦδον αὐτοῖς δῆ; Heraclit. *ad Alcidam. ep.* 1. Ἡ ψυχὴ ὑγρώδην καθειλκύσα, πεσεῖσθαι ἦν βίον σῶμα πεθνεὸς τῶτο. Hermes *ad Tat.* apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 40. Ψυχὴ δὲ ἀνθρώπου ὀχεῖται τὸν τρόπον τοῦτον· ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ· ὁ λόγος ἐν τῷ ψυχῷ· ἡ δὲ ψυχὴ ἐν τῷ πνεύματι· τὸ πνεῦμα δὲ διῆκον (leg. διῆκον) διὰ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ αἱμάτος, κινεῖ τὸ ζῶον, καὶ ὥσπερ τέθριππα πνεῦ βασιλεύει. Arnob. iterum *ut supra. Audetis videre nos, quod animarum nostrarum providentiam faciat, id est, nobis ipsis? quid enim sumus homines, nisi animæ corporibus clausæ?*

§ 42. Οὐδὲν κακὸν τοῖς ἐν μιλαζόλῃ] Vide *supra* § 5. & *l.* 7. § 22.

§ 43. Πολλούς τε καὶ βιῶμα βίωσεν ὁ αἰὼν] Ità *l.* 2. § 17. τὰ τῶ σώματος πολλά. & *l.* 6. § 15. ἐν δὲ τούτῳ τῷ πολλῷ. & *l.* 7. § 19. Διὰ τῆς ἧς ὅλων ὑσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διακορδύπτω πάντα. Naso *artii l.* 3.

——*cum omni more fluentis aquæ.*

& *Metamorph. l.* 15.

——*assiduo labuntur tempora motu,*

Non secus ac flumen: nec eadem consistere flumen,
Nec levis hora potest.——

Basil. *homil.* 22. Ποταμὸς ὁ βίος· ῥεῖν ἐνδελεχῶς καὶ κύμασιν ἀλλήλοις ἀπειμυρόμενος· Τὸ μὲν γὰρ παρέρρυτε ἤδη, τὸ δ' ἔτι προσδιατείνει. Augustin. *de Trin. l.* 4. *c.* 16. *Quasi fluvio quodam decurrit genus humanum.* Quin & Heraclitus apud Laërtium *l.* 9. ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμῷ ἔλεγεν. Cujus & celebre admodum effatum illud, quod Heraclides Pont. *de aliquot Homer.* sic extulit: Πλησμοΐς τοῖς αὐτοῖς, ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν· εἰμέν τε καὶ οὐκ εἰμέν. Aristot. ex parte explicat *polit. l.* 3 *c.* 2. Πότερον ἕως ἂν ᾖ τὸ γένος τὸ αὐτὸ φῶμεν καὶ ποιοῦντων, οἷον αὐτῶν ἕνα φατέον πόλιν, καθάπερ ἀεὶ ῥεῖ μὲν ὑφ' ἑτέρων, ἔστι δ' ὁμοίων· ἀσπερ καὶ ποταμὸς εἰώθαμεν λέγειν τὸν αὐτὸν, καὶ πηγὰς τὰς αὐτὰς, καίτοι σχεδὸν τῶν μὲν ἐπιγινομένων ὑδάτων, τῶν δ' ἀπολλυμένων. Plato in *Cratylo*; & inde Stoicus *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 24. Λέγει που Ἡράκλειτος, ὡς πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει· καὶ ποταμοῦ ῥοὴν ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης. Plut. *natur. quæst.* 2. Τὰ πηγαῖα καὶ ποτιμα νάματα σαίνεται δῆλα καὶ γνωρίμη· Ποταμοῖς γὰρ δὶς τοῖς αὐτοῖς οὐκ ἐμβαίης· ὡς φησὶν Ἡράκλειτος· ἔπειτα γὰρ ἐπιῤῥεῖ ὕδατα. Et de *fons* vocato ἢ λήσομαι εἰς τὸν Ἡρακλείτειον ἄπαντα περιόδους ποταμῶν ἐμβαλόντες, εἰς ὃν οὐ σπεύδεις, τὸ πάντα κινεῖν καὶ ἑστῶτα πάλιν φύσιν μεταβάλλουσα. Et ad notatum mentem aptissimè, *lib. de E I Delph.* Πλησμοῦ γὰρ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τῷ αὐτῷ, κατὰ Ἡράκλειτον· οὐδὲ θνητῆς οὐσίας δὶς ἁψῆς ἔστιν ἕξιν· ἀλλ' ὀξύτητι καὶ τάχει μεταβολῆς σκίδνησι καὶ πάλιν συνάγει, φοιτᾷ καὶ ἄεισι. Ὥστε οὐδ' εἷς τὸ ἓν ἐφάπαξ τὸ μεταβάλλον αὐτῆς, &c. Senec. *epist.* 58. *Corpora nostra tanquam fluminum more, quicquid vides, currit cum tempore. nihil ex his quæ videmus, manet. Hoc est quod ait Heraclitus*; In idem flumen bis non descendimus. *manet idem fluminis nomen, aqua transmissa est. Hoc in amne manifestius est quam in homine. Sed nos quoque non minus velox currit prætervehit* Verùm, ut Aristoteles *metaphys. l.* 3. *c.* 5. Ὁ Κρατύλου Ἡρακλείτου ἀπορία εἶναί τισι, διὰ τὸ οὕτω ποταμοῦ οὐκ ἔστιν ἐμβῆναι δὶς τὸν αὐτὸν ὡς ἔφη, οὐδ' ἅπαξ.

Ῥεῦμα βίαιον] *torrens* etiam. atq; ità *l.* 7. § 19. χειμάῤῥους. Ovid. *remed. l.* 2.

Flumine de proprio torrens sol[et] abire rivo.

sed & rapidius unde diverbium familiare, χειμάῤῥοια ῥεῖθρα. *torrentis in morem.* de eis usu, amni, qui ingenti impetu quasi provoluti, omnia secum corripiunt. Seneca pariter, *torrens, rapidò tempus* assimilat, *ac vit. brev. c.* 9. & Aug. *in Ps.* 38. *torrens rerum finis, cuncta rapiuntur.* Vide *ad lib.* 2. § 4.

Ἅμα τε γὰρ ὄντα ἐστὶν, καὶ παρερρύηκεν] Quod de feminibus quibusdam Theophr. *de caus. plant. l.* 3. *c.* 7. ὡς φαίνεται καὶ ἅμα πάντα ἀπολείπειν. Et de externis illis Joan. Chrysost. *tom.* 5. *orat.* 17. Ποταμῶν ῥεόντων μιμεῖται φύσιν· ἅμα τε φαίνεται καὶ παρεληλύθε· ἅμα καταλαμβάνεται, καὶ ἀποπλεῖ. Elegantè simillimè illustrat illud Marcus noster, *l.* 6. § 15. Ità, non de Marcello tantùm, aut de Cejonio Commodo, ut Adrianus apud Spartian. aut de Quintillo Claudii Imper. fratre; de omnibus in universum tum personis, tum rebus ipsis, verùm est Virgilianum illud, *Æn. l.* 6.

Occidunt alii, ferit hunc tantum fata, nec ultra
Esse sinunt.——

Jo. Chrysost. *in Oziam orat.* 4. Μὴ ἴστατό τι ἡμῶν ἀνθρώπων ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ ποταμίων ῥευμάτων μιμεῖται τὸν λεγόμενον βίον τὸ ἑρπύσαν, καὶ οὐδὲν ἐπιλείπουσιν ἡμᾶς καταλιμπάνει. Et de tempore Basil. Cæsar. *de creat. orat.* 1. Ζωογονεῖ μὲν τὸ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἡ τῶν χρόνων διεξοδος ἀσίστη· ἐπειγομένη δὲ καὶ παρέρρυσα, καὶ μαθεῖν παυομένη τὸ δέμας. ἢ ὑγὲ τοῦτος ὁ χρόνος, ἢ τὸ μὲν παρελθὸν ἠφανίσθη, τὸ δὲ μέλλον ἔτι πάρεστι· τὸ δὲ παρὸν, πεῖν γοῶδες ἐστὶν, ἀδιδρᾶσκει πᾶν αἴσθησιν· τοιαύτη δέ τις καὶ ἡμῶν γενομένων ἡ φύσις· ἢ αὔξανομένη πίπτομεν, ἢ σβένυσα, τὸ δὲ ἱδρυμένον καὶ στάσιμον οὐκ ὀδίδωκεν ἔχειν.

Καὶ ἄλλο παρέρχεται, τὸ δὲ ἐνεχθήσεται] *& aliud subsequitur, mox item aliud succedet.* λγλ. *aliud succedit, & hoc etiam protinus disparebit.* Cas. quorum alter quare ἀλλοφορέσθω istic verterit *succedere*, alter *subsequi*, cùm in membro præcedente utereque *præterire* reddiderit, me latet. ego malim, *aliud abripitur*, sive *tollitur, aliud statim inseritur.* Παραφορεῖσθαι *abripi* Lucian. Ἂν πνα τῷ χειμῶνι ὁ ποταμὸς ἀποφέρῃ, ἀθέτον ἐν κύτρᾳ ὄντα καταχθῆναι βατηλίζοντα. Plut. *de orac. defect.* in hoc ipso argumento. Τῷ χρόνῳ, καθάπερ ῥεύματος, ἅμα παραφορουμένου. inde, τὸ παρέφορον *l.* 1. § 15. & τὸ πάρεδρον τῆς ἀποφορᾶς. *lib.* 5. § 23. Verùm quia non ἐνήνεκται seu ἐνεχθήσεται in futuro dixerit, ideo ad Marci mentem propius existimo, ut reddatur, prout ipsa sonant vocabula, *& aliud* quidem quidam *abripitur, illud vero* (quod utiq; prius abreptum fuerat) *inseritur* denuo. ut in orbem velit reagi; &, quod in motu circulari fit, quæ abierint per vices denuo revertantur & redeant. Vide *ad l.* 2. § 14. ἀνακυκλοῦνται & *ad l.* 9. § 28. ἐγκύκλια.

§ 44. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ὅτῳ συνῆθες καὶ χρήσιμον] Vide *supr.* § 29, 32. & *infr.* § 40. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. quidni rebus istis tam ridiculum est, quàm cui quam] argenti in publico, aut jumenti fulturo.* Usitata & usu familiaria jam facta, nec offiunt, nec afficiunt etiam. hinc Aristotel. *problem. lib.* 1. 9. 45. Τὰ γὰρ συνήθη, κἂν φαῦλα, ἀλλ' οὖν ἡδέα ἐστίν.

§ 45. Σωμάτιον

§ 43. Σωμάτων σύλλογος | *Lib.* 6. § 38. ὅτι σωμάτων. & *l.* 7. § 9. σύνδεσις ἰσχ. Vide *supra* § 40.

Σωστέον πῦρ | Vide *l.* 5. § 8.

§ 46. Τῆς διάπυρος, ὕδατος ψυχῆς | Inter Heraclitî dogmata, apud Laert. *l.* 9. τὴν μεταβολὴν ἔφη εἶναι κάτω· τὴν τε κόσμου γένεσιν γῆ καὶ θάλασσαν. πυκνούμενον δὲ τὸ πῦρ ὑγροειδῆ, συναιθριούμενόν τε γίνεσθαι ὕδατος· πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ, εἰς γῆν τρέπεσθαι· πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ὅθεν καὶ τὸ ὕδωρ γίνεσθαι, &c. Quod Ocellus Lucan. *de universi.* c. 1. § 14. Πῦρ μὲν εἰς ἐνσωματούμενον, ἀέρα ἀποτελεῖ, ἀὴρ δὲ ὕδωρ. ὕδωρ δὲ γίνεται ἀπὸ γῆς ἢ ἀπὸ τοιαύτης οὐσίας τῆς μεταβολῆς, μίσγει πυρός, ὅταν ἥξατο μεταβάλλειν. Plut. *de E I Delph.* ὃ δὲ μάγον, ὡς Ἡράκλειτος ἔλεγε, πυρὸς θάνατος, ἀέρες γένεσις. καὶ ἀέρος θάνατος, ὕδατι γίνεσθαι· ἀλλ' ἐπισφίγγει ἐπ' αὐτῷ ἴσως ἂν. Vide *ad l.* 9. § 21. Eodem pertinent, quæ apud eundem, *de Orac. defect.* leguntur ista: Ὥσπερ ἐκ γῆς ὕδωρ, ἐκ δὲ ὕδατος ἀὴρ, ἐκ δὲ ἀέρος πῦρ γλυκάνθαι ὁρᾶται, τῆς οὐσίας ἀνω φερομένης· ὥσπερ ἐκ μὲν ἀνθρώπων εἰς ἥρωας, ἐκ δὲ ἡρώων εἰς δαίμονας αἱ βελτίονες ψυχαὶ μεταβολὴν λαμβάνουσι. &c. Idem *de prim. frigid.* Ἐπεὶ δὲ ἡ φθορὰ μίαβολή τις ἐστὶ φθορᾶς εἰς γένεσιν, ἀναγκαῖον ἐκάστῳ, σκοπεῖσθαι, εἰ κόρος εἴρηται τὸ, Πυρὸς θάνατος, ἀέρος γένεσις· ἀνέχει γὰρ τὸ πῦρ, ὥσπερ ζῶον, ἡ βία σβεννύμενον, ἢ δ' αὐτὸ μαραινόμενον. ἢ μᾶλλον ἐμφανεστέρα πιθανὴ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν ἀπὸ, &c. Maxim. Tyr. *dissert.* 25. Ὁρᾷς τὰ παθήματα, ἃ σὺ μὲν κλαίεις φθορὰν, τιμωρεῖσθαι τῇ σῇ ὀλιγοψυχίᾳ, ἐγὼ δὲ σωτηρίαν, τιμωρεῖσθαι τῇ σῇ διαδοχῇ μελλόντων· μεταβολὴν ἐρᾷς σωμάτων καὶ γενέσεως, ἀναγκαίαν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω, καθ' ἣν Ἡράκλειτος καὶ αὖθις αὖ ζῶντας μὲν τὸν ἐκείνου βίον, (θάνατον leg. ex sequentibus liquet) ἀποθνήσκοντας δὲ τὸν ἐκείνου ζωήν. ζῇ πῦρ τὸν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον· ὕδωρ ζῇ τὸν ἀέρος θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. διαδοχὴ ὁρᾷς βίων, καὶ μεταβολὴ σωμάτων, καινερίαν οὐ δλγ. Verum apud Clementem Alex. *Strom. l.* 6. fecius paulò, sive Heraclîti ista, sive ejusdem iisdem proximè, leguntur; Ψυχήσιν θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι ὕδατι δὲ θάνατος, γῇ γένεσις. ἐκ γῆς δὲ ὕδωρ γίνεται, ἐξ ὕδατος δὲ ψυχή. Quorum priora & Philo refert. multisque explicat *lib. de mund. immortal.* ubi & ψυχὴν pro aere accepisse monet Heraclitum; nonnisi nomine μεταβολὴ, non ἀναίρεσιν designâle. Inter alia, quibus ista enarrat. Τὰ δυσχέρεια inquit. τὰ κόσμου ταῖς εἰς ἄλληλα μεταβολαῖς; τὸ παραδόξοτατον, θάνατον δοκοῦσι ἀπαθανατίζειν, δουλεύουσι ἀεί, (διαπαλαιοῦμεν melius dissert. prout & alibi locutus est) καὶ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω συμβαίνουσα. ἡ μὲν θερμαίνουσι ἐδὼς ἀπὸ γῆς ἀρχόμενον· πικραίνεται γὰρ εἰς ὕδωρ μεταλαμβάνει τὴν μεταβολὴν· τὸ δὲ ὕδωρ ἀπαχθὲν μένον εἰς ἀέρα· ὁ δ' ἀὴρ λεπτυνόμενος εἰς πῦρ· ἡ δὲ κατάπτωσις ἀπὸ κορυφῆς, σωίζοντος μὲν πυρὸς καὶ τὴν αὐτὴν εἰς ἀέρα σωίζουσα δ', ὁπόταν σωβλίσωσι, εἰς ὕδωρ ἀέρος. ὕδατος δὲ γῆν· πολλὴ ἀνάγκην καὶ τὴν εἰς γῆν πυκνωμένην μεταβολήν. De eodem videri poterit & R. Moses Maimonides *de fundam. legis cap.* 4. § 10, 11. Heraclitum autem vult Clemens hæc ab Orpheo sumpsisse, qui Heraclito prior cecinerit;

Ἔστιν ὕδωρ ψυχῇ, θάνατος δ' ὕδασιν ἀμοιβή.
Ἐκ δ' ὕδατος γαῖα, τὸ δ' ἐκ γαίης πάλιν ὕδωρ.
Ἐκ τοῦ δὲ ψυχὴ ὅλον αἰθέρα ἀλλάσσειν.

Quibus subnectit non indigna, quæ ex Heraclitî ejusdem sententia etiam Plut. *ad Apollon* habet. Ἢ, φησὶν Ἡράκλειτος, Ταυτόν ἐστι ζῶν καὶ τεθνηκὸς, καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον, καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα, ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα, ταῦτα. Vide *ad l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 19.

Καὶ τῷ ὄντι λανθανόμενοι ἢ ἡ ὁδὸς ἄγει | Videtur vel ad historicum aliquid, vel ad dictum aliquod proverbiale respexisse, de homine ignaro, quò via, quam insistit, ducat. Accommodari potest, vel ad eos, qui nullo certo vitæ actionumque fine proposito sibi, temerè huc illuc divagantur. quemadmodum Senec. *epist.* 71. *Ignoranti quem portum petat, nullus suus ventus est.* Vide *l.* 2. § 16. Vel ad eos etiam qui ad bonum aliquod tendere sese opinantur, cùm ad exitium suum properiter [illegible]r. qualis fatuus ille, quem depingit rex sapientissimus, *Prov. c.* 7. v. 22. *qui macham sequitur, tanquam bos, qui ad macellum ibit, aut tanquam stultus, qui ad compedes discitur, vel tanquam avis, quæ ad laqueum festinat; nescit animam suam peti.* Vide & *lib.* 6. § 20. τὸν ἐγκείμενον ὁδὸν. Suboritur tamen ista penticulatiès recogitanti suspicio, locum haud esse satis integrum, & Heracliteum etiam istic, quomodo & in sequentibus, dictum aliquod quasi διακοπλοδεικλίδος, ejusmodi sortean, quale de via sursum deorsùmque; ferente sui eriùs alliatum est.

Ὡς μάλιστα δ' ἡνικῶς ὁμιλεῖ λόγῳ πρὸς τὰ ὅλα διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται | Nec hæc adeò longè ab Heraclitu illis, quæ Sextus Empiricus habet *adv. Logic. lib.* 1. *c.* 2. Διὸ ὥσπερ τοῖς ξυνῷ, τὰ λόγῳ ἢ ἑαυτοῖς ξυνῶ, ζώσιν οἱ πολλοὶ, ὡς ἴδιον ἔχοντες ἕκαστον· ἡ δ' ὄψις οὐ καλὸν τι, ἀλλ' ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ πάσχοντος διαφορᾶς δι' ὃ, τι ἂν αὐτὸς τῆς μίξεως κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν ὃ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. A ratione prima, ac sapientia, cujus nomine leguntur, discrepant & dissentiunt, sive cum aliis litigant, dum privatas rationes, ab universali & communi illa diversas, perneram affectant.

Οἷς καὶ ἡμέρᾳ ἐγκύρσει, ταῦτα αὐτοῖς ξένα φαίνεται | quod *l.* 12. § 1. dixit, θαυμάζων, ὡς

ἀ θεσπέσια, τὰ ἐξ' ὑπολόγου γινόμενα. *tanquam Peregrina & inusitata habent ea, quæ quotidie solent occurrere.* ideò eis offenduntur, primæque cauſſæ de illis item intendunt. Hoc eſt fortaſſe Heracliti illud apud Clem. *Strom. l.* 2. ὁ γὰρ θορυβώδης πανταχοῦ πολλαὶ, ὀλίγοι ἰάσιμοι εἰσὶ, præſertim, ſi ὀλίγοις legas; quod & rectum exiſtimem. Vide *ſupr.* § 29. & § 44. & *l.* 8. § 15. Senec. *epiſt.* 107. *Id agendum eſt, neque nobis inopinatum ſit: & quia omnia novitate graviora ſunt, hæc cogitatio aſſidua præſtabit, ut nulli ſit malo tyro.* Et mox; *Nihil miremur eorum, ad quæ nati ſumus: quæ ideò nulli querenda, quia paria ſunt omnibus.* Idem *epiſt.* 91. *Inexpectata plus aggravant. novitas adjicit calamitatibus pondus. nec quiſquam mortalium non magis, quod etiam muratus eſt, doluit. ideo nobis nihil improviſum eſſe debet, in omnia præmittendus eſt animus: cogitandumque, non quicquid ſolet, ſed quicquid poteſt fieri. tota ante oculos ſortis humanæ conditio penatur: nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimum poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatis, velut novis, obſtupefieri. in plenum cogitanda fortunæ eſt.* Idem *ad Marc. c.* 9. *Unde tanta nobis pertinacia in deploratione noſtri? quod nihil nobis mali, antequam eveniat proponimus, ſed ut omnes ipſi, & alii pacatius ingreſſi iter, alienis non admonemur caſibus, illos eſſe communes. tot præter domum noſtram ducuntur exequiæ: de morte non cogitamus. tot acerba funera: nos togam noſtrorum infantium, nos militiam & paternæ hæreditatis ſucceſſionem animo agitamus. tot divitum ſubita paupertas in oculos incidit: & nobis numquam in mentem venit, noſtras quoq; opes æquè in lubrico poſitas. quis unquam res ſuas, tanquam perituras, adſpexit? quis unquam noſtrûm de exilio, de egeſtate, de luctu cogitare auſus eſt? quis non, ſi admonentur ut de iſtis, ut ſuis, cogitet,* (ità ego ex Schol. M. S.) *tanquam dirum omen reſpuat, & in capita inimicorum, aut ipſius intempeſtivi monitoris, abire illa jubeat? neceſſe eſt itaque magis corruamus, qui quaſi ex inopinato ferimur. Non putavi futurum. Quicquam tu putas non futurum, quod multis ſcis poſſe fieri, quod multis vides evenuſſe?*

Cuivis poteſt accidere, quod cuiquam poteſt.

Ille amiſit Liberos: & tu amittere potes. ille damnatus eſt: & tua innocentia ſub iſtu eſt. hic nos error decipit, hic effeminat, dum patimur, quæ nunquam fati nos poſſe præſidimus.

Ἅπαντες κατεδόξασας | hoc eſt, quod Ariſtoteles *de philoſoph. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. καθεύδοντες ἐν ὕπνῳ, ζῆν εἰκῇ καὶ ἀμηλήκτως. Imò quod Heraclitus etiam, quem & iſtic forſan Marcus in animo habuit, apud Sextum loco ſuperiùs memorato; Τοὺς δὲ ἄλλους ἀνθρώπους λανθάνει, ὁκόσα ἐγερθέντες ποιοῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες, ἐπιλανθάνονται. Senec. *de provid. c.* 5. *Languida ingenia, & in ſomnum iturа, vel in vigilium ſomno ſimillimam.* Lucret. *l.* 3.

Qui ſomno partem majorem conterit ævi,
Et vigilans ſertis, nec ſomnia carpere ceſſat,
Atque animi incerto fluitans errore vagaris.

Itaque non incommodè prorſus Xylander hîc: *vult perficiendum ſtrenuè, quod rectio conſilio agendum ſuſceperimus; neque in medio actu deſiſtendum aut titubandum. nam ut ſæpe imaginamur nobis aliquid agere, nihil tamen efficimus.* Homer Iliad. χ. ο. 199.

Ὡς δ' ἐν ὀνείρῳ οὐ δύναται φεύγοντα διώκειν,
Οὔτ' ἄρ' ὃ τὸν δύναται ὑποδραδιάειν, οὐδ' ὃ διώκειν·
Ὡς οὐ τὸν οὐ δύνατο μάψα ποσὶν, οὐδ' ὃς ἀλύξαι.

Oppian. *piſcat. l.* 2. de torpedine:

Οἷον δ' ἰφθιμοῖσιν ἐν ἰχθυόεσσιν ὀνείρου
Ἀνδρὸς ἀπυζομένοιο, καὶ ἰσμένοιο φέεσθαι
Θερσόεντ' αὖτε κεραὸν, τὰ δ' γύαλα πλαδόωντος
Ἀσειμὲς ἄπτι δεσμὸς ἐπειγόμενος βαρύνει·
Τοίῳ γειομήλων τυχάζει ἰχθύσι νάρκη.

Maro Æneid. *l.*

Ac velut in ſomnis, oculos ubi languida preſſit
Nocte quies, nequicquam avidos extendere curſus
Velle videmur: & in mediis conatibus ægri
Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ
Sufficiunt vires, nec vox, aut verba ſequuntur.

Vide Plutarch. *ad Præſcit. indoct.*

Ὅτι οὐ δεῖ παῖδας ποιεῖν, ὧν τῦτ' ἔστι, κἂν φιλῶν, κἀδόκει παραιλήφαμεν | Locus inſigniter depravatus, ciſuſq; medicinam penè deſperat peritiſſimus omnium, quos ego nôrim, iſtorum ſanandi artifex: clariſſimum Salmaſium, etiamſi nullus nominarem, quem velle deberem, agnoſcent mecum, qui in ſtudiis iſtis exercitati fuerint, ni ærugo mera candorem illis omnem exederit. Tentavi tamen is medelam dare, partim loco ſuo emota, quædam reſtituendo, partim ſupplendo, quod excidiſſe viſum, & in proximè præcedentibus haud ſemel, occurrit, τὸ μεμνῆσθαι. ut ſic legatur, ὃ ὅτι δεῖ παῖδας τοκέων μεμνῆσθαι, ὃ κἂν φιλῶν, τυτίσι, κἀδόκει παρειλήφαμεν. Senſúſque ſit, *Oportere pueros parentum meminiſſe, non ſimpliciter quidem, hoc eſt, quatenus vulgo nobis præcipitur*, nimirum parentum memoria hæc nobis debet ineſſe eo fine, ut ſciamus, quomodo illi ex hac vita abierint, ità etiam nobis abeundum; aut aliquid ſimile. Cæterùm tentandi & nobis poſt Machaonem quoq; venia, ſpero, condonabitur. Quid ſi ergò ſic reſtituere velimus? ὅτι ὃ δεῖ [ἅπαντας] παῖδας, τυτίσι, κἂν φιλῶν, κἀδόκει ἐξὶ τοκέων παρειλήφαμεν. *non oportere nos agere puerorum inſtar, hoc eſt, mere nudéque*, abſque juſto diligentique examine; *juxta illud*, quicquid tandem fuerit, *quod a parentibus noſtris accepimus.* ut κἂν φιλῶν idem hîc Marco valeat, quod κἂν πάσῃ καὶ ἄλογον Origeni *adv. Celſ. lib.* 1. Velitque rejici πάσῃ ματαίᾳ ἀναστροφῇ πᾶσι πατρωπαράδοτος, ut Petrus loquitur, *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 18. Occurrit itaq; exceptioni illi, quam benè monentibus rectioráque monſtrantibus opponere ſolet vulgus hominum; Faciemus prout

ſecerе

fecere majores nostri, & prout ab eisdem nos accepimus. Sic enim Judæi idololatriæ, Jerem. *c.* 44. *v.* 17. Sic Pontificii, non minùs etiam quàm illi eodem crimine innexi. Sic ethnici, primis Christiani nominis temporibus, apud Clement. in *hortator.* Ἀλλ' ἐν πατέρων, φασὶ, παραδεδομένον ἡμῖν ἔθος ἀναιρήσειν οὐκ εὔλογον. Symmach. *l.* 10. *ep.* 43. *Sed majorum servandus est ritus.* Et Tibull. *lib.* 2. *eleg.* 1.

——*fruges lustramus & agros,*
Ritus ut à prisco traditus extat avo.

quibus regeri quid possit, consulantur Clemens *lib.* & Ambros. *ep.* 31. quâ Symmacho respondet: nam transcribere nimis prolixum fuerit. Optimè Justinus *apolog.* 2. Τὰς κατ' ἀλήθειαν εὐσεβεῖς καὶ φιλοσόφους μόνον ταλαντεύει μῶν καὶ στέγειν ὁ λόγος ἀπαγορεύει, παραλιμπάνους δόξας παλαιῶν ἐξακολουθεῖν, ἂν φαῦλαι ὦσιν. Refléque Theodoret. *therapeut. l.* 1. Ἀνδρῶν δὲ καὶ σοφιστῶν ἴδιον, μὴ σφαλῆναι δυνάμενον, μηδὲ ἴδιον σφαλεροδιδάσκαλον πατρώοις, ἀλλὰ ζητεῖν ταληθὲς, καὶ τὸ χρήσιμον πανταχόθεν ξυλλέξειν. qui & Socratis illud Critoni dictum subjungit; Ὡς ἐγὼ, ὦ μάτην γιῶ, ἀλλὰ καὶ ἀεὶ τοιοῦτος, οἷος ἐμοὶ δόξαι ἄλλῳ πείθεσθαι, ἢ τῷ λόγῳ, ὃς ἂν μοι λογιζομένῳ βέλτιστος φαίνηται. Illud interim adjicere lubet, horsum etiam spectare videri, quod apud Plutarchum toties repetitum ex Heracliti dictis occurrit *de poet. leg. regul.* 10. & *de audiend.* Βλάξ ἄνθρωπος ὅστις παντὶ λόγῳ ἐπιπιστεύει φιλεῖ. monet enim, inquit Plut. μὴ παντὶ λόγῳ πολλὰν, ὥσπερ πόμματι, παραδίδοναι ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀσκεῖν καὶ διαφορεῖσθαι, καὶ πολλὰ διαπραγματεύεσθαι πρὸς ἀλήθειαν, εἰ ὠφελίμως λεγομένων. ut sit idem cum Solomonis illo, *Parem. c.* 14. *v.* 15. *Fatuus credit omni verbo.* Sive verum, sive falsum; sive utile, sive noxium. Piscat. vel etiam, *omni rei.* ut Jun. Quum *nihil magis præstandum* sit, (ut Senec. *de beat. cap.* 1.) *quàm ne pecorum ritu sequamur antecedentium gregem, pergentes, non quâ eundum est, sed quâ itur. nec ulla res nos majoribus malis implicet, quam quòd ad rumorem componimur; optima rati ea, quæ magno assensu recepta sunt; quorumque exempla nobis multa; nec ad rationem, sed ad similitudinem vivimus. Ità, quod in strage hominum magna evenit, cùm ipse se populus premit, nemo ità cadit, ut non alium in se attrahat: primi exitio sequentibus sunt. hoc in omni vita accidere videas licet. Nemo sibi tantùm erras; sed alii erroris caussa & auctor est. nocet enim applicari antecedentibus: & dum unusquisque mavult credere, quàm judicare; nunquam de vita judicatur, semper creditur; versátque nos & præcipitat traditus per manus error; alienisque perimus exemplis.* hoc est, χρὴ ἕλκειν, καθάπερ καθειλκυσμένῳ, ποιεῖν τε καὶ πάσχειν. Cæterùm Marci mentem an attigerimus, aliorum esto judicium. De sensu idem censet eruditissimus D. Bootius. Verùm is pro πάσας τακίων, legit πυδαγρείων, vel potiùs ποδαγρείους, ut sit πυδαγρείους μιμεῖσθαι, quibus solenne fuit illud, Αὐτὸς ἔφα. *Ipse dixit.* quod probarem pronus, nisi à scriptura vulgata recederet longiùs, & mutatione leviori negotium confici posse videatur. Cæterùm de Platone pariter Aristides *Apolog. pro quatuorviris:* Εἴ τις τῷ Πλάτωνος δόξῃ καὶ πάντων ἰσχυρίζοιτο,—πῶς οὐχὶ λυπήσει, μὴ σφοδρύνων, εἰ μὴ κατ' ἐξουσίαν λέγοι, ἀλλ' ὥσπερ πῶς ἀρχὴν τῆθ' ὑπολαμβάνων, ὅτι φαίη Πλάτων; Marci mentem planè expressit.

§ 47. Λύειον πεθάνῃ, ἢ πάντως εἰς τεῖτλον | *cras, aut summum perendiè moriturum te.* Cicer. *ad Attic. l.* 12. *epist.* 43. *Scies fortassè cras, summum perendiè.* Socrati par ferè monitum divinitùs datum refert Laertius *l.* 2. quum enim in somnis quidam visus est illi dixisse ex *Iliad.* λ'. *v.* 363. illud.

Ἤματί κεν τριτάτῳ φθίμενον ἐείσαο ἶκτο.

conjecit indè *perendiè moriturum se.* εἰς τρίτον; inquit, ὑποθετικῶς. conjecturæ rationem, eâ quam Erasmus dedit, probabiliorem è Nannio *miscel. l.* 8. *c.* 36. & Casaub. *ad* Laert. petas licet.

Οὐκ ἔστ' ἂν παρὰ μίαν ἐπίη | Senec. *epist.* 93. *Nunquid feliciorem judicas eum, qui summo die muneris, quam eum qui medio occiditur? nunquid aliquem esse tam cupidum vitæ putas, ut jugulari in spoliario, quàm in arena malit? non majore spatio alter alterum præcedimus. mors per omnes it: qui occidit, consequitur occisum. minimum est de quo solicitissimè agitur. quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod vitare non possis?* Et *quæst. nat. l.* 2. *c.* 59. *Omnes reservamur ad mortem. totum hunc quem vides populum, quousque cogitas esse? citò natura revocabit & condet. nec de re, sed de die quæritur. eodem citiùs tardiùsve veniendum est. quid ergo? non tibi timidissimus omnium videtur, & insipientissimus, qui magno ambitu regat moram mortis? nonne contemneres eum, qui inter perituros constituitur, beneficii loco peteret, ut ultimus cervicem præberet? idem facimus. in omnes constitutum est capitale supplicium. magno æstimamus tardiùs mori. Quid verò prodest paucos dies aut annos lucrifacere? Quid tanquam de magno detrimento times? nemo multum ex stillicidio potest perdere.* Idem *epist.* 37. & 70. Apud Platonem in *Phædon.* Socrates de eis, qui venenum hausturi, moram aliquam ac dilationem expetebant; Εἰκότως τοῦτο ποιοῦσι. κερδαίνειν γὰρ οἴονται ἂν ἐγὼ φείσομαι εἰκότως· ἀδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν, ὀλίγον ὕστερον πιὼν, ἄλλο γε ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ, γλιχόμενον τοῦ ζῆν, καὶ φειδόμενον ἀδήλου ἤδη ὄντος. At contrà Micyllus apud Lucianum in *Cataplo*; ἐκ πάνυ με ἡ τοῦ Κύκλωπος διανοία συμφέρειν δοκεῖ, τὸ ὑπομεῖναι, ὅτι πύματον ἐγὼ τὸν ἐπὶ κατέδεμαι. ἂν τι γὰρ σφῶν, ἄλλο πύματον, οἱ αὐτοὶ ἀδύνατοι σφίσιν δόξουσιν. Epict. *l.* 2. *c.* 1. Τί ἂν ἀγανακτεῖς, εἰ τυφῶ; εἰ γὰρ μὴ τυφῶ, ὕστερον. Vide *l.* 6. § 10.

Τὸ

Τὸ εἰς πλοῦτον ὅπως μᾶλλον ἢ αὐξειν, μηδὲν μέγα | Vide *not.* 10. § 5. & *supr.* § 15. Plut. *de sera vindict.* Ἐπεὶ πῶς γὰ θεοῖς πᾶν ἀνθρωπίνη βίᾳ διάφημα. τὸ μηδὲν θεῖ. κ) τὸ νυῦ, ἀλλὰ μὴ σοφὸ ἐφ' πεντακοντα, τοιοῦτόν ὄζιν, οἷς τὸ δίκαιος, ἀλλὰ μὴ σοφὸ, φρίκων ἢ κρυμνωτάων τὸν πτηνῶν Et Zosim. *hist. lib.* 2. Πᾶς χρὴ & τῷ θείῳ βεβαίως ἀνάπτειν ὅτι κ) ἐπιμελές.

§ 48 Πέσοι μὴ ἐαῦτοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 6. § 45. & *lib.* 7. § 19. & *lib.* 8. § 25. Lucret. *l.* 3.

Hoc etiam tibi tute interdum dicere possis:
Lumina sis oculis etiam bonus Anci reliquit,
Qui melior multis, quàm tu, fuit, improbe, rebus.
Inde alii multi reges, rerumque potentes
Occidêrunt, magnis qui gentibus imperitárunt:
Ille quoque ipse, viam qui quondam per mare magnum
Strauit, itérque dedit legionibus ire per altum,
Ac pedibus salsas docuit super ire lacunas;
Et contempsit aquis insultans murmura ponti,
Lumine adempto, animam moribundo corpore fudit.
Scipiades, belli fulmen, Carthaginis horror,
Ossa dedit terræ, proinde ac famul infimus esset.
Adde repertores doctrinarum atque leporum:
Adde Heliconiadum comites: quorum unus Homerus
Sceptra potitus, eadem aliis sopitu' quiete est.
Denique Democritum, postquam matura vetustas
Admonuit memorem motus languescere mentis,
Sponte sua letо caput obvius obtulit ipse.
Ipse Epicurus obit, decurso lumine vitæ,
Qui genus humanum ingenio superavit, & omnes
Præstrinxit, stellas exortus ut ætherius Sol.

Lucretium, Epicureum hæc loqui memineris. Illud interim ἐς ἐν παρόδῳ notetur, alluluisse videri primoribus hisce verbis ad Achillis verba illa apud Poetarum principem *Iliad.* φ'. ϖ. 107. quæ & Callisthenem sibi occinere soliturum, ubi Alexandri animum abs se alienatum sentiret, quò adversùs mortis metum mentem sibi obfirmaret, autor est in *Alex.* Plutarchus,

Κάτθανε κ) Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.

Τὰς ὀφρῦς ὑπὲρ τῆς ἀβρωστίας συναγούσας | contractis scil. in tristitiæ gravitatisque indicium supercilijs, morti propinquos significare volebant ægrotos, & pro conclamatis jam habendos.

Ἐξουσία ψυχῶν | Quia nimirum jus habent vitæ & necis. Hinc fastuosum illud Pisati Joan. *Evang.* c. 19. v. 10. Ἐμοὶ δὲ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε; At Diogenes Perdiccæ mortem, ni ad se accederet, minitanti, οὐδὲν μέγα. κ) γὰρ κάνθαρος ἢ σαλάμανδρον τῶν ἐν ᾅδου. *Nihil*, inquit, *hoc magni, cum cantharis & pulicibus, muscæ & aranea, idem possint.* Laert. *l.* 6. Theodorus pariter Cyrenæus Lysimacho idem interminato, *Enimverò magnifica res tibi contigit, quia cantharidis vim assecutus es.* Refert Cicero *Tusc. l.* 5. & Val. Max. *l.* 6. *c.* 2. Vel, ut Seneca, *de tranquill. c.* 14. *Habes, cur tibi placeas: homuncio sanguinis in tua potestate est.*

Ὡς ἀναξαγόρας | At Anaxagoras, renunciato morti addictum se à suis, Ἄρα κἀκείνων καμοῦ πάλαι ἡ φύσις κατεψηφίσατο. *Eundem in utrumque nostrum jam olim natura calculum tulit.* Laert. *l.* 2. Et Socrates pariter, dicenti, Θάνατόν σου κατέγνωσαν. *Morti te addixerunt.* κἀκείνων ἡ φύσις. *& ipsos natura.* Laert. *ibid.* Ad Marci mentem Plin. *l.* 7. *c.* 7. *Tu, qui te Deum credis, aliq o successu tumens, tanti* (lucernæ odore extincto) *perire potuisti, atque etiam hodie minoris potes.*

Πόσαι ἦ πόλεις ἤλασ | De urbibus opidisq; montium concursu collisis, terræ motu prostratis, hiatu absorgitis, marive incursu hausti submersisq; videri poterit Plinius *hist. natur. l.* 2. *c.* 83, 84, 85, 91, 92 & Strabo *geograph. l.* 1. Aristotelis nom. *de mund. c.* 4. Τὰ ὅλη τῆς γῆς εὐσταθῆ ὄντα, πολλὰς ἐπιρρήσεις κ) πάθη ἀναδέχεται σεισμοί τε καὶ ὕδη βίαιοι, πολλὰ μέρη τῆς γῆς ἀνέῤῥηξαν ὁμβροι τε καταῤῥυσαν, ἐξαίσιοι κατακλυσμοὶ γεγόνασι τῶν θαλασσῶν τε καὶ ἀναχωρήσεις, πολλάκις κ) ἠπείρους ἐθαλάττωσαν, κ) θαλάττας ἠπείρωσαν· βιαίοι τε πυρμάτων κ) πνευμάτων, ὧν ὅτε πολεις ὅλας ἀνέτρεψαν· πυρκαϊαί τε κ) φλόγες, αἱ μὲ ἐξ ἀρχῆς ἡμῶν ἅπαντα ἐφθειραν, ὥσπερ φασὶν, ὑπὸ Φαέθοντος τὰ περὶ τὸν ἡλιον κατόπλεξαν· αἱ δ' ἀπὸ ἐκείνης ἐν γῆς ἀναβλυσασαι κ) ἐπιρυσασαι, καθάπερ ἐπὶ τὰ Αἴτνη κεκτίρων ἀναῤῥαγὸν τον, κ) ἀνὰ πᾶν γλῶ σεσμάδιον, χειμάῤῥους δίκλυ. Aristides ὑπὲρ τῶν Σμυρναίων. Ἀκίνδυνον δ' οὐδὲν, φασὶ, ἦν ἐν ἀνθρώποις· ἀλλὰ κ) γῆ θαλάττας δίκαιος, κ) θαλάσσα ἠπείρους κ) πόλεις, αἱ μὲν χαῦ γῆς ἔδυσαν, αἱ δ' ὑπὸ ῥευμάτων ὀργίων τε κ) παντοίων ἀναπέπτωκαν Vide eundem de Smyrnæ clade in μονῳδίᾳ ὑπὲρ Σμύρνης, de Rhodi in *Rhodiaca*. Tertull. *apolog. c.* 20. *Quod terra verant urbes, quod insulæ maria fraudant, quod regna regnis compulsant, &c.* & *c.* 40. *Quantæ clades orbem & urbes ceciderunt? Legimus Hieramapen.* (leg. Hieran. & Anaphen; ex Strab. *l.* 10. Plin. *l.* 2. *c.* 87. & *l.* 4. *c.* 12. & Ammian. *lib.* 17.) & *Delon, & Rhodon, & Con insulas multas cum millibus hominum pessum abisse. Sed & mare Corinthium terræ motus ebibit: & vis undarum Lucanam Italiæ abjecissam in Siciliæ nomen relegavit.* Quibus genima habet & *paulo natur. l.* 1. *c.* 9. ubi tamen perperam pro *Delos, Delphos* legitur. Sed & *de pudic. cap.* 2. ubi inter alia, *Inter insulas nullas jam Delos, aremne Samos; & Sibylla non mendax.* Alludit ad Sibyllinum illud;

—— κ) νῆσος ἀθλία,
Καὶ ψάμαθος; Σάμος ὄζι. ——

Seneca *nat. quæst. 6. l.* 1. *Non homines tantùm, qui brevis & exanima res nascimur, urbes utique terrarum &*

& littora, & ipsemet male in servitutem fati venit. & *l.* 3. *c.* 16. *Sunt abrupti in infinitum hiatus, qui sæpe illapsas urbes rec pere, & ingentem in alto ruinam condiderunt.* Itaq; minimè dixisse eundem ubi incendium Lugdunense Lucilio suo narrat, *ep.* 91. *Terrarum vix unquam tam gravis & pernicio us fuit casus, ut tota oppida exerteret. unquam denique tam infidus ulli exarsit incendium, aut nihil alteri superesse incendio. Tot pulcherrima opera, quæ singula illustrare urbes singulas possent, una nox fravit; una nox fuit inter urbium maximam & nullam. Denique dimidium tibi periisse, quàm perlit, narro.* Mirum, inquam, hoc Senecæ excidisse, vix unquam tam gravem & perniciosum terræ motum extitisse, cùm ipse idem dicat loco superiùs nominato; *Asia duodecim urbes simul perdidit.* & in eadem ipsa epistola haud ità multò pòst subjiciat: *Quoties Asia; quoties Achaia* (ubi forte an, pro *quoties, quot*, legendum) *urbes uno tremore ceciderunt? quot opida in Syria? quot in Macedonia devorata sunt? Cyprum quoties vastavit hæc clades? quoties in se Paphus corruit? frequentor nobis enunciati sunt totarum urbium interitus. Et nos, inter quos frequenter ista nunciantur, quota pars omnium sumus?* Idem mox, *ibid. Omnium istarum civitatum, quas nunc magnificas ac nobiles audis, vestigia quoque tempus eradet. Non vides quemadmodum in Achaia clarissimarum urbium jam fundamenta consumpta sint, nec quicquam extet, ex quo apparet illas saltem fuisse? Non tantum manu facta labuntur, non tantum humanâ arte atque industriâ posita vertit dies; juga montium diffluunt, totæ desedere regiones. Operta sunt fluctibus, quæ procul à conspectu maris stabant. Vastavit ignis colles, per quos eluebat; crosit, & quondam altissimos vertices, solatia navigantium ac speculas, ad humilem arenam deduxit. Ipsius naturæ opera vexantur. & ideò æquo animo ferre debemus urbium excidia. Cætera omnia extant: omnibus exitus manet; sive interna vis flatusque præclusi violente pondus, sub quo tenebantur, excusserint; sive torrentium in abdito vim ollantia effregerit; sive flammarum violentia compagines soli ruperit; sive vetustas, in qua nihil tutum est, expugnaverit minutatim; sive gravitas cæli ejecerit populos, & situs deserta corruperit. enumerare omnes istorum causas, longum est: hoc unum scio; omnia mortalium opera mortalitate damnata sunt: inter pereuntia ruimus.* Adjici poterant his, ni fabulosa morsis haberentur, quæ de Atlantide insula Plato in *Timæo*, & ex Platone Philo *de mundo*: Ἡ δὲ Ἀτλαντὶς νῆσος, ἄλλα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων, ἠμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ σεισμῶν ἐξαισίων καὶ κataκλυσμῶν ἀφανισθεῖσα, βύθου καὶ θαλάττης ἐξαίφνης ἠφανίσθη. Sed & Tertullianus *apolog. c.* 40. *Memorat Plato magnam Asiæ vel Africæ terram Atlantico mari ereptam.* Et *ad nation. l.* 1. *c.* 9. *Vel quam Plato memorat majorem Asiâ aut Africâ in Atlantico mari interiisse.* Et rursus, *de Pall. c.* 2. *In Atlantico Libyam aut Asiam adæquans quæritur.* Quanquam & fabulosis istis aliquid etiam veri subeiat. Siquidem quæ temporibus istis quasi demersa latebat, novissimis his enerit quodammodo, & in notitiam redierit, ultra mare Atlanticum, Libyam aut Asiam, ut ille loquitur, adæquans terra, forsan etiam ἄλλα Λιβύης καὶ Ἀσίας μείζων. præsertim si utriusque hujus quantum Platonis diebus innotuerat sumpserimus, certè *Europæ orbe potior insula*, ut cum Ammiano loqui libenter liceat.

Ἴν' ἔτω εἴπω, πεδήσασον | Ità *lib.* 10. § 19. Ἕκασον πίρυκας ὅσ' ἐφ' ὑδρόκευ. Gregor. Naz. *ep.* 39. *ad Olymp.* Δεινὸν μὲν καὶ ἀνδρὸς θάνατος πολλῷ γ' ἀνιότερον, πόλεν ἀποβαλεῖν. Serv. Sulpitius (quod & Ayl. observavit) *in consolatoria ad Ciceronem epistola, quæ ad famil. l.* 4. *ep.* 5. habetur. *Ex Asia rediens, cum ab Ægina Megaram versus navigarem, cæpi regiones circumcirca prospicere; post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræeus, sinistra Corinthus: quæ opida quondam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cæpi egomet sic cogitare: Hem, nos homunculi indignamur, siquis nostrum interiit aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco tot opidorum cadavera projecta jaceant?* Et Sulpitium imitatus Ambrosius *ad Faustin. ep.* 8. *Dolet quòd dudum florentissima repentè occiderit. Verum hoc nobis commune est, non solum cum hominibus, sed etiam cum civitatibus terrisque ipsis. nempe de Bononiensi veniens urbe, à tergo Claternam, ipsam Bononiam, Mutinam, Rhegium derelinquebas; in dextra erat Brixillum, à fronte occurrebat Placentia, veterem nobilitatem ipso adhuc nomine sonans; ad lævam Apennini montis miseratus, & florentissimorum quondam populorum castella considerabas, atque ossibus relegebas dolens. non agitur semirutarum urbium cadavera, terrarumque subeodem conspectu expositæ funera non te admonent unius, sed a licet & admirabilis fœminæ decessionem consolabiliorem habendam? præsertim cum illa in perpetuum prostrata & diruta sint; hæc autem ad tempus quidem cepta nobis meliorem illic vitam exigat.* De Sodoma & Gomorrha pariter Tertullian. *de pallio c.* 2. *Halitarus Sodoma. & nulla Gomorrha, & cinis omnia, & propinquitas maris juxtà cum solo mortuum fuit* ità ex M. S. restituit Cl. Salmas. *mortuum vivit.* i. e. mortua est. Allusit autem ad *mare mortuum* appellationem. Insulas etiam *Tenon* & *Delon*, alteram *adhuc*, alteram *non* jam, dixisse Antipater *in epigr. anthol. l.* 1. *c.* 18.

Νῦν δὲ σὺ μὲν ζώεις, ἡ δ' ἐκ ἔπ. τίς κεν ἐάλτης
Ὀλβιώτερος Τηΐου Δήλου γενεσιήλιος;

quod tamen carmen Alphæo Mytilenæo tribuit Cl. Salmas. *in Tertull. Paul. Nevet.* autem quod dicitur, cur non & *mori* dicatur? aut quid est aliud *non amplius vivere*, quàm *mori*? Sicut autem urbes *mori* ità & *sepeliri* dicuntur. Mitto Maronianum illud *Æneid. l.* 2.

Invo-

Invadunt urbem somno vinique sepultam.

urbem enim pro incolis posuit: Incertus poeta in *Hectoris epitaph.*

——— *cum quo sua Troja sepulta est:*
Conduntur pariter, qui periere simul.

De Cremona Tacitus *hist. lib.* 3. *Cæterum assidere sepultæ urbis ruinis, noxia tabo humus, haud dum permisit.* sed & *domum sepultam* Catullus, at alia ratione. ad *Manlium ep.* 64.

Tecum una tota est nostra sepulta domus.

& quemadmodum *civitatum cadavera* illi, ità ex antiquis nescio quis earundem *sepulchra* dixit, *busta* Plinius, de Athenis, Mycenis, aliisq; urbibus jam dirutis ille epigr. hoc,

Hæ sunt, quas meritò quondam est mirata vetustas:
Magnarum rerum magna sepulchra vides.

Iste *l.* 2. *c.* 93. *Motus enim terræ silcantur, & quicquid est, ubi saltem busta urbium, (sepultarum* M.S.) *extat.* Quin & quomodo Marcus *civitates mori* dixit, ubi devastantur: ità è contrario Aristides *reviscere* easdem, ubi instaurantur denuo. Αἰτωλὸς (inquit Marco nostro, Commodóque supplex pro Smyrna restituenda) *παύτῳ ἡμῖν τῇ πόλει χάριν, ὡς ἀναζιῶσαι δι' ὑμᾶς.* eandemq; ab eis restauratam, *φοίνικος δίκην, ἀναζιώσασαν. palmodiâ in eandem compositâ.* & *orat. in Romam.* Ἀλλ' ἀπιχθῶς κεῖ τὸν Παμφύλιον μῦθον, εἰ μὴ καὶ Πλάτωνος, ὃς δεῖ τῇ πυρᾷ ἥδη κείμενα αἱ πόλεις, ὑπὸ τῆς περὶ ἀλλήλας ἔριδος καὶ ταραχῆς, ἀνθρώπων τοῖς ἔπειτα τὴν ἡμερίαν. καὶ ζῶσι φησὶ ἀνεῖσθαι. Historiam an fabulam Eris Armenii gente Pamphylii respexit, quam narrat Plato *polit. l.* 10. & à Platone mutuati Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Macrob. *in somn. Scip. l.* 1. *c.* 2. Clem. *Strom. l.* 5. Æneas Gaz. *de anim. immortal.* ex Platone corrigendi novissimi duo, cum apud alterum ὀφρὺς pro ἠϊθέος, apud alterum Ἀρμένιον pro Ἀρμίλλου sit scriptum. Vide Leopard. *emend. l.* 9. *c.* 2. Cæterùm sicut urbibus etiam *mortem* Marcus, & *mortalitatem* Seneca suprà laudatus; ità partibus quibusdam corporis humani *immortalitatem* quandam & immuniratem à morte Plato tribuit in *Phædone*; Ἔνια δὲ μέρη τοῦ σώματος καὶ ἰὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἅμως, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀθάνατά ἐστι. de cadaveribus loquitur Ægyptio more conditis. Quin & Tertull. *de resurr. c.* 42. *Nec gigantum autem antiquissima cadavera devorata consibuit, quorum crates adhuc exstant.* & mox: *Constat, non tantum ossa durare, verùm & dentes incorruptos perennare; quæ ut seminia rationantur fundificatura corporis in resurrectione.* de dentibus certè Plinius *l.* 7. *c.* 15. *Dentes tantum invicti sunt ignibus, nec cremantur cum reliquo corpore.* Subjicit tamen, *Iidem flammis indomiti, tabe cavantur pituitæ. Vivere* itaq; in istis est perdurare, sive perennare, *mori* autem corrumpi, deficere, destrui. *Moriendi* vocabulo usus est Marcus, quia de mortalium differebat: *vitæ & immortalitatis* Plato & Tertullianus, quia animæ immortalis futuræ ille, ille carnis ad vitam resurrecturæ caussam agebat.

Ἑλίκη | *Helice*, Achaiæ urbs, de qua Strabo *geogr. l.* 1. Βύρρα δὲ καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' ὑπὸ χώματος ἠφανίσθη. & *l.* 8. κατελύθη δὲ Ἑλίκη δυσὶν ἔτεσι πρὸ τῆς Λεύκτρικῶν· ὑπὸ σεισμοῦ δὲ τὸ πλάγος κατέλυσεν αὐτήν. quo loco ex Heraclide calamitatis illius, cùm historiam, tum & caussam ab ira Neptuni fabulosam commemorat. Adjungit idem *l.* 1. & Burræ Bizonam Illyricam urbem, Ἧς κατοικῶν (inquit *l.* 7.) πολὺ μέγος ὑπὸ σεισμοῦ. ut in priore loco lectionem receptam mutare nihil sit necesse, ut σεισμῷ substituatur, cum eadem exstat utrobique. Plin. *hist. nat. l.* 2. *c.* 92. *Helicen & Buram in sinu Corinthio pontus absulit.* Senec. *natur. quæst. l.* 6. *c.* 26. *Ista vasta concussio, quæ duas suppressit urbes, Helicen & Burin, citra Ægæum constitit.* de quarum interitu, cùm Ephorum scripsisse, idem refert. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 16. tum & Callisthenem cladem eam libro peculiari descripsisse. *Ibid. l.* 6. *c.* 23. & *l.* 7. *c.* 5. Ipse eodem trahit, quò Marcus istic, *l.* 6. *c.* 32. *Ego*, inquit, *perire timeam, cùm terra ante me perant? Helicen Burimq; totas mare accepit. Ego de uno corpusculo timeam? Supra opida duo navigatur. duo autem, quæ novimus, quæ in nostram notitiam memoriæ literis servata perduxit. quam multa alia altis locis misera sunt? quos populos aut terra in se, aut mare inclusit?* Ovid. *Metamorph. l.* 15.

Si quæras Helicen, & Burin, Achaidas urbes,
Invenies sub aquis.——

Meminere etiam cladis istius Aristotelis nomine Autor *de Mundo c.* 4. Aristoteles ipse *Meteorolog. l.* 2. *c.* 7. Diodor. Sicul. *l.* 15. Pausan. *in Achaic.* Polyb. *hist. l.* 2. Eusseb. *anno* 1137. Oros. *l.* 3. *c.* 3. Favorinus apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 105. qui ubi Simonidis illud retulisset, quod & è rhenis ejusd. autor idem seorsim commemorat, (ésq; locus alter ex altero supplendus) & attingit quoq; Dio Prus. *orat.* 74.

Ἄρθεωτος γὰρ ἐὼν. μάπτε φάσκε, θ, πγίνε πω αὖθις,
Μηδ' ἄνδρα ἰδὼν ὄλεσσον, ὅσσον χείνον ἔκτανε
Ὠκεῖα γὰρ, ἐὰν ταυτηπερύγε μίας
Οὕτως, ἀ μετάστασις.

Clausulæ illi, Μηδ' ἄνδρα. subjungit, ἀλλὰ μηδὲ οἶκον. ὥστε ἂν ἀμέλει ὁ ποιητὴς διεξέρχηται, τὴν τῶν Σκοπαδῶν ἀνδρῶν ἀπώλειαν ἥδη ἂν πόλεως, παρ' ὃ σεσημείωκησαν ἀναστάσεως γενέσθαι· αἱ μὲν ὑπὸ πυρὸς· αἱ δ' ὑπὸ σεισμοῦ· αἱ δὲ τῆς θαλάττης ἐπελθούσης. πῶς μοι Ἑλίκη; κατεποθὴ πρὸ Βύρρης; καὶ αὐτὴ κατεποθὴ δύο πόλεις Ἑλλωπίδες ἀπώλεσε, ὥστε πλέονας. quo loco ὁ ποιητὴς non est Homerus, ut Gesnerus est opinatus. sed Simonides, qui Scopadarum interitum ex ædium ruinâ (cui miraculo quodam ereptum Simonidem ipsum subductum reservat

ferunt. Cicero *de Orator. l.* 2. Val. Max. *l.* 1. *c.* 8. Fabius *l.* 11 *c.* 2. Suidas. alii) nec interitum tantùm deflevit, sed res gestas etiam (uti ex Theocrito *Idyl* 16. videre est) carmine celebravit. neq; tamen ideò necesse arbitror, cum Leopardo *emendat. l.* 10. *c.* 10. pro ἀείδει, ἐν μέλει referibere, quia melicus Simonides. quum ἀείδειν, utique, verbi gratiâ, possit commode satis consistere. Philo itidem *lib. de Mund. immortal.* qui & Helicæ Buraque tertiam addit Ægyram his verbis :

Κατὰ Πελοπόνησον φασι θεῶν πόλεις,
Αἴγειραν, Βοῦράν τε, καὶ ὑψηλὴν Ἑλίκειαν,
ὑφαλμένας τὰ παραὶ θαλάσσας, πολλῇ τῇ πλάσμης
ἐπικλυσθῆναι φορᾷ. Verum *Ægiram* Plinius illarum cladi superfuisse significat. Sic enim loquitur *hist. nat. l.* 4. *c.* 5 *Achaiæ opida, Helice, Bura ; in qua refugere, inundatis prioribus, Sicyon, Ægira, Ægor, Ermon.* Nec subticendum, quod de Helice Ælian. *hist. animal. l.* 11. *c.* 19. Μελλόσης δ', inquit, οἰκεῖας καταφύσεως ἀλόπηκας ἔχειν οὔτε ἐν αὐτῇ μέσῃ, καὶ μὴν τι καὶ γάλα, καὶ φθαίνει τὴν κατωφορᾶν, καὶ ὄζοις ἀζονται. τοῦτό τοι καὶ φασιν οἱ Ἑλίκης ἡμῶν. περὶ πέντε δὲ ἡμερῶν τῆς ἀφανισθείσης τὴν Ἑλίκην, ὅσοι μὲν ἐν αὐτῇ ἦσαν καὶ γάλα, καὶ ὄρνις, καὶ σκολόπενδραι, καὶ σαυρίδια, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα δὴ τοιαῦτα, ἀθεεὶ ὑπεξῆλθε τῆς ὁδοῦ τῆς εἰς Κοίλην ἐκπερύσης. ἐπεὶ δ' ἀνεχάφησαν τὰ σεσεισμένα ζᾶσα, ῥύκτωρ γίνεται σεισμὸς καὶ συμπίπτει ἡ πόλις, καὶ ὑπεκλύσαντος πολὺ κύματος, ἡ Ἑλίκη ἠφανίσθη. Ammianus denique rerum gestarum *l.* 17. ubi Nicomediæ urbium Bithyniæ matris cladem, quam Constantio rerum potito pertulit, miserabilem pluribus describerat ; *Finis*, inquit, *terrarum motu nocuit quatuor : nam enim brachiatæ sunt, qui humanis insistentes, surrexit propellunt immanissimas moles, ut in Asia Delos enituit, & Hiera, & Anaphe, & Rhodus, & Eleusin in Bœotia & apud Tyrrhenos Vulcaniæ insulæque plures : vel clivatæ ; quæ limis ruentes & obscuris, urbes & adificia, montesque complanant : aut chasmatiæ, quæ grandiori motu patefactis subito ceratrinis, terrarum partes absorbent ; ut in Atlantico mari, Europen orbe potiori insula, & in Crisæo, Helice, & Bura, & in Cimmeria Italiæ parte opidum Succumbit. ad Lethi profundos hiatus absentia æternis tenebris cœcidit mare. Inter hæc tria genera terræ motuum intervallatæ jointo audiuntur minatorio, cum difficiles elementa compagines altro adsiliunt, vel relabuntur compactionibus terris, tunc enim necesse est cedere tauros reluctare magistros fragores frementissimo terrore.* Buræ atque Helicæ exitii ratione partes facit Sardes Bianor *in epigram. antholog. l.* 1. *c.* 2.

Σάρδις, αἱ τὸ πάλαι Γύγεω πόλις, αἱ τ' Ἀλιάττεω,
Σάρδεις ἃς βασιλεῖ Περσῶν ἐν Ἀσίῃ δ' &c.
Αἱ καὶ τοι τὸ πάλαιον ὑπερθύμοιο πάθεν ὕβλας ἔσω,
Ὄρθιον Παππαλέῃ ῥοίμαπι δεξάμεναι.

Νῦν δ' ὅλαι δύσβιοτοι ἐς ἐν χαλκὸν ἀφαυδῶσαι,
Ἐς βυθὸν ἐξ ἀχανοῦς χάσματος εἰσέβαλε,
Βῦρά τε καὶ εἰς Ἑλίκην κεκλιμένοις αἱ δ' ἐνὶ χέρσῳ
Σάρδιες, ἐν βυθίαις οἷς ἔνεισι τάλαι.

Sardibus obtigit hæc clades sub Tiberii imperio : refert Strabo *l.* 12. sed non solis. Plinius *l.* 2. *c.* 84. *Maximus terræ, memoriâ mortalium, exstitit motus Tiberii Cæsaris principatu, duodecim urbibus Asiæ unâ nocte prostratis.* de numero, Tacito *l.* 2. cum Plinio convenit. Eusebius verò tredecim numerat & nominat, quarum una forsan reliquis celebris minùs.

Καὶ Πομπήϊοι | *Pompeii* Campaniæ opidum, Plin. *l.* 3. *c.* 5. De hoc Senec. *nat. quæst. l.* 6. *c.* 1. *Pompeios, celebrem Campaniæ urbem, in quam ab altera parte Surrentinum Sabianumque littus, ab altera Herculanense conveniunt, marique ex aperto comductum amœno situ cingit, desedisse terræ motu, vexatis quæcunque adjacebant regionibus, audivimus. ; & quidem diebus hibernis, quos vacare a tali periculo majores nostri solebant promittere. Nonis Febr. fuit hic motus, Regulo & Virginio Consulibus.* & *c.* 27. *Ainos sexcentarum ovium gregem examinatum in Pompeiana regione.* Strictim Tacitus *annal. l.* 15. *Motu terræ, celebre Campaniæ opidum Pompeii, magnâ ex parte prorui.* Cæterùm & altera urbis istius clades nihilo minùs insignis memoratur, de quâ infrà dicendi locus dabitur.

Καὶ Ἡρακλάνου | *Herculanum* etiam Campaniæ opidum, Plinio *ibid.* Seneca de Pompeiorum motu locutus, loco superiùs adducto : *Campaniam nunquam securam hujus mali, indemnem tamen, & totiens defunctam metu, magnâ strage vastavit : nam & Herculanensis opidi pars ruit, dubiumque stant etiam quæ relicta sunt.* & *ibid. c.* 26. ubi dixerat ex Callisthenis sententia, *insulas esse certorum solis, urbesque eo tutiores, quo propiùs ad mare accesserunt. falsa*, inquit, *hæc esse, Pompeii & Herculanum sensere.* De utroque Dio Cassius *lib.* 66. in *Tito.* ubi Vesuvii montis incendium immane descripserat ; Καὶ πόλεις δύο ὅλας, τότε. Ἡρακλάνου καὶ τοῦ Πομπηΐου, ἐν θεάτρῳ τῷ ὁμίλει αὐτῆς καθημένου, κατέχασε. Duplex ergò tum Pompeios, tum & Herculaneum clades afflixerat : à terræ motu altera, altera ab igne, qui è monte vicino eruperat. illa sub Nerone contigit, illa sub Tito prior Senecæ, Dioni posterior memoratur. Marcus utram voluerit, ambigi potest hanc magis, opinor, quia post priorem illam revixisse quodammodo videtur, graviori malo reservata. de hac certè Tertullianus *de pallio c.* 2. postquam Sodomæ ac Gomorrhæ cladem retulerat ; *Ex hujusmodi nubilo & Infelix Vesuvius proximos deserbat, quo magis ad montibus suis Campanis sperset, erupta Pompeia.* Sed & in *apologet. c.* 40. *Vulsinios de cælo, Pompeios de suo monte perfudit ignis*, quod cum idem eisdem planè verbis in Seri, to

adversus

adversùs nationes l. 1. *c.* 9. reponatur; eo loci tamen vir doctissimus Jac. Gothofredus, cujus diligentiæ Tertulliani fœtum hunc postliminio receptum debemus, in codice MS. *Impeios*, non *Pompeios* legi testatur; idémque vocabulum in *Apologetico* restituendum comprendit. ut Tarpe civitas Italiæ: cujus Stephanus Byzant. meminit, utrobique interlegatur. unde Ταρπῖον ὄρος, & gentilitium nomen Ταρπεῖος. id eò magis urget; primò, quia Pompeiorum clades sub Nerone demum contigerit, cùm autor de eis cladibus agere proposuerit, quæ disciplinâ Christianâ erant antiquiores. deinde quia terræmotu illa facta sit, cùm hæc, de quâ Tertullianus, igne contigerit. Verum & Tarpæ istius nomen obscurum satis videtur, nisi si quis montem Tarpeium huc transferre velit, quod *nisi per somnum* fieri posse Gothofredus ipse negat; nec clades hujus ulla ejusmodi scripto consignata deprehenditur. tum Pompeios non terræ motu tantum prostratos, etiam igne perfusos, emeritosque obrutos constat. potuitque Tertullianus memoriâ lapsus, posterioris etiam, inter nuntias alias, cladis alicujus mentionem fecisse.

Ὁ μὲν τῶν κηδόντας | Sententia ἀνακόλουθος, qualem suprà observavimus, *hic* 3. § 4. de argumento autem hoc ipso paria habes, *infr.* § 50. & *l.* 8. § 23.

Εἶτα ὑξετίθη | à gestu defunctorum tractum. Vide *supr. ad* § 3. Ἐκτέτυλται.

Πάντα ὅ ἐν βεγχεῖ | ità *infr.* § 50. ὅλεν μᾶλλον ὅτι τὸ θάσσημα. Vide & *supr.* § 15.

Τὸ γὰρ ὅλα καπδῖν ἀεὶ | M. Casaub. τὸ γὰρ ὅλον καπδῖν ἀεὶ, &c. q. d. *hæc est summa rei, ut humanas res semper intuearis, tanquam transitoria & vilia.*

Τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα | Ità *lib.* 9. § 14. πάντα τοῦτα ἐφήμερα. & *supr.* § 25. πᾶν ἐφήμερον. Euripid. *Phœniss.* à Plut. *ad Apollon.* & Stob. *tom.* 2. *p.* 165. laudatus;

Ὁ δ' ὅλος ὁ βίος, ἀλλ' ἐφήμερος.

Fortuna fluxa est; vitaque dubia est in diem.

Et apud eundem Hecuba;

Τὸν πᾶσα δ' ὅλεν ἦμαρ ἐν μ' ἀπώλεσε.

Quibus, alterò alludi poterat ad Ephemeron, planum sic dictum. si Nicandri Scholiasta fides *διὰ τὸ ἓν ἡμέρᾳ ἀναβλαστάνειν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἀποθνήσκειν, οἷον ἐπίκαιρος ἢ ἐλαία ἐστί*: vel, ut ego potius sentiendum, quod florem ferat, citò decidendum, ut vix in diem durare videatur. nec absimile Moschi, qui *rosæ* ipsum *florem* comparat, *quæ mane fuerit, vesperi* [illegible] *Phil.* 90. [illegible] alterò ad aliam comparationem, indè dictam, ut *ad Diognetum* [illegible] ex Theophrasti sententia Herm. Barbarus. *quod intra diem perit*: sive, διὰ τὸ μίαν ὅλην μὴ διαμένειν ἐξεφνίου τοῦ πίπτοντος αὐτοῦ, vel φαντάσματα etiam. quemadmodum de Pharico Nicander ipse *l.* 2. *v.* 400.

——— ἐν δὲ μανίῃσι

Ῥιπίδιος ἀκτῖνι βαθὺ κατεναίρεται ἄνδρα.

indè Suidas, Ἐφήμερον δυκπάτειον, τὸ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἀναιρῶν. Vitæ quæ ex Sophocle, Soriphaide, Euripide, aliisque paulò superiùs retulimus.

Ἐχθὲς οὖν | Heri, id est, nuperrimè quo sensu & Job. *c.* 8. *v.* 9. σκιζοὶ γὰρ ἐσμὲν ἐχθὲς *umbra enim sumus.* & *Histor. Reg. l.* 2. *c.* 15. *v.* 20. Ἐχθὲς πρεσβύτερος. *heri*, id est, *nuper, accessi.* Vide *ad l.* 10. § 7.

Μυξάριον | Piscem aliquem innui existimavit Xylander, quia πίσσης sequitur itaque vertit, *ex heri salsi pisce, cras erit salsamentum aut esca.* Nec mirum adeò crassè hallucinatum Xylandrum, quum & Henr. Stephanus eundem errorem erraverit; qui in *Thesauro* suo apud M. Aurelium μυξάριον nomen piscis esse pronunciavit, *saperdam* torsan vel *scholiam.* Verùm utrumque aliud docere poterat Marcus ipse, qui *l.* 6. § 13. πῶς σωσαίτην definivit, ἐπεὶς ἐνδέχεται καὶ μετὰ πᾶσαν μυξαρίαν ἔκκεισιν. *interdum abjectionem & cum aversatione quadam nauseæ exercitium.* respexit dubio procul ubique ad genituram humanam, quæ mucum referre videtur, quámq; R. Aquiba in Pirkè Aboth, מפה ורוחה hoc est, ut Palladas in *antholog. epigr. l.* 1. *c.* 81. μιαρὸν ῥύπον, sive *gutturis fœdum*, appellat. *humor* dixit Tertull. *de patientia, c.* 6. *non ex somnus limo, non ex concupiscentiæ fœce.* &, *lutulas sordes.* Rigaltio refingente, idem *stridor*, quo modo & Jobus honestiori paulò usus imagine *cap.* 12. *v.* 10. sic Numen alloquitur, *an non* כח׳ב *sunt tua fudibilia me*; & *tanquam casum gargarizabit in?* Plin. *hist. nat. lib.* 7. *c.* 7. *Mysret atque etiam quæ: æstimantem, quàm sit frivola animalium superbissima ego.* Stoicis autem diminuentis formulæ vocabula frequentia & familiaria, nemo non novit, qui in scriptis ipsorum est vel leviusculè versatus. ità apud cùm Marcum nostrum, tum & Epictetum creberrimè deprehendas, μυξάριον, ὀνάριον, ὄστρεον, ἐρισφάδιον, σφαδάσιον, φυτάριον, ψυχάριον, ἀντρωπάριον, σωμάτιον, πλεξάτιον, πάνδημον, αἱμάτιον, σαρκίον, σαρκίδιον, ἀνθύλλιον, ἀνδρύαριον, & innumera ejusmodi quæ eo fine videntur usurpasse, quo ἡδὺ μέρος καὶ ἀδιάφορον illorum contemptum quendam insinuarent, quibus ea fuit de quæ ipsi haberent, eis loquendi formulis subjungarent. Vide *infr.* § 20.

Τάσσῃ ἢ πέρᾳ | Ità de Prytelisao Artyphes apud Herodotum *l.* 9. ὅτι πάντας κὰ πάσῃ ἴσον διδοῦσαν σφὶς ἔχω τὸν ἀδικώτατον πάντων. πάσῃ & propriè *subjungimus.* Jubitem aliquando ait *quod ani* verterem, quia de cornibus agitur, *jungimus* de piscibus, *præcipitatur*, cur *dextrum* melius, quia *sinistrum.* ad scribas verbi scribas.

gi, *fulserum* à Colunella, *l.* 8. *c.* 17. & *lib.* 12. *c.* 53. latiùs extendi, animadvelterum. Vertoiaque. *fullam vel tarellam* Tertull. *de refurr. carn. c.* 2. *Sepulchra etiam primas curas sunt* (Lucas *c.* 26. *v.* 20.) *quæ in cellis penum cum fellis & aqua reposita servantur, à promendis illuc per tempora. primd. enim & corpora unguentis condimentisque fepeliuntur, mandatis & mercenariis fepulturæ, postremo inde cum fuffitu damnum.* Respexit Marcus ad mores nitidique, quos circa defunctorum cadavera observabant Ægyptii, & cum Græcis pariter Romani; quorum alteri condiebant suorum corpora, alteri crematbant. Eustath. *ad Il. a'.* Ἐν Ἰωνίᾳ μὲν τοὺ νεκροὺς ἔκαιον, τὰ ὀστᾶ μόνα καταλείπες καὶ θάπτοντες εἰς μνήμεια ὀθ' ηγεμόνων. Λιγύπτιοι δὲ τοὺ νεκρὸς ἐταρίχευον, ἵνα ὅλον τὸ σῶμα (an σῶμα) τῷ παρὰ ζῶν ἔχοιεν εἰς μνήμης ζώπυρον. ita apud illos cadaver est πτειχόν, id est, *falfura*, five *mummia*, uti appellant recentiores Medicorum filii, ab Arabico *Mum*, id est, *Cera*; quia ceromate etiam in eo negotio utebantur; apud illos πίσσα. i. e *fuccus* vel *cera*. De Ægyptiis Herodot. *l.* 2. à Strabone etiam relatus *fum.* 2. *tit.* 121. Τὸν νέκυν πτειχόντι, ἵνα μὴ κείρηται ὑπὸ ἑυλείων καταζώσιν. Et Sextus Empir. *Pyrrhon. hypotef. l.* 3. *c.* 24. Αἰγύπτιοι δὲ τὰ ἔντερα ἐξελόντες, πτειχόσιν αὐτές, qui & Persas ait, ὑπὸ πτειχόσιν. Ex Chrysippo Cicero *Tusc. lib.* 1. § 108. *Condiunt Ægyptii mortuos, & eos domi fervant: Persæ etiam cerâ circumlitos condiunt.* quod κηρῶσι Herodotus *l.* 1. dixit. Verùm *condiunt*, non *condiunt* legi postulat Victorius *var. lect. l.* 19. *c.* 6. Sic enim Herodotus; καλαπηρώσαντες δὲ ἔν τὸν νέκυν Πέρσαι, γῆ κρύπτουσιν. Hinc Plato in Phædon. Σωμάτων δὲ τὸ σῶμα καὶ πτειχόσιν. ὥσπερ εἴ τις ἐν Λιγύπτῳ πτειχόσιης, ὁλίγα ὅλον μένει ἀνίσχυον ὅσον χρόνον. Et Lucian. in *Menippum* apud inferos videlicet se in defunctorum congerie, τοὺ μὲν παλαιοὺς πνας καὶ ἐυρωπίτας, καὶ ἀμφιβίας, τοὺ δὲ νεωτέρης, καὶ συπιγκύπας, καὶ μάλιτα τοὺ Αἰγυπτίων αὐτοὺ, διὰ τὸ πολυαρκὲς τῆς πτειχόσεως. Indè πτειχόται Diodoro Sic. *l.* 1. dicti, qui id muneris obibant. Quin & de Apibove, quem colunt Ægyptii, Nymphodorus Amphipolita *lib. de ritibus mortuorum Ægyptiorum*, à Clemente *Strom. lib.* 1. laudatus; Τὸν Ἆπιν τὸν ταῦρον πολιτίσαντα καὶ πτειχόσαντα, εἰς σορὸν ἀποθέσθαι. Undè *Sarapis*, quasi *σοροπις* dicatur. Et de Osiride Athenagoras in *legat.* sive *apolog. pro Christianis*: ὁ μόνον ὁ πάρ' ἑαυτῷ τὸ Ὀσίριδος σῶμα κρύπτοντες ἀλλὰ καὶ πτειχόντες. *Osiridis* apud Ægyptios, *non fepulchrum tantum, sed & conditura oftenditur.* Itaque apud Ezech. *hiftor. lib.* 5. de Judæis, quòd vulgò legitur, *Corpora condere, quam crematre, e more Ægyptio. Condire* malim. Vide Mosen *l.* 1 *c.* 50 *v.* 2. Et Joan. *Evang. c.* 19. *v.* 39. Ad ritum cremandi alludens Marcus *supr.* § 3. ἐκπέτωσ, πτίσεως). De utroque Lucianus adjectis etiam gentium aliarum ritibus aliis, in *tractat. de luctu.* Ὁ μὲν Ἕλλην ἔκαιεν· ὁ δὲ Πέρσης ἔθαπτεν· ὁ δὲ Ἰνδὸς ὑάλῳ πτειχόσι πτειχόσας ὁ Λιγύπτιος Quo loco (ut id obiter adnotem) ὑάλῳ nomine, nec, cum Erasmo, *ampullam* fanè; & *ferreum fcalpellum* multò minùs; designari existimandum (quorum alterum è duobus necessariò intelligendum censeat M. Calaub.) quum neutrum horum utquam ità nuncupari comperiam. Sed nec assentiri possum Lilio Gyraldo, *de Diis Syntag. vii.* pro ὕαλον, μύελον. quod *medullam* is interpretatur, legentiq. ὕλην potiùs ex Gorthæo, *electri sive fuccini genus, vitri instar, pellucidum*, intellexerim: quod & Plinius *l.* 37. *c.* 3. à Germanis *glæsum* (glæs nostrum agnoscas) indèque *l.* 4. *c.* 16. *inpus.*, quæ & *Electrinas*, *Glæsitinas*, monuit appellari. *electrum* autem sive *fuccinum* apud Indos copiosè haberi Ctesias prodit in *Indicis*; unde excerpta habes in Photio *cod.* 72. Quamquam & vitro etiam inclusa cadavera suorum, γυάλῳ κεκοσμημένας, (id est, γύαλῳ κεκοσμημένας. quod de Britannici corpore veneno sublati à Nerone factum refert Dio *l.* 61.) *cum calce*, five *creta* priùs illevissent, vel πτειχόσασαι (ut Diodor Sic. *lib.* 2. *c.* 15.) *tela fubjunxerint inftar conderentium*, affervare solitos Æthiopes, autor est *ibidem* Herodotus, idemque narrans Strabo *l.* 17. Οἱ δὲ ὕπνῳ κατέχων πτειχόντες ὕαλῳ. & Diodor. *l.* 2. πτειχόσαντες αὐτὸς πλείω ὕλην. ità enim legendum, quod libri ὕλαν perperam exhibent. qui & ex Ctesia subjicit, prius cerâ, vel argenteâ, vel fictili, pro defuncti opibus statúque, thecâ quadam, ad corporis dimensiones ac lineamenta accuratè effictâ, includi solita refert cadavera, quàm *vitro* sive *fuccino* perfunderentur. *Indorum* autem nomine Æthiopes apud veteres veniffe, ut alios nè dicam, docebit Marionis illud de Nilo, quem ab Indis fluere ait, *Georg. lib.* 4.

Ubique colorati mutant domicilia Indi.

Videatur Jos. Scalig. *de emend. temp. l.* 7. in *Comput. Æthiop.* Sed &, ὡς ἄπιστοι Ἰνδῶν Αἰθίοπες παραδόξου, *Æthiopas ab Indis ortos ac projectos ritusque patrios retinuisse*, vulgò creditum ex Philostrato discimus in *vit. Apollon. l.* 6. *c.* 3. Verùm aliud est πτειχλείειν, *includere*, aliud πτειχοῦν, *inungere*, quod, ut *calci* sive *cretæ* convenire possit, *vitro* commode sive *fuccino*, vix potest quid si ergò, vel pro ὑάλῳ γύαλῳ, vel pro πτειχόσι πτειχλείσι legatur, ut sit, vel *gypso obliniunt*, vel, *vitro includunt*? adhùc & aliam conjecturam, ὑάλῳ πτειχόντων, quàm ὕαλον πτειχόντων, quod Strabo habet, ritè dicitur. Quamquam si qui ea dicendi illud μύελῳ exhiberent levissima mutatione posset in μύλῃ defingi. melle autem inuncta, quo diutiùs servarentur cadavera, nemini ferè non est notissimum. De Assyriis Herod. *l.* 1. Ταριχεύουσι δὲ μέλιτι. Lucret. *l.* 3.

Nam si in morte malum est, malis morsúque ferarum
Tractari; non invenio, qui non sit acerbum
Ignibus impositum calidis torrescere flammis;
Aut in mellis plenum fictorem; atque rigere
Frigore, cum in summo gelidi cubat æquore saxi;
Urgerive super vasti vertitur pondera cervix.

Varro περὶ πεδῆς apud Nonium in *Vulgus*: *Quare Heraclidæ Ponticum plus sapit, qui præcepit ut combiberent; quam Democritus, qui ni mella servarent: quem si vulgus secutus esset, forsan, si centum denarios calicem multi emere possent.* Plin. *hist. nat. l.* 23. *c.* 24. *Mellis natura talis est, ut putrefacta corpora non sinat.* Idemque *l.* 7. *c.* 3. *Hippocentaurum Claudii Cæsaris principatu allatum id. ex Ægypto in melle vidimus.* Retert Xenophon. *Comment. Græc. l.* 5. Agesipolis Spartani regis *cadaver melle condi-tum*, quò Spartani reduceretur ad regalem sepulturam. Agesilai verò, per mellis penuriam, *cera obductum*, autor est Plut. in *Agesil.* Silius autem Italicus, qui varia itidem sepultura apud gentes varias genera *bell. Punic. l.* 13. recenset, à Pontis incolis ora suorum *marinis*, id est, *myrrhâ condita, in longum ævum reponi* adhibitâ. Cæterùm de Luciani loco viderint eruditiores: quibus & conjecturas hasce nostras liberè censendas libenter relinquimus. Quod autem Marcus istic, πίειρας ἢ πέδας, idem eidem, sed inverso ordine, *l.* 5. § 33. αὐλὸς ἢ ὀξέλαιος dicitur.

Τὸ ἀναγκαῖον | Vide *ad lib.* 2. § 10. & *supra* § 26.

Κατὰ φύσιν διελθεῖν | Vide *l.* 1. § 9. & 16. & *l.* 2. § 9.

Ἵλεως καθαλλόσω | Vide *lib.* 2. § 3. καθαλλόσω dixit, quod ἀπαλλόσω Paulus *ad Philippens. c.* 1. *v.* 23. Sed & Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀπαλλαγεὶς πρὸς αὐτόν.

Εὐμηρῶσα | ita *l.* 2. § 3. εὐχάριστος. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. πείσομαι, ἀκολουθῶ, παρασκευῇ τὸν ἡγεμόνα. Senec. *epist.* 30. *Jam vero ego ex contagi, ne illum familiæ humer emittere, non ignave desultum vitæ, sed maturum subsidium, nec ide gratias agere Diis omnibus debet, quod fortunæ ad requiem hominis necessariam, lassò gratam, perducta est.*

§ 49. Ὅσιον εἶ τῷ ἄρχ | Similitudine eidem usus est Attius, & ex Attio, cum Papirius Pætus *ad Ciceronem*, tum & Cicero ipse ad *Pætum famil. lib.* 9. *ep.* 16. *Jam Attii similitudinem non modò jam ad meam, sed ad fortunam transferam: quam ex fabro lecuan & imperitum, ab anima firmo & graui, tanquam ducem à fabro frangi oportere.* Seneca alias item adjecit, *de tranquill. animi. c.* 3. *Quemadmodum quorundam lapidum inexpugnabilis ferro duritia est, nec scindi adamas, aut cedi vel aperiri potest, sed incurrentia ultrò retundit: quemadmodum quædam non possunt igne consumi, sed flammis circumfusi, rigorem suum habitumque conservant. quemadmodum proceris in altum scopuli nunc frangunt, nec ipsi ullis fluctus vestigia, tot verberati secula attestant: ita sapientis animus solidus est, & ad calcem collegit, ut tam intus sit sui securus, quam illa quæ recubat.* Idem *de vit. beat. c.* 27. Socratem sic loquentem inducit: *Durissima illicis nulli magis, quam ferventibus nata est; nec ulli magis invigilat, quam qui vereri ejus lassitudinem potest. præbes me, non aliter quam rupes aliqua in vadoso (undoso, Lipsius) mari destituta, quam fluctus non desinunt undecunque noti sui verberare; nec ipsa aut loco cam movent, aut per tot ætates cedere manu sit aut consumere.* Eustath. *ad Il.* β'. *v.* 396. Ἴσως δ' ὅτι καὶ τοτὲ τὸν στερεὸν ἄνδρα καὶ κινδύνοις ἀπειλόμενον, τοῦτον σφενδόνῃ σκοπίλῳ ἀκάμπτῳ, ὃν ὄπωπε κυμαίνων λείπει.

Παντοίων ἀνέμων, ὅταν ἔνθα καὶ ἔνθα ῥήγνυται

Atque ita de Achivis Homer. *Il.* ο'. *v.* 618.

Ἶσχε δὲ πυργηδὸν ἀσπίδας, ἠύτε πέτρη
Ἠλίβατος, μεγάλη, πολιῆς ἁλὸς ἐξοχος ἕστα,
Ἥτε μένει λιγέων ἀνέμων λαυκανιάσι κέλευθα,
Κύματά τε τρομέοντα, τά τε προπρηνέα σεύει·
Ὣς Δαναοὶ Τρῶας μένον ἐμπεδόν, οὐδὲ φέβοντο.

De Latini constantia Maro *æn. l.* 7.

Ille velut pelagi rupes immota resistit:

(quem de Homero versiculum ufin pavit Macrob *Sat. l.* 6. *c.* 3.)

Ut pelagi rupes magnis venientibus undis,
Quæ sese multis circumstantibus undat
Mole toni: scopuli nequicquam, & spumea circum
Saxa fremunt, latrantque illisa refunditur alga.

Et de Mezentii fortitudine *l.* 10.

Ille velut rupes, vastum quæ prodit in æquor,
Obvia ventorum furiis, expostaque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert cœlique marisque,
Ipsa immota manet. ———

Achelous apud Nasonem *Metamorph. l.* 9. *v.* 89.

Me mea defendit gravitas: fugit ictus, & hæret
Haud secus ac muro, quod non impulsa tormento
Oppugnant, manet ille. sed ingens pondere tutus.

De Andronico majore Nicephorus Gregoras *H. Rom. l.* 8. *c.* 10. Πολλὰ δὲ τὰ τοιγαροῦν εἰπεῖν διαπρέπειν καὶ ἀκόπως, εἴ τις ἀναγράψειε καὶ ἀπομνημονεύσειεν ἀκριβείας, ἢ μικρὰ τούτων ἴσως ἐξ ἡμᾶς κατιόντα, ὅπως σεσηρὼς, ἔστιν ὅτε καὶ καταγέλαστα Νείλου ῥύσεως ἀδρὸς τὰς ἐφόδους εἰς ἑαυτὸν ἀναδεχόμενος, ἐσθ' ὅτε ὀργίλως, ὥσπερ πλησίον σκοπέλῳ, πολλῶν σφοδρῶν ἀνέμων κυμάτων, ἀκλινὴς ἀπαντῶν ῥέοντι, &c. Nicetas Choniat. in *Manuel. l.* 2. *c.* 1. Ἀλλ' ἀνδρῶν ἑστηκὼς ἐν δίοιπα κύροις, ἀπαρείδει, ὡς εἴ τι καὶ σφοδρὸν ἐπιβαλεῖν ἀπεπάλλει. Idem in *Alexium c.* 13. de Dionodæo Patriarcha; ἔτι δὲ ἡ Ἀνδρονίκου μεγαλόψυχος καὶ σωφρονικὴ, ὥσ' ἡ ἐπὶ αὐτῷ λεγομένη ἰσχὺς ἀκλινὴς

ἐπιβαίνειν

δωάμως, ὑπ' αἰ ἀπειλαὶ διεπέσχεσαν· ἀλλ' ἦν ἀπαγκῆ· ὡς ἐπὶ τῶ ὁ σεβόλω, οὗ ὃν ἀεὶ ῥῆμα ἀρδὸν ἵσαται, καὶ ἄλυπα πεπεισμένους· ὃ δ' εἰς ἄφεσιν διαλύθην, καὶ μακεδ. κλάειν ἐὰν τὶ ὑπέσσων δακάσσω ὀπ τῆς αὐτῆς ἰσχύος βάσεως. Et de Alemanno quodam milite, in *Ipan. l.* 2. *c.* 7. Γεγηθὼς ὑπερδίτο, ἀπάγκη χρὴ σεβόλον πνα τοῖς τὸ βαρβαρικὸ ἐκείνω ξυλλόγω βλύμασπ. De Roberto Comite Glocestrensi Henrici primi filio Guilielm. Malmesbur. *histor. novell. l.* 2. *Quamvis & Rex ipse & cuncti principes, magno animis satagerent, Comitem in sua vota traducere,*

Ille, velut pelagi rupes immota, resistens,
omnes eorum conatus, vel irritos fecit, vel rationabiliter compescuit. Gregor Naz. *orat.* 27. Ὁ αὐτὸ δὶ ἑαυτὸ πμῆ τι καὶ σκείπων τὸ κλῆ, ἐπειδὴ τῆς ἐσώτης ἐρᾶ, ὀσῶσιν ἔχει καὶ τὶω σκεῖ αὐτὸ σεβυμίαν, ὥσε θεῖόν τι πάρον, καὶ τὸ τῆς θεῦ δωάσης λέγειν, ἐγὼ δ' ὁ αὐτὸς εἰμὶ, καὶ ἐκ ἀλλοίωμαι. ὄκκην μεταπιπθήσεται, ὑδὲ συμπεπεισθήσεται πῖς κωφοῖς καὶ τοῖς σεβόμασιν, ἄλλοτε ἄλλω ῥυθμιῶν, καὶ πολλὰς μεταλαμβάναν χρόας, ὥσπερ τὰς ἧ πετρῶν οἱ πολύπτοδες, αἷς ἂν ὁμιλήσωσι· μόνη δ' ὁ αὐτὸς ἀεὶ, πάγω ἐν ᾧ πεπιγόσι, καὶ ἐν σφεφομόνοις ἀσεγῶ. πέτρα τις, οἶμαι, σεβὸς ἐμβολὰς ἀνέμων τε καὶ κυμάτων, ὅτε πναεμομὴν, καὶ διαπαγῶσα τοῖ ἑαυτὸν τὰ σεβαπίπτοντα. Idémque *orat.* 28. procellam describens: Ἡ μὲν θάλασσα ἀνέμω μεγάλω πίοιτο διηγείρετό τι καὶ ἐπερδετο· ἧ δ' κυμάτων τὰ μὲν πόρρωθεν ἀνισάμενα καὶ χρὶ μικρὸν κορυσόμενα, εἶτ' ἐλαπόμενα σεῖς τοῖς ἀκτοῖς ἐλύετο, τὰ δ' τοῖς γάτοις πέτραις σεβαπίπτοντα καὶ ἀποκρυόμενα, εἰς ἀχλὺν ἀφρώδη καὶ ψιλὸν ἐσκορπίζετο. ἔνθα χάλικες καὶ ψυκία καὶ κήρυκες καὶ ἧ ὀσρέων τὰ ἐλαφρύτατα ὑζωθῆτο καὶ ἀπεπύετο· ἔσα δ' καὶ ἡσταζετο πάλιν ἀναχαρέντος τοῦ κύματος. αἱ δ' ἧσαι ἄσκεσι καὶ ἀπίνακτοι, ὑδὲν γα ἧττον ἢ διοχλέντες ὑπὸ τῶν, πολὺ ὅσον πῖς κύματ. mox ubi similes in vita humana procellas emergentes narraverat; ἧ πεισχλιμένη, inquit, εἰ μὲν ἐδόκην μοι ὡς τὰ κυφότατα καὶ ἄποα παρασύρειν, καὶ ὑδὲ μικρὸν ἀντίσχειν σοῖς τὰς ἐπηρείας· ὑδὲ γὰρ ἔχειν ἐν ἑαυτῆς στερρότητα καὶ βάσις λογισμῶ σώφρονι καὶ τῆς σεβαπίπτουσιν ἀντβαίνοντες. Οἱ δ' ἐπὶ πέτρα τῆς πίστεως ἐκείνης ἄξιοι, ἐφ' ἧς βεβήκαμεν, καὶ ἢ λαμπρόταται, ὅσοι φιλοσόφω χρώμενοι λόγω, καὶ ὑφαναλισκότες τὶω ἧς πολλὴν ταπεινότητα, ταῦτα φέρειν ἀσειστως καὶ ἀπηνάκτως, καὶ διαγλάϊσι μᾶλλον ἢ ἐλεᾶσι τοὺ σεισμούς, τὸ μὲν ἐκ φιλοσοφίας, τὸ δ' ἐκ φιλανθρωπίας. Joan. Chrysost. *in Matth.* [illegible] Οὕτω δὲ ἡ νίκη λαμπροτέρα γίνεται, ὅταν πάντες ἧς ἀρώντων ἀγωνιῶσι· ὁ καὶ μάλιστα ἰῶ τεκμήριον. ὅτε καὶ αἱ θαλάτται πέτραι τοῦ παίζειν τὰ κύματα θαλίουσι· ὅτε καὶ οἱ ἄγιοι πάντες ἀνακηρύχθησαν, καὶ ἐστεφανώθησαν, καὶ λαμπρὰ τρόπαια ἔστησαν, τὶω ἀφεγμένα τῶν νικώντων νίκλω. Indè proverbiale hemistichium;

——ὀχλεῖς μάτλω με, κῦμ' ὅπως.

Cyprian. *epist.* 3. *Manere debet apud nos frater, fidei vestræ immobile; & stabilis atque inconcussa virtus, contra omnes incursus atque impetus obstrepentium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine ac mole, debet obsistere.* Huic aham addere licet imaginem, haud minùs elegantem, ex Euripidis Antigone, exhibente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 126.

Τίς γὰ πτεγᾶσιν αἰσπαλὸν ὑπάζων δρεῖ,
Ὀδωάσαι δόσιν;
Molem quis autem saxeam kastâ verberans,
Citat dolorem?

Cui non absimile Plautinum illud *Curcul.* 3. 1.

Nolo, inquam, verbis rare lapidem, ne perdas maximè.

scil. saxum qui cædit, nec illud ladit, & noxam parit sibi.

Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιῦτον πασὶ δύσατο | Communem plane huic Antiphanis illud apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Τὸ μὲν ἀτυχῆσαι, πατῆρ οἶναί μοι δοκεῖ
Ἀνδρὸς δί', ἐνεγκεῖν ἀτυχίαν ἐρθῶ τρόπω.
Namque esse infortunatum contigisse patet.
Adversa recte tolerare, id vero viri. Grot.
Ἐνταῦθα ἀνὴρ γὰρ ἀνδρὸς δῆ διάφορος,
Ἐν τῷ τό, τε κακὸν εὖ φέρειν, καὶ ταγαθόν.
Hoc enim alio antè præstat, quod confidimus
Bonam malámque aratè fortunam pati. Grot

Philemon. *ibid.*

Ἂν γοῦν τί ἐς' ἄνθρωπος, ἐυδαίμων ἔση.
Τέθνηκέ τις· μὴ δεινὸν ἔσω τοῦτό σοι.
Κακόπκά τις, ἢ κακόπκά τις· ἠτυχηκέ τις·
Ἐπέσε τις· οἰμώζει τις· ἡ φύσις φέρει
Ἄκαιλα ταῦτα. φεῦγε τὰς λύπας μόνον.
Si noveris homo quid sit, jam satis erit.
Interiit aliquis: ne sit cordolium tibi.
Hæc peperit, hæc non peperit: est alius miser:
Hic luxit: ille plorat: hæc fere omnia
Natura secum ita cantum habet abstine. Grot
Τοῦτο εὐτύχημα | — λέγω γὰρ καὶ τὰ δυσφορ' εὐτύχει
Κατ' ἀξίαν ἐζίοντα, πατ' ἂν εὐτυχῆν.

Ille apud Suidam, & Stobæum.

——*quippe cuncta, quamvis tristia,*
Recte expedita, vitæ fortia decorant.

Itaque Philemon:

Ἄνθρωπε δ' δόκεσθον εκ ἔς· ὑδὲ εἶς.
Ὦ μὴ καπὸν τ γενέσθαι ἢ γθῶσεσθαι.
Ὁ ποιῶν δ' ἐλαχίσον τὸ γαγκαιβόρον.
Ἁμάρτιγεν ὅτος, εὐτυχῆ τι καὶ σεγνῶ.
Nolim homo videri esse qui non sit mortalium.
Nihil qui non fit optatum, aut cum fit, vivit.
At qui quod fieri optimum, quam minimè facit,
Ingratum, & infortunatum & fortunatum ab.
Ὃ ἐκ ἔσι ἀπότδγμα | ἀπότδγμα, *frustratio aberratio.*

ἀλογιστίαν ubi quis à rectæ rationis ubi proposito excidit. ἀμαρτία quod quem assequitur. hoc nisi, locenatura humana ἀποτελέσματα dicantur, quod ita eidem adversatur, ut impediat quo minùs finem sibi proprium assequatur: at hoc in natura humana, inquit, nihil externum suâ vi potest efficere nec, ei negi illuminato, aliquid pro infortunio humano habendum. Hoc eodem argumento usus refert Plut. *de tranquill.* Metrocli Cynicorum coryphæi Stilpo Megarensi: petuntque eo Marcus etiam hæc respicere. Quum enim Metrocles illi filiæ suæ impudicitiam exprobraret. Τί οὖν, inquit ille, ἁμάρτημα τοῦτό ἐστιν, ὦ ἄνεμπε; & respondente Metrocle, ἀκαιρος μὲν ἁμάρτημα. σὸν δ' ἀτύχημα· regessit ille: Πῶς λέγεις; καὶ ἁμαρτήματα καὶ διαπτώματά ἐστι; τὰ δὲ διαπτώματα. οὐκ ὢν διαπτώματα, καὶ ἀποτεύγματα; τὰ δὲ ἀποτεύγματα οὐκ, ὧν ἀποτεύγματα ἀτυχήματα; Ita inquit Plut. σεμνὸν λόγον καὶ φιλοτίμου κανὸν ἀπόδειξιν ὕλαγμα πρὸς τὰ κυνικὰ βλασφημήματα. Refert & Laert. *l.* 2 idem objectum eundem. dicentique, ὡς κατηγορεῖσί σου· respondisse, ἐμὲ μᾶλλον. ἃ ἐγὼ ταῦτα κοσμῶ. *Non magis est illa mea, quam egregia mea ornamenta.* Atque fortasse verborum Marci ille cum sequentibus consensus optime. quibus interrogat an casus ejusmodi prohibere quenquam possint, quo minùs justus, magnanimus, reliquarumque virtutum cultor existat. Possint tamen & alia ratione intelligi, ut *aberrationes* sive *flagitia*, ἀποτεύγματα naturæ humanæ, negentur ille hujusmodi contingentia, quia præter naturam humanam ejusdémque rationem neutiquam contingant. Vide *infr.* § 33.

Τί ἐν τὸ βέλτιστον ἀνιμάσηται | Otario defecta viderur. Itaque Xyl. vertere neglexit. fortàn sic distinguendum. Τί ἐν τὸ βέλτιστον; ἀνιμάσηται. *quid enim est, quod tale animal eripiat?* dubitat jam pridem; ipse satis nobis quid illautem sit, in sequentibus indicat; sed & *l.* 5. § 1. Epictet. Enchir. c. 32. Τὸ βέλτιστον τῆς φύσεως καταμαθεῖν ἔξεστιν, ἐξ ὧν ἐν διαφερόμεθα πρὸς ἀλλήλους. Et *Arrian. l.* 1. 40 c. 17. τί ἐν σωμάτιον ἐστι; νεῦσαι τὸ βέλτιστον τῆς φύσεως, Alex Aphrodis. *de fato.* τὸ καθ' φύσιν, τὸ καθ' τὸ βέλτιστον τῆς φύσεως ἀκόλουθον.

Ἀκρίβωτον | Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἀδιάφθορον | Sic *l.* 2. § 17. μηδὲν πονηρὸν διεφθορὸς ἐνεργεῖν, μὴ ἀνθρώπειον, μὴ πολιτικὸν ἐπιτήδευμα μηδὲν ἐργάζεσθαι. & *infr.* § 33. λόγῳ δὲ καὶ ὑπομονητικῷ, *sano mansueto animo omnia tolerante.* Hic autem, τὸ ἀδιάφθορον, vel agendi, vel patiendi significatum habere potest: prout & *l.* 1. § 15. τὸ ἀδιάφθορον. Utroque sumpseris, ad Stoicam disciplinam spectat. Siquidem ut Laert. *l.* 7. in *Zenone*, aiebant, μὴ διάφορον τὸν σοφὸν, τουτέστι φθορᾶς συλλαμβανόμενος μέρει. Explicatius Stob. *tom.* 1. *lib.* 2 *tit.* 1. § 8. Λέγει δὲ μὴ φθαρτὸς τὸν σοφὸν, ἀλλ' ἐν πᾶσιν ἀλυπίαν. ἃ γὰρ ἐν τῷ λέγειν τὸ ψεῦδος τὸ φθαρτὸν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τῷ διεφθαρῶς τὸ ψεῦδος λέγειν, ᾗ ἐπὶ κατὰ ἕξιν συνίσιν. τὸ αὐτὸ τι φθαρτὸν ποτὲ συγχωρεῖσθαι ἐπιμέλειαν αὐτὸν χρὴ πάλιν τοῦτος ἀεὶ συγχωρεῖσθαι· καὶ γὰρ χρὴ τὸ ἐμπειρίαν ἐμὲ ἀπαλλαγῆναι, καὶ χρὴ τὸν ἐν συνέφερε τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ καὶ ἄλλως ὁμοίως τὸ βίῳ πολλὰ. ψεῦδος δ' ἀπολαύειν ἐν ἀεὶ τοῖς σοφὸν. ὑδέποτε γὰρ πώποτε ἀγαπᾶν πρὸς συγχωρεῖσθαι, ἐπὶ τὸ μὴ δοκεῖν αὐτὸν, μηδ' ἀγνοεῖν ὡσθαι. Et ἐπὶ ἐξαπατᾶν τὸ τε ὄζαπαῖδ' ἀλλον ὅτι ἀπολαύσῃ, ἐπὶ ἀγνοεῖ, ὅτε λανθάνει [αὐτὸν π, τὸ αὐτὸν, ἑαυτὸν, ὅτε καθόλου ψεῦδος ἀπολαμβάνει. Verum hoc est Dei tortus, qui vere ἀψευδὴς; Deus, ut Paulus ad *Tit.* c. 1. v. 1 cæteroquin idem ac *Rom.* c. 3. v. 4 πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης. etiam Stoicorum sapientissimus.

Ἃ συμπαρέγοντα | leg. fortàn, ἂν συμπαρέχοντα, quæ *ei* conferunt.

Ἡ φύσις ἡ τῆς ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια | Ita § 9. § 42. ἀπέχει τὸ ἴδιον. *l.* 5. § 1. Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά· phrasis ethnicis, quâ non tantum tutum quod *ei* affecutus quispiam indicatur, sed ad omne quod suum ducit, plenum & integrum ita sequitur, ut in eo planè acquiescat, nec quicquam amplius requirat, utpote quum illud sibi sufficere existimet. Ità Matth. c. 6. v. 25. ἀπέχει τὸν μισθὸν αὐτῶν. & Luc. c. 6. v. 24. ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. interpretantur Theophylact. πᾶν ἀπολαύετε. *Vulg. Interpretem jam accepistis*; *totum habetis. Syr. consolationem vestram accepistis*; totum habetis ita quod amplius sperent expectentve, sive præsenti sive futuri, aut illi aut ibi, nihil prorsus ut reliquum. & apud Marc. c. 14. v. 41. Ἀπέχει, Suffitat. quam versionem firmant Henr. Steph. & Theod. Beza, adducto Anacreontico illo; Ἀπέχει βλίτυρα γὰρ αὐτοῦ. *Sat est, ipsi ipsum cum butyro*, cui adjungit & Dunæus noster ex Sept. versione *Num.* c. 16. v. 3. ἐχέτω ὑμῶν. quod mox v 7 ἱκανόν ὑμῖν. *Sufficiat vobis.* Synes. *Calv.* Τάττοις ἑτοῖς ζυγοφόροις) ἂν τις ἐκδῷ μείζονι ἢ κάτω τὸ τέλος γεγράφει, καιρίτατα ἀπέχει τὸ τέλος. *habet totum id quod imperatum est*; *nihil amplius requirit.* Cui libens subjunxerim illud ejusdem de militia rapaci, ex *eund. de regn.* Ὅσοις ἂν ἐμὲ τὸν αὐτὸν ἀλλάξαν ἐχθρὸν ἀπεύκει αὐτὸς ἢ ἃ τὰ ῥάκια μοι χρῆται. ἀτὰρ οὐδὲν μοι δοκεῖ διαφέρειν καιρὸς, εἰ αὐτὸ τοῦτο τοῦ λύκου ἀς πρόβατα ἐμὲ διώκετε, ἵνα αὐτὸς ὅτι ῥᾳδίως κερδάζῃ τοῦ πίνακος. *Jam ἀπέχειν τῆς φυλακῆς τὸν μισθὸν τὰ γαλακτοφορεῖν.* ubi ἀπέχειν τὸν μισθὸν idem est, quod Lucæ Evangelista *c.* 3 *v.* 14 in Jo Baptistæ responso ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις. His adjicere licebit, & illud Plutarchi in *Solone* (quod Scultet. quoque advertit *exercit. Evang. l.* 2. *c.* 30.) ὁ γὰρ ἐν γάμου παρελθὼν τὸ κλῆθρον, ἃ τέκνων ἔνεκα, δῆλός ἐστιν, ἀλλ' ἡδονῆς

ἡδονῆς, ἀγάμῳ & γαμᾶκε· τὸν δὲ μισὸν ἀπέχει, καὶ περίεπται αὐτὸ ἀεὶς τοῦ ἡμιόλιος ἐκ ὀλίγοι-πον, οἷς οὐτὸ τὸ γένεσ πιστοίκαν ἐνεῖναι. Et Arrhanatii (ti is autor est) illud *nil de fomente*: ubi illos exagitat, qui quo nobili alicui viro se concilient, templum adeunt, ibiq; conspicandos se præbent. πέφυκαν εἰς τὸ ἐκκλησίαν, ἵνα ἀνθρώπῳ δείξωσι τὸ σεμνοπον. ἐξῆλθεν ὁ ὀθέλμος, σωσεξήλθεν ὁ ὑπακούσας, καὶ ἀπέχει τὸν μισθὸν δι' ἀνθρώπων ἦλθεν, ἀνθρώπῳ ἤρεσε. οὗτος ὑπὸ οὐδὲν ἔλαβεν· ἡ γὰρ ἐκείνῳ ἔδωκε τῶν διάνοιαν. Nec præteriri digna hic Dumæi notiri subdititas, qui ad Apostoli illud *ad Philip. c. 4. v. 18.* ἀπέχω πάντα, καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι· Hæc tria inquit, prorsus idem declarant: nam ἀπέχω πάντα, non est, *accepi omnia quæ mihi fuit.* esset enim ταυτολογία quod subjungitur, πεπλήρωμαι παρ' Ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν· sed significat his verbis sibi abunde satisfactum esse. *Habeo*, inquit, *jam omnia quæ velim, nihil amplius desidero, satis superq; est.* ita Pindarus *Isthm.* 5. In his, inquit, ducitus est summa felicitas, εἰμὶ τὸ πάντα, λέγειν ἐσλὸν ἀκοῦσ. Hæc si habes, μὴ μάτην Ζεὺς ὑμνέτω, πάντ' ἔχεις. hoc est quod Paulus ἀπέχει.

Οὐχ ὅπ τοῦτο ἀπόχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ ῥᾳθυμίας, εὐψύχημα.] Transponendum opinor, legendumque. ὅπ ὁ τοῦτο, sive ὅπ ἐχὶ τοῦτο. Vide *supra ad* § 1. & *ad l.* 7. § 58. Epictet. *differt. l.* 2. *c.* 10. ὁ γὰρ θανάτος, ἢ πένης φοβερόν (ἢ καὶ πονηρόν) ἀλλὰ τὸ φοβεῖν πένητα ἢ θανεῖν. laudatur itaque, qui dixit,

Οὐ καταθνῄσκειν γὰρ δεινὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Neque enim est mori miserum, sed turpiter mori.

sive ut Gnomologus extulit,

Τὸ γὰρ θανεῖν οὐ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.
Mors enim non est fœda, sed fœdè mori.

Tacitus Stoicorum placita tangens, *annal. l.* 6. *Neque mala vel bona, quæ vulgus putet, multos qui confessari animo sibi constarent, beatos; ac plerosque, quamquam magnas per opes, miserrimos; si illi gravem fortunam conflanter tulerint; hi prosperâ inconsulte utantur*, ibus apud Laert. *l.* 1. Ἀπυχῆ εἶδ', τὸν ἀτυχίαν καὶ ζῆσθαι. Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

L. *Quicunque miserum videris, hominem scias.*
S. Quemcunque fortem videris, miserum nega.

Vide Senecam Philosophum istud fusissimè disputantem, *epist.* 66. & *ep.* 67.

§ 50. Ἰδιωτικὸν] non ἴδιον, ut *supr.* § 8. sed κοινότερον, ut *l.* 2. § 10. argumentum *vulgare*, non Stoicorum *peculiare*, qui altiora spirant, & validioribus firmamentis adversus vitæ hujusce cupidinem muniti. itaque ἀπέχον καὶ ἰδιωτικὸν connexit Hermog. *de invent. l.* 2. *c.* 1.

Τῶν γλίσχρως ἐνδιατεθέντων τῷ ζῆν] γλίσχρως ἐνδιατεθῆναι τῷ ζῆν. non est simpliciter, quod Xylander autumat, *diu vivere*, sive *vitam in longissimum tempus extrahere*; sed *vitæ quasi pertinaciter inhærere*, & ægrè gravatimq; ab ea divelli: hoc enim τὸ γλίσχρως illud designat. Apud Suidam autor innominatus: Ἀλλ' ἐγὼ τις ἀρα δυσαπάλακτος ἦν ὑπὸ τῆς τεττίγων, καὶ γλίσχρως ἔπ εἰχόμην τῆς αὐτῆς ἀλυπδείας, ἅτε ὡς ἀληθῶς ὁρᾶς πεπτωκώς. Est enim τὸ γλίσχρον, quod & Xylander ipse nos monet, ipsumque significatus hujus τὸ γλίσχρος monere poterat, *lentum, tenaxque*; idque τῆς γλίας, τεροῦς, *viscum* sapiat; unde forsan & vocabulum istud ortum habuerit. itaque τὸ γλίσχρον καὶ κολλῶδες, tanquam συνώνυμα copulantur, ab Aristot. *probl. sect.* 1. *l.* 2. *q.* 22. & γλισχρώδης, *viscosus*, vel potius *lentus & tenax*. Sunt itaque οἱ γλίσχρως ἐνδιατεθέντες τοῦ ζῆν, οἱ γλιχόμενοι τοῦ ζῆν, ut Aristot. loquitur *politic. l.* 3. *c.* 4. Δῆλον δ', ὡς χαρτερῶσι πολλὰ κακοπαθοῦντες οἱ πολλοὶ διὰ τὸ ἄνθρωπον, γλιχόμενοι τοῦ ζῆν· ὡς ἐνόντος πινὸς ἐκπωσεως ἐν αὐτῷ καὶ γλυκύτητος. quod ille γλίσχρ. Plato γλισχρῶς ὀπάδουσιν dixerit in *Critone*. Ὅπ ὃ γέρων ἀνὴρ μικρὸν χρόνον τοῦ βίου λοιπὸν ὄντος, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐπιπονώτερον ἂν γλισχρῶς ἐπεθύμει τοῦ ζῆν, νέους που μᾶλλον παρεδὰς ἀδεῶς τῆς ἐρᾶς. Africanum autem, quem noster hic notat, graphicè depingit Plut. in lib. *de tranquill.* his verbis: Τὸν μὲν γὰρ ἀνάπτερ ὁ τοῦ θανάτου φόβος, οὐχ ὁ τοῦ ζῆν πόθος, ἐκμαίνας τὸ σώματος ποιεῖ περιπλεγμένον, ἀσπερ τὸν Ὀδυσσέα τῷ ἐσπῷ, δεδοικότα τὸν χάρυβδιν ὑποκειμένω,

Ἐνθ' ὅτε μὲν ἀνεμος, ὅτ' ἐκπλοῶν ἐᾶ,
καὶ σεῖς ταῦτα συναφέουσι, καὶ σεῖς ἐκεῖνα φερέσθω ἔχοντα. De Ulysse quod refert, habetur *Odyss. μ.* v. 432. Senarius est ex Æschyli *Ichneutis*. proverbii vicem adeptus, quod ex Diogeniano ducimus; & ab Aristæneto *l.* 1. *ep.* 27. usurpatus: in quo τὸ ἐκπλοῦν est à Grotii manu in *excerpta*, cùm vulgò πλεῖν tantùm legatur. Sin Pintarchi illa manus placent, quia mortis formidini magis quàm vitæ cupidini affectum illum tribuit. Antiphanes advocatur, cujus è *Gemmis* ista apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122. leguntur:

—— ὑδεὶς πώποτε
Ὦ Νικοτ', ἀπίθανε, ἀπεθανεῖν ἐθέλησεν ἄν.
Τὸν γλισχρῶς ἔχοντ' ἐν τῷ ζῆν κολάσασα τὸ σκέλος
Ἄκοιλας ὁ Χαρων.——
—— nemo unquam vivere,
Morienda sinerem vitæ impositâ lege omnium:
Sed avidos vitæ pedibus Orcus detrahit
Retinentes frustra.——

Vel Lucianus, qui in *Cataplo*, de tyranno quodam Ἀπατεμῶν ἠγχλο' ὁ γοὺ οἰὸ' ὅπως, κἀδύκησε ἐξῆν τινι, σεσωσμένου τοῖς πάσπις ἢ λυκῆ, καὶ ἐκ ἐθέλει ἀπολλαθεῖν ἑκόντως, ἅτε αὐτῷ πολλὰ σεσυπκότα. μᾶλλον ὃ ἄσπερ αἰρικίος πε ὢν ὁ δεσμὸς ἔδει, ὃ δεδιὼς ξυμβέβηκεν αὐτῷ. quem & amplius ibidem vitæ ne. Spectat florilegium & quod in Evangelio Luc. *c.* 12. *v.* 20. de locupleto illo dicitur, qui

opinione sui spéq; inani vitæ spatium sibi ad annos plures protelaverat. Ἄνερ, ταύτῃ τῇ γυνῇ τῇδε μοχλὸν σε ἀπωθέων ὀπὸ σεῦ. *Amove hominem, uxore hac repetenda a te animum tuum.* Siquidem, ut Catanb. *ad Theodor. cinarati c.* 11. αὐτὴν est *petere à volente* καὶ ἀπιστεῖν, *a nolente.* Andocides σὲ κελεύω (an σὲ δέομαι, ut ex Harpocrat. vult Is. Casaub. *non sect. I.* c. 4.) Ταῦτ' ὑμᾶς, εἰ μὲν βούλεσθε αὐτῷ εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἀπωθῶ. De utrisque Seneca *epist.* 2. *Vitam mortis sic complectimur & timemus, quemadmodo qui a torrente rapiuntur: spinas & aspera, plerique inter mortem metum & vitæ tormenta miseri fluctuant; & vivere nolunt, & mori nesciunt.* De his Epictetus, Θαυμαστοὶ ἄνθρωποι, μήτε ζῆν θέλοντες, μήτε ἀποθνήσκειν. Cui non dispar illud apud Cyprianum *de mortalit.* à facilite cœlesti non sine indignatione infigni infremendo emissum, *Pati timetes, exire non vultis: quæ faciam vobis?* Hos itaq; Lipsius similes notat Marcus, vitæ nimio plus avidos καὶ φιλοψυχοῦντας, ideoq; omnibus modis medisq; fatagentes, quo eam quàm diutissimè protelare possint. quò spectant & Euripidis versiculi, quos *l.* 7. § 51. sed mutilos Marcus exhibet. Vide *ad l.* 10. § 8.

Τί οὖν αὐτοῖς πλέον ἢ τοῖς ἀώροις; | In eadem planè conditione sunt, inquit, isti vitæ tantopere cupiti, etiamsi id quod tam enixè expetunt, fuerint assecuti, ut ad annos numerosos spiritum prorogârint, quâ illi ipsi, qui immaturo fato defunguntur quare? primùm, quia nihil interest citiùs an seriùs è vita migraveris, cùm aliquando migrandum sit: cùm intervalli illius quod ab ortu ad obitum pertingit distantia, quæcunq; ea tandem fuerit, ad æternitatis utrôbiq; adjacentia spatia rationem nullam obtineat. deinde, quia etiamsi quàm diutissimè vixerint, tamen *uvæ acerbæ instar*, ut Eliphaz *Job. c.* 15. *v.* 33. aut *pomi immaturi, vitæ* quasi *avelluntur*: ut Senec. *epist.* 30 non *tanquam exeant de vita*, sed *tanquam extrahantur*. Idem *de brev. vit. c.* 11 Cicer. *de senect.* *Quasi poma ex arboribus, si cruda sunt, vi avelluntur; si matura & cocta, decidunt: sic vitam adolescentibus vis auferet, senibus maturitas.* Verum vitæ cupido immoderata istos pariter se habere facit, senes an juvenes defunganter: quos itaque ridens Lucian Diogenes; Τί οὖν ἄν τις ὑπὲρ λέγοι τοὺς ἥκιστα γέρων. ὁπόταν οἱ τελικῶτατοι φιλόζωοι ὦσιν, ὡς ἐγὼ δύναιμαν τὸν Σάραπιν, ὡς ἥδη ἐν τῷ γήρᾳ πολῶν φάρμακον; denique; quia mors eodem in statu utrumq; constituet. καὶ γὰρ ὁ ἐγγαστρίμυθος ἀποθανὼν ἐς ἴσον κατέστη τῷ σοφῷ. c. 9 § 33.

Καδιανὸς | Corruptum credo nomen istud: fortàn Καικιλιανὸς. *Cæcilianus*, vel Καπιτωλιανὸς *Capitolianus* fuerit. Καπιτῶλις καὶ Καπιτωλιανὸς, ὀνόματα κύρια. Suid. Quanquam longævus utrovis nomine nullus occurrit: Occurrit à priore illo parum defexo, Κανίλιος Καλλιστιανὸς, ut Suidas habet, Κλιτινὸς. ut Casaubonus *ad Athen. l.* 6. c. 21. in hoc centu merito collocandus, si quod Suidas refert) ὅτι τῷ Σεβαστῷ Καίσαρι, τῷ ὑπὸ Ἀθηνᾶν, τῷ Augusto Cæsare & ad Astronomiæ Cæcilius ille Siculus rhetor Romæ sophisticen ac rhetoricen professus est: cum inter utrumq; horum imperium seculum solidum intercedat.

Φάβιος | Inter μακροβίους & *Fabium Maximum* commemorat Plinius *nat. hist. l.* 7 c. 48. quem 63 annos Augurem fuisse refert. Val Max *l.* 8. c. 13 & Eutrop. Maximus duodecim & sexaginta annos auguratus jacentem fustulit. rotundè jam ætate id adeptus, quæ utraque tempora, si in unum conferantur, facile fecundi modum expleverint, Et Livius *initio lib.* 30. *Eodem anno & Fabius Maximus moritur, exactæ ætatis; siquidem verum est & augurem annos & sexaginta annos fuisse, quod quidam auctores sunt.* Ità Livius ac Maximus, Plinio minus uno anno adscribunt.

Οἱ πολλὰς ἐξωλείσκων. ἔστι ἐξωλείχθησαν | Ità *supr.* § 48 ὁ τὸν κυνιδίσκην ἔστι ἐξαίρων.

Ὅλον μικρὸν ὄζει τὸ διάστημα | μικρὸν. Lugd. ab exemplari, an à typothetæ lapsu, incertum aliud opinor. Vide *supra* § 15. & 47. & 48 Senec. *epist.* 49. *Non possunt longa intervalla esse in ea re, quæ tota brevis est.*

Καὶ τοῦτο δὲ ἴσων | Cicero ad Luceium, *famil. l.* 5. *epist.* 15. *In longa vita nihil est nisi propagatio miserrimi temporis.* Cæcilius *Plocio* (indè enim esse docet Nonius in *advenire*) à Cicerone in *Catone* relatus,

Diu vivendo vultis, quæ non vis, vides.

Itaq; Augustin. *de tempore* (uti vocant) *Serm.* 113. *Quid est diu vivere, nisi diu torquere?* Illúdq; poetæ nescio cujus pro oraculo habet Seneca *de brev. vit. c.* 2.

Exigua pars est vitæ, quam nos vivimus.

Cæterum omne spatium non vita, sed tempus est.

Idémque *epist.* 49. *Potest fieri, imo sæpe fit, ut qui diu vixerit, parùm vixerit.* & *epist.* 99. *Ex hoc tam exiguo temporis spatio, quod ætatem vocamus insanam, quantum lacrymæ, quantum sollicitudines occupant? quantum mori, antequam veniat, optata? quantum valetudo? quantum timor? quantum teneri, aut rudis, aut inutiles anni? dimidium ex hoc edormitur. adjice labores, inedias, pericula & intelliges etiam in longissima vita minimum esse quod vivitur.* Martial. *lib.* 6. *epigr.* 70.

At nostri bene computentur anni,
Et quantum vetricæ tulere febres,
Aut languor gravis, aut mali dolores,
A vita meliore separetur;
Infantes fumus, & senes videmur.

Senec. *epist.* proximè citatâ: *Hoc quod inter primum diem & ultimum jacet, si molestias æstimes, etiam puero longum; si velocitatem, etiam seni angustum.*

Lucu-

Lucianus, Patri quinquennis epitaphio, *Ἀπολογ.* I. 3. c. 9.

Ἀλλά με μὴ κλαίοις· κ) γὰρ βίστου μετέχω
Πατρὶ, κ) παίγνια ἦν βίστου κρείττω.

Nova tamen, ne flere velis; quia tempora vitæ ut
Parva tibi, vita ſic mala parva tibi.

Euripid. *in Thel.*

Ὁ βίος κλαυτὸς, ἢ θάνατος, ἀλλὰ ξυμφορά.

Hæc ut vocent ſe vota, exclamitas mera eſt.

Idemque ap. Plut. *de Conſolat.* reſtituente Grotio; ſic

Ὁ δίος γὰρ ὄνομ' ἔχει, πόνος δ' ἔργῳ πέλει.

Vita hæc, vocabulo vana, revera eſt labor

& Menand. *Monoſt.* apud Plut. *de tranq.* Laert. I. 7. in Zenon. & Stob. *Serm.* 2. *de Vit.*

Ἀρ' ἔστι συγγενὲς τι λίθῳ κ) βίῳ·
Τεθνηκὼς βίον σώζειν ἐοίκεν βίῳ
Πάσχειν ὑπὸς συγκλαιομένοις βίῳ.

Hæc poſt cognata, vitæ & inanimatæ.
Num ſepulcrum mollem; vita ſolvitur
Hinc abeat; vitæ ut ſuperſtant pauperi.

Plutus denique *l. 7. c. 50.* : *Incertum ac fragile munus eſt ab homine mortali, quæque datur noſtri natura brevi & breve animantis, quibus largiſſime contigit, univerſum utique ævi tempus exhauriendum. quid quod ipſum illum nocturnæ quietis, dimidium fere ſpatium vitæ hujus vitæ, partem æquæ mortis longæ occupant, aut pœnæ, aut contumeliæ, aut curæ, nec requiescentis infirmitatis animi, qui ſomnia cernit, non ſatis ex parte vanis. toti perturbarum generes, tot cupidines, tot metus, tot curæ, toties invocata mors, ut nullum frequentius ſit votum. Natura vero nihil hominibus invidit, cum præcipit nimium.*

Καὶ μικρὸν σίων] Vide *l. 5 §* 10. & *l. 9. §* 3 & *l. 10. §* 36. & adde pleraque quæ nos ad *Pſal.* 120. *v.* 5. 6. & *Pſal.* 55. *v.* 6, 7. & *Pſal.* 57. *v.* 4. & *Jerem. c. 9. v.* 2, 3.

Ἐξαντλήσων] A ſentina navis, quæ mox eſtiva multum exhibere ſolet exhauriendi tædium & egentes hac potitum, ad vitam moleſtus labori ſimque creberrimo infeſtam deſignandam. Patet modo; τὸ ἀντλεῖν κ) ἐξαντλεῖν uſurpatum aliibi deprehendas. Æſchyl. *Prometh.*

Ἐγὼ γὰρ τῶν παρόντων ἀντλήσω πόνων.

Euripides *Cresphonti*

—— ἄλλαι μυρίαι
Τὸν αὐτὸν ἐξαντλήσουσι, ὡς ἐγὼ, βίον.

Et in *Œdipo*:

Πατρὶ. τὸν αὐτὸν δαίμον' ἐξαντλεῖς ἐμοί.

Menanus in *Fragmento* 3. Δαπέρα γ' ἔρις σωμαπόνων ἐστὶν ὑμῖν ἐκ τῶν χειμώνων κ) κακῶν, ἀπ' ἐκείνου δ' ἐκ τῶν ναυηγίων κ) πειρατικῶν δεινῶν κ) πάντων ἀνιαρῶν ἐς γύκτωρ τε κ) μεθ' ἡμέραν ἐξαντλοῦντα. quem locum frustra ſollicitat Heraldus in *Animadv.* Vide ad *l. 3. §* 3. γύκτωρ τε κ) μεθ' ἡμέραν. Plaut. *Amphitr.* (ſi Plauti ſaltem ea ſint) *act.* 4. *Sc.* 4. *v.* 2. & Nonius Attio tribuit

Iuſta eſſace me promere, perdidiſtis cum
Omnia ſpe.

Exantlarem impune ut ——

Lucil. *Sat. l.* 3. apud Nonium:

Quamvis quæ res modo ——— quam ſ
Exantlare ——

Lanius *Ambraciæ*:

Quamvis cum ſ animi ſibi ſumulet ——

Cicero *de Senectute l.* 2 *§* 6.

Tot nos ut ſ Plautum, & illi cæteri ——

Et apud eumdem, *Tuſc. l.* 2 *§* 2 Ad

O *miſeram ſ grave, perſpic*

Quæ ſ

Exanclare, ſi *exantlare*; utrovis enim modo ſcribes, ciceum haud incidam, idem eſt quod Græcis τὸ ἐξαντλεῖν. ut recte Scaphanus monuit: nec opus fuit, ut inde rejecta, aliam ei originem darent Turnebus *Advers. l.* 3. *c.* 14. & Cuiacius *præloquium*. *c.* 7. *p.* 5

Μὴ ἦν ὡς ἐσχάτως] Oratio elliptica: forſan mutilata. *Ἦν* [illegible] *mortem* pro *τὸ ἀποθανεῖν*. Xyl. & ſic *l.* 5. *§* 2. τί αὐτὸ σχῆμα δικῆς; nonnullum tamen, *Μὴ ἦν τὸν τελευταῖον ἀναπνοὴν ἕνα, ἐκπνεύσαι* [illegible] *expectas* ut *ſupra § 36. & l. 12 § 32. μικρὸν μέγα. —nihil ponti magnum*, inquit ille apud Perſium *Sat. 5.*

Nempe diem donat?

quid id dem tu quaſi magnum? quod poſſes, ut opto. Vide Senecam *de Ira l. 1. §* 5. Ita Stoicus quidam Fabio Maximo, *ſi* referente Seneca *ep.* 73. *Nil tamen magnum de re magna deliberat, cui* [illegible] *Omnes iſtos tua vivunt, cum ſalvabis. Magnum eſt humiliter vivere, prudenter, fortiter. Mors nulla tam tarda prudenti, & fortiter, ac viro, ſed ſi quæ ſit ——*

Βλέπε γὰρ ὅπως τὸ μὴ ——— Illud non ſane memineris Marcus; [illegible] & *l.* 5 *§* 24 & *l.* 12 *§* Seneca *ad Marc.* *Omnia humana brevia ac caduca ſunt, inpenſi ne quis nullam partem ætatis. Tenuem hanc [illegible] & pro brevissima, ſic ambita ut, quanta hæc pereuntia & nomen parentis ac vitæ noſtræ quam partem pro ſe habet, ſi tempori comparaveris omni; cujus magis & nonſuna quam minimi? atque cum ille ſe intra longissimos terminos tetenderit, quid ego mirer? id extendit, cujus quantumcumque fuerit incrementum, non multum abeſt a nihilo.*

Καὶ τὸ πρὸς ἄλλο ἀπειρεσι] Basil. Cæſar. *ἐπιστ.* Καν ὅλον τὸν ἐν τῷ ὁρωμένῳ βίῳ, σμικρότατον ἀκριβῶς ἐπιλογίσωμεθα, εὑρήσομεν ἐκεῖνο ἀπειρόν ἐστιν ὁ χρόνος τοῦ ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας ἐκτεινόμενον. Philo *de ſpec. leg.* Ἀλλ' ἐκεῖνό γε δι' ἐκεῖ πάντες ἄνθρωποι κ) χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται, ἐὰν μηκυνθῶσιν αἱ πρὸς τὸ ζῆν αἰῶνες.

Τί διαφέρει ὁ πεπαιδευμένος τῆς τετριμμένης | Senec. *epist.* 77. *Nulla vita est non brevis. nam si ad naturam recum respexeris, etiam Nestoris & Stratiae brevis est; quae in cubili monumento tua fuit, annus si numquam nascentibus & epist. 93. Omne, quantum ad brevitatem venit, si universo comparetur. & proceres & reges in eadem humana sunt, non ad nos ex omni aevo venit, quota quaeque pars est? hoc quod vocamus, proximum nihilo est. Ibid. Qui contemnunt, quantula ultima injiciunt? propone profluentis temporis vastitatem, & universum complexum. deinde hoc, quod attentum vocamus, comparabis immenso. videbis enim exiguum fit quod spectamus, quod extendimus.* Πᾶς γὰρ ἄπὸς γε ὁ ἐκ παιδὸς μέχρι γεροντικῆς χρόνου ἐν πάσῃ ὀλίγῳ τις ἂν εἴη. Plato *de repub. l.* 10. Τότε πολὺ διαφέρειν ἢ μακρὸν, ἢ δὲν διαφέρειν δοκεῖ θεὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. ἢ γὰρ ὁ μακρόβιος βίῳ ὀλίγῳ δεῖ ἢ σμικρῷ θεὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα. Plut. *ad Apollon.*

Τῆς τετριμμένης | Allusit ad aetatem Nestoris, qui tria hominum secula degisse perhibetur: unde τετρίγερων & τετριμμένος dictus Athen. *deipnosoph. l* 10. Πλάσεν δ' ἔπος ἦδη μὲν ἡρῴων Νέστορ ὁ τετρίγερων, ex epigramma *antholog. l.* 3. *c.* 10.

——ἔδυνεν γὰρ τετρίγερων Πύλιος.

§ 51. Ἐπὶ τῶν σωφρόνων αἰεὶ σχήμα | Vide *l.* 12. § 1. Jactare solebant Cynici σύμπαντα τὸν βίον εὐδαιμονίαν ἕδον reperitile se. Vide Cratetis *epist. c.* Sed & epigrammatarius apud Laert. *l* 6. Diogenem praedicat solum offendisse mortalibus ζωῆς εἶναι ἀλαθέστατον. Quanquam, Galenus, *de arter. cum anat. c.* 3. βάσιν τῶν σωφρόνων ἐπ' ἀρετὴν ὁδὸν pro eo quod disciplinam Cynicam esse magistri hujus profitebantur; verius censuisse affirmat alios quotidianos σύντομον ἐπ' ἀλαζόνειαν ὁδὸν esse dixerunt. Quod autem Marcus τὸν *comparare ejusmodi* semper insidere consuluit, aliud consilium suggerere videtur Julianus *de fin. bonor.* 2. qui praedicantibus hoc idem Pseudocynicis quibusdam, τὴν σύντομον ὁδὸν τῶν σόφων ὅτι τὴν ἀρετὴν ferre insidere. (quod & Plutarchus de profectione Cynica in *animatorio*, σωφρονεῖν ὑμᾶς χρὴ σωφρονῶν εὐρυχώρου πεδίου ἐπ' ἀρετὴν) ὁρᾶτον, inquit, χρὴ ὑμᾶς τὴν μακρὰν ἐπορεύεσθαι. ἴσως ἂν δὲ ἐκείνης ἥλιστε. ἐν ἴσῳ ὅτι μεγάλας ἔχετε ἐν ταῖς λεωφόροις, ὁ μὲν τὴν σωφρονῶν ἐλθεῖν δυναμένοις ῥᾴον ἐκπεσεῖν τὴν κύκλῳ· ὥστε ἐν τῷ ἀναπτύξαι ὁ κύκλῳ περιόδοις, ἥλιστε ἂν πάντες χρὴ τὴν ὀδοιπορίαν. Caeterum ille eos aliosque jactabat, qui nihil profitabantur minus, quam quod profitebantur, cum a virtutis fede, semperque eorum ad eam discentibus, quam longissime essent dissiti, reciperentque declaretur quae a virtute ipsi missentes ad discentes, decet ita aliter se habet illic, quam in itineribus corporeis quibus via compendiosissima est saepenumero profusis interclusa; cum illic nulli ut nisi provectis fundita; praevitate stolditatem obvallata. Quem & Julianus ipse ὁδὸν σωφρονῶν eandem ibi agnoscat, quam & Marcus hic, τὴν χρῆσιν.

Σωφρονεῖν δ' ἡ χρῆσιν | nimirum quia εὐθεῖαν πρέπειν. *l* 5. § 3. *recti mentis.* Vita autem recta, eadem & brevissima. Optime Veemenius noster *de leg. mor. l* 1. *exerc.* 1. *Lex divina, lex recta ... c.* 13. 8. *in Mathematici linea recta ... quae brevissima. Via itaque ad beatitudinem brevissima ... quae est rectissima, dixerunt.*

Κατὰ τὸ ὑγιέσπαρ | Ita *l.* 6. § 30. ὑγιῆ λόγῳ χρῆσθαι. Vide & Platonem *cr.* 10. *ad l.* 5 § 5. adductum.

Πάσης οἰκονομίας | Vide *supr.* § 19. Εἰ καὶ δὴ οἰκονομίαν τινα. & *l.* 11. § 15. πολλὰ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. nisque Casaubono potius assentior qui *aggravationem*, quam Xylandro, qui *rei familiaris curam*, reddidit.

Κομψείας | *Solicitudine*, Xyl. *ostentatione*, Cas. melius. siquidem κομψεία illa, sive dictionis elegantiam sive sermonis rectitudinem definiret, jactare se atque ostentare solent, qui artem captabant populärem. unde κομψεύεσθαι & pro *ostentare se*, & pro *assentari* etiam usurpatur. Hesych. κομψεύεται, πολὺς & *assentatus* vertere. Steph. item, ut Erotian. in ἰδιοῖ Ἡρόδοτ. Οἱ Ἀττικοὶ τὴν ταπεινὴν κομψείαν κολακείαν, καὶ τὸ φιλόν κομψόν. Vide *l.* 3. § 5.

Ad Librum V.

§ 1 [illegible] ῥᾳθυμῶ | Idem tractat argumentum [illegible]. § 12.

[illegible] Ὡς ἄνισον γήρᾳ | *l* 2. § 1. [illegible] γεροντικῷ σεσῳσμένῳ.

Ἵνα καταπαίζω τοὺς σφαιριστάς | Plut. *de tranquill.* adversus Democriti sententiam differens, qui negotiis abstinere se monet eum, qui vult tranquille degere. Πρὸς τοῦτο φησὶν, ἡμῖν πολυπλόκῳ τὸν εὐθυμίαν ἐμβίοντι ζητοῦμεν αἴτιον ἀσφαλείας ἐξ ἀλύπου, πᾶς μὴ ἐστιν,

Μὴν ὁ παλαίστης ἀγωνίας σὰρξ ἐν ξυστῷ, &c. Λίπαιος, *unctor*, quibus in *gymnasio* tum [illegible] ἀφεζο-

ἀναστέλλων τὸ σκιρτῆσον. Versiculus sumptus est ex Euripidis *Oreste*: quo & eodem fine usus est in *lib. de Sene polit.* & *adv. Colot.* c. 8.

Πρὸς τὸ ὑδρῶδες ἐν γήρασι; | Ita *l.* 8. § 19. Σὺ δ' ὅτι θερμὸν εἶ; τὸ ὑδρῶδες; Ita. τὸ ἀνέχεται ἡ ἡνία. Cicer. Offic. c. 1. § 103. *Neque enim ita generati a natura sumus, ut nos homini fortasse nati esse videamur; sed ea procreationis nostræ ratio nobis Arist. Polit. l. 10. c. 6.* ἄτοπον γὰρ τὸ πάλιν ὃν παιδεύειν καὶ προσμανθάνειν τὸν παίζοντα χαίρειν· σπουδάζειν δὴ καὶ τοῦτον παιδὸς χάριν, πλεῖστον φαίνεται καὶ κάλλιστον παίζειν δ' ὅπως σπουδάσῃ, κατ' Ἀναξάρχους, ὡς ἔοικεν ἀκολουθεῖ τῷ ἔτι παῖδα ὄντα ἡδέως παίζειν· ἀπαντᾶν γὰρ ἔοικεν ἡ παιδιὰ ἀδυνατοῦντος σωφρόνως πονεῖν, ἀναπαύσεως δεόμενα· ἅμα δὲ τέλος ἡ ἀνάπαυσις γίνεται τῷ ἔοικε τῆς ἐνεργείας. Et mox: Βέλτιον τὰ λεχθέντα σπουδῇ γελοίων, καὶ μὴ παιδιᾷ, καὶ τῷ βελτίονι ἀεὶ καὶ μοχθηρῷ καὶ ἀνδρώποις ἀπαιδεύτοις τὴν ἐνέργειαν.

Οὐ βλάπτεις τὰ φυτάρια; Gemina his, *l.* 8. § 19. 20 & *infr.* § 6.

Τὰς μυρμήκας | Ad *formicas* ablegat pigrum inertemque hominem & Solomon Rex *Proverb.* c. 6. v. 6, 7. & Flaccus, *Sat.* 1.

Parcula (nam exempto est) magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit acervo,
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri.

Maro item *Æneid. l.* 4. de eisdem;

Ingentem cernes agmen, diversaque per herbas
Convectare cibos angusto; pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humero; pars agmina cogunt,
Castigantque moras: opera omnis semita fervet.

Aristot. *hist. animal. l.* 9. c. 38. Τῶν δ' ἐπτερωτῶν ζώων ἐργατικώτατα, τὰ περὶ μυρμήκων γένη, καὶ τὰ περὶ μελίττων· ἡ μὲν γὰρ μυρμήκων ἐργασία παῦσαν οὐκ ἔστι δοκεῖν ἰδεῖν· καὶ ἀεί μίαν ἀτραπὸν πάντες βαδίζουσι, καὶ τὴν ἀποθεσιν τῆς τροφῆς καὶ πανταχόθεν [ποιοῦνται.] ἐργάζονται γὰρ καὶ ταῖς νυξὶ ταῖς πανσελήνοις. Nato *Metamorph. l.* 7. v. 655.

——parcum genus est patiensque laborum,
Quæque tenax, & quod quæsita reponere suevit.

Vide Simonat. *epigr.* 61.

Τὰς ἀσφήκας | Et de ista Agur ὁ σοφὸς, in *Solom. Proverb.* c. 30. v. 27. *Aranea manibus prehendit.* id est, *pedibus*, inquit Junius, *qui utrinque ità conflituti sunt, ut palma hominum manus, ad tractandas res, & quam rectius fuit deprehendendam.* Plin. *hist. nat. l.* 11. c. 14. *Aranearum natura digna vel præcipuâ admiratione. genus eruditæ operationis conspicuum. ordiuntur telas, tamquam operis materiæ ipsius fiducia. tam moderato unguc, tam tenui, filo, & tam æquali deducit stamina, ipso se gignente ufu.* Vide quæ sequuntur. Aristot. *hist. Animal. l.* 9. c. 39. Ὑφαίνει μὲν (τὸ ἄρρεν ἀσκληνίων γένος) ὀφθὴν ὠὰ διατῆναι ὀφῆς τὰ πέρατα παραλαβόντα· ὥστε σημαίνεται ὑπὸ τῆς μέσης λαμβάνει δὲ τὸ μέσον ἐκπηδᾷ· δεῖ δὲ τύπις ἄσπερ κεφαλὴς ἐμβάλλει· ἔπειτα σπυρίδιον, &c.

Τὰς μελίσσας | Plin. *hist. lib.* 11. c. 5. *Apibus principatus, & præcipua admiratio. mella construunt: favos confingunt, & cerant: ad ultra vitæ laborem tolerant, operi confidunt, rempublicam habent, consilia pervadunt, ac duces gregatim: & quod maxime mirum sit, mores habent: nihil nostræ vitæ commune.* Ἔχει δὲ περὶ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν καὶ τὸν βίον πολλὴ ποικιλία. Aristot. *hist. animal. l.* 9. c. 40. Quem igitur vide hic ibi. Sed & Maronem *Georg. l.* 4. canentem; *qui thus*

——*arte recentes*
Excudant ceræ, & mella tenacia fingant;

qui & *Æn. l.* 1. de Tyrii colonis urbem sibi condentibus.

Qualis apes æstate novâ per flumina virûm
Exercet sub sole labor, cum gentes adultos
Educunt fœtus, aut cum liquentia mella
Stipant, & dulci distendunt nectare cellas;
Aut onera accipiunt venientum; aut agmine facto,
Ignavum fucos pecus a præsepibus arcent:
Fervet opus, redolentque thymo fragrantia mella.

Τὸν καθ' αὐτὰς συγκεκομμένης κόσμον, κόσμος hic Marco *compositio.* prout Hesych. κόσμος, κατάστασις sive *politia*, quomodo apud Thucydidem Scholiastes κόσμον exponit πολίτευμα. Alio sensu Aristoteles, citante Galeno *de usu part. l.* 1. dixit, ἄπασα τὰ ζῶα κεκοσμῆσθαι τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. Verum Marcus κόσμος vocabulum videtur eo libentius usurpasse, quasi non homo rarum κοσμικὸς τῆς κόσμου τινὰ, aut mundi faltem iunculam quandam, non politam duntaxat, apud se habeant, quam & illa pro suo ingenio modulóq; excolant. ut τὸν καθ' αὐτὰς κόσμον συγκοσμεῖν, sit accingere se ad mundi partem eam, quæ ipsis assignatur, quasi mundandam, id est, excolendam, quicquid in ipsis est, & ab ipsis exigitur, ad eum exornandum ac perficiendum, quasi mutuâ quadam conspiratione præstare contendentes ità *l.* 7. § 48 Τὸ παμμιγὲς καὶ τὸ ὄζος ἑκατέρων συγκοσμήσωσιν. potest & reddi, *ornatum fuum*, sive qui est illis attributus, cunctis operis excolentes. nam & in eo significatione ὁ κόσμος usurpatur. Sed prius illud arridet magis. quarelationem respectumque, quem ad unitatem est natura res quæq; habent, Marcus pellim inculcat istò Xyl. inclinat. illò Casaub. sic *infr.* § 5. τὸ κατ' αὐτὰς διακεκριμένον κατάλληλον, κόσμῳ scil.

Τὸ ἀνθρωπικὸν πρέπον | alioqui nec homo quidem, hominis, faltem nomine dignus, futurus. Marcus *infr. l.* 10. § 8. Εἶναι τῷ μὲν συκῇ, τὰ συκῆς πρέποντα· τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός· τῇ δὲ μελίσσῃ, τὰ μελίσσης· τὸν δ' ἄνθρωπον, τὰ ἀνθρώπου. Vide & *l.* 6. § 33. Aristot. *Rhetor. lib.* 1. cap. 6. Ἕκαστον δὲ ἡ κατὰ τὸ οἰκεῖον ἄριστα ἐνέργεια.

Ἀλλὰ δῆ ἡ ἀναταίδης | Πάντα γὰρ τὰ ἀντρώδη ἀδυνατεῖ τροφὰς ἐνέχειν. Aristot. [illegible] Ἀδυνατεῖ δὲ σωμάτων πυκνῶν, [illegible] Ibid. [illegible] Ὁ δὲ [illegible] διὰ τὸν ἀναπίμπλασθαι διὰ τὸν [illegible] Hinc [illegible] Ille Democrito, a S. [illegible] βίῳ ἀνάγκαις, [illegible] Vide [illegible] § 24.

[illegible] R. & H. [illegible] Quod Scob [illegible] Τῷ γε λόγῳ, [illegible] Aristot. [illegible] Οὐ τοῦ ἡδέως ἀκούειν ὀλίγοι, ἄσπερ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ἡδονται. Vide ad l. 4. § 21. Et noster Gabriel Barletius in quasi-[illegible] Ἡδονὴ γὰρ ἀναίσθητος τοῦ [illegible] ἐστιν. [illegible] Et Thom. Aquin. [illegible] a. 4. Patres de auditoribus [illegible] Huc Dionysii Solitae illud: χρὴ τὸ μέλιτος ἀκοῦσαι ἡδονῆς, ἀλλὰ τὴν κοιλὴν χρεὼ γαλέης. Plautus [illegible]

Et modum in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum.
Hoc habuit probe; id non ne dicere videtur?

Idem [illegible] 14. Ἡ φύσις ὥσπερ ἄλλο ἐστὶ τὸ πῖσι φερόμενα πέτεται· ἡ δὲ τοῦ ἄστεα ζωὴ ἐπέκεινα τῶν ἡδέων· ἡ δὲ γνῶσιν ἐκάστῳ τὸ ἡδὺ ἐστὶν, ἐπεὶ ἂν ἐπιλείπῃ ἐκάστῳ ἡ ὄψις. Mem. Polyænus, [illegible] § 4. Et Porphyr. [illegible] Ἀσωτεύειν δὲ ἐδωδῆς δεῖ, ἀλλ' ἔρωτος καὶ ὑπὲρ τὰ ἐν τοῖς πότοις. Optimè Seneca [illegible] Ἐπὶ τῷ μετρίῳ | [illegible] Quidni [illegible] Sequuntur [illegible] Plut. [illegible] Ἀριστοτέλης [illegible] ἡ ἐπιθυμία ἡδονῶν, ἀλλ' ἐπὶ ἡδέσμασι, ἄνευ δὲ ἡδονῆς. Damascius Olympiodorum [illegible] τῶν ἐκλείπειν τροφῆς, ἐὰν μὴ τρυφῇ, τῶν ἄνευ τοῦ ἐσθίειν ἡδέως τὰ ἡδύσματα, hoc est, in qua ἐλεῖν ἡδύσματα ἢ ἐδέσματα evellit delicias aut cibos, quæ sunt vitæ opprobria, condimenta & luxuriæ inde contracta aut obrepentia. Idem medicamenta quædam, idem de hoc fieri.

Οἱ γὰρ εἰλῶτες πεπτῶν. Rectè improbus nemo se verè amat. Ita (τὸ δὲ κακὸν [illegible] ξυν μὲν, ἀσύμφορον δὲ. ut Cicero [illegible] Arist. [illegible] malus quisque cum [illegible] εἰλωτες est, quod Plato docet [illegible] vere εἰλωτας fieri. Siquidem [illegible] Cicero [illegible] preres habeat [illegible] § 5. Ὁ ἐν τῷ πόλει [illegible] ἀνθρωπος, ὅστις τῶν ἑαυτοῦ ἕνεκα. Inquod Rectè [illegible] Ἐπιμ. Paræm. [illegible] b. Ὁ γὰρ οἱ ὠμοὶ τῶν [illegible] ἀγαπῶσι σάρκας. Ἐν [illegible] mum [illegible] Atqui, ut Clemens [illegible] ἀγαπᾷς, εἰ μὴ φιλοζωεῖς; [illegible] Optimè Augustinus [illegible] impius & delicatus & deditus, quem [illegible] ingrat est, odiet. & idem [illegible] quoniam quod est mori, hoc diligit est non. Ità, quod [illegible] amat est, ejicitur (& hoc verè) qui non [illegible] de convers. c. 4. Denique, quod Marcus dixit [illegible] se amat, qui non amat bonum suum. bonum autem hominis est in bonis animi, verum [illegible] extremo.

Τὰς πέρας ἰοντὶ φιλότητες | Epicur. [illegible] Περὶ ἅπαν ἐπιθυμία, φιλῆ τέρπει. Et Theodoret. therap. [illegible] Ὁ χαιρεπάρης ἀγαπᾷ τὸν πλησίον, ἡ δὲ πόνος ἐστὶ, συμπάσχει. Cantus tibicen [illegible] Plut. [illegible] dicere solebat, ἀγωνίαν ἀνθρώπου. ὅταν μέλλῃ αὐτὸν αὐλεῖν, ἢ ὑπέρυθρος ἐκφαίνεται, λαμβάνων γὰρ ἀεὶ ὠδῆν, ἢ διδάσκει, τε ἀκούειν ἐπίλαστος. Quem Eudoxus Mathematicus eodem modo in Cnidiorum [illegible] Εὐφρὴ παρειὰ τῷ ἔλκει, ἡ χρῶμα τὸ χρῶμα τε ἀνθος, ἡ τὸ μέγεθος, ἡ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων ἐφαντάζετο.

Σὺ δ' ἀπατηκὸν ἡ πίστις τοῦτο ἔρχεις | Hoc est quod Euripides [illegible] crebrò illa tonos hujusmodi [illegible] Aristot. [illegible] & [illegible] Plut. [illegible] Gellius [illegible]

— λαμβάνεις δὲ
Τοῦτο δ' ἔστιν, ὃ τοῦ ἐπιόντος.
Νέμων δ' ἐν [illegible]
Ἵν' αὐτὸς πρὸ πολλοῦ [illegible] καὶ κεῖ-
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ità malè quam cum Cicone in [illegible] quæ [illegible]

Ut ait [illegible] Siquidem cum [illegible] antiquus ille, qui laudarunt, temperantiæ, penitus intimeti [illegible] quam-

quanquam nec inficior [illegible] licere, eo etiam leviter [illegible], quod & quædam ex eis quos citavimus fecerunt, non [illegible] detorquere. Quod autem [illegible] Marcus hic dixit, idem [illegible] dici solet, pro studio alicui [illegible] ab eo [illegible] [illegible] in [illegible] & obstin[illegible] [illegible], [illegible] quasi [illegible] sese. [illegible] Δαπίδος [illegible] ... ἀντὶ [illegible] ... ἀπὸ [illegible] ἐν βέλει [illegible] ... [illegible] § 23. [illegible] ... eodem sensu dictum Euripidi ab Aristotele laud[illegible] *l. 7. c. 2.* ... & *[illegible] l. 2. c. 11.*

Καλὸς [illegible] συντέτηκεν [illegible].

[illegible]

hoc est, quod Lycorin suam afflatus Gallus apud Maronem [illegible].

——— *[illegible]*

Aliud est quod Clemens *Strom. l. [illegible]* de muliere conjugata: Πᾶσα [illegible] ἀγαθὴ γυνὴ [illegible] ἀνδρὶ [illegible] ... [illegible] eleganter, quod Moses *lib. 1. cap. 2. v. 24.* [illegible] Matth. *cap. 19. v. 5.* & Paulus *ad Ephes. cap. 5. v. 31.* [illegible] dixit.

Ἄλευε [illegible] De Nicia Pistore Plut. in *Comment.* [illegible]. Οἱ φιλογ[illegible] ... τῇ [illegible] τῶν ἔργων, ὥστε Νικίαν γράφοντα [illegible] Νέκυιαν, [illegible] πολλάκις τοὺς οἰκέτας, εἰ [illegible]. [illegible] Νικίας [illegible] ... τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, ὥστε τοὺς οἰκέτας [illegible] πολλάκις, εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν. Meminit & Stob. *tom. 2. tit. 29.* De Archimede Plut. idem in [illegible] *Comment.* Ἀρχιμήδην [illegible] διαγραμμάτων [illegible] ... [illegible] ... τὰ [illegible] ... [illegible] ... ἀλειμμάτων [illegible] ... Οὐκ [illegible] ... ὡς ὑπ' οἰκείας [illegible] ... [illegible] ... ἐν τοῖς [illegible] ... ἀληθῶς. [illegible]

temperato inter studia non interpellandi, sed incultæ [illegible] officio, [illegible] necessariis usibus aptat. Nec tacendum, quia huc quam maxime facit, artis operi immortui Archimedis illius fatum, de quo Marcellus in obsidione Syracusana, ejus opera machinisq; ad miraculum stupendis impeditus diu [illegible] exclamavit; Οὐ [illegible] πρὸς τὸν Γεωμετρικὸν τοῦτον Βριάρεων πολεμοῦντες; ὃς τὰς μὲν ναῦς ἡμῶν [illegible] πρὸς τὴν θάλασσαν, παίζων μετ' αἰσχύνης ἐκβέβληκεν· [illegible] ... ὑπερβάλλει, [illegible] βάλλων ἅμα βέλη [illegible]. Sed & Plut. in *[illegible]*: Τῷ γὰρ ὄντι πάντες οἱ λοιποὶ Συρακούσιοι σῶμα τῆς Ἀρχιμήδους παρασκευῆς ἦσαν, ἡ δὲ κινοῦσα πάντα καὶ στρέφουσα, ψυχὴ μία, &c. Perruptis [illegible] per [illegible] Syracusis, dum artis studiis [illegible], [illegible] periisse, [illegible] urbis compotem [illegible] gregario [illegible] perhibetur. Plut. [illegible]: [illegible] γὰρ αὐτὸς [illegible] διάγραμμα [illegible] τῇ θεωρίᾳ [illegible] ... [illegible] Ῥωμαίων [illegible] ... [illegible] ... Livius [illegible] *[illegible]* ... Val. Max. *[illegible] c. 7.* *Dum animo [illegible] terram [illegible] formas [illegible] ... Noli, inquit, obsecro, [illegible] ... imperitæ [illegible] ... conjunxit.* Cicer. *de fin. [illegible] 5. § 50.* *[illegible]* De manu [illegible] artificibus [illegible] ... 31. Αἱ μὲν δὴ [illegible] ... ἄλλαι, καὶ οἱ τὸν χαλκὸν ἐλαύνοντες, ἀργυρικοί τε αὐτοί, καὶ [illegible] ... λίαν [illegible]. [illegible]

πωπῶσιν, ut Plut. *de Sui. pollic. qui pecuniis numerandis lucrandisque nunquam defuerunt se fecerunt.*

Ὁ ναυάρχος τὸ ἐξάκοντα | Themistocles post Miltiadis pugnam victoriamque Marathoniam, οὐκ ἐᾶ με καθεύδειν, ἐξεγείρουσιν, τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον. Plut. in *Aristid.* & in *Themist.*

Ὅταν παραπλῶσι | *cum vicinorum ipsis aliquid fuerunt.* Vide *ad l.* 12. § 3.

Οὔτε φαγεῖν, ὅτι κοιμηθῶσι | Ità Diotima Socratem in *Platonis Sympos.* Τὺς καλὲς ὁρᾶν ἐκπέπληξαι, καὶ ἕτοιμος εἶ σὺ καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὁρῶντες τὰ παιδικὰ, καὶ ξυνόντες ἀεὶ αὐτοῖς, εἰ πως εἶεν τὴν, μήτ' ἐσθίειν, μήτε πίνειν, ἀλλὰ στάδαι μόνον καὶ ξυνᾶναι. De alcaroribus gemina Liban. *orat.* 31. Τίς πότοτε εἰκότως ὕπνος ἀναγκάσειν ἀκμυπτῶν, ὡς ἐκεῖνο τὸ ἀρράδημα τοῦ κυκεῶνος τε καὶ μαγειρικῆς ἀπαιτήσειν ὕπνου, πεῖσαι μὲν ἀγορᾶς ἀμελεῖν, πεῖσαι δὲ λυπρᾶν ὑπερορᾶν ὕβρη δέ τε καὶ τροφῆς αὐτῆς συμείρειν δὲ οἱ φιλόκυβοι τύχας ἡμέρας ἄσιτοι καὶ ἄποτοι καὶ ἀδούλωτοι ἀθέατοι.

§ 2. Ὡς εὐκολον ἀπόταξαι καὶ ἀπαλλάγμα πᾶσαν φαντασίαν | Vide *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 29, 47. & *l.* 11 § 16, 19. & *l.* 12 § 25.

Ἐν πάσῃ χαλιῷ ἕξῃ | Ὥσαν κάμηλον τὸν ἄεθλον, ut elk, *l.* 12 § 22

§ 3. Μὴ σε τυραπάτω | *Neque te avertat.* Xyl. vel *fallat*: ut sit idem τὸ παραπαίειν, quod τὸ παραπείθειν, καὶ ἀπατᾶσθαι, atque ita Homerus usurpavit *Il.* α. ν. 555. ubi Jovi Juno,

Νῦν δ' ἀγαὸς δείδοικα καὶ ἐρέινε, μή σε παρείπῃ

Ἄργυρόπεζα Θέτις.

hoc elk, *ne te persuaserit, pellexerit.*

Ἐπικωλυθῆναι | *Consequantur* Xyl. & Cas. at D Jun ἐπικολυθῆναι legi mavult. *prohibeantur.* utrumvis constare potest.

Μέμφεις | Senec. *epist* 81. *Si gratum esse non licebit, nisi ut rideas impetrat, si reddere beneficium non aliter quam per speciem injuriæ, petere; quis animo ad honestum conformem, nec medium inhonestum tendam? Nemo mihi videtur plures ejusmodi virtutes habere, nemo est magis devotus, quibus qui boni viri formam pendebat, ne conscientiam perderet.* & *ep.* 118. *Non vis esse? plus vis? at multorum hæc pestis est, dolebis cum insanis & cum, si sapis, malis opinione bonus quam re videri.* Vide *l.* 6. § 2.

Μέμφεις ἢ λόγος | D Jun. ἢ φθόνος. quod valdè placet.

Ἀ τὸ μὲ σκυλέπει | Vide *ad l.* 2 § 8.

Ἐυθείαν πέμπειν | *Rectà progredi iter, nihil retinere.* § 57 ἐυθὺς παραπέμπω. & *l.* 12. Ἐυθύας πορεύεσθαι διὰ τὸ ὄρος, καὶ ἐυθείας πορεύεσθαι τὸ ὄρος.

Τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ | Vide Stoici τὸ τέλος, i. e. *progredientem, ut bonum sit, τὸ τῇ φύσει ἀκολουθεῖν, sive φύσιν ζῆν. naturæ dictum loqui & progredi naturam vivere.* Verùm quæ ea natura esset, cujus ductum sequerentur, in hoc hauri facta quæ inter se conveniebat Siquidem ut Laert *l.* — in Zenon Φύσιν χρίσασθαι μὴ ἐξακοῦσαι, ἢ ἀκολούθως δεῖ ζῆν, τοῦτ' ἔστι κατὰ τὸν ἀπροκοπτὸν ὁ δὲ Κλεάνθης τὸν κοινὸν μόνον ἐκδέχεται φύσιν, ἢ ἀκολουθεῖν δεῖ, ἐκεῖ ἢ τὸν ὅπη αἱρεῖ. Manus Chrysippum sequitur, eodemque utramque naturam, & universalem & hominum, collimare & quasi coïncidere, contendit. Vide *l.* 6. § 13.

§ 4. Ἀναπαύομαι | Ita 6. § 28. Σκιαὶ καὶ ἐνάπαυλα. Charon apud Aristoph in *Ran.*

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ κακῶν καὶ σκηνὰς ἥκει;

Quis ad requiem ex malis tuas & mansiones?

Joan. *Apocal.* c. 14. v. 13. ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων. Herodian. *l.* 1. de Muco ἐκ νυκτός τε καὶ ἡμέρας δρομάδας μιᾶς ἀναπαύλας. Tractum ab eo, quod *manum, pedemve finitum pertinebamus.* Naso, *amor. l.* 2. *el.* 9.

Stulte, quid est somnos gelidæ per mortis imago?

Longa quidem somni tempora fata dabunt.

Ἐναποπνεῖσαι | Vide *ad lib.* 2. § 2 & 10. 4 § 21. & *l.* 6. § 15. & *l.* 7. § 37. & 59 § 2. Ita Homer. Δυμῷ ἐπιστενάχησα dixit, *Il.* ι. ν. 624 & ν'. ν. 654. Eodemque sensu in sacra pagina ἐνεφύσησε, Marc. c. 15. v. 35. 39. & Luc. c. 23 v. 36. quod Matth. c. 26. v. 50. ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα. Joan. c. 19. v. 30. ἐξέκλινεν τὸ πνεῦμα. Latine pariter, *efflare animam*, dicunt & apud Græc. *Tejad. l.* 2. Arrius in *Thalia.*

Trudit in efflatæ gravitur extremum halitum.

Πεσὼν ἢ εἰς πάτρ | *In Somni i gremium*

Τῇ πάντα πίπλει, καὶ πάλιν κομίζεται.

Tellus ut cuncta, ita reclamat omnia.

Plin. *hist. Natur. l.* 2. c. 63. *Terra sola omnia natalis partionis, omnia propter merita cognatorum miserationis maternæ vocationis. illa nos nascentes excipit, nutrit, fundique vitam fruimur primo, deinde circulatos gremio jam à reliqua natura abdicatos, tum tandem, ut mater, operitur.* Fanius item in *Epistolico*, à Varrone relatus *de ling. Lat. l.* 4. & *l.* 5.

Quæ dicit, illa capit, neque discordat fauce loquax

de quo versu videatur Jos. Scaliger *ad Varron. l.* 4 & *infr. ad l.* 8. § 18.

Παῦλα | indè *terram*, olim *terrum*, vidimus dici, *quasi insidentium pedibus terantur.* Ælius, Varro *de ling. Lat. l.* 1. Isidor. *orig. l.* 4. c. 1 Junii *in Genes.* Honor. *in imag. mund.* c. 3. Hinc Ambros. *Exposit. Testam. nihil in terris a, quam terra, & in eam pedes.* Et Etymolog. Βάπις, τὴν γῆν, Μακεδόσι, ἀπὸ Ἀδάμαντος Ops à calcando, quasi Hebræis דרך dicitur, Fr. Jun *in Tertull.* & ארץ terra eisdem à רעץ Paræus *in Genes.* Verùm alii aliunde. Jos. Scal. à Græco *Σαίρα terra, terra*, ut δαῖς, δαΐδος, ἰαίνω, δάϊκτα, τέρμα. H. Stephan. ab θέω,

ἔρα, ε præfixâ. Avenar. *Lexic.* & Guichard. *Harmon. ling.* ab Hebraico ארץ *erets.* Schindler. *pentaglot.* ab Arabico הרא *terra, lutum.* Canin. *Hellenism.* à Punico *ert, tera,* ut ἔρση *ros,* factâ metathesi.

§ 5. Δειμύπτά σε | *Assistentem tuam.* Xyl. *nutrien* potius *ingeri,* & *ingenitatem,* M. Cas. Mercurium describens Galenus in *hortator. c.* 2. φοιδεχὲς τὰς ὄψεις· δίδυμος ὁ δειμύ· ubi aliud est δειμὺ διδυμέναι, quam δειμὺ βλέπειν Aristophanis. Siquidem τὸ δειμὺ βλέπειν, Comico idem est, quod τὸ ὑπόδρα ἰδεῖν pallim Homero: id est, *torvum tueri.* unde & δειμὺ βλέμμα Herodiano, *vultus torvus* s. *truculentus.* at δειμὺ διδυμέναι Galeno, *ære* five *aestu,* verùm μὴ φαυλότητι, *cum inclinatione* five *fastidiosa* quadam, *intueri,* ut τὸ δειμύ, tum τὸ σωστὸν illud designet, quod vocabulo isto Euripidem significâsse ex Aristophane Grammatico observat Eustath. *ad Odyss.* γ'. quo sensu & Herodianus dixit, δειμυτέρους ὡς σφᾶς τὰς ἐννοίας εἶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἀναιτιολῶν διδράσκειν. tum etiam simul comprehendat τὸ ἡδὺ illud, quod Homeri seculum secuto, Rhetores eo nomine nuncupasse docet idem Eustath. *ad Iliad.* λ'. quum τὰς ἐννοίας καὶ λέξεις ilias δειμαίας dicerent, ἀῢς γλυκύτης ἐπλέοντας. Atque ita Marcum hîc capisse nullus ambigo. quod uno vocabulo expressisse haud facul fuerit. Julian. *orat.* 5. Christianos perstringens, ἐμοὶ ὃ δοκεῖ πᾶς πολεμεῖν τοῦδεν μᾶλλον τὰ τοιαῦτα, ἢ τὰ τῶν τοιούτοις νομιζόμενα. ἂν τὸ ψυχρὸν δειμὺ μὲν, ὑγιὲς δ' οὖν ἦν. Gentinum autem huic argumentum habes. *nat. l.* 7. § 52. & *l.* 8. §2.

Οὐκ αἰδεῖται πόσα ἦδη παρέχεται δυσκόλως | Hoc est quod Ignatius ille ὁ χρυσορρήμων pulchè inculcat, non τὰ ἀδιάφορα καὶ ἀδύνατα, quàm φαῦλα καὶ ὀλιγωρίαν obbare, quo minùs vitam rectè prorsus instituent plerique *de Compesc. ad Demetr.* Apostolorum exempla ad imitationem proposita hoc praetext rejicientibus, quòd paria illis nunquam possint. Εἰ μὴν, inquit, νεκρὸς ἀναστῆναι ἐκελεύσθη, ἢ τυφλοὶ ἀνέβλεψαν, ἢ χαλεπῶν λεπρῶν ἢ χαλεπὴ ἀπηλλάγη, ἢ δαίμονες ἐκβεβλήκασιν. καὶ τοιαῦτα τοῖς τοιούτοις ἰδίως νόσοις. χαιρὸν ἂν εἴη καὶ τῆς ἀπολειφθείσης ἡμῖν εἰ καὶ πολιτείας σῴζεσθαι τοῦτο, καὶ ἀκριβοῦς ἐπιδείξεως; πῶν ταῦτα σοφὸς ἐκεῖνος ἐν ὀλίγοις λόγοις, καὶ μὲν καὶ οὐ θεὶς ἀπλοῦστερον χαλεπῶς ἐπιδείξεται, καὶ πεδιμαίως μετέρχεται, εἰ καὶ μὴ σοφὸς τὰ τοῦ σώματος ποιεῖν. ἀλλ' ἐκεῖνο ἀρκεῖ σοφὸν τὸ πολιτείαν ὁρίζειν καὶ ἀκριβολογεῖσθαι λαβεῖν, ἀλλ' ἁπλουστέρως μόνον τῆς ἀκριβείας ἐστὶν ἡ ἀπλότης. Ita interpretes omnes, i. e. Πολὺ τῆς ἐντολῆς τὸ ἀπαιτητικὸν ἀλλὰ δυσκόλου ἢ ῥᾳδυμίας. οὕτως αὐτὸν καὶ τὰ εὐκολα, δύσκολα ἡμῖν φαίνεται· ἐκεῖνος ἢ ἀσθενὴς καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ καὶ τὰ δύσκολα, εὐκολα ἡμῖν ἀπεργάζεται. Idem *in Psal.* 111. Τὴν δυσκολίαν οὐχ ἡ ἐπιταγὴ ἐποίησεν οὕτως, ἀλλ' ἡ ἡμῶν πολλὴ ῥᾳθυμία πολὺν ἐκάθευν. ὡς εἴ τις ὑπὸ σφυγμίας δίψαιτο. καὶ ἐκ βάσα τὰ ὀψάρια ὄντα· Ita nunc: ἡ ῥᾳθυμία ἡμῖν πολὺν καὶ τὰ εὔκολα, δύσκολα ἀπεργάζεται· ἡ δὲ ἀσθενὴς καὶ δύσκολα πίνει, βάσα. Videantur plura *in Cor. ep.* 1. *orat.* 2. & 9. Et *ad Pop. orat.* 2. ubi illud crebrò ingerit, prout noster istic. hoc vel illud non potes, &c.

Γλιχρώτατα | *cupidissimi* Xyl. malim *studiosissimi esse.* Vide *ad lib.* 4. § 44. γλίχεσθαι. *remissi.* Aristot. *Ethic. lib.* 2. *c.* 1. Οἱ μὲν ἐν τοῖς παιδικοῖς σφηνοφείοις, καὶ σκιαθολοὶ, γλίχροι, κιμβικίκαι, πάλαι τῆς δόξης ἐλλείπειν· Obiter vocabulum illud apud Lacertium retinuerimus. If *bit.* s. de Lacyde. Τοῦτον φασὶ καὶ τοῦ τῶν οἰκονομίαν γλυκύπικρα ἐσκέναι· quod Ambrosius Camaldun. reddidit, *dicit illum & circa rem familiarem se suaviter habuisse.* Vigerus, *ad Eclesiam, lepidissime* mavult. Cæterùm tu me spectatore referibito. γλιχρότατα ἐχόντα. Sic enim de eodem ex Numenio Eusebius *praepar. lib.* 14. *c.* 7. Ἦν μὲν δὴ Λακύδης ἐσπουδακὼς, καὶ πνα τρόπον ὁ λιχρώτατος οἰκονομικός. *Erat in publ. functionibus, diligens, maturus, remissor.* nos dicemus, somewhat near, and a great husband. mihi autem, cùm eruditissimum virum eam lectionem non animadvertisse, cùm Eusebium simul sub oculis haberet nec possum probare. quòd Οἰκονομικὸς literâ majusculâ praenixâ scribit, vulgoque certum quid designari, qui ἀπὸ τῆς ἀκριβεστέρας οἰκονομίας οἰκονομικὸς vulgò non nominetur. Quum revera Οἰκονομικὸς istic appellativum, five epithetum non commune sit; eúmque designet, qui est *rei familiaris, dispensandae, curandae, quaerendae peritus,* vel *qui negotio huic addictus est,* eidem sedulò intentus. De Polypo pisce Aristoteles *hist. animal. l.* 8. *c.* 17. Ὁ δὲ πολύπους. ἀνόητος μὲν δὴ· οἰκονομικὸς δ' δεῖ πάντα γὰρ συλλέγει μᾶλλον εἰς τὸν θαλάμιον, ἢ τυγχάνει κατοικῶν. Quod Plinius *l.* 9. *c.* 29. *Cum a cibo brutum locis suis animal, in re familiari ita solet, omnia in domum comportat.* nec de Lacyde aliter enunciatur.

Ἀρέσκεσθαι | *Sortem suam improbare.* Xyl. at hoc esset potius δυσαρεστεῖν, ἢ ἐκ ἀρέσκεσθαι malim ergò ἀρεσκόμενα, ut *lib.* 11. § 19. *placuisse, blandiri.* quod est finitimum τῇ κολακείᾳ, verùm hoc minus vanè vocabulum. Sed nec mirum Gentianum quicquam nocuisse. Siquidem & τὸ ἀρέσκεσθαι hoc eodem sensu usus videtur Plutarch in *praecept. ci μὴ τοῖς δῆμ ἀρέσκει ἄρχειν πολεμίοις κολακείας. εἰσὶ δ' οἱ ἀρέσκοι, οἱ πάντα πρὸς ἡδονὴν ὑπουργοῦντες, καὶ δεῖν ἐπιτάττοντες, ἀλλὰ δι' οἰκτίρμους δεῖν ἄκυρος τῆς ἐντυχόντος εἶ).* Arist. *Eth. lib.* 4. *cap.* 6. qui & τὸν ἄρεσκον τῷ κόλακι accuratius distin-

distinguens [illegible] 2. [illegible] [illegible] τὸ λοιπὸν [illegible] τοῦ βίου, ὁ [illegible]. εἰ μὲν [illegible] ἕνεκα, [illegible]· εἰ δ' ὠφελείας τῆς αὐτοῦ κόλαξ. ut commodum suum adulator sive Colax, obiectamentum alienum assentator sive blandus ille referat. Inde & ἀρέσκεια, ἔντευξις οὐκ ἐπὶ τῷ βελτίστῳ ἡδονῆς παρασκευαστική. Theophrast. [illegible] ad quem Casaub. videndus. Caeterum [illegible] sive *[illegible] blanda* nomine adulationem suam obvelasse quosdam, ex Anaxandride Comico monet Athen. *Deipnos. lib* 6. his verbis. Ταύτην δὲ τὴν κολακείαν τινὲς, ἐκτρεπόμενοι τοὔνομα, ἀρέσκειαν προσαγορεύουσιν ὡς καὶ Ἀναξανδρίδης ἐν [illegible],

Τὸ γὰρ κολακεύειν, νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

Adulatio nunc nomen [illegible]

De Pythagora Laert. *l.* 8. Ἀπείχετο [illegible] καὶ πάσης ἀρεσκείας, [illegible] σκωμμάτων καὶ διηγημάτων φορτικῶν. Quod autem [illegible] computatulo praestanda refert, [illegible] ipsius cupiditatibus satisfiat, minus probabile videtur.

Περπερεύεται [illegible] Xyl. adducens cum Suida [illegible] προπετεύεσθαι· & περπερεία, βλακεία & προπέτεια, [illegible]. & illud Apostoli [illegible] ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται [illegible] interpretatur, [illegible] est [illegible] vero [illegible] edito Lugduni [illegible] fuerit, sed [illegible] substituit [illegible] cerebro. Verum [illegible] invicem [illegible] apud Paulum Apostolum, vel interpretando vel explicando. Chrysost. οὐ προπετεύεται *non agit temerarie*. Vetus interpres. cui & Beza accedit, *Non agit perperam*, tanquam si a Latinis ea vox ad Graecos transierit. Syrus, *Non [illegible]*. Tertull. *de patient. c.* 12. *Non [illegible]*. Erasm. *Non est procax*. Alii, *Non est [illegible]*. Alii, *Non agit [illegible]*. Alii, *Non est [illegible]*. Alii, *Non adulatur*. Ego crediderim commodissime posse verti, *Non est [illegible]*, non est iactationi aut vanae ostentationi dedita. Ita Graeci. Schol. primo loco: Οὐκ ἀλαζονεύεται. Hesych. Πέρπερος, ὁ [illegible] βλακείας [illegible]. [illegible] κατεπαίρεται. Suidas etiam, Πέρπερος, ὁ [illegible] βλακείας [illegible]. Idem tamen inter alia: [illegible], ὁ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ [illegible] ἀναλαμβάνεται. [illegible] Πᾶν γὰρ ὃ μὴ διὰ χρείαν, ἀλλὰ διὰ [illegible] παραλαμβάνεται [illegible] Βασίλειος. [illegible] in verba (hic modo [illegible] non potius [illegible] [illegible] illi a Basilio an [illegible] Clemente Alex. [illegible] Apostoli locum exponens [illegible], inquit, ὁ καλλωπισμὸς [illegible] καὶ ἀχρείαν [illegible]. Verum [illegible] multo patet vocabuli huius usus [illegible], [illegible] ad vestitum duntaxat, quotamen etiam [illegible] solent οἱ ἀλαζόνες καὶ [illegible] βλακείας [illegible], [illegible] dicat. Docet [illegible] Cicero ad [illegible] [illegible], inquit, [illegible] [illegible] id est, quo [illegible], & quasi juveniliter [illegible] omnibus [illegible] fucis & ornamentis orationi meae [illegible] exultarem, & placere illis studui inquit Petr. Victorius. Accedit quod Stephanus [illegible] 16. [illegible] Sophoclis Scholiastem [illegible], κομψὸς, interpretari, & [illegible] apud quem [illegible] & [illegible] legendum, nulli potest esse ambiguum. Graecam si damus originem, malim cum [illegible] nostro [illegible] duplicatum [illegible] cum Stephano derivare. Verum plura de vocabulo isto qui volueret, adeat [illegible] H. Steph. [illegible] Jo. Dr[illegible] 7. Muret. *var.* [illegible] 7. Andr. Dacerium nostrum [illegible] Heinsium denique, qui [illegible] *[illegible]*.

Εἰ δέοι ὡς βραβύτερος [illegible] aut leg. [illegible] ut [illegible] pendium verbulum aliquod [illegible] proxime praecunte. aut [illegible], ut [illegible] aut [illegible] quippiam. Est autem ὁ [illegible] [illegible]. Sicut contra [illegible], ὁ ὀξὺς εἰς τὰ πράγματα καὶ ὁ ταχύς. Hesych. [illegible] Suidas [illegible] Σχολὸς, [illegible] τοὺς ἀμαθεῖς καὶ [illegible]. In [illegible] ἀπαρακολουθήτως [illegible] dicuntur, qui quasi [illegible], hoc est, non attendunt prorsus, id quod agunt. Et mox: Ἀλλ' αὐτὸς [illegible] παρακολουθεῖν. [illegible] ipsum quod [illegible], sive [illegible], ut [illegible] interpretatur. Jupiter [illegible] cap. 5. ὥστε μηδὲ παρακολουθεῖν, μηδὲ συνιέναι μηδέν. [illegible], cap. 2. [illegible] δὲ τοῖς ἐναργῶς [illegible] παρακολουθεῖς; Galen. [illegible] cap. [illegible] Ἔνιοι δὲ οὕτως ἀδυνατοῦσι [illegible] λόγῳ [illegible] ὡς μὴ παρακολουθεῖν τοῖς [illegible] [illegible] παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀνέχειν [illegible]. hoc [illegible] verba contendit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

μόνον ἔννοιαν ἢ τὸ ὅσιον ἄνδρα διδάσκει· ἀλλὰ καὶ παρηκολουθηκότα ἐξ ἀρχῆς τοῖς πεπραγμένοις. ut ut ἐξ ἀνωθεν illic quod illic ἐξ ἀρχῆς (eodem sensu usurpat Paulus Apost. *ad Timoth. epist.* 1. c. 4. v. 6 ὑγιαινούσῃ τῆς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ἣ παρηκολούθηκας. & *epist.* 2. cap. 3. v. 10. Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ. &c. quo loco cur Erasm. *affectionis es*, malit doctiss. Scriptor, quum Vulgatæ ac Bezæ *assecutus es*, causam nullam video ratio liquidem, quam assignet, haud est firma satis. *id jejunendum atque imitandum hortatur ut quomodo sequi posset, qui jam assecutus dicitur?* responsio proclivis est aliud est notitia & intelligentia, aliud usu & actu assequi: vel, si brevius vis aliud nosse, aliud posse. illud Timotheus jam assecutus erat, illud haud itidem adeptus monet itaq; Apostolus, ut quæ de se nôsset, ἅπερ αὐτὸς ἡμῶν, ἢ ὡς ἀκριβῶς ἐπεφάσας, ea imitari adniteretur. Vide & *l.* 2. § 9. & *l.* 7. § 3, 4.

Μὴ παρενθυμεῖσθω | *Ne eam jubinde cogitares.* Xyl. *ne ei animum adjiciaris.* Cas. imò, *non negligens, non neglectim habens*, sed quantum in te est, ardi-tatem hebetudinémque tuum corrigere & sanare contendens. παρενθυμεῖσθαι, *animum non advertere, negligere, neglectim habere.* de gubernatore Epictet. *lib.* 4. *cap.* 3. Κἂν μὲ αὐτὸς ἐκὼν, ὑποπαρενθυμηθῇ, ἀπώλετο· *Si vel parum neglexerit, animum non adverterit.* Marcus ipse *l.* 6. § 20. πολλὰ παρενθυμούμεθα, *negligamus multa, non animadvertamus.* & *lib.* 10. § 8. τὸ ἀπαρενθύμητον, *animadversionem sedulam, à negligentia & inadvertentia* immunem. & *l.* 6. § 50. σοὶ τὰ ὑπ' ἐτέρων λεγομένων, γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, *Sedulò attendere atque animam adhibere iis quæ ab alio dicuntur.* Epict. *l.* 1. *c.* 2. Τί οὖν, ἐπειδὴ ἀφυής εἰμι; ὑποχῶ τῆς ἐπιμελείας τότε ἕνεκα; μὴ γένοιτο. Ἐπίκτητον χρείαν ἔσκεψέ τις ἐκ ἔχειν· οἶδ' ἀλλ', ὑ χείρων. τοῦτό μοι ἐχθὲς ὄζειν. οὐδὲ γὰρ Μίλων ἔσομαι, καὶ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τοῦ σώματος· οὐδὲ Κροῖσος, καὶ ὅμως ἐκ ἀμελῶ τῆς κλήσεως· οὐδ' ἁπλῶς ἄλλου τινὸς τῶν ἀδιαμελείας, διὰ τοῦτο ὑπόγνωσιν ἔχων ἄφυον, ἀριεμένος. Flacc. *epist.* 1.

Non posse oculo quantum contendere Lynceus;
Non tamen Marcò contemnas lippus inungi:
Nec quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosâ corpus nolis prohibere cicutâ.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultrà.

Ità cum Græo nostro lubens lego, non, *quidam*, quadantenus saltem procedere & proficere licet.

Μηδὲ ἐμπλησθήνῃ τῇ νοσίᾳ | leg. ναυσίᾳ, vel ut Annot Lugd. νωθρείᾳ. *neque tarditate & inscitiâ, sibi complacentem* quod haud paucorum vitium est. Vide Solomon. *Prov.* c. 1. v. 22. Aug. in illud *Psal.* 36 v. 3. *Nolunt intelligere. Videtis, quia voluntati idem tribuit: sunt qui volunt intelligere, & non valent: sunt & qui nolunt intelligere; idò non intelligunt.*

§ 6. Πεφύκασι λογίζεσθαι ἑαυτῷ τὸ χάριν | Χάριν λογίζεσθαι, *gratificari, imputare.* quod in explorata re quadam haud multum differt. Juvenal. *sat.* 6 v. 179 de uxore ingrata.

Quæ tanta gravitas? quæ fama, ut se tibi semper
Imputet?

Martial *l.* 5. *ep.* 32.

Non totum mihi, si vocabo bona
Donis, & libet imputes, Severe,
Deum nostras legis exigisque vultus
& *l.* 2. *epigr.* 48.
Imputet ipse Deus nectar mihi; fiet acetum,
Et Falernam perfida vappa sitim.

Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 17 *Multi sunt tam pravæ naturæ, ut malint perdere, quæ præsciverunt, quam recepisse, superbi & imputatores.* & *l.* 6. *c.* 12 *Quædam quæ homines sibi præstant, nobis imputant.* Tria scil. Marcus beneficia collocantium genera ponit. primum est eorum, qui palam imputant: secundum eorum, qui etiamsi id palam non faciant, apud se tamen tanquam de debito cogitant: tertium eorum, qui tantum abest ut imputent, ut ne cogitent quidem.

Ἄλλως μέντοι | f. ἀλλὰ vel ἀλλ' ὡς· nisi in illud ὡς ex linea proxima huc irrepserit.

Ὡς δεῖ χρῆσθαι διανοεῖται. At Senec *de benefic. l.* 1. *c.* 2. *Donata beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret* hoc est, quod Marcus hic, ὡς δεῖ χρῆσθαι διανοεῖται. Ut mox: *Beneficiorum simplex ratio est: exigantur tantùm, non computantur. si redit aliquid, lucrum est; si non redditur, damnum non est. Ego illud dedi ut darem: nemo beneficia in calendario scribit: nec avarus exactor ad horam & diem appellat. nunquam ille vir bonus cogitat, nisi admonitus à reddente. turpis fœneratio est, beneficium expensum ferre.* Idem. *l.* 3. *c.* 14. *Ista tutura est rei tantæ dignitas, si beneficium mercem facimus. & lib.* 4 *c.* 3. *Beneficium turpitudo est, & turpissimum id causâ ullius rei dare, quàm ut datum sit. si interest & commodum tuum, istud non est beneficium, sed fœnus* & c. 14. *Non est beneficium quod in quæstum mittitur. hoc dabo, hoc recipiam; auctio est.* ut ait Ovidius,

Quæ quia nondixit, non dedit, illa dedit:
Eadem modo, qui beneficium ut reciperet, dedit, non dedit. Et Cleanthes *ibid. l.* 6. *c.* 13. *Multum à beneficio distat negotiatio.* Dominus Christus, Luc. *c.* 6. *v.* 35. Ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανίζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες. & *v.* 34. Ἐὰν γὰρ δανίζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί;

Οὐδὲ οἶδεν ὁ πεποίηκεν | Senec. *de benef. lib.* 2. *c.* 6. *Quam dulce quam pretiosum est, si gratias sibi agi non est passus, qui dedit; si dedisse, dum dat, oblitus est?* Chilo apud Auson.

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

Verùm quadrat ad hoc Domini Servatoris præceptum hyperbole elegantissimâ conceptum, Matth. c. 6.

c. 6. v. 6. Ποιῶν ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιά. *Faciens eleemosynam noli scire sinistra quid dextra facit.* Ambrosius *offic. l.* 1. *c.* 30. quò & Euthymius inclinat, ità interpretatur, quasi dictum esset, *ut frater tuus, qui sit tanquam dextera tua, quid facere soleat.* Sic factus, ut *proxima nescire velit*, uti Persius loquitur. Melius Jo. Chrysost. *orat.* 19. Οὐ χρίσας ἀπέστειλε, ἀλλ' ὑποβρεχίους αὐτὸ ποιῶν. Ἵνα γὰρ οἶον τὸ δεῖ, φησι, καὶ σιωπὴν ἀγαγεῖν, καὶ παιδεῦσαι ἔχω σοι τοῦτο, καὶ μὴν αὐτὰς δυνατὸν ἦ τὰς δεκανυμφίδας χεῖρας λαθεῖν ἐμὲ, ὡς πάντα φασὶν, ὅτι τοῦ σώματος ἔστι κρύπτειν ἀνθρώπους πάντας· γὰρ ἐνταῦθα λανθάνειν ἐπέλαδεν. Nam quod de *dextra*, quæ sit *amor divinus, sinistra*, quæ *favor humanus* existat, argutantur Hieronymus *in Matth.* Hilar. *ibid.* Aug. *in Psal.* 121. & *in* 1. *Joan. tr.* 6. & *de temp.* 60. Gregor. *in Joh. lib.* 3. *c.* 21. Theophylact. *in Matth.* alii; est merum ipsorum commentum. Rectiùs Clem. *Strom. l.* 4. Ἀλλ' ἐᾶν αὐτὸς ὁ ἐλεῶν, ὅπ ἐλεεῖ, γινώσκειν ἐθέλει. Aliud est quod Senec. *de benef. l.* 6. *c.* 8. *Beneficium nitgere nemo accepit, nemo it nescient.* Beneficium nisi sciens volensque dare nequit verum beneficium qui dat, quod beneficii præstiti imputationem, perinde affectus esse potest, acsi quid faciat secretive nescius sit: atque hoc est, quod post Christum nostrum, Marcus voluit. Geminà planè mente Plato in *Theæteto*, de Philosopho genuino. Ταῦτα μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλαττης λεχρώδεις χῆες. καὶ ταῦτα πάντα, διὰ ὅτι ἐκ οἶδεν, οὐδὲν. οὐδὲ γὰρ αὐχεῖ ἀπέχεσθαι τῶ εὐδοκιμεῖν χάριν, &c. Optimè formulæ istius sensum exprimit.

Ὅμοιός ἐστιν ἀνδρὶ | ità mox: ὡς ἄνθρωπος.

Μισθὸν ἄλλο σεσπεζηκότι | Vide *ad lib.* 7. § 73.

Οὐκ ἐπιδοᾶται | Quod Dominus Christus Matth. *cap.* 6. *v.* 2. ὅταν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς.

Μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον | Vide *l.* 6. § 7. & *l.* 11. § 4. & *lib.* 12. § 29. Senec. *de benef. lib.* 1. *cap.* 2. *Quandoquidem priorum curatus es, perseverabis in aliis curandis. Malus apud ingratos faciendi. ne assuevis; opus tuum perage. & partes boni viri exequere. alium re, alium fide, alium consilio, alium præceptis salubribus adjuva,* & *lib.* 4. *cap.* 14. *Ad beneficium non addidit cogitatio avara, nec sordida, sed humana & liberalis, cupiens dare etiam cum debeat, & magere movere ac recentibus uti.* Hoc est quod suo more, id est, Comice. Plaut. *Truculent. Act.* 2. *Sc.* 2. *v.* 39.

Is probus est, qui ubi non peccat quàm sit probus:
Improbissumus autem quisque, ubi peccato, ne perpluam.

Seriò magis alii, quibus visa apud Plut. *de sanit. præcept.* & *adv. rust. Epicu.*

Καὶ μὴν παυσόμεθα διδόντες ἐξ ἀφθονίας.

Vide *lib.* 7. § 73. Plin. *lib.* 3. *ep.* 5. *Antiquitus beneficia subversas, nisi illa posterioribus cumules.*

Ἐν τόποις ἐν δεῖ εἶ | Interrogantis tanquam ex aliena persona, esse volunt hæc verba, Xyl. & editor Lugd. affirmantis ac præcipientis ex sua. Cæterùm malim, quia subsequentia, ναί. ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο, &c. subjectionis sive responsionis formam habent.

Ἀπαρακολούθητος | *sic ut non prius intelligas* Xyl. imò potiùs, *sic quasi non intelligas ipse* ut in præcedentibus: ὑφ' εἷς. Sic *l.* 2. § 15. sed ratione diversâ ἀπαρακολούθητος ἐνεργεῖν. Vide *supra ad* § 5. Συναπαρακολουθητέτεσσος.

Βάλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αὐθέντα | Ità reverà beneficia conferenda, ὡς αὐθέντας, *ut gaudeat fide gratumque sibi beneficium is cui benefit*, ut ait, *lib.* 11. § 15. Verùm ut beneficii autorem, quis is fuerit, dignoscat, nihil quicquam est necesse. Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 9. *Interdum & ipse qui juvatur sciendus est: ut habeas, nec a quo acceperis, sciat.* Exemplum subjicit Arcesilai, qui amici pauperis, sed paupertatem per verecundiam dissimulantis, ac per ægritudinem decumbentis, pulvillo facculum clam subjecit, ut quod desiderabat, inveniret potiùs quàm acciperet. Crebrum hunc nominat Laert. *l.* 4. Apellem Cheium Plut. *de adul. & amic.* quem & fraude amicâ utrinq; deprehensa, dixisse, Ἀρκεσιλάου τὸ παίγνιον, ille; λεκεσιλάου τοῦτ' τὸ κλέμμα. ille refert. *Ibid.* Plut. Τῷ τὸ φίλα χάριν διδασκαλικὸν ἔδην ἔστιν· ἀλλὰ παλλάκας, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐπιτιθέασι, καὶ φίλοις ὠφελίαν ἐντυχὸν ἢ διαλυσαμένοις· ἀγνοοῦσι ἐπωφελουμένοις. Sed ad Senecam redeamus parta Marco interrogantem. *Quid ergo? hic nesciet a quo acceperit? Primum nesciat, si hoc ipsum beneficii pars est. Deinde ille nesciet accepisse? ego scilicet rei dedisse. Parum est, inquis. Fateor, si non vere cogitas, sed si dare, quo genere accipienti maxime prospiciatur erit, dabit. contentus ero te tacite: alienum non beneficere debentem, sed cuiere beneficio. Velo, inquis, scire. deceptum quæris. Velo scire? Quasi ji hic utilius est nescire? ji beneficius? ji gratius? non ut aliam partem adibis? Velo scire. Ita tu conservum non servabis in tenebris? Bona tua in area tua mitto. quid? ego illi jam indicaturus me dedisse, cum ei præcepta & maxima necessaria, ut cupiditatem reprobem, inculcabo, animosum quid me? hoc in re beneficii inter duos lex est, ut ille sciat accepisse? Nescit, alter accepit, nemo scit.*

Τὸ δὲ τῶν λεχρίων παραδέχεσθαι | nos *viscera*. Cæterùm sic ex Polybio Suidas, ἀπὸ τοῦ ἁπτομένου ἀκούειν λόγου. i. e. τοῦ, ἀπαλαμβάνειν. Suidas. ex. gr. Xyl. ut sit παίγνιόν ἐστιν, idem quod παίζεται, *ecquare*. neutrum satis arridet. ego conjecturalem particulam deesse puto, ἆρα παίζεται, *ecquare jocetur*. Ita alium ludificet τὸ παίζειν ἐμοῦ. Eusebius *hist. eccl. l.* 3. *c.* 39. Papiam narrat, τοῖς ἀποστολικοῖς παραδεδομένοις ὁμοίως ἀπὸ τῶν ἀποστόλων ἐρχομένοις ξένοις ἐπιγνώμασι, καὶ τοῖς τῆς πίστεως ἰδίοις ἀπὸ φωνῆς ἐκείνου παραγενομένοις, ὡς ἔφη, τὰ τῶν Ἀριστίωνος καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου παραδόσεις μαθητῶν, commentitia multa tradi-

tradidisse quod verbum & in H. Stephani thesaurum poterit immitti.

Lì ỏ θέλεις σωθῆναι | forsan σωθῆναι *intelligere*. quamquam & σωθῆναι eo sensu usurpatum invenias. Ità enim Herodot. *l.* 3. Τῷ μοι δοκέει σωθῆναι τὴ ἀρχὴν λέγειν ὑμῖν τὸ χρηστήριον. Demosth. *pro Coron.* Ἐπὶ ὑμᾶς ὅμως μαλλον, ὅτ' αὐτὸς ἐδυνάμην σωθῆναι. ubi tamen quidam codices σωθήσει. Herodian. *lib.* 2. de Germanis Ὥσ τε τὰ σώματα ῥηϊδιόταλοι καὶ μεγάλοι εἰσὶν, ὅτω καὶ τὰς διανοίας παχεῖς, καὶ μὴ ῥᾳδίως σωθῆναι δυναμένους ἐπὶ μετὰ πανουργίας ἢ δόλω λόγοισι ἢ ἔργοισιν. Gregorius Nyssen. *l.* 1. Ἀλλὰ καθάπερ καὶ ἐπὶ γραμμάτων τοῖς ἐπὶ δοκοῦσι φασὶν ἄτοις σωθῆναι τὰ ἐν τῇ πίνακι λεγόμενα ἐκ εἶδόν τε μὴ μανθάνοντα, δικαίως ἂν λέγω. & *l.* 4. Οὔτε τοῖς παισὶ τοῖς μὴ δυναμένοις ἤδη ὅπως βεβιωκότων, ἔτε τοῖς κολάσεις ἢ δίκης καὶ ἀσεβῶν ἐπιτιθεμένων σωθῆναι βέλονται. Lexicon apud Suidam in Sacra autor incertus, μηδὲ σωθῆναι τὸ λεγόμενον ἐμοὶ.

Μὴ ἐκλά. μὴ παρὰ τοῦτο | forsan, μηδὲ ἐκλὰ τοῦτο. *Ne metuas, neve hac de causa opus aliquod facinus omittas.* Verumtamen nihil temerè mutatum velim.

§ 7. Ὅτοι, ὦ φίλε Ζεῦ | Indè Ζεὺς ὑέτιος, ὄμβριος, idémque Ὅτιος & Δεύς, & Ὅτιον λίθος Hesych. Ὅτιος Ζεὺς ὄμβριος. Aristot. *nom. de mund. cap.* 7. Τέτε ὑπὸ τῆ ὑετῆ κεκλῆται. & Phurnut. *de Deis c.* 3. Ἐκεῖ πον ỏ καὶ Δεὺς καλεῖται, τάχα ἀπὸ τὸ δίειν πῶ ζωῆ. Lucian *dialog. Iov. & Gan.* Ἀτὰρ ỏ ἐκ ἠκούσας ὄγμε. ἐπὶ βωμῶν εἶδες ἐν τῷ Γαργαρίῳ τὸ ὑόνιον; Pausan. in *Attic.* meminit βωμῶ ὀμβρίε Διός. Athenæus verò refert ellc γῆς ἄχαλμα ἱκετεύσας ὕσαι οἱ τὸν Δία· ἔτε ὄμβρον δοῦναι Ἀθήναιος, ἔτε τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι συμβὰς αὐχμός. At de Ægypto Nilum alloquutus Tibull. *l.* 1. *eleg.* 7.

Te propter nullis telluris finibus imbres;
Arida nec pluvio supplicat herba Jovi.

Et Schol. *ad Pindar. Pyth. od.* 4. Κεκτίδθω πῶ Νείλου φασὶν ὡς Παφλάγονες, Αἰγύπτιε Ζεῦ Νεῖλε, ἀναλεγεῖν γὰ πῖς τὸν Διὸς ὄμβριος τὸ τοῦ Νείλε ὕδωρ, καὶ ὅτ' ἀνάγκη τινὰ εἶπον τῷ Διὶ τῷ. Verùm Deus verus vivúsque solus est Ζεὺς ὑέτιος. non Nilus, non nubes ipsæ, non ulla apud extraneos in pretio habita Deunculorum mendacia atque mendicabula. Vide Jerem. *cap.* 14. *v.* 22. Job *c.* 38. *v.* 25, 29, 34, 37. Psal. 65. *v.* 10, 11, 12. Zech. *c.* 10. *v.* 1.

Κατὰ τῆς ἀρᾶς τῆ Ἀθήναιον | Existimat Xylander improbare Marcum illic commune illud & damnosissimum vitium, quo plerique ea tantùm expetant, quæ ibi ipsis privatim prosint; nihil soliciti de communi bono: & Athenienses notare, utpote qui injustè & illiberaliter suis tantùm agris pluviam & fertilitatem poscerent, reliquorum hominum nullam rationem habentes. At contrà planè precesistiusmodi probat Marcus, quibus homines non sibi tantùm privatis, sed universis, vel civitati reique publicæ universæ, in qua degunt, è numine faustæ prosperæque comprecentur; ostenditque facile mentem Athenienſium illas, quæ eram in supplicationibus fiunt, non suæ tantùm regioni & sedi tantùm, sed & insuper Græciæ, memores fuisse ex Pausaniæ supra dictis discimus. Verùm quod Gregor. *in Job. lib.* 18. *cap.* 3. & Hieron. *nom. in Thren. c.* 3. *v.* 41. quæ indè constat Hieronymi non esse, quia ex Gregorio mutuantur. *Et orationem spernatis, ut operationem fugiendam est oratio.* itaq; precibus opera sunt adjicienda. & tam pro bono publico comparandi, quam supplicationes concipiendæ. Hæc itaq; revera locum hic Menandri pro patria devovendi illa à Xylandro etiam laudata, ex Euripide *Phœniss.*;

Lì ỏ καλῶν ἥκεις Θ., ὅ, τι δυνατός τις
Χερσὶν, ἀλλάξαι πόλιν, κ' εἰς κοινὸν φέρει
Πασῶν κακῶν ἂν αἱ πόλεις ἐλαττοῦνται
Περιόντα, τὸ λειπὸν ἐυτυχοῦσιν ἄν.
Si quisquam quantum quisque sit, videt, bonum
Patriæ offerat, donec quæ publica rei;
Minus malorum creditur prodiderit,
Et amplexu reddat cunctis indigis.

Siquidem, ut rectissimè Andocydes *orat. adv. Alcibiad.* διὰ μὲν τὸν ἴδιον ὠφελεμένοις ἀδεῶς αἱ πόλεις μᾶλλον καρπῶνται· διὰ ỏ τὸν ἴδιον κινδύνων, μεγάλαι καὶ ἀλώβητοι γίγνονται. Vide *ad lib.* 1. § 16. & *l.* 7. § 4.

Ἦτοι ἡ δεῖ εὐχὴν, ἢ ὅτως ἁπλῶς καὶ ἐλευθέρως | ἐλευθερίως legit Casaub. *ad Pers. Sat.* 2. qui & τὸ ἁπλῶς καὶ ἐλευθερίως εὐχὴν, orationem simplicem & liberalem opponi censet τὸ εὐχὴ ἐμπορικῇ i.e. *precari ematicè*, ut Persius loquitur: quam interpretatur, vel eam quæ habet conjunctum sacrificium majoris alicujus victimæ, aut votum rei consecrandæ; quod sit velut pretium diis repensum, ut sit in emptionem contrahenda; vel quæ toties fuit repetenda, & tam assiduè ac λιπαρῶς καὶ ἐκτενῶς facienda, ut hoc ipsum pretii loco censeri possit; quia, ut ait Seneca, *Nulla res carius constat, quàm quæ precibus empta est.* Mihi videtur Marco, τὸ ἁπλῶς ἐυχῆς, *orationis simplicitatem* quandam denotare, qualis illa Athenienſium formula, quæ generali quadam ac familiari ratione Jovem compellat, nec terminos illi rerum tribuendarum anxiè solicitéque præscribit. qualis itidem ea formula, quam amicis suis poeta quidam præscripsit, à Platone in *Alcibiad.* 2. laudatâ;

Ζεῦ βασιλεῦ, τὰ μὲ ἐσθλὰ κἠυχωλὰς, καὶ ἀνόλβοις
Ἄμμι δὲ δὸς, τὰ ỏ δυνατὰ καὶ εὐχωλῆς καὶ ἀπαλέξοις.

vel, ut *Anthologia l.* 1. *c.* 31. habetur

——τὰ ỏ δυνατὰ καὶ εὐχωλῆς καὶ ἀπερύκοις.

Tu res summe, dato nobis bona, sive rogemus,
Seu non: et mala vel poscentibus usque negato.

Sed & Laconum, qui ut Plato *ibid.* καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ

μοίᾳ ἐκάστῃ προσαλοίσεως ἐυχομὲ εὔχεσθαι, τὰ καλὰ ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ Διὸς δίδοναι κελεύοντες αὐ σφίσιν αὐτοῖς. Unde & Jupiter Ammon dixerit, βέλτιόν ἐστιν τὸν Λακεδαιμονίων εὐσεβεῖν ἢ μᾶλλον. ἢ τὰ σύμπαντα ἦν ἐλλιπῶν ἱερά. Quam & Xenophon *de socrate memorab. l.* 1. Εὔχεσθαι δ' αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ἁπλῶς τἀγαθὰ δίδοναι ὡς τοῦ Διὸς κάλλιστα εἰδότας, ὁπόσα ἀγαθά ἐστι. Respexit eodem Juvenal. *Sat.* 10. *v.* 346.

Nil ergo optabunt homines? si consilium vis,
Permittes ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii.
Charior est illis homo, quam sibi.——

Atque hoc est quod R. Simeon in *Pirke Abot. c.* 2. § 13. תפלתך קבע אל תעש *Orationem tuam fixam ne feceris* hoc est, nolis inter orandum terminos numini figere, legémque quid facturus sit. Deo præscribere; sed vota tua 2
simpliciter, prout illi visum fuerit, præstanda ipsi permittito. At τὸ ἁπλῶς εὔχεσθαι, sive *liberaliter* precari, (ità enim cum Xylandro malim, quàm cum Merico, *hbere*) est ejusmodi orationem adhibere, quæ alios etiam contribules, conterraneos, aut extraneos etiam nobilcum unà comprehendat, qualis ea est, quam hic Marcus retulit. Attica supplicandi ratio: qualis itidem, quam Xylander hic adducit, Persarum veterum, de quibus Herodot. *l.* 1. apud quos lege hic cavebatur; ἑαυτοῦ μὲν δὴ τοῦ Διὸς ἕνεκα μόνου, ἢ εἰ ἐγγίνεται ἀρετῆσι ἀγαθὰ ὁ δ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατάστημα εὖ γίνεσθαι, καὶ τοῦ βασιλέος ἐν τῷ δὴ τοῖς ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. Sed liberalior hæc Christianorum litania. Paulus *1 motho ep.* 1. *c.* 2. *v.* 1. præcipit ποιεῖσθαι δήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας, ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων. Liberalissima vero omnium λειτουργία Judaica. si Philoni credimus, *de monarch. lib.* 2. Τῶν μὲν δὴ ἄλλων οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ οἰκείων καὶ εἰλαν καὶ πολιτῶν αὐτὸ (αὐτῶν forsan) 4
μόνε, εἰδέναι τὰς τ' ἐυχὰς καὶ θυσίας ἐπιτελῶν ὁ δ ἦν Ἰουδαίων ἀρχιερεύς, ἃ μόνον ὑπὲρ ἁπάντων ἀνθρώπων ἦμες, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως μεγάλης, γῆς, ὕδατος, ἀέρος καὶ πυρὸς, τάς τ' ευχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας ποιῶνται, τὸν κοσμον, ὡς ἂν δι' ἐκείνου σωθησόμενον, ὑπὲρ ἧς ἱκεσίας καὶ λιτῆς εἰώθασι ὑφεωμένοις τὸν ἡμέτερον πατριάρχην τῆς ὅλης φύσεως ἀυτῷ μεταδίδοναι τῷ ἡγεμόνι.

§ 8 Σωίπαξεν ὁ Ἀσκληπιὸς τέτῳ | Σωπάττειν, *in augure, quæ pone, præterire*, quomodo ægrotus medici hoc vel illud fumendum. Plin. in Pomp. Ἐπειδὴ νοσεῖ σωίπαξε κέλευε ὁ ἰατρὸς. quod in ἀρχαῖς νοσῶ, σὺ κέλευε ὁ ἰατρὸς λαβεῖν σεσιτάρξε. (sic) vocabulum hoc frequentatum. Sed altero illo potius usus Marcus videtur, quo σωπάξειν ἢ σωπᾶσθαι τινὰ τι designaret. itaque Verto, quo Marci mentem exprimam, insolenti licet vocabulo, *coordinavit*. alioqui σωπᾶσθαι etiam simpliciter pro *præcipere* sumitur. Sund Σωπάξας. ἐστιλάμενος. adductis ex Polybio illis, Σωπάξας, ἐλαύνειν χθ' ἁπλῶς ὅσον ἔχει δυνάμεως.

Ὁ Ἀσκληπιὸς; Æsculapium medicinæ præsidem Deum per insomnia remedia sibi suggerere opinabantur. in quo argumento frequens admodum est Aristides in orationibus sacris. *Orat.* 1 ἀλκείαν προσεπᾶσθαι ὁ Διός. & *simil* ἀσπίδα ὑπεπάξαι & *Orat.* 2. ἀνυπόδητον προσελθεῖν, &c

Σωίπαξεν τέτῳ ἢ τῶ ὅλω φύσις νόσον | Ità *l.* 4. § 45. σωπέπαχεν ἡμῶν ἡ τῶν ὅλων φύσις τὰ ὅλα. & *lib.* 6 § 16. ὅσα οἱ θεοὶ ὑπονέμουσι καὶ διαπράττουσιν. Verùm ibi de rem medicam respectum habet, quæ medicinæ rationem universa ista obtineant Plato Sophist. Ἰατρική τις ἡ κολαστική. Aristotel *Ethic. lib.* 2. *c.* 3. Ἰατρικά τις ἡ παιδεία. Idemque *rhetor. lib.* 1. *c.* 14. Et Æneas Gaz. *de anim. immort.* Ἴασις ἡ κόλασις. *Medicina quædam est correptio divina.* Ambros. *in Psal.* 37 & Hieron. *in Ezech. Quæ putatur pœna, medicina est: sicut enim quædam datur cathartica, ut noxius humor, qui ineft corporibus, egeratur: sic & dominus dat calicem terremotorum mirabilissimum, ut quicquid fellis amaritudinis est auferat a peccatoribus, & præsentia eos restituat sanitati.* Optimè Simplicius distinguit *in Ep. Vett. Enchirid* ad duo artis medicæ munera 3
respiciens, vel ægritudinem profligandi, vel valetudinem sanitatemque conservandi; mala externa, calamitatesque omne genus esse, ἢ νοσῶν διεξαγωγὰς, ἢ ὑγιαινόντων γυμνασίας, *vel ægrorum medicamina, vel sanorum exercitia.*

Κατάλληλον ὡς τῷ ἀνθρώπῳ | *ad fatum*, sive *fata, congruens & conjunctissimum.* Ità κατάλληλα φάρμακα, *medicamenta congruentia*, Diosc. lib. 5. & προφὰς τοῖς νοσοῦσι κατάλληλος, *alimenta ægrotantibus congruentia*, referente Budæo & Mateo nostro ὑγιάσιμα κατάλληλα. *cognationis* vel, *agri*. *l. magna in gr. l.* 7. § 2.

Ὡς καὶ τοῦ λίθου συμβαίνει | Vide *l.* 4. § 23. & *lib.* 7. § 57. Ludit autem hic in ὁμωνυμίᾳ verbi συμβαίνειν, quod & *evenire* & *convenire* significat. Verum de hoc alibi vocabulo in re architectonica, nihil dum comperi, nisi quod Labus *explicat. l.* 9 *c.* 4 *lat. jaci*, inquit, *ajunt & dicunt & definiunt & bene orationi, si ad necessitatem ædium sit opus, redigantur. differenda igitur quædam & præmanda, neque ut in structuris lapidum impolitorum, sed quæ conveniat, quisque possessum* quod hic conservari, alibi negari dixit, eadem metaphora, imagine ductus *Non enim ad parietis curam hæc tantum ex uno transferuntur in usum, ut possimus quæ congruunt connectere, sed in structura corporum naturam etiam ipsa sibi convenientia inveniunt, eaque aptare, & in quo fixi*

possit subsistere. Suidas hæc ipsa Marci verba nobis exhibet sub hoc titulo: (quod idem & apud Hesychium legitur) Συμβαίνοι]α, συμφωνί]α. quo sensu apud eundem autor nominatim: Τὸ δὲ σωστὸν, εἰ συμβαίνει τοῖς λόγοις τὰ πράγματα. Et ἀσυμβ]ησία ἡ ἐνταῦθα ἢ ἡ γλῶττα τὴν γνώμην σωίζαινε. Et Artifid *orat.* οὐ τὸ πραγμάτων Ἀλλ' ἀπιστῆς, ἵππου μὲν δέημα, ἅμαξα ἢ τῆς κεφαλῆς ὄνος, πράγματα δὲ συμβαίνοντα. Et Liban. *orat.* 21. μάτηρις ἀδικῶν ὁ συμβαίνοι τῷ νόμῳ. Jo. Chrysost *in 2 Cor. ep.* 2. *orat.* 30. ἔστι δὲ καὶ τὸ αὐτὸ σημῆναι, καὶ μὴ ἐφικνεῖσθαι, ὅταν ἐν τοῖς δόγμασι συμβαίνωσί τινες, ἐν ᾗ τῆς σφῶν ἀλλήλας διαφωνήσωσιν. Theodoret. item, *therap.* l. 1. fidem ad τὰ νοητὰ Speculanda necessariam contendit; ἐπειδὴ γὰρ οὐδὲ εἰκόνα ἐξευρεῖν αὐτοῖς συμβαίνουσιν ὑπόν τε. Idemque *l.* 11. de prædictionibus prophetic s. Ἐξεπίστατο πάντα τὰ τῶδε σφῶν γεγονότα σεμνῶς, καὶ οὐ μόνον ἀληθῆ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐναργῶς ξυμβαίνοντα, ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ ἐκεῖ μελλόντων πιθανώτατα. ex ante omnes hos Plato in *Theæt.* Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἄλλοις πολλοῖς συμβαίνει ἀμαθίαν ὑμᾶς, ὥσπερ νῦν σοὶ σκαπτόμενον ἐμοῦ συμβιβάζοντα εἰς τὸ μέσον. Aschylus denique à Plutarcho in *Thes.* laudatus,

—— τοιῶδέ τις συμβήσεται ;
Τίν' ἀνυπτάζω τῆσδε ; τίς φερέσθω ;

Ἁρμονία δεῖ μία ; Sext Emp. *adversus Music. lib.* 6. *c.* 1. Καὶ ἁρμονίαν θοιοῦσαν τὸν κόσμον. Vide *ad l.* 7. § 4.

Ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται | Vide *l.* 4 § 4.

Ἐκ πάντων δὴ αὐτῶν ἡ εἱμαρμένη | Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. *Nihil aliud est fatum quam series implexa causarum.* Vide *Ph.* 6 § 37. & *l.* 7. § 8. & *l.* 10. § 4. Tacitus *annal. l.* 6. *Sed mihi hæc & talia audienti, in incerto judicium est, fatone res mortalium, & necessitate immutabili, an forte volvantur. quippe sapientissimos veterum, quique fecisse eorum memorantur, diversos reperies, ac multis insitam opinionem, non nostri, non finem, non denique humana in Dei cura. Ideo creberrima & tristia in domo, fœda apud deteriores esse. Contra alii, fatum quidem congruere rebus putant; sed non e sortibus stellis, verum apud principia, & nexus naturalium causarum. ac tamen electionem vitæ nobis relinquunt, quam ubi elegeris, certum ordinem casuum gradum. —— nec plerumque tot tabulæ Senni, quam primo cuique ortæ cujusque à cunabulis.* Epicureos & Stoicos designari apertissimum est.

Τὸ ἐφέσιον ἀπῶ | Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 2. & *l.* 12. § 23.

Ἐκ ἐκείνα ὁ Ἀσκλήπι | leg ἐκ ἐκείνα, ὁ Ἀσκλήπι ; vel [ὦ] ὁ Ἀσκλ. σωτῆρες.

Πάντα γὰρ ἢ ἐν ἐκείνοις δεῖ τρέχει | Plato *in Gorg.* Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύειν ἡδὺ ἦν, καὶ χαίρειν αἰ ἰατρευόμενοι ; ἀλ' ἐμοίγε δοκεῖ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε. Parmic. *de errore Gent.* Morbo pro salute invalescit felicitas medicina se opponit ; aperit cibi, amari potus ingeruntur & si convaluerit malum, ferrum & ignis adhibetur. Ità Senec. *Agamemn.* 2. 1.

Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.

Nato *renovat. l.* 1. *v.* 225

Durè aliquæ præcepta vocat mea : dura fatemur
Esse : sed ut valeas multa dolenda feres.
Sæpe bibi succos, quamvis in ore, amaros
Æger : & eranti munera nata mihi est.
Ut corpus reddamus ferrum pretiosa & ignem
Arida ne fetidos ora lacessat aquæ.
Ut valeas animo quicquam tolerare negabis?
At pretium par. hæc corpore multa habet.

Prudent. *de Coron. hymn.* 10.

Horretis omnes hujce carnificis manus ?
Nam mitiores sunt manus medicinæ.
Lanienæ quando sævit Hippocratica ?
Vivum secatur viscus, & recens cruor
Scalpella tingit, dum putredo abraditur
Putrate ferrum tristè sinuosos vias
Inferre coctis, quod secat, fenebriter.
Non est amarum, quo reformatur salus.
Videntur isti carpere artus tabidos ;
Sed dant medelam rebus imis vividis.

Quod Senec. *ad Marc. c.* 22. *Adjice lacerationes medicorum ossa vivus legentium, & ictus in viscera manus demittentium, non simplicè dolere pudenda curantium.* Tertull in *Scorpiac. c.* 5. *Est hæc perversitas hominum, salutaria excutere, exitiosa sectari, periculosa quæque ut tutissima vitare, mori denique citiùs quàm curari desiderare* (transpono, *peric. quæq; desiderare, med. vit. mori d. c.* 9 *c.* Vel sic erit in ; *med. vit. peric. quæque desid. mori dem. est, q. cur ut* Rigalt. *periculosa quærere, medicas magis vitare, &c.*) & est plane quasi levitia, mentem de scalpello, denique cauterio, de sinapis incendio, non tamen fecari, & sinuri, & extendi, mordicatione adhibita malum, quia dolores utiles affert. nec quia tam immodo contristat, recusabitur ; sed quia nec fœtus contristat, adhibebitur herbarum exitus fructus exhibet, utilium denique ; & gemmi, & magicum interdum mortis medicamentum eadem mercede cumulabit, & artifex optimus prædicabit, & sævus jam negabit. Et si martyria evenant, sed in salutem ; facere & Deo ne vitam adversam per ignes & gladios & verbera quæque curare. Senec. *de providentia c.* 3. *Illum ergo ibi quæ ex accidentibus aspera, quæ adversa & non mandata patientiæ ipsis ejus quibus accidunt ; & ubi pro malis sit, quorum major Deus cura est, qui in singulorum, diffusissimum videtur, quos [cum] ama, pro ipso se habeat : evenient ista, quæ horremus & tremimus. pro ipso est, inquit, in exercitium projecit in egestatem abdusit, luctui, conjugem efferat, ignominiæ, adulterum?*

si mireris, hoc pro aliquo esse, miraberis quosdam & igne curari, nec minus sanari ac [illegible]. Sed si [illegible] rerum, remedii causa quaedam & radi [illegible] legi, & extrahi venas, & quaedam amputari membra, quae sine totius pernicie corporis haerere non poterant; hoc quoque patieris probari tibi, quaedam incommoda pro his esse, quibus accidunt. [illegible] *quaedam quae [illegible] atque appetuntur contra eos esse, quos delectaverunt; similima cruditatibus, ebrietatibusque, & caeteris quae necant per voluptatem.* Idem *de ira lib.* 1. c. 4. *Quid ergo? non aliquando castigatio necessaria est? quidni? non enim nocet, sed medetur specie nocendi. quemadmodum quaedam hastilia detorta, ut corrigamus, adurimus, & adactis cuneis, non ut frangamus, sed ut explicemus, elidimus: sic ingenia vitio prava, dolore corporis animique corrigimus. Nempe medicus primo in levibus vitiis tentat non multum ex quotidiana consuetudine inflectere, & cibis, potionibus, exercitationibus ordinem ponere, ac valetudinem tantum mutata vitae dispositione firmare: proximum est, ut modus proficiat. Si modus & ordo non proficit, subducit aliqua & circumcidit. Si ne adhuc quidem respondet, interdicit cibis, & abstinentia corpus exonerat. Si frustra molliora cesserunt, ferit venam, membrisque, si adhaerentia nocent, morbumque diffundunt, manus affert. nec ulla dura videtur curatio, cujus salutaris effectus est.* Idemque *de benef.* l. 5. c. 20. *Beneficia multa tristem frontem & asperam habent; quemadmodum secare & urere ut [illegible].* Simplicius *in Epict. Cruciatus vehementissimos in morbis, etiam plebeii homines libere admittunt, cum secari etiam medicis numeratam [illegible] urendi que praebent. Si corporum medicum [illegible], cumque urentem & secantem, atque ipsos corruptos [illegible] mutantem, non malum sed bonum dicimus, atque adeo gratias agimus, & [illegible] numeramus; cur in medicina Dei non acquiescimus?* Clemens *Strom.* l. 1. Οὐ γὰρ ὁ μὲν τῷ σώματι νόσον ἀπάγων, εὐεργέτης δόξει· ψυχῆς δὲ ἀδικίας ὁ πειρώμενος ἀπαλλάττειν ὁ μᾶλλον ἂν εἴη κηδεμών, ὅσῳ περ ψυχὴ σώματος ἐντιμότερον. ἀλλ' ἄρα τῆς μὲν τοῦ σώματος ὑγιείας ἕνεκα, καὶ τομὰς καὶ καύσεις, καὶ φαρμακοποσίας ὑπομένομεν. καὶ ὁ ταῦτα προσάγων σωτὴρ καὶ ἰατρὸς [illegible] οὐ φθόνῳ τινὶ, [illegible] τῇ πρὸς τὸν πάσχοντα, ὡς δι' ἂν ὁ τῆς τέχνης ὑπαγορεύῃ λόγος [illegible] ἀποτεμεῖν, ὡς μὴ τὰ ὑγιαίνοντα συνδιαφθείρῃ αὐτῷ. τῆς δὲ ψυχῆς ἕνεκα οὐχ ὁμοίως ὑπομενοῦμεν; &c. It Theodoret. *therapeut.* l. 1. Οἱ μὲν τὸ σῶμα οὐκ εὖ διακείμενοι, καὶ τὴν νόσον [illegible] καὶ τῆς ὑγιείας ἱμείρονται, καὶ τοῖς ἰατροῖς [illegible] οὐ μόνον ἡπια [illegible] φάρμακα ἀλλὰ κἂν τέμνωσι, κἂν καίωσι, κἂν λιμώττειν κελεύωσι, κἂν [illegible] πιεῖν καὶ ἀηδῶν μετὰ [illegible] καὶ διὰ πολλῆς [illegible] ἐπιμελείας τὴν ὑγίειαν [illegible] μισθὸν τοῖς οὕτως ἀκεσαμένοις ὀρέγουσι.

Dionys. Halicarn. *epist. ad Pomp.* Οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ καίουσι τὰ διεφθαρμένα τοῦ σώματος, εἰς βάθος τὰ καυτήρια καὶ τὰς τομὰς φέροντες. Idemque Deus, ut Niceph. Gregor. *hist. Rom.* l. 8. c. 1[illegible]. Ὅταν γὰρ ἐθέλῃ κολάζειν οὓς ἂν ἐθέλοι, παλαιῶν τε καὶ νέων ἁμαρτημάτων πεῖραν [illegible] οἷα σοφὸς ἰατρὸς τέμνων καὶ καυτηριάζων τοῖς ἀνιάτοις [illegible]. [illegible] Εἰ δὲ ἔδει καὶ ἀλγηδόνας ὑπομένειν ἕνεκα τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας, ἆρ' οὐκ ἂν ὑπομενοῦμεν; οὐ γὰρ δὴ, ὅταν νόσημα φέρειν δέῃ, [illegible] παρὰ [illegible], τεμνόμενοι, [illegible], καιόμενοι, πικρὰ φάρμακα πίνοντες, [illegible] διὰ γαστέρος [illegible], διὰ ῥινῶν; οὐ [illegible] τὸ [illegible] νόσημα, ὡς ἂν τὴν ὑπὲρ ἀθανασίας ἀγῶνα ἀθλεῖ τις καὶ Θεοῦ [illegible], [illegible] ὑπομένειν [illegible]; εἰ καὶ μετ' ἀλγηδόνων [illegible] τὰς [illegible], Cydonius *de mort. contemn.* Τί γὰρ κωλύει καὶ τοῦ ἰατροῦ τοῖς λόγοις τούτοις χρῆσθαι, οἱ τοῖς σώμασιν [illegible] ἐπιχειροῦσι [illegible] καὶ ἐσθίειν καὶ πίνειν καὶ [illegible], καὶ πάντα τρόπον [illegible] τοὺς κάμνοντας ἀναγκάζοντες; οἷς [illegible] τρόπον ἡμᾶς λυπεῖν, καὶ μισθοὺς μεγάλους [illegible], καὶ εὐεργεσίας αὐτοί τι [illegible] εἰς ἡμετέρων [illegible] ὀφείλομεν. Serm. 1. Jo. n. Chrysost. *in Psal.* 148. Τὸν Θεὸν ὁμοίως αἰνῶμεν χρὴ καὶ κολάζοντα, καὶ ἀνιέντα κολάσεως. ἀμφότερα γὰρ κηδεμονίας, ἀμφότερα ἀγαθότητος· ὥσπερ οὐ ἰατρὸν [illegible] μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγχόντα λιμῷ, οὐκ εἰς ἀγορὰν [illegible] ἐξάγοντα, ἀλλὰ καὶ ἐν οἴκοις [illegible], οὐκ ἐλεοῦντα μόνον ἀλλὰ καὶ καίοντα καὶ τέμνοντα θαυμάζομεν. εἰ γὰρ καὶ ἐναντία τὰ γινόμενα, ἀλλὰ [illegible] τέλος· οὕτω καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἁπάντων εὐφημεῖν χρὴ. καὶ πολλῷ πλέον, ὅσῳ ὁ μὲν Θεὸς, ὁ δὲ ἄνθρωπος· κἂν [illegible] τὰ μὲν τόπον [illegible] καὶ εἰς τοὐναντίον [illegible], τὰ δὲ τοῦ Θεοῦ μὴ [illegible] σοφίας καὶ κηδεμονίας. [illegible] Ὡς εὐεργέτης ὁ ἰατρὸς, κἂν πόνους κἂν ἀλγηδόνας [illegible] τῷ σώματι· τῇ νόσῳ γὰρ μάχεται, οὐχὶ τῷ [illegible]· οὕτως ἀγαθὸς ὁ Θεὸς, ὁ τὴν σωτηρίαν [illegible] διὰ τῶν μερικῶν κολάσεων διοικούμενος· καὶ [illegible] ζωοποιεῖ καὶ [illegible] μετάνοιαν ἰᾶται. [illegible] τὸ ἁμαρτία, ἵνα ζήσῃ [illegible]. οὐ δὲ [illegible] ἰατροῦ μὲν [illegible], τὰ μὲν τέμνοντι, τὰ δὲ καίοντι, τὰ δὲ παντελῶς [illegible] τοῦ σώματος. [illegible] χρήματα [illegible], καὶ [illegible], ὅτι [illegible] τὸν τόπον [illegible] τὸ σῶμα τὸ πάθος [illegible]. [illegible] ὑπομεῖναι [illegible] τὸ [illegible] καὶ [illegible] ἰατροῦ καὶ [illegible] ὀλίγης.

Τῆς ὑγιείας. Aug. *ep.* [illegible] *dio* [illegible] *desiderio sanandi.* ὅτι τὸ συμφέρει, εἰς τὸ μεταβ-

ζῆν τῆς ἀγλύπτης ἀυτῇ, Apost. *ad Heb. c. 12. v. 10.* ἵνα ζήσωμεν, *v. 9. & v. 11.* Πᾶσα ἡ παιδεία σοὶς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης ὕστερον ἢ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

Ἐπὶ πᾶσι τοῖς κόσμου γίνεται | Ideo subeunda vult æquo animo ista omnia, quia ad universi bonum faciant. Ità Senec. *ep. 74. Nihil interesse sibi accidere; sciatque ista ipsa quibus laedi videtur, ad conservationem universi pertinere, & ex his esse quæ cursum mundi officiumque consummant.* Heraclit. *epist. 2. ad Amphidam.* Οὐκ ἴσασιν, ὅτι θεὸς ἐν κόσμῳ μεγάλα σώματα ἰατρεύει, ἀπαυσῶν αὐτῷ τὸ ἄμετρον· τὰ δρυπτόμενα ὑποπιεῖ· τὰ ὀλισθήσαντα ὑποθεὶς πίζει· συνάγει τὰ σκιδνάμενα· σαλεύοντα στηρίζει· τὰ λυπηρὰ κηλείζει· τὰ λιπαρὰ διώκει· τὰ φθονερὰ· φωτὶ μὲν ἀναλάμπει τὸ ζοφερὸν, περιττοῖ δὲ τὸ ἄπαυστον· καὶ κοφοῦσι μὲν ἐπιζάλλει τοῖς ἀμόρφοις, ὄψεως δὲ ἀναπίμπλησι τὰ ἀναίσθητα. διὰ πάσης γὰρ ἔχεται τῆς οὐσίας, πλήσων, ἀραιοῦμενον, διαλύων, συγκύπτων, χέων. τὸ μὲν ξηρὸν εἰς ὑγρὸν τήκει, καὶ εἰς λύσιν αὐτὸ καθίστησι· καὶ λιβάδας μὲν ἐκθυμιᾷ, παχύνει δὲ χαλαδέντα τὸν ἀέρα· καὶ συνεχῶς τὰ μὲν ἀνωθεν διώκει, τὰ δὲ κάτωθεν ἐδρύει. ταῦτα ἡμερινοῦ κόσμου θεραπεία. Et Maxim. Tyr *dissert. 25.* Ἃ δὲ ἡμεῖς καλοῦμεν παρὰ φύσιν, καὶ ἐφ' οἷς ἀθυμοῦμεν, ταῦτα ὁ περίπτης καλεῖ σωτηρίαν τοῦ ὅλου· μέλει γὰρ αὐτῷ τοῦ ὅλου τὸ μέρος ἀναγκαίως κακοῦσθαι ὑπὲρ τοῦ ὅλου. Vide *ad l. 4. § 40.* In eandem sententiam Epictet. *dissert. l. 1. c. 12.* Σκίλλῃ ἂν μοι φαίνῃ παιφαιώτερος; Ἀνδρόπεδον εἶτα δ' ἂν σκεύδειον τῷ κόσμῳ ἔχαλες; ἂν ὀλισθήσεις αὐτὸ τοῖς ὅλοις; ἢ χαίρων ἀποχωρήσεις τῷ διοικοῦντι; ἂν οἶδα, ἧλίκον μέρος εἶ πρὸς τὰ ὅλα; τὰ δὲ μέρη τοῖς ὅλοις ἐκεῖνα ἔχει καλῶς. Idem *l. 4. c. 7.* Quin & *l. 2. c. 5.* Πῶς λέγεται ἡμῖν ἐκτός τινα κατὰ φύσιν, καὶ παρὰ φύσιν; ὥσπερ ἂν εἰ ὑπόλυτοι ἡμῖν τῷ πόδι κατὰ φύσιν εἶναι ἐρῶ τὸ καθαρὸν εἶναι. ἀλλ' ἂν αὐτὸν ὡς πηλὸν λάβῃς, καὶ ὡς μὲν ἀτόλυτον, καθήξει αὐτὸν καὶ εἰς πηλὸν ἐμβαίνειν. καὶ ἀκίνδυνος κατῆσαι καὶ ἔχειν ὅτε δυσκολεῖν ἂν ἐπὶ τοῦ ὅλου. τοιοῦτόν τι καὶ ἐπ' ἐμοῦ ὑπολαβεῖν δεῖ. τί οὖν; ἄνθρωπος. εἰ μὲν ὡς ἀτόλυτον σκοπεῖς, κατὰ φύσιν οὐδὲ ζῆται μέχρι γήρως, πλουτεῖν, ὑγιαίνειν· εἰ δ' ὡς ἀνθρωπον σκοπεῖς, καὶ μέρος ὅλου πρὸς, δι' ἐκεῖνο τὸ ὅλον συμ μὲν εὐσταθεῖν, νοῦ δὲ ἀπροαιρέτως, ἀπὸ τέχνης δὲ ἔχειν ὅτε ἀποδοτέον. Vide superius *pag. 188.* Cicer. & Senec. *de provid. c. 3.* sed & eundem, si lubet & otium est, operis *pag. l. c. 5.* argumentum illud pertractantem. De corporis membris Idem Theodoret. *therapeut. l. 5.* Πᾶσαν μηχανὴν ποιεῖ, ὅπως σῴζῃ ἑαυτοῦ. ἄντε τὸ πόδος ἐξελάσῃ, καὶ τὸν σφυρὸν ἀφῇ μέσον ἀπολύσας τοῦ ὅλου.

Τῷ Διὶ συνοίσει καὶ συνεχάρη | Hoc inter Stoicorum non παράδοξα tantùm, sed ἀξιόλογα etiam meritò reputes, quod malis hisce etiam numinis divini felicitatem provehi somniabant quamquam & ad gloriam divinam illustrandam conducere ista, nec nos inficiamur. eóque argumento ad mala fortiter, æquanimiter, alacriter toleranda, Dei servos invitant, instigant Apostoli, Joannes *Evang. c. 21. v. 19.* Paulus *ad Philip. c. 1. v. 20.* Petrus *epist. 1. c. 4. v. 14.* Verùm mundum illi pro Deo habebant; quem & illic designari sequentia docent. Vide *ad l. 4 § 23.*

Σπέρχειν χρὴ τὸ συμβαῖνον | suprà, ἀδικάζει πᾶν τὸ γινόμενον. hic *l. 6. § 44.* ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλει. plus est τὸ στέργειν quam τὸ ἀσπάζεσθαι. uti eò loci ostendimus. Vide & *l. 6. § 49.* Auctor. *ethic. Eudem. l. 7. c. 10.* Ἅμα δὲ στέργειν αὐτὸν καὶ τύχῃ.

Συμπαθοῦμεν | Vide *suprà ad l. 2. § 3. & l. 4. § 26.*

Τῆς συμπνοίας | Ità *l. 2. § 3.* σύζυξ δὲ κόσμου αἱ μεθόδοι.

Ἐὰν καὶ ὀπῇ διακόψῃς | Lucan. *l. 6.*

——*a prima discendi origine mundi*
Causarum series: atque omnia fata laborant,
Si quidquam mutasse velis.——

Τῇ συνεφείᾳ καὶ συνοχῇ | Vide *l. 4. § 40.* Manil. *Astron. l. 2.* de mundo:

Machina cognatis membris contexta ——

Διακόψεις | Vide *ad l. 4. § 29.*

§ 9. Μὴ σκυθαίνειν | *Sæviare.* Xyl. *ægre ferre.* Cat. propriè, *mœrere.* quanquam Phrynich. in *vocab. Attic.* τὸ σκυθαίνομαι notat, ὡς τὸ ὅπερ ναυτικὸν ἄξιον τάνομα. σκυθρὸς, ἀκηδὴς, Hesych. ἀνόρεκτος, Suid. Plutarch. ab eodem laudatus. *l. de utilit. ex inimic. cap.* οἱ σκυθροὶ καὶ νοσώδεις, ἄρτον καὶ ὕδωρ σεσαφηνισμένοι ναυτικῶν. Vide *ad l. 10. § 34.*

Εἰ μὲ καλαπνικὸν | quod *l. 9. § 29.* ἀρκεῖ, εἰ καὶ τὸ βεκκυτατον σφήνει. *Ne animum abjicias, si non confertim sive jugiter tibi omnia ex voto & proposito succedant, sed mediocribus etiam progressibus & interruptis etiam aliquoties contentus esto.* Siquidem, ut Cicero *de orat. perfect.* Primus sequentem, non *primum* est in secundis rerum fore consistere.

Non posse oculo quamvis contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi:
Nec, quia perspicuis nequeunt contingere gemmæ,
Nolueris corpus vitreis vestire smaragdis.
Et quamvis primum cursu contingere metam
Non queat, is tamen haud ultra

Plin. *ep. l. 1. ep. 1.* Quin & de se Sen. *de vit. beat. c. 17.* *Ego is sum, non ut eos qui per ima, sed ut eos qui per media labuntur, numquam non reprehendam. hoc mihi satis est, quotidie aliquid ex vitiis meis demere, & errores meos objurgare, non pervenio ad sanitatem, ne postulem quidem. delinimenta ægris animis adhibeo: non pugno tecum; contendimus, si vacat, de virtute, & si ne id quidem, de vitio.* Quin &, ut Plutarch. *de profect.* Heliodi illud,

Εἰ γὰρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.
Si quantum modicum modico superaddere pergis,
Idque iterum atque iterum, magnus consurget acervus.

ὃ πρὸς ἀργυρίου μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλὰ εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τοῦ λόγου προσλαμβάνοντος.

Ἀλλ' ἐκκρουσθέντα] quomodo Chrysippus ἐν τοῖς περὶ ἀνομολογίας, à Plutarcho *de virt. mor.* laudatus: Τὰ ἐκπεπονημένα πάθη ἐκκρούει τοὺς λογισμοὺς εἰς τὰς ἐναντίας πράξεις βιαίως προωθοῦντα.

Πάλιν ἐπανιέναι] Vide *l.* 4. § 25. Habes autem Epicteti pulcherrimam de argumento isto dissertationem apud Arrian. *l.* 1. *c.* 25. qui & summatim *l.* [illegible] *c.* [illegible] Πρῶτον μὲν καταγνῶθι τῶν γινομένων. εἶτα καταγνοὺς μὴ ἀπογνῷς σεαυτοῦ, μηδὲ πάσχε τὸ τῶν ἀγεννῶν ἀνθρώπων, οἳ ἅπαξ ἐνδόντες, εἰς ἅπαν ἐπιδιδόασιν ἑαυτούς· ἀλλὰ μάθε τὸ τῶν παιδοτριβῶν· πέπτωκε τὸ παιδίον· ἀνάστα, φησί, πάλιν πάλαιε, μέχρις ἂν ἰσχυροποιηθῇς. τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πάθε. Hebræi doctores in codice *Sanhedrin*: *Qui audit legem, nec redit ad eam, similis est homini, qui serit, sed non metit.* Vide *l.* 6. § 10.

Ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω] *æquo animo pleraque humana ferre.* Xyl. at Cas. de actibus sive affectibus propriis interpretatur, quibus, pro humana infirmitate, crebrò sit expositus. neutrum placet. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, *est pluribus humanitatis actis acquiescere, contentum esse* quod de aliis censendis Flaccus *l.* 1. *Sat.* 3.

Æquus compenset vitiis bona; pluribus hisce,
Si modo plura illis bona sint, inclinet ——

quod Liban. *orat.* 4. δὸς τῷ πλείονι τὴν ῥοπήν, ἀσμενίζειν, *contentum esse, libenter acquiescere.* Æschin. *ep.* [illegible] Ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἀσμενίζω τῇ συμφορᾷ· καὶ ἀρχή μοι δοκεῖ τοῦ βίου ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς αὐτόθι πολιτείας. quod & mox interpretatus ipse, ὑπεραγαπῶ, inquit, τὰ παρόντα. Marcus itidem *l.* 7. § 27. μὴ διὰ τούτων ἀσμενίζειν αὐτοῖς *ne dum istis libenter acquiescis.* inde ἀσμενιστὸν καὶ φιλαντὸν, Clemen. Alex. *strom.* *l.* [illegible] *c.* 3. & ἀσμένιστον, *acquiescendum.* Hippocrat. Marcus ipse *l.* 12. § 14. ἀσμένιζε, gratum habe, contentus esto. & *l.* 7. § 27. διὰ τί οὕτως ἀσμενίζοι αὐτοῖς.

Ὡς πρὸς παιδαγωγὸν] i. e. ægrè & gravatim: quomodo ad pædagogum scholamve pueri commeant, qui ludum talarium literario præoptant. Vide *l.* 1. § 3. De Clearcho Xenophon *expedit.* *l.* 2. Τὸ ἐπίχαρι οὐκ εἶχεν, ἀλλ' ἀεὶ χαλεπὸς καὶ ὠμὸς ἦν. ὥστε διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ στρατιῶται, ὥσπερ παῖδες πρὸς διδάσκαλον· καὶ γὰρ οὖν φιλίᾳ μὲν καὶ εὐνοίᾳ ἑπομένους οὐδέποτ' εἶχεν, &c. Ambros. *hexam.* *l.* 6. *c.* 6. *Isti sunt hic ut pædagogi parvulis, amari videntur, acerbi & minaces formidabiles verbere, libertatem intercipiunt, necessitatem disciplinæ exigunt; pueriles animos, ne luxu diffluant, terrore constringunt.* Persius de se *Satyr.* 3. *v.* 44.

Sæpe oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba Catonis
Reddere, non sano multum laudanda magistro,
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
Jure: etenim id summum, quid dexter senio ferret,
Scire, erat in voto; damnosa canicula quantum
Raderet; angustæ collo non fallier orcæ;
Ne quis callidior buxum torquere flagello.

Vide Persii glossas; & Turneb. *adversar.* *l.* [illegible] *c.* [illegible] Alioqui tanquam ad pædagogum, ad philosophiæ præceptorem accedere oportet, ut discamus, non ut oblectemur: μεταπεμπόμενοι, ὡς εἰς θέατρον, [illegible] εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀπιέναι. Plut. *de profect.* contra quàm illi, quos, ut Seneca *ep.* 108. *inquilinos philosophorum, non discipulos dixeris, qui veniunt ut audiant, non ut discant; sicut in theatrum voluptatis causa ad delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis ducimur. — qui cum pugillaribus veniunt, non ut res excipiant, sed verba: quæ tam sine profectu alieno dicant, quam sine suo audiant. — Magna pars philosophi schola diversorium est otii. nec id agunt, ut aliqua illic vitia deponant, ut aliquam vitæ legem accipiant, ad quam suos mores exigant; sed ut oblectamento aurium perfruantur. Ita assuescit animus delectare se potius quam sanare: & philosophiam oblectamentum facere, cum remedium sit.* Idem. *ep.* 117.

Ἀλλ' ὡς ὀφθαλμιῶντες] Vult nos ad philosophiam recurrere, tanquam laborantes ad medicamentum, quæ dolorem mitiget, morbum amoveat. Nam quod Xylander annotat de præceptis salutaribus in promptu habendis, quod supra *l.* 3. § 13. monitum est, hic planè ἀπροσδιόνυσον. Epictet. *d.* Arr. *l.* 3. *c.* 23. Ἰατρεῖόν ἐστι τὸ φιλοσόφου σχολεῖον. οὐ δεῖ ἡσθέντας ἐξελθεῖν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. ἔρχεσθε γάρ, οὐχ ὑγιεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν ὦμον ἐκβεβληκώς, ὁ δ' ἀπόστημα ἔχων, ὁ δὲ κεφαλαλγῶν. εἶτ' ἐγὼ καθίσας ὑμῖν λέγω νοημάτια καὶ ἐπιφωνημάτια, ἵν' ὑμεῖς ἐπαινέσαντές με ἐξέλθητε, ὁ μὲν τὸν ὦμον ἐκφέρων οἷον εἰσήνεγκεν, ὁ δὲ τὴν κεφαλὴν ὡσαύτως ἔχουσαν, ὁ δὲ τὴν σύριγγα, ὁ δὲ τὸ ἀπόστημα. & una alius insuper in [illegible] ctis imaginibus. Φιλόσοφος δ' ἐπ' ἀκρόασιν παρακαλεῖ; οὐχ, ὡς ὁ ἥλιος ἄγει αὐτὸς ἐφ' ἑαυτόν, ἢ τροφή, οὕτω δὲ καὶ οὗτος ἄγει τοὺς ὠφεληθησομένους. ποῖος ἰατρὸς παρακαλεῖ, ἵνα τις ὑπ' αὐτοῦ θεραπευθῇ; καίτοι νῦν ἀκούω, ὅτι καὶ οἱ ἰατροὶ παρακαλοῦσιν ἐν Ῥώμῃ· πλὴν ἐπ' ἐμοῦ παρεκαλοῦντο. De philosophis Marcus, ut philosopho Epictetus.

* [illegible]

Τὸ σπογγάριον] *penicillum.* De spongiis Plin. *nat. hist.* *l.* 31. *c.* 11. *Mollissimi generis candidas penicillos, oculorum tumores lenium ex mulso [illegible] iidem abstergendæ lippitudini utilissimi: [illegible] tenuissimos & mollissimos esse oportet. impenitus spongias*

Spo-

gie ipſæ epiphoris ex poſca. Nec mutandus iſte Plinii locus, quod quidam volunt, ut legatur, *genus earum è quibus penicilli.* nam præterquam quod Pliniana Syntaxis id non patitur, lectionem receptam ex Celſo firmamus, qui *penicillum* docet *ſpongiolam* ejuſmodi dici, & huic uſui adhiberi. *de re medic. l. 6. c. 6. § 2: Neque ab ratione abhorret etiam penicillo potiſſimum uti expreſſo; ſi levior impetus eſt, ex aquâ; ſi major, ex poſca.*

Καὶ τὸ αὖον | Plin. *l. 29. c. 3. Ova per ſe infuſo candido oculis epiphoras cohibent, urentéſque refrigerant. quædam pro aqua miſcent collyriis. inſantibus, cùtra lippitudines vix aliud remedium eſt.* Sed de multiplici ad oculos ovi uſu conſulatur Celſus, *l. 6. c. 6.*

Καταπλάσμα | Θέρμαντα τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ, τὰ δὲ ἀμφὶ, τὰ δὲ πλάσματα. Euſtath. *ad Il. Δ.* Verùm quartum genus quod is omiſit, adjecit Scholiaſtes *ad Ariſtoph. Plut.* τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ, τὰ δὲ ἀμφὶ, τὰ δὲ πλάσματα. ὑγρὰ ſunt, *quæ potantur*; ξηρὰ *quæ inſpargantur*; ἀμφὶ ſive ἐπίπαστα, *quæ inſpergantur*; πλάσματα ſive καταπλάσεις, *quæ illinantur*, unguentis craſſiora: unde & καταπλάσματα nuncupata ſunt.

Καταυδῆσαι | *perfuſionem.* cujus in re medica uſus frequens & multiplex. Euſtath. *ad Odyſſ. Δ.* ex Athenæi *dipnoſ. l. 1.* Λύει δ' ἡδέως καὶ ἡ καταύδησις ἡ χλιαρὰ κεφαλῆς. Theodoret. *therapeut. l. 1.* de medicis infamis curantibus καὶ διερμὰ σκεπάσεσι, καὶ καταυδήσεσι βίᾳ τὰς κεφαλάς. Et mox: Καὶ μὴν, φησὶ, τοὺς ἀῤῥωστοῦντας καταυδήσω, καὶ τὸ σωτήριον καὶ παύσιμα σκευάζομαι φάρμακα. Et *l. 4.* Οὐκ ἀπαυδῶμαι, ἀλλὰ τῇ σωγχᾷ τὸ λόγῳ καταυδῶμαι τῆς ἀπιστίας τὸ πάθος. Et *l. 6.* Καὶ τοι καὶ τοὺς ἰατροὺς ὁρῶντες θαυμάζετε, οἳ ὑπ' ἄλλων σκεπάσεων τοῖς διεφθαρμένοις κελεύουσιν ἀλλ' αὐτοὶ τὰς ἀμπελίνας χύσεσιν, καὶ τὸν χιονίσεων διαδιδόασιν, τὸν οἶνον μιτρίζειν, καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπείγονται, καὶ ὑγροσίαις ἀνίσχουσι, καὶ τὸ ἰσχνὸν δεχόμενοι τοὺς ῥαθύμους, καὶ καταυδῶσι τῷ σωγχῷ, καὶ φάρμακα ὀπτικὰ παρέχουσιν. &c. Dio Prus. *orat. 17.* Τὰ γὰρ φλεγμαίνοντα μὴ σωμάτων, οὐκ εὐθὺς ἐπίδησαι δεῖς τοῖς φοίτοις καταυδήσεσι, ἀλλ' ἐν σιωπῇ πάσῃ τοῦτο, ἡμελάχθη καὶ βάθος ἔχον· νῦν ἀμοιρεῖς καὶ τοῦ ἐν τῇ ψυχῇ νῦ πολλὰν φλεγμαίνειν, ἀγαπῶν εἴ τις διώκατο σεσῶσθαι, διωκεῖς τὸν λόγον χαλεπῶς. qui locus, quam noſtros cum primis illuſtret, à Naugeorgo tamen ità eſt verſus, ut id nimis comparet, quàm ἀγαπᾶν reddit, *cum gratiam ſcire*, pro eo quod dicunt, *ſufficere, ſufficeat ſi hæc habuerit, ſi certæ alicui cautioni aliquid profuerit*, quomodò Marcus iſte... *ne agere ferat, ſi non conſentiam... ſi vere proficiam; & lib. 9. § 27.* ἀρκεῖ, *contentus eſto, ſi vel paululum rei profuiſſe.* Ità τὸ ἀγαπᾶν ſumitur in illo Epicuri dicto, apud Laër. *l. 10.* Ζωσὶν δ' (φασὶν) ἄνησι μὲν ἐὰν

πότε. ἀγαπᾶν δ', εἰ μὰ καὶ βλάψειεν. *Coitus, aiunt, nunquam prodeſt: ſat fuerit, ſi non obſit.* at bonus interpres Camaldunenſis, quod eſt illi ſolenne nimis, cum antegreſſis committens iſta ſic vertit, *neque item oratoriæ daturum operam, dicens illum nihil quidem unquam profuiſſe, plurimùm verò etiam obfuiſſe.* Sed nec tempero mihi, extra oleas jam evagatus, quin & his proxima illa in verſione Ambroſiana attingam; *Probos quoque amaturum ſapientem non negat; neque ſepulturæ curam habiturum: neque à Deo amorem immitti Diogenes refert.* an Epicurum putamus tam exiſtimationis ſuæ prodigum fuiſſe, ut negaret *ſapientis eſſe probum quemquam diligere?* tùm quorſum hic *Diogenis* ſcita? Verùm interpunctio vitioſa forſan interpreti impoſuit. Laërtii dictio, voculas primores reſtituente Cl. Caſaubono, ſic ſe habet. τύς τε οἰκέτας κολάσειν (quod vulgò ἔτι κολ. οἰκ. legitur) ἐλεήσειν (σοι, malim) καὶ σύγγνωμόν τινὰ ἕξειν ἐπὶ ἀναδείαν· ἐφεῖσθαι σοῖς τὸν σοφὸν ὡς δοκεῖ αὐτοῖς· ὧδὲ παρὰ φύσιν φέρεσθαι· ὧδὲ διὰ τοῦτο ἂν τὸν ἔρωτα, ὡς Διογένης ἐν τῷ ιϛ φησιν. *Servos ſupplicio quidem affecturum: miſerturum tamen, veniam ipſorum quibuſdam habiturum, qui probi fuerint. amaturum ſapientem non exiſtimant: nec ſepulturæ rationem habiturum: nec amorem à Deo immitti: ait Diogenes* (qui Epicuri dogmata collegit) *l. 12. refert.* Cæterùm & iſta aut loco mota & tranſpoſita liquet, aut certè nullo planè ordine habita, per Satyram tumultuariè Laërtius Epicuri ſui placita congeſſit. quis enim non videt illa, ἐφεῖσθαι σοῖς τὸν σοφὸν ὡς δοκεῖ αὐτοῖς & ὧδὲ διὰ τοῦτο ἂν τὸν ἔρωτα· quibus de ſepultura aliud nullâ planè ratione interjectum eſt, eodem prorſus pertinere?

Οὐδὲν ἐπιδεῖν τὸ παιδαγωγεῖν τῷ λόγῳ | locus, ut mihi videtur, mendi manifeſtus: emendatio haud perinde proclivis. leg. forſan, οὐδὲν ἔτι δεῖται [εἰς] τὸ π. *nihil amplius opus erit, quod inducat te ad obſequendum rationi.* vel etiam, οὐδὲν ἐπιδεῖται [ἢ] τὸ παιδ. *nihil amplius*, vel, *nihil aliud, deſiderabis, niſi ut rationi obſequaris*, ἢ, pro εἰ μὴ, *niſi*, ut Joan. *c. 13. v. 10.* quod & Euſtath. obſervat in Νόημα. Sic *l. 10. § 33.* μηκέτι μελήσῃ διηζῆται. Nec abſcedit multùm D. Salmaſ. *de hell. gerendum* cenſet, vel οὐδὲν ἐπιδεῖσθαι τὸ παιδαγωγεῖν τῷ λόγῳ. vel οὐδὲν ἐπιδεήσῃ ἐὰ π. τ. λ. *non opus habebis, non indigebis rationi parere.* At D. Boot ἐπιδεῖξεις mavult. Sen. *epiſt. 103. Ipſam philoſophiam non debebis jactare:* & mox; *Licet jactare ſine pompa.* atque eò etiam Cal. abit.

Ἀλλὰ σκεπασμὸν αὐτῷ | Ità *lib. 6. § 12.* καὶ σκεπασμὸν τοῦτο. de philoſophia itidem. Sed & de aëre *lib. 4. § 31.*

Μόνα δῆλα, ἃ ἡ φύσις σε δηλοῖ | Hoc eſt quod Juvenal. *Sat. 14. v. 322.*

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit.

Veriſſimum, ſi emendam, non corruptam intelligas.

Vide *infr.* § 29. & *lib.* 1. § 9. & *l.* 11. § 20.

Σὺ ἢ ἄλλο ὅτιλας ὃ κ.τ.λ. φύσιν | *Tu autem aliud quippiam volebas.* Xyl. *quam illud* scil. *quod est secundum naturam* M. Cas. erotematicè effert. *Tu aliud vis quàm quod est secundum naturam?* forsan leg. ἄλλο ὅτιλας ἢ κ. φ. quanquam & receptam lectionem retineri posse censet Salmas. *at tu aliud volebas, quod secundum naturam non est.* Vide *l.* 8. § 10.

Τί γὰρ τούτων ἀρχαιότερον | Senec. *de Ira l.* 2. *c.* 13. *Nam, ut quibusdam dictum est, arduum in virtutes & asperum iter est. plano adeuntur. Non vana vobis autor rei venio. facilis est ad beatam vitam via. multò difficilius est facere ista, quæ facitis. quid enim quiete otiosius? quid irâ laboriosius? quid clementiâ remissius? quid crudelitate negotiosius? vacat pudicitia: libido occupatissima est. omnium denique virtutum tutela facilior est; vitia magno constant.* Idem hoc argumentum, ὅτι δυσκολώτερον μὲν τῆς ἀρετῆς ἡ κακία· κυριώτερον δὲ καὶ ἡδίον τῆς κακίας ἡ ἀρετή inculcat pluribus in locis, pluribusque docet argumentis, Joan. Chrysost. *in Matth. cap.* 11. *v.* 28, 30. *orat.* 38. *ibid. orat.* 56. *in Coloss. orat.* 8. *in Philipp. orat.* 14. *in Psal.* 124. alibi.

Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦ σφάλλει; | leg. cum Xyl. διὰ τοῦτο σφ. quia σφαλερώτερόν τι blandius quiddam esse videtur, cùm nihil minùs existat. Senec. *epist.* 8. *Et fera, & piscis ſpe aliquâ oblectante deciptur.* Indè Platonis dictum, *Ejcam malorum esse voluptatem, quâ capiantur homines, ut hamo pisces.* Cicer. *de Senect.* Sed & Plaut. *Mercat.* 5. 3. tanquam ſapientum dictum, hoc item ſit extulit.

Voluptas eſt malorum eſca; quid vi non minùs homines,
Quàm hamo capiuntur piſces. ——— (*nes,*

qui tamen verſum, cum aliis eiſdem adjunctis, in editionibus quibuſdam neutiquam comparent.

Τὸ ἀπλανὲς | quod alibi τὸ ἀδιάπτωτον aliud eſt enim τὸ ἀναμάρτητον. *l.* 7. § 4. Vide *ad l.* 3. § 9.

Καὶ αὖθις | Vide *l.* 2. § 5. & *lib.* 4. § 3. & *infr.* § 34. & *l.* 10. § 6.

§ 10. Παντάπασιν ἀκαταλήπτα | *imperceptibilia*, ſive *imprenſibilia*. Gellius *l.* 11. *c.* 5. & *l.* 14. *c.* 1. Laërtius *lib.* 9. Pyrrhonem ait primùm induxiſſe τὸ τῆς ἀκαταληψίας καὶ ἐποχῆς εἶδος. Eum paribus ferè pallibus ſecutus eſt Arceſilaus. Siquidem & ipſe aſſeruit, οὐδὲ πάντων ἐπέχειν δεῖν· εἶναι γὰρ τινὰ ἀκατάληπτα. Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 3. de quo videndus *ibid. c.* 4. & 5. Numenius Pythag. *l.* 1. *de Academic. à Plat. diſſenſ.* Verùm is τὸ οὐδὲν τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἀκαταληψίας δόγμασι, Socratis, Platonis, Parmenidæ & Heraclito accepta ferebas: ut Plut. *adv. Colot. c.* 8. Et ſanè celebre eſt Socratis illud, τοῦτο μόνον οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *nihil ſcire ſe niſi hoc unum, quòd nihil ſciret.* Laërt. *l.* 2. Plut. *adv. Colot. c.* 5. & Lactant. *inſtitut. l.* 3. *c.* 29. qui & *ibidem* adjicit: *Hinc Academiæ diſciplina manavit; ſi tamen diſciplinam dici poteſt, in qua ignoratio & diſcitur & docetur.* Et *c.* 4. *Socrates, eumque ſecuti Academici ſcientiam ſuſtulerunt, novamque non philoſophandi conſtituerunt philoſophiam.* Itaque Ariſtocles *de philoſ. l.* 8. apud Euſeb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. Ἐγὼ μὲν οὐδὲ φιλοσοφίαν οἶμαι δεῖν ὑπολαμβάνειν αὐτοῖς, ἀναιρούσαις γε δὴ τὰς τῆς φιλοσοφίας ἀρχάς. quanquam reſtrictiùs paulò de ſe Socrates ipſe apud Platon. in *Apolog.* & Lucian. *de ſect.* ἃ μὲν οἶδα, οὐδὲ οἴομαι εἰδέναι· *quæ non novi, nec poſſe opinor me.* At de Heraclito diſeſtè Stob. *tom.* 2. *tit.* 21. ὅτι οὐδὲν ἑαυτὸν μᾶλλον οὐδὲ τὰ ἄλλα εἰδέναι· *ideo juvenis cùm eſſet ſapientiorem reliquis habitum eſſe, quod ſe nihil ſcire, ſcire ſe profiteretur.* Cæterùm idem, ut Laërt. *l.* 9. νέῳ οὖν ὄντι καὶ οὐδὲν οὐδέναι· πλεῳ μέντοι γνώμονι πάλαι ἐγνωκέναι. *juvenis cùm eſſet, nihil ſcire ſe; vir factus, nihil non nôſſe dicebat.* De ſo Iſidorus Peluſ. *lib.* 3. *epiſt.* 241. Ἐγὼ ἢ οἶδα σαφῶς, ὅτι οὐδὲν οἶδα. *Ego pro certo hoc novi, nihil me nôſſe.* Nec abſcedit multùm Apoſtolus, ubi dicit, *ad Corinth. epiſt.* 1. *c.* 8. *v.* 2. Εἴ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὔπω ἔγνω οὐδὲν καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis opinatur nôſſe ſe quicquam, nondum it quicquam, prout nôſſe debet, novit.* Anaxarchus verò iſtis longiùs progreſſus, μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν οἶδε. *nec hoc quidem ſcire aiebat ſe, quòd nihil ſciret.* De Homero Senec. *epiſt.* 88. *Modò Stoicum illum faciunt virtutem ſolam probantem, & voluptates refugientem; ——modò Epicureum, laudantem ſtatum quietæ civitatis, & inter convivia cantúſque vitam exigentis; modò Peripateticum, bonorum tria genera inducentem; modò Academicum, incerta omnia aſcentem.* At certè Pyrrhonii, ſive Sceptici, Academiæ novæ fundatores aut fautores. Homerum ipſum, nec Homerum ſolùm, ſed Heſiodum, Archilochum, Euripidem, & antiquiſſimos fere poëſeos, vel ſapientiæ nomine celebratos, in patres ſuas attrahere ſtragebant: ut docet Laërt. in *Pyrrh.* De Homero videatur, qui Plutarchi nomine dè eodem extat libellus. Exagitans iſtos Seneca idem *epiſt.* 88. *Audi quantum mali faciat nimia ſubtilitas, & quàm inſita veritati ſit. Protagoras ait, de omni re in utramq; partem diſputari poſſe ex æquo; & de hac ipſa, an omnis res in utramque partem diſputabilis ſit. Xeniphanes ait, ex his quæ videntur eſſe, nihil magis eſſe, quàm non eſſe. Parmenides ait, ex his quæ videntur, nihil eſſe in universum.* [*unum eſſe universum.* Lipſ.] *Zeno Eleates omnia negotia de negotio dejecit; ait nihil eſſe. Circa eadem ferè Pyrrhonii verſantur, & Megarici, & Eretrici, & Academici, qui novam induxerunt ſcientiam, nihil ſcire. Hæc omnia in illum ſupervacuum ſtudiorum liberalium gregem conjice. Illi mihi non profuturam ſcientiam tradunt: hi pœne omnem ſcientiæ eripiunt. Satius eſt ſupervacua ſcire, quàm nihil. Ille mea proſorum humeri per quod acies dirigatur ad verum: hic oculos mihi effodiunt. Si Protagoræ credo, nihil in*

rerum natura est, nisi dubium. Si Nausiphani, hoc unum certum est, nihil esse certi. Si Parmenidæ, nihil est præter unum: si Zenoni, ne unum quidem. Quid ergo nos sumus? quid ista quæ nos circumstant, alunt, justitiam? Tota rerum natura umbra est aut inanis aut fallax. Non facilè dixerim, utrùm magis irascar illis, qui nos nihil scire voluerint; an illis, qui nè hoc quidem nobis reliquerint, nihil scire. Eosdem traducens & Epictetus *differt. l.* 1. *c.* 5. inter alia: Πεπαιδεύκεναι ὅτι ἐγήγερμαι; ὅ, τι σοι. ἀλλ' γὰρ, ὅτι τοῦτο ἐν τοῖς ὕπνοις φαντάζομαι ὅτι ἐγήγερμαι. ἀλλ' ἔστιν ἄν σκοπήσει αὐτὸ ἡ φαντασία ἐκείνης; ἀλλ' ἔστι τοῦτο διαλύσαι καὶ ποῖον αὐτῇ πῦρ, ἢ ποῖον αὐτὰ σιδήρου σφυάγμα, ἵν' ἀδύνατα, ὅτι νενίκηται καὶ διαφόρως ἔχει, σφαντεῖται; ἔστι χεῖρον δεῖ τοῦτο κρῦναι. Vult ferro & igne cum istiusmodi, non rationibus aut disceptationibus agi. Et *l.* 2. *c.* 20. istorum professionem derisui habens, ità sua proponentes & venditantes induxit; Ὦ ἄνδρωποι, συγκατάθεσθε, ὅτι οὐδεὶς συγκατάθεσιν πεποίηται ἡμῖν, ὅτι ἐστὶ μεθύοντι ὅμοιον. — γίνωσκε, ὅτι οὐδὲν οἶδα γινώσκω· — μάθε παρ' ἐμοῦ, ὅτι οὐδὲν ἐπίσταμαι μαθεῖν. ἐγὼ σοι λέγω τοῦτο, καὶ διδάσκω, ἐὰν θέλῃς. Et *illud*, postea indignabundus: Οἱ παλαίποτε Ἀκαδημαϊκοὶ τοὺς αἰδήμονας τοῦ αὐτῆ ἀποκαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσι ὁ δύναται, καὶ τοι τοῦτο μάλιστα ἐστὶ δόκησις. τίς ἡ ἀπυρία; λαζάν τις παρὰ τῆς φύσεως μίτρα καὶ κανόνα εἰς διάγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ σφαιρίλοτικοῖς τύποις σφρᾶσαι καὶ σφραγιζόμενος τὰ λείποντα· ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον, αὐτὴ καὶ ἐκεῖ γνωστικὸν τῆς ἀληθείας, ὄζαιρῶν πεφῶτα καὶ ἀποκλύσει; Et denuo, non sine stomacho: Ὦ μεγαλῆς ἀναισχυντίας καὶ χοντρίας. ἄνθρωπε, τί ποιεῖς; αὐτὸς ἑαυτὸν ἐξελέγχεις καθ' ἡμέραν, καὶ σ' ἄλλος ἀφῶν τὰ ψυχρὰ ταῦτα ὀνειρώματα; ἰδίων, πῶ βάρεις τὴν χεῖρα; εἰς τὸ σῶμα, ἢ εἰς τὸν ὀφθαλμόν; κλάομεν; πότε τὴν χύτραν ἔπος λοπάδα, ἢ τὴν τοιμίαν ὀξέλαιον; Et festivius rursum: Εἰ τις αὐτῇ δῦλος ἦμιν, οὐ καὶ ἴδει μὲ καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἐκλέγοντ. ἐγὼ ἂν ἐρέξλων αὐτόν. βάλε ἐλλέβορον, παιδάριον, εἰς τὸ βαλανεῖον. ἴδαλεν ἂν γάρον, καὶ ἀπλῶν χρῆς τῆς κεφαλῆς αὐτῆ κατέχεον τὸ τοῦτο, φαντασία μοι ἐγένετο ἕλκων ἀδηκείτος ὀμοιότατα, νὴ τὴν σὴν ψυχήν. δὸς δῶρ τὴν πιστικὴν ὕπνος ἂν αὐτῆ γοῦσας παρῆλθε δέξυγάρ. οὐ κτῆσαι τὴν πιστικὴν; καὶ, κύριε. τοῦτο πιστικὸν δοκεῖ. τοῦτο οὐκ ὄζιν ὀξύγαρον; τί μᾶλλον ἢ πιστικόν; καὶ δὲ καὶ ὀσφρήσασθαι λάζε καὶ γεῦσαι. πόθεν ἴν εἶδες, εἰ αἱ αἰσθήσεις ἡμᾶς ψεύδονται; τρεῖς, τέσσαρας ἦμ συμβάλλειν εἰ ἔχομ ὁμοιότητας, ἀπαγγέλλεις ἂν αὐτὸν ἐπίκρισιν ῥυσιμάχων, ἢ μαντικόν. νῦν δ' ἐστρυζᾶσιν ἡμῖν, οὐδὲ μὲ παρὰ τῆς φύσεως διδομένας πᾶσι χρῶμεθα, λόγῳ δ' αὐτὰ ἀναιρῦμεν. Deinde, ubi demonstrârit, quomodo isti deliramentis hisce suis omnem boni, mali, honesti, turpis, decori, indecori distinctionem tollant, & ad flagitia ac facinora quævis non semitam, sed viam amplissimam muniant; concludit tamen cinædis ipsis, quibuscum & *l.* 1. *c.* 5. commiserat, esse minùs sanabiles: Πολὺ, νὴ Δία, μᾶλλον τοῦ καταδῦσαι ἐλπίσαι τις ἂν μετανοίσειν, ἢ τοῦ δεῖ τοσοῦτον ἀποκεκωφωμένους καὶ ἀναισθητοφλωμένους καὶ αὐτοῦ κακοῦ. Quòd autem denunciat Epictetus se, si Scepticorum istorum alicui in servitutem daretur, olei loco garum, prisanæ oxygarum exhibiturum; ità Colotes, ubi Socratem quasi ἐκκλησίας patronum reum egerit, ἀντὶ σιτίων καὶ ἄρτου χάρτου σφραγίλλου, *panum esculentorum hinque loco sanum abjecit*; quæritq; ab eodem, πῶς εἰς τὸ σῶμα τὸ σιτίον, ἀλλ' εἰς τὸ ὦς, ἐτίθεσαν, *quare in os potius quam in aurem cibum ingerat.* Plut. *adv. Colot.* Quòd rursus, se tribus quatuorve conservis conspirantibus adjutum, ità miserum hominem ludificaturum, ut vel ad suspendium vel dogma novum se conferat; id in Lacyde contrà planè contigerat; is enim à fervulis sæpe delusus, longior est fabulâ, quàm ut integram describere animus ferat: ex Numenio apud Eusebium qui volet petat, *præpar. l.* 14. *c.* 6.) dum, anulum sive clavem, quo omnia obsignabat, qui immittere solebat, observato, quæ volebant è cellula surripiebant; cùm fraudem nullâ ratione deprehendere valeret, ad ἀκαταληψίαν tandem miserrimus adactus est. Servulorum astum, non effectum narrat Laërtius *l.* 4. ex Eusebio, quod obiter monitum velim, emendandus: quod enim apud illum in editis habetur, Lacydem θεὶ οἰκονομεῖν γλυκυπίλα ἐσκάρα· legendum est, non γλυκυπίλα, sed γλιχοπάλα ἐσκάρα. docent, quæ ibidem statim annectuntur. Firmant & Numenii illa apud Euseb. Ἦν ἡ ἐσκαγλιχάτερος, καὶ πᾶ τόρτου ὁ λεγόμενος οἰκονομικὸς, οἶδ' ὁ ἐνδοκιμῶν ἐξὸ τῆς πόλεως. Cæterùm de Scepticis istis eorumque placitis qui plura volet, adeat Laërt. *l.* 9. in *Pyrrhon.* Sext. Empir. *adv. disciplin.* & *hypothes. Pyrrhon.* Plut. *adv. Colot.* Ciceron. *Academ.* Tertull. *de anim. c.* 17. Lactant. *institut. l.* 3. Augustin. *contra Academic.* Petr. Valent. *Academic.* Lipsi. *Stoic. philosoph. l.* 2. *c.* 4. De Deo-interim Greg. Naz. *in Christi natal.* & rursus *in Pascha.* Ἄπειρον τὸ θεῖον καὶ ἀνδιαίρετον· καὶ τοῦτο πάντῃ καταληπτὸν αὐτῆ μόνον ἡ ἀπειρία. quasi dixisset, καταληπτὸν μόνον, τὸ ἀκαταλήπτον ἐᾷ).

Αὐτῆς γὰρ τῆς Στωϊκοῖς.] qui cum primis se Academicis hac in parte opponebant: ideo τῆς ἐναργείας ἐφόδιοι, *evidentiæ*, quæ est τῷ ἀκαταληψίᾳ adversa, *patroni ac propugnatores*, à Plutarcho dicti, *de commun. notit. c.* 39. (ubi malè codices excusi ἐνδρείας habent) & Chrysippus ab Aristocreonte in *epigrammate* (uti idem *de Stoic. contradict. c.* 1.) Ἀκαδημικῶν σεσηγαλίδων κοπίς. *Liquorum* sive *nexuum Academicorum fecespita.* allusit ad Demosthenis dictum illud, quo Phocionem orationum suarum κοπίδα appellare solebat. Plut. in *Phoc.* & in *polit. præcept.*

Δυσκαθαίρετα | Et Stoici ergò magna in incertitudine ac difficultate, an obſcuritate, pleraq; cenſent verſari: unde & de Chryſippo jactare ſolebant, τοὺ πάντων ὁμῶ τῶν Ἀκαδημαικῶν λόγους εἰς ταὐτὸ συμφορεῖσθαι, εἰ καὶ ἄξιος εἴη θεραπεύειν, οἷς Χρύσιππος ἐγκεῖσθαι εἰς διαλογὴν τῶν αἰσθήσεων. quod Plut. tamen. ἢ ἀπειρίας, ἢ φιλαυτίας εἶπε pronunciat, *de contradict. Stoic. c.* 6. fatetur tamen fuiſſe Chryſippum, τῶν ὡσπερ δόγματων κρείττονα δεῖν νόμιζειν ἢ σωτήριον. Verùm non hoc Stoicis ſolis viſum, ſed & aliis. Audiamus Lactantium *inſtit. l.* 3. *c.* 27. *Anaxagoras pronunciat circumfuſa eſſe tenebris omnia. Empedocles auguſtas eſſe ſenſuum ſemitas quæritur; tanquam illi ad cognoſcendum rhedâ & quadrigis opus eſſet. Democritus quaſi in puteo quodam ſic alto, ut fundus ſit nullus veritatem jacere demerſam. nimirum ſtultè, ut cætera. non enim tanquam in puteo demerſa eſt veritas; quò vel deſcendere vel etiam cadere illi licebat: ſed tanquam in ſummo montis excelſi vertice, vel potiùs in cælo, quod eſt veriſſimum. quid enim eſt, cur eam potiùs in imum depreſſam deferet, quam in ſummum levatam? niſi forte mentem quoque in pedibus, aut in imis calcibus conſtituere malebat potiùs quàm in pectore aut in capite.* Democriti dictum de veritate in fundo, ſive in profundo demersâ, refert Cicer. in *Lucul.* Sen. *quæſt. nat. l.* 7. *c.* 32. ſed & Laërt. *in Pyrrhon. l.* 9. his verbis: Ἐτῇ δ' ἐλέγεν ἴσμεν· ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθειά, ità enim legendum ex Sexto Empir. *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. qui κατ' ἀλήθειαν interpretatur id quod eſt à Democrito dictum: cùm utrobiq; tamen αἰτία corruptè habeatur. Diſſertiſſimè verò ex eodem *de Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 30. ubi etiam in excuſis ἔτῃ legitur, & κατὰ τὴν ἀλήθειαν à Democrito poſitum à Sexto dicitur. Optimè Ariſtoteles γὰρ μᾶλλον τὸ φυσικὸν *l.* 1. *min. c.* 1. Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δ' ῥᾴδια σημεῖον· ἢ, τὸ μήτε ἀξίως ἁπάντων τυγχάνειν αὐτῆς, μήτε πάντως ἀποτυγχάνειν. Et mox debilitatem humani cauſſitus ingenii: Ὥσπερ γὰρ ἡ τὰ νυκτερίδων ὄμματα πρὸς τὸ φέγγος τοῦ μεθ' ἡμέραν ἔχει τὸ μεθ' ἡμέραν ἡ τῆς ψυχῆς ἡμετέρας ἐνέργεια πρὸς τὰ τῇ φύσει φανερώτατα πάντων. Cicero apud Lactant. *l.* 3. *c.* 14. *Mihi autem, non modo ad ſapientiam cæci videmur, ſed ad ea ipſa, quæ aliquo ex parte cerni videantur, hebetes & obtuſi.* Et *Academic. l.* 4. *Omnis cognitio multùm eſt obſcurâ difficultatibus, eáque ineſt, & in ipſis rebus obſcuritas, & in judiciis noſtris infirmitas, ut non ſine cauſſa & doctiſſimi & antiquiſſimi invenire ſe poſſe quod cuperent diffiſi ſint.* Certè in ſolisque quod magnus ille Scaliger *de ſubtil. exerc.* 307. § 21. *Sicuti à cicutæ ſuccus deluſa, vitreum calamum ſumimus, pultem haud attingimus; rerum corticem potiùs quàm res ipſas apprehendimus.* Vide Baſilium Cæſar *epiſt.* 168.

Ἡμᾶς δ' ἡμετέρα συγκατάθεσις ἀλαθῆ | Ἀ. Scepticorum dogmate iſta haud longè abeunt. Sed nec quod Sen. *epiſt.* 65. *Fer ergò judex ſententiam, & pronuncia, quis tibi veriſimillimum videatur dicere, non quis verum dicat. id enim tam ſupra nos eſt, quàm ipſa veritas.*

Πῶ γὰρ ἀμετάπτωτος; | Quod Cicer. *ad famil. l.* 9. *ep.* 2. *Quis eſt tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nuſquam incurrat?* Verùm nuſquam ergò terrarum ſapiens veſter, nuſquam quiquam verà aut ſcientiâ aut virtute imbuetus. Siquidem Stoici, ut Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 4. § 4. ἐπιστήμην, ſive *ſcientiam*, definiunt, καταλῆψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. *Comprehenſionem firmam & immutabilem rationi innixam.* Vel, ἕξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάπτωτον ὑπὸ λόγου. *Habitum ſive diſpoſitionem phantaſiarum receptivam, à ratione firmitatem eam habentem, ut non poſſit convelli, ſive quam convellere ratio nulla poſſit.* Eámque ſapienti tribuunt ſuo, quem habere aſſerunt (Plutarchi ſunt verba *de Stoic. paradox.*) νοῦν τέλειον, ἄκραν φρόνησιν, ἀδόξαστον ἐπιστήμην, καὶ ἀμετάπτωτον ἕξιν. *Mentem perfectam, prudentiam ſummam, ſcientiam opinatione immunem, habitum mutationis expertem.* Quos tamen exagitat autor idem *de commun. notit. c.* 41. quod, τὰς ἐννοίας ἀνυπερβλήτους πασῶν ἐκλεξάμενοι νοήσεις, μίμημα μὲν καὶ μνήμας καὶ φαντασίας τυπώσεις, τὰς δ' ὑπομνήσεις καὶ παντάπασιν παχυμερεῖς, ὡς τὸ ἀμετάπτωτον καὶ βέβαιον ἐχούσας, εἴπερ τύποις ἐναπεσήμηνε βάσιν καὶ ἕδραν οὐσίας ἀλαθοῦς καὶ σταθερᾶς καὶ φερεμόνης ἀεὶ καὶ ῥέουσης· qualem eſſe animam humanam aſſerunt. Vide *l.* 2. § 2. Interim poteſt hoc conſiſtere, ut nemo ſit prorſus ἀμετάπτωτος, nec tamen πᾶσα ἡμετέρα συγκατάθεσις μετάπτωτος· cùm poſſint ab eo certò comprehendi non pauca, qui de multò pluribus, omnem incertus exiſtat.

Ὡς ἁλιπόρφυρα | *l.* 7. § 1. ἁλιπορφύρεα, ſed & ἁλιπόρφυρα. ut πολύχρυσα, Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 5. *c.* 25.

Εὐπλοῦ | Ὡς πλοῦ σπουδὴ εὐτελὴς ἐστί. Jo. Chryſoſt. *ad Olymp. epiſt.* 13, & 17.

Ἐν κτήσει πανάλφοις | Vide *l.* 2. § 11. & *l.* 4. § 39. Sen. *epiſt.* 81. *Quod contemptiſſimo cuique contingere ac turpiſſimo poteſt, bonum non eſt. opes autem, & leno & lanius habent. ergò non ſunt bona.* Euripides Αἰόλο, laudatus à Plut. *de leg. poet. c.* 16. Athen. *dipnoſ. l.* 4. Sext. Empiric. *adv. Gramm. l.* 1. *c.* 13. Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. & *tit.* 93.

Μὴ πλοῦτον εἴπῃς· οὐκ ἐθαύμασέν θεὸν,
Ὃν χ' ὡ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.

Laudare Plutum parce: non veneror Deum,
Qui peſſimorum ſæpe fit poſſeſſio. Grot.

Hinc Plato *de legib. l.* 5. Πλούσιος δ' αὖ σφόδρα καὶ ἀγαθός, ἀδύνατον. Et Cicer. in *orat. Coruncana* 2. à ſeipſo ad inctus in *Orat. perfect.* & à Fabio *inſtitut. l.* 9. *c.* 4. *Nam quæ me divitiæ movent? quibus opus ædificiis? Lælius multi viginti millibus mancipiorumque*

cateréſque ſuperárunt: neque veſtis aut cælatum aurum & argentum; quo noſtros veteres Marcellos Maximóſque multi Eunuchi è Syria Ægyptóque vicerunt: neque verò movent me ornamenta iſta villarum; quibus L. Paulum & Mummium, qui rebus his urbem Italiámque omnem referſerunt, ab aliquo video perfacilè Deliaco aut Syro potuiſſe ſuperari.

Τὰ ἧσσ συμβεβίωσαν ἤδη | Hinc illud *lib.* 4. § 50. μεθ' οἵων. Vide & *l.* 9. § 3. & *l.* 10. § 36.

Ὧν μόλις ἄν τις καὶ τῶ χαριεστάτω ἀναχάσαι | Χαριεστάτω illud, vel ad eum referri poteſt cujus mores ferantur. *vix eſt etiam gratiſſimi & urbaniſſimi iſtorum mores ferre.* vel ad eum etiam, qui viventium unà mores ferat. quod *vix fecerit etiam qui gratiſſimè ac maximâ cum comitate ſe geſſerit.* Sed illud potiùs. Vide *l.* 10. § 35.

Ἑαυτόν τις μόνος ἀσωμβόει | Vide *l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 53. Senec. *epiſt.* 53. *Incredibilia ſunt quæ tulerim, cùm me ferre non poſſem.*

Ῥᾴστη τῆς τε ἐσόδου καὶ τῆ χερσί | leg. ῥᾴδιόν, vel ῥᾴστη, ut *infra* § 24. ἡ τε εἴσοδος, οὐ ποταμὸς, ἐν διηρεκεῖ ῥύσει.

Περιῤῥήγνυσι τὸν φυσικὸν λόγον | Vide *ſupr. l.* 3. § 1. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 9. Ἄνθρωποι, ἐκδέχεσθε τὸν θεόν· ὅταν ἐκεῖνος σημήνῃ καὶ ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας, τότε ἀπολυόμενοι φεύγετε αὐτὸν· ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἀνάσχεσθε ἐνοικοῦντες τούτῳ τῷ χώρῳ, εἰς ὃν ἐκεῖνος ὑμᾶς ἔταξεν· ὀλίγος ἔσται ὁ χρόνος τῆς ἐνοικήσεως, καὶ ῥᾴδιος τοῖς ἔτι διακειμένοις. Apud Ciceron. *de repub. l.* 6. P. Scipioni dicenti, *Quid morer in terris? quin hæc ad vos venire propero?* reſpondet Paulus pater; *Non eſt ità. niſi enim, cùm Deus hic, cujus templum eſt omne quod conſpicis, iſtis te corporis cuſtodiis liberavit, hùc tibi aditus patere non poteſt.*

Μὴ ἀκάνθιον τῇ διατοκῇ | Quod Eliæ forſan obrepſit. *Hiſtor. Reg. lib.* 3. *c.* 19. *v.* 4, 14. Jonæ certò, *c.* 4. *v.* 3, 9. Contrà Paulus, qui etiamſi ad Chriſtum tranſmigrare quàm primùm cum primis cuperet, *ad Philip. c.* 1. *v.* 23., tamen ut Aug. *in Joan. epiſt.* 1. *Serm.* 9. *patienter vivit; libenter moritur.* atque ut Clem. *Strom. l.* 3. ἐπιδείξατε σαφῶς, τοῖς μὲν ἔξοδον τοῦ σώματος, τῷ δὲ θεῷ ἀγάπης πλήθουσι. εἰ δὲ τις ἢ ἐν σαρκὶ παρουσίας, τῷ ἐνοχλεῖσθαι διὰ τοῦ σαθροῦ διαμένειν ἀσυμφορία. ita enim locus ille reſtituendus videtur.

Οὐχὶ καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἔλεγον φύσιν | vid. *l.* 2. § 3. & *ſup.* § 8.

Ἐξεστί μοι μηδὲν φοβεῖσθαι | Plut. *de tranquill.* ubi Menandri illud attulerat,

Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτ' ὃ πείσομαι,

Subjungit ſtatim; Ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα, τοῦτο δ' οὐ πείσομαι, ὃ φοβοῦμαι, ὃ ῥᾳδιουργήσω, ὃν ἀποστερήσω, ἢ ἐπιβαλοῦμαι. τοῦτο γὰρ ἐν ἡμῖν κείμενον, ὃ μηδεὶς, ἀλλὰ μέγα φόβος ἐνδυμίας παρέσται.

Θεὸν ἢ δαίμονα | Τὸ ἡγεμονικὸν, sive *mentem* vult, quæ nunc *Deum* ſive *numen*, nunc *Dæmonem* ſive *Genium* appellare conſuevit. Vide *ad lib.* 2. § 13. & *l.* 3. § 5. & *infr.* § 27. & *l.* 12. § 26. Clemens *Strom. lib.* 2. Ταύτῃ πῃ καὶ Πλάτων ἐν φιλήβῳ, ἀθῆναι χέλληνες φυσικῶς, τοῦ τὸν θεὸν τὸν ἔνοικον αὐτοῖς, τὸν λόγον, διαφθείρεσθαι καὶ μαίνεσθαι, τὸ ἕτερον ἐφ' ἑαυτοῖς, ἐν τῇ ψυχῇ παθῶν εἶναι φασι.

Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον μαχέσασθαι | Vide *lib.* 2. § 9. & *lib.* 10. § 32, 33. Pelagius *ad Demetriad.* quod ſub Hieronymi nomine profitur: (illius enim eſſe conſtat ex Oroſii *apologet.* & Auguſt. *de grat. Chriſti l.* 1. *c.* 37.) *Neque verò apertâ contra nos pugnat acie ſpiritus nequam; nec publicâ nobiſcum fronte congreditur; ſed dolo vincit ac fraude, noſtrâque contra nos utitur voluntate. de conſenſu adverſariorum vires accipit, noſtréque nos, ut dici ſolet, jugulat gladio. infirmus hoſtis eſt, qui non poteſt vincere niſi volentem. dat ille quidem conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel reſpuere, quod ſuggerit. non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet: non extorquet à nobis conſenſum, ſed expetit.* Hieron. ipſe *in Matth. c.* 4. *v.* 6. *Diabolus qui ſemper omnes cadere deorſum deſiderat, perſuadere poteſt, præcipitare non poteſt.* & *ibid. ad c.* 15. *v.* 19. *Diabolus adjutor & incenſor malarum cogitationum eſſe poteſt; autor eſſe non poteſt.* Et *in Epheſ. c.* 4. *v.* 27. *Poteſtas diaboli non in illius temeritate, ſed in tua eſt voluntate. paratus irrumpere, oſtium pulſat: ſed tu niſi aperueris, ingredi non poteſt.* Aug. *hom.* 12. *Suadere diabolus & ſolicitare poteſt, cogere omnino non poteſt. dat ille conſilium; ſed noſtrum eſt vel eligere vel repudiare quod ſuggerit.* Et *de diverſ. Serm.* 20. *Etſi diabolus aliquando aliquid ſuggerit, conſentientem tenet, invitum non cogit.* & *in Pſal.* 91. *Habet ille aſtutiam ſuadendi, non poteſtatem cogendi.* & *in Joan. tract.* 12. *Non habet cogendi potentiam, ſed perſuadendi verſutiam.* Si autem nec Spiritus nequam cogere poteſt, quis poterit? Hinc Herculis magnanimæ voces illæ in Euripidis *Syleo*, quas *ad l.* 8. § 38. exhibebimus. ibi plura vide ſis.

§ 11. Περὶ τῆ ποτὲ ἄρα τῶ χρῶμαι | Gemina his *lib.* 8. § 2. & *lib.* 10. § 24, 37. & *l.* 12. § 19. iſta autem, quæ periocham hanc ordiuntur, hinc avulſa, ſuperiori attexuerat Lugd. ille operis, non tam editor, quàm mutilator.

Τίνι ἄρα τῶν ἔχω ψυχῶ; | Vide *l.* 4. § 28. & *l.* 9. § 39.

Παιδὸς | cui ſcil. ἤθους παιδιεώδους. *l.* 4. § 28.

Γυναικείου | cui θῆλυ ἦθος. *ibid.*

Κτήνους, θηρὸς | utpote cui ἦθος βοσκηματώδες, ἢ θηριῶδες. *l.* 4. § 28. Sive cujus τὸ ἡγεμονικὸν βόσκεται, ἢ πθηρεύεται. *l.* 9. § 39. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 3. Ἀλλ' ἔχεις τι χρῆσιμον πρὸς σαρκίδιον. τί δ' ἐν ἀφεῖς ἐκεῖνο, τίνος σφηνίσκας; διὰ ταύτην τὴν σωμασίαν (quam cum animantibus corporis reſpectu habemus, ab ea quam mentis ratione

cum

cum Deo obtinemus) εἰ μὴ ἀποκίναιδες. λύκοις ὅμοιοι γινόμεθα, ἀκτῖσι καὶ ὀδύξεσι καὶ βλακείᾳ· εἰ δὲ λέοντι. ἀγρίοις καὶ θηριώδεσι καὶ ἀνήμερον. οἱ πανοῦργοι δ' ἠκρίβωνται, ἀλώπεκες, καὶ ὅς ἐν ζώοις, ἀτυχήματα. τί γὰρ ὄφεως ἄλλο λείβδην καὶ κεκοπῶδες ἄνθρωπος, ἢ ἀλώπηξ, ἢ τι ἄλλο ἀπυχέστερον καὶ ταπεινότερον; ὁρᾶτε δή, καὶ σκοπεῖτε, μήπ τύπον ἐκφεύγητε μὴ ἀπυχηματόνων. Idem *lib.* 4. *c.* 3. Ἐπίσκεψαι σὺ τὸ ταμιεῖον· ἴδε τίνας δυνάμεις ἔχων ἐλήλυθας, μήπ τιὼ θηρίδιν, μήπ τιὼ μισανθρωπιλιὼ. Et mox: δύσκολός ὄφις, ὁ ἀπολωλεκὼς τὸ βόγωμον, τὸ πρὸν ταῦτα γὰρ τὰ ἀνθρωπικὰ τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῇ διανοίᾳ, οἷος καὶ ἐπὶ τῆς τοιαυτάτου, ἂν μὴ εὕρωμεν, δοκιμάζομεν· ἂν δὲ μὴ εὕρωμεν, βαπτόμεθα. τί ὖν λέγεις, ὅτι ἄνθρωπός ὄφις ὁ ὀργίλος, ὁ μανιλιμαργος; μὴ γὰρ ὅσα ψυλῆς μορφῆς κείνεται ἐπ' ὄντων ἔχασον. ἐπεὶ ὕπω λέγω καὶ τὸ κίνεμον, μᾶλλον δέ. ὑκ ἀρκεῖ ἢ ἢ ὀκπὸς σκυγεφὴ· ὑκὺν ὑβὲ σοὶς τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥὶς ὄζαρκεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί. ἀλλ' ἂν τὰ δόγματα ἔχῃ ἀνθρωπικὰ ὕπος ὐκ ἀκούει λόγε, ἢ παρακολυθεῖ ἀλεξιμόμος, ὅτος δεῖ. τύτο τὸ αἰδήμον ἀπονενίκηκεν, ἄχρηστός ὅτι, πόσα μᾶλλον ἢ ἄνθρωπος. ὕπος ζητῇ, τίνα ἀπιτήδεια λαμπήσῃ, ἢ δίκη. ὥστε ὑβὲ σεβάσιμον, ἢ ὄνος, ἀλλὰ τί ποτε ἄχρεον θηρίον. Iamblich. *de temperans.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 5. Ὅλως γὰρ ἡ τῆς παθῶν ἀμιξία ὀλικράτεια, ὑβὲ ἀνθρώπου ἰδίωμα ἴδη τοῦ ἀνθρώπου. σοὶς δὲ τιὼ ἀλόγων αὐτοῦ ἅλκιν φύσιν, καὶ θηριώδη καὶ ἄπαλον. Origen. *in Exech. orat.* 3. argutatus super illud Hebræorum אדם quod tamen nihil aliud est illis, quàm est *Quisquis* Latinis. *Omnes homines nati sumus homines: sed non omnes homines, humines sumus. est homo homo; & est homo non homo. est homo jumentum,* Psal 49. *v.* 20. *est homo serpens,* Matt. *c.* 3. *v.* 7. *est homo equus* Jer. *c.* 5. *v.* 8. *homo exterius; jumentum, serpens, equus interius. is tantummodo est homo homo, & duplicat nomen hominis, qui tam secundum interiorem hominem, quàm secundum exteriorem homo est.* Clemens item *Strom. lib.* 4. Τὺς φιλοδόξους καὶ φιλοσωμάτους. καὶ θηρία μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους, τοῦ παρομοιοδόξους τοῖς κτίνεσι, θηριωδεῖς ὄντας. ὅτος ὑβέσιος ὁ ἀκόλαστος· λύκος ἄγριος, ὁ πλεονέκτης καὶ ὄφις ὁ ἀπατεών. Et Joan. Chrysost. *in Gen. orat.* 12. Διὰ τύτο καὶ ἡ θεία γραφὴ σοὶς τὸ πάθη τὸ ἐνοχλοῦντα, ὕπος καὶ τοὺς μὴ ἀλόγων σφετερίζεται, πολλαχῦ δὲ καὶ μὴ θηρίων, τοῖς λόγῳ τιμωμένοις ἐπιθεῖσα. ποτὲ μὲν κύνας καλοῦσα διὰ τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἐτάμβη· (Esaiæ *c.* 56. *v.* 10.) ποτὲ δὲ ἵππους διὰ τὸ λάσιον· (Jerem. *c.* 5. *v.* 8.) ποτὲ δὲ ὄφεις, διὰ τιὼ ἀγνωμοσύνην καὶ τιὼ ἀνοιαν· (Psal. 49. *v.* 12.) ποτὲ δὲ λέοντας καὶ παρδάλεις, διὰ τὸ ἀρπαστικὸν καὶ πλεονεκτικόν· πολλὰ δὲ ἀκρίδας, διὰ τὸ δλοφυὲς· (Psal. 140. *v.* 3.) ποτὲ δὲ ὄφεις καὶ ἔχεις, διὰ τὸν ἰὸν καὶ τιὼ πονηρίαν· (Matth. *c.* 3. *v.* 7.) &c. Senec. *epist.* 60. *Hos, ut ait Salustius, ventri obedientes, animalium loco numeremus, non hominum.* Et *epist.* 103. *Errat, si istorum tibi qui occurrunt, vultibus credis: hominum effigies habent, animos ferarum.* Θηρία τῆς φύσιος, βυσσῶν ἀνδράποδα, ut, ex Empedocle Theophylact. Bulgar. *epist.* 44. Faciunt huc Diogenis illa, nulli non memorata; quod in medio foro, mero meridie, inter turbas confertissimas, accensâ face, quid quæreret requisitus, respondit, Ἄνθρωπον ζητῶ. *hominem quæro.* quòd cùm homines ad se invitâsset, confluentes multos baculo abegit, simul dictitans, Ἀνθρώπους ἐκάλεσα, ἃ δ' ἔβλεμμαλα. *Homines vocabam, non quisquilias.* quòd è balneo prodiens, ut Hecato in *ebriis*, vel ab Olympia reversus, ut alii perhibent, quærenti an plurimi homines ibi essent, respondit, Πολὺς μὲν ὄχλος, ὀλίγοι δὲ ἄνθρωποι. *turba quidem multa; verum homines pauci.* Laert. *l.* 6. Quibus finitima habet & Joan. Chrysost. *tom.* 8. *orat.* 11. de Jeremia ex *c.* 6. *v.* 10. Ἐν μέσῃ πλήθει ὥσπερ ὑλώδης παρθένος, ὕπως ἰδῇ. Περὶ τίνα λαλήσω; τί λέγεις; περὶ τὺς πλήθος ὁρᾶς, ἐρωτᾷς, σοὶς τίνα λαλήσεις; ναί, φησὶ· τὸ πλῆθος γὰρ σωμάτων ἔδειν, ἀλλ' ὐ πλῆθος ἀνθρώπων. ἀνθρώπους γὰρ τὺς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ὐ δεῖ καλεῖν· ὐ γὰρ εἴ τις σῶμα ἀνθρώπου καὶ σχῆμα ἔχει, ὕτος ἄνθρωπος. ἀλλ' εἴ τις ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ διάθεσιν ἔχει ψυχῆς. Et de Elisa, ex *c.* 30. *v.* 2. Εἰς τιὼ πόλιν ἦλθ Ἰωδαὲν τιὼ μητρόπολιν ὑσταλῆν τιὼ πολυάνθρωπον, ἐν μέσοις τοῖς ἀγοραῖς ὢν, τῶ δῆμα πιστὸς αὐτὸν σκεπάζοντας, πλῆθος, φησὶ, ἐδεῖ, καὶ ὐκ ἦν ἄνθρωπος. Siquidem erant illi, ut idem *tom.* 5. *orat.* 19. Ἄνθρωποι μὲν τὸ ὄνομα, ὐκ ἀνθρώπου δὲ τὸ φρόνημα. Philemon. Ἀγυρτῇ, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 2.

Ὦ πῶς πονηρὸν ἐστιν ἀνθρώπου φύσις
Τὸ σωφρόνειν· ὃ χρὴ μὲν ἐν πότ' ἐλπίδι νόμιν.
Οἴει τι δῆτ' ἄλλον διαφέρειν θηρίων;
Διαφέρει μὲν μικρόν, ἀλλὰ σώματι.
Πλὴν δεῖ πάλιν, τῦτο δ' ὁρᾶν θηρίον.
Quàm prava tota est indoles mortalium,
Quæ cæteroqui non egeres legibus?
Tuí credis hominem reliquis animantibus
Differre? nihilum: dista; hoc dempto tamen,
Quod alia cùm sint prona, retrum animans homo est.

Grot. Eleganter Chrysost. in illud Psalm. *Psal.* 49. *v.* 20. *Homo jumento compar factus est.* Serm. *de resecuf. Dom. Detersus est comparari jumento quàm nasci jumentum.* Nempe quia, ut Aug. *in Psal.* 103. *conc.* 4. *Quod illi natura est, homini crimen.* Vel, ut Bern. *de bon. defer. quod illi natura est, homini culpa.* Ideò Bern. idem *ibid.* & *in Cant. serm.* 34. *Ipsis etiam bestiis bestialior est homo, ratione vigens, & rationi non vivens.* Vide *l.* 10. § 8.

§ 12. Οὐκ ἐν παῦσι σεσωσμένοις, ὑπ' ἀκέσεως λυμηθέν π. ὑπὸ τῆ ἀμαθίᾳ γὰρ ἁφαμένοι | Pectiocha tóto ferè ista miserè disturbata, depravata, mutilata est. Itaque Xylandrum nihil istic affecutum,

tum, haud mirum est. legendum forsan, ὃτι ἂν τοῦτο σφετερίσωνται, ἢ ἀκούσῃ δικαιοσύνη τι, δόξῃ τῇ ἀγαθῇ ὡς ὠφελίμου. *Siquis*, inquit, *eorum aliquod quæ verè bona sunt*, puta justitiam, temperantiam, prudentiam, fortitudinem, *animo ac cogitatione præceperit, his semel mente præceptis nihil vel ipse subjungere, vel adjectum ab alio quopiam audire justinebit, quod non aptissime cum boni natura consistat.* Membrum proximum, huic ἐναρμόττειν, lectionem hanc firmare videtur.

Τὸ ἀπὸ τῆς κωμικῆς | *à Comico dictum*: illud utique quod in periochæ hujus clausulâ extremâ ponitur.

Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μᾶλλόν τις σφετερίσαιτο ἢ ἀποξύσαι τὸ ἦθος τῆς πλάστου | Lego, ὃ γὰρ ἂν τοῦτο μᾶλλον [ἐστὶ ἐκείνων] ὃ σφετερίσαιτο ἢ ἀποξύσαι ἐπὶ ἦθος τῆς πλάστου, &c. Sive ad Scripturam vulgatam propiùs accedendo, quod D. Salmasio visum magis, ὃ γὰρ ἂν ἐπὶ τούτων μᾶλλον ὁ σφετερίσαιτο, &c. forsan & sequentia tunc ità concepta fuerint, ὃ σφετερίσαιτο ἢ ἀποξύσαι τοῦτ' ἐστὶ ἦθος τῆς σκ. &c. *Aliquis*, inquit, *Comico istud non offenderet & ut indignum repudiaretur, si de bonis illis verè bonis enunciatum fuisset; contrà admitteretur & plausu exciperetur, tanquam commodè admodum ac urbanè dictum, ubi de divitiis eisque bonis usurpatur, quæ bonorum loco vulgus hominum habet.*

Τὸν κυλισθῆναι αὐτὸ, ὑπὸ τῆς εὐπορίας ἐν ἔχειν ὅπου χέσῃ | Cujusnam Comici istud sit, mihi haud liquet. Aristophanis forsan fuerit, cujus multa interciderunt. Hoc innuit, omnia apud illum nescio quem per summam opulentiam jam ità esse exornata & depicta, ut locus, in quo ventris onus deponatur, nullus superlit. Quomodo Aristippus, si Laert. l. 2. credimus, vel Diogenes potiùs, si Galeno *in hortat.* c. 5. (Cynicam enim proterviam redolet magis, quàm urbanitatem Aristippeam) in locupletis cujusdam faciem inspuisse legitur, quod in ædibus omni ex parte splendidissimè exornatis locum, in quem sputum demitteret, nullum deprehenderet. Cæterùm D. Salmas. ἀπορίας mavult, ut à divite aliquo infelice & luxurioso in scena pronunciatum sit, qui dixerit, Se ὑπὸ τῆς ἀπορίας ἐν ἔχειν ὅπου χέσῃ. quod à tali viro dictum populus pronis auribus & cum plausu accepit. at de prudente aut justo, aut forti ac temperante non ità facilè diceretur, nec dictum cum favore & attentione audiretur. Utrovis modo legeris, Aristophaneum illud in Concionatricibus reliquit, ubi Praxagoræ maritus, Ἀλλ' ὁ πρῶτος τοῦ ποῦ τις ἂν χέσαι τύχοι, *At in vacuo alicui ubi cacare dabitur?* D. Bootius verò legendum existimat, ὅπου δόξῃ αὐτῷ. ut sit locupletis alicujus, cum illo Lucæ c. 12. v. 17. conquerentis, non suppetere ampliùs, ubi opes suas reponat. quod de externis istis commodè satis dictum censeretur, eum qui ista possideat, præ nimia copia non habere, quid agat. at de verè bonis, justitia, temperantia, &c. enunciatum, ineptum planè etiam vulgo hominum haberetur. Hæc ille.

§ 13. Ἐξ ἀπάσης τῆς ὕλης | hoc est, *ex forma & materia*; ex anima & corpore. Vide *l.* 2. § 2. *l.* 4. § 21. & *l.* 6. § 32.

Οὐδέτερον τούτων εἰς τὸ μὴ ὂν | Vide *lib.* 4. § 4. Jul. Scalig. *ad lib.* 1. *de Plant. Si à nihilo nihil fieri potest; igitur id quod est aliquid, in nihilum reverti nequit. Par enim ratio creationis & corruptionis.*

Πᾶν μέρος ἐμόν | Vide *l.* 7. § 50.

Εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου | Vide *l.* 8. § 18. & *l.* 10. § 7. Gregor. Nyssen. *orat. catechet. cap.* 8. Λύεται τὸ αἰώνιον, εἰς ἀφανίζεται. ἀφανισμὸς μὲν γὰρ, ὃ εἰς τὸ μὴ ὂν διαλαγὴ πραγμάτων· λύσις δ' ὁ εἰς τὰ τοῦ κόσμου στοιχεῖα πάλιν, ἀφ' ὧν τὸ σύμπαν ἦν, διάλυσις· τὸ δ' ἐν τούτοις γιγνόμενον εἰς ἀπόλειαν, κἂν ἐπιφέρῃ τὸν καταλογὸν τῆς ὑπαρξέως αἰώνιον.

Εἰς ἕτερον κόσμον μέρος μεταβαλεῖ | *mutabit*, i.e. mutatione interveniente, si mutatum, transibit. μεταβάλλειν *mutare*, pro μεταβάλλεσθαι *mutari*. Sic Plato *polit. lib.* 8. Ὅτι πᾶσα πολιτεία μεταβάλλει ἐξ αὐτῆς ἐχούσης τὰς ἀρχάς, ὅταν ἐν αὐτῇ τὸ στάσις ἐγγένηται. Aristot. *polit. l.* 5. *c.* 1. ἐκ πάντων ἢ αἱ πολιτεῖαι μεταβάλλουσιν, —— ἢ ἐκ ποίων εἰς ποίας μάλιστα μεθίστανται. Et *ibid. c.* 3. πᾶν εἰς ἄλλο ζῷον μεταβάλλει μορφήν. & μεταβάλλουσι δ' αἱ πολλεῖαι ἢ ἀφ' ἑαυτῶν, & *c.* 4. Μετέβαλε γὰρ ἡ πολιτεία ἐκ τῶν γνησίων σχεδὸν πάντων, &c. Theophrast. *de caus. plant. l.* 8. *c.* 10. Μεταβάλλειν ἢ ἐπιθυμίαν ἔχειν πάλιν συμβαίνει μὲν ὡσαύτως ἀμφοῖν ἢ ὑμᾶς, μᾶλλον δ' ὅταν ἡ διαλαμβάνῃ, ἢ ὅτι τῆς τοῦ ἄρτου ὀσπριώδους παρακαιρίας. quo loco & τὸ ἐπιθυμεῖν passivè pariter usurpatur. de vino loquitur. ità passim usurpat Marcus ipse, *l.* 2. § 17. *l.* 4. § 3. propè finem. & § 16. & *l.* 8. § 15. *Mutare* itidem Latinis passivè sumitur. Livius *l.* 5. *Annona nihil mutavit.* & *lib.* *Animi mutaverant.* Tertull. *de pallio c.* 2. *Mutavit & totus orbis aliquando.* &, *mutavit vultus orbis, aliis ideas.* &, *Lata mutant.* &, *Laudans orbem mutantem, quid detestas hominem?* & *c.* 3. *Chamæleon mutare totus, nec aliud, quàm mutare.* μεταβάλλειν etiam simpliciter pro *sedem mutare, de loco in locum migrare.* Vide *ad l.* 6. § 45. ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ. *eodem concedere, migrare nos oportet.*

Ἢδη εἰς ἄπειρον | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 15.

Κατὰ τοιοῦτον μεταβολὴν καὶ τοιαύτην | Vide *l.* 4. § 5. & *l.* 7. § 18.

Κἂν χρόνοι σεσβόδις πεπερασμένας | Etiamsi, inquit, mundus per finita quædam intervalla dissolveretur, nec in æternum integer persisteret, generationis tamen & corruptionis series vel sic etiam in infinitum prorogaretur. Vide *l.* 10. § 7. Apud Laert. *l.* 7.

l. 7. Ζῆνων Stoici volunt, Deum mundi conditorem, χτ' ἀρχὰν πασῶν φθορῶν, ἀναλίσκειν εἰς ἑαυτὸν τὴν ἁπασαν οὐσίαν, κ' πάλιν ἐξ ἑαυτοῦ γεννᾶν. Inde φθορὰν illæ παλιγγενεσίαι quarum meminit Marcus *l.* 11. § 1 quatque Philo *de mundo* his verbis oppugnat: Ἀμήχανον παλιγγενεσίαν τῶν κόσμων λαβεῖν, μηδενὸς ἐκπυρουμένου σπερματικῶ λόγω, πάντων ἢ διαφθειρόντων, ἢ μὲν ἄλλων ὑπὸ πυρὸς, αὐτῶ δὲ ὑπὸ ἐνδείας. Tatian. *adv. Græc.* c. 31. Ἐκπύρωσιν ὑποτίθεσθον κ' χρόνους λέγει. ἐγὼ δ' οὐδαμῶς. Et latius ἐκ ὡς οἱ Στωϊκοὶ δογματίζουσι, κατὰ πᾶσι κύκλον φθορὰς γινομένας εἰς κ' διακοσμήσεις τῆς αὐτῆς, ἵν' δὴ τι χρήσωμαι ἀπαξ τῆ παρ' ὑμᾶς αἰώνων πιπερασμένων, κ' εἰς τὸ πανταπλῆς διὰ μόνων τῆ ἀνθρώπων γένεσιν ἔτι δεῖν, χάριν κρίσεως. Cæterum non Stoicis solus hoc placuit, seu & longè ante Stoicam disciplinam enatum, Heraclito; qui ἐκπυρῶσθαι τὸν κόσμον κατὰ πᾶσι φθορὰς ἐναλλὰξ, asserebat, autore *l.* 9. Laertio.

§ 14. Ὁ λόγος κ' ἡ λογικὴ τέχνη] Non est assecutus Xylander, quid Marcus hic vellet, cum opinatus est id voluisse, quod Aristot. *eth. l.* 1. *c.* 1. & Plato *in Lachete*, non esse in rebus ad vitam humanam pertinentibus eam certitudinem atq; constantiam, quæ est in scientiis & artibus. Etenim aliud est prorsus, quod hic Marcus monet, nec semel aut iterum tantùm alibi inculcat, rationem pluribus artémque rationalem, (de qua *l.* 12 § 5. πῶς οὖν ἡ τέχνη; ἀκριβὴς δεῖ.) esse ejusmodi facultatem, quæ ibi ipsis sufficiant, nec ullius rei extra se adminiculo opus habeant, vel ad opus suum exercendum, vel ad finem suum consequendum. Vide *l.* 4. § 42.

Καταδρόσεις] *rectæ effectiones.* Cic. *fin. lib.* 3. κατόρθωμα Stoicis *rectè factum*] quibus opponuntur σκολιὰ κ' στρεβλὰ, sive ut Pers. *Sat.* 3. *v.* 51. *curvi mores*, qui ad rectæ rationis obrussam non sunt exacti. Casaub. ad Pers.

Τῶν ὀρθοπλῶν τῆς ἕξεως] de qua *l.* 4. § 51.

§ 15. Ἐπιβάλλει] *Homini, qua homo est, convenit.* Xyl. & Cas. malim. *ad hominem, qua homo est, pertinet*; sive *quod ad officium hominis bellæ, qua homo est.* atque ita mox Cas. vertit, ὧν ἐπιβάλλον τῆ ἀνθρώπῳ. *ea eis esse, quæ ad hominem pertinerent.* Vide *ad l.* 7. § 7. Cicero *de optim. gen. orat. cap.* 11. Ἡ δὲ πταίστη κρίσις φιλοσόφοις, κ' οὐ τοῖς ὁπωσοῦν ἐπιβάλλουσι. *Judicium ejusmodi ad Philosophos, non ad Mercatorios pertinet.*

Οὐκ ἔστ ἐπιτήμαλα ἀνθρώπου] Epictet. *lib.* 4. *c.* 5. Ἐσχακλεῖ σε τὸ ταμεῖον, ἴδε πῶς θωμένους ἔχων ἐλύπουσας. ὑπὲρ ὧν πότ' ἀθλιὸς ὄζη; ὅταν τῆ φυσικῶν θωμένων στέρησιν οὐ ὅταν μὴ θωμένους κτήσεσθαι, ἀλλ' ὅταν μὲ τρέχειν. ὁ δ' κλέων. οὐ ὅταν πτωχὸς ὢν θωμένους, ἀλλ' ὅταν μὲ ἀγρυπνῶν· μὴ ποτ' ὢν ὅτε ἡ ἀνθρώπου· δυστυχὴς ὄζη, οὐκ ὁ μὴ θωμένους λίτρας πίσεων, ἢ ἀνδρεκίλας σπιλαμβάνων ἢ χθὲ σοὶ τῶν θωμένων πῶς ἔχων ἐλύπουν ἐξῆς τῆς οὐσίας ἀλλ' ἀπολωλεκὼς τὸ ἐύζωμον, τὸ πιὸν, τὸν σωλῆνας θρίων, εἰς ὅσα κακὰ ἐλύπουν ἔχῃ, μὰ Δία, τὸν φωτα, ἢ τὸν πνεύμοτα· ἀλλ' ὦ ζῶντι συμβεβύκεν ἀπολέσαι τὰ Τοῖα, ἢ τὰ παιδία, τὸ ἀγεῖδιον, ἢ τὸ οἰκίδιον, ἢ τὸ παιδαγώγιον, ἢ τὰ θηλείας· τέκνων γὰρ ἔδει ἴδιον τῆ ἀνθρώπου ἔζης. & quæ sequuntur.

Τὸ σφοδρὸν] Vide *lib.* 8. § 8. Longin. *de sublim.* ὅλην γὰρ ἀφαιρεῖ μέγα. ἐ τὸ κλαυσμυρὸν ὅτι μέγα, οὐ σθένει, πιθανὸν, δόξαι, πυρετώδες κ' ὅσα δὴ ἄλλα ἔχει πολὺ τὸ ἔξωθεν ὀγκούμενον, ὧν ἂν τῆ γε φρενίμως δόξειεν ἀγαθὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, ὧν αὐτὸ τὸ πάσχοντα ἀγαθὸν ἐ μᾶλλον θαυμάζων γὰρ τῆ ἐχόντων αὐτὰ μᾶλλον τοῦ δικαιοῦντος ἔχειν, κ' διὰ μεγαλοψυχίαν ὑφορῶντας.

Καταξιοῖσθαι] Vide *l.* 8. § 39. omisit Xyl.

Οὐδὲ ἐκπεπτὸς ἐῶ] At cum primis laude dignus censetur, qui externa illa vel contempserit & pro supervacaneis habuerit, vel honesti causâ libens etiam à se abdicaverit. Epict. *enchir. c.* 15. Αὐ γὰρ κ' παρεδόθησαν σοι μὰ λάβῃς, ἀλλ' ὑπεῖδες, πῆρε ἐ μόνον συμπόσης τῆ Διὸς ἔσῃ. ἀλλὰ κ' συνάρχων. ὕστερον δὲ ποιῶν Διοσκόρους, κ' οὐ ὁμοίως, ἀξίως θεοῦ τε ἔσῃ κ' ἐλίσσῃ. Ἐρεῖ. *Fuge.* (ex Maron. *Æneid.* 8.)

Aude hæc spernere opes, & te quoque dignum
Finge Deo ——

Nemo alius est Deo dignus, quam qui opes contempsit. Socrates apud Laert. *l.* 2. & Xenoph. *memorabil. l.* 3. τὸν ἐλαχίστων δόμων, ἴσῃσα δὲ θεῶν.

Ἐλαφρότερος] Bona illa neutiquam esse, sed probat, quia tum bonus nequaquam esset, qui se istis ulla ex parte privaret, seq; ab illis coiberet: cùm boni ea sit ratio, ut quò majus amplitúq;, eò etiam melius ac laudabilius sit. Eodem argumento adversus voluptatem depugnat Seneca *de v. b. cap.* 14. *Voluptas nocet nimia: in virtute non est verecundia, ne quid nimium sit. Non est bonum, quod magnitudine laborat suâ.* Et adversus iram, *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quæ habenda sunt in bonis, quo majora, eò meliora & optabiliora sunt. Si justitia bonum est, nemo dixit: melior erit futurum, si detractum ex ea fuerit: si fortitudo bonum est, nemo illam desiderabit ex aliqua parte. Nemo unquàm dixit, quo major hoc mihi, quis enim ullius boni accessionem reverebatur? aliqui augeri nolim humile est: ergo & esse non est bonum, quod incrementum malum sit.*

Ἢ ἀδυνάμως τ τῶν ἐκτὸς] Omisit clausulam hanc Latinus interpres mendum scripturæ subesse liquet. leg. ἢ ἀφαιρεμένοις τ. Jam tolerare æquanimiter damna rerum istarum, quàm ab eis se continere, virtutis est. Hoc est, vel plus hoc etiam quod Apostolus de Hebræis fidelibus *c.* 10. *v.* 34.

Καὶ

Καὶ τὰ ἀπαιτοῦντα ὑμᾶς μὴ ὑπαρχόντων ὑμῶν μὴ χαρᾶς ἀποστερήσατε. Itaque Joannes ὁ χρυσορρήμων in epist. 1. ad Thess. orat. 3. Εἰκότως τὸν μᾶλλον θαυμαζόμενον τὴν ἐπιεικίας ἐυχαριστίας φέροντα. ἢ τὸν ἐκόντα διδόντα. Et de statuis 1. Τῷ δὲ ἐλεημοσύνῃ δῶναι, τὸ τοιούτοις ἀποπαύσασθαι σφάγματος (ac Joannis damnis verba facit) ἐυχαριστεῖν τοῦ θεοῦ πολλῷ μεῖζόν ἐστι, ὁ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ δοὺς ἐλεημοσύνην δῶρα, ἀλλὰ καὶ ἄλλο ἀν παρ' ἑτέρων ἀναισθήτως ἐπίστωσεν ἡμαίνει, καὶ τοῦτο τὸ πολλοὶ ἡμῶν φέρει τὸν καρπὸν, καὶ θυμιωτέρους ἢ πρὸ, καὶ πλείονα σπουδὴν τῶν ἀδόν. Et mox: Τῷ δὲ ἐν πάτῳ ζῶντα ποιῆν ἐλεημοσύνην, τὰ πάντα ἀφαιρεῖσθαι ἡμαίνει ἐπίστων καὶ μετ' ἐυχαριστίας πολλῷ μεῖζόν ἐστι.

§ 16. Οἷς ἂν πολλάκις φανῆσθε] Clemens Strom. l. 4. Ὁ ἀνθρωπος, καὶ τύπων ὀγκυρωμένῳ τῇ ψυχῇ, ὧν αἰσθάνεται, χαλεπωτέρα. Itaque Jeremias de Judæis cap. 2. v. 5. Vanitatem secutus sum evanuerunt. Et Xylandr. in præfat. ad Marc. Aurel. Jam Judæis homines tam unumquemque fieri, quanti sunt ea res penes, in quibus is opinionem sui maxime ponit.

Βάπτεται δὲ ἀπὸ τῆς φαντασίας ἡ ψυχή] Ità l. 6. § 20 μὴ βαφῆς. γίνεται γάρ. Epictet. l. 3. c. 3. Οἷόν ἐστιν ἡ λευκαίνη τὸ ὕδατος, τοιοῦτον ἡ ψυχὴ οἷς ἡ αὐγὴ ἡ φαντασία τῆς ὕδατι, τοιοῦτον αἱ φαντασίαι.

Ἔστιν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐν αὐλῇ] Pii 2. Papæ dictum à Platina refertur. *Ut in quare flumina omnia; sic virtutem magnis aulis influere.* De aula itaque Papali Bern. ad Eugen. lib. 4. *Plures in ea prebuisse naufragium fidei, quam profecisse bonos, quam proficisse malos.* Hinc Epigrammaticum cujusdam (nomen enim non succurrit) illud,

Paucos beavit aula; plures perdidit:
Sed hoc quoque ipsos, quos beavit perdidit.

Licet tamen etiam in aula, inquit Marcus, bene vivere licet in aula Neronis etiam piè & christianè. Philip. c. 4. v. 22. neque necessarium ideo prorsus, ut quod l. 1. Lucanus,

——*exeat aula,*
Qui velit esse pius.——

De se Julianus in aula agens epist. 12. Σωώσμαι ἀλλήλοις ἐν τῇ αὐλικῇ ἀποκείσεσθαι μόνης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀλλήλοις φιλοκύνους ἀλαζονείας. Vide & l. 1. § 17. & l. 8. § 9, 45. Senec. epist. 28. *Bene est, esse quo loco positum est ratio quæ tam turbidum hinc potest quam serenum: ibi quoque libera, quæ vera, fortis & epist. 55. Non multum ad tranquillitatem facit locus. animus est qui commendat omnia. Vivendum in civitate & humana conversatione: colendum hominem, juvandum quantum fas est, & epist. 104. Patriæ nomine, quæ nobis proximè jacet, & gubernatio & conventus civium intelligitur: ad quem hæc tria nos ratio ducit? & epist. 56. Ἀνάγκαιον Cæsarem componendum esse animus, uti Flaccus l. 1. epist. 11.*

Ut quocunque loco fueris, vivendum scito
Te arcas, ——

ut quocunque fueris, bene agere nolis. Clemens Strom. l. 1. Ὡς ἐν πανὶ β.ω ὀρθῶς δεῖ βίῳ ἕπεσθαι καὶ ἐν αὐλικῇ ἕξιν.

Οὗ δὲ ἔσχεν ἔφασαν κατασκευάσαι] Deest prioris membri clausula; posterior, ita implenda ἔφασαν ἔσχεν ἄμεινον κατασκευάσαι. [οὗ δὲ κατασκευάσαι] Vide l. 6. § 16, 20. & l. 7. § 15.

Ὅτι οὐ κοινωνίαν γεγονέναι πρὸς ἀλλήλους δέδεικται] l. 2. § 1. & l. 3. § 4. Sic & l. 11. § 18. ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν. Hierocles de fugit. apud Stob. serm. 2. t. 67. Ἅπαν τὸ ἡμῖν πρὸς ἕτερον οὐ πρὸς κοινωνίαν. Sic enim mihi persuadere volumus. Ita natos esse nos, ut inter omnes tibi sit societatis quædam, major autem, ut quisque proximè accedet: Itaque ἀνῆκε potiores sunt quam προηγοῦνται, & propinquiores quam alteri. Cicer. de amic. Vide l. 9. § 7. Basil. Cæs. an Eustath. Sebast. epist. 2. Τίς ἂν οἶδεν, ὅτι ἥμερον καὶ κοινωνικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀγελαστικὸν, οὐδὲ ἄγριον; οὐδὲν γὰρ ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν, ὡς τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις, καὶ χαίρειν ἀλλήλοις, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόφυλον.

Τὰ χείρω ὑπὸ κρειττόνων] Vide infr. § 30. & l. 6. § 23. & l. 7. § 35. & l. 11. § 18.

Κρείττω δὲ μὴ ἐμφύχων τὰ ἀψύχα] Ex Chrysippo Laert. l. 7. Τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττον. Plutarch. item de Isid. & Osir. Μηδὲν ἄψυχον ἐμψύχου, μηδὲ ἀναίσθητον αἰσθανομένου κρεῖττον ἡγητέον. Ita enim legendum, contrà planè quam in vulgatis habetur, ἔμψυχον ἀψύχου. Hinc Aug. de doctr. christ. contr. Manich. c. 5. & 6. Melius animantes bobus Lunæque Luci; & jam hac ratione boves ipsi Lunæque præstare videntur.

Τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικὰ] Plato Timæo. Οὐδὲν ἀνόητον τοῦ νῦν ἔχοντος ὅλου δι' ὅλου κάλλιον. Dionys. de divin. nom. c. 5. ἢ οὐκ ἀμεινόν ἐστι τὰ ζῶντα, ἢ τὰ ἄνευ ζωῆς, τὰ αἰσθητικὰ, καὶ τῶν τὸ λογικὸν ἔχοντα.

§ 17. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν μανικόν] Lib. 6. § 50. ἀδύνατον μὴ ἀφέλιμον. Pindar. Nem. od. 11. Ἀφροσύνᾳ ἔρωτων ὀξύτερα μανίαι.

Et od. 8.

——*κενεῶν ἐλπίδων χαυνοῖ τέλος.*

Gorgias apud. pro Palamed. Μανία γάρ ἐστιν ἔρωτος ἐπιθυμεῖν ἀδυνάτων. Epictet. lib. 2. c. 24. Τὰ μὴ δυνατὰ ἐρίζουσι, ἀνδρεικτώδεις καὶ μὴ δεινοὶ ξένοι, θεομαχοῦντες. Hinc etiam apud Laert. l. 1. Νόσον ψυχῆς τὸ τὰ ἀδύνατα ἐρᾶν. Plut. de tranq. animi. πάντων οὖν μάλιστα κωλύει τὸ μὴ συμμέτροις χρῆσθαι τοῖς τοῦ κτησιβίου δυνάμεσιν, ὁρμᾶν ἐπὶ τὰ ἀδύνατα καὶ μείζονα τῶν ἰδίων ἐλπίσιν.

ἐλπίσιν, εἶτ' ἀποτυχόντας. αἰπᾶδαι δαίμονες κ) πύκλω, ἀλλὰ μὴ περὶ αὐτὴν ἀζωπείαν. ὧδε γὰρ ὁ τοξεύων τῷ ἀσκῷ βαλόμενος, κ) τοῦ βοὴ λαγὼ κυνηγέτειν, λυσιτελῶς ἂν εἰς τὰ χείροις κ) σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοιμι, μηδὲ εἰς δεσμὸν ἀναπτᾶς μαχήσεις· ἀλλ' ἀδιαπτωσία κ) μαχητεία τοῖς ἀδωλάπτοις ἐπιχειρῆσι. Vide *l.* 7 § 4.

Ἀδωλάπτων δ' τὸ τοῦ φαύλως μὴ πεπαῦσθαι πάσχειν] Ità *l.* 11 § 18. Τὸ ἀξιῶν μὴ ἀνυβρίστως τοῦ φαύλους, μανικὸν· ἀδωλάπτων γὰρ ἐρίζεται. Vide *infr.* § 28 & *l.* 9. § 42. & *l.* 12 § 16.

§ 18. Οὐδὲν ὅλως συμβαλεῖν ὁ ἐχῶ ἀνεῖνο πέφυκεν φέρειν ὠμῶς] Ponendi opinor voculas duas; ὃ ἐχῶ ἐκεῖνο φέρειν πέφυκεν ὠμῶς. Vel immutandas potius, ut sic legatur; ὃ ἐχῶ ἐκείνῳ πέφυκεν φέρειν αὐτό. nihil homini evenire, quod ipsum si non natus fuisset, ferre, id est, quod non à natura habeat, ut ferre possit neq, enim interpretibus assentior, alteri, qui ad naturæ destinationem; alteri, qui ad ordinarios in rerum natura eventus referat: cùm ad ferendi potestatem à natura tributam respexisse Marcum subsequentia doceant, quibus alios eadem pertulisse monet, vel per ignorantiam, vel per ostentationem. Vide *l.* 6. § 46. & *l.* 10. § 3.

Ἢτις ἀγνοῶν] Sive rei ipsius ignarus. neque enim nondum rescita quenquam movere possunt infortunia etiam gravissima. Hinc Euripidis illud Αὐτολύκῳ, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 99.

Φρονῶ δ' ὃ πάσχω κ) πάρ' ὃ κακὸν κακόν.
Τὸ μὴ εἰδέναι γὰρ οὐδὲν ἔχει πνα
Νοσοῦντα καρδίας τὸν ὠμοῖς ἀγαυίαν.
Intelligo quæ patior: haud leve hoc malum.
Quædam est voluptas oblivisci à sensu mali;
Insanientis animæ quæ lues ignorantia est. Grot.

Sive etiam rei naturam non intelligens, aut quid inde possit ipsi mali vel molesti saltem obtingere. Ità Aristot. *ethic. l.* 3. *c.* 8. Ἀνδρεῖοι ἢ φαίνονται κ) οἱ ἀγνοοῦντες. Et Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Τί ποιεῖ φοβερὸν τὸν πύργον; οἱ δρυτόμοι, φησὶ, κ) αἱ μάχαιραι αὐτῶν, κ) οἱ δεῖνα κοινῶς· κ) οἱ ἀποκλείοντες τοὺς εἰσιόντας. διὰ τί οὖν, ἂν παιδίον αὐτῶν προσπαίσῃ μὴ εἰδὸς δρυτόμων ὄντα, φοβεῖται; ἢ ὑπ' ἐκείνων τούτων τὸ παιδίον; ἂν ὃν μὴ δρυτόμον τις ἀποκτείνῃ, κ) ὅτι μαχαίρας ἔχων, ἐπ' αὐτὸ ὃ τῶν προσίεται αὐτῷ· θέλων ἀποθανεῖν διὰ τινα αἰτίαν, κ) ζητῶν ἐπ' ἄλλα παιδία αὐτὸ εὐκόλως. μὴ φοβεῖται τοὺς δρυτόμους; θέλω γὰρ τοῦτο, ἵν' ὁ φόβος ἐκεῖνο. ἐν δὲ τῷ μὴ ὑποπτεύειν, μήτε ζῆν θέλων δίχ' ἀπατᾶ. ἀλλ' ὡς ἂν δίδωται, προσίεται αὐτῷ, τί κωλύει μὴ δεδικέναι τὸν προσιέμενον αὐτῷ, ὁδόν. Inde Sen. *ep.* 36. *ubi submoneris, nec infamia, nec pœna, nec morte tuâ, timere mortem, finem facit. Effice animum, quam fortitudinem nolo vocare, hanc præstet, ad quam [illegible] perducit.*

Ἡ δὲ ἐπιτυμβίου μεγαλοφροσύνη] Senec. *epist.* 78. *Athletæ quantum plagarum est, quantum toto corpore excipiunt? ferunt tamen omne tormentum gloriæ cupiditate. nec tantum quia pugnant, ita patiuntur, sed ut pugnent, exercitatio ipsa tormentum est.* Tertull. *ad Martyr. epist. c.* 4. *Tradite ferum caro gladium gravem, & crucem excelsam, & rabiem bestiarum, & summam ignium pœnam, & omne carnificis ingenium in tormentis. Sed spiritus contrà pœnas sibi & carni, acerbas licet ista, & horribiles, tamen æquo animo accepta, imò & ultrò appetita. Gemma & gloria cujusdam, nec à viris tantum sed etiam à fœminis. Lucretia enim stupri passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinquorum, ne gloriam cupiditati suæ parceret. Mutius manum suam dextram in ara cremavit, ut hoc factum ejus fama haberet. Multi fecerunt Philosophi: Heraclitus, qui se bubulo stercore oblitum exussit: item Empedocles, qui in ignes Ætnæi montis desiliit; & Peregrinus, qui non alium se rogo imposuit: cùm fœmina quoque contempserint ignes. Dido cum post virum dilectissimum nubere cogeretur, item Asdrubalis uxor, quæ jam arcente Carthagine, nè maritum suum supplicem Scipioni videret, cum filiis in incendium patriæ devolvit. Regulus dux Romanus captus à Carthaginiensibus, cum se unum pro multis captivis Carthaginiensibus compensari vellet, maluit hostibus reddi, & in arce quasi stipatus, undique extrinsecus clavis transfixus, tot cruces sensit. bestiæ fœminæ libens appetivit, & utique horridiores, aspides serpentes, tauro vel urso, quos Cleopatræ immisit sibi, ne in manus inimici pervenirent. Sed mortis metus non tantus est, quantus tormentorum. Itaque ejus carnifici meretrix Athenensis, quæ conscia conjurationis, cum propterea torqueretur à tyranno, & non prodidit conjuratos, & novissimè linguam suam comestam in faciem tyranni exput; ne ullo agere se finerent tormenta, & si aliqua persevarent. apud Lacedæmonios ante aram nobiles quique adolescentes flagellis affligantur, astantibus parentibus, & propinquis, & ut perseverent adhortantibus. ornamentum enim & gloria reputabatur, majore quidem stimulo, si animæ potius afferatis plagis, quam corpori. Omitto nunc gloriæ cupidinem, eadem omnia servitiæ & cruciatûs certamina jam apud homines affectato quoque & morbo quidam animi contulerunt. quot ossosi offerebant se armorum ad gladium locati? certe ad ferias ipsius affectationis defendendi; & de mortibus & de cicatricibus formosiores sibi videbantur. jam & ad ignes quidam se admoverunt, ut certius flagrarent in tunica ardente confligentes. alii inter venatorum tunicas saepius prosiluerunt, ut immanitatem* [illegible]. In eandem sententiam multa habet, & exiliis quædam repetita, in *apogæt. c.* 5.

Εὐρωστῶ] Fortiter, egregiè perfero. Plut. Ἐρωτικ. Οὐ γὰρ ὁ φόβος, ὥσπερ ἔμπυον ἐγκείσθαι πάλαι, οὕτω τοὺς μὴ φοβουμένους εἶναι δεῖ. ἀλλ' ὁ σωφρονῶν φόβημα μετ' ἐλπίδος κ) θάρσους. Idem in *Publicol.*

Publicol. de Horatio in Capitolii dedicatione, etiam *filii mortis nuntiatâ, perstitisse*: Θαυμαστὸς ὁ ἀνὴρ τῆς οὐσιώσεως. Vide *n.* 16. § 16.

Δεινὸν ἦν ἄγχειν ἢ ἀφεῖναι ἐπιχειρήσεως τὸ ἐρεύσασθαι | Senec. *epist.* 70. *Cum ergo deformandi, imo delendi mortis plures exitus sint, invenimus est quem nihil inferamus mortis: ipse sibi vim suam supervacuam tertius servus in dominum Asdrubalis interfector, de quo Val. Max. nonnulli Liv. lib. 24. Liv. hist. lib. 24, 26. & rursus Senec. epist. 70.) qui in flumen laturum intercipiunt, nihil mutarent; qui mortis intrepidi occurrerunt, amore vitæ, cupiditate, periculum deprecantur. Quod si hoc potest breve & fluxum animæ, quod filum est, quantò magis virtus, quæ non est impetus, nec subito, sed æqualiter valet, cui perpetuum robur est?* quem & ex *ep.* 36. *supra* addictum vidisse: & ex *epist.* 4. *in lib.* 12. § 34. Tertull. *ad martyr. c.* 4. *Igitur si tantum humanæ gloriæ licet de corporis & animi nigore, ut gladium, ignem, crucem, bestias, torturas contemnant sub præmio laudis humanæ; parum dicere, nisi hoc sunt ipsa passionis ad consecutionem gloriæ cælestis, & divinæ mercedis. Tanti existimat? quanti verum margaritum, qui non libentissimè tantum pro vero habeat exigere, quantum alii pro falso? Hæc non sine causâ Dominus in tentum admisit, sed ad nos, & nunc exhortandos, & in illo die confirmandos, si reformatos viderimus pati pro veritate in tentatum, quæ ante sustinuerunt pro vanitate in perditionem.*

§ 19. Τὰ ἀφεγγέα | Idem *supr. lib.* 4. § 3. & *infr. l.* 12. § 16.

Οὐδὲ τρέμει. ὑδὲ κυβεύει | Idem *lib.* 6. § 49. & *l.* 7. § 15. & *l.* 11. § 11, 16.

Οἷον ἂν κειμένων | Hoc est quod *supra* sapiùs, in opinione judicióque nostro totum hoc esse. *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 9. & *l.* 4. § 3, 7. & *l.* 8. § 47. & *l.* 11. § 16.

§ 20. Εὖ ποιητέον ἢ ἀνεκτέον | *Infr.* § 33. ἀνθρώπους ἢ εὖ ποιῆν, ἢ ἀνέχεσθαι αὐτῶν ἢ ἀπέχεσθαι. Charitatem vera est, invicem quos tolerans, tolerare quo amas. Gregor. Rom. *in Job lib.* 1. *c.* 5. & *in Evang. hom.* 35. Epict. *l.* 3. *c.* 13. Εἰκὼν πᾶσι, ἀνεχόμενος ὅτου αὐτοῦ ἄρχει· ἢ μὴ τὸ πεπόθος αὐτῷ τὸ σαπρὸ φλέγμα. Horat. *Serm. l.* 1. Τὰς ἀφορμὰς ἢ δικαίως ἐωλοσίας πῶς ἂν τις παραδέχοιτο ἢ τὰς ἐφ' ἑαυτῷ ἀπάτας ἢ βαρύτητας εὐκόλως ἢ ῥᾳδίως φέροιμι σοφὸς ὢν αὐτὸς, ὃς δυνατὸν ἐλαφρύτερον ἢ μετριοπάτητα πῶς σωθῆναι παρέχοιμι.

§ Καθ' ὅσον ἢ ἐπίσταται | Ita *l.* 3. § 11. ὁρμήσαντι ἔσχατα ἐγίνετο. & *l.* 11. § 9. εἰ ἐπίσταμαι. "Ἐν τῇ πρὸς ἀλαζόνα | Vide *l.* 8. § 32. & *l.* 8. § 56.

Ἐνέργεια μὴ τις ἐμποδίσειε | Vide *lib.* 8. § 32.

Ὁρμῆς ἢ διαθέσεως ἢ γίνεται ἐμπόδια | Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 11. § 33.

Διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν | De qua *lib.* 4. § . . & *l.* 6. § 5.

Καθ' ἣν τρέπεται. De qua videm.

Πεισιστράτου τὸ μαθεῖν | In Plut. *de tranquill.*

Ἔξεστι τὸ μαίεσθαι πρὸ τοῦ ἐν τῇ βουλῇ τῶν.

Εἰς τὸ σεσηγυῖαν | *Ut ea quæ sequuntur.* Xyl. haud satis commode. *ut ea quæ sequuntur.* Cas. exemente fo. Jun. Marci, sed non ad sensum vocabuli. malim, *ut id quod ei sequi.* Vide *l.* 3. § 1.

Περὶ ἴσου γίνεται τὸ τῶν ἴσων ἐρωτᾶν | Ita Paulus ad Phil. 2. *c.* 1. *v.* 12. 13. Τὰ μὲν ἐκεῖ μᾶλλον εἰς σεσηγυῖαν τὰ ἐναγχελῆ ἐλλευθεν, &c. elegantemque Marcus, illud ait ad opus nostrum cum primis esse conducibile, quod optas ipsum impedire, illud ad viam perficiendam conferre cum primis, quod in via nobis obstitit. Hoc enim τὸ σεσηγυῖαν & σεσηγὸς ὁδὸς significat. qui multis exemplis docent Budæus in Commentar. & Eustathius noster ad Dionys. *de orat.* quæ ab illis petas licet. Indè Hesiod. *l.* 2.

Ἥως ἢ σπουδὴν μὲν ὁδῷ, σεσήρεται ἢ ἐργῳ

Aurora & [illegible] ad iter, [illegible] ad opus.

Gregor. Nazianz. *in Julian.* Οἶδα γὰρ κἀγὼ διὰ πᾶν ἐναντίον ἑαυτῶν τὸ ἐναντίον εἰσηγουμένους, ἵνα ἢ μᾶλλον θαυμάζηται.

§ 21. Τὸ κρῖναν πᾶν | Diogenes (per eram Diogenem in charis) | Pythagoreus *de regno*, apud Stob. *tom.* 2. *l.* 48. Δεῖ γὰρ τὸ ἄριστον ὑπὸ τοῦ ἀείκω πιάζοντος, ἢ τὸ ἀγαμοῦν ὑπὸ τοῦ ἀγαμοῦντος.

Τὸ πᾶσι χαλώμενον, ἢ πάντα δόκιμον | numerosi, τὸ τὴν κόσμον διοικοῦν. *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 5. ὁ διοικῶν λόγος. & 3. 12. ὁ τοῦ ὅλα διοικῶν. & *infr.* § 32. ὁ κυβερνῶν τὸ πᾶν. quod Senec. *epist.* 71. *cum ea tempestate Deus miscuit, l.* 2.

Infestumque Deum cælo terrâque frequentat,
Ingentem cæsâ nocturnam fundere molem.

Τῶν ἐν σοὶ τὸ κρατοῦν πᾶσι | quod *supra lib.* 3. § 9. Τὸν ἐνυπάρχοντα δυνάμει σέβε. & *lib.* 6. § 16. ἡ τῆς ἰδίας δαιμονίας αἰδοῖς ἢ πᾶν. & *lib.* 12. § 1. μόνον τὸ ἡγεμονικὸν σε. ἢ τὸ ἐν σοὶ θεῖον παθόντος, & *l.* 3. § 5. ἡ νοερὰ ἐξέλεσ σεσηρόνην, ἢ μὴ κλακεκατέδεσε. Cicer. *de rep. l.* 6. *in somn. Deum esse. Sequitur Deus est, qui vigeat, qui sentiat, qui memor, q. p. videat, quæ tam regat & moderetur, & quæ ex ea vi moveatur, quam præsit is ipse, quem hunc nuncupant principes. De Deus: & ut ipsum mundum ex quadam parte mortalem Deus æternus. sic fragile corpus animi sempiternum, movet.* Senec. *epist.* 65. *Quem in hoc mundo intus Deum obtinet, hunc in homine animum quod est sic materiæ, id mihi corpus. &. Servabunt ergo deteriorem melioris.*

melioribus [illegible] *ad Demonic.* § 33. Μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ, νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

Τὸ ἐκείνῳ ὁμοειδές.] Quod *l.* 12. § 1. Τὸ ἐν σοὶ θεῖον. & [illegible] vice versa τὸ τῇ ψυχῇ ὁμογενές, *Deum.* Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν. Aratus in *Phænom.* ab Apostolo laudatus, [illegible] c. 17. v. 28. [illegible] cendum [illegible]

Τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον.] [illegible] § 55. [illegible] γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν [illegible] *utitur.* [illegible] etiam *l.* 3. § 1. τοῦ ἑαυτῷ χρῆσθαι. Epictet. *dissert.* *l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἄλλων δυνάμεων, ὐδεμίαν εὑρήσετε αὐτὴν αὑτῆς θεωρητικήν, ὐ τοίνυν ὐδὲ δοκιμαστικήν, ἢ ἀποδοκιμαστικήν. ἡ γραμματικὴ μέχρι τίνος κέκτηται τὸ θεωρητικόν; μέχρι τοῦ διαγνῶναι τὰ γράμματα. —— αὐτὴ δὲ αὑτὴν θεωρεῖ τίς ἐστιν; ὐδαμῶς. ἀλλ' ὅταν μὲν ἀντιγράψῃς τῷ ἑταίρῳ δεῖ, τούτῳ τί γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ἐρεῖ. πότερον δὲ γραπτέον τῷ ἑταίρῳ, ἢ οὐ γραπτέον, ἡ γραμματικὴ ὐκ ἐρεῖ. καὶ περὶ τῶν μελῶν ὡσαύτως ἡ μουσική. πότερον δὲ ᾀστέον νῦν ἢ κιθαριστέον, ὐκ ἐρεῖ. τίς οὖν ἐρεῖ; ἡ καὶ αὑτὴν θεωροῦσα, καὶ τἄλλα πάντα. αὕτη δὲ τίς ἐστι; ἡ δύναμις ἡ λογική. μόνη γὰρ αὕτη καὶ αὑτὴν κατανοήσουσα παρείληπται, τίς τέ ἐστι, καὶ τί δύναται, καὶ πόσου ἀξία οὖσα ἐλήλυθε, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας. τί γάρ ἐστιν ἄλλο τὸ λέγον, ὅτι χρυσίον καλόν ἐστι; αὐτὸ γὰρ ὐ λέγει. δῆλον, ὅτι ἡ χρηστικὴ δύναμις ταῖς φαντασίαις. τί ἄλλο τὴν μουσικήν, γραμματικήν, τὰς ἄλλας δυνάμεις, διακρῖνον, δοκιμάζον, τὰς χρήσεις αὐτῶν καὶ τοὺς καιροὺς ἐπιδεικνύον; ὐδὲν ἄλλο. ὥσπερ οὖν ἦν ἄξιον, τὸ κράτιστον ἁπάντων καὶ κυριεῦον οἱ θεοὶ μόνον ἐφ' ἡμῖν ἐποίησαν, τὴν χρῆσιν τὴν ὀρθὴν ταῖς φαντασίαις. τὰ δὲ ἄλλα, ὐκ ἐφ' ἡμῖν. Idem *l.* 2. *c.* 23. Ἄνθρωπε, μήτε ἀχάριστος ἴσθι, μήτε πάλιν ἀμνήμων τῶν κρειττόνων. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ ὁρᾶν καὶ ἀκούειν, καὶ νὴ Δία, ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ ζῆν, καὶ τῶν συνεργῶν πρὸς αὐτό, ὑπὲρ καρπῶν ξηρῶν, ὑπὲρ οἴνου, ὑπὲρ ἐλαίου εὐχαρίστει τῷ θεῷ. μέμνησο δὲ ὅτι ἄλλο τί σοι δέδωκε κρεῖττον ἁπάντων τούτων, τὸ χρησόμενον αὐτοῖς, τὸ δοκιμάζον, τὸ ἀξίαν ἑκάστου λογιζόμενον. τί γάρ ἐστι τὸ ἀποφαινόμενον ὑπὲρ ἑκάστης τούτων τῶν δυνάμεων, πόση τις ἀξία ἐστὶν αὐτῶν; μήτι αὐτὴ ἑκάστη ἡ δύναμις; μήτι τῆς ὁρατικῆς ποτ' ἤκουσας λεγούσης τι περὶ ἑαυτῆς; μήτι τῆς ἀκουστικῆς; — ἀλλ' ὡς διάκονοι καὶ δοῦλαι τεταγμέναι εἰσὶν ὑπηρετεῖν τῇ χρηστικῇ τῶν φαντασιῶν. — πῶς οὖν δύναταί τις ἄλλη δύναμις κρείσσων εἶναι ταύτης, ἢ καὶ ταῖς λοιπαῖς διακόνοις χρῆται καὶ δοκιμάζουσα αὐτὴ ἑκάστας; τίς γὰρ ἐκείνων οἶδε τίς ἐστιν αὕτη καὶ πόση ἀξία; τίς ἐκείνων οἶδεν, ὁπότε δεῖ χρῆσθαι αὐτῇ, καὶ ποτὲ μή; τίς ἐστιν ἡ ἀνοίγουσα καὶ κλείουσα τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἀφ' ὧν οὐ δεῖ ἀποστρέφουσα; τίς δὲ προσάγουσα; ἡ ὁρατική; οὐ, ἀλλ' ἡ προαιρετική. τίς τὰ ὦτα ἐπικλείουσα καὶ ἀνοίγουσα; — οὐκ ἄλλη ἡ προαιρετικὴ δύναμις, — πότερον εἰπεῖν ἄμεινον, ἢ σιωπῆσαι. καὶ πῶς ἄμεινον ἢ εἰπεῖν. καὶ ποῖον πρέπον ἢ οὐ πρέπον. καὶ τίν' ἐχρῆν [illegible] τὴν χρείαν, τίς ἄλλη λέγει ἢ ἡ προαιρετική; καὶ δύναται τὸ διακρῖνον χεῖρον εἶναι ἐκείνων ὧν διακρίνει; ὁ ἵππος τοῦ ἱππέως; ἢ ὁ κύων τοῦ κυνηγοῦ; ἢ τὸ ὄργανον τοῦ κιθαριστοῦ; ἢ οἱ ὑπηρέται τοῦ βασιλέως; τί ἐστι τὸ χρώμενον; προαίρεσις. τί ἐπιμελεῖται πάντων; προαίρεσις. τί ὅλον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον, ποτὲ μὲν λιμῷ ποτὲ δὲ ἀγχόνῃ, ποτὲ δὲ κατὰ κρημνοῦ; προαίρεσις. εἶτα τούτου τι ἰσχυρότερον ἀνθρώποις ἐστί; καὶ πῶς οἷόν τε τὸ ἀκώλυτον τὰ κωλυόμενα;

Ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.] Vide de his plura apud Epictetum loco superius allato.

§ 22. Ὃ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερόν.] Habes his gemina, *infra* § 35. *lib.* 6. § 54. [illegible] *lib.* 8. § 55. [illegible] *l.* 10. § 6.

Εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν. τί γὰρ παρεωραμένον.] Mutila esse hæc, res ipsa clamat. olim opinabar deesse negativam, εἰ δὲ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ μὴ βλάπτοντι τὴν πόλιν. eo motus, quod *infra* dicitur § 35. τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινοῦ; tanquam communitas ipsa lædi non possit. Jam sententiam muto. & postrema sic suppleo, οὐκ ὀργιστέον, τῷ β. τ. π. [δεικτέον δὲ] sive, [ἀλλὰ δεικτέον] τί τὸ παρεωραμένον. quomodo *l.* 7. § 26. εὐθὺς ἐλεῆσαι τοῦ παρορῶντος. & *l.* 11. § 13. καὶ τούτῳ αὐτῷ ἕτοιμος τὸ παρεωραμένον δεῖξαι. ut dicat, etiamsi detur lædi civitatem, tamen non esse lædenti succensendum, sed citra iracundiam commonstrandum errorem. De Demonacte Lucian. Τῶν μὲν ἁμαρτημάτων καθήπτετο, τοῖς δὲ ἁμαρτάνουσι συνεγίνωσκε. καὶ τὸ παράδειγμα παρὰ τῶν ἰατρῶν ἠξίου λαμβάνειν, τὰ μὲν νοσήματα ἰωμένων, ὀργῇ δὲ πρὸς τοὺς νοσοῦντας οὐ χρωμένων. Euripid. *Bellerop.* Suidâ laudante:

—— τὸ μὲν νοσοῦντι θυμοῦσθαι κακόν.

Senec. *de constant. sap.* c. 13. Quis [illegible] medicus irascitur? quis febricitantis, & frigidis prohibiti maledicta, in malam partem accipit? hunc affectum adversus omnes habet sapiens, quem adversus ægros suos medicus: quorum nec obscœna, si remedio egent, contrectare, nec reliquias & effusa intueri dedignatur, nec per furorem sævientium excipere convicia. scit sapiens omnes hos qui togati purpuratique incedunt, [illegible] coloratosque, male sanos esse: quos non aliter videt quam ægros intemperantes. [illegible] in morbo petulantiæ [illegible] mollentem. Idemque *de ira* *l.* 1. *c.* 15. Corrigendus est [illegible] peccat, & admonitione, & vi, & molliter, & aspere: meliorque tam sibi quam aliis faciendus, non sine castigatione, sed sine ira. quis enim, cui medetur, irascitur? & *ibid.* *l.* 2. *c.* 9. Non est irascendum [illegible] [illegible] quid enim, si quis irascatur in tenebris parum [illegible] [illegible] quid si quis surdis, imperia non [illegible] quid si pueris [illegible] [illegible] qui ægrotant, senescunt, fatigantur? inter cetera [illegible]

ſumus, animalia obnoxia non paucioribus animi quàm corporis morbis. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 23. Τὸ πάχος τῆς ἀβροφορᾶς | τῷ χρόνῳ, καθάπερ ῥύματος, ἴσα ἀφαιρεῖται. Plut. *de Orac. defect.* Gemina his habes *l.* 4. § 43. & *l.* 6. § 4, 15. & *l.* 7. § 18.

Οἷον ποταμὸς ἐν πλωτικῇ ῥύσει | Vide *ad l.* 4. § 43. Flaccus, *Carm. l.* 3. *od.* 29.

— quod adeſt memento
Componere æquus, cætera fluminis
Ritu feruntur, nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruſcum
In mare; nunc lapides adeſos,
Stirpeſque raptas, & pecus, & domos
Volventis unà, non ſine montium
Clamore, vicinæque ſylvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. —

Ἐν σωματικῇ μεταβολαῖς | Vide *l.* 7. § 18, 25. & *l.* 10. § 18. & *l.* 11. § 35. πάντα μεταβολαί.

Ἐν μυελοῦ τροφαῖς | *l.* 8. § 6. πάντα τροφαί.

Οὐδὲν ἑαυτῷ | ità *infr.* § 33. ἐυμπάλιντα καὶ οὐχ ἑαυτῷ, Naſo *Metamorph. l.* 15.

— nihil eſt toto quod perſtet in orbe:
Cuncta fluunt. —

Auguſtinus *in Joan. tract.* 38. *In omnibus actionibus & motibus noſtris, & in omni prorſus agitatione creaturæ, duo tempora, præteritum & futurum. præſens quæro, nihil ſtat. quod dixi jam, non eſt, quod dicturus ſum, nondum eſt.* Hinc Plato Theæteto: ἔστι γὰρ ἑλκτὸν οὐδέν, αἰεὶ δὲ γίγνεται. & Plut. de *E. L. Delph.* Ἡμῖν μὲν γὰρ ὄντως τὸ εἶ μέτεστιν οὐδέν, ἀλλὰ πᾶσα θνητὴ φύσις ἐν μέσῳ γενέσεως καὶ φθορᾶς γενομένη φάσμα παρέχει καὶ δόκησιν ἀμυδρὰν καὶ ἀβέβαιον αὑτῆς· ἂν δέ τις διάνοιαν ἐπάρειπῃ, λαβεῖν βουλόμενος, ὥσπερ ἡ σφοδρὰ τοῦ ἀέρος ὑδατος πρὸς πύκνωσιν εἰς ταὐτὸ καὶ συμπαγῆναι διαρρέον ἀπόλλυσι τὸ συναμβαλλόμενον, οὕτω τῇ παθημάτων μεταβάσεως ἐνίοτε τοῦ ἄγαν ἐνεργείας ὁ λόγος ἀποσφάλλεται, τῇ μὲν εἰς τὸ γενόμενον αὐτῷ, τῇ δὲ εἰς τὸ φθειρόμενον, οὐδενὸς λαβεῖν μένοντος, οὐδὲ ὄντος ὄντως δυναμένου. Et mox: Μένει δὲ οὐδείς, οὐδ' ἔστιν εἷς, ἀλλὰ γιγνόμεθα πολλοὶ τοῦ ἐν φάντασμα καὶ κοινὸν ἀμαγεῖον, ὕλης συναλοιφομένης καὶ ὀλισθαινούσης. Aliâ ratione Baſil. Cæſ. *orat.* 12. & Simeon *Conſeller. orat.* 21. ὅτι τὰ δεξιὰ καὶ συμπόδια τοῖς πολλοῖς, τὸ ἑαυτῷ καὶ μόνιμον ἔχει, ὅτε τὰ συναπτὰ τῆς συγχύσεως καὶ κατωθῇ παλίσσους ἥδρασται· ἀλλὰ πάντα σάλῳ τινὶ καὶ κλόνῳ, καὶ μεταβολαῖς ἀῤῥήκτοις ὑποκεῖται. & quæ ſequuntur.

Οὐδὲν ἑαυτῷ, καὶ τὸ παρεσχώς. τὸ δ' ἄπιεσον | Vitioſa interpunctio, quæ & Xylandrum in fraudem induxit. leg. οὐδὲν ἑαυτῷ καὶ τὸ παρεσχὼς τόδε ἄπιεσον, &c. Conſule verſionem. Vide *l.* 4. § 3, 50. & *l.* 12. § 7.

Ὦ, πάντα ἐναῤῥίζεται | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 11. § 32.

Πῶς ἠλιθίως, ὁ ἐν τύποις φυσιώμενος, ἢ μωρὸς | Vide *l.* 4. § 44. & *l.* 7. § 73. Horum autem ſtultitiam icone pulcherrimâ depingit nobis Dion. Chryſoſt. *orat.* 67. Εἶπε δή μοι τοιοῦτος ἄνθρωπος, οἷος ζῆν ἐγὼ τὸν αὐτὸν σκιὰν, ὥστε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἑταίρους καὶ μεγαλαυχεῖσθαι βραχυτέρας δὲ γινομένης, λυπεῖσθαί τε καὶ ἀρᾶσθαι ταπεινότερον, καὶ πρόσω μᾶλλον, ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γένηται· ἢ πολὺ μᾶλλον ἂν εἴη τῶν Μαρίτα σοφώτερος. ἦς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε μὲν λυπεῖτ' ἄν, ὅτε δὲ χαίροι· ἐγὼ μὲν ἐπεὶ δὴν ἴδοι τὸν σκιὰν τὸν ἑωθινὸν πάνυ μακρὸν, τί τε καταείποιμι, καὶ τί ἐν τοῖς τέχναι πύργων μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἄν, ὡς αὐτὸς ὀξυτέρους γεγονὼς τοῖς Ἀλωιάδαις ἴσος· καὶ εἰς τὸν ἀγορὰν βαδίζων ἄν, καὶ εἰς τὰ διάτορα, καὶ πανταχόσε τῆς πόλεως, ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο ἄν· ἐπεὶ δὴ πλήθουσαν ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὐτὸς γίγνεσθαι. καὶ ἀναχωρήσω. τὰς δὲ μεσημβρίας, αἰσχυνοίτ' ἂν ἐρῆμόν ἀνθρώπῳ τινὶ, καὶ ἥδιον μόνος ἂν ἐγκλεισάμενος, ἐπειδὴ ἐν ποσὶ βλέπειν τὸν σκιὰν παρῇ. ἐπεὶ δήλου δὴ ἀναλαμβάνοι αὐτὸν, καὶ γαυρότερος φαίνοιτο ἂν ἀεὶ ἐπὶ ἐμοῦ. πάνυ μοι δοκεῖς ἄπορον διδύσαι· καὶ ἀνδρὸς διαπόντου ἠλίθιον. ἐκεῖνο ὁ τῇ δίκῃ σκυτικὸν, οὐδὲν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν, πολλὰς μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλοιτο· καί τοι, ἐγὼ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις ποιῶν, ἀλλὰ καὶ δείλης, καὶ ἑωθινὸν, οὐδὲν αὐτὸν κωλύσει μὴ δυσχέραντον ἄνθρωπον εἶναι. νυνὶ μὲν φερόμενον καὶ πεπτωκότα ὑψηλότερον τῶν νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυράσαντες αὐτὸν πρὸς καὶ ἐπαινέσαντες, νυνὶ δὲ συστελλόμενον καὶ ταπεινούμενον· πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς ἐμοὶ δοκεῖ, ἢ τῆς σελήνης.

§ 24. Τῆς συμπάσης οὐσίας, ἧς ὀλίγιστον μετέχεις | Vide *l.* 10. § 17. & *l.* 12. § 32. Senec. *epiſt.* 91. *Quota pars omnium ſumus?*

Βραχὺ καὶ ἀκρωτήριον διάστημα | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. 48. & *l.* 11. § 18. ἀκρωτήριον ὁ ἀνθρώπινος βίος. Diodor. Sicul. *hiſtor. l.* 1. Πάντες γὰρ ἄνθρωποι διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀδύνειαν, βιῶσι μὲν ἀκρωτήριόν τι μέρος τοῦ παντὸς αἰῶνος, πεπαλαιπήκασι δὲ πάντα τὸν ὕστερον χρόνον. Ariſtid. *in Eleon.* Βίος δὲ πᾶς ἀνθρώπου βραχὺς, καὶ ἐν πολλῷ πυκνὸς ἄξιος εἰς ἀειθμῆσαι λόγον. ἀλλ' ἐάν τε Λαμπτήριον ἐάν τε Τίθωνον λέγῃ τις, ἐάν τε τὸν τοὺς τρεῖς χιλιὰς διαπεπαλαικότα Νέστορα τὸν Πύλιον, πάντας τούτους χρόνους σωθεὶς, εὑρήσει ἔλαττον μέρος ὄντας τοῦ παντὸς αἰῶνος, ἢ ὅσον εἰπεῖν.

§ 25. Ἄλλος ἁμαρτάνει πρὸς ἐμέ | Xyl. legiſſe videtur, Ἄλλος ἁμαρτάνει τις εἰς ἐμέ. *Peccat alius quis adversùm me.* Verùm lectionem receptam ſollicitare nihil eſt neceſſe; *Peccat quidpiam alius adversùs me.* Ego, ſiquid eſſet mutandum, legerem potiùs;

tius; Ἀλλ' ἁμαρτάνει. τί εἰς ἐμέ; *Peccet alius. quid hoc ad me? ipse viderit.* Verùm nihil moverim. *l.* 4. § 26. & *l.* 9. § 4. ἑαυτῷ ἁμαρτάνει *sibi peccat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Τί ἂν σοι μέλοι καὶ σὲ ἐπὶ ἀλλοτρίων; ἐκ ἐκείνου ἁμάρτημα; πῶς γὰρ ἔσται; ἀλλ' ἄλλῳ μὲν ἔστω ἁμάρτημα, ἄλλῳ δὲ κακόν; οὐκ. τί ἂν ἀγνωμοσύνης ἦν καὶ ἐπὶ ἀλλοτρίοις;

Ὄψεται | *Viderit ipse.* αὐτὸ μελήσει. quasi dicat, Quid ad me? sive, nihil id ad me pertinet. Sic Cic. *Acad. l.* 4. *Viderit hoc Epicurus.* Naso *Art. l.* 1.

Viderit Atrides, —— q. d. nihil ad me.

causſam ipse ſuam tueatur. & *l.* 3.

Viderit utilitas. —— q. d. utilitatem ipſe nihil moror. Sic *l.* 8. § 41. & *l.* 9. § 27. & *l.* 11. § 13. & *l.* 12. § 1.

Ἰδίαν ἔχει διάνοιαν | *Supr.* § 3. ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχειν.

Ἐγὼ τοῦ ἔχω ὅ με δεῖ τοῦ ἔχειν | Hoc Argumento compeſcit ſuos rex pius à viro nequam ac nefario maledictis impetitus. *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 16. *v.* 12. *Sinite iſtum: Ipſe enim maledixit, quia id Dominus edixit.* Vide *ad l.* 4. § 34.

Καὶ σέβομαι, ὅ με οὐκ ἐᾷ σέβεσθαι | Ità *l.* 6. § 22. Ἐγὼ ἵνα ἐμαυτῷ χαρίσωμαι τοῦτο. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 12. Ἐκεῖνοι μὲν ποιήσουσι τὰ φαινόμενα αὐτοῖς· ἡμεῖς δ' οὐδὲν ἧττον κατὰ φύσιν ἕξομεν. Sen. *ep.* 103. *Tu ita cogita, quod ex homine periculum ſit; ut cogites, quod ſit hominis officium. alterum intuearis, nè lædaris; alterum, nè lædas. commodis omnium læteris, movearis incommodis: & memineris quæ præſtare debeas, quæ cavere.* Verùm iſta non ad Stoicam amuſſim exacta prorſus.

§ 26. Ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ ἡδονῆς ἢ τερπνότητος κατασπᾶσθαι | i. e. *à voluptate vel dolore.* eadem periphraſis *ſuprà l.* 4. § 3. ἡδονῆς ἢ τερπνότητος κατανικᾶσθαι. Epictet. *diſſert. l.* 2. *c.* 1. Πόνος τί ὄντι; μορμολύκειον. σκόλοψ αὐτὸ κατάμαθε. τερπνότητος κατεῖδες τὸ παραύριον, εἶτα πάλιν ἡδονῆς. ἄν σοι μὴ λυσιτελῇ, οὐ δίεμαι· ἂν λυσιτελῇ, φύρε. Senec. *de beat. c.* 15. *Quomodo hic poteſt Deo parere, & quicquid evenit: bono animo excipere, nec de fato queri, caſuum ſuorum bonus interpres, ſi ad doloris voluptatumque ſtimulos torpet?* Vide *l.* 10. § 8.

Μὴ συγκατατιθέσθω | *Nè admittat perſuaſiones.* Xyl. tanquam ſi de principalis partis judicio agatur, quod in caſibus iſtiuſmodi inhibendum toties inculcat Marcus *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28, 44. & *l.* 11. § 9, 16. & iſthic etiam in mox ſubjunctis, τῷ συγκαταθέσθαι μὴ σεσιδέτω. Verùm meliùs Caſ. *nè immiſceatur,* ſive *ne immiſceat ſe.* Vide *l.* 7. § 67. & *l.* 10. § 24.

Περιγραφέτω αὐτὸ | *Circumſcribat eas.* Xyl. Verùm αὐτὸ potiùs legendum. atque ità Caſ. *circumſcribat ſe.*

Τὰς πίστεις | *Perſuaſiones,* Xyl. *perpeſſiones,* vel *affectiones* potiùs; de quibus & *l.* 3. § 6. & *l.* 7. § 51.

Πρὸς τὸ ἄδηλον φυσικὸν ἦτον ἢ ἀνωφελὲς ἐνεργεῖν | frustra enim id foret. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 2. *Omnes enim motus, qui non voluntate noſtrâ fiunt, invicti & inevitabiles ſunt: ut horror frigidâ aſperſis, aut quoſdam ictus aſpernatio, ad pejores nuncios ſubriguntur pili, & rubor ad improba verba ſuffunditur, ſequiturque vertigo præruptia cernentes. querum, quia nihil in noſtra poteſtate eſt, nulla quò minùs fiant ratio perſuadet. Senſum enim hominis nulla exuit virtus,* Idem *epiſt.* 85. & *epiſt.* 11. *Nullâ ſapientiâ naturalia corporis aut animi vitia ponuntur. quicquid infixum & ingenitum eſt, lenitur arte, non vincitur. quibuſdam etiam conſtantiſſimis in conſpectu populi ſudor erumpit, non aliter quàm fatigatis & æſtuantibus ſolet: quibuſdam tremunt genua dicturis: quorundam dentes colliduntur, lingua titubat, labra concurrunt. hæc nec diſciplina, nec uſus unquam excutit: ſed natura vim ſuam exercet; & illos vitii ſui etiam robuſtiſſimos admonet. inter hæc rubrem eſſe ſcio, qui gravitſſimis quoque viris ſubitus oſſunditur. magis quidem hoc in juvenibus appareat, quibus & plus caloris eſt, & tenera frons: nihilominus veteranos & ſenes tangit. ——non accidit hoc ab infirmitate animi, ſed à novitate rei; quæ inexercitatos etſi non concutit, movet, naturali in hoc facilitate corporis promos. nam ut quidam boni ſanguinis ſunt, ità quidam incitati & mobilis, & citò in os prodeuntis. Hæc nulla ſapientia abigit. alioquin haberet rerum naturam ſub imperio, ſi omnia crederet vitia. quæcunque tribuit conditio naſcendi, & corporis temperatura, cum multùm ſe diùque animus compoſuerit, hærebunt. nihil horum vitari poteſt, non magis quàm arceſſi. ——nihil adversùs hæc ſapientia promittit, nihil proficit: ſui juris ſunt; injuſſa veniunt, injuſſa diſcedunt.* Idem *epiſt.* 57. *Illius quoque in quem jus fortuna perdidit, ſcrietur animus, mutabitur color. quædam enim nulla virtus effugere poteſt: admonet illam natura mortalitatis ſuæ. itaque & vultum adducet ad triſtitiam; & inhorreſcet ad ſubita, & caligabit, ſi vaſtam altitudinem in crepidine ejus conſtitutus deſpexerit. non eſt hic timor, ſed naturalis affectio inexpugnabilis rationi.*

Τῶν δ' ὑπολήψιν μὴ σεσιδέτω τὸ ἡγεμονικὸν | In eandem ſententiam Stoicus quidem apud Gellium *l.* 19. *c.* 1. eâdem ferè affectione, quâ Senecâ *epiſt.* 57. in crypta Neopolitana, in procella vehementiori dum navigat, ipſe correptus, ex Epicteti diſſertationum ab Arriano digeſtarum, qui nunc non proſtat, *l.* 5. *Viſa animi, quæ φαντασίας Philoſophi appellant, quibus mens hominis primâ ſtatim ſpecie accidentis animum rei pellitur, non voluntatis ſunt, neque arbitraria, ſed vi quadam ſuâ inferunt ſeſe hominibus. noſcitandi probationes autem, quas συγκαταθέσεις vocant, quibus eadem viſa noſcuntur ac dijudicantur, voluntariæ ſunt, ſitneque hominum arbitratu. propterea cùm ſonus aliquis formidabilis, aut cælo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius* [*ullius*] *periculi*

periculi nuncius, vel quid aliud ejusmodi factum ; sapientis quoque animum paulisper moveri, & contrahi, & pallescere necessum est. non opinione alicujus mali perceptâ, sed quibusdam motibus rapidis & inconsultis, efficium mentis atque rationis prævertentibus. maximen ille sapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας, Visa istæc animi sui terrifica non approbat hoc est, οὐ συγκατατίθεται δὲ οὐδὲ προσδοξάζει, *sed abjicit respuitque : nec ei inutuendum esse in his quicquam videtur. Atque hoc inter insipientis sapientisque animum differre dicunt, quòd insipiens qualia sibi esse primo animi sui pulsu visa sunt seva & aspera, talia esse verè putat, & eadem incepta, quæ quasi jure metuenda sint ; suâ quoque assensione approbat,* καὶ προσδοξάζει. *Sapiens autem, cùm breviter & strictim colore atque vultu motus est,* οὐ συγκατατίθεται, *sed stasum vigoremque sententiæ suæ retinet, quàm de hujuscemodi visis semper habuit, ut de minimè metuendit, sed fronte falsâ, & formidine inani territantibus.* Seneca etiam *epist.* 71. *Non educo sapientem ex hominum numero, nec dolorem ab illo, sicut ab aliqua rupe nullum sensum admittente, submoveo. memini ex duabus partibus illam esse compositum. altera est irrationalis : hæc mordetur, uritur, dolet. altera rationalis : hæc inconcussas opiniones habet, intrepida est & indomita.*

§ 27. Συζῆν θεοῖς | *L.* 10. § 1. θεοῖς συμπεπλεῦκε. In sacra pagina itidem, התהלך את־האלהים *Ambulare cum Deo.* de Enocho dictum, *Genes. c.* 5. *v.* 24. Aliud est, quod apud Minucium Octavius, de Deo : *Non tantùm sub illo agimus ; sed cum illo, ut propè dixerim, vivimus.* Quanquam dictionem emollire aut deminuere nihil fuit necesse. ampliùs ac fidentiùs Paulus Athenis, referente Lucâ *Act. c.* 17. *v.* 28. ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμεν. Sed & Minuc. ipse alibi ; *Non solùm in oculis ejus, sed & in sinu vivimus.* Verùm istud, inquam, aliud est ab eo quod hîc Marcus. istud enim necessitatis, illud voluntatis est.

Ἀριστοκλεῖ μὲν τοῖς ἀποκεκομμένοις | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 33. & *supr.* § 8. & *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 11.

Ὁ δαίμων | Vide *l.* 2. § 13. & *l.* 3. § 12, 16. & *supr.* § 10. & *l.* 12. § 26.

Ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ | In eundem sensum *lib.* 2. § 1. ἀπόμοιρα, & § 4. ἀπόῤῥοια, quo istic ἀπόσπασμα τοῦ Διός, humana mens dicitur. Laërt. *lib.* 7. in *Zenon.* ex Stoicorum sensu ; Ἔμψυχον δὲ τὸν κόσμον, ὅλον ἐκ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἐκεῖθεν ἴσμεν ἀποσπάσμα. Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 14. Αἱ ψυχαὶ μὲν ἅπασι εἰσὶν ἐκδεδομέναι καὶ σωματεῖς τῷ Διῒ, ἅτε αὐτοῦ μέρεα ὄντα καὶ ἀποσπάσματα. Et *l.* 2. *c.* 8. Θεῶν ἔργα κἀκεῖνά ἐστιν, ἀλλ' ἐστιγμένα, ἀδὲ μέρη θεῶν. Ὃ δὲ στιγμάτων ἐν, οὐ ἀπόσπασμα ἐστὶ τοῦ θεοῦ ἔχει τι ἐν σεαυτῷ μέρος ἐκεῖνο. Pythagoras apud Laërt. *l.* 8. Εἶναι δέ τινα ψυχὰν, ἀπόσπασμα αἰθέρος. Cujus sententiam impugnans Cicero *de nat. Deor. l.* 1. *Pythagoras, qui censuit Deum animum esse, per naturam rerum omnium intentum & commeantem, ex qua nostri animi carperentur, non vidit distractione humanorum animorum discerpi & dilacerari Deum ; & cùm miseri animi essent, quod plerisque contingeret, tum Dei partem esse miseram, quod fieri non potest.* Philo *de insomn.* Ἐν ἀνθρώποις ὁ τοῦ θεοῦ ἀπόσπασμα θεῖον. Idémq; *de Cajni infid.* Πῶς γὰρ εἰκὸς βεβχωὼς εἶναι θεὸν τὸν ἄνθρωπον νῦν μιαίνῃ, ἢ καρδίᾳ βεβόθρους ἀγνοίας ἐγκαλινδούμενον, μίγδην ἐφυτῷ καὶ κόσμῳ χαρᾶσαι τοιοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας καὶ ἐυδαίμονος ψυχῆς ἀπόσπασμα ἦν ἀκριβὲς ; Quod Manilius *astronom. l.* 2.

Quis cælum posset, nisi cæli munera nôsset,
Et reperire Deum, nisi qui pars ipsa Deorum est ?

Versum primum, uti vulgò concipitur, quid velit, non assequor. ego sic potiùs concipiendum consuerim,

Quis cælum posset, nisi cæli munere, nôsset ?

Cicer. *de divinat. lib.* 1. *A natura divina hausios animos & delibatos habemus.* Et *Tusc. l.* 5. *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et Manichæi disertè, referente Epiphanio *hæres.* 66. § 9. πηλὸν ψυχικὸν μέρος θεοῦ εἶναι, καὶ ἐκ' αὐτοῦ ἀποτετάφθαι. cautiùs paulò Hermes in *Pœmandr. c.* 12. Ὁ γὰρ ἐκ θεοῦ ὑποστὰς καὶ ἐνόμενος τῷ θεῷ, ἀλλ' ὅσους ὑπεροχῆς καὶ δυνάμεως τὸ τῆς ἀληθείας φῶς. Quod Philo *de Cajn. infid.* proximè post superiùs adducta ; Τέμνεται γὰρ ἀδὲν τῷ θείῳ κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκλάμπεται. Verùm neuter tamen cautè satis. Vide *ad l.* 2. § 1. & 4.

§ 28. Τῷ γεφύρᾳ | ità restituit Xylander. cùm in membranis δεφόρᾳ reperisset. γεφύρα, ὁ γεφύρα ὄζων, ut Aristot. *problem. l.* 4. *q.* 21. & *l.* 13. *q.* 9. Sive ὁ κυνόδεφις ὄζων, ὅπως ὁ τεφύρις, ut de Cyclope Lucian. *in Galat.* unde & τεφυρικὸς Aristophani in *pace*, qui ; cum Gorgonio Horatiano, *hircum olet.* γεφύρας, quo vocabulo Marcus quoque usus est *l.* 9. § 36. fœtor ille, qui *hirsutis*, ut est apud Horatium, *cubat gravis hircus in alis.* αὐτὸν ἡμῖν τὸν γεφύρον ἐκ ἐκπλήσει. De Persis Alexandri milites pugnam inituri. Plut. in *apoph.* quo loco tamen H. Stephanus non γεφύρον, sed γεφύρον legit, & ἀλαλαγμὸν, sive clamorem ac vociterationem à militibus in congressione acierum edi solitum interpretatur, qui Vegetio *l.* 3. *c.* 18. & Ammiano *l.* 16. *c.* 12. & *l.* 26. *c.* 16. & *l.* 31. *c.* 8. *barritus* dicitur. Pollux *l.* 2. *c.* 4. § 14. ἢ ἐν τοῖς τεφύροις δυσωδία, καὶ ἡ ἐν ταῖς μασχάλαις κνησμὸς καλεῖται, καὶ γεφύρα. Et Etymologus. Γεφύρα, ὁ ἐν τοῖς ἑῴοις τῶν τετραπόδων σωκχώδης ῥύπος, καὶ ἡ τῶν μασχαλῶν δυσωδία. Et Suidas è Marco

noſtro emaculandus: Γεφύρας, ἢ λυστμία ἢ τεφύρας. ἢ γεφύρων ἄνθρωπος, ὁ λύτρωμ. τὰ γεφύρων μὴ ἐρχίζῃ. leg. τὰ γεφύρων μὴ ἐρχίζῃ; locum enim iſtum dubio procul adduxerat. quem Xyl. etiam (quem Caſ. quoq; ſequitur) ſic verterat; *Ne iraſcaris ei qui hircum olet, aut cui anima fœtet.* Ego verò ἐρωτηματικῶς legendum, vertendúmque omnino cenſuerim. *Nunquid ei iraſceris, qui hircum olet? nunquid ei, cui anima fœtet?* Sicut in lana ſuccidiore ſordes contractæ gravem mittunt odorem, ità ex pilorum hirſutie ac ſudore crebrò ſordes in alis collectæ: qualis hircis cùm ſit familiaris, à lanis ad hircos, ab hircis ad homines, tranſlata vox eſt. Ad Marci mentem pulchrè Gregor. Naz. Περὶ εὐταξίας. Ἐνεγκέ τι τῆς τοῦ ἀλλοῦ λυσωδίας, ἢ ὄσης, ἢ δοκοῦσης, ὁ τῷ στομαχικῷ μύρῳ συσχετισμένος, ἵνα μεταδῷς τούτῳ τῆς σῆς εὐωδίας, κἂν ἔσῃ ἐκείνῃ ἰὼς ἡ κακία, ἵν' ὁμοῦ τῷ πληγῶναι θεραπευθῇς ὀδυνώμενος, ἢ κἂν διαφθαρῇς, κἂν διὰ τοῦτο ἦ σοι συγγνώμη φάρμακα τὸ θεῖον ἢ ἀποκλείσαντα· ἀλλ' εἰ μὲν οἷόν τε, κἀκεῖνον θεραπεῦσαι· εἰ δὲ μὴ, τό γε ἀσφαλὲς ἔχοις, ἐν τῷ μηδὲν αὐτὸς τῆς μοχθηρίας μεταλαβεῖν. ὀσμή τίς ἐστιν ἀνδρὸς τὸ ἐκείνου πάθος, ἂν ἀπλάστου τύχῃ τὸ σὸν εὐῶδες ὑφαρπάσασα ταχὺ, ἂν ἐλίξῃ τι τοιοῦτον ὑπὲρ τῶν ὁμοδούλων καὶ συμμαθῶν. &c. Hinc meretriculârum ſcommata illa, apud Athenæum *l.* 13. Θαὶς ἑταίρα γεφύρια παιδευομένη ἐρᾶσθαι, ἐπεί τις αὐτῇ ἐρώτα τί παιδεύεται, εἶπεν,

Αἰγεῖ σωφρονίσαι τὸ Παιδίον.

Φεύγει σωφρονίσασα ποτὲ γεφύραν, ἄρτια φοιτᾷ, Λάϊς, ὅπη, καὶ κατάτεχνα. alluſit altera ad vocabulum αἰγὸς, quum *capram* ſignificet, quod Ægæi nomen includere videtur; altera ad τεφύρα, quod *hircum* deſignat, quaſi τεφύρα, hoc eſt, *hirce* dixiſſet.

Τῷ ὀζοσόμῳ | Ità Lucian. *Antholog. l.* 2. *c.* 14.

ὀζόστομος ὀξυρινής.

— *cui ſcilicet ægris*
Faucibus exuperat gravis halitus, —
Gutture ſulphureas lentè exhalante Mephites.

utì Perſ. *Sat.* 3. unde *guttur meditaterium efficitur latrinarum*, ut Hieron. *adv. Jovinian. l.* 2. dum nimirum,

Τὰ στόμαχα θερμὸς πανταχοῦ ὄζει,

ut ille in *Antholog.* loquitur. ut poſſint illi *ex veteri Stoicorum decreto æquè liberi crepitus atque ructus eſſe.* utì Cicero ad Pætum ſuum jocatur, *lib.* 9. *epiſt.* 21.

Ἀνάγκη τοιούτῳ ἀπορρεῖν | corpus ità affectum non poteſt non ejuſmodi odorem emittere: nec improbi animus talibus dogmatibus imbutus, non ejuſmodi actiones & operationes edere. Vide *ſupr.* § 17. & *l.* 11. § 18. & *l.* 12. § 16.

Εὖ σοι γένοιτο | formula ironica: quâ & Epict. *l.* 2. *c.* 5. & alibi utitur. Sed & nos Angli; well ſire thee. aliud eſt quod Xyl. *bene res habet*, εὖ ἔχει. *l.* 10. § 1.

Δεῖξον | Vide *ſupr.* § 22.

Εἰ γὰρ ἐποίει, διεφθείρετο | Ità Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 18. *v.* 15. Ἐὰν σε ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Θοὐκ τεφυρᾶς, ἔτι πόρνη | Iſta iſtîc quid velint, ego neſcire me fateor. cum ſequenti periocha committunt plerique, ità vertit Xyl. ac ſi legiſſet, ἔτι οὐς τεφυρᾶς ἔτι οὐς πόρνη, ὃς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, ὅπου ἐνταῦθα ζῆν. Vertit enim, *Non ità hîc vivendum eſt tibi, ut tragœdo aut ſcorto, qui egrediens vivere cogitat.* quod ego planè quid ſit, non capio. M. Caſ. *Ubi nec vociferator nec ſcortator futurus eſt.* [qui iſtud?] *quomodo vivere ſtatuis, ubi ad locum ejuſmodi ſeceſſeris, ubi horum nemo exiſtat, ità iſtîc licuerit.* D. Salmaſ. ſic legit. ἔτι τεφυρᾶς, ἔτι πόρνη, οὐς ἐξελθόντι ζῆν διανοῆτον. ὅπως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστι. *neque hiſtrio, neque ſcortum ſcenicum ita in theatro vivere cogitant, ut inde exeant. Sic & hîc etiam vivere licet.* Si tragœdus, inquit, & ſcortum, qui operam ſuam ſcenæ addixerunt, perpetuò in eo exercitio, quamvis turpi & infami vivere deſtinant, nec ab eo vitæ genere recedere cogitant; quid ni & liceat nobis manere in hac turbulenta vitæ rutuba? Audeamus in loco penè conclamato & noſtram, licèt minùs dextram forſan, conjecturam interjicere. Quid ſi voluit Marcus, quod *l.* 4. § 31. μὴ τύραννον, μήτε δοῦλον· quódque Plato *epiſt.* 7. μήτε ἀπαχθεινοῦς μάτην γενέσθαι, μήτε δὲ κολακεύοντά γε, ὑφίστασθαι αὐτούς. Vide *l.* 11. § 18. Ità certè uſurpavit τὸ τεφυρᾶν *l.* 9. *c.* 29. εἰ δ' ἐτεφυρᾶσαν, ὑβρίς μοι κατακέκλικε μισεῖν.

§ 29. Ὡς οὐκ ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ | Turpe & periculoſum eſt in eo ſtatu vivere, in quo nolis mori. Verùm nihil impedit, inquit Marcus noſter, quo minùs quiſque in eo ſtatu vivat, in quo mori ac defungi deſiderat atque in animo ſuo habet. Vide *ſupr. l.* 2. § 11. & *infr. l.* 11. § 3.

Ἐξελθὼν | *exiens*, è vita ſcil. ut *l.* 2. § 11. ἐξιέναι τοῦ βίου. pro *mori*. ἐξελθεῖν & ἀπελθεῖν ſimpliciter pro *mori*. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 15. σωφρονῆσαι ἵνα ἐξέλθῃς. Liban. *Monod. in Daphn. Apoll. templ.* οὗ νυμφίοι πολὺς, πλειόνων ἤδη στεφάνων, ἀπελθόντος. nam quod M. Caſ. de *Seceſſione*, ſive ἀναχωρήσει intelligit, qualem *l.* 4. § 3. loquitur; mihi neutiquam probandum videtur.

Τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξεσι | Ità *l.* 8. § 47. ἅπαξ ἦν ἐν τῷ ζῆν. Stoicum hoc dogma, pietati parùm conſentaneum: de quo vide *ad l.* 3. § 1. Apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 1. Muſonius, opinor, ἐὰν μὲν ἐκπεσῇ πεπτῶκεν, μένειν ἐν τῷ βίῳ· εἰ δὲ μὴ, ῥᾳδίως ἀπαλλάττεται, ὥσπερ ἐκ παιγνίου, ὅταν καὶ ἐκ τοῦ βίου. καθάπερ καὶ ἐξ οἰκίας, φησὶν ὁ Βίων, ἐξοικιζόμεθα, ὅταν τὸ ἐνοίκιον ὁ μισθώσας ἀπαιτῇ, μιζόμενος,

μαζόμενος, τὸ θύραν ἀφελεῖ, τὸν καπνὸν ἀφέλη, τὸ ὀρόφιον ἐγκλείσῃ. ὅταν δὲ ἐν τῷ σώματι ἐξοικίζωμαι, ὅταν ἡ μυδώσασα φύσις, ποῦ ὀφθαλμὸς ἀφαρῶται, τὰ ὦτα, τὰς χεῖρας, ποῦ πόδας, ὑχ ὑπομένω· ἀλλὰ ὥσπερ ὁπὸ συμποσίου ἀπαλλάττομαι, ὀλίγα συγχαίνων, ὅτι καὶ ἐν τῷ βίῳ, ὅταν ἡ ὥρα ᾖ. ὕμνα πορεύεσθε ἔχοντα. quæ novissima cùm mendo neutiquam vacent, aliis emendanda relinquo. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ὦ, δ' ἔξεστιν, ὅταν θέλῃ ἐξελθεῖν τῷ σώματος, καὶ μικρὸν πρόσχειν, ὅπως ὑτ' ἀνάγκαι μόνον, ὑχὶ δὲ ὡς παιδὶ παιδάριον, μέλλοντες ἂν ψυχαγωγῆται; nec ista vitii expertia, quod interpretem fugit, sed emendatu satis proclivia. leg. ὡς παιδία, ut pueri, qui ludum, quamdiu volupe est, protelant, ubi tædio ceperit esse, incidunt. Vide eund. ipsum *l.* 1. *c.* 24. ad *l.* 8. § 44. Epicurus ipse apud Ciceron. *de fin. l.* 1. *Dolores, si tolerabiles sint, ferantur: sin minùs, aquo animo e vita, tanquam theatro, exeamus.* Senec. *epist.* 98. de sene nescio quo: *His tam turpe putat mortem fugere, quàm ad mortem confugere, quid ergo? non, si fastidiet vet, exibit? quid ni exeat? si nemo jam eo uti poterit? si nihil aliud quàm dolori operam dabit?* & *epist.* 70. *Nil melius æterna lex fecit, quàm quòd unum introitum nobis ad vitam dedit, exitus multos.* Idémque *epist.* 12. *Epicurus dixit:* Malum est in necessitate vivere: sed in necessitate vivere, necessitas nulla est. *Quidni nulla sit? patent undique ad libertatem viæ multæ, brevesque, faciles. agamus Deo gratias, quòd nemo in vita teneri potest. calcare ipsas necessitates licet.* Idem (si idem saltem) *Thebaid.* 1. 1.

Eripere vitam nemo non homini potest:
At nemo mortem. ———

Plin. *hist. nat. l.* 28. *c.* 1. *Ex omnibus bonis, quæ homini natura tribuit, nihil melius tempestivâ morte: in eâque id optimum, quòd illam sibi quisque præstare potest.* Bacchi illud in Euripidis *Bacchis* v. 498.

Λύσει μ' ὁ δώσων αὐτὸς, ὅταν ἐγὼ θέλω.

huc accommodat Horatius *l.* 1. *epist.* 17.

Ipse Deus, simulatque volam, me solvet. Opinor,
Hoc sentit, Moriar, mors ultima linea rerum est.

Ὡς μηδὲν κακὸν πάσχῃ | Ità & Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Μόνον μηδὲν βαρύμορον πάθῃ, μηδ' ἀναλαμβάνῃ ἐν κακοῖς ᾖ). quia scil. nihil ineat mali, aut in vitæ molestiis, aut in morte ipsa; cùm ista omnia sint adiaphora. *l.* 2. § 11, 12. & *l.* 4. § 5, 42. Epictet. *lib.* 3. *c.* 8. Ἀφῆκέν σε (ὁ Ζεὺς) τὸ ἓν κακόν. ἔξεσί σοι πάσχειν ταῦτα εὐδαιμονοῦν. τὸ θύραν σοι ἄνοιξεν· ὅταν σοι καὶ ποιῇ ἔξελθε, καὶ μὴ ἐγκάλει. Senec. *de Provident. c.* 2. *Cato, quò exeat, habet.*

Καὶ καπνὸς δέ, ἀπέρχομαι | *ac fumi instar abeat.* Xyl. nullo planè sensu. legendum, εἰ καπνὸς δέ, ἀπέρχομαι. *Si me fumus* in loco aliquo, ubi versari tunc contingit, *vexat*, malèque habet, *discedo, exeo.* Alluditur ad diverbium, quo tria notantur, quæ domo exigant, *fumus, stillicidium, & mulier rixosa.* Vide Drus. *Proverb. class.* 2. *l.* 1. *adag.* 213. & Bern. *de divers. serm.* 14. Vide & *l.* 8. § 47. Emendationem ex Epicteto adfirmo, cujus ista sunt, *dissert. l.* 1. *c.* 25. καπνὸν πεποίηκεν ἐν τῷ οἰκήματι. ἀν μέτριον, μικρὸν ἂν λίαν πολλὰ ἐξέφηκεν. τοῦτο γὰρ δεῖ μεμνῆσθαι καὶ κρατεῖν, ὅτι ἡ θύρα ἔτυπτεν. quod novissimum in suis subinde inculcat, *l.* 1. *c.* 9. & *c.* 24. & *l.* 2. *c.* 1. Et paulò post superiora illa: Ἀλλὰ πολὺς μοι καπνὸς φαίνεται, τὸ ἐν Γυάρροις οἰκεῖν. ἔστω δή, ὅταν μὲ ὑδεὶς κακλύσει οἰκεῖν· ἐκόνη γὰρ ἡ οἴκησις πᾶσι ἤνοικται. Lucem autem, quasi è fumo, fœnerabuntur ista alii cuidam Epicteti loco, *l.* 4. *c.* 10. Ἀλλ' ὑχ ἕξω φαγεῖν. οὐ ὅπου πλεῖς εἰμὶ, λιμοῦ τὸ ἀποθνήσκειν. ὅπου δ' ἔστιν λιμοῦ πάντων, ὁ θάνατος· οὕτω ἡ καπνοφυγή. διὰ τοῦτο ὑδὲν δεῖ ἐν τῷ βίῳ χαλεπὸν δόξαι. ὅταν θλῆς ἐξέλθῃς, καὶ ὑ καπνίζῃ. Et illic enim ab ædibus fumo infestis eadem est translatio.

Τί οὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; | *quid hoc rei esse putas?* Xyl. imò, *cur hoc grave ducis,* (vitâ scil. discedere) aut tanquam molestum quiddam horrescis? ità siquidem τὸ πρᾶγμα usurpari docuimus ad illud *suprà lib.* 4. § 50. μὴ ἦν ὡς πρᾶγμα. ità Plato in *Sympos.* Ἔαν δ' ἀδυνῇ, ὑδὲν δὲ πρᾶγμα. Epictet. *dissert. l.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἤδη κωλεὸς ὑποδυνεῖν. μὴ πρόσχῃς τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' εἰπὲ ὡς ἔχει· ἤδη κωλεὸς σὰρξ ὑλίκη, ὑχ ὧν σωθῆναι, ὡς ὁπόταν πάλιν ἀναλυθῆναι. καὶ τί δεινόν; τί μέλλει ἐπάλληλος ἐν τῷ κόσμῳ, τί ῥηθὲν κακὸν, ἀθάλαττος; & *l.* 2. *c.* 1. Ἂν μὲ λυσιτελῇ, ἡ θύρα ἤνοικται. —— ἐφ' ἑκάστου γὰρ ἀνάγκη δοῦναι τοῦτο τῷ θεῷ, καὶ πρᾶγμα ὐκ ἔχοντα. Senec. *epist.* 70. *Vita non semper retinendo est, non enim vivere bonum est, sed bene vivere. Itaque sapiens vivit, non quamdiu potest, sed quamdiu debet.* —— *Si multa occurrunt molesta, & tranquillitatem turbantia, omittit sc.* —— *nihil existimat suâ referre, faciat finem an accipiat, tardiùs fiat an citiùs. non tanquam de magno detrimento timet. nemo multum ex stillicidio potest perdere. citiùs mori, vel tardiùs, ad rem non pertinet: bene mori, vel malè, ad rem pertinet. bene autem mori, est effugere malè vivendi periculum.* & *epist.* 17. *Si quid te vetat bene vivere, bene mori non vetat.* Sed de hoc vide sis *ad l.* 3. § 1.

Οὐδείς με κωλύσει ποιῆν ἃ θέλω | Vide *l.* 4. § 49. & *suprà.* § 10. & *l.* 8. § 48.

§ 30. Ὦ τῆς ὅλης ὕης | Vide *suprà.* § 21. & *l.* 6. § 1.

Τὰ χείρω ὑπὸ κρεττόνων ἔνεκεν | *Suprà.* § 16.

Ὑπόταξε, σιώπαξε | *Suprà.* § 8. & *l.* 3. § 4.

Τὰ κρεπτόμενα οἷς ὁμοίοις | Vide *l.* 9. § 9.

§ 31. Πῶς ἐφυσιώθησαν αἱ χύες τῶν θεῶν, μυῆσαι | Democritus apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 3. Αἱ

μεγάλαι πέψεις, ἀπὸ τῶ θεᾶδζ τὰ κλεὰ ἧδ γεγωνε, γίνονται. Martial. *l.* 10. *epigr.* 23. de M. Antonio.

Præteritoſque dies, & totos reſpicit annos.
Nulla recordanti lux eſt ingrata graviſque:
Nulla fuit, cujus non meminiſſe velit.
Ampliat ætatis ſpatium ſibi vir bonus: hoc eſt
Vivere bis, vitâ poſſe priore frui.

De aliis autem Marcus aliorumque bene geſtis *l.* 6. § 48. quod de ſe ſuiſque iſtic.

Μήτε τινὰ βλάψαι ἔξαίσιον, μήτε εἰπεῖν | *neminem unquam vel facto vel dicto læſiſſe.* Syntaxis gemina Homericæ illi *Odyſſ.* σ. υ. 15.

Δαιμόνι' ἔπι τί σε βλάπτω κακὸν, ἔτ' ἀγορεύω.

Οἷα θεοὺς ἐπιοπτεύειν | Hoc nomine Deo gratias agnoſcit deberi, *l.* 1. § 17. διὰ τὸ ἀνεπαχθῆ τὸ σῶμα δεῖν πάσιν ἐν τούτῳ βίῳ. *quòd laboribus tot tantiſque exantlandis par fuerit, in corpuſculo tam infirmo.*

Πλήρης ἤδη σοι ἡ ἐνεία τῦ βίυ | Vide *l.* 3. § 8. & *l.* 9. § 33. & *l.* 10. § 1. Lucret. *l.* 3.

Cur non, ut plenus vitæ conviva recedis?

De Pollio Stat. *Sylv. l.* 2. *v.* 127.

---dubio quem non in turbine rerum
Deprendet ſuprema dies; ſed abire paratum,
Ac plenum vitæ----

Καὶ πλοία ἡ λειτουργία | Vide *l.* 12. § 36.

Ἀστόμους εὐστόμων | Ità reſtituit Xyl. quod in membranis ἀστόμων ſenſu planè adverſo legebatur.

Θέλω ἢ κατὰ φύσιν | Vide *ſupr.* § 9.

§ 32. Διὰ τὸ συσχέτου | Anacharſis illud in Græcis, quos cæteroqui ſuſpiciebat, quaſi rationi minùs conſentaneum notabat, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἀγωνιζόμενοι μὲν οἱ πεπαιδευμένοι κρίνουσι ἢ οἱ μὴ πεπαιδευμένοι. *quòd in certaminibus de peritis imperiti judicarent.* Quod reſpexit Tertullianus, *apolog. c.* 1. *Quanto magis, hos Anacharſis denotâſſet imprudentes de prudentibus judicantes, quàm immuſicos de muſicis?* Horum ergò judicia peritum prudentémque quemlibet contemptim habere vult Marcus noſter. Cui accedit Demetrius Cynicus, qui, ut Seneca *epiſt.* 91. dicere ſolebat, *eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus.* Varro Margopoli:

---ſtultos contemnite docti.

Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 34.

Ἄπειροι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαί | rerum naturæ ac conditionis ignari. Auſon. *lud.* 7. *ſap.*

Bias Prieneus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Quod eſt Latinum; Plures homines ſunt mali.
Sed imperitos ſcito; quos dixit malos.

Et mox:

Bias Prieneus dixit; Οἱ πλεῖστοι κακοί.
Latinè dictum ſuſpicor, Plures mali.
Dixiſſe nollem. Veritas odium parit.

Malos ſed imperitos dixi & barbaros,
Qui jus, & æquum, & ſacros mores negligunt.

Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Εἶτα μικροὺς μὲν οὐκ ἐπιτρέφεται αὐτῷ ἀποφαίνομαι ἀεὶ τῆς ὕπτης, εἶτ' ἀσεβεῖν. ἀδὲ γαμετεικὸς, ἂν ἀπαιδίαν τὰς ἀπὸ κίνητρου ποιῆς τὸν κύκλον περιπέσους μὲ εἶτ' ἴσως· ὁ δὲ τῆς ἀληθείας παιδαγωγὸς, ἀνδρώσας παιδάρια ἐπιζητήσεται, ἀπαιδίαν π. καὶ ἀσέβειαν καὶ ἀργυρίου, καὶ ἀδίκου καὶ δικαίου; ὃ πολλῆς ἀδικίας ἧδ παιδαγωγέων. Vide reliqua. Idem *l.* 4. *c.* 5. Τί ἐν; ἥλιος μεγαλοφρονεῖδζ; ὑπὸ πόων; ὑπὸ εἰδότων; καὶ πῶς μεγαλοφρονήσουσιν οἱ εἰδότες τὸ φῶς καὶ αἰδήμονες; ἀλλ' ὑπὸ ἧδ ἀγνοούντων; τί σοι μέλει; ἢ πῦρ γὸ ἄλλῳ πεφύτευται ἧδ ἀπέχειν. Vide & eundem *ad l.* 9. § 26. ἀμαθεῖς autem ψυχαὶ, *animæ imperitæ*, pro hominibus imperitis. quod eſt Hebræis ac Hebraiſantibus valde familiare. Vide *ad l.* 1. § 16. ubi σώματα, id eſt, *corpora*, pro *ſervitiis*. Moſes *lib.* 2. *cap.* 1. *v.* 5. *Fueruntque omnes animæ, quæ è Jacobi femore prodierunt, ſeptuaginta animæ.* quod Stephanus apud Lucam *Act. c.* 7. *v.* 14. Græcam ſecutus verſionem, ἐν ἑβδομηκονταπέντε ψυχαῖς. Idémque *c.* 27. *v.* 37. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομηκονταέξ. Paul. *ad Rom. c.* 13. *v.* 1. Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. Nec abhorrent Latini. Tertull. *de anima c.* 13. *Enimvero quis non animæ debit ſummam omnem, cujus nomine totius hominis mentio titulatæ eſt?* Quantas animas paſco? *ait dives.* &, *animas ſalvas optat gubernator.* Cicer. *familiar. l.* 14. *epiſt.* 14. *Vos meæ chariſſimæ animæ, quàm ſæpiſſime ad me ſcribite.*

Ἡ διδῦμα ἀρχὴ καὶ πλῆθ | Vide *l.* 8. § 3.

Τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον | Animam ſcil. œcumenicam, vel catholicam potiùs, de qua *ſuprà* § 30. & *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14.

Κατὰ σκεδάσεις πεπαιδιάς | ſive κακὰς πεπαιδιάς, ut Apoſtolus *Act. c.* 17. *v.* 26. Vide tamen *ſuprà* § 13.

Οἰκονομῆται τὸ πᾶν | Vide *ſuprà* § 21.

§ 33. Σπυδὸς, ἢ σκελετὸς | *cinis, aut ſceletus:* quod *ſupr. l.* 4. § 48. Τάφος, ἢ πῦρ. ibi vide. Apud Plutarchum Antonius poſtridie de rerum ſumma cum Cæſare decertaturus ad cœnam ſuos jubet, σκηνοποιεῖσθαι ἐυωχεῖν· ἄδηλον γὰρ εἰ τῆτο ποιήσουσιν αὖθις, ἢ λειποτάξαι ἐτέροις ὑφήσουσιν, αὐτὸς δ' κείσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γλωμάριον. Teles Pythagoricus, *de exilio*, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἡμεῖς μὲν γὰρ ἰδεῖν καὶ ἄψαδζ ἀκινδύνως· εἰ δ' σκελετοδιάτυποι ἦδον ἔχουσιν, ὡς καλόν τι, καὶ ἐπιχειρεῖν τοῦ τεκμῆρ λαμβάνουσιν.

Ἤτοι ὄνομα, ἢ ἀδὲ ὄνομα | Vide *l.* 4. § 33. & *l.* 12. § 27. μῦδος, ἢ ἀδὲ μῦδος.

Ψόφος καὶ ἀπήχημα | *Lib.* 4. § 3. τὸ κενὸν τῆς ἀπηχήσεως. & *l.* 6. § 16. κεφὸς γλωσσῶν.

Κενὰ, καὶ σαθρὰ, καὶ μικρά | Vide *lib.* 2. § 12.

§ 12. & *l.* 6. § 13, 26. & *l.* 7. § 3. & *l.* 9. § 36.

——σεῖς Ὀλυμπον | Ex Heſiodi *oper. l.* 1. *v.* 195. de quarto agens ſeculo :

Καὶ τότε Ν' σεῖς Ὀλυμπον ὑπὸ χθόνος εὐρυοδείης
Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴσην, σεμνοὶπε τ' ἀνθρώ-
Αἰδὼς ἠδὲ Νέμεσις.—— (πους,

Et Arat. *Phænom.*

Καὶ τότε μισήσουσι Δίκη κείνην γενεήν,
Ἔσται δ' ἀτρεκέως.

quod Feſt. Avienus :

Sic juſta in populos mox Virginis inculpata
Exarſere ira, & cœlum pernicibus intrat
Diva alis.——

& Cicero.

Deſcrit properè terras juſtiſſima virgo,
Et Jovis in regno, cæloque in parte reſedit.

Refert Lactantius, ſed ità in vulgatis, quaſi Ciceronem iſtud negare dicatur. *Sed non, ait Cicero, & Jovis in regno, &c.* cùm deberet eſſe, *ſed non, ut ait Cicero.* hoc, inquit, non eſt verum, quod Cicero dixit, Jovis in regno Juſtitiam reſediſſe, cùm Jupiter ipſe injuſtiſſimè ſe geſſerit. De eodem hoc Naſo *Metamorph. l.* 1. *v.* 129.

——fugere pudor, verùmque fidèſque.

& mox, *v.* 149.

——& virgo cæde madentes
Ultima cœleſtûm terras Aſtræa reliquit.

Juvenalis itidem. *Sat.* 6.

——ad ſuperos Aſtræa receſſit,
Hæc (pudicitiæ ſcil.) comite; atque duæ pariter fu-
gere ſorores.

Scilicet, ut Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 5. *Hi plane intellexerunt, abeſſe juſtitiam à rebus humanis; eámque finxerunt offenſam vitiis hominum, ceſſiſſe terrâ, in cœlúmque migráſſe.* Alluſit huc Val. Flaccus *Argonaut. l.* 2. de procellis cladibúſque agens cœlitus immiſſis ;

——tunc flagitat iras
In populos, Aſtræa Jovem, terriſque, relictis
Invocat aſſiduo Saturnia ſidera queſtu.

Alluſit & Maro ipſe *Georg. l.* 2. ubi de agricolis dixit ;

——extrema per illos
Juſtitia excedens terris veſtigia liquit.

Indè ludens Lucian. *in bis accuſato* πρὸ Δίκῃ inducit Jovem patrem nè in terram denuo mittatur deprecantem verbis illis: Αὖθις ἐς πρὸ γοῦν, ἵν' ἐξελαυνομένῃ σοῖς αὖθις, δεσποτικὸν πάλιν ἐν τῷ βίῳ, πρὸ ἀδικίας ἐπιγλώσσου ἡ φέρων; Cæterùm, Marco noſtro imperante, δίκην ἡ αἰδῶ ἀποδοθῆναι πρὸς ἀνθρώπους. *juſtitiam ac verecundiam ad homines regreſſas,* aſſerit Ariſtides *orat. in Romam.* Idémque de Severi cum filio Antonino imperio cecinit Oppianus *κυνηγ. β.* prope finem,

——νῦν γάρ σι, Δίκη, θρέπτειρα πολήων
Τετράκι μειγνυμένη σωφρόσιν ἠδὲ σώοισιν,
Ἐξ ἃ μιν κραίνει μίμνε θρόνον ἐμβεβαυῖα
Ἄμμορα θεσπεσίης τι πατὴρ ἡ φαίνομεν ὑῖος.

Scripta enim hæc Severo ſuperſtite, etiamſi non antè defunctum jam publicata. Quin & idem planè futurum pronunciat Porphyr. *de abſtinent. l.* 3. ſi ad victum ſimplicem ac innoxium reduci poſſet genus humanum. Ἡ ὕλην, inquit, ὡς εὐκατασκεύαστον ἀνθρώποις μὴν ἐξευρέσεως ἀπ' ἀνθρώπων, θεμιτωτάτης ἡ πολυτελεστάτης καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ δὴ καὶ ἐν ἀρχῇ. Cæterùm Didymus Cynicus apud Plut. *de orat. defect.* Θαυμαστὸν ἔφη, εἰ τοσαύτης οὔσης [ὑμῖν] κακίας ἐπιπεπλεόνακεν, ἐκλιπεῖν, ὡς ἀρχῆθεν Ἡσίοδος, αἰδὼ καὶ νέμεσιν τὸν ἀνθρώπινον βίον ἀπολελοιπυῖαν, ἀλλὰ καὶ ἀρχαῖα δίκης ἀσκήματα καὶ χρηστείας παλαιὰς ἔτι σῴζειν. Ità enim reſtituendum locum illum autumo : niſi quis & ἐστὶν interjiciendum exiſtimet, ut ſit θαυμαστὸν ἐστίν· ea enim dubio procul Cynici mens eſt. Viſe Ammian. *l.* 22. *c.* 10. *p.* 239. & *l.* 25. *c.* 6. de Juliano. Viſe & ſis Hieronym. *adv. Pelagium l.* 3. *c.* 5. quem viduæ cuidam in epiſtola ad eam data adeò fœdè adulatum refert, ut *juſtitiam, quæ eſſe jam non niſi in cœlo creditur, apud illam ſolam dicat inveniri in terris.*

Τὸ αὖ αἰδημονεῖν, ἐνιαυτόλλοι, ἡ ἐκ ἰσῶν | *ſuprà* § 23.

Τὸ Ν' αἰδημονεῖν ἀμυδρῶς, ἡ ἐνοχλητικῶς | Vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 6. § 16.

Ἀναδυόμενος ἀφ' ἑαυτοῦ | Ità *l.* 6. § 15. ἡ ζωὴ ἀνάγκη, ἡ ἡ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀναδυόμενος, ἡ ἡ ἐκ τῶν ἄλλων ἀνάνδρου.

Τὸ ἡ εὐκνημῶν πρὸ τινὸς κακοῦ | *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3, 33.

Τί ἂν ἀλλοῖον ἡ ἴλεως γένοι | *Quid ergò aliud operiris, niſi vel* &c. Xyl. fruſtra legendum enim, ἢ ἐὰν θανάτους, &c. *Cur non propitio lubentique animo mortem expectas, ſive ea deſtructio eſt ſive demigratio?*

Εἴτε σβέσις, εἴτε μετάστασις | Ambiguè loquitur iſthic Marcus, uti ſæpe alibi. Vide *ſupr. ad l.* 4. § 21. ſed & *l.* 8. § 25. & *l.* 11. § 3.

Σβέσις | ſic *l.* 4. § 21. ἐξάψεως, quia igneum quiddam animam exiſtimabant. Ignis autem & accendi & extingui dicitur.

Θεὸς μὲν σέβειν ἡ εὐσημεῖν, ἀνθρώπους ἡ ὧν ποιεῖν | Eadem monita ſalutaria, *l.* 6. § 30. Vide ibi adnotata.

Ἀνέχου ἀνθοῦ ἡ ἀπέχου | Ità *l.* 4. § 3. τὸ ἀνέχου μόνον δικαιοσύνης. & *ſuprà* § 20. εὐπειθὲς ἡ ἀναγκαῖον. Epictetus ſolitus eſt dicere, (uti ex Favorini relatione Gellius, *noct. Attic. l.* 17. *c.* 19.) *duo eſſe vitia multò omnium graviſſima ac terribilima, intolerantiam & incontinentiam.* itaque *futurum pleraque impeccabilem, vitámque victurum tràxquilliſſimam, qui hæc duo verba cordi habeat, eáque ſibi imperanda atque obſervanda curet,* Ἀνέχου ἡ ἀπέχου. *Suſtine & abſtine.* Arqui Tertullianus etiam *incontinentiam*

vientiam ſub *intolerantia* comprehendit, *continentiam* ſub *tolerantia* contineri contendit. *de patient. c.* 5. *Ut compendio dictum ſit, omne peccatum impatientiæ aſcribendum. malum impatientia eſt boni. nemo impudicus, nisi impatiens pudicitiæ, & improbus probitatis, & impius pietatis, & inquietus quietis. ut malus unuſquiſque fiat, bonus perſeverare non poterit.* Et *ibid. c.* 15. *Omnia Dei placita tuetur patientia*, &c.

Μήτι σὰ, μήτε ἐμὸν σοί | Eucher. in *orat. hortat.* *Eſto tu*, inquit, *tibi charior, quàm tua.* Verùm Marcus hic iſta, & quicquid extra corpuſculi animulæq; fines conſiſtit, *tua* eſſe tibi negat. ſed & Lucilius apud Senecam *epiſt.* 8.

Non eſt tuum, fortuna quod fecit tuum.

& Publius Syrus,

Alienum eſt omne, quicquid optando venit.

ideo nimirum, quia, ut Lucilius idem,

Dari bonum quod potuit, auferri poteſt.

In eandem ſententiam Bernard. *de bon. deſer. Divitiæ iſtæ nec veræ, nec veſtræ ſunt. ſi veſtræ ſunt, vobiſcum auferte. Quod enim hic relinquitur, non noſtrum ſed alienum eſt.* Ambroſ. *epiſt.* 9. Baſil. Cæſar. explicans illud Moſaicum, Περσόχε σεαυτῷ τετέσι, μήτε τοῖς σοῖς, μήτε τοῖς σοῖ σι inquit; ἀλλὰ σεαυτῷ μόνῳ. ἄλλο γὰ ἐσμὸ ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἄλλο τὰ ἡμέτερα, καὶ ἄλλο τὰ σοὶ ἡμᾶς. ἡμεῖς μὲ ἔσμεν ἡ ψυχὴ καὶ ὁ νοῦς· ἡμέτερον δὲ τὸ σῶμα, καὶ αἱ δι' ἐκεῖνο αἰδήσεις· σοὶ ἡμᾶς ἢ τὰ χρήματα, αἱ τέχναι καὶ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου κατασκευή. Cæterum Epictetus nec reculam, nec corpuſculum etiam, tuum eſſe tibi conceſſerit. Siquidem, illud etiam explicans, quod Marcus hîc, μήτε ὀλίγον σοί, ſic inſit, *diſſert. l.* 1. *c.* 1. Τί λέγει ὁ Ζεύς; Ἐπάκτοι, [ità diſtinguendum, ſecùs quàm in vulgatis] εἰ οἷόν τε ἦν, καὶ τὸ σωμάτιον ἄν σου, καὶ τὸ κτησίδιον, ἀπόλοιτο ἂν ἀλλότριον καὶ ἀπαρεμπόδιστον· νυνὶ δὲ μέ σοι λελοιδόρηκε. τοῦτο οὐκ ἔστι σόν. Cui concinit & Pythagoras referente Stobæo *tom.* 1. *tit.* 1. Πίπτουσι, καὶ τὸ σὸν κτῆμα, ὅσῳ μὴ ἐκτὸς διανοίας ἔχεις. Epictetus idem *enchir. c.* 1. § 2. Τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐστι φύσει ἐλεύθερα, ἀκώλυτα, ἀπαρεμπόδιστα· τὰ δ' οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀσθενῆ, δοῦλα, κωλυτά, ἀλλότρια. ἐὰν ἐν τοῖς φύσει δοῦλα ἐλεύθερα οἰηθῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδίσει, — μέμψῃ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν μὲν τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶναι, τὸ δ' ἀλλότριον, ὅτῳ ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει· οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινί, οὐκ ἂν πράξεις οὐδὲ ἕν, οὐδείς σε βλάψει, ἐχθρὸν οὐκ ἕξεις· οὐδὲ γὰ βλαβερόν τι πείσῃ. Vide & Marcum ipſum *l.* 12. § 3, 26.

§ 34. Εὐσεβῆ | Vide *l.* 2. § 5. *l.* 10. § 6. Epict. *diſſert. l.* 1. *c.* 1. εὐθυμοῦντα καὶ εὐσεβοῦντα. & *c.* 4. εὐσεβῆ καὶ ἀπαρέγκλητον βιώσεσθαι. Ei opponitur τὸ δυσσεβεῖν. Epictet. *l.* 1. *c.* 25. Ὅταν τὸ σεσῶσθαι καὶ μόνον αἴρεσιν ἔχῃ τὸ κατορθοῦν ἢ ἁμαρτάνειν, τὸ εὐσεβεῖν ἢ δυσσεβεῖν, τὸ ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν. cùm res ſcil. ex voto & animi ſententia non ſuccedunt, non fluunt. ab eis tractum, qui æſtu adverſo conflictantur. Idem *l.* 2. *c.* 17. Θέλεις τὰ δυνατά, καὶ τὰ σοὶ δυνατά; ἢ ἂν ἐμποδίζῃ; διὰ τί δυσσεβεῖς; ἢ φεύγεις τὰ ἀναγκαῖα; διὰ τί οὐ σωφρονεῖς πρός; διὰ τί δυτυχεῖς; διὰ τί διλωτὸς εἶ τῷ, ἃ γίνεται, καὶ μὴ θέλοντι, γίνεται; ἀπόδειξις δὲ μεγίστη δυσσεβείας καὶ κακοδαιμονίας.

Ὀφθῆναι | *ſuprà* § 14.

Ὀφῷ ἀπολαμβάνειν | *certam in opinando rationem methodúmque obſervare.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Καὶ κεφάλαιον δὲ τοῦτο | Diſtinctio plena poſt κεφάλαιον eſt collocanda. quod & advertit Caſ. dum non attendit Xyl. ſententiam corrupit.

Καὶ πᾶσις ζῴοις λογικοῖς | hoc ideo, quia philoſophi λογικὸν ζῷον, ſive *animal ratione inſtructum* non homini ſoli, ſed Deo etiam, dæmonibus & heroibus genus commune conſtituebant; uti ex Plut. *de orac. ceſſat.* Xylander hic monet.

Τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου | *ſupr.* § 10. & 20. & *l.* 3. § 12. & *l.* 12. § 8. Epictet. apud Stobæum *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. ex *enchirid. c.* 13. Νόσος σώματός ἐστιν ἐμπόδιον· σωφροσύνης ἧ οὔ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. χωλανσις σκέλους ἐστὶν ἐμπόδιον, σωφροσύνης δὲ οὔ· καὶ ἄλλον ἧ τῶν ἐμπεσόντων ἄλλου τινὸς ἐμπόδιον, σὲ ἧ οὔ.

Τὴν ὄρεξιν ἀπολύειν | Vide *l.* 4. § 37, 49. & *l.* 6. § 50. & *l.* 7. § 28. & *ſuprà* § 14.

§ 35. Εἰ μήτι κακία ἐστί | Vide *ſuprà* § 25.

Μήτι τὸ κοινὸν βλάπτεται | Vide *ſupr.* § 22.

Τίς ἧ βλάβη τοῦ κοινοῦ; | Vide *l.* 8. § 55. Epictet. *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Τί μέλλει ἀπόλλυσθαι σοὶ ἐν τῷ κόσμῳ; ſi tibi vita etiam erepta fuerit?

§ 36. Μὴ ὁλοσχερῶς τὴ φαντασία συναρπάζεσθαι | Hoc velle videtur, nè in opem egenis afflictiſve aliis quibuſvis, qui ejuſdem indignet, ferendo, id ſtatim admittamus, quod imaginatio forſan nobis noſtra ad aſpectum primùm ſuggeſſerit: miſerum nimirum hominem illum eſſe, ſive mali aliquid illi obtigiſſe; unde & nos ipſi pariter afficiamur. id quod *l.* 7. § 43. dixit, μὴ συμπεθαίνειν, μηδὲ σφύζειν. Epictet. *enchir. c.* 16. Ὅταν κλαίοντα ἴδῃς τινὰ ἐν πένθει, ἢ ἀποδημοῦντα τέκνου, ἢ ἀπολλύντα τὰ ἑαυτοῦ, σκόπει μή σε ἡ φαντασία συναρπάσῃ, ὡς ἐν κακοῖς ὄντος αὐτοῦ τοῖς ἐκτός· ἀλλ' εὐθὺς διαίρει σεαυτῷ, καὶ λέγειν ἕτοιμος ἔσο, ὅτι τοῦτον θλίβει, ἀλλὰ, τὸ δόγμα τὸ σὸν τοῦτον. locum integrum appoſui, quia minùs integer videtur, quo integritati reſtituam ſuæ. Excidiſſe aliquid Hier. Volfio ſuboluit: ſed in ſupplendo parùm feliciter verſatus eſt. in annotatis interſerit, ἄλλο γὰ ἐ θλίβει. cujus rationem ſubjungit, ὅτι ἄλλο οὐ κατέαξε: *Alium*, inquit *non angit, quia non frangit*, ut ſit quod Comicus,

Facile

Facilè omnes, cùm valemus, recta conſilia ægrotis damus.
Tu ſi hic ſis, aliter ſenties.

ſed & illis interjectis, adhuc claudicabit ſententia. etſi interjiciantur, ſenſum alium multò magis idoneum, & Epicteti menti conſentaneum, redderent: qualem verſio ipſa repreſentare videtur. *Illud afficit, non caſus ipſe; alium enim non affligit,* [vel potiùs *non affligeret*] *ſed concepta de eo opinio.* Verùm ſupplendum ampliùs ex Stobæo *tom.* 2. *tit.* 115. Ὅτι τοῦτον θλίβει, ἢ τὰ συμβεβηκότα· ἄλλον γὰρ ἂν θλίβει· ἀλλὰ τὰ δόγματα. qui & pro τοῖς ἐκτὸς legit ἀνθρώπε. & illa διαίρει ἑαυτῷ omiſit prorſus. quæ & mihi ſuſpecta. Generaliùs paulò Epictet. idem *diſſert. l.* 4. *c.* 10. Μὴ σοὶ τῦ ἐπάγειν τὸν ευσικὸν κανόνα, σοφιστὰ ἐκ τὰ συγκαταθεθαι. & *l.* 2. *c.* 18. Τὸ σοφὸν ἀπὸ τῆς ὀξύτητος μὲ σωφροσύνης, ἀλλ' εἰπέ, ἔκλεξαί με ταχέως, φαντασία ἄφες ἰδω, τίς εἶ, καὶ ἀπὸ τίνος· ἄρες σε δοκιμάζω. Redonanda eidem eadem vox hæc *enchir. cap.* 20. Ὅσα μάτην ἴδών τινα σοφιστεύοντα, ἢ ἄλλως ἐνδοξοῦντα, ταχέως, ἀπὸ τῆς φαντασίας σωφρονιστέα. pro eo quod codices perperam, σωσπαρθεὶς. Sic enim ipſe mox *c.* 21. Τοιγαροῦν ἐπ σοφότητος πειρῶ, ἀπὸ τῆς φαντασίας μὴ σωφρονιθῆναι· Idem *enchir. c.* 33. à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 17. Ex quo codices Epicteti emendandi; laudatus: Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίαν λάβῃς, ἴσθι καὶ ὅτι ἡττᾶ ἄλλων φαντασιῶν φύλαττε, μὴ συναρπάζῃ ταχέως· ἀλλ' ἐκδεξάσθω σε τὸ πρᾶγμα. καὶ ταχέως ἀναβολιοῦ αὐτῆς παρὰ σαυτῷ λαβών, ὑπολόγισον τὸν φαντασίαν, καθ' ἣν ἔχεις κανόνας καὶ πειρῶ κρατεῖν ἡττᾶ ἡτιῶν. Ὁλοχερῶς | *Omnino.* Xyl. ut ſit, Ὁλοχερῶς ὁλοτελῶς· quomodo Suidas exponit. Sed cum συναρπάζειν conjungit, *nè in totum abripi nos ſuſtineamus*; cùm Boetius τὸ μὴ adhærere malit, *nè ulla ex parte abripi nos patiamur.* Ego ὁλοχερῶς iſtic, ut & *l.* 9. § 3. ἀπὸ τῆς προπετῶς, *temerè*, *temerariè* poſitum exiſtimem. ut ὁλοχερῶς συναρπάζεσθαι idem ſit Marco, quod ταχέως συναρπάζεσθαι Epicteto. re ſcil. ipſâ non ſatis ſedulò & accuratè perpensâ. Vide *ad l.* 1. § 7. & *l.* 9. § 3.

Ἀλλὰ βοηθεῖν κ᾽ ἐλεᾶν | Ità Cicer. *Tuſcul. l.* 4. *Cur miſereare potiùs quàm feras opem, ſi id facere poſſis? an ſine miſericordia liberales eſſe non poſſumus? non enim ipſe ſuſcipere ægritudinem propter alios debemus, ſed alios, ſi poſſumus, levare ægritudine.* Et Plut. *de tranquill.* Ἔνιοι τῶν φιλοσόφων (Stoicos notat) κ᾽ τὸν ἔλεον ψέγουσι πρὸς ἀτυχήματα ἀνθρώπων χαλεπώτερον, ὡς καλῶ τῶ βοηθεῖν, καὶ τὸ συναλγεῖν τοῖς πάσχουσι ὄντι. Quod autem in caſibus iſtiuſmodi quoad alios obſervandum præcipit Marcus, idem & quoad noſipſos Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Τετραχῶς αἱ φαντασίαι γίνονται ἡμῖν. ἢ γὰρ δεῖ πρᾶγμα ἔστιν, ὡς φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, καὶ φαίνεται· ἢ οὐκ ἔστι, κ᾽ φαίνεται· ἢ ἔστι, κ᾽ φαίνεται· λοιπὸν ἐν πᾶσι τούτοις ευσχολεῖν χρὴ τῷ παιδαγωγῷ ὃ, τι δ᾽ ἂν ᾖ τὸ θλίβον, ἐκείνῳ δεῖ σοφιστὴν τινὰ βοήθειαν.

Κἂν εἰς τὰ μέσα ἐλαπώνται, μὴ μόνοι βλάβην | *Si in mediis iſtis* (quæ nec bona nec mala ſunt) *detrimenti aliquid ſuſtinuerint, ni eos læsi exiſtimes.* ἐλαπῶσθαι eſt τὸ ἔλασσον ἔχειν ἐλάττω φέρεσθαι, ſive ἔλαττον ἔχειν, ut Epictet. *l.* 3. *c.* 15. (qui locus & *ad l.* 8. § 1. allatus, cum & illum illuſtrat, & cum eo qui hìc ſequitur Platonis ſororiat.) i.e. *minùs conſequi, detrimentum damnúmque aliquod ſuſtinere.* Siquidem is hoc eodem ſenſu τὸ ἐλαπῶσθαι uſurpavit, *polit. l.* 8. Φάσκων τίς τι ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ δίκας, καὶ διαλογὴν ἐλαπῶσθαι· ὅτι σοφίσματα μὴ ἔχειν. Et Dio Pruſ. Τίς γὰρ ἐλαπῶσθαι βουλομένων, καὶ τοῦ δοκεῖν πᾶσαν ῥᾳθυμίαν ἀσκούμενον, καὶ πολλαπλάσια γὰρ ἄλλων ἐκπίνοντος; & *orat.* 61. Τῆς γὰρ ὑμετέρας μετέξουσι ἀρετῆς, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐλαπώμενοι. Alluſiſſe videtur Marcus ad illa Epicteti *l.* 2. *c.* 10. Ἀλλ᾽ ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἐλάττωμα ἢ εἰς κῆπον, ἐκεῖ ἢ βλάβη· ὅτι εἰς τοῦ σοφίζεσθαι ἀκμὴ βλάβη; Marcus ipſe *ſuprà* § 15. ὁ ἐλαπούμενος ἑαυτῷ ἐν τούτοις, ἀγαθὸς *bonus habetur, qui minùs ſibi in iſtis concedit.*

Κακὸν γὰρ ἔδος | Forſan fuerit, κακὸν γὰρ οὐδέν: *nihil enim mali ſubeſt*, cùm iſta nec bona nec mala, ſed media ſint, quibus privantur illi. Poteſt tamen ferri iſtud, κακὸν ἔδος. Sic enim Plutarch. *de exil.* Μὴ σκυθρωπὸν τὸ τῶν ἀλόγων καὶ τὰς ἀπηθρωμένους τῆς εἰσόδους, ἔδει πρὸ φαύλου πραγματείας σοφὸς ἡγεῖσθαι. Faciuntq; eadem quæ Epictetus habet loco ſuperiùs laudato: Εἰ ἔδος ἐστὶ τὸ θλίβον, σοφὸς ἐκεῖνο τῷ βοήθειαν ἀνδρείαν παρέχειν. Τί δ᾽ σοφὸς ἔδος ἔστιν ἀνεῖσθαι βοήθημα; τὸ ἐναντίον ἔδος· τῆς ἀδιαφθορίας, Τέλας ἐκεῖνος· ἀπόλαυε ὁ παῖς αὐτῦ, ἢ μήτης ὀξυδόρκη· ἄκουσον τῆς ἐναντίον λόγου· Διάσωσον σαυτὸν τύπτων τῆς φωνῆς· ἀντίδος τὸ ἔδος τὸ ἐναντίον ἔθος. Sed prius tamen illud magis placet.

Ἀλλ᾽ ὡς ὁ λέγων | Fabellam aliquam ſeu hiſtoriolam reſpexiſſe videtur, de ſene, qui pueruli alumni ſui rhombum, ſive ludicrum aliquod, animi cauſsâ poſcebat, non quòd ipſe expetteret, aut momenti alicujus eſſe duceret, cùm παιγνιῶδές τι eſſe cognoſceret: ſed quò puſio ipſum beneficio aliquo affeciſſe ſe opinaretur. ità ſolemus nos ab infantulis noſtris ejuſmodi petere ludibundi, quò illi nobis gratificari videantur. eſt enim iſtic ῥόμβος, quod & Salmaſ. monuit, non *rhombus*, utì Xyl. vertit, ſed puerilis *turbo*, quem & στρόμβον dixere. Hinc inter Bacchi infantuli crepundia, utì ex Orpheo Clemens in *protrept.*

Κῶνος, κ᾽ ῥόμβος, κ᾽ παιγνία κεμπτοσύγκα,
Μῆλά τε χρύσια καλά. &c.

Ἐπεί τι γίνῃ καλὸν ἐπὶ τοῖς ἡμέτεροις | Xyl. *quoniam boni aliquid fiat in noſtris.* tanquam ſi eſſet, ἐπεί τι γίνεται καλόν. Caſ. *quid fiet*, aut *quorſum fit clamor omnis ad noſtra iſte?* ut aliter etiam legiſſe videa-

videatur. Ego, etsi in loco suspecto, nihil muto; sed καλῶν illud pro participio habeo, non pro nomine. Verto itaq; *Quando ad rostra clamitans fueris*, sive honorem ac dignitatem aliquam aut tibi ipsi, aut cui faves cuipiam ambiendo, sive litem aliquam vel propriam vel alienam prosequendo. Verùm D. Salmas. καλὸς mavult, i. e. *splendidè vestitus & pulcer.* ut alludsum sit ad magistratus, qui pro rostris splendidè amicti concionem habebant. Ἐμβόλια sive ἐμβολοι, *rostra*: locus in foro Romano, navium Antiarium, quas in pugna ceperant, rostris instructus; uti Livius *l.* 8. Πρὸς τοὺ καλυμβους ἐμβόλους εἰς πλὼ ἀγορᾶν. Polyb. *l.* 6. &, ἀναβὰς εἰς τοὺ ἐμβόλους. *ib.* & apud Suidam autor incertus, Τὸν δ παρακαλοῦντα πρὸς τὸν πόλεμον στρατηγὸν καλεῖσθαι ἀπὸ τοῦ ἐμβόλων, ὁπόθεν τοὺ λόγους. *Prætorem, qui populum ad bellum hortabatur, cùm detraxisset, verba ipse faciebat*, vel, *concionem ipse habebat*, quem locum Suidam de aciei genere, quod apud Tacticos ἔμβολον dicitur, perperam cepisse, monuit & toties hic nominandus mihi clariss. Salmas.

Ἄνθρωπε, ἐπιλάθε | hoc tibi, inquit, occurrat, ubi in foro constitis, locum forsan honestiorem dignitatemve aliquam vel tibiipsi vel alii cuiquam enixiùs ambiens: O *homo, an istarum rerum conditionis oblitus es*, quòd ea, tanquam si boni quidpiam eis ineſſet, tam studiosè persequaris? sive, *Nescis, ô homo, qualia hæc sint?* pulcrum putas ac beatum magistratum capessere, ac pro rostris concionari, & affari populum?

Ναὶ· ἀλλὰ τίνος σεαυτὸν ἡγῇ; | Respondet, quasi ex ambientis persona. Agnosco revera esse ejusmodi, qualia tu suggeris; adiaphora scil. Verùm ea sunt, quæ isti in æstimatione cum primis habeant; quæque ambiunt & affectant omnes.

Διὰ τοῦτ' οὖν ἢ σὺ μωρὸς γάρ | Regerit huic: *An ideo & te stultum fieri*, & inter stultos nomen tuum profiteri necesse est, quia stolidè sese illi habuerint? Quod in *Scolio* apud Athen. *l.* 15.

Σωὶ μὲν μαινομένῳ μαίνεσθαι συνεθέλοντι σύναγε. *Tu velis mecum insanire, sano ego conspicum tibi.*

Ut Callias apud Clem. *Strom. l.* 6.

Φασὶ μὲν μαινομένων
Χαλεπὰ μαίνεσθαι δικαίως.
Apud insanos omnibus æquum
Esse insanire decorum. Grot.

Vide & Apollodorum *Adelph. ad l.* 9. § 3. Atqui ut Menelao Agamemn. apud Euripidem in *Iphigen. Aulid. v.* 406.

Συνεφρονοῦν σοι βούλομ', ἀλλ' ἐ συμβοᾶν.
Consipere, non consurere sum promptus tibi. Grot.
Consipere, non desipere tecum debeo. Lipſ.

Eodémque alludens Plut. de amico genuino;

Συνεφρονοῦν χρὴ, ἐχὶ συμπονεῖν ἴσον.

Et ex Sophocle:

Οὐ χρὴ συνεκθεῖν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἴσον.

Καὶ τὸ ἴδια, συγχορεύειν χὴ συμφιλοχωρεῖν, ἢ συναμβλύνειν ἀλλ' οὐ συβαδιζειν. Marcus ipse *supra* § 29. Εἰ δ ἐτεροιοῦσθαι, ὑδὲ μὰ καλαίνεσθαι μωροῖς. μωροὺς autem i.e. *stultos, supr. l.* 4. § 38. pronunciaverat eos omnes, quos res istiusmodi solent, εὐφραίνειν ἢ λυπεῖν, si concedantur & adsint, lætos; si negentur, tristes faceret.

Ἐμβύμιλλω ποτὲ, ὅπου δήποτε καλαφθεὶς, σύμοιγες ἀνθρωπε | Locus morbi manifestus; sed cui citra codicum opem haud facilè medicina fiat. Mer. Casaub. illud ἐμβύμιλλω ποτὲ ad priora refert, eôq; periocham vult claudi. vertit itaq; *Fueram quandoq;* [id sufficiat.] In *præfatione* sic Ἐδοξάζομεν; *Num & tu idcirco stultus futurus es? sufficit quod tam diu etiamnum fueris.* Xyl. sequentibus conglutinat, redditque; *Aliquando, utcunque relictus, fatus sum felix.* ut ὅπως δήποτε, non ὅπου δήποτε legendum fuerit. quod, si cui admittendum videbitur, malim; *Qui nunc nescio quo pacto neglectim habeor, fuit quando felicior eram, fortémque ferebam meliorem.* Ut verba sint indignè ferentis, aliis jam posthaberi se, cùm prælatus aliquando fuerit. qualis illa Menandriana apud Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 19.

Τί χρὴ ἐγὼ καλεπτόμην;

Verùm Casaub. καλαφθεὶς, non καλαφθεὶς legit, vertitque ὅθεν φερόμενος, *Mors me, ubicunque voluerit, deprehendat: ipse felix futurus sum.* Atque ità Marcus *l.* 12. § 7. Ὅπου δὲ καλαφθῶναι τοῦ θανάτου. Et simpliciter Epictetus *lib.* 3. *cap.* 5. Τί θέλεις ποιῶν καλαφθῶναι; videndus ad *lib.* 6. § 30. Lectionem eam probat D. Boot. sed pro ἐμβύμιλλω mavult γένοιο ἂν ποτέ. ut sit sensus; *Quocunque loco deprehensus, felix fueris*, sive *esse poteris*: in tua est potestate situm, ut sis felix, quemadmodum *l.* 11. § 1. dicit, in mentis potestate situm esse, ut vitam sibi plenam ac consummatam efficiat, ὅταν ἂν καλαφθῇ, *ubicunque* vel *quandocunque morte superveniente deprehensa fuerit.* Vel, γένου ποτέ. *Fias aliquando vir felix*: fac te felicem. istud tibi acquire, ut, quocunq; loco deprehensus fueris, felix sis. Hoc verò sensu admisso, à superioribus ista sejungenda sunt, ut periocham integram cum eis quæ sequuntur conficiant. D. Salmas. denique sic concinnat, ut dialogismus prior continuari videatur. Ἐμβύμιλλω ποτὲ τύμοιγες. Ἄνθρωπε, σὺ δ τύμοιγες, ὅπου δήποτε καλαφθεὶς, ἀγαθὸς μοῖραν σαυτῷ ἀπονείμας. *Felix aliquando fui. Mi homo, tu verò felix, ubicunque deprehensus, si bonam ipse tibi fortem feceris.* quod quomodo fiat, mox subjicit. Hoc est quod Plaut. *Trinum.* 2. 2.

Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.

Cicer. in *paradox.* 5. *Nec est ulla res, quæ plus apud sapientem polleat quàm ipsius voluntas atque judicium, cui quidem etiam, quæ vim habere maximam dicitur, Fortuna ipsa cedit, sicut sapiens poeta dixit;*

Suis ea cuique fingitur moribus.

At

At quis is poeta ſapiens? Forſan docebit id nos Saluſtius. Is etenim *orat. ad Cæſar.* 1. *Res*, inquit, *docuit id verum eſſe, quod in carminibus Appius ait,*

Fabrum eſſe ſuæ quemque fortunæ.

Sed & Corn. Nepos in *vita Attici*;

Sui cuique mores fortunam fingunt.

Et de Catone Livius *lib.* 39. *In hoc viro tanta vis animi ingeniique fuit, ut quocunque loco natus eſſet, fortunam ſibi ipſe facturus fuiſſe videretur.*

Τὸ δ' εὐμοίρως, ἀγαθῷ μοίρᾳ σεαυτὸν ἔσεσθαι | Iſtis aut corrigit Marcus ſententiam hominis, qui ideo felicitatem tribuebat ſibi, quòd in dignitate aliqua petenda res ex voto nonnunquam ſuccеſſerant. aut exponit etiam clariúſque explicat, nè quis perperam accipiat, quid τὸ εὐμοίρως vocabulo intelligi velit. Εὐμοίρως, inquit, ſive *felix* (unde & *l.* 2. § 6. εὐμοιρία *felicitas*) is verè dicitur, qui μοίρᾳ ἀγαθῇ, id eſt, *ſortem bonam ſibi nactus eſt.* Sors autem bona, non in mediis illis, ſed in bona mentis diſpoſitione, boníſque conatibus atque actibus indè profluentibus, conſiſtit. Vide *l.* 7. § 17. In his etiam ἀγαθοὶ δαίμονες pro ἀγαθῷ δαίμονι referendum monet D. Salmaſ.

Ad Librum VI.

§ 1. Τῶν ὅλων ὕλη εὐπειθὴς καὶ εὐχερὴς | *Univerſi materia eſt obſequi ac fingenti parere prompta.* Verùm hoc in dubium vocat Seneca *quæſt. natur. l.* 1. *præfat.* ubi inter alia quærendum proponit; *Deus materiam ipſe ſibi formet, an datâ utatur:—Deus quicquid vult efficiat, an in multis rebus illum tractanda deſtituant; & à magno artifice pravè formentur multa, non quia ceſſat ars, ſed quia id, in quo exercetur, ſæpe inobſequens arti eſt.* Idemq; fidentiùs in adverſam partem, *de provident. c.* 5. *Quare Deus tam iniquus in diſtributione fati fuit, ut bonis viris paupertatem, vulnera, & acerba funera adſcriberet? non poteſt artifex mutare materiam. hæc paſſa eſt. quædam ſeparari à quibuſdam non poſſunt, cohærent, individua ſunt.* Scilicet Deum neſciebant illi materiæ autorem, quam illi Deo ſuo coævam ſomniabant. nec mirum ſi inobſequentem experiretur, in quam lege creandi jus nullum obtineret. Videatur *adversùs Hermogenem*, qui paria illis ſentiebat, Tertullianus.

Ὁ δ' αὐτῷ δοκῶν λέγος | Vide *ſupr. l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21, 30. & *infr.* § 4.

Οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τῷ κακοποιεῖν | Ὁ δὲ θεὸς ἀπέρχεσθαι ὅτι κακῶν. Jacob. *c.* 1, *v.* 13. Vide *ad lib.* 2. § 11. Quomodo ergò, inquies, ipſe de ſe? Eſaiæ *c.* 45. *v.* 7. *Ego Dominus creans malum.* & Amos *cap.* 3. *v.* 6. *An erit malum in civitate, quod Dominus non effecerit?* Reſpondet Baſilius Cæſar. *orat.* 8. κτίζει κακὸν τοιοῦτος, μεταχειρεῖ αὐτὸν καὶ εἰς βελτίωσιν ἄγει· ὥστε ἀποδίδωσι τὸ εἶδος κακὸν, τὴν δὲ κακῶν φύσιν μεταδιδῷ. ὥσπερ τὸ κλίζειν, *Pſal.* 51. *v.* 10. & *ad Eph. c.* 2. *v.* 10. ἐκ οὐ τῷ μὴ ὄντι παράγειν, ἀλλὰ τοῦ ὄντος μὴ τακοσμεῖν. Verùm reſpondet ſecundò, diſtinguendo de malis. Κακὸν, τὸ μὲν ὡς πρὸς τὸν ποιοῦντα ἐστὶν ἀδικία· τὸ δὲ ὡς πρὸς τὸν ἑαυτῷ φύσιν, τὸ μὴ ἐν ὡς οὐσία κακὸν, ὃ δὲ ἡμῖν ἔρριπται κακὸν ἢ τὸ ἡμῖν ἐπίπονον καὶ ὀδυνηρὸν πρὸς τὸν ἄδικον ὑπὸ τῆς προνοίας καὶ ἀγαθῆς διανοίας, πρὸς τὸ συμφέρον ἡμῖν ἐπάγεται. Et rurſus: Τὸ μὲν χειρὸν κακὸν ἡ ἁμαρτία, ὅθεν μάλιστα ὅτι τῆς τοῦ κακοῦ προσηγορίας ἄξιον, ἐκ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως ἤρπται· τὰ δὲ λοιπὰ, τὰ μὲν ὡς ἀγωνίσματα, εἰς ἐπίδειξιν ἀνδρείας προβάλλεται· τὰ δὲ, ὡς παραδείγματα τῶν ἡμαρτημένων ἐπάγεται· τὰ δὲ, ὡς παραδείγματα, ὅτι τῷ συμφέροντι πάσῃ πρὸς ἁμαρτίας ἐναλλάττει. Gregor. Rom. *in Job. l.* 3. *c.* 6. *Neque enim mala, quæ nullâ ſuâ naturâ ſubſiſtunt, à Domino creantur: ſed creare ſe mala Dominus indicat, cùm res bene conditas nobis male agentibus in flagellum format; ut ea ipſa & per dolorem, quo ſeriunt, delinquentibus mala ſint; & per naturam, quâ exiſtunt, bona. Unde & venenum, mors quidem eſt homini, ſed tamen vita ſerpenti.* Tertull. *adv. Marcion. l.* 2. *Quia mala dicuntur, & delicta, & ſupplicia, conditorem malorum intelligi volunt, ut malitiæ autor renuntietur. Nos adhibitâ diſtinctione utriuſque formæ; ſeparatis malis delicti & malis ſupplicii, malis culpæ & malis pœnæ; ſuum cuique partì definimus autorem, malorum peccati & culpæ diabolum, malorum pœnæ & ſupplicii Deum creatorem; ut illa pars malitiæ deputetur, iſta juſtitiæ mala condenti judicia adversùs mala delicta. de his ergò creator confitetur malis, quæ congruunt judici: quæ quidem illis mala ſunt quibus rependuntur: cæterùm ſuo nomine bona, quâ juſta, & bonorum defenſoria, & delictorum inimica.* Ità Irenæus *adv. Valent. l.* 4. *c.* 77. *Mala eis in quos incidunt; bona quia ex Dei judicio procedunt.* Et Auguſt. *epiſt.* 120. *c.* 19. *Mala non peccata, ſed ſupplicia. Malum autem malo non male redditur: nam & ei cui redditur malum eſt, quia ſupplicium eſt; & ei à quo redditur bonum eſt, quia rectè factum ejus eſt.* Idem *ad Pelag. ep. l.* 2. *c.* 7.

Πάντα

Πάντα καθ' ἑαυτὸν γίνεται | Vide *lib.* 2. § 2, 17. Vide & de paſſerculo, de pilo, Domini noſtri pronunciata, Matth. *c.* 10. *v.* 29, 30.

§ 2. Καλῶς ἀκούων, ἢ εὐρημάρωΘ | Vide *l.* 4. § 23. & *l.* 5. § 3. & *infr.* § 7. & *l.* 7. § 36. & *l.* 8. § 2. & *l.* 10. § 11. Epictet. *enchir. c.* 49. Ὅσα φρονίμως πράττεται, τύποις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσπάσιον ἀφροσύνῃ, ἔμμενε. ὃ, τι δ' ἂν ἐξῇ τις πρὸς σὲ, μὴ ἀνέχου· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτ' ὄζει σόν.

Μία ἡδὴ βιωτικῶν ἀσχολιῶν | Vide *lib.* 3. § 7. Sen. *ep.* 77. *Quid? tu neſcis unum eſſe ex vitæ officiis, & mori?*

Τὸ παρὸν εὖ θεῖναι | Hoc eſt quod noſter paſſim inculcat; *l.* 3. § 10, 12. & *l.* 4. § 26. & *infr.* § 32. & *lib.* 7. § 6, 29. & *l.* 8. § 2. Pittacus, τί ἄριστον; interroganti, reſpondit, τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. Laert. *l.* 1. quod poſtea in proverbium abiit. Suidas. τὸ παρὸν εὐπρεπῶν. παροιμία. qui & ſubjungit Platonis locum è *Gorgia*. Καὶ, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι, κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δίκαιος τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Et Cratini ex *Pylæa*.

Ἀνδρὸς σοφοῦ γὰρ, τὸ γε παρὸν θεραπεύειν δόμους καλῶς,
Εἰς δυνατὸν εὖ πιθέσθαι ——
Sapientis hoc opus eſt probè diſponere,
Quod impræſentiarum adeſt. ——

Apud Procopium *Gottic. l.* 1. Vitiges;

Ἐμὲ γάρ τις παλαιὸς εἰσέρχεται λόγος,
Τὸ παρὸν εὖ πιθέσθαι, κελεύων.

Baſil. Cæſar. *in Eſai.* & ex eodem Simeon cancellar. *orat.* 21. Μὴ πολυπραγμόνει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ τὰ παρόντα θεὸς τὰ χρήσιμα διατίθησι. Αἰτεῖσθαι γὰρ τὸν παρόντα καιρὸν ἀσυμφόρως, ὕστερόν ποτ' ἀναπολεῖσθαι τὸ παρελθόν, ὅτι οὐδὲν ἔχει πλέον ἀνιαρότερον. Baſ. idem, *orat.* 24. Et Sim. *or.* 1. Apud Athenæum *l.* 10. incertus autor;

Ἐπὶ τοῖς παροῦσι τὸν βίον διάπλεκε.
Vitam explica ex præſentibus rebus tuam.

Heſych. Τὸ παρὸν εὖ πιθέσθαι. παροιμία, ἵνα καὶ Πλάτων ἐν Γοργίᾳ μεμαρτύρηται. In adagii autem illius expoſitione laptum Eraſmum reſtituit Stephanus. Spectant eodem Pindari illa; *Iſth. Od.* 8.

Τὸ δ' ἐν πολλοῖς ἄριστον αἰεί,
Χρῆμα πάντων· δόλιος δ' αἰὼν,
Ἐσσὶ ἀνδρῶν κρίματα
Ἕλκοντα βίοτον πόρων.

Et *Pyth.* 10.

Τῶν δ' ἐγγὺς ὁρῶν,
Τυχὼν κεν ἀρπαλέαν χάριν φερεπόλου παρὰ πυθοῦς.
Τὰ δ' ἰὼν ἐπιστὰν ἀτέκμαρτον φρενοῦσθαι.

Ariſtippi etiam monitum apud Ælian. *l.* 14. *c.* 6. ἐφ' ἡμέρᾳ πῶς γνώμῃ ἔχοιτ', καὶ αὖ πάλιν τῇ ἐπιούσῃ αὖτ' ἐκείνῃ τῇ μέρει, καθ' ὃ ἔχασε ἢ φρόντιστε τι, ἢ ἐννοεῖ· μόνον γὰρ ἡμέτερον τὸ παρὸν, μήτε τὸ φθάνον, μήτε τὸ προσδοκώμενον. Senec. *epiſt.* 101. *Ille ex futuro ſuſpenditur, cui irritum eſt præſens.* Denique quod Lucianus in Νεκυομαντείᾳ, ex Tireſia Menippo datum fingit conſilium. Τοῦτο μόνον ὑμῖν ἀπλῶΘ θεράπευε, ὅπως τὸ παρὸν εὖ διάθῃΘ, φιλοσόφως τὰ πολλὰ, καὶ σοὶ μαλίστ' ἐπιτηδείως.

§ 3. Ἔστι βλέπειν | Aliud hîc, ἔστι βλέπειν· aliud ἔνδον βλέπειν *l.* 7. § 59. ibi vult hominem in mentem ſuam introſpicere; iſthîc in rerum externarum naturam ipſam internam, miſſâ ſpecie externâ. Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 29, 30.

Ἡ ἀξία | Vide *l.* 3. § 11.

§ 4. Πάντα τὰ ὑποκείμενα | *Omnia quæ ſubjecta ſunt.* Xyl. *Subſtantiæ omnes.* Caſ. Malim, *præſentia hæc omnia.* τὰ ὑποκείμενα, *præſentia.* quod *lib.* 9. § 23. Πάντα ὅσα ὁρᾷς. Vide *ad l.* 8. § 24.

Τάχιστα μεταβάλλει | Vide *l.* 5. § 13, 23, 33.

Ἥτις ἐκδυμαδίστατο | Vide *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Lugd. ἐκδυμαδίστατο. tanquam ab ἐκδυμάζομαι. quod neſcio an legatur. ἐκδυμάδαι, *in fumos, exhalationes, vapores abire.* quomodo ea ſolent, quæ adolentur. eſt ergò ἐκδυμαδίστατο Marco hîc, quod בלה בעשן Pſaltes dixit, *Pſ.* 37. *v.* 20. ubi Scripturam receptam cur ſolicitaret Piſcator nihil erat.

Εἴπερ ἥνωται ἡ οὐσία | *Siquidem compactio ſit eorum ſubſtantia.* Xyl. ut de ſubjectis ſingulis intelligatur. at Caſ. *ſi in unam eandémque ſubſtantiam redigenda ſint omnia:* Vel, *ſi rerum omnium ſubſtantia ſit inter ſe unita, & in unum compacta.* firmat ſimul & explicat Marcus ipſe, § 9. ἡ ἕνωσις καὶ πύξις.

§ 5. Ὁ διοικῶν λόγΘ | *Supr.* § 1. incertum eſt autem, iſtâne ad priora illa pertineant, an aliò ſpectent, & ſeorſim ponenda fuerint. Illud Caſaubono, hoc Xylandro placuit. quod & ipſe ſecutus ſum. De ſenſu convenit. Menti univerſi rectrici, quid de ſingulis faciat, & quo fine quidque faciat, & quale id ſit, in quo ſe vimque ſuam exerceat, ſatìs perſpectum ac proſpectum eſſe; etiamſi iſta nos quàm crebrimè lateant.

§ 6. Ἄκεντος ὄφΘ τῆς ἀμαθίας | Aurea gnome. Diogenes interroganti, Πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν; reſpondit, Αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Refert Plutarch. *de util. ex inimic.* qui & *de legib. poet. c.* 5. Πρὸς δὲ τὸν γεγελασμένον. Ποῖ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄκεντον ὄφιν ἡ πονηρία, ὅταν τινὰ σωφρονίζοντα καὶ διορθοῦσθαι κελεύοντα τῶν πονηρῶν, τὸ τῆς Διονύσου παιζούσης ἔχειν. ἐρωτηθεὶς γὰ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο τὸν ἐχθρόν· Αὐτὸς, ἔφη, καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος. Atque hoc eſt quod ille apud Comicum neſcio quem (autore eodem *de exil.* referente) qui cùm de infelicitate ſua querentem amicum πρὸς τύχην ἀμύνεσθαι juſſiſſet, interrogatus quâ ratione id effectum

effectum daret, φιλοσόφως, respondit. Quin & Epictetus apud Maximum *collectan. c.* 28. interrogatus, πῶς ἂν τις τὸν ἐχθρὸν λυπήσῃ· respondit, ἑαυτὸν ἀγαθὰ ζηλοῦν βέλτιστα ποιοῦντα. Idémque Plut. *de util. ex inimic.* Σύ τοι διάφερε μὴ κακῶν, ἔξεις γάρ, ἂν θέλῃς ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 296. ὑδὲν ἔστω κωλύει τοὺς ὑβρισὰς, ὡς μὴ ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν· τὸ γὰρ ἀγαπητὸν κὴ δυσχεραίνειν, τὸ ἀληθεῖς εἶ τὰς ὕβρεις. τὸ δὲ καταγελᾶν αὐτῶν, τὸ μηδὲν σωφρόνως ποιεῖν, ἀπόδειξις ἔχει ἐναργεστάτη. Et *l.* 3. *ep.* 181. Δύο ταῦτα ὑβριζόμενον νόει· τό, τι μηδὲν ἔστω λυπεῖν τοὺς ὑβρισὰς, ὡς πρὸ μὴ μὴ ὑβριζομένων ἀνεξικακίαν τό, τε ἵνως ἁμαρτάνειν αὐτοὺς μὲ δικαίως, ὡς ἀγνοοῦντας ἀσεβοῦντας. Et mox, allato Diogenis dicto, superiùs memorato: ὁ πίνων ἀγνοεῖ κὴ ἀνεξικακίαν ἀσκῶν, χρείας τοῖς ἐχθροῖς δίδωσι πολλάς. ὁ δὲ συγγνώμων τοῖς ὑπὸ φθόνου βασκομένοις νέμων, κὴ ἀνεχόμενος αὐτοὺ ἀνιᾶν ἐκ τῆς πονηρίας μανίας, κὴ μὴ μόνον ἁμαρτάνειν μὲ ἐθέλων, ἀλλὰ κὴ συμπαθῶν τοῖς ὑπὸ τῆς κακίας χειροήθεσιν, ἵνως πρὸ ὄντα δεῖν ὁ ἀληθινῶς φιλοσοφῆσαι δόκησάμενος. Vide Regem sapientissimum, *Paræm. c.* 25. *v.* 22. & Apostolum *ad Rom. c.* 12. *v.* 20.

Τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι | Jasoni Medæa apud Euripidem;

Ἀλλ' ἐσμὲν, οὐ γὰρ ἐσμὲν, ἐκ ἐρῶ κακὸν,
Γυναῖκες. ἄκαν γοῦν σ' ὁμοιοῦσθαι κακῷ,
Οὐδ' ἀντιτείνειν πρὸς ἀντὶ νηπίοις.
Sumus quidem mulieres, quod sumus; malum
Haud dixerim. Similem te tamen fieri malis
Nm decuit, aut fatuis fatua rependere.

Verùm versiculum primum Grotius in excerptis aliter distinxisse videtur, dum vertit;

Sumus mulieres, quale non dicam malum:
Sumus. Sed haud te decuit æquatum malis,
Dementiâ certare cum dementibus.

Marcus noster *lib.* 7. § 15. Ὃ, τι ἄν τις ποιῇ ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι.

—ridiculum est enim
Odio nocentis perdere innocentiam.

Dio apud Plut. Εἰ δ' ἠφανίσθης ἄπιστος κὴ κακὸς διὰ φθόνον, ἔστι κὴ Δίωνα δεῖ δυμῷ διαφθεῖραι τοῖς ἀγαθοῖς. τὸ γὰρ ἀπιστεῖσθαι, τῶ φεύγειν, νόμῳ δικαιότερον εἶναι, φύσει γινόμενον ἢπὸ μιᾶς ἀσθενείας. Epictet. *l.* 2. *c.* 10. Ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἔβλαψε, θέλεις ἐμέ τι ἄδικον ποιήσας, ἐγὼ ἐμαυτὸν μὴ βλάψω, θέλεις ἐκεῖνον ἄδικόν τι ποιήσας; August. *in Psal.* 54. *Quid tibi prodest, quia exigis quas pertulisti injurias? ultio te reficit? ergò de malo alieno gaudebis? passus es malum. ignosce, nè duo sitis mali.* Et *in Joan. ep.* 1. *tract.* 8. *Odit te inimicus. si odisti illum & tu, contrà reddis malum pro malo. quid facis reddens malum prò malo? unum ægrotum flebam, qui te oderat. jam duo plango, si & tu odisti.* Idem *epist.* 5. *Paratus igitur esse debet homo justus & pius, patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, ut numerus potiùs crescat bonorum, non ut pari malitiâ se quoque numero addat malorum.* Apostolus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τῦ κακῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Guigo *meditat. c.* 15. *Quàm pulcra ars vincere in bono malum! contraria enim contrariis superantur. positus es quasi signum ad retundenda jacula inimici*; id est, *ad destruendum malum oppositione boni.* Senec. *de benef. lib.* 7. *cap.* 31. *Vincit malos pertinax bonitas.* Et *lib.* 7. *c.* 31. *Assiduitas meriti pertinacis eviincet.* Et *de ira lib.* 2. *c.* 34. *Irascetur aliquis? tu contra beneficiis provoca. cadit statim simultas ab altera parte deserta. nisi par non pugnat. Si utrinque certabitur, ille est melior, qui prior pedem retulit: victus est, qui vicit.* Sallust. *Jugurth. Bono vinci satius est, quàm malo inore injuriam vincere.* Val. Max. *lib.* 4. *c.* 2. *Speciosiùs aliquantò injuriæ beneficiis vincuntur, quàm mutui odii pertinaciâ pensantur.* Vide *infr.* § 26. & *lib.* 7. § 68.

§ 7. Ἐνὶ πίστει κὴ σεμναπαθεῖ | Vide *lib.* 5. § 34.

Μετανοίαν | Vide *l.* 5. § 6.

Σωὶ μισῶν θεῦ | Vide *lib.* 3. § 13. & *infr.* § 23. Dignum quod referatur hic, Epicteti illud *dissert. lib.* 1. *c.* 16. Εἰ γὰρ νῦν εἴχομεν, ἄλλό τι ἔδει ἡμᾶς ποιεῖν κὴ κοινῇ κὴ ἰδίᾳ, ἢ ὑμεῖν τὸ θεῖον κὴ εὐημεῖν, κὴ ἐπεξέρχεσθαι τοῖς χείροσι; ἐκ ἔδει καὶ σκάπτοντας κὴ ἀρῶντας κὴ ἐδιοῦσας, ᾄδειν τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; μέγας ὁ θεὸς, ὅτι ἡμῖν παρέχει ὄργανα ταῦτα δι' ὧν πρὸς χρῆσιν ἐργασόμεθα. μέγας ὁ θεὸς ὅτι χεῖρας δέδωκεν, ὅτι κατάπωσιν, ὅτι κοιλίαν, ὅτι αὔξεσθαι ἀδηλήτως, ὅτι καθεύδοντας ἀναπνεῖν. ταῦτα ἐφ' ἑκάστῳ ἐυμνεῖν ἔδει, κὴ τὸν μέγιστον κὴ θειότατον ὕμνον ἐυμνεῖν, ὅτι πρὸς δωρεὰν ἔδωκε πρὸς ἀκολουθητικὴν, κὴ ὁδῷ χρηστικήν. Quid ille non fecisset, si adjicere potuisset, μέγας ὁ θεὸς, ὅτι τὸν χειρὸν ἡμῖν δέδωκεν; sed ulteriùs porrò audire nè pigeat. Τί οὖν; ἐπεὶ οἱ πολλοὶ ἀποτετύφλωσθε, ἐκ ἔδει τινὰ εἶ τὸν ταύτην ἐπληρωκότα τὴν χώραν, κὴ ὑφ' ἑνὸς πάντων δεδόντα τὸν ὕμνον τὸν εἰς τὸν θεόν; τί γὰρ ἄλλο δυνάμενος γέρων χωλὸς, εἰ μὴ ὑμνεῖν τὸν θεόν; εἰ γὰρ ἀηδόνα ἤμην, ἐποίουν τὰ τῆς ἀηδόνος· εἰ κύκνος, τὰ τῦ κύκνυ· νῦν δ' λογικὸς εἰμὶ ὑμνεῖν με δεῖ τὸν θεόν. ποιῶ αὐτό. οὐδ' ἐγκαλείψω τὴν τάξιν ταύτην, ἐφόσον ἂν δίδωται. κὴ ὑμᾶς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ταύτην φιλῶ παρακαλῶ. Contende cum istis quæ Psaltes regius habet, *Psal.* 34, & 103, & 104, & 145. Epictetus idem, referente Maximo *collectan. c.* 52. Σωφρόνησον νόει τὸν Θεόν, ἢ ἀναπεῖ. quod sub Gregorii Naz. nomine Antonius *Meliss. l.* 1. *c.* 54. sic extulit; Μνημονεύτεον Θεῦ μᾶλλον ἢ ἀναπνοῆς. Rursúsque idem apud Maxim. Ἀναπνεύσω ὁ δεῖ Θεῦ λόγος· τὸ δ' ἡμέρᾳ, μᾶλλον δὲ ἢ

ἢ τὰ σπέρ. Idem denique apud Anton. Ἐὰν δὲ μνημονεύῃς, ὅτι ᾧ ἐργάζῃ καὶ ψυχρῷ ἢ σῶμα θεὸς παρέσκευε ἕπεσθαι, ἐν πᾶσαις σε ταῖς ὁδοιπορίαις καὶ ταῖς ἀναστροφαῖς, ἐὰν μὴ ἀμαίρῃς, ἕξεις ἢ τὸν θεὸν ἵλεων

§ 8. Τὸ ἡγεμονικὸν ὅτι τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖραι καὶ στῆσαι | *Supr. l.* 5. § 14. & *l.* 11. § 1.

Ποιᾶν ἢ ἑαυτῇ φαντασίᾳ πᾶν τὸ συμβαῖνον | Vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 2, 14.

§ 9. Κατὰ τὸν τῶν ὅλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται | *supr.* § 1, 4.

§ 10. Ἥκω καὶκεῖνο | Idem *l.* 4. § 27.

Ἕνωσις καὶ τάξις, ἀφύσει | leg. [καὶ] ἀφύσει.

Τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαίῳ συμβεβηκότι | Ità *l.* 2. § 11. Τί μοι ζῆν ἐν κόσμῳ ἀφυσίας κενῷ ;

Αἶαν γίνεσθαι | Αἶα, γαῖα, *terra.* Porrò *in terram verti*, sive *terram fieri*, pro *mori* ; ex consequenti. ità in sacra pagina. *Gen.* 3. *v.* 19. *in terram reverteris*, pro morieris. & *Eccles.* c. 12. *v.* 7. *Et pulvis in terram, quod priùs fuerat, redierit.* & *Ps.* 22. *v.* 15. *In pulverem mortis reduces me.* & *Psal.* 146. *vers.* 4. *Quo die spiritus eorum recesserit, ad terram suam revertuntur.* Allusum monet Xyland. ad illud Menelai. *Iliad.* η. *v.* 99.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Vos in aquam & terram cunctos convertier optem.

Plut. *adv. Epic. init.* Τὸ δὲ ἀναιδῆσαι τὸ λυθῆναι, (ità ex ipso superiùs Plutarcho restituto) καὶ μηδὲν εἶναι ἀφεὶς ἡμᾶς τὸ ἀναιδῆσαι, ἐκ ἀναιρεῖ τὸ τῆς θανάτου λύθρον, ἀλλ' ὥσπερ ἀπόδειξιν αὐτῆς ἀφεῖδησιν αὐτὸ διὰ τοῦτό ἐστιν ὃ δέδοικεν ἡ φύσις,

Ἀλλ' ὑμῖν μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε,
τοῦτ' εἰς τὸ μὴ φεύγειν μηδὲ αἰδεσιμώτερον διάλυσιν τῆς ψυχῆς. Idem, ejusdem saltem nomine, *de Homeri vita* ac *poesi* differens, ait verbis hisce poetam σημαίνειν τοῦτο ἀνάλυσιν εἰς τὰ γενητικὰ στοιχεῖα τῶν παντός. indè Xenophanem traxisse dogma suum illud, πάσης ἀρχὰς εἶναι τὸ ὕδωρ καὶ τὴν γῆν. Et Alexand. Aphrodisi. *problem. l.* 1. *q.* 79. Τὰ πεπηγότα, inquit, σώματα, ξηρὰ καὶ ψυχρὰ τέφρην. itaque Homerum, cùm nôsset τὰ μὲν δύο στοιχεῖα φλογώδη, οἷς λεπτομερῆ καὶ κουφότατα, (ignem scil. & aërem) τὰ δὲ δύο (terram scil. & aquam) βαρυμερέστατα εἶναι τοῖς πεπηγόσι σώμασι dixisse,

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
id est, ξηρόταλοι καὶ ψυχρόταλοι. ità siquidem legendum quod codices vulgati perperam exhibent, mendo manifesto ; ξηρόταλοι καὶ ὑγρόταλοι. Simpliciùs Hesych. Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. διαλυθείητε, ἀποθανοῖσθε. & Eustath. νεκρωθείητε, καὶ τῷ μὲν ζωογόνῳ πνευματώδει θερμῷ στερηθείητε γένοισθε δὲ γῆ καὶ ὕδωρ, ἃ δὴ ἐναπομένει τοῖς νεκροῖς σώμασι. Subjungit tamen alios exponere, ἀντὶ τοῦ ἀπτοιχειωθείητε (ἀπτοιχείωσιν autem loco suprà citato habet Aprodis.) τετέρτην εἰς τὰ βαρύτερα τῆς στοιχείων καὶ ἀκίνητα καὶ ὑμῖν ὁμοίαν ἀναγνωσθείητε.

Ἥμισυ αὖτις ἕκαστ' ἀκόμεν. ——
alios autem, duobus elementis hîc nominâtis etiam duo reliqua comprehensa & subintelligenda ; sicut in illo Hesiodi *oper.* 1. ubi ad Pandoram conficiendam,

Γαίῃ ὕδεν φύρειν, — Vulcanó injungitur.
nec alio sensu dixisse Xenophanem,

Πάντες γὰρ γαῖης τε καὶ ὕδατος ἐγγυόμεθα.
In proverbium autem usu frequenti ac familiari deveniisse Homericum illud monent Grammatici. quo alluserit σαρκάσας Val. Cato in *diris*, observante Scaligero, ubi dixit,

Quamvis ignis eris, quamvis aqua, semper amabo.

Cæterùm Marcus hîc elementum unicum duntaxat expressit, terram : quomodo & Euripides, in illis ex Chrysippo à Cicerone mutuatis,

Reddenda est terræ terra ; tum vita omnibus
Metenda ut fruges ; sic jubet necessitas.

Est Euripidis in *Hypsipyle*, utì ex Stobæo discimus, *tom.* 2. *tit.* 108.

—— καὶ τὰ δ' ἄχθονται βεβηκότα
Εἰς γῆν φέρεσθαι γῆν· ἀναγκαίως δ' ἔχει
Βίον θνητὸν ὄντα, ὥστε κέρτομον σθένος.

Vide *lib.* 7. § 40. & *l.* 11. § 6. Scribit interim Tullius ex Antiochi relatione, Carneadem solitum Chrysippum reprehendere, quòd Euripideum carmen illud laudaret : negabat enim (quod & Plut. suprà) genus hoc orationis quicquam omninò ad levandam ægritudinem pertinere. id enim ipsum dolendum esse dicebat, quòd in tam crudelem necessitatem incidissemus. Illud adjecerim fieri posse, ut alius alicujus poetæ hemistichium fuerit, quod hîc Marcus usurpavit,

——ὅπως ποτὲ αἶα γένηται.

Ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμοὶ ὁ σκεδασμὸς, ὅτ', ἢ ἂν πιῶ |
Pindarus apud Plut. in *Marcell.*

Τὸ γὰρ πεπρωμένον
Οὐ πῦρ, ἀ σιδαρᾶν χθόνα τεῖχος.
Arcere namque fata, nec
Ignis, nec æneus valet murus.

Archinus apud Clement. *Strom. l.* 6. Πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθανεῖν, ἢ δεήσειν ἢ εἰς ὕστερον. Demosthen. *de Coron. ibid.* & apud Lucian. in *Demosth.* Πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις τέλος τὸ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὐτὸν καθείρξας τηρῇ· δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἰσχυρῶν μὲν ἅπασιν αἰεὶ τοῖς κωλύουσι, φαίνειν δὲ, ὅ, τι ἂν ὁ θεὸς διδῷ γένεσθαι. quod ab Homero mutuatum, Clemens & Plut. *de Homero*, volunt, qui dixerit, *Il.* ζ. *v.* 488.

Μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδὲ μὲν ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.
At nemo (fidens dico) fatum effugit unquam,
Esto malus, bonus esto ; humano sanguine cretus.

Idem tanquam ex Achillis mente : *Il.* ι. *v.* 318.

Ἶσα μοῖρα μένοντι, καὶ εἰ μάλα τις πολεμίζει.

Bellan-

Bellantemque manet ſors æqua domique manentem.

& v. 320.

Κἄϛιν' ὅμως, ὅτ' ἄξρος ἀνὴρ, ὅτι πολλὰ ἐοργώς.
Tam, cui nil geſtum eſt, obit, ac qui multa patrarit.

quem verſum in ore frequentem habuiſſe Demonactem auctor eſt Lucianus.

Et *Iliad.* μ. v. 322. ſub Idomenei perſona;

Ὦ πόπον, εἰ μὴ γὰρ πόλεμον δεδὲ τόνδε φυγόντες,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀξθανάτω τε
Ἔσεσθ', ὅτε κεν αὐτὸς ἐνὶ ϛρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην εἰς χωρήσανθ'
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεσϛᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔϛι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἦ τῳ κῦδος ἀρέξομεν ἠέ τι ἡμῖν.

O pepo, ſi lætique exors, duræque ſenectæ
Vita foret, bellum ſubterfugientibus iſtis,
Non equidem aut acies primas ipſe inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumſtent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auſturi famam nobiſve, aliiſve.

Unde Plutarchus etiam ſumpſiſſe vult Æſchylum iſta;

Ἀλλ' ὅτε πολλὰ πεπόνϑατ' ἐν ϛέγοις λαβόν,
Θνήϛκει τις, εἰ μὴ τέρμα σωτηρίας βίου
Οὐτ' ἐν ϛέγῃ τις πῶμ' ἐφ' ἑϛίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.

Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, cui fata niſi dent terminum:
Nec ad focum quis conſidens in ædibus,
Fatum hoc magis ſibi deſtinatum effugerit.

In quam eandem ſententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἶκον ἑϛίᾳ ἡμένῳ πόνων.
——*morti eſt debitus,*
Etiam laborum immunis qui ſedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θανάϛ@ ἕρπει κἀπὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perſequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Cumerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ πως θανάτου γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἔϛιν
Ἀνδρ', οὐδ' εἰ πρόγονοι ἦ χθόνϑ' ἀθάνατοι.
Πολλάκι δηιότητα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται εἰς δ' οἶκον μοῖρα κιχὼν θανάτου.

A fato nulli mortis fit gratia; non ſi
Autores generis ſit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapſum circumſtridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demoſth. *de legat. mala obit.*

Οὔτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἰκαδ' ἑκάϛῳ·
Αὐλαὶ δ' οὐκέτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουϲι θύρας.

Bellantemque manet ſors æqua domique manentem.

& v. 320.

Κἄϛιν' ὅμως, ὅτ' ἄξρος ἀνὴρ, ὅτι πολλὰ ἐοργώς.

Tam, cui nil geſtum eſt, obit, ac qui multa patrarit.

quem verſum in ore frequentem habuiſſe Demonactem auctor eſt Lucianus.

Et *Iliad.* μ. v. 322. ſub Idomenei perſona;

Ὦ πόπον, εἰ μὴ γὰρ πόλεμον δεδὲ τόνδε φυγόντες,
Αἰεὶ δὴ μέλλοιμεν ἀγήρω τ' ἀξθανάτω τε
Ἔσεσθ', ὅτε κεν αὐτὸς ἐνὶ ϛρώτοισι μαχοίμην,
Οὔτε κέ σε στέλλοιμι μάχην εἰς χωρήσανθ'
Νῦν δ' (ἔμπης γὰρ κῆρες ἐφεσϛᾶσιν θανάτοιο
Μυρίαι, ἃς οὐκ ἔϛι φυγεῖν βροτὸν, οὐδ' ὑπαλύξαι)
Ἴομεν, ἦ τῳ κῦδος ἀρέξομεν ἠέ τι ἡμῖν.

O pepo, ſi lætique exors, duræque ſenectæ
Vita foret, bellum ſubterfugientibus iſtis,
Non equidem aut acies primas ipſe inter obirem,
Nec celebranda tibi mandarem munera Martis.
Nunc cum circumſtent nos mille pericula mortis
Extra etiam pugnas, & inevitabile fatum,
Ibimus, auſturi famam nobiſve, aliiſve.

Unde Plutarchus etiam ſumpſiſſe vult Æſchylum iſta;

Ἀλλ' ὅτε πολλὰ πεπόνϑατ' ἐν ϛέγοις λαβόν,
Θνήϛκει τις, εἰ μὴ τέρμα σωτηρίας βίου
Οὐτ' ἐν ϛέγῃ τις πῶμ' ἐφ' ἑϛίᾳ
Φεύγει τι μᾶλλον τὸν πεπρωμένον μόρον.

Non tela ſiquis pectus intra acceperit,
Morietur, cui fata niſi dent terminum:
Nec ad focum quis conſidens in ædibus,
Fatum hoc magis ſibi deſtinatum effugerit.

In quam eandem ſententiam & Euripid. Ægeo, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 119.

——κατθανεῖν δ' ὀφείλεται
Καὶ τῷ κατ' οἶκον ἑϛίᾳ ἡμένῳ πόνων.
——*morti eſt debitus,*
Etiam laborum immunis qui ſedet domi.

Et Simonides *ibid.*

Ὁ δ' αὖ θανάϛ@ ἕρπει κἀπὶ τὸν φυγόμαχον.

quod Flaccus *l.* 3. *Od.* 2.

Mors & fugacem perſequitur virum.
Nec parcit imbellis juventæ
Poplitibus, timidóque tergo.

Tyrtæus, ut H. Stephanus, an Callimachus, ut Cumerar. an Callinus, ut Stob. *tom.* 2. *tit.* 51.

Οὐ γὰρ πως θανάτου γε φυγεῖν εἱμαρμένον ἔϛιν
Ἀνδρ', οὐδ' εἰ πρόγονοι ἦ χθόνϑ' ἀθάνατοι.
Πολλάκι δηιότητα φυγὼν καὶ δοῦπον ἀκόντων
Ἔρχεται εἰς δ' οἶκον μοῖρα κιχὼν θανάτου.

A fato nulli mortis fit gratia; non ſi
Autores generis ſit numerare Deos.
Sæpe fugâ elapſum circumſtridentia tela,
In lare privato, mors inopina rapit.

Solon apud Demoſth. *de legat. mala obit.*

Οὔτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἰκαδ' ἑκάϛῳ·
Αὐλαὶ δ' οὐκέτ' ἔχειν οὐκ ἐθέλουϲι θύρας.

Τηλοῦ δ' ὑψ' ἕρκος ἀφίξεται, ἤν περ ἵκηϛαι,
Εἴ γέ τις ἢ φεύγων ἐν μυχῷ ἢ θαλάμῳ.

Cujuſque irrumpit peſtis popularis in ædes:
Valvæ ferratæ nec prohibere valent.
Septum etiam ſublime ſuperſilit, atque latentem
Prendit, ſive habeat angulus aut thalamus.

Martial. *l.* 4. *epigram.* 60.

Nullo fata loco poſſis excludere; cùm mors
Venerit, in medio eſt Tibure Sardinia.

& Propert. *l.* 3. *eleg.* 17.

Ille licèt ferro cautus ſe condat & ære;
Mors tamen inclusum protrahit inde caput.

Vide *ad l.* 7. § 46. Auguſt. *de diverſ. ſerm.* 28. *Mors differri poteſt; auferri non poteſt.* Et *de Verb. Apoſt.* 18. *Mortem differunt iſta, non auferunt. Sed etſi tardiùs quis moritur, ideo non moritur?* Idem *de temp.* 74. *Quid autem ad rem pertinet, quamdiu vites, quod evitare non poſſis?* Senec. *epiſt.* 92. *Quid intereſt quàm citò exeas, unde exeundum eſt?* *ibid.*

Vide *l.* 4. § 50.

Εὐϛαθῶ] Verbum Stoicis familiare, quâ *conſtantem* illi & *immotum prorſus animi tenorem* deſignabant. eundem & εὐϛάθειαν appellabant, & τὸ εὐϛαθές. Vide *l.* 5. § 18. & Epictet. *diſſert. lib.* 1. *c.* 29. & *l.* 2. *c.* 5. & *l.* 3. *c.* 9. & *c.* 24. Ὁ γὰρ θεὸς πάντας ἀνθρώπους ἔδωκε τὸ εὐδαιμονεῖν, ἔδωκε τὸ εὐϛαθεῖν ἐπάνω. quo loco tamen, prout & apud noſtrum, poteſt *ſtatus animi placidus & tranquillus* deſignari, qualis eſt æquoris in malacia. Καὶ γὰρ γαλήνη ἔϛιν, καὶ εὐϛαθεῖ τὸ πέλαγος. Lucian. ideo & idem *l.* 2. *c.* 5. εὐϛαθῶς καὶ ἀπαθῶς conjunxit: &, quod huic cognatum noſter, *l.* 12. § 22. ϛαθερὰ πάντα, καὶ κάλλιϛ@ ἀνώμαϛα.

Θαρρῶ τῷ δικαίῳ] *Pſal.* 112. v. 7. de viro pio. *Stabile eſt cor ejus, confidens in Domino.* hoc eſt, ἐρήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, ut Græc. interpres, ἐλπίζονϑ@ ἐπὶ τὸν κύριον· vel Marci noſtri verbis, εὐϛαθεῖ καὶ θαρρεῖ τῷ κυρίῳ.

§ 11. Τῶν μὲν ἀδιαφόρων] Quæ *lib.* 1. § 12. ἀδιάφορα προήγμαϛα. & § 15. ἀδιάφορις dixit.

Ταχέως ἐπανιϑι] Ità *lib.* 5. § 9. ἐπιϛρεψάμενος πάλιν ἐπανέρχου. Vide & ſectionem huic proximam.

Ἐπανιϑι εἰς ἑαυτὸν] Ità de filio prodigo Dominus, Luc. *c.* 15. *v.* 17. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, *ad ſemetipſum reverſus.* quaſi extra ſe poſitus antè fuiſſet, cùm cupiditatibus ac libidinibus abripiendum ſe præberet. Publ. Syrus:

Homo extra corpus eſt ſuum, cùm irascitur.

imò extra mentem potiùs: juxta illud Plut. *adv. iracund.*

Ὁ δὲ θυμὸς, οὐχ ἧϛον φϛσιν ὁ Μελάνθιος,
Τὰ δίκαια φεύγει τὰς φρένας μεϑιϛάσας,
ἀλλ' ἐξοικίσας πάλιν καὶ ἀπελάσας. Sicuti contrà, ὁ λογισμὸς τὰ δίκαια φεύγει καὶ μίϑεια, πάλιν ὀργὴ καὶ τὸν θυμὸν ἐκπιέσαν θᾶμβ@ Idem de *provid.*

vid. divin. Quod & de reliquis etiam affectibus Chryſippus in *lib.* περὶ ἀνωμαλίας, referente eodem in *tract. de virt. moral.* Τὰ ἐπιγινόμενα πάθη, inquit, ἐκκρίνει τοῦ λογισμός. Idque Menandri teſtimonio comprobat, cujus iſta ſunt ;

Οἵ μοι, πάλαι ἔγωγε, πῶς ποθ' αἱ φρένες
Ἡμῶν ἐκεῖναι ἦσαν ἐν τῷ σώματι
Τὸν χρόνον, ὃ ταῦτ', ἀλλ' ἐκεῖν' αἰσθήσεις
Eheu me miſerum, quamnam in partem corporis
Mens noſtra ſe propripuit illo tempore,
Cùm nimiùm vecors hæc ego illis præſtuli? Grot.

Indè phraſis obtinuit, inquit Plut. *in collat. terreſtr. & aquatil.* εἰ μὴ παραφρονήσῃ, καὶ εἰ πᾶς αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκπηδήσας μὴ λογισῇ: Vult itaque Marcus, ſicubi tale quid contigerit, quàm celerrimè ut ad te redeas. Cicero *ad Attic. l. 7. ep. 3. Id quod animum induxerat, pauliſper non tenuit ; ſed citò ad ſe rediit.*

Ἔστι γὰρ ἐγκρατέστερος | Reſarciendo jugiter poſt remiſſiones atq; interturbationes animadverſas, validior evadet animi tenor. Ità oſſa confracta, ſi fuerint probè reſtituta, robuſtiora fiunt. Sed & *athleta, quicunque magni ſpiritûs, nec projecit animum projectus ; & quoties cecidit, contumacior ſurrexit.* Sen. *de benef. l. 2. c. 13.* Et *quæſt. nat. l. 3. præfat. Fideliſſimus eſt ad honeſta ex pœnitentia tranſitus.* Et quod Plutarch. in *amator.* Ὡς ἡ ἥλιος ἐκ νεφῶν καὶ μετ' ὀμίχλαι θερμότερος ἔστιν ἐπὶ γῆς καὶ ζηλοτυπίᾳ ἐρωμένῳ διαλλαγὴς, ἡδίων καὶ θερμότερος. Plaut. item *Amphitr. act. 3. ſc. 2.*

Iræ interveniunt ; redeunt rurſus in gratiam.
Verùm iræ ſi quæ forte eveniunt hujuſmodi
Inter eas, rurſum ubi reventum in gratiam eſt,
Bis tantò amici ſunt inter ſe quàm priùs.

§ 12. Ὧδε πολλάκις ἀπάτησι | Senec. *epiſt.* 103. *Quantùm potes, in philoſophiam ſecede. Illa te ſinu ſuo proteget : in hujus ſacrario eris aut tutus, aut tutior.* Vide & *ſupr.* § 10.

Περιαπαίνε ταύτῃ | Vide *l.* 5. § 9. & § 34. & *ſupr.* § 7.

§ 13. Νεκρὸς ἔστ' ἰχθύς | *Cadaver piſcis.* Plut. *de eſu carn. l.* 1. Ἐγὼ δ' θαυμάζω τίνι πάθει καὶ ποίᾳ ψυχῇ ἢ λόγῳ ὁ σοφὸς ἄνθρωπος ἥψατο φόνου τὸ πρῶτον, καὶ πεπικρὸς ζώου χείλεσι σαρκὸς. καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ ἀδιάφορα δεῖπνα τραπέζας, ὅλα καὶ τρυφερὰ σαρκία ἐπιθεὶς [ἐπάλμοις] τὸ μικρὸν ἔμψυχον βρυχήματα μίξη καὶ ὀδυρμάτα καὶ κινήματα καὶ βλάστησι. Ità enim reſtituendum exiſtimo locum illum, quem aliter Stephanus. Νεκρὸς δὲ κυρίως ἐκλαπτόμενος, καθ' Ἡσύχιον· κρέας ὃ πᾶν νεκρὸν ᾖ, καὶ νεκρὰ μέρος. Idem *Sympoſ. l.* 4. *c.* 4. Indè νεκρόσιμοι μάγειροι eidem in libello ſuperiore dicti : & *in ſap. conviv.* Ὀργᾷς, τάρταρός τις νεκρῶν σέσηπεν. *Orcus quidam cadaveribus conſtipatus*, venter dicitur. Vide *ad l.* 4. § 21.

Χυλὸν σαρκὸς | ſive *ſanguis uvæ* ; ut Jacobus Patriarch. apud Moſem *l.* 1. *c.* 49. *v.* 11. & Moſes ipſe *l.* 5. *c.* 32. *v.* 14. i.e. αἷμα σταφυλῆς. ut Jaſon Siracid. *c.* 39. *v.* 26. & *c.* 50. *v.* 15. & *Maccab. hiſt. l.* 1. *c.* 6. *v.* 34. At Caſſiodor. *Var. l.* 12. *ep.* 4. de vino acinatico, ſuo more laſciviens : *Hyemale muſtum, uvarum frigidus ſanguis, in rigore vindemiæ, cruentus liquor, purpura potabilis, violaceum nectar.* Ad noſtri mentem propiùs Heſiod in *Bucolic.* referente Fulgent. *mythol. l.* 3. *c.* 1.

——βοῶν δ' ἐσσὶν αἱματίσσα.

Et propiùs adhuc Empedocles, ab Ariſtotele notatus, *Topic. l.* 4. *c.* 5. ab autore etiam *problemat. natur.* ſub Plutarchi nomine *q.* 2. laudatus, qui cum Empedocle vult πῖνον eſſe σῖτον πυκὰ,

——ἐν ξύλῳ σαπὴν ὕδωρ.

Eſt enim, ut ex Platone autor idem *q.* 5. Ὁ χυμὸς ὕδωρ ἐνυλώτερον διὰ φυτῶν. Itaque Athen. *dipnoſoph. l.* 1. Ἀφ' ὑδαλέος ὁ οἶνος φύεται. ὑδὴρ γὰρ ἔτερόν ἐστιν οἶνος, ἢ ὕδωρ ἐστὶ ἀμπέλου πεπωκυῖα. Et Nemeſ. *de natur. hominum.* Ἀπὸ τῆς αὐτῆς τροφῆς, ἐν τῇ μὲν ἀμπέλῳ οἶνος συνίσταται, ἐν ᾗ τῇ ἐλαίᾳ τὸ ἔλαιον. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. § 1. Ὕδωρ ἐν ᾧ μυρεψὸς, ἀναδιδόμενον εἰς τὸ δίνδεσα, ὅπου μὴ γίνεται φλοιὸς, ὅπου ἡ χλιδὼν, ὅπου ἡ καρπὸς, οὐ πάνυ σῦκον, οὐ ῥοιὰ, οὐ τῶν ἄλλων ἕκαστον. Epiphan. in *ancorat.* § 66. Ὁ ὑετὸς δένδρεσι καὶ φυτοῖς συμφυόμενος καταγάζεται, τῶν καρπῶν καθ' ὁμοιότητα ἕκαστον· καὶ ἐν μὲν τῇ ἐλαίᾳ ἔλαιον πον γίνεται· ἐν ᾗ ἀμπέλῳ οἶνος χεῖζεται· ἐν ᾗ συκῇ σῦκον γλυκαίνεται. Gregor. Nyſſen. *de homin. opific.* Τὸ γὰρ αὐτὸ ὑγρὸν, σταφυλίνεται ἐν τῇ ἀμπέλῳ, ἐν συκῇ ᾗ καταγλυκαίνεται· διὰ τῆς ἀμπέλου ᾗ βότρυς καὶ οἶνος γίνεται. Ἀπὸ τῆς γῆς γὰρ τῆς ἀμπέλου τὸν τοιοῦτον ἐλκύσας, ὁ οἶνος συνίσταται, Jo. Chryſoſt. *in tit. Orat.* 3.

Τειχία σαρκῶν | Plin. *hiſt. nat. l.* 9. *c.* 47. *Ut boves vitium hominum excolunt ; ità corporum tutela pecori debetur.* Hinc Demonax Cynicus, cùm adoleſcentem quendam ἐπὶ ἐσταλμένων ſplendidè veſtitum, animadverteret de purpuræ laticlavio ſeſe efferentem, apprehenſi veſte. Τοῦτο, inquit, μή τι σοῦ σὲ σαρκῶν ἐφύλαξεν, ἢ ἵνα σαρκῶν· Diogenem Canem forſan imitatus, qui adoleſcentulo cuidam pariter affecto priùs dixerat, ὦ παῖ, μικρόν, ὅτι σαρκάτε δορᾷ σκυτοδιψῶν. Refert Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 74. ubi dicti gratiam tollunt prorſus, qui pro δορᾷ, ἀρετῇ ſubſtitutum eunt. In eandem mentem Sotades, (quod apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22. & Maxim. *c.* 56. reperitur ;)

Ἂν ἐσθῆτι, ταῦτα σοὶ σὺ σαρκάριον εἴχες.
Si veſte mites, at hanc priùs oves tulere.

Philo *de provident.* laudante Euſebio *præpar. l.* 8. *cap. ult.* Ἐδῆτις γὰρ μὲν, σαρκάριον εἰσὶν, ὡς οἱ ποιηταί φασιν, ἄρνες. Neotericus quidam ;

Per-

Purpureis te esset, quòd amictus vestibus ! ante
Te gestavit ovis, cum tam.n esset ovis.
Sericeis, esset, quod amictus vestibus ! ante
Te bombyx habuit ; tam quoque vermis erat.

Αἱματίνῃ κόγχῃς δεδαμμένα | indè *conchyliata* nuncupantur. De conchis istis, quorum sanguine an sanie, purpura tingitur, videantur Aristot. *histor. anim. l.* 5. *c.* 15. Plin. *hist. nat. l.* 9. *c.* 36. & *ibid. c.* 38. & Ælian. *hist. animal. l.* 16. *c.* 1. Naumach. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94.

Εἵματα δ' εἰναλίης ἐρυθαίνεται αἵματι κόχλου.
At, quo lana rubet, sanguis de murice fluxit.

Et Lucian. *in Cataplo*, μαχαιρίζων ἐπὶ πᾶσι τὸ αἷμα ὥσπερ ἐν τῇ Λακωνικῇ δαλάττῃ κοχλίδων. de tyranni purpura loquitur. Optat. *adv. Donatist. l.* 5. *Sic alba lana regalem transit in purpuram, quemodo catechumenus in fidelem : utique dum incipit esse quod non erat, desinit esse quod fuerat.* (ità enim interstinguenda sunt ista) *lana & colorem mutat, & nomen. & homo & vocabulum mutat, & mentem. Considerata sunt effectu : retractanda sunt efficientia. Dicis à te datum esse, quòd homo fidelis effectus est : si hoc totum est, dicat & operarius artifex purpuræ, quòd non*

——— *admixto sanguine piscis,*

Purpuram solo tactu conficiat. ———

Ἐντεῦθεν ὁ Διογένης | Huc Diogenis illud, Εἶδε καὶ πῶς κοιλίαν ὤν ὁ Διογένης μὴ πεινᾷ. Laërt. *l.* 6. sive ut Plut. *de Stoic. contradict. c.* 18. ex Chrysippi *politia*, Εἶδε καὶ τὸν λιμὸν ὅτων ἀποτελεῖ τὸ γαστρὸς ἰδιώτημα. Et quod Socrates apud Xenophont. *memorab. l.* 1. de Critia, ὃν ὑπὸν δοκοῦν πάλαι, ὀδυνῶν, ὑγιαίνειν ἐφιεμένῳ, ἄσπερ τὰ ὑγιαίνοντα τοῖς λίθοις.

Μετὰ τοῦ σπασμοῦ | Itaq; Hippocrates, referente Gellio *l.* 19. *c.* 2. Τὸν μέξιν sive συνοχὴν dixit esse μικρὸν ὁπλῆξαν. Est autem *epilepsia*, παλμὸς τοῦ σώματος σπασμώδης, *corporis totius convulsio* quædam. Galen. *de loc. affect. c.* 2. & Fœsius *ad Hippocrat. de morb. vulg. l.* 2. *tom.* 3. quanquam dictum illud Democrito tribuit Clem. Alexan. *pædag. l.* 2. *c.* 10. Eryximacho, Stob. *tom.* 2. *tit.* 6. qui & Democriti non absimilem, aliam tamen, de eadem *ibid.* sententiam refert, Συνοχὴν, ὑπολυσίν μικρὴ, *Apoplexiam* autem definit Celsus *l.* 3. *c.* 27. *resolutionem nervorum totius corporis.* Et *Epilepsiā* grauiorem etiam pronunciat Gorrhæus. Cæterum nec illud silentio prætereundum, quod contra monent Oribasius *collect. l.* 6. *c.* 38. & Actius *l.* 3. *c.* 8. Ὅτι καὶ τινες ὑπολύσεις ὕπνου τὸ μέσον δὲ quod illi, nec Cobi, elicuisse videntur ex Hippocratis verbis hisce, *de morb. vulgar. l.* 6. *tom.* 5. § 25. Τὰς ὑπνώσιας νόσους, μέξις quæ aliter tamen longè interpretatur Galenus.

Μυδαλέη ἔκκεισις | Vide *l.* 4. § 48. ἐχθὶς μὲ μυδάεσσαν. inde per stuporem illud, *l.* 10. § 26. ἐξ οὗ οὐ ὀξὺ

Οἷαν δὲ ἐῶ | lege vel οἷαι δὲ vel ἅς δὲ, *quale, quidam, sive quemadmodum* ; quia ὅτως sequitur.

Ἀπεχμαλᾶν | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. Quod de dictione Longin. *de sublim.* καὶ πᾶσα μεγάλης φαντασίας ἔχονται, ἢ πολὺ σφόδρα τὸ εἰκὸς περισπαραπαίομεν, ἀναπυνθόμενα ἅ, ἄλλως εὐήκοοι τὰ χαῦνα, ὧν τῷ θαυμαζειν τὸ θεωρητὸν ὑπολύεται. Et *ibid.* κἂν ἔλαττον αὐτῷ σφόδρα σφῶν αὐχὴν ἀνασκοπῆς, ἐν τῷ φοβερῷ κατ' ὀλίγον ὑποστορεῖ σφῶν τὸ ὑπερφρονοῦν.

Τῷ ἢ σπασμῷ | ἐφ' ᾧ potiùs. Vide *l.* 12. § 27.

Δεινὸς γὰρ ὁ τῦφος παρελοκησάς | Τῦφος, *Typhus*, (quo vocabulo utuntur etiam inferioris ætatis scriptores Latini, Arnobius, Augustinus, alii) *pompa, fastus* : quo nomine comprehenditur, quicquid rei alicui obtenditur, quò vel desiderabilius, vel admirabilius, vel formidabilius videatur. *Fucum*, Xyl. reddidit. & *officium* reverà *facunt*, ut cum Plinio loquar, repræsentationes istiusmodi. Cæterùm aliud est τῦφος, aliud φῦσις, quod is forsan legerit. Philo *in decalog.* Οὐδὲν γὰρ ὄφελος ὑπὸ καυχήσεως τὰ χρήσιμα ἢ νόσων παραπλησίως πεφυκότων, τοῦ μὲν ἀληθοῦς κατηφιόωσι, πάσαις δ' ἀποβάλλει φαντασίας χρὴς ἀπάτῃ ἐκ πέλεται· ἃ καὶ ὁ πάντων ὑπερβολὴ τῦφος φύσι, ὃν τινες παθήμασι καὶ περιωπαῖς, τὰς κενὰς δόξας σημαινοῦντες, διὰ χρυσῶν στρόνων καὶ ἀλεκτρίδων, καὶ πλήθος θεραπόντων καὶ ὀχημάτων, ἐφ' ὧν οἱ λευκίππου καθέζονται καὶ ἐυδαίμονες μετέωροι φέρονται· &c. Ἐπιβολόπαπον dixit, quod Marcus δεινὸν ἐβδελυκτίλ. Vide *l.* 2. § 12.

Ὁ Κράτης | Crates iste Athenienſis, an Thebanus, qui & Cynicus? hic opinor. Cæterùm Crates hic de Xenocrate quid dixerit, non reperio. Siquidem Xyl. à Græcis recessit, dum vertit, *quid de hoc Crates, quid Xenocrates dicat.* Videri potest ex antegressis Cynicum, suo, h. *e.* canino more, Xenocrati fastum objecisse, prout Diogenes objecerat aliquando Platoni, cùm illum tamen ἀνυφάντην extitisse asserat Laërt. *l.* 4.

§ 14. Τὰ πλῆκτα | eúdem spectat hæc perioche, quò & prior illa.

Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως ζωωχθέντα | *Si sub habitu vel natura continentur.* Xyl. qui conditionalem cur interseret, nihil erat. *comprehendi possunt sub rebus merè naturalibus vel naturaliter affectis.* Cas. potiùs, *quæ ab habitu vel natura continentur.* neq; enim sunt hæc generum capita, quibus comprehenduntur ; sed formarum, quibus continentur, differentiæ. Cæterùm requiri potest non immeritò, quomodo ligna aut lapides, ὑφ' ἕξεως, *i. e. ab habitu* (hoc enim κυκλικὸν vox ea sonat) *contineri* dicatur. Ἕξις itaq; Galenus observat, præter usitatiora illa significata, dupliciter sumi ; aliquando pro *solida ipsa corporis compage*, quâ partes fluidæ magis, continentur. ità *de fabr. differ. l.* 1. inde ἕκπυκτις πυρετὸς, *febres hectica.*

cticas, nominis id adeptas vult, ὅτι ἡ ἕξις τὸ σώμαλος αὐτῷ κρυσταλλήσασιν· tum ἕξις quid significet, explicando, subjungit; ὅτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν τὰ στερεὰ, τῆς ὑγρᾶς ἀντιδιαιρήματα. *ità vocant solidas corporis partes, quæ ab humidis distinguunt*, sive *in partium distributione humidis oppositas*. aliquando verò pro *spiritu* sive *forma*, quæ *partes rei cujusque continet*. ità H. Stephanus autor est eundem alibi ἕξιν definire πνεῦμα ζωϊκὸν τὰ συνεκτικὸν τὰ μέρη, *spiritum illum, qui partes compingit & continet. spiritus* autem appellatione *formam* designari, alibi docemus. Vide *ad l.* 12. § 30. Sed & ἕξις παλαιστικὴ eadem Philoni dicta *de mundi immortalitate*, verbis illis; Ἀνθρακὶ μὲν ἔνι δύη, πῦρ ἐν ὑσίᾳ γεώδει, ὁ ἔξιν ἕξεως παλαιστικῆς πεφώλευκε καὶ ἐνλοχᾷ δι' ὅλης ἄχρι περάτων ταπεμφύον. Unde & ἐκτικὴ ζωὴ ex Platonicorum sententia Nemesio, *de nat. hom. l.* 2. Ζῆν μὲ λέγεσι καὶ πάντα ἄψυχα ἐκτικὴν ζωήν. καθ' ὃ ζωϊκὰ ὑπὸ τῆς τῶ παντὸς ψυχῆς, τῇ ἵνα (sive ut alii legunt εἰς τὸ ἵνα) καὶ μὴ διαλύεσθαι. Et κρειττολεκτικῶς magis Philo, ἐκτικὴ δυνάμεις νῦς, inquit, πολλὰς ἔχει δυνάμεις, ἐκτικὴν, φυσικὴν, ψυχικὴν, λογικὴν, διανοητικήν. Et mox, Ἡ μὲ ἕξις κοινὴ καὶ τῆς ἀψύχων ὕδη, λίθων καὶ ξύλων, ἧς μετέχει καὶ τὰ ἐν ἡμῖν ἰσχνότητα, ὀστέα. Ἕξις igitur hoc in loco, vel *compagem corpoream vitæ inanem*, vel *formam* potiùs *meram*, sive *spiritum* ζωτικῆς δυνάμεως, i. e. *facultatis vitalis* (strictiùs loquendo) exortem designavit: quam ψιλὴν ἕξιν, quasi *meram* ὕπαρξιν sive *existentiam*, Sextus nuncupat, & ἀπὸ τῆς φύσεως Marcus istîc distinguit. Siquidem in eandem planè mentem Sextus Empir. *adv. Mathem. l.* 8. *c.* 2. quo loco his gemina planè leguntur ista. Τῶν ὑγιαμένων σωμάτων, τὰ μὲ ἀπὸ ψιλῆς ἕξεως ζωϊκῆς, ὡς λίθοι καὶ ξύλα. τὰ δ ἀπὸ φύσεως, καθάπερ τὰ φυτά. τὰ δ ἀπὸ ψυχῆς, τὰ ζῶα. Philo itidem *de immut.* gradus quosdam rerum naturalium constituens; Τῶν σωμάτων, inquit, ὁ μὲ ὅλων ποιητὴς, τὰ μὲ ἐπεδέξατο ἕξει, τὰ δ φύσει, τὰ δ λογικῇ ψυχῇ. idémque *de mundi immortalitate* disertiùs adhuc; Τὰ μὲν ἄνωθεν ἧς διεκπόντων, τὰ δὲ ξύλων μὲ καὶ λίθων ἕξιν, σαρκῶν τε καὶ δένδρων φύσιν, ψυχὴν δ ζώων ἁπάντων, ἀνθρώπων δ νῦν καὶ λόγον. Vides omnino cum Marco istîc, ἕξιν *lignis & lapidibus*, φύσιν *satis superiùs*, tribui: habéſq; res quatuor, sed eas sibi invicem subordinatas, quibus compages omnis corporea continetur, partéſq; ejusdem sibi invicem uniuntur; ἕξιν, φύσιν, ψυχὴν, νῦν· ἕξιν λίθων, φύσιν ἐνύλῳ, ψυχὴν ζώων, νῦν ἀνθρώπων. eodem planè ordine, quo hîc Marcus. quin, nè quid delit eorum, quorum Marcus hîc mentionem, subjungit, ἀρετὴν δ σωμάτων τελειοτάτην· quod est idem prorsus cum illo Marci, ὁ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν πνεῦμ. Adjici potest, quòd non Philo tantùm & Galenus dixere σπέρμα sive *semen* in φύσιν primò, tum in ζῶον transire; id quod Aristoteles dixit, ζῆν τὸ σπέρμα φύσει εἶναι, *de gener. anim. l.* 3. *c.* 2. sed & Stoici ipsi, τὸ σπέρμα *semen*, πνεῦμα *spiritum* esse: hunc in utero forum, φύσιν primò; tum ab aëre refrigeratum, ψυχὴν fieri. ità σπέρμα ἀπὸ τῆς φύσεως, τῆς φύσιν ἀπὸ τῆς ψυχῆς distinguunt: & *semen* sive σπέρμα volunt dici, donec in utero vitam vegetativam adeptum sit. Vid. *ad l.* 10. § 26. & *l.* 12. § 24. Accedit & quòd Zeno ἕξιν sensu isto accepisse videtur, apud Laërt. *l.* 7. ubi dicit, Τὴν ψυχὴν, ἣν ἔχομεν, ὡς ἕξιν καταφερεῖαι, ὡς δὲ καὶ τῆς ὀργῆς καὶ τῆς ὁρμῆς. ἣν δ' ὧν ἡ, ὡς νῦν, ὡς δὲ τὸ ἡγεμονικόν. Vide *ad l.* 12. § 30. inde ἐκτικῶς διαιθεῖν, Porphyrio dictum *de abstinent. l.* 4. Οὗτος γὰρ καὶ λίθον ξηρὸν, τὸ αὐτὸν τῷ συμπήγειν εἴποις ἂν καὶ τὸ (τῷ f.) ἐκτικῶς διαιθεῖν· καὶ φυτὸν, ἢ διατρέφεσθαι ἐν τῷ αὔξειν ἢ κατατρέφειν· καὶ ζῶόν γε σῶμα, ἢ πρέπειν αὐτῷ ἢ σύμφυσιν. *Ea igitur*, inquit, *quæ vel formâ meră continentur, ut ligna & lapides; vel naturâ* (i. e. animâ vegetativâ ἀπὸ τῆς φύσεως, sic dictâ, unde φυτὰ *plantæ*) *ut ficus, vites, oleæ, &c.* Vide & Marcum ipsum *l.* 10. § 2. ubi φύσιν μόνην ἀπὸ τῆς ζώου φύσεως distinguit. Non erat itaq; quòd vir summus in *ad Epictet. & Simplic. notis*, aut voces illas ἕξιν & ἐκτικὴν apud Philonem ac Clementem mendi suspectas haberet; & ἔσην atq; ἐστικὴν rescribendum præscriberet; aut Philonis solius arbitraretur esse ἕξεως vocabulum hac ratione usurpatum, quum & Sexti, & Zenonis etiam, aliorumque itidem existere sit clarissimè demonstratum.

Τὰ ὑ ὑπὸ ἧς ὀλίγῳ μετειωτέρων | *quæ sub arctioribus aliquantò*. Xyl. & mox: *Signa paulò plus haberent gratiæ*: perperam, & præter Marci mentem, ad res retulit, quod de hominibus dictum est. εἰ μετειώτεροι, *qui modestiores & moderatiores sunt*.

Ψυχὴν, λογικὴν καθολικὴν | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 5. § 21. & *l.* 12. § 30, 32.

Ἔγκυον καὶ κινεμένην | forsan ἴγκυον. ut *infr.* § 16. κινεῖσθαι καὶ ἴγεσθαι. nam & ἴγειν παθητικῶς quandoque usurpatur. Arianus de Indiæ fluminibus, Χειμῶνι ἴγκυοι. ὀλίγοι τε γίνονται.

Τὸ ὁμογενεῖ συνεργεῖ | *Congeneri suo coöperatur*, vel homini, ut *l.* 2. § 1. vel Deo etiam, ut *l.* 5. § 21. de illis Xyl. intellexit, de isto Casaubonus ego utrumque opinor respexisse.

§ 15. Τὰ μὲ σαπῆναι γίνεσθαι | Διὰ τί; ἵνα ἡ θείοδος ἀνύπαι τὸ κόσμω. χρείαν γὰ ἔχει, ἧς μὲ ἐνεσταμένων, ἧς δ μελλόντων, ἧς δ' ὑπομένων. Epictet. *l.* 2. *c.* 1. Idemq; *l.* 3. *c.* 24. ἀνάγκη περίοδον τινα τῶ καὶ ἐξηλλαγμένων ἄλλον [ἄλλων potius] ἄλλοις, καὶ τὰ μὲ διαλύεσθαι, τὰ δ ἐπιγίνεσθαι, τὰ μὲ μένειν ἐν τῷ αὐτῷ, τὰ δ κινεῖσθαι. Ocellus *de univers.* Τὸ μὲ διαλλαγὴ γιγνόμενον, τὸ δ ἥλιος ἀπογεγονότων. Empedocles apud Aristotel. *Physic. l.* 8. *c.* 1.

—— ἦ μὲ ἐν ἐκ πλειόνων μιχθέντα φύεσθαι·
Ἦ δ' αὖτε πάλιν διαφύντος ἴσης, πλέον ἐκπλέσθαι·

Τῷ

Τῇ μὲν γίγνεταί τι, τῇ δ' οὐ σφίσιν ἔμπεδος αἰών·
Τῇ δ' ἀλλάσσεται ἅμα θαμὰ, καὶ ἅμα λήγει·
Τούτῳ δ' αἰὲν ἴσαν ἀκίνητοι καὶ κίκλον.

Vide *l.* 5. § 23. & *supr.* § 4.

Ἀναπίμπλησι τὸν ἀπειρον αἰῶνα τὸν κόσμον | Loco mota ſunt illa τὸν ἄπειρον αἰῶνα, ad ſequentis clauſulæ extremum rejicienda, & poſt παρέχεται collocanda. *mutationes rerum orbem perpetuant, ut temporum ſucceſſiones ævum æternum præſtant.* Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 7. § 25. Naſo *Metamorph. l.* 15.

Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut undâ pellitur unda,
Urgetúrque eadem veniens, urgétque priorem:
Tempora ſic fugiunt pariter, paritérque ſequuntur,
Et nova ſunt ſemper. nam quod fuit antè, relictum eſt,
Fitq; quod haud fuerat; momentáq; cuncta novantur.

Τῷ ποταμῷ | Vide *l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23.

Τί ἄν τις ἐκπλαύσειεν | Vide *l.* 5. § 10.

Ἐφ' ᾧ σῶναι ἐκ ἔξεστιν | Ità *l.* 5. § 23. ἐδὲν ἐξεστί. Παραφέρει γὰρ τὸ χρῆμα τῇ κόσμῳ τούτῳ. Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Et Joan. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 17. Ὁ κόσμος παράγεται καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ. ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Τῶν παραπτομένων σφόδρα φιλεῖν | Solomon *Proverb. c.* 23. *v.* 5. *An oculos tuos conjicies in ea quæ nè ſunt quidem? (in ea quæ mox non futura ſunt.* Jun.) *nam omnino comparant ſibi divitiæ, inſtar aquilæ perniciſſimæ, quæ cælum versùs avolat.* ubi *oculos conjicere* idem eſſe Solomoni, quod Davidi *cor apponere, Pſal.* 62. *v.* 12. monet Druſ. *Prov. cloſſ.* 2. *l.* 1. *Prov.* 105. Euripid. *Ineni*, apud Stob. *ſem.* 2. *tit.* 105.

Πτώσσος δ' ὁ πλοῦτος.——

Et in *Meleagr. ibid. tit.* 75.

——πλοῦτε μὴ ὀκνεῖε πέτεσθ.

Et Simonides in *naeniis* ab eodem laudatus *tit.* 105.

Ὠκεῖα γὰρ, ἐδὲ ταυπέτεσθε
Μύαι ὕπνος, ἃ μετάσπεσε.

Plato in *Euthydem.* Ἀλλ' ἰσμὲν πάνυ γλοῖοι, ὥσπερ τὰ παιδία τὰ τοὺς κορυδοὺς θηρῶντα· ἀεὶ εἰσιόντας ἔφαμεν αὐτῷ αὐτίκα λήψεσθε, οἱ δ' ἀεὶ ὑπεξέφυγον. Pulchrè Guigo *meditat. c.* 9. § 14. *Vide quomodo capiatur anima rebus corporeis, & capta crucietur, utpote in puero. capitur enim viſo paſſere: quem cùm acceperit, ſubjacet tot caſibus, quot paſſer ipſe: quomodo autem eſt tuta, priuſquam talibus capiatur? ea enim quæ placent, tenent illam, ut poſſit adverſis multari.* De homine humaniſque rebus universis Gregor. Naz. *epitaph. in Cæſar.* Ὅταν ἰσμὲν ἐκ ἰσμὲν, φάσμά τι μὴ κεφλύοντες, πᾶσιν ὀρθὸν παρερχόμενον, ναῦς ὅτι θαλάσσης ἴχνος ἐκ ἔχουσα, κόνις, ἀτμὶς, ἐωθινὴ δρόσος, ἄνθος χειμῷ φυόμενον καὶ χειμῷ λυθέν.

Τὸ δὲ ὕδωρ ἐξ ὑδατολιμνῶν ἀπαλλύσθαι | Ità *l.* 4. § 43. ἅμα τε γὰρ ἄρθη ἕτερα, καὶ παρελυθέντα· Senec. *epiſt.* 104. *Avium modo transvolant, citiùſque quàm venerant, abeunt.* Gregor. Naz. *pro pauper.* Πιεῖν μηδὲν ἧττον ἐνταῦθα τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲ πολυχρόνιον, ἀλλ' ἄλλοτε ἄλλως μεταβαλλόμενα καὶ μεταλλάττοντα, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερόμενά τε καὶ ἀπορρέοντα, καὶ πεῖν ληφθῆναι ἀπιόντα καὶ φεύγοντα. Et *in paſcha*: πεῖν χρατηθῆναι φεύγοντα, καὶ πεῖν γενέσθαι διαδιδράσκοντα. Hieronymus *in Eſaiæ c.* 38. *Omnis ſeculi felicitas, dum tenetur, amittitur. Imò, antequam tenetur, elabitur.* Minut. *apolog.* Et Auguſt. *in Pſal.* 38. *Antè abeunt priuſquam veniant: & cùm venerint, ſtare non poſſunt. agunt ſe, ſequuntur ſe, & non ſe tenent. nihil de præterito revocatur; nihil quod tranſiturum eſt, expectatur. nondum habetur, dum non venit; nondum tenetur, dum venerit. & eſt, & non eſt: nec eſſe poſſumus dicere, quod non ſtat; nec non eſſe, quod venit & tranſit.*

Ἡ ἀφ' αἵματος ἀναθυμίασις | Idem *l.* 5. § 33. In ſacra pagina, *vita animalis ſanguis* eſſe dicitur, & *in ſanguine vita conſiſtere.* Vide Moſen. *l.* 1. *c.* 9. *v.* 4. & *l.* 3. *c.* 17. *v.* 11, 14. Τῷ δ' ψυχῇ ἀναθυμίασιν εἶναι, Heraclitus dixit. Ariſtot. *de anim. l.* 1. *c.* 2.

Ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀνάπτωσις | Ità *l.* 2. § 2. & *l.* 5. § 4. Eſajæ *c.* 2. *v.* 22. *Nolite ampliùs homini fidere, cujus vita, ut flatus in naribus eſt. quantuli enim is eſt æſtimandus?* Senec. *ad Marc. c.* 11. *Homo, anxiæ ſolicitæque tutelæ, precarii ſpiritûs, & male inhærentis; quem pavor repentinus, aut item ex improviſo ſonus auribus gravis excutit.* Et Calvin. *inſtitut. l.* 1. *c.* 11. § 4. *Terrenus homuncio ſingulis ferè momentis vitam exhalat.* Et mox: *Animam evanidam in ſingula momenta precariò trahimus.*

Ὅσσ' περ' ἔκαστον πεῖσθαι | Vide Empedoclis verſus apud Ariſtot. *de reſpirat. c.* 3. & Platon. in *Timæo.* Senec. *epiſt.* 54. *Invaſit me repentè inala valetudo. ſuſpirium apte dici poteſt. brevis valde & procellæ ſimilis impetus eſt. quis enim diu expirat? omnia corporis aut incommoda aut pericula per me tranſierunt: nullum mihi videtur moleſtius. quid ni? aliud enim, quicquid eſt, ægrotare eſt: hoc, eſt animam agere. itaque medici hanc meditationem mortis vocant. faciet aliquando ſpiritus ille, quod ſæpe conatus eſt.* At quod Senecæ moleſtum, Marco noſtro familiare, quaſi aſſiduum quiddam videtur. Aug. *de orig. anim. lib.* 3. *c.* 4. *Præter alimenta ſolida & fluxa, unde eſt cibus & potus, hoc tertium nobis Deus alimentum circumfudit auraram, quas ità carpimus, ut ſine cibo & potu diu eſſe poſſimus; ſine hoc tertio, quod nobis aura, quæ undique circumfluit, ſpirantibus & reſpirantibus exhibet, nec exiguo temporis ſpatio poſſumus vivere. Sicut autem cibus & potus non ſolum ingredi debet, verùm etiam per meatus ad hoc inſtitutos egerendi ſunt, ne utroque læ-*

dam, vel non intrando, vel non exeundo: ità hoc spiritum flabile alimentum, quod in optimamare non finitur, nec immeranda corrumpitur, sed egeritur mox ut ingeritur, non aliter, sed cujusmodi meatus, id est, os, aut nares, aut utrumque, & quâ intraverit, & quâ exiret, accepit. In recipe proba tibi ipse quod dico. emitte spiritum flando; & vide utrum aures si non receperis: recipe respirando; & vide quas patentes angustias si non rursus emiseris. hoc igitur facimus, quando utrem inflamus, quod facimus ut vivamus: nisi quod tunc paulo plus ducimus, ut paulò plus emittamus, ut spiritum flabilem, id est, ventum in utrem implendum & extendendum non quietè spirandi & respirandi, sed anhelandi impetu coarctemus. nisi ergo quod impedit ad utrem implendum, ad se itidem alendum aditu patefacto redierit, quâ & ubi, non solùm unde illum inflare, sed unde tu possis vivere, remanebit? Hinc illud Epicharmi apud Clem. *Strom. l.* 5. Αἱ φύσεις ἀνθρώπων, ὥσπερ πνευματόβιοι. Vide & *l.* 8. § 54.

Πᾶσαν ἀποπνεῦσαι δυνάμεως ἀνάγκην] Hinc ex formulæ & in sacris scriptoribus. ἔφηκε τὸ πνεῦμα. *Spiritum emisit.* Matth. *c.* 27. *v.* 50. &, παρέδωκε τὸ πνεῦμα, *Spiritum tradidit* Joan. *c.* 19. *v.* 30. & ἐξέπνευσε, *expiravit.* Marc. *c.* 15. *v.* 37. & Luc. *c.* 23. *v.* 46. Lucian. etiam *in vit.* ἀπεψυσήσας τὸ ψυχάριον ἄπαιδα. *animâ effatâ abiit.*

§ 16. Ὡς τὰ φῦτα, πλὴν ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι] Malè luxata & confusa ista: sed restitutio prochvis. leg. Τίμιον, ὅτι τὸ διαπνεῖσθαι, ὡς τὰ φυτά *Æstimatione dignum est, non perflari, quod & plurarum sive stirpium est.* Τὸ διαπνεῖσθαι, autem de stirpibus usurpatum apud Xenophontem habemus in *Symposio.* Verbis hisce à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 191 adductis; ab Athenæo etiam *l.* 11. laudatis; apud quem emendatiora, quàm in vulgatis Xenophontis codicibus, exhibentur: Δοκεῖ μὲν τοι μοι τὰ ὑπὸ ἀνδρῶν σώματα [συμπέσοι ταῦτα, codices. malè.] τὰ αὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ ὑπὸ τὴν γῆν συμβαίνει· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ὅταν μὲ αὐτὰ ὁ θεὸς ἄγῃ ἀθέρος πυκνοῦ, ἅ δὴ ἀτμὸν ἀναθύειν, ὑδὲ ταῦς ἄνθεσι διαπνεῖσθαι. Id Latinis *perflari* dicitur. Columella *l.* 4. *c.* 19. *Fructûsque summotus à terra, minus putrescit: & hoc uno modo perflatur ventis, qui nebulam & rorem pestiferum celeriter adsiccant, maturanque, ad defloreſcendum, & ad bonitatem vini conferunt.* & *c.* 18. *Quæ distinctio plus Solis & venti vitibus prabet,* & *c.* 7. *Nam & sic facilius insolatur humus, & fructus percoquitur, perflatumque salubriorem habet.* Id quod Plin. *l.* 7. *c.* 21. de certo Vitis genere: *Melior ea vino, quando sibi ipsa non obumbrat, assiduoque sole coquitur, & assiatum magis sentit.* Διαπνεῖν in animantibus quid sit, quidque ἀπὸ τῆς ἀναπνοῆς differt, ex Aristotele ad Galeno docuimus, *ad l.* 3. § 1. Nec omittendum videtur, quod Xenophon loco superius adducto in collationis membrio altero τῆ ἀναπνοῆ meminit, quale illud in animantibus τὸ διαπνεῖσθαι illi in arboribus respondeat. Οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς, inquit, ἢν μὲ ἀθρόον τὸ πνεῦμα ἐξαφῶμεν, ταχὺ ἡμᾶς καὶ τὰ σώματα καὶ αἱ ψυχαὶ σβέννυνται· καὶ ὑδὲ ἀναπνεῖν, μὲ ὅτι λέγει τὸ διαπνεῖσθαι. Etiamsi verò τὸ διαπνεῖσθαι illud, quod hic *flatibus* tribuitur, distat multùm revera ἀπὸ τοῦ διαπνεῖσθαι illius quæ animantium peculiaris est, in hoc tamen conveniunt, quòd spiritu sive flatu quoniam utrumq; perficitur, & quod ad conservationem τῶν διαπνεομένων, cujuscunq; generis illud fuerit, utrumq; conducat. Verùm præter διαπνεῖσθαι illam externam, quæ ab aura liberiore stirpibus eis obvenit, quæ locis patentioribus succrescunt, aliam etiam internam nobis Theophrastus insinuat, quâ per singulas stirpis cujusq; partes, animæ, quam vegetativam dicimus, virtute, spiritus quasi vitalis quidam diffunditur, ejusdémque itidem pars excrementitia dissipatur & dispellitur. Is enim *de caus. plant. l.* 5. *c.* 15. ubi de morbo quodam piceæ arbori familiari, quam Δίδυμον vocat, verbà faciens hæc habet; Ἔοικε δὲ παραπλήσιον τὸ συμβαῖνον τοῖς ἐπὶ ἅλὶ ζώοις, ὅταν ὑφαπτχωδῶσιν· ἡ διαφθορὰ γὰρ ἔλκων τῶν πνεῦμ, ὑδὲ ὅλος τοῦ σώματος χεῖται, διὰ τῶν σύμφυσιν καὶ τῶν πόρων ἐκπνέοντα τὸ ἀναπνέοντος, καὶ οἱ πόροι. διὸ καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις οἱ ἐρύσιπελες τύπτουσι. φασὶ γὰρ ἐκπνεῖν τῶν πόλιν διὰ τῶν πόρων. τοῦτο γὰρ, ὡς ἔοικε, δέονται πνεύματός τινος, ἢ μανώσεως, ἢ πόρων. Et *l.* 6. *c.* 15. ἐπὶ πάντων γε διδόντων, ἀπόλλυσι τὰ ἐνδρὰ συμπεπτώματα καὶ ἀναπνεῖν ἔχοντα διὰ τοῦ σώματος. Quam & Jul. Scalig. *ad l.* 5. *c.* 20. ad illud Theophr. *c.* 15. de arboribus dictum ætate diuturnâ exarescentibus, ὥσπερ ἀπνεόντων καὶ μαραινομένων· *Metaphora*, inquit, *est ab animalibus, quibus spirandi, atque vitæ idem finis est, ac quamquam & arbusti plantæ; tamen utuntur benefitio* διαπνοῆς. *Omne enim vivens* διαπνεῖται *calore omne suitalis eget in multis rerum ratione, in omnium instauratione inspiratum aëtera cælesti calore circumfuso, qui se ipso indust in eum.* *Perunt ergo plantæ quasi suffocatæ, ubi πνεῦμα διὰ τῶν ὑγρῶν perunt itidem, quasi expirantes: ibi copiosius quid ἐξαμιλλῶνται,* quod & Theophrasto πνεῖν. Theophr. dixit *l.* 2. *c.* 20. De seminibus quidam Galenus οἷς ζῴων διαπνεῖται *l.* 1. *c.* 10. Παντελῶς μὲν ὑγρὰ ταῦτα ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ συσκευάζειν ἀφεῖκεν αὐτοῖς χεῖσθαι, καθαπερεὶ δὲ τοῖς ζῴοις ἐδαφὸς ἐν χέρνιβι πλείονι, τὸ μὲν τι διαπνεῖται τῆς ὑγρότητος· τὸ δέ τι παραλλάσσει, μίσγεις ἂν ξηραινόμενα ἀφεστῶτα μίτοις. (quo loco quod Galen. διαπνεῖται. Theophrasti ἀναπνεῖται dixit *de caus. plant. l.* 2. *c.* 7. ἐκ ἐμοῦ ἀλλαγῆναι τὰ σπέρματα βιαίῳ τῇ χρονιότητι, ὑδὲ τὰ ἄλλα τῇ ὕλῃ. ἀλλὰ δεῖ πνα λαβεῖν ἐκ ἑαυτῶν εἶναι πλέον καὶ διαμονὴν, ἀναπνεόμενα

Digitized by Google

σαντος τῇ ἀλλοιώσει.) sequitur apud Medicum; Ἀπείρῃ γὰρ ἀπάντων τυφῇ τε καὶ ἀτμιμάτων καὶ καρπῶν, ἐπιόδων συκομαδίντα κοῖτας, ἀφ' ὧν μὲν ὅσον ἐν αὐτοῖς ὑδατώδες τε καὶ λεπτὸν ἀφίεται, μὴ ταῦτα δὲ καὶ αὐτῆς τε τῆς χρὼς φύσιν ὑγιάσιτας. Quin & quod διαπνεῖν hoc sensu autoribus suprà laudatis, idem ἐξατμίζειν quibusdam dici Theophrastus idem autor est in *histor. plant. l.* 8. *c.* 10. ἐὰν πνεύσας, inquit, μεγάλη καὶ πολὺ χρόνον ἐπιγένηται, ξηραίνει καὶ ἀφαυαίνει· ὃ κληθεὶ τινες ἐξατμίζειν. quod Plin. *l.* 18. *c.* 17. *tunc enim exanimant grana*, quem locum Hesychius ob oculos habebat, quum ἐξατμίζειν, ξηραίνειν exponeret. ipse ἐξατμίζειν dixit, *de causs. plant. l.* 1. *c.* 1. quo loco ἐξηνθηκὼς utrumque conjunxit, διαπνεῖται καὶ ἐξατμίζεται. atque hoc est quod de aere ventis agitato Vitruv. *l.* 1. *c.* 6. *Vitiosis corporibus detrahit succum, & efficit ea exiliora.* Eodem sensu acceperim ego & τὸ ἐξατμίζειν, quo loco de conceptu agens Aristot. *hist. animal. l.* 10. *c.* 3. hæc habet: Ἐνιαὶ δ' τινες αἱ πάχυσί τι τοιοῦτον, ὃ κληθὲν ἐξατμίζειν ἔζει ἡ τὸ τοιοῦτον πάσχειν, ὅταν συγγένωνται τῷ ἀνδρεῖ, ὅτι ἐφίεσθαι δῆλαι τὸ σπέρμα, ὅτι κινήσουσι· δηλ. καὶ κλεῖται ἐξατμίζειν. etiamsi enim vir Maximus interpretetur *frustrari*; sicut ἀνεμώλιμα ἀεὶ dicuntur *vota irrita*: eodemq; respexisse velit Maronem, cum *equas* dixit *vento gravidas* fieri: ipsum etiam philosophum verbis illis *l.* 7. *c.* 4. σπερματικῶν ῥευμάτων ἧττον ὑγιεῖν, vim τοῦ ἐξατμίζειν declarâsse. aliquid tamen amplius eô loci hocce vocabulo subindicari saltem autumo. cùm nec idem πάθος utrobiq; describatur, sed loco altero, quod congressum præcedat, altero verò, quod subsequatur: & philosophus ipse verbis priùs adductis subjungat statim; αἴτιον δὲ τοῦ πάθους ἡ ὑγρότης, ὅταν ἡ λίαν ξηρὰ· ἐλκύσασα γὰρ ἐφ' ἑαυτὴν τὸ ὑγρὸν, ἀφίησιν ἔξω· τὸ δὲ καταπεπλατύσθαι. hoc est, quod Theophr. ξηραίνεται καὶ ἀφαυαίνεται. Verùm de hoc alii viderint. Haud dissimiliter certè Hippocrates τὸ ἐξατμίζειν usurpavit, *lib. de natur. puer.* ἐξατμίζεται γὰρ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τὸ πνεῦμα δι' αὐτῆς διιόν. de aqua loquitur: cui & ipse, nec huic soli, sed terræ quoq; *transpirationem* quandam ibidem tribuit. Siquidem rationem assignans, cur tetræ inferiora hyeme calescant, πυκνοτέρη δὲ ἔδαφος ὑπὸ τούτου (ὅπ πάχος) ἐφ' ἑαυτῆς· καὶ οὐκ ἔχει διαπνεῖν ἀνέμῳ. Et mox de rebus congestis compressisque quibusvis, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διαθερμαίνεσθαι, καὶ ἐν πάχει κάρτα σήπεται. ὃ γὰρ δίδωσι τὸ πνεῦμα δι' αὐτῆς, ἅπτε πυκνῶν ὄντων. Ità *perspirationis* cùm defectus; tum & excessus, nocumentum tam animatis quàm & inanimatis inferre solet. Proinde, quia in *perspiratione* ista, ubi nimia fuerit, partes etiam utiles decedunt, & vis naturalis deperit, indè natum videtur, ut τὸ διαπνεῖσθαι, quod & antè monuimus, in *interitus* significatione non rarò usurpetur. Ità de animantibus, Aristotel. *de anim. l.* 1. *c.* 5. Δοκεῖ γὰρ τὸ ἀναπνεῖν μᾶλλον ἢ ψυχῆς τὸ σῶμα σωτήριον· ἐξελθούσης γὰρ διαπνεῖται καὶ σήπεται. Et Plato *Phædon.* itidem de corpore: ὡς ἂς σήπεται διαλυόμενα καὶ διαπνεόμενα καὶ διαπνεῖσθαι. de plantis Theophrast. *de caus. l.* 6. *c.* 23. Τὰ μὲν ἐν τοιούτοις πάσχει, πεφαύμενα ἐυσυμβιτερα· τὰ δὲ ἀνύγρα, ταχὺ διαπνεῖται, καθάπερ τὰ ἐκ cite evanescunt, evaporantur. de fructibus Aristot. *problem. l.* 22 *q.* 17. ἐκ δὲ πολυχρόων (caricas loquitur) διαπνεῖται καὶ ἐξίσταται μᾶλλον τῆς ὑγρᾶς τὸ πεπῶν τῆς γλυκύτητος. de seminibus Chrysippus *physic. l.* 2. referente Laert. *lib.* 7. in *Zenon.* πνεῦμα μὲν τὸν ἀέρα τὸν ἀπειρον, ὡς ὅλον ὂν ὅλῃ δὲ εἰς τὸν γῆν καταδιηθούμενον σπερμάτων, ἃ παλαιοῦται ὑπ' ἐν φύεται, διαπνεῖσθαι τῆς ἰδιότητος. alterum enim post φύεται, ὡς ὅλον, inducendum prorsus videtur, nisi liquis in ὅλου mutandum censuerit. Cæterùm aliis ego dispiciendum libens proposuerim τὸ διαπνεῖσθαι Clementi Alex. quid velit, quod dæmonibus ille tribuit, *Strom. l.* 7. quo loco τὸ διαπνεῖσθαι, καὶ ὑμπνεῖσθαι, καὶ ἐκπνεῖσθαι, καὶ ἀναπνεῖν à se invicem disterminat, primúmque dæmonibus, secundo aquatilibus, tertium insectis, quartum animantibus pulmonum ope aerem attrahentibus assignare videtur. Mihi interim suspicio oboritur, locum mendo neutiquam immunem esse, legique debere πίτυϊ διαπνεῖται, ὡς τὸ ἧλι ὄρυῶν, vel τὸ ἧλι Νίδῃον (non autem τὸ ἧλι διαμένον) γάρ. eò magis, quia & stirpibus illic Marcus τὸ διαπνεῖσθαι attribuat; nec verisimile sit διαπνεῖσθαι *dæmonibus* exorsum Clementem, cum in reliquis gradatim ab inferioribus ad superiora ascendat, ab aquatilibus ad insecta, ab insectis ad animantia perfectiora. Viderint eruditi.

Τυπῶσθαι | τυπῶσθαι, sive *impressionem quandam admittere* in se ab externis objectis, sensus tam exteriores, quàm & interiores dicuntur. indè ἀντιτυπία αἰσθητική. *infrà* § 26. & αἰσθητήρια ἐυσθεξιπύποτα. *l.* 5. § 33. Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. ὑπολαμβάνοντες τοῖς αἰσθητοῖς, τυπώμενα ὑπ' αὐτῶν. Ex Chrysippo *de anim. l.* 12. Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Φαντασία δέ ἐστι τύπωσις ἐν ψυχῇ, τυτίσιν ἀλλοίωσις· ὃ γὰρ δικτύου τοῦ τύπωσιν οἱονεὶ τύπον σφραγῖδος· ὑπὸ αὐτὸν δικτύου δέ πολλὰς τύπους καὶ τὸ αὐτὸ γινέσθαι τοιοῦτο δὲ καὶ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ τὸ ὑπάρχον ἐναπομαγμάτιον, καὶ ἐναποτύπωμα, καὶ ἐναποσφράγισμα.

Νδρεσσαστεῖσθαι | & *infr.* § 28. νδρεσσαστεία ὀφθαλμική. Vide & *l.* 2. § 2. Τὰ νδρεσσαστα ὀφθαλμοῦ κινεῖται μὲν καὶ πανταχόθεν τῷ τοῦ ἀρχικοῦ τῆς κινήσεως ἐνδοθεν καὶ τῇ μηχανῇ κινεῖται δ' ὑπ' ἄπειρον· ὃ γὰρ εἶδος ἔχει τοῦ πυθμένος τῆς κινήσεως. ἀλλ' ἔως ἂν δεθῶσι δυάμεως ἰσχύν, καὶ ὑπ' ὀκλύεται τῇ σφύδρᾳ. Synes. *de providen. l.* 1.

Κεφὴν γλωσσῶν | Ità *l.* 4. § 3. τὸ κινδν τῆς ἀπηχήσεως. Vide & *l.* 8. § 52. κεφὴν γλωσσῶν

quod Marcus i.e. *ſtreptum*, Euripides κόμπον, quaſi *ſtrepitum* dixit; cujus hæc ſunt in *Hecuba*:

Ὡς νὶς τὸ μηδὲν ἦκουσ', ἀγγέλματος
Τῶ σῶν γεραίτης; ἦ τι δῆτ' ὀκνεῖμεν,
Ὅ μὴ τις ἡμᾶς πομπὸς ἐκ δόμων ἄγῃ,
Ὅ δ' ἐν πολίταις τιμῶν κεκλημένος;
Τὰ δ' ὧδ' ἄλλως ἀγγελίδων βαλλόμενα,
Γλῶσσης τε κόμπει.——
Ut ad nihil devenimus jam, priſtino
Orbati faſtu? & interim inſolescimus?
Hic ede divite, civium ille plausibus?
At hæc nihil ſunt aliud quàm cura mera,
Stridórque linguæ inanis.——

Τί καταλείπεται πάθος | Baſil. Caſ. *epiſt.* 42. Τῷ ὄντι μόνον ἀνιαρὸν καὶ ἐπαχθὲς τὸ διαρκὲς ἀγαθόν. τῦτο δ' ὀδύνη ἡ περὶ τὸν πλοῦτον. τὸ δ' ἀνθρώπινον ταῦτα, σκιᾶς ὄντα ἀμυδρότερα, καὶ ὀνείρων ἀπατηλότερα. ὅτι γὰρ ῥοπὴ μᾶλλον ἀνδρῶν ὀξύτερον καλαρρεῖ. καὶ ὥσπερ σώματος ἢ νόσῳ ἢ χρόνῳ μαραίνεται, καὶ πλῆτος μὲν ἄφνω, δόξα δ' εὐφληπτότερον· οἷ τε σὺν τοῖς πόνοις διαπονούμενοι τὸ χρόνῳ τῦτο σωματαρτίζονται· ἀλλὰ καὶ τὸ περιπαθὲς ἅπασιν οἱ λίγοι ἄχει τῆς ἀκοῆς τιλῶ χάριν ἔχουσι. ἀρετῆς δ' ἄσκησις, τίμιον μὲν κτῆμα τοῖ ἔχοντι, ἥδιστον δ' ἄθλημα τοῖς ὀλιγοχρόνοις· οἷς ὑπομενόμενον ἄξιον σαυτὸν κατασῆσαι ἐφ' ἐπαγγελίαις ἀποκειμέναις ὑπὸ θεῦ ἀγαθῶν. Verùm de mercede iſta Marcus noſter an quicquam ſomniârit etiam, incertum eſt. Vide *l.* 4. § 33. & *infr.* § 47.

Πρὸς ὃ κατεσκάφη | Vide *l.* 5. § 16.

Ἀνάγκη καὶ φύσεως | Idem *infrà* § 41. Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ τις νομίζει ἐφ' ἀγαθῶν μίμησιν, ἐπίσχῃ μὴ ποιῆσαι; Cato min. *Plut.*

Καὶ τοῖς θεοῖς μίμησις | *Ibid.* & *lib.* 9. § 1. μίμησις τῆ κοινῆ φύσει. Epictetus *enchir.* c. 3. Ἐὰν τὰ φύσει ἄλλα ἀλλότρια εἰνδῇς, καὶ τὰ ἀλλότρια ἴδια, ἐμποδισθήσῃ, πενθήσεις, ταραχθήσῃ, μέμψῃ καὶ θεὸς καὶ ἀνθρώπους. ἐὰν δὲ τὸ σὸν μόνον οἰηθῇς σὸν εἶ, τὸ δ' ἀλλότριον, ὥσπερ ἔστιν, ἀλλότριον, οὐδείς σε ἀναγκάσει οὐδέποτε, οὐδείς σε κωλύσει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, οὐκ ἐγκαλέσεις τινὶ, ἄκων οὐδὲν ποιήσεις κἄν, ἐχθρὸν οὐχ ἕξεις, οὐδείς σε βλάψει.

Ἡ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδὼς καὶ τιμὴ | Vide *l.* 2. § 6. μὴ αἰδημόνῃ σαυτοῦ. & *l.* 3. § 9. τοῦ ἐπαναπαυικοῦ δώματος σέβου. & *l.* 5. § 21. θεῖ ἔν σοι τὸ κρεῖττον τίμα. Vide & *l.* 3. § 4, & 7.

Σαυτῷ τι ἀρέσειν | Contra quàm pleriq; homines. μηδὲν ἀρέσκειν αὐτοῖς ἑαυτοῖς ἀρίστου. *l.* 3. § 4.

Ἔσπευσέναι ὅσα ἐπεῖσε διαθέμενοι | utpote quæ ἀγαθὰ εἶναι πίστευσας. *l.* 3. § 4.

Καὶ διαπεπάρθαι | Vide *l.* 5. § 8.

§ 17. Ἄνω, κάτω. | De aqua Demoſth. *adv. Calliclem.* ἢ μὴν ἂν ἐνεχθῇ, φέρεται κάτω· ἢν δ' ἄν ἀναχθῇ τι, τοιαῦτα ἀναφέρειν ἀνάγκη. Scilicet, Ὅταν τὸ ὑπερὸν μὴ ἦ, φέρεται ἐνθύ. Ariſtot. *de Cœlo l.* 4. *c.* 3. ubi autem occurrit τὸ ἐμποδίζον τι, à via curſúq; proprio declinat & deviat. Verùm non ſic ἡ τῶ ἀρετῆς κίνησις: ea ſiquidem *recta ſemper procedit. l.* 5. § 14. ſive κατ' ἐυθύ. ut *l.* 8. § 61. ea ubiq; ἐυθυδρομεῖ. Vide *l.* 8. § 6. Etenim, ὑφ' ᾧπερ ἐυθύδεται ἔτι τις, ἀφέξεις. quod tanquam Solomonis citat Baſil. Cæſar. *in princip. Proverb.* καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, καλὸν ὁδηγήσεται. *Pſal.* 1. *v.* 3. Καὶ γὰρ ὅσαι ἀνθρώπων ἐπιτηδεύσεις ἀφελίας ποιητικαὶ, ταύτας ὁ κύριος παραπέμψει καὶ σῶμα τόνον, καὶ ψυχῇ εὐθυμίαν, καὶ σωφροσύνης ἐπιμέλειαν, καὶ τιλῶ εἰς πάντα τὸν βίον εὐοδίαν, τοῖς τὰ πνευματικὰ σεμνότερα πεπαιδευμένοις δόξης. Baſil. idem in *hexamer. orat.* 3. Ἰτὰ, Τῇ ἀρετῇ πᾶν ἄπειρον πέλεται.

Invia virtuti nulla eſt via.

εὐοδεῖν ergò, eſt εὐόδως φέρεσθαι, ut Marcus ipſe *lib.* 1. § 17. *progreſſus bonos facere*, ſive *feliciter, proſperè, cum ſucceſſu bono progredi.* cui opponitur τὸ δυσοδεῖν, *male, moleſtè, parùm feliciter progredi.* Epict. *l.* 3. *c.* 19. ἅτε δ' ὅταν δυσοδῶμεν, αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι. quod vocabulum haud temerè alibi reperias, & ἡ δυσοδία. δυσοδίαν τῷ λόγῳ παρέχειν καὶ δυσκολίαν, εἰ βελαὶ καὶ κλεῖσις καὶ διατὼ ἐμπεδοῦσι. Plut. *de virt. moral.*

§ 18. Εὐφημεῖν ἐ θέλειν | Triplex notat in eiſdem pleriſque vitium; primò invidiam atque livorem, quòd coætaneis ſuis laudem commeritam tribuere detrectant; dum quiſque, ut Flacc. *l.* 2. *ep.* 1.

——*niſi quæ terris ſemota ſuiſque*
Temporibus defuncta videt, faſtidit & odit.

tum iniquitatem; quòd εὐφημίαν eam, quam aucupantur ipſi, aliis denegant: in regulam æquitatis illam peccantes, quæ præcipit, ut *aliis facimus, quæ nobis fieri velimus.* Matth. *c.* 7. *v.* 12. tertiò vanitatem; quòd à poſteris, quibus inviſi ignotique fuerint, celebrari tantopere concupiſcunt: cùm pari loco ſit, jam defunctum quod attinet, poſt obitum ab eis qui ſuperfuerint ipſis, quàm ante ortum ab eis qui multis ſeculis ipſos anteceſſerint, ſilerr. Cicer in *ſomn. Scip.* *Quid intereſt ab eis, qui poſtea naſcentur, ſermonem fore de te, cùm ab iis nullus fuerit, qui ante nati ſint, qui nec pauciores, & certè meliores fuerunt viri?* Vide *l.* 3. § 10.

§ 19. Μὴ εἴ τι ἄλλῳ σοι δυσκολαίνειν | Senec *epiſt.* 71. *Non putant fieri, quicquid facere non poſſunt: ex infirmitate ſuâ de virtute ferunt ſententiam. quid miraris, ſi uri, vulnerari, occidi, alligari juvat? aliquando etiam libet. luxurioſo frugalitas pœna eſt; pigro ſupplices loco labor eſt; delicatus miſerretur inaſtuti; diffidioſo ſtudere, torqueri eſt. eodem modo hæc ad quæ omnes imbecilli ſumus, dura atque intoleranda credimus, cùm ſciat quàm multis tormentum ſit vino carere, aut primâ luce excitari. non iſta difficilia ſunt naturâ; ſed nos fluidi & enervi. magno animo de rebus magnis judicandum eſt: alioqui videbitur illarum vitium eſſe quod noſtrum eſt.* Idem *epiſt.* 116. *Occurrebat hoc loco mihi illa publicè contra Stoicos voce: Nimis magna promittitis; nimis dura præcipitis.* (quomodo illi

lli Joan. c. 6. v. 60. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;) *nos homunciones sumus: omnia nobis negare non possumus. Scis quare non possimus ista? quia nos posse non credimus. Imò aliud est in re, vitia nostra, quia amamus, defendimus, & malumus excusare illa, quàm excutere. Satis natura homini dedit roboris si illo utamur, si vires nostras colligamus, ac totas pro nobis, certè non contra nos, concitemus. nolle in causâ est: non posse prætenditur.* Et *epist.* 98. *Quare deficimus? quare desperamus? quicquid fieri potuit, potest.* Clemens Alex. *Strom. l.* 2. Ὅταν ἀκίρτητον ᾖδειν ὁ νόμος λέγηται, ἕτως ἀκούω, ἵνα μή τινες ἔκπτωσιν καὶ ἀπόχρησιν ἄσωσιν, καὶ ὡς ἀκίρτητον, ἀλλὰ τοῖς μὴ βουλομένοις ἀναλαβεῖν τὸν θεῖον ζυγόν, τούτοις ἀκίρτητον· τοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ ἀδυνάτοις, τὸ μίτριον ἀκίρτητον δοκεῖ· καὶ τοῖς ἀδυνάτοις ἀκροᾶσθαι, τὸ ἐπιβάλλον. ἔσικε γὰρ διὰ τὸ φιλικῶς ἔχειν ἃ συγγινώσκειν παρεισέρχεσθαι, ἔστι τῷ ἀληθείαν, ἁπλότητα ὑπολαμβάνειν καὶ τῷ αὐτάρκειαν, ἀποτομίαν· καὶ ἀνελεῖν, τὸν μὴ συναμαρτάνοντα, μηδὲ συγκαταπίπτοντα. Et mox: Καίτοι εἰ μηδέπω ποιεῖν τὰ προστασσόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου οἷόν τε ἐστί· ἀλλά τοι σωφρονοῦντες, ὡς ὑποδείγματα ἡμῖν ἔκκεινται κάλλιστα ἐν αὐτῷ πρέπειν καὶ αὔξειν τὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας δυνάμενα· καὶ τῇ δι' ἀρετῆς ἀθανασίᾳ· ἂν καὶ δυνάμεν προσκόπτειν, τὰ μὲν προσκαλέμενοι, τὰ δὲ μεμέμψει, τὰ δὲ διορθούμενοι. Vide & *ad l.* 2. § 2. & *ad l.* 7. § 2.

Ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν | Epictet. *l.* 3. *c.* 14. Δύο ταῦτα ὑζιλεῖν τὴν ἀνθρώπων, οἴησιν καὶ ἀπειρίαν. οἴησις μὲν οὖν ἐστι, τὸ δοκεῖν μηδενὸς προσδεῖσθαι· ἀπειρία δέ, τὸ ὑπολαμβάνειν μὴ δύασθαι τὶ εὐρεῖν, τοιούτων ἀδιεκπόστων. quo loco, quod lapsu frequenti ac familiari apud scriptores istos contigit, pro εὐρεῖν. διῆρεῖν perperam scribitur; docet id, quod sequitur, τοιούτων ἀδιεκπόστων, quæ εὕρεσιν istam impedire possint; de quo vocabulo vide *ad l.* 1. § 12. Hoc est, quod in Q. Sextio laudat Seneca *epist.* 64. *Hoc egregium Sextius habet, quod & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non faciet. scies illam esse in excelso, sed volenti penetrabilem: ut illam admireris, & tamen speres.* Certè Sextium ipsum δυσκολίας καὶ ἀπειρίας morbo isto per initia laborâsse autor est Plutarchus in *lib. de profectibus in discipl.*; Ὡς δυσκολίᾳ καὶ χρόνῳ τὸ λόγῳ χαλεπὸν τὸ πρᾶγμα, ὀλίγου δεῖσθαι καθαλεῖν ἐκ τοῦ δόξαι· *adeo ut molestiâ ac difficultate rei propè devictus, parùm abfuerit quin animum despondens à tecto quodam præcipitem se dederit.* ità enim malim autoris verba reddere, quàm aut cum Xylandro, *de navi quadam se in mare abjecerit*; vel cum Lipsio, *de nave in mare se præcipitaverit.* magis siquidem consentaneum est in ædibus agentem, quàm navigantem cum molestia illa conflictatum. δοκεῖν Atticis idem. quod reliquis Græcis δοκεῖν, *summa pars ædium.* Thomas Mag. *in Collect.* Δοκεῖς, οἶκος δοκεῖον. litmat id ex Euripidis *Phœnissis*; ubi Antigone dicitur,

——μιλάθρων ἐς δοκοὺς ἔβα τάχος,

in summam ædium partem conscendisse, unde Argivum contueri exercitum posset. Accedit & Venus Grammaticus apud Budæum: Δοκοὺς, Ἀθηναῖοι τὸ ὑπερῷον· τὸ γὰρ κατώτατον, ξυλικὰ λέγεται. Eò autem magis idoneus Sextius, qui aliis animos adderet, cùm difficultates illas & expertus esset, & constanter pergendo pervicisset. Dio Prus. *orat.* 16. Καί τι τῶν λυπηρῶν ἔχεστε, αὐτῷ τὸ συμβεβηκὸς, φησὶν εἶ δυνάσθαι καὶ μάλιστα ἄξιον λύπης· καὶ γὰρ τῶν φιλτάτων ἔχεσθε, ὃ φέρει, τοῦτ' εἶ δοκεῖ βαρύτατον. ἔστι δὲ ἀληθὲς τοῦτο καὶ φαῦλε σώματος· τὸ γὰρ αὐτὸ ἔπεσε λαβὼν ἂν ἰσχυρότερος, ῥᾷδίως οἴσει.

Εἰς ἀνθρώπου δυνατόν | Vide *l.* 8. § 44. Joannes ille aurei oris, multis in locis hoc inculcat, deesse hominibus non tam facultatem quàm voluntatem viros sanctos imitandi, cùm illi nobis, ut de se Paulus & Barnabas apud Lucam *Act. c.* 14. *v.* 15. & Jacobus *ep. c.* 5. *v.* 17. ὁμοιοπαθεῖς planè, ejusdémque naturæ consortes fuerint. Ideo etiam infirmitates eorundem, τὰ πάθη καὶ τὰ παθήματα, esse scripto consignata, ἵν' ὅταν σε καταλαμβάνῃ ὑμᾶς (inquit, *de statuis orat.* 1. *vat.* 7.) πρὸς τὸν ἐκείνων ἀρετὸν μὴ νομίζοντες διὰ τὸν τῶν κατορθωμάτων ὑπερβολὴν ἑτέρας αὐτοὺς πεπεγμένας φύσεως, ἀποκνήσητε πρὸς τὸν μίμησιν. Et mox: Πρὸς τὸ μὴ λέγειν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτὴν πολιτείαν συγκαλυμβάνε, ὅτι ἐκείνοις φύσεως ἑτέρας μετῆχεν, ἢ ὡς ὅσοι ἄνθρωποι, διὰ τοῦτο ὁμοιοπαθεῖς λέγει, ἀπὸ τῶν τῶν παθῶν κοινωνίας ἐκείνους ἀνθρώπους ὄντας καθ' ἡμᾶς. Οὔτε γὰρ οἱ παλαιοὶ δίκαιοι καὶ νόμων βιώσαντες, ἀπὸ δρυὸς ἦσαν παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης. Clem. *Strom. l.* 2. sed & Chrysost. *de compunct. ad Demetr.* ἢ τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ ὅτι μετεῖχον; ἢ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παρῆλθησαν εἰς τὸν βίον ἡμῶν; ἢ ταῖς αὐταῖς ἐτράφησαν τροφαῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀνέπνευσαν ἀέρα; ἢ σώματα ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς, &c. Plin. min. in *panegyr. Meliùs homines exemplis docentur, quæ imprimis hoc in se boni habent, quod approbant quæ præcipiunt, fieri posse.* Salvian. *ad Eccles. cathol. l.* 3. *Adjuvari se exemplis exoptat humana infirmitas, quò facilius ipsa etiam nunc faciat, quæ alios fecisse antè cognoscat. Dum admonetur auditu ætas omnis, fieri posse quod factum est.* Cypr. *ad Donat. l.* 2. *ep.* 2. Et, *Ex aliorum factis fieri posse credent quod fortè dum putant fieri non posse, pigrescunt.* Aug. *epist.* 134. Itaq; Bern. *de resurrect. Serm.* 3. *Sermo quidam vivus & efficax, exemplum operis est; facile persuadens quod intendimus, dum factibile probat esse quod suademus.* Vide Aug. *de Civit. Dei l.* 5. *c.* 18. & Bern. *in Vigil. Petr. & Paul. de S. Clem. Rom. Pont. & in fest. Andr. Serm.* 2. Vide & Marc. *l.* 12. § 13.

§ 20. Ὀρεξι κατόρθωτός τε | Epictet. *dissert.*

l. 3. *c.* 15. Εἶτα ἐν ἀγῶνι παρρύσιαζθαί δεῖν, &c. unde & athletis ὀφθαλμοὶ ἀνωμωγμένοι, Galen. *hortator. c.* 11, & Paulan. in *Lacon. de pube Spartana*: Μάχονται ἢ κὴ χερσὶ, κὴ ἐμπεδῶνται λαξ. δάκνουσί τι, κὴ τοὺ ὀφθαλμοὺς ἀντορύσσουσι. Philostrat. tamen *imagin. l.* 2. in *Arrichion.* Καὶ σευρῷ σφαναλάσαι, κὴ τὴν χεῖρα ἐπιλῦσαι, σφενδόνῃ τὸ παῖσαι κὴ ἐπάλαιθος τινὰ κὸ τὸ παγκρατιάζειν ἴχνα, πλὴν τὸ δάκνειν κὴ ὀρύσσειν. aliis igitur saltem nec ista interdicta, unde κεφαλορύσσειν antagonistam non poterat non creberrimè contingere. quod Varro, *decobinari supercilia* dixit, apud Nonium, ex *Satyr. Væ victis. Pugilis spectatores, qui miserum putatis vinci, quæro à vobis, si adversarius supercilia mihi cestis decobinârit, num quis vestrûm sua mihi ea daturus?* Ità Apollon. *Argon. l.* 2. *v.* 109.

Δρύψε δέ τὸ βλέφαρον, γυιοῖ δ' ὑπελείπετ' ὀπωπή. Vide *ad l.* 12. § 16.

Καὶ τῇ κεφαλῇ ἐῤῥαγεὶς] Mendum subesse suspicatur Annot. Lugd. σφεσφαγεὶς legit; & exponit, *caput capiti affringens.* quod minùs placet; quia à Scriptura vulgata longiùs abscedit. Ego, si quid mutandum videretur, ἀῤῥαγεὶς, vel ἐναεραγεὶς legerim. & *capite collisus*, verterim. Verùm ἐῤῥαγεὶς forsan pro ἐναεραγεὶς fuerit, quod apud Libanium in *vita sua historiâ* reperitur. Τῆς ἐν μέσῳ δὴ κόνεως λίθους ἐναεραγεῖσα τὴν κεφαλὴν, σκινυμένη τὸν ἴσχιον. Paulan. in Messen. Οἱ κεῖσι δὴ τὸν βωμὸν αὐτομασὶ κὴ βία τὴ κέφαλα ἐναεράξασθαι, ἀποθνήσκουσι. Quò allusum putat à Diogene Cynico Petr. Faber, *agonist. l.* 1. *c.* 11. quando Olympionicam, κεῖον ἀγωνίσιον, i. e. *arietem Martium* dixit; referente Laertio *l.* 6. quia luctatores nimirum arietino quodam more capita conferebant, frontésque collidebant συνεκόπτοσαν ἀλλήλοις οἱ κεῖοι. De Athletis Anacharsis apud Lucian. *de exercit.* κὴ τὰ μέτωπα συναεράξαντε, ὥσπερ οἱ κεῖοι. indè *arietare* dictum, pro *adversis frontibus concurrere*, sive *collidere.* quod de præliantium congressu usurpavit Sen. *de ira l.* 2. *c.* 3. *Magno imperatori, antequam inter se acies arietarent, cor exhibit.* de nubium conflictu; *quæst. nat. l.* 5. *c.* 13. *Nubes rejoinit modo ipsa arietatio, ut magnorum inter se corporum attritus.* (id quod Lucretio *l.* 6.

——*nubes*
Frontibus adversis concurrere ——)

de dentium collisu; *de ira l.* 3. *c.* 4. *dentes inter se arietant*, de oppositionibus hominum mutuis; quò & Martyr ille respexit; *ep.* 103. *Non arietant inter se, ut ita in eodem ambulantes.* de fortuitis casibus, quibus corpora humana sunt obnoxia; *ad Marc. c.* 11. *Saltatu, non tempestate magnâ, ut dissiperis, est opus, ubicunque arietaveris, solveris.* Apud Tertull. in *Scorpiac. c.* 6. ubi de athletis agit; *pugni quassant, scalces arietant.* quo loco, *calcæ arietant*, legi vult Faber *agonist. l.* 2. *c.* 9. ego nihil mutandum existimem. de ædificiis terræ tremore commissis, Plin. *nat. hist. l.* 2. *c.* 82. *Immoxium, & cùm concurrentia tecta contrario ictu arietant; quoniam alter motus alteri renititur.* Quanquam nec arietum tantùm duntaxat est conflictatio illiusmodi, sed & taurorum. Virg. *Æn. l.* 12.

Cùm duo conversis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt. ——

Martial. *l.* 4. *epigr.* 35.

Frontibus adversis molles concurrere damas
Vidimus, & fati sorte jacére pari.
Unde leves animi tanto caluêre furore?
Sic pugnant tauri; sic cecidêre viri.

Itaque & istis pugiles conferri solent: De Amyco & Polluce decertantibus Apollon. *Argonaut. lib.* 2. *v.* 86.

Στάντε δ' βαιὸν ἄπωθεν ἀπαμείξασθε μετώπῳ
Ἰδρῶ, ἅλις καμάτοιο ἀϋτμένα φυσιόωντε·
Ἄψ δ' αὖτις συνόρουσαν ἑταίροις, ἠΰτε ταύρω
Φοξὰ δύο ἀμφὶ βοὸς κεκοπότε δηϊάσθην.

De Hercule & Achelöo pariter colluctantibus Naso *Metam. l.* 9.

Digredimur paulùm, rursúsque ad bella coimus,
Inque gradu flectimus, certi non cedere: eratque
Cum pede pes junctus, totoque ego pectore prenus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cùm pretium pugnæ toto nitidissima saltu
Experitur conjux. ——

De Hercule denique Antæóque Lucan. *bell. Phars. lib.* 4.

Conseruere manus & multo brachia nexu,
Colla diu gravibus multùm tentata lacertis,
Immotumque caput fixâ cum fronte tenetur.

Quanquam nec illud omittam velim quod Synesius commemorat *orat. de calvit.* circulatorem quendam vidisse τῆς κεφαλῆς τὴν ῥώμην ἐπιδεικνύμενον, διανυκτερεύοντος διδασκαλικοῦ κεφῷ, πέτρωσιν εὐμάλακτον κεφαλὴν κεκτημένου. de quo planè dixeris, quod alibi Synesius, τὸ κεφάλιον ἀπειρηκὸς ἦν· ὅπου εἰδεν.

Οὔτι ὑπομαιόμεθα] observat hîc Xylander τὸ ὑπομαίεσθαι in malam partem usurpatum, prout & apud Appianum ἐμφυλίων *l.* 5. de milite, qui ludis publicis in subsellia equitum ascenderat, verbis illis: ὁ δῆμος ὑπωμίνατο. *populus moriturè indignitatem rei detestatus est*; vel *indignationem suam significavit & expressit.* cui adjici potest illud ex Polyb. *l.* 6. ὑπομαίνεσθαι τὸ νόμιμον κὴ δυσφορεῖσθαι τοῖς πράγμασι. Vide *ad l.* 7. § 40. Epictet. itidem *enchir. c.* 24. Κόραξ ὅταν μὴ αἴσιον κεκράγῃ, ——τύπτων ἐμοὶ δὲν ὑπομαίνεται, ἀλλὰ ἢ σωματίῳ μου, ἢ τῷ κτησιδίῳ μου, ἢ τῷ δοξαρίῳ, ἢ τοῖς τέκνοις, ἢ τῇ γυναικί. ἐμοὶ δὲ πᾶντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω. Cùm tamen plerumque in partem meliorem accipiatur. Sicut Polyb. *l.* 1. Τὰς πραγμάτας δὴ φερέσθων ὑπομαινόντως, *actiones ita legitis-*

legitimas acclamatione approbare, ſive *acclamando approbationem illarum ſignificare*. & l. 2. τὰ καλὰ καὶ δίκαια ἅπαν ἔργον ἐπισημαίνεσθαι. Et rurſus: Τίς ἂν ἐπεσημήνατο καὶ θαυμάσειε μᾶλλον ἢ σεμνηθείη ὅτι τούτοις ἥκιστα ; Indè ἐπισημασία pro *applauſu & acclamatione*. Polyb. *lib.* 6. Εἰκὸς μὲν τὸν τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ πλήθους ἐπισημασίας τυγχάνειν εὐνοϊκῆς καὶ σεμνοποιοῦς· τὴν δὲ τἀναντία τούτῳ σκέπτονται, καταγέλαστος καὶ σεμνοπῶς. Cicer. *ad Attic. lib.* 1. *epiſt.* 13. *Mirandas ἐπισημασίας ſine ullâ paſtoritiâ fiſtulâ auferebamus*. h. e. ſine ſibilo ullo, quod diſplicentiæ nota eſt.

Οὔτε σεμνύνομαι | *neque offendimur*. Xyl. atque ità τὸ σεμνύνειν aliquoties uſurpatum deprehendere eſt apud Novi inſtrumenti ſcriptores Stoicos. Paulus ad *Rom. cap.* 14. *ver.* 21. ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σε σκανδαλίζεται ἢ σκανδαλίζεται. Et Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 8. οἱ σκανδαλίζουσι τῷ λόγῳ, ſed & Polyb. *l.* 6. δυσαρεστεῖν καὶ σκανδαλίζειν, & δυσαρεστῶς καὶ σκανδάλειν conjungit non ſemel. poteſt tamen verti, *non irruimus, non impetum in eum facimus*. ità enim ſumitur *Matth. c.* 7. *v.* 27. quo loco dicuntur procellæ turbinéſque σκανδαλίζειν τῇ οἰκίᾳ. Sed illud potiùs opinor. In gemina ferè cauſſa Senec. *de ben. l.* 6. *c.* 9. *Quid eſt iniquius homine qui eum odit, à quo in turba calcatus, aut reſperſus, aut quò nollet impulſus eſt* ? Idem, ſed alia ratione, ab athletis exercentibus iram ſummotum it. *de ira l.* 2. *c.* 14. *Nec, cùm ira ſuadet, feriunt ; ſed, cùm occaſio. Pyrrhum maximum præceptorem certaminis gymnici ſolitum aiunt his quos exercebat præcipere, nè iraſcerentur. ira enim perturbat artem, & quâ nocetat tantùm, non quâ caveat, aſpicit*. At Septimius noſter eâdem, quâ Marcus, ratione, niſi quòd agonothetam non antagoniſtam loquitur, *Scorpiac. c.* 6. *Quâ nulla ſunt prælia nonnulla vulnera*, (ità enim diſtinctim legendum claritatis gratiâ) *pugni quaſſant, calces arietant, ceſtus dilaniant ; nemo tamen agonis præſidem ſugillaverit. ſed, quantum lixæ illi & cruores & vibices negotiantur, intendet. pyctes ipſe non queritur dolere ſe ; nam quòd corona premit vulnera, palma ſanguinem obſcurat ; plus victoriâ tumet, quam injuriâ. hunc tu læſum exiſtimabis quem vides lætum ? ſed nec victus ipſe de agonotheta caſum ſuum exprobrabit*. Proinde fruſtrà fuit Anacharſis, qui Græcos mirari ſe dicebat, πῶς ποτὲ ὑβριζόντων νομοθετοῦντες, τοὺ ἀθλητὰς τιμῶσιν ὅτι τοῦ τύπτειν ἄλλους. neque enim eſt ὑβριστικόν τι pulſatio illa mutua, ſed virium ac virtutis peritiæque ſpecimen.

Πολλὰ παρεκδυμούμεθα | *idem de aliis ſentiamus*. Xyl. nec aliter Calaub. verùm παρεκδυμεῖσθαι eſt *negligere, neglectim habere, non animum advertere*. Vide ad *lib.* 5. § 5. verto itaque, *neglectim habeamus, non advertamus*. Quò facit Solomonis monitum *Eccleſ. c.* 7. *v.* 21. *ad omnia quæ de te dicuntur*, (vel etiam adversùs te perpetrantur) καὶ δῷς καρδίαν σου, *animum nè adhibeto, nè advertito. nec ſi famulum tuum tibi maledicentem audieris*. Sed Davidis Regis ad inſtar, *Pſal.* 38. *v.* 13, 14. *Reg. l.* 2. *c.* 16. *v.* 11, 12. *Surdi aure* præterito. *decus* enim *eſt homini injuriam illatam*, non ulcîſci, aut advertere etiam, ſed *præterire* prorſus. *Parem. c.* 19. *v.* 11. Ità Cato in balneo à quodam per imprudentiam percuſſus, veniam petenti, offenſámque deprecanti, *At ego percuſſum me non memini*. Notúmque ex Plutarcho Bionis illud, quod indicium ſuis dedit, quò in virtutis ſtudio profectus feciſſe ſe dignoſceret, ſi adversùs conviciantes ità affectî forent, tanquam ab eis audiviſſent,

Ὦ ξέν', ἐπεὶ ὅτι κακῶς σ' ἄρφνι φωτὶ ἔοικας,
Οὔλέ τι, καὶ μάλα χαῖρε. θέοι νύπιοι ὀλίγα δάειν.

h. e. *tanquam benignè ac benevole compelleris*.

Τῶν οἷον σεσυγμυαζομένων | Senec. *de ira l.* 2. *c.* 8. *Non alia quam in ludo gladiatorio vita eſt, cum iiſdem inventium pugnantiumque*. Et *de provident. c.* 4. *Verberat nos ; & lacerat nos fortuna ? feramus. non eſt ſævitia, certamen eſt*. Elegantiſſimè Epictet. *l.* 3. *c.* 20. Ἔστι ἀπὸ πάντων ὠφελεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν λοιδορούντων. τί δ' ὠφελεῖ τὸν ἀθλητὴν ὁ σεσυμμαζόμενος ; τὸ μέγιστα. καὶ ὅπως [ἄτοπος leg.] ἐμὲ σεσυμμαχῆς γίνεται· τὸ ἀνεκτικὸν μὲ γυμνάζει, τὸ κάρτερον, τὸ σοφώτερον ἄν τις ἄλλος ὁ ἰδὼν τὸ τραχήλι κροτούμενον, καὶ τὸ ὀσφύ μου καὶ τοὺ βραχίονας κατερίζων, ὠφελεῖ με, καὶ ὁ ἀλείπτης καλῶς ποιῶν λέγει, ἄφες ἐπὶ ἀμφοτέρας ; καὶ ὅσῳ βαρύτερος ἔσῃ ἐπ' ἐμοῖ, πόσῳ μᾶλλον ὠφελιμαι ἐγώ ; εἰ δέ τις σοῦ ἀόργητός με γυμνάζει, οὐκ ὠφελοῦμαι ? Eundem ex *l.* 2. *c.* 6. Vide *ad l.* 9. § 12. Sed & Tertull. *Scorpiac. c.* 6.

§ 21. Εἴ τις ἐλέγξει | Cicero *de fin. lib.* 1. *Certè pertinax non ero : tùmque ſi mihi probabis ea quæ dicis, aſſentiar*. Hieron. *apolog. ad Pammach.* Reprehenſores non audio ; ſequor magiſtros.

Χαίρων μεταδίδωμι | Vide *lib.* 1. § 16. & *lib.* 4. § 12. & *lib.* 8. § 16. De Pio *infrà* § 29. Τὸ ἐνέχεσθαι ἀνηκέστοις παρρησιαστικῶς ἢ γνησίαις αὐτοῦ, καὶ χαίρων εἴ τις δύναται κρεῖττον. Cicer. *Tuſcul. lib.* 2. § 5. *Nos reſelli redarguique patiamur. quod hi faciant animo inquo, qui certos quibuſdam de rebus ſententiis quaſi addicti & conſerati ſimus, eâque neceſſitate conſtricti, ut etiam quæ non probare ſolemus, ea cogantur conſtantiæ cauſſâ defendere*. Et *Academ. l.* 4. § 9. *Planèque errare melius, eamque ſententiam quam adamaverunt, pulchrè ſanè defendere, quam ſine pertinacia, quid conſtantiſſimè dicatur, exquirere*. Pulcrè Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 38. *Non eſt leviùs ab errore jam cognito diſcedere. hæc verò ſuperbæ ſtultitiæ perſeverantia eſt, Quod ſemel dixi, qualecunque eſt, fixum ratumque ſit*. Et Vincent. Victor. apud Aug. *de orig. anim. l.* 2. *c.* 16. *Optimi eſt propoſiti, laudandique conſilii, facilè ad meliora tradari.*

traduci. Aug. ipſe *ep.* 210. *Turpe eſt mutare ſententiam, ſed veram & rectam. nam ſtultam noxiamve & laudabile & ſalubre eſt.* Eadem certè ingenui cujuſvis vox, parilis profeſſio. Ambroſ. *epiſt.* 31. *Nullus mihi pudor eſt, ad meliora tranſire.* Hieron. *in Eſai. cap.* 19. *Melius reor etiam proprium errorem reprehendere, quàm dum erubeſco imperitiam confiteri, in errore perſiſtere.* Aug. cum primis; *ep.*7. *Si quid vel incautiùs vel indoctiùs à me poſitum eſt, quod non ſolum ab aliis, qui videre id poſſunt, reprehendatur, verùm etiam à meipſo; (quia & ego ſaltem poſtea videre debeo, ſi proficio) nec mirandum, nec dolendum eſt, ſed potiùs ignoſcendum atque gratulandum, non quia erratum eſt, ſed quia improbatum.* Et in *retract. præfat. Neque enim quiſquam niſi imprudens, ideo quia mea errata reprehendo, me reprehendet.* Idémque *de anim. orig. l.* 4. *c.* 1. *Neque enim negare debeo, ſicut in ipſis moribus, ità multa eſſe in opuſculis meis, quæ poſſint juſto judicio, & nullâ temeritate culpari.* Ludov. Vives *præfat. ad Aug. Civit. Ego me neutiquam ægrè fero vel admoneri, vel etiam reprehendi: (meliorem mentem dei Deus:) imò debere me multùm profitebor potiora ſuggerenti, & dolèt atque annicè ſuggerenti. nam & meipſum non pigebit mutare ſententiam, ſi vel ſtadium vel ætas alia docuerit meliora.* Eraſm. *in Cor. epiſt.* 1. *c.*7. *Non gravatim à meipſo diſſentiam, ſi quis adferat quod ſit rectius, etiamſi ſit idiota qui deceat. Non enim etiam à minore quolibet refugienda vel dedignanda correctio.* Aug. *epiſt.*19. Et de ſe *ep. quæd.* apud Grat. *cap.* 24. *q.* 3. *c.* 1. *Ego ſenex à juvene, & epiſcopus tot annorum à colliga nedum annículo, paratus ſum doceri.* Joan. Zinzerling. *promulſ. critic. Moneri candidè, caſtigari, ex errore in viam reduci, malè dicta obelo configi, ægrè nullus fero. imò in ære me ejus futurum profiteor, quiſquis candidè* hoc *fecerit.* Terentian. *de ſyll. c.* 2.

Corrigenda ſiqua ſinè viſa vobis hic erunt,
Non ero ſtulte repugnans, aut amans pravè mea,
Quin ſtatim culpanda delens, præbeam rectis locum.

Præclarè denique Greg. Nazian. Si Maximo credimus *collect. c.* 31. nam Epiphan. *hæreſ.* 64. § 43. ex Methodio *de reſurrect.* eadem planè adducit. Μεῖζον γὰρ ἀγαθὸν τὸ ἐλεγχθῆναι τῆς ἐλέγξαι νομίζω. ὅσῳ μεῖζόν ἐστι, τὸ αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι τῆς κακῆς τῆς ἄλλον ἀπαλλάξαι. Vide ad *lib.*10. § 37. Quod autem hoc loco Marcus de ſe ſcripto pollicetur, idem & facto præſtitiſſe Capitolinus atteſtatur. *Erat,* inquit, *famæ ſuæ curioſiſſimus, requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ bene reprehenſa viderentur.* Verba ſenſuum prægnantia. *Requirens,* inquit, *ad verum*; non qualis Gallicus ille, de quo Martial. *l.*8. *ep.* 76.

Dic verum mihi, Marce; dic, amabo:
Nihil eſt quod magis audiam libenter;
Oras, Gallice, me, rogiſque ſemper.
Durum eſt me tibi, quod petis, negare.
Vero varius ergò, quid ſit audi:
Verum, Gallice, non libenter audis.

&, *emendans quæ benè reprehenſa.* Apellem ſcil. imitatus, qui, ut Plin. *hiſt. nat. l.* 35. *c.* 10. vitium in pictura à ſutore juſtè notatum emendavit, quem tamen poſtea ſine cauſſa juſta cavillantem non tulit.

Ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν | Piè, modeſtè, ingenuè Aug. *de Trin. lib.* 2. *prooem. Nullus reprehenſor formidandus eſt amatori veritatis. etenim aut inimicus reprehenſurus eſt, aut amicus. Si ergò inimicus inſultat, ferendus eſt. amicus autem, ſi errat, docendus; ſi docet, audiendus.*

Τῷ ἧς ἥδεῖς πώποτε ἰᾶλάζη | Menand. *Suppoſit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 11.

Ἀνὴρ χρήσιμόν ἐστι τ' ἀληθῆ λέγειν
Ἐν παντὶ καιρῷ· τοῦτ' ἐγὼ παρεσχόμην
Εἰς ἀσφάλειαν τοῦ βίου πλεῖστον μέρος.
In ore omni conducibile eſt quovis tempore,
Verum proloquier: idque in vita ſpondeo
Securitatis eſſe partem maximam. Grot.

§ 22. Ἐγὼ δ' ἐμαυτὸ καθῆκον ποιῶ | *Ego id quod eſt mei officii faciturus ſum,* quicquid alii fecerint. Ità & *l.* 5. § 25.

Τὰ ἄλλά με ἐ φέρεται | *Non cruciant, non diſtinent, non morantur.* Vocabulum Marco familiare. Vide *l.* 2. § 2. & 7.

Παιδαγωγία | Vide *lib.* 9. § 2. Εἰ τοῖς ἀληθείαις ἐπίστευον, ἔπρεπε τὰ ἀγαθὰ οὐ ἐπιτυγχάνοντι εἶναι, ἐπεῖνοι δ' ἀποπλάνηται, ἐλεητὰ ἐκείνοις ἢ λοιδορητέα. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Et Senec. *de ira l.* 1. *c.* 14. *Quanto humanius, mitem & placatum animum præſtare peccantibus; & illos non perſequi ſed revocare errantem per agros ignorantiæ viæ, melius eſt ad rectum iter admovere, quàm expellere.* Et *ibid. Peccantes ergò quid habet cur oderit, cùm error illos in hujuſmodi delicta compellat? non eſt autem prudentis errantes odiſſe: alioquin ipſe ſibi odio erit.* Vide *l.* 11. § 18.

Τὴν ὁδὸν ἀγρεύσῃ | quam ſcil. *διαπονήσῃ ſupra* dixerat § 17.

§ 23. Χρεών | Vult χρὴ ἀξίως πάσης χρηῆς. *l.* 3. § 11. & *l.* 5. § 36.

Ἐφ' ἅπασι δὲ θεοὺς ὁπωρᾶν | Pium monitum, ſi Ethniciſmi πολυθείας reſecetur. Gregor. Naz. *apologet.* Τάξις ἐστὶν, πατρὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ σχήματος, ἐν θεῷ τὸ ἄρχεσθαι, καὶ εἰς θεὸν ἀναπέμπεσθαι. παρ' οὗ καλεῖ ἅπασι, καὶ ἄρχεται, καὶ εἰς τέλος ἥκεται. Idem *de pace orat.* 1. & in *Aroſtic.*

Ἀρχὴ ἁπάντων καὶ τέλος πίστις θεοῦ.

Marcus erem. *leg. ſpirit.* § 45. Δεῖ πάσης τῆς σχέσεως σωτηρίου τοῦ σχήματος. Et *ibid.* § 3. Κατάρχετε σὺν πάσῃ σχέσει, ὁ καθάρχων πατὴρ ἁγιάσῃ, ὅπως καὶ θεὸν χρύσητε τὸ σχεῖμενον. Philo *de mundo immortal.* Ἐπὶ πάντες ἀθάνατα καὶ σωτήρια σχήματα θεὸν καλεῖν ἄξιον. Joan. Chryſoſt.

Chryſoſt. *tom.* 8. *orat.* 15. Μηδὲν μητὲ ποιῶμεν, μητὲ λέγωμεν, πρὶν ἢ τὸν Θεὸν καλέσαι καὶ παρακαλέσαι σωτεφάψασθαι ἡμῶν ἅπαντων. & mox: Τὸν Θεὸν ἀεὶ προκαλῶντες μείζονα ἡμῖν παρασκευάζομεν ἅπαντων. Apud Platonem Timæus: Ἀλλὰ τοῦτο δὴ μὲ πάντες ὅσοι καὶ κατὰ βραχὺ σωφροσύνης μετέχουσιν, ὅτι πᾶσι ἐμοὶ καὶ σοὶ καὶ παντὶ ζώῳ καὶ μεγάλῳ πράγματι θεὸν ἀεί τε καλῶσιν. Plato ipſe *epiſt.* 8. Ἀπὸ γὰρ θεῶν χρὴ πάντα ἀρχόμενον ἀεὶ λέγειν τε καὶ νοεῖν. Socratis præceptum apud Xenophont. in *œconom.* Πειρᾶσθαι σοὶ τοῖς θεοῖς ἄρχειν ὡς πιστὸς ἔρχε. Theodectes apud Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 3.

Ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχοὶ ὁ ποιητὴς φοίτων.

Epictet, *diſſert. l.* 2. *c.* 18. Μέγας ὁ ἀγὼν ἔστι, θεῖον τὸ ἔργον· τῷ θεῷ μίμησον. ἐκεῖνον ὅπλα καλὰ βαστάσαι καὶ περιθέσθαι, ὡς τὸν Διοσκόρους ἐν χειμῶνι οἱ πλέοντες. Vide & eundem *l.* 3. *c.* 22. Demoſth. *epiſt.* 1. Παντὸς ἀρχομένου σπουδαίου λόγου καὶ ἔργου, ἀπὸ τῶν θεῶν ἐπιλαμβάνου φρονίμως ἀρχεῖν. Cicer. *de legib. l.* 2. § 18. *A diis immortalibus nobis agendi capienda primordia.* Idémque in *Varin. Omnium rerum à diis immortalibus principia ducuntur.* In mente habuit Arati exordium;

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, τὸν οὐδέποτ' ἄνδρες ἐῶμεν
Ἄρρητον.——

Quod & Theocrit. idem coævus *Idyl.* 17.

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καὶ εἰς Δία λήγετε, Μοῖσαι.

Ex quo & Virgil. *eclog.* 3.

Ab Jove principium, Muſæ.——

Plin. min. in *Panegyr. Bene ac ſapienter majores inſtituerunt, ut rerum agendarum, ita dicendi initium à precationibus caperetur. quòd nihil ritè, nihilque providenter homines ſine Deorum immortalium ope, conſilio; ignore auſpicarentur.* L. Cuſpidius ſic orditur Teſtamentum: (extat apud Fabricium *antiquit. l.* 1.) *Numine invocato, abſque cujus nutu neque quicquam ritè inchoari, neque rectè perfici poteſt.* Siquidem, ut Menander;

Θεὸς συνεργῶν πάντα ποιεῖ ῥᾴδια.
Οὐδὲν ὁ χωλὸς δαίμων σθένει βέλτιος.
Rem facilè quamvis peragit adjutor Deus:
Mortalis abſque numinis ope nil valet.

Sive ut eleganter Gregor. Naz. in *jamb.*

Θεοῦ δίδοντος ἔστιν ἰσχὺς ῥᾴων·
Καὶ μὴ δίδοντος ἔστιν ἰσχὺς πόνος.
Volente, livor nil obſtabit invidus:
Nolente, nil labor præſtabit improbus.

Vide *ſupr. ad* § 7.

Πρὸς τὸ πόσον χρήσω | Vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 9. § 33.

§ 24. Εἰς παιδὸς κατέσπασεν | Areas rex Scythia, ut Plut. in *ſene polit.* ſive Theras, ut idem (modò idem utriuſque ſcripſi pater extiterit) in *apophth. nihil ſe ab equiſone ſuo diſſare aiebat, ubi otium ageret.* Marcus nihil Alexandrum à mulione ſuo, ubi diem uterque ſuum obierit. *Pari*, inquit, *loco, ſtatique mors utrumque conſtituit.* In *anthолog. l.* 3. *c.* 13.

Μάντις ἔσθ' ἁνὴρ λῷος, ζῶν ποτὲ νῦν ἢ τεθνηκώς
Ἴσον Δαρείῳ τῷ μεγαλωδώτατι.

ſcilicet, πάντων ἴσα κόνις. Lucian. in *dialog. defunct.* apud quem & Chæron furore poetico correptus fundit illa:

Κάτθαν' ὁμοῦ δ' τ' ἄτιμος καὶ ἀνὴρ, ὅς τ' ἔλαχε τύμβου·
Ἓν δ' ἴῃ πυμὴ Ἰερὸς χοιρίνῃ Ἀχαιμένεον·
Θερσίτῃ δ' ἴσος θάπτ' καὶ πᾶς ἠὐκόμοιο.
Πάντες δ' εἰσὶν ὁμῶς νεκύων ἀμφίλαφοι κέλευθοι,
Γυμνοί τε ξηροί τε κατ' ἀσφοδίλου λειμῶνα.

Senec. *ad Marc. c.* 11. *Et quæ veneraris, & quæ deſpicis, unus exæquabit cinis.* &,

Πάντες ἴσον νίκωσι· ψυχῶν ὁ θεὸς βασιλεύει.
Κοινὸς χῶρος ἅπασι, πενιχρί τε καὶ βασιλεῖοι.

Phocylid. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 19.

Omnia mors æquat: ſolus Deus imperat umbris,
Et tam pauperibus ſedes quàm ditibus ima eſt. Grot.

Mors æquat omnes. Sen. *ad Marc. c.* 10. & *de ira, l.* 3. *c.* 43. *Quid ſervo? quid Domino? quid regi? quid clienti tuo iraſceris? venit ecce mors, quæ nos pares faciat.* Et *epiſt.* 91. *Impares naſcimur, pares morimur: æquat omnes cinis.* Baſil. Cæſ. *orat.* 3. Ἔσχυσεν ἐν τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ οἰκέτης, καὶ τίς ὁ δεσπότης, τίς ὁ πτωχὸς, καὶ τίς ὁ πλούσιος. Διάκρινον, εἴ τίς σοι δύναται, τὸν δεσμὸν, ἀπὸ τοῦ βασιλέως· τὸν ἰσχυρὸν, ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς· τὸν εὐτραπῆ, ἀπὸ τῆς δυσειδοῦς. *Quis enim diſcernat ſpecies mortuorum? redoperi terram, & dic ibi quis dives, quis pauper ſit. diſcerne inopes & potentes, ſi potes.* Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 8. & *de Naboth. c.* 1. *Conditor ille juris humani,* (inquit Senec. *ibid.*) *non natalibus nos, nec nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus. ubi vero ad finem mortalium ventum eſt, Diſcede, inquit, ambitio: omnium quæ terram premunt, ſtrenua lex eſto.* Id quod Pſaltes *Pſal.* 82. *v.* 6, 7. *Ego dixi, Dii eſtis, & filii celſiſſimi vos omnes: attamen tanquam è plebe quilibet, pariter eſtis occubituri.* Plaut. *Trinum.* 2. 4.

——*verum nos homunculi*
Salillum animæ qui cum extemplo amiſimus,
Æquo mendicus atque ille opulentiſſimus
Cenſetur cenſu ad Acherontem mortuus.

Theodoret. *therapeut. l.* 8. de Cyro, Dario, Xerxe, Alexandro, Veſpaſiano, Trajano, Hadriano, Antonino: Οὗτοι πάντες, ζῶντες μὲν ἅπαντα σφίσιν ὑπέταττον, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐνίκων, καὶ μυρίας πομπὰς ἐπετέλουν καὶ ἑορτὰς ἐπείδὴ δὲ ἐτελεύτησαν, ὀλίγην τῆς πολλῆς διαφέρουσιν. De Cræſo Silius *lib.* 13.

Dives apud Superos: ſed mors æquabat egenis.

Lucian. in *Necyomant.* de defunctis. Τὸ δακρυόεσσαν ἔκαστον, ἃ πάνυ τι ῥᾴδιον· ἅπαντες γὰρ ἀτεχνῶς ἀλλήλοις ὅμοιοι, τῆς ὀστέων γυμνασμάτων.

Ἐκπλῆ-

ἔκειτο δ' ἐπ' ἀλλήλοις ἀμαυροὶ καὶ ἄσημοι, καὶ ὑδὲν ἐπὶ σφᾶς παρ' ἡμῶν φυλάττοντες. ἀμέλει πολλῶν ἐν γαὶ πρὸ σελήνης κειμένων, καὶ πάντων ὁμοίων ἡπόρουν ὁρᾶς ἑαυτὸν, ᾧ τινι διακείναιμι τὸν Θερσίτου ἀπὸ τῆς κλῆς Νιρέως, ἢ τὸν μετὰ τοῦτον Ἴδειν ὑπὸ τῆς Φρυγῶν βασιλέως, ἢ Πυρρίαν τὸν μάγειρον ὑπὸ τὸ Ἀγαμέμνονος. ὑδὲν γὰρ ἐπὶ σφᾶ παλαιῶν γεγεισμάτων αὐτοῖς παρέμφαιν, ἀλλ' ὁμοία τὰ ὀστᾶ ἴσῃ, ἄδηλα καὶ ἀνεπίγνωστα, καὶ ὑπ' ἀδηλίας ἐπὶ διακείνεσθ ἀλλήλοις. Et mox: Οἶμαί σε καὶ σφᾶ ὅτι τῆς σελήνης πολλάκις ἐπιφανείσης τοῦ περιηκότος ὑποκειτὰς τότε, ὅταν τὰς χρείας σφᾶ ἀφαιρῶνται, ἄρτι μὲν Κρέοντας, ἐνίοτε δὲ Πειρίθους μεγαλύνειν ἢ Ἀγαμέμνονας. καὶ ὁ αὐτὸς, εἰ τύχοι, μικρὸν ἐμπεσὼν. μάλα σιωπᾷ τὸ τοῦ Κύκλωπος ἢ Πρεχθέως ἄγαλμα μιμησάμενος, μεῖζον ὀλίγον οἰκάτης περιλαβὼν ὑπὸ τῆ πιπτῇ κεκελάδηκεν. ὑδὲ γὰρ πέρας ἔχοντος τὸ ἀφίσμαλος, ἀπολυσάμενος ἴκας ὁ αὐτὸς πῶ χρυσόπαγον ἐκείνων ἰδεῖται, καὶ τὸ σεσωπηκὸν ἀποδιώκων, καὶ μιλαβὰς ἀπὸ σφᾶ ἐμβαλὼν, πέπυς καὶ ταπεινὸς θεωρῆσαι, ἐκ ὧν Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως, ὑδὲ Κρέων ὁ Μενοικέως, ἀλλὰ Πῶλος ὁ Χαιρωλέως Σωιδὺς ὀνομαζόμενος, ἢ Σάτυρος ὁ Θεογείτου Μαραθώνιος. τοιαῦτα καὶ τὰ σφᾶ ἀνθρώπων θεάγματα. Vide *l.* 11. § 6. Non incommodè igitur aut incongruè *calculis computatoriis* similes feruntur mortales, qui inter computandum obolum alter, alter talentum præfert, idémq; nunc illius, nunc illius pro computantis arbitrio vicem sustinet; putatione demum finitâ, in eundem sæculum pyxidémve immissi, eodem planè loco numeróq; habentur universi. quæ collatio pulcerrima, cùm à Polybio de vita aulica præcipuè fuerit usurpata *hist. l.* 5. his verbis: Ὅσῳ γὰρ, inquit, ἐστὶ σφᾶ τὴν ὅτι σφᾶ ἀξιωμάτων φησὶ, ἐκείνοι τε γὰρ τῶν τῶν σφαιζοντες βάλησιν, ἄφ' χαλκῶν, καὶ παλαιῶν λόγων· εἶτα σφᾶ τὰς αὐλὰς τῶν τὸ τῆ βασιλέως νεῦμα μαθεῖσι καὶ παραπόδας ἑλεεινοὶ γίνονται. ab interprete Latino cùmque secuto Bilibaldo est miserè depravata, pro *calculis putaveris, suffragia* nobis supponentibus, dum sic reddunt, *Illi enim similes sunt suffragiis, quæ in publicis consuevit dari solent. nam, ut illic pro eorum qui consulunt velocitate, quæ modò æneæ fuerunt, nunc aureæ dantur, &c.* quæ à Polybii mente & verbis etiam longissimè abeunt.

Σπερματικὸς λόγος] Ex Stoicorum sententia Laert. *l.* 7. in *Zenon.* Ἔστι δὲ φύσις ἕξις ὑφ' αὐτῆς κινουμένη κατὰ σπερματικὸς λόγους, &c. Plut. item *de Philosoph. placit. l.* 1. *c.* 7. & Athenagor. *legat. pro Christ.* Θεὸν πᾶς πεφυκὼς ὁδᾷ βαδίζον ὅτι ἡμῖν σπερματικὸς λόγος ἐμπεσὼν πάθος τοῦ σπερματικὸς λόγους, καθ' ὃς ἕκαστα πρὸς εἱμαρμένην γίνεται. quo loco σπερματικοὶ λόγοι, sive *seminales rationes* pro ideis quibusdam sumi videntur, quales Plato imaginatus est in Deo. A quo nec abhorret. Joan. Damasceni illud. *de fide orthod. c.* 13. Πάντων αἴτιος, καὶ πάντων τοῦ λόγους φῦ ὄντων, καὶ τὰς αἰτίας ἐν ἑαυτῷ περέχει. Vide *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 32. & *l.* 8. § 25. & *l.* 10. § 7. Sen. *epist.* 71. *aut in meliorem emittitur vitam, aut naturæ suæ remittebitur, & revertetur in totum.* Servius *in Æn. l.* 3. *Romani cadavera comburebant, ut statim anima in generalitatem, id est, in suam rediret naturam.* quo loco cur *materiam* pro *natura* posuerit clariss. Casaub. *ad Baron. appar.* nescio.

§ 25. Πόσα χρὴ τὴν αὐτὴν ἀρκεῖσθαι χρόνον] Si consideraveris, inquit, quàm multiplicia varia; uno eodémq; temporis momento in mundo minore tuo anima exequatur, minùs miraberis Deum sive animam universi in mundo majore illo tam innumeris peragendis sufficere. à minore isto ad majorem illum ratiocinatur, sicut istic; ità & *l.* 4. § 27. Vide & *supr.* § 4. Epist. *l.* 1. *c.* 14. Ἀλλὰ σὺ μὲν φεῦ τῆς θείας διοικήσεως, καὶ φεῦ ἐκεῖσε φῦ θείων ὁμοῦ καὶ φῦ ἀνθρωπίνων θεαγμάτων ἐνδυμένης δύναται, καὶ ἅμα μὲν αἰθηλικῶς ἀπὸ μυείων θεαγμάτων κινεῖς, ἅμα δὲ διανοητικῶς, ἅμα δὲ πῆς μὲν συγκεφαλαιωτικῶς, πῆς δὲ ἀναλυτικῶς ἢ ἐφεκτικῶς; τίνας τε τοσάτας ἀφ' ἑνὸς πολλῶν θεαγμάτων ἐν τῇ αὐτῇ ψυχῇ φυλάττεις, καὶ ἀπ' αὐτῆς κινήμενος εἰς ὁλυμπίους ὁμοειδῆς ἐμπίπτεις τοῖς θεοῖς τετυπωκόσι. τίχας τε ἄλλας ἐπ' ἄλλαις, καὶ μύμας ἀπὸ μυείων θεαγμάτων διαπλάσεις· ὁ δὲ θεὸς ἐκ οἷός τέ ἐστι πάντα ἐφορᾶν, καὶ πᾶσι συμπαρεῖναι; καὶ ἀπὸ πάντων πνεῦ ἴσχειν δόξειν. Habet & Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 5. sed valde depravata.

§ 26. Μὴ κατεντεινόμενος] omisit planè Xyl. *annon mente est in re defixâ.* Cas. imò, *num cum vocis intensione,* sive *contentione, literas singulas proferres?* affirmatè interrogat, & interrogando negat. non ità proferres. quorsum enim? μὴ, num. ut *l.* 5. § 28. & *infr.* § 42. κατεντείνεσθαι *intendere, contendere vehementer.* ut *lib.* 4. § 3. μὴδὲ κατεντείνω.

Τί ὂν ἐὰν ὀρκίζωντα] *de vocabuli Scripturæ litem moveant,* &c. Cas. *siqui irascuntur.* Xyl. quasi hypothesin de nominis Scripturæ non continuet his verbis, sed proposito suo accommodet. Verùm aliò trahit illud γεγεμμάτων, pro quo ille θεαγμάτων minùs necessariò substituit.

Πᾶν καθῆκον ὃ ἀειδόμβῃ τινων] Vide *ad l.* 3. § 1. τοῦ τῆ καθήκοντος ἀειδόμβῃ ἀκειδῶν.

Μηδὲ τοῖς δυσχεράνουσιν ἀνηδυχεράνοντα] quod *l.* 5. § 33. ἀνέχεσθαι αὐτῆς καὶ ἀπέχεσθαι. Ità de Domino Christo Petrus *epist.* 1. *c.* 2. *v.* 23. ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει. Hoc est quod Paulus *ad Rom. c.* 12. *v.* 21. Μὴ νικῶ ὑπὸ τῆ κακοῦ. Guido Carthus. *meditat. c.* 1. *Cur rapis in te id quod in alio tibi displicet? iram scilicet. irasceris ergò, quia ille irascitur. imo jam tibi irasci, quia irascitur. Si ira ipsa tibi vere displiceret, non admitteres illam, sed fugeres*

* Vid. leg. et Athen. memini Lip. Phys. Stoic. l. 1. c. 6.

fugeres & fugares. Et *cap.* 15. *Turbaris, quia ego turbatus sum. turbatus turbatum reprehendis. ego quidem corrigor, nec amplius hoc malum faciam. tu autem quid facies de hoc tuo vitio quo non solùm mihi mederi non vales, sed nec ferre salutem potes?* Et *cap.* 16. *Charitate, sapientiâ repletur frater, nec communicas. irâ, odio, furore repletur, nec evadere potes quin communices. insanus sanis indiget, qui eum vel servent vel curent. Cogita, si omnes homines irâ semper & insaniâ urgerentur, quid tibi agendum esset. numquid ideò turbari deberes? cur ergò, cum unus aliquando turbatur, turbaris? medicinam ei debes, non turbationem. quomodo enim insaniendo curetur?* Vide *supr.* § 6. & *infr.* § 30. & *l.* 7. § 65. & *l.* 11. § 18.

Περαίνειν ἑαυτῷ | Vide *ad l.* 1. § 9. & *l.* 4. § 18. & *l.* 5. § 3, & 14.

§ 27. Πῶς ἀμὲν δεῖ | ἱπὸ Πῶς οὐκ ἀμὲν δεῖ; Sive Ὡμὲν πως δεῖ. alterutrum Marcum scripsisse certissimum est. illud Cas. hoc Xyl. secutus est. Adi *lib. huius* § 57.

Ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτῆς οἰκεῖα | Aristot. *topic. lib.* 3. *cap.* 1. Πάντα γὰρ τὰ ἀγαθὰ ἑαυτοῖς. & latiùs *ethic. Nicom. lib.* 1. *cap.* 1. Πᾶσα τέχνη καὶ πᾶσα μέθοδος, ὁμοίως δὲ πρᾶξίς τε καὶ προαίρεσις, ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι δοκεῖ διὸ καλῶς ἀπεφήναντο τἀγαθὸν, οὗ πάντα ἐφίεται. Sed distinctiùs clariusque, prout Marcus istic; *ib. l.* 3. *cap.* 3. Πάντες ἐφιέμεθα τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ, καὶ τοῦτ' ἔχειν πάντα πράττομεν πάντες. Hoc est quod Schola, *Nihil appetitur, nisi sub specie & ratione boni.* Epictet. *l.* 3. *c.* 7. Ὡς ἀδύνατόν ἐστι τὴν ψυχὴν τοῦ φαινομένου συγκαταθέσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἁπτεσθαι· οὕτως ἀδύνατόν ἐστι τὴν τοῦ φαινομένου ἀγαθοῦ ἁπτεσθαι. Et *l.* 4. *c.* 1. Οὐσία αὐτοῦ παιδὸς, τὸ διδόμενον τὸ ἀγαθὸν. σοὶ μὲν τὸ κακὸν. τὸν ἀφαιρούμενον δικαίως, καὶ ἀδικούμενον τὸν ἑαυτοῦ, τὸ ὑγιὲς φυλάσσειν, ἀδίκως· κἂν ἀδελφὸς ᾖ, κἂν υἱὸς, κἂν πατὴρ, σοὶ γὰρ ἀγαθὸν συγχωρεῖν ἀεί. Idémque *l.* 1. *c.* 28. Ὅσοις ἂν τύπτειν μέμνῃ καθαρῶς, ὅτι ἀγνοοῦσιν μείζων πάσης φαντασίας ἐστὶν ἀνθρώπων λοιπὸν, ἢ κακῶς φαίνῃ, ἢ καλῶς· εἰ καλῶς, ἀνέγκλητός ἐστι· εἰ κακῶς, αὐτὸς ζημιοῖ, ὁ διδασ γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἢ ὁ πεπαιδευμένος, ἀλλὰ δι' ὃ βλαπτόμενος ἀδικεῖται; Idem denique *enchirid. c.* 48. & apud Stob. *serm.* 111. 1. ex quo quædam dantur emendatiora: Ὅταν τις κακῶς τι ποιῇ, ἢ κακὸς σε λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ δοκεῖ ἢ ποιεῖ ἢ λέγει. οὐκ οἷόν τε ἦν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῇ σοὶ φαντασίᾳ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ. ἀλλὰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται· τίς οὖν ἔβλαπται; ἐκεῖνος· τίς ἂν βλαφθείη; ὁ ἔξω παντὸς· ὅσα τούτων οὐκ ὀρμᾷ ὡς ἔξεσα, ἕξεις οὐδὲ τὸν λοιδοροῦντα. ἐπιστέμμα γὰρ ἐκέσθω, ὅτι ἄδοξον ἀπεῖ. Vide *l.* 11 § 18.

Καὶ συμφέροντα | Epictet. *l.* 2. *c.* 22. Πᾶν ζῷον ἀδικεῖ ἕτερον ἐπὶ τῷ ἰδίῳ συμφέροντι. ἕτερον ἂν οὖν τοῦτο φαίνῃ ἀπὸ ἐμποδίζειν, ἂν τ' ἀδελφὸς ᾖ τοῦτο, ἂν τε πατὴρ, ἄν τε τέκνον, ἂν τ' ἐρώμενος, ἄν τ' ἐραστὴς, ἴσθι, προσέλλει, καταξᾷ. οὐδὲν γὰρ ἕτερον φιλεῖν πέφυκεν, ὡς τὸ αὐτῷ συμφέρον· τοῦτο πατρὶ, καὶ ἀδελφῷ, καὶ συγγενεῖ, καὶ παιδὶ, καὶ θεῷ. ὅταν ἐν τῷ τοῦτο ἐμποδίζειν ἡμῖν οἱ θεοὶ δοκῶσι, κἀκείνους λοιδορῶμαι Vide his quæ sequuntur, pulcherrima sanè: sed & quæ in eandem sententiam differit, *ejusdem libri cap.* 26.

Δίδασκε καὶ δείκνυε | Vide *l.* 5. § 22. & 28. & *l.* 10. § 4. & *l.* 11. § 12. Epictet. *differt. l.* 1. *c.* 18. δεῖξον μοι πάντα, καὶ ὄψει πῶς ἀτίσας ἡδὺ ἁμαρτήματων.

Μὴ ἀγανακτεῖν | Pulchrè Symmach. *l.* 9. *ep.* 195. *Nullus tam vehemens nequitia est, ut motu meo digna sit.* Vide *ad l.* 5. § 22.

§ 28. Θάνατος ἀνάπαυλα | Huc Charonis κήρυγμα apud Aristoph. *ranarum* 1. 4.

Τίς ἐς ἀναπαύλας ἐκ πόνων καὶ σκεμμάτων;
Quis ad requiem ex malis vult ac molestiis?

Αἰδήμονες ἐγκοπαί, Vide *supr.* § 16. *l.* 3. § 15.

Νάρκωσις | Vide *l.* 2. § 2. & *l.* 3. § 15.

Διαστροφὴν διεξόδου | *Mentis anversus.* Cas. *cogitationibus.* Xyl. *discursui*, malim.

Τῆς σαρκὸς τοῦ σώματος λειτουργοῦ | Vide *l.* 3. § 3. σάρξ, sive *caro* pro *corpore*, prout Apostolo ad. *Philipp. c.* 1. *v.* 22, 24.

§ 29. Τῶν ψυχῶν σεσαπυῖῶν | Vide *ad l.* 3. § 1. σεσαπροβίους. Sed & *l.* 12. § 15. Hoc est quod de gymnasia Galen. ὑγιεινῶν *lib.* 2. *cap.* Τίνες δηλονότι χρὴ τὸν γυμνάζοντα, ὅτε δυνατὸν, ὡς ἐπὶ πλεῖστον γυμνάζεσθαι, καμνόντας ἤδη τῆς διαθέσεως, ἢ τὸ δυνατὸν, ὡς ἀπορρέοντα, ἢ πυρέττοντας διαλύοντα. Idémque Plut. *de sen. politic.* Δεῖ σεσαπότητα τοῦ σιλάνθρωπον καὶ φιλόκαλον, καὶ περσαπυῖᾶς ἢ ἀπὸ ἀναγκαίου ὀδυνηρίας ὁ θεὸς καλῶς ζῶντος, ὡς τὰ σεσαπτὰ μέρη καὶ θνητὰ τῆς ψυχῆς ἐξιπλόσαντος ἀπὸ παθητικῶν καὶ σωματικῶν ἐχόντος. ὅταν δὲ λέγειν καλὸν, ἀδὲ ἀποδημεῖν ἢ λεγόντων, ἀς καρδιώσοντες μᾶλλον ἢ κοπιῶμεν. Philo in *vit. Mos. l.* 1. Ὡς ἐν βραχεῖ τὰ σώματα αὐτῆς ἀπορρέοντα, ἅτε καὶ τῆς ψυχῆς σεσαπυῖᾶσα. Atqui hoc turpè nimis senties Marcus noster, animum concidere, dum corpori vires ullæ suppetunt. Vulgatique quod, vulgo dici solet, *In altum moriendum.* Hoc enim præcipiunt Stoici. Senec. *epist.* 8. *Ubi præcepta illa vestra, quæ imperant in altum mori?* Et *de otio Sapient. c.* 1. Certè Stoici vestri dicunt. *Usque ad ultimum vitæ finem in actu erimus: non de nostro communi bono operam dare, adjuvare singulos, operam ferre etiam inimicis, mente, manu.* (ita Lipsius.) *nos sumus, qui nullis animi evacationem damus; & quod est ille vir desertissimus,* (Virg. Æn. *l.* 9. de Latinis.

Cunctisque galeâ præminus.——

nos sumus apud quos usque eò nihil omni mortem obstitit

ossa

est, ut sires patiatur, non sit ipsa mors otiosa. Vid. *l.* 7. § 73. Cicer. *de Senect.* *Senectus non modò languida & iners non sit, verùm etiam sit operosa, & semper procis, quas habet, viribus, agens aliquid & moliens.*

§. 30. Ὅρα μὴ ἀποχαισαρεύσῃς | hoc est, *cave* nè postquam ad imperium adscitus fueris, instituti pristini vitæque philosophicæ oblitus, quasi Cæsarianus quidam efficiaris, & *in Cæsarum mores totus transeas.* quales autem Cæsares atque Imperatores Romani plerique extiterint, & quomodo sese in imperio gesserint, notius est, quàm ut dicto opus sit: & obliquè notat Marcus ipse, *l.* 1. § 11. Certè de Marco Petrarch. *lib. de Imper. offic.* *Philosophicum maluit quàm Cæsareum cognomen.* Et Eutropius: *Ad nullam insolentiam elatus est imperii fastigio.* Et Capitolin. *Suos mores semper tenuit.* Sed omnium diserti ssimè Aristid. *orat. in Marc.* ubi Paulaniæ mores adversos planè descripserat, Ὁ δ', inquit, ἐπίδειξεν, ὅτι καὶ ἰδιώτου ὄντα καὶ βασιλέα οἷόν τε ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἰέναι διὰ τέλους· τοιοῦτον μὲν οὖν τῆς βασιλείας παρέχων ἑαυτὸν, ἅτε δικαίως ἀξιωθεὶς ταύτης· ἐν ᾗ τῇ βασιλείᾳ οὐκ ἐκτὸς ἑαυτῶν, ἀλλὰ πρὸς αὐτῷ τῷ καλῷ λόγῳ χρώμενος. Ἀποχαισαρεύσαι vocabulum Marco conflictum, prout *Charmidari* & *Recharmidari* Plauto, *Trinum. act.* 4. *Sc.* 2.

Proin tu itidem ut Charmidatus es, rursum re-charmida.

sicut enim *Recharmidari* Comico, est *in Charmidem reverti*; ità ἀποχαισαρεύσῃς, pro eo quod est, in *Cæsarem converti, Cæsarem,* sive *Cæsarianum fieri, in mores Cæsarianos transire.* Marco istic novè dictum; sed eâdem analogiâ; quâ ἀποσαρκοῦσθαι, *in carnem concrescere,* Aristot. *probl. l.* 1. *q.* 53. & *l.* 3 *q.* 34. quâ ἀποθηρεύεσθαι, *feram bestiam fieri,* Polyb. *l.* 1. Et Epicteto *l.* 1. *c.* 5. quâ ἀποδενδρεύεσθαι, *in stirpis,* sive, *arboris naturam transire*; quod de eis Plotinus extulit qui facultati altrici excolendæ toti se dedunt: Suidas in Κόσμος, de Daphne in arborem conversa, Lucian. *hist. ver. l.* 1. de hedera usurpavit, Theophrastus *hist. plant. l.* 3. *c.* 18. *arborem fieri,* vertit Plinius *lib.* 16. *cap.* 34. & ἀποκισσεύεσθαι, *hederascere,* sive *hederam fieri*; his eisdem *ibidem.* & ἀποπαπποῦσθαι, *in pappos converti*; eidem Theophr. *l.* 7. *c.* 11. quâ ἀποσφαλεύεσθαι, Autori *de mundo c.* 3. quod *Sinuari,* Apuleius, sive, *in sinus absumi*; quâ ἀπογεύεσθαι, *in terram redigi,* Philoni *de mund. immort.* ἀπολιθεύεσθαι, *in lapidem transire,* Aristot. *problem. l.* 24. *q.* 11. quod de Academicis Epictetus *l.* 1. *c.* 5. ἀποπυρεύεσθαι, *igniri,* Autori *de mund. c.* 4. & ἀποανθρακεύεσθαι, *in carbones redigi,* Lucian. *dial. marin.* 10. quâ denique ἀποθεύεσθαι, *Deum fieri*; quo modo Amelius apud Theodoretum *therap. l.* 2. ἀμέλει καὶ ἀναλυθέντα πάλιν ἀποθεοῦσθαι καὶ θεὸν εἶναι, οὐδὲν ἧττον εἰς τὸ σῶμα καὶ πάλιν σάρκα καὶ τὸν ἄνθρωπον καταβαίνειν. sive, *inter Deos referri*: qui Romanorum Imperatoribus homos haberi soli-tus. unde de nostro Lucianus in *Pseudomant.* Θεὸς Μάρκος ἤδη. & Tertullianus *apolog. c.* 34. *Maledictum est ante apotheosin Deum Cæsarem nuncupare.* alluserit eò Seneca cùm Claudio illudens Ἀποκολοκύντωσιν tanquam ἀποθέωσιν dixit, idque tituli Satyræ suæ in ejusd. obitum conscriptæ dedit, ut Dio Cass. testatur *l.* 60. de quo videndus V. Cl. Heinsius. Frustrà siquidem est hîc Xyl. cùm τὸ ἀποχαισαρεῦσαι suspicatur significari, *imperio aut rerum summâ deponi.* quem tamen secutus est Jo. Meursius in *Lexic. Græcobarb.* ubi τὸ ἀποχαισαρεῦσαι, adducto etiam Marci loco hoc ipso, *à Cæsaris dignitate dejici,* exponit. Sed & Annotator Lugd. *de Cæsaris statu dejici.* ut ἀποχαισαρεῦσῃς sit *imperium amittere,* ac *Cæsareatu quasi devestiri*; quomodo ἀποπαρθενεῦσαι, sive ἀποπαρθενίσαι Hippocrati *de aer. loc. & aq.* est *virginitatem deponere,* sive *devirginari,* ut Petronius loquitur. & quomodo ἀπολειτουργῆσαι Marco *l.* 10. § 21. *munere defunctum esse, & ab eodem jam cessare.* cùm eandem in istis τὸ ἀπὸ vim obtineat, quàm τὸ ἐξ huic finitimum in illis, ἐξυδατεῦσθαι *in aquam liquescere,* Dioscorid. *l.* 1. *c.* 88. ἐξελαιεῦσθαι, *in oleum verti,* Theophrast. *de caus. plant. l.* 6. *c.* 9, & 11. ἐξαερεῦσθαι *in aerem abire,* cùm eidem *lib.* 1. *c.* 27. tum & Luciano *de mort. Peregr.* & Hippocrati *de nat. infant.* ἐκπυρεῦσθαι, *igniri,* & *in ignem transire*: unde ἐκπύρωσις Stoica, quâ autumabant illi fore, ut ignis tandem omnia absumeret, & in substantiam suam redigeret; quod εἰς ἑαυτὸ μεταβαλὼν καὶ ἐκλαμβάνειν Plutarchus dixit, *de esu carn.* 1. & *de commun. notion. cap.* 27. ἐξανδρεῦσθαι, *virum fieri, in virum evadere*; Suid. quod idem ἀνανδρεῦσθαι, in *virum evadere ex puero,* Clemens *Strom. lib.* 1. *in virum ex femina converti,* dixit Theodorus in *Theolog. Orient.* ἐξανδραποδίζεσθαι, *ex libero in servitutem redigi,* Plutarch. *Anton.* ἐκθεοῦσθαι denique, *Deum evadere,* Clem. *pædag. lib.* 1. *cap.* 12. nec aliâ ratione *uniones exaluminati,* pro *alumine tincti,* Plinio dicti *l.* 10. *c.* 35.

Μὴ βαφῇς | *Nè mergaris & obruaris.* Xyl. imò *nè tingaris, nè inficiaris*: nè mores aulici *genuinam animi candorem obfuscent*: quod *inquinamentum combibere,* Septimius dixit, *de spectac. c.* 14.

Ὡς ὅτε τίς τ' ἐλέφαντα γυνὴ φοίνικι μίγῃ.

ut Hom. loquitur *Il. Σ. v.* 141. i. ut Maro *Æn. l.* 12.

Indum sanguineo veluti violaverit ostro
Siquis ebur. ——

quod nos diceremus, that you be not stained. nam quod Græci μιαίνειν & βάπτειν, nos dicimus to stain. Eum autem Homeri locum respexit Plut. *de EI Delph.* ubi dixit, eâdem usus, quâ hic metaphoricè Marcus, voce; Τὸ ἓν εἰλικρινὲς καὶ καθαρόν. ἐπεὶ καὶ μίξει σοὶ ἔπεστι ὁ μιασμός. ὃς οὐ καὶ Ὅμηρος ἐλέφαντά τινα φοινικίδων βαφῇ μιαίνεσθαί φησι καὶ τὰ μιγνύμενα τῷ χρωματίσαι εἰ βαφῆς φθείρεσθαι, καὶ φθορὰν πᾶσι μίξις ἐπιφέρειν.

Unde

Unde emaculandus autor idem in *Sympos. l.* 8. *c.* 5. Πάντα τὰ μεμιγμένα ἢ ἀμίκτων ὑποφαλίττεσθαι σοῖς σῶμιν ἔδι ποιεῖ γὰ ἡ μῖξις μάχιμα, ἡ ἢ μάχη μιλαβολιὰ μεταβολὴ δὲ πᾶς ἡ σῆψις. διὰ τᾶς τε μίξεις ἢ χρωμάτων οἱ ζωγράφοι φθορᾶς ἀνομάζωσι, καὶ τὸ βάπτειν διϊέναι κέκληκεν ὁ ποιητὴς μιανῶαι legendum. Sicut & Latinis itidem *tingere, inficere*, & colore aliquo *tincta* dicuntur *infecta*. Idem in *Roman. problem. c.* 26. Μόνον ἂν τὸ λευκὸν, εἰλικρινὲς καὶ ἀμιγὲς καὶ ἀμίαντον ἔδι βαφῆ καὶ ἀιδμησον. Sed & Porphyr. *de abstinent. lib.* 4. Καὶ ὁ μολυσμὸς καὶ ἡ μίανσις διαλεῖ τὸ μίξιν τῶ ἑτερογενῶς σοῖς ἕτερον· καὶ μάλιδ' ὅταν δυσέκπλυτον χρῶπα. ὅθεν καὶ ὅτι ἢ βαμμάτων, ἃ διὰ μίξεων σωίσανται, εἴδος ἄλλο ἄλλῳ συμπλεκομένω μιαίνειν φασίν.

Ὡς δ' ὅτι πίς τ' ἐλέφαντα χρυσὸ φοίνικι μήνη. καὶ ἔμπαλιν τὰς μίξεις φθορὰς οἱ ζωγράφοι λέγουσιν. ἡ ἢ σωμύδεια τὸ ἄμικτον καὶ καθαρὸν, ἄφθαρτον καὶ ἀκήρατον καὶ ἀκήρατον. Eâdem hac metaphorâ usus est Marcus *l.* 5. § 16. ubi dixit; βάπτεται γὰ ὑπὸ ἢ φαντασιῶν ἡ ψυχή. & *lib.* 3. § 4. Sed in partem meliorem accepta, ubi de viro bono, διεξαμωμένον εἰς βάθος. Vult ergò, καθαρὰν μένειν διάνοιαν, ut *l.* 6. § 33. aut, ut mox seſe ipſe explicat, ἁπλῆν καὶ ἀκίρατον. Senec. *epiſt.* 59. *Illi difficile est. non enim inquinati sumus, sed infecti*, i. e. ὐ μεμιασμένοι, ἀλλὰ βεβαμμένοι.

Γίνεται γὰ | ſcil. Vulgari dicterio dicitur, *Honores mutant mores*. Polybius (Suidâ citante) Πάντας μὲν γὰ οἱ βασιλεῖς καὶ φίλους σεμνοποιοῦσι καὶ συμμάχους τοὺ καινοποιήσασθαι ἢ αὐτῶ ἐλπίδων· κεχειρωμένους ἢ ἢ τᾶς σοφίας ὠφελείας ὐδεμιᾶς· ὐ συμμαχικῶς ἀλλὰ δικαιοπρεπῶς χρῆσθαι τοῖς πεπρᾶσιν (ità enim iſta legendum autumo). Ἀλλὰ ὐ δεῖ. σὲ μὲν τᾶς βασιλείας χρηστὸν π καὶ ἡμερον εἶδος ἐμφαίνειν ἑαυτῶ βασιλία ἢ καθεστηκότα, χαλεπὸν καὶ βίαιον εἶ δὲ τοὺ ἀρχομένους. inquit Ariſtides *orat. in Marc.* Qui & vitium hoc notat in Pauſania Cleombroti F. Ὃς εἶχεν ἰδίαν, ἰδιώτου σωφροσύνην· at imperator deſignatus, & cum imperio foris agens, ἐπιλέλησο μὲν ἢ εἶναι, ἐπιλέλησο δὲ αὐτὸ παπ ἢ μᾶλλον ἰέναι, ἢ ἀνδρὶ Σπαρτιάτῃ, χαλεπὸς μὲν ὢν καὶ βίαιος δὲ τοὺ συμμάχους ἀκόλαστος ἢ καὶ ὑβριστὴς δὲ τῶν διαπραττομένων· πειθοῦς ἢ δεῖ τὸν τρόπον. Graphicè verò admodum idem χαρακτηρίζει Euripid. in *Iphigen. Aulidenſ.* ſub perſona Menelai Agamemnonem alloquentis:

Οἶδ', ὅτ' ἐπόλλυς ἄρχειν Δαναΐδας σοῖς Ἴλιον
Τῷ δοκεῖν μὲν ἐγὼ χρήζων, τῷ ἢ βούλεσθ' ἐμὲ,
Ὡς παντὸς ἧς, ἀπάσης δεξιᾶς σεφιγμένον,
Καὶ δύσερις ἦσθα τοῖσι φίλοισι ξυμφορᾷ,
Καὶ δῆλος σοφίσμασιν ἐξῆς πᾶσι, κ' εἰ μήπω φίλοι,
Τοῖς πρόσθεν ἐχθρὸς ἀλλὰ τεῖσδε τὸ φιλόπονον ἐν μέσῳ.
Κἄπειτ' ἐπεὶ κατέσχες ἀρχὰς, μεταβαλὼν ἄλλος πρόσωπον,

Τοῖς φιλτάτοις ἔπειτ' ἦσθα τοῖς πρὶν ὃς σοφώτερος φίλος,

Δυσσεβέστατος, ἕως τι κλεινὸν σωτῆρ' ἔτλης δ' ὑ χρεὼν
Τὸν ἀγαθὸν, σοφώτατα μηδὲν, τοὺ τέκνου μου θυσίαι.
Ἀλλὰ γὰ βέλεσιν εἶ τάχ' μάλιστα τοῖς φίλοις,
Ἥκιστ' ὠφελεῖν μάλιστα δυνατὸς ὢν ἐτύγχανες.
Scis, puto, Trojæ præcipuis principatum Græciæ
Velle cùm nollet quidem, maximè velles tamen,
Ut modestus, & benignus, dexteras prensaveris.
Tunc tuæ semper patebant civibus cautis fores.
His dabas responsa blandus, hos salutabas prior;
Moribus tibi quæ parares gloriam in medio situm.
Nunc sed imperii potito vertisti vitæ modos:
Non amicos nunc prieres, ut fidebas, diligis:
Durus inprimis adiri, nec frequens inter lares.
Non decet mutare mores magna curantem virum,
Cujus hoc magis probanda tunc amicis est fides,
Quò magis florens amicis adjuvandis sufficit. Grot.

Scilicet, quod Menander in *Gubernat.* à Priſciano *l.* 18. relatus.

Ἐπιλάθετ' αὐτὸν ὅστις ἦν·
Oblitus est se ipse, qui esset.

(vide *l.* 9. § 3.) quod de Largio Macedone Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. *Superbus dominus & sævus, & qui servisse patrem suum parùm, imò minimùm, meminisset.* Ità, quod Martial. *l.* 11. *ep.* 6.

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Et Auguſtin. *homil.* 13. & *conc. solem.* 205. Apoſtoli illa *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 17. Τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, reſpiciens: *Primus ac peculiaris divitiarum vernis est superbia.* Idémque *conc. solem.* 212. *Morbus divitiarum est superbia. grandis animus, qui inter divitias isto morbo non tenetur. magnus dives est, & major divitiis suis, qui non ideo magnum se putat, quia dives est.* Οἱ γὰ πλουτοὶ, κἂν αὐτὸ μόνον αὐχῶσι βεβαίαν καὶ εὐτυχίας ἀντιστάσιν, φυσῶσι καὶ πνέουσι μεγάλα, καταλαζονεύονται διὰ ἀφροσύνην, καυχήματα καὶ παρρησίας καὶ γῆς ἄχθη, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἀπορριπτέον, ὥσπερ τὰ ἀλλότρια τῆς εὐσεβείας ἐν βιβλίῳ παρ' αὐτοῖς εἰ μάλα σφοδροπαθῶσι, μηδὲ μίγνυσι τῆς ὑστεραίας ἴσους διαφθείροντες ἐν ἁμίλλῃ. Philo *de vit. Moſis l.* 1. de talibus & Soliphanes apud Stobæum *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῆτε, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἐμοὶ φρονεῖτε. ——
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cælo levatis capita. ——

Pium itaque illud Pulcheriæ Imperatricis Theodoſio conjugi datum monitum, Ἀεί σε, ὦ ἄνερ, σεμνύνει λογίζεσθαι, τί μὴ ἔδα πάλαι, τί ἢ γέγραπται πᾶσι. Theodoret. *hiſt. Eccleſ. l.* 5. *c.* 18. Vide *ad lib.* 10. § 19.

Τήρησον σαυτὸν ἁγνὸν, ἁγαθὸν | Vide *lib.* 12. § 17. Paulus Timotheo, *epiſt.* 1. *c.* 5. *v.* 22. Σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. & Jacob. *c.* 1. *v.* 27. ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν, & Joan. *epiſt.* 1. *cap.* 5. *v.* 18. τηρεῖ ἑαυτὸν.

ἀνών. Epictet. l. 2. c. 8. Τί δ' ὅτι ὁ μὲν σε κρείττω ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ σὺ μενῷ ὁτῳοῦν χὴ παρεκτήσῃ, ἀδὲ τοῦτο ὁ μαιμάκτης ; ἀλλὰ χὴ καταιχμώσεις τὴν ὀπτηρίαν ; ἢ δέ σε ὀφείλει ἵνα ὁ Διὸς παρέσται. ὅπως ἂν, ἀπὸ ἀπείρας ; Ἐπιδείξασθαί σοι θέλω πῶς, χὴ λέγεις, Τοῦτον μοι σύλλαβε τοῦτον, εἰς πύρκαν, αἰδήμονα, πεδὸν, ὑπαλλόν, ἀκατάπληκτον, ἀπαθῆ, ἀτρέμονα· ἵνα σὺ ὁ συλλάβεις ;

Ἀκουσον | Vide l. 3. § 5.

Ἀγώνισαι, ἵνα τυπτῶ συμμείνῃς | Est hic revera, si dextrè accipias, ὁ καλὸς ἀγὼν ille, quem decertare Timotheum hortatur Apostolus ; decertàsse jam se testatur ipse. ἀγωνίζω, inquit, τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. epist. 1. c. 6. v. 12. &, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι. ep. 2. v. 4. c. 7. neque enim sine certamine jugi sedulòque ad salutem pertingitur. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν· inquit Dominus ; Luc. c. 13. v. 24.

—*labor ad nitendum intrare volenti.*

Silius *bell. Punic.* l. 15.

Ἵνα τυπτῶ συμμείνῃς | Ità l. 10. § 8. μόνον μετανοήσῃς χὴ ἀπολλύῃς. Plin. min. l. 1. ep. 23. *Tuam personam tibi imponas : quæ sapienti viro ità aptanda est, ut perferatur.*

Αἰδῶ θεός. | Numinis reverentia jure merito primas hic obtinet, utpote quæ sit *sapientiæ*, non תורה *principium* duntaxat, *Prov. c. 9. v. 10.* sed & ראשית *caput, principale*, ac *præcipuum* ; *Prov. c. 1. v. 7.* imò *sapientia ipsa* ; Job *c. 28. v. 28.* & *summa totius. Eccles. c. 12. v. 13.* Itaque exigenda vita cuique μὴ αἰδῶς θεοῦ χὴ εὐλάβειαν. Apostolus *ad Hebr. c. 12. v. 32.* atque ut Silius *bell. Punic. l. 15.*

Idem justitiæ cultor, quæcunque capesset,
Testes falsorum stare arbitrabere divos.

Nam mihi pro certo constat, omnium mortalium vitam divino numine temperari. neque bonum neque malum sine numine cujusque pro nihilo haberi, sed ex natura diversa præmia bonis malisque sequi. Salust. *ad Cæsar.* & Juvenc. *hist. Evang.*

Nil absente Deo loquimur : nil abdita clausum
Pectoris antra tegunt. cernit Deus omnia præsens.

Prudent. *cathemer. hymn. 2.*

Speculator adstat desuper :
Qui nos diebus omnibus,
Actûsque nostros prospicit,
A luce prima in vesperum.
Hic testis, hic est arbiter,
Hic intuetur, quicquid est,
Humana quod mens concipit :
Hunc nemo fallit judicem.

Aug. *de verb. Dom. orat.* 10. *Oculum in te non intendit suum, qui fecit tuum ?* Plaut. *captiv.* 2. 2.

Est profectò Deus, qui quæ nos gerimus, audiique & videt.
Si sibi tu me hic habueris, proinde tuum ille curaverit.

Bene merenti bene profuerit, male merenti par erit. Boeth. *consol. l. 5. extremò.* *Manet etiam Spectator desuper cunctorum præsens Deus, cujusque ejus præsens semper æternitas cum nostrorum actuum futura qualitate concurrit, bonis præmia, malis supplicia dispensans. aversamini igitur vitia, colite virtutes. magna vobis est, si dissimulare non vultis, necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis judicis cuncta cernentis.* Autor Oculi moralis, sive is Robertus Capito Lincoln. sive quis alius ; *c. 15. § 2.* ubi Bernardi illud adduxerat ; *Quovis loco, quovis anguli reverentiam habe Angelo, qui te custodit, ne illo præsente facere audeas, quod me præsente non auderes. Hic est, inquit, magni consilii Angelus, cui patens est omnis angulus. Unde quidam ;*

Cùm quid turpe paras, quod me spectante rubores,
Cur, spectante Deo, non magis inde rubes ?

Vide *l. 1. § 4.* & *l. 2. § 11.* & *l. 11. § 26.* & *l. 12. § 2.*

Σῶζε ἀνθρώπους | Ovid. *Ponti l. 2. el. 9.*

Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis :
Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.
Conveniens homini est, hominem servare, voluptas :
Et melius nulla quæritur arte favor.

Hæc enim ratione fit, ut juxtà paroemiam à Suida in literas relatam, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον efficiatur. Marcus noster, prout à Juliano in *Cæsaribus* inducitur, à Sileno interrogatus, Τί μᾶλλον ἐδόκει τῷ βίῳ τέλος εἶναι. respondit, Τὸ μιμεῖσθαι τὸν θεόν. Et secundò quærenti, Τί ποτε ἐνόμιζεν εἶναι τὸν τῆς θεᾶς μίμησιν. Ille rursus, Δωρεᾶς μὴ ἐλαχίστων, εὖ ποιεῖν ἀνθρώπους ὡς ὅτι μάλιστα πλείστους. Pythagoras verò, Æliano referente *l. 12. c. 50.* Λέγεται ἐν ἅδου θεῶν τοῖς ἀνθρώποις δίδοσθαι κόλλαξι, τὸ, τὰ ἀληθῆ λέγειν, καὶ τὸ εὐεργετεῖν ἐοικέναι καὶ τοῖς θεῶν ἔργοις ἐκάστοτε. At Strabo *l. 10.* ἐν μὲν οὖν τοῖς τοῦτο, τοὺς ἀνθρώπους τότε μάλιστα μιμεῖσθαι τοὺς θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν. ἄμεινον δ' ἂν λέγοι τις, ὅταν εὐδαιμονῶσιν. quo loco Xylander εὐδαιμονεῖν *numina recte colere*, cur sit interpretatus, ego nullus allequor. Cicer. *de natur. deor. l. 1.* *Quoniam plurima homini ab homine vel commoda vel incommoda solent oriri ; & Dei proprium est vel servare vel benefacere ; idcirco qui in gravi periculo succurrit, quive ingenti quopiam afflicti beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei cui prodest, Deus dicitur extitisse.* Et Plin. *hist. nat. lib. 2. cap. 1.* *Deus est mortali juvare mortalem : & hæc ad æternam gloriam via, hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, ut tales numinibus ascribant.* Verùm novitima ista minùs pia. Piè Gregor. Naz. *orat. pro pauperib.* Τίνα τῶν πλησίον πιωτέρων, ἐν τῷ φανῆναι χρηστῶν. ἡμῶν τὸν ἀτυχοῦντα θεὸς, τὸν ἔλεον θεῷ μιμούμενον. ὁ γὰρ ὅπως, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν, ἄνθρωπος ἔχει θεοῦ. *Sit ad cives suos in angustiis constitutos :* dum præfectum ad clementiam & condonationem

tionem cohortatur. Μίμνεσο δὲ τοῦτο διὰ φιλανθρωπίαν. τοῦτο ἔχει μάλιστα δῶρον ἄνθρωπος τὸ εὖ ποιεῖν· ἐξεστί σοι διὰν ψυχὰς μυρίας ποιήσασθαι. μὴ σχῇς τὸν χαρὸν τῆς διαίτης. Quod ἐπτοημένως paulò, liberiúsque Claudian. *de Honor. Coſſ.* 4.

Sis pius imprimis. nam cùm vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.

Vide *l.* 5. § 33.

Βραχὺς ὁ βίος | Vide *l.* 2. *c.* 17. & *l.* 4. § 17, 26.

Εἷς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς | *fructum vitæ appellat*, inquit Caſaub. quem Philoſophi dicunt *finem*. itaque quod de Heliogabalo Lamprid. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans, ſi dignus atque aptus plurimorum libidini videretur.* Diodorus in ſimili ſententia, *l.* 1. τὸν Ἀλεξάνδρου βασιλέως εὐδαίμονος βίον, τὸ πάσης χρῆσθαι τοῖς ὑπάρχουσι ἀκωλύτως. *cauſſas vitæ* Juvenalis dixit, *Sat.* 6.

Et propter vitam vivendi perdere cauſſas.

Et Plin. *lib.* 5. *epiſt* 5. *Qui voluptatibus dediti quaſi in diem vivunt, vivendi cauſſas quotidie finiunt.* Et *l.* 1. *ep.* 12. de Corellio Rufo, *quanquam plurimas vivendi cauſſas habentem, optimam conſcientiam, optimam famam, maximam auctoritatem; præterea filiam, uxorem, nepotes, ſorores; intérq; tot pignora veros amicos.* Hæc *ad Lamprid.* Caſaub. quanquam, *cauſſas vivendi* in noviſſimo hoc de Corellio aliud planè quàm finem qui Philoſophis dicitur, deſignare videtur. Notat Lucret. *l.* 3. hominibus ἀπλανησκοῖς ſolenne eſſe,

—ubi diſcubuere, tenentque
Pocula plena manu,——
——& inumbrant ora coronis,

Ex animo ut dicant, brevis hic eſt fructus homillis.

Ità illi *vitæ fructum*, ἢ ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴ, ut Petrus loquitur, *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 13. exiſtimant: at Marcus iſtîc, διάθεσιν οἰκίαν καὶ πράξεις κοινωνικὰς hoc eſt, linguâ noſtrâ (*Chriſtianam volo*) εὐσέβειαν καὶ ἀγάπην, *pietatem & charitatem*: ſive ut Apoſtolus *ad Gal. c.* 5. *v.* 6. Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη ità Paulo illi noſtro τοῦτο καρπὸς, τοῦτο κέρδος, Chriſto Domino ſuo, Chriſtianiſq; fratribus ſuis, inſervire; *ad Philipp. c.* 1, *v.* 21, 22. de quo loco videndus venerandus Airayus, qui ſolus interpretum videtur Apoſtoli mentem aſſecutus. Vide *l.* 4. § 24. & *l.* 12. § 29.

Παρὰ τῶν Ἀντωνίνου μαθητῶν | De Marco noſtro itidem Capitol. *Pro inſtituto Patris volens agere, dicere, cogitare.* Pium vult uterque, cui in adoptionem ab Adriano datus eſt Marcus. Vide *l.* 1. § 16. ubi pleraque eadem, quæ iſtîc, deprehendas. De Tiberio pariter Strabo, Καὶ τοῦτ' ὁ Διαδέξαιτος ἐκεῖνον, (Auguſtum ſcilicet) χρόνοις τῆς διοικήσεως, καὶ τοῖς στρατεύμασιν ἐκεῖνον ποιῶν. Et ipſe de ſe Tiberius apud Tacitum *annal. lib.* 4. *Qui omnia facta dictáque ejus vice legis obſervem.* Verùm hoc eum ad ſpeciem tantùm veteratoriè, quo hominum animos ſibi conciliaret, & ad tempus breve nimis, non conſtanter obſervâſſe, ex Dione diſcas licet.

Τὸ ἁπλοῦν τῆς καρδίας λέγων τὸ ἀπαλλαγμένον αὐτοῦ | Ità *lib.* 1. § 16. τὸ ὠφελοῦν ἀπαλλάττειν δεῖ τῆς ἕξεως τῶν ἁμαρτάνειν πεφυκότων. ibi vide.

Τὸ ἁπλοῦς ἀπολαύειν | Ità *l.* 1. § 16. πάσῃ συμφώνως ἑαυτῇ. Senec. *epiſt.* 74. *Virtus convenientiâ conſtat. omnia opera ejus cum ipſa concordant & congruunt.* Et *epiſt.* 20. *Maximum hoc eſt & officium ſapientiæ & indicium, ut verbis opera concordent, ut & ipſe utique par ſibi idémque ſit. obſerva itaque, numquid veſtis tua domúſque diſſentiant: numquid in te liberalis ſis, in tuos ſordidus: numquid cenes frugaliter, ædifices luxuriosè. unam ſemel ad quam vivas regulam prende, & ad hanc omnem vitam tuam exæqua. Vitium eſt hæc diverſitas, & ſignum vacillantis animi, & nondum habentis tenorem ſuum. quid eſt Sapientia? ſemper idem velle, atque idem nolle: non poteſt cuiquam ſemper idem placere, niſi rectum.* Et *de vit. beat. c.* 8. *Hoc modo una efficietur vis ac poteſtas concors ſibi: & ratio illâ certa naſcetur, nec diſſidens, nec hæſitans. quæ cùm ſe diſpoſuit, & partibus ſuis conſenſit, &, ut ità dicam, concinuit, ſummum bonum tetigit. nihil enim pravi, nihil lubrici ſupereſt; nihil in quo arietet aut labet. quare audaciter licet profiteare, ſummum bonum eſſe animi concordiam. virtutes enim ibi eſſe debebunt, ubi conſenſus atque unitas erit: diſſident vitia.*

Τὸ ὅσιον | Hoc Antonino (ſi Pauſaniæ *in Arcad.* credimus) καὶ ἐκ τοῦ θείου ἦρε, τὸ εὐσεβές. id eſt, Pii appellationem acquiſivit. quanquam Capitolinus ex aliis alias appellationis hujuſce cauſſas adducit. Eandem & Marco Suidas cum aliis tribuit. Vide ad *l.* 1. § 16. ἥμερον.

Τὸ εὐδιὲς τοῦ προσώπου | εὔδιον Xyl. rectè. *Vultu ſereno.* Flacc. *carm. l.* 1. *Od.* 37. & *Fronte ſerenâ.* Martial. *l.* 7. *epig.* 11. huic opponi videtur τὸ δύσκολον τοῦ προσώπου. *l.* 7. § 23.

Μὴ ἀπτοημένως | Vide ſuprà § 26. μὴ ἀπτοημένως.

Ὡς ἐπ' ἀδὲν ἑστάδην | *nihil enixè aut feſtinè meditabatur.* utrumque enim deſignat τὸ σπάδην, ſicut & τὸ ἐπείγειν (unde de Maximo Marcus *l.* 1. § 15. καὶ σπάδην ἐπειγόμενον.) & *feſtinè ad rem aliquam ferri.* Homer. *Il.* Γ. *v.* 293.

——τί με σπάδδεσθε καὶ αὐτὸν Ὀτρυνέες.

Et Theognis; *v.* 401.

Μηδὲν ἄγαν σπάδδου· χαλεὸς δ' ὁδὸς πᾶσιν ἄεσθαι. & *enixè in rem aliquam incumbere* Heliod. *clyp. v.* 364.

Παντὶ μὴ σπάδδου.——

Et Theogn. idem *v.* 335.

Μηδὲν ἄγαν σπάδδειν· πάντων μέσ' ἄριστα.——

ut sit istic, ὡς ἐπ' ἐλπὶν ἔσεσθαι, quod *l.* 1. § 16. ἐλπὶ ὡς ἂν τινα εἰπεῖν ποτε, ἕως ἰδρῶτ. Aristot. *ethic. lib.* 4. *cap.* 3. in charactere τὸ μικροψύχου, utrumque his verbis expressit: ὁ γὰρ ἀσθενικὸς, ὁ οἷον ὀλίγα πεσεῖσθαι ὑπονοῶν ὅτι σώσεται, ὁ μηδὲν μέγα εἰδώς. De Constantio Liban. *orat.* 3. τῆς μὲν χαυνότητος ἐκείνου ὀξέως· ὁ μὲν τι ὀξύτερον ζωὴ τεκμαιρόμενος.

Μὴ σφόδρα τοῦ μάλα καπεῖν | Vide *l.* 1. § 16. Agapet. *parænet. ad Justinian.* § 42. Νενεκῶς ἀκριβάζεται δεῖ τοῦ μὴ περιγμάτων κεῖσθαι. Συνεπιβλ. γάρ ὅτι ὁ τῆς διηνεκοῦς εὐεξίας, ῥᾳδίως ἐκπεσὼν τοῦ λίαν περισκοπεῖν.

Διαζωλᾶς ἐκ ἐλίχετο | Vide *l.* 1. § 5.

Οἱ φοβοῦντες | φοβοῦνται, δειλοὶ, τοῦ φόβου φοβούμενοι. Suid. *pavidus, qui strepitus metuit.* sive ut Maro *Æn. l.* 2.

Omnes quem terrent auræ, sonus excitat omnis.

Et hunc imitatus Silius *l.* 6.

—— *quem sonus omnis & aura*
Exterret. ——

imò cui strepitus, ubi nullus est, videtur esse. ut Ἀπιστία γὰρ τῆς φευσαμένου φοβεῖ.

Facile animo metuens audit aut fingit sonos.

quod de malè sibi conscio Eliphaz Jobi *l.* 15. *v.* 21. *Sonus pavoris auribus ejus jugiter insonat.* ut Sophocles *Acrisio*, à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 8. laudatus. indè pro *superstitioso*, & *suspitioso*, sive *meticuloso nimisque cauto* usurpatur. De Judæis *ad Diognetum* Justinus: Τὸ γε περὶ τὰς βρώσεις αὖθις φοβοῦνται, καὶ τὰ περὶ τὰ σάββατα δεισιδαιμονίαν.

Οἷον μέχρι ἑσπέρας | leg. οἷόν μόνον ἐν τῷ [αὐτῷ] μ. ε: tantâ victûs tenuitate usum, ut à mane ad vesperam loco eodem posset durare, sine ullâ alvum levandi, aut vesicam, nisi statis horis, necessitate. Casaub. *ad Capitol. Pium.* Apud Etymologum *in* σμιλεῖον mendum geminum, (quod & Sylburgium video observâsse) ubi terribilia visa dicit μειζόνων ἢ ψυχαὶ ἠδυνήθησαν τῷ φόβῳ, καὶ μὴ ἐὰν αὐτῶν ἐν τῷ μύῃσιν. reponendum ἐν τῷ αὐτῷ μύῃσιν. Quod autem hic Marcus de Pio, Dionem de Marco narrare refert, sed memoriâ, puto, lapsus V. C. Salmasius *ad Capitolini Pium.*

Χάριεν, εἴ τις δεισιδαίμων χρήσιμον | Vide Marcum in hoc Pii æmulum; *supr.* § 21. Laudat hoc & in Constantio Themistius *orat. quinquenn.* qui ubi Nestoris consilium Agamemnoni datum retulerat ex *Iliad. i. v.* 74.

Πολλῶν δ' ἀγορευόντων, τῷ πείσεαι, ὅς κεν ἄριστα
Βουλὴν βουλεύσῃ. ——

Sed & reprehensionem ejusdem, *ibid. v.* 108.

—— μάλα γάρ τε ἔοικε
Πολλ' ἀπομυθεῖσθαι. ——

Subjungit ad Imperatorem versa orationis filo; σοὶ δ' οὐκ ἔστι μέχρι γε τοῦ, ὅσης ἂν ἔχοι σκευασκεῖν, ὅπ χρῆσθαι αὐτῷ [αὐτῶ *l.*] συμβουλεύσεσθ.

σκεψαμένους. ἀλλ' εἰ [τὴν] χρὴ ζωὴν σκευάζειν τὴν ἄριστον ἐξεργάζεσθαι, ἣ τὸ ἔργον ἐπάγειν τῷ παρ' ἄλλῳ καλῶς εὑρημένῳ. Et de eodem Liban. *orat.* 3. ὧν μὲν αὐτὸς εὐσέβει, τούτων πλὴν βιβλίῳ εἰς μέσον ἄγων· τὰς δὲ πέλας συμβουλίας, οὐκ αὐθαδείᾳ φαυλίζων. ἀλλ' ἔργῳ τὸν παλαιὸν λόγον βιβαιῶν, ὡς ἄρα ἡ τοῦτό γε σφετήσεως, τὸ τῆς βιωτῆσαι εἰδέναι πλὴν ἥκιστα πάσθαι. Rectè. siquidem, quod Horat. *ac Patri.* Πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς σωφρονεῖεν ἢ κρῖναι σοὶ τὴν χρησιμωδίαν, ἢ βαλέσθαι σοὶ τὴν μελλόντων, εἰ μὴ τοῦ μὴ λόγους τὴν ἐναπειμένων παρελθόντες ἔξεπίζοιεν, αὐτοὶ δ' αὐτοῦ καὶ ἐς ἀμφοτερεῖς ἀκεραίας παρίχοιεν. Et apud Herodotum *lib.* 7. Artabanus: Ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν χρειῶν ἀντίον ἀλλήλοισι, οὐκ ἔστι πλὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρᾶσθαι. λεχθεισέων δ', ἔστι ὅπως, τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον, αὐτὸν μὲ ἐν ἑωυτῷ ἐόντα διαγνώσεσθαι· ἐπὰν δὲ παρατέθωμαι ἄλλῳ χρυσῷ, διαγνώσομαι τὸν ἀμείνω.

Θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας | *religiosus citrà superstitionem.* nisi si religiosum eo sensu accipi velimus, quo Nigidius apud Gellium *l.* 4. *c.* 9. in antiquo carmine,

Religentem esse oportet; religiosum nefas.

ut *religiosus* sit is, qui nimiâ & superstitiosâ religione sese alligaverat; quæ res vitio assignabatur. Quanquam vitio isto laborâsse cumprimis Romanos auctor est Polybius *l.* 6. ubi statum Romanum cum Carthaginiensi componens, Μείζους δ' ἐστὶ μοι δοκεῖ, inquit, διαφορὰ ἔτερα τὰ Ῥωμαίων πρὸς τὸ βέλτιον, ἐν τῇ περὶ θεῶν διαλήψει· καί μοι δοκεῖ τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὀνειδιζόμενον, τοῦτο συνέχειν τὰ Ῥωμαίων πράγματα· λέγω δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν· ὑπὸ τοσοῦτον γὰρ ἐπεισῆκται καὶ παρείληπται τοῦτο τὸ μέρος παρ' αὐτοῖς εἴς τε τὸν κατ' ἰδίαν βίον, καὶ τὰ κοινὰ τῆς πόλεως, ὥστε μὴ ῥᾳδιούργητον ὑπερβολήν. Quin nec Marcum nostrum hoc morbo immunem prorsus fuisse, cùm ex Capitolino in *Marco*, tum & ex Luciano in *Alexandro*, colligi posse videtur: nisi siquis gentis potiùs quàm regis vitium illud fuisse dixerit.

Ἴν' ὅπως ἐυσωμιδήτῳ σοι | par huic Aristippiorum, qui cùm ab eo quæreretur, quomodo Socrates diem obiisset, respondit, Ὡς ἂν ἐγὼ εὐξαίμην, *prout ipse optaverim.* Laert. *l.* 2. nec dispar Balaami illud apud Mosen *l.* 4. *c.* 23. *v.* 10. *Moriatur anima mea morte justorum; utque finis meus, qualis illius est.* Interest, quòd Marcus Pio vita compar esse desiderat, nè morte sic dispar, sed cùm vitæ retrò salubriter actæ conscientiâ placidus defungi queat: Balaam contrà morte compar esse piis ambit, cùm vitam eorundem æmulari ac sectari recuset: hoc est, ut poetaster ille apud Capitol. de Macrino,

Imp. ut & Felix sic simul esse cupit;
Ut nollet pius esse, vellet tamen esse beatus:

Quod

Quod natura negat, nec ratio patitur.

Siquidem, ut Isidor. Pelus. *l.* 1. *epist.* 468. Οὐδὲν τοῦτο ἕτερόν ἐστιν, ἢ θέλειν μὲν σωτηρίας τυχεῖν καὶ θέλειν ἧ ποιεῖν τὰ πρὸς αὐτὴν συμβαλλόμενα. Qualem autem quemque à morte deprehendi oporteat, optimè docet Epictet. *l.* 3. *c.* 5. Τί πεῖσαι καλὸν λαβεῖν ἐπείλει θάνατος; τὸν χαιρὸν χωρὶς ὕβρεως καλὸν λαμβάνει, τὸν ναυτικὸν πλόιμον. σὺ τί θέλεις πεῖσαι καλὸν πληφθῆναι; τί ποτε γὰρ ποιοῦντά σε δεῖ καλὸν πληφθῆναι; ἃ τί ἔχεις τούτου κρεῖσσον ποιῶν καλὸν πληφθῆναι, πίστιν ἐκεῖνον ἐμοὶ μὲν γὰρ καλὸν πληφθῆναι γένοιτο μηδενὸς ἄλλου ἐπιμελουμένου, ἢ τῆς προαιρέσεως τῆς ἐμῆς, ἵν' ἀπαθὴς, ἵν' ἀκώλυτος, ἵν' ἀναναγκαστος, ἵν' ἐλεύθερος. ταῦτα ἐπιτηδείαν θέλω ἐυρεθῆναι, ἵν' ἐπεῖτα δυώωμαι τῷ θεῷ, Μὴ παρέλιπον σε τὰς ἐντολάς; μὴ πρὸς ἄλλα ἐκχρεσάμην τῆς ὀρμῆς, ἃς ἔδωκας; μὴ τῆς αἰδοῦσσιν ἄλλως; μὴ τῆς προλήψεσι; μὴ σοί ποτ' ἐνεκάλεσα; μὴ ἐμεμφάμην σοῖ τῷ διοικοῦντι; ἔτοιμος, ἐπὶ τοσούτοις, ἐπὶ τοσούτοις ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ. Θέλεις ἀπαλλαγῆν ἐκ τῆς παιηγύρεως; ἄπειμι. χάριν σοι ἔχω πᾶσαν. ὅτι ἠξίωσάς με συμπαιηγυρίσαι σοι, καὶ ἰδεῖν ἔργα τὰ σὰ, καὶ τῇ διοικήσει σε συμπαρακαθῆσθαί σοι. Ταῦτά με εὐθυμοῦντα, ταῦτα γράφοντα, ταῦτα ἀναμιμνήσκοντα καλάβοι ὁ θάνατος. His gemina habet & *l.* 4. *c.* 10.

§ 31. Ἀνάνηφε | *Respipisce*, ad mentis sanitatem revertere: ab eis translatum, qui ubi crapulam edormierint, vehemúmque quem vini hausêre copiosiore contraxerant, excusserint, ad pristinum mentis statum jam redeunt. Ità τὸ ἀνανήφειν usus est Apostolus *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 26.

Ἀναχαλᾶ σαυτὸν | Metaphora, ab eis, qui animæ deliquium passi, vel inclamatione, vel aliâ aliquâ ratione revocantur.

Ἐξυπνισθῆς | *Lib.* 4. § 46. ὑπὸ ὕσπερ καθεύδοντας ποιεῖ ἡ λόγος. *Excitandi è somno & vehementer ejus causâ.* Sen. *ep.* 80.

Ὅτι ἐρῇ σοὶ ἠνέχλει | Pari imagine usus est Plutarchus de *profect. in vic.* dum Scipio videt, qui hominem subitò ἐν ἀκμῇ χειμῶνος è profundis ac sentinæ altissimo gurgite, ad bonitatis sapientiæque apicem celsissimum emergere niebatur: Ἂν ἧ ὅπου πνεῦ, inquit, συσπάσῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καὶ καθεύδοντα φαῦλον, ἀνίχτου σεῦον, καὶ σεισσεῖν. ἐν τῇ ψυχῇ μηδενὸς τὰς χθιζὰς ἀβελτερίας ἢ ἁπλότητας.

Φιλοῦν ὄρνεον χαίρει· ὑδὲν ἦτ' ἄφρ.

τὰς ἀγωνίσεις αὐτὸ διαφορὰν ἐν αὐτῷ πεσεῖν γενομένῳ, καὶ ἐφίσσον αὐτὸν ἐκλάμβανον; Vide *l.* 2. § 17. Τὰ ἧ τῆς ψυχῆς, ὄρνεις.

§ 32. Τῇ ἧ διανοίᾳ ἀδέλφοις | Corrupit hîc Xylandri verdionem editor Lugd. & mentem Marci pervertit planè, dum reddit, *rationi autem inter eos discrimen habetur.* cùm Xyl. Marci verba rectè explicans, *discrimen nullum* dixisset.

Πάσχα ἐπ' αὐτῇ | Vide *supra* § 8. & *l.* 5. § 13. & *l.* 11. § 1.

Πτεὶ μόνον τὸ πρέπον | Vide *supra* § 2. & *l.* 3. § 12.

Τὰ γὰρ μέλλοντα | Senec. *epist.* 117. *Quis nescit hoc ipso non esse bonum id quod futurum est, quia futurum est? nam quod bonum est, utique prodest: nisi præsentia prodesse non possunt.* Si non prodest, *bonum utique non est: si prodest, jam est?* Vide *l.* 7. § 8. & *l.* 8. § 26.

§ 33. Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος | Senec. *epist.* 121. *Nemo agilè meditur artus suos; nemo in usu sui hæsit: ad hæc edita pratinus faciunt.* Vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 26.

Τὸ τῆς πόδης | τὸ Lugd.

Οὐ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὐκ ἔστιν | Lugd. ὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὐκ ἔστιν. forsan, ὐκ ἔστιν, οὐδὲ κακὸν ὄντιν. ut ὐκ posterius in locum ὐ, quod est vitiosum, succedat.

§ 34. Ἡλίκας ἡδονὰς ἥδησας λησταὶ | Senec. *de vit. beat. cap.* 7. *Voluptas etiam ad vitam turpissimam venit. & infelices quidam, non sine voluptate, imò ob ipsam voluptatem sunt.* & *c.* 8. *Quid, quòd tam malis quàm bonis voluptas inest? nec minùs turpes dedecus suum, quàm honestos egregia delectant?* & Rufus *c.* 10. *Quis ignorat plenissimos esse voluptatibus vestris stultissimos quosque, & nequitiam abundare luxuriis? & c.* 11. *Multos ostendam voluptatibus obsessos, quos fatearis necesse est malos. hos esse in voluptatibus dices; nec tamen illis bene erit, quia non bono gaudent.* Ergò voluptas in adiaphoris Marco habetur. *l.* 2. § 12. & *l.* 9. § 1. Vide & *l.* 10. § 10. & *l.* 9. § 40. Cæterùm Plato in *Timæo* ἡδὺ καὶ ἀγαθὸν distinguit, ut ἡδονὴν μὲν τῆς ἄφρονα, εὐφροσύνην ἧ τῆς ἔμφρονα attribuat. Idem in *Philebo.* Ἐν ὅτῳ μείζους ἡδονὰς, ἢ πλείους εἶναι. & mox; Δῆλον, ὡς ἐν τῷ πονηρᾷ ψυχῇ καὶ τοῦ σώματος, ἀλλ' ὐκ ἐν ἀρετῇ, μαίστα μὲν ἁφθαι, μαίστα ἧ καὶ λύπαι γίγνονται.

§ 35. Ἀφαίζοντας μὲν ἄχει πρὸς τοὺς ἰδιώτας | *Respectu aliquo imperitis partim distant.* Cas. meliùs Xyl. *Usque ad certum finem privatis hominibus se accommodant.* i. e. quadantenus illis concedunt, eísque se attemperant.

Ἀντέχεσθαι τοῦ λόγου τῆς τέχνης | Vide *ad l.* 4. § 31. quæ de Stratonico & Apelle. Psaltes quidam ignobilis cùm apud Antigonum regem specimen artis ederet, rexque nunc hanc, nunc illam chordam adstringere moneret, indignatus ille, Μὴ ἡμοῦτί σοι ὕπω κακῶς, ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐμοὶ ταῦτα ἀκριβῶν μᾶλλον. Sive, ut Plut. (qui Philippo dictum constanter asserit, in *apoph. de adulat. & de Alex. orat.* 2. *Synapof. probl. lib.* 2. *cap.* 1.) Ἵνα ἐμοὶ ταῦτα βέλτιον εἰδῇς. *Absit*, inquit, *ô rex, tam malè tecum agatur, ut in istis me peritior existas.* Ælian.

l. 9. *c.* 36. Ità regibus etiam in artis ſuæ ratione concedere nefas habent artifices etiam infimi quiqi. Apollodorus iridem architectus, cùm de operibus ſuis apud Trajanum verba haberi, Hadrianus obſtreperet, Ἄπελθε, inquit, καὶ τὰς κολοκυνθίδας γράφε· τύπων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. *Abi & cucurbitas pinge tibi: ſtatuum enim rerum nihil nôſti.* Dio Caſ. *l.* 69. Οὕτως ἐν ἐκάστῃ ὕλῃ, τὸν ἁρμόσοντα τῷ πράγματι κρίνειν πᾶσα ἀνάγκη. Epictet. *lib.* 3. *cap.* 26. Idemque *l.* 4. *c.* 12. Ἐπί τι πᾶσα ἐπιστήμη κατασκευαστική ὅτι τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἀγνοούντων, καὶ οὐ μόνον αἱ ἐπιστῆμαι, ἀλλὰ καὶ αἱ τέχναι. φέρε γὰρ θέλεις, σκυτίκα, ὅτι θέλεις πέδιλα· καὶ τῆς πολλῶν καταγελᾷ σοῦ τὸ ἔργον. Vide *l.* 5. § 32.

Τὸν ἑαυτοῦ | Quænam ars eſt iſta propria hominis, quâ hominis? ſed quam cum Diis communem habet, Marcus ipſe docet *l.* 11. § 5. ἀγαθὸν εἶναι· *bonum eſſe.*

§ 36. Γαῖαν | Ità *l.* 3. § 10. Μικρὸν τὸ τῆς γῆς χωρίδιον. & *l.* 4. § 3. Πόσον γωνίδιον ἡ κατάκτησις. & *l.* 8. § 21. ἐν γωνίᾳ τούτῳ τῷ κλίματι.

Σπεῖρον τοῦ κοσμοῦ | Apollonio quærenti *utra major eſſet, terra an mare*; reſpondit Iarchas Indus, *terram mari minorem*: πλὴν γὰρ θάλασσαν αὐτὴ ἔχει. *quia terra mare continet.* ſcil. πλὴν θάλασσαν λίμνην, *mare lacum eſſe* cenſuit; non autem πλὴν ὠκεανὸν μίαν νῆσον, *terram* potiùs *inſulam*, ut Strab. *l.* 1. quocum conſentiens & Plin. *l.* 2. *c.* 66. *telluremque præcinctam circumfluo mari.* & Ariſtot. *de mundo c.* 3. ἡ σύμπασα μία νῆσός ὅτι, ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιρρεομένη. quod Mela *c.* 1. *ambitur omnis Oceano.* at verò ὑγρὸν ὕδατος, ſive *aquæ elementum*, terrâ longè majorem: καὶ γὰρ βαστάζει τὸ ὕδωρ σῶμα· *terram ſiquidem ab aqua ſuſtineri.* Ità ille aquei elementi mare partem minimam opinatus videtur, utpote qui ſubtus terram aquarum neſcio quas ſomniabat abyſſos, quibus ea quaſi ſuſpenderetur, cùm *aqua* contrà *terra ſuſtineat*, ut recte Plin. *l.* 2. *c.* 65. Verùm Marcus *guttulæ* inſtar obtinere vult ad mundi hujus univerſi ambitum; qui eleganter, ut γῆ στιγμή, *l.* 4. § 3. ità πίλαι καὶ σταγὼν, hoc loco dicitur. Apud Eſaiam itidem *c.* 40. *v.* 15. Numini divino collati populi univerſi, dicuntur eſſe, ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου. *ut gutta ſitulæ*, hoc eſt, inſtar guttulæ, quæ ſive inter effundendum deciderit, ſive poſt effuſum liquorem in fundo ſubſiderit, de menſura juſta nihil minuitur: & *ut pulvis lanciam*, (nam Græci βροτὸν ζυγὸν perperam reddunt) hoc eſt, inſtar pulviſculi, qui poſt aromata effuſa lanci adhæret, nec de juſto pondere tamen quicquam deperdit deprehenditur.

Ἄξιον βαλαντίου | *Lib.* 12. § 32. ἐν πόσῳ βαλαντίῳ τῆς γῆς ἔρπεις; πλὴν παγίδα βῶλον. i. e. *glebam patriam*, pro agro ſive fundo dixit Syneſ. *epiſt.* 38. & Apul. *Mileſ. l.* 1. *Hymettos Attica*, & *Iſthmos Ephyræa*, & *Tænaros Spartiaca*, *glebæ fertiles*, *æternum libris felicioribus conditæ*, *meæ vetus proſapia eſt.* Ità enim habet editio Colviana. *Tænaros*, inquam, non *Tmedus*: ut nihil opus ſit, quod Cl. Salmaſius voluit. *prolegom. in Solin.* pro *Spartiaca Sporadicam* ſubſtituere, cùm Tænaron in tractu Laconico agnoſcant Pauſanias & Stephan. *de urbibus.* *Athon* autem ideò forſan nominat Marcus iſtic, quia tanquam magnum & ſtupendum quoddam commemorant Athon montem à Xerxe perfoſſum, cùm in Græciam trajiceret. quid enim magni perfoſſus Athos, ſi βῶλαξιον fuerit, ſi glebulæ duntaxat rationem obtineat.

Σπυρὶς τῆς αἰθρίας | Vide *l.* 2. § 14, 17.

Ἐναφανιζόμενα | Vide *l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 14. & *l.* 7. § 10. & *l.* 12. § 32.

Πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται | Vide *lib.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23. Autor *de Mund. ad Alex. cap.* 6. Ἀρχαῖός τις λόγος καὶ πάτριός ὅτι πάντων ἀνθρώποις, ὡς ἐκ θεοῦ τὰ πάντα. καὶ διὰ θεοῦ ὑπὸ σωίσκιον ὑδάτων ἡ φύσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀπαρκὴς, ἁρμοσθεῖσα τῆς ἐκ τούτου σωτηρίας. Quod Apoſtolus *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα. & mox: τὰ πάντα δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε. Et *ad Roman. cap.* 11. *v.* 36. Ἐξ αὐτοῦ, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα.

Τῷ κοινῷ ἡγεμονικῷ | Quod *lib.* 7. § 75. τὸ τῆς κόσμου ἡγεμονικόν. *animæ univerſi.* Vide *l.* 4. § 40.

Ὁρμισθείσα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν | Forſan ἁρμισθεῖσα. Vide *l.* 7. § 75. & *l.* 9. § 28. Vide & Briſonem *infrà ad* § 38.

Ἐπιζυμώματα | Vide ad *lib.* 3. § 2. Ocellus Lucan. *de univerſ. c.* 1. § 8. Πάντα ἔχει τὸ πᾶν, τὰ μὲν ὡς μέρη, τὰ δὲ ὡς ἐπιζυμώματα. eadem & ἐπακολουθήματα Philo dixit libro *de providentia.* cujus fragmentum, imò ἀπόσπασμάτιον bene magnum exhibuit Euſeb. *præpar. l.* 8. *c. ult.* ubi inter alia: Καὶ μὴν δὴ τὸ πρὸ τούτων ἀναγκαιότατον ἔργον ἐπακολούθημα δὲ τούτῳ κατὰ τοῦτο· ἀλλ' ὅμως παρέχεταί τινα ἀφέλειαν ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτάς.

Καὶ τὸ ἀναπλήσειεν | Virgil. *Georgic. l.* 3.

Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,

quaſi veneni expertes antè fuiſſent: quod & è noſtris nonnullis, ſed fruſtrà, placuiſſe videtur.

Πᾶσαν κακοήθειαν | Vide *ad l.* 3. § 11. τῶν περὶ θεούς.

Ἄκυρα | Vide *lib.* 8. § 30. Joan. Chryſoſt. *in Geneſ. cap.* 3. *v.* 18. ἀκύρους vocat κατάρας ὑπομνήματα· non tamen quaſi ab initio iſta non fuerint, ut Auguſtinus cenſuit, *de Gen. contra Manich. l.* 1. *c.* 13. Sanius idem ipſe *de Gen. ad liter. l.* 3. *c.* 18. *Ab initio creata, in ſuo genere utilia, & ad univerſi ornatum perfectionemque conducentia, parvo loco haberi, quòd in locis ab homine cultis frequentiora exiſterent.* neque aliud Joan. voluit.

§ 37. Ὁ τοῦ νοὸς ἰδίωμα | Idem argumentum tractat, *l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 9. § 32. & *l.* 11. § 1. & *l.* 12. § 24, 35.

§ 38. Τὸ

§ 38. Τῶν ὑποκειμένων | Ità *l.* 4. § 34. συμπτώσεις καὶ συμπλοκάς. & *ibid.* § 45. συμφορὰς ὕλης. & *l.* 7. § 9. συμπλοκὰς ὑλικάς. Vide & Senec. *de benef. l.* 4. § 7. *ad l.* 5. § 8.

Πάντα ἄλλοις ὑποπίπτειν | Ità *l.* 7. § 9. πάντα ἀλλήλοις ὑποπίπτει. Hoc est quod Briſo in Oeconomico a Stobæo adductus *tom.* 2. *tit.* 82. Ὅτως ἔχει πατ' ἄλλαλα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καθάπερ καὶ τὰς ἀλύσεις τὰ κρίκοι. τῶνος γὰρ ἐξ ἀλλάλαν ἀρτίωνται, ἀλλάλοις τ' ἀναδιδόντι, καὶ ἐξ ἀλλάλων ἀνωδίνοντος. ἔτσι δὲ πᾶσα, τὸ πᾶν ὅλον, καὶ τὸ ἐξ ἀρχᾶς ἀναλάβει. καὶ δεῖ τὸν βίον ἢ πραγμάτων ὑπεῖναι ἂν βέλη ἐλάφῳ, εὐρήσεις καὶ τὰ λοιπὰ ἐξ ἀνάγκας, καὶ τὰ ἐξῆς ἀλλάλοις ὑποπίπτοντα.

Πάντα οἷόν ἀλλήλοις | Ità *l.* 7. § 9. ἐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ.

Διὰ τὴν τοπικὴν κίνησιν | *per motum localem.* κίνησιν. Xyl. & Caſ. forſan, συνάντησιν, *connexionem. l.* 4. § 34.

Καὶ σύμπνοιαν | Vide *ad l.* 4. § 27. συμπαθῆ. Stoici apud Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Ἕνα τὸν κόσμον εἶναι, καὶ τοῦτον συμφασμένον· ἐν ᾧ τὸ κόσμῳ μηδὲν εἶναι κενόν, ἀλλ' ἡνῶσθαι αὐτόν· τόνον γὰρ ἀναγκάζειν τὴν ἕξιν τὴν ἐγκειμένην σφῶν τὰ ὑπήγεια σύμπνοιαν καὶ συμπάθειαν.

§ 39. Οἷς συγκαλήφεται | Ità *l.* 4. § 26. συμπλαθῆτο πᾶν τὸ συμβαῖνον.

Συνάφομεν ἑαυτόν | τί γὰρ ἀφεμοδήτειον ; *l.* 7. § 57. Vide & *l.* 3. § 16. & *l.* 4. § 34.

Φίλοι, ἀλλ' ἀληθῶς | quod Petrus *epiſt.* 1. *c.* 1. *v.* 22. φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον.

§ 40. Πρὸς ἃ κατασκεύασας | Vide *l.* 5. §. 16. Senec. *ep.* 76. *Quæ confuſio rerum, eadem & hominum eſt. navis bona dicitur, non quæ pretioſis celatior pictis eſt, nec cujus tutela ebore cælata eſt, nec quæ fulvis & opibus regiis preſſa eſt ; ſed ſtabilis & firma, & juncturis aquam excludentibus ſpiſſa, ad ſecurſum ferendum maris ſolida, gubernaculo parens, velox, & conſentiens vento. gladium bonum dices, non cui deauratus eſt balteus, nec cui vagina gemmis diſtinguitur ; ſed cui & ad ſecandum ſubtilis acies, & minus remorantem omne ruptura. regula, non quam formoſa, ſed quam recta ſit, quæritur.* Apul. *de Deo Socratis. Æquè divites ſpectari debere, ut equos mercamur, neque enim in emendis equis phaleras conſideramus, & baltei polimina inſpicimus, & ornatiſſima cervicis diviſia contemplamur, ſi ex argento & auro & gemmis monilia varia gazæ appendent, ſi plena artis ornamenta capiti & collo circumjacent, ſi frana cælata, ſi ephippia ſucata, ſingula aurata ſint. Sed iſtis omnibus exuviis amotis, equum ipſum nudum, & ſolum corpus ejus & animum contemplamur, ut ſit ad ſpecim honeſtus, & ad curſum vegetus, & ad vecturam validus. jam primum in corpore ſi ſit*

Argutum caput, & breves alvus, abſcſque terga,

Luxurieſque toris animoſum pectus honeſtis,

præterea, ſi duplex agitur per lumbos ſpina. colo enim non modo perniciſſimum, verumetiam permodeſtum pervehat. Vide & Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom.* 7. *orat.* 2. Vide & Galen. *ad lib.* 4. § 19. ſed & *l.* 9. § 31.

Ἔχει ἢ ὅπως ἢ τοῦ παντὸς | de *homine quoque*, perperam cepit Xyl. de *univerſo*, ſive *universi* rectore, Caſ. rectè.

§ 41. Μεμιμῆσθαί σε θεοῖς | Idem *ſupr.* § 16. & *l.* 9. § 1. Epictet. *l.* 1. *c.* 27. Πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος, μὴ ὑπομένειν ἀφαιρεσίας τῶν ἀγαθῶν, μὴ ὑπομένειν ἐπιπλοκὴν τοῦ κακοῦ. εἶτα τὸ πλωτάριον, ὅταν μέτε σφάσματα μετεσῆναι δυνηθῇ, μήτε τὸν ἐμποδίζοντα ἐκτυφλώσας, (quo modo Ulyſſes Cyclopem) κάθηται, καὶ πίνει, καὶ ὃ θέλει πλεῖ, λοιδορεῖ τὸν Δία, καὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ἄλλου. pront impii illi, Eſaiæ *c.* 8. *v.* 21. Idem *l.* 4. *c.* 7. Ἐὰν μὲ ἐν τούτοις μόνοις ἡγήσωμαι τὸ ἀγαθὸν τὸ αὐτὸ καὶ συμφέρον τοῖς ἀκολούθοις καὶ ἐν ἑαυτῷ, ἐλεύθερος ἔσῃ, ἴσος, εὐδαίμων, ἀβλαβὴς, μεγαλόφρων, ἐυπρεπὴς, χαρὰν ἔχων ἀπὸ πάντων τῶν θεῶν, μεθεμὲ μεμφόμενος μηδενὶ τῶν ἐν ἑαυτῷ γινομένων, μηδὲν ἐγκαλῶν. ἐν δ' ἐν τοῖς ἐκτὸς καὶ ἀπροαιρέτοις, ἀνάγκη καλύπτεσθαι αὐτὸν, ἐμποδίζεσθαι, φθονεῖσθαι τοῖς ἐκείνων ἔχουσι ἐξουσίαν, ἃ πεφύκασιν καὶ φοβεῖται· ἀνάγκη δ' ἀπιθῆ εἶναι, ἄπρα βλαπτόμενον, ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ ἄνισον, ὡς αἰεὶ αὐτῷ τὸ πλεῖον θέλοντος. Eadem prorſus dicit, quæ Marcus, ſed inverſo ordine, hoc loco.

Τὰ ἐν ἡμῖν ἀγαθὰ καὶ κακὰ κινοῦμεν | *bona & mala tractaremus.* Xyl. *ad ea inclinaverimus.* Meric. verùm leg. *κρινοῦμεν. judicaverimus.* quo ſenſu κατέκρινα prius dixerat. atque ità Athen. *dipnoſoph. l.* 15. Οἱ δ' ἀρχαῖοι καὶ τοὺς θεοὺς ἀνθρωποειδῶς ὑπονοοῦμενοι. *At priſci homines humanâ formâ præditos Deos exiſtimantes,* ſive, ut vulgò loquimur, *ſupponentes.* Tollemus obiter parmendum ex Ariſtotelis codicibus. *ethic. Eudem. l.* 7. *c.* 6. Ubi vulgò legitur ; Καὶ τότῳ χαίρομεν κατὰτι, κατὰτὸ πρὸς τοὺς ἄλλους φιλίαν. leg. κρίνει, quod & Aretinus advertit, qui, *judicat*, vertit.

Διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφοράν | *propter hanc rerum differentiam.* Xyl. *Si cum opinione differentia ad res iſtas inclinaverimus.* Caſ. Quaſi διαφορὰ τοῦ ἀδιαφορεῖν oppoſitum. Verum Marco τὸ διαφέρειν πρός τι, eſt *ad rem aliquam adſcendam*, vel ſimpliciter *ferri*, ut idem uſurpat *l.* 5. § 1. vel *cum ſolicitudine & animi inquietate ferri.* Vide *lib.* 9. § 27, & 36. Verò itaque, *dum ad ſpectandum*, non in eo ſenſu *contendendi* vocabulo ſumpto, quo διαφέρεσθαι τινί τινος, *de re aliqua contendere*, ſed quo πρός τι, *ad rem aliquam*, quam ſtudiosè proſequitur, *contendere* quis dicitur.

§ 42. Πάντες τὶς ἐν ἀποτέλεσμα συμβαίνειν | imò, non πάντες tantum, ſed & πᾶσα, συμβαίνει

τις ὢν" Apostolus *ad Cor. epist. 2. c. 6. v. 1.* Et, πάντα συνεργεῖ. *ad Rom. c. 8. v. 28.*

Οἱ μὲν εἰδότες καὶ ἐπιστημόνως, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως | Xyland. *pars scientes & certo ordine, pars inscii.* Videtur εἰδότες legisse. quanquam eòdem recidit, utrumlibet admiseris. Verùm ἐπιστημόνως, *intelligenter*, potiùs, vel *intelligenter*, etiam reddidisset. ἀνεπιστάτως, *citra cognitionem* hoc in illud legeris, ciecum haud interest: nisi quòd illud τὸ εἰδότας, illud τὸ ἐπιστημόνως, potiùs respondere videatur. Bernard. *de grat. & lib. arb.* Operatur Deus *salutem suorum, aliquando per creaturam sine ipsa, aliquando per creaturam contra ipsam, aliquando per creaturam cum ipsa. multa enim fiunt hominibus salubria per insensibilem, & item per irrationabilem creaturam: quæ idcirco dixi fieri sine ipsa, quod non quæat, intellectu carens esse vel conscia. Multa quoque mutuum aliis utilia facit Deus per malos, sive homines, sive angelos, sed quoniam invitos, ideo contra ipsos. nam dum nocere cupientes, juvant, quantum* [*quantumvis*] *aliis valeat utilis actio, tantum* [*tamen*] *ipsis perversa meret intentio. Perrò per quos & cum quibus operatur Deus, boni sunt, vel angeli, vel homines: quia quod vult Deus & agunt pariter & volunt. nec sunt operis tantùm ministri per effectum, sed & operantis quodammodo socii per consensum.* Et mox: *Utitur ergò Deus in salutem suorum irrationabili item & insensibili creaturâ, tanquam jumento vel instrumento, quæ jam expleto opere, nusquam erunt. utitur creaturâ rationali, sed malevolâ, quasi disciplinæ virgâ, quam correcto filio in ignem projicias, tanquam sarmentum inutile. utitur & angelis & hominibus bonæ voluntatis, tanquam commilitonibus & coadjutoribus suis, quos peractâ victoriâ amplissimè munerabit.* Synes. *epist. 57.* Αἱ κακοπραγίαι δυνάμεις ἐν κόσμῳ σωτηρίου μὲν τῇ χρείᾳ τῆς προνοίας κωλύουσι γὰρ τὸν ἀξίως κολάζοντες. εἰσὶ δ' ὅμως διαφυσεῖς τε καὶ ἀπορρήτους. ὁ γὰρ διάκειται πῶς γνωμῶν ὁ τιμωρὸς ἢ δαίμων ἢ ἄνθρωπος, ὡς λυτεργίαν τοῦτο εἰσφέρον διῆ ἀλλὰ τῇ μοχθηρίᾳ τῆς φύσεως χαριζόμενος, ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς ἐπιχειρήσας. Exemplum habes in Assyrio rege apud Esaiam *c. 10. v. 5, 7.*

Καὶ τοὺς καθεύδοντας | Etiam dormientes cooperari ad ea quæ in mundo geruntur, Heraclitum dixisse aiierit. cum tamen Heraclitus idem dixerit, referente Plut. *lib. de superstit.* Τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀποστρέφεσθαι. *Vigilantes in mundo uno & communi versari; dormientes in suum singulos & privatum recessu quemque concedere.*

Ἐξ ἐξουσίας δὲ | *Superabundanter operâ.* Xyl. *quantum in se est.* Cas. *abundè*, sive *ex abundanti*, Italus Gelen. *de spe. fidei, c. 15.* ἐκ περισσείας γὰρ καὶ ὑπὲρ τὸ καθῆκον δίδωσι, ὅτι ἀρχέτυπος ἡ κατάληψις τῆς παιδὸς. *ex abundanti est, quod officium.* ἐκ περισσείας, sive *ex abundanti* agere dicitur, qui liberaliter, ultra id quod exigi potest, aut necesse fuerat, aliquid vel concedit, vel largitur, vel quocunque modo facit. inde apud Rhetores, τὰ ἐκ περισσείας καλούμενα ζητήματα, de quibus Hermogen. *de inv. lib. 1. c. 3.* & ἐκ περισσείας ζητουμένης, & ἐκ περισσείας λέγειν, *ibidem*; ubi alia ac generosa, quàm ea quæ objectans, objicere potius se crimina alicui pretendunt. eodem sensu, ἐκ τῆς ἐξουσίας Marcus dixit *l. 7. § 56.* *Ex abundanti*, inquit, & istiusmodi homines ad mundi opus operam conferunt istam, quia fati effectum, dum eidem reluctantur, illustrant.

Ὁ μεμφόμενος | *qui obiurgat naturam*; & Deos mavult emendare, quam se. Senec. *epist. 10.*

Καὶ ὁ ἀντιβαίνων περιῴκηται | *Deus in bonum usum malè facta vertuntur, ejus consiliis subtrahi, etiam qui ejus consiliis repugnant.* Greg. Rom. *in Job. l. 6. c. 14.* ità Assyrius Esai. *c. 10. v. 5, 11.* Denique de eis qui faciunt quæ non vult, facit ipse quæ vult. Aug. *de corrept. & grat. c. 11.* Et *in Ps. 135.* *Per eam creaturæ voluntatem quæ facta est quod creator noluit, implevit ipse quod voluit. nam ipse, quod contra voluntatem Dei fecerunt, de ipsis facta est voluntas ejus.* Vide *l. 8. § 35.*

Τῷ τοίνυν ἔχεσθαι ὁ κύριος | Vide *l. 9. § 42.* Chrysipp. *de natur. lib. 2.* à Plutarcho relatus *de contradict. Stoic. c. 31.* & *de Comm. n. notit. c. 32.* Ἡ κακία φησὶ τὰ λοιπὰ συμπτώματα ἔχει δυσχέρειαν· ὃ δὲ αὐτὴ πως ἔχει τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον· οὐδὲ γὰρ ἄπως εἶπε, τὴν ἀρχὴν ἔχειν τοῦ εὖ τὰ ἐναντία δὲ ἂν τἀναντία ἦν. Vide *supr. annot. c. 1, συμπλοκὴν καὶ γλοιῶδες τι χος.* Sed & Plato in *Theæt.* à Theodoreto etiam adductus *therap. lib. 12.* Ἀλλ' ὅτι ἀπολλυσθαι τὰ κακὰ δυνατὸν οὐκ ἔστιν· ἀναγκαῖον γάρ τι τοῦ ἐναντίου αἰεὶ εἶναι ἀνάγκη. Non necessarium profus, at conducibile tamen, nec nostri negant. Assertant. *l. 5. c. 7.* *Virtutes aut contrarios habent vitia contraria; aut non est quæ exercentur adversis. hoc enim Deus consuluit malorum voluit esse diffusam; ut qualitatem boni malo sciamus, item mali ex bono: nec alterum sine intelligi jubeto altero potest. Deus ergo non condit malum, ut ratio virtutis censeri possit.* Enchir. *c. 10.* *Ab hac summa & incommutabiliter bonâ Trinitate creata sunt omnia, & non æqualiter, nec immutabiliter bona, sed tamen vita etiam singula. Simul vero universa valde bona; quia ex omnibus constat admirabilis pulchritudo in qua etiam illud quod malum dicitur, bene ordinatum & suo loco positum, congruentissime commendat bona, ut magis placeant & laudabiliora sint. neque enim Deus omnipotens, rerum cui summa potestas*

bonus sit, nisi modo fineret malum esse aliquid in operibus suis, nisi esset adeo omnipotens & bonus, ut bene faceret etiam de malis. Et c. 96. *Quamvis enim ea quæ mala sunt, in quantum mala sunt, non sint bona, tamen ut non solum bona, sed etiam sint & mala, bonum est quædam talia esse & hoc bonum, ut essent & mala, nullo modo fineretur ab omnipotente bono; ea præcedente dubio quidem facile est quæ sequuntur, facere; tam facile est quod non sequitur, posse non facere.* Helius ergo judicavit, *mala hæc fore, quam mala nulla esse permittere.* Ibid. c. 27. Vide Petr. Lomb. *l.* 1. *dist.* 46.

Ἐκεῖνο πάντως σοι καλῶς χρήσιμον] Differt ac eleganter hoc differit Clemens *Strom. l.* 1. Αἱ μὲν σπουδαιότεραι βουλαὶ τε καὶ ἐνέργειαι, μεσιτευόμεναι ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, καὶ δι' ὧν ἂν νήφοντες οἱ φιλόσοφοι, συνεργοῦντες δὲ ὑπὸ τῆς καθόλου περιοικούσης ὅπη τὸ τέλος ὁδηγοῦσι, κἂν νοσηρὸς ᾖ ἡ αἰτία, μόνην ὅλως τῆς θείας προνοίας, τὸ καθ' ἑαυτὸν τῶν ἐξ ἀποστάσεως ἐκπίπτειν κακίαν, ἀχρεῖον καὶ ἀφορμὴν ὀδύνης, μηδὲ μὴν κατὰ παῖδα βλαβερῶν αὐτῶν ἡγεῖσθαι. τῆς γὰρ θείας σοφίας καὶ ἀρετῆς καὶ δυνάμεως ἔργον ὄντι, ἃ μόνον τῇ ἀγαθοποιεῖν φύσει τὸ εἶναι ἐστίν, οὐκ ἂν τὸ θεῖον, ὡς τὸ πυρὶ τὸ θερμαίνειν, καὶ τῷ φωτὶ τὸ φωτίζειν ἀλλὰ καὶ κακόν, μᾶλλον δὲ καὶ κακῶν ὁπωσοῦν ἧττον ὄντως πάντη, ἀγαθὸν ἢ καὶ χρηστὸν τέλος ἀποτελεῖν καὶ ὠφελίμως τοῖς δοκοῦσι φαύλοις χρῆσθαι. Inculcat idem paulo & Augustinus *de Gen. ad Manich. l.* 1. *c.* 2. *Deus bene utitur etiam malis. epist.* 141. *Sicut malis, Deus bonis male utamur, dum non corrigimur; sic cæteris Deus, etiam malis eorum bene utitur, ad justitiam suam & exercitationem suorum.* Et *epist.* 59. *Sed illorum iniquitate est, male uti bonis operibus suis; sicut illius sapientiæ est, bene uti malis operibus eorum.* Idem *in Psal.* 54. *Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum, cujus malus usus ipsis est, ut corrigantur; aut in ipsis malis, ut boni per illos exerceantur.* Et *in Psal.* 36. *Habet aliquem locum malus, quem bene utitur Deus ad profectum justi, quem de pectore accipiat latro, ut palea in fornace artificis, aut palea, ut nutrimentum pergatur.* Sæpe id inculcat. Et *in Psal.* 77. *Utuntur eis, quæ bene, id est, convenienter & juste fiunt, ea conversione, qua tractuntur ejus bonitate, qui male.* Et *in Psal.* 100. *Deus bene utitur malis operibus hominum, justis ad præmia, malis autem malis operibus Dei.* Et *epist.* 48. *Ipsa malitia Dei bonitate, quia bene utitur etiam malis, vel angelis vel hominibus. cum enim ipsi vitio sua mali sint, ille de malo eorum bene facit.* Idem *in Psal.* 101. *Summa omnis non sineret fieri male, nisi omnipotens etiam de malo facere posset bene.* Et *de Trinit. c.* 6. *Quia est omnipotens, justus, bonus, etiam de malis potest facere bona, sive compescendo, sive cum ea voluerit, prorsus ad utilitatem eorum cogendo atque convertendo, vel justissime puniendo, omnia namque ista bona sunt. & Deo bono & ipsa omnipotenti dignissima, nec tamen sunt nisi de malis: quid igitur malum, quid omnipotentius eo, qui cum mala aliter facit, bene etiam de malis facit?* Possent & alia plura congeriri. Verum ista forsan quibusdam nimia videbuntur. Chrysippus certè ipse gemina fere his habet, *de Dis l.* 1. referente Plutarcho *de Stoic. contradict. c.* 33. Ὅτι ταῦτα (τὰ κακὰ) ἀπηγόρευται καὶ τὸν Διὸς λόγον, ὅτι δεῖ κολάσει, ἢ ἐστ' ἄλλως ἢ ἔνεκα σφῶν τὰ ὅλα οἰκονομεῖσθαι.

Ὁ τὰ ὅλα διοικῶν] Vide *l.* 5. § 21. & *supra* § 5.

Τῶν σωμάτων] ita *l.* 7. § 19. τὰ ὅλα σωματά, & *infra* § 43. σωμάτια εἰς ταυτόν.

Οἷον ἐ συπλεκομένῳ γελοίῳ σίχος] Locum hunc illustrat nobis Plut. *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 13. adductus ipsis Chrysippi verbis, quæ in animo proculdubio Marcus habuit, cùm hæc scriberet. Ea ex *l.* 2. *de natura* sic habent: Ὥσπερ γὰρ αἱ κωμῳδίαι ὑπογεγράμματα γελοῖα φέρουσιν, ἃ καὶ ἴσασι πρὸ ὀλίγου φαῦλα, τῷ δ' ὅλῳ ποιήματι χάριν πρὸς θεωροῦσιν ὧν λέξεις ἂν αὐτῷ ἐφ' ἑαυτῆς τῷ κακίας τοῖς δ' ἄλλοις ἐν ἀχρήστου ὄψιν. Interest tantum, quod Marcus σίχον dixerit, Chrysippus ὑπογεγραμμα φαῦλον, sed uterque γελοῖον, dixerit, hic ad hominem pravum, hic ad pravitatem hominis ipsam retulerit. Audi tamen ex parte Plutarchi, quam subjunxit, centuriam: Πρῶτον μὲν ἴσ, inquit, τῷ κακῷ χαίρειναι καὶ τῷ θεῷ θεῖρειν, ὥσπερ τὸ φαῦλον ὑπογεγραμμα γέλοιον καὶ τῷ τὸ ποιητὸ βλάπτειν, πάσαν ὑπόνοιαν τῆς ἀτοπίας ὑφαιρεῖται. ἴσασι δὲ τὸ μὲν φαῦλον ὑπόγραμμα τῶν κωμῳδίαν κομῳδοῦσι καὶ σωθῆναι σφῶν τὸ τέλος αὐτῆς, ἐφιεμένων τὰ γελοῖα ἢ καχασμώδη τῆς διατάξεως, ὁ δὲ παγκρατὴς καὶ ὕψιστος καὶ δημιουργὸς Ζεὺς, καὶ ἀειστοκρατῶν καὶ πάντων Πανδαμάτωρ, ὁ δεσμὸν δυνάμενος μέγα καὶ ποικίλον καὶ πολυμαθῆς δημιουργὸν τῶν κόσμων, ἀλλὰ θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἄρχων καὶ βασιλεὺς ἀποφαίνων ἐξ ἴσης καὶ ἀρετῆς ὁμολογουμένως καὶ μακαριότητος, οὐ σφὸς τὸ κάλλιστον τῶν καὶ σπουδαστῶν πάντων ἑαυτὸν λαβὼν καὶ συμφέροντα καὶ πατρικὸν καὶ τιμιώτατον (quod Marcus *supr.* τὸ τοιοῦτο ἐχρήσατο ὁ κόσμος) ἃ μὲν οὖν πρὸς θεὸν καὶ κοινῶν ἢ καλὰ γίγνεται ἐπαινοῦσιν. ἐπὶ τὸ μὲν φαῦλον ὑπόγεγραμμα τῷ ποιήματι πολλοσημείου ὄντι, καὶ πικρὸν ὑπόγειν παιπάσαν ἐν τῷ καμψοῖα χωρίον καὶ ὑπὸ πλεονάζει τὰ τοιαῦτα, ὅτε ὁμοῦ τὸ ποιεῖν δοκοῦντων ἀπόλλυσι καὶ λυμαίνεται τῷ χάριν τῆς ἢ καλῆς ἀναπαύεται πάντα μεγέμματα, καὶ πᾶς ὁ βίος ἐν ἀνίᾳ ἐν παρόδοις καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορυφίδος ἀγωνιῶν καὶ ἐντάττων, καὶ παρηρόμενος, καὶ ἐπιδὴν ἔχων μέρος τοῦτον μηδὲ ἀνεπίληπτον (ὡς ἔπει λέγεσιν) αἰσχρὸν ὄντι δεσμῶν ἀπάντων καὶ ἀπορίας τον. Quanquam pro Chrysippo Marcóque multa forsan dici possent, si candidam saltem ac benignam interpretationem verborum utriusque admitteremus: verum

ulteriùs de his impræsentiarum non lubet disserere. Illud tantùm adjiciam; in Plutarchi animadversione verba illa, παγῶς καὶ ὑγιὴς καὶ δημώδης Ζεὺς vitiata videri. quid enim habet commune παγῶς καὶ ὑγιὴς? Et primâ quidem facie videri possit, levi cuiusmodi inflexione σωτὴρ καὶ ὑγιὴς legendum esse? σωτὴρ καὶ ὑγιὴς Deus pater noster dicitur Lucian. c. 44. v. d. et Joan. *Apocal.* c. 1. v. 17. & c. 2. c. 8. & c. 22. v. 13. Verùm locum istic τὸ σωτὴρ καὶ ὑγιὴς quem habeat, non video. Itaque malim cum Plutarcho ipso facem præferente legere, παγῶς καὶ σωτὴρ καὶ δημώδης. Sic enim Plut. *de Stoic. contrad.* c. 29. Ὥστε οὐδὲ τῷ Διὶ τὰ ἐναντία καὶ ἀμίκτως καὶ πατρῷα δίκαια καὶ νόμιμα.

§ 43. Μηδ' ἅλις | Lucian. itidem *de astrolog.* Τὰ ἔργα ἐφορᾷ αὐτῶν δαείσατο, τῇ Ἀφροδίτῃ μὲν εἰπών, *Iliad.* ε. v. 429.

Ἀλλά σ' ἐγὼ ἐπιοίδα καὶ ἐσσομένοισι φάτιζω,
πρὶ ἢ τῷ πλήμεν,

Ταῦτα δὴ Ἀρμοδίῳ καὶ Ἀλκιδάμαντι πάντα πεπόνηται. Gemino usus argumento Plutarchus *in lib. de tranq.* dum quorundam omnia ambientium vanitatem retundit. Ἀλλ' ἴσως, inquit, τοῖς μὲν Στωϊκοῖς οἴοντο πάλιν, ὅταν ἀκούσωσι τὸν σοφὸν μηδὲ μόνον φεύξεσθαι καὶ δίκην καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλὰ καὶ βήσεσθαι καὶ γραπτὸν καὶ πωλητὸν καὶ βασιλέα θεσπεσιώτατον αὐτοὺς καὶ πάντων ἀξιώτατον τούτων. Καίτοι καὶ ἡδονὴν ἄλλος ἄλλου. ἔχων διαιρεῖ, ὁ μὲν Ἐπικούρου, ὁ δὲ μητρῴου, ὁ δὲ κορδακικὸν ἐπονομάζεται καὶ τὴν Ἀφροδίτην ὑπὲρ Διὸς, ὃς ὁ μὲν αὐτὴν πολιτικὸν ἔρωτα, ὁ δὲ γάμον, ἀποστέλλει καὶ διαλάμπει. Ir mox: Οὐ πάντων δὴ πάντων ὄζει· ἀλλὰ δεῖ τὸ Πυθαγορικὸν γενέσθαι παιδίοις, αὐτὸν κελεύειν ὅταν χρηστὸς θεὸς ἐν ᾖ πόρνῃ, καὶ μὴ θεὸς ἄλλην ἄλλοτε βιαζόμενον ἀπεικάζειν τὴν φύσιν. Vide *ad l.* 4. § 27. Ibid. & Epictet. *dissert. l.* 3. c. 22.

Διάφορα μὲν | Vide *ad l.* 9. § 9. Senec. *quæst. natur. præfat. l.* 1. *Omnium siderum æqua ortus, occasusque diversa conservantium vices.*

§ 44. Εἰ δὲ ἦν | ἦν ἴδιον παράλογον videtur. est enim novi argumenti exordium. Vide *l.* b. § 3.

Καλῶς ἐδιδάσκετο | Ita *l.* 3. § 4. Ταῦτα δὴ ἀεὶ ἐν ἀνδρὶ πάντως. & *l.* 9. § 28. Εὖ ἔχει πάντα. Vide & *l.* 7. § 41. Epictet. *dissert. l.* 3. c. 24. Τὸν ὄντα κακῶς διοικεῖσθαι τὰ ὅλα, εἰ μὴ ἐπιμελεῖσθαι ὁ Ζεὺς ἀεὶ ἐκάστου πολίτου, ἵν' ὅσην ὁμοίως αὐτοῦ ἀλλὰ ταῦτα ὁ θεμιτὸς, εἰ ὅπως ἐνθυμηθῶσι *l.* c. 26. Καὶ ἐρεῖ τις· ἀλλὰ τῷ μὲν ἀγαθῷ ἀνδρὶ οὐδὲν ἔσται κακὸν οὔτε ζῶντι οὔτε τεθνηκότι· ὁ δὲ κακὸς ἀεὶ κακῶς πράξει; ὅπως ὁ Ζεὺς ἀμελεῖ καὶ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῶν φαύλων, καὶ δικαίων, καὶ μοχθηρῶν; οἷς μόνοις χρῆται παραδείγμασι τοῖς τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου, ὅτι καλόν ἐστι, καὶ καλῶς διοικεῖ τὰ ὅλα, καὶ ὅτι ἀνθρωπίνῃ ἀρετῇ οὐδὲν ἔστι κακὸν, ὅτε ζῶσι, ὅτε τεθνᾶσιν. quæ manifestissima Socratis sunt ex Platon. *apologet.* mutuata. Vide *ad l.* 10. § 31.

Ἀδύνατον δὲ διὸς | Vide *l.* 2. § 21.

Ἀπαύστως καὶ ἔργον | *ampletti & acquiescere.* hoc est enim τὸ στέργειν, φιλεῖν καὶ ἀγαπᾶσθαι, ut Marc. *l.* 4. § 31. Demosthen. *de corona* Ἢ οὐκ οἶσθ', ἔφην ἐγώ, διεξιὼν καὶ στέργω, καὶ συνήδομαι. *acquiescam, & contentus sim.* Isocrat. *ad Demonic.* Στέργε τὰ παρόντα. *præsentibus acquiesce, contentus esto.* Plut. *Antonio.* Νῦν δὲ τὰ παρόντα στέργομεν. *nunc vero præsentibus contenti sumus.* Proxime à Suida laudatus est. Ναὶ ναὶ ὁ θεὸς ἀνὴρ καὶ δεσπότης, τὰ παρόντα στέργων. Incertus autor apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 10.

Πάσχειν ἀνάγκη μὴ διὰ θεὸς δεῖ·
Στέργειν δ' ἑκόντα.

Tu exhibes enim non patiens & gemens;
Sed amare fatum. Seneca.

Et apud eundem *tit.* 10. Sophocles

Στέργειν δ' ἁμαυτὸν, καὶ δίδου στέρνα,
Σοὶ τὼ κυδοιμὼ, καὶ μὰ γαστέρ' τὼ χλιδὼ
Amare oportet vos, ac dispertire
Non genere fortem, ut alienigenam?

Ita enim accipio illa, Σοὶ τὼ κυδοιμὼ, quomodo Ilaetus dixit *Ἔρις ἔστι* ——

pro, *Rutilus, inferat impetum.* Vide *l.* 2. § 46. & *l.* 5. § 8. & *l.* 7. § 9. & *l.* 10. § 21. Theodoretus denique *Græc. l.* 1. Ἔκφυσις δὲ ἀνθρώπων, πάλιν μαθεῖν εἰθίλουσα πυκὶ, φοιτᾷ μὲν τὸ διδάσκειν ὀκνοῦσα, στέργει δὲ τὰ σεσοφισμένα τῶν ἐμῶν μαθημάτων. Ir mox: ἐγὼ δὲ ἐμοὶ ἐμὲ ἀρκούμενος στέργω τὸν πατέρα. Ita fere vertit Accius Lucius, *ut ego me esse, quem fortuna finxit, & fide contentus sim.* Hæc est ea quam prius dixerat, σεσοφισμένη λογισμὸς, καὶ ἐπὶ αὐτοῖς στέργει τὰ διδάσκοντα. Et in synaxi certa, apud Hierocl. *in Pythagoræ* Ἀνάγκη στέργειν πᾶν ὅτι συμβεβήκασιν ἐν ἀνθρώποις ἀδιέξοδα ἀστόχητα ἀπροσδόκητα. Idcirco dicebat ὁρᾶν μὲν χρῆναι ὅπως τις στέργειν ἐθίσεται τὰ ἐκ τοῦ ἀναγκαίου, ἀλλὰ καὶ τὰ πλείονα ὀργυιὰν ἀπέχοντα, non sentiat tantum, sed & quæ ad ipsum. de Scopa Polybius Sundâ referente: ἐκ τοῦ στέργειν τοὺς πολίτας, ἀλλ' ἐκ τοῦ φοβεῖσθαι. quod ille ita interpretatus ipse, ἐκ τοῦ ἐχθίστους εἶναι τοῖς πολίταις, inquit. Lucianus item à Budæo adductus: ἐν δὲ τῷ αὐτοῦ ἕκαστος στέργων ὅτι δίκαιον τοῖς ὑπερορίοις. *quisque ita se gerens ut æquo decretu cæteri gerere soleant.* Et apud eundem autor infrequentatus: ἐκεῖνος εἶναι δυνάμενος στέργειν ἀπαγγέλλετο τούτοις· *illis contentus esse posse.* Laban. *tom.* 3. de Ἀλεξάνδρου τοῦ κεκτημένου, ᾧ στέργειν ἄξιον, ἐπαινεῖ τὰ πλείονα. Χαίρει. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ἡ ἐλαία ἐν αὐλῇ, ἐν ποτῷ μύκητες, γῆ ἡ τὰ χρηστὰ ἄστεως ἐν ᾧ στέργειν τὴν παρεσκευὴν τὴν εὐδοκιμοῦσαν, ἢ ἐν τῷ ζητεῖν, ἐν ᾧ ἐλαίᾳ. Locum ipsum

ἀγαπᾷν usurpatur. Liban. *in vit. Sud.* ὁμωμαχὰν ἢ ἤδη τοῖς παροῦσιν ἀγαπῶσιν. *præsentibus contentum fore.*

Ἢ μηδὲ θύσω, μηδὲ εὐχόμενδε | Apul *de Deo Socrat.* Nullus, inquis, Deus rebus humanis intervenit. cui igitur preces allegabo? cui votum nuncupabo? cui victimam cædam? quem miseris auxiliatorem, quem bonis fautorem, quem adversitatum malis in omni vita circumspectorem, quem denique, quod frequentissimum est, jurejuranda arbitrum adhibebo?

Ἔξεστι δὲ ἐμοὶ βαλδίσαι | Καὶ σοφιστὴν ἢ ἀναγνώστην, ut Tatianus contr. Græc. Ità *l.* 9 § 28. μὴ ἢ σὺ εἰκῇ.

Κατὰ τὴν ἑαυτοῦ καταδολὴν | Vide *supr.* 5. 16, 40. & 4. 5. § 16. & *l.* 9. § 23.

Πόλις ἢ πατρὶς, ὡς μοὶ Ἀντώνιος | Ità Cicer. contr. Rullum 2. *Patria communis omnium nostrum.* & Modestin. in *Pandect. l.* 59. *tit.* 1. *leg.* 33. *Roma communis nostra patria est.* Seneca verò *ad Helv. c.* 6. de eadem, sensu haud paulò latiore, ratione hominum ex omnibus locis terrisque eò confluentium, ibique sedes figentium fusè. Quæ vide. Eamdem porrò de duobus quomodo de Italia Plinius *l. hist. nat. præf.* Unam cunctarum gentium in toto orbe patriam fecisti Romam, tactione quodammodo totius generis humani communicata. Τὴν Ῥωμαίων, ὦ πόλεις, πόλιν ἅπασι κοινὴ πατρίδα ὁ χαλκοῦς ἐχ ἑνὸς μὴ πείθων ἀλλ' ἀναγκάζων πᾶσι πολιτεύεσθαι. πολλαὶ γὰρ, inquit, ἐν ἑκάστῃ πόλει πόλεις οἰκοῦσιν, ἐν ἑκάστῃ δὲ οἰκίᾳ πολλαὶ οἰκίαι ξενικῶν, ἐν δὲ βίοις πολλοὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐξηγμένοι τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. Cicero *de Legg. l.* 2. *Ego enim civem me omnium duxi esse communem, & habere patriam, unam nostram, illam universam.* Ille Cato, cùm esset Tusculi natus, id præcipuè Romæ gloriatus se ferre est, itaque cum ortus Tusculi esset, civitate donatus, habuit illorum pro patria, alteram sortis. Tum, ubi in Attica eodem ostendisset, unde se Euripides *Ione*,

——— πατρὶς γάρ οἱ Ἀθηναίων πόλις.

subjungit. Sic ego & cum patriam dicam, qua nihil dulcius, quæ exoptii fumus. Sea mihi est carissima, cum præsertim, tu quia reipub. nomen & universa complexus es. dulcis autem quæ multò secus est ea quæ parvula, unius fere familiæ, itaque ego esse hanc tam magnam profus nunquam negabo, dum illa sit mihi, quæ in ea continetur. Duplici ergo patriæ nomine Marco Roma, & nostra maxime, & civitatis natu & Romæ situr est. Cæterùm

Ὡς ἢ ἀνθρωπ. ὁ κόσμος | Ita Theodorus Atheus, εἷς πατρὶς ὁ κόσμος. Laert. *l.* 2. in *Philip.* quod idem & alii. Vide *ad l.* 2. § 16. & *Lg.* § 11. Herculis est apud Tragicum vox, à Plut. *de exil.* & Strob. *tom.* 2. *tit.* [illegible] laudata:

[illegible] ἢ Θηβαῖος ἢ ξὺν εὐτύχει
[illegible] ἀστοῖσι πατρὶς Ἑλλὰς εἰσαεί.

Argivus an Thebanus? haud mihi fulhi
Adscribo; patria urbs est Græcia quælibet.

Verùm latiùs patriam suam porrigit Crates Thebanus apud Laërt. *l.* 6. in *Hipparchia*:

Οὐχ εἷς πάτερ μοι πύργος, ἀ μία στέγη
Πάσης ἢ χώρης, ἀ πόλισμα ἀ δῆμος
Ἑτοίμῳ, πλὴν ὀνείδεσι πάρα.
Mihi patria non urbs una, non una est domus:
Verùm quot ædes, quot domos tellus habet,
Totidem mihi sunt æquum hanc vitam lecta. Grot.

Sed & Socrates, de quo Plut. *ibid.* Ὁ ἢ Σωκράτης βλέπων, ὡς Ἀθηναῖος, ἢδὲ Ἕλλην, ἀλλὰ κόσμου εἶδε φύσας, ὡς ἂν τις Ῥόδου εἴπειν, ἢ Κορίνθου ἢ μηδὲ Σκίου, μηδὲ Ταινάρου, μηδὲ Κεραυνίους ἐπίκλησιν ἑαυτὸν. Subjungit Plut. ex Euripid.

Οὐσῶν πολιτῶν δ' ἄπεσον αἰθέρες,
Καὶ γῆν ἐμοὶ πιεῖν ἔχουσ' ὑγρὰς ἐκ ἀγκάλας
Ἥκω πρὸς ἧς πατρίδος, ἡμῖν ἥτις εἶ σὺ.

Senec. *epist.* 102. *Primum humilem non accipio patriam; Ephesum, aut Alexandriam, aut siquod aliud est istiusmodi frequentissimum negotiis, latius celebratum illi patriæ ipsi, quodcumque fulmen & nati cursu circumit suo cingit, hoc omnia vocabulum, intra quod jacent maria cum terris, intra quod aer humanis affectibus fecundus etiam contagium, intra quod deprimit tot numina in actus suos exsultantia.* Democritus idem apud Strob. *tom.* 2. *tit.* 40. Ἀνὴρ δὲ σοφὸς πᾶσαν γῆν βιοῖ· ψυχῆς γὰρ ἀγαθῆς πατρὶς ἡ σύμπασα χώρα. Quod Euripides *ibidem*, laudatus ex Musonii *l.* [illegible]

Ἅπασα γὰρ γῆ πᾶσι φαίνεται βροτοῖς
Ἄπασα ἢ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς.
Patet omne cælum præpeti Jovis alito:
Ita terra quævis patria est forti viro. Grot.

Et in eumdem sensum Naso *Fast. l.* 1.

Omne solum forti patria est; ut piscibus æquor,
Et volucri vacuus quicquid in orbe patet.

In Homeri epitaphio è veteri marmore à Falkenburgio *ad Nonni Dionysiaca repertæ* [illegible]

Πατρὶς ἐμοὶ χθὼν αὕτη.——
Patria mihi tellus est hæc.——

De Christicolis Justin. *ep. ad Diogn.* Πᾶσα ξένη πατρὶς ἐστὶν αὐτοῖς καὶ πᾶσα πατρὶς ξένη. Distinctiùs, & ad Marci mentem proximè, Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; μέρος πόλεως, ἐκείνης μάλιστα τῆς ἐν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις· μετὰ ταύτης ἢ τῆς ὡς ἔγγιστα λεγομένης, ἢ τί δὲ μικρὸν τῆς ὅλης μίξεως. Et *c.* 15. Τῶν ὅλων πόλεως πολίτην, καὶ τῆς μεγάλης καὶ τῆς ἀκρας. Sed & Senec. *de otio sap. c.* 31. *Duas respublicas animo complectamur; alteram magnam & vere publicam, quâ Dii atque homines continentur; in quâ non ad hunc angulum respicimus, aut ad illum, sed terminos civitatis nostræ cum sole metimur; alteram cui nos adscripsit conditio nascendi. Hanc aut Athenarum erit, aut Carthaginis fortasse, aut alterius alicujus urbis, quæ non ad omnes pertinet homines, eadem tempore utrique*

[illegible] *majori minorique, quidam tantum mino*[illegible] *quidam tantum major*. [illegible] *primo* genere est Marcus noster.

Τὸ πᾶς πλεῖστον | Vide *l.* 5. § 12. & *inf.* § 45, 54.

§ 45. Τῷ ὅλῳ συμφέρει | Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § [illegible]

Ὅσα ἀνθρώπῳ ἢ ἑτέροις ἀνθρώποις | Leg forsan, καὶ ἑτέροις. hoc est, *ea quæ hominum alicui* [illegible] [illegible] *non universo tantum, sed hominibus etiam a*[illegible] *aliquo modo conducere.*

Κοινότερον | *Sed nunc vocabulum utilis accipimus latius; ut etiam rebus mediis pateat.* Xyl [illegible] τὸ συμφέρον, sive *conducibile, nunc vulgari more accipitur,* [illegible] *de rebus mediis enunciatur.* [illegible] *l.* 2. § 9. [illegible] τὸ συμφέρον enim sive *conducibile* de rebus mediis dici Stoici vix concesserint, quæ illi χρήσιμα [illegible] esse aiebant, ἀλλ' οὐκ ὠφέλιμα, id est, *utilia*, sed non *conducibilia*. Vide ad *l.* 3. § 6, 11. & *l.* 8. § 7. Item Porphyr. *de abstinent.* ubi Carneadis [illegible] [illegible]; Ἕκαστον [illegible] ὅταν τοῦ πρὸς ὃ πέφυκε καὶ [illegible] τυγχάνῃ τέλους, ὠφελεῖται. subjungit, κοινότερον δὲ τὴν ὠφέλειαν [illegible] ἀλόγων, [illegible]

§ 46. Ὥσπερ προσίσταται | Ὅσπερ Xyl. legit [illegible] Lugd. ὥσπερ exhib. προσίσταται, *al.* [illegible] *offendere, molestum esse, tædio afficere.* Ita Dionys. Halic. *de dictione* [illegible] [illegible] κόσμος πολὺς [illegible] παρ' αὐτῷ [illegible] τὴν ἄλλην κατασκευὴν, προσιστάμενος ταῖς ἀκοαῖς. id est, [illegible] quod alibi dixit idem, κόπτων τὴν ἀκρόασιν. confirmat autem hoc diserte id quod à Marco hic dicitur, tenorem unum eundemque visorum dictorumve, continuum, fastidium afferre, quanquam contra Jo. Chrysost. *in* [illegible] *Cor. ep.* 2. [illegible] αὐτὴ ἡ καινοτομία πᾶσι προσίσταται. [illegible] *novatio ipsa* [illegible] *offendebat.* Idem itidem *in* [illegible] *Hebr. orat.* [illegible] de rudimentis pietatis Christianæ primis, quæ *lactis* nomine apud Apostolum designantur; Ὅσα γὰρ πῶς ἡμῖν [illegible] προσίσταται (τοῖς τελείοις utique) ἀλλ' ἐκείνοις [illegible], [illegible] αὐτοῖς. *Hæc* [illegible] *adultioris* [illegible] *nunc offendunt; cum illi tamen rudiores tunc* [illegible] *ipsos neutiquam offenderent.* atque isto quidem sensu τὸ προσίστασθαι hic sumi oportebat, si ὥσπερ legeremus. Verum ὅσπερ malim; quia [illegible] ut significet, hic potius προσίστασθαι, *contingere, evenire*, quomodo Plato in [illegible] [illegible] προσίσταται αὐτοῖς. *Hæc* [illegible] *quidem facere* [illegible] Et Porphyr. *de abstinent.* *l.* 1. Platonicum illud explicans, [illegible] δεῖπνα [illegible] ὄναρ, φησὶ, προσίσταται.

Ἀεὶ τὰ αὐτὰ | Quærit Aristot. *problem.* *l.* 2[illegible] q. 14. Διὰ τί τὰ αὐτὰ συνεθιζομένοις [illegible] φαίνεται, καὶ λίαν συνεχῶς προσφερομένοις οὐχ ἡδέα.

Summa solutionis est: ὅτι τὸ μὲν ἔθος ἕξιν [illegible] τινὸς ἐν ἡμῖν ποιεῖ, οὐ πλήρωσιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφέρεσθαί τι, πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ καθάπερ αἰτιον. leg. καὶ expuncto, καθάπερ ἀγγεῖον. & in proximis, pro ἔστι γάρ τι καὶ ἡ ἐπιθυμία. ἔστι γὰρ [καθάπερ ἀγγεῖον] τι ἡ ἐπιθυμία. adfirmant sequentia: αἱ μὲν ἕξεις γυμναζόμεναι αὔξονται καὶ ἐπιδιδόασι· τὰ δὲ ἀγγεῖα [illegible] οὐδὲν μείζω γίνεται. διὸ τὸ μὲν ἔθος, ὂν γυμνάσιον, αὔξει τὴν [illegible] ἕξιν· τὸ δὲ συνεχῶς προσφερόμενον, σάττει μὲν καὶ πληροῖ τὴν ἐπιθυμίαν· ἧς πληρωθείσης, οὐκέτι προσιέμεθα. Plutarch. in *prolog. Moralia*, [illegible] ἄπαντες, [illegible] καὶ [illegible] ἡ [illegible] Isocrat. *ad Demon.* § 12. Τὰς ἐπιδείξεις [illegible] τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς [illegible] [illegible] Contra;

[illegible] μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

Euripid. *Orest.* Idemque *apud* Stob. [illegible] 63

Κόρος δὲ πάντων· καὶ γὰρ ἐκ καλλιόνων
Λέκτρων ἐν αἰσχροῖς εἶδον ἐκπεπληγμένους·
Δαιτὸς δὲ πληρωθείς τις, ἄσμενος πάλιν
[illegible] προσβαλὼν ἥσθη [illegible].
Rerum satietas omnium est. turpiores
[illegible] [illegible] *domi*
Et plenus [illegible]
Non [illegible] *compendariis* [illegible] *gaudet.* Grot.

Gregor Naz. *de pace orat.* 3. [illegible] καὶ ὅπως καὶ [illegible] κόρος ἐστὶ, καὶ [illegible] [illegible] [illegible] εἰς ἄλληλα [illegible] τι καὶ [illegible] In animo forsan habebat Pindar. illud [illegible]

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' Ἀφροδίσια.

Vel Homeri illud *Iliad.* [illegible] 636

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνου, [illegible]
Μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο.

vel etiam Moschi illud *Idyll.* [illegible] 71

[illegible] κόρος ἐστί.

Idemque *de Theol. orat.* [illegible] [illegible] τὸ [illegible] [illegible] τὸ θεολογεῖν [illegible] τὴν [illegible] [illegible] εὐχερὲς, ἀλλὰ τὴν [illegible] [illegible] τὴν διδασκαλίαν, ἀλλὰ τὴν [illegible] [illegible] μέλιτος πλησμονὴ [illegible] ἐμετὸν ἐργάζεται, [illegible] Adhuc ad Regis sapientissimi dictum *Proverb.* c. 25. v. 16. [illegible] *quod satis est comede, ne* [illegible] *illo,* [illegible] [illegible] [illegible] *tui* [illegible] [illegible] [illegible] Itaque Salvian. *ep.* [illegible] *Gratia interdum,* [illegible] *ingrate* [illegible] In Petron. [illegible]

Non [illegible]
Sed [illegible]

[illegible]

Taurus amat gramen mutatâ carpere valle:
Et fera mutatis sustinet ora cibis.
Ipsa Jovi ideo grato nos proluit haustu,
Quod per mutatas hora recurrit equis.

Cassiodor. *l. 7. ep. 36. Nemo dubitet, homines sæpe varietate recreari: quando in continuatione rerum magnum sentiatur esse consilium fastidium. dulcedo nullis, si assidue sumatur, horrescit. Serena ipsa, quamvis magnopere desiderentur, jugiter adepta sordescunt.* & *l. 2. ep. 3. dies quoque annis temporum polor, quadrifaria se diversitate componit: quæ desiderium caperet, si non vicissitudo gratiam non haberet.*

Τὰ ἀπὸ τῆς διάτης | De Circensibus Plin. min. *l. 9. ep. 6. Nil novum, nihil varium, ut sæpe quod non semel spectasse sufficiat. quo magis miror tot nihilo minus virorum tam pueriliter identidem cupere, currentes equos, insilientes curribus homines, videre.* Qui & ideo miratur, *non vulgus tantùm, sed quosdam quoque graves homines, in re mani, frigidâ, assidâ, tam insatiabiliter desidere.* Vide *ad l. 7. § 3.*

Καὶ τὰ ὁμοιοῦσθαι | Cicer. *de invent. l. 1. Omnes res in rebus similitudo est. Satietatis mater.* Et Palibius *l. 9. c. 4. Virtutes etiam ipsæ tædium pariunt, nisi gratia varietatis adjutæ.* & mox: *Ex similitudine tædium & fastidium creatur.*

Πάντα ἄνω κάτω | Allusit ad Herachti dogma illud apud Laert. *l. 9.* Τὰ μεταβολὰ, ὁδὸν ἄνω κάτω. Vide *l. 2. § 14.* & *l. 4. § 32.* & *supra § 37.*

Μέχρι τίνος ἐν; | Apud Senecam *epist. 77.* Stoicus quidam: *Cogita, quamdiu jam idem facias. ciboi, somno, libidini per hanc circulum volvitur. Ipse epist. 24. Quosdam scio eadem facienda videndique fastidio, & vitæ non odium, sed fastidium: in quod irrepsit hunc, ipsi imputemus philosophiæ, dum dicimus; Quousque eadem? nempe expergiscar, dormiam, satiabor, esuriam, algebo; effluvio: nullius rei finis est, sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac sequuntur. dies nox premit, dies noctem: æstas in autumnum desinit; autumnus hyems instat, quæ vere compescitur. omnia transeunt, ut revertantur. nihil novi video; nihil novi facio. sic aliquando & hujus rei nausea multi sunt, quidem non odio, sed judicio. Idem de ira l. 2. Hæc quosdam ego ad mortem, quid propius fugiendo, in eadem revolvi video, & nos ex ipsa mundi novitate lætum, fastidio illis esse cœpit vita, & ipse mundus: & ἰχθὺς illud: τὰ αὐτὰ πάντα. [Quidquam Lipf.] *de ira l. 3.* Quousque eadem? Lucret. *l. 3.* hoc argumento sub Naturæ persona mortis subeundæ æquanimitatem suadet, subitum quiritationem objurgat:*

Quid tibi tantopere est, mortalis, quod nimis æque
Lugubris mœstique? quid mortem ingemis, ac fles?
Nam si grata fuit tibi vita anteacta priorum,
Et non omnia pertusum congesta quasi in vas
Commoda perfluxere, atque ingrata interiere;
Cur non, ut plenus vitæ conviva, recedis?
Sin ea, quæ fructus cunque ea, periere profusa,
Vitaque in offensa est, cur amplius addere quæris;
Rursum quod pereat male, & ingratum occidat omne;
Non potius finem vitæ facis atque laboris?
Nam tibi præterea quid machiner inventumque
Quod placeat, nihil est. eadem sunt omnia semper.
Si tibi non annis corpus jam marcet, & artus
Confecti languent, eadem tamen omnia restant;
Omnia scilicet peragendo vincere sæcla.

Et paulò post:

Præterea versum atque unctum desse: nec ullas
Hoc nova jucundi possunt jam pocula saporis.

Quod idem Sen. *ep.* ſuperius memoratâ. *Ecquid habet propter quod ex ætate? voluptates quæ te morantur & retinent, consumptæ: nullius nova est: nulla non jam ordita ipsi fastidium. nihil habet vita tua in futuros annos, inane promittit. servabit.* Ille autem jugis rerum tenor Chironem etiam immortalitatis tædio affecit, si Luciano *in νεκυομαντείᾳ* credimus. Τὸ δὲ ἦν δὴ, inquit, ἄγαν ποικίλον τι, καὶ ἐκ πολλῶν ἡνωμένον ἐμοὶ ἐφαίνετο καὶ ζῶν ἀεὶ, καὶ ἀπολαύων ἀεὶ ὁμοίων, ἡλίου ἐκλείψεις, τροπὰς, καὶ ὥρας καὶ αὖ πάλιν, καὶ τὰ γιγνόμενα ἄπαντα, ἐξῆς ἴσως. ὥστε ὀλίγου ἐδέησε, διατρῖψαι διατρίψαι ἐπιλέλησμαι γὰρ αὐτῶν· ἐγὼ δὲ τὰ αὐτὰ ἀεὶ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μανθάνειν ὅλως, τὸ περιττὸν ὡς. Vid *l. 12. § 35.*

§ 47. Τεθνᾶσιν | Vide *lib. 3. § 3.* & *l. 4. § 48, 50.*

Φιλίσκου | *Philiscionis* Nicæi Comici Socratici meminit Suidas. *Philiscus* Locri, quem & antiquum appellat, Plut. *Symposi. l. 7. c. 1.* & ex Plut. Gell. *l. 17. c. 21.* Locis ferun est, cui libros *de diæta*, qui Hippocratis nomen præferunt, à nonnullis adscribi autor est Galenus *in Comment. ad lib. de diæt. in morb. acut.* quique à Plinio inter eos, è quibus sua delibavit, recenſetur.

Ἐκεῖ δὴ μεταλλαξάντων ἡμᾶς δεῖ | Eò nos commigrare & concedere oportet, quò tot ante nos heroës, principes, tyranni, oratores diserti, artifices periti, philosophi tum graves, tum & rerum humanarum irriſores, concesserunt. *ad domum* scil. *viventi cuique destinatam.* ut Job *c. 30. v. 23.* Vide *l. 3. § 3. l. 4. § 48, 50.* Senec. *epist. 77.* Eò ibi, quò omnes ejus. *quid tibi novum est? ad hanc legem natus es. hoc potes tuo accidit, hoc matri, hoc majoribus antè te, hoc omnibus posteris tuis. Series invicta, & nullis revocabilis opis, alligat & trahit cuncta. quantum te populus moriturorum sequetur, quantum à funere ferent? fortasse, opinor, essent, si multa millia tibi commorerentur, atqui multa millia hominum & animalium hoc ipso momento, quo tu mori dubitas, animam variis generibus exuunt. tu autem non putas te aliquando perventurum eò, ad quod semper tendis? nullum sine exemplo iter est.* Τὸ δεινὸν autem μεταβολὴ Marcus dixit; quomodo μεταβολὴ Plato *Phædone*: Εὐχόμεθα ἐν-

τοῖς θεοῖς ἕξεσί τε καὶ χρῆ πάντα μεθίκνεισθαι πάντα ἐνθάδε ἐκπέμπει εὐτυχῆ γίνεσθαι. βεβαλεῖν, *mutare*, sed de *sedem mutare*, *de loco in locum migrare*. Ita Aristoteles *de anim. l.* 8. c. 12. de grillis, μεταβάλλουσι ἐκ τῆς Σκυθικῆς εἰς τὰ ἔλη τὰ ἄνω τῆς Λιβύης, & de piscibus, εἰ μὴ ἐκ τῆς Πόντου, ἢ εἰς τὸν Πόντον μεταβάλλει. inde μεταβολὴ pro *migratione*. Aristot. *ibid.* τὰ μὲν ἐκ τῆς ἐχούσης τόπων πολέμια τὰς μεταβολὰς, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου. Thucyd. *l.* 1. Μάλιστα δὲ τῆς γῆς ἀεὶ τὰς μεταβολὰς ἡ εὐπορία ἔσχεν. Vid. *ad l.* 5. § 13.

Φιλόσοφοι Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 7. § 19.

Στερεμνοὶ, τύφαννοι | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 42, 43. Tragicum à Plutarch. *ad Apoll.* laudatus:

Πᾶ γὰρ τὰ σεμνὰ κἄγαθ', ἃ Λυδῶν
Μίσας ἐμώσας Κρῖσος, ἐξέρξης βαρὺ
Ζεύξας θαλάσσης αὐχένα; Ἑλλησπόντιος;
Ἄφαντις εἶδεν ἦλθον εἰς λάθας δόμους.
Ubi ille quondam fastus? ubi nunc Lydus
Dominator ingens Crœsus? & Xerxes gravis
Qui ratibus æquor junxit Hellespontium?
Abrupit omnes orcus ad Lethæi domos. Grot.

Εὔδοξος | Εὔδοξος Αἰσχίνου Κνίδιος, ἀστρολόγος, γεωμέτρης, ἰατρὸς, νομοθέτης. ἦλθε δὲ καὶ πρὸς Πλάτωνα Εὔδοξος ἐνδεκάτῳ ἔτει πρὸ τῆς Πλάτωνος τελευτῆς, ἀπὸ τῶν λαμπρυνθρίων τῆς Φρύνης. Laert. *l.* 8. qui & vitam ejus breviter describit. de eodem & Suidas. Strabo operis initio. Diodor. Sic. *l.* 1. Aristot. *ethic. Nicom. l.* 1. c. 12. & *l.* 10. c. 2. (quos libros ideo Nicomacho filio, non Aristoteli patri tribuere videtur Laertius.) Plut. *de Isid. & Osir.* in *Marcell.* & *adv. Colot.* & *adv. Epicur.* quo loco memorabile istius votum commemorat: μὴ γὰρ, ἔφη, ἐκ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ τοῦ καταμανθάνειν τὸ σῶμα τοῦ ὄντος, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος, ὡς ὁ Φαέθων, κατιδεῖν ἐπιθυμῶ. Senec. *quæst. nat. l.* 7. c. 3. Gell. *l.* 17. c. 21. Philostrat. *in Sophist.* Vitruv. *l.* 9. c. 7, 9. Petron. *in Satyr.*

Ἵππαρχος | *Hipparchus* Nicæus, insignis item Mathematicus; quam *cognitionum naturæ participem*, Plinius vocat, *hist. nat. l.* 2. c. 12. & *ibid. c.* 26. 40. *nunquam satis laudatum*; & *quo nemo magis approbaverit cognationem cum homine siderum, animasque nostras partem esse cæli.* Et mox: *eundem audemus, reprehendere etiam Deo improbante*, (hominem loqui memineris potentiæ divinæ minas gnarum, quàm vanè facer prædicat, *Psal.* 147. v. 4.) *annumerare posteris stellas, ac jugera ad nomen expungere*, (ità malim, quam, *ad numerum expungere*;) — *cælo in hereditatem cunctis relicto, si quisquam, qui successionem eam capiat, inveniatur esse.* De eodem Strabo *l.* 1. & 2. & Ptolom. in *astronomic.*

Ἀρχιμήδης | *Archimedes celeberrimus geometricæ & machinalis scientiæ.* Plin. *l.* 7. c. 37. de quo vide cum aliis, tum Plut. ex *Marcell. vit. ad l.* 5. § 1. sed & quæ ille *ibidem* de eodem refert: quo loco inter alia refertur istius ad Hieronem arrogantis sima vox illa: δός μοι ποῦ στῶ, καὶ κινῶ τὴν γῆν. *Des ubi consistam, & dimovebo tibi terram.* sive ut Lud. Vives *de art. corrupted. l.* 5. *Si alter sorget terræ globus, se dabam ad hanc tractorium, vel hunc ad illum impulsurum.* Cicer. *Tusculan. l.* 1. *Horum conversiones motusque omnes qui animo vidit, is dignus simulacro antevertit fuisse eum, qui ea fabricatus in cælo esset. Nam cum Archimedes Lunæ, Solis, quinque errantium motus in sphæram illigavit, effecit idem, quod is, qui in Timæo mundum ædificavit, Platonis Deus, ut tarditate, celeritate, dissimillimos motus una regeret conversio, quod non in hoc mundo fieri sine Deo posse putat, nec in sphæra, quidem eodem motus Archimedes sine divino ingenio potuisse finitimi.* de quo articulo vide Claudiani *epigram.* 21. De eodem autem Archimede videri possunt etiam Polyb. *hist. l.* 8. Diodor. *l.* 5. c. 7. Vitruv. *l.* 9. c. 3. Cicer. *Verrin.* 4. *pro Cluentio* & *Tusc. l.* 5. Athen. *l.* 5. c. 7. Synes. *de insomn.* Procl. *in Euclid. l.* 2. c. 3. Eustath. *ad Il. α'.* ubi ἐπισφαιρίων. & *ad Il. ι'.* ubi χειρωνάκτιον dictum refert. Rhemn. Fann. *de ponder.* & Pitid. apud Suid. *in Δυνάμεις.*

Αὐθάδεις | *Contumaces.* Xyl. *peremptorii, fidentes.* Cæsar *arrogantes*, malim. quamquam nec hoc satis arridet. neque enim in partem æquiorem usurpasse videtur Marcus istic. vixque est ut uno verbo exprimam, quod volumus sentiam. *qui de invento suis summopere placebant.* Vide *ad l.* 10. § 9.

Χλιάσαι, ὦ Μένιππε | De *Menippo* Cynico Laert. *l.* 6. Φέρε μὲν δὴ καὶ τοῦτον ἴδωμεν. τὰ μὲν βιβλία αὐτοῦ πολλὰ κωμικῶς γέγραπται, καὶ τὰ ἴσα τοῖς Μιλησίοις τοῖς κατ' αὐτὸν ἐμιμήσατο. Minus tamen de Menippo Strabo *l.* 16. Ἐκ τῆς Γαδάρων λῶ Μελέαγρος καὶ Μένιππος ὁ σπουδογέλοιος. Hunc autem de Menippo Diogenes Poluci ab inferis reverturo in Luciani *mortuis* mandata dans: Ἦν που ἴδῃς Μένιππον τὸν κύνα, (εὑρήσεις δ' ἐν αὐτῷ τὸ Κοσκινῶν καὶ τὸ Κρανίον, ἢ ἐν τῇ Λυκείῳ, ἢ ἐσκώπτοντα σφᾶς ἀλλήλους φιλοσόφων καταγελῶντα) σπεῦσον φράσαι αὐτῷ, ὅτι σοι, ὦ Μένιππε, κελεύει ὁ Διογένης, ἢ σοι ἱκανὸς παρέχειν γῆς κατιμένειν, ὅσην ἐνδάδε πολλῷ πλείω ἐπιγελάσεσθαι. & in dis. κατιμενομένῳ, eundem appellat Dialogus, Φαίδωνά τινα κύνα καὶ τὸ σῶμα καταλιπόντα, ὃν ἡμεῖς ἄρτι ἔθάπτομεν. Porro à Menippo isto, scripta χλιάσαι καὶ σπουδογέλοια Menippea dici solenne habent; ut Varronis σατύρα, & Luciani *dialogi*. Quin & libellos illos ipsos, qui illius nomine vulgò circumferebantur, ab aliis, Dionysio nempe Zopyro; Colophonio, sub Menippi persona fuisse compositos, non deesse qui tradant, Laertius testatur.

Ἐν ἄλλοις πολλοῖς ἄξιον | Vide *l.* 4. § 32. & *sup.* § 16. Dio Prus. *orat.* 16. Ἂν ἡ ἐκείνου ἐπιμ-

ὅῆς ὅτι μηδὲς ὅσιν ὅλως τῦ βίυ χεῖρ⊙, ἀλλὰ πάντες οἱ μακρόβιοι καὶ ὁλιγόχρονοι ἀθάνατοι, εἶ. πυθόμενοι καὶ σὺ πέρασιν ἤδη τῦτο τὸ πέρας, κἂν ἐπὶ πλεῖον ἔλθῃς τῦ βίυ· πλὴν λῆρον ἡγήσῃ καὶ μακάριον εὐήθειαν, τὸ νομίζειν ὅλως τι δεινὸν εἶ ἢ μεγυομένων, ἢ μίγα, ἢ θαυμαστὸν, ἢ καὶ ἀνθ, τῦ χρεὼς λύσιν καὶ φόβυ καὶ ἢ τούτων παθῶν ἀναχωρεῖν. Aristid. *in Eccon.* Οὐ δεῖ δὲ φιλοψυχεῖν, οὐδὲ τὸ εὐδαιμονίαν τύτο μετρεῖν, εἰ τις ὡς πλεῖστα ἔχε περιγράπτα, οὐδ' εἴ τις τῦ μακρῦ γήρως ἀπόλαυσιν, οἷα δὴ ἀπολαύειν εἰώθασιν ἄνθρωποι· ἀλλ' ἡγεῖσθαι τῶν κρειττόνων ἔχειν ὅσις τὸ δοθὲν αὐτῷ τῦ βίυ μέτρον εὖ τοῖς κρείττοσιν ὑπέστησεν, καὶ ὅσις, ὥσπερ πυκτὴς, πολύτλων ἀνέσεν ὑπ καὶ ἐκῶν, κατέλυσε τὸ ἆθλημα.

Εὐμβῶ | Ita *l.* 3. § 11. εὐπῶς. & *l.* 9. § 11. μὴ εὐμβοίας & *l.* 11. § 9, 18. μὴ εὐμβοίας καὶ ἀφόβητ⊙. & *l.* 7. § 22. φθεῖν καὶ τὸν παίοντα. Vide & *l.* 9. § 27.

§ 48. Τὰ ὁμοιώματα φὺ ἀρετῆ | Nihil tam candoris ingenui proprium quàm virtutes, quas ipse habeas, in aliis etiam adamare: quum *in alio sua quémq; natura delectet*: ut Plin. minor *in Paneg.* & multò adhuc magis, in aliis etiam suspicere, quibus ipse careas. Plut. idem *l.* 1. *ep.* . *Neq; enim ego, ut multi, invideo aliis bonum, quo ipse careo: sed contrà, sensum quendam voluptatémque percipio, si ea quæ mihi denegantur, amicis video superesse.* & *epist.* 17. *Scias eum plurimis virtutibus abundare, qui alienas sic amat.* Hieron. *apolog. ad Pammach. Virginitatem in cælum fero; non quia habeam, sed quia magis miror quod non habeo. ingenua & verecunda confessio est, quo ipse careas in aliis prædicare.*

Τὸ ἐυμετάδοτον. | Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 19. ἐυμεταδότυς εἶ).

Πρόχειρα | Vide *l.* 3. § 13.

§ 49. Ὅτι τοῦτό πῶν λειπῶν ἦ | Quod de corporis pondere Marcus, de robore Tullius in *Caton. Nè nunc quidem vires desidero adolescentis; non plus quàm adolescens etiam vires tauri aut elephantis desiderabam.* Objurgátque eos Senec. *de benef. l.* 2. *c.* 29. qui eis corporis dotibus non contenti, quas natura ipsis assignavit, *queruntur quòd magnitudine corporum non æquemus elephantes, velocitate cervos, fvoitate aquas, impetu tauros; quòd sagacitate nos narium canes vincant; quòd. acie luminum aquila, spatio ætatis cervi, multa animalia nandi facilitate.* Ee de ætatis spatio rursus *lib. de brev. vit. c.* 1. *Major pars mortalium de naturæ maligvitate conqverit vr, quòd in exiguum ævi gignimur; quòd hæc tam velociter, tam rapide dati nobis temporis spatia decurrant: adeò us, exceptis admodum paucis, cæteros in ipso vitæ apparatu vita desituat.* Et mox vitium hoc non vulgi solius esse peculiare ostendens: *Inde Aristoteli cum rerum natura exigenti, minimè convenire sapienti vire his esse illam animantibus tantum indulsisse, ut quina aut dena sæcula edurent, homini in tam multa magna genito, tantò citeriorem terminum stare.* Verùm Theophrasto, non Aristoteli querelam hanc attribuit Cicero *Tusc. l.* 3. *Theophrastus moriens accusâsse naturam dicitur, quòd cervis & cornicibus vitam diuturnam, hominibus tam exiguam dedisset.* Cùm Aristoteles contrarium potiùs statuat, *de gener. animal. lib.* 4. *cap.* 10. Πάντων γὰρ ὁ ἄνθρωπ⊙ πλείω ζῆ χρόνον, πλὴν ἐλαφ⊙ ὅσων ἀξιόπιστον ἔχομεν τὸν ἀριθμόν. fuerit itaque forsan Senecæ σφάλμα μνημονικόν. Pedonis gemina in *Mecen. obit.* querimonia:

Vivaceſne magis cervos decet eſſe parentes,
Si quorum in torva cornua fronte rigent?
Vivere cornices multos dicuntur in annos;
Cur nos anguſtâ conditione ſumus?

De utriusque, & molis & ætatis mensura decreto numinis acquiescere quemque Marcus hîc monet. certè de utraque solicitum anxiúmve esse nec expedit, nec proficit. Τίς γὰρ ἡμῶν μεριμνῶν δύναται ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτῦ πῆχυν ἕνα; Domini Christi verba sunt, *Matth. c.* 6. *v.* 27. quæ verba, etiamsi de *statura* accipiant plerique; at de *ætate* intelligenda Andr. Dumæus noster contendit; eúmque sensum verba facilè admittunt.

Τοσῦν ὑ ἐπὶ φὺ | Ità Bas. ποσῦτ⊙ ἐπὶ. Lugd. φὺ expuncto. Ego, transpositio malim ποσῦτ⊙ ὑ, aut etiam πῶν, ut in membrò priore.

Ὅσυν ἀφέσεως | Vide *ad l.* 8. § 17. & *l.* 12. § 23.

Στέργεις | *Acquiescis eò contentus.* hoc est enim στέργειν, vel πεί. Vide *supr. ad* § 44. quo sensu & τὸ ἀγαπᾶν haud infrequens deprehenditur. Plato *Timæo.* Ἀλλ' ἐὰν ἔτι μηδενὸς, οὗπερ παρεχόμεθα εἰκότως, ἀγαπᾶν χρή. i. e. *contenti esse debemus, si probabilia dicentur.* Cicer. *de univers.* Lucian. in *Necyomant.* Ἐπειδὴν ὁ Ἀλαχὸς ἐκμετρήσῃ ἑκάστῳ τὸν τόπον (δίδωσι δὲ τὸ μέγιστον ὀργυιῶν πεντήκοντα) ἀνάγκη ἀγαπᾶν ἑκάτερον ὅσος τὸ μέγεθος (Cimosarmydes) necesse est, ut eâ, quæ assignata est, mensurâ contentus jaceat. Idem *in Toxari.* Ἀλλ' οὐκ ἐνίοις γε ἠρέσκετε, ὅτας ἀφείδετε· non contenti fuerunt, vel, non sat habuerunt sic dimitti. Phocion. apud Plut. *in vit.* & *in apophth.* Εἶτα οὐκ ἀγαπᾷς, ὅτι μετὰ Φωκίων⊙ ἀποθνήσκεις; An non sat habes, quòd cum Phocione morituros? Isocrat. *in panegyr.* Ὥστε καὶ τοὺς ἀφειῶτας μᾶλλον τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν. non contentos esse libertate; non sat habere quòd liberi existerent. Demosth. *Philip. l.* 2. τὰ παρόντα ἀγαπᾶσθ' rebus præsentibus contentum fore. quod aliâ syntaxi. Lysias ἀγαπᾶν τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς. nec dispari figmentatu Hæbræorum אחב adhibetur. *Psalm.* 116. *vers.* 1? אֶחֱבַתִּי sat habeo. Jun. Indè ἀγαπητὸν εἶναι· satis habendum.

§ 50. Περιῤῥᾳθ φθόνυ αὐτός | Xyl. superiori periochæ

perioche ista attexuit, vertitque, *ità & de tempore admittendum est nobis, ut persuadeamur* ; ac si αὐτὸν scriberetur. melius Lugd. *admittendum est nobis, ut persuadeamus his cum quibus agimus.* Hoc, inquit, conemur: ulteriùs enim nil datur. Epictet. *l.* 4. *c.* 6. Μὴ γὰρ λέληθεί σε τοῦτο; (ἄλλως πῶσαι, ἵνα δεῖν ἀγρυπνῇ καὶ κακῷ.) ἐκεῖνο μόνον σοι λέληθεν, ἑαυτὸν πεῖσαι καὶ ὅπου πίπτομεν;

Περὶ δὲ καὶ ἀκόντων | *Etiam invitis hominibus id agendum non est, quod justitiæ ratio jubet.* Xyl. quasi Marcus velit, quod ex Platone Cicero *ad Lentul. lib.* 1. *epist.* 9. *Tantùm contendere in repub. quantùm probare tuis civibus possis: vim neque parenti neque patriæ afferri oportere.* Cùm Marcus contrà planè moneat, ubi ad consensum in rectis suasionibus aliosadigere minùs valemus, etiam invitis ipsis & renitentibus ad faciendum, quod justitiæ ratio exigere videbitur. Vide Joh. *c.* 24. *v.* 14, 15. Optimè ad Marci mentem Clemens *strom. l.* 4. Καὶ ἀπόντων τινῶν καὶ τὰ πλῆθος ἐπιτιμώντων, κἂν καλά σοι ἐπαγγέλλεται φέρε τὸ ἀνδρεῖον, ἢ φέρε τὸ δίκαιον· φιλοσοφίαν δέ τι οἰκίαις, ἢ τε γυνὴ καὶ μίλιε καὶ ἀλλότριος, κἂν παρίωσι δάκνειν ἀπειλῶσι τάττῳ, κἂν ὅτι δικαίαν ἄγγελε, καὶ ὡς κινδύνως ἐφάτως ἀπειλήσι, θεὸς τε τῆς κλήσεως ἀπόσους κινδυνεύσει, ὃν ἀρέξεται τῆς διατριβείας· διὰ ὅπως τὸ ἐν ἀδὲ ἀπωλέσει ποτὲ, ἢ μὴ γυνὴ φαύλῳ συμπέσῃ ἀνδρὶ· ὁ δὲ υἱὸς, ἐὰν φαῦλον ἔχῃ πατέρα, ἢ ποιήσῃ δικαιότερα ὁ οἰκίας· τῆς ἀρετῆς ἐχθροὶ γὰρ αἱρεῖσι. Vide *l.* 3. § 7. & paulò post *ibidem* : Ἴσμεν γὰρ καὶ πάλαι, καὶ γυναῖκας, καὶ οἰκέτας, πολλάκις, ἀκόντων πατέρων καὶ δεσποτῶν καὶ ἀνδρῶν, βελτίους γεγονέναι.

Περὶ δὲ | Cùm antè περιῶμεν dixisset. transitio non à numero ad numerum tantùm, sed & à persona ad personam, qualis & *l.* 2. § 9. & *l.* 8. § 18, & § 31. & *l.* 10. § 35. ejusmodi in sacra pagina occurrunt crebrò. *Deut. cap.* 12, *v.* 8. *Psalm.* 16. *v.* 12. & *Psal.* 18. *v.* 32, 35. & *Psal.* 77. *v.* 1, 2. Luc. *Act.* 6. 1. *v.* 3, 4. & *cap.* 17. *v.* 2, 3. Paul. *ad Rom. c.* 8. *v.* 1, 2, 4. & *v.* 15. & *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 6, 7 & 9, 10. Ità enim sumendum videtur illud Joannis *epist.* 2. *v.* 8. Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν. itaque vetus interpres vertit, *ne perdatis, sed ut accipiatis.*

Συλλέγω εἰς ἄλλου ἀρετὴν τῇ κακίᾳ | Vide *lib.* 4. § 1. & *l.* 5. § 20. & *l.* 8. § 32, 35. & *l.* 9. § 11.

Μετ' ἀναιδείας | Vide *l.* 4. § 1. & *l.* 9. § 20. & 21. § 47.

Ὅτι μὴ δεῖ ἀδικοῦντα ἀνθρώπους ὀργὴν | Leg. μὴ ὅτι, & ὀργὴν etiamsi ὀργὴ Xyl. maluisse videatur. Vide *l.* 5. § 17.

Τύχῃ δὲ συλλέγεις, ἐφ' οἷς ἐπιχειρῶμεν, ταῦτα γίνεσθαι | Deesse videtur aliquid, supplenda forsan conditionalis particula, ut sensus sit integer, [εἰ] ἐφ' οἷς ἐπιχειροῦμεν. Ità sensisse videntur interpretes: *Si id cujus causâ citatus es, consequaris.* Xyl. *Si id, cujus causâ fatus, inque mundum fui editus, factum fuerit.* Meric. *hoc est,* inquit ille, *ut desideria mea omnia rationis imperio subjiciam.* Neutrùm satisfacit. Malim, adjectâ etiam negativâ [εἰ μὴ] ἐφ' οἷς ἐπιχειροῦμεν, ταῦτ' [ἀ] γίνεσθαι· *nos quod nostrum est,* hoc est, conatos esse *consequimur, etiamsi ea ad quæ impulsi fumus, neutiquam fiant,* neq; extrà tum fortiantur conatus nostri. ἐμοὶ γὰρ liquidem, i.e. *meum* nostrum, non & *efficium*, quod in aliena potestate situm, nobismet ipsi proponebamus. Vel etiam personâ eâdem continuatâ, κἂν ἐφ' οἷς ἐπιχειροῦμεν, ταῦτα μὴ γίνεσθαι. *etiamsi ea, quæ conatus sit, non fiant.* Vide *l.* 5. § 14. Ità Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀλλ' ὑπὸ πάντας. μὴ γὰρ σὸν τοῦτο λέγειν μοι.

§ 51. Ὁ μὲν φιλόδοξος, ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν | Ambitiosus bonum suum extra se in alieno actu, favore, laude, existimatione, positum habet. Vide *ad l.* 21. § 6.

Ὁ δὲ φιλήδονος, ἴδιον πάθος | Voluptuarius in sensu sive corporis affectione. ità πάθος noster semper usurpat. ut *l.* 3. *c.* 6. & *l.* 9. § 16. ὡς καθόλου τὸ πάθος πᾶν ἀγαθὸν κεῖνθαι, ut Epicur. *ad Menæc.*

Ὁ δὲ τῶν ἔργων, ἴδιαν πρᾶξιν | Studiosus verò sive sapiens in actione sua, non & in actionis eventu, ut monitum *supr.* § 48. vel in hominum etiam quorumvis approbatione. Vide *l.* 5. § 34. & *l.* 9. § 16. De populo Atheniensi ità *Panathen.* Aristides: Εὖ γὰρ ποιεῖν, ἢν εὖ πάσχειν παρεσκεύασε. Præclarissimè, & ad Marci mentem accommodatissimè, Clemens *strom. l.* 4. de verè pio.: Ὁ δὲ ἁγνὴν καθαρὰν, καθαρὸν κέκτηται, ἀκακίαν, ἀπὸ φόβου. ἀπὸ διὰ ἡδονὰς ὅτι τῶν γνώσει ἔστιν. ὁ γὰρ ἀδικηθεὶς, οὐ τὸ λυπηρὸν ἔφωδεν ἐπὶ τὸν κύριον ἢ ἀπόλαυσιν αὐτῷ ἀγάπης ἢ θεὸς ὅλως ὀνόματος ἐλκόμενος, καὶ ὡς τὸ μὲν ἀγόμενος, ἀπὸ σιζεῖ. δῶν δὲ καὶ ἀποδοτέον ἔξωσιν κλέος ἀδικεῖ θεὸν ἀπὸ φρονεῖν τὸ ἀπαραδειλία, ἀπιμέρητός τε ὤν· ἀδὲ εἰ καὶ μισθὸν τὰ μακάριον ἀγαθὸν λήψεσθε ὅτι τοῖς ἢ ἐπαγγελίαν ἀφεῖλε. ἀλλ' εἰ καὶ λύσιος τὸν θεὸν ἐφ' οἷς ἀφεῖλε πεισθεὶν ὅσθε ἀδικεῖν· ἀφεῖλε τι ἀφ' τὸν ὀρθὸν ἐθελήσαι πᾶν ἂν, τὸ ὄντως κἀγὼ καὶ αἱρετὸν ἐξ ἑαυτῶν, καὶ ταῦτα ἀγαπητὸν εἶ ἄπαξ ἁλόμενον. Nihil sanctius dici poterat, nihil sublimius.

§ 52. Ἔξεστι δὲ τοῦτο μηδὲν ὑπολαμβάνειν | Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 7. § 2. unde videtur aliquid, quod hîc deest, supplendum, nimirum, μηδὲν [ὃ μὴ δεῖ] vel μηδὲν [κακὸν] *nihil secùs quam oportet,* vel *nihil mali opinari.* hoc enim satis est ad animum in tranquillo statu continendum.

Ἀλλὰ γὰρ τὰ φαινόμενα | Vide *l.* 5. § 19.

§ 53. Περὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι | vel

vel τῷ leg. λεγομένῳ. Sed illud potiùs. ἐοὶς τῷ λεγομένῳ λόγῳ ἴδῃ. Plato *in Phædone.*

Ἀπαρεσκόμενος | *Non negligendo, sive animum minùs advertendo & intendendo eis quæ dicuntur.* Sic *l.* 10. § 8. ἀπαρεσκόμενον. Vide *ad l.* 5. § 5. Socrates apud Plat. in *Hipp.* Ἀεὶ οἶσθα, ἐπειδάν τις λέγῃ τι, σκοπεῖν τὸν νοῦν, ἄλλως τε, καὶ ἐὰν σμικρά μοι δοκῇ σοφὸς εἶναι ὁ λόγων.

Ὡς οἷόν τε ἐν τῇ ψυχῇ τῷ λόγῳ | Hoc est, quod Plut. *de audiend.* τῷ σκοπουμένῳ προσανέχῃ τὸν νοῦν τῷ λόγῳ. Et Origen. *ad Celf. l.* 1. εἰσιλθῶν εἰς τὴν ἐν λέξεων νοῦν. Vide *Lib.* 7. § 4, 30.

§ 54. Τὸ τῷ φιλοῦντι | Vide *l.* 5. § 22.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ναῦται, ἢ ἰατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον | Rectè monet Guil. Canter. *var. lect. lib.* 7. *c.* 1. leg. κυβερνῆτα, & ἰατρεύοντα. quod interpretes tum Lat. tum Angl. non advertentes, Marci mentem neutiquam sunt assecuti. *Si gubernatori*, inquit, *nautæ, medico ægroti, contradicere, maledicere, adversari voluerint, unde aut à quo alio salutem illi, sanitatem isti speraverint?* Hos itaque lubentes promptiq; auscultant, eisq; obsequuntur, quibus cor inest, & quibus salus suamet cordi est. Plato in *Critone.* Γυμναζόμενον δὲ ἀνῆκε, καὶ τοῦτο ποιῆσαι, πότερον πάντως ἀνεκτὸς ἐποίησε καὶ ψόγου καὶ λόγου τὸν νοῦν σκοπεῖν, ἢ ἐὰν μόνου ἐκείνου, ὃς ἐν τυγχάνει ἰατρὸς ἢ παιδοτρίβης ὤν; ἐνὸς μόνου. μᾶλλον φοβεῖσθαι χρὴ τοῦ ψόγου, καὶ ἀσπαζεσθαι τοῦ ἐπαίνου τοῦ ἑνὸς ἐκείνου, ἀλλὰ μὴ τοῦ τῶν πολλῶν. Δηλαδή. ταύτην ἄρα αὐτῷ σκεπτέον καὶ γυμναστέον καὶ ἀνεκτέον καὶ ποιητέον. ὃ ἂν τῷ ἑνὶ δοκῇ τῷ ἐπιστάτῃ καὶ ἐπαινοῦντι μᾶλλον, ἢ ἅ ξύμπαντες τοῖς ἄλλοις. Καλῶς λέγεις, ἔφην καὶ τ' ἄλλα ὅτως, ἴσως μὴ πάντα διέρχομαι. καὶ δὴ καὶ ἅ δίκαιον καὶ ἀδίκων, καὶ αἰσχρῶν καὶ καλῶν, καὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πότερον τῇ ἅ πολλῶν δόξῃ δεῖ ἡμᾶς ἕπεσθαι, καὶ τῇ τοῦ ἑνός, εἴ τίς ἐστιν ἐπαΐων, ὃν δεῖ αἰσχύνεσθαι καὶ φοβεῖσθαι μᾶλλον ἢ ξύμπασι τοῖς ἄλλοις. Τοῦ ἑνὸς ἐκείνου δηλαδή. ἔστιν ἄρα. ὃ βούλεται, πάντ' ἡμῖν ὅτου φροντιστέον, ἃ τῷ ἐρῶσιν οἱ πολλοὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ὃ, τῷ ὁ ἐπαΐων ὁ εἷς, καὶ αὐτὰ ἃ ἀληθεύειν. Galen. *hortator. c.* 7. ἔτι γοῦν, εὖ οἶδ' ὅτι, τοῖς πολλοῖς ἂν ὑπερῴμην σαυτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν οὖσι πάνυ ὀλίγοις, καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις ὥστ' ἂν πλέον ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἐνὶ τῷ κυβερνήτῃ· εἰ δὲ καὶ τῷ σμικροτάτων. τάχιστα μὲν ταπεινοῦμαι, καταδηλότατον δὲ χρῄζων, τῷ σκυτοτόμῳ, πῶς ἂν ὑπ, ἵνα δεῖ σκοτεῖσθαι ὁ ἀγὼν δέῃ, σαυτῷ δόξαι τῆς κείσεως τὴν ἐξουσίαν, ἀφελόμενος αὐτὸ τῷ σφοδρότερον ἢ χρὴ σαυτὸν; In animo viderur habuisse Socratis illa apud Xenophont. *memor. lib.* 3. Ἐκεῖνο μὲν δή τι οἶδα, ὅτι ἐν πᾶσι σκέμμασι οἱ ἄνθρωποι τύπῳ μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι, ὧν ἂν ἡγῶνται βελτίους εἶναι. καὶ δὴ ἐν νόσοις, ὧν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι, τούτῳ μάλιστα πείθονται· καὶ ἐν πλόῳ οἱ πλέοντες, ὧν ἂν κυβερνικώτατον· καὶ ἐν γεωργίᾳ, ὧν ἂν γεωργικώτατον. vel etiam; quod ex Ulyssis persona Xenophon ipse, *Cyri instit. lib.* 1. Ὃν ἂν ἡγήσωνται σοφὸν τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς σκοπεῖν μᾶλλον ἑαυτῶν αὐτῶν ἴσασι, τούτῳ ἄνδρα ποτὲ ἥδιστα πείθονται· γνοίης δ' ἂν ὅτι τοῦτ' ἔστιν οὕτως ἔχει, ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κάμνουσιν, οἷς σκεπτόμενος τοῦ ὀλιγοπαθεῖν ὅ, τι χρὴ ποιεῖν καλέσαι, καὶ ἐν θαλάττῃ ἤ, οἷς σκεπτόμενος τοῖς κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται. Antiphonymus in *remariis*, referente Stobæo *tom.* 2. *tit.* 3. Ἐν μὲν τῷ πλεῖν πείθεσθαι δεῖ τῷ κυβερνήτῃ· ἐν δὲ τῷ ζῆν τῷ λογίζεσθαι δυναμένῳ βέλτιον. Epictetus itidem *lib.* 3. *c.* 24. Ὅσοις ἂν καθόλου τῷ σκοπεῖν βίον ὑπομένωμεν ἤκτηται, τί ἄλλο ἢ τοῦτον ἴδῃ δεῖ τὸν διαπονεῖν; πῆς γὰρ ὄζειν ἐν νηὶ κυβερνήτης; ὁ κυβερνήτης. διὰ τί; ὅτι ὁ ἀπειθῶν αὐτῷ ζημιοῦται. Prè Ambros. *in Pjal.* 37. De Deo medico cœlesti summo, *ipsi nos committamus, parati quo velit curari medicamine. nemo dicit medico corporis sui quemodo curandus sit. novit medicus quæ singulis vulneribus medicamenta conveniant. Si dixerit medicus medicinæ genus, quo curari æger debeat, & ille fastidit, discedit medicus, ægrumque relinquit. vides eum qui curari vult, omni modo medico acquiescentem.*

§ 56. Πόσοι μοι' ὧν ἐξῆλθον | *Quot antè me è vita exierunt, quibuscum ego una intraveram?* Ità *l.* 4. § 3. ὅσων ἤδη μετεσχολαῖς αὐτὸς σκέμμασι πυκνοῖς; Cur ergò exire me molestè feram, cùm tot mecum nati unà, jam exierint? Xyl. ἐξῆλθον, dum *venerunt*; vertit, *sensum pervertit.*

§ 57. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρόν | Sext. Empir. *Pyrrhon hypothes. l.* 1. *c.* 29. Οὐδεὶς τολμήσει ἂν εἰπεῖν, ὅτι τὸ μέλι ὑ γλυκάζει τοὺς ὑγιαίνοντας· ἢ ὅτι τοῖς ἰκτερικὸς ὑ πικράζει. Cauſſam reddit apud Suidam nelcio quis non de melle ſolùm: Τοῖς ἰκτεριῶσι πᾶς χυμὸς πικρὸς δοκεῖ, διὰ τὸ τὴν ὑγρότητα τὴν ἐν τῷ γλυκεῖ τὸν χυμὸν. & diſertiùs de melle Alex. Aphrodiſ. *problem. l.* 1. *q.* 101. Τὸ μέλι τὸ πᾶσι γλυκύτατον, τοῖς ἰκτερικοῖς πικρὸν φαίνεται· διότι χολὴν πικρὰν ἔχει πλησιάζουσαν ἐν σαρκὶ τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ. τὸ δὲ μέλι ἐπιχεόμενον τὸν ὑσυχάζοντα πικρὸν χυμὸν ἀναχεῖ· καὶ ἡ γεῦσις λοιπὸν ἀπολαμβανομένη τῆς πικρότητος τῆς χολῆς, φαντασίαν ποιεῖ, τὸ νομίζειν τὸ μέλι πικρὸν ὑπάρχειν. Gregor. Naz. *de cathedr. Conſtantinopolit.* Οὐχ ὕτω δοκεῖ σοι, τοῖς πολλοῖς, ἄνθρωπε. ἡ γὰρ ἡ φύσις τοῖς ἰλιγγιῶσιν ἰσάναι, τοῖς δὲ μαθοῦσι γήρᾳ οἱ νηφοντες· ἀλλ' ἐκ ὅτι κεφαλῇ βαδίζειν ἢ σκεπτέσθαι; τὸ μέλι ὑ πικρὸν ὄζειν ὅτε καὶ οἷς νομίζεται, νοσοῦσί τε καὶ κακῶς διακειμένοις; ἀλλ' ὑ σοὶ τοῦτο τὰ σκέμματα ἔσως ἔχει, οἷς δοκεῖ τοῖς πάσχουσιν. Idemque *de pace* 3. Ἡ αὐτὴ γῆ, ἔσκε μὲν τοῖς ἐρρωμένοις, καὶ ὑ πονοῦσι· κάμνουσι δὲ τοῖς ἰλιγγι-

ωσι

ὅτι ἡ ἀκτημοσύνη, τὸ μὴ ἐρᾶν πολλῶν πάθους ἐστὶ τὸ ἠρεμοῦν βαίνον.

Λυσσώδικλεις τὸ ὕδωρ φοβεῖται | *A cane rabioso morsi, ubi parùm occurſum eſt, ſolet aquæ timor naſci.* ὑδροφοβίαν *Græci appellant.* Celſus *l.* 5. *c.* 27. & Plin. *l.* 25. *c.* 2. *Inſanabilis ad hoſce annos rabidi canis morſus, pavorem aquæ, potúſque omnis afferens odium.* quo tamen loco remedium è cynorrhodo mulieri in ſomnis indicatum narrat, quo deinceps complures ſervati ſint. Idémque è cane ipſo petitum remedium commemorat, *l.* 29. *c.* 5. *Eſt limus,* inquit, *ſalivæ ſub lingua rabioſi canis, qui datus in potu fieri hydrophobos non patitur. malto tamen utiliſſimè jecur ejus, qui in rabie momorderit, datur mandendum.* Mali rationem hanc, (ut omittam quæ longiuſculè petita Caſius habet in *problemat. q.* 23) probabiliorem forſan veróque propiorem aſſignet Aëtius *tetrab. l.* 2. *ſerm.* 2. *c.* 24. ideo aquam refugere ità affectos, quia in ea tanquam in ſpeculo, conſtuentur, vel vultum proprium deformiorem jam factum, vel canis ipſius, cujus imago menti obverſatur, ſpeciem. qui & eodem loci refert, philoſophum quendam hoc malo correptum generoſo animo obſtitiſſe, atque aquam admiſiſſe, proverbiale illud ſibi accinentem, Τί καινὸν κυνὶ καὶ βαλανείῳ; *quid cani cum balneo?*

Καὶ παιδίοις τὸ σφαιρίον κολόν | Sext. *Pyrrhon. hypoth. l.* 1. *c.* 14. § 4. Παισὶ μὲν γὰρ σφαῖρα καὶ τροχὸς διὰ κενὴν οἴησιν. de *ſimia* pariter Pindar. *Pyth. od.* 2.

——κολοὸς πίθων παρὰ πανὶ δεῖ.

Itaque Attici κατ' εὐφημισμὸν πίθηκα *ſimias* καλλίας vocant: ut docet Suidas ex Dinarcho *orat. contra Pythean.* Ὥσαν εἰ τὸν καλλίαν ἐν τοῖς οἴκοις τρέφοιμεν. & Helladius apud Photium *cod.* 279. Ariſtot. *ethic. l.* 4. *c.* 2. Σφαῖρα μὲν γὰρ ἢ λαγωὸς ἢ καλλίας, ἔχει μεγαλοψύχους παιδιάς δύσ. ἢ ὃ τῆτα πιθ, μικρὸν καὶ ἀνελεύθερον.

Ἡ δοκεῖ σοι πλατὺν ἰχθὺν τὸ δικτυούμενον | Vide *ſupra* § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 9. § 40.

§ 58. Οὐδὲν κωλύει | Eadem hæc ferè, *l.* 5. § 10. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Ἔξεστί σοι περὶ τὰ ἀπροαίρετα χαίρειν καὶ φύσει. καὶ πῶς σοι κωλύσει δύναται; ἴδοις. Vide *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12.

Παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως | Vide *l.* 2. § 21. ſed & Dominum Chriſtum Matth. *cap.* 10. *v.* 29, 30.

§ 59. Οἷοί εἰσιν, οἷς ἥκιστα ἀρέσκειν | Idem monitum *l.* 4. § 3. & *l.* 7. § 62.

Δι' οἷα ἀσυμβόλως | *Quænam ſint, quæ obſequio ſuo aucupentur, & ut ſibi contingant atque obveniant, hac ratione enitantur.* ἀσυμβόλως enim iſthic *obvenire, contingere*; non autem *ſupereſſe*, quod Xylandrum fugerat. Dio Pruſ. *orat.* 4. poſt ea quæ *ad l.* 5. § 36. dedimus: αὐτομάτως αὐτῷ καὶ ἄνευ πόνου ἀσυμβόλως. *ultro citra laborem ei obvenientia.* Arrianus verò an Epictetus *l.* 4. *c.* 5. in eadem ſententia verbo ſimplici uſus eſt. Οἷς δ' εἶναι ἐν γένηται *conſidera quibus rationibus fiant*, i. e. *obtineantur, obveniant iſta.* Vide *l.* 10. § 19.

Καὶ δι' οἷων ὑπηρεσιῶν | quàm ſervilibus, fœdis, turpibus miniſteriis iſta ambiant, illos demereantur. Epictet. *diſſert. l.* 3. *c.* 17. Ἀγαπᾷς τινι, ὅτι φιλόσοφος εὐτυχῆ, ἤκουες ἂν σὺ τῷ Σώσῳ ποιμαίνῃς; μὴ γένοιτο, φησίν, ἐκείνη ἡ ἡμέρα. τί ὦν ἀγαπᾷς, εἰ λαμβάνει τι ἀντ' ἐμοῦ ἡ πόλις; τί μᾶλλον ἐκεῖνα; Idémque *ibid. c.* 26. Τίς δ' ἀνέχεται ἐφ' ὑγροῖν ἡμῶν, ἢ ἐφ' ἡμέτερον, ἢ ἀκόντων ἀπομώσεως, ἢ ὑπερλώσεως, ἢ δωροδοκίας, ἢ ἅμα μὲν νοσοῦσαν διαφθοράν, ἅμα δ' ἀπολαύειν εὐχερῶς, ἢ ἰατρὸς διαλείπειν, εἰ μὴ δι' ἀσυμβόλου ἔχοιεν· ἢ πάλιν, ὅταν ὑπὲρ ἡμῶν μεγάλων τύπων καὶ σιμῶν ἀρχῶν καὶ τιμῆς, τίς χεῖρας ἡμῖν ἀλλοτρίας δέλων καθαρίῃ, ἵνα μηδ' ἐλεύθεροι ὦμεν. Ammian. *hiſt. l.* 14. *Dici non poteſt quot obſequiorum diverſitate colantur homines ſine liberis Romæ.* Cicer. *Paradox.* 5. *An eorum ſervitus dubia eſt, qui cupiditate peculii nullam conditionem recuſant duræ ſervitutis? hæreditatis ſpes quid iniquitatis in ſerviendo non ſuſcepit? quem natum locupletis ſenis non obſervat? loquitur ad voluntatem; quicquid denunciatum eſt facit: aſſentatur, aſſidet, muneratur, miratur. quid horum eſt liberi? quid denique non ſervi inertis?* ego malim repetitâ negativâ, *quid non denique ſervi, non inertis?* Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 5.

——turdus
Sive aliud privum dabitur tibi, devolet illuc
Res ubi magna nitet, domino ſene; dulcia poma,
Et quoſcunque feret cultus tibi fundus honores,
Ante Larem guſtet, venerabilior Lare, dives.
Si quamvis perjurus erit, ſine gente, cruentus
Sanguine fraterno, fugitivus, ne tamen illi
Tu comes exterior, ſi poſtulet, ire recuſet.
Magna minorve foro ſi res certabitur olim,
Vivat uter locuples ſine gnatis, illius eſto
Defenſor: famâ citiùs cauſſâque priorem
Sperne; domi ſi gnatus erit, ſecundus conjux.
Sainte puta aut Publi, (gaudent prænomine molles
Auricula) tibi me virtus tua fecit amicum,
Jure accepturum novi, cauſſas defendere poſſum.
Eripies quivis oculos citiùs mihi, quam te
Contemptum caſſâ nuce pauperet. hæc mea cura eſt,
Nè quid tu perdas, neu ſis jocus. ire domum atque
Pelliculam curare jube: ſis cognitor ipſe.
Perſta atque obdura; ſeu rubra canicula findet
Infantes ſtatuas, ſeu pingui tentus omaſo
Furius hibernas canâ nive conſpuet Alpes.

Senex orbus ille Plautinus in *Milite* 3. 1.

Quando habeo multos cognatos, quid opus ſit mihi liberis?
Nunc bene vivo & fortunatè, atque ut volo, atque animo ut lubet:

Mea

Mea bona meâ morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, viſunt quid agam, ecquid velim:
Priuſquam lucet, aſſunt: rogitant, noctu ut ſomnum ceperim.
Eos pro liberis habeo. quin mihi mittunt munera.
Sacrificanti dant indè partem mihi majorem, quàm ſibi:
Abducunt ad exta: me ad ſe ad prandium, ad cœnam vocant.
Ille miſerrimum ſe retur, minimum qui miſit mihi.
Illi inter ſe certant donis. ego hæc mecum muſſito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt & munera.

Fœdiora ſunt, quæ Hieron. *ad Nepot.* etiam de Clericis quibuſdam. *Audio præterea in ſenes & anus abſque liberis quorundam turpe ſervitium. ipſi apponunt matulam, obſident lectum, purulentiam ſtomachi & phlegmata pulmonis manu propriâ ſuſcipiunt. pavent ad introitum medici: trementibuſque labiis, an commodiùs habeat, ſciſcitantur. & ſi paululum ſenex ægrior fuerit, periclitantur; ſimulatâque lætitiâ, mens intrinſecus avara torquetur. timent enim nè perdant miniſterium. ô quantis apud Deum merces, ſi in præſenti pretium non ſperarent? quantis ſuderibus hæreditas caſſa expetitur? minori labore margaritum Chriſti emi poterat.*

Ὁ αἰὼν πᾶσα κολύει. | Ità *l.* 9. § 27. πᾶσας ἡμᾶς γῆ κολύει.

Ad Librum VII.

§ 1. Τί γάρ ἡ ῥαχία; τοῦτ' ἔστιν ὁ παλαιὸς εἶδος |. Et mox: ὧν μεσαὶ ἰσοείαι, αἱ παλαιαὶ, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγυοι. Senec. *epiſt.* 97. *Eras, mi Lucili, ſi exiſtimas noſtri ſeculi eſſe vitium, luxuriam & negligentiam boni moris, & alia quæ objicit ſuis quiſque temporibus. hominum ſunt iſta, non temporum. nulla ætas vacavit à culpa. & fient, & facta ſunt iſta.* Et *de benefic. l.* 1. *c.* 10. ubi ſeculi ſui mores contaminatiſſimos acerbiùs paulò proſcidiſſet; *Itaque ſic fingamus*, inquit, *nè in noſtro ſeculo culpa ſubſidat. hoc majores noſtri queſti ſunt, hoc nos querimur, hoc poſteri noſtri querentur; everſos eſſe mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas & in omne nefas labi.* Ea eſt Flacci querimonia, *carm. l.* 3. *ode.* 6.

Ætas parentum, pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem.

At iſta, inquit ille, *ſtant loco eôdem, ſtabántque paululum duntaxat ultro aut citro mota; ut fluctus, quos æſtus accedens longiùs extulit, recedens interiore litorum veſtigio tenuit. non expectant uno loco vitia; ſed mobilia, & inter diſſentientia tumultuantur, pellunt invicem fugantúrque. Cæterùm idem ſemper de nobis pronunciare debebimus, malos eſſe vos, malos fuiſſe; invitus adjiciam, & futuros eſſe. Erunt homicidæ, tyranni, fures, adulteri, raptores, ſacrilegi, proditores.* Et, *epiſt.* 97. *Omne tempus Clodios, non omne Catones fert.* Vide *ad l.* 8. § 15. ὧν φοβεῖς ὁ κόσμος.

Ἄγω κάτω, τὰ αὐτὰ | Vide *l.* 4. § 32. & *l.* 5. § 46.

Οὐδὲν καινόν. | Solomon, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 9. *Id quod fuit, idem eſt cum eo quod futurum eſt: & id quod factum eſt, idem cum eo quod fiet: neque eſt novi quidquam ſub ſole. Eſtne aliquid de quo dici poſſit, Ecce hoc novum eſt? imò jam fuit per ſecula, quæ ante nos fuerant.* Tertull. *de reſurr. c.* 12. *Quodcunque conveneris, fuit: quodcunque amiſeris, nihil non iterum eſt.* Arnob. *l.* 1. *Novi fit nihil: vetera ſunt omnia, & nullis antiquitatibus inaudita.* Vide ad *l.* 2. § 3. vide & Senec. *epiſt.* 24. *ad l.* 6. § 44. Terent. *Eun. prolog.*

Nullum eſt jam dictum, quod non ſit dictum priùs,

Hoc argumento fabulas poeticas everſum it Palæphat. *de incredibil.* Ὅσα γὰρ εἶδη καὶ μορφαὶ εἰσι λεγόμενα, αὐτῶν οὐκ εἰσὶ, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἐγένετο· εἰ καὶ τότε, καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, καὶ νῦν γίνεται, καὶ αὖθις ἔσται. Laudátque illud Meliſſi & Lamiſci Samii, Ἔστιν ἃ ἐγένετο, καὶ νῦν ἔστι· quanquam illi forſan ſcripſerint: ἔστιν, ἃ ἐγένετο, νῦν καὶ ἔσται. De vitiis morbíſque pariter Diogenianus apud Plut. *ſympoſ. l.* 8. *c.* 9. Ἐκ τούτων νοσοῦμεν, οἷς καὶ ζῶμεν· ἴδια δὲ σώματα νόσων οὐκ ἔστιν, ἀλλ' αἱ τύπων μοχθηρίαι φέρουσιν ἡμᾶς, καὶ ἡμῶν οἵδε τοῦτο πλημμέλειαν τοῖς φύσιν ὑπολαβόντες· καὶ τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη κοινά τινα καὶ πάτειον ὁδὸν βαδίζει· καὶ χαλεπὸν ἦδη ἦν τοῖς παλαιοῖς ἀνεύρετον ἕξιν ὑγιᾶ κακίας εἶδος. Eódem accommodat & Sophoclis illa ex *Antigone*:

Οὐ γάρ τοι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

unde emendandus idem *de commun. notit. adv. Stoic. c.* 7.

Non iſta nunc dierum vel nuper vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent.

Πάντα καὶ σωμάτων ἀλλοιοχρόνια | leg. tranſpoſitis vocabulis

vocabulis, π. σ. χ̀ δ. Vide *l.* 6. § 37. & *l.* 9. § 14. Item *l.* 5. § 10. & *infr.* § 23.

§ 2. Τὰ δόγματα | *Dogmata*, inquit, *aboleri non possunt, nisi phantasiæ, unde ortum habent, fuerint extinctæ.* φαντασίας autem νοήσεις, id est, cogitationes intelligit; (sic enim Chrysipp. apud Laërt. *l.* 7. in Zenon. φαντασία λογικὴ, ἢ δι' λογικῶν ζώων, νοήσεις εἰσίν) sive ἐπινοήσεις, uti ipse sequentibus explicat.

Νενεκρῶσθαι | ità νεκρῶσαι τὰς ἐπιθυμίας dixit Apost. *ad Coloss. c.* 3. *v.* 5. & νέκρωσιν περισμάτων, ut δόσματον Marcus, in ὀνειροκριτικοῖς Artampycus,

Νεκρὸς ὁρῶν, νέκρωσιν ἔξεις περισμάτων.

Ὡς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν | leg. ἃς, φαντασίας nimirum. in potestate, inquit, tua situm est phantasias sive opiniones veras rectásque, quas priùs animo conceperas, verùm, tanquam sub cineribus igniculi, sopitæ quodammodò & sepultæ jacent, resuscitare ubi volueris. Ità Paulus Timotheum monet, *epist.* 2. *c.* 1. *v.* 6. ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ.

Δυνάμει δὲ τοῦτο ὃ δεῖ ἐπιλαμβάνειν | Ità *l.* 6. § 52. Ἔξεστι δὲ τοῦτο πάλιν ἐπιλαμβάνειν· est autem ὃ δεῖ ἐπιλαμβάνειν, idem ferè hîc, quod ὀρθῷ ἐπιλαμβάνειν. *l.* 5. §. 34.

Τὰ ἔξω | Ità *l.* 4. § 3. τὰ πράγματα οὐκ ἅπτεται τῆς ψυχῆς ἀλλ' ἔξω ἵσταται. idem & *l.* 5. § 19.

Τῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ | Vide *ad l.* 3. § 5. & *infr.* § 12. Senec. *epist.* 71. *Da mihi adolescentem incorruptum & ingenio vegetum: dicet fortunatiorem sibi videri, qui omnia rerum adversarum onera rigidâ cervice sustollit, qui supra fortunam exstat. non mirum est in tranquillitate non concuti: illud mirare, ibi extolli aliquem, ubi omnes deprimuntur; ibi stare, ubi omnes jacent. quid est in tormentis, quid est in aliis quæ adversa appellamus, mali? hoc, ut opinor; succidere mentem, & incurvari, & succumbere: quorum nihil sapienti viro potest evenire. stat rectus sub quolibet pondere. nulla illum res minorem facit: nihil illi eorum quæ ferenda sunt, displicet. nam quicquid cadere in hominem potest, in se cecidisse non queritur: vires suas novit: scit se esse oneri ferendo.* Vide *ad lib.* 6. § 19. & *lib.* 7. § 67. & *l.* 8. § 46.

Ὡς ἐνεργεῖς | *quasi antè vidisti.* ἃς Xyl. non accedo. res, inquit, cùm eædem ipsæ maneant, tu eôdem modo intuere nunc, ubi vacillare te senseris, quomodo antè speculabaris, cùm de eis ritè judicabas. Sic *l.* 6. § 3. πάλιν ἐγκυρεῖς βλέπε.

Ἀναζῆσαι | *revivisce* quodammodo tibi licet, τὸ ἀναζωπυρεῖν τὰς φαντασίας, cogitationes illas, prout dixeram, resuscitando. Ità Apost. *ad Eph. c.* 5. *v.* 14. Ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν. atque hoc est, μερὶς ἔχειν ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. Joan. *Apocal. c.* 20. *v.* 6. *partem habere suam in resurrectione priore:* illâ nimirum, quâ *εἰ νεκροὶ τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀκούσωσιν, ζήσονται.* Joan. *c.* 5. *v.* 25. Vide *l.* 6. § 31.

§ 3. Πομπῆς κενοσπουδίαι | Vana viliáque varia concervat; quibus paria geminâque fermè vult ea esse pleraque, quibus hominum vita conteri solet. consimilia istis habuimus supr. *l.* 5. § 33. nec absimilia prorsus *infrà* § 48. Plinius min. *lib.* 9. *epist.* 7. ubi vanitatem eorum exagitaverat, qui Circensibus tantopere capiebantur, *Capio*, inquit, *aliquam voluptatem, quòd hac voluptate non capiar.* Vide *ad lib.* 6. § 44. Gregor. Naz. *adv. Arian.* Αἱ ἢ κάτω παιδιαὶ αὗται, καὶ τὰ γένη ταῦτα τῆς σφετέρας ζωῆς ἡμῖν τῆς σκηνῆς γίγνεται παίγνια. Et *in Cæsar. fr.* Παίζω ὁμοῦ παιδιά τις ἐκείνῳ καὶ λαῖφος ἦν, σοὶ δ' ἐν τῦτο κεινόμυθα, τὸ χειμαιρὸν καὶ εἶ καὶ ὀνειρατίζω. τὰ μὲν ἄλλα ὡς ἐπὶ σκηνῆς καὶ ἀλλοις παίζειν· τάχιστα πεπαυμένης τε καὶ καταλυομένης, τάχα ἢ σεσιγημένης ῥᾷον ἢ σωφρονούσης· ὡς εἶ ἰδεῖν ἐν ἅπασι πολλῶν τὸν βίον καταγελῶν, καὶ τὰς ἄνω καὶ κάτω μεταπτώσεις εὐσταθείας· μόνον ἢ ἴδιον ἀγαθὸν καὶ παραμύθιον ἀσφαλῶς, ἡ εὐπάθειαν. & mox: πάντες ὁ βίος ἡμῖν τ' ζώντων σχέδιαμεν, τοῦτο τὸ ὄντι γῆς παίγνιον, ὡς ὄντας ἡμᾶς, καὶ ἡμωλύνης ἀναλυθῆναι. Vide *ad l.* 11. § 6. & *l.* 12. § 36.

Διαδρεπτικοὶ | *velitationes, hastiludia.* Xyl. rectè. nec cur vocabuli significationem minùs intelligere se profiteretur, quicquam erat. δρεπτόμενοι, δρέπειν μαχόμενοι. Hesych. & indè διαδρεπτικοὶ pro *velitationibus*, quia velites hastis levioribus, sive jaculis utebantur, uti videre est apud Liv. *hist. l.* 8. & *l.* 26. & *l.* 36. & Veg. *de re milit. l.* 3. *c.* 16. Erant autem *velitationes*, vel *ferìæ*, ut hostiles, præliorum quasi præludia quædam, vel *ludicræ* ac exercitatoriæ, quibus tirones ad munia bellica idonei magìs redderentur. indè ad *concertationes* quævis translatum est vocabulum, *l.* 4. *c.* 3. διαδρεπτόμενοι. *sese mutuò impetentes.*

Κυνιδίοις ὀστέοις ἐρριμμένοις | Ità Apostolus *ad Philip. c.* 3. *v.* 8. præ fide justitiáque Christiana, veráque ac solidâ Christi notitia, σκύβαλα ἡγεῖται τὰ πάντα. quo loco σκύβαλα, quasi κυνίδια dicta, si Grammaticos audimus, vel sunt *stercora*, peculiariter *canina.* Σκύβαλον, κόπρος. Hesych. τὸ δὲ ἐπὶ ξύλων ἐκκλιθόμενον. Etymolog. atque ità accipiunt interpretes plerique. eodémq; facit quod Apul. *florid.* 2. qui Cratetem ait *rem familiarem abjecisse, velut onus stercoris, magis laboris quàm usui.* vel etiam ea quæ *canibus projici* solent. Σκύβαλον, τὸ τοῖς κυσὶ βεβλημένον, κυνίδιόν τι ὄν. Suid. atque ità usurpavit Aristo in *epigram. antholog. l.* 1. *c.* 33. ubi poëta aut literator aliquis, mures Opicos, nè codices suos corroderent, abigens, ad felicioris ac lautioris alicujus ædes commigrare illos jubet, apud quem inventuri sint, δεῖπνον συχνὸν ἀπὸ σκυβάλων, *cænam frequentem largámque satis ab eis quæ canibus projiciuntur, reliquiis.* Verùm de vocabulo isto, quòd latè patet, & pos latiùs alibi. Ossium autem canibus

bus projectorum meminit eò magis Marcus, quia ex rixam inter illos creare assolent. unde versus proverbialis,

Dum canis os rodit, piscem, quem diligit, edit.

quod & Gregor. Naz. *epist.* 22. *ad Basil.* κυσὶ βρῶμα ῥιφὲν ἐν μέσῳ κατ' ἀλλήλων ὀκλίζει. Inde Platonis illud, κυσὶν ὀστέον μαχέσω, ille objecto canes inter se committere, in epigrammate quod in Alexin amasium suum composuisse à Laërtio Apuleióque perhiberur. de quo alibi diximus.

Ῥαμῶν εἰς τὰς ἐμ ἰχθύων λεξαμένας | leg. λεξαμενάς. *in piscinas.* Xyl. rectè. est enim λεξαμενὴ *aquarum receptaculum* sive *conceptaculum*, aut etiam, si cum Frontino loqui libuerit, *conceptela.* ità enim legendum apud hunc autumo, *de Aquæductibus commentario. Irriguos agros, tabernas, cænacula, & conceptelas*, pro quo in editis, *corruptelas*, corruptè legitur. indè λεξαμενεὰ, ὕδατων δοχεῖα. Hesych. *aquarum conceptacula*; sive illa cisternæ, sive piscinæ fuerint. ità de Roma Strabo, *geogr. lib.* 5. ὅτι πᾶσαι οἰκίαι χεῦδον λεξαμενὰς ἔχειν. id est, *cisternas.* Alexand. *problem. lib.* 1. *q.* 54. Ἐὰν εἰς θερμὴν λεξαμενὴν καταλθῃ τις. *si quis in calidam lavacrum aut solium descenderit.* Et Galen. *method. medend. l.* 10. *c.* . τοὺ ἔτως ἰσχνὸς ὑδεὶς τολμᾷ βάλλειν εἰς τὴν ψυχρὰν λεξαμενὴν. id est, κολυμβᾶδρον, *in piscinam.* Laërt. *l.* 7. in Zenon. Ἀκύειν ἦ, τὸ μεταξὺ τὸ τε φωνῆντος καὶ τὸ ἀκύοντος, ἀέρος, πλημμύρα σφαιρειδοῦς, εἶτα κυματοῦται τὸ ἐν τῇ λεξαμενῇ ὕδωρ καὶ κύκλος ὑπὸ τοῦ ἐμβληθέντος λίθου. Dabitur hinc genuina interpretatio loco cuidam Procopii ἐν τοῖς ἀνεκδότοις, cum à laudatore, tum ab editore secius accepto narrans autor ille Photii cujusdam à Justiniano in custodiam missi historiam: Τὰ μὲν σεμνὰ, inquit, καταφυγὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου, ὅθεν καὶ τοῦ ἱερέως τραπέζαν εἰκότως (leg. ἰκέτης) καθῆστο. — τὸ δὲ δεύτερον εἰς τῆς σοφίας τὸ ἱερὸν ἦκεν, εἰς οὐτοῦ τε τοῦ Θείου λεξαμένου ὑξαπιναίως ἐκάθισεν, ἵνα δὴ μᾶλιστα πάντων νενομίκασιν οἱ χειστιανοὶ σέβειν, quo loco Suidas λεξαμένου intelligit mensam sacram, τοῦ τραπέζου τοῦ τὰ Θεῖα λειτουργοῦντος. errore supino nimis. quum fugæ Photianæ geminæ mentio fiat à Procopio, prioris, quâ ad mensam sacram in Virginis Deiparæ templo confugerit; alterius, quâ εἰς τοῦ λεξαμένου in Sophiæ fano se contulerit. Suidæ παράδοξα illud advertit Nic. Alemannus, sed in aliud haud minùs crassum fœdúmque incidit ipse, cùm λεξαμένου *emissarium* est interpretatus, & ἀντὶ τῆς ἀποκόμης, pro *cloaca*, quam appellat Gregor. *in Evang. hom.* 17. accepit; hoc est, pro conceptaculo illo, in quod aquæ postquam sacris perficiendis inservierant, defluebant. at quis *cloacam* illam, *sacram*, multò minùs *divinam*, diceret? quis *apud Christianos eam in maxima esse veneratione?* imò loci illius vilitatem à veneratione remotissimam insinuat Gregorius, cùm sacerdotes malos assimilat aquæ baptismatis, quæ peccata baptisatorum diluens, illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in *cloacam descendit.* est igitur Procopio ἡ Θεία λεξαμένη nihil aliud, quàm ipse *fons sacer*, quem βαπτισίμιον & κολυμβᾶδρον patres prisci, Alemanno etiam agnoscente, passim nuncupant. Offulam in piscinas missam cotinue norat, quia hoc spectaculo sese oblectare solebant piscinarum domini, cùm ad escam immissam pisces accurrentes contuerentur. Ambitionem autem luxúmq; veterum quorundam, in piscinis extruendis piscibúsque alendis, ex Varrone solo satis discere licet, *qui de re rustic. lib.* 3. *c.* 17. narrat, *Hirrium cùm circum piscinas suas ex ædificiis duodena millia sestertia caperet, eam omnem mercedem escis, quas dabat piscibus, consumpsisse.* Quin & de Hortensio idem *ibid. Non satis erat illum non pasci piscinis, nisi eos ipse pasceret ultrò: ac majorem curam sibi haberet, nè ejus esurirent muli, quàm ego habeo ne mei in Rosea esuriant asini: & quidem utriúque re, & cibo & potione, cùm non paulò sumptuosius, quàm ego his, ministraret victum. ego enim uno servulo, hordeo non multo, aquâ domesticâ, meos multinummos alo asinos. ille primùm qui ministrarent, piscatores habebat complures: & ii piscículos minutos aggerebant frequenter, ut à majoribus absumerentur. præterea salsamenta in eas piscinas emptitia conjiciebat, cùm mare turbaret.* Additque: *Celeriùs voluntate Hortensii ex equili educeres rhedarias, ut tibi haberes mulas, quàm è piscina barbatum mullum. nec minor cura ejus erat de ægrotis piscibus, quàm de minùs valentibus servis. itaque minùs laborabat, nè servus æger, quàm aquam frigidam biberent sui pisces.* Ælian. *hist. animal. l.* 12. *c.* 1. refert in Myrensi Lyciæ linu situm esse Apollinis templum, cui piscina sit adita: τὸν ἢ τῶδε τῶ Θεῶ ἱερὰ χρία μύρεια διατρέφειν περὶ τὸ Θεῖον δυομένου καὶ ὀρτὺς δὴ καὶ τοῦ ἰχθύας ἀθρόως φερομένους, οἰκέται κλαυμένης δαπυμονας· καὶ χαίρειν τοῦ θεατὰς, καὶ τῶν τέκνων δᾶτα πτόλειν εἰς σφισὶν ὅπλα ἀγαθῶ. Idémque *l. eód. c.* 30. χειρόθεις ἢ ἰχθῦς καὶ θαρσοῦντες τῇ κλήσει, καὶ τερφὰς ἀγαπῶντας διχόμενοι πολλαχόθι καὶ εἰσὶ, καὶ τρέφονται. Quoniam autem piscium istiusmodi ad lignum datum offulimque missam certatim facto concursu ludos sibi facere domini eorum solebant, ideò *piscinas* illas Varro dixit, *magis ad oculos, quàm ad usticam pertinere.* Sed & τὰς τῆς γαστρὸς λεξαμενὰς. id est, *ventris receptacula* Philo dixit. vide *ad l.* 4. § 16.

Μυρμήκων παλαιπωρίαν καὶ ἀχθοφορίαν | Seneca de occupatis quibusdam, sed nullo fine certo sibi proposito fatagentibus; *de tranq. c.* 12. *Inconsultus illis vanúsque cursus est: qualis formicis per arbusta repentibus, quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur.*

Μυΐδιον ἐξουσίαν διδόμεναι | Ità de eisdem Horat. *Serm. l.* 2. *Sat.* 6.

Currere per totum pavidi conclave, magisque
Exanimes trepidare. ——

quibus ille opes confert, earúmque usufructuarios. Vide *l.* 11. § 22.

Σιγιλλάρια νδεγματεύωμεν | Gloss. *sigillari.* Νδέγματος. forsan, *sigillaria.* Νδέγματα vel etiam, *sigillarii.* Νδεγμάτων. *Sigillaria*, sive *sigilla*, parva sunt signa, icunculæ sive imagunculæ. Macrob. *Saturn. l.* 1. ubi *Sigillarierum celebritatem Saturnalibus adjectam* dixerat, *c.* 10. subjicit, *c.* 11. *Quasi verò sapiens quisquam sigillaria, quæ lusum reptanti adhuc infantiæ ossilia fictilibus præbent, tentat officio religionis adscribere.* & in fine capitis, *sigilla* vocat, *quæ arte fictilia fingerentur.* Sueton. *l.* 5. *c.* 5. de Claudio: *Tiberius patruus petenti honores, consularia ornamenta detulit: sed instantiùs legitimos flagitanti, id solùm codicillis rescripsit, Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria misisse ei.* Senec. *epist.* 12. *Ego sum Felicio, Philositi villici filius, deliciolum tuum, cui solebas sigillaria mittere.* Tertull. *adv. Valent. c.* 12. *Ut autem tantum sigillarium extrinsecùs quoque ornavent.* Et *de orat. c.* 12. *Cùm perinde faciamus nationes, adoratis sigillaribus suis residendo.* Arnob. *contr. gent. lib.* 6. *Deos esse sigillaria ipse censetis. Sigilliola* eidem *lib. eod. In sigilliolis parvulis contrahere se Deos, & alieni ad corporis similitudinem coarctari: at verò in vastis porrigere se longiùs atque in maximitate producere.* Porrò sigillaria νδεγματεύωμεν, ut Marcus hîc, sive ἀγάλματα νδεγματα, ut Herodot. *l.* 2. & Lucian. *de Dea Syria*; sunt sigilla ità concinnata, ut nervorum sive verticillorum quorundam ope, pro tractantis arbitrio attracta citáque, modò in hanc, modò in illam partem moverentur, figuráque subinde varias exprimerent. Aristot. *de mund. c.* 6. καὶ οἱ νδεγασάμενοι μίαν μήχανὴν ἐπιπασσάμενοι, ποιοῦσι καὶ αὐχένα κινοῦντα καὶ χεῖρα τῷ ζώῳ, καὶ ὄμμα καὶ ὀφθαλμόν, ἔτι δ' ὀπισθίαν πόδα τὸ μὲν μετὰ πολλῆς εὐρυθμίας. Quod Apul. *de mund. Etiam illi, qui in ligneolis hominum figuris gestus movent, quando filum membri quod agitare solent, traxerint, torquebitur cervix, nutabit caput, oculi vibrabunt, manus ad ministerium præstò erunt, nec invenustè totus videbitur vivere.* Erant ea plerumque ligneа, ut Apul. hîc. Horat. item *Serm. l.* 2. *Sat.* 7.

——*nervis alienis mobile lignum.*

Verùm & argentea quandoque. Petron. in *Satyr. Larvam argenteam attulit servus, sic aptam, ut articuli ejus vertebræque lecatæ in omnem partem flecterentur. hanc cùm super mensam semel iterúmque abjecisset, & catenatio mobilis aliquot figuras exprimeret,* &c. Marcus ad animi motus exprimendos imagine hinc ductâ frequenter est usus. Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 6. § 16. Usus est & Clemens Alex. non semel. sic enim *Strom. l.* 2. Νδεγματευόμενον ἢ ὑμᾶς, ἀφύχων δίκλιν, φυσικῆς ἐνεργείας, τότε ἀκίνητον παρέλκει, ὁρμή τι ἢ σφηνωθὲν τύπον· καὶ ἐκεῖ ἔγωγε ἐνοῶ ζῶον εἶναι, ἃ τὸ ὁρμητικὸν ἀνάγκη λέλεσχεν ὑπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας κινούμενον. Vide & eund. *ad l.* 12. § 19. Ista autem sigillaria νδεγματεύωμεν inter res ludicras nec ullo in pretio atque æstimatione habendas jure merito recensèt Marcus istîc. Itaq; Syracusanus ille in Xenophontis *Symposio*, qui eis exhibendis vitam tolerabat, atque hoc præcipuè gloriabatur, quòd hâc ratione stultis hominibus illuderet; ἔστι γὰρ, inquit, τὰ ἐμὰ νδεγματα διαπλῶσαι πρίασθαί με. Solennè habebat, quocunque terrarum veniret, καρπῶν μὲν ἀφθονίαν, ἐρώτων δ' ἀφορίαν, *fructuum copiam, mentis inopiam*, loci incolis comprecari.

Εὐπλοῦς | *placidè.* ità *l.* 8. § 47. ἅπαντα ἐκ τοῦ ζῆν εὐπλοῦς. Sed ἀσμένως, *lubenter.* De verè Christiano Clemens *Strom. l.* 4. Ἀσμένίσατο τὸ δὴ τοῦ βίου ἀπολυθῆναι χρέος ἴσως καὶ πρὸ τῆς αἰτίας παραχρῆμα τῆς ἐνδίκου ἔξόδου, καὶ πρὸ τοῦ ἐπιτελεῖν παγκαιρίῳ ἐγνωκὼς, σφόδρα εὔλογον λαβεῖν, ἣν ἐκ αὐτῆς παρέχον, ἑαυτὸν ἐπιδεῖξαι, ὅς ἐστι, τοῦ μὲν δι' ὑπομονῆς, δι' ἀγάπης δ' χρεία. indè ἀσμένίζειν Marco, *l.* 5. § 9. & *infr.* § 27. Vide ad § 55. ubi ἀσμένως Plutarchus, quod ἀσμενίως Herodotus dixerat.

Τοιοῦτο ἄξιον ἔργον | Vide *l.* 5. § 16.

§ 4. Κατὰ λέξιν | Vide *l.* 6. § 53. non est autem κατὰ λέξιν hîc *verbatim*, uti interpretes opinati sunt: sed *in sermone*, sive *in oratione, inter loquendum.* ut καθ' ἑκάστην ὁρμὴν, *in omni conatu*, sive *militione.* Sed nec ὁρμῇ ἑκάστῃ, sed τοῖς προαιρέσεσι παρακολουθεῖν, non *omni conatui*, sive *proposito*, sed *in omni conatu* sive *proposito, eis quæ fiunt*, sicut *in sermone omni, eis quæ dicuntur, animum advertendum* monet.

Παρακολουθεῖν | quod *infr.* § 30. συμπαρεκτείνειν. Vide *ad l.* 2. § 8.

Καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν | hæc est ἐπιτροχὴ illa καθ' ἑκάστην πρᾶξιν, *consideratio* sive *attentio* sive molitionis cujuivis, de qua *supr. l.* 4. § 32. & *infr.* § 30.

Καὶ ὅτι μὴ τὰ ἑπόμενα | aut ista loco mota sunt, aut ὕστερον πρότερον Ὀυρανιῶς, ut ille loquitur, quæ ad membra priora pertinent, Marcus ipse subjunxit. itaque in vertendo priùs dictorum ordinem sequi præoptabam.

Ἐπὶ τίνα σκόπον ἡ ἀναφορά | Vide *l.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37.

Τί τὸ σημαινόμενον | Varro *de ling. Lat. l.* 4. *Cùm unius cujusque verbi naturæ sint duæ, à qua re, & in qua re, vocabulum sit impositum. —— Priorem illam partem, ubi, cur & unde sint verba, scrutantur, Græci vocant ἐτυμολογίαν: illam alteram περὶ σημαινομένων*

μαινομένων. Ita enim distinguenda dictio Varroniana.

§ 5. Πόσφεν ὄξαρχεῖ | Prudentissimum monitum, nè viribus nostris majora moliamur. Siquidem, ut Propert. *l.* 3. *eleg.* 7.

Turpe est, quod nequeas, capiti committere pondus:
Et pressum inflexo mox dare terga genu.

Jason. Siracid. *Sapient. c.* 3. *v.* 21. Κρεῖσσον γὰρ σὺ μὴ ζήτει ἢ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε, quod Junius vertit, *Difficiliora captu tuo nè quæras temerè: & valentiora viribus tuis nè exquiras insipienter.* Phaëtonti Phœbus apud Euripidem à Clement. Alex. adductus *pædag. lib.* 3. *c.* 2. ex restitutione Grotiana;

Τῶν ἡνιῶν, παῖ, μὴ σὺ γ' ὢν ἄπειρος ὦν,
Μηδὲ κινήσῃς τὸν δίφρον, ἐλαύνειν μὴ μαθών.
Ab parce habenas tangere ignarâ manu,
Curruſque, fili, ſcandere equitandi rudis.

Eupolis *Amicis*;

Οὐκ ἐπαΐεις, ὦ πρεσβῦτα, πλὴν τὰ τριάκοντα
Πλήρη λαμβάνων ἄρτι, πρὶν ἢ μαθεῖν πλὴν ἱππικήν.
Pol, ſenex, parùm ſapuiſti, qui tam citò ſtipendium
Hoc equeſtre ſumpſiſti, priuſquam rectè equitare didiceras.

Flaccus in *art.*

Sumite materiam veſtris, qui ſcribitis, æquam
Viribus, & verſate diu, quid ferre recuſent;
Quid valeant humeri. ——

Spectat horsum Christi Domini monitum, Luc. *c.* 14. *v.* 28. de ædificare cogitante, ὃν ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, *quid primò considens sumptus secum reputet, num suppetat unde perficere possit; nè si posito fundamento fabricam absolvere nequiverit, ludibrio exponatur dicentium,* Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι. *Homo iste ædificare cœperat, verum perficere non valebat.* Νῦν δὲ μὴ δυνάμενοί τινας τὴν φαντασίαν ἀφελεῖν, συντάξεις ἀφορίζοντες διηλλοτριώμεθα ἑαυτοῖς. διὰ τοῦτο ἐμοῦ μέν, ἃ ἀπηγόρευσα, ἅπτεται· ἐπὶ σέ δ' ἔρχεται, καὶ καταφρονεῖ, καὶ πυρέττει. Epictet. *l.* 1. *c.* 26. Qui & idem *enchir. c.* 59. Ἂν ἄρα δύνασαι ἀναλάβειν τὸ προκείμενον· καὶ ἐν τούτῳ γυμνάσασαι, καὶ ὃ ἐδύνασο ἐκπληρῶσαι, παρέλιπες. Vide *ad lib.* 4. § 31. & *lib.* 5. § 17.

Παραχορδῶ τὸν ἔργον τῷ δυναμένῳ | Ità Liodes *Odyſſ. φ. v.* 152. ubi arcum Ulyſſeum intendere frustrà tentaverat,

Ὦ φίλοι, ἢ μὲν ἐγὼ τανύω —— 50

vel utì Dionysius Metathemenus apud Athen. *l.* 10. ſed ſenſu parùm honesto usurpans, extulit,

——ἢ δυνάμεως τανύουσ' λαζίτου δ' καὶ ἄλλος.

Ἐὰν ἄλλος τοῦτο μὴ κατάσκῃ | Ità Jason Sirac. loco priùs adducto, monito suo prudentissimo sanè illi, subjungit; Ἀ σεαυτῷ σοι, ταῦτα διανοῦ.

Uterque vult & Jasoni & Marcus, non deferendum esse id, quod est officii nostri, etiamsi ad effectum pro desiderio nostro perducere nequeamus. Siquidem in his obtinet, quod Naso *Ponti l.* 3. *el.* 4.

Denique opus noſtræ culpetur ut undique curæ,
Officium nemo qui reprehendat, erit.
Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas:
Hæc ego contentos augurior eſſe Deos.

Περιπαρελαβὼν τὸν δυναμένων | Plut. in *politic. præcept.* Οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔμπειρον ὄντα, δεῖ πρὸς ὃ χρήσιμον ἕτερος πέφυκεν, αἰρεῖσθαι τοὺ μᾶλλον δυναμένους.

Εἰς τὸ κοινῇ χρήσιμον | Vide *l.* 1. *t.* 16. & *l.* 4. § 12. & *l.* 5. § 7.

§ 6. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι | Idem argumentum habes *l.* 3. § 3, 10. & *l.* 4. § 33, 48. & *infr.* § 10. & *l.* 8. § 21, 25.

Ὅσοι δ' τότες ὑμνήσαντες | Scil. qui aliis immortalitatem æternitatémque quandam encomiis suis scripto traditis & posteritati consecratis conciliare ac largiri profitebantur, etiam ex ipsis illis haud pauci oblivioni sunt traditi, memoriáque illorum unà cum scriptis ipsis intercidit. Hoc est enim, quod poëtæ cumprimis, nec soli tamen, solent patronis, fautoribus, familiaribus suis polliceri. Theocrit. *Idyll.* 16.

Μισθὸν δ' μάλιστα πὰρ ἱερὰς ἁγεμόνας
Ὄφελε καὶ κ' ἐν ἀΐδαο κακομοίρου, ἰαλὲς ἀκούσῃς,
Μηδ' ἀκλεὴς μύρεσθαι ὅτι ψυχᾶ Ἀχέροντος, &c.

Tibull. *l.* 1. *el.* 4.

Quem referunt Muſæ, vivet; dum robora tellus,
Dum cælum ſtellas, dum vehit amnis aquas.

Flaccus *carm. l.* 4. *Od.* 8.

Dignum laude virum Muſa vetat mori:
Cælo Muſa beat ——

qui & argumentum idem *ode* proximâ fusè prosequitur. Naso *amor. l.* 1. *el.* 10.

Scinduntur veſtes, gemmæ frangantur & aurum:
Carmina quam tribuent, fama perennis erit.

quem & vide sis quàm magnificè idem hoc prædicet, *ibid. el.* 15. Plinius major *præfat. nat. hist. Apion quidem Grammaticus, hic quem Tiberius Cæſar cymbalum mundi vocabat, cùm publicæ famæ tympanum potiùs videri posset, immortalitate donari à ſe ſcripſit, ad quos aliqua componebat.* De majore ipso minor *l.* 6. *ad Tacitum ſuum epiſt.* 16. *Video morti ejus, ſi celebretur à te, immortalem gloriam eſſe propoſitam. quamvis enim pulcherrimarum clade terrarum, ut populi, ut urbes, memorabili caſu, quaſi ſemper victurus occiderit; quamvis ipſe plurima opera & manſura condiderit, multùm tamen perpetuitati ejus ſcriptorum tuorum æternitas addet. equidem beatos puto, quibus Deorum munere datum eſt, aut facere ſcribenda, aut ſcribere legenda; beatiſſimos verò, quibus utrumque.* Idomeni Epicurus: *Si gloriâ tangeris, notiorem te epiſtolæ meæ facient, quàm omnia iſta quæ colis, &*

propter quæ coleris. Refert Seneca *ep.* 21. Subjungitque. *numquid ergò mentitus est? quis Idomeneæ nôsset, nisi Epicurus illum suis literis incidisset? omnes illos magistanas & satrapas, & regem ipsum, ex quo Idomenei titulus petebatur, oblivio alta suppressit. Nomen Attici perire Ciceronis epistolæ non sinunt. nihil illi profuisset gener Agrippa, & Tiberius progener, & Drusus Cæsar pronepos: inter tam magna nomina taceretur, nisi Cicero illum applicuisset. Profunda supra nos altitudo temporis veniet, pauca ingenia caput exerent, & in idem quandoque silentium abitura oblivioni resistent, ac se diu vindicabunt. Quod Epicurus amico suo potuit promittere, hoc tibi promitto, Lucili. Habebo apud posteros gratiam; possum mecum duratura nomina educere. Virgilius noster duobus memoriam æternam promisit & præstat.*

Fortunati ambo, si quid mea carmina possunt;
Nulla dies unquam memori vos eximet ævo:
Dum domus Æneæ Capitoli immobile saxum
Accolet, imperiumque pater Romanus habebit.

De Nisо & Euryalo *Æn. l.* 9.

§ 7. Μὴ αἰσχύνου βοηθοῦντι | Periochen superiùs proximam, à librario aliunde interjectam censet Xylander: quia quæ hîc dicuntur, eódem pertineant, quò priora illa § 4. & sunt reverà argumenti ejusdem & hæc & illa periocha. Verùm nihil obstat, quò minùs ità fuerint à Marco ipso digesta, qui prout in mentem nunc hæc nunc illa venerant, chartis illinere solenne habuit. quod & *infr.* § 14, & 16. animadvertere licebit. Rectè autem idem monet locum hîc habere Diomedeum illud, quod & in proverbium jam abiit, *Iliad.* x.

Ζωός τε δὴ ἐρχομαι.

Usurpavit Plato *in Protag.* & Cicer. *famil. l.* 9. *ep.* 7. & *ad Attic. l.* 9. *ep.* 4. Sed, & Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 12. Τὸ δ' ἴσως οἱ δύο ἀγαθοὶ βελτίους (agnoscis Salomonis illud, *Eccles. c.* 4. *v.* 9.) τοῦτο γάρ ἐστι τὸ,

Ζωός τε δὴ ἐρχομαι.

Idémque *ethic. l.* 8. *c.* 1. Ζωός τε δὴ ἐρχομαι, τοῦτο καὶ πράξαι δυνατώτερον. Et Cicer. *offic. l.* 2. *Omnis ratio & institutio vitæ, adjumenta desiderat.* Ità generaliùs acceptum jure probabitur, quod de animi virtute vîque corporis Sallustius in *Catilin. Utrumque per se indigens, alterum alterius auxilio eget.* de natura & arte Flaccus in *art.*

— *alterius sic*
Altera poscit opem res, & conjurat amicè.

Vide *ad l.* 2. § 1.

Ἐπιβαῖνόν σοι τὸ ἐπιβάλλον | *id quod tibi incumbit, ad te pertinet*, tui est officii & muneris exequi. ità *l.* 5. § 25. ἃ ἀνθρώπῳ, καθ' ὃ ἄνθρωπός ἐστιν, ἐπιβάλλει. & *l.* 10. § 24. ἃ ἑκάστῳ ἐπιβάλλει, *quæ unicuique conveniunt, ad eúmque pertinent.* Herodot. *l.* 4. Ἀπολαβόντες τῶν χρημάτων τὸ ἐπι-

βάλλον. *Sortitam facultatum, quæ ad ipsos pertinebat, portionem.* dixerat enim superiùs, ἀπολάχετε τῶν χρημάτων τὸ μέρος. Et cum μέρος, Lucas Evang. *c.* 15. *v.* 12. Δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. *da mihi bonorum partem, quæ ad me pertinet.* Demosth. *de corona*: Τῆς ἐμοὶ ἄλλων ἀνθρώπων τύχης τὸ ἐπιβάλλον ἐμοὶ. ἡμᾶς μέρος μετειληφέναι νομίζω τῆς πόλεως. *fortunæ cum aliis nobis communis ratam atque ad nos pertinentem portionem tuliſſe.* Sed & μοῖραν ἐπιβάλλεσθαι, Procop. *Gothic. l.* 1. καὶ τοῖσδε ἐπιβάλλεσθαι ἐν Γάλλοις μοῖραν λαβόντας. *acceptâ, quæ apud Gallos ad ipsos spectabat, portione.* Basil. Cæs. *in Psal.* 1. Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, ὅπως μανθάνεις, διὰ τὸ ἄδηλον τῆς ἐκβάσεως· ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα, καὶ ἀναπρόπτῳ τέλει τῷ ζωῷ καταλήξας, ὅτι ἤδη ἀσφαλῶς μανθάνεται. Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 13. Δεῖ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτῶν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ αὐτῶν ἔργον. διὸ τὸν μὲν ἄρχοντα πλείονα χρόνον δεῖ τῷ ἀρίστῳ ἀρετῇ· τοῖς δ' ἄλλοις ἔκαστον, ὅσον ἐπιβάλλει αὐτοῖς· *quantum ipsi convenit, vel, ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα γὰρ ἐπιμελείας τυγχάνει τὸ πλῆθος κοινῆς· πρὸς γὰρ ἴδιον μάλιστα φροντίζει πρὸς ἕ κοινῶν ἕκαστος, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ἐπιβάλλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιβάλλει τοσοῦτον, ὅσον πρὸς ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, καὶ τὸ πράττειν κατὰ ταύτας. *tantum ad unumquemque felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Et *l.* 3. *c.* 4. καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον σώζει, καθ' ὅσον ἐπιβάλλει μέρος ἑκάστῳ τοῦ ζῆν καλῶς. *etiam publica utilitas homines in unum cogit, propterea* quòd bene vivendi *pars ad singulos pertinet.*

§ 8. Τὰ μέλλοντα μὴ ταραττέτω | Basil. Cæs. *in Esai.* Μὴ πολυπραγμόνει τὸ μέλλον. τί γὰρ ὄφελος ἐκ τοῦ σκολιεῦσαι τὸν γνώμονα; εἰ μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἔσται τὸ ἐσόμενον, ἥξει, κἂν μὴ σκολιεύσῃς· εἰ δὲ λυπηρόν, τί σοι τὸ κέρδος σκολιαπαιδεῦσαι τῇ λύπῃ; Ex Solonis mente Ausonius.

Certa si decreta sors est, quid cavere proderit?
Sive sint incerta cuncta, quid timere convenit?

Senec. *epist.* 74. *Si verò aliquod timetur malum, eò perinde, dum expectatur, quasi venisset, urgetur: & quicquid nè patiatur timet, jam metu patitur. quemadmodum in corporibus futuri langueris signa præcurrunt: quædam enim segnitia nervis inest & sine labore ullo lassitudo & oscitatio & horror membra percurrens: sic infirmus animus, multò antequam opprimatur malis, quatitur: præsumit illa, & ante tempus cadit. quid dementius autem, quàm angi futuris, nec se tormento reservare, sed accersere sibi miserias, & admovere, quas optimum est differre, si discutere non possis? vis scire, futuro neminem debere torqueri? quicunque audierit post quinquagesimum annum sibi patiendo supplicia, non perturbatur, nisi*

si medium spatium transilierit, & se in illam seculo post futuram solicitudinem immiserit. & *epist.* 24. *Quid necesse est mala accersere, & satis citò patienda cum venerint, præsumere, ac præsens tempus futuri metu perdere? est sine dubio stultum; quia quandoque sit futurus miser, esse jam miserum.* Item *epist.* 98. *Calamitosus est animus futuri anxius, & ante miserias miser: nil est, nec miserius, nec stultius, quàm prætimere. quæ ista dementia est, malum suum antecedere?* Vide eundem *epist.* 13. & *ad l.* 8. § 33. & *l.* 6. § 31.

Ἥξεις γὰ ἐπ' αὐτὰ, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον | itaque eisdem, quibus nunc es, armis adversus ea instructus. Vide *l.* 12. § 9.

§ 9. Πάντα ἀλλήλοις ὁπηλίκατε | Vide *ad l.* 6. § 38. & *l.* 10. § 4.

Σωίδησι ἴσχε | Trahit huc σειρὴν χρυσῆν illam Homericam *Il.* Θ. *v.* 19. Aristides *orat. in Jovem*; Ἀπορρέοντα τῆς Διὸς τὰ πάντων πατρὸς δυνάμεως ἔκφυα ἔχει, καὶ ἀπηχῶς καὶ τῷ Ὁμήρῳ σειρὴν ἀνῆφθαι ἐκ αὐτὸν δοκεῖται, καὶ πάντα ἐξ αὐτῆς ἐξῆφθαι. πολὺ κάλλιον ἄλυσις αὕτη ἢ καὶ χρυσῆν πᾶ, καὶ εἴ τινα ἄλλην τις ἐπινοήσειεν. Vide *l.* 10. § 5. Greg. Naz. *de pace*, 1. id est, Τοῖς τῆς εὐνοίας δεσμοῖς, ὁ τεχίτης λόγος, τὸ πᾶν σωίδησιν Redonanda Clementi vox ista, *strom. l.* 5. Ζεῦξις, ἐχ ἡ τῆς ὅλης σωίδησις. leg. σύνδεσις. Vide *ad l.* 12. § 30.

Συγκατάτακλαι | Vide *l.* 4. § 45. & *l.* 5. § 8.

Συσκασμῆ | Vide *infr.* § 48.

Κόσμος εἷς | Vide *l.* 4. § 40.

Νόμος εἷς | Vide *l.* 2. § 16. Clemens *strom. l.* 1. Νομοθέτης εἷς, καὶ νόμος εἷς ἐκ Διὸς γὰ, τῆς καὶ ἐνὸς, ὃ, τε τῆς φύσεως, ὃ, τε τῆς μαθήσεως νόμος εἷς.

Λόγος κοινὸς | Vide *l.* 4. § 4. & *infr.* § 10.

Ἀλήθεια μία | Vide *l.* 9. § 1. Julian. *de cynicism. orat.* 1. Μία τὶ ἔδει ἀλήθεια, καὶ φιλοσοφία. & rursus: ὥσπερ ἀλήθεια μία, ἕτω καὶ φιλοσοφία. Plut. *sympos. l.* 8. *c.* 9. Ἀληθείαν μὲν γὰ ἁπλῶς ψεύδεται ἢ ἀπειρεχῶς, παρέχει τὰ φαινόμενα. Hinc illud; Πᾶν τὸ ἀληθὲς σωαληθεύει. Siquidem, ut Aristot. περὶ ἑρμην. *c.* 19. Ἀληθῆ ἀληθῆ ἐκ ἐνδέχεται ἐναντία εἶ), ἅτε δόξαν, ἅτε ἀντίφασιν. ἐναντία μὲν γὰ αἱ πρὸς τὰ ἀντικείμενα. πρὸς τ' αὐτὰ ἢ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν, ἅμα τε ἐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. Et *analyt. prior. l.* 2. *c.* 2. ἐξ ἀληθῶν ἐκ ἔστι ψευδὴς συλλογισαῦς. Quin & quod de virtute idem *ethic. l.* 1. *c.* 6. Τὸ μὲν ἁμαρτάνειν, πολλαχῶς ὄντ' τὸ ἢ καταρθοῦν μοναχῶς.

Εὖτλοι μὲν γὰς ἁπλῶς, πανοῦργοι ἢ κακοί. Et Plut. de virt. mor. Ἕκαστον ἂν περίφημι εἶναι, μοναχῶς μὲν καταρθοῦται, πλειοναχῶς ἢ ἁμαρτάνει· τὸ γὰρ βλέπειν τὸν σκοπὸν, ἓν ὄντ καὶ ἁπλοῦν ἐστιν ἢ ἄλλοτε ἄλλῳ, ἐκ ἐλλοτε τὸ μέσον ἢ ἐκ ἀπολείποντες. idem de veritate, quæ & virtutis genitrix, quam cum virtute eandem (teste Seneca ep. 71.) Socrates dixit, verissimum est. Ità Clem. Alex. *strom. l.* 1. Μία ὄντ ἡ ἀλήθεια· ὡς καὶ μία καὶ δικαία ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἓν τὸ εὐδαιμονεῖν. *Una est veritas: prout & virtus una; undique felicitas, quam virtus facit.* Et *ibid.* Μία ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. *Veritatis via una est. At erroris multiplex.* Πολυμερὴς γάς τις τῆς πλάνης αἱ ἀγωγαί. Theodoret. *therapeut. l.* 1.

—velut sylvis ubi passim
Palantes error certa de tramite pellit;
Ille sinistrorsum, hic dextrorsum abit. —

Flacc. *l.* 2. *Sat.* 3. Sed Clementem audiamus quem transcriptum dare non pigebit. Μιᾶς τοίνυν ὔσης τῆς ἀληθείας· τὸ γὰρ ψεῦδος μυρίας ἐκτεθραπὰς ἔχει· καθάπερ αἱ βάκχαι τὰ τῆ Πενθέως διαρρήξασαι μέλη, αἱ τ' φιλοσοφίας τῆς τε βαρβάρε τῆς τε Ἑλληνικῆς αἱρέσεις, ἐκάστη γὰρ ἔλαχεν, ὡς πᾶσαν αὐχεῖ τὴν ἀλήθειαν· φωτὸς δ' οἶμαι ἀναπλεῖ πάντα φαντάζεται. Et mox: Ὁ γὰν αἰὼν τῆ χειρὶ τὸ μέλλον καὶ τὸ ἐνεστὼς αὐτάρ δὴ καὶ τὸ παρωχημένος. ἀναρείας [ἀναρέως, vel -ταίως] σωίσκει· πολὺ ἢ πλέον δυνατωτέρᾳ τῆ αἰῶνος ἡ ἀλήθεια σωαγαγεῖν τὰ οἰκεῖα σπέρματα, καὶ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ὀκπίπτη γῆν. Denique: Ὁ ἢ τὰ διεφθαρμένα σωθῆς αὖθις καὶ ἐνοποιήσας, τέλειον τὸν λόγον ἀνιδύνως εὖ ἴσθ' ὅτι καταφθαρεῖται τὴν ἀλήθειαν. Et *in eod. lib.* ὡς ἢ ἑνὸς ὄντος τῆ εὐδαιμονεῖν αἰτίας τυγχάνειν αἱ ἀρεταὶ πλείονες ὑπάρχουσι· καὶ ὡς. τῆ διεφθάρθαι ὅτι ὕλῃ, τότε πῦρ, βλαπτικὸν τε καὶ ἐναντίς ἔστι μιᾶς ὔσης τῆς ἀληθείας, πολλὰ τὰ συλλαμβανόμενα εἰς ζήτησιν αὐτῆς. Rursusque ad Stoicum dogma de virtutibus propiùs accedens; quæ quoniam luculentiora sunt, fusiùs exhibebimus. Εἰ γὰν σκοποῖμεν, μία καὶ δυνάμει ὄντ ἡ ἀρετή· ταύτῃ ἢ συμβέβηκεν τέτοις μὲν τοῖς περὶ σωφροσύνην ἐγγενομένοις λέγεσθαι φρόνησιν· ἐν τέτοις ἢ σωφροσύνην, ἐν τέτοις ἢ ἀνδρείαν, ἢ δικαιοσύνην. ἀνὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ μιᾶς ὔσης ἀληθείας, ἐν μὲν γεωμετρίᾳ μὲν γεωμετρίας ἀλήθεια, ἐν μουσικῇ ἢ μουσικῆς, καὶ φιλοσοφία τῆ ὀρθῆ Ἑλληνικὴ ἐκ ἡ ἀληθεια. μόνη ἢ ἡ κυρία αὕτη ἀλήθεια ἀπαραλλάκτ, ἣν παρὰ τοῦ ὑῶ τῆ Διὸς παιδεύομεθα. Frustrà igitur sunt qui veritatem aliam Theologicam, aliam Philosophicam esse volunt, quasi alicubi aliquid verum esse possit, quod alibi falsum sit. quam sententiam, absurdam sanè & rationi adversam, refutantem, & contrariam ei demonstrantem, vide sis Casmannum in *problem. marin.* ad finem *quæst.* 12. Sed quomodo ergò alia, & alia? Audi Clementem. Ὃν τρόπον φαμὲν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς δραχμῆς, τὸ μὲν ναυκλήρῳ δοθῆναι, λέγεται ναῦλον· τὸ ἢ τελώνῃ, τέλος· καὶ ἑτέρως μὲ· τὸ γαμμάχῳ μισθὸν ἢ, τὸ διδασκάλῳ· καὶ τὸ πα-

πρόσκειται, ἀφαιρῶνται. Optimè Cicero *Academ.* 4. *Noſtra, inquies, ſola vera ſunt. certè ſola, ſi vera. plura enim vera diſcrepantia eſſe non poſſunt.* Et *de oratore l.* 2. *Plus uno verum eſſe non poteſt.* De unica interim *veritate* quæ argutantur Scholaſtici, vide apud Alexandr. Halenſ. *part.* 1. *q.* 15. *m.* 5. & Thom. Aquin. *ſum. part.* 1. *q.* 16. *a.* 6.

§ 10. Ἐναφαίζεται | Vide *l.* 2. § 12.

Εἰς τὸν ὅλον λόγον | Vide *l.* 4. § 14, 18. & *l.* 6. § 23. & *ſupr.* § 6.

§ 11. Κατὰ φύσιν ἐστὶ καὶ κατὰ λόγον | *Eadem*, inquit, *actio creaturæ rationalis eſt ſecundum naturam & ſecundum rationem.* quia nimirum de natura rationalis eſt, eſſe prædituu ratione. Sen. *de vita beat. c.* 8. *Naturâ duce utendum eſt. hanc ratio obſervat, hanc conſulit. idem eſt ergò beatè vivere, & ſecundum naturam.* Sed & ex conſequenti, idem ſecundum naturam vivere, & ſecundum rationem.

§ 12. Ὀρθὸς, ἢ ὀρθούμενος | Xyl. ἐρωτηματικῶς legit: *Rectus, an qui erigatur?* quaſi dixerit; cogita tecum, uter horum ſis, qui rectus ipſe conſiſtat, an qui ab alio erigi opus habeat, M. Cauſab. μὴ legiſſe videtur. vertit enim; *Rectus ipſe, non directus.* quomodo ferè legitur *l.* 3. § 5. Vide quæ ſunt ibi adnotata. Mihi hoc velle videtur, vel ut rectus conſiſtas ipſe, vel ſi labi contigerit, erigentis opem nè ſpernas. Vide *ad l.* 1. § 7. & 14. & *l.* 4. § 12. Utriuſque horum imaginem haud ineptam ſubminiſtrat Syneſius *in calvit.* Ὥσπερ γοῦν παῖδες ἀπὸ τῆς ὁρμῆς ἅμα ὑγιαινόντων φυσᾷ σωιέντες, ὡς εἰς ὀρθὸν αὐτοὺς βάλεταί τι καὶ πτοῦκεν, ὅσα μὴ σφᾶς τοῦτο παρ' ἑαυτῶν ὀξιοῦσι, κοντοῖς αὐτὰ καὶ χλεπάξιν ὑποβάλλουσιν. *Plantæ*, inquit, *quædam ſponte vi* ὀρθαί i. e. *rectæ creſcunt, aliæ quæ ſponte nequeunt, arte & ope, ſive adminiculis* ὀρθοῦς. i. e. *erigi neceſſe habent.*

§ 13. Ἐν ἡνωμένοις | Ἡνωμένα καὶ διεζωγμένα, de quibus tum hîc, tum & *l.* 9. § 9. Marcus noſter, ſic diſtinguit Sextus Empiric. *adverſ. Phyſic. l.* 1. *c.* 2. Τῶν σωμάτων τὰ μὲν ὅλον ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ διεζωγμένων συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ διεζωγμένων ἡνωμένα. ὅλον μὲν οὖν ὅλον, τὸ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως κεφαλόμενα, καθάπερ ξύλα καὶ ζῶα. ἐκ συναπτομένων δὲ, τὰ ἐκ τῶν παρακειμένων καὶ ἁφὴν ἐν τισὶ κυρίοις ἑαυτῶν συνεχόντων, οἷς ἅλυσις, καὶ πυργίσκοι, καὶ τοῖχοι· ἐκ διεζωγμένων δὲ, τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ ἀποκειμένων, καὶ καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα, οἷς σεσαμαὶ καὶ σωρὸς καὶ χορός. Plutarchus itidem in *præcept. conjugal.* Τῶν σωμάτων φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεζωγμένων λέγουσιν εἶναι, καθάπερ σῖτον καὶ χρατῆρα· τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, οἷς οἰκίαν καὶ ναῦν. τὰ δὲ ἡνωμένα καὶ συμφυῆ, καθάπερ ὅσα τὴν ζώσαν ἕξιν. Quod Pompon. *digeſt. l.* 41. *tit.* 3. *leg.* 30. *Tria genera ſunt corporum: unum, quod continetur uno ſpiritu, & Græcè ἡνωμένον vocatur; ut homo, lignum, lapis, & ſimilia: alterum, quod ex contingentibus ſe, hoc eſt, ex pluribus inter ſe cohærentibus conſtat, quod συνημμένον vocatur; ut ædificium, navis, armarium: tertium, quod ex diſtantibus conſtat; ut corpora plura, non ſoluta, ſed uni nomini ſubjecta; veluti populus, legio, grex.* Senec. *ep.* 102. *Quædam continua eſſe corpora, ut hominem: quædam compoſita, ut navem, domum, omnia denique quorum diverſæ partes junctura in unum ſunt conſtæ; quædam ex diſtantibus, quorum adhuc membra ſeparata ſunt, tanquam exercitus, populus, Senatus. illi enim per quos iſta corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & ſinguli ſunt.*

Τὰ μέλη τοῦ σώματος | inculcat hoc Apoſtolus paſſim de Chriſticolis, quod Marcus hîc de omnibus in univerſum hominibus. *Ad Epheſ. c.* 4. *v.* 4. Ἓν σῶμα, καὶ ἓν πνεῦμα. & *ad Rom. c.* 12. *v.* 5. Οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν Χριστῷ, οἱ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη. item *ad Cor. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 17. Ἓν σῶμα οἱ πολλοὶ ἐσμεν. & *c.* 12. *v.* 12. Καθάπερ τὸ σῶμα ἓν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστι σῶμα· οὕτω καὶ ὁ Χριστός. (quo loco ὁ Χριστὸς, pro corpore Chriſti politico, non phyſico ſumitur, prout & *ad Gal. c.* 3. *v.* 16.) Καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. & rurſus, *v.* 27. Ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα Χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Θεραπευτέον καὶ ἕτερον τὸ πένητα, ἢ ἑαυτῷ τὰ ἑαυτοῦ· πάντες γὰρ ἐσμὲν ἐν χειρὶ, καὶ μία κεφαλὴ πάντων, ἐξ ἧς τὰ πάντα, Χριστός· καὶ οὐκ ἔστιν ἀλλήλοις τὰ μέλη, οὐκ ἔστι δὲ καὶ ἑαυτῷ, καὶ πᾶσιν ἀπαίδευτος. Senec. *de ira l. c.* 2. 31. *Quid ſi nocere velint manus pedibus? manibus oculi? ut omnia inter ſe membra conſentiant, quæ ſingula ſervari, totius intereſt: ità homines ſingulis parcent, quia ad cætum geniti ſumus. Salva autem eſſe ſocietas niſi amore & cuſtodiâ partium non poteſt.*

Περὶς μίαν πνὰ σωτηρίαν | Vide *ad l.* 2. § 1.

Μέλη ἐσμὲν | Ità Sen. 95. *Omne hoc quod vides, quæ divina atque humana concluſa ſunt, unum eſt; membra ſumus corporis magni.* Et Marcus pariter, *l.* 4. § 40. Ὡς ἓν ζῶον ὁ κόσμος. Vide & *ad l.* 2. § 1, 3, 4, 9. Verum reſtringit hîc ad σύστημα λογικὸν. Vide *ad l.* 3. § 3. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ἐὰν δὲ διὰ τῶν ῥωστοιχείων μέσης | Verba illa διὰ τῶν ῥωστοιχείων gloſſema forſan fuerit. Μέλος autem & μέσης ità Marcus diſtinguit; ut μέλος animantibus duntaxat competat, μέσης etiam inanimatis. Aliter paulò Strabo *l.* 2. qui non *animationis*, ſed *configurationis* ratione, iſtud ab iſto diſterminat; Ἡ καὶ μέλος τοῦτο, inquit, ἢ ἄλλως καὶ μέσης διαφέρει, δῆλον ὅτι καὶ μέλη λαμβάνει τὸ περιγεγραμμὲν ἔχοντα φυσικῶς, ὀρθώσει τινὶ καὶ τόνῳ σημειώδει· καθὸ καὶ τὰ τοῦτο εἴρηται, (*Odyſſ.* 1. *v.* 291.)

Τὸν δὲ διαμελεισὶ ταμών· --- ἢ δὲ ἑδὴν ἔχει τοιοῦτον. & accuratiùs Ariſtot. *hiſt. animal. l.* 1. *c.* 1. Τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων, ἔνια μὲν μόνον μέρη, ἀλλὰ καὶ μέλη

μίλη καλῆται, τοιαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα ἡμῖ μερῶν ὅλα ὄντα, ἕτερα μέρη ἔχει ἐν αὐτοῖς ἴδια· οἷ κεφαλὴ, καὶ σπέλη, καὶ χεὶρ, καὶ ὅλη ὁ βραχίων, καὶ ὁ θώραξ. ταῦτα γὰρ αὐτὰ τέ ἐστι μέρη ὅλα, καὶ ἔστιν αὐτῆ ἕτερα μόρια. Membrum ergò unumquodque etiam pars est corporis; verùm non itidem è converso.

Καταληπτικῶς ἐκφαίνει | Imò καταληκτικῶς. vocabulum signatum. ità delectat, ut ulteriùs nihil requiras. Vide *ad l.* 9. § 42. ubi vox eadem repetitur.

Ἐκφαίνει τὸ, ἐυδαιμονεῖν | Plut. *de vit. Epicur.* adversus Epicureos agens; Αὐτοὶ δέ τε λέγουσιν, ὡς τὸ εὖ ποιεῖν ἡδίον ἐστὶ τοῦ εὖ πάσχειν. Et *de philosophorum convictu cum principibus*; Ἐπίκουρος, τὸ εὖ πάσχειν τοῦ εὖ ποιεῖν ἥμερον καὶ φίλιον, ἀλλὰ καὶ ἡδίον εἶναί φησι. χαρᾶς γὰρ ἐστὶν ἔτοιμόν ἐστιν ὡς χάριν. ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ τοῖς Χάρισι τὰ ὀνόματα θέμενος; Ἀγλαΐᾳ καὶ Εὐφροσύνῃ, καὶ Θαλείᾳ· τὸ γὰρ ἀγαλλόμενον καὶ τὸ χαῖρον ἐν τῇ δόσει χάριν πλεῖόν ἐστι καὶ καθαρώτερον. διὸ τῷ πάσχειν εὖ αἰσχύνονται πολλάκις, ἀεὶ δὲ ἀγάλλονται τῷ εὖ ποιεῖν. Idem *de Socrat. gen.* Πόθεν γὰρ ἔτος σκοπὸν βάλλοντα καὶ τυγχάνειν ἡδύ, καὶ διαμαρτάνειν ἀνιαρὸν, ὡς ἀνδρὸς εὖ παθεῖν ἀξίου διὰ χάριτος ἐριώμενον; Et in *Eroticc. de amantibus.* Ὥστε χαίρειν τοῖς ἐρωμένοις διδόντας, ὡς παρ' ἑτέρων ἃ χαίρουσιν αὐτοὶ λαμβάνοντες. De Christo Domino Gregor. Naz. *in bapt.* Δίδωσιν ἡδὺν ἢ λαμβάνειν ἕτερος.

Ὡς αὐτὸν ἐυπαθῶν | Phalaris *epist.* 17. Οὐ δηδόκασι χάριτας οἴομαι δωρεμένῳ ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον παρ' αὐτῷ λαμβάνειν. Et *epist.* 119. quem locum libentiùs, quò emaculem, transcribo. Οὔπω γὰρ ἐδιδάξατο ὁ καιρὸς, μέμφεσθαι μὲν ὑμᾶς οἷς φιλτάτοις, τοῦ σφῴτου (σφὼ enim forsan) χάριν μηδὲν αἰτιασαμένους (αἰτιασαμένους. culpat enim quodammodo, quòd nihil priùs petierant.) ἐυχαριστῆσαι δὲ τοῖς παρέχουσι, ἡμῖν αἰτεῖσθαι, ἔστω ὑμῖν μὲν οἱ λαβόντες, δώσετε τοῖς ἀληθείας· δίκαιον γὰρ ὑμῖν χάριν πρὸ αἴτησιν. ἐγὼ δὲ ἃ μὴ ποιοῦσι ἡδονῆς λήψομαι μᾶλλον, ἢ δώσω. τὸ γὰρ ἀνδρὶ φιλοπάτριδι κάλλιον καὶ μεγαλοφρονέστερον, ἢ δοκεῖν τοῦ ἑαυτῶ πολίτας εὖ ποιεῖν; Aristid. in *Panathen.* de populo Athenienſi: Εὖ γὰρ ποιεῖν, ἢ εὖ πάσχειν, πεφυκότες ἥδιστα· καὶ μᾶλλον ὀφείλειν αὐτοὺς τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλληνικὸν, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑτέρων μᾶλλον τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν· ἢδὶ ἐπὶ χείρους φιλεῖν τοὺς δόντας αὐτούς· ἢδί γε μᾶλλον, ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ὅτι χείρους φιλεῖν· ἀλλὰ καὶ μὴ τῷ ἀναλωμάτων σώζειν τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων τὰς γνάμας διακειμένους. P. Syr. [*Beneficium dando accepit, qui digne dedit.*] Imò ſibi ipſi benefacit, inquit Marcus, qui benefacit alteri; quia & is qui benefacit & is cui benefit, ejuſdem corporis membra ſunt. Siquidem manus cùm pedi benefacit, ſibi ipſi etiam benefacit in pede. atque hoc eſt, quod *infrà* § 74. Ὠφελοῦντος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς. Et *l.* 11. § 4.

§ 14. Τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς σεμνοπρεπείας δυναμένοις | Hoc eſt, corpuſculi mei membris. τοῖς μαλακείοις τῷ πνεύματι τούτῳ. ut *infr.* § 68. Sive τοῖς καλλιμόροις μέρεσιν, ut *l.* 8. § 28. cur autem Annot. Lugdun. τὸ σεμνοπρεπείας hìc ſubmoveret, σεμνοπρεπείας ſupponeret, nihil erat, cùm τὸ σεμνοπρεπέστατον præceſſiſſet. Sed & τὸ σεμνοπρεπὲς *infrà* § 68. reperiatur. fruſtrà & Xyl. de aliorum caſibus hæc accepit, quæ de corporis proprii affectionibus dicta ſunt.

Ἐκεῖνα μέμφεται τὰ παθόντα | Malim μέμψεται, *conquerantur ea, ſi voluerint, quæ perpetiuntur.* Vide *infr.* § 15. & *l.* 8. § 28. Verùm mutato nihil opus. μέμψεται dictum fuerit, ut ὄψεται, *viderit. l.* 12. § 1.

Ἐγὼ δὲ | id eſt, τὸ ἡγεμονικόν. ut § 16. quod Xyl. cum non animadverteret, Marci mentem hìc non cepit. Ità Cicer. in ſomn. Scip. *Mens cujuſque is eſt quiſque.* Apoſtolus, ſed ſenſu parùm diverſo, quia mentem pro parte regenita ſumit, *ad Rom. c.* 7. *v.* 17. οὐκ ἐγὼ (id eſt, ὁ νοῦς μου. *v.* 25.) ἀλλ' ἡ ἐνοικοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

Ἐὰν μὴ ὑποπλεύσω | Vide *l.* 4. § 7. Plut. *de tranquill.* Καθόλου δὲ, ἐπεὶ τῶν ἀδυνήτων, τὰ μὲν φύσει τὸ λυπεῖν καὶ βαρυνόμενον ἐπιφέρει, τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐπιζήμια καὶ ματαίνομεν. οὐκ ἀρκτέον δοκεῖ πρὸς ταῦτα μὴ ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον,

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ σοφὸς ᾖ.

τί γὰρ σοφὸς σοὶ δοκεῖ, φησὶν, ἂν μήτε σαρκὸς ἅπτηται, μήτε ψυχῆς; σοφὸς δὲ τὸ φύσει δοκοῦντα λυπεῖν, ἐκεῖνο τὸ Εὐριπίδειον,

Οἴμοι. τί δ' οἴμοι; θνητά τοι πεπόνθαμεν.

ὑλὴς γὰρ ὄντος τοῦ παθητικοῦ κατασεσημένου καὶ ὁλισθαίνοντος ἀνυπλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάγκης ἀναίσθητον ποιῶν, ἢ διὰ τὸ σῶμα ἀπαθοῦς ὁ ἄνθρωπος, μόνῳ ταύτῃ τῇ τύχῃ λαβὼν δίδωσιν, ἐν ᾗ τοῖς χειροπάτοις καὶ μαίνεσιν ἀσφαλὴς ἔσηκεν. Haec à Stoicismo haud procul abſunt. Idem *de exil.* τὸ λυπεῖσθαι καὶ ταπεινὸν ἑαυτὸν, ὅτι πάντα μὲν ἄχρηστόν ἐστι καὶ γινόμενον κενὸς καὶ ἀνοήτους. ὅταν δὲ αὐτὰ τὰ σφάγματα δίδωσιν ὁ τῆς λόγου φιλαφηθέντα καὶ ἀναπαλυφθέντες σοφὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ὑδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ σοφὸς ᾖς, κομᾷν χιλοῦν ὅτι, μὴ τῆς σαρκὸς πιπόνθασι, τί πέπονθε, μηδὲ τῆς ψυχῆς, εἰ διὰ τὸ σύμπτωμα τοῦτο χεῖρων γέγονεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν σωματοθεωρίοις καὶ σωματαπτικοῖς διδασκάλοις χρῆσθαι τῆς λύπης. Verùm Marcus ad ea etiam quæ corpori læſionem inferunt, argumentum iſtud extendit.

§ 15. Ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι | Vide *l.* 4. § 18. & *l.* 6. § 22. & *l.* 8. § 5. Huc illud Joſuæ decretum, *c.* 24. *v.* 15. alii quicquid fecerint, ſe cum familia ſua in recto Dei veri cultu perſeveraturos.

Ἡ ἡ πορφύρα | Vide de *purpura*, quæ ex Epicteto adducuntur *ad l.* 11. § 18. Ὅ, τε

Ὅ, τις ἂν πάθῃ] Leg. ὃ, τι ἄν τις πάθῃ, ex membro præcedente.

§ 16. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐναχλεῖ ἐξ οὗ λέγω, ἃ φοβεῖ ἑαυτὸ εἰς ὀδυνμίαν. | Manca hæc esse, ex sequentibus satis claret; nec quid possit suppleri, est adeò difficile conjectu. Verùm qui enunciativè capiunt, à Marci mente quàm longissimè recedunt. is enim passim inculcat, molestiam omnem, non à rebus externis, sed ab animo ipso & opinione de eis concepta, nobis obtingere: hoc est; mentem ipsam sese conturbare, solam sibi molestiam omnem facessere. Videantur quæ *suprà* § 14. & *l.* 4. § 7, 39. & *l.* 5. § 2. & *l.* 6. § 8, 52. & *infr.* § 68. & *l.* 8. § 40, 42, 47. & *l.* 9. § 13, 15. Itaque D. Boot. per interrogationem concipi postulat: cui ego libens assentior; & quæ desunt, ità supplenda existimarem. ἐκ ἐναχλεῖ; ἐξ οὗ λέγω, ἃ φοβεῖ ἑαυτό; [ἃ λυπεῖ;] εἰ ὀδυνμίαν [ἃ χαιρεῖ; vel ἐκ ἄγει] sicut Galen. *de optim. sect.* c. 6. ἐὰν μὴ λυπῇ, μηδὲ εἰς αὐδημὴν ἡμᾶς ἄγῃ. *Mens an non ipsa sese perturbat? exempli gratiâ: nonne seipsum terret? nonne tristitiâ afficit? nonne in cupiditates conjicit?* &c. vel etiam αὐτὸ ἑαυτῷ ἐκ ἐναχλεῖ; ἃ λυπεῖ (ut sit hoc illius, ἐξ οὗ λέγω loco) ἑαυτό; ἃ φοβεῖ; &c. Sensum ipsum, quicquid de verbis fuerit, confirmant sequentia. ἐὰν μὴ ἑαυτὸ παράσχῃ Verba autem feliciùs paulò videtur restituisse sic D. Salmasius. ἐξ ἃ φοβεῖ, ἐκ ἄγει εἰς ἀδυμίαν. ἄγει εἰς ἀδυμίαν idem est ac si dixisset ἑαυτὸ λυπεῖ. nam ἀδυμία est λύπη, ut εὐδυμία *hilaritas*. unde εὐδύμει, *hilari sis animo*, ità *l.* 4. § 38. ᾗ ὅσα τοῦ μερὲς ἐυφραίνει ἢ λυπεῖ. ishuismodi aliquid supplendum ex sequentibus liquet, ubi hæc duo simul repetit, εἰ δέ τις ἄλλῳ αὐτὸ φοβεῖται ἢ λυπῆται δύναται, ποιείτω. & post, τὸ δ' ψυχέων τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον. confirmant eadem & sensum verborum Marci, quem asserimus genuinum. Si enim nihil aliud potest menti hisce modis molestiam facessere, ipsa sibi facessat necesse est, quandocunque molestiâ aliquâ afficitur. Ità Epictet. *l.* 3. c. 19. Περιαίρετον γὰρ ἐστὶν δύναται κωλύσαι ἢ βλάψαι ἀπροαίρετον, εἰ μὴ αὐτὴ ἑαυτῇ. ἐστὶν ἄλλο παρεμβῆς ἢ ἀπατεῶνος αὐτόν ἐστιν ἢ δόγμα.

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑπολημψικῶς ἃ τρέψει] *Ipsa enim sese (si volet) opinando non movebit istis motibus.*

Τὸ σωμάτιον μὴ πάθῃ τι] Vide *infr.* § 33. & *l.* 8. § 28.

Οὐ γὰρ ἔξω αὐτὸ εἰς κεῖνα τραπήσεται] Locus iste mihi planè depositus, absque clariss. D. Salmasio fuisset, cui non ego magis debeo, quàm Marcus ipse. is manum medicam fausto sydere admovit. Malè, inquit, Xylander αὐτῷ pessimè locum hunc sic vertit, *Animo nullus metus, dolor, aut spinis horum accidere potest: neque enim ei sunt habitus ad hæc.* Sic vertendum illi fuit; *Animula verò, quæ timet, quæ dolet, quæ super his omnino aliquid opinatur, nihil eorum patiatur, si non illam in hæc judicium demittat.* legendum igitur in Græcis, οὐδὲν μὰ πάθῃ, εἰ ἐκ ἄρῃς αὐτὸ εἰς κεῖνα πιαύτῳ. vel, εἰ ἃ παρίξεις αὐτὸ εἰς κ. τ. Nihil verius. Epictet. dissert. *l.* 2. c. 6. Τίς γάρ σε ἀναγκάσαι δύναται ὑπολαβεῖν τι, ὃν ἃ θέλεις;

Ἀποσβήσῃ] Περὶ τῆς τῇ ἡγεμονικῇ αὐτοπραξίας, Vide *supr. l.* 5. § 14. & *infr. l.* 11. § 1..

Ἀνεμπόδιστον] Vide *l.* 5. § 20. Epictet. *l.* 2. c. 19. ἔστι πλεῖστις ἔστιν ἐφ' ἡμῖν, ἀθ' ὑλίκα, ἔστι δόξα, ἔστι ἄλλο τι ἁπλῶς, πλοῦ ἐχθὲ χρῆσις φαντασιῶν. τοῦτο ἀκώλυτον φύσει μόνον, τοῦτο ἀνεμπόδιστον.

§ 17. Εὐδαιμονία δὲ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθόν] Deesse vocabulum aliquod videtur, quod membrum posterius expleat. forsan [ἡγεμονικὸν] ἀγαθὸν, fuerat, in hoc enim Marco censente, τὸ πᾶν. Vide *ad l.* 2. § 15. idémque idem ὁ δαίμων iste. Vide *ibidem* § 17. & *l.* 10. § 13. quo loco ait τὸν νοῦν, ubi voluerit, ἀγαθὸν δαίμονα fieri. Nam M. Casaubono, τὸ ἢ ἀγαθὸν expungenti non accedo. Conjecturam meam firmat, quod ex Platone Clemens *strom. l.* 2. Λύτὸς ἦ ὁ Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν δαίμονα ἦ λέγεσθαι, τὸ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἡγεμονικόν. Cui gemina, ex innominato aliquo, ita Suidas exhibet: Ὅτι ὁ σπουδαῖος εὐδαίμων ἐστί. ὁ γὰρ εὖ τὸν δαίμονα ἔχων, σημαίνεται δοκεῖ τῷ τὸ εὐδαίμων ὄνομα. εἰ δὲ δαίμων ἑκάστου ἡ ψυχὴ, κατὰ Ξενοκράτην δοκεῖ, ὃν ἂν εὐδαίμων, ὁ εὖ τὴν ψυχὴν ἔχων. εὖ ἦ τὴν ψυχὴν ἔχει ὁ σπουδαῖος. σπουδαῖος δ' ἄρα ὁ εὐδαίμων. Accedit & Pythagoræ scitum illud, εὐδαιμονεῖν ἄνθρωπον, ὅταν ἀγαθὴ ψυχὴ σεσοφίσται. Laert. *lib.* 8. Apul. *de Deo Socrat. Nam quodam significatu & animus humanus, etiam nunc in corpore situs, Dæmon nuncupatur,* [Maro *Æn. l.* 9.]

——*Diine hunc ardorem mentibus addunt,*
Euryale? an sua cuique Deus fit dira cupido?

igitur & bona cupido animi, bonus Deus est. unde nonnulli arbitrantur, εὐδαίμονας dici beatos, quorum Dæmon bonus, id est, *animus virtute perfectus est. quem nostrâ linguâ, ut ego interpretor, poteris Genium vocare, quod is Deus, qui est animus sui cuique, quamquam sit immortalis, tamen quodammodo cum homine gignitur.* Vide dissertationem hac de re Dionis Prus. *orat.* 23.

Τί ἔστιν ὃ δὲ ποιῇς, ὃ φαντασία;] Quid est opus imaginatione, sive opinatione, cùm mens ipsa quod suum est & fecerit & habuerit? Vide *ad periochen* proximè *superiorem* extremam: & *infr.* § 29.

Ἀπέρχου τοῦ θεὸς εἶ] forsan [νῦ] τοῦ θεὸς, atque ita M. Casaub. nam Xyl. omisit; malèq; reddidit, εἰς πλῆς. *unde venisti.* cùm vertendum fuerit,

erit, *ut veniſti. faceſſe hinc, per Deos, ut veniſti.* Sed nec fortaſſe ναὶ particulâ illâ interjectâ opus fuerit. Siquidem D. Salmaſ. formulam uſitatam eſſe monet, τοῦ Διός σοι, ſubaudi ὄμνυμι. eamque locutionem occurrere in *hemiambis* Anacreonteis, & in *diſſertationibus* Arriani. Ità certè Anacreon *carm.* 31.

Ἄφες με, τοῦ Διός σοι,
Πιεῖν, πιεῖν ἀμυδίς.

Arrian. in Epicteti *diſſert. l.* 3. *c.* 26. Παῦσαι, τοῦ Διός σοι, ἐμπαίζων μοι τῇ ψυχῇ. Et *c.* 23. Παύσασθε, τοῦ Διὸς ὑμῖν, καλὰ ὀνόματα καὶ σχήματα καταισχύνοντες. & ad formulam Chriſtianam propiùs, *ibid. c.* 7. τὸν Διόν σοι. quem locum corruptum fruſtrà ſuſpicatur Volſius. reſtituenda eadem *c.* 22. ubi, τὸν Διόν σου, vitiosè legitur; quod interpretem eundem, cùm non adverteret, in alia abduxit. & diversâ rurſus formulâ, ſed ellipſi eâdem, *l.* 3. *c.* 23. Θαυμαστὸς, κύριε, τοῦ ἐμοῦ σου σωτῆρος. contractiùs etiam *l.* 2. *c.* 19. λέγε μοι, τοῦ Διός, οἷα σοφὸν ἔλεγες. Si locus ſaltem integer ſuerit. facit enim ſuſpectum, quod Gellius *l.* 1. *c.* 2. exhibet, λέγε μοι σὺ τοῦ Διός. quod fortean fuerit, τοῦ Διός σου. quin integram quoque idem extulit, *l.* 3. *c.* 10. ὑμνῶ ὑμῶν πάντας Διὸς, ἂν σοφίσησθε. Locus ergò ſincerus & integer eſt. nec ullâ ratione admittenda Annot. Lugd. interpolatio, ἀπέχει σοῦ τοῦ Διὸς σύ.

Οὐκ ὀρκίζομαί σοι | Hoc enim dogmati Stoico adverſatur; non tamen & Chriſtiano, quod ὀρκίζεσθαι καὶ μὴ ἀμύητόν monet, *ad Epheſ. c.* 4. *v.* 26. Diogeni autem Stoico, non Cynico (quod Eraſm. fugerat) de dogmate iſto diſſerenti, cùm adoleſcens quidam protervus, velut periculum facturus, an re præſtaret quæ docebat, in faciem inſpuiſſet, *non quidem iraſcor*, inquit ille; *ſed dubito tamen an iraſci oporteat?* Narrat Seneca *de ira l.* 3. *c.* 38. Fidentiùs Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius tam vehemens nequitia eſt, ut motu meo digna ſit.*

§ 18. Τί δῆτα λυπᾶσαι χρεὼν μεταβολῆς γίνεσθαι; | Vide *lib.* 4. § 46. & *lib.* 5. § 13. & *lib.* 6. § 15.

Τί δαὶ φίλτερον | *infr.* § 21. & *l.* 4. § 36. & *l.* 9. § 32.

§ 19. Ὡς δὲ χαμαίρρυτα | Vide *ad l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. Aug. *in Pſal.* 38. *Momentis tranſvolantibus cuncta rapiuntur. torrens rerum fluit.*

Σωφρονῶ | Vide *l.* 6. § 41.

Ὡς τὰ μέρη | Vide *l.* 2. § 1. & *ſupr.* § 13.

Πάντες ἤδη ὁ αἰὼν Χριστιανοὺς | Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 47.

Πόσους Ἐπικτήτους | E ſuperis ergò exceſſerat jam Epictetus. Accedit quod Gellius Herodi Attico, qui ſub Marco floruerat, æqualis ferè, de Epicteto, tanquam qui jamdudum deceſſerat, ità verba facit, *l.* 2. *c.* 18. De *Epicteto philoſopho nobili, recentior eſt memoria, quàm ut ſcribi, quaſi obliteratum, debuerit.* Vide *ad l.* 1. § 7. & *ad l.* 8. § 31.

§ 20. Ἐμὲ ἓν μόνον φείδεται | *Hoc unum me ſolicitum habet.* ità τὸ φείδεσθαι ſæpiùs uſurpat *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22. Eſtque hoc quod profitetur cumprimis utile piúmque, ſi ſolicitudo univerſa eo fine adhibeatur, ne quid unquam obrepat, quod officii ſui non ſit. Vide *infr.* § 66. & *ad l.* 8. § 3. Sic *l.* 8. § 1. ἄλλο μηδὲν φείδεσθαι.

§ 21. Ἐγγὺς | Vide *l.* 4. § 16. Petrus *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε.

Ἢ οὐ θεὸς πάντων λήθη | Vide Solom. *Eccleſ. c.* 1. *v.* 11.

§ 22. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας | Hoc eſt quod Aug. *in Joan. tract.* 66. & *in concion. ſolenn.* 235. *Eſto medico ſimilis; qui odit morbum, amat ægrotum.* Ità Marcus etiam lapſos & errantes diligi vult. Amplius aliquid Chriſtus Dominus; non lapſos tantùm & errantes, verùm in nos ipſos delinquentes. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν· εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. Matth. *c.* 5. *v.* 44. Hinc Iſidor. Pel. *l.* 2. *epiſt.* 259. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις ἴσον ἐστὶ δοκεῖ, τὸ εὐεργέτας μὴ ἀμείβεσθαι, καὶ ἐχθροὺς μὴ ἀμύνεσθαι. παρὰ δὲ τῇ θείᾳ φιλοσοφίᾳ τὸ μὲν ἀμείβεσθαι τοὺς εὐεργέτας κεκριται τὸ δὲ ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς οὐχὶ ἁπλῶς τοῦ τέλους ἀπεξενωκέναι, εἰ δ' οἷόν τε, καὶ ἐνεργεῖν. Contrà planè quàm Pindarus *Pyth. od.* 2. Φίλον εἶπ' φιλεῖν· ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἐὰν ἐχθρὸς ἦν, λύκοιο δίκαν ἀνδάνοιμι, ἄλλ' ἄλλοτε κατίων ὀδοῖς σκολιαῖς. Epicter. *l.* 3. *c.* 22. Cynicum inſtituens; Δαίρεσθαι δεῖ αὐτὸν, εἰς ὄγον, καὶ διεμβλῶσι φιλεῖν αὐτοὺς τοὺς διεμβλῶντας. De Chriſtianis Juſtin. *ad Diognet.* Ἀγαπῶσι πάντας, καὶ ὑπὸ πάντων διώκονται. Atque hæc eſt reverà charitas ſincera, *amare quos tolerat, tolerare quos amat*, ut Gregor. Rom. *in Evang. ſerm.* 35. Quin Marcum ad eos etiam reſpexiſſe, qui adverſus nos ipſos fuerint injurii, quæ ſubjecit, oſtendunt. Vide *ad l.* 11. § 18.

Ὅτι καὶ συγγενεῖς | Vide *ad l.* 2. § 1. Hippias apud Platon. in *Protag.* Ὦ ἄνδρες οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ὑμᾶς, συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι, φύσει, ἀ νόμῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τοῦ ὁμοίου, φύσει συγγενές ἐστιν.

Δι' ἀγνοιαν, καὶ ἄκοντες | Vide *l.* 2. § 1. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8. § 14. & *l.* 11. § 18.

Ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέρους πεπάξεται | Vide *ad l.* 4. § 6. & *infr.* § 58.

Οὐκ ἔλαθέ σε | Vide *lib.* 2. § 1. & *l.* 9. § 38.

§ 23. Ἡ ὅλη οὐσία, ἐκ τῆς ὅλης οὐσίας, ὡς κηρὸς | Eleganti ſimilitudine hoc illuſtrat, non Lucianus ille, Epicuri de grege, ὁ χλιδανὸς, ſed de ſchola Platonica Leo, (Byzantius fortean) uti ex Athen. *dipnoſoph. l.* 11. & Laert *l.* 3. in *Platon.* patet; in *dialogo*, quem *Alcedinem* inſcripſit, & inter

inter Luciani opuſcula, à quibus dictionis mollitie venâque candidiore plurimùm diſcrepat, extat vulgò. Τὸ μὲν γὰρ τοιοῦτο, inquit, καὶ τὰ παιδάρια τὰ παρ' ἡμῖν, τὰ πλάττειν ἐπιτάφια, πολὺν ἢ κηρὸν ὅταν λάβῃ, ῥᾳδίως ἐκ τοῦ αὐτοῦ πολλάκις ὀγκᾷ, μιλησιαΐζει πολλὰς ἰδέας φύσεως. Eiſdémq; planè inſiſtens veſtigiis Plut. *ad Apoll.* Ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δυνάται τις πλάττειν, ζῶα συγχεῖν, καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν, καὶ τοῦτο ἂν παρ' ἕν ποιεῖν ἀδιαλείπτως· ὅτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης, πάλαι μὲν τοὺς σοφιστὰς ἤμελλεν ἀνέξειν· εἶτα σωφρονοῦς αὐτοῖς ἐξέφηνε τοὺς παῖδας, εἶτα ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει· καὶ ὁ τῆς γλυκύτητος πολεμὸς ὅτος ἐκδιλεχῶς ῥέων ὅποτε στήσεται, καὶ πάλιν ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς. Cui non abſimile quod Aphrodiſſ. *probl. l.* 1. *q.* 49. Ὡς ὅταν ὁ ἀνδριαντοποιὸς τὸν χαλκοῦν ἵππον ἢ βοῦν, ἢ τι τοιοῦτον ζῶον χωνεύσας ἢ ἐλάσας, πάλιν ἄνθρωπον, ἢ ἕτερόν τι σχῆμα, ἀπὸ εἴδους εἰς εἶδος μεταβάλλων τὴν ὕλην. Lusûs autem puerilis illius, quo animalium icunculas è cera ſolent effingere, meminit & Lucianus in *inſomnio* verbis hiſce; Ὁπότε γὰρ ἀφελοίμην ἐγὼ τὴν διδασκάλων, ἄπειρον ἂν τὸν κηρὸν, ἢ βόας, ἢ ἵππους, ἢ καὶ τὴν Δί' ἀνθρώπους ἀνέπλαττον. Demetr. Phaler. qui dicitur: Περὶ ἑρμηνείας. κηρὸν γάρ, ὥσπερ τὸν αὐτὸν κηρὸν, ὁ μὲν πλάττει κύβα ἐκλασών, ὁ δὲ βοῦν, ὁ δὲ ἵππον· ἔστι καὶ σχῆμα ταὐτὸν ὁ μὲν ἀστραγάλῳ καὶ κεφαλῇ φησιν. Et Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 5. *Nec aliena tantùm transferre, ſed etiam noſtra pluribus modis tractare poſſumus, & ſententias eaſdem quàm numeroſiſſimè variare: velut eâdem cerâ aliæ atque aliæ formæ duci ſolent.* De cera ipſa Plinius min. *l.* 7. *ep.* 9.

Hæc Iaus eſt cera, mollis cedenſque ſequatur
Si doctos digitos, juſſique fiat opus;
Et nunc informet Martem, caſſámque Minervam;
Nunc Venerem effingat, nunc Veneris puerum.

Vide *infr. ad* § 25.

Δεινὸν δὲ ἐδόκει τὸ θαλυθῆναι τῷ κυβεύειν | Vide *l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 47. & *infrà* § 25. & 50. & *l.* 11. § 17. Ædeſius apud Eunap. in *Maximo*: Ἀλλὰ σὺ μὲν καὶ νῦν ἐμοὶ ἐκ παίδων πλειγάτας ἀνοίας ἀπεσκέδασο· τὸ δὲ ἔργαστον αὐτῆς σωφρονεῖν ὅπως διάκεισαι, τῆς γαμφώνων καὶ πτέρυγος διαλυομένης εἰς τὸ σωπηδόν.

§ 24. Τὸ θηκτὸν τῆς ὀφρύος λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐκπιθήσεται ἡ σχῆμα, ἢ τελευτῶν ἀπαρέσῃ | Periochen hanc miſerè mutilatam ac vitiatam eſſe, fatis indicant tam diſcrepantes à ſe invicem interpretum verſiones; quæ ejuſmodi ſunt etiam, ut è verbis ſenſus illi, quos ipſi præferunt, nullâ artis grammaticæ ope elici poſſint. In textu Xyl. nihil mutat. Meric. duntaxat disjunctivæ loco conditionalem ſubſtituit: ſed nec ſic quidem citra vim inſignem, exprimitur ea, quam ipſe Marco affingit, ſententia. D. Bootius (cui ego aliquantisper malperim) ſic effert: Τὸ θηκτὸν τῆς ὀφρύος λίαν παρὰ φύσιν. ὅταν πολλάκις [γίγνηται,] vel etiam tranſpoſitione tantùm factâ, ἢ, ἐκπιθήσεται· καὶ τὸ σχῆμα τὸ τελευτῶν ἀπορρέῃ, ἔστι ὅλως ὀξαφθῶσι μὴ δυνάσθαι. *Torvitas vultûs eſt valdè præter naturam. ubi ſæpius contigerit, immori ſolet; vultûſque decor ità indè extinguitur, ut denuo omnino reaccendi nequeat.*

Τὸ θηκτὸν τῆς ὀφρύος | *Torvitas vultûs*: quo κότος ſive latens intus animus infeſtus atque infenſus ſe prodit. huic opponi videtur, τὸ εὔδιον τῆς ὀφρύος. *l.* 6. *c.* 30. Heſych. Ἐπίκοτα, ἐπήρεια, ἃ πᾶς ἄν τις μέμψαιτο. Σοφοκλῆς, Ναυπλίῳ καὶ πλέονι. leg. Ναυπλίῳ καταπλέονι. ad diſtinctionem alterius ejuſdem fabulæ eidem cognominis, quæ Ναύπλιος πυρκαεὺς dicebatur. Ἐπίκοτον eſſe vult, *quod iratum & infenſum jure faciat*; at Marcus pro *offenſione* ſive *infenſione animi*, quæ in vultu indicium facere ſolet. Æſchyl. *Prometh. vinct.*

Ὁ δ' ἐπίκοτος ἀεὶ δαίμων ἀγριόμορφον νέον.
At ille mentem infenſam pervicax gerens.

Πεφθὲν | Ἡ ἐνοῦσα τῷ σχήματι, ut Jacob. Apoſt. *p.* c. 1. *v.* 11. *decor vultûs*, qui triſtitiâ, iracundiâ, acerbitate animi, offenſione, indignatione non immutari tantùm & deturpari, ſed & tolli prorſus ſæpenumero ſolet. Seneca *de ira l.* 2. *c.* 35. *Non eſt ullius affectûs facies turbatior. pulcerrima ira fædavit; torvos vultus ex tranquilliſſimis reddidit. liquit decor omnis iratos. quem intrà putas eſſe animum, cujus extrà imago tam fœda eſt*; & *l.* 3. *c.* 4. *Nulli certè affectui pejor eſt vultus. ferarum minùs tetra facies eſt, etiam cùm venatorem ſuum ſemianimes morſu ultimo petunt, quàm hominis irâ flagrantis.* Hinc illud Naſonis de Niobe *Metam. l.* 6.

Et quantum ira ſinit, formoſa. ——

& de Procride *l.* 7.

Triſtis erat, ſed nulla tamen formoſior illâ
Eſſe poteſt triſti. tu collige qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quem ſic dolor ipſe decebat.

Imò, quod Marcus iſtic, dum affectus iſthiuſmodi exprimere atq; induere vultus frequentiùs cogitur, uſu in naturam vertente, ità tandem decor ille extinguitur, ut nullâ reſtitui ratione poſſit. De Phariſæis ad ſuos Chriſtus, Matth. *c.* 6. *v.* 16. Μὴ γίνεσθε, ὡς οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν. qui locus illum mirificè illuſtrat. plus enim eſſe videtur τὸ ἀφανίζειν τὸ πρόσωπον, quàm τὸ αἰσχύνην καὶ ἀκαλλῆ ποιεῖν, uti ex Homero atque Euſtathio Beza. Baſil. Cæſ. *ep.* 1. Ἔπεσιν τοῖς ταπεινοῖς καὶ κολακευτικῷ σχήματι, ὅμοια συγχέων καὶ εἰς γῆν συνεπάγων. —— ὅσα δὲ πάσχουσιν οἱ πυθόμενοι κατ' ἐπιτάφιον, ταῦτα ἐν τῷ αὐτομάτῳ ἡμῶν ἐπιγαινέτω. Nicoſtr. *de nupt.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 70. Αἱ γὰρ δυσὶν ὄψεσι αἱ χάριτες ἔχειν ἂν τι πλεῖον τῆς τέλλης τῆς ψυχῆς καὶ νῦν ἐστι, ὅτι συμμένουσι, ὅτι ὀργιζόμενον, ὅτι χαλῶντα, τὸ σχῆμα τοιοῦτον

φαιδρὸν ἔχειν τι καὶ γεθηκός. ἢ Νέρων παῦρον καὶ κατηφὲς, ἐυθὺς μὲν καὶ τῷ ὀφθαλμῷ προσκλίνει, καὶ δεινὸν δίδοιχεν. ὅσις δ' μικρὰ ἐυπρὸς, τοῖς κόραις καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀναπέπαται. ὅταν ὀφθαλμοὶ καὶ φρύδιον τοῦτο. ὁ δὲ σωφρων τοῖς ὀφρύσι, σκυθρὸς δὲ καὶ ἄτερ ἐπαυδεῖ τὸ ἐρύθημα, ἀλλὰ σκότος τι καὶ νέφος, τοῦτο τι ἡ ψυχὴ ἀδαμῶν ἀδαμῶν ἐυρραίνεται. quibus verbis extremis graphicè depinxisse videtur τὸ ἐπαχθὲς istud τῆς φρυός. nos dicimus, a lowring look. Vide *infr. ad* § 59. Sed nec minùs *Sueton. l.* 4. *c.* 50. in *Caio.* cui *frontem torvam* ubi tribuerat, *Vultum*, inquit, *naturâ horridum ac tetrum, etiam ex industria efferabat, componens ad speculum in omnem terrorem ac formidinem.* Cæterùm D. Salmas. ista & luxata & perturbata suspicatur: jungi sic debere, Τὸ ἀπλοῦν τῆς φρυὸς λίαν ἁδρὸν φύσαν, αὐτῷ μὲ τούτῳ ἀφαιρεῖν πειρῶ, ὅτι ἀδρὸν τὸν λόγον. atque hæc subiequi post illa quæ *supra* § 10. habebamus. Τῷ λογικῷ ζώῳ ἡ αὐτὴ φρόνησις καὶ φύσιν ἔχειν καὶ κατὰ λόγον. *Si in animali rationali eadem actio secundum naturam & secundum rationem; ira in vultu efferveſcat, quæ præter naturam est, etiam præter rationem.* Illud, ἢ τὸ πολὺ τοῦτο ἀπορεῖται, ὅτι ὅλως ἔξω ἁμαρτίας μὴ γίνεται, ad præcedentia § 22. censet idem pertinere, & de *lucerna* dici, quæ aliquando sic extinguitur, ut possit iterum accendi, aliquando verò, ubi in totum oleo defecta est, ità extinguitur, ut denuo accendi nequeat. Suspicatur ergò post exemplum *arcuæ*, cui grave non esse dixit solvi, ut nec compingi, addidisse & simile de *lucerna*, (prout *l.* 8. § 17. post exemplum *bullæ* idem fecit) cui non est grave extingui, ut nec accendi, etiamsi eò modò extinguatur, ut non possit lumen suum recuperare. reliqua aliunde irrepsisse autumat; quibus de medio sublatis, periochen hanc antegressam cum proximè sequenti commodè cohæsuram. & sunt revera sectio 22ª. & 24ª. prout nos eas distinximus, ejusdem planè argumenti.

Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν εἰσήκοντα | Mer. interierit negativam, ut sit τοῦ [μὴ] ἁμαρτάνειν, & de innocentiæ confidentia intelligatur. Melius opinor, Xyl. *Nam si etiam sensus peccati nullus erit.* hoc est, nam si eò usque in vultûs obfirmatione proceſseris, ut jam peccati sensum omnem amittas, quid ampliùs tibi vivere proderit? Galen. *de differ. puls. lib.* 4. σφυγμὸν, inquit, appellant veteres, τῷ ἐν ταῖς φλεβικαῖς γραμμαῖς αὐτῷ τῷ κέντρῳ συναίσθησιν. Idémque *therapeut. l.* 13. *c.* 1. Ἡ πρὸς ἅμα τῇ φλεγμονῇ καὶ πόνον ἔχει ἐκεῖ τὸ μόριον, ἡμῖν δ' ἀπροσδήλως, αὐτῷ τι κάμνοντι διὰ τῆς ἰδίας ὀνομαζομένης συναισθήσεως. Ità medicis familiaris an peculiaris vox ista videtur, affectionem illam denotans, quâ æger eorum quæ in corpore suo fiebant se habent, ipse sensum obtinet. A corpore ad animum transtulit; ut Marcus hic, ità & Epictet. *l.* 2. *c.* 11. Ἀρχὴ φιλοσοφίας, συναίσθησις τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας. Clemens generaliùs de utroque pariter usurpavit, *strom. l.* 1. Εὐρετικὸν γὰρ καὶ ἐπινοητικὸν ἡ συναίσθησις, ἀπελάλειν πάντως ἀναπείθουσα· σωτικὸν δ' τῷ ἀπολλύειν, ἡ εἰς ἄπαξ σωτηρίας. Idem vult, sed significantiùs paulò dictum, quod Gregor. Naz. *epitaph. in Patr.* Εὐρετικὸν γὰρ τὸ πάσχειν. & *ad cives suos in angust.* Τελμηρὸν πρὸς τὸ ἁλγεῖν. Tunc ergò ἡ τοῦ ἁμαρτάνειν συναίσθησις οἴχεται, cùm crebro peccandi usu, τύλος τις λοιπὸν ἡ ψυχὴ, *callum quasi quendam contraxit animus*, ὥστε μηδ' ἐρυθριᾶν, ὅταν ὃν ἁμαρτάνῃ, *ut deinceps ne peccare quidem se animadvertat.* Epictet. *l.* 2. *c.* 18.

Τίς ἐν τῷ ζῆν ἄπονα; | Vide *l.* 9. § 2.

§ 25. Πάντα ὅσα ὁρᾷς | De Catone. Senec. *epist.* 71. *Quid ni ille mutationem reipub. forti & æquo paterctur animo? quid enim mutationis periculo exemptum? non terra, non cælum, non totus hic rerum omnium contextus: quamvis Deo agente ducatur, non semper tenebit hunc ordinem; sed illum ex hoc cursu aliquis dies dejiciet. certis eunt cuncta temporibus; nasci debent, crescere, extingui. quæcunque vides supra nos currere, & hæc quibus immixi atque impositi sumus velut solidissimis, carpentur ac desinent. nulli non senectus sua est. inæqualibus ista spatiis eodem natura demittit. quicquid est, non erit: nec peribit, sed resolvetur. nobis salvi perire est. proxima enim intuemur: ad ulteriora non prospicit mens hebes, & quæ se corpori addixerit. alioqui fortiùs finem sui suorúmque pateretur, si speraret omnia illa sic in vitam mortémque per vices ire, & composita dissolvi, dissoluta componi: in hoc opere æternam artem cuncta temperantis Dei verti.* Vide *supr.* § 23. & *lib.* 9. § 33.

Καὶ πάλιν ἄλλα | Naso *Metamorph. l.* 15.

Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim. ——
Nec species sua cuique manet: rerúmque novatrix
Ex aliis alias reparat natura figuras.

Senec. *epist.* 30. *Quis queri potest, in ea conditione se esse, in qua nemo non est? prima enim pars æquitatis est æqualitas. Sed nunc supervacuum est naturæ causam agere, quæ non aliam voluit legem nostram esse, quàm suam. quicquid composuit, resolvit: & quicquid resolvit, componit iterum.*

Ἴτε ἀεὶ πάντες | Hoc est quod Maxim. Tyr. *orat.* 25. *ad l.* 4. § 40. διὰ τοῦ τὰ ὅλα κυκλεῖται. Vide *l.* 2. § 3. & *l.* 6. § 14. Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 3. Εἴπερ ἀεί τι τῶν ὄντων ἀπόλλυται, διὰ τί πού ἐκ ἀπέλιπε πάλαι καὶ φθορὰν τὸ πᾶν; διὰ τὸ τοῦ μὲν θατέρου ἄλλο εἶδος γίνεσθαι, καὶ τοῦδε γοῦν ἄλλο εἶδος φθορᾶς, ἄπαυστον ἀναγκαῖον εἶναι τὴν μεταβολήν. Γένεσις γὰρ γοῦν διαλυομένη, τοῦτο ποιεῖ ἀπαλλαττόμενον βάλλεται. Clem. *strom. l.* 4. & Philo *de mund. immort.*

Mirer

Μέτι γὰρ αἰτιᾶ φθειρομένων ἧσ ἐν ἕδει, πρέπον ἐσ ἀληθῶς καὶ θεῖον ἔργον.

§ 26. Τί ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἁπολαβών | Vide *l.* 6. § 27. & *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. Epictet. *enchir. c.* 42. Ὅταν τις κακῶς ποιῇ, ἢ κακῶς λέγῃ, μέμνησο ὅτι καθήκειν αὐτῷ οἴεται ποιεῖν ἢ λέγειν. οὐκ οἷόν τε ἦν ἀκολουθεῖν αὐτὸν τῷ σοι φαινομένῳ, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῷ. ὅστε εἰ κακῶς αὐτῷ φαίνεται, ἐκεῖνος βλάπτεται, ὃς καὶ ἠξηπάτηται. καὶ γὰρ τὸ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον ἄν τις ἀπολάβῃ ψεύδους, οὐδ' οὕτως, εἰ τὸ συμπεπλεγμένον βέβλαπται, ἀλλ' ὁ ἠξαπατηθείς. ἀπὸ τούτων οὖν ἐρωτῶντος τρόπως ἔχεις πρὸς τὸν λοιδορεῖσθαι; οὐκ ἔστιν, ὃν ἐγὼ φημί, ὃς ἐδόξεν αὐτῷ

Ἐλεήστις | At hoc dogma Stoicum non admittit. Vide *ad l.* 2. § 13. Epictetus tamen etiam *l.* 1. *c.* 18. Χαλεπαίνειν δεῖ αὐτοῖς, ἢ ἐλεεῖν αὐτούς; & mox: ἐλέει αὐτὸν μᾶλλον.

Δεῖ ἓν συγγνώσκειν | Tu, inquit, aut eôdem, aut pari morbo laboras: igitur ignoscere debes germina peccanti. Flaccus *l.* 2. *sat.* 3.

O major, tandem parcas, insane, minori.

Et Senec. *Agam.*

Det ille veniam facilè, cui veniâ est opus.

Siquidem ut Flaccus *l.* 1. *sat.* 3.

——— *æquum est*
Peccatis veniam poscentem reddere rursus.

Itaque quod Guigo *meditat. c.* 15. *Non sit exactor vindictæ, qui petitor est veniæ.* Verùm ignoscere istud Stox adversatur. Vide *ad l.* 1. § 15. Vide & *lib.* 11. § 18. & *ad lib.* 5. § 22. Demonactem.

Εἰ ἢ μανίᾳ | Dilemmate probat non irascendum peccanti. aut in eodem, inquit, errore versaris, & erranti ignoscas æquum est, nisi te ipse prædamnare volueris: aut saniori uteris judicio, & propitius esse debes illi, qui falsi specie, recti ignarus abripitur. Vide *ad l.* 2. § 1.

§ 27. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐννοεῖν, ὡς ἤδη ὄντα | τὰ ἀπόντα, M. Casaub. *futura*; ut eódem referatur, quò illud *suprà* § 7. Τὰ μέλλοντα μὴ παρατίθου. Melius Xyl. *ea quæ absunt*, sive *quæ desunt tibi.* Hoc est enim quod vult Marcus, ut non tam quæ nobis desunt, animis nostris obversentur, quò illorum cogitatione ad sortis præsentis displicentiam aliquam impellamur, quam de eis quæ adsunt, seriò cogitemus, quò in statu præsenti nostro acquiescamus libentiùs. Hinc reprehensio illa Euripidea in *Hippolyt.*

Οὐ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν·
Τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ.

Et Auson. *idyll.* 15.

Spernimus in commune omnes præsentia. ——

Manil. *l.* 4.

Nec quod habet, numerat; tantùm quod non habet, optat.

Liban. *orat.* 31. de avaris. Ἀρχὴ δὲ αὐτοῖς τῆς παρόντων ὕβρις. τὸ δ' ἀπὸν, ὅτι μὴ πάρεστιν, ὀδυνᾷ. Democritus itidem apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Ἀνιήμονες ἧσ ἀπόντων ὁρίζονται· τὰ δὲ παρόντα χρησταὶ ἐλπίδες ἀμαλδύνουσιν. qui & contrà *ib. c.* 17. Εὐσταίμων, ὁ μὴ λυπούμενος ἐπ' οἷσιν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ χαίρων ἐπ' οἷσιν ἔχει. quod Epictero tribuit Maxim. *collectan. c.* 28. Senec. *epist.* 74. *Quæris quare virtus nullo egeat? præsentibus gaudet; non concupiscit absentia.* Optimè Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 16. & Maxim. *c.* 22.

Ἐὰν οἷς ἔχομεν, τούτοις δὲ μηδὲ χρώμεθα,
Ἃ δ' οὐκ ἔχομεν, ζητοῦμεν, ὧν μὴ διὰ τύχην,
Ὧν ἧς δ' ἑαυτοὺς εὐσεβεῖ' ἐσμεν ἄξιοι.

Si quæ bonorum habemus, his non utimur,
Quæ non habemus, quærimus; his carebimus,
Nobismet ipsi dum nos, eis, dum fors negat.

Plut. *de tranquill.* Μανικὸν γάρ ὄντι πῖς ἀπολλυμένοις ἀνιᾶσθαι, μὴ χαίρειν ἧς τοῖς σωζομένοις· ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια, ἀπὸ πολλῶν παιγνίων ἂν ἕν τις ἀφέληται π, οὐ τὰ λοιπὰ πάντα σφηκείψαντα κλαίει οὐδὲ θορᾷ τὸν αὐτὸν τρόπον δεῖ ἐν ὀχληθέντας ὑπὸ τῆς τύχης, οὐ τἆλλα πάντα ποιεῖν εὐόρμητα ἑαυτοῖς, εὐφημοῦντας οὐ δυσφοροῦντας. οὐ τί φήσω τις ἂν [οὐκ] ἔχομεν; τί ἧς οὐκ ἔχομεν; delenda enim negativa prior. Subjungit idem Arcesilai dictum. Οἱ πολλοὶ, inquit, ποιήματα μὲν ἀλλότρια οὐ γραφὰς οὐ ἀνδριάντας οἴονται δεῖν ἀνεκτῶς οὐ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπιπορεύεσθαι τῇ διανοίᾳ οὐ τῷ ὄψει θεωρεῖν· τὸν δ' αὐτῆς βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτρεπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ, οὐ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας οὐ πύκας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρων γυναῖκας, αὐτῆς ἧς οὐ τῆς ἰδίας καταφρονοῦντες.

Πῶς ἂν ἐπιζητεῖτο, εἰ μὴ παρῆν | Plut. ibid. Καί τι οὐ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν δεῖ, τὸ μάλιστα μὲν αὐτὸν ἐπισκοπεῖν, οὐ τὰ καθ' ἑαυτὸν εὐθυμούμενον ἧς τύπτει μᾶλλον παρόντα, ἂν μὴ παρόντων αὐτῆς φαντασίαν λαμβάνωμεν· ἀναμιμνήσκεσθαι αὐτοὺς πολλάκις, ὡς ποθεινὸν ὂν ὑγεία νοσοῦσι, οὐ πολεμοῦσιν εἰρήνη· &c. οὐ τὸ στερεῖσθαι γενομένων, ὡς ἀνιαρόν. ἃ γὰρ τότε γίνεται μέγα οὐ τίμιον ἡμῖν ὅταν ἀπόληται, σωζόμενον ἧς, τὸ μηδὲν ὄζειν· ἐλπὶ γὰρ ἀξίαν τὸ μὴ εἶναι σεσίδηρον· ἃ ἧς δεῖ κλᾶσαι μὴ ὡς μεγάλα, οὐ τρέμειν ἀεὶ διὰ τοῦτο, ὡς ὑπὲρ μεγάλων, μὴ στερηθῶμεν· ἔχοντας ἧς παρεῖναι οὐ καταφρονεῖν, ὡς μηδενὸς ἀξίων· ἀλλὰ χρῆσθαι μάλιστα ὅτι τῷ χαίρειν οὐ ἀπολαύειν αὐτῆς, ἵνα οὐ τὰς ἀποβολὰς, ἂν συμπέσωσι, φερόντερον φέρωμεν. Idem *ad uxor. consol.* Καὶ δεινόν ὄζειν ἑτέρους μὲν ἥδιον ἂν ἐλπίσαι τινὰ σὲ τύχειν, οὐ τότε σεσῆσθαι, ἐφ' οἷς νῦν ἀνιώμεθα· σὲ ἧς ἐξαλεῖν οὐ δυσφορεῖν παρόντα, οὐ μηδὲ ἀπ' αὐτῆς τοῦ δακνόντος αἰδάνεσθαι πολλὰς ἔχει τὰ σωζόμενα χρείας ἡμῖν· ἀλλ' ὥσπερ εἰ τοὺ ἀκαρέλης οὐ μικρᾶς Ὀμήρου σίχας ἐκλέγοντες, τὰ ἧς πολλὰ οὐ μεγάλα ἧσ ποιητικῶν ὠκεανοῦ παρρῶντες, ὅτω ὀξυκελεύθου

χειζῶν καὶ συκοφαντῶν τὸ βίον τὰ φαῦλα, τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἀνδρῶν καὶ συγκαμψίως ἀπολαύειν, ἄμεινόν τι τοῖς ἀπολαύσεσι καὶ φιλαργύροις πάσχειν, εἰ πολλὰ σωκόφαντος ἢ κλῶπαι παρέσονται, ἀλλὰ ἥμενόν τε καὶ δυσφορητόν ἀπολωλόσιν. Et mox: Οὐ γάρ ἐστι ταῦτα μεγάλα μὲν τοῖς σπουδαίοις ἀγαθὰ, μικρὰ δὲ τοῖς ἔχουσιν.

Μὴ διὰ τὸ ἅπαξ ἀσμενίζειν! Διὰ τὸ, Annot. Lugd. sed utrumvis constiterit probè. ut διὰ, vel *per*, vel *propter* hìc significet; *dum istis libenter acquiescis*, sive, *istis delectando, & acquiescendo*; vèl *eò quòd istis delectaris & acquiescis*. ego illud malim ob ἕξιν. Hesych. Ἀσμένιζει, χαίρει, ἀγάλλεται. Ἀσμένως, μετὰ χαρᾶς, ἡδέως, εὐκλείως, σπουδίμως, ἑκουσίως. Vide *ad l.* 5. § 9.

Ἐκπλαγὲν αὐτὰ! Flaccus *lib.* 1. *epist.* 10.

Quem res plùs nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatient. Si quid mirabere, pones
Invitus — Marci mentem expressit optimè.

Ὥστε ἐάν ποτε μὴ παρᾷ, παρεχθήσεσθαι | Ità considerandum nobis commoda ea, quæ ex præsentibus rebus decerpimus, nè tamen erga haec animo afficiamur, ut ex amissione earum perturbemur. Plut. *de tranquill.* Ὦ, ἧς δίδωσι σοὶ τοῖς τύχοις ἀδεῶς καὶ ἀθύμως φέρειν ὁ λογισμὸς,

Ἡδὺ μὲν, ἂν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχες, ἵνα σπουδαίως, τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσις τοῖς παροῦσι τὸ παρῳχηκὸς, καὶ μὴ λυπῇ αὐτῷ τινὶ ἀποστολὴ, ὡς ἀφῃρημένῳ. Sen. *de vit. beat. c.* 20. *Ego divitias & præsentes & absentes æquè contemnam: nec si alicubi jacebunt, tristior; nec si circa me fulgebunt, animosior, fortunam nec venientem sentiam, nec recedentem.* Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 29. de Fortunâ;

Laudo manentem; si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit: & meâ
Virtute me involvo; probamque
Pauperiem sine dote quæro.

§ 28. Εἰς αὐτὸν σωπηλῶ | Ità *lib.* 8. § 41. & 48. & *l.* 11. § 12. & *l.* 12. § 3. Τὸ ἡγεμονικὸν εἰς ἑαυτὸ συσταλὲν, σφαῖρα κυκλοτερὴς καὶ αὐτοπεριδὴς γίνεται. Quod Plato *in Phædon.* Τινὶ ψυχῇ αὐτινὸς εἰς αὐτινὸς ξυλλίσσεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι. & rursus, σωμαθροισμὸν αὐτὴ εἰς αὐτήν. & de Sarapione Damascius (opinor) apud Suidam: Σωφρονῶν ἑαυτὸν ἀεὶ καὶ σωαιρῶν, ὡς οἷόν τε σοὶ τὸ εἶσω καὶ τὸ ἀνειρίστειν. Verùm Marcus cùm σωπηλεῖσθαι dixit, *Erinacei* sive *Echini* imaginem in animo habuisse videtur,

Ὃς εἴτ' ἂν ἄλλων θηρίων ὁρμὴν μάθῃ,
Στρόβιλον ἀμφ' ἑαυτὸν εἱλίξας δίκας,
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος.
Qui simul ab aliis impeti se scit feris,
Denso sub orbe spinarum corpus tegens,
Marsque ab omni tutus ac telo jacet.

hoc est quod Marcus, *l.* 8. § 45. ἀκαταμάχητον γίνεται. neque enim Grotio accedere possum, qui postrema illa vertit,

Mordere & ultro tangere ignarus, jacet.

melius Campens. si metri rationem habuisset;

Sic jacet ut nec attingi nec morderi queat. Et Erasm.

Tutus jacet morsique tactúque omnium.

Versus Ionis sunt Tragici in *Phœnice*; quos exhibent Plut. *in collat. terrestr. & aquat.* Athen. *dipnos. l.* 3. Schol. *ad Aristoph. equit.* & Zenobius in *proverb.* Ælian. *hist. animal. l.* 6. *c.* 54. Μέλλων ἁλίσκεσθαι ἑαυτὸν σωπηλήσας, ἄληπτον ἡγεῖται. Oppian. item ἁλιεύτ. *l.* 1. *v.* 263.

Φραξάμενος πυκινῇσιν ὑπὸ σφετέρῃσιν ἀκάνθης
Εἰλεῖται σταρνῆσιν, ὑφ' ἕρκεϊ γυῖα φυλάσσων,
Ἔνδοθεν ἱεμένοιο.

Ità Plin. *l.* 8. *c.* 37. *Ubi senserè venantem, contrahere, pedibus, ac parte omni inferiore, quà raram & innocuam habent imaginem, convolvuntur in formam pilæ, nè quid comprehendi possit præter aculeos.* Et Ambros. *hexamer. l.* 6. *c.* 4. *Echinus iste terrenus, quem vulgò hericium vocant, si quid insidiarum præsenserit, spinis suis clauditur, atque in sua se arma colligit, ut quicunque cum contingendum putaverit, vulneretur.* Indè natum proverbium,

Πολλ' οἶδ' ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
Ars varia vulpi est, una echino maxima. Erasm.

Facere huc videtur & Horatii illud *suprà* laudatum,

Meâ virtute me involvo.

Ἑαυτὸ ἀρκεῖσθαι δικαιοσυνῇ | Vide *lib.* 5. § 14. & *l.* 8. § 7. Sen. *ep.* 74. *Una hæc via est ad tuta vadenti, & externa despicere, & honesto contentum esse.* Idem *ep.* 76. *Illud est quod imperites in vexatione corporis malè habet; non assueverunt animo esse contenti.*

§ 29. Ἐξάλειφον τὴν φαντασίαν | *Expunge, dele phantasiam*, sive *imaginationem*: non omnem tamen, sed falsam & fallacem. Vide *l.* 6. § 13. & *suprà* § 2. & 17. & *l.* 8. § 29. & *l.* 9. § 7.

Στῆσον τὴν ὀρεξιν | Vide *l.* 2. § 2.

Πτοίησον τὸ ἐνιστὰς | Vide *l.* 6. § 2. & *l.* 8. § 31.

Δίελε | Vide *l.* 4. § 21.

Ἐννόησον τὴν ἑκάτου ὄψιν | Vide *ad lib.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. Basil. Cæsar. *orat.* 13. *de bapt.* Περσύκει καὶ τὸν ἀρχόμενον τὸ βίου, ἐν ὀφθαλμοῖς ἔχειν τὴν πλάστιν. Senec. *ep.* 12. *Mors tam juveni ante oculos debet esse, quàm seni.* Epictetus *enchirid. cap.* 22. Θάνατος καὶ φυγὴ, καὶ πάντα τὰ δεινὰ φαντάσθητι σοὶ ἐφθαλμοῖς ἔτι σοι καθ' ἡμέραν· μάλιστα δὲ πάντων ὁ θάνατος· καὶ οὐδὲν ἐλπτὸν ταπεινὸν ἐνθυμηθήσῃ, οὐδὲ ἄρα ἐπιθυμήσεις περισσοῦ. Musonius apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Οὐκ ἔστι τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν καλῶς βιῶναι, μὴ σεσημμένον αὐτὴν ὡς ἐσχάτην βιῶναι. Lactant. *institut. l.* 6. *c.* 24. ex Ciceronis *Verrin.* 4. *Semper ità vivamus, ut rationem reddendam nobis arbitremur; putemúsque nos momentis omnibus, non in aliquo orbis terræ theatro ab hominibus, sed desuper spectari ab ea,*

qui

qui & judex & teſtis idem futurus eſt. Idem autem, ut Joan. Chryſoſt. *tom.* 2. *orat.* 67. διὰ τοῦτο ἄδηλον ἐμοῦ ἐποίησε τὴν τελευτὴν, ἵνα εὐδηλον ποιησώμεθα τὴν σπουδὴν καὶ τὴν ἀφέλειαν. hoc eſt; ut Aug. *homil.* 13. *Ultimum diem latere voluit, ut omnes obſervarentur.* Et quod Gregor. Rom. *in Job. l.* 12. *c.* . *Dies ultimus ſalubriter ignoratur, ut ſemper proximus eſſe credatur. Quomodo enim de die in diem differendo peccas, cum extremum diem, an iſte ſit, neſcias?* Aug. *epiſt.* 145. Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut mihi inſtar totius vitæ ſit dies. non tanquam ultimum rapio, ſed ſic illum aſpicio, tanquam eſſe vel ultimus poſſit.* Idémque *epiſt.* 114. *Quicquid facies, reſpice ad mortem. Nulla res magis proderit, quam cogitatio mortalitatis.* Idem *de ira l.* 3. *c.* 42. & *ep.* 12. *Sic ordinandus eſt dies omnis, tanquam cogat agmen, & conſummet atque expleat vitam. Qui omnes dies, tanquam ultimum ordinat; nec optat craſtinum, nec timet.* Idem *de brev. vit. c.* 7. Horat. *l.* 1. *epiſt.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxiſſe ſupremum.

Martin. Dunienſ. in ethic. *Dies omnis pro ultimo habeatur.* Et Hieron. *in Matth. c.* 24. *Sic quotidie vivamus, quaſi die illâ judicandi ſimus.*

Τὸ ἑαυτὸν ἀμάρτημα ἕν | Quod ab altero peccatum eſt, illi dimitte, cujus eſt, & ad quem pertinet. Idem *l.* 9. § 20, 38. *Sua vitia quiſque fugiat: nam aliena non necebunt.* Guigo *meditat. c.* 2. § 7.

§ 30. Συμπεφυτότητα | Vide *ſuprà* § 4. & *l.* 6. § 3, 53.

§ 31. Φαίδρωσιν | Vide *lib.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 26.

Φίλωσον | Vide *ſuprà* § 22. & *l.* 3. § 9.

Ἀκολούθησον λόγῳ | Senec. *de vit. beat. c.* 15. *Sapiens ſemper habebit in animo illud vetus præceptum, Deum ſequere.* Vetuſtiſſimum ſanè. Etenim Moſi tribuit Philo *de migrat. Abr.* Τέλος ἦν ὃν τὸν ἱερώτατον Μωσῆν, τὸ ἕπεσθαι θεῷ. Cæterum alii aliis tribuunt. Pythagoræ Boethius *conſol l.* 1. *c.* 4. *Inſtillabas auribus cogitationibuſque meis Pythagoricum illud,* Ἕπου θεῷ. Homero etiam Stobæus *eclog. tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 3. Ὅσσ' αἰνίξαθαι μῦθ' Ὁμηρον εἰπόντα,

——κατ' ἴχνια βαῖνε θεοῖο,

ab eo Pythagoram ſumpſiſſe. Alicui è ſeptem ſapientibus Cicero *de fin. l.* 4. *Quæque ſunt vetera præcepta ſapientum, Deum ſequi; ſe noſſe,* &c. & Soſiades apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Zenoni Epictetus apud Arrian. *diſſert. l.* 1. *c.* 20. Τέλος ἔχει τὸ ἕπεσθαι θεοῖς. Vide *l.* 10. § 11. & *l.* 12. § 27, 31.

Πάντα νομοῖ | Hoc eſt, quod Manil. *l.* 4.

——*certâ ſtant omnia lege.*

Naſo *Metam. l.* 3. ——*fatali lege geruntur.*

Hemiſtichium videtur poetæ cujuſpiam: ideo præmiſit, ἐκεῖνος μοί φησι. autor nimirum ille, quiſquis fuerit. ut *l.* 4. § 18. quanquam Xyl. de Deo accipit, quaſi is hoc dicat. illud malim cum M. Caſ. Manul. idem *l.* 1.

Sed nihil in tota magis eſt mirabile mole,
Quàm ratio, & certis quòd legibus omnia parent.

Pindar. *Nem. od.* 5.

——πότμος ἦ κείνου
Συμφυὴς ἕρπων πόδεσσι Πάντων.——

Senec. *de provid. c.* 5. *Scito omnia certâ & in æternum dictâ lege decurrere. non, ut putamus, incidunt cuncta, ſed veniunt.* (quod in *Herc. fur.* 2.

Certo veniunt ordine Parcæ)

olim conſtitutum eſt, quid gaudeas, quid fleas. & *epiſt.* 96. *Decernuntur iſta, non accidunt.* Idem *epiſt.* 76. *Virum bonum concedas neceſſe eſt, ſummæ pietatis erga deos eſſe. itaque quicquid illi acciderit; æquo animo ſuſtinebit. ſciet enim id accidiſſe lege divinâ, quâ univerſa procedunt.* Et in *quæſt. nat. l.* 3. *præfat. Quid eſt præcipuum? poſſe lato animo adverſa tolerare; quicquid acciderit, ſic ferre, quaſi tibi volueris accidere. debuiſſes enim velle, ſi ſciſſes omnia ex decreto Dei fieri.* Et *epiſt.* 71. *Magnus animus Deo pareat, & quicquid lex univerſi jubet, ſine cunctatione patiatur.* Vide *ad l.* 10. § 5.

Ἔτι εἰ διαμένοι τὰ στοιχεῖα | Locus corruptus; nec qui certò abſque codicum ope reſtitui poſſit. Xyl. ἔτι εἰ διαμένει τὰ στοιχεῖα. *quòd ſi divina ſunt cetiam elementa.* Caſ. Τί δὲ εἰ μόνα τὰ στοιχεῖα; *quid verò ſi elementa ſola ſeruntur lege?* Boot. ἔτι [μᾶλλον] εἰ διάμενοι τὰ ς. *multò etiam magis, ſi permanent elementa.* Lectoris eſto arbitrium, vel eligendi ſi quod ex iſtis libuerit, vel proferendi, ſi quid potuerit iſtis probabilius certiúſve eruere.

Ἡ διλίαν ὀλίγα | Xyl. ἢ δὴ λίαν, ſed ſupplet ſimul quod deeſſe videbatur, aut admodum pauca [ſecus] D. Boot. εἰ μὴ λίαν ὀλίγα. atque ea proculdubio Marci mens; *pauca admodum fortunæ relinqui.* De viro certè ſapiente Epicurus ipſe in *ſelect. ſentent.* apud Laert. *l.* 10. & Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Βεβαίως σοφῷ πάνυ περιπίπτει. τὰ δὲ μέγιστα καὶ πρωτεύοντα ὁ λογισμὸς διάπρας, καὶ καθ' ὅλον τὸν σωτηρίᾳ χρόνον διοικεῖ καὶ διοικήσει hoc eſt, ut Senec. *de conſtant. c.* 15. *Raro ſapienti intervenit fortuna. Vis tu,* inquit, *fortiùs loqui, & illam ex toto ſubmovere?* ut Cicero *de fin. l.* 2. *Exiguam fortunam intervenire ſapienti: maximaſque ab eo & graviſſimas res conſilio ipſius & ratione adminiſtrari.* ut Vitruv. *præfat. l.* 6. *Pauca ſapientibus fortunam tribuere. quæ autem maxima & neceſſaria ſunt, animi mentiſque cogitationibus gubernari.* Itaque Ariſtot. in *ethic. magn. l.* 2. *c.* 8 Οὗ πολὺς καὶ νοῦς καὶ λόγος, ἐνταῦθα ἐλαχίστη τύχη· ἧ δὲ ἐλαχίστη τύχη, ἐνταῦθα πλεῖστος νοῦς De Deo ac providentia divina multò magis hoc ſentire pium eſt, nihil eſſe quod ſit lege divinâ exemptum. Eximunt tamen, ut paucula, ſed dubitanter, hîc Marcus, ità parvula & exigua non pauci. Balbus ex Stoicorum ſententia apud Cicer. *de nat. Deor. lib.* 2. *Magna dii curant, parva negligunt.* Euripid. apud Plut. *de leg. poet. c.* 7.

Zεὺς

Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν τοιαῦτα θεσπίζει βροτῶν·
Τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἔᾳ.
Nempe id genus res Jupiter mortalium
Curat, minora cætera linquit Deis. Grot.

Idémque ;——πρὸς ἄγαν μὲν ἀσθενῆ
Θεὸς τὰ μικρὰ δ' οὐκ τυχὸν ἀνοὺς ἐᾷ.
——*res enim summas Deus*
Tractat : minores ire, quà fors ferat, finit. Grot.

Laudat idem Plut. in *præcept. polit.* & in *lib. de invicem. concr.* subjungens tamen. Ἐγὼ δ' ἐν τῷ τύχῃ μὲν οὐδὲν εἶναι θεῖον ὑπολαμβάνειν, οὐδὲ παροράν τὸν νῦν ἄρχοντα τῶν ὅλων ἢ μὴ χαίρειν, τὰ μὲν γυμνικοῖς, τὰ δὲ ἱππικοῖς, τὰ δὲ φίλοις, &c. ut Jupiter fcil. Euripideus minora quædam diis minorum gentium. Stoicos interim notat in *hoc pulcr.* quòd Jovem depingant, Εἰς πάντα παρεισέρχεσθαι καὶ πᾶσι καλαμιγνυσθαι ἑαυτὸν. & *de commun. notit. c.* 17. quòd eidem tribuant, ἀνόητόν τινα θεσίνοιαν καὶ κανόσπουδον ὀλιγαίλειαν. quod non intelligere se profiteatur, quî possit cùm Dei vel majestate vel beatitate consistere : ignarus interim ipse immensæ vel potentiæ vel prudentiæ divinæ. Chrysippus certè providentiæ numinis nihil prorsus quicquam subtrahit. Apud Plut. *stoic. c.* 30. ex *de natur. l.* 1. Οὐδὲ τελέσχολον δεῖ τὸν θεὸν ἄγειν καὶ ἀργὸν ἀλλὰ καὶ πᾶν μὲν ἔμψυχον ὥσπερ ἰσχὰς καὶ σῦκα καὶ βότρυας πέφυκεν, ὡς ἐκεῖνα ἄγει, κακῶσαι δὲ παρέσται, καὶ ἰσχεῖ, καὶ διαφθεῖραι. Et apud eund. *de contradict. Stoic. c.* 30. Οὐδὲν γὰρ ὅτου ἄλλως ἢ χάριν μέρος ἡμῶν ἐγένετο, οὐδὲ τελέσχολον, ἢ χάριν τοῦ ὅλου φύσιν, καὶ χάριν τῶν ἐποίησε λόγον. Ὅπερ δὴ, inquit Plut. ἡ κοινὴ φύσις καὶ ὁ κοινὸς τῆς φύσεως λόγος, ἀμαρυλεῖν καὶ φθείρειν καὶ ζῴων ὄζειν, οὐδὲ τῶν Λιπαρέων λέγειν. παλαιχθὲ γὰρ ταῦτα θρυλλεῖται οὐ μόνον· καὶ τὸ,

——Διὸς δ' ἐπλήθετο βουλή.

ex *Iliad. α.* 5. Fac unus huc quæ Dominus ipse Christus. de *prof. vendo.* de *pilo. Matth. c.* 10. *v.* 29, 30. quia Petrus etiam Apostolus de Christi Domini pilis cadit : apud Luc. *act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 4. *v.* 28 Verùm non est animus ista ulteriùs prosequi Marcus pauca forsan excipi posse autumat, Chrysippus omnino nihil. Huic accedit & Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ὅθεν οὐδὲν μικροπρεπῶν πινὰς αἰσχρόν. Addubitarè tamen videtur Chrysippus *de essentia l.* 3 ubi de malorum origine quæstione instituta, Πόθεν, inquit ἀπολαυόντων πινῶν, καθάπερ ὅταν ἐπιλείπωσι παραπίπτω πινὰ πύρα, καὶ ποτὲ τινες πίνες, οὐδὲ ὅλων δὲ ἐπικορμωμένων ; & ita Marcus istic Vide *act. l.* 2. § 11. & *act. l.* 8. § 20.

§ 32. Ἐκ σκεδασμὸς, ἢ ἄτομοι, ἢ κίνησις] Xyl. & Cas. pro οἱ legunt ἢ. ut quinque membra constituantur : Elementorum dissipatio, in atomos resolutio, annihilatio, extinctio, transfiguratio potest tamen retineri conditionalis ut dicatur. *sive dissipatio, sive resolutio, sive annihilatio detur, omnino tamen è duobus istis consequatur necesse est, ut vel extinguatur anima, vel transferatur.* sicut *l.* 5. § 33. ἢ πῦ σβέσιν, ἢ πῦ μεθάστασιν. Conjunguntur autem σκεδασμὸς & ἄτομοι *l.* 6. § 24. distinguuntur *l.* 4. § 49. διάλυσις ἀντιστοιχῶν ἀτόμων, & σκορπισμὸς στοιχείων. & *l.* 8 § 25 σκεδασμὸς, σβέσις, μετάστασις. & *l.* 11. § 3. σβέσεις, ἢ σκεδασμοὶ, ἢ συμπλάσεις. quod distributionem tamen priori favet. Quàm ambiguus autem in istis Marcus ; sed & exteri plerique vide *ad l.* 4 § 21.

Ἢτοι σβέσις, ἢ μετάστασις] Sen. *ep.* 65. *Mors quid est ? aut finis est, aut transitus. nec desinere timeo ; ideò est enim quod non coepisse : aut transire ; quia nemo sine migrare ero & epist.* 24. *Mors aut solvit aut emittit. emissis melioribus fiunt, unde deterioribus consumptis nihil relictum est : bona pariter, malique fabrorum. & epist.* 72. *aut in meliorem emittimur vitam, hoc enim tranquillitasque in deorum numinum : aut certè sine ullo futuræ incommodo naturæ fas remissi sibimet, & reverterimur in totum.* & *de provid. c.* 6. *Contemnere mortem, quæ vos aut finit, aut transfert.* Apud Plut. *consol. ad Apollon.* ex Platonis *apolog.* Socrates, παράπονόν ἐστι τὸν θάνατον ἡγεῖσθαι τῶν μεγάλων, ἢ ἐπιδημίαν ἀνθρώπου πολυχρονίου, ἢ χρῆναι φθορὰ τινι καὶ ἀφανισμῷ τῆς τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς κατ' ἀλλήλους δὲ τάναντα κομίζεσθαι.

§ 33. Τὸ μὲν ἀσύριγγον ἐξάγειν· τὸ δὲ χειμάζειν φορητόν] Æschylus :

Θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον.
Confide : tempus haud manet luctûs dolor.

Et Sophocl. *Philoct.*

Ὀξεῖα φεύξῃ, καὶ τορεῖ ἀπίξεται,
Acerrima ut sagitta ingens celerrima.

Æschyli autem illud ubi laudaverat Plut. *de lib. post. c.* 17. subjungit, Τοῦτό ἐστι τὸ παρ' Ἐπιχάρμῳ θρυλλούμενον· ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς οἱ μεγάλοι πόνοι σωτήριοι ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χείμωνες μεγάλου οὐκ ἔχουσιν. ὧν τὸ μὲν ἁρμόττει Ἀριμνήστῳ ἐναργῶς, τὸ δὲ πρὸς εἰρηνίνους παρακινδύνου ὄζον. εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σωτήριος ὑπομένει πόνος, ἐν ἔστι μέγας ὁ παρακίνδυνος, καὶ δυσκαρτέρητος. Epicurus in κυρίαις δόξαις, apud Laërt. *l.* 10. ὁ χειμάζων τὸ ἀλγοῦν σωματικὰς ἐν τῇ σαρκὶ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἄκρον τὸν ἐπάλξεων χρόνον παρέχει· αἱ δὲ πολυχρόνιοι ἢ ἀρρωστίαι πλειάζον ἔχουσι τὸ ἡδύπαθον ἐν τῇ σαρκί, ὅσον τὸ ἀλγοῦν. Et rursus : Οἱ μεγάλοι πόνοι σωτήριοι ἐξάγουσιν· οἱ δὲ χρόνιοι μέτριον οὐκ ἔχουσιν. quod idem & ex Epicuro Plut. *de leg. poet. c.* 17. Cicero *de fin. l.* 1. § 40. *Dolorem longinquitate lenem, mediocritate levem esse ; ut ejus magnitudini non contrarium, diuturnitati allevatio conferatur.* Et *l.* 2. § 22. *Non dolorem modo contemnere illa Epicurei, tanquam contrahat eum ; si gravis, brevis ; si longus, levis.* & rursus. § 93. *Maximum dolorem brevem esse, summum dolorem plerumque non longum.* Verùm

is cùm Epicuri ratiocinationem illam ridet exagitátque [illegible], tum & Epicurum non ea derisui habere contendit. Vid. l. 2 § 44, 45. Tertullian [illegible] c. 45 [illegible] & Epicurus [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Sext. Empir. [illegible] Πόνος ὁ μὲν ἀκρέστατος, καὶ εἰ τὰ μάλιστα παρακείμενος, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ [illegible]. [illegible] γὰρ ὤν, [illegible] παρατείνει. [illegible] ἐστι. Senec. ep. 22. [illegible] & ep. 78. [illegible] dolor, intensio invenit finem. nemo potest valde dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem aut brevem faceret. Et mox: Utrum vis? longum esse morbum, an concitatum & breve? [illegible] fectioni locum: multum temporis donat: necesse est ut exurgat & [illegible] [illegible] & ep. [illegible] & ep. 94 [illegible] mes qui extenditur, magnus esse; nec qui est magnus, extendi. Idem [illegible] c. 6. [illegible] At festivè Morus noster dilemma tam Marci quàm Epicuri eludit; qui cùm ex Epicuri mente cecinisset;

[illegible] tibi nulla molestia mentem;
[illegible]

subjungit illat m tanquam ex sua;

[illegible] mentem:
[illegible]

Vide [illegible] l. 8 § 58.

Καλῶς ἀπολαύειν διατηρεῖ] leg. ἀπολαύειν. [illegible] [illegible] mali [illegible] opinetur, & [illegible] aequalitas inter cruciatus etiam [illegible] [illegible]; [illegible] nihilo deterius se habeat. Vide l. 5 § 2 & l. 6 § [illegible] & supra § 2 & 14 & l. 4 § [illegible] & [illegible] § 64.

§ 34. Ὡς αἱ θῖνες] Elegans similitudo ab arenis, vel [illegible], [illegible] vi [illegible] sive [illegible] sive futurum vehementi [illegible] [illegible] [illegible] l. 9 § 28 [illegible] ὁ [illegible] [illegible] Plutarch. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Κυβέρνα [illegible], [illegible] [illegible] ἀπεπρώ- πων πέντε καταποντοῦσαι καὶ διαφθεῖραι. historiam habes Herodot. l. 3.

§ 35. Πλατωνικόν] ex Plat. l. 6 codicum discrepantiam [illegible] margine [illegible] adnotatum.

§ 36. Ἀντισθενικόν] [illegible] apud Arrianum l. 4 c. 6 qui [illegible] [illegible] Antisthene [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ex altero [illegible] Antisthenis, quibus [illegible] nomen [illegible] [illegible] l. 6 [illegible] Athen. [illegible] [illegible] ut Antisthenes [illegible], [illegible], κακῶς ἀκούειν. Verum [illegible] tribuit Plut. in apophth. Βασιλικὸν [illegible], [illegible], κακῶς ἀκούειν [illegible] & Dio Prus. [illegible]

§ 37. Αἰσχρὸν] turpe [illegible] componat, sese ipsum non componere.

§ 38. Τοῖς πράγμασιν] [illegible] dis sunt ex Bellerophonte; ut docet Stob. [illegible] integros exhibeant cùm Stobaeus ipse, tum & Plut. de [illegible] & de Homer.

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεών·
Μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν· ἀλλ' ὁ τυγχάνων
Τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν τιθῇ, πράξει καλῶς.

Subjungit idem [illegible] ex Plat. [illegible] κελεύει γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον [illegible], ἐν ᾧ καὶ βάλλειν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. τούτων δὲ τὸ μὲν βάλλειν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γινόμενα παρὰ τῆς τύχης, καὶ νέμειν ἑκάστῳ τόπον, ἐν ᾧ καὶ τὸ οἰκεῖον ὠφελήσει μάλιστα, καὶ τὸ ἀβούλητον [illegible] λυπήσει [illegible] [illegible] ἔργον ἐστίν, ἂν εὖ φρονῶμεν. [illegible] Πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν, ἐν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ ὅπως ἐν πλείστου χρόνου [illegible] τὰ [illegible] τὸ [illegible] [illegible] [illegible]. Socrates apud Stob. [illegible] Πειρᾶσθαι [illegible] καὶ [illegible] τὸ συμβαῖνον. οὐ γάρ ἐστιν [illegible], [illegible] [illegible]. [illegible] Ἀεὶ [illegible] [illegible] ἀ- [illegible] καὶ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Terent. [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] apud Sophoclem ut ad Stobaeum [illegible] § [illegible] laudatus [illegible]

Περίγμασιν γὰρ ἡμῖν θυμῶς] Dio Pruſ. *orat.* 74. Οἱ σοφισταὶ οὗτοι ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἢ ἐν ἀέρι ἐμπίπτοντες οὐκ οἶδ' ὅπου ἢ ὑπὸ ἀνέμου ἂν ὀργίζοντο τοῖς λίθοις ἢ τοῖς πηλοῖς. πλὴν γὰρ ἐν ἅπασι ἀπόνηστοι. Noſtri autem ſophiſtæ ſic ſunt. Verùm iram nonnullorum nihil quicquam ſubterfugit. Itaque Plut. *de tranq.* Θυμῷ δ' ἀθυμίαν ὑπεῖν, οὐ ἀνεπιχείρητον· ἀλλ' ὀργιζόμενοι καὶ πλημμέλειαι καὶ φίλοις, καὶ τέκνοις, καὶ γυναιξὶ, καὶ θεοῖς, καὶ Δίκῃ, καὶ θηρίοις καὶ ἀψύχοις ἐνδίδομεν. Unde Galen. *de loc. affect.* ὁ δὲ θυμὸς ὑπὲρ ἀποστᾶσαν μανίας, ἐξ αὐτῆς ἤδη λέγειν οἱ θυμούμενοι, μαθὼν ὅδιν. παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες, καὶ καταβάλλοντες ἵππους, καὶ βουβόδας ἐμβιβάζοντες ἅπαντα θεάσῃσιν, ἄχρι καὶ τοῦ καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ τοίχοις ἐρρίζειν, καὶ τὰ μὲν καταράττειν, τὰ δὲ δακνειν· τὰ δὲ λακτίζειν. Hoc autem nobis ab ipſis pueritiæ & infantiæ quodammodo inoleviſſe à nutricibus ipſis malè inſtitutis, conqueritur Epictet. *l.* 3. *c.* 19. Νῦν δ' ἄλλως ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ παίδων ἡμῖν ὅταν ἡ τύτη, οἵαπερ ἀπαιδεύτοις χαπτῆς, ὑπ' ἡμῶν ἐπὶ θυμὸν. καὶ τὴν λίτην ἐνυνθε τὸ γὰρ ἐπιτίμιον ὁ λίθος; ἀλλ' ὅτι τὸ παιδὶ σε μωρίαν ἔδει μιμεῖσθαι αὐτὸν;

§ 30 Ἀλλ' ἄνις τ'] Cujus epici iſta ſint, nondum compert. Videntur parentis alicujus verba, illum adremprobè ſtrenuèque gerendam adhortantis, quibus genuina Solemnis illa *Proverb.* c. 23. v. 15, 16. & c. 29. v. 11.

Θεοῖς καὶ ἡμῖν] malim, Θεοῖσι καὶ ἡμῖν, metri cauſſa.

Χάρματα δίνες] Siquidem, *Elius ſapiens gaudium ex luctu.* Solom. *Proverb.* c. 10. v. 1. & c. 15. v. 20. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Οὐκ ἔστι μεῖζον ἡδονὴ τοῦ νικᾶν παῖδ' ἑαυτῷ·
Ἢ περὶ γυναῖκα καὶ θεραπόντ' ἰδεῖν τινα
Τῶν ἐς ἐμαυτόν.——

Major voluptas nullo gaudeat alterum,
Victore quam ſi videat ex prudentia.
Flores quidquid de hoc eſſemus locuti. Grot.

uti contrà rex idem ſapientiſſimus; *Prov.* c. 17. v. 21. *Qui ſuſcipit stultum, ſibi erit merito maroremſibi* (ſibi rudem, quàm cum Jun. *ad loc.* quod exiſtus & jejunè magis dictum videri poſſit) *patrem stulti non lætabitur.* quo loco non gaviſurum eſſe malo vult accipi Deut. *ſupra l.* 1. *c.* 22. *qui ſuſcipiebat malum* apud Virgilium Geſſius *mal. ſuſc.* *l.* 2. *c.* 6. quem ibi vide: ſic cæterum interpres Anglicanus illa prioribus ſic connectit, *ut cum qui reſipiſcit, ubi ex animi ſententia non ſuccenſuerit, ſuccenſuerit, Diis hominibuſque lætitiæ fore dicatur, videtur alibi.*

Ἐκ τίνων θεὸς ἥδεται] Euripidis eſſe ex *Hypſipyle* ait Stob. *tom.* 2. *tit.* 108. integros habemus apud Stob. *ibid.* Plut. *de ſuper.* (ex quo, quia emendatiſſimos exhibere videtur, plurimùm tranſcripſimus) Clem. *Strom. lib.* 4. & à Ciceron. verſos *lib.* 1.

Ἕου μὲν ὑδὼς, ὅστις ἐστὶ πανσθενὴς, ὑκ ἀνὴ τ.
† Θάσσειν τε πόντος, χ' ἕτερ' αὖ κλύ- † Θάσσειν.
ται νέα, *Sr.*
Αὐτός τε † θνήσκει. κἀμὲ δ' ἀχθον- *Sr.* † κἀμὲ τὰ-
ται βεβηκὸς λ. *Sr.*
Εἰς γῆν φέρεσθαι † γῆν. ἀναγκαίως δ' † Θνήσκειν.
ἔχει *Sr.*
Βίον θεοῖσιν ὅστις ἡδέως τέρπων τυγχάνει, καὶ τὰδ' ἀν. *Pl.*
Καὶ τὸν μὲν εὖ, τὸν δ' οὐ μάλ', εἰ παῦται δίκῃ
Στένειν, ἄφρ' ἐξῆν καὶ φύειν διαρρέων, † τὰδ' ἀν. ἐχ. Pl
Δεινὸν γὰρ ἀεὶ τὸ ἀναγκαῖον ἔρεπτε. δ δεινὸν ὑφ. Cl.
Mortalis nemo eſt quem non attingat in- δ δεινὸν ἀν.
juria,
Aliosque inque: multi ſunt laborandi Deis,
Ruſſus ut ſanctis. nonnique eſt finis omni-
bus,
Quo genitor humano augeremne quicquam
aſſerunt.
Pudenda ſi ſunt vota. tum vita
omnibus
Mutanda, ut ſpero: ſic jubet neceſſitas.

ibi Cicero. Vide *ad* A. 6. § 9. Ep. Cler. *diſſert.* 2. *c.* 6. Τίνος ἕνεκα γίνεται σάλπιγξ; ἀλλὰ ἵνα καὶ ξηρὸς θῶσιν; ἀλλὰ ξηραίνεται μᾶλλον· ἵνα ἵνα καὶ θνητὸς θνητὸν; ἀλλὰ ἀπόλυται γίνεται. ἐὰν ἂν αὐλητὴν μόνον, ἵνα ζῇ αὐτοῦ δεῖ, ἵνα μὴ θνητὸν ᾖ· ἵπποι; πάντῃ κατάρα δεῖν ἐπὶ τυχόντων, τὸ ἀθάνατος θνητὸν ἵνα, ὅτι καὶ ἐπ' ἀνθρώπων κατάρα δεῖ τὸ μὴ ἀποθανεῖν· ὅμοιος καὶ τὸ μὴ ξηρανθῆναι, μᾶλλ' θνητὸν. ἡμεῖς δ' ἐπιδὴ ὁ αὐτὸς ἐσμὲν, ἄνα μὲν ἐς δεῖ θνητὸν. ἐ ὁ ἡ καὶ ὑμῖν τὸ ἐστι παρακολουθῆτε. ὅτι θνητὸν, διὰ δὲ ἀναγκαῖον· ὅτι γὰρ ἔρχεται πᾶς, ἐμοὶ, ὅτι μεμελετήκαμεν τὰ ἀνθρώπινα, ὡς ἐστὶ; τὸ ἐστιν.

Θνήσκειν] eâdem uſus eſt tranſlatione Trauſeus idem in *Orest.* ſive ut Grot. mavult, *Ino*, referente Stob. *tit.* 105. & Plut. *ibidem ad Apoll.* ex parte:

Ἅπαντα, πολλοῖς δῆτα θνητῶν κακά
Ταῖς δ' ἀεὶ λήξῃ, πῶς ὁ κάνδυν ὧν μόλῃ δ'
† Κύκλος γὰρ αὐτὸς καταπίπτοις τε γῆς † Κύκλος γὰρ ἕρπει κ. τ.
εὐπῶς,
Θνητῶν τε γλυκὺ πῦρ μὲν αὔξεται γῆ ε.
βίου,
Τοῖς δ' ἔφυν τε κἀθρέζει πάλιν τέθνη-
Regnat, nullo oppreſſum hominum malo:
Ad eos recedit, ruſſus ut eminent.
Erunt in eadem, terra quæ ſpiret, parte,
Hominumque fuerint, atque pars ſint omnium.
Par ſi in nocendo ſupplicat exitium dies, Grot.

De Maxentio Nicephorus *l.* 7. *c.* 19. Ἐπὶ σμικρᾷ γὲ σεσεῖσθαι, καὶ τὸν ἐκ αὐτῶν ἀθεμίτους τοῖς ἄλλοις ἄνοις, μείζον τοῦ θεοῦ ἐθέλειν. *Iracundiæ cauſſa, immodicæ ſæpe ira, immanem illum pœnæ malitiæque dæmonem erat.* Vide & noſtrum *l.* 11. §. 4.

Καὶ τὸ μὲν ἓν, τὸ δ' μή.] leg. τὸν μὲν, τὸν δὲ cum Plut. Stob. Clem. Sic ſupra πῆς μὲν, πῆς δ', ἀνθρώποις ſcil.

§ 41. Ἐι δ' ἠμελήθη.] Ex incerto Tragico, ſed ſi eratis prægnans profectio. Genuina planè Epicteti ratio, *infra l.* 2. *c.* 16. his verbis Deum compellantis. Χρῦ μοι λοιπὸν, ὡς ὑ ἐαν θέλῃς. δέμοι γαμιεῖν σοι. ἴσθ' ἐμοὶ. ὑδὲν παραιτοῦμαι τῶν σοὶ δοκούντων. ἔπου θέλεις, ἄγε. ἢν θέλῃς, ἐδὲν τὰ πόδε ἔτις. ἄρχειν με θέλεις, ἀρχω. ἀδύνατον. ἀδύνατον, φάγειν, πίνειν, πλεῖν; ἐγὼ σοι πᾶσι ἀπάντων τούτων ἴσης ἐν ἀνθρώπως ἀπελογήσαμαι. Vide *l.* 11. §. 6. & *l.* 12. §. 6.

Καὶ πάλιν ἐμοὶ] Lugd. edit. καὶ πῶδ' ἐμοὶ. quod videtur legendum. quanquam illud malim nanquid. Antoninus qui corumpere ſupius quàm corrigere, vult πῶδε ἐμοὶ referri, metri ratio reclamat.

§ 42. Τὸ γὲ ἓν περὶ ἐμοῦ.] Eſt Ariſtophanis ex *Acharn. act.* 2. quod in proverbialem loquendi formulam ceſſit. Id uſurparunt Cicero *in Attic. lib.* 6. *ep.* 1. & *l.* 8 *ep.* 8. & Clem. Alex. *ſtrom. l.* 6. Vide Paul. Leopard. *emend. l.* 5. *c.* 25.

§ 43. Μὴ συμπαθρηνεῖν.] Epicter *l.* 3. *c.* 24. Τὸ ἄλλο πεφὶ φύσιν σὶ κακὸν μὴ ἡγεῖσθαι· ὑ γὲ συμπαθεῖν ἄδυνατον πρὸς, ὑδὲ συμπαγῆναι, ἀλλὰ συμπνεῦσαι. De amico Plutarch. *lib. de diſcrim. amic.* & *adulat.*

Συνεπαγεῖται γὲ, ἐχθὲ συνοσῶν ἔφυ.

Hêmique *de eod.* Δεῖ τὸν πεφὶ τῆ φίλων καὶ τὸν πολίτων λόγον, παρηγορεῖν ἐδ', καὶ μὴ συμπαθεῖν τὴν λυπῆ· ὑ γὲ συμπαθοῦντων καὶ συνεπιθρηνούντων, ἄπερ χορῶν τραγικῶν, ἐν τοῖς ἀγυλήπτοις, χρῆναι ἔχειν, ἀλλὰ παρίστασθαι καὶ διορθοῦσθαι, ὅτι τὸ λυπεῖσθαι καὶ τὸ πατεῖν ἑαυτῶν· ὅθεν ποτὲ ἀρξάμενον ὅδε καὶ γενόμενον κακὸς καὶ ἀνόητον. ὅπου δὲ αὐτὰ τὰ φερόμενα δίδωσιν ἐαυτὸν τῷ λόγῳ φιλοσοφεῖσθαι καὶ διαφωνεῖσθαι πρὸς ἑαυτὸν σὺν τῷ.

Οὐδὲν πότ' ἄς δοκῶν, ἀν μὴ φρενοῖτ' ἔμ',
κομῶ γ' οἰκεῖον ὄν, καὶ τὰς σαρκὸς πεπαιδευμένος πάντοτε, μηδ' τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ σύμβιωτα τῶν τοῦ χειρὸν χάριν. ἀλλὰ τῆς ἔξωθεν σωμάτων μέσοις καὶ συναγωνιᾶν δεῖ διδασκάλοις χ' ἥδου τῆς λύπης, καὶ πᾶσι τοῦτο συμπαθεῖν ἀναγκαῖον. uti ex Achivorum in Iliade quo loco ſibi jungit optimi. Ὀρθῶς ἀγανακτοῦντας, νὰ ζᾶν δὲ τοῦδας, ἐχομένους τῆ περὶ ἓν θεοῦ, ἀλλ' ἐπιζῆν τῷ ψυχῇ, ἐπ πάντα χαίρειν τὸν τὸ ἰδιωτικὸ τι καὶ ἐπιτερφθὲν πρόσωπον τε καὶ νοσῆσαι, ἐπεκεῖθ', ἀφεῖλεν ἀφειλόμενα. Gregor. Naz. *orat.* 28. *ad Evod. de* ἀρκεῖ τὸ ἐπ' ἀμφοῖν μέτρον ἀ πάσχωμεν· ἀλλὰ δεῖ πνεῦ καὶ σαρκὸς ἀφεῖς τῷ πλησίον. Ariſtot. *ethic. l.* 9. *c.* 11. Οἱ μὲν ἀνδρώδεις τῷ σύσιν, ἐυλαβοῦται συλλυπεῖσθαι τοῦ φίλους σὺ τῖς· κἂν μὴ ὑφ' ἑαυτῶν τῆ ἀλυπία τῷ ἐυείνοις χαιρούσιν λυτίων, ἐχ ὑφαιρεῖται. ὅλως τε σωζήσεται ὁ σοφὸς τοῦτο, διὰ τὸ μηδ' αὐτὸς ἓν θρηνητικός. γυναικὸς γὲ καὶ οἱ παῖδες ἄνδρες, τοῖς συσταζοῦσι χαίρουσι καὶ συλλυποῦσιν ὡς φίλους καὶ συμπάσχουσας. μιμεῖσθαι δ' ἐν ἄτοπα δεῖ δηλονότι τὸν βελτίω. Ariſtippus itidem ſuis quibuſdam triſtitiæ immoderatique ſeſe miſerantibus; Ἀλλ' ἔγωγε ἦκον παρ' ὑμᾶς, ἐχ ὡς συλλυπούμενος, ἀλλ' ἵνα παύσω ὑμᾶς λυπουμένους. Aelian. *var. l.* 4. *c.* 3. Quanquam permittit Epicter. *eodem c.* 16. μίγνυσθαι μέντοι λόγου συμπαθείας τινὸς καὶ συναπαγῆναι, ſi unus fierit. Vide *ad l.* 11. §. 18. κατ' οἰκονομίαν. Vide *ad l.* 5. §. 36.

Μηδὲ σεύζειν] σεύζειν, *concutere, commovere, proprie* naviganti inter commoveri, ut indicio externo animi affectus ſe prodat. σεύζειν καὶ σεισμὸς de ſpirituum in arteriis motu pulſuque naturali jam communiter uſurpantur. nec aliud quicquam intellexit Ariſtoteles *hiſt. animal. l.* 3. *c.* 19. ubi dixit; Ζεύζειν τὸ αἷμα ἐν τῆς φλεψίν, ἐμᾶ πάσι πάντα ἅμα τῆς ζόοις. venas enim promiſcue pro arteriis etiam dixere. Verùm monet Galen. *de cognat. Hipp. et Plat. l.* 6. *c.* . & in *præfat. Comment. in l.* 1. & 3. à veteribus plerumque aliud quiddam eis vocabulis deſignarum; nempe τὸν σεσεῖσθαι ἐν τοῦτον τὸ ἀφετικὸν κίνησιν, ὡς καὶ πεῖν ὑπαλαθῆν τὸν ἀφυῦ, αὐθητικὸν ἓν πανδρώπῳ τὸν κίνησιν. id eſt, *motum arteriarum adeo vim nomen*, qualis in inflammationibus contingere ſolet, *ut ipſi affectum eum, antequam manu attingas, ſentiant.* ſic de pulſi docuerunt idque ſe alibi demonſtraſſe dicit. & oſtendit revera *de pulſib. l.* 4. *c.* . & *de loc. affect. l.* 2. & alibi. Vide Anut. Faſ. *ad locum Hippocr.* indè tranſlatum eſt τὸ σεύζειν ad motum quemliber ab affectus vehementia animique impotentia in corpore ſeſe exercentem. Heſych. Ζεύζει, πάσῃ, φλεγμαίνει. Apud Suidam Pitides;

Σεύζεις, Ἀχιλλεῦ, καὶ μετώπῳ τὰς φρένας.

Tangis, Achilles, mentis animi corpore tuæ.

Marcus, *infr.* §. 69. μήτε σεύζειν, μήτε ναρκᾶν. Hoc itaq; vult, quod *l.* 5. §. 36. dixerat, μὴ ὁλοχερῶς τῆ φαντασία συναρπάζεσθαι. Motum autem iſtiuſmodi γοερικὸν πάθος expreſſit in Agamemnonis perſona Homerus *Iliad. χ. v.* 91. ab Epicter *diſſert. l.* 3. *c.* 24. Ciceron. *ad Att. c. l.* 9 *c.* 4. & Chryſip. apud Galen. *de hipp. Hip. & Plat. l.* 4. *c.* 1c. laudatis verbis hiſce;

Αἰνῶς, γὲ Δαναῶν πεῖ δείδια· ὑδέ μοι ἧτορ
Ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλαλύκτημαι· κραδίη δέ μοι ἔξω
Στηθέων ἐκπάτάσκει, τρομέει δέ μοι γυῖα ὑπ' αὐτῆς.

§ 44 Ἐγὼ δ'] Ex Platonis *agone*. Vide autem his gemina *l.* 3. §. 6, 7. & *l.* 6. §. 2.

§ 45. Οὐ ἂν τις αὐτὸν πάξῃ] Sumptum hinc

hinc divinum illud planè, ingentem invictúmque prorsus spirans animum, Epicteti votum, quô sic numen affatur, *dissert. l.* 3. *c.* 24. Ἦν ἂν χώραν καὶ τάξιν ἐγχειρίσῃς, μυριάκις ἀποθανοῦμαι θέλω ἢ ταύτην ἐγκαλείπω. *Quemcunque mihi locum sationemve assignaveris, decies millies mortem oppetam ego, quàm ut eam deseram.* Idémque ex persona Socratis *l.* 1. *c.* 9. Γελοῖοί ἐστε, ὅτι μοι ἀξιοῦτε, εἰ μέ με ὁ στρατηγὸς ὁ ὑμέτερος ἔταξεν εἰς τινα τάξιν, ὅπου δεῖ με μένειν αὐτοῦ, καὶ φυλάττειν, καὶ μυριάκις θέλειν αἱρεῖσθαι ἀποθανεῖν, ἢ ἐγκαταλιπεῖν αὐτόν. εἰ δ' ὁ θεὸς ἔν τινι χώρᾳ καὶ ἀναστροφῇ κατάξαι, ταύτην ἐγκαλιπεῖν δεῖ ἡμᾶς. quo loco aut δεῖ illud inducendum videtur, ut τὸ ἐγκαλιπεῖν ad ἀξιοῦτε referatur: vel posterius membrum ἐρωτηματικῶς enunciandum: quanquam etiam sic suspensa manebit sententia.

§ 46. Ἀλλ' ὦ μακάριε] Ex Platon. *Georg.*

Καὶ ὁ φιλοψυχήτιον] Ità Paulus Apost. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν, ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. Et pii illi martyres, de quibus Joannes *epist. c.* 12. *v.* 11. οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. hoc est, οὐκ ἐφιλοψύχησαν.

Ἐπιβλέψατε σεαυτοῖς τοῦτον τὸν θεῶν] Vide *ad l.* 4. § 31.

Μὴ διαφθείρῃ τὰς γυναῖκιν] lectionem hanc solicitat Xyl. quia scil. minimè muliebris haec sententia videatur. Arnot. Lugd. etiam τὰς γυναῖκιν audacter deleri jubet. Verùm nihil movendum ex Platone liquet. sùntque etiam mulierculis decantata ista, *Fatum esse inevitabile; neminémque sibi destinatum unquam effugere valuisse.*

Οὐδεὶς ἂν ἐκφύγοι] ἐμφανικώτερον paulo Platonis codices, οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι. Homer. *Il.* ζ. *v.* 488. à Clem. Alex. adductus, *strom. l.* 6. & à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 9. & *l.* 2. *tit.* 7.

Μοῖραν δ' ἥ τινα φημὶ πεπρωμένον ἔμμεναι ἀν-
δρῶν,
Οὐ κακὸν, οὐδ' ἐσθλὸν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται.

Nemo nascens, nemo bonus lucis in luminis oras
Editus, evadet fati quod lege paratur. Grot.

Apud Clem. eundem Phanocles in *Amore*, sive *Pulcris*; Ἀλλά τοι μοιρέων τῶν' ἄλυτον οὐδὲν ὀπίσσω
Ἐκφυγέειν, ὁπόσοις γλυκὺ ὀπτεύεσθαι.

Effugere at flamen fati irresolubile nulli,
Quotquot terræ alumni manere, fore datur.

Simonides apud Plut. *ad Apollon.* Ἀνθρώπων ὀλίγον μὲν χάριν. ἄπρακτοι γὰρ μέλανδε εἰσὶν οὐδὲν δὲ παύσῃ, πόνον ἀμοιβὸν πόνῳ· ὁ δ' ἀτυκτος ὁμῶς ὄνειρος θνατοῖς· κεῖνο γὰρ ἴσον λάχον μέγας, ὅτ τ' ἀγαθοὶ, ὅστις τε κακός. Vide quæ congesserunt de argumento hoc Clem. & Stob. locis superiùs memoratis, & Henr. Stephanus *l.* 5. *subsid.* 13. sed & *ad l.* 6. § 19. Epictet. *l.* 2. *c.* 6. ἀποθνήσκειν μέλλω. ἄνθρωποι δ' ἄλλοι ἀθάνατοι εἰσιν;

§ 47. Πειστέον ἄρχων δεῖται] Haec etiam fortassis Platonis fuerit. Pythagoræ par monitum, *l.* 11. § 26. de quo & Synesius, *de provid. l.* 2. Ὁ τοι Σάμιος Πυθαγόρας τὸν στρὸν, ἀλλ' ὑλὴν ἢ θεάμονά φησιν εἶ τῶν τε ὄντων καὶ γινομένων. ità enim rectè restituit Petavius, quod in diversam, vel adversam potiùs, mentem, ἀλλ' ὑδὲ θ-- antè legebatur. Anaxagoras scilicitanti. διὰ τί ἐγὼ αἰτίας τὰ πολλὰ πεφύκασι διατριβεῖν ὕπαιθρα, *cur nostrum toties subdio ageret*, respondit, τὸν τὸν κόσμον θεάσασθαι. *ut mundum specularetur.* τὰς χρείας καὶ εὐεργεσίας τῶν ἀρίστων αἰνιττόμενος, inquit Philo *de mund. immortal.* Idem interroganti, Τίνος ἕνεκ' ἄν τις ἕλοιτο γνώσθαι μᾶλλον ἢ μὴ γνώσθαι, *cujusnam rei gratiâ quisquam natum se potius quàm non natum fuisse elegerit*, respondit, τοῦ θεωρῆσαι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν περὶ τὸν κόσμον τάξιν. *ut cælum contemplaretur, ordinémque; elegantem universi.* Aristot. *ethic. Eudem. l.* 1. *c.* 5. sive ut Laërtius autem *l.* 2. quærenti quem in finem natus esset, respondit, Εἰς θεωρίαν ἡλίου καὶ σελήνης καὶ οὐρανοῦ. *Ad Solem, Lunámque, ac cælum contemplandum.* Sive ut Lactant. *instit. l.* 3. *c.* 9. qui & *Cœli ac Solis videndi caussâ tam magnum*, inquit, *esse credidit, videre cælum & solem: ibid.* & *c.* 12. *Tanti visa est contemplatio cœli ac lucis ipsius, ut quascunque miserias libeat sustinere.* Sed & Clem. Alex. *strom. l.* 4. Τῷ καταδῆσαι τὸ αὐθαίρετον ἑρπετὸν πρὸς τὸν οὐρανὸν θεῖναι τὸν ἄνθρωπον. Quod Naso *Metam. l.* 1.

Pronique cum spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlúmque videre.
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Quod tamen aliorsum trahit Galen. *de usu part. l.* 3. *c.* [illegible] quo loco & Platonis illud laudat; Ὡς ἔστ' ἔτι τὸ ἄνω βλέπειν, ὅπως πεύσεται αὐτὸν ἀνακλίνεσθαι χαμαιζήλου, ἀλλ' ὅπως πρὸς τῷ τῶν ὅλων φύσιν ὁρᾶν. Itaque Apelloi *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. Τὰ ἀόρατα τοῦ θεοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. Sub Augustini nomine autor *sermon. ad fratr. in rem.* post Nasonis illud, nescio cujus meminit, à quo dum tyrannus quæreret & diceret, *Quare te Deus fecit?* respondit, *Ut contempler cælum & cælorum numina.* (*lumina* forsan) subjungitque, *Quis fidelium [illegible] probabiliore argumento, nescio. facilius enim homo est in terra, non ad terram, sed ad cælum: & facilius est de terra, non propter terram, sed propter cælum.* Respexit forsan autor ignobilis iste, ad Anaxagoræ illud superiùs memoratum; quod Lactantio tamen minùs satisfacit: Primùm, quòd *omne hominis officium in solis oculis posuit*; *nihil ad mentem referens, sed ad corpus omnia.* tum, quòd *rem maximam reddens ad minimam, duo sola deligendo, quæ sibi diceret in-*

tuenda. denique quòd *non autoris virtutem, providentiam, potentiam animo metitur, cujus opera miratur. quòd si*, inquit, *natum se esse dixisset, ut mundum intueretur; quanquam omnia comprehenderet, ac majori uteretur sono; tamen non implêsset hominis officium; quia quantò pluris est anima quàm corpus, tantò pluris est Deus quàm mundus; quia mundum Deus fecit & regit. Non ergò mundus oculis, quia utrumque est corpus; sed Deus animâ contemplandus est.* Vide *ad l.* 8. § 26.

Ὥσσ' συμφεύγοντα] quod συμφερόμενα, Philo *de monarch. ad l.* 11. § 1. exhibuit. tanquam mente suâ & cogitatione sidera in motu cursúq; suo rapidissimo illo comitatus & consecutus. neque est enim hoc arduum menti humanæ. Senec. *de benef. l.* 3. *c.* 20. *Corpora obnoxia sunt & ascripta dominis: mens quidem sui juris est. quæ adeò libera & vaga est, ut nec ab hoc quidem carcere, cui inclusa est, teneri queat, quò minùs impetu suo utatur, & in infinitum cemes cœlestibus exeat.* Et *ibid. l.* 6. *c.* 23. *Vide animi quantum audeant, quemadmodum soli aut noverint deos, aut quærant, & mente in altum datâ divina comitentur.* Et *l.* 2. *c.* 29. *Animo nihil non eòdem, quò intendit, momento pervium est. sideribus velocior, quorum post multa secula futuros cursus antecedit.* Augustin. *in Joan. tract.* 20. *Celeritatem animi ipsius vide. Vide si non vehementior est scintilla animi cogitantis, quàm splendor solis lucentis. Solem orientem tu vides animo. ab oriente ad occidentem venturus est; jam ex alia parte cras oritur. ubi hoc fecit cogitatio tua, adhuc ille tardus est, & tu omnia peragrásti.* Vel vitæ suæ momenta tanquam unà cum cœlestibus illis corporibus transvolantia considerans, quorum cursu dimensa sortimur mortales ejusdem intervalla. Senec. *epist.* 12. *Tota ætas partibus constat, & orbes habet circumductos majores minoribus. est aliquis qui omnes complectatur & cingat. hic pertinet à natali ad diem extremum. est alter qui annos adolescentiæ excludit. est qui totam pueritiam ambitu suo adstringit. est denique ipse annus, in se omnia continens tempora, quorum multiplicatione vita consumitur. mensis arctiore præcingitur circulo: angustissimum habet dies gyrum: sed & hic ab initio ad exitum venit, ab ortu in occasum.* Hinc Columellæ monitum. *de re rustic. l.* 10.

Invigilate viri: tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nullóque sono convertitur annus.

Nec subticendum, quòd Plato etiam in *Timæo*, τὰ ἐνιαύσια θεῖα καὶ τὰ πλάνητα καὶ περιφερῆ: easdem statuit. Vide *ad l.* 2. § 13.

Τὰς τῶν στοιχείων] Vide *ad l.* 4. § 46.

Ἀπεκδαίρειν τὸν ῥύπον τῶν χαμαὶ βίων.] Sen. *epist.* 95. de philosophia. *Erras, si illam putas tantum terrestres operas promittere: altiùs spirat. Totum, inquit, mundum scrutor, nec me intra contubernium mortale contineo, suadere vobis ac dissuadere contenta. magna me vocant, supráque vos posita.*

Nam tibi de summa cæli ratione Deúmque
Disserere incipiam; rerum primordia pandam.

ut ait Lucretius *l.* 1.—*Ista jam à formatione morum recesserunt; sed levant animum, & ad ipsarum quas tractant rerum magnitudinem attollunt.* Idem *epist.* 117. & *ep.* 79. *Tunc animus noster habebit quod gratuletur sibi, cùm emissus his tenebris, in quibus volutatur, non tenui visu clara prospexerit, sed totum diem admiserit; & redditus cælo suo fuerit. cùm receperit locum, quem occupavit sorte nascendi. Sursum vocant illum initia sua. erit autem illic etiam antequam hâc custodiâ exolvatur, cùm vitia dejecerit, puróque ac levis in cogitationes divinas emicuerit.* Vide eundem, & *epist.* 65. vel Apostolum potiùs *ad Philip. c.* 3. *v.* 19, 20. & *ad Coloss. c.* 3. *v.* 1, 2.

§ 48. Τὸ τῦ Πλάτωνος] ubi Plato hæc habeat, mihi nondum succurrit.

Ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ὑπήνεμα] Non cœlestia tantùm suspici vult, sed inferiora etiam ista omnia, tanquam de specula, despici. quod est argumentum τῆς ὑπεροπτικῆς Luciani. Vide Senec. *ad Marc. c.* 18. & Cyprian. *epist. ad Donat.*

Τὸ παμμιγές] Vide *ad l.* 4. § 27. sed & *l.* 12. § 24. τὸ παμμιγές autem, sive cinnum hunc non in Mundo tantùm. Menippus apud Lucianum in *Icaro-Menippo*, rerum in terris gestarum, qualem in Luna divertens conspicabatur, faciem depingens: Οὐ μὴν ἀλλὰ εἶδον καὶ χάος· ἐπέρρωσε δὲ ἡ δικαστήρια καὶ ἐκκλησίαι· καθ' ἕτερον δὲ μέρος εἶδόν τινας ἐν γεωργίαις καὶ πλοῦτον ἄλλον ἐθαύμασα. καὶ πολεμοῦντας μὲν ἑώρων τοὺς Γέτας· πλανωμένους δὲ τοὺς Σκύθας· γεωργοῦντας δὲ τοὺς Αἰγυπτίους. καὶ ὁ Φοίνιξ δὲ ἐμπορεύετο· καὶ ὁ Κίλιξ ἐλήστευε· καὶ ὁ Λάκων ἐμαστιγοῦτο· καὶ ὁ Ἀθηναῖος ἐδικάζετο. ἁπάντων τούτων ὁμοῦ τὸν αὐτὸν γινομένων χειμῶνα, ὃν σὺ ἤδη ἐπιγνοὺς, ὁπόθεν τις ὁ κυκεὼν ἦν καὶ ἐθαύμασα. Et Heraclitus apud eundem in βίων πράσει, sive vitarum licitatione: Ἔμπαλιν ἰδίη· ἀλλά κως οἱ κυκεῶνα πάντα συνελέοντο. Sed & in homine, mundo hoc minore, deprehendi idem monet Synesius *de regn.* Ἓν γὰρ ἴσθι τοῦτο, ὡς οὐχ ἁπλοῦν τι χρῆμα, οὐδὲ μονοειδὲς ἄνθρωπος· ἀλλὰ συνῴκισεν ὁ Θεὸς εἰς ἑνὸς ζῴου σύστασιν, ὅλων δυνάμεων παμμιγῆ καὶ πάμφορον. In mundo itaque quantò magis?

Τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον] Ità *supra* § 9. συστατικὸν γὰρ καὶ συστοιχεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Clemens *strom. l.* 1. Ἥδη γάρ τινά φασιν ἐναντία τῇ φύσει ὄντα. ἀλλ' ἄμφω μὲν ἁρμονία μία. ἵν' τι ἀεὶθμοῖς ὁ ἄρτος τῷ σειτῷ διαφέρῃ· ὁμολογοῦσι γὰρ ἄμφω τῇ ἀειθμητικῇ. οἷς τῷ ῥήματι ὁ κύκλος, καὶ τὸ τείχιον, καὶ τὸ πτερόγωνον, καὶ ὅλα τῶν ῥημάτων ἀλλήλων διενδιδοχήν· ἀτὰρ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ πάντα τὰ μέρη συμπαγῆ,

καὶ

χᾷ διαφέρεται σοὶς ἄλληλα, πῶ σοὶς τὸ ὅλον ὀιχνέπτε διαφυλάτ]ει. Senec. *quæst. nat. l. 7. c. 27. Non vides quam contraria inter se elementa sint? gravia & levia sunt, frigida & calida, humida & ficca. tota hujus mundi concordia discordibus constat. non ad unam naturæ formam opus suum præstat, sed ipsâ varietate se jactat. alia majora, alia velociora aliis fecit: alia validiora, alia temperatiora: quædam autem eduxit è turba, ut singula & conspicua procederent; quædam in gregem misit.* Apul. *de mund. Mirum quibusdam videri solet, quòd, cùm ex diversis atque in se pugnantibus elementis mundi natura constituta sit, aridis atque fluxis, glacialibus & ignitis, tanto rerum divortio nondum sit ejus mortalitas dissoluta. quibus illud simile satisfaciet, cùm in urbe ex diversis & contrariis corporatæ rerum inæqualium multitudo concordat. sunt enim pariter dites & egentes, adolescentium ætas permixta senioribus, ignavi cum fortioribus, pessimi cum optimis congregati. aut profectò, quod res est, fateantur, hanc esse civilis rationis admirandam temperantiam, cùm quidem de pluribus una sit facta, & simulis sui tota, cùm dissimilia membra sint, receptrixque sit naturarum ad diversa tendentium, & fortunarum per varios fines exituſq; pergentium, sic mare & fœmineum secum junguntur, ac diversus utriusque sexus ex dissimilibus simile animal facit: artéſque ipsæ naturam imitantes ex imparibus paria faciunt. Pictura, ex discordibus pigmentorum coloribus, atris, albis, luteis & puniceis confusione modicâ temperatis, imagines his quæ imitatur similes facit. ipsa etiam Musica, quæ de longis & brevibus, acutis & gravioribus sonis constat, tam diversis & dissonis vocibus harmoniam consonam reddit.* &c. Et mox: *Æqualis quippe omnium diversitas, gravissimorum, levissimorum, ferventium, frigidorum, docente ratione naturæ, diversis licèt rebus, æqualitatem deferre concordiam, omnia parentis mundi amœnitatem æternitatémque reperit.* Quæ omnia sunt translata ex Aristotelis nomine *de mundo* inscripti libelli cap. 5. Vide *ad l. 4. § 27.*

§ 49. Τὰ σοιχεῖα] Vide *l. 6. § 46, 47.*

Ἔξεσι χᾷ τὰ ἐσόμῳα σοιεῖσθαι] Vide *ad l. 6. §* & *supr. § 1.* & *l. 2. § 14.* Plutarch. *de E Delphic.* Μαντικὴ πίχη ὅτι σοεὶ τὸ μέλλον ἐκ τῶ παρόντων ὁ σαρῳχομένων. ἐδενὸς χᾶ ἐᾶ ἀναίτιον ἡ γένεσις, ὅτ' ἄλογος ἡ σοόγνωσις· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα τοῖς γεγονόσι τὰ γιγνόμῳα, τά τε γῳησόμῳα τοῖς μελλουσόσις ἕπεται χᾷ συμπίπτει, χῖ ἐδὲξοδον ἀπ' ἀρχῆς εἰς τέλος σεραίνεται, ὁ τὰς αἰτίας εἰς ταυτὸ συνιδεῖν τι σοῆς ἄλλαλα χᾷ συμβάλλειν φυσικῶς ὀσχάμενος, ὅιδε χᾷ σοβλέπει τά τε ὄντα, τά τ' ἐνδόμενα, σοίτ' ἐόντα. utì Homer. *Il. α'. v. 70.* Vide *l. 10. § 5.* Verùm de solertia ac sagacitate non fatidica, sed politica, Plin. min *l. 1. ep. 5.* Mauricum prædicans: *Vir est gravis, prudens, multis experimentis eruditus, & qui futura possit ex præteritis providere.* Inter alias historiæ laudes, hanc non ultimam ponit Niceph. Gregoras *hist. Rom. lib. 1.* ὅτι σοεσβύτης τέχνην πνὰ τοῦ μηδὲν εἶναι πεῖν, ἐκ τῶ φθασάντων σταχάζουσιν τὸ μέλλον. Polyb. *hist. l. 6.* Τὸ χᾷ γένος τῶ ἀνθρώπων ταύτῃ διαφέρειν τῶν ἄλλων ζώων, ἢ μόνοις αὐτοῖς μέτεσι νῦ χᾷ λογισμῶ, φανερὸν, ὡς ἐκ εἰκὸς σαραλείπειν αὐτοῦ τὴν σροεπιμέλειαν διαφθορᾶν, καθάσ ὅτι τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ὑπομιμνήσκειν τὸ γινόμενον, χᾷ δυσχρηστεῖν τοῖς παροῦσι, σροορωμένους τὸ μέλλον, χᾷ συλλογιζομένους, ὅτι τὸ σαρακόσιον ἑκάστοις αὐτῶν συνωρήσει. Cicer. *offic. l. 1. § 11. Inter hominem & belluam hoc maximè interest, quòd hæc tantùm, quantùm sensu movetur, ad id solùm quod adest, quodque præsens est, se accommodat, paululum admodum sentiens præteritum aut futurum. Homo autem, quia rationis particeps, consequentia cernit, principia & causas rerum videt, earúmque progressus, & quasi antecessiones non ignorat, similitudines comparat, & rebus præsentibus adjungit atque annectit futura; facilè totius vitæ cursum videt, ad eamque degendam præparat res necessarias.*

§ 50. Καὶ τὰ ἐκ γῆς] Euripidis ista sunt ex *Chrysippo.* quod ex Clemente Alex. *strom. l. 6.* didicimus. refert & Philo *de mund. immortal.* ex quo sic restituenda & disponenda sunt; accessione non contemnendâ insuper adaucta.

Χωρεῖ δ' ὀπίσω τὰ μὲν ἐκ γαίας
Φυὰν εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
[r] Βλαστόντα γονῆς εἰς οὐράνιον
Πόλον ἦλθε πάλιν· ὑπολυθὲν δ' οὐκ ἔστιν
Τῶν γιγνομένων· διακρινόμενον
Δ' ἄλλο πρὸς ἄλλο
Μορφὰν ἑτέραν εἰσέδυ εἰσιδεῖν.

Retróque meant, quæ terra dedit
Iterum in terram: quod ab æthereo
Venerat ortu, cæleste poli
Repetit templum. quæ sunt, horum
Nihil emoritur, sed secretum
Illud ab isto
Alia sub imagine paret.

[r] *ità* Grot. Βλαστάντα γῆς *Phil.*

Ità Grotius legit vertítque: nisi quòd pro ἑτέραν, quod Philo Cleménsque habent, ἰδίαν substituit, & *propriâ* reddit. mihi, illud retinere potius antiquiúsque visum est: etiamsi Philonis codices uno loco istud exhibeant, quum uno ampliùs cum Clementis conveniant. Euripides idem in *supplic.* quod Voschionis nomen frustrà præfert, apud Stob. *tom. 2. tit. 124.*

Ὅθεν δ' ἔνασεν εἰς τὸ σῶμ' ἀφίκετο
Ἐνταῦθ' ἀπελθεῖν, πνεῦμα μὲν σρὸς αἰθέρα,
Τὸ σῶμα δ' εἰς γῆν.

Et unde nostræ quodque naturæ est datum
Eò reverti. magnus æther spiritum,
Corpus recipiat terra.——Grot.

Epicharmus apud Plut. *ad Apollon.* Ζωπυρίδη χὴ διεκρίθη· χὴ ἁπάντων ὅθεν ἦλθε πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; ἄδηλα. ita enim concipi debent, quæ vitiata in vulgatis habentur. *Concretum est, & discretum est, eademque revenit, unde venit : ad terram terra, sursum spiritus. ecquid horum grave est? nihil quicquam.* Lucret. *l.* 2.

Cedit enim retrò, de terra quod fuit antè,
In terras : & quod missum est ex aetheris oris,
Id rursum coeli relatum templa receptant.

Solomon ipse *Eccles. c.* 12. *v.* 7. *Reditque pulvis ad terram, quod prius fuerat : spiritus autem ad Deum, qui primo dederat.* Heraclit. *epist. ad Amphidamant.* Ἐὰν γὰρ φθάσῃ ἐπιφανὲν γένηται τὸ σῶμα, λύσιται εἰς τὸ ἐμφανέστερον. ἀλλὰ ἡ ψυχὴ λύεται· ἀλλὰ ἀθάνατον ἅτε χεῦμα εἰς ἀεροὺν ἀναπέμπεται μετόρσιον. λέγεται δέ με αἰθέρος δῶρα. Hinc de Sibylla prima fabulosum illud ex Sarapionis *Ephes.* apud Clem. *Strom. l.* 1. μηδ' ἀποδαίνειν λῆξαι μαντικῆς· ἢ τὸ μὲν εἰς ἀέρα χορῆσαι αὐτῆς μὴ πιλάτιλλ, τοῦτ' ἔστι τὸ ἐν φύμασι καὶ κλησέσι μαντεύεσθαι· τὸ δ' εἰς γλῶτ. μεταβαλόντας σώματος, πόας, ὡς εἰκὸς, ἀναφυείσης, ὅσα ἂν αὐτῷ ὀπισθεμιθῇ βρώματα, ἀκριβῶς δηλοῦν τὸν ἀπολέγειν τὸ μέλλοντας δήλωσιν· τῷ ἢ ψυχῷ αὐτῆς ἔστι, τὸ ἐν τῇ σελήνῃ φαντάζεσθαι ποιότητα. quod eò potiùs refero, quia lucem dat loco Plutarchi *de sera num. vindict.* ubi de Sibylla dicitur, ᾄδειν αὐτῷ τοῦ τῶν μελλόντων ὀνείρου τῷ ποιοτάτῳ τῆς σελήνης ἀπειρεγμένῳ. Vide *l.* 5. § 4. & *l.* 4. § 5, 14, 21, 23.

Ἢ τοῦτο δήλωσις καὶ τοιᾶδε τῆς συρφετμοῦς] leg. ἢ τοιᾶδε. vel, [ἢ] καὶ τ. Vide *supr.* § 32.

§ 51. Καὶ σίτοις] Καὶ istic superfluum videtur. versus sunt ex Euripid. *Supplic.* à Plutarcho etiam in *Consol. ad Apollon.* laudati ; quo loco versiculus proximè hos prægressus iste præfigitur ;

Μισῶ δ' ὅστις χρῄζων ἐπίσκιον βίον, &c.

sunt autem variè admodum in Eurip. cod. apud Marc. apúdque Plut. concepti, quod est vitiatorum indicium satis clarum.

Σίτοις καὶ πότοις καὶ μαγγανεύμασι] At Plut.

Βρωτοῖς καὶ ποτοῖς καὶ μαγεύμασι.

Eurip. cod.

Νωτοῖσι καὶ τραυμαῖσι καὶ μαν]δύμασι.

ubi Brod. *νωθρεῖσι, quietè, laboris fugâ.* quod meritò rejicit Canter. & Plutarcho adhæret. quem ità probat *Grot.* ut opinetur tamen esse potuisse, *νόσοισι καὶ τραυμαῖσι.* quod mihi omnium minimè videtur verisimile ; *morbis* enim vitam protelari, saltem horum ope uti homines ad mortem remorandam, quis dixerit? at Camer. ὄχοισι, vehiculis, legendum suspicatur. Ego vel Marcum sequar lubens, vel Plutarchum, qui ut verbulo differant, sensu conveniunt.

Καὶ μαγγανεύμασι] Euripid. cod. *μαντεύμασι, oraculis,* quibus moniti casus futuros declinent. Brod. Plut. *μαγεύμασι, carmine.* Grot. ut ad curationes magicas referatur. ego nec Marci nostri *μαγγανεύμασι* spreverim. cum & φίλτρα καὶ ἐδέσματα magica eô quoque vocabulo usitatissimè designentur. Quanquam alio fortàn sensu istic accipi queat, pro *fucamentis* nempe, sive *cupediis.* quomodo usus est Greg. Naz. *de amor. pauper. orat.* 16. ubi λιπαρὰς τραπέζας καὶ τὰ μαγείρων καὶ ὀψοποιῶν μαγγανεύματα καὶ κομψεύματα, conjunxit. Et Plin. *l.* 10. *c.* 50. *Didêre & Parthi coquis suos mores. nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet.* Vel latiori etiam sensu, pro artificio omni, quô corpus humanum accurari solet. Unde *Mangonum ars :* & *venalitiorum mangonia,* Plin. *l.* 21. *c.* 26. & *puerorum mangonissatio, ibid. l.* 32. *c.* 10. quâ pubem eorum retardari procurabant mangones, sicut artificiis & accurationibus his, ὁ φιλόψυχος senectutem & mortem etiam, quantùm poterant, ipsam. exterùm & de magicis ac feralibus illis Plinius *l.* 28. *c.* 1. *Quis ista invenit ostenta? quis veneficia innocentiora efficit, quàm remedia? procul à nobis nostrisque literis absint ista. nos auxilia dicemus, non pocula.* Tum subjungit, quod Tragici mentem accedit prope ; *Vitam quidem non adeò expetendam censemus, ut quoquo modo trahenda sit.*

Παστρέποντες ὀχτὸν] *avertentes currum.* Xyl. quasi ὄχον legerit. nisi typothetarum mendum fuerit. *canalem, aut fluvii cursum.* Annot. Lugd. *cursum diverteutes, metaphora ab his qui fluvios derivant & deflectunt.* Brod. ὄλεθρον mavult Grot. ego nihil mutem.

Θεόθεν ἢ πνέον] ἔχον] Hæc aliunde sunt.

Καμάτοις ἀνοδύρτοις] *Laboribus luctu lachrymisque calentibus.* Xyl. *etiamsi miseriam nostram lugeamus* Cas. at quid si ἀνοδύρτοις, *minimè flendis aut lugendis,* verterimus? possit enim etiam oboriri suspicio, scripsisse Xyl. *carentibus* non *calentibus.* aut sit κάματοι ἀνόδυρτοι, *labores,* si cum Flacco loquamur, *illachrymabiles* ; vel eô sensu quo *Plutonem* ille *illachrymabilem* dixit, *carm. l.* 2. *Od.* 14. *quos lugere fereque frustrà fuerit :* (τί γὰρ ἀφελεῖ τὸ τὰς ἀπράκτους ὀδυρόμενον ἀδίκων καρδίας ; *Nam quid levat tandem mala,*
Quassare corda luctibus?
Bacchylides apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 109.) vel quô fortes illos priscos Agamemnone priores *illacrymabiles* ignotósque *l.* 4. *od.* 9. *qui minimè lugeantur ;* sive *qui lugendi non sint,* sed strenuè alacritérque perferendi. Senec. *ep.* 107. *Malus miles est qui imperatorem gemens sequitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *præfat. Flere, queri, ingemere ; desciscere est.* quanquam & ἀνοδύρτως est θελωνῶν, κλαίειν, Suidæ. atque indè poterit τὸ ἀνόδυρτον deduci.

§ 52. Καββαδοκῶντες] *profusior.* D. Boot. ut sit

sit ἀπὸ τῦ καταβάλλειν *defendere, impendere, insumere.* quomodo Suidas ex Amipliæ *machis*;

Καὶ σὺ μὴ πλάθις, καββάλων τειβόλον.

id est, καταβαλών. indè καταβολή. Suidas idem, καθάπερ οἱ ἱερονίκαι τὰς καταβολὰς πιῦνται τῆ χημάτων. Et Gregor. Naz. *de pace* 3. *ad l.* 4. § 20. πλλὰ ἂν κατίβλεγεν χήματα. & sit sensus. *fieri potest, ut profusior sis; ut tamen nihilo liberalior ei ratione existas. Fallimur enim,* quibus *luxuria specie liberalitatis imponit.* ut Tacit. *hist. l.* 1. & ut Plin. in *paneg. Ambitio, & jactantia, & effusio, & quidvis potiùs quàm liberalitatis existimanda est, cui ratio non constat.* Itaque Senec. *epist.* 121. *Non voco ego liberalem, pecuniæ suæ iratum. multum interest, utrùm quis dare sciat, an servare nesciat. multi sunt, qui non donant, sed projiciunt.* id est, καταβάλλουσι. sive καββάλλουσι, prout Heliod. in *Theogen.*

Καββὰς εἰς πόντον.
In mare projecit.

de talibus Tacit. libro superiùs indicato. *Perdere iste sciet, donare nesciet.* Et Epicharmus apud Plut. in *Pelopid.* & *de garrul.*

Οὐ φιλάνθρωπ' οὐγ' ἐσ' ἔχεις νόον, χαίρεις δὲ δόὺς.

ità enim est concipiendum, ut versus consistat.

Liberalis haud es ipse: morbum habes, lubet dare.

Ego malim καββαλικώτερ quomodo mox κοινωνικώτερος. (ità enim scribendum, non κοινωνικόστερος) & cum Xyl. *luctæ peritiorem* intelligi. nam καββάλιον pro *luctatore*, quod Xyl. autumat dici, exemplo carere existimo. καταβάλλειν *dejicere, prosternere*, colluctantibus est frequentissimum: quos ait Galen. *in Hippocr. aphor.* 3. αὐτὸ τῦτο ἔργον πιεῖδαι χρὴ τὸν βίον ἅπαντα, πλὴ διατειβλὴ ἐν γυμασίοις τὸ καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα. Eustath. *ad Hom. Il. l. v.* 206. Τὸ καββλεῖν, ἢ ἁπλῶς αὐτὸ τὸ βλεῖν, ὅ ἐστι, βίπτειν· ἢ βαστάξας ἄνω, εἶτα καταπίπτειν· ὅπω καὶ ὁ πλγμὸς καταβάλλει τὸν ἀντίπλον. itaque artem istorum Galenus idem *lib. ad Tirasybul.* non tam γυμναστικὴν dici postulat, quàm καταβλητικὴν· sive, ut Lacones efferebant, καββαλικήν. qui &, inquit is, καββλικώτερον ἑαυτὸν φασὶν εἶ τὸν ἐν ταύτῃ τεθραμμένον, ἢ ἰσχυρότερον. *in hoc studio enutritos, non validiores sese dicunt esse, sed prosternendi peritiores.* Atque ità revera Spartanus quidam autore Plutarcho in *apoph.* de antagonista suo, à quo in certamine superatus & prostratus fuerat, dixisse fertur; ἐμὲ μὲν οὐ χρείττων, ἀλλὰ καββλικώτερος. *non est melior me aut fortior, sed dejiciendi sive prosternendi peritior.* Quò & respexisse Marcum istic, mihi probabile admodum videtur: quasi dixerit, Καββλικώτερός σε εἶ τις; vel, ἄλλος τίς ἐστι; est *aliquis te luctæ peritior*, sive corporis robore viribúsq; validior? at te benignior, aut modestior, &c. nè existat. hoc enim in te positum est · illud non item. vel, hoc si minùs extiterit, nihil est quòd ea in re, aut ille superiorem te esse sese glorietur, aut ipse ab ullo superari te dedecus ullum existimes. Quod Agesilaus aliquandò Persarum regem magnum prædicanti, Τί δ' ἐμὲ γε μείζω ἔχει; ἢ μὴ κ δικαίτερον; Plut. de se laudand. quòd contractiùs & λακωνικώτερον dici poterat, Τί μείζων, εἰ μὴ ἀμείνων; Plato *ep.* 4. Ἀνδρείᾳ μὲν γὰ, κ τάχει, κ ῥώμῃ διενεγκεῖν, δέξειεν ἂν κ ἕτερον εἶ πνῶν· ἀληθείᾳ δ κ δικαιοσύνῃ, κ μεγαλοπρεπείᾳ, κ τῇ περὶ πάντα ταῦτα εὐχημοσύνῃ, ξυμβαίη τις ἂν πῦ ἀνεπιτιμήτως τὰ πλείω τῶν πρᾶξαι. εἰκότως τῶν ἄλλων διαφέρειν. περὶ τύτων δ' ὁ μέγιστος ἀγών. Nihil, opinor, ad Marci mentem aperiendam accommodatius dici potuit. Vide ad *lib.* 3. § 4. Epictet. *enchir. c.* 42. Οὐκοῦν οἱ λόγοι σύσακτοι, ἐγώ σε παιδοτρίβης ἐμὸς ἐγώ σε ἄρα χρείαν· ἐγώ σε λοιμώττω· ἐγώ σε ἄρα χρείαν. ἐκεῖνοι δ μᾶλλον σωμακτί· ἐγώ σε πλουτοῦντα· ἢ ἐμὴ ἄρα κλῆσις τῆς σῆς χρείαν. ἐγώ σε λογιώττω· ἢ ἐμὴ ἄρα λέξις τῆς σῆς χρείαν. οὐ δὲ γε ὅτι κλῆσις σή, ὅτι λέξις. Gemina habes *l.* 5. § 5. & *infr.* § 66. Adnotaverat nescio-quis ad periochæ hujus caput verba hæc. ἐκ ἔστιν ἀρχὴ τῦτο, ἀλλὰ τῆς ἀνωτέρω· ἧς καὶ τῆς Πλατωνικῶν σύναφές. quod in contextum postea cùm irrepsisset, nos denuo furcillavimus: eò magis, quia etiam frivolum, falsum est, non alienum duntaxat.

Εὐτακτότερ ὅτι πῶς συμβαίνουσι] Translatum à re militari, in qua de eis usurpatur, qui, quicquid obvenerit, ordinem non turbant, quicquid fuerit injunctum, citra tergiversationem aut querimoniam exequuntur. Xenophon. *Cyri instit. lib.* 1. Εὐτακτοτέρους κ εὐπειθεστέρους πιεῖ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ὁ καλὸς κ ἀγαθὸς, ὑμνητός, πός τ' ἐστὶ, κ πόθεν ἐλήλυθε, κ ὑπὸ τίνος γέγονε, ὡς ἐκ μόνῳ τύτῳ ὄντι, πῶς τὰ αὐτῶν χωρεῖν δυνατόν ἐστιν εὐτάκτως κ εὐπειθῶς τῷ θεῷ.

§ 53. Ὅπως ἔχομεν] Vide *l.* 5. § 3, 14.

Κοινὸν θεοῖς κ ἀνθρώποις λόγον] Vide *ad l.* 3. § 4. συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν.

Ὠφελείας τυχεῖν] ità *infr.* § 74. ὠφέλημα, θεᾶξις καὶ φύσις. Et *l.* 11. § 4. πολιτικῷ τι κοινωνικῶς; ἐκεῖν ὠφέλησαι;

§ 54. Παιδαχῶ κ δημοσίᾳ] Vide *l.* 8. § 45. Senec. *Medea*, 2. 1.

Nusquam potest non esse virtuti locus.

Ἐπὶ σοί ἐστι.] Vide *ad l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν· & *l.* 10. § 32.

Τῇ παρούσῃ συμβάσει] ità deinceps leg. κ τῇ παρούσῃ φαντασίᾳ.

Θεοπιθῶς ἐυχεστῖν.] Vide *ad l.* 6. § 2, 32. & *l.* 10. § 21. Epictet. *dissert. lib.* 3. *c.* 26. ἵτ' ἐρίσῃ κ ἐνοεῖ, ὅτι ἐὰν τῷ θεῷ πεισθατάξῃ ἐσωτὸν, διελήλυθας ἀσφαλῶς. πῶς λέγεις πεισθατάξαι; ἵν' ὁ ἂν ἐκεῖν. Θέλῃ κ αὐτὸς θέλῃ κ

χὴ ὃ ἂν ἀκαίρ@ μὴ θέλῃ, τοῦτο μηδ' αὐτὸς θέλῃ. Vide *infrà* § 56. Sen. *ep.* 74. *Placeat homini, quicquid Deo placuit.*

Ἐμφιλοτιμεῖν] compositio duriuscula, sed gemina illi Epicteti *dissert. l.* 2. *c.* 20. ὁ φιλοσοφιλοτιμεῖ &c. Sunt autem compositiones istiusmodi apud Stoicos nimiò quàm familiares. Vide Epictet. *l.* 2. *c.* 5. *ad l.* 4. § 1.

§ 55. Τὸ ἐξῃρεῖτῃ κατασκευῇ] Vide *l.* 5. § 16. & *infrà* § 53. ità *l.* 12. § 12. Τὸ ἐξῃρεῖ τῇ φύσει. Clem. Alex. *strom. l.* 1. Φύσει δ' αὖ κοινωνικὸς ὁ θεὸς ἡμᾶς ἐδημιούργησεν.

Τὰς σωματικὰς πίστεις] Vide *ad l.* 3. § 6.

Ἡ νοερὰ ἐθέλει κυριεύειν] Vide *ad l.* 2. § 2. ψυχῆς τάξις ἡγεμονικοτέρα. Plut. *adv. Epicur.* & in ista principatum obtinet τὸ ἡγεμονικὸν κατ' ἐξοχὴν sic dictum. Ἄπορον δὲ τὸ κράτιστον καὶ βεβαιότατον εἶναι ἐν ἡμῖν ἑτέρῳ ὑπὸ πρ@. Aristot. *ethic. magn. l.* 2. *c.* 6. Et *Eudem. l.* 5. *c.* 12. Ἄπορον ἂν εἴη, εἰ τὸ κρεῖττον ταύτης ὄν, κυριεύσειν αὐτῆς ἔσται. Idemque *polit. l.* 1. *c.* 4. Τὸ ζῷον πρῶτον συνέστηκεν ψυχῆς καὶ σώματ@· ὧν τὸ μὲν ἄρχον φύσει, τὸ δ' ἀρχόμενον. δεῖ δὲ σκοπεῖν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι μάλιστα τὸ φύσει, καὶ μὴ ἐν τοῖς διεφθαρμένοις.——ἔστι δ' ἐν ἀνθρώπῳ ἐν ζώῳ θεωρῆσαι καὶ δεσποτικὴν ἀρχὴν καὶ πολιτικήν. ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ τοῦ σώματ@ ἄρχει, δεσποτικὴν ἀρχὴν· ὁ δὲ νοῦς τῆς ὀρέξεως, πολιτικὴν καὶ βασιλικήν. Salust. *bell. Catilin. Nostra omnis vis in animo & corpore sita est. animi imperio, corporis servitio magis utimur.* Tertull. *de bapt. c.* 4 *Spiritus dominatur; caro famulatur.* Et Aug. *homil.* 37. *Anima dominatur; caro servit: anima superior est; caro subjecta est.* Rectè itaque Hesych. in *ascetic. c.* 1. § 33. Μὴ ἀγνοήσῃς τὴν χυσίαν καὶ ἄφθαρτον ἡ φθαρτὴ πλοῦς καὶ ὕλη. Vide *infr. l.* 10. § 38.

Τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λεγομένων ἴσχειν] Vide *l.* 5. § 16. & Epictet. *dissert. l.* 2. *c.* 8

Χρῆσις πάσαν ἐκνικᾷ] Probat hinc mentis principatum Epictet. *l.* 2. *c.* 23. Vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 10. § 39. Clemens *strom. l.* 1. Ἐν μὲν γὰρ ἄλλοις, καὶ τοῖς μαχίμοις ζώοις, δι' ἀμφύχων τε καὶ ἀψύχων, ψυχὴ τὸ πάντοθεν ὄξὺ καὶ νῦς· ἐν ᾧ τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν, ὃν ἐπικρατοῦμεν τῇ ἀρετῇ, λογισμὸς ὀξὺ τὸ πανοῦργον.

Τὸ ἀκροάσασθαι] Vide *ad l.* 3. § 9.

Ἐνθα φιλεῖται] Vide *ad l.* 10. § 11, 12.

Ἔχει τὰ ἑαυτῆ] ἀπέχει, forsan. quod est significantius, & Marco familiare, Vide *ad lib.* 4. § 49.

§ 56. Ὡς ἀπεπλυμένα καὶ μέχει νεῶ βεβιωμένα] Periochæ istius Senecà meliorem interpretem frustrà quæsiveris. Sic ille *epist.* 12. *Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agmen, & consummet atque expleat vitam. Pacuvius qui Syriam usu vinam fecit; cùm vino & illis funereis epulis sibi parerentaverat, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur,* Bεβίωκα, Bεβίωκα. *nullo non se die extulit. hoc quod ille ex mala conscientia faciebat, nos ex bona faciamus, & in somnum ituri, læti hilaresque dicamus, Vixi, & quem dederat cursum fortuna peregi. crastinum si adjecerit Deus, læti recipiamus. ille beatissimus est & securus sui possessor, qui crastinum sine solicitudine expectat. quisquis dixit, Vixi, quotidie ad lucrum surgit.* Quod Flacc. *l.* 1. *epist.* 4.

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quæ non sperabitur hora.

Idem Senec. *epist.* 101. *Sic formemus animum, tanquam ad extrema venerit. nihil differamus: quotidie cum vita paria faciamus.* Martial. *l.* 4. *ep.* 54.

Si sapis, utaris totis, Coline, diebus:
Extremumque tibi semper adesse putes.

Eumolpus apud Petronium: *Ego sic semper & ubique vixi, ut ultimam quamque lucem, tanquam non reditura, consumerem.* Vide *ad l.* 3. § 8.

Ἐκ τοῦ περιόντ@] idem quod *lib.* 6. § 41. ἐκ περιουσίας. *ex abundanti.*

§ 57. Μόνον φιλεῖν] hoc est, quod Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τῷ δεδομένῳ. Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 10. § 12. Vide & Democritum *suprà ad* § 27.

Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον] Vide *ad l.* 4. § 18. & *l.* 10. § 20. Epictet. *l.* 2. *c.* 7. Ἄλλο γάρ τι θέλεις, ἢ τὸ ἄμεινον; ἄλλο δὲ τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ τῷ θεῷ δοκοῦν; & *l.* 4. *c.* 7. κρεῖττον ὃ ὁ θεὸς θέλει, ἢ ὃ ἐγώ. malè ista cum sequentibus commisit Xyl.

§ 58. Οἷς τὰ αὐτὰ συμβαίνει] Ità solatur se Merope in Euripidis *Cresphonte*: (Plut. exhibet in *Consol. ad Apollon.*)

Τεθνᾶσι καὶ σὺ μὴ 'κ ἐμοῦ μόνη βροτῶν,
Οὐδ' ἀνδρὸς ἐστέρημαι· ἄλλαι μύριαι
Τὸν αὐτὸν ἐξώλεσαν, ὡς ἐγώ, βίον.
Orbata natis mortuis, spolior viro,
Non sola ego hominum: mille sunt aliæ, quibus
Toleranda fuit hæc vita, quæ nunc est mihi. Grot.

Juvenal. *Sat.* 13.

——*nec rara videmus*
Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, & è medio fortunæ ductus acervo.

Itaque ut Menander:

Παρηγόρει τὰ κακὰ δ' ἑτέρων κακῶν.
Solari alienis ex damnis velis tua.

Siquidem ut Senec. *Troad.* 4.

Ferre quam sortem patiuntur omnes,
Nemo recusat.

Quem & vide ulteriùs id argumenti *ib.* protelantem. Vide & *ad l.* 11. § 12. de Tragœdiarum usu. Facit huc Democriti techna illa, quâ Dario uxoris obitum importentiùs simul ac obstinatiùs lugenti illusit. Spem faciebat regi posse se illam vitæ restituere, si res ad id perficiendũ necessariæ suppeditarentur.

rege

ge nihil non libentissimè suppeditaturum se pollicente; reliqua quidem omnia sibi suppetere aiebat, unicum tantùm deesse. id quidnam esset percontanti, respondit, Ἐι τεθῶν ἀπινδήτων ὀνόματα τῷ τάφῳ τῆς γυναικὸς ἐπιγράψειεν, εὐδὲς αὐτῷ ἀναβιώσεσθαι. h. e. *Si uxoris tumulo tria tantùm nomina inscriberet hominum, qui sine luctu vitam exegissent, fore statim ut reviviscaret illa.* Narrat Julian. Imperat. *epist.* 38. ἀπινδήτων autem nomine intelligo potiùs, *qui neminem luxissent*, quàm cum Gallo interprete, *quos nemo luxisset.* Subjungit enim Julianus Democritum, cùm rex μηδένα ἄνδρα, *virum nè unum* quidem istiusmodi reperisse posse se profiteretur, more suo ridentem subjecisse, Ἐπ, ὦ πάντων ἀτοπώτατε, θρηνεῖς ἀναιδῶς, ὃς μόνῳ σοι ἀλγεινῷ πάθει συμπλακεὶς, ὁ μηδὲ ἕνα τῶν πώποτε γεγονότων ἀμοιρον οἰκείων παθῶν ἔχων εὑρεῖν; *Et te, omnium ineptissime, non pudet lugere, quasi solus malis istiusmodi conflictaveris, cùm nè unum quidem ex omnibus qui unquam fuerint, reperire possis, cui ejusmodi nihil quicquam obtigerit?* Interpretationem vocabuli confirmat & Lucianus in *vita Demonactis Cynici*, quem ille Herodi Attico filii mortem immoderatiùs lugenti, pari techna illusisse refert, τὸ παιδὸς τὸ ἀθάνατον ἀναγαγεῖν pollicitum, εἰ μόνον αὐτῷ τρεῖς τινας ἀνθρώπους ἐυρεῖν ἐθελήσειε μηδένα πώποτε πενθήσαντας. quod ille cùm præstare nequiret, subjecisse Cynicum, Εἶτ', ὦ γελοῖε, μόνῳ σοὶ ἀφόρητα πάσχειν νομίζεις, μηδένα ὁρῶν πένθους ἄμοιρον; Ità Juliano qui ἀπίνδητος dicitur, idem Luciano πένθους ἄμοιρος nuncupatur. Nec inficetum Socratis illud, quod Plut. *de Apollon.* sic refert. Ἐι σωτείχισμαι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως, ὥστε διελεῖν τὸ ἔσον ἕκαστον, δυσκόλως ἂν τοὺς ἐμοὺς τοὺς αὐτῷ λαβόντας ἀπολαβεῖν. Herodot. *l.* 7. his verbis expressit: Ἐι πάντες ἄνθρωποι τὰ ἐοικότα κακὰ εἰς μέσον συνεισφέρειν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι πρὸς τὰ σφίσι παρεόντα· ἐπιλεξάμενοι ἂν εἰς τὰ σφὶ πάλαι κακὰ ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτῶν ἀποφεροίατο ὀπίσω, τὰ ἐπιφέρονται.

Περὶ τοῦ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὅλῳ γίνεσθαι] Utile admodum documentum, ut non tam animo obturbemur de eis quæ nobis secùs obtigerint, quàm cogitationem in hoc totam defixam habeamus, quomodo eventus illos adversos probè utendo, in rem nostram convertamus. Facit huc cumprimis totus ille Plutarchi tractatus *de utilitate ex inimicis capienda.* Sed & Maximi Tyrii *dissert.* 35. Ὅτι δεῖ καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. Et Epicteti *l.* 3. *c.* 20. Ὅτι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκτὸς δεῖ ὠφελεῖσθαι.

Ἅλις σε ἔστω] *sit*, malim. Vide *ad l.* 4. § 1, 49. & *l.* 10. § 33. & *infrà* § 68. Epict. *l.* 4. *c.* 10. Ἐξεστί τι παρὰ τὴν προαίρεσιν χρῆσθαι τῇ ὕλῃ· καὶ ὑφ' ἑνὸς τοῦτο κωλύεται οὐδείς. μανικὸν οὖν μοι λέγε, Πῶς χρῶνται; πῶς ἀποβῇ; ὅπως δ' ἂν χρῶνται, σὺ αὐτὸ θήσεις καλῶς, καὶ ἔστω. *sit* τὸ ἀποβὰν εὐτύχημα.

Μέτον σεαυτῷ, καὶ θέλε σαυτῷ καλὸς εἶ] Ni vitiosa sit Scriptura; σαυτῷ καλὸς, i. e. *tibi bonus*, dicit, non eô sensu quô Jason Siracid. *c.* 14. *v.* 5. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Qui sibi nequam, cui bonus?* quô Psaltes *Psal.* 49. *v.* 18. *Cùm tibi benefeceris, collaudabunt te homines.* aut quô Euripides versu illo celebratissimo, apud Platon. *Hipp. maj.* Cicer. *ad famil. l.* 13. *ep.* 15. Plut. *de latend.* in *Alex.* & *Caton. maj.* Lucian. *apolog.* Strob. *tem.* 2. *sit.* 3. alios.

Μισῶ σοφιστὴν, ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.
Odi professum sapere, sibi qui non sapit.

Sed quò Apostolus dixit, *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σεαυτὸν ἔχε ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. *Fidem habes? habe apud te in conspectu Dei.* i. e. sis temetipso Deóque teste contentus. μὴ πάμπαν, μηδ' ἀλαζονεύου. Epictet. *l.* 3. *c.* 23. quô Socrates in *Platonis symposio* tibicinam jubet, αὐλεῖν ἑαυτῇ, *sibi canere.* Unde Ismenias, eundémque imitatus Julian. in *misopog.* Ταῖς μάτταις ἄσω, καὶ ἐμαυτῷ. ex Antigenidis præceptoris monito, *qui populo minùs placentem jussit, sibi canere & Musis.* Cicer. Bruto. quô Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Σαυτῷ φιλόσοφον. qui & *ibid.* de Euphrate, Καλῶς Εὐφράτης ἔλεγεν, ὅτι ὅπου πολὺ ἐπιῤῥέμιον λανθάνειν φιλοσοφῶν, καὶ ἦν μοι, φησὶ, τοῦτο ἀξέλιμον. σεσῶστον μὲν γὰρ ἤδειν, ὅσα καλῶς ἐποίουν, ὅτι οὐ διὰ τοὺς θεατὰς ἐποίουν, ἀλλὰ δι' ἐμαυτόν. πάντων ἐμαυτῷ καλῶς, κατεσθημένον ἔχον τὸ βλέμμα, τὸν σχεῖπωνα· πάντα ἐμοὶ καὶ τῷ θεῷ. Greg. Naz. *ep.* 60. Τοὺς μὲν πολλοὺς ἐα χαίρειν, καὶ εὖ κολοιοὺς πᾶσιν ἑαυτὸν δοκιμάζοντας· αὐτὸς ἐμοὶ σαυτῷ χρῶ συμβούλῳ καὶ τῷ θεῷ. Vide *infrà* § 67. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 9. Xyl. *Strude, ut tibi ipsi in omnibus actionibus honestatem consecutus videaris.* quem & Casaub. sequitur. Cæterùm, ut quod revera subesse sentiam, liberè eloquar; hæc omnia præter Marci mentem prorsus existere autumo; locúmque, qui trajectione laborat, ità operâ leviculâ restituendum. μόνον σεαυτῷ. καὶ θέλε καλὸς εἶ ὅτι πολλοὶ οὐ σεαυτοῖς. formulâ familiaris in eis, quibus cautio præcipitur monitis. σεαυτῷ. & σεαυτῇ· ἑαυτῇς· Siracid, *c.* 29. *v.* 23. Luc. *Evang. c.* 17. *v.* 3. & *c.* 21. *v.* 34. & *Act. c.* 5. *v.* 35. & *c.* 20. *v.* 28. pro quo & Paulus, ἔσχε σεαυτῷ, dixit, *ad Tim. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 16.

Καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορόν τι ἐφ' ἑκατέρᾳ ἡ πρᾶξις] leg. forsan, καὶ μέμνησο ἐπ' ἀμφοτέρων. ὅτι διαφορόν τι ἐφ' ἑκατέρᾳ ἡ πρᾶξις. in utrisq; autem illis, hoc est, tùm in illis sibi dimittendis, qui secùs se gerunt, tum in rerum istarum, quæ contingunt, usu, medium quiddam esse, nec bonum sc. nec malum, illùd circa quod actio tua versatur. Hæc ex conjectura non improbabili. nam interpretes quæ repræsentant, quomodo ex lectione, quam admittunt, elici possint, nullus video. Epictet. *l.* 2. *c.* 5. Ἂς ὕλαι-

ὕλαι ἀδιάφορα. ἡ δὲ χρῆσις αὐτῶν οὐκ ἀδιάφορος.

§ 59. Εἰδὸν ἐλέημ] Vide *ad lib.* 6. § 3.

Εἰδὸν ἡ παχὴ τῆς ἀγαθῆς] In mente ſcil. Plut. *de adulat.* Σπέρμα γὰρ φρονήσεως ἡ διάθεσις· ἀρχὴ καὶ παχὴ τοῦ βίου τὸ ἦθος. Idémque *de tranquil.* Διὰ τοῦτο παχεῖαν τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς ἕξιν ἡμῶν ἐκγεωργοῦμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς, ὡς οἰκεῖα καὶ φίλια, μὴ χαλεπῶς φερωμένοις συμφέρηται. Solomon *Prov. c.* 4. *v.* 23. *Præ omni cuſtodia cuſtodi cor tuum: inde enim prodit vita.* Vide *infra* § 61. & *l.* 8. § 45. Epict. *enchir. c.* 46. Ἴλεώτερος ἔσῃ καὶ ἧττον ταραχθήσῃ. ἕκαστον ἐξ ἑαυτοῦ ἀφέλειαν ἢ βλάβην. φιλοσόφου ἔργον καὶ ταραχθῆναι. πᾶσαν ὠφέλειαν καὶ βλάβην ἀφ' ἑαυτοῦ ἔχειν. Senec. *ep.* 74. *Omnium bonorum vis & origo in ipſa eſt virtute. quid refert, an aqua decurrens intercipiatur atq; abeat, ſi fontes ex quo fluxerat, ſalvus eſt?*

Ἀεὶ ἀναβλύζειν δυναμένη, ἂν ἀεὶ σκάπτῃς] Alludit ad naturam fontium, qui quò altiùs fodias, crebriùs haurias, eò magis ebulliunt & ſcaturiunt uberiùs. Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 7. Τῶν φρεάτων ὅσα πίονα βρύειν, ἀπαλύμενα εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀναπηδᾶν μίτεσιν. quod ille ad liberalitatem transfert.

§ 60. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πάσχειν] Huc Chilonis illud monitum, Laërtii *l.* 1. Ἐν ὁδῷ μὴ καθεύδειν. &, λίχνα μὴ κινεῖν τῷ χείρε· μανικὸν γάρ. Plutarchi nom. autor *de fort. Rom.* Τῆς μὲν ἀρετῆς φρέαρ τι τὸ βάθισμα, καὶ τὸ βλίμμα καρδιακός· quod βλίμμα πάσχοι, cum noſtro, Epicterus dixit *l.* 2. *c.* 8. ὀφθαλμὸν πάσχοντα, in *Marco* Sophiſtâ Philoſtratus. Baſil. Cæſar. *epiſt.* 1. Τὸ βάθισμα μηδὲ καθεῦδον, ὡς ἔκλυσιν τῆς ψυχῆς καταγνῶναι· μηδ' αὖ σφοδρὸν καὶ στενοχωροῦν, ὡς ἐμπόδισιν αὐτῆς τὰς ὁρμὰς ὑποστῆναι. Galenus in *hortator. c.* 2. Fortunæ aſſeclas depingit, διώκουσι τῇ δαίμονι συνδέοντας. at de Mercurii ſectatoribus, πάντες μὲν, κόμιοι· inquit: ἐκ δίκης ἦ, ἐκ βοῶσιν, ἐπ' ἀλλήλοις μάχονται. Anacharſidem deſcribens Maxim. Tyr. *diſſert.* 15. Ἀνὴρ σοφὸς σοφίαν ἐκ πεφορεσμένος ἐντυπόντος τῷ σώματι· λυθρώμενος, ἐκ λαλέν. ἀλλ' ἦν αὐτῆς τὸ κεφάλιον, βίᾳ ἀκειρόμενος, καὶ γυμνὰ ὑγιὴς, καὶ λίχνῳ βεβηκὼς, εὐτόχῳ, ἐπικὼς ἐκ πλατεῖαν μεσοτόμῳ ἀκριβαπῶς διάνοιαν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ βάθει ἴονα, καὶ κεκαμμένῳ σφαλερῶς, Alexis apud Athen. *l.* 1.

Ἐν δυναμίζει τοῦτο τῶν ἀναλδῶν
Εἶναι. τὸ βαδίζειν ἀρρύθμως ἐν ταῖς ὁδοῖς,
Ἔξὸν καλῶς.——

Quod Plaut. *Pœnul.* 3. 1.

Liberos homines per urbem modeſto magis par eſt incedere gradu
Ire: ſervile eſſe duco feſtinatim currere.

Alex. Severus apud Lamprid. *Ingenuum currere niſi in ſacro certamine non debere.* Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Ἀνδρὸς γυναῖκα σημεῖον ἐστὶν ἡ δὲ τὸ δεῖ φαίνεσθαι ἐν τῷ περιπάτῳ μαλακίας· ἀλλ' ἐν ἑπτέρᾳ μέρει τοῦ σώματος· μὴ πίνειν μηδὲ ἐν κιθάρᾳ, μηδὲ ἐν χρήσιμον εὑρεθῆναι ποτὲ ἡ ἀγχιμαθοῦσα τῆς ἀνδρείας. Vide Siracid. *cap.* 19. *v.* 26, 27.

Ἐπὶ τοῦ περιπάτου] ὥστε συμφαίνεσθαι τῷ τῆς ψυχῆς ἕξει τὸν δι' αὐτοῦ. ut Galen. *hortat. c.* 2. Achil. Tat. *l.* 6. Ὁ νοῦς ἔοικέ μοι δοκεῖ λελίχθαι καλῶς ἀόρατος ἐν ταῖς πράξεσι. φαίνεται γὰρ ἀκριβῶς, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὸ περιπάτῳ. Phraates apud Philoſtrat. in *vit. Apollon. l.* 2. *c.* 12. Πολλὰ μὲν ἐκθεάσασθαι τῶν ἀνθρωπίνων ἠθῶν ἐρημωδέστατα· πολλὰ δ' ἐν ὀργῇ καὶ παροινίαις κεῖται, γνωσθῆναι τε καὶ διωρθῶσθαι· ἀφ' ὧν σοφοί τε καὶ φυσικοὶ ἄνδρες, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ εἰδώλοις, τοὺς τῆς ἀληθοῦς ἀνθρώπων διαθέσεως. Cicer. *in Piſon. Vultus ſermo quidam tacitus mentis eſt.* & *de Orator. l.* 2. *ſenſus animi plerumque indicant vultus.* Tertull. *de reſurr. c.* 15. *Volutet aliquid animus, vultus operatur indicium: facies intentionum omnium ſpeculum eſt.* Vide *ſupra* § 23. Apud Clem. Alex. *pædag. l.* 3. *c.* 11. Zeno adoleſcentis modeſti imaginem ſic delineat: Ἐγὼ καθαρὸν τὸ περίσωπον ὀφρύος μὴ κατεικόνα· μηδὲ ὄμμα ἀναπεπαμένον, μηδὲ ἀνακεκλασμένον· μὴ ὑπωπιῶντα ὁ τράχηλος· μηδὲ ἀνεσκληκότα τὰ τοῦ σώματος μέλη· ἀλλὰ τὰ μετέωρα ἐντείνοις ὅμοια ὀρθόνυ. [Ὀρθόπνυ Arcer.] πρὸς τὸν λόγον ὀξύτης, καὶ κατοχὴ τοῦ ὀρθῶς εἰρημένου· καὶ χαμαιπετεῖς καὶ κλιπεῖς μηδὲν ἐνδιδόναι τοῖς ἀκολάστοις ἐλπίσι· αἰδὼς μὲν ἐπισθένει, καὶ ἀρρενωπία. Ità Iſidor. Pel. *l.* 3. *ep.* 287. Ὥσπερ σώφρων γυνὴ ἐπὶ τοῦ περιπάτου τῆς ἀγνείας τὰ σύμβολα φέρουσα, τὰς τοῦ ἀκολάστου ὁρμὰς κωλύει περισκοπίας· οὕτω καὶ σώφρων ψυχὴ ὅτι τοῦ αἰσθητοῦ φέρουσα τῆς ἀρετῆς τὰ σωθήματα, τὰς τοῦ διαφθείρειν αὐτῆς τοῦ ὡραίου βιουμένου διεκκόπτει ἐλπίδας. Et *ep.* 288. Ὅμμα γὰρ ἀναιδὲς, καὶ αὐχοῦ μετέωρος, καὶ ὀφρύων σωρὸς κίνησις, καὶ βάδισμα στενοχωροῦν, &c. πικρίαν ψυχῆς δεῖν αἰρέσεις, τοὺς ἀφαιρεῖς τοῦ οἰκείου παθοῦς χαρακτῆρα. Vide *l.* 11. § 15. De Bruto Fabius *inſtitut. l.* 10. *c.* 1. *Scias eum ſentire quæ dicit.*

Σωὶ τοῦ ἀντιπνοοῦντος] Huic opponitur τὸ καταγνάμπτειν αὐτὸν πρὸς τὸ σκυθρωπὸν, ut Baſil. Cæſ. *orat.* 1. *de jejun.* quod in Phariſæis notat D. Chriſtus Matth. *c.* 6. *v.* 16. verbis illis: Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ, σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. Eſt autem elegans παρίσωσις in verbis illis, ἀφανίζουσι, ὅπως φανῶσιν· unà cum latente itidem oxymoro; quale illud quod apud Lucanum obſervavit Caſaub. *Act. c.* 5. *v.* 41. Ὅτι καταξιωθῆναι ἀπιμαθῆναι. ſunt enim, ut καταξιοῦσθαι & ἀπιμάζεσθαι, ità φαίνεσθαι & ἀφανίζεσθαι, ſenſu planè contraria. non accedo tamen Baſilio, quòd τὸ ἀφανίζεσθαι ſic explicat, ἀφανίζε-

ἀφορίζω] τὸ σκόπιμον, ἔτυμον ἢ ἔνδον διάθεσις ὅπου δεῖ ἔχω χρῆσθαι τῇ ἐξουσίᾳ ἀποκοπῇ, ὥστε ἀπὸ παρασυνθήματος τῷ ἁδιδεῖ καλυπτομένη. vid. *Iuprà* § 23.

§ 61. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιοτέχνῳ] *Artem vivendi luctatoriæ* magis quam *saltatoriæ* similem esse dicit, primò, quia hoc est in utraq; illa principale, cavere nè dejiciaris, sed consistas jugiter: cùm in saltando, non tam de consistendo, quàm de gesticulando laboretur. Apost. ad *Ephes.* 6. v. 11. σχῆς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι ἐπὶ ὅσον ἡμῶν ἐστὶν ἀπὸ πάλης, &c. Et mox v. 12. ἵνα δυνηθῆτε ἀνταστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. Vide *supr. ad* § 51. & Petr. Fabr. *agonist. l.* 1. *c.* 11. deinde etiam, quia in saltando staticulos & gesticulationes omnes præmeditatas apud se saltator habet, fusisque in illas exprimendis exhibendisque artificio simul & arbitrio utitur. cùm in luctâ ad adversarii technas conatúsque attendere atq; accommodare se is qui luctatur necesse habeat, quâ ratione & τῇ κυβερνητικῇ ἡ βιωτικὴ confertur. Vide *infr.* § 38. alia autem ratione *saltatoriæ* dissimilem fecit artem vivendi, *lib.* 11. § 1. & *l.* 12. § 9. ibi vide sis.

Οὐ σφοδρυνομένα] quæ ideo graviora videri solent, quia minùs prævisa sunt. siquidem *præmoniti præmuniri*; quòd vulgò dicitur. Bern. in *concion. solemn.* 33. & *de diversi. augustin.* 37. &, *præcipio gravia minus ferunt.* Gregor. Rom. *in Evangel. hom.* 35. Et contrà, Ταραττόμεθα τὸ πολὺ γινόμενα, καὶ πολλῷ παρείκει ἀδυμίαν. Demosth. 3. Olynth. 1. & Thucydid. apud Theophylact. *ep.* 30. Δεινὸν τὸ φερόμενον καὶ ἀπροσδόκητον, καὶ πλέον περὶ λόγου ξυμβαῖνον. Itaque Senec. *ad Marc. c.* 9. *Necesse est magis torqueamur, qui quasi ex inopinato feriamur. quæ multo ante prævisa sunt, lenius incurrunt. hinc nos et vos dedoceamus, dum patimur, quæ numquam pati nos posse prævidimus. aufert vim præsentibus malis, qui futura prospexit.* & *ep.* 76. *Præcogitati mali mollius ictus venit* Et *de tranq. cap.* 11. *Si non quicquid fieri potest, pro futuro habes, das in te vires rebus adversis, quas infregit, qui fuit prior vidit.* Et *ad Helv. c.* 5. *Illis gravis est fortuna, quibus est repentina. facile eam sustinere potest, qui semper expectat. nam & hostium impetum eos profligavit, qui inopinato occupavit: at qui futuro se bello inter bella parauerunt, compositi & adjecti, primum, qui tumultuosissimus est, telum facile excipiunt.* Gregor. idem *in Ezech. l.* 13. *c.* 8. *Improvisi dum mala quæ ventura sunt, præcavere nesciunt, tanto eis graviora fiunt, quanto & inopinata tolerantur: formis autem mentibus repente adversa non veniunt, qui prius, quam veniant, previdentur.* Vide *ad* § 68. & *l.* 4. § 46.

§ 62. Ἀκουσίως παίσει] *Etiam lege venian concedimus, ex involuntate & necessitate delinquitur*, uti Tertullian. *apolog. c.* 45. Συγγνωμον γὰρ ὅτι τὸ ἀκούσιον. Cleon. apud Thucydid. *l.* 3. Et Athenienses in purgatione sui apud eundem *l.* 4. Πᾶν δ' εἰκὸς τῷ πολέμῳ καὶ δεινῷ τινι κατειρωμένῳ συγγνωμόνη πρίγιεσθαι καὶ θεοῖς τοῖς θεῖ. καὶ γὰρ ὅσα ἀκούσιον ἁμαρτημάτων κατεγνωσμένα ἐν τοῦ βαμοῦς, παρανομίας τι ἐστὶ πῆς μὴ ἀνάγκη κακοῖς ὀνομασθῆναι, καὶ ἂν ἐπὶ πῆς τὴν ξυμφορῶν τι πλημμέσαι. Demosth. *pro coron.* Ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ καὶ πιμωρία κατ' αὐτοῦ. ἐξήμαρτέ τις ἄκων; συγγνώμη αὐτὸ τῆς πιμωρίας τούτῳ. Maxim. Tyr. *dissert.* 41. Ἐλεεῖται τὰ ἀκούσια· μισεῖται τὰ ἑκούσια. Aristoteles ipse *ethic. Nicom. lib.* 3. *c.* 1. ἐν μὲν τοῖς ἀκουσίοις ἔπαινος καὶ ψόγος γίνονται· ἐν ᾧ τοῖς ἀκουσίοις συγγνώμη, ἐνίοτε δ' καὶ ἔλεος. & *lib.* 5. *c.* 8. Ἀδικεῖ μὲν καὶ δικαιοπραγεῖ, ὅταν ἑκὼν τις πράττῃ· ὅταν δ' ἄκων, οὔτε ἀδικεῖ, οὔτε δικαιοπραγεῖ· ἀδίκημα δὲ καὶ δικαιοπράγημα ὥρισται τῷ ἑκουσίῳ καὶ ἀκουσίῳ· ὅταν γὰρ ἀκούσιον ᾖ, ψέγεται μὲν οὐδὲ ἔστι δὲ καὶ ἀδίκημα τότε ἔστιν ὥστε ἀδικόν τι εἶναι μὴ, ἀδίκημα δ' ὐδέπω, ἐὰν μὴ τὸ ἀκούσιον ᾖ. caderat habet & *ethic. Eudem. l.* 2. *c.* 6. Verùm cùm in illis ἀκουσίοις vel ignorantia tempor vel vis aliqua intercedat: ignorantiam quam facti vocant, intelligit Aristoteles: juris sive officii, vel veritatis saltem dogmatúmque in quibus illud fundatur. Marcus noster. pariquè modo ille vim eam intelligit, quæ à principio externo infertur. ἅτε εἰ ἔπεσέ τις λαβὼν πὼ χεῖρα τὸ δεῖνα τύπτοι ἕτερον. ille eam, quæ ab interno proficiscitur ac profluit. Vide *l.* 8. § 14. & *l.* 10. § 30. & *l.* 11. § 18. Clemens autem *strom. l.* 1. ὅτι ᾗ οἱ ὕπνοι, ὅτι οἱ φόροι, ὅθ' αἱ πυραί, ὅθ' αἱ κολάσεις, δίκαια, μὴ τῆς ψυχῆς ἐχούσης τινὸ ἐξουσίαν τῆς ὁρμῆς ἢ ἀφορμῆς, ἀλλ' ἀκουσίου τῆς κακίας ὔσης. ἐσοὶ ᾗ τὴν ἁμαρτημάτων περαίρεσθαι καὶ ὁρμὴ κατάρχει· δικαιοπραγίᾳ ᾗ ἐπόλαυσις ἐσθ' ὅτε κεκτῆσθαι· ἢ ἀγνοίας καὶ ἀμαθίας ἔσας ὀλιγωρῶμεν ἀποκτῆναι, εἰκότως αἱ κολάσεις. καὶ γὰρ τὸ πυρέττειν ἀκούσιον· ἀλλ' ὅταν δι' ἑαυτὸν τις καὶ δι' ἀκρασίαν πυρέττῃ, αἰτιᾶται τὸν. ὡς δὲ καὶ τῆς κακίας ἀκουσίᾳ ὔσης. ἃ γὰρ αἱρεῖται τις κακὸν, τὰ ᾗ κατ' αὐτῷ ἡδονῇ σωματουμένῳ, ἀγαθὸν ὑποκλέπτειν λαττὸν ἡγεῖται. ὧν ὅπως ἐρήσεται, τὸ ἀναλλατλέως τῆς τε ἀγνοίας, τῆς τε αἱρέσεως τῆς ψυχῆς καὶ ἑτερᾶς, καὶ πρὸ τούτων τὸ μὴ συγκατατίθεσθαι τοῖς ἀπατηλοῖς ἐκείναις φαντασίαις, ἀποκειται ἐφ' ἡμῖν. Ita & peccatum aliquo modo neutiquam voluntarium facit, nec peccantem tamen ideo pœnæ merito liberat: quia nimirum non est ἀναίτιον ἀκούσιον, sed κατὰ τι tantùm, quatenus corrumpitur judicium ὑπὸ τῆς ἀγνοίας καὶ τῆς ἐπιπολαίας ὀζηπτωμένων, ut Marcus loquitur *l.* 12 § 3.

Οὐτε ἀδικαρτυρήτως δείσῃ] neq; *testimonio gelidus*, ejus *judex*. interpres uterque. malim neq; *testimonium*, id est, improbationem *ab illis peti*. ratio annexa, ab eorum deliberatione interiore, huc trahit.

Et

Εἰ βλέπων] suspensa relinquitur, prout exhibetur, oratio, cùm desit verbum ad quod conditionalis se recipiat. leg. ergò (opinor) εἰσβλέπων, nam ἀεὶ ἕλκει, minùs placet: quod tamen lectione receptâ tolerabilius efficit. vel εἰσβλέπεις, participium in verbum transmutando. sed primus illud arridet magis.

§ 63. Πῶς δοκεῖ] Platonis esse Epictetus monet, à quo etiam laudatur, *Diss.* I. 1. 28 & *l.* 2. 22. Ex ejusdem *Protagora* sumptum annotat Xyl. ubi tamen non comparet. Quæ ibi Plato, *ut l.* II. § 18 dabimus. Cæterùm in *Sophi.* statuit πᾶσαν ἁμαρτίαν ἀκούσιον εἶναι. Attipulari videtur pervulgatum illud, *Nemo sponte fallit.* Epictet. *dissert. lib.* 4. *c.* 1. πῶς δέλει ζῆν ἐξαπατῶν καὶ πλανῶν; Aug. *vere. ep. nom.* 30. *Quis est, qui velit decipi? da mihi hominem velle decipi; non vult fallere. da imperium, sacrilegium: fallere vult, falli non vult, nolunt fallere boni: falli autem ne boni quidem nolunt, nec mali.* Idemque *Enchir. c.* 17. *Utique ad irrationalis naturæ refugit falsitatem, & quæ cum potest devitat errorem, ut falli nolim etiam quicunque; amant sanè.* Verùm quâ ratione potest, quomodo verum sit, nullum animam veri notitiâ sponte destitui, cùm Petrus Apostol. de impiis ac flagitiosis quibusdam dicat, Λανθάνει δὲ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας. *Ita illo verba valente* Vulg. interpretari, *libenter ignorant*; Et, quod Tertull. *Apolog. c.* 1. *Nec libet refellere, hæreant; non libet propterea exponere, malint nascire, quod jam cognitum nolunt. Ignorare certe, quod se nescire pro certo fatentur, deo & ei quod nunc non probatur; & adhuc ignorari, ne probetur non est, quæ malunt cognosci.* Verùm quod in schola dicitur, *nemo sponte bonum quâ bonum odisse*, ità *verum quâ verum nemo* non *aversatur*; etiamsi aliâ ratione, quatenus mihi rem sibi minùs illud expedire arbitratur, aut affectibus ipsius adversari videatur haud libenter eidem assentiatur. Vide Thom. *Aquin. part.* 1a *quæst.* 29. *art.* 3. Cæterùm in Platone sententiam defendere videtur Clemens Alex. loco suprà ad § 62. indicato. Τὸ μὲν ἀληθὲς τῆς ἀληθείας καλὸν, τὸ δ' ἀληθεύειν καὶ τὰ ἀληθῆ δοξάζειν, ἀγαθὸν· ἃ δὲ ἀγαθὰ ἀκούσιον μὴ εἶναι φασὶ τοὺς ἀγαθοὺς, ἢ ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς ἑκουσίως ἀγαθούς, ἢ ἀγαθοὺς εἶναι τοὺς μὴ πεπλανημένους. ὁ μὲν δὴ πεπλανημένος ἀκουσίως πλανᾶται· ὁ πονηρὸς ἄρα ἑκουσίως πονηρός· ὅτι τῷ μὲν ἀγαθῷ, τῷ καλῷ καὶ ἀληθεῖ ἀντίκειται τὸ πονηρὸν καὶ ἀληθὲς, καὶ ἄλλο δὲ οὐδέν. συλλογιστικὸν τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδίκου· μὴ τὸ δίκαιον καὶ ἐπὶ πᾶσιν τοῦτο ἀγαθὸν ὂν ἑκούσιον εἶναι. Sed & in præcedentibus [illegible] *Stromat. l.* 2. [illegible] Socrate [illegible] Xenoph. *memorab. l.* 4.

Ὅπου τὰ ἄλογα πάθη] Hinc non male in Socratis probatur dictum, quòd nemo irâ quidem [illegible] & *l.* 11. § 17. In hunc sensum conceptus est senarius ille, quem adducit, & simul etiam in hac parte refellit Aristoteles *Ethic. l.* 7. *c.* 5.

Οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἄκων μάκαρ.

Nullus bonus nemo, nec, fronte sed mente,

nec aliter intellexisse philosophum docent, quæ subjungit statim: Ἐπεὶ τὸ μὲν ψεῦδος, τὸ δ' ἀληθὲς μαχαίρᾳ μὲν τὸ αὐτὸ ἀεὶ ἄκων ἢ ἑκὼν ἀμύνειν ἐστὶν. Proinde accentum retrahere, quò τὸ πονηρὸν illud τὸ ὀξύτονον καὶ αὐτὸν figuratione obtineat, uti vir doctissimus monet, perquàm videtur mihi prorsus autoris fortè non fuisse sensum. Quidquidubio citantis existit, ut nec dissentiam, nondecim, qui pro mero Grammaticorum nugamento habeant illud de significatione ab accentu retracto immutata, cùm transitionem accentus eandem in aliis itidem vocabulis ab Atticis usurpari animadvertant, extra ullam significationis immutationem. Vide Eustath. *ad Iliad. β* & *H.* Steph. *de Dialect.*

c. 25. Nec alio sensu Hercule quod Epicharmum ab Eustratio citatum pro furem à se gesta excusans inducit, quo his verbis,

Ἀλλὰ μὴν ἐγὼ ἀναίτιος πάντα ποιῶν·
Οἶμαι δ' ἂς οὐδεὶς ἑκὼν πονηρὸς, οὐδ' ἅπας ἐγώ.

Hæc ego ex necessitate: quæ ita, ut ego, omnes
Quippe, ut credo, sponte pravum nemo, aut calumniosus est.

Vide *supr. ad* § 16 & *ad l.* 4. § 6. Sed & in eandem sententiam citra ambiguitatem omnem disserit Plato ipse in Timæo; ubi cùm statuisset, primò τὰ ἀεὶ ἐκ τῶν ἐναντίων γιγνόμενα διὰ σώματος καὶ ἕξιν γίνεσθαι· deinde νόσον μὲν καὶ γῆρας, ἀνοίαν τε· tum ἀνείας δύο γένη, μανίαν καὶ ἐμβριθῆ νωθρότητα· subjungit: ὁ τοσοῦτον καὶ ἀφορμὴν ἴσχων κακὸν τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ, οὐχ ἑκὼς ποιεῖ, ἀλλ' ἄκων ἑκάστου κακοῦ ἕνεκα. Et mox: Καὶ ὅσον δὴ πάντα ὀνείδη κακίας καὶ ἀρετῆς, ὡς ἐπίπαν λέγεται· ὡς κακῶν, οὐ δι' ὃν ἀνιαρῶς ἕξεται κακὸς μὲν ἑκὼν δὲ μὴ εἷς· διὰ δὴ πειρᾶν ἕξιν πρὸ τοῦ σώματος καὶ ἀπαιδευσίαν πρὸς ἰατρικὴν καὶ γυμναστικὴν ὁ κακὸς γίγνεται κακὸς πᾶσιν ἢ πῶν ἐκβιᾷ, καὶ ἄκοντι ἀφοσιώτατος. ità restituit H. Stephan. quod perperam κακός ἐστι antè legebatur: cui Galenum in [illegible] quæ prolata contendit, [illegible] *l.* 1. *c.* 6. lectionem eandem exhibentem hanc autem lectionis genuinæ asseræ gratiam nactum reperio in Platonis codicibus; ex quibus [illegible] apud Galenum reponendum. Vide Aristotelem contra Stoicos & Platonem ipsum defensum, Plutarchum in ipse Moral. [illegible] ἀκούσιον ἡ μοχθηρία· νόσος γάρ τις ἐστὶ καὶ ἀσθένεια· ἑκούσιον ἡ μοχθηρία· ἀκόλουθον ἡ ῥᾳθυμία.

Οὐκ αἰσχύν] Vide *ad* § 2. § 1. *de* 11. & *l.* 5. § 8. Plutarchum *ad* § 2. *c.* 3. sub Socrate [illegible] Xenoph. *memorab. l.* 1.

Ἔστιν

Ἔργῳ, ἀλλ' ἐν ὄνειδ —— Marcus autem [illegible] de labore an de dolore agat, ([illegible] vocabulum utrumque designat) [illegible] faciunt ea quæ sequuntur: & forsan [illegible].

[illegible]] Vide *supra* § 33.

Καὶ [illegible] [illegible] *adjecerit*, nihil [illegible] quam quod [illegible] in Marco [illegible] quod [illegible] Epictetus, [illegible] l. 19. c. 1. Vide [illegible] l. 8 § 49. ubi Marcus ipse explicat, quid istic velit.

Πολλὰ πάνυ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραινόμενα [illegible], sive [illegible] ita interpretes uterque. at quoniam [illegible] entibus molesta esse possint, itaque interpunctione mutata, & post λανθάνει adhibet, [illegible] *non* [illegible]. Sensum hunc confirmant verba illa novissima. Ὅταν [illegible] [illegible] λέγε σαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως. quod [illegible] non [illegible].

Ὅτι [illegible] hoc vult molestiam nobis facessere multa, quæ laboris in se vim atque naturam habeant, etiamsi in eis minime laborare videamur: hujus generis esse gravedinem, æstum, malaciam, nauseam, & similia. itaque in istis etiam cum animo teporem remittimus, à labore nos superari. Ejusmodi quiddam est, quod habet Tertull. *de patient. c. 5.* [illegible] *omne* [illegible] *omne peccatum* [illegible] *&* [illegible] *&* [illegible]. Ita etiam quietem ipsam, non minus quam laborem, sæpenumero molestam esse, & quietis quoque impatientia laborare contingit. Plutarch. *de* [illegible] l. 4. § 24. laudatus: Ἐνίους δὲ καὶ τὸ μὴ πράττειν αὐτὸ πολλάκις εἰς ἀθυμίαν καθίστησιν. Ennius *Iphigen.* apud Gellium l. 19. c. 11.

Otio qui nescit uti, plus negoti habet,
Quam [illegible] *negotio* [illegible].

Nec dissimile quod Aug. *in Psal.* 84. [illegible]

Et mox: *Si perseveraveris in eo quo te reficis, etiam morieris.* [illegible] *semper, ut nolis vigilare, morieris inde.*

§ 65. Ὅταν [illegible]] [illegible] q. d. [illegible] id ipsum in te admittas, quod in aliis damnare videris. Vide [illegible] l. 6. § 6. 26. & *supra* § 15. Affine monitum Senecæ illud *epist.* 103. *In* [illegible]. Sed videndus omnino Epictetus, [illegible] l. 4. [illegible]

§ 66. Εἰ [illegible] ἐνδοξότερον ἀπέθανεν] Senec. *ep.* [illegible]

Ἐπιστῆσιν [illegible] διαλέξεσι] Quod ex Platonis dialogis passim apparet. De eodem Aristides [illegible] Περὶ τοῦ [illegible]. Ὧν καὶ τοῦ [illegible]. Et Theodoret. [illegible] l. 2 [illegible] αὐτοῦ [illegible]. Itaque quod de Ulysse Homerus [illegible]

Ὅν τινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη,
Τὸν δ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς·
Ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι,
Τὸν σκήπτρῳ ἐλάσασκεν. ——

[illegible] id ad Socratis morem se cum istis gerendi Maximus Tyr. transtulit; [illegible] 16. Λέγε σοι [illegible], inquit, αὐτὸ τοῦτο, εἰ καὶ ὁ Σωκράτης [illegible] βασιλικὸν καὶ ἔξοχον ἄνδρα ἀγανοῖς λόγοις [illegible] καὶ ἀπολύει [illegible]. Γιμαλίαν τινα, ἢ Παρμενίδην, ἢ ἄλλον [illegible] ξένον· ὃν δ' αὖ δήμου τ' ἄνδρα ἴδοι, βοόωντά τ' ἐφεύροι, τὸν [illegible] τῷ λόγῳ. Θερσίμαχόν τινα, ἢ Καλλικλέα, ἢ ἄλλον [illegible] καὶ ἐπιφέροιεν; Ita enim supplevit Cosm. Paccius, quod codices Græci [illegible] exhibent.

Καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διανυκτέρευεν] ad verbum, *in gelu pernoctabat*. hoc est, cum gelu constricta esset terra, in frigore extremo. Πάγος, [illegible]. Hesych. πάγος, *gelu, glacies*; ut πάχνη, *pruina* ejusdem originis vox utrique. Plato [illegible] [illegible] πάντα ταῦτα [illegible] ὑπὸ τοῦ [illegible] πάγου [illegible]. Ceterum aliud constantiæ tolerantiæ quæ in hoc fere genere Socraticæ specimen à Scriptoribus celebratur: quod in bello ad Potidæam gesto factum commemorat Laert. l. 2. Μεῖναι [illegible] ὅλης, sed ἐξ [illegible] Id [illegible] autem Socratem [illegible] Favorinus: [illegible] Gell. l. 2. [illegible] *dicitur* [illegible]

vinaci statu perdius atque pernox, à summo loco ortu ad solem alterum orientem, inconnivens, immobilis, isdem in vestigiis, & eo atque oculis eundem in locum directis stet à nullus, fascinum quodam facie monstro atque nitini facto à corpore. Verùm de bello ad Potidæam quod narratur, Athenæus *l.* 5. in dubium revocat. Cæterùm quod Marcus hic attingit, de exercitiis in Parco (*Marte* forsan) frequentius habitis Cas. intelligit.

Τὸν Σαλαμίνιον κελεύσθης ἄγειν] *Salaminius* iste *Leo* dicebatur (neque enim, quod interpretes sensisse videntur, *Salaminius* illi nomen fuerat) homo locupletissimus, ad quem comprehendendum, quò morte afficeretur, nulla justa de caussa, Socrati unà cum quatuor aliis in mandatis dederant triginta tyranni, penes quos summa tunc Athenis residebat. Verùm is illorum jussis obtemperare recusabat. Meminêre Plato in *apolog.* & *epist.* 7. Æschines *Axioch.* Laert *l.* 2. Epictet. *l.* 3. c. 26. & *l.* 4. c. 7.

Ἐν ταῖς ἑδραῖς ἐβρενθύετο] Allusit ad Aristophaneum illud de Socrate in *Nubib.*

Ὅτι βρενθύεται ἐν ταῖσιν ἑδραῖς, καὶ τὸν ὀρθρισμὸν παροζαίνει.

Fastuose per vias vadit, oculos circumferens.

quò & Plato in *sympos.* respexit, ubi Socratis incessum, fugientibus sociis post pugnam Potidææ commissam, describens, Ἐμοί γε, inquit, ἐδόκει, ὦ Ἀλκιβιάδης, τὸν σὸν δὴ τοῦτον τρόπον διαπεπορεῦσθαι, ὥστε καὶ ἐνταῦθα, βρενθυόμενος καὶ τὸν ὀφθαλμὸν παραβάλλων, ἡσύχα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς πολεμίους. &c quod videt etiam exagitarque Maximus apud Athen. *l.* 5. Βρενθύεται, ὑποπαρδόντων, μέγα φρονεῖ, ἐπαίρεται. Hesych. & Βρενθυόμενοι, ἐπαιρόμενοι. Zonaras *annal. tom.* 3. in *Maced.*; Ὁ μὲν ὑὸς τοὺς πάτους, ὡς μέγα τι κατορθῶν ἐβρενθύετο. πᾶς δ' ἄλλος ἀνεκτότερον ἐνεήνετο.

Ἴσως δ' ἂν μάλις' ἂν τις ὑπισχνοῖτο] leg ἀπισχνοῖτο. quod & interpretes viderunt. neque enim hoc ab adversariis objectum Socrati, etiamsi animi magni excelsique specimen dare quibusdam videatur. Marcus tanquam verum admittere, ac non confictum potius, credi voluit. incessum scil. gravem & τὸ πατρῷον illud, de quo noster *supr.* § 62. fastum nescio quem interpretabantur illi.

Ἀρκεῖ γὰρ ἐμοὶ ἐκεῖνα] Hoc enim profitebatur Socrates in Platon. *apolog.* Ἐμοὶ μὲν γὰρ θανάτου μέλει οὐδ' ὀλίγου. τοῦτο μηδὲν ἄδικον μηδ' ἀνόσιον ἐργάζεσθαι, τοῦτο δὲ τοῦ πάνυ μέλει. Vide *infra* § 20.

Μὴτε τοῦ ἀπεπεμοῦσθαι &c hoc idem de fe*ibid.* Ὑμῖν δὴ πρέπει καὶ τοῦ θεοῦ κρίνειν τοῦτο, ὅπη μέλλει ἐμοί τε ἄριστα ἔξειν καὶ ὑμῖν. Et mox: Καὶ δικαίως γάρ μοι τὸ ξυμβεβηκὸς τοῦτο. ἐκεῖνον γὰρ χρὴ ἐγκαλεῖν. Et infra: Οὐδὲ τὰ ἐμὰ τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου γέγονεν· ἀλλά μοι δῆλόν ἐστι τοῦτο, ὅτι ἤδη πάνυ, ὡς καὶ ἀπολογοῦμαι τοῖς φαύλοις, βέλτιον ἦν μοι. denique Cyrenæum. Ἐπὶ τούτῳ τοῖς δικαίοις φίλον, τούτῳ χαίρειν. quod laudat Epictet. *enchir.* c. 48. & differt *l.* 1. c. 4.

§ 67. Ἡ φύσις οὐκ ἔτως συνέχει τὸ σωμάτιον τοῦ συγκείμενον] deesse aliquid in quod tranfeat illud τὸ σωμάτιον, clarius est quàm ut monitu opus sit. Xyl. videtur legisse, οὐκ ἔτως συνέχεσα τὸ σύγκειμα, vel τὸ συγκεχυμένον. quum vertit *sic ita confudit omnia.* Ego suspicor pronomen σε intercidisse, cùm syllaba σε continenter iteratum occurreret, ut scriptum fuerit, οὐκ ἔτως συνέχεσέ σε τοῦ συγκείμενον. *non ita te*, id est, mentem tuam, *natura corporis tui compagini commisit.* Aristophanes *Pluto*, 43.

Οὕτω πολυφόρῳ συγκεκόλλησαι δεσμῷ.

Ita tam fixo sum commissus, &c. damone.

Hoc si cui minùs arriserit, alteram habeat conjecturam; cohæsisse cum priore periocham istam, & sic fuisse conceptam; [ὃν] ἡ φύσις οὐκ ἔτως συνέχεσε. quam (mentem scil. ὃν, quò superiora clauserat) *natura*, &c. Cæterùm D. Salmasii (qui nec priùs illud improbaverit, si conjecturam alteram adjecerim, ut τὸ συγκεκιμένον, vel τὸ σε συγκεκιμένον, legatur, ea reliquis illis, opinor, præferenda debitura. pro saliva sua quisque censet. Tert. *de resurrect. carn.* c. 7. *Animam Deus fecit: & animalem carni; carnalem quidem concretam, ut sensum haberi possit, utrumne caro animam, an caro anima circumferat; utrumne anima caro, an anima apparet carni. Sed & magis animam incohatque animari credendum est, ut magis Deo proximam.* Vide *l.* 10. § 24. & 36. σωμάτιε καὶ σωμάτιον.

Καὶ ὅτι μανδρὸς γνωσθῶμεν] De Democrito Laert. *l.* 9. ex Demetrii *equivoc.*: Δικαίῳ ἢ καὶ Ἀθηναίοις ἐλθεῖν, καὶ μὴ ἀποδέκτου γνωσθῆναι, δόξης καλαφορικῶν. καὶ ἐλθεῖν μὲν Σωκράτην, ἀγνοηθῆναι δὲ ὑπ' αὐτοῦ. ἦλθον γάρ (φησὶν) εἰς Ἀθήνας, καὶ οὐκ ἔγνωκεν. de Socrate Epictet. *l.* 4. c. 8. & *l.* 3. c. 23. Οὕτως ἐλανθάνειν ποιεῖ πᾶσι Σωκράτης καὶ ἤρχοντο ὑπὸ τῶν αὐτὸν ἀξιοῦντες φιλεῖσθαι συναθροῦσθαι. Et Seneca *ep.* 79. *Quamdiu videbatur furere Democritus? usque recepit sospitatem fama, quamdiu Catonem civitas ignovit? redibat, nec intellexit, nisi cum perdidit.* De Epicuro idem; *Vides Epicurum amentiæ non tantum crudivisse, sed hoc quoque imperasse ut turba mentium? hos ignotos ipsis [illos] [illegible] circa quos delituerat, mittit [illegible] ad [illegible] suo [illegible], in quadam epistola ait, [illegible] sed ego Metrodoro inter bonos amicos nomen, quod [illegible] Græcus non [illegible]* Denique incertus Auctor (Democritus, ap. Laert. quem Hesychium Milesium, ap. Suidam: Τοῦτον ἐπαινοῦντος τοῦ Ἰπποκράτους τὸν καθ' ἑαυτὸν ἄνδρα, ἐπὶ τοιαύτῃ εὐφυΐᾳ πεφηνότα [illegible] τοῦτον ἀποδέξασθαι τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον, τοῦτο εἰκαιολογίᾳ λέγοντος αὐτοῦ,

Θότος, ἔργω ἡ βεβαιωθέντος τοῦ λόγου, τῷ λάθε βιώσας, ὥστε μήτε πλέον ποτὲ ζώντων ἀνθρώπων, μήτε ὀλίγον ἀσθενέστερον, μήτε πλέον ἀφιλοσοφότερον, ἐλπίσαι μὲν εἰκὸς οὐ λέγω. εἰ δέ τις ἄλλος δι' ὃν ὁ Σαραπίων ἐκεῖνος· εἰ δὲ ἐγὼ καὶ δείξαιμι, μὴ μόνον ὁ αὐτὸς φιλόσοφος ἀποδείξει τὸν Σαραπίωνα τοῦ λόγου. εἰ δὲ ἔργῳ ποτὲ ἔσῃ πείσεις αὐτὸν ἐνυπνιάζειν ὕστερον ἀνδρί. Ità ille (autori si fidem habemus) ζῶν ἔτι καὶ ἀνθρώποις ζῶν, ἀλλ' ἀτεχνῶς θείαν πνοὴν, ὅτου ἤκουσε πάντων παρ' ἀνθρώποις, ὥστε εἰ ὄνομα αὐτῷ ἦν τῇ πόλει, & quòd Flacc. *l.* 1 *c.* 17.

——*natus mor. exitum fefellit.*

Ἐν ὀλιγίστοις κεῖται] Vide *ad l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Ὅτι ἀπέλιπες διδακτικὸς] Vide *ad l.* 5. § 5. & *supr.* § 52. & *l.* 8. § 7.

Ἐλευθερίας] *liber.* Xyl. *liberalis.* Cas. ἐλευθέριος. sic *l.* 8. § 1.

§ 68. Ἀδιάφως διάζησον] Et hæc forsan erant superioribus connexa, copulativâ intercedente. [καὶ] ἀδιάφως διάζησον. quasi dicat, *ne desperes, quin possis, etiamsi nec dialecticus nec physicus fueris, & liber existere, & modestus, & liberalis, & pius evadere, & à conditione omni immunis vitam transigere.*

Κἂν πάντες καταβοῶσιν] Est qui καταβιῶναι legi malit, quòd τῷ ἀδιάφως respondeat, alii viderint. ego nihil mutem

Τὰ μελύδρια τῆς ὀρχηθερμοῦς] *corporea humanæ molis membra.* Xyl. Vide *ad l.* 12. § 1. Idem *l.* 4 § 39. τὸ σύνεχον. & *l.* 12. § 2, 3. τὰ σύνεχόμενον dicitur. & μελύδρια ista, ὄργανα σύμπλασμένα. *l.* 10. § 38.

Φυρόπαις] φύραμα *massa lutea*, sive γῆ ὑγρῷ φυρεθεῖσα, ut Suidas; ex qua figulus vasa fictilia conficit. Apostol. *ad Rom. c.* 9. *v.* 21. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι σκεῦος &c. Et Plut. in *collat. veteris & novæ.* de Alcedone, ἣ εὐρεῖσα πηλόν. Idemque in *Sympos.* Ἐπὶ μᾶλλον ἀρχαϊκὸν εἰμὶ λαμπάδος ἔχων ἡμᾶς ἔχειν αὐτοῦ μὴ ναῦν, μηδ' οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ χυτῆσαι ξύλα, καὶ φυράσαι πηλόν. Allusit autem hîc Marcus ad corporis humani quasi ex massa ejusmodi coagmentationem. Eàdem usus metaphorâ Moses *Genes. c.* 2, *v.* 7. de creatione Adæ: *Finxit Deus hominem è limo terræ.* Et Job. *c.* 10. *v.* 9. *Tanquam argillam effinxisti me.* sed & apud Hesiodum Vulcanus Jovis jussu ad Pandoram concinnandam, dicitur

Γαῖαν ὕδει φύρειν.

Elegantissimè verò Epictet. *dissert. l.* 1. *c.* 1. corpus humanum dixit esse πηλὸν κεκονιμένον πεφυραμένον. *lutum asservare maceratum* Et Tiberium, pòst Imperatorem, puerum adhuc, Theodorus Gadareus rhetoricæ præceptor, præsagio fanè plùs nimiò felici ac veraci, πηλὸν αἷμα πεφυραμένον, *lutum sanguine maceratum.* Sueton. *l.* 3. *c.* 57. quod tamen Suidas, ab Alexandro Ægæo philosopho Peripatetico, de Nerone, cui præceptor fuerat, dictum refert. Nota est & de Prometheo fabula, quem è luto corpus homini effinxisse fabulantur. unde ὁ Προμηθέως πηλὸς humanum genus Archilocho dictum versibus his;

Ἦ κεῖνος ἀνιαυτὸς, ᾧ ποτε πλῶσον,
Καὶ τὸν θαλασσαῖ, καὶ τὸ τετράπυρ, ὕπως
Ἐσθήσεται, ὡς ὁ πηλὸς ὁ Προμηθήϊος.

quos Clemens nobis exhibet, *Strom. lib.* 5. & ex Clem. Euseb. *præpar. l.* 13. *c.* 13. componítque cum Homeri illis;

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένεσθε.

de quibus vide *ad l.* 6. § 10. ut autem ille genus humanum *lutum Prometheum*, ità Columella *l.* 10, primos homines, *cretam Prometheam* dixit. Liban. *orat.* 31. Τὰ σώματα ὑμῶν, ὅσοις μὲν ἔπλασεν, ἐκ διὸς αὐτῷ πηλὸς πάντα. Gregor. Naz. *orat. pro pauper.* Εἰκὼν τε εἰμὶ τοῦ θεοῦ, καὶ τῷ πηλῷ συμφύρομαι. Epiphan. *tom.* 1. *l.* 3. *hær.* 37. de Deo hominis lapsi miserto; ἴδεν τὸν ὄντως, ὅτι πλάσσει, κεραμεὺς ἐπὶ τροχοῦ, καὶ ἄγγος, ἢ πηλοῦ ὄφη, καὶ ὡς ὑπὸ ῥαβδὸς ἀπόρρυμα γενόμενος, μὴ εἰδὼς ὅπως, ἀλλὰ ἐστραλεῖν εἰς τὸ ἀρχαῖον φύραμα. Efatæ *c.* 64. *v.* 8. ex *versione Græca*, quæ LXX. dicitur, Κύριε πατὴρ ἡμῶν σὺ· ἡμεῖς ἡ πηλός· ἔργα χειρῶν σου πάντες. omittuntur, quod præcipuè haud omissum oportebat, σὺ κεραμεύς· *tu pater noster: nos lutum: tu figulus: nos manuum tuarum opus universi.* Nec insicetum Hesychii Hierosol. ænigmaticum illud (apud Photium extat in *excerptis Cod.* 275.) in Davidem Θεοπάτορα· (Matth *c.* 22. *v.* 45.) Τῷ κεραμεῖ πατὴρ ὁ πηλός. *lutum figuli pater.* Eódem spectat, & quòd Apostolus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 7. corpora nostra nuncupat σκεύη ὀστράκινα, *Vasa testacea.* de quo videndus Gregor. Nyss. *orat. catechet. c.* 8. Quin & nostris φύραμα dicitur corpus humanum. Joan. Damascen. *de fide orthod. lib* 3. *c.* 49. Christum Deum assumpsisse ait, σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ τε καὶ νοερᾷ. ἀπαρχὴν τοῦ ὑποπίπτοντος φυράματος. Et Joannes Chrysost. *in Matth. Orat.* 1. eos refellens, qui Christum aiebant, ὥσπερ διά τινος σωλῆνος, per virginem duntaxat, *tanquam per fistulam aquam*, transiisse, τί τοῦτο ἦν, inquit, ἄλλη πῆξις ἔστιν ἀνθρώπου ἡ σὰρξ ἡ τοῦ φυράματος τοῦ ἡμετέρου.

Ἐν γαλιλαίᾳ] Vide *l.* 4. § 39. & *l.* 8. § 28. Epictet. *l.* 2. *c.* 18. Ἆρον τὸν φόβον τοῦ θανάτου, καὶ φύρε ὅσας θέλεις βεντρὰς καὶ ἀσπαστὰς, καὶ γνώσῃ ὅσον γαλιλαίου ὄζει ὁ τῷ ἡγεμονικῷ καὶ ἐυστατικῷ.

Τοῦτο ὑπάρχει κατ' οὐσίαν] Sen. *ep.* 9. *Quicquid inciderit, sciamus non esse tam magnum, quàm rumore jactetur.* Et *ep.* 110. *Vana sunt ista quæ nos*

movent, quæ attonitos habent. nemo noſtrûm quid veri eſſet, excuſſit, ſed metum alter alteri tradidit. nemo auſus eſt ad id quo perturbatur accedere, & naturam ac bonum timoris ſui nôſſe. itaque res falſis & inanis habet adhuc fidem, quia non coarguitur. Et *ep.* 104.

Terribiles viſu formæ, letumque laboſque :
egregiè Virgilius noſter, non re dixit terribiles eſſe, ſed viſu. id eſt, *videri, non eſſe. quid in iſtis eſt tam formidabile, quàm fama vulgavit? quid eſt, cur timeat laborem vir, mortem homo?* Vide *ad l.* 2. § 12. & *lib.* 4. § 3.

Σὲ δ' ἐ̓τυν] Senec. *epiſt.* 64. de Sextio : *In quacunque poſitione mentis ſum, cùm lego hunc, libet omnes caſus provocare, libet exclamare : Quid ceſſas fortuna? congredere. paratum vides. illius animum induo, qui quærit ubi ſe experiatur, ubi virtutem ſuam oſtendat :*

Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem.

libet aliquid habere quod vincam, cujus patientiâ exercear. Idem *de provid. c.* 3. *Ignominiam judicat gladiator cum inferiore componi, & ſcit cum ſine gloria vinci, qui ſine periculo vincitur. pudet congredi cum homine vinci parato. alium circumſpicit, cum quo conferre poſſit manum.* Et *c.* 4. *Opus eſt ad notitiam ſui experimento. quid quiſque poſſet, niſi tentando non didicit. itaque quidam ultro ſe ceſſantibus malis obtulerunt, & virtuti ituræ in obſcurum occaſionem, per quam emineſceret, quæſierunt. gaudent aliquando magni viri rebus adverſis, non aliter quàm fortes milites bellis. ego Mirmillonem ſub C. Cæſare de varietate munerum audivi querentem ; Quam bella, inquit, ætas perit! avidia eſt periculi virtus ; & quo tendat, non quid paſſura ſit, cogitat.* Epictet. *l.* 1. *c.* 29. Κλαθέντα οἷς τινα τοιαύτῳ πρέπουσιν αὐδᾶται δεῖ, ὅτι ἐλύλυθεν ὁ καιρὸς τῆ ὀπωρῆξαι, οἱ πυκνοὶ δίμυθοι. νῦν, χὦ ἀπὸ χαλῆς ἀπὼν οἷς πρέπουσιν, ὅμοιός ὅδε τῷ ἀεμελετήτῳ συλλογισμὲς ἀναλύειν· κἂν τις ἔυλογον αὐτῷ προτείνῃ. λέγει. μᾶλλόν μοι πάλεμιδρόμον κομῶντας προτείνατε, ἵνα γυμνασθῶ. χὦ οἱ ἀθλητὶ τοῦ κύρους τεανίσκους δυσαρεστοῦσιν. ὁ βασάζει με, φησίν· ὕτις δέτν ἐυφυὴς νέος, ὁ ὠδίνων αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ, χὦ λόγων, Ἐμοὶ γοῦν πρέπουσιν μὴ ἄρχωσ τοιαύτῳ. ὀπεία τάτῳ ἐλήλυθεν; ἐμὲ γοῦν καταγελᾶσθαι καθήμενον ὀ γαυίσκ, ὅταν ἀνάγωσι τραγῳδῆναι Ὀλύμπια; πότε τις ἐμοὶ καταμελεῖ τοῦτον ἀγῶνα ; ὕστερ ἔγὼν ἔδει πάντας ὑμᾶς. ἀλλ' ἐγ μὲν τῆς Καίσαρ & μονομάχοις, οἱ δὲ τινες, οἱ ἀγανακτοῦντες, ὅτι ἐδεῖς αὐτοῦ πρόσεχε, ἀλλ ζόμενοι, χὦ ἄυχοντα τῷ θεῷ, χὦ προσέρχονται τῆς ὄπτικόπους, ἀλλύμενοι μονομαχητοῦ· ἐξύλων δ' ἐδεὶς φανήσεται τοιοῦτος ; Atqui Diogenes, cum in caſus quoſdam adverſos incidiſſet, ἔγγε, ἔφη, μὴ τυχὸν, ὅτι μὲν ὑβρίσθην προέκκεις. Stob. *ſerm.* 2. *c.* 16.

Ἴλη ἀρετῆς] Vide *l.* 4. § 1. & *infr.* § 58.

Ἰτὰ Gregor. Naz. *epiſt.* 57. Ὕλαν ἀρετῆς πεύθεσθε τὸν ἀδύτητα. Idemque *orat.* 28. Ὕλαν ἀρετῆς ποιεῖται τὰ λυπηρά.

Scilicet adverſis probitas exercita rebus,
Triſti materiam tempore laudis habet.

Naſo *triſt. l.* 5. *el.* 5. *laudis* ; quia virtutis, cui laus debita.

Θεῷ ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειῶται] Quin & ad utroſque hoſce ſpectat, aut ſpectare debet, quicquid molimur, Marco ipſo aſſertore. *l.* 3. § 13.

Ὅυτι χαυὸν] Senec. *epiſt.* 77. de viro ſapiente. *Vanas humanarum mentium formidines ſecurus audit, & dicit,*

——non ulla laborum,
O virgo, nova mî facies inopinave ſurgit.
Omnia præcepi, atque animo mecum antè peregi.
(Æneas apud Virgil. *Æn. l.* 6.)

tu hodie iſta denunciasti : ego ſemper denunciavi mihi, & hominem paravi ad humana. at ſubitus & fortunæ credentibus omnis videtur nova rerum & inopinata facies. magna autem pars eſt apud imperitos mali, novitas. Idem *ep.* 91. *Tota ante oculos poſita humanæ conditio ponatur. nec quantum frequenter evenit, ſed quantum plurimùm poteſt evenire, præſumamus animo, ſi nolumus opprimi, nec ullis inuſitatum, velut novis obſtupeſieri.* Vide *ſupr.* § 61.

Ὅυτι δυσμεταχείριστον] Senec. *ep* 105. *Nihil illi videtur grave, nihil aſperum, quod rerum naturæ vocet.* Vide *ſupr. ad* § 2.

§ 69. Ἡ πλειότης] Vide *lib.* 3. § 7. & *l.* 5. § 31.

Πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελδίαιαν] Muſon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. Ὃυκ ἔστ τῷ ἐνεσκυῆσαν ἡμέραν κακῶς βιῶναι, μὴ προσδόκωντα αὐτὸν, ὡς ἐχάτων βιώσαι. Vide *ad lib.* 2. § 11. & *ſupra* § 29, 56.

Μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν] antitheſis obſervanda. Vide *ſupr.* § 43. ambigi tamen poteſt, an eôdem iſtic, quò illic, ſenſu uſurpetur τὸ σφύζειν. Suid. σφύζειν, ἀναπνεῖν. poteſt autem *torpori*, ſive *ſtupori* opponi cum *trepidatione*, (nam & iſtam ille tollit) tum & *motus concitatior*, ſive *inquietatio* quivis, conſtabit ſatis alterutra ſignificatio ; nec utram ſumpſeris, multùm refert. Vide *l.* 1. § 15. Gregor. Naz. περὶ εὐταξίας. Μήτε ναυδεῖς ὅλως πρὸς τὸ κλῆδι, μήτε τοῦτο ἀναπαύσωμεν· ναυδεία γὰρ ὥσπερ συζυγὲς μήτε διαπτῆναι σοὶ ἀλογίᾳ, ἵνα μὴ ἐκπερισπᾶται· ἐν γὰρ τῷ παίειν τοὺς πάντως, ἢ κίνητον διόλλυσι διὰ τὸ ναυδεῖν, ἢ κρημνίζηλωσι διὰ τὸ διημάτα. ἀμφοτέρων δ', ὅσον χρήσιμόν ὅτι καθίστες, τῆς μὲν τὸ πρᾶον, τῆς δ' τὸν ζῆλον· ἀμφοτέρων, ὅσον δεῖ βλαβερὸν διαφυγωσῖν, τῆς μὲν τὸν ὄκνον, τῆς δ' τὸ θράσος· ἵνα μήτε τοῦ ἀλλοίποιτ ὑμῶν ἄκαρπον, μήτε τοῦ πεπτοδότι κινδυνῶμεν. ὁμοίως γὰρ ἀχρῆσα καὶ ναυδοῦσα ἀκαρπος, καὶ θρημμὸς ἀναλύσιν.

ἀλλ' ἢ μὲν ὑπ' ἐγκλίσεως τοῦ καλοῦ, ἢ δ' ὑπεμνήσθησα. quod autem istic νωθρείαν, idem cum Marco νάρκωσιν paulò superiùs dixerat. Αἱ δὲ ἀδικίαι, καὶ θεοὺς ἀρετῶν καὶ θεὸς κακίαν ὁμοίως νωθεῖς καὶ ἀσυνίντους, ὡσὶ' ἑτέρωσε μέγα νάματα, διὰ τοῦ παρακόπτειν κινήματα, αἱ ῥοναῖαι καὶ αἱ θερμαὶ φύσεις, λόγῳ μὲν αὐτὰς παιδαγωγοῦντες καὶ διδάσκοντος μέγα τι χρῆμα σοφίας ἀρετὴν ὁλοκληρώσης καὶ ὑπερτείνης· ἔργῳ δὲ ἀπολλύουσιν. Et Theophanis Prasini supplices, referente Theophane apud Alemannum in notis ad Procop. l. 9. Εἰ πεπαίδευσθε θλίβοντος, μὴ ἀγανακτήσατε τὸ κράτος σου· τὸ γὰρ θεῖον πάντων ἀνέχεται. Theodosio Liban. orat. 12. Τίνα γὰρ δὴ τὰ τοῦ θεῶν; συγχώρημα τοῖς τὰ καθ' ἡμέραν ῥήματα εἰς αὐτοὺς ἀφιεῖσιν, ὅταν τι παρὰ τοῦ προσταγμάτων λυπῶσι· καὶ τοι πολλάκις αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσιν. ἀλλ' οἱ μὲν συκοφαντοῦσιν· οἱ δ' ἀνέχονται· καὶ διὰ τοῦτο πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπων γένος. εἰ δ' ἅπαντα πᾶσιν ἁμαρτήμασιν ἔλεγε, σφόδρα ἂν ὀλίγοι ἦν τὸ σωζόμενον. ὅστις οὖν ἑαυτὸν κάκιστα βούλεται ποιεῖν, ἀρετὴν ἡμερίας χαιρέτω μᾶλλον, ἣ λαμβάνων. Et clariùs adhuc orat. 13. Τί γὰρ δὴ τὸ τοῦ θεῶν; ἄνωθεν μὲν ἅπαντα καθορῶσι καὶ ἀκούουσι. ἐν δὲ τοῖς δὴ γῆς καὶ λεπτομέροις καὶ περιττώμασι, ἀδικήματα πολλαχοῦ ἄλλα, καὶ δὴ καὶ ὅταν δι' αὐτοῦ ἄνθρωποι πράττωσι κακῶς, ἀδικεῖσθαί τι λέγουσι παρ' ἐκείνων, ἐμβλέποντες εἰς τὸν ἀέρα, ἀστυνὸς ἀπόχθας ῥήματος· εἶδον ἐγώ ποτε καὶ λίθους ἐπ' αὐτὸν ἀφιέντας. ὁ δ' ἐν τοιαύτῃ συνάμει τῶν λαῶν ἦν, εἰ βουληθείη, ὄντες, ἃ βάλουσι. καὶ δ' ἅπασιν ἅπαντα τοῖς τοιούτοις αἱ δίκαι, πάντα ἂν ἦν κατ' ἡμέραν ἀπολλυμένων πάλαι· καὶ νῦν ἂν ἐξέρκειν οἱ ζῶντες θεὸς τὰς πταίσας. νῦν δὲ καὶ αὐτῷ τούτῳ τὸ κρεῖττος εἰδέναι δεικνύει, τῷ μηδὲ δικαίῳ χρῆσθαι θυμῷ πολλάκις. vide ad l. 8. § 51.

§ 70. Οἱ θεοὶ ὑ συμφαίνουσιν] Efficacissimum fanè & Christiano quovis dignum ad pravorum hominum tolerantiam suadendam, à numinis divini exemplo desumptum argumentum. Vide ad l. 9. § 27. & l. 8. § 8. & l. 9. § 11. Sed & Joan. Chrysost. in Matth. c. 6. v. 45. orat. 18. Tertull. de patient. c. 2. *Disciplina cœlestis Deum ipsum ostendit patientiæ exemplum; primùm, qui florem [rorem, al.] lucis hujus super justos & injustos æqualiter spargit; qui temporum officia, elementorum servitia, totius genituræ tributa dignis simul & indignis patitur simul occurrere; sustinens ingratissimas nationes, ludibria artium, & opera manuum suarum adorantes, nomen, familiam ipsius persequentes, luxuriam, avaritiam, iniquitatem, malignitatem quotidiè insolescentem, ut suâ sibi patientiâ detrahat: plures enim deminuunt ideirco non credunt, quia sæculo iratum tam diu nescunt.* Cyprian. de bon. patient. *Patientiam magisteriis cœlestibus discimus. est enim nobis cum Deo virtutis ista communis. inde patientia incipit: indè claritas ejus & dignitas caput sumit. origo & magnitudo patientiæ Deo autore procedit. diligenda res homini, quæ Deo chara est: bonum, quod amat divina majestas, commendat. Qualis verò in Deo & quanta patientia, quòd in contumeliam suæ majestatis & honoris instituta ab hominibus profana templa, & terrena figmenta, & sacra sacrilega patientissimè sustinens, super bonos & malos æqualiter facit diem nasci, & lumen solis oboriri; & cùm imbribus terram rigat, nemo à beneficiis ejus excluditur, quò minùs justis similiter & injustis indiscretas pluvias largiatur. Videmus inseparabili æqualitate patientiæ nocentibus & innoxiis, religiosis & impiis, gratias agentibus & ingratis, Dei nutu tempora obsequi, elementa famulari, spirare ventos, fontes fluere, grandescere copiat messium, fructus mitescere vindemiarum, exuberare pomis arbusta, nemora frondescere, prata florere. & cùm crebris imò continuis exacerbetur offensis Deus, indignationem suam temperat, & præstitutum semel retributionis diem patienter expectat. cùmque habeat in potestate vindictam, maluit diu tenere patientiam, sustinens scil. clementer & differens, ut, si fieri potest, multùm malitia protracta aliquando mutetur, & homo in errorum & scelerum contagione volutatus, vel serò ad dominum convertatur.*

Τεσσάτων φαύλων ἀνέχεσθε] Justiniano Imper. Ὅσον ἐλάττω λήγειν μέλλων ἀπειλᾶς] Eodem utitur argumento, l. 8. § 5. Senec. de ira l. 3. c. 43. *Magno animo brevia feramus incommoda.*

Εἷς ἐν τῷ φαύλῳ] quod latro ad crucem socio suo, Luc. c. 22. v. 40. ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι ὢν

ὧν. Vide *l.* 11. § 18. Senec. *de benef. l.* 1. *c.* 1. *Non eſt quòd tardiores faciat ad bene merendum turba ingratorum. nam primum, nos illam augemus, deinde, nè deos quidem immortales ab hac tam effuſa benignitate ſacrilegi negligenteſque eorum deterrent.*

§ 71. Τὸν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φέρειν] vide Apoſt. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 7,--10. Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ἀλλ' ἐκ εἶ Ἡρακλῆς, οὐδ' ἐδύνασο καθαίρειν τὰ ἀλλότρια κακά; ἀλλ' οὐδὲ Θησεὺς, ἵνα τὰ τῆς Ἀττικῆς καθάρῃς; τὰ σαυτῆ κάθαιρε· ἐντεῦθεν ἐν τῆς διανοίας ἔκβαλε ἀπὸ Περιφύτου καὶ Σκίρωνος, λύπην, φόβον, ἐπιθυμίαν, φθόνον, ἐπιχαιρεκακίαν, φιλαργυρίαν, μαλακίαν, ἀκρασίαν.

Ὃ καὶ δύναται] vide *l.* 8. § 55.

§ 72. Ὃ ἂν ἡ λείψανα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 4. § 2.

Καταδέστερον ἑαυτῆς] utpote quæ ad ampliora & præſtantiora ſit nata. Vide *l.* 3. § 6.

§ 73. Τί ἔτι ζητεῖς] Vide *ad l.* 5. § 6. Senec. *ep.* 79. *Oppone, quæ dehortentur; dic, Exilium tuum natura ſequetur oblivio, & parùm grata exiſtimatio civium. reſpondebit tibi; Iſta omnia extra opus meum ſunt. ego ipſum contemplor; facere rectè pieque contentus.*

Ὥσπερ οἱ μωροὶ] *quibus famæ major ſitis eſt quàm virtutis.* Juvenal. *ſat.* 10. Vide *l.* 4. § 44. & *ad l.* 5. § 23. Sed quare ſtultos cenſet, qui laudem expetunt? quia id volunt, quod in ipſis non eſt. Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Ὅταν ἀγωνιῶντα ἴδω ἄνθρωπον, λέγω, οὗτ' π' πτε θέλει; εἰ μὴ τοῦ ἐκ τῶν ἐπ' αὐτῷ πάντα, πῶς ἂν ἔτι ἀγωνία; διὰ τοῦτο καὶ ὁ κυβερνήτης, μόνον μὴ ἄδων, ἐκ ἀγωνιᾷ· εἰς διάπλουν δὲ εἰσερχόμενος, κἂν λίαν ἰσφνὸς ᾖ, καλῶς κυβερνᾷ. ἃ γὰρ ἅπαν μόνον θέλει καλὰς, ἀλλὰ καὶ εὐδοκιμῆσαι· τοῦτο δ' ἐκέν ἔστιν ἐπ' αὐτῷ. Flacc. *l.* 1. *ep.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.

§ 74. Οὐδεὶς κάμνει ἀφελούμενος] At Themiſtocles Athenienſibus ipſum præfidentibus; Τί κοπᾶτε, ὦ μακάριοι, πολλάκις εὖ ποιοῦντες; Plut. *de laude ſui c.* 3. & *in præcept. polit.* & *in apophth.*

Ὠφέλημα δέ] Vide *ſuprà* § 13, & 53.

Μὴ ἐν κάμνε] Apoſt. *ad Galat. c.* 6 *v.* 9. Τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν. & *ad Theſſ. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 11. μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 29.

Ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελεῖς] Senec. *de clem. l.* 1. *c.* 4. *Animus reipub. tu es; illa corpus tuum. vides, ut puto quàm neceſſaria clementia ſit. tibi enim pareis, cùm videris alteri parcere.* Auſon *grat. act. Quartum hunc gradum novi beneficii tu, Auguſte, conſtituis, deferre tibi ipſi, quò alter ornetur.* Calliodor. *var. l.* 4. *c.* 24. *In lucrum cedunt, quæ bene meritis conferuntur. & de ipſo munere magis acquiritur, cùm optimis digna præſtantur.* Ità P. Syrus;

Beneficium dando accepit, qui digno dedit.

Sidonius *l.* 6. *ep.* 12. *Aliquis aliquem, ego illum præcipuè puto ſuo bono vivere, qui vivit alieno.* & Pacat. *paneg. Nullam majorem crediderim eſſe principum felicitatem, quàm feciſſe felicem, & interceſſiſſe inopiæ, & fortunam viciſſe, & dediſſe homini novum fatum. itaque imperatori propriam majeſtatem æſtimanti, non tam id ſuum videri debet, quod abſtulit, quàm quod dedit.* Greg. Naz. *de bapt.* Εὐεργετεῖται, πλὴν εὐεργεσίαν αἰτούμενος. Et Jo. Chryſoſt. apud Anton. *melliſſ. l.* 1. *c.* 29. Οὐκ ἔστι ποιεῖ ὁ ἔστι ποιῶν, ἀλλ' ἔστι πάσχει αὐτὸς, καὶ εὐεργετεῖται μᾶλλον, ἢ εὐεργετεῖ. Noſtro planè conſentiens Clemens Alex. *ſtrom. l.* 2. Τῷ γὰρ ὄντι εἰκὼν τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος εὐεργετῶν. ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς εὐεργετεῖται· ὥσπερ γὰρ ὁ κυβερνήτης, ἅμα σώζει καὶ σώζεται. διὰ τοῦτο ὅταν τις αὐτῷ τύχῃ, ὃ φησὶ τῷ διδόντι, Καλῶς ἔδωκας, ἀλλὰ, Καλῶς ἔλαβες. ὅτῳ λαμβάνει μᾶλλον ὁ διδοὺς, δίδωσι ἢ ὁ λαμβάνων.

§ 75. Ἓν ἀλόγιστα καὶ τὰ χειρώτατα ὄντα] M. Caſ. legendum contendit, ἢ τὰ λογικὰ καὶ χειρώτατα ὄντα, vel etiam, ἢ ἃ λογιστικὰ, τὰ χειρώτατα ὄντα. ut ſit ſenſus, *rationales creaturas eſſe objecta principalia, circa quæ peculiaris cura illa & providentia verſatur.* atque ità revera intelligendum Apoſtoli illud, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 9. *v.* 20. Μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; Ego tamen nihil mutandum cenſeo. hoc enim velle videtur Marcus. Ad mundi hujus fabricam producendam ac conſtituendam, peculiari quodam motu, univerſi natura acceſſit. deinceps autem, vel quæcunque in eo contingunt, vi nexûs cujuſdam & conſequentiæ neceſſariæ lege certâ tunc conſtitutæ eveniunt, vel principalia illa, ad quæ univerſi mens præcipuè & quaſi peculiariter ſeſe intenderit, nullâ ratione, ſed temerè diſpoſita fuerint. at hoc eſſet abſurdiſſimum, mentem univerſi, cùm ad iſta producenda ac conſtituenda peculiari motu proceſſiſſet, de futura diſpoſitione atque ordinatione legem nullam tuliſſe, ſed temerè ferenda caſui fortuito permiſiſſe diſpoſuit. ergo hæc genuina Marci mens. nec aliud quicquam evincunt loca ad lectionis mutatæ firmamentum adducta ex *l.* 6. § 39. & *l.* 9. § 26. *edit. Caſ. l.* 6. § 44. & *l.* 9. § 28. diſtinctionis noſtræ. ſiquidem priore loco τὰ καινὰ, non τὰ λογικὰ, ea eſſe dicuntur, ὧν οἱ θεοὶ μάλιστα φροντίζουσι, atque illis κατ' ἐπακολούθησιν συμβαίνειν cætera. poſteriore verò ordine demum penitùs diſtributio illa, Ἤτοι ἐφ' ἕκαστον ὁρμᾷ ἡ τὸ ὅλον διάνοια. ἢ ἅπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν. Sicut & *l.* 6. § 15. de ratione præditis nè χρὴ quidem. Ità Mart. pro concello ſumit mentem univerſi, ſi ea rerum conſtitutionem ratione ac conſilio quædam deſtina-

destinato accesserat, ità cuncta disposuisse ut à primis illis causis succedentia quæque necessariâ quadam consecutione profluerunt. quod & istic monitum voluit. Vide & *lib.* 10. § 6. Senec. *de beneficiis lib.* 6. *cap.* 23. *In prima illa constitutione, cùm universa disposuerunt, etiam ea sera viderunt, rationemque hominis habuerunt.* ——*etiamsi potiora illis sunt, in quæ oriuntur, nos tamen in majora ituri juvant.* de syderibus loquitur.

Ad Librum VIII.

§ 1. Ὁ ῥᾳθυμῶν φιλοσοφίας ὤν] Epictet. *lib.* 2. *c.* 9. ὅτως ἐλθὼν πρὸς τὴν τῶ ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πληρῶσα δυνάμενος, σφαλαμβάνηται ὑπὸ τῶ φιλοσόφου, πολιτικῶν φορτίον, ᾧ οὐ πᾶς δίνα λίτεσθαι φέρειν μὴ δυνάμενος, ἢ τῶ λίαν λίθον βαστάζειν ἤθελεν. Quem eundem vide & *l.* 3. *c.* 21.

Ἀντιμαρτύρησ᾽ ἢ κ᾽ ἡ σύνθεσις] Repugnat res ipsa: ipsum vitæ tuæ institutum opinioni isti, quam de te habes tanquam qui philosophus sis, adversatur, falsiq; te redarguit. vel quia aliis negotiis districtus totus teneris, nec huic studio totum te sedulò jugiterq; dedisti, vel etiam quia affectibus eriamnum indulgere deprehenderis, eóq; à vero mentis animiq; cultu abesse te quàm longissimè prodis. Senec. *epist.* 59. *Exiguum temporis impendisse philosophiæ, satis abundéq; occupatis fuit. leviter tam magnæ rei insistimus, quemadmodum autem potest aliquis, quantum satis sit, adversus vitia discere, qui quantum à vitiis vacat, discit? Atqui, non cùm vacaveris, philosophandum est: omnia alia negligenda, ut huic assideamus; cui nullum tempus satis magnum est, etiamsi à pueritia usq; ad longissimos humani ævi terminos vita protenditur.* Idem *epist.* 72. Galenus *de affect. dignosc. & cur. c.* 3. cuidam ἀναμάρτητον sese opinanti. Ἀλλὰ σύ γε διὰ παραπόνου ἐξαίτιος ἐκ ἂν ποτε γένοιο· ὅπως γὰρ οἱ δι᾽ ὅλου τὸν βίον ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, ἢ πρόοδοι πολὺ πλέον αὐτῶν ἰσχυίαν, πολὺ δή τι μᾶλλον ὁ μισόπονηρ᾽ ἀνὴρ ἀσκήσας σύ. Et *c.* 4. Δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἅπασ᾽ ἡμῖν χρόνου ὅλου τοῦ βίου, ὡς τὸ ῥηθὲν πλέον ἅπαξ. Vide Epictetum *enchir. c.* 35, & 36. (ubi perperam divulsis quæ arctissimè cohærebant, ex Epiro Rhegium fecerunt editores) & *dissert. l.* 3. *c.* 15. unde mendosa quædam in *enchir.* possunt emendari feliciùs, quàm est à Volfio aliisq; id non advertentibus tentatum Inter alia quæ cùm utrobiq; vitiata videantur, intacta prorsus, tanquam integra, præterierunt illi, hæc habet. Δοκεῖς ὅπ ταῦτα ποιῶν, δύνασθαι φιλοσοφεῖν· δοκεῖς ὅτι δύνασαι ἀπαίτως ἐσθίειν, ἀσυήτως πίνειν, ὁμοίως ὀργίζεσθαι, ὁμοίως δυσκολαίνειν. ità in *dissertationibus* exhibentur: nam in *enchiridio* & mutilata & inquinatiora lego, Δοκεῖς ὅπ ταῦτα ποιῶν, δύνασαι φιλοσοφεῖν; δοκεῖς ὅτι δύνασαι, (φιλοσοφεῖν scil. quod ἐκ τὸ κοινῦ subaudiendum) ἀσυήτως ἐσθίων, ἀσυήτως πίνων, ὁμοίως ὀργιζόμενος, ὁμοίως δυσκολαίνων; neq; enim aut irasci aut tædio habere permittebant Stoici. ità *c.* 22. σκόπει, ἐν τοῖς χ᾽ σαυτὸν, ἐκεῖ δὲ σε ὄμοιον ἐν ὑλικοῖ φαίνεσθαι, οἷς νῦν πειθῆς. sequitur: ἀχθοφόρησον δεῖ, πονῆσαι, νικῆσαι πρὸς ὀδυνομίας, ἀπλοῦν ἀπὸ τῶ εἰκείου, ἀπὸ παιδείου καταφρονῆσθαι, ἀπὸ τῶ ἀπαιτῶντος καταγελασθῆναι, ἐν παντὶ ἔλασσον ἔχειν, ἐν ἀρχῇ, ἐν πόλει, ἐν δίκῃ, &c. Huc applicat dictum vulgare, quod inter adagia locum meritò sibi vindicet, idem *l.* 4. *c.* 6. Νῦν ᾗ σοὶς ἄλλοις γίνεσθαι λέγεις, ἄλλων ὀπωλοῦσ. κ᾽ πολλοὶ ᾗ τὰ καλὰς λέγουσι, ὅπ ἔχουσ᾽ ἔργῳ ἀ κοινωνῶ. Et rursus *c.* 10. Ἀλλὰ σοὶ κ᾽ δίλεις τὰ πλυκῶν πλακοῦν; κ᾽ πῶς δύνασαι; ἔχουσ᾽ ἔργῳ ἀ κοινωνῶ. εἰ δ᾽ ἐκεῖνα δίλεις, τῦτο ἄρες· εἰ ᾗ μὴ, ὅτι τῦτο ἔχεις, ὅτ᾽ ἐκεῖνα, σκεπτόμενοι ἴσ᾽ ἀμφότερα. Quod fusiùs pauld enchir. *c.* 1. § 4. Τηλικύτων ἐφίεμαι, μέμνησο ὅτι ὁ δεῖ ἐπὶ μικροῖς κινυμένου ἀπλῶς αὐτῶ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀρίστου πυτυλῶς, τὸ δ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρου σοὶ τὸ παρόν· ἐὰν ᾗ κ᾽ ταῦτ᾽ ἐθέλῃς, κ᾽ ἄρχειν, κ᾽ πλυτεῖν, τυχὸν μὲν, ἐπ᾽ αὐτῶ τύτων τῦξαι, διὰ τὸ κ᾽ τῶ σοῦ ἐφίεσθαι· πάντως γε μὲν ἐκείνων ἀποτεύξῃ, δι᾽ ὧν μόνον εὐδαιμονία κ᾽ ἐλευθερία περίεσται. Et *ibid. c.* 12. Ἴσθι γὰρ ὅτι ὁ ῥᾴδιον, κ᾽ πρὸς θεραίσιν πρὸς σαυτὸν κ᾽ φύσιν ἔχοντα φυλάξαι, κ᾽ τὰ ἐκτὸς· ἀλλὰ ᾗ ἑτέρῳ δύσκολόν ἐσ᾽, τῦ ἑτέρου ἀμελῆσαι, πᾶσι ἀνάγκη. Quod Siracid. *c.* 38. *v.* 25. Ὁ ἐλαττόμενος φείδεται, αὐτὸς σοφιζόμενος. Et Epictet. *c.* 36. edit. vulg. Ταῦτα ὁ μὴ συμφωνῶ. ἵνα σι δεῖ ἄνθρωπον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν εἶναι. ἢ τὸ ἡγεμονικόν σι δεῖ ὀξυργάζεσθαι τὸ σαυτῦ, ἢ τὰ ἐκτός. ἢ ἐκεῖ τὰ ἔσω φιλοπονῶν, ἢ τὰ ἔξω τυγχάνειν ἢ φιλοσόφε τάξιν ἐπέχειν, ἢ ἰδιώτε. In eam mentem Pythagor. apud Strob. *tom* 2. *tit.* 1. χαλεπὸν πολλὰς ὁδὸς ἅμα τῷ βίῳ βαδίζειν. Et observat Cl. Casaubon. apud Athen. *l.* 12. πρὸ σοφίσεως opponi τῇ φιλοσοφίᾳ. id est, *vitam occupatam & solicitam philosophiæ.*

Τί δόξεις, ἄφρ᾽] hoc quippe stultorum esse dixerat. *l.* 7. § 73. & *l.* 4. § 44. sed & videri esse, quod non es, quid tibi proderit? *l.* 10. § 8. Socrates,

teſte Xenophonte *memorab. l.* 1. dicere ſolitus eſt, ὡς ἐκ ἴσα καλλίων ὁδὸς ἐπ' εὐδοξίαν, ἢ ὅτις ἄν τις ἀγαθός τε γένοιτο καὶ μὴ δοκεῖν βούλοιτο. At Marcus hîc quid aliis videaris, miſſum prorſus vult faciàs, Æſchyli illud pervulgatum imitatus; heb. imi-

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Eſſe, haud videri, enim elaborat optimus.

Quod è tragico de Amphiarao prolatum, ad Ariſtidem corona tranſtulit. Plut in *Ariſtid. vit. & Apoph.* qui & laudat *de poet. leg. c.* 13. De Iſidoro & de Marino etiam extulit Damaſcius in *vit. Iſid.* apud Phot. *bibl. cod.* 242. Catoni par elogium tribuit Saluſt. in *Catilin. Eſſe, quàm videri, bonus malebat.* qui ſubjungit tamen: *Ità, quò minùs gloriam petebat, eò magis adſequebatur.* quod ſuprà Socrates. De ſe Gregor. Naz. *adv. eos, qui ſedem Conſtantinopolitanam ambire ipſum inſinuabant.* Ἀλλ' ἔστω, φησί, δοκεῖ τοῖς πολλοῖς. τί δέ μοι διαφέρει, ὡς τὸ εἶναι πολλῶν ὁ λόγος, μᾶλλον ἢ πᾶς; τοῦτο γὰρ ἢ κατέκρισεν, ἢ ἐδικαίωσεν, ἢ ἄθλιον πεποίηκεν, ἢ μακάριον. τὸ μὲν δοκεῖν ἀδίκως ἐφέλκει ἡμᾶς, ὥσπερ ἀδίκως ὄναρ ἀλλόκοτον. Et mox: Τὸ δοκεῖν ἄν, ἂν μόνον ὑπάρχῃ, δικαίως διώκομεν. ἵν' εἴπω τι καὶ ἀνθρώπινον· ἂν μὲν ἀντιπίπτῃ, χαίρειν ἐάσομαι, καὶ ἀδίκως τὸ εἶναι διὰ τὸ δοκεῖν ἀφαιρήσομαι. De Socrate Epictetus *diſſertat. lib.* 4. *c.* 8. Ἀπόδειξιν, ἐνὶ ἀρκούμενος τῷ εἶναι φιλόσοφος· χαίρων μέν, καὶ ὅτι μὴ δοκῶν, ὠφελεῖτο. Quin & idem apud Platonem, in *Gorgia*; Παντὶ μᾶλλον ἀνδρὶ αἱρετέον, ἢ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ. Epictet. *enchir. c.* 24. Ἐάν ποτέ σοι γένηται ἔξω στραφῆναι, ὥστε τὸ βουληθῆναι ἀρέσαι τινί, ἴσθι ὅτι ἀπώλεσας τὼ σάν. (ità malim pro ἴσασιν, quàm cum Volfio ἴνασιν) ἀρκεῖ δέ σοι ἐν παντί, τοῦ εἶναι φιλοσόφου. οἱ δὲ καὶ δοκεῖν βέλει, τοῦ ἔναι σαυτῷ φαίνε, καὶ ἱκανὸς ἴσο. ubi tamen τῷ εἶναι ſuperflua eſſe ſuſpicatur meritò Volfius. Eratoſthenem verò vitii illius, quod à Marco hîc tangitur, inſimulat Strabo *geograph. l.* 1. Μίσος ἦν, inquit, τὸ τε βουλομένοις φιλοσοφεῖν, καὶ τὸ μὴ θαρροῦντας ἐγχειρεῖν ἑαυτὸν εἰς τὼ ἐπάθησιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν σεμνόν].

Εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δίπστε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσειν] D. Boot. ὅσον δίπστε ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quantumcunque natura tibi conceſſerit, tranſegeris.* emendationi aſſentior. Verùm mihi aliquid inſuper, quod deſit, ſupplendum eſſe videtur. Sequitur enim, καταλάβοιμεν ἂν τί θέλει. *conſidera ergò quid ea velit.* non quamdiu, ſed quomodo vivere te velit. unde liquet, de ea re monitum aliquod anteceſſiſſe. forſan ergò legendum fuerit, εἰ κἂν τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δίπστε, [ὡς] ἡ σὴ φύσις θέλει, βιώσεις. *Si reliquum vitæ, quamcunque id futurum ſit, prout natura tua vult, & à te exigit, tranſegeris.*

Θαυμᾶν ἔνεστι τὸ εὖ ζῆν] Contendit non immeritò Mer. Caſaub. Antonini iſta, cum Solomonis illis, *Eccleſ. c.* 1. *v.* 13. & *c.* 2. *v.* 1. —— 11. quibus permulta, imò univerſa ferè, quæ ſub ſole geruntur, pervagatus Rex, nuſpiam vitam beatam veréq; tranquillam deprehendiſſe ſe profitetur. qui tamen illud, θαυμᾶν, apud Marcum, quod & denuò repetitur, malim, *nuſpiam*, ſimpliciter, quàm, *in iſtorum nullo*, vertiſſet. Adjici poteſt Severi Imper. illud; *Omnia fui, & nihil expedit.* Spartian. potiùs tamen, prout ab Aurelio refertur: *Ortus Lepti, humili patre, primò literis, deinde imbutus foro: quo parùm commodante, utì rebus arctis ſolet, dum tentat aut exquirit varia meliora, conſcendit imperium. ibi graviora expertus, laborem, curas, metum, & incerta prorſus omnia; quaſi teſtis vitæ mortalium, Cuncta, inquit, fui, conducit nihil.* Quod de Marco filius, de Severo pater ὁ μακαρίτης, *ad Spart. Quatuor verbis complexus eſt integri libelli ejus (finem ſolùm excipimus) qui à ſapientiſſimo rege Solomone, ſuper humanarum rerum vanitate, divinitus planè & θεοπρεπῶς eſt compoſitus.* Finem meritò excepit; quem fruſtrà ſtatuit hîc Marcus, ἐν τῷ ποιεῖν ἃ ὄφελεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις. quanquam haud ineptè prorſus, ſi *naturam* diceret, qualis eſt ab initio condita ac creata. jam enim corrupta & defecta, non valet ſuis viribus eò etiam adſpirare, in quo uno bonum ipſius verum ac ſyncerum conſiſtit. Meliùs itaq; Solomon, utpote θεοδίδακτος, ἐν τῷ τὸν θεὸν φοβεῖσθαι, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάττειν. *Vis*, inquit, *poſt hæc omnia ſummam rei? Deum reverere; & præcepta ejus obſerva: hoc eſt enim totum hominis. Eccl. c.* 12. *v.* 13. Epict. *l.* 3. *c.* 24. Τὰ ἀγαθὰ ἔξω μὴ ζήτει· ἐν σαυτοῖς ζήσεται· εἰ δὲ μή, οὐχ εὑρήσεται. at quomodo apud ſe bonum iſtud offendet quis? ſubjungit; ὅλῳ θεῷ τῷ θεῷ πειθόμενος, καὶ τὰς ἐκείνου ἐντολὰς καὶ τὰ παραγγέλματα. ecquid aliud Rex ſapientiſſimus?

Ἐπὰν δόγματα ἔχῃ] Vide Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 11.

Ὃ οὐκ ἐπιεῖ δίκαιον] *Bonum nihil eſt*, inquit, *niſi quod habentem bonum facit.* At de bonis, quæ dicimus, externis, verè Aug. *concion. ſolem.* 236. *Omnia iſta bona ſunt; ſed unde facias bene, non quæ te faciant bonum. habeto bona, quæ te faciant bonum. bona ſunt quæ habes. eſto & tu bonus inter bona tua. eſto bonus manſurus inter bona peritura. erubeſce bonis tuis. noli eſſe malus in eis, nè pereas cum eis.* Vide *l.* 2. § 11. & Senec. *ep.* 76.

Ἐλευθέριον] *liberum.* at interpretes, *liberalem.* ἐλευθέριον. ſic *l.* 7. § 67.

Ὃ οὐκ ἐπὶ πονηρῷ πανουργία] Contrà, nihil malum eſt, niſi quod habentem malum atq; improbum facit: quod externa iſta non poſſunt. Vide *l.* 2. § 1.

§ 2. Μὴ μεταπούου ἐπ' αὐτῇ] Epicharm. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1.

Οὐ μεταπεῖ, ἀλλὰ σεσωπᾶν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν.

Cenſet

Cuncta ſapiens prævidebit ; pœnitebit ſic nihil.
Plaut. *ſtich.* 1. 2. ——*quotidie*
Pridie caveat, nè faciat, quod pigeat poſtridie.
& *Bacchid.* 4. 9.
Priùs te caviſſe ergò, quàm pudere æquum fuit.
Pindar. *Pyth. od.* 5. Πρόμαθον eſſe ait, Ἐπιμηθέως ὀψιόν θυγατέρα Vult itaq; nos Marcus eſſe Promethei non Epimethei liberos, nè Prophaſin, i.e. *excuſationem*, ſive *prætextum*, ſororem nobis adſciſcere neceſſe habeamus. Vide *infrà* § 10.

Μικρὸν, καὶ πόντος, καὶ πάντ' ἐκ μέσου] Quod nos vulgari diverbio dicere ſolemus, *Ego cùm interii, totus mundus mihi intercidit.* Proſper, *ad uxorem* :

Etſi concluſo ſupereſſent tempora ſæclo,
Ut poſſet longos mundus habere dies :
Nos tamen occaſum noſtrum obſervare deceret,
Et finem vitæ quemq; videre ſuæ.
Nam mihi quid prodeſt, quòd longo flumina curſu
Semper inexhauſtis prona ferantur aquis ?
Multa quòd annoſæ viderunt ſecula ſylvæ ?
Quódque ſuis durant florea rura locis ?
Iſta manent : noſtri ſed non manſere parentes :
Exigui vitam temporis hoſpes ago.

Aug. *de verb. Dom. ſerm.* 26. & *de* 10. *chord. c.* 2. & *homil.* 28. *Longè eſt quidem dies judicii : ſed unuſcujuſque hominis dies ultimus longè eſſe non poteſt ; quia brevis eſt vita, & vitæ brevitas incerta.* Vide *ad l.* 4. § 26.

Τί πλέον ἀπζήσῃ] Ità Gregor. Naz. *ad Epiſ.* 150. ἃ γὰρ ἄλλο τι ἀπζητήσω. Vide *ad l.* 5. § 6. & *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 13. & *l.* 9. § 40. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. οὐ γὰρ ζῆσαι ἔπαθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τὸ καλὰ καὶ δίκαια πεφῦσθαι ; Plaut. *Amph.* 2. 2. *Virtus præmium eſt optimum.*

Ἰσονόμιᾳ θεῷ] quia nimirum φυσικὸς νόμος ille cujus meminit *l.* 3. § 11. ſive θεσμὸς, utì nuncupat *l.* 2. § 16. hominibus communis cum diis ipſis à Stoïcis ſtatuitur. unde & hominem ſapientem, qui ad legis iſtius normam vitam exigit ſuam, nihilo faciunt minorem Deo ipſo. Epictet. *l.* 1. *c.* 16. Ὡς κατὰ μὲν τὸν λόγον, οὐδὲ χείρων ἐστὶ θεῶν, οὐδὲ μικρόπρεπής· λόγῳ γὰρ μέγεθος οὐ μήκει, ἀλλ' ὕψει κρίνεται, ἀλλὰ δόγμασιν. Vide *ad l.* 3. § 7.

§ 3. Ἀλέξανδρος] Alexander verò. quaſi à prioribus penderet. ſed τὸ δὲ παρέλκειν videtur. ſicut τὸ ἄν. *l.* 6. § 44.

Τί πρὸς Διονύσου] Juvenal. *ſat.* 8.
Libera ſi dentur populo ſuffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni ?

Καὶ τὰ ἡγεμονικὰ ἦν αὐτῶν ταὐτά] lectionem hanc ſi admittimus, ſenſus erit, *Eadem erant mentes illorum :* ſive *per omnia ſibi invicem conſentiebant.* id quod ſapientum eſt, & rationis rectæ, quæ una eadémq; apud omnes eſt, auſpicium ductúmq; affectantium. quum inſipientes & animi affectu & vitæ inſtituto, tum ſecum invicem, tum & à ſeipſis etiam diſſentiant. Cæterùm M. Caſ. ταῦτα legiſſe videtur : & G. Xyl. πανταῦτα, cùm vertit, *ità erant eorum mentes inſtructæ.* ejuſmodi nimirum mentes habebant, quæ in rerum naturas acutiùs introſpicere, & ſagaciùs intromittere ſe poterant. hunc ſequor. indè ergò factum, ut cùm rerum naturam perſpectam haberent, & cui uſui inſervirent, nec multis opus eſſe ſibi ad bene ac feliciter agendum intelligerent, nec avidiùs quicquam, quam par erat, appeterent.

Ἐκεῖ δὲ ὅσων φρόνησις καὶ δουλεία πόσων ;] Xyl. *ibi verò, quibus in rebus eſſet prudentia & ſervitus.* ut ad philoſophos illos, illorúmq; perſpicaciam referatur. M. Caſ. ad reges ac imperatores potiùs, quos priùs dixerat, retulit. in quo calculum ei lubens contribuo meum. Verùm quòd vertit, *quousq; ſe extendebat error eorum, conſq; eorundem & ſervitus,* non video quî poſſit cum autoris verbis conſiſtere, niſi τόσων aut πόσιον pro πόσων ſubſtituere libuerit. Mihi nihil movendum videtur. erotematicè tantùm concipiendum exiſtimo. Apud illos, cùm rerum naturam, ac per conſequens uſum, non ritè aſſequerentur, de quot rebus alioqui minùs neceſſariis, ſed quæ ipſis neceſſariæ viſæ ſunt, ſatagere illos neceſſe fuit, quótq; rerum ſeſe ſervituti addicere ? Ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ πολλὰ τὰ ἀναγκαῖα ἀναπαλάξαι. Teles *collat divit. & paupert.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 94. Notum eſt illud Philippi Macedonis, qui cùm quo loco deſtinaverat, caſtra ſtatuere, commodè non poſſet, quòd pabulum jumentis defore diceretur : Οἷος πωλῶ ὁ βίος ἔσῃ, inquit, εἰ μὴ πρὸς τὴν ὄνων χρείαν ὀφείλομεν ζῆν ; *qualis vita noſtra eſt, quibus ad aſinorum opportunitatem ea eſt exigenda ?* Refert Plut. in *apophth.* & in *præcept. polit.* ità aſinis etiam ac jumentis inſervire rex magnus neceſſe habebat ; non paſtores tantùm aut bubulci : quos ità conquerentes induxit Sophocles, referente eodem in *Ægide* ;

Τύπτις γὰρ, ὅστις δεσπότας δουλεύομεν,
Καὶ τὴν δ' ἀνάγκην μὴ σαφῶντων λύειν.
Famulamur iſtis, qui tamen domini ſumus,
Quamviſque taceant, nos ea audire eſt opus.

Contrà non eſt vulgatum minùs Socratis illud, qui ut Laërt. *l.* 2. cùm rerum venalium forum ac tabernas pertranſiret, dixiſſe fertur, Πόσων ἄρα χρείαν οὐκ ἔχω ; *Quàm multis ego nihil opus habeo ?* vel, ut Cicer. *Tuſc. l.* 5. *cùm in pompa magna vis auri argentiq; ferretur, Quàm multa non deſidero ? inquit.* Itaq; illa neſcio cujus in ore crebrò habebat, quæ & à Clemente Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 10. laudantur, ſed ità ut metri rationem non habuerit ;

Τὰ δ' ἀργυρώμαθ' ὅσα, ἢ τε πορφύρα,
Εἰς τοὺ τραγῳδοὺς χρήσιμ', οὐκ εἰς τὸν βίον.
Argentea iſta vaſa & ipſa purpura,
Tragicam ad pompam faciunt, ad vitam nihil.

In quam ſententiam Plut. *de avar.* ubi Scopæ Theſſali dictum commemoraverat, qui à vicino è domo ſua rogatus quidpiam, quod is qui petebat, ſuperfluum ipſi ac ſupervacuum eſſe dictitabat, reſpondit, Ἀλλὰ μὲν τύτοις ἴσμεν ὑμᾶς εὐδαίμονας καὶ μακαρίους τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οὐκ ἐκείνοις τοῖς ἀναγκαίοις. *At verò iſta ſuperflua & ſupervacanea ſunt quæ nos divites ac beatos faciunt, non autem neceſſaria illa.* ſubjungit, iſtud videri πομπὴν καὶ πανήγυριν μᾶλλον ἢ βίον ἐπαινοῦντος, *pompam aut panegyrin potiùs, quàm vitam laudantis.* additq; felicitarem iſtiuſmodi ἢ κτῆσιν ἢ θεατήν, ἢ μηδὲν ὅλως, *aut nullam eſſe omninò, aut ſpectatorum, non dominorum eſſe*; certè abſq; illis nullam revera exiſtere. Itaq; περίοια iſta, quam hîc Marcus tangit, eadem ferè eſt cum ea quam Apoſtolus notat, *ad Rom. c.* 13. *v.* 14. ubi verat, τὴν σαρκὸς πρόνοιαν ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας. nec abludit ab hac multùm ſolicitudo illa, cujus Martham illam ſedulam nimìs Chriſtus inſimulat, cùm ait, ὀλίγων δὲ ἐστι χρεία. Vide *l.* 7. § 20. & *l.* 9. § 40.

Δουλεία πόνων] De regibus Solomon, & ipſe rex, *Eccleſ. c.* 5. *v.* 9. מלך לשדה נעבד *etiam rex agro ſervus eſt.* dum eum ſcil. colendum neceſſariò curat. ut Chald. paraphr. & Rohobamo Solomonis filio atque in regno ſucceſſori conſiliarii ſeniores, *hiſtor. Reg. lib.* 3. *cap.* 12. *ver.* 9. תהיה עבד לעם הזה *ſervus ſis oportet populo iſti.* Siquidem, ut Auguſtin. *de Civ. Dei l.* 19. *c.* 15. *Etiam qui imperant, ſerviunt eis, quibus videntur imperare.* Itaq; non immeritò pronunciavit Antigonus, τὴν βασιλείαν, ἔνδοξον μὲν δουλείαν. *regnum eſſe nobilem ſervitutem,* Ælian. *l.* 2. *c.* 20. &, *magnam ſervitutem magnam eſſe fortunam*; Seneca *ad Polyb. c.* 26. cùm, *in maxima fortuna minima ſit licentia,* ut Cæſar apud Salluſtium in *Catilin.* Eódem facit & Senarius Græcus ille;

Εἷς ἂν δοῦλος οἰκίας, ὁ δεσπότης.
Unus familiæ ſervus, ipſe adeò eſt herus

Et Hebræorum doctorum illud; חכמות חיא עבדות. *Servitus eſt & regnum.* Ἀλλ' ἐκείνους μὲν μικροδούλους λέγω, τούτους δ', οἷς εἰσὶν ἄξιοι, μεγαλοδούλους. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. Ità, quod idem *l.* 4. *c.* 1. ἐν ὁ δεύτατος τῶν τοιούτων ὁ Νέρων διαφθορεύς. Vide *l.* 10. § 19. Sed &, quod multò gravius eſt, iiſdem ſæpenumero

——*intus & in jecore ægro*
Naſcuntur domini.

quos *alterni ſubeant oportet* Obſequio ancipiti. Perſ. *ſat.* 3. & 5. & Ambroſ. *ep.* 7. *Intra ſe dominos habent: intra ſe ſervitium intolerabile patiuntur; tot dominorum, quot vitiorum ſervi.* Aug. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 3. Unde Diogenis dictum; Τὸν μὲν εἰκότως δεσπότας δουλεύειν· τὸν δ' ἐαυτοῦ ὀργὰς ἐπιθυμίας. Laërt. *l.* 9. & ſicut de Roma Aug. *de civit. Dei l.* 15. *c.* 4. *Urbs victrix gentium, captiva vitiorum.* Ità de Romanis Cic. *Verrin.* 3. *Judiciorum domini, cupiditatum ſervi.* ut nè illud adjiciam, quod Plin. *in paneg. Principes multi, civium domini, libertorum ſervi.* & quod Amb. *ep.* 7. *Emunt ſibi dominos, captivarum ſuarum captivi. Dabo* (inquit Sen. *ep.* 47.) *conſularem anicula ſervientem: dabo ancillulæ divitem.* Itaq; Democritus apud Strob. *tom.* 2. *tit.* 6, & 7. Ἔνιοι πόλεως ὑφὸ δεσπόζονται γυναικὶ ἢ δούλῃ. Honeſtius tamen paulò, quod de Perſa Plut. *ad præfect. indoct.* Ὁ Πέρσων βασιλεὺς πάντας ἡγεῖτο δούλους, πλὴν τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς, ἧς μάλιστα δεσπότης ὤφειλεν εἶναι. Et quod Cato major, de ingenuis legitimiſq; conjugiis ſi accipias; Πάντες ἄνθρωποι τῶν γυναικῶν ἄρχουσιν· ἡμεῖς δὲ πάντων ἀνθρώπων· ἡμῶν δὲ αἱ γυναῖκες. Plut. *apoph.* vide *l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 38.

§ 4. Ὅτι] principium ἀκέφαλον, ſive abruptè exorſum. Hoc, inquit, animo tuo obverſetur, vel præſto tibi ad manum & ad mentem ſit, ubi hominum aut injuriis, aut flagitiis commoveri te ſenſeris, eadem facturos, etiamſi tu te indignatione confeceris.

Κἂν σὺ διαῤῥαγῇς] *etiamſi tu rumparis.* Ità Demoſthenes δεῖ σταφὺν, Οὐδὲ ἂν σὺ διαῤῥαγῇς. Lucian. *Timon.* ὅπως οἱ κόλακες ἐκεῖνοι διαῤῥαγῶσι τῷ φθόνῳ. Et Eunap. Ædeſio. Οἱ δὲ παραδιατρίβοντες ῥηγνύμενοι τῷ φθόνῳ. Maro *bucol.* 7.

——*invidiâ rumpantur ut ilia Codro.*

& Martial. *l.* 9. *epigr.* 99.

Rumpatur, quiſquis rumpitur invidiâ.

& *l.* 8. *epigr.* 61.

Livet Carinus, rumpitur, furit, plorat,
Et quærit altos unde pendeat ramos.

Non abs re ipſa itaq; aberravit prorſus M. Caſ. cùm pro more noſtri idiomatis reddidit, *etiamſi tu te ſuſpenderis.* quomodo & Epictet. *l.* 2. *c.* 20. ἀπάγξαιτο ἂν αὐτὸν ἕτοιμον ῥηγνύμενον. Malim tamen Marci phraſin retentam. Siquidem, ut *invidiâ*, ſic & *irâ*, *rumpi* dicuntur, qui excandeſcentiæ ſuæ indulgent nimis. Epictet. *diſſert. l.* 1. *c.* 13. Ὅταν δὲ θερμὸν αἰτιάσηταί σε μὴ ψυχρὸν ὁ πῶς, ἢ ψυχροῦσαι χλιαρώτερον ἐπίχυσιν, τὸ μὴ χαλεπαίνειν, μηδὲ ῥήγνυσθαι. de ebrio Baſil. Cæſ. *homil.* 1. λοιδορεῖται, τύπτει, ἀπειλεῖ, διόμνυται, βοᾷ, διαῤῥήγνυται. Liban. *vit. ſua*: Οἱ τῇ δόξῃ τῶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ῥηγνύμενοι. Morell. *qui ex ſententia magiſtratuum angebantur.* imò, *qui eorum qui in magiſtratu conſtituti gloriâ, dum invident, rumpantur.* Plaut. *Bacchid.* 4. 2.

PA. *Sufflatus ille huc veniet.* PL. *diruptum velim.*
Flacc. *l.* 1. *ſat.* 3. *Rumperis & latras.*

De dolore pariter Cicer. *ad Attic. l.* 7. *ep.* 12. *Non deterreor periculo, ſed dirumpor dolore.* & *l.* 4. *ep.* 16. *Unum omnia poſſe, dirumpuntur ii, qui me aliquid poſſe*

posse doluerunt. Eodem sensu τὸ διαπεπλῆχθαι usurpatum Lucæ *Act. c. 7. v. 54.* de quo alibi diximus. sed & *findi* Persio *sat. 3.*

——*turgescit vitrea bilis:*

Findor.——i. e. ῥήγνυμαι τῷ χόλῳ, ἢ λακῶ. Is. Casaub.

§ 5. Ὀλίγα χρόνα ἐστὶν ἑκάστῳ ἔσχατα] quod usitatiùs ac pleniùs ἐντὸς ὀλίγα χρόνα dicitur. quasi dicat, annon ad breviculum temporis spatium perpeti potes? sicut Psaltes *Psal. 37. v. 10. adhuc paululum, & improbus non erit.* ità Marcus hîc; *Adhuc paulum, & ipse non eris.* quid autem interest. tu an ille, tollaris? vide *l. 7. § 79.* At M. Cas. legisse videtur, ἐστὶν ἑκάστῳ ἴσον. cùm vertit, *intra tempus brevissimum cuncta finem habitura sunt; nec cujusquam ultrà memoria erit.* qui & *Africanum* pro *Adriano* cur substituerit nescio, cùm & Basil. & Lugd. Ἀδριανὸς, exhibeant.

Πρόσεχε τοῦτο ἀμεταστρεπτὶ] *ità ut te neutiquam à faciendo dimoveri aut revocari patiaris.* ità *lib. 10. § 12.* ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν. Clemens *strom. l. 5.* Μανθάνεις ἢ ἄρα τῆς ἀληθείας πλὴν ὀλίγων, εὐθείαν βαδίζωμεν ἀμεταστρεπτί. Plato *de legib. l. 9.* Τὰς ἢ ὅσῳ κακῶν ξυνουσίας φεύγει ἀμεταστρεπτί.

§ 6. Μεταπίπτει] Naso *met. l. 15.*

——*cùm sint huc forsitan illa,*
Hæc transita illuc; summâ tamen omnia constant.

Μεταβάλλειν] Vide *l. 7. § 18, 23.* & *l. 9. § 33.*

Πάντα τέρπει] omisit clausulam hanc interpres Angl. Naso *Met. l. 15.*

——*omnia verti* *Cernimus.*——

Sic. *l. 9. § 19.* πάντα ἐν μεταβολῇ. Sed & ἐμφανιστέον etiam in abstracto, ut istîc, sic *lib. 11. § 35.* πάντα μεταβολαί. & *lib. 4. § 3.* ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

Οὐκ ὄντες φοβηθῆναι, μὴ πεφανῇ· πάντα σωπήσει] transposita videntur ista, quibus rerum transpositionem, alternatim fieri solitam describit Marcus: mihi sic collocanda videtur; πάντα τέρπει· πάντα συνήθη. ὥστε οὐχὶ φοβηθῆναι, μὴ πεφανῇ. receptam lectionem Xylandum sequitur, Marci textum convellit & distrahit. vide *lib. 7. § 1, 58.* & *l. 9. § 35.*

Ἴσαι αἱ ἀποτεμάσεις] i. e. τὰ ἀποτεμάμενα, ut *l. 2. § 17.* & *infr. § 6.* quæ ex lege quasi quadam divina assignantur cuiq;, paria eadémq; sunt. Siquidem, ut Rex sapientissimus, *Eccl. s. c. 9. v. 2. Eadem omnibus eveniunt; justis, injustis; mundis, immundis; piis, impiis; summis, infimis.* &c. Et Senec. *ep. 107. ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quò omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est.* vide *infr. § 43.* vel etiam ità sunt æqualiter proportione, non Arithmeticâ, sed Geometricâ distributa, ut unicuique id quod est ipsi congruum maximè & consentaneum attribuatur. ut *l. 5. § 30.* & *infr. § 7.*

§ 7. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ ἐνοδοῦσα] Sufficit hoc naturæ sive creaturæ cuique, si munus sibi proprium ac peculiare exequatur, bonum sibi congruum & consentaneum assequatur. Siquidem, ut philosophus, *ethic. Eudem. l. 1. c. 8.* Τὸ φύσει πάντα τὰ ὄντα ἐφίεσθαι ἐνδς πινὸς ἀγαθοῦ, ἐκ ἀληθές. ἕκαστον γὰρ ἰδίου ἀγαθοῦ ἐφίεται. & in hoc igitur acquiescit.

Φύσις ἢ λογικὴ ἐνοδοῖ] Ità natura rationalis tunc prosperè agit, cùm munia sibi propria & peculiaria obit, qualia sunt quæ istîc Marcus recenset. Nam ἐνοδία, εὐοδοποιία. Hesych. vide *l. 5. § 14, 34.* pro eo autem quod ἐνοδοῖν Marcus istîc, ἐνοδοῦσα dixit Joannes Apost. *epist. ad Gaium v. 2.* περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

Τὰς ὁρμὰς καὶ ἐγκλίσεις πρὸς ἐφ' ἡμῖν μόνον] Hoc est quod passim inculcat Epictet. *enchir. c. 1, & 2. dissert. l. 1. c. 1.* & 27. & *l. 2. c. 13.* & *l. 3. c. 24.* & *l. 4. c. 1, 4, 10.* alibi. huc autem plurimùm facit, quòd inter alia *l. 4. c. 1.* ἐλεύθερον sive liberum hominem eum definit, ᾧ αἱ ὁρμαὶ ἀνεμπόδιστοι· αἱ ὁρέξεις ἐπιτυγχάνουσαι· αἱ ἐγκλίσεις ἀπεμπτώτοι.

Εἷς] ἷς M. Cas. rectè. ut de natura universali, sive anima universi, cujus portio quædam anima hominis cujusvis est, intelligatur.

Ἴσος καὶ κατ' ἀξίαν τοῦ μεσισμοῦ] ità *supr. § 5.* ἴσαι αἱ ἀποτεμάσεις. Verùm est æqualitas ista, ut Aristoteles loquitur, *Ethic. l. 5. c. 3.* ἡ κατ' ἀξίαν ἢ ἀναλογίαν. in qua τὸ κατ' ἀξίαν cumprimis ratio habetur, τὸ γὰρ δίκαιον ἐν ταῖς διανομαῖς ὁμολογοῦσι πάντες κατ' ἀξίαν τινὰ δεῖν εἶναι. Plato *leg. lib. 6.* Διὸς γὰρ δὴ κρίσις ἥδε. τῷ μὲν μείζονι πλείω, τῷ δ' ἐλάττονι σμικρότερα νέμει, μέτρια δὲ ἑκάστοις πρὸς τὴν αὐτῆς φύσιν ἑκατέρου

Μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἓν ἴσον εὑρήσεις δεῖ πᾶσι, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα. τὸ δὲ πρὸς ἀλήθεια] divulsa vitiatáque ista M. Cas. feliciter, mutatione levissimâ, restituit, legendo, τὰ πάντα τὸδε πρὸς ἀλήθεια τὸ ἐτέρου. Proportionis istius, inquit, æqualitatem deprehendas licet, non si unum aliquod in unoquoque consideres; sed si istius quæque, cum alterius cujusquam affectibus ac dotibus à natura eidem collatis universis simul sumptis contuleris. quod esse proportionis geometricæ monet philosophus *ethic. Nicom. l. 5. c.* & Eudem. *l. 4. c. 2.* ἐν γὰρ τῇ μεσοτητικῇ συμβαίνει καὶ τὸ ὅλον πρὸς τὸ ὅλον, ὃ περιέχει πρὸς ἐκάτερον. Itaque Aug. *de ver. relig. c. 40. Tota simul consideranda sunt, si velimus rectè judicare.* Plinius. *l. 4. ep. 14. Sapiens & subtilis* (rerum æstimator) *debet non diversis conferre diversa, sed singula expendere, nec deterius aliquid putare, quod est in suo genere perfectum.* Ità siquidem unumquodque in suo genere perfectum existere patefiet, nec muscæ aut culici magìs quicquam deesse, quod ad muscæ culicisve naturam ac constitutionem pertineat, quàm

elephanti

elephanti aut leoni: verúmque deprehendetur Plinianum illud, *l.* 11. *c.* 2. *Rerum naturam nusquam magis, quàm in minimis, totum esse.* Siquidem de cunctis naturæ operibus dici potest quod de partibus humani corporis Hippocrat. *de loc. in hom.* Τὸ σῶμα τὸ σμικρότατον πάντα ἔχει, ὅσα περ καὶ τὸ μέγιστον. & rursus: ἐν τῷ σμικροτάτῳ πάντ' ἔνι τὰ μέρεα. In hanc mentem Galenus, *de usu part. l.* 17. extremo, ubi insignissimum illud summéque mirandum prædicaverat artificium, quod in humani corporis fabrica deprehenditur, Ἐναργῆ, inquit, τὰ τῆς φύσεως ὅτι καὶ πάντα τὰ ζῶα. μὴ γὰρ δὴ καθ' ἄνθρωπον μόνον ἐπισκόπει τὸν σοφώτατον τέχνων, ὅσων ὁ περίβλεπτος ἐξευρήκατο λόγος, ἀλλ' ὅπερ ἐν ἰδίοις ἕκαστον ζῶον, ἴσθι ἐνδείξεσθαι σοφίαν τινὰ ἄμα καὶ τέχνην τῷ δημιουργῷ· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ σμικρότερον, πολὺ μᾶλλον τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασκευάζοντες οἱ μικρῶν ὄντων δημιουργοί. Cui concinit & Plinius loco suprà memorato: *Restant*, inquit, *immensæ subtilitatis animalcula, nusquam alibi spectatiore naturæ rerum artificio.* In culice hic instat, in pulice ille; videri dignissimus uterque: quibus & ex Plutarcho *de solert. animal.* formicam licet adjungas. ὁ δὲν ὅτι μικρὸν ἡ φύσις ἔχει μεῖζον καὶ καλλίονων κάτοπτρον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν σαφεῖ καθαρᾷ πάσης ἔνεστιν ἀρετῆς ἔμφασις. Quin & Tertull. *de anima c.* 10. *Hoc magis credas, si Deum recogites tantum artificem in modicis, quantum & in maximis.* Eundem vide sis *adv. Marcion. lib.* 1. *c.* 13, & 14. Ambr. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Mirabilis igitur natura in maximis: mirabilis etiam in minimis. Sicut enim non minùs plana camporum, quàm montium alta miramur; nec plus altitudinem cedri stupemus, quam vitis aut oleæ brevis facunditatem: ità non amplius miror elephantum, quia procerus est, quàm murem, quia terribilis elephanto est. est enim donata prærogativa quædam singulis creaturis, ut quibusdam privilegiis propriis fulciantur.* Autor denique *quæstionum Vet. ac Nov. Test.* quæ Augustini nomine prostant, *quæst.* 123. *An quia præstantior est homo cæteris animalibus, idcirco illa imperfecta dicenda sunt? aut quia sancti angeli non sunt quod est Deus, imperfecti sunt? absit. omnia enim pro locis & gradibus suis firma & perfecta sunt, ut impleant id ad quod facta sunt.*

§ 8. Ἀναγινώσκειν ἐκ ἔξεστιν] Rectè ista Mer. Casaub. à superioribus, quibus vitiosè cohæserant, separavit; novæq; hinc periochæ initium dedit. vide *lib.* 3. § 14. & *l.* 5. § 5. & *l.* 7. § 67.

Οὐκ ἔξεστι] *non est otium.* Cas. per negotia non licet. vel etiam, *non potes*, non datur. adeò forsan es rudis & illiteratus, ut nec legere quidem queas. quanquam de vita aulica quod sequitur, si ad hanc periochen pertinet, à qua tamen Xyl. Lugd. Cas. ipse sejungunt, illi potiùs interpretationi favere videtur. forsan enim vitam aulicam cauſſantem inducit, quasi per eam Scriptorum evolvendi facultas aut opportunitas negetur. Verùm aliò illud quod sequitur, pertinere videtur.

§ 9. Τὸν ἐν αὐλῇ βίον] vide *l.* 5. §. 16. Flaccus *l.* 1. *epist.* 17.

Rure ego viventem, tu dicis in urbe beatum:
Stultus uterq; locum immeritum causſatur inique.
In culpa est animus, qui se non effugit unquam.

Senec. *ep.* 50. *Dicimus, Non ego ambitiosus sum; sed nemo aliter Romæ potest vivere. non ego sumptuosus sum, sed urbs ipsa magnas impensas exigit. quid nos decipimus? non est extrinsecùs malum nostrum: intra nos est, in visceribus ipsis sedet.* Et *ep.* 55. *Non multùm ad tranquillitatem locus confert. animus est qui commendat omnia. vidi ego in villa hilari & amœna mœstos; vide in media solitudine occupatis similes.* vide *l.* 4. § 3.

Μηδὲ τὸν σεαυτῆς] quasi dicat, forte tuâ contentus agas. quod Apost. ad *Philipp. c.* 4. *v.* 11. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι. nam quod Lugd. exhibet, μηδὲ σὺ ἑαυτῆς, nec nauci est.

§ 10. Ἐπιλυπεῖς πε ἑαυτῆς] *pœnitentia*, inquit, *est sui ipsius reprehensio.* vide *l.* 12. § 16. ubi non reprehensio sui tantùm, sed condemnatio etiam dicitur. Ex Gallo Asinio, & Largio Licinio, Gellius *noct. Attic. lib.* 17. *cap.* 1. *Pœnitere tum dicere solemus, cùm quæ ipsi fecimus, aut quæ de nostra voluntate nostroque consilio facta, ea nobis pòst incipiunt displicere, sententiámque in eis nostram demutamus.* Plut. *de tranq.* ex Euripid. *Orest.* & Stob. *tom.* 2. *tit.* 24.

Ἡ σύνεσις ὅτι σύνοιδε δεινὰ εἰργασμένῳ,
ᾗ ἕλκει ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ πῶς μεταμέλεται, αἱμάσσουσα δὴ καὶ γλύφουσα ἐναπολήγει· τὰς μὲν γὰρ ἄλλας ἀναιρεῖ λύπας ὁ λόγος· πῶς δ' ὑστάτοισι αὐτὰς ἐργάζεται δακνομόλιν σοὶ αἰσχύνη τῆς ψυχῆς, καὶ κολαζομένῳ ὑφ' αὑτῆς· ὡς γὰρ οἱ ῥιγῶντες, ἢ ἱστάλοις ἢ πυρετοῖς δακνάμενοι [δακναόμενοι Gesner. sed ità Galen *de affect. dign. & cur. c.* 6. πυρετοῖ δακνάμενοι.] τῷ ταῦτα πάσχοντων ἔξωθεν τὸ σῶμα ἢ χρῦς μᾶλλον ἐπιχλαῦνται, καὶ κάκιον ἔχουσιν· ὅτως ἀληθεστέρας ἔχει τὰ τυχεῖ τὰς λύπας, ὥσπερ ἔξωθεν ὑπορεομένας· τὸ γὰρ,

Οὐκ ἐμοὶ τ' ἄλλος ἐπαίτιος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός,

[ἄλλων vulg. perperam] ὑπορρωδούμενον· τοῖς ἁμαρτανομένοις ἔνδοθεν ἐξ αὐτοῦ, βαρύτερον τοιεῖ τῷ αἰσχρῷ τὸ ἀλγεινόν.

Ὡς χρήσιμόν τι μεταμέλεσθαι] Est tamen pœnitentia reprehensio sui, tam de malo admisso, quàm de bono omisso. Verùm ad Marci propositum, membrum alterum suffecerat.

Ἀγαθὸν χρήσιμόν τι] Stoicum hoc dogma, nihil utile nisi quod bonum & honestum. aërt. *l.* 7. *Zenon.* & Stob. *tom.* 1. *lib.* 2. *tit.* 4. § 8. Πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον ἐστὶ, καὶ λυσιτελές· καὶ χρήσιμον. χρήσιμον, ὅτι χρείαν ὠφελείας παρέχεται. sive, ὅτι ἐν τῇ χρείᾳ ὠφέλιμον. Socrates apud Platon. *polit.*

lit. l. 5. Καλλιστα γὰρ δὴ τοῦτο ἡμῖν λέγεται καὶ λελέξεται, ὅτι τὸ μὲν ὠφέλιμον καλὸν· τὸ δὲ βλαβερὸν αἰσχρόν. Idémque in *Alcib.* 1. Τὰ μὲν δίκαια, καλά· τὰ δὲ καλὰ, ἀγαθά· τὰ δὲ ἀγαθὰ συμφέροντα· τὰ δίκαια ἄρα συμφέροντα ἐστίν. Cicer. *Offic. l.* 2. § 9, 10. *Summâ quidem autoritate philosophi, quicquid justum sit, id etiam utile esse censent: itémque quod honestum, idem esse justum. ex quo efficitur, ut, quicquid honestum sit, idem sit utile. in quo verbo ipsa consuetudo defiexit de via; sensimque eò deducta est, ut honestatem ab utilitate secerneret, & constitueret honestum aliquod, quod utile non esset: quâ nulla pernicies major hominum vitæ potuit afferri.* vide tamen hac de re porticûs argutiolas, *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 45.

Μεταπείσειν ὅτι τῷ ἡδονὴν μὴ παρεκτὸν εἶναι] indè probare vult voluptatem nec bonum esse, nec utile; quòd probus nemo de voluptate ulla neglecta omissáve, pœnitentiâ tangatur: sicut *l.* 5. § 15. idem indè concludit, quòd eandem despexisse ac spreviſſe laudi sæpe atque decori habeatur.

§ 11. Τῶν τί δοκεῖν] vide *ad l.* 3. § 11.

§ 12. Ὅταν ὀξύνωσιν] vide *ad l.* 5. § 1.

Κατὰ τὸν ἀνθρωπικὸν φύσιν] Cicer. *de fin. lib.* 5. *Apparet nos ad agendum esse natos. Itaque appetit animus semper aliquid agere. Ibid.*

Καὶ ἐν τῷ ἔργῳ δοκεῖ τὸ ἀγαθὸν ἡδὺ) καὶ εἶναι. Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 7. vide *l.* 9. § 16.

Τὸ δὲ καθ' ὕδωρ κοινὸν καὶ πρὸς ἀλόγων ζώων] Aristot. *ethic. lib.* 1. *c.* 13. tanquam dictum vulgò jactatum refert, ἐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας πρὸς ἀθλίους. *nihil per vitam dimidium distare felices infelicibus. quia nimirum vitæ pars dimidia edormitur.* Ὕπνος γὰρ, ὥσπερ πολύς τις, τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ τοῦ βίου. Aristo apud Plut. *de ign. & aq.* καὶ τὸν ἥμισυν ἡμῶν τοῦ βίου σωλιαιρεῖται χρόνον. Clem. Alex. *pædag. lib.* 2. *c.* 9. *Vitam nobiscum dividit somnus.* Senec. *epist.* 117. & ità, *dimidium ex hoc* (quod videmur vivere) *edormitur.* Idem *ep.* 99. (vide *ad lib.* 4. § 50.) Per somnum ergò nihil felices ab infelicibus distare dicit ex vulgi sententia Aristoteles: at Marcus istìc, nihil homines à jumentis. Siquidem, ἀρχὴ δέ ἐστιν ὁ ὕπνος τῆς ψυχῆς, ἐν ᾧ λήγεται πᾶσα αἴσθησις καὶ φαύλη. Aristot. *ibid.* & *c.* 8. ἐδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖ ὁ καθεύδων. Itaque Plato *leg. l.* 7. Κατὰ μέθης ἐδὲν ὑγιὲς ἄξιος, ἐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῆν. καὶ γὰρ ἀναισθητεῖ ὁ ζῶν, ὥσπερ καὶ ὁ θνήσκων. Eustath. *ad Il.* Ψ'. & Plin. *præfat. hist. nat. Vita profectò vigilia est. Et revera plus vigilare, plus vivere est. Quid enim tam mortis simile quàm forma dormientis aspectus? quid tam vitæ plenum quàm forma vigilantis?* Petr. Chrysolog. *serm.* 24.

Ὁ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ] vide *lib.* 5 § 9. Aristot. *hist. animal. l.* 8. *c.* 1. Τὸ κατὰ φύσιν, ἁπλῶς. & *c.* 2. Περισσοὶς ἑκάστῳ τὸ κατὰ φύσιν.

§ 13. Φυσιολογεῖν. παθολογεῖν, διαλεκτικαὶ ἕξεις] Senec. *epist.* 89. *Philosophiæ tres partes esse dixerunt & maximi & plurimi auctores: moralem, naturalem, & rationalem. prima componit animum; secunda rerum naturam scrutatur: tertia proprietates verborum exigit, & structuram, & argumentationes, nè pro vero falsa surrepant.* His ergò tribus monet uti Marcus, quatenus id commodè potest, ad unumquodque, quod imaginatio suggesserit. At Xyl. ista cum sequentibus conjungit, quasi dixerit Marcus; *Ubi de natura, affectibus, aut aliis rebus differere cum quopiam contigerit,* &c. quam contextûs seriem verba ipsa neutiquam admittunt. Lugd. autem hoc loco periochas ità disposuit, ut Medeæ Absyrtum nobis repræsentare voluisse videatur.

§ 14. Ἢ γὰρ περὶ ἡδονῆς] Lugd. ἢ γάρ. forsan ἢ καί. nam τὸ γὰρ ex proximo membro irrepsisse huc videtur.

Τοιάδε πρὰ δόγματα ἔχων] leg. τοιάδε [γάρ] πρὰ δόγματα ἔχων. Sedi suæ caussali restitutâ & pro verbo substituto participio, orationis serie id poscente. potest & priore loco ὁ γὰρ legi, ut sententia continuetur sic, ὁ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ λύπης &c. ——τοιάδε πρὰ δόγματα ἔχων. *qui enim de voluptate ac dolore, &c. dogmata habet ejusmodi,* esse nimirum ista bona vel mala, non autem adiaphora. Hæc Xyland. cùm non animadverteret à Marci mente istìc plurimum aberravit. De hoc autem subjecto. vide *lib.* 6. § 27. & *l.* 7. § 26, 61. & *supr.* § 1.

Ἀναγκάζεσθαι ὅπως ποιεῖν.] Ità *l.* 10. § 30. βιάζεσθαι. *cogitur facere quod facit.* non à vi aliqua externa, sed à principio interno, falso nimirum dogmate, pravo perversóq; judicio. nec dissimili modo Lucil. apud Varron *orig. Lat. l.* 4.

Vis est vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.

quòd tamen neutiquam spectare cum Dousa censeo versiculum apud Gnomologum illum,

Βίος καλεῖται δ', ὃς βίᾳ πείζεται.

Sive ut Grot. legit,

Βίος κέκληται δ', ὅτι βίᾳ πείζεται.

Vi quia paratur vita, vita dicitur.

vel potiùs,

Vi quia paratur victus, vita dicitur.

Cæterùm dilutè nimis, & præter Marci mentem Xyl. *cogitabo, ità opus esse fieri.* Vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 27, 57. & *l.* 7. § 62, 63. Certè Tertull. *de anim. c.* 16. *Id quod accidit ex serpentis instinctu, exinde inolevisse & coadolevisse in animam, ad instar jam naturalitatis, qui statim in naturæ primordio acciderit.* Et Bernard. *de grat. & lib. arb. Corruit homo de posse non peccare in non posse non peccare, amissâ ex toto consilii libertate. itémque de posse non turbari, in non posse non turbari, amissâ ex toto complaciti libertate.* De populo suo Jeremias *cap.* 13. *v.* 23. *An mutare potest Æthiops cutem*

suam &c.

quam? an pardus poteſt maculas ſuas? ei ſi hoc potuerint, etiam vos poſſetis benè facere, qui malè facere edocti eſtis. Et de Maſſilienſibus ſuis Salvian. *de provid. lib. 6. c. 14. Inveteratâ in nobis malorum omnium labe, aliter jam non vitioſi eſſe non poſſumus, niſi ut omnino non ſimus.*

§ 15. Μίμηπο] Μεμνήσεμαι. Lugd. edit. *cogitato*, Xyl. qui antegreſſis annectit. Sed illud malo. ſicut *lib.* 2. § 4. & *mox* § 16. in priore autem μεμνήσεμαι, ni vitioſum fuerit, tranſitus eſt à perſona ad perſonam. de quo *ad lib.* 6. § 50. diximus.

Ἀιχρὸν ξενίζεδς] Petr. *epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Μὴ ξενίζεδε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει, ὡς ξένε ὑμῖν συμβαίνονδος. Iſocaſius ſub Leone Magno Quæſtor, in judicio cùm ſiſteretur, monenti præfecto, videret quo in ſtatu conſtitutus eſſet, Ὁρῶ, inquit, κἀγὼ ξενίζομαι, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, ἀνθρωπίνας θεωπέδικα συμφορὰς. Zonaras *Annal. tom.* 3. vide *l.* 4. § 29. & *l.* 12. § 1.

Ἐι ἡ συκῆ σῦκα φέρει] Jacob. *epiſt. c.* 3. *v.* 12. Μὴ δύναται συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; Et Dominus Chriſtus, Matth. *c.* 7. *v.* 26. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὰς, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; ὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν, καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. Luc. *c.* 6. *v.* 44. quia nimirum. ἕκαστον καρπὸν ἴδιον φέρει. Moſes *Geneſ. c.* 1. *v.* 11. vide *l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Ὧν δὴ φορές] Quid enim malis moribus in mundo provenit uberius? aut cujuſnam rei, quàm impietatis, improbitatis, impuritatis, pravitatis, feracior eſt orbis univerſus? Plaut *Trinum.* 1. 1.

——*mores mali*
Quaſi herba irrigua, ſuccrevere uberrimè.
Neque quicquam vile nunc eſt, niſi mores mali:
Eorum liceat meſſem metere maximam.

Flaccus *l.* 1. *epiſt.* 2.

Seditione, dolis, ſcelere, atque libidine, & ira
Iliacos intra muros peccatur & extra.

Juven. *ſat* 13.

Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, & partos gladio vel pyxide nummos?

Vide in ſacra pagina ſanctorum querelas, *Pſal.* 12. & 14. Jer. *c.* 9. Mich. *c.* 7. &c. Itaque Syneſ. *de providen.* 1. Ἔν γε τῷ τόπῳ τῷδε τῶν κακῶν, ὃ θαυμαστὸν εἶδε κακὸν, ἀλλὰ θαυμαστὸν, εἴπερ ἐν μὴ τοιούτῳ ἐνταῦθα· τοῦτο γὰρ μίσους ἐν ἀλλοτείῳ. quomodo Diodor. Sicul. *l.* 18. παράδοξόν ὄντως. οὐκ οἰκείαν τινὰ παράλογον, ἀλλ' οἰκείαν μὲν οὖσαν τὸ γινόμενον ἀνέλπιστον. Et Juvenal. *ſat.* prænotatâ:

Exigitur ſanctumque virum ſi cernis, bicornbri
Hoc monſtrum puero, & miranti jam ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœta comparo mulæ.
Rari quippe boni vix ſunt numero totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ubi pro *miranti*, quidam *mirandis* legi volunt; ego (ſi quid mutandum fuerit) mutatione leviori *liranti* malim. Varro *de re ruſtic. lib.* 1. *c.* 29. *Tertiò cum arant jacto ſemine, boves lirare dicuntur*; id eſt, *cùm tabellis additis ad vomerem, ſimul & ſatum frumentum operiunt in porcis, & ſulcant foſſas, quò pluviæ aqua delabatur.* vide & Plin. *hiſt. nat. l.* 18. *c.* 20.

§ 16. Τὰ μεταδέδς] *animi ſententiam mutare.* Ità Epictetus *diſſert. l.* 2. *c.* 15. homini ad ſe inediâ tollendum mente obſirmato, Ἐι μὲν ἀρδῶς ἔχειναι, ἰδοὺ σωπεγῶμεν· εἰ δ' ἀλόγως ἔχειναι, μεταδῶ. Et Gregor. Naz. *ad Epiſcop.* 150. Οὐχ ἡ μετάθεσις τὸ αἰσχρὸν ἔχει· ἀλλ' ἡ τῆς κακῆς πέρσης, τῆς ἀπόλειας. indè Dionyſius Heracleota ὁ μεταθέμενος dictus, ut Laërt. *l.* 5. in Heraclid. & in Zenon. ὁ μεταθέμενος εἰς ἡδονήν. quia nimirum ἄπηχυς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς χρῶμα καὶ ἀπημπεχόμενος, *exutâ virtutis ſtolâ, adverſámq; planè indutus*, à Stoica ſecta jam ſenex ad Epicuream tranſilivit. de quo itaq; feſtivè Timon in *Sillis*;

Ἥλιε δ' ἔχελω δ' ὠίην, νῦν ἄρχεται ἀδύνειν.

Athen. *dipnoſoph. l.* 7. apud quem malè *tranſpoſitorem* vertit Dalechamp. cùm, *immutatum* potiùs reddere debuerit. quod & Caſaub. monuit. *ad Athen. l.* 10. *c.* 10. vide *ad l.* 4. § 12. & *l.* 6. § 21, 29. Cæterùm de vocabulo iſto à ſcrupis calculiſve-luſoriis traducto fuſiùs alibi egimus.

Ἐπεὶς τῷ διορθῶνι ὁμοίως ἐλεύθερόν ἐδι] æquè liberum eſt, inquit, quódque animum ingenuum nihilò magis dedeceat, verum docenti, ubi erraverit quis, obſequi, atque rectæ viæ, ubi eam certo judicio elegerit, conſtanter liberéque inſiſtere. Corrigere nimirum vult abſurdum quorundam errorem, qui *quod ſemel imbiberint, nolint deponere,* (ut Cypr. *l.* 2. *ep.* 1.) *& pervicaciam conſtantiæ loco habentes, rectiora monenti parere ſervile ducunt ac illiberale.* Adverſus cujuſmodi homines ſeſe accingit & Epictetus loco ſuperiùs memorata. Ὅταν ἀκούσωσί τινες τῶν λόγων, ὅτι βέλτιον ἦν δεῖ, καὶ ἡ μὲν προαίρεσις ἐλεύθερον φύσει καὶ ἀνεμπόδιστον. τὰ δ' ἄλλα κωλυτὰ, ἀναγκαῖα, ἀλλότρια, συνταίζασθαι, ὅτι δεῖ πασὶ τοῖς κρείττοσι καὶ αὐτῷ ἐπακολουθεῖν ἐμφρόνως. ἀλλὰ σφῶν τινες ἦν δεῖ τὸ κατευθύνειν. θέλω γὰρ ἦν τινας ἐν σώμασι, ἀλλ' ὡς ὑγιαίνοντας. ἂν δέ μοι ὀρθοπλεῖν τινας ἔχων ἐνδεικνύῃς. καὶ ἀλαζονεύῃ ἐπ' αὐτοῖς, ἐρῶ σοι, ἄνθρωπε, ζήτει τὸν διακρίνοντα. τοῦτο οὐκ ἐπὶ τοῖς, ἀλλ' ἀγνοίᾳ. *Non enim, quia rigidum aliquid, ideo rectum; nec quia ſtupidum eſt, ideo ſanum*; Aug. *de civit. Dei l.* 14. *c.* 10. Verùm pergit Epictetus, & ubi pervicacium quorundam exempla propoſuerat, ἐς οὐκ ἔστι μεταθεῖναι, qui à re

re semel proposita nullâ ratione adduci sese patiantur, ex eis ait tandem se intellexisse, quidnam velit pervulgatum illud, Μαχὸν ὑπὸ πάσαι, ὕπα ῥᾴξαί δεῖ· quod Volph. cur mutandum censeat, nihil video. Mox: Κίκειχα, inquit, ἢ γὰρ οἱ μαντόμενοι. ἀλλ' ἔως βεβαίστερον κείμεθα τὰ ἐκ ὄντα, τοσούτῳ πλείονος ἐλλεῖπει λίσσεσθαι.—ἐκ ἀρκεῖ τὸ κικεικέναι, ἢ τὸ μὴ μεταθέσθαι. ὅτου εἰ μανικοὶ τόνοι, ὄχ ὑγιεινοὶ ἀποθανεῖν θέλω, ἂν με τῶν ἀναγκάσῃς. διὰ τί ἄνθρωπε; τί ἐγίνετο; κίκειχα. ἐσώθην ὅπ ἐκίκειχας ἐμὲ ἀποκτεῖναι. Claudit tandem dissertationem his verbis. Ὥσπερ ἐν τοσούτῳ ἢ ῥᾳθυμηζομένῳ σώματι, ποτὲ μὲν ὑπὸ ταῦτα, ποτὲ δ' ἐπ' ἐκεῖνα ῥέπει τὸ ῥεῦμα· ὕτω ἢ ἀθυμὶς ψυχὴ, ὅσῳ μᾶλλον κλίνῃ, ἄλλον ἔχει. ὅπως ἢ ἢ τὸν ὦ φερομένῃ πρὸς κλίματα τάτῳ ἢ τῇ φορᾷ, τότε γίνεται τὸ κακὸν ἀξύνθετον ἢ ἀθεράπευτον. Itaque Synesius *de regno*: Ὁ δὲ τοῖς ἀνθρωπίνοις ἰσχυρογνώμων, αἰσχρόνοῳ ὁμολογίαν ἀγνοίας, ἢ καρδίαν γνῶσιν ὀνειρατοίς, ἀλλὰ θείᾳ λόγῳ ἰατρῶν, ἀλλ' ἀληθῆ ἐν φαίη σοφὸς, ὃν κολάσεως. vide ad *l.* 1. § 16.

Σὺ γὰρ ἐνέργεια χρὴ πῶ σωὶ ὁρμᾶσθ'] Lugd. melius σὴ, & σήν. deesse tamen forsan videatur, ἀρκεῖ σοί, aut tale aliquid. *Sufficit tibi operatio tua juxta animi tui impetum judicium que & mentem ipsam peracta.* verùm distinctio interjecta integram faciet sententiam. lego igitur, σὴ γὰρ ἐνέργεια, χρὴ πῶ σωὶ ὁρμᾶσθ' &c. *tua enim est operatio & ipsa, ut potest intentioni tuæ consentanea.* &c.

§ 17. Εἰ μὲν ἔστι σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς;] Novam hinc periocham orditur & Anglus interpres & editor Lugdunensis. possúntq; revera aliò, quàm quò priora illa, referri. *Si quidem tui, inquit, est arbitrii aliquid facere vel omittere, cur facis quod non probas, sive in quo non acquiescis? sin alieni*, non tui, est, *de aliis, sive Deis, sive atomis*, hoc est, rerum principiis juxta Democritum & Epicurum *fruſtrà quereris*: fruſtrà autem facere aliquid, insipientis, cum illis litigare, etiam insanientis vide *l.* 4 § 3. & *l.* 12. § 12, 24.

§ 18. Ἔξω τῆ κόσμῳ τὸ ἀποθανὸν ὑπίπτει] Lucret. *l.* 3.

Cedit enim rerum novitate extrusa vetustas
Semper: & ex aliis aliud reparare necesse est.
Nec quidquam in hâc arâ relinquit, nec tartara decidit atra.

Pythagoras apud Naſonem *Metam. l.* 15.

Non perit in tanto quidquam, mihi credite, mundo,
Sed variat mutatque vices: nascique vocatur,
Incipere esse aliud, quam quod fuit ante; morique
Desinere illud idem ——

Ennius Epicharmo de Terra apud Varron *de ling. Lat. l.* 4. § 8.

Quæ delit, illa capit, neque dispendi facit ullum.

Pacuvius *Chryse*, de Æthere;

——omnia is animat, format, auget, alit, creat,
Sepelit, recipitque in se omnia.

Maro itidem *Georg. l.* 4.

Scilicet huc redit deinde, ac resoluta referri
Omnia: nec morti esse locum: sed viva volare
Sideris in numerum, atq; alto succedere cœlo.

Ubi Servius: *Dissolvi cuncta & redire rursus in originem suam. nec morti, i. e. perditioni locum esse. nihil est enim, quod perire funditus possit, cùm sit* τὸ πᾶν. *i. e. omne, in quod redeunt universa resoluta. res autem hæc quæ mors vocatur, non est mors; quippe quæ nihil perire faciat; sed resolutio.* Et Macrob. *in somn. l.* 2. *c.* 12. *Constat secundum veræ rationis assertionem, quam nec Virgilius ignoravit, nihil intra vivum mundum perire, sed eorum quæ interire videntur, solam mutari speciem: & illud in originem suam, atque in ipsa elementa remeare, quod tale, quale fuit, esse desierit.* Senec. *ep.* 36. *Cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt, & in rerum naturam, ex qua prodierunt ac mox processura sunt, recondantur, consumi. desinunt ista, non pereunt.* & mox: *Observa orbem rerum in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, sed vicibus descendere ac resurgere. æstas abit, sed alter annus illam adduxit: hyems cecidit; referent illam sui menses: solem nox obruit, sed ipsam statim dies agitat. stellarum iste decursus, quicquid præterierit, repetit. pars cæli levatur assidue, pars mergitur.* Et *quæst. nat. l.* 3. *c.* 9. *Nihil deficit, quod in se redit.* Et *de benef. l.* 5. *c.* 8. *Rerum natura nihil dicitur perdere, quia quicquid illi avellitur, ad illam redit: nec perire quicquam potest, quod quo excidat non habet, sed eodem revolvitur, unde decidit.* Tatian. denique *adv. Græc.* Ὥσπερ ἓν ὧν, πεῖν ἢ γενέσθαι, πῶς ἂν ἐγένετο, μόνον ἢ ἐν ὑποστάσει τῆς σαρκικῆς ὕλης ὑπῆρχον· γεγονὸς ἢ, ὁ μὴ πάλαι, διὰ τῆς γενέσεως, τὸ εἶδος πεπίεσται· τὸν αὐτὸν τρόπον, ὁ ῥωμαῖος, καὶ διὰ θανάτου μηκέτ' ὢν, αὖθις τε μηκέτ' ὁρώμενος, ἔσεται πάλιν. ὥσπερ μὴ πάλαι γεγονὼς, εἶτα γενόμενος· κἂν πῦρ ἐξαναίσῃ πᾶν τὸ σαρκίον, ἐξαμαυθῆσαι πῶ ὕλαι, ὁ κόσμος καχώρησεν· κἂν ἐν ποταμοῖς, κἂν θαλάσσαις ἐκβαπτισθῇ, κἂν ὑπὸ θηρίων διαπαρθῇ, τεμείοις ἐναπέκειται πλείοις λαστοῦ. quæ verba perperam distincta interpres pessimè accepit. vide *l.* 4 § 4, 5, 33, 46. & *l.* 5. § 4 & *infr.* § 50.

Διαλύεται εἰς τὰ ἴδια] Lucret. *l.* 1.

Huc accedit, ut quæque in sua corpora rursus
Dissolvat natura, neque ad nihilum interimat res.

Senec *ep.* 71. *Quicquid est, non erit: nec peribit, sed dissolvetur nobis solvi, perire est. proximo enim continemur; ad ulteriora non prospicit meus hebes.* vide *l.* 9. § 33.

Καὶ αὐτὰ ἢ μεταβάλλει Naſo *Met. l.* 15.

——omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipsa cadunt, resolutaque tellus
In liquidas rarescit aquas: tenuantur in auras,
Atrisque humor habet: dempto quoque pondere rursus

In

Ex ipsorum ore tenui simus emicat ignis.
Inde retro redeunt: idemque retexitur ordo.
Ignis enim densum fugiens, rarissimus in aera transit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.

Vide *l.* 4. § 40.

§ 19. Καὶ ὁ ἥλιος ἐρεῖ, σοὶς τί ἔργον γέγονα] ita Bas. at Lugd. ἐρεῖ σοὶς τί ἔργον γέγονε. *potest dicere cujus rei causâ factus est.* Xyl. *de se dicet, alicujus gratiæ factus sum* Casaub. quid si legas, καὶ ὁ ἥλιος ἆρα σοὶς τί γέγονε. *etiam-ne soli utique alicujus gratiâ extitit.*

Καὶ οἱ λοιποὶ θεοί] Sidera nimirum, quæ animata esse putabant, & Deorum loco habebant. vide *l.* 9. § 35. & *l.* 12. § 28. Ità & sapientes Ægyptii, θεὸς εἷς ἥλιος καὶ σελήνη. Laërt. *proœm.* & Pythagoras, ἥλιόν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας, εἶναι θεούς. Idem *l.* 8. De sole Heraclit. *ad Hermodor. ep.* 1. Λίθοι, θεῶν μάρτυρες; ἔγωγε δεῖ μάρτυρεῖν, εἶπε ἥλιος. νὴ αὐτὸν καὶ ἡμεῖς μάρτυρες· γῆ ὅλη καρποφοροῦσα μάρτυς· σελήνης ὁ κύκλος, ἑκάστη ἔργα ἐφημέρου μαρτυρία. Imò testimonium perhibent ista omnia solis conditori, non soli. vide *Psal.* 8. *v.* 1, 3. & *Psal.* 19. *v.* 1, 2, 6. & *Psal.* 74. *v.* 16, 17. & *Psal.* 104. *v.* 19. & *Act.* c. 14. *v.* 14. Vide tamen, si operæ pretium id videbitur, *de sole* Apostatæ impii Juliani Imperat. *orationem* autore dignam. Plato in *Cratylo*, à Theodoreto adductus *therapeut. l.* 3. Φαίνονταί μοι οἱ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις οἱ θεοὶ τοῖς Ἕλλησι, τέτταρες μόνοι ἡλιοειδεῖς θεοί, ὅσπερ νῦν οἱ πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, καὶ οὐρανόν. ἅπερ ἂν αὐτὰ ὁρῶντες εἶναι δεσμὰ καὶ πλανᾶται, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως, τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς αὐτοὺς ἐπονομάσαι. Clemens item in *protrept.* Οἱ μὲν γὰρ εὐσεβεῖς ἀμοιρεῖν τοῦ ὄντως θείου ἀπαυθάδιστοι, καὶ ὄψει μόνῃ πιστεύοντες, τοῦ αἰσθητοῦ τὰς κινήσεις ὑπεριδόντες, ἐθαύμασάν τε, καὶ ἐξεπλάγησαν, θεοὺς ἐκ τῶν ὧν ὀνομάσαντες τοὺς αἰσθητοὺς· καὶ προσκυνήσαντες ἥλιον, ὡς Ἰνδοὶ καὶ σελήνην, ὡς Φρύγες. &c.

Σὺ δὲ τίς εἶ σὺ; τὸ ἴδιον] vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 9. § 9.

§ 20. Ἡ φύσις ἐσχάτῳ ἐχέτω] *natura finem suum habet in rei uniuscujusque fine.* Casaub. ut σχοινίζειν hîc sit collimare. at Xyl. *consilium inire.* ad Marci mentem propiùs, *rationem habet.* hoc est enim σχοινίζειν Marco ibi: ut *l.* 1. § 9. τὸ σχοινίζειν τὸ εἶλον. vide ibi adnotata. Tertull. *adv. Marc. l.* 2. c. 5. *Universa Deus dispondendo præsciit, & præsciendo disposuit.* Cyprian. *epist.* 3. ubi Domini Servatoris illud ex Matth. c. 10. *v.* 29. laudàsset. nec passerculum quidem, qui assario dimidio veneat, citrà Dei nutum ad terram decidere. *Cùm Christus nec minima fieri sine voluntate Dei dicat; existimat aliquis & summa & magna, aut non sciente, aut non permittente, in Ecclesia Dei fieri?* Trithem. *ad Cæsar. quæst.* 8. *Magna divinæ providentiæ commendatio, quæ non solùm hominum curam habet, sed avium quoque minutarum.* Hieron. quidem *in Abacuc.* c. 1. *v.* 14. *Sicut in hominibus etiam per singulos Dei currit providentia; sic in cæteris animalibus generalem quidem dispositionem & cursum cujusque rerum intelligere possumus.* v. g. *quomodo nascantur pisces multitudo & vivant in aquis, quomodo reptilia & quadrupedia oriantur in terra, & quibus alantur cibis? Cæterùm ridiculum est ad hoc Dei dedecere majestatem, ut sciat per momenta singula quot nascantur culices, quotve moriantur; quæ conditor & piscium, & muscarum sit in terra multitudo; oranti pisces in aquam mittant; & qui de numero minorum prædæ cedere debeant. Non simus tam stulti adulatores Dei, ut dum potentiam ejus etiam ad ima detrahimus, in nos ipsos injuriosi simus, eandem rationabilium quam irrationalium providentiam esse dicentes.* At Bernard. *de grat. & lib. arb. Attingit illa* (sapientia divina) *a fine ad finem: hoc est, à maximo angelo usque ad minimum vermiculum: ab ortu creaturæ usque ad finem destinatum à creatore, sive in quem urget natura, sive quem accelerat causa, sive quem concedit gratia; dum nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti præordinet providentiâ. Attingit autem, non quidem mobili discursione, vel subjectæ creaturæ quasi officiali administratione, sed substantiali quadam & ubique præsenti fortitudine, quâ utique universa potentissimè movet, ordinat, administrat.* Adjici poterat quod de *capillis numeratis*, Christus, Matth. c. 10. *v.* 30. de *folio ab arbore cadente.* Bern. *conc. solen.* 8, & 99. Trithem. *ubi suprà.* vide *ad l.* 7. § 31. Senec. *quæst. natur. l.* 3. c. 29. *Sive anima est mundus, sive corpus; naturâ gubernante, ut arbores, ut sata, ab initio ejus usque ad exitum, quidquid facere, quidquid pati debeat, inclusum est; ut in semine omnis futuri ratio hominis comprehensa est; totius enim corporis & sequentis ætatis in parvo occultoque lineamenta sunt. Sic origo mundi, non minùs solem & lunam & vices siderum, & animalium ortus, quàm quibus nutrientur terrena, continuit.*

Τῆς ἀπολύξεως] Fuscus apud M. Senecam, *Suasor.* 2. *Statuta nascentibus in finem vitæ dies est. Habebit quisque quantum illi dies primus ascripsit.* L. Senec. *ad Marc.* c. 20. sic *lib.* 6. § 49. ἀφύσεται. & *l.* 12. § 23. ὅσον δέδωκεν. vide *l.* 2. § 4.

Ὡς ὁ ἀναβαλλόμενος τὴν σφαῖραν] Sejungunt ista à superioribus G. Xyl & M. Casaub. mihi continuanda prorsus videntur. quemadmodum, inquit, qui pilam mittit rationem apud se habet, non tantùm quomodo motus ille ineatur, sed quâ feratur, & quo loco terminetur; sive quâ permeet pila, quò pertingat, ubi cadat; ad eundem modum natura consilium iniit, non de ortu tantùm, sed de obitu etiam, ac progressu cujusq. rei. Plautus alio, nec ab

hoc

tamen prorsùs abhorrenti, ſenſu, Captiv. *prolog.* *Enimverò Di nos quaſi pilas homines habent.*

Τί ἂν ἀγαθὸν τῇ σφαιρίῳ] vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

Τῇ πεμφόλυγι] Notum eſt proverbium, *Homo bulla.* quod Varro retulit, *præfat. in libr. de re ruſt.* Apud Lucianum Charon Mercurio; ἐθέλω γάρ σοι ἀπὸν φράσαι ἐνθυμοῦμαί μοι ἔδοξαν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ βίος ἅπας αὐτῶν ἤδη ποτὲ πεμφόλυγας ἐν ὕδατι ἐθέλουσι, ταῦτ' κρατῶ πνι καταβάλοντι ἀνίσα-μάτας; τὰς φυσαλίδας λέγω, ἃς ὅταν σωαγήρεται ὁ ἀφρός; ἐκείναν πίνυ αἱ μὲν πνες μικραὶ ἦσι, καὶ αὐτίκα ἐκραγῶσι ἀπισβησι, αἱ δ' ἐπὶ πλέον διαρκῶσι, καὶ θεωμένων αὐτὰς πᾶν ἄλλων αὖται ὑπερφυσάωσι, ὡς μέγιστον ὄγκον αἴρνται, ἕνια μέντοι κἀκεῖναι πάντως ὀξυῤῥάγκασι ποτ' ἐκ δίον τι ἄλλως γινίζ. τοῦτό ὅτιν ὁ ἄνθρωπων βίος· ἄπαντες ὑπὸ πνδίμων ἐμπιφυσικῶσι, ὁτὲ μὲν μείζους, ὁτὲ δ' ἐλάττους· καὶ ὀλίγου μὲν ὀλιγοχρόνιον ἔχυσι καὶ ἀνώμοεον τὸ φύσημα, ὁτὲ δ' ἅμα τῷ ζωπῆναι ἐπαύσατο· πᾶσι δ' ἂν ἀπορράγνυσθαι ἀναγκαῖον.

Ἐπὶ λύχνου] Senec. *epiſt.* 41. *Rogo, non ſtultiſſimum dicas, ſi quis exiſtimet lucernæ pejus eſſe cùm extincta eſt, quam antequam accenderetur?* *Nos quoque accendimur & extinguimur: medio illo tempore aliquid patimur. utrinque vero alta ſecuritas eſt. quid refert utrùm non incipias, an deſinas? utriuſque rei hic eſt effectus, non eſſe.*

§ 21. Ἐκτρέψον] ἔτρεψον Lugd. edit. unde *annot.* Στρέψον. *convertito te.* Omnino præter Marci mentem. Qui vult non ut ipſe convertat quis; ſed ut illud potiùs, in quo cogitationes defixas habet, non tam *convertat*, aut *circum vertat*, ut Caſ. quàm *invertat*, quò naturam ejus penitùs introſpiciat & perſpectam habeat. Ariſtophan.

Ἐκτρέψον ὡς τάχιστα τοὺς σαυτῆς τρόπους

Invertе quam celerrimè mores tuos.

Ubi *Schol.* ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν ῥυπωμένων ἱματίων καὶ ἐκτρεφομένων. ἐκτρέψαι δ' ἱμάτιον, τὸ ἀλλάξαι τὸ ἔσω μέρος ἔξω. Eadem & Suidas. vide *l.* 3. § 11. Verùm ibi de re quavis, iſtic de corpore humano, ipſóque cumprimis cujuſque proprio agere videtur. Boëth. *conſol. lib.* 3. *c.* 8. *Quòd ſi, ut Ariſtoteles ait, Lynceus oculis homines uteretur. ut eorum viſus obſtantia penetraret, nonne introſpectis viſceribus, illud Alcibiadis ſuperficie tenus pulcerrimum corpus, turpiſſimum videretur? igitur te pulcrum videri non tua natura, ſed oculorum ſpectantium reddit infirmitas. qui nimirum, ſi interiora intueri valerent, aliter plane cenſerent.* Alluſit ad vulpis maximè morem de qua Plut. in *Collat. aquat. & terreſtr.* Ἡ δ' ἀλώπηξ ἀλῶσα, ἐνδὺς ἐκτρίπτου πόρνις χὸ δ' ἐστησίας καὶ ὑγιέστατα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τρίφειν, ὥστε, ὅτ' ἐντὸς ἐκτὸς γένοιτο, δυσκρίβειν τὸ ἀγνώσιον. quanquam de ſcolopendra idem refert autor idem *de ſera vindicta.*

Τύπτει ἐνάγκασον ἐκτρέπεσθαι τὰ ἐντὸς ἔξω τῆς ψυχῆς, ἰλυσπωμένης περὶ φύσιν, καὶ ἅμα καμπτομένης, ἅπερ αἱ θαλάτται σκολόπενδραι, καταπλάσσει τὸ ἄγνωσον. ἐκτρέπειν ἑαυτόν. idem vult nos mente ac cogitatione facere, cùm ad corpus animum adjecerimus.

Πορρεῦσαι] vitioſum videtur. forſan ἀποπνεῦσαι fuerat. ut *l.* 9. *c.* 2. ἀποπνεῦσαι. corpus, inquit, conſidera, quale fiat, vel morbo languidum, vel ſenectute emarcidum, vel ab anima jam derelictum.

Βραχύβιον ἢ καὶ ἐπιπωλῶν] Annotator Lugd. quo codice uſus, neſcio. βραχὺς ὁ βίος καὶ ὁ ἐπιπωλῶν &c. ſed fortè, inquit, βραχύβιον· quæ Marci vox eſt. Certè ſiqua exemplaria eam lectionem adfirmarent, legerem libens, βραχὺς ὁ βίος. βραχύβιον ἢ καὶ ὁ ἐπιπωλῶν, &c. vide *lib.* 4. § 16, & 33. & *l.* 7. § 5.

Ἐν γωνίᾳ] vide *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3.

Ἡ γῆ σιγμή] vide *l.* 4. § 3.

§ 22. Περιοχή] Poteſt hæc perioche non uno modo intelligi. Poteſt enim ſumi quaſi moneat Marcus, quodnam debeat eſſe τῆς περιοχῆς ſive ὑποστάσεως, ut *lib.* 4. § 26. loquitur, i. e. conſiderationis ſubjectum: idq; quotuplex eſſe velit: Nimirum vel ſubjectæ rei cujuſq; materiam, nè plurſs eam quis quàm par eſt faciat: (vide *l.* 5. § 10.) vel dogma ac decretum ſuum, ut ſit rationi rectæ conſentaneum. (vide *lib.* 7. § 2. & *ſupr.* § 1.) vel actionem ſuam, ut utriq; illi reſpondeat. (vide *l.* 6. § 22.) vel vocabuli ſignificationem: ubi dicentem attendere oportebit. (vide *l.* 7. § 4. & *l.* 10. § 8.) atq; huc inclinare videtur Xyl. nec abſcedit Caſ. Verùm poteſt & in aliam, quam mox dabimus, mentem ſumi. Lugd Editor ad tria membra reſtringit, dum τὸ ὑποκείμενον δόγμα conjungit, vertitque *ſubjectæ opinioni.* de diſtinctione accedo, quia disjunctivam Marcus τῷ ὑποκειμένῳ non præfixit. Verùm cequid ibi vult *opinio ſubjecta?* Verto itaque, *adverte*, vel *attende, præſenti, aut decreto, aut nebuli, aut ſignificato.* Τὸ ὑποκείμενον, *præſens, quod adeſt.* Polyb. *l.* 3. Πῶς δ' ἂν εὐθέως τις ὑποκειμένοις, τοὺς βιαζομένους τοὺς ὑπὸ περιόντας, καὶ διαφυλάξοντας τοὺς καταπίπτοντας, παρέξοιμι δικαίως, οἱ μηδὲν οἰκεῖον τῆς τῶν πραγμάτων ἀεὶ ἐκβάσεως ὑπομένοντες. qui præſentibus acquieſcit. τὰ ὑποκείμενα τοῖς περιγενόμενοις opponuntur. Plutarch. *Publicol. collat. cum Solon.* Δεῖ δ' ἐκ τοὺς τῶν ὑποκειμένων καιροὺς τὰς ἐκβάσεις διορᾶν. *Sunt res ex temporibus præſentibus perpendendæ.* ſic *l.* 6. § 4. πάντα τὰ ὑποκείμενα. *præſentia omnia.* & *l.* 10. § 18. ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων. Moner ut ad id quod præ manibus eſt, ſive decretum illud, ſive factum, ſive dictum ſit, animum ſedulò advertamus. ut & *l.* 2. § 5. & *l.* 3. § 12. & *l.* 6. § 32. & *l.* 9. § 6.

Δικαίως τοῖς τε πάσχει] ſeparat iſta à præcedentibus.

dentibus M. Casaub. possunt tamen ad idem argumentum pertinere. Meritò multa pateris, quia ad id quod præ manibus est non attendis, sed de rebus futuris anxius, animique suspensus es, & quod præcipuè te spectat differs. Vide *lib.* 9. § 25. & *lib.* 12. § 1.

Μᾶλλον ἢ δίλει;] Haud integra satis videntur ista; forsan scribendum fuerit [ὅτι] μᾶλλον δὲ &c. ut ratio reddatur, quare tot molestiis conflictetur; quia nimirum sui emendationem de die in diem infrunitus differt. Legi possunt tamen & ἐρωτικῶς πως, [τί] μᾶλλον ἢ &c. quasi dicat. *Cur cras lino die malis bonus fieri, quàm hodie esse?* vide *l.* 2. § 4. Pers. *sat.* 5.

Cras hæc fiet. idem cras fiet. Quid? quasi magnum
Nempe diem donas. Sed cùm lux altera venit;
Jam cras hesternum consumpsimus, ecce, aliud cras
Egerit hos annos, & semper paulùm erit ultrà.

Naso *remed. l.* 1.

Sed propera, nec te venturæ differ in horas:
Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.

Nam quod sequitur,

Dicimus assiduè, cras quoque fiet idem;

non de instituti mutatione in meliùs; quod Casaub. *in Persium*, sensisse videtur, dum memoriâ filius codicem non consulit; sed de perseverantia in cœpta vitæ mollioris ac dulcioris usura dictum est. Petron. Arb. *satyr. Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.* Quod tamen eruditissimus ille vir, etiam cum duplici negatione exhibet; *Quod hodie non est, cras non erit.* Certè quod Naso suprà verbo monuerat, idem fusiùs Epictet. *dissert. l.* 4. 12. ὅτι παρὰ τὸ σήμερον ἀμαρτήσειν, εἰς τὰλλα χρήσειν ἀνάγκη σοι τὰ φεύγοντα ἔχειν. σεῦτον μὲν, τὸ χαλεπώτατον, ἔθος τὸ μὴ φροντίζειν ἐγγίνεται. εἶτα ἔθος τὸ ἀναβάλλεσθαι πρὸ φροντίδος, ἀεὶ δ' εἰς ἄλλον καὶ ἄλλον χρόνον ἀπωθεῖν, (ità Casaub. restituit quod πρώθει legebatur) ὑπὸ τοῦ ἀναιδῆ τὸ εὑρεῖν, τὸ ἐνοχλητικὸν. εἰ μὲν γὰρ λυπηλὸς ἦν ὁ ἐφέδριός ἐστιν, ἦν παντελὴς ἀπόστασις αὐτοῦ ἐξ λυπηλείας· εἰ δ' ἦν λυπηλὸς, πῶς ἐγὼ διμοιρῶ πρὸς τὸν φροντίδος χρόνον φυλάσσειν; Verùm Marci verbis gemina prorsus sunt, & ad ea fortean respexit etiam, quæ in fine dissertationis illius Epictetus disceptat. πρὸς δ' ὅταν εἴπῃς, ἀπ' ἀύριον φροντίζω, ἴδε ἐπὶ τῶν τοιούτων λέγεις, σήμερον ἔσομαι ἀναίσχυντος, ἄκαιρος, παντὶ, ἐπ' ἄλλοις ἔσῃ τὸ λυπεῖν με· ὀφείλω σήμερον, φοβοῦμαι· βλέπε ὅσα κακὰ σεαυτῷ ἐπιτρέπεις. ἀλλ' εἰς ἀύριον καλῶς ἔχει· πόσῳ χρεῖττον, σήμερον; εἰ ἀύριον συμφέρει, πολὺ μᾶλλον σήμερον, ἵνα καὶ ἀύριον δυνηθῇς, καὶ μὴ πάλιν ἀναβολὴν εἰς τὴν πεῖραν. Joan. Chrysostom. *de statuis orat.* 19. Μή μοι λέγε, ὅτι χθὲς μεθύων, καὶ διὰ τοῦτο ἀύριον ἀνέβαλλε. ἃ γὰρ ἀύριον ἐλθόντα λαμβάνει πάλιν. vide ad *l.* 3. § 4, 6.

§ 23. Ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιΐαν] Hoc est, τὸ κοινωνικὸν καὶ ἐνεργητικόν· quod passim inculcat. καὶ γὰρ ἔδειν καρπώσιμα σφόδρα μεγάλα ἂν δυνάιτ' ἄν, ὅταν μὴ τὸ χαρᾷ εἰς ἑτέρους διαδίδωται. Joan. Chrysost. *in ep.* 1. *ad Cor. c.* 10. *v.* 33. *orat.* 25.

Δίχομαι, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἀναίρων] Ità pii passim, Deo adscribunt, quæcunq; ipsis obtigerint, universa. Job. *c.* 1. 21. *Psal.* 18. *v.* 39, 40. & *Psal.* 44. *v.* 1, 8. vide *l.* 12. § 36.

Ἀφ' ἧς πάντα] Ità *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Omnia à Deo sunt.* vide & *Thren. c.* 3. *v.* 37, 38. & Marc. *l.* 2. § 3. & *l.* 4. § 23, 33. & *infr.* § 27.

§ 24. Ὁ τότος τοῦ σαίνεται] vilitatem rerum humanarum externarúmq; omnium, de materiæ, ex qua consistit, nobilitate perspiciendam proponit. (quod idem agit & *l.* 5. § 10. & *l.* 6. § 13. & *l.* 9. § 14.) Ilia sanè eadem, πίσσα πᾶν μέρος τῆς ζύης, καὶ πᾶν ἐναπόκειται, malim ad priora de *lotione*, cum G. Xyland. & M. Casaub. referre, quàm periochæ sequenti cum Cl. Salmas. connectere. Senec. *epist.* 107. *Eadem vitæ conditio est, quæ balnei.* Sed aliò ille respexit, quàm Marcus istic. vide *ad* § 43.

§ 25. Λύκιλλα Οὐῆρος· εἶτα Λύκιλλα] Rectè distinxit ista, prius confusa, explicavitq;, à Xylandro parùm intellecta, Cl. Salmasius *ad Capitol. Marc. Lucilla*, inquit, *Verum extulit. post & ipsa fatis concessit.* Itaq; in singulis subaudienda verba illa ἐξήνεγκε & ἐξηνέγκατο. *Lucilla* Marci filia L. Vero imperii consorti nuptui data, eidémque superstes. Capitol. *Ver.*

Σίκυνδα Μάξιμον] de quo *l.* 1. § 15.

Ἐπιτύγχανον Διέτιμον] *Epitynchani* nomen ex inscriptionibus sepulcralibus Salmas. *ibidem* exhiber. Verùm quis iste *Epitynchanus*, vel *Dietimus*, cui is supervixerit, & successerit, nescire me fateor. *Dietimi* tamen ut Adriano superstitis mentio fit rursus, *infr.* § 37.

Φαυστῖναν Ἀντωνίνου] Ἀντωνίνου Φαυστῖναν. Salm. *Annia Faustina Antonini Pii uxor.* Capitol. *Pio.*

Κέλερ Ἀθηναῖον] *Caninius Celer* orator sive Rhetor quem & Marcus & Lucius audiêrant. Capitol. *Mar.* & *Ver.* ab Adriano forsan eidem in disciplinam traditi. Nam quòd Mauss. in *dissert. critic.* quam Harpocrationi à se edito attexuit, *Caninium* & *Celerem*, quasi duos, recenset, quorum Marcus Caninius alter sit dictus, neminem (puto) σύμφημον habet. post illa verò, εἶτα Κέλερ, subjungi postulat idem Salmas. πισσὰ πάντα quod suo loco motum fuerat.

Δειμεῖς] *eugeri.* Xyl. sed & Casaub. qui tamen de ingenii acumine exposuerat, aptiùs *lib.* 5. § 5. vide *ibi adnotata.* & *ad l.* 6. § 44.

Χιάρακ] depravatum opinor forsan Ἱέρακ fuit. *Hieracis* certè apud Stobæum reperiuntur fragmenta ex *lib. de justitia.* vel χάρακ etiam, siquidem

Charax

Charax Philosophus Pergamenus Suidæ memoratur. & Lugd. edit. Χάρης habet.

Δημήτριος ὁ Πλατωνικὸς] *Phalereum*, puto, vult è familia Platonica, Theophrasti auditorem; de quo Laërt. *l.* 5. Suidas, Marc. ipse *l.* 9. § 29. quanquam potest etiam *Demetrius* Byzantinus Peripateticus, cujus & Laërtius *ibidem* meminit, Marco dictus intelligi. Verùm illum potiùs existimem designatum, quia inter homines acuminis & subtilitatis laude insignes hic à Marco proferatur. De eodem autem Cicero *offic. l.* 1. *Demetrius Phalereus in hoc numero haberi potest, disputator subtilis, orator parùm vehemens, sed dulcis; ut Theophrasti discipulum possis agnoscere.* Itaque de eodem idem in *Bruto* § 37. *delectabat magis Athenienses quàm inflammabat, & suavis maluit videri quàm gravis; sed suavitate eâ quâ perfunderet animos, non quâ perfringeret.* Eandémque illi suavitatis laudem tribuit in *oratore.* § 92.

Εὐδαίμων] *Eudæmon* inter Astrologos celebriores recensetur à Vitruvio. *l.* 9. *c.* 7. quo tamen loco Æmar. Ranconetus *Euchemon* legendum credebat. Turneb. *adverss. l.* 11. *c.* 3.

Πάντα ἐφήμερα] vide *ad lib.* 4. § 35, 48. & *l.* 9. § 14.

Οὐδ' ἐπ' ὀλίγον μνημονεύοντες] vide *lib.* 4. § 33. & *l.* 5. § 33. & *l.* 12. § 27.

Ἦτοι σκεδασθῆναι] vide *ad l.* 4. § 21. & *l.* 5. § 33.

§ 26. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου] ἀνθρώπῳ, malim. vide *ad l.* 5. § 1. & *l.* 6. § 7, 33. *Lætitia est homini facere quæ sunt hominis*: verùm lætitia est homini Christiano, facere quæ sunt Dei. Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. *Psal.* 112. *v.* 1. Esai *c.* 58. *v.* 13. Joan. *Evang. c.* 4. *v.* 34. Job *c.* 23. *v.* 12, 13. Cæterùm, quæ sunt hominis, quà hominis, ad creatoris imaginem conditi, ejusdémque legi conformis, eadem sunt itidem & Dei. vide Marc. *l.* 3. § 13.

Ἴδιον γὰρ ἀνθρώπου ἡ εὐροια] Lætitia, inquit, homini & voluptas esse debet, facere quæ officii sunt sui. Nihil autem magis humani est officii, quàm erga genus humanum humanitatem exercere. Hoc itaque læto animo lubentíque faciendum est. Naso *Pont. l.* 2. & 9.

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas.
& *vera benefaciendi cupido utilitates relinquit, ipso benefaciendi opere lætissima.* Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 14. vide *ad l.* 3. § 6.

Ἐκπύρωσις τῶν ὅλων φύσεως] Ex Stoicorum sententia Laërt. *l.* 7. in *Zenon.* Γίγνεσθαι δὲ τὴν ἐκπύρωσιν ὅταν ἡ τῶν ὅλων φύσις τὸ ὑγρὸν ἐξαναλώσασα τὸ πλεῖστον τρέφηται τῇ ἀναθυμιάσει καὶ αὐτὴ συναπόληται τοῖς στοιχείοις. Unde & illud apud Plutarchum *de placit. Philosoph. l.* 1. *præfat.* Peripateticorum quorundam esse, Ἄνθρωπον τέλειον, τῷ μὲν ἔντων διαφθαρτικόν, τῷ δὲ λύντων φθαρτικόν. vide *ad l.* 7. § 48. Epictet. *l.* 1. *c.* 6. Τὸν ἄνθρωπον διατελῶ κατέχειν (ὁ Θεὸς) αὐτῷ τε καὶ τῷ ἔργον τῷ αὐτοῦ. καὶ οὐ μόνον διατελῶ, ἀλλὰ καὶ ἐξηγητὴν αὐτῷ· ὁρᾶτε οὖν μὴ ἀδιάφοροι τούτων ἀποθάνητε. viseris & quæ sequuntur lectu dignissima.

§ 27. Τρεῖς σχέσεις] vide *ad l.* 1. § 12.

Ἄπνουν περικείμενον] corpus *ambiens* te, sive amictûs instar circumjectum tibi, cingénsque te. vide *l.* 10. § 1. sed & *ibid.* § 38. quo loco, τὸ περικείμενον ἀγγειῶδες, dicit, quatenus *organi* sive *vasis* instar animæ est usui; quod hîc τὸ ἄπνουν περικείμενον, quatenus ea ab isto afficitur. de eodem, περικείμενα κρέα. *l.* 12. § 2. & περικείμενον σωμάτιον. *ibid.* § 3. qui locus hunc illustrat planè.

Ἆρ' ἧς συμβαίνει πᾶσιν παίζα] vide *supr.* § 23. & *l.* 2. § 3.

§ 28. Αἰδείαν καὶ γαλωλίαν] Translatio duplex; altera à cœli facie, unde ἀπαιδευσίαν dixit, *l.* 2. *c.* 4. altera à maris statu, unde ἐγγαληνίζειν τῷ βίῳ; Epicuro dictum, *epist. ad Herodot.* apud Laërt *l.* 10. quod γαληνισμὸν ποιεῖν postea exponit. Ità γαληνίαν καὶ εὐδίαν Epictet. *l.* 2. *c.* 18. vide ad *l.* 7. § 68. Sed & de argumento isto *infrà.* § 40. 47. & *supr. l.* 7. § 14, 16, 33. & *l.* 12. § 22:

Πᾶσα γὰρ κώλυσις, καὶ ὁρμὴ, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἔνδον.] Epictet. *enchir. c.* 1. ἐφ' ἡμῖν ἐμπόδισις, ὁρμὴ, ὄρεξις, ἔκκλισις.

Οὐδὲν κακὸν ᾧ δὲ ἀναβαίνει] vide *infr.* § 48.

§ 29. Ἐξάλειφε] vide *l.* 7. § 29.

Χρῶμαι ἐμαυτῷ πρὸς ἀξίαν] vide *ad l.* 3. § 11. & *infr.* § 43.

§ 30. Μὴ σεσηρότως ὑγιοῦ λόγῳ χρῆσθαι.] *Sanâ oratione non est apertè semper utendum.* Xyl. quem & Casaub. sequitur. atqui sanam orationem nusquam non adhibendam, Marcus censuerit, qui τὸ ἁπλοῦν simpliciter apud omnes passim exigit. vide *l.* 3. § 12, & 16. & *l.* 6. § 43. Alia ergò lectio istîc quærenda; Marci mens alia eruenda. ego malim κοσμίως, μὴ σεσηρότως· ὑγιοῦ [ἢ] λόγῳ χρῆσθαι. *Et publicè in Senatu & apud unumquemque privatim, eam sermonis rationem habeas, ut non tam disertè & eleganter, quàm modestè & decenter loquaris. Oratione verò sanâ & salubri semper utaris.* vide *ad l.* 1. § 7. ἀσυλλογία. & *l.* 3. § 5. κομψεία. Siquidem κομψὸν σεσηρὸς, φησὶ λαλεῖν. Suid. Antigonus *narrat. mirab.* 52. de Callimacho Ægyptio, σεσηρὸς τῷ βυβλίῳ. *cùm disertus videri vellet.* & Etymolog. Σκωμύλλεσθαι, τὸ σεσηρότως λέγειν. Alioqui τρανὲς, σαφὲς, i. e. *clarum & perspicuum* denotare, docet Suidas adductis hisce inter alia testimoniis, ex autoribus, quorum nomina subticet.

Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανὲς, ἀλλ' ἀλώμεθα.
Incerti erramus, nec certi quid novimus.
(Est ex Sophoclis *Ajace*) &, τρανεστέρα ἡ ὄψις τῆς ἀκοῆς. *visus auditu clarior* sive *certior est.*

quod Joan. Chryſoſt. *in Evang. Joan. orat.* 75. τῶν αἰσθήσεων πρωτοτύπως ἐστὶν ἡ ὄψις. at Philo *de conſuſ. ling.* πρὸς τὴν σαφῆ τῆς ἀληθείας καταληψίν μακρὰν ὁδὸν ὄψεως ὑστερίζειν ἀνάγκη. Et, poſt Herodotum, Julian. *epiſt.* 22. ὧν τὰ ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. & πρανὲς, φανὸς, Etymolog. Tum ex conſequenti, quia veritate nihil clarius certiúſque; hinc fit ut πρανὲς καὶ τετρανὲς etiam ἀληθὲς *verum* ſignificet, Heſychio monente; & Sophoclis etiam Scholiaſte. τρίτετραρ& etiam eodem ſenſu Syneſius *de regno.* τύπων τὰ κολοβὰ καὶ ἀνόημα καὶ ῥήματα τοῖς ἀκεραίοις ὑμῖν ἐναρμόζεται μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐκ φιλοσοφίας ἐν γλώττῃ τρισσεύοντι καὶ στρογγύλῃ. verùm pro *diſerto* plerumque ſumitur, eâque ſignificatione apud Helleniſtas, qui dici ſolent ſaltem, etiam ſimplex τετρανὲς reperitur. Autor *ſap. Solom. c.* 10. *v.* 21. ἡ σοφία ἤνοιξε στόμα κωφῶν, καὶ γλώσσας νηπίων ἔθηκε τετρανάς. *linguas infantium diſertas reddit.* Jun. Interpretes Græci, Eſai. *c.* 35. *v.* 6. καὶ τετρανῇ ἔσται γλῶσσα μωγιλάλων. *diſertus erit.* Philo item *de vit. Moſ. l.* 1. τὰ μέλλοντα ἡηθήσεσθαι διηγγέλλετο τετρανοτέρᾳ φωνῇ ἀσυγκρίτῳ. *ſilentio quâvis voce diſertiore.* Turneb. Quanquam nec illud inficias iverim, videri Epictetum conſilium dare, nè ſanâ apud inſanos, quales illi pleroſque reputabant, oratione ſemper utamur: & diſſimulationem quandam hac in parte, cum vulgo hominum agentibus, non concedere tantùm, ſed præcipere & probare. Etenim ſic *l.* 1. *c.* 29. τί οὖν; λέγειν δεῖ ταῦτα πρὸς τοὺς πολλούς; ἵνα τί; ὁ μὲν ἀρκεῖ, τὸ αὐτὸν πείθεσθαι; πῶς δὲ παιδεύεις, ὅταν φορτικὸν δόγμα κεντῇ, καὶ λέγῃ, Σήμερον Σαπρικάλια ἀγαθά, λέγομεν, ἢ οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ ταῦτα; ἐδαμῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπακουστέον. καὶ σὺ πίνων, ὅταν μεταπεσοῦσά τις ἐν δόξῃ, γίνωσκε, ὅτι παιδίον ἐστὶ, καὶ ὑπακούεται αὐτῷ· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτο θέλῃς, σιώπα λοιπόν. quibus addas licet quæ ad finem capitis ejuſdem habet idem. Verùm Marci mens hoc in loco videtur, ſani potiùs, moribúſque congrui ſermonis, quàm nitidæ elegantíſque dictionis, rationem jugiter habendam. Cæterùm D. Boot. quamvis ſenſum uſumque iſtum τοῦ τετρανοῦς vocabuli iſtic probet, proxima tamen illa, ὑγιεῖ λόγῳ χρῆσθαι ad periocham ſequentem pertinere cenſet; quam ab illis ordiri opinatur. quaſi dicat, *ut quod verum ſanumque eſt dicatur; nullam Auguſti totam*, &c. *mors occupavit.*

Ὑγιεῖ λόγῳ] *Sermone ſano*, i. e. *vero.* ὑγιὴς λόγος, *verus, ſincerus, ſimplex ſermo.* cui opponitur proverbiale illud ex Euripidis *Andromach.*

——ἐλικτὰ πάντα, κ' οὐδὲν ὑγιές. i. e. ut Lucil. *Pergula picturis; veri nihil, omnia ficta.* & νοσοῦν λόγος apud eundem in *Phœniſſ.* vide *ad l.* 12. § 1. Sed & apud Sophoclem in *Trachin.* (ſic reſtituente H. Stephano) τὸ γὰρ νοσοῦν τι λυπεῖν ἀνδρὸς οὐχὶ σώφρονος. νοσοῦν τι. i. e. νοσοῦντά τινα λόγον, ut Euripides.

§ 31. Αὐλὴ Αὐγούστου] obſerves nominativa iſta abſolute ponta.

Πέργαμοι] *poſteri* Xyl. ἀπόγονοι forſàn, *privigni.* ità enim in jure quandoque dicuntur.

Ἄρειῳ] *Arei* Philoſophi, cujus contubernio uſus eſt Auguſtus; meminit Sueton. *l.* 2. *c.* 29. ad quem locum Caſaub. Auguſti & Arei amicitiam & συμβίωσιν celebrant plurimi ſcriptores. Strabo, *lib.* 14. Senec. *ad Marc. c.* 4. Plutarch. in *Anton.* & *apoph.* Dion. Caſſ. *l.* 51. Themiſt. *orat. ad Jovian.* 12. & *quinquen.* 17. Julian. in *Cæſarib.* & in *epiſt. ad Alexandrin.* autores ille nominat, ipſe loca indicavi. Cæterùm quòd Themiſtius in *quinquenn.* ait, Antoninos duos, Pium ſcil. noſtrúmque, Epictetum, pari modo evexiſſe, quô Arium Auguſtus, Thraſylum Tiberius, Dionem Trajanus; unde conſtare, aut quî eſſe poſſit, nullus alsequor: etiamſi Suidas etiam ad Marci principatum pertigiſſe ſcribat: quum à Neronis imperio (ſub quo Epictetum non vixiſſe tantùm, ſed in exiſtimatione magna extitiſſe, ex ipſius diſceptationibus ab Arriano editis clariſſimè liquet) ad Marci regnum anni ferè centum intercedant. Accedit quòd nec apud Marcum ipſum, nec apud eorum quenquam, qui Marci res geſtas ſcripto conſignârunt, Epicteti ulla mentio comparet inter eos, quos is in honore habuerit, Philoſophos: cùm ſedulò tamen hos recenſeant. Denique cur Junio Ruſtico tantam gratiam agnoſcat, quòd Epicteti commentariorum copiam ſibi fecerit, qui ab Epicteto ipſo, quem familiariter habebat, nullo negotio comparare ſibi poterat? vide *l.* 1. § 7. & *l.* 7. § 19.

Μαικήνᾳ] Mæcenatis cum Auguſto familiaritas, præterquam quòd Scriptores iidem commemorant, ex Maronis & Flacci ſcriptis etiam pueris nota eſt.

Θύται] *ſacerdotes.* Xyl. *aruſpices.* Caſ. *victimarii, popæ.* Θύννις Æolicè φύννις *popa*; ut θύλλις, φύλλις *folliis.* Salmaſ. ad Solin.

Πομπήιον] gentem ſive familiam dicit; cujus dignitatem ſi ſpectemus, princeps & primarius Pompejus ille magnus; de quo *l.* 3. § 3. non uſquam, de qua *l.* 4. § 48.

Πόσα ἐκκαίδεκατα] vide Abramum; quàm ſollicitus ageret, quòd prolem ſucceſſuram non haberet. *Geneſ. c.* 15. *v.* 2. Jephthem, quàm anxius cùm habiturus non eſſet. *Judic. c.* 11. *v.* 35. 37. Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 75.

Ὀδυνηρόν ὄντι εὐτυχεῖν τὰ δείν᾽,
Ἔχειν ἔρημον διαδόχοις τοῖς οἰκίαν.
Infeſtum inopiâ miſeriisque eſt felicitas,
Divitiæ hæredem cùm non inveniunt ſuum. Groſ.

Et Pindar. *olymp.* 10. Παῖς ἐξ ἀλόχου πατρὶ πολλοῖσι πολυπενθέστατον πάλιν ἤδη. μάλα δέ τοι θερμαίνει σιλόταπ νόον· ἐπεὶ πλοῦτῳ ὁ λαχὼν δεσπόταν ἐπακτὸν ἀλλότριον θυάσκοντι ξυνεφόταλῳ. Clemens denique Alex. *ſtrom. l.* 2. Ὁ ἄπαις, φασὶ, τῆς κατὰ φύσιν πολιότητος ἀπολείπεται, ἄτε μὴ ἀπεγ-

κλασήτας τῇ χώρᾳ τὸν ἰκανὸν διάδοχον· τίκτει, ὁ ποιητικὸς ἐξ αὐτῆς τὸν ὅμοιον· καὶ μᾶλλον ἐπιδὰν κρείττονα τὸ αὐτὸ ποιητικὸν ὀφείλει. vide Euripidis *Ionem*.

Ἵνα διάδοχόν τινα] scil. hac ratione homines immortalitatem quandam moliuntur, spondéntque sibi. Justinian. *novel. constit.* 22. Ὁ γάμος ἔτος ὄφελε σημεῖον, ὡς τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει δοκεῖν ἰδιαζούσαν ἐπιτετηδευκὼς εἰσηγεῖσθαι. καὶ ἐν τῇ παιδοποιίᾳ ἀναπεύσωμεν τὰ γένη μόνῃ διαιτήσῃ, τῇ θείᾳ φιλανθρωπίᾳ, καθ' ὅσον ὀφείλει δυνατὸν, τῇ καθ' ἡμᾶς τὸ ἀδύνατον χαριζομένῃ τύχῃ. Augustus apud Dionem *l.* 56. Τὸ γὰρ ἀίδιον τέλειον τινὰ καὶ τὸ ἄπειρον τοῦ ἀφορίζεται· καὶ τὸ ἄπειρον τῆς φύσεως ἡμῖν ἀϊδίῳ διαδοχῇ γιγνῶν, ὥσπερ πηγῶν λαμπάδων παραμυθεῖται. *Clem. strom. l.* 2. Πλάτων ἐν τοῖς ἐκτὸς ἀγαθοῖς τάττει τὸν γάμον, ὅπως διὰ τέκνων ἀθανασίαν τῷ γένει ἡμῶν, καὶ οἰονεὶ διαμονὴν τινα παισὶ παίδων μεταλαμπαδεύσῃ. Locus quem cùm Augustus, tum & Clemens, in animo habuisse videtur, est Platonis *de leg. l.* 6. χρὴ τῆς ἀνομοίου φύσεως ἀντέχεσθαι, τοὺς παῖδας παίδων καταλείποντα [--- οὕτω Steph.] ἀεὶ τῷ θεῷ ὑπηρέτας ἀνθ' αὑτῶν παραδιδόναι. Idem *ibid. l.* 3. Ὡς ἔστιν ἡ τὸ ἀνθρώπινον γένος φύσει πρὸς μετείληφεν ἀθανασίας· ἃ καὶ πάντων ἐπιθυμίαν ἴσχειν πᾶς πᾶσαν. τὸ γὰρ γενέσθαι καλὸν καὶ μὴ ἀνώνυμον κεῖσθαι τετελευτηκότα, τοῦτο ὄντιν' ὀπιθυμία. γένος ἂν ἀνθρώπων ὄφελ τι ξυμφυὲς τοῦ παντὸς χρόνου. ὁ δὲ τέλος αὐτῷ συνέπεται καὶ συνέφεται, τούτῳ τῷ τρόπῳ ἀδύνατον ὄν, τοῖς παῖδας παίδων καταλειπόμενον, ταυτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ γενέσθαι τῆς ἀθανασίας μετειληφέναι. τούτου δὴ ἀπορρεῖν ἐκόντα ἑαυτόν, ἀδίκημα ὅσιον. & in *Sympos.* Τούτῳ τῷ τρόπῳ πᾶν τὸ θνητὸν σώζεται, καὶ ἀθανασίας πρὸς τυγχάνει. ἀλλὰ τῷ παντάπασι τὸ αὐτὸ ἀεὶ εἶναι, ὥσπερ τὸ θεῖον, ἀλλὰ τῷ τὸ ἀπὸν καὶ παλαιούμενον ἕτερον νέον ἐγκαταλείπειν, οἷον αὐτὸ λοιπόν. Aristot. *oconom. l.* 1. *c.* 3. ταύτῃ τῇ φορᾷ ἡ φύσις ἀναπληροῖ τὸ ἀεὶ εἶναι, ἐπεὶ κατ' ἀριθμὸν ἓν δύναται, ἀλλά γε κατὰ τὸ εἶδος. Aristides *hymn. in Jov.* Θνητὸν ὂν γένος ἀθρῇ, καὶ μέρος ἀθάνατον τῇ διαδοχῇ γίνεται. & *in Æsculap.* ἀθάνατον ποιήσας τὸ γένος ἡμῶν διαδοχῇ.

Ἕξαπες τὰ ἴδια γίνες] Annot. Lugd. vult ἕξαπον legi, ut ad ὀπλογίζεσθαι referatur. quod membrum superius non claudit, sed orditur proximum.

Ἀνάγκη ἑκατόν τινα ῥυῆναι] Moliuntur quidem immortalitatem quandam hac ratione mortales: verùm frustrà sæpenumero, inquit Marcus noster, & Marco σύμψυχος Psaltes ἀνάπαυσος. *Psal.* 49. *v.* 11, 14.

Πάλιν δὲ τὰ ὅλα γίνες θάνατον] θάνατον hic delevi postulat Annot. Lugd. ut illa, πάλιν δὲ τὰ ὅλα γίνες cum prioribus illis continuentur. *Necesse est alia quæ ultimum exiisse rursus iisdem ex iisdem generis.* Edit. Lugd. cum sequentibus nullo sensu commisit. Xyl. tanquam mutilum aut alienum prorsus omisit. M. Casaub. clausulam perioches hujus totius facit. *Hic rursus considera, generis totius mortem.* ut ὀπλογίζεσθαι superius hîc demo suppleatur. Atque hæc genuina, puto, Marci mens.

§ 32. Κατὰ μίαν τάξιν] vide *l.* 2. § 5. & *l.* 4. § 26. & *supr.* § 2.

Ἀρκεῖσθαι] vide *l.* 6. § 2. & *l.* 9. § 6.

Ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται] vide *l.* 5. § 20. & *l.* 4. § 1. & *l.* 6. § 50. & *infr.* § 47.

§ 33. Ἀπόφασιν μὲν λαβεῖν] Ità accipere externa ista, sive opes, sive honores, & consimilia à rerum omnium autore tributa, nè acceptis; quod plerique solent, insolescas. μισεῖς γὰρ, ὁ ἐν τούτοις εὐσωμῶν. *l.* 5. § 23. Apostol. *ad Timoth. epist.* 1. *c.* 6. *v.* 17. τοῖς πλουσίοις παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν. *Primus vermis, & peculiaris morbus divitiarum est superbia. Difficile est, ut superbus non sit, qui dives est.* Aug. *serm.* solemn. 205, & 212. & *de verb. Dom.* 5. & *homil.* 13. Itaque Isidor. Pelus. *l.* 3. *ep.* 322. τὸν πλοῦτον indigitat, τὸν τῆς ὑπερηφανίας πατέρα, τὸν τῆς ὑβρεολίας χορηγόν. Atqui, ut Clemens *pædag. l.* 2. *c.* 3. Πλοῦτος ἄνεσις, ἢ τῶν ἐπιθυμιῶν πλῆθος. καὶ ἡ μεγαλοφροσύνη ἡ ἀληθὴς, ἡ τὸ δεῖν πλούτῳ μεγαλοφρονεῖν. τοῦτο δὲ καταφρονεῖν. Argumentum sumit ad factum hunc supprimendum ab illo ipso τῷ λαβεῖν vocabulo Apostolus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 7. τί γὰρ ἔχεις, ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι, ὡς μὴ λαβών; Sed & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Non est quòd nos suspiciamus, tanquam inter nostra positi: mutuò accepimus. ususfructus noster est; cujus tempora ille arbiter muneris sui temperat.* Optimè August. *epist.* 205. *Animum virilem & Christianum nec debent hæc, si recedunt extollere, nec debent frangere, si recedunt.*

Εὐλόγως δ' ἀφεῖναι] vide Senec. *ad lib.* 7. § 26. vide & *ad l.* 3. § 5. Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè offendimus, quia accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.* Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 26. Μή τι φαυλίσῃ σοι τὴν κύνα, μή τι φαυλοπρόσωπος, μή τι ὀδυνήσῃ ἀποκοπέντος. Ità Basil. Cæsar. *orat.* 7. Παραπέφυκέ σοι τὰ χρήματα πλέον ἢ τὰ μέλη τοῦ σώματος· καὶ λυπεῖ αὐτὴν ὁ χωρισμὸς, ὡς ἀφαιρεθείσης σοι χειρός. Heliod. *oper.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πάντ' ἐστὶ δειλοῖσι βροτοῖσι.
Sunt miseris animæ ipsius mortalibus instar
Divitiæ. ——

Et Aristophanes:

Ἀνθρώπου γὰρ αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς.
Animus est & sanguis homini mortalibus.

Itaque quod Antipho apud Stob. *serm.* 2. *tit.* 10 Ἐργαζόμενοι μὲν καὶ φειδόμενοι καὶ ταλαιπωροῦντες καὶ

ἀφαιρῶνται ἥδονται, ὅια δὴ τις ἂν εἰκάσειεν ἥδε-σθῆναι. ἀφαιρῶνται ἢ τὰ χείμωνος ἀλγεινὰ, ὥσπερ ἀπὸ σῆς σαρκὸς ἀφαιρούμενοι. sed & ἀφαιρεθέντα multò magis. Senec. *de beat. c.* 22. *Mihi divitiæ si effluxerint, nihil auferent nisi semetipsas: tu stupebis, & videberis tibi sine te relictus, si illæ à te recesserint. utpote cui pecunia sua obhæsit, nec sine sensu avelli potest.* Idem. *de tranq. c.* 8. Bonum igitur ejusdem monitum *epist.* 74. *Omnia ista nobis accedant, non hæreant; ut si abducamur, sine nulla nostri laceratione discedant.*

§ 34. Ὁ ἀπορρίζων ἑαυτόν] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 23. Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 12. *v.* 25. Ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι.

Ἐξεῖσι πάλιν ἐπ' ἐμαυτόν] Ità Apost. *ad Rom. c.* 11. *v.* 20, 23. Τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν ἐγκεντρισθῆναι· σὺ γὰρ τῇ πίστει ἑστήκασας, μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ· εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσηται. Senec. *epist.* 98. *licet reverti in viam: licet in integrum restitui.*

Ἄλλῳ μέρει ἀδικεῖ] Plutarch. *de amor. frat.* Ἐπεὶ τοὺς μὲν φίλους οὐ συμπότας, κυνηγοὺς δὲ καὶ συνήθεις, τοὺς ἑταίρους, ὥσπερ ὅπλων ἢ ὀργάνων, διαφθείρομεν. ἀδικεῖται δὲ ἀνάγκης οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐπὶ χρείας ἀφαιρεθέντος, οὐδὲ ὄψεως ἐκκοπείσης. Itaque Hegesistratus πόδα ξύλινον coactus est sibi comparare, τὸν ἰδιαίτερον στρεβλούς. Herodot. *l.* 9.

Ἐπ' αὐτῷ ἐκοίησε] Et erat hoc revera in hominis potestate à primordio positum, nè à sui ac universi totius hujus conditore, cui inhærebat tunc, sese ni vellet ipse, divelleret. vide *l.* 2. § 11.

Συμφῶσι] quod Apost. *ad Rom. cap.* 6. *v.* 5. σύμφυτον γενώμεθα.

§ 35. Ἡ τῶν λογικῶν φύσις] Xyl. τῆς τῶν λογικῶν φύσεως legisse videtur, cùm vertit, *quemadmodum singulæ ferè rationis compotes natura ab ea cæteras facultates acceperunt.* Ego malim τῆς τῶν ὅλων φύσεως. & verterim, *sicut cæteras facultates ratione præditorum unusquisque ab universi natura accepit.* etenim τὸ λογικῶν illud ex priore parte sententiæ huc translatum videtur.

Πᾶν τὸ ἐπιστρέφον καὶ ἀντιβαῖνον διοικεῖται] Natura, inquit, universi, i. e. numen ipsum, sive potentia ac providentia divina, obstantia & renitentia, ac opponentia sese quæque *circumducit* quodammodo *& in suum usum convertit.* Hoc est enim τὸ διοικεῖται, sensuum prægnans vocabulum, cujusque vim circumlocutione etiam prolixiore vix satis exprimas. vide *ad l.* 6. § 42. sed & Esajam Prophet. *c.* 10. *v.* 5, 19. & Michæam *c.* 4. *v.* 11, 12, 13. Petrum Apost. apud Lucam. *Act. c.* 2. *v.* 23. & *c.* 3. *v.* 14, 15, 17, 18. & Paulum *ad Rom. c.* 9. *v.* 17, 22. & *ad Phil. c.* 1. *v.* 12, 13, 14.

Πᾶν κώλυμα ὕλην] vide *supr.* § 32. & *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 68.

§ 36. Μή σε συσχέτω, ἢ τὸ ὅλον εἶδε φαντασία] vide *ad lib.* 7. § 8, 27, & *l.* 9. § 6. Flacc. *carm. lib.* 3. *od.* 29.

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultrà
Fas trepidat.——

Μὴ συμπαθείτω ὅσα τοσαῦτα ὅια καὶ ὅσα πολλὰ ὀδυνῆσαι] *Neque animum advertat eò, quæ multa dolorem videntur posse afferre.* Xyl. dilutè & restrictè nimis. sed nec minùs laxè nimis Cas. *neque animus huc illuc divagetur & in cogitationibus suis conservet unà molestias multas eas gravesque calamitates; quibus tu æquè ac alius quivis obnoxius es.* Neque enim tam communis ex æquo cum reliquis omnibus conditionis consideratio mentes mortalium conturbare solet, quàm eorum malorum, quæ nobis ipsis obventura esse suspicamur, cogitatio, & per præmeditationem quædam quasi præsensio. Itaque verto. *Noli animo complecti, quales quantasque molestias superventuras tibi fore,* πιθανὸν ὄν, scil. *probabile aut verisimile est.* Monitum idem est cum eo quod *l.* 7. § 8. dederat περὶ τῶν μελλόντων. itaque in futuro ὀδυνήσειας malim quàm in præterito ὀδυνεθείης. Neque enim præterita jam ampliùs perturbare solent mala etiam molestissima: imò ejusmodi jam elapsorum dulcis est memoria & recogitatio; eóque dulcior recordatio, quò sensus & perpessio molestior graviórque fuerit.

——*Olim hæc meminisse juvabit,*

inquit, ad tolerantiam suos hortando, Heros ille Maronianus. *Æn. l.* 1. Libanius quidem *tom.* 2. *orat.* 21. *in Ellebich.* hoc negare videtur. Ἀνδρὸς μὲν ἦν, inquit, παρελθόντων μεμνῆσθαι κακῶν. ἃ γὰρ μηδὲ συμβλῶσι τῷ ἀρχῇ ἥδει, σχεδὸν φαίη τις ἄν. Attestatur tamen ipsa populi vox, & senarius ille proverbialis, quem inter incerti Tragici an Comici in excerptis suis posuit Cl. Grotius; sed Euripidis esse docet Cicero *de fin. l.* 2. *Quid sit etiam,* inquit, *jucunda memoria est præteritorum malorum? ut proverbia nonnulla veriora sint, quàm vestra dogmata. vulgò enim dicitur,*

Jucundi acti labores.——Nec malè Euripides,
Suavis est laborum præteritorum memoria.

Et ex ejusdem *Andromeda* Stobæus. *tom.* 2. *tit.* 29.

Ἀλλ' ἥδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων.

Aristoteles item *rhetor. l.* 1. *c.* 11. Τὰ μὲν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν, ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλὰ λυπρὰ καὶ οὐχ ἡδέα· ὅθεν καὶ τοῦτο εἴρηται, Ἀλλ' ἥδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. καὶ——μῶν γάρ τι καὶ ἄλγιον πέρα]; ἀνὴρ, Μνήμων, ὅστις πολλὰ παθὼν, καὶ πολλὰ ἐρέξας. Est ex *Odyss. b. v.* 400. quod tamen in Homeri codicibus paulò seciùs legitur,

Ὅστις δὴ μάλα πολλὰ παθὼν, καὶ πολλ' ἐπαλήθης.

Plutarch. *sympos. l.* 2. *c.* 1. Καὶ μὴν σοῖς γε τὸν λόγον ὁ Οἰδίπους (in Sophoclis *Oedip. Colon.*)

Δεινὸν

Δεινὸν ἡδὺ τὸ παλαι καλιδιον ἦδη κακὸν,
Ὦ ξεῖν', ἐπιφέρειν. ἁ δ' Ἐυεπίδης τύναντίον,
Ὡς ἡδύ τι τὸν σαθρὸν μεμνῆσθαι πόνων.

Ex quo Macrob. *Saturn. l.* 7. *c.* 2. Ὡς ἡδύτατον. Nam quòd Gnomologus vetus exhibet Ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι, librariorum culpâ contigiſſe autumo, qui σοφοῖσι pro σαθροῖσι ſcripſerant. Antonius autem *Meliſſe l.* 1. *c.* 54. Epicteto dictum geminum tribuit, qui ex poeta forſan mutuatus fuerit. Ὡς ἡδὺ τὴν θάλασσαν ἀπὸ γῆς ὁρᾶν; ὅτε; ἡδὺ τῷ σαθρῷ μεμνῆσθαι τῶν πόνων. quæ poetæ eſſe alicujus liquet ſatis, poſſúntque levi operâ numeris ſuis reſtitui, ſi τῷ γῆς articulum addideris, τῷ πόνων ſubſtuleris, & pro ὅτε, ὡς. quod idem valet, ſubſtitueris. Claret ex his jam am cauſam ſubeſſe, cur futurum iſtic in præteritum defingamus.

Ὅτι βαρῶ σε δεῖ τὸ παρόν] Senec. *ep.* 66. *Non poteſt ferre ſententiam ſenſus niſi in vim præſentem adductus eſt: Nec futuri providus eſt, nec præteriti memor; quid ſit conſequens neſcit.* Et *p.* 74. *Et quæ præterierunt, & quæ futura ſunt, abſunt: neutro ſentimus. non eſt autem niſi ex eo quod ſentias dolor.* Cic. *de finib. l.* 1. § 3 *c. Corpore nihil niſi quod præſens eſt, & adeſt, ſentire poſſumus.* Et § 107. *Corpore præſentia ſola ſentiuntur.* Ariſtot. *de memor. & remin. c.* 1. Ἔστι γὰρ τῶν μὲν παρόντων ἡ αἴσθησις· τῶν δὲ μέλλοντων ἐλπίς· τῶν δὲ γενομένων μνήμη. & *rhetor. l.* 1 *c.* 11. Διαφέρουσι δὲ τὰ παρόντα· μάλιστα γὰρ τὰ μελλοντα ἐλπίζουσι καὶ τὰ γεγενημένα· ἐπὶ δὲ τὰ μέλλοντα. Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. φύσει γὰρ ἀνεπίγνωμον τὸ ἀπόν & τὸ ἄλογον. Quòd autem βαρῶ iſtic Marcus dixit, Grammaticorum ferulam vix evaſit. Sic enim Thomas Magiſter: βαρύνειν χρήσιμον· βαρῶν δ' ἄχρηστον παρὰ τοῖς δοκιμωτάτοις ἐπὶ παλαιῶν, νῦν δὲ τὸ παρακινδύνως εἰς ἀσθενὲς σῶμα εἶναι. negat τὸ βαρῶν apud antiquorum probatiſſimos uſurpari, niſi in præterito tantùm, patiendi ſenſu; prout Ariſtidæ *orat. ſacr.* 4. Ὅτε δ' ἦμεν ἄνω βεβαρηκότες ὑπὸ ναῦται. *Acceſſere vino gravati nautæ.* vide tamen *infr. ad* § 44.

§ 37. Τῇ τοῦ κυρίου σαρῷ Πάνθεια ἢ Πέργαμος] *Domini tumulo.* Xyl. *Domini ſui.* Caſ. ego mendum cùm ſubolfacere viderer, pro κυρίου Κύρου reſcribendum opinabar. quod & annotatorem Lugd. monuiſſe poſtea deprehendi. Memineram nimirum *Pantheam* Abradatæ uxorem à Xenophonte prædicari. *paed. l.* 5. quæ cùm Cyro majori in prædam ceſſiſſet, marito poſtea in prælio, dum Cyro militat, cæſo, ſeſe inſuper extracto acinace interfecerat. Memineram & Pariſcam Eunuchum narrare Plut. in *Artaxerx.* Cyri minoris in pugna occiſi corpori aſſidentem ab Artaſyra deprehenſum. Marcum itaque ſuſpicabar memoriâ lapſum hiſtorias haſce confudiſſe, & Pantheam pro Pariſca poſuiſſe: Sed & Pergamum de quo Marcus iſtic, ex Eunuchis forſitan eis fuiſſe, qui occumbenti Cyro aderant. Plures enim perhibentur extitiſſe. Verùm ſuſpicionem, ſimul acerrorem hunc, exemit mihi V. D. Cl. Salmaſius, qui Οὐήρου legi poſtulat, cujus Panthea liberta, Pergamus libertus fuerit; cui ego calculum eò pronius contribuo, quia Veri ſcortillum à Luciano in *imaginibus* depingi, D. Bootio facem præferente, deprehendo; cui cum Abradatæ illius conjuge celebri, nomen commune fuerit. ὁμώνυμος γὰρ ὅτι (Lucianum audis) τῇ τοῦ Ἀβραδάτα ἐκείνη τῇ καλῇ.

Παραγίδιται] ritum alludit ſepulcris eorum, quos defuncto conditoſque jugebant, aſſidendi. Inde illud Hermogenis *de invent. l.* 3. *c.* 8. οἱ ἐδάφους, ὡς ἂν ἐφεδρεύσας οἱ παρακαθίζα τῷ τάφῳ, ὡς ἂν ἐμίμουν. Ex Cteſiæ *Perſic.* Photius *cod.* 72. Ὁ Βαγαπάτης τὸ σῶμα Δαρείου παρακαθίσας ἔτη ζ', ἐτελεύτησε. De Niobe Æſchylus ab Heſychio laudatus,—ἐφημένη

Τάφῳ, τέκνοις ἔπωζε τοῖς πεθνηκόσιν.

——*tumulo inſidens,*
Natis, ut ovis, incubabat mortuis.

adque donec lapidis inſtar, cui inſidebat, obrigeſcens cum illis pariter defungeretur. Reſpexit eòdem Tacitus *ad l.* 4. § 48. adhibitus, ubi *urbis ſepulcræ ruinis aſſidere*, dixit. De canibus etiam, qui dominorum ſuorum, vel ſepulcris, vel cadaveribus inſepultis pertinaciter, ſive aſtando, ſive aſſidendo, perſtiterint, videantur, Ælian. *hiſt. animal. l.* 6. *c.* 35. & *l.* 7. *c.* 10. Plut. in. *collat. aquat. & terreſtr.* & Plin. *hiſt. nat. l.* 8. *c.* 40.

Χαυείας] nomen dubio procul depravatum Χαβείας Xyl. & Caſ. reponunt.

Διόπομπος] *ſuprà* § 23.

Γεγένων] vide *ad l.* 5. § 28. quanquam γεγόνος hîc malim. ut *l.* 9. § 3.

Λύδιον] vide *ad l.* 2. § 2.

Ἐν Σηλάκῳ] Epictetus à Stobæo laudatus; Νάτλῳ τυπτεῖ τὸν Σύλακον. vide *ad l.* 3. § 3. Iſocrates *ad Dionyſ.* ὑπὲρ ἡμῶν ἐφ μὲν τῆς τύχης τῶν φύσει τῶν Σύλακον ἴσχυς διεμάχετον. Anaxarchus cùm Nicocreontis Tyranni Cyprii juſſu piſtillis ferreis in mortario ad necem uſque cæderetur, Πτᾶτε τὸν Ἀναξάρχου Σύλακον· Ἀνάξαρχον δ' οὐ πλήσετε. *Tunde*, inquit, *Anaxarchi ſacculum, Anaxarchum etenim non tundis.* Tangunt ſtrictim, Cicer. *Tuſcul. l.* 2. Ovid. *in Ibin. v.* 57. Gregor. Naz. *in Julian* 1. Plutarch. *de virt. moral.* Narrant pleniùs, Clem. *ſtrom. l.* 4. Gregor. Naz. *orat.* 17. *ad Eudox.* Origen. *adv. Celſ. l.* 7. qui tamen pro Nicocreonte Ariſtocreontem exhibet. Tertullian. *apolog. c.* 50. qui *Anaxarchi ſollem* reddidit. (vide *ad l.* 9. § 3.) Philo *de viri boni liberr.* qui ἀσκὸν, i. e. *utrem* pro Σύλακον poſuit. Laërt. *l.* 9. adjecto epigrammate ſuo.

Πτᾶτε μᾶλλον ἔτι, μὴ μᾶλλον· Σύλακός ἐστι·
Πτᾶτε· Ἀνάξαρχος δ' ἐν Διὸς ἔστι πόλει.

Dio Pruſ. *orat.* 37. qui & ſubjungit; αὐτὸς γὰρ ἐκ ἔφη πτᾶσθαι,

πίονος, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασι τρόπον φρονοῦντα. ὥστε ἐκεῖνον τὸν ἐπιεικῆ καὶ μεγαλόψυχον ἀπὸ τοῦ σώματος τὸν χαυνὸν. Πέφυκε μὲν ἐν, ἐπὶ πολὺ δ' ἐνεργεῖν ἐν τῷ ἐμπεριέχοντι τὸ σῶμα, ὡς ἔφθην, ὡς ἐμπᾶν. quo loco inter bandum videtur esse τὸν αὐτὸν, τὸν αὐτὸν, pro ἐν πολλῷ, ὅπη τύχοι. quo modo annotat. *c.* 21. ὅτι τὰ πάθη δυνατὰ ἐν. pro ἐμβάλλει, καὶ οὐκ ἐμβάλλει; enim non ἐμβάλλει dicitur. Sed & in verbione illam postulat, quòd δύλακον ἀνδρὸς Verre Naevius; cùm *saeculum* aut *saeculum* deinceps. Nihil enim Erasmo ἀφορθ. λήγ. *mancipium* quis malucrit. Synes. *epist.* 133. Δεῖπνα ἢ δαπανήματα, ἐστιῶντα τὸν φιλοσοφίας ἑρεθ., τὸ μηδενὸς δεῖσθαι, ἀπαρέσκοντα τῷ δυλακίῳ τῆς ψευδολόγου. Augustini Nom. *manuale c.* 24. & Bern. *mediat. c.* 3. *Nihil aliud est homo, quam sperma fœtidum, saccus fœcum, cibus vermium.* Alia ratione de nomine labace, & qui in hoc tantùm vixit ut biberet. Senec. *epist.* 27. *Nihil interest, centum per vitia an unum, mille amphoræ in te fluant; Sacculus es.* Inde datum proverbium, cujus meminit in *Hesione* Alexis referente Athenæo *l.* 11. ubi Herculis bibacitatem simul ac edacitatem notat.

—— κατὰ τὸν παροιμίαν,
Ἀεί ποτ' αὖ μὲν ἀσπὶς, αὖ δ' δύλαξ,
Ἀνθρωπος ὄστις. —— *semper alius jubet,*
Homo semper alius fecerit ut, aliud atque. Grot.

Saccum opinor, edacitatis nomine dixit, bibacitatis autem. Nam quod *saccum* Seneca dixit, *saccos vinarios* (ità Plin. vocat. *l.* 24. *c.* 1. respexit, quibus *vina* (eam eodem *l.* 19. *c.* 4. *fœtor*) *exsudant*, i. e. colabantur, quò leniora utriorque, sed & defæcatiora ac puriora, fierent. inde Lucil. apud Cic. *de nat. l.* 2. *venumdati saccatis a Calvo mali.* & Mart. *l.* 12. *ep.* 61. —— *Ut liquidum potet Alauda merum,*
Tu da Calvo transfusa cadi vina.

Verum eadem planè, quâ Marcus δύλακον Lucilius, quod eodem redit, *saccum*. Nonius: *Vel Heraclea Lucilius pro voluptate, l.* 29. *hic quia in ventre & in tenebris nutritus, ut saccus.* Arnobius item *adv. Gentes, l.* 2. *Nihil enim ad ea pertinent, quæ ad panis victum; nec in arca, aut loculis collocantur, quæ ad cibum ventris & saccum pertinent.* Illinque, *saccum* nancupat, *fœtorem ventris, & fœculentiam.* Iuvenal.

§ 38. Βλέπε καὶ τοῦτο, φησὶ, σεαυτὸν] Locus valde corruptus, ut nihil absque ope conjecturæ constitui possit. Χρὴ σεαυτὸν ἐξετάζειν legebat Gelenius, eam veritatem, quæ [illegible] Calvos ἐπιτηδεύσεις, [illegible] Sed ἐξετάζειν ἐπιτηδεύσεις τοιούτους. [illegible] Mihi aliquid deesse videtur, quod *l.* 10. § 12. reperitur. Si acuèd intuliris pones, rerùm quæ in te parantur interpretere; id facies, si bonis ad id usus tuis (in manus hoc vales, sapientissimos quosque ad eam rem inconsilium adhibeas tibi. D. Salmasius locum virtutum potius quàm mutilum censet. Lege, inquit, εἰ δυνατὰ ὀξὺ βλέπειν, βλέπε· καὶ τοῦτο ἐπιτηδεύσεις] Arcadiensis ille philosophus, Socratis discipulus, qui & ἀρίστιππος, Socrate accepto, cujus verba hoc ubique patet Marcus, sed forte aliter distinguendum εἰ δυνατὰ ὀξὺ βλέπειν, βλέπε. Καὶ τοῦτο ἐπιτηδεύσεις, ἀκριβοῦντας κατὰ τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ ἀεὶ ἐρᾶν &c. Verba prava sunt Critonis. Pedisequi legi. Ζήνωνι τοιαῦτα ἐπιτηδεύσεις, Socrate is est Zenonis. Hæc hic vir autem tantus [illegible] mihi certus aliquid [illegible] tantorum ministrorum.

§ 39. Ἡδονὴν ἢ πόνον] Vide *l.* 5. § 11. & *l.* 6. § 34. & *infra* § 8 voluptatem non esse bonum probat, quia bonum bono non adversatur; quam adversus voluptatem tamen contumentia, quæ virtus est, ac per eam æquus bonum, se adingat. Senec. pariter *de vit. beat. c.* 10. *Hæc virtus dicit, & unum parvulum, & voluptates refutat, nec quam ad vitam, nec quas pro vita; magnum gaudium; nec ad extremum, sed temperatum. Certa est temperantia autem, ubi voluptatem invenit, summum bonum ejus. In voluptatem complectetur, ego comperio.* Cic. *Academ. l.* 4. *Tu, cum hæc in voluptate contemnenda dicas, beatissimum eum voluptate ipsa quam bellum esse dicis?*

Τῷ ἐγκρατεῖ καὶ] sed & τῷ σωφρονοῦντι. siquidem ἐκ τοῦ φρονεῖν πάντα ἡδέα. Aristot. *ethic. l.* 7. *c.* 11. *Vide Gellium, Dis mediocre bonum, sed magis malum, sed magnum malum. l.* 2. *c.* 11.

§ 40. Ἐὰν ἀξίως τῷ ἐσομένῳ] vide *l.* 7. § 14. 16. & *infra* § 28 & *infra* 41, 42.

§ 41. Ἐμπεσοῦσαι δὲ αἱ δόξαι;] *Ita interpungendum, ait Lipsius* Lugd. *Nonnulli* illud unde hic nodus nam. *Vid. Basil. Strabo*, recte.

Ἐμπεσοῦσαι; ἐρεῖς ὁμοίως κἀκεῖ ζωπυρῆς φύσεως] Repugnare sibi primâ facie posset Marcus videri. Siquidem *l.* 7. § 20. concedat quidem τῷ ἐκεῖ χρῆσθαι ἐμπεσούσῃ [illegible] sive [illegible] negaverit [illegible] ab externis nulla τῆς ἐρωτικῆς ἕξεως διάθεσις ἐμπεσοῦσα, [illegible] cum hoc loco etiam ἐρωτικὰς ἐμπεσοῦσας dicat, earque parti non λογικῇ, sed ζωικῇ adscribat. Verum facilè conciliari poterunt ista, si ἐμβλὺ distinguamus in interiorem cæterum, nec quicquam illi ab externis impediri nequeat. Hæc pellit, vel amat in ἐμβλὺ ἄλογον [illegible] ut Marcus hic loquitur, ἀνωτέρω ἐστὶ [illegible] non vias, & quidem [illegible] *l.* 7. § 16. § 17. [illegible] ἐμπεσοῦσαι, aut à re illa externa [illegible] quæ minus, quàm [illegible] reperierit, adjacuerit. *l.* 7. § 20.

Ὅλως

Ὅ ἔφη τις ἡ αἴδωσις] *Viderit forsitan.* Ità Cicer. *ad Attic. l. 6. ep. 4. Sed hoc fortuna viderit: quoniam eam illa non multum uti licet.* Florens *apologet. c. 16. Viderit hoc fortuna, dum mihi quid ex eo fiat; nihil hic formo, dum nihil sum Dei corpus sit.* Ita *c. 42.* Viderint, *qui per cap. humanum, &c.* id. illis illud curæ cito: nos ex illis non sumus. *Act. Apost. c. 18. v. 15.* Judæis Gallio, Εἰ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων, καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. Vide *l. 5. § 25. & l. 11 § 13.*

Ἀντιξαιρέτως] vide, *l. 4. § 1. & l. 5. § 20. & l. 6. § 10.*

Εἰ μὴ τὸ κοινὸν λαμβάνεις] *Si id quod communiter fieri solet, non propones.* ... nempe pollicali quid interveniet, quod reipropositæ tibi profecutionem impediat. Seneca *ad Marc. c. 9. Quicquam tu putas non futurum, quod multos loco pellere, quod multos evertisse? Cuivis, potest accidere, quod cuiquam potest.* Vide eund. *de tranquill. c. 11. ad l. 7. § 58. & ep. 91. ubi ad § 68.* vide & *infrà § 46.*

Τὰ μέντοι τὰ νῦν ἰδίᾳ ὑδεὶς ἀλλῷ ἔωθεν ἐμπεδίζειν] Epictet. *dissert. l. 2. c. 23.* Τῶν ὀρεκτικῶν δυνάμεων πᾶσα πάρεστιν ἐμποδίζειν· καὶ ἀφαιρέσεις, καὶ ἀφορμεῖται. τῶν ἀκινήτων τοῦτο· τῶν φύσει καὶ ἀσώτων. ἀφαίρεσιν δὲ τοῦ ἐμποδίζειν πᾶσαν· ἀνάγκην οὐδεμίαν· αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ διαστρέφει. ὁ γὰρ ἐνδέχεται τὸ εἰς τοὐναντίον ἀεὶ ἀλλαγῆναι πρὸς πᾶσαν ἀλλοίωσιν ἢ κωλυσθῆναι, πολὺ δὲ ἧττον ἑαυτῷ. Idem *l. 1. c. 19.* vide *l. 2. § 9. & l. 5. § 20. & l. 7. § 55. & l. 12. § 8.*

Οὐ πῦρ ὁ σίδηρος] vide *l. 4 § 39. & l. 7 § 68. & supr. § 28* Epict. *l. 1. c. 29.* Τῶν ἀφαιρέτων οὐδὲν ἄλλο νικᾷ ἢ αἰδὼς αὐτοῦ. Hercules in Euripidis *Satyr.* apud Philon. *de allegor. de Joseph. & de confus. ling.* & apud Euseb. *præpar. Evang. l. 6. c. 6.* & apud Grotium in *excerptis*, ubi verius primus desit, ex illis æstimandus, qui etiam in *Phœniss.* ejusdem reperitur *v.* 524.

Πῶς ταῦτ', ἐπεὶ μὴ πῦρ, ἐπεὶ δὲ σάρξ ἐσμεν.

Πίμπρᾳ, κάτειδε σάρκας, ἐμπλήσθητί μου

Πίνων κελαινὸν αἷμα· σφάζει γὰρ κἀπὸ

Τῆς ἐσθῆτος ἔρχεται ἐπὶ τὰ αἰδοῖα.

Πεῖν γὰρ ἐμὲ σοὶ θεὸν ἀπαγορεύσαι λόγον.

Ut hæc, nisi ferrum & ignis sim, feram?

Ure (sive, ita) hæc carnifex meorum, & implentor mei.

Per artus, ad intima languentem in tartara prius

Dejecerit ferrum, quam ferrum in artibus fixerit.

Quid? quod ipsa deorum mihi ira est. Grot.

Inde Philosophi Alexandrei: Σώματα αἰῶ μετάγειν ἐς τόπον ἧς τὸν ἀνάγκης· ἀλλ' ἡμεῖς ἀναγκάσεις πάντα μὴ βουλόμενοι τὸν ἀναγκαῖον κολασθήσεσθαι τόπον ἡμεῖς κατοικήσομεν. *Clemens. l. 4.* & Philo plenius ex Calano *de omn. prob. lib. & libert.* ex Clemente tamen plenius. Φίλοι πιθοῦ· χάσας τὴν ἀναγκαῖον περιέρχεται Ἰσθμὸν εἰλικρινές. ἀλλ' ἐν ὕπνῳ ἐν πόνοις ἢ πρὸς ἔρωτ' σώματα χθὸ μετίσας ἐκ πάντα εἰς τὸν ψυχάς· ἀναγκάζει] πεῖν ἀμὴ ἐθέλοντας, ἢ μᾶλλον πλέοντας ἢ ξύλα συλῶ ἀφίησιν. πᾶς μοχθοῦς πᾶς ζῶσι σώμασι πόνους καὶ ὁδοῦσιν ἐρχάζεται· πάντα ὑφάντα ἡμεῖς γενόμενα. ζωρῆς χαίνοντα· ἓν ἐστι βασιλεὺς, ἀδὲ ἄρχων, ὃς ἀναγκάζει ὑμᾶς πεῖν ἃ μὴ θεμιτὰ ἐμοῦ. Vide *l. 1. c. 6 12.*

Οὐ τύραννος] ὁ λυσὶς *l. 11. § 26.*

Ὅταν γένηται σοφὸς ἐκ κυκλοτερὴς μόνος] Alludit ad dictum quondam Empedoclis, in Parmenidis, quod apud Strob. in *eclog. physic. l. 1. tit. 11.* sic corruptè, ut legitur.

Σφαῖρος κυκλοτερὴς μονίης, &c. unde subitanum locum illum quendo non vacare prorsus, & μόνος illud aut interpolatum esse, aut vitio nequam immune. Verum de dicto ipso annotandum debuit *ad l. 12. § 3* quòd autem à superiore vestra dissentiant Lugd. editor & interpres Anglicanus, hi minus commode factum videtur. Idem enim planè argumentum spectare, etiamsi eo modo sumatur, quo ipsi & legunt & vertunt, quivis facilè perspexerit. Quanquam ego malim dictionis serie continuari legere; τάττω γὰρ· ἐπὴν ἄφετος, ὅταν γένηται σοφὸς ἐκ κυκλοτερὴς μόνος, &c. Vide *supr. § 48.*

§ 42. Ἑαυτὸν λυτεῖν] vide *l. 7. § 16. & infra § 47.*

Οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησε] Vide de Marco *l. 1. § 15.* ad illud, συγγνωμονικόν. Cæterum de Platone Diogenes, cùm is à quodam laudaretur; Τί γὰρ ἐλεινὸν ἐμοὶ σημεῖον, ἐς πόσον χρόνον φιλοσοφῶν ἀδόλως ἐλύπησε; sed & Clarilatum eo nomine notatum deprehendes *ad l. 9. § 5.* Ὅτι οὐδὲ τοῖς τυραννικοῖς πικρὸς, οὐδὲ τοῖς ἀκοῖς χαλεπὸς ἦν. Epictetus *l. 4. c. 23.* Ἀκούετε, ὅτι τὸ τῆς φιλοσοφίας ὄφλημα οὐδεὶς πώποτε ἐξέλειπεν, ἀλλ' ἀλγήσαντας. quemadmodo à Deo concionem illi. *Act. c. 2. v. 37.* κατανύγησαν τῇ καρδίᾳ. à Christo etiam adolescens ille, Matth. *c. 19. v. 22.* ἀπῆλθε λυπούμενος. Vel is nimirum Domini contristatus. Adias licet his, nec illum facile tenet, nec Davidem regem, nisi aliquam immunes habuere, quòd suos perperam etiam agentes, contristare detrectarint. *Hist. Reg. 2. tit. l. 1. c. 2. v. 29. c. 3. v. 13. & l. 2. c. 1. v. 6.* Quemadmodo ergo Marcum, vel qui ἀσπάζεσθαι ἐκ ἐθέλει, vel quà ἐν ἔθεσι εἰσὶ λυπεῖσθαι, cui pia libet, timus, si is nemini unquam quenquam contristavit? Certè τὸ ἑκὼν, sive *sponte* illud adjectum, ut ἐκ ἀέκοντος ad Marcum à consortio omnis facinoris vindicandum. Neque enim ulcisci, sive ponite tristitiæ pœnis Deus

afflict, qui lege mandante, moribus ipsorum exigentibus, id facit, sed coactus quodammodo ἀνάγκῃ τινὶ θυμοῦ, ad supplicia etiam justissima ac meritissima descendere. Talem nobis Deum depingit Jeremias vates, *Thren. c. 3. v. 33. Qui non affligit ex animo suo, mœstitiâque afficit mortales. De suo optimum; de nostro justum: optimum ex naturæ proprietate; justum ex caussæ necessitate.* Tertull. *de resurr. carn. c. 14.* Unde Salvian. *de provid. l. 5. c. 8. Nos vim Deo facimus iniquitatibus nostris. Nec nolentem ulcisci cogimus. Nos parcere volentem non permittimus.* & *l. 8. c. 2. Nos calamitatum nostrarum autores sumus. Deus enim pius & misericors est, & qui neminem velit perire vel lædere. Nos verò nos Deo nolente cruciamus. A Deo quidem punimur, sed ipsi facimus ut puniamur. Cùm autem punire nos ipsi facimus; cui dubium est, quin ipsi nos nostris criminibus puniamus? quia quicunque dat caussam quâ puniatur, ipse se punit.* Talem principem suum Naso *Pont. l. 1. eleg. 3.*

Est piger ad pœnas princeps, ad præmia velox;
Quique dolet, quoties cogitur esse ferox:
Multa metu pœnæ, pœnâ qui pauca coërcet,
Et jacit invitâ fulmina rara manu.

Et *l. 2. eleg. 2.*

Qui cùm triste aliquid statuit, sit tristis & ipse:
Cuique ferè pœnam sumere, pœna sua est.
Victa tamen vitio est hujus clementia nostro:
Venit & ad vires ira coacta suas.

Et *Trist. el. 4. l. 8.*

Ergò illum demens in me sævire coëgi,
Mitius immensus quo nihil orbis habet.

Talem & Marcus ipse se profiteri videtur. § 43. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο] Hoc est quod Flaccus *epist. 1.*——*aliis alia rebus stud. ique teneri.* & *l. 2. epist. 2.*

Denique non omnes eadem mirantur amantque.

Pindar *Pyth. 10.*

Καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἐκνίξε φρένας

Namque aliis aliarum rerum cupido pungit præcordia.

& Petron. *—non omnibus unum est, Quod placet.*—— Hom. *odyss. ξ. v. 228.*

Ἄλλες γάρ τ' ἄλλοισιν ἐπ' ἔργμασι τέρπεται ἔρδειν.

Namque homines aliis aliis rebus capiuntur.

Et Archilochus apud Sextum Empir. *adverſ. ethic. c. 3.*

Ἄλλος δ' ἄλλῳ ἐπὶ ἔργῳ κραδίην ἐλάσσατο.

quod σωτηριώτερον Clemens Alex qui & ex Homero mutuatum vult, sic extulit. *Strom. l. 6.*

Ἄλλ' ἄλλα δ' ἄλλῳ παρ' ἦπαρ ἐλαίνεται.

Aſi alia res alium cor juvat magis.

Euripid. *Hippolyt.*

Ἄλλοισιν ἄλλα θεσπέσι' ἀνθρώπων μέλει.

Cordi alia hominibus alia studia, & Deis.

Idémque Oeno apud Clement.

Ἄλλ' ἄλλα δ' ἄλλοις μᾶλλον ἥδεται τρόπος.

At alius alii ingenio capitur magis.

Indè illa Tragici incerti apud Sext. Empir. *Pyrrhon. l. 1. c. 14. § 2.*

Ἀνὴρ γὰρ ταὐτὸν τοῖς μὲν ἀνδάνειν βέβηκε,
Τοῖς δ' ἔχθρ' ἔφυ.——

Miserum, quòd eadem sæpe res, hominum his placet,
Illis in odio est.——

Prout de se Lucilius; *Quod tibi magnopere cordi est, mihi vehementer displicet.* Cicer. *Tuscul. l. 5. § 63. Sic se res habet, te tua, me delectant mea.* Siquidem, quòd ex Euripidis *Phaniss.* Sextus *ibid.*

Εἰ ταῦτ' αὐτὸν ἡδὺν ἦν σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτ' ἀνθρώποις ἔρις.

Si idem probarent omnes, si saperent idem,
Dissidia generi nulla mortali forent.

Νῦν δ' οὐδ' ὅμοιον ἐστὶν, οὐδ' ἴσον βροτῶν.

Dissimillima nam sunt ingenia mortalibus.

Pers. *sat. 5. v. 52.*

Mille hominum ſpecies, & rerum diſcolor uſus.
Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno.

Scil. quòd Terent. *Phorm. 2.*——*ità est:*

Quot homines, tot sententiæ; suus cuique mos.

Vide Flaccum *carm. l. 1. od. 1.* & Marc. *l. 10. § 10.* sed &, Athanasii qui nomen præfert, autorem in *definition.* inter hominum ἴδιωμα φυσικὸν, quod in omnibus idem sit; & γνωμικὸν, quod in aliis aliud, distinguentem, apud Casaub. *in Pers. sat. 5.* Ἐμὲ γ', ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικὸν] Conſimilis huic locus apud Epictetum *diſſert. l. 3. c. 5.* ubi ex persona Socratis; Ὥσπερ ἄλλος μὲν τοῖς χαίρει τὰ ἀκόλουθα τοῖς αὐτοῦ ποιῶν χρήσιμα, ἄλλος δὲ τὸν ἵππον· οὕτω, ἐγὼ τὰ ἐμὰ ἔργα χαίρω ποιῶν ἀκολουθοῦντα βελτίστῳ ἡγεμονίᾳ· vide *supr. § 26. & l. 10. § 35.* Μήτε τῶν ἀνθρώπων συμβαινόντων] Annot. Lugd. μήτε τι τῶν ἀνθρωπ. σ. vide *infr. § 46.* Ἀλλὰ πᾶν ἐνιδρύσῃ ὀφθαλμοῖς ἑρῶντα] Syntaxis poſcit ἐρῶν quia præceſſerat τὸ ἡγεμονικόν. Χρώμενον ἐνδέχῃ κατ' ἀξίαν] vide *l. 3. § 11.* & *supr. § 29.*

§ 44. Τὸν ἐπὶ τὸν χρόνον] ità Baſ. & Lugd. ego ἐπὶ malim. quòd, *l. 4. § 26.* κερδιστέον τὸ παρόν. Τῷ ὑστεροπλόῳ] vide *l. 2. § 17.* & *l. 4. § 19.* Οὓς βαρῶν τῶν] quos ægrè ferunt. Schol. ad illud Thucydidis *l. 2.* ἐβαρύνοντο δέ μὴ χαλεπῶς ἔχειν. ὁ δὲ inquit, λέγειν ὅτι ἐβαρύνοντο, ἢ βαρύνεται, ἀλλὰ βαρύνουσι, &c. hoc nimirum ſenſu, opinor, negat τὸ βαρεῖσθαι uſurpari. Aliòqui Plato etiam in *Sympoſ.* dixit, Ὁ δὲ Πόρος μεθυσθεὶς τοῦ νέκταρος, εἰς τὸν τοῦ Διὸς κῆπον εἰσελθὼν, βεβαρημένῳ ὑπὸ τοῦ οἴνου, an ſomno, *gravatus dormi.bat.* Marcus *ſuprà* § 36. βαρεῖ σε μὴ τὸ παρόν. Cæterùm τὸ βαρεῖσθαι πραγματικῶς, prout Marco iſtic, uſurpatum, haud temerè alibi deprehendes Herodianus tamen ἐβαρύνετό τε ὡς ἐπὶ τῷ συγγένειαν *Eutropiæ nobilitatem ægre, ſive gravatim, ferebant.* Τί ἡ ὄλως σοὶ ἐστὶ σὸν] ità *l. 4. § 19.* τί ἐν τῶν σῶν σοί; Ἀπηχθῶν] ità *l. 4. § 3.* τὸν πλεῖστ' ἀπηχθημένον.

§ 45.

§ 45. Λαβὲ μὲ, καὶ βάλλε ὅπου θέλεις] vide Calani *ad Alex. epist. supr. ad* § 41. In Senec. *excerpt. Exulabis. Non patria mihi interdicitur, sed locus. in quamcunque terram venio, in meam venio. Nulla terra exilium est. Altera patria est. Patria est, ubicunque bene est. illud autem per quod bene est, in homine, non in loco est. In ipsius potestate est, quæ sit illi fortuna. Si sapiens est, peregrinatur; si stultus, exulat.* vide *l.* 5. § 16.

Ἐκεῖ γὰρ ἕξω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἵλεων] Locus non faciet, quin mentem in statu recto & erecto custodiam. Philemon exul, interrogantibus, ὅς ἐυημέρηκε, *quàm prosperè ageret*, respondit, ὑμεῖς μὲν οὐκ οἴεσθε ὅπου πεδιακόμαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀεὶ ἀγαθὸς ὢν διατελῶ. *Vos minus opinamini, qui in hoc statu me videtis. Ego enim semper bonus esse persisto.* pro ὤν, ὦ vel οὖ lego, ut sensus constet. Refert ex Telete *de exilio* Stob. *tom.* 2. *tit.* 40. Epictet. *lib.* 4. *c.* 7. Ἀλλ' ἐξαιρείζω σε. ὅπου ἂν ἀπίλθω, ἐκεῖ μοι κλαῖε; ἐγὼ γὰρ ἐνθάδε, ὦ διὰ τὸν τόπον ὧν μοι κλαῖε, ἀλλὰ διὰ τὰ δόγματα. ἃ μέλλω μεῖ' ἐμαυτῦ ἀποφέρειν. οὐδὲ γὰρ βιάζεταί τις ἀφελέσθαι αὐτά. ἀλλὰ ταῦτα μόνα ἔχει ὅτι ἐγὼ ἀναφαίρετα, καὶ ἀρκεῖ μοι παρόντα, ὅπου ἂν ὦ, καὶ ὅ, τι ἂν ποιῶ. Senec. *ad Helv. c.* 5. *Adversus ipsam mutationem locorum, satis hoc remedii putat Varro, quòd quocunque venimus, eâdem rerum naturâ utendum est. M. Brutus, quod licet in exilium euntibus virtutes suas ferre secum. utraque in unum collata plurimùm possunt. quantulum enim est, quod perdidimus? duo, quæ pulcerrima sunt, quocunque nos moverimus, sequuntur; Natura communis, & propria virtus.* vide *l.* 7. § 53.

Σωφροσύνη] *anxia.* Xyl. *confusa* Cas. ut συγχεομένου. vel συγχυσιν legisse videatur. quid si σωφλοσύνη legatur? *una cum corpore constricta, & vinculis quodammodo obnoxia*, Apostol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 9. ἐν ᾧ καταδεῖ μίγει δουλῷ· ἀλλ' ὁ λόγος τῷ θεῷ ὁ δέδεται. Epictet. *lib.* 1. *c.* 18. Ἀλλ' ὁ πρεσβύτης δύναται; τὸ σκέλος· ἀλλ' ἀρκεῖ; τὸν τράχηλον. τί ἂν ἀδύνατον, ὅταν ἀρκεῖ; πῶς ἀφαιρεῖται. Vel *curis, anxietatéque constricta, ac vincta.* ut Boeth. *consol. l. c.* Nubila mens est, vinclaque frenis, hæc ubi regnant. Verùm illud, opinor, potius fuerit, quod Cas. secutus videtur ità Epictet. *enchir. c.* 28. Ἐὰν μὲν τὸ σῶμα σου ᾖς ἐπιτήδειον τῷ ἑκάστοτε, ὑγιαζέσθω· ἐὰν ἔτι ἢ σὺ τοῦ σώματος πῶς ἀγαπήσεις τὸ πυρέττον, ἐὰν ἐὰν λοιδορήσηταί σοι, παρέχθη ὀκνήσῃ καὶ συγχυθῇ ἐκ σιωπᾷ; Marc. ipse *lib.* 5. § 32. Διὰ τοῦ χρόνου ἀπὸ χροὸς καὶ αἵματος ψυχρὸς γενόμενος καὶ θνησιμαῖος.

Λέγε τὸν ἄξιον] Symmach. *l.* 9. *ep.* 105. *Nullius rei velim me reprehendas esse, ut motu meo digna fiat. quid enim indignius, quàm sapientis aff ctum alieno pendere nequitiæ?* Senec. *de ira l.* 2. *c.* 6. Epictet. *enchir. c.* 11. Ὅταν καλῇς τὸν παῖδα, ἐνδυμῶ ὅτι δύναται μὴ μοιχεῦσαι, καὶ μοιχεύσας, μυδὲν παιεῖς ὡς θέλεις· ἀλλ' ἐχ ὅπως ὅτιν αὐτῷ καλῶς, ἵνα ἐσ' ἐκείνῳ ἢ τὸ μὴ παραχθῆναι. Vitium subesse Volphio suboluit. itaque pro τὸ μὴ, τό σε substituit, & pro ὅτιν, ἴσῃ vel ἂν mavult. at rectiùs Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. ἵνα ἐσ' ἐκείνῳ ἢ τὸ ἐμὲ παραχθῆναι quanquam perperam apud Stob. ὅπως pro ὅπως legitur. Melius pro ἐνδυμῶ σεαυτόν Gesner. Nam quare pro ἀλλ', ἢ Volf. pro αὐτῷ, αὐτὸς nihil erat. *Hoc*, inquit, *secum cogita, non tam feliciter agitur cum servulo meo, ut me perturbari in illo sit situm.* Vide *supr.* § 42.

§ 46. Ἀνθρώπῳ ὑλικὶ συμβαίνειν τι δύναται ὃ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικόν] Senec. *ep.* 71. *Nihil eorum quæ ferenda sunt displicet. Nam quicquid cadere in hominem potest, in se incidisse non queritur, cùm suas novit; scit se esse oneri ferendo.* vide & *lib.* 5. § 11. & *l.* 6. § 19. & *l.* 7. § 2. Euripid. *Orest.*

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν δεινὸν, οὐδ' ἐπῶν ὄγκος
Οὐδὲ πάθος, ὑπὸ ξυμφορᾶς τελούμενος,
Ἥς οὐκ ἂν ἄρσειε' ἄνθρωπος φύσις.
Nulla adeò fandi terribilis oratio est,
Vel fors, vel irâ cultum invectum malum,
Naturâ quin humana patiendo id ferat. Grot.

Epictet. *l.* 1. *c.* 2. τῷ λογικῷ ζώῳ μόνῳ ἀφορμὴν δέδωκε τὸ ἄλογον. vide *ad* § 15. Ilocati dictum.

Καὶ ἐνθάδε, ἢ πέφυκα] vide *supra* § 41. τὸ κοινόν. & *l.* 4. § 33, 46. & *l.* 7. § 58. Senec. *epist.* 107. *Nihil horum insolitum, nihil inexpectatum est. offendi rebus ipsis tam ridiculum est, quam queri, quòd spargaris in publico, aut inquineris in luto. eadem vitæ conditio est, quæ balnei, turbæ, itineris: quædam intercurrunt, quædam incidunt. Non est delicata res vivere. Longam viam ingressus es. & labaris oportet, & aristes, & cadas, & lassaris, & exclames, O mors, id est, mentiaris. Alio loco comitem relinques, alio efferes. alio timebis: per ejusmodi offensas emittendum est consagosum hoc iter.* Et mox: *Quicquid dixeris, multis accidit.* — *Nihil miremur eorum, ad quæ nati sumus: quæ ideo nulli querenda, quia paria sunt omnibus. ita dico, paria sunto. Nam etiam quod effugit aliquis, pati potuit. æquum autem jus est, non quo omnes usi sunt, sed quod omnibus latum est. imperetur æquitas animo, & sine querela mortalitatis tributa pendamus.*

§ 47. Οὐκ ἐκπίνει σε ἐνοχλεῖν, ἀλλὰ τὸν περὶ αὐτὸ κείμενον] vide *sup.* § 40. Epictet. *enchir. c.* 5. τοῦ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ τὰ πράγματά, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα. & *disser. l.* 3. *c.* 19. Οὐδὲν ἄλλο ταράσσει, ἢ ἀναστασίας αὐτῶν ὄντων ἢ δόγματα. Οὐδὲν γάρ ὄντων αὐτῶν δεινὸν, ἀλλὰ τῶν τῆς δόξης καὶ τῆς ἀπειρίας τῆς ἡμετέρας γίνεται τοιοῦτον. Dio. Prus. *orat.* 16. Senec. *de sap. constant. c.* 4. *Ad tantas ineptias pervenimus est, ut non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, mero puerorum quibus me-*

tus

tus incu[illegible] umbra, & [illegible] deformitas, & depra[illegible]: la[illegible] [illegible] petu quodam [illegible] refugiunt. [illegible]

[illegible]] Ita Clem. in [illegible]. [illegible] vide l. 5. § 2. & infra § 29.

[illegible]] Nè contristeris, inquit, si [illegible] fuerit, quod [illegible] & successum impediat; cum tu quod in te est, quodque tui est officii feceris; nec à te [illegible] od effectu [illegible] caruerit. Hoc [illegible] homines. [illegible] ministri [illegible] [illegible] solent, ubi conatus suos [illegible] fructu [illegible] etiam magis quam sperato [illegible]. [illegible] Esajas c. 49. v. 4. [illegible] *[illegible] Deum [illegible].* Ioan. Chrys. [illegible] Qu[illegible] [illegible] Ἔκαστος γὰρ, φησὶ, τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. (Apostoli sunt ad Cor. ep. 1. c. 3. v. 8.) κατὰ τὸν κόπον, οὐ κατὰ τὸ τῶν πραγμάτων τέλος. Et Bern. ad [illegible] de consider. l. 4. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem [illegible] [illegible] Deus [illegible] sollicitudini [illegible] [illegible] cur[illegible], & [illegible] [illegible] Deus, [illegible] tibi [illegible] [illegible] defectus.*

Quod & [illegible] alia imagine non minùs idoneè illustrat [illegible] curam [illegible] *curam [illegible] (Luc. c. 10. v. 35.) [illegible]*

[illegible]

Cui adjici potest, & illud Hieronymi in epist. ad [illegible] Ocean. [illegible]

dubio inobedientem qui divinis sermonibus monet, *quamvis [illegible] peccata non tollat, mercedem tamen [illegible] acquirit.* Itaque ille non Æthiops [illegible] lavatur, nec operam lodit [illegible], qui in eo etiam laborem impenderit. Siquidem ut Apostol. ad Cor. ep. 2. c. 2. v. 15. Εὐωδία ἐσμὲν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. Καὶ ὁ [illegible] Κυρίῳ. Idem ad eosdem ep. 1. c. 15. v. 58. Neque tamen consideratio hæc, à [illegible] animis omnem prorsus anxietatem, ac tristitiam [illegible]. Sicut enim χαρὰν καὶ στέφανον [illegible] suum ducunt suorum profectus, ad [illegible] ep. 1. c. 2. v. 19. ita contrà, etiamsi non inutile planè, triste tamen & condolium gravissimum est ipsis, ubi conatus hac in parte suos frustra os adspexerint. ad Hebr. c. 13. v. 17. & Jerem. c. 13. v. 17. Ideo Bern. in Cant. 42. *[illegible]* Verùm hæc rigidior justo Stoica disciplina non admittit.

Οὐκ ἄξιον ζῆν [illegible]] Hoc est quod Clem. Strom. l. 4. de Philosophis quibusdam [illegible] [illegible] τῆς [illegible].

Αὐτὸ [illegible]] Ita l. 5. § 29. [illegible] de [illegible] Ammian. l. 2[illegible] & de Theo[illegible] Ambros. [illegible] Cicer. [illegible] *[illegible]* Et [illegible] jungit: *hæc eadem, [illegible]* Non [illegible] ergò Stoici [illegible] dicebant. Senec. ep. 91. *[illegible]* Non [illegible] [illegible] [illegible] τὸ [illegible] [illegible] λέγει, [illegible] vide ad l. [illegible]

[illegible]] Xyl. aut Cas. quid hic legerunt.

[illegible]itized by Go[illegible]

rint, haud est facile conjectu. Neque enim verba, prout habentur, exhibere possunt, quod aut ille aut ille reddidit. Ego opinor legendum, ἢ ἐξ ἐνεργῶν. *dejectus e vita ἐυκόλως.* i. e. *placide animo, animodo & is jacere assidere, qui id quod volebat ab extra est; similique propitio etiam adversus, si quid repugnantia inerit, quod obsisterat tibi, quò minus id quod volebas efficeres.*

§ 48. Ἀκροκαιμήτην γίνεται τὸ ἡγεμονικόν] vide *supr.* § 41. Lucretius, *rerum l.* 2. *ad.* 1.

Et cunctis terrarum flabella,
Præter atrocem animum Catonis.

de quo viro verè viro Senec. amplius *de constant. sap. c.* 1 & 2. qui & *ibidem c.* 6. *Bona vera sapientis solidis & inexpugnabilibus munimentis præcincta sunt. Non Babylonii illi muros contulerris, quos Alexander intravit. Non Carthaginis aut Numantiæ ambitum, non ullius regiæ fastum; non Capitolium arce imposita. Hæc enim ipsa ruina quæ sapientem cæsura est, ad injurias ejus facta sunt: nullam intrandi habent, excelsa, inexpugnabilia, Dei opus.* Philo *de vit. hon. libert.* ex Xenonis sententia, ὅτι βάτλον ἀσκὸν βαπτίσαι τὴς πλήρη πνεύματος· ἢ διάκαυτα τὴν σκληρὸν ὀστρέον ἄσκεπα δρόσου καὶ ἀβελήτων· ἀνίκητος γὰρ καὶ ἀήττητος ὑγιὴς, καὶ ὀρθὸς λόγος ἐγγίνεται παθῶν ἀνθρώπῳ. Senec. *de tranq. animi, cap.* 4. *Quid igitur? non erit aliquis qui sapienti ferre contra injuriam possit? Omnes, sed non perducent vim ad eum. Ut enim invicta ab omni ictu navis aliquos ictus ferat, quos non repellat, quia non sentit; ita animus sapientis validus, munitus ad omnes tentationes, quæ extra ipsum sunt, quia non sentit, non repellit.* Ἐστὶν οὖν ἀνὴρ φρόνιμος, ὁ ἀκατάπληκτος ἐπὶ τοῖς φοβεροῖς, ὁ ἀσυγκατάθετος τοῖς ἀπατηλοῖς φαντασίαις, ὁ ἀνεπίφορος ταῖς ἐπιθυμίαις, ὁ ἀνεπίκλιτος ταῖς ἡδοναῖς, ὁ ἀνεπίπληκτος τοῖς ἀλόγοις πάθεσι, ὁ ἀνεπίδεκτος τῆς ἀδικίας, ὁ ἀνεπίβατος τοῖς ἀκρατέσι, ὁ ἀνεπίμικτος τοῖς ἀνοσίοις, ὁ ἀνεπίβουλος τοῖς ἐπιβουλεύουσι, ὁ ἀνεπίσκοπος τοῖς ἀπορρήτοις, ὁ ἀνεπίσπαστος τοῖς ἀνθρωπίνοις, ὁ ἀνεπίκοινος τοῖς ἀκοινωνήτοις, ὁ ἀνεπίδοτος τοῖς ἀνεπιτηδείοις, ὁ ἀνεπίκριτος τοῖς ἀκρίτοις, ὁ ἀνεπίφθονος τοῖς φθονεροῖς, ὁ ἀνεπίφορος τοῖς ἐπιφόροις, ὁ ἀνεπίκλητος τοῖς ἀκλήτοις, ὁ ἀνεπίκλιτος τοῖς ἐπικλίτο

re vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis vilis terrificis ἀ συσκλαπήσει, ἀδὲ πεφρικοδεξάζειν, nec adsentiri, nec alterius aliquid adjicere, & opinari, quàm quod visum ipsum renunciat. Neq; enim duo ista, quod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & pro eodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοί, διαπρᾶ,
Ἀντὶ δι' αὐτοὺ, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Ὅσον, τέθνηκεν υἱὸς, ἢ μήτηρ τινὶ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων τῶν ἀναγκαίων τί τι.
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', Ἀπόλλων, ἄνθρωπος ὢν ἦν,
Τοσοῦτον μέγιστ' τὸ κακὸν, ἥλικον οὐκ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀδίωλος ὁ βίος, ἐκλέλοιπ' ὁ φίλος,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς ἔστ' ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δ' τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δ' λαμβάνει.
Here, persæpe homines graviora efficiunt mala
Ipsi sibi ipsis, quàm ea sunt naturâ suâ.
Excessit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliquis ex necessitudine.
Id si quis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homonatus; quantum fuerat, tantundem est malum.
Quòd si sic; Periit; non tuebor amplius;
Heu vita invita: qui ista secum deputat,
Is ad malum alia sibi consarcinat mala.
At qui rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is quod dolet deducit, retinet quod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γυμνάζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὲ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥίνα, πόθεν δὲ ἔνεστι χεῖρας ἔχειν, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σαυτόν? τοῦτο δὲ ὑλαίαν μύξαι γινέσθω ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ χρεῖττον ἀπομύξασθαί τι, ἢ ἐγκαλεῖν; vide quæ sequuntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ λέγω, πόθεν ἔνεστιν σωφρόνησιν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο γὰρ σωφρόνησιν, ἵνα σε τῶν ἡδυπαθειῶν πῆς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον.

Ἔξω ἐλθεῖν ἔχει] Hoc est quod Seneca *ep.* 93. *Omnia quæ usquam erunt, cluserit; & seipsam sui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philosoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo sive universo,

Οὐδέ τι τῷ παντὶς κενεὸν πέλει, ἐδὲ περισσόν,

Nil est in toto vacuúmve supervacuúmve Grot.

Εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μήτε ἐν τοῖς πρήξεσιν ὀκνηρεύειν] *Hactenus*, Xyl. *tardum & remissum esse.* Cas. haud malè. ὀκνηρεύειν, languidè agere: tractum ab equis, quibus vocabulum, adducit Gellius *l.* 19. *c.* 1. ubi sapientem dicit objectis vilis terrificis ἀ συσκλαπήσει, ἀδὲ πεφρικοδεξάζειν, nec adsentiri, nec alterius aliquid adjicere, & opinari, quàm quod visum ipsum renunciat. Neq; enim duo ista, quod Gellius fecisse videtur, confundenda prorsus & pro eodem habenda existimem. In hanc eandem sententiam Philemon Com. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 108.

Μείζω τὰ κακὰ ποιοῦσι πολλοί, διαπρᾶ,
Ἀντὶ δι' αὐτοὺ, ἢ πέφυκε τῇ φύσει.
Ὅσον, τέθνηκεν υἱὸς, ἢ μήτηρ τινὶ,
Ἢ, νὴ Δί', ἄλλων τῶν ἀναγκαίων τί τι.
Εἰ μὲν λάβῃ τοῦτ', Ἀπόλλων, ἄνθρωπος ὢν ἦν,
Τοσοῦτον μέγιστ' τὸ κακὸν, ἥλικον οὐκ ἦν.
Ἐὰν δ' ἀδίωλος ὁ βίος, ἐκλέλοιπ' ὁ φίλος,
Ἀπόλωλεν, ἐν ἑαυτῷ ἐὰν τοῦτο σκοπῇ,
Πρὸς τοῖς κακοῖς ἔστ' ἕτερα συλλέγει κακά.
Ὁ δ' τῷ λογισμῷ πάντα παρ' ἑαυτῷ σκοπῶν,
Τὸ κακὸν ἀφαιρεῖται, ἀγαθὸν δ' λαμβάνει.
Here, persæpe homines graviora efficiunt mala.
Ipsi sibi ipsis, quàm ea sunt naturâ suâ.
Excessit vitâ natus, aut mater puta,
Aut proxima aliquis ex necessitudine.
Id si quis sic accipiat; Nempe obiit diem
Homonatus; quantum fuerat, tantundem est malum.
Quòd si sic; Periit; non tuebor amplius;
Heu vita invita: qui ista secum deputat,
Is ad malum alia sibi consarcinat mala.
At qui rationis cuncta ad arbitrium vocat,
Is quod dolet deducit, retinet quod juvat. Grot.

Senec. *ep.* 78. *Levis dolor est, si nihil illi opinio adjecerit.*

Γυμνάζων] vide *l.* 4. § 6. & *l.* 6. § 3. & *l.* 7. § 29.

§ 50. Τί δὲ καὶ ἐγίνετο ταῦτα;] Vide *l.* 6. § 36. Epictet. *dissert.* l. 1. *c.* 6. Ἀλλὰ μύξαι μοι ῥίνα, πόθεν δὲ ἔνεστι χεῖρας ἔχειν, ἀνδράποδον; οὐχ ἵνα καὶ ἀπομύσσῃς σαυτόν? τοῦτο δὲ ὑλαίαν μύξαι γινέσθω ἐν τῷ κόσμῳ; καὶ πόσῳ χρεῖττον ἀπομύξασθαί τι, ἢ ἐγκαλεῖν; vide quæ sequuntur. Chrysostom. *orat. de stat.* 1. Μὴ λέγω, πόθεν ἔνεστιν σωφρόνησιν ὁ Θεὸς τὰ κωλύματα; διὰ τοῦτο γὰρ σωφρόνησιν, ἵνα σε τῶν ἡδυπαθειῶν πῆς πολλοῖς δείξῃ μᾶλλον..

Ἔξω ἐλθεῖν ἔχει] Hoc est quod Seneca *ep.* 93. *Omnia quæ usquam erunt, cluserit; & seipsam sui finem fecit.* de natura principali. Et Empedocles pariter à Plutarcho laudatus, *de placit.* Philosoph. *l.* 1. *c.* 18. à Theodoreto *therapeut. l.* 4. & à Stobæo *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 2. de mundo sive universo,

Οὐδέ τι τῷ παντὶς κενεὸν πέλει, ἐδὲ περισσόν,

Nil est in toto vacuúmve supervacuúmve Grot.

Εἰς ἑαυτὸν μεταβάλλει] vide *l.* 7. § 23, 25.

§ 51. Μήτε ἐν τοῖς πρήξεσιν ὀκνηρεύειν] *Hactenus*, Xyl. *tardum & remissum esse.* Cas. haud malè. ὀκνηρεύειν, languidè agere: tractum ab equis, qui apud Medicos veterinarios ὀκνοῦσιν dicuntur, cùm ilia *trahentes languidè incedunt*, τὰ ὀπίσθια ἑλκύοντες ἐπὶ τὰ ἐμπρόσθια, καὶ ὑποτρέμοντες, ὅτε ἀλλήλοις συγκρούουσι. ubi Aristot. *histor. animal. l.* 8. *cap.* 24.

Κτείνων, κρεανομῶν] Τὸ κρεανομῶν propriè de *victimarum* dilaceratione dicitur, in qua κρέα νέμουσι, *carnes distribuunt*. Homer. *Il.* 1. *v.* 216.

Πάτροκλε δαῖφρον, σὺ μὲν ἐν ἐλαχίστῃ ἐπίστασαι τράπεζῃ
Καλεῖς ἐν καιρόν· ἀτὰρ κρέα νεμῶν Ἀχιλλεύς.

i. e. ἐμπτανέμει, inde enim κρεανομῶ. Eustath. *ibid.* Verùm Martinus noster illic aliter accipit, de immanitate atque ferocitate hominum truculentia, qui congeneres sibi mactant, ossaq; eorum *disfringunt tanquam ad ollam, carnes in frusta secant, velut ad lebetem*: ut Micheas loquitur, *c.* 3. *v.* 3. quod Cleoni minatur ille in Aristoph. *equit.*

Πεσεῖσθαι τ' ἐκ σῶν σαρκῶν. i. e. κρεανομῶ καταπαύω τὸ σῶμα. *Schol.* Ita vocabulum usurpavit Constant. Manasses in *breviario historico de Domitiano*, (πολὺν

Διῳῶν αἷμα καὶ σοφῶν, καὶ μάγειρος ἀνθρώπων κρεανομῶν ἀσυμπαθῶς.—— Sed & Clemens Alex. in *hortat.* ubi Penthei discerptionem Διονυσιακὴν κρεανομίαν appellat: Idémq; de Bacchicis orgiis *ibid.* & ex eodem Eusebium *præpar. l.* 2. *c.* 5. ex Clementis codicibus emendandus. Διόνυσον μαινόλλῳ ὀργιάζουσι Βάκχοι, ὠμοφαγίᾳ τῶν ἱερουργίαν ἄγοντες, καὶ πλίσκουσι τὰς κρεανομίας τῶν φόνων. Eodem sensu τὸ κατακρεουργεῖν ab Herodoto usurpatur, *l.* 7. ubi de Pytheo Ischenoi filio. ὃς ἐς τοῦτο ἀντοῦ χ μαχόμενος, ἐς ὃ κατακρεουργήθη ἅπας. *donec velut in laniena, frustatim concisus est*: κατακρεμαστόν.

Ὅσον εἴ τις παρασὰς πηγῇ διψῶσι, καὶ γλυκείᾳ, βλασφημοῖεν αὐτῷ] Senec. *de benefic. l.* 7. *c.* 31. *Non est mihi relata gratia. quid faciam? quod dii omnium rerum optimi autores: qui beneficia ignorantibus dare incipiunt, ingratis perseverant. Alius illis objicit negligentiam nostri, alius iniquitatem, alius illos extra mundum suum projicit & ignavos, beteseque, sine luce, sine ullo opere, destituit: Alius solem, cui debemus, quòd inter laborem quietemq; tempus divisimus, quòd non tenebris immersi, confusionem æternæ noctis effugimus, quòd annum cursu suo temperat, & corpora alit, fata evocat, percoquit fructus, saxum aliquod, aut fortuitorum ignium globum, & quidvis potius quàm deum, appellat. Nihilominus tamen more optimorum parentum, qui maledictis suorum infantium arridemus, non cessant dii beneficia congerere. de beneficiorum autore dubitantibus: sed æquali tenore bona sua per gentes populosque distribuunt, imam potentiam sortiti, prodesse. Spargunt opportunis imbribus tegras, maria flatu movent, siderum cursu notant tempora, hyemes æstatesque interventu leniores spiritus mollunt; errorem labentium animorum placidi, atque propitii*

propitii ferunt. imitemur illos. Meliúsque multò Dominus Chriſtus. Mat. *c.* 5. *v.* 44, 45. Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Sive ut Luc. *c.* 6. *v.* 35. καὶ ἔσεσθε υἱοὶ τοῦ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. vide *l.* 7. § 14, 69. Minus eſt quod de lapide Epictet. *l.* 1. *c.* 25. quàm quod Marcus hic de fonte; Παρεσκεύασε λίθον λειόρρει, καὶ τί ποιήσεις; ἂν ἔν τις ὡς λίθῳ ἀκύρῃ, τί ὄφελος τοῦ λειόρρου; ἂν δ' ἔχει τινὰ ἀδύνειαν τὸ λειόρρουν ὀπίσθεν, τότε ἀνίει τι. Ità lego conjunctim, quod codices ſed perperam diviſim ὀπὶ βέθρα exhibent. unde vet. lex. *βάθρα* procudit, quod *ſcalam* ſignificet.

Πηγὴν ἀένναον] fontem perennem; qui non fallat, ut torrentes Temæ, Job. *c.* 6. *v.* 14, 20. Naſo *remed. l.* 2.

Flumine perpetuo torrens ſolet altiùs ire:
Sed tamen hæc brevis eſt, illa perennis aqua.

Cotys, apud Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 1. ἐφεξῆς χειμάρροις ποταμοὺς μείζους τοῦ ἀενάου, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον. Senec. *ep.* 99. *Non promittet talem in perpetuum, qui caſu bonus eſt.* facit huc quod de gratia divina, qua ſuos is imbuit, Chriſtus. Joan. *c.* 4. *v.* 14. γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Φύσε σαυτὸν] *compone te*, Xyl. *gigne te*, Caſ. Iren. phraſis duriuſcula, & ſyntaxis inſolens. itaq; ſuſpecta mihi lectio. quam tamen ſi retinere libuerit, quia alia commoda non occurrit, malim vertere, *congenitam & quaſi nativam fac tibi uſu atque induſtriâ jugi libertatem.* In hoc te aſſiduò exerce, ut virtus quaſi in naturam tranſeat tibi. quod Clemens *ſtrom. l.* 7. τῷ ἀεὶ ἀναπόβλητον τινὰ ἀρετὴν ἀσκήσει γνωσικῇ πεποιημένῳ, φυσᾶται ἡ ἕξις καὶ καθάπερ τῷ λίθῳ τὸ βάρος, ἅπαξ τὸ δὲ ἡ ὁπωσοῦν ἀναπόβλητος.

§ 52. Τίς ἂν φαίνεταί τοι ὁ τὸν ἐπὶ κρότῳ ἔπαινον φεύγων ἀδίων· ἢ ὅτι ἀδί'] Ità Baſil. quod Xyl. & Lugd. in ἀδίων verterunt, Xyl. ſic reddidit, *uter verò tibi elegantior videtur, is qui plaudentium fugit laudem, an illi, qui neque ubi, neque qui ſint, cognoſcunt?* ergò juxta Xylandrum etiam tranſponenda fuerint verba; legendúmque τίς ἂν ἀδίων φ. σαι. vel τίς ἂν φ. σ. ἀδίων &c. Caſaub. quid legerit, haud eſt conjectu proclive. cæterùm, ἢ illud in clauſula noviſſima excludit. Sic enim vertit; *Qualem ergò cenſes illum eſſe, qui tanquam rem momenti alicujus proponit ſibi ſtrepitum plauſumq; hominum, qui nec ubi ſint, nec qui ſint, ipſi norint.* Forſan, φεύγων ἢ διώκων fuerit. ut *l.* 11. § 10. ἔτι φεύγων ἔτι διώκων ὀρθότερον. ità legendo vel ſic poteſt concipi; *Qualis ergò tibi is videtur, qui vanos hominum plauſus vel averſatur, vel aucupatur*; (ſiquidem is ad quid natus ſit non videtur attendere.) *vel ii etiam, qui nec ubi ſint, nec qui ipſi ſint, norunt?* vel etiam Caſaubonum ſequendo, qui v. h. p. v. au. v. auc. qui nec ubi ſint, &c. Liceat bona cum lectoris venia, aliam inſuper de loco iſto ſuſpicionem meam proponere. Fieri poteſt, ut Marcus ſcripſerit, ὁ τὸν ἐπὶ κρότῳ ἔπαινον ἢ εὐφημίαν διώκων, ut ex ἢ εὐφημίαν, illud φεύγων ἢ enatum ſit: vel etiam ὁ τὸν ἐπὶ κρότῳ ἢ [ψόγον] φεύγων, ἢ ἔπαινον διώκων, ut ψόγον intercideri, ἢ alterum in proximam clauſulam tranſierit, per excriptoris oſcitantiam. Siquidem ἔπαινον φεύγειν, ſive laudem vanorum hominum fugere, res eſt laudis potiùs quàm vituperii. vide *l.* 10. § 13. Cæterùm alii viderint. τίς autem, ἀντὶ τοῦ πολύς τις frequentius eſt, quàm ut multis moneri opus ſit.

§ 53. Ὅς γε ἀρέσκει ἑαυτῷ] vide *ad l.* 3. § 4. Senec. *de tranquill. c.* 2. *Innumerabiles proprietates ſunt, ſed unus effectus vitii, diſplicere ſibi.* Διαφέρονται δὲ ἑαυτοῖς (οἱ φαῦλοι) καὶ ἕτερον ἀφ' ἑτέρου ἀπολύουσιν, ἀλλ' οὐ βέλτιον. Ariſtot. *eth. l.* 9. *c.* 4. Senec. idem *ep.* 102. *Putas tu poſſe ſententiam unam omnium eſſe? Non eſt unius una.* Flaccus *epiſt.* 1.

Iidem eadem poſſunt horam durare probantes?

quaſi dicat, non poſſunt.

§ 54. Συμπνεῖς] Arnob. *l.* 2. *Auras accipiunt naribus & per ambelicum reciprocatas reddunt; & nos ſpiritum conſimiliter, & reſpiramus commeantibus crebris.* vid. *l.* 9. § 8.

Συμφέρεταν τῷ θείῳ πάντα νοερῷ] i. e. Deo ſive numini divino, conſentire; quod ὁμογνώμονα εἶναι dixit, *l.* 9. § 1. συνεργὸν. *l.* 10. § 21.

Πάντη κίνηται καὶ διαπρέπεται] animam mundi, ſive mentem, vult in omnia diffuſam, & permeantem univerſa; de qua *ad l.* 4. § 40. eam Deum eſſe agnoſcunt Stoici ipſi; quem & Jeremias *c.* 23. *v.* 24. ait, *cælum & terram implere*; *intra* nimirum *omnia, nec incluſum*; *extra omnia, nec excluſum*; ut Hildebertus *in ſymbol.* Unde dictum Empedocli, *Deum eſſe ſphæram intelligibilem, cujus centrum ubique, circumferentia nuſquam.* Trithem. *ad Cæſar. q.* 1. quanquam Jo. Gerſon *ſuper Magnificat. conc.* 3. ſupplendum monet; *niſi in ſeipſo.* Cæterùm Jul. Scaliger *de ſubtil. exercit.* 363. *Triſmegiſtum, ſed peſſimè, dixiſſe, Deum eſſe, cujus medium in centro, circumferentia ubique.* Optimè Hieron. *ad Marcell. q.* 5. *In omnibus infuſus, & circumfuſus, ut cuncta penetret interior, & contineat exterior.*

§ 55. Οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον] ità *l.* 5 § 35. τίς γὰρ βλάβη τῷ κοινῷ;

Οὐδὲν βλάπτει τὸν ἔπειτον] vide *ad l.* 2. § 1.

Μόχθῳ γὰρ βλαβερῷ ὅτι] Malitia ſive vitium, habenti

habenti ſolummodo malum eſt, & domino ſuo duntaxat nocet. Hierax Pythagoricus in *lib. de juſtitia* apud Stob. *tom. 2. tit.* 10. Ὁ κατάρχων αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μᾶλλόν τινα ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἀδικεῖ. ἓν μόνον δεῖ τὸ ἀδικοῦν ἐν παντὶ ἡ ψυχή· τὸ γὰρ ἀδικοῦν, καὶ ὀπισθοβαλεῖον ἡ κακία, καὶ ἐν τῷ ἀδικεῖν, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀδικουμένοις· ἀλλὰ καὶ ἥκιστον, (βλάπτει,) τὸ γὰρ πλεῖστον ἔλαττον καὶ τὸ ἀδικεῖσθαι μέλλοντα, πλεῖστον γὰρ τὸ ἀδικεῖν διαφθείρων. ἐπεὶ καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ κίνησιν λαμβάνει καὶ τὸ ἔπαρσιν ἐμποιοῦν πίνειν, τὸ πικρότατον ἀνάπτει, καὶ πεῖν πικρὸν ἐν τοῖς ὠδῖσι φλέγει, καὶ δίψας λυμαίνεται, καὶ τῷ ἐπ' αὐτοῖς ἰῶ χρῶνται δύσποτον τὸ βαθύ. ἔτι γὰρ τῷ πυρὶ τοῦ πικροῦ ὕλην διελθεῖν δυνατὸν [ὑπὸς] τοῦ τῶν ἄλλων λύμην, πεῖν παντελῶς αὐτοῦ ἀναλῶσαι. ὅταν καὶ πᾶς ἀδικῶν, αὐτὸς τῆς κακίας ἀφεστὼς γένηται, πεῖν εἰς ἄλλους ἀφίησιν. Itaq; efferos hoſce animi affectus, ſive πάθη, Themiſtius *orat. quinquen.* confert σκληρὸς νοσήμασιν, ὡς αὐτοῦ ἀφρόντιν πυρέσσοντα καὶ δαπανῶντα τοῦ ψυχροῦ, ἢ ἐντέτηκε. ità ſiquidem Pantinus locum corruptum dubio procul cenſet reſtituendum. cætera forſan feliciter ſatis: ultimum illud ἢ ἐντέτηκε, quod ille vertit, *cui intabuit*, minùs placet, malim ἢ ἐνφύεται, *cui innaſcitur*; quemadmodum Ariſtoph. *veſp.* νόσον ἀρχαίαν ἐν τῷ ποδὶ ἐντετοκυῖαν. Senec. *epiſt.* 81. *Minimum ex nequitia leviſſimaque ad alios redundat: quod peſſimum ex illa eſt, & (ut ità dicam) ſpiſſiſſimum, domi remanet, & premit habentem. quemadmodum Attalus noſter dicere ſolebat, Malitia ipſa maximam partem veneni ſui bibit. Illud venenum, quod ſerpentes in alienam perniciem proferunt, ſine ſua continent, non eſt huic ſimile: hoc habentibus peſſimum eſt.* Verùm ulteriùs iſtis Marcus noſter progreditur. Maleficus quiſq; ſe primùm, ſe præcipuè lædit, inquiunt illi: ſe ſolùm, iſte. Veneni ſui maximam partem exorbet ipſe, aiunt illi, totum prorſus, iſte. vide *infrà* § 59.

Ὁπόταν τοῦτο ὅταν θελήσῃ] In ipſius, inquit, eſt arbitrio, quamprimum ipſe voluerit, malitiam ſuam deponere. vide *lib.* 2. § 11. & *l.* 7. § 71. Senec. *Hippolyt.* 1. 2.

Pars ſanitatis, velle ſanari fuit.

Ità Jacſonus noſter *in ſymbol. part.* 2. *lib.* 2. *c.* 6. § 2. *pars eſt morbi nolle ſanari: pars ſanitatis, velle ſanari.* Secùs nimirum, quàm in corporis affectibus. καὶ γὰρ, εἰ θέλοντα ὑγιαίνειν, ὑγιάσιμον. Ariſtot. *eth. Eudem. l.* 7. *c.* 2. Joan. Chryſoſt. *in Gen. orat.* 19. καθάπερ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ πράγματος ὅτι ἰδεῖν, ὅταν καὶ ἐπὶ τῆς προαιρέσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν, ἀκίνητά ἐστι πολλάκις τὰ τῆς φύσεως πάθη· ὅτε δὲ τῆς προαιρέσεως ἐθέλειν πιεῖν. ἀλλ' ἔστι πολλάκις θελήσαντα καὶ τὸν θαῦλον μεταβαλέσθαι αὐτομολῆσαι καὶ γλιχέσθαι καλοῦ, καὶ τὸν καλὸν ῥαθυμήσαντα περὶ τὸν κακὸν ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταθέσθαι μᾶλλον ἔχων ἐφάπτεσθαι. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλά, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τοῦ ἕξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

αν ἐξολισθῆσαι. ἐπεὶ ἓν αὐτοῖσιν ἡμῖν τοῦ φύσιν ἐργάσατο ὁ Ζεὺς ὅλον δικαίως,——οὐκ ἀφέγκλως ὀπιπθησιν, ἀλλὰ τὰ σφρικὰ καταλλήλα ὀπιθεῖς, ἀξίωσιν ἐν γνώμῃ τῇ κρίνοντι κεῖσθαι τὸ πᾶν. vide *ad l.* 10. § 13.

§ 56. Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγένημαι] vide *l.* 2. § 1. & *infr.* § 59.

Ἢ τὰ πλησίον κακία ἐμὴν κακόν] vide *ſuprà* § 50. & *l.* 4. § 43. Epictet. *l.* 3. *c.* 18. Τί σοι καὶ τοῦ ἀλλοτρίῳ κακῷ; & *c.* 24. τοῦτο δ' ἐστὶν τὸ ἀγαθὸς καὶ τὸ κακὸς, ὥσπερ ἄξιον, τὸν κεδεμόνων ἡμῶν καὶ πατρικῶς περιεστάμενον, ἐν τοῖς ἰδίοις. ubi reſtituenda vocula una quæ intercidit, Ζεύς, ut τοῦ δὲς, quod præceſſerat, reſpondeat, & ἐν τῷ κοινῷ ſupplendum ὁ Ζεύς.

Οὐκ ἔδοξε τοῦ Διΐ] vide *l.* 2. § 11.

Ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ᾖ τὸ ἐμοὶ ἀτυχεῖν] Epictet. *enchir. c.* 25. ὃ δύνασαι ἐν κακῷ εἶναι δι' ἄλλον, μὴ μᾶλλον ᾖ ἐν αἰσχρῷ. Senec. *epiſt.* 70. *Bono loco res humanæ ſunt, quod nemo niſi vitio ſuo miſer eſt.* Jo. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 18. Οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς ἀδίκως πεπόνθασι δυνήσεται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς πείσωμεν. ὥσπερ ἂν εἰ μαχεῖσι, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς ἐργασώμεθα καὶ τοῦ τῶν θεῶν χάριν. vide *l.* 10. § 13.

§ 57. Ὁ ἥλιος καταχεῖσθαι δοκεῖ] Simile quiddam de Deo & mente humana, Senec. *de beat. vit. c.* 8. *Mundus cuncta complectens, rectórque univerſi Deus, in exteriora quidem tendit, ſed tamen in totum undique in ſe redit. idem noſtra mens faciat: cùm ſecuta ſenſus ſuos, per illos ſe ad externa porrexerit, & illorum & ſui potens ſit, & in ſeſe revertatur.* Et *epiſt.* 41. *Quemadmodum radii ſolis contingunt quidam terram, ſed ibi ſunt unde mittuntur: ſic animus magnus, & ſacer, & in hoc demiſſus ut propiùs divina noſcèmus, converſatur quidem nobiſcum, ſed hæret origini ſuæ: illinc pendet, illuc ſpectat, ac nititur: noſtris tanquam melior intereſt.* Minut. in *Octav. Deo cuncta plena ſunt: ubique non tantùm nobis proximus, ſed infuſus eſt. in ſolem adeò rurſus intende. Cælo affixus eſt; ſed terris omnibus ſparſus eſt, pariter præſens ubique intereſt, & miſcetur omnibus.*

Οὐ μὴν ἐπικέχυται] De ſole itidem Julian. *orat.* 2. Τὸ φῶς ᾗ ἴδοις αὐτὸν ἀφαιρεῖται. ἀλλ' ἴδοι αὐτὸς αὐτὸν ἀφαιρεῖται φωτὸς, τοῦ σκληροῦ δὲ ἐντεῦθεν ἑαυτοῦ σπλάγχνα, καὶ μεταδιδοὺς αὐτῶν τῆς αὐτοῦ φύσεως. ἴδοι τὸν μέγαν καὶ θαυμαστὸν τοῦτον κόσμον ἐμπλήσας αὐτοῦ [αὐτοῦ vulg. αὐτῷ emendant perperam.] καὶ ἡμέρας. ἐκεῖνον ἴδοι ἀνὴρ ἀγαθὸς ἀρετῆς μεταδιδοὺς ἄλλῳ, τοῦ μεταδιδόντος μεῖον ἔχων ἐφάπτεσθαι ποτέ. De face pariter Tatian. ad Græc. Ἀπὸ μιᾶς δᾳδὸς ἀνάπτεται μὲν πυρὰ πολλά, τῆς δὲ πρώτης δᾳδὸς διὰ τοῦ ἕξαψιν τῶν πολλῶν δᾳδῶν οὐκ ἐλαττοῦται τὸ φῶς. Quod Ennius apud Cicer. *offic. l.* 1.

Homo,

Homo, qui erranti comiter monstrat viam,
Quasi lumen de suo lumine accendat, facit:
Nihilo minùs ipsi lucet, cùm illi accenderit.

Ἀκτῖνες ἀπὸ τῆς ἐκτάσεως λέγονται] In notationibus ludere, & conatu parùm felici, Chrysippo Stoicísque solenne fuit. Marcus istìc *ἀκτῖνας* dici vult solis radios *παρὰ τὸ ἐκτείνεσθαι* ab *extendendo*; minùs probabiliter. Neq; enim solent præpositiones in deductis hac ratione immutari. Meliùs Grammatici *παρὰ τὸ ἄγειν* deducunt: *ἄγω, ἄξω, ἦξα, ἦγμαι, ἤχθην, ἀκτίς*. Neque enim Etymologo accedo derivanti *παρὰ τὸ ἄγω, τὸ φέρω, ὅτι πάντα ἐκπεταμένη* (quod & Marcus istìc) *πάντα φέρεται*. Malim *παρὰ τὸ ἄγειν ἤτοι ἀγνύειν, τὸ κλάειν*. i. e. frangere: unde & *ἀκτὴ* litus, ad quod undæ allisæ franguntur, & *ἀκτῖνες* solis radii, quòd *παρὰ τὸ στερέμνιον* ut Marcus loquitur, i. e. *ad corpora solida refringantur.*

Πρὸς τὰ ἀπαντήσαντα κωλύματα] Senec. *epist.* 92. *Sed quædam soli quoque obstant. At solis vis & lux integra est etiam inter opposita: & quamvis aliquid interjaceat, quod nos prohibeat ejus aspectu, in opere est, cursu suo fertur. quoties inter nubila luxit, non est sereno minor, nec tardior quidem; quoniam multùm interest, utrùm aliquid obstet tantùm, an impediat. Eodem modo virtuti opposita nihil detrahunt. non est minor, sed minùs fulget: nobis forsitan non æquè appareat ac nitet; sibi eadem est, & more solis obscuri, in occulto vim suam exercet. hoc itaque adversus virtutem possunt calamitates, & damna, & injuriæ, quod adversus solem potest nebula.*

Ἐπιλάμπειν τὸ περιχόμενον] Tren. *adv. hæres. l.* 4. *c.* 28. *qui in lumine sunt, non ipsi lumen illuminant, sed illuminantur & illustrantur ab eo.*

Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει] Corpus opacum solis radios non admittendo, lucis beneficio sese privat, soli nihil detrahit. ità qui officium suum præstanti se opponunt, bono, quo frui poterant, se privant, autori, sive actori nihil obsunt.

§ 58. Ἢτοι ἀναισθησίαν φιλεῖται, ἢ αἴσθησιν ἐπιφοβίαν] Frigidum sanè, frivolúmque nimis adversus mortis metum solamen; *aut nullum ei post mortem sensum habituro, aut aliusmodi quàm nunc habes.* Hoc est, quòd Senec. *epist.* 82. *adversus mortem minuta jaculari; subulâ leonem excipere.* potest enim & sensus, qui nunc est, manere, manebitq; in improbis, ut tamen aliusmodi cruciatus persentiscant, quàm dum hìc viverent, unquam experti fuerit.

Ἀλλοῖον ζῶον ἴσως] nihil hoc est necesse..

Τοῦ ζῆν ἐν πόνοις] Atqui hoc est ipsum miserarum omnium cumulus & culmen; quòd improbis *ἅπαξ ἀποθανεῖν ἀπόκειται*. *ad Hebr. c.* 9. *v.* 27. semel tantùm mortem obire liceat. quod Sophocl. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 120.

Θανεῖν γὰρ οὐκ ἔξεστι τοῖς αὖθις ἀεί.
Namque homini eidem bis datum non est mori.

Post mortem semel obitam, in morte secunda, quæ sic dicitur *Apoc. c.* 20. *v.* 14. quâ *ζῶντες ἐβλήθησαν εἰς λίμνην τοῦ πυρὸς τὸν καιόμενον ἐν θείῳ*, *ibid. c.* 19. *v.* 20. iteratò mori non detur. Bern. *ad Eugen. de consider. l.* 5. alludens ad illum Esajæ *c.* 66. *v.* 24. & Marci *c.* 9. *v.* 44. *Ubi vermis nunquam moritur; nec ignis unquam extinguitur. Horreo vermem mordacem, & ignem vivacem. Horreo incidere in manus mortis viventis, & vitæ morientis. Hæc est secunda mors, quæ semper occidit, nunquam peroccidit. quis det illis semel mori, ut non moriantur in æternum? qui dicunt montibus, Cadite super nos, & collibus, Operite nos.* (Luc, *c.* 23. *v.* 30. & *Apoc. c.* 6. *v.* 16.) *quid nisi mortem mortis beneficio, aut finire, aut evadere volunt?* denique, *invocabunt mortem*, ait, *& non veniet.* Apoc. *c.* 9. *v.* 6. *Quàm miserum est autem*, ut Adrianus Imper. olim, *mortem optare, & mori non posse?* sive, ut chorus apud Senec. *Agamen.* 3. 2.

O *quàm miserum est nescire mori!*

Imò, *quid miserius, quàm*, quod Bern. *ib. semper velle quod nunquam erit, & semper nolle quod nunquam non erit? Non est dubium multò fore deterius his qui sic erunt; quàm his qui omnino non erunt.* Idem *in Cant. serm.* 35. siquidem *anima in eo statu posita, & beata esse perdit, & esse non perdit. qua ex re cogitur semper, ut & mortem sine morte, & defectum sine defectu, & finem sine fine patiatur: quatenus ei & mors immortalis est, & defectus indeficiens, & finis infinitus.* Gregor. Rom. *dialog. l.* 4. *c.* 45. sive, ut idem, si utriusque autor idem, *in Job. l.* 9. *c.* 48. *Fit ergò miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu; quia & mors semper vivit, & finis semper incipit, & defectus deficere nescit.* Ità, *erunt illic homines semper in morte, ac per hoc nunquam viventes; nunquam mortui, sed sine fine morientes; vitæ morituri, & morti sine fine victuri. Nunquam autem erit homini pejus in morte, quàm ubi erit mors ipsa sine morte.* Augustin. *de civit. dei l.* 13. *c.* 11. & *homil.* 16. Atque hoc Joan. Chrysostomus opinatus est voluisse Apostolum, *ad Cor. epist.* 1. *c.* 3. *v.* 15. cùm diceret, Σωθήσεται, οὕτως ὡς διὰ πυρός. ac si σώζεσθαι ὡς διὰ πυρός, idem sit quod *ἐν πυρὶ σώζεσθαι*. Verùm aliud prorsus illud est, de quo videatur Jos. Scaliger. *notis ad N. T.* Cæterùm hinc querelæ illæ apùd Jobum *c.* 3. *v.* 18. *Cur ærumnoso lux amplius datur, & vita amaris animo protrahitur? quibus mortem postulantibus non adest illa, quamvis eam præ thesauris abditissimis requirant: qui lætarentur ac præ gaudio exultarent, si sepulcrum adire aut repetere liceret.* Et Auson. *idyl.* 15.

——*Juturna reclamat,*
Quò vitam dedit æternam? cur mortis adempta est
Conditio? sic Caucasea sub rupe Prometheus
Tollatur Saturnigenam, nec nomine cessat
Increpare Jovem, data sit quid vita perennis.

Ità,

Ità, quòd Plin. *l.* 25. *c.* 3. *Ea vitæ conditio eſt, ut mori etiamoptimi portus ſit*; ſiquidem ut Philemon apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Θανεῖν ἄειστὸν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως.
Satius mori, quàm vivere infeliciter.

Et Sophocl.

Τὸ μὴ γὰρ εἶναι κρεῖσσον, ἢ τὸ ζῆν κακῶς.
Non eſſe præſtat quippe quàm malè vivere.

Et Æſchylus *Ixione*:

Ζωῆς πυρεσσῆς δαίμονι ξυμπεσὼν
Τὸ μὴ γενέσθαι δ' ἐστὶν, ἢ πεφυκέναι
Κρεῖσσον, κακῶς πράσσοντα.——
Laboriosâ ætate mors felicior:
Natúmque non fuiſſe, quàm eſſe exiſtimo
Melius viro illi, ſæva cui toleranda ſunt.

quantò magìs ea ſi æterna fuerint, & in æternum ſubeunda: quomodo idem in *Prometh.*

——κρεῖσσον εἰσάπαξ θανεῖν,
Ἢ τὰς ἁπάσας ἡμέρας πάσχειν κακῶς.
——*ſatius eſt ſemel mori,*
Quàm trahere miſeros vita quot numerat, dies.

Hoc eſt, quod Chriſtus Dominus, Matth. *c.* 26. *v.* 24. Καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. Cui ego credere malim, quàm viro eruditiſſimo, qui in contrarium contendit, deterioris conditionis eſſe, omnino non eſſe, quàm eſſe in miſeria pœnæ interminatæ. Rectiùs ſolidiúſque Lyſias *adv. Phaniam* ab Athenæo *l.* 12. laudatus: ubi Cineſiam acerbiſſimè perſtrinxerat, Ὡς ἀσεβέστατον ἁπάντων καὶ παρανομώτατον ἀνθρώπων γεγονότα, καὶ τοιαῦτα περὶ θεοὺς ἡμαρτηκότα ἃ τοῖς ἄλλοις αἰσχρὸν ὂν καὶ λέγειν. Nec non congerrones illius Ἀπὸ Νεμεωιτῶν Κακοδαιμονίσας σφίσιν αὐτοῖς τέκνωμα διεφθάρη, ὡς ἔφη θεῶν καταγελῶντες: ſubjicit ſtatim, Ἐκείνων μὲν ἦν ἴσως ἀπόλεστο, ἅσπερ φίλος τοῦ πίστους· τῶνδε δὲ πολλῷ μᾶλλον μισοκόμμον εἰ θεοὶ ὅτῳ διέθεσαν, ὥστε τοῦ ἐχθρὸς αὐτὸν βέλεσι ζῆν μᾶλλον ἢ τεθνάναι, παράδειγμα τοῖς ἄλλοις.——Τὸ μὲν γὰρ ἀποθανεῖν, ἢ καμεῖν νομίμως, κοινὸν ἅπασιν ἡμῖν ἐστιν· τὸ δ' ὅτως ἔχοντα ποσῶν χρόνον διατελεῖν, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκοντα μὴ δυνάσθαι τελευτᾶν τὸν βίον, τούτοις οἷσπερ σφᾶς αὐτοὺς ἐπῆκεν τοῖς τοιαῦτα, ἄφρ' ἕτερ, ἐζημιωτέοσιν. Spectant horſum illa Senecæ *Medeâ* 5.

JAS. *Infeſta memet perime.* MED. *Miſereri jube.*

Et *Agamemn.* 5. 3.

E. *Concede mortem.* C. *Si recuſares, darem:*
Rudis eſt tyrannus morte qui pœnam exigit.

E. *Mortem aliquid ultra eſt?* C. *Vita, ſi cupias mori.*

Sed & Suetonii illa de Tiberio *l.* 3. *c.* 61. *Mori volentibus vis adhibita vivendi. Nam mortem adeò leve ſupplicium putabat, ut cùm audiſſet unum ex reis, Carnubiam nomine, anticipâſſe eam; exclamaverit, Carnubius me evaſit. Et in recognoſcendis cuſtodiis, precanti cuidam pœnæ maturitatem, reſpondit; Nondum tecum in gratiam redii.* Deus certè cum morti æternæ addictis nunquam in gratiam eſt deinceps rediturus, utpote quibus interminetur (nec vanæ ſunt minæ Dominicæ) & *memoriam certiſſimam damnandorum, & oblivionem pleniſſimam damnatorum*; uti diſertè Ruffinus; videndus *commen. in Oſeam l.* 1. *ad c.* 1. *v.* 6. Frigidum ergò ſolamen, vitam non deſituram, ubi morte ipsâ poteſt eſſe vita millies multò acerbior.

10 § 59. Ἀλλήλων ἔχεσθαι] vide *ad l.* 2. § 1. & *ſuprà* § 56.

Διδαχὴ ἢ φίρι] vide *l.* 5. § 28. & *l.* 6. § 25. Varro *ſatyr. Menipp.* de mariti officio; referente Gellio *l.* 1. *c.* 17. *Vitium uxoris aut tollendum, aut ferendum eſt. qui tollit vitium, uxorem commodiorem præſtat: qui fert, ſeſe meliorem facit.* Malè autem Xyl. διδαχὴ *diſce*: imò, *doce, corrige, evince, redargue.*

§ 60. Καὶ ὅταν ἐυλαβῆται, καὶ ὅταν φεύγῃ τὸν σκιψιν φύγῃ] Xyl. & Caſ. τὸ ἐυλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν τὸν σκίψιν φύγειν, eódem referunt, cùm diverſas & diſparatas mentis operationes deſignari, καὶ ὅταν illud bis poſitum clarè ſatis oſtendat. Non eſt itaque iſtìc τὸ ἐυλαβεῖσθαι *cautum eſſe*, quod neq; ſimpliciter unquam, opinor, ſignificat; ſed *cautè agere*, ſive *caute in re aliqua verſari*: hoc autem in loco potiùs, *declinare*, ſive *cautè defugere*. Sicut Latinis *metuere*, pro, *cavendo fugere & effugere*. Flaccus *carm. l.* 2. *od.* 2.

Illum aget pennâ metuente ſolvi
Fama ſuperſtes.

i. e. ſolvi cavente, & cavendo effugiente, nè ſolvatur. & *l.* 3. *od.* 11.

Quæ velut latis equa trima campis,
Ludit exultim, metuitque tangi.

i. e. tactum declinat. ità Græcis: τὸ ἐυλαβεῖσθαι, *cautè declinare, averſari, fugere.* Iſocrat. *ad Demon.* § 9. ἐυλαβοῦ τὰς παρόλας, κἂν ψιλὰς ὦσιν. i. e. *averſare, declina.* Plato *polit. l.* 2. ἐυλαβούμενοι πενίαν ἢ πόλεμον. *Fugientes paupertatem aut bellum.* *Mens*, inquit, *ſecus quàm ſagitta aut jaculum fertur.* Sagitta namq; non rectà fertur ubi à ſolidiore materia, in quam inciderit, reſilit; ſed nec cùm ſcopum petit remotiorem, quàm ut rectà permeando aſſequi poſſit. Mens autem & *cùm declinat aliquid, & cùm in rei alicujus conſideratione volutatur*, ad quam ea neceſſariò requiritur, etiam tunc quoq; *ad ſcopum ſibi propoſitum rectà fertur* nihilo minùs, quàm cùm aut proſequitur aliquid, aut cum conſideratione vel omiſſa, vel peracta, jam rem ipsâ aggreditur.

Φέρεται κατ' εὐθὺ] vide *l.* 6. § 16. & *l.* 10. § 11. *rectà* ſcil. *mens* utrobiq; *fertur*, tum quia *rationis rectæ ductum* utrobique *ſequitur. l.* 7. § 55. & *l.* 5. § 14. tum quia *viâ breviſſimâ & expeditiſſimâ* etiam tunc quoq; *procedit. l.* 4. § 51.

Οὐδὲν ἧττον, καὶ ὅτε τὸ παρελθὸν εἰσέρχεται εἰς τὸ

Τὸ ὑφιστάμενον] ita Bas. & Lugd. quod Xyl. reddidit, *vocula tamen ista in hoc dicendi imperandique consuetudinem parum.* Verum nec grammaticam syntaxin ista satis sustinent, nec omnibus rebus verbis, prout exhibentur. Reponam ergo Marci verba & sanata & mutilata. Sunt autem, quæ existimo: εἰρήσθω καὶ ἐνθάδε ὅτι τὸ ὑφιστάμενον ἢ ἐστέον [illegible] ἢ ἐπὶ πλέον καὶ ἐπὶ πᾶσι &c. Catenam, O Rector, Marci posteriora alligata superioribus. Junguntur ὑφιστάμενον ordinatur præpositum, quæ ita sunt continua, ut præcedentes & sequentes ita contineant, ut inspiciendi ac meditandi sint omnes eorum, quæ & illi præcedant & sequantur. Hoc si admittere libuerit, non παρέλκει in clausula ultima.

Ἐκεῖνο μόνον φυλάττειν ἐνεστι] Hoc est quod l. 8. [illegible] ἐκ τοῦ ἀκολούθου & l. 10. 9 ἐχρῆν ὑπολαμβάνειν. Cæterum, quorum proximè mentionem fecerat de ci istius constitutione, in sententia [illegible] dendo prorsus: ductus nimirum Epicteti libb. quæ Marci mentem apprime explicant. *ex dissert. l. 3. c. 9.* Ἀλλ' ἐρεῖς, Σωκράτων ἐπαίδευε, ὡς λέγω, ὁ ἀνδριάντ' ἄνθρωπος ἦν πλέον οὐδέν. ἀνθρώπου δ' ὡς ἀνθρώπῳ συμβάλλω, ὁ τὸ δέγμα[τα] αὐτὸ κλοιμανθανεν, καὶ ὁ τῷ μέρει τὰ [illegible] ἐπιτηρῶν. κἀκεῖνο δὲ μετὰ δέγματος, ἀλλὰ μετὰ τοῦ· ἐὰν δ' ὑπολάβῃς ὡς ἐγκλήματι μοι ἐλεγ[illegible]ῳ ἀλλάνῃ· ἀλλ' οὐ πᾶν καλὸν δέγμα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πῶς ἔχει, δέγεις· μὴ ὁ. Hoc est quod Marcus ἐκεῖνο ἐκ τῶ ἡγεμονικῶν ἔχειν παρέχον· καὶ ἑτέρῳ ἐπιτηδεύματι ἐκείνου εἰς τὸ ἑαυτῷ ἥρμοσται. Aliud est quod Hesychius in *Ἐκλεκτ.*, *cap.* 18. § 23. Ὥσπερ ὁ κεντῶν ἕτερον ἐν χρῷ, μίσει τὸ, εἰ πῦρ [illegible] κλῶν ἐχειδῶν ἢ, ἐ μίζων τὸ ἐσόπτρον, βλάπτει μὲν τὸ ὅλον ὀφθαλμοῦ ὁπῶν. Ἐλέγεται ἢ καὶ πρὸ ἄλλου τῷ ἐν ἀθρώπῳ ἐν τοῦ ἐπὶ ἐσόπτρῳ· ὅπως ὁ δὲ ὅλη ἐν κυπτῶν εἰς αὐτὸ καρδίαι αἰσθ. βλάπτει δὲ αὐτὸ ἐαυτῷ κατάσχοιν ὁν αὐτῷ, βλάπτει) καὶ τὰ κλανα ἀφίσωσι τὸ νυπτῶ Ἀλθήτων. Aliud & quod Ambros. *offic. l. 3. c. 26.* de amicis: *offendamus illi nos pectus nostrum, & ille nobis aperiat suum.*

Ad Librum IX.

§ 1. Ὁ Ἀληθῶν ἀσεβῶν] Nihil hoc aximomate est paginæ sacræ, pietatique Christianæ magis consentaneum. Siquidem ut Joannes Apost. *epist. 1. c. 4. v. 21.* Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, (τοῦ Θεοῦ) ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Et Christus Dominus apud eundem *Evang. c. 13. v. 34.* Ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. Unde Paulus *ad Thess. ep. 1. c. 4. v. 9.* Θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. Proinde caritatis justitiæque quisquis legem violat, pietatis etiam læsæ eodem nomine tenetur, quia voluntatem divinam transgressus deprehenditur. Optimè Dio Prus. *orat. 3.* absque hoc, quòd Deos pro Deo dixerit. Εἰκὼ γὰρ ἐναργεῖς καὶ ἀλιπεῖς, ὑ μόνον τοῦ ἱερὰ συλῶντας, ἢ λέγοντάς τι βλασφημον εἰς τὴν θεὸν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς τὰ δίκαια, καὶ ὁσίους, καὶ ἀνεγκλήτους, καὶ ἀνοήτους, καὶ καθόλου τοῦ ἐναντίον τι φρονοῦντας τῇ τῶν δυνάμεων βουλήσει τῶν θεῶν. Potest his adjici, quod cumprimis huc facit, & Philonis illud *de decalog. l. ad leg. 7.* Ὁ κλέπτων πρὸς ἱερὰ καὶ ἱεροσυλίᾳ ἁλοὺς οὐκ τὸ ἱερόπαλον τῆς τοῦ θεοῦ ἀναθημάτων συλήσας. τὸ γὰρ συμβάντων ἢ ἀνάθημα ἀνθρώπου. Et *de legib. special. orat. 2.* ὅσοια μὲν πρὸς θεὸν ἁμαρτήματα. χρὴ τὴν κλοπὴν ἀνθρώπου δίκημα ζημιοῦσθαι· τὸ δὲ ἀληθὲς ἱερὸν ὄζει ἱεροσυλία, καὶ ἱεροσυλιῶν μεγίστη· διότι τῷ ὄντι κόσμος κτημάτων καὶ κειμηλίων ἐστὶν ὑπὲρ ἱεροσυλίας, ὅτι θεὸν λέγειν ὄζει ἀθεότητος, παγκάλως· οἰκόθεν γὰρ ἀκμαζούσης, ἀζήμιον τὸ ὁμολογεῖν ἐστὶ καὶ παρὸ δίκην τιμωρίαν. τὸν δὲ ἀνθρώπειον εὐθὺς ἀσεβῆ, καὶ ἀνοσιουργὸν ὑπολαμβάνων Quod & latiùs cum Marco protelat Solomon, *Proverb. c. 14. v. 31. Qui opprimit egenum, probro afficit opificem ejus. & c. 17. v. 5. Qui subsannat pauperem, probro afficit opificem ejus.* & ulterius adhuc *c. 14 v. 21. Qui contemnit proximum suum, peccator futurus est.* hoc est, Qui hominem quemvis facto, dicto, cogitato, nutu, linguâ, mente læserit: is coram Deo, & adversus Deum ipsum admissi peccati reatu obstrictus tenebitur. Eumæus Ulyssi, Odyss. ξ.

Ξεῖν' ἦ μοι δείους ἐς' ἐπὶ τοι κακὸν οἶθεν ἦλθες,
Ξεῖνον ἀπωσάμην· ἔρεις γὰρ Διὸς ἶσαν ἅπαντες
Ξεῖνοι τε πτωχοί τε.

Sed & Clem. Roman. *recogn. l. 5.* ubi simulacrorum cultores introduxerat impietati suæ velamentum istud prætexentes; *Nos ad honorem invisibilis Dei imagines visibiles adornamus.* Respondet: *Falsissimum. si enim vere velitis Dei imaginem colere, homini bene facientes, veram in eo Dei imaginem colere is, in omni enim homine est imago Dei.* Mox ubi varia caritatis ac misericordiæ opera recensuerat; *Hæc in summum ad honorem Dei imaginis conferuntur, ut qui ista omnia fecerit, convenientem imagini divinæ intulisse creatori.* Clemens Alex. ad *Horatorii exitum*, ipsissimis fere Marci verbis; ἐ γὰρ

ἀπὸ τρόπου φιλοσόφων παῖδες, παίζοντα ὅσα σφάττουσιν οἱ ἀνόητοι, ἀσεσπερῶν καὶ ἀπλῶν ἰσομοίρων.

Ἔσεσθαι ἀλήθειαν] vide *l.* 2. § 1 & *l.* 5. § 30.

Τιμᾶν τε τὴν πίστιν τὴν πρὸς θεοὺς] πίστιν τὴν πρὸς ὅλων θεῶν. vide *ad l.* 4 § 23. quam & τιμᾶν ἀλήθειαν posteà indigitat. καὶ τὴν πρὸς ὅλων ἀλλήλων ἁπάντων φιλίαν αἰτίαν. prout autem *natura nos ad id*, (ut ichnolæ linguâ loquamur) ità & *prima veritas* Deus est. אל הים אמת i. e. *Deus veritas*, dictus Jeremiæ. *c.* 10. *v.* 10 non אל אמת duntaxat i. e. *Deus veritatis*. *Psalm* 31. *v.* 5. cujus itidem *lex* & *forma*, אמה *Psal.* 119. *v.* 142. non λόγος ἀληθείας tantùm, Jacob. *c.* 1. *v.* 18. sed ἀλήθεια quoque, *veritas* ipsa. Joan. *Evang. c.* 17. *v.* 17.

Τὰ δὲ ὅλα σοὶ τὰ ὑπάρχοντα πάντα] *Hæc nostra omnia inter se.* Xyl. ut idem prorsus valeat utrumque, τὰ ὅλα καὶ τὰ ὑπάρχοντα. at Cas. *quidquid nunc est ad id quod prius fuerat; imitatur illi* ... ut τὸ ὑπάρχον hic idem sit, quod τὸ ὑπάρξαν. Sicut & τὸ ὑπάρχειν in illis usurpatur, quæ *ad l.* 2 § 10. jaudavimus. Utrumvis constare potest. illud simplicius videtur.

Ὁ ψευδὴς καὶ ἀπλῆ] *Falsa*, inquit, *qui quis loquitur, imprudens est vero*; sive volens id, sive nolens fecerit. Si volens fecerisque; quia fallere vult. Fallere autem est injustitiæ pars. si nolens, quia rerum naturæ veritatique adversatur. Videatur Augustinus *de mendacio*. & *contra mendacium*, ad *Consentium*, scripta libelli.

Ἀσεμεῖς] *occasiones* Xyl. *inimicitias & eripere eum iste*. Cas. *malim, subsidia Sustinere & administrandæ rationes accepit*; ità usurpat Xenoph. σεσωκὼς ὀλίγας πρὸς ὀλ. ἀσεμεῖς, ἀφ' ὧν δύναται αὐξῆναι τὰς οἰκίας. *& administrandæ quædam inde rei familiaris occasiones posse*. Demosth. χρήματα δὲ ἔχοντι τῷ ὑμῶν, καὶ ἀφορμὴν ὑπάρχειν τῇ πολέμῳ. *Nec subsidium ullum ad bellum*.

Ὁ τὰς ἡδονὰς τὰς ἀγαθὰς δόκων, πρὸ ἧς πάντες ὡς κακὸν φεύγομεν, ἀπλῆ] Senec. *epist* 74. *Ad rem, inquis, de quo quæro, (ut ullum præter virtutem bonum putes.) non pertinet consolatio. non ideo. Multa ut antiqua evellere conantes patiendo sunt, ea his quæ mala appellamus; Multa imponendo ea his quæ bona habemus. tanquam bona.* & *epist.* 76. *Si hanc ... bonum reputat. ... non potest esse pretium virtutis, nulla enim virtus emitur, nisi pretio parem, si quid aliud pro virtute reputat.*

Μέμνησο] πρὸ ὧν τὸ πατρὶ εὔχου. vide *l.* 6 § 16. & vide & plorum etiam hæc in patre querelis *Plin. ep.* 22 & 3 item *c.* 12 Sed & onerosus ejusmodi occurrentes: Senec. *de provid. c.* 2. & Salvian. *de gubernat. Dei. l.* 1. *c.* 2. Πῶς γὰρ ἂν ὄφελος ἀπ' αὐτῆς τὸ βελτίστη διὰ γενόμενον; Apollon. Tyan. *epist.* 66. Itaque quod Epictet. *l.* 1. *c.* 27. τὸ σύνολον, ἐκεῖνα γυμνάζῃ, ὅτι ἐὰν μὴ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ᾖ τὸ ἐυπρεπὲς καὶ συμφέρον, ἃ δύναται σωθῆναι τὸ ἐυσεβές. Idémque *ead. l. c.* 30. ὅπου γὰρ τὸ συμφέρον, ἐκεῖ καὶ τὸ ἐυσεβές. ὥστε ὅστις ἐπιμελεῖται τοῦ ἡγεμονικοῦ ὡς δεῖ, καὶ ἐκκλίνειν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ἐυσέβειαν ἐπιμελεῖται. & ibid. τῆς δὲ τοῦ θεοῦ ἐυσεβείας, ἴσθι ὅτι τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνό ἐστιν, ὀρθὰς ὑπολήψεις περὶ αὐτοῦ ἔχειν, ὡς ὄντων καὶ διοικούντων τὰ ὅλα κοσμίως καὶ δικαίως· καὶ σαυτὸν εἰς τοῦτο κατασκευάζειν, τὸ πίθεσθαι αὐτοῖς, καὶ εἴκειν πᾶσι τοῖς γινομένοις, καὶ ἀκολουθεῖν ἑκόντα ὡς ὑπὸ τῆς θείσης γνώμης ἡγεμονικῆς. ὅταν γὰρ ἅπαξ μεμφῇ ποτὲ τοῖς θεοῖς, ὑπ' ἀγνωμόσυνης, ὡς ἀμελοῦσιν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἔξεστί σοι τοῦτο γενέσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστῇς τοῦ ἀπὸ τοῦ ἡμῶν, καὶ ἐν τοῖς ἀφ' ἡμῶν οὖσιν ὅρος τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὡς ἂν γὰρ τὴ ἐυσεβείᾳ ὑποπλάσθῃς ἀγαθὸν ἢ κακόν, πᾶσα ἀνάγκη ὅταν ἀποτυγχάνῃς ἂν θέλῃς, καὶ ἀσεβεῖν ἃ μὴ θέλῃς, μεμφόμενόν τι καὶ μισεῖν τοὺς θεούς.

Ὠφελημένος ὄντας] Quod *l.* 8. § 54. συμφέρειν & *l.* 10. § 21. ὠφελεῖν dixit.

Οἷς ἔξεστι] vide *l.* 2. § 11.

Ὁρμὴ πνεῖ ἀρχαία τῆς θεοειδείας] Vide *ad lib.* 7. § 75.

§ 2. Ἄγνοιαν ψευδολογίας] ità Origen. *adv. Cels. l.* 1. τῆς κακίας ἄγνοιαν. Sed de Cluſio At malitiæ & pravitatis expertem prorsus excedere qui detur, cùm ea intrinsecùs etiam, & quidem ἔνδοθεν τοῦ ἔνδον, καὶ ἀπερίκλυστον, non ὑπερκλύστῳ tantummodò, ex utero in lucem prodeamus. *Psal.* 21. *v.* 5. & 58. *v.* 3. Job. *c.* 14. *v.* 4. Esai. *c.* 48. *v.* 8.

Τὸ δ' ἂν καρδίᾳ γε τύπτειν] vide *infrà* § 37. & *ad l.* 5 § 29. ità Lucret. *l.* 3.

Cur non ut plenus vitæ conviva recedis?

Flaccus *sat.* 1

Parce, qui cessat, concurritur: horæ
Colliguntur, ut cera calor ... fatur.

Talem tamen profitetur se Seneca *ep.* 61. *Vixi quemcunque fatis iratis mortem pia mente expecto.* Et Cicer. *de finib.* *Omnino veram, & meam fatis, vitæ fin. Satisfactum. Vitæ autem finitus ... in rem mortis adjecit. Hæc quæ ... ut ... ad eorum rerum, secundum naturam.* Verùm vitæ finis laudatorum bonorum. Ille vitæ & mortis Marcus hîc. Nec minus illa quàm ista exulcerari potuit, animæ pravitate penitus infecta. de qua Bernardi illud usurpare est *in Cant. s.* Peccatum in anima, *non tam in natura, quam in voluntate consistit. Natura quippe quæ ut Moses l. 5. cap. 30. v. 19. ... de quibus Simon. ep. l. 62.* Διὸ λέγουσι ὅτι μόνοις ὅσοι κατὰ θεὸν

ἀδῶν τῷ ὄινῳ, ᾗ σχίζονται τῇ ἰδέᾳ μάλις δάτιμον. διὰ γὰρ τὴν εἰς ἄκρον εὐθυβολίαν πρὸς τὸ ἐναντίον διάδυσιν ἀπατᾶσθαι. Φεύγοντας τὸ ὄνειδος τοῦ δικαίου καὶ ἀκακίου. Ita de M. Antonio verba habens Plin. major *l.* 14. *c.* 22. *Inter ejus generis vinum, & tamen magis etiam fimum, Thasium & hoc, nec ullum vitium convictus, ut Liberali consuetudo augeat avaritiam. Suavitatem ejus Scytharum legato, quando plus biberat, quam magis placere Parthos.* Ab hac pecculiari, quæ improborum animos occupat, aviditate inexplebili juste fit quod Gregor. *Nyss. l.* 4. *c.* 44. *ut alpa quæ cum sit perpetua esse sine fine cupiunt, & quæ cum fine vivunt, cum fine deliquium, quæ cum fine vivendi, voluissent utique, si potuissent sine fine vivere, ut per ægestatem sine fine progrederentur.*

Ἀποπίεται] Vide *Lib.* 5. § 4. Cyprini nomine *de dupl. martyr. part.* 1. Quamdiu pulmonis officio attrahitur vicissim ac redditur halitus, certum virtæ indicium est: unde loquendi consuetudine *spirare* dicuntur, qui vivunt; & *exspirasse* qui vitam fuerunt. id quod illic ἀποπνεῦσαι, *lib.* 4. § 38. ἐκπνεῦσαι dicitur eodem sensu Lucian. in *vocis.* ἀποψυσήσας τὸ ψυχρὸν ἀπεπν. Et Homer. *Il.* Δ'. *v.* 524.

——Θυμὸν ἀποπνεύσαντα.

Δύτερος πλοῦς] formula proverbialis; à nautis desumpta: πρῶτος πλοῦς dicitur, ὃ ἐκ τῆς εἰρήνης εἰπὼν, *ventos faciens & navigans*, navigatio instituitur. δεύτερος πλοῦς, ὅταν εἰς ἀποτυχόντες, κώπαις πλέωσι· quando vento deficiente remigium se confert, ut docet ex Paulania Eustath. ad extremum *Odyss.* β'. ubi insuper annul meminit Synes. *ep.* 148 ἄλλοτε ταῖς, πρὸς ἔσπερον πνεῖ, κώπαις χρώμενοι. Usurpavit Plato in *Phædr.* Κλέον μὲν, τὸ ξύμπαντα χαλεπὸν τῇ σώφρονι· δεύτερος δ' ἴσως πλοῦς ὅκιος, μὴ λαυθάνειν αὐτὸν αὐτόν. Aristot. *ethic. lib.* 6. *c.* 9. Ἐπὶ ὧν τὰ μέτρα τυγχάνειν ἄκρως χαλεπόν, καὶ τὸν δεύτερον φασι πλοῦν, τὰ ἐλάχιστα λαθόντα τῶν ἀγαθῶν. Synes. in *Dion.* Οἱ δὲ πλείους οὐδὲ δεύτερον ἐωνήσαντο, ἀλλ' ὑπὸ τὸν δάτερον λεχθέντων πλοῦν, κατὸ τῆς σχεδίης εἰς γῆν διεκείροντο. Usum paræmiæ docet Niceph Gregoras *in Rom. lib.* 8. *c.* 11. Ἐντεῦθεν οἱ παροιμίαν ἡ ὁ δεύτερος πλοῦς ὄζανέπεμψε· ἡ τῶν ἀποτυχόντων τὸν δεύτερον ἀποδύμενα, ἡ εἰς τὸν λιμένα τῆς τὰ πάντα βουλόσης λαμπάδος ἀφορμῶν, ἡ ὅ τινα δόξειεν ἐκ μηχανῆς ἄλιον περᾶσαι τὴν νυκτί. Et quæ sequuntur. Eodem sensu Ignatio Martyri *epist.* 1 δεύτερος λιμὴν dicitur. Κρεῖττον ὡς γε ἔμοιγε πεσεῖν ἐπὶ τὴν δεύτερον ἢ τὴν πρώτην. Ubi notandæ paræmiæ paræmiographis, quod meminisse, nullum observata.

Ἅ σεμνῶσι σεμνοῦσι τῇ κεφαλῇ] ante me-

gavit è vita, quàm è vita probare. Xyl. *Imò mortem potius optare, quàm mortem in malo.* itaque Lugd. rectè restituit, si distinctionem tantùm adjeceris, σεμνῶσι· ἢ σεμνοῦσι. Spectat horsum quæ habet illa Apollonii exclamatio *ad Rom.* Τὰ ἀπιστούμενα ἐγὼ ἀ θυτὸς, πῶς μὴ ἐμέλλω ἐν τοῖς σώμασι τὸ θνητὸν τότε. Pertinent & hæc tanta de malis istiusmodi morum monstris ac plantis, quæ referente Stobæo *serm.* 7. *tit.* 122. Dionis ad hæc verba sunt *Orat.* 65. ex Philemone Com. & Æschylo Tragic. cujus & illud *ridiculum* est.

Βία τοιαῦτα δαίμονες εἰργάσαντο;
Vis hæc tot tam prava dæmones fecerunt?

Et Euripid. *Electr.*

Ἐγὼ δ' ἐπεὶ κτανεῖν σε θεσπίζω
Ζῆν σοι μᾶλλον τὸν βλάστοντα μὴ κρανῶν
——*Nisi illi morte quæ pro lenta sanies,*
Quam vita gravium tantò est, quæ mala magis Grot.

Et Democrates (teste Porphyrio *de abst. n. a animal. lib.* 4.) dicere solebat, τὸ κακῶς ζῆν ᾗ μὴ ἐφιέμενος ἢ σπεύδων κτᾶσθαι· ἢ κακῶς ζῆν ἐστὶ, ἀλλὰ πολὺ χεῖρον ἀποθνήσκειν. Similes itaque apud Xenophontem in *Apolog.* Λίχης τοῦτο τελευτᾶν εὐδαιμονίαν, ἢ ἀνελευθέρως τὸ ζῆν ἔτι σφόδρα, κρεῖττον τὸν πολὺ χείρω βίον ἀντὶ τούτου. Xenophon ipse in *Lacedæm. polit.* Αἱρετώτερον δὴ τὸν μιᾷ πάντων ἀνάγκην ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Sed & Plato *de leg. l.* 9. ad Marci matrem planissimè, ubi homini sceleste remedia quædam præscripserat: ἐὰν δὲ τοῦτο θρῶπτ ταῦτα λεκτέα τῇ γυναικί. *Si quis eos animos sic auxiliis non curabilibus.* bene habebit. (id enim supplendum, ellipsis Atticis familiaris, qualis Lucæ *c.* 13. *v.* 9. & alibi passim vide Eustath. ad *Il.* δ.) εἰ δ' ἀμὴ, πολλὰ δάνατον σεμνοῦσθαι, ἀπαλλάττεσθαι τοῦ βίου. Et ibidem Τοῖς ἀνιάτως εἰς τὸ κακὸν ἔχουσι, ἀμεῖνον τεθνάναι ἢ ζῆν ἄμεινον. Et in *Timæo*, Ξυμβέβηκε τὸν πολὺν τοῦ βίου, φαυλοτέρων δ', τὸν ἐλάττονα ἅπαντα [ἅπαντι, al.] πάντων σεμνότερον. Itaque Justin. *dialog. cum Tryph.* Ἑρωτῶν ἐμὲ εἰ ἀγαθὸν μοί ἐστι κακεῖσε τὸ ἀποθανεῖν. In hanc eandem sententiam & Themist. *in orat. quæ supposit.* Πῶς δὲ οὐχὶ ἐπαινῶ τὸν τοιοῦτον, ὃς ἅμα τὰ πάντων ἀνθρώπων ἀγαθὰ ἐν ἀγαθῇ μοίρᾳ, τὸ σῶμα δῆλον ὡς ἀμείνω τοῦ βίου, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ζῶσι μετὰ δικαιοσύνης σεμνύει· καὶ τέτοιός ἐστι γλυκὺς ὁ ὕπνος καὶ ἀγαθὸν ἡγεμονικὸν πεφυκὼς ἐν ἀνθρώποις ἐν τῇ τῆς φύσεως καταγωγῇ. ὃ τοῖς σοφοῖς ἀπολαυστὸν, ὅσῳπερ ἂν δοκῇ ἐπιδεῖν τὰ ἀνθρώπεια κακὰ, τοσούτῳ μᾶλλον ἐπὶ τοῖς καταλειπομένοις αὐτῆς συνεθισμένοις ἢ ἐπὶ τοῖς ἄγαν σπουδαίοις περιωλόμενον. At Chrysippum in hac parte notat Plutarchus *de stoic. contrad.* c. 12. ὡς δὲ σεμνὸν ἀπέφηνε τὸν θάνατον, minùsque sibi constantem in eo fuisse, quòd τὰ φευκτὰ πάντα, modò Antipatrum laudat quo dicente, δεινὸν εἶναι τὸν ἢ βρίζειν, paræmiâ ὡς ἐπὶ

aut lagunam. Et Theognidem taxat, qui dixerat,

Χρὴ πανίβιν, cùm dicere debuisset,

Χρὴ πανίβιν φάγοντα, ἢ ἐς βαθυκήτεα πόντου

Ῥίπτειν, ἢ πατρὸς, Κύρνε, δυσηλεγέος.

Modò è diverso Platonem fugillat, qui dixerit, ὅτι τῷ μηδὲν κακὸν εἶναι, μηδ' ὅλως ὠφελεῖν ζῆν, λυσιτελεῖ μὴ ζῆν. statuitque ipse, ὅτι ἡ τῆς ψυχῆς ἀρετὴ πάντων μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ζῆν· & *de natura lib.* 3. ὅτι λυσιτελεῖ ζῆν ἄξιόν γε ἢ καὶ βιῶν, κἂν μηδ' ὁτιοῦν μέλλῃ ὠφελήσειν. At contrà Marcus & istic, & alibi. vide *l.* 10. § 8.

Οὕτω σε ἀεὶ ἡ τέχνη παίδα φάγειν ἐν τῷ λοιμῷ.] Diodor. Sicul. *hist. lib.* 12. ἡ κακία τῆς ψυχῆς, καθάπερ λοιμικὴ νόσος, διαφθείρει τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοσαύτην τῶν ψυχῶν ἔχει ἀσθένειαν Joan. Chrysost. *in Joan. orat.* 57. Δεινὸν γὰρ, εἰπεῖν, ἡ τῆς πενίας συμφορὰ ἐστίν. ὅταν ὑπὸ τοσούτου λοιμοῦ ἅπαντες, καὶ ὅσοι μὲν διαφέρουσι, ὡς ἡ τῆς πενίας κακία ἀνδρῶν φθείρουσα ἤδη χρηστῶν ὁμιλίαν κακαί· quod & Apostol *ad Cor. epist.* 1. c. 15. v. 33. adducit ex Menandri *Thaide*, ubi Schol. Græc. adnotavit. Itaque quod Gregor. Naz. in opulentis, quoad paupere, vitio vertit, de omnibus in universum, quoad peste correptos, respectu corporis, de pietatis, virtutisque studiosis, quoad improbitatem, impietatem, palam præferentes, animi respectu, non incommodè usurpatur; & quoad illos quidem nullâ immutatione factâ. τῶν δυστήνων σωμάτων ἀσθενέστατον· τοῦτο τοίνυν τοῦ μιαροῦ τούτου καὶ ἀνοσίου λοιμοῦ ἐστὶν ἀσθενέστερον· quoad istos, vocula unâ immutata, & ψυχῶν vocabulo pro σωμάτων substituto. Atque in eam mentem Senec. *de tranq.* c. 7. *Serpunt vitia & in proximum quemque transiliunt. Itaque ut in pestilentia non ad omnes est, ne corruptis jam corporibus, & morbo flagrantibus assimulamur, quæ pericula trahamus, aspicit qui sepulturæ horribiles: ita in animorum lagenda magna vis, & maxima quæque, ubi in omnia mêtuque similia aperuerunt.* Adjicere libet Juvenalis ejus verba sæpe nostrâ ætate celebrata, quorum pudendum deflentes; *Quid enim sanis, & non morbo insanientibus ridendum potest esse cum dicit Capitolinus, cùm deplorandi potius dicere debuisset?* quod & Jul. Scaligeri observavit.

Λειτὸν γὰρ] Philo *de vit. contempl.* apud Euseb. *præpar. lib.* 8. c. 11. τὸ καθαρώτατον ἡ λειτουργικὴ μανία, ἣν ἐκ ἔστιν εὑρεῖν ἀνθρώπῳ ἐπὶ ὠφελείᾳ.

Διαφθορᾷ δ' ἐν ἰσῃ] Ita Philus ἐν Τιμαίῳ c. 6 v. 3. διαφθορὰν τὴν γεν. & Pers. c. 1. v. 4 ἀπορρυῆναι τῆς ἐν νόμῳ ὀρθότητος. Sed & ἀνομίᾳ ἴσῃ ἐφθάρη apud Plut. de *virt. morali.* ἀπολωλεκὼς τὸ αὐτάρκες, καὶ τὸ ἴσον, καὶ τὸ ἁρμόττον. Epictet. *l.* 3. § 3. διὰ κατάφασιν δὲ ἀπολωλότα.

temni verat. Unde & Scaliger Capitolinum notat, quòd Marcum illa quæ superius retulimus *mortem contemnentem* dixisse asserit. Verum quid dicemus ergò creberrimis illis philosophorum, cùm exterorum, tum & nostrorum, dissertationibus, quibus ad *mortis contemptum* mortales cohortantur, animantque? Responsio proclivis satis videtur; *contemnendam* esse *mortem*, quasi bonis saltem quicquam obesse possit; *Non contemnendam*, quatenus est naturæ munus, quod Marcus istic, vel quòd divinæ dispositionis, & dispensationis effectus.

Εὐαρίστει οὕτω] Vide *l.* 2. § 3. & *infr.* § 6.

Ἐνδεὲς ὄντες, ὧν ἡ φύσις ὠφέλει] Vide *lib.* 2. § 17. & *l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 2.

Λελογισμένον] Hominem *consideratum*, quomodo Cicero *pro Cæcin. Illud consideratæ hominis esse putavit, quæ de re jure decertare oportebat, armis non contendere.* Porphyr. *de abstinent. l.* 1. ταύτην διεγλωχῆναι φαίνεται ὁ παιδεὺς & τὸ φαῦλον· ὅτι ὁ μὲν παντελῶς τὸν λογισμὸν ἔχει παρεωμένον καὶ ἀκρατῆ καὶ ἀνοήτως τὰ τοῦ ἄλογον· ὁ δὲ πολλὰ μὲν ἐφέστηκεν ἔτεσι τῷ λογισμῷ καὶ σοφὸν τοῦτον ἀφέστηκεν ἀφρόνως· δεῖ δὲ οὐδὲ ἀνόητος λέγεται, ὃ γε λελογισμένος &c. qui locus parùm integer videtur; ità fortàn restituendus ὁ δὲ πολ. πολλὰ μὲν ἐφέστηκεν τῷ λογισμῷ· καὶ σοφὸν τοῦτον ἀφέστηκεν ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ· καὶ σοφὸν τοῦτον ἀφέστηκεν ἀφρόνως· δεῖ δὲ οὐδὲ ἀνόητος λέγεται, ὃ γε λελογισμένος &c. *multa facit irrationale, & cum ipso* (parte scil. irrationali) *facit quæ facit.*

Μὴ ἀλλ' ἐρῶ, μηδὲ ὀργιεῖ σε, μηδὲ ἐνοχλήσει τοῖς τοιούτοις ἔχειν] Vide *lib.* 3. § 7. Senec. *epist.* 70. *Video quosdam optantes mortem, & quid ea magis quam optari debet vita. Nescio utrum existimem majorem nobis animum dare, qui deposcunt mortem, an qui hilares eam, quicquid ipse opperiuntur: quoniam illud ex rabie interdum & tædio impatientiæ fit; hoc ex judicio certo tranquillitas est. Vereor ne aliquis ad mortem iratus mortis contemptorem nemo hilarem excitet, nisi qui se ad illam diu composuerat. Multi desiderii stimulos impatientes vitæ; sed plus venustatis habent, qui ad mortem veniunt sine odio vitæ, & admittunt illam, non arcessunt.* Idem *epist.* 24. Ὀφείλετε ἐννοεῖν, πόσοι τῶν ἐπὶ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἀποθνήσκειν, μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν; & ait; Ridiculum est, cùm mortem nemo recuset, cum, genere vitæ, ut eam fugiamus efficeris. Item alio loco dicit, ὃ δὲ μάλιστα γελοῖον, ὅταν ἀποθνήσκειν μὲν μηδεὶς ἐθέλῃ, μὴ ὅτι δὲ μὴ ἀποθνήσκειν μηδεὶς ἐθέλῃ; *Hoc præterea ridiculum, quum mori nemo velit, imo ne mori quidem quisquam velit; vecu* [illegible] *& illud quidem non sine ratione; nam* [illegible] *imo demens* [illegible] *timore mortis ad mortem compellantur.* Ità Arcesilaus apud Plutarch. *ad Apollon.* Πολλοὶ δὲ διὰ τὸν φόβον τῆς τῶν θανάτων διαβολῆς, ὑποπεσόντες ἑαυτοὺς ἀπέδωκαν. Atque Democritus; [illegible] ἐπὶ γὰρ ζῆν, ἢ τεθνηκέναι κάλλιον ἐστὶν ἢ κακῶς ζῆν, ἐπιτηδὲς ἑαυτὸν ἐπέσπασεν.

Et ſæpe uſque adeò mortis formidine, vitæ
Percipit humanos odium, lucisque videndæ,
Ut ſibi conſciſcant mœrenti pectore letum.

Atqui, ut Martial. *l.* 2. *epig.* 80.

Hoc, rogo, non furor eſt, nè moriare, mori?

vel etiam metu mortis mortem precari? ut Plin. *l.* 6. *epiſt.* 20. Senec. *epiſt.* 70. *Stultitia eſt, timore mortis, mori. venit qui occidat, expecta. quid occupas? quare ſuſcipis alienæ crudelitatis procurationem? Utrum invides carnifici tuo, an parcis? Scribonia Drusi Libonis amita, conſilium habenti, utrum conſciſceret ſibi mortem, an expectaret, Quid te, inquit, delectat alienum negotium agere?* Sed pergit idem *ep.* 24. *Confirmes animum vel ad mortis vel ad vitæ patientiam. In utrumque momenti ac firmandi ſumus, & nè nimis amemus vitam, & nè nimis quærimus. Etiam cum ratio ſuadet finire, non temerè in ipſum procurſu capiendus eſt impetus. Vir fortis ac ſapiens non fugere a vita, ſed exire.* (quanquam de Catone quid *ibidem* dicat, vide *ad l.* 2. § 17.) *& in hoc omnia illa quoque vitetur affectus, libido moriendi. Eſt enim ut ad alia, ſic etiam ad moriendum inconſulta animi inclinatio: quæ ſæpe generoſos atque acerrimæ indolis viros corripit, ſæpe ignavos jacentiſque: illi contemnunt vitam, hi gravantur.* Vide amplius *ad l.* 6. § 46. Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 22. de T. Ariſtone agens. *Nam impetu quodam & inſtinctu procurrere ad mortem, commune cum multis: deliberare verò, & cauſſas ejus expendere, utque ſuaſerit ratio, vitæ mortiſque conſilium ſuſcipere vel ponere, ingentis eſt animi.* Elegantiſſimè autor libri *de duplici martyrio*, quod Cypriani nomen præfert, ſive Eraſmus is, ſive alius quis fuerit: *Plurimùm intereſt inter barbaricam immanitatem & Martyrum modeſtiſſimam conſtantiam, in ſe imbecillem, in Chriſto fortem. Sunt qui certis artibus corpus ſtupefaciunt, nè ſentiant cruciatus: Sunt & affectus impotentes, qui ſenſum adimunt animo, ità ut vel mortem impavidi perferant. Sed placidum illud ac manſuetum; illud humiliter ſublime, & ſublimiter humile, non videmus niſi in Chriſti martyribus.*

Μὴ ὀλοχερῶς] Xyl. iſtic à Marci tum mente, tum & verbis, longiſſimè receſſit: Acceſſit propiùs Mer. ſed ὀλεχερῶς iſtud prorſus omiſit; de vocabuli ſenſu incertus forſitan. Mihi hoc loco ἀπὸ τῆς σφαλτῶς, *temerè*, poſitum videtur. de quo vide *ad l.* 5. § 36.

Μὴ ὠσικῶς] Suid. ὠσικῶς, τὸ μὴ βίᾳ καὶ ἀθρόως. καὶ ὠσικῶς καὶ μὴ βίας σφοδρὸν ἔχειν. Hunc Marci locum dubio procul adduxit, verùm id καὶ μὴ βίας, à Lexicographo, opinor eſſe, non ab autore. Suidam ex parte ſecutus Mer. *violentè* vertit. Ego, impetuosè, malim: quando cum impetu quis ad aliquid impellitur. Ità nec temerè vult hominem in mortem proſilire, priuſquam apud ſe ſeriò ac ſedulò perpenderit, juſta necne ſuppetat vitam exponendi aut excludendi occaſio, de quo vide *ad l.* 3. § 1. nec etiam ubi juſta cauſſa id faciendi fuerit, cum impetu quodam ad mortem obeundam ferri. Tractum ab eis, qui dum ad rem aliquam quam avidè expetunt, potiundam confertim ruunt, alii alios protrudere, & propellere ſolent: hoc eſt quod Suidas, μὴ ἀθρόως ferri, cùm, uti illi Adonia ſpectarum in aulam regiam confluentes.

Ὥσθ' ὅστε θεῖν

Theocrit. *idyl.* 15. ſive ut Philoſophiæ nomen mentiti, puri accipiendi ſpe impulſi, εἰς ἀκέφαλον ὠθίζουσα. in Luciani *fugitivis*. Vel etiam ut cives Athenienſes in Pnycem καταῤῥέουσι ἀθρόοι,

Ἀλλήλοις ὠθοῦντα καὶ πατοῦντα ξύλα,

atque Εἰς τὰὐ τοῦ θεάτρου πᾶς ἀνὴρ ὠθίζεται.

Ariſtoph. *Acharnan.* ὠσικῶς itaque πρὸς τὸν θάνατον ἔχειν, qui ſpiritum, non placidè emittunt, ſed *cum impetu ejiciunt*, ut de Catone ipſo Seneca, *ep.* 25. vide *ad l.* 2. § 17. Poteſt & à belluis feriſque tractum videri, quæ in ferrum, quo impetuntur, ſponte ipſæ ac cum impetu obviam ruuntur. Ὦ ὡς οἱ κάπροι, οἱ πρὸς τὸ παγὺ ὁμῶς ἀθρόως. Marci mentem expreſſit optimè Gregor. Nazian. *in Julian. orat.* 2. Ἐπὶ Πέρσας στρατὸν, θεάσεις ἀλογίᾳ μᾶλλον ἢ ῥώμῃ ἀσφαλείᾳ πεδίους· ἢ ἐπ' ἐκεῖνο σωιδεῖν δωιδεῖς ὁ στρατηγὸς, ὃν θαρσοῦς μὲν θεάσῃ, κἂν εἰ πῖς ἐνόμισε πανοπλίζοι, πλῆθος ἀλλήλων τῇ δυνάμει κηλώσεσθαι, ἀνδρείᾳ τε ἂν φαμὲν καὶ ἀναιδείᾳ. Τὸ μὲν γὰρ ἐν τοῖς πολεμικοῖς θαῤῥεῖν, ἀνδρείας ἔστιν, ὡς τὸ ὑφιέναι, δειλίας· ἃ δὲ πλείων ὁ κίνδυνος, ἐνταῦθα χωρεῖν καὶ ἀθίζεσθαι, ἀλλὰ μὴ καταίχεσθαι, θεάσεις· ὡς τὸ ἔσω χωρεῖν, ἀσφαλείας. quod & ferinum potiùs quàm humanum idem cenſet, καθάπερ συῶν τοὺς θρασυτέρους πρὸς τὸ ξίφος ἀθίζεσθαι. Vide *l.* 11. § 3. Senec. *de ira l.* 3. *c.* 3. *Hic barbaris fortè ruentibus in bella exitus eſt. aguntur, quà dolor traxit, incompoſiti, interriti, incauti, pericula appetentes ſua: gaudent feriri, & inſtare ferro, & tela corpore urgere, & per ſuum vulnus exire.*

Μὴ καταφρονῶς] hoc eſt, quod Senec. *ep.* 70. *Quid eſt ſtultius quàm faſtidioſè mori?* Aliud eſt enim quod Tertullianus *ad nation. l.* 1. *c.* 19. *faſtidium mortis, eſt ſpes reſurrectionis.* Siquidem huic *faſtidium mortis*, non nauſeatio ad mortem, ſed mortis cum faſtu quodam, ſed pio illo, deſpectus. Vide *l.* 3. § 7.

Πεισιδίου] Vide *ad l.* 5. § 10.

Πόσῃ κύμβῃ ἐν τῇ γαστρὸς] Senec. *epiſt.* 102. *Quemadmodum novem menſibus nos tenet maternus uterus, & præparat non ſibi, ſed illi loco, in quem videmur emitti, jam idonei ſpiritum trahere, & in aperto durare: Sic per hoc ſpatium, quod ab infantia patet in ſenectutem, in alium naturæ ſumimur partum: alia origo nos expectat, alius rerum ſtatus.* vide ulteriùs *ad l.* 4. § 21.

Τῶ ἐλύτρω τύτω ἐκποιῆτω] ἕλυτρα dicuntur *folliculi* illi, quibus ſemina continentur & involvuntur nonnulla, nec omnia tamen: ſunt enim & γυμνόσπερμα. Theophraſt. *hiſt. l.* 1. *c.* 18. & Plin. *l.* 19. *c.* 7. quod Baſil. hexaem. *orat.* 5. Τινὰ μὲν γυμνὰ, τινὰ δ' ἐν ἐλύτροις κεκαλυμμένα. Plinio *tuniculæ*, Varroni *l.* 1. *c.* 3. *vaginæ*, dicuntur. Heſych. ἕλυτρον, δέρμα, θήκη, λέπυρον, ἐνείλημα, κάλυμμα, σκέπασμα. de ſeminibus uſurpat etiam Dioſcorides, *l.* 2. *c.* 111. & *l.* 4. *c.* 107. his autem dehiſcentibus ſemina jam matura prorſus, ipſa ſponte ſuâ decidunt. Unde illud Plinii *l.* 18. *c.* 30. *Oraculum verò, biduo celeriùs meſſem potiùs facere, quàm biduo ſeriùs.* Et de leguminibus Theophraſt. *l.* 8. *c.* 10. Θᾶττον δ' ἐκκολάπτεται τὰ χλωρὰ, ὅταν τὸ μᾶλλον ᾖ ῥᾴδιον συλλέξαι· τὰ γὰρ ξηρὰ καταβρήγνυται. Ἕλυτρον, ſive *integumento*, & *involucro* iſtiuſmodi corpus humanum confert Marcus noſter, quòd eô anima quaſi involvatur. tempúſque nos præſtolari monet, quo tanquam ſemen maturum jam, ea folliculo iſti excidat. Eodémque in eundem ſenſum vocabulo uſus eſt Admetus poëta quidam ignobilis, in verſiculo iſto, quem cippo ſuo inſcribendum deſtinaverat;

Γαῖα λάβ' Ἀδμήτου ἕλυτρον. ξῆ δ' ὡς θεὸν αὐτός.

Refert Lucianus in *vita Demonactis*. Arnobius pariter corpus, nunc *folliculum*, nunc *pelliculam* nuncupat. *lib.* 2. extremo. *nec in caruncule hujus folliculo conſtitutis, opis aliquid ſponſum eſt.* & mox: *Non vitam eripitis nobis, ſed pelliculis revelatis & cutibus nos.* Itaque quod vir ſpiritûs ingentis Baſilius Valenti mortem minitanti referente Sozom. *hiſtor. eccleſ. l.* 6. *c.* 16. Μείζονα δώσειν χάριν, ὡς (ὃς leg.) ἐν τάχει τῆ δομῆ τὸ σῶμα] & ἀπαλλάξειν. id Gildas noſter in *epiſt. ſuorum increpatoria* ſic reddidit; *qui maturiùs Baſilium de nodo follis hujus ſolveret.* Quin & Tertullian. in *apolog. c.* 50. *Anaxarchi follem* dixit, quod Græci, δοῦλλον alii, alii ἀσκόν. vide *ad l.* 3. § 5, 7. & *l.* 8. § 37. & *l.* 10. § 36. Quanquam & corpus animæ ἕλυτρον dici poteſt, quatenus *theca* ſive *vaginæ* generaliùs ſumptæ ſignificationem habet. vide Plutarchum *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. *infr. ad* § 9. ἐυρίθμη. ſiquidem in lingua Aramæa corpus etiam גְּוִיָּה dicitur Daniel *c.* 7. *v.* 15. quæ vox *vaginam* ſignicat; *annal. ſacr. l.* 1. *c.* 21. *v.* 27. atque ità Tertull. *de reſurr. c.* 9. corpus humanum, *aſflatûs divini vaginam* nuncupat. Plinius *l.* 7. *c.* 52. de Hermotimo Clazomenio: *cremato corpore inhumati remeanti animæ quaſi vaginam ademerunt.* Verúmque hic quod Theodoret. *therapeut: l.* 9. ὡς τὰ πολλὰ τῶ ἀχρήστων ἱματίων ἑαυτοὺς εὐπλόκους ἐκλύσασθαι. Nec aliter ferè Senec. *epiſt.* 92. *Quis unquam veſtimenta æſtimavit arculâ? Nec bonum, nec malum vagina gladium facit. de corpore idem exiſtima* ne *dicere.* Prout autem corpus ἕλυτρον Marcus, ità κέλυφος Epictetus dixit: *l.* 1. *c.* 20. τὸ καλὸν ἀγαθὸν, ἢ οὐκ οἶδας, εἰ ἐν τῶ κελύφει· τὸ ἐν τῶ ἀνθρώπω, εἰκός; & *c.* 23. de Epicuro, ἐν τῶ κελύφει ἦν τὸ ἀγαθὸν ἡμῖν. Ità ridet Anacharſis Æſopum in Plutarchi *ſympoſio.* ὡς καλὸν ἡγησάμενον τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῶον. quanquam potuit & Marcus reſpexiſſe ἕλυτρον, ſive χοιρὰς, *involucra* illa, & *impedimenta*, utì Tertullianus appellat, *de carn. Chriſt. c.* 4. quibus infans, & dum in utero conſiſtit, involvitur, & quibus exutus atque evolutus excidit quodammodo, cùm in lucem hanc prodit. *Sapientiæ Solomonis* Autor, de ſe matris utero edito. *c.* 7. *v.* 1. κἀγὼ ἐκ πνεύματος ἐπιπόνου ἐγενόμην.

Εἰ ἦ κἀγὼ ἱλαπικὸν παράπηγμα ἀψικόρδιον θέλεις] Citat iſta bis Suidas, in παράπηγμα, & in ἀψικόρδιον, & auctiora quàm codices noſtri exhibent, utrobique; illîc adjectis his, πρὸς τὸν θάνατον ἔπηξε. illîc hiſce, ἐρρύησαι ἐν τοῖς τῆς καρδίας ἀπλοῦσιν. quæ tamen poſtrema forſan Suidæ ipſius fuerint, τὸ ἀψικόρδιον exponentis. Idem παράπηγμα interpretatur κανόνα *canonem, regulam*, addítque eſſe & ἕδος τι ὀργάνου ἀστρονομικοῦ. quo modo uſurpavit Vitruvius. *l.* 9. *c.* 7. de quo videri poterit Turneb. *adverſ. l.* 11. *c.* 3. hoc loco, *documentum* Xyl. reddidit. *remedium* Caſaub. atque ità Marcus ipſe *l.* 4. § 44. βοήθημα. quanquam vim vocabuli ſi reſpicias, *machinamentum* potiùs, ſive *adminiculum*, dixeris. nam quod priore Suidæ loco παράπηγμα legitur; & Portus *dementiæ factinus* vertit, παράφαμα eſt χαρακτὴρ ex poſteriore corrigendum. ἱλαπικὸν quod dicit vide *ad l.* 4. § 44.

Οὐκοῦν ἴσως ἡ ἐμπνευμάτωσις] deeſt ſubſtantivum. ἡ ψυχὴ forſan. Nam quòd Annot. Lugd. articulum ἡ delet, ut ad ὄντως participium referatur, minùs placet.

Οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων ὁμολογουμένων] Menander *Philadelph.* Stobæo referente *tom.* 2. *tit.* 122.

Ὡς ἡδὺ τὸ ζῆν ἐστι καθ' ὧν κείνει τις ἂν,
Τοῦτ' ἔστι τὸ ζῆν· ἡδὺ δ' ἀποθνήσκειν, ὅταν
Ζῆν μὴ παρῇ, ὡς βούλεται---
Quàm dulce vita eſt, ſi quibuſcum diſcupis
Tranſigere ætatem detur: at dulce eſt mori,
Cui vivere non eſt ex animi ſententia.

Et Apollodor. *Adelph.*

Ἀφεγμένως ζῆν ἡδὺ καὶ μετρίως βίον
Καὶ πρᾶξιν ἂν ἣ μετ' ἐτέρων ἀφεγμένων·
Ἐν ἀνέλοις δ' ἢ πλήκοις ὄντα δεῖν
Εἶναι πλήκτον· ὦ ταλαιπώρου βίου.
Vita otioſa plena beatitudinis,
Si cùm otioſis aliis vitam tranſigas.
Cum ſimiis ferisque agentem ſimiam
Fieri neceſſe eſt. o vitam erumnabilem. Grot.

vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 36. & *l.* 10. § 36.

Τὰ παῦτα δόγματα] forſan. τὰ αὐτὰ δόγματα, *eadem dogmata colentes, eadem ſentientes.* quod ſuprà ὁμοδόγματος.

δημαγῶγιας dixit. atque ità interpres uterque accepit.

Μή πω κ᾽ αὐτὸς ὄπλαδσμαι ἐμαυτῶ] Nè dum inter tot ingeniorum atque inſtitutorum diſſidia verſor, ipſe proprii, meiq; etiam ipſius quodammodo oblitus, ab eodem deficiam & deſciſcam tandem. Vide *ad l. 6. § 29.* Eſt autem proverbialis formula iſta, de iis qui à nativa indole degenerant. quà & Seneca uſus eſt *de clem. l. 1. c. 1.* *Nec enim periculum eſt, nè te ſubita tui copia: obliviо.* Cicer. *ad famil. l. 9. ep 12. Gratulor Baiis noſtris: ſiquidem, ut ſcribis, ſalubres repentè factæ ſunt: Nisi fortè te amant, & tibi aſſentantur; & tam diu, dum tu ades, ſunt oblitæ ſui.* Menander *gubernatoribus*, à Priſciano *l.* 28 laudatus.

Ἐπιλανθάνει αὐτὸς. ἔστι μέν.
Oblitus eſt ſe ipſi qui ſit.

De viro probo pióque, ſive Enocho, ut pluribus placet, Autor *ſapientiæ Salomonis c. 4. v 10.* Ζῶν μετ᾽ ξυ ἁμαρτωλῶν μετετέθη· ἡρπάγη, μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ ἢ δόλος ἀπατῶν ψυχὴν αὐτοῦ. Βασκανία γὰρ φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά· καὶ ῥεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἀκάκων. Alluſerit fortean hæc Marcus ad hiſtoriam Meſſalæ Corvini oratoris, quem *nominis etiam ſui oblitum* ferunt. Plin. *hiſt. nat. l. 7. c. 24.*

§ 4. Ἑαυτὸν ἁμαρτάνει] Ità Auguſtinus *poſt collat. cum Donat. c. 6.* de verbis Apoſtoli *ad Cor. ep. 1. c. 11. v. 29.* agens. *Judicium manducat & bibit ſibi ipſi, non alteri.* vide *l. 5. § 25, 35.*

Ἑαυτὸν κακοῖ] vide *l. 2. § 1. & l. 8. § 55.* Epict. *l. 4. c. 5.* Μεγάλη βλάβη τοῦ ἀδικοῦντι, αὐτὴ ἡ ἀδικία. Dio Pruſ. *orat. 74.* ὑπὸ κακίας ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ βλαβερός. & *orat. 75.* Τὸν νόμον ἀδικεῖ εἷς ὁτιοῦν τ᾽ ὄντ᾽ ἀδικῆται. τῷ γὰρ παραβαίνοντι τὸν νόμον ἕκαστος, οὐκ ἀλλότριον, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν βλάπτει. Clem. Alexand. *ped. l. 2. c. 10.* Πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐκ ἀδικεῖ, οὐχ ὅπως τὸν πέλας βλάπτει, ὡς ἑαυτὸν· ὅτι πάντως ἑαυτὸν χείρονα ἀπεφαίνει· ὁ γὰρ ἁμαρτάνων, παρ᾽ ὅσον ἁμαρτάνει, χείρων καὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ· vide de noviſſimo hoc Epicteti *diſſertationem* inſignem apud Arrianum, *l. 2. c. 18.* Feſtivè Simocat. *epiſt. 40.* Ἀδικοῦσι μὲν ἀδίκως· ἀδικοῦσι δὲ πάντες, αὐτημάτως ἕκαστος ἑαυτὸν ἀδικῶν· ἀεὶ γὰρ οἱ κακίαι ἰσοῦσιν αὐτεξούσιοι· οὐκοῦν ἀδικοῦσιν, οὐκ ἀδικοῦνται οἱ ἄνθρωποι. καὶ τὸν Ὁμηρικὸν παιδαγωγοῦσι Κύκλωπα· ἀδίκως γὰρ βλάπτειν, ἀδικούμενος ἔφασκε· καὶ ἦν τοῦ ποιοῦ ἀπόφασις, ἢ τῆς ἀληθείας κατάφασις. Chryſippus in *demonſtrat. de juſtit.* ἀδικεῖσθαί φησιν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ τὸν ἀδικοῦντα, καὶ αὐτὸν ἀδικεῖν, ὅταν ἄλλον ἀδικεῖ, ἡγούμενον ἑαυτῷ τὸ παραχρημᾶ αὐτὸν, βλάπτοντα παρ᾽ ἀξίαν ἑαυτόν· qui tamen idem in hoc repugnans ſibi, in libris *adverſus Platonem* ſcriptis, ἀπόπως φησὶ λέγειν τὸ ἀδικεῖν ἑαυτόν· εἰ γὰρ θεὸς ἕτερον, ἢ θεὸς ἑαυτὸν ἢ ἀδικίαν· Plut. *de Stoic. contradict. cap. 12.* vide Ariſtot. *ethic. lib. 5. c. 11.*

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ πλείω π] Robert. Capito Lincoln. Epiſcop. *Pontificum Romanorum malleus* nuncupatus, *epiſt. 48. Æquè iniquitas eſt non punire nocentes, ac punire innocentes.* Et Bern. *ad Eugen. de conſider. lib. 2. Non eris innocens, ſi aut punias quem, cui parcendum eſſet, aut parcas ei, qui fuerat puniendus.* Georg. Godvin. *in epitaph. D. Jacob. Mauritii,*

Nec faciendo nocens, nec patiendo ſui.

In mente forſan habuit illud Publ. Syri;

Bonis nocet, quiſquis pepercerit malis.

Quem & Auſon. imitatus in *ſap. lud.* ſub Cleobuli perſona dixit; *Parcit quiſque bonis, perdere vult malos.* Cato apud Saluſt. in *Catilin. Dum paucis ſceleratis parcunt, bonos omnes perditum eunt.* Et hiſce omnibus prior longè Pythagoras, referente *tom. 2. tit. 46.* Stobæo: Οἱ μὴ κολάζοντες τοὺς κακοὺς, βούλονται ἀδικεῖσθαι τοὺς ἀγαθούς. Agapet. *παραινέσ.* § 28. Ἴσον τῷ πλημμελεῖν, τὸ μὴ κωλύειν τοὺς πλημμελοῦντας λογίζου. κἂν γάρ τις πολιτεύῃται μὲν ἐνδίκως, ἀσκῇ δὲ τὸν βίον τὸν ἀθέσμως, σωτηρὸς τῷ κακῶν πεφυκὼς διῶν κρίνεται. Hoc eſt quod Cato Cenſor, referente Plut. in *apoph.* τοὺς δυναμένους κωλύειν τοὺς κακῶς πίνοντας, ἐὰν μὴ κωλύωσι, κατακλαίειν. id eſt, ut Senec. *Troad. 2. 2.*

Qui non vetat peccare, cùm poſſit, jubet.

Vel ut τὸ κωλύειν illud diſertiùs exprimatur,

Peccare qui non prohibet, cùm poſſit, jubet.

Narrat Plut. in Lycurgo, Archelaum Spartanum cuidam regni ſibi conſortem Charilaum tanquam virum apprimè bonum probúmq; collaudanti, regeſſiſſe; Πῶς δ᾽ [οὐκ] ἂν εἴη Χαρίλαος ἀνὴρ ἀγαθὸς. ὃς καὶ πονηροῖς χαλεπὸς ὄζει. *Qui verò poteſt eſſe vir bonus Charilaus, qui nè malis quidem durus & aſper eſt?* Expungendam enim eſſe negativam priorem, quòd Erasmus in *apophth.* monet, aut ὡς loco ſaltem ἄν (quod non diſconvenit) ſubſtituendum, clarè docet non uno loco Plutarchus ipſe. qui in *apophth.* ubi Archidamidæ dictum hoc tribuitur, & Charilas alter dicitur, eo nomine prædicatus, ὡς θεὸς ἅπαντας ἡμέρως θεραπεύων, ſic extulit; Καὶ πῶς τις δικαίως ἂν ἐπαινεῖτο, εἰ μὴ θεὸς τοὺς πονηροὺς θεραπεύων εἴη; Idémq; in *lib. de amic. & adulat.* de Charillo Laconem dixiſſe; Πῶς χρηστὸς, ὃς καὶ τοῖς πονηροῖς πικρός; Eodémque prorſus modo in *frag. de invid. & odio*, niſi quòd pro Lacone τὸν σωφρονιστὴν. pro πικρὸς, ut ſuprà, χαλεπὸς poſuit. Quod autem θεοῦ τὸ ἀδικεῖν Marcus, idem θεοῦ τὸ ἀσεβεῖν, Andocides *de myſter.* Νομίσατε πίτυω ἀσέβημα εἶναι κλαῖσαι εἰ, τοὺς μηδὲν ἠδικηκότας ἀσεβεῖν κατηγορᾶναι, ἢ τοὺς ἠδικηκότας μὴ τιμωρεῖσθαι. Doctores Hebræi החמלת על הרשעים הוא אכזריות. *Improbis parcere crudelitas eſt.*

§ 6. Ἀρκεῖ ἡ παρῦσα] vide *l.* 6. § 2, 32. & *l.* 8. § 7, 26, 32, 36. Huc concluſio illa apud Lucianum *diſſertationis Menippi cum Chirone* de vitæ taedio. τί ἂν οὖν πάθοι τις; Ὅσον εἶμαι, καὶ φασι, συγγενὲς ὄντα, ἀρίστως ἔχειν πρὸς πάντας, καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀφόρητον οἴεσθαι. Sed & Epicteti illud *l.* 4. *c.* 5. τύπων μεμνημένῳ, χαῖρε πᾶσι, καὶ ἀγάπα πάντα, ὧν χωρὶς ἦ. de ſe Æſchines. *ep.* 5. ἀγαπῶ τὰ παρόντα.

Εὐαρεστεῖ πως πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαῖνον] leg. vel πως πᾶν τὸ παρόν, vel τὸ παρὰ τί, expunctis particulis illis τὸ ἐκ. illud prætulerim. Xyl. & Caſ. quid legi voluerint, incertum eſt. Verba ipſa certè neuter expreſſit. expreſſit Lugd. vertendo; *ut boni conſulat omnia quæ accidunt, præter id quod eſt à cauſa profectum.* quæ verba quid ſibi velint, ipſe viderit: Ego nullus aſſequor. ἐστὶν γὰρ ἀναιτίως πέφυκα ζῆν· ut Plut. *de Iſid. & Oſir.* καὶ τὸ ἀναίτιον ὅλως ἀνύπαρκτον. Idem *de Stoic. contradict. c.* 20.

§ 7. Ἐξελεῖν φαντασίαν] vide *l.* 7. § 29. Iſta ſuperioribus attexit Xyl. pro privo monito habet M. Caſaub. & hoc, opinor, potius fuerit.

§ 8. Μία ψυχή] Vide *ad lib.* 4. § 4, 29, 46.

Ἐνὶ φωτὶ ὁρῶμεν] Vide *lib.* 12. § 30. Τὸν ἥλιον ὁρῶ πάντων τὸν αὐτόν. Tatian. *adv. Græc.*

Ἕνα ἀέρα ἀναπίνομεν] Vide *lib.* 8. § 54. Gregor. Naz. *orat.* 16. de opulentis pauperes averſantibus; ἓν καὶ τὸν αὐτὸν πάντες ἀέρα, μικρὸν δὲ ζῆν ἐφεστῶτες. Apud Philemonem, Comic. ſaltuoſum aliquem neſcio quis ſic compellat,

Σὺ γὰρ τίς ἐστιν; ὑπό μοι παῤῥησίᾳ.
Σὺ λόγῃς ἐν ἀνθρώποισιν, ὢν ἄνθρωπος ὤν;
Τὸ δ' ὅλον ἀεὶ πατεῖς; ἢ τὸν αὐτὸν ἀέρα
Ἐπίσοις συνάλικες, ὑπό μοι, τοιοῦτος ὤν;

i. e. vertente, qui & affectis medelam adhibuit, Grotio.

Eſſare nobis liberè, quem te putas?
Loquerriſme hominibus ipſe non homo, ſed tenens
Orbem ſub pedibus? an communi veſceris
Aurâ nobiſcum, qui te tam magni facis?

quæ cur Stob. *c.* 6. ſub Ἀκολασίας *titulo* collocârit, non video. De ſe Solomon rex in *Sapient. c.* 7. *v.* 3. Καὶ ἐγὼ γνοὺς ὅτι ἐκράτησα τὸν κοινὸν ἀέρα. Menander apud Plutarch. *ad Apollon.*

——ὅτι τοῖς αὐτοῖς νόμοις
Ἐφ' οἷπερ ἡμεῖς, ἔκρατησας τὸν ἀέρα
Τὸν κοινόν —— —— *lege in*
Commun n eâdem nobiſcum aërem trahis.

§ 9. Πρὸς τὸ ὁμογενὲς κατύδει] Macrob. *Saturnal. lib.* 7. *c.* 5. *Singula autem ſimilitudinem ſui rapere teſtis eſt Empedocles, qui ait;*

Ὡς γλυκὺ μὲν γλυκὺ μάρπτε· πικρὸν δ' ὅτι πικρὸν ἐόντων
Ὀξὺ δ' ἐπ' ὀξὺ ἴκη· βαρὺ δ' ἐπιγδάπτο βαρείῃ.

Quæ ſunt ex Plutar. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 1. mutuata, ubi corruptiora habentur. quòd autem ibi pro βαρὺ δὲ λαιῷ legitur, Leopard. μαλερὸν reſcribi poſſe opinatur, *emend. lib.* 8. *cap.* 10. quod eſt ignis epitheton apud Homerum. *Il.* φ'. *v.* 316. & *v.* 375. Et Heſiod. *aſpid. v.* 18. Cicer. *de amic. Nihil eſt appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius, quàm natura.* Inſignem in hanc mentem Democriti ἀπορροὴν exhibet nobis Sextus *adv. Logic. l.* 1. *c.* 2. Πλάσαί τις, inquit, πορὰ πῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα φέρει τὸ τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις εἶδ γνωρίζειν· ὁ γὰρ Δημόκριτος ἐπί τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἴσχυσε τὸν λόγον. Καὶ γὰρ ζῶα, φησὶν, ὁμογλώσσοις ζώοις συναγελάζεται, οἷς φέρεται φέρεται, καὶ γέγονε περίοικος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καθάπερ ὁρᾶν πάρεστιν ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων, καὶ ὅτι τοῖς παρὰ ταῖς κυματωγαῖς ψηφίσιν. ὅτε μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δίνον διακεκριμένως φασὶ μὴ φακῶν πίπτοντας, καὶ κριθαὶ μὴ κριθῶν, καὶ πυροὶ μὴ πυρῶν· ὅτε δὲ κατὰ τὸν τῶν κυμάτων κίνησιν αἱ μὲν ὁμοιομερεῖς ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῇ ὁμοιομερείᾳ ἀθροίζονται, αἱ δὲ ἑτερομερεῖς ταῖς ἑτεροιότησιν, ὡς ἂν σωματοειδῆ τινα ἐχούσας τὰ σχήματα τῆς ἐν τύποις ὁμοιότητος. Quibus adjicias licet Hippocratis illud ex *lib. de natura pueri*: Εἰ θέλοις αὐλίσκον σφηνοῦσθαι τῷ κύστει, καὶ διὰ τοῦ αὐλίσκου ἐμβάλλειν εἰς τὴν κύστιν γλῆν τινα καὶ ψάμμον καὶ μολίβδου κινήματα λεπτά, καὶ ὕδωρ ἐπιχέαι, φυσῶν διὰ τοῦ αὐλίσκου, φανεῖται μὲν ἐκεῖνα ἀναμεμιγμένα τῷ ὕδατι. ἔπειτα δὲ, χρόνῳ φυσώδεα γενόμενα, ὅτε μὲν μολίβδῳ ὡς τὸν μόλιβδον, καὶ ἡ ψάμμος ὡς τὴν ψάμμον, καὶ ἡ γῆ ὡς τὴν γῆν· καὶ ἴσως τις αὐτὰ ἀναθήναι ἐάσῃ καὶ διαῤῥῆξαι τὴν κύστιν σκέψασθαι, εὑρήσει αὐτῷ τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον ἐλαλυδός. ὅπου δὴ καὶ ἡ γονὴ καὶ ἡ σὰρξ διαῤῥεῖται, καὶ ἕρχεται ἕκαστον ἐν αὑτῷ τὸ ὅμοιον ἐς τὸ ὅμοιον.

Τὴν γῆν δὲς πᾶν] Huic ex parte contradicere videtur Philoſophus *de cælo l.* 4. *c.* 3. τὸ δὲ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον φέρεσθαι ἕκαστον, τοῦτο εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος ὅτι φέρεσθαι· καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ὑπολάβοι, ἃ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι τὸ ὅμοιον φέρεται πρὸς τὸ ὅμοιον· τοῦτο γὰρ ἃ συμβαίνει αὐτοῖς· ἃ γὰρ ἐάν τις μετοθῇ τῆς γῆς, ἃ νῦν ἡ οὐσία, διίσταται τῆς μορίου ἕκαστον πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ὅπου τὸ γῆ ἐστιν. Verùm conciliat ipſe verbis proximis. ὅτι πέφυκεν ἐν τῷ μέρεσθαι μόριον, καὶ τὸ πᾶν. *Eodem & terræ moles integra, & particula ejuſdem quælibet, fertur.*

Τὸ ὑγρὸν πᾶν σῆρον] lego, ἐπὶ τὸν ῥῆν. inquit Annot. Lugd. ſed nihil mutandum. nam & σῆρον mox denuo habetur: quod & ipſe agnoſcit.

Τὸ ὀλίγῳ ζεσθῆναι εὐέξαπτον] Virgil. *Æn. lib.* 1.

Suſceptique ignem foliis, atque ardua circùm
Nutrimenta dedit, rapuitque in femine flammam.

Gregor.

Gregor. Naz. in *apolog.* Δύσληπτον μὲν τὸ ἀγαθὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει· ὥσπερ καὶ πῦρ ὕλῃ τῇ ὑγρᾷ. ἕτοιμοι γὰρ οἱ θεοὶ πρὸς τὸ κακῶς μετεῖναι· οἱ πολλοὶ καὶ ἑτοιμότατοι· κωλύει τις πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, δίψα, καὶ ἄνεμον ὑφαπτομένη, καὶ διαπαντὸς ὁδὸς ξηρότητα. Et Syneſ. *de providen.* 1. Ὅσῳ γὰρ δὴ πάχους ἀνθρακιὰ ὑπὸ δᾳδῶν· ἧττον γὰρ ὑφάπτονται διὰ τὸ ἧδη πρὸς τὸ πῦρ ὁμοπαθείστατα. Contrà tamen de igne cœleſti Plut. *ſympoſ. l.* 4. *c.* 2. ξύλων αὖων ἀψαυεὶ διιχθεῖ, τὰ δὲ χλωρὰ καίει· rationem ab ipſo petas, licet.

Σμίκρη καὶ ἀγέλαι] Ariſtot. *hiſt. animal. lib.* 1. *c.* 1. Τῶν ζώων τὰ μὲν ἔστιν ἀγελαῖα· τὰ δὲ μοναδικά· τὰ δ' ἐπαμφοτερίζει· καὶ τὰ μὲν πολιτικά, τὰ δὲ ἀποδημητικά ἐστιν· ἀγελαῖα μὲν, οἷον ἐν πόαις νέμεται τὰ τῆς μελιττῶν γένος, καὶ γέρανος, καὶ κύων· καὶ τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ γένη τῶν ἰχθύων· ὁ δ' ἄνθρωπος ἐπαμφοτερίζει· πολιτικὰ δ' ἔστιν, οὗ ἓν τι καὶ κοινὸν γίνεται πάντων τὸ ἔργον. ὅσα δὲ πάντα ποιεῖ τὰ ἀγελαῖα· ἔστι δὲ τοιοῦτον ἄνθρωπος, μέλιττα, ὀρνίθων, μύρμηξ, γέρανος. De apibus Plin. *lib.* 17. *c.* 5. *Illæ ad uſus vitæ laborem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia privatim, ac duces gregatim.* Vide Plutarch. in *Lycurg.* de republ. Spartana *ad lib.* 1. § 16. κοινοσιτίαν.

Εὑρίθη] *Inventa, reperta ſunt,* id eſt, exiſtunt. & mox; εὑρίσκεται. *reperitur.* i. e. exiſtit. utì paulò pòſt, ἐφάνη. formula Hebraïs admodum familiaris, quibus in ſacra pagina נִמְצָא *inveniri,* pro *eſſe*; & in ſcriptis Doctorum נִמְצָא τὸ ὄν, *ens. Hiſtor. Eſter. c.* 1. *v.* 5. *qui inventi ſunt.* id eſt, qui fuerunt, *Suſan. Annal. lib.* 2. *cap.* 19. *v.* 3. *bona in te inveniuntur.* id eſt, ſunt. Helleniſtæ pariter qui dicuntur, Lucas *Evang. c.* 17. *v.* 18. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες. *Non inventi ſunt,* i. e. non extitêre, *qui reverterentur* & *Act. c.* 5. *v.* 39. μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. *ne Deo adverſemini.* Paulus *ad Cor. epiſt.* 1. *c.* 4. *v.* 1. Ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. *ut fidelis ſit. ad Phil. c.* 2. *v.* 7 Ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος. Ubi γενόμενος & εὑρεθεὶς idem valent. *Ad Hebr. c.* 11. *v.* 5. ex Græcis interpretibus, de Henocho dicitur, Οὐχ εὑρίσκετο· quod Moſes *l.* 1. *c.* 5. *v.* 24. dixerat וְאֵינֶנּוּ *non erat.* Petrus *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 22. Ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. quod vates dixerat, Eſaiæ *c.* 53. *v.* 9. *& in ore ejus dolus non extitit.* Eâdem formulâ uſus eſt & Joannes *Apoc. c.* 14. *v.* 5. qui & *c.* 16. *v.* 20. καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. *Montesque non exiterunt.* & *c.* 18. *v.* 21. de Babylone Myſtica, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. *Nec extabit amplius.* Ignat. *ad Roman.* exhibitus *ad l.* 4. § 16. Ἵνα μὴ κοιμηθεὶς βαρὺς εὑρεθήσωμαι. *Ne cui poſt mortem moleſtus ſim.* & *ibid. ad l.* 10. § 3. exhibendus, Ἵνα καθαρὸς ἄρτος θεοῦ εὑρεθῶ. *ut purus Dei panis fiam.* Plut. *ſympoſ. lib.* 4. *c.* 2. καὶ λυχνίων ἀργυρῶν ξυλίνοις ἐγκειμένοις (leg. ἐγκειμένων) ἐλύτρους, τὸν μὲν ἄργυρον σωίζεσθαι τακέντα, τὸ δὲ ξύλον ἄθικτον, καὶ ἀπαθὲς εὑρεθῆναι· *intactum illeſumque extitiſſe.* Clemens. *ſtrom. lib.* 1. Ἀρκεῖ δὲ τῷ γνωστικῷ, κἂν εἷς μόνος ἀπεγρατὸς[10] εὑρεθῇ. *Si unum duntaxat auditorem habuerit.* Denique elogium illud, quod Ezechiæ regi tribuitur, *Regum hiſt. l.* 2. *c.* 18. *v.* 5. & Joſiæ *ib. c.* 23. *v.* 25. *Non fuit ſimilis illi in regibus qui præceſſerant.* Obſervat Nic. Liran. in *Hymnis Eccleſiaſticis,* ubi de ſanctis quibuſdam enunciatur, hîc formulâ exprimi, *Non eſt inventus ſimilis illi.* Quin & τὸ ἐξευρεθῆναι eodem ſenſu uſurpavit Marcus *infr.* § 35. pro *extitiſſe.*

Καὶ οὗ ἴσασιν] Ex Stoicorum ſententia, qui[20] brutis animantibus affectus veros negabant, *quaſi affectus* neſcio quos concedebant. Senec. *de ira l.* 1. *c.* 3. *Muta animalia humanis affectibus carent; habent autem ſimiles illis quoſdam impulſus. Alicui ſi amor in illis eſſet, & odium eſſet; ſi amicitia, & ſimultas; ſi diſſenſio & concordia; quorum aliqua in illis quoque extant veſtigia. Cæterùm humanorum pectorum propria bona malaque ſunt.* Ibid. *Dicendum eſt, feras irâ carere, & omnia præter hominem. nuſquam exoritur, niſi ubi rationi locus eſt. impetus habent*[30] *ferè, rabiem, feritatem, incurſum; iram quidem non magìs quàm luxuriam. iraſci non magìs ſciunt, quàm ignoſcere.* Eandem Stoicorum ferè omnium ſententiam fuiſſe monet & Galen. *de dogm. Hip. & Plat. l.* 3. *c.* 3. quam & operis ejuſdem *libro primo,* qui maxima ex parte jam intercidit, refutâſſe ſe dicit. Cæterùm, hoc non tam refellens, quàm ridens, Plutarchus in *collat. animal.* & ex Plut. Porphyrius *de abſtinent. l.* 3. Ex quo Plutarchi codices reficiendi & ſupplendi. Οἱ δὲ οὐδὲ τούτων ἀξιελπίστους[40] λέγουσιν, οὔτε ἡδονῆς, οὔτε συμπαθοῦς, οὔτε φοβητούς, οὔτε παροξυντούς, οὔτε μνημονευτούς, ἀλλ' ὥσπερ εἰ μηδὲν ὄφελος ἦν ἢ μέλιττα, καὶ ὥσπερ παροξυντούς ἢ χελιδόνα, καὶ ὥσπερ συμπαθοῦς ἢ λέοντα, καὶ ὥσπερ φοβητοῦς ἢ ἔλαφον· οὐκ οἶδα τί χρήσηται, πῶς λίγυσι, μηδὲ βλέπειν, μηδὲ ἀκούειν, ἀλλ' ὥσπερ βλέπειν, καὶ ὥσπερ ἀκούειν. μηδὲ φωνῆν ἀλλ' ὥσπερ φωνῆν· μηδὲ ὅλως ζῆν, ἀλλ' ὥσπερ ζῆν. ταῦτα γὰρ ἐκείνων ἃ μᾶλλόν ὅτι λεγόμενα καὶ παρὰ τοῦ ἐνδεχεται.

Ἐν τῷ κρείττονι] *Apud præſtantiorem partem.* Xyl. quaſi diceretur, propenſionem ad ſocietatem apud animalia iſta in parte præſtantiore, h. e. anima, deprehendi. cùm hoc potiùs Marcus velit, in iſtis, utpote præſtantioribus, quia ſunt animata, propenſionem illam intenſiorem exiſtere. hoc eſt enim ἐπιτεινόμενον· quod ille omiſit.

Ἐπὶ

Ἐπὶ ἧς τῶν λογικῶν ζώων πολιτείας] Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 2. φανερὸν, ὅτι φύσει ἡ πόλις ἐστὶ, καὶ ὁ ἄνθρωπος φύσει πολιτικὸν ζῶον. καὶ ὁ ἄπολις διὰ φύσιν, καὶ οὐ διὰ τύχην, ἢ τοι φαῦλός ἐστιν, ἢ κρείττων, ἢ ἀνθρώπου· διότι ἡ πολιτικὸν ὁ ἄνθρωπος ζῶον, πάσης μελίττης καὶ παντὸς ἀγελαίου ζώου μᾶλλον. δῆλον. Οὐδὲν γὰρ, ὡς φαμὲν, μάτην ἡ φύσις ποιεῖ. λόγον ἡ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων. quod suprà Marcus. Πᾶν τὸ μεγέθει ψυχῆς μέτοχον, ἢ καὶ μᾶλλον. Juvenal. inter alia huc ipsa-1 ctantia, *sat.* 15.

Seorsum à cœlesti demissum traximus arce;
Cujus egent prona, & terram spectantia: murâi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantum animas, nobis animum quoq; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, & præstare juberet,
Dilectos trahere in populum. —— &c.

Cicer. *de amicit.* Quæ si hæc sparsa in bestiis, volucribus, natantibus, agrestibus, cicuribus, feris, non reperiant atq; appetant, quæ sæpe faciunt magna ex parte animantes, itaque factum videmus, & cum quibusdam finitimis, & cum procreatoribus, & cum quodam simile ac dilectionis humanæ; quanto id magis in homine fit naturâ? quæ circa à natura nemo est tam solitarium nihil amat, mihi videtur perpetuis, quam abominandis tenebris aut indigentia cuncta amicitia. quæ enim potest esse tam hæc vita vitalis, ut ait Ennius? Quod Euripid. Oreſt. ——Τί χρὴ ζῆν ἐτοιμείας ἄτης;

ἐστὶ γὰρ τῆς ἀνθρώπων αἰχμὴ τὸ ζῆν ἀφθόνους τῆς κοινωνίας. Porphyr *de abstin. animal. l.* 3. siquidem, ut Senec. *ep.* 6. *Nullius boni sine socio jucunda possessio est.* & Cicer. *ibid. Societate sublatâ, omnis est e vita sublata jucunditas. aufert enim fructus voluptatum omnium solitudo. Nec sine societate illi potest esse jucunditas.* Idem *pro Planc.* Proinde Aristot *Eudem. l.* 7. *c.* 1. Δεινότατον ἡ ἐρημία. Αἰεὶ γὰρ εἶναι ἑτοῖμον ἐθέλοιτο ζῆν, ἔχων τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ ἅπαντα. Idem *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Nec in cœlo etiam jucundè satis sine socio aliquo affluentia se* dicere solebat Archytas Tarentinus, referente Ciceron. Porrò, *quamamœnum solitudo in quo-4° dio est, si in dulcedine appetitio societatis,* Senec. *ep.* 9. August. *de bon. conjug. c.* 1. *Sociale quiddam est humana natura. Nihilque est homini amicum sine homine amico.* Idem *epist.* 121. *c.* 2. Vide *l.* 5. § 16.

Ἐπὶ ἧς ἄστρων] vide *l.* 6. § 43. & *l.* 11. § 27.

Καὶ ἐκδιεσκεδασμένων τρόπων πρὸ] *etiam ex diversis modis.* Xyl. quasi disjunctim legerit, ἐκ διεσκεδασμένων. quod Lugd. ἐκδιεσκεδασμένων conjunctim legit. Et hoc malim. ut πρὸ ἐκ vel redundet, ut in ἐκπαγλῶν, ἐκκεντεῖν. atque ità Marcus mox, ἐκ διεσκεδασμένων. quomodo & *l.* 7. § 13. vel intendat, ut in ἐκμανέντες, ἐκπεδήσαντες, quod Clemens usurpavit *strom l.* 2. atque ità Casaub. cepit, qui, *naturâ longè à se invicem distantia,* vertit. Ego simpliciter, *loco dissita,* sive *distantia,* dixerim. Hesych. Διέσκεδασται, διεχωρίσθησαν, διακεχώρισται. Διεσκέδασεν, διεχώρισεν. Διεσκεδασμένα, ἐμακρύνθησαν πόρρω. Certè quæ noster istic ἐκδιεσκεδασμένα, eadem Sextus Empir. *adv. Phys. l.* 1. *c.* 2. nunc διεσκεδασμένα vocat, nunc ἐκδιεσκεδασμένα. Unde τὸ ἐκδιεσκεδάσθαι verbi exemplum sumere poterat Lexicographorum princeps ille. Ex quo *ad l.* 7. § 13. aliisq; ibidem laudatis, lux loco isti luculentissima dabitur. Astra autem quæ hîc διεσκεδασμένα eadem *l.* 6. § 44. διάφορα dicuntur. Verùm ibi fortasse affectionum effectuúmque differentiam; hîc situs locíque distantiam designatam volebat. Hoc certè utrobiq; voluit. *exercitum* illum, (prout nuncupat sacra pagina) sive *instructuram* cœlestem, licèt astris constet innumeris, eisdémq; loco dissitis, affectione disparatis, ad munus tamen suum obeundum pulcrè ac concorditer conspirare. ut in eis vere censeri possit, de quibus Senec. *epist.* 102. *Quædam ex distantibus constant, quorum adhuc membra separata sunt, tanquam exercitus, populus, senatus. Illi enim, per quos ista corpora efficiuntur, jure aut officio cohærent, naturâ diducti & singuli sunt.*

Μόνα τὰ κοσμικὰ ὕδατα ἐπιλείπουσι τῆς περὶ ἄλληλα αὐδῆς] Lacrimarum non imbre sed fonte uberrimo & perennante, deplorari dignissima querimonia de naturæ humanæ pravitate insignissima, ab institutione primæva solitariè degenerantis. Homo, inquit, solus ex omnibus creaturis originis officiique oblitus est sui. Joan. Chrysost. *in Genes. orat.* 12. ubi docuisset creaturas cæteras creatori suo debitum obsequium jugiter præstare. Ὁ δὲ ἄνθρωπε, inquit, τὸ ἥμερον ζῶον, τὸ λογικὸν, τὸ ἔνθεον, τὰ ἐναντία τῇ οἰκείᾳ φύσει διαπράττεται, καὶ διὰ τὴν ῥᾳθυμίαν εἰς τὴν τῶν θηρίων [ὁμοιότητα, f.] ἑαυτὸν ἐξάγει. Idem deplorat Basil. Cæsar. *in Psal.* 49. *v.* 12 & *in Esai. c.* 2. *v.* 9. Verùm hoc ipso in genere, de quo Marcus istic, hominem plus feris ipsis naturæ legem transgredi, monet Juvenal. *sat.* 15.

Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica tigris agit rabida cum tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefandâ
Produxisse parum est. &c.—

Objurgat Seneca *epist.* 95. *Non pudet homines mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendaque liberis tradere, cùm inter se etiam mutis ne feris pax sit?* & *epist.* 103. *Nunquam illas ad nocendum nisi necessitas inigit: aut fame, aut timore coguntur ad pugnam: Homini perdere hominem libet.*

Ἀλλ' ἔμως καί τοι φύσεως θεσμὰ παλαμᾶσθαι] Hoc est quod Cicer. *de amicit. Quinetiam si-quis eâ asperitate est, & immanitate naturæ, ut con-*

gressus

greſſus & ſocietatem hominum fugiat atque oderit, qualem fuiſſe Athenis Timonem neſcio quem accepimus; tamen is pati non poſſit, ut non acquirat aliquem, apud quem evomat virus acerbitatis ſuæ. Sed inſigniſſimè Epictet. *l.* 2. *c.* 20. adverſus Epicureos agens, qui dogmatibus ſuis ſocietatem tollebant, cùm ad proprium commodum cuncta referrent. Ὡς ἰσχύει τι καὶ ἀνίκητόν ἐστιν ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη; πῶς γὰρ δύναται ἄμαχα & μὴ ἁμαλικῶς κινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλαϊκῶς; ἢ ἐλαία πάλιν μὴ ἐλαϊκῶς, ἀλλ' ἁμαλικῶς; ἀμήχανον, ἀδιανόητον. ἃ πίνω ἐγὼ ἄνθρωπον δι-ὸν τι παντελῶς ἀπολέσαι τὰς κινήσεις τὰς ἀνθρωπικάς. καὶ οἱ ἀπεκκοπόμενοι, τὰς μὲν σφετερισμὸς τὰς τῶν ἀνθρώπων ἀποκόπτουσι ἃ δύνανται. ὅταν καὶ Ἐπίκουρος, τὰ μὲν ἀνθρώπου πάντ' ἀποκόψαι, καὶ τὰ οἰκοδεσπότου, καὶ πολίτου, καὶ φίλου· τὰς δὲ σφετερισμὰς τὰς ἀνθρωπικὰς οὐκ ἀπεκόψατο. ἃ γὰρ ἐδύναντο, ἃ μᾶλλον ἢ οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ τὰς αἰσθήσεις τὰς αὑτῶν ἀποβαλεῖν ἢ ἀποτυφλῶσαι δύνανται, καί τοι τοῦτο μέλισσα πάντων ἐστοχάζετο. Cæterùm & Stoicis idem dici poterit, qui affectus humanos à natura inditos, exuere & extirpare incaſſum conati & connixi ſunt. Huc facit Varronis illud, *longè fugit, qui ſuos fugit.* de quo videndi Auſ. Popma. & Turneb. *adverſ. l.* 15. *c.* 5.

§ 10. Φέρει καρπὸν] vide *l.* 8. § 19. Nihil eſt in rerum natura otioſum, infructuoſum nihil. Vide *Eccleſ. c.* 11. *v.* 1, 2, 3. *ad Philip. c.* 2. *v.* 11. *Galat. c.* 5. *v.* 22. *Matth. c.* 7. *v.* 15. 20. & *c.* 12. *v.* 33, 35.

Ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα] quod Pſaltes *Pſal.* 1. *v.* 3. בְּעִתּוֹ ἐν τῇ γωνίᾳ ὥρᾳ. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Indè illud Marci *c.* 11. *v.* 13. ὀδὸν εὑρεῖν εἰ μὴ φύλλα· ἃ γὰρ ἦν καιρὸς συκῆς. de quo loco, quò difficultate ſe quâdam expediat, D. Leifeldus noſtras, ὁ μακρείτης ita argutatur, ut ὀλυνθῶν καιρὸν fuiſſe ajat, σύκων peculiariter ſic dictorum neget. Verùm nè ſic quidem exolvi nodus videtur, quem more ſolenni diſſimulant prorſus interpretes. V. Cl. Heinſius, ſpiritu duntaxat accentúque (cæteroqui nè literulâ quidem immutatâ) adjectis, notuliſque eórundem indicibus appictis, ſenſum commodum ſatis ac contextui reliquo congruentem elicuit, ut legeretur, ἃ γὰρ ἦν, καιρὸς σύκων. *Ubi enim erat, tempus erat ficuum.* vel, *tempeſtivæ & maturæ erant ficus.* quod ipſe eruditis expendendum cenſendúmque dimitto.

Εἰ δὲ ἀσυνήθεια κωλύει τρέφειν] Ità Baſil. ſed Lugd. meliùs τρέφειν, *trivit.* Sic Cicer. *de fin. l.* 3. *Rerum nomina novarum, quæ nunc conſuetudo diuturna trivit.* Xyl. autem iſta non cepiſſe nil mirum; cùm ſcripturam veram non animadverterit.

Ὁ λόγος γὰρ κοινὸν γὰρ ἦλθεν καρπὸν φέρειν] quia nimirum, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὰ καρποῦται. *l.* 12. § 1.

§ 11. Εἰ μὴ δύναται, μεταδιδάσκει] Vide *l.* 5. § 28. & *l.* 8. § 59.

Πρὸς τοῦτο ἡ εὐωλία] Ità *infrà* § 42. ἀντιφάρμακον ἡ πρᾳότης.

Καὶ οἱ θεοὶ ἧς εὐωλίας πῖς πιύτοις] Vide *l.* 7. § 70. Eodem utitur argumento apud principem Poetarum Phœnix Achillem alloquendo, *Iliad. l.* v. 492.

Ἀλλ', Ἀχιλεῦ, δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τοι ἦεν
Νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· σχετλίη δέ τοι ἔπλετ' Ἐρινύς,
Τῶν περ καὶ μείζονα ἄρεσσε, πυκά τε, βίη τε.

Οὗτος καὶ χρηστοί] τοῦτο τὸ θεῖον χρηστότητα iſtam prædicat Apoſtolus *ad Rom. c.* 2. *v.* 4. & *c.* 11. *v.* 22. & *ad Tit. c.* 3. *v.* 4. ſed cumprimis *ad Rom. c.* 5. *v.* 6, 10.

Ἔξεστι γὰρ καὶ σοι] quia nimirum ὀφεῖς τοῦτο ἡ εὐωλία σοι δίδοται. quod *ſuprà* dixerat. ſic Matth. *c.* 5. *v. ult.*

Εἰ καὶ, τίς ὁ κωλύων [lege ἢ καὶ· quod & Caſ. vidit.

§ 12. Πόνει] Lepida illa Crateris *epiſtola* ordine 4. Εἶθ' αἱρετὸν ὁ πόνος, πόνει φησὶ φιλόσοφος, ἵνα μὴ πονῇς. διὰ γὰρ τοῦ μὴ πονεῖν ἡ φιλοσοφία) πόνος, τῷ δὲ ἐναντίῳ καὶ διώκεται. forſan, τὸ δὲ ἐναντίον.

Μὴ ὡς ἄθλιος] ſiquidem πόνος τὴν διαφόρων δέ. *l.* 3. § 4. neque itaque miſerum facere poteſt. De Hercule Dio Pruſ. *orat.* 8. Ποιητὴς μὲν γὰρ ἀγωνιζόμενον ἤλειφεν, καὶ ἔφασαν αὐτὸν ἀνθρώπων ἀθλιώτατον· καὶ διὰ τοῦτο ἄθλιος ἐκάλουν τὸν πόνον αὐτοῦ καὶ τὰ ἔργα, ὡς τὸν ὀδύνην βίον ἄθλιον ὄντα. Verùm iſtos objicienti Lyco apud Senecam in *Herc. furen.* 2. 2. reſpondet Megara;

Quemcunque fortem videris, miſerum neges.

vide *l.* 1. §. 15. ὁ θετλίως καρτερητικὸν τὴν ἀνεκτικήν.

Μηδὲ ὡς ἐλεεινὸς ἢ θαυμάζοντι ἕλων] quod vitium in Diogene notavit Plato, qui cùm is frigidâ perfuſus aliquando, aliquandiu conſiſteret, quò adſtantium oculos ad ſe intuendum converteret, illi autem hominis quaſi frigore rigentis miſereri præ ſe ferrent, εἰ βούλεσθε αὐτὸν ἐλεῆσαι, ἀπίετε, ſi *miſereri hominis vultis, diſcedite,* inquiebat. ἐπιτιμῶν τῇ φιλοδοξίᾳ αὐτοῦ, inquit Laërt, *l.* 6. *vanitatem gloriolæque cupidinem arguens in homine.* utpote qui nemine inſpectante ipſe ſponte ſuâ ſe vexare deſineret. Vide *l.* 2 § 7.

§ 13. Ἐξῆλθεν πάσης φαντασίας] Vide *ad lib.* 1. § 12, & 15. φαντασίας autem vocabulum, etiamſi laxiùs acceptum circumſtantias quaſcunque caſúſve emergentes citra diſcrimen comprehendat, utì obſervant Sext. Empiric. *Pyrrh. hypotheſ. l.* 1. *c.* 14. Hermogen. *art. rhet. l.* 3. *c.* 3. & Fabius *inſtitut. l.* 3. *c.* 5. & *l.* 5. *c.* 10. atque ità Democritus apud Athenæum *l.* 10. uſurpavit, ubi de Alcæo dixit; χρῆν πᾶσαν ὥρην, καὶ πᾶσαν φαντασίην,

πίνειν;

πίνων ὁ πινὼν ἔτ@ ἐνείσκεται' hoc eſt; vertente, quò Dalechampium corrigat, Caſaubono; *Quacunq; anni tempeſtate, & quacunq; rerum ſuarum ſtatu,* ſive triſti ſive læto, *poſita hic potans reperitur.* & *ad Apollon. conſol.* Plut. Ὥσπερ γὰρ ἐν συνῳδῇς, ποτὲ μὲν πολυφωνίαι γίνονται, ποτὲ δ' ἀφωνίαι, καὶ ἐν ζώοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι, ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ, εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες· οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι φύσεις γινόμεναι, σοὶ τὰς ἐναντίας φύσεις τοῦ ἀνδρὸς τίλλει. Eà tamen, quà hic Marcus adhibuit, loquendi formulà, in ſequiorem partem ſumitur; pro ejuſmodi caſibus qui moleſtiam nobis aliquam faceſſunt quod & frequenter fieri Budæus monet. Ità Stob. Ξυμφορὰν Θεμιστοκλέους τὴν ἀπὸ φύσεως τῶν δυσχερῶν. καὶ ἐκ δὲ δικαίας ἀδελφὰς κακοφορίαν. Et Parœmiogr. Πλείονος ἡ συμφορά. Stoicis familiare eſſe eo ſenſu adnotans. Maxim. Tyr. in *titulo diſſert.* 36. Ὅτι ἔξεστι καὶ ἐν τῇ φύσει τὸ ἀφελεῖν. Huc generoſa illa gnoſtici vox apud Clem. *ſtrom. lib.* 4. Ὧν χάριν, οὓς φύσασιν, ἐκ λαβεῖ ἐπίδειξιν. quod latiùs paulò extulit Epictet. apud Arrian. *diſſert. lib.* 1. *c.* 6. Φ ἐγὼ νυῦ, ὦ Ζεῦ, ὡῦ θέλεις, φύσασιν· ἔχω γὰρ παρακελεύω ἐκ σοῦ μοι διδυμάδα καὶ ἀσφαλῆ πρὸς τὸ κοσμῆσαι διὰ τῆς ὑπαυτόν· & *ibid. c.* 24. cujus & *titulus,* Πῶς πρὸς φύσιν ἀγωνιστέον· Αἱ φύσεις ἀνίαι, αἱ τοῦ ἀνδρὸς δικαιύνται· quod Naſo *triſt. l.* 4. *eleg.* 3.

Quæ latet, inque bonis ceſſat non cognita rebus,
Apparet virtus arguiturque malis.

Et Senec. *Herc. fur.* 2. 2.

Imperia dura tolle, quid virtus erit?

ſed pergit Epictet. Λοιπὸν, ὅταν ἐμπέσῃ φύσασις, μέμνησο, ὅτι ὁ Θεός σε, ὡς ἀλείπτης, παρεσκεύασεν ἰσχυρὸν βίβλινον· ἵνα τί; φησίν; ἵνα ὀλυμπιονίκης γένῃ· δίκα δ' ἐδρῶτ@ ἀ γίνεται. *Ibidemque l.* 2. *c.* 6. Ἡμῶν δ' ἕκαστος θέλει, ἂν ἡ ἀνάγκης καλέσῃ ἑαυτὸν ἀπαγχόνεσθαι αὐτῇ· ἀλλὰ κλαίοντες καὶ στένοντες πάσχομεν, ἃ πάσχομεν, καὶ φύσασις αὐτὰ καλοῦμεν. πῖαι φύσασις, ἄνθρωπε; εἰ φύσασις λέγεις τὰ ἀφιστικότα, πῶς ἀφύσασις ἐστίν· εἰ δ' ὡς δύσκολα καλεῖς, ποίαν δυσκολίαν ἔχει, τὸ ῥοῦμβον σφαῖραν εἶναι; Clemens idem *ſtrom.* l. 7. Ταύτην ἐκέκτηται, ἀφύσασιν ῥοῦμβου, τῆς ἰδίας ἕξεως ὁ γνωστικὸς ἐξέσα Ϡ. ἔμπ@ γὰρ καὶ ἀμεταβλήτ@ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὑπομονητικὴ κτῆσις. Plura adjici poterant: verùm iſta ſufficerint, & vocabuli rationem explicando, & uſum apud Stoicos hoc ſenſu frequentem comprobando.

Ἐξέσασιν] Vide *l.* 5. § 2. & *l.* 8. § 40. & *l.* 12. § 22, 25.

Ἔξω γὰρ οὐκ ἦν] Vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 47. & *l.* 10. § 38.

§ 14. Πάντα ταῦτα] forſan potiùs πάντα τ' αὐτά *omnia eadem ſunt,* quæ priùs fuerant. vide *l.* 4. § 42, & *l.* 7. § 1.

Σωκράτη μὲν τὸν πρέσβ.] Vide *l.* 4. § 44.

Ἐφήμερος ἡ τοῦ χείμωνος] ità *l.* 4. § 35. Πᾶν ἐφήμερον. & § 44. τὰ ἀνθρώπινα ὡς ἐφήμερα, id eſt, *diurna, non diuturna;* ſive *brevis ævi.* ὀλιγοχρόνια. ut *l.* 7. § 1. ità enim τὸ ἐφήμερον uſurpatur. Clem. *pædag. l.* 2. *c.* 8. Ἀντίκα δὲ μάλα καὶ διελίσσεται τὸ ἐφήμερον αὐτῆς· ἄμεσα γὰρ παραίνεσον, καὶ τὸ ἀνθ@ καὶ τὸ χάλλ@. & Timæus *de anim.* Θνητά τε καὶ ἐφήμερα ζῶα.

Ὑπερβολὴ] Vide *l.* 5. § 10. & *l.* 8. § 24.

§ 15. Τὰ περιγινόμενα ἔξω δυρῶν ἴσχειν] Ità *lib.* 4. § 3. Ἔξω ἴσχειν ἀπειλοῦντα. & *lib.* 5. § 19.

Τὸ ἡμερονικόν] Vide *l.* 4. § 39.

§ 16. Οὐκ ἐν πάσῃ, ἀλλ' ἐν τῇ χειρί] Vide *l.* 6. § 51. & *l.* 8. § 12.

§ 17. Ἰῷ ἀναῤῥιφθέντι λίθῳ] Idem de pila. *l.* 8. § 20.

§ 18. Δίκαιόν ἐστιν τὰ ἡμερονικὰ αὐτά] Vide *l.* 4. § 38. & *l.* 7. § 34.

Τίνας χειρὰς ἐοικᾶ] Pythagor. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Πολλὰ ἃ κείνεις εἴη καλά, κἂν ποιῶν μέλλῃς ἀδοξεῖν· φαῦλ@ γὰρ κεῖται πᾶσι καλῶ πρόσωπ@, ὄχλ@· διόπερ ὧν ἂν τοῦ ἐπαίνου καταφρονῇς, καὶ τοῦ ψόγου καταφρονήσεις. Cleanthes apud Clementem *ſtromat. l.* 5.

Μὴ σοὶ δόξαν δρᾶ, ἐπίλων σπουδὰς αἰῶνα φυούσας.
Μηδὲ σοὶ πολλῶν ἄκεσπα καὶ ἀναιδία δέξαι.
Οὐ γὰρ παῦθ@ ἔχει σωστικὸ κείσει, ὅτι δικαίως,
Οὔτε καλῶς· ὀλίγοις δ' παρ' ἀνδράσι τοῦτό κε ἔυροις.

quod is à Comico γνωμικώτερον ἐν βραχεῖ conceptum aſſerit his verbis,

Ἀρκεῖν δ' κείνεις τὰ καλὰ τοῦ πολλῶν ψόγου.

ità enim quidam legi poſtulant, & cum Clementis ſcopo probè congruit. Cæterùm lectio recepta,

Ἀρκεῖν δ' κείνεις τὰ καλὰ τοῦ πολλῷ ψόφῳ,

aliud ſonare videtur, eôque reſpicere, quod à Demoſthene dictum eſt, ὡς τοὺ μὲν ὑποκριτὰς ἐν τῇς ἐκκλησίᾳς, τοὺ δ' ῥήτορας ὀν τῇς γνώμης δεῖ κεῖνεν. Seciùs planè quàm Philiſco Marci noſtri filius, referente Philoſtrato, τὸν μὲν ἀνδρεῖον δείκνυσιν ἡ κόμη, τὸν δὲ ῥήτορα ἡ φωνή. Sed & quod Capheſias tibicen, cùm μεγαλοφώνας τις prædicaretur, & poſt Capheſiam Zeno ac Demoſthenes, οὐκ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ ἴυ κεῖσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ ἴυ τὸ μέγα. Referunt hoc Laërt. *lib.* 7. Athen. *l.* 14. Euſtath. *in odyſſ.* 1. prius illud Stob. *tom.* 2. *tit.* 4. Suidas. Plut. in *vita.* 10. *rhet.* Quanquam & πολὺς ψόφος ille ad acclamantium, καὶ ἐυφημιῶν δοκούντων ψόφον, cui opponitur illud τὸ ἐυφημεῖν ἀψοφητὶ *lib.* 1. § 9. non incommodè referri poteſt. de ea vide ſis Plinium min. *lib.* 2. *ep.* 14. ubi inter cætera; *ſi quando tranſibis per baſilicam, & voles ſcire quomodo quiſque dicat, nihil eſt quòd tribunal aſcendas, nihil quòd prætereas audiens, facilis divinatio; ſcito eum peſſimè dicere, qui laudabitur maximè.* In Senecæ *excerptis:*

Malè

Malè de te loquuntur homines. Sed mali. Moverer si de me M. Cato, si Lælius, si alter Cato, si duo Scipiones ista loquerentur. Nunc malis displicere laudari est. Non potest ullam autoritatem habere sententia, ubi qui damnandus est, damnat. Malè de te loquuntur: moverer, si judicio hoc facerent; nunc morbo faciunt. benè nescivit loqui. facunt, non quòd mereor, sed quod solent. quibusdam enim canibus sic innatum est, ut non pro veritate, sed pro consuetudine latrent. vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 3. Τὸ ἄπειρον οὖν εὐσχημόνως ἀνάγκην.

Ὅσιος γὰρ οὐκ ἐστὶν] *Lib.* 3. § 4. & *lib.* 8. § 53.

§ 19. Πάντα δὲ μεταβολῇ] Ità *lib.* 4. § 3. & *l.* 7. § 23. vide & Aristot. *de gen. & Cor. l.* 1. *t.* 3. *ad l.* 7. § 25.

Αὐτὸς αὑτῷ] Vide *infr.* 21.

Ὁ κόσμος ἓλος] *Lib.* 4. § 3. Ὁ κόσμος ἀλλοίωσις.

§ 20. Ἐκεῖ δὲ καταλιπεῖν] Idem *lib.* 7. § 29. vide & *infr.* § 38. cum sequentibus autem istâ Xyl. absurdè connectit.

§ 21. Ὁρμῆς, ὑπολήψεως παῦλα ἢ ὃς θάνατος ἀδύνακτον] fortan ὁρμῆς ἢ ὑπολήψεως παῦλα, ὃς θάνατος. *Actionis finis & motûs, sive externi, sive interni, cessatio actionis* sive *motûs, illius quasi mors est. Nihil* tamen *mali subest.* ut mox, Τότων πᾶσι μεταβολὴ θάνατος· μὴν δεινόν; potest tamen sententiâ continuatâ legi, ἐρωμῆς, ὑπολήψεως παῦλα ἢ ὃς θάνατος, ἀδύνακτον. *actionis, motûs, opinationis cessatio & quasi mors, nihil mali in se habet.* illud Cas. hoc Xyl. secutus est. vide *l.* 12 § 23. Diversâ paulò ratione de aquâ & aëre mortis vocabulum usurpavit Philo *de mundo.* Εἰ μὴ πρὸς ἀνέμων ῥιπίζοιτο τὸ ὕδωρ, ἀκίνητον καθὸν, ὑπ' ἠρεμίας νεκρώσεται· μεταβάλλει γὰρ, ἢ τὸ διεφθάρθαι νίκησαν· διὰ ψυχῆς ἀσκηθέντος ζῆσον. ἀὴρ γοῦν ἀεὶ θοῦσαι, καὶ τρέπον πνὰ ἀποδύσκεν πνοὴν· ἐὰν τὸ ἄνεμος, μὴ σοχλεύσωμεν ὀνομάσων ὀνειρώσας. ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς, ἅπαι μοι λοιδορεῖν ἔδη, πολὺ ἀεὶ θάνατον, τὸ δικαίου πάθος ἀπαγόρευσον ἐστι φθορὰ ἁπάντων. ὅσα ψυχῆς ἀμοίρατα. Catorum ad Marci mentem plane Augustinus *in Ioan. tract.* 38. *Res qualibet. si mutabilis est, non verè est: nam enim est ibi verum esse, ubi est & non esse. quicquid autem mutari potest, mutatum, non est quod erat. si non est quod erat, mors quædam ibi facta est: porro si mors aliquid, quod erat & non est. ingredo mortua est in corpore adolescentis senis; pulchritudo in corpore fessi & incurvi: mortuæ sunt vires in corpore languentis: mortua est statio in corpore ambulantis; mortua ambulatio in corpore stantis; mortua & ambulatio & statio in corpore jacentis, mortua locutio in lingua tacentis, quicunque mutatur & est quod non erat, nolo ibi verum quærendum in eo quod est. & mendacium in eo quod fuit.* vide *l.* 10. § 18.

Τότων πᾶσι μεταβολὴ, θάνατος] Plut. *de EI Delph.* Οὐ μόνον, ὡς Ἡρακλεί[τ]ῳ ἔλεγε, πυρὸς θάνατος ἀέρος γένεσις, ἢ ἀέρος θάνατος ὕδατος γένεσις· ἀλλ' ἔτι σαφέστερον ἐν αὐτῷ τῷ ἑνὶ ἑκάστου φθείρεται μὲν ἀκμάζοντος γηραιὸν γίγνεσθαι· ὁ παῖς εἰς τὸν ἀνδρίζοντα, καὶ ὁ νέος εἰς τὸν ἀκμάζοντα, καὶ ὁ νέος εἰς τὸν γέροντα· ὁ τὸ χεῖρον εἰς τὸ σπουδαῖον τεθνηκὸς, ὁ δὲ σπουδαῖος εἰς τὸν αὖθις ἀποθανόντα· ὥστε ἢ ὑδὸς, ἀλλ' ἔστιν ὁδός. quæ tamen ipse tanquam arguta magis, quàm solida notat, in *lib. de tranquill.* & *de tenda Naturæ vindict.* Senec. *ad Marc. c.* 20. *Ex illo quo primùm lucem vidit, iter mortis aggressus est; & illi ipsi qui adjiciebantur adolescentiæ anni, citiùs detrahebantur. in hoc omnes errore versamur, ut non puremus ad nos tam nisi senes: nec natalisque jam vergentes cum illo infantia flatim, & juventa, omnisque ætas fertur. agunt opus. fatum fatis: nobis festinum nostræ vitæ: nec enim quæque facilius obrepit mors, sub cujus nomine latet. hominem in se puerilia convertit, puerilium pædagogi: juventutem senectus abluit: incrementa ipsa, si bene computes, damna sunt.* Vide *ad l.* 3. § 1. Hæc autem luculentissimè explicantem Nasonem, ab omni tempestatibus ad ætates hominis tradustâ imagine, hal es *metamorph. l.* 15, *a.* 199, *ad* 234. de se, & de Christianis sui temporis, Clemens *prim. l.* 4. Καθάπερ ἡμέρας μεταβολὴ, ἀπ' ἧς ἡ ζωὴ ἐναλλαγὴ τοῦ βίου.

Οὐδὲ ἡ τῆς ὅλης σου βίας λαβεῖς] Plut. ubi *supr.* Ἀλλ' ἡμεῖς ἔτι φοβούμεθα γαλεᾶς θάνατον, ἢ δηλητήριον πιόντες ἢ διὰ κεντοῦς. Ὅστε γὰρ ἐν ἡμῖν αἱ νῆες ἐν ἔσαν ὁ θάνατος; Idem *ad Apollon.* Itaque, *si vita mea mors est, semper in exitu est: quidquid temporis morti ante exactum est?* Senec. *epist.* 30.

§ 22. Τρίτον ὅτι τὸ ἡγεμονικὸν] Videntur ista eódem spectare, quò illud *superius* 18. & locum primò conferamus. Vult enim ut in officiis mutuis nos ab alio nobis illatis, respiciamus ad *mentem triplicem*; ad *mentem propriam*, quo cum injustum tenore constituamus, nec *mentem* ante nunc *veram perdere* velimus. prout *l.* 7. § 15. & *l.* 8 § 52 ad *mentem veri*; cujus cum pars simus, æquo animo ferre debemus, quicquid illi dispensare nobis obrigerit, & in illius etiam usum continuq; cesserit. *l.* 2. § 3. & *l.* 5. § 8. & *l.* 6. § 8. 44. & *l.* 8. § 5. & *l.* 10. § 6. Ad *mentem rejici* nunc *oportet*, ut consideremus, πότερον ἀγνοεῖα ἢ γνώμη (ità enim legendum autumo) *mens per ignorantiam a vera*, an *de industria*, pravo aliquo affectu, qui ex dogmate perverso præveniente solet seducere, peccaverit: in utroq; siquidem casu est ferendus habendus *l.* 2. § 1. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6 § 27. & *l.* 7. § 26. & *l.* 11. § 18. subjicit item de *corporis mente communi* monitum, quam & locis eisdem sedulò inculcat.

§ 13. Ἧπερ ἐὰν ἦν τρεπτὴ σὺ] Edit. Lugd

ὅπως ἐὰν οὖν π. σ. corruptè itaq; *Anton. lego*, ἐὰν ἡ π. σ. *delec* ὅπως & νῦν. audacter pariter ac infeliciter; ex formulâ loquendi non animadversâ, ὅπως ἐὰν pro ὅπως ἂν. *Sic* [illegible] *ne.* sicut *Iosue.* c. 20. v. 21 *a ne* [illegible] *cædis quæsita.* & Matth. c. 15 v. 36. ὅπως ἂν ὦσιν ἀεχλοι, ὁ ἂν λαλήσωσι, &c.

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος] vide *l.* 1. § 16. κοινοτηριοσύνη. & *l.* 2. § 2. ἐρημία ἀ πεώτη. vide & *l.* 8 § 7. & *infra* § 31 ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικὸς πράττειν.

Στοχάζεται] vide *l.* 2. § 16. & *l.* 4 § 29.

Ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς συνηθείας] Asterisco ista, tanquam mutilata, notavit in versione Xyl. D. Salmasius pro συνηθείας legi vult. & cum sequentibusque adjungumentum superiora pertinere censet; ita committit, ut post ὁ δίκαιος sententiam claudat antegressam. Sic enim ille. *Ad illa quæ dicuntur, quasi ad pueriles. Quod si, respondeat, ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς συνηθείας: tamen, inquit, hæc & hæc non referuntur.* Θεὸς τὸ κοινωνικὸν τέλος ἐν τοιούτοις ἔθηκε. Mihi autem superioribus potius annectenda videntur; ita ut, ἀπὸ τῆς ἰδιωτικῆς συνηθείας: sequuntur, quæ spectare ex ultimo: eodem nempe, quò illa, quæ recensuerat idem *l.* 5. § 33. ad vanitatem vitæque ambitiosæ rerum omnium fere humanarum designandam.

§ 24. Πῶς οὖν ὀρχεῖ] Ego mavult D. Boetius, qui πῶς γὰρ requirit. Ego nihil mutarim præsertim cum πανδίκαια φιλόνεικα legam loco superiùs indicato; ubi argumentum item prorsus tangi videtur.

Πολλάκις τοιγαροῦν βαστάζοντα] *Ego, inquit, qui ea sic recipio.* Xyl. *ac multa nostra cadaver a sustinentes.* M. Casaub. quomodo ex Epicteto Marcus, *l.* 4. § 35. Ψυχάριον εἶ βαστάζον νεκρόν. quò & D. Salmas. inclinat. Sed ut huc irrepsisse ista ex superioribus suspicetur. D. Boot vult ὀχήματα πνεῦμα βαστάζοντα quod si admittere placuerit, ὀχήματα malim.

Ὡς ἐνεργάσεται θεραπευθὲν τὸ τῆς νοσέας] *Ut re curata: ea cadunt: si in mentis vulgari dictione.* Xyl. sive, *ut morbatum humanus cardius complexum.* Casaub. *ut ea efficiatur, quæ est. Quod in Xylo.* Xyl. *ita.* hoc malim. ut sensus sit *quo ea quæ in Nicia*, sive *eorum quæ quod in vobis habet esse mantur*, (modo [illegible] *ut.* Νικύας nomen adhuc [illegible] *vel* [illegible] *ut*, sive *ut ea agantur*, spectandi[illegible] *vel* [illegible] *ut* [illegible] *nomine* [illegible] *spectari*) (quomodo Herodianus [illegible] ubi de Antonino Severi filio, [illegible] ἀπὸ τοῦ νικύειν, καθὸ καὶ τὰς τῶν ἄλλων τὸ ἴδιον αὐτῷ) & πνεύματα quod præcesserat, ad *spiritus* impuros sive *dæmonas* referatur. Verùm illud malim, eò magis, quia festi sive solennitatis cujusdam à Græcis celebrati solitæ meminit Suidas, quæ Νεκύσια dicta fuerint, in quo spectacula forsan istiusmodi exhibebantur. Νεκύια, inquit, ἡ τῶν νεκρῶν ἑορτή· cur enim Νεκύσια legat Castellan. de Græc. festis ego nescio. Sed nec qua ratione Hesych. Γενέσια & Νεκύσια pro eisdem habeat: fieri tamen, possit, ut utroque illo nomine & Νεκύα & Νεκύσια celebritas eadem dicta fuerit. Res itaque humanas & occupationes mortalium, partim puerilorum lusibus dissimiles, partim spectaculis vanis, quæ simplicium animos afficere consueverunt, consimiles, imò pares planè, pronunciat.

§ 25. Ἴδοι τις ἂν [illegible] αὐτὸ] Vult in re quaque [illegible] & materiam: vel forma [illegible] tractam. & durabilitatem [illegible] & *l.* 7. § 29. & *l.* 8 § [illegible]

[illegible] Vide *l.* 10. § 7. [illegible] ἀρκεῖσθαι τῷ σῷ ἡγεμονικῷ] [illegible] *l.* 8 § 48. Senec. *epist.* 20. *Illa [illegible] mentis tuæ tendant, hæc opta, omnia alia [illegible] contemnas, ut contemnas sis temet ipse, & ex te maximus bonis. Nullum enim bonum clausum est, nisi quod ex se fecit habere.* Idem. *epist.* 27. Epict. *l.* 4. c. 6. Πῶς ἔτι ἰσχυρὰ δόγματα ἔχω, καὶ ἀρκοῦμαι ἐν ἐμοί, ἀλλ' ἐστὶ μοι ἐν τῷ δοκεῖν;

Ποιεῖ τι τοῦτα διὰ κατασκάψεως] Argentinens. editio, qua usus D. Salmas. ποιεῖ πρὸς ταῦτα διὰ κατασκάψεως quod ipse reddit, *in vita hæc ex malis fruit.* ut sit exclamatio: πῶν habes ἡμαρτημένον, ex quo οἷα oriuntur? qualis illa vulgaris, ὅτια ἐξ ὅτιων; sed & Marci ista *l.* 10. § 28. ἐξ ὅτου οὖν verum malim quod & Lugdunen. sem exhibere video, ποιεῖ τι ταῦτα, vel etiam ποιοῦτα, διὰ κατασκάψεως, ποιεῖν utrique; ex membro priori supplendum; vel ταῦτα ἐς ἀ. eadem utrumque recidit; [illegible] ἡγεμονικῷ [illegible] Lectionem hanc firmat. quod *l.* 8 § 45 habetur, ἀρκούμενον εἶχε, ἢ ἐνεργεῖν καὶ τὸ ἔξης τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ.

Ἀλλ' ἄλις] Locus dissectus: forsan & depravatus. Hoc D. Boot suspicatur. Legendum ἀλλ' ἀλοία. inde nullus mihi facetiis molestus, quia non æquis meis mentis tuæ operationem ea ad quæ nata est. [illegible] meam addo conjecturam, fortasse ἀλλ' ἄλις [illegible] quòd hactenus hac in parte tibi ipsi minutus fuerit quæ ad [illegible] odorem. § 37. ἄλις τοι ἀθλοι, ἄλις vel etiam, ἀλλὰ ἄλις, sed hæc [illegible] Putat tamen Salmas. cum sequentibus jungenda ista, & seribendum, ἀλλ' ἔτι ἐστὶ καὶ ἄλλα &c. & ea pungendum illud ἄλις.

§ 27. Ἢ πολλὰ πρὰ ἐκφωνῆσαι] leg *forsan* ἐκφανῆσαι,

ἐπφωνήσω, ut priùs ἀφίγμαι μισῦ dixerat. alioqui erit transitio dura satis à numero ad numerum. vel quid si τοιαῦτά τινες ἐπφωνῶσιν, legerimus?

Δίελθε] ut *supra* § 18.

Οὐ δὴ σε αὖθις, ἵνα τάχιστα καὶ σὺ ἀθρῇ] Vide *ad l.* 3. § 4. & *l.* 8. § 52. Euphrates apud Epictet. *l.* 4. *c.* 8. Τί κακὸν, ἐν οἷς ὠὸ ἐσμὲν ὑπομνησθῆναι τὸν φιλόσοφον, ἐν ᾧ πᾶς συμβόλοις μὴ; βλέπε πῶς ἐσθίω, πῶς πίνω, πῶς καθεύδω, πῶς ἀναίρομαι, πῶς ἀπολαμβάνομαι, πῶς συναργῶ, πῶς ὀρέξει χρῶμαι, πῶς ἐκκλίσει, πῶς πρὸς τὰς χρείας τὰς φυσικὰς, ἢ ὀλιθέτως, ὡς ἀσυγχύτως, ὡς ἀταραχοδίως· ἐκεῖνόν με κρῖνε, εἰ δύνασαι· εἰ δ' ὅπου κωφὸς εἶ ὠὸ τυφλὸς, ἵνα μὴ δὲ τὸν Ἡρακλέα ὑπολαμβάνῃς καλὸν καὶ ἰσχνὸν, ἂν μὴ τὸ πλέον ἴδῃς σοὶ πῶς κρεμάμενον, τί κακὸν ὑγ' ὅπως ἠλιθίου κεῖται ἀγνοεῖσθαι; vide & *ad l.* 5. § 32. Cicero *de finib. l.* 2. *Nihil est turpius quam sapientis quicquam ab insipiente mutuari opinionem.* vide *l.* 6. § 20.

Ἐυνοεῖν ὠὸ τι αὐτοῖς δεῖ] vide *ad l.* 6. § 47. & *l.* 7. § 22.

Φύσει γὰρ φίλοι] vide *l.* 11. § 9. Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Πάντα εἶλον μισὰ, θεῶν τὸν ὠὸ Διὸς, ἔτι καὶ ἀνθρώπων, φύσει θεοὺς ἀλλήλοις οἰκειωμένους.

Καὶ οἱ θεοὶ ἦ] vide *supra* § 11.

Δι' ὀνείρων, διὰ μαντικῶν] vide *ad l.* 1. § 17. prope finem. Hermogenes apud Xenophont. *memor.* Οὗτος πίσαν οἱ πάντα μὲν οἴεσθαι, πάντα δὲ ἀκούειν ἦ συμβούλους θεοὺς, ἅτε μοι φίλοι οὖσιν, οὓς διὰ τὸ ὅπιμελεῖσθαί μου, ὅτε μοι λέγοι αὐτοὺς ὑπὸ νυκτὸς ἢ ὀνείρου, ἢ ὅτου ἂν ὀρνέου, ἢ ὅ, τι ἂν μέλλω σοφώτερον. διὰ ἦ τὸ σεσῶσθαι, καὶ ἦ, τι ἐξ ἀρχῆς ὑπεσχέθησαν, συμβουλοὶ μοι, πάντες ἀγγέλλες, φάσκοντες καὶ εὐφρόσυνα, ἢ ὀδυνηρὰ, ἃ δεῖ. καὶ ἃ ὁ χρὴ πείθομαι ὅτι ἐγὼ, ὅτε μὲν ἀκούσαιμι, ἀδ' ὅτε μοι μὴ πιθομένῳ ἦδη ποτὲ καὶ ἀπέστησαν ἐκολάσθην. Ammianus *l.* 21. *Amat omne numen mentes mundas. Ipsique mentuntur numina, loca quæque contagione eorum infecta, his quoque artibus præcavere, quæ impendent.*

Πῶς ταῦτα οὖν τοι, φησὶ ἀκούει διαφέρονται] Cum sequentibus nihil conjungit Xyl. dum sic vertit. *Hæc quidem, de quibus ii certant, circulari sunt rerum mundanarum.* Videtur autem φησὶ ὧν legisse, vel etiam ὑφ' ὧν: quomodo in argumento haud dispari Dio Prus. *or.* 32. ubi virum humanum Sympolio contulerat, in hoc ait convivio, ἐπίσης μὲν πεπαίδευν, πολὺ ἦ ἄσον χάλοις πωλοῦν ἦ ἦ πολὺ πεπλῆς τι ἦ ἀστρολογίας· ἐκ ὅτου ἡμῖν ὁμολογῆσθαι, ἀλλὰ πῶ μὲν χρυσᾶς, πολὺ ἦ ἀργυρᾶς, ὃ δὲ νόμισμα καλεῖσθαι ἡμῖν, ὑφ' ὃ διαφέρεται ἦ ζήλῳ ὅταν ἀργυρεῖον. Quamquam ὑφ' ὧν τι διαφέρεσθαι dixerit. Clemens *strom. l.* 5. διαφέρονται γὰρ ἀεὶ τοῖς ἀρχαῖς. Verùm ibi διαφέρεσθαι est *dissentire*, & *dissidere* potiùs, quàm *litigare* aut *contendere*: quod istic locum non habet. neq; enim de rebus istis secum invicem tantopere contenderent, nisi de iisdem gemina sentirent: quin & pertendum habuimus *l.* 4. § 43. ἃ συμφέρονται, pro ἅν. Porro poster. & Xyl. vertio hactenus defendi, si τὰ πρὸς hic ἀντὶ τῶ διὰ fumatur quomodo Thucydides aliquoties usurpâsse deprehenditur. *l.* 1. πρὸς ταῦτα, *præterea*. &, μή τι πρὸς τὰ παρόντα νεωτερίσωσιν, *ne quid novi propter præsentem rerum statum moliantur*. & *l.* 8. πρὸς γὰρ τὰς τῶ Πελοποννησίων ἀποστολὰς ἐπῆλθον αὐτὸν, οὐ *Pedaritæ* ea gratia *subsidium ituros, habebant*. Cæterùm nè sic quidem cum textu vertioni convenerit. quid enim fiet priori πρὸς? nam geminum exhibet lectio vulgata. Revera ab interpunctione laborantem secutus est codicem X; inde factum, ut & conjungenda divulserit, & dirimenda commiserit. Ad antegressa siquidem pertinent ista, & cum eis planè cohærent; ὥσπερ ἐν συμποσίῳ --- πρὸς τοῦτα μένει, πρὸς ἃ ἕκαστοι *in convivio dii ferunt --- ita illis utrum ita quæ*, &c. idem enim est illic πρὸς ταῦτα βουλεύειν. quod *supra* § 38 εἰς ταῦτα συλλαμβάνειν. & *infra* § 11 εἰς ἴσα συνεργεῖν, qualia ibi commemorat, de quibus & illic. Sequentia novam ordiuntur periochen. quod & Marcio visum.

Πρὸς ἃ ἐκάστοις διαφέρονται] *quæ ab iis* (Deis nempe) *cuique mentem alienantia mittuntur*. Mercer. Cal. verùm significationis hujus verbi τῷ διαφέρειν exemplum requiro: nec occurrit. Malim itaque *ad quæ* (consequenda scil.) *ferri*, aut simpliciter *ferantur*; (quomodo *l.* 5. § 1. de eisdem πρὸς ἃ φέρονται) aut, si præpositio illic emphasin aliquam habere censebitur; *quæque in ea mentem ferre videntur*; (quomodo Lucas *vit.* c. 22. v. 2. Διαφερομένων ἦν τὸ λαὸ, *cum in eam rem populi mentem intenderent*) vel etiam, *quæ ea re ferri videantur*. ἐπὶ ἀναίρεσιν φέρονται. & mali *in perniciem ferri*, dicit Plautus, *mali deferri*, dixit Ter. *i, i, i, i* que, *rapidus differri*, Persius *l.* 1. hic enim mente usurpatum Marco τὸ διαφέρεσθαι deprehendas; cùm in loco huic gemino, *supra* § 40. tum & *l.* 11. § 10. unde & διαφορὰ eidem, *l.* 6. § 41.

§ 28. Ταὐτὰ δὴ] Leg. Τ' αὐτὰ, vel Τὰ αὐτὰ, *Eadem sunt*. sicut *l.* 2. § 14. & *l.* 6. § 46. Parmendum notavimus & fuit ilimus, *supr.* § 14. & *l.* 4. § 32. & *l.* 10. § 7.

Τὰ τῶ κόσμου ἐκπύκλια] *quæ hic (in terris) describi videntur, & in orbem quasi in eum vocantur: mundana ita-ſſa*. C. *cælos mundos* dixit Arnob. *l.* 2. Videas *l.* 2. § 14. ἀναπυκλώσῃ. Quamquam alia etiam ratione illic, quàm qui illic, ἀναπυκλοῦσθαι mundana illa dici videntur: quia dominos mutuum permutare solent, & ab illis ad illos per vices quasdam, sed incertas eas, transire, utpote sic, ut homines quoque ipsi civium nunc accedentibus, nunc

& recedentibus denuo, quasi rotæ cuidam versatili alligari modò in sublime attollantur, modò ad infima rursus devolvantur. Adagii instar celebratur illud, Τροχὸς τὰ ἀνθρώπινα· ἤγουν σύμπτωσα. Apostolius *proverb.* 186. Pinocydides.

Κοινὰ τὰ τῶν πάντων, ὁ βίος τροχός, ἀσύλλογος ὄχλος.

Res eadem omnia; vita rota; turbidus populus omnis.

Cyro Crœsus apud Herodotum *lib.* 1 citante item Stobæo *tom.* 2. *tit.* 102. ὡς κυκλοῖ τὰ ἀνθρώπινα δεῖ σφᾶς μεγάλα· ἐπιπερφαίνοι δ' ἂν ἐς αἰεὶ τοῖσι αὐτοῖσι εὐτυχέειν. Et priscus nescio quis apud Plut. ad Apollon.

Τροχὸς ἀνθρωπίνη ἄλλοθ' ἅπλοα
Ἄλλοις ἐφ' ἑτέροις κυκλεῖ, ἄλλοθ' ὕπερθε.

Quò facit quod Sesostri Ægyptio, è regibus subactis, quos jumentorum loco currum tibi trahere quandoque cogebat quidam regessisse fertur, rotarum cursum crebrò respicere, à tyranno requisitus, Ἐκάστοτε ἐγὼν ἄρματος φερόμενον τὸν τροχὸν, ἐς ἄλλοτε ἄλλους κυλίοιμεν· καὶ νῦν ἐπὶ μὲν ἡμῖν ἐστὶ τὰ ὑψηλὰ αὐτῶν ἢ τὰ ταπεινότατα γίνεσθαι. Historiam eam Chagani Abarum regi priscum Romanum recitasse tradit Nicephorus *Callisti l.* 18. *c.* 29. cui; relatione Chaganis ferociam mitigaram; prout & responsione ipsâ primitus Sesostrem inductum, nè reges deinceps jungeret Imaginis ejusdem consideratione, Regis Francì, cujus in potestate tunc fuerat, delinivit animum Agarenorum Imperator. quum enim per biennium integrum ridere nunquam fuisset conspectus, in risum erupisse tandem aliquando accepto, accersiri hominem rex jussit. qui risûs causam sciscitanti, his verbis respondit; uti Zonaras ea refulsit *annal. tom.* 3. in *Basilii* historia: Τροχὲς ἁμάξης εἶδον, ὧν τὸ μὲν ὀπίσθιον λίθ, τὸ δ' ἔμπροσθεν ἐπὶ τὸ ὀπίσθιον μεταπίπτον, καὶ πάλιν πρὸς ὀλίγον τὸ ὄπισθεν ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν ἔτι δ' ἐκείνοις καὶ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα νοήσας καὶ ὑπαθύμιος, ἐξεγέλασα λοιπὸν ὑφ' ὧν ἀδύνατον, ὅπως διαπεθῶσι καὶ τὰ νῦν ἐμαυτὸν, καὶ ὅπως δεῖ ὑμᾶς κατωφθῶ εἰς ταπεινότητα, ὅπως αὖθις ὕπως ἐν χαμηλότητι εἰς ὕψος ἐπαχθῶσι καὶ γενέσθαι μετάρσιος. Apud Sophoclem Menelaus, laudante in *Demetrii vita* Plutarcho;

Ἀλλ' ἐμὲς αἰεὶ πότμος ἐν πυκιὸν δίκῃ
Τροχῶν κυρεῖ ἴσταται, κἀπιπλάσσει φύσιν.
Ὥσπερ τελεῖται δ' ὄχλος εὐρέσθαι δύο
Σῶναι δύναται δ' οὐ ποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
Ἀλλ' ἐξ ἀδήλου φορᾶς ἔρχεται νέα
Πορεία καλλύνεται καὶ τρεμμένη
Χ' ὅταν ἐς αὐτὸς εὐμμέτρητα φανῇ,
Πάλιν διαῤῥεῖ, καὶ πάλιν ἔρχεται.

Unæ conferri, mirabilitatis nomine, sublunaria ista omnia; quomodo & Joannes in *Synaxi. c* 12. *p.* 1. Gregor. Naz. *Carmine ob Præsidis offensionem ad Jul.* Κύκλοι τε δὴ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα· ἐκ τοιούτου δὲ τὰ πάντα ῥᾴδιως, καὶ μεταχωρεῖ, καὶ ἀνατρέπεται· ὡς αὖθις τὸ μᾶλλον πεδίον, καὶ γεγμαῖς ταῖς καθ' ὕδατος, ἃ ἀνθρώπων εὐπραγία. Et *ad Sophron. epist.* 51. Ὁρᾷς διὰ τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις ἀνθρώπινα πράγματα περιέχει περιγράψας, ὧν μὲν ἄνω, ὧν δὲ κάτω, ὧν δὲ ἀνθρώπων, καὶ ἀπαθῶν, καὶ ἐν τῷ εὐσεβεῖν ἑστῶτα· ἡμᾶς, ἐν τῷ δυσσεβεῖν, ἀλλὰ παχέως μετανοοῦντας, καὶ μεταπίπτοντας· ἐκ αὖθις καὶ ut *supra* in *omni pro omnium*. Οὐκοῦν τὰ ἀνθρώπινα ῥᾳδίως ἂν ἴδοις, ἐν ἑτέροις, ἐν ἑτέροις, ἐν ἑτέρο

ſpondet (unuſquiſque.) & Plutarch. in *frag. de viciſſorum miſeria*; πεπυκνωθεὶς καὶ συστοιχάσας πρὸς τὴν τῆς τύχης παταιωμήν. vide *lib.* 8. § 5. Mericus autem noſter ἰσχνόλια iſtic *ordinaria* vertit. haud incommodè prorſus, ſiquidem ἰσχνόλια dicuntur *vulgaria, communia, obvia queque.* Heſych. Ἐσχνόλιον, τὸ παλαιχῶς κυκλῶν. Et, Ἔσχνολε, καὶ ἰσχνολόγφα τὸ βίον καὶ σωτήν. Nec malè igitur Cœl. Secundus *theſ.* Ordinarius, ἰσχνόλιος. *qui in orbem redit, vulgaris.* Ità Ariſtoteles *polit. l.* 2. *c.* 3. ἰσχνολίας ἐργασίας dixit, *operas obvias & vulgares quaſvis.* Ἔτι ἃ τῶν διεφθαρτων τύπις μάλιστα συνορῶσιν, ὅτις πλεῖστα συμβαίνει περὶ ἰσχνολίας τὰς ἰσχνολίους. quæ & ἐγκύκλια διαπτήματα, *ibid. lib.* 1. *c.* 4. λαμβάνων τις μισθὸν, διδάσκει τὰ ἐγκύκλια διαπτήματα τοῖς παισίν. & unicè voce ἐγκυκλήματα, *œconom. lib.* 2. *c.* 1. ſed & ἰσχνόλια ſimpliciter, *polit. lib.* 2. *c.* 7. ubi pronunciat, τῶν θρασύτητα πρὸς ἅπαν τὸν ἐγκύκλιον χρήσιμον εἶναι, ἀλλ' ἀνδρα πρὸς τὸν πόλεμον. Unde & ἐγκύκλιος dicuntur Iſocrati *de pace*, οἱ τυχόντες ἅπαντες ὀνομαζόμενοι ἄνθρωποι, *plebeii quivis.* Πλὴν ἐκεῖνο τύπτων τῶν ἐγκυκλίων ταφὰς ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν. &, Ἐκκυκλεῖν τὸ μυστήριον, *myſterium divulgare & in profanorum aures ſive notitiam efferre.* Clemens *ſtrom. lib.* 7. ἐκ γὰρ ἐγκυκλεῖν καὶ τὸ μυστήριον. quod ἐξορχεῖσθαι frequentiùs dicitur. nec eſt verò vero abſimile Marcum eò magis hoc vocabulo uſum quò rerum iſtarum, quas tanti faciunt miſeri mortales, non ſolùm τὸ σωτῆρες καὶ τὸ γονεῖς μου, ut alibi loquitur, ſed & τὸ ἐντελὲς ſubindicaret. vide *l.* 4. § 38, 42.

Ἄνω κάτω] Ità Plato *Phileb.* Ἀεὶ γὰρ ἅπαντα ἄνω τε καὶ κάτω ῥεῖ. Greg. Naz. *orat. pro pauperibus*; Παίζωσιν ἡμᾶς ἐν τοῖς ὁμωμόχοις, ἄλλοτ' ἄλλως μεταζωννυμένοις καὶ μεταβάλλουσι, καὶ ἄνω καὶ κάτω φερομένοις τε, καὶ περιτρεπομένοις. & Philo in *vit. Moſis*: τύχης γὰρ ἀναθημάτων ἐστὶν, ἄνω καὶ κάτω τὰ ἀνθρώπεια πτοιοῦσα. Indè quæſitus Diogeni jocus, qui cùm ὀπὶ πρόσωπον deversà facie, ſepeliri ſe mandâſſet; cauſſam quærentibus, reſpondit, ὅτι μετ' ὀλίγον μέλλει τὰ κάτω ἀναστρέφειν, quia paulò pòſt futurum eſt, ut quæ deorſum ſita ſunt, ſurſum vertantur. quo loco malim ἄνω στρέφειν legere. quomodo & Cambyſes minatus eſt, Ἀστυάγεα τὸν μὸ ἄνω, κάτω ἔθηκε· τὸν δ' κάτω, ἄνω. Herodot. *lib.* 3. Quanquam potuit & alluſiſſe Marcus ad Heracliti illud, quô τὸν μεταβολὴν dixit eſſe ὁδὸν ἄνω κάτω. Habes *ad lib.* 4. § 40. indè Tertullianus *adv. Marc. l.* 2. *c.* 28. *Quòd enim ait Heraclitus ille tenebroſus, eadem via ſurſum & deorſum.* vide *lib.* 6. § 44.

Ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα] quod Hebræi dicere ſolent, מֵעוֹלָם עַד עוֹלָם *à ſeculo in ſeculum. Pſal.* 90. *v.* 2. & *Pſal.* 103. *v.* 17. & רַע דַּר נַרְד *in ſeculum & ſeculum Pſal.* 90. *v.* 1. & *Pſal.* 100. *v.* 5. id eſt, *per ſecula quæque* Tertull. *de ſpectac. c.* 25. *Quale eſt, ex ore quo Amen in ſanctum protuleris, gladiatori teſtimonium reddere?* εἰς αἰῶνας ἀπ' αἰῶνος, *alii* ἐκ τοῦ αἰῶνος *dicere niſi Deo & Chriſto?* doxologiæ formulas ſolennes reſpexit; ſimul alluſum & ad illud Commodo pugilem agenti acclamarum, referente *lib.* 72. Dione Νίκας νικήσεις ἀπ' αἰῶνος quod & Rigaltius obſervavit. Vult itaque rerum iſtarum ſemper & eſſe & fuiſſe ſortem & naturam eandem; ut mutationibus & viciſſitudinibus eſſent obnoxiæ, & vertigine perpetuâ ſurſum deorſum ferrentur; taſémque eſſe earum conditionem, ut, quòd de *Ferte* ille cecinit, *triſt. l.* 5. *el.* 8.

Sit tantum conſtans in levitate ſua.

Gregor Naz. *ad cives ſuos in anguſt. conſtitut.* Οὐδὲν ἀκίνητον. ἐδὲ ὁμοῖον, ἐδὲ εἰς τέλος ὅμοιον, ἀ τὸ παρὸν, ἀ τὸ μέλλον. ἀ τὸ ἡμίτομοι, ἀ τὸ ἀλλόκοτον· ἀλλ' ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἔστιν ἰδεῖν, πάντα μεταβολήν. Καὶ ἴσως ἐν ἑκάστῳ ὁρμᾷ] vide *ad l.* 6. § 36. & *l.* 7. § 75. & *ſupr.* § 1. Hinc autem Lugd. novam orditur, ſed abſurdiſſimè, ut aliàs ſæpe, periocham.

Ἡ ἄπαξ ὥρμησε] ἢ leg. eſt enim alterum diſtributionis membrum.

Καὶ τί ἐν τινὶ· πρόσκαιρα γὰρ πάντα ἄτομοι ἢ ἀμιγῆ] *& quid unum alicui. quodam enim modo atomi.* Xyl. qui & locum, ut mendoſum, aſteriſco appoſito notavit. *cuncta indiviſe quodammodo & inſeparabiliter à ſe invicem pendent.* M. Caſ. qui quid legerit ex verſione ariolari non poſſum. D. Salmaſ. καὶ τί ἐν τινὶ. *ſi ſemel*, inquit, *omnia ab æterno direxit*, τὰ λοιπὰ κατ' ἀκολούθησιν, *reliqua ab illo ſemel conſtituto ordine pendent, & indiſſolubili ſerie invicem connexa ſunt, & ſemper aliquid in aliquo eſt. quia quod ſequitur, ab eo quod præcedit generatur, & cauſſa prior ſequentem producit; quia ſic Deus ab initio omnia ordinavit, ſic quodammodo atomi ſunt, non illi Democriti, & Epicuri, ſed alii: quia nimirum inſecabilis ille eſt atque indiviſibilis ordo rerum ac concatenatio cauſſarum, in qua ſemper ſequens à priore dependet, ut divelli non poſſint nec ſeparari.* Mavult itaque ἄτομα, quàm ἄτομοι. Adjicere liceat & conjecturam noſtram. πρόσκαιρα γάρ πάντα ἐκ τοῦ ἑνὸς τινὶ, vel, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ πάντα γίνεται, ἢ ἄτομοι καὶ ἀμιγῆ. *vel reliquæ à primis illis pendent, atque ex ſerie hac continua unum quid conſit, aut atomi atque inſecabilia corpora pro rerum initiis ſubſtituenda erunt.* In hanc ſuſpicionem eò magis propendeo, quia diſtributio iſta Marco ſolens eſt. vide *infr.* § 37. & *l.* 4. § 3. ἅπαντα συμφορὰ ἢ ἄτομοι. & *l.* 10. § 6. D. Boot. καὶ τί ἐν γίνεται, legit. *& unum quiddam fit, ſicut catena ſcil. una conſtat ex annulis quamplurimis ſibi invicem annexis.* ità de genere humano generationis

vi. virtutéque perennante, Plato *de leg. lib.* 3. τ' αὐτὸν καὶ ἓν ὂν ἀεὶ φυίσει.

Τέρπει γάρ πνα] ità *l.* 6. § 38. τέρπει γάρ πνα πάντα ἀλλήλοις ὑπαπάπτεται.

Εἰ τις θεὸς, ἓν ἔχει πάντα] vide *ad l.* 2. § 11.

Εἰ δ' οἰκῆ μὴ καὶ εὖ οἰκῆ] vide *l.* 6. § 44. atqui contrà planè Jocasta in Sophoclis *Oedip. Reg.*

Τί δ' ἂν φροντοῖτ' ἄνθρωπος, ᾧ τὰ τῆς τύχης
Κρατεῖ, πρόνοια δ' οὐδεν' ἐστὶν ἀσφαὲς;
Εἰκῆ κρέπτον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.
Quid quisque curet, quando fortuna omnia
Versat, nec ulla superæ est providentiæ
Nota? optimum est ergò vivere ut casus tulit.

Ἥδη πάντας ἡμᾶς γῆ καλύψει] Ità *l.* 6. § 59. ὁ αἰὼν πάντα καλύψει] Hesiod. aliquoties.

Αὐτὰρ ἐπεὶ καὶ τῆτο γένος χθὼν γαῖα κάλυψε.

Hinc Nicoclis dictum, εὐτυχεῖς εἶ) τοὺ ἰατρεὺς, *felices esse medicos*, ὅτι τὰς μὲν εὐπυχίας αὐτῶν ὁ ἥλιος ὁρᾷ, τὰς δ' ἀπυτυχίας ἡ γῆ καλύπτει. Antonius *collect. l.* 1. *c.* 56.

Τὰς ὀπτασιασίας] vide *ad l.* 7. § 34. Flaccus *l.* 2. *ep.* 2.

——*Perpetuus nulli datur usus, & hæres*
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

vide Nason. *ad l.* 6. § 15.

§ 29. Χειμάῤῥους ἡ τῶν ὅλων αἰτία, πάντα φέρης] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 43. & *l.* 5. § 23. & *l.* 7. § 19. Pertinent autem huc imagines illæ apud Homer. *Iliad.* φ'. *v.* 87.

——ποταμῷ πλήθοντι ἐοικὼς
Χειμάῤῥῳ, ὃς ὤκα ῥέων, ἐπίδνατ' ἀρούρας.
Τὸν δ' ὔτ' ἄρ' τε χέρσον ἐεργμέναι ἐμμενόωσιν,
Οὔτ' ἄρα ἴρκια ἴσχει ἀλωάων ἐριθηλέων,
Ἐλθόντ' ἐξαπίνης, ὅτ' ὄμβρος Διὸς ὄμβρει.
Πολλὰ δ' ὑπ' αὐτῷ ἔργα καταίριπε καλ' ἀΐζηων.

& *Il.* λ'. *v.* 492.

Ὡς δ' ὁπότε πλήθων ποταμὸς πεδίονδε κάτεισι
Χειμάῤῥους, κατ' ὄρεσφιν ὀπαζόμενος Διὸς ὄμβρῳ·
Πολλὰς μὲν δρυὸς αἰζαλέας, πολλὰς δὲ τε πίτυας,
Ἐσσύρεται, πολλὸν δέ τ' ἀφύσγετον εἰς ἅλα βάλλει. Et Mar. Æneid. *l.* 2.

Non sic aggeribus ruptis cùm spumeus amnis
Exiit, oppositásque evicit gurgite moles;
Fertur in arva furens cumulo; campósque per omnes
Cum stabulis armenta trahit.——

& *lib.* 12.

Aut ubi decursu rapido de montibus altis
Dant sonitum spumosi amnes, & in æquora currunt
Quisque suum populatus iter.——

Τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ ὡς ὄιεται, φιλοσόφως πρακτικὰ] *Philosophicè agentes.* Xyl. rectè, sicut *l.* 2. § 10. φιλοσόφως ὁ Θεόφρασος. Certè tam ratione carer, quòd istìc φιλοσόφως, quàm quòd illic φιλοσόφῳ, legi postulat Annot. Lugd. nec Xylandrum tamen probo, quòd ista à se invicem divellit, quæ conjungenda potiùs fuerant, cùm de eisdem eferantur: probo, quòd ex commate prægresso τὸ ὡς ἐν τῷ κοινῷ repetat, ut pleniùs expressum sic legatur, καὶ, ὡς ὄιεται φιλοσόφους πρακτικὰ ἀνθρώπε, ὡς μυξῶν μισά. *Sophistas* scil. Marcus hìc perstringere videtur, de quibus Julian. Imper. *epist.* 42. βέλονται γὰρ φῶς τοῖς ἄλλοις, ἐ λέξεων μόνον, ἠθῶν δ' εἶ) διδάσκαλοι. καὶ τὸ κατ' σφᾶς εἶναί φασι τὼ πολιτικὼ φιλοσοφίαν. εἰ μὲν ὧν ἀληθὴς ἦ μὴ, τῶτο ἀφεὶς ἄλλω τῳ. vel (quod magis reor) *politicos* illos, qui sapientiæ nomine laudari solent, quosque ideo à *Sophistis* distingui vult Dio Prus. *de regn. orat.* 4. Ξυναγωὶ γὰρ καὶ σοφισὰς καὶ δημαγωγί. λέγω δ' διακρίνων φαυλοτέρους τε καὶ σοφισὰς, καὶ πολιτικὺς ἄνδρας, ἀπὸ τῆς ἀμαυρώσεως. locum eò magis, quò expurgem, adduxi. quis enim non videt, (nec vidit interpres tamen) vocabulum σοφισὰς istinc furcillandum? quomodo enim *Sophistæ* à *Sophistis* discreverit? vel hos certè quos Prodicus, referente in *Euthydemo* Platone, μεθόδια φιλοσόφου τινὸς ἀνδρὸς καὶ πολιτικοῦ, *viri philosophici ac politici conterminos*, dixerat. ὄιονται δ' εἶ), inquit ille, πάντων σοφώτατοι ἀνθρώπων· τοῦς δ' τῶν εἶ), καὶ δοκεῖν πάνυ πολλοῦ ποιοῦνται παρὰ πολλοῖς. *Putant se omnium hominum sapientissimos esse, atque ità à plerisque etiam existimari.* ideo autem & Philosophos & Sophistas etiam infensos habebant, quòd utrumque genus hoc, si in existimatione foret, luminibus suis obfecturum videretur. istis verò in ordinem redactis, ἀναμεσβήτως πάνυ πολὺ παρὰ πᾶσι τὰ νικητήρια εἰς δόξαν ὄισονται σοφίας φέρει. εἶ) μὲν γὰρ τῇ ἀληθείᾳ σοφοὶ σοφισὰς, &c. habes μίξαν de qua Marcus. Et mox Σοφοὶ δ' ἡγοῦνται εἶ), πάνυ οἰκότως. μετρίως μὲν γὰρ φιλοσοφίας ἔχων, μετρίως δὲ πολιτικῶν, πάνυ ἐξ οἰκότου λέγω· μετέχειν γὰρ ἀμφοτέρων ὅσον ἔδει, ἐκτὸς δ' ὄντες κινδύνων καὶ ἀγώνων καρπῶνται τὼ σοφίαν. Itaque illud ὡς ὄιεται, ut videtur, duplici ratione potest intelligi; vel, *ut ipsi de se opinantur*, aliósque volunt opinari, vel etiam, *ut aliis* haud paucis, falsò tamen, videtur. Neque enim revera *Philosophos vivunt*; sed *Philosophos agunt*: hoc est philosophos simulant, & simiarum more imitantur, cùm nihil sint minús. Ideo Plato in *Sophist.* τὸν σοφισὴν definivit: μιμητικὸν τοῦ σοφοῦ· quasi *philosophi* sive *sapientis simiam* dixisset. quomodo Regulus ille *omnium bipedum* ipse *nequissimus*, Rusticum, hominem verè integerrimum, malitiosè infectatus, *Stoicorum simiam* appellavit. Plin. Min. *l.* 1. *ep.* 5. sed & Lucianus istiusmodi homines vocat πθηκὰς, ἀπ' ἄκρου χείλους φιλοσοφοῦσας, καὶ ἕτερον μὲν ἐκ φρενὸς κεύθοντας, ἄλλο δ' λέγοντας. quos eosdem & Gregor. Nyssen. *orat. de profess. Christ.* πθηκώδεις ψυχὰς appellat, οἱ διὰ μιμήσεως ἐχθὲς καὶ πρώην τὸν χριστιανισμὸν ἐπετηδεύσαντο. μέσσων ἔχοντες εὐσεβείας· τῷ δ δύναμιν αὐτῆς ἀρνούμενοι· uti Apost. *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5. vide *ad l.* 10. § 8. Tales D. Christus in Pharisæis ὑποκριτὰς etiam

etiam nuncupavit Matth. *c.* 6. *v.* 2. & *c.* 23. *v.* 23, 25, 27. id est, *histriones, scenicos.* Basil. Cæs. *orat.* 1. ὑποκειτὰι, ὁ ἐν θεάτρῳ, ἀλλότειον πρόσωπον ὑπαλθών. δῆλον ἂν πολλάκις τὸ τῆς διατόνε, καὶ ἰδιώτης τὸ τῆς βασιλίσης. & Isidor. Pel. *lib.* 1. *ep.* 427. ὅτι τις τῆς ὑφ' ἡδονῆ ζῇ, τῆς δ' ταῦτα νεκρώσαντος τὰ ὅπλα φερεῖ, ἔοικε τοῖς ἐν σκηνῇ ἀλλότρια παίζουσι μιμήματα, ὃις ἐπαγγελῶσιν οἱ διατὰ εἰς ἀγκυλίοις τῆς χλιδάνης τὰ πρόγματα. Quod & Lucian. in *apolog.* Οἱ τραγικοὶ ὑποκρινται, ἐπὶ μὲν τῆς σκηνῆς, Ἀγαμέμνονα ἴσως ἢ αὐτὸν ἢ Κλέοντα, ἢ αὐτὸς Ἡρακλῆς εἶναι. ἔξω Πῶλος, ἢ Ἀνισόδημος; ἀποδύονται τὰ προσωπεῖα, χίτωνάς τινας ὑποδύονται τραγῳδοῦντες, ἐκπίπτοντες, καὶ συνεστόμβωνται, ἐνίοτε δὲ μαστιγώμενοι, ὡς ἂν τῷ διδασκάλῳ δοκῇ. & Joan. Chrysost. *in Matth. orat.* 20. rationem reddens nuncupationis Dominicæ; ὁ μὲν ὑποκειτὰς μίκρον πότε φαίνεται λαμπρὸς, ἕως ἂν τὸ διάστημα κρύπτηται· μᾶλλον δὲ καὶ πότε παρὰ πᾶσιν. ἴσασι γὰρ οἱ πλείους τὴν φαινομένων, πῶς ὢν πόρρω ὑποκείνται· πλὴν ἀλλὰ τῆς διάστασε λυθείσης, σαφέστερον ἅπαν ἀναφαλύπτεται. quod Senec. *ep.* 76. *Hi, quibus sceptrum & chlamydem in scena fabulæ assignant, cùm præsente populo elati incessserunt, & cothurnati, simul exierunt, excalceantur, & ad staturam suam redeunt.* Dio. Prus. qui & Chrysost. *orat.* 38. ἐν ταῖς θέαις τίς ὑμῶν ἀληθῶς δοκεῖ βασιλεὺς, ἢ τύραννος ἢ θεός; καί τοι ταῦτα πάντα κεκλῆσθαι, καὶ ἐκ ἐνόμισε μόνον ἔχειν θεῶν, ἀλλὰ καὶ σκῆπτρα, καὶ στολάς· καὶ κιλίκια πολλὰ, ὡς ἐκεῖνοι τὸ μὲν πυθμένος στρατιωτικὸν, ἀτιμάζοντες. Histriones igitur reges agunt, cùm nihil in se regium habeant; at Sophistæ etiam βασιλεύειν διδάσκειν, alios *artem regendi edocturos* se profitentur, (quemadmodum & Protagoras Platonicus *politicam*, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη τις καὶ πράττειν, καὶ λέγειν) οἱ ἐκ ὅπως βασιλεύειν, ἀλλ' οὐδὲ ζῆν ἴσασιν, *cùm ipsi interim nec vivere, nedum regnare nôrint.* Quin & quod Petrus Apost. *ep.* 2. *c.* 2. *v.* 19. de Pseudonymis doctoribus; ἐλευθερίαν ἄλλοις ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. *Aliis libertatem polliceri, cùm sint ipsi vitiorum mancipia.* ità sapientiam pollicebantur sophistæ isti, cujus ipsi nè micam quidem penes se habebant; & eò minus, quò plus habere se opinabantur. quod rex sapientissimus monuit, *Prov. c.* 26. *v.* 12. ὅσοι γὰρ ἂν ἐμαθῆς ὄντες, παιδῶν σοφοὶ εἶεν, ὅτι πολὺ εἰσὶν ἀθλιώτεροι τῶν ἀλλων ἀπάντων. καὶ δὴ τοῦτο τὸ τῆς σοφιστῶν γένος. Dio *orat.* 10. tales erant, talésque faciebant illos, qui in disciplinam eis sese dabant. vide *ad l.* 1. § 16.

Ἀνθρώπεια] *hominciones.* Xyl. rectè. leg. ergò ἀνθρώπια. nam ἀνθρώπεια *humana.*

Μυξῶν μετὰ] *Muci pleni.* Xyl. *gravitatis affectatæ pleni.* M. Cas. ut alluserit Marcus ad proverbium illud, Βαβαὶ μύξης, τὸν τῆς κομπάζοντων ἢ μεγαλαυχόντων, usurpatum; Suid. de quo Salmas. *ad Tertull. Pall. deducunt perperam* (Suidam notat) *à Myxo Cereris sacerdote.* at μύξης est μυξώδης· & μύξα, βλέννα, κόρυζα· κορύζαν *pro tumore, superbiâ, jactantiâ dixere.* Sed & μύξαν *pro eodem. inde* μύξης, ἀλαζών. itaque *arrogantiæ* ac *fastûs*, malim reddere, sicut Marcus alibi, ἢ μεθ' ὅσε τόμε *lib.* 11. § 18. quàm *gravitatis affectatæ* pleni! quanquam σεμνοτυφία, quod sequitur, horum spectare videatur. Cæterùm habere locum hic possit alter vocabuli istius usus etiam proverbialis, quo μυξώδεις ἢ βλεννώδεις, & μύξης sive κορύζης μεστὸ, fatui stupidiq; dicuntur; & μύξα sive κόρυζα pro stuporis indicio habetur. Ità apud Platonem. *polit. l.* 1. Thrasymachus Socrati stuporem objiciens, percontatur illum, nutricem habeat necne, ὅπ τι, inquit, σε κορυζῶντα φέρῃ, ἢ ἐκ ἀπομύττει δόωμεν. In Luciani item *votis.* Timolaum subsannans Lucianus; Καί τι ἐνὸς τῶν ἀναστατούντων σεσῆσθαι, ὃς σε παύσει μωραίνοντα, τὸν πολλὸν τοῦτον κόρυζαν ἀποξύσας. Idémque in *Pseudomant.* Τοῖς ἰδιώταις ἢ κορύζης μεστοῖς τὸν ῥῖνα πρέσειν. Et in *Philopseud.* Εἰ μὴ πάνυ τὸν ῥῖνα κορύζης μεστὸν ἔλκω. Nec secùs ferè Epictetus, *lib.* 2. *c.* 21. dixit; κορύζης μεστὸς εἰς τὸν χολὸν εἰσέρχομαι, μόνον τὸν ἰσχνὸν μαθησόμενος. Latinis pariter *mucidus* pro *stupido, stolido, fatuo.* Plaut. *Epid.* 3. 4. ---*homo es,*

Qui me emunxisti mucidum, minimi preti.

Frustrà enim est Pareus, cùm de *opulento* dici censet, *cui mucus* scil. *æs est.* imò, tanquam de homuncione, cui *mucoris plenus nasus*, quique *consilii omnis expers est*, ut rectè Lambinus. prægressa docent.

Senex, tibi os est sublitum planè & probè.

nec aliâ ratione ejusmodi hominem *blennum* dixere. Fastus.

Blennos stultos esse Plautus indicat.

(*Bacchid.* 3. 1.)

Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Lucil. *sat.* 30. citante Nonio, apud quem *plenus*, pro *blennus* corruptè legitur;

Deblaterat blenus.——

nam Βλέννα, μυξα· Βλεννὸς, ῥωδὸς, μωρός. Hesych. Cùm igitur pituitæ crassæ, quâ nares obstrui solent, copia nimia mentis aciem obtundere sensibúsq; officere censeatur, indè natum, ut sicut *emunctæ naris* hominem, quod de Lucilio Flaccus, *serm. lib.* 1. *sat.* 4. pro acris ingenii, exactiq; judicii dicebant: ità contrà *naris obesæ*, quod idem *epod.* 12. usurpavit, pro stolido stupidóque in usu esset. Verùm contextûs series illò potiùs inclinat, eodémq; ipse. Respexerit autem forsàn Marcus ad illud Epicteti, qui *diss. l.* 3. *c.* 22. de Cynicam professionem mentito, cùm revera nihil minùs præstaret, Μύξα γίνεται, ἄλλο δὲ οὐδέν.

Τί ποτε ποιῶν, ὦ πρὸς τί φύσις ἀπαιτεῖ] Post πῶ ποτε distinguit Interpres Anglicanus, & erotematicè legit, τί ποτε; O *homo, quid negotii facessit tibi?* Xylandrum forsan secutus, qui sic prior reddidit; *Quid faciendum? quod nunc natura poscit, eò contende*, &c. Verùm contextùs series ista vix admittit, & distinctiones à Xyl. ipso in contextu positæ respuunt omnino. Verto itaq;, *Facias tandem, ô homo, eorum aliquod, quæ natura nunc à te exigit.* De mente vide *l.* 6. § 2. & *l.* 7. § 54, 55. & *supr.* § 6. & *infr.* § 41. & *l.* 10. § 12, 33. nè eadem identidem appolita denuo nauseam pariant.

Μὴ θαυμάσῃ δέ τις εἰ πάντα] Vide *lib.* 1. § 7, 9. & *l.* 7. § 58, 67. & *l.* 8. § 1. Epictet. *lib.* 3. *c.* 24. Μόνον μὴ πόμπιμος αὐτοῦ· μηδ' ἀλαζονεύου ἐπ' αὐτῷ· ἀλλ' ἔχεν δέησιν· κἂν μηδὲν αἰδαίνηται, ἀρκεῖ αὐτὸς ὑγιαίνων καὶ εὐσταθῶν. Senec. *epist.* 79. *Hæc nos oportet agere, & in hoc ire impetu toto, licèt pauci sciant, licèt nemo videat.* Et, *epist.* 113. *nihil ad rem pertinet, quàm multi æquitatem tuam noverint.* Optimè Plut. *de perfect. indit.* Εἰ γὰρ ἐλευθέρας ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς, οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ χαίρεται τὸ ἡδὺ, κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον· ἢ μᾶλλον ἐκεῖ δεῖ τὸν φιλόκαλον, καὶ φιλόσοφον σωίοντα διὰ τὴν πρόξενον τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινεῖσθαι καὶ ἀκροᾶσθαι μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ κλῶν ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα, καὶ βοῦν, Θέωνα, Διονυσίαν, πίπαυμαι πυρφωμένος, ὅπως ὁ ποιήσας τὸ χαλκοῦν καὶ ἀσπίδα, οὕτω τοῦτο δημιουργῶν, καὶ θεωρῶν παντοχῇ, δοῦλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἐπὶ, πρὸς δόξαν ἐλκόμενος, ὅπου ἢ τῆς ἀρετῆς μεγάλης θεατὴς, οὐδ' ὕπαρ, ἀλλ' ὄναρ αὐτῆς ὀνειρώσσει καὶ σκιᾶς ῥεμβόμενος, οὐδ' ὥσπερ ζωγράφημα θεσπιδὲς ὅλη διὰ τὸ παράγωγον. quemadmodum autem Plut. ab amantibus iconem traxit; ità Aristid. *in Eleon.* à sitientibus. ὥσπερ οἱ διψῶντες σπανῇ πίνουσι. quod & Dio Prus. *orat.* 27. Οἱ διψῶντες τὴν ἐσπέραν ἐπειδὰν ὕδωσι ὀπὶ κρήνῃ τινὶ, πίνουσι ὀρικῶς ἅπαντες· ἐμπλησθέντες δὲ, καὶ τὸ διψῶν ἀποβίασαντες, ἐσυχῇ ἀπαλλάττονται, ἔτι κεχηνότες, ἔτε πίνοντες π. vide Epictet. *l.* 3. *c.* 12. *ad l.* 1. § 7. qui & istos vanæ gloriæ inhiantes, & famæ populari aucupes avides, scenicis confert; qui nisi turbâ inspectante non cantant, non ajunt. *l.* 3. *c.* 14. Ὡς οἱ καλοὶ τραγῳδεῖ μόνοι ἆσαι θέλουσι, ἀλλὰ κἂν πλατεῖαν. ubi, *mali Tragœdi*, Vossius cur redderet, nihil video.

Μηδὲ τὸν Πλάτωνος πολιτείαν ἴσπιζε] De Catone Cicero, *ad Attic. l.* 2. *ep.* 1. *Dicit tanquam in Platonis politia, non tanquam in Romuli fæce, sententiam.* Quod Plutarch. in *Phocione* sic reddit, ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν τῇ Ῥωμύλου πολιτεύόμενον ἔσκεμμαι. Plato certè quam finxit politiæ ideam, nusquam unquam reperta est, aut repertam usquam unquam iri spes est. Theodoret. *therapeut. l.* 9. Ἀλλ' ὁ μὲν φιλόσοφος πόλεις νόμους ξυνέγραψε· καὶ οὐδένα πέπεικε τῶν ἀνθρώπων, οὔτε πολίτην, οὔτε ξένον, οὐκ ἀστὸν, οὔτε χωρικὸν, οὐχ Ἕλληνα, οὐ βάρβαρον, οὐ δοῦλον, οὐκ ἐλεύθερον, οὐκ ἄνδρα, οὐ γυναῖκα, οὐ νέον, οὐ πρεσβύτην, οὐ λέγειν ἐπιθεσμῶν, οὐ λόγον ἀμύητον, πρὸς δὲ βιῶναι τοὺς νόμους. Hinc apud Athenæum ille *diprosopus. l.* 11. Ἔοικεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ πρὸς ὅσην ἀνθρώπους γεγράφθαι τοὺς νόμους, ἀλλὰ πρὸς ὀλιγανθρώπους· ὅστις καὶ ζητῶν τοὺς χρησομένους· ἐγκλίνει, ἃ πάσοις λέγων, ταῦτα καὶ γράφειν, καὶ μὴ ταὐτὰ ποιεῖν πρὸς εὐχομένους, ἀλλὰ πρὸς ἐναντιουμένους ἀντιχαίρουσι. quæ postrema erudito interpres minimè assecutus est. *debuit*, inquit, *Platonem imitari non vota facientes, qui impossibilia sæpe optant sibi, sed eos, qui res perfici possibiles suscipiunt, ac moliuntur.* Quanquam iniquior forsan hoc nomine Platoni atq; aliis rerum publicarum ideas delineantibus Gregorius Naz. (non solus tamen is) qui *in Julian. invect.* 1, Πῶς δὲ θαυμάζειν ἄξιον τούτους, οἳ λόγῳ καθαίρουσι πόλεις τοῖς ἔργοις συρῶσαι μὴ δυναμένους; Non possum autem erudito interpreti Anglic. assentiri, qui ista cum sequentibus tanquam ex aliena persona à Marco prolata existimat. Sunt enim Marci ipsius, eum, quem alloquitur, invitantis ad id, quod est naturæ ipsius consentaneum, agendum & conandum, quantum in se est: monentisq; simul animum nè desponderat, etiamsi non possit hominum mores ità refingere, ut reip. Platonicæ inducendæ spes detur, aut eam hominum in bono promovendo conspirationem experiri, quæ in ea, quam Plato sibi finxit, republica expectari poterat; sed successibus etiam leviusculis & processibus perexiguis contentus agat, pergátq; nihilominus in instituto. quod idem & de se, profectúq; suo, cuique suadere conatur, *l.* 5. § 9.

Ὡς ὀλίγον γε δεῖ] Non est parum, inquit, si vel parum studio tuo proficere poteris, in tam ampla validáque hominum morúmque corruptela; si vel supprimere saltem valeas, quod corrigere non datur. Siquidem dogmata tenaciùs animi medullis infixa, imis de pulmonibus revellere prorsus, plus quàm Herculeus labor fuerit; quod tamen nisi fiat, nihil liberè ac lubenter, sed servo fucatóq; affectu peragitur, quicquid à talibus præstatur. Malè ista cepit accepitq; Xyl. dum legit Δόγμα γὰρ αὐτοῦ τις μεταβάλλει; vertitque, *Mutat aliquis illorum sum placitum?* sed & Xylandri vestigiis insiliens Anglus. cùm τις illud sit ἐρωτηματικόν. *Ecquis enim dogmata, sive judicium, illorum mutaverit?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 10. *Numquid ille cujus navigium multam, undiq; laxatis compagibus, aquam trahit, nautis ipsiq; navigio irascitur? Occurrit potiùs, & aliam excludit undam, aliam egerit, manifesta foramina perclu-*

dit;

dit, latentibus, & ex occulto ſentinam ducentibus labore continuo reſiſtit: nec ideo intermittit, quia quantum exhauſtum eſt, ſubnaſcitur. Lento adjutorio opus eſt contra mala continua & ſecunda; non ut deſinant, ſed nè vincant.'

Δελεία συνόντων καὶ παίζεται παρεπομένων] Hoc eſt quod unico verbo Hebræi כזב i.e. *mentiri*, pro, *fallè ac mendaciter in obſequium ſe dedere.* Ità vates rex, *Pſal.* 18. *v.* 44.——46. *Populus prius ignotus mihi, ignoratque me, mentiuntur mihi: ad ipſum auris auditum obtemperant mihi: alienigenæ mentiuntur* (i. e. ut recte Jun. *mendaciter deditum ſe*) *mihi; dum decidentes eis* (quaſi in rates) *animo, è conclavibus ſuis coarctantur.* & *Pſal.* 66. *v.* 3. *Propter amplitudinem roboris tui, mentiuntur ſe dediſſe tibi inimici tui.* & *Pſal.* 81. *v.* 16. *Oriet Jove mendaciter ſe dediſſent ei.* ſed & vate rege prior Moſes, regis inſtar & ipſe, *Deut. c.* 33. *v.* 5. in ſolenni illa *benedictione* populi ſui, *ibid. v.* 29. *Hoſtes tui mendaciter ſe dedent tibi.*

Καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα] Vide *ad l.* 8. § 25. Hunc autem, etſi Philoſophiam profeſſum, Alexandro ac Philippo adjungit, quia & ipſe reipubl. regimen gloriosè ſatis Athenis tractaverat, ubi & ſtatuæ æreæ 360. eidem publico populi ſuffragio erectæ ſunt; quæ tamen haud longo pòſt intervallo omnes, unicâ duntaxat exceptâ, dejectæ, confractæ, conflatæ ſunt. Vide Laërt. *l.* 5. & Diodor. Sicul. *l.* 18. ſed & Cicer. *de offic. l.* 1.

Εἰ ἥδυ, τί ἡ κοινὴ φύσις ἄγλαε] Vide *l.* 8. 30 § 3.

Οὐδεὶς μὲ κατηχήκησε μωρεῖν] Vide *l.* 5. § 36. & *l.* 7. § 58.

Ἁπλῶν ὄζει καὶ αἰδήμων τὸ φιλοσοφίας ἔργον] *Simplex ac modeſtum.* Adverſus illud peccant, poſt Philoſophos quoſdam, qui ſubtilitate nimiâ philoſophiam totam deartuârunt & delumbârunt; Scholaſtici noſtri, qui argutiis, tricis, & quæſtiunculis ſpinoſis Theologiam totam implexam & involutam nobis dederunt: adverſus iſtud cùm Sophiſtæ ἀλαζόνες, tum & Cynici ἀναιδεῖς.

Σεμνοτυφίαν] Σεμνοτύφια, vocabulum vix alibi lectum, ſi μὴ πάνυ τοὺς σεμνότας. Philo *in Flaccum*: Ἃ δὴ λαμπρότητα καὶ βασιλικὴ ἰδέαν φύσιν, μὴ πλείονα παῤῥησίας ἐπλήρωσε· ὅθ', σεμνότητα ἦγεν αὐτὸν ἀρχαῖα ἢ λυπηλίσατον ὄγκῳ. *Gravitatem faſtuoſam*, ſive σεμνοτυφίαν in Conſtantio his verbis depingit Ammian. *l.* 16. *Inſidebat aureo ſolus ipſe carpento; Auguſtúſque fauſtis vocibus appellatus, verum lituarúmque intonante fragore, talem ſe, cùmque immobilem, qualis in provinciis ſuis viſebatur, oſtendit. nam & corpus perhumile curvabat portas ingrediens celſas, & velut collo munito rectam actum luminum tendens, nec dextrâ vultum, nec lævâ flectebat, tanquam figmentum hominis: non cùm rota concuteret natans, nec ſpuens, aut os aut naſum tergens vel fricans, manúmve agitans eſt viſus unquam.* Quæ eadem per totam vitam obſervâſſe, author eſt idem *l.* 21.

§ 30. Ἄνωθεν ἐπιστρεῖν] Vide *l.* 7. § 48. Eſt autem iſtud argumentum totius *dialogi* Lucianici illius, quem Ὀνειροπολῆς ea de cauſſâ inſcripſit. Sed & *ſomnii Scipionis* Ciceroniani partis non contemnendæ.

Καὶ πολὺ παντοῖον], *Omnis generis divitias.* Xyl. πᾶσαν. ſed ſequentia refutant, ἐν χρυσῷ, ἐν γαλήναις.

Ἐπιτέλει ἢ κἂν τὴν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένην βίον] vide *l.* 7. § 49. Hoc autem hiſtoriæ beneficio cumprimis datur; de qua Nicet. Chon. operis hiſtorici initio. Βίβλος ζώντων, ἡ ἱστορία καὶ σάλπιγξ πείρας, τὰ γεγραμμένα, τοῦ πάλαι πεπολιτευμένους ἐκ τῶν σωμάτων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν πολλοῖς τοῖς βουλομένοις. Verùm Marcus hic potiùs vult nos animo complecti, quàm immenſum temporis ſpatium nos antecellerit, quod tranſactum ſit illis, qui & nobis prorſus ignoti, rerúmque noſtrarum iridem ignari fuerint. vide *ad l.* 4. §. 3. τὸ χάος. ſed & *l.* 6. § 18.

Ὅσοι μὲν ἐκ τῶν ὀνομάτων] vide Boëth. *conſol. l.* 2. *c.* 7. *ad l.* 4. § 3. vide & *l.* 8. § 21.

Τάχιστα ἐκλείποντας] vide *ibid.* & *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 19.

Τάχιστα ῥέξων] vide *l.* 4. § 3. τὸ ἐυμετάβολον.

Οὔτε τὴν μέλιτταν ἀξιόλογον] vide *ibid.* τὸ κενόν.

§ 31. Ἀταραξία] Idem *l.* 7. § 54. & *ſuprà* § 6.

Καταλήγειν ἐπ' αὐτὸ] ut nihil aliud requirat, quàm rectè feciſſe. vide *l.* 3. § 6. & *l.* 5. §. 34. & *l.* 6. § 7, 50. & *l.* 7. § 73. & *infrà* § 42. καταληκτικὰς ᾠδάς.

§ 32. Ὅλα δὲ τῇ καταλήψει κείμενα] vide *ad l.* 8. § 40, 47.

Καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν παρεσκεύασεν ἑαυτῷ τὸν ὅλον κόσμον περιελκύσαι τῷ γνώμῃ] iſta peſſimè divelſit & delumbat Lugd. dum ab illis ἤδη σαυτῷ novam orditur ſententiam, cùm ſuperioribus adnecti mens autoris liquidò poſtulat. Meliùs Angl. à ſequentibus, τὸν ὅλον κόσμον. Neutri tamen aſſentior. articulum, qui deperiſſe videtur, interſerendo, dictionis ſeriem continuandam ſic ſentio. σ. εὐρ. περιποίησιν ἤδη σαυτῷ [τῷ] τὸν ὅλον κόσμον περιελκύσαι, &c. vide Platon. *polit. l.* 6. à Marco laudatum *l.* 7. § 35.

Πολλὴν εὐρυχωρίαν] *quaſi ex auguſtiis ea quæ te premunt, & in patente te collocare.* Ità Pſalt. *Pſ.* 18. *v.* 20. *Eduxit me in latum patentem.* εἰς πλατυσμόν. Græc. *in latum.* & *Pſal.* 31. *v.* 9. *Non concluſiſti me in manibus inimicorum meorum; ſed in patente*, ſive, *in lato, poſuiſti pedes meos.* εὐρυχωρία, Græc. cui oppenitur στενοχωρία. *ad Rom. c.* 2. *v.* 9. θλῖψις καὶ στενοχωρία. Epict. *l.* 1. *c.* 25.

c. 25. Ὁρᾷς, ὅτι σὺ σαυτῷ στενοχωρίαν παρέχεις, σὺ σαυτὸν θλίβεις; & mox, Καθόλου δὲ ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι ἑαυτοῦ θλίβομαι, ἑαυτοῦ στενοχωροῦμαι· τυπίσει, τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει ἢ στενοχωρεῖ. Talem ſibi procuraverat στενοχωρίαν Pellæus ille, qui

Æſtuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyari clausus ſcopulis, parvâque Seriphò.

Juvenal. *ſat.* 10. atque hoc eſt verè στενοχωρεῖν τὸν κόσμον, uti Epictetus idem, ſed ſenſu paulò diverſo dixit *l.* 3. *c.* 26.

Τὸν ὅλον κόσμον περιληπτέον τῇ γνώμῃ] quod *ævum animo percurrere*, Senecæ *ep.* 71. vide *l.* 7. § 47. & *l.* 11. § 1.

Ἀχανὲς ἦ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως] vide *l.* 4. § 3, 50. Greg. Rom. *in Job. l.* 7. *c.* 20. & *immenſum eſt, quod ſine termino ſequitur; & parum eſt, quicquid finitur. Longum quippe nobis videri non debet, quod curſu ſui temporis tendit ut non ſit: quod dum per momenta ducitur, ipſo hoc momenta ſua quæ diſſerunt, impellunt; atque unde teneri cernitur, indè agitur, ut non teneatur.*

§ 33. Πάντα ὅσα ὁρᾷς, ταχέως φθαρήσονται] vide *ad l.* 2. § 12. & *l.* 4. § 48. & *l.* 7. § 25. Senec. *epiſt.* 71. *Omne humanum genus, quodque eſt, quodque erit, morte damnatum eſt. Omnes quæ uſquam rerum potiuntur urbes, quæque alienorum imperiorum magna ſunt decora, ubi fuerint, aliquando quæretur, & vario exitii genere tollentur. alias deſtruent bella, alias deſidia paxque ad inertiam verſa conſumet, & magnis opibus exitioſa res, luxus. Omnes hos fertiles campos repentina maris inundatio abſcondet, aut in ſubitam cavernam concidentis ſoli lapſus abducet. quid eſt ergò quare indigner, aut doleam, ſi exiguo momento publica fata præcedo?*

Ὁ ἐχθὲς ἀναπνεύσας ἀπέθανεν] Vide *ad l.* 2. § 14. & *l.* 4. § 50. Hieron. *in Nepot. Si nongentos excederemus annos, & Methuſalæ tempora nobis donarentur, tamen nihil eſſet præterita longitudo, quæ eſſet deſiiſſet. etenim inter eum qui decem vixit annos, & eum qui mille, poſtquam idem vitæ finis advenerit, & irrecuſabilis mortis neceſſitas, tranſactum omne tantundem eſt.* Auguſtin. *de verb. Dom. ſerm.* 42. & *homil.* 1. & 28. & *de* 10. *chord. c.* 2. *Tota vita brevis eſt; à prima infantia uſque ad decrepitam ſenectutem, ſpatium breve eſt: Quòd tam diu vixerat, quid Adæ profuiſſet, ſi hodie mortuus eſſet? Si adhuc viveret, & hodie moreretur, quid illi vitæ longitudo profuiſſet? quid enim diu eſt, ubi finis eſt? quantum eſt in hac vita, quod erit aliquando finitum? quicquid fuit futurum, ubi præteritum factum eſt, jam tale habebitur, ac ſi non fuerit.* Gregor. *in Job. l.* 15. *c.* 2. *Si ab ipſo humani generis exortu uſque ad hoc tempus, in quo ſumus, mentis oculos ducimus, omne quod finiri potuit, quàm breve fuerit videmus: Ponamus enim quemlibet hominem à primo die mundi conditum, uſque ad hodiernum diem vitam ducere, hodie tamen eandem vitam, quam quaſi longam ducere videbatur, finire: ecce finis adeſt, præterita jam nulla ſunt, quia cuncta tranſierunt. futurum in hoc mundo nihil eſt, quia nullum ad vitam vel breviſſimum reſtat momentum. Ubi eſt ergò longum tempus, quod inter initium finemque deprehenſum ità conſumitur, ac ſi nec breve unquam fuiſſet.* Senec. *epiſt.* 49. *Modò amiſiſſe te videor: quid enim non modò eſt, ſi recorderis? modò apud Sotionem philoſophum puer ſedi; modò cauſſas agere cepi; modò deſii velle agere, modò poſſe. Infinita eſt velocitas temporis, quæ magis apparet reſpicientibus. Nam ad præſentia intentos fallit; adeò præcipitis fugæ tranſitus levis eſt. Cauſſam hujus rei quæris? quicquid temporis tranſiit, eodem loco eſt: pariter adſpicitur; unà jacet: omnia indè in profundum cadunt. & alioquì non poſſunt longa intervalla eſſe in ea re; quæ tota brevis eſt.* Idémque *ep.* 99. *Omnes quantùm ad brevitatem ævi, ſi univerſo compares, & juvenes, & ſenes, in æquo ſumus. minus enim ad nos ex omni ætate venit, quàm quod minimum eſſe quis dixerit. quoniam quidem minimum aliqua pars eſt; hoc quod vivimus, proximum nihilo eſt.*

§ 34. Δι' ἃ φιλοῦσι] *quæ amant.* Xyl. imò, *propter quæ amant*, alios ſcil. atque ità Caſ. at Lugd. χολῶσι. quaſi mens eſſet, *propter quæ ſuccenſent aliis.* quod χολῶνται potiùs diceretur.

Γυμνὰ γάρ ἐστι τὰ ψυχάρια αὐτῶν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 7. § 62. Senec. *ep.* 47. (quam tranſcripſit, more ſuo, tacito autoris nomine, Macrob. *Saturn. l.* 1. *c.* 11) *Quemadmodum ſtultus eſt, qui empturus equum, non ipſum inſpicit, ſed ſtratum ejus & frænum: ſic eſt, qui hominem ex veſte, aut conditione, quæ veſtit modo nobis circumdata eſt, æſtimandum putat.* Ἔτι δὲ ἵππος εὐγενὴς γίνοιτ' ἄν, ὁ πολυτελῆ σκεύη ἔχων, ἀλλ' ὁ τῇ φύσει λαμπρός. ἔτι ἀνὴρ ἀγαθός, ὁ πλούσιον οἶκον κεκτημένος, ἀλλ' ὁ τῷ ψυχὴν γενναῖος, Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 1. quod Plutarchi nomine exhibet, Anton. *Meliſſ. l.* 1. *c.* 31. Senec. idem *ep.* 41. *Quid eſt ſtultius, quàm in homine aliena laudare? non faciunt meliorem equum aurei fræni.* Et *epiſt.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. Nam hoc quoque natura, ut quondam veſtem, animo circumdedit. Velamentum ejus eſt. quis autem unquam veſtimenta æſtimavit aculâ? nec bonum, nec malum vagina gladium facit.* Itaque ut idem *epiſt.* 80. *Omnium iſtorum perſonata felicitas eſt. contemnes illos, ſi deſpoliaveris. Equum empturus, ſolvi jubes ſtratum, detrahis veſtimenta venalibus, nè qua vitia corporis lateant. Hominem involutum æſtimas? Mangones quicquid eſt quod diſpliceat, aliquo lenocinio abſcondunt. itaque ementibus ornamenta ipſa ſuſpecta ſunt. ſive crus alligatum, ſive brachium aſpiceres, nudum juberes & ipſum tibi corpus oſtendi. Vides illum Scythiæ, Sarmatiæve regem, inſigni capitis decorum?*

decorum? Si vis illum æstimare, totámque scire qualis sit, fasciam solve. Si perpendere eo voles, sepone pecuniam, demum, dignitatem, intus teipsum considera. Quid ad rem pertinent mulæ saginatæ, unius omnes coloris? quid ista vehicula celata?

-Instrati ostro alipedes, pictisque tapetis;
Aurea pectoribus demissa monilia pendent:
Tecti auro fulvum mandunt sub dentibus aurum.

Ista nec dominum meliorem facere possunt, nec mutem. Idem *ep.* 87. quod Flaccus, *serm. l.* 1. *sat.* 2.10

Regibus hic mos est ubi equos mercantur, aperto
Inspiciunt, (ne si facies, ut sæpe, decora
Modo juba vendit, emptorem inducat inutilem.)
Quòd pulcra Junæ, breve quòd caput, arcuata cervix.

Hoc ille vetat, ne corporis optima Lyncei
Contemplere cultus; Hypsæâ cætior illa
Quæ mala sint spectes.---

Ἰτὰ Lipſ. apertos, vulg perperam.

quæ verè mala, quæ mentis mala; hæc enim ſola verè mala Stoæ. Nec diſſentiunt noſtri. Joan. Chryſoſt. *edit. Savil. tom* 3. *ora.* 2 τί ποῖ δέον ἵππου ἀρετή· ἀλλ' ἐπὶ τὸ χρυσᾶ ἔχειν χαλινὸν, καὶ πολλοὺς πώγωνας, ἢ μοιχὸν ἐπὶ τοῦ ἁρματος ἔχειν Ἀσιανῶν συμπόσιον· ἐκ τούτων τοιαῦτα καὶ χρυσοῦς καὶ φιλάργυρους ποιεῖ, καὶ θηλυνόμενον, καὶ ἀσθενῆ, καὶ ἀνελεύθερον, καὶ βαδίζειν ἀναγκάζει ῥυθμὸν, καὶ ὀσφραίνεσθαι ἵππου ἀφεστῶτος μύρων, καὶ ἀνελεύθερα πάσχειν καὶ ἀπόβλητα παντοῖα, πλὴν ἐν πολέμοις τραφέντα, καὶ διώκειν καὶ ἐν ἀγῶσι μὴ πολὺ φαινόμενα τοῦ παρεστῶτος, καὶ ζητεῖν ἡγεμόνα· ζητεῖν τὸν ἀναβάτην· οὐκ ὑψηλὸν ὄντα τοῦτον ἵππου ἀρετὴ, οὐκ ἐκεῖνα; τί δέ; ὅταν καὶ ἡμέρου πίων σαὶς ἀρετὴν ἔχῃ; καὶ τὸ δυνάσθαι μετ' εὐκολίας ἀχθοφορῶν, ῥᾳδίως τὰς ὁδοὺς διανύειν, καὶ πόδας ἔχειν τερπνοὺς πρὸς μιμικὰ; μὴ τὰ ἔνδοθεν αὐτοῖς σκευάσμενα ζητοῦμεν τί πρὸς τὴν ἐκείνου ἀρετὴν αὐτοῦ φύσιν; ἢ ἁμαξῶν ἁπλοῦν ἢ πέδαι δαιμονιώδεις τοῦ τὰς φύλλους κομῶσιν, καὶ τοῖς κλάσμασιν, ἢ τοῦ τοῦ κεντροῦ βελτιόνος; πίσα δ' ἀρετὴν ἔλαιας ἀγρέλ φασιν; ὅταν μεγάλης ἔχῃ τοὺ καρποὺς καὶ πολλοὺς τοῦ ἀπὸ τῆ φυλλων κομῆν, ἢ ὅτι ἐλαίου κεφαλὴ καὶ παντοχῆ διαπεφυκὸν ἐμφαίνῃ; ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων ποιῶμεν. διακείσωμαι τοῦ ἀρετὴν τοῦ τὸ ἀνθρώπου, καὶ βλάβῃσι ἐκείνην τοιοῦτον, τοῦ αὐτῆ λυμαινόμενον τί ἔστι ἀρετὴ ἀνθρώπου; ἢ χρήματα. ἵνα πενίαν δείσῃς· ἀλλ' ὑγιεινὸν ζῆν, ἵνα φοβηθῇς νόσον· ἀλλ' ἢ τοῦ πολλῶν ὑπολυπῆς, ἵνα ἀσθενὴς δόξαν ποιήσῃς· ἀλλ' τὸ ζῆν ἁπλῶς καὶ εἶναι, ἵνα φοβερὸς σοι γένηται ὁ θάνατος· ἀλλ' ἀλήθειαν, ἵνα δικαίαν φύγῃς· ἀλλ' ἢ τοῦ ἀληθῶν δογμάτων ἀκείρεια, καὶ ἢ καὶ τὸν βίον ὠφέλησε. vide *ad lib.* 6. § 40.

Ὅσην οἴεσαι] *quæ eſt illa opinio?* Xyl. imò, quòd *l.* 11. § 17. μεθ' οἵου τύφου; *quanto cum faſtu?* & *l.* 12. § 27. μετ' εὐτόνου. grande ſcil. ac grave quippiam, & quod magni faciendum ſit, feciſſe ſeſe opinantur ac præ ſe ferunt, ubi aliquem vel perſtrinxerint, vel collaudârint atque hoc eſt quod Marcus *l.* 10. § 13. dicit, hos in alterum laudibus vituperiiſque ὀρυάτεσθαι. Euripid. *Glauco*, referente Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Βαρὺ τὸ φέρημ', οἵπερ ἀνθρώπου κακόν.
Faſtus malè ferendus, res eſt intolerabilis.

§ 35. Ἡ ἀποδοχὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ μεταβολή] Senec. *ep.* 71. *Quicquid eſt, non erit; nec parebit, ſed diſſolvetur. Nobis ſolvi, perire eſt. proxima enim intuemur: ad ulteriora non perſpicit mutari nemo.* vide *lib.* 7. § 18. 23, 25. & *lib.* 8. § 18.

Καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται] vide *ad l.* 3. § 4. ἐγκαλεῖ δὲ πίπτειν.

'Ο δὲ παῦλα] δ illud Lugd. ejecit. ego retineo & expuo; ſed & in locum ſuum, unde excidit, reſtituo, legendo, ᾗ ἐπὶ π.

Ἓν ποιοῦντες θεοῖς] *inter tot Deos.* Atqui Stoicis μία τοῦ ὅλου ψυχὴ, *una mundi univerſalis intelligentia prædita. l.* 4. § 40. & *l.* 6. § 14. & *l.* 9. § 8. i. e. *Deus unus.* Vide Epiphan. *ad l.* 4. § 18. Ità diſſertè Laert. *l.* 7. *Zenon.* Ii Liſii diſtinctionem *de Stoic. Phyſiolog. l.* 1. *c.* 9. Ambroſii Camald. verſionem ſequimur; ἓν τι εἶδος θεὸν, καὶ νῦν, καὶ εἱμαρμένην, καὶ Δία, πολλαῖς τισὶν ἐπιθέτοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύοντες. Verùm ego, cur interpunctio recepta ſolicitetur, nihil video. ἓν τι εἶδος θεὸν, καὶ νῦν, &c. ſin moveatur, ἵνα potiùs legerim. Ad manum interim adeſt conciliatrix ratio. Deum ſummum unicum agnoſcebant, quem & Δία ſive Jovem nuncupabant, mundi illius conditorem, πάντων δημιουργὸν, καὶ ἀφθαρτὸν μόνον. alios interim Deos inferiores ſtatuebant φθαρτοὺς, corruptelæ obnoxios, ſive (ut Plut. *de com. notit.* eoſdem deridens) πεπλὰς ſuſpiles, ὥσπερ κηρίνους ἢ καπνιστηρίους tanquam ſi cerei aut fumi eſſent. in his & aſtra ponebant. Ità Plut. *de Philoſ. placit. l.* 1. *c.* 7. Θεὸν δέ φασι τὸν κόσμον, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν ἀποστασίαν πάντων τούτων ἐν τῷ αἰθέρι. Verum Epiphan. *hæreſ. lib.* 1. *hæreſ.* 5. Deum aſſerit Stoicos in hæc quaſi membra quædam diſpertitos. Μερίζουσι δὲ τὴν μίαν θεότητα εἰς πολλὰς μερικὰς ὑπάρξεις, εἰς ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ ἄστρα, εἰς ψυχὰς, καὶ ἀέρα, καὶ τὰ ἄλλα. vide *l.* 8. § 19. & *l.* 12. § 28. vide & Athenag. *in legat. pro Chriſtian.*

Ἐξεφύη] *reperta eſt, exiſtit.* ut *ſupr.* § 8.

§ 36. Τὸ Σωσθὲν] Vide *ſupr.* § 14. & *l.* 8. § 24.

Γεφύρᾳ] Ità *l.* 8. § 37. γεφύρας πᾶν τοῦτο.

Πῶροι γῆς τε μέρη εἰσὶ] *nuclei terræ. Caſ. calli.* Xyl. Aliâ ratione Philo *de provid.* γῆς εἶναι ὄγκοι

(*terræ tubera ſunt*) νεὶ ὧν σωτηρὶς ϗ ἀλλάσ]Θ πόλεμΘ. Theodor. Prodrom. *in providentiam.*

Εὕρημα κυνὸς ἡ σιδαρὴ περόνη·
Ὁ μάργαρος κύημα φαύλου ὄστρου·
Λίθοι τὸ σύμπαν, ὁι χρυσίζοντες λίθοι.
Ὁ λαμπρὸς ὄνθΘ ὀκ πάνυ ϗ ξύλων,
Ὀπῶν τι πλίνθων, ϗ λίθων ἐξεσμένων.
Τῆς πίτυΘ, γῆς ξύλα, γῆς πάντες λίθοι.
Τὶ γὰρ τῶ πρώτῳ, ϗ σίδωρ, ὠὲ αἰχύνῃ;
Auguſti hominis purpura, inventum eſt comis;
Libido, margarita, e lite oſtrea:
Summa eſt lapillus, quod glabella laxa ſunt.
Ex calce, ligna, ſplendidam ornatu domum,
Coctoque latere, ſaxificus ſumptus eſt.
Calx nata terrâ, ligna, lapides terra ſunt.
An terrarum honorans, erubescere haud velis? Suart.

Ὑποσάθμας ὁ χυσὸς, ὁ ἀργυρος] f. ὁ χρ. [ϗ] ὁ ἄργυρος. *facces* autem ſive *ſedimentum terræ* iſta vocat, quia inter liquandum ſubſidit, quod eſt puriſſimum metalli atque pretioſiſſimum; quomodo in vino & urina ſolet τὸ ὑπόστημα, ſive ἡ ὑποσάθμη, vocabulum Henrici Stephani theſauro adjiciendum, cùm ex Marco, tum ex Heſychio, apud quem reperias. Ὑποσάθμη, πρυμία, πῆξ. & Σκωρία, ἡ χαλκοῦ ἐν [τοῖς χωνοῖς] ὑποσάθμη. ità enim locum illum defectum integrandum ſentio. Sed & ex Laert *l.* 7. qui in *Zenon.* ait Stoicos eâdem ratione dixiſſe ὑποσάθμην πάντων τὸν γῆν. quanquam nec hi ſoli. nam & Porphyr. *de abſt. num. l.* 3. nos ait mundi inferioris ὑποσάθμεως οἰκεῖν. & Syneſ. *de provident. l.* 1. τὸν ὑποσάθμην τοῦ ὄντως, mundi inferiora iſta appellat. Leucippus item apud Hermiam *in Philoſ. irriſ.* τὰ παχύμερη κάτω ὑποσάντα ὕδωρ ϗ γῆν γοῦν. & Theodoret qui *ſimpar. l.* 1. prædos improbosque homines ait, ὑποσάθμην τινὰ παχεῖαν οἰκεῖναι, τὴν τῶ ἀνελεήμονΘ ϗ ἀδίκου τόπον διὰ παχύτητα. de Cynico Julian. *de cynico cens.* 2. φασὶν τὸ χρυσίον ἐκ ἔστι χρυσίον, ἐὰν ἡ λάμψ Θ λάμΘ, ἐὰν σχῇ· ἀναιρῶ τὴν αὐτὰ ἐξεπίτηδες, ϗ τὴς ἀξίας αὐτῆ· ὑπορρέοντος αὐτῆ πηλῆ γοῦν γε αὐτὰ δίδυν ἀμελόντες· τὸ σπανιώτερον ϗ τὸ ῥᾴδιον, ἀνθρώπων ἐν κακοδοξίας τοῦτο ϗ ἀμαθίας νενόμικεν ἔχειν. Quin & ideo poteſt metalla ita γῆς ὑποσάθμην dixiſſe, quia in imis terræ partibus, quaſi demerſa jacent, quomodo & ima fæces, ac ſedimenta ſubſidunt. unde Senec. *ep.* 1. *In imo ſunt vitia.* & epiſt. 108. *graviſſimum quodque turbidumque ſubſidit.* Ità enim de his autor idem *ep.* 90. *aurum & argentum, quaſi male nobis commendentur, natura abſcondit, nos in lucem, propter quæ pugnamus, eruimus. Nec erubeſcimus ſummis apud nos haberi, quæ ſapiens animus terrenorum vilia ſine, quibus ſolus cæcus decipit fulgor, judicat, ut ſcit, quamdiu immerſa & involuta ſanie ſuo jacent, tenebris; quod oriſtur, &, de benef. l.* 7. *c.* 10. *Lamnas auri ſuſque maſſæ, ad quas cupiditas noſtra caligat, terra, quæ quicquid utile futurum nobis erat protulit, iſtas defodit & merſit: &, ut noxiis rebus, ac malo gentium in medium prodituris, toto pondere incubuit.* Quod Plinius *nat. hiſt. l.* 33. *præfat. Hæc ſummâ ſui parte tribuit, quæ proſunt. illa nos premunt, illa nos ad inferos agunt, quæ occultavit atque demerſit.* Sed non altè fatìs, ſi Senecæ credimus, qui mox *ibidem. Poſſum de rerum naturâ queri, quòd aurum argentúmque non interiùs abſconderit, quod non majus, quàm quod detrahi poſſet, pondus injecerit.* Idem denique *ep.* 92. de viro bono: *Aurum argentúmque illis, in quibus jacuere tenebris dignissima, non ad hunc æſtimat ſplendorem, quò imperitorum verberant oculos: ſcit erui è cœno, ex quo illa ſecrevit cupiditas noſtra, & effodit.* In ſacris literis, divitiæ, quæ iſtis cumprimis conſtant, עבטים voce compoſita id eſt, *denſum lutum* ſive *cœnum* dicuntur. Abacuc. *c.* 2. *v.* 5. ſed & שמרים i. e. *fæces*, ſive ὑποσάθμας, ut Marcùs iſtic, Sophoniæ *c.* 1. *v.* 12. ſi Druſio fides: *proverb. claſſ.* 1. *l.* 2. *prov.* 58. quanquam eò loci, *concretum eſſe ſuper fæces*: vel de ſecuritate ac fiducia, cum Piſcatore; vel de obſtinatione in malis, cum Junio, è pace tranquillitatéque jugi natâ, malim intelligere: ex gemina ferè formula, quæ Jeremiæ *c.* 48. *v.* 11. reperitur.

Τειχία ἡ ἐδῶλε] vide *ad l.* 6. § 12.

Τὸ πνευματικὸν] *etiam quæ ſpiritu conſtant.* Xyl. *etiam vitam tuam.* Caſ. i. e. *animam*, quaſi πνεῦμα τὸν legerit. τὸ πνευματικὸν, eſt *formale*, ſive *quod formæ rationem obtinet*: Opponitur enim τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ τὸ πνευματικὸν, ſicut πρὸ ὑλικῷ τὸ εἰδητὸν, *l.* 4. § 16. & l. 5. § 13. ubi idem planè quod iſtic argumentum tractatur; & *l.* 7. § 29. & *l.* 8. § 9. quod *l.* 12. § 10. ὕλην ϗ εἶδος dixit. & *ibid.* § 18. εἶδος ϗ ὑλικὸν. πνεύματα verò *formæ* ſunt. *l.* 12. § 20. πνεύματα ϗ ὑποκείμενα.

Ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλον] quia nimirum elementa, ex quibus & ſpiritus ipſe ſive anima, *ut* Stoicos conflatur, in ſe invicem tranſmutantur. vide *l.* 4. § 21, 46.

§ 3. Ἄλις τὰ ἀθλία βίᾳ ϗ χρηγυσμῷ] Socrates apud Sabb. *rem.* 2. *tit.* 4. τοῖς παιδίοις μικρὰ παίζομεν εἰς τὸ κλαίειν ἐκαλῶ. Apoſt. *ad Corinth. ep.* 1. *c.* 10. *v.* 10. Μηδὲ γογγύζετε, καθάπερ καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν.] de Iſraelitis loquitur in eremo ſubinde ex occaſione quavis murmurantibus.

Πλθηκισμῷ] *imitationis.* Xyl. *diſſimulationis* Caſ. at Suidæ πλθηκισμοὶ ſunt ἀπὸ τῶν κολακευομένων. (apud quem pro ἰωνικῶς, *μιμικῶς* leg.) ex Ariſtoph. in *Equit.* ubi Cleon adverſario ſuo;

Οἱ μοι τάλας, ὅτως πλθηκισμοῖς με θελγάνεις;

& mox: Ἀλλ' ἐχ ὑφαλεῖς με δεπίας.—

Et

Et apud eundem in *Vesp.*

Ταῦτα ἰδὼν, ὁσάπ μικρὸν ὑπῃνίκισα·

paululum adulatus sum. Verùm Marco πῃνίζειν videtur esse *similarum more*, quæ gesticulationibus variis ludos faciunt, *nugari*. quòd Apollodor. in Adelph. dixit

—ἐν πῃνίοις ὄντα· δῆλον Πίθηκον εἶ.——

hoc est, *inter nugaces nugacem esse*, sive pariter nugas meras agere. Habes *supr. ad l.* 9. § 3. siquidem simia risûs lusûsque solius gratiâ in ædibus habetur. Plutarch. in *adulat.* ὄρᾷς τὸν πίθηκον; ὁ λύκος] τῷ ὀικέτῃ φυλάττομεν, ὡς ὁ κύων, ὅτι βασιλεύει, ὡς ὁ ἵππος, ὅτι δρᾶν τῷ γλυῷ, ὡς οἱ βόες· ὕδωρ ὃν φέρει ἡ βάμαλοχαὶ, ἡ παιδιὰς ἀνίσχεται, γέλως] ὄργανον ἐμπαρέχων. facere tamen pro Xylandri versione videri possit Epicteti illud *enchir. c.* 35. quod idem totidem ferè verbis habetur & *dissert. l.* 3. *c.* 15. Ταῦτα πάντα ὄψεσθαι ὑπὸ τοῦ θανάτου· ἐρχα ἐπὶ τὸ αἰθλεῖν· εἰ ἡ μὲν, ὡς τὰ παιδία, ἀναρπάσας, ἃ νῦν μὲν πλάττει, παίζει, νῦν ἡ αὐλητὴς, νῦν ἡ μονομάχος, εἶτα συλλήζει, εἶτα σφαγιάσῃ· ἔπου καὶ σὺ νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν ἡ μονομάχος, εἶτα ῥήτωρ, εἶτα φιλόσοφος, ἄλλη ἡ τῇ ψυχῇ κλῆν, ἀλλ' ὡς πίθηκος, πᾶσαν θέαν, ἣν ἂν ἴδῃς, μιμῇ, ἡ ἄλλο ἐξ ἄλλου σοι ἀρέσκει, τὸ σύνηθες ἀεὶ ἀπαρέσκει. verùm quid est hoc vago & defuito in vitæ instituto nugacius? vide *l.* 4. § 16. Idem *l.* 2. *c.* 4. de philosophiam profesto, sed vitæ inquinatissimæ homuncione: Ἀρχάδημον τοῦτον εἶδε, ἡ ἄπιν, ἡ ἀπὸ ἀνδρώπου λύκος ἢ πίθηκος. τί οὖν διαφέρει; Diogenes *epist.* 17. cujus initium, an inscriptioni hujus intercederit, ità potest restitui. [Ὁ Κύων τῆς Ἑλλησπόντου ὀνομαζομένοις ὀμμάζειν.] ὑπάρχει ὁ τοῦ κυνὸς, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. ὄνος γὰρ πᾶς; μᾶλλον ἄνθρωποι, πᾶς ἡ ψυχαῖς πίθηκοι, σφαυσιόδεις πάντα, γελάσεται ὁ ὕδε. reliquâ ferè totâ epistolâ πίθηκον illorum graphicè describit.

Τί τάτων κωλύει] *ad l.* 7 § 1.

Τί σε ἐξίστησι] *quid tevet te?* Xyl. *ad quid territaris?* Cas. Malim, *quid te perculit? sive de mente statu dimovet?*

Ἀλλὰ ἡ θεὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἀνθρώπους ἡ χρηστοὺς ἡ γέροντας] *Quin & jam aliquando Deus Deos & meliores & senes facit.* Xyl. quasi ἐγέρει legeretur. at Lugd. γρῶ. rectè. quem & Cas. secutus est. *Deus jam tandem ergo. Deus simplicissimus. Omnipotens. Infinitus.*

Ἴσην τὴν ἐκτὸν ἔτη] vide *ad l.* 3. § 7. & *l.* 6. § 23. & *l.* 12. § 35. potest autem hæc clausula & ille ἀς progressus sejuncta; & hoc velit, *opera naturæ lustres breviore spatio an prolixiore, nihil interesse; cùm eadem visurus sis.*"

§ 38. Ἐκεῖ τὸ κακὸν] vide *supr.* § 4. & 20.

§ 39. Ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοσοῦς παγίας] vide *l.* 6. § 36.

Ὡς ἐπὶ σώματι] vide *ad l.* 4. § 40.

Ἐπεμβαλνει] vide *ad l.* 5. § 8.

Τί οὖν ταράσσῃ; τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἐξάρτου, ὑποκείνῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ;] *Quid ergò perturbaris? menti tuæ dicis, mortuus es, peristi, efferatus es, simulas, es in cætu, alteris?* Xyl. illud advertit vocabulum θνείσσω, quod in periocha sequenti infertum sensum facit ex sensum, istûc esse retrahendum, & est prorsus. sed τεθνείσσω leg. & me autore, ultimo loco potiùs collocandum. At Cas. (qui à præcedentibus, illa τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις &c. divellit, tanquam aliò spectantia) *Dicis parti illi rationi præditæ, mortua es, corrupti o apprehendit te? num & hæc excrementa egerit? num pecudum vitæ deposcitur?* ut nimirum corporis instar morti obnoxia sit. Ità τὸ φθαρτὸς vult eâ esse *corruptelâ affectum*, quæ interitum rei corruptæ afferat: quum de mente aliâ ratione τὸ φθαρτὸς dicatur Marco *supr.* § 2. vult legi, ἀποκείνει, βόσκει; (nam τῷ σωαγελάζῃ rationem nullam habuisse videtur) & novum ista conficere ἐρήμιον vult deniq; τὸ ἀποκείνειν illud *exterminandi* significatum habere. D. Boot. autem aliter ista interstinguit. siquidem argumentum superius ad τῷ ἡγεμονικῷ audit, tanquam si scriptum esset, τί οὖν ταράσσῃ τῷ ἡγεμονικῷ; *Quid mente tuâ conturbaris?* indè autumat & ipse novam sequi materiam, cujus verba sic concipienda sint. Λέγεις, τεθνάσῃ· ἐξάρτου, ὑποκείνῃ, &c. *Dicis contemplatum*, sive, *in contemplatione versatum te, verùm corruptus es, simulas, pecudum vitâ degis, efferatus es.* ὑποκείνεσθαι certe istîc *histrionem agere* mihi significare videtur; eo sensu nimirum quo ex carmine Petron. Joan. Sarisber. dixit, *polycrat. l.* 3. *c.* 8. *scenam fœdè mundam histrionem exercere.* quanquam nec sperernim ipse prorsus, quod Cas. subindicat, ut ἀποκείνῃ in media forma significatu activo legatur. eò magis quia Marcus ipse *l.* 6. § 14. πίμπον, inquit, ἔπ τὸ συναγελάζεσθαι, ἔπ τὸ σχέρδαν· τοῦτο γὰρ ὅμοιον πῶ ἀποκείνειν τὰ αἵματα τῆς τροφῆς. quod autem τεθνείσσω dicit, Epictetus forsan explicabit, qui de evidentias rerum oppugnantibus, ait, *dissert. l.* 1. *c.* 5. ἐπίτηνται τὰ αἰδήμονα ἑαυτῶν, ἡ ἐντρεπόμενοι· ἡ τὸ λοιπὸν ὡς ἀποτετύφωνται, ἀλλ' ἀποτεθνείσσται. Vel Crantor etiam apud Plut. *ad Apollon.* nam τεθνειῶσθαι τῷ ἡγεμονικῷ est idem Marco, quod Crantori τεθνειῶσθαι τῷ φυγῇ, i. e. illos τεθνειῶσθαι γὰρ εἰκὸς, ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον, ἐκταῦθα δὲ ψυχῇ. Verùm locus insignitur desperatus Merito. Nec certi quid statuere ausim. D. Salmas. de hoc loco per literas consultus, de θνείσσω huc retrahendo consentit: periodum tamen sic concinnè non dam constet. Τί οὖν ταράσσῃ; μὴπ τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις, τέθνηκας, ἐξάρτου, ὑποκείνῃ, σωαγελάζῃ, βόσκῃ; θνῄσκωσι; τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ ἀνθρώπου [illegible] quod aliud agis, aliud simulas, quid [illegible]

& efferetur. vel ſic etiam, Τί ὖν παθοῦσα ἢ τί λέγεις; τῷ ἡγεμονικῷ πίθηκος, ἐφθαρται, &c. an τῷ ἡγεμονικῷ mortua es, corrupta es? &c. hæc omnia non ſunt τῷ ἡγεμονικῷ, ac divinæ particulæ, quæ nobis inſita eſt, ſed brutæ materiæ.

§ 40. Ἤτοι οὐδὲν δύανται θεοὶ, ἢ δύνανται δώσειν] *aut nihil omnino pro nobis Dei poſſunt, aut animi diſtractiones & intemperies ſcire & lenire poſſunt.* M. Caſ. qui loco τῷ δύνανται quid legerit ignoro. Ego Xylandrum ſequor hic furcillantem prorſus. Vide ad periochæ præcedentis clauſulam. *Vel nihil*, inquit, *poſſunt dii, vel poſſunt alia quid.* Sequentia liquidò comprobant. Annot. Lugd. ἢπ δρᾶσαι δύνανται. quod idem valet.

Μᾶλλον τὸ μὴ παρεῖναί τι τούτων, ἢ τὸ παρεῖναι] *Cur non magis etiam petis, ut deus tibi nè quid horum metuas, aut exoptas, neque magis doleas, ſi abſit, quàm ſi adſit?* Xyl. Ego malim. τῷ ὠὴ π. τ. τ. ἢ τῷ π. *Cur non hoc potius poſcis, ne iſtorum aliquid metuas, aut nè iſtorum aliquid optes, quàm nè iſtorum aliquid abſit, vel adſit tibi,* in verſione ſuam Caſ. utrumque admiſit. Hoc eſt quod Diogenes olim in parentibus notabat. ὅτι τοῦ ὄντος χάριν, πῶς θεοῖς θύεται· ἀεὶ ἡ τοῦ τοιούτου ἕνεκα, ὦ παῖ, *Filium,* inquit, *ut habeatis, victimâ cæſâ deos poſcitis: verùm de hoc, qualis futurus ſit, parum pinſi habentis; nec ut bonus probéque condat, Deos ſupplices eſtis.* Laërt. *l.* 5. ità Marcus, Deos, inquit, oratis ut hoc vobis obtingat, illud non obtingat; ac cur non potiùs oratis, ut nihil vos iſtiuſmodi affi-ciat? cur non potiùs ut nè expetas, quàm ut re expetitâ potiaris? cur non potiùs ut nè metuas, quàm ut id quod metuis nè eveniat? illud enim, non iſtud verè felicem facit. Vide *l.* 4. § 49. finitimum huic Marci monito Menandri illud:

Ἄνθρωπ' ὦν μὴ πόθει τὴν ἀλυπίαν
Αἰτοῦ παρὰ θεῶν, ἀλλὰ μακροθυμίαν.
Ne peſce homo natus à Deo indolentiam,
Sed potiùs animum æquanimem, & tolerantem mali.

Grot. Nec abluditi reprehenſio apud Petronium Eumolpiana illa; *Quis unquam venit in templum & votum fecit, ſi ad eloquentiam perveniſſet? quis, ſi Philoſophiæ fontem bibiſſet? ac nè bonam quidem mentem, aut bonam valetudinem petiit; ſed ſtatim atque linea Capitolii tangunt, alius domum promittit, ſi propinquum divitem extulerit, alius ſi theſaurum effoderit, alius ſi ad trecenties HS pervenerit.*

Μὴ παρῆναι] Dio Pruſ. *orat.* 16. Τοσούτων ὖν δυσκόλων ὄντων ἀπὸ τοῦ ζῆν] & ἀρχομένοις τί δεῖ προσδοκᾶν; ἢ πῶς ἔστιν ἑκάστου τούτων αἰσθανόμενον μόνον τῷ ἁμάρτημα θεοῖς, ὅπως μὴ τοῦτο μηδ' οὗτο ζημιοῖ; καθάπερ εἴ τις ἐν ὄμβρῳ περιόδοις, σκέπασμα μόνον ἔχοι μηδὲν, ἴσχοιτο ἢ μόνον, ἕκαστον τῇ καλαμίδι διαφυγεῖν· ἢ εἴ τις πάϊον, αὐτὸ τοῦτο οἴεται προσεύχειν, καὶ τὸ προσωπεῖον λάβοι καλὸν, ἴσχοιτο μηδὲν ἧττον μαίνων καὶ πλὴν ναῶν ἡνίοχος.

Καὶ ὡς ταῦτα σωφρονεῖν] Stoicos hic Plut. conſtrictos tenere ſe autumat, *de Stoic. contradict. c.* 27. Εἰσὶ ὁ θεὸς, inquit, ἀγαθὸν ὃ δώσων ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὸ καλὸν αὐτοῖς ὄν· πάλιν ἢ τὸ ὑγίειαν χαρὶς ἀγαθῆς δώσειν, ἢ τὸ ἐν χρημασμοῖς δώσειν, ἀλλὰ κακῶς, τυφλοῖς βλαβερᾶς καὶ αἰχρᾶς καὶ ὀλεθρίους· καὶ τοι εἰ μὴ δύναται παρέχειν οἷς θεοῖς, ὡς ὅσοι χρηστὰ μὴ παρέχουσι· καὶ ἢ μὴ δύανται τοιοῦν ἀγαθὸς, ὡδὲ ὠφελεῖν δύανται, μηδὲ ὠφελίμου ὄντος ἀγαθοῦ, μηδὲ ὠφελίμου.

Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰ οἱ θεοὶ ἐποίουν] Ita *l.* 2. § 11. ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἵδρυτο.

Οὐ κρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Εἶτα λέγομεν, Κύριε ὁ θεὸς, πῶς μὴ ἀγωνιῶ; μωρὲ, χρῆσον ὡς ἔχεις· ὃν ἐποίησί σοι αὐτὸς ὁ θεὸς; ἴυγχα καὶ θρηνῶ, ὅπως αἰμύξαι σε μὴ ῥώσειν· ἀπόμυξαι μᾶλλον, ἢ μὴ ἀγχάλῃ. τί ὖν; ἐστιῶθαί σοι ὑδὲν δώσειν; ὡ δώσει σοι καρτίσιον, μαλακὸν χλαμύδιον, ἀνδρίαντα; πλικρώπας ἔχων χῆρας, ἵν' ζητῇς ἃ ἀπομύξῃς; Objurgat hoc nomine Græcos Demoſthenes *Philip.* 3. Ταῦθ' ὁρῶντες οἱ Ἕλληνες ἀνέχονται· ἢ ἕκαστον τρόπον, ὅταν τοῦ εἰ τῷ χαλεπὸν, ἐμοῦγε δοκῶσι διαφθεῖν, εὐχόμενοι μὴ τοῦθ' ἑαυτοῖς ἔσεσθαι βουλόμενοι ἢ ὑδεὶς θεῶν. Xenoph. *Paed. l.* 1. Ὡς ὑδὲ θεοὺς εἶν αὐτοῦθαι παρὰ τῶν θεῶν, ὅτε ἐπαθόντα μὴ μαθόντας, ἱππομαχήσαντας γεγὸν· ὅτε μὴ δύνασθαι πεζεύειν, πεζεύοντας κρατεῖν τῶν δυνασθαι ἱππεύειν· ὅτε μὴ δύνασθαι κυβερνᾶν, σώζειν ἐυχεσθαι ναῦν κυβερνῶντας, ὑδὲ μὴ σπείσαντας γε ὧν, ἐυχεσθαι καλὸν αὐτοῖς ὅπου φύεσθαι· ὑδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν πολέμῳ. Ζωγρείαν αὐτοῦθαι σπεῖσθαι τοὺς παρὰ θεῶν δεομένους πάντα τὰ τοιαῦτα· τοὺς ἢ ἀθίκτους ἐυχομένους ὁμοίως εἰκὸς παρὰ θεῶν ἀτυχεῖν, ὥσπερ ἢ παρὰ ἀνθρώπων ἀσεβεῖν τοὺ παράνομα δεομένους. Et agendi peritia ergò feliciter agere cupienti nanciſcenda; & peritiæ actio inſuper adjicienda. neque enim nandi peritiſſimus etiam in naufragio artis ope incolumis futurus eſt, ſi brachiis implexis, cruribus cancellatis, fluctibus ferendum ſeſe permiſerit. Ariſtides *de concord. ad Rhod.* Ἄτοπον τὸν θεὸν ἐυχεῖν. αὐτὸς ἢ μὴ βούλεσθ' παρεῖναι, ἀγαθὸν ἡμῖν ἢ δεκὴ τοῖς θεοῖς αὐτοῖς. Tertull. *exhort. caſt. c.* 12. *Tanti ſollicitudine petere audebis, quod in te poſitum recuſabis?*

Ἡ διαφορὰ πρὸς τὰ μὴ ἐπ' σοὶ] *quàm de eis, quæ non ſunt in tua manu poſita, ſollicitum eſſe.* Xyl. *Ea, quæ in tua poteſtate non ſunt ſita, affectare,* Caſ. *Malim. ad ea cum animi quodam cruciatu & diſtractione ferri, & quaſi differri.* vide *ſupr.* § 26.

Μετὰ δουλείας] *cum ſervitute,* i.e. animo addicto & mancipato. Ità *l.* 8. § 3. καὶ δουλεία πίστον.

&

& *suprà* § 27. Συλλήπτορες. Sic nimirum servi & mancipia fiunt, sunteque revera earum rerum, quas tanta cum anxietate requirunt, & quibus ἔτως συμπαλύνει, ut Marcus noster, *l.* 5. § 1. Flaccus *l.* 1. *epist.* 10.

Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potiùs, quàm ducere funem.

Hoc est quod Seneca *ep.* 8. ex persona fortunæ munera enixè anxiéque aucupantium. *Hoc miserrimi fallimur: habere nos putamus; habemur.* i. e. putamus res esse in nostra potestate; cùm nos potiùs in illarum potestate sumus; dum illarum servi & quasi mancipia sumus.

Καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν] Aug. *de grat. Christ. l.* 1. *c.* 15. *Cur petitur, quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat volentem?* & *de pecc. merit. & remiss. l.* 2. *c.* 6. *Quis optat, quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adjumento?* Τῷ γὰρ ὄντι, ὃ ἐξ αὐτῶν τις ἔχει, θεῖόν ἐστι καὶ μάταιον παρ' ἄλλα λαμβάνων. Epictet. *l.* 2. *c.* 9.

Οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι] Indè *l.* 1. § 17. συλλήψεις θεῶν γνώσῃ. Sed disertiùs paulò Marcus noster ad *Rom. c.* 8. *v.* 16. τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται *vicissim auxiliatur*; quasi mutuas conferat operas. Ità & nos Deo συνεργεῖν oportet: Ap. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 1. & nobis operantibus συνεργεῖ Deus. Marc. *Evang. c.* 16. *v.* 20. unde & Apost. de se *ad Cor. epist.* 1. *c.* 15. *v.* 10. Περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ· *quamquam non jam ego*; vel, *non solus ego* (quomodo *ad Gal c.* 2. *v.* 20. Ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγὼ, quanquam de loci istius interpunctione ambigi meritò potest) ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ, ἡ σὺν ἐμοί. nec gratia Dei sola, nec ipse solus; sed ipse cum gratia, gratia cum ipso est cooperata. Bern. *de grat. & lib. arb. Ità nec gratiæ divinæ quam agnoscit, ingratus, nec operi fretus divinâ, existit otiosus: verùm & opis gratiam numini tribuit, & huic etiam operam suam contribuit.*

Huc Epicharmi illud;

Τῶν πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγαθ' οἱ θεοί.
Dii suas labore dotes esse venales volunt. Grot.

Καί τ' ἐργαζόμῳ πολὺ φίλτερ' ἀθανάτοισιν·
Τῷ δὲ θεοὶ νεικοῦσι καὶ ἀνέρες, ὅς κεν ἀεργός.
Ipsi sudantem & clementiùs aspiciunt Dii:
Ignavum oderunt pariter superique hominesque.

Hesiod. *oper. l.* 1. Sed & Æschyl. *Pers.*

Ἀλλ' ὅτῳ σπεύδῃ τις αὐτὸς, κ' ὧδε θεὸς συναλάλκατο.
Quò quis ultrò properat, illuc adjuvat cursum Deus.

Idémque. Φιλεῖ γὰρ τῷ καμόντι συμπονεῖν θεός.
Habet laborans collaborantem Deum.

Et, Τῷ δ' αὖ πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει.
Adesse gaudet, sed laboranti, Deus.

quod Euripidi tribuit Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. Et Clem. *strom. l.* 6. & post Clementem Theodoretus Clementis compilator, *therap. l.* 1. Verùm ille ex Euripp. *Hippolyto*, hic ex *Ellenes* (sive ut Grotius autumat ex *Clymene*) esse vult: qui & illud Socratis in *Mixoe* eódem refert:

Οὐκ ἔστι τοῖς μὴ δρῶσι συμμαχος τύχη·
Fortuna non est socia nil conantibus.

Indè proverbium apud Laconas, τὴν χεῖρα παρὰ τὸν θεὸν τείνειν δεῖ πλὴν τὸ στόμα ἀπτάλητον. Plut. in *apoph. Lacon.* sed & apud alios Græcos, referente Suidâ,

Τὴν χεῖρα πρὸς τὸν θεὸν τείνειν κελεῖν.

Et, Αὐτὸς τὸ νῦν δρᾶν, εἶτα τὸν θεὸν καλεῖν.
Deum invocare oportet adhotâ manu.

Et, *Molire primus ipse, mox Deum invoca.*

Ἀρχὰς γὰρ ἴδοις, θεὸν ἔχων αἰεὶ σύμμαχον
Βίον διώκειν' ἂν ξυλλέγειν ἀνὰ πόνον.

Eurip. *Electr.*

Expers laboris atque inops nemo potest
Rem facere, quamvis sæpe compellet Deos. Grot.

Synes. denique *de provident.* 1. Καὶ τοῦτο πρόνοιας, εἰ μὴ τὰ ῥᾳδιουργοῦντας, ἀλλὰ χαμαιρούς οἷς παρ' αὐτῆς ἔχομεν, πάντα πάντως εὐδαίμονας εἶη. Καὶ γὰρ ὅτου ἡ φρόνησις καὶ τὸ μετρίως τοῦ γελοίου βρίθειν; ἢν δὲ θεάσασθαι ἔχεις, ἀποσβέσασα τὸ περισσεῦον καὶ λυπηρόν· ἐκεῖνο γὰρ ἁπλῆς μὲν καὶ εἰκοθεὶν ἀδοκήτου· ἀλλὰ κατ' ἐκείνου ὅπως αὐξήσασά γε αὐτὸ καὶ ὀπλίσασα, χεῖρας κιλλάει, καὶ τὰ κακὰ ἀπουλεῖ. ταῦτα τοῖς πᾶσιν ἄξια ἀνθρώποις εἶναι· καὶ γὰρ σοφίαν νομίζω, καὶ ἑαυτῷ θεσπίσαι, ὀυσβενῆς τε καὶ ὀπλιτικῆς ἅμα μεθόδου· καὶ οὐχ ὑγιάσαι θεῖ τὴν ἐπιστροφὴν καὶ χεῖρα ἀρίστης ταπεινοῦν θεὸς ἄλλῃ. Pulcerrimè.

Ὅλως ὲὰν ἐπίστρεψον τὰς ψυχὰς, καὶ θεωρεῖ τί γίνεται] *Pisce deum*, inquit, *bonam mentem, & videbis quid futurum sit*, quod Dominus Christus Luc. *c.* 11. *v.* 13. Πόσῳ μᾶλλον δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. *quanto magis gratiam spiritus eam piscentibus concedet?* scil. quod Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 14. Ἐὰν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν· καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἡμῶν. Epictet. *lib.* 2. *c.* 18. Μέγον πάλαι· μὴ συναρπασθῇς. μέγας ὁ ἀγὼν ὅδε, θεῖον τὸ ἔργον, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ ἐλευθερίας, ὑπὲρ εὐροίας, ὑπὲρ ἀταραξίας. τὸ θεῷ μέμνησο· ἐκείνου σύστρατος ἔσῃ τοῦ καὶ νικῶντος καὶ νικήσοντος. Videatur & Menandrianum illud superiùs paulò exhibitum.

§ 41. Τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν] *Quæ de rerum natura priùs fuerant meditatus.* Ità se explicat ipse apud Laërt. in *epist.* de quo Marcus istic, Epicurus; τὸν γεγονότων ἡμῶν διδάσκαλον. vide *inf.* 5 oat Cas. προηγούμενα, *præstantiora*; cùm *præterita, præcedentia*, prægressa, priora, Epicurus vellet.

Πῶς ἡ διάνοια] etiam Epicurus inter decumbendum animi priùs potiùs; quàm corporis, spiritûs quàm carnis, rationem habet enrámq; gerit? quid Chrysippum? quid Christianum facere oportebit? Ità Psaltes. *Ps.* 41. *v.* 4, 10. animæ sanitatem

tatem primo loco, tum corporis Deum poscit.

Καλαχρᾶτ]εσθαι] Xyl. καλαπάτ]εσθαι legisse videtur. quasi Pindaricum illud voluerit, γήρως θεὸς ἀπῆν πάντοθεν φάρμακα. *Pyth.* 3. idémq; medicum adhibitum omnino negare Epicurum frustrà autumat; cùm negat duntaxat eo animo adhibitum, ac si magni momenti haberet illud, quod à medico praestaretur. Ego verò existimabam τὸ καλαχρᾶτ]εσθαι istic esse *mansire corpus* adversus vim morbi. Somnia nimirum mera comminiscimur nobis, ubi genuina non occurrit scriptura. Verùm somnium istud excussit planè mihi Vir clariss. Salmasius, dum legendum suggerit, καλαφρυάτ]εσθαι quo verbo usus est & Marcus *l.* 7. § 3. & *l.* 10. § 13. unde & φρύαγμα pro *fasu*. μετὰ δεινῶ φρυάγματος, *l.* 4. § 42. *non in dictis*, inquit, *praebebam me, ut de me magnos spiritus sumere possint, quasi aliquid operae pretium facturi, in sanitate mihi restituta.* Nihil certius. Quod autem Marcus hic καλαφρυατ]εσθαι, id in eodem planè argumento ὀφρῦν ἐπᾶραι Epictetus dixit, *dissert. l.* 3. *c.* 10. τί οὖν κολακεύεις τὸν ἰατρόν; τί λέγεις, ὡς σὲ θέλῃς, κύριε, καλῶς ἔξειν; τί παρέχεις αὐτῷ ἀφορμὴν τοῦ ἐπᾶραι ὀφρῦν; hoc est, τὸ καλαφρυάτ]εσθαι. de eisdem sensu diverso Marco, πῶς ὀφρῦς ὑπὲρ τοῦ ἀῤῥώστου συστῆσαι dixit *l.* 4. § 42. Certè ὀφρῦν & καταφρύαγμα conjunxit & pro eodem usurpavit Epictetus *l.* 3. *c.* 26. *ad l.* 10. § 19. repraesentandus. καλαφρυάτ]εσθαι optimè exprimit quod Hebraei dicunt הִתְגָּאֶר i. e. inquit Jairus *ad Judic. cap.* 7. *vers.* 2. וּבָטַר *vanitas*; to vaunt.

Ἀλλ' ὁ βίος ἤρκει σοι καὶ καλῶς] M. Casaub. ἤρκεσε, legisse videtur. D. Boot. (cui accedo) ἦρτο mavult. Senec. *ep.* 92. *Epicurus, cum illum hunc urinae difficultas torquerit, hinc infamabilis exulcerati dolor ventris, laetissimum, inquit, hunc & ultimum diem ago.* quod idem & *ep.* 66. tangit. Epicuri verba ipsa habes ex *epist. ad Idomeneum* apud Laërt *l.* 10. τῶν μακαρίαν ἄγοντες καὶ ἅμα παλαιοῦντες ἡμέραν τὸν βίον ἐγραψάτην ἡμῖν ταυτί σφυγμικά τε παρηκολουθήκει, καὶ δυσουριακὰ πάθη, οὐδὲν ἐλλιπῆ ἃ ἀπολείπειν τὰ ἐν ἰσχυρῷ μεγέθει· ἀντιπαρετάττετο δὲ τούτοις τὸ χαῖρον ψυχῆ τῇ ἡμετέρων ἡμῶν διαλογισμῶν μνήμη. Eam Cicero, qui *ad Hermachum* scriptam asserit, sic vertit, *Tusc. l.* 3. *cum ageremus vitae beatum, & eundem supremum diem, scribebamus haec. tanti autem morbi acerbitas urgebat illata, ut nihil ad cumulum accedere posset. Sed contra stabat magnitudini animi lenitas, quam capiebam memoria rationum inventorumque nostrorum.* Meminit & Epictetus *diss. l.* 2. *c.* 23.

Ταῦτα] Leg. τ' αὐτὰ τἀυτὰ ἐκείνῳ, *eadem quae ille*. quod non advertens Xyl. sententiam mutilavit

Μὴ ἐφέλκεσθαι φιλοσοφίαν ἐν οἷς λέγεται πρὸς τοὺς πολλούς] Quod de Theoderico Gotho aleam tractante, Sidon. *l.* 1. *ep.* 2. *In bonis jactibus ridet, in malis ridet, in neutris irascitur, in utrisque philosophatur.*

Μήτε τῷ ἰδιώτῃ τὰ φυσιολόγῳ συμφυσᾶσθαι] at Epicurum suprà ajebat dixisse, ὅτι τὰ περιγενόμενα φυσιολογῶν διετέλει. & *l.* 10. § 30. monet Marcus ipse, φυσιολόγως ὁρᾶν τὰ ἐν τῷ βίῳ. iraq; illud ἢ φυσιολόγῳ Xyl. prorsus omisit. Verùm potuit ibi speculationes naturales designâsse, quae à rem praesentem mentémq; firmandam faciebant, istic vanas, futiles, curiosas, inutiles, notare, quae ad mores formandos nihil conducerent. Suspicio tamen haud prorsus spernenda forsan fuerit, scripsisse Marcum ἢ μὴ φυσιολόγῳ, vel ἢ ἀφυσιολόγῳ, & rerum naturae imperito. vide *l.* 10. § 9. μὴ συμφυσᾶν autem dixit, quomodo συνεμπνεῖν *l.* 7. § 43.

Ἢ ἐφ' ᾧτῳ τοῦ νῦν πραττομένου ἦν] Vult nos, quod vulgò dicitur, *hoc agere*. Flaccus in *art.*

Ut jam nunc dicat, jam nunc debentia dici.

Ità Marcus. ut jam nunc facias, jam nunc fieri debentia. vide *ad l.* 6. § 2. & *supra* § 6, 29. & *l.* 10. § 1.

§ 42. Οὐ δύνανται] itaque ὅτι τὸν κόσμον ἐξελθεῖν ἀναλύσαι, ut Apost. *ad Cor. ep.* 1. *c.* 5. *v.* 10. *e mundo emigrare nos oportet.* si ejusmodi vitare velimus homines, quales in mundo non possunt non esse frequentes. Verùm necessitatem illam, quam somniabant Stoici, quasi citra malum bonum nè consistere quidem posset, Christiani neutiquam agnoscimus. vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 15.

Οὓς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ ἦν] Tertull. *adv. Prax. c.* 10. *Oportebit enim & malos esse & haereticos.* Alludit ad illud Apostoli, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 11. *v.* 19. Δεῖ γὰρ καὶ αἱρέσεις εἶναι] sed & D. Christus, Matt. *cap.* 18. *v.* 7. ἀνάγκη γὰρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα.

Τίνα ἔδωκεν ἡ φύσις ἐρεθισμὸν πρὸς τοῦτο] Vide *supr.* § 11. Epictet. *enchir. c.* 9. ἐφ' ἑκάστοις τῶν φαινομένων, μέμνησο ὑποτρέχειν ἐπὶ σαυτὸν ζητεῖν, τίνα δύναμιν ἔχεις πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῶν· ἐὰν καλὸν ἴδῃς ἢ καλῷ, εὑρήσεις δύναμιν πρὸς τοῦτο ἐγκράτειαν. ἐὰν πόνῳ ἐκκείμενον, εὑρήσεις καρτερίαν· ἂν λοιδορεῖα, εὑρήσεις ἀνεξικακίαν, καὶ οὕτως ἐθιζόμενον οὐ, ἃ συνήθεσιν αἱ φαντασίαι.

Πρὸς τὸν ἀγνώμονα τοῦ σφάλματος] Ità Apost. *ad Titum c.* 3. *v.* 1. πᾶσιν ἐπιεικείαν ἐνδεικνυμένους σφάλματος πρός τινα. & quia objici poterat, multos esse ἀγνώμονας καὶ ἀνοήτους, mox subjicit, *v.* 3. Ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, &c.

Μεταδιδάσκειν τὸν παραπίπτοντα] quod Jacob. Apost. *ep. c.* 5. *v.* 19. τὸν ἀπὸ τῆς ἀληθείας πλανη-

Ἵνα

Διῤῥᾳ ὲν πάντες ἐξῆς ἀπὸ ἀρχῆς. vide *ſuprà* § 11. & *ad l.* 8. § 59. Hoc eſt autem quod ipſa naturæ lex lúxque poſtulat. Cicer. *offic. l.* 1. *Omnium communia hominum videntur ea, quæ ſunt generis ejuſdem, quod ab Ennio eſt poſitum;*

Homo qui erranti comiter monſtrat viam,
Quaſi lumen de ſuo lumine accendat, facit;
Ut nihilominùs ipſi luceat, cùm illi accenderit.

Huc præceptio Moſaica *Deut. c.* 22. *v.* 1. de vicini pecude jumentóque ubi erraverit, reducendo. De qua Tertull. *adv. Marc. l.* 4 *c.* 35. *Pecora quoq; fratris tui, ſi errantia in via inveneris, prohibet deſpiciat, què minùs ea reducas fratri tuo; nedum ipſum ſibi.*

Ἁμαρτάνει τὸ συμφέρον] Bonum enim ſibi quiſq; ſuum etiam in eo quod peccat, proponit; quum tamen peccando malum quiq; attrahant ſibi ſuum. Hoc eſt quod Auguſtin. paſſim inculcat *ep.* 121. *c.* 4. *Beatam vitam habere omnes homines volunt, etiam qui peſſimè & perditè vivunt, nullo modo ità viverent, niſi eodem modo ſe eſſe vel poſſe fieri beatos putarent. Hoc eſt ergò quod cupiunt & boni & mali; ſed ad quod perveniunt non niſi boni.* Et *ibid. c.* 5. *Dicunt nonnulli, beatum eſſe, qui ſecundum ſuam vivit voluntatem. abſit verum credamus, quid ſi enim nequiter velit vivere? nonne tanto miſerior eſſe convincitur, quanto faciliùs mala ejus voluntas impletur?* Mox, poſt adducta ex Ciceronis *Hortenſio* illa, (quæ laudat etiam *de Trinit. l.* 13. *c.* 5.) *Omnes aiunt, beatos eſſe qui vivunt ut ipſi velint, falſum id quidem. Velle enim quod non deceat idem ipſum miſerrimum: nec tam miſerum eſt non adipiſci quod velis, quàm aliquid velle quod non oporteat. Teſtimonium,* inquit, *hoc verum eſt. ille igitur beatus eſt, qui quicquid vult habet, & nihil vult quod non debet.* & *in Pſal.* 118. *conc.* 1. *beatum eſſe tam magnum eſt bonum, ut hoc & boni velint & mali. nec mirum eſt, quòd boni propterea ſint boni; ſed illud eſt mirum, quòd etiam mali propterea ſint mali, ut ſint beati. Nam quiſquis libidinibus deditus, luxuriâ ſtupriſque corrumpitur, in hoc malo beatitudinem quærit, & ſe miſerum putat, cùm ad concupiſcentiæ ſuæ effectum non pervenit, & beatum jactat, cùm ad eum pervenit. Sic avarus ad hoc opes congregat, ut beatus ſit: & ſceleratus quiſque in ſceleribus beatitudinem quærit. ità omnes beatitudinem concupiſcunt: ſed quomodo ad eam perveniatur, plurimi, dum neſciunt, per itinera ea currunt, quæ miſera ſunt, & ad majorem miſeriam ducunt.* His gemina apud eundem, *de lib. arb. l.* 1. *c.* 14. *de trinit. l.* 13. *c.* 3, 8. *de natura & grat. c.* 49. *de Stoic. & Epicur. c.* 3. & alibi. Sed & apud Salvian. *de provid. divin. l.* 1. & *ad Eccleſ. Cathol. l.* 3.

Πλανῶνται] Ità *l.* 6. § 20. πλανημάτα καὶ τὰ ἴδια ἀγνοοῦντα. De ſe David, *Pſal.* 119. *v.* 176. ἐπλανήθην ὡς πρόβατον ἀπολωλός. Eſajas, *c.* 53. *v.* 6. πάντες, ὡς πρόβατα, ἐπλανήθημεν. & Pet. *ep.* 1. *c.* 2. *v.* 25. ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα. alludunt ad ovium naturam, de quarum ſimplicitate & proclivitate ad deerrandum, videri poterit Ariſtot. *hiſtor. animal. l.* 9. *c.* 3.

Ἐξ ὧν ἡ ἀλγηδὼ σου χείρων] Vide *lib.* 7. § 22.

Εἰ ὁ ἀναισθητῶν τὰ τῶν ἀναισθήτων πράττει] Senec. *de ira l.* 2. *c.* 31. *Aut ignorantia nos rerum, aut inſolentia iracundos facit. ignorantia. quid enim mirum eſt malos mala facinora edere? quid novi eſt, ſi inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, ſervus peccat?* Terent. *Andr.* 4. 5. *Mirum verò, impudenter mulier ſi faciat meretrix?* vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 12. § 16.

Σαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλῶν, ὅτι ἠ σὴ γυνὴ] & paulò pòſt σὸν τὸ ἁμάρτημα] Ità Martia marito inſimulanti, quòd à ſe accepta Cæſaris arcana in exitium ſuum imperatrici prodiderat. Δικαίως, *juſtè*, inquit, *hæc pateris;* Ὅτι μοι πολὺν χρόνον συνοικῶν ἔδεισας, καὶ ἔγνως, καὶ ἐβουλεύσω τινὰ ἀπεφήνω· *quid cum tam diu mecum vitam exegeris, incontinentiam linguæ, vel non adverteris, vel non caveris.* Verùm apud Plutarch. *Fulvium* perperam pro *Fabio* legi docent. Lipſ. *ad Tacit. annal. l.* 1. & Muret. *var. lect. l.* 11. *c.* 2. Plutarch. *de ira cohib.* Ἐκεῖνον ὅτι τὸ ἄφρον καὶ τὸ ἀπερισκεπτον δεῖ φεύγειν, ὡς τὸν Παυσανίαν ἔφη. χρῆσθαι τῷ Ἀναξάρχῳ, καὶ καθεῖρξεν ἐκεῖνον ὅτι τὸν τελευτῶντα τοῦ παιδὸς εἶπεν, ἅμα ὃν ἀγνώμων ἐμάνθανεν, τοῦτο τοῖς παροῦσιν ἕκαστον ὑπομένειν ἁμαρτάνουσιν, ἅμα ὃν σοφὸν ἐκ ἐπαινέμενον ἄλλον, ἅμα ὃν ἀπαθῆ τὸν φίλον ἐκ ἐπαινέμενον, ἅμα ὃν ἡ γυναῖκα γυναῖκα εἶχον. Senec. loco proximè memorato. *Turpiſſimam aiebat Fabius imperatori excuſationem eſſe, Non putavi, ego turpiſſimam homini puto. Omnia puta, expecta, etiam in bonis moribus aliquid exiſtit aſperius. Semper futurum aliquid quod te offendat; exiſtima.*

Μὴ καταλυπηρῶς ἴδωνται] phraſis notanda; quam & ſuprà reſtituimus. *l.* 7. § 13. καταλυπηρῶς ἀδόναι quis dicitur, quando *actio danda*, ſive *rei collatio*, ἐπ' αὐτὸ τὸ ἀδυνῆσαι, ἅτοι κακοηθῶς πράξαι. καταλύσει. ut *ſuprà* § 32. ἢ ἐνταῦθα ἡ ὄρεξις ἀπολήσει. ut *l.* 5. § 34. *Nihil aliud ſpectat; nec ullum finem ulteriorem habet præfixum ac propoſitum ſibi, niſi ut datum ac largitum ſit.* (quomodo Seneca, *de benef. l.* 1. *c.* 2. *dedi ut darem.* & *l.* 4. *c.* 13. *dat, nè non dederit*) ὡς πᾶσαν τὴν χάριν ἀπολήψεται, ità ut omnem prorſus fructum donationis in eo ipſo quòd dederit, & poſuerit, qui dat, & accepiſſe ſe exiſtimet. uti Marcus mox. de quo modo largiendi vide plura, *l.* 5. § 6. & *l.* 7. § 72, 73. Senec. *epiſt.* 115, *Pecunia ex qua in honore eſſe cepit, verus rerum honor cecidit: mercatoreſque & venales invicem facti, quærimus non quale ſit quid, ſed quanti. ad mercedem pii ſumus, ad mercedem impii: honeſta quamdiu aliquas illis ſpes inett, ſequimur; in contrarium tranſituri, ſi plus ſcelera promittant.* quod Juvenal. *ſat.* 10.

quis

——*quis enim virtutem amplectitur ipsam*
Præmia si tollas?—— Sed pergit Seneca. *Quid est autem turpius, quàm aliquem computare quanti vir bonus sit? cùm virtus nec lucro invitetur, nec absterreatur damno; adeoque neminem spe ac pollicitatione corrumpi, ut contra se impendere jubeat, ac sæpius in ultro-tributis sit. Quid consequor, inquit, si hoc fortiter, si hoc gratè fecero? quod feceris. nihil tibi extrà promittitur: si quid forte obvenerit, inter accessiones numerabis. rerum honestarum pretium in ipsis est.* Idem *de benef. l. 4. c. 1.* ad quæ Lipsius *factum ipsum facti mercet.* Idem *epist. 113. Sacra res est justitia, alienum bonum spectans; nihil ex se petens, nisi usum sui. me justum esse gratis oportet. parùm est. me in hanc pulcerrimam virtutem ultro etiam impendere juvet. non est quòd spectes, quod sit justæ rei præmium majus, quàm justum esse.* Sed &, *de clem. l. 1. c. 1. Rectè factorum verus fructus, fecisse. nec ullum virtutum pretium dignum illis extra ipsas est.* Et *de vit. beat. c. 9, Interrogas, quid petam ex virtute? ipsam: nihil enim est melius; ipsa pretium sui est.* Silius *bell. Pun. l. 13.*

Ipsa quidem virtus sibimet pulcerrima merces.

& breviùs adhuc Claudian: *de Mallii cons.*

Ipsa quidem virtus pretium sibi--.

& Tragicus nescio quis latiùs, apud Clem. *strom. lib. 4.*

Ὃδ' ἔσεχ' ἀρετὴ τῷ ἐν ἀνθρώπες μόνη
Οὐκ ἐκ θυραίων τἀπίχειρα λαμβάνῃ·
Αὐτὴ δ' ἑαυτῇ ἆθλα τῶν πόνων ἔχει.
Hoc in tot mea rebus humanis habet
Virtus, quòd extrà præmium non accipit;
Dignum laboris ipsa, sed pretium sui est. Grot.

Epictet. *l. 3. c. 24.* Τί ἔν ἐστιν ἑκάστῳ αὐτῷ τὸ σεμνῦναι καλῶς; τὸ σεμνῦναι. Ἄεθλον ἔν ἐστιν; οὐ δὲ ζητῶ ἄεθλον ἀνδρὶ ἀγαθῷ μεῖζον τοῦ καλὰ καὶ δίκαια πράττειν; vide *l. 1. § 16.* Spectat huc planè illud Pauli Apost. *ad Philip. c. 1. v. 21.* Ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστὸς, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος· quo in loco (præfisicini dictum sit) solus interpretum reverendus D. Airæus noster Apostoli mentem assecutus videtur. *Parùm*, inquit, *pensi habeo, quid de me fiat, modò sive vitâ sive morte meâ Christo honos ullus accrescat. mihi siquidem, cùm in vita, tum & in morte, quæstui est Christus.* hoc est, quæstus omnis, sive merces omnis, quem ego mihi vel vivendo vel moriendo propono expetóq;, Christus est; sive is est, ut Christo deserviam. vide *l. 8. § 2.* Malè autem hîc Annot. Lugd. qui καταλληλικῶς δίδοται exponit, *ità dare, ut in accipiente desinat.* pejùs quòd καταλληλικῶς, rescribi postulat. pessimè quòd hoc ità sumi vult, ut significet, *seipsum spectando*: quod est Marci menti ex diametro adversum.

Τότε μὲν γὰρ ζηλοῦσι] Θαυμάζεται γὰρ ἐν τοῖς ἐρασταῖς, (inquit Plut. *de amore prolis*) τὸ,

Μισθῷ γὰρ ἀνθρώπῳ τις ἄνθρωπον φιλεῖ;
Ergò hominem homo mercede quisquam diligit?
Magna scil. laus est, si homo mansuetus homini est. Senec. *epist. 95.* Cicero *de legib. l. 1. Id enim ipsum injustissimum est, justitiæ mercedem quærere.* & *ibid. Qui non ipso honesto movemur, ut boni viri simus, sed utilitate aliquâ atque fructu, callidi sumus, non boni.* Et mox: *Quid liberalitas? gratuitane est an mercenaria? si sine præmio benigna est, gratuita; si cum mercede, conducta: nec est dubium, quin is qui liberalis benignúsque dicitur, officium, non fructum sequatur. Ergò item justitia nihil expedit præmii, nihil pretii. per se igitur expetitur. Eadémque omnium virtutum causa atque sententia est.* Idem *academ. l. 4. charitas, amicitia, justitia, reliqua virtus esse nulla potest, nisi erit gratuita: nam quæ mercede aliquâ ad officium impellitur. ea non est virtus, sed fallax imitatio simulatióque virtutis.* Λιμὸς γὰρ ἡ ἀρετὴ ἵνα καὶ ἀεὶ τὴν μέτρῳ, φεύγει τὸ καλὸν μόνον βλέπουσα. Gregor. Naz. *ad Epist. 150.*

Ὡς εἰ οἱ ὀφθαλμοὶ] vide *ad l. 2. § 1.* de corporis membris, Ambros. *hexam. l. 6. § 9. Videas suo singulo gratuito stipendio militare.*

Ἀπίχει τὸ ἴδιον] Insignis Annotatorem Lugd. non emendandi, sed in deterius demutandi pruritus tenuit, qui proverbii planè immemor, καλὸν ἦν κεῖνο μὴ κινεῖν monentis, etiam καλὰ ἦν κείμενα passim solicitat, nec solicitat tantùm, sed sedibus suis pellit prorsus. Is hoc loco, *Lege*, inquit, ἔχειν ἴδιον. qui idem tamen libro 11. ἀπίχω pro ἔχω positum vult. Locus is est, *l. 11. § 1.* ἐγὼ ἀπίχω τὰ ἐμά, sed & *l. 4. § 49.* ἢ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπίχει τὰ ἴδια. ad quem locum quæ adnotavimus si consulere libuerit, Marci sensui mutatione istâ nervos plurimùm accisos facilè deprehendes. nam numerum murari, ubi neutra sunt nomina, docere poterant eum & sub Orbilii ferula adhuc agentes. Consultiùs fecisset si pro ἄ ᾧ legisset ὅ ᾧ. neque enim relativum illud ad ταῦτα, h. e. membra operantium, sed ad πρᾶγμα, sive opus; ad quod condita sunt, respicit.

Ad

Ad Librum X.

§ 1. Ἐς πότε] *Eris, ſpero, aliquando*: Caſ. Ego malim ἱκετηριακῶς legere. *Eriſne tandem aliquando?* expoſtulare ſiquidem videtur cum anima ſua, quòd iſta nondum aſſecuta ſit. prout & *l.* 4. § 37. & *infrà* § 9. ut receptam lectionem ſequamur. ſic Jerem. *c.* 13. *v.* 27. *non mundabis te? quando tandem futurum eſt?*

Ἁπλῆ καὶ μία] vide *ad l.* 6. § 30. τὸ ὁμαλές.

Γυμνή] vide *lib.* 11. § 27. Flacc. *carm. lib.* 1. *od.* 24.

Incorrupta fides, nudáque veritas.

Et Naſo *amor. l.* 1. *el.* 3. *Nudáque ſimplicitas.* ——

Φασιρατέρα τὴν θειοειδῆ σάρκα] vide *infr.* § 37. & *l.* 12. § 2, 3. At Epictet. *l.* 3. *c.* 22. τὴν πάλιν καθαρότητα ἡγεμονικὴν, ait. & Joan. Chryſoſt. *in ep.* 1. *ad Cor. orat.* 40. τὸν τὴν βαπτιζόμενον ψυχὴν αὐτὴν τὴν πλείονα ἀκρίβειαν καθαρωτέραν.

Θειοειδῆ] Ità Dio Pruſ. *orat.* 37. de Anaxarcho: ὅσῳ μᾶλλον θειοείδης. viſe *ad l.* 8. § 34. corpus veſti, ſive indumento, confert; quomodo & Apoſt. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 4 Joan. Chryſoſt. *de ſtatuis orat.* 5. τί πάθωμεν ὅταν θάνατος; ὅσῳ δεῖν ἐμάτιον ἀποδύσασθαι. καθάπερ γὰρ ἐμάτιον, τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ περίκειται· καὶ τοῦτο ὅταν εἰς βόθρον διὰ τῆς πλάτης ἀποθέμενοι, λαμπρύνεσθαι ἀπολήψεσθε πάλιν. Lucret. *l.* 3. *Si immortalis*, inquit, *noſtra foret mens*, (quod eſſe nos novimus) *veſtem relinquere, ut anguis, gauderet.* At Tertull. *de reſurrect. c.* 7. *carnis tunicam*, cutem dicit. *carnem*, inquit, *pelliceæ tunicæ, i. e. cutes ſuperductæ veſtierunt. uſque adeò ſi detraxeris cutem, nudaveris carnem.* Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. Ἀπλυτίαν ἄρα τοῦ πολλὰς ἡμῖν χιτῶνας, τὸν τε ὀστέινον τοῦτον καὶ σάρκινον, καὶ ὃς ἔοικεν ἡμφιέσμεθα, θεσπεσίως ὄντας πῆς διρματίνης· & *l.* 2. Ἐν ᾧ τῷ ταφῷ τὸ σατρὸς, τῷ χώματι τούτῳ, ἢ ἔχαπον καὶ ἐκπὸς ἡμῶν χιτῶνα τὸν δερμάτινον, οὐχ ἁγνὸν θεσσάκις διαπρῆν; Certè Origenes *tunicas pelliceas*, quibus protoplaſtas Deus induiſſe Moſi dicitur *Gen. c.* 3. *v.* 21. corpora vult eſſe, quibus animæ amiciuntur. Verùm delirium hoc refutat Methodius apud Epiphan. *hær.* 64. § 23. Ambroſ. *hexam. l.* 6. *c.* 6. *Caro hodie ſumitur, cras deponitur. non igitur caro tu es. caro amictus eſt animæ, quæ ſe induit quodam corporis veſtimento. non igitur tu veſtimentum es, ſed qui veſtimento uteris.* Gregor. Roman. *in Job. l.* 9. *c.* 29. *veſtimentum eſt corpus terrenum, quò induta anima tegitur, nè in ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ nuda videatur.* Senec. *ep.* 92. *Quod de veſte dixi, idem de corpore me exiſtima dicere. nam hoc quoque natura, ut quandam veſtem, animo circumdedit. vestimentum ejus eſt.*

Τῆς φιλητικῆς καὶ στρατικῆς] στρατικῆς iſtud iſtic non concoquo. Xyl. omiſit, Caſ. de affectibus & deſideriis ab exterioribus iſtis penitus abſtractis expoſuit. Sed leviculâ mutatione, lectio recta reſtituatur, στοργικῆς reſcribendo. dilectionem talem commendat ſibi, qualis eſt στοργὴ, ſive *naturalis affectio*, quâ prolem ſuam parentes diligunt; hoc eſt, veram, ſimplicem, gratuitam, non mercenariam, non fucatam, non effictam. de qua videatur Plut. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας.

Πλήρης καὶ ἀνενδεής] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 3. § 5, 7, 8. *Apoſtol. ad Phil. c.* 4. *v.* 18. ἀπέχω πάντα καὶ περισσεύω, πεπλήρωμαι. Clem. *ſtrom. l.* 7. de Gnoſtico. Αὐτάρκης μὲν ἡγοῦμαι, ἀνενδεὴς δὲ τῶν ἄλλων, Epictet. *l.* 3. *c.* 24. ἐλεύθερος δ' ἔδει σε εἶναι καὶ πρὸς τὸ ἄλλο ἐλθεῖν, εὐδαιμονίας καὶ πόθου τοῦ ἀπαθοῦς. τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἀπέχειν δεῖ πάντα ἃ θέλει, παρηγοροῦντα παὶ ἐοικότα· ἀλλὰ δεῖ φεύγειν ἐκεῖνα, ἃ λυπεῖ. vide *l.* 11. § 1.

Οὐδὲν ἔκπληκτος] Vide *l.* 11. § 37.

Ἀρκούμενος τῇ παρούσῃ] Vide *l.* 7. § 54. & *l.* 8. § 2. & *l.* 9. § 6. Apoſt. *ad Philip. c.* 4 *v.* 14. Ἐμαθον ἐν οἷς εἰμι αὐτάρκης εἶναι. Clemens *ſtrom. l.* 7. ὁ γνωστικὸς ἀεὶ ὀρέγεται πρὸς τὴν ἀπάντων, ἀρκούμενος πρὸς παροῦσι· eleganti imagine illuſtrat hoc Epictetus *enchir. c.* 15. ubi convivio-vitam confert his verbis. Μέμνησο, ὅτι, ὡς ἐν συμποσίῳ δεῖ σε ἀναστρέφεσθαι· περιφέρεται γάρτοι πρὸς σε; ἐκτείνας τὴν χεῖρα, λαμβάνεις μεταλαβὲ παρέρχεται; μὴ κατέχε· οὔπω ἥκει; μὴ ὀρέξαι πέρρω τοῦ ὁρᾶν, ἀλλὰ περίμενε, ἕως ἔλθῃ κατὰ σε· οὕτω πρὸς τέκνα, οὕτω πρὸς γυναῖκα, οὕτω πρὸς ἀρχάς, οὕτω πρὸς πλοῦτον· καὶ ἔσῃ ποτὲ ἄξιος τῶν θεῶν συμποτῶν. ἐὰν δὲ καὶ παραπεμπόντων σοι μὴ λάβῃς ἀλλ' ὑπερίδῃς, οὐ μόνον συμποτὴς τῶν θεῶν ἔσῃ, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. ità leg. ex Simplicii commentario; non παραδόντων, quod codices impreſſi proferunt. Hunc imitatus ex Charidemi perſona Dio Pruſ. *orat.* 30. Παρελθεῖν εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπους ὑπάρχοντας, ἐπ' εὐωχίαν πρὰ καὶ δείλης λαμπρᾶς κληθέντας. tum de convivarum variis moribus diſſerens, inter alia, τινὰς δ' αὐτῶν, μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ ὀπὶ τὰ πρόσωπον διατείνειν τὰς χεῖρας· εὖ μεστοῦντας ὄντας, ἰχθύων ὀψαρίων, καὶ παντοδαπὰ ἔχειν. Talis, monſtrum id hominis, Heliogabalus, *qui ad mare piſcem nunquam comedit; in longiſſimis à mari locis omnia marina ſemper exhibuit.* Lamprid. Syneſius *de providt.* 1. Αἴ δὲ τε καὶ πολλάκις ὑπὲρ ἄξιον ἀνθρώποις ἅπασι δαί-

σίας καιρὸν, μὴ θεωμένην βίον, ὥσπερ ἐν πραπίζῃ μιᾶδα, ἥπερ θεαζομένη ἥκουσε καθ' ἡμᾶς, ἵνα ἀπολώμεθα· ἀλλ' αὐτὴν εἰ τὸν θεοφορούντα καὶ ὑφαιρούμενον· τυχὸν δὲ ὁ τοιοῦτος καταλλαγὴ ἴσως, συμπόνος ὢν ἄκοσμος, καὶ τῷ πάσχειν τὸ συμπάσχειν ἀπολαύσῃται, τίνα ἐφ' ἑαυτῷ παρέλκουσαν ἀπολαβοῦσα τῷ τάξιν· μὴ τυχὸν δὲ, ταῦτά τις καὶ θεοσοφῆ κλαύσεται παιδικὰ δίκλων, τῆς θεοπνεύστου μιᾶδος, καὶ εἰς τὸν πλησίον ἐλθούσης, αὐτὸς ὀξυχολήσειν.

Ἡδίστη τῆς παρῆν πᾶσι] Vide *l.* 3. § 4. & *lib.* 4. § 23. Clem. Alex. *ſtrom.* l. 7. ὃς ὁ πιστὸς, ὁ πεπαιδευμένος ἄριστα διακεῖται τὰ πρὸς τὸν κόσμον ἀμέλει, πᾶσιν εὐμενεστέρως τῆς ξυμβαίνουσιν.

Πάντα σοι πάρεστι] Apoll. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 10. ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες. quia ut Marc. *leg. ſpirit.* § 2. Ὁ Χειρὸς τὰ πάντα τῷ ποδὶ πεπόνθασι· quod Pyladi Oreſtes Euripideus,

—— πάντα γὰρ τάδ' ἐστὶ σύ μοι.

Πάντα σοι ἓν ἔχει] Vide *l.* 4. § 39. Apoſt. *ad Rom. c.* 8. *v.* 28. πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν *Julian. orat.* 8.

Οὐδὲν μέλει μοι· πάμα κὴ καλῶς ἔχει. ubi pro κὴ malim γὰρ quæ in compendioſa ſcriptura facile commutantur.

Πάρεα τῶν θεῶν πάρεστι] Vide *ad lib.* 3. § 11.

Ἐπὶ ζωτείᾳ τῆ πλείᾳ ζώᾳ] Mundi ſcil. ſive Dei. Vide *lib.* 4. § 40. & *lib.* 5. § 8. Laërt. *Zenon. l.* 7. Θεὸν δ' εἶναι ζῶον ἀθάνατον, λογικὸν, τέλειον, νοερὸν, ἐν εὐδαιμονίᾳ, κακοῦ παντὸς ἀπερίληπτον, προνοητικὸν κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ.

Γενναῖόν πάντα] Vide *l.* 4. § 23.

Καὶ ζωΐχου] Vide *lib.* 12. § 30. De Chriſtianis idem Juſtin. *epiſt. ad Diognet.* ὅτῳ δὲν ἐν σώματι ψυχὴ, τοῦτ' ἐστὶν ἐν κόσμῳ χριστανοὶ κατὰ κτίσιν τοῦ παντὸς τοῦ τὸ σώματος μισοῦσι δὲ ψυχὴ, καὶ χριστανοὶ τὰς τοῦ κόσμου πόλεις. εἰκαῖ ὡς ἐν τῷ σώματι ψυχὴ, ἵνα ἔστι ἡ ἐν τοῦ σώματος· καὶ χριστανοὶ ἐν κόσμῳ εἰκῆσιν, ἵνα εἰσὶ ἡ ἐν τοῦ κόσμου· ἀόρατος ἡ ψυχὴ ἐν ὁρατῷ φρουρεῖται τῷ σώματι· καὶ χριστανοὶ γινώσκονται μὲν ὄντες (leg. diviſim μὲν ὄντες) ἐν τῷ κόσμῳ, ἀόρατος δὲ αὐτῶν ἡ θρησκεία μένει· ἐχθρεῖται μὲν ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, σωίχει δὲ αὐτὸ τὸ σῶμα· καὶ χριστανοὶ καπέχονται μὲν ὡς ἐν ἐχθρᾷ τῷ κόσμῳ, αὐτὰ δὲ ζωΐχουσι τὸν κόσμον. vide reliqua: ſunt enim elegantia.

Διδηούμενα εἰς ἡδονὴν ἑτέρων] Vide *lib.* 4. § 21. & *l.* 7. § 23, 25.

Θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις συμπολιτεύεσθαι] Ità mundus, ex Stoicorum ſententia θεῶν καὶ ἀνθρώπων ἕνεκα κοινὸν συνοικισμένων μετὰ δίκης καὶ ἀρετῆς ἐκπολεγωμένως καὶ μακαρίως· à Deo condirus, dicitur. Plut. *de commun. notit. c.* 13. & Cicer. *de nat. Deorum l.* 2. *Mundum eſſe cenſent quaſi communem urbem & civitatem hominum & Deorum.* & Senec. *ad Marc. c.* 18. *urbem diis hominibuſque communem.* Diodorus à Scalig. *ad Manil. lib.* 5. adductus. ὁ κόσμος δεῖ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων· ὡς ἔστι τις λέγει, πόλις δεῖν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Verùm clariſſimè Cicer. *ut leg. l.* 1. *Quid eſt, non dicam, in homine, ſed in omni cælo, atque terrâ, ratione divinius? quæ cùm adoleviſ atque perfecta eſt, nominatur ritè Sapientia. Eſt igitur, quoniam nihil eſt ratione melius, eáque & in homine & in Deo, prima homini cum Deo rationis ſocietas. inter quos autem ratio, inter eoſdem recta ratio communis eſt. quæ cùm ſit lex, lege quoque conſociati homines cum Diis putandi ſumus. inter quos porrò eſt communio legis, inter eos communio juris eſt. quibus autem hæc ſunt inter eos communia, & civitatis ejuſdem habendi ſunt. unde etiam univerſus hic mundus una civitas communis deorum atque hominum exiſtimanda eſt.* Vide Chryſipp. *de finib. ad l.* 2. § 16.

Θεοῖς συμπολιτεύεσθαι] De Chriſtianis Paulus *ad Philip. c.* 3. *v.* 20. ἡμῶν γὰρ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς. Et Juſtin: *ad Diognet.* ἐπὶ γῆς διατρίβουσιν· ἀλλ' ἐν οὐρανῷ πολιτεύονται. & *ibid.* πίστιν ἔχοντες ψυχάνων ἐπὶ γῆς, ὅτι θεὸς ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται. quo loco Sylburg. mavult, ὅτι θεὸς ἐν ἀνθρώποις πολιτεύεται· at quid ſi legamus, ὅτι ψυχάνων δεῖ γῆς ἀνθρωτῷ, ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται; alii viderint. Clemens Alex. in *protrept.* Ὦ τῆς ἀγίας καὶ μακαρίας παιδιᾶς, (pietatem ac religionem veram vult) ὅτι θεὸς ἀνθρώποις συμπολιτεύεται θεός. Qui & *pædag. lib.* 2. *c.* 10. Joannem Baptiſtam ait in eremo χριστανὸν γαλιλαίᾳ τῷ θεῷ πολιτευόμενον. vide *l.* 5. § 27. συζῆν θεοῖς.

Ὡς μήτε μέμφεσθαί τι αὐτοῖς] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 19. ὁμολογουμένως τῷ θεῷ καὶ μακάρι, μήτε θεὸν, μήτ' ἄνθρωπον μέμφεσθαι. vide *lib.* 12. § 12, 24.

Μήτε καταγινώσκεσθαι ὑπ' αὐτῶν] hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 14. *v.* 18. εὐάρεστος τῷ θεῷ, καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

§ 2. Τί σε ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, ἵνα ὑπὸ φύσεως μόνον διοικούμενος] *Obſerva quid natura tua requirat, quippe qui tantùm à natura guberneris.* Xyl. nec abſcedit multùm Caſ. ego malim, *quatenus gubernatur à natura mera.* i. e. anima vegetativa, quam φύσιν meram appellat ſæpius Marcus. hoc eſt quatenus nec ſenſu, ut bruta animantia, nec ratione, ut homo, ducitur. Sic *inf.* § 33. ὅσα ὑπὸ φύσεως ἡ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖται. De Stoicis Galenus *lib. quòd animam diſſerit corporis craſin ſequi c.* 4. πεῖραί τι τὴν ψυχὴν ἀπὸ βέλτιστα, καθάπερ καὶ τὴν φύσιν· ἄλλην μὲν ὑγιότητα καὶ ψυχότητα τὴν τοῦ φύσιν· ἄλλην δὲ ὑγιότητα καὶ ψυχότητα τὴν τοῦ ψυχῆς· ἔστι γὰρ ἡ μὲν ὑγιότης τοῦ ψυχῆς· ἔστι καὶ ἡ ὕλη μέν τις οἰκεία τοῦ ψυχῆς ἐστὶ τὸ πνεῦμα, τὸ δὲ ὕλης ἴδιος. Hæc ergo Marci mens genuina. *permitte tibi*, inquit, *& admitte in te ea quæ natura*

tura

tuæ tuo poſcere videtur, quà eſt vegetativâ facultate prædita; niſi, ſi id tibi quà animal, id eſt, vitæ tuæ ſenſitivæ, adverſari videbitur. tum quod natura tua, *quà es animal, expetere viſa fuerit, niſi id tibi quà es homo, & virtuti rationali, minùs conſentaneum exiteris.* Ità nihil vult admitti, quod natura hominis, aut quà vitam merum cum ſtirpibus, aut quà ſenſum cum animantibus communem habet, ſi rationi reſtæ, cujus imprimis ratio habenda eſt, repugnaverit: vide *l.* 12. § 3. Marco Senecæ lucem fœnerabit *epiſt.* 92. *Quid ergò,* inquit, *ſi virtutem nihil impediturа ſit bona valetudo, & quies, & dolorum vacatio, non petes illa? quidni petam? non quia bona ſunt; ſed quia ſecundum naturam ſunt, & quia bona à me judicio ſumuntur.* Et luculentiorem adhuc Ariſtoteles, *ἐφεῖται. ad Eudem. l.* 7. *c.* 15. Δῆ θεὸς τὸ ἄρχον ζῷον, ἢ θεὸς τιὼ ἕξιν χρῆ τιὼ ἐπέχοντα τιὼ τὰ ἄρχοντος· οὐ δῆλον θεὸς διαστα. ἐπεὶ δ' ἢ ἄνθρωπος φύσει συνέστηκεν ἐξ ἄρχοντ⊙ ἢ ἀρχομένω, ἢ ἔστιν ἀεὶ Νοῦς θεὸς τιὼ ἑαυτῆ ἀρχιὼ ζῷν. Et mox. Εἰ τις ἔν ἄμφοις ἢ κλῆσις τῆ φύσει ἀγαθῶν ποιῆσει τιὼ τῶ θεοῦ μάλιστα διωλέσαι, ἢ σώμα⊙, ἢ χρημάτων, ἢ φίλων, ἢ τῆ ἄλλων ἀγαθῶν, αὖτη ἀρίστη, ἢ ὅτ⊙ ὁ θεὸς κάλλιστος· εἴ τις, ἢ δι' ὑγίειαν, ἢ διὰ ῥᾳθυμίαν πολλοὶ τῶν θεῶν διεγεῖραι ἢ διωρεῖν, αὖτη ἢ φαύλη.

Μηδὲν σεαυτῷ ζῆτει] *Nihil ages ſupervacaneum.* Xyl. at verba monentis ſunt, non promittentis. itaque Caſ. *rebus otioſis nè faceſſas negotium tibi.* Malim ſimpliciter, *nihil fatage*, vel, *nihil fategeris*; de re nulla ulteriùs ſolicitus ſis.

§ 3. *Φθαρήσ⊙ γὰρ σε ὑπεμβαλῶσι*] vide *ad l.* 7. § 33, 64. & *l.* 8. § 46.

Ἐπὶ τῆ ὑγιαίνειν δεῖ τῆ σῆ φαντασίᾳ πείθεσθαι] Senec. *epiſt.* 78. *Levem illum, dum putas, facies.*

Τῆ συμφέροντι] quid enim valetudini & ſanitatis cauſsâ non ſuſtineas? vide *ad l.* 5. § 8.

Ἡ τῆ κοσμικῆ] *officii cauſsâ* quid non debeas? vide Apoſtolum *ad Roman. cap.* 8. *verſ.* 35, 36. *ad Hebr. cap.* 11. *verſ.* 35, 36, 37. *ad Phil. c.* 1. *v.* 20, 21. & *c.* 2. *v.* 17. Lucam *Act. c.* 20. *v.* 34, 24. & *c.* 21. *v.* 13. vide & *lib.* 3. § 6.

§ 4. *Σεαυτὸν αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτόν.*] *Te* (inquit) *accuſa*, qui ſuccenſeas alteri ob illud, quod corrigere in ipſo non vales: *veletiam nec te accuſaveris*, quòd corrigere nequeas; ſed feras quod corrigere non potes. Poteſt tamen aliter intelligi. Tuam agnoſce imbecillitatem, qui non potueris errotis illum convincere, quanquam nec hoc quidem vitio tibi vertendum fuerit, *curam* enim *exegerit, non curatorem*; ut ſcitè Bern. *ad Eugen. de conſider. l.* 4. Cautè itaque Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐγὼ τὸ μὲν ἐμὸν παῖδα ἐξ ἀπαν⊙. ἵνα γάρ ἔζη. τὸ δ' ἀλλότριον παιδίον καὶ δώμεν ἐξ ἀπαν⊙ ἢ ἀ παιδόμαι. qui etiam in eandem cum Marco ſententiam. *l.* 2. *c.* 24. Δεῖξον μόχλω, ἢ ἀποθανοῦμαι· ἂν ἢ μὴ δυνώμαι, αὐτὸς αὐτῆ μᾶλλον ἐμφάλλει, ἢ τῆ μὴ πεισθῆναι. Et *lib. eod. c.* 12. Δεῖξον αὐτῆ τιὼ ἀλήθειαν, ἢ ὄψει ὅτι ἀκολουθεῖ· μόχλει δ' ἂν ἢ μὴ δυνώμαι, μὴ ἐκείνῳ καταγέλα, ἀλλὰ μᾶλλον αἰσθάνε τῆς ἀδυναμίας τῆς σαυτοῦ. Eundem vide & *l.* 4. *c.* 5. hoc idem diſſerentem. vide *ad l.* 8. § 59. & *l.* 9. § 11, 42.

§ 5. *Ἐξ αἰῶν⊙*] ità *l.* 5. § 8. ἐκ προηγουμένων αἰτίων. vide *lib.* 4. § 26. & *lib.* 8. § 20, 23.

Περιγραπτόμεθα] vide *ad l.* 7. § 31. Apoſtol. apud Luc. *Act. c.* 4. *v.* 28. Ὅσα ἡ βουλὴ σ⊙ προώρισεν γενέσθαι. Et Petr. *ibid. c.* 2. *v.* 23. Τῆ ὡρισμένῃ βουλῆ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ. Et Jacob. *ib. c.* 15. *v.* 17. Κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα πάντα, ἃ ἔστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶν⊙ αὐτῷ. Sive, ut alii codices exhibent; Γνωστὰ ἀπ' αἰῶνός ἐστι τῷ θεῷ πάντα ἔργα αὐτοῦ. Gregor. *in Jeb. l.* 12. *c.* 1. *Nulla, quæ in hoc mundo hominibus fiunt, abſque omnipotentis Dei conſilio occulto veniunt; nam cuncta Deus ſecutura præſciens, ante ſecula decrevit, qualiter per ſecula diſponantur.*

Ἡ ὁλόκληρος τῶν αἰτίων] i. e. *Series ſimplexa cauſſarum*: ut Senec. *de benef. l.* 4. *c.* 7. ſive *immutabilis cauſſarum cohærentium ſeries*, ut *ad Helv. c.* 8. Idem *de provident. c.* 5. *Cauſſa pendet ex cauſſa*; *privata ac publica longus ordo rerum trahit.* ſed & Cicero *de divinat. l.* 1. Εἱμαρμένῃ· i. e. *fatum* definit *ordinem ſeriemque cauſſarum, cùm cauſſa cauſſæ nexa rem ex ſe gignit.* Et latiùs adhuc *de Nat. Deor. lib.* 1. *fatalem quandam neceſſitatem, quâ quidquid accidit, id ex æterna veritate cauſſarumque continuatione fluxiſſe dicatur.* Idémque eodem reſpiciens *de Fato*: *Niſi ex æternitate cauſſa cauſſam ferens hoc erit effectura.* ut ſit quaſi εἱμαρμένη τις αἰτίων ſic dicta. Nec conſultò ſatis H. Stephanus, cùm in Lexic. Ciceron. aliam eſſe Græcè, aliam Latinè vocis notationem affirmat. *ſero* enim Latinum, unde *ſeries* & *ſertum* eſt, omnino εἴρω Græcum. vide *ad l.* 7. § 9, 49, 75. Trahit autem hùc Iſ. Caſaub. Perſii illud, *ſat.* 3. *v.* 66.

Diſcite, ô miſeri, & cauſſas cognoſcite rerum?

i. e. *cauſſas rerum*, inquit, *quæ homini eveniunt*; *quæ Stoici referebant ad legem fatorum*, quibus & Marci iſta ſubjicit.

Συμπλακῆναι] Vide *l.* 3. § 11. & *l.* 4. § 26.

§ 6. *Εἰ ἄτομοι, εἴτε φύσεως*] Malim *φύσις*, ut *l.* 11. § 18. Εἰμὴ ἄτομοι, φύσις ἢ τὰ ὅλα διοικεῖται. at Xyl. *φύσει* legiſſe videtur. *Sive fortuitò conſtat mundus*,

Μέρος εἶμι τοῦ ὅλου] vide *ad l.* 2. § 3. & Caſaub. *ad Perſ. ſat.* 3. *v.* 73.

Οὐδὲν βλαβήσῃ τῷ μέρει] vide *l.* 5. § 22. & *l.* 6. § 45. Τὸ αὐτὸ συμφέρει τῷ μέρει ἢ τῷ ὅλῳ. Ariſtot. *polit. l.* 1. *c.* 4. Sequidem in toto pars eſt

est. itaque Persarum regi, Agesilai amicitiam ambienti, respondit is, Ὅτι ἀ δυνατὸν φίλον αὐτὸν Ἀγησιλάου ἰδίᾳ εἶ· οὐ δὲ ἐᾶν Λακεδαιμονίοις κοινῇ φίλον, δῆλον ὅτι αὐτῶν ἴσως ἐφ' ἅπασι χρὴ καὶ ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν. Ælian. *l.* 10. *c.* 20. Quin &, ut Plato *Charm.* τὸ ὅλως ἀ χαλᾶς ἔχοι σκοπῶν, ἀδύνατον ᾖ τὸ μέγας ἓν ἰσχύειν. *Potest quod inutile reipub. sit id cuiquam utile esse?* Cicer. *offic. l.* 3. Qui & *ibid. Ergò unum debet esse omnibus propositum, ut eadem sit utilitas uniuscujusque & universorum; quam si ad se quisque rapiat, dissolvetur omnis humana consociatio.*

Τῆς δ τὸ κόσμου ἐπεισπεπλεγμένας] *Insuper acceperit*, i. e. insuper habeat, infitum atque innatum habeat. *accepisse*, pro *habere*. Sic Joan. *Apoc. c.* 11. *v.* 17. de Deo; πλησας δύναμιν μεγάλην, *potentiam magnam accepisti*, i. e. *habes, exerces, exeris.* Sic. *Psal.* 24. *v.* 4. Græc. οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Vulgat. *Non accepit in vanum animam suam.* i. e. *non vanè habet.* Hebr. *ad vanitatem non effert.* ut Junius i. e. *vanitati non addixit.*

Τὸ μηδὲν ὑπὸ τινος ἔξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι] Probat hinc, nihil in mundo admitti, quod universo sive primæ causæ damnosum sit. Hoc enim naturæ cujusque esse commune, ut nihil in se habeat, quod non conducat sibi; quod damnosum sit, multò minùs: primam autem causam à nulla alia cogi posse, nec omnino igitur istiusmodi aliquid admissuram; quia nec à se habeat, nec aliunde admittat. vide *l.* 5. § 35. & *l.* 8. § 56.

Οὐδὲν σφάλλει ἀκολουθήσαν] Vide *ad l.* 2. § 2. & *l.* 9. § 22.

Σκοπάσαι δὲ ἐμοιγε] Non animadverterunt interpretes usum vocabuli hujus apud Marcum nostrum. itaque alter clausulam hanc prorsus omisit, alter de *deliberationibus* interpretatus est. at σκοπεῖσθαι Marco est *rationem habere.* Vide *ad l.* 1. § 9.

Εὐσεβεῖν] Vide *l.* 2. § 5. & *l.* 5. § 34.

Πολίτου βίου] Vide *l.* 5. § 22. & *l.* 2. § 16.

§ 7. Σημαντικῶς τὴν ἀλλοίωσιν] *alterationem* potiùs esse vult, quam *corruptionem* vulgariter dicimus. rationem petas licet ex *l.* 5. § 13. & *l.* 8. § 18. & *l.* 9. § 34. Idem planè Hippocrates *de diæta l.* 1. Ἀπόλλυσθαι μὲν ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώποις, καὶ γίνεται ὅτι μὴ ἐφόδιον ἦν· ξυμμισγόμενα δὲ καὶ διαλυόμενα, ἀλλοιοῦται· νομίζεται δὲ παρὰ τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ μὲν ἐξ ἀδοκήτου εἰς φῶς αὐξηθὲν γενέσθαι· τὸ δὲ ἐν τῷ φανερῷ εἰς ἄδηλον μειωθὲν ἀπολέσθαι. sed & è priscis philosophis haud paucis visum, πρὸ γένεσιν καὶ πρὸ φθορὰν, ἀλλοίωσιν εἶναι, monet Aristot. *de gener. & corrupt. l.* 1. *c.* 1. ἀεὶ γὰρ μένειν τὸ ὑποκείμενον ταὐτὸ καὶ ἕν. τὸ δὴ τοιοῦτον ἀλλοιοῦσθαί φαμεν· ἔστι γὰρ ἀλλοίωσις, ὅταν ὑπομένοντος τοῦ ὑποκειμένου, αἰσθητῶν ὄντων, μεταβάλλῃ ἐν τοῖς αὐτοῖς πάθεσιν. Ibid. *c.* 4. Itaque Casaub. *ad Baronii annal. appar. exerc.* 1. § 10. *Fuit opinio vetustissimorum Græcorum, nihil è rebus creatis perire, sed mutari duntaxat. mortem inane esse nomen sine re: nam revera mutationem esse, quam vulgus dicit mortem: quippe nihil creatum interire, sed formam aliam assumere.* (vide *ad l.* 9. § 35.) *hoc est, uti illi dicere solebant,* ἀλλοιοῦσθαι. Hoc autem Joan. Philoponus *ad Aristot. de gener. & corrupt. l.* 1. ab Homerico illo *Odyss. π. v.* 181. sumptum existimat.

Ἀλλοίης μοι, ξεῖνε, ἐειδόμενος περ ἐόντα.

Ἀλλοῖος, inquit, non ἄλλος· ad quem locum Eustathium ex Grammaticis quibusdam inter ἀλλοίωσιν, ἑτεροίωσιν, & μεταμόρφωσιν distinguentem vise sis. nam quòd ad illa Aristotelis *physic. l.* 5. *c.* 2. Ἡ μὲν οὖν κατὰ ποιὸν κίνησις ἀλλοίωσις ἔσω. Simplicius; Ἔοικε τὸ τῆς ἀλλοιώσεως ὄνομα αὐτὸς ὑπειληφέναι τῇ κατὰ ποιὸν κινήσει. non erat quòd Nogarola falsitatis argueret, adductis ex Ocello Lucano, Timæo Locro, & Platone, (nam planum illum Hermetis titulo indutum, cui larvam Casaub. *ad Baron. appar. exerc.* 1. § 10. detraxit, nihil moramur) locis quibusdam, quibus illi κατὰ ποιὸν κίνησιν, ἀλλοιώσεως nomine designant. Neque enim hoc voluit Simplicius, neminem Aristotele priorem de ista motûs specie vocabulum illud usurpâsse: sed confusâ generalique magìs notione τὸ ἀλλοιώσεως ῥῆμα priscos illos usurpâsse, dum non κατὰ κατ' οὐσίαν tantùm, quam φθορὰν dicimus, sed & κατὰ ποσὸν etiam, eodem hoc nomine comprehendebant; quod Aristoteles accuratiùs ista distinguens, ad κατὰ ποιὸν κίνησιν duntaxat restrinxit: itaque in locis ipsis a Negarota adductis Plato duo tantùm motûs genera: statuit, κατὰ ἀλλοίωσιν, καὶ κατὰ φοράν, & τὸ κινούμενον πᾶν ἢ φέρεσθαι, ἢ ἀλλοιοῦσθαι· αἱ πᾶσαι γὰρ, inquit, μοναὶ κινήσεις· ità ἀλλοιώσεως nomine, cum Marco istic, φθορὰν τε καὶ φοράν etiam comprehendit. *Corruptionem* itaque nihil vult Marcus aliud esse, quàm *alterationem* quandam. Accedit Apollonius Tyan. *epist.* 66. sed adhuc παραδοξότερος, tam nec γένεσιν, quàm φθορὰν inficiatus Θάνατος οὐδεὶς οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφασις· καὶ γὰρ οὐδὲ γένεσις οὐδενὸς, ἢ μόνον ἐμφασιν. τὸ μὲν γὰρ ἐξ οὐσίας πρὸς ὄν εἰς φύσιν ἔδοξε γένεσις. τὸ δὲ φύσεως εἰς οὐσίαν κατὰ τοῦτο θάνατος, ὅτι μεγαλύνεται κατ' ἀλήθειάν πως ὅτι φθείρεσθαί ποτε. μόνον δὲ ἐμφανὲς ὄντος, ἀειδές τε ὕστερον, τὸ μὲν διὰ παχύτητα τῆς ὕλης, τὸ δὲ διὰ λεπτότητα τῆς οὐσίας, ὅσπερ μὲν ἀεὶ τῆς αὐτῆς, κινήσεως δὲ διαφερούσης καὶ σώσεως. At è diverso Tertull. *adv. Prax. c.* 27. *Transfiguratio interemptio est pristini. omne enim quodcunque transfiguratur in aliud, desinit esse quod fuerat, & incipit esse quod non erat.* & clariùs adhuc *de resurr. carnis c.* 55. *Interpretabimur itaque planiùs & vim & rationem demutationis, quæ fermè subministrat alterius carnis resurrecturæ præsumptionem, quasi demutari, desinere sit in totum, & de pristino perire.*

Discer-

Discernenda est demutatio ab omni argumento perditionis. Aliud enim demutatio, aliud perditio. porrò non aliud, si ità demutabitur caro, ut pereat. peribit autem demutata, si non ipsa permanserit in demutatione. Servius *ad Æneid. l. 6. Elementorum perire, mutari est.*

Εἰς ἀμοιρείαν ὅτι των] ἀλλείων Xyl. rectè. quia ἀλλειῦσθαι præcellerat.

Τὰ ἰωπῆς μέρη κακῶν] Ratiocinatio gemina superiori ; nisi quòd ibi ab impotentia, istic ab ignorantia, quarum neutra universi naturæ competat, argumentatio instituitur. *Malum & damnosum aliquid, illa nec nolens, nec nesciens admiserit.* vide *ad l.* 6. § 41. & *l.* 8. § 19. & *l.* 9. § 34.

Εἰ δ' τις ἐκ ἀφέμενος] Haud rectè satis ista interpretes cepisse videntur. Ex aliorum quasi mente ista supponit: *Si quis*, inquit, *missâ naturæ illius universalis ordinatione*, quam ipse forsan non agnoscit, ità res esse ex suapte natura constitutas dicat, ut eà ratione corruptioni & mutationi sint obnoxiæ, is sanè ex suis ipsius rationibus stultitiæ redarguetur, quòd miretur & indignetur mutari quippiam quod mutari natum sit. Vis autem consequentiæ minùs claret, nisi primum illud ex aliena sententia præsumptum & substratum intelligatur. vide *ad l.* 4. § 5.

Θαυμάζειν] Senec. *ep.* 101. *Quid est stultius, quàm mirari id ullo die factum, quod omni potest fieri ?* vide *l.* 8. § 13.

Τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα] forsan, εἰς ταὐτὰ, *in eadem.* vide *l.* 4. § 5. Epictet. *l.* 3. *c.* 13. **Εἰς ἀδὴν δεινὸν, ἀνὴρ ὅτην ἐρᾷς· εἰς τὰ φίλα καὶ συγγενῆ, εἰς τὰ σωζόμενα. ὅταν ἦν ἐν σοὶ πῦρ, εἰς πῦρ ἀπεῖσιν· ὅταν ἦν γῆδιε, εἰς γῆδιον· ὅταν πνεῦματίν εἰς πνεῦμάτιον· ὅταν ὑδατίν, εἰς ὑδάτιον. Ἄπαντα γὰρ φθείρεται εἰς ταὐτ' ἐξ ὧν ὅτιν.** Aristot. *metaphys. l.* 2. *c.* 4 Ità Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 26. **Ὁμολογῶμεν τῇ διαλύσει τὸ σῶμα**, εἰς τὰ ἐξ ὧν συνίστηκε γίνεσθαι· καὶ ἐ μόνον τὴν γῆν εἰς τὴν γῆν ἀναλίσεσθαι· ἀλλὰ καὶ τὸ ἅλμα, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀναχωρεῖν τῷ ὁμοφύλῳ· καὶ ἐκάστου τῶν ἐν ἡμῖν μορίων τὸ συγγενὲς τῇ μεταχάρηναι γίνεσθαι.

Ἤτοι γὰρ σαδασμὸς] vide *l.* 7. § 32. & 49.

Εἰς ἅπαν λόγον] vide *ad l.* 4. § 14, 21.

Κατὰ πόδας ἐκπυρωμάτων] vide *l.* 3. § 3. & *l.* 5. § 13, 32.

Ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν] *Heri & nudius tertius.* i. e. nuperrimè. proverbialis formula, de re haud ità pridem gesta. Sed usitatiùs pro eadem χθὲς καὶ πρώην dicitur Aristophan. *ranis* :

-χρώμεθα τύποις πῆς παγκοῆς χθιζίοις
Χθές τι καὶ πρώην κοπῆσι τῷ καινῷ κόμματι.

Plato *de legib. l.* 3. **Τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις πάμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα.** Idémq; *Alcib.* 2. **Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι, ὅτι ἄρα χθιζά τε καὶ πρωϊζά γεγονυῖά.** quomodo Job. *c.* 8. *v.* 9. **χθιζοὶ ἐσμὲν**. vide *ad l.* 4. § 42. Strabo *l.* 1. de sydere Canopo: **Καὶ ὁ Κάνωβος, ἐχθὲς καὶ πρώην καταφαινόμενος.** Plut. *de igne & aqua*: **Ὕδωρ μὲν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἦν ἀνθρώπῳ. εἰδέ τις εὑρετὴς λέγεται θεῶν ἢ ἀνθρώπων· ἢ δὲ πυρὸς χρῆσις ἐχθὲς φασὶ καὶ πρώην τοὺς Περσικοὺς [εὑρηται. πρὸ δ τούτου] βίᾳ [ἀπὸ] πυρὸς, οὐκ ἀπὸ ὕδατος ἦν.** ità enim locum illum supplendum autumo. De Constantino Calamano Nicet. Chon. in *Manuel. l.* 4. *c.* 5 **Ὡς τὸ γένος ἀποβεσμένος, καὶ χθὲς καὶ πρώην, εἰ ἔστιν ὅλως, ἐγνώσθης.** *nuper natus, nuper natus.* Pro eodem νυῦ καὶ χθές dixit Sophoc. in *Antigon.*

Οὐ γάρ τι νυῦ γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
Ζῇ ταῦτα, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.
Hæc namque jura non hodie ac heri vigent,
Sed ævo ab omni: initia in occulto latent. Grot.

Ex quo emendandi Plutarchi codd. qui in *sympos. l.* 8. *c.* 9. & *de commun. not. c.* 27. eòdem alluserit. & **χθὲς καὶ τρίτην**, Heliodor. *l.* 7. **Τὸ ξένον μειράκιον ὡς πρώην ἅπαντα ἡμῖν, χθὲς καὶ τρίτην παρεστηλυκός.** Expressit hoc Catull. in *epithalam.*

Sordebant tibi villicæ
Concubinæ hodie atque heri.

νυῦ καὶ πρωΐ, Aristot. *polit. l.* 7. *c.* 10. **Ἔοικε δ' ὁ νυῦ, καὶ πρωΐ, οὗτ' ἂν γράμμων τις ὢν εὐλογιστίας φιλοσοφῶν.** Hebræi dicunt חמול שלשום sive אחמול ושלשום quod Græci vertunt, ὀψὲ τῆς χθὲς, & ὀψὲ τῆς τρίτης ἡμέρας. Lat. *nè heri & nudiustertius.* sensus est, *nunquam antehac.* Cæterùm à priore illa formula haud multùm abludit Platonis illud in *Euthydem.* **πέρυσι ἢ ὀψέρυσι. Πέρυσι δὲ ὁ ὀψέρυσι ὕδέπω ἔστιν οὐδέ.** Posteriore Xenophontis illud *Hellen. l.* 3. **Νῦν τε καὶ πέρυσι. ἴσμεν οἵ αὐτοὶ νῦν τε καὶ πέρυσι.** *& nunc & olim iidem sumus.*

Τοῦτο μὲν ὃ ἔλαβε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν] *Aliud*, inquit, *est quod nunc gerit corpus, sed & anima* (cùm aëreum quiddam hoc statuat) *ab eis, quæ mater tua enixa est*: cùm à cibo, quo vesceris, aëre, quem attrahis, maximam sui partem, ex quâ ea nunc constant, acceperint. vid. *ad l.* 9. § 20.

Ὑπόθες δ' ὃν ἐκεῖνό σε λέγειν σοφιζόμενον τῷ ἰδίως πιεῖν, ἐδὲν ἄπιν, οἶμαι, πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.] Istis, ut vitii suspectis, Xyl. notam adfixit. Cas. quid secutus fuerit, non possum ex versione assequi

ſequi. mihi aquam hærere agnoſco. interim obſervo verbum προσπέχειν quod Stephani Theſaurus ille luculentiſſimus non exhibet, Marco hìc uſurpatum; & in forma paſſiva quam vocant, Galeno, *de ſect. opt. c.* 20. verbis illis; ἵνα μὴ δοκῶμέν τῇ λέξει προσπέχειν. *Nè videamur vocabulo ipſi addicti eſſe*; aut *ei pertinaciter adhærere*. Forſan ergò Marci mens fuerit. *Suppone verò, illud quod à matre traxiſti, iſti ipſi quod nunc geris, & peculiares ſuas affectiones habet, te valde addicere, eidemque quaſi implicitum tenere, cùm nihil hoc faciat ad id quod nunc dicitur, nec propterea obſtet, quò minùs verum id ſit.* Sed ἐπίχω. locum certè vel vitiatum vel mutilatum ſuſpicor.

Τῷ ἰδίῳ ποιῷ] Vide *l.* 9. § 24.

§ 8. Ὀνόματα ἁγίῳ] Flaccus *l.* 1. *ep.* 16.

Tu rectè vivis, ſi curas eſſe quod audis. Et mox:

Cùm pateris ſapiens emendatuſque vocari,
Reſpondéſne tuo, dic ſodes, nomine? ——— &c.

Vide Epictetum *diſſert. l.* 2. *c.* 10. De clerico, Hieron. *ad Nepot. Interpretetur primò vocabulum ſuum, & nitatur eſſe quod dicitur.* Plato *epiſt.* 4. φανερὸς ἂν δόξαις ἡμᾶς γενέσθαι, ὅτι ἐμοὶ ταῦτα διολοφύρομαι. Synef. *de regn.* χρῆται δικαίοις τῇ σιμῇ προσηγορίᾳ τὸ σιμὸν πρόσωπον. ἐγὼ δὲ νόμισμα πίστις τὴν προσηγμάτων ὅτι, τὰ δὲ πράγματα ἐκ τῶν ὀνομάτων. Dio Pruſ. *orat.* 38. Præclarè Gregor. Nyſſ. *de profeſſ. Chriſt.* Ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἰατρὸς, ἢ βάπτων, ἢ γεωμέτρης καλοῖτο ποθ' ὁτιοῦν, οὐκ ἂν δίκαιο τῷ ἐπωνυμίαν ἐκλέγεσθαι, μὴ ἐνεπιτόμως ὅτι τῆς τέχνης ὁ ὀνομάζεται· ἀλλ' ὁ καθ' ἀλήθειαν τοῦτον προσαγορεύειν θέλων, ὡς ἂν μὴ ψευδώνυμος ἡ κλῆσις ἐκλέγοιτο, αὐτῷ ὅπερ διαπράττεται τῷ προσηγορίαν ἐπιζώσεται. τὸν αὐτὸν καὶ ἡμᾶς τρόπον, εἰ χρὴ τὸν ἀληθῆ σκοπὸν τοῦ χριστιοῦ ἐπαγγέλματος ἐξετάζοντες ἐυρεῖν, οὐκ ἂν ἐλείπεσθε μὴ οὐκ εἶναι τοῦτο, ὅπερ τὸ ὄνομα ἑαυτοῦ ἡμῖν ἐπαγγέλλεται; ὡς ἂν μὴ τὸ σὸν τοῦ πάθους διάγνωμα καὶ ἡμῖν ἐπαρμόσαι· ἀποδείξομεν ἢ ἀληθῶς, ὥσπερ ὀνομαζόμεθα, τοῦτο μὴ εἶναι διὰ τῆς ὑφηλῆς πολιτείας. subjungit mox de ſimia Alexandrina, apologum: quem & Lucianus *in apologia* narrat: ac concludit denique: ἡ μὲν οὖν τὸ μὲν ὄνομά τις τοῦ χρεστοῦ ἐποιήσατο, ὅτι ἢ τῷ ὀνόματι τούτῳ συνδιαφεῖται, μὴ δεικνύοι τὸν βίον, καταψεύδεται τοῦ ὀνόματος ὁ τοιοῦτος, καὶ τὸ σφῶν ἡμῖν ὑπόδειγμα, σφαιρικὸν ἄψυχον, ἀνδριαντῶν χαρακτῆσι μεμορφωμένον, ἀθεΐᾳ τῷ πλήθει. Idémque *de perfect. Chriſt.* ubi etiam fuſiſſimè hoc idem proſequitur: ἔχων, ἐπειδὰν τὸ μιμήσεται καὶ διώκητε καὶ σφᾶς τῷ ὀνόματων χάριτος παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ διαπράττεται ἡμῖν κοινωνίας, ὥστε τῷ τῇ ἐπωνυμίᾳ τοῦ χρεστοῦ πιμηθέντας χρεστανοὺς εἶναι· ἀναγκαῖον ἂν εἴη, πάντα τὰ ἑρμηνεύοντα τῆς παλαίτητος φωνῆς ὀνόματα καὶ ἐν ἡμῖν καθορᾶσθαι· ὡς μὴ ψευδώνυμον ἐφ' ἡμῖν εἶναι τοῦ κλήσεως ἐπιφέρεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς ὀνόμασι τοῖς ἀνθρωπίνοις ἐστὶν, ἀλλ' ἐν τῷ βίῳ τοῦ μόνου κρίνεται· ἀλλ' ὁ ὑποκείμενος φύσις, διὰ δ' ἂν ἔτι τύχῃ, διὰ τῆς προσφυοῦς τοῦ ὀνόματος σημασίας γνωρίζεται. Ignat. *ad Magneſ.* Πρέπει δὲ μὴ μόνον καλεῖσθαι χριστιανὸς, ἀλλὰ καὶ εἶναι· ὁ γὰρ τὸ λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ εἶναι, μακάριον ποιεῖ. Ambroſ. *de dignit. Sacerd. c.* 3. *Quod ſimus profeſſione, actione potiùs quàm nomine demonſtremus: ut nomen congruat actioni, & actio reſpondeat nomini*; *nè ſit nomen inane, & crimen immane. Nomen inane*; quia ut Salvian. *adverſ. avar. l.* 4. *Parùm ſunt vocabula, res ipſas non habentia.* Idémque *de provid. l.* 4. *c.* 1. *Nomen ſine actu atque officio ſuo, nihil eſt.* Ubi & mox ſubdit denuo, *Vocabula nihil eſſe ſine rebus. Crimen immane.* quia ut idem *ibid. c.* 7. *Atrociùs ſub ſancti nominis profeſſione peccatur.* &, *c.* 11. *magis damnabilis eſt malitia, quam titulus bonitatis accuſat*; & *reatus impii eſt pium nomen.*

Μήποτε μεταπεμάζῃ καὶ ἀπολλύεις] *nè quando iſta nomina amittas.* Xyl. ut legendum ſit ἀπολλύοις. alioqui vertendum, *nam aliquando amittis*, &c. Xenoph. *œcon.* φυλάττῃ γὰρ ἰσχυρῶς, μὴ ἀποβάλῃς τοῦ ἐπωνυμίαν τὸ ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθὸς κεκλῆσθαι. Calliodor. *l.* 8. *ep.* 18. *Sumpſiſti nomen ex meritis: cuſtodi, ut ſemper lateris veritate vocabuli. nam cùm omnis appellatio ad declarandas res videtur impoſita, nimis abſurdum eſt portare nomen alienum, aliud dici, quàm poſſit in moribus inveniri.* vide *l.* 3. § 6. & *l.* 4. § 16. & *l.* 6. § 38. & Epictet. *ad l.* 9. § 37. μεταπεμάζεσθαι, *transnominari.* Sueton. *de claris Gram. c.* 18. *L. Craſſitius cognomine Paſides, mox Panſam ſe transnominavit.*

Ἐβούλετό σοι σημαίνειν] *ſignificare volebat.* id eſt, ſignificat. Galenus pariter *de affect. dignoſc. & cur. c.* 1. τί ποτε βούλεται σημαίνειν. Et Ariſt. *Soph. elench. l.* 1. *c.* 13. Θέλει τὸ μεταξὺ σημαίνειν. *ſignificare vult.* i. e. ſignificat; σημαίνει. τὸ βούλεσθαι ſæpenumero παρέλκει. Sic Ariſt. *polit. l.* 2 *c.* 2. Καὶ βούλεται γ' ἤδη ποτὲ εἶναι, πόλις, ὅταν αὐτάρκη συμβαίνῃ τοῦ κοινωνίαν εἶναι τὰ πλήθος. εἶναι βούλεται. i. e. ἀληθῶς ὄτι, &c. *eſt revera ſolétque dici.* Sylburg. & *l.* 5. *c.* 10. βούλεται δ' ὁ βασιλεὺς εἶναι φύλαξ, ὅπως οἱ καιπιμώτατοι τὰς οὐσίας μηδὲν ἄδικον πάσχωσιν, ὁ δ' δῆμος μὴ ὑπερβαίζηται μηδέν. *vult eſſe.* i. e. eſt. Liban. *orat.* 3. καὶ καιρίους φανεῖσθαι τῆς παροιμίας, ἢ πῶς ὀρθῶς μαῖς ἐοίζειν τοῦ αἰδοῦ βούλεται. *deſinire vult.* i. e. definit. Jacob. *epiſt. c.* 4. *v.* 4. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ καθίσταται. *quicunque eſſe voluerit.* i. e. quicunque fuerit. τὸ θέλειν pariter uſurpatum reperias, ut *ſuprà.* ſic Plato in *ſympoſ.* ἐὰν ἐθέλῃ παύεσθαι ἡ λύγξ. *ſi ceſſare voluerit.* i. e. ceſſaverit ſingultus. *Euripid. Troad.* Ἐρημία γὰρ πόλιν ὅταν λάβῃ κακὴ, νοσεῖ τὰ τοῦ θεοῦ, κοὐ θέλει πιμᾶσθαι. ſic Homer. *Il. α'. v.* 19. ἔυχεται εἶναι.

eſt. Epiphan. *hæreſ.* 66. § 9. πλοῖα γὰρ θέλει λέγειν πλεῖν τὸ καταλύω. *Navigia dicit Solem & Lunam.* Joan. *Evang. c.* 7. *v.* 17. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν. *Si quis voluerit facere.* i. e. Si quis fecerit. ità pro eo quod Matth. *c.* 20. *v.* 26, 27. & Marc. *c.* 10. *v.* 43, 44. ὃς ἂν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι· &, οὗτος ἔσται. Luc. *c.* 22. *v.* 26. habet. ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, & ὁ ἡγούμενος. Diſertiſſimè *Act. c.* 2. *v.* 12. τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι; *Quid hoc eſſe velit? Quid hoc ſibi vult?* ſive, *Iſtud quid eſt?* nos diceremus *What may this be?* Senec. *de ira. l.* 2. *c.* 9. *quid ſi quis iraſcatur?* & mox, *quid ſi iraſci velit?* & *c.* 10. *quid ſi mirari velit.* i. e. *quid ſi miretur?* utì mox ibidem. vide *ad l.* 4. § 6. & *l.* 5. § 22.

Διαλογισμὸν θέσθαι] *ſcientiam de ſingulis rebus percipiendi.* Xyl. *percipiendis*, forſan ſcripſerat. meliùs Caſ. *objecti cujuſvis exixam & intelligentem conſiderationem.* θέσθαι, non θεσθῆναι· malim tamen διαλογισμὸν *diſceptativam* reddere. quomodo διάλογον pro *diſceptatione* Marcus uſurpavit, *l.* 1. § 10. ἐν τρόπῳ συνδιαλόγου.

Ἀπερισπάστως] *Sine diſtractione.* Caſ. *qui cogitationibus alienis non occupatur.* Xyl. imò, *animadverſionem ſedulam, à negligentia & inadvertentia immunem.* id eſt, ut nihil negligat, & minùs animadverſum tranſmittat, ità *l.* 5. § 5. μὴ περισπουδάστως. *non negligens, non neglectim habens.* & *l.* 6. § 50. γίνεσθε ἀπερισπάστως. *ſedulò attendere, atque animum adhibere.* Sunt autem vocabula iſta porticûs peculiaria, quæque vix alibi reperias. aliud paulò videtur, quod *l.* 7. § 54. μὴ ἀκαταλήπτου περιφορᾷ.

Σύμφωνον] *Prudens*, Xyl. *Concors*, potiùs, ſive *conſentiens*, quod & explicatio adjuncta docet.

Τὸ ὑπέροπτον] in ſequiorem partem vocabulum hoc ſæpius uſurpatur. ità ὑπέροπτον, ὁ ἀλαζόνα, *inſolens, arrogans.* Ὑπέροπτον ἦτοι ὁ Πελίωνα, ὃς πόλιν ἀπὸ τοῦ ὀχυροῦ, δυνάστας ἢ ἀπὸ τοῦ μὴ ὑφιεμένου, θεῖος ἢ ἀπὸ τοῦ ἴσου διαλέγεσθαι. Philoſtrat. *in vit. Sophiſt.* quo loco & quàm inſolenter erga Antoninum Pium ſe geſſerit, narrat. Et indè ὑπερφρονεῖν, ὑπεροράν, καταφρονεῖν. *contemnere, deſpectui habere.* Thucyd. *l.* 3. in *Cleon. orat.* Πέφυκε γὰρ ἡ ἄλλως ἀνθρωπος τὸ μὲν δεομένους ὑπερφρονεῖν, τὸ δὲ μὴ ὑπήκοον θαυμάζειν. verùm hîc cùm de voluptatum, dolorum, mortis ipſius contemptu ac quaſi conculcatione, ſuperatione ſaltem agatur, quomodo & Plut. *in Lacon. inſtit.* ἡδονῶν ὑπερφρονεῖν *voluptates deſpicere*; & τὸ ὑπέροπτον pro *animi ſublimitate*, Thucydid. *l.* 2. dicitur: laudis ac decoris potiùs ſignificatum obtinet. nec diverſo ſenſu τὸ καταφρόνημα καὶ ἡ καταφρόνησις apud eundem Thucyd. eodem *lib.* in *Pericl. orat.* uſurpatur: ubi ſuos hortatur, εἶναι τοῖς ἐχθροῖς ὁμοίως, μὴ φρονήματα μόνον, ἀλλὰ καταφρονήματα αὐχήματα μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ ἀμαθίας εὐτυχοῦς καὶ δειλῷ που ἐγγίνεται· καταφρόνησιν δέ, ὃς ἂν καὶ γνώμῃ πεδᾷ τὴν ὑπαρτίαν ἀφείκῃ.

Τῶν ἐκβῆναι τὸ φερνῆντ@ μοῖρα ὑπὲρ λείαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν] *Evectionem, ſive elevationem mentis ſupra omnem voluptatem & dolorem.* uſitata enim eſt Marco periphraſis illa hoc ſenſu, λείας καὶ τραχείας κινήσεως. vide *l.* 4. § 3. & *l.* 5. § 26. ὑπέρτασις vocabulum ſatis infrequens. Verùm verbum ipſum ὑπερτείνειν crebriùs uſurpatur, eodem ipſo ſenſu, quo nomen hîc ſumitur. Sic enim Ariſtot. *ethic. l.* 3. *c.* 1. ἃ καὶ θεῷ ἀνθρωπίνῳ φύσιν ὑπερτείνει, καὶ οὐδεὶς ἂν ὑπομείνειε· *quæ naturam humanam tranſcendunt, nec ſuſtinere quiſquam poſſit.* Et Thucyd. *lib.* 2. ἀπὸ χιλίων δύο ὑπερτεινουσῶν ὑπὲρ τὸ τεῖχος. *Ex duabus autemis murum tranſcendentibus*, ſive *ſupra murum ſe attollentibus.* & indè ὑπερτείνες, τὸ ὑπεραῖρον. Suid.

Μὴ γλιχόμενος τῶν ὑπ' ἄλλων καὶ ταῦτα ὀρεγομένων] Flaccus pariter *l.* 1. *epiſt.* 16.

Vir bonus ac prudens dici delector, ego ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, ſi volet, auferet; ut ſi
Detulerit faſces indigno, detrahit idem.
Pone, meum eſt, inquit: pono, triſtiſque recedo.
Idem ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,
Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,
Mordear opprobriis falſis? mutemve colores?
Falſus honor juvat, & mendax infamia terret,
Quem niſi mendoſum & mendacem? ——

Senec. *ep.* 29. *Illud præcipuè impedit, quòd citò nobis placemus: ſi invenimus, qui nos bonos viros dicat, qui prudentes, qui ſanctos, agnoſcimus. nec ſumus modicâ laudatione contenti: quicquid in nos adulatio ſine pudore congeſſit, tanquam debitum prendimus. optimos nos eſſe, ſapientiſſimos, affirmantibus aſſentimur; cùm ſciamus illos ſæpe mentiri. adeóque indulgemus nobis, ut laudari velimus in id, cui contraria quàm maximè facimus.* Lipſ. *cent.* 1. *epiſt.* 77. *Mihi ſententia de me, niſi apud me, non fertur, nec quis ſim, alios rogo.* hoc eſt quod Apoſt. ad *Cor. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 3. Ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν, ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας.

Φιλοψύχως καὶ δειλῶς τοῖς ἀμβλυτέραις θανατώσεσι] Alluſit eódem Seneca, quò Marcus iſtic, *epiſt.* 49. videndus *ad l.* 4. § 47. Verùm ille moræ tantùm brevitatem notans in mortis dilationem enixiùs expetentib us; Marcus miſeram fœdámque vitæ ſortem ipsà morte etiam minùs tolerabilem. de qua & Senec. *epiſt.* 101. Indè illud *Mecenatis turpiſſimum votum, quo & debilitatem non recuſat, & deformitatem, & noviſſimè acutam crucem, dummodo inter hæc mala ſpiritus prorogetur.*

Debilem facite manu,
Debilem pede, coxâ:
Tuber aſtrue gibberum;
Lubricos quate dentes.

Vita dum superest, bene est.
Hunc mihi; vel acutam
Sude, sustineo, crucem.

(ità restituit, Lipsio feliciùs, puto, Acidalius, quæ corruptissima priùs prostabant) *quid miserrimum erat, si incidisset, optatur; & tanquam vita petitur, supplicii mora: contemptissimum putares, si vivere veliet usque ad crucem. Tu verò, inquit, me debilitas licet, dum spiritus in corpore fracto & inutili maneat: deprayes licet, dum monstroso & distorto temporis aliquid accedat: suffigas licet, & acutam sessuro crucem subdas. est tanti, cujus sinum premere, & patibulo pendere desiderium, damnaverat id quod est in malis optimum, supplicii finem. est tanti, habere animam, ut agam. quid hunc optes, nisi deos faciles? quid sibi vult ista carnificis effeminata turpitudo? quid timoris dementissimi pallio? quid tam fœda vitæ mendicatio? hunc putas unquam recitâsse Virgilium,*

Usque adeone mori miserum est? ——

optat ultima malorum, & quæ pati gravissimum est, extendi & sustineri cupit: quâ mercede? scilicet, vitæ longioris. quid autem hujus vivere est? diu mori. tu vis aliquis qui valit inter supplicia tabescere, & perire membratim, & totiens per stillicidia amittere animam, quàm semel exhalare? invenitur qui velit admotis ad illud infelix lignum, jam debilis, jam pravus, & in faciem scapularum ac pectoris tuber elisus, cui malit moriendi causse etiam extra crucem fuerant, includere animam tot tormenta trahturam? nega nunc ullum beneficium esse naturæ, quòd necesse est mori. Multi pejora pacisci adhuc parati sunt etiam amicum prodere, ut diutiùs vivant, & liberos ad stuprum manu suâ tradere, ut contingat lucem videre tot conscium scelerum. Excutienda vitæ cupido est: discendumque nihil interesse, quando patiaris, quod quandoque patiendum est. quàm bene vivas refert, non quamdiu. sæpe autem in hoc esse bene, nè diu. Vide *ad l.* 4. § 40. & *lib.* 8. § 58. & *l.* 9. § 2. Augustin. *ep.* 45. *Quantis laboribus agitur, ut longiore tempore laboretur, & mors cùm impendere cœperit, idcò exoretur, ut diutiùs timeatur? quibus exercitantur doloribus, qui curantur à medicis, & secantur? utrumquid ut non moriantur? non, sed ut aliquanto serùs moriantur. multi cruciatus suscipiuntur certi, ut pauci dies adjiciantur incerti. Et nonnunquam ipsis doloribus victi continuò moriuntur, quos mortis timore susceperunt. Et cùm omnino non eligant vitam finire nè doleant, sed dolere nè finiant, accidit eis ut doleant & finiant: non solùm, quia & sanati utique vitam finiunt post dolores, quæ tantis comparata, nec sempiterna esse potest, quia mortalis est; nec diuturna, quia tota brevis est; nec de ipso brevi spatio sui secura, quia semper incerta est: verùm etiam, quòd aliquando cum dolore finierunt, quam nè finirent, dolore voluerunt.* Sophocl. *Ajace*:

Αἰσχρὸν γὰρ ἀνδρὶ τὸ μακρῷ κρίζειν βίῳ,
Καλοῦσιν ἔστις μηδὲν ἐξωφέλιμος ᾖ.
Τί γὰρ παρ' ἦμαρ ἡμέρα τέρπειν ἔχει
Πεφδᾶσα, κἀναθοῦσα τῷ γε κατθανεῖν;
Οὐκ ἀντιτείνω δῆτα λόγῳ βεβαρβαρωμένος,
Ὅστις κακαῖσιν ἐλπίσιν διημαι- κλαῖστον
νται. H. Steph.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. πάντ' ἀκήκοας λόγον.
Optare vitæ spatia longævæ viro
Deforme, nullum cui levamentum est mali.
Nam quid diei rursus & rursus dies
Adjecta prodest, amplians semper mori?
Me judice ille nullius pretii est homo,
Cui spes inanis credulam mentem fovet.
Pulcram agere vitam, nobilem, aut pulcrè decet
Obire. habes quodcunque dicendum fuit. Grot.

Idémque *Electrâ*:

Τί γὰρ βροτῷ ἂν τῆς κακοῖς μεμιγμένον,
Θνήσκειν ὁ μέλλων τῷ χρόνῳ κέρδος φέροι;
Morte appetente, quem cingunt hominem mala,
Dilatio brevicula quid lucri ferat? Grot.
Οὐκοῦν τὸ μὴ ζῆν κρεῖσσον ἢ ζῆν κακῶς.
Indecorâ vitâ satius est non vivere.

Euripid. Pirithoo, apud Srob. *tom.* 2. *tit.* 122. contrà planè quàm apud eundem Iphigenia *in Aulide*,

—— μαίνεται δ' ὅστις τυγχάνει
Θυμὸν κακῶς ζῆν κρεῖσσον, ἢ θανεῖν καλῶς.
—— *Desipit qui vult mori:*
Meliúsque vivere malè, quàm mori bene. Lips.

Sive ut Grot. —— *qui mori properat, furit.*
Molesta vita melior, quàm pulcrè mori.

ubi *madesta* pro *molesta* perperam prostat. Senec. *epist.* 77. *Cæsar, cùm illum transeuntem per Latinam viam, unus ex custodiarum agmine, demissâ usque in pectus vetere barbâ, rogares mortem, Numquid enim, inquit, vivis?* Et de Herodico Plato *polit. lib.* 3. Et ex Platone Plut. *de tard. numin. vind.* qui cùm in morbum insanabilem incidisset, γυμναστικὴν ἰατρικὴν primus hominum adjunxit, eâque ratione vitam diutiùs sustinuit, ὃν μακρὸν ἐποίησε τὸν θάνατον αὐτῷ καὶ πᾶς ὁμοίως νοσῶν. *non vitam illum sed mortem sibi similiterque laborantibus diuturniorem reddidisse. Plurimum* autem *refert, vitam aliquis extendat, an mortem.* Senec. *epist.* 68. Hinc Oedipi querela illa de filiæ pietate importuna in Senecæ, si Senecæ saltem, *Thebaid.*

—*Quid me, nata, pestifero tenes*
Amore vivum? funus extendis meum,
Longúsque vivi ducis exequias patris.
Aliquando terrâ corpus invisum tege.
Peccas honestâ mente, pietatem vocas
Patrem insepultum trahere. qui cogit mori
Nolentem, in æquo est, quique properantem impedit,
Occidere est, vetare cupientem mori.
Non tamen in æquo est: alterum gravius reor.
Male imperari, quàm eripi mortem mihi.

Gregor.

Gregor. Nyſſen. *orat. catech. c.* 2. Τὸ ζῆν διὰ τῶν καταδυμῶν ἀπόλαυσιν αἱρετὸν ὅτι πῆς τῶ βίω μετέχειν. ὡς εἴ τις ἐν ὀδυσσείας διαβολῇ, παρὰ πολὺ τοῦτο τὸ μὴ εἶ) τῶ ἀλγεινῶς εἶ) φερομένοις κείσεται.

Θηριομάχοις] qui cum beſtiis depugnaturi committebantur, vel eiſdem laniandi objiciebantur. *beſtiariis.* indè θηριομαχεῖν Paulo Apoſt. uſurpatum, *ad Corinth. epiſt. 1. cap. 15. v. 32.* ſed ſenſu, puto, diverſo. de quo alibi, cum Deo bono dicturi ſumus.

Τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι κὴ δήγμασι] Micyllus apud Lucian. in *cataplo* φησὶν ἢ πύκτην οἱ αὐτοὶ ἐδόντες θηρίοις. vide *ad l. 4. § 47.*

Ἐμβίβασον ἑαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνήματα.] M. Caſ. metaphoram eſſe autumat *à navem conſcendentibus* ductam. atque ità τὸ ἐμβιβάζειν quandoque uſurpatur. Libanius *de ſervit. orat. 31.* ὑπὸ τῆς μοίρας εἰς ναῦν ἐμβιβαζόμεθα, ἀντὶ τῆς ἀρχῆς πίλαγος πίμπει. Plato ἐμβιβάζω σε εἰς πλοῖον. Eò magis forſan, quia de *inſulis* ſubjunctum eſt. poteſt tamen & ab *aquis*, ſive *balneariis*, ſive *tinctoriis* tractum videri. de his enim τὸ ἐμβιβάζειν quoq; dicitur. Dioſcorid. *lib. 1. c. 189.* ἐμβιβάζω ἐν βαλανείῳ. & Galen. *ad Glaucon. lib. 1. c.* ἐμβιβάζω σε τῷ ὕδατι. ut ſit ſenſus, *inde, immitte, ingere, immerge te penitus in ipſa; ut eis, quaſi totus tinctus ſis.* Sicut δικαιοσύνῃ βεβαμμένον dixit *l. 3. § 4.* Ità Iſchomachus apud Xenophont. in *œconom.* πειρῶμαι ἐμβιβάζειν εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας. Syneſ. *de regn.* Αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμβιβάσας τῷ τοιούτῳ τῆς ζωῆς εἴδει. Eligat quivis quod arriſerit magis.

Εἰς μακάρων νήσους πέμπεσθαι] Ità Ariſtides *orat. ſacr.* ἤδη μέν τις καὶ ἄλλος χρηστὸς αὐτῷ συμβάντος, καὶ βουλόμενος ἐνδείξασθαι τὴν ἀξίωσιν, ἔφην, ὡς ἄρα ἤδη τῷ ὄντι δικαίου γεγονός· ἄλλος δέ τις, ὡς ἐν μακάρων νήσοις εἶ) δοκεῖν. Senem forſan Ariſtophaneum in animo habuit, qui in *Veſpis*

Ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀκμὴν
Κἂν μακάρων δικάζειν
Αὐτὸς ἔδοξα πάσαις,
Ἡδομένῳ λέγειν.

Liban. *Nenia in Diphil. Apol. incend.* τίς δ' ἂν ἐπέθηκε τοὺς ἐν μακάρων νήσους; *quis non lectorum inſulis locum illum præpoſſ.?* Alluſit uterque ad *inſulas* illas, μακάρων Græcis dictas, *fortunatas*, & *fortunatarum*, Latinis: de quibus Strabo *geograph. lib. 1. & 3.* & ex eodem Euſtath. *ad Odyſſ. δ.* & Caſaub. *ad eund.* Diodor. Sicul. *lib. 5. extremo.* Philoſtrat. *vit. Apollon. lib. 5. c. 1.* Plut. in *Sertor.* Plin. *hiſtor. nat. l. 6. c. 32.* Mela *l. 2. c. 7.* Plaut. *Trinumm. act. 2. ſc. 4.* Eas depingit nobis Flaccus *epod. 16.* & Muret. *var. lect. lib. 5. c. 1.* Eò poſt mortem migrare credebant, an fingebant, animas eorum, qui hìc piè probéq; degerant. qua de re viſendi Heſiodus *lib. 1. v. 169.* Pindar. *olymp. 2.* Plato in *Gorg.* & ex horum utroque Plut. *ad Apollon.* & Clem. *ſtrom. l. 4.*

Ἄπιθι θαῤῥῶν εἰς γωνίαν πνά] Simile quiddam Epictetus *lib. 2. c. 13.* Philoſophiæ nomen ambienti cuidam, qui, quod profiteri volebat, præſtare non poterat: Σὺ δ' ἐπὶ τίνι αὐτῷ βάδιζε, καὶ ἐπιτήνων ἀποσῶν μηδέποτε εἰς πλὴν γωνίαν ἀπελθὼν κάθησο, καὶ τὰ ἴσα συλλογισμοὺς, καὶ ἄλλῳ φαίνου. οὐκ ἔστι δ' ἐν σοὶ πόλεως ἡμῶν ἀνήρ.

Ἔξιθι τοῦ βίου] vide *ad l. 9. § 2.* Diogenes cuidam excuſanti ſe, tanquam πρὸς φιλοσοφίαν ἀνεπιτήδειον, *Philoſophiæ ſtudio inidoneum*; Τί οὖν ζῇς, εἰ τὸ καλῶς ζῆν σε μέλλει; *Quid igitur*, inquit, *vivis, ſi bene vivere non curas?* Laërt. *lib. 6.* Diogeni ex parte accedit Ariſtot. *ethic. lib. 3. c. 9.* ὅσῳ ἂν μᾶλλόν τις τῷ ἀρετῷ ἔχῃ πᾶσαν, καὶ εὐδαιμονέστερος ᾖ, τῷ τοιούτῳ μάλιστα ζῆν ἄξιον. Cynicus idem humerum ſaucius, cur è vita non excederet, ſciſcitanti reſpondit, τοῦ οὐδέτερα ἃ δεῖ πράττειν ἐν τῷ βίῳ, καὶ ἃ δεῖ λέγειν, τούτου χάριν ζῆν προσήκειν· πῶς γὰρ ἂν εἰδέναι τὰ τε λεκτέα καὶ τὰ πρακτέα, ἀπραξίαν ἐν κακῷ εἶ). Ælian. *l. 10. c. 11.* id quod Flaccus *l. 2. epiſt. 2.*

Vivere ſi rectè neſcis, diſcede peritis.

Ἐν γὰρ μόνον τοῦτο πράξαι] *cum ſi unum in vita egeris, ut eo modo diſcedas.* Xyl. atqui nihil minùs in vita egit, qui ignavè prorſus inſipienterque ſe geſſerit. meliùs itaque Caſ. (qui Xylandri tamen illud etiam in contextum ſuum admiſit) *cum hoc unicum in vita laude dignum geſſeris, quod hinc modo è vita exieris.* id quod Orheni Sylvio comperere poſſit; de quo Dio Caſſ. *lib. 64.* Κάκιστα γὰρ μὲν ἀνθρώπων ζήσας, κάλλιστα ἀπέθανε· καὶ κακιστότατα τῷ ἀρχῇ ἀρπάσας, ἔπειτα αὐτὸς ἀπηλλάγη. Itaque ut Plut. in *Othone* Ἀπέθανε δέ, ἀπολιπὼν μὲν χρέους, μικρὰ ἐλάττους, τῷ τῶν βίῳ αὐτῷ φιλόντων, τοῦ ἐπαινέσαντος τὸν θάνατον. ἐγένοντο δὲ οἱ μὲν θανάτου Νέρωνος, ἀποθανόντος ἐφ' ᾧ ἐπαινέσαντος· *per quæ factum fuiſſe* (inquit Sueton. *l. 8. c. 12.*) *ut mors ejus minimè congruens vitæ majori miraculo fuerit.*

Οὐ κολακείας ὑπὲρ θεῶν] Deus à mortalibus non adulationem, ſed imitationem & obſequium poſcit. Hinc reprehenſiones illæ, *Pſal. 50. v. 16, 17.* & *Pſal. 78. v. 36, 37.* Iſaj. *c. 1. v. 11. -16.* &, *c. 66. v. 3.* Jerem. *c. 7. v. 9, 10, 21, 22.* Ezech. *c. 20. v. 39.* Luc. *c. 6. v. 46.* Non poſſum continere me, quin ſubjiciam elegantes Ibeſiſcenna, qui cothurnum certè, non ſoccum redolent, verſus; quorum meminere Porphyr. *de abſtinent. l. 2.* & Clem. *ſtrom. l. 7.* & Cyrill. *adv. Julian. l. 9.*

Τίς ὧδε μωρὸς καὶ λίαν ἀνεγκλήτως
Ἔνυστρον ἀνδρῶν, ἢ σπλάγχνα θεῶν;

Ὀρῶν ἀσαίρεων, καὶ χολῆς πυρωθέντα,
Ἃ εἰ κυσὶν πενιῶσιν ἐγκεῖσθαι βρότεια,
Χαίρειν ἀπαρχὴν καὶ γίνεσθαι λαχεῖν τὸ δεῖν,
Τίνων τι τοῖν δρῶσιν ἐπίνειν χάειν,
Κἂν λησταὶ, κἂν πειραταὶ, κἂν τύραννοί δὴ
Τύχωσιν ὄντες;
Quis gentis hominum tam supinè credulus,
Aut stultus adeò est, qui deos existimet,
Seu bilis ustæ, sive nudorum ossium,
Projecta quæ vix tangat esuriens canis,
Gaudere donis, idque honori ducere,
Facientibúsque gratiam reponere,
Sive ii latrones, sive piratæ sient,
Sive & tyranni?

Ἔυπεδος ex Porphyrio reposui, quod apud alios ἄπεδος legitur. Ἔυπειθὴς, qui Ebræis פתי *credulus, fatuus*, de quo Solomon, *Prov. c.* 14. *v.* 15. ἄγαν πεδίει παιπαλόεντα. Extrema, quæ reliqui omiserunt, sed cumprimis ad rem præsentem faciunt, ex Clemente attexui.

Ἐξομοιῶσις ἐαυτοῖς] Marcus à Juliano in *Cæsaribus* inducitur Sileno percontanti, τί κάλλιστον τῶν εἰν πίλῳ; respondens, τὸ μιμεῖσθαι τοὺς θεούς. verùm amplius aliquid sonare videtur τὸ ἐξομοιοῦσθαι. hoc est enim quod Apostolus, *ad Cor. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 18. εἰς τὸν αὐτὸν εἰκόνα μεταμορφοῦσθαι· ὥστε συμμόρφους γενέσθαι· *ad Rom. c.* 8. *v.* 29. ἅγιος, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Levit. c.* 19. *v.* 1. & Pet. *ep.* 1. *c.* 1. *v.* 16. ἅγιοι, καθὼς ἐκεῖνος ἅγιός ἐστιν. *Joan. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 3. ἁγνίζει, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστιν. *ibid. v.* 17. ἐλεήσωμεν καθὼς ἐκεῖνος ἐλεήμων. Luc. *c.* 6 *v.* 36. τέλειοι, denique, ὥσπερ ἐκεῖνος τέλειός ἐστιν. Matth. *c.* 5. *v.* 48. Gregor. Nyss. *de profess. Christ.* Χειροτονία ἐστὶ τῆς θείας φύσεως μίμησις. Justin. *ad Diognet.* Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ δύναται μιμητὴς ἄνθρωπος γενέσθαι θεοῦ. δύναται γὰρ τὸ τοῦ πλησίον ἀναλέγεται βάρος· ὃς ἐν ᾧ κρείσσων ἐστὶν, ἕτερος τῷ ἐλαττοῦσθαι εὐεργετεῖται ἐπίλυσιν, ὅσα παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν ἔχει, θεὸς γίνεται τοῖς λαμβάνουσιν. ἔστι μιμητὴς ὁστὶ θεοῦ. Sed & Plato, cujus verba forsan respexit hic Marcus, *leg. l.* 4. Τίς οὖν ξεῖνε φίλη καὶ ἀκόλουθος θεῷ; μία καὶ ἵνα λόγον ἔχουσα ἀρχαῖον, ὅτι τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον φίλον ἂν εἴη. unde colligit Clemens *Strom. l.* 5. Philosophiæ finem à Platone statui, ὁμοίωσιν θεῷ, *Deo similem fieri*. Idémque de eodem *l.* 2. beatitudinem collocâsse, ἐν ὁσιότητι μετὰ φρονήσεως, καὶ ἐν ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν θεόν. Similitudinem autem hanc in eo consistere, ut quis justus, piúsque cum prudentia existat. quod & dogmati nostro esse consentaneum, quippe quibusdam è nostris, Mosis illud *Genes. c.* 1. *v.* 26, 27. ità sumi, ac si dictum sit, Τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, ἐυθέως μὲν πλὴν γένεσιν εἰληφέναι τὸν ἄνθρωπον. τὸ καθ' ὁμοίωσιν δὲ ὕστερον καὶ πλὴν πλείονα μέλλειν ἀπολαμβάνειν. Verùm argutum nimis hoc, nec quod possit admitti; cùm utrumque homini primitus condito disertè tribuatur.

Εἶναι πλὴν συκῆν τὰ συκῆς πονοῦσαν] Christus Dominus Matth. *c.* 7. *v.* 16. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ τῶν ἀκανθῶν σταφυλὴν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα; &c. vide *l.* 9. § 9.

Μάλιστα τὰ μιαιφονώτατα] ὀλίγοι γὰρ πώποτε κακοῦργα εἴδον ἀπὸ γήρως φιλοψύχου μέλιτται· Plut. *de sene politic.*

Τὸν δὲ κύνα, τὰ κυνός] Elisæo, quàm atrocia perpetraturus is esset, prædicanti, Hazael Syrus, *Num tu servum tuum canem esse autumas, qui ejusmodi in me admittam? hist. Regum l.* 4. *c.* 8. *v.* 13. Ità *canem* esse non diffitetur, haud hominem, qui ejusmodi faciat. Vide *ad l.* 5. § 11.

Τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου] vide *l.* 5. § 1. & *l.* 8. § 23. & *infrà* § 15. ἄνθρωπον ἀληθινόν, *verum hominem, qui facit* scil. *quæ hominis sunt*. Epictetus *l.* 1. *c.* 16. Εἰ ἀνδρεῖον ἔμαθον, ἐπεῖνο τὰ τῆς ἀνδρείου· εἰ κύκνου, τὰ τοῦ κύκνου· νοῦν δὲ λογικὸν ἔχω· ὑμᾶς δεῖ τοῦτο· ποιῶ αὐτό. vide *ad l.* 5. § 7. Idem *l.* 2. *c.* 9. Οὐκ ἔστι τὸ τυχὸν αὐτὸ μόνον, ἀνθρώπου ἐπαγγελίαν πεπρᾶσθαι. τί γάρ ἐστιν ἄνθρωπος; ζῷον, φησὶ, λογικὸν θνητόν· ἐυθὺς ἐν τῷ λογικῷ τίνων χωρίζόμεθα; τῶν θηρίων· καὶ τίνων ἄλλων; τῶν σεβάτων, καὶ τῶν ὁμοίων. ὅρα τοίνυν, μή τι πρᾶς ὡς θηρία ποιήσῃς· εἰ δὲ μὴ, ἀπώλεσας τὸν ἄνθρωπον· οὐκ ἐπλήρωσας τοῦ ἐπαγγελίαν. ὅρα μὴ τι ὡς σεβάσῃ· εἰ δὲ μὴ, καὶ ὅπως ἀπώλετο ὁ ἄνθρωπος. πότε ἂν ποιμὴν ὡς σεβάσαι; ὅταν τῆς μαστὸς ἔνεκα, ὅταν τῶν αἰδοίων, ὅταν οἰκῇ, ὅταν μυσαρῶς, ὅταν ἀνεπιτρέπως· πῶς ἀπκλίναμεν; ὅτι τὰ σεβάσματα· τί ἀπολέσαμεν; τὸ λογικόν. ὅταν μαχίμως, καὶ βλασφήμως, καὶ θυμικῶς, καὶ ὠσικῶς, πῶς ἀπκλίναμεν; ὅτι τὰ θηρία· λοιπὸν οἱ μὲν ἡμῶν μικρὰ θηρία εἰσὶν, οἱ δὲ θηρία κακοήθη καὶ μικρά, ἀφ' ὧν ὅζει πιεῖν, λέων με καὶ φαγέτω. διὰ πάντων δὲ τούτων ἀπόλυται ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπαγγελία. πότε δὲ σώζεται συμπεπληγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε διεζευγμένον; ὅταν τὴν ἐπαγγελίαν πληρώσῃ. πότε αὐλοί; πότε λύρα; πότε ἵππος; πότε κύων; (f. πότε αὐλοί· πότε &c.) τί ἂν θαυμαστὸν, εἰ καὶ ἄνθρωπος ὠσαύτως μὲν σώζεται, ὡσαύτως δὲ ἀπόλυται. Ità de Christiano homine Salvian. *de provident. l.* 4. *c.* 1. *Cùm hoc sit hominis Christiani fides, fideliter Christi mandata servare; sit absque dubio, ut nec fidem habeat, qui infidelis est, nec Christum credat qui Christi mandata conculcat. ac per hoc totum in id revolvitur, ut qui Christiani nominis opus non agit, Christianus non esse videatur.* Itaque D. Ambros. *serm. de Abr.* apud Gratian. *c.* 22. *q.* 2. *c.* 20. *Mendacium est, se Christianum dicere & opera Christi non facere.*

§ 9. Μίμος, πάλεμος, πεῖρα] Xyl. Λειμὼς cur pro Μίμος inferciat, nihil video. in πάλεμος τὸ τ ex sequenti vocabulo irrepsit: istud autem cum

sequentibus

quentibus ad illud ἀπαλήφθη, Xylandr. secutus, referre malim, quàm pro absolutè politis, aut ad ἀγλαΐα relatis cum Casaubono habere; qui & ἀπαλήφθαι illud passivè sumit; quod ego nolim.

Ὁπόσα ὁ φυσιολόγος & φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις] *Quàm multa sunt, quæ cùm tanquam physicus mirus, secundum naturam earum nudè speculatus fueris, citra usum ulteriorem transmittis?* Cas: qui pro ὁπόσα, πόσα legisse videtur: & per interrogationem extulisse. at Xyl. *hæc quotidie delebunt sacra illa tua placita, quæ è contemplatione naturæ rerum hausta circumfers.* cui accedo potiùs, nisi quòd τὸ παραπέμπειν, *circumferre*, vertit: cùm sit, prout Casaub. rectè, *transmittere*. Cæterùm *transmissionem* intelligo, qualem Maxim. Tyr. *dissert.* 28. verbis illis delineat; Ἅτε γὰρ ἐν παραδρομῇ τῆς ψυχῆς αἱ αἰσθήσεις ἱδρυμέναι, ἐπειδάν τινος ἐφάπτωνται ἀρχῆς, καὶ παραδῶσι τῷ νῷ, ἐπιλαβόμενος ταύτης, διοχετεύει τὰ λοιπὰ καὶ διεξέρχεται ἐπὶ τὰ ἀκόλουθα, qui in consequentibus τῷ παραπέμπειν etiam vocabulo, in hac eadem re illustranda atque explicanda, utitur. ut sit, *decreta illa, quæ ex rerum natura seriò sedulòque considerata in mentem transmittis, atque ibi recondis.* ità Hermogen. *de invent.* Σὺ δὲ παράπεμπε τῷ νῷ τὰς θεωρίας. Scopus tamen forsan is fuerit planè, quem Casaub. voluit; *Speculationem naturæ, ni praxin conjunctam habeat, otiosam fore; faciléque abolitam iri, nisi cautio jugis adhibeatur, quicquid indidem hauseris.* Epictet. *l.* 3. *c.* 21. Ὅτι τὰ θεωρήματα ἀναλαβόντες ψιλά, εὐθὺς αὐτὰ ἐξεμέσαι θέλουσιν ὥσπερ σοβαχικοὶ τῷ τεφλῷ. σκέψον τοῦτο πίνων· εἶθ' ὅτου μὴ ἐξεμέσῃς. οὐ δὲ μὴ, ἕωσπερ τοῦτο ὄντι χίνται, πέψιμα ἀκάθαρτον καὶ ἄβρωτον. ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν ἀναθοῦ τινων δεῖξόν τινα ἡμῖν μεταβολὴν τῆς ἡγεμονικῆς τῆς σαυτοῦ, οἷς οἱ ἀθληταὶ τοῦ ὤμου ἀφ' ὧν ἐγυμνάσθησαν καὶ ἔφαγον, οἷς οἱ τὰς τέχνας ἀναλαβόντες ἀφ' ὧν ἐμαθον. οὐκ ἔρχεται ὁ τέκτων καὶ λέγει, ἀκήκοατέ μου διηγουμένου περὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῶν· ἀλλ' ἐκμανθάνων ὁποίαν, ταύτην καταλαβὼν δείκνυσιν ὅτι ἔχει τὴν τέχνην· τοιοῦτόν τι καὶ σὺ πεῖσον. φάγε οἷς ἄνθρωπος, πίε οἷς ἄνθρωπος, κοιμήθητι, γάμησον, παιδοποίησον, πολίτευσαι, ἀνάσχου λοιδορίας, ἀνάσχου ἀδελφὸν ἀγροίκως φέροντα, ἀνάσχου πατέρα, ἀνάσχου ὀργήν, χεῖρον, σιώπησον. Ταῦτα ἡμῖν δεῖξον, ἵν' ἴδωμεν ὅτι μεμαθηκὰς τοῖς ἀληθείας τὴν τοῦ φιλοσόφου. Addam tamen, quæ se ingerit impræsentiarum, conjecturam. Quid si ἀφυσιολογήτως legerimus? quomodo & *l.* 9. § 41. ἀφυσιολογήτῳ. ut sit mens Marci, *quæ absque naturæ ipsius contemplatione seria ac considerata, temerè imaginaris, & citra examen justum admittis.* hoc enim passim inculcat Marcus, ut rei cujusq; naturam sedulò investigemus, eámque probè perspectam habeamus, priusquam de ea sententiam censúramve ullam feramus. Ità *l.* 2. § 12. & *l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 3, 13. & *l.* 7. § 29, 66. *l.* 8, § 13. (quo loco & de viso quovis primo loco φυσιολογεῖν præcipit.) & *l.* 10. § 11, 17, 18. & *l.* 11. § 2. 16. & *l.* 12. § 8. Nec mirum videri debet, si dogmata ea, quæ in rei ipsius, de qua statuitur, natura penitius perspecta, fundamentum non habent, occasione quavis occurrente, aboleantur facillimè. Trahit horsum, quòd περὶ τοῦ γνωρίζειν, *de natura rei cujusvis exercendâ & dignoscendâ*, statim istic subjungitur: in quam mentem & πρὸ ὀφθαλμῶν τῆς τῶν ὅλων φύσεως commendat, *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 31. λόγον ἐνεργὸν τὰ ἀκειδῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ. quin & bene vivendi fundamentum unicum statuit, ἐν διαιρέσει περὶ τὰ τῶν ὅλων φύσεως, καὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς, *l.* 11. § 5. *In speculationibus illis* sive *theorematibus indè deductis, quæ vel universi naturam, vel suam cujusque conditionem statúmque nos edocent.* Vide Athenagoram *ad l.* 3. § 6. laudatum.

Καὶ τὸ φειδωλὸν ἅμα συμπλεκῆς] Apud Laert. *l.* 7. Zeno; τὰ μὲν εἶναι καθήκοντα ἀνὰ φειδωλίαν· τὰ δὲ φειδωλά· καὶ ἀνὰ μὲν φειδωλίαν πάλιν, ὑγείας ἕνεκα καὶ αἰδημοσύνης, καὶ τὰ ὅμοια· καὶ φειδωλὰ δὲ, τὰ πρὸς ἑαυτὸν, καὶ τὰ κτῆσιν διαφέροντα. ut τὰ φειδωλὰ sint *officia ea, quæ molestiam aliquam adjunctam habeant.* Verùm Marcus istic laxiùs usurpat pro quolibet negotio, quod muneris nostri existat. vide *l.* 9. § 13. & *l.* 8. § 25, 26.

Καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκάστων ὀρθοφωνίας αὐδαλὲς σώζεσθαι] αὐδαλὲς, sicut ὑπόπτερον, *supr.* § 8. in meliorem partem istic sumi videtur, (quod rariùs opinor deprehendas) vel pro *certa animi fiducia* ex rerum naturalium contemplatione orta, de qua *l.* 3. § 11. & *infr.* § 11. vel pro *animi affectu sibi placentis, acquiescentisque*, in veritatis, quam adeptus est, cognitione; quod vocabuli notio, per se media, designat. siquidem ut Arist. *ethic. Mag. l.* 1. *c.* 29. ὁ αὐδαλὴς αὐτάδης τίς ἐστιν, ἀπὸ τοῦ αὐτὸς αὑτοῦ ἀρέσκειν. ità Senec. *ep.* 59. *Ipse te consule, si per dies noctesque par & æqualis animi tenor, erecti & placentis sibi est: pervenisti ad humani boni summam.* Ortum vocabuli sensúmque, non usum, secutus est Marcus. nec aliter forsan usurpatur, *l.* 6. § 47. quin & Isocrates in Archidam. ubi αὐδαλίας καὶ σιμνότητας conjungit, in dexteriorem itidem partem sumpsisse videtur.

Λαυδάνον] quod Apost. *ad Rom. c.* 14. *v.* 22. Πίστιν ἔχεις; κατὰ σαυτὸν ἔχε. hoc est: ut Chrysost. μὴ δείκνυε, ἀλλ' ἀρκούσθω σοι τὸ συνειδός. vide *ad l.* 7. § 58.

Οὐχὶ κρυπτόμενον] quod *l.* 3. § 8. dixit, ἐὰν ἐμφωλεύσῃς. Senec. *ep.* 43. *tegant, non abscondant te parietes tui.* Cicer. *offic. l.* 3. *Honesta enim bonis viris, non occulta quæruntur.* Galen. *de affect. lib. curand. c.* 5. Ἀνωχθήτω σοι ἡ δίαιτα διαφερόντως τῆς εἰκούσης· ἐξέστω τοῖς συνήθεσιν εἰσίναι πάντα καιρὸν, μὴ ὅτου ἡ παροξυσμός. ità legend. pro

co-

eo quod vulgari codices ἀπεώχθη & ἔξεσι. confirmat autor ipſe, qui ſic paulò póſt. τῆς δύσεως ἦν ἀντωγμὸς τε διαπαντὸς, ὡς εἶπον, ἐξουσία πᾶσι συνήθειαν ἔχω κεῖ πάντα καμεῖν οἰκείαν. δεῖ δὲ διαρρῆξαι, ὡς ἐκεῖ τὴν οἰκείαν ἐυρίσκειν μηδεὶ τὴν μεγάλων ἀμαρτημάτων ἰσχυρῶς καπιλημμένον. (ità leg. pro eo, quod nullo ſenſu, ſano ſaltem, κεπαλημμένον legitur.) ἀς δ' ἄλλοι πάντες ἂν οἱ σφοιτηθέντες εἰς τὸ δημόσιον, ἅπαντα σπεύδωσι φράττειν κόσμια, ἵνα σὺ κεῖ πλὴν ἰδίαν οἰκίαν φράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν αἰδοῦνται τοὺς ἄλλες, ἁμαρτάνης δ φωραθῆναι, μόνες ἑαυτὲς οὐκ αἰδεῖται· σὺ δ' σαυτὸν αἰδῆ μάλιστα, πεισόμενος τῷ φάσκοντι,

——— πάντων δ μάλις' αἰσχύνεο σαυτόν.

vide *ad l.* 3. § 4.

Πότε δὲ ἀπάλαστος ἀπελαύσεις] poteſt eſſe expoſtulatio, qualem obſervavimus *ſuprà* § 1. ego tamen τότε legere malim, & hìc, & in ſequentibus clauſulis; quod ſemel immutatum deinceps immutari neceſſe habuit. *cùm eò*, inquit, *proceſſeris, atque ità mentem pariter vitámque tuam inſtitueris, tunc fructus ſimplicitatemque gravitatémque* &c. vide *l.* 12. § 28. ἀπολαύειν τῆς ζωῆς.

§ 10. Ἀφέχθειν μᾶλλον ἐπεφήμιζε] Studia hominum, quibus ſeſe efferunt, acſi magnivaut eximii aliquid confeciſſent, élevat; cum viliſſimorum animalculorum artibus, quibus illi prædas ſibi compares capiant, conferendo.

Ὑπαχαί] Ὑπαχή, *genus retis.* Vet. lex. H. Steph. Sed ſine exemplo. quod hinc licet petatur. Sed & ex Oppiano ἁλιευτικῶν. *l.* 3. *v.* 81. quo loco varia genera nominaque varia recenſens, inter cætera & horum meminit.

Τῶν τὰ μὲν ἀμφίβληστρα, τὰ δ' ἅμα κἠπὶ καλέουσι,
Γαγγαμίδ τ' ἠδ' ὑπαχαὶ σφενδόνης, ἠδὲ σαγῆναι.

unde ſagenæ rotundæ fuiſſe videntur ὑπαχαὶ illæ: cujuſmodi ſunt, quas nos appellamus *Purſe-nets.*

Ἅμα δὲ Σαρμάταις] quibuſcum tunc Romanis cumprimis res fuit. Itaque in Marci vita mentio fit Sarmatarum inter gentes cæteras à Marco debellatas. horum aliquos in excurſionibus qui trucidaverant, aut ceperant, egregium facinus executos ſe autumabant. Nec tacendum hìc, quo & alluſerit fortean Marcus, quod de Avidio Caſſio refert Vulcatius: *Cùm exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria, centurionibus ſuis auctoribus, cr. a millia Sarmatarum negligentius agentium in Dacia vi pis occiderant, & cum præda ingenti ad eum reverterentur, ſecentiſque centuriones præmium, quòd præparatam manum tantum hoſtium, ſeguiùs agentibus tribunis & ignaviter, occiſſent, à viris fortibus & in eorum ſenſu, ſeverè ſupplicio affici; quod exemplum non exiſtimavit Avidius, evenire poſſe, ut ipſi inſidiæ, à quibus Romani in periculo eſſent.*

Οὗτοι γὰρ ἅ λῃστὰς] jamnam illi quos *latrones* dixit? nam *Sarmatæ* ſicut Pauli Feſtus; *Cimbri latrones* dicuntur. ad quem locum Scaliger. *Cimbri* λῃστικοὶ ſunt πλάνητες fuerant. *ſed non magis Cimber latronem ſignificat, quam Iſaurus piratam; Ambro, diſſolutum ac voracem; Opicus, obſcænum: ſed quia tales fuerunt ea nationes, de earum nomine vocamus, qui tales ſunt.* ità iſtic Xyl. nec ſecius de barbaris patriam ſuam incuſantibus ſuóſque diripientibus, quos *abigeos* & *latrones* aut *fures* magis quàm *hoſtes* dici poſtulat, Synesius epiſt. 132. τὰ κεῖ τοὺς ἀπλάτας τύτες ἅπαντα πολυπραγμονῶ. οὐδὲ γὰρ ἄξιον καλεῖν αὐτοὺς πολεμίες, ἀλλὰ λῃςὰς, ἢ λωποδύτας, ἢ τι πιθανὸν ὄνομα μικροφιλοτίμητον, οἳ μηδένα ἐῤῥωμένως ὑπομενόμενον ὑφίσανται, ἀλλὰ μόνες τοὺς καταπλήγας ἀποσφάττεσιν, ὥσπερ ἱερεῖα, καὶ πειδύσι. Verum videndum, an non illos potiùs hoc titulo indigitet Marcus, qui Sarmatis captis, tanquam re pulcrè ſtrenuéque geſtâ, ſemetipſos efferebant. ut tranſitus ſit factus à numero ad numerum. quaſi dicat, *quid à latronibus erant illi qui Sarmatas capiunt, magis quàm ipſi quos capiunt Sarmatæ, diſtant?* Quod Alexandro Scythæ apud Q. Curtium *l.* 7. *c.* 8. *Tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es.* Aut quid à prædonibus vulgariter ſic habitis diſtant viri iſti, prout ipſi ſe haberi volunt, militares? Notum eſt illud piratæ, qui Alexandro eidem quærenti, quo ſcelere impulſus, mare haberet infeſtum; *Eadem*, inquit, *quo tu orbem terræ. Sed quia id ego exiguo navigio facio, latro vocor; quia tu magnâ claſſe, imperator.* Cicer. *de republ. l.* 3. laudante Nonio. & Auguſt. *de civit. Dei l.* 4. *c.* 4. qui & ſubjicit. *Sine remotâ juſtitiâ, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia?* unde Pythia, Adraſtum Sicyoniorum ἐκσολέα, Cliſthenem verò λῃῆρα dixit. Herodot. *l.* 5. & Dio Pruſ. *orat.* 2. Sed & Lucan. *l.* 10. Alexandrum *felicem terrorem prædonum* appellat. Déque eodem Senec. *de benefic. l.* 1. *c.* 13. *A puericia latro, gentium omnium captator.* & *quæſt. nat. l.* 3. *præfat.* Quantò potius *dicerem eos latrones, quàm Philippi aut Alexandri latrones?*

Ἐὰν τὰ δόγματα ταῦτα ἐξετάζῃς] malè diviſit iſta à ſuperioribus Xyl. & Lugd. Editor. *Mentes*, inquit, *ſi militarium ſignorum ſpecies, prædonibus ſuppoſuiſſe deprehendas.* prædæ ſiquidem duntaxat inſtantutique.

§ 11. Κἂν πεσῇ] *corruerit*, non *occiderit*. eſt enim verbi imperativi modi non infinitivi activi, uti interpres Angl. opinatus, dictionis ſeriem duriorem reddidit.

Οὐκοῦν δεῖ ἐπὶ μεγαλοφροσύνης πυκνὸν] vide *ad l.* 3. § 11.

Ἐξανύσατο τὸ σῶμα] *corpus exuit*, ſive *è corpore ſubduxit ſe*; is nimirum, qui conſideratione iſtâ animum jupiter exuerit cum prolapſæ ſubductum habuerit. neque enim à prioribus iſta diſſociari oportuit.

tuit. vide Platonis locum insignem, qui huc spectat, ex *Theæteto, ad l.* 11. § 1.

Ἀνῆκεν ὅλον ἑαυτὸν] Vide *ad l.* 4. § 34. & *infrà*, § 14. Eurip. *Phœniss.*

Ἀλλ' εἰς Θεὸν χρὴ ταῦτ' ἀναρτᾶσθ' ἔχειν.

Rejecta oportet ista ad numen omnia.

Senec. *de otio sap. c.* 32. *Ego secundum naturam vivo, si totum me illi dedo.* Annot. Lugd. ἀνῆκε mavult, imperandi formulâ, sive monendi. frustrà. cùm enunciativè ponantur & antegressa proxima, & sequentia itidem.

Οὐδ' εἰς νῦν βάλλεται] Africanus apud Ciceron. *l.* 6. *de repub.* in *somnio: Neque fermentibus vulgi dederis te, nec in præmiis humanis spem posueris rerum tuarum. Suis te illecebris oportet ipsa virtus trahat ad verum decus. quid de te alii loquantur, ipsi videbunt.* Bion Borysthenita inter cætera profectûs in virtute insignioris indicia, hoc cumprimis statuit, ubi quis eodem loco convicia hominum atque vota habet: sive ut ille loquebatur, ὅταν αὐτὸν λοιδορούμενον ὅπως ἀκούῃ τις, ὡς λιθάζοντος,

Ὦ ξεῖν', ἐπεὶ κεῖσαι κακὸν ἔτ' ἄτεφρα φωτὶ ἔοικας,

Οὐλά τι χὠμίζα χαίρεις· θεοί νύ τοι ὄλβια δοῖεν.

Plut. *de profect.* Talis Cato, de quo Senec. *de ira l.* 2. *c.* 32. *M. Catonem in balneo in ore quidam percussit imprudens: quis enim illi sciens faceret injuriam? postea satisfacienti, Cato, Nm meminì, inquit, percussum me. majore animo non agnovit, quàm ignovisset.* Idem, *de constant. sap. c.* 14. Phocion pariter cùm quidam uxorem ipsius contumeliosè habuisset, pòst apud ipsum pœnas commeritas metuens sese purgitaret, ignarum se Phocionis conjugem fuisse, Ἀλλ' ἥγ' ἐμὴ γυνὴ οὐδέν σε λυπεῖν πέπονθεν. *at verò mea,* inquit, *uxor nihil à te perpessa est. alia forsan fuerit, quam tu læseris: nec mihi ita que quòd satisfacias, aut excuses te, opus est.* Narrat ex Musonio *orat. quâ disceptat philosophum an deceat injuriarum agere,* Stob. *tom.* 2. *tit.* 19. qui idem, quomodo inter concionandum conviciis impetentem nihil quicquam attenderit, apud Plut. legas licet, in *præcept. polit.* & *infrà ad l.* 11. § 14. Archelaus itidem ab obvio quodam aquâ conspersus, cùm ab amicis ad pœnas de homine sumendos instigaretur; Ἀλλ' οὐκ ἐμέ, ἀλλ' ἐκεῖνα κατεπίδασεν, ὃν ἐδόξεν ἐμὲ εἶναι. *Atqui non me,* inquit, *conspersit, sed illum quem esse me est opinatus.* Plut. in *apophth.* Socrates etiam dicere solebat; τοῖς κωμικοῖς δεῖν ὁπωσδήποτε ἑαυτὸν διδόναι, εἰ μὲν γάρ τι καὶ φαύλοντας λέξειαν, διορθώσασθαι· εἰ δ' ὅ, τι καὶ ἐπαινοῦσι ἡμᾶς. *Expedire, ut Comicis perstringendos sese homines præbeant: siquid enim veri de nobis dixerint, corrigendi ansam dabunt:* (quomodo Philippus demagogis Athenienſibus gratiam debere se dictitabat, ὅτι λοιδοροῦντι βελτίονα ποιοῦσι καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῷ ἤθει· πειρῶμαι γάρ, inquiebat, αὐτοὺς ἅμα καὶ τοῖς λόγοις, καὶ τοῖς ἔργοις ψυδομένους ἁλίσκεσθαι. Plut. apoph.) *sin falsi quid dixerint, nihil ad nos pertinebit illud.* idémque dicenti, ὁ σοὶ λοιδορεῖται τις ἐδεινά; *An non tibi iste conviciatur?* respondit. ἐμοὶ γὰρ οὐ πρόσεστι ταῦτα. *Nequaquam; mihi enim ista non competunt.* Laërt. *l.* 2. Diogenes dicenti, Πολλοί σε καταγελῶσι. *deridenti te, multi, ô Diogenes.* Ἐγὼ δ' οὐ καταγελῶμαι. *At ego,* inquit, *non derideor.* Alii etiam cuidam idem monenti; Κἀκείνων τυγχάνει ὄνος. ἀλλ' ὅτι ἐκείνους οὐκ ὄντως ὀδυρόμενοι, ἐπὶ ἐμοὶ ἐκείνων. *Et illos forsan deridet asini; verùm nec asinos advertunt ipsi, nec ego illos.* Laërt. *l.* 6. Hoc est, quod de Hercule Epicus quidam apud Plutarch. *de util. ex inimic.*

Οὐδ' ἔσχεν μίσας συγγερῶν ἐμπαίζεπ μύθων.

Nec musicam quanti faciebat dicta maligna.

vel quod David potiùs, *Psal.* 38. *v.* 13. *Ego verò instar surdi fueram, qui nullus audio; instar muti, qui nihil regerere possit.* vide *lib.* 6. § 2.

Τὸ ἐμοὶ φερόμενον] vide *lib.* 7. § 54. & *l.* 9. § 6.

Φιλεῖν τὸ ἐμοὶ ἀποτρεπόμενον] vide *l.* 3. § 16. & *lib.* 6. § 43. & *supr.* § 6. & *infrà* § 21. & *lib.* 12. § 1.

Εὐδαίμων φρονεῖν] vide *l.* 8. § 59.

Εὐδαίμων περαίνειν ἐπιδῷ τῷ θεῷ] Plato *de legibus l.* 4. à Plut. etiam laudatus *adv. Colot.* Ὁ μὲν δὴ θεὸς ἀρχὴν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθεῖαν περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος· τῷ δ' ἀεὶ ξυνέπεται δίκη τῶν ἀπολειπομένων τὸ θείον νόμου πρακτέα. ᾗ ὁ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλων ἑπόμενος, ξυνέπεται, &c. quem Platonis locum cùm Marcus ob oculos habuit, quum hæc scriberet; tum & autor *libri de mundo,* qui Aristotelis nomen præfert. eodem opus illud suum clausit; quique illum dictione Latinâ *metaphrazen & paraphrazen,* Apuleius.

§ 12. Τίς ὑποψίας χρεία, παρὸν σκοπεῖν τὸ δεῖ πρᾶξαι] Xylandri versionem etsi minùs perspicuam immeritò induxit Editor Lugd. cùm loco ejus depravatissimam dederit. Interpres Angl. frustrà in duo membra sententiam, continuari postulantem, dissecuit. *Quid,* inquit Marcus, *est suspicione opus?* sive, *cur tibi res aliqua suspecta sit,* aut scrupulum animo ac trepidationem injecerit, *cùm considerare licet,* vel *præsto sit intueri, quid facto opus sit?* hoc est enim παρὸν σκοπεῖν ut ἐξὸν ποιεῖν, & similia. Senec. *epist.* 74. *non potest quisquam beatus esse, qui suæ se opinioni credidit,* (externis subesse mali aliquid.) *Non enim beatum est nisi quod intrepidum. inter suspecta malè vivitur.*

Κἂν μὲν σωφρᾶς, εὐκόλως ἀμεταστρεπτὶ ταύτην χωρεῖν] Forsan legi debeat κἂν μὲν σωφρᾶς εὐχερῶς, sublatâ distinctione, *& si clarè perspexeris.* εὐχερῶς, *clarè, distincte.* Plato: ἵνα εὐχερέστερον ἴδωμεν, ὃ βουλόμεθα. indè διακρίνειν, σαφηνίζειν, διηγεῖσθαι· Hesych. de dialectica Laërt. *lib.* 7. in Zenone.

Zenon. Τότε ἀληθὴς ἡ τὸ ψεῦδος διαμηνύσασα αὐτῆς, καὶ τὸ πῦρ τότε ἀμφιβόλως λεγόμενον διακρινεῖ. Cicer. *ad Atticum lib. 7. epist. 10. simul hoc διακρίνεται σχίσμα.* & *epist. 3. sed id φιλοτιμώτερον διακρινόμεθα.* verùm accedo potiùs D. Bootio nihil mutanti, sed copulativâ tantùm interjectâ, legenti, κἂν μὲν σωφρᾷς, εὐμενῶς καὶ ἀμεταστρεπτὶ τ. χ. ità opponitur τὸ εὐμενῶς, τῷ μετ' εὐνοίας.

Ἀμεταστρεπτὶ ταύτῃ χωρεῖν] vide *lib.* 8. § 5.

Ἐχόμενον τῷ φαινομένῳ δικαίῳ] Epictet. *l.* 1. *c.* 2. Ταῦτα οἶδε Πείσων καὶ Ἑλλάδιος, καὶ ἰδὼν ἐπίηνε σεσαπρωμένῃ καὶ αὐτῷ Οὐεσπασιανῷ, ἵνα μὴ ἀπέλθῃ εἰς τὸ σύγκλητον, ἀπεκρίνατο, ὅτι σέ ὅσα μὲ ἐᾶσαί με εἰς συγκλητικόν· μέχρι δ' ἂν ᾖ, δεῖ με ἀσφέρεσθαι. ἄγε, ἀλλ' ἀπελθών, φησι, σιώπησον· μὴ μ' ἐξέτασε, καὶ σιωπήσω. ἀλλὰ δεῖ με ἐξετάσαι· καμὲ οὖν τὸ φαινόμενον δίκαιον· ἀλλ' ἐὰν ἔπῃς, ἀποκτενῶ σε· πότε ἦν σοι εἶπον, ὅτι ἀθάνατός σοι; καὶ σὺ τὸ σὸν ποιήσεις, κἀγὼ τὸ ἐμόν. σὸν ἔστιν ἀποκλεῖσαι ἐμὸν ἀποθανεῖν μὴ τρέμοντα· σὸν, φυγαδεῦσαι. ἐμὸν, ἐξελθεῖν μὴ λυπούμενον· vide *l.* 3. § 6, 7. & *l.* 4. § 12.

Λειστὸν γὰρ καταντύχειν τούτῳ] *optimum enim est eum attingere scopum.* Xyl. hoc est, ut id facias, quod justum & æquum est, quodcunque tibi indè obvenerit.

Ἦ ἀπόπλωσις ἀπὸ τούτου ἔσω] Mutila hæc suspicatur Xyland. Editor Lugd. in versione prorsus resecuit. pro ἔσω D. Boot. legit ὄξω *ab hoc*, inquit, justo scil. utique & æquo *aberrare, lapsûs nomen meretur*, non autem ob justè factum odium incurrere, aut molestum aliquid perpeti, aut etiam, quò minùs quod conaris, effectum des, impediri. ego si quis id exhiberet codex, ἀπόδειξιν quam ἀπόπλωσιν malim; prout Marcus *l.* 4. § 43. ἀπόδειμα dixit.

Σχολαῖόν τι καὶ ἄμα εὐκίνητον] hoc est, quod *l.* 7. § 69. Μήτε στύζειν, μήτε ναρκᾶν. M. Cas. ista à superioribus divellit, atque erotematicè effert; ac si legeret, τί σχολαῖόν τι καὶ ἄμα εὐκίνητόν ὄξι; viderint alii. Ego nullus assentior.

Εὐκίνητον] non, *mobile*; quod τὸ τῆς γνώμης εὐκίνητον, in plebe, Romanâ cumprimis, Herodiano *lib.* 7. notatum, designet; unde & *mobile vulgus*, Statio *sylv. lib.* 2. *poem.* 2. sed *agile*, ad id quod est officium suum aggrediendum agendúmque promptum ac proclive; quodque in eisdem persequendis modo justo debitóque moveatur. Stoici siquidem in dictionibus istiusmodi ἐπίτονον & ἔμφασιν quandam, ultra usum communem ac vulgarem, affectabant. vide *infrà ad* § 21.

Φαυλότερον ἄμα καὶ σωματικὸς] non qualis stultorum risus, quem ejusmodi esse ait Solomon *Eccles. c.* 7. *v.* 6. qualis est *spinarum sub olla crepitus*;

——*Magno veluti cùm flamma sonore*
Virgea suggeritur costis undantis aheni.

ut Maro, *Æn. lib.* 7. sive ut Apul. in *apolog. Flamme* instar *stipulâ accensæ, claro strepitu, largo fulgore, cito incremento;* sed enim *materiâ levi, caduco incendio, nullis reliquiis.* icon aptissima vitulationis stolidorum, quâ illi, *non gaudent, sed gestiunt*, ut Aug. de *serm. Dom. in mont. l.* 1. itaque *risum* & *lætitiam* istiusmodi pro *insania* mera, Solomon habet. *ibid. c.* 2. *v.* 3. tanquam ἐξεστικὸς, non σωματικὸς *n.* Senec. *ep.* 23. *Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Res severa est verum gaudium. cæteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt; leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet.* vide *ad l.* 4. § 26. νῆφε ἀνεπιόρκῳ.

Ὁ τῷ λόγῳ καὶ πᾶν ἐπόμενος.] *Dei, naturæ, rationis, dictamen ductumque sequi*, pro eodem Stoicis habetur. vide *ad l.* 3. § 16. & *lib.* 7. § 31. & *supr.* § 11. & *lib.* 4. § 12. & *l.* 12. § 31. Plato *epist.* 2. Νῦν ἡ μέγας ἐγώ εἰμι, ἐμαυτὸν παρέχων τῷ ἐμῷ λόγῳ ἑπόμενον.

§ 13. Ἐὰν ἄρα ἄλλοι γίνηται] *in aliorum sint potestate.* Xyl. potiùs, *ab aliis fiant*, cùm ipse nequeas, vel necesse non habeas. Epictet. *lib.* 1. *c.* 27. ἁπλοῦν, ἢ αὐτὸς ἀεὶ σπεύδειν θέλω, ἢ ἄλλῳ παρέχειν ἀφορμὴν τοῦ ἀεὶ σπεύδειν. εἰ μὴ διὰ μιᾶς καταπεφθῶσί τινες αὐτοὶ, ἢ φθονήσω ἄλλῳ τοῦ ποιῆσαί τι χρηστόν.

Οὐ δίκαιοι] quia alienæ vel mentes vel actiones mihi sunt res mediæ. *lib.* 6. § 32. & *lib.* 8. § 55.

Οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις ἢ ψόγοις φρυαττόμενοι] id est, ἐπαιρόμενοι. *translatio ab equis petitæ, cùm in altum pedibus sublatis anterioribus, & jubâ concussâ,* φρυάττεσθαι. Salmas. indè & καταφρυάττειν. *supr. l.* 9 § 41. frustrà autem interpretes de eis intelligunt, qui alienis sermonibus & laudibus se jactant; ut alter, qui ψόγοις illud insuper habuit: vel qui aliorum laudibus ac vituperiis tantum tribuunt; ut alter, qui τῷ φρυάττεσθαι significatum non attendit. quomodo enim quis eò possit φρυάττεσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι, quòd ab aliis vituperio afficiatur? non eos loquitur qui laudantur, vel vituperantur, aliorúmque vel laudibus elati animos sibi sumunt, vel vituperiis perculsi abjiciunt: sed eos, qui alios laudibus, aut vituperiis prosequuntur, idque faciendo attolluntur, & efferunt se, acsi magni quippiam egissent. hæc enim est istorum ὄρεξις illa, de qua Marcus *l.* 9. § 32.

Τοιοῦτοι μὲν ὅτι τῆς κλίνης εἰσὶ] Hinc apud Lucianum in *Cataplo*, Κλίνη, sive *lectus*, ad testimonium adversus Tyrannum dominum suum ferendum apud inferos accersitus, ἐγὼ μὲν τοι ταῦτα εἰσῆν εἰρήσομαι· τοιαῦτα ἦν ἃ ἐν ἐμοῦ διατρίβετο. vide *ad lib.* 3. § 4. & *lib.* 11. § 18. ὅτι τῷ κλινιδίῳ.

Ὅτα ἢ πιθοῖν] vide *ad l.* 6. § 59.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ τῷ πιωτάτῳ ἑαυτῷ μέρει] non corpore tantùm, sed animo etiam coguntur, qui aliorum favorem, famámve aucupantur, usq; ad conscientiam læsam, eis obsequi, quibus placere ambiunt.

Ὅταν θέλῃ [Epictet. *lib.* 4. *c.* 9. ἀλλ' οὐ δεῖ ἐναγώνιον ἀνθρωπίνης ψυχῆς διαλῦσαι δεῖ, καὶ χάριν, διώρθωται· ὡς πάλιν, ἀπηυχάξαι, καὶ ἀπάλωλεν. Synes. *de insomn.* Καθαρμὸς τὸ μίγνυσθαι μέθῃ, ἡ βάλλῃς, Sen. *ep.* 34. *Pars magna bonitatis est, velle fieri bonum.* & *ep.* 80. *Quid tibi opus est, ut sis bonus? velle.* Fabius *instit. l.* 12. *c.* 11. *ut boni viri simus, voluntate maximè constat.* Gregor. Naz. *de sacr. bapt.* ἄριστον τοῦτο τὸ θελῆσαι μόνον, τὸ ἀγαθόν. quanquam idem *de theolog.* 1. exagitat illos, Οἷς ἀρκεῖ τὸ θελῆσαι μόνον πρὸς τὸ εὖ σοφεῖς. Joan. Chrysost. *in Matth. hom.* 49. Ἀρκεῖ θελῆσαι, καὶ τὸ πᾶν πέπρακας. Liban. *orat.* 4. Βεβλῆσθαι μόνον, καὶ πάντα ἔφεται. vide *ad l.* 8. § 35.

§ 14. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβανούσῃ φύσει] quod de *natura*, qui & Stoæ *Deus*, de Deo Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit.*

Ἀπολαμβανούσῃ] Epictet. *enchir. c.* 10. Μηδέποτε εἰπὴς μηδενὸς ἐστὶς, ὅτι ἀπώλεσα αὐτὸ, ἀλλ' ὅτι ἀπέδωκα· τὸ χωρίον ἀφῃρέθη; ἔκλυε καὶ τοῦτο ἀπεδόθη; ἀλλὰ κακὸς ὁ ἁρπάσας. τί δέ σοι μέλει διὰ τίνος σε ἡ δὸς ἀπήτησε; Idémque *dissert. l.* 3. *c.* 26. Εἶτα σύμπαντα εἰλικρινῶς παρ' ἄλλου (τοῦ θεοῦ δηλονότι) καὶ αὐτὸν σαυτὸν, ἀγαπητὸς, καὶ μίμνῃ δόντα, ἂν σε τί ἀφέληται; δῶτί σε ἔλιπας ταῦτα; χρησόμεθα· μέχει τίνος; μέχρις ἂν ὁ χρήσας θέλῃ. Et *l.* 4. *c.* 1. Ἀπαυτῶπῃ τοῦ θεῷ, ἃ ἔδωκεν, οὐκ αἰδέσῃ; vitiata scriptura. quod & Volsius videt; cui sic restituere visum est. ἐκὼν οὐκ ἀποδώσεις; ὃν αἰδέσῃ. Verùm interpolatione tam laciniosâ, quæ nec sensum admittit commodum, nec vitium tollit, nihil opus. literula immutata sufficiet. leg. ἀχ' ἡδέσῃ; Stoicus est Laconismus. *non Deo, qui dederat, repetente oblectaris?* q. d. dans placet, reperens quidni placeat? vide eund. *ad l.* 2. § 3. vide & *l.* 12. § 26.

Δὸς ὁ θέλεις] hoc est, quod Rufus apud Epictetum *dissert l.* 1. *c.* 1. ἀρκεῖσθαι τῷ διδομένῳ. vide *ad l.* 4. § 31, 34. & *l.* 5. § 25. & *l.* 7. § 57.

Ἀπόλαβε ὁ θέλεις] Vide voces Demetrii Cynici, magnanimas ex Senec. *de provident. c.* 5. ad *l.* 4. § 34. Epictet. *l.* 4. *c.* 10. Χάριν ἔχω, ὧν ἔδωκας. ἐχόσην ἐχρησάμην τοῖς σοῖς, ἀρκεῖ μοι. πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε, καὶ κατάταξον εἰς ὃν θέλεις χώραν. καὶ χὰ ἦν πάντα σὺ μοι αὐτὰ δέδωκας. Vide *l.* 12. § 26. Senec. *de tranquill. c.* 11. *Sapiens non mancipia tantùm possessionesque & dignitates, sed corpus quoque suum & oculos & manus & quicquid est charioreu vitam facturum, seque ipsum inter precaria numerat; vivitque ut commodatus sibi, & reposcentibus sine tristitia redditurus. quandocunque ergò reddere jubebitur, non queretur cum fortuna: sed dicet; Gratias ago, quòd possedi, habuique.* Idem, *epist.* 64. *Fac quod æquitatem tuam decet. desine naturæ beneficium malè interpretari; abstulit, sed dedit.* & *ad Polyb. c.* 25. *Gaude, quòd talem habuisti; & usum fructum ejus, quamvis brevior voto tuo fuerit, boni consule.* Item. *ad Marc. c.* 12. *Si magnas ex filio percepisti voluptates, oportet te, non de eo, quod detractum est, queri; sed de eo gratias agere, quod collegisti.* Nostri: Basil. Cæsar. *homil.* 5. Συγχώρουσι δὲ καὶ δικαίως, οὐκ ἐπὶ τῷ χαίρειν δυσφορεῖν ἔχειν· ἀλλ' ὅτι τῇ ἐξ ἀρχῆς σωφροσύνῃ χάριν ἔχειν τὸ συγχωρεῖσθαι. Hieron. *in Nepot. Ne doleas quòd talem amiseris: sed gaudeas quòd talem habueris.* Idem *in Paul. Non maremus, quòd talem amisimus; sed gratias agimus, quòd habuimus, imò habemus.* Et *ad Julian. Tulisti liberos, quos ipse dederas. recepisti ancillam, quam mihi ob breve solatium commodaveras. non contristor, quòd accepisti; sed ago gratias, quòd dedisti.* Bern. *de Humbert. serm.* 110. *Tulisti quoniam tuus erat, nec pro nobis, quibus ille sublatus est, murmurandum: magis gratias agendum, quòd tam diu concessus est nobis.* Et *in Cant. conc.* 26. *Etsi dolemus ablatum, non obliviscimur tamen, quòd datus sit; & gratias agimus. quòd habere illum meruimus.* Verissimè Gregor. Rom. *in Job. l.* 2. *c.* 42. *Tunc verè ostendimus, quòd accepta rectè tenuimus, cùm æquanimiter ad momentum sublata toleramus.*

Οὐ καταθερμαίνομαι, ἀλλὰ πενθερῶν μένων καὶ ἐννοῶν] De morte pariter *l.* 9. § 3. Ita Apost. *ad Philip. c.* 2. *v.* 17. Χαίρων καὶ συγχαίρων συνδοκῶ. & *ad Cor. ep.* 2. *c.* 12. *v.* 15. Ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι. Tertull. *de patient. c.* 2. *Nobis exercendæ patientiæ auctoritatem non affectio humana eximiæ æquanimitatis sumpsit formata, sed viva ac cœlestis disciplinæ divinæ dispositio delegat.* Cyprian. *de eadem: Apparet non esse illic veram patientiam, ubi sit insolens affectatæ libertatis audacia, & exerti ac feminudi pectoris inverecunda jactantia.*

§ 15. Ζῆσον ὡς ἐν ἄρει] vide *infrà* § 22, 23. & *l.* 8. § 45.

Ὡς ἐν πόλει τῷ κόσμῳ] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 34.

Ἄνθρωπον ἀληθινόν] qui enim secus quàm oportet, degit, quidvis potiùs quàm homo est. Vide *suprà ad* § 8. & *l.* 5. § 11. Stilpo, cùm turba ad ipsum contemplandum confluëret, dicenti cuidam, Θαυμάζουσί πώς σε θεῖον, *tanquam feram quandam, ô Stilpo, admirantur te.* Οὐ μανῶν, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον ἀληθινόν· *Nequaquam verò,* inquit, *sed ut hominem verum.* Laërt. *l.* 2. Flacc. *arte.*—*Fiet homo.*— Demonacti Proteus cùm diceret, ὑ κωφός, regessit ille, οὐκ ἀνθρωπίζεις, *non vivis hominem.*

Κρεῖττον γὰρ ἢ οὕτως ζῆν] vide *ad l.* 9. § 2.

§ 16. Μηκέθ' ὅλως διαλέγεσθαι] forsan ὅλῳ. Senec. *ep.* 16. *Philosophia non in verbis, sed in rebus*

bus est. & *ep.* 20. *Illud te rogo atque hortor, ut philosophiam in præcordia ima demittas, & experimentum tui profectûs capias, non oratione, nec scripto, sed animi firmitate, & cupiditatum diminutione. verba rebus proba. facere docet Philosophia, non dicere: & hoc exigit ut ad legem suam quisq; vivat, ut verbis opera concordent, nè orationi vita dissentiat.* Et *ep.* 108. *Sic ista tractemus, ut quæ fuerunt verba, sint opera: ut voces mox in rem transferantur.* & *ep.* 24. *Hæc in animo volutа, quæ sæpe audisti, sæpe dixisti: sed an verè audieris, an verè dixeris, affectu proba. hoc enim turpissimum est, quod nobis objici solet, verba nos philosophiæ, non opera tractare.* hoc est, *philosophos esse ἀνὰ τὸ σοφάτιον, μίχει τὸ λέγειν, factis procul, verbis tenus.* ut Epictetus apud Gellium *l.* 17. *c.* 19. *homines* scil. *ignavâ operâ, & philosophâ sententiâ.* quos odisse se profitebatur Pacuvius. cujus verba in eam sententiam Macedo quidam Philosophus præ templorum omnium foribus scribenda censebat. nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius, quàm quòd *homines ignavi ac desides, ornati barbâ & pallio, mores & emolumenta philosophiæ in linguæ verborúmq; artes converterent; & vitia faciundissimè accusarent, intercutibus ipsi vitiis madentes.* Refert Gellius *l.* 13. *c.* 8. Ità (inter alia quæ indè profluxerunt in vitam mala) *quæ philosophia fuit, facta philologia est.* Senec. *ep.* 108. &, *de vita semper disputatur, nunquam vivitur.* Idem *epist.* Vitium istud in Stoicis suis, ut familiare nimis, notat idem Epictet. *dissert. l.* 3. *c.* 7. Ἀλλὰ λέγομεν, inquit, ἄλλα πιοῦμεν. λέγομεν τὰ καλά· πιοῦμεν τὰ αἴσχιστα. ἀσυμπαθεῖς σοὶς τὸν λόγον· μακρὰν ἀπὸ τοῦ χεῖλους τύπτις ἃ λέγομεν, ἐφ' οἷς ὡς εἰδότες αὐτὰ ἐπαινούμεθα. Idem. *l.* 2. *c.* 9. & *c.* 10. Τοιγαροῦν μίχει λογαείων σεσκόπουμεν· ἔξω δ' αὐτῆς, ἐδὲν τὸ ἐλάχιστον. eundem vide sis ejusmodi homunculos fusillimè simul ac acerrimè exagitantem, *enchir. c.* 51. & *dissert. l.* 3. *c.* 26. imò passim eosdem infectantem. siquidem invectivam istam singulis ferè subjectis fecit intercalarem. Quin & elegantissimâ usus imagine idem *enchir. c.* 44. Μὴ δαμοῦ σαυτὸν εἶπῃς φιλόσοφον· μηδὲ λάλει τὸ πολὺ ἐν ἰδιώταις σοὶ τῆς διαφημάτων. μίγας γὸ ὁ κίνδυνος, εὐδὺς ἐξεμέσαι, ὁ ἐκλίπτας. ἐπεὶ κὴ τὰ σοίβατα, ἃ χόρτον φίσουτα τοῖς πολλοῖν ὀπιδείκνυμι, πόσην ἔφαγον· ἀλλὰ τῷ νομῷ ἴσα πίφανται, ἔσιον ἔξω φέρει κὴ γάλα. κὴ σὺ πίνων, μὴ ταχέως ῥήματα τοῖς ἰδιώταις ὀπιδείκνυσο, ἀλλ' ἐσ' αὐτῆς πεφθέντων τὰ ἔργα. Senec. *epist.* 108. *Omnia quæ dicunt, quæ turbâ audiente jactant, aliena sunt. quomodo probare possint sua esse, monstrabo. faciant quæ dixerint.* qui & *ep.* 117. claudit vocibus illis profectûs indicium proferentibus clarissimum, *Si fecero omne quod disco.* sive utì Lipsius ex MSS. vestigiis, *si vixero.* Præclarè Gregor. Naz. *orat.* 15. Οὐ γὸ ὁ ἐν λόγῳ σοφὸς, οὗτος ἐμοὶ σοφὸς· ἀλλ' ὅστις γλῶσσαν ἴυσεφον ἔχει. ψυχὴ ὃ ἄσαπν κὴ ἀσαίδευτον· ἀλλ' ὅστις ὀρθὰ μὲν ἀφετῆς ἐδήγηται, πολλὰ ὃ ὅτι ἐνιχεῖ πεφαδείκνυσι, κὴ τὸ ἀξιόπιστον πὸ λόγῳ διὰ τὸ βίον σεφίδωσιν. Verùm quod Aristot. *ethic. l* 2. *c.* 4. Οἱ πολλοὶ τῶτο μὲν ἀ σεφάτσουσι· ἐπὶ ὃ τὸν λόγον κατατρόχουτες, ὄιονται φιλοσοφεῖν, κὴ ὥσπες ὕπαθοι σπουδαῖοι ὅμοιόν τι σοιοῦντες τοῖς κάμνουσι, οἱ τὴν ἰατρῶν ἀκέουσι μὲν ὀλιγωρῶς, σοιεῖν δ' ἐδὲν τῶν σεφσατσομένων. ὥσσο ὃν ἐκεῖνοι εὖ ἕξουσι τὸ σῶμα, ὥσπω διατρόμενοι, ἐδὲ ὅτι τῷ ψυχῇ, ὥσπε φιλοσοφεῖν τες. Itaque verè Demosthenes: Ὡς ἅπας ὁ λόγος, ἂν ἀπῇ τὰ σεάγματα, μάταιόν τι κὴ κενὸν φαίνεται. Præclarè siquidem Basil. Cæsar. *orat.* 24. & ex eodem Simeon Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὸ τῷ ἄχει ῥημάτων σεὸς σῖς ἄλλοις φιλοσοφίαν ἴσχυε βεβαιῶν,

Ὁ δὲ πίνυ, τοῖ ὃ σχίαι ἀίσσειν.

ἐπεὶ τὸ μὴ λαμσοῖς μὲν ἐπαυρίσκω τῷ ἀρετῷ εἰς τὸ μέσον, κὴ μαχρὰς ὑσὸ αὐτῆς ἀποτείνειν λόγους· ἰδίᾳ ὃ τὸ ἐδὲ σεὸς τῆς σωφροσύνης, κὴ τὸ πλέον ἔχειν σεὸς τὸ δίκαιον τιμᾶν· ἐοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τοῖς ὀπὶ σκιωῆς ὑσοκειμένοις τὰ δέσματα, οἱ ὡς βασιλεῖς πολλάκις κὴ δυνάστας εἰσέρχονται, ὥσπ βασιλεῖς ὄντες, ἐδὲ μόνων τυχὸν ἐλαττόνων τὸ σεφέναν.

§ 17. Ὡς μὲν σεὸς ὐσίαν, κυγχεμίς] quod de terra *l.* 4. § 3. σιγμή. de pelago. *l.* 6. § 36. σαγών. sunt autem κυγχεμίδες *ficuum granula.* pro quo κιχειμίδες apud Suidam vitiosè habetur.

Ὡς ὃ σεὸς χρόνον, σευπάνε σεισεφή] *tanquam pistilli circumvolutio.* M. Cas. & sanè ὑσὸ σεισεφῆ, sive σεισεσπή. i. e. *pistilli circumvolutio,* proverbialiter usurparur, à Platone philosopho in *Theætet.* Platone Comic. in *Adonid.* & Philem. in *Heroib.* ὀπὶ τῷ τὰ αὐτὰ πιόντων, κὴ μηδὲν σεφαινόντων. utì Hesych. Suid. Zenodot. Apost. Verùm σευπάνε σεισεσπή. i. e. *terebræ vertigo,* sive *circumversio,* ut Xyl. Marco istic de spatio temporis brevissimo: quemadmodum, *ῥιπὴ ὀφθαλμῶ oculi jactus,* ut Beza, potiùs quàm *ictus.* ut vulg. Apostolo *ad Cor. ep.* 2. *c.* 15. *v.* 51. quò pertinet illud poetæ nescio cujus apud Suidam,

Τρύπανα δ' ἐυδίνητα, κὴ ἀκύητα σείσεσα.

citiùs enim terebra circumvertitur, quàm animadverti ferè potest.

§ 18. Εἰς ἕκασον τῆ ὑσοκειμένων] *De singulis rebus indaga.* Xyl. *Objecto cuique animum adverte.* Cas. non improbo. potest tamen, *rerum præsentium unamquamque considera.* &c. τὰ ὑσοκείμενα, *præsentia.* Vide *l.* 8. § 22.

Ἔκασον σίφυκεν ἔστ' ἂν ζήκειν] vide *l.* 4. § 48. & *l.* 9. § 21. *Quæ nata sunt, ea omnia denasci aiunt.* Cassius Hemina *annal. l.* 2. i. e. ἀσοζήσθαι, *defungi, mori,* non *decrescere,* ut Nonnius explicat. Senec. *ep.* 99. *Cui nasci contigit, restat mori.* Tertull.

tull. *de Carn. Chriſt. c.* 6. *Motuum debitum eſt inter ſe nativitati, cum mortalitate forma moriendi, cauſſa naſcendi eſt. non enim mori ſolet, niſi quod naſcitur, id autem moritur, quod & naſcitur.* Idem. *de reſur. c.* 12. *Dies moritur in noctem, & tenebris uſquequaque ſepelitur: & tamen ruſſus cum ſua cultu, cum lote, cum ſole, eadem & integra, & tota, univerſo orbi revivi ſcit; interficiens mortem ſuam, noctem; reſcindens ſepulturam ſuam, tenebras; hæres ſibimet exiſtens, donec & nox revivi ſcat, cum ſua & illa ſuggeſtu.* Et latiùs progreſſus Petrus Ravennas *in ſymbol. ſerm.* 59. *crede homo, de morte reſurgere te poſſe, cùm tibi totum quod in rebus eſt, ſic quotidie reſurgat. Sol occidit & reſurgit. Dies ſepelitur & redit. Menſes, anni, tempora, fructus, ſemina, cùm tranſeunt, ipſa moriuntur; cùm redeunt, ſuâ ipsâ morte revivi ſcunt.* Ità quod Tertull. *ibid. Totus hic ordo revolubilis rerum, teſtatio eſt reſurrectionis mortuorum.*

§ 19. Οἷοί εἰσιν ἐδόντες, καὶ πίνοντες, ὀχλοῦντες, ἀποκαθαίροντες] Hæc enim & ſummis cum imis quibúsq; communia ſunt; & conditionis mortalis ac caducæ cumprimis nos admonent. Notum eſt, Menecratem medicum, qui Jovis ſibi nomen adſciverat, Philippus Macedo quomodo exceperit, eduliorum loco appoſitis thure cum acerra. Narrat Ælian. *var. hiſt. l.* 12. *c.* 57. Quin & Alexander ex duabus præcipuè rebus, τὸ θνητὸν καὶ φθαρτὸν, ſive mortalitatem ſuam, agnoſcere ſe profeſſus eſt, ἐκ τοῦ καθεύδειν καὶ τοῦ σωματοῦσθαι, *ſomno* nimirum *ac coitu.* Plut. in *Alex.* & de *adulat. & inſympoſ. l.* 8. *c.* 1. Antigonus itidem major, cùm Hermodorus quidam ipſum in carmine per adulationem *Solis* (non *Jovis*, ut Eraſm. *apophth. l.* 4.) *filium, Deúmque* indigitàſſet, ὁ παῖς μοι σύνοιδεν ὁ λασταυροφόρος, *At verò*, inquit, *latent iſta proſus eum, qui matulam mihi porrigit.* Plut. *in apophth.* & *de Iſid. & Oſirid.*

Ἕτερα ὅσοι ἀνδρομαλοῦνται, καὶ χαυνοῦνται] *Quanto ſe cum faſtu efferant*, acſi nè homines quidem aut mortali ſemine creti ſint, *ubi gloriantur, indignantur, interminantur &c.* vide ad *l.* 6. § 28. illud ἀνδρομαλοῦνται mihi ſuſpectum haberur. ἀνδρομᾶν certè alibi legiſſe non memini. Xyl. *aliis imperare*, vertit. ut ſit *hominibus leges ac jura præſcribere.* Caſ. *exultare.* ità quid is legerit, haud ſatis liquet. niſi forſan ἀδρυνόμενοι, *turgeſcentes, grandeſcentes*; quod de ſtirpibus uſurparur. forſan ἀνδρομᾶν idem quod ἀνδρολογεῖν fuerit, quod de *delectu militari* uſurparur: vel etiam quod κρεαδομᾶν, quod de *viſcerationibus*, ſive de *carnibus viritim diſtributis* adhibetur. in iſtis autem non ſine faſtu gerere ſe ſolent, qui eas exhibent. vide *l.* 9. § 34. ὅσα ὄψησις.

Ἐδύλευον πόσις] *quos illis inſervire & obſequi neceſſe fuit*, ídq; πρὸ ὀλίγου, *haud ità dudum*; quò poſſent dignitatis honoríſque gradum illum, in quo tanto cum ſupercilio ſe gerunt, adſequi. vide *l.* 8. § 3. Epictet. *l.* 3. *c.* 26. ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν ζῆν ἤθελον, εἰ διὰ Φιλιππίσαι ἔδει ζῆσαι, τῆς ὀργῆς αὐτῆς καὶ τῶν δειλιῶν καταφρονήματος ἀναφόρητον. οἶδα γάρ τι δεῖ δειλόν ἐστιν ἐντυγχάνων ὡς δουλῆ, καὶ τυφλωσομένῳ. quo tamen loco ego τυφωσομένῳ malim. ſcil. ut Claudian. *in Eutrop. l.* 1.

Aſperius nihil eſt humili, cùm ſurgit in altum.
——*nec bellua terrior ulla eſt,*
Quàm ſervi rabies in libera colla frementis.

Ruffus Vibius apud M. Senecam *controverſ.* 9.

Divite novitio nihil eſt inſolentius. &,
Pediſſequa honoris eſt novi arrogantia. Salvian. *epiſt.* 2.

Ἅπας δ' τεχνῖτις, ὅστις ἂν πλέον κρατῇ.

Æſchyl. *Prometh.* præ cæteris verò

Ἀφύσητός ἐστιν ἐυτυχῶν μισητός.

Comicus, apud Dion. Cocc. *l.* 60. Quod & Iſidor. Peluſ. ubi adduxerat *l.* 2. *ep.* 297. qui ἐυτρεχῶν habet, pro eo quod ἐυτυχῶν Dio, ſubjungit; Καὶ τὸ ἐυτρεπίσθην παρὰ πλὼ ἀξίαν, ἀφορμὴ τῶ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. Aur. Victor in *Diocl. Quantum ingenium eſt, compertum habeo, humillimos quoſque maximè, ubi alta acceſſerint, ſuperbiâ atque ambitione immodicos eſſe.* Agur ſapiens Ebræus *v.* 20. *Tria ſunt, ſub quibus commovetur terra: imò quatuor ſunt, quæ ea ferre non poteſt. ſervus, cùm regnat; ſtultus, cùm ſatur eſt; exoſa, cùm maritatur; ancilla, cùm heræ ſuæ hæres evaſerit.* ſiquidem, ut Solon,

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν πολὺς ὄλβος ἕπηται·
E nimiis opibus petulantia naſcitur ingens.

Sive ut Theognis; (quod Homero tamen tribuit Schol. *ad* illud *Pindari olym.* 13. ὕβριν κόρυ ἐπτέρα.)

Τίκτει τοι κόρος ὕβριν, ὅτ' ἂν κακῷ ὄλβος ἕπηται·

Idémque.

Πόλλας τοι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀρσαίνουσας·
Γνῶναι δὲ χαλεπὸν μέτρον, ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ·
Naſcitur ex nimiis opibus petulantia ſtultis.
Nec paucos ſatias evertit mentis egenos.
Difficile eſt, adſunt cùm bona, nôſſe modum.

Ariſtot. apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. πίκτει γὰρ, ὅσοι φησὶν ἡ παροιμία, κόρος μὲν ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. Philiſtius apud Clem. *ſtrom. l.* 6. οἰώθασι γὰρ μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως ἐυπορήσαντες εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. quod illum Clem. à Thucydide mutuatum aſſerit, qui odixerit; Εἰώθασι δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅταν μάλιστα καθ' ἑλαχίστην ἀπροσδόκητον εὐπραγίαν ἔλθῃ, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. locus eſt in *Cleonis orat. l.* 2. ubi tamen legitur, εἰώθασι δὲ πολλοὶ, αἷς ἂν, &c. Quò reſpexit tamen & Iſidor. Pel. *l.* 2. *ep.* 296. οἰώθασιν γὰρ ἄνθρωποι, ὅταν ἀδοκήτως μάλιστα εὐημερίαι ὑπίπτωσι, εἰς ὕβριν χωρεῖν. de Largio Macedone

cedone quid Plin. min. *l.* 3. *ep.* 14. vide *ad l.* 6. § 38. vide & quæ de Gallo Cæsare Ammian. *lib.* 14. initio.

Δι' ὅια] ἀμειβόμενα, scil. ut *l.* 6. § 59. *ob quæ adipiscenda, sive, quâ mercede.*

Καὶ μετ' ὀλίγον, ἐν τοιούτοις ἴσμεν. Legend. ὑπὲρ οἷς ἴσμεν. vide *Psal.* 82. *v.* 6, 7. Esai. *c.* 14. *v.* 9, 10. & Ezech. *c.* 32. *v.* 18, 30. Verùm quod Maro *Æn. l.* 10.

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ,
Nec servare modum rebus sublata secundis.

Sosiphanes apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 22.

Ἂν δ' εὐτυχῇ τι, μηδὲν ὄντες, εὐθέως
Ἴσ' ἀεργῷ φερεῖν τὴν ἡμίσειαν
Ἅδην παρέζωτ' οὐχ ὁρᾶτε πλησίον.
Si faverit fortuna, cùm sitis nihil,
Cœlo levatis capita; nec de proximo
Respicitis orcum, regna qui in reges habet. Grot.

Plutarch. *de Isid. & Osir.* Εἰ δέ τινες ἐξαιρεθέντες ὑπὸ μεγαλαυχίας, ὡς φησιν ὁ Πλάτων, ἅμα νύκτωρ καὶ ἀγνοίᾳ φλεγμήνωσι τὸν ψυχὸν, μετ' ὑγιείας ἐλθεῖν πολλῶν ἐπωνυμίας, καὶ ναῶν ἱδρύσεις, βεβηκὸν ἥδιστον ἡ δόξα χρόνον· ἔπειτα κινδύνους καὶ ἀλαζονείαν μετ' ἀπιθανίας καὶ παραγνωμίας σεσοφισμένους,

Ὠκύμορόν τιν' ἔοντα δίκλιν ἀρθέντες ἀπίθανα
καὶ νῦν ὅσοις ἀχώμενοι δεδάκται, τὸν ἱερὸν καὶ τὸν βωμὸν ἀποσαλεύοντες, ἐλὶν ἀλλ' ἢ τὰ μνήματα καὶ τοὺ τάφους ἴχνεσιν. vide *lib.* 6. § 24. & *infr. ad* § 31.

§ 20. Συμφέρει ἑκάστῳ, ὃ φέρει ἑκάστῳ ἡ τῶν ὅλων οὐσία] Præclara gnome. de qua vide ampliùs *ad l.* 2. § 3. & *l.* 3. § 4. & *l.* 4. § 23, 29. & *l.* 7. § 27. Apollon. Tyan. *ep.* 66. εἰ τάξις ἔστι τῶν ὄντων, ἔστι δὲ, καὶ θεὸς διοικεῖ τοῦτο, ὁ δίκαιος ἀγαθοῖς βιῶναι τὰ ἀγαθὰ πλεονεκτικὸν δὲ καὶ παρὰ τάξιν· ἢ γὰρ ἄπρακτα ἢ τὰ μὴ δίκαια συμφέρειν. ubi tamen pro ἀγαθὰ malim ἀγαπητὰ, *quæ ipsi sunt tordi.* Siquidem vir bonus τὰ ἑαυτῷ ἐκ τῶν ὅλων συγκεχωρημένα ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται, ut Marcus noster *l.* 3. § 4.

Καὶ τότε συμφέρει, ὅτε ἐκείνη φέρει] vide *ad l.* 4. § 23. τὸ ἔυκαιρον. Aug. *in Psal.* 145. *v.* 15. *Prorsus, tanquam ægrotum reficiens medicus, & quod opus est, hoc dat; & quando opus est, tunc dat.*

§ 21. Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα] Euripidis versus sunt ab Aristotele laudati, *ethic. Nicom. l.* 8. *c.* 1. *Eudem. l.* 7. *c.* 1. & *magn. l.* 2. *c.* 11. ab Athen. *dipnosoph. l.* 13. à Stob. *tom.* 1. *l.* 1. *tit.* 12. apud quos duos novissimos integri habentur.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα, ὅτ' ἂν ἔχεσθαι πόθου
Ἀκάρπου αὐχμοῦ, νοτίδος θ' ἑνδεὴς ἔχει.
Ἐρᾷ δ' ὁ σεμνὸς οὐρανὸς πλησθεὶς ὑδρώδης
Ὄμβρου πεσεῖν εἰς γαῖαν ἀφροδίτης ὕπο.
Ὅταν δ' συμμιχθῶσιν εἰς τ' αὐτὸν δύο,
Τίκτουσιν ἡμῖν πάντα, κἀκτρέφουσ' ἅμα·
Ὧν ἐστε μέτοικοι ζῷά τε καὶ θάλλει γένος.

Cerne, amat ut imbrem terra, cùm sterili solum
Squallore lugens poscit humectas opes.
Rursum amat & æther ipse, Veneriscque impetu
Fœtos maderis explet in terram sinus.
Quæ fœderata mutuis amplexibus,
Quod ubique rerum est proferunt, ac nutriunt.
Hinc vita visque seculis mortalibus. Grot.

Eis autem gemina adducit etiam Athenæus ex Æschyli *Danaïdibus* ista:

Ἐρᾷ μὲν ἀγνὸς ὑετοῦ πεσεῖν χθόνα·
Ἔρως δ' ἔχει γαῖαν λαμβάνειν γάμου τυχεῖν·
Ὄμβρος δ' ἀπ' εὐνεθεὶς θ' ὑφαιμᾷ πώει
Ἔκτηι γαῖαν· ἡ δ' τίκτει βροτοῖς
Μήλων τε βόσκας καὶ βίον Δημήτριον.
Δένδρων δὲ δ' ὥρα ἐν νοτίζει θ' γάμῳ
Τέλειός ἐστ' ἐγὼ δὲ ἐγὼ παρέσπορος.
Penetrare terram purus ille æther cupit:
Cupit vicissim terra conjugio frui.
Ab amante cœlo defluens terram simul
Fœcundat imber: illa mortali parit
Cereale generi germen, & pastus gregum:
Maturitatem dat suam arboribus quoque
Mador maritus. causa at his cunctis ego. Grot.

Proinde cùm apud plures ista reperiantur, Plutarchus in *amatorio*, non poetæ huic vel illi, sed *poetis* tribuit. Ἐρᾷ τοι ποιηταὶ λέγουσι καὶ γῆς ἔρασθαι· ἥλιον δ' Εὐριπίδης, ἐρᾷν εἰ φυσικοὶ, καὶ συγγίνεσθαι καὶ κοιμᾶσθαι· καὶ γῆν δ' ἀνθρώπων μητέρα καὶ ζώων καὶ φυτῶν, ἐκ ἀναγκαίου ἀπολείπει ποτὲ καὶ σβεννῦσι πανταπάσιν, ὅταν ὁ δικαίος ἥλιος ἀεὶ περὶ τὸν ἴδιον ἥλιον ἀπολίπῃ, καὶ παύσηται παθήματα καὶ δικαίαν ἀρχὴν καὶ κίνησιν; ità enim per interrogationem si proferantur novissima illa, Xylandri asterisco nihil opus erit. Indè Maronis illa *georg. l.* 2.

Vere tument terræ, & genitalia semina poscunt:
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ descendit, & omnes
Magnus alit magno commistus corpore fœtus.

Et Statii *sylv. l.* 1. in *epithalam.*

——*Ipsum in connubia terræ*
Æthera, cùm pluviis rarescunt nubila, solvo.
Sic rerum series mundique revertitur ætas.

Adjicias licet & Lucretii illa *l.* 1.

Postremò pereunt imbres, ubi eos pater æther
In gremium matris terrai præcipitavit.
At nitidæ surgunt fruges, ramique virescunt
Arboribus; crescunt ipsæ, fœtuque gravantur.
Hinc alitur porrò nostrum genus atque ferarum.

Quin & Scythæ τὸν γῆν νομίζουσι τῆς Διὸς εἶναι γυναῖκα. Herodot. *l.* 4. Quod autem de amore illi, de potu festivè, suo more Anacreon, *ode* 19.

Ἡ γῆ μέλαινα πίνει·
Πίνει δὲ δένδρα αὐτήν·
Πίνει θάλασσα δ' αὔρας·
Ὁ δ' ἥλιος θάλασσαν·
Τὸν δ' ἥλιον σελήνη·

Fœcunda

Fecunda terra petat :
Hanc arboresque petunt :
Et petat æquor aquas :
Phœbíque petat æquor :
Ipsúmque Luna Phœbum.

Ὅτι σοι σωτερῶ] Epictet. *l.* 2. *c.* 16. τὴν μπτν, ἀναβλέψας πρὸς τὸν Διόν, ἐυτυῆν, ὅτι χρῶ μοι λοιπὸν ὡς ὃ ἂν θέλῃς· ὁμολογωυῶ σοι· ὑδὲν παρεσκεύασαι ὑπὲρ σοι δειλότητος. & *l.* 4. *c.* 7. προσκεῖσθαι δίκαιον, καὶ ἀπλῶς συνθέλω. ità enim lego, quod vulgò ὁρίζομαι tantùm languidè legitur, ut dictioni vis conſtet ſua. Sen. *ep.* 96. *Non parco Deo, ſed aſſentior. ex animo illum, non quia neceſſe eſt, ſequor.* vide *ad l.* 4. § 33. & *ſup.* § 1.

Ὅτι φιλεῖ τῦτο γίνεδζ] à vulgari ſermonis uſu argumentatur, argutiùs paulò Marcus, ut alibi, *l.* 5. § 8. in verbis συμβαίνειν & φέρειν, ità iſtic in verbo φιλεῖν· quod ἐπὶ τῶ πυρέτιαι ἤπι ἀυθίναι uſurpatur; quomodo & Latinis *amat*, pro *ſolet*; quod à Græcis tractum monuiſſe videtur Fabius, *inſtit. l.* 9. *c.* 3. Quanquam diverſum eſt paulò Saluſtianum illud, quod ibi Fabius adduxit; *Vulgus amat fieri.* ſicut & ejuſdem illud, in *Jugurth. Quæ ira fieri amat.* & *ibid.* rurſus; *ea quæ ſecundæ res amant.* In iſtis enim ſenſus eſt, *quæ amant*, i. e. *quæ cupiunt & quibus delectantur*, vel, *quæ lubenter admittunt.* Saltem Syntaxis diverſa eſt: neque enim, *ira fieri ſolet*; vel, *vulgus fieri ſolet*; ſed *per iram*; &, *vulgò*, vel *à vulgo*, dixeris; quod viris magnis non eſt animadverſum. Cæterùm ſic Flaccus *carm. l.* 3. *ode* 16.

Aurum per medios ire ſatellites
Et perrumpere amat ſaxa potentiùs
Ictu fulmineo.——

Ammian. *hiſt. l.* 16. *ut in rebus amat fieri dubiis.* & *l.* 17. *ut rebus fieri amat dubiis & turbatis.* quomodo Herodot *l.* 8. Ὅια φιλέει γίνεδζ ἐν πολέμῳ. & Plato *polit. lib.* 5. Ὅτια δὲ ἐν πολέμῳ φιλεῖ. & Polyb. *lib.* 6. Ὁ δὲ φιλεῖ γίνεδζ. Quin & τὸ ἐρᾶν pari modo uſurpatum invenias. Ità enim Herodian. *lib.* 1. Ἐρᾷ γὰρ τὸ βάρβαρον καὶ ὀλὶ τῶς τυχόυας ἀφορμῶς ῥᾴτα κινεῖδζ. Tacit *annal. l.* 4. *ut ferè amat poſterior adulatio.* Apul. *floríd.* 3. *Quod genus in comœdia fieri amat.*

§ 22. Ἢτοι ἐυτυῶδα] Aut in eo vitæ genere manes, cui jam es aſſuetus; aut inſtitutum mutas quod niſi velis ipſe non cogeris; aut è vita diſcedis, munere defunctus: in his autem omnibus nihil eſt quód ægrè te habeas. Geminâ ferè argumentatione utitur ad Lucilium ſuum Seneca *epiſt.* 42. *Hoc peritúrum eſt. nempe adventitium eſt. tam facilè ſine iſto vives, quàm vixiſti. Si diu illud habuiſti, perdis poſtquam ſatiatus es. Si non diu, perdis antequam aſſuſcus.*

Καὶ ἥδη ἄδικας] Notum eſt Pythagoræ monítum illud: ἐλῶ βίον τὸν ἄδικον· ἥδιὸν ἢ αὐτὸν ἀ σωφρονα ποιῶν. Referunt Galen. *de affect. cur. c.* 6. Stob. *tem.* 2. *tit.* 29. Anton. *Meliſſ. l.* 2. *c.* 80. Plut. in *præcpt. ſalubr.* & *de exil.* qui idcirco *lib. de profect.* hoc inſigne facit δίλημμα φρονίμῳ, τὸ μηκέτι φρονῆσαι, μηδ' ὁρᾶσθαι ἄρειν, ἀλλὰ ῥᾳδίως ἢ λείως ἢ δι' ἐυπετείας ἢ τῷ τῆς ἀρετῆς ἔδει, ἢ ἐκλειπομένῳ τῇ ἀσκήσει. Quod Hieron. an Paulin. *ad Celant. Aſperam nobis & inſuavem virtutum viam nimia facit vitiorum conſuetudo; quæ ſi in alteram partem transferatur, invenitur ſenſim juſtitiæ levis.* Quanquam Plut. idem in tract. *de tranquill.* quaſi Pythagoricum illud corrigens: ὐχ ἡ σωφροσύνη ποιεῖ τὸν ἀκολάσῆς τὸν ἄδικον βίον ἥδιω, ὡς τις εἶπεν· ἀλλὰ τὸ φρονεῖν ἄμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄδικον καὶ ἥδιστον. Nec diffitendum tamen, multùm conducere aſſuetudinem, ad vitæ, quæcunque ea tandem fuerit, moleſtias allevandas. Plut. *de audiend.* Τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς τὰς πολιτείας, εἰ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῆ γινομένων· οἱ δ' ἐκ μετοικίων σωφρονοῦσι καὶ σωφρόνες ὄντες τῶν νόμων, ὑ χαλεπῶς φέρουσιν ἀλλ' ὑδὲ παλλάττονται καὶ φεύγουσι. & *ibid.* Ἐν γεφύραις, καὶ σεὶ λύκαν, καὶ παλαίστραις, αἱ πρὸς παθήσεις ἀρχαὶ πολὺ ἴσχυσι δύρυσον, καὶ πόνυ, καὶ ἀσάφειας· ἐνταῦθα πρῶτον χρὴ μικρὸν, ἄσπερ πρὸς ἀνθρώπυς, σωμάδεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγινομένη, πάντα φίλα καὶ χαριέντα καὶ ῥᾴδια λίγειν τι καὶ πράττειν παρέχειν. Ariſtoteles *rhet. l.* 1. *c.* 10. Ἔστι δὲ καὶ τὸ ἡδὺ, καὶ τὸ ἀνιαρὸν, ἐν τοῖς ἥθεσι· πολλὰ γὰρ καὶ τῇ φύσει μὴ ἥδεα, ὅταν ἐθισθῶσιν, ἡδέως ποιῶσιν. Jo. Chryſoſt. *in epiſt.* 2. *ad Tim. orat.* 6. Μεγάλη γὰρ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς, τῆς ζωμδείας ἡ τυραννίς. ὑ δυνόμεδα πόρρω λοιπὸν, αὐτῆς ἑλκύσας ἡμᾶς. vide &. quæ ſequuntur. Naſo. *Artis, l.* 3.

Fac tibi conſuescat; nihil aſſuetudine majus.
Et, *Quod malè fers, aſſuesce; feres bene: multa vetuſtas Lenit.*——

Arnob. *lib.* 2. *Fiet familiaris, & more in naturam converſa conſuetudo.* Cicer. in *Lælio. Magna vis eſt vetuſtatis & conſuetudinis: nemo eſt, ſi nulla res impediat, qui non eo, quo conſuevit, equo libentius utatur quàm intractato & novo. Nec modò in hoc quod eſt animal, ſed in eis etiam quæ ſunt inanimata conſuetudo valet; cum locis etiam ipſis montoſis delectemur & ſilveſtribus, in quibus diutiùs commorati ſumus. Sic veteres inquilinos indulgentia loci & conſuetudo etiam inter injurias detinet.* Senec. *epiſt.* 70. Plinius minor *l.* 6. *epiſt.* 2. *Mihi & gratiora ſunt bona* (domeſtica) *quòd perſeverant; & leviora incommoda, quòd aſſuevi.* Indè illud Campanorum apud Livium *l.* 23. *Notiſſimum quodque malum maxime eſſe tolerabile.* Et Philoctetes Euripideus, referente Dione Pruſ. *orat.* 53.

Καί τις πάλ' ἥδη τῶ χρόνῳ λάφυσί μοι
Νίκης· κατ' ἀρχὰς δ' ἀδαμῶς ἀγαπτὸς ἦν.

De vi doloris jam resi. sit tempore
Morbus, qui initio fuerat intolerabilis,
Plaut. *Trinumm.* 1. 2.
Habeas, ut natus: nota mala res, optima est.
Nam ego nunc si ignotum capiam, quid agam nesciam.
De Christi Domini jugo veterum nescio quis.
Grave dum tollis, suave cùm tuleris.

Ἔξω ὑπάγεις] Vitæ genus mutas: è privato in publicum prodis: negotiis immisces. Alluſit forſan ad proverbium, quod à Zenodoto refertur. Ἀνὴρ λύδῳ πρᾶγματα εἰς ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελαθὼν ἐπείατο.

Ἀπολειτούργητος] Vitam hanc λειτουργίαν πνὰ eſſe vult: quomodo Paulus ὑπηρεσίαν in concione ad Antiochenſes apud Lucam *Act. c.* 13. *v.* 36. Δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη. Cicer. *de ſenect. Dum ſumus in his inclusi compagibus corporis, munere quodam necessitatis & gravi opere perfungimur.* Indè, *vitæ munera*, &, *defunctos mortuos*, dicimus, utpote qui vitæ officia jam compleverint. Servius *ad Æn. lib.* 6. Pulcrè autem & ad Marci mentem Apoſtolus apud Lucam. *Act. c.* 20. *v.* 24. Ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου. quaſi dicat, *cur non lubens vitam ponam, ubi cursum absolverim, munusque ac ministerium à Christo Domino assignatum executus planè fuerim.* διακονίαν dixit, quod Marcus λειτουργίαν. ἀπολειτουργοῦσα (quod alibi haud temerè reperias) *munere defunctum esse*: ut ἀποβιοῦσα, *vitam obiisse*: & ab eodem jam liberum & immunem fieri: quod Joannes in *Apocal. c.* 14. *v.* 13. dixit, ἀπὸ τοῦ κόπου ἀναπαύσονται.

§ 23. Ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο ὁ ἀγρὸς ὅτι] *Hoc esse agrum.* Xyl. *hoc vel illud esse.* Caſ. f. τοῦτο [οὖ] ἐκεῖνο, *tale quid, quale illud.* nihil à loco alio diſtare, animi tranquillitatem quod attinet. vide *l.* 4. § 3.

Πάντα ἐστὶν ἐνδοξὰ τἀυτὰ τοῖς ἐν ἄγρῳ πρὸ ὄρους] Vide *ſupr.* § 15. Sed & *ad l.* 4. § 3. ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν. & *l.* 8. § 45. Epictet. *l.* 3. *c.* 22. Ὅπου γ' ἂν ἀπέλθω, ἐκεῖ ἥλιος, ἐκεῖ σελήνη, ἐκεῖ ἄστρα, ἐνύπνια, οἰωνοί, ἡ πρὸς θεοὺς ὁμιλία.

Τὰ τοῦ Πλάτωνος] Ex *Theæteto*: laudata etiam à Theodoreto *therapeut. l.* 1 & *l.* 12.

Σηκὸν ἐν ὄρει περιβαλλόμενος] ἀγροῖκον καὶ ἀπαίδευτον ἀπὸ ἀρχῆς, εἰ δεῖ ἄπιστον τῶν νομίων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. Plat. de ſapiente ſermo eſt, Philoſophiæ ſtudiis prorſus dedito, qui non ſecus in urbe converſatur, quàm ſi in monte aliquo ab hominum commercio ſejunctus ageret, murisque civitatis, perinde ac caulæ alicujus ſepto paſtor ruſticus, incluſus teneretur. Theodoretus cum Marco περιβαλλόμενον legit. Sed Platonis mentem ſecius cepit, cùm opinaretur Platonem hoc voluiſſe, verum Philoſophum ἐν ὄρει σηκὸν περιβάλλεσθαι εἰκότως, *in tuguriolo aliquo, ſive ſtabulo in monte ſibi extructo eſſe habiturum*: quod Plato nullus hîc dicit.

Καὶ βάλλειν βλήματα] iſta quò pertineant, ego planè ſum neſcius. Xyl. *& balare.* quaſi βληχὰς & βληχήματα legerit; quo fundo, quóve ſenſu, nullus video. Annot. Ludg. *propriè*, inquit, *eſt jacere jacula.* Sed jacula iſtîc quid faciant, nullus idem nos docet. M. Caſ. ſequentibus adfigit; & περιβάλλειν περιβλήματα legiſſe videtur; *& problemata sibi proponere ista, quidnam est mihi nunc mens mea*, &c. verùm D. Salmaſ. expungenda cenſet; utpote quæ nec ſenſum ullum efficiant, nec in melius reformari poſſint. Vetat autem Medicorum princeps πᾶς ἀνὴρ ἰητρὸς ἰσχνηρέειν.

§ 24. Τί οὖν μοι τὸ ἡγεμονικὸν μου] Epictet. *lib.* 1. *c.* 26. Αὕτη ἦν ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας, αἴσθησις τοῦ ἰδίου ἡγεμονικοῦ, πῶς ἔχει. Vide *l.* 12. § 33.

Μὴ ἀπόλυτον καὶ ἀπαλλοτρίωσιν μου ποιωνίας] Vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8. § 34.

Μὴ περιτικὸς] à metallis tranſlatum, quæ ubi liquefacta jam, affuſa fuerint rei alicui, in unum idémque cum ea corpus coaleſcere videntur. Ità Epict. *l.* 1. *c.* 3. Τί τούτοις περιτικός; vide *ad l.* 12. § 19.

Ὥστε τούτῳ σωτήριος.] Plato *Phædon.* Ἐκείνῳ ἡδονὴ καὶ λύπη, ὅπως ἥλου ἔχουσα, περιαλοῖ τῷ ψυχῷ πρὸς τὸ σῶμα, καὶ περιτιτρᾷ, καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ· quanquam negat paſſim Marcus corpus de iſtis quicquam pronunciare. vide *lib.* 7. § 14, 16, 33. & *lib.* 8. § 25, 37.

Καὶ ἀναπεπαμένον τῇ σκηνοδίᾳ] ità *lib.* 7. § 57. ἡ φύσις ἔχει ἵνα ζωγρήσῃ τὸν συγκείμενον. &c. & *l.* 5. § 36. μὴ ζυγκεκινδυνεύσθω.

§ 25. Κύειρε ὦ ὁ νόμος] Pauſanias Piſtanactis filius, quærenti quare legum priſcarum nullam abrogare apud ſuos liceret, reſpondit: ὅτι τοὺς νόμους τοῖς ἀνδράσι, ἢ τοὺς ἄνδρας τοῖς νόμοις ἀσφαλὲς εἶναι δεῖ. Pittacus item Crœſo percontanti, τίς ἀρχὴ μαλίστα; reſpondit, ἡ τῶν πολλῶν ξύλα. leges deſignans, quæ codicibus inſculpebantur. Indè Chilonis monitum; Νόμοις πείθεσθαι. Laert. *l.* 1. quod Spartanis religioſiſſimum ſemper fuerat. Archidamus Zeuxidami filius, ſciſcitanti quinam Spartæ rerum potirentur, οἱ νόμοι, inquit; καὶ γὰρ ἀρχεῖα χρὴ τοὺς νόμους. Ageſilaus in *epiſt.* ad ſuos à bello ipſum revocantes, quod cùm bene ſuccedere videretur, ægrè quidem, reliquit tamen; Ἀρχὰ γὰρ οὐκ ἐμεμπτὰ ἀρχῶν, ἀλλὰ τῷ πόλει, καὶ τοῖς ξυμμάχοις καὶ τοῦτο ἀρχὴ ἀρχεῖ ἀληθῶς καὶ δίκαι, ὅταν καὶ ἀρχὴ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ ἐφόρων, ἢ οἵτοι οἱ ἄλλοι ἐν πόλει ἄρχοντες ὦσιν. Demaratus, quærenti, quare paucis exularet, cùm rex ibi fuiſſet, ὅτι κρείσσονες, inquit, αὐτῆς οἱ νόμοι εἰσίν. Plut. in *præcept. polit.* Δεῖ γὰρ οὐκ ἄχει τὸ βωμὸν φίλον ἢ τὸ μὴ ζωπυρεῖν, ὡς φησὶ Πεισιλῆς ἔπος, ἵνα ἄχει πανταχοῦ νόμος καὶ δίκη.

δικαίᾳ. Verùm legem universi sive naturæ Marcus hic vult, de qua *l.* 2. § 16. & *l.* 4. § 10. de qua & Dionysius major dixit, πρὸ μὲν τῆς πόλεως νόμως διωκάσθαι, πρὸ δὲ τῆς φύσεως μὴ διωκάσθαι βιάσασθαι. & Aristot. nomine, *de mund. c.* 6. Νόμῳ γὰρ ἡμῖν ἐπιτάττεται, ὁ θεὸς, ὑδρίμεα χαλεπαίνειν διόρθωσιν, ἢ πατάσσειν κρείττων ἦ, εἶναι, καὶ βεβαιότερον τὴν ἐν κύβοις ἀναγεγραμμένων. & Philo *de bon. hom. libert.* Νόμῳ μὲν ἀφάσσης, ὁ ὀρθὸς λόγος, οὐχ ὑπὸ τῶν δεινῶν ἢ τῶν δεινῶν ὀνητῶν φθαρτὸς ἐν χαρακτῆρσιν ἢ στήλαις ἀψύχοις ἀψύχοις, ἀλλ' ὑπ' ἀθανάτου φύσεως ἀφθάρτῳ ἐν ἀθανάτῳ διανοίᾳ τυπούμενος. Clemens denique *strom. lib.* 1. ἐν ᾗ τῇ Πίττᾳ κηρύγματι ἴσχεις ἐν νόμων καὶ λόγων τὸν κύριον ἀφορμαγραδύμων. vide & l. 11. § 1.

Ὁ παραιτούμενος δραπέτης] Ità *l.* 4. § 29. φυγάς. & *l.* 11. § 9. ἀποστάτης. vide sis apud Platonem Socratis disceptationem cum *Critone* fugam suadente.

Ἀνιᾷ καὶ ὁ λυπούμενος] *At dolorem aliquis concipit*, &c. Xyl. imò *simul*, vel *similiter*, haud minùs is quoque, qui *dolet, contristatur*, &c.

Ὁ βούλεταί τι] *propter aliquid eorum quod factum est, vel fit, vel fiet secundum voluntatem ejus, qui universum gubernat.* Xyl. ut legisse videatur, ὅτι βούλεταί τι γενέσθαι. Xylandri vestigia premit Casaubonus. Verùm dictionis sic reconcinnatæ series interpretationem istam nulla videtur admittere, nisi trajectionem duram satis constituamus; ut illud ὁ βούλεταί τι, vel ὅτι βούλεται, sensu saltem, subjiciatur verbis illis, ὑπὸ τῶν τὰ πάντα διοικούντων. Negativa forsan particula intercedit; ut rescribendum sit ὁ [μὴ] βούλεταί τι γενέσθαι &c. *qui contristatur, irascitur, vel metuit, quod præter voluntatem suam aliquid factum sit, fiat, vel futurum sit*: sive, *quod quicquam, quod ipse nolit, factum sit, fiat, vel futurum sit, ex eis quæ ab eo qui universa disponit constituta sunt.* viderint alii.

Ὅσα δὲ νόμῳ κέκριται ὅσα ἐκείνῳ δικαίως] Vide *l.* 7. § 32. πάντα νομιζ. Plut. *de Homer.* ὁ νόμος λέγεσθαι θέλειν ἀπὸ τοῦ νέμειν τὸ ἴσον πᾶσιν, ἢ τὸ κατ' ἀξίαν ἑκάστῳ. vide *l.* 8. § 67.

Ὅσα ἑκάστῳ δικαίως] sive, τὸ δικαίως, ut *l.* 7. § 7. *quæ cuique conveniunt, & ad unumquemque pertinent.* Arist. *polit. l.* 1. *c.* 13. Διὸ μὲν μετέχειν πάντας, ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὅσον ἑκάστῳ πρὸς τὸ ἔργον. δεῖ δὲ τὴν μὲν ἀρχικὴν πλείαν ἔχειν ἀνδρείαν· ἀρετὴν. δεῖ δ' ἄλλων ἕκαστον, ὅσον ὀφείλουσι μετεῖναι, *quantum ipsis convenit*, vel *ad ipsos pertinet.* & *l.* 2. *c.* 3. Ἥκιστα δὲ δημοκρατίας τυγχάνει τὸ πλείστων κοινόν. δεῖ γὰρ ἴδιον μάλιστα ἕκαστον εἶναι· δεῖ δ' οὐ κοινὸν ἔστιν, ἢ ὅσον ἑκάστῳ ὀφείλει. *quantum ad unumquemque attinet.* & *l.* 7. *c.* 1. Ἑκάστῳ τῶν εὐδαιμονίας ὀφείλει πάντα, ὅσον ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τῆς πρᾶξιν κατ' αὐτά. *tantum unicuique felicitatis contingit, quantum virtutis & prudentiæ.* Basil. Cæs. *ep.* 167. *ad Diodor.* ἵνα ὅλως ὀφείλει ἡμῖν διαλάλειν ἀνθρώπους, τὰ φερόμενα ἀριθμῶν. *si rebus ipsis missis personas perstringere nobis convenit.* Autor *l.* 2. *Maccab. c.* 9. *v.* 24. τὰς ὀφειλούσας θυσίας τοῖς θυσιάζουσι. *convenientes ad sacrificia sumptus.* Jun. *pertinentes.* Leo. Jud. & Vatabl. Porphyr. *de abstinent. l.* 4. Καὶ οὐδεὶς τοσοῦτον ἐν τῇ μανίᾳ, ὡς μὴ πᾶσιν ὀφείλειν ἡγεῖσθαι οἰκείους εἶναι. *nemo ità insaniverit, ut non existimet ad unumquemque pertinere, bonum esse lubenter velle.* Malim itaque cum Xyl. *quod suum est.* quàm cum Cas. *quæ unicuique eveniunt.*

§ 26. Σπέρμα] *Semen* pro *genitura virili* dixit. quam à *semine* tamen distinguit Aristot. *de gener. animal. l.* 1. *c.* 18. Γονὴ μὲν τὸ ἀπὸ τῶ γλωττῶν κεκλῶσθαι αὖπον, ὅσα συνδυάζεσθαι πέφυκε, τὸ φερόμενον ἔχειν ἀρχὴν ψυχικὴν· σπέρμα δ', τὸ ἐξ ἀμφοτέρων τὰς ἀρχὰς ἔχον τῆς συνδυάσεως. verùm distinctionem hanc nec usus communis observat, nec sacræ paginæ scriptores. vide *Genes. c.* 38. *v.* 9. & *Levit. c.* 15. *v.* 16. vide *l.* 12. § 24.

Εἰς μήτραν ἀφεὶς ἀπηρώσησε] Perinde de semine in terram misso Christus Dominus. Marc. *c.* 4. *v.* 26. ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ, καὶ μηκύνηται, ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. sive ut Apostolus, *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 3. ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον· ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. De homine pariter dictum fit. *Ego te*, inquit, *formavi in utero.* Jerem. *c.* 1. *v.* 5. *Manus quasdam autoris tui utero hominem formantis advertis.* Ambros. *in Luc. l.* 1 *c.* 6. *Qui primum hominem fecit ex pulvere, omnes homines fabricatur ex semine.* August. *adv. Jul. lib.* 3 *c.* 17. & *de nupt. & concupisc. l.* 2 *c.* 13. *Idemque de verbo, Ap. con. l.* 11. *qui primò creavit hominem sine homine, modò creat hominem ex homine.* Ità David. *Psal.* 119. *v.* 73. *Manus tuæ fecerunt & formârunt me.* & *Psal.* 139. 13–16 *Tu obtegebas me in utero matris meæ: massam meam viderunt oculi tui: & in libro tuo descripta erant membra omnia mea, quæ de die in diem artificiosè confecta fabricabantur, cùm nulla priùs existerent.* Job item, *c.* 10. *v.* 8–12. *Manus tuæ figurârunt & fecerunt me; sicut argillam, efformâsti me; sicut lac, suscitasti me: tanquam cutem coagulâsti me: cute & carne induisti me: ossibus & nervis contexuisti me:* Mater illa pia filiis suis. *Maccab. hist. l.* 2. *c.* 7. *v.* 22. *Nescio ipsa quomodo in utero meo comparueritis: neque enim ego spiritum vitamque largita sum vobis, neque primariam cujusque informationem ego congregavi: sed condi-*

ter ille mundi, qui finxit hominum ortum, omniúmque naturam invenit. Quod Prudent. *Stephan. od.* 10.

Quánam arte nobis vivere intus ceperis,
Nihilóque & illud unde corpus nescio;
Novit animator solus & factor tui.
Impendere ipsi, cujus ortus nuncre es:
Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Hermes Pœmand.

Ὅπως ἡ γένεσις ἀνθρωπωνείζει χρόνον,
Συμβαίνει παρεισπίπτειν ἐκ τοῦ σώματος
Ὅλως μιλῶν ὑσίαν πρὸ, καὶ ἕξιν ἐνίργειαν,
Ὡς τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ.

Dei igitur opus iſtud, quo corporis fabrica conficitur: ſed ad quod perficiendum ille animæ miniſterio utitur; quam hic Marcus deſignavit. vide Jul. Scal. *ad l.* 11. § 1. Minùs enim placet, quod Tertullian. *de anima c.* 26. *omnem hominem in utero ſerendi, ſtruendi, fingendi paraturam aliquam utique poteſtas divina voluntatis miniſtra modulatur; quamcunque illam rationem agitare ſortita.* Angelorum ſcilicet miniſterio peragi vult iſta: ſubjungit enim; *Nos officia divina Angelos credimus*: quos & exterorum, *Alemonæ, Partulæ, Lucinæ* ſubſtituit. At Philo *naturæ* hoc tribuit, *de mundi immortal.* ἐξ ἀνθρώπων βλασάντων ἄνθρωποι, συίεργοντος μὲν εἰς μίτραν ἀνδρὸς, ἀοτὶ ἄρρεν, γυναικὸς δ' ὑποδεχομένης τὰ σπερματα σωτηρίας, τῆς δ' φύσεως ἀναπλασσούσης καὶ τῷ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς διαπλατ[illegible]ύσης μερῶν. *naturam* vult vel animam vegetatricem, vel vim ac facultatem ſemini à primordio divinitus inditam.

Ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα] vide Galenum *de natural. potent. ſive facultat. l.* 1. *c.* 3. Philo *de creat.* τὸ σπέρμα τῶν ζώων ἡνίκα πρῶτον ἐμφύεται συμβίωσιν τοῦθ' ὡς ἴδιον φαυλότατον, ἐοικὸς ἀρτῷ διαρρεῖται. ἀλλ' ὅταν εἰς τὴν μήτραν κλαδωθὲν ἐνσπείρῃ, πίονα εὑδὺς λαβὸν, εἰς φύσιν πρέπουσαν. (quod Galen. uti *ſuprà, l.* 2. *c.* 3. ὃ γὰρ ἦν σπέρμα, τοῦθ' ὅταν ἀρχὴν φύσεως τε καὶ διαπλάττειν τὸ ζῶον, εὑρίσκῃ τις γίνεται) φύσις δὲ βελτίων σπέρματος· ἐπεὶ καὶ κίνησις ἐρημίας ἐν γονιμοῖς· ἡ δ' οἷα πυκνῆς, ἢ νεωστὶ σπαρείσης, ἀναπλήθει πύκνα, ζωοπλαστεῖ, πρὸς μὲν ὑγρὰν ὑσίαν, εἰς τὸ τοῦ ζώματος μέλαν μὲν μέρη διαιρέσασα, πρὸς δὲ πνευματικὰ, εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, πρὸς τε θρεπτικὰ καὶ πρὸς αἰσθητικήν. --- ἢ γὰρ τῷ λογισμῷ ταυτὸν ἀφρόνιτον, διὰ τοῦ φάσκοντας δύρασθαι αὐτοῖς ἐπαινέσαι, θεῖον καὶ ἄξιον ὄντα. ὑκῶν ἤρξατο μὲν ἀπὸ σπέρματος ἐυπλαθὲς ἡ φύσις· ἔληξε δ' εἰς τὸ πιωάτερον, πρὸς τῷ ζῷα καὶ ἀνθρώπου κατασκευάζειν. Vide & Clem. Alex. *pædag. l.* 2. *c.* 6. *ad lib.* 4. § 16.

Ἐξ οἵου ὄζ] herì μυξάσιον. *l.* 4. § 48. & *l.* 6. § 13. mox μίγα θαῦμα, ut Hermes ſuppoſititius Aſclepio θεῖον θαῦμα, ut Plato *de leg. l.* 1. unde Plotæ illud *Pſal.* 139. *v.* 14. *Mirum in modum.* & Aug. *homil.* 32. *Videt homo inſolita & miratur; miratur alia, cùm ſit ipſe mirator magnum miraculum. Omne enim miraculo quod fit per hominem majus miraculum eſt ipſe homo.* Idem *de civit. Dei l.* 10. *c.* 12. Similis illa Iphicratis vox, quò & Marcus forſan alluſerit, fortunas evectionémque ſuam admirabundi, cùm obſcuriſſimis natalibus ortus fuiſſet. Ἐξ οἵων εἰς οἷα; Ariſt. *rhet. l.* 1. *c.* 9. atque ut *ibid. c.* 7. ἐξ ὧν ὑπῆρχε ταῦτα; Sicut autem eleganter hic Marcus, ἐξ οἵου ὄζ, ità Sophocles *Ajace*, ſed de demutatione in ſequiorem partem factâ, Οἵου ἐξ οἵου; Longus *Paſtoral. l.* 4. Μαθέτω ὁ μικρὸς, οἵου ἦν οἷον ἐρᾷ. Porphyr. *de abſtinent. l.* 1. ἀφ' οἵων εἰς οἷα. Pſellúſque ἐκ δαιμόνων ἐνεργείας, ἀνθ' οἵων οἷα; ſic mox denuo, ὅσα ἐκ οἷα; ſcilicet, *ex minimis ſeminibus naſcuntur ingentia.* Senec. *de provid. c.* 1. Polyb. *hiſt. l.* 3. φύεται ἐκ μὲν τυχόντων πολλάκις τὰ μέγιστα καὶ θαυμαστότατα. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 31. πλὴν γοῦν φύσει ἐκ σπερμάτων ζώοις καὶ φυτοῖς [ἐμέρις τι] καὶ ἀγελείοις ἀρχὰς τὰ μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ μόλις ὁρατὰ τῶν μεγίστων ἡμῖν λαμβάνουσι. ἃ γὰρ ἐκ πυρὸς φάχνη, καὶ ἄμπελος ἐκ γιγάρτου μόνον, ἀλλὰ ἐκ πυρῆνος καὶ βαλάνου πολὺ ὄρεος διαφυγούσης, ὥσπερ ἐκ μικροῦ πυρῆνος ἀπειθοῦς, ἐξέφυσαν καὶ ῥιζώσασαν τὴν ἡμῖν, ἔρυς καὶ βάτος, καὶ δρυὸς, καὶ φοίνικος, καὶ σύκης πελεμικίου ἀναδίδωσιν. Plin. *hiſt. nat. l.* 17. *c.* 10. *Minimis id* (cupreſſi ſemen) *granis conſtat, ut vix perſpici quædam poſſint; nam omittendo naturæ miraculo, etiam parvo gigni arbores: his principiis reſpuentem ſecures materiem naſci, indomita ponderibus immenſis prela, arbores velis, turribus muriſque impellendis arietes. hæc eſt naturæ vis, hæc potentia.* Et Senec. *quæſt. natur. lib.* 2. *c.* 6. *Conſideremus, quàm ingentem vim per occultum agant parvula admodum ſemina; & quorum exilitas in commiſſura lapidum vix locum inveniat, in' tantum convaleſcunt, ut ingentia ſaxa detrahant, & in momenta diſſolvant ſcopulos rupeſque.* De frumento Paulus *ad Cor. ep.* 1. *c.* 15. *v.* 37. quod ſuprà retulimus. Unde Tertull. *de reſurr. c.* 52. *Seritur ſolummodo granum, ſine folliculi veſte, ſine fundamento ſpicæ, ſine munimento ariſtæ, ſine ſuperbia culmi. Exurgit autem copiâ fœneratum, compagine edificatum, ordine ſtructum, cultu munitum, & uſquequaque veſtitum.* Auguſt. *epiſt* 3. *Ipſa vis ſeminum quos numeros habeat, & quàm vivaces, quàm efficaces, quàm latenter potentes, quàm in parvis magna molientes, quis adeat animo, quis promat eloquio?* De ſinapi videatur & quod Dominus Chriſtus Matth. *c.* 13. *v.* 32. Et Marc. *c.* 4. *v.* 31, 32. At de homine quantò majora dici poſſunt, & miranda magis?

Ἐν τοιαύτῃ ἐσκαλύφει γενόμενα] *in abdito facta.* David, *Pſal.* 139. *v.* 15. Et Solomon. *Eccleſ. c.* 11. *v.* 5. *neſcis oſſa in gravidæ utero quomodo fingantur.* Optimè Lactant. *de opific. c.* 19. *legem rationemque*

rationemque nascendi tenet Deus solus; siquidem solus efficit.

Τῷ βεῖδεσθαι] τὸ βεῖδος. *l.* 12. § 30. (cui τῷ ἀναφερῆ opponit) hoc est, *vim deprimentem*, sive *devergentem*; formam sive principium internum, cujus vi deorsum quædam feruntur, sicut sursum alia: siqua tamen corpora vi suâ sursum ferantur, quod negat Lucret. cujus hæc sunt, *l.* 2.

——nullam rem posse suâ vi
Corpoream sursum ferri, sursúmve meare.

Nam quod *externam* nescio quam *depressionis & elevationis causam efficientem*, interpres Angl. opinatus est hic intelligi, quæ oculis corporeis objecta sit, quomodo illa altera efformationis & nutritionis mentis conspectui, & ab authoris mente, & à rei ipsius veritate alienum est. Ità usurpavit Philo *de mundo*: τὸ μὲν ἢ πῦρ σωματίλκον χλῶ, ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῷ νόσκῳ, βεῖδεσθαι ἀναφερῆ. & Aristot. *problem. l.* 16. *q.* 11. Ὅταν ἢ βαρὺ δόξῃ πίπτειν μᾶλλον.

Οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' ὐχ ἧττον ὑπαρχῶς] Ambros. *de sacram. l.* 1. *c.* 2. *Melius videntur, quæ non videntur, quàm quæ videntur.* Siquidem ut Joan. Chrysost. *Genes. orat.* 10. Οὐχ ὅτως οἱ σωματικοὶ ὅτοι ὀφθαλμοὶ τὰ ὁρώμενα βλέπειν δύνανται, ὡς οἱ τῆς πίστεως ὀφθαλμοὶ τὰ μὴ ὁρώμενα, μηδὲ ὑφεστῶτα. Quin & Plut. *de commun. notit. c.* 19. [Ἀγαθὰ ἢ κακὰ, αἱρετά τε ἢ φευκτὰ, οἰκεῖά τε ἢ ἀλλότρια,] ταῦτα μᾶλλον ἴδει διεωρῆτε ἢ ψυχῶν, λόγων τε ἢ μελάνων, σαφεστέραν ἔχειν τὴν ἐνάργειαν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἔξωθέν εἰσιν αἱ φαντασίαι ἢ αἰσθήσιν ἐπισπόδιον· ταῦτα δ' ἐν τῇ ἀγαθῶν τῇ ἐν ἡμῖν ζύμφυτον ἔχει τὴν γένεσιν. vide *l.* 3. § 15. & *l.* 11. § 12.

§ 27. Πάντα ταῦτα] vide *l.* 4. § 32. & *l.* 7. § 1, 49. & *l.* 9. § 28.

Ὅλα δράματα ἢ σκηνὰς ὑμοιοῖς] Vide *l.* 6. § 44, 46. & *l.* 11. § 6. Pro Fabulæ sive dramatis, quæ in scena agitur, vitæ hujusce actus habet. Sic & Apul. *metamorph. l.* 8. de Tlepolemi cæde, Thrasillâ autore, per visum nocturnum patefactâ; *omnemque scenam sceleris illuminat.* De rebus Cæsaris ac Pompeii, Cælius *Ciceroni l.* 8. *ep.* 11. *Scena rei totius hæc.* ubi qui *summa* postulant, dicti elegantiæ detrahunt. Vult enim Cælius nihil inter ambitiosos illos seriò, sed simulatè, ac velut in scena peragi. Cicero ipse *Bruto epist* 9. *Tibi nunc populo, & scenæ (ut dicitur) serviendum.* De Domitiano Dio Cassius à Joan. Xiphilino in Compendium redactus; histor. Roman. *l.* 67. Καίτοι ἢ σκληροποιΐᾳ τι ἰοικὼς ἐχρῆτο· αὐτός τε γὰρ ἢ φιλεῖν τὸν ἀδελφὸν ἢ παῖδας σφετεποιῆτο, ἢ τοὺς ἐκείνης τοὺς ἐπ' αὐτῷ μὴ δακρύων ἔλεξε, πάντα τὰ ἐκείνου ἐπῄνει, ἂν ἠβούλετο, ζκηπτόμενος. vide eundem de Tiberio, *ad l.* § 11, 14. Elegantissimè autem linguâ nostrate expressit istud Tho. Morus noster sub finem *historiolæ Edvardi V.* quo loco, ubi personatam Ducis Buckingamii & Ricardi Proregis actionem descripserat; illius quasi procerum plebisq; nomine, qui nihil minùs volebant, huic tanquam negotii totius ignaro, diadema regium deferentis, hujus tanquam qui id nollet, obstinatè respuentis, nec nisi prece improbâ & importunâ, ut admitteret, adacti: *Multus*, inquit, *erat inter homines his de rebus ultrò citróque sermo habitus; mirari plerosque, ità utrinque actitatum, acsi neutra pars sua alteri communicasset consilia, cùm nemo interim tam hebeti esset ingenio, qui ex composito rem geri non liquidò satis pervideret. Verùm ex adverso respondere alios; Negotia istiusmodi à viris politicis, spectante populo, quasi fabulam in scena, peragi. In dramate verò, etiamsi nôrint satis spectatores, sutorem esse qui tyranni partes agit, tamen siquis adeò boni moris expers fuerit, ut in majestatis sede jam situm, pro sodalitate prisca familiariter compellare velit hominem, futurum forsan, ut satellitii manu caput comminutum meritò referat, quia scenæ faciem conturbatum ierit.* Videatur & Petronius & Joannes Sarisber. *policrat. l.* 3. *c.* 8. *ad l.* 11. § 6. ὅτι τ μείζονϑ ζκλωῆς, repræsentandus uterque.

Αὐλαῖῳ ὅλῳ Ἀδειανῷ vide *l.* 8. § 23, 31.

Μόνον δὲ ἐπίσων] *Eadem planè*, inquit, *& ista & illa omnia, nisi quòd alios actores habuerunt.* q. d. fabula eadem utrobique fuit: histriones tantùm subindè mutabantur: deesse videtur vocula aliqua σκατσόμενα vel tale quid. Christ. Colerus *epist. de stud. politic. Eadem fabula nunc luditur, quæ olim; tantùm personæ mutatæ sunt.* Rectè autem M. Cas. ista prioribus attexuit; quæ Xyl. nullo sensu cum sequentibus commiserat.

§ 28. Ὅμοιον τῷ δυσμόρῳ χοιρειδίῳ λακτίζοντι ἢ κικρυγμῷ] Elegans imago. Talis Tyrannus ille Lucianeus in *cataplo*, qui fato trahente, Παρ' ὅλῃ τῇ ὁδὸν ἀντίτεινε, ἢ ἀντίσπα, ἢ τὸ πόδε ἀντερείδων σοῖς τύδαρϑ, ὁ παπλῶς ἐυίηϑ ἦν. Talis Flaccus de quo Philo; Περὶς ἕλκειν ἕλκον ἀφωνάζοντα ἢ κικρυγμόν, ἢ σκαταλαίοντα· ὃν ἢ σύμπαν καταπεσὼν τὸ ζῶμα, ὡς ἱερεῖα πρόπυλα κτεννυμένου.

Τῇ ἐνδεσιν ἡμῶν] *Miserias mortalis vitæ hujus.* Cas. *alligationem nostram.* Xyl. malim, *illigationem* (nisi si vocabulum vitiatum sit, quod quis forsan suspicetur) ut indicetur necessitas illa, quæ fato nos illigatos & obstrictos habeat. Siquidem *fatum* Stoici definiunt *necessitatem rerum omnium actionúmque, quam nulla vis rumpat.* Senec. *quæst. nat. l.* 2. *c.* 36. Idémque *epist.* 77. *Series invicta & nullâ mutabilis ope illigat & trahit cuncta.* Habes disertè, ἔνδεσιν nostri. Eodem respexisse videtur Homerus *Iliad.* β *v.* 111. & *i. v.* 18.

Ζεύς με μέγα Κρονίδης ἄτῃ ἐνέδησε βαρείῃ.

Sed & apud Dionem Prus. *orat.* 30. ille nescio quis, μᾶ πάντας ἀλύσει δήσειν, contendit. quem vise

sis id argumenti latiùs ibi prosecutum. Posset forsan & animæ in corpore, cui *illigata* quodammodo hæret, ut testæ piscículus incola, *innexio*; quam, dum in malis agit, moræ longioris impatiens, lugeat quis, designari. Ἔνδεσις enim ista quoque dici potest, & solet. De Pythagoreis Clemens *strom. l.* 3. ἐνσωματοῦσθαι, καὶ μεταδεῖσθαι, καὶ μεταγλίζεσθαι τὰς ψυχὰς ἀξιοῦσιν, qui & *l.* 7. τῷ μεταδεῖσθαι dixit. Et in eandem mentem Plato *Timæo*: τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους ἐνέδησεν εἰς ἐπέρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυτον. quod Cicero *lib. de universo* sic reddidit: *In eo* (corpore scil.) *influente atque effluente animo divino ambitus illigabant*, ut vel aliam scripturam secutus fuerit Tullius, vel (quod magis autumo) apud hunc vitiata sint verba, legendumque *animi divini ambitus*: nam *divinum* dixit quod ἀθάνατον Plato. Et mox: Αἱ δὴ, εἰς ποταμὸν ἐνδεδεμέναι πολλαὶ, ἅτ' ἐκφάτνην, ἅτ' ἐκφεύξεσθαι, &c. quod Cicero ab imagine Platonica illa discedens; *Itaque illi in flumen immersi, neque tenebant neque tenebantur: immersos* dixit, quod *illigatos* Plato, ad imaginem præsentem aptiùs atq; accommodatiùs; sicut & in antegressis ubi corporis ex elementis primis structura depingitur, quod Plato, Εἰς ταυτὸ ξυνεκύλλιον, ἃ τοῖς ἄλλοις οἷς αὐτοὶ ξυνέζευντο δεσμοῖς, ἀλλὰ διὰ σμικρότητα ἀοράτοις γόμφοις ξυωτήκεσαν. Cicero: *Eas inter se copulabant, haud iisdem vinculis quibus ipsi erant colligati, sed talibus quæ cerni non possent propter parvitatem, crebris quasi cuneolis injectis*, &c. Ξυωτήκεσαν illud insuper habuisse videtur, quod ad aliam imaginem spectaret, nec cum *vinculis* & *clavis* sive *cuneolis colliquefactio* aptè satis convenire videretur. Cæterùm ista accuratiùs pensitanti dictionis mutilatæ subit animum suspicio. Siquidem illud τῷ ἔνδεσιν ἡμῖν, non ad superiora pertinere videtur, sed sententiam novam inchoare; ad quam pleniùs concipiendam verbum aliquod desideretur, puta δοκεῖσον, vel ejusdem significatûs aliud quidpiam. δοκεῖσον γὴ τῷ ἔνδεσιν ἡμῖν, καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζώῳ δέδοται τὸ ἑκούσιος εἶπαι, &c. *Consideret autem quomodo necessitate fatali illigati sumus, dum*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt:

& quòd sponte sequi creaturæ ratione præditæ soli conceditur. Certè nisi sic concipiatur, dictionis series hiabit; & copulativa planè superflua & otiosa est futura. Illustrabit autem locum hunc imprimis Persæ dictum ab Herodoto *l.* 9. literis consignatum; Ξεῖνε, ὅ, τι δεῖ γνώσῃ ἐπὶ τῷ Θεῷ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Ταῦτα ἦ Πέρσαι Ζωρὶ θυσιάσωσι, ἐπόμενα ἀναγκαίη ἐστὶ γενέσθαι. *Mardonium*, inquit, *sequimur, fatali quâdam necessitate illigati.* Subjungit idem, tanquam ἔνδεσιν istam deplorans; ἐχθρὴ ἦ ἐοῦσα τοῖσι ἐν ἀνθρώποισι αὕτη, πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κεχρῆσθαι· *hæc autem in rebus humanis acerbissima est, quòd nulla prudentia potestatem dat cuiquam extricandi se necessitate istâ, quâ constrictus tenetur.*

Ἑκούσιος ἕπεσθαι] vide *l.* 4. § 34. sponte sequi, ideò solius hominis proprium est, quia solus habet τὸ αὐτεξούσιον, & *liberam electionem* solus obtinuit; ad bona & honesta, hominis solius probè institùti; quia huic soli & ad benè agendum propendet animus & volupe est rectà incedere. Galen. *de affect. curand. c.* 6. Οὕτω γοῦν καὶ αὐτὴν τὴν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἐπομένας τοῖς βελτίοσι τοὺς χείρους, ἢ μᾶλλον ἕλκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς εἰκάτας· ἢ πειθομένας ἔχοντας, ὥσπερ τοὺς ἀγαθοὺς ἵππους. Ἕπεσθαι φίλον, πᾶσιν ἀναγκαῖον] vide *ad l.* 3. § 4. & *ad l.* 6. § 42. Cleanthes; (quem vide *ad l.* 3. § 4.)

Ὡς ἕψομαί γ' ἄοκνος· ἢν δ' μὴ θέλω,
Κακὸς γενόμενος, οὐδὲν ἧσσον ἕψομαι.
Sequar impiger: fac nolle; factus improbus,
Cogente resistantem vi, sequar tamen.

scil. quod Senec. 107. post Cleanthis illa;

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Et *epist.* 77. *Puta te nolle sequi, duceris.* (eo scil. sensu quo ad supplicium rapti *duci* dicuntur) *fac tui juris, quod alieni est.* Allusit eódem & *quæst. natur. l.* 2. *c.* 59. *In omnes constitutum est capitale supplicium; & quidem constitutione justissimâ. nam, quod maximum solet esse solatium extrema passuris, omnium causa eadem est. Sequemur traditi à judice aut magistratu, & carnifici nostro præstaremus obsequium. quid interest utrùm ad mortem jussi eamus, an ultronei? Quisquis autem queritur, & plorat, & gemit, imperata facere vi cogitur, & invitus rapitur ad jussa nihilominus. quæ autem dementia est potiùs trahi quàm sequi?* Epictet. *l.* 2. *c.* 16. Ταῦτα (λύπη, φόβος, ὀδύνη, ἐπιθυμία, μελαγχολία, ἀκρασία) οὐκ ἔστιν ἄλλως ἐκβαλεῖν, εἰ μὴ σοὶ μόνον ἡ τοῦ ἀπελεύθερα, ἀλλὰ μόνα σεσωπευδότα, τῆς ἐκείνου σεσάρωσαι καθωσιωμένα· ἂν δ' ἄλλό τι θέλῃς, οἰμώζων καὶ στένων ἀκολουθήσεις τῷ ἰσχυροτέρῳ, ἔξω ζητῶν ἀεὶ τοῦτο εὔεσιαν, καὶ οὐδέποτ' εὑρεῖν δυνάμενος· ἐκεῖ γὰρ ζητεῖς ὃ μή ἐστιν, ἀφεὶς ἐκεῖ ζητεῖν ὅπου δεῖ. Pia sanè, & cœlitùs illapsa sententia. In eandem mentem Greenhamus noster. *oper. tom.* 2. *c.* 31. § 15. *O si Deum homines sponte sequerentur. omnino siquidem sequendum est; aut sicut ovis pastorem ad caulam ducentem, aut sicut porcus lanium ad macellum trahentem: quodsi ad macellum malimus quàm ad caulam, bestiæ sumus, aut bestiis ipsis etiam pejores.*

§ 29. Διὰ τὸ τοῦτο στρέβλας] vide *l.* 12. § 31.

§ 30. Τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις] Ità Dion Syracusanus, qui cùm à Dionysio tyranno patriâ pulsus Megaram petiisset & ad Theodorum urbis illius principem, quem convenire cupiebat, non sine difficultate admitteretur, indignantibus, qui aderant illi, familiaribus, τί τοῦτο, inquit, μειρακιῶδες; καὶ γὰρ ὡς πρὸ

οὐπὶ πάντα ἐν Συρακούσαις ὅμοια τόπις ἐποιοῦμεν. *Patienter hoc ferendum est: sortitan enim & nos, cùm Syracusis ageremus, in gradu dignitatis alicujus constituti, aliquid tale fecimus.* Narrant Plut. in *Dion.* & Val. Max. *lib.* 4. *c.* 1. nisi quòd ille Πτιόδωρον vocat, quem iste Theodorum. Plut. *de utilit. ex inimic.* Ὁ Πλάτων ὀσάκις ὀργιζοῖτο ἀνθρώποις παρεγίγετο, πρὸς αὐτὸν απὸν φιάδες λέγειν, Μή τι ὀρ' ἐγὼ τοιοῦτος; & *de audiend.* Τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφοντα ἀμαρτάνοντα ἀπορθίγγειν, ἢ τι ὀρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Meminit & ejusdem idem, in *monit. salubr.* &, *de irac. cohibend.* quod Flaccus sic, *satyr.* 4.

——*Haec quidem non belle: numquid ego illi*
Imprudens olim faciam simile? haec ego mecum
Compressis agito labris.——

Idémque *sat.* 3. ——*quid tu?*
Nullane labes vitia? imò alia, haud fortasse minora.

Et mox;

——*denique teipsum*
Concute, nunquam tibi vitiorum inseverit olim
Natura, aut etiam consuetudo mala.

Epictet. *lib.* 4. *c.* 4. Περιέχω τοὺς ἀνθρώπους τινὰ φασὶ, τινὰ κινοῦντας, ὁ πακοήθως, ἵνα ἔχω φίλους ἢ κατηλαζῶ· ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν ἐπιστρέφω, ὅτι τ' αὐτὰ κἀγὼ ἁμαρτάνω. πῶς οὖν παύσομαι; τότε κἀγὼ ἡμάρτανον· νῦν δ' ἐκεῖ, χάρις τῷ Διῒ. Vix Christianum magis dici poterat. Gemina certè sunt novissima ista Apostoli illis, de Romanis, *ad ipsos epist. c.* 6. *v.* 17. forsan autem legendum ἁμαρτάνω; ὅπως οὖν παύσομαι. *quo modo*, sive *ut, id ulterius facere desistam.* vide & *ad lib.* 7. § 26. & *lib.* 11. § 18.

Ὅτι βιάζεται] & *lib.* 8. § 14. ἀναγκάζεται. Ità Clemens *strom. l.* 1. Στέργουσα τῆς ἀληθείας, ἢ κλαπέντες, ἢ χρηματίσαντες, ἢ βιασθέντες. Et mox: βιάζεται πολλάκις ὀδύνη τι καὶ ἀλγηδὼν, φιλονεικία τε αὖ καὶ θυμός. & rursus: Αἱ λύπαι αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν, ἐ μόνον χρηματίσαι, κλέπτουσι τοὺς πολλούς, βιάζονται δὲ ἔτι ὅτι. Apud Galenum, *de affect. dignosc. & corrigend. c.* 4. ὑπὸ τῆς παρεούσης θυμῷ βιαίου ἕξεως. vide *l.* 7. § 62. & 63.

§ 31. Σατύρωνα ἰδὼν Σωκρατικὸν, φαντάζου ἢ Εὐπυρίδου, ἢ Τιμάρχου] Confusè nimis ista, Xyl. reddidit. distinctius Cas. falsus tamen, opinor, uterque quòd *Socraticum* pro nomine proprio habeat, cùm sit sectæ denominativum, & ad *Satyronem* an *Satyrionem* potiùs, quod magis suspicor, referatur.

Καὶ [Εὐφράτου ἰδὼν] *Euphrates* Philosophus Ægyptius, quem laudat Plinius min. *lib.* 1. *ep.* 10. Commemorat, nec sine laude, & Epictet. *enchir. c.* 35. & *dissert. lib.* 2. *c.* 15. & *l.* 4. *c.* 8. & Eunap. in *vitar. proœm.* vide *ad lib.* 7. § 57. perstringere tamen videtur Philostrat. in *vit. Apollon. lib.* 5. *c.* 11. & 14. & *lib.* 6. *c.* 7. De morte hujus ità Dio. *lib.* 69. Ἐν τῇ Ἴτει ἐκείνῳ καὶ Εὐφράτης ὁ φιλόσοφος ἀπήχθετο ἐπιλόγοις, ὑπογράψας τι καὶ τῷ Ἀδριανῷ κατηγορικὸν, καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν νόσον, ἀπέκτεινε. ubi frustrà Leunclav. polcir legi Εὐφρήδης. cùm *Euphratis* nomen agnoscant præter suprà memoratos, etiam Euseb. in *Chron.* qui Stoicum fuisse tradit; & Sidon *lib.* 4. *epist.* 3. qui Astronomiæ etiam peritiam tribuit.

Εὐτυχίωνα] *Eutychio Proculo Siccensi, Grammatico* usum Marcum, monet Capitolinus. Verùm Eutychio iste, quem hic Marcus, an is existat, ambigo; cùm inflexione levi discrepent nomina, *Eutychius* & *Eutychio*; eò magis, quia Grammaticum cum Philosopho componi, haud satis congruum videatur.

Σιλουανὸν] *Sylvanum* is fortè fuerit quem & Σιλβανὸν Suidas. Σιλβανὸς, φιλόσοφος, ὃς ὀπαδικὴς μὲν ἦν τὰ ἄλλα καὶ ἱερὸς, ἀπλάστερος δὲ τὰ ἤθη καὶ ὀλιγόλογος.

Καὶ Ἀλκίφρονα] deest ἰδὼν (quod Xyl. in fraudem induxit) vel librarii culpâ deperditum; vel ἐν τῷ κοινῷ supplendum. *Alciphronis philosophi Magnesii* meminit Suidas: sub ejus nomine epistolæ quædam, quæ sophistam magis quàm philosophum sapiunt, ab Aldo aliisque sunt editæ

Τροφαιφόρον] *Trophæophorus* iste quis extiterit, ariolari non possum; sed nec nomen ipsum alibi legisse memini.

Καὶ Ἐπιφάνη ἰδὼν] apparet hinc τὸ ἰδὼν, *considerandi*, non *conspiciendi*, significatum istic obtinere; cùm *Xenophon*, qui seculis aliquot Marcum antecesserat, inter cæteros contemplandus proponatur.

Κείτωνα] *Crito* Socratis familiaris amicus; ut patet ex Platonis *dialogo*. Sed & Xenophontis; quod liquet ex *epistola ad eundem* Xenophontis; unde excerpta quædam habemus apud Strob. *tom.* 2. *tit.* 83.

Σέβηρον] fortè Σεύηρον potiùs, ut *lib.* 2. §. 14. *Severus* Philosophus Marco cumprimis clarus. de quo ad locum illum diximus.

Πῶ ἂν ἐμεῖνοι; ἐδαμῶ, ἢ ἐπιδὴ] *nusquam aut ubicunque.* Xyl. *nusquam aut ubilibet.* Cas. verùm leg. distinctim, ὅπου δή; *nusquam, aut ubi tandem?* sic *lib.* 7. § 57. Νῦν ἂν ἐμεῖνοι πῦ; ἐδαμῶ.

Καπὴν] Ità *l.* 12 § 27, 33. quod *lib.* 2. § 17. πῆρ. Empedocles apud Plut. *de Isid. & Osir.* & Sext. Empir. *adv. logic. lib.* 1. *c.* 2.

Παῦρον ἢ ζωὴν βίον μέρ. ἀθρήσαντες,
Ὠκύμοροι, χαμαῖσε δίκην ἀρθέντες, ἀπέπτην.

versus prior haud satis integer videtur. H. Stephanus, Παῦρον ἢ ζωὴς ἀβίου, legendum autumat. Herver. Π. ἢ ζωοῖσι. ego Π. δ' ἐν ζωοῖσι, utrique prætulerim. Hoc idem in sacra pagina, *Psal.* 37. *v.* 20. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου, ἅμα τὸ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέ-

λιπεν. Interpres Græcus sic extulit, quo tamen in loco veritas Hebraica sic potiùs habet: *Improbi peribunt; & inimici Dei, tanquam agnorum, sive arietum, adeps, consumentur, & in fumum abibunt.* allusione factâ ad victimarum immolatarum rationem. de quibus *Il. ά. v.* 317.

Κείων δ' ἐφορᾷ ἴων ἐλιαστμὸν ἐς καπνῷ, *Ibid. Ps.* 102. *v.* 3. ὀξέλιπεν, ὡσὶ καπνὸς, αἱ ἡμέραι μν. Jacob. *epist. c.* 4. *v.* 14. Ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστιν, ἡ ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα καὶ ἀφανιζομένη.

——Ψυχὴ δέ τε, ἠύτε καπνὸς,
Ὤχετο τετριγυῖα —— *Iliad. ψ. v.* 100.

Senec. Troad. *chor.* 2.

Hæc omnes petimus fata: nec amplius,
Juratos superis qui tetigit lacus,
Usquam est, ut calidis fumus abignibus.
Vanescit spatium per breve sordidus;
Ut nubes, gravidas quas modò vidimus,
Arctoi Boreæ disjicit impetus:
Sic hic quo regimur, spiritus effluet.
Post mortem nihil est: ipsáque mors nihil.

Καὶ τὸ μηδὲν] Euripides (*Meleagro*, opinor) apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 122.

Τὺς ζῶντας ἔυ δρᾶν· καθθανὼν δ πᾶς ἀνὴρ
Γῆ καὶ σκιὰ· τὸ μηδὲν εἰς ἅπαν ῥέπει·
Viventibus te impende: namqui est mortuus,
Humus est & umbra: nil quod erat in nil abit. Grot.

unde refingenda suspicor quæ apud eundem ex eodem, sed vitiata, puto, *tit.* 98. sic exhibentur:

Τὺς ζῶντας ἔυ δρᾶ· κατθανὼν ἅπας ἀνὴρ
Γῆ καὶ σκιὰ, τὸ μηδὲν εἰς ἅπαν βλέπει.

Etsi nôrim ab interpretibus hæc aliò trahi. Sophocl. *Ajac.*

Ὁρᾶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ', ὅσοιπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Nam videt nil nos esse mortales, nisi
Imaginosa somnia, aut umbram levem. Grot.

Euripid. *Medeâ.*

Τὰ δ' ἀνθρώπεια δ' οὐ τινῶν ἐφορῶμαι σκιάν.
Humana nil nisi umbram ego nôram priùs.

E nostris quidam:

Bulla est omnis homo, flos, vapor, umbra, nihil.

hoc est quod Ebræi. הבל & בוב *vanitas & falsitas*, sive *mendacium*, *Psal.* 39. *v.* 6. & *Ps.* 62. *v.* 9.

Σὺ δ' ἐν ἐν τίνι] *tu autem in quo tempore es?* Xylut χρόνῳ subintelligatur. *quam brevis es ævi?* vide *ad l.* 4. § 33.

Οἷαν ὕλην καὶ ἀπάθειαν φέρεις;] Plut. *de tranquil.* Ἀλλ' ὥσπερ ἐν μεσοπλῇ βαρεῖς φθόγγοι καὶ ὀξεῖς, ἐν ᾗ γεφυμένῃ φανέντα καὶ ἄφωνα γράμματα· μεσοὶ δὲ καὶ γεφυμενοὶ, οὔτ' ὀδύνας ἀναιροῦντες καὶ ἀπαθεῖς, οὔτε πάσας ἀλγηδόνας καὶ μωλωπὰς εἰς τὸ μέσον ὑπομένοντες: ὅπου καὶ τῶν θεσμάτων ἀνεπιτηδείως ἔχοντων, οὐ δεῖ πᾶσι ἐπεῖναι ἐξαδυμεῖν, οὐδ' ἀπαγριαίνειν, ἀλλ' ὥσπερ ἁρμονικὸν, ἁμβλύνοντας ἀεὶ τοῖς κρείττοσι τὰ χείρονα, καὶ τὰ φαῦλα τοῖς χρηστοῖς ἐμφειλαμβάνοντας, ἐμμελὲς τὸ τοῦ βίου μέσον ποιεῖν καὶ οἰκεῖον αὑτοῖς. Hoc est quod Marcus hic ὕλην καὶ ὑποθέσιν, *materiam subjectam* hæc facere, in qua se exerceat, & artis suæ specimen edat exerátque.

Γυμνάσμασι] vide *ad lib.* 6. § 20. & *infrà* § 1033. Creusa apud Euripidem *Ione*;

Πρὸς τίν' ἀγῶνα πρόθυμα δ' ἀρετῆς;
Ἦ οὐ πόσις ἐμὸς προδότης γέγονε;
Σπείρουσι δ' ἄλοχοι, σπείρουσι παῖδων·
Φρουδὰ δ' ἐλπὶς, ἃς ἐθρεψάμαν
Χρήζουσα κἀλῶς, οὐκ ἐθρεψάμην.
Virtutis stadium quale patet mihi?
Vir nonne ipse mihi proditor extitit?
Expulsa ædibus (heu) orbáque liberis:
Vanæ spes etiam, quas bene ponere
Cùm valdè cupiam, non datur exequi.

Joan. Chrysost. *in Act. orat.* 15. Ἐγὼ σοι πάλαιστρα καὶ γυμνάσιον ἡ γυνή. πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον, γυμνάσια μὲν ἀνδρὶ χαρίζεσθαι οὐκ ἐχούσῃ, ἔνθα θλίβουμαι τὸ σῶμα, γυμνάσια δὲ μὴ ποιεῖν οἴκοθεν καὶ σοῦ τῶν ἀγώνων στέφανον ἡμῶν παρέχοντα; Epictet. *l.* 3. *c.* 24. Ἐπὶ τούτοις ὁ θεὸς με νῦν μὲν ἐνταῦθα ἄγει, νῦν δὲ ἐκεῖ πέμπει, πένητα δείκνυσι τοῖς ἀνθρώποις, δίκαι ἀρχῆς, νοσοῦντα, εἰς γύαρα πέμπει, εἰς δεσμωτήριον εἰσάγει. ὁ μισῶν· μὴ γένοιτο· τίς δὲ ὁμοιοῖ τὸν ἄδικον τοῖς ὑπηρετοῦσιν ἑαυτῷ; ἀλλ' ἀμελῶν· ὃς γε καὶ τοῖς μικροτάτων πρὸς ἀμελῆ· ἀλλὰ γυμνάζων, καὶ μιμούμενος τοὺς ἄλλους χορόν. vide *ad lib.* 6. § 42.

Μίχει ἐξοικειώσεις σαυτῷ] Senec. *de ira. lib.* 2. *c.* 13. *Nihil est tam difficile, & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat.*

Ὡς ἱππομύρμηκα καὶ πάσσα ἐξοικειοῖ] Eadem imago, *infrà* § 35. τὸ στομάχου ῥωμαλέον τῶν, in animantibus quibusdam ad miraculum ousque stupendum observârunt autores celeberrimi; utpote in sturnis, coturnicibus, cervis, capreis. Aristotel. *de plantis lib.* 1. *c.* 5. Ὁ ὑοσκύαμος, καὶ ὁ ἑλλέβορος ἀνθρώποις μὲν θανατῶδες, βοσκὴ δὲ πᾶσι ὄρτυξι. Sext. Empir. *Pyrrhon. hypoth. lib.* 1. *c.* 14. § 1. Τὸ γοῦν κώνειον φασὶν τοὺς ὄρτυγας· καὶ ὁ ὑοσκύαμος τοὺς ὗς. αἱ δὲ χαλκῆδες καὶ σαλαμάνδρας ἐδίωσαν· ὡσαύτως ἴλαρος τὰ ἰοβόλα ζῶα, καὶ αἱ χελιδόνες χαλκίδας. Alex. Aphrodis. *problem. præfat.* ὄρτυγός τε ζωὴν τὸν ἑλλέβορον, πᾶσι ἀνθρώποις θανατῶδες ὄντα· φάγει δὲ τὸ κώνειον. Basil. *in hexam. orat.* 5. Τὸ μὲν κώνειον οἱ ψάρες βόσκουσαι, διὰ πλῆθος καταπάλλου τοῦ σώματος τῷ πλήθει τῆς βλάβης ἀποδιδράσκουσι. ἑλλέβορος δὲ ὀρτύγων ὄζει θοᾶ, ἰδίᾳ πρός τινος πλῆθος βλάβης ἀποφεύγοντων. quæ eadem apud Eustathium Antioch. *in Hexam.* leguntur. uter ab utro acceperit,

rit, alii viderint. Ambros. *hexam. l.* 3. *c.* 9. sic reddidit. *Sturni vescuntur conio: nec fraudi est eis, quoniam qualitate sui corporis venenum succi letalis evadunt. Helleborum autem plerique loquuntur escam esse & alimoniam coturnicum, eò quòd naturali quodam temperamento sui corporis vim pabuli nocentis evitant.* Denique, *cervis cibus venenum est.* Plin. *hist. nat. lib.* 10. *c.* 23. *coturnicibus veratri semen gratissimus cibus.* & *c.* 72. *Capreæ & coturnices venenis pinguescunt, placidissima animalia.* Lucret. *de rer. nat. lib.* 4.

Tantáque in his rebus distantia differitásque est,
Ut quod alis cibus est, aliis fuat acre venenum;
Sic etenim nobis veratrum est acre venenum;
At capreis adipes & coturnicibus auget.

Et *l.* 5. *Quippe videre licet, pinguescere sæpe cicutâ*
Barbigeras pecudes, homini quæ est acre venenum.

Tum struthio ferrum, ossa, saxa, quidlibet ferè, comedit, concoquit, conficit, Plin. *lib.* 10. *c.* 1. *concoquendi sine delectu devorata mira natura.* Alex. Aphrod. *probl. præfat.* Στρουθοκάμηλος ἀδόκητά τινι ζῴῳ πίπτει. Ælian. *de animal. l.* 14. *c.* 7. Λίθους καταπίνει ὁ στρουθός, ἐν τῷ ἐχίνῳ φυλάττει, καὶ πίπτει τὰ χείνω. Quin & de hominibus ac gentibus etiam nonnullis, prioribus illis gemina prodidere. Sext. Empir. *Pyrrhon. hyp. l.* 1. *c.* 14. § 2. Ἀλλὰ καὶ Αἰθίοπων οἱ ἀπωτέρω τῆς Μερόης πρὸς τὸν Ὑδάσπην ποταμὸν οἰκοῦντες, σκεπτῖνες καὶ ὄφεις, καὶ τὰ παραπλήσια ἀκινδύνως ἐσθίουσιν. Refert & Idem *ibidem* de Rufino quodam Chalcidense, ὅτι ἀλλόκοτον ὡς τὰ πολλὰ σωμάτων φαγεῖν ἐρίστο καὶ ἔπιεν. de anu quàdem Attica quæ κοινὰ πεπαίνοντα ἀνθρώπους· de Lyside, qui μικρὰν πίσσαρας ἀλύπους ἐλάμβανε.

Ὡς τὸ λαμβάνειν πῦρ] Vide *ad l.* 4. § 1.

§ 32. Μᾶλλον ἔξεστιν εἰπεῖν ἀληθεύοντι σοὶ σύ] Festivè Aristippus oratori, qui in judicio causam ipsius egerat, postquam jam obtinuerat, interroganti quid Socrates illi profuisset, respondit, τοῦτο, ὅτι λόγους, ὃς οὐδεὶς ἐμοῦ ἀληθεῖς εἶπε. Laert. *l.* 2. sed & Pindarus cuidam, qui quò gratiam sibi ab eo deberi innueret, se aiebat ubique locorum apud cunctos illum collaudare, regessit, eidem sese prædicationis gratiam referre; faciendo nempe ut vera loquatur. Κἀγώ σοι χάριν ἀποδίδωμι. πιθῶ γάρ σε ἀληθεύειν. Plut. *de laud. propria.*

Ἀλλὰ ψεύδεσθε] D. Christus suis, Matth. *c.* 5. *v.* 11. Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι, &c. neque enim, si ἀληθεύοντες. Cato *orat. De Coss. suo*, apud Charis. *lib.* 2. *Ei rei do operam, ut mihi saliò malè dicatur.* vide Philipp. Maced. quid de se, *supr. ad* § 11.

Ὅσῳ τούτων τι δεῖ σε ψεύδεσθαι] Ergò & in mente, non in lingua tantùm, mendacium est.

Πῶς ἢ τοῦτ' ἔστι σύ] Plaut. *Trinum.* 1, 2.

M. *Omnes bonos bonásque accuratè addecet,*
Suspicionem & culpam, ut ab se segregent.
C. *Non potest utrumque fieri.* M. *Quapropter?* C. *Rogas? Nè admittam culpam, ego meo sum promus pectori: Suspicio est in pectore alieno sita.*

Lips. *Cent.* 1. *ep.* 77. *Qualis sim, in me situm est. qualis audiam, in vano est vulgo.* Erasm. *epist. Innocentiam præstare possum: quid homines de me loquantur, non possum.* vide *l.* 11. § 14.

Τίς ἀ χωλύων] Vid *l.* 2. § 9. & *l.* 3. § 12. & *l.* 8. § 32.

Κρεῖττον μηκέτι ζῆν] Vide *supr. ad* § 8. Τί ἂν ἔτι ζῆν θέλοις, πιστὸς ὤν; Epictet. *l.* 3. *c.* 26.

Οὐδὲ γὰρ αἱρεῖ λόγος] *Neque enim patitur ratio te nisi talem.* Xyl. *neque enim rationi consentaneum est, ut vivat, qui talis non sit.* Cas. ad verbum, *neque enim poscit, postulat, exigit ratio,* (ut vivas, scil.) *ni hujusmodi sis.* Sic Plato *Phileb.* Διὰ τί δὲ τὸ ζῶον ἡμῖν ἢ φρόνησιν, ἢ τι τούτων παθεῖν, ἐλαμβάνομεν ὁ λόγος αἱρεῖ. *Ratio non poscit,* vel *non patitur* etiam. Epictet. *lib.* 1. *c.* 29. Μέχρι τίνος; μέχρις ἂν ὁ λόγος αἱρῇ ζωεῖναί με τοῦ σωματίου· ὅταν δὲ μὴ αἱρῇ, λάσεται αὐτό. *Quousque ista perpetieris? quamdiu me corpusculo huic conversari ratio exegerit. Ubi autem hoc ratio non exegerit amplius, tollite illud sultis à me.* vide *ad l.* 4. § 24.

§ 33. Τί δῆτα τὸ δεῖ ταύτης τῆς ὕλης] vide *ad l.* 9. § 27. & *supr.* § 11. 12, 31. & *l.* 12. § 1.

Οὐ φορτίου τινὸς] Ità *l.* 9. § 26. ἀγαθοῦ τινος.

Ἀπόλαυσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν] Ità *lib.* 8. § 26. εὐτραπέλου. & *l.* 11. § 16. χαρᾶς. & *l.* 3. § 6. ἀπόλαυσιν. *Psal.* 112. *v.* 1. *Beatus vir qui deum timet, delectatur in præceptis ejus*; exequendis, scil. D. Christus; *Mihi cibus & potus est, voluntatem paternam exequi.* Joan. *c.* 4. *v.* 34. & Job *c.* 23. *v.* 12. *Non recessi à mandatis ejus: verba oris illius dereliqui meo prætuli.* Scitum, tritúmque est Laconis illud, qui interrogatus, τί παρέχει παιδαγωγῶν, *quidnam institutione puerorum suâ præstaret*; respondit, τὰ καλὰ τοῖς παισὶν ἡδέα ποιῶ. *Facio ut honesta illis jucunda fiant.* Plut. *virt. doctr.* sive, ut idem, *de virt. mor.* ὅτι ποιήσει τὸν παῖδα τοῖς καλοῖς ἡδεσθαι, καὶ ἄχθεσθαι τοῖς αἰσχροῖς· *facturum se, ut honestis delectentur, turpia verò exosa habeant.* Οὐ μεῖζον ἐστὶν, οὐδὲ κάλλιον, *quo nihil majus melius-ve*, sive *præstantius*: inquit ille. Liban. *orat.* 11. de Antiochenis suis, ἡδονὴν, ὃ μόχθον, τὸ τῆς οἰκείας σεμνύνειν πάτρας· τὸν μὲν ἀπαλλαγὴν τῶν πόνων ὃ δεξάμενοι, τὸ δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα ἀγαπήσαντες.

Παντὸς ἢ ἕξεως] Vide *ad. lib.* 5. § 16. & *lib.* 12. § 1. Senec. *epist.* 28. *Quid tam turbidum fieri potest quàm forum? ibi quoque licet quietè vivere si necesse sit.*

Τῷ μὲν ἐν χωλύοντι] Vide *l.* 8. § 57, 60.

Ὅτι

Ὅτα ἐσὶ φύσεως ἢ ψυχῆς ἀλόγου διοικεῖν] vide *supra* § 2. & *l.* 6. § 14.

Νῦς ἡ ἀλόγος] vide *l.* 8. § 32, 41.

Τὸ σωματικὸν τῆς ἰσχύος] vide *l.* 4. § 45.

Οὐδὲ πιεῖν κακὸν] vide *l.* 4. § 7. & *l.* 9. § 41.

Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος] Malis externis melior fit homo. quia sunt ἀρετῆς καὶ λόγου γυμνάσματα. *supr.* § 30. Gregor. Naz. *adv. Julian. orat.* 1. φιλεῖ γὰρ τὰ γλυκέα σφόδρα πρὸς τὸ βίᾳ κεκτῆσθαι ἐπιθυμεῖν· καθάπερ φλὸξ ὑπὸ ἀνέμου ῥιπιζομένη, πάντῃ μᾶλλον ἐκπίπτει, ἴσως ἂν Θεοδώρητον κατανίνη. Quod Naso *amor. l.* 1. *eleg.* 1.

Vidi ego jactatas motâ face, crescere flammas:
Et vidi nullo concutiente mori.

Et mox: οἱ διωγμοὶ πυρώσεως ἢ χειμασμοὺς πεποίηκασι δεῖσαι ἢ ἀθυμῆσαι, ῥώσαντες τὰς ψυχὰς εἰς ὑπόμονην, καὶ ὥσπερ Θίδωνος δεινὸν ὕδωρ, πρὸς καρδιώσεις στομώσαντες. Idémque *orat.* 28. ἔστι μυδᾶν αὐτὸν, ὃ δὴ λέγω πεισόμενον, καὶ σοὶ δοκεῖν ἀνθρώπου γενέσθαι. καὶ εἰ δεῖ παραδόξως εἰπεῖν, σοὶ παραδόξου σοφίσματος, δακτύλῳ, καὶ τιμῇ ἑνὸς, καὶ αὔξει δρεπανώσει, πιθανὸν τὸ φιλοσοφία. Quod Flaccus *carm. l.* 4. *ode* 4.

Duris ut ilex tunsa bipennibus,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animúmque ferro.

Et Epictet. *enchir. c.* 24. ὃ, τι γὰρ ἂν τόπων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοὶ ἔστιν εὐδαιμονεῖσθαι ἐκεῖ ὅπου. & *l.* 3. *c.* 20. Καὶ ἀπὸ νόσου ἔλεγεν εὐδαιμονεῖσθαι· (ità Antigonus, qui à morbo revalescens, ὑδρίην ἔχων· inquit: ἐνταῦθα γὰρ ἡμᾶς ὁ νόσος ὁ μέγας φέρειν, ὡς ἔνιοι φασί. Plut. *Apoph.*) ἔστιν ἀπὸ πράσεως· ἔστιν ἀπὸ θανάτου. Hinc professiones illæ de se Davidicæ, *Psal.* 119. *v.* 67, 71. Hinc *catino*, in quo aurum argentúmque expurgari solet, piorum perpessiones atque ærumnæ conferuntur. *Psal.* 66. *v.* 10. Esaiæ *cap.* 1. *v.* 25, &c. 48. *v.* 10. Job *c.* 23. *v.* 10. Dan. *c.* 11. *v.* 35. Malac. *c.* 3. *v.* 23. *ad Rom. c.* 5. *v.* 2. 3, 4. Jacob *c.* 1. *v.* 2, 3. Petr. *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Autor *Sap. Solom. c.* 3. *v.* 6. Jasoni Siracid. *c.* 2. *v.* 4. Sed & autor *ad Ebr. cap.* 12. *v.* 11. καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. vide *l.* 7. § 58.

Ἐπανιτέον] vide *l.* 5. § 15.

Τὸν φύσει πολίτην ἐδὲν βλάπτει] vide *ad l.* 5. § 22. & *supr.* § 6.

Τῶν καλυπτῶν ἀκληρημάτων] ἀκληρήματα, συμφοραὶ, δυσχήματα. Suidas: apud quem ἀκληρώματα perperam legitur pro ἀκληρήματα, cùm in vocabulo ipso, quod literarum series docet; tum & in scriptoris nescio cujus verbis his *ibidem adductis*, διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι μάλιστα θεσπεσίαν τοῖς ἀκληρήμασι, διὰ τὸ πάντων βέλεσι στοχάζεσθαι καὶ μείζοσιν εἰς διάτρησιν. à verbo ἀκληρεῖν. unde mox apud eundem, Συμπάσχοντες τῇ τῶν ἀκληζόντων ἐφοδιασία. & Diodor. *l.* 16. De Philippo bello superatis insultante; ὑβρίζων διὰ λόγων τοὺς τῶν ἀκληρούντων δυσχήμασι. & de Thebis à Macedonibus direptis; ἐκ ἦν, ὅστις ἰδὼν, οὐκ ἂν, ἐλέησε τὰς πύλας τῶν ἀκληρούντων. & mox: τῷ ἰδίαν ἔχθραν ἐν τοῖς τῶν ἡμερωτάτων ἀκληρήμασιν ἐπιδείκνυσθαι.

§ 34. Τῷ διεστραμμένῳ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων] Ità Basil. at Lugd. διδυγμένῳ. Xyl. *qui morsus est à veris dogmatibus, tanquam qui à cane rabioso*, &c. inquit M. Cas. Verùm ego ista concoquere non possum. Lego igitur, τῷ διδαγμένῳ, ei qui veris dogmatibus imbutus est. Sicut βεβαμμένον dixerat, *l.* 3. § 4. atque eodem sensu Plato dixit, *de leg. lib.* 4. ἵνα δ' ὀρθοδοξῇ ἢ αὐτῷ δόξα γίγνοιτο σοὶ δεινῶν τε καὶ σοὶ ἄλλων.

Ἀρχὴ καὶ τὸ βεβαίωσις] Hoc est quod vulgò dicitur; *verbum*, sive, ut Terent. extulit, *Phorm.* 3. 3. *Dictum sapienti sat est.* Maxim. Tyr. *dissert.* 27. Ὥσπερ γὰρ ὅτι μαχῶν καὶ λεστῶν δορυφόρων, ὁ τὸν σύριγγα κινήσας, παρέπεμψε τῷ κίνησιν καὶ πᾶσιν τοῖς δορυφόροις μέχρι τῆς ἀκμῆς· καὶ ὥσπερ σοὶ μαχῶν καὶ διαπεπαμένων κύκλων, ὁ διανοίξας τῷ ἀρχῷ, παραδίδωσι τῷ κίνησιν τῷ ὅλῳ, βαδίζοντος ὅτι τὸ πέρας· οὕτω καὶ τῷ νῷ βεβαίας ἀρχῆς δεῖ σοὶ ἔννοιαν σοὶ σοφισμάτων ὅλων· ὁ μὲν δὴ εὖ πεφυκὼς ἀνὴρ, καὶ σοὶ ἀρετῷ εὐδοκιμοῦντος, αὐτίκα τε παρ' αὐτοῦ τῷ ἀρχῷ λαβὼν, πορεύεται, καὶ ἐφοδεύει, καὶ ξυλλαμβάνει, καὶ ἀναπαύεται τῷ μεσότητι τοῦ νοῦ πάμπαν. Joan. Lenœus in *præfat. ad observat. solit. Ut semen, quamvis sit exiguum, cùm occupavit idoneum locum, vires suas explicat, & ex minimo in maximos actus diffunditur: sic tametsi pauca sunt & angusta quæ dicuntur, tamen si illa animus bene cultus exceperit, radices agunt, exurgúntque altiùs, & undequaque se expandunt.*

Φύλλα τὰ μὲν] Ista non integra, sed concisa; nec tam versus ipsos, quàm versuum ἀπαρτισμάτα duo, repræsentat hic editio Lugdunensis; & in versione sua reddidit Xylander; cùm in Marci contextu tamen integros exhibuisset: nempe,

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει. ———

Et, Ὡς ἀνδρῶν γενεή. ———

Nec est ab vero simile, Marcum ista duntaxat, posuisse, quia τὸ ἑξαμμάτων priùs dixerat; alium aliquem, Xylandrum forsan ipsum, reliqua suppleviss. Sunt autem Homeri ex *Il.* ζ. *v.* 147. unde & primum imaginis istius, pulcherrimæ sanè, libet adjicere versiculum,

Οἵη περ φύλλων γενεὴ, τοίηδε καὶ ἀνδρῶν.

Laudatum à Zenone apud Laërt. *l.* 7. à Pyrrhone *ibid. l.* 9. à Strabone *l.* 14. à Schol. Apollon. *ad l.* 1. à Plutarcho *ad Apollon.* & *de tard. num. vindict.* qui & subjungit, Φύλλοις εἰκάζει τὸν βίον, ἀπομεμαινομένοις πνεύμασιν, καὶ φθίνουσιν ἐν ὀλίγῳ. à Luciano in *spectantib.* à Simonide (referente Stobæo

bæo *tom.* 2. *tit.* 98) qui & ἐν τόδε κάλλιστον' dixisse Chium Poetam asserit, sed quod pauci admodum seriò cogitant, à Clemente *strom. l.* 6. qui Homerum contendit & illa, & illa, *Il.* φ. *v.* 464.

—— Βροτῶν ἕνεκα πολεμίζω
Δηλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοίκοτες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαθαλέης πλήθοντα ἀέξεται καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκμήεντι. ——

à Musæo accepisse ; qui eadem prior sic extulerat.

Ὡς δ' αὔτως ἠ φύλλα φύει ζείδωρος ἄρουρα·
Ἄλλα μὲν ἐν μελίῃσιν ἀποθλίβει, ἄλλα δ' φύει.
Ὡς δ' ἠ ἀνδρῶπων γενεὴ ἠ φῦλον ἐλαστί.

ubi observanda παρονομασία in φύλλον & φῦλον. eisdem gemina ferè habet & Mimnermus apud Strob. itidem.

Ἡμεῖς δ' οἷά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη
Ἦρος, ὅτ' αἶψ' αὐγῇσι αὔξεται ἠελίου·
Τοῖς ἴκελοι, πήχυιον ὅτ' ἄνθεσιν ἥβης
Τερπόμεθα, θεὸς δώρ, εἰδότες ἔτ' ἀγαθὸν
Οὔτ' ἀγαθὸν· κῆρες δὲ παρίστανται μελαῖναι,
Ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,
Ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο. &c.

ubi versu 2. pro αἶψ' Andr. Schott. *observ. l.* 2. *c.* 52 : ἄψ legi vult, ut de Solis recursu qui ab hyeme vere fit, intelligatur. ego quarto pro θεὸς δώρ, quod nec locum hic habet, & metrum corrumpit, θεσπέσιον legerim, ut infantiæ pueritiæque tempora respiciantur, quibus boni malíq; discrimen vix innotescit. unde his hominem, ὡς βοτὸν π, ὡὶ φερεπῆ ait Æschylus *Inferiis* ; *sensu carere*, Plin. *l.* 7. *c.* 52. *teneros*, *rudes*, *inutiles annos*, appellat Senec. *epist.* 99. & Aristophanes apud Clem. *strom. l.* 5.

Ἀνδρὸς ἀμαυρίβιοι, φύλλων γενεῇ θεοσύμοιοι.

Plut. adv. Epicur. Τὸ δὲ ἐφήμερα καλεῖν καὶ ἀβέβαια καὶ ἐπαθυμητὰ, φύλλοις τε γινομένοις ἴσως ὥρα καὶ φύσιν οἰκείαν τὸν βίον, τί παρέχειν ἄλλο τῆς πείνης, ἢ τὸ τῆς Σαρκὸς ἄπληστον καὶ πολυελαβὲς καὶ νοσώδες; Quin & Jason Siracid. *sap. c.* 14. *v.* 19. Ὡς φύλλον θάλλει ἐπὶ δένδρῳ δασεῖ, τὸ μὲν καταβάλλει, ἄλλα δὲ φύει· ἕτως γενεὰ Σαρκὸς καὶ αἵματος, ἡ μὲν πλήσσει, ἑτέρα δὲ γεννᾶται. Nec est huic absimile, quod Doctores Talmudici in עירובין sive *Mixtorum tractatu*. בני האדם דומים לעשבי השדה הללו נוצץ והללו נובלין *Filii hominum similes sunt herbis agri ; quarum aliæ florent, aliæ marcescunt.* August. in *Psalm.* 101. *conc.* 2. ubi adduxerat Solomonis illud ex *Eccles. c.* 1. *v.* 4. *Generatio vadit una, venit altera. Videtis generationes hominum sic esse in terra, tanquam in arbore folia ; sed in arbore olivæ, vel lauri, vel cujuscunque alterius, quæ toto tempore fronde vestita est. Sic tanquam folia, genus humanum terra portat, plena est hominibus, sed cùm aliis morientibus, alii nascendo succedunt. Semper enim arbor illâ veste viridi ornata est. Sed subter attende quàm multa cadunt arida folia.* Vide Flaccum *ad lib.* 4. § 33. Ab hominibus ad montes etiam transtulit Philo *de mundo.* Ὅτι δίχρων ἐστὶν αἱ φύσεις τῶν ὀρῶν διαφέρουσιν· ἀλλὰ καθάπερ ἐκεῖναι, καμεῖς μέν ποτε εὐχλοήσουσι, καμεῖς δὲ πάλιν ἀνθήσουσι. διὸ δὴ τὸ ποιητικὸν εὖ εἴρηται, φύλλα, τὰ μὲν τ' &c. ἀπὸ αὐτῶν τρόπον τινὰ τῶν ὀρῶν, τὰ μὲν ἀποθραύεται, τὰ δὲ φυομένοις. Cæterùm dicto Homerico illo Stratonicus pro more suo jocularíter eli abusus; cùm enim Caunum (Cariæ id opidum est) appulsus, incolas à loci insalubritate vultu pallido admodum lividóve incedere plerosque conspiceret, poeticum illud protulisse fertur,

Οἵη τῶρ φύλλων γενεὴ, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,

reprehensus verò, quasi locum insalubritatis notásset, scommate etiam acerbiore adjecto perstringens, Μή ποτ', inquit, δαρρῆναί μ' ἂν λέγειν νομίζεις, ὅτι καὶ οἱ νεκροὶ περιπατοῦσι; *An ego sustineam*, inquit, *civitatem morbidam, aut insalubrem dicere, in qua mortui quoque ambulent?* Refert Strabo. *l.* 14.

Φυλλάδεια δὲ καὶ τὰ παιδία σου] Hinc Epictetus δύσφημον existimanti de puerulo dicere, Αὔριον ἀποθανῇ, *cras forsitan morietur* ; Λέγε δύσφημον τοῦτο καὶ τὸ φυλλοβρεῖν. vide *ad l.* 11. § 33, 34. & apud nos in patria lingua, *infantes flosculos* esse, vulgari diverbio dicitur. Cæterùm quo modo φυλλάδεια Marcus istìc, ità βολβάδεια ἢ κοχλίδια *uxorem liberósque* dixit Epictetus *enchirid. c.* 12. vel 7. potiús. Lucian. in speculant. Ἐκεῖνος μὲν ὁ χαίρων, ὅτι ἄρρενα παῖδα ἔτεκεν αὐτῷ ἡ γυνὴ, καὶ φίλους δὲ τοῦτο ἑστῶν, καὶ τέκνωμα τῷ πατρὸς πάππῳ, καὶ ἠτίμασαι, ὡς ἐπίτηδες γοῦν ὁ παῖς πεπήξεται, ἆρα ἄν σοι δοκῇ χαίρειν ἐπ' αὐτῷ γενομένῳ; ἀλλὰ τὸ αἴτιον, ὅτι τὸν μὲν εὐτυχῆντα ὅτι τοῦ παιδὶ ἐκεῖνον ὁρᾷ, τὸν τῶν ἀθλητῶν πατέρα, τοῦ Ὀλύμπια νενικηκότος· ἢ γενόμενα δὲ, ἢ ἐκτρεμίζοντα τὸ παιδίον οὐχ ὁρᾷ, καὶ εἶδεν, ἀρ' εἰμὶ αὐτῷ κείμενος ἐκφέρεται. Senec. *ad Marc. c.* 9. *Tot præter domum nostram ducuntur exequiæ ; de morte non cogitamus : tot acerba funera ; nos, togam nostrorum infantium, nos militiam, & paternæ hereditatis successionem animo agitamus : tot divitum subita pauperies in oculos incidit, & nobis nunquam in mentem venit, nostras quoque opes æquè in labrico positas. Acerba* cùm dixit, *poma* alludebat, quibus poeta ignobilis in fictitio *Hadriani & Epicteti colloquio*, prout, *foliis* Homerus & ex Homero Marcus istìc, nos contulit *distícho illo* ;

Poma ut in arboribus pendent ; sic corpora nostra,
Aut matura cadunt, aut citò acerba ruunt.

Καὶ ταῦτα τὰ βδελύγματα] ἀνθρώπινα scil. ut *l.* 9. § 29. ἀνθρώπινα μυξῶν μιάσματα.

Σὺ πάντα ὡς αἰώνια ἐσθίων] Senec. *epist.* 120. *At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, & quantum potest ætas humana protendi, tantum spe occupamus, nullâ contenti pecuniâ, nullâ potentiâ, nihil satis est morituris, imò*

mori-

morientibus. quotidie enim propiùs ab ultimo ſtamus, & illò unde nobis cadendum eſt omnis hora impellit.

Μικρὸν γὰρ καταμύσεις] *Paulò poſt morieris.* καταμύειν, *connivere, oculos claudere,* pro, *mori.* quia moribundis viſus deficit, mortuis oculi clauduntur. indè formulæ illæ *Il.* ε. v. 82. & alibi frequenter ;

——τὴν ἢ κατ' ὄσσε
Ἑλλαβε πορφύρεος θάνατος. —— & *ibid.* v. 47.
—— συνεχὲς δ' ἄρα μιν σάετο νὺξ. —

Item *Il.* υ. v. 350.

——θανάτῳ ἢ μίλαν νὺξ ἀμφεκάλυψεν·

Sed & apud Maron. *Æn. l.* 10.

——*letho canentia lumina ſolvit.*

&, *Olli dura quies oculos, & ferreus urget*
Somnus ; in æternam clauduntur lumina noctem.

Contrà. βλέπειν, ſive, *videre,* pro *vivere* ; & βλέποντες *videntes,* pro, *viventibus.* Euripid. *Troad.*

Οὐ ταυτὸν, ὦ παῖ, τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τῷ μὲν γὰρ ἔστιν, τῷ δ' ἔνερθεν ἐλπίδες.

quod Theocrit. *idyll.* 4.

Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν· ἀείλαποι ἢ θανόντες.

Idem *Iphigen. Tauric.*

Θανόντα μᾶλλον ἢ βλέποντ' ἔξω φίλον.

Quod idem alibi :

Οὐκ ἂν θελοίμην καί σφ' ἄψυχον φίλον.

&, ἥλιον ὁρᾶν, φῶς ὁρᾶν, pro eodem. Euripid. *Troad.*

——ἆρά μοι ἀίλιον λέπτει ;

& *Ione* : Ἥλιον ἂν θανοίμην, ἢ τὸ ὁρᾶν φάος. Syntaxis inſolens, ſed qualis illa (ut obiter adnotem) *Herc. fur.*

Παρὰ πέτραν ἂν μᾶλλον, ἢ πάσχειν κακῶς. Idem. *Iph. Taur.*

Ὃν ἐστὶν ἥδιον ἢ μὲ φῶς ὁρᾶν θέλω.

&, Ἄρ' ὃν θανόντας σὺ βλέπειν ἡμᾶς φάος. Itémque, *Alceſt.*

Χαίρεις ὁρῶν φῶς ; κατέρα δ' ὃ χαίρειν δοκεῖς ;

Cui ſubjungit Epictet. *l.* 2. *c.* 22.

Θέλεις βλέπειν φῶς ; κατέρα δ' ὃ θέλεις δοκεῖς ;

Ità Naſo, *triſt. l.* 5. *eleg.* 4.

Sive diem videat, ſive tegatur humo.

§ 35. Τὰ χλωρὰ θέλω] viridia enim oculis grata ſunt, viſúmque reficiunt. Plut. *de tranquill.* τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ ἄγαν λαμπρῶν πτοουμένας, ταῖς ἀνθηραῖς καὶ πώλοις χρωιαῖς παραμυθοῦμαι. Et Baſil. Cæſ. *ep.* 5. Τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅταν πού τινα συντόνως τὰ λαμπρὰ καταβλέψωσι, φέρε τινὰ ῥᾳστώνην δοῦναι τὰ πρασινὰ καὶ χλοάζοντα τοῦ χρωμάτων ἐπιλαβεῖν. Plut. idem *de amor. frat.* Ὀφθαλμιῶντες οἰόμεθα δεῖν ἀπτερίτειν, ὅτι τὰ μὴ ποιοῦντα πόνον μηδὲ ἀνιῶντα, τοῖς ὄψιν.

Καὶ τῷ ὑγιαίνοντα ἀκούω] Ad *aurem* retulit, ſed animi, non corporis, ἠθικῶς & φυσικῶς conſideratam, quod hic Marcus, *de ſtomacho* Joannes ὁ Χρυσορρήμων *in Act. Apoſtol. orat.* 55. quo loco laudans Apoſtoli illa *ad Cor. ep.* 1. *c.* 3. *v.* 2. Γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε. & *ad Heb. c.* 5. *v.* 11, 12. Γάλακτος ἐν χρείᾳ γεγόνατε, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀκοαῖς. Sed & auditorum Chriſti illud, Joan. *c.* 6. 60. Σκληρός ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; quibus adjici poterant, cùm Chriſti ipſius ad ſuos illa, Joan. *c.* 16. *v.* 12. Πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν. ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· tum & Apoſtol. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 4. *v.* 3. iſta, τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν. quanquam in illis auris infirmior, in iſtis inquinatior notari videtur. Ἔστι γάρ, inquit, ἕξις ἀσθένεια καὶ ἀκοῆς· καθάπερ γὰρ στόμαχος, οὐκ ἂν δύξαιτο ὑγιεινὰ ζωϊα καὶ δυσκατέργαστα, ἀσθενὴς ὢν· οὕτω καὶ ψυχὴ ὀγκωθεῖσα, καὶ φλεγμαίνουσα, ἄτονος χωλυθεὶς καὶ ἔκλυτος, οὐκ ἂν δυνηθείη δέξασθαι τὸν παιδαγωγικὸν λόγον· ἂν δὲ ἰσχυρὰ καὶ ὑγιεινὴ, πάντα ῥᾳδία, πάντα εὐκολα. Eódem retulit & Lactant. *inſtit. l.* 5. *c.* 4. *Sicut infans ſolidi ac fortis cibi capere vim non poteſt, ob ſtomachi teneritudinem, ſed liquore lactis ac mollitudine alitur, donec firmatis viribus deſci fortioribus poſſit : ità & huic, oportebat, quia nondum poterat capere divina, priùs humana teſtimonia offerri.*

Τὸν ὑγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πᾶσα τροφιμα ὁμοίως ἔχειν] vide *ſuprà* § 31. Epictet. *diſſert, l.* 4. *c.* 4. Μὴ γίνου δυσάρεστος, μηδὲ κακοστόμαχος πρὸς τὰ γινόμενα. Plut. *de tranquill.* ex Eurip. *Oreſt.*

Δυσάρεστον εἰ νεοῦντες ἀπορίας ὕπο,
καὶ γὰρ ἡ γνώμη λυπεῖ, καὶ τὸν ἰατρὸν αἰροῦνται καὶ δυσχεραίνει τὸ κλινίδιον,
Φίλων δ' ὅ, τ' ἐλθὼν λυπεῖς, λυπεῖς.
ὅ, τ' ἀπιὼν βαρύς,

Ὡς ὁ Ἴων φησίν· εἶτα τῆς νόσου παλυθείσης, καὶ κράσεως ἐτέρας γενομένης, ἦλθεν ἡ ὑγεία φίλα πάντα πρῶτα καὶ σεβόλωῆ· ὁ γὰρ χθὲς ὠὰ καὶ ἀμύλια καὶ Σινάπεως [Σίπυος H. Steph.] ἄρτον ἀπλοῦν, τήμερον αὐτίπυρον ἐσ' ἐλαίας ἢ καρδαμίδ Σιτεῖται σεσοφιλῶς καὶ σεδυόμως. Nec multò póſt : Ἐν τῷ πυρέττειν πικρὰ πάντα καὶ ἀηδῆ φαίνεται γευομένοις· ἀλλ' ὅταν ἰδωμεν ἑτέρους τὰ αὐτὰ σεσοφισμένους καὶ μὴ δυσχεραίνοντας, ἐκείνῳ Σίπυος, ὅτι τὸ ποτὸν, ἀλλ' αὐτοὺ αἰτώμεθα καὶ τῷ νόσῳ ὅτι καὶ πῖς σεάγμασι παυσόμεθα μεμφόμενοι καὶ δυσχεραίνοντες, ἂν ἑτέρους τὰ αὐτὰ σεσοφισμένους ἁλύπως καὶ ἱλαρῶς ὁρῶμεν. Idem *de utilit. ex inimic.* Ὥσπερ γὰρ τὰ ῥομαλέα πῖς στομάχοις καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζώων ὄσμης ἐδίοντα καταπίπλῃ καὶ σκορπίος· ἔστι δὲ ἃ καὶ λίθοις καὶ ὀστράκοις τρέφεται, μεταβάλλει δὲ δι' εὐπορίαν καὶ θερμότητα σώματος· οἱ δὲ Σικυοὶ καὶ νεοσθεῖς ἄρτον καὶ οἶνον σεσοφισμένοι ναυπῶσιν· ὅτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ σοφώτεροι καὶ πῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύανται. Accedit huc

huc, quod de Tantalo Pindarus, *Olymp. od.* 1. Ἀλλὰ γὰρ κορεσθῆναι μὲν ἔλαχε θνατὸς ὢν εὐδαιμονίᾳ· κόρῳ δ' ἔλαν ἄπαν ἀσύφορον.

Ὀφθαλμὸς δέ] *oculus est.* i. e. instar oculi, vel sicut oculus. Sic Flaccus *l.* 1. *epist.* 2.

—— *qui rectè vivendi prorogat horam,*
Rusticus expectans, dum defluat amnis. ——

i. e. instar rustici expectantis: & in *arte*:

Nec verbum verbo curabit reddere, fidus
Interpres. —— i. e. instar fidi interpretis.

§ 36. Ἀναπνεύσω μέν ποτε ἀπὸ τούτου τῆς παιδαγωγοῦ] forsan ἀναπνεύσωμέν ποτε. *respirabimus aliquando*; vel, ut scripturæ receptæ, nec literulam mutemus, ἀναπνεύσωμεν, *respiremus*: quia sequitur ἡμᾶς. nè τὸ μὲν illud sit superfluum. Festivè Annibal, referente Plutarcho, ὁ μὲν Φάβιον, ὡς παιδαγωγὸν φοβεῖται, ὁ δὲ Μάρκελλον, ὡς καταγωνιστήν. ὑφ' ὃ μὲν γὰρ κωλύεται κακόν τι ποιεῖν· ὑφ' ὃ δὲ καὶ πάσχειν. Vide nostrum *suprà l.* 5. § 9. De Henrico 5. Imp. Lambertus Schafnaburg. *Is* (Herimannus Archiep. Colon.) *ubi se in sua recepit*; *Rex tanquam severissimo pædagogo liberatus, statim in omnia flagitiorum genera præcipitem se dedit.* De Aureliano Vopiscus: *Senatus mortem ejus graviter tulit: gravius tamen Populus Romanus, qui vulgò dicebat, Aurelianum pædagogum esse Senatorum.*

Ἡσυχῇ καταγινώσκει ἡμῶν] Autor *Sap. Solom.* c. 2. v. 14, 15. Ἐλήλυθε ἡμῖν εἰς ἔλεγχον ἐνθυμίων καὶ ἐπιτιμῆ] τοῖς ἔργοις ἡμῶν· βαρύς ἐστιν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὁ βίος αὐτοῦ. Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 50. Ἔλεγχον τὸν εἰκῆ βίον τῶν ἐκείνων πολιτείαν ἡγοῦν]. & *l.* 4. *ep.* 220. ἔλεγχον ἡγοῦν] ὧν σφῶν κακίας τὰς ἐν πέλας ἀρετάς. Itaque quod idem *l.* 3. *ep.* 211. Παπὶ βόπω οἱ ἄριστοι παρὰ τῶν φαύλων μισοῦν]. Dion Prus. *orat.* 72. Οὐ δυνατὸν] ῥᾳδίως ὁρᾶν τοὺς φιλοσόφους χρῆμα ἔχοντας, ὅτι πλουτήσουσι καὶ ἐξελίξουσι παρεσκευασμένους λογίζεσθαι], ἀλλὰ σεσοφίσθαι καὶ διαμάχεσθαι]. ὥσπερ οὐδὲ οἱ παῖδες ῥᾳδίως ὁρᾶν δυνατόν], ὃς ἂν *ἴδωσι [* ἴδοσι f.] παιδαγωγοῦ χρῆμα ἔχοντας, καὶ παρεσκευασμένους ἴσως ὡς ὑπομενοῦντας αὐτοῦ, καὶ ἐκ διαβολῆς ἁμαρτάνειν, οὐδὲ ῥᾳδυμεῖν. Cyprian. *epist. ad Donat. Malos* quisquis non imitatur, offendit. &, *castigare videtur*, quicunque dissentit. Lactant. *instit. l.* 5. *c.* 9. Petron. *satyr. Non dubiè ità est. Si quis vitiorum omnium inimicus rectum iter vitæ insistere cæpit, primùm propter morum differentiam odium habet. quis enim potest probare diversa? deinde qui solas extruere divitias curant, nihil volunt inter homines melius credi, quàm quod ipsi tenent.*

Ἐκ τοιούτου βίου ἀπήχθημαι] vide *ad l.* 9. § 3.

Μὴ ἀποσπάσω] *Non avulsum vitæ.* Senec. *epist.* 30.

Ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθυμοτάτου] De Augusto *Sueton. l.* 2. *c.* 99. *Sortitus est exitum facilem, & qualem semper optaverat, nam ferè quoties audisset citò ac nullo cruciatu defunctum quempiam, sibi & suis* εὐθανασίαν *similem* (*hoc enim & verbo uti solebat*) *precabatur. Sortitus exitum facilem.* hoc est, εὐθανατήσας, cui contrarium est τὸ δυθανατεῖν, quod est apud Hippocratem, ut declarat Galenus, τὸ βραδέως καὶ σὺν ὀδύνῃ ἀποθνήσκειν· & τὸ ψυχορραγεῖν apud autorem *quæstionum* sub nomine Athanasii *ad Antiochum.* Casaub. *ad Suet.*

Εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεύσεται] Ità *l.* 9. § 3. τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ ἑλκύσει τότε ἐκπεσεῖται.

Σωφρονεῖ καὶ σωφρονεῖν] Ità Epicharmus *ad l.* 7. § 50. Σωφρονεῖν. Tertull. *de resurrect. c.* 14. *totum porrò hominem ex utriusque substantiæ concretione parere.* vide *l.* 7. § 67.

Ἀλλὰ γὰρ ὑγιὴς] vide *l.* 8. § 18. Carneades moribundus; Ἡ συνήθεια φύσει καὶ ἀπαλύνει Laert. *l.* 5.

Οὐ μὴν ἀντιλαμβάνομαι] quod priùs ἀποσπάσω. vide l. 3. § 5.

§ 37. Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει] vide *ad l.* 2. § 16. & *l.* 11. § 21. Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *Scopus est qui petitur*; *sagittæ & tela sunt actiones vitæ.* Philo Jud. *de confus. lingu.* Πλεῖστον ἡ δόξα ἔχει σκοπὸν ἀποστοχάζομαι, ὅτι τοῖς πᾶσι βέλη, τὰς τοῦ βίου πράξεις ἁπάσας ἀφίησι.

Σεαυτὸν παρὸν ἐξέτασε] de Socrate Epictet. *l.* 2. *c.* 1. ἑαυτὸν ἤλεγχε καὶ ἐξέτασε. Ità Sophon. *c.* 2. *v.* 1. *Excutite vos, excutite vos, inquam.* sive ut R. Casmius explicat, *Inquirite in vosmetipsos, tum in alios.* Jerem. *Thren. c.* 3. *v.* 40. *Scrutemur & excutiamus vias nostras.* Paulus *ad Cor. ep.* 2. *c.* 13. *v.* 5. Ἑαυτοὺς πειράζετε· ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. & *ep.* 1. *c.* 11. *v.* 28. Δοκιμαζέτω ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν. & *ad Gal. c.* 6. *v.* 4. Τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος. Gregor. Naz. in *Iamb.*

Σαυτὸν δ' ἐρέτα πλεῖν, ἢ τὰ μὲν πέλας·
Τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς κερδανεῖς, τὸ δ' οἱ πέλας.

Gregor. Rom. *in Job l.* 14. *c.* 15. *Ordo erectionis in bono, ut primùm contra nos, tum contra alios erigamur.* Sen. *ep.* 66. *Me priùs scrutor*; *deinde hunc mundum.* Spectat huc Heracliti illud, qui interrogatus, quid ageret, respondit, ἐδιζησάμην ἐμαυτόν· *meipsum exquirebam*, i. e. excutiebam. Refert Plutarch. *adv. Colot.* & Julian *de cynism. orat.* 1. Laërt. etiam *l.* 9. sed quem Philosophi mentem non assecutum, docet Casaub. *in not*: Cæterùm hoc ille cum paucis. Persius *sat.* 4.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo?
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

§ 38. Τὸ ῥᾳδιουργεῖν ὅτι ἐκεῖνο] de vocabulo isto vide sis *ad l.* 2. § 2. & *l.* 7. § 3. Is. Casaub. *ad* illud *Pers. sat.* 5. *v.* 129.

—*sed si intus & in jecore ægro*
Nascuntur domini. — &c.

Si exteriorem dominum non habes, interiorem verò circumfers, non unum sed plures, qua fronte liberum te dices? hi sunt domini, qui domi nascuntur, & nervos intus agitant. *Ait Marcus sanè quàm* ἐμφανιστατα, *illud occultum quod intus nos movet, id esse* ῥιζοειδη, ζωὴν, ἄνθρωπον, *hoc est, quod faciat nos hoc aut illud studiosè prosequi; exempli causâ, eloquentiam, id esse per quod vivimus; quia ità vivimus ut illud est, quod nos impellit: libidinosè, si libido urget; meticulosè, si metus; iracundè si ira. Denique hic velut alius quidam homo est, dominus illius intra quem habitat: hæc mens optimi imperatoris; qui sic alium hominem intra hominem collocat, ut Persius ait hic, intus nasci dominos: idem est enim.* Hæc ille. Ego tamen Mer. filio potiùs accedo, qui τὰ δόγματα istic interpretatur *opiniones*, sive *dogmata in pectore sive mente delitescentia*, unde non actiones tantùm, sed & affectiones illæ ortum suum habent. Hoc enim passim inculcat Marcus. τὸ ἡγεμονικὸν sive mentem illud ipsum esse, quod quocunque velit hominem impellit, quodque omnem prorsus cuiq; molestiam facessit. vide *ad l.* 7. § 15: Quàmquam conciliari possunt ista, si illud adverterimus, Stoicis affectus nihil aliud videri quàm δόξας ψευδεῖς ἢ κρίσεις πονηράς, sive *opiniones falsas ac depravatas*, ut ex Chrysippo docet Galenus passim. in *libr. de dogmat. Hippocr. ac Plat.* Plutarch. *de virt. moral.* & Cicer. *Tusc. l.* 4. Verùm Marci mentem expressit optimè, eâdem planè abusus imagine, Tertullianus *de anima c.* 6. his verbis: *Anima movet corpus; & conatus ejus extrinsecùs foris parent. ab illa est enim impingi, & pedes in incessum, & manus in contactum, & oculos in conspectum, & linguam in effatum, velut sigillario muto, superficiem intus agitante.* vide *l.* 2. § 3. Nec abscessit longè Varro, qui in *satyra*, cui titulus, *Mutuum muli, animum grallatori, corporis artus grallis contulit.* dictionem pessimè habitam, post aliorum conatus haud infelices prorsus, nos hic reconcinnare tentavimus. *Grallatores quasi gradiuntur, perticæ ligneæ, ab hominis vi, qui instat, agitantur. sic illi animi nostri sunt grallæ, crura ac pedes nostri; ex se animi, sed ab animo moventur.*

Ἔνειτο ἄνθρωπος] vide *lib.* 12. § 30. 33. R. Judas in Cozræo *l.* 1. *c.* 49. *Anima revera ipsa est homo: illud enim ex Mose quod noticiam loquitur, & intelligit, & dirigit, non est lingua, vel cor, vel cerebrum ejus. Verùm ista sunt Mosis organa tantùm; anima autem ipse Moses est.* Philo *de agricult.* Ἄνθρωπος ἡ ὁ ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν τίς ἂν εἴη, πλὴν ὁ νοῦς ἐξ ἀπορρήτου καὶ ἀοράτου ἐνθεὶς ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἀναφάντου καὶ εὐδιάπτου οὐσίας ἀνθρωπίνῳ καρπῷ. Et *de haered. Divin.* Ὥσπερ ὁ ἐν καθ' ἕκαστον ἡμῶν νοῦς χωρὶς καὶ σεσὸς ἀνθρωπίνης ἕξεως. & Plato *in Alcib.* 1. ἔστι τὸ σῶμα, ἔστι σώματος ὄργανον ἄρα ἄνθρωπος. & mox; λείπεται καὶ ἄλλο τι ἄνθρωπον εἶναι ἢ ἡ ψυχή, quod ibi fusiùs disseritur. τὸ νοῦν ἕκαστος εἶναι δοκεῖ. Aristot. *ethic. l.* 9. *c.* 4. Cicer. *somn. Scip. Mens cujusque, is est quisque, non ea figura, quæ digito demonstrari potest.* Idem. *Academ. l.* 4. *Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur: Zeno, quasi corporis simus expertes, animum solum complectitur.* Macrob. *l* 1. *c.* 13. Ergò, *qui videtur, non ipse verus homo est; sed verus ille est, à quo regitur quod videtur.* Atqui Tertullianus *de resurr. c.* 33. *tam corpus homo, quàm & anima.* Et ridentiùs paulò ex Mosis verbis *Genes. c.* 2. *v.* 7. *adv. Marcion. l.* 1. *c.* 24. *Quid est homo aliud quàm caro? Siquidem nomen hominis, materia corporalis, non animalis à creatore sortita est. Et facit hominem Deus, inquit, limum de terra; non animam; anima enim ab afflatu.*

Μηδέποτε] Annecti possunt superioribus ista: quanquam à Marco, tanquam seorsim habita, ponuntur.

Συμφαντάζω] Compositum Stoici commatis vocabulum satis insolens. *Ne solicitus sis de his.* Cas. *Ne animo tibi proponas.* Xyl. *nè junctim cum principali illo contemplare & insuere ista.* φαντάζεσθαι contemplari. Gregor. Naz. *orat. de bapt. de Deo;* φῶς, ὅσον ἂν καθαρώμεθα, φαντάζωμεν· ὡς ὅσον ἂν φαντασθῶμεν, ἀγαπῶμεν.

Τὸ σωματικὸν ἀγγεῖόν τι] Corpus nimirum, quod & ἀγγεῖον dixit, *l.* 3. *c.* 3. & τὸ σωματικὸν, *suprà* § 1. & *l.* 12. § 2, 3.

Τὰ ὀργάνια τοῦτο] *instrumenta mentis* corporis membra: ea enim est, quæ eis omnibus utitur. quâ ratione & ὄπλα eadem dicuntur Apostolo *ad Rom. c.* 6. *v.* 13. vide *ad l.* 5. § 21. & *l.* 7. § 35. Ità Alex. Aphrodis. *de beatit.* τὸ σῶμα ἡμῖν ὄργανον ὂν ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὰς κατὰ φύσιν πράξεις. Nemes. *de natur. hom. c.* 6. ἡ δύναμις ψυχῆς, τὸ δ' ὄργανον, σῶμα. & Gregor. Nyss. *de homin. opific. c.* 12. Καθάπερ τι μηχανὴν ἔργασάμενον ἅπαν τὸ σῶμα διεκοσμήσατο. Plutarchi nomine autor *Platonic. quæst. q.* 7. vult Platoni dicta in *Timæo* ψυχῆς ὄργανα, τὰ τῶν ζώων σώματα· atque indè animam σῶμα ζωικὸν ὀργανικὸν ἐντελέχειαν finitam Aristoteli, *de anim. lib.* 2. *c.* 1. Plut. ipse in *sympos.* ψυχῆς μὲν ὄργανον τὸ σῶμα, σώματος δὲ ἡ ψυχή. & *de Pyth. orac.* Σῶμα μὲν ὀργάνοις χρῆται πολλοῖς, αὐτῷ δὲ σώματι ψυχὴ καὶ μέρεσι τοῦ σώματος· ψυχὴ δὲ ὄργανον οὐδὲ μέρος ἔστιν. Plin. *Hist. nat. lib.* 11. *c.* 37: *Animo videmus, animo cernimus; oculi, cava quædam, visibilem ejus partem accipiunt, atque transmittunt.* Ad Pers. Sat. 3. Casaubon. *Stoicorum est illud scitum,* τὸν ἄνθρωπον ἐπῳδὸν καὶ πολυμελῆ ζῷον, σῶμα δὲ χρῆσθαι ὀργάνῳ. *quod multis locis illustrat Simplicius in enchiridium sapientissimi senis.*

Μόνα δὲ διαφέροντα, καθὸν περιέχει] Hoc tantùm, inquit, interest inter membra corporis & instrumenta externa; quod *adgnata* sint illa, ista non item.

item. contrà, quam de servis Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. ὁ δὲ δοῦλος ὄργανον ἔμψυχον, καὶ μέρος τι τῶν ἀναγκαίων ὂν κινούμενον τῷ σώματι, καὶ χωριζόμενον ἢ μέρος. Atqui Simplicius in *præfat. comment. in Epict. enchir.* τὸν ἀληθῶς ἄνθρωπον, asserit, τοῦ ζῆν, οὐχ ὡς μέτεστι συμβεῖ, ἀλλ' ὡς ὀργάνῳ χρῆσθαι. ad quem locum tu adi sis quæ in *annot.* Hieron. Volfius adversus Simplicium disserit. Hoc autem argumento etiam, Tertulliano referente, *de resurr. carn. c.* 16. corpus excusarunt quidam ibant, ne aut reatûs in crimine, aut in judicio supplicii cum anima particeps censeri deberet. *carnem nihil sapientem, nihil sentientem per semetipsam, non velle, non nolle de suo habentem, vicem potius vasculi apparere animæ, ut instrumentum, non ut ministerium. Itaque animæ solius judicium præsidere, qualiter usa sit vasculo carnis: vasculum verò ipsum non esse sententiæ obnoxium.* Verùm ista ille futilissimè in sequentibus refutat; quæ transcribere integra molestum nimis foret. Inter alia, quod sufficerit, hic præscribitur: *Ab exemplo vacare diversitatem rerum. Omne enim vas,* inquit, *vel instrumentum aliunde in usus venit, extranea omnino materia à substantia hominis: caro autem ab exordio uteri consata, conformata, congenita animæ, etiam in omni operatione miscetur illi. nam etsi vas apud Apostolum vocatur (ad Thess. ep.* 1. *c.* 4. *v.* 4.) *eadem tamen ab eodem homo exterior appellatur: ille scil. limus, qui prior titulo hominis inciſus est. (Gen. c.* 2. *v.* 7.) *non calicis, aut gladii, aut vasculi ullius. Vas enim capacitatis nomine dicta est, quâ animam capit & continet. Homo verò de communione naturæ, quæ eam non instrumentum in operationibus præstat, sed ministerium. Ità & ministerium tenebitur judicio, etsi de suo nihil sapiat; quia portio est ejus quæ sapit, non supellex.* Quanquam idem, *de anim. cap.* 40. *Res est caro alterius planè substantiæ, & alterius conditionis: addicta tamen animæ, ut supellex, ut instrumentum, in officia vitæ. Neque enim de proprio sapit quid, aut sentit, ad suadendam vel imperandam peccatelam quidni, quæ ministerium est? & ministerium, non quale servus; vel minùs amicus, animalia nomina; sed quale calix, vel quid aliud ejusmodi corpus, non anima.*

Ad Librum XI.

§ 1. Ἑαυτὸν ὁρᾷ] Theodoric. de S. Victor. *ad fratr. Mont. Dei. Egregium instrumentum corporis est oculus, si sicut cætera, sic videre posset semetipsum. quod cùm interiori oculo concessum sit: si ad exteriorum exemplum seipsum negligens, vacat circa aliena, etiam cùm vult, ad seipsum redire non valet.* Augustin. *de Trinit. l.* 9. *c.* 3. *Mens ipsa se novit, neque enim ut oculus corporis videt alios oculos & se non videt; ità mens novit alias mentes, & ignorat semetipsam. per oculos enim corporis corpora videmus, quia radios qui per eos emicant, & quicquid cernimus tangunt, refringere & retorquere in ipsos non possumus, nisi cùm speculis inducuntur. mens verò ipsa sicut corporearum rerum notitias per sensus corporis colligit; sic incorporearum rerum per semetipsam: ergò & semetipsam per semetipsam novit.* Nec adversatur, quod Basil. Exhar. *orat.* 3. τὸ ὅσον χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι· ἃ γὰρ μόνον ὁ ὀφθαλμὸς τὰ ἔξω βλέπων τὸν ἑαυτοῦ κύκλον τῇ ὄψει κἀκεῖνα καὶ αὐτὸς ἀμυδρῶς ὁ νοῦς ὀξέως τὸ ἀλλότριον ἁμάρτημα βλέπων βραδύς ἐστι πρὸς τὴν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων ἐπιγνωσιν. Sed nec quod ex Cicer. *Tusc. l.* 1. Joan. Sarisber. *Metalog.* 4. *c.* 20. *Non valet tantum animus ut plenè seipsum videat; sed ut oculus, sic animus se non videns, alia cernit.* Ille enim de tarditate mentis humanæ ad errata sua advertenda isse de plena ac perfecta, quæ revera istic non datur, sui cognitione loquitur.

Ἑαυτὸν διαθεῖ] *sese artat*, inquit, & fingit mens. quod de fortuna Plautus *Capt.* a. 2.

Fortuna humana fingit artâtque ut lubet.

Non ità se corpus istud format & articulatim effingit anima, non ipsum se. Siquidem ut ex Themistio *de anim. l.* 1. Jul. Scaliger. *de subtil. exerc.* 6. § 9. *Anima sui est domicilii architecta.* vide *l.* 10. § 26. Verùm de parte animæ principante Marcus istic.

Ἑαυτῷ ὑπλίαν ἂν βάλῃ) ποιεῖ] vide *l.* 6. § 8. & *l.* 8. § 55. & *l.* 10. § 13.

Τὸν κάρπον, ὃν φέρει, αὐτὴ καρπεῖται] vide *l.* 9. § 9. Ità Joan. *c.* 4. *v.* 36. συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. & *ad Rom. c.* 6. *v.* 22. ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, καὶ τὸ τέλος ζωὴν αἰώνιον. Epictet. *l.* 1. *c.* 29. τοῦτον νόμον ὁ θεὸς τέθεικε, εἰ τι ἀγαθὸν θέλεις, παρ' ἑαυτοῦ λάβε. &. *c.* 19. τὸ ζῆν αὐτῷ ἔνεκα πάντα ποιεῖ· καὶ τὸ λυπεῖν, αὐτὸς ὁ Ζεύς. vide *infr.* § 4.

Τὸ ἀνάλογον ὅτι καὶ τῷ ζῴῳ] quasi καρπὸς de animalibus dici insolens sit. Verbum Hebræis nihil usitatius, quàm פְּרִי i. e. καρπὸν γεννᾶν *fœtum* animantium atque adeò hominis etiam nominare. Ità

Moses

Moſes *l.* 5. *c.* 28. *v.* 4. *fructus uteri tui, & fructus jumentorum tuorum.* & Pſaltes, *Pſal.* 132. *v.* 11. *ex fructu ventris tui.* Lucæ item *evang. c.* 1. *v.* 42. Eliſabetha Mariæ Θεοφόρῳ, εὐλογητὸς ἡ ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

Οὐχ ἅπαξ ὅτι ὀρχήσεως] Vide *ad l.* 3. § 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 12. § 36.

Εἴπ ἐγκόψῃ] *Siquid offendatur*, Xyl. *ſiquid interrumpat*, Cal. meliùs. malim tamen, *inciderit.* ut Flaccus *lib.* 1. *ep.* 14. dixit, *incidere ludum.* & Senec. *ep.* 101. *quam primimus horam, caſus incidit.*

Ἀλλ' ὅλαι πᾶσαι μίμους πᾶσις] Senec. *ep.* 61. *Id ago, ut inſtar totius vitæ ſit dies.*

Ἐγὼ ἅπαξ τὰ ἐμά] Vide *lib.* 4. § 29, 49. & *l.* 9. § 43. *in fine.* & *lib.* 10. § 1. hinc Biantis ſapientis illud, cujus Cicero meminit, in *paradox.* 1. *omnia mea mecum porto.* Et Stilponis itidem apud Senecam *epiſt.* 9. & *de conſtant. ſap. c.* 5. (licèt aliter paulò referant alii. vide *infr. ad* § 36.) *omnia mea mecum ſunt.* quò alluſit Senarii illius autor,

Σοφὸς ὁ ζοφὸς ἐν αὐτῷ περιφέρει πλοῦτον παρ' αὑτοῦ. — *Sapiens opes ſecum ipſe circumfert ſuas.*

Grot.

Et quod de Jobo Aug. *de diverſ.* 12. *omnia perdiderat, & plenus erat.* vide Epictet. ex *lib.* 3. *c.* 24. *ad l.* 10. § 1.

Περιέρχεσθαι τὸν ὅλον κόσμον] Vide *lib.* 7. § 47, 48. vide & Platon. *ibid.* § 35. *ex polit. lib.* 6. Idem in *Theætet.* de philoſopho genuino: Τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ· ἡ δὲ διάνοια ταῦτα πάντα φαῦλα ἡγησαμένη, καὶ πάντῃ γῆς ἀπείρατα, καὶ τὸ ὑπ' ὀφθαλμοὺς γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὑπὲρ ἀστρονομοῦσα, καὶ πάσαν πάντῃ φύσιν ἐρευνωμένη ἕκαστον ὅλου, οὗ τι καὶ ἐγγὺς ἦλθε αὐτῶν συχνὸν διέπεισα. quem Platonis locum laudat & Porphyr. *de abſtinent. anim. lib.* 1. ſed & Clem. Alex. *ſtrom. lib.* 5. & ex Clem. Euſeb. *præpar. lib.* 13. *c.* 13. & Theodoret. *therap. lib.* 12. niſi quòd Clem. & Euſeb. pro ἡ δὲ διάνοια ταῦτα πάντα φέρεται, legunt αὐτὸς δὲ πέπαται. at Theod. Ἡ δὲ διάνοια ταῦτα πάντα πέπαται. Alluſit eodem, ſed in alio argumento Marcus noſter *lib.* 2. § 13. in eodem planè & Galen. *hortator. c.* 1. Philo Jud. *de monarch.* Τούτων γὰρ (philoſophos loquitur) ὁ λογισμὸς ἀπὸ τῆς γῆς ἄνω μετέωρος ἀρθεὶς διαβέβηκεν, καὶ ζωμάτεσι πολεῖ ἥλιῳ καὶ σελήνῃ καὶ τῷ σύμπαντι οὐρανῷ, πάντα πάντῃ γλιχόμενος ἰδεῖν. Idémque *de malor. inſid.* Πῶς ἂν ὅλως φύσις μὴ ἔσχεν ἄνω καὶ ἀπεδημίαν ἠδύνατο; ἢ γὰρ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐπίγεια καθορᾶν; ἢ θάλατταν μὲν ὁρᾶν ἔστιν, ἄπατον γῆν δὲ ἄχει πράττων ἐπέρχεσθαι; ἢ δῆλα οὐκ ἐστὶν ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ ἄστρων τὰ μὲν ἀνατολαὶ καὶ δύσεις, ἃ δὲ ἀεὶ περιφορὰ καὶ ἀπόκρυψις; ἢ πάλιν δὲ αὖ εἰς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς ἀνιπτάσθαι, καὶ τὰς ἐν ἀέρι φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινοῦνται, τίνες ὄφεις τῆς κινήσεως ἀρχὰς ἢ τέλους αὐτῆς, πῶς ἀφίλαιός τε καὶ τῇ πυρὶ κατὰ τὴν ζυγγένειαν δίκαιον ἁρμοζόντως; μόνον γὰρ αὐτὸς παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς, ἅτε πάντων οὐκ ἐμπορευόμενος καὶ τὴν χθόνα ἐν ᾧ γίγνεται δίκαι, φθόνου καὶ παρεμπέσοι, κἂν τὰς ἀοράτους δυνάμεις, ἀχόρους τῆς πάντῃ καὶ μερῶν, καὶ ὅλῳ τούτων αὖ πάντων ἐπιβαίνων ἡδὺ ἢ μόνον ἄχει τῆς γῆς καὶ θαλάττης, ἀλλὰ καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος πορείαν ἔλθοι, ἀλ' ἐνταῦθα ἴσθι, βραχὺ ὄφελον τῆς ζωοχῆς καὶ ἀπαύστου δρόμου νομίσας τὸν κόσμον εἶναι· ἀφοσιούμενος ἡ ἐχάρησε, γλιχόμενος καὶ τῶν ἀκεπάλυπτον θεῶν φύσιν, ὅπ μὴ ἀφεὶς τὸ εἶναι μόνον καταλαβεῖν, ἐν δυνάμει. Sicut autem hoc argumento animi immortalitatem præſtruit Philo; ità gemino ejuſdem ortum cœleſtem & divinitatem etiam quandam adſtruit Manilius *aſtronom. l.* 2.

Quis dubitet poſthac hominum conjungere cœlo.
Cui eximiam natura dedit linguámque, capáxque
Ingenium, volucrémque animum? quem denique in unum
Deſcendit Deus atque habitat, ipſúmque requirit?
Quis, cœlum poſſe, niſi cœli munera nôſſe; ità lego quod vulgò
Et reperire Deum, niſi qui pars ipſa cœli munera noſſet,
Deorum eſt?
Atque hanc convexi molem ſine fine perennis,
Signorúmque choros, æ mundi flammea tecta,
Æternum & ſtellis adverſus ſidera bellum,
Atque fretum & terras cœlo, ſubjecta Eáque utrísque,
Cernere, & anguſto ſub pectore claudere poſſit;
Ni tantos animis oculos natura deciſſet,
Cognatámque ſibi mentem vertiſſet ad ipſam.
Et tantum ditáſſet opus; cœlique veniret,
Quod vocat in cœlum, ſacra ad commercia rerum,
Et primas quas dant leges naſcentibus aſtra?

Scal. Jun. privas.

Cicero *de nat. Deor. lib.* 2. § 153. *Quid verò? homo non in cœlum uſque penetravit? ſoli enim ex animantibus nos aſtrorum ortus, obitus curſuſque cognovimus. ab hominum genere finitus eſt dies, menſis, annus: defectiones Solis & Lunæ cognitæ, prædictæque in omne poſterum tempus, quæ, quantæ futuræ ſint, quæ contueri animus accipit ab his cognitionem Deorum*

rum. Senec. *epist.* 102. *Magna & generosa res est humanus animus: in immensum se extendit: nec ullos sibi ponit nisi communes & cum Deo terminos patentes.* Hermes etiam Trismeg. ab animi vi ista ad divinam transcendentia *Pymandr. c.* 11. § 18. Νόησον τὸν φρονήσαντα τὰ πάντα· καὶ γίνου, ὅτι τὸ ἀνωμάτωτόν ἐστι ὅτι σεισμικόν, ὑπὲρ ταχύτητα, ὑπὲρ φωτὸς πτῆσιν, αὐτὸ ἑαυτὸ πάντων ἀποδείκνυσιν, καὶ ταχύτατον. Καὶ ὅταν γένῃσθαι ἀπὸ σαυτοῦ κέλευσον σεαυτὸν εἰς ὃν [γῆν ἂν θέλῃ, vel ὕδωρ] ὡς ἐγὼ ἔφατόν σε. ἐ.] ἢ καὶ περιθεῖναι καὶ ταχύτερόν σε τοῦ κελεύσαντος ἐνεῖν ἔσται· μίσεσθαι ἢ αὐτὴ κέλευσον ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ· ἅπαξ ἐνεῖ πάλιν ταχέως ἔσται· οὐχ ὡς μετοβᾶσα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἀλλ' ὡς ἐνεῖ ἔσται· κέλευσον ἢ αὐτῷ καὶ εἰς ὑγρὸν ἀναπθῆναι· καὶ οὐδὲ πρεσῶν ἀνθήσει· οὐδὲ οὐδὲ αὐτῇ οὐδὲν ἐμποδίσει, οὐ τὸ τῆ ἥλιε πῦρ, οὐχ ὁ αἰθήρ, οὐχ ἡ θέρμη, οὐχὶ τὰ ἄλλα ἀστέρων σώματα· πάντα ἢ διαβήσεται ἀνεκκόπτως μίσχεα τῇ ἑαυτοῦ [ὁδῷ]. ὁ ἢ βουληθεὶς καὶ ὅλου τοῦ κόσμου διαπορῆξαι, καὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ κόσμου διακόσαι, ἔξεστί σοι. Ἴδετε θεοῦ δύναμιν, ὅσην πάντα δύναται καὶ ποιεῖ ἀεὶ ὡς αὐτὸς θέλει.

Καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενὸν] *Et vanitatem ejus.* Casaub. melius Xyl. *atque inane circumfusum*, hoc est quod Hermes, καὶ τὰ ἐκτὸς, ἔγγε τοῦ κόσμου. Ex Chrysipp. Plut. *de Stoic. contradict. c.* 42. ὅτι τοῦ κόσμου κενὸν ἔστιν ἔξω ἄπειρον ἐστι. contrà quàm Aristot. qui *de Coel. lib.* 1. *c.* 9. Δῆλον ὅτι οὐδὲ πανταχοῦ, οὐδὲ κενόν, οὐδὲ τόπος ἐστὶν ἔξω τοῦ οὐρανοῦ. Dionysius Longinus *de Orationis sublimi, an grandi, c.* 31. Τὴν θνητὴν καὶ βιαίαν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπολήψεως, οὐδ' ὑπὲρ ἅπαντας κόσμου ὁρμὴν καὶ πρὸ τοῦ περιέχοντος τοὺς πολλοὺς ὅρους ἐκβαίνουσαν αἰθέριον. καὶ ἐν τῷ κύκλῳ ὁ βίος, ὃς πλέον ἔχει τὸ στρογγύλον, ἐν πᾶσι καὶ μίκρα, ταχέως ἐπέλαυσε θεοῖς ἐγγενόμενος.

Καὶ τὸ ἡμέρα ἄστρα] *Et sidera mundum exornantia splendidaque luminaria.* Casaubonus, ut sit φῶς, idem hic Marco, quod Apostolo ferè *ad Cor. epist.* 1. *c.* 7. *v.* 31. Verùm rectius Xyl. *figuram*, quomodo Plut. *de placit. philos. l.* 2. *c.* 2. περὶ κόσμου.

Εἰς τὸν ἀπορίαν τῶν ἀδίκων ἐκτίνεται.] Senec. *epist.* 102. *Nullum factum est aeternum: pœnæ mei sunt: multum seculum magnis operibus præstiti: nullum non seculum magnis operibus implevi: nullum est, cui non sit proprium tempus.*

Τῶν προειρημένων παλιγγενεσίαν] Vide *lib.* 5. § 13, 32. & 46. 10. § 7. Aristocles *de philosoph. l.* 7. apud Eusebium, *præpar. lib.* 15. *c.* 11. ex Stoicorum sententiâ? γὰρ πυρὶ ἐκπυρωθέντος καὶ ἀπολομένου τοὺς χείμωνας ἐκπυρῶσαι τὸν σύμπαντα κόσμον, *certa periodorum definitione ita Deo placuisse interstellia mundum universum consumere.* Et *ibid. c.* 16. Numen. *de bono lib.* 1. ex eorundem mente, post ἀνάλυσιν sive *eversionem rerum* omnium ejusmodi ἀποκατάστασιν πάλιν γίνεσθαι, *fieri denuo restitutionem*, sive *restaurationem*; quam & τῶν ὅλων παλιγγενεσίαν, *universi regenerationem* Eusebius *ibidem* nuncupat; eodem vocabulo de re eadem, ut Stoicis familiari, usus est & Philo Jud. *de mundi incorrupt.* Διωΐ) ἢ, inquit, τῶν Στωϊκῶν, ὁ μὲν τὸν κόσμον ἀΐδιον, ὁ δὲ φθαρτὸν λέγοντες· φθαρτὸς μὲν, ὁ τῶν διακόσμησιν· ἀΐδιος ἢ, ὡς ἡ ἐκπυρώσεως καὶ φερεσείσας καὶ περιόδους ἀθανατιζόμενον ἀεὶ ποτε λεγόντων. Et rursus, Καὶ μὴν ὅτι τὰς ἐκπυρώσεις καὶ τὰς παλιγγενεσίας βίπη κινήσει τὸν κόσμον, νομίζουσι καὶ ὁμολογοῦσι πρὸ ἀσέβειας διὰς εἶ), ὡς τοῦ λόγου διαφθείρειν ἐκ ἐρυθειῶν. Et ex eorundem sententia, πρὸ ἐν τοῖς ὑπερβολὴ διάκρισις, χρόνων μυριάσι περιόδοις ἀναλύει τὰ πάντα εἰς ἑαυτὴν· ἔξ ἧς πάλιν αὖ ἀναφύσιν κόσμου ἰσαῖς περιόδοις τὸ πρῶτον. Basilius Cæsar. *in Hexam. orat.* 3. de eisdem: οἱ τὸ πᾶν διακυρεῖν λέγοντες, καὶ ἀναζώσεις πάλιν τοῦ αὐτοῦ κόσμου τοῦ ἐναπολυθέντων τοῖς ἐκπυρωθῆναι ὕδατι καὶ ἀέρι· φθορᾶς κόσμου καὶ παλιγγενεσίας μυθολογοῦσιν. Nec abhorrent ab utraque voce etiam nostri. Siquidem *innovationem mundi* illam, quam post resurrectionis universalis & judicii novissimi diem expectamus, Petrus apud Luc. *Act.* 3. *v.* 21. Τῶν ἁπάντων ἀποκαταστάσεως, & Dom. Christus apud Matth. *c.* 19. *v.* 28. Τὴν παλιγγενεσίαν, adstipulantibus veteribus plerisque, eandem appellat. Aug. certè *ad Pelag. epist. l.* 3. *c.* 3. *Regenerationem hoc loco, ambigi ne nullo, novissimam resurrectionem vocat.* Nec desunt tamen qui ambigunt. Verùm hæc alterius sunt loci. Interim hâc Basilius ipse usurpavit *decreat. orat.* 1. ubi alludens, opinor, ad illud quod narrat Lucas *Act. c.* 17. *v.* 18. de Pauli prædicatione Athenis finnis exceptâ; εἰ ἢ φάσκοι γέλωτα καταχέαν μὴ δεῖ σωτηρίαν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ παλιγγενεσίας αἰῶνος ἀπαγγελλόντων. Dionysius item personarum, ille *de Hierarch. Eccles. c.* 7. Αἱ μὲν δὴ ἱεραὶ ψυχαὶ θεοῦ ἢ δὴ τὸ χρέων χρὴ τῶνδε βίον δυσμενῶν καταπαύειν ὕπνῳ ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ τῶν ὁπόσοι ἄξιοι ἔσεσθαι τῶν ὑστάτων ἀγαθῶν. Epiphan. *de V. T. tom.* 2. *hær.* 37. Ἵνα αὖθις ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ἀναπαύσῃ τὸ ἄγγος ἐν τῇ ἀναστάσει εἰς τὸν ἀρχαῖον φωτισμόν.

Οὐσίαν ῥεῖ ταχεῖαν ὕφ' ἑαυτῆς] Vide *ad l.* 6. § 37. & *l.* 7. § 1.

Ὁ τοῦ κοσμοκράτορος] Vide *ad l.* 3. § 14. & *l.* 7. § 50. & *l.* 12. § 35.

Τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτῷ ἀρκοῦν ποιεῖν] Ita Epictet. *l.* 1. *c.* 14. αὐτὸ ἀπάντων ἀρκοῦν. nihil in rebus creatis animi carius habere, Christiana etiam disciplina docet. Τί γὰρ ψυχῆς ἀντάλλαγμα; Matth. *c.* 16. *v.* 26. & Marc. *c.* 8. *v.* 36.

Ψυχῆς γὰρ ἄξιον οὐδὲν πωλούμενον.

Eurip. *Alcest.* & Greg. Naz. *in Julian. orat.* 1.

ὡς ψυχὴν ἀδίκου ἀνδρὸς πρώτιστον. videl. § 9. & l. 5. § 21.

Ὅσον ἔνιον κ' ἡμῖν] siquidem lex exigit, ut ad ipsius normam exigantur omnia. Vide *ad l.* 10. § 25.

§ 2. Ἐπὶ τὰ κ' μέρος τρέχων] Monet, omnia quæ nos abducunt, tanquam res momenti alicujus, membratim quasi divulsa considerare; & de singulis partibus quærere quid sit quod in eis æstimatione dignum offendatur. Siquidem quod Tiberius dicere solebat, *Omnia eadem hujus quæ totum.* Suet. *l.* 3. c. 24. nec quicquam in toto esse, quod in partibus, quibus totum illud constat, non exsistit. V. *l.* 5 § 11 & *l.* 9 § 36 & *l.* 10. § 18 pari autem ratione Alcibiadem in concionem prodire trepidantem ad multitudinis contemptum animavit Socrates, seorsim singulorum considerationem proposita. *An tu, inquit, hanc illam, Mycynam putas, aut Thessalorum? an pollicem istum? an pollicem istum?* an contrarium istum? neganti, ἀκκν, inquit, ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων ἐν τούτων ἡδέως; εἰ κ' μὴ καθ' ἕνα καταψηφεῖς, καταθορυβήσει σε κ' μὴ ἡδέως ἀκούσεται. *Annon ipsis conflat populus Athenarum? singulos autem si increpet, quis non & conjectos in fugam faciat?* Natal. Ælian. *l.* 2. c. 1. Eodem spectat & illud ejusdem, in eos qui vulgi scita & ignorantias admirarentur, probarentque: Ὅμοιόν ἐστι, εἴ τις πεπαιδαγωγημένος ἐ. ἀποδυόμενος, τὸν ἐν ἀγῶνι πανηγύρει ὡς δήλιον, ἀποδέχοιτο, perinde eos facere, *qui cum vestimenta unam tanquam athletam spectent, eosdem plane accensum integrum, inquam probum ac legitimum admittere.* Laert. *l.* 2.

§ 3. Ἢ ἔτι μᾶλλον, ἐὰν ἤδη ἀπολυθῶσι μὴ τῷ σώματι] malim, ἢ ἔτι μᾶλλον, ἐὰν ἤδη λύσῃ, ἀπ. vel, ἢ ἔτι μᾶλλον, ἐὰν λύσῃ, ἤδη ἀπ. ut ἔτι μᾶλλον ad ἀπολυθῶσι iisdem, vel etiam ad ἤδη ἀπολυθῶσι, referatur, *quæ prompta, sive parata est, si oporteat, jam statim abscedere, & e corpore emigrare.* ἀπολυθῶσι *dicendum.* Polyb. *l.* 6 καὶ λαζῶν τὸ ἀπολειφθὲν, αὖθις ἀπέλιπε. *dejecit rursus.* Lucas *Act.* 40 c. 28. v. 25. ἀσύμφωνοι ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπέλυοντο, *dissentiebant*; inde ἀπόλυσις, *dissensus*; unde πρὸ τοῦ τὴν ἀπόλυσιν, *dissessionem facere*, Polybius eidem non semel. *l.* 4. quod deinde usurpatur, perinde ac ἀπολυθῶσι hic Marco, apud Laert. *l.* 1. Lyco in testamento, ἐὰν τῷ ἐμοὶ ἀπόλυσιν, *post decessum meum.* Heraclit. *ad Dionysiod. epist.* 1. Τάχα καὶ ψυχὴ μανθάνεται ἀπόλυσιν ἑαυτῆς ἤδη ποτὲ ἐν τῷ διαστατῷ τούτῳ καὶ σκυθρῷ τοῦ σώματος ἐπιπάθησα, ἀναμιμνήσκεσθαι τὰ πάντα χαῖρε, ἵν' τὸν κατελθοῦσα ἀνεσάλλετο ῥέον σῶμα πυθομένη τὰ. Facit huc & Simeonis senis verendi illud Lucæ *evang.* c. 2. v. 29. Κύριε, νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, *Domine, dimittis nunc servum tuum*, sive *discedendi da copiam servo tuo.* Præeunte Clemente, *Strom. l.* 4. Τί γὰρ καὶ ἀδικήσομεν ἂν ἐκ τοῦ ἡμᾶς αὐτοὺς, δυνάμενοι ἀπολυθῆναι τοῦ κινδύνου; εἰδὲ ἓν φεύγομεν, χρεὼν ἐσόμεθα τῷ ἀφορμὴν τῆς ταχείας ἀποδημίας παρεχομένῳ. ἀποδημίαν dicit. i. e. *profectionem*, sive *migrationem*; quod ἀπόλυσιν prius dixerat; nec alio sensu τὸ ἀναλῦσαι, & ἀναλύεσθαι, ἡ ἀνάλυσις etiam, de obitu usurpantur. Epictet. *l.* 1. c. 9. Ὅταν ὁ θεὸς ἀπολύσῃ ὑμᾶς τῆς ὑπηρεσίας ταύτης, τότε ἀναλύσεσθε πρὸς αὐτὸν, *tunc ad illum migrate.* Paul. *ad Philipp.* c. 1. v. 23. Τὸν ὀφθυμὸν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι κ' σὺν Χριστῷ εἶναι). quod *ad Cor. ep.* 2. c. 5. v. 8. dixerat, εὐδοκοῦμεν μᾶλλον, ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, κ' ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον. Idem *ad Tim. ep.* 2. c. 4. v. 6. Ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. *instat tempus migrationis meæ.* Photius de Pamphilio *in bibliothec. cod.* 118. ἀνάλυσιν ποιεῖται ἐν ἑπτάδι ἡμέρ. &. de Meletio Greg. Naz. Ἡ πρὸς Χριστὸν ἀνάλυσις· *migratio ad Christum.* vide *ad l.* 2. § 11. & *l.* 3. § 5. & *l.* 5. § 29. & *l.* 7. § 56, 69. & *l.* 8. § 47.

Ἤτοι σβεσθῆναι] vide *ad l.* 7. § 33.

Κατὰ ψιλὴν παράταξιν] Ita *l.* 8. § 48. καθ' ἁπλῆν παράταξιν. παράταξις, πόλεμος ἐμπαράτακτος. Suid. Estque iste vocabuli usus frequentissimus. Verùm istic pro *obstinatione*, prout & Xyl optimè vertit, singulariter à Marco usurpatur.

Ὡς ἀπὸ κενοπαθείας] *obstinationem* meram judicio inanem in perpessionibus suis, *Christianos* Marcus affingit; quemadmodum eosdem, sed *Galilæorum* nomine designatis, *amentiam* (quod & Plinius mox dandus) *animique obstinationem ipsa sola* acquisitam. Epictetus *l.* 4. c. 7. videndus *ad l.* 8 § 45. cum tamen nulli hominum validioribus rationum momentis ducti, aut firmioribus dogmatum fundamentis nisi, ad mortem strenuè ac intrepidè excipiendam se accingant. Verùm Marci in fidei nostræ rationibus ac fundamentis insciitiæ ista fuerint condonanda; qui nec solus etiam hunc erroremerravit, sed cum suis plerisque communem ac solennem habuit. Plinius Min. *l.* 10. ad Trajan. *ep.* 97. etiamsi Christianos crimine omni (quantum quæstione etiam per tormenta hauriri potuerat) immunes prorsus pronuncieret; tamen, *non dubitandum*, inquit, *quidquid tamen esset quod faterentur, pervicaciam certè & inflexibilem obstinationem debere puniri. fuerunt alii similis amentiæ*, &c. Quod laudans Tertullianus *apolog.* c. 2. *Plinius*, inquit, *secundus, cum provinciam regeret, de Christianis quid ageret Trajanum Imperatorem consuluit. allegans, præter obstinationem non sacrificandi, nihil aliud ab iis sacrilegium illorum comperisse*, &c. Ità cùm nihil aliud, Christianis quod objicere poterant, haberent, *obstinationem* & *amentiam* objiciebant. Hinc ita apud Tertull. *de spectac.* c. 1. *Sunt qui existimant Christianum, expeditum nescio genus, ad hanc obstinationem abdicationemque voluptu-*

voluptatum erudiri. Idémque *apologet. c. 27. Sed quidam demens istum existimant, quod illum possimus & sacrificare in praesentia & illesi vivere, manente apud animum proposito, obstinationem salutis praeferamus.* Et mox: *Cum exigunt ad versus nos, ingratissimi vestissimi, ut aequales; & repugnamus, persecutores in eo quod originamur, & illos magnam magis detrimentum patimur, quam cum vero fidei obstinatione damnamur.* Et ib. c. ult. *Illaudabilis obstinatio, quam exprobratis, magistra est.* Item *ad nation. l. 1. c. 17. De vestra obstinatione vero & praesumptione nulla, sicuti proponitis, &c. Et c. 18. Reliquum obstinationis in illo capitulo collocatis; quod neque gladius, neque cruces, neque bestias vestras, nec ignem, nec tormenta, ob duritiem & contemptum mortis animi vocalemus. Et c. 19. Haec ipsa, inquit, nostra obstinatio Christianorum, quam nimium de vestra fontibus omnis obstinatio nostra praesumitur.* Non est itaque, quod Marcus hic, ἀλλὰ παρρησίας. Videndus idem, *de patientia. c. 2. ad l. 10. § 14.* De Judaeis paulo pronunciat Tacitus *histor. l. 5. Apud ipsos fides obstinata,* qui obstinationem tamen in meliorem partem usurpasse videtur, in oratione Thraseana. *annal. l. 15. Quae enim virtutes ostentent, fingeritis obstinationem, invidiosius apud gratiam animum.* Verbo autem παρρησιάζεσθαι, unde παρρησία vocabulum Marco ita usurpatum, sed compolito, de sancto Confessore & Martyre abusi sunt Vienenses & Lugdunenses in *ep. ad Asiatic.* apud Euseb. *hist. eccles. l. 5. c. 1.* Τοσοῦτο ὑπερῆρεν ἀπαρρησίαστο αὐτῶν, ὥστε μήτε τὸ ἴδιον παρεῖναι ὄνομα. Non est autem vero absimile, quod M. Casaub. autumat, reipexisse Marcum ad servorem sui temporis Christianorum, qui tantâ animi aviditate ipse ad quaestiones & supplicia offerebant, vel ingerebant potius, ut Arrius Antoninus turbam, an turmam, eorum intuitus, qui manu fretâ ante tribunalia coierant: exclamaverit, Ὦ ἄθλιοι, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, σχοινία ἢ βρόχους ἔχετε. *O miseri, si quidem mori cupitis, praecipitium, ac laqueorum abunde habetis.* Refert Tertull. *ad Scapul.* Verùm Clem. *strom. l. 3.* negat id fuisse è disciplina Christiana, & haereticis imputat; quorum alii pro nomine Christiano mortem obire omnino detrectent; alii exemplum ultrò se dedant. Τινὲς, inquit, ἀπὸ αἱρετικῶν, ἀπὸ ζηλώσεως ἀνοήτου μαρτυρίας, λέγοντες ἀλλήλοις ἑαυτοὺς τὸν ὄντως ὄντα θεὸν γνῶσιν ἔχειν, οὐκ ἐκ τῆς αὐθαδείας αὐτῶν καὶ διὰ τοιαύτης ὁμολογίας τὸν [leg. ἡμῶν] κύριον ἀρνούμενοι τοῦ ἀποδημήσαντος τοῦ σωτῆρος εἰσὶ γάρ τινες, οὐχ ὑπίστιοι, μόνον τὸ ὄνομα ξενωνοί, οἱ δι' ἑαυτοὺς κινδυνεύοντες. — Τούτους ἐξαίρειν αὐτοὺς ἁμαρτύρους λέγομεν, καὶ δημοσίᾳ κολάζοντας θανάτῳ ἢ ἑαυτοὺς θανατοῦσαι κατὰ, καθάπερ καὶ οἱ ἀπὸ Ἡρακλείδου τοῦ γνωστικοῦ μαθητοῦ πυεί. Vide *ad l. 3. § 1. & l. 9. § 3.*

Ἀλλοσυμίτως, σιμῶς] Apud Senecam *epist.* 77 Stoicus quidam. *Non est res magna vivere. Omnes hoc facimus, omnia animalia. Magna est res honeste mori, praestare, fortiter.* Vide *l. 9. § 3.*

Ὥστε καὶ ἀλλην πᾶσαν ἀπαγωγὴν] In eandem sententiam, & ab eadem mente, Epictet. *l. 4. c. 11.* Δεῖ γὰρ μηδὲ κτᾶσθαι τὸ σῶμα ἢ ἔμφασιν ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας ἀποστρέφειν τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε τὰ ἄλλα, ἐνδυόμενον καὶ ἀπαγορεύοντα ὁποῖον αὐτὸν, ὅτι καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ἴδετε, ὦ ἄνθρωποι, ὅτι ἀδικεῖ ἡμᾶς· ἴδετε, πῶς ἄοικον ὄν, ἄπειρος καὶ φυγὰς, ἂν ποτε τύχῃ, καὶ ἀνίατον, πάντων τῶν ἐπιτηδείων καὶ πλείονα ἀπαραιτήτως ζητοῦν καὶ εὑρίσκον· ἀλλὰ καὶ τὸ ἱμάτιον ὁρᾶτε, ὅτι ἀκριβῶς) ὡσὰν τῆς αἰσχρᾶς διαίτης· ἂν δέ μοι ταῦτα λέγῃ τις ἀνδράσιν οὕτω καταδίκοις ἔχουσι καὶ πρόσωπον, πῶς με οἴεσθε διὰ τοιαύτην φιλοσοφίαν, ὥστε [ἢ τις f.] τοιοῦτος ποιεῖ;

§ 4. Οὐκοῦν ὠφέλημαι] vide *l. 7. § 13, 74.* Solomon, *Prov. c. 11. v. 17.* Benefacit sibi ipse vir beneficus. Vide *supra § 1.* Epictet. *dissert. l. 1. c. 19.* Ὁ Ζεὺς κατέλυσε τοιαύτην τὴν τοῦ λογικοῦ ζώου κατασκευάσαι, ἵνα μηδενὸς κακοῦ ἢ ἄλλων ἀγαθῶν δυνάμενα τυγχάνειν, οἱ μή τι οἰκεῖον ἀφέλιμον ἀφορέσωνται· ὅταν οὖν ἀκοινώνητον γένηται τὸ πάντα αὐτῷ ἕνεκα ποιεῖν. Senec. *ep. 48. Non potest beate degere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitatem suam convertit: alteri vivas oportet, si vis tibi vivere.*

Ἵνα δὲ καὶ σχεῖσιν ἀπαλλᾷ] πῶς [ἔχῃ.] εἶναι, &c. aliquid enim tale supplendum videtur.

§ 5. Τίς σὲ ἢ τύχη; ἀγαθὸν ἔφ.] Seneca *ep. 9. Ars est, bonum fieri. ad hoc, sed non cum hoc nascimur.* August. *de civit. Dei. l. 4. c. 21. Virtus ars est bene vivendi. Neque enim ulla ars tanta est, neque contingit ad animo nisi studium, & cura, & ad summum assidua exercitatione perducit.* Sen. *ibid.* & Clem. *strom. l. 1.* Οὐ γὰρ φύσει, καθάπερ ἡ, ὁ καλὸς κἀγαθὸς γίνεται, κἀκ διδαχῆς ἐπιγίνεται ἡμῖν τῶν καλῶν.

Ἐκ διατριβῶν] Plut. *symposi. l. 1. c. 1.* Βίου τύχαι, συλλογίαι, sive ut Epictet. *l. 3. c. 26.* διατριβὴ τοῦ βίου. i. e. *ars vitae.* Cicero *tusc. l. 2. ars bene vivendi.* Senec. *ibid. 90.* vel, *vitae recte gerendae.* Idem, *ep. 94.* Τί ἂν ἐλπίζοις; ὅτι πῶς μοι γένηται τύχῃ ἀπὸ ὀλίγων ὀρθὴν ἀναλαβεῖν; Epictet. *l. 1. c. 20.*

§ 6. Πρώτῃ τῇ ἀγωγῇ] Tragoediam ex dramaticis primam dicit exstitisse Neoptolemus Autor libell. *de Tragod. & Comod.* quem Donato tribuitur. Indè itaque ordiatur & Horat. *art. poet.*

Ignotum tragicae genus invenisse Camenae
Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespis,
Quae canerent agerentque peruncti faecibus ora.

Et mox,

Carmine qui Tragico vilem certavit ob hircum,
Mox etiam agrestes Satyros nudavit. —

quo loco ad duplicem τῆς τραγῳδίας notationem respectum habuit; vel ἀπὸ τῆς τρυγὸς, vel ἀπὸ τῆ τράγου. de quo videri possunt, Athan. *dipnosoph. l.* 2. Eustath. *ad Odyss. ξ'.* Serv. *ad Virgil. eclog.* 3. Autor *lib. de consol. & trag.* &c. Quanquam de *tragœdiæ* primatu ac principatu ambigere licet: si *tragœdia* vocabulum strictiùs sumatur, quatenus ea *comœdiæ* opponitur. Etenim ab origine commune utrique nomen id fuerat. Isa. Casaubon. *de satyr. poes. l.* 1. *c.* 1. *Constat sanè primis temporibus idem-que rerum fuisse discrimen inter tragœdiam & comœdiam; cum quidem communi nomine omnes ejus generis ἀθρόσεις μιμήσεις vocarentur τρυγῳδίαι sive τραγῳδίαι. Athen. l.* 2. Ἀπὸ μέντοι τῆς κωμῳδίας καὶ ἡ τῆς τραγῳδίας ἔυρεσις ἐν Ἰκαρίῳ τῇ Ἀττικῆς ἐυρέθη, καὶ αὐτὸν τὸν τῆς τρυγὸς κωμὸν ἀφ' οὗ δὴ καὶ τρυγῳδία τὸ ἀρχῆθεν ἐκλήθη καὶ κωμῳδία. *Idem legendum.* ἐκλήθη καὶ ἡ τραγῳδία, καὶ ἡ κωμῳδία. Idem: τραγῳδία τὸ παλαιὸν ἦν ὄνομα κοινὸν καὶ ἀρχῆθεν τῷ κωμῳδίᾳ. ὕστερον δὲ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα ἔσχεν ἡ τραγῳδία, ἡ δὲ κωμῳδία ἴδιον. Haec ille. Sanè à salibus illis agrestibus & Fescenninis inconditis, à quibus dramata, ex actiones illae initium sumpserunt, ad levitatem comicam, quàm ad tragicam gravitatem proclivior multò dilexio fuit. vide Aristot. *poetic. lib.* 1. *c.* 4. Ideo & apud Plut. ille *sympos. l.* 7. *c.* 8. à mensis epulisque tragœdiam amandat, ὡς ἡ πάνυ τι συμποτικὸν, ἀλλὰ σεμνότερον θεώσαν. Neque verò Strabonem magis credideris, *geogr. l.* 1. asserenti, τὸν κωμῳδικὸν λαβεῖν τὸν σύστασιν ἀπὸ τῆς τραγῳδίας, τὸ περὶ αὐτὸν ὕφος καταβιβάσαντα εἰς τὸ λογοειδὲς καὶ καλούμενον quàm eidem, orationem metro vinctam solutæ antiquorem statuenti: atque indè λόγον πεζὸν, sive hunc sermonem pedestrem dictum, ὡς τὸν ἀπὸ ὕμνης πρὸς κιθάρισμα καὶ ὀρχήματα εἰς τὰναντία. Siquidem ita rectè Aristides *orat. in Sarap.* Κατὰ φύσιν μᾶλλον ὅτι ἀνθρώπῳ πεζῷ λόγῳ χρῆσθαι. ὥσπερ γε καὶ βαδίζειν, δίκαιον, μᾶλλον, ἢ ὀχήμασιν φέρεσθαι. quem & ulcerùs vide sis, deliriùm istud ibidem retrahentem. Jul. Scalig. *poetic. l.* 1. *c.* 5. *Tragœdiam esse rem antiquam, constat ex historia. Non tamen quod tradunt, tragœdiam comœdiâ vetustiorem. Nam & res lætæ in cantionibus quæsitæ prius; & priùs nuptiæ quàm interitus; & potationes, quàm salutationes; & communis sermo, quàm ampullatus; & pastorale vita, quàm regia.*

Τὴν μνημικὴν δὲ συμβαίνον των] Insigniter locum hunc illustrant Timoclis illa ex *Bacchantibus* agentis, ab Athenæo *dipnosoph. l.* 6. adducta, à Stobæo *collect. tom.* 2. *tit.* 125. repetita:

Ὦ τὰν ἄκουσιν, ἂν τι σοι δρακὼ λέγειν
Ἄνθρωπος ὅστις ζῶον ὑπὸ πάντων φύσει,
Καὶ πολλὰ λυπεῖ ὁ βίος· ἐν ἑαυτῷ φέρει.
Παραψυχὰς δ' ἐν τοῖσδε πᾶσιν ἀνέδηκατο
Ταύτας· ἀφ' ἧς τὴν ἡδονὴν λαβεῖν,
Πρὸς ἀλλοδαπὸν τι ψυχαγωγηθῇς πάθει,
Μεθ' ἡδονῆς ἀπῆλθε, παιδὸς δίκαιος.
Τὸν δὲ τραγῳδὸν εἰσορῶν τις καὶ βάλοι πόπτα,
Ὡς ἀφελῶν πάντας· οὐ μὰ τὸν πίνειν
Πτωχὸν τιθεῖσαν αὐτὸν καὶ πρὶν ἀθῶν τὸν Τήλεφον
Γενόμενον, ἢ πρὶν τὴν πενίαν ῥᾴδιον φέρειν.
Ὁ νοσῶν τι μανικὸς Ἀλκμαίων ἐπίφατο.
Ὀρθῶς γε; οἶσι φιτεῦσαι τυραννίς.
Τί δ' ἔνικα τοῦ πιεῖν; ἢ Νιόβη κεκράγασι.
Χωλὸς πίς ὅστις; τὸν Φιλοκτήτου ἐρῶ.
Γέρων τις ἀνυχεῖ; κατάμαθε τὸν Οἰδίπ.
Ἅπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πρὸ πραγθέντες
Ἀπυχήματ' ἄλλοις γεγόνατ' ἐνορᾶν ὧδε.
Τὰς αὐτὰς αὖθις συμφορὰς ἧττον σένει.
Adverte sodes, meus quid ex usu loquar:
Miserum sapere naturâ animal est homo,
Et vitæ quanta quanta est scatet incommodis:
Lenimenta ideo curis & solatia
Sibi ipsa reperit, quoque mens propriè mali
Oblita, alienis dum se studet mulcere,
Doctrinam pariter cum voluptate hauriat.
Primùm Trigadas, si placet, considera,
Quam pulera dent documenta: nemo qui pauper est,
Ubi pauperiorem se cognoverit Telephum,
Ibi paupertatem ferat suam patientius.
Lymphatur aliquis? Alcmæonem conspicit.
Oculis laborans cæcos Phœnidas vocat.
Natum efflet alnus? Niobes lacrymas ferat.
Delet hic se elatum? sed Philoctetam videt.
Miser in sepulcris est? intuetur Œnean.
Ita quisque, dum eventus majores suos
Olim aliis calamitates fecisse cogitat,
Animo æquiore ferat fortunæ injurias. Greg. Liban. itidem *orat.* 19. ὁ ἄνθρωπος τοιοῦτος μάλιστα παιδίῳ διαφέρει. τοῦτο, πῶς ἂν εἴποιμι, παιδάριον ὀργίλον, παιδίον ὀργίλον, (leg. ὀργῶν. ἐν) ὀργῇ μοῦς πατέρων κακίζοντες, καὶ δυσκόλως ὑφορᾶσθαι ὁμοίως ἀνθ' ἑτέρου θεοὺς ταῦτον· καὶ πάλιν ἑτέρως ἔχον πρὸς χαρὰν τῆς μητρὸς, καὶ μὲν μειδιᾶσαι, καὶ δὲ ὀπτεσθαι ὁμοίως; quo loco. & τὸ τῆς τραγῳδοποιΐας ἦθος, καινὸς τῆς δίκης διδασκάλου, nuncupat. Eodem nomine historiam commendari solitam, monet Polybius in operis ingressu: ἐναγωγοτάτην καὶ μάλιστα διδασκαλικὴν ἔδοκει, τὸ δύνασθαι τὰς τῶν τόπων μεταβολὰς γνησίως ὑποτίθεσθαι, καὶ τὴν ἀλλοίωσιν περιπετειῶν ἀκριβῶς. Hinc Gloricius in *theor. Gazensis in orat. epitaph. Procop. Gaz.* à Casaub. *ad Polyb.* laudatus. Ἰδέτην μὲν φέρεται τὸν ἀπὸ τῆς ὁ ἀγὼν. ὁ δ' ἀπὸ μύσεις ἐλθὼν, καὶ θεῶν γλαυκώπων ἀκουσμάτων, καὶ μοι τοιαύτην διατείνας ἀρχιερατικὴν δὴ γὰρ τῆς ἰατρείας τὸ χρῆμα τὸ λεγόμενον φέρεσθαι σεμνύνεται· ἢ τί χρὴν ἡμῖν οἱ λόγοι φωνήσεται; εἰδὲ χρὴν πανταχοῦ τοὺς παλαιοὺς ἐκμανθάνοντας τυγχάνειν γὰρ ἵνα μὴ χρῆσιν ἀγόντα διατρίβωμεν, ἀλλ' ὅπως ὅμοια τοῖς ἄλλοις ἐπῆδην φέρεσθαι ἐροῦμεν, καὶ τὸ τοῦ συμβάντος

συμβάντος χαιρῆ, ὡς ἄνδρι ἴσα πεπονθότι ἡμῖν, ἢ παρόντα πάθη, νῦν ἀναφέρηται, ὅπως ὀϊσωμεν βάρος. Siquidem, ut Cicer. *ad familiar. l.* 5. *ep.* 16. *Est consolatio pervulgata illa quidem maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus; homines nos ut esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus talis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quo minus eâ, quâ nati sumus, conditione utamur, neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possimus: eventusque aliorum memoriâ repetendo, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Levat enim dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio.* Ibid. *l.* 6. *ep.* 6. In quam mentem Liban. *orat* 19. βέλει μαθεῖν, ὅπως ἰσχύει λύπη βιαζομένη ἀντενεγκεῖν ἐμοὶ καρτερίαν; λαβὼν θεάτην ἑστηκότα σιωπῶντα, ἢ χαμαί που, ἢ σκυθρωπόν, ἢ πλανώμενον, ἄγε σοὶ τὸ διάτορον δεῖξον αὐτῷ δι' ἀρχαίου παλαιᾶς βασιλείας καθημένου, καὶ κορίσκης. Hoc argumento Hippoclem suum in liberorum obitu solatur Crantor, & ex Crantore Apollonium suum Plutarchus: ὅτι κρυπτὸν ἀτυχῆσαι ἐστὶν ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. Hoc Nicophontem ille apud Philemonem in *Corinthia*,

Εἰ τὰ παρ' ἄλλοισιν εἰδείης κακὰ
Ἀθλίῳ σοὶ ἦν' ἂν Νικοφῶν, ἃ νῦν ἔχεις.

Si mala nosses, quæ aliis implicitos tenent,
Liberè ferres, Nicophon, quæ nunc habes. Grot.

Egerium Virbius apud Naſonem *metam. l.* 15.

——*Similes aliorum respice casus,*
Mitiùs ista feres. ——vide *ad l.* 7. § 5. 58.

Ἐπὶ τῆς μείζονος σκηνῆς] A Neoptolemo Tragico ſumptum, qui interrogantibus, quid ab Æſchylo, Sophocle, Euripide prolatum admiraretur, reſpondit illorum nihil, ſed quod ipſe ἐπὶ μείζονος σκηνῆς *in ſcena majori* vidiſſet; Philippum, cùm pridie dum Cleopatræ filiæ ſuæ nuptias magnificè celebrat, Deus tertius decimus dictus eſſet, in theatro poſtridie jugulatum ac projectum. Refert Stob. *tom.* 2. *tit.* 95. Hoc autem eò magis in mente atq; admiratione habere Tragicus is poterat, quòd Philippi fatum hoc, tanquam vaticinandi ſpiritu correptus dum Perſas, adverſus quos Rex expeditionem tunc moliebatur, perſtringit, futuri tamen ignarus ipſe, carmine iſto, quod iſtic inſeritur, ſanè dignifſimo, quodammodo prædicere viſus eſt. θεοπέτνι πᾶν αἰδεῖ ὑπαλύσσειν, καὶ μεγάλων πίλον ἀφύσας θεοπέτνι ἔβαλόμβοι δόμων δέμας ἀφρεσιφὼ θεόθεν βιοτὰν πικαιρόμβοι· ὁ δ' ἀμφιελλὴς ταχύτατον χαλδὸν ἴργω σκοπίαν, ἄγρω δ' ἀραῖος θεσσίβα, μακρὰς ἀφαιρέμβω ἐκ νίσας δαιτὸς, πολυμήχω ἄϊδας. hiſtoriam narrat Diodor. Sic. *l.* 16. extremo, ubi δαιτὸς malè pro δαιτὸν legitur. Uterque, & Neoptolemus, & Marcus noſter, mundum hunc *ſcenam majorem* dixit; hujus ſeu *fabulæ* vitam hanc aſſimilavit. Ità Græcis παροιμιάζεται, Μίμος ὁ βίος dicitur. Plato *Phileb.* Μιμεῖσθαι γὰρ οἱ μὲν ἐν γραφαῖς τὰ καὶ ἐν τραγῳδίαις, καὶ τοῖς δράμασι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ βίου ξυμπᾶσαν τραγῳδίαν καὶ κωμῳδίαν, λύπαις ἡδοναῖς ἅμα χρώμενοι. Palladas in *antholog. l.* 1. *c.* 13.

Σκηνὴ πᾶς ὁ βίος, καὶ παίγνιον· ἢ καὶ τὸ πάλαι,
Τὼ σανδαλιὼ μετέθεις, ἢ εἶρε τὰς ἐμπάς.

Scena est hæc vita & mimus: vel olim ut ſcitè diſcas,
Poſtmutatis ſuris, vel cruciere miſer.

Senec. *de tranquill. c.* 15. emendante Pincjano. *Nihil magnum, nihil ſeverum, ne ſeriam quidem ex tanto apparatu. Singula, propter quæ læti ac triſtes ſumus, ſibi quiſque proponat, & ſciat verum eſſe quod Bion dixit, omnia hominum negotia ſimilia mimicis eſſe.* Petron. in *ſatyr.*

Grex agit in ſcena mimum. Pater iſte vocatur,
Filius hic, nomen dicitur ille tenet.
Mox ubi rediendas incluſit pagina partes,
Vera redit facies, diſſimulata perit.

Quæ ex Petronio ubi laudaverat Joan. Sariſberienſis, *policratic. lib.* 3. *c.* 7. ſubjungit ipſe *c.* 8. & *quidem eleganti utitur ſimilitudine; quia ferè quicquid in turba profanæ multitudinis agitur, comœdiæ quam rei geſtæ ſimilis eſt. Militia, inquit, eſt vita hominis ſuper terram,* (Job. *c.* 7. *v.* 1.) *at ſi noſtra tempora propheticus ſpiritus concepiſſet, dicetur egregiè, quia comœdia eſt vita hominis ſuper terram; ubi quiſque ſui oblitus, perſonam exprimit alienam.* Et mox: *Ferè totus mundus ex Arbitri noſtri ſententia nimium videtur implere, ad comœdiam ſuam quodammodo reſpiciens; & quod deterius eſt, eo uſque comœdiæ ſuæ inſiſtunt, ut in ſe, cum opus fuerit, redire non poſſint. In eo tamen vita hominum tragœdiæ quàm comœdiæ videtur eſſe ſimilior, quòd omnium ferè triſtis eſt exitus, dum extrema gaudii luctus occupat. Aut ſi nomen comœdiæ gratioſius eſt, non duco contentionis funem, dum conſtet inter nos, quòd ſæpè totus mundus, juxta Petronium, exercet hiſtrionem. Hujus itaque tam immenſæ, tam mirabilis & incomprehenſibilis tragœdiæ vel comœdiæ theatrum, quo peragi poſſit, ei mirabiliter coæquatur: tanta eſt area ejus, quantus & orbis: difficillimum eſt, ut quiſquam vel admittatur excluſus, vel emittatur incluſus, dum carnis gerit luteum indumentum.* Ubi tamen, quod obiter adnotem, fruſtrà ſunt, qui quaſi teſſellas Petronianas inter Arbitri fragmenta extrudunt, & obtrudunt nobis iſta, *Totus fere mundus munerum* (ità illi legunt) *implet*: & *Et totus mundus exercet hiſtrionem.* Neque enim Petronii iſta ſunt, ſed Sariſberienſis ex Petronii carmine ſenſus iſtos elicientis. Lipſius item ipſe, *de conſtant. lib.* 1. *c.* 8. *Mundus univerſus exercet hiſtrionem, ait Arbiter; certe hic.* Cautiùs Baudius, *de induc. Belg. lib.* 2. *Totum orbis terrarum exercet hiſtrionem, ait facetus quidam ſcriptor. Certe nuſquam magis ſcenæ &*

pipulo ſervitur quàm in aſſioniſus Magnatem, ubi quò plus pompæ & oſtentationis apparet, eò minùs ſolidæ veritatis ſubeſt. Potuit *faceti ſcriptoris* nomine Joannem noſtrum intelligere, qui *polieraticon* ſuum, *de nugis curialium*, inſcripſit. Rem ipſam Polybius planè ſuggerit *hiſtor. lib.* 3. Πεζῇ μὲν γὰ τὸ παρὸν αἰεί πως ἀρμοζόμενοι καὶ ζυμπεριφέρονται, τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ πράττειν πάντες· ὥστε δυσδιάκριτον εἶναι τὴν ἐκάστου προαίρεσιν, καὶ λίαν ἐν πολλοῖς ἀποκεκρυμμένην τὴν ἀλήθειαν. *Ferè enim mortales rebus præſentibus ſeſe accommodantes, mimumque unà cum aliis agentes, ea dicunt faciuntque, ut ex facilis diſſolvi ſingulorum mentem animumque cognoſcere apprimè ſit difficile, veritaſque plerumque tenebris obtecta delitеſcat*, perſonâ nimirum, quam gerit unuſquiſque, obvelatâ: quò & illud P. Syri,

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Lucian. in *Necyomant.* Δοκεῖ μοι ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος παραπλήσιόν τι μακρᾷ σκηνοποιίᾳ· χορηγεῖ γὰρ καὶ διατίθησιν ἕκαστα ἡ τύχη, διάφορα καὶ ποικίλα τοῖς πρωτεύουσι ῥήματα περιάπτουσα. τὸν μὲν γὰρ λαμπρῶς βασιλικῶς διεσκεύασε, πάσαν τὴν ὀθνείαν καὶ δορυφόρους παρεδωκε, καὶ τῶν κεφαλῶν σέβασμα τὸ διάδημα· τοῦ δὲ εἰκότα σχῆμα περιέθηκε. τὸν δέ τινα κενὸν ἐπεισῆκε, τὸν δὲ ἄωρον καὶ χλιαρὸν παρεπέμψατο. παντοδαπῶν γάρ, εἶναι, δεῖν χρῆσθαι τῶν θεάτρων. πολλάκις δὲ διὰ μέσης τῆς πομπῆς μετέβαλε τὰ εἴδωλα ῥᾳδίως, καὶ ἐῶσα εἰς τέλος διαπομπεύσαι, ὡς ἐτάχθησαν· ἀλλὰ μεταμφιέσασα, τὸν μὲν Κροῖσον ἐνέδυσε τῶν τοῦ εἴδους καὶ αἰχμαλώτου σκεύῃ ἀνδριάντων, τὸν δὲ Μυρέπειον, τὸν ἐν τοῖς εἰκότως πομπεύοντα, τῷ Πελυκράτους τυραννίδι μετέπεμψε· καὶ μέχρι μέσου τοῦ σήματος ἑκάτερα χρῆσθαι τοῦ σήματι· ἐπειδὴν δ' ὁ πομπὸς κωμῳδὸς παρέλθῃ, τοιχωρύχῳ ἑκατέρῳ ἀποδὺς τὸν σκεῦος, καὶ ἀποδυσάμενος τὸ σῆμα μὴ τοῦ ζώματος, ἅπερ ἦν φορεῖν χρεών, ἕκαστον διαφέρων. ἔνιοι δ' ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἐπειδὰν ἀπαιτῇ τὸ κόσμιον ὀθνεῖον ἡ τύχη, ἄχθονται καὶ χαλεπαίνουσι. ὥσπερ οὖν τῶν ἐνταῦθα πεισομένων, καὶ ἡμᾶς ὁ βίος ἀπολύσαντας τῶν ἐνταῦθα ἐκδύσασθαι ἀποδίδωσι. vide *l.* 6. § 22. Senec. *epiſt.* 80. *Horum qui felices vocantur, hilaritas ficta eſt, aut gravis & ſuppurata triſtitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm eſſe miſeros, ſed intùs ærumnæ cor ipſum exedentes, neceſſe eſt agere felicem; ſæpiùs hoc exemplo mihi utendum eſt. Nec enim ullo efficaciùs exprimitur hic humanæ vitæ mimus, qui nobis partes has, quas malè agimus, aſſignat.* Apud Vopiſcum Probus de munere Imperatorio, *Agenda eſt perſona, quam mihi miles impoſuit.* quod idem & Auguſtus unà cum vita jam depoſiturus, amicos admiſſos percontatus eſt, *Ecquid iis videretur mimum vitæ commodè tranſegiſſe*; adjecitque clauſulam.

Δότε κρότον, καὶ πάντες ὑμεῖς μετὰ χαρᾶς κροτήσατε. Sueton. *lib.* 2. *c.* 99. quod Dio hiſt. *l.* 56. Κρῆτες δὲ πρὸς αὐτὸν ἐμοίως τοῖς μαλθακοπαιδεύτοις, ὡς καὶ δῆθεν μίμοις πρὸς παλαιστὰς, αἰτήσας, καὶ πάμπολυ πλῆθος ἀνθρώπων βίον διέκωψεν. vide ampliùs *ad l.* 12. § 2, 36. ſed & *l.* 10. § 27. & *l.* 7. § 3.

Φέρουσι αὐτὰ καὶ κιναιδολόγοι, Ἰὼ Κιθαιρών] Epictet. *lib.* 1. *c.* 24. Μέμνησο, ὅτι ἐν τοῖς πλουσίοις καὶ βασιλεῦσι καὶ τυράννοις αἱ τραγῳδίαι τόπον ἔχουσιν· ἀδεὴς ὢν πάντα τραγῳδίαν συμπαίζεις, εἰ μὴ ὡς χορευτής. εἰ δὲ βασιλεῖ, ἄρχουσαι μόνον ἀπ' ἀρχῆς, σπάσατε δίμετρα· εἶτα θέλει τέλον ἢ τέταρτον μέρος, Ἰὼ Κιθαιρών, τί μ' ὠνίνης; Oedipodis verba ſunt ex Sophoclis *Oedipo Rege.* Hoc vult ergò Marcus, vel iſtiuſmodi perpeti reges & tyrannos, non plebeios duntaxat; imò illos ipſos multò magis. in quam mentem Libanii verba videre licet ex *orat.* 19. ſuperiùs paulò adducta. Vel (quod potiùs opinor) eos quoque, qui cum indignatione animi ejulationéque ea ferunt, perferre tamen nihilominùs, neceſſitate cogente, ad quæ tantopere indignantur. vide *lib.* 7. § 57. *Citheron* Bœotiæ mons Oedipo expoſito, Pentheo diſcerpto, aliiſque id genus facinoribus illuſtris, an infamis. Solin. *polyhiſt. c.* 13. *Apud Thebas Helicon lucus erat, Citheron ſaltus, amnis Iſmenus, fontes Aganippe & Hippocrene.* Et Mela *de ſit. orb. l.* 2. *c.* 3. *Cithæron fabulis carminibuſque celeberrimus.* Sed & Clemens Alex. in *horſat.* de monte Sinæ, an Sione, an eccleſiâ potiùs iſto deſignatâ *ad Hebr. c.* 12. *v.* 23. Οὐκ ἔστι τοῦτο Διῒ πρεπωδὸν, ἡ τραγῳδία, ὡς Κιθαιρών, ἐπιτίμιον, ἀλλὰ τῆς ἀληθείας ἀνακαλύψεως δέημα.

Λίαν δὲ πως ἐοικὸς τῷ τὰ δέοντα πάντων χρησίμως] Dio Pruſ. *orat.* 18. Πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη τὸ λέγειν, ὅσα ἀπὸ τέχνου χρήσιμα. De Epicharmo Theocritus *epigr.* 17.

Πολλὰ γὰρ ποτέδαν ζωὰν τοῖς πᾶσιν ἔπι χρήσιμα·
Μεγάλα χάρις αὐτῷ. ——

Flaccus *lib.* 2. *ep.* 1.

Os tenerum pueri balbumque poeta figurat:
Torquet ab obſcenis jam nunc ſermonibus aurem.
Mox etiam pectus præceptis format amicis,
Aſperitatis, & invidiæ corrector, & iræ.
Rectè facta refert: orientia tempora notis
Inſtruit exemplis: inopem ſolatur, & ægrum.

Idem in Arte:

Sic etiam fidibus voces crevere ſeveris,
Et tulit eloquium inſolitum facundia præceps:
Utiliúmque ſagax rerum, & divina futuri
Sortilegis non diſcrepuit ſententia Delphis.

Et rurſus:

Omne tulit punctum qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Denique;

Aut prodeſſe volunt, aut delectare poetæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ.

vide

vide Plutarch. *de leg. Poet.* & Hug. Grotii *prolegom. ad dicta Poet. Stobæana.*

Ἐν δ' ἰαμβείοις] Vide *ad l.* 7 § 41.

Τοῖς σχήμ.] *Ibid.* § 38.

Βίον διαίζειν *ibid.*] § 40.

Μετὰ τὴν τραγῳδίαν ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη] Flaccus *art. poet.*

Successit vetus his comœdia, non sine multa
Laude.——

Παιδαγωγικὴν παρρησίαν ἔχειν] Fabius, *lib.* 10. *c.* 1. *Antiqua illa comœdia, facundissimæ libertatis, insectandis vitiis præcipua. Et l.* 12. *c.* 2. *Liberrimum genus hominum Comici veteres.*

——*Sed in vitium libertas excidit & vim*
Dignam lege regi.——Flaccus *in Arte.*

quem & vide *epist. l. l.* 2. Vis illius ideam ? habeas à Jul. Scalig. *poetic. l.* 3. *c.* 97. *veteris comœdiæ argumenta omnia falsa, festiva, mordacia, maledica: ut quicunque verbo pronunciato, illico capiatur occasio ad aliquid subsannandum,*

Δι' αὐτῆς τῆς εὐθυῤῥημοσύνης] dum non obliquè, sed disertè, directè, exertè oratione usa, homines palàm perstringebat.

Μετὰ ταῦτα τίς ὁ μέσος κωμῳδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα] De *Media comœdia*, quæ choro duntaxat amoto, qui libertati, an licentiæ potiùs, mordaci ac maledicæ præcipuè attributus fuerat, à veteri, quam proximè est secuta, distabat maximè: unde Flaccus.

——*lex est accepta, chorusque*
Turpiter obticuit, sublato jure nocendi.

Déque nova, quæ huic successit eàdémque multò castigatior extitit, videri poterit Jul. Scaliger *poetic. l.* 1 *c.* 7.

Ἢ ὥστ' ὀλίγον ἐπὶ τῷ ἐκ μιμήσεως φιλοτιμίαν ἀφεῖρθαι] Vitiosa scriptura non animadversa, interpretationum portenta quædam hoc loco procudit: præcedentia illa, τίς ἡ μέση, (quam lectionem editio utraque agnoscit, sed interpres neuter expressit) & ποία ἡ νέα, satis monere poterant, continuandam illic sententiæ seriem ac tenorem ad illud usque ἐπίσαιτο, quo ea clauditur. Verùm obturbabat illud, quod spiritu tantùm mutato, vel adscitò, si id extuleris, tam proclivia deinceps futura sunt omnia, quàm est imber ipse cùm pluit. *Post ista*, inquit, *quænam media fuerit comœdia, & nova quo fine introducta sit; quæ paulatim ad inimicum artificium deflexit, considerem. nam & istic utilia etiam deprehendi posse nemo nescit.* Julius Scaliger *poet. l.* 1. *c.* 10. *Sublato choro, introducti qui modos facerent, quod omnia gesticulatione imitarentur, Mimi nominati. tantùm potuit aptior atque expressior actio, ut generis nomen, quod erat poeseos universæ, ipsi soli sibi vendicarent. hoc in lusu cùm postea quædam impensiùs populo placuissent, ausi sunt seorsim suis auspiciis quam commoverant expectationem sustinere, atq; in eo laudem quærere, & artificis propterea nomen vendicare.* Hos *Latini Mimos* vocant *ex Publio & Laberio, qui in eo genere excelluere: & planipedes ob eam causam, quòd cothurno tragici, socco autem comœdi pedes induebant; ipsi autem nudis pedibus agebant. Hujus definitio proportionem habet cum comœdia, quæ ipsius parens exstitit, cui inter actus appani cùm esset solita, ex ea extractâ atque assertâ servitute, justum sibi poema facere. Est igitur Mimus, poema quodvis genus actionis imitans, ità ut ridiculum faciat. Cicero tamen Ethologos cùm vocat à moribus quos exprimerent, ridiculi rationem non admiscuit. Sunto igitur duo genera, quæ etiam vicatim & oppidatim per universam Galliam mirificis artificibus circumferuntur, Morale & Ridiculum. Horatius negat esse pulcra poemata; nam & veri Mimi proprium est, quædam sordida ut effictos.* Hæc ille. Salmas. *ad Solin.* ubi *Mimos* peculiariter sic dictos à *fabulis comœdiâ* scil. *& tragœdiâ* disterminat (quo modo & *Mimos* à *comicis fabulis* & *tragicis historiis* distinguit Lactant. *l.* 6. *c.* 20.) ad hunc locum respiciens; *Mimos*, inquid, *in locum comœdiæ successisse scribit Marcus. & sanè quas hodie agunt, & vocant Itali comœdias, Mimi sunt & Planipedes verius quàm comœdiæ; personas tantùm habent ex comœdia.* Apul. *florid.* 1. *Cumprimis hoc spectandum, quid in theatro deprehendas. Nam si Mimus est, riseris; si funirepus, timueris; si comœdia, faveris; si Philosophus, didiceris. Mimi* ergò *ridiculi*; habent affatim quod rideas; sed & quod discas, exhibent: quod Marcus mox monuit. Neque verò ego cum illustrissimo viro *ethologum* & *ridiculum Mimi genera duo* constituerim, sed pro affectionibus *Mimi* duabus habuerim: cùm *ridiculum* in *Mimis* perpetuum fuerit. quod & Horatius ipso illo, quem is attigit, loco subindicat, *serm. lib.* 1. *sat.* 10. qui ubi dixerat,

——*nam sic*
Et Laberi mimos, ut pulcra poemata mirer.

Subjunxit.

Ergò non satis est risu diducere rictum
Auditoris.——

quod est *Mimorum* scilicet. Unde & Arbiter *partes ridendas Mimis* tribuit. Quin nec id Cicero ipse liquit: cujus hæc sunt, *de oratore l.* 2. verba; *Atque ità est totum hoc ipso genere ridiculum, ut acutissimè tractandum sit. Mimorum est enim ethologorum, si nimia est imitatio, sicut obscenitas.* Hinc est quod Naso, *trist. l.* 2. dixit,

--*imitantes turpia Mimos.*

Et,

Mimos obscœna jocantes.

Cæterùm aliud est ab eo quod Marcus hìc, illud Maximi Tyrii orat. 21. Ἡ μὲν παλαιὰ μοῦσα, χορεὶ παίδων ἅμα καὶ ἀνδρῶν, τῆς ἐρχάτης καὶ ἀκμῆς σωφρόνων, ἄρτι ἀκμῆς καὶ ἄρτι κεκοσμημένων, ἁρμονίαν ἄδουσα αὐτοφυᾶ· μεταστᾶσα δὲ ἡ ψυχὴ ἐπὶ τέχνην ἀκαρῆ κάρτα. ἐν σκηνῇ καὶ διὰ

ὅτι, ἀρχὴ τῆς περὶ πολιτείαν αὐτῆς παιμελείας ἐγένετο. Malo tamen aſcribitur, quod uterque dixit. Illud tantùm adjicere liceat, poſſe apud noſtrum conjunctim legi, τῶν ἐκμιμήσεως φιλοτεχνίαν, nam & ἐκμιμεῖσθαι dici ſolet, quod *affectu mimicâ repræſentatur.*

Λέγεται δ' ὑπὸ τούτων πρὸ χρήσεως] Ità Senec. *epiſt.* 8. *Quum multa poſſe dicunt, quæ à Philoſophis aut aulica ſunt, aut dicenda? non attingam tragicos, aut togatas noſtras; habent enim hæ quoque aliquid juvenilis, & ſunt inter comœdias & tragœdias mediæ: quantum diſſertiſſimorum verſuum inter Mimos jacet? quàm multa Publii non excalceatis, ſed cothurnatis dicenda ſunt? & de tranquill. c. 11. Publius tragicis comicisque vehementior ingeniis, quæ res mimicas ineptias, & verba ad ſpectantia ſpectantia reliqui, multa habet cothurno, non tantùm ſoccis, ſortitus.*

Πρὸς τίνα πότε] *quemnam finem reſpicit?* Xyl. *Ad quem alium ſcopum, quàm quem diximus?* Caſ. ut πρὸς τίνα [ἄλλον] legiſſe videatur. Mihi non erotematicè, ſed enunciativè efferri videtur, & ſententia prior continuari; conſidera quem finem totum hoc ſcenicum inſtitutum aſpiciat.

§ 7. Τὸ μὲν δὴ ἄλλου βίου ὑποθέσιον] De quonam vitæ genere loquatur hoc loco Marcus haud ſatis liquet. Forſan & nullum certum vitæ inſtitutum deſignatum volebat, ſed hoc monitum duntaxat, ſtatum præſentem, quicunque tandem is exiſtat, eſſe cuique ad Philoſophiæ vel ſtudium vel exercitium eidem maximè idoneum.

§ 8. Οὐ διώκεται μὴ τὸ ὅλη φυτὸν ἀποκισθῆναι] Ramus à ramo cui adnaſcitur avulſus, a toto plantæ corpore divellitur; ità qui à Chriſti corpore divellitur, *nec caput ipſum tenet*, ut Apoſt. loquitur *ad Col. c. 2. v. 19. Non potest concordiam habere cum Chriſto, qui diſcordare voluerit cum Chriſtiano.* Aug. *de verb. Dom. conc.* 57.

Ἀπέρχεται ἑαυτὸν χωρίζων] Ità *l.* 4. § 29. Ὁ τῷ ἰδίαν ἡδονὴν χωρὶς ἀποχίων. & *l.* 8. § 34. Ὁ ἀποχωρίζων ἑαυτόν. & Judas Apoſt. *ep. v.* 19. Οἱ ἀποδιορίζοντες ἑαυτούς. de quibus Autor *ad Hebr. c.* 10. *v.* 39. Ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν. alioqui πῶς χωρίσει; Apoſt. *ad Rom. c.* 8 *v.* 35. ὅπως κέντρα ἐτέρᾳ, *ibid. v.* 39.

Ἔξεστι δὲ πάλιν ἡμῖν συμφῦσαι] Vide *ad l.* 8. § 34.

Καὶ πάλιν τῷ ὅλῳ συμπληρωτικοῖς γίνεσθαι] D. Jun. συμπληρώματος mavult. utrumvis conſtare poterit Epicur. *epiſt. ad Menec.* Τὸ σωτήριον ἐκ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀκαταλήπτου διαίτης, ὑμῖν δεῖ συμπληρωτικὸν Marcus ipſe *l.* 9. § 23. Ὡς γὰρ αὐτὸς σὺ πολιτικὸν συνήματος συμπληρωτικὸς ἦ· ἕτω καὶ πᾶσα πρᾶξίς σου συμπληρωτικὴ ἔστω ζωῆς πολιτικῆς.

Ἀσυγχώρητον καὶ δυσπαραδίεκτον] vocabulum hoc poſterius more Stoico coagmentatum, parùm frequens & durioris analogiæ. Illuſtrat autem locum hunc Plutarchi illud *de frat. dilect.* Μεγάλαι μὲν γὰρ αἰτίαι μεγάλων διαλύσεων ἴσασιν καὶ φιλίαν. ὅταν δὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐν ἀλλήλοις διαλύσεις, ὥσπερ γὰρ τὰ συμπαγέντα, κἂν χαλάσῃ τὸ ἐγγλύμμα, ἐν ἀλλήλοις πάλιν ἁθλεῖται καὶ σωλεῖται· συμβαίνει δ' οὐκ ἀεὶ τοῦτο ῥᾳδίως ἀλλ' ἐνίοτε καὶ χρόνου, ἔστι δ' ὅτε καὶ πληγῶν καὶ τραυμάτων· ὅπως αἱ μὲν ἀπὸ τοῦ χρείας συμπεσοῦσαι φιλίαι, κἂν διαφθαρῶσι χαλεπῶς αὖθις ἀναλαμβάνωσι. ἀλλαφεὶ δὲ τῷ ἔρωτι ἐμπεσόντες ἢ τινι ῥᾳδίως συνέρχονται καὶ συμβάλλουσι, μικρᾶς δὲ ὑποθέσεως ἐλύθησαν καὶ διαλύσεις ἐχέλκουσι· quod Medius Sycophanta dicere ſolebat, καὶ διεφθάρησαν τὸ ἕλκος, ἀλλὰ μένει. *etiamſi vulnus coierit, manet tamen cicatrix*, quaſi veſtigium quoddam vulneris etiam jam coaliti. οὐκ ὀμοίως δὲ κολλᾶται, inquit Marcus iſtic. Quod autem de fratribus ac cognatis Plut. idem de omnibus in univerſum hominibus Marcus; quia συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν. *l.* 3. § 4. & *infr.* § 9.

Ὁμοδαιμόνων μὲν μὴ ὁμοδογμάτων δέ.] Non poſſum Xylandro iſtic aſſentiri, qui verbis illis; ἐπιλείπουσιν αἱ φυτείαι, omiſſis, reddidit; *Oportet igitur in eadem arbore eſſe, etſi non idem cum omnibus ſentias.* Sed nec Caſaul ono, qui contrà quàm editor etiam Lugd. clauſulam hanc ab integreſſis divulſam, periochæ inſequenti præfixit. Ruſticorum dictum vulgare, ſed depravatum, opinor, quid enim ὁμοδογμάτων fuerit ad plantas tranſlatum? nam de hominibus, prout Marcus ipſe *l.* 9 § 3. uſurpatum, quid velit, quis neſcit? D. Boot. ſuſpicatur poſſe ὁμαυξῶν, vel ὁμοιοπαθῶν legi, ut ſit *ſimul fruticari, ſeu non ſimul creſcere*; vel *ſimiliter affici.* D. Salmaſ. ὁμοσαμαθῶν mavult. *Ramus*, inquit, *qui corpore ſuæ arboris avulſus aut recifus, ut inſeratur in aliam, non puram unum corpus facit cum illa arbore cui inſeritur, quamvis partem ſuæ ſuccis, & ſimul cum illis ſuccos.* In re ferè deſperata tentemus & nos aliquid; etiamſi Hippocrates in arte vetet, θεὸς τὰ ἀνήκεστα οὐκ ἐπορέξωσίαι. Ego nihil ſcripturam vulgatam propius comminiſci poſſum, quàm ὁμοφυμαθῶν· ut ſit, *pariter fruticari, ſed non configurari*; non figuram ſpeciémq; tandem cum ramis reliquis obtinere; ſiquidem inſitorum cum ſtirpe reliqua coalitio non ſine cicatrice fieri ſolet. τὸ ὁμοφυμαθῶν eâdem analogiâ, quâ τὸ ὁμοδαιμαθῶν dictum; eâdem ſententiâ, quâ ὁμοεθνεῖν, Ariſtoteli *problem. l.* 2 *q.* 6. Si quis probabilius aliquid afferre poterit; ei ego lubens conceſſerim.

§ 9. Εὐσταθὲς κρίσεως καὶ πρᾶξεως] vide *ad l.* 5. § 18. & *l.* 6. § 10.

Παρόπλου] vide *ad l.* 9. § 11. 42.

Καὶ χρὴ τῇ ἀνθρώπῳ τὸ χαίρειν] ità *infra* § 18. ὀφείλει τὸ συμπάθειν ἀνθρώπου.

Λιπαρεῖαι] & ἀφειδίαι. *l.* 10. § 25.

§ 10. Οὐκ

§ 10. Οὐκ ἔστι χείρων ἡ τέχνη φύσεως τέχνης] Arte siquidem nullâ natura vincitur. Aristot. *ethic. lib.* 2. *c.* 11. Οὐδὲν γὰρ φύσει ἄπορον ἄλλως ἐθίζεται· οἷον ὁ λίθος φύσει κάτω φερόμενος, οὐκ ἐθισθήσεται ἄνω φέρεσθαι, οὐδ' ἂν μυριάκις αὐτὸν ἐθίζῃ τις, ἄνω ῥίπτων. οὐδὲ τὸ πῦρ κάτω· οὐδ' ἄλλο οὐδὲν φύσει ἄλλως πεφυκός, ἄλλως ἂν ἐθισθείη· Senec. *epist.* 11. *Rerum naturam sapientia sibi imperia non habet: quæcunque attribuit conditio nascenti, & corporis temperatura, cùm multùm diùque se animus composuerit, hærebunt.* scil.

—— *cultumque natura potentior omni,*
Quam licèt expellas furcâ tamen usque recurret.

uti Flaccus *l.* 1. *ep.* 10. utpote quæ sit *fixa, & mutari nescia.* Juvenal. *sat.* 13. Proinde, *Repugnante naturâ, quælibet cadit industria.* Cassiodor. *l.* 4. *ep.* 38. Nec fortior ergò ars naturâ; nec præstantior etiam; cùm illa sit Creatoris opus, ista creaturæ.

Αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται] Theophr. *de caus. plant. l.* 2. *c.* 25. ἡ τέχνη μιμεῖται τὴν φύσιν & Aphrodis. *problem. l.* 1. *q.* 90. Sen. *ep.* 65. *Omnis ars imitatio est naturæ.* Sed & ἰατρὸν medicum, ἐκ φύσεως ὑπηρέτην καὶ μιμητὴν, *naturæ ministrum ac imitatorem* dixit Hippocrates, teste Galeno *de dogm. Hip. & Plat. l.* 9. *c.* 8.

Τῶν κρειττόνων ἔνεκεν τὰ χείρω] vide *l.* 5. § 16. & *l.* 7. § 55.

Ἔνθεν μὲν γὰρ φύσεως δικαιοσύνης] Hoc enim jus fasque exigere videtur, ut præstantioribus deteriora inserviant. Καὶ δίκαιον, καὶ δεῖ τὸ μὲν ἄρχεσθαι, τὸ δ' ἄρχειν, ἧν πεφύκασιν ἀρχήν· Aristot. *polit. l.* 1. *c.* 4. quem vide prolixiùs istud ibidem disceptantem. sed & *ad l.* 7. § 55.

Ἀπὸ δὴ τῆς τοιαύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑφίστανται] Polus Pythagoricus *de justit.* apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 9. Δοκεῖ μοι τὰν δικαιοσύναν μάτερα τε καὶ πασᾶν τᾶν ἄλλων ἀρετᾶν ὑπάρχειν· ἄνευ γὰρ ταύτας οὔτε σοφίαν, οὔτε ἀνδρεῖον, οὔτε σώφρονα εἶναι δυνατόν. Julian. Imp. *orat. in Constant.* 2. etiam *pietatis matrem* vult esse *justitiam.* Ἔστι γὰρ ὁπόταν τῆς δικαιοσύνης ἄκουσον. Jamblich. *ep. ad Anatol.* Τὸ δικαιοσύνῃ, αὐτὸ τὸ τῆς ὅλων ἀρετῆς τέλος, καὶ †συναγωγὸν αὐτῆς συμπάσων, ἐν ᾗ δὴ πᾶσα ἔοικε συλλήβδην καὶ † παλαιὸν λόγον. παλαιὸν λόγον illum exhibet nobis Aristot. de justitia *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 1. Ἡ δικαιοσύνη ἀρετή μὲν ὅλη τελεία; ἀλλ' οὐκ ἁπλῶς, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον· καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις δοκεῖ κράτιστον τῶν ἀρετῶν εἶναι δικαιοσύνη, καὶ οὔθ' ἕσπερος, οὔθ' ἑῷος οὕτω θαυμαστός· καὶ παροιμιαζόμενοι φαμέν.

Ἐν ᾗ δικαιοσύνη συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι.
καὶ τελεία μάλιστα ἀρετή, ὅτι ὁ ἔχων αὐτὴν καὶ πρὸς ἕτερον δύναται τῇ ἀρετῇ χρῆσθαι, ἀλλ' οὐ μόνον καθ' αὑτόν. Quod ipsum & aliâ ratione adfirmat *ethic. magn. l.* 1. *c.* 34. & *Eudem. l.* 4. *c.* 1. Δοκεῖ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετὴ εἶναι· καὶ γὰρ δίκαια μὴ ὄντα ἃ ὁ νόμος κελεύει πολλάκις πολλῶν· ὁ γὰρ νόμος τὰ καθ' ἕκαστα πάσας ἀρετὰς περιτίθησι· ὁ ἄρα τῇ καθ' ὅλου νόμου δικαίοις ἐμμένων, τελείως σπουδαῖός ἐστιν· ὅτι δὲ ὁ δίκαιος καὶ ἡ δικαιοσύνη, τελεία τις ἀρετή ἐστιν. qui locus in mendo non uno cubare videtur. Legendúmque opinor. Ὁ γὰρ νόμος τὰ καθ' ἕκαστα κελεύει vel περιτίθησι κελεύει. neque enim lex ipsa facit, sed facere jubet. tum novissima ita ita restituenda videntur. Ὥστε τελείως σπουδαῖός ἐστιν ὁ δίκαιος· καὶ ἡ δικαιοσύνη τελεία τις ἀρετή ἐστιν. Vide *infrà ad* § 20.

Ἐάν ὅτι διαιρούμενα πρὸς τὰ μέσα] *Si vel rebus iis minimùm tribuamus.* Xyl. *Si vel mentes & affectus in ipsis figamus.* Cas. neuter vocabuli vim satis expressit. Verto, *Si ad ipsa temerè anxiique feramur.* vide *ad l.* 9. § 27.

Σπουδαῖοι καὶ φαῦλοι καὶ μεταβλητικοὶ] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 5. § 10.

§ 11. Οὐκ ἔρχεται ὁπότε τὰ πράγματα] vide *ad l.* 4. § 3, 39. & *l.* 9. § 15.

Κἀκεῖνα ἀπαμῦναι ὤφελε] ista post ἔρχη interferenda autumo: quò dictionis series feliciùs ac faciliùs fluat. Vide *infrà* § 16.

Οὔτε διώκων, ὅπη φεύγων ὀφθήσῃ] *nec prosequens, nec fugiens videberis.* i. e. nec prosequeris amplius, nec fugies.

§ 12. Σταθερᾶς ψυχῆς αὐτάρκεια] vide *ad l.* 8. § 48. & *ad l.* 12. § 3.

Μήτε ἐπιλείπειν ἐπί τι, μήτε ὑπερεκχεῖσθαι] Memorabilis alterum. omisit Xyl. *neque ad aliquid se extendit, neque se contrahit.* Cas. verùm τὸ συνεκτείνειν nusquam, opinor, in eo significatu reperitur, & hic aliud planè sonat, *nec ad exteriora prominet, nec cum eis intus concurrit,* sive *consentit.* quomodo Philo dixit, *de vita Mos. l.* 2. Συνεκτείνοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεύρον· *nomina rebus concurrentia & consentanea.* & Plut. in *Fabio,* Συνεκτεῖναι ἔνια τῶν λογίων πρὸς τὰς τύχας καὶ τὰς πράξεις· *oracula cum rebus concurrisse.* Et Cicer. *Tuscul. l.* 1. concurrant *omnes plebeii philosophi*: ut sit istic τὸ συνεκτείνειν, idem quod τὸ συνεκκεῖσθαι. *l.* 5. § 26. cum exterioribus sive sensibus, sive rerum specie & pompa concurrere & consentire, vide *l.* 2. § 12. & *l.* 6. § 13. & *l.* 7. § 56. *extremâ.*

Μήτε συνιζάνῃ] *neque subsidit.* Cas. quod est ὑποζύγιον potiùs. quanquam & συνιζάνειν eo sensu quandoque sumitur. Ità enim Lucian *ver. histor. l.* 1. μαλακῶς ἐνδιδόντος τοῦ πνεύματος καὶ συνιζάνοντος, *languente ac subsidente vento.* Quemadmodum Propert. dixit *eleg.* 8. *subsidere ventos.* Malim tamen cum Xyl. *contrahit se,* vel, hoc si mavis, *considit ac comprimitur.* Quomodo συνίζειν καὶ συνδλίβεσθαι conjunxit Philo *de mund. immort. ad l.* 4. § 46. adductus. & Galenus, Budæo referente, τὸ συνιζηκὸς τῆς πύρεως ἀναπτυττύειν. i. e. *poros compressos aperire,* dixit. & Aphrodis. *probl. l.* 2. *q.* 22.

H

Ἡ λύπη σωίζηται πιεῖν ἡσυίδος τὸν ζωμάτιον, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς εἰπεῖν ῥοπήν. *dolor corporis contractionem sive compressionem producit, dum anima ad interiora se subtrahit.* quod *l.* 1. *q.* 31. dixerat. ἡ λύπη πύκνωσιν ἐργάζεται τοῦ πόρου. Clem. *pædag. lib.* 2. *c.* 2. σωιζηκυίας τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ σῶμα· *compresso in pectus capite.* Plut. *Publicol.* de figulino opere: ὃς ἔφασκεν, ἃ σφόδρα πάχος πολὺν ἐν πυρὶ, πυκνοῦσθαι καὶ σωιζάνειν· *non est spissatum & constrictum.* nec obstat, quòd τὸ αἴρειν, τὸ σωίζειν opponitur ab Aristot. *de respir. c.* 4. ubi de insectis agens, ἐν ἅπασι, inquit, τὸ ζωοζώματα, τὸ ἐμφύτῳ πάθημα αἴρειν καὶ ζωίζειν, συμβαίνει σφόδρα τὸ ὑμφάλα γίνεσθαι τοιοῦτον. Siquidem *compressionem* quandam & ibi designari, manifestum est. Zeno autem referente Galeno, *de dogm. Hip. & Plat. l.* 5. *c.* 1. τὰ πάθη dixit esse ἀπαγγελτικὰς καὶ κρίσεις καὶ λύσεις, ἐπιθυμίας τε, καὶ ἡδονὰς τῆς ψυχῆς. quod nostri mentem clarissimè explicat.

Φωτὶ λάμποντι] lumine illo, de quo Joan. *Evan.* c. 1. *v.* 9. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον. sed alios magis, alios minus. illuminabat illud & Marcum, etiamsi sui nescium; sicut & Cyrum, etiamsi sui ignarum robore idem accingebat. Esaiæ *c.* 44. *v.* 5.

Ὧι τῶν ἀληθείαν ὄψει] vide *l.* 3. § 14. & *l.* 10. § 26.

§ 13. Ὄψεται] *viderit ipse.* quasi dicat, quid ad me? nihil ad me; illius, non meà id interest. Ità Senec. *de benefic. l.* 2. *c.* 14. *Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat. resistere precibus ejus non possum. viderit. de se, non de me, queretur.* vide *l.* 5. § 25. & *l.* 9. § 27. Sen. idem. *ep.* 71. *Si vis beatus esse, si fide bonâ vir bonus, sine contemnat te aliquis.* & *ep.* 76. *Ad honesta vadenti contemnendus est contemptus iste.*

Ἐγὼ δὲ ὄψομαι, ἵνα μή τι φορτικὸν ἄξιον] Ita capiendum, quod Apostolus *Tito c.* 2. *v.* 15. μηδείς σε περιφρονείτω· & Timotheo *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· quo loco sic accipiendum sequentia docent; quibus monet ut conditionis suæ locique autoritatem, vitæ ac conversationis puritate gravitatéque tueatur. vide *l.* 10. § 32.

Μισῶ γὰρ, ὄψεται.] Epictet. *l.* 3. *c.* 18. φίλει σε ὁ δίκαιος· ὄψεται, πῶς πιεῖν ἴδῃ ἔχων. & *c.* 10. ἐκ ἴδει ὅτι μοι περιποιοῦμαι τὸν ἀδελφόν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκεῖνος ὄψεται· ἐγὼ δ' ὡς ἂν περιποιήσωμαι αὐτὸν, ὃ δεῖ χρήσιμόν μοι τοῖς περὶ ἐκεῖνον· τοῦτο γὰρ ἐμόν ἐστιν· ἐκεῖνο δ' ἀλλότριον· τοῦτο μέλλεις κωλύσειν· ἐκεῖνο κωλύσεται· ἐκεῖνο κωλύσει.

Οὐκ ἀπειλητικῶς] vide *infr.* § 18. Ambros. *de offic. l.* 3. *c.* 16. *Neque monitio aspera sit, neque objurgatio contumeliosa.* Epictet. *l.* 2. *c.* 12. ὁ ἀδελφός ὅταν λάβῃ τινὰ πλανώμενον, ἄγαγεν ἐπὶ ὄδον τῶν δίκαιον· ἐχὶ καταγελάσας, ἢ λοιδορησάμενος ἀπῆλθε. καὶ οὐ δεῖξον αὐτῷ τὸν ἀλάστωρ, καὶ ὅτι ἀπολεῖται· μέχει δ' ἂν ὑδεικύῃς, μὴ ἐπιτίνε κατάγελα, ἀγὰ μᾶλλον αἰδέσθητι τὴν ἀδυναμίαν τὴν σαυτοῦ.

Οὐδὲ ὡς ὀπιδεικνύμενος ὅτι ἀνέχομαι] nè leviſſimum quidem præ me ferens offensionis sensum aut significationem: vel etiam, quasi patientiam ostentans meam. vide *infr. ad* § 18. ὡς ἐν χολῇ.

Οἷος ὁ Φωκίων] De *Phocione* tria potissimùm, quæ huc faciunt, memorabilia reperiuntur. quòd rabulam quendam, qui pro concione dicentem interpellaverat, oratione prolixà in se debacchantem placidissimè sustinuit, ad dictionis seriem quam priùs inchoaverat ità reversus, acsi nihil quicquam vel ab illo dictum, vel à se auditum, animadversúmve fuisset. refert Plut. in *præc. polit.* quòd cùm ad mortem duceretur, obviúsque quidam, post convitia multa frustrà effusa, cùm ipse nullus attenderet, etiam in faciem ei tandem expuisset, ad magistratus conversus, illud tantummodo dixerit, ἆρ' οὐκ ἐπισχήσει τις τούτων ἀσχημονοῦντα; *Non compescet istum aliquis indecore se gerentem?* Plut. in *apophth.* & in *Phoc.* quòd filio morti jam proximus, illud unicum in mandatis dedit, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακεῖν. *ne quid eorum meminisset, quæ adversus ipsum Athenienses inique egerant.* Plut. *ibid.* id quod Ælianus haud paulò ἐμφατικώτερον extulisse perhibet. *l.* 12. § 49. per amicos, qui morienti aderant, filio mandâsse, μηδὲν Ἀθηναίοις μνησικακήσειν ὑπὲρ τῆς παρ' αὐτοῖς φιλοτιμίας, ἣν ἔδωκε πίνων· quasi poculum illud cicutâ temperatum, non alio loco haberet, quàm poculum quod in amicitiæ societatísq; mutuæ argumentum propinari atq; exhiberi soleat. Unde Theodoreto lucem fœnerari haud piguerit: qui *therapeut. lib.* 3. Platonem ait in rebus religionem spectantibus ad ritus receptos se attemperâsse, τῶν Ἀθηναίων φιλοτιμίαν ὑπομείναντα, καὶ τὸ τοῦ Σωκράτους φάρμακον ὑγιεινῶς ὑπομένοντος κώνειον. in quo loco vertendo Acciaolus interpres dictionis venustatem corrupit planè, dum sic reddit; *timens ne Athenienses gratiâ benevolentiâq; excideret*: dum φιλοτιμίας significatum non animadvertit. Id autem optimè explicabit nobis Gregor. Naz. qui *ad Eudox. ep.* 57. Socratem ait temperaturæ ejusdem poculum hilariter admodum excepisse, ὥστε καὶ δῆτα διαχέαντα, ἀγαθῇ φιλοτιμίᾳ σπεῖσαι. Quin & Socratem eâ ipsâ voce usum, morti jam propinquum, refert Ælianus, *l.* 1. *c.* 16. cùm enim ab Apollodoro missas, in quibus honorificentiùs efferetur, vestes pretiosas recusâsset: Falli multùm aiebat Apollodorum, εἰπὼν αὐτὸς πρότερον, ὅτι μὴ τῶν ἐξ Ἀθηναίων φιλοτιμίαν, καὶ τὸ τῆς φαρμάκου πόμα, ἔπιον ἄστινας ὄψεσθαι Σωκράτην. Adjici potest his illud, non Socratis apud Platonem, utì memoriâ lapsus Cœlius Secund. in *thesauro* prodidit, sed Theramenis apud Ciceronem *Tusc. l.* 1. qui *cùm con-*

jectus

jectus in carcerem triginta justu tyrannorum, venenum ut sitiens obbibisset, reliquum sic e poculo ejecit, ut id resonaret; quo sonitu reddito, videns, Propino, inquit, hoc pulcro Critiæ; qui in eum fuit teterrimus. Græci enim in convivio solent nominare, cui poculum traditurus sint. (habes, Cicerone clarissimè exponente, quid sit ὁ φιλοπαίαν.) *Iusit vir egregius extremo spiritu, vereque, ei qui venenum præbuerat, mortem esse auguratus, quæ brevi consecuta est.* Secius paulò Xenophon retulit *Hellenic. l.* 2. τὸ λοιπὸν ὧν (τῶν ξυγκωμάζειν) ἀποκοπάσασθαι εἰπεῖν Κριτίαν τοῦτ' ἴσως τῷ καλῷ. falsus interim Erasmus *apophth. l.* 6. *var. mist. dict.* 238. qui Æliani relationem *hist. var. l.* 9. *c.* 21. dum negligentiùs percurrit, Thrasymenem è triginta tyrannis fuisse ratus est. Sed ut ad Phocionem redeamus, novissimum hujus illud, opinor, respexit Marcus; eò magis quia subjicit, εἰ γὰ μὴ σφόπι πείθοιτο sicut & *infr.* § 18. ἐὰν γνήσιον ἢ κ μὰ σιωμένε· ambigua est enim illa Phocionis dictio: potéstq; etiam σπερμολόγων satis aculeatum & mordacem continere, Athenienſem populum ejusmodi poculis amicos suos excipientem, & indiciis ejusmodi suam erga illos benevolentiam obsignantem notantis. quomodo Theopompus *hist. l.* 38. de Clearcho Heracleotarum tyranno, ὃς πᾶς πλείοσιν ἐδίδου κώνειον πᾶσιν, *qui cicutâ propinatâ quamplurimos sustulerat*, Ἐπειδὴ ὧν ἅπαντες ἤγνωσαν τὸ τῷ φαρμάκῳ παύεσθαι φίλοπαιν, ἐ σπεύσασι τὴν ὀικείαν, σφὶν φαγεῖν πάλαιον. Athen. *dipnosoph. l.* 3. Lusit pariter Libanius emaculandus obiter, *declamat.* 11. ubi parasitus, fratre ad vitam philosophicam desciscente, vitæ pertæsus, Δόπμαι, inquit, σφοτόνην φιλοπαίαν ἢ πύχῃ· leg. Δόπμαι, σφοτόνην φιλοπαίαν τῇ τύχῃ· *concedite mihi, ut liceat fortunæ benevolentiæ poculum propinare.* h. e. ut cicutam biberè licitum sit, quo mè vitâ eximam. vide *ad l.* 10. § 11. De Phocione verò præclarum ac disertum habetur Val. Maximi elogium, quo suspicionem istam, quam Marci verba suscitare possint, ab eodem amolitur. *l.* 3. *c.* 8. *Placidi & misericordes, & liberales, omnique suavitate temperati mores Phocionis, quos optimè profectò consensus omnium bonitatis cognomine decorandos censuit; itaque constantia, quæ naturâ vigidior videbatur, lenis è mansueto pectore fluxit.*

Ἐσω δὲ σὺ πιαῦτα εἶ)] quod Psaltes *Psal.* 51. *v.* 6 *in præcordiis.* Apost. *ad Rom. c.* 2. *v.* 28. ὁ ἐν τῷ φανερῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κρυπτῷ. contrà quàm hypocritis solenne est, qui μέτρωσιν pietatis & patientiæ externam gerunt, cùm δύναμιν utriusq; internam nullam habeant. Idem *ad Timoth. ep.* 2. *c.* 3. *v.* 5.

Καὶ ὑπὸ θεῶν βλέπεσθαι] Intùs oportet illiusmodi esse, ubi Deus ipse, qualis sis, videt; qui non speciem externam, sed cordis habitum intuetur. *Hist. Reg. l.* 1. *c.* 16. *v.* 7. ὁ θεὸς ὁρᾷ οὐ πρὸς ἔμβασιν ἀνθρώπου βλέπει ὁ θεός, ὅτι οὐ πρὸς ὄψιν ἐμβλέπει ὁ θεὸς, ἀλλ' ἢ καρδίαν βλέπει ὁ θεός. Plut. *de invid. & odio.* ὁρᾷ τὸν θεὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καθήμενον, ἐν δὲ ψυχῇ μᾶλλον ἢ σώματι καὶ αἰδεῖται καὶ σέβεται. Plut. *de invid. vindict.* Hoc est, quod in pagina sacra toties occurrit, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. Ac quod Lucæ *evang. c.* 1. *v.* 6. de Zacharia sacerdote ac conjuge illius usurpatum, Ambros. *Multi hominibus justi videntur; pauci Deo: aliter enim hominibus, & aliter Deo: hominibus secundum faciem & speciem externam; Deo secundum veritatem & virtutem internam.* Epictet. *l.* 2. *c.* 13. Θέλετον ἀρέσαι αὐτὸς ποτὲ σεαυτῷ θέλετον καλὸς φανῆναι τῷ θεῷ· ἐπιβύσασθε καθαρὸς καὶ καθαρὰ σεωτῷ γενέσθαι, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ.

Τί γάρ σοι κακὸν, εἰ αὐτὸς τῶν ποιεῖ τὸ ὀπὶ τῇ φύσει σε οἰκεῖον] τὸ ὀπὶ illud forsan inducendum fuerit. Assentior autem M Casaubono ποιῇ, legenti. *quid tibi indè mali accedit, si quod naturæ tuæ est consentaneum ipse facis?*

Τῇ τῆς ὅλων φύσει ξυνάγεσθαι] vide *l.* 4. § 23.

Τεταγμένῳ ὁρᾶς τὸ γένεσθαι δ' ὅτε δὲ τὸ κοινῇ συμφέρον] duriuscula syntaxis, quam interpretes vix assecuti videntur. *eo destinatus, ut communi utilitati inserviat.* Xyl. *designatus esse quod & quomodo posthabit commune bonum.* Cas. ut orationem defectam opinatus videatur. Verùm non hoc est quod Marcus voluit; *bono*, inquit, *ad hoc compositus & aptus, ut id fiat, quocunque tandem modo, quod in commune expedit.* Ità τὸ τάττεσθαι & τεταχέναι usurpant crebertimè & Marcus & Epictetus. Aliter tamen paulò Cas. ὁ μαχαίρας *ad Pers. sat.* 3. *v.* 72. qui πεταγμένῳ hîc vult esse quod Persio *locatus.* idem γενέσθαι legit pro γένεσθαι. Verùm id sensum nihil mutat.

§ 14. Ἀλλήλων καταφρονητικὸς] notat diversa & inconstantia hominum ingenia, qui se invicem modò despiciunt, modò suspiciunt, modò sibi invicem arrogantissimè imperant, modò rursus abjectissimè inserviunt. vide *ad lib.* 4. § 32.

Ἀριστεύοντες] ἀριστεύειν quid sit vide *ad l.* 5. § 5.

Ὑπανακλίνονται] hoc est, Suidâ interprete; ὑπανάκεινται κάθηνται *inferiùs considunt, accumbunt.* Metaphora ab eis qui ad mensam aliis priorem ac superiorem locum concedunt. Subjungit Suidas ex autore incerto: Καθεῖς εἰς ἑαυτὸν ὑπανακλίνεται πάντων καταφρονητικὸς, ὡς πᾶς ἐπὶ τὸ ἀλλᾶσθαι. At Plato *polit. l.* 1. ὑπαναπαυόμενοι ἀλλήλοις. utì Marcus istîc, significatu laxiore dixit, ἀνὴ τοῦ ὑπείκειν ἀλλήλοις, pro *sibi invicem concedere*, utì ipse *ibidem* se explicat, vèl *submittere se* potiùs, si Marci mentem attendamus.

§ 15. Ἀυτῆ φανήσεται] *res ipsa indicabit.* Xyl. ad verbum, *ibi apparebit.* ubi scil. ad rem ipsam. ventum fuerit. quod Architecton Athenienſis, ὃς ἔτ' ἀφῆκεν, ἐγὼ πείσω. & Euripid.

Φεῦ φεῦ τὸ μὴ τὰ θεράγματ' ἀνθρώποις ἔχειν Φωνήν·——

Heu, quòd res ipsæ vocem nequiquam obtinent.

Plut. in *præcept. polit.* vel quid si αὐτῷ ἴδιε pro αὐτόθι, hoc est, *illico, confestim* sumatur? affectus istiusmodi statim se prodit. Verùm subit animum suspicio, fuisse, αὐτὸ φανῆσαι· *ipsum apparuisse*; citra sermonem ullum se prodet; quod & sequentia confirmare videntur. Allusum videtur ad proverbium, quod σωτῆρα δὲ ἐλλεβορίζειν (in adagiis similium usu communi tritis solennis) efferri solet, Αὐτὸ δηλοῖ. Atque ità Plato in *Theæteto* deprehenditur extulisse: Et ex Platone Aristænetus (si autoris nomen id, quod Jos. Mercerus ambigit) *lib.* 1. *epist.* 4. cæterùm Aristophanes in Lysistrata integrum exhibuit,

Τ' ἔργον τάχ' αὐτὸ δηλοῖ.

Atque hoc est quod Suidas voluit, ubi dixit, Αὐτὸ δηλοῖ. παροιμία. ἐλλείπει τὸ ἔργον. *deest*, supplendum scil. *vox* ἔργον. nam quod Mauslacus in *dissert. critic.* ἔργον censet apud Suidam eò loci idem esse, quod est Hesychio in *præfat.* ὑπόθεσις· quo loco Diogenianum ait τὰς πλείους τῶν παροιμιῶν ψιλὰς, καὶ ἀνὰ τ' ὑποθέσεων πεδοικέναι· à Suidæ mente dubio procul quàm longissimè aberravit. Idem forsan & cum Suida voluit Hesychius, ubi αὐτὸ δηλοῖ dixit esse παροιμίαν ἄνευ τοῦ ἐπιλόγου ἀφηγηματικὴν· *paræmiam quæ sine epilogo*, sive *extremæ partis subjunctione enunciatur*, quanquam nescius non sum, posse *epilogi* nomine subjunctam sive adjectam orationem aliquam intelligi, quæ paræmiæ rationem explicationémque contineat. Verùm τὸ ἔργον apud Suidam pro *hypothesi* sumi, nemo quisquam, opinor, καὶ τῶν ὁλοχερῶς μόνον ἀρτιούσας, (ut cum Marco nostro loquar) Mauslaco concesserit.

Ἐπὶ τῶ μετώπῳ γεγράφθαι] ὡς ἐυδὺς σωμάτων αἰσθάνεσθαι πάσι τῆς ψυχῆς διαθέσεως ἀεὶ αὐτῶν. ut Galen. loquitur *hortator. c.* 2. *Frons hominis tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, severitatis index.* Plin. *lib.* 11. *c.* 37. Cicero *Antonio* inter eas *ad Atticum lib.* 14. *epist.* 15. *Quid meum perliterne agam? tuam ob causam malleni coram egisses; non enim solum ex oratione, sed etiam ex vultu, & oculis, & fronte (ut aiunt) meum ergà te amorem perspicere potuisses.* Achilles an Neoptolemus Ennianus à Gellio *lib.* 19. *cap.* 8. laudatus, *Ego ingenio natura sum; amicitiam atque inimicitiam in fronte* (sive, *in frontem*, ut Nonius) *promptam gero.* vide *l.* 1. § 14. & *l.* 7. § 60.

Τοιοῦτον ἔχει ἐυδὺς ἐν τοῖς ὄμμασιν ἐξέχει] Ità continuatim exhibet Lugd. nam Bas. post ἔχει comma interserit. Interpp. qui legerint, aut quid secuti fuerint, haud est facilè conjectu, forsan ὁποῖον ἔχει, ἐυδὺς ἐν τ. ὄ. ἐ. *quomodo se habeat statim in oculis exstat.* vel, ποῖόν τι ἔχει; ἐυδὺς, &c. *ità se habet? in oculis quasi statim.* forsan autem, ποῖόν ἔχειν, sive τί, ἐυδὺς &c. *talem esse*, sive, *sic affectum esse, in oculis se statim prodit.*

—*in vultu quæ mens hæc sit,*

ut Naso *art. l.* 2. & apud Æschylum Clytemnestræ Agamemnon. se specie falsi deceptus,

Ἐν γὰρ προσώπῳ ἅμμα σε κατοψεῖ,

Nam prodit oculus effecta affectum prole.

Oculi enim *sunt animi indices.* Cicer. *de orat.* Ipse fecit, ut imago sit animi vultus, sic in oculi. Idémque *de leg. lib.* 1. *Naturæ speciem ita fecerunt oris, ut ea penitus reconditos mores effingeres? nam & oculi nimis arguti, quemadmodum animus affecti sunt, loquuntur; & is, qui appellatur vultus, qui nullo in animante esse præter hominem potest, indicat mores.* Ambros. *hexam. lib.* 6. *c.* 9. *Imago quædam animi loquitur in vultu.* Eunap. in *Max. mon.* Τὰς δ' ὁρμὰς τῆς ψυχῆς διεδήλει τὸ ὄμμα τε· unde & quidam *oculos animi portas*, quasi in dixere. Adamantius *physiognom. l.* 1. *c.* 1. ὄσαπερ διὰ πυλῶν τόπων ἡ ψυχὴ διαφαίνεται. Alii *fenestras* per quas mens non prospicit tantùm, sed se prodit quoque; & per quas motus atque affectus animi transluceant quodammodo. Lactant. *de opific. Dei c.* 8. *Mens illa quæ per oculos ea, quæ sunt opportuna, suscipit, quasi per lucernas lucens, vero aut fictum aut fraudulentum deducit.* Et *nicheo ratus & voluntas ex oculis sæpe dignoscitur.* & *c.* 9. *Mens oculis tanquam fenestris utitur.* & Salvian. *de providen. l.* 3. *c.* 7. *Oculos fenestras quodammodo esse nostrarum mentium lucernæ.* Senec. *de ira, lib.* 2. *c.* 2. *Qui tam parate fecit, non est dubium quin libenter fecerit, itaque lætus fecerit. & vultus sui animum sui vultum* atque hoc est ἐμφύγειν ἑαυτὸν ἀπλόωτι· ut Marcus *l.* 7. § 31.

Ὡς ἦθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ βλέμματι] Tibull. *l.* 1. *eleg.* 9.

Non ego celari possim, quid mutus amantes
Quique ferat nutu, sæpe loquatur amor.

Quò spectant & illa Æschyli in *Toxotid.* apud Plutarch. *de profect. indic.* & in *amator.* & apud Antigon. *mirab. narrat.* 127. restituente Salmasio ex Solin.

Ἄδηλα γὰρ δὴ γυναῖκες παρθένοις γαμηλίοις
Λήκυθον ἀφρίζειν βλεμμάτων ἔστιν βροτῶν·
Νέαι γυναικὸς δ' ὄμμ' ἐμὲ μὴ λάθῃ τέλεον
Ὀφθαλμὸς, ὅστις ἐν δόμοις ἢ γεγὼς ἀνὴρ·
Ἔχω γὰρ τόπων δυμὸν ἐπιστρεπτικόν.

Rituì puellis nuptiali experiundi
Inmotus oculus in proximum fertur.
Nec me puellæ lumina excedentia
Fallant, experta: nemo jam fuerit virum.
Animosa nobis ipsa dijecernendi genus est.

Nec fefellerunt, qui *animum* dixere non magìs quàm vinum aut ignem posse celari. Antiphanes apud Athenæum *l.* 2.

---κηλαι, Φαῖλα,
Ἅπαντα τἄλλα πῆς δυνατὸν ἐν πλοῖ λυπῆν,
Οἰνὸν πιεῖν, εἰς ἔρωτα τ' ἐμπεσεῖν
Ἀμφοῖν μιᾶς ἡμέρας ἀπὸ τῆς βλεμμάτων,
Καὶ τῆς λόγων τ' αὖ· ὅστις τοῦ ἀφικνεῖται
Μάλιστα πῶς τε κατατρώσεις πάλλεις πικρῶν.

[ubi nihil opus cum Casaubono in senario perultimo pro τ' αὖ, ταῦ· referiberé.]

---love, Phillis,
Præter dira aliquis reliqua possit omnia,
Amore capere si sit, aut sit ebrius,
Oculis ab ipsis denique utrumque proditur,
Iisque vulnus, ut negare qui velint,
Ida eadem e argumentum noverit. H. Steph.

Cui affine est, quod Petr. Victorius *var. l.* 2 *l.* 18. dare per urgaram esse apud suos vocem, *Amorem tuum celare, non potis.* de igne videm Naso *epist.* 12. ubi Medea Jasoni amorem suum exprobrans;

Perfide, (inquit) qui enim hunc celet amorem?
Et mei indicia prodita flamma facit.

Et Helena Paris *epist.* 15.

Sed me dissimulo; quis enim celaverit ignem,
Lumine qui semper proditur ipse suo?

Et ibid.

Quo illest & possim lucior celare furorem;
Sed cunctos apparet simulatus amor.

Statius Achill. *lib.* 1.

Nec latet: haustus amor; sed fax vibrata medullis,
In vultus atque ora redit, incensque genarum
Ignis --

Γέλωτα.] Vide *ad lib.* 5. § 28.

Ἐπιτιθέασι ἁπλότητι.] *Affectatio simplicitatis*, quâ quis simplex aliis videri studet, sive pro simplicitate venditat. Dionys. Hal. c. in *artic.* Ὁ δὲ ἐγκ. καὶ τὸ ἐξ ἁπλότητος; ἄπαν, ἀνηθοποίητον. Gregor. Naz. *epist.* 16. ad Eusseb. Οὐ φίλον μοι τὸ τεχνικόν· ἀλλ' ὁ μὲν φιλῶ συγγένειαν τὴν ἁπλότητα. Synes. *de regno.* Itaque Tatianus τὸν Ἕλλ. c. 48. ait scriptis prophetis fidem habuisse, διὰ τὸ μὴ λέξεων τι ἀπρεπῶν καὶ ἀπιθάνων τὸ ἀνεπιτήδευτον ἁπλότητος καὶ τὸ πάντως πειθοῦς τὸ εὐπαράληπτον &c.

Σκαλωμὰ δῶν.] obturbat istud σκαλμὰ. Σκαλμὰ Pollucis *lib.* 10. c. 38. ex Sophocle, *epist.* nomen barbarum; *Thracum* scil. *pecuniarum*: quod ex Hesychio discimus. Verùm id istic quid velit, nullus allegator. Nisi σκάλλω quomodo Plut. δὸν σκαλλω vocat, verrere, *inutilia radere.* Sed & alibi Epiphanius, *ὠνὴν οὐδὲν, ἀλλὰ πάντα σκαλμὸν ἡγούμενοι, nihil, sed omnia purgamenta.* D. Boot. vult σκαφὰ, *fossa, fossio.* § 1. Casaub. *nullo modo hariolatus.* ità quid legerit, incertum est. Verùm clarissimus Salmas. *Optime*, inquit, *restituendum*; σκαμμὸν δῶν. Proverbium est Græcum σκαμμὸν ξύλον ἐν ἁλὶ πατεῖ. (Habes apud Suidam, & Apostolium proverb. 180.) Latini hoc nomen etiam suum usu fecerunt. Unde apud Suetonium *Octav. c.* 13. *Scambus, & malè pedatus.* Rem nimirùm ipsam acu retigit, nec quæsitu ulteriùs opus. Σκαμμὸς, διάστημα. Suid. quid si locum hunc Marci ob oculos habuit?

Οὐδὲν ὄφελος ἀμφὶ λυκοφιλίας] λυκοφιλία quid sit, nescitum se fatetur Xyl. Explicabit ex Ælio Dionysio Eustathius *ad Il.* κ'. ex Menandro Dionysius. Λυκοφιλίαν, ἀντὶ τοῦ ὑποπτίαν, ὑπόνοιαν *suspicio, subtiole.* Menander,

Λυκοφιλίαν μὲν εἶναι φασι τὴν ἀπὸ δείπνου.

Supervacua res hæc, tanquam amicitia est lupi. Grot. Explicabit Plato, in *epist.* 2. *ad Dionysium datâ*: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, inquit, ταύτην ἡμῖν ἔσχεν τὴν ἐμοὶ καὶ σοὶ λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν· διὰ σὲ ἀπεφήναντο. *Hæc autem sic fecêre, suam mecum amicitiam lupinam dirimi, nostræque tuâ culpâ dissociabiles reddidit.* Et Platonem imitatus Cornelius Episc. Romanus, *epist. ad Fabium Antioch.* apud Eusebium *lib.* 6. *c.* 43. de Novato: Ὅτι οἱ ἄνδρες κατασοφίσαντες αὐτὸν, καὶ καταφορήσαντες πῶς ἐν αὐτῷ πανουργίαν τε καὶ παλιμβουλίαν, πρός τε ἀπορρήτους καὶ ψευδολογίας, καὶ πρὸς ἀκοινωνησίαν ἀπ' αὐτῶν καὶ λυκοφιλίαν. *Viri isti illum observantes, & deprehensâ hominis astutiâ & versutiâ, perjuriisque & mendaciis, & fictu dissociabili, & lupinâ, sive veteratoriâ, amicitiâ.* Λυκοφιλίαν καὶ ἀκοινωνησίαν conjunxit; quemadmodum & Plato, cujus vestigiis hinc corrigendi: & pro ἀκοινωνησίαν, quod est πάμφαγον, legendum ἀκοινωνησίαν, qua voce usus est & Aristoteles *polit. lib.* 2. c. 3. Alluditur hoc vocabulo ad apologum de inducis sive foederibus, quæ cum ovibus lupi aliquando inire volebant, canibus gregis custodibus obsidum loco sibi traditis, quorum loco scil. catulos suos ipsi darent, quò liberius deinceps grassarentur in greges. Eum Samnis harusse primo Æsopum, cùm jam Crœso posceretur, autor est Max. Planudes in *vita Æsop.* recitasse denuo Athenienses Demosthenem, cùm ab Alexandro (non ut Suidas, ab Antipatro) ipse cum oratoribus aliis depoſceretur, refert Plutarchus in *Demosth.* eundem παρρησιαστὴν extulit exhubuitq; Libanius in *progymnasm. fab.* 1. pro eo autem quod λυκοφιλίαν Marcus, ἀλωπεκίδα ζιλίαν dixit Leo Imperator *sapientissimus* dictus in *oraculis* suis.

Ἀρωμηλῶν ὑποκριθεὶς πρὸς φιλίαν,
Καὶ μακρὸν ἄθυμος χθονὸς πρὸς ἕρπων,
Ὡς ὀρίοισιν ἄγαν ἦν πολιὸς πε ἐχέφρων.
Vulpinâ astutiâ mente similans fallacia,
Patienter ingentium cohibens, ut frenis injectum,
Sicut senex valde & canus sapientiâ. --

vide Joan. Rutgersium *var. lect. l.* 5. *c.* 8.

§ 16. Κάλλιστα ἡ ζῷη.] *S. Dalzyn.* est enim novi argumenti exordium.

Ἐκκλησίασαν αὐτῇ δεκαῖῃ διχηπιδίοις] vide *supra* § 2. & *l.* 3. § 11.

Οὐδὲν αὐτῇ ὑπόλοιπον εἰ μὴ αὐτῷ ἐρῶ ἐκ-
---ποιῆ.

πολιῶ] Vide *supra* § 11. & *lib.* 9. § 15.

Εὐδὺς ἐξαλεῖψαι] Vide *l.* 8 § 2.

Ὀλίγον χρόνον ἔσται] Vide *l.* 10 § 11, 15.

Χαῖρε αὐλὸς ἢ ἁμαθὶα ἔσῃ σοι] Ἔσῃ Scriptum. Ità Joan. *ep.* 1. *c.* 5. *v.* 3. Αἱ ἐντολαὶ τοῦ ἀγαπᾶν βαρεῖαι οὐκ εἰσὶν. Vide *l.* 8. § 26. & *l.* 10. § 33.

Ἐπὶ τῷτο ψευδὴς, κἂν ἄδοξον ᾖ] Hoc est quod Pythagoras, κἂν πεῖσαι μέλλῃς ἀδόξων. Vide *ad l.* 9. § 18. Basil. Caesar. *orat.* 24. & ex eodem Symeon Magist. *orat.* 1. Οὐκ ἔστιν ὁ μᾶλλον φιλοσοφῶν, ὅτι πρὸ σωφρονιστοῦ, τὸ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, καὶ τὰ πρὸς πολιτείας δοκοῦντα πονηρεύεσθαι, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα τοιοῦτος πρὸ βίου, ὅστις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπεχθὴς ἂν εἴη, κἂν ἀδοξῇ, καὶ κινδυνεύσῃ ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ἅπαν, μᾶλλον αἱρούμενος ἢ ἐφ' ἡδοναῖς ἐγκωμιάζεσθαι πονηραῖς. Epictet. item *enchirid.* 34. Ὅταν τι διαγρᾷς ὅπ ποιητέον ὀρθῶς, ποίησε, μὴ ἵνα ποτὲ φύγῃς ἐφ' ὧδέ πεφάσθαι σοι· κἂν ἀλόγως τοῦτο πολλοὶ μέλλωσι περὶ αὐτοῦ ὑπολαμβάνειν· εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ τοῦτο φεύγεις τὸ ὀρθῶς; τί φεύγεις τοῦ ὀθνείοις ἀρέσαι ἐκ ὀρθῶς; Ità Apollonius ad caelestia contendit, διὰ δόξης ἐπ' ἀμβροσίαν. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 6. *v.* 8 Plut. *de malign.*

Οὐ γὰρ μόνον, ὡς φησὶ Φακυλίδης,

Πολλὰ ἀνεπτέρωται διζήμενα ἔμψυχα ἔδιλον.

ἀλλὰ καὶ γεγράφθαι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδόξασα. Ubi obiter adnotasse haud pigebit, verum illum, quem Plutarchus Phocylidae vindicat, paullò alterè à Clemente *strom. l. c. prope finem* concipi,

——πολλὰ ἀνεπτέρωται ἔμψυχα·—&c.

eà nempe notione quâ Ulysses πολυτλὴς, & πολύτροπος dicitur. *Hymn. p.* 111. Epictet. *enchir. c.* 15. Ἐι θέλεις ἄνθρωπος εἶναι, ἴσθι τοιοῦτος, ἑαυτὸν μὲν ἀπὸ τῆς ἔξωθεν δόξης καὶ παιδείας· quod Anaxagorae obtigisse refert Laert. *l.* 2 Οἶον γάρ ὅτι τὸ αὐτὸν ὄντως ἀπολεσθῆναι, διὰ τὸ μὴ νομισθῆναι πᾶσι; *Quae enim tam perditio timenda?* Simplic. *comment. in Epictet. l. d.* Socrates apud Senecam *ep.* 71 *Ut Posidonius, & te alicui fuisse ostendit.* Lactant. *Instit. l.* 5. *c.* 14. *Non igitur in tantum justus esse quisquam debet, quantum sapiens esse potest, nisi tantum sapiens esse velit.* Dionys. *de divin. nomin. c.* 7. Ἐν δὲ ἐστὶν ὁ ὡς πρὸς πάντα ἐνοειδῶς, ὅτι ἓν ἔχει· καὶ οἱ πολλοὶ ὡσεπτῶς αὐτὸν ἐξεπλήξαντο. Ita de Domino Christo qui propemodum ejus discipulus, ὅτι ὀξέως. Marc. *c.* 3. *v.* 21. Aeschyl. *Prometh.*

Κἀξεῦρεν ἓν φρενοῦντα καὶ δοκοῦν φρενεῖν.

——Unde *Ennius*,

Minime sapere videri stulto, qui velit sapere.

Sicuti quoque ut Apost. *ad Cor. ep.* 1 *c.* 2. *v.* 14. Τὰ δὲ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, μωρία τῷ ψυχικῷ ὅτι. & *c.* 1. *v.* 18. Ὁ τοῦ σταυροῦ λόγος τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία· τοῖς δὲ σωζομένοις δυνάμις θεοῦ. & quod Plato *epist.* 2. Σχεδὸν γὰρ οὐκ ἔστι τέχνην περὶ τῶν πολλοῖς καταμαθητέων ἀκούσματα· ἀλλ' ἢ περὶ τοῦ εὐφυοῦς (εὐπειθοῦς, *per ras.*) δυνατώτερά τε καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. Vide Epictet. *enchir. c.* 23. *ad l.* 4. § 12. Vide & *l.* 5. § 3. & *l.* 6. § 2.

Παυτὶ γὰρ συγγνώμη τὸ ἧδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι] Vide *ad l.* 6 § 27. Cato Uticensis, referente Plutarcho: Τί γὰρ θαυμαστὸν, εἰ ὄπις νομίζει τὸν ἀγαθὸν μέγιστον ἑτέρου μὴ πεῖσαι;

§ 17. Πάσην ἐλάνθανεν] vide *l.* 8. § 3. & *l.* 3. § 11 & *l.* 6 § 36.

Οἷον ἔσαι αὐτοβάλανος] Vide *l.* 8 § 21

Οὐδὲν κακὸν πάσχειν] Vide *l.* 4. § 42. & *l.* 7. § 23.

§ 18. Καὶ φρᾶσον μοι] Καὶ illud παρέλκον videtur. quomodo Hebraeis inter prorumpendum exordiis crebrissimè Propenit varias considerationes, quibus animi impetus ad offensationem & irritandi-am in injuriis datis proclivis, reprimatur, & in affectione placida & tranquilla continuetur. Eas alibi saepe partis inculcatas prout ex locorum collatione videre est, hoc loco simul uno quasi fasciculo comprehensas, velut perfunctin quandam, ob oculos constituere visum est

Τίς ἡ πρὸς αὐτάς μοι χρεία] Vide *l.* 8. § 27. & *l.* 9 § 22.

Ἀλλήλων ἕνεκεν γεγόναμεν] Vide *l.* 2 § 1. & *l.* 8. § 56. 59.

Πεπαιδευμένον & αὐτὸν γέγονα.] Hoccine Marcus, ut imperator, an ut philosophiae studiosus? utrovis enim modo accipere licet. Plato Dialog. 4. Νῦν ἂν δῆλον ᾖ ὅτιν ὁ λέγω, ἀναμιμνήσκων σε ζῆμας δεῖ ἡμᾶς αὐτοὺς, ὅτι πρότερον, σὺ τὸν μὲν πείθειν, ἐγὼ ἄλλον ἀνδρῶν διαλέγειν, sed illa potius ratione, opinor; ut, ἀρχὴν ἐ. § 5. quamquam perelli & utroque.

Ὡς κενὸς πέφυκε] Ὁ μὲν δὴ αἰχὴν ἡγεμὼν, πραγ- ὁ δ' εἶναι, κενὸς καὶ κλε- δὲ ἀ πάντα. Petron. *c.* 12. § 29. de Ulysse. Ramus *Animad. c.* 19.

Αὐτὸς δ', κλαυσὶ δὲ, λῆρος πολλῶν ἀνδρῶν,

Ὃς εἶναι μέγας πᾶσι δέδοκται ἀφρόνως.

quod in Clearchum dixisse Timon ait Laert. *l.* 5. & de Timea poeta *l.* 9.

Ἀεὶ ἐπιδὼ, ἀεὶ τε μὴ κλαύσω ἔπαιτα μάτην.

Ἢ τῷ ζῆν ἀχθόμενος] Arb. II. Tusc. *l.* 1. Bene ζῆν τοῦτο ἀθανάτους, καὶ ἀσπάσασθαι μόνους, ὅτι τῷ ἄλλως ζῆν, ὡς ἔσπασθε. De Agesilao *Plut.* in *Apophth.*

Βούλει δῶ σοι μικρὸν ἐξ ἐμοῦ λαβεῖν πάντων

Τούτων· ὁ γὰρ τέλειος ἐστὶ πρὸς ἀπάντων ἀφαίρεσιν.

Et Plautus *Amph.* 3. *Invitus adeo ne quis mihi quidquam auferat.* Pro b. *l.* 6 Καὶ δὲ δεῖ τῷ ἄλλων ζῆλον, καὶ ἐπὶ τούτων (πολλὰς ἀνθρώπων) συναθροιζομένων, ὅ ἐστι εἰκὸς, ἐπὶ τοῦτο τὸ ὁμόφυλον συνεγκλε-

γελάζειδαι, διὰ τὸ τῆς φύσεως ἀδύνατον ἀνάγκη τὸν φῦ ἁμαρτεῖν ἡμῖν καὶ τῇ ψυχῇ πλημμελησείσῃ, τέτων ἡγεῖσθαι καὶ κεφαλὴν καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ ἀνδροειδέστατον ζῶον στερεόμεν. τέτο γὰρ εὐσεβὲς ἔχον ἀνδρώδατον νομίζειν· παρ' οἷς δυσκολαίνομεν τοὺς ἰσχυροτάτους ὀργὴν ἡμῖν ἐνεργάζεσθαι, καὶ ψυχρότητας, καφνὰς, ἀλεκτρυόνας, τὰ τέτοις παραπλήσια. Videtur autem Marcus hic ob mentem habuisse Epicteti illa, *dissert.* l. 3. c. 1 Σὺ ἂν τίς εἶ ἐκπαίδευτος; μέλα δὲ τὸ ἀκρίτ, ἵνα ἴδῃς οἷος, ὦ δεῖ μέλαν αὐτὸ εἶναι· ἀλλὰ τὸ λίαν τὸ τυχὸν βιβλίον καὶ μὴ ἀκρίβειαν αὐτῷ. ἂν δ' ὁ τύρος σφετερίζηται; λέγε αὐτῷ, ἂν σοι δόξῃ, σὺ δ' τί εἶ; ἄνθρωπε, ἐν παιδὶ γράμματα ζητεῖ τὸ ἐξαίρετον, ἐν βοείῳ ἐν κυνῇ, ἐν μελίττῃ, ἐν ἵππῳ. μὴ δὴ λέγε τῷ ἐξαιρέτῳ, Σὺ ἦν τί; ἐγὼ δὲ; ἀλλ' ἢ μὴ, ἐγὼ σοι χαλκῆ λαβὼν, ἐγὼ εἶμι τιθήνη, οἵᾳ ἐν ἰωνίᾳ πορφύρᾳ· μὴ με ἀξίου ὅμοιον εἶναι τοῖς ἄλλοις· ἢ τῇ φύσει μὲ μίμησαι, ὅτι μὲ διαφέροντα παρὰ τοὺς ἄλλους ἐποίησε. Idem *l.* 1 c. 2. Σὸ ἑαυτὸν ἡγῇ μέγα τι ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς περὶ τῶν χρειῶν; τί δὲ σὺ εἶναι φρονεῖς, πῶς ἂν ἐμοῦ γε ἧς τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις; ἄκυρος ἦλθ' ἡ κρίσις τοῖς ἄλλοις ἀνοῦς θέλει τι ἔχειν ὀξαίρετον· ἐγὼ δὲ πρὸ τέτου βόλομαι, τὸ ἀληθὲς εἰδέναι· καὶ τοῖς ἄλλοις ἄπτον τῇ εὐφυΐᾳ φαίνεσθαι καὶ καλὸ τί ἂν μοι λέγοις, ὃν ἐξομολογῆται τοῖς πολλοῖς· καὶ πῶς ὃν πορφύρα ἔστιμον· quem locum eò libentiùs adduxi, quò ab interpunctione laborantem, quod interpreti impositum, restituerem. Et paulò post ibid. Ὁ παῖς, λέγεις, ἐπιλύει, μόνον αἰσθάνεται τῆς αὐτῆ παρασκευῆς καὶ σφενδόνην ἑαυτὸν ὑπὲρ τοὺς ἄλλους.

Εἰ μὴ ἄτομος, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα] vide *l.* 9. § 39 & *l.* 10. § 6.

Τὰ χείρονα τῶν κρειττόνων ἕνεκεν] vide *supra* § 10. & *l.* 5 § 30

Ὅπ. ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν] vide *l.* 3. § 4 & *l.* 10. § 13.

Ὅτι ἀνάγκης δογμάτων] vide *l.* 8. § 14.

Μὴ δίκτυον] quod *l.* 9 § 14. ὅση ὄπτησις. quanquam hic malim *praesentiae opinionem*. quàm *fastum* vertere: quanquam & ista fastu suffulta. Vide *ad lib.* 2. § 15.

Ἄκοντες] vide *l.* 7 § 62. Πάντας ἀκοντας ἁμαρτάνειν, dogma Stoicum. Epictet. *l.* 1 c. 18. nec horum quintaxat, sed sapientum omnium si Platoni credimus; sic enim is in *Protagor.* Ἐγὼ μὲν χαίρειν τε ἔλεγον τοῦτο, ὅτι ἀεὶς τῶν Σοφῶν ἀνδρῶν ἡγοῦμαι, ἑκόντα ἐξαμαρτάνειν οὐδένα· ἀλλὰ πολλὰ καὶ καλὰ ἑκόντα κατεργάζεσθαι ἀνθρώπους, καὶ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα κατεργάζεσθαι ἀγαθούς. ἀλλ' ἐμοὶ ἔοικεν, ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ κακὰ ποιοῦντες ἄκοντες ποιοῦσι. qui & idem in *Hipp. maj.* Κακὸν δὲ γε πολὺ μᾶλλον οὐδεὶς ἑκὼν ἀγαθὸν ὄντα ἄνθρωπον, ἀξιάμωμον ἐν παιδιᾷ· καὶ ὑξαμαρτάνοντας ἄκοντας.

Ἄκοντες ἄρ' ἀμαθίᾳ τινὶ] Itaque hoc utroque nomine (si verum istud) venia ac misericordia digniores; ut *l.* 2. § 13. Οἷς πολλὴ δικὴ συγγνώμης ἔστιν, ἐὰν μὴ ἰδίᾳ τις ἀδικήσῃ, ἢ φύσιται, ἢ ἄλλό τι κακὸν παύσῃ· καὶ οἱ νόμοι δὴ πολλὴν παρεσκευάκασι τοῖς ἐκὼν κακὰ ἐργαζομένοις, καὶ φόβους, ἵνα μὴ ἀκῶσιν. Plato *Hipp.* & *Demodth. adv. Midiam.* Οἱ δὲ τῆς βλάβης νόμοι πάντες, ἂν μὲν ἑκὼν βλάψῃ, δικάζουσιν· ἂν δ' ἄκων, ἀφιᾶσιν τὸ γὰρ ἀδίκημα κολάσεως ἐκτίνειν· ὁ μὲν γὰρ παθὼν, παντὶ τρόπῳ βουλόμενος δίκης τυγχάνειν τῷ δρῶντι δοκεῖ ἐκ ἴσης πρὸς ὀργῆς, ἂν δ' ἑκὼν, ἄντ' ἄκων, ἔπραξεν ὁ νόμος· εἰ δὲ φονικὸν, τοῦ μὲν ὀφείλειν ἀποξενωτῆς, φυλῆς καὶ ἀγορᾶς καὶ σωμάτων τοῦ δὲ ἀκουσίου, ἀνέσεως καὶ φιλανθρωπίας πολλῆς ὑξέσεως.

Ἄκοντα σέσηται τὰ ἀληθῆ] Ex Platone. Vide *l.* 7. § 63

Αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνεις] Hoc est quod primo loco cogitandum proposuit Antonius Epicureus in scripto suo περὶ τῆς τῶν ἰδίων κακίαν ἀφελείας, cujus meminit Galenus *de affect. dignosc. & curand.* c. 1. ὅτι δὲ καὶ πολλὰ παρεπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνω. Senec. *de ira* l. 1. c. 14. *Cogites, quàm multa in te ignoscenda domi patiaris; quam multa te foris quoque oporteat, venian deferente. Non irascetur etiam sibi; neminem enim aequis judex aliam de sua, aliam de alterius causa sententiam ferat. Nemo invenietur, qui se posse absolvere & innocentem quemque se dixit respicientem retinere, non contemnere.* Æschylus apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3.

Ἁμαρτάνει τις καὶ σοφὸ πρόπολος.

Peccat aliquando, sapientis & qui pius sapit.

Et ad Marcum propiùs accedens Jacob. *ep. c.* 3. v. 2. Πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες *In multis offendimus omnes.* Ad quem locum Beda noster; *Non dixit offendimus, sed offendimus, inquit. & in multis praemisit; omnes, subjunxit.* Et Aug. *epist.* 29. *Non in quibusdam, sed in multis; nec quosdam, sed omnes dixit.* Vide *ad l.* 7. § 26.

Καὶ ἄλλῳ πιθῆται εἰ] quod *l.* 7. § 79. ἐς ὧν τῆς φαύλου, *ni ut vitiosi.* quomodo in paroemia dicitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, *alius*, sive, *alter, iste Hercules est.* i. e. alter ejusmodi qualis Hercules. de Titormo usurpatum. Ælian. *l.* 12. *c.* 22. quò facit Platonis illud adductum *supra ad l.* 10. § 30 fortean tamen, ἄλλῳ legendum. *aliam* sive *alias in rebus, ipse parva peccans.* ἄλλο τι ὁμοιότητος. *l.* 7. § 26. παρόμοιόν τι *l.* 10. § 30.

Vitia haberes alia, etiam haud fortasse minora.

Flaccus *ep.* 3.

Ἀλλὰ τίνος ἕξιν ποιητικὴν ἕξεις] Malim, ἔχεις· atque ità reddidit interpres utrique. *habes corporis genius* ut *l.* 7 § 26. vel *affectus pariter vitiosos*, & puta itaque ni aliud obstaret, puta supplicii

plicii vel opprobrii formido, admitteres. vel admittere aliquando poteris quod Agellius inquit, *ad Gallum*, 6. v. 1. verbis illis, *οὐκ ἐπὶ σταυρὸν ἀναβήσῃ, μὴ ἢ σὺ πατροκτόνος.* Aristot. *de rhetor. ad Alex.* c. 37. *ἔτι ἐκεῖνος τῇ δικαιοσύνῃ ἐμφανέσι δῆλον ὅτι ἀγαθὸν ἡγεμόνα ἕξει· τὸ γὰρ δικαίως ἄρχειν τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡγεμόνα· καὶ ἐξὸν ἐκείνοις εἶναι, ἃ πιθανὸν αὐτοῖς ἐμφανέσι.* Optime Plin. min. *l. 6. ep. 22. Optimum civem existimo, qui ea, quæ censet esse pro salute communi, non tam vultu, quam sententia asserit, qui non tam gratiam, quam veritatem, non privatum, sed publicum respicit, qui denique magistratui, non collegæ, non principi, non populo, non omnibus simul amicus est.*

Διὰ δόξαν] Sed quod Naso *met. l. 1. fab. 4.*

Sanctæ metum genti fecit sua dextera ritus:

Quæ quia non norat, —(metuunt sua cuncta relicta)

—— *ego finxi, Iuppiter, illos.* Itaq; Plautus *Rud. 1, 2.*

Nisi fures metuerent, nemo quicquam haberet boni?

Cum. *Cui metuebat vel pro bono, quæ, ne* Accidat *fecerat id, timore.*

Vincat enim ratio timorem, cum ratione repugnat. Tertul. *adversus Marc. l. 1. c. 29.* & ut Placæus *l. 1. c. 17.*

Oderint peccare (tibi si) metuant sine pœna.

Ἄπορ ἐστὶ τοῖς ἀγαθοῖς κύριον ἢ τὸ φοβεῖν, τοὺς φαύλους περὶ τοὺς πολλοὺς] *τὴν ἀδικίαν ἀπεχθεστάτην εἶναι, ἢ ὅτι τὸ δίκαιον ἀπεζεύξαντες.* Plut. *de cup. divit.*

— *vide, ne pœnam,*

Jam turpe, pro fine sumas naturæ remotæ.

Plac. *l. 2. c. 20.*

Ἡ δόξοσοφία] vide *l. 12. c. 4.* apud Stob. *tom. 2. tit. 9.* Philiscus, an Philemon tulerit illi Grotius edito: huic Gelenii: huic item Anton. Mich. *l. 1. c. 13.* & Maxim. *c. 5.*

Ἀνὴρ δίκαιος ὤφθη, οὐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
Ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος & καὶ θέλων
Οὐδὲν δὲ τῶν μικρῶν κερδέων ἀπέχεται.
Ἀλλ' ὃς τὰ μεγάλα πράγματ' οὐ λαμβάνων,
Ἔχειν δυνάμενος ἕκαστον ἁρπάσαι,
Οὐδ' ἂν γε πάνυ σπάνια τυγχάνῃ, μέλλει,
Ἀλλ' ὅσια δίκαια νομίζων τ' ἔχειν χρήσιν
Εἶναι δικαίῳ, καὶ δοκεῖν ἐθέλει δέ.

Non qui nocentes, sed qui innocentes metuit,
Sed qui valentes, non potest, qui possit, cupit.
Nec qui minuta parva non rapit lucra,
Tenuia, & ne velint avellunt gaudia,
Nec qui relicta invadit, sed quæ vidit,
Sciens dimittit, quæque sunt parta, aliis
Parta esse credit, aut habere debet.

Grot. Adde ad Alcin. Ἢ ἥδιστον τὸ ἀδικεῖν; Οὐχ ἥδιστον δικαίως; ὡς ἥδιστον ἀδικεῖν. vide *l. 8. § 1.*

Πολλαχοῦ τοῦ εἰκοτιμῶντος χάριτος] *Modum*, inquit, *præstat in quovis genere.* Non assentiam quidem cum, de qua Xenophon intellexisse videtur; cum vertit, *Temperantia virtus fere est, quæ aliquidem non quærit, sed in universum, fato fere*, statuebant Stoici, sed *immanum*, prout & Agellius recte capit. In quem eundem sensum Epictetus pariter *l. 3. c. 14. πρὸ θεοσεβείας, τὸ μὲν θεοῦ γνῶναι πρόσεστιν, τὸ δὲ καὶ τὸν τύραννον, τὸ δὲ καὶ εἰκονομίαν, τὸ δὲ καὶ συμπάσχειν, τὸ δὲ καὶ ἴσασιν.* quo de loco videri potest Hieron. Wolfius in *tom.* Membrum illud quod attinet, quod hic Marcus attingit: *καὶ εἰκονομίαν* fieri aliquid dicitur, cùm ad quidpiam spectamus genitum, quàm quod vel intenditur, vel severa fit. Inde fit, ut quædam male spectent se ferant, quæ tamen, cum alio fine, aliaque ratione peragantur, quàm primo aspectu videri patitur, culpa omni prorsus carere censeantur. Occasiones istiusmodi fiunt, quòd copiæ Israeliticæ, quasi formidine percussæ ad Ajenium meum tum in fugam sese dabant, quòd ab urbe sua illos longius elicerent: Jos. *l. 8. c. 15.* vide Origen. *adv. Cels. l. 1. ad l. 3. § 4.* quòd Jehu rex Israelis, Baalis colendi cupidum simulabat sese, cùm ejusdem cultores comprehendendi & perfundendi consilia apud se coquebat *Reg. lib. l. 10. c. 19.* quòd Sesonchosis de infante dilecando sententiam tulit. *Reg. l. 3. c. 3. v. 25.* cui non absimile Claudii imperatoris illud qui fœminæ filium tum non agnoscenti matrimonium juvenis indixit. Sueton. *l. c. c. 15.* quòd Carolus magnus patrem & filium malefici reos habitos, cùm forum alterum, alterum infortunium esse comperiam haberet, uti ostenderet, quòd alter se prodiisset, alterum liberaret. Aud. Hieron. *ad* quòd Archimedi ita quidem Ægyptius, qui quòd nimium juvenem à laudibus flammis, quibus affulsit se conquestus est, liberaret, fuit ornavit qui convenit hominem interficeret, & post injuriam illatam innocentem insuper apud se deferret Hieron. *in Psalm.* quòd Davus Terentianus Mitin cum puerulo in viam projecturum se minatur *Andr. 4.* Nec desunt exempla, quæ patrocinetur. [illegible] aliorum lapsus in [illegible] literis proditos [illegible] exculserit Origenes *Hom. 6.* quo [illegible] exculsit Harum reprehendentis. [illegible] audivit [illegible] *l. 3. τὸ αὐτὸ δοκεῖν, τὸ ἀγαθὸν ἀνδρὸς ἐστὶ καὶ ἀγαθοῦ ἡγεμόνος ἴδιον.* [illegible] *ibid.* [illegible] *Hieron. in Psalm.* [illegible] quidam *Hieron. in Psalm.* [illegible] *l. 2.* Hoc dicunt [illegible] Hieronymum [illegible] dedit vellet, [illegible] *ἐπιστήμην ἔχειν.* Quod [illegible] *Cicero de Offic.* [illegible] *ἀλλὰ τι ἐστὶν ἃ μὴ δικαίως πολλοὶ ἐπράξαντο*

ἐν περιπάτῳ μέρη, πρὸς τὸν ἑταῖρον σχεῖν τινὰ σύντροφον ὅτι σωτηρία τῷ κρατοῦντι, φίλτατε, ἢ ἀγαθὸν ἐμοὶ χρῆσθαι σοὶ τοιούτῳ. *nam*, inquit, *in arcem quam ascendimus, nisi duo simul non possumus pervenire.* Eadem tradit Origenes *Hom.* 1. *in Num.* quibuscunque *amicitiae*, sive *ἀρεσκείας*, sive *συμφερόντων*, sive *ἀγαθοῦ*, sive *ἡδονῆς* causa. Ejusmodi amicitiam, non ad virtutem, sed ad commodum, ad voluptatem, ad gloriam, ad quaestum, ad tempus, ad aliquid horum, quae ex his nascuntur, ut ad ea, quae ex virtute, ad ea, quae ex vitio, ad ea, quae ex neutro, ad ea, quae ex utroque, ad ea, quae ex alterutro, ad ea, quae ex his omnibus, ad ea, quae ex nullo horum, ad ea, quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his quae ex his, ad ea, quae ex his

Ὡς ῥᾷστ' ἂν τὴν ὠμότητα διαπεφεύγει.

——*Vitæ jam me taliter.*

Quid arma, quid me mœnia ense rapto tenent?
Quin abstinetis, Lidoen urbi meæ,
Vestrum quis unquam, quæso, me in gremio gravi,
Hostem inquietum, quo magis sum mollis,
Ut jubet, cura mollis ac facillimus Cinna?

Οὐκ αἱ σφάξεις.] vide *l.* 7. § 16. & *l.* 8. § 4. & *l.* 9. § 13. & *pr.* § 21. 16.

Οὐκ ἀρχὴν.] Vide *l.* 1. § 1. Mulcinus in hoc quia [illegible] [illegible] [illegible]

Οἶμαι, τὸ ἰδὼ νοσῶν δυνατὸς ἰσχύν. *Hes. f. scut. Her. quem explicat Strab. l. 8. p. 358. eadem est.*

Seneca *de constant. sap. c. 13.* Nihil ille contumeliosi facit, qui per se levis est. Quemadmodum ad infirmum corpus & ad omnem morbi occasionem pronum, quidquid leve incubuit, vulnerat: ita animus, quem imbecillum & ad iniurias impatientem debilitas facit, ad omnia quæ illum pungunt, quæ tangunt, quæ circumsonant, gemit, & ex causa & ex levissima. Quemadmodum quibusdam tenera cutis est, quam non solum stricta cos, sed & nimium remissa lædit, & quosdam etiam vestis aspera, quæ aliorum callum non premit, excoriat: ita quibusdam animis, quos ad iniuriam natura imparatos & ad omnia quæ incidunt, quæ circumstrepunt, quæ pulsant, quæ premunt, quæ urunt, quæ

τῷ σκώμματι ἢ ποιᾷ: τὰ σκώμματα μᾶλλον δέκνυσι, πλὴν τὸ τὰ παρηγορούμενα ἔλεγε, πλείονα χρόνον ἐμβλέποντα, ἢ λυπεῖ τὸν ἀκούοντα. ita enim scribendum pro eo quod vulgo sensu nullo codices exhibent. Idem *a. vita Pericl.* ἐν δὲ τοῖς ἐλάττοσι λόγοις ἐφίησιν ἐμπαίειν ἢ μετάγειν. & *Cat. maj.* ἐν παιδιᾷ γ' ἢ σκώμματι φύσεις, ἐὰν ὀμαλύπτεσι τὸ χρηστὸν ἐνδείκνυνται. Alia, nec pauca reppellit Hadr. Junius *animadv. antiq.* 58 Inde ἀδικᾶσθαι, *v. pr. mentis*; qui oratione, five sermone eiusmodi moniti, perfrictum non est. Longe aliter *Cat. maj.* ἐν οἷς τὸν ἀλλότριον καὶ συνήθειαν ἀξιοῦντας ἀπολύειν ἀνύβριστον. nempe qui ita monebant, quo facilius ad veniam impetrandam inducerent. ita legunt vertuntque, cum Hervet. Junius tum & Ed. Morelius: sed vera lectio, ἀδικεῖσθαι, non ἀδικεῖσθε, sequente demum ἀλλὰ τὸν ὑμῶν αὐτῶν ὄλεθρον ἐπιζητεῖτε &c. *Cat. maj.* qui ita monet, *dimittebatur*. Verum in hoc ἀνύβριστος apud Plut. in *Pomp.* ubi Flora narrasse dicitur, ὡς νὰ μὴ ἐκεῖνος σωματοφυλακῇ μὲ ἀνύβριστος ἀπὸ τὴν, *nempe ut ne ille se a Pompeii corporis custodia sine contumelia abduci*; h. e. ut non aculeum quasi aliquem in animo reliquum persentiscere quo modo Pericles dicto ita audientium animos afficere perhibetur ἐς τὸ κίνησιν ἐγκαταλιπεῖν, ut Eupolis *De civ.* Caterum hoc loco ego, quid ἀδίκητος τῇ ψυχῇ velit, non satis assequor: nimirum ἀδικεῖσθαι τὴν ψυχὴν, nec de reprehendi, sed de reprehendentis animo accepetum, ne ita vel redarguat vel admoneat, ut animi iniuriae illatae apprehensione attracti & cauleorati iudicium pro se ferat: hoc est enim quod postea de *Fluctuatione* dicit πεισθῆναι, *ubi non est, animum rei* Quamquam potest & ἀδικεῖσθαι τὸ ἀκοῦσαι exponi, *ut ne ita moneatur*, quomodo Diodorus *l.* 11. c. 28. ἵνα μὴ ἀδικῆται dicitur i. e. *ne male mandetur*, ut Plin. *l.* 21. c. 3. & Plutarch. *de adulat. vitand.* ἐν τῇ πόλει τοῖς ἡδυπαθοῦσι, ἢ πόρρω χαίρειν ἀκροατὰς ἀεὶ καὶ ἀδικεῖσθαι ὁμιλίαν ἔστησεν. ἀδικεῖσθαι ὁμιλίαν dicit quae nihil inordinate habet: verum prius illud arridet magis

Μηδὲ ὡς ἐν φόβῳ ποιεῖσθαι τὰς κολάσεις. XyL. fecundum quae prius εὐχερῶς dixerat. Ego simpliciter *ne in metu*, nempe in schola, hoc est, vel ὡς παιδαγωγεῖ τις ἐν παιδαγωγίῳ τινὶ, qui imperiose cum agat, moestos esse solet, & gravis habetur. *l.* 5 § 5 & *l.* 10 § 15 unde παιδοτριβικὴ βία § 6. vel etiam *ne pueriliter fiant*, ubi ingenii celeritatem ostendendique causa fieri solent orationes. hoc est enim quod sequitur, μηδὲ ἵνα ἀδικῶνται ἀλλὰ τῶν παίδων. & *infra* § 12. ὡς ἀδικούμενος. *l.* 1. § 16 χλαστικὸς, *qui facile irascitur*. Cat. Ambros. *de Jac.* lib. 3. c. 6. ὠμὸς, *non patiens*. h. e. *fed effusa ebullitio*. quod Mycillus hic exhibet, Talæ autem, qualia Aristoteles hic notat, Seneca scripsit Cajus Cæsar esse volebat, cùm *commissiones* meras esse diceret, ferente Suetonio, *l.* 4. c. 55 i. e. λόγους σοφὸς τὰς ὑποθέσεις καὶ ἀκόνας γεγραμμένους, ut ex Hocrate *in contionem* clarifl. Cataub. vel etiam αὐτοσχεδιασμοὺς, ἀγωνίσματα. uti idem ex Thucyd. *l.* 1. & Aristot. *Rhet.* c. 9. fed & Polybio; cujus aureum dictum dignissimum; quod ubique, non ibi tantum legatur (ejusdem habes τὸ μεγαλεῖον elogium) illud *l.* 3. è codicibus Polybianis à vitio typographorum repurgatum. Ἰσχυρὸν γὰρ ἐστὶν ἀσφάλεια πρός τι καὶ πῶς, καὶ πᾶν ἐναντίον ὑπομένειν, καὶ τὸ σῶζον ἅπαντας ἐν ἑαυτῷ πάντως ἔνεστι τοῖς πολεμικοῖς, τὸ καὶ πλεῖστον ἀπὸ τούτων αὐτοὺς ἀγωνιᾶν καὶ παιδεύεσθαι δι' ἡμέρας. Quod Plinius *l.* 7. c. 17. *Hipparcho non ostentationi, sed fidei conjecturae inventum*. Nec multò lectius Lucanus, *l.* 10. c. 1. in vitâ clarissimi comitis Ludovici de Palatio: *Totum opus dedit mihi, non ut ostentationi, sed ut praesidio prodesset. Id ubi memoriam reperissem & ingenii fu-*

Ἀλλ' ἢ ὁ ἀεὶ μόνον] quod Christus Matth. c. 18. v. 15. ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου. Socrates in mensâ cùm familiarem quendam vehementius paulò increpuisset, Plato, ἐν ἀρίστου ἦν ἡδὺ πρὸς τὰ λελεγμένα; *immo*, inquit, *hoc pro animadversione, praestitisti?* cui ille vicissim, Σὺ δ' ἂν ἄμεινον ἐνέπεσας, ἴδιᾳ σοῖς ἐμὲ παῖσαι τάδε; *Immo tu me malo convitio non praestitisti?* de illo autem videtur disjunctionis membrum alterum, si recepta lectio admittenda, vel *ne coram aliis, vel ne in conventu* (aut ejusmodi quippiam) *eiusmodi plures adfuerint*. ἢ ὅτε καὶ ἀεὶ Xyl. nisi esset. ἀλλ' ὡς σοὶ μόνοι, five ἀλλ' ὅπως ὡς σοὶ μόνοι. disjunctivae certè rationem nullam habuit: sed nec Cai qui vertit, *ut ne imperet solus comparet*. ἀλλ' ἀεί τε quod mihi valde comprobatur Optimè Plut. τὸ ἀεὶ καὶ πάλι. Διὰ τὸ, ὡς νεοτίμως ἐν ἐκφερεῖς τὴν αὐθάδειαν τῶν θείων καὶ ἀποκλύζειν ἀπὸ τούτων ἐθέλοντες, καὶ μὴ παιγνιοκλεῖν, καὶ ὑπεικτικὴν, μηδὲ μάστυρας καὶ θεατὰς σωφρόνων ἀπὸ τελικῶν, ἀλλὰ σοφιστῶν, ἀλλοτρίοις ἐνδεικνύειν σεαυτὸν, καὶ λοιδορούμενον ἐκεῖς τοῦ συμβουλεύειν, ὥστε τὸ μὲ χειροήθεις ἐν τοῖς διατρίβοις ἀπεργάζεσθαι ἐκκλησίαν.

Ὡς περὶ τῶν Μυσῶν] quia pro numero Musarum. nonnisi *novem* vide Plut. *Symposi. l.* 9. c. 14. de numero Musarum.

Ἄρξεται πρὸς ἄνδρα τὸ ἦθος ἐκτείνεσθαι. *Ibi mansuescunt animi, ubi homines humani sunt.* Senec. *de ira l.* 3. c. 43. vide *l.* 7 § 22 & *l.* 10 § 8

Τὸ σκολιὸν ἐστὶν] quod *l.* 4 § 31. μήτε τύπτειν, μήτε ὀνειδίζειν. De Antonio Nicephor. Callist. *l.* 8. c. 40. Πάνυ δ' ἦν πεφυκὼς ἑαυτὸν παιδεύειν, ἐπιμελούμενος μὴ ἀγροικίᾳ τὸ λόγου ἢ δεινὸν, μήτε πρὸς τύφον ἐξαλλοῦς τῷ διὰ παίδων, καὶ

οἷς ἐν κλαδοὶ πίσσης. Iſidor. Pel. *l.* 3. *epiſt.* 121. Ὥσπερ οὖν μὴ ἡ βαρὺ κομιδῇ φορτίον ῥᾷδον, τὸ δ μέσον τυχὸν, μυσικῆς ὅτιν ἕξεως· ὅπου δὲ πεὶ τὸ παίζειν ἐσπούδασεν, ἢ μὲ, λογιεῖν· οἱ μὴ γὰρ ἐθέλησαι, ἀνὰ τὸ ὑδεῖσθαι γίνονται μόνον· οἱ δ τῷ κολακεύειν, καὶ τὰ μὴ δέοντα ἰσκαίμια ὑφαίνειν· οἱ δ μέρῳ ἀείσῳ χρώμενοι, ὅτε ὑδεῖζουσιν, ὅτε δυπάουσιν, ἀνὰ κεφάσαντες τῇ παῤῥησίᾳ πλὴ αἰδὼ καὶ τῇ ὀπιπμήσι πλὴ αἰσχύνειαν, ὅπως ὁπὶ τὸ ἐπιτρέπειν τοῦ ἑαυτοῦ ἀγνοοῦντας ἔχοντας.

Τὸ πρᾶον καὶ ἥμερον, ὅσπερ ἀνθρωπικώτερον, ἔπου καὶ ἀρρενικάτερον] Naſo, *art. l.* 3.

Candida pax homines, trux decet ira feras.

& *triſt. l.* 3. *eleg.* 5.

Quòque quisque eſt major, magis eſt placabilis ira;
Et facile motus mens generoſa capit.

Ὥσπερ τε ὀργὴν ἀθυμίας, ὅπου καὶ ὑβρεγὴν] *Iram dolorumque* copulat. ἡ γὰρ ὀργὴ μετ' λύπης· καὶ ὁ ὀργιζόμενος πᾶς λυπᾶται. Ariſtot. *rhet. l.* 2. *c.* 4. Utrumque facit imbecillitatis indicium. Ità & Seneca *de ira l.* 1. *c.* 16. *Tantùm abeſt à magnitudine animi ira, quantum à fortitudine audacia, à fiducia inſolentia, ab auſteritate triſtitia, à ſeveritate crudelitas. Mihi videtur veternoſi & infelicis animi imbecillitatis ſibi conſci, ſæpe indoleſcere. Ut exulcerata & ægra corpora ad illius leviſſimos gemunt; ità mulebre maximè & puerile vitium eſt: ac ineſcit & in viros; Nam viris quoque puerilia ac muliebria ingenia ſunt.* Et, *de vit. beat. c.* 3. *omnis ex infirmitate feritas eſt.* Menander apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 20.

Τὸ δ' ἐξύδυμον τοῦτο καὶ λίαν πικρὸν,
Δῶγμ' ὅτιν εὐδὺς πᾶσι μικροψυχίας.
Iraſci prompta amarulentique indoles
Indicium infirmi pectoris cunctis facit.

Muſonius apud Stob. Μικρόψυχον γὰρ τὸ ἀγανακτῶν καὶ ἐπιτείνεσθαι ἐπὶ πᾶσι πίστωι. Juvenal. *ſat.* 13. —— *minuti*
Semper & infirmi eſt animi exiguique voluptas,
Ultio. Continuò ſic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quam fœmina. ——

Ammianus *hiſt. l.* 27. *c.* 6. *Iram definiunt eſſe ulcus animi, niſi ex mentis molitio conſuetum; id aſſerente argumento probabili, quòd iracundiores ſunt incolumibus languidi, & famine maribus, & juvenibus ſenes, & felicibus arumnoſi.* Ariſtot. *rhetor. l.* 2. *c.* 2. Κόμωντες, πονλύποι, ἐρῶντες, φιλόνικοι, ὅλως ὀδυνώμενοι, καὶ μὴ κατορθοῦντες, ὀργίλοι εἰσὶ καὶ ευκαρόμυτοι. Plut. *de ira c. cohib.* Ὡς γὰρ οἴδημα μικρᾶς ὅτιν ἐν ἀρχῇ πληγῆς πάθος, ὅπως ὁ θυμὸς μάλιστα τότε ἐπὶ τοὺς πλησίον ἐστὶ τοῖς ἀδικήσασι. διὸ καὶ γυναῖκας ἀνδρῶν ὀργιλωτέρας, καὶ νοσοῦντες ὑγιαινόντων, καὶ γηράντες ἀκμαζόντων, καὶ κακῶς πράττοντες εὐτυχούντων. ὅπως ἐν τῷ λυπεῖσθαι μάλιστα ἡ ψυχὴ καὶ πλήρης θυμοῦ ἀλίσκεται μάλιστα δ' ἀσθένειαν ὀθυμὸς, ὁμοίως πως ὢν ἡ ψυχὴς ἐοικὼς, ἀνὰ ὁπόταν ἀσθενῇ καὶ ἀπόνωτος ὁ δ' ἀμυνομένος ὁρμὰς σφοδρότερον ὀξαναστομένης. quod autem dicit ὅς τις εἶπε, Platonem tangit, qui ſicut Plutarch. idem, *de virt. mor.* refert, τοῦτο τὴν ψυχὴς ἡ θυμὸν πρόσθεσιν.

Ἀδεκὺς] τὸ γὰρ ἀδικὲς ἐυπαθέστερον. Theophr. *de cauſſ. plant. l.* 4. *c.* 6. non ἐυπαθέστερον, ut codices vulgati, etiam Heinſii editio, exhibent. Sic enim ipſe lib. eodem *c.* 13. τὸ γὰρ ἀδικέστερον ὅλον [ὡς] ἐυπαθέστερον. Et rurſus *c.* 14. τὸ ἀδικὲς παθητικώτερον.

Ἀμφότεροι γὰρ πέπονθαι καὶ ἐνδιδώσασιν] *Uterque vulnus accepit & herbam porrexit.* Xyl. optimè. Sive, *manus dedit, & victus eſt uterque*, & qui iraſcitur, & qui dolet. Dio Pruſ. *orat.* 16. Ἀλλὰ διαιτᾶν ἐχρῆν ὅτι χρέα, μάλιστα μὲν ἀπόντα καὶ πρὸς μηδὲν ὀκέσας· εἰ δ, μὴν ῥᾳδίως, ὡσπὶ τοῦτο τὸ τυχὸν προσκομίζοντα. Ubi in membro poſteriori, defectus ſubeſſe videtur; ſupplendus hoc modo; εἰ δ [μὴ,] μήγε ῥ' &c. negativa iterata librarium vel oſcitantem, vel feſtinantem fefellit. Liban. *in vita ſua*: ἐποίουν δ' ἐδὲν αὐτοῦ δεῖσθαι τυτωνὶ τῶν σεμμάτων. ὅπως ἐκ ἐπιτρέπω.

Παρὰ τῶ μυσηάρχου] *à duce ſive præſide Muſarum.* Quia *decimum* addiderat. At quis iſte Marco *Muſarum ductor*? M. Caſaub. *Herculem* vult. Herculem certè Eumenius in *oratione de ſcholis inſtaurandis*, *Muſageten, hoc eſt, comitem decemque Muſarum eſſe*, ait *Fulvium illum Nobiliorem*; *qui ædem Herculis Muſarum in circo Flaminio ex pecunia Cenſoria fecit, cum in Græcia eſſet imperator.* Quin & Sueton. *l.* 2. *c.* 29. *Ædis Herculis Muſarum à Marcio Philippo* ſub *Auguſto extructæ* meminit. Nam quod *Herculis & Muſarum*, legebatur, If. Caſaubonus, codicum veterum fidem ſecutus, copulativam ſuſtulit: quanquam Plut. in *quæſt. Rom.* communem fuiſſe aram quandam *Herculis ac Muſarum* apud Romanos eſt autor; inſtitutæ cauſſam ex Jubæ traditione, fuiſſe, quòd Evandrum literas Hercules docuiſſet. Cæterùm Eumenius idem, *Herculem Muſarum tutorem potius & defenſorem*, quàm *ductorem & præceptorem* habitum innuit, cùm ſubjicit, *Camænarum ſigna novem ſub tutela manuum fortiſſimi ab eodem Fulvio conſecrata, quo mutuis operis præmiſque juvari ornarique ſignificaret, Muſarum quietem defenſione Herculis, & virtutem Herculis voce Muſarum.* De hoc *Herculis Muſarum*, an *Herculis Muſarúmque* templo, Naſo *artis l.* 3.

Nec rubor eſt eniſſe palam: venire videmus
Herculis ante ædes virginéumque chorum.

& *Faſtor. l.* 6. *extremo.*

Dicite Pierides, quis vos addixerit iſti,
Cui dedit invictas victa noverca manus.
Sic ego, ſic Clios clari monimenta Philippi
Aſpicis, unde trahit Marcia caſta genus, &c.

Sic cecinit Clio. doctæ assensêre sorores,
Annuit Aleïdes, increpuitque lyram.

Verùm apud Græcos Apollinis potiùs, *Musagetæ* titulus iste; hoc munus est, *Musarum chorum ducere eisdémque præcinere.* quod & ex Lutatii *histor. common. l.* 1. Probus Grammat. asserit. Synes. *Dione*, de philosopho, Πεφοιτηκέναι δὲ δεῖ τὸ κ) ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑποκείμενον τῇ χερῒ, ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λέγ⊙ ἔχει, νῷ μὲν ταῖς Μούσαις συμᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα, κ) ἐναλλάττοντα ῥυθμὸν τῷ συ-10 στήματι, νῷ δὲ αὐτὸν κ) μόνας ἄδειν. Cornutus in Phurnutus, *de deis*, c. 32. Ἀπ' αὐτῆς δὲ τῆς ἀρχῆς κ) μουσηγέτης ἐκλήθη, κ) παίζειν μ) τῶν Μουσῶν ἐνομίσθη.

Ἐκ γὰ Μουσάων κ) ἑκηβόλου Ἀπόλλων⊙,
Ἄνδρες ἀοιδοὶ ἔασιν, ὀνηχθόνιοι βασιλῆες.

φησὶν ὁ Ἡσίοδ⊙. διὰ τοῦτο κ) ἱερεὺς αὐτῷ ὁ κώμ⊙, τῷ μουσικώτατον κ) λαλητότατον ἅμα εἶ) τῶν ὀρνέων. Pausan. *Eliac. l.* 1. in Junonis templo, quod est Elide, Πεποίηται Μοῦσαι μὲν ᾄδουσαι, κ) Ἀπόλλων ἐξάρχων τ ᾠδῆς. Idémq; in *Attic.* disertè, Ἀπόλλωνα μουσηγέτην καλοῦσι. *Musarum ducem sive præsidem vocant Apollinem.* Cujus appellationis Apollini tributæ meminit & Plato, *de leg. l.* 2. Plutarch. *sympos. l.* 9. *c.* 14. & *cur Pyth. metro oracula edere desierit.* & Aristides, *orat. Platonic.* 1. sed & Orpheus *hymno in Apollinem*, Julianus item, *orat. in solem.* Apollinem cùm μουσηγέτην, tum & μουσῶν ἡγεμόνα non semel nuncupat: Maximus Tyrius *orat.* 21. Τὴν ἀληθῆ ἁρμονίαν, ἅδ' ἐμὲ μὲν ὁ Μουσῶν χορὸς, ἐξάρχει δ' αὐτῆς ὁ Ἀπόλλων ὁ μουσηγέτης. Liban. deniq; *orat.* 2. Μὴ σοὶ τῶν μουσηγέτην τῶν παίδα ἐφορῶντ⊙, &c. Cæterùm Herculem, an Apollinem voluerit Marcus, parùm refert. Clemens verò noster *strom. l.* 6. etiam Domino Deo nostro appellationem hanc tribuit. Sed & Philostratus Antonino illi, cui *vitas sophistarum* inscripsit; & Galliarum Regi Francisco Magno. Cl. Casaubonus in *notis ad Marci nostri vitam.*

Τὸ μὴ ἀξίων ἁμαρτάνειν τοὺ φαύλους, μᾶλλον] transponendæ sunt voces priores. Τὸ ἀξίων μὴ ἁμαρτ. sensus exigit. idem prorsus habet *lib.* 5. § 17.

Τυραννικὸν] ità *l.* 6. § 27. ὑμῶν πᾶς. Verùm istic tyrannicum potiùs, quia velle se solum lege communi exemptum, *tyrannidem* sapit.

§ 19. Ἀπαλειπτέον] vide *suprà* § 16.

Τὸ μὴ ἀφ' ἑαυτῆ λέγειν ἐν τοῖς ἀποπατοῦσι] Ex Marci mente, non à se loquitur, qui non ab animo, non à mente sua. Ὅταν ἀναχωρήσῃ, κ) ἀπολάσῃ κ) ἀναλίθωσι τὸ ποιῆ ἢ λέγῃ τις. *l.* 2. § 16. quæ huic loco commentarii vicem præbent. Nam aliud est ἀφ' ἑαυτῆ λέγειν. *Joan. c.* 18. *v.* 34.

Καθὸ σαυτῷ ὀνειδίζεις] *tibi ipsi exprobra.* Xyl. *tibi ipsi exprobrabis.* Cas. τὸ καθὸ neuter rationem ullam habuit. Ego malim συνειδότες, *secundum quod*, vel *in quo, conscius tibi futurus es.*

Ὑποκαλαχλινομένῳ τῇ δημίῳ] Vide *l.* 7. § 55.

§ 20. Πνεύματα τῇ ὅλῃ διακοσμήσει] Plut. *sympos. l.* 1. *c.* 2. Καὶ τ. Θεὸν ὁρᾷς, ὃν ἀειτρόπῳ καὶ πυρὶ ὁ Πίνδαρ⊙ προσοικίζει, ὡ πανταχῇ τὸ πῦρ ἄνω τέτρωται, κ) κάτω πνεῦμα γλῶ, ἀλλ' ὡς ἂν αἱ χρῆσαι τῇ σωμάτων ἀπαιτῶσι,

Πῦρ μὲν ἐν κόσμοισι θαλασσονόμοις βαρυωπὶς,
Καὶ μὲν κηρύκων τε λιθορρίνων χελύνητι, φησὶν Ἐμπεδοκλῆς.

Ἔνθ' ὄψει χθόνα χωτὸς ὑπέρτατα γαιήσασαν, ἐκ ἦν ἡ φύσις δίδωσι χώρων, ἀλλ' ὅν ἡ τροφὸς τὸ κοινὸν ἔργον ποθεῖ ζωίτοκος. Idémque paulò secius, *de facie Lunar.* Οὐδὲν ἔοικεν ὅλως μέρ⊙ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τάξιν ἢ θέσιν ἢ κίνησιν ἰδίαν ἔχειν, ὧν ἅπτις ἁπλῶς κ) φύσιν προσαγορεύσειεν· ἀλλ' ὅταν ἕκαστον ἢ χθὲς γίγνηται, κ) τροφὸς ὁ πέφυκεν, ἢ πεπίνηται, τότῳ παρίσχῃ χρησίμως κ) οἰκείως κινούμενον ἑαυτὸ, κ) πάσχον, ἢ ποιοῦν, ἢ διακοσμοῦν, ὡς ἐκείνῳ τροφὸς σωτηρίαν ἢ κάλλ⊙ ἢ δυνάμεν ὑπηρέτιδι ὄντι, τότε δοκεῖ τοῖς κ) φύσιν χώρων ἔχειν κ) κίνησιν κ) διάθεσιν. ὁ γὰ ἄνθρωπ⊙, ὡς ἔπ τῶν ἄλλων ἕπεται, κ) φύσιν μεγαλοῦς, ἄνω μὲν ἔχει τὰ ἡμέτερα κ) μάλιστα τοῖς μίσοις τῇ κεφαλῇ· ἐν ᾧ τοῖς μίσοις τὰ θερμὰ κ) πυρώδη· κάτω δὲ τοῖς πυρώδεσι τὸ μὲν ἄνω τοῖς ὀμμάτοις ἀποδίδωσι κ) φύσιν ὅτι, τὸ δ' ἐν κοιλίᾳ κ) καρδίᾳ περὶ φύσιν· διὰ ἕκαστον οἰκείως κ) χρησίμως πέπαται.

Ναὶ μὲν κηρύκεσσι λιθορρίνων χελύνων τε, κ) πᾶσιν ὀρέων φύσιν, ὥς φησιν, ὁ Ἐμπεδοκλῆς κατεμαντεύσατο.

Ἔνθ' ὄψει χθόνα χωτὸς ὑπέρτατα γαιήσασαν. κ) ὁ περὶ τὸ λιθώδης τοῦ ἕξιν (τοῦ νοτίδα, f. *humidum*, Xyl.) ὑπεκείμενον, κ' ἐκ πάλιν τὸ θερμὸν ὑπὸ κυρότητ⊙ εἰς τοῦ ἄνω χώρων ἀποπεφυγμένον εἴρηται. μέμικται δέ πως ἐκ ὕδατος, κ) ζωτάκτου κ) τοῦ ἑκάστου φύσιν. ὅπως ἂν οἰκὸς ἔχειν κ) τ κόσμον, εἴγε δὴ ζῷόν ἐστι πολλαχῇ γῆν ἔχοντα, πολλαχῇ δ πῦρ κ) ὕδωρ κ) πνεῦμα, ὃ ἐξ ἀνάγκης κατατεθλιμμένον, ἅμα λόγῳ διακοσμημένον. & *ibid.* Ὅρα κ) σκόπει, ὦ δαιμόνιε, μὴ μεθύσας κ) ἀπάγων ἕκαστον ὅπου πέφυκεν εἶ), διάλυσίν τινα κόσμου ἐπάγῃς. Mox; post ea quæ superiùs posita sunt, de partibus corporis, oculo præsertim & corde: καὶ γὰ ὀφθαλμὸς ἐντεῦθεν τοῦ ζώου ἐστὶν ὑπὸ κυρότητ⊙ ἐκπεσθείς, καὶ ἡ καρδία τῇ βάρει ὀλισθοῦσα πέπωκεν εἰς τὸ στῆθ⊙, ἅμα ὅπ βέλτιον ἦν ὅπως ἑκάτερον τεταχθαι· μὴ τίνων νομίζωμεν, μήτε χλοῦ ἐντεῦθεν οἰκεῖσθαι ζυμπεσοῦσαν διὰ βάρ⊙, μήτε τ ἥλιον εἰς τοῦ ἄνω χώρων, ἀσκῷ δίκλω, ὑπὸ κυρότητ⊙ ἐντιθλίφθαι, μήτε τοὺ ἄλλους ἀστέρας, ὅσους ἐν ζυγοσταθμῷ διαφερῇ ῥέψαντας, ἐν οἷς εἰσι χρονίσαι τόποις, ἅμα τῷ κ) λόγον κεκασθαι⊙. Vise sis quæ sequuntur. Denique de anima ipsa idem *ibidem*: Αὐτὴ δὲ ἡ ψυχὴ ὑ περὶ φύσιν τοῦ ζώ-

μα τη

μαπ σωπήκτας, βεραδῆ ταχέα, καὶ ψυχρῷ πυρώδης, καὶ ἀόρατ⊙ αἰθήρ;

Παρακεκτεῖνται ἐνταῦθα ἐπὶ τῆ συγκείμεν⊙] ὅλη γὰρ ἔπως ἡ σύγκρασις τῆς ζώων ἐκ τούτων συνίσταται, ἃ διαφέρῃ τοῖς οἰκείοις τόποις. ὑδὲν γὰρ τῆς μιγνῦσιν ἔχῃ τῶν αὐτῶν χώρας. Aristot. *de cœlo l.* 2. *c.* 6.

Τὸ ἐνδύσιμον τῆς διαλύσεως σημεῖον] Ἐνδύσιμον, vel à re *musica*, vel à re *nautica*, vel à re *militari* etiam forsan translatum videri queat: In re musica usurpatur pro *modulationis exordio*, quo præcentor sive chori præfectus cantandi reliquis auspicium facit. Hesych. Ἐνδύσιμον, τὸ ἀρχὴ τῆς ᾠδῆς καὶ ἐπίσημα. Et apud Suidam nescio quis; Ὁ δὲ ἥλιος, οἷ⊙ ἐνδύσιμ⊙ ἐστὶ τῆς ᾠδῆς. Eò alluſit Aristot. *polit. l.* 8. *c.* 5. Περὶ δὲ μουσικῆς ἔνια, — ἵνα ὥσπερ ἐνδύσιμον γένηται τοῖς λέγουσι, ὡς ἂν τις ἔπειτα ἀποφαινόμεν⊙ περὶ αὐτῆς. Ejusdem nomine, *de mundo c.* 6. Μία μὲν ἐκ πάντων ἁρμονία συναδόντων καὶ χορδόντων καὶ ἑτερόντων, ἐξ ἑνὸς τι γίνεται καὶ εἰς ἓν ἀπολήγει· καθάπερ ὁ ἐν χορῷ κορυφαῖ⊙ κατάρξας⊙, συνέπεται πᾶς ὁ χορὸς ἀνδρῶν, ἐν᾽ ὄντα καὶ γυναικῶν, ἐν διαφόροις φωναῖς, ὀξυτέροις καὶ βαρυτέροις, μίαν ἁρμονίαν ἐμμελῆ κεκραμένων· ὅπως ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ τὸ Σύμπαν διέπον⊙ θεῖ· καὶ γὰρ τὸ ἄναυδον ἐνδύσιμον ὑπὸ τοῦ φρονιμωτάτ⊙ ἀρχὴν κορυφαίου προσαγορευθέντ⊙, κινεῖ μὲν τὰ ἄστρα ἀεί, καὶ ὁ σύμπας οὐρανός. &c. hoc est, ut Plato *Euthyd.* Ὥσπερ ὑπὸ διδασκάλου χορὸς ἀποσημήναντ⊙. Julian. item Imp. *ad Jamblich. ep.* 42. Ἐπεὶ δ᾽ αὐτὸς ἡμῖν τοῦ μέλους τὸ ἐνδύσιμον μηχανᾶται καὶ οὗ Ἑρμοῦ ῥάδδῳ κινεῖς καὶ διεγείρεις καθεύδοντας, εἶτα σύ, καθάπερ οἱ τοῦ Διονύσου τὸν Διόνυσον κρύψαντα πρὸς τὴν χορείαν ἄνωθεν φέροντα, ὅπως καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τῷ σῷ πλήκτρῳ τὸ εἰκὸς ἀντιχήσομεν, ὥσπερ οἱ τοῦ χορευτοῦ πρὸς τὸ ἀνάκλημα τοῦ ῥυθμοῦ ζωμοῦντες. Et Liban. *orat.* 3. *in Constantium & Constantem*: Ὅπ νῦν τὰ σωφρονίσια τῆς εἰκυμόνης γῆς, καθάπερ ἐν χορῷ, μίαν ἁρμονίαν ἐκλεινάμενα, ζωφδῇ, δύο κορυφαίων ἐνδιδόντων τὸ μέλ⊙. *In re nautica*, pro *Celeusmate*, sive *carmine*, incondito plerumq; satis illo, quo *celeusta*, i. e. *hortator*, sive *portisculus*, remigibus præit, eosdémq; ad opus suum exequendum instigat. Philostrat. min. *imag. l.* 1. in *Argo*. Ὁ δὲ ἦ τὸ ἐνδύσιμον τοῖς ἐρέταις ᾄδει. Autor innominatus à Suida laudatus: Οἱ ἦ κελευσταὶ τοῖς ἐρέταις τὸ ἐνδύσιμον ἐνίδοσαν· οἱ ἦ ὅτι τῇ ἐνδύσει ἀθρόοι τῇ ῥιθμῷ ἐπελάλαξαν. In re *militari*, etiam si nondum occurrat exemplum usurpationis istius, potest idem tamen eodem sensu usurpari, quo ἀνάκλημα Suidæ exponitur. τὸ εἰς ἔφοδον scil. ut Pollux, *l.* 1. *c.* 10. § 19. *classicum* illud, quo præliii ineundi signum datur. (siquidem & τὸ ἀνάκλημα τῷ ῥυθμῷ Julianus illud σεμνοφδεῖ) quâ etiam statim post superiorem illam usus est imagine, autor ille *de mundo*. Ὅταν οὖν ὁ πάντων ἡγεμών τι καὶ ψιθυρόν τι καὶ ἄφατον, καὶ ἀόρατ⊙ ὂν ἄλλως τῷ λογισμῷ, σημήνῃ πάσῃ φύσει μεταξὺ ἀέρος τε καὶ ὕδατος φερομένῃ, κινεῖ πᾶσα ἐνδιαιτωμένη ἐν κύκλοις καὶ πνεύμασιν ἰδίοις· ἔοικε δὲ κομιδῇ τὸ δρώμενον, οἷς ἐν πολέμῳ χορεῖς μάλιστα γινομένοις, ἐπειδὰν ἡ σάλπιγξ σημήνῃ τὸ στρατιῶτον· τότε μὲν τὰ φωνῆς ἕκαστος ἀνύσας, ὁ μὲν ἀσπίδα ἀναιρεῖ⊙, ὁ δὲ θώρακα ἐνδύε⊙, ὁ δὲ κνημίδας, ἢ κράν⊙, ἢ ζωστῆρα περιπήγνυται· καὶ ὁ μὲν ἵππον χαλινοῖ, ὁ δὲ σαυρίδα ἀναβαίνει· πάντα δ᾽ ὑφ᾽ ἓνα σημάντρα κινεῖται καὶ σείεται τὸ τὸ κράνος ἔχοντ⊙ ἡμιόνου. ὕπω χρὴ καὶ περὶ τὸ Σύμπαν φρονεῖν. ὑπὸ γὰρ μιᾶς ῥοπῆς ὁρωμένων ἁπάντων, γίνε⊙ τὰ εἰκεῖα. ad quod vocabuli significatum alludit forsitan Lucian. in *Lapithis*, cùm ait Cleodemo, qui Stoicos incessere avebat, ἐνδύσιμον præbuisse Hetæmoclis epistolam, quæ pugnis turbisque mox consecutis classicum quoddam præcinebat. Potest & Marco videri (quia διαλύσεως, i.e. *dissolutionis* signum dicitur) esse τὸ ἐνδύσιμον hoc loco, quod τὸ ἀναλυτικὸν (prout & constanter id usurpatur) eidem *l.* 3. § 5. idem enim planè utrobiq; argumentum agitur; atq; ità cùm Xyl. tum & Casaubonus acceperunt. Marci autem mentem eximiè illustrant, quæ ex autore illo *de mundo* adduximus: ex quo & ista, cùm eódem faciant cum primis, subjunxisse non pigebit; Καθόλου ἦ, ὥσπερ ἐν τῇ κυβερνήτης, ἐν ἅρματι ἦ ἡνίοχ⊙, ἐν χορῷ ἦ κορυφαῖ⊙, ἐν πόλει δὲ νόμ⊙, ἐν στρατοπέδῳ ἦ ἡγεμών· τοῦτο δηὖς ἐν κόσμῳ. πολὺ καθόσον, πῆς μὲν καμπτῆρ τὸ ἄρχειν, πολυκίνητόν τε καὶ πολυμέλειαν· τῷ δὲ ἄλυπον, ἄπονόν τι, πάσης κεχωρισμένον σωματικῆς ἐνεργείας. ἐν ἀκινήτῳ γὰρ ἱδρυμέν⊙, πάντα κινεῖ, καὶ σείει ὅπου βούλεται καὶ ὅπως· — ἡγεμόνα ἦ ἀκινήτως δηὖς, καὶ ἀμελῶς ὁ Σύμπας διοικουμένη διάκοσμ⊙ ἀέρι καὶ γῇ.

Οὐ δεινὸν τὸ γονεῖ ἀπειθεῖν ἦ] de querimonia ista, vide *ad l.* 9. § 9.

Οὐδὲν γὰ βίαιον τούτῳ ἐπιτάττει] Nihil à Deo creaturæ rationali violentum injungitur, nihil quod naturæ ipsius adversum, nihil quod non eidem consentaneum planè sit: annon hoc est quod dominus Christus, Mat. *c.* 11. *v.* 30. Ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι;

Ἀλλὰ μόνα, καθ᾽ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ] leg. vel ἀλλ᾽ ἃ μόνα κ. φ. vel, ἀλλὰ μόνα ἃ κ. φ. vide Fabium ex *instit. l.* 12. *c.* 11. *ad l.* 12. § 32.

Οὐ μέν τι ἀνίσχεται, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου φέρε⊙] *tamen ea non sustinet, sed in contrarium fertur.* Xyl. rectè. Et hoc est, quod Apost. *ad Tim. ep.* 2. *c.* 2. *v.* 25. ἀντιδιατίθεται, sive ἐναντιοῦ⊙. quem vide & *ad Rom. c.* 8. *v.* 7. nam quòd interpres Angl. τὸ ἀνίσχεσθαι hìc *sursum ferri* reddidit, cùm ab usu vocabuli, tum & ab autoris mente aberravit, & difficultatibus se supervacaneis implicuit.

Ἀφισαμένη τῆς φύσεως] ista enim omnia sunt humanitati, adeoque humanæ ipsi naturæ repugnantia.

Καταλείπῃ καὶ τόπῳ τῷ ἑαυτῆ χάρεσιν] itaq; λιποτάκτης γίνεται. ut *supr.* § 9. certè enim *stationem suam* deserit, cum spiritibus illis desertoribus, Judæ, *v.* 6. qui non per omnia divinæ sponte se subjicit voluntati. vide *lib.* 10 § 25.

Πρὸς ἰσότητα γὰρ καὶ ὁσιότητα καπασκεύασεν] non ad *justitiam* magis, inquit, quàm ad *pietatem* conditus est homo; imò ad istam etiam multò magis. vide Paulum apud Luc. in *Act. c.* 17. *v.* 26, 27.

Τῆς ἐυκοινωνησίας] ἐυκοινωνησία (sicut *lib.* 1. § 16. κοινεννημοσυνῶν) vocabulum, quod haud temerè alibi reperias, affectionem illam designans propriè, quâ quis est ἐυκοινώνητος, ut Aristot. *ethic. lib.* 4. *c.* 1. sive ἐυμετάδοτος καὶ κοινωνικὸς, ut Paul. *ad Tim. ep.* 1. *c.* 6. *v.* 58. *Communicare ac largire sua proclivis.* Verùm Marco istic passivitatis significatum magis obtinet, affectúmq; eum denotat, quo *promptus quis est ad communem faterum legem subeundam*, eaq; omnia æquo animo perpetienda, quæ ad universi rationes conducere videbuntur. vide *supr.* § 13.

Προσβυτέρα τῆς δικαιοσυνάτων] *antiquior*, inquit, *justitiâ* ipsâ est *pietas* & ὁσιότης. vide *l.* 6. § 30. quomodo ergò antiquissima omnium justitia, ex qua reliquæ virtutes universæ procedunt? *supr.* § 10. Verùm ibi justitiam latiori sensu accepit, prout eam virtutem designat, quâ suum cuique, sive Deo, sive homini, tribuitur; istic strictiore, quâ homini quod est suum elargitur, & pietati, quæ erga Deum est, ἀνθρωπίνῃ). utriusq; vocabuli hujus usùs & significatûs creberrima in sacris etiam codicibus occurrunt exempla. Vide *ad lib.* 12. § 1.

§ 21. Ὧι μὲν οὖν, καὶ ὁ αὐτός ἐστιν ἀεὶ τοῦ βίου σκοπὸς] Casaub. *ad Pers. sat.* 3. *v.* 60.

Est aliquid quò tendis?

Ἔχεις πρὸ σεαυτοῦ τὸν βίου σκοπὸν; *finis ille ultimus est scopus ad quem totâ vitâ collineandum: singulæ verò actiones instar sagittarum sunt, quas eódem jacimus.* Philo *de sacrific. Cain & Abel.* Σκοπῶ μὲν τὸ καθόλου, βέλεσιν δ' ἐοικεν ἡ κατασκευή. *ità intellige sequentia Persii verba;*

—& in quod dirigis arcum.

Aptiùs tamen & singula facta & dicta sagittis assimilaveris quàm arcui. Virgil. *in culice*

—huc mittit, & omnes

Dirigit huc sensus, —

Vide *ad lib.* 2. § 16. & *l.* 10. § 37. *Collineandi* autem verbum, quo est usus ille, rei de qua agitur, eximiè competere videtur. Oportet enim omnes vitæ totius actiones in fine illo unico ultimóque concurrere, quemadmodum lineæ undiquaque à circuli peripheria profectæ in centro desinunt ac conveniunt universæ. Marcus alter, Eremita, non Imperator, ἐν τῇ συμβουλίᾳ, ἵνα σκοπὸν ὀφείλομεν ἔχειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πρᾶγμα. Miruna interim quòd Chrysippum Plutarchus asserit, *plures fines sive scopos statuisse.* Quanquam, prout codices exhibent, Plutarchi hoc ipsius, non Chrysippi videatur: locum, quò restituam, altiùs rimperam: sic itaq; legitur, *de commun. notion. c.* 20, & 21. Καὶ γὰρ ἄλλων ἕνεκα τῷ ἑαυτῆ τὰς ἀνθρώπους ἐυφυΐαν ἀξιολογίαν ἄξιον ἡγήσατο, πάντων ἁπλῶς πραγμάτων καὶ δογμάτων εἰκείων ἅμα καὶ ἀλλοτρίων ἀπολύσαν παρὰ τὴν ἔννοιαν. ἔστι δὲ πολλὰ καὶ σκοποὺς τοὺς βίου, καὶ μὴ πάντων ἅπερ προτίθεται ἑκάστῳ ἓν' ἐν ᾧ γίνεσθαι τὴν ἀναπόφευκτον' ubi pro ἁπλῶς legendum vel ἀφελῶς, *nulli aut rei aut dogmati suo an alieno parcentem*; vel cum Turnebo ἀπράδοτον, *à rebus omnibus dogmatibusque, cùm suis, tum alienis, dissonantem, sive dissidentem.* Tum periodi consummatæ notula ibidem figenda, ut illa παρὰ τὴν ἔννοιαν ὅτι, novam periochen ordiantur: alioqui quod tanquam absurdum & à notione communi alienum notat, & Chrysippo appingit Plutarchus, Plutarchus ipse dixerit.

Οὗτος καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου ἐστὶ καὶ ὁ αὐτὸς] Senec. *epist.* 20. *Vltimum est hæc vitæ diversitas, & signum vacillantis animi, ac nondum habentis tenerem suum. Etiamnum dicam unde sit ista inconstantia, & dissimilitudo rerum consiliorúmque. nemo proponit sibi quid velit; nec si proposuit, perseverat in eo, sed transilit; nec tantùm mutat, sed redit, & in ea quæ deseruit & damnavit, revolvitur.*

Τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν] vide *lib.* 5. § 8. 16. & *l.* 9. § 23.

Ἀεὶ ὁ αὐτὸς] vide *ad lib.* 1 § 8, 16. Τὸ ἀεὶ ὅμοιον. & *infr.* § 27. Elizabethæ nostræ, piæ ac beatæ beandæque æternùm memoriæ, notum est nobile ac tantâ dignissimum heroinâ elogium, *Semper eadem.*

§ 22. Τὸν μῦν, τὸν ἀγρεῖον καὶ τὸν καταικίδιον] Fabulam Æsopicam de *mure urbano* ad *agrestem* aliquando excurrente, & illo vicissim in urbem divertente, habes ab Horatio festivissimè descriptam, *serm. l.* 2. *sat.* 6.

Καὶ τῇ πόλει] Allusit eódem & *lib.* 7. § 3. μυΐδιον ἐπιπονώτερον διαφεύγει.

§ 23. Τὰ τῶν πολλῶν δόγματα λαμίας, παιδίων δείματα] Socrates certè apud Platonem in *Critone* multis ostendit, τὰς τῶν πολλῶν δόξας, esse nihili faciendas. Idémq; in *Phædone*, pleróſq; θάνατον φοβεῖσθαι, ὥσπερ οἱ παῖδες τὰ μορμολύκεια. & Epictetus eódem, opinor, respiciens, *dissert. lib.* 2. *c.* 1. Οὐ γὰρ θάνατος, ἢ πόνος φοβερὸν, ἀλλὰ τὸ φοβεῖσθαι πόνον ἢ θάνατον. —Ἴδε μὲν οὖν [ὁ] σοφὸς μὴ τὸν θάνατον, τὴν φυγήν· σοφὸς ὃν τὸ σὸν ἴδιον δόγμα, τὴν ἀπιστίαν, καὶ τὸ ἀφανὲς, καὶ ἀδιαφόρησιν. Ταῦτα δὲ ὁ Σωκράτης κα-

λῶς

λῶς πιῶν μορμολύκεια ἐκάλει· ὡς γὰ πῖς παιδίοις τὰ σεσωπηλα φαίνεται δεινά, ἢ φοβερὰ δι' ἀπειρίαν, τοιοῦτόν τι ἡμῖς πάσχομεν πρὸς τὰ φάσματα, ἢ ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ ἄσπερ ἢ τὰ παιδία πρὸς τὰς μορμολυκείας· τί γὰρ ὄφελος; ἄγχεται, ἀποθνήσκει. Διόπερ τί ὄφελος; μορμολύκειον. Socrates itaque non *plebis dogmata lamiis larvisque* conferebat, ſed *idiotas* eorúmque *dogmata pueruli*, *extenua* iſta quæ illos terrere ſolent, *larvis*. Epictetus ipſe pariter *lib.* 3. *c.* 21. ὅταν ἴδῃ τις δὲ τέκνον αὐτὸν ἐκφοβῶν, λέγει αὐτῷ, Γύναι, ζύτει τὰ παιδία· ἐκείνοις τὰ σεσωπηλα φοβερά ὄντα· ἐγὼ δ' ὀφθείς, ὅτι ὀστράκινά ὄντα, ἔσωθεν δ' ἄλευρα ἔχει. vade *ad l.* 2. § 12.

§ 24, Λακεδαιμόνιοι τῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ἐπὶ τῇ σκιᾷ τὰ βάθρα] Scilicet peregrinis adveníſque indulgebant ea Spartani, quæ conceſſa nolebant ſuis. Ideo, cùm Chii quidam Spartæ aliquando agentes, dum à cœna redeunt ebriari, in Ephorio vomuiſſent, & in Ephororum ſellis etiam ventris onus depoſuiſſent, comperto non cives ſuos, ſed Chios contumeliæ illius autores extitiſſe, præconis miniſterio publico denunciabant, τῖς Χίοις ἐξιέναι ἀπηλαύειν. *Chiis ſeſe, ut laſciviant, permittere.* Plut. in *apoph. Lacon.* Cæterùm Ælian. *lib.* 2. *c.* 15. pro *Chiis Clazomenios* habet, & *ſellas fuligine tinctas* refert, edictúmque ab Ephoris in hæc verba; ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀγαθοεργεῖν. *Clazomeniis licitum eſto indocerè ſe gerere.* Advenis itidem, qui ad ludos ſolennes ſpectandi gratiâ Spartam convenerant, in umbra ſedes collocabant; quod ſuis quos ad duritiem omnem ſuſtinendam exercitatos volebant, neutiquam permittebant. Verùm iſtud ævi inferioris fuiſſe videtur. ſiquidem primis reipublicæ illius temporibus advenas minimè admiſiſſe videntur. Plut. in *inſtit. Lacon.* Ξενηλασίας ἧς εἰσηγήσατο. (de Lycurgo ſermo habetur) ὅπως οἱ παρεισφέροντες μὴ διδάσκαλοι κακῶν τινῶν τοῖς πολίταις γένωνται. De Lacedæmoniis interim Tertull. *apologet. c.* 6. *primos* eos *penulam ludis excogitaſſe, nè vel hyeme voluptas impudica* (quæ in theatris ſcil. exercetur] *frigeret.* quod tamen ridendo dixiſſe Tertullianum contendit Rigaltius.

§ 25. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης] De Socrate Laërt. *l.* 2. Τὸν μὲν γὰρ Ἀρχέλαον τὸν Μακεδόνα, καὶ Σκόπαν τὸν Κραννώνιον, καὶ Εὐρυλόχῳ τὸν Λαερτιάδην, μήτε χρήματα προσιέμενον αὐτῶν, μήτε παρ' αὐτοῦ ἀπολαύων. De Perdicca nihil. Imò, quod de Perdicca Marcus, de Archelao Seneca, *de benef. l.* 5. *c.* 6. *Archelaus rex Socratem rogavit, ut ad ſe veniret: dixiſſe Socrates traditur, Nolle ſe ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cùm reddere illi paria non poſſet.* Verùm ſubjicit Seneca: *Primùm in ipſius poteſtate erat non accipere, deinde ipſe dare beneficium prior incipiebat. Venicbat enim rogatus, & id dabat quod utique ille non erat Socrati redditurus. Etiamnum Archelaus daturus erat aurum & argentum; recepturus contemptum auri & argenti. Non poterat ergò Archelao referre Socratis gratiam? & quid tandem erat acceptaturus, quantum dabat?* &c.

§ 26. Ἐν τῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι] Quænam iſta *Epheſia ſcripta?* aut *literæ* etiam *Epheſiæ?* nam Magicos neſcio quos characteres, & vocabula barbara ſub hoc titulo etiam proverbio celebrata, diſcimus ex Diogeniano in *paræmiarum collectaneis*; Heſychio; Suidâ; Euſtath. *ad Iliad.* π. Clemente Alex. qui & *ſtrom. l.* 6. recenſet & explicat: & *lib.* 1. ad *Dactylos Idæos* autores & inventores refert. Verùm nihil illis videtur cum præceptis iſtiuſmodi, quæ ad mores componendos ſpectant, commune fuiſſe. Forſan Marcus ſcripſerat ἐν τῖς τῶν Ἐπικουρείων, ſive τῶν Ἐπικούρου γραμμάτων. Indè enim iſtiuſmodi aliquid Seneca, uti mox videbitur, adducit. Et *Epicurum* ſuprà laudaverat Marcus ipſe l. 9. § 14.

Συνεχῶς ἀναμιμνήσκεσθαι δεῖ τοὺς παλαιοὺς τινας ἢ ἀρετῇ χρησαμένους] Senec. *epiſt.* 11. *Aliquis vir bonus nobis eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, ut ſic tanquam illo ſpectante vivamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hoc Epicurus præcepit: cuſtodem nobis & pædagogum dedit: nec immeritò, magna pars peccatorum tollitur ſi peccaturis teſtis aſſiſtat: aliquem habeat animus, quem vereatur, cujus autoritate etiam ſecretum ſuum ſanctius faciat. O felicem illum, qui non aſpectus tantùm, ſed etiam cogitatus emendat! O felicem, qui ſic aliquem vereri poteſt, ut ad memoriam quoque ejus ſe componat atque ordinet! qui ſic aliquem vereri poteſt, citò erit verendus. Elige igitur Catonem; ſi hic videtur tibi nimis rigidus, elige remiſſioris animi virum, Lælium; elige eum, cujus tibi placuit & vita & oratio: & ipſius animum ante te ferens, & vultum; illum ſemper tibi oſtende vel cuſtodem, vel exemplum. Opus eſt, inquam, aliquo ad quem mores noſtri ſe ipſi exigant. niſi ad regulam, prava non corriges.* Idem *ep.* 25. *Sic fac, inquit Epicurus, omnia, tanquam ſpectet Epicurus. Prodeſt ſine dubio cuſtodem ſibi impoſuiſſe, & habere quem reſpicias, quem intereſſe cogitationibus tuis judices. Hoc quidem longè magnificentius eſt, ſic vivere, tanquam ſub alicujus boni viri, ac ſemper præſentis, oculis. Sed ego etiam hoc contentus ſum, ut ſic facias quæcunque facis tanquam ſpectet aliquis: omnia nobis mala ſolitudo perſuadet; cùm jam profeceris tantùm, ut ſit tibi etiam tui reverentia, licebit dimittas pædagogum. Interim te aliquorum autoritate cuſtodi; aut Cato ille ſit aut Lælius, aut cujus interventu perditi quoque homines vitia ſupprimerent, dum te efficis eum coram quo peccare non audeas: cùm hæc effeceris, & aliqua cæperit apud te tui eſſe dignatio, incipiam tibi te permittere.* Idem. *epiſt.* 102. *Scias magnorum virorum, non minùs præſentiâ eſſe vetlem memoriam.* Gemina habet his Theodoric. à S. Victore

Victore in *epist.* quæ *Bernardi* nomen præfert, *ad Carthus. fratr. de Mont. Dei. Elige tibi tu ipse hominem consilio meo, cujus vitæ exemplar sic cordi tuo inhæserit, reverentia insederit, ut quotiens recordatus fueris, ad reverentiam cogitati assurgas, vitam ordines, mores componas; hic præsens tibi sit quandocunque volueris; occurrat sæpe & cùm nolueris. Omnia facta, cogitata tua ab eo videri cogitabis; ac si videat, ac si arguat, emendare cogêris.* Epictet. *dissert. l. 2. c. 18.* Θέλησον ἀρέσαι αὐτὸς ποτὲ σαυτῷ· θέλησον καλὸς φανῆναι τῷ Θεῷ· ἐπιθύμησον καθαρεὸς μὴ καθαρὸς σωτὸς γενέσθαι, καὶ μὴ τῷ Θεῷ. ἀλλ' ὅταν σοι ἐπιπέσῃ τις φαντασία τοιαύτη, Πλάτων μοὶ, ὅτι * ἴδοι ὄπὶ τὰς ἀποδημίας, ἴδοι ὅτι Σκῶν ἀποδοκαίων ἱερὰ ἱκέτης· ἀρκῶν καὶν ὅτι τὰς ὀφθαλμῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν σωκράτης ἀποχωρήσας πρὸς τούτῳ γένῃ ἀντιξετάζων, ἂν τε ὀφθαλμῶν ζώντων πρὸ ἔχῃς ἂν τε ὀφθαλμῶν ἀποθανόντων. Vide & Isidor. Pelus. *l. 3. ep. 91.* Cæterùm, quod Clemens præclarissimè *strom. l. 2* 0 *aliquid habet.* Cas. haud incommodè uterque. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

* Plat. *de Leg. lib. 9.*

7. εἰ δὲ ἡ παρουσία πρὸς ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν αἰδῶ, πρὸς τὸ κρεῖττον ἀεὶ μεταστήσει τὸν ἐντυγχάνοντα, πῶς οὐ μᾶλλον ὁ συμπαρὼν ἀεὶ ἀδιαλείπτως τοῦ Θεῷ, οὐκ εὐλόγως ἂν ἑαυτοῦ παρ' ἕκαστα κρεῖττον εἴη εἰς πάντα, καὶ τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διάθεσιν; πιστὸς δὲ ὁ πάντῃ παρεῖναι τῷ Θεῷ πεπεισμένος· πάντῃ τοίνυν παρεῖναι τῷ Θεῷ πεπεισμένος, πάντῃ τῷ βίον εὐσταθῆ ἄγοντες, χαρᾶς ἐμπλεῳ αἰωνίσεσθε, πλοῦτον ὑμνοῦντες, καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν ἐντέχνως ἀναστρεφόμενοι. vide *ad l. 6. § 28.*

§ 27. Ἑωθινὸς εἰς τὸ νεφελῶν ἀφορᾶν] Monitum istud Pythagoricum cœlum singulis matutinis suspiciendi, non abhorret à Platonico illo forsan, *l. 7. § 47.*

Ἀεὶ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως] vide *sup.* § 21. & *l. 6.* § 30. τὸ ὁμαλὲς παντα χοῦ. Plinius minor. *l. 3. epist. 1. Me ut certus siderum cursus; ità vita hominum disposita delectat.* Aristot. nom. *de mundo c. 6.* Τῶν αἰδηρῶν τὰ πυρώπαλα, τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον, ἄστρα τε, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, πάντα τε οὐράνια. διὰ τοῦτο ἀεὶ τὴν αὐτὴν ζάξιν διατελοῦσιν, καὶ οὔποτε ἀμοιφθέντα μεταπίπτει. De motûs autem solaris cœlestisq; constantia, nullâ ratione aut creaturæ vi interrumpenda, Deus ipse per Jerem. *c. 31. v. 35, 36.* & *c. 33. v. 20, 23.* cui constantiam in recto justóq; haud imparem à Pyrrho tributam Fabritio Romano, autor est apud Suidam autor innominatus; ὃν δυσχερέστερον ἄν τις ἀποβλέψαι, ἢ τὸν σωτῆρος θεοῦ πρεσβείας ἥλιον. In vero, à Fr. Bonaventura Ingolstad. Pontifici Romano, autor est Petr. Marnixius, *de P. R. c. 8. Papa solis instar in eodem veritatis cursu permanet; neque ab ea magis dimoveri potest, quàm terra à centro suo.* Cæterùm de hoc ipse viderit. ἡμεῖς δέ τοι ἐν ταχυπειθεῖς. Talem certè sapientem suum Stoici prædicabant. Ad hoc, quantum humana ferebat conditio, eniti suos Pythagoras volebat. Sed & Senec. *ep. 77. virtutem non flamma, non ruina inferiùs abducet; hæc una majestas deprimi nescit; nec proferri ultrà, nec referri potest. sic hujus, ut cælestium, stata magnitudo est. ad hanc nos conemur educere.* Optimè Clem. *strom. lib. 4.* Αὕτη γὰρ ἡ τῶν ἀνθρώπων ὁμοίωσις πρὸς θεὸν, τὸ φυλάττειν ἐν τῷ τὸν ἐν τῷ τὰ αὐτὰ χεῖν. αὕτη ἡ νῦν χέσις, ὡς νῦν· ἡ δὲ ποικίλη διάθεσις, γίνεται πρὸς τὰ ὑλικὰ ἀφορμάς. Idémque *l. 2.* Ἡ πίστις ἐν καὶ ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἀεὶ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχον καταλαμβάνει τὸν ἐλομένου αὐτὰς ψυχήν.

Καὶ τῆς γυμνότητος] vide *l. 10. § 1.* Aliâ ratione, de Deo, Senec. *epist. 31. Deus nihil habet; nudus est.*

Οὐδὲν γὰρ σκεπάλυμμα ἄστροις] *Astris enim nullum est velamentum.* Xyl. *Nullum astrum velamentum aliquod habet.* Cas. haud incommodè uterque. ἄστρων tamen ille legisse videtur.

§ 28. Οὗτος ὁ Σωκράτης τὸ καλὸν ἐπιζωσμένος] Idem patraverat, utì videtur, Xanthippe, quod à mulieribus Athenientibus factum fingit Aristophanes in Ἐκκλησιαζούσαις, sive *concionem habentibus fœminis.* Historiam nusquam legisse memini. At contrà Ælianus *hist. var. l. 7. c. 9, 10.* Phocionis uxorem narrat mariti veste solâ indutam, nullo alio vel amictu, vel ornatu adjecto, in publicum sæpe prodiisse. quod & ille σωφροσύνης μεγάλης indicium facit. Xanthippen verò Socratis, ad pompam spectandam viri veste amictam prodire recusâsse; illúmq; dixisse, Ὁρᾷς, ὡς ἐ διωρήσατο, διωρησαμένῳ ἦ μᾶλλον βαδίζεις. *vides te non tam spectatorem, quàm spectandam, proficisci.* Ea interim videtur fors fuisse Socratis, quæ & Epaminondæ fuerat; quem *l. 5. c. 5.* narrat Ælianus, ἓνα τρίβωνα, *unum* tantummodo *pallium* habuisse: quod cùm ad fullonem opus esset mundandum mittere, domi interim coactum sese continere. refert & Joan. Chrysost. *adv. vituperat. vit. monach. l. 2.* Eadem. scil. Imperatoris illius magni sors, quæ subulcorum Ithacensium, *Odyss. ξ.*

Οἷς ἐ πολλαὶ χλαῖναι, ἐπιμοιβεῖτε χιτῶνες.
——μία δ' εἶη φωτὶ ἑκάστῳ.

quanquam instructior paulò Epaminondæ paupertas, quàm sophistarum paris illius, Proæresii & Hephæstionis, de quibus Eunapius, ἃ γὰρ αὐτοῖς ἐσθῆτι ἡμάτιον καὶ τεβέννιον, καὶ πάλιν ἓν. *unicam tantùm utriq; penulam communem fuisse*: itaq; alter cùm eâ indutus foras prodiret, alterum necessariò stragulis involutum in ædibus delituisse. quod autem in Epaminonda paupertatis fuit, id parcitati sordidæ in quibusdam adscribit Theophrastus, cùm inter alios τὸ ἀγροικοβίου *characteras* hunc ponat, ἔνδον μένειν, ὅταν ἐνδὺς ἱμάτιον ἐκπλύνῃ. Penuriæ extremæ,

extremæ, incertum, an parcitati, tribuentem, de Telauge nescio quo retulisse Æschinem, autor est apud Athen. *l.* 5. Masurius *in dialogo*, cui id nominis indidit, *ἐμαπὶς ἐορήπως καθ' ἡμέραν ἡμοσόλιον χιάρῳ πλέπα μιδὸν, κωδίῳ ἐζωσμένον.* quomodo de Socrate Marcus istic.

Καὶ ἃ ἔπην ὁ Σωκράπης πῖς ἐπαίρεις αὐλιδῆναι] Socrati nimirum solenne fuit, festivo aliquo commento eludere, quas alii ægrè ferebant, uxoris suæ in se admissas procacitates & protervias. Ejusmodi enim fuerat, quod quærenti quomodo Xanthippæ rixas & convitia sustinere posset, Καὶ σὺ μὴν χλωᾶν βοάντων ἀνίχῃ· *quomodo tu*, inquit, *anserum tuorum strepitus?* illóq; subjiciente, *at illi mihi ova pulloſq; pariunt*, regessit Socrates, *& illa mihi liberos.* Laërt. *l.* 2. ubi cur *gallinas* Erasmus pro *anseribus* substituerit, nescio. Nec absimile, quod Euthydemo, quem ad cœnam domum secum duxerat, indignanti, quòd illa per bilis æstum, post contumeliosè dicta non pauca, mensam tandem evertisset, Παρὸ σὺ ἢ ἐ παρόλω ὄρνις πς εἰσελθοῦσα ταυτὶ ἔπρηπεν; ἡμῖς ἢ ἐκ ἠγανακπήσαμεν. *Annon*, inquit, *nuper, cùm apud te essemus, gallina quædam involans idem ipsum fecerat? nec nos id molestè ferebamus.* Habet Plut. *de irac. cohib.* qui & geminum ferè quiddam de Pittaco refert, *lib. de tranquill.* ejusdem autem κόμματος quippiam videtur fuisse, & quod istâ occasione protulerat. Socratem certè à Xanthippe pessimè ac procacissimè habitum, moderatè ac æquanimiter omnia tulisse, docent nos autores haud pauci. Synes. in *Dione*, ut cæterostaceam, Αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ Ξανθίππη, ἐπὶ τ ὀλιγωρίᾳ, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει; ἀφ' ἁδὴν ἐκείνου Σωκράτει εὐδυμιῶδς ἢ καταφρονώμενον.

§ 29. Ἐν τῇ γεύσει ἢ ἀναγιώσκειν] Hieron. *ad Paulin. de stud. sacr. liter. Taceo de grammaticis, rhetoricis, philosophis, geometris, dialecticis, musicis, astronomis, astrologis, medicis; ad minores artes veniam, & quæ non tam linguâ, quàm manu administrantur: agricolæ, cæmentarii, fabri, metallorum lignorúmve cæsores, lanarii quoque & fullones, & cæteri qui variam supellectilem & vilia opera fabricantur, absq; doctore non possunt esse quod cupiunt.* Gregor. Naz. *ad Episcop.* 150. Ταξις γὰρ ἐκ ἀρίση, διδάσκειν πρόπερον ἔπα μανθάνειν, μὴ ὅπ τὰ θεῖα ἢ πλιχαῦπα τὸ μέγιθ', ἀλλ' ἔπι ἄμφω τὰ τῶν μικρῶν κ τὸ μηδενὸς ἀξίων. Idem *in Apologet.* 1. ἀλλ' ἔπι ξένον πι κ ἀπὸ τούπε πῖς πολλοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφῶσιν, ὃν ἀφ' ἑαυτῶν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα, κἄπ' ἐξω τῶ νενομισμένων τῆς φιλοσοφίας ἔρων, κ φέρειν εἰς ἔπος, ἅπερ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐυθυμίμων τὸ πρεσβεύειν, καὶ πρεσβεῖ χαλᾶς τοῦ ἀνόμως τηρῆσαι τὸ παιδεύεσθαι τοῦ ἐλάχας. εἰ δὲ βούλῃ, σραπάτῃ γοναίῳ τὸ ταξιαρχῆσαι, καὶ ταξιάρχῃ καλῷ, τὸ σρατηγῆσαί πι καὶ πολίμων παιδὸς δημοσίᾳ ἐγχειρεῖσθαι. Quod autem de nautis hîc dixit pleniùs exposuit *orat. in Basil.* ἐπαινῶ δὲ ἢ τὴν τέχνην νόμων· ὃς τοῖς κώπαις πρέπειν ἰσχυρήσας τῷ τῶν χωλεσῶν τῷ, κρίνειν ἐπὶ τοῖς πρέρεσιν ἀγαθοῖς, καὶ παιδεύσας τὰ ἔμπροσθεν, ἵνα ἐπὶ τῶν οἰάκων καθίζῃ, μὴ τοῖς πολλοῖς πυρδῶσαν θαλάσσαν, κ τοῖς τῶν ἀνέμων διάσειψιν. quam imaginem ab Aristophaneis in *Equitib.* illis mutuatam censet Muret. *var. lect. l.* 18. *c.* 16. (quæ tanquam Comici incerti in *excerptis* suis ex parte Grotius exhibet)

Ἐρέτῃσι χρῆναι πρόπερα ῥωδῖς, ἢν παλαίοις ἐπιχειρῇν·
Κἄπ' ἐνπυδῶν πρεσβεπδσαι, καὶ τοὺ ἀνέμους διαδῦναι
Κἄπα χωλεσρᾶν αὐπὸν αὐπόν.

quod de militibus, haud multùm abludit ab eo quod Eupolis in *Amicis*;

Οὐκ ἐπαφεῖπας, ὦ πρεσβύπα, τοῖς καπάσαιν
Τήνδε λαμβάνων ἄρχειν, πρὶν καὶ μαθεῖν τοῖς ἐπιπολῶ.

Huc pertinet & Antisthenis illud, qui Atheniensibus consuluit, τοὺς ὄνους ἵππους ψηφίσασθαι. quod nec Ambrosius Laërtii interpres, nec Erasmus in *apophthegmatum collectaneis* ritè cepit. Cùm ille vertit, *asinos ut equos deligerent*; iste reddidit, *asinos æquè ac equos ad agriculturam deligerent*: cùm potiùs dicendum esset, *ut asinos equos fieri decernerent.* i. e. plebiscito, sive decreto sancirent, ut asini fiant equi. quod cùm illi ἄλογον, absurdum, & rationi contrarium esse dicerent; regessit, Ἀλλὰ μὴν καὶ πρατηγοὶ γίνον' παρ' ἡμῖν, μηδὲν μαθόντες, μόνῳ ἢ χειροτονίᾳ. *Atqui imperatores vestro solo suffragio fiunt, qui artis imperatoriæ nihil quicquam didicerunt.* q. d. tam decreto vestro possunt ex asinis equi, quàm ex imperitis hominibus imperatores fieri. Verùm non magis illi suffragiis suis id si scisceren, efficere quibant ut imperatores homines istiusmodi existerent, etiamsi imperatoris nomen eis decernerent, quàm perficere poterant, aut ut *asinus equus*, aut *ut simia leo fieret.* quod Gregor. Rom. 1. *in regest. l.* 1. *ep.* 5. *ecce serenissimus Dominus imperator fieri simiam leonem jussit; & quidem provisione illius vocari potest, fieri autem leo non potest.* Itaq; scitè Gregor. Naz. *orat. à reditu*, quem & Gregor. ille alter forsan legerat, τὸ γὰρ πίναρον τῆς εὐχωλείας χρῶ τότε ἀξιώσω λόγω τὸ ἐν χεφμασι καὶ πρηχύμασι, ὅπαν καὶ χείλῳ ἀποδέξωμαι τὸ ἐν χρώμασι, καὶ πίθηκον αἰδὶ δῶ λέοντα ἢ κεκιλδυμένον. Poterat & pro *simia canem* dixisse; cùm, ut Epiphan. etiam *hær.* 57. § 6. κακῶ κυνὶ ἔνομα λέων haud infrequenter inditur.

Οὐ πρόπερον ἄρξεις πρὶν ἀρχθῆς] Nihil hoc axiomate apud omnes omne genus autores tritius. Solon apud Laërt. *l.* 1. & Stob. *tom.* 2. *tit.* 46. Ἄρχε, πρῶπον μαθὼν ἄρχειν· ἄρχειν γὰρ μαθὼν ἄρχειν ὀπιήσῃ. Et Clitarchus apud Anton. *milit.*

meliff. l. 2. c. 1. Ἄρχεδε μὴ μαθὼν, ἄρχειν μὴ δυνήσῃ. Isocrat. in *Nicocl.* Ἐὰν ἀρχθῆναι μαθόντι πολλῷ μᾶλλον ἀρχειν δυνήσεσθαι. De fe Tullius rex apud Dionysium Halicarn. *l.* 4. Πειράσομαι πείθειν ὑμᾶς ὅτι κὴ ἄρχειν ἐδίξαμαι καλῶς, κὴ ἄρχεδε σωφρόνως διώλαμαι. Plato *de legib. l.* 6. Δῆ δὴ πάντ' ἀνδρα δικαιοῦδε ἀεὶ ἀπάντων ἀνθρώπων, ὡς ὃ μὴ δικαίως ἐδ' ἂν διαδύσης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνε· κὴ καλλαπίζεδε χρὴ πᾶ καλῶς δικαίδ μᾶλλον ἢ τῷ καλῶς ἄρχειν. Aristot. *polit. l.* 3. *c.* 4. Διὸ κὴ λέγεται τῶτο καλῶς, ὡς ὐκ ἔστιν ἓν ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα. & ex eodem Joan. Climach. *ad Pastor.* Οὐκ ἔστιν ἓν ἄρξειν, ἐὰν μὴ ἀρχθέντα. Idem *ibid. l.* 7. *c.* 14. Τὸν τε γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. Senec. *de ira l.* 2. *c.* 15. *Nemo regere potest, qui non & regi.* Itaque de Agesilao Plut. hoc illi profuisse ad rem in imperio bene gerendam. Τὸ ἐλθεῖν ὅπῃ τὸ ἄρχειν, μὴ ἀπόδδον τῷ ἄρχεδε. Joseph. *Antiq.* Πάντες οἱ ἄρχεδε καλῶς μεμαθηκότες, κὴ ἄρχειν ἴσασι, παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν. Philo Jud. Ὁ μαθὼν ἄρχεδε, κὴ ἄρχειν ἐυδὺς μανθάνει· εἰδὲ γὰρ οἱ πάσης γῆς καὶ θαλάσσης τὸ κρείτ& ἀνάψαυτό πε, ἄρχων ἂν εἴη σοφὸς ἀληθείας, εἰ μὴ μάθοι καὶ σοφισθῆναι τὸ ἄρχεδαι. Utrumque exhibet Maxim. *collect. c.* 46. Cicer. *de leg. l.* 3. *Qui bene imperat, parere diu debuit. & qui modice paret, videtur, qui aliquando imperet, dignus esse.* Isidor. Pelus. *l.* 5. *ep.* 455. Οὐδὲν ὕτω πείθει ἡμέρους ἄρχειν, ὡς τὸ ἡμᾶς ὑπ' ἄρχεδαι· Ὁ γὰρ ἀγαθὸς ἐν ὑπηκόοις, ἀγαθὸς ἔσται καὶ ἐν ἡγεμόσι· οἱ δ' ἐν τῷ ὑπηκόειν, καὶ σωφρονεῖν σχολάζοντες, καὶ πρὸς τὸ ἄρχεδε ἀκίνητοι διατελοῦσι, ὅτι καὶ εἰς ἄρχειν ἀκίνητοι πεφύκασι. Quam sententiam claram satis sane, & concinnè conceptam, interpres fœdissimè ac multas alias ejusdem autoris, depravavit. Vide eundem & *epist.* 225. & 275. Ab alia mente, nec vera tamen certè vel minùs, Plut. *ad princip. inerud.* Δῆ δέ, ὥσπερ ὁ κυβεύων, αὐτὸς ἀπ' ἀρχῆς ἡγούμε& καὶ διάγε& ὅπως ἀποδώσῃ τὰ λοιπὰ τῇ φορᾷ αὐτὸν ἁρμονῇ κὴ παρθένοι σωφρονοῦσιν, παρασκευάσας ὃ ἄρχεται φέρειν αὐτὸν ἀρχὴν κτησάμενον ἐν ἑαυτῷ, καὶ καταδυώμενα πρὸς ἑαυτὸν, καὶ καθαιρόμενον τὸ ἄρχε&, ὑπὸ σωφρονίζεσθαι τὸ ἀκόλουθον ὅτε γὰρ πείθεσθαι ἔστιν ἄρχειν, ὅτε διδάσκειν ἀγνοεῖ& ὅτε κοσμεῖν ἀκοσμεῖ& ἢ τάττειν ἀτακτεῖ&, ἢ ἄρχειν μὴ ἀρχικῶς. ubi non possum probare quod Hen. Stephan. pro ἄρχειν vult πείθειν substitui: quem tamen M. Bernard. sequitur *var. lect. l.* 3. *c.* 19. hoc autem sit, ut Plato *polit. l.* 9. Ὅταν ἑαυτῆς τις ἂν ἀκρατὴς, ἄρχειν ἐπιχειρῇ ἀρχειν. *Neque enim exercitum continere potest imperator,* (aut populum princeps) *qui se ipse non continet.* Cicer. *ad Quint. frat. Tum intelliges alios imperare, cum ipse improbissimis dominis, dedecora & turpitudini servire desieris.* Idem *parad.* 5, vide *l.* 1. § 15, 16, & *l.* 2. § 2.

Πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ βίῳ] siquidem, *Ars est artium regimen vitæ.* Joan. Gerson *de vit. cl. v.* vide *supra ad* § 5.

§ 30. Δῦλε πέφυκας] Iambus est τείμετρος, à Philone adductus in *lib. de liberi virtutem.* Οὗτοι, inquit, κὴ τὰ τῆλε μέτρα φιλοσόφως ἐκίνησαν ἡμῖν. Οὐ γὰρ μετῆναι τὴν νόμων δύλειν ἔφη· κὴ πάλιν Δῦλε πέφυκας, ἃ μέτεσι τοι λόγε. tetria dixerat, sed ubinam tertium nullquam comparet. Legas, me autore, τὰ τειμετρα, non τεῖα μέτρα. Quòd autem præcisa causali superioribus annectit ista M. Cas. quasi ab ortus nativi ratione argumentum duxerit Marcus; ideo scil. disciplinâ cuique ad virtutem opus esse, quia servus qui quisque natus sit, hoc est, sensibus brutisque affectibus addictus, cognitione autem solidâ, rationeque rectâ destitutus; probare non possum. Primò siquidem Stoicis istud haud placet, vitia à natura, sive ingenita, esse; non magis quàm virtutes. Tum non omnes in universum mortales, sed servos solos spectare quod à poeta hic dicitur, ex Philone liquet: & servos quidem ἀτυχεστάτους τε κὴ αἰχμαλώτους, atque ac vernas εἰσγενεῖς. Itque τὸ πεφύκεναι, hoc loco, non *natum esse* significare videtur, sed eodem fumi sensu, quo in eodem ferè argumento, ab Euripide in *Hercule*, ubi dixit;

Αἰ αἰ, τὸ δύλευ ὡς κακὸν πέφυκ' ἀεί;

& à Theognide in illis;

Οὔποτε δουλίη κεδνὴ ἐυδείη πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰὲν σκολιὴν κ' αὐχένα λοξὸν ἔχει.

Δῦλε πέφυκας, i.e. δῦλε & *servus es.* Ubi nec spernendam planè duxerim Caroli filii conjecturam, qui inter ista describendum animadvertit ipse, in priore versiculo vocabulum idem hoc forsan reponendum, ut legatur,

Οὐ γὰρ μετῆναι τὴν νόμων δύλοις ἔφυ.
Οὐκ ἔφυ μετῆναι, ἀπὸ τῦ, ἃ μισεῖν, ἢ μετῆναι ὐκ ἔστιν.

quomodo Evenus apud Arist. *ethic. Eudem. l.* 2. *c.* 7 Ὧδε γὰρ ἀναγκαῖον φεύγειν ἀνιηρόν ἔφυ. *Ingratum est quicquid necessitatem est.* Et apud Herodotum *l.* 7. Thessali; Ὑμεῖς γὰρ ἀφικνεόμενοι ἀνάγκην κρείσσω ἔφυ. *Nunquam impetu potior est necessitas.* Euripid. *Orest.*

M. Ἄπορε δυμητρὸς φάσγανον. O. Ψῦδός ἔφυς.

M. Ἀλλὰ κλαυσῇ μῦ θάνατον. O. Οὐ ψῦδός ἔσ' ἐγώ.

Idem valet ἔφυς & ἐς. Deniq; λέγε illic *rationem non significat*; quasi de *fœtu* dicatur, quod Hom. *Od.* ρ. v. 322 & ex Homero Plato *de leg. l.* 6. & Athen. *deipnos. l.* 6.

Ἦτοι γὰρ τ' ἀρίστης ἀπάντων εὐρύοπα Ζεὺς
Δούλιος, ἐυτ' ἂν μιν χρὴ δούλιον ἦμαρ ἐλθεῖν.

Sed

sed *sermonem*, sive *orationem* designat, uti & Philo ipse nos docet, qui verbis verbibusque illis ait τὸν μὲν ἀστικὸν, quod priora spectant, τὸ ἰσηγορεῖσθαι, quod posteriora respiciunt, i. e. *legem agendi facultatem*, & *libertatem fandi* ceteris reliquis *fori partibus*, vel etiam, latius sumendo, *sermonis libertatem*, esse servis denegatam. quomodo παῤῥησίας eisdem interdictam, Julianus *de cynicis. orat.* 2. Τῷ δούλῳ γὰρ ὁ νόμος ἀπαγορεύει παῤῥησίας. quanquam ἰσονομίαν quam cum ἰσηγορείᾳ is confundere videtur, à παῤῥησίᾳ, sed recius sumpta, distinguit Isocrates. in *Areopag.* ubi ait. Ὡς ἐγὼ δοκῶ τοῦ μὲν ἀκολασίαν, ἀνυποκρισίαν· τοῦ δὲ σωφροσύνην, ἐλευθερίαν· τοῦ δὲ παῤῥησίας, ἰσονομίαν. Vulg. nimirum servitutis ille, verum esse de *servis*, quod de *egenis* Theognis,

Πᾶσι γὰρ ἀνὴρ πένης δεδιηλύθασι, ὅτι τ' ἀπεῖν
Οὐδ' ἔρδειν δυνάται γλῶσσα δὲ οἱ δέδεται.
Nam cui paupertas oli incessit, nec facere quicquam,
Nec fari linguam omnia fervia premunt.

Hinc apud Longinum τοὺς δούλους nescio quis, δουλείαν ἅπασαν, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ δεσμωτήριον, διὰ τὸν πεπεδημένον τοῖς σώμασι δεσμὸν, ἐπιτιθεὶς τῇ ὀνομασίᾳ, *cum ea filecillam obducat. ejus nomine corpori cavernam quandam.* itaque δοῦλον μηδενὶ γένει ῥᾴδιον, *servum nemini unquam videtur esse facile*; cùm aliæ tamen artes atque instituta humanioris etiam in servos cadant. Verum Seidas ille Stoicum quendam Theodectæ locum. ἀπεῖπε γὰρ ἅπαντα ὁ πατὴρ δοῦναι, ἐλεύθερον δὲ οὐ δυνατὸν ἦν, *profitum sit*, plures deinceps eadem fecisse fusius indicat. Meminit & Lucii Otacilii *in servitutem* [illegible] Suetonius, quem *non servitutis* [illegible] *ratione, sed ostentationis, quæstorium, tribunicium, & Cn. Pompeium dominum habuisse*, tradatur. Certè Philosophis esse servis licuisse, quod multis exemplis docet Gellius, *l.* 2. *c.* 18. cui non rhetoribus licuerit? De parresia interim ab his negata obscurum Tragicorum illa. Sophoclis *Aeriis* apud Stob. *tom.* 2. *p.* 40.

Δοῦλον γὰρ ἐν δόμοισιν ὄρθιόν τις ἀνὴρ
Κοὐδὲν πλέον, πᾶν σῶμα τἄλλ' ἔχων λέγει.
Ingens vir artus corporis extulit
Servilis animi, falsa fatur quæ placent.

Euripidis in *Bellerophonte* apud Stob. itidem

Δοῦλον γὰρ οὐκ ὀρθῶς ὀνομάζουσί τινα
Ἐν ἀνδρὶ τἄμὰ μὴ σφαλῆναι τυγχάνει.
Servum prorsus quandoquidem non recte vocant,
Qui cuncta fortis si veram rem putat.

In *Phœnissis*, ubi Polynices de exilii malis à matre requiritur, ait;

Ἐν τοῖς μὲν ἄλλοις, δοῦλον ἔχει παῤῥησίαν.
Prorsum ceteris servi habent libertatem.

Illa; Δοῦλα τοῦτ' ἦσθα, μὴ λέγειν ἃ σε χρῄζει.
Servile certe fuit, non licuit quæ voluit.

Idémque de *Ione*;

Καίτοι γέλοιόν γ' ἂν τις εἰς τὴν πόλιν ξένος ὢν,
Βάσ' εἰς λέγειν ἀνδρῶν ἄμεινον ἢ τὸν ὄντα.

Δοῦλον πάντως, ὃν ἔχει παῤῥησίαν.
Hunc puram in urbem qui fuit externus venit
Quamvis vocetur civis, ex servum tamen
Gerit, & habendi, non habet fiduciam

quæ refutatum tamen eunt, Plutarch *de exilio*, & Musonium apud Stob. *tom.* 2. *p.* 40. sed & Xenophon in *Athenensium rep.* Ἰσηγορείαν, inquit, καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποίησαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἄστας. Cæterum in eandem cum illis sententiam conveniunt & Plautina illa; *Epidic.* 1. 2.

——*plus scire servum est quam loquier*
Servum hominem, ea sapientia est.——

Et *mil.* 2. 5.

——*plus oportet scire servum quam loqui*

& *ibid. sc.* 6.

——*nam quæ hominem servum decet*
Dominos habere oportet vos & manus
Os, & nares——

Quin & Apostolus ipse *ad Titum cap.* 2. 9. 10. servis interdicit, ne ἀντιλέγοντας ἀποστερῶσι. Quod Seneca itidem apud Platonem *in Gorgia* ὀργὴν ἐκ δεσπότου ἢ πατρὸς κακῶς ἀκούσαντος ἐμπεσεῖν, negat *justum esse* πάθος *in homine servili*, *quippe qui ab invitis male audiverit, obloqui*. At Aristoteles *polit. l.* 1. *c.* 13. illos redarguit, qui sive rationis exercitium, sive orationis etiam ei utentem servis abjudicant, & ἀφαίρεσιν λόγου δοῦλον ἔχειν excipere aiunt; exequi, cui ratio præsertim non illum omnino volunt. Λέγουσι, inquit, ὅτι χρῆσθαι μὲν τῷ λόγῳ τοῦ δούλου ἀπαγορεύουσιν, καὶ ἐπιτάττουσι δ' ἐπιτάξεσι χρῆσθαι μόνον. Et videri possit Terentius illud, quod hic Marcus posuit, respexisse, nisi ab eo potius spectare ex Phædone discernemus, cujus ea hic quæ dicta sunt, manifesto ostendunt. Quodsi ita res se habet, Mortium autem exulem hoc separari possit, & contra hæc poetica quædam fragmenta conferri, quæ animadversione aliqua digna censeo, quemadmodum idem *orat. fec. l.* 1. § 31. 43. & § 50.

§ 31. ——τὴν δ' ἐρώτησιν εἶδον κἀγώ] Ex *Odyss.* 1. 405. 413. Ulyssis sunt verba narrantis, ut cordatus ille, secum mente reputans.

Ὡς ὅτε δὴ ἐξ ἄντρου τὸν ὄιν, καὶ τὼ περόωμεν
quam tetigerit Cyclopem illum immanem, & ferum, & ἀθέμιστον, & ἀνήμερον, & ἀπάνευθε ναίοντα, & οὐκ ἐπιτροπῆας ἀγαθοὺς ἐπὶ οἰῶν ἐρύοντα, & ἀφραδέα, & οὐκ εἰδότα δίκας, & θέμιστας, & ἀγορὰς, & ἀγαθὰ ἔργα, & ἀλλοτρίων ἐπιβαίνοντα, & ἀπειλοῦντα, & ἐπὶ κακὸν τρεπόμενον, & ἀπὸ κακοῦ ἀπείργοντα, & ὑβριστὴν, & ἀνόσιον, & ἀπηνῆ, & ἀμείλιχον, & ἀπειθῆ, & ἀπειθέα, & ἀπειθήμονα, & ἀπειθεύοντα, & ἀπειθεῖν ἐθέλοντα, & ἀπειθεῖν ἐθέλοντα, & ἀπειθεῖν ἐθέλ

cùm sensum idoneum è verbis elicere nequeat, Meursius ipse τερατολογεῖσθαι reflexione ait; quod non esset ne Iunius et Meursius Heraclitum illi in illa enarratione, & Democritum, quæ subjicit, vulgare, & legentem. —— χαλεποὶς ἐοίκασι ἐπιτυγχάνειν ἀναγινώσκοντες ἀνθρώποις videantur. Meursius vel Iun. —— δοκοῦσι ἐπιτυγχάνειν ἀναγινώσκοντες ἀνθρώποις. Sensus ἐπιτυγχάνειν ἀναγινώσκοντες ἀνθρώποις, quem locum & quæ sequuntur, Iunius.

§ 32. Ἐπὶ γαμεῖ & ζητεῖ.] Ex Epicteto, quem vocat, quæ hæc sunt τὸ ; ἐπὶ τοῦ ἀπαιτεῖν. ἐπὶ τοῦ ἀπαιτεῖν

illius quod ab eodem dictum refertur. *Ind.* v. 3. Ἀν παιδίον σωστὸν κατοπτεύσῃ; ἢ γυναῖκα, μάντιν ὄντ' ἐχειν, ὅτι ἀληθεύειν κατ' ὄνειρον εἰς ἀποδημίαν ἢ γάμον ἢ τεκνοποιΐαν· quod illum forsan inanes gratum auditorum habuisse omnia vilium est. *Ind.* v. de *Ind.* v. § 3. & *Ind.* v. de *Ind.* v. § 4.

Τὰς κάλπας ὑπειδόντων] vide *Ind.* v. § 40. ut Angli interpres. σφυρίδας legisse videntur: (contrà quam ipse Epictetus habet) quas ὑπείδεσθαι, i. e. metuere dixerim. fefellit illum forsan quod deinceps sequitur.

Δίδοσθαι τοῦτο] ità Senec. *ad Marc.* c. 9. *quæ* [illegible] *omnia vilia*.

§ 35. Ὁμοίως, φυσολί] Ita illum ad dem. sed magis mollis. Pergit Epictet. Λέγε δυσφημῶν ἢ τι συλλογιζόμ. ἢ τὸ ἐμβλ. γίνεσθαι αὐτῷ σύνες, καὶ ἀφυσίβλητος ἐν τῇ φυσολίᾳ (quod Theon interp. an quis alius. *Ind.* v. Ἀφυσολί· φυσίς ἐστι.) πάντα γὰρ ταῦτα τὸ σῶμα εἰσὶν ὡς ἕτερα μυτοῦ καὶ, ὡς ἀπώλεια, ἀλλὰ τετυφωμένης ὑπονοίας ἢ δυσκίνησις. τοσοῦτον ἀποδιωκτέα· ἢ μεμβλήματος τὴν διάστ. ἀστεῖόν μοί ἐστι καὶ ἐν τῷ νοῦ ὑπ. ὡς τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' ὡς τὸ τοιοῦτον. Antonin. *Ind.* v. 66 Τὸ γὰρ ὂν ἐκ ἀπόλλυται· διὸ καὶ ἡ ὕλη ἐπὶ ὀλίγα διαπονεῖς· ἢ ἐμπ. καὶ ἀπ. γίνῃ· πῶς δ' ἐκ γένοιτο, μὴ ἀπολυμένου τοῦ ὄντος; vide *Ind.* v. § 4. & *Ind.* v. § 13.

§ 36. Λυπεῖς σεαυτὸν; ἢ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *Ind.* v. c. 22. Λυπεῖς τ. ἐ. γ. τυφόμ. ἢ ἀ. γ. Idem. *Ind.* v. c. 18 Ἀλλ' ὁ τυφόμ. ἐκ τι γίνεται; τὸ παῖ· ἐκ. ἀλλ' ὑγιὴς εἶ. τί; τὴν τ. ἐμπειρίαν. τί δή; ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀρέσκει; τῶν τεκνοποιῶν. καὶ τί δή; ὁ ἄνθρ. ἐν ἀρχῇ τῶν ἐγκρατῶν. Et Chrysostomus *Ind.* v. 4 τῶν ἀρετῶν οὐ ἐφ' ἑκάστοις πάντ' ἔξεσι σοφῷ, ἢ πάντων μάλιστα ἐν ἡμῖν τὸ ὑγιὲς ἐν ἀλλ. ὑγιαίνειν δυνάμεθα τοῦ ἡμῶν ἑκάστου ἐφ' ἡμῖν ἐκ ἐστι· τὸ δὲ ἐφ' ἡμῖν ἐκάστοις ἐστὶ τὸ ἐθέλειν ἢ μὴ ἐθέλειν. ὑγιαίνειν δὲ ἐκ ἐφ' ἡμῖν ἐκάστοις ἐστὶ· τὸ δὲ ἐθέλειν ἐφ' ἡμῖν. ὁ μὲν ἐθέλων ὑγιαίνειν ἐκ ἐστι τοῦτο ἐφ' ἡμῖν· ὁ δὲ ἐθέλων ἐφ' ἡμῖν ἐστι. Vide *Ind.* v. § 4. & *Ind.* v. § 13.

§ 37. Ἀρκὴς σεαυτὸν ἐσεῖ καὶ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *Ind.* v. c. 22. Ἀρκὴς π. ἐ. γ. τυφόμ. ἢ ἀ. γ. Idem. *Ind.* v. c. 18 Ἀλλ' ὁ τυφόμ. ἐκ τι γίνεται; τὸ παῖ· ἐκ. ἀλλ' ὑγιὴς εἶ. τί; τὴν τ. ἐμπειρίαν. τί δή; ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀρέσκει; τῶν τεκνοποιῶν. καὶ τί δή; ὁ ἄνθρ. ἐν ἀρχῇ τῶν ἐγκρατῶν. Et Chrysostomus *Ind.* v. 4 τῶν ἀρετῶν οὐ ἐφ' ἑκάστοις πάντ' ἔξεσι σοφῷ, ἢ πάντων μάλιστα ἐν ἡμῖν τὸ ὑγιὲς ἐν ἀλλ. ὑγιαίνειν δυνάμεθα τοῦ ἡμῶν ἑκάστου ἐφ' ἡμῖν ἐκ ἐστι· τὸ δὲ ἐφ' ἡμῖν ἐκάστοις ἐστὶ τὸ ἐθέλειν ἢ μὴ ἐθέλειν. ὁ μὲν ἐθέλων ὑγιαίνειν ἐκ ἐστι τοῦτο ἐφ' ἡμῖν· ὁ δὲ ἐθέλων ἐφ' ἡμῖν ἐστι. Vide *Ind.* v. § 4. & *Ind.* v. § 13.

§ 38. Ἀρκὴς σεαυτὸν ἐσεῖ καὶ γίνεται] Epictet. αὐτολεξεί, *Ind.* v. c. 22. Ἀρκὴς π. ἐ. γ. τυφόμ. ἢ ἀ. γ. Idem. *Ind.* v. c. 18 Ἀλλ' ὁ τυφόμ. ἐκ τι γίνεται; τὸ παῖ· ἐκ. ἀλλ' ὑγιὴς εἶ. τί; τὴν τ. ἐμπειρίαν. τί δή; ὁ ἀνὴρ, ὃν ἀρέσκει; τῶν τεκνοποιῶν. καὶ τί δή; ὁ ἄνθρ. ἐν ἀρχῇ τῶν ἐγκρατῶν. Et Chrysostomus *Ind.* v. 4 τῶν ἀρετῶν οὐ ἐφ' ἑκάστοις πάντ' ἔξεσι σοφῷ, ἢ πάντων μάλιστα ἐν ἡμῖν τὸ ὑγιὲς ἐν ἀλλ. ὑγιαίνειν δυνάμεθα τοῦ ἡμῶν ἑκάστου ἐφ' ἡμῖν ἐκ ἐστι· τὸ δὲ ἐφ' ἡμῖν ἐκάστοις ἐστὶ τὸ ἐθέλειν ἢ μὴ ἐθέλειν. ὁ μὲν ἐθέλων ὑγιαίνειν ἐκ ἐστι τοῦτο ἐφ' ἡμῖν· ὁ δὲ ἐθέλων ἐφ' ἡμῖν ἐστι. Vide *Ind.* v. § 4. & *Ind.* v. § 13.

§ 39. Ὅσον κ' ὅτι φέρειν Ἀχαιοί, ἀτ' ἂν ἀρήϊον. qui & mox. δῶρα ἀμησάς, ἢ μαθήματα, ἢ λόγους εἰς ἀρετὴν πλουτήσας, ἀνεσαίρετον κτῆσιν ἢ ἀδάμαντος θώρηκ. appellat. In casu consimili et nomen illius, poëtæ familiare, direptorem Amnisi Gaz ad hunc epist. 5. Νῦν βέλτιον γνώσιν, ὅτι χρυσὸς ἢ ἄργ. ἢ κέρματα ἐκ πᾶς πᾶς μὴ ἀπολλύει, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἢ σοφοῦ ἀπολλυμένου· ἀλλ' ἐκεῖνο, ἐκ ἐκεῖνο ἀπολλύμενον, ἀδικεῖται τὸ ἢ ἀγαθὸς, ἢ ὁ ἐπιεικὴς, ἢ ὁ ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐκ ἐστι· ἀλλ' ἐκεῖνο, ὃ ἐκ ἐστι πᾶς μὴ

Chrysipp. partitum & grex

— & Epictet. l. 1. c. 22.

§ ; Ὁ Σωκράτης λέγει] ubi ista Socratis reperiantur, ignoro: nec possum certò statuere, an ἐρώτημα fuerit, ἢ ὑπόθεσις Σωκράτους ἐνταῦθα; & puto illa ipsa Socratica esse. Plato: Παντὸς ἀνθρώπου ἐστὶν ἐπιθυμητὰ κακὰ, ὁ δὲ, ἀνεπίστατος. Τί οὖν ζητεῖ; ἢ οὐ δῆλα; ita & utique mihi res.

Οὐ ἔχομεν] Nemo sed adquirere & acquirere Latinis, cujus compotem jam fefe credit. In hanc sententiam Dio Prus. l. 69. Ὁ μὲν ἀργυρέας ἢ χρυσᾶς ἢ ἐλεφαντίνας, ἢ ἄλλο τι κτησάμενος τῶν ἐν ζητεῖ παρὰ τὴν ἐφάπτων λαβεῖν ὁ γὰρ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὸ πᾶν ἐλπίσας ἔχειν. Dionysius apud Plutarch. in Lycurgo: Ἐμὲ λαμβάνειν τὴν ἀρχὴν οὐκ ἐθέλουσιν, ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἔχειν. Ingeniosum dictum & ex Platonis mente a quodam laudat Theodoret. Serm. 1. cujus haec sunt verba: ὅτου τὸν Ἀλκιβιάδην ὁ Σωκράτης μανθάνει, τοῦτο τῆς γνώσεως ὅπερ ἀρέσκει ἐξορίζειν τοὺς πένητας· οὐδὲ γὰρ αὐτὸν ἐξένευξε, καὶ πολλάκις εἰώθει λέγειν, Ἀλλ' οὐκ ἐμοῦ με ἠρᾶτο; ἐνέβαλε, καὶ οὐδὲν ἔχοντα γε τὰ ζητούμενα· οὐκοῦν ὁ αὐτὸς ἔφη, εἶτα ζητοῦμέ με ἐκ οὐκ οἶδα; ἐπολλαῖον ἔφη, ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα γε καὶ οὐδὲν· ἀρχὴ ἀρετῆς γνῶσις, τῆς δὲ γνώσεως ἡ γνῶσις. Plutarchus: τὸν ἐρώμενον ἔφασκεν ἂν ἐθέλειν τὸν ἐπιόντα σοφὸν εἶναι. Idemque apud Anton. l. 6. c. 30. Ὦ ἐμοῦ ἐν τῷ νῦν ἐντυγχάνειν· μᾶλλον γὰρ τὸ ὀφθῆναι καὶ τὸν τύπον, ἢ ἵνα ἐπ' ἐμοῦ ἐν ἀεὶ ἐγκρατὴς ἢ ἐπικαιρὸς ἐν χρήσιμος. Sed enim legendum, Ἐρρέσθαι ἐν Plutarcho: ἐμοῦ γὰρ ἐκεῖνα τὰ ἐρωτήματα (Socrates legendum) ἃ ἐν ἐπιστήμονας ἐποίησεν ἐρόμενος καὶ τοὺς πολλοὺς ἀπορίας ἐνέπλησε. ἐρωτᾶσθαι ἐν quidem & Antoninus: καὶ τοῦ τὸν ἀνακρινόμενον καὶ ἐξετάζοντα ἐρωτᾶσθαι τὸ πρᾶγμα. Nec aliter Socrates ille ἐρωτικὸς, ut ἐρωτᾶν & ἐρωτᾶσθαι ἐρώμενος & ἐραστὴς dixit. Ἐρωτᾶσθαι & ἐρωτᾶν Dionysius Halic. de Thucyd. Iudic. Ἐρωτᾶν & ἐρωτᾶσθαι Dionysius Mattaeus: Οὐ χρείαν ἔχουσι τῶν ἰατρῶν ἰατρὸς, ἀλλ' οἱ κακῶς ἐχόντες· omnino sic non reperio adhiberi, sed ἐρωτᾶν & ἐρωτᾶσθαι. Glem. Alex. l. 1. Strom. τοιοῦτόν τι τὸ ἐρωτᾶν καὶ ἐρωτᾶσθαι τὸν ἀπὸ τῶν φυσικῶν παιδαγωγὸν ἀλλ' ἴσως οὐδὲν ἐν τῷ ἐρωτᾶν καὶ τῷ ἐρωτᾶσθαι· ἢ μὲν μαθητικὴ, ἡ δὲ διδασκαλικὴ ἐν χρῆσις. Nolim hanc [illegible]

[illegible] Machinam [illegible]

[illegible] Origenes, ὁ τὰ [illegible] Caesarius Arelat. [illegible] Gregor. Rom. [illegible] quidem & Joan. Chrysost. [illegible] ὁ τὸν ἐν ἀγοραῖς ἐλεεῖν τοιοῦτον τὰς ἀρρήτους ὀπτασίας. Ps. Isidor. Pelus. l. [illegible] τὸ εἰ γάρ ἐστι τοιοῦτον τῶν ἀγαθῶν ὑπερκείμενον, οὐδὲν λαμπρὸν ἢ ἀσύλληπτον· πῶς γὰρ ὁ τοιοῦτος ἕτερον ζητεῖν καὶ αὐτὸ τοιοῦτον ἐπιζητεῖν; vide Phaedonem ad quantum. Luc. [illegible] & Joan. [illegible] & [illegible] cum imprimis, rerum ecclesiae Laodiceae tabulis [illegible] ad Ignatium. [illegible] Basil. ut Lucr. [illegible] τῶν ὄντων, ἐζητεῖν. [illegible] Pseudophilo Clementi. [illegible] ἐπεγνωκὼς τὴν ἀλήθειαν ἀναπαύεται. Sed & Greg. Naz. [illegible] τὸ εἰδέναι τὸ ἐφ' ἑαυτῷ ἀσυγκρίτως καὶ μᾶλλον τῶν ἀνθρωπίνων ἢ κενοδοξίαν περιέχειν ἐμποδίων. [illegible] De Harpocrate [illegible] ἐν ἐρωτικοῖς, ἐν ἐρωτικοῖς ἐν ἐρωτικοῖς ἐν ἐρωτικοῖς

§ 1 Ἐφ' ἁ δὲ ἀεὶ δεῖ κ. τ. λ.] Δὲ ἀεὶ δεῖ, *semper*, *Cui nobis pro semper* [illegible] Xyl. Malim, *per omnia* ἀεὶ δεῖ λέγειν. Flaccus l. 1. *epist.* 11

[illegible] *nostra est vestra. nostrum vestrum*
[illegible] *hoc tempus hoc* [illegible] *quod petis, hic est,*
[illegible] *mecum sentire de rebus omnibus aut de nullis quærit aequus*

Seneca *ep.* 28 *Non pungit nos, quod omnes, & ego sum, ut homo de homine, cum hoc quod queritur, hoc sit, quod timetur, me timere. Idem ep.* 31 *Quomodo enim quisquam potest vir bonus per Romanum Germanumque nomen, per [illegible] Catonem [illegible] Scipiadas, [illegible] Gracchi [illegible] quæque alia [illegible] exempla [illegible] ad Philosophiam [illegible] sese vitiosissimo parvenire.* Idem *ep.* 15 vide Molem, *Deut. c.* 30. *v.* 11. —14 & ex Mose Paulum, *ad Rom. c.* 10. *v.* 6, 8 *Non est itaque necesse, quod ille apud Clem.* [illegible] *fecerit.* 5

Ἓν καὶ θαυμάζεται διζήμενον ἐμοῦ τι ἐλεῖν. vel *exhaustum* etiam vide *ad l.* 11 & 16. & *l.* 5 § 16. & *l.* 1 § 33

Τὸ μέλλον ἐπαφεῖς τῷ παρεληλ.] Hem. Hos monet Dom. Christus. Matth. *c.* 6. *v.* 34. Μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. vide *l.* 4 § 33, 34. & *l.* 7 § 8 & *l.* 10 § 11.

Τὸ παρὸν μόνον ἀπολαύειν] vide *l.* 2. § 12. & *l.* 6 § 2 & *l.* 8 § 44 Pindar *Pyth. od.* 3. [illegible] τὸν δ' αὐτίκα δεῖ ἐρεῖδ' ἀεὶ δαίμων' ἀνάπτων, κατ' ἐμὰν διφασίαν μοχλόν. & *Isth.* 8 περὶ πολλὰς γὰρ ἀφορμὰς αἰεὶ χρῆμα παν' ἑτοῖνεῖ ἢ τὸ παρακυλίον. Idem *Nem.* 1. Μὴ πίνων πολυπραγμόνει τὸ μέλλον· ἀλλὰ τὰ παρόντα σχεδὸν τὸ χρήσιμον διαπρασσοῦ τῷ χθονίῳ· ἐκ τῶν ἀγελαίων γνάθων; οἱ μὲν ἔμβαδὸν ἴσαι τὸ ἐσόμενον, ὕβριν κἂν μὴ σφριγῶσ' ἢ λυπρὸν, ἢ σοὶ τι κοῖλ' ἔρεδε παῖδας τῷ λύτᾳ. Basil. Caesar. *in Ep.* & apud Simeon. Logoth. *orat.* 21 vide *l.* 7 § 7

Πλεῖς ἐπόπτα καὶ δικαιοσύνα] Ita Zacharias Luc. *c.* 1 *v.* 75. ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. & Paulus *ad Ephes. c.* 4. *v.* 24. ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι. quarum altera Deum spectat, altera hominem. cum tamen δικαιοσύνη hanc simpliciter quandoque, interdumque comprehendat ut Matth. *c.* 5. *v.* 20. & *c.* 6. *v.* 33; & Luc. *c.* 1. *v.* 6 vide *ad l.* 11 § 1. & 2.

Ἵνα χιλὴς τὸ ἀποτετμόμενον] vide *l.* 3 § 15. & *l.* 10 § 11. 20.

Σοὶ γὰρ αὐτὰ ἡ εὐπρεπὴς ἔοικε] Vide *ad l.* 3 § 4. συνοικεῖται τι καὶ συνεπεῖναι & *l.* 5 § 8

Χαλεπὰ θεοῖσιν] Siquidem ut Aeschyl. *Prom.* [illegible] Stobaeo *tom.* 2. *tit.* 11. laudatus;

Ἀπλᾶς ἐμοὶ δὸς τὰς ἀληθείας ἔχειν.
[illegible] *ut nobis sine ullo ornatu*
Et Euripid. *Phoen.*
Ἀπλᾶς ὁ μῦθος τὰς ἀληθείας ἔχει.
Κ' ἃ πικίλων δεῖ' ἀν δίκᾳ ἑρμηνεύμασιν·
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρόν· ὁ δ' ἀπλοῦς λόγος
Νοσοῦν ὀ αὐτὸ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.
Simplex & [illegible] oratio tibi;
Nil [illegible] ornatu dignum [illegible]
Mox [illegible] per se [illegible] tibi [illegible]
Hoc [illegible] quæret, [illegible] medicamen. Greg. Nyss. Julian. Imper. *orat.* 1. Λέγεται γοῦν· Βλεπτὸς φιλῶ, Ἁπλᾶς ὁ μῦθος τὰς ἀληθείας ἔχειν. φασὶ γάρ φασι τὸν φυσικὸν ἀεὶ λόγον δεῖν. & Theodoret. *in ep.* 1. 1

Ἁπλοῦς ἀρκεῖ ὁ τοιοῦτος λόγος ἐκεῖ,
——ὁ δ' ἀληθὴς λόγος
Νοσοῦν ὀ αὐτὸ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν.

Basil. Caesar. *orat.* 14. & Simeon. Cancellar. *orat.* 1. Ὁ μὲν γὰρ ἁπλοῦς λόγος, ἡ ἀπὸ ὑγιοῦς διανοίας φωνὴ, ἁπλᾶς δεῖται καὶ ἀφελοῦς. ὁ δὲ ποικίλος καὶ ἐπιτεχνημένος, πολὺ τὸ ἐμπόδιον καὶ ἐγκαταπαίουσαν ἔχει, πρὸς ἣν κατορθοῦν ἀπόζεται, καὶ χρήσεται φαρμάκῳ ἁρμοττούσῃ· ὅταν γὰρ ἄλλως νοῦς ὑγιὴς ἔχῃ τὰ πράγματα, ἄλλως δὲ εἰ λόγοι νοσοῦσι διανοίαν, σχεδὸν πως ἐστὶ, μᾶλλον δὲ διαφορά. ὅτῳ τῷ λόγῳ χρὴ τῶν ἀκουόντων χειρᾶσθαι καὶ ἄλλῳ· ὑφ' ἑαυτοῦ δὲ, ἀλλ' ἢ ἂν κατ' ἀλήθειαν ὀρθοῦσθαι κέρδος) λόγων, ἀκούσῃ τοῦ συμβάντος, ὅπερ τοῦ κυνὸς λαγωοὶ καὶ ἀλώπηκες, ὅτι μὲν διωκόντος, ἡδὺ πόνος· ὅταν δὲ ἀπίωσι, καὶ ὕπνος.

Περιπεφρουμένον σοι σαρκίδιον] *Achilli nihil*, vel *nihil curare* Cat. ita dici vetabit nisi forte intentionem cum habere censeatur. *circumdare sibi carnem.* Xyl. ut περιπεφρουμένος ingulfe videatur Illa scriptura si retineatur, malim vertere *circumdatum sibi carnem* tiquidem τὸ πρόσωπον grammatici solent aliquando significare τὸ σῶμα. ἐπὶ τοῦ νεκροῦ. &c in Lex. Hesych. Περιεχέσθη, περιέπλευσε. habetur illud Ξ. *v.* 4. ubi de nive, quæ fœtus a litore bat; congelatâ;

——αὐτὰρ ἔπειτα χιὼν γίνετ' ὑπὲρ πάντων,
Ψυχρὴ καὶ πυκινὴ περιέχει τεύχεα καλά. &c.

Sed & *Aeneid.* 2 vos de facie in caelum conjici vi concretæ. (πάγεν)

Ὡς δ' ἔτ' ὀπὸς γλῶσσα κλόνον ἐν ζυγῷ σανί·
Ἔγχει ἐὼν, καὶ ὦδ' ἄκρα περιχεύεται κορυφή.

Eam enim serpentum Herodotus refert & Eustathius approbat: & cum ad rem ipsam accedit magnopere eam mutatam & pertinaci cum & ad quam transfudit & accommodavit, videri fieri celerrimam coalitionem & curationem magis quadrat, quam περιφύεται illud, quod

legebatur. accedit, quòd & τετραλὶς indè deducta ἐπὶ τυχῆ, de *asse*, & pro *casu* usurpatur, quod docent & Herodianus ab Eutharkio adductus, & ex Antiphane atq; Aristophane alibi; Athenæus *lib.* 15. & *l.* 14. Fuimus insuper apud Marcum explicationem istam, cùm quòd Jobus etiam *c.* 12. *v.* 10. de humani corporis in utero compositione agens, à *ludis in aleam conjectionis* similitudinem adhibuit, ad id negotii illustrandum: vide *ad l.* 10 § 26. tum quod Marcus ipse *l.* 7. § 68. quo loco hoc eodem vocabulo utitur; sed σύγκυμα appellat quod istic σωρίδιον. Cæterùm, siquis quia ἀπεικάσωμεν istud merè poeticum videtur, ad scripturam alteram illam potiùs inclinare voluerit, redditum malim, *quæ circumpositæ mutationis similitudo est*, cæci? ut sit τὸ περιεμφόρον, τὸ ἐν τῇς τετραῖς σωτηρῶς ὄν. quod *corpori* cumprimis competit. vide *l.* 7. § 15.

Ὀψεται γὰρ τὸ πάσχον] *videbit id quod patitur.* vide *ad l.* 11. § 13. sic *l.* 7. § 14. μέμψεται, & § 20. 16. μεμνήσεται, λέγειν. & *l.* 8. § 28. ἀπορανθάνειν. & § 40 ὑπολαβεῖν.

Τὸ πάσχον] *id quod patitur.* corpusculum vult, τὸ σωρίδιον. verùm Cleanthes, referente Gregorio Nyss. *de anima*, etiam animam unà cum corpore pati contendit. Συμπάσχει, inquit, ἡ ψυχὴ τῷ σώματι νοσοῦντι καὶ πεπονθότι, καὶ τὸ σῶμα τῇ ψυχῇ. sed ψυχῆς nomine τὸ πνευματικὸν intelligit, quod ἀπὸ τοῦ νοῦ distinguit Marcus *infr.* § 3.

Τὸ ἓν σοι θεῖον πνεῦμα] vide *lib.* 5. § 27. & *infr.* § 18. 26. Cicero *offic. l.* 3. *Mens nihil hominis deest Deus ipse dixerunt.* Aristot. *de gener. animal. l.* 2. *c.* 3. Λείπεται γὰρ τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Generalius Heraclit. *ad Antipat. ep.* 1. Θεῖόν τι ἡ ψυχή.

Καὶ τὸ, μὴ ταυτὸν ποτε ζῆν φοβηθῇς] transpositis vocabulis leg. καὶ μὴ τὸ π. est autem monitum præclarum. *Nec unquam, ne quando vivere desinas*; sed illam metuas, nè dum de die in diem differs, fiat ut recte vivere nunquam incipias. hoc est, malè vivere magis, quàm mori formides. Ἀλλ' ἡμῖν παιδικόν τινα φοβέμεθα φόβον, θάνατον ὑφ' ἡδονικότης, ἀνδρικὸν δὲ μὴ θεδικότης. καὶ γὰρ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, σκιωπτεῖα μὲν δέδοικε, πῦρ δ' οὐ δέδοικεν· ἀλλ' ἐὰν βαπτίζουσα τὴν παρὰ λυχνίαν λύχνον ἔχουσα, ἀπειπόντως τῶν χέρα ἐπαίσιστ τὴ λυχνία καὶ τὸ φλογὶ καὶ τὸ μὲν συναπορρίπτον φεύγει σκοτωπὸν· τὸ δ' ἀληθῶς φοβερὸν οὐ δέδοικεν, τὸ πῦρ. οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς, θάνατον μὲν δεδοικαμεν, ὑπὸ δὲ σκοτωπὸν συναπορρίπτον. ἀ-σχὴ δὲ δεδοικαμεν, ὑπὸ δὲν ἀληθῶς φοβερὸν, καὶ πολὺς ἀνθρώπων τὰ σωτικὰ. Joan. Chrysost. *edit. Savil. tom.* 6. *orat.* 43 quibus gemina habet & Isidor. Pelus. *l.* 2. *ep.* 257.

Ἄξιος τῶν ἡμιπάντος κόσμου] *dignus numine qui regeret.* i.e. Deo. vid. *l.* 4. § 23.

Τὸ δὲ καὶ γένος ἰσμέν.

Aratus in *Phænom.* a Paulo laudatus *Act. c.* 17. *vers.* 28.

Ἀτιμάσῃς, despexeris, contemnere operi, & te quoque dignum Eoque Deo ——

Nemo alius est Deo dignus quàm qui opus contempsit. Sen. *ep.* 18. quàm qui mortem quoque. Marcus hic. Idemq; *ep.* 31. *subsilire ad etiam ex angulo licet: exurge, inquit, & te quoque dignum fac Deo.* Huc Theophrastes ille in sacra codice frequentes: de eis qui Christo quicquam anteponunt, propinquos, parentes, victum, vitam; οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Matth. *c.* 10. *v.* 37, 38 de iis, qui se à seculi sui inquinamentis intaminatos custodierint. σὺν πασιν μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς· ὅτι ἄξιοί εἰσιν. *Apoc. c.* 3. *v.* 4. & de vita instituenda monita Apostolica; ἀξίως τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου, καὶ πάσης. *ad Thess. ep.* 1. *c.* 2. *v.* 12. *Col. c.* 1. *v.* 10. *Epi. c.* 4. *v.* 1. & ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου Χριστοῦ πολιτεύεσθε. *ad Philip. c.* 1. *v.* 27. Agapetus *parænet.* § 3. Ὁ ἑαυτὸν γνοὺς, γνώσεται Θεόν· Ὁ δὲ Θεὸν γνοὺς, ὁμοιωθήσεται Θεῷ· ὁμοιωθήσει δὲ Θεῷ, ὁ ἄξιος γεγονὼς τοῦ Θεοῦ· ἄξιος δὲ γίνεται Θεοῦ, ὁ μηδὲν ἀνάξιον φρονῶν Θεοῦ, ἀλλὰ φρονῶν μὲν τὰ αὐτοῦ· λαλῶν δὲ ἃ φρονεῖ· πείθων δὲ ἃ λαλεῖ. ubi in colo tertio vitium subesse videtur scribendumque; quò membra sibi invicem nexu gemino cohæreant: ὁμοιωθεὶς δὲ Θεῷ, ἄξιος Θεοῦ γεγένηται.

Παύσῃ ξένος ὢν τῆς πατρίδος] vide *ad l.* 4. § 29. & *l.* 8 § 14. 15.

Τῆς πατρίδος] i. e. *mundi.* vide *ad l.* 4. § 44. πόλις καὶ πατρίς.

Καὶ χρεμάσθω ὡς τῶδε καὶ τῶδε] quod Plato in *Epistolis* dixit; καὶ μὴ ὡς ἄλλοις αἰωρῆται. *nec suspensa alicui rei aut bono cæli ante conspectus, pendere ex alterius eventu cogitur.* Cicer. *Tusc. l.* 5. Galen. in *Exhortat. c.* 2. ἐξ ἐλπίδων ὀχεῖσθαι, eodem ferè sensu dixit.

§ 2. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικὰ] indè κεφαλογνώστης dictus Petro *Act. c.* 15. *v.* 8 & πάντων καρδιογνώστης. *ad c.* 1. *v.* 24 ὅτι μωσατ ὁδὸς τῶν καρδίας πάντων ἀνθρώπων. ut Solomon rex. *Histor. Reg. l.* 3. *c.* 8 *v.* 39 Idemque in *Proverb. c.* 15. *v.* 11. Ἅδης καὶ ἀπώλεια ἐναντίον κυρίου· πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων; *Sedes corporis projecti mortui quid sit in homine, videtur in eo & quod in se ipse non videt.* Bern. *in Psal.* 90. *canc.* 15. Sed ἐμπαικτικῶς Apollol. *ad Heb. c.* 4. *v.* 12, 13 Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας· καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. Ad quem locum Schol. Πάντα γυμνὰ παρ' αὐτῷ·

αὐτῷ· ἢ ἴδιόν τι σημαίνει ἢ σεσωπημένον τι ἑαυτὸν ἐπικαλέσαι δύναται τῷ ὃς ἁλμῶν ἐκτέτηκεν. τετραχιλισμένα δ', ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν σφαζόντων οὕτω τὸν τράχηλον ἱερατικῶν καὶ ζευγνυμένων τῶν δορᾶς. quibus gemina ferè Jo Chrysost. habet. Tractum, inquiunt *ob ovalem, graecum, pollo decerpitur, corpora mutantur.* quò facit lepidissimus ille de lepore insigniter maçilento jocus, apud Ælian. *variar. epist.* 11. ἐπεὶ γὰρ ἐδάρη, καὶ τὸ δέρμα ἀπεδύσατο, ἕτερος τίς ἐστιν ἐφάνη· μᾶλλον δ' (ἃ γὰρ ὀφθῶσι λέγω) ἀφανὴς ὅτι νῦν ἦν πλέον· verùm ampliùs aliquod insinuare videntur verba illa Apostoli. Est enim proculdubio in tota illa dictione allegoriâ disertissima à *Pythonem sive ventriloquum* vocem ducta, à quibus *animalia immolantia* τραχηλίζειν dicuntur, *cum non penitùs à collo (species excoriantur, sed per dorsi spinam ejusmodi victima reluctata findantur, ut cutis foris & intus oculis patuerit*; uti optimè Beza. quò pertinet, quod Varin. Favorin habet, τραχηλίζειν, τὸ διχοτομεῖν, ἢ γυμνοῦν τὸ δέρας τῆς ῥάχεως χάριν. vide amplius *ad l.* 1. § 3. & *l.* 11. § 13.

Καὶ φλοιῶν] *corticem* nempe non exterra tantùm, puta vestem, pompam, reliquum vitæ apparatum, sed & corpus ipsum, καὶ τὰ κρέατα, (uti mox loquitur) & hæc præcipuè comprehendit. Varro paulò aliter in *Tithono*; *sic invitata natura animæ corporeum corticem facilè relinquit.* Quin & *corticem* Nicander tam de *hominis cute*, quàm & de *anguis exuvio*, usurpavit. sic enim in Alexiphar. *v.* 302. de Marsya,

——Φοῖβος ἀπὸ φλοὸς λύσατο γυῖον.

& in Theriac. *v.* 355.

Ἐξότε γηγενέων μὲν ἀπὸ φλοὸν ἕρπετα βάλλει.

& *v.* 392.

Ἐυτ' ἂν ἀπ' ἠελίοιο πέσῃ φλοὸν ἄφεα βάλλῃ.

vide *infr.* § 8.

Τῶν ἐξ ἑαυτῶν εἰς ταῦτα ἐρρικνώτων καὶ ἀποξαπτόμενον] *Animam* scil. *mentem* fatrem, scilicet ἀποῤῥοὰς τινα opinabantur Stoici. Vide *ad lib.* 2. § 1 Cicero *Tusc. lib.* 4 *Humanus animus decerptus ex mente divina.* Et hanc igitur magis attendit & intuetur potiùs quàm corpus, quod ejus istius integumentum tantùm & involucrum Plut. *de curand. cupidit. divit.* Ἀλλ' ὁ θεὸς ὅτε ἀγνοεῖ δ' τε ἥκασε διάθεσιν, ἢ δι' ψυχῆς μᾶλλον ἢ σώματος αἰσθήσεως πεφυκώς. &c. & Samuelis Deus ipse, *Regum lector. l.* 1. *c.* 16. *v.* 8. *Non spectat, quod spectant homines: homo enim spectat quod est in oculis: sed Deus spectat quod est in animo.* χρὴ γὰρ τὸν ἄνθρωπον βλέπειν, ut Clemens *strom. l.* 6. sive. αὐτὸν τῇ ψυχῇ, αὐτὸν τὸν ἔνδον ἄνθρωπον, χωρὶς αὐτῆς σκιαγραφίας. uti Plato in *Gorgia.*

Τὸν σαυτοῦ θεραπεύσεις σαυτὸν θεραπεύσεις] quò scil. μεριμνᾶς, καὶ πυρράζει τοῦτο πολλαχοῦ. ut Matthæi Jesus Luc. *c.* 10. *v.* 41. Vide *l.* 2. § 7. & *l.* 6. § 22 & *l.* 9. § 31. Interpres neuter commodè satis reddidisse videtur. De Diogene Julian. *de cynico. orat.* 1. Τὰς δὲ ἐν τῷ σώματι ἐμπαθοῦσας τῇ ψυχῇ θεραπείας, οἷς τοῖς πολλοῖς ἡμᾶς ἀναγκαίως, τοῦτο τὸ θεῖον μηδὲν αὐτῷ χαίρειν πολυθρυλλουμένου, ἀδίκου ἐν μέρει θεσπίσαι.

Ὁ γὰρ μὴ τὰ θνητὰ κρεάδια ὀρᾷ, ἅπερ γε ἐσθίεται, καὶ ὀσφραίνεται, καὶ δέχεται, καὶ πάντα τοιαῦτα πεφορτισμένα καὶ σκυβάλου ἀναπίμπλησι, ἀχρεῖόν τε καὶ ἄπληστον] Locus vitiatus: quemque Lugdunensis editor corrupir ampliùs. ἀχρεῖόν, exhibendo. prout in Basileensi concipitur, contrarium planè autoris mentì sensum nobis repræsentat: *cui circumjecta sibi corpus non intuetur, voluptuosissimum. cæteroquin ad corporis usum spectantia vehementer, maximè vegetissima; sibi comparaturum.* At Marci mens aliorsum abit, cum nimirum qui corporis curam non habet ista multò minùs moraturum. Cas. ἡσυχῇ legisse videtur, atque ἢ illud disjunctivæ loco habuisse, vertit enim; *siquidem qui nec corpus ipsum, nec ejusmodi adjuncta ullo respectu curat, multum quietis otiique eum procurare sibi nec ipse est.* Ὀσφραίνεται καὶ δέχεται, prorsus omisit. illam autem interpretationem si admiserimus, pro ἀχρεῖόν τε καὶ ἄπληστον legendum erit, εὐχρεῖόν τε καὶ πλῆστον. quòd *l.* 4. § 19. εὐχρεῖόν τε ἐστι dixit. tum ἐν τῷ κοινῷ in posteriore membro ὡς subintelligendum, quasi ὡς θεάματος diceretur. Ita *Pjal.* 9. *v.* 18. *Non enim oblivio in æternum tradetur egenus; expectatio pauperum in perpetuum peribit est.* pro, *neque expectatio pauperum in perpetuum peritura est.* & Pindar. *Pyth.* 10. Ναυσὶ δ', ὅτε πλοῦς ἰσόν. i. e. *æquali, nec potentiori facienti.* At Xyl. erotematicè legit. ἢ πάντες—ἀχρεῖόν τε καὶ ἄπληστον, *Qui enim non aspicit carnium circumjectum, hinc occupetur, in vestè, domo, gloriaque, velum sane exterioribus, ac quasi tabernaculo contemplando?* forsan μὴ τυχὸν quod vel negandi vel interrogandi vim hat eat. *nunquam occupabitur*: vel, *nunquid occupabitur*: i. e. *negotium facessit sibi* Vide Epictetum *l.* 2. *c.* 2. & 9. *ad l.* 11. § 18. Qui idem & quod Marcus istic vult, scitâ satis imagine nobis depinxit, *l.* 3. *c.* 26. dum *corpus alello*, reliqua *vitæ instrumenta asello* hujus *instructu* confert. Ὅλον, inquit, τὸ σῶμα ὅπως; ἔχειν σε δεῖ, ὡς ὀνάριον ὁδοιπορικὸν· ἐφ' ὅσον ἂν διόρθωσιν ᾖ· ἐφ' ὅσον ἂν δίδωται. ἂν δ' ἀφαίρεσίν τινα ᾖ, καὶ σεσωπώτης ὀπισθάλπεται, ἄσεις, μὴ ἀνθίστης, μηδὲ γόγγυζε. ὅταν ᾖ θεὸς τὸ σῶμα ὅπως; ἔχειν σε δεῖ, ὅτε τὰ ἄλλα, ὅσα τὸ σῶμα ἔνεκα παρασκευάζεται· ὅταν ἀναῖρε ἐ δεῖσθαι ᾖ, πάλλα γίνεται χαλινάρια τοῦ ὀναρίου σκιάμματα, ὑποδημάτια, κεντοῦ, χάρη. ἄφες κακίνα· ἀπόλυε δὲ τὸν ὀνάριον καὶ ἀναπαύεσθαι ἢ τὸ ὀνάριον.

Τὰ θνητὰ κρεάδια] vide *l.* 10 § 1. 38 & *infrà* § 3. sed & Julian. *supra* Ambros. *Hexam. l.* 6. *c.* 6. *Non igitur caro tuæ. cave enim amittas est anima.* & Varro *Andabatis*, citante Prisciano, *l.* 6. *sed quidvis potius, ὁ homo, quàm carnenta.*

Τὴν παιδίον δειλοῦ] δειλαίου nomine cognomine Jhendis, quasi de animi ignavia, sive mutua metaphora, ut ornamenti nomine: metaphorâ ab animali ducta. Ita Homerus Il. ε. οὔτε τοι γένος ἐσθλὸς ἐναντίβιος πολεμίζειν, ἐτεὸν τοι τόδε κάλλος ἐπήρατον. Xenophon Cyrop. Τὰ μὲν ἐνὰ ἱππικὰ ὅπλα οἱ πολέμιοι τὰ ἐμοὶ ἀρεῖν τε μὴ ἔχουσι, καὶ τὰ σὸν χρήματα ὅσα μὴ ἐπιτήδεια ἐστὶν, ἐγὼ δίδωμι· τὰ δὲ ἄλλα ἐμοὶ ἔστω. Plutarch. Cleom. Τὰ γὰρ ὅπλα τὰ Θεσσαλικὰ μᾶλλον, καὶ θᾶττον πόνου καὶ κόπου ἀπαιρήσεις τὸν ἄνδρα τὰ σκέλη αὐτῆς ἔχοντα.

Καὶ πελειὰν] πελειάνην. Xylander. malim Balli. πελειὰν ἐστὶ τὸ δίλοφα δειλαίου δὲ χρυσᾶτον ὄρνεον· ἡ δὲ πελειὰς εἶλεν ὄρνεον χρυσοῦν· διήρτυσεία εἶλεν ὄρνεον· πῶς ἂν ἄλλως χρείαν ἐπιδοίην τὴν ἐπὶ τῆς χρυσοπαστείας ἐσομένην ἐξεπιστεῖν μυρίων, ἢ τὸ ὁπὶ σπάνι ἢ δι' ἄλλο τι χρείας αὐτῶ ἀφιερῶσθαι, ἢ ἀγνοίαν, ἢ σκληρίαν, ἢ ἀπειρίαν ὀπτικῶν ὑπερβολὴν ἐπιδοῦσαν ὅσα τοῖς ἐπιγράμμασι σφῶν τὰ πλήθη ἢ τῶν τοιούτων ἀγνοίαν ἐσομένην ἐξεπιστεῖν μυρίων

ti ſcil.) *conſenſu quodam naturæ adhærent.* Xyl. *quicquid per ſympathiam ei poſſit adhærere.* Caſ. ut προπάθεια idem hîc ſit, quod συμπάθεια, de qua *l.* 5. § 26. Verùm nec συμπάθεια illa excuti prorſus queat, ut ibi oſtenſum eſt; & aliud quiddam ſonat ἡ προπάθεια, *affectionem* nimirum eam, *qua rei alicui addicti ſumus, eique quodammodo deperimus.* hoc eſt enim τὸ προπάσχειν. Ità quod Baſil. Cæſ. an Euſtath. Sebaſt. in *aſcetic.* Λυθλῶσι δεῖ τῆς διεμῶν τῆς προπαθείας τὸ βίᾳ, τὸν γε ἀλυσιτελῶς ἀχολυθεῖν μέλλοντα τῷ θεῷ. Id Dionyſ. Areopag. citante Budæo; Ὅσοι γὰρ ἐκ ὀφείλουσι πῆς γνίοις προπάσχειν. Idémque *epiſt.* 10. ἐπειδὴ ἀληθείας ἔντις ἐραστὴ, τῆς προπαθείας ἀναχωρῶσι τῷ ὑλικῶν ἀγγέλων ὡς ἐν μέσῳ ἀνθρώπων πολιτεύομενοι σὺν ἀπαθείᾳ πάσῃ. Synel. *Dione*: Καὶ δῆτα τῷ ἀρετῷ ὄναιτο ἄν τις, τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς προπαθείας. Obiter aſteriſcum tollo minùs neceſſarium ex Socratis *hiſtoriæ editionis Stephanianæ, lib.* 1. *c.* 10. πολλὰ παρελείφθησαν, ἢ ἀρχὴ τὰ πάρεργα πᾶσιν, ἢ προπάσεις χαριζόμενοι. lege meo periculo, defectûs notâ furcillatâ, προπαίροντες πᾶσιν. Cicero *ad Attic. l.* 2. *ep.* 19. ſe nimium τῷ φίλῳ προπροπεθέναι profitetur. Iiid. Peluſ. *l.* 1. *ep.* 310. Προπάθεια μὲν ἐκ ὀξυδερκεῖ ἀνθρώπου ἢ ὅλως ἐκ ὀρᾷ. *Affectus addictus caecutit; adverſus planè cæcus eſt.* Euſtath. *ad Il. β'.* Ἐπάθαμεν ἄνθρωποι ἐν ὕπνοις ἐκεῖνα ἃ ὅπερ λύ φαντάζεται, ὡς [οἷς f.] προπαθῶς πως ἔχομεν. Epictetus etiam *l.* 3. *c.* 24 *ad l.* 11. § 31. adductus: Ὅταν πνὶ προπάσχῃς, ὡς ἀφανὶ τῷ ἀφαιρέτων. Idémque *l.* 2. *c.* 16. *ad lib.* 10. § 27. repræſentatus; πρὸς μόνον τὸν θεὸν ἀποβλέπωτα, ἐκείνῳ μόνῳ προπαθόντα. Reſtituenda Athenagoræ eadem vox *de reſur. mort. in fine.* Κἂν ἐκ πολλοὶ τῷ ἀνθρώπων ἐμπαθέστερον τῷ σφοδρότερον τοῖς τῆδε προπαθοῦσι, (perperam vulgati, προπ.) ἄσχολοι τότε διατελῶσιν. Clement. Alex. *ſtrom. lib.* 1. Μὴ προπαθείᾳ νικᾶσθε, μὴ φίλῳ δουλᾶσθε, μὴ ἡδονῇ ἑταίρεσθε. Idémque *l.* 7. explicans illa D. Chriſti, Lucæ *evang. c.* 14. *v.* 26. Ἐὰν μὴ μισήσῃ τὸν πατέρα, τῷ τὴν μητέρα, προσέτι δὲ τῷ τὴν ἰδίαν ψυχήν. πάς τε γάρ, inquit, προπαθείας τὰς σαρκικὰς, πολὺ τῆς ἡδονῆς τὸ φίλτρον ἐχούσας, μισήσειεν. &c. qui & *lib.* 2. de affectibus iſtiuſmodi, Προπαθοῦλοί τὸ σώματι τῷ ψυχῇ, τῶν μὴ ἀφορίζοντες τῷ ἀποσαυρῶσθαι ἑαυτὸν τῷ παθῶν. quod *lib.* 4. vocat ἀπροπαθῶς βίον. Et rurſus ἀπροπαθῶς ἀπολιπεῖν. Vide *ad. l.* 2. § 3. Itaque Syneſ. *de inſomn.* ἰσχνὰς συγκαταθέσεις, καὶ προπαθείας conjungit. εἰσὶ γάρ εἰσὶ ἀπαθῶς διακείμενα οἷ τὰ διάνοια· ἀλλὰ ἰσχναὶ μοὶ αἱ συγκαταθέσεις τε καὶ προπάθειαι. ἀποσυγκεῖμαί ἢ ἐκ ἤκιστα· ubi vides etiam opponi ſibi invicem τὸ προπάσχειν καὶ τὸ ἀποσυγκεῖν. quemadmodum Evagrius, τῷ προπάθειαν καὶ τῷ ἀδιαπάθειαν, *hiſt. Eccleſ. lib.* 1. *c.* 15. ὡς καὶ παρὰ χρισ-

ἀνῶν δουμασθῆναι, ἢ μὴ προπαθείᾳ, ἢ ἀπαθείᾳ κρινόντων τὸ ἁμάρτημα i. e. vertente Joanne Chriſtophorſono, *qui nec amore, nec odio ducti,* &c. De Synelio loquitur, qui & idem *epiſt.* 59. εἰ δυνατὸν ἦν ἀγγέλῳ σωματανθρωπῆσαντι μηδὲν ἐπολαῦσαι τῆς ὕλης κακὸν εἰς προπάθειαν. quod mox explicans. Ἀλλ' ἔστι φρενὸς δυνάμεως, ὁμιλοῦντα τοῖς χείροσι μηδὲν τρόπον παθεῖν. Et rurſus: τὸ προπεπονθέναι δὲ ὅτι τὸ δεινόν. ità τὸ προπεπαθῆσθαι eſt παθεῖν καὶ προπεπονθέναι. prout & Marcus *lib.* 5. § 1. ὅταν προπαθῶν, συγκαταπίκεν) πῖς κατ' αὐτὰς ἔρμις. Nec illud prætereundum quod Plutarch. prout in *Pompejo*, τοῖς μετρίοις προπαρπάζ. ita in *amator.* idem τοῖς ἐραστῆ προπεπαθέναι, pro *addictum eſſe & affectu adhæreſcere* dixit. Sunt itaque τὰ προπερπιπτα ἐν προπαθείας ea, *quibus ex affectûs propenſione nimia animus adhæreſcit.* Epictet. *lib.* 3. *c.* 28. Μή τι προπερπταί σοι τῷ ἐκ σῶν, μὴν φαντάζυκα, μὴν ἐδωνήσει σ' ἀποσπώμενον. Quin & affectus ipſos, τὰ πάθη, προπερπτώματα nuncupare, Baſilidæ ejuſque aſſeclis ſolenne fuiſſe, docet Clemens *ſtrom. lib.* 2 adducto ex Iſidori περὶ προπερπτῶς ψυχῆς inſigni teſtimonio; quod ad Marci mentem illuſtrandam etiam non parùm conduxerit. Quin & (ut H. Stephani Theſauro auctarium leviuſculum ſaltem contribuamus) προπέρπτωμα gemino ferè ſenſu uſurpavit Galenus *de Hipp. & Plat. placit. lib.* 4. *c.* 1. Cæterùm neque τὸ ἁπλῶς προπερπτῆς ταῦτα, de quibus Marcus hic, in vitio habetur; illud enim à natura eſt: verùm τὸ προπερπτικοῖς προπαθεῖν. Itaque de Diogene Epictetus *lib.* 3. *c.* 26. Πάντα ἴλυπα εἶχε, πάντα μόνον προπερπτικά. non & προπερφυκότα· quod *ſuprà* dixerat. vide *l.* 3. § 5. & *lib.* 4. § 44. & *l.* 8. § 30. Adjici poſſunt his Porphyrii illa, *de abſtinent. lib.* 1. Ἃ μὲν ἐν τῆς ἄνθρης προπερπλάσαμεν φύσεως, ἀποβλῆτ πάντα αὐτὰ τῆς πρὸς αὐτὰ προπαθείας. Et mox: καὶ τῷ ἔργων ἀποστατέον καὶ τῆς πρὸς αὐτὰ προπαθείας, καὶ πάθους· τί γὰρ ὄφελος τῷ ἔργων ἀφιστάμενον, τῆς αἰτίας, ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἔργα, προπερπλῶσῆς· ubi vides τῷ προπαθέναι etiam ἀπὸ τοῦ πάθους diſtingui. Ponantur ergò diſtinctionis causâ, tanquam gradus quidam, quibus ἀπὸ τῆς ἀπαθείας in partem ſequiorem fiat declinatio, προπάθεια, πάθος, προπάθεια. Eſt itaque ἀπάθεια *integra & abſoluta ab omni affectione vitioſa immunitas;* quod pro *ſummo bono* habebant Stoici. προπάθεια *leviſſima ab hac declinatio,* & *affectûs* vitioſi quaſi *præludium* quoddam. πάθος *affectus vitioſus,* ſive *morbus ipſe.* Hieron. *in Matth. c.* 5. *v.* 28. *inter* πάθος & προπάθειαν. i. e. *inter paſſionem & propaſſionem, hoc intereſt; quod paſſio reputatur in vitium, propaſſio licèt vitii culpam habeat, non tenetur in crimine. Ergò qui viderit mulierem, & animæ ejus fuerit titillata, hîc propaſſione peccaſſe eſt; Si verò conſen-*

credit, quàm aliis; de se solo plùs aliis credit, quàm sibi. Adversus morem morbúmq; malum hunc, salutare monitum ab Apostolo habemus, *ad Galat. c. 6. v. 4.* τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος· καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον· De se Cicero, verè necne, ipse viderit, *ad Attic. l. 12. ep. 27. Mea mihi conscientia pluris est, quàm omnium sermo.*

Ὁ μὲν ἅμαξαν μιμάτων ἐξείπεν] Vide *ad lib. 3. § 4.*

Τὲς πόλας μᾶλλον αἰδάμιδα] contrà nimirum monitum illud Pythagoricum in *aur. carm.*

——Πάντων δὲ μάλις' αἰδοῦ σαυτόν.

Tu plùs quàm cunctos alios te disce vereri.

cui consonat Democriticum illud monitum, quod *supra* cum aliis ejusdem notæ attulimus *ad l. 2. § 6.* vide & *ad l. 11. § 26. & l. 10. § 9.*

§ 5. Ἐκεῖθεν ἄπαξ ἀποθάνωσι, μηκέτι αὖθις γενέσθαι] Ità de animæ statu post mortem incertus fluctuat passim Marcus. de corporis resurrectione multò magis assensionem cohibiturus. quod, nihil est itaq; mirum, si δόγμα ξένον nec παράδοξον, tantùm, sed, παράλογον etiam, Stoicis Athenien sibus est visum, prædicante Paulo, *Actor. c. 17. v. 18, 19.* Nos meliùs edocti, eà bonitate præditum novimus esse Deum nostrum, universi conditorem, ut nolit servorum suorum, qui fidele ipsi obsequium in hac vita præstiterint, vel animas, vel corpora in morte prorsus intercidere, sed præmiis futuris utrumque reservari.

Εἰ γὰρ δίκαιον ἐστὶ] καὶ δίκαιον ἔστι, sacra attestatur Scriptura. Εἰ δίκαιον παρὰ Θεῷ Apostol. *ad Thess. epist. 2. c. 1. v. 6.* &, δικαιοσύνης στέφανος ἀποκεῖται ὁ δίκαιος *ad Tim. ep. 2. c. 4. v. 8.* &, ὁ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς ὀπλαθήσεται τὸ ἔργον ὑμῶν, καὶ τῆς ἀγάπης. *ad Hebr. c. 2. v. 10.* Nec tamen hinc sequitur, quod Pontificii statuunt, hominum opera bona dignitatis suæ ratione vitam æternam, gloriámq; cœlestem ità promereri, ut Deus injustus futurus sit nisi eam illis rependat. prout Rhemens. nostri *annot. in Luc. c. 21. v. 35. ad Thess. ep. 2. c. 1. v. 5. & Hebr. c. 6. v. 10.* Ut omittam enim τὸ ἀξιοῦσι, quod illi tantopere urgent, aliud planè sonare, prout nôrunt qui linguam Græcam vel primoribus tantùm labiis degustârunt. Rectè Durand. *in sent. l. 2. dist. 27. q. 2. Meritum de condigno strictè & propriè sumptum, videlicet pro actione voluntaria, propter quàm operanti debetur merces ex justitia, sic, quòd si non reddatur, ille ad quem pertinet reddere, injustè facit, & est simpliciter & propriè injustus, non est hominis ad Deum.* quod ille cùm multis argumentis confirmâsset, concludit tandem, *sentire & dicere oppositum esse temerarium seu blasphemum. Quòd si quid, inquit, pro bonis operibus nostris datur vel redditur, potiùs & principaliùs est ex liberalitate Dei dantis, quàm ex merito nostri operis. Etsi dicatur, quòd quamvis Deus non constituatur nobis debitor ex aliquo nostro opere, constituitur tamen debitor ex sua promissione: sciendum est, quia quod redditur ex promissione præcedente, non redditur ex merito operis de condigno, sed solùm vel principaliter ex promisso.* Unde patet responsio ad id quod justum esse dicitur. Siquidem ut piè pariter ac præclarè Bernard. *de grat. & lib. arb. Justum apud Deum est ut reddat quod debet; debet autem quod pollicitus est, promissum quidem ex misericordia, sed ex justitia jam præstandum. justè enim & ex debito requiritur, quodcunq; vel gratis promittitur.* Et Bellarm. ipse *de panit. l. 3. c. 4.* explicans Joannis verba illa ex *epist. 1. c. 1. v. 9.* πιστὸς ἐστὶ καὶ δίκαιος. *Verba illa,* inquit, *fidelis est & justus, referuntur ad promissionem divinam. ideo enim Deus justus & fidelis dicitur, quia stat promissis, nec fidem fallit.* quod & *de justific. l. 5. c. 15.* confirmat ex illis Nehem. *c. 9. v. 8.* verbis, *Implesti verba tua, quoniam justus es.* Siquidem *veritas* sive *veracitas pars* est *justitiæ,* ut ex Cicer. *de invent.* Thom. Aquin. *sum. part. 2a. 2æ. q. 109. art. 3.* Denique potest aliquid justo atq; æquo consentaneum esse, quia justitiæ nullà ratione repugnat, quod tamen nihil injusti, si non fiat, inducat. justum fuit quòd Solomon rex à Shimeïo mandati violati de Hierosolymis continendo se, pœnas exegit: *Regum hist. l. 3. c. 2. v. 46.* quibus tamen remissis, nihil injusti admisisset. justum & æquum, quòd Abiatharo læsæ majestatis reo, patris caussà vitam condonavit. *ibid. v. 26.* quem tamen si sustulisset, adversus justitiam nihil peccâsset.

Ἦ ἂν καὶ δυνατὸν] τί ἄτοπον κεῖνται, εἰ ὁ Θεὸς νεκροὺς ἐγείρει; Paulus, *Act. c. 26. v. 8.* Athenagoras *de resurrect.* ἢ ὅτι ἀδύνατον, ἢ ὅτι ἀβέλητον. ἀλλ' οὔτε ἀδύνατον, οὔτε ἀβέλητον· εἰ ἀδύνατον, ἢ ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν τὸ γεννῶν, ἢ ἐκ τοῦ δύναμιν ἔχοντα μὴ ἔχειν σοφὸς τὸ ποιῆσαι τὸ ἐγνωσμένον· ἀλλ' οὔτε ἄγνοιαν τὴν τοῦ Θεοῦ δυνατόν· καὶ τὴν δύναμιν, ἧς ἔχει κράτος πρὸς τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν, δείκνυσιν ἡ τέκνων αὐτῆς γένεσις. οὐκ ἀδύνατον ἄρα. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἀβέλητον. εἰ γὰρ ἀβέλητον, ἢ ὡς ἄδικον, ἢ ὡς ἀνάξιον. ἀλλ' οὐκ ἄδικον. δίκαιον γὰρ συναμφότερον, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπον πάντων γενέσθαι τῶν παρεληλυθότων ὑπόδικον, τῷ τε ἐπὶ τούτοις δίκην τιμωρίαν, ἢ τιμαρίαν. οὐκ ἀνάξιον· εἰ γὰρ τὸ χεῖρον οὐκ ἀνάξιον, τυτέστι, τὸ φθαρτὸν τοῦτο σῶμα, καὶ παθητόν· πολὺ μᾶλλον τὸ κρεῖττον οὐκ ἀνάξιον, ἔστω δέ, ἄφθαρτον καὶ ἀπαθές. ἴσως δὲ ἂν ὅτι καὶ δυνατὸν, καὶ βέλτιον, καὶ δίκαιον, καὶ ἄξιον, ἡ τῶν παλυδέντων σωμάτων ἀνάστασις. verùm de mente sola satagit Marcus; de corpore nihil solicitus, quod nec se, nec suum, nec sui quicquam à quoquam censeri volebant Stoici.

Ἐκ δὲ τοῦ μὴ ὄντος ἔχειν] Æquior certè erga numen divinum Marcus, licèt Ethnicus, qui nihil in-

juſti aut iniqui Deo vult imputari, etiamſi viros bonos in morte prorſus intercidere pateretur, quàm Papicolæ, qui Deum injuſtitiæ diſerte χαὶ γυμνῇ κεφαλῇ, quòd aiunt, incuſatum eunt, niſi ipſis ob laboresmiſellos in hac vita decurtatiſſima exantlatos, tanquam probiſſimè pleniſſiméq; commeritis, præmia æterna retribuat.

Πιςεύω σοι ὅτι μὴ δεῖ] Idem hoc, cum illo à Marco cum primis laudato, *l.* 11. § 6. ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

Δικαιολογῆ πρὸς τὸν Θεόν] Hoc eſt quod Apoſt. *ad Rom. c.* 9. *v.* 20. Μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; vult [πρὸς ἅπαντων τῶν Θεῶν (i.e. ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ) ἀπολογεῖσθαι,] cum Epicteto *l.* 2. *c.* 16. πρὸς μηδενὸς δικαιολογεῖσθαι πρὸς τὸν Θεόν. Ità pii priſci, etiamſi conturbabantur nonnunquam, cùm bonis hic malè eſſe, malis bene animadverterent; illud tamen pro certo ac immoto ſtatuunt fundamento; *Attamen Deus corde rectis bonus eſt. Pſal.* 37. *v.* 1. &, *Tu certè, Domine, juſtus es.* Jerem. *c.* 12. *v.* 1. & Apoſt. *ad Rom. c.* 9. *v.* 14. Τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο. & *ibid. c.* 3. *v.* 4, 5. Μὴ ἄδικος ὁ Θεὸς; μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ Θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε. ex *Pſal.* 51. *v.* 4. vide *infrà* § 12.

Οὐκ ἂν δ' ὕτω διελεγόμεθα τοῖς Θεοῖς] *non auderes ità cum eis differere.* Caſ. malim, *non ità differeres*, & de æquo juſtóque cum eis ageres, niſi optimos juſtiſſimóſque eſſe præſumeres.

§ 6. Ἔστι καὶ ὅσα ἀπολογήσασθαι] quid eſt enim quod uſus & induſtria non poſſit? Hoſſum ſpectant tot poetarum illuſtrium monita. Menandri, apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 29.

——πάντα γὰρ
Ταῖς ἐντεχνίαις κατατρίπτεται πράγματα.
——*rerum omnium*
Nihil eſt quod non conficiat aſſiduus labor.

Alexandridis,

Τὸ συνεχὲς ἔργον, πάντες ἐνείσιν τέλος.
Ubique finem aſſequitur continuus labor.

Philemonis,

Ἐκ τοῦ φιλοπονεῖν γίγνετ', ὃν θέλεις, κεκτᾶν.
Datur laboris cupido quidvis aſſequi.

Antiphanis,

Τῆς ὁσημέραι δ' ὕλα πάντα γίγνεται.
Labori aſſiduo, nihil eſt quod non ceſſerit.

Sophoclis *Oedip. rege.* à Plut. laudatum *de fortun.* & à Clement. *ſtrom. lib.* 5.

——πᾶν δὲ τὸ ζητούμενον
Ἁλωτὸν ἐκφεύγει θ' ὃ τ' ἀμελούμενον.
——*quicquid quæritur,*
Spes deprehendi eſt. omne neglectum perit.

& huic vicinum incerti alicujus:

Ἁλωτὰ γίγνετ' ὁσημερία καὶ πόνῳ
Ἅπαντα.——

Laborioſæ diligentiæ aſſequi
Nihil eſt negatum.——

& ad Marci verba proximè, Menandri in *moroſo*,

——ὃς δὲ καὶ πεφύκασιν,
Τὸν ἐν πόνοις δ' ὅλως ἀπογυμνῶσαί ποτε.
——*quem laborum non piget,*
Nihil arbitrari is debet inſuperabile.

Socrates Alcibiadi miranti, qui poſſet Xanthippen tam rixoſam ſuſtinere, & intolerandam eſſe dicenti, Ἀλλ' ἔγωγε συνήθησμαι· καθάπερ τετρακίας ἀκούων συνεχές. *At ego*, inquit, *aſſuetus ei ſum: nec me magis offendit, quàm rotæ ſtridor aquam edentis eos qui aſſiduè audiunt.* Nec ſileri dignum hîc Æſchyli illud, à Plut. *de legend. poet.* & *de perfect. indic.* à Stob. *tom.* 2. *tit.* 29. & *tit.* 117. à Cæl. Rhodig. *antiq. lect. l.* 8. *c.* 7. L. Gyrald. *de poet. l.* 6. Eraſm. *apoph. l.* 6. relatum: qui dum in Iſthmiis pugilum certamen ſpectabat, cùm altero eorum frontem percuſſo, corona tota exclamaret; Ioni Chio, qui proximè aſſidebat, latus fodiens, Ὀρᾷς, ὅσῃ ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ παθὼν σιωπᾷ· οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν. *Vide*, inquit, *quanta ſit vis exercitationis? ictus ipſe ſilet: ſpectatores verò vociferantur.* ubi πύξας malui, *latus fodiens*, Flaccum imitatus, *epiſt.* 7. vertere; quàm, *aurem vellicans*, cum Paul. Leopardo; qui *emend. l.* 2. *c.* 21. & 22. Strobæum hîc emaculat, Cælium, Lilium, Eraſmum caſtigat. De Cyro Xenophon *lib.* 1. Οὐκ ἀπεδείξατον ἐκ τῶν πτωχῶν, εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ἃ πτωχοῦ· ἀλλ' ἐκυλινδεῖτο, ἐν τῷ σπερχῶς αὖθις ἅμιλλαν ποιεῖν· Verùm Marco gemina prorſus Plut. *de tranquill.* Δεῖ μηδὲν ἀπογινώσκειν, μηδὲ ἀπιστεῖν, ἀλλὰ θαυμάζοντα καὶ ζηλοῦντα καὶ συνεθιστῶντα, πεῖραν ἅμα λαμβάνειν ἑαυτοῦ καὶ κατάνυξιν ἐν τοῖς ἐλάττοσι πρὸς τὰ μείζονα, μὴ φεύγοντα, μηδὲ ἀπωθοῦντα τῆς ψυχῆς τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν, μηδὲ διαδέχοντα· τάχα γὰρ ἂν εἴη δυσχερίστερον. ἀνίατον γὰρ ἐμποιεῖ καὶ μαλακίαν ἀγύμναστον ἡ σχολὴ τὸ ῥᾴστον ἀεὶ διατείνουσα, καὶ πρὸς τὸ ἥδιστον ἐκ τῆς ἀθυμίας ἀναχωροῦσα γλυκυθυμία τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ καὶ νόσον, καὶ πόνον, καὶ φυγὴν μιλετῶσα φαντασίαν ὑφίσταται, καὶ προσβιαζομένη τῷ λιχισμῷ πρὸς ἕκαστον, εὐρίσκει πολὺ τὸ καταφρονούμενον καὶ διάκενον καὶ σαθρὸν ἐν πᾶσι δυκῦν χαλεπῆς καὶ φοβερᾶς. Diogenes denique referente Laërtio, *l.* 6. Διττὴν ἔλεγεν εἶναι τὴν ἄσκησιν· ἥν μὲν ψυχικὴν, τὴν δὲ σωματικήν. ταύτην καθ' ἣν ἐν γυμνασίᾳ συνεχὴς γενόμενος φαντασίαν, εὐλυσίαν πρὸς τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα παρέχοντα. παρεπίθετο δὲ πικμήρια τὰ ῥᾳδίως ἀπὸ τῆς γυμνασίας ἐν τῇ ἀρετῇ καταγίνεσθαι· ὁρᾶν τε γὰρ ἔνια τὰς τέχνας, τὰς βαναύσους καὶ τὰς ἄλλας, ἃ τὴν τυχοῦσαν ἐξυγιείαν τοῦ πεχνίτας ἀπὸ τῆς μελέτης πεποιημένας. τούς τε αὐλητὰς καὶ τοὺς ἀθλητὰς, ὅσον ὠφελοῦσιν ἐκάτεροι τὴν ἰδίαν πονήσαντες τὴν συνεχῆ. καὶ ὡς ὅτι, εἰ μετιλύσειαν τὴν ἄσκησιν καὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἐκ ἂν ἀνωφελῶς καὶ ἀπλῶς

ἀτελῶς ἐμβάθυν. εἰδέν με μᾶλλον ἔλεγε τὸ παράπαν ἐν τῷ βίῳ χρῆσθαι ἀσκήσεως καταφθόνως· δυνατῶν ἢ πάντων πάντ' ἐνικῆσαι. Vide *ad l.* 3. § 6. Senec. *ep.* 50. *Nihil est, quod non expugnet pertinax opera, & intenta ac diligens cura: robora in rectum quamvis flexa, revocabis; curvatas trabes calor explicat; & aliter natæ in id finguntur, quod usus noster exigit. quantò facilius animus accipit formam, flexibilis & omni humore obsequentior? & ep.* 80. de athletis agens. *Illud maximè revolvo mecum, si corpus perduci exercitatione ad hanc patientiam potest, quâ & pugnos pariter & calces non unius hominis ferat, quâ solem ardentissimum in ferventissimo pulvere sustinens aliquis, & sanguine suo madens, diem ducat: quantò facilius animus corroborari possit, ut fortunæ ictus invictus excipiat, ut projectus & conculcatus exurgat?* Idem *de ira l.* 2. *c.* 12. *Nihil est tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio: nullique sunt tam feri & sui juris effectus, ut non disciplinâ perdomentur.* Mox, ubi varia hujus rei exempla protulerat; *Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditque nihil esse difficile, cujus sibi ipsa mens patientiam indiceret.*

Ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ] Τῷ δεξιὰν τῆς ἀριστερᾶς φύσει κρείττονα εἶναι, multis locis inculcat, multisq; rationibus contendit Aristoteles *de partib. animal. l.* 3. *c.* 4. & *l.* 4. *c.* 8. *de animal. incess. c.* 4. *ethic. Nicom. l.* 5. *c.* 7. & *Eudem. l.* 4. *c.* 5. & *in problem. l.* 21. *q.* 12, & 13. & 19, & 31. Idem tamen, Καί τοι, inquit, ἐνδέχεται πάντας ἀμφιδεξίους γενέσθαι. Εἰ γὰρ πάντες τῇ ἀριστερᾷ μελετῶμεν ἀεὶ βάλλειν, γενοίμεθα ἂν ἀμφιδέξιοι· ἀλλὰ φύσει γε ἀριστερά ἐστι· καὶ τὰ δεξιὰ ἐσθὶν ἥττονα φύσει βελτίονα ἐστὶ τῶν ἀριστερῶν, κἂν πάντα ποιῶμεν τῇ ἀριστερᾷ, καθάπερ τῇ δεξιᾷ. Vult omnino dextra naturâ fortiora ac validiora sinistris esse. At Plato, (quem & hoc nomine is notat, *polit. l.* 2. *c.* 10.) *de legib. l.* 7. hoc tanquam delirium exagitat, Ὡς ἄρα τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ διαφέροντά ἐσθ' ὑμῶν φύσει πρὸς τὰς χρείας εἰς ἕκαστας τῶν σωμάτων, τὰ χεῖρε. quod & refutare conatur primò membrorum reliquorum exemplo. ἐπεὶ πόδας γε καὶ τὰ κάτω τῶν μελῶν ἐσθὶν διαφέροντα εἰς τοὐναντίον πέφυκε φαίνεται. quod idem de oculis auribúsq; dici poterat; & nutricum matrúmq; maximè insciticæ usuique pravo adscribit. Τὰ δὲ κατὰ χεῖρας [* ἀνοίᾳ alii] τετρῶν καὶ μητέρων οὐ χαλοὶ γιγνόμενοι ἕκαστοι. τῆς φύσεως γὰρ ἐκάτερον τῶν μελῶν χεῖρον ἐπερρύπωσεν, αὐτὸ διὰ τὸ [* ἔθη forsan] διάφορα αὐτὰ πεπιέσμαι, οὐκ ὀρθῶς χρώμενοι. Dein rejicit etiam operum quorundam instantiis: ἐν ὅσοις μὲν γὰρ τῶν ἔργων μὴ μίαν διαφέρει, λύρᾳ μὲν ἐν ἀριστερᾷ χρώμενον, πλήκτρῳ δ' ἐν δεξιᾷ, πρᾶγμα ἐσθὶν, καὶ ὅσα τοιαῦτα· τόξου δὲ παραδίγματι χρώμενον, καὶ τὰς ἄλλας, μὴ δῆλον, ἵνα χρῆσθαι κρεῖττον ἀγωνία. *Siquidem in quot quibusq; operibus utrâ utamur nihil refert, sicut inter lyram tangendam, lyram sinistrâ, plectrum dextrâ, an è converso teneamus, nullius momenti res est. aliáq; ejusdem rationis, quicunq; animadverterit, is his exemplis edoctus, ni ad alia etiam negotia, ubi opertebit utrâq; pariter citra discrimen usus fuerit, insano fortè parùm distabit.* quæ verba ideò lubentior verto, cùm quia Serranus ità reddidit, ut sensum auctoris haud clarè satis expresserit; tum ut locum ab interpunctione priùs laborantem restituam explicémque. demum ratiocinatur à ritu gentium quarundam. Ἔδειξε γοῦν ὁ τῶν Σκυθῶν νόμος, ὃς ἐν ἀριστερᾷ μὲν τόξον ἀπάγων, ἐν δεξιᾷ δ' ὄπισθεν τεταμένον μόνον· ἀλλ' ὁμοίως ἑκατέραις ἐπ' ἀμφοτέρα χρώμενος. quibus accenseri possunt & Benjamitæ illi funditores ἀμφιδέξιοι, insigni in eo genere artificio præditi. *Judic. c.* 20. *v.* 16.

Διὰ τὸ ἀνέδην] ità Plato suprà, διὰ τὰ ἤθη, vel ἔθη, potiùs.

Τὰ χαλινὰ ἐμπεφωλεύσειν ἢ ἡ δεξιὰ κρατεῖ] Neque hoc Plato penitus tacuit. Πάμπολλα δ' ἔστιν τοιαῦτα παραδείγματα ἐν ἱππικαῖς τέ ἐστι καὶ ἐν ἑτέραις· ἐν οἷσι μανθάνειν δυνατόν, ὅτι παρὰ φύσιν καταναλίσκουσι οἱ ἀριστεροὶ δεξιῶν ἀσθενέστερα κατασκευάζοντες.

Τῶν γὰρ εἵνεκα] Itaque Plato, διαφέρει γὰρ πάμπολυ μανθάνειν μὴ μανθάνοντα, καὶ ὁμολογοῦντα μὴ ὁμολογήσαντος. *Multum interest inter eum, qui utrâmanu uti didicerit, assueritque, & eum qui alterutri tantùm.* quod & à re *athletica*, & à *militari*, mox confirmat. Ideo autem usus obtinuit, ut *ad frænum sinistra* adhibeatur, quò dextra vel virgæ, quâ equus regitur, vel armis, quæ gestanda ac utenda fuerint, puta enti hastæve exerendis, exercendísq; immunis relinquatur. Xen. *de re equestri.* Ὁ ἱππεὺς τῇ μὲν ἀριστερᾷ ἄγει τὸ ἵππον, τῇ δὲ δεξιᾷ τὸ δόρυ ἔχει. quamquam posset & alia assignari ratio, cur frænum fortiùs sinistrâ teneatur, si verum foret, quod Solinus habet, *polyhist. c.* 1. *Parti dextræ habilior ascribitur motus, lævæ firmitas major.* Verùm in hoc Solinum rejicit meritò Cl. Salmasius. quem vise sis in *exercitationum* thesauro illo παλυμπαίστῳ.

§ 7. Οἵοσπερ δεῖ καταληφθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου] qualem ipse se velit à morte deprehendi. Vide *l.* 6. § 30. *ad finem.* ésto; hæc lectio satis commoda. non celabo tamen suspicionem meam; legi posse non minùs commodè καταλειφθῆναι, *qualem te à morte relinqui oportuit*; sive *necesse sit*, & *quod animum, & quid corpus attinet.* siquidem quales nos, quoad corporis statum, mors deprehensura sit, τῷ ὄντι ἡμῶν ἂν ἦσαν, ut cum Stoicis loquamur.

Τῶν θεραπευτῶν τοῦ ξένου] vide *ad l.* 2. § 17. & *l.* 4. § 26. & *l.* 5. § 24.

Τῶν ἀχθέντων] vide *ad l.* 4. § 3. 50.

§ 8. Γυμνὰ

§ 8. Γυμνὰ τῆς φλοιοῦ] vide *lib.* 3. § 11. & *supr.* § 2. Mat. Caſimirus Lyric. *l.* 3. *od.* 12.

Si primum vacuis demere corticem
Rebus, Fuſce, velis, cætera diffluunt,
Vernæ more nivis, quæ modo nubium
Leni tabuit halitu.

Τίς ὁ ἰδιωτὴς ἀφελίας λόγος] Forſan [πῶς πᾶς] πις, vel [ὅτι πᾶς] πις. quia ſequitur, πῶς ἐθέλεις ὑπ' ἄλλου ἐμπόδιστον. (de quo vide *l.* 5. § 34.) hoc eſt, quod ille apud Plut. *de tranquill.*

Οὐκ; ἐμοὶ τῆς ἄλλος ἰατρὸς, ἀλλ' ἐγὼ αὐτός. ità enim legendum, non ἄλλων. vide *lib.* 7. § 16.

§ 9. Παγκρατιαστῇ, οὐχὶ μονομάχῳ] *pugili*, ſive *pancratiaſtæ, non gladiatori*. quia alter armis nativis χὴ σοφιστοῖς, *lib.* 10. § 38. alter depugnat adſcititiis, itaque gladium ſi depoſuerit, ſtatim occiditur; alter manum præſtò ſemper habet; nec quicquam ampliùs, niſi ut dextrè utatur, eſt opus.

Ἀεὶ ἔχει] De virtute pariter Antiſthenes, Ὅπλον ἀναιρήσεται, ἀρετή. Laërt. *l.* 6. at quod de *baculo* Ariſtot. *de motu animal, c.* 8. idem de enſe, vel alio quovis telo, dici poteſt. Γίνεται γὰρ ἀφαίρετον μέρος, ἡ βακτηρία. vide *lib.* 11. § 36. ſed & Cleanthis placitum *ibid. lib.* 7. in Zenon. διαπαντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ἀναπόβλητος γάρ ἐστι· καὶ πάντοτε τῇ ψυχῇ χρῆται ὡσὰν πλεῖα ὁ σοφός.

§ 10. Τοιαῦτα τὰ πράγματα] leg. ποῖα αὐτὰ τὰ πράγματα. *qualia ſint ipſa per ſe nuda.* ut *ſupr.* § 8. & *l.* 8. § 11.

Διαιροῦντα] de *diſtributione* iſta, vide *lib.* 2. § 12. & *l.* 4. § 21.

§ 11. Ἠλίκλω ἐξεσίαν] Vide *lib.* 7. § 53, 54.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον] τὸ illud D. Boot. vult eſſe caſûs primi. ut ſit τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, clauſula, ſuperioribus periocham iſtam annectens, ſenſúmq; hunc exhibeat; *Quod ex rei natura ad ea quæ ſuprà poſita ſunt conſequitur.* At interpres uterq; in caſu quarto accepit. *Quod ad naturam conſequitur.* Xyl. *Quicquid in ſerie ac ſequela eventuum naturalium ordinaria contingit.* Caſ. Ego malim, *quicquid contingit naturæ conſentaneum, de eo nec Dii culpandi nec homines.* hoc eſt, nulla de re. πάντα γὰρ κατὰ τὸν τοῦ ὅλου φύσιν. τὸ ἑξῆς τῇ φύσει. ſicut *lib.* 7. § 54. τὸ ἑξῆς τῇ κατασκευῇ. Idem quod *lib.* 2. § 9. τὸ ἀκόλουθον τῇ φύσει. Synaxis autem eſt, qualis apud Gregor. Naz. *in Baſil.* Τί τοῦτο ἂν ἰσχυρότερον μᾶλλον, ἢ μεμπτόν; vide *ſupr.* § 5.

Ἀκοντες] Vide *lib.* 11. § 18. *conſid.* 3. Δεῖ δ' ὃς ἂν κακὸς ᾖ ἄκων, συγγνώμων ἔχειν. Hippias apud Platon.

Οὐδενὶ μεμπτέον] Epictet. *lib.* 3. *c.* 26. Οὐ δεῖ μέμφεσθαι οὐδενί, ἐγκαλεῖν οὐδενί, σφοδρὸς ὄντα τῇ διοικήσει τῇ ὅλων. ità enim legend. non σφοδρόν τα. Et *ibid. c.* 10. Μὴ δεῖν μέμφεσθαι, μὴ ἄνθρωπον. Idémque *enchir. c.* 5. Ἀπαιδεύτου ἔργον τὸ ἄλλοις ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς πράσσει κακῶς· ἠρχόμην παιδεύεσθαι, τὸ ἑαυτοῦ. πεπαίδευμαι, τὸ μήτ' ἄλλοις, μηθ' ἑαυτῷ.

§ 13. Πῶς γελοῖος] Plaut. Trucul. 2. 1.

Vertit ſeſe rota vicisſim: Stultus eſt, qui id admiretur.

Ξένος] Vide *lib.* 4. § 29. & *lib.* 8. § 15. Antiſthenes apud Laërt. *lib.* 6. τῷ σοφῷ ξένην εἶναι πᾶσαν γῆν. locus mendi manifeſtus, in quo tollendo fruſtrà operam poſuerunt viri magni. Ambroſ. Camald. *novum* quaſi καινὸν legerit. quidam, ἀεὶ ἀξιέραστον. quod Henr. Stephan. non probat. ἄπο tolerari poſſe putat; ſed ſuſpectum tamen habet. Iſ. Caſaub. quid ſi ἀπὸν legatur? ut ſapienti *nihil deeſſe velit.* verùm hoc, ut aliquid videatur, non ſatisfacere tamen ipſe profitetur. haud infelicior iſtis ſaltem forſan futura eſt conjectura noſtra, ſi ἀεὶ ἀπεσβέκηκεν reſcribamus. conjunxit hæc certè Marcus noſter *ſup.* § 1. Ξένος ὢν τῆς παλαιᾶς καὶ θαυμάζων, ὡς ἀπεσβέκηκε, τὰ καθ' ἡμέραν γιγνόμενα.

§ 14. Ἢτοι ἀνάγκη εἱμαρμένη ἀπαράβατος τάξις, ἢ προνοητικὸν ἵλεων] Caſ. *aut fatum, (idque vel neceſſitas abſoluta, & decretum inevitabile, vel placabilis flexibilisque providentia.)* aut *confuſio fortuita.* &c. ut videatur legiſſe, ἤ τοι εἱμαρμένη, [ἢ ἢ] ἀνάγκη [ἢ] ἄτ, τ. &c. At Xyl. *aut neceſſitas fatalis, atque ordo inevitabilis,* ut [ἢ] alterum tantùm incertum voluerit, cui accedo potiùs, quanquam malim ἀπαράβατον *inviolabilem* quàm *inevitabilem* reddere. Certè fato τὸ ἵλεων nullo modo convenit. Maro *Æn. l.* 6.

Deſine fata Deûm flecti ſperare precando.

ad quem locum Servius: *locutus eſt ſecundum Epicureos qui dicunt.*;

Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.

Eſt Lucretii *lib.* 1. quanquam & Stoicos adjicere potuerat, & hos magis, quia fata illi nulla agnoſcebant.

Φυρμὸς ἀκρίτου] *confuſio inanis.* Xyl. *confuſio merè fortuita.* Caſ. ſive *temeraria.* φυρμὸς ἀκαιότητος, *confuſio temeritatis*; quo vocabulo uſus eſt Marcus & *lib.* 2. § 13. ἀπὸ τοῦ εἰκῇ, *temerariæ, fortuitæ.* Lugd. edit. φυρμὸς ἀκιότατος pro quo Annot. ἀκιώτατος ſubſtituit; vertitq; *confuſio duriſſima.* Heſych. certè, Ἀκιώτατοι, ἄσυλλοι. καὶ γὰρ θεὸν γέρων. ex Heſiodi *oper. l.* 1. *v.* 433.

Δαχθεὶς δ' ἢ πελέκεις ἀκιώτατα ἰσοβοῆται.

Verùm τὸ ἄκιον iſtic non magis locum habet, quàm οἱ κῆρες, aut etiam θεῖαι καὶ ἵπες, vermiculi illi ſcil. à quibus vocabulum id deſumptum eſt. *confuſio* nimirum *dura* planè, *quam corrodere coſſi nequeunt.* Ego ſiquid mutandum (quod nihil eſt neceſſe) videretur, ἀκαιότατος mallem. quod optimè convenit cum eo quod ſequitur, ἀπεσβέκηκε. ſiquidem, quæ rectore carent, temerè feruntur.

Ἀσυ-

Ἀπεσατὴς] id est, χωεὶς τῦ πεσάτυ, sive ἀπησμένος] utì ipse se mox explicat. Hesych. ἀπεσάτητος, ὁ μὴ ἔχων πεσατείαν πινός. *cui nemo præest*; vel etiam, *qui nulli*. utrovis enim modo sumi possunt Hesychii verba. verùm istic ἀπεσάτητος passivè sumitur; quomodo eidem ἀπεσάτητον est ἀφύλακτον, ἀεπίσκοπον, *cui curator & inspector nullus est.*

Εἰ μὴ ἀπαραίτητος ἀνάγκη] Senec. *epist.* 16. *Quid mihi prodest philosophia, si fatum est? quid prodest, si Deus rector est? quid prodest, si casus imperat? nam & mutari certa non possunt: & nihil præparari potest adversus incerta, si aut consilium meum Deus occupavit, decrevitque quid facerem, aut consilio meo nil fortuna permittit. Quicquid est ex his, vel si omnia hæc sunt, philosophandum est. sive nos inexorabili lege fata constringunt, sive arbiter Deus universi cuncta disponit, sive casus res humanas sine ordine impellit & jactat, philosophia nos tueri debet. hæc adhortabitur, ut Deo libenter pareamus, ut fortunæ contumaciter resistamus: hæc docebit, ut Deum sequaris, feras casum.*

Ἄξιον αὐτὸν ποιῆσαι τῆς ἐκ τῦ θεῦ βοηθείας] vide *supr. ad* § 1. & *l.* 9. § 28.

Ἀσμένιζε] *gratum habe, gratulare tibi.* Cas. *contentus esto.* Xyl. *sat habeas.* vide *l.* 5. § 9. ἀσμενίζειν εἰς τὰ πλείω.

Κἂν σπουδάσῃ σε ὁ καιρός] Melius saniúsque consilium, quàm Marcus hìc, suggerit nobis Augustinus *de diverss. serm.* 19. *Transeunt omnia cum diebus; noli tu transire cum illis. est quò te teneas, ut non transeas. res humana tanquam fluvius decurrit, tene te ad lignum nè traharis. quo me teneo? verbo Dei, quod manet in æternum.* Petr. *epist.* 1. *c.* 1. *v.* 23, 25. & *ibid. serm.* 24. *Vis comprehendere verbum manens? noli sequi flumen carnis. quis comprehendat verbum manens, nisi qui in ipso manet?* Idémque *de verb. Apost.* 4. *In Deo spem pone.* *si posueris spem in ipso spiritu, quo homo es,* (quod Marcus hìc monet) *iterum spiritus tuus in carnem relabitur, quia non dedisti eum illi à quo suspendatur. ut contineas te, noli remanere in te, transcende te; in illo te pone, qui fecit te.*

§ 15. Τὸ μὴ τὸ λύχνε φῶς] collatio gemina Christi illi, Matth. *c.* 6. *v.* 22, 23.

§ 16. Ὅτι ἥμαρτε] forsan, ὅτι ἥμαρτέ τις. ut τις excriptori minùs cauto exciderit, dum in τέ, quod proximè sequebatur, oculum intendit.

Τί δαὶ οἶδα, εἰ τῦτο ἁμάρτημα] Vide *l.* 11. § 18. *considerat.* 5.

Εἰ δ' ἐγ ἥμαρτεν] etiamsi peccârit quis, pœnitentiam satisfactionis justæ loco haberi postulat. vide *l.* 1. § 7. Arrian. *de gest. Alex. l.* 7. Μόνη γὰρ ἡμῖν δοκεῖ ἴασις ἁμαρτίας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, καὶ δῆλον εἶναι ἐπ' αὐτῷ μεταμελόμενον. ὡς τοῖς παθοῦσίν τι ἄχεσι, τὰ πάντα χαλεπὰ τὰ παθήματα φαινόμενα, εἰ ὁ δεδρακὼς αὐτὰ ξυγχωρήσειεν ὡς καλὰ ἔδρασεν. Perron. *satyr. Sævi quoque implacabilesque domini crudelitatem suam impediunt, quando pœnitentia fugitivos reduxit; & dedititiis hostibus parcimus.*

Κατίκριτον αὐτὸς ἑαυτὸν] quod Galen. *de affect. corrig. c.* 4. καταγνὺς ἑαυτῦ. vide *lib.* 8. § 10. Juvenal. *sat.* 13.

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi
Displicet autori. prima est hæc ultio, quòd se
Judice, nemo nocens absolvitur.—

Ὅμοιον τῦτο τῷ καταδρύπειν τὸν ἑαυτῦ ὄψιν] Plut. *de sanit. conserv.* Ὁ γὰρ ἐκ πιόνων ἀναλογισμὸς δῆμος αἰμάττει τὸν ψυχόν. Et *de tranquill.*

Ἡ σωότης, ὅτι σωοῖδα δεινὰ εἰργασμένος,

(ex Euripid. *Orest.* i. e. τὸ σωοειδὲς, ut Stob. explicat *tom.* 2. *tit.* 24.) οὗ ἕλκος ἐν σαρκὶ, τῇ ψυχῇ τὸν καταμέλειαν, αἱμάσσεσθαι δεῖ καὶ νύσσεσθαι ἐκπολεῖται. Senec. *de ira lib.* 3. *c.* 26. *Maxima est factæ injuriæ pœna, fecisse: nec quisquam gravius afficitur, quàm qui ad supplicium pœnitentiæ traditur. Nulla major pœna nequitiæ est, quàm quòd sibi displicet.* Idem *epist.* 42. Est autem, δρύπτειν καὶ καταδρύπτειν de arboribus propriè dictum, ὅτι τὸν ἐπιλεπιζομένων δρυῶν, ut Grammatici volunt, quibus *cortex dilacerando detrahitur.* nam quod Etymologus addit, de hominibus victûs gratiâ, cùm glandibus primò vescerentur, ad mutuam usque sui dilacerationem secum invicem depugnantibus, quod verbo originem dederit; merum est nugamentum. Indè ad homines traductum & ὅτι δέρειν plurimùm usurpatum. ὅταν τις ἑαυτὸν κατατίλλῃ ὅτι δέρειν. Hesych. De athletis usurpavit Marcus, *l.* 6. § 19. & Apollonius ibi relatus. de hastâ vulnerato, Homer. *Il.* ω'. *v.* 324.

--πρυμνὸν δ' βεβλήκει δουρὶ παραὶ μαζὸν ἀριστερὸν
Δρύψ' ἀπὸ μυελῶν.——

de naufrago ad scopulum allisо, *odyss.* ε. *v.* 426.

Ἔνθ' ἀπὸ ῥινός τε δρύφθη.

de aquilis, sese invicem, an eos, quorum ora involaverant incertum, lacerantibus; *odyss.* β'. *v.* 153.

Δρυφθείσῃ δ' ὀδύνῃσι παρειὰς ἀμφὶ τε δειρὰς.

de mulieribus luctu & mœrore correptis, Hesiod. in *scut. Herc. v.* 243.

——χερσὶ δ' ἐδρύπτοντο παρειάς.

de Hecuba Euripides;

——δρύπτεταί τε παρειὰν,
Δῖαιμον ὄνυχα πτυχμάτων ἀπαρχμοῖς.
--*dilaniatque genas,*
Unguem cruentum lacerationibus adhibens.

Et in *epigram. anthol.* --καταδρύψασα παρειάς. Indè, ἀμφιδρυπὴς ἄλοχος, sive γυνή. *Il.* β'. *v.* 700. cui --ἀμφίδρυποί εἰσι παρειαί. *Il.* λ'. *v.* 393. *Utraque lacerata*, sive *laniata, genas.* ut Maro *Æn. l.* 12. *Et rosea laniata genas.*

καὶ ἐ-

Καὶ ἀδρύνθην itaque τῷ ὄψει est, quod Silius *bell. Pun. l. 8.* *Ora manu lacerans.*— Et Naso *metam. l. 11.*

Ora, comam, vestem lacerans.—

quæ omnia in luctu fieri assolent. sed nec in pœnitentiæ remorsu, ubi acriùs is urget, minùs. Sic enim de Alexandro post Clitum interfectum, Curtius *l. 8. c. 2.* *laniare deinde os unguibus.* haud inepte ergò Marcus pariter ait habere se, si pœnituerit, ac si id fecisset, quod per doloris vim à pœnitentia ebortam, fieri etiam non rarò solet.

Τῷ μὴ θέλειν τῷ συκῷ ὀπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν] Ità *l. 4. § 6.* θέλει τῷ συκῷ ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ad Marci mentem Senec. *de ira l. 2. c. 10.* *Non irascitur sapiens peccantibus. quare? quia scit neminem sapientem nasci, sed fieri. scit paucissimos omni ævo sapientes evadere. quia conditionem humanæ naturæ perspectam habet: nemo autem naturæ succensuit. quid enim si mirari velit, non in sylvestribus animis poma pendere? quid si miretur, spinetum sentesque non utili aliquâ fruge compleri? nemo irascitur, ubi vitium naturæ defendit.* Illud verò ἐν σύκοις suspectum forsan alicui esse possit, tanquam ab interpolatoris cujuspiam manu, non à Marco ipso extiterit. cùm non tam in fructu ficus ὀπὸς iste, quam in frondibus & stirpe ipsâ deprehendatur. Synes. *de provident.* 2. Καὶ τῆς συκῆς ὁρῶμεν γλυκύτατον μὲν τὸν καρπόν· φύλλα δὲ καὶ φλοιὸν καὶ ῥίζαν καὶ πέμμυον; ἅπαντα ὀπωδέστερα. Plutarch. item *Sympos. l. 5. c. 9.* Γλυκὺς ἅπας καρπὸς ἀπὸ δένδρου φύεται πικρότατος. τῆς δὲ συκῆς τὸ ξύλον ὀπῶδές ἐστιν· ὥστε κομιδῶν μὲν ἐναδέσθαι δριμύτατον καπνὸν, καλαυθῆσαι δὲ τῷ ἐκ τῆς τέφρας κονίαν ῥυπτικωτάτῳ παρέχειν ὑπὸ δριμύτητος. verùm nec fructus quoque lacteo isto humore, antequam maturitatem consequatur, immunis est; quem ideo *pomi infantiam* vocat Plinius *l. 18. c. 19.* Idémque *ibid. c. 28.* *succus lacteus in capite ficis, in corpore non item.* & *l. 23. c. 7.* *Exprimitur ante maturitatem pomi.* Plutarch. ipse *ibid. lib. 6. c. 10.* τὸ φυτὸν ἅπαντων ὀπωδέστατον· ὥστε καὶ τὸ σῦκον αὐτὸ, καὶ τὸ ξύλον, καὶ τὸ ἔργον ἀναπολήσαι. leg. καὶ τὸ φλοιὸν, vel καὶ τὸ δρῦον ἀναπολῆσαι.

Ἢ τὸ βρέφει κλαυθμυρίζεσθαι] Senec. *de ira. l. 2. c. 9.* *Si irascaris juvenibus senibusque quòd peccant; irascere infantibus, quòd peccaturi sunt. Nam quis irascitur pueris, quorum ætas nondum novit rerum discrimina? major est exsensatio, & justior hominem esse quàm puerum.* quod autem *de infantium vagitu* Marcus, idem de *gruum clangore* Liban. *orat. 12.* Ὥσπερ ἂν εἰ ἀκούσαι γεράνους διὰ τῶν κλαγγήν· ἔπειτα ἐκείνους [διὰ τῶν σάρκων καὶ τῶν ὄζειν.]

Τί γὰρ πάθῃ] quod *lib. 10. § 30.* τί δὲ ποιήσει; *quid enim faciet?* Lucian. *ad eum qui dixerat, Prometheus es.* τί δὲ πάθοιμι; ἐμμωνέστερον δὲ ὅτι ἅπαξ σφαλοῦμαι. *quid enim faciam?* &c. Idémque in *spectatib.* τί δὲ ἂν πάθοι τις, ὅταν φίλος ἀνὴρ βιάζοιτο; *quid enim faciat quis, ubi vir amicus insanire?* Laco apud Ælianum *l. 9. c. 27.* quòd lacrymas mitteret, reprehendenti, τί πάθω; ἐγὼ δὲ ἐμοὶ αὐτῷ τάτε. ἀφύσις δέ μου ῥεῖ. Joan. Chrysost. *in 2. ep. Cor. orat. 1.* Καὶ τί πάθω, ὅτι μαρτυρεῖν καιρὸς οὐ πάρεστι νῦν; *Quid faciam, cùm martyrii jam tempus non sit?* Galen. *method. l. 10.* τί ἂν ἔν τις πάθοι σοὶ ἀνθρώπῳ μήτε ἔργῳ μήτε λέγῳ πιθανῷ χρησάμενος; Terent. *Heautontim. 4. 1.*

Quid cum illis agas, qui neque jus, neque bonum atque æquum scisse?

Εἰ ἔν γε πρὸς σεαυτὸν] *si igitur trux es.* Xyl. imò, *si acer ipse validusque es.*

§ 17. Εἰ μὴ καθῆκον] vide *ad l. 3. § 6, 7.* sed & Epictet. *dissert. l. 1. c. 2.*

Ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσω εἰς τὸ πᾶν ἀεὶ ὁρᾷν] Sententia defecta. Cas. *Teneas semper propositum tuum ab omni necessitate ac coactione liberum.* ac si scriberetur. ἡ ὁρμή σου ἀδίαστος ἔσω. At Xyl. hæc sequentibus conglutinat. *Tui animi motus ità sint compositi, ut omnia circumspicias.* mihi nec istud placet, nec, quod censeam sentiámve, probabile aliquid impræsentiarum occurrit: forsan ἡ γὰρ ὁρμή σου ἔσω εἰς [πάλι] πᾶσαν. *etenim conatus tuus ad ista, τὸ καθῆκον* scil. καὶ τὸ ἀληθές, *omnino tendat.* ut τὸ ἀεὶ ὁρᾶν ad sequentia pertineat. vel etiam si ἀδίαστος illud admittere libuerit; ἡ γὰρ ὁρμή σου ἀδίαστος εἰς τὸ πᾶν. *impetus enim,* sive *conatus tuus non est coactione aut vi ulla ex parte obnoxius,* quò minùs ab eis abstinere possis; vel quæ officio tuo adversantur, agendis, vel quæ veritati repugnant, dicendis. vide *l. 10. § 33.*

§ 18. Τὸ τῷ φαντασίαν σοι ποιῆσαι] *quod se objicit tibi.* Casaub. *quod cogitationem tuam commovet.* Xyl. imò, *quod phantasiam tibi afficit.* ut *lib. 3. § 11.*

Ἀναπόδοτον διαιρῶν] vide *supr. § 8. 10.*

§ 19. Κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον] τὸ ἐν σοὶ θεῖον. *supr. § 1. & l. 11. § 19.* τὸ ἐν σοὶ θειότερον μέρος. vide Julian. *infrà ad § 26.* Epictet. *l. 1. c. 3.* τί γάρ ἐμοί; παλαίπωρον ἀνθρωπάριον καὶ δύστηνά μου σαρκίδια. ἀλλ' ἔχεις τι καὶ κρεῖττον τῶν σαρκιδίων. τί οὖν ἀφεὶς ἐκεῖνα, τούτοις προσέπηξας; leg. προσέπηξε. de qua voce vide Synes. *epist. 57. supra ad § 3.* & Marcum *l. 10. § 24.*

Τῶν νεωτερισάντων σε] vide *ad l. 2. § 2.* & *l. 10. § 38.* Clemens *strom. l. 4.* Δεῖ γὰρ κρεῖττον εἶναι τὸν κειτιῶ τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· μὴ νευροκοπεῖσθαι, ἀψύχων δίκην ὀργάνων, ἀφορμαῖς ἵνα μόνον παρὰ τῆς ἔξωθεν αἰτίας λαμβάνοντα.

Τί μοι νοῦ ἔστιν ἡ διάνοια] vide *l. 5. § 11.* & *l. 10. § 24.*

§ 20. Τὸ μὴ εἰκῇ] vide *l. 2. § 16.* & *infrà § 24.*

Ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν] vide *l. 5. § 16.* & *l. 7. § 55.* & *l. 8. § 34.* & *l. 11. § 21.*

§ 12.

§ 21. Μετ' ὀλίγον] vide *l.* 9. § 28. 32. & *l.* 11. § 18 *conjider.* 6.

Ἵνα ἕτερα ἐσεξῆς γένηται] vide *l.* 7. § 23. 25. & *infra* § 23. August *confeſſ. l.* 4. *c.* 12. *ecce tibi deſcendunt, ut alia floreſcant, & omnibus ſuis partibus congruat informa pulchritudo.*

§ 22. Πάντα ἡ ὑπόληψις] vide *ad l.* 2. § 15. & *l.* 3. § 9.

Καὶ αὐτὴ ἐπί σοι] ἐφ' ἡμῖν ὑπόληψις. Epictet. *c.* 1.

Ὅσα δὲ κόμαι πτιῶ ἄκρην] ἄκρην κόμπεν, quod Plut. *in coloſſ. terr. & aquat. ἀκρωτήριον, κόμβον. promontorium, prætervehi* nos dicimus, to double the cape. ſolent autem prominentia loca iſtiuſmodi plus aliis eſſe undis infeſta, ventis expoſita, procellis obnoxia, eóque nomine magis periculoſa: inde proverbium de *Malea* ſive *Maleâ* Laconico promontorio

Μαλέας ἡ κάμψας ἐπιλάθου τῆς οἰκάδε.
Maleæ ſi flexeris, quæ ſunt domi obliviſcere.

Euſtath. *ad l.* γ'. Ulyſſes *Odyſſ. l.* ν. 80.

Ἀλλα με κῦμα ῥέθ' τε δεινὰ μᾶλεναι
Καὶ βορέης ἀπίπτ.——

Et Neſtor de eodem *Odyſſ.* γ'. v. 288. juxta Maleam navigantes, habet ille ſe ευχεται ὁδὸν

——λιγέων τ' ἀνέμων αὐτῦσαι——

Κύματα τε τρηχέα, πολύϊα, ἵνα ὄρεσιν. Liban. *orat.* 31 inter cætera nautis moleſta, καὶ πίτεων σφοδρότητα, ὅσοι ἦν δεῖ κάμψαι ἐρημικὸν ἄκρον. & *orat.* 2. καὶ ταῦτα σωίζωνται, ὅταν ἐπὶ τῆς περιβόλου, ἐπειδὰν ἡ θαλαττα τοιαύτας ἐλαυνομένη πτύσματα εἰς συνέχειαν ἐξείπτα κυμάτων ὀνεῖ ζόφον καταρρῶ τὸ σῶμα τῶν κύκλα ἐπὶ τὰ περιβόλου βαλλόντων, τὸ δεύτερον ἐγκαταλαμβάνει, καὶ τὸ τρίτον αὖθις καὶ τάχα διαπλεῖ γιγνόμενον, ἕως ἂν λιμὴν τὰ πλόϊμαλα.

Γαλήνη] Iſid. *l.* 5. § 2. ἐν πάσῃ γαλήνῃ. & *l.* 8 § 20. αἰθρίαν καὶ γαλήνην. qualem animi ſtatum delineat Plut. *de cons. mar.* verbis illis Homericis ex *Odyſſ.* ε'. v. 391.

Δὴ τότ' ἔπειτ' ἀέμῳ μὲν ἐπαύετο· ἡ δ' ὑπὸ γαλήνη

Ἔστιλπ' ἠπεμίη· κοίμησε δ' ἄρα κύματα δαίμων.

Eodemque alludens Sextus *adv. phyſ.* Ἐν δὲ Λιμέσιν ὅταν ὁ ἀνεμόεις ἐπιζάζων, καὶ ὡς ἔλεγεν ὁ Λιμένων, ἐν πνεύμα καὶ γαλήνιόν τε καὶ ἥσυχον.

——τανύει δ' ἐπὶ ζόφον γαλήνη.

Τὸν δ' ὡς οὖν ἐσιδὼν ἐν πτιεμένῃ γαλήνῃ. vide *ad l.* 2. § 4.

Σταδιεῦσι πλοῖα] vide *ad l.* 6 § 1. Lucian. *in ſo. ſomn. ſeu vit.* ἦν δὲ τοῦ ὑπάρξαι, ἔνθα πάντα, καὶ θαλὰς ἀεί, καὶ λειοκύμων ἡ θάλαττα, καὶ ὁ λιμὴν ἀλυπος.

Καὶ κόλπος ἀκύμων] quod Dio Pruſ. *or.* 74 ἄκλυστον λιμένα, qualis Maronianus ille dixit. *Æn. l.* 1.

——ubi omnis in alto

Frangitur, inque ſuos ſcindit ſe undata recessus. ex poeta autem aliquo traducta hæc, M. Cæſ. nec ſatis certa, opinor, autumat etiam ἄϊνα ἀκύμονα dixit Plut. *in Galba.* &, ἵλεων καὶ ἀκύμονα πᾶς ψυχῆς διάθεσις, Syneſ. alicubi, ubique *c. regn.* αὐδὲς ἀκύμονα διάθεσιν.

§ 23. Μία καὶ ἁπλῆ ἐνέργεια] idem plane argumentum habetur. *l.* 9. § 21.

Τὸν ἥκιστα ἐν τῷ ἔργῳ δεῖ λυπεῖν ἡ σύνεσις] ſic *l.* 106. § 49. ἀσκεῖσαι. hoc eſt, quod Salomon *Eccl. c.* 3. *v.* 1. לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, καὶ καιρὸς παντὶ πράγματι. ubi recte [illegible] *tempus determinatum*, ſive, *præſtitutum*, ex Eſt. *c.* 9. *v.* 26, 31. Ezræ *c.* 10. *v.* 14. & Nehem. *c.* 10. *v.* 34 reddit Piſcator; & exponit, prout & Jun. *prior*, *determinatum a Deo.* etſi locus ille à pleriſque aliter, ſed perperam accipitur: hoc eſt etiam quod Job. *c.* 7. *v.* 1. צבא לאנוש *tempus præſtitutum eſt homini ſuper terram.* ità enim malim cum Pagnino & Marcello, quàm cum vulgatæ auctore, *militiam* vertere atq; ita etiam *Eccl. c.* 14. *v.* 14 Junius & Tremel. verterunt, ubi de vita humana uſurpatur nec de verſione ambigere patitur Job ipſe qui *c.* 14. *v.* 6. *Præciſi jam dies ejus, numerus mensium tuorum tibi ſtatutus, quos tranſgredi non licet.* Jaſon Stracid *c.* 17. 18. *v.* 8. *præſtitutum tempus eis ſtatuit, & ſpatium.* Inde & Eccl. 3. illud apud Pind. & Homerum.

Ἀλλ' ὑπὲρ μοῖραν πεπόνημαι· ἐν σφετέραις λαβὼν
Θυμὸς ἁπλοίαις ἀνὴρ τίμια συνταθεὶς ἁλίᾳ.
Οὐτ' ἐν σέλμῳ πεὶς ἄνδρ' ἐπὶ ναῦ ἔρα,
Φεύγει τ' μάλλον τὸν πεπρωμένον ὄβριν.

Non ſolito plenius ſuæ mercis onere,
Mortalis, navi ſua ſe committens,
Nec in puppi ſedens, aſſeres ſuos,
Fugit quidem, ſed non fugit fatum. Grot.

De Plutoris *p.* 147. Ἐγὼ γὰρ, ὡς κυβεύτης πεπρωμένην τὴν φάλαγγα ἔχω τῆς ἐμῆς μοίρας. ἢν μὲν ἀπὸ νείκης, & ἐγκρατὴς ἐμοῦ γένηται, καλὸν κἀγαθὸν ἀπολώλεκα. *ut ita loquar, fatalem & infelicem.* Solomonem ſpectat Stob. *tit.* 4. *n.* 9.

——πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις
Οὔτε τὰ ἐσόμενα ῥήϊστα, οὐ ἱερὸν
Οὐδ' ὁ Παιήων τοῦτο φάρμακον ἔρσεν ἔχοντες
Ἰήσεται· κ' πᾶς ἀνὴρ ὑπερ τέλος
Πολλὰ δὲ ἐξ ὀνείρου ἴδμεν ἀνθρώποις ὑπὲρ μοῖραν ἁλᾶσθαι
Κἀκ αν τις λύσαιτ' ἄπρακτα μηχανήσασθαι.
Τὰ δ' ὄνειρα ἐπίσοιν κυκλεῖ ἀλγεινὰ ἀνθρώποις πεσεῖν
Ἀμήχανα· οὐδὲ τις οἶδε πῶς ἔσται.
Μοῖρα δ' ἐπὶ τοῖσι θνητοῖς κακὸν τέρας, ἥτε ἐ ἔθηλεν.
Δῶρα δ' ἐπ' ἀρνυμένοις ἀπάτας γίγνεται ἀθανάτων.

——*fata manu Dei,*
Non ſcire quæ ventura ſint, ea res beat;

Nec qui Peonidis egris mentalibus herbas
Sæpe creatum an. fecere beatos opum.
Sæpe dolor tem. mollis, p. adiuvit acerbus,
Tollere quos nullis fit medicam nitis:
Sæpe diu læto pedes non comparo æstu,
Contacta sanum reddidit una manus.
Sin fato fors læta ven. t. convaria fisco:
Nec vitiare datur, quæ placuêre Dei. Gror

Indè Propertio *l.* 3 *el.* 3 *mortis dies pro eo*, hoc est, πανδωσίᾳ, ut resti. Scaliger. vide ad *l.* 2. § 4. & *ad l.* 4 § 23. & *ad l.* 8 § 20. & *infr.* § 36.

Ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδέα] Datur hinc conciliatio dictorum illorum, quæ adversari superioribus videri poterant: *homo quo vivit natus fato, non dimittitur dies ejus*; hoc est, nè dimidium quidem dierum suorum exactures ille, Psal. 55. v. 23. quoldam etiam, *dimidium* בראי ימי Job. *c.* 15. *v.* 32. hoc est, ἐν ἐκ ἡμερῶν Sept. *in die non suo.* Vatabl. & Pagn. & בראי ניח Job. *c.* 22. *v.* 16. i. e. ἀώρως, Sept. *ante tempus suum.* Vulg. siquidem si naturæ propriæ rationem habemus,

Quota pars moritur tempore fati?

Sen. *Herc. Oet.* 2. 2 quia, *pauci ad senectutem perveniunt.* Cic. *de fin.* pauci eum vitæ terminum assequuntur, quem constitutionis nativæ virtute poterant, si finistri nihil intervenisset verùm, si *naturæ communis*, uti Marcus loquitur, hoc est, numinis divini dispositionem ac dispensationem spectamus, *nemo nisi ante diem moritur.* Sen *ep.* 69. etiam qui immaturus maximè obiisse videtur,

Fulce fatum, —— nec ullique dati pervenit ad ævi.

Idem *ad Marc.* c. 20. ex *Æn. l.* 10. Itaque non fuit necesse, ut Servius quò Virgiliana duo illa conciliaret, *Æn. l.* 10. —— *Stat, fata cuique; dies* — & de Didone 4.

—— *nec fato, meritâ nec morte perîbat,*
Sed miseræ ante diem; ——

ad illud confugeret, *poetæ secundum Stoïcas sententias loqui; tabid ex Stoïcorum, hoc est Pancorum sententia pronus fit.* Videmus enim. Marco auctore, utrumque etiam Stoïcorum placitis esse fatis consentaneum: alia Servii conciliatio videri poterit *ad l.* 4. quam quia prolixior est, nec ad nostri mentem, omitto.

Νεαρὸς ἀεί] vide *supr.* § 21. & *l.* 7. § 25.

Καλὸν ἢ ἀεὶ πάντ' ἢ ἀμάρτοι] vide *l.* 4 § 23. & *l.* 11. § 20.

Οὐδὲ ἀπόρρητον] vide *l.* 2 § 11. & *l.* 4. § 3. & *l.* 8 § 1.

Συμφέρον ἢ συμβεβηκὸς ἄμφω] vide *l.* 2 § 11. & 50 *l.* 3 § 4. συμφέρεται ἢ συμβέβηκε. vertunt istic, *convenit*, & *congruum.* συμβέβηκε convenire, *congruum* apud Liban. *orat.* 11 Θῶμα τοίνυν ἔγραφεν ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας πεπατηκότ' τε καὶ ὑπὸ πεπατηκότι τῷ αὐτοκράτορι· τῷ μὲν γὰρ ἦν συμβέβηκε· τῇ δ' οὐκ ἔξεστι συμφέρεται· τῇ δ' οὐκ ἔξεστι δὶς μιᾶς αὐτοῦ βάσεως, *aliud sub eodem regno miraculum contigit, priori geminum, nec geminum tamen. in hoc enim convenit, quod circa Deos fiebat: in hoc differebat, quod in Deos peregrinis illuc translatis:* cùm prius nimirum in patriis restitutis exhibeatur. ut Fed. Morellius hic, ut alibi sæpenumero, non dormitavit, sed altum dormivit; cùm vertit, *Regnum circa Deos, ad cultum confert hospitum: hujus autem est, quod peregrinarum migrationi displicet.*

Θεοφόρητος ὁ σεμνῴπων χρῆται αὐτὰ θεῷ] ista cum sequentibus XVI vertere neglexit; vitiata suspicatus. an de sensu ambiguus, incertum. Θεοφόρητος, quemadmodum & Θέλκτηρος in sequiorem partem sumitur haud rarò, pro *arreptitio*, sive *lymphatico.* Itaque apud Plut. Adulator. quò eum cui se accommodat. Δεισιδαίμονα ὄντα, *superstitionibus condritum*, hac etiam in parte superare videatur, Θεοφόρητον, sive *arreptitium* se simulat ut τὸ Θεοφόρητον, sit etiam τὸ δεισιδαίμονος excessus, aut affectus saltem illo vehementior. Verùm à Marco accipitur in meliorem partem. proeo, *qui numini se venerabundum, agendum se totum permisit.* nec aliter ferè à Philone Judæo, & Dionysio illo. qui Areopagitæ titulum præfert, usurpatur. est autem translatio ab eis desumpta, qui instinctu quodam divino agitantur; cujusmodi vates sunt, οἱ ἔνθεοι. ità de Æschine Philostratus: τὸ θεῖον λέγειν, ἅτε μὲν ἐπιμελείᾳ σοφιῶν οὐδαμῆ· ἀτὰρ Αἰσχίνῃ δ' ἐπεξαῖρε, θεοφορήτῳ ὁρμῇ αὐτοκρατέστερον. ὅτῳ δὲ τοῦ θεοῦ ἐκπίπτουσιν ἀναπνοαί. Indè Θεοφορεῖσθαι. de Scopa Callistratus in *imagin.* 2. Οὐ πειθοῖ γ' ἢ λεπτοτάτων μόνον πίστεσι τέχναις ὁπὶ γλώττῃ ὁν θεῶν θεραπευῶν πιστόν· ἀλλὰ καὶ ἅπαξ δυνατὸν ἐν ὀλίγοις ἡμέραις αἱ χαῖρε θεοπόρων πολιτῶν ἐφίπτεσθαι ληφθῆναι, κατέχα. καὶ μὴ μανίας ἀφορητόν τὸ πάθημα· ὁ γὰρ δὴ Σκόπας ὥσπερ ἐκ πυρὸς ὁλοπόλεως κινδύνου, εἰς τὸν τῆς ἀσάλευτος δημιουργίαν τὸν θεοφορεῖσθαι ἐφῆκε. Θεοφόρητος perinde Marco, qui non linguam tantùm, sed & manum mentemque suam ad nutum numinis divini per omnia prorsus ità contradicit regendam dirigendamque; ut nihil aliud agat, dicat, cupiat, cogitet, quàm quod Deo ipsi visum fuerit. Judæi Clementi *Alexandr. l.* 7. Θεοπρεπὲς ὁ γνωστικὸς καὶ ἁγιαστικὸς θεοφορούμενος καὶ θεοφορούμενος.

Ὀφειλόμενος χρῆται αὐτὰ τῷ θεῷ] quæ non eadem quæ Deo *debentur.* i. qui Deo consentit. convenit. Epiphan. *l.* 1. *tom.* 3. *haeres.* 28 τὰ ὠφειλόμενα τῷ αὐτῷ θεραπεύειν, τὰ δὲ ἀπολαγωλόμενα. *partim. quæ Deo convenienter, partim ab eo discrepantia.*

Ἐπὶ τ' αὐτὰ τῇ γνώμῃ τρέπεται] quod Epictet. *l.* 2. *c.* 16 Deum ipsum alloquendo, ὁμογνωμονῶ σοι. vide *l.* 10 § 21.

§ 24. Ὡς ἂν ἡ ἴδιη αὐτοῦ ἐκφύσητε] *neque aliter quam qui ventilant, equitibus ex.* Casaubonus, *explere.* melius XVI *neque secus quam qui ventilabra ista ex.* formula diserta, & ἀκριβολογούμενη insinuans

Ὅτι τε

"Ουτι ἡ τῇ ἐπιψυχία μιμεῖσθον] vide *l.* 8. § 17.

Ὁποῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος] *Quale unumquodlibet à prioratione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ σπέρμα, quod ἡ σύστασις. cujus exemplum frustrà quæro. Cæl *cujusmodi corpora nostra sint adhuc rudia & imperfecta* unde quid legerit haud satis liquet. ego ἀσπόρως] & omnino legendum censeo. vel, si cui id minùs arridet, ἀσυρήκως] &. quod propiùs accedit ad scripturam priorem. & apud Nicandrum reperitur (si pro *femine* ibi sumi, quòd quidam censent, compertum haberetur) vel ἀσπερμάτως] & etiam, sive ἀσπερματοπτίας (ut τῇ ψυχάσει respondeat ἡ ἀσπερμάτωσις) quæ *nullum plane seminandi* desiignant. ienſus paret; idémque est, quodcunque ex istis legere libuerit. quod Tertull. *ex seminis sparsione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec silentio prætereundum videtur, quòd Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis autoribus, qui in notationibus plùs satis ineptire solebant, τὸ ὑπὸ ἀσπέρματος τοῦ ὅλου μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλῆς ἀποίας ἀναμάττειν καὶ αὔξειν ὠνομάσθαι· τοῦ δὲ φύσιν ἐμφύσησιν εἶναι, καὶ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος αὐτῆς ἀποτελεῖσθαι καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀεικινήτου. quo loco miror ego, quid Lipsium impulerit, ut pro ἐμφύσησιν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &c. *in spiritibus & inflationibus*, verterit *Stoic. physiolog. l.* 3 *c.* 6. cùm locus sincerùs sit, sensúsque proclivis satis. *Semen i. e. dictum, quod in eo quasi conspiratione & colligatione quadam in exiguam molem vis ei tutique multum compingatur; naturam verò, quòd eius ope operáque, quasi inspiratione quadam, vis virtusque illius excitetur, diffundatur & expergescat in rerum productione & prodeat.* verùm hoc τὸ παράγγελμα. *ni femine*, inquit Marcus, *sive seminatione, usque ad animationem* ἀσπέρματα itaque sive ἀσπερμάτωσις (id si scripserat) idem est hic Marco, quod ἀσπόρως & ἀσπάθολα Apostolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide *ad l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχρι ψυχώσεως] quod in ipso partu fieri autumabant Stoici. qui & fœtum ad partum usque animal esse negabant, sed utero mulebri tanquam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanquam arbori fructum, agnatum. veluti partem ejusdem, ab eo cúmque eo nutriri censebat Plut. *de plac. philos. l.* 5. *c.* 15. Οἱ Στωϊκοὶ μέχρι μὲν αὐτὸ τῆς γαστρὸς, ὥς ζῶον (contra plane quàm Plato, *ibid.*) ὡς ἂν μόριον τοῦ κυοῦντος, μέρη τῆς φυτῆς ὄντας, πεπονηκότας ἀπορρώσεως, ὅταν δὲ τὸ ἔμβρυον. Idemque *de Stoic. contradict. c.* 38 de Chrysippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ πιχθῇ ψυχὴν λάβον ὑπὸ τῆς ἀέρος καὶ συμπνεύσαν, τότε ἤδη ζῶον [" μεταβάλλειν Salmas. *ad Basil. & Simpl.*] καὶ γίγνεσθαι ζῶον. ὅθεν ἂν ἀπὸ τούτου τοῦ ψυχοῦ ἀνομάσθαι μέχρι τοῦ ψυχῆς. Et Philo eòdem respiciens, *lib. de mundo* Γενόμενον ἐνδυς, ἢ ἔξωθεν εἰσκέκριται; ἢ ὑπὸ τῆς περιέχοντος ἀέρος ἡ ἔνδεμος ἐν ἡμῖν φύσις, ὅτε σύνεσις, ὅτε χαλκέως πυρωθὲν ὕδατι ψυχῆς ἐοικὸς τὸ πνευματοῦσθαι καὶ ἀναθερμαίνεσθαι] vide *l.* 8. § 17.

Ὁ πεῖον ἕκαστον ἀπὸ σπέρματος] *Quale unumquodlibet à prioratione fuerit.* Xyl. ut idem sit τὸ σπέρμα, quod ἡ σύστασις. cujus exemplum frustrà quæro. Cæl *cujusmodi corpora nostra sint adhuc rudia & imperfecta* unde quid legerit haud satis liquet. ego ἀσπόρως] & omnino legendum censeo. vel, si cui id minùs arridet, ἀσυρήκως] &. quod propiùs accedit ad scripturam priorem. & apud Nicandrum reperitur (si pro *femine* ibi sumi, quòd quidam censent, compertum haberetur) vel ἀσπερμάτως] & etiam, sive ἀσπερματοπτίας (ut τῇ ψυχάσει respondeat ἡ ἀσπερμάτωσις) quæ *nullum plane seminandi* desiignant. ienſus paret; idémque est, quodcunque ex istis legere libuerit. quod Tertull. *ex seminis sparsione* dixit, *apologet. c.* 9. Nec silentio prætereundum videtur, quòd Plut. nos docet *de commun. notit. c.* 31. Stoicis autoribus, qui in notationibus plùs satis ineptire solebant, τὸ ὑπὸ ἀσπέρματος τοῦ ὅλου μικρὸν ὄγκον ἐκ πολλῆς ἀποίας ἀναμάττειν καὶ αὔξειν ὠνομάσθαι· τοῦ δὲ φύσιν ἐμφύσησιν εἶναι, καὶ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος αὐτῆς ἀποτελεῖσθαι καὶ λυομένων λόγων καὶ ἀεικινήτου. quo loco miror ego, quid Lipsium impulerit, ut pro ἐμφύσησιν ἐν φύσεσιν legi voluerit, &c. *in spiritibus & inflationibus*, verterit *Stoic. physiolog. l.* 3 *c.* 6. cùm locus sincerùs sit, sensúsque proclivis satis. *Semen i. e. dictum, quod in eo quasi conspiratione & colligatione quadam in exiguam molem vis ei tutique multum compingatur; naturam verò, quòd eius ope operáque, quasi inspiratione quadam, vis virtusque illius excitetur, diffundatur & expergescat in rerum productione & prodeat.* verùm hoc τὸ παράγγελμα. *ni femine*, inquit Marcus, *sive seminatione, usque ad animationem* ἀσπέρματα itaque sive ἀσπερμάτωσις (id si scripserat) idem est hic Marco, quod ἀσπόρως & ἀσπάθολα Apostolo, *ad Hebr. c.* 11. *v.* 11. Vide *ad l.* 4. § 36. & *l.* 10. § 26.

Μέχρι ψυχώσεως] quod in ipso partu fieri autumabant Stoici. qui & fœtum ad partum usque animal esse negabant, sed utero mulebri tanquam plantam telluri, adfixum, vel potiùs tanquam arbori fructum, agnatum. veluti partem ejusdem, ab eo cúmque eo nutriri censebat Plut. *de plac. philos. l.* 5. *c.* 15. Οἱ Στωϊκοὶ μέχρι μὲν αὐτὸ τῆς γαστρὸς, ὥς ζῶον (contra plane quàm Plato, *ibid.*) ὡς ἂν μόριον τοῦ κυοῦντος, μέρη τῆς φυτῆς ὄντας, πεπονηκότας ἀπορρώσεως, ὅταν δὲ τὸ ἔμβρυον. Idemque *de Stoic. contradict. c.* 38 de Chrysippo locutus; Τὸ βρέφος ἐν τῇ γαστρὶ φύσει τρέφεσθαι καθάπερ φυτόν· ὅταν δὲ πιχθῇ ψυχὴν λάβον ὑπὸ τῆς ἀέρος καὶ συμπνεύσαν, τότε ἤδη ζῶον [" μεταβάλλειν Salmas. *ad Basil. & Simpl.*] καὶ γίγνεσθαι ζῶον. ὅθεν ἂν ἀπὸ τούτου τοῦ ψυχοῦ ἀνομάσθαι μέχρι τοῦ ψυχῆς. Et Philo eòdem respiciens, *lib. de mundo* Γενόμενον ἐνδυς, ἢ ἔξωθεν εἰσκέκριται; ἢ ὑπὸ τῆς περιέχοντος ἀέρος ἡ ἔνδεμος ἐν ἡμῖν φύσις, ὅτε σύνεσις, ὅτε χαλκέως πυρωθὲν ὕδατι ψυχῆς ἐοικὸς τὸ πνευματοῦσθαι καὶ ἀναθερμαίνεσθαι] vide *l.* 8. § 17.

Ὁπο

[illegible] Porphyr. [illegible] inducendum [illegible] quam, Euripid. apud Theon. Soph. in [illegible]

Ὁ τὸν γὰρ ἐν τοῖς ἄνω θεὸν ἐν ἑκάστῳ θεὸς.

Mens divina in omnibus mortalibus Deus est.

quod Panegyrista Constantinianus vertit,

Omnibus praesens Deus est.

Menand apud Plut. in *Platon. quæst.* 1

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῖν ὁ θεὸς—

Mens autem nobis Deus est.

Idemque in [illegible] citante Julian. *de Monarch.*

θεὸς ἐστὶ πᾶσι, χρῆσις δὲ

Ὁ τοῖς ἄρ', οἷς ἔνεστι σωφρονεῖν.

Nempe deus omnibus inest, sed [illegible]

Hinc Nemesii [illegible] Ἐκεῖνός γε καὶ Μωσέως ἐν βίβλοις τὸν νοῦν τὸν ἐν ἑκάστῳ φησὶ θεοειδῆ εἶναι, θεὸν ὑπάρχειν. Verum pro Mose Nemesius alingue & arliget alius quam velebat: qui nihil aliud, opinor, innuebant, quam quod Senarius ille,

Βροτοῖς ἅπασι κοσμίοις θεός.

Deum in bonis mentem & corpus sanum in homine debere, ejusdemque dæmonem bonum quemque tanquam oraculum quotidianum sequi. Adde Epict. *l.* 2 *c.* 8 Οὐκ οἶδας ὅτι θεὸν πρόσεισι; θεὸν ἡμῖν; θεὸν ὁρμήν, πάλιν, καὶ ἀγωγεῖς; ὁπόταν μὲ λέγειν ἀρχίνῃ πᾶς ὁ χρυσοῦς ἐξωθεν. ἐν τοῦτο φέρει αὐτὸν, καὶ μελετᾷ νυκτὸς ἡμέρας, ἀναθέματος οἷα διανοήματα, ἐὰν τύχῃς ἢ θράσεως καὶ ἀναιδείας ἢ ἀπὸ τοῦ θεοῦ πορεύεσθαι, ὡς ἀπὸ πλουσίου τινὸς πατρὸς, ἢ ἀπὸ τῶν ἐκείνου φίλων ὑπὸ τοῦ πατρὸς τιμωμένου, καὶ θεραπεύοντος πάντα, καὶ ἐπακολουθοῦντος, ὡς αἰσχρὸν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ πταιόντων, ἃ αἰσθάνεσθαι τοὺς αὐτοὺς οὕτως, καὶ διεγείρεται. vide *Ench.* 2 § 2 & 3. § 5 & Epict. *ad l.* 1. § 17.

Ἐκεῖ θεὸν ἱδρύσατο] vide *supr.* § 2. & *l.* 2 § 4. Cur autem ἐκεῖ θεὸν legi velit Annot. Lugd. nec ego quicquam video, nec ipse (tanto) facile dixeris. Nata sunt [illegible]

Et Deorum sunt; sunt & commercia eis
Sedibus colerent [illegible] domus

Et Deus in nobis, agitante calescimus illo
[illegible] Deus ille domus

hoc est quod dixit *supr.* 101. τὸ δὲ αὐτόμα ὁ νοῦς ἐν ἀνθρώποις ἦκεν. Julian. *de Regno* oratio 1. ὃν πρὸ λόγου ἐν ἡμῖν θεὸν, τοῦτ' ὄντα, πρὸ ῥέγους, τῶν τὰ ὄντα ἀπείρων. noxa tamen quæ sequitur, quod prius dixerat; τὰ δαιμόνια τὸ θεῖον (affectum vult) καὶ πόθεν ἐν ψυχαῖς τοῖς παρ' ἡμῖν, θεῷ μᾶλλον ἢ θεῷ. vide *supr.* § 19. Cæterum de Stoicis Laert. *l.* 7 in Zen. θεὸν τὸ ἐν τοῖς σοφοῖς ἦθος καὶ ἐν ἑκάστοις ἑστηκὸς θεόν· ἢ θεὸν, quod de Epicuri simulacro constituere Apollonius, *ad* [illegible]

Ὁ δ' ἐν ἑκάστοις ἀγαθὸς] Lucil. *l.* 2. [illegible] Stoici propriam mortalis dixere.

Pre Lectui

tul. *de patient. c.* 7. *& quod noſtrum videtur, alienum eſt. nihil enim noſtrum, quia Dei omnia, cujus ipſi quoque nos.* Expreſſit nimirum paucis, quod pluribus Rex David, *Paralip. lib.* 1. *c.* 29. *v.* 11, -16. vide *l.* 5. § 33. & *l.* 10. § 14. Præclarè etiam Euripid. *Phaniſſ.*

Ὅυτοι τὰ χρήματ' ἴδια κέκτηνται βροτοί.
Τὰ τῶν θεῶν δ' ἔχοντες ὀπαδίζομεν·
Ὅταν δ' ἀφέλωσ' αὖτ', ἀφαιροῦνται πάλιν.

Non poſſidemus propria mortales bona
Sed jus Deorum, noſtra diſpenſatio eſt;
Et commodata, cùm volunt, repetunt Dei. Grot.

Pulcrè in eandem ſententiam & Senec. *ad Marc. c.* 10. *Quicquid eſt hoc quod circa nos ex adventitio fulget, liberi, honores, opes, ampla atria, & excluſorum clientum turbâ referta veſtibula, clara, nobilis, aut formoſa conjux, cæteráque ex incerta mobilique ſorte pendentia, alieni commodatique apparatus ſunt. nihil horum dono datur: collatitiis, & ad dominos redituris ſcena adornatur. Alia ex his primo die, alia ſecundo referentur: pauca uſque ad finem perſeverabunt. uſusfructus noſter eſt; cujus tempus ille arbiter muneris ſui temperat. nos oportet in promptu habere, quæ in incertum diem data ſunt, & appellatos, ſine querela reddere: peſſimi eſt debitoris, creditori facere convitium. Omnes ergo noſtros, & quos ſuperſtites lege naſcendi optamus, & quos præcedere juſtiſſimum ipſorum votum eſt, ſic amare debemus, tanquam nihil nobis perpetuitate, imò nihil de diuturnitate eorum promiſſum ſit. Sæpe admonendus eſt animus, amet ut receſſura, imò tanquam recedentia, quicquid à fortuna datum eſt, tanquam extemplò abiturum poſſideat.* Verùm illa à diſpenſatoris officio ducta collatio cùm in ſcripturis ſacris tum in exoticis etiam eſt frequentiſſima. Siquidem eò ſpectat parabola illa, περὶ τοῦ οἰκονόμου τῆς ἀδικίας, Lucæ *c.* 16. *v.* 1, 9. Petri monitum illud, *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 10. ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ. Indè Marcus Eremit. *de leg. ſpirit.* § 158. Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ κυρίου οἰκονομικῶς ἐπέρχεται· καὶ οἱ φέροντες αὐτὸ, οἷον ἀγαθοὶ διάκονοι. Indè Hieroni Pindar. *Pyth.* 1. Πολλῶν ἔστι τιμίας. Et Alex. Severus Imper. *diſpenſatorem publicum* ſe profitebatur. Lamprid.

Ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν] Ità *lib.* 6. § 36. πάντα ἐκεῖθεν ἔρχεται. vide *l.* 4. § 23. & *l.* 10. § 14. Πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ. *ad Cor. ep.* 2. *c.* 5. *v.* 18. *Ex eo omnia.* David *Paral. l.* 1. *c.* 29. *v.* 14.

Πάντ' ἐπαύλησε] *ſupr.* § 8. 22.

Τὸ παρὸν μόνον] Vide *lib.* 2. § 14. & *ſupr.* § 3.

§ 27. Πᾶν τοῦτο τὸ πάντα ὀνόματα] Vide *l.* 3. § 3. & *l.* 4. § 3. & *l.* 6. § 47. & 59. & *l.* 10. 31.

Καπνὸς καὶ σποδός] Alluſum ad ritum corpora defunctorum cremandi: vide *ad l.* 4. § 48.

Μῦθος] *cinis & ſermo.* Xyl. *fabula*, malim Perſ *ſat.* 5. *v.* 132.

—*cinis, & manes, & fabula fies.*

quod mutuatum illum vult, Cl. Caſaub. ab Horat. *carm. l.* 1. *ode.* 6.

Jam te premet nox, fabulæque manes.

Verùm ibi, *fabulæ manes*, ſunt *manes fabuloſi*, ſive *manes*, qui *fabulæ meræ* ſunt. quomodo Juvenal. *ſat.* 2. *v.* 149. *Eſſe aliquos manes,—*

Nec pueri credunt.——

Joan. Chryſoſt. *in Matth. orat.* 17. de mortuis· ἔδει ἐρᾶν πολλὰ ὀστέων, καὶ σωρὸς, καὶ ἀραχνῆς. πάντα ἐκεῖνα γῆ. πάντα ἐκεῖνα μῦθος· πάλαι ἦταν καὶ σκιὰ, καὶ δήγματα ψυχῶν, καὶ γοητεία. Itaque Gregor. Naz. *adv. Arian.* Ἐγὼ σὲ ἀρίστοις τοῖς πάθεσι μεγαλοφρονοῦντα, ἢ τοῖς μύθοις. ad eos qui de majoribus ſuis gloriabantur.

Ἡ ἐπὶ μῦθος] Vide *lib.* 4. § 33. & *lib.* 8. § 25.

Φάβιος Κατυλλῖνος ἐπ' ἀρχῆς] Q. *Fabius Catullinus* ſub Adriano Conſul reperitur in *Faſtis* ad annum U. C. 883. quanquam in Græcis à Scaligero editis, non Κατυλλῖνος ſed Κατυλῖνος. *Catulinus* non *Catullinus* is dicitur.

Λύκος Λοῦπος] *Lucius Lupus.* Xyl. & Caſ. ut ſit legendum, Λύκιος. Xyl. *Lucius Lupus in hortis obiit.* ἐν κήποις. at Caſ. *Lucius Lupus & Stertinius Baiis.* nec neceſſarium eſt iſtìc illud, *obiit.* Cæterùm lectionem receptam adſerit Iſa. Caſ. *ad Spartiani Hadrian.* (ubi mentio *Luſii* cujuſdam Senatûs juſſu, vel Hadriani etiam, ut Dio vult, in itinere occiſi) ſed ità, ut de *Luſio Lupo* iſto pàrùm ſibi liquere profiteatur.

Στερτίνιος ἐν Βαίαις] *Stertinii*, qui per Tiberii tempora ſub Germanico copias duxit, meminit Tacitus *annal. lib.* 2. verùm utrùm is ſit quem Marcus velit, aut quid is Baiis, mihi planè incompertum. *Stertiniae* item Philoſophus Stoicus Horatii temporibus ſub Auguſto floruit. meminit hujus Flaccus *l.* 2. *ep.* 12. —*an Stertinii deliret acumen.* & *ſerm. lib.* 2. *ſat.* 3. *ſapientum octavum*, ludibundus appellat. verùm nec iſtum iſtic deſignatum crediderim.

Στερτίνιος ἐν Καπρείαις] Καπρέαις potiùs, *Capreis. Capreæ inſula, trium millium freto ab extremis Surrentini promontorii diſjuncta.* Tacit. *Annal. lib.* 4. *Tiberii principis arce nobilis*; Plin. *hiſt. nat. lib.* 3. *c.* 6. qui eò ſeceſſerat, quò libidinibus ſuis indulgeret liberiùs. unde & palàm ac vulgò ab inſulæ illius nomine *Capreius* dicebatur. Sueton. *l.* 3. *c.* 42, 43. ità enim malim, quàm *Cæprium*, vel *Caprinum*; quorum alterum ſaltem pro *Caprineo* repoſitum vult Caſaub.

Ὀυήλιος Ῥοῦφος] *Ruſi Helvii*, qui miles gregarius cùm eſſet, coronam civicam ſub Tiberio meruit, meminit Tacit. *Annal. lib.* 3. *Petilii* etiam *Ruſi*,

qui ſub Marco ad annum U. C. 931. conſulatum geſſit, *Faſti* meminere. Verùm *Vilius Ruſus* iſte quis exiſtat, mihi nondum occurrit. Sed nec locus ſatis integer videtur, cùm nec ubi *Stertinius* aut *Ruſus* iſte egerint, quod in reliquis diſertè expreſſum eſt, quicquam dicitur.

Ἡ ἐκείνου ὑπεροχή] διαφορά, *eminentia, excellentia, diſcrepantia* ab aliis *inſignior*, ſive *ſtudium in re aliqua diligentiùs poſitum*, quàm ab aliis poni ſolet. Ità Plato *epiſt.* de Athenis; οἱ γὰρ ἐκεῖνοι πάντων ἀνθρώπων διαφέροντες πρὸς ἀρετήν. Terent. *Andr.* 1. 1.

Horum nihil ille egregiè præter cætera
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter.

hoc eſt ἀδιάφορα μὲν διαφερόντως.

Μετ' ὀλιγωρίας] quod *l.* 11. § 18. μετὰ τύφου. vide *ſuprà* § 24. malè enim, *opinionis cauſâ*, Xyl. Apud Theodoretum *therap. l.* 2. Timon in *ſillis*;

Ἄνθρωποι κενεῖς ὀλίγον ἔμπειροι ἁπαλοί.

Πᾶν τὸ καταγελώμενον] vide *l.* 4. § 2. καὶ καταγελᾶν.

Τὸ ἐπὶ τῇ δοξοκοπίᾳ ὕλης] vide *l.* 4. § 1. & *l.* 7. § 58, 67.

Θεοῖς ἐπόμενον] vide *l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 28. & *infrà* § 31.

Ὁ διὰ ἀτυφίαν τύφου τυφόμενος] leg. vel διὰ ἀτυφίαν, vel potiùs ἐπὶ ἀτυφίᾳ. par mendum ſuſtulimus *l.* 6. § 12. ubi ὑφ' ἧ σεμνύεται ſcriptum fuerat: cùm σεμνύεσθαι διά τινι Græcum non ſit. Eſt autem gnome iſta notatu digniſſima, peſſimum eſſe faſtûs genus illud omniúmque minimè tolerandum, quando *è faſtu ſpreto faſtus* enaſcitur. & de hoc ipſe ſuperbit ſeſéque effert animus, quòd ſuperbiam conculcâſſe videatur. Auguſt. *confeſſ. l.* 10. *c.* 38. *Sæpe homo de ipſo vanæ gloriæ contemptu vanius gloriatur; idcóque non jam de ipſo gloriæ contemptu gloriatur. non enim eam contemnit, cùm gloriatur intús.* Idémque *epiſt.* 59. *quæſt.* 7. *Fit enim miris modis in anima hominis, ut de falſa humilitate magìs infletur, quàm ſi apertiùs ſuperbiret.* Notavit vitium hoc Socrates in Antiſthene: quem tamen ἐν τῇ ἀτυφίᾳ *ſummum bonum* ſtatuiſſe vult Theodoret. *therap. l.* 11. quique Platonem ὡς πτυφωμένον ἐκωμῴδει. unde & ægrotum inviſens, cùm pelvim conſpicaretur, in quem Plato vomuerat, χολὴ μὲν ἐγὼ ἐνταῦθα, τύφον δ' οὐκ ὁρῶ. *Bilem quidem*, inquit, iſtic *video, faſtum verò non video.* quaſi bile ſe liberâſſet, faſtu non item. Cæterùm ipſe cùm laceram pallii partem ad obviorum conpectum obverteret, Ὁρᾶτε οὖν διὰ τείβωνος κενοδοξίαν. *Per pallii* ſciſſuras, ajebat Socrates ſeſe *Antiſthenis vanitatem intueri.* Laërt. *l.* 2. & *l.* 6. ſive ut Ælianus refert *lib.* 9. *c.* 35. ἀ παύσῃ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν. *Amen deſines*, inquit, *oſtentare te* nobis? latet argutia, quam latinè vix commodè expreſſeris, in voce καλλωπίζειν, quæ *ornatus* ſignificationem habet; quamq; in eodem argumento uſurpavit Epictet. *enchir. c.* 45. ὅταν εὐπρεπῶς ἠρεμοῦντος ἧς κατὰ τὸ σῶμα, μὴ καλλωπίζου ἐπὶ τούτῳ. Notavit & Plato in Diogene, qui cùm Platonis ædes ingreſſus, ſtragula pretioſiora conculcaret, adjecto, Πλάτωνος τὸν Πλάτωνος κενοδοξίαν. *Calco Platonis vanitatem* ſive *ſtudium inane*; regeſſit Plato, Ὅσον, ὦ Διόγενες, τὸν τύφον διαφαίνεις, δοκῶν μὴ τετυφωκέναι; *quantum faſtûs, ô Diogenes, oſtendis ipſe, dum minimè faſtuoſus ambis videri?* Sive, ut alia referunt; Πλάτωνος τὸν Πλάτωνος τύφον. *Calco Platonis faſtum*; ille: Ἐπέρῳ γε τύφῳ. *Calcas, ſed alio faſtu*; iſte Laert. *l.* 6. Non erat itaque quòd Julianus orationem *de Cynicismo* ſuam tam atrociter ordiretur. Ἄνω ποταμῶν, τοῦτο δὴ τῆς παροιμίας. Ἀνὴρ Κυνικὸς Διογένης ἐκεῖνος κενοδοξίαν. Neque enim *Diogenes vanitatis arceſſitus*, novum adeò aut inauditum. qui & quærenti πῶς ἄν τις ἔνδοξος γένοιτο, reſpondit (ut Lucian. *pro imag.* refert) εἰ δόξης καταφρονήσειε. *per gloriæ contemptum ad gloriam muniendam viam* aliis monſtravit, eandémque ipſe ingreſſus eſt. Quin & Flaccus Ariſtippum inducit ſic Diogenem alloquentem, *l.* 1. *epiſt.* 17.

Scurror ego ipſe mihi, populo tu.--

haud fruſtrà ſanè. ſcurram enim agebat ille, improbum admodum ſæpenumero & impurum, nec ab obſcœnitate haud ſermonis duntaxat, ſed actûs etiam ipſius, alienum. vitium idem hoc in Lacedæmoniis quoque Cynicus idem notavit; ſiquidem in Olympia cùm Rhodios quoſdam ſplendidè veſtitos videret, τύφος τοῦτό ἐστι. *Hoc faſtus eſt*, dixit mox, ubi in Laconas tunicis vilibus ſordidisq; amictos inciderat. Ἄλλος οὗτος τύφος· *Alius*, inquit, *iſte faſtus eſt.* Ælian. *l.* 9. *c.* 34. Suum ipſius utique in illis morbum animi deprehendit, atróg; carbone notavit imprudens. Quem itaque non immeritò taxans Petrus Bleſenſ. in *invectiv. melior*, inquit, *eſt purpurata humilitas quàm pannoſa ſuperbia.* Optimè Plut. *de profectûs indicatura.* Ἄγει δ' ἡμᾶς ὁπηνικοῦν ῥᾴστην ἢ κηλίδα χιτῶνος, ἢ διερρωγὸς ὑπόδημα, καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτός, ἀτυφίᾳ κενῇ διασκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρόν, ἢ ὡς κυρτὸν, ὅτεται γεγενῆσθαι, τὰ δ' ἐντὸς οὐχὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐγκλήματα, καὶ φθόνης, καὶ κακοηθείας, καὶ μικρολογίας, καὶ φιλονεικίας, ὥσπερ ἕλκη, φειδιτίων καὶ ἀποκρίσεων, ἃ δεῖ κρύπτειν ἰᾶσθαι, δηλοῖς τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ αὐτὸς περιχόπτῃς μέτρῳ, μᾶλλον δ' ὑβρίν. quo loco (ut id obiter adnotem) etiamſi Stephanus ἐγκλήματα legat, quod exponit, cùm in aliquem extreamus; ſuſpicor tamen ἐγκλίματα potiùs fuiſſe, quod *offenſiones* & *incurſationes* deſignat: ſiquidem κλίμασθαι, ἐκκλῖναι. & ἐγκλιτικὸς eſt ἐμπαθές. Heſych. quod autem ait Plut. διασκώπτων ἑαυτὸν, ὡς κυρτὸν, ad Cratetem reſpexit, cujus & vitam conſcripſit, teſte Juliano. illi etenim iſtud ſolenne fuit.

fuit. Laërt. *l.* 6. & Julian. de *Cynism.* cui tamen Tatianus etiam ἄντυφον γλωσσομανίαν nonveretur objicere. Adjicere non abs re fuerit, quod de Pyrrhone Sceptico Aristocles *de philosoph. l.* 8. ab Euseb. *præpar. l.* 14. *c.* 17. laudatus: Αὐτὸς ὁ τύπον τὸν τύφον ἀπεβαλόμην, ἄντυφον ἑαυτὸν ἀπέλιπε. *fastûs immunem jactitabat se cùm totus fastu amictus esset,* Ἐμοὶ γὰρ inquit, μόνοι τετρῶσθαι, μᾶλλον δ' μεμνῆσθαι μαίας ἐρρωμένως δοκοῦσιν, οἱ τοιαῦτα λεγόντες. Scitè Jo. Climac. *scala grad.* 21. de typho isto; ab Antonio adductus. χαλεπὸν διαφυγεῖν ἐν τῇ κενοδοξίᾳ δαίμονα. ὁ γὰρ πείσας τις καθαιρήσων αὐτὸν, τοῦτο ἀρχὴ κενοδοξίας ἐπίεσε γενέσθαι ἀναιδίαν, κενοδόξει. καθαλίσω, ἵνα μὴ γνωσθῶ· ὡς φεύγων, πάλιν κενοδόξει. λαμπρὸς θεωρούμενος, ἀπλᾶσθαι ταύτῃ· ἢ εὐτελῆ ἐξαλλάσσων, πάλιν κενοδόξει· ὡς ἂν βίψῃς τὸν τείχολον ταύτῃ, ὀρθὸν τὸ κίνδυνον ἵσταται. Nec immeritò itaque Plato, referentibus Evagr. *hist. eccles. l.* 1. *c.* 21. & Niceph. Callist. *l.* 14. *c.* 50. τὸν κενοδοξίαν, ὡς τελωνῶν κτῶνα, ἢ ψυχῇ πέφυκεν ἀπτῆσθαι. Unde Athen. *dipnosoph. l.* 11. ἦν ὁ Πλάτων καὶ κενόδοξος, ὅστις ἔφησεν ἔσχατον τὸν τῆς δόξης κτῶνα ἐν τῷ θανάτῳ ἀπολύεσθαι. Philo etiam ab Antonio itidem laudatus. φασί τινες, ὅτι ὕστατον ἀποδύεται τὸν τῆς κενοδοξίας κτῶνα ὁ σοφός. i. e. vertente Tacito. *histor. l.* 4. *etiam sapientibus gloriæ cupido novissima exuitur.* Crates certè in sectæ suæ institutum ludens ipse de *pera Cynica* sic παῤῥᾴδει, referente Laërtio *l.* 6.

Πήρη τις πόλις ὅτι μίσῳ ἐπὶ εἶναι τύφῳ·

vel ut Demetrii Phalarei nomen qui præfert, exhibet,

Πήρη τις καὶ ὅτι μίσῳ ἐπὶ οἴνῳ πόλῳ. Atq; ità Homerus, quem is imitatus est. *Odyss. τ. v.* 172.

Κρήτη τις καὶ ὅτι μίσῳ ἐπὶ οἴνῳ πόλῳ.

quanquam is *peram Cynicam*, vel *urbem*, vel *insulam* esse voluit, quæ ipsa ἄντυφος *fastu pompâq; omni defuncta* existeret; cùm illis tamen tanquam aquis marinis omni ex parte cingerentur.

§ 28. Καὶ ὅσοι ὁρατοί] Dii nimirum Stoicorum sunt visui etiam corporeo obvii, siquidem *Mundum* ipsum pro *Deo* habebant. vide *ad l.* 4. § 23. *corpora cælestia* etiam in *Deorum* numero ponebant. *v. l.* 8. § 19. & *ad l.* 9. § 33. quò spectat & Menandri illud apud Clem. Alex. in *hortat.*

Ἥλιε, σὲ γὰρ δεῖ πρεσβεύειν πρῶτον θεῶν,
Δι' ὃν θεωρεῖν ἔστι τοὺς ἄλλους θεούς.
Sol, namque Deorum colere te primùm decet,
Cujus beneficio alios spectamus Deos. Grot.

Quin in Apul. *de Deo Socratis*, Deos in ordines duos dispertitur, *visibiles* & *invisibiles. Deos cælites partim visu usurpamus; aliis intellectu vestigamus. at visu quidem cernimus clarissima mundi lumina, Solem, Lunam, Stellas, Sydera. Est aliud genus Deorum, quod natura visibus nostris denegavit; nec non tamen intellectu eos rimabundi contemplamur, acie mentis acriùs contemplantes.* & rursus: *Pars eorum obtutu hebeti visuntur, ut sydera. Cæteri solo intellectu, neque prompto, noscuntur.* Verùm Deus noster, Deus verus, vivus, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, is est, ὃν οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται. Paulus *ad Timoth. ep. c.* 6. *v.* 16. & Joan. *Evang. c.* 1. *v.* 18. & *ep.* 1. *c.* 4. *v.* 12. Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. unde & ἀόρατος Paulo dicitur *ep. eâdem c.* 2. *v.* 17. Rectè itaq; hac ratione Aug. *de diversis serm.* 12. dicentibus Ethnicis *Ostende nobis Deum vestrum*, respondet; *si ostendi posset, Deus non esset.* Tertull. *apolog. c.* 17. *Invisibilis est, etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanis sensibus æstimatur; ideo verus & tantus est. cæterùm quod videri communiter, quod comprehendi, quod æstimari potest, minus est, & oculis quibus usurpatur, & manibus quibus contaminatur, & sensibus quibus invenitur.* Et Minut. Felix: *Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est: infinitus, immensus, & soli sibi tantus, quantus ipse notus. nobis verò ad intellectum pectus angustum est, & ideo sic eum dignè æstimamus, dum inæstimabilem dicimus. Magnitudinem Dei qui se putat nosse, minuit: qui non vult minuere, non novit.* & postea: *Et enim quem colimus Deum, nec ostendimus, nec videmus. Imò ex hoc Deum credimus, quòd eum sentire possumus, videre non possumus. in operibus enim ejus, & in mundi omnibus motibus, virtutem cujus semper præsentem adspicimus; cùm tonat, fulgurat, fulminat, cùm serenat.* Theophilus item *ad Autolyc. l.* 1. ἱερεῖς ἦν μοι, Σὺ ὁ βλέπων, διήγησαί μοι τὸ εἶδος τοῦ θεοῦ. ἄκουε, ὦ ἄνθρωπε· τὸ μὲν εἶδος τοῦ θεοῦ ἄῤῥητον καὶ ἀνέκφραστον, καὶ μὴ δυνάμενον ὀφθαλμοῖς σαρκίνοις ὁρασθῆναι· δόξῃ γάρ ἐστιν ἀχώρητος, μεγέθει ἀκατάληπτος, ὕψει ἀπερίληπτος, ἰσχύι ἀσύγκριτος, σοφίᾳ ἀσυμβίβαστος, ἀγαθωσύνῃ ἀμίμητος, κάλλει ἀνεκδιήγητος. Quin & à nostra quoque religione extranei, *Dei invisibilitatem* agnovere nobiscum, Hinc illud Euripidis, ut Clem. in *hortat.* an Philemonis, ut Justin. *de Monarch.*

Θεὸν δὲ πῶς ἂν, εἰπέ μοι, νοητέον; — νομιστέον Just.
Τὸν πάνθ' ὁρῶντα, κοὐδὲν ὑπ' ἐκείνου.
Die, quæso, qualem fas putas credi Deum?
Qui cuncta spectat, ipse nisi spectabilis.

Orpheus item à Justino *ibidem* laudatus:

——ἐσθλή τις αὐτὸν
Ἐισοράᾳ θνητῶν, αὐτὸς δὲ γὲ πάντας ὁρᾶται.
——*conspicit ipse*
Cunctos mortales, nec quisquam conspicit ipsum.

Aristotelis nom. Autor *de mund. c.* 6. ἀόρατος ὢν ἄλλοις, πλὴν λογισμῷ. hoc est, quod Senec. *quæst. nat. l.* 7. *c.* 30. *Effugit oculos: cogitatione visendus est.* Non est ergò prorsus inconspicabilis tamen; siquidem ut Apost. *ad Rom. c.* 1. *v.* 20. τὰ ἀόρατα

αὐτῦ ἀπὸ κόσμου κάμνω τοῖς ποιήμασι νοούμενα, καθορᾶται; ἦτοι ἀΐδιός ἐστιν ἡ δύναμις καὶ θειότης. unde non insciтè Calvin. *institut. lib.* 1. *c.* 5. § 1. *Deum mundum condendo, invisibilis cùm esset, visibili quodam ornatu insignem in conspectum prodiisse.* Et Senec. *de benefic. lib.* 4. *c.* 8. *Quocunque te flexeris, ibi illum videbis occurrentem tibi; nihil ab illo vacat, opus suum ipse implet.* Sed & nobis in Christo suo cumprimis conspiciendum se præbet: ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου *ad Coloss. c.* 1. *v.* 15. quiq; ideo Philippo; Ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα. Joan. *c.* 14. *v.* 9. Verùm fidei oculo, non corporis; sed nec mentis aut intelligentiæ nativæ mero, salubriter videtur alteruter,

Οὐδὲ τῷ ψυχῷ ἑαυτὸν ἑώρακα] Si anima invisibilis, animæ conditor multò magis. Minut. in Octav. *Deum oculis carnalibus vis videre, cùm ipsam animam tuam, quâ vivificaris, & loqueris; nec aspicere possis, nec tueri?* vide & Aug. *de Trinit. lib.* 5. *c.* 1. vide *l.* 10. § 26.

Ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐκόσμει πειρῶμαι] Theophil. *ad Autolyc. lib.* 1. καθάπερ γὰρ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ οὐ βλέπεται, ἀόρατος οὖσα ἀνθρώποις, διὰ δὲ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος νοεῖται ἡ ψυχή· ὅτως ἔχει ἄν, καὶ τὸν θεὸν μὴ δυνάδαι ὁρᾶσθαι ὑπὸ ὀφθαλμῶν ἀνθρωπίνων, διὰ δὲ τῆς προνοίας καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ βλέπεται καὶ νοεῖται. Autor *de mundo c.* 6. Ἡ ψυχὴ δι' ἧς ζῶμέν τε, καὶ πόλεις καὶ οἴκους ἔχομεν, ἀόρατός ἐστι, τῇς ἔργοις αὐτῆς ὁρᾶται. πᾶς δὲ ὁ τοῦ βίου διάκοσμος ὑπὸ ταύτης ἔυρηται, καὶ διατέτακται, καὶ σωίσχεται, ταύτα χρὴ καὶ περὶ θεοῦ διανοεῖσθαι, δυνάμει μὲν ὄντος ἀμεγέθους, κάλλει δὲ ἀνεκφοίτου, ζωῇ δὲ ἀθανάτου, ἀρετῇ δὲ κρατίστου. δι' ὅτι πάσῃ φύσει χωρούμενος ἀδιαβρὴς, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἔργου θεωρεῖται. i. e. ut Apul. paraphrasticè reddidit. (nam merus paraphrastes iste illius est) *De inferiore licet imagine capiamus exempla. Anima in homine non videtur: & tamen fateamur omnes necesse est, hujus operâ omnia, quæ per hominem præclarè fiunt, provenire: neque animæ ipsius qualitatem ac figuram oculis occurrere, sed mentis ab ea gestarum rerum intelligi qualis & quanta sit. omne quippe humanæ vitæ præsidium ingenio ejus est paratum. Nisi fortè tam injustus rerum æstimator potest esse, qui hæc eadem de Deo neget, quem videat esse viribus exuperantissimis, augustissimâ specie, immortalis ævi, genitorum virtutem ipsamque virtutem. Unde nihil mirum est si mortales oculi ejus non capiunt aspectum, quando divinorum operum vestigiis sit perspicuus atque manifestus.* Minut. *Nec mireris, si Deum non videas, vento & flatibus omnia impelluntur, vibrantur, agitantur; & sub oculis tamen non venit ventus & flatus.* Apul. *Florid.* 2. *Deûm forma invisitata, vis cognita: quorum potestates licet sentire, non datur cernere.* Epictet. *lib.* 1. *c.* 6. Ἀρ' ἐκόσμει τὸν ἐν κόσμῳ γινόμενον ῥᾴδιόν ἐστιν ἐγκωμιάσαι τὴν θεόνοιαν, ἂν δύῃ τις ἔχειν τοῦτο ἐν ἑαυτῷ, δυνάμιν τε σύνεσσαν τῇ γεγονότων ἐκβάσει, καὶ τὸ εὐχάριστον. & quæ sequuntur. vide & eundem *lib.* 1. *c.* 16.

§ 29. Σωτηρία βίου] quod *lib.* 4. § 19. *extrem.* ἰσχεία τῆς ἀληθείας. Plato *Protag.* Τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία εἴη τοῦ βίου. Et mox; ἡ ἐπιστήμη διαλύσασα τὸ ἀληθὲς. ἔσωσεν ἂν τὸν βίον.

Ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς] Vide *ad lib.* 3. § 4.

Ἀπολαύειν τοῦ ζῆν] *Vitâ frui.* Ità Martial *l.* 10. *ep.* 61.

Vivere bis, vitâ est posse priore frui.

Senec. *epist.* 61. *Paratus exire sum; & ideo fruor vitâ, quia quamdiu futurum hoc sit, non nimis pendeo.* ubi Lipsius *fruor vitâ, securus & lætus.* vide *ad lib.* 3. § 6. & *l.* 9. § 26. & *l.* 10. § 33.

Σωιόντα τὰ ἄλλα ἐπ' ἄλλῳ] Vide *ad lib.* 5. § 6. & *l.* 6. § 6. & *l.* 3. § 13. Varro *de re rustica.* *Legendo & scribendo vitam producito.* i. e. *producito.* Nonius.

§ 30. Ἐν οἷς κάλλιστα] Vide *l.* 8. § 57. & *l.* 9. § 8.

Μία νοῦς] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 7. § 9.

Μία ψυχὴ] vide *l.* 4. § 40. & *l.* 9. § 8.

Μία νοερὰ ψυχὴ] vide *lib.* 7. § 9. & *lib.* 9. § 8.

Πυδμένα καὶ ὑποκείμενα, ἀναίσθητα καὶ ἀνοικείωτα] πυδμένα καὶ ὑποκείμενα, sunt. *formæ & materiæ formis quasi substratæ & subjectæ.* interpres Angl. ἀναίσθητα legisse videtur: cui accedere non pollum. verum ab interpunctione locum laborare opinor; & post ἀναίσθητα collocandam distinctionem, ut series dictionis sic procedat; *reliquæ dissitarum rerum partes, formæ* scil. *& materiæ sensûs expertes, sunt etiam à necessitudine mutua alienæ. Spiritus* pro *forma*, ut Marco, ità Pomponio *ad lib.* 6. § 8. exhibito. qui *corpus continuum* definit, *quod continetur uno spiritu,* (i. e. unâ formâ) *ut homo, tignum, lapis.* ex subjectis speciebus *tigni lapidisque,* non *animal*, sed *formam, spiritûs* nomine denotâsse, liquidò patet. vide *ad l.* 6. § 13. & *ad lib.* 10. § 2. sic *l.* 9. § 36. ἡ ὑποκειμένη ὕλη & τὸ πνεύματικὸν Marco ἀνυπαιτίως. Hoc idem videtur, quod πνεῦμα ὑλικὸν Tatianus *adv. Græc.* nuncupat; nec *stellis* tantùm, aut *animantibus stirpibúsque*, sed *aquis* etiam inesse vult.

Κἀκεῖνα τὸν νῦν σωίζει, καὶ τὸ ἕκαστα αὐτὰ βεῖδον] leg. κἀκεῖνα τὸ νοῦν σωίζει, καὶ τὸ ὅτι τὰ αὐτὰ βεῖδον. *& tamen ista etiam* (licèt sensûs ac rationis expertia) *mens* (universi scil.) *continet, & facultas interior,* sive *forma illa, cujus vi eddem loci feruntur.* Vide *l.* 10. § 26. Τῷ βεῖδεσθαι. & *l.* 4. § 16. Τὸ αἰνῶδες. τὸ νοῦν ἀντὶ τοῦ ὁ νοῦς· sicut & Aristoteli *ethic. l.* 9. *c.* 4. δόξειε δὲ ἂν τὸ νοῦν ἔχειν ἕκαστος ἑαυτῷ, ἃ μάλιστα. vide *l.* 10. § 38. Verùm τὸ νοῦν istis est, ἡ περὶ ψυχὴ, de qua *suprà.* i. e.

Deus

Deus ipſe. de quo *l.* 10. § 1. σωίχει πάντα. ſive, *ſpiritus Dei*, τὸ σωίχον τὰ πάντα Sap. Solom. *c.* 1. *v.* 7. Laërt. *Zenon. l.* 7. ἔν τε τῷ διὰ θεὸν καὶ νόον καὶ ἁρμόζειν καὶ Δία. Apoſt. *ad Coloſſ. c.* 1. *v.* 16, 17. ὅτι λέγει. τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἔκτισται· καὶ τὰ πάντα δι' αὐτοῦ συνέστηκε. Clemens *ſtromat. l.* 5. Σφίγξ ἐκ ἡ τοῦ ὅλου συνοχὴ, ἡ τὸ κόσμιον καὶ τὸν ποιητὴν Λόγον ὑπερέχει, ἄλλα πάχα μὲν ὁ δίκαιον πνεῦμα τόνος, καὶ συνέχων τὸν κόσμον. Cicero *de natura deorum. l.* 2. *Natura eſt, quæ continet mundum omnem, atque ea quidem, non ſine ſenſu & ratione.* & rurſus: *Mundum & ejus partes naturâ ſentiente teneri, in qua ratio perfecta inſit. quam vim animam eſſe dicunt mundi, eandemq; eſſe mentem ſapientiamq; divinam.* Habes hîc apertè Marci τὸ νοῦν. Idem *de divinat. l.* 2. *Hæc ità fieri omnibus inter ſe convenientibus mundi partibus profectò non poſſunt, niſi ea uno divino ac continuato ſpiritu continerentur. Totam mundi hujus molem*, inquit, *mens divina continet, ut anima corpus.*

Διάνοια ἧ ἴδιος ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον] Homo magis ad ſibi congenerem fertur, cum quia liberam habet electionem, tum quia τὸ νοῦν illud peculiarem in homine operationem exercet, exeritq; Laërt. *Zen.* Εἰς ἅπαν τὸ κόσμον μέρος διήκει ὁ νοῦς, καθάπερ ἐφ' ἡμῶν ἡ ψυχή· ἀλλ' ἦδη δι' ὧν μὲν μᾶλλον, δι' ὧν δ' ἧττον. δι' ὧν μὲν γὰρ, ὡς ἕξις κεχώρηκεν, ὡς διὰ σήψεως ἐστῶν, καὶ τῆς γλίσχης· δι' ὧν δ' ὡς νοῦς, ὡς διὰ τοῦ ἡγεμονικοῦ.

§ 31. Ἑπομένως τῷ λόγῳ καὶ τῇ θεῷ] Plut. *de audiend.* Ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ. Et Apul. *de philoſoph. Sapientem pediſſequum & imitatorem Dei dicimus, & ſequi arbitramur Deum, id eſt*, λόγον. At de Juliano Gregor. Naz. *ſtelitent.* 1. Ὀδηγῷ λόγῳ καὶ μὴ θεῷ χρώμενος· quaſi iſta ſejuncta à ſe invicem exiſtant. Et Socrates apud Stob. *tom.* 2. *tit.* 3. Μόνῳ τῷ λόγῳ, καθάπερ ὁδηγέτῃ χρῆσθαι, πειρᾶσθαι τὸν βίον· ità ſolam rationem vult ducem adhiberi ad vitam inſtituendam. verùm proclivis ſatis eſt ſolutio. rationis rectæ, qualis eſt initio condita, ductus, à religionis Deiq; regulis nuſpiam deviat. Cæterum quà jam corrupta & vitiata eſt, à legis divinæ tramite in quamplurimis abſcedit, ſuiq; ſequaces utplurimùm abducit. vide ampliùs *ad l.* 7. § 31. & *l.* 10. § 11, 12.

Τὸ ἄχθεσθαι, ἢ διὰ τῶν πάθεσι καὶ] leg. εἰ διὰ τῶν τ. ſenſus exigit. *l.* 9. § 1.

§ 32. Πόσον μέρος ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος] vide *l.* 4. § 50. & *l.* 5. § 24.

Πόσον ἧ ὅλης οὐσίας] Epictet. *l.* 1. *c.* 12. Οὐκ οἶδα, ἡλίκον μέρος εἶ σὺ τοῦ ὅλου; Lucret. *l.* 6. *Et quota pars homo ſit terrâi totius unus.*

Τῆς ὅλης ψυχῆς] vide *ſuprà* § 30.

Ἐν πόσῳ ἧ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἕρπεις] ità *l.* 6. § 36. Ἄνω; βωλάριον. at *l.* 3. § 10. & *l.* 4. § 3. in eodem argumento. χωνίδιον dixit. Plato *Phædon.* Ἐπὶ δὲ καὶ πάμπολά τι διὰ αὐτὸ (τὸ ὅλον) καὶ οἰκεῖν καὶ μίχεις Ἑλληνίων σμικρῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινι μορίῳ, ὥσπερ περὶ τέλμα μύρμηκας, ἢ βατράχους, περὶ θάλασσαν οἰκοῦντας.

Ὡς ἡ σὴ φύσις ἄγει] Fabius *inſtit. l.* 12. *c.* 11. *Natura nos ad mentem optimam genuit: adeóq; diſcere meliora volentibus promptum eſt, ut verè intuenti mirum ſit illud, magis malos eſſe tam multos. nam ut aqua piſcibus, ut ſicca terrenis, circumfuſus nobis ſpiritus volucribus convenit: ità certè facilius eſſe oportebat ſecundum naturam. quàm contra eam vivere.* Nihil ſcil. iſtis de nativo vitio ſuboluerat.

Ὡς ἡ καινὴ φύσις φέρει] vide *l.* 3. § 4. & *l.* 5. § 8.

§ 33. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικὸν] vide *l.* 5. § 11. & *l.* 10. § 23. & *ſuprà* § 19.

Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν] vide *l.* 3. § 9. & *l.* 7. § 38. Ex Rufo *de amicit.* Stob. *tom.* 1. *l.* 2. *tit.* 7. Τῶν ὄντων τὰ μὲν ἐφ' ἡμῖν ἔθετο ὁ θεὸς, τὰ δ' οὐκ. ἐφ' ἡμῖν μὲν, τὸ καλλίστην, καὶ ἀσφαλέστατον, ᾧ δὴ καὶ αὐτὸς εὐδαίμων ὅτι, τῷ χρῆσιν τῆς φαντασιῶν· τοῦτο γὰρ ἐρθῶς μεγάλως, εὐδαιμονία· ὅτι, ὑγεία, εὐθυμία, εὐσέβεια. τοῦτο ἧ καὶ δίκη ὅτι, καὶ νόμος, καὶ σωφροσύνη, καὶ σύμπασα ἀρετή.

Τὰ δὲ λοιπὰ οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὅτι, ἢ ἀφορμαί] leg. εἴτε, *ſive.*

Νεκρὰ] vide l. 2. § 12.

Καὶ καπνός] Ità *l.* 10. § 31. καπνὸς καὶ τὸ μηδέν.

§ 34. Οἱ τὸν ἡδονὴν ἀγαθὸν] Epicureos notat, qui ſummum bonum etiamſi in voluptate, ſummum malum in dolore conſtituerant, mortis tamen contemptum profitebantur, & prædicabant. Vide Epicurum ipſum, *ſuprà l.* 9. § 14. cujus & illa dogmata ſunt apud Laërt. *l.* 10. ex *epiſt. ad Menœceum.* Μηδὲν οὖν ἡμᾶς ἢ τὸν θάνατον· ἐπεὶ πᾶν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐν αἰσθήσει. στέρησις δέ ὅτιν αἰσθήσεως ὁ θάνατος· ὅθεν γνῶσις ὀρθὴ τοῦ μηδὲν εἶναι πρὸς ἡμᾶς τὸν θάνατον, ἀπολαυστὸν ποιεῖ τὸ τῆς ζωῆς ἀπέρατον· οὐδὲν γὰρ ὅτιν ἐν τῷ ζῆν δεινὸν, τῷ καταλαβόντι γνῶσιν, τὸ μηδὲν ὑπάρχειν ἐν τῷ μὴ ζῆν δεινόν. τὸ φρικωδέστατον οὖν τῶν κακῶν ὁ θάνατος, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· ἐπειδὰν μὲν γὰρ ὦμεν ἡμεῖς, ὁ θάνατος οὐ πάρεστιν· ὅταν ἧ ὁ θάνατος παρῇ, τότ' ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν· οὔτε οὖν πρὸς τοὺς ζῶντας ὅτιν, οὔτε πρὸς τοὺς τετελευτηκότας· ἐπειδὴ μὲν γὰρ οὐδὲ ἓν μέν ἐστιν, οἱ δ' οὐκέτ' εἰσίν. Lucret. *l.* 3.

Nil igitur mors eſt, ad nos neque pertinet hilum.

& mox:

Multò igitur mortem minus ad nos eſſe putandum,
Si minus eſſe poteſt, quàm quod nihil eſſe videmus.

Quo etiam telo pugnat & Cicero, *Tuſcul. l.* 1. *Natura verò ſic ſe habet, ut quomodo initium nobis rerum omnium ortus noſter afferat, ſic exitum mors: quæ*

ut nihil pertinuit ad nos ante ortum, ſic nihil poſt mortem pertinebit. in quo quid poteſt eſſe mali, cùm nec ad vivos pertineat, nec ad mortuos? alteri nocent, alteros non attingit. Senec. *ep.* 70. *plus malorum ſecum affert, ſi viderit hanc rem etiam à contemptoribus poſſe contemni.* & *epiſt.* 4. *Difficile eſt, animum avitum perducere ad contemptum mortis. non quemadmodum ex periculis conſuevit contemnatur? alius ante ora ferarum lapſus pependit, alius ſe præcipitavit ad ictum, nè dominum ſtomachantem diutiùs audiret; alius ut reduceretur e fuga, ferrum adegit in viſcera. non putas virtutem hoc efficturam, quod efficit timor aut formido?*

§ 35. Τὸ ἔυκαιρον μάλιστ' ἀγαθὸν] Pindar. *Pyth.* 9. —— ὁ καιρὸς πάντ' ἔχει κορυφάν. Gregor. Naz. *ad Eunom. orat.* 1. Καιρὸς τῷ παντὶ σχήματι, ὡς Σολομῶντι καὶ μοὶ δοκεῖ. καὶ τὸ καλὸν, μὴ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ὥσπερ ἄωρος θ' ἐν χειμῶνι παντελῶς ἄσπορος, καὶ γυναικὶ κόσμος ἀνδρῶν, ἢ γυναικεῖος ἀνδράσι, καὶ πένθει γεωμετρία, καὶ πότῳ δάκρυον. Calliſtratus in *tabul. explicat. imag.* 6. ὠφελεῖον πᾶν τὸ ἔυκαιρον· καὶ μόνον καλλιεργὸς ὁ καιρός· ἅπαν δ' ἀπηνθηκὸς ἔξω τῆς καιρῷ φύσεως. Verùm Marcus iſtìc τὸ ἔυκαιρον accipit eo ſenſu, quo & Solomonem locutum monuimus, *ſupra ad* § 23. vide *l.* 4. § 23. Plut. ad Apollon. τῷ γὰρ εὐκαιρείαν μᾶλλον ἢ τῷ εὐχρείαν πανταχῇ καθορῶμεν προσήκουσαν.

Τὸ πειθὼς καὶ λόγον ὀρθὸν προάξεις] vide *ad l.* 3. § 7, 8. & *l.* 8. § 32. & *l.* 11. § 1.

Τὸν κόσμον διαφθείρει πλείστοι ἢ ὀλίγοι χρόνῳ] vide Menandrum *in ſuppoſititio ad l.* 2. § 14.

§ 36. Ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει] vide *ad l.* 3. § 11. & *l.* 6. § 42.

Τὸ γὰρ καὶ παρὰ νόμιμον ἴσον ἑκάστῳ] vide *lib.* 7. § 31. & *l.* 8. § 5, 6. & *l.* 10. § 6.

Ἀποπέμπει σε, ὁ τύραννος, ἢ δικαστὴς ἄδικος] *Emittit te,* inquit, *ex hac vita, non tyrannus, aut judex iniquus aliquis,* etſi occidat te ille, addicat iſte, *ſed* per illum iſtúmve, *natura,* ſive *Deus* ipſe, *qui & in vitam te prior miſerat.* Hoc eſt quod Job. *c.* 1. *v.* 21. *Dominus dedit, dominus tulit.* cùm junctis operis Chaldæi Sabæiq; ſervos trucidàſſent, armenta & jumenta abegiſſent, Diabolus etiam liberos ædium ruinâ oppreſſiſſet. *Non dixit, Dominus dedit, Diabolus abſtulit. ſed Dominus dedit, Dominus abſtulit. quia nihil abſtuliſſet Diabolus niſi permiſiſſet Dominus. voluit etiam gloriam diabolo dare, ut aliquid potuiſſet tollere, quod Dominus non permiſiſſet auferre.* Aug. *in Pſalm.* 31. & 90. & *in ſerm. ſolem.* 241. *non tentatori tribuit, ſed autori.* Gregor. Rom. in *Job. l.* 18. *c.* 1. *non abſtulerat diabolus, qui nocendi habuit voluntatem; ſed Dominus, qui dederat poteſtatem.* Hugo Victorin. an quis alius, ſub Aug. nom. *de patient. cap.* 13. vide *lib.* 8. § 20, 23.

Ὅσον οἱ χαμαιρδὸν ἀπολύει τῆς σαπρᾶς] *Vitam dramati* confert, & iſtic, & alibi. *l.* 10. § 27. & *l.* 11. § 6. Epictet. *enchir. c.* 17. Μέμνησο, ὅτι ὑποκριτὴς εἶ δράματος, οἷον ἂν θέλῃ ὁ διδάσκαλος· ἂν βραχύ, βραχέος· ἂν μακρὸν, μακροῦ· ἂν πτωχὸν ὑποκρίνεσθαί σε θέλῃ, ἵνα καὶ τοῦτον εὐφυῶς ὑποκρίνῃ· ἂν χωλὸν, ἢ ἄρχοντα, ἢ ἰδιώτην· σὸν γάρ ἐστ' ὅτι, τὸ δεδοθὲν ὑποκρίνεσθαι σχῆμα καλῶς· ἐκλέξασθαι δ' αὐτὸ, ἄλλου. quibus paria habet & *diſſert. l.* 4. *c.* 7. Sed & Ariſto Chius apud Laërt. *l.* 7. in Zenon. εἰ ὅμοιον τῷ ἀγαθῷ ὑποκριτῇ τὸν σοφὸν, ὃς ἄντε Θερσίτου, ἄντε Ἀγαμέμνονος σχῆμα ἀναλάβῃ, ἑκάτερον ὑποκρίνεται σχῆμα. Contrà planè quàm Philippus Macedo, quem poſt inſignem de Athenienſibus partam victoriam, victorum captivis cùm per ebrietatem contumeliosiùs illuderet, liberà voce Demades verbis iſtis increpuit; Βασιλεῦ, σ' τύχης σοι φαυλοτέρης σχῆμα Ἀγαμέμνονος, αὐτὸς οὐκ αἰσχύνῃ σχήσων Θερσίτου; Diodor. Sic. *l.* 16. *c.* 44. Teles item Pythagoricus lib. περὶ αὐτάρκειας, (pro quo perperam apud Læl. Biſciolam *herar. ſubſeciv. l.* 1. *c.* 1. ἀναρχίας habetur.) à Stobæo *tom.* 2. *tit.* 5. laudatus. Δεῖ ὥσπερ τὸν ἀγαθὸν ὑποκριτὴν, ὃ, τι ἂν ὁ ποιητὴς προστάξῃ σχῆμα, τοῦτο ἀγωνίζεσθαι καλῶς· οὕτω καὶ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅ, τι ἂν προστάξῃ ἡ τύχη. καὶ γὰρ αὖ πάλιν, φησὶν ὁ Βίων, ὥσπερ ποιήτεια, ὅτι μὲν σχῆμα πολύλογον, ὅτι δὲ ὑστερολόγον προστάττει σχῆμα· καὶ ὅτι μὲν βασιλέως, ὅτι δὲ ἰδιώτου· μὴ ἔν βύλει δ' αὐτὸ ὑστερολόγον ὤν, τὸ σχῆμα σχῆμα. εἰ δὲ μή, ἀνάρμοστόν τι ποιήσεις. Idemque in *lib.* περὶ προκοπῆς apud eund. *ibid. tit.* 105. ἡ τύχη, ὥσπερ ποιήτρια τις οὖσα, πανταχοῦ ποιεῖ πρόσωπα, γυναικῶν, ἀνδρῶν, ἐνδόξου, ἀδόξου. δεῖ οὖν τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα, πᾶν ὅ, τι ἂν αὐτὴ προστάξῃ, καλῶς ἀγωνίζεσθαι. *Ibidem. tit.* 1. Muſonius, opinor: Ὥσπερ ἀγαθὸς ὑποκριτὴς, ἓν μὲν τὸν προλογον, ἓν δὲ τὰ μέσα, ἓν δὲ τὸν καταστροφέα· οὕτω δὲ ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἓν μὲν τὰ πρῶτα τοῦ βίου, ἓν δὲ τὰ μέσα, ἓν δὲ τὸν τελευταῖον. & *tit.* 92. ex Arriani *protreptico.* Socrates Archelao: Ἐμοὶ μὲν ἱκανὰ τὰ ὄντα ἐμοὶ, ἀλλ' ἐγὼ τύπτειν ἱκανός, καὶ ὅπου κελεύσεις ἐμοί. ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὅτι οὐκ εὐφωνότερον ᾄδειν, εἰ ὢν ὁ Πῶλος τὸν τύραννον Ὀιδίποδα ὑποκείσεται, ἢ ἐμὲ Κολωνῷ ἀλήτην καὶ πτωχόν; εἶτα χείρων Πάλλας ὁ ἁμαξοῦς αἰνεῖσθαι φανεῖται, ὡς μὴ πᾶν τὸ σχηματίζειν ἐν τῷ δραματίῳ σχῆμα ὑποκρίνασθαι καλῶς; ἀνδρὶ τὸν Ὀδυσσέα μιμήσεται, ὃς καὶ ἐν πόλει ῥάκια ἂν μᾶλλον διάσχοι, ἢ ἐν τῇ ἁλῇ χλαῖνα τῇ πορφυρᾷ; Synef. *de providen. l.* 1. Ἅπας γὰρ βίος ἀχθηρὸς ὕλη. καθάπερ δὴ ἐπὶ σκηνῆς ἑρωμένῳ τῷ τραγῳδίας ὑποκειτὰς, ὅστις καλῶς ἐξήκοντι τῷ φαυλῷ, ἐμοίως ὑποκείσεται, τότε Κρέοντα καὶ τὸν Ἡλιέα· καὶ ἄδην τ' ἀλυσγῶ τῷ ῥακίων δοίσει, πρὸς τὸ μέγα καὶ καλὸν ἐμβοῶσα, καὶ καταλαβεῖν ἥκοι τῶ μέλος τὸ διάτειν· ἀλλὰ καὶ τῷ διεξόπωσαν, καὶ τῷ

πλὴ δίκαιόν ἐστιν καὶ τῆς αὐτῆς ὀπτδείξεται μυσικῆς· καὶ ὁ, τι ἂν σεμνῶται σεμνοπρεπὲς, τὸ καλῶς αὐτὸν ὁ χορηγὸς τῷ δράματι ἀπαιτεῖ· ὕτως ἡμῖν θεὸς καὶ τύχη σεμνύνονται, ὥσπερ σεμνοπρέπεια, τοῦ βίου ἐν τῷ μεγάλῳ τῷ κόσμῳ δράματι· καὶ ἔδιόν τι μᾶλλον ἕκαστος ἑτέρου βίος βελτίων ἢ χείρων· κεῖται δ', ὡς ἕκαστος βούλεται. δύναται δ' ὁ σοφὸς παιδαγωγὸς ἀπαλαχῆ καλῶς διαγινέσθαι, καὶ τὸν πάππαν, καὶ τὸν μόναρχον ὑποκείμενα· διδόσται δ' ἴδιόν τι καὶ τῷ σεμνοπρεπεῖ· ἐπεὶ καὶ ὁ τραγῳδὸς γελοῖος ἂν γένοιτο, τὸ μὴ φεύγων, τὸ δ' αἰχμάλωτος· καὶ γὰρ ἐν τῇ τῆς ἡδονῆς ἐυσθενείᾳ, στρατεύεται τε καὶ κηρύττεται, καὶ ἐν τῇ τῆ βασιλέως ἀγωνιᾷ, κλάζεται, καὶ συείρεται. Dio denique Pruſ. *orat.* 38. *ad Nicomedienſes,* Ἤδη ποτὲ δέαι μετελάβετε, μᾶλλον δ' μονονοὺ καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεᾶσθε. ἆρα ἂν ἐκεῖ τις ὑμῶν ἀληθῶς εἶδ δοκεῖ βασιλεύς, ἢ τύραννος, ἢ θεός; καίτοι πάντα ταῦτα καλοῦνται· καὶ οὐκ ὀνόματα μόνα ἔχουσι θεῶν, ἀλλὰ καὶ σχέσεις, καὶ στολὰς, καὶ κελεύσεις πολλὰ ὡς ἐκεῖνοι· τὸ δ' ποιητικὸν συντελεσθέν-τος, ἀπασι τὸ ἰσοδύναμον ὄντες. Vide ampliùs *ad l.* 4. § 1. videatur & Ariſtides *in Eteon. ad l.* 6. § 46. Petron. item aliósq; *ad l.* 11. § 6. Verùm ille de agendi modo maximè, Marcus de termino præcipuè hic agit.

Οὐκ εἴπον τὰ πάντα] Alluſit ad actuum in dramatibus numerum, de quo, Flaccus in *art.*

Neve minor, neu ſit quinto productior actu,
Fabula, quæ poſci vult, & ſpectata reponi.

Nam quod Donatus, *perſonam eandem* negat *plus quinquies prodire in proſcenium:* refutat id Jul. Scalig. *poet. l.* 1. *c.* 9.

Ἐν ὀλίγῳ τῷ βίῳ τὰ πάντα ὅλον τὸ δρᾶμα] vide *l.* 3. § 8. & *l.* 11. § 1. Senec. *epiſt.* 77. *Eam viam ingreſſi ſumus, quam peragere non eſt neceſſe. iter imperfectum erit, ſi in media parte, aut citra petitum locum ſteteris. vita non eſt imperfecta, ſi honeſta eſt. Ubicunque deſines, ſi bene deſinis, tota eſt.* & *ibid. non finitur officiorum certus numerus, quem debeas implere.*

Τὸ γὰρ τέλειον ὀλίγῳ δεῖται] quod *ſupr.* § 23. κομιεῖν καὶ ὄφελος δίδωσι. Ità Job. *c.* 14. *v.* 4. χρόνον ἔθου, ὃν οὐ μὴ ὑπερβῇς· ὅρους meliùs reddidiſſent. nam Hebr. חקק idem hoc loco valet quod גבול de mari uſurpatum, *Pſal.* 104. *v.* 9. *terminos, limites deſcriptos.* Scil. quod Senec. *ad Marc. c.* 10. *Tempus ille arbiter muneris ſui temperat.*

Ὁ τὸ μὲν τῆς συγκρίσεως] Hoc eſt, quod Solomon *Eccles. c.* 3. *v.* 2. Tam *naſcendi* quàm *denaſcendi tempus, cuique* eſſe *à Deo præſtitutum.* vide *ſupr.* § 23.

Σὺ δ' ἀναίτιος ἀμφοτέρων] Non es, inquit, mortis tuæ arbiter magis, quàm ortûs tui fueras. David, *Pſalm.* 31. *v.* 16. בידך עתותי *In manu tua ſunt tempora mea.* & *Pſal.* 68. *v.* 20. *Domini Dei* לַמּוֹת מוֹצָאוֹת *mortis ſunt exitus,* nec poteſt quiſquam aut ſibi ipſi, aut alteri, citra ipſius permiſſionem ac voluntatem, vitam eripere. Poteſt interim tamen mortis, vel ſibi, vel alteri conſcitæ homo ipſe haud ἀναίτιος. i. e. *inſons* eſſe. quod nec Marcus ipſe diffitebitur.

Ὁ ἀπολύων ἵλεως] vide *l.* 2. § 3.

Ἄπιθι ἔν ἵλεως] imò non ſemper ἵλεως, hoc eſt, *propitius, placatus. placidus* ſanè ſemper in ſe Deus, quia immotus, & immutabilis; non quoad illos tamen ſemper, quos hinc abripit, *propitius,* neceſſe eſt ergò, dum hîc vivunt, ſibi concilient ipſum mortales, ſi in morte propitium experiri voluerint. neque enim ἵλεως ipſe i. e. *placidus lætuſque* defungi poterit, niſi qui Deum ſibi ἵλεον i. e. *propitium,* quia in Chriſto ſuo reconciliatum, habuerit. τοῦτο ἔν ἐυσωματώτῳ μοι (ut Marci noſtri verbis utar, ex *l.* 6. § 30.) ὄπωρη ἡ πλουσία ὥρα. *mihi itaque ſic affecto, idque mihi probè conſcio, ſupervenias hora maxima. hora,* inquam, *illa decretoria,* (uti Seneca vocat *epiſt.* 102) quam ſenio jam confectus ferè, cum Jobo, *cap.* 14. *verſ.* 14. *quotidie expecto.* Et tu, Domine Jeſu, ὁ Αὐλὼ, voto ſervuli tui, inutilis licèt, *Amen* tuum ſubjicere nè dedigneris.

FINIS.

Syllabus Locorum Scripturæ Sacræ, quæ in Commentario isto vel explicantur, vel illustrantur.

Genesis.

Cap. 1. vers. 2 *pag.* 151 *col.* 2 *lin.* 41 v. 11 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 31 v. 26, 27 *p.* 119 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 51 C. 2 v. 7 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 46 *p.* 382 *c.* 1 *l.* 10 *p.* 383 *c.* 2 *l.* 7 v. 24. *p.* 185 *c.* 1 *l.* 24. C. 3 v. 19. *p.* 222 *c.* 1 *l.* 18 v. 21 *p.* 351 *c.* 1 *l.* 42 v. 22 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 4 v. 9 *p.* 97 *c.* 1 *l.* 2 C. 5 v. 24 *p.* 211 *c.* 1 *l.* 31 C. 9 v. 4 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 11 v. 4. *p.* 148 *c.* 1 *l.* 6 C. 15 v. 2 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 44 C. 17 v. 13 *p.* 35 *c.* 1 *l.* 13 C. 20 v. 6 *p.* 42 *c.* 2 *l.* 26 C. 27. v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 41 C. 31 v. 2, 5 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 31 C. 38 v. 9 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 21 C. 42 v. 4 *p.* 148 *c.* 1 *l.* 7 C. 47 v. 9 *p.* 78 *c.* 1 *l.* 14 C. 49 v. 11 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 2 C. 50 v. 2 *p.* 175 *c.* 1 *l.* 55

Exodus.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 214 *col.* 2 *lin.* 19 C. 4 v. 10 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 38 C. 20 v. 10 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 32 C. 34 v. 10 *p.* 194 *c.* 2 *l.* 35

Levit.

Cap. 15 vers. 16 *pag.* 371 *col.* 2 *l.* 22 C. 17 v. 11, 14 *p.* 227 *c.* 2 *l.* 23 C. 19 v. 2 *p.* 360 *c.* 1 *l.* 38

Numb.

Cap. 16 vers. 3, 7 *p.* 178 *col.* 2 *l.* 39 C. 23 v. 10 *p.* 242 *c.* 2 *l.* 47

Deut.

Cap. 2 vers. 27 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 10 C. 5 v. 8 *p.* 104 *c.* 2 *l.* 40 v. 52 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 10 C. 6 v. 5 *p.* 137 *c.* 1 *l.* 14 v. 13 *p.* 48 *c.* 1 *l.* 8. C. 10 v. 4. *p.* 123 *c.* 1 *l.* 53 C. 12 v. 8 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 38 C. 17 v. 11 *p.* 98 *c.* 2 *l.* 25 v. 11, 20 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 19 v. 6 *p.* 353 *c.* 2 *l.* 32 C. 22 v. 1 *p.* 349 *c.* 1 *l.* 9 C. 28 v. 4 *p.* 384 *c.* 1 *l.* 1 v. 14 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 11 C. 29 v. 19 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 54 C. 30. v. 11 *p.* 417 *c.* 1 *l.* 18 C. 32 v 14 *p.* 224 *c.* 2 *l.* 3 C. 33 v. 5, 29 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 18, 19

Josh.

Cap. 1 vers. 7 *pag.* 137 *col.* 2 *lin.* 12 C. 8 v. 15 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 17 C. 23 v. 6 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 24 v. 14, 15 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 18 *p.* 263 *c.* 2 *l.* 54

Judic.

Cap. 7 vers. 2 *pag.* 348 *col.* 1 *lin.* 31 C. 11 v. 35, 37 *p.* 306 *c.* 2 *l.* 45

Regum

Lib. 1 Cap. 2 v. 29 *p.* 311 *c.* 2 *l.* 49 C. 3 v. 13 *p.* 321 *c.* 2 *l.* 50 v. 17 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 12 C. 6 v. 12 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 12 C. 10 v. 11 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 32 C. 16 v. 7 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 56 *p.* 419 *c.* 1 *l.* 47 C. 25 v. 31, 33 *p.* 45 *c.* 2 *l.* 52

Lib. 2 Cap. 2 v. 19, 21 *p.* 137 *col.* 2 *l.* 13 C. 3 v. 36 *p.* 27 *c.* 2 *l.* 11 C. 10 v. 12 *p.* 161 *c.* 1 *l.* 14 C. 13 v. 15 *p.* 33 *c.* 2 *l.* 46 C. 15 v. 26 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 54 C. 16 v. 12 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 44 *p.* 210 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 5

Lib. 3 Cap. 1 v. 6 *pag.* 311 *c.* 2 *l.* 50 C. 3 v. 25 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 22 C. 4 v. 5 *p.* 22 *c.* 2 *l.* 29 C. 8 v. 39 *p.* 418 *c.* 2 *l.* 3 C. 12 v. 9 *p.* 296 *c.* 1 *l.* 28 v. 24 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 33 C. 19 v. 4 *p.* 201 *c.* 1 *l.* 37

Lib. 4 Cap. 5 v. 13 *p.* 154 *c.* 2 *l.* 41 C. 8 v. 13 *p.* 360 *c.* 2 *l.* 13 C. 10 v. 19 *p.* 400 *c.* 2 *l.* 21 C. 13 v. 5 *p.* 352 *c.* 1 *l.* 35 C. 22 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Annal.

Lib. 1 Cap. 11 ver. 2 *p.* 352 *c.* 2 *l.* 34 C. 29 v. 11, 16 *p.* 433 *c.* 1 *l.* 4 v. 14 ibid. *l.* 43

Lib. 2 Cap. 1 vers. 11 *p.* 157 *c.* 2 *l.* 26 C. 19 v. 3 *p.* 329 *c.* 1 *l.* 33 C. 34 v. 2 *p.* 137 *c.* 2 *l.* 14

Esdr.

Cap. 7 vers. 27 *pag.* 45 *col.* 1 *lin.* 56

Nehem.

Cap. 2 vers. 12 *pag.* 45 *col.* 2 *lin.* 1 C. 7 v. 5 ibid.

Ester.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 329 *col.* 1 *lin.* 32 C. 5 v. 8 *p.* 400 *c.* 1 *l.* 51

Job.

Cap. 1 vers. 21 *pag.* 114 *col.* 1 *lin* 37 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 438 *c.* 1 *l.* 41 C. 2 v. 10 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 41 C. 3 v. 18 *p.* 319 *c.* 2 *l.* 46 C. 6 v. 15, 20 *p.* 317 *c.* 1 *l.* 20 C. 7 v. 1 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 77 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 20 C. 10 v. 4 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 1 v. 5 *p.* 429 *c.* 2 *l.* 26 v. 6, 14 *p.* 57 *c.* 1 *l.* 10, 11 v 8, 12 *p.* 371 *c.* 2 *l.* 49 v. 9 *p.* 289 *c.* 1 *l.* 47 C. 15 v. 21 *p.* 242 *c.* 1 *l.* 25 v. 32 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 17 v. 33 *p.* 180 *c.* 1 *l.* 36 C. 22 v. 16 *p.* 430 *c.* 2 *l.* 19 C. 23 v. 12, 13 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 35 *p.* 377 *c.* 2 *l.* 36 C. 24 v. 13, 17 *p.* 105 *c.* 2 *l.* 42 C. 28 v. 28 *p.* 240 *c.* 1 *l.* 29 C. 30 v. 23 *p.* 251 *c.* 2 *l.* 44 C. 38 v. 25, 26, 34, 37 *p.* 191 *c.* 1 *l.* 48

Psalm.

Psal. 1 vers. 3 *pag.* 331 *col.* 1 *lin.* 32 Ps. 8 v. 1, 3 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 23 Ps. 12 v. 1 Ps. 14 v. 2 *p.* 300 *c.* 1 *l.* 48 Ps. 16 v. 12 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 Ps. 18 v. 20 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 50 v. 32, 35 *p.* 254 *c.* 1 *l.* 39 v. 39, 40 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 7 v. 44, 46 *p.* 341 *c.* 1 *l.* 8 Ps. 19 v. 1, 2, 6 *p.* 302 *c.* 1 *l.* 4 Ps. 22 v. 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 20 Ps. 31 v. 5 *p.* 321 *c.* 1 *l.* 12 v. 9 *p.* 341 *c.* 2 *l.* 52 v. 16 *p.* 439 *c.* 2 *l.* 14 Ps. 34 v. 1 *p.* 221 *c.* 2 *l.* 50 Ps. 36 v. 3 *p.* 189 *c.* 1 *l.* 54 Ps. 37 v. 5 *p.* 156 *c.* 2 *l.* 56 v. 10 *p.* 297 *c.* 1 *l.* 10 v. 20 *p.* 220 *c.* 2 *l.* 24 Ps. 38 v. 13, 14 *p.* 233 *c.* 1 *l.* 4 v. 13 *p.* 363 *c.* 2 *l.* 16 Ps. 39 v. 6 *p.* 159 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 376 *c.* 1 *l.* 45 v. 9 *p.* 114 *c.* 1 *l.* 46 Ps. 41 v. 4, 10 *p.* 347 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 44 v. 1, 8 *p.* 304 *c.* 2 *l.* 8 Ps. 49. v. 11, 14 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 32 v. 12, 20 *p.* 202 *c.* 1 *l.* 34, 52 *c.* 2 *l.* 45 v. 18 *p.* 283 *c.* 2 *l.* 5 Ps. 50 v. 16. 17 *p.* 359 *c.* 2 *l.* 56 Ps. 51 v. 4 *p.* 424 *c.* 1 *l.* 37 v. 5 *p.* 322 *c.* 2 *l.* 34 v. 10 *p.* 219 *c.* 1 *l.* 43 Ps. 55 v. 6, 7 *p.* 181 *c.* 1 *l.* 35 v. 22 *p.* 157 *c.* 1 *l.* 1 v. 23 *p.* 430 *c.* 1 *l.* 16 Ps. 57 v. 4

ized by Google

v. 4 p. 181 c. 1 l. 35 Pf. 58 v. 3 p. 322 c. 2 l. 34 Pf. 62 v. 9 p. 376 c. 1 l. 45 v. 12 p. 227 c. 1 l. 32 Pf. 65 v. 10, 12 p. 191 c. 1 l. 56 Pf. 66 v. 3 p. 341 c. 1 l. 14 v. 10 p. 378 c. 1 l. 37 Pf. 68. v 20 p. 439 c. 2 l. 15. Pf. 73 v. 1 p. 424 c. 1 l. 20. v 3 p. 322 c. 1 l. 55 Pf. 74 v. 16, 17 p. 300 c. 1 l. 24 Pf. 77 v. 1, 2 p. 254 c. 1 l. 39 Pf. 78 v. 36, 37 p. 359 c. 2 l. 47 Pf. 81 v. 16 p. 341 c. 1 l. 16 Pf. 82 v. 6, 7 p. 235 c. 2 l. 38 p. 368 c. 2 l. 7 Pf. 87 v. 3 p. 147 c. 1 l. 27 Pf. 90 v. 1 p. 337 c. 1 l. 56 v. 2 ibid. l. 55 Pf. 100 v. 5 p. 337 c. 2 l. 1 Pf. 103 v 17 p. 337 c. 1 l. 55 Pf. 104 v. 9 p. 439 c. 2 l. 4 v. 19 p. 300 c. 1 l. 25 Pf. 109 v. 18, 19 p. 49 c. 1 l. 7 Pf. 112 v. 1 p. 305 c. 1 l. 34 p. 377 c. 2 l. 33 v. 7 p. 222 c. 2 l. 14 Pf. 116 v. 1 p. 253 c. 2 l. 53 Pf. 118 v. 23 p. 114 c. 2 l. 31 Pf. 119 v. 18 p. 117 c. 2 l. 43 v. 67 p. 378 c. 1 l. 35 v. 71 ibid. v. 73 p. 371 c. 2 l. 43 v. 75 p. 133 c. 1 l. 37 v. 139 p. 133 c. 1. l. 36. v. 142 p. 322 c. 1 l. 13 v. 176 p. 349 c. 1 l. 53 Pf. 120 v. 5, 6 p. 181 c. 1 l. 35 Pf. 127 v. 5 p. 56 c. 2 l. 21 Pf. 132 v. 11 p. 384 c. 1 l. 2. Pf. 139 v. 5 p. 119 c. 1 l. 9 v. 13, 16 p. 371 c. 2 l. 44 v. 14 p. 372 c. 1 l. 55 v. 15 p. 372 c. 2 l. 54 Pf. 140 v. 3 p. 202 c. 1 l. 55 v. 9 p. 56 c. 2 l. 24 Pf. 144 v. 4 p. 159 c. 2 l. 47 Pf. 145 v. 15 p. 368 c. 1 l. 42 v. 17 p. 133 c. 1 l. 39 p. 421 c. 2 l. 51 Pf. 146 v. 4 p. 222 c. 1 l. 22 Pf. 147 v. 4 p. 252 c. 1 l. 46 v. 20 p. 104 c. 2 l. 37

Parem.

Cap. 1 verf. 7 pag. 240 col. 1 lin. 28 v. 22 p. 189 c. 1 l. 53 C. 4 v. 22 p. 284 c. 1 l. 9 v. 25, 27 p. 137 c. 2 l. 11 C. 6, v. 67 p. 183 c. 1 l. 23 C. 9 v. 10 p. 240 c. 1 l. 27 C. 10 v. 1 p. 273 c. 1 l. 34 C. 11 v. 17 p. 387 c. 2 l. 19 C. 13 v. 1 p. 154 c. 2 l. 27 C. 14 v. 15 p. 169 c. 1 l. 34 p. 360 c. 1 l. 17 v. 21 p. 321 c. 1 l. 29 v. 31 p. 321 c. 2 l. 26 C. 15 v. 11 p. 418 c. 2 l. 44 v. 20 p. 275 c. 1 l. 34 C. 16 v. 3 p. 157 c. 1 l. 3 v. 32 p. 26 c. 2 l. 6 C. 17 v. 5 p. 321 c. 2 l. 27 v. 21 p. 273 c. 1 l. 43 C. 18 v. 18 p. 315 c. 2 l. 33 C. 19 v. 11 p. 233 c. 2 l. 7 C. 23 v. 5 p. 227 c. 1 l. 27 v. 15, 16 p. 275 c. 1 l. 30 C. 24 v. 24 p. 56 c. 2 l. 17 C. 25 v. 22 p. 221 c. 1 l. 23 C. 26 v 19 p. 134 c. 1 l. 24 C. 27 v. 11 p. 273 c. 1 l. 30 C. 30 v. 16 p. 121 c. 2 l. 30 v. 20 p. 367 c. 2 l. 27 v. 27 p. 183 c. 1 l. 44

Eccleſ.

Cap. 1 verſ. 2 pag. 159 col. 1 lin. 36 v. 4 p. 379 c. 1 l. 48 v. 9 p. 257 c. 1 l. 56 v. 11 p. 78 c. 1 l. 43 v. 13 p. 60 c. 2 l. 52 C. 2 v. 2 p. 61 c. 2 l. 23 v. 3 p. 364 c. 2 l. 8 v. 17 p. 61 c. 2 l. 24 C. 3 v. 2 p. 429 c. 2 l. 11 v. 1 p. 439 c. 2 l. 9 C. 4 v. 5 p. 220 c. 1 l. 1 v. 9 p. 296 c. 1 l. 22 C. 7 v. 6 p. 363 c. 1 l. 53 v. 21 p. 233 c. 1 l. 56 v. 26 p. 61 c. 2 l. 36 C. 9 v. 2 p. 86 c. 1 l. 29 p. 297 c. 1 l. 46 v. 11 p. 46 c. 2 l. 50 C. 10 v. 14 p. 112 c. 2 l. 38 C. 11 v. 1, 3 p. 331 c. 1 l. 28 v. 5 p. 372 c. 2 l. 55 C. 12 v. 7 p. 51 c. 1 l. 48 p. 136 c. 1 l. 14 p. 222 c. 1 l. 19 v. 8 p. 159 c. 1 l. 36 v. 13 p. 294 c. 2 l. 33

Eſaj

Cap 1 verſ. 11, 16 p. 359 col. 2 l. 47 v. 25 p. 378 c. 1 l. 38 C. 2 v. 22 p. 227 c. 2 l. 27 C. 6. v. 9, 10 p. 71 c. 1 l. 34 p. 147 c. 2 l. 52 C. 10 v. 6, 7 p. 246 c. 1 l. 45 v. 5, 19 p. 308 c. 1 l. 49 v. 6, 11 p. 246 c. 2 l. 22 C. 14 v. 9, 10 p. 368 c. 1 l. 7 C. 30 v. 21 p. 137 c. 2 l. 15 C. 33 v. 22 p. 133 c. 2 l. 44 C. 35 v. 6 p. 306 c. 1 l. 20 C. 39 v. 8 p. 96 c. 1 l. 16 C. 40 v. 15 p. 242 c. 1 l. 42 C. 42 v. 18, 19 p. 71 c. 1 l. 35 C. 44 v. 5 p. 394 c. 1 l. 35 v. 6 p. 248 c. 1 l. 7 C. 45 v. 7 p. 314 c. 1 C. 53 p. 219 c. 1 l. 37 C. 46 v. 8 p. 129 c. 1 l. 8 C. 48 v. 8 p. 322 c. 2 l. 35 v. 10 p. 378 c. 1 l. 38 C. 49 v. 4 p. 314 c. 1 l. 16 C. 53 v. 6 p. 349 c. 1 l. 55 C. 56 v. 10 p. 202 c. 1 l. 50 C. 58 v. 13 p. 305 c. 1 l. 34 C. 64 v. 8 p. 289 c. 2 l. 28 C. 66 v. 24 p. 319 c. 2 l. 6

Jerem.

Cap. 1 verſ. 5 pag. 371 col. 2 lin 36 C. 2 v 14 p. 35 c. 2 l. 9. C. 4 v. 14 p. 148 c. 2 l. 16 v. 22 p. 191 c. 1 l. 47 C. 5 v. 8 p. 202 c. 1 l. 34, 51 C. 7 v. 9, 10, 11, 29 p. 359 c. 2 l. 48 C. 9 v. 2, 3 p. 181 c 1 l. 36 p. 300 c. 1 l. 49 C. 10 v. 10 p. 322 c. 1 l. 11 C. 12 v. 1 p. 133 c. 1 l. 41 p. 424 c. 1 l. 21 v. 1, 2 p. 322 c. 1 l. 55 C. 13 v. 17 p. 314 c. 2 l. 17 C. 23 v. 23 p. 299 c. 2 l. 56 v. 24 p. 165 c. 1 l. 30 p. 317 c. 2 l. 39 C. 31 v. 35, 36, &c. C. 33 v. 20, 23 p. 410 c. 1 l. 46 C. 44 v. 17 p. 169 c. 1 l. 2

Thren.

Cap. 3 verſ. 33 pag. 312 col. 1 lin. 5 v. 37, 38 p. 114 c. 1 l. 26 p. 300 c. 2 l. 10 v. 40 p. 371 c. 2 l. 33

Ezek.

Cap. 18 verſ. 11, 13 p. 104 c. 2 l. 15 C. 20 v. 39 p. 359 c. 2 l. 49 C. 32 v. 18, 30 p. 368 c. 1 l. 8

Dan.

Cap. 7 verſ. 15 pag. 326 c. 1 lin. 45 C. 11 v. 35 p. 378 c. 1 l. 39

Hoth.

Cap. 1 verſ. 6 pag. 320 col. 2 lin. 7

Amos.

Cap. 3 verſ. 6 pag. 114 col. 1 lin. 29 p. 219 c. 1 l. 38

Jon.

Cap. 4 verſ. 3, 9 pag. 201 col. 1 l. 39

Mic.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 316 col. 2 lin. 16 C. 4 v. 11, 13 p. 308 c. 1 l. 5 C. 7 v. 1 p. 300 c. 1 l. 49

Habbak.

Cap. 2 verſ. 5 pag. 344 col. 2 lin. 19

Zephan.

Cap. 1 verſ. 12 pag. 344 col. 2 lin. 21 C. 2 v. 1 p. 381 c. 2 l. 30

Zacar.

Cap. 10 verſ. 1 pag. 191 c. 1 lin. 49

Malac.

Cap. 3 verſ. 3 pag. 378 col. 1 lin 39

Matth.

Cap. 3 verſ 7 pag. 202 col. 1 lin. 7 C. 4 v. 10 p. 48 c. 1 l. 5 C. 5 v. 11 p. 377 c. 1 l. 47 v. 20 p. 417 c. 1 l. 46 v. 28 p. 88 c. 1 l. 41 v. 44, 45 p. 317 c. 1 l. 2 v. 44 p. 267 c. 2 l. 21 v. 45 p. 391 c. 2 l. 24 v. 48 p. 360 c. 1 l. 37 C. 6 v. 2,

p. 178 c. 2 l. 27 p. 339 c. 1 l. 1 v. 2 p. 190 c. 1 l. 36 v. 6 p. 190 c. 1 l. 1 v. 10 p. 161 c. 1 l. 24 v. 16 p. 268 c. 2 l. 44 v. 22, 23 p. 427 c. 1 l. 26 C. 7 v. 12 p. 230 c. 2 l. 32 v. 15, 20 p. 331 c. 1 l. 29, 33 v. 16 p. 360 c. 2 l. 2 v. 26 p. 300 v. 1 l. 23 v. 27 p. 233 c. 1 l. 22 C. 10 v. 29, 30 p. 220 c. 1 l. 3 p. 256 c. 1 l. 45 p. 272 c. 1 l. 38 p. 360 c. 2 l. 31 v. 37, 38 p. 418 c. 2 l. 13 C. 11 v. 30 p. 405 c. 2 l. 44 C. 12 v. 33, 35 p. 331 c. 1 l. 30 v. 34 p. 148 c. 2 l. 21 v. 36 ibid. l. 15 v. 43 p. 61 c. 1 l. 1 C. 13 v. 13, 15 p. 71 c. 1 l. 34 v. 13 p. 147 c. 2 l. 48 v. 32 p. 172 c. 2 l. 50 C. 15 v. 14 p. 71 c. 1 l. 35 p. 154 c. 1 l. 33 v. 19 p. 148 c. 2 l. 23 C. 16 v. 4 p. 61 c. 1 l. 3 v. 17 p. 143 c. 2 l. 47 v. 26 p. 381 c. 2 l. 53 C. 18 v. 7 p. 348 c. 1 l. 38 v. 15 p. 212 c. 2 l. 5 p. 405 c. 2 l. 22 C. 19 v. 5 p. 185 c. 1 l. 24 v. 17 p. 63 c. 2 l. 15 v. 22 p. 311 c. 2 l. 44 v. 28 p. 385 c. 2 l. 27 C. 20 v. 26, 27 p. 257 c. 1 l. 5 C. 21 v. 25 p. 161 c. 1 l. 20 C. 22 v. 37 p. 157 c. 1 l. 20 v. 45 p. 289 c. 2 l. 36 C. 23 v. 23, 25, 27 p. 339 c. 1 l. 1 C. 25 v. 9 p. 148 c. 1 l. 7 C. 26 v. 24 p. 320 c. 1 l. 22 v. 39 p. 161 c. 1 l. 27 C. 27 v. 50 p. 186 c. 2 l. 27 p. 228 c. 1 l. 23

Marc.

Cap. 3 vers. 21 pag. 398 col. 1 lin. 48 C. 4 v. 26 p. 371 c. 2 l. 24 v. 31, 32 p. 372 c. 2 l. 50 C. 7 v. 33 p. 125 c. 1 l. 29 C. 8 v. 36 p. 385 c. 2 l. 54 C. 9 v. 21 p. 7 c. 1 l. 47 v. 44 p. 319 c. 2 l. 6 C. 10 v. 43, 44 p. 357 c. 1 l. 6 C. 11 v. 13 p. 331 c. 1 l. 33 C. 12 v. 30 p. 157 c. 1 l. 39 C. 14 v. 36 p. 161 c. 1 l. 27 v. 41 p. 178 c. 2 l. 34 C. 15 v. 37, 39 p. 186 c. 2 l. 26 p. 228 c. 1 l. 25 C. 16 v. 19 p. 136 c. 1 l. 4 v. 20 p. 347 c. 1 l. 28

Luc.

Cap. 1 vers. 3 pag. 188 col. 2 lin. 50 v. 6 p. 417 c. 1 l. 47 v. 42 p. 384 c. 1 l. 3 v. 75 p. 417 c. 1 l. 42 C. 2 v. 29 p. 386 c. 1 l. 53 C. 4 v. 2 p. 61 c. 1 l. 6 C. 6 v. 24 p. 178 c. 2 l. 28 v. 34, 35 p. 189 c. 2 l. 47, 48 p. 291 c. 1 l. 31 p. 317 c. 1 l. 9 v. 36 p. 360 c. 1 l. 32 v. 44 p. 300 c. 1 l. 38 v. 46 p. 359 c. 2 l. 44 C. 7 v. 25 p. 44 c. 1 l. 5 C. 9 v. 31 p. 63 c. 1 l. 47 v. 51 p. 136 c. 1 l. 7 C. 10 v. 27 p. 157 c. 1 l. 19 v. 29, 37 p. 97 c. 1 l. 16 v. 41 p. 419 c. 1 l. 55 C. 11 v. 2 p. 161 c. 1 l. 24 C. 12 v. 17 p. 203 c. 1 l. 53 C. 15 v. 21 p. 161 c. 1 l. 20 C. 17 v. 3, 4 p. 11 c. 1 l. 33 v. 3 p. 283 c. 2 l. 43 v. 18 p. 329 c. 1 l. 35 C. 20 v. 19 p. 61 c. 1 l. 9 C. 21 v. 16, 18 p. 48 c. 2 l. 40, 45 v. 34 p. 283 c. 2 l. 43 v. 35 p. 423 c. 1 l. 41 C. 22 v. 20 p. 92 c. 1 l. 28 v. 40 p. 291 c. 2 l. 56 C. 23 v. 30 p. 319 c. 2 l. 15 v. 36 p. 186 c. 2 l. 26 v. 46 p. 228 c. 1 l. 25 C. 24 v. 18 p. 154 c. 1 l. 5

Joan.

Cap. 1 vers. 9 pag. 394 col. 1 lin. 20 v. 14 p. 91 c. 1 l. 34 v. 18 p. 143 c. 2 l. 48 p. 435 c. 2 l. 6 C. 3 v. 20 p. 107 c. 2 l. 13 C. 4 v. 14 p. 317 c. 1 l. 28 p. 377 c. 2 l. 35 v. 36 p. 383 c. 2 l. 38 C. 6 v. 60 p. 231 c. 1 l. 1 p. 380 c. 1 l. 5 C. 7 v. 17 p. 357 c. 1 l. 3 C. 9 v. 34, 40 p. 71 c. 1 l. 35 C. 12 v. 40 p. 71 c. 1 l. 36 C. 13 v. 1 p. 63 c. 1 l. 45 v. 34 p. 321 c. 1 l. 28 C. 14 v. 9 p. 336 c. 1 l. 11 C. 15 v. 18 p. 154 c. 1 l. 11 C. 16 v. 12 p. 380 c. 2 l. 8 v. 33 p. 154 c. 1 l. 11 C. 17 v. 17 p. 322 c. 1 l. 18 C. 19 v. 10 p. 170 c. 1 l. 48 v. 30 p. 228 c. 1 l. 24 v. 39 p. 175 c. 1 l. 55 C. 11 v. 19 p. 195 c. 2 l. 7

Act.

Cap. 1 vers. 1, 2, 22 pag. 136 col. 1 l. 5 v. 3, 4 p. 154 c. 1 l. 40 v. 24 p. 438 c. 2 l. 41 C. 2 v. 12 p. 357 c. 1 l. 9 v. 23 p. 273 c. 1 l. 40 p. 308 c. 1 l. 51 v. 25 p. 1 c. 1 l. 25 C. 3 v. 14, 18 p. 308 c. 1 l. 51 v. 21 p. 385 c. 2 l. 26 C. 4 v. 13 p. 17 c. 1 l. 49 v. 28 p. 273 c. 1 l. 40 C. 5 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 p. 329 l. 39 v. 41 p. 284 c. 2 l. 52 C. 7 v. 14 p. 214 c. 2 l. 22 v. 35 p. 283 c. 1 l. 44 v. 39 p. 148 c. 1 l. 8 v. 42 p. 61 c. 1 l. 12 v. 54 p. 297 c. 1 l. 2 C. 13 v. 36 p. 370 c. 1 l. 15 v. 50 p. 2 c. 1 l. 42 C. 14 v. 10 p. 136 c. 2 l. 8 v. 14, 15 p. 291 c. 2 l. 32 v. 14 p. 300 c. 1 l. 25 v. 15 p. 231 c. 2 l. 20 C. 15 v. 8 p. 418 c. 2 l. 40 C. 16 v. 1 p. 2 c. 1 l. 39 v. 3 p. 401 c. 1 l. 35 v. 11 p. 137 c. 2 l. 3 C. 17 v. 2, 3 p. 254 c. 1 l. 40 v. 18, 19 p. 385 c. 2 l. 34 p. 423 c. 1 l. 24 v. 26 p. 47 c. 2 l. 22 v. 28 p. 208 c. 1 l. 6 p. 211 c. 1 l. 36 p. 418 c. 2 l. 1 C. 20 v. 23, 24 p. 353 c. 1 l. 42 p. 370 c. 1 l. 23 v. 28 p. 183 c. 2 l. 44 v. 35 p. 46 c. 1 l. 12 C. 21 v. 1 p. 137 c. 2 l. 3 v. 13 p. 251 c. 1 l. 42 v. 14 p. 161 c. 1 l. 21 C. 25 v. 23 p. 8 c. 2 l. 45 C. 26 v. 8 p. 423 c. 2 l. 33 C. 27 v. 27 p. 335 c. 2 l. 36 v. 37 p. 214 c. 2 l. 24 C. 28 v. 4, 6 p. 136 c. 2 l. 14 v. 18 p. 117 c. 2 l. 44 v. 25 p. 386 c. 1 l. 40 v. 26, 27 p. 71 c. 1 l. 45

Roman.

Cap. 1 vers. 20 pag. 277 col. 2 lin. 41 p. 435 c. 2 l. 56 C. 2 v. 9 p. 341 c. 2 l. 56 v. 17 p. 156 c. 2 l. 47 v. 19 p. 134 c. 1 l. 35 v. 28 p. 395 c. 1 l. 47 C. 3 v. 4, 5 p. 424 c. 1 l. 2 C. 4 v. 9 p. 48 c. 1 l. 9. C. 5 v. 2, 4 p. 378 c. 1 l. 40 v. 5 p. 143 c. 2 l. 53 v. 15 p. 254 c. 1 l. 91 C. 6 v. 5 p. 308 c. 1 l. 32 v. 13 p. 382 c. 2 l. 31 v. 17 p. 375 c. 1 l. 30 C. 7 v. 24 p. 323 c. 2 l. 5 C. 8 v. 1, 4, 8 p. 254 c. 1 l. 41 v. 7 p. 407 c. 2 l. 53 v. 24 p. 143 c. 2 l. 53 v. 28 p. 96 c. 1 l. 13 p. 246 c. 1 l. 2 v. 29 p. 360 c. 1 l. 27 v. 35, 36 p. 352 c. 1 l. 39 v. 36, 39 p. 392 c. 1 l. 44 C. 9 v. 14 p. 424 c. 1 l. 22 v. 17, 22 p. 308 c. 1 l. 52 v. 20 p. 424 c. 1 l. 12 v. 21 p. 209 c. 1 l. 37 v. 22 p. 308 c. 1 l. 52 C. 10 v. 6 p. 417 c. 1 l. 19 C. 11 v. 20, 23 p. 308 c. 1 l. 16 v. 36 p. 53 c. 2 l. 44 p. 146 c. 2 l. 53 C. 12 v. 5 p. 264 c. 1 l. 15 v. 16 p. 32 c. 1 l. 52 v. 19 p. 104 c. 1 l. 24 v. 20 p. 221 c. 1 l. 24 v. 21 p. 236 c. 2 l. 52 p. 402 c. 1 l. 27, 53 C. 13 v. 1 p. 214 c. 2 l. 25 v. 12 p. 105 c. 2 l. 39 v. 14 p. 296 c. 1 l. 15 C. 14 v. 18 p. 352 c. 2 l. 39 v. 21 p. 233 c. 1 l. 16 p. 361 c. 2 l. 46 v. 22 p. 283 c. 2 l. 13

Corinth.

1 Corinth.

Cap. 1 vers. 14 *pag.* 298 *col.* 1 *lin.* 54 v. 15 p. 436 c. 1 *l.* 10 v. 18 p. 298 c. 1 *l.* 55 C. 2 v. 10 p. 143 c. 2 *l.* 49 C. 3 v. 8 p. 314 c. 1 *l.* 35 v. 13 p. 120 c. 2 *l.* 31 v. 15 p. 319 c. 2 *l.* 40 C. 4 v. 1 p. 154 c. 2 *l.* 10 v. 2 p. 257 c. 2 *l.* 4 v. 7 p. 307 c. 2 *l.* 30 C. 5 v. 7, 10 p. 292 c. 1 *l.* 8 p. 329 c. 1 *l.* 40 v. 18 p. 348 c. 2 *l.* 27 C. 6 v. 19 p. 120 c. 2 *l.* 14 C. 7 v. 1 p. 45 c. 2 *l.* 3 v. 20, 24 p. 154 c. 1 *l.* 25 v. 23 p. 157 c. 1 *l.* 30 v. 31 p. 227 c. 1 *l.* 23, v. 35 p. 104 c. 1 *l.* 32 C. 9 v. 19, 22 p. 401 c. 1 *l.* 39 v. 20 p. 17 c. 2 *l.* 43 p. 292 c. 2 *l.* 29 C. 10 v. 6, 7 p. 254 c. 1 *l.* 41 v. 9, 10 ibid. v. 17 p. 364 c. 2 *l.* 17 v. 31, 32 p. 116 c. 2 *l.* 38 v. 33 p. 304 c. 2 *l.* 4 C. 11 v. 19 p. 348 c. 2 *l.* 36 v. 28 p. 381 c. 2 *l.* 36 v. 29 p. 327 c. 1 *l.* 29 C. 12 v. 12 p. 264 c. 2 *l.* 18 v. 25 p. 308 c. 1 *l.* 13 v. 27 p. 264 c. 2 *l.* 25 C. 13 v. 4 p. 188 c. 1 *l.* 24 v. 5 p. 31 c. 2 *l.* 20 C. 15 v. 10 p. 347 c. 1 *l.* 25 v. 38 p. 371 c. 2 *l.* 30 v. 58 p. 314 c. 2 *l.* 9 C. 16 v. 13 p. 128 c. 1 *l.* 10

2 Corinth.

Cap. 2 vers. 15 *pag.* 314 *col.* 2 *lin.* 6 C. 3 v. 18 p. 363 c. 1 *l.* 25 C. 4 v. 4 p. 154 c. 1 *l.* 30 v. 7 p. 289 c. 2 *l.* 38 C. 5 v. 1 p. 420 c. 1 *l.* 53 v. 4 p. 351 c. 1 *l.* 24 v. 6, 8 p. 78 c. 1 *l.* 31 p. 386 c. 2 *l.* 12 v. 12 p. 4 c. 1 *l.* 36 v. 18 p. 53 c. 2 *l.* 45 p. 304 c. 2 *l.* 9 p. 433 c. 1 *l.* 48 C. 6 v. 1 p. 246 c. 1 *l.* 1 p. 347 c. 1 *l.* 27 v. 8 p. 298 c. 1 *l.* 24 C. 9 v. 10 p. 162 c. 2 *l.* 10 p. 352 c. 1 *l.* 15 C. 12 v. 15 p. 365 c. 2 *l.* 31 C. 13 v. 5 p. 381 c. 2 *l.* 34

Galat.

Cap. 2 vers. 11 *pag.* 401 *col.* 1 *lin.* 9 v. 14 p. 137 c. 2 *l.* 1 v. 20 p. 347 c. 1 *l.* 32 C. 3 v. 16 p. 264 c. 2 *l.* 23 C. 4 v. 26 p. 113 c. 2 *l.* 30 C. 5 v. 6 p. 241 c. 1 *l.* 41 v. 22 p. 331 c. 1 *l.* 29 C. 6 v. 1 p. 154 c. 2 *l.* 14 p. 403 c. 2 *l.* 37 v. 4 p. 381 c. 2 *l.* 37 v. 9 p. 292 c. 1 *l.* 47 v. 10 p. 97 c. 1 *l.* 13 p. 437 c. 1 *l.* 41.

Ephes.

Cap. 1 vers. 18 *pag.* 177 *col.* 2 *l.* 45 p. 154 c. 1 *l.* 29 C. 2 v. 10 p. 219 c. 1 *l.* 43 v. 12 p. 430 c. 2 *l.* 54 C. 4 v. 1 p. 418 c. 2 *l.* 18 v. 4 p. 264 c. 2 *l.* 14 v. 14 p. 13 c. 1 *l.* 28 v. 17 p. 13 c. 1 *l.* 4 v. 18 p. 74 c. 1 *l.* 36 v. 24 p. 417 c. 1 *l.* 43 v. 26 p. 45 c. 2 *l.* 54 v. 27 p. 104 c. 1 *l.* 20 C. 5 v. 11 p. 105 c. 2 *l.* 40 v. 12, 13 ibid. *l.* 19 p. 119 c. 2 *l.* 44 v. 14 p. 258 c. 1 *l.* 52 v. 16 p. 150 c. 1 *l.* 9 v. 31 p. 185 c. 1 *l.* 25 v. 31 p. 1 c. 1 *l.* 26 C. 6 v. 11, 12, 13 p. 77 c. 2 *l.* 47 p. 285 c. 1 *l.* 5

Philip.

Cap. 1 v. 12, 13 *pag.* 207 *col.* 2 *l.* 15 v. 14 p. 308 c. 1 *l.* 53 v. 20 p. 195 c. 2 *l.* 8 p. 353 c. 1 *l.* 41 v. 25 22 p. 241 c. 1 *l.* 44 p. 350 c. 1 *l.* 38 v. 23 p. 176 c. 1 *l.* 34 p. 201 c. 1 *l.* 40 p. 386 c. 2 *l.* 46 v. 27 p. 418 c. 2 *l.* 18 C. 2 v. 7 p. 329 c. 1 *l.* 42 v. 11 p. 331 c. 1 *l.* 28 v. 17 p. 365 c. 2 *l.* 30 v. 21 p. 31 c. 2 *l.* 18 C. 3 v. 14 p. 92 c. 2 *l.* 1 v. 19, 20 p. 278 c. 2 *l.* 16 p. 352 c. 2 *l.* 21 C. 4 v. 11 p. 298 c. 2 *l.* 18 v. 12 p. 42 c. 1 *l.* 2 v. 14 p. 251 c. 2 *l.* 25 v. 18 p. 179 c. 1 *l.* 13 p. 351 c. 2 *l.* 14 v. 22 p. 205 c. 1 *l.* 40

Colos.

Cap. 1 vers. 10 *pag.* 418 *col.* 2 *l.* 18 C. 2 v. 19 p. 392 c. 1 *l.* 36 C. 3 v. 1, 2 p. 278 c. 2 *l.* 16 v. 16 p. 92 c. 1 *l.* 39

1 Thessal.

Cap. 2 vers. 12 *pag.* 418 *col.* 2 *lin.* 18 v. 19 p. 314 c. 2 *l.* 13 C. 4 v. 4 p. 157 c. 1 *l.* 27 p. 383 c. 2 *l.* 4 v. 9 p. 321 c. 1 *l.* 31 C. 5 v. 6 p. 34 c. 2 *l.* 42 v. 6, 7 p. 105 c. 2 *l.* 41 v. 21 p. 106 c. 2 *l.* 19

2 Thessal.

Cap. 1 vers. 5 *pag.* 423 *col.* 1 *lin.* 42 v. 6 ibid. *l.* 43 C. 2 v. 4 p. 104 c. 2 *l.* 10 C. 3 v. 11 p. 292 c. 1 *l.* 48

1 Timoth.

Cap. 1 vers. 1 *pag.* 192 *col.* 1 *lin.* 54 v. 17 p. 435 c. 2 *l.* 9 C. 2 v. 15 p. 56 c. 2 *l.* 29 C. 4 v. 6 p. 2 c. 1 *l.* 40 p. 189 c. 1 *l.* 4 v. 7 p. 92 c. 2 *l.* 29 v. 10 p. 1 c. 2 *l.* 14 v. 12 p. 394 c. 1 *l.* 39 C. 5 v. 21 p. 239 c. 2 *l.* 54 C. 6 v. 5 p. 324 c. 1 *l.* 49 v. 12 p. 94 c. 1 *l.* 52 p. 240 c. 1 *l.* 14 v. 16 p. 435 c. 2 *l.* 6 v. 17 p. 239 c. 2 *l.* 29 p. 307 c. 2 *l.* 17 v. 18 p. 2 c. 1 *l.* 50 p. 408 c. 1 *l.* 19 v. 19 p. 153 c. 1 *l.* 34

2 Timoth.

Cap. 1 vers. 5 p. 2 c. 1 *l.* 41 v. 6 p. 258 c. 1 *l.* 20 C. 2 v. 16 p. 92 c. 2 *l.* 8 v. 23 ibid. *l.* 29 v. 25 p. 147 c. 2 *l.* 41 p. 407 c. 2 *l.* 52 v. 26 p. 243 c. 1 *l.* 32 C. 3 v. 5 p. 338 c. 2 *l.* 55 p. 395 c. 1 *l.* 51 v. 10 p. 189 c. 1 *l.* 5 v. 15 p. 2 c. 1 *l.* 41 p. 7 c. 1 *l.* 48 C. 4 v. 3 p. 380 c. 2 *l.* 10 v. 5 p. 34 c. 2 *l.* 42 v. 6 p. 386 c. 2 *l.* 12 v. 7 p. 94 c. 1 *l.* 54 p. 240 c. 1 *l.* 15 v. 8 p. 423 c. 1 *l.* 34

Titus

Cap. 2 ver. 15 p. 394 c. 1 *l.* 38 C. 3 v. 2 p. 348 c. 2 *l.* 50 v. 9 p. 92 c. 2 *l.* 11.

Hebr.

Cap. 4 ver. 12, 13 p. 418 c. 1 l. 49 C. 5 v. 11, 12 p. 380 c. 2 l. 3 C. 6 v. 10 p. 423 c. 1 l. 36, 43 C. 9 v. 27 p. 319 c. 1 l. 53 C. 10 v. 34 p. 205 c. 1 l. 1 v. 39 p. 392 c. 1 l. 42 C. 11 v. 1 p. 143 c. 2 l. 54 v. 5 p. 329 c. 1 l. 46 v. 11 p. 162 c. 2 l. 25 p. 431 c. 1 l. 35 v. 13 p. 154 c. 1 l. 18 v. 35 -37 p. 253 c. 1 l. 40 C. 12 v. 4 p. 94 c. 1 l. 7 v. 5 p. 319 c. 2 l. 53 p. 432 c. 1 l. 36 v. 9-11 p. 195 c. 1 l. 1 p. 378 c. 1 l. 42 v. 22 p. 113 c. 2 l. 30 v. 32 p. 240 c. 1 l. 32 Cap. 13 vers. 17 p. 314 c. 2 l. 26

Jacob.

Cap. 1 v. 2, 3 p. 378 c. 1 l. 40 v. 11 p. 268 c. 2 l. 23 v. 13 p. 64 c. 1 l. 1 p. 219 c. 2 l. 35 v. 14 p. 98 c. 2 l. 38 v. 18 p. 323 c. 1 l. 13 v. 25 p. 122 c. 2 l. 42 v. 27 p. 219 c. 2 l. 55 C. 2 v. 8 p. 133 c. 2 l. 45 C. 3 v. 1 p. 399 c. 2 l. 25 v. 12 p. 300 c. 1 l. 21 C. 4 v. 1 p. 77 c. 2 l. 48 C. 5 v. 17

p. 231 c. 2 l. 21 v. 19 p. 348 c. 2 l. 56

1 Petr.

C. 1 v. 16 p. 360 c. 1 l. 29 v. 18 p. 168 c. 2 l. 54 v. 33, 25 p. 427 c. 1 l. 34 C. 2 v. 5, 9 p. 93 c. 2 l. 37 v. 8 p. 233 c. 1 l. 17 v. 11 p. 77 c. 2 l. 47 p. 18 c. 1 l. 29 p. 154 c. 1 l. 19 v. 22 p. 329 c. 1 l. 48 v. 23 p. 236 c. 2 l. 50 v. 25 p. 349 c. 1 l. 56 C. 3 v. 13 p. 402 c. 1 l. 41 C. 4 v. 10 p. 433 c. 1 l. 18 v. 12 p. 254 c. 1 l. 7 p. 300 c. 2 l. 13 p. 378 c. 1 l. 40 v. 14 p. 195 c. 1 l. 9 v. 15 p. 61 c. 2 l. 42 C. 5 v. 7 p. 157 c. 1 l. 4

2 Petr.

C. 1 v. 4 p. 324 c. 1 l. 50 v. 9 p. 71 c. 1 l. 37 p. 154 c. 1 l. 31 v. 15 p. 63 c. 1 l. 48 v. 19 p. 143 c. 2 l. 45 C. 2 v. 13 p. 241 c. 1 l. 37 v. 14 p. 88 c. 1 l. 39 C. 3 v. 1 p. 56 c. 2 l. 42 v. 7, 10, 12 p. 89 c. 1 l. 46

1 Joan.

C. 1 v. 9 p. 423 c. 2 l. 14 C. 2 v. 17 p. 227 c. 1 l. 33 C. 3 v. 3 p. 360 c. 1 l. 30 v. 10 ibid. l. 31 C. 4 v. 2 p. 117 c. 1 l. 3 v. 12 p. 435 c. 2 l. 7 v. 21 p. 321 c. 1 l. 26 C. 5 v. 3 p. 305 c. 1 l. 33 v. 18 p. 239 c. 2 l. 56

2 Joan.

V. 2 p. 297 c. 2 l. 14 v. 8 p. 254 c. 1 l. 43

Jud.

V. 16 p. 157 c. 1 l. 42

Apoc.

C. 1 v. 5 p. 92 c. 1 l. 30 v. 6 p. 93 c. 2 l. 35 v. 17 p. 248 c. 1 l. 8 C. 2 v. 8 p. 248 c. 1 l. 8 C. 3 v. 4 p. 418 c. 2 l. 15 v. 12 p. 147 c. 1 l. 28 v. 17 p. 71 c. 1 l. 38 p. 154 c. 1 l. 37, 47 C. 5 v. 10 p. 93 c. 2 l. 35 C. 6 v. 16 p. 319 c. 2 l. 15 C. 12 v. 1 p. 336 c. 1 l. 53 v. 11 p. 277 c. 1 l. 24 C. 14 v. 5 p. 329 c. 1 l. 52 v. 13 p. 270 c. 1 l. 33 C. 16 v. 20 p. 329 c. 1 l. 53 C. 17 v. 21 p. 329 c. 1 l. 54 C. 19 v. 20 p. 319 c. 2 l. 4 C. 20 v. 6 p. 93 c. 2 l. 36 p. 258 c. 1 l. 55 v. 14 p. 319 c. 2 l. 2 C. 22 v. 13 p. 248 c. 1 l. 9.

Syllabus Autorum, quorum scripta obiter in hoc opere *explicantur*, *supplentur*, *emendantur*.

Ælianus emend. *pag.* 131 *col.* 2 *lin.* 54

Æneas Gaz. em. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 37

Agapetus em. *p.* 408 *c.* 1 *l.* 27

Anaxagoras apud Laert. em. *p.* 125 *c.* 2 *l.* 50

Antonius Abbas em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 12

Apollon. Tyan. em. *p.* 368 *c.* 1 *l.* 37

Apulejus explic. *p.* 244 *c.* 1 *l.* 4

Aristoteles explic. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 1 supplet. *p.* 229 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 183 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 6 emend. *p.* 245 *c.* 2 *l.* 41 *p.* 250 *c.* 2 *l.* 4 *p.* 392 *c.* 2 *l.* 5 *p.* 425 *c.* 2 *l.* 47, 50

Athenæus expl. *p.* 156 *c.* 1 *l.* 45

Athenagoras em. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 421 *c.* 2 *l.* 26

Augustinus em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 47

Bio apud Laert em. *p.* 124 *c.* 2 *l.* 25

Cicero em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 31 *p.* 374 *c.* 1 *l.* 15

Clemens Alexandr. expl. *p.* 83 *c.* 2. *l.* 2 *p.* 95 *c.* 2 *l.* 39 suppl. *p.* 13 *c.* 2 *l.* 48 emend. *p.* 2 *c.* 2 *l.* 49 *p.* 83 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 172 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 229 *c.* 2 *c.* 27 *p.* 332 *c.* 2 *l.* 34

Cydonius suppl. *p.* 194 *c.* 2 *l.* 25

Dio Cass. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 47

Dio Prus. expl. *p.* 197 *c.* 1 *l.* 47 emend. *p.* 310 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 338 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 381 *c.* 1 *l.* 40 *p.* 405 *c.* 2 *l.* 20

Diodorus Sic emen. *p.* 389 *c.* 1 *l.* 53

Diogenes Cyn. suppl. *p.* 345 *c.* 1 *l.* 31

Empedocles emend. *p.* 375 *c.* 2 *l.* 53 *p.* 423 *c.* 2 *l.* 33, 40

Ennius apud Gel. em. *p.* 147 *c.* 2 *l.* 22

Epicharmus apud Plut. em. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 4 *p.* 281 *c.* 1 *l.* 26

Epictetus expl. *p.* 91 *c.* 1 *l.* 45 *p.* 121 *c.* 1 *l.* 6 *p.* 267 *c.* 1 *l.* 23 expl. & emend. *p.* 9 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 293 *c.* 1 *l.* 36, 44 expl. & suppl. *p.* 318 *c.* 2 *l.* 14 emend. *p.* 8 *c.* 2 *l.* 51 *p.* 94 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 100 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 104 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 105 *c.* 1 *l.* 14 *p.* 196 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 213 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 216 *c.* 1 *l.* 34 *p.* 217 *c.* 1 *l.* 8, 12, 27 *p.* 233 *c.* 2 *l.* 26 *p.* 237 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 277 *c.* 1 *l.* 13 *p.* 294 *c.* 1 *l.* 36 *p.* 304 *c.* 1 *l.* 38 *p.* 313 *c.* 2 *l.* 6 *p.* 315 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 365 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 367 *c.* 2 *l.* 7 *p.* 369 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 375 *c.* 1 *l.* 30 *p.* 399 *c.* 1 *l.* 21 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 54 *p.* 413 *c.* 2 *l.* 38 *p.* 426 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 428 *c.* 2 *l.* 45

Epicurus apud Laert. emend. *p.* 33 *c.* 1 *l.* 20 *p.* 52 *c.* 2 *l.* 11

Epigrammatar. exp. *p.* 155 *c.* 1 *l.* 46

Epiphanius em. *p.* 155 *c.* 2 *l.* 34

Esmapius em. *p.* 404 *c.* 1 *l.* 17

Euripides apud Plut. Gell. Gnet. expl. & emend. *p.* 174 *c.* 2 *l.* 23, 52 *apud Plut. Clem. Stob.* em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 344 *apud Clem & Plut.* em. *p.* 279 *v.* 2 *l.* 27, 31 em & expl. *p.* 280 *c.* 2 *l.* 5 em. *p.* 376 *c.* 1 *l.* 31

Eustathius em. *p.* 275 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 421 *c.* 1 *l.* 28

Etymologus em. *p.* 127 *c.* 2 *l.* 25

Favorinus apud Stob. expl. *p.* 172 *c.* 2 *l.* 53

Frontinus em. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 14

Galenus em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 58 *p.* 361 *c.* 2 *l.* 56 *p.* 362 *c.* 1 *l.* 6

Gnomologus em. *p.* 309 *c.* 1 *l.* 5

Gregor Naz. em. *p.* 324 *c.* 1 *l.* 30

Heraclio em. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 33

Hermes em. *p.* 385 *c.* 1 *l.* 10

Hesiodus

Hesiodus expl. *p.* 133 *c.* 1 *l.* 3 em. *p.* 134 *c.* 1 *l.* 2, 53
Hesychius em. *p.* 268 *c.* 2 *l.* 14
Hierocles ap Stob. em. *p.* 49 *c.* 2 *l.* 49
Hippocrates explic. *p.* 43 *c.* 1
Homerus expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 28
Horatius em. *p.* 189 *c.* 1 *l.* 48

Io trag. apud Athen. expl. *p.* 271 *c.* 1 *l.* 56
Justinus em. *p.* 352 *c.* 1 *l.* 42
Juvenalis em. *p.* 300 *c.* 2 *l.* 5

Lactius expl. *p.* 112 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 1 em & expl. *p.* 187 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 197 *c.* 2 *l.* 17. 31 em. *p.* 199 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 305 *c.* 1 *l.* 53 *p.* 343 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 426 *c.* 2 *l.* 18
Libanius expl. *p.* 295 *c.* 2 *l.* 49 em. *p.* 388 *c.* 2 *l.* 36 *p.* 395 *c.* 1 *l.* 33
Lucianus em. & exp. *p.* 175 *c.* 2 *l.* 4 35 em. *p.* 432 *c.* 1 *l.* 30

Manilius em. *p.* 211 *c.* 2 *l.* 23 *p.* 384 *c.* 2 *l.* 15, 24, 48
Maxim. Tyr. suppl. *p.* 287 *c.* 2 *l.* 37
Menander expl. *p.* 89 *c.* 1 *l.* 28 em. & exp. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 9
Mimnermus em. *p.* 379 *c.* 1 *l.* 16

Pacuvius apud Non. em. *p.* 56 *c.* 1 *l.* 49
Palæphatus em. *p.* 257 *c.* 2 *l.* 39
Philo suppl. *p.* 311 *c.* 2 *l.* 3 em. *p.* 230 *c.* 2 *l.* 59. 412 *c.* 2 *l.* 13
Plato em. *p.* 286 *c.* 2 *l.* 42 *p.* 307 *c.* 1 *l.* 23 *p.* 323 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 416 *c.* 1 *l.* 43
Plinius expl. *p.* 238 *c.* 2 *l.* 38 suppl. *p.* 172 *c.* 1 *l.* 18 em. *p.* 74 *c.* 1 *l.* 12 *p.* 110 *c.* 1 *l.* 54
Plutarchus expl. *p.* 280 *c.* 1 *l.* 29 em. & exp. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 20 em. *p.* 31 *c.* 2 *l.* 9 *p.* 103 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 111 *c.* 1 *l.* 7 *p.* 199 *c.* 2 *l.* 50 *p.* 215 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 222 *c.* 1 *l.* 28 *p.* 239 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 248 *c.* 1 *l.* 11 *p.* 270 *c.* 2 *l.* 25 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 44 *p.* 327 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 355 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 388 *c.* 2 *l.* 39 *p.* 404 *c.* 1 *l.* 2 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 406 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 408 *c.* 2 *l.* 14 *p.* 431 *c.* 1 *l.* 50 *p.* 434 *c.* 2 *l.* 51
Polybius expl. *p.* 236 *c.* 1 *l.* 26, 40 em. *apud Suid.* *p.* 239 *c.* 1 *l.* 33
Porph. ap. Stob. em. *p.* 63 *c.* 1 *l.* 8 em. *p.* 226 *c.* 2 *l.* 15 *p.* 324 *c.* 2 *l.* 35
Procopius expl. *p.* 259 *c.* 1 *l.* 32 em. ibid. *l.* 37
Prudentius em. *p.* 87 *c.* 1 *l.* 50

Seneca phil. expl. *p.* 173 *c.* 2 *l.* 46 em. *p.* 22 *c.* 1 *l.* 8 *p.* 61 *c.* 1 *l.* 42 *p.* 93 *c.* 1 *l.* 48 *p.* 132 *c.* 1 *l.* 52 *p.* 134 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 142 *c.* 2 *l.* 33 *p.* 168 *c.* 1 *l.* 37 *p.* 198 *c.* 2 *l.* 47 *p.* 251 *c.* 1 *l.* 47 *p.* 358 *c.* 1 *l.* 1 *p.* 366 *c.* 1 *l.* 55
Senec. trag. em. *p.* 52 *c.* 1 *l.* 3 *p.* 117 *c.* 1 *l.* 43
Sextus empir. expl. *p.* 103 *c.* 1 *l.* 7
Socrates hist. em *p.* 421 *c.* 1 *l.* 22
Sophocles expl. *p.* 248 *c.* 2 *l.* 22 em. *p.* 306 *c.* 1 *l.* 54 *p.* 358 *c.* 2 *l.* 5
Stobæus em. *p.* 140 *c.* 2 *l.* 34 *p.* 207 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 298 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 313 *c.* 1 *l.* 16 *p.* 328 *c.* 1 *l.* 48
Suetonius em. *p.* 433 *c.* 2 *l.* 50
Suidas em. *p.* 12 *c.* 1 *l.* 15 *p.* 66 *c.* 1 *l.* 9 *p.* 71 *c.* 2 *l.* 18 *p.* 366 *c.* 2 *l.* 30 *p.* 414 *c.* 2 *l.* 10, 26
Synesius em. *p.* 277 *c.* 2 *l.* 9

Tacitus em. *p.* 175 *c.* 1 *l.* 54
Tatianus em. *p.* 141 *c.* 2 *l.* 42
Tertullianus expl. *p.* 174 *c.* 1 *l.* 21 em. *p.* 170 *c.* 2 *l.* 48 *p.* 174 *c.* 2 *l.* 31 *p.* 431 *c.* 2 *l.* 18
Themistius em. *p.* 242 *c.* 1 *l.* 56 *c.* 2 *l.* 1 *p.* 318 *c.* 1 *l.* 21
Theophrastus em. *p.* 73 *c.* 1 *l.* 41 *p.* 86 *c.* 1 *l.* 51 *p.* 405 *c.* 1 *l.* 7
Trogius apud Clem. & Cyril. em. *p.* 360 *c.* 1 *l.* 15 *apud Porph. & Cyril.* supp. *ibid. l.* 18

Varro apud Non. em. *p.* 85 *c.* 2 *l.* 43 em. *p.* 261 *c.* 1 *l.* 1

Syllabus vocum Græcarum (Hebræis Latiníſque pauois interſitis) quæ in hoc opere explicantur.

Ἀγαπὴ אהב pag. 253 col. 2 lin. 33, 53
Ἀγαπητόν p. 197 c. 1 l. 50
Ἀδιαφθίτως Opt. p. 186 c. 2 l. 51
ἄδηλ[ος] & ἀδήλητος p 404 c. 1 l. 10, 20
ἀδιάλειπτον p. 112 c. 1 l. 38
ἀδιάφορος & p. 29 c. 1 l. 22
ἀδιαφορία p. 29 c. 1 l. 40 p. 30 c. 1 l. 41
ἀδιάφορος p. 243 c. 1 l. 52
ἀδιάφθορον p. 178 c. 1 l. 45
ἀδιαίρετον p. 27 c. 2 l. 14
ἀδιαφόρως p. 17 c. 2 l. 39
αἶα, γαῖα p. 222 c. 1 l. 16
αἰδρία p. 305 c. 2 l. 18
αἰεῖ p. 147 c. 1 l. 26
αἰεῖν λόγος p. 58 c. 2 l. 46
αἰτῖν p. 180 c. 1 l. 5
αἰτῖος p. 147 c. 1 l. 48
ἀκαταληψία p. 198 c. 1 l. 40
ἀκατεσίαν, ἀκατὲς *insecabile* p. 72 c. 1 l. 4 p. 112 c. 2 l. 55
ἀκινόδεξον p. 30 c. 2 l. 24
ἀκυρόσυνον p. 5 c. 2 l. 49
ἄλευς p. 426 c. 2 l. 46
ἀκλίνημα, ἀκλινῆν p. 378 c. 1 l. 48, 55
ἀκοινώνητος p. 53 c. 1 l. 4 p. 98 c. 2 l. 49
ἄκρατον p. 76 c. 2 l. 41 & 52 p. 125 c. 1 l. 53
ἀκῦτος p. 319 c. 1 l. 4
ἀκώδωτος p. 12 c. 2 l. 42
ἀλλοιῶδες, ἀλλοίωσις p. 354 c. 1 l. 15, 39
ἀμελὲς p. 24 c. 1 l. 15
ἀμεταπόητος p. 200 c. 2 l. 6
ἀμηχανῖν p. 28 c. 1 l. 2
ἀναβιῶναι p. 258 c. 1 l. 50
ἀναζωπυρῖν p. 258 c. 1 l. 15
ἀναγκαῖόν p. 243 c. 1 l. 33
ἀναπλητικὸν p. 11 c. 2 l. 9 p. 59 c. 2 l. 5
ἀναλῦσαι p. 176 c. 1 l. 33
ἀνάλυσις p. 386 c. 2 l. 6
ἀναλυθῆναι, ἀνάλυσις p. 136 c. 1 l. 3, 5, 7, 11

ἀναιδῶν, ποιητικὸν p. 123 c. 1 l. 22, 29 p. 124 c. 2 l. 46
ἀναγήθην p. 243 c. 1 l. 27
ἀναπνοή p. 81 c. 2 l. 40
ἀναπαύσεως p. 99 c. 2 l. 4
ἀνδρίζεσθαι ΨΥΧΗΝ p. 129 c. 1 l. 89
ἀνδρόγυνος p. 118 c. 2 l. 41.
ἀνδρονομῶν p. 367 c. 1 l. 48
ἀνδρωδῶσα p. 43 c. 1 l. 43
ἄνεμος, anima p. 51 c. 1 l. 41
ἀνεξέτασος p. 98 c. 2 l. 4 p. 102 c. 2 l. 25
ἀνεπιφυλλον p. 25 c. 2 l. 6
ἀνεπιθήκητον p. 19 c. 1 l. 25 p. 27 c. 2 l. 14
ἀνεπιστάτως, -στατος p. 246 c. 1 l. 8, 9
ἀνεπιφάντως p. 19 c. 2 l. 10
ἀνέχεσθαι p. 407 c. 2 l. 50
ἀνθέλκειν p. 98 c. 2 l. 36
ἀνθλιβω p. 288 c. 2 l. 36
ἀνθρακῶδες p. 104 c. 2 l. 2
ἀνθλῆν & ἐξανθλῆν p. 180 c. 1 l. 37 exanclare, exantlare ibid. c. 2 l. 16
ἄνω κάτω p. 337 c. 1 l. 23
ἀξία, æstimatio p. 115 c. 1 l. 40
ἀξιοῦσθαι p. 423 c. 1 l. 23
ἀπαιδευτίζειν p. 57 c. 1 l. 27
ἀπαιτεῖν p. 88 c. 2 l. 34 p. 180 c. 1 l. 6 p. 190 c. 2 l. 7.
ἀπεγκολυβίτης p. 75 c. 1 l. 12
ἀπειρανδρία p. 188 c. 2 l. 30 -μίτης p. 255 c. 1 l. 4 p. 357 c. 1 l. 23.
ἀπείπασθαι p. 112 c. 1 l. 30
ἀπειλάλητος p. 12 c. 1 l. 25
ἀπελαστέως p. 104 c. 1 l. 31
ἀπήχθη ibid. l. 35
ἀπηχητικὸς p. 6 c. 1 l. 30
ἀπήνθη p. 283 c. 1 l. 9
ἀπὸ p. 238 c. 1 l. 32
ἀποβλῶσις p. 46 c. 2 l. 32
ἀποκαπνίζειν p. 238 c. 1 l. 4
ἀποκλύσει p. 123 c. 2 l. 11
ἀποκολακεύσεις p. 238 c. 2 l. 4
ἀπολαῦσαι p. 125 c. 1 l. 27
ἀπολαύειν p. 102 c. 1 l. 41
ἀποπαυστικὸς p. 21 c. 2 l. 29
ἀποστεγνῶν p. 370 c. 1 l. 14
ἀπολυθῆναι, ἀπόλυτος p. 385 c. 2 l. 38, 42
ἀπτενιστώσας p. 297 c. 1 l. 43
ἀπτερωτος p. 52 c. 1 l. 40
ἀπεπλῶσαι p. 323 c. 1 l. 16.
ἀπεπιπτῶ p. 6 c. 2 l. 17
ἀπόδειγμα p. 177 c. 2 l. 56 p. 178 c. 1 l. 3, 29
ἀπείξ p. 164 c. 1 l. 37
ἀπορρώστια p. 112 c. 1 l. 15, 28
ἀπορρώστια p. 111 c. 2 l. 36
ἀπορρέπω p. 427 c. 1 l. 1
ἄπηθες p. 45 c. 2 l. 32
ἀρίστιδες, ἀριστιδῶς p. 187 c. 1 l. 46, 49
ἀρτοκία p. 188 c. 1 l. 6
ἀσθμαί p. 82 c. 2 l. 37 p. 83 c. 1 l. 10 p. 236 c. 2 l. 46
ἀστεολογία p. 9 c. 2 l. 48
ἄσυρτος p. 21 c. 1 l. 14
ἄφορος p. 21 c. 1 l. 52
ἄτυφος p. 106 c. 2 l. 41
ἀτύχημα p. 179 c. 1 l. 23
αὐθάδης p. 252 c. 2 l. 25
αὐθαδία p. 361 c. 2 l. 30
αὐθαδιζεῖν p. 157 c. 2 l. 18
αὐταρκία p. 34 c. 1 l. 13
αὐτάρκεια p. 114 c. 1 l. 8
αὐτὸ δίξ p. 346 c. 1 l. 12
αὐτουργῶν p. 4 c. 2 l. 14
ἀφ' ἑαυτὸ λέγειν p. 406 c. 1 l. 50
ἀφίκτριον p. 326 c. 2 l. 20
ἀφίκεσον p. 34 c. 1 l. 3.
ἄφοπτα p. 19 c. 1 l. 25

Βάπτειν p. 230 c. 2 l. 41 tingi p. 131 c. 1 l. 7
βαρεῖν p. 309 c. 1 l. 33
βαρύδης p. 312 c. 2 l. 45
βαρύδειν ibid l. 42, 51
βενετικὸς Venetæ factio p. 3 c. 2 l. 51
βλεννὸς p. 339 c. 2 l. 44
βλάπτειν p. 380 c. 1 l. 17
βρενθύειν p. 288 c. 1 l. 33
βύλευς, παράλιον p. 356 c. 2 l. 38

Γαλήνη p. 365 c. 2 l. 18
γάλλοι p. 129 c. 1 l. 29
γαυρίζειν p. 39 c. 2 l. 42
γλυκύδειν p. 187 c. 2 l. 10
γλυκρὸς p. 177 c. 1 l. 54
γλώσσαι, γλωσσήματα p. 158 c. 1 l. 48, 50
γόμωσις, γόμος p. 157 c. 1 l. 46
γρᾶς, γρᾶες p. 211 c. 2 l. 36
γυμνασία p. 376 c. 2 l. 9
γυψώσας p. 175 c. 2 l. 21

Δαίσια, τυρὸς p. 186 c. 2 l. 55 p. 187 c. 1 l. 1
δάκρυον, δάκνειν p. 403 c. 2 l. 15. 35
δέξασθαι p. 259 c. 1 l. 11
δδὶς p. 19 c. 1 l. 26
δδυσπαιδὸς p. 95 c. 1 l. 3
δδίτης & τὰς p. 323 c. 1 l. 26
δῆγμα, δηγμὸς, δήξις, δάξις p. 403 c. 2 l. 53, 55
δημοσιοπρὲπὴν p. 34 c. 2 l. 18
διαδρεπτίζειν p. 124 c. 1 l. 4
---εσπομαι p. 258 c. 2 l. 25
διαπνεῖσθαι, διαπνοὴ, ῥεῦσις p. 81 c. 1 l. 5, 33 p. 82 c. 1 l. 2 p. 228 c. 1 l. 31 p. 229 c. 2 l. 34
διερδῶν p. 83 c. 1 l. 45
διαρραγῶσαι p. 295 c. 2 l. 25
διαφέρεσθαι, διαφορὰ p. 245 c. 2 l. 43, 47, 52 p. 393 c. 2 l. 15 p. 434 c. 1 l. 7
διδασκαλίαι p. 45 c. 2 l. 3
διερρωμένος p. 137 c. 2 l. 5
διδεκεῖν p. 363 c. 2 l. 55
δικαιοσύνη p. 417 c. 1 l. 48
δειμὺς p. 287 c. 1 l. 6
δρύπτειν, καταδρύπτειν p. 427 c. 2 l. 24
δρυπεῖς & δρυπεῖδες, δρυπὲς p. 86 c. 1 l. 39, 42. 46
δυσαγελῶν p. 381 c. 2 l. 5
δυσκατάληπ[τα] p. 200 c. 1 l. 1
δυσοδῶν p. 130 c. 2 l. 18
δυσεργόλυβτος p. 188 c. 2 l. 29
δυσερῶν p. 216 c. 1 l. 54

Ἐγκαταπίνειν p. 185 c. 1 l. 4
ἐγκυβίστᾶν p. 12 c. 2 l. 55
ἐγκύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
ἐγχειρίδιον, manuale p. 116 c. 2 l. 55
ἐγχρίματα, ἐγχρίπτειν p. 434 c. 2 l. 51, 53
εἰς & ἐς & ad. pro de p. 1 c. 1 l. 24. 28. 39 prupter c. 2 l. 9
εἰσαρῶν p. 353 c. 2 l. 29
εἶσω, sino, sinere p. 351 c. 2 l. 41
ἐκδιεγνωκὼς p. 330 c. 1 l. 50
ἐκδυμιάσαι p. 220 c. 1 l. 19
ἐκφρῖαι p. 303 c. 1 l. 34
ἐκμιμεῖσθαι p. 382 c. 1 l. 5
ἐκπαιδῶσαι p. 124 c. 1 l. 51 p. 174 c. 1 l. 28.
ἔκπικος p. 225 c. 1 l. 56 p. 226 c. 1 l. 16
ἐλατῆσαι p. 217 c. 2 l. 9
ἐλυτῆ.

Ἰλυσπᾶν p. 326 c. 1 l. 1
ἰμβαίνειν p. 30 c. 1 l. 47
ἰμβιβάζειν p. 359 c. 1 l. 17
ἰμβολεῖ, -λα, *rostra* p. 218 c. 1 l. 9
ἴμεσπε p. 19 c. 1 l. 1
ἰμπαστοζώθηκα p. 66 c. 2 l. 55
ἰμπιλησδοῦν p. 189 c. 1 l. 50
ἰμπιλοποιχεῖν p. 282 c. 2 l. 4
ἴνδεσις p. 374 c. 1 l. 5
ἐνδύσιμον p. 407 c. 1 l. 8
ἐνιεχυβλικὸς p. 2 c. 2 l. 39
ἐνταξιεχεῖν p. 42 c. 1 l. 8
ἐνκύκλια p. 337 c. 1 l. 4
ἐν πωδὶ p. 7 c. 1 l. 27
ἐπιγχαίνειν p. 12 c. 1 l. 33
ἐν χέρσι p. 58 c. 1 l. 39
ἑξαμάπαις p. 145 c. 1 l. 13
ἑξαβάδου p. 140 c. 2. l. 20
ἐξελθεῖν p. 212 c. 2 l. 41
ἕξεσι p. 298 c. 1 l. 49
ἕξις p. 225 c. 2 l. 54 p. 226 c. 1 l. 3, 8 c. 2 l. 8
ἐξομοιῶδου p. 360 c. 1 l. 24
ἔξωμις, ἐξωμίας p. 155 c. 2 l. 50, 53
ἐπαγγέλλεδαι p. 111 c. 2 l. 34
ἔπαυλις p. 40 c. 1 l. 29
ἐπιδάλλειν p. 104 c. 1 l. 40
ἐπίδελλον p. 262 c. 1 l. 51
ἐπιζημίαλα, ἐπιζημόμβα p. 85 c. 2 l. 9 p. 244 c. 2 l. 31
ἐπίχεραί p. 157 c. 2 l. 48
ἐπιδήμαλα p. 38 c. 1 l. 38
ἐπίκοτον p. 268 c. 2 l. 9
ἐπικωμασίωσις p. 274 c. 1 l. 50
ἐπίλαδεῖν p. 43 c. 2 l. 50
ἐπιτοῦδου p. 51 c. 1 l. 40
ἐπίνοια, ἐπινοῆ p. 39 c. 1 l. 50 p. 45 c. 1 l. 35
ἐπιξερίπιον p. 308 c. 1. l. 42
ἐπίπεια p. 45 c. 1 l. 36
ἐπισημαίνεδαι p. 232 c. 2 l. 43
ἐπισημασία p. 233 c. 1 l. 5
ἐπισκώνιον, *supercilium* p. 86 c. 2 l. 45 p. 87 c. 1 l. 2
ἐπίσπου p. 20 c. 1 l. 24
ἐπιφορὴ p. 157 c. 2 l. 48
ἐπισύρειν p. 316 c. 1 l. 14
ἐπίτριδες p. 305 c. 2 l. 48
ἐρᾶν p. 369 c. 1 l. 39
ἐτοιμόδυτος p. 133 c. 2 l. 36
εὐτραχήλους p. 11 c. 1 l. 5, 15
εὐάρμοσον p. 17 c. 2 l. 41
εὐτρώς p. 403 c. 1 l. 29
εὐδυμονία p. 266 c. 2 l. 16
εὐδιαλλάκτως p. 11 c. 1 l. 28

Ἰυδῶ p. 241 c. 2 l. 39
ἐσχαρικὸς p. 9 c. 1 l. 39
ἐυλαδεῖδαι, *cavere, cavere* p. 320 c. 2 l. 14.
ἐὰζωτὸν p. 116 c. 1 l. 43
ἐυδυκαλῶν p. 231 c. 2 l. 4
ἐυδυδερμίην p. 137 c. 2 l. 3
ἔυκαμπον p. 438 c. 1 l. 25
ἔυκρατον p. 27 c. 1 l. 14
Ἰυλυῖ p. 100 c. 1 l. 14 p. 109 c. 2 l. 47
ἐυμάρεια p. 123 c. 1 l. 9
ἴυμοις p. 218 c. 2 l. 47 p. 219 c. 2 l. 4
ἐυκοινωνησία p. 408 c. 1 l. 14
ἐυνῶς, ἐυνοικῶς p. 115 c. 1 l. 1
ἐυκείνως p. 363 c. 2 l. 54
ἐυειδῶν, ἐυειδία p. 230 c. 2 l. 15 p. 297 c. 2 l. 10
ἐυόμιλος p. 37 c. 1 l. 48.
ἐυπατρείδαι p. 21 c. 1 l. 14
ἐυπειδὴς p. 219 c. 1 l. 12
ἴυπτος p. 360 c. 1 l. 16
ἐυρίδη p. 329 c. 1 l. 28
ἴυφις p. 59 c. 1 l. 20
ἐυφρῶν p. 216 c. 1 l. 52
ἐυρυχωρία p. 341 c. 2 l. 49
ἐυσεδῶν p. 206 c. 2 l. 53 p. 222 c. 2 l. 21
ἐυχολία p. 137 c. 1 l. 7 ἐυχόλως p. 148 c. 2 l. 6
ἐυχολῶν p. 403 c. 1 l. 18
ἴυτακι p. 281 c. 2 l. 39
ἐυφρεπὴς p. 299 c. 1 l. 12.
ἐφήμερον p. 101 c. 2 l. 3 p. 332 c. 2 l. 1.
ἐφήμερον, *animalculum* p. 161 c. 2 l. 8 *planta* p. 174 c. 1 l. 4 *ephemera* ibid l. 53
ἐχθρὸ p. 178 c. 2 l. 39
ἐχθὲς ἐνεῖ p. 174 c. 2 l. 8

Ζπαπκὸν p. 33 c. 1 l. 48 c 2 l. 8

Ἤ, *nisi* p. 197 c. 2 l. 49
ἡμιεδίοι p. 162 c. 1 l. 3
ἡμίγυμνος p. 155 c. 2 l. 30

Θέλειν παρέλκον p. 336 c. 2 l. 51
Θεδὴς p. 59 c. 1 l. 39
Θεοφόρησι, Θεοφορία p. 430 c. 2 l. 11, 30
Θεσμοπαχῆν p. 359 c. 1 l. 8
Θίγειν p. 45 c. 2 l. 42
Θύλακος p. 309 c. 2 l. 36
Θυῖ p. 306 c. 2 l. 35

Ἰαδῶ p. 17 c. 1 l. 47 p. 243 c. 2 l. 41
ἰδιωπεῖν p. 122 c. 2 l. 18
ἰσόνομος, ἰσονομία p. 23 c. 2 l. 9, 33

Καββαλικὴς p. 280 c. 2 l. 56 p. 281 c. 1 l. 28
καδαιρέτης p. 16 c. 2 l. 37
ϗ. ρτο ἀλλὰ p. 60 c. 2 l. 56 p. 61 c. 1 l. 1
κωμῆς p. 43 c. 1 l. 29
κωμίας p. 256 c. 1 l. 31
καλλωπίζειν p. 434 c. 1 l. 56
καρπὸς p. 146 c. 2 l. 34 p. 241 c. 2 l. 11 p. 383 c. 2 l. 45
καταύπνος p. 197 c. 1 l. 25
καδαχρεζῶν p. 316 c. 2 l. 30
καδεμῶν p. 380 c. 1 l. 4
καδέλλειν p. 192 c. 1 l. 35
καδαληκικὸς διδόναι p. 149 c. 2 l. 38
καδαλύσει p. 176 c. 1 l. 33
καδάπλασμα p. 197 c. 1 l. 15
καταρτίζειν p. 403 c. 1 l. 39 καταρτισμὸς ibid l. 42
καδαφρόνημα, καδαφρόνησις p. 357 c. 1 l. 53
καδαφυάτ[illegible]δαι [illegible] p. 348 c. 1 l. 13, 30
κατεντανύεδαι p. 128 c. 2 l. 37 p. 157 c. 2 l. 37 p. 236 c. 1 l. 32.
καδεργασῶν p. 27 c. 1 l. 32
καδεζώσεις, καδεζώσμαλα p. 204 c. 1 l. 35, 36
κεκολασμὸς p. 110 c. 1 l. 34
κενοσπουδία p. 258 c. 2 l. 3
κεγχραμίδες p. 366 c. 2 l. 29
κηδεμονικῶς p. 17 c. 1 l. 32
κηρῶσαι p. 175 c. 1 l. 30
κοινωνιμοσύνη p. 31 c. 2 l. 9 p. 32 c. 1 l. 20 *sensus communis* ibid l. 27
κολάζεδαι p. 110 c. 1 l. 48, 51, 52
κομψεία p. 98 c. 2 l. 52 p. 182 c. 2 l. 4.
κόσμος p. 183 c. 2 l. 24
κρατῶν ἑαυτοῦ p. 26 c. 1 l. 42
κρεανομῶν p. 316 c. 2 l. 6, 12
κρῖμα p. 123 c. 2 l. 17, 20
κρυπτάφιον *reticulum* p. 51 c. 1 l. 17

Λελογισμένος, *considerate* p. 324 c. 2 l. 15
λυτὸν p. 139 c. 1 l. 4, 8

λύθρια, λύθρον p. 51 c. 1 l. 2, 7
λυκοκλὶς p. 397 c. 2 l. 5
λυσιόδηλοι p. 256 c. 1 l. 3

Μαγγάνιμα p. 280 c. 2 l. 5
μαχεῖον -εῖου p. 359 c. 2 l. 48
μέλ☉ p. 264 c. 2 l. 47, 50
μέμφλ☉ p. 265 c. 2 l. 11
μέ, ☉ p. 264 c. 2 l. 48, 50
μετακλαῖν p. 252 c. 2 l. 39
μεταλίθιος p. 300 c. 2 l. 13
μετονομάζειος, *cranſnominari* p. 356 c. 1 l. 31
μικεώτιεμι p. 226 c. 2 l. 30
μόνον, ἐλλοίπῃ p. 8 c. 1 l. 1
μύζειν, μυγμὸς p. 33 c. 1 l. 43, 45
μύξ☉ p. 339 c. 1 l. 54
μυξάειον p. 174 c. 2 l. 13 p. 225 c. 1 l. 56

Νάτλων p. 91 c. 1 l. 46
νομῶν p. 258 c. 1 l. 10
νυκία p. 334 c. 1 l. 41
νδιεγασεα p. 53 c. 1 l. 48
νδιεγασέτεα p. 260 c. 1 l. 9
νδιεγασέτεια p. 237 c. 2 l. 22
νδιεγασεῖῶς p. 53 c. 1 l. 20, 54 p. 118 c. 2 l. 39 p. 229 c. 2 l. 48
νδιεγασέμμα p. 260 c. 1 l. 7
νδιεγασεῖν p. 382 c. 1 l. 15
νίφειν p. 34 c. 2 l. 41 νίφλις ib. l. 45
νίπτειν p. 74 c. 1 l. 46
νῶ καὶ χβίς p. 355 c. 2 l. 13
νῶ καὶ νεσσί ibid. l. 25

Ὁδῷ p. 18 c. 2, 33
Οἰκογενὴς יליד בית p. 35 c. 2 l. 8, 9
οἰκονομία p. 138 c. 1 l. 35 c. 2 l. 38 p. 182 c. 2 l. 29 p. 400 c. 2 l. 8
οἰκονομικὸς p. 187 c. 2 l. 33
οἰόμμοι p. 17 c. 2 l. 25
ὀλιγόχρονα p. 200 c. 2 l. 37
ὁλοχρῶς p. 21 c. 2 l. 5, 12 p. 217 c. 1 l. 37 p. 325 c. 1 l. 42
ὄμβτονον p. 24 c. 1 l. 24
ὀνειδιστικῶς p. 19 c. 2 l. 28
ὄργια p. 108 c. 1 l. 24
ὀρχήθμιαι p. 124 c. 1 l. 29
ὀρθὸς p. 101 c. 2 l. 55 p. 258 c. 1 l. 28
ὀρυμβοφῶν, ὀρυγμοκοπῶν p. 6 c. 2 l. 35
ὑδρεῖῳ p. 294 c. 2 l. 7
ὑερνάκλ☉, *vernaculus, verna* p. 35 c. 2 l. 8, 17 *vernilitas* ib. l. 41
ὀφρῦς, *frons* p. 87 c. 2 l. 39
ὄψ☉ *videre* p. 210 c. 1 l. 8 p. 311 c. 1 l. 1 p. 394 c. 1 l. 28

Πάγ☉, πέχυς p. 287 c. 2 l. 42
παῖς p. 7 c. 1 l. 39 παιδίδιον ibid. l. 47
παλιγγενεσία p. 385 c. 2 l. 5
πάμπλαδεσ☉, *Parmulavius* p. 4 c. 1 l. 16 *Parma* ibid. l. 26 c. 2 l. 40
παμμιξὶς 278 c. 2 l. 25
πᾶν. כל *ullus quisquam* p. 104 c. 2 l. 24
παρακλαπκὴν p. 99 c. 1 l. 20
παρακαθίζω p. 309 c. 2 l. 21
παρακολιθῶν p. 61 c. 2 l. 49 p. 75 c. 1 l. 21 p. 88 c. 2 l. 37 p. 189 c. 1 l. 6, 7
παρακύπτειν p. 122 c. 2 l. 43
παρανδρεῖος p. 43 c. 2 l. 1
παρασάμενον p. 78 c. 1 l. 46 p. 361 c. 1 l. 12
παράπηγμα p. 326 c. 2 l. 16
παρασιτεῖ, παρεσίμαλα p. 113 c. 1 l. 28, 34
παρέπτωσις p. 386 c. 2 l. 23
παρέφορος p. 26 c. 2 l. 48
παρισπᾶν p. 186 c. 1 l. 26
παρεμπόρημα p. 115 c. 2 l. 1
παρεπιδημῶν p. 189 c. 1 l. 24 p. 233 c. 1 l. 52
παρυπνιμένος p. 19 c. 2 l. 40
πεζὸς, ἐπίπεζα p. 197 c. 1 l. 21
πεῖσις p. 102 c. 2 l. 14, 44 p. 254 c. 2 l. 23 p. 20 c. 1 l. 55
πείση, πείσεμαι p. 103 c. 1 l. 36, 38
πελάλλειν p. 59 c. 1 l. 5
πελεκὰν p. 420 c. 1 l. 1
πελιόπους p. 256 c. 1 l. 51
πελίνειν p. 19 c. 2 l. 35
πελιτράζειος p. 353 c. 1 l. 29
πέλικον p. 163 c. 1 l. 15 c. 2 l. 11
πελίσσειος p. 92 c. 2 l. 8
πελικοίμειον p. 305 c. 1 l. 8
πέλλειλῶν p. 12 c. 1 l. 6
πέλτειλὶς p. 153 c. 2 l. 10, 30
πέμπειν p. 267 c. 2 l. 2
πεπαίνης, πέπαπκὶ, πέπειῳπα p. 21 c. 2 l. 17 p. 27 c. 1 l. 9 p. 223 c. 2 l. 39 p. 331 c. 2 l. 49
φρέσσειν, φρεσίειος p. 26 c. 1 l. 55 p. 27 c. 1 l. 1
πίπτ☉, πτῶσις, πτῶσιος p. 188 c. 1 l. 21 c. 2
πυρκάναι p. 412 c. 2 l. 26
πλοπάτειν p. 21 c. 1 l. 31
πόδαλος, πόδαλοκία p. 88 c. 2 l. 2
πόδακίζειν p. 345 c. 1 l. 3
ποὶ p. 197 c. 1 l. 20
πόπακὸς p. 2 c. 2 l. 52 p. 3 c. 1 l. 1
πόρμα ἀπόπτειον, ἀφίναι p. 186 c. 2 l. 11
πόμμπκον p. 244 c. 2 l. 30
ποπηρὸς p. 276 c. 2 l. 17
πρᾶγμα p. 181 c. 2 l. 22 p. 213 c. 2 l. 12
πράγματα p. 21 c. 2 l. 19, 44
πρασιὰς, *Praſina* factio p. 3 c. 2 l. 51
προηγμένα, *prolecta, promota* p. 115 c. 1 l. 19 p. 121 c. 1 l. 19
προῖκιὸς p. 92 c. 2 l. 7
προίκια p. 296 c. 1 l. 13.
προπέτὴς, προπετῶς p. 42 c. 2 l. 53 p. 112 c. 1 l. 1
πρὸ ποδὸς p. 58 c. 1 l. 51 Ἔργ. οὐδ' p. 207 c. 2 l. 21
πρὸς p. 73 c. 2 l. 1 p. 282 c. 1 l. 14
πρὸς pro διὰ p. 335 c. 2 l. 7
προσόψημα p. 421 c. 2 l. 27.
προσδοξάζειν p. 287 c. 1 l. 9
προσπροδοξάζειν p. 315 c. 2 l. 53
προσίκιὸς p. 250 c. 1 l. 28, 48
προσκόπτειν p. 233 c. 1 l. 15
προσλαμβάνειν p. 354 c. 1 l. 39
προσπάθεια, προσπάθειν p. 186 c. 1 l. 7 p. 421 c. 1 l. 6, 8 ἀπὸ τῆ πάθος distinguitur ibid. c. 2 l. 42, 51
προσπλέκειν p. 346 c. 1 l. 2.
προστοκῆς p. 28 c. 1 l. 5
προυτοικίζω p. 141 c. 2 l. 35, 37
προφτικὰναι p. 185 c. 1 l. 4
πρόχυμα p. 268 c. 2 l. 22
πρωτοδεῖν p. 282 c. 1 l. 14
πυῶδης p. 110 c. 2 l. 18

Ῥασκυπάτον, *recentatum* p. 123 c. 1 l. 40
ῥάπτωρ, *rallor* ibid. 42
ῥόμβδς, p. 61 c. 1 l. 53 p. 76 c. 2 l. 11

βλιζειδὲς, ἀπορρόμβειδὲς p. 61 c. 1 l. 26 p. 145 c. 2 l. 19
ῥόμβος p. 217 c. 2 l. 47
ῥήγνυσθαι, διαῤῥαγῆναι, *rumpi* p. 295 c. 2 l. 26, 41
ῥοπὴ *momentum* p. 75 c. 2 l. 50
Σκυτότομοι, *Sectorium*, *Sector* p. 4 c. 2 l. 42
σμυστυρία p. 341 c. 1 l. 42
στρεφέσθαι, *ringi*, *reniderе* p. 28 c. 1 l. 10
στρεφὲς p. 402 c. 1 l. 30
σημεῖον p. 126 c. 2 l. 32
σημειωτοὶ, & σημειάδεις ἐδῆτες p. 44 c. 1 l. 2
σημλάεσα p. 260 c. 1 l. 7
σκάμμη p. 397 c. 1 l. 42
σκαμβὴ p. 397 c. 2 l. 2
σκελετὸς p. 214 c. 2 l. 41
σκίμπους p. 7 c. 2 l. 12 *scimpodium*, ibid. l. 26
σκίδαλα p. 258 c. 2 l. 39
σκωλὸν, *cinon*, *cilium* p. 87 c. 1 l. 44
σοφιστὴ p. 35 c. 1 l. 9 p. 338 c. 2 l. 4
σπᾶσθαι p. 50 c. 2 l. 13
σπερμα p. 162 c. 1 l. 45 c. 2 l. 23 p. 226 c. 2 l. 2 p. 371 c. 2 l. 14
σπερματικὸς λόγος p. 141 c. 1 l. 24
σπαδίζειν p. 241 c. 2 l. 45
σπεδὸς p. 214 c. 2 l. 41
σταγὼν, στγμὴ p. 266 c. 2 l. 28
στέλλεσθαι p. 34 c. 1 l. 34
στοιχεῖα p. 341 c. 2 l. 55
στέγειν p. 195 c. 2 l. 14 p. 248 c. 2 l. 3 p. 253 c. 2 l. 31
στγμὴ p. 75 c. 2 l. 37
στοιχεῖον, στοιχεῶδες p. 123 c. 1 l. 48, 55
στολὴ, *stola* p. 10 c. 1 l. 27 στόλιον ibid. c. 2 l. 28
στρωτὴ p. 22 c. 1 l. 51
στωμύλος, στωμυλικὸν p. 16 c. 2 l. 51 p. 17 c. 1 l. 2 p. 302 c. 1 l. 46 p. 354 c. 1 l. 37
συγγνωμονικὸν p. 28 c. 1 l. 42
συγκλῶσι p. 161 c. 1 l. 47
συγκολλᾶσθαι p. 185 c. 1 l. 23, 24
συγκρίνειν p. 393 c. 2 l. 41
συζῆν θεῷ p. 211 c. 1 l. 28
συμβαίνειν p. 192 c. 2 l. 42
συμμιγῆναι p. 161 c. 1 l. 47
συμμονὴ p. 195 c. 2 l. 20
συμπολιτεύεσθαι θεοῖς p. 352 c. 2 l. 22
συμφέρειν p. 430 c. 1 l. 52
σωκάδιμος p. 269 c. 1 l. 53
σωλῆνας p. 191 c. 1 l. 4
σωτερμέρειν, σωτερμέρισθαι p. 96 c. 1 l. 23
συνιζάνειν p. 393 c. 2 l. 46
σωϊσαῖος, & διασωϊσαῖος p. 87 c. 2 l. 24
σωνιφῶν p. 57 c. 1 l. 30
συνεῖναι p. 161 c. 1 l. 47
σωστάτειν p. 192 c. 1 l. 50
σωστεπιπόνως p. 285 c. 1 l. 13 בבד ibid. l. 22
σωτηρέχειν p. 393 c. 2 l. 31
σύρμα, *Syrma* p. 10 c. 1 l. 33
συστρέζειν p. 215 c. 1 l. 46
σφύζειν, σφυγμὸς p. 276 c. 2 l. 17 p. 290 c. 2 l. 40
χάσις p. 21 c. 2 l. 1 p. 305 c. 2 l. 7
χῶμα p. 385 c. 1 l. 39
χολαστικὸς p. 36 c. 1 l. 16 c. 2 p. 37 c. 1 l. 1
σώματα p. 39 c. 2 l. 4 p. 214 c. 2 l. 18

Τάττειν p. 395 c. 2 l. 28
τιθήκη, τιθήξομαι p. 72 c. 2 l. 51 p. 73 c. 1 l. 4
τέρεα p. 174 c. 2 l. 50
τηρεῖν, *cinefieri* p. 124 c. 2 l. 13
τόπον διδόναι p. 104 c. 1 l. 20
τοῦ θεοῦ σοι p. 267 c. 1 l. 4
τραγῳδεῖν p. 108 c. 1 l. 27 p. 212 c. 2 l. 33
τραγῳδία p. 388 c. 1 l. 1
τρανὸς, & πιστρανὸς p. 305 c. 2 l. 40 p. 306 c. 1 l. 8, 14
τραχηλίζειν p. 419 c. 1 l. 15
τρέφειν p. 417 c. 2 l. 38
τριγλεῖς p. 182 c. 1 l. 22
τρομὴ p. 110 c. 1 l. 28
τυπτὸς p. 118 c. 1 l. 10 p. 229 c. 2 l. 35
τύφος p. 73 c. 2 l. 43 p. 77 c. 2 l. 18 p. 225 c. 2 l. 12
τύχη ὑιὸς p. 46 c. 2 l. 46, 51
τῷ, διὰ τὸ p. 85 c. 1 l. 20

Ὑγιὴς λόγος p. 306 c. 1 l. 48
ὗς, ὗαν, ὑὶπ p. 191 c. 1 l. 26
ὑπάρχον p. 322 c. 1 l. 23
ὑπεξαίρεσις, *exceptio* p. 120 c. 2 l. 27
ὑπέρτασις, ὑπερτάνειν p. 357 c. 2 l. 9, 10
ὑπερτικὸς ibid. l. 18
ὑφορεῶν, ὑφορεῶν p. 357 c. 1 l. 36, 42
ὑπλὶς p. 76 c. 2 l. 42
ὑπολὶς p. 53 c. 2 l. 15
ὑποκαλκλίνειν p. 395 c. 2 l. 45
ὑποκαίλιον p. 303 c. 2 l. 40
ὑποκρίνεσθαι p. 345 c. 2 l. 31
ὑποκριτὴς p. 338 c. 2 l. 56
ὑπομνήσεις p. 45 c. 2 l. 3
ὑποσαθμὸν p. 344 c. 1 l. 21
ὑποχὴ p. 362 c. 1 l. 29
ὕπτιλος p. 110 c. 2 l. 34

Φαιδρὸν p. 34 c. 1 l. 23
φαντάζεσθαι p. 8 c. 2 l. 12 p. 382 c. 2 l. 22
φαλασία p. 8 c. 1 l. 44 p. 258 c. 1 l. 4
φαλασπαστικὸς p. 8 c. 2 l. 8
φαλασποπλήκλως p. 8 c. 1 l. 38
φαλαστικὸς p. 118 c. 1 l. 10
φάρμακα p. 38 c. 1 l. 30 p. 197 c. 2 l. 16
φελόνη, *penula* p. 40 c. 2 l. 33, 38
φθείρεσθαι p. 345 c. 2 l. 16
φιλὴν p. 369 c. 1 l. 19
φιλάληθες p. 22 c. 2 l. 53
φιλοδίκαιον p. 23 c. 1 l. 23
φίλοικειον p. 23 c. 2 l. 41
φιλοσοφᾶσθαι p. 5 c. 2 l. 40
φιλόστοργος p. 19 c. 1 l. 4
φολωτικία p. 394 c. 2 l. 42
φιλόψογος p. 19 c. 1 l. 34
φιλοψυχεῖν p. 277 c. 1 l. 18
φρυάττεσθαι p. 364 c. 1 l. 32
φύματα p. 74 c. 2 l. 3 *vomicæ*, *tubera* l. 3, 4
φύσαμα p. 289 c. 1 l. 35
φύρεσθαι p. 97 c. 2 l. 39
φύσις p. 226 c. 1 l. 44

Χαριεντίζεσθαι, χαριεντισμὸς, *cavillari* p. 29 c. 2 l. 9, 22, 28, 40
χθὲς ἢ πρώην, χθὲς ἢ σήμερον p. 355 c. 1 l. 20, 50
χθίζοι p. 174 c. 2 l. 9
χθιὸν p. 136 c. 2 l. 55
χάσεσθαι διδόναι p. 104 c. 1 l. 5
χερσὶν p. 148 c. 2 l. 41
Ψᾶσαι p. 236 c. 2 l. 40
ψάλτης p. 332 c. 2 l. 48
ψοφοδὴς p. 242 c. 1 l. 25
ψυχαὶ p. 214 c. 2 l. 15 p. 226 c. 1 l. 48 c. 2 l. 4
ψυχομαχῶν p. 381 c. 2 l. 7
Ὦρα p. 43 c. 1 l. 12, 27 p. 51 c. 2 l. 56
ὠσικὸς p. 325 c. 1 l. 48

Syllabus rerum præcipuarum, quæ hoc scripto continentur.

Prior numerus paginam denotat, secundus columnam, tertius lineam.

Abesse fusus instar habet, qui fratrem aversatur pag. 34 col. 1 lin. 50 pag. 154 col. 1 l. 55

Absentia, amissa, præterita requirere fatuum 414 1 10, 2 40

Accommodatio commoda non vituperanda 17 2 41 18 1 *quantum expediat* ib. 2 *quando & quomodo deroget* ib.

Adulatio nec adhibenda, nec admittenda 34 1 32

Adulator qualis 18 1 16. 2 1. *vermiculis comparatur* 90 1 9

Adversa invicem ad universi bonum conspirant 54 1 10

Æqualitas æquitatis pars prima 23 2 17. *hæc quandoque malè bonum* ib. 20

Aer ambiens fata, animantia quàm variè afficiat 163 1 16. 2

Æstimationes justæ variæ in rerum usu habendæ 21 2 1. 31 1 55. 2 3. 115 1 9. 158 1 7. 297 2 27. 352 1 41. 353 1 26

Ætatis flos, res lubrica 43 1 20

Ævum rapidè decurrens, fectum omnia abripit, in se absorbet 165 2 49. 167 2 56. 209 1 3 1. 267 1 44. 278 1 34. 338 1 26. 341 2 4. 342 1 12, 23. 433 1 46. 434 1 59

Affectionibus naturalibus frustrà obnitimur 210 2 1

Affectus animum miserè distrahunt 53 1 30. 103 1 53. 2 1. 104 1 31. 381 2 15. 382 1 49 428 2 47. *vim faciunt* 299 2 31. *rationem extrudunt* 223 1 52. 224 1 18. *his abripi non oportet* 92 2 36

Affectus teneerrimi, prudenter, sed difficulter, haberi possunt 19 1 4, 24

Alia aliis placent 313 1 33

Alienis intendens animus se negligit 61 2 40. 68 2 50. *negotium frustrà facessit sibi* 137 1 7, 10

Alteratio est, quam corruptionem dicimus 355 1 46. 415 1 14

Amat maxime se quisque 422 2 23

Amicitiæ nec temerè contrahendæ, nec facilè dissolvendæ 33 2 5, 44

Amicorum absentium etiam ratio habenda 33 1 1

Amor celari non potest 356 1 50. *amorem conciliat* 25 2 5. 397 1 30

Ἀνακόλουθα & σολοικοφανῆ, in auctoribus probatissimis deprehensa 92 1 6. 174 1 4

Androgynum hominem condunt, fabula 129 1 1

Anima flatus 51 1 41. 227 2 24. 228 1 20. 323 1 17. *exhalatio à sanguine* 51 1 43. 215 2 38. *sanguis quâ ratione dictus* 52 1 20 *de eadem variæ veterum sententiæ* 140 2 5. 141 2 56

Animus contumeliosè quibus modis se habeat 59 2 1, 7. 74 1 48. 93 2 50. *de animi immortalitate quam ambiguè senserint philosophi plerique* 68 1 50. 2 1. 90 2 3. 138 2 21. 140 1 1, 27. 2 1 20. 141 2 10, 49. 143 2 44. 215 2 38. 423 1 18. 424 1 10

Antoninus Pius Imp. qualis 31 1 15. 40 1 20

Apum industria 183 2 3

Aquam parent λυσσόδηκτοι 256 1 3

Arancæ infideles 183 1 44

Ars naturam imitatur 393 1 19

Ars hominis bonum esse 387 2 31. *ea nisi discatur, non habetur* 412 2 3. *in quibus consistat* 415 2 18

Ars in ut rebus quis, discat: oportet 411 1 38 2 52. *quam norit, exerceat, & intra fines ejus se contineat* 156 1 16. 28. C. 2 K. 248 1 15 261 1 15

Artifex quisque artem suam diligit, & enixè affectatur 184 2 28. 185 1 27. 186 1 20. *adversus quosvis tuetur* 243 2 46. 244 1 1. *imperitorum judicia non moratur* 214 1 32

Artificia studiaque inania reprehensa 5 2 50. 6 1 1

Astrorum contemplatio, quatenus usui 277 2 4. 410 1 32. *quatenus inutilis* 9 2 40

Aulica vita, mores quales 205 1 30. 238 1 8. *inficere solent* 230 2 40. 231 2 50. *in aula tamen rectè vivere est* 205 1 38. 298 2 3

Αὐτυρχία probata & collaudata 4 2. 5 1

Auxilia non sperenda 261 2 9. 263 1 24 269 1 26

Bear: studium mens bona sola facit 266 2 16 *extra externa aut alienavilla* 65 1 15. 2 41. 79 23. 102 1 6, 32. 254 2 29, 27. 334 2 22. 419 2 53. 422 2 44. *at Deum qui excludunt, impiè faciunt* 65 1 40. 2 44. *quo fine nec vir bonus, nec mens bona* 65 2 21. 347 1 15. 2 31. *ad eam via rectissima compendiosissima* 180 1 28

Benefacere juvat 265 1 11, *Benefacienti ipso prodest* ibid. 29 292 1 41. 2 28. 387 2 18. *jugiter benefaciendo vitâ fruimur* 436 2 5. *benefacientem malè audire regium* 274 2 14

Beneficii dandi ratio genuina 189 1 29. 190 1. 191 1 23. *minùs proba* 189 1 1 *dextrè tam accipiendi, quam largiendi, ars est* 15 1 7. 307 2 13.

Beneficium nullum nisi gratuitum, quod in se desinat 167 1 7. 349 2 37. 350 2 48

Benignitas, re exhibenda, non specie aut voce solâ 395 2 53. 396 1 35. *benignitas & beneficentia divina nobis in exemplum data* 291 2 28. 292 1 1. 316 2 35. 317 1. 331 2 5. 335 1 27

Bona non sunt, quæ bonos non faciunt 66 1 27. 202 2 41. 294 2 41. *quæ nimia esse possunt* 204 2 34, 40. *quæ contemnere, quorum damna libenter sustinere, laudem habet* 204 2 20, 34, 40

Bono malum vincere præclarum 402 1 43. 2 48

Bonum nihil, nisi honestum 47 2 6. 49 1 11. *nisi tempestivum* 438 1 14

Bonus verè est, qui conditioni suæ respondet 245 1 31. *qui intus talis* 395 1 46. *sacerdos ut & servus Dei*

93 2 30 40. *athleta* 94 1 10. *pancratiastæ* 418 1 13. *aspera multa exercitii causſâ, citra offensionem, subiturus* 232 1. 233 2 36. *virtute altè intimus* 94 2 12. *nec mutatu facilis* 95 2 14. *rupis instar, immotus* 176 1 46. 177 2 18. *mentis curam antiquissimam habet* 225 2 41. 226 2 41. *hac bonâ oblectatur* 312 2 27. *rectè factis contentus, lætus, agit* 102 1 40. 135 2 3. 288 1 46. 292 1 25. 294 1 3. 305 1 30, 39. 384 1 14. *Deo se probat* 394 1 53. *sponte obsequitur* 369 1 13. *huic regendum, agendum totum se dat, suaque dispensanda permittit universa* 103 2 14. 133 1 10. 153 2 44. 156 2 49. 159 1 34. 161 1 46. 280 2 35. 288 1 50. 430 2 21. *præsentibus, concessis destinatis acquiescet* 34 1 12. 53 2 4. 57 2 47. 79 2 8. 95 2 56. 96 1 2. 120 1 13. 253 1 37. 270 1 41. 271 1 37. 328 1 1. 351 2 24. 352 1 14. *ut necessariis* 54 1 1. 153 1 19. 159 2 19. *justis* 133 1 27. *bonis* 96 1 8. 248 1 24. *congruis* 145 2 24. 192 2 10, 41. 245 1 28. *commodis* 146 2 30. *tempestivis* ibid. 24. *divinitùs dispensatis* 159 2 38. 281 2 52. *rationi consentaneis* 276 1 9. *in eisque rectè excipiendis ac exequendis virtutem exercet suam* 58 1 39. 115 1 47. 147 1 43. 210 1 23. 220 1 13. 248 2 18. 274 2 7. 348 2 40. 417 1 29. 422 1 7. *nec lege indiget* 100 2 56. 101 1 1. *nec teste* 101 1 53. 286 1 53. 288 2 32. 340 1 14. *nec juramento* 27 1 31. 100 2 5. 101 1 16. *nihil numen poscit, quod alios latere velit* 107 2 45. *nihil clàm agit, quod palàm immoresceve nolit* 361 2 50. 362 1. *& solus, & cum aliis pariter se gerit* 108 1 38. *vitam ut Deo consors, divinam agit* 59 1 39. 211 1 28. 352 1 50 c. 2 40. 418 1 45. 2 18. *aliorum de se judicia, dicta, nihil moratur* 363 1 12. 2 16. *sereno, placido, composito semper est animo* 57 1 27. 101 2 18. 429 1 37, 50. *nec numen incussit, nec homines* 426 1 13. *de vita vel productione vel contradictione nihil sanxit* 109 2 44. 110 2 51. 118 2 24. *mortem nec metuit, nec optat* 108 2 15. *nihil purulentum minúsve sincerum in pectore fovet* 110 2 18, 34. *malis ejì pædagogi instar* 381 1 11. *quia vita illis censura est.* ibid. 28

Calamitas virtutis exercendæ, excrtendæ, occasio 122 1 11. 283 1 51. 287 2 18. 316 1 41. 332 1 20 *rectè ferre, virtutis & felicitatis est* 177 2 23, 55. 179 1 42

Calumniatores aversandi 5 1 50. 52 1. *pediculi, vermiculis, viperis pares* 89 2 55

Censura examen sedulum sequatur 33 1 48. 401 1 1, 42

Circuli: est rerum omnium 72 1 42. 2 1. *cujus particulæ sibi invicem innexæ,* 245 1 51 *orbis instar rotantur* 335 2 48. 337 2 21

Civilitas in magnatibus laude digna 32 1 23 c. 2 44 2 1, 21

Cœlum civitas, patria nostra 119 2 23. 130 1 41

Cœlum nihil gratum 98 1 31. 341 1 6

Cogitatorum ratio habenda 2 2 9. 148 2 37. *Deo reddenda, quem non latent* 2 2 18. *reos faciunt* ibid. *l.* 4. *animum tingunt* 105 1 16 24. *facti crimen habent* 2 2 14. *affectuum, sermonum, actuum fontes, radices* 148 2 18. 205 1 16. *vitanda vana* 92 2 4. *recidenda non necessaria* 148 2 11. *cogitandum nihil, quod proloqui pudeat.* 92 2 38. 93 2 11

Comitas severitati juncta quantum valeat 18 2 20, 30.

Comœdia vetus, media, nova; quatenus utilis 391 1 6, 36

Conatus etiam effectu destitutus, inanis non est 314 1 8 c. 2 26

Conscientia sua cuique maximè verenda 62 2 10. 92 1 34. *fama (cum paucis,* 402 2 46) *perserenda* 39 1 14. *huic quò confulas sustinenda infamia* 186 1 20, 36. 220 1 4. 234 2 22. 398 1 8. *hac contentum agere oportet* 135 2 45

Constantia in bono tenenda 154 1 9. 265 2 52. 297 1 19. *aliud ea à pervicacia* 29 1 22. 30 1 39. c. 2 3. 236 2 41. *hac nihil fœdius, nocentius* 133 1 12. 134 2 26

Continentia sui, virtus eximia 26 1 42. 42 1 1.

Corpus è luto effictum 289 1 49. *ex se cadaver merum* 165 2 23. *terra & sanies* 91 2 45. *faculas, urvis, folliculus* 309 2 36. 310 1 46. *animæ amictus* 305 2 8. *qualis* 51 1 17. *vagina* 326 2 40. *vasculum* 92 1 49. *quale* 383 2 8. *membra organa* 282 2 29. *nullius præ anima præstantiæ* 502 3. 51 2 56. *huic ergò inservire natum* 91 2 14 43. *hanc quatenus afficiat* 163 2 18

Corporis habitus & gestus gravis & sicut 284 1 25. *nec rejectatus tamen* ibid. 43. *ut speculum mentis sic* ibid. 2 5. *restitutio non impossibilis Deo* 423 2 32

Cunctatio & dilatio, in vita vitæ inferendæ damnosa 55 2 15. 93 2 21. 117 1 43. 136 2 38, 50. 137 1 3. 304 1 12. 351 1 1

Deus summè bonus 63 2 14. *à quo nihil mali qui dicatur quum tamen corrigendo & puniendo aspera inflgat* 62 2 24. 64 1 3. *mala ordinat, non facit* 219 1 34, 46. *naturæ prima* 146 2 49. *mens incorporea* 164 2 41. *corpus prisci qui notione dicitur* 165 1 18. *visibilis, invisibilis quatenus* 435 1 40. 436 1 14. *unde remotescant* 436 1 15. 2 4. *mundi quasi anima* 145 2 16. 146 1 2. 164 2 35. *omnia permeat* 207 2 40. 317 2 40. 318 2 28. *temperat* 207 2 30. *ubique adest, omnia intuens,* 119 2 47. 120 1. *nudus etiam mentes ipsas* 418 2 39. 419 1 52. *res humanas curat* 64 1 16. c. 2 1. *singulorum etiam* 65 1 1. 248 1 25. *ab ipso, per ipsum, in ipso, ad ipsum omnia* 146 2 41. 147 1 1. 244 2 14. *ipsius providentiâ, ab initio designata,* 149 1 5. *dispensantur,* 114 1 13. 2 47. 433 1 46. *eidemque inservivunt universa* 245 2 55. 247 2 56. *præ omnibus veretur* 240 1 24. 2 17. *per omnia tam minuti,*

quàm maforis momenti negotia, cogitandus, 221 2 25, 52. 222 1 1. *& respiciendus* 116 2 43. *quo cunque ducit, sequendus* 112 1 44. 272 1 43. *flatio, quam ille assignaverit, tuenda, tenenda* 277 1 1. *ad omnia adducendus* 234 2 44. 235 1 48. *in omnibus ignoscendus* 42 2 12. 46 2 42. 304 2 5. *de omnibus celebrandus* 221 2 27. 245 2 22. *huic quò salvi simus, ut medico, gubernatori, auscultandum jugiter* 255 1 14. 2 1. *hunc non admittentes, sibi, non ipsi nocent* 319 1 2. *patiens est, ad panas tardus* 312 1 4. *malis & ingratis benignus* 291 2 28. 316 2 35. 331 2 5. *non adulationem, sed imitationem exigit* 359 2 4. 360 1 56. *injuste nihil agit* 424 1 11

Dispensatio qualis licita 178 2 6. 182 2 29. 400 1 52. 401 2 41

Documenta pauca sufficient 58 2 54. 59 1. *brevia & summaria* 123 1 44, 48. *in promptu modò sint* 116 1 49 c 2 18. 122 2 36. 133 2 36

Dolor, longus, levis; gravis, brevis 273 2 28. 274 1 38

Ellipsis frequens 147 2 40

Emendatione opus habere se, non emendatur, qui non credit 7 1 43. *nemo quærit, quod jam nactum se putat* 416 1 24

Epistolæ quales esse debeant 10 2 45

Error multiplex 263 1 2. 264 1 4. *erroris admonitus, corrigere sit promptus* 233 2 36. 234 2 21. 300 2 32. 306 2 15. *errantem reducere conandum* 348 2 55. 349 2 3. *sed placide* 403 1 14. 404 2 45. *errata nec leviora negligenda* 15 1 56. c. 2 1. 1.

Examen sui, primitùs, sedulum, juge prodest 370 2 16. 381 2 29. 437 2 16

Exempla quantum prosint 231 2 40. *viva valeant* 14 1 13

Externa quæque bona, malis pariter obveniunt 66 1 27. 200 2 41. *Media ergò* 66 1 54, &c. *vilia* 200 2 39. 304 2 12. 309 2 32, 34. *caduca* 66 2 38. 200 2 36. *diurna, non diutina* 161 2 3. 174 1 36 c. 2 50. 332 2 1 *ad ævum retrò, porrò, angustissima* 181 2 40. *ut perituris utendum* 414 2 44. *tragica larva, fenica instructura eis demenda* 66 2 33. 67 1 2. 225 2 3. 289 2 54. 303 1 29. 420 1 15. *modestè habenda, placidè linquenda* 307 2 2, 39. *in pretio habere, invidentiæ, injustitiæ, impietatis est radix* 230 1 31, 33. 245 2 10. 322 1 53

Fama, extra nos 254 2 18 *alienum, non nostrum* 292 2 29. *inane quiddam* 125 1 41. 159 1 34. c. 2 10. 229 2 55. 230 1 1. *judicii expers* 76 2 51. 77 1 1. 125 1 33. *inconstans* 125 2 46. *sectari stolidum* 19 1 26. 135 2 50. 292 1 26. *superstes, res nihili* 113 1 10. *quam angusta* 126 1 19. *evanida* 78 1 40. 125 1 35. 132 2 15. 159 1 23. *de ea solicitum agere, quatenus futile* 137 2 24. 138 1 3, 19. *aucupantium iniquitas, vanitas* 230 2 29

Fatum quid 193 1 33. 195 2 20. 353 2 25. *an philosophiæ studium inane faciat* 423 1 9

Festivitas quatenus adhiberi queat 9 2 49. 10 1 98 2 43. 99 1

Fides habita fidelem facit 25 2 1. 428 1 12, 23. *fidem fallere nihil adigat* 107 1 14

Filius sapiens, parentis vis læta 275 1 33

Fluxa ipsi universa; consistens nihil 75 2 54. 76 1. 77 1 6. 209 1 19, 23. 227 1 21. *fumi instar evanida* 72 2 17. *his ergò affici sapientis non est* 209 2 3. 227 2 36. *sed quærere, inter fluctuantia hæc quo se contineat* 427 1 28

Fors incerta 76 2 37. *fortuita divinitus diriguntur* 53 2 20. *fortunam fingit quisque sibi* 218 2 46.

Fratres dissidia non decent 50 1 48

Frons animi index esse debet 25 2 13. 396 1 36

Fructum nihil non fert, & suum quidque 331 1 37. *sua omnia speciosissima* 86 2 9. *fugientia gratissima* ib. 1

Futuri ut nihil certum, 112 2 38 *præsagia tamen multa possunt* 279 1 42. *frustra torquent* 262 2 35. 308 1 56. 309 1 39. *aut solicitos habent* 417 1 25

Gloriam de spreta gloria aucupari vanissimum 434 1 26. 435 1 39.

Gravitate affectatâ, fastuosâ, nihil gravius 16 2 22. 58 1 56. 341 1 42

Homo corpore, animâ, mente constat 52 2 3. 118 1 5. 420 1 34. *homines omnes cognati* 47 2 17. 69 2 1. 267 2 40. 335 1 24. 432 1 46. *semine cælesti pariter oriundi* 48 1 16. 130 1 28, 43, 48. 155 1 4. *rationis ejusdem participes* 96 2 46. *hæc communi fruentes, aere spirantes* 328 1 26, 28. *corporis ejusdem membra* 264 2 47, 50. *ad opem mutuam nati* 48 2 7. 49 2 7. 50 1 123. c. 2 25. *quæ sit omnibus præstandi* 96 2 52. 97 1. 103 2, 23. 123 1 29. 344 2 43. *ut in commune boni sint* 53 1 10. 98 1 49. 133 1 50. 200 2 19 *homo neminem odisse debet.* 49 1 50. *nec peccantes* 267 2 13. *sed mitis esse etiam immitibus* 287 2 8. *non ad otium natus est* 182 1 47. *nec ad voluptatem* 183 1 4. *sed ad opus* 182 1 36. 183 2 49. 299 1 5. *prout & alia universa.* 302 1 6. *hominis manus. Numen venerari, celebrare, homines juvare, servare* 215 2 44. 240 2 20. 241 1 7. *opus cælestis contemplari* 277 2 42. 278 1 9. 305 1 49. *humanitatem colere* 404 2 49. *ars, bonum fieri* 387 2 3. *hæc qui non præstat, nec hominis nomine dignus est.* 182 2 50. 360 2 13, 15. 361 1 41. *nominem enim internum, exteris exutum, conservare oportet* 342 2 48. 343 1. *nec ab homine aliud, quam quod est hominis, exigitur* 204 1 49 *nihilque homini desponendum posse, quod bono patuit* 189 1 10, 34. 230 2 42. 424 1 32. *aut perferre, quod homo pertulit* 206 1 12. 207 1 30. *nec impotentia ignaviæ prætexenda* 187 2 6, 34. c. 2 1 188 2 24

2 24. 189 1 20. 231 1 3. C. 2 54. *cum voluntate in causſa eſt* 51 2 30. *nec affecti huic indulgendum* 189 1 10. *ſed uſu & induſtriâ contrà pro viribus obnitendum* ib. 34 *homi animal ephemeron.* 161 2 4. 262 1 20. *anima cadaver geſtans* 165 2 23 *ipſe, & humana omnia, vanitas mera* 77 2 34. 78 1 45. 294 2 1. *bullarum inſtar* 303 1 5. *mortales natos* 131 1 48. *pacem invicem colere, non diſſidia fovere, nedum iras & inimicitias immortales gerere decet* 132 1 37. C. 2. 400 2 46. 402 1 9. *divulſus à corpore, cui coaluerat, reſtitui poteſt* 362 1 36, 46

Mericis mel amarum 285 2 33

Ignis natura 121 2 19. *principibus prælatus* 44 1 19

Imaginativa vis qualis 118 1 10. 229 2 25

Imitatio dextra rerum ingratarum, grata 87 2 31.

Improvidentia malorum omnium mater 216 1 3. 287 1 21

Imprudens peritis ſerendi 17 1 55

Imperceptibilia quibus omnia habeantur 198 1 40. 199 2 52. *percepta difficilia pleráque quibus* ibid. 46. 200 2 35

Impius omnis impoſtor, mendax, laſcivus, mollis 321 1 21 322 2 22

Impoſſibilia ſectari, velle, inſanum 205 2 17. 206 1 1.

Ingenii teſti amicitia anxia 25 2 20

Inimicorum laudes perniciofæ 21 1 11

Injuriæ fructus in læſi ſenſu 133 2 28

Injuſtitia, jus non exequi 327 2 2

Inſani, ſtulti quique 415 2 55

Invidia æmulationis proles 38 1 32

Ira Iræ non reponenda 236 1 40. 237 1 13. *injuriâ plus lædit* 402 1 15. *vincere iram, res virilis* 405 1 12

Iraſci an liceat 267 1 28, 54. *rebus ſtolidum* 279 1 1.

Juſtitia, virtutum omnium genetrix 393 2 34. *ad ſuperos hinc abiit* 215 1 2. *rediſſe quando habita* ibid. 50 2

Juſtum eſt, bonis rependi bona 413 1 31

Labori aſſuſcendum 331 2 21

Lædere quenquam, niſi ipſe ſe, nemo poteſt 48 2 22

Laus à bonis, non à quibuſvis 97 1 19. C. 2 44. 98 1. *aliena quid ad nos?* 138 1 30. *nihil eâ melius ſit* 139 1 14

Lælio accurata prodeſt 11 1 42. *varia diſtrahit* 54 2 36

Lege certâ obveniunt omnia 119 2 14. 429 2 9

Liberalitas profuſione diſtat 281 1 8

Libido & voluptas non minùs quam labor & dolor moleſtæ 90 2 31

Librorum ſupellex citra uſum rectum inutilis 117 2 19

Literaturæ profeſſoribus ſalaria liberaliter aſſignanda 3 1 29 C. 2

Loco nullo non bene vivere licet 4 3 2 56. 44 11. 122 1 26. 205 1 47. 281 2 46. 313 1 1. 370 1 39. 417 1 1

Lotio intempeſtiva, noxia 39 1 25

Magnates ἐξοχότεροι 21 1 14. 22 1 53

Mali ſemper fuerunt, ſemper erunt 257 1 24. *miſeratione magis quam indignatione digni* 69 2 4. 208 2 30. 232 1 8, 37, 50 *jucundi & fugiendi* 287 1 39

Malum nihil niſi inhoneſtum 48 2 6. 49 1 12. *habenti ſoli noxium* 317 2 56. 318 1 38. *nihil ergò lædit, quod vere bono non deſtituit* 46 2 22 49 1 4. 133 1 15. 162 2 41. *malo abſtinere, ubi nil obſtat, virtutis eſt; ex motu mero non eſt,* 400 1 1

Malus non volens quis? 286 1 56. C. 2 53. *ſe non diligit* 184 2 5. *malum quenquam nemo, nec Deus fecerit* 49 1 4. 63 2 9

Mare gustulo 244 1 22

Materia univerſi qualis 219 1 12. *varias ſubinde formas* 267 2 51. 268 1.

Mediocritas in cunctis obſervanda 31 2 1. 33 2 40. 34 1 1. C. 2 41. 37 1 54. C. 2 5. 41 10. 44 2 50. 45 1 17. 241 2 43. 290 2 37.

Mendacio ſapiens quatenus inimicis 178 1 45 C. 17

Mens divinitus derivata 48 1 42 141 2 25 211 1 47. 414 1 24. *hanc præter noſtrum nihil* 210 1 10. *eſt ipſe quiſque* 265 2 18. 382 1 44. *ſola eſt in homine æſtimatione digna* 228 1 28. 230 1 43. *principatum obtinens* 120 1 26 207 2 30. 281 1 41. *ſervire corpore aut cupidini non debet* 52 2 17. 79 1 5, *hac Deum attingimus* 67 2 54. 68 1. 420 2 25. *nonnihil ſeu dæmonis inſtar habet* 65 1 30. 69 1 25. 71 1 44. 99 1 44. 200 1 55. 207 2 46. 266 2 38. *ſana vitæ* 284 1 4. *affectuum, dogmatum* 395 2 26. *hæc inprimis curranda, colenda* 60 1 38. 78 1 43. 115 2 52. 120 2 2. 207 2 42, 208 2 12. 230 1 43. 300 1 16 *pura ſervanda* 239 2 53. *hujus ſanandæ aſperum nihil non ſuſtinendum* 193 1 53. 195 1 5. *huic nihil præferendum* 385 2 50. *hanc contra nihil admittendum* 104 1 52 C. 2 *hanc potius quam vultum componere par eſt* 278 2 18. *huic nihil impervium* 68 2 18. 384 1 29. 385 1 48. *omnia permeat & perluſtrat* 278 1 15, 51. C. 21 *vaganti ſit* 61 1 24 C. 2 11 1 13. *alia ſcrutando ſæpe ſe negligit* 68 2 30. *viſis tempore nè concedant* 210 2 42. 211 1 37. *rectè ſemper fertur* 230 2 1. *nec impeditur* 62 1 17. 207 2 1. 216 2 21, 213 2 48. *quæ cum exceptione aggreditur* 120 237. *& diſtinctè quæque in rem ſuam vertit* ibid. 1 36. 131 1 10, 20. C. 2 l. 30. 207 2 6. 316 1 14 *motu levi aut aſperto non afficitur* 125 1 14. 210 1 33. *invicta ſit, ubi alios ſubdidit, ſuâ ſe virtute involverit* 271 1 38 C. 2 l. 32 211 1 22. C. 2 l. 31. 393 2 27. 420 2 31. 422 2 16. *ſe intuetur, ſe pro libitu artat, ſe fruitur* 383 1 23 C. 2 l. 26, 35. 37. *moleſtiam ſola ſibi facere* 426 1 7, *mente bonâ nil melius* 103 2 26. *hujus morbi graviſſimi* 71 1 28. *cecitas* ibid. l.

34. 154 1 27. 324 1 10. *penuria* 156 1 56. *de mentis sede sensu varia* 126 2 37. 128 2 34
Methodus rectè plurimi in conciliis habenda 18 2 14
Migratio frequens minùs commoda 38 2 20
Minucea quæ, nisi inutilis ea 391 1 35. 392 1 2
Minima non negligenda 34 1 24. 75 1 33. 104 2 44. 106 1 51. 122 1 30. 24
Mirari, philosophiæ initium 27 2 32
Mirum sapienti nihil ibid. 16 56. c. 2 l. 51. 57 1. 355 1 26. *qui miratur stultus est* 426 2 5
Misericordiam sapiens quatenus negent Stoici 69 2 40 70 2 56
Mores, emendi 153 1 6. *nigri* ibid. 22 *præfracti* ibid. 2 l. 10. *morosi* ibid. l. 20 *ferini, pecuini* ibid. l. 54. 201 2 50. 202 2 53. *pueriles* 153 2 55 201 2 48. *malhebres* ibid. l. 49
Morositas, & rudescentes, & in discente, efficit 15 1 52, 57
Mors non est malum 66 1 54. 333 1 26. *sed malè mori* 179 1 39. *vitâ turpi melior* 323 2 2. 324 1 10. *naturæ opus* 67 2 19. 79 2 46. 99 2 51. 131 1 20. *debitum* 136 2 55. *non timenda* 67 2 23. *nec erubescenda* 131 1 43. *nec contemnenda; id quatenus* 324 1 56 c. 2 9 437 2 31. *nec festinatè*, 325 2 41. *nec festidiosè*, ibid. 42. *nec negligenter*, ibid. 1 42. *nec præcipitanter*, ibid. l. 17 48. *nec rabidè*, 324 1 35. c. 2 l. 10. *nec jactanter*, 365 2 28. *nec discupienter*, 423 1 31. *nec reluctanter*, 373 2 34 *sed considerate*, 324 2 14. *compositè*, 110 1 20. *facilè*, 100 1 4. 109 147. 381 1 51. *placidè*, 79 2 16. *lubenter*, 260 2 20. *quod pauci faciunt* 179 1 54. 180 1 50. 222 2 40. *decenter*, 109 2 52. 110 1 21. *gratulatorie obeunda*, 176 1 38. *expectanda* 215 2 33. 225 2 48. *excipienda* 55 1 34. 176 1 34. *admittenda* 260 2 20. *confitendi* 213 1 43. *quoad quibus de causis permittebant Stoici* 83 2 53. 85 1 19. 211 2 49. 213 2 20. 314 1 26, 32. *sed jure rejicitur & resultur dogmo istud* 84 1 20. c. 2 l. 50. *ritè mori, res magna* 387 2 2. *miri non posse, volenti nil miserum* 319 1 31. 320 2 9. *mors migratio* 63 1 19, 21. c. 2 l. 2. 314 2 32. 386 1 38 c. 2 *redditus rei ad principium suum* 136 1 11. *compagis dissolutio* 79 2 26. 381 2 17. *resolutio in elementa prima* 131 1 24. 186 1 12, 32. 279 2 34. 280 1 18. 289 2 5. 435 1 29. *in eodem statu ponere, quo retro fuerimus, nonnullis (sed falsò)* visum 142 2 32. 303 1 21. *partus* 90 1 22. 213 2 16. *requiem dat* 90 2 12. 91 1. 186 2 15. *messis* 275 1 54. 276 1 51. 415 1 7. *imperatores, magnates, medicos, mathematicos, philosophos, poetas, artifices, pariter tollit* 88 2 46. 89 1, 2. 152 2 29, 46. 158 2 38. 169 1. 170 1 9. c. 2 l. 4. 251 2 29. 252 2 52. 267 2 15. 304 2 23. 305 1 29. 306 2 20. 307 2 8. *omnes æquat* 255 4 12. 256 1 46. *hanc ne uno ratione vidi effugere* 222 1 35. 223 2 2. 277 1 18, 35. *mortis dictum, res ferè nihili* 169 2 12, 23. 178 1 20, 22. 181 2 25. 357 2 44. 359 2 1. *mors verè malo nonnullis* 131 16. *rerum omnium aliis* 333 1 22, 26. c. 2 l. 34. *urbium status* 172 2 11. *ortus sonitus, mors alterius* 167 1 5. c. 2 l. 1. 274 1 50
Multis inimiscere se haud expedit 99 1 26. 147 1 29. 280 1 39. *supervacuis præsertim, minusque necessariis* 148 1 9. 150 1
Mundus quasi animal, 147 1 19. 249 1 50 c. 2 *unum quodammodo*, 163 2 56. 164 1 2. *corpore toto animâ suâ prædito*, *constans*, ibid. 2 10, 14 *licèt, cimini instar*, 278 2 25. *ex natura sua discordibus*, 152 1 14. c. 2 278 2 48. 279 1 40 *festè admodum compactus & concinnatus* 151 c. 1, 2. *cujus membra ad congenera sibi sponte feruntur* 436 2 38. 437 1 39. *cùm lubentia sibi invicem inserviunt* 368 2 45. 369 1 43. *cedunt sibi invicem in totius usum* 406 2 3. 407 2 37. *homo solus ex omnibus hic officio suo deest* ibid. 38 49. *mundus civitas quædam* 75 1 45. 113 1 43. 125 1 3. 130 2 32. 147 1 19, 249 1 50 *scena instar* 388 1 32 90 2 5. *malis moribus fœtus* 300 1 53. *mutationibus obnoxius* 129 2 39, 53. 132 1. 269 2 16. 297 1 25. *eisdémque consistens* 54 2 5. 67 2 48. 79 2 36. 161 1 31. 2262 45. 227 1 5. 267 1 39. 269 241 *mundana omnia quàm nihili* 366 2 27. *pereuntia & peritura* 66 2 38. *mundi conflagrationes* 89 1 39. 204 1 2. 385 1 48. c. 2 45
Nihil ex nihilo, in nihilum 150 1 51. c. 2 16, 22. 203 2 7. 301 1 45. 343 2 12
Nominibus quæ gerimus, re respondendum 356 1 16. c. 2 29
Novum insolensve nihil 72 1 33. c. 2 16. 154 1 1. 166 1 48. 250 1 44. 257 1 23. 313 2 27. *sapienti festivè* 159 2 20, 205 2 14. 290 2 11. *stultis secus* 167 2 52. 268 1 47
Objurgatio mera Christianis immeritò objecta 386 1 28. 387 1 54
Occupationes fingere, inertium 9 1 40. 21 1 51, 55
Oculorum continentia 88 1 18
Officia pro relationibus & personis præstanda 21 2 1. *officii divini immanique ratio pariter in quibusque habenda* 116 2 32. 117 1. 305 2 7, 50
Opinio quantum valeat 73 1 30. c. 2 34. 111 2 16 130 1 26. 256 2 3, 38. 265 2 23. 353 1 35. *eo nos, non res ipsa, turbat* 129 2 24, 29. 133 1 51. 287 1 7. 313 2 6. 315 2 39. 316 1 32
Orbi quibus ministeriis demeruerint 256 2 4. 257 2 13
Ostentatio vitanda, hujusque vanitas 8 2 21. 9 1 19. c. 2 10. 302 2 24. 38 2 13. 39 1 8. 283 2 13
Otium, uti usibus, negotio molestus 147 2 11. 287 1 13, 40
Parentum virtus ad eandem proli calcar 2 1 27. 241 1 48. *horum vestigiis, citra æmulationem insistendum* 168 2 38. 169 2 11
Parere prius quam imperare 411 2 52. 412 2 1
Παρρησια secunda 6 2 45.
Parsimonia jubi, etiam in principe, probanda 39 1 42. *Vide Publica.*
Pater familias quare dicatur; qualis esse debeat 15 1 41. 16 1 44

Peccandi

Patria sapienti nulla non terra 313 2 25
Pax subdola qualis 397 2 5
Peccandi: malis satietas nulla 322 2 49. 323 1
Peccantes citra iracundiam aut asperitatem corrigere conandum 212 1 8. c. 2 30. 237 1 18. c. 2 14. 304 1 52. 402 2 49. 403 1 14. *juvandi & sustinendi* 215 2 47. *vel corrigendi, vel ferendi* 320 2 12. *peccant usciti, invisi, quatenus* 399 1 46. c. 2 1. *peccare nemo cogerit* 200 2 8. 318 2 17
Peccata Stoicis paria 62 1 55. *graviora, quæ à libidine, quam quæ ab ira.* ibid. 2 4. *aliena placidè substinenda* 147 1 12. *nobis non obsunt* 148 2 55. 210 2 1. 272 1 24. 318 2 8
Peccati abstinentia à procuratione divinâ 42 2 22. 43 1 12 c. 2 32 52
Pavitia vere bonum, aut sapientem non facit, nec plurimi ex se habenda 14 2 9. 19 2 25, 30
Perseverantia jugis in vita rectè instituenda 22 1 4. 240 1 10
Pertinacia fastûs, insciliæ, stultitiæ proprium 30 1 41, 47
Philosophiæ studio ætas nulla non incumbere debet 52 1 44. c. 2 13. *inter alia missis vacandum.* 112 1 45. 292 1 9. 2 41. *nec aliud quicquam præ principali hac intendendum* 115 1 54. *senectæ occupato præcipuè* 32 1 49. *in actione ea non in sermone consistit* 365 2 55. 366 1 10. *hanc professi plerique titulo, non re tales* 37 1 22. 293 1 6. 338 1 50. 339 1 51. 366 1 11. *hujus partes quæ* 299 2 2
Philosophari, licet sine tunica, 155 1 7. *sine libro* c. 2 8. *seminudo* ibid. 30 *sine commeatu* 156 1 41
Phœnonis indoles qualis 394 2 9. 395 1 45
Pietas justitiæ juncta 417 1 41. *hæc antiquior etiam* 408 1 26
Platonis politia 340 1 51. c. 2 38
Plausus nec aucupandus, nec importunè exhibendus 19 1 51
Præceptoribus quantum debeamus 22 1 6
Præsentem imaginari, quem vereare prodest 409 2 20. 410 1 31
Præstantioribus viliora concedere & inservire nata sunt & debent 205 2 30. 207 2 56
Præstantissima quæque eligenda, procequenda, tuenda 104 1 39. 106 1 52. c. 2
Prævisa minùs afficiunt 285 1 4
Prece nil à Deo petendum, quod hominis latere velis 93 1 9. *verè bona imprimis petenda* 346 1 55. 347 1 14. c. 2 31. *preces liberaliter, simpliciter concipiendæ* 291 1 25 50. 292 1 49. *precibus praxis pro viribus jungenda* 346 2 7, 347 1 14. c. 2 30
Principia duo, caussa & materia 145 1 48. c. 2 5
Progressus in bona perpetes 104 2 44. *quos faciamus, observandum* ibid. 40 *modici non spernendi, sed fovendi* 340 2 39
Proprium quicquam quatenus nemo habeat 432 2 54. 433 1 45
Publica privatis, cum pacis, præferenda 31 1 9. 32 1 15. *publici sumptus moderandi* 32 2 18. 34 1 45. 32 1 1. 38 2 37, 41
Recta semper accuratè, quasi ad lineam dirigenda, progrediendum 137 1 46, 53. c. 2 5 145 2 19 185 1 26. 49
Redeundum properè ubi devitasse sufficiat 196 1 9, 13. 224 1 35. *reditus is firmabit magis* ibid. 19
Refectiones necessariæ, sed modicè & sobriè habendæ 150 1 20. c. 2 56. 184 1 1. c. 2 4
Regere quî queat alios, qui se non regit? 450 1 39
Regibus philosophantibus beantur regna 24 1 30. 25 1 54 *ejusmodi subditis patrum instar* 15 2 21. *libera facis sub iisdem servitus* 23 2 45. 241 1 14
Regnum ipsum servitus 295 2 26. 296 2 16
Religio citra superstitionem 242 2 21
Res ipsæ, formis & apparatu sepositis, perpendendæ 128 2 45
Romana, gravitas, firmitas 58 1 24, 36
Sapere se solum qui putat, desipit 31 1 9
Sapientiæ gradus quis, lapsum moneri velle 133 2 45. 135 1 50
Scelera lucem aversantur 107 2 13. 108 1 4
Secessus per se parum prodest 121 1 42. c. 2 46 *in se secedere prosit* 122 2 21, 48. 123 1 15. *secessus animus conscientia probus* 122 2 38 *horridus malus* ibid. 52. 123 1 1
Semina accepta vis occulta effingit 371 2 14. 373 1 33
Sene ab actu non desistendum 237 2 28. 238 1 4
Sententia temerè non ferenda 242 1 9. *alienæ melior cedendum* 30 2 40. 31 1. 242 1 44
Servi fors qualis 412 2 6. 413 2 35. *servitia speciosa* 39 2 11
Soboles solicitè requisita, & ipsa decessura 303 2 42
Socrates unde magnus 287 2 17. 288 2 3
Somnus, cum pecude nobis communis, actionem intercipit 299 1 30
Somno aut somnio similis plurium vita 168 1 48. c. 2 1. *somniorum spectra mera sunt, quæ nos perturbant* 77 1 41. c. 2 16. 243 1 39. 256 1 50
Sophistæ quales 8 1. 35 1 9 20
Sors communis non recusanda 282 2 32. 283 1 39
Spes Christiana qualis 143 2 55
Temerè nihil ad mittendum agendum 98 2 4. 102 2 24. 106 2 21. 123 1 30. 128 2 45. 169 1 1. 216 2 35. 217 1 1. 206 2 41
Temperamentum probum animi, morum, mottuum, laude dignum 18 2 20, 30. 19 1 4. 27 2 56. 31 1 55. c. 2 2
Tempus præsens, quo solo utimur, fruimur, sedulo advertendum, ritè disponendum 58 1 39. 115 1 47. 147 1 41. *temporis opportunitas, rei magni momenti* 42 1 29
Terra tota ad universum punctî instar 126 1 8
Tragœdiæ quis usus 388 1 48. 319 1 31. *an comœdiis antiquior* 387 2 47. c. 2 47. 388 1 47 *Tranquillitas bene agendo, non nihil agendo, acquiritur* 148 1 40
Transitio à numero ad numerum 56 1 45. 154 2 4. 254 2 35. *à persona ad personam* ibid 36. 300 1 10
Tyranni iidem aliis, aliis servi 157 1 39. c. 2 1. *fastuosissimi,*

ſſimi, qui è ſervitio emerſerint 367 2 9. *tyrannorum hypocriſis* 20 1 55. c. 2 27 *invidentia* ibid. c. 2 6. *tyrannum regemque quantum interſit* 20 1 55
Unienis genera varia 264 1 12
Urbes integræ quaſi morte ſublatæ & ſepultæ 170 2 14. 174 1 23
Uſus quantum valent 424 1 32. 425 2 24. *gravia primitus levia, ingrata grata facit.* 369 1 55. 370 1 7.
Utile nihil, niſi honeſtum 115 2 28. 298 2 41. 299 1 14
Varietas juvat 250 1 55. 251 2 28
Vale ſanari ſufficit 318 1 40. 365 1 5
Veniam quidam admittant Stoici 28 2 27. *peccantibus haud difficulter habenda* 11 1 30. 28 1 43. c. 2 1. 270 1 19. *ab eis præſertim, qui ipſi eâ opus habent* ibid. & 399 2 20. *invite delinquentibus debetur* 98 1 33. 285 1 54. 426 1 51. *ignaris quatenus* 70 2 52. 71 1 24. 426 2
Venter quam vorax 144 1 3. c. 2 30. 145 1 12
Verboſitas vitanda 99 1 32
Veritas una 263 1 38. 264 1 7. *ejus divinæ* 322 1 5. *hujus ſermo ſimplex* 417 1 55. c. 2 32. *ad nemo veterum deſtituitur* 286 1 55. c. 2 53.
Verſiculorum dicacitate delectantur domini 35 2 24. 36 1
Veſtis familiaris à forenſi alia 101 43. *citra ſplendidam in cultu agere licet* 43 1 2. 44 2 1
Victûs ratio valetudini conducit; tenuis potior 22 39. 51 30
Vindictæ modus optimus 220 2 44. 221 2 20
Vir verè quis 128 2 54. 129 2 23
Viribus majora non moliendo 261 1 4
Virtus ſola in pretio habenda, & ſtudioſè affectanda 103 2 26. 104 2 22. 159 2 15. 230 1 14 252 2 55. 253 1 15. *ſola permanentis immota* 103 2 41. *ſola ad poſteros, ad ſuperos tranſmittit* 78 1 46. 79 1 47. *vectâ ſemper fertur* 230 2 1. *viâ per ſe, vitii viâ minus arduâ, minùs moleſtâ* 198 1 9. *maſcula* 58 1 24. 99 1 50 128 2 44. *niſi gratuitas nulla* 135 25. *ipſa ſibi ſufficit* 271 2 27. *ipſa pretium & præmium eſt ſibi* 39 1 13. 296 1 30. 250 2 20. *virtutes in aliis agnoſcere & ſuſpicere, candoris eſt* p. 153 c. 1 l. 20
Vita brevis p. 60 2 4. 136 1 21 349 1 43. 182 1 1 *incerta* 295 1 28. *puncti inſtar ad ævum* 209 2 40 342 1 15, 36. c. 2 l. 33. *præſens tantum vivitur & hoc punctum inſecabile* 71 1 19. 72 a 6. 79 2 33. 111 2 6, 53. 149 2 1. 422 1 4 *fugit* 57 2 14. 149 2 48. *nec redit denuò* 57 2 34. 59 2 20. 60 1 55. *tridies diminuitur* 80 1 48. 81 1 52 85 1 19. c. 2 l. 8. *peregrinatio* 78 1 11. *navigatio* 85 1 53. 90 1 19. *militia* 77 2 43. *luctu* 285 1 4. *molieſtiis referta* 180 2 27. 181 1 40. *cum diſſentientibus tranſigenda* 326 2 27. *fabula* 389 1 56. 390 1 3. *in qua perſonam & terminum aſſignat choragus deus* 438 1 37 439 2 10. *non quàm longa, ſed quàm bene acta intereſt* 111 1 37. *ſibi per omnia debet eſſe conſentanea* 132 6. 18 1 48. 24 1 24. 32 2 47. 41 1 42. 42 2 47. *ſibi, naturæ, rationi, legi, numini conſentanea, eadem* 16 1 47. c. 2 l. 21. 61 1 6. 97 1 36. 111 2 23. 115 1 51. 186 1 51, 5. 197 2 4. 241 1 9. c. 2 l. 14. 264 1 11. 437 1 30. *vitæ ſcopus certus aliquis propenendus, ne vaga ſit* 74 2 17. 75 1 3, 16. 157 2 27. 381 2 23. 408 1 37. c. 2 l. 48 *fructus quis verus* 241 1 11. *præterita ad examen revocanda* 233 1 55. 234 2 10. *probè acta in ſenectâ, morte, ſolamen* 142 2 43. 436 2 10, *male, morte pejor* 418 1 40. *vitæ ſpatium à deo præſtitutum* 57 1 7. 58 1. 429 2 20. 430 1 44. *eo contentus agere quiſque debet* 251 1 37. c. 2 l. 29. *dies ultimus jugiter cogitandus* 58 2 25. 63 1 5. 116 1 6. 271 2 49. *tanquam ultimus quiſque habendus* 212 2 35. 272 1 1. 282 1 55. c. 2 l. 20. 290 2 32. 384 1 13. 385 1 33 *qualem in eo deprehendi oporteat* 243 1 4. *vitæ ſatietas* 322 2 36
Vitii contages 324 1 12, 46, 49. *inconſtantia* 98 1 23. 317 1 19
Vocabula olim uſitata, poſt obſoleta 158 1 37
Voluptas bonum quare non ſit 243 2 21. 299 1 16. 310 2 15. *ineſcat* 191 1 24. *æquè ac dolor differt, diſtrahit* 90 2 31. *eâ peſſimi etiam fruuntur* 243 2 20
Vulgus inconſtans, mutabile 125 1 46. 136 1 47. c. 2 35. *judicii expers* ibid. 1 53. *hujus cenſura nihilo habenda* 135 2 8, 53. 332 2 20. 335 1 5
Vultus ſpecies affectata, genuina exterminat 268 2 40

FINIS.

BIBLIOPOLA LECTORI.

REcentem hanc Antonini Editionem meditantibus, ut nequid deficeret, quod Libellum auro contrà charum, Probis, Literatiſque Viris commendare valeat, præ cæteris luculentam quàm fieri potuit maximè, numeriſque abſolutam, omnibus producere in animo erat. Quandoquidem igitur A. D'Acerium cum Eruditionis Toriſque conſorte huic operi illuſtrando fœlicem ſatis diligentiam adhibuiſſe compertum eſt; & noſtræ & Lectoris operæ pretium fore, & honorem iſtis nominibus debitum duximus; ſi quicquid illi, vel ab Eruditiſſimo noſtrate Gatakero prorſus intactum, vel, ſi leviter tantùm perſtrictum, at fuſius tamen, & dilucidius, & ad cauſam Chriſtianam propius, Marco adſcripſerant, Mantiſſæ loco ſubjici curaverimus. Ità demum fit, ut quemadmodum ære obſtricti alieno fidem ſemel falſam ampliori rependunt fœnore, id à nobis fieri ut liceat, exorandi ſint, quotquot huic incœpto animos pridem dederunt. Quum enim, & iſte qui parés in hâc re partes ſuſceperat, repentinâ morte abreptus, atque alia obſtarent nonnulla, (quæ hîc narrandi non eſt locus) quò minus ad diem præſtitutum, quod pollicitiſ ſumus, ſolvendo eſſemus; id ſaltem erat in votis, ut & Marcus tandem prodiret ornatior, & qui utiles erogare ſumptus non gravantur, moram aliquando haberent fœneratam. Tu verò, Lector ingenue, (quem & benigniſſimum ſperamus) ut boni conſulas, nobiſque ignoſcas facilis, æquum eſt; ſiquidem, quod in noſtrum plus ſatis ceſſit incommodum, id ità comparavimus, ut vel inde haud parum ipſe capias commodi. Fruere igitur & vale; id ſolum ultrà monendus, quod ſi in uno forſan atque altero loco, aliquid de proprio adjecerit Interpres, id uncis occluſum, atque diſtinctum curavit, ne videatur alienas merces pro ſuis obtrudere.

Annotationes D'Acerianæ
IN
MARCI ANTONINI, Imperatoris, MORALIA.

In Titulum totius Operis.

Τὰ εἰς ἑαυτόν.] Quod ominis infausti vulgo dicitur, *In limine titubare*, id omnibus quod sciam eruditis, qui in hâc palæstrâ sunt hactenus exercitati, videtur obtigisse. De ipso enim, quem præ se fert Libellus hicce, Titulo, mirum plane quot quàmque diversa Criticorum extiterint sententiæ. In quâ tamen discrepantiâ (ut quod sentio dicam) nec una quælibet satis arridet. Quod ne temerè, & animo culpam in alios conjiciendi dictum suspicere, meipsum etiam Lectori cædendum vicissim dabo, nostram interponendo conjecturam saltem; cæteris fuliciorem an secus, penes alios judicium esto.

Græca igitur sic se habent: Μάρκου Ἀντωνίνου Αὐτοκράτορος πρὸς εἰς ἑαυτόν. Βιβλία ιβ. Jam verò pro τὰ εἰς ἑαυτὸν scripta indigitari, vel *de se sibique rebus*, vel *de Vitæ suæ instituto*, vel denique *propter se*, hoc est, *in sui gratiam aut usum* digesta, vix animum inducere possum ut credam. De sudârunt sane in hâc causâ Interpretes, ut Præpositionem εἰς ità passim usurpari probarum darent. Sed præterquam quod hæc mihi duriuscula sonent, (exemplis in contrarium allatis quantumvis refragantibus,) aliud etiam in causâ est, quamobrem nunc Vocabuli sensum non possim hîc loci non improbare. Quale autem isthoc paucis accipe.

Viris Philosophiæ studiosis, (animo præsertim in cogitatione altiùs defixo) haud opus est ut moneam, solenne esse, secum versari; & Prosopopœiâ quâdam, non minus usitatâ quàm utili, seipsos interrogare, instituere, ultrò citróque alloqui. Quin itaque Imperatorum hic sapientissimus multus in id genus Exercitatione fuerit, nullus dubito. Quòd si Titulum his verbis conceptum, ad illa respexisse dixero, quæ Marcus secum meditans, & (juxta Ciceronianum illud) *nunquam minùs solus, quàmcum solus*, interno quodam sermone sibi affatus est; atque animo simul tum Præceptore tum Discipulo usus, studium Philosophiæ excoluit; significatum & præpositionis εἰς maximè genuinum, & factum Viri τῷ πάνυ moribus accommodatissimum habebit Lector. Hæc itaque interpretatio cur mihi magis præ cæteris placeat, adeò definet extemplo mirari, ut suos etiam adjicere calculos, non sit (nî fallor) detrectaturus. Accedit, quòd Antoninus cum nomine alio sermones miscet; sed per totum operis hujusce curriculum personam Hominis secum deliberantis sustinet; quippe qui probè noverat, hanc *soliloqui*, (quod vocant) rationem, & breviori docendi compendio cæteris præcellere, & morbis animi salutares efficaciùs adhibere medicinas. Quin & complures domestici hujus commercii imagines passim reperire in proclivi est, & ob oculos ponere: quibuscum & Marci morem conferre, & nostram inde sententiam firmare licebit. Hem verò unum, ne Lectori sim tædio, Horatium!

Neque enim cum Lectulus aut me
Porticus excepit, desum mihi. Rectius hoc est.
Hoc faciens vivam melius. Sic dulcis amicis
Occurram. Hoc quidam non belle: Numquid ego illi
Imprudens olim faciam simile? Hæc ego mecum
Compressis agito labris. Serm. l. 1. Sat. 4.

Viden' Antoninum mutato nomine, tot & tanta negotia sustinentem, arduis assiduisque Rom. Imperii rebus domî bellique impeditum, breviuscula tamen, si qua darentur otii interstitia, in hæc studia sedulò erogantem? Hic calamo deinde protinus

De Pub. Scip. lib. 3. de Offic.

nus arrepto, quicquid in mentem venerat scriptis mandasse videtur. Eo nimirum consilio, quò magis illæ Tabulæ, tum Monitoris vice defungerentur, si memoria minùs per se fida diversisque distenta curis perflueret; tum etiam in opprobrium sui, si quid in posterum peccâsse, & ab his propositis turpiter desciviisse deprehenderetur, ut suam ipsius in testimonium advocarent advorsum Conscientiam.

In Librum Primum.

§ 3. Ὁ λιτὸν καὶ πλὴ διαπλὴν, καὶ πόρρω τῆς πανουργίας διαγωγῆς. | En matris virtutem minime vulgarem, & quam vel novissimè laudatæ componere ausim! Cùm enim fœminæ nobiles liberorum animos pietate imbuere pleræque pensi habeant, si minùs sincero Religionis studio motæ, at saltem quod bene audiat ut faciant, moribusque passim receptis obsecundent; ad mollitiem & luxum interea loci ità vel à teneris comparant ingenia, tanquam id sibi negotii crederent solum dari, filii generoso prognati stemmate homines ne sint frugi, aut laborum patientes. Jure igitur merito Antonini mater in laudibus habetur, ob eductionem minùs delicatam, & prorsus singularem: Siquidem cæteræ longè absimiles adeo suos à duriter tractando abhorrent, ut in Strepsiadis conjuge, sese tanquam in speculo contueri liceat: Quam filium instituentem Poeta comicus lepidè satis depinxit, marito corruptum pueri ingenium ità deplorante,

Τοῦτον τὸν υἱὸν λαμβάνου' ἐκκαίεται,
Ὅταν σὺ μήπω ὢν ἅρμ' ἐλαύνειν σπεύδεται,
Ἅρματ' ἐλαύνειν ξύστασ' ἔχων.

Hunc manu prehendens mater filium,
Cœpit adolandiri ei; Quando, inquiens,
Tu grandiusculus fueris, age, currum agas
Ad urbem, veste succinctus curuli, uti
Megacles. (Avunculus tuus)

Aristophan. in Nubib. *Act.* 1. *Scen.* 1.

§ 4. Τὸ μὴ εἰς δημοσίας διατριβὰς φοιτᾶσαι. | Non defuerunt quibus contrarium magis placuit, inter quos & M. Casaubonus, cui unicâ tantùm immutatâ literâ visum est legere, τὸ μὴ εἰς δημοσίᾳ, &c. Ductus est nimirum particulam negativam expungere, istius præcipuè apud Capitolinum memor; *Frequentavit & Declamatorum Scholas publicas.* Me verò quod attinet, hallucinatum esse opinor, quantum conjicere licet, Virum ubi hand parum nasutum. Siquidem primi Ordinis Juvenes ad Scholas tunc temporis publicas ingenii excolendi gratiâ frequentes concessisse, notius est, quam ut in dubium vocari possit. At quorsum igitur magnificum adeò Catilii Severi Elogium, si ad normam ubique receptam, moresque publicos Nepotis sui Institutionem comparâsset? Nonne longè similius est vero, has id ei laudes & deberi & prædicari, quod novam quandam & usitatâ nimium quantum præstantiorem sibi excogitâsset disciplinam? Atque ità, ni fallor, hæc se res habet. Catilius enim, quem Virum in primis Prudentem, Gravem, Vitâ severâ, Moribusque castissimis fuisse constat, Nepotem hunc ex Filia publicè eductum noluit; veritus nimirum, ut malæ necessitudines ibi contractæ, vel alia quædam incommoda, locis istiusmodi Romæ fortean nimis familiaria, moribus atque animo Adolescentis damnum ingens infligerent, id jure vel subtilissimo ingenii acumine neutiquam pensandum. Hinc aliâ potiùs tentandum viâ existimans, à communi longè diversâ; optimos & scientiæ cujuslibet peritissimos Præceptores, domum suam arcessendos, puerumque egregiæ spei magno sumptu seorsum curavit instituendum. Jam verò argumento, quod Casaubonum hac in re transversum egit, ut satisfaciamus, Capitolinum quid ab Antonino, jam Imperium adepto factum fuerit, istic loci exponere, satis pro comperto habeo; ab ipso autem hîc loci Antonino, quid sibi adhuc privato, Prætoris filio, & puero literis operam danti faciendum curaverit Avus, non minus liquet enarrari. Accedit & istoc argumenti ad nostram sententiam firmiùs stabiliendam, quod apud Philostratum in Herodis vitâ legimus: Philosophum nempe quendam (Lucium nomine) Antoninum jam regnantem ad Sexti fores convenisse; eumque, postquam illuc ventitâsse Imperatorem animo discendi intellexerat, manibus in cœlum sublatis attonitum exclamasse, ὦ Ζεῦ, ὁ Ῥωμαίων βασιλεὺς γενέσθων ἤδη λίαν ἐξαλλάττων εἰς διδασκάλου φοιτᾷ σχολήν οἱ παῖδες. *Proh Jupiter, Romanorum Imperator jam ætate grandior, fabellis lacerto suspensis, ad ludimagistrum, puerorum ad instar, appellere non erubescit.*

§ 15. in fine. Εὖ γε παίζεται. | "*Une Raillerie, qui n'avoit rien ni de bas, ni de picquant, "Facetias, quæ & sordibus vacarent, & nimium ja-"cham facerent.* Ità interpretatur D'Acerius. "Quas tamen Facetias, quantumvis temperatas, a "Marci moribus adeò alienas censet Casaubonus, "ut pro εὖ rescribi debere ὑ, atque ità Anto-

" ninum ab omni hujusmodi levitate abhorrere " didicisse, strenuè contendat.

§ 16 Ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πάνσοφος, τέλειος, ἀκολάκευτος | Hæc ideircò dicta intelligas, ut in istis scilicet manifestus sit Pius cæteris antecellendi, in quibus antedicti, atque alii istius farinæ Homunciones deficiunt maximè. Quid enim à Sophistarum pompâ, atque inani subtilitatis jactatione magis alienum, quam vir *maturus* & verè prudens? Quid à vernaculo assentatore magis abhorrere potest, quàm is, quem omni adulatione superiorem prædicas? Quid denique à crudo Scholasticorum more longiùs abscedit, (qui rebus leviter tantùm degustatis contenti, dicenda tacenda locuti, verbosâ tantùm pollent garrulitate, rerum interim gerendarum prorsus ignari) quàm si virum consummatum dixeris, rebusque tum propriis tum alienis administrandis apprimè idoneum?

§ 17. Σχεδὸν ἅπασα [ἀγαθὴ] χώρα. | D'Acerius. *Bene ea, quæ penè soubaiter de bon.* Bona ferè omnia. Videtur hoc modo Marcum orationem temperâsse, quia nihil magis usuvenire solet, quàm homines malà atque nocitura sibi ut expetant; pulchrâ scilicet specie, cœcoque animorum impulsu allecti; tum & quid sit futurum, & quorsum vertant res exoptatissimæ, prorsus incerti. Hinc Socrates precandi formulam Lacedæmoniis solennem cæteris antè omnibus habuisse perhibetur, *Deus optima maximus, concede, quæsumus, quæ nobis in bonum cedant, licet non distertis à te verbis petita; quæcunque vero nostrum in malum cessura præsentit, ea quantumvis expetita, consulenter nihilominùs ut removeas, precamur sedulò.* Huc etenim redit illud,

Ζεὺ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ δὸς ἀμφιδρόμοις καὶ ἀνεύκτοις
Ἄμμιν δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ ἀμφιδρόμοις ἀπαλέξειν.

" Hic vero loci non ingratum Christiano Lectori " fore confido, si quod de Ecclesiæ Anglicanæ, " (piis magis dicam an prudentibus?) formulis subit in mentem, paucis dixero. Ista enim mater " sanctissima, quoties ad thronum cœlestis gratiæ " supplices provolvimur, nosmet Deo totos dedere, " atque ipsius consilio permittere omnia, non docet tantùm jubétque, sed ut ita nobis factum " esse differtis proferamur verbis postulat. Id omne nimirum pro rogato haberi summopere gestit, quod fons ille sapientiæ, cui & cæcitas & egestates humanæ clarè innotescunt, ad rem fore " nostram prævidebit; & omne id ex adverso indictum " vult, quod vel ejus voluntati, " velut illicati nostræ contrarium " ut incautè dixerimus, per nostram stetit vel ignorantiam, " vel imbecillitatem. Denique (ut verbo dicam) " quicquid sive in votis habemus, sive prece Deum poscimus, eâ tantum tenus acceptum ferre " sperat, quâ bonorum omnium Authori nobis " expedire videbitur; nihil autem extra hanc legem rogare in se recipit, præterquam quod ingens nobis in Commodum non cedere non potest, veritatis nempe divinæ in hoc sæculo cognitionem, in futuro verò vitam sempiternam. " Usque adeo pietatem absolutissimam (Christianam dico) non dedecet ista supplicandi Norma à Poeta in Satyris olim præscripta:

Permittat ipsis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.
Charior est illis homo quàm sibi ——

Juven Sat. 10.

Ibid. Καὶ τὸ μὴ πάνυ ἐντρέπεσθαι ἐπὶ τῇ παλλακῇ τὸ πάππῳ | Insigne animi continentis & verecundi indicium! Gratias Diis habet Antoninus, quòd apud Avi Concubinam non fuerit diutius enutritus; memor scilicet Naturæ in pejus flecti cereæ, necnon probè gnarus, quòd

—— *Velocius & citius nos*
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magis
Cum subeant animos Authoribus. ——

Juven. Sat. 14.

adeò ut in teneris præsertim, nil dictu vitiuve fœdum filiorum oculis auribusve committendum, sed omnia casta, sancta, quæ severam virtutem deceant, miroque Sapientiæ amores excitare queant. Quinetiam, nec illud hic loci prætermittendum censeo, istiusmodi cum fœminis consuetudines, quantumvis & viris quoàd cætera honestæ famæ utitatas, & Legibus Romanis indultas, ab omni tamen culpâ & contumeliâ, etiam tunc temporis, non prorsus immunes fuisse. Siquidem Rex ipse Numa, maculam iis dudum insserat, Concubinas ab arâ pronubæ Junonis arcendo; huc autem si qua istarum accederet, ovem ut immolaret solutis crinibus, piaculare scilicet numini læso sacrum, etiamdum religiosè cautum esse accepimus.

Ibid. Τὸ ἀδελφῷ τοιούτῳ χρῆσθαι, &c. | Lucium Verum, ni mens me fallit, vult: Fratrem, non Germanum quidem, sed in Familiam Imperiique consortium ab Antonino adscriptum. Ità enim & Imperatorem Pium, necnon & Adrianum (qui ipsum Pium hâc lege adoptaverat,) jussisse constat. Quod molestiæ interpretibus faceserunt mens Veri prava, moresque fraternis minimum quantum absimiles, quò minus hæc verba ad illum spectare censeant, & alium nescio quem fratrem quærant; id longè est ut ab hâc me sententiâ dimoveat. Laudat nempe Julius mores & comitatem Veri, quòd ipse Marci studiosissimus virtutem ad tempus simulabat; nec officiis fratris tantùm & principis,

Vid. Capitol. in Vero.

Vid. Callist. VIII. D. Domin. post Trin. collect. Quint. post Sanct. Omnes & Prec. vulgò Circumcisionis dict.

principis, sed etiam legati vel subditi obsequio eum & reverentia est prosecutus. Quin & ad Philosophiæ studium animum appulit, à quâ, quamvis licentiâ vitæ effrænatâ nimis, reverâ dissentieris toto quod aiunt cœlo, ad Marci tamen ingenium graviter se gessit; & quicquid lasciviæ indultum est, id omne clam illo ut fieret, quantum poterat maximè, sedulo curavit. Accedit, quòd Antoninus, fratris luxum & vitia, quæ postea tandem resciverat, & ipse tulit patienter, & alios deditâ operâ celavit. Quæ verò non ultrà celari poterant, vel in adolescentiæ incuriam, annosque ad libidinem pronos illorum culpam conjecit; vel aliquid mitius semper, & in excusationem consuetudinis dissolutæ memoratur excogitâsse, quò acerbiorem à fratre censuram amoliretur. Quid ergò novi, aut quod nos in stuporem dare debeat, si Marcus idem pro humanitate quâ erat summâ, fratris demortui famæ hic loci consulcum velit, quem etiam in vivis agentem ut ab omni criminatione & graviori contumeliâ eximeret, curæ ei erat maximæ? Nam & his etiam accinunt, quæ Capitolinum inter nostri laudes non ultimas posuisse meminimus: *Tantæ*, inquit, *sanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit, & defenderit, quum ei vehementissimè displicerent.*

Atat! Quid, inquies, interea loci de Marci pietate & sincero animi affectu jam antehac laudato fiet, si Diis ob ea ipsa tam prolixas habeat gratias, quæ sibi tam vehementer displicuerunt? Nonne hoc est irridere potiùs quàm gratulari, & (quod omnium est flagitiosissimum) personam etiam apud Deos fictam sustinere? Bona verba quæso. Quoties enim vir sanctus, ingenii simplicis & verè humani, amicum abs se abreptum dolet, hominem in primis charum, & quocum diuturna atque intima intercrat consuetudo, etiamsi in omnibus forsan non probatum, nec moribus usquequaque congruis; offensiones istæ, animique dolores, quantumvis olim acerbi, extincti jam jacent, sepultique tunà: suavis autem pristinæ amicitiæ succedit recordatio, & affectus expergefacti reviviscunt denuò, atque indolem, quanto meliorem, tantò stimulant acriùs. Ita planè comparata est hominum natura, ut in mortuorum desiderio amicum ploremus seriò, moribus interim depravatis & ignoscamus faciles, & excusationes quas possumus pratexamus sedulo. Argumentis hâc in causâ nihil est opus; testem enim mihi quemlibet appello, (immanis nisi sit, & belluinæ prorsus feritatis) Jam verò, quicquid omnium quantum est hominum ingenium fert, id procul abest, Philosopho, nedum Marco Philosophorum principe, ut indignum inducar existimare.

Ibid. Ὥςε δοκῶ ἐνὶ τοῖς θεοῖς, ᾧ τάδε ἐκέδοτο δικάζουσι, ᾧ ὁμοίως, (seu ut Casaub. legendum putat ὁμοίως,) μηδὲν κωλύειν ἄδη χρῆναι ζῆν με] Hem Antoninum, non tàm Stoici quàm Christiani partes sustinentem; quippe qui Deum agnoscat naturæ nostræ virtutis per se minùs potenti supperias ferentem, imbecillum humanum indesinenter agentem, vel consiliis præceptisque dirigentem, vel motibus intus cæcis, & quorum quilibet sibi solus conscius esse potest, submonentem; à malis cohibentem inceptis, stimulantem ad bona. Quoties itaque quod fieri non debuit in nos admissum est, id omne nostræ ipsorum sive ignaviæ, sive pervicaciæ Marcus tribuendum censet. Nos enim lumini intromisso non rarò nebulas ex industriâ offundimus; nos auxilia cœlitus indulta respuimus; quæque Deus & vult, & nos ut possimus facit, irrita ista atque infecta esse volumus. Parum nempe visum est, nec quod paterno infandoque numinis in genus humanum amori faceret satis, quæ recta sunt, quæve secus semel commonstrâsse; nisi & egregium illud intimæ misericordiæ indicium accessisset, diserte præcipere, assiduè commonefacere, gressum labantibus sustentare, revocare errantes, omnia denique patris in filios pientissimi munera sedulo obire. Locum Lector, en tibi insignem; & qui ita Ethnico te jure habeat attonitum: quem perinde Christiano studiosè pensitandum, temperare mihi non potui, quin seriò commendatum darem.

Ibid. Τὸ χαλεπήναντα πολλάκις Ῥούφῳ μηδὲν πλέον ποιῆσαι] Videsiterum Marcum Deo adjutanti acceptum referentem, quòd in irani accensus nihil acerbi atque immanis in se admiserit? Cum enim succensere sit prorsus humanum, & in rabiem sævitiamque agi præcipites, vitium haud infrequens; moderari nimirum animo, frænisque ità compescere, ut ne quid atrocius suadeat, cujus nos in posterum jure pœnitebit, id divinò debetur beneficio, gratiæque nostris conatibus aspirenti; quæ, ut cuique est usus, & in malum irruentes reprimit revocatque, & ad bonum contendentes feliciùs promovet. Sed si cui fiè mirum, modum in irâ servatum magnificè adeò ab Antonino efferri; animo secum cogitet velim, quantum sibi licere irati existimare soleant. Quantum verò principes præsertim, quorum ut potentia ad damnum inferendum immensa, ità & affectus plerunque cedere nescii: his igitur ab isto turbine corripi proclivius esse; correptos vero miserandum quantum infortunis exitiique, & sibi & aliis inferre, qui historiæ veteris monumenta, vel leviter tantùm degustârit, satis pro comperto non habere non potest. (Raro enim aut nunquam parvo vel suorum, vel inimicorum sanguine fletur Regis iracundia.

Ibid.

Ibid. Καὶ τὸ αὐτῷ ἱκανὴ χρῆναι ἰσοῖαν, ὡς πρὸς ὑπερβολὴν μεγαλοδωρίας, καὶ συμπονεῖν | Non fat habuit, de eo gratiàs rependere quàm maximas, quòd opis ejus indigentibus abunde ipsi erat unde suppoditaret, (cujus tamen & copia, & animus faciendi ab omnium bonorum largitore proveniunt) sed & illud insuper divinæ tribuendum indulgentiæ existimavit, quòd non & ipse ex iis esset, qui rerum egestate laborantes ab alienâ pendent munificentia. Non fugit scilicet virum cordatissimum divitias, pauperiem, cæteràque vitæ, quam jam degimus, tum commoda tum incommoda à Deo esse omnia. Singulis autem ità distribui singula, prout ad ipsius gloriæ rationes conducere, & è re nostrâ fore maximè, sapientissimo voluntatis ejus consilio visum fuerit.

Ibid. Τὸ τὴν γυναῖκα τοιαύτην ἔχ, ὅταν μὲν πονηρὸν ᾖ, ὅταν δὲ φιλόσοφον, ὅταν δὲ ἀφελῆ | *Rapsum teneatis amici!* quorum ad aures Faustinæ vel leviſſimam pervenire mentionem contigit? Sed usque adeò verum est apud Poetam

— *Dedecus ille Domûs sciat ultimus* —

videtur enim Marcus mores conjugis depravatos, atque infamem libidinem minimè resciviſſe; quod minùs mirabimur, si tum ad illius simplex & apertum ingenium, tum ad istius vafrum & astutum nimis, animum advertamus. Nec enim istâ formâ magis & corporis venustate, quam callidi-tate animi & simulandi artibus præcellebat. Virum scilicet nacta in meliorem pastem credulum, &, cujus ipse expers erat, ab omni fraudis suspicione alienum, vanâ amoris fideique inviolatæ specie lusit. Pulchrâ quidem illiâ ore tenus, & eò mirum ni magis elaboratâ, quò ficta solent veris, & amicis adulatores officiosâ sedulitate antevertere. Ità enim naturâ comparati ferè sumus, ut obsequio lactantibus facilem habeamus fidem. Nec novum est aut inauditum, vel virum Marco minùs simplicem, dolis capi; vel fœminam Faustinâ minùs callidam maritum technis illudere. Nam nec quidquam est aliud, vel quod apud rerum gestarum scriptores occurrit frequentius intellectitandum; vel reipsâ magis familiare, & naturæ consentaneum. Et constat sanè plus satis genus muliebre ad artes fictas, & speciem externam à verò quam longissimo dissitam, per omnem quotidianæ vitæ consuetudinem sese summâ componere industriâ. Non me latet Antoninum inter Cæsares à Juliano deputtos aliud ab hoc diversum pro se excogitâsse. Siquidem fœminæ vitiis famosæ ubi amoris nimii inimulatus est, ad Achillis effatum illud confugisse fertur, & sub tanto nefcare exemplo excusatius duxisse, quàm in conjugem durius aliquid quantumvis meritam decernere. Ità enim ille apud Poetarum principem *Iliad.* 9.

Ἢ μοῦνοι φιλέουσ' ἀλόχους μεσσηγὺ ἐόντος
Ἀτρεΐδας, ὅσοι ἔσθλοι ἔσαν καὶ ἐπιεικέες ἄνδρες·
Τὴν αὐτῆς φιλέει ὃς κέδνη.

An soli diligunt uxores articulatâ-voce loquentium hominum

Atrida? Cum quisquis bonus & prudens . . .
Suam ipsius amat & curat —

Quin & quidni se ità præberet Marcus, cùm nec apud antecessores suos deerant ejusdem indulgentiæ exempla? Nam nec tunc temporis primùm Romani Impegatoris uxorem se famosissimæ morum turpitudini dedidisse notum est. Et mihi quidem vero haud abſimile videtur, Julianum idcirco hanc Marci clementiam causatum fuisse, quò melius & Adriani, & Vespasiani, necnon & Octavii Augusti mulieres dente obiter Satyrico morderet, atque eandem illis perfidiæ, indomitæque libidinis dicam impingeret.

" Notam hanc ideò adscriptam volui, nequid " ab erudito animadversore excogitatum me ne- " glectui habere Lector indignaretur. Cæterum, " ut quod res est breviter exponam; mihi & lau- " des ab Antonino in istiusmodi fœminam colla- " tæ, & commentum Dacerianum de viro simpli- " ci, propriique dedecoris minimè gnaro, per- " inde stuporem injiciunt. Hoc saltem pro certò " habeo Capitolinum longè aliud viri Elogium in- " stituisse, ob animi æquitatem, & patientiam vel " hisce injuriis inexpugnabilem. Quem cum a- " micis deliberâsse narrat, de supplicio sumendo, " vel repudio saltem remittendo, sed Imperii ta- " men Romani ab ejus Patre dono dati memorem " ad mitiora inclinâsse animum consilia. Julium " itaque si placet, audiamus. *Multi*, inquit, *ferunt* " *Commodum omnino ex adulterio natum, siquidem Fau-* " *stinam satis constat apud Cajetam conditiones sibi &* " *nauticas & gladiatorias elegisse; de quâ cum dice-* " *retur Antonino Marco, ut repudiaret, si non occidere-* " *ret; dixisse fertur, si uxorem dimittimus, reddamus* " *& dotem. Dos autem quia erat, nisi Imperium* " *quod ille ab socero, volente Adriano adoptatus, ac-* " *ceperat?* Addit etiam præterea, Antoninum " *& suos mores semper tenuisse, & nullius injuriæ* " *rationibus mutari*; quod viro verè Philosophico " atque omnium affectuum facile compoti erat " dignissimum. Adeo non clam erat Antonino " conjugis infamia. Sin minus hanc ab illo re- " scitam damus fuisse. & falsa hæc apud Julium, " & insuſſa facebere omnia. Siquidem ignoti, ut " nulla cupido, ità nec dolor aliquis esse queat.

Ibid. Τὰ δὲ ἐναργέστατα βασάνισματα δόξαντα | Morbos mirum in modum sanatos & medicinas ægrotis dormientibus per insomnium edoctas, in veterum Scriptis passim enarrari satis liquet. Quæ omnia Ethnicorum vulgus adeò sibi persuasa habuerunt, ut fidem hujusmodi fabulis detrectare, illis

illis religio esset. Hinc pernoctationes istæ in delubris Deorum ad captanda somnia profectæ sunt, quas Esaias Propheta *cap.* 65. Idololatris in probrum vertit. Isti etenim inter sepulchra manebant, & in fanis noctes agebant totas, quòd Deos, illic loci præsentes magis & propitios sese experturos, omniaque quorum fieri certiores ex usu iis erat cumulatius ibi impertitum iri sperabant. Verum enimvero ineptias vulgi nihil hâc in re morarer, semper nimis credulî, & superstitionibus penitùs imbuti; nisi & magni nominis viri, animique, quos vel imbecillitatis vel Fidei falsæ insimulare nefas est, mira & planè portentosa quædam de suis ipsorum insomniis seriò descripta memoriæ prodidissent. Aristidem inter cæteros testor, cujus sermones sacri morbos, dolores, ulcera sanata, ope balneorum, medicinarum, cataplasmatum, aliorúmque id genus, quæ Deus (ut ipsi visum) in somnis subjecerat; quæque medicis interdum inconsultis, interdum etiam frustra reclamantibus, feliciter tamen & præter spem omnem sanitatem ei in integrum restituerunt. Synesius itidem eidem numinis beneficio acceptum refert, quòd, cum in extremum capitis discrimen semel atque iterum incidisset, sese extrahendi rationem & expeditam & fælicissimam inter dormiendum edidicerat. De Socratis etiam insomniis multa accepimus, eáque notiora, quàm ut singula enarrando lectori tempus teram.

Aristi. Rhetor. Serm. sacr. 1. cap. 3.

Vid. Synes. Encom. calvitii.

Regeres fortasse, insomnia à causis pendere physicis, vapidis nempe fumis exortâ, à ventriculo in cerebrum sursum erumpentibus: ea proinde (tantùm abest, ut à Dæmone insinuentur;) à crudo potius corporis habitu, & spiritibus munere suo perperam defunctis proficisci. Nam & hoc quod ad pleramque partem in confesso est. Quin & pagina sacra horum tum solatia tum terriculamenta infida prorsus atque inania prædicat, & ne fidem his, ut certis futurorum prænuntiis, adhibeamus, diserte vetat.

Agnosco lubens; nec quod ad somnia attinet vulgaria & quotidiana inficias eo, quin & vana sint prorsus, & affectibus corporeis conformata. Eandem tamen de universis ferre sententiam vereor ut & temerarium nimis, imò & impium sit. Nonnulla enim & veri esse præsagia, & à Deo rebus nostris providente mentibus injecta humanis, non est quod ambigamus. Hinc & ad divina tum noctu quàm interdiu documenta animum sedulò attendere hortatur vir sanctissimus. *Cùm loquitur Deus semel, etiam bis; per somnium, visionem nocturnam, quum irruit altus sopor in homines, in dormitationibus super cubile.* Job 33. 15.

Nec temerè nobis exempla Abimelechi, Pharaonis, Josephi utriusque. D. Pauli, aliorumque in sacris literis extitisse suspicandum est. Quæ omnia ut nostro inserviant commodo, danda est opera, ut vanis secernere vera valeamus; & ne falsâ futilique lusi specie in errorem prolabamur seriò cavendum. Hinc illud à Siracide haud insciтè monitum: *Ut qui captat umbram & persequitur ventum, ità est qui se adhibet somniis. Nisi ab Altissimo demittantur qui invisat te, ne adhibeas ad illa cor tuum. Multos enim seduxerunt somnia, & exciderunt qui spem in iis habuerunt.* Eccluſ. 34. 2, 6, 7. Deum autem suos nonnunquam hoc modo invisere, nec ethnicis inauditum; unde & ille apud Homerum pro raro habuit,

Καὶ γὰρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι.

Ibid. Καὶ τόσον ἐν κεφαλῇ ὕπνος χέθοι. | Infinitum quantum laborum, quantumque conjecturarum in locum hunc obscurum, mutilum, sed & plane insanabilem, (ut quibusdam viderur) impensum est; cui tamen unicâ tantùm literâ immutatâ medelam adhiberi posse adeò non despero, ut mirum mihi sit idem nemini antehac interpretum quod sciam suboluisse. Legas itaque velim me authore, ὕπνος χέθοι. Non quod simile quid se passum memoret Marcus, ac Chrysæ Apollini à sacris apud Homerum obtigisse legimus: (quæ tamen M. Casauboni erat sententia, de vocabulo rectè quidem sentientis, quoad authoris verò mentem turpiter hallucinati.) sed verbi similitudo virum eruditum hic loci fefellit. Hoc autem voluisse Antoninum nullus dubito, sese & ægrotâsse paritèr, & remedia ad morbum fuisse in somniis edoctum haud ità pridem Cajetæ, perinde ac olim dum egerat Chrysæ. Chrysam autem villam fuisse in Troade sitam, Apollinem Deum tutelarem mactam, satis constat; cujus etiam alicubi meminit Homerus. Cætera tum vocabula hic loci supposita, tum commenta quæ viri literati frustrà procuderunt, à mente Marci prorsus aliena esse aussim asserere; nec igitur rem in medio relinquere contentus sum, cum esset mihi adeò in promptu dirimendi & rectè statuendi copia.

Ad Librum Secundum.

§ 1. Εἷς ἑκάστης μέτοχος] Animam divini ſpiritus particulam, ejuſdémq; proſiſ naturæ, autumabant Stoici; tanquam Deus ipſe è partibus diverſis conflare poſſet, aut in plura dividi ſuſtineret his omnium perfectiſſimum, & utiquaque ſimplex. Idem etiam inſtauratus denuò apud Manichæos prodiit in lucem error, cujus faſtum, impium magis an inſanum, ſolidis deturbarunt rationum momentis, penituſque refutatum dederunt ſancti Patres; qui ſaniùs & modeſtius locuti, animam *Dei non particulam* eſſe, ſed *creaturam*, ſtrenuè contendebant. Dogma ex illò tempore adeo receptum jam & firmiter conſtabilitum, ut animos adverſus morem loquendi Stoicis unitaſum ſatis muniat; effeceritque, ut, citra periculum erroris inſinuandi, locum iſtæ formulæ apud Chriſtianos etiamdum obtinere poſſint. Quin & fidei noſtræ privilegia, ab Evangelio indulta, commodè ſatis hoc demum modo exponuntur, ſi ad ingentes tantùm promiſſiones, & immortalitatis beatæ ſpem, animum interim advertamus. Ità enim animam & divinam, & divinæ naturæ participem jure merito nuncupare liceat, non prout humano corpori ab ortu indita, ſed ut Deo gratam atque acceptam: non quoad dotes innatas, & genuinam ſubſtantiam, ſed gratuita Domini beneficium dona poſtlimiñò accumulata: Homines ſcilicet ille in ſuam ipſius familiam & cognationem adſciſcere non dedignatus eſt; gloriæ etiam coheredes ſcripſit; quæ ut à natura accepta haberent beneficio, nullo modo fieri potuit. In eandem plane mentem Auguſtinus, *In eius genus adoptandam* (animam ſcilicet) *miratiis dignatione gratia, non partis dignitate naturæ* prædicat.

Ibid. Ἀντιφατικὸν ἢ τὸ ἀρρωστηθὲν ἢ ἀποσφαλθὲν] Effatum veriſſimum, & quo vix ullum reperias nobis obſervatu dignius. Nec enim actus ſed voluntas reum facit; & qui damnum inferre in animo ſecum conſtituit, etiam ſi cogitatum perficere nequeat, injuriæ nihilominus in foro interno arguitur. Hæc & rationi conſona noſtræ, & in codice Evangelico diſertè notata videre eſt. Hinc enim Johannes, de eo *qui non diligit fratrem ſuum, quòd in morte maneat* pronunciat; nec non illi, *qui fratrem odio habet homicidii* dicam. impingere nullus dubito.

1 Johan. 3. 14. 15.

§ 2. Ἄρτος τὰ βιβλία, μικρὸν σπῦρ, ὁ λόγος.] Eorum, qui bonis literis navant operam, nullo pretio maxima, ita fere libris evolvendis, attribuſque de ſcientiis ſedulò edidicendis incumbunt, quemadmodum Martham olim legimus animum ad convivii apparatum adjeciſſe. Implicant nimirum & impediunt ſete per plexis rerum ambagibus, id ſolùm operosè agentes, ut quàm poſſint plurima percurrant legendo, exhauriantque; hoc demum negotio ſapientes aliquando evaturos ſe ſperantes. Cùm tamen veram ſapientiam brevioribus licere compendiis aſſequi, nec latius evagando, ſed domi potius vitam agendo ad eam abſolvendam ſibi opus; hoc ſcilicet unico, ut nos, noſtráque penitùs perſpecta habeamus. Huc ubi ventum fuerit notitiæ, librorum lectitatio aſſidua ex illo in caſſum recidet. Quin potius ſtudioſa manus in his occupatio adeo nihil ultrà ad ſapientiam aſſerre momenti, ut variæ diſcordantium inter ſe Authorum ſententiæ operam potius eant perditum, animum perlegentis miſerè diſtrahant, & in novas indies conjiciant moleſtias.

§ 3. Οὐκ ἀνὴρ φύσεως, ἢ ἀγγελάτου, ἢ ἐπιλοχῆς ἢ σφαγῆς λοιπὸν] Adverte, obſecro, Lector animum, quàm rectæ rationi, verèque pietati in omnibus congrua notaverit hic locò Marcus noſter. Nempe non ille ex iis erat, qui Naturam vel productricem rerum, vel conſervatricem, vel denique gubernatricem à Deo planè diverſam, minimóque pendentem ſtatuunt; ſed omnia ſpiritui intellectu prædito tribuit, & univerſam hanc mundi fabricam non niſi à ſapientiſſimo, & authore condi, & moderatore contineri pro certo habebat. Naturam igitur opificem quidem agnoſcit, magiſtram negat: ſed præceptorem obſequentem vult; ſed inſtrumentum operi abſolvendo aptiſſimum; atque ejuſmodi tantùm, ut quæ jubente atque adſpirante architecto, omnia abſque illo vero ne minimum quidem efficere poſſit. Non latuit ſcilicet Imperii Romani habenas moderantem, quàm parva, imò nihili ſint poteſtates ſubſtitutæ, nihil quod iſtæ decreverint agere, ipſe ad quem ſummæ rerum redit, Imperator ſupremus, annuendo reddiderit effectum. Naturam itidem is norat bene, quæ ſummo omnium conditori ſubjicitur, ab ipſo pro libitu rebus præfici, ut quæcunque opus eſt mandata exequatur; nihil autem ſuopte ingenio, vel perficere, vel moliri, abſque quod divina voluntas, & inceptanda dictet, & inceptis aſpiret, & tandem ſua opera

opem ferendo imbecillæ, vel saltem permittendo ea quorum vires Physicæ potentes sunt, ut ad umbilicum perducantur, in causâ sit. Hinc particulam ἢ non tam in hoc textu disjunctivam, quàm conjunctivam sortiri vim censeo; siquidem ea ad mentem Antonini magis perspicuè exponendam mihi videtur adhiberi. Quam ejusmodi esse totus opinor, non, ut fixam hanc ordinatámque causarum seriem, vel à naturâ diversam memoret, vel utramvis à lege divinâ solutam, suique Juris artificem innuat; sed nexu indissolubili Dei Max. consilio adstrictam, atque ejus arbitrio in omnibus, non obnoxiam modò, sed & fidelissimè obtemperantem. Modestiùs itaque noster & consultius, & de naturâ, & de fato disseruit, quàm cætera Stoicorum solet disciplina. Hæc enim adeo sana exhibuit, ut etiam θεοσεβῶς his arcnere oracula audias; quæ vel minutissimis quibusque Deum ita invigilare docent, ut etiam *Capilli Capitis eorum eo numerentur;*

Mat. 10. Luc. 12. *ex illis, ut ne unus quidem cadat in terram, qui conspectum fallat, (nedum injussu) patris nostri qui est in cœlis*

Ibid. Παρόντι ἢ τῇ Ἀναγκαίῳ.] Sed neque hîc loci fatum & necessitatem, quam sibi comminiscuntur Stoici, ineluctabilem Marcum in animo habuisse existimo. Quid enim est, quod eventus fatales à constitutione divinâ, & Providentiæ legibus (quas vocant) æternis disterminare queat? Ferreum verò istum fati rigorem, qui à Stoâ est, ab Antonini mente plurimùm abhorrere, multæ concurrunt opiniones, quæ ratum ut habeam faciunt: Præsertim cum istoc nullatenus jam antedictis consistere, facile cuivis patere possit. Et longè aliter sane Imperator sapientissimus se rebus adversis opponit. Tribus enimverò potissimum argumentis in medium allatis, quæ quicquid denique evenerit quantumlibet acerbi, æquo ferendum animo suadeant.

Primum; Quòd nullum prorsus eorum, quæ fortunæ tribui solent, eveniat temerè; sed ad unum omnia à moderatore summo regi, dirigi, singulisque consultò disponi; moderatore vigilantissimo, quem ne minimum quidem fugit; sapientissimo, qui quid ex usu sit nobis non possit non rectissimè dignoscere; benignissimo, humanique generis amantissimo, quippe cui nihil bono nostro sit antiquius. Gubernatorem igitur talem nacti, quidnî quodcunque ipsi visum fuerit, non toleremus tantùm, sed, & lubentes excipiamus, & cæteris omnibus ducamus anteponendum?

Secundum Numinis potentiam immensam, constantissimque invariabilem ob oculos ponit, cujus sancita refigere penes nos non est. Imò, quæ semel ipse facere decreverit, immutare, nec penes ipsum est stantem Deum. Anceps siquidem consilii ratio nobis comperta sit, quorum vel ignorantia, vel incuria, vel affectus transversum agens, vel altera quædam (ut est humana natura) imbecillitas, & fluctuare potest animo, & denuò resipiscere: Deo autem omniscio, cujus incepta mutari in melius non possunt, novas inire rationes, legésque figere, subinde ac refigere, neutiquam dignum est. Cùm itaque res nostræ ut aliter se habeant faciendo non simus, id unum nobis restat, ut quales quales fuerint, ferendo simus; nec ab isto demum torrente submergi nos patiamur, contra quem brachia dirigere nefas est.

Tertium hortatur animum jubeamus latiùs excurrere, nè sese quisque unicum spectet, quasi *totum quid*, & cæteris sejunctum, sed Universi hujus quantum est ut corpus contueatur; seipsum autem unam è plurimis cogitet, eámque parvulam admodum ex immensis, è quibus conflatur natura rerum particulis. Multa autem fieri possunt, quæ dum corpori universo in commodum cedunt, singulis tamen quibus accidunt membris ægritudinem haud parvam, & acerbas molestias facessunt. Jam verò; quid magis absurdum excogitare queas, quàm illum, cui totum curæ est, corporis salutem particulæ cujusdam voluptî posthabere? Quid autem iniquius, quàm membra singula ea detrectare, aut animo reluctanti subire, unde magnum capiat Homo commodum. Quicquid autem in commodum cedit, id suâpte naturâ malum esse nequit; si igitur quod obtigit non est malum, apage te ignavum cum injustis querimoniis tuis; qui id ipsum non sustineas, quod nomine tantùm tenus, quo metum incutiat, habet! Et argumentatio quidem philosophica ferè sic se habet, quam in ethnico præclaram admodum & laude dignissimam fuisse non est difficendum.

At at (gratias Deo quas possumus maximas) multo meliùs nobiscum agitur. Nam & hoc subtilis quantumcunq; est argumentationis, in auras evanescit tenues, & inania verba, si cum istis conferatur, quæ sacra nobis suggerit pagina, malorum remediis. Malorum, inquam; Nam neque Christianum nomen professis adeò acutis esse est opus, ut à vulgari sermone abhorreant. Novos sibi modos loquendi exquirant isti, quibus falsam obtendere speciem expedit, & rerum imperitos fictis nominibus illudere. Nos & faciem calamitatis fœdissimam, & formidolosam ut quæ maximè, audaces intueri contra, & quæ teneras lædere aures solent, sufferre nomina, imperturbati possumus; quoties id nobis in mentem subit, quod Deus mentiri nescius, & certò prædixit, & sanctissimè pollicitus est. *Minimè*, scil. *paria esse, quæ præsenti tempore perpetimur, nedum illi gloriæ prorsus æstimanda contra, quæ futurum est ut revelatur in nobis;*

bis: Rom. 8. 18. quinetiam &c, *Æstimo enim non esse condignas passiones hujus temporis futuræ gloriæ quæ revelabitur in nobis*: 2 Cor. 4. 17. *Momentaneum levitatem afflictionis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus æternum nobis esse confectaram*: 2 Cor. 4. 17. Hujus itaque spei particeps mirum ni vicem suam non tantùm non doleant, sed in malis sustinendis fortiter perdurent, & adversis inexpugnabiles seriò triumphent. Id quò minus fiat, hoc unum in causâ est, quòd animi mundanis affectibus præpediti, nec pietatis studio, aut futurorum fiducia, quibus oportuit, penitùs imbuti, demittunt se, depressique duris succumbunt. Sed & hoc interim in fidei evangelicæ laudem vertitur; quòd solamina ista, si non omnium, qui Christo nomina dederunt, communia, at huic saltem disciplinæ propria semper fuisse: quum nec scientia aut institutio qualibet philosophica, quantumvis aliàs ratione atque studio exculta, vitæ immortalis & cœlestis gloriæ, aut certiores homines facere, aut spem vel leviusculam excitare, potuerit. Deus ipse, qui solus potuit, hæc nobis patefacere dignatus est, suæque veritati fortunam omnem superandi decus reservari voluit.

Ibid. Τὸν δὲ βιβλίων πλῆθος φίλον, ἵνα μὴ χαυνότερον ἀποθάνῃς. | Haud abs re monitum. Scientiæ enim avidos, & librorum nunquam satures, vix aut nè vix quidem è vitâ recedere animo satis placido, & sine obmurmuratione reperias: quippe magni aliquid semper machinantes, quod mors in medio opere abrumpit. Quos autem ex improviso opprimit, aut inceptantes interpellat, fieri non potest ut non reluctantes & invitos abripiat. Scitè igitur Salomo de voracibus istis librorum helluonibus, quibus nunquam expletis semper aliquid novi ex ipsâ investigatione suboriri solet, quod ulteriùs indagandi desiderio animum accendat: *Multitudini sapientiæ inest multum indignationis, & qui auget scientiam adauget dolorem*: Eccles. 1. 18.

§ 4. Ὀποσάκις σεαυτὸν λαβεῖν ἔξεστι ἤδη ταῦτα, ἃ χρῆ αὐτὰς | Si id tibi vitio vertit Antoninus, quod ad virtutis occasiones arripiendas se minùs intentum præbuerat, quantò gravius in nostrum cedet vituperium, quoties rectè vivere ultra distulisse contigerit, quibus nunquam deest idoneus ad saniora consilia revertendi locus? Solicitati nempe seriis ab extrâ cohortationibus sordam aurem obvertimus: conscientiæ verò stimulis intùs excitati animum exprobrantem flocci pendimus: inertes nihilominus & pertinaciter insani, vitam vel perdimus prorsus, vel nostro vivimus dispendio. Nos interim miseros nimium atque ingratos! quibus omnia recidunt incassum. Et quid tandem de animis fiet obfirmatis, quos spretâ omni domini disciplinâ, nec Dei vox indesinenter clamantis revocare, nec summa Jesitas devincire, nec nostræ beatitudinis spes ad virtutem pellicere queat? Quin Marcum saltem contemplemur, Ethnicum Christiani, & siquid pudoris ingenui sit reliquum, effluxi jam temporis, nostræque incogitantiæ nos tandem pigeat; ut aculeis vel inde subditis expergefacti, cursum concitemus in posterum, atque ab ejus tam insigni exemplo ut proficiatur operam demus.

Ibid. Δεῖ δ' ἤδη ποτὲ αἰδεσθῆναι καὶ κόσμου μέρος εἶναι | Naturam hujus rerum universitatis ideò penitùs damnat suadet, ut cujusmodi corpus hoc totum sit, & qualem in illo locum nosmet simus sortiri, meliùs constaret: quænam etiam inter partes innumeras convenientia intercesserit, & quas ipsi partes susceperimus sustinendas. Hæc etenim benè nota ita nos ad omnia, quæ in homines cadere possunt, præmunient, ut nihil posthac inopinatum aut novum evenerit. Quorum autem occursu hominum plerique obstupescere solent, ea absque omni perturbatione, tranquillo & benè præparato pectore excipiemus.

§. 5. Ὅρα πως ὀλίγα ἐστὶν, ἂν περιήσεις τὰς αὐτῷ ἀεὶ διαπαντὸς διώσας βίους βίον. | Mitto fastuosam Stoicorum vaniloquentiam, cui familiare est Sapientem ut Deo nullatenus minorem constituat; sed & hic loci subit aliud, quod istius disciplinæ supercilium haud parùm sentit. Quis enim ferat facultates humanæ naturæ, (per se heu nimis infirmæ!) usque adeò evehi, ut virtus perfecta, & cui vel divina beatitudo non invidenda contrà, in parvo sita prædicetur, atque ità penes quemlibet, ut facilè quis negotio eam adipisci queat? Ad Marcum verò quod attinet, ut ipsum commodè intelligamus par est, cùm & ipsi longè aliter hac de re visum fuisse jamdudum constet. Nam & præterquàm quod sæpiusculè supra annotatum est; omnem hominum præclarè se habendi facultatem Deo præmonstranti, monenti, adjuranti, referri debere acceptam, haud rarò & alibi dilertè fatetur. Quoties igitur virtutis nos compotes pronuntiat, atque nostram sive ignaviam sive incogitantiam obstare unam, quò minus ad amussim ejus vitam degamus perfectam, indulta ista cœlitus adjutoria, (nisi mens me fallit plurimum) neutiquam in hoc operis excludum ibat. Sed, positis hisce auxiliis, quæ & poni fas est, (quum reverâ facientibus quod in se est nunquam non sint præsitò,) nihil ita adjutis inexpugnabile fore statuit. " Seu potius ut emendatius adhuc, " & nostram Veritatis Christianæ propiùs loquamur; nemini, qui suo non deficit officio, " impossibile esse, eò tenus prodire, atque id efficere, quod Deus pro immensâ, quâ est in imbecillitatem humanam clementiâ, gratum habere, atque æqui boni facere non dedignabitur.

§ 7. Σχολὴ πάντῃ τὸ σεμνυνόμενον ἀφαιρεῖν | In nostrâ situm est potestate hoc otii

nobis

nobis dare: at quo tandem pacto fieri poteſt, ut culpâ nos eximant importunæ ſæculi hujuſce curæ, & operoſa (quæ neceſſaria dici ſolent) impedimenta? Qui, inquam, iſtos dimittas abſolutos, qui negotia conqueſti, & in cæteris operoſi, in id unum quod ſui reâpſe eſt muneris, operæ nihil intendunt?

Ibid. Μὴ ἔχοντας σκοπὸν.] Stoici Socratem ſecuti ad præ cæteris Philoſophorum claſſibus agebant, ut finem certum vivendi fundamenti loco poſitum diſcipulis darent. Id enim eſſe unde univerſæ virtutis, præſertim verò officii quotidianam conſuetudinem ſpectantis, ratio ordiri debeat; & quò demum, tanquam ad ſcopum, ſtudia ſua, inceptaq; omnia dirigere fas eſt. Scopum autem iſtum quem ob oculos nobis ſtatui oportet bonum eſſe publicum; quod ſi aſſequi minus contigerit, at ſemper tamen ſequi ſapientis eſſe aſſerunt, & conatu quantum in ſe eſt efficere maximo, ut omnibus ſe præbeat utilem. Hac verò de re, Antoninus ut mentem explicet, videre eſt in iis quæ ſequuntur.

§ 8. Τὲς δὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήσεις μὴ ἀδιακολουθήτως ἀναδέχου κακοδαιμονῶν.] Huc Verticulus iſte apud Homerum non inepte referendus, quem Socrates ferè ſemper in ore habuiſſe perhibetur.

Ὅσσι τὶ ἐν μεγάροιν κακὸν ἀλλοδαπὸν τέτυκ'.

Res-tne domi bene ſe habeant an ſecus hæc ſemper intelligas.

Quod ſi ad Philoſophi mentem interpetrari libeat, hoc pro comperto habendum cenſeas, quicquid nobis vel in bonum, vel in malum cedat, id omne naſci domi noſtræ, atque nobis fieri authoribus. Quin & iſto etiam Poetæ abuſus eſt Socrates, qui homines inaniter curioſos ab inutili ſcientiâ, ſtudiiſque avelleret, in quibus laboris atq; tædii inerat plurimum, emolumenti verò parum; avulſis autem, ad aſſiduum Virtutis cultum, proprijque pectoris indagationem exquiſitiſſimam, ut animos vehementiùs attraheret.

§ 11. Καιρὸν γὰρ σὺ ἐκ δὲν ἀφελήσεις.] Eodem ferè recidit Catonis de morte contemnendâ Diſſertatio. Quæ nè lectorem habeat malè, animum advertat velim, Stoicis, nihil omnino de iſto, quod hominum genus univerſum etiam poſt obitum manet, judicio edoctis, tertium quendam ſtatum nè minimum quidem ſuboluiſſe. Quin & ſapientis (quem Deo ſoli ſecundum effinxerant ſibi.) in utilitate publicâ perfectionem collocantes, haud incongruum erat, ut ipſius etiam Dei beatitudinem ejuſdem prorſus generis ſtatuerent. Ideam proinde & omnium authore dignifſimam, tum demum ſibi viſi ſunt animo concepiſſe, cum de illo, ut de ſummo, atque immenſo bono, affatim ſeſe in omnia diſperrienti cogitareriſt. Quando verò eſſentiæ perfectæ & per ſe bonæ malum.

Char. de Senatu.

competere non poteſt; Deum quod reâpſe nihilum eſt infligere, aut à naturâ benigniſſimâ hominibus eſſe metuendum, Religio illis erat credere. Vide ſis, Lector, quâ tandem ſerie, quibuſque rationum momentis derivata ſit iſta Philoſophorum confectio. *Siquidem Dii ſunt*, inquiunt, *nihil nobis grave poſt mortem futurum eſt; nec enim malis nos implicabunt ipſi non mali. Si verò nulli ſunt, nec nos poſt mortem futuri ſumus ipſi; atque hinc etiam ſequitur nihil poſt mortem paſſuros, cum exiſtentium tantùm ſit pati; ideòque quocunque te vertas, utrinque occurrunt quæ mortem contemptui habendam ſuadeant.* Ita quidem Stoica, at longè ſecùs Veritas Evangelica. Hæc enim Deum ob oculos ponit bonitatem juſtitiâ temperantem. Omnibus numeris abſolutum, & attributorum (ita enim & loqui & diſtinguere fas eſt, ob noſtri conceptûs infirmitatem) amiciſſimâ conſpirantium inter ſe harmoniâ præcellentem. Reformidandum itaque nobis, perinde ac diligendum Deum; quum non minus rectoris ſit, de rebellibus & impiis pœnas ſumere, quàm morem gerentibus benefacere. Nullus ergo jam incogitantiæ locus, quæ miſeros infinitum quot dare ſolet exitio; nulla de futuro ſecuris excuſatio, cum nec juſtitia divina, nec crimina atque impœcillitas noſtra id ultra patiantur. Nam iſto coram judice nemo hominum non ſiſtetur reus; nec reſtat ſontibus, præterquam in unâ ejus immenſâ clementiâ, & gratuitâ per Chriſtum miſericordiâ, aut ſpes, aut perfugium.

Ibid. Καὶ τῆς κατ' ἀλήθειαν κακοῖς ἵνα μὴ φοβεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθηκε.] Nec hoc Antonino inſolens, à cujus ſententia abhorrebat aliquid revera mali, præterquam quod vitii arguitur, agnoſcere. Sed & poteſtatem à vitiis temperandi, divinitùs humano generi indultam profeſſus, à faſtu Stoico quàm longiſſimè receſſerat: Qui enim ab iſtâ ſunt ſcholâ, hominem, abſque omni quæ à Deo ſuggeratur ope, & virtuti aſſequendæ, & voluptatum illecebris facilè exuperandis, per ſe ſufficere, autumare ſolent. Enimverò & hæc Antonini ſententia, cæteris licet ejuſdem diſciplinæ aliquanto demiſſior, & veri ſimilior, non eſt tamen ut pro penitus expurgatâ, omniſque periculi experti excipiatur. Adhibenda nempe cautela quædam, & Interpretatio paulò commodior; quod niſi ſit, totum id quantumcunque eſt prærogativæ noſtro pre tribuit arbitrio, Quod Hæreſis olim Pelagiane in ſe recepit vindicandum. Nec enim ab hujus loci mente videtur alienum, liberi virtute arbitrii cuilibet hominum innati, & à malo deflectere, & bonum præſtare poſſe ſingulos; nec opus eſſe, ut in ſuppetias impotentiæ naturalis auxiliares denuò copias adciſcamus. Quæ omnia, ut à pietate & veritate, ita etiam à Marci animo diverſum exiſti-

mo; qui passim in scriptis subsidia cœlitùs in horas, imò vel in momenta, laborantibus nobis atque infirmis submitti; & incepta omnia quòd fœliciùs peragantur divinis deberi auspiciis, constanter profitetur. Voluit igitur & in hoc textu, (nisi meus me fallit animus,) potestatem vitiorum declinandi laqueos hominibus ab origine Deum dono dedisse; ita tamen ut vires istas effractas atque absumptas cadere, & potestatem primam labefactari necesse sit, nisi (Deo posthac suggerente) quod semel datum erat vitium perenni reficiatur influxu. In hanc sententiam & res ipsa, & nostra conditio, & oracula Christiana lubentissimè consentiunt; quam & Marcum nostrum (vellem saltem, imò &) facilè crediderim in animo habuisse.

Ibid. Οὔτ' ἂν πολιτῶν ἅμαρτον.] En Argumentum solidis innixum fundamentis! Errorem conquerimur immanem, Deóque adeò indignum quem toleret, ut hujus universi conditorem rectorémque vel insciliæ videatur arguere, qui non animadvertat; vel impotentiæ, qui non de medio sustulerit. Insciliam criminantes cæcum sibi fingunt atq; hallucinatum Deum; sin autem incommodo tam turpi sciens prudens remedium adhibere noluit, negligentem quod suum est incusant, aut nostris bonis invidum; Quòd si deniq; & vidit & voluit, nec potuit tamen in melius redigere, imbecillem fateantur necesse est & impotentem Deum. Cùm verò detestandæ sit impietatis & sacrilegii atrocissimi, de numine tale quid nefando vel ore proloqui, vel corde suspicari; Quid aliud colligendum restat, quàm (quod Marcus assensit) se rem habere ab illo quod vulgus hominum sentit, longè diversissimam? Externa scilicet ista nos in deterius referre non posse; esse autem ea suâpte naturâ neque bona, neque mala; quod nisi si hujusmodi essent, Deum securitati nostræ melius perspecturum fuisse; nec ista temerè, nulliúque prorsus virtutis vitiive discrimine facto, in universos quòd disperritum iri.

Ib. Οὔτ' ἀρ' ἀγαθὰ ἔτι καλὰ ὄντα.] Habes hic Confectarium à totius argumentationis serie petitum; quicquid enim in istâ sectione disputatum est, huc demum redit omne. Cui tamen, stabilliendo dicam an illustrando, oracula sacra suos non tantùm adjiciunt Calculos, sed & istud insuper, tanquam ex abundanti antedictis adjungunt. Mala scilicet quæ vulgò habentur, viris cordatis & Deum sincerè diligentibus, in bonum cedere supra quàm quod vel dici possit vel excogitari: Bona item quidem, quæ nuncupantur, fortunæ, malè moratis, æque prolixâ Dei abusis Beneficentiâ adeò non proficere, ut ingrati peccatores infinita atque æterna vel inde ibi concilient mala.

§ 12. Τῷ ὄντι διαβεβοημένα.] Honores nimirùm, imperia, magistratus, gravissima reipublicæ demandata negotia, divitiæ & opes, nobilitatem generis, & proavos longo deductos stemmate, cæteráque vanissimas istiusmodi ineptias, hic loci perstringit; ob quas, cùm reverà minimi sint, homines tamen mente capti se solent insolentius efferre.

Ibid. Νεκρὸς διαβεβοημένος.] Nos miseros! Nam si hæc demum sint rationalis indicia facultatis, quotusquisque est, qui hanc in sese facultatem expertus fuerit? Quin igitur hæc ab Antonino benè monita reverà & sedulò perfecta damus? Namque ita tandem vinculis rerum mortalium diruptis, in solidam & perpetuam libertatem animum cœlestis prosapiæ nobis vindicare licebit.

Ibid. Τί οὖν ὅτου ἕνεκα αἱ ἐπαινέσεις ἢ αἱ φῆμαι ἢ εὐδοξίαι, &c.] Populi favorem & plausus ambientis q^e reprimat impetum nihil ferè efficacius queat excogitari, quàm si serio secum animo recogitet, quid tandem hominum illi sint, quorum suffragia tanta capiat solicitudine; pudeat enim pigeátque virum necesse est animi tam demissi, sordidæq; ignaviæ. Quid enim honesto vel indignum magis vel alienum dixeris, quàm ab illis magni æstimari velle, quos tute magni æstimare nequeas? quin & de te rectè existimare adeò non gnaris, ut etiam de seipsis quod æquum est dijudicare nesciant?

§ 14. Καὶ τετρήλια ὅτι βιώσεως αἴλλης.] Argutæ satis disceptatio, & vera quâ nihil magis? Quid enim ineptius, quid absurdius, quàm de tempore vel præterito, vel futuro, rationes deputare? Siquidem nulla pars temporis, eâ tantùm demptâ quæ in præsentia est, reverà existit. Quicquid enim jam fuit, effluxit omne & esse delivit. Quicquid autem mox est futurum nondum in rerum naturam profertur; & an nostrâ unquam interfuerit, aut ad nos usque pervenerit, omnino incertum est. Hinc ergò colligas licet, vitam omnibus esse æqualem: quandoquidem hominum singuli in singula tantùm vivant momenta. Atqui nequaquam (inquies) nam & qui juvenis, corpore adhuc atque ætate integris, è vivis abreptus est, plus ejus quod reliqui erat perdidit, quàm qui senex effœtus, & jam ævo confectus decessit: nec enim pari de spe decidit, annum jam degens octogesimum, & qui vigesimum tantùm vix pertigerat. O festivum hominis imò & ridiculum caput! vitam nempe non re-ipsa, sed spe tandem æstimandam narras: quod perinde est, ac si rationem ac modum ponamus, quibus res existentes ex modulo non existentium metiri possimus. Quicquid enim etiamdum speratur, nondum existit. Sed hæc utpote satis per se manifesta, nec nisi non animum advertentibus obscura, nulla facimus.

Mul-

Illud potius Lectores rogatos velim, etiam eos qui sibi in longitudinem prospicere sapientiæ laudi ducunt fuæ: Quæ tandem contentio illorum quæ in præsens suavia sunt, quàm exilia ista, quam vilia, quàm parvula, quàm denique brevia, imò & instantanea, si vel omnia quæ fert conditio nostra in eandem conjicias trutinam, quoties ista suspendantur contrà, quorum in sæculo futuro nobis affubit spes? Næ nos hîc vitæ umbratili rerum specie ludimur; & pilisque involuti tenebris, & dormientium ad instar, falsas mutilasque percipimus imagines, atque ægrè persequimur animo. Mors sola scenam claudit, eripit personam, omnemque rebus detrahit fucum; quo vel obrectæ prorsùs naturam nos hactenus celarunt suam; vel saltem illitæ colorem & conditionem ementitæ sunt. Ità demum vel substantiâ vel superficie ubique fallimur: At mors, ut sese habeant cuncta, aperit atque commonstrat: quæque longo jam annii prospicimus intervallo, & spe tantum præsumere datum est, ea omnia in manus nobis quanta quanta sunt in æternum frùenda tradit. Hæc qui pro compertis haberent, etiam inter Philosophos non defuerunt; eâque quò magis freti erant fiduciâ, eò fortiùs adversus mortis terriculamenta, atque inania malorum futurorum præsagia se componebant.

Ibid. Εἰ γὰρ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον | Hoc est: Si brevi morientem cum longævo conferas, dispares quidem quoad numerum dierum reperies, quoad spatium autem quod uterque vivit, omninò pares. Rationem jam anteà exposuerat; quoniam, scilicet, singulis vivitur momentis, & præter præsens aut τὸ νῦν nihil existit. Cæterùm, nonnisi inter illa sola quæ existunt, institui potest comparationem, certo certius est; nec minùs liquet, qui jam prætervolitârunt dies in infinito temporis spatio dudum esse absorptos; hos igitur rationum calculos excessisse; cum nec possit infinitum magis & minus, plura & pauciora recipere: Quæcunque ergo infinita sunt, ea omnia & æqualia ad invicem esse necesse est. Hinc sanctus ille Hieronymus haud abs re Nepotianum consolaturus monet, quàm parùm interlit, diunè quis agat in terris, an brevi moriatur. *Etenim inter eum,* (inquit) *qui decem vixit annos, & eum qui mille, postquam idem vitæ finis advenerit, & ingentibilis mortis necessitas, transactum omne spatumdem est: nisi quod longæ magis onustus peccatorum fasce proficiscitur.* Habent enim peccata aliquid sejunctum & de proprio, quo spoliare nequit dies; nec enim à tempore, quòd existant mutuantur, nec cum tempore, in quo fuerant admissâ, pereunt fundimus, aut evanescunt unà.

Epist. 3 ad Nepot. cunctor.

§ 15. Ὅτι πᾶν ἀναίτιον ἐστι. | Si Marci mentem rectè assecutus sum, hoc per ἀναίτιον esse omnia vult. Sensus nempe nostros, phantasiam, animumque nobis sæpenumero, imò rarò non mindere. Nos autem ideò dolis capi, quòd omnia ex opinione suspendamus, nec ad rerum veritatem accuratius examen castigemus. Sic itaque abrepti, (non prout suapte sunt naturâ, sed prout nobis videntur; idque temere ut plurimum & inconsultò statuentibus) perperam sentimus, pronunciamus, affectus denique moresque nostros componimus. Habes itaque observationem veram, probaramque nimis. Nec enim istius Corinthi Pseudapostolis contigit solis, quod submonuit D. Paulus, fastum eorum adortus, & notitiam falsò sibi arrogatam; cùm & apud nos, & ubique occurrant frequentes, qui *dum sibi videntur multa scire, aut nondum aliquid norunt; aut saltem haud ita sicut oportuit nôsse.* 1 Cor. 8. 2.

Ibid. Ἐάν τίς αὐτῷ τὸ νόσιμον μάχεται τῷ ἀληθῶς λόγῳ. | Oppidò opportune; nequis Marcum cum sceptico in omnibus convenisse suspicetur. Laudato itaque Monimo, cui veritatis omnigenæ fundamenta convellere, atque evertere funditùs, in animo erat; idque verbis ità conceptis, ut ne quid omnino certi sit reliquum; sed & universalium immaterialium pietatem denique Deumque ipsum spectantium fides labefactaretur; nè venenum istiusmodi latiùs serperet, eidem antidotum manù porrigere visum est. Hinc ut Lectori animum magis expergefaceret, Monimum, quamvis eà tenus rectè opinantem, quà hic loci adhibetur, in multis tamen fuisse lapsum, nec nisi maximâ evolvendum cautelâ, commonefacto.

§ 16. Τὸ εἶζεν ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ | Locus isti apud Platonem de legibus, *lib.* 5. penè gemellus; quem etiam Marco mentem dum hæc scripserat subiisse nullus dubito. Complures is rationes enumerat, quibus homines animos suos contumeliâ solent afficere; è quibus si unam aut alteram huc loci transtulero id non fore tedio spero aut sim. " *Dignitati igitur mentis humanæ dero-*
" *ga asseris, si ad rem faciendam attentiore quam par*
" *est, mordacibus distorqueri curis patiare; si apes in*
" *delectis habeas, illisque inservias, & his fretus nihil*
" *non tibi divitiis licere existimes, aut genio libidinique*
" *effrænis indulgeas; si eorum quæ perperam feceris ar-*
" *dor non punient, ut omnem à te culpam amovere soli-*
" *citas, in alios dedita operâ conjiciens; si ista in te*
" *ferens volens admiseris, quorum mox pœnitebit; si la-*
" *boribus succumbas victus, nec plagis, morbis, ebrietate,*
" *ut verbo dicam, adversis quibuscunque fortem opponas*
" *animum. Si vitam magni facias, dicamque extre-*
" *mum inter summa reponas infortunia; si forma*
" *possideas virtutem, namque ea demum pulchra, cæte-*
" *raque animo non male secundo, forte, quidem & cor-*
" *pus.*

" pori primas detuliſti: Si quod legibus rectâque ratio-
" nem adverſatur, id omne haud cavebas quantum po-
" teris ſedulo atque averſiſſimo ſemper animo defugias;
" quicquid verò laudi & virtuti ducitur, in id niſi ma-
" nibus pedibuſque contendas, ſummoque proſequare ſtu-
" dio: Cum aliis hujuſmodi, iſthic, quibus per otium licet, notatu dignis.

Ibid. Ὅταν ὑποκείνηται. ἢ ὑποπλάσεως, ἢ ἀναλύσεως τὸ ποιῆ ἢ λέγῃ. | Apud Ethnicorum nonnullos (quod nobis jure optimo pudorem incutiat) major videtur veritati morumque ſimplicitati habitus honos, quàm apud hodiernorum complures, qui Chriſtianum in ſe nomen ſuſceperunt. His enim familiare nimis, imò & ſeriò nonnunquam rationum patrocinio propugnatum videas, fallaciis figmentiſque abuti: Haud turpe putant ſcilicet viri ſanctiſſimi, vel ad mendacia confugiſſe, vel perſonam alienam ferre, ubi id ex magno fuerit uſu. Iſti verò utinam Ciceronem in tertio de officiis audire ſuſtinerent; *ex omni* (inquit ille) *vitâ ſimulatio & diſſimulatio tollenda eſt.* &, *ratio igitur poſtulat, ut nequid inſidioſe, nequid ſimulate, nequid fallaciter.* Nec id à nobis negligendum, quòd inter Philoſophos, quantumvis vel judicio, vel moribus cæteroqui depravatis, vix unum quidem deprehendas, qui fraudes de induſtriâ nectere, involutas verborum ambages ſtudioſè conſectari, conditionibus clanculùm interpoſitis, & ſibi ſoli conſcio reſervatis ludere quibuſcum res erat, aut ipſe ſuſtineret, aut alios ità edoceret. Nedum vafros & verſipelles aſtutè fallentes à mendacio aut dolo malo liberâſſet, aut palam, & ex profeſſo omni exemptum iſſet culpâ. " Erubeſcat, ſi poſſit, Jeſuitarum Schola.

Ibid. Τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς περιουσιαστικῆς λόγῳ καὶ στόματι. | Locus hic mihi revocat in mentem, bellam ſanè, expreſſamque ſatis naturæ noſtræ imaginem, quâ alicubi ſcriptorum Plutarchus vitæ quotidianæ ſtatum depinxit. *" Deus* (inquit) *author idemque gubernator omnium, infinitæ potentiæ, juſtitiæque inculpatiſſimæ, opifex mundi peritiſſimus, & rerum proviſ-*
" dentiſſimus diſpoſitor, ità noſtra temperavit, ut Deos
" hominibus, ſumma imis, omnia denique in unum
" juſſerit corpus conleſcere. Totum adeo hunc terra-
" rum cælorumque orbem, ingentem omniumque commu-
" nem inſtituit civitatem; hoc nempe conſilio, ut ejus
" incolæ ſinguli, dum quod ſuum eſt agunt, propriaque
" ſungantur officiis, ità demum juſte, probe, pieque vi-
" tam degant.

§ 17. Ἡ δὲ ὕλη ῥέουσα. | Eodem rediiſſe puta & illud Platonis qui humanam (quoad corporis noſtri conditionem,) egregie deſcripſiſſe naturam videtur, cùm *hominem eſſe quod non eſt*, aſſereret. Hæccine definitio an aliis perinde arrideat haud ſat ſcio, me vero quod attinet, miros in illâ lepores contueri videor. Sed nec hujus elegantiæ gloriam Socrati & Platonicis deberi omnem cenſeo, videntur enim ex alieno fonte hauſiſſe. Siquidem Parmenides partes duas, duplicemque in universâ hâc rerum congerie naturam, jam dudum prædicaverat. Fluctuantem alteram, vagam, multiformem, caſibus variis perpetuiſque ictibus obnoxiam, quæque nunquam non immutatur, novaſque induit facies: *Materiam* vult intelligas, quam & idcirco alieni autumat arbitrii, & opinioni ſubjectam. Alteram verò firmam & conſtantem, ſui undique ſimilem, omniſque expertem interitûs; ut verbo dicam, ejuſmodi, quæ & ſemper eſt, & ſemper eadem eſt. Subſtantiam nimirùm intelligentem prædicat; ſive Deum. Nec abs re erit hîc loci notare, quàm Parmenidi cum ipſo Deo conveniat; ac ſi iſtius Philoſophia ad Amuſſim ſacræ paginæ fuiſſet exacta nomenque iſtud explicando deditam navâſſet operam, quo Jehovah Moſen alloquutus nuncupari non dedignatus eſt. *Sum quod ſum. Exod.* 3. 14. Deo quippe competit ſoli ſtabilem eſſe, ſibique ſemper conſtare; cæteris interim omnibus in hoc irrequieto rerum fluxu refluxuque innumeras alternantibus vices & nunquam non in aliud tranſeuntibus: adeò ut ita ſimul & eſſe, & non eſſe haud injuriâ dixeris.

Ibid. Ἡ ὑστεροφημία δὲ λήθη. | Celeberrima enim brevi conticeſcet fama; & memoriam geſtorum præclarè quantumvis diuturnam, ſi in ſempiterna proſpicias ſæcula, iiſque conferas, punctum aut ne vix punctum temporis durâſſe contiebere.

Ibid. Ἐν γὰρ μόνον φιλοσοφία. | Per Philoſophiam rerum tàm divinarum quàm humanarum notitiam dictam puta. Eodem fere ſenſu, quo Salomonem *Sapientiæ* vocabulum uſurpâſſe notum eſt. Virtutis tamen præſertim & pietatis ſtudium ſubindicari meminerit, quod ſi abſit, næ nominis inanem pompam tibi arrogaveris. Nec enim vel omnium quantum eſt hominum literatiſſimus, aut eſſe revera ſapiens, aut ritè vocari poſſit, qui non ſit idem vir pius atque bonus.

Ibid. Ἀναδῆ. | Ità ut de proprio ſibi ſit ſatis. Hujuſmodi ſanè ſapientiam magnificè admodum & evehunt Stoici, & ad conciliandum hortantur. Sed fruſtrà, niſi naturæ noſtræ inopi & graviter labefactæ & vires & conſilium miſericors ſuggerat Deus. Quod & alibi jam antehac haud ſemel eſt notatum.

Ibid. Ἄλλον ποιῆσαι τὸ ἢ μὴ ποιῆσαι. | Cave ſis Antoninum de mutuis hominum conſiliis auxiliiſve intelligas, quæ nos ut in rebus gerendis conferamus invicem oportet, prout uſus erit, & officii ratio, & neceſſitas poſtulat. Nec enim quiſquam hominum eſſe poteſt, cui aliorum ſubſidio nullâ in re ſit opus; ideóque non nobis ſolùm nati dicimur, quia nec nobis ſolùm vivere fas eſt. Sed

longè

longè ab hoc diversum voluit Marcus. Quæ enim veram spectant beatitudinem, virtutis scilicet cultum, & fructus bonorum operum assiduos, hæc omnia à nobismet proficiscì, nec ab alieno pendere ullâtenus arbitrio, rectissimè pronunciat.

Ibid. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον —— ὃς ἐστὶν ἄλλο ἢ λύσις τῶν στοιχείων, ὧν ἕκαστον ζῶον συγκείνται. | Dogma Platonicis perquam familiare; quod tamen ab Empedoclis scholâ dudum traductum in suam acceperant. Ortum igitur perhibebant durationemque corporum primis ex quibus constantur elementis unitis inter se atque compactis deberi; interitum autem iisdem sejunctis tribuebant & dissolutis: Nihil proinde aut fieri de novo, quod non erat anteà, aut ità perire prorsus, ut in posterum esse desinat; quia formæ tantùm rerum & facies mutatæ sunt, accidentibus inversis fospite interim substantiâ. Siquidem eadem semper extant principia, eadem etiam materia permansit incolumis utut diversimode dispositа. Omnem itaque productionem de nihilo, omnem itidem in nihilum reductionem strenuè debellabant isti; quas & Philosophia etiam hodierna à Scholis suis procul ablegat. Rectè igitur Empedocles, rectè etiam Platonici & Stoici; nec enim usquam aliter factum est, (quod ad vires atque operationes merè Physicas) aut unquam fieri potuit; ex quo auctor Omnipotens universa de nihilo creavit; rerumque successiones materiæ atque motui continendas, propagandasque, certis agendi legibus præfinitis, deinceps mandavit. Per materiam autem & motum, dum ità uti diximus, agunt, & quatenus suis se continent finibus, nihil aliud, quam virtutem illam, quæ naturæ plerunque audire solet, intelligendum existimo.

In Librum III.

§. 1. Ῥᾴ θυμὸν ἐπίῃσιν | Festinandum asserit, ut illa quæ opus sunt, ediscantur, atque in promptu sint. Rogites forsan, quorsum ista tam laboris plena cognitio; spatio præsertim vitæ jam propè decurso? aut qui vel optimè institutі se rudibus habeant melius, cùm mors fores pulset? Atqui vel ideò enitendum sedulò, ut cum ignorantiâ mortis metum expellas simul; & quid revera sit mori gnarus, placido magis fortique quo virum liberalem decet, adventantem excipias animo.

§ 2. Χρὴ δὲ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν ὅπως μὴ τὰ ἐπιγινόμενα. | Atheorum hic loci dogmà perstringit, qui naturam vitii insimulantes, ex eo quòd nonnulla ibi deformia, superflua alia atque incongrua, alia denique nociva, & in magnum nobis detrimentum vergentia, dignoscere videantur; argumenta inde struunt, quibus Deum non esse prorsus efficiant; vel saltem otiosum & nostri negligentem, adeoque non se rebus immiscentem humanis, ut nullius omninò curâ tactus omnia sorti fortunæ permittat, cæcóque ut labantur cursu contentus sit. His contrà Marcus; temerè judicium hoc latum esse; nam & illa, in quæ culpam adeò vehementer impingunt, vituperio abesse procul; Cum nec ista sua quædam & utilitas, & venustas deficiat, sintque vel ideircò conspectu minimè fœda, quòd istæ & conditiones, & facies rerum naturæ legibus ad amussim conveniant; nec citrà ordinem corporis hujus universi perturbatum, & decorem ejus (qui in partium congruentiâ situs est omnis) turpissimè spoliatum, à rebus, quarum propriæ sunt, sejungi queant. Hâctenus Noster; & hic loci pedem fixit prudens: Illa non indigne prædicare contentus, quæ à sapientissimo conditore fiant; absque quòd ineptias omnes ab istâ professas scholà in se reciperet propugnandas. Solent enim nonnunquam & cachinno lectorem concutere Stoici, dum id agunt strenuè ut omnia humano generi ex usu esse probatum dent. Chrysippum nempe secuti ducem; etiam Pulices (Chrysippum jam audis) qui somnum ingravis excutiant; etiam Mures, & omnem spurcam istam infestámque animantium farraginem, quibus ad curam & diligentiam socordes animi acriùs incendantur. Quin & illud insuper notandum; cùm τὰ ἐπιγινόμενα, (*Supervenientia*) aut *fortuito* facta, aut *necessariò* putentur, Antonino, qui casus cæcos constantissimè pernegat, illa omnia pro *necessariis* haberi, quæ, juxta physicas operationes, semper atque ordine certo sequi solent; Pro *fortuitis* autem ista omnia, quæ præter mentem artificis, aut nullâ apertâ cogente necessitate eveniunt. Ità tamen ut hæc etiam causas habeant suas, quæ nostrum fugiunt conspectum, naturales, & ad istiusmodi effecta aptè dispositas. Marci enim mentem qui assequi studet, caveat velim ne nequem prorsus eventum Divini Consilii expertem opinetur.

Ibid. Εἴης ἔχοι πάθος καὶ ἕνωσιν βασιλείαν ποιεῖ τὸ ἐν πρὸς ὅλην γενόμενα. | Appositum sanè ad rem, quo

quo nihil magis. Deo enim rerúmque ab ipso conditarum naturæ inſidelitatem tribuere, puſilli eſt atque parùm cogitantis animi. Inde autem id fieri plerunque conſtat; vel quòd naturam inveſtigandi ſpeciem præ ſe ferentes in ſuperficie hæreant, nec penitiùs cautus rerum introſpicere ſuſtineant; vel quòd ſingula per ſe ſimplici contemplantur intuitu, nullo interim reſpectu ad illud Totum habito, cujus hæc partes tantum, eæque minutæ admodum, exiſtunt. Ad plura ſcilicet & majora feſtinantibus non datur omnia vel diſquirendi, vel invicem conferendi otium. Nec omnis Philoſophiæ ſtudioſus, maturus quantumlibet & diligens ſcrutator, negotio habilis & idoneus ſatis cenſendus eſt. Animo nimirum capaci, minimèq; vulgari opus eſt ingenio, per totum hoc naturæ campum ut quis ſpatietur, in occulta penetralia demergat ſeſe, perrepat, anquirat ſingula; ſeriem deinde rerum univerſam perpendat, atque mutuas inter ſe relationes, convenientias, atque utilitates prudens dignoſcat; Animo denique, quocum bene agitur, ſi poſt diuturnam operam & cogitationes altiſſimè defixas imaginem univerſitatis hujus idoneam concipere queat. Hæc cui contingunt, (quæ reverà perpaucis contingunt) næ ille ordinem pulcherrimum, mirum artificium, ſapientiam exquiſitiſſimam, (& cujus præſtantiæ vel animo aſſequendæ ſe ſentiet prorſus impar em,) prædicabit, ſuſpiciet, demirabitur; quæ omnia Scioli, præmaturè de rebus parùm perſpectis ſtatuentes, parvi ſolent pendere. Sed ità commune fert hominum ingenium, ut quæ minus innoteſcunt, gravius incuſentur; nec enim quidquam aut ſtultitiâ maledicentius, aut Philoſophiâ leviter tantum tinctis fidentius arrogantiuſq; humano generi noſſe datum eſt.

Ibid. Καὶ γεγὸς ἡ γέροντος ἀκμαῖόν τινα ἡδονήν | Modeſtè ſatis; præſertim, ſi vetanum iſtud dogma Stoicis familiare reſpicias, qui deformes emarcidæ ſenectutis rugas, venuſtiſſimo juventutis flori præponebant; idque unum quod in deliciis haberetur dignum eſſe autumabant. Quoties autem cujuſquam minus elegantis amore quis exarſeſat, ſi facies iſta poſthac venuſtior forte devenerit, penitus omnem nuper deperientis ex illo amorem extingui. Non eſt igitur quod mirere, ſi ſententia quæ à communi hominum ſenſu abhorrebat plurimùm, Authores eruditis viris deridendos propinaverit. His etenim inter jocandum haud inſolens erat Stoicorum diſciplinam culicibus & veſpis componere; quibus ſpreto interim nota generoſioris vino, acetum & vappa vehementiùs placent.

§ 3. Τί ταῦτα | Iſta nempe quæ anteceſſerunt, hominem ſapiunt metu mortis anxium; & ſubtriſti quicquid eſt animi alienis erigere caſibus pro virili enitentem. Atqui monent ſequentia Marcum in iſtis exemplis parum habere fiduciæ: cùm nec multum referat noſtrâ, quid de aliis factum fuerit an ſciamus. Sic enim potiùs animum inducamus oportèt: vitam tanquam peregrè proficiſcentibus pro itinere eſſe, quod conficiendum quidem ſingulis incumbit, ſed ſpatiis inæqualibus. Omnibus interim & velox, & rapidum & anceps, & procelloſum nimis. Nobis utcunq; ſive ſerius ſive citiùs littore potitis, & metam noviſſimam attingentibus, quid magis ineptum, abſurdum, & à mente ſanâ alienum excogitari poterit, quàm, ſi ægrè ferentes, quòd in portu navigamus, id impensè exopremus, ut mari inſido ventiſque adverſis liceat iterum ludibrium debere; & labores jam exactos denuò inſtaurare? Hinc, niſi mens me fallit, exempla ad animos adverſus mortis terrores muniendos paululùm quidem afferre momenti innuens, reprimit ſe Marcus, & in aliud argumentum tranſit, percontando, ſed *Quorſum iſta?*

§ 4. Ὅπως μὴ τοῦ ἀναφορὰν ὅλη ἡ κοινωνικὴ πρᾶξις ἦ | Idcirco & cogitationes & ſtudia, & Facultates noſtræ ad unam omnes in utilitatem publicam ſunt ſedulò erogandæ, quoniam hæc omnia à Deo accepta tulimus. Ita enim & D. Paulum habes noſtro huic adſtipulantem. 1 *Cor.* 12. 7, *&c.* Qui dona Spiritûs Sancti ad utilitatem collata diſertè narrat, vim ſcilicet illam mirificam ab omnium bonorum fonte ideò emanaſſe, ut ejus facti compotes paſſim diffunderent, & ad maxima quæque apti non ſibi ſolis prodeſſe, ſed & alienæ ſaluti, & communi Eccleſiæ commodo pro viribus inſervire, religioſiſſimè obſtrictos ſeſe intelligerent.

Ibid. Ἐξαρκεῖ ἑαυτὸν μόνα φαντάζεσθαι, ἐξ ὃν αἱ τις ἄρτι διανόησιν, &c. | En tibi præceptum planè divinum! ſed cui ſemper exequendo non niſi optimus quiſque par eſſe poterit. Quali enim morum ſanctimoniâ, animo quàm defæcato, penitúſque caſto opus eſt, ut nequid in abditis pectoris penetralibus locum nanciſcatur, quod paſſim facere non ſuſtineas? & quæ tecum intus cogites, ſi in apertum provocentur, nec tibi incutiant ipſi pudorem, nec os ullo modo lædant alienum?

Ibid. Ἰσχὰς τὴς ἡ ὑπερηφανίας ἄτην, χαυνότητα ἡ τὸ ἔνδον ἐφυμένων αὐτῷ. | Hem! iterum eximiam, veréque magnificam mentis inculpatæ, & ſinceræ virtutis imaginem! quam & Chriſtianos oculis contueri, & ad ejus pulchritudinem ſeipſos componere fas eſt. Quantum enim pietatis ſtudio, morúmque integritati profectum iri opinemur, ſi qui ſacerdotes in ſacrâ nuncupantur paginâ, ſi tales eſſe ſeriò ſentiant; ſi cultum Spiritui Sancto debitum in cordibus ipſorum inhabitanti præſtare, ſi ab omni impuritate abſcedere longè atq; abhorre-

abhorrere, nè læsi numinis rei deprehendantur, per i semper. & præ cæteris habeant. Nam & hæc omnia nobis decere D. Petrus non obscurè indicat, ubi Christi nomen profitetis in memoriam revocat, quòd *Lapides, fint vos, ædificati in domum spiritualem*; necnon & *Sacerdotium sanctum ad offerendas spirituales hostias, acceptas Deo per Jesum Christum.* 1 Pet. II. 5.

Ibid. Καλὸν μὲν γὰρ τοῦτο προσήκειν τοῦτο δ' ἀγαθὸν ἐν πίστει | Præceptum veræ Virtutis ergò, si quod aliud suspiciendum. In quo vel absolutissima Christianæ perfectionis norma nihil præterea desideret. Quid enim ultra ad consummatissimam requiras Pietatem, quàm ita animum inducere, quæcunque sibi destinata fuerint, ea ut unusquisque optima esse credat: seipsum verò quod attinet, eniti semper, ut quicquid agat, honestum sit; justitiæ scilicet rectæque Rationi congruum; acceptum Deo; quod & sibi deceat, & cæteris prout?

Ibid. Δόξης δ' ἐκ ἀφεκτέον παντὸς ἀνθρώπου | Plurimum interest à quibus laudaris. Istos enim, qui paucorum Sapientum suffragia præ vulgi favore, & existimatione multorum post putanda censent, etiam sui partem vitiare contendit * Socrates, cujus Vita in Justitiâ stat omnis, & cui, nè vero afficiatur damno, ab Injustitiâ solâ metuendum est: Sed ut in re tanti animi nè pendeamus, cujusnam ad laudes eniti nos oporteat incerti. Eccam nobis Regulam! ad cujus amussim si facta moresq; assiduè dirigamus, Res nostræ sè non rectè habere non possint. Athletas nempe inter certandum id agere præcipuè satis compertum est, non ut Coronæ spectantium circumfusis placeant, sed ut istæ quos Brabium decernere penes est, Judicibus: Nos itidem, quibus totum hoc quod in terris vivitur pro perpetuo certamine est, nomine Christiano insigniti, & Gloriæ Candidati cœlestis. Si legitimè luctamur, si nobis negotii datum putabimus, à Deo ut collaudemur, & exacto tandem labore mercedem consequamur. Quicquid autem interea temporis de nobis homines prædicaverint, aut neglectui habere, si in malam sit partem, aut saltem si in bonam, citra ambitum nostrum, & mantissæ tantùm loco, excipere, debemus.

* *D. Acerianus exemplaribus deest, quæ Turpia id Totum tribuit, mutatâ sententiâ.*

Ibid. Οὐδὲ τὸν ἔξω δὴ πειθόντων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεσθαι, εἰ μὴ ἄρα αὐτοῖς ἐμπείρως ἀφέξονται. | In tibi imaginem Stultitiæ Vitiique quâ nulla vel expressior, vel stomachum movendo contrà aptior. Mihi sanè opprobrium hoc vehementissimè placet, quòd istiusmodi homines nequeant non sibi displicere. De his enim omnibus dictum puta, quod * in *Creonte* Oedipodem exprobrante legimus.

——— Αἱ δ' τοιαῦτα ἐφυτεύσατο
Αὐτῷς δικαίως εἰσὶν ἀλγύνειν φρένας
Sophoc. in Oedip. Tyran.
——— *Nam talia inserunt*
Sibi ipsi maximè molesta esse solent.

Sed nec hujus rei causam exquirere difficile est. Vitium enim, cùm animum corrumpat, motus ciere intestinos, & affectus ad rebellandum plus satis per se proclives, acrius extimulare solear, hominem ægrum, & secum semper pugnantem privatis implicat dissidiis; accendit, torquet, miscet, perturbatque omnia; in tranquillo ut nullus possit consistere, aut otii vel tantillo perfrui. Molestias denique adeo sævas facessit, ut etiam tunc cum secundæ res sunt maximè, faucius animi nunquam feriò gaudeat; præ dolorum intus acerbitate, atque irrequieto sui, Rerúmque suarum fastidio.

§ 5 Μήτε κομψείαν τινὰ διάνοιάν σε καλλωπίζειν: Chrysippus in primo Rhetorices monuerat, non tantùm Injucundas Vocalium Coitiones debere aspernari, nè nimio sententiam exornandi studio occupata mens, minoris quam fas est Rem ipsam, & quæ momenti plus afferunt, habeat pensi; sed & graviora jubet quædam admittere, subobscuras loquendi formulas, & plurima in Oratione invenusta, quin & Solœcismos etiam nondetrectare, quorum paulò delicatiores quàm maximè pudere solet. Hæc ille, & tamen Idem alibi in eodem Opere, parùm sibi constans, non simplicitatem modò & puritatem verborum curæ habendam censet, sed & quodcunq; ad ornationem reddendam Orationem honestè adhiberi possit, id omne sedulo accersendum decrevit; Imò &, quod magis demirere, Habitum Gestúmque Corporis Elegantem, Formationem Vocis haud insuavem, aptos Manuum Motus, Ingenuam Oris Speciem, & Vultum Rei quâ de agitur semper accommodatum, in Dicente desiderat. *Quantum mutatus ab illo!* Hæc quo tandem inter se pacto conveniant, viderint illi, quorum de Chrysippi Autoritate vindicandâ fuit. Id verò satis liquet, Stoicorum Sectam speciem semper præ se neglectæ Eloquentiæ tulisse; quippe quam nugatoriam nimis & futilem, parvíq; animi ducebant, eandémque operosam, & in quam exornandam Operam Sapiens tempus contereret, minimè omnium dignam.

Ibid. Μήτε ὄρχου λόγῳ, μήτε ἀνθρώπου μὴ μάρτυρος. | Sanctum sanè & utile in primis Præceptum si commodè accipias: si autem respicias quas Stoici plerunque hac in causâ Rationes adferre solent, non tam Pietatem forsan, quàm Fastum sapere deprehendes. Quorsum enim Juramento se obstringere vel Testimonium suum alieno firmare Sapienti veritum suspicare? Nempe

horsum. Quoniam ejusmodi Viro, atque ejus virtuti nimium quantum derogant; Cujus vel Nominis Prærogativam à receptis vulgo eum Legibus eximere, & sui adeò Juris statuere existimabant, ut contumeliâ se quodammodo afficiat, quoties se iisdem constringi vinculis patiatur, quæ apud infidam & profanam plebeculam indagandæ veritati necessaria quàm maximè usu comperta sunt. Hæc illi ferè de Juramento, Testibúsque advocandis, quò minus Sapienti suo vel injurato non habeatur fides: Quem igitur sui potiùs Fiducia, quàm Pietas in Deum à Jure-jurando arcebat. Nec tamen inficiendum, quin Vir magis Sacramento, quàm Sacramentum Viro fidem facere debeat. Atquì ut nunc dierum vivitur, alias in quotidianâ consuetudine Rationes Rerum necessitas postulat. Nec abs re igitur duco, si hìc loci, quid hac in causâ Institutio Christiana præscripserit, paucis commemorem. Institutio, quæ ut aliis omnibus, ita & Sapientiâ & Consilio quotquot uspiam aut sunt, aut olim adinventæ fuerunt, facile anteit universis; & vel idcirco præ cæteris suspicienda, quòd Infirmitatis, Pravitatisque humanæ miserta, ad Conditionem nostram, & Societatis publicæ Commoda se Morésque suos componere non dedignata est. Hæc igitur nè fidem ullo fallamus perjurio docet, sed summâ ut nos Juramenti Religione adactos sentiamus: Hinc etiam, nè crebrò, nè temerè, nè lascivè & in rebus nihili; sed ut seriò, ut sanctè, ut gravi necessitate impulsi, ut tremendam Numinis, Nominisque Sempiterni Majestatem veriti, Sacramenti vinculum animo injiciamus, arctissimis Legibus cautum est. Hinc Mandatum ut *Sermo noster omnis sit Etiam, Etiam; Non, Non. Matth.* v. 33, 37. Nudâ scilicet Affirmatione vel Negatione nobis ad invicem consuescamus, prout Probos Piósque decet, quorum de sinceritate ambigi haud æquum est. Attamen ab omni Juramento usquequaque prohibendo temperavit vel hæc Religio, quo nihil potuit fieri consultius; quum & idoneus, & necessarius, imò & laudabilis, dubio procul omni, Juri-jurando relinquatur locus. Siquidem & *Omni inter homines Controversiæ* (testante Apostolo) *hic demum ratione finis imponitur*, & ipse Deus, qui *nec mutari, nec mentiri potest*, quò cumulatiorem *hæredibus promissionis adjiceret fiduciam, quæ erat pollicitus obstringere Juramento non dedignatus est. Heb.* vi. 16, 17, 18. Summa igitur Rei huc demum redit. Juramento parcius utendum, nec usi Charitatis causâ; hæc ubi aliter salva esse poterit, ab eo sanctissimè abstinendum. Modestè igitur, & in eandem ferè mentem Epictetus, qui Morem hunc non exulare prorsus à vitâ communi jubet, sed id tantum hortari ducit satis. *Epictet. Enchirid cap.* 44. Ὅρκον παραίτησαι, εἰ δὲ οἰόν τι, πάντως· εἰ δὲ μὴ, ἐκ μέρους ἐκτείνου. *Jusjurandum recusa si fieri potest, omnino: sin minus, quantum potes.* Nec illud etiam prætermittendum, quod Verum nonnullos Herculi in laudem vertisse meminimus, illum nempe, semel tantummodo, dum ageret in terris, juratum fuisse.

Ibid. Ὅρκον δὲ οὐ χρή, ἐκ παντὸς μᾶλλον | Scitè hoc, & veræ Virtuti adeò necessarium, ut absque eo consummari nequeat. Cavendum verò, ut, dum rebus externis diffidi, in animi Bonis spem reponunt omnem, nè se suâque suspiciant arrogantiùs; & propriùs freti viribus, adjutantis obliviscantur Dei. Ab eo enim proficiscitur, & quòd recta velimus, & quòd ea quæ volumus rectè, exequi possimus. Nam & ita multoties Antonino persuasum haberi jam monui, qui Liberi quidem Hominis Arbitrii strenuum se præbuit vindicem, ita tamen ut Divino Auxilio inopiam nostram sublevanti nequid interea laudis debitæ detraxerit.

§ 6. Εἰ δὲ κρεῖττον ἐνείσαιμι. | Hem tibi Artificium haud incommodum! Dum enim omnia videtur nobis permittere, & fortiùs animos commovet, & virtutem fœliciùs commendat, quàm si vel è Cathedrâ docentis, vel pro Imperio præcipientis partes Marcus suscepisset. Hominum enim omnibus præ cæteris arridet Libertas, & ut Bonum eligamus sæpissimè in causâ est indulta amplior eligendi pro arbitrio Copia. Ita humanum ferre ingenium, & quantum huic obsecundando profici soleat, calluit D. Paulus: qui Artis Oratoriæ probè gnarus, ad Thessalonicensium provocat judicium, more huic non absimili hortatus, *Omnia ut exploratum eant sedulò, quod autem Bonum esse compertum fuerit, id ut constanter retineant.* 1 *Thess.* v. 21.

Ibid. Κρεῖττον ἢ τὸ συμφέρον. Εἰ δὲ τὸ ὡς λεγεκῷ, τοῦτο τύρει. | Regula verè aurea! Quæ, si seriò nobiscum in animo meditantes, eam semper haberemus in promptu, ab obscœnis Voluptatibus, & exitiosis Vitiorum insidiis, infandum quantum humanum genus emanciparet: In quas nunc effusi præcipites, & surdam Rationi rectæ aurem obvertimus, & turpem naturæ inurimus maculam, & gravissimum nobismet damnum, falsâ utilitatis specie producti, impingimus.

§ 8. Οὐδὲ ἀσυλλήπτῳ τὴν βίον ἀυτῷ ἢ παρασυρὲν κατελαμβάνου. | Ita sanè. Quòd enim Mortem conquerimur intempestivam, nósque præmaturè in medio opere abreptos, id omne depravatis tantùm animi affectibus, & fallis Rerum Vitæque ipsius Ideis debemus. Nam si quis Rationibus benè subductis vivendi spatium ad calculos vocaverit, summam rerum omnem eò demum redire deprehendet, ut *quomodo* vixerit plurimum quidem interfit, *quamdiu* verò, perparum. Quod igitur

igitur hîc loci animadvertit Marcus, haud indignum existimo, cui revolvendo semel atque iterum animum attendamus. Quamvis enim leviter percurrenti, aliquid forsan parvi & de medio sumptum videatur, at si seriò recogites, & examen exquisitius instituas, momentum haud leve ad virtutem allaturum, & eximiâ refertum Sapientiâ compertum iri, pro certò habeo.

Ibid. *Οὐδὲν ἀπηχθημένον.* | Idoneam inprimis loquendi formulam! Tunc etenim Hominem jure merito *Abhorsum* dixeris, quoties à cæteris, quæ in unum corpus coaluerunt, se divellit. Id autem fit, si Leges Æqui Bonique & Jus hominum commune insuper habeat; sibi soli studens, aliorum securus: Vinculis, quibus Hominum inter se Societas continetur, isthoc disruptis pacto, & penitus dissolutis.

§ 9. *Τῷ ὑποληπτικῷ δύναμιν σέβω.* | Facultatem hanc ideò colendam docet Marcus, quòd ab illâ & primæ rerum excipiantur Ideæ, & Opiniones nostræ profluant. Quum itaque (quod & antehac me memini submonuisse) non tàm ad ipsam Rerum naturam, quàm ad istas quas animo concepimus Notiones, vita instituitur; quomodo se habeat Facultas ista, tùm Affectuum, tùm Actionum Moderatrix summa, permagni referre constat. Quin & id obiter notandum duxi, Antoninum non illam solummodo partem memorare, quæ Corpori accedit propiùs, & *Phantasia* sæpenumerò audire solet: sed totam Mentem (aut Intellectum,) quatenus rerum notitiam adipiscitur, sive per Imagines in animo consignatas, sive aliunde petitam; quæ ita demum adepta judiciis ansam ferendis porrigit.

Ibid. *Ἀπροσδιόριστον.* | De vocabuli Ratione fusè satis Gatakerus: Quod ad Rem verò ipsam, monitum Lectorem velim, quum omnia Terrestria in hoc quo nunc vivitur Rerum statu, ambigua, incerta, & ex parte tantùm cognita sint, nec quidlibet ad imum penitus explorando simus, Temerè statuere, atque animum in quâvis sententiâ pertinaciùs obfirmare, Viri Sapientis Officio convenire neutiquam posse. Philosophorum ad summum Cyrenaicorum modestiam imitari decet, qui externis parùm confisi, & de Naturâ & Conditione rerum nihil pronunciare ausi, intrà sui ipsorum animi Sensum se semper continebant. Cùm itaq; decernere iis Religio erat, *Ita sibi videri*, etiam de rebus diligentissimè perpensis, sat habebant asserere. Quanquam & istud etiam *Ita videtur*, Antoninum nobis præcidere hic locus ostendit: nec sanè injuriâ; Siquidem, postquam in partem alterutram animus propendeat, ex illo fælix esse desinis. Affectus enim, & Desiderium, & Solicitudo, Opinionis affectæ sunt, nec ab horum te poteris tædio eximere, nisi ab ipso etiam Assensu animum quodammodo sustineas.

§ 10. *Κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπικῶν πάντα τὰ ὑπεξαιρούμενον.* | Locus ieporum plenus qui Brevitatem vitæ prætervolitantis notitiámque rerum cursoriam nimis atque imperfectam mirificè depinxit arte; in quo etiam verborum impetum adeò concitatum advertere est, ut vel animi vis omnis rapidum Scribentis stylum celeritate vix assequi valeat.

§ 11. *Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν.* | "A falsis præsertim Opinionibus humanam proficisci infælicitatem abundè compertum est. His enim præpediti Ignaviæ, Perturbationibus innumeris, atque omnimodæ ægritudini subjicimur ultrò. Hinc ad jus fasque violandum impulsi, & tàm doloribus quàm voluptatibus sustinendis impares, duro nimis turpique premimur servitio. Quum è contrà, si Marco obsecuti singula perpenderemus, atque examine priùs instituto quantula sint reapse rectè putaremus; quodcunque nobis obtigerit, non tantùm moderatè ferre, sed & eò usque habere contemptui facile esset, ut nec Gravissima facessant molestiam, nec Lætissima tantâ apud nos sint existimatione, ut eapropter vel tantillum à virtute deflectere, unquam operæ ducamus pretium." Quæ deinceps in hoc Capitulo sequuntur Percontationes Vim hujus Præcepti Exemplis illustratam præbent, rationem ad istiusmodi Cogitationes animum instituendi præclarè docent; inanes denique metus cæterósque affectus inordinatos arcendo; vel saltem compescendo nos præstabunt idoneos."

§ 14. *Τὰ ὑπομνήματά σου.* | Reddendum censui per *Les Commentaires de ta Vie, Commentaries vitæ tuæ*; (cæteris (fateor) absonus) ut aliquid hîc loci diversum intelligatur, ab Excerptis (*συγγεγραμμένοις*) quæ sequuntur. Nam & Antoninum quæ in vitâ suâ maximè erant memorabilia, descripsisse, Filióque, quòd instar Archetypi esset, ad quod se suósque mores componeret, dono dedisse, accepimus. Sed temporum injuriâ factum est, (quod ægrè ferendum) ut Hoc operis ad nos usque minimè pervenerit.

Ibid. *Σπεῦδε ὅν μὴ τὸ τέλος.* | Stoicis humanorum Studiorum finis hic est, ut benè vivendo, & aliis benefaciendo utilitati publicæ inserviant. Sed quod in accumulandis thesauris avari solent, qui dum plurima conradere gestiunt, nihil interim ab acervo depromere sustinent; Idem etiam Virtutis & Sapientiæ qui se Candidatos autumant Regulas ferè, & Definitiones, Aphorismos, & quicquid acuminis habent Philosophorum Scripta solicitè colligunt, excerpúntque: iisdem tamen inerti Scientiâ gaudentibus, quo tandem pacto aliquam congestorum partem in usus erogare possint publicos, nè minimæ quidem curæ est.

Ibid. Σαυτῷ βούλει, ἢ τι σοὶ μέλει σαυτοῦ.] Benè monuisti Marce; & oppidò opportunè. Solent enim plerique Omnia ab aliis sperare, sui interim negligentes. Videntur scilicet Veritatis Cognitio & Vera Virtus alienæ esse curæ, nobisque otiosis facilè competere. Sed Error iste inprimis excutiendus; nec enim vir bonus esse potest aut sapiens, qui is ut fieret non sedulò enixus est: nec exquisitissima vel Instituentis Scientia, vel Instituendi methodus, quò minùs inertes ignarique pereant Discipuli, obstare poterit. " Audiant velim & erubescant Christianorum vulgus, qui ut ignaviæ " culpam suæ à se procul amoveant, Pastores incusare solent, illique vertere vitio, quod in Rerum Divinarum, & Bene vivendi studio Populus parùm profecerit. His contrà jugiter regerendum, Σαυτῷ βούλει. Tibi nihil consulas, actum est, ilicet, periit. In Te uno sita est ipsi salus, quam si per te cordiam fueris quò minùs assequare, *Perditio ipsa ex Te.* Vitium hoc familiare nimis nòrunt omnes, qui homines quibuscum jam vivitur ubique non prorsùs ignorant: sed insulsum interea loci absurdúmque si quod aliud fateantur necesse est, etiam qui sub hoc prætextu excusatius peccare videri gestiunt. Sed usque adeò difficile est vel ipsas ineptias ab hominum pectoribus avellere, quæ aliquem saltem quantumvis exilem Ignaviæ Vitiique nostro fucum obtendant.

§ 16. Σώματος αἰσθήσεις] Fit enim Sensatio ope Spirituum Animalium. Qui ipsi & Corporei, licet e contextu inprimis subtili; & Corporis partes sunt, Cerebro scilicet nervique interfusi. Cùm itaque variis horum motibus organa afficiantur Sensoria, jure meritissimo Sensus corpori adjudicantur.

Ibid. Ψυχῆς ὁρμαί.] Per *Animam* hìc loci Inferiorem & Sensitivam tantùm fac sis intelligas: In quâ Corpori proximâ Appetitus locum sortiuntur: & innumeræ Affectiones ab externarum rerum Impressionibus obortæ.

Ibid. Νῷ δόγματα.] Mox Intelligentem Animam denotat, seu quem speciatim τὸ ἡγεμονικὸν nuncupare, philosophis familiare est. Hinc autem Opiniones adiiciendi contendit, quia partium exterarum ob Imaginem excipere, proferre, & repræsentare tantùm. Hujusmodi autem, Judicio ad instar, secernere, statuere, annuere percipere, vel respuere, & capitâ tandem percussa, quod pro vero aut falso; opinari cenſeatur.

Ibid. Τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ὅτι τὸ φαντασίαις χρῆσθαι.] Argute admodum. Nec enim ad veram Virtutem sufficit, ut quis *Homo* sit aut Bonus exoptetur, nisi & animo Bono. Quo etiam consilio, & quòd ob finem etiamsi quod bonum est agamus, magni refert. Perfidus & flagitiosus, imò & Atheus, est quando larvam virtutis induere, atque externa munia obire omnia, nullo detrectabunt; quæ scilicet ex usu illis fuerit, ut pro Probis Piisque habeantur. Sed hanc dilectionis notam ob oculos posuit Marcus, ad quam, ceu Lapidem Lydium, vel sese quisque, vel alios vocare poterit explorandos. Ità enim à Reprobo sinceram secretumve. " Nam hæc vera cum iis quæ perperam disjuncta re, erias. (τὸ ἴδιον ἔχει τῷ ἀγαθῷ) connecti debere, satis per se liquet. In partes itaque Catakerianas me totum transfero; D'Acerio licet, vel alteri sentienti, vel loci mentem (per incognitantiam, ut sunt homines etiam eruditi nonnunquam) alio deflectenti.

Ibid. Τὸν δ' ἔνδον —— δεῖσαν καὶ εὐφυᾶ, μηδὲ δοξυζωΐαν ὄχλῳ φαντασιῶν.] In tanta Virorum Turbâ atque Congerie, Errores & Perturbationes quin fecerint non potest. Hujusmodi vera Illuviem Animum contaminare, atque in transversum agere facilè constat. Quin & Divinum illum Humani Pectoris Incolam, (Spiritum Sanctum) turpe illud commercium respuere, & loco cedere spurcis hospitibus profanato Pectoris Templo denuntiat.

In

In Librum Quartum.

§ 1. Μὲ' ἀκεξαρέτους. | Duram sanè admodum, & miserandam nimis hominum Vicem dixeris, si quicquid Boni perficere in Animo habent & Votis, id excideret prorsus, nec, nisi ad Umbilicum perductum, in Rationes illis referretur; Utpote, quibus Impedimenta sæpenumerò obstiterint quamplurima, quæ neque quin eveniant, prohibere; nec postquam se ingesserint exsuperare, in eorum sit potestate situm. Deus igitur, pro summâ, quâ semper usus est, Æquitate, & Clementiâ, id omne nobis virtuti ducit, quod seriò studemus; Obstacula verò, quæ nè expletum reddamus efficiunt, provido ità disponit consilio, ut & ipsa novam benè agendi præbeant materiam. Siquidem vel iis, quæ frustrà tentavimus, frui licet; cum frustratione rectè utentibus etiamsi Rationes ineantur novæ, eadem tamen est Mens; & in eodem manentes proposito, idem manet præmium, & ultimus rerum Exitus. Actus quidem immutatur; Voluntas, & Approbatio non ita: nostrum enim est benè velle, atque animum in id intendere sedulò, Deo ut obsequamur; sed quo demum pacto illud à nobis obsequium, hoccine mavult, an illo potius præstari modo, Illius refert, non Nostrâ statuere. Eligentes intereà loci quod nobis videtur Illi maximè fore cordi. Siquid inopinatum à primo depulerit consilio, aliâ confestim deflectendum est viâ; & Providentiam sequendum Ducem. Namque ita demum, & hoc quod possumus, boni consuletur; & illud, quod præ inopiâ frustrà volebamus, nobis nihilominùs lucro deputabitur. Articulum, Lector, iterum atque iterum revolvas velim animo; præclarum inprimis, & qui vel Hominem Christiano facem præferat, minimè indignum.

§ 2. Μηδὲν ἐκπρᾶναι εἰκῆ. | Nec frustrà est, quod hoc nobis moneat. Parva enim perfunctorie expedire satisfactis, in usum venit paulatim negligentia: Nec animum temerè agentem sæpius, ad majora intendere seriò, aut altiùs in gravissimis defigere negotiis mox nobis erit integrum.

§ 3. Ἤτοι Πρόνοια, ἢ ἄτομοι. | Ex hoc dilemmate sic instituitur Argumentum. Si Numinis Providentiâ gubernentur omnia, nihil tibi ab illâ metuendum est mali. Hoc ex jam antedictis liquet. Sin autem Casu cæco, & fortuito Atomorum concursu eveniant omnia, quid à ratione alienius, quàm vicem suam dolere; cùm nemo sit qui querelis tactus res in meliora reducere queat? "Sis itaque Stoicus, sis Epicureus licet, utrinque tuâ ut his sorte contentus suadent rationes non inidoneæ. Cum & illa Injustas damnat, & ista inanes Schola quærimonias."

Ibid. Ἔννοησας ὅτι ἐκ σπυρίδιον λίθος ἢ τετράγωνος κυλισθεὶς πρόσωπον ἢ διάνοια. | Veritatem Physicam exquirit Marcus expositus, Artificio usus verè Philosophico. Nam nec inficias eundum est, penes nos esse, Cogitationem & Mentem à Mechanico Sanguinis impulsu, & Spirituum motibus præcidere. Siquidem quæ seorsim habitat, nec istis Nervorum affectibus tangitur, quorum ope atque interventu Rerum vestigia externarum, & quasi Imagines in cerebro signantur. Non patitur Anima; sed Mediante tantùm Intellectu sentit, & proinde sui juris aliquatenus esse poterit. Ut sit tamen, Ingenio forti, & quæ verum à falso secernat Acie, opus est. His enim destituta, næ illa turpissimam servit servitutem; & momentis Visorum levissimis, quæ turbinis instar, fluctuantem exagitant, rursum-prorsum abripitur misera. Quod igitur fieri posse alero, idipsum rerissimè factum lubens concedo. Nec inultum hac in re profeciisse puto Stoicos, quum isti, pro fastu & tumido Disciplinæ suæ Ingenio, modum servare nescii, & Imbecillitatis humanæ minus quàm par erat memores, magna loqui quàm vivere, longè facilius reipsâ experta sunt. Hanc verò haud injuriâ inustam illis notam, dabitur ni fallor infrà idoneus probandi locus.

Ibid. Περὶ σωμάτος καὶ οὗ μηδὲ κρατοῦντος. | Recessus olim ab Antonino laudatus non inutilis esse non potest, si effrænis Animi Impetus, & vehemens Contentio tecum eant unà; si tibi novas facessere molestias de rebus externis solicitus; si denique quicquid evenerit adversi strenuè obniti contrà, pergas. Sic enim à Deo descisces, & cum inexpugnabili Necessitate manus conferere frustrà, animum instituis. Affectibus igitur, quantum poterit, exuas te primùm oportet; & Providentiæ Decretis te præbeas morigerum; ita tandem & liberum, & bonum Civem futurum. Hæc sunt, si Marci mentem capio, quæ nos hic loci monitos vult.

§ 4. Εἰ:

Google

§ 4. Εἰ δὲ τοιγὰρ ἡμῖν κοινὸν | Si Antoninum per omnem Rationum ſeriem in longum hic deductam rectà ſequamur, dogmata illa pro compertis habebimus. Unam ſcilicet eandémque omnium quantum ubique eſt hominum communem, à Naturâ latam, & proinde ſanctiſſimè obtemperandam Legem. Animam verò humanam, ad ſubſtantiam ejus quod attinet, materiæ expertem eſſe, caſibus quibus ſubjici res corporeas notum eſt, minimè obnoxiam; quin & corpori ſuperſtitem, & in æternum duraturam. Conſecutionem habes neceſſariam, & quæ inter Demonſtrationes referri mereatur.

Ibid. Καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ γινόμεθα, κοινός. | Rectè colligit. Dato enim Rationem non eſſe omnium communem, quorſum Intellectus? qui, cùm circà Rationem verſetur unam, objecto deſtitutus proprio, quod ageret prorſus non haberet. Error itaq; tam immanis in Rerum naturà nè ſuſpicandus quidem. Demptâ nimirum Ratione, eâdem operâ demitur & Intellectus: Adeò ut nequid ultrà, quod genus humanum à belluino ſecernere queat, nobis ita demum ſuperſit.

Ibid. Εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός. | Legem vides à Naturâ coruibus omnium inſitam Antoninum agnoſcere pronum; quicum & ſenſiſſe D. Paulum liquet, de Gentibus teſtatum, Quòd iſtæ *Naturâ quæ Legis ſunt faciunt, & Legem non habentes, ſibi ipſis ſunt Lex; quod oſtendunt etiam Opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, "* una teſtimonium reddente *ipſorum Conſcientiâ, & cogitationibus ſeſe mutuò accuſantibus, aut etiam excuſantibus." Rom.* ii. 14, 15. Enimverò non deſunt idonea quæ animum inducant Argumenta, Legem Poſitivam, quàm vocant, & Scriptam, ut in Subſidium Naturalis & non Scriptæ credatus adſcitam: noviſque munitam Sanctionibus, quò melius laſcivientem hominum proterviam coerceret; iiſque injiceret peccandi formidinem, qui, (ſpretis ut ſolent quæ vetera & domeſtica ſunt) ad omne nefas proclives devenerant. Nam *& ideircò* (inquit S. Hieronymus) *data eſt Lex per Moſen, quia prima Lex diſſipata eſt.*

Ibid. Ἐκεῖθεν δὲ ὅτι τὸ κοινῆς πολίτης αὐτὸ τὸ νοερὸν ἦν πόθεν; | Si iſta aliunde profecta commineiſcaris, Totum extra Totum ponis, quod ineptum eſt & abſurdum. Quòd ſi, ut iſto te laqueo expedias, ab ingenti Hâc communiq; omnium Civitate agnoveris exorta, dic ſodes, quonam ſint ſtemmate prognata. Viſibilem rere cauſam, & ſenſibus ſubjectam noſtris? At hoc quî fieri potuerit nullus intelligo. Mundum enim ipſum ab Intelligente aliquo Conditore extructum ſatis conſtat; & proinde, nec minus eſt liquidum, eeiam ante Mundum conditum extitiſſe Intelleſtium. Huic accedit, quòd omnis ſubſtantiæ ſenſibilis, ut & Materialis ſit, neceſſe eſt. Jam verò, quum Similia non niſi Similibus naſcuntur, Materia Animæ Immaterialis Origo eſſe non potuit. Reliquum eſt igitur, ejuſmodi Cauſæ ortum eam debere, quæ cum viſum ſenſuſque omnes corporeos fugiat, Animo tantùm noſtro percipi poteſt ipſa incorporea. Deus autem ſubintelligentiam ſolam cadit unus. A Deo itaque uno rectè colligitur Intellectum, Rationem, Legem denique illam, quibus Gens hominum univerſa & prædita eſt, & ſanctiſſime obſtricta, rivorum inſtar à ſuo fonte, profluxiſſe.

Ibid. Οὕτω γὰρ οὐδὲ τὸ νοερὸν ἦκεν πόθεν | H. e. Nemo ſibi Intellectum dono dedit, quia nihil ſibi ut exiſtat cauſa eſſe poteſt. Ab alio igitur acceptum tulimus; à Deo nimirum, qui quod ſolus habuit, ſolus impertiri potuit. *In ejus enim ſinu recondunturomnes Veritatis & Scientiæ Theſauri*, Coloſſ. ii. 3. teſtante Apoſtolo. Quos, prout ipſi libitum fuerit, depromi diffundique, in eos quorum Natura munus egregium capit, confitemur grati. Verentes interim, ne ſubarroganter faciamus, ſi Mentem noſtram utcunque præſtantiſſimam Divinæ Mentis effluvium, aut portiunculam, ſimilem uſquequaque, & ejuſdem Subſtantiæ, cum Stoicis dixerimus."

§ 6. Ταῦτα ὅπως ἂν ὑπὸ τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, οὐκ ἀνάγκης. | Videtur iſta Marcus, patientiâ ab improborum aliquo nuper læsâ, ſecum animo recogitâſſe; quò magis importunam recentis injuriæ recordationem leniret, conſopiretque. Cæterùm quam ſibi fingit neceſſitatem, ingenium hominum iſtiuſmodi depravatum intelligo. Quin & ita fert omnium natura, ut & Mali in Deteriora, etiam quæ minus probant, ſæpenumero propellantur; & Boni etiam à Bonis inceptis ſe miſerè præpeditos, diſtentóſque ſentiant.

§ 14. Ἀναλήψῃ εἰς τὸν λόγον αὐτῆς τὸν καταμανθάνοντα. | In ſinum Numinis rediturum Hominem pronunciat; in quo omnes repoſitæ continentur Ideæ, & Rerum Exemplaria quarumcunque, tàm reverà atque Actu, (ut Scholaſticorum ad morem loquar) quàm Potentiâ tantùm exiſtentium. Hoc enim voluit Plato, Deum, tanquam Architectum Domûs hujus immenſæ, univerſa animo concipere, & ſingula deinceps ad iſta Archetypa accurato effingere Artificio. Dogma ſanè haud temere repudiandum, ſi commodè accipias; & ab iis plerunque inſimulatum vitii, qui rem parùm perſpectam habuerunt. Quod verò hic loci nobis pollicetur Antoninus, Nos ad Cauſam Rerum Primam, & Rationem Univerſalem, tanquam domum, unde dudum profecti ſumus peregrè, tandem reverſuros, & cum ipſo coalituros Deo; haud multum (putes forſan) ab illâ Sæculi futuri Imagine abludit, quam D. Paulus Corporis Chriſti

Christi unionem delineans, Sanctis olim Ephesi agentibus ob oculos exhibuit. *Deum* nempe *secundùm gratuitam suam Benevolentiam, proposuisse in sese, ut in plenitudinem temporis dispensationis recolligeret omnia in Christo, tàm quæ in cœlis sunt, quàm quæ in terrâ.* Ephes. 1. 9, 10.

§ 15. Πολλὰ λιβανωτῦ βωλεία ἐπὶ τῦ αὐτῦ βωμῦ. | Hem tibi, Lector, humanam Conditionem ad vivum delineatam! Imaginem, quæ nos tanquam Victimas jam fato devotas ad aram statuit. Parum nempe visum est Antonino, mortem omnium communem prædicare, nisi & id adjecisset, hâc lege nasci quicquid est hominum. Thuris enim instar, quod in sacris iccirco conspergitur, ut ignibus absumptum divinos spiret odores.; Nos itidem universos in mundum venire ut mox exeamus: Absque quo nec finem & conditiones naturæ absolvi posse.

§ 16. Ἐντὸς δίκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξειε, εἰς νῦν ἄνειον. | Ad illud forsan Aristotelis in primo Politicorum alluxit, quod Solitarium & à Societate alienum, aut Deum, aut Feram habendum pronunciat. Hic verò Plebeculæ Ignorantiam & Leviratem acriter perstringit, quæ, quoties de vitiis aut virtutibus alienis judicium fertur, citrà limites extremos nescit consistere. De Principibus præsertim nihil apud hos interesse solet, quin vel ut Portentosæ reformidentur Belluæ, vel ut Dii terrestres summâ Religione colantur. Hæc autem, quantum conjicere est, in Mentem Marco venisse reor, ob Rescriptum aliquod, quod Populus, (ut solet omnia quibus Res in melius mutantur, & veteres facessunt corruptelæ) ægrè ferebat. Sic igitur animum adversus insani vulgi Clamores obfirmat, malevolentiæ & furori ne locum cedat; cum & ejusmodi homunciones sibi nunquam constent, se cœco impetu ferantur instabiles; nec vel Optima quælibet, vel Pessima, iis diu vel placere, vel displicere possint.

§ 18. *D'Acerio* xix. Μὴ μέλαν ἦθος ἐκλελύσθω. | Utinam, & huic ut oportuit, obtemperatum esset præcepto; aliena ne curiosi nimis anquiramus Vitia, ut ab istis exemplis majorem peccandi licentiam nobismet arrogemus. Quoties enim Hoc excusationis vel turpissimis obtendi vidimus flagitiis; *Quod alii in se admittere non dubitant, quid est quod id non & mihi liceat?* Consultius autem Noster, qui, quod nos agamus ipsi, id cuique potius animadvertendum hortatur; & *lineæ* (hoc est regulæ vivendi) *rectè insistendum*, ut laqueum hunc declinemus; nec alienâ malitiâ audaces facti, ad justos transeundum limites animos sumamus. |

§ 19. *D'Acer.* xx. Πλὴν ἄρα δ' οἰκειότερα πρὸς. Præ cæteris, quas habet laus & existimatio bona commoditates, ea est exoptatissima, quòd alios ejusdem desiderio impulsos, ad præclara quibus populum demereantur tentanda, vehementiùs stimulare soleat; atque illos etiam, qui nostras prædicant virtutes, eas ipsas imitari faciat. Is certè fructus bene agendi amplissimus, nec à Stoicâ Severitate, nec ab humilitate Christianâ inhoneste expetitur. Procul enim abest, ut ei vitio sit vertendus laudis amor, qui ejus idcircò tantùm se præstitit avidum laudatus, ut aliis prosit magis, & dum Virtutis præmium percipit suæ, animos ut adjiciat& diligentiam alienæ.

Ibid. Πάρες δὲ τῶ ἀχρίῳ τῶ φυσικῶ δόσιν. | " *Renonce donc pendant qu'il est temps a ce vain present* " *de la nature.* Ità *D'Acerius* | *Missum igitur fac, dum adhuc tempus, inane hoc naturæ munus.* In hanc mentem illa traductio, & quæ sequuntur posteà". Locus hic in Textu manifestò corruptus. Si Antoninum assequor, Laudem ille popularem *Naturæ munus inane* appellat, quoniam Vox est, & præterea nihil; Rumor tantùm incertus, & Aeris undulati strepitus; quo tamen & nostra sæpiùs intumescit superbia. Sed & iste Tumor inflatus & vilis; cùm ne minimum quidem incrementi rei inde accedat laudatæ; ut in Articulo sequenti fusiùs exponetur. Hic mihi sensus arridet plurimum. Quanquam nec me fugit plerisque visum esse, hæc aliter & legere & interpretari; qui & sensum hinc eliciunt minime contemnendum. *Omittis*, inquiunt, *intempestivè hujus* (Laudis) *gratiâ quod in Te natura* (Deus) *posuit*, (ut in te scilicet uno fælicitas sita sit tua) *dum ab aliorum sermonibus intereà* (ut sis felix) *pendes.* Pace tamen Virorum dicam, hanc Textûs quam nobis exhibent emendationem, nec Stylo nostri Imperatoris congruam, nec loquendi mori Græcis usitato benè accommodatam esse. Quod etiam si jam mihi animus esset & otium, facili negotio evinci posse arbitror.

§ 21. D'Acerio 22. Εἰ δειλιῶσιν αἱ ψυχαὶ, πῶς αὐτὰς ἐξ ἄϊδίου χωρεῖ ὁ αἰών.

" *Oh miseras hominum mentes, O Pectora cæca!*
Qualibus in tenebris. — Degitur hoc ævi quodcumque est?

Ista verò, licet aliàs haud ineptè, at nusquam tamen meliori prædicantur jure, quàm de vanis illorum conatibus, qui suopte ingenio, atque acie Mentis vel oculatissimâ confisi, certis interim quæ palantes dirigant regulis, & solidis rationum quibus innitantur fundamentisde statuti, in occulta rerum penetrare se suscipiunt." Commentum enim hoc, quod tanto studio, & tot vides argutiis ab Antonino elaboratum, quorsum est omne, nisi ut humanæ cæcitatem Sapientiæ Lectori commonstret apertiùs; & quàm penitùs ignorabat ista, tùm veram Animæ naturam, tùm quis sit ejus post obitam mortem Status? Principiis Disciplinæ

Stoicæ.

Stoicæ, quæ, ut Corpora nostra ex immensâ materiæ universæ congerie, animas itidem nostras à Spiritû Universali exhaustas autumat, haud incongruum videtur; ut neque Corpora, neque Animas extrà Universitatis hujus, unde ortum duxerant, limites transcendere posse putemus. Quòd si aliter se res haberet, Substantiam utramque, fumi instar, diffluendi dicendum est, qui locum occupat infandum quantum ampliorem, quàm illum, in quo Ignis unde emissus est continetur. His ita datis, inquam, neutiquam absurda esset Marci Ratiocinatio: Sed & illud non minus constat, hæc ita dari minimè debere; atque adeo Principia ista dudum convulsa, & idoneis refutata argumentis non semel, nè tallor, in antecedentis, jam jure rejecimus. De Animis interea loci quæ disputantur, Somnia & nugæ omnia. Corporis enim est & Materiæ quidem spatium loci occupare. Animæ itidem & Spiritûs, nullo modo. Quicquid enim est ipsum expers materiæ, spatium id tenere & plenum sibi vindicare, nemo est Philosophorum, qui opinatur.

Ibid. Εἰς τὸν ἀέρα μεταχάλωσαι ψυχὰς ἐπὶ πόσον συμμένουσα ὑποδέχεσθαι | Non deerant apud Veteres, qui Animam humanam crederent in aerem se post mortem ad tempus recepisse. Ut, Depurgatus in isto diverticulo sordibus, quas inter nuperum cum Corpore commercium contraxerat, in cœlos tandem reverteretur pura; atque in sinum Numinis recepta, ubi ab initio fuerat, ibi demum esset denuò. Horum commentis haud multùm abludere videtur Marcus.

Ibid. Gatak. D'Acer. 22. Διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικὸν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες. | Per Αἰτιῶδες (*Formam*) Stoicos satis constat *Spiritum Naturæ* voluisse, sive *Causam Efficientem*, ut verbo dicam, *Deum*. Quem ita Materiâ permistum penitus atq; confusum unà censebant, ut ab illâ nullo modo divelli, aut seorsum existere posset. Deum scilicet illi ita fere Mundo inesse, ut nos Animam corpori credimus. Næ illi Errorem errabant rectæ rationi nimium quantum absimilem, Veritati autem æternæ divinitùs patefactæ, toto diversum cœlo. Nobis licet interea loci Antonini verba salvâ etiam veritate usurpare, sensu, modò simpliciori accepta; siquidem ad rerum Notitiam recta patet via, & aditus omnium facillimus, in Materiam & Formam singula dividentibus. Jam verò per *Materiam*, *Essentiam* sive Subjectum rei cujusque intelligas oportet, per *Formam* autem, istud quodcunque est, quod inter res invicem discrimen ponit, & in causâ est, cur id de quo quæritur. Hoc potius quàm Illud, & sit, & nuncupetur. Formas autem quod attinet, haud multum refert, Naturâne illæ an Arte proficiscantur, Simplices sint an Compositæ.

§ 23. D'Acerio 25. Ὅ φέρουν αἱ σὺν ἄρχοντι ὧν τύχης. | Habet enim & Natura Tempestates suas, ad varios, non minùs quàm quas Annus habet, usus aptas. Istas Infantiam, puerì, Adolescentiam, Ætatem virilem, & Senectutem.

Ibid. Ὦ πόλι φίλη Διός. | *O Urbs amica Jovis!* Quisquis enim ita animum induxit suum, ut universum hunc terrarum cœlorumque orbem Dei esse Civitatem credat, quæque usquam fiunt, ab eo Gubernatore provide disponi omnia, æquum is semper servabit mentem, nihil non in rem ut sit suam dispensari memor; & quæ non temerè eveniunt, sed summo sapientissimóque ordinantur Consilio, persuasum habebit sibi, circà obmurmurationem aut ægritudinem excipi debere. quin potiùs & læto animo, ultroque, quod aiunt, amplexanda.

§ 24. D'Acer. 24. Ὀλίγα σοφοῦ φασιν, &c. καὶ πότε ἀμείνων, &c. | Non abs re Divertium illud Democriti in melius mutandum censuit Antoninus; quippe quod non tàm ad Benè agendum, quam ad nihil agendum suadere videatur. Molestam enim & curiosam nimis dum foràs ejecerit solicitudinem, Inertiæ & Socordiæ aperit ostium; quæ omnium vitiorum & turpissima sunt, & fœcundissima. Animum igitur advertas velim Lector, nè nihil agendo, agas pessimè. Digna enim sunt ista, quæ & revolvas seriò, & facias sedulò, & Authorem tanta submonentem multus idcircò venerere.

§ 25. D'Acerio xxvii. Πείσασον πῶς σοι χωρεῖ | Non Marcum latuit Ingenium humanum ad mala proclive, & animus plerisque contumax & præfractus. Consultò itaque *sis vir bonus* detrectavit dicere; Hoc enim quod extemplo postulet, magnum nimis videri poterat; & odiosum imponere jugum vel primâ facie non ferendum. Satius nempe duxit homines paulatim experiri, & animos reluctantes tractare mollius Πείσασον, inquit, *Persuasum facito tantum*, ac si tumidos erigeret, ne ea re prorsus inexpertâ desperent protinus. Quin & invitos allicit, onus iis ut leve pollicitus; quod & nos ita futurum satis scimus: Cum & Marcus verissimè hic loci innuat, minùs nobis ad virtutem, nisi quod possumus, opus esse; & Pagina Sacra differre promittit, ex animo contendentibus venturum in subsidia Deum, & quod nostrum est sincerè velle, id Illius esse feliciter effectum dare.

§ 26. D'Acerio xxviii. Πείσασθαι ἐκεῖνα, ἃ δεῖ πρᾶττε. | Interpretes hic loci mihi videntur fere omnes hallucinati esse. In mentem numerum sibi revocat Antoninus, quæcunque tempore jam exacto perpessus erat dura; quo magis illius ope recordationis & præterita leniret mala, & adversùs futura se fortiter componeret. Quibus ut decet subeundis ii proculdubiò sunt muleò paratiores, qui ita animum comparant ad omnia, ut nequid iis accidat novi, aut præterquam quod ipsi secum antehac cogitatione dudum præceperant.

Ibid.

Ibid. Ἁπλοῦν σεαυτόν. | Simplicitati, quam nobis commendat Marcus, nihil magis est ex adverso oppositum, quàm Angor ille & Impetus animi, quibus affectus quoties vehementius impelluntur, hominem commovent, discruciant, & rectæ rationis Imperium depellunt deturbantque.

§ 27. D'Acerio xxix. Ἡ μὲν ὑστέρα, συμπεφορημένῳ μέν, ἀλλὰ κόσμῳ. | Posteriorem videtur clausulam adjecisse, quò Dogma Epicureorum daret ludibrio. Illi nempe ornatum rerum pulcherrimum, & ordinem constantissimum non possunt non dignoscere, at omnia tamen è fortuito Atomorum confluxu nasci, non sunt etiamdum veriti asserere. Ineptiæ quidem istæ nulli non manifestæ, Quas, etsi res ipsa per se satis indicat, farendum tamen loquendi morem Græcis usitatum, præ cæteris lepidè depinxisse; cùm his familiare sit, & *Mundum*, & Venustatem, Ordinem, κόσμῳ. Partium Convenientiam, & elegantem Dispositionem, uno eodemque denotare vocabulo.

Ib. Οὕτως πάντων διακεκεμένων, καὶ διακεχυμένων, καὶ συμπαθῶν. | Hoc uno satis evincitur Argumento Epicuri Hypothesin esse omnium absurdissimam. Mundi enim partes si ab initio temerè confluxissent, qui tandem fieri potuit, ut contraria contrariis conspirarent invicem, & elementa discrepantia positis privatis inimicitiis utilitati communi inserviendæ mutuam officiosa operam darent? Quin ista igitur à Sapienti quodam Potentique omnium Domino demulceantur ita temperenturque, ut suis singula limitibus contenta cæteris ne vim inferant, quisquis animi non est valdè præfracti, nullus aut in dubium vocabit, aut aliunde ut probetur, postulabit.

§ 29. D'Acerio xxxi. Οὐκ ἄπειρον ξένῳ, καὶ ὁ μὴ γινώσκων τὰ γινόμενα | Ignarus Rerum quæ in Mundo geruntur is est, qui attonitus infortuniis hæret animo; quò se vertat nescius; & quod accidit iniquè ferens. Quæ omnia virum parum cogitantem, & Calamitates haud ut par erat provisas fuisse indicio sunt.

Ibid. Φυγὰς ὁ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον | *Celuy qui refuse d'obeïr à la Raison Universelle & Politique, c'est à dire, à la Providence. Qui Rationi Universali & Politicæ, Divinæ nempe Providentiæ morem gerere recusat.* Ità censui explicandum, quod Marcus voce unicâ Rationem *Politicam* dixerat. Pluribus enim visum est opus, quòd Phrasis ista Modernis insolentior parum esset perspicua. Providentiam vero Divinam hoc insigniri Titulo æquum est, quoniam Illa pro Arbitrio quidem suo, ità tamen ut ex usu fore maximè non singulis tantùm nostri, sed Toti huic Rerum universitati, præviderit, Varios dispertiatur Eventus. Quod ut aliàs sæpè fusiùs exponit, ita & hîc obiter nobis subindicare voluisse Antoninum totus opinor.

§ 30. D'Acerio xxxiii. Ὁ μὲν χρεὼν περιῳ φιλοσοφεῖ. | Prætextus jam prædit inutiles, quos nonnullis solenne est suæ obtendere ignaviæ, excusatum iri se sperantes, quòd ad Virtutis studium animos non antehac adjecerint. Causatur hic nimirum Inediam, Ægrotat ille, Rudis est iste ne supperit otium esse doctiori, Tardo natus est alte. hebetique ingenio. Frigida nimis & jejuna omnia! Quæ enim causantur Impedimenta, adjumentorum in loco sunt potiùs habenda. Eò enim ardentiùs expetenda est Philosophia, quo quisque rerum est imperitior; eò magis huc confugiendum, quò res secundæ sunt minùs. Illa etenim malorum Medicina est optima. Paupertas, Morbi, Ignorantia, quicquid denique Incommodi humana fert natura, hoc uno fiunt leviora pacto.

Ibid. Ὁ δ' χρεὼν βιβλίῳ. | Cleanthen fortasse respicit, qui cum præ extremâ rerum inopiâ libros tabulasque unde emeret non haberet, à Zenone Prælegente excerpta in Lateribus, & Conchis, necnon Ossibus Bovinis descripsisse perhibetur.

§ 33. D'Acerio xxxv. Οὕτως ἔστι καὶ τὰ ὀνόματα ἤδη πάλαι πολυϋμνήτων | En tibi quod pungat gloriolæ avidos, spetique illorum inanes labefaciat, qui nomen & honores suos in longitudinem iri productum, & seros nepotes præclara renunciaturos gesta frustrà sibi pollicentur. Vel ipsum scilicet Nomen brevî obsolescet, nec quid sibi velit, aut quinam illi fuerint, capiet Posteritas. Quorsum igitur famam tam brevî perituram, tam miserè depereas!

§ 36. D'Acerio xxxviii. Σπέρμα ζωὴν τινα πᾶν τὸ ὂν τῆ ἐξ αὐτῆ ἐτοιμάνε. | Idea bella inprimis, & quâ me mirificè oblectatum sentio. Ità scilicet & nos etiam emorientes terrâque conditi, tanquam germina repullulascere, & in gemmas emicare de Sepulchris incipimus, largo onusti fructu mox in die Resurrectionis futuri.

§ 39. D'Acerio xli. Κἂν τὸ σωμάτιον τίμιπτα, κἂν πτα, &c. Ὅμως τὸ ἐπολαμβάνον περὶ τούτων μόνον πουχαζέτω. | Fastum ista & vaniloquentiam Stoicorum redolent omnia. Qui Conditionis humanæ videntur obliti prorsus, dum animam corpori consociatam adeò solutam autumant, & perpessionibus conjugis haud obnoxiam, ut vel medios inter Cruciatus Otio possit illa & Quiete in solidum perfrui. Ipse vero quod res est, quantum sentio, edicam. Quæ nobis aliunde eveniant anima, si peccati manssisset expers, & pristinam naturæ Sanitatem servâsset, quin incolumis non superàsse tantùm, sed & spreviisse potuerit, mihi dubio est procul. Longe etenim aliter se res tunc temporis habebant nostræ. Sensationibus nempe & Affectibus Universis Voluntati Subjectis, & ad ejus obsequendum Arbitrio nunquam non paratissimis, nihil erat rectæ Rationi contra-

 rium,

rium, aut animam in Summo Bono perfruendo quod interturbare potuit. Verum ex quo Protoplastæ lapsus, & naturæ labes insita posteros in lucem produxit corrupto prognatos stamine, & Mens nostra primam apud Deum existimationem perdidit, & perpessionibus corporeis subjecta est infelix. Ità quidem de nobis factum Philosophis olim suboluit, quos corruptelam illam miseramque hominum vicem graviter dolentes passim est videre; unde fuerint ista minimè intereà loci gnaros. Nos autem fecit ipse Deus certiores, hæc omnia in supplicium Peccati Originalis, & ab illâ primi Parentis maculâ per omne genus defluxisse. Nec enim Lex est ulla justior, quàm qui malum in se admiserat pœnas animum dare, tùm ut Doloris acerbitas sit in criminis quodammodo piaculum; tùm ut Resipiscentiæ viam struat, dum à peccato, quod jam tanti constitit, in posterum absterreat supplicium luentem.

Ibid. Κενόπονον μήτε κακόν τι ἦ, μήτε ἀγαθὸν, ὃ ὁποίους δύναται κακῷ ἀνδρὶ ἢ ἀγαθῷ συμβαίνειν. | Verum hoc quidem, quodque ad imum usque discutienti se luculenter probatum dabit; sed subtili opus est disquisitione, & longis Rationum ambagibus, quæ rem nobis expediant. Ex quorsum, obsecro, ista? aut quid, rere, possint dolorem adversus, aut infamiam, quæ animam in præsentiâ angunt, & omnia prosternunt extemplo argumentorum momenta: Ità ut his nec excogitandis sit locus, nec excogitatis dolentem sedandi copia? Frustra igitur ad id confugitur diverticuli, quod nos habet malè, illud ne pro malo habeamus. Saniùs multo & simpliciùs Divina Veritas, quæ breviori nos compendio, & rei ipsius Naturæ magis consentaneo ad Patientiam ducit, & Sententiam de Bonis & Malis æquiorem multò fert. Prospera & Adversa ità nuncupari haud ægrè patitur. Sed ut sint quæ dicuntur, in usus tamen longe diversos nobis cedere posse contendit. Siquidem id Deo Benignissimo acceptum debemus, quòd penes nos esse voluit, Rerum si minùs Conditionem, at Exitum saltem & Naturam (quod ad rem facit nostram) eà tenus determinare, ut Commodi aliquantum vel Incommodi nihil non queat afferre; Cæterùm in meliorem singula, an in sequiorem inflectantur partem, id ex Usu nostro aut Abusu singulorum ut pendeat omne. Quoties igitur, Christiane, res tibi minùs ceciderint ex voto, fac sis memineris, non Philosophorum more, Animum nihil pati, sed ità demum pati posse, ut vel inde tibi Felicitatis fructus proventurus sit olim uberior.

§ 40. D'Acerio xlii. Ὡς ἓν ζῷον τὸν κόσμον,—συμπαθῶς ἔχοντα. | De erroneo Stoicorum dogmate, quod Deum & Mundum Animalis instar animâ & corpore conflicti, in idem coalescere totum prodidit, alibi est dictum. Id unum insuper adjiciendum censui, Errorem istum, (quod etiam maximè absurdis haud est insolens) ab ipsis S. Scripturis perperam intellectis originem fortean traxisse. Siquidem Prophetis familiare est, Deum de se loquentem inducere, quòd Is *ubique sit*, quòd *Cœlos Terrasque permeet*, quòdque *nullius loci non sit ejus Numine aut Præsentiâ plenus.* Hæ quidem Locutiones, aliæque quæ frequentes apud Scriptores Sacros occurrunt, rerum divinarum rudibus in animum suggerere poterant, Deum Huic Universo Animæ vicem præstare; quam nonnulli Phrasi haud multum huic diversâ *Totam in corpore toto, & Totam in qualibet parte* prædicaverint.

§ 42. D'Acerio, xliv. Οὔκουν ἔστι κρεῖττον τῆς ἐκ μιᾶς οὐσίας γενέσεως. | Hinc colligas vult, nec Mortem in se Malam, nec Vitam per se Bonam esse, cùm altera sit alterius & Causa & Effectum invicem. Ex omni enim Interitu sit aliquis ortus, & ex nullo non ortu aliquis viciſſim (ut ità dicam) nascitur Interitus.

§ 43. D'Acerio, xlvii. Οὐ γὰρ ἂν κρατοίη τις ἔτι ἀπειρημένως. | Non abs re hæc similitudo pulchram enim admodùm ejus quod voluit Antoninus imaginem exhibet. Numeri nempe sibi invicem non connectuntur, (*unde & numeros apud Philosophos Quantitas discreta audire solet.*) addas licet, vel demas quantum libet, quod reliqui est perinde integrum manet. Subsistunt enim per se Numeri, nec ab antecedentibus suffulti, nec sequentibus facti perfectiores. Quæ verò eveniunt, à Causis efficientibus necessariò pendent omnia, sunt que alia ex aliis apta ità & colligata inter se, ut seorsim existere nequeant. Nos autem ex hâc observatione quem percipere debemus fructum, is est; Nimirum cùm omnia Divino disponantur Consilio, & ad unum dirigantur Finem, (Dei nempe Gloriam à Communi Totius hujus utilitate redundantem,) ut animum firmiter inducamus nostrum, nihil eorum, quæ nobis obrigerint, aut temere accidere, aut malum esse, posse.

§ 46. D'Acerio, xlviii. Καὶ τῶν Ἡρακλείτου μυθικῶς, ὅτι γῆς θάνατος ὕδωρ γενέσθαι. | Philosophorum veterum complures, quin & Recentiorum nonnulli Elementa confundi invicem convertique, & in alia facilè transire arbitrati sunt. Quod omen à vero nimium quantum abhorret. Fefellit nempe viros, quòd Elementa, non in se, & quoad simplices eorum qualitates, sed concreta nimis intuiti sunt, &, qui propiùs vulgari accessit, modo. Inde factum, ut quod reverà partes secernebat tantùm, pro rei ipsius alteratione haberetur. Separatio autem ut in aliud sit conversio, quàm longissimè abest. Sed nec ista ad accuratum nimis examen vocanda. Sufficit enim in Physicis, si species veritatis adsit probabilis, & Res ità delinat esse

esse quæ fuerat anteà, ut oculi sensusq; contemplantium habeant, unde jure suspicentur immutatam. Verùm enimverò quicquid tandem de ipso fiat dogmate, Conclusionem moralem, quam hinc nobis hauriendam Marcus obtulit, & rectissimè assumi, & nobis usui fore maximo, ex superius notatis abundè compertum arbitror.

Ibid. D'Acerio, xlix. Μεμῆσθαι δὲ χὴ τῶ ὁμολογουμένω ἢ ἀδύνατον ἢ ἀλλότριον ἄγει. | Hæc dubio procul omni ad fabulam aliquam referenda sunt tunc temporis notissimam. Nobis autem istiusmodi homunciones depingit, qui, quid ævi sit hoc quòd jam degitur, (ad cœlestia nempe contendentibus, pro itinere tantùm, aut brevi inter eundum hospitio esse) ignari, spem omnem in illo collocant, nec ultrà hoc tantilli sibi prospiciunt. Hi sunt reverà, qui viæ quam insistunt quò tendat obliti sunt; & quid jam agant, & quid de illis futurum sit posthac nescii: Sed ebriis similes vanis temulenti curis, divagantur, titubant incerto pede, in alienas se penetrant ædes, à recto interim tramite, qui suam ducit domum, toto aberrantes cœlo.

Ibid. D'Acerio, l. Τούτῳ διαφέρεσθαι | Idem & è Sacris haurire est fontibus. Deus enim ipse pleniùs nos & meliùs Philosophorum quolibet docet non gravatus est, ut se res habeant nostræ. *Caro enim concupiscit adversus Spiritum.* Galat. v. 17. inquit. Quin & hoc addidit ultrà, quod maximo nobis solatio esse debet, Spiritum nempe suum Spiritui opitulantem nostro, contra Carnem bellum simul instaurare. Nos enim certamini per nos minime pares, & quòd cum hoste potentiori confligatur, & quòd à nobis demum stet victoria, ejus auxilio in solidum debemus.

§ 47. D'Acerio liii. Οὕτως γὰ τὸ μὴς πολλοστὸν ἔτος μέλλον, ἢ αὖξων μηδὲν μέγα εἶ νόμιζε. | Quodcunque enim inter hos interesse poterit terminos, adeò reverà exiguum erit, ut minime dignum sit, quod Vir Bonus & Prudens, cujus est altiora sapere, & æterna meditari, in rationes referre suas sustineat. Tantum nimirum abest ut æstimetur magni, quod non omninò deputabitur.

§ 48. D'Acerio liv. Πόσοι δὴ ἰατροὶ ἀποτετύφασι, πολλάκις τὰς ὀφρῦς ἄνω ἕλξαντες ἀρρώστων ἀναπνοάς | *Après avoir tant fait les vains pour avoir gueri quelques malades.* " Ità D'Acerius à nostro Gatakero sensu quàm plurimum discrepanti. Siquidem Hic Superbiæ & Ostentationis, Tristitiæ Noster & Desperationis indicio supercilia censet contracta: De Ægrotis præter spem sanatis D'Acerius, de jam conclamatis Gatakerus interpretatur. Sed vereor ne prior ista expositio Verbo minus conveniat, quum fastuosis non ἀναπνοαὶ, sed ἐπῳδαὶ potiùs τὰς ὀφρῦς, nî mens me fallit, solenne sit. Et Pauperes, Animo demissi, Mœrore confecti ἀναπνέοντες, incedere dicantur omnes. Sed si cui hæc parùm faciant satis, sequatur per me licet sententiam utramliber. Quid senserit D'Acerius pensi est nostri animadvertere, rectè senserit an secùs, viderint quibus otium est; nec enim magna inter se committere ingenia animus est mihi. Audiamus autem quid vir Eruditus porrò hâc in causâ ad eandem mentem notaverit."

Is (*inquit*) Imperator factum Medicis haud semel vertit vituperio; Sed nec mirum videri debet, si isti ansam præ cæteris sese efferendi arripiant, quam Amor vitæ omnibus nimius porrigit amplissimam. Magnâ enim opus est Sapientiâ alienam ut quis Desipientiam à lucrifaciendo temperet sibi. Inanem itaque gloriolam irridet Antoninus, Scientiæ innixam nulli Professorum aliquando non inutili. Unde & illud diverbium ei crediderim in mentem subiisse, *Medice cura teipsum.*

Ibid. Πόσοι μαθηματικοὶ ἄλλων δαίμονες, ὧν μέγα σεμνύνεται | Ludos facit & Astrologos, quos vocant Judiciarios, quorum ineptias haud insulsè propinat deridendas, dum è vivis excessum, tanquam magnum quid & memorabile præsagientes inducit. O Capita hominum festiva! Eos, qui eà nati sunt lege ut fato fungantur, magnâ prænuntiant pompâ functuros. Præclarum artis abstrusæ mysterium! quæ in ista se penetrare valeat, & prædicere futura, quæ non fieri non posse etiam lippis & tonsoribus notum est

Ibid. Ὡσανεὶ ἐλαία πίπτουσα γινώσκη ἑαυτὴν, Εὐφημοῦσα, &c. | *Perinde ac Oliva maturitatem adepta ceciderit: Naturam* (sive ut D'Acerio placet magis *Terram,*) *quæ protulit collaudans, arborique è quâ prodiit, gratias agens.* Èn tibi, Lector, Similitudinem miris undique leporibus venustam, quæque & Officium moneat, & animum tibi verâ voluptate perfundat. Inest enim & Dignitatis & Congruentiæ plurimum, grato isti quod Olivæ affingit Marcus ingenio. Nobis autem quod inde proficiendum commendavit hujusmodi ferè arbitror. Mortem (serius eò an citiùs deventum fuerit nihil refert) Maturitatem esse tantùm, & tempus in quo decerpatur fructus oppidò opportunum. Cui doctrinæ erit & illud consectarium fieri nullo modo posse, ut quis intempestivè moriatur. nec enim crudas præripere solet Natura, sed bene coctas arbori detrahere Olivas. Unde & Eliphaz de Impio peccati pœnas luente, id præter ordinem Naturæ & communem hominum sortem, at justo potiùs Dei ultoris judicio obtingere monuit, *Quòd ante diem ejus complebitur, & ramus ejus non vireſcet. Violenter auferet Deus omphacem ejus ut Vitis, & abjiciet ſicut Oleæ florem ejus.* Job. xv. 32, 33.

§ 50. D'Acer. lvi. Δι' ὅσων, μᾶλ' εἰων, καὶ ἐν οἵῳ σωμαλίῳ | Mirum nì ex his vel unum aliquod incommodis animum mundo adhærentem avellere, & vivendi afficere tædio ſeriò cogitantem ſit ſatis. Sed aut bene nimis, aut malè, nobiſcum agitur, quòd iſta rariſſimè ſubeant in mentem, vel ſaltem, ubi ſubierint, facilè dilabantur. Quæ tamen omnia revocando quotidianæ ſe præbent occaſiones, & ſedulò revolvendo Blanditiis vitæ delinitis magnum eſt opus.

§ 51. D'Acerio lvii. Καὶ πάσης οἰκονομίας καὶ κομψείας. | Innuuntur omnes iſtæ ægritudines Principibus familiares, quas Prudentia Civilis malè comparata, & officioſum peperit Majeſtatis tuendæ Studium. Quæ res, ſiqua alia, curis torquet miſeros, dum perſonâ indutos alienâ, quaſi in Scenam prodire, cogit. Jam verò quam mihi *Diſſimulationem* appellare libuit, Antonino viſum eſt ſatius molliori aliquatenùs vocabulo οἰκονομίαν, *Solertiam* ſi placet, ſeu *prudentem morum Compoſitionem* nuncupare. Sed ille quin Fucos nihilominùs & Figmenta ſubaudiverit, quæ ſuadet Adminiſtratio rerum publica, non eſt reliquus dubitandi locus. Cum & hæc adeo Principatui neceſſaria exiſtimentur, ut nè fas quidem ſit Regibus, ab iis qui reverà ſunt, aliquando diverſis non videri. Unde etiam apud Magnates in regulam ferè vivendi ceſſit iſtud, *Vita Principum fictæ, & oſtentationi parata.*

In Librum Quintum.

§ 1. Ῥᾳθ ὅταν δυσκόλως ἐξεγείρη | Primo nempe diluculo, quo Operariis & mercede conductis lecto exurgere moris erat. Apud Veteres enim, qui ad Solis ortum, aut primam, (Sextam nobis aut Septimam) uſque horam ſomno indulgebant, deſides & veternoſos haberi ſolitos conſtat.

§ 2. Ὡς εὔκολον. | Facilè quidem. At omnibus? Minimè gentium. Iſtis utique, qui quid reverà Bonum, & unde petendum ſit, rectè callent dignoſcere.

§ 3. Μὴ σε παρεισάκτω ἡ ἀπαχολουθοῦσά τινων μίμησις. | Huc faciunt & quæ D. Paulus de ſe, ſuiſque Laboris Evangelici Sociis eſt teſtatus. *In omni re approbantes nos ut Miniſtri Dei, per Gloriam & Ignominiam, per Convitia & Laudes.* 2 Cor. vi. 4, 8.

§ 4. Ὁ εἴρει με πεζὸν καὶ εἰς πόδας ἀπαχθέσθην ἑαυτῷ. | Antoninus quà morum fuerit ſuavitate, Ideæ & Cogitationes ſcriptis ejus familiares ſatis ſunt indicio. Quid enim tibi Indolis modeſtiam & manſuetudinem magis ad vivum depingat, quam quæ is de terra edicere hîc loci non eſt gravatus? Se nempe illam qui pedibus calcet indignum prædicando; quæque in uſus illa varios largâ ſuppeditaverat manu, multis adeò abuſum modis, ut pro magno haberi beneficio mereatur, quòd ipſum etiamdum ſuſtineat ingratum. Audias, Lector, velim, quam non demirari ſat ſcio non potes, Majeſtatem Imperatoriam demiſſa de ſe non ſentientem tantùm, ſed & profitentem parem; quæ Omnes quidem fas eſt, ſed quæ vix Unum tamen & alterum vel ab imâ reperias plebe, de ſe profiteri non dedignantem.

§ 5. Δειμύνητά σε οὐκ ἔχει θαυμάσαι | Jacentes erigere ſtudet Antoninus, quibus animos alienæ fregerunt dotes; quæ cum noſtris ampliores ſint, favorem ſolent & exiſtimationem magnam conciliare; quaſque quòd nobis ſupperant parciùs, neglectui ut habeamur in cauſa eſſe expoſtulamus. Huic ſcilicet (de naturâ minus liberali quiritantem, vicémque dolentem ſuam audis) ut Poeta ſit eximius, datum eſt; Illi, ut Facundiâ polleat Oratoriâ, Rem iſte publicam qui adminiſtret præ cæteris idoneus, inter deliberandum prudens, & graviſſimis negotiis facilè par; Non deficit alter in congreſſu ſuavis, qui miro ingenii acumine familiares non oblectat modò, ſed & in ſtuporem planè dat. Ipſe ego interea loci, nec Comminibus aptus condendis, nec dicendi peritus, nec Rerum Civilium intelligens, nec ad illos quibuſcum eſt mihi conſuetudo ſermone devinciendos compoſitus. Verùm an iſta Tibi cur animo cadas cauſæ ſint ſatis graves, Antoninus in dubium jure vocat optimo. Quæ Ille hic loci contrà ea jam miſſa facio omnia; mihi aliud præterea in præſentia ſuccurrit, quod tecum ut perpendas ſeriò velementer velim. Ut enim ſic ſe habeant omnia; at cogites tamen oportet, quo tandem pacto egregiâ Naturæ liberalitate utantur illi, aut quem inde percipiant fructum, quibus quin invideamus, ægrè nobis temperare poſſumus. Næ illorum, qui præclaris Animi corporiſque ornamentis cumulantur, reperias pleroſque turpibus adeò Virorúmque indignis vacantes, ut nos etiam illa ampliſſima munera eâdem expetere lege pu-

deret.

deret. Imò Grates potiùs Deo ut habendæ ſint quàm maximæ, quòd, cùm præſtantiſſimis augere donis non erat viſum, à graviori tamen Beneficiis minimè vulgaribus abutendi culpâ, (quod ipſum Beneficii loco habendum eſt maximi) nos immunes voluit.

§ 6. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πλάνῃ ἕλκ. γονται. | Hem itaque, quæ homines iſtiuſmodi ad gloriam de Beneficiis captandam ſolent abducere! Ingenii nempe nimis eſſè delicati, & quod officio devinctos faſtidientis potius ſpeciem præ ſe ferre videatur, grati ut animi indicia reſpuas. De illis hoc eſſe Malè magis quàm Benè mereri, quibus patria referendi voluptatem adimas: Quòd cùm omnes idcircò naſcuntur ut utiles ſint invicem, non cuiquam eſt committendum, ut quibus ipſe fuit uſui, vices illi ut rependant denuò, nè ſuſtineat; ita enim quòd officio alii defuerint ſuo, per Ipſum tandem ſtetiſſe. Legem deniq; & ipſam Juſtitiam ſanctiſſimè interdicere, ut nè quis beneficiis obſtrictus, cùm ſolvendo ſit nomina, in ære abſcedat alieno. Iſta tamen non tàm Ratione, quàm Rationis ſpecie quàdam probabili abducere, à Marco rectè dicuntur; quâque nullus non avari ſordidíq; animi abduci ſe patitur. Satis enim refutata dedit Noſter, hoc unicum contrà referre contentus. Proximus unde beneficium acceperit, non ſemper expedire ut ſciat; Ut ſciat tamen, & neſcire intereà ſe ſimulet ingratus, nè hoc quidem prohibere, novis illum beneficiis quin cumulare pergamus porró. Quicquid enim de Iſtius Gratitudine fiat, at noſtram ſaltem virtutem omnibus explere numeris & poſſumus & debemus. In hoc igitur ſis totus vult Antoninus, ut nequid, quod Viro bono decet, tibi deficiat. Aliis ſi quod ſuum eſt curæ ſit minùs, tuâ id parum refert, Illi viderint.

§ 8. Οὕτως ἐκ πάντων ἓν αἰτῶν ἡ εἱμαρμένη ποιεῖται αἰτία συμπληροῦται. | Unam quandam Cauſam ex univerſis confictam cauſis ſtatuit, quò magis Accidentales iſtas, quas Philoſophorum placuit nonnullis in hunc cenſum aſcribere, & Fato adnectere, Cauſarum eximat numero. Cauſa ſiquidem Neceſſaria & *per ſe determinata, certa, una, ſimplex* non eſſe nequit. Accidentales autem, (dato quòd ejuſmodi cauſæ ſint) ſibi nuſquam conſtare poterunt; ſed infinitæ, vagæ, & multiplices ſint oportet; ideò præſertim, quoniam Accidentia varia & quamplurima, quò minus in eodem cohæreant ſubjecto, nihil eſt quod obſtet. Fatum utiq; *Legem à Deo dimanantem*, Dei Comitem indivulſam à Platone dictum accepimus. Chriſtianam ſi requiras loquendi formulam *Divinæ* nuncupatur *Providentiæ Ratio*, & *Voluntas Beneplaciti*, cujus decretum aut eſſe fruſtrà, aut non fruſtrà obliſci, nullum poteſt.

Ibid. Τῆς συμμονῆς αὐτῆς αἴτιον ὄζ. | Iſta, ſi ad mentem Stoicorum exponas, & falſa ſunt & impia; ſed ſupperit alia benignior, cujus ope nec ore Chriſtiano efficiantur indigna, Interpretatio. Enimverò morem Deo gerere pervicacia quoties recuſat noſtra, & oculi animorum veritati ejus occluduntur ultrò, ipſi, quantum in nobis eſt, Exitium machinamur Deo.

§ 9. Μὴ σκυθρώπαζε, μηδὲ φαντάζου, μηδὲ ἀποδυσπέτει. | Id ſibi dat negotii Antoninus, ut ad bonam ſpem excitet dejectos animi, ideò quòd virtuti ſtudentibus, & ſedulò enixis, conatus parum ex ſententiâ proceſſerant. Facilè enim fieri poſſe innuit, ut quæ vehementius excupimus, minùs aſſequamur tamen. Verùm imbecillitatem noſtram à recto nos depellere incepto haudquaquam eſt æquum; quin potius Antei inſtar, cui, ut fabulantur Poetæ, novæ ex tellure tactâ ſuccreſcebant vires, ita nobis eſt comparandum, ut quoties propoſito excidere contigerit, fortiores reſurgamus. Nobis, inquam, Chriſticolis præſertim, quibus major & Spes affulſit, & Adjutor ſemper eſt præſto! *Dei enim ipſius in infirmitatibus noſtris perficitur Virtus, & quùm Infirmi ſumus, vel tunc Potentes ſumus.* 2 Cor. xii. 9, 10.

Ibid. Σὺ δ' ἄλλο ἤθελες, ἢ κατὰ φύσιν. | Et hoc veriſſimum. Nec enim quas nobis indixit Leges Natura Animo & rectæ Rationi vim inferunt ullam. Sed Naturæ potiùs ab Improbis vis oblata eſt maxima, quoties Libidines effrænatæ invitam ſubjiciunt, & Vitia noſtra turpiſſimam indignanti inurunt maculam.

Ibid. Τί δὲ τούτων φροντίστεον. | Audin' loquendi formulam Affectibus & Voluptatibus noſtris uſitatiſſimam; ſed jure longè meliori à Philoſopho Virtutis cauſam dicente uſurpatam? Ut ità tandem nos, quibus falsâ ducti ſpecie ad vitia olim impulſi ſumus blanditiis, iiſdem ſolidis rationum momentis, ad Veri Bonique ſtudium vehementiùs excitaret.

Ibid. Αὐτῆς γὰρ φρονήσεως τὸ φροντίστεον, ὅπως τὸ ἄπταιστον καὶ εὔρυθμον, &c. | Optimè. Animus, quòd rem gerat benè, nec uſquam impingat, à prudentiâ aſſerit proficiſci. Hinc ſequitur, penes homines eſſe ipſos, ut valeant, ut proſperè ſe ferant, cùm ut prudentes ſimus id in noſtro ſitum poteſtate liquet. Sin minùs; fruſtrà eſſet Dominus Chriſtus ſuis perinde præcipiens, *Prudentes ut ſint velut Serpentes*, ac *Simplices ſicut Columbæ*. Matt. x. 16.

§ 10. Τὰ μὲν φρονήματα ἐν τοιαύτῃ τροπῇ πᾶσι ἐγκαλύψει ἔδει. | Id Antonino erat in animo, ut omnibus patefaceret, quantum à recta aberraverint viâ, dum in Scientiâ, Opibus, Voluptatibus, Negotiis denique, Rebus, ut verbo dicam, externis quibuſcunque, ſpem collocarent ſuam, & ſummum

ſummum inibi Bonum eſſe hallucinarentur. At iſta reverà Quantilla, quámque nihili prorſus habenda ſunt omnia! Scientia quidnî obſcuritas mera, & levis ad ſummum conjectura? Voluptates & Divitiæ Imbecillitas tantùm, & Vanitas, & Vecordia! Negotia denique onus inutile, & aſſidua animi Ægritudo.

§ 11. Περὶ τί ποτε ἄρα νῶν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; | Quæſtio minimè omnium mera. Si enim talia de nobis multi ſciſcitaremur, & reſponſa percontanti animo ſincerè, & ut ſe res habet redderemus; vel hoc uno demum pacto quantum ad mores in melius mutandos effici poſſet, haud facilè aut dictu eſt, aut excogitatu.

§ 12. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαυλίζονται πρὸς διαφοράν. | Habet utique etiam vulgus rude, unde vera Bona dignoſcere queat. Illud à naturâ acceptum ferri ſatis conſtat. Iſta autem, cum ſubobſcura ſit, & rerum externarum Ideis involuta, quin & violento affectuum impetu diſtorta, ità fit ut parum proficiat Notitia. Quæ enim Bona ſunt nec meditari ſatagunt plerique, nec nota debito proſequi ſtudio.

§ 14. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυτῆς ἀρκούμεναι. | Rationem ad Bonum exequendum per ſe ſufficere contendit: nec rebus opus eſſe adventitiis. Quæ animo adeò non ſunt ad veritatem adjumento, ut ab his, nè in errorem abducant, ſuiſque impediant illecebris, potius metuendum ſit.

§ 15. Οὐδὲν τούτων ῥηϊδίως, ἀνθρώπῳ, ἃ ἀνθρώπῳ καλὸν ἄνθρωπος, ἐκ ἐπιδείκνυται. | Cuivis jure merito ſit mirum, quòd, cum conſtantiſſimæ quibus vera Bona à falſis ſecernantur, omnibus ferè in promptu ſint Regulæ, hominum tamen multò pars maxima de iſtis perperam judicare pergant. Vera nimirum Bona ejuſmodi ſunt, quæ ab hominum naturâ divelli nequeunt; quæ Hominem ſuis abſolvunt numeris; & ad juſtam animæ cogitantis perfectionem perducunt; quæ denique non habeas deſpicatui citrà magnum tui dedecus, & meritiſſimum vituperium. En tibi, Lector, Criteria, quæ neq; in Divitias, neque in Gloriam, neq; in Voluptatem cadere poſſunt. Iſtis igitur cum nullo conveniant modo, falſa & ſpecioſa tantùm Bona eſſe iſta certo tibi ſit certius.

Ibid. Οὐκ ἂν τὸ ὑπερφυὲς —— ἐπιδείκνυται δῆλον. | In eandem prorſus mentem Longinus, cui, quantum huic inerat Argumento ponderis, ex iis quæ ſequuntur, facilè dixeris conſtitiſſe. *Sciendum* (inquit) *quòd in communi vitâ nihil eſt magnum, cujus Contemptus Magnum quid reputetur*; *ut, verbi gratiâ, Divitiæ, Honores, Decora, Regna, & quæcunque hercle Tragicum ſaſtum extrinſecùs adhibitum multum præ ſe ferunt: Non utique prudenti viro Bona eximia videantur, quorum deſpectus Bonum non mediocre cenſeatur. In majore igitur Admiratione & Pretio iis qui hæc ipſa poſſident, illi ſunt, qui quum habere poſſint, quâ ſunt Animi magnitudine, tamen deſpiciunt.*

(Tan. Fab.) 6. Vel Ejus Cap.

§ 16. Οἷα ἂν πολλάκις φαυλαθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια. | Nec hoc aliter fieri poteſt. Quod enim cogitamus idipſum & ſumus. Hinc vera, candida an nigra, inuritur nota, & ex hoc uno quid quiſq; ſit Hominis dijudicare eſt. Rationem hem tibi ſatis manifeſtam! Penes nos Cogitationes noſtras in ſolidum eſſe voluit Natura, ("Cogitationem hîc loci cave pro quolibet Intellectûs actu, ſed ſenſu ſtrictiori, pro Morali tantùm, intelligas.") Hinc efficitur, ut, quales eſſe volumus, ii ut eſſemus, nobis ſemper ſit integrum. Animi igitur ſtudia, & Voluntatis tenorem in homine diſtinguendo momenti habere plurimum, æquiſſimum fateare neceſſe eſt. Longinus in Tractatu mox laudato, quò meliùs veram ſublimitatem aſſequamur, *Ingenia*, jubet, *pro virili ad magna aſſurgere*; & *dare operam, ut ea tanquam prægnantia & plena reddamus generosâ audaciâ & animi præſentiâ.* Si hæc, ut in arte quis præſtet Oratoriâ appoſitè præcipiantur, quantò magis virtutem colentibus, ut ad ſummum pertingant Philoſophiæ culmen, & ſedulò inculcanda dixeris, & factu apprimè neceſſaria. Cap. 8.

Ibid. Ἔστιν ἄρα καὶ τοῦ ζῆν ἐν αὐλῇ. | Inanes Auliconum cauſationes, & falſum, quem ignaviæ obducere ſolent ſuæ, abſtergit fucum; dum quæ Aulæ vitio vertunt impedimenta, à ſeipſis proficiſci omnia luculenter oſtendit. Nec iſta Simulatio Antonini aut Aulæ aut Temporibus erat propria; ubique enim perinde & vivitur & ſimulatur. Haud paucos utique reperias, qui, cùm ſe ruri continentes vitam egiſſent ferè inculpatam, in vitia deinde & Aulæ & Urbi familiaria delapſi, moribus mutatis novas conſuetudines, & mutatum obtendunt locum. Hæc aliam nempe vitam, & majorem peccandi licentiam poſtulare. Dum in mediis degitur ſpurcitiis, quidnî alienâ vitientur labe? Vitæ ſcilicet rationem ad eorum quibuſcum agas exemplar exigendam; quòd ſi, Virtus unde exulat, ibi illam ſectere ſolus, & brachia contra torrentem fruſtrà dirigis, & pueris tandem debebis ludibrium. Atquî frigidos iſtos omnes & futiles prætextus damnat Marcus, viro Rationis compoti indignos; cujus eſt officium, naturæ munera quantum poterit excolere, & quæ Animal à Deo ita inſtructum exornatúmque decent, nullibi non & conſtantiſſimè profiteri, & agere ſedulò, & aliis ob oculos ſuſpicienda ponere.

Ibid.

Ibid. Οὕτω ἔνιοι ἔφασαν φιλανθρώπους, &c. | Homines eâ ſub Lege nàſci, ut ſibi invicem benefacerent, rationibus hiſce evicturus eſt. Lex autem ubique obtinuit, nec cum loco mutatur. Nihil itaque refert, ruri degatur an Aulæ; ſiquidem eàdem utrobique teneris lege. Reliquum eſt igitur, in aulâ perinde ac ruri benefaciendum: Jàm verò ut benefacias, bene vivas oportet; Ergò etiam in Aulà bene vivere & potes perinde & debes; Quod erat demonſtandum.

Ibid. Ἄρα δὲν τῇ λογικῇ ζώῃ κοινωνία | Societas nempe commune illud vinculum eſt, cujus ope connectimur adeò & coaleſcimus unà, ut partes ejuſdem Totius ſe ſinguli cogitare debeant. Ejuſmodi fanè eſt hæc Societas & Communio, ut nequid cuiquam ſibi ſoli, & de proprio ſit, quod non & aliorum interſit. Quicquid igitur incommodi membrorum aliquod ceperit, Dolor & Detrimentum per omne confeſtim corpus diffluat neceſſe eſt.

§ 18. Οὐδὲν ἐστὶν συμβαῖνον ὃ οὐκ ἐκεῖνο πέφυκε φέρειν ἑαυτῷ. | Tria ſunt, quibus Mala ut æquo feramus animo ſuadet Antoninus. Primum, quòd à naturâ unde ea ferri poſſint habeamus. Secundum, quòd compluſculos reperias eadem indies vel graviora paſſos, abſque tamen quòd ſe malis premi aut miſeros eſſe ſentiant. Tertium, quòd pleroſque præ arrogantiâ & faſtu quodam tragico, perinde dura fortiter tolerare, quin & in ſe accerſere ultrò, minimè pigeat. Quænam autem & quàm turpis eſt iſta Ignavia, quam animo exoutere Vitium & Pertinacia poſſunt, Virtus verò & Officii ratio non poſſunt?

§ 19. Οἷον δὲ κεκμαῶτων κατεξιόσῃ ἑαυτὸν, πιεῖν τε ἑαυτῷ ποιῇ τὰ ὑφεστῶτα. | Videri forſan poſſet Antonino potiùs reſcribi debuiſſe αὐτὸ quàm ἑαυτῷ. Quæ *de rebus nempe ipſis*, quàm quæ *de ſeipſo* animus decreverit, ad rem fore magis. Sed Textum ſollicitare non eſt opus. Imò conſultius hoc multo, & expreſſius, quod ad cauſam & originem de Objectis externis ſententiarum attinet. Longè utique omnes aliter de his exiſtimamus; eaque gravia aut leviora, inſuperabilia, aut victu facilia pronunciamus, perinde ac ſpem de nobis & opinionem bonam aut ſequiorem priùs animo concepimus. Permagni itaque refert quid de ſe quiſque ſentiat. Nec mediocre es nactus ad virtutem adjumentum, ſi magna de Te ipſo polliceri audeas.

§ 20. Κατ' ἄνδρα μὲν λόγον ἡμῖν ἔξεστιν οἰκειότητι ἀφορᾶσθαι. | Quali in Improbos animo eſſe oporteat, hîc nos in ſe docendum recipit. Vitium utique, cùm quin Homines perinde ſint prohibere nequeat, nec eos quò minùs & ipſi diligamus, obſtare debuit. Amorem nempe communis omnium ſibi vendicat Natura, quà niſi ſublatâ, nec iſte citra noſtram auferatur culpam. Sunt Homines, inquam, at Improbi tamen & malevoli, & quibus quòd non prolixiùs fecerimus bene, non tàm per noſtram fortean Illiberalitatem, quàm per illorum ſteterit pervicaciam. At iſto tandem pacto, affectum erga eos minùs proclivem (fateor,) ſunt meriti, Animum averſum prorſus, & odio flagrantem, nullo modo. Cum his mirum nî ita agendum, ut cum Sole, Lunâ, Ventis, Imbribus, cæteriſque horum ſimilibus uſu ſolet venire: pariter enim ad res noſtras hæc ſe habent omnia. Moras nobis nectere, & impedimenta interjicere poſſunt, quò minùs opus inceptum feliciter exigamus: Animum autem Agentis vitiare, & conſilium in pejus vertere non poſſunt. Agenti vero, quantumvis interturbato, bene tamen volenti, unde ingens ſuppetat ſolatium, haudquaquam deficit. Reſtat igitur vero nos afficere malo Hominum vel Malevolentiſſimos non poſſe. Enimverò quum quod nobis meditantur malum in ſe demùm recidat omne, eorum Nequitiæ nos ut miſereſcat potiùs, quàm illa quòd infenſos nobis reddat, longè æquius eſt. Præceptum ſane ſaluberrimum, nec ſemel tantùm à Marco inculcatum. Quæ etenim huc faciunt plura dudum habuiſti ad *Lib.* IV. *c.* 1.

§ 22. Ὁ τῇ πόλει ἐπιβλαβὴς ἐπὶ τὸν πολίτην βλάπτει. | *Civitatem* nuncupat Mundum; cujus in gratiam fiunt omnia. Quicquid autem ſingulis videtur partibus noxium, id Corporis Univerſi Commodo expedire, jam ſæpius eſt monitum, quàm ut plura hîc ſit dictu opus.

Ibid. Εἰ ὃ ἡ πόλις οὐ βλάπτεται, οὐδ' ἐγὼ βλάπτομαι, εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι. | Particulam negativam per totam periodum interſerere non dubitat D'Acerius, quod olim & Gatakero placuit. Sed textum is poſtea ſollicitare detrectavit, ſenſum ſatis commodum nactus, & à Mente D'Acerii plurimùm diſtantem. Interpretes hoſce inter ſe componere, & uter magis arriſerit ſequi, Tibi, Lector, permitto; cui uterque ut in promptu ſit, curavi. Quæ vero is, quem jam Latinum tibi in manus trado, adnotare perrexerit porrò, hujuſmodi fere ſunt". De privatis tantùm injuriis hæc ab Antonino dicta velim intelligas; quoties nempe à jure licet cedere Tuo, citra aut Jus commune violatum, aut Privatorum alios in diſcrimen vocatos. Hæc etenim, ubi integra eſſe nequeant, à nobis ſtat Stoicorum Sententia. Supplicia nempe de Improbis ſumenda, quin & hæc ut quis exigat læſus, non tam Sævitiæ & Animi in vindictam ferocis, quàm Dilectionis eſſe & Benevolentiæ. Hoc ipſis expedire pœnas luentibus, nequid in poſterum faciant Simile. Expedire & Aliis, ut ab Hominum nequam furore liberati, magis ſint in tuto; & alienis moniti malis.

malis juſtitiam diſcant; omni præſertim ſpe ſcelus impune fore, ſi minùs fecerint, penitus ſublatâ. Atque ita quidem hæc ſe res habet; nec enim Præteriti ergò pœna exigitur, cum ſæpiſſimè Damna ejuſmodi fuerint, ut in integrum reſarciri nequeant; ut queant tamen, at Improbi qui hæc intulerat dolore neutiquam penſantur. In futurum utique Lex omnis proſpicit pœnalis, ne cæteri ſcilicet ſerpente Vitiorum tacti contagio, & exemplis impune peccantium audaciores facti, animos in omne nefas ſumant; & gens humana petruptis quaſi repagulis, præceps ruat in deterius.

Ibid. **Τί τὸ παραδιδώμον.** | *En quoy conſiſte cette offenſe, & qu'eſt ce, que c'eſt?*] *Nam quid tandem eſt hæc Injuria, & in quo delinqui dixeris?*] Hæc ſunt quibus noviſſimè jam dicta probat, Civitatem nempe non lædi. Ut ſit enim, quod cepiſſe nos opinamur damnum, quantum fieri poterit, maximum; at ſi Te unum cum iſthoc contuleris Univerſo, atque ità deinde rem perpendas; Nova erit rerum facies, &, ſubductis rite rationibus, tantum de priori detrahetur Summâ, ut quod erit reliqui ne hilo quidem æſtimari meruerit. " Ita locum hunc & interpretatus eſt, & notis auxit D'Acerius, in eandem prorſus quam ſuprà monuimus mentem; Veram ſane ſi ſatis per ſe ſpectes, ſed à Textu vulgaro nimis alienam ".

§ 23. **Οὐδὲν ἑξῆς, καὶ τὸ παρεγγύς, τὸ δὲ ἀπειρον τῶν τε παρωχημένων καὶ μελλόντων ἀχανὲς, ὃ πάντα ἐπαφανίζονται.** | Stoicorum plerique nihil prorſus eſſe in præſenti autumabant; Omnia verò vel Præterita vel Futura. Quod autem præſens vulgo dici ſolet, id, ſi accuratè, & ut Philoſophis decet, loqui velimus, nihil eſſe præterea, quàm Præteriti finem, & Initium Futuri, adeo ut nequid quod in medio ſubſiſtat, ſuperſit amplius. Ineptum ſane Dogma, & quod Temporis naturam planè peſſundatum ibat: Antonino igitur tam Subtili eſſe haudquaquam placuit. Præſens ille à nobis quantâ cum celeritate abreptum ſit, per **τὸ παρεγγὺς** indigitare duxit ſatius. Ità enim quod res eſt dixit; Omnia ſcilicet in jugi eſſe fluxu, & vix in manus venire nobis priùs, quàm protinùs ſubtrahantur. Lapſus nempe adeò comparatur iſte, ut quæ ab immenſo Futuri temporis Profundo emergunt ſeſe, in altero Præteriti temporis Profundo continuò ſubmergantur. Imaginem rei vivam ſatis & idoneam exhibent iſta, & quam Lectori in optimo collocemus diſpiciendam lumine, bene meritam.

§ 24. D'Acerio xxv. **Μέμνησο τῆς συμπλοκῆς ἐκείνης, ἧς ὀλίγον μετέχεις.** | Et nervoſa ſimul & venuſta Argumentatio. De cauſis enim efficientibus, variiſque rerum Principiis, quibus condendæ conſervandæque huic quanta quanta eſt cœlorum terrarumque compagi, Divinæ viſum eſt Providentiæ uti, quantilla, quàmque pauca ſunt, quæ ad noſtri ſingulos pertingunt? Hominum tamen plerique, iniquiſſimâ quâ ſunt Philautiâ & Arrogantiâ, ità ſe ſolent componere, tanquam in ſuiipſorum tantùm gratiam facta, ad Ipſos, ut ad ultimum finem referri deberent omnia; Divinam utique ſibi ſoli Providentiam invigilare ſomniat Homuncionum quilibet: Nec quidquam Illi præter id unum eſſe curæ, tota ut volvatur fatorum ſeries, totum ità adminiſtretur Univerſi Corpus, ut particulæ iſti perexiguæ in uſum fore maximè prævideriſ Deus.

§ 28. **Τῷ γεφάτῳ μήτε ὀρύζε.** | Vitium hic perſtrinxit, quo non aliud iniquius, & tamen nemini non familiare nimis. Quòtus enim eſt quiſque, qui ob ea, quæ natura peccavit ſola, amicis non ſuccenſet; nec interim, dum jure nullo indignari ſuſtinet, amicos (quod fieri debuit potius) eorum quæ ſtomachum movent non gravatur commonefacere? Quæ verò Antoninus de mendis Coporeis, ea ad Animi defectus, pari, imo verò meliori multò jure ſpectare, fac ſis ſemper intelligas.

Ibid. **Σὺ λόγον ἔχεις.** | Cui & Ratio eſt in promptu, & res perſpecta, Illius eſt cæteris antevertere. Nec per officioſum nimis ſilentium committendum eſt tibi, ut aliis ludibrium debeat amicus haud à Te monitus. Ignarus pariter, Imprudens, aut Libidinoſus ſi ſit, id ut ſentiat, corrigatque, maturam ſi dederis operam, Officio Tu functus es tuo: Sin munia inprimis neceſſaria, quoniam minùs fortaſſe ſint grata, obire recuſes, non Amicitiam privatam tantùm, ſed & communem Humani generis Benevolentiam turpiſſimâ adulatione læſiſti. Hujus enim legibus ſanctiſſimè cautum eſt, *Alienum ut Lumen Lumine accendas tuo.*

Ibid. D'Acer. xxix. **Οὔτε τετραγωδὸς, οὔτε πόρνη.** | Articulum hunc cæteris à me ſejunctum, ſequenti adnexum vulgatorum exhibent complures; quin & Interpretum plerique ſenſum hinc nî fallor eruerunt ab Antonini mente alieniſſimum. Is enim, quantum mihi in præſens eſt conjicere, & ab ignavâ demiſſione, & à tumidâ elatione animi temperandum vult. Scortorum moribus propior eſt Illa, quibus nihil aut ſordet, aut pudorem incutit. Tragicos. Hæc ſpirat, qui perſonam exuere neſcii, vaniſſimo turgent faſtu, & Thraſones nunquam non agunt. Falſa utrinque occurrit Species, & ſimulatio parùm honeſta; Bono minimè omnium Viro, nedum Principe digna.

§ 30. D'Acer. xxxi. **Ὁ τῶ ὅλῳ νῷ κοινωνικὸς.** | Mundum ita à Deo conditum eſſe inſtructúmq; conſtat, ut Humani generis commodo inſerviret maximè; quin & genus pariter humanum non ſibi naſci ſolis æquum erat. Naſcimur utique

Naturæ

Naturæ inprimis Authori, unde & Deum diligere, & primum nobis & palmarium jure meritiſſimo Officium habetur: Aliis deinde ejuſdem conſortibus Naturæ, ex quo ſit, ut ſecundas ſibi poſtulet Proximi Dilectio; *Ab iſtis utique duobus mandatis tota Lex & Prophetæ & pendent & complentur.* Matt. xxii 40. Gal. v. 14.

§ 31. D'Acerio xxxii. Πᾶς σφηνιώξαι μέλλει τοῖς Θεοῖς, γονεῦσι, ἀδελφοῖς] Vellem adjeciſſet & Subditos. Nec enim Lex ulla apud Principem antiquior eſſe debet, quàm Illa quæ Subditorum jura huic mandat tuenda. Conſcientiam itaque Regiam de Officiis, quæ Deo, Parentibus, Liberis, Domeſticis deberi conſtat ſe percontantem, iſtius quod Regem, quatenus Rex eſt, obſtrictum habuit, minimè omnium oportuit obliviſci. Sed Principum pleriſque quantumvis proclive ſit omnia ſibi falſo exiſtimare licita, at de Marco tale quid nefas eſt credere. Hunc itaque Officii Locum eò magis verbis demiror prætermiſſum, cùm illum quin & in animo habuerit, & ſummâ is Religione ſit proſecutus, dubio nihil eſt loci.

Ibid. Καὶ τελεία ἡ λειτουργία.] En tibi, Lector, Imperatorem, quem jure demirere optimo, ſe ſcilicet idcircò tantùm in terris agere, ut ſuo defungatur munere, aliiſque ſe præbeat utilem, ultrò profitentem.

Ibid. Πόσα δεῖται καλά.] Examen Antoninus hinc de integro orditur. Iſthæc autem perinde intelligenda duco, ac ſi dixiſſet; Num tot quæ te oblectent jam antehac præclara vidiſti, ut vehementi admodum diutiùs in terris commorandi deſiderio teneare? Quinam alius huic loco benè quadret ſenſus, nôrunt alii fortaſſe, mihi fateor, parum liquet.

§ 32. D'Acer. xxxiii. Διὰ τί συγχύσεσι ἄπεχεσι καὶ ἀμαθεῖς ψυχαὶ ἰσχύουσι καὶ ὀφείλουσα.] Planè divina ſunt iſta, & quæ ſatis laudando non ſum; Nonnullis utcunque, qui Doctos profitentur, parum forſan arriſura. At nobis nihilominus ea fuſiùs exponere liceat. Imperator Sapientiſſimus hoc primum omnium ſtatuit, *Unicam tantùm eſſe Scientiam.* Illam ſcilicet, quæ ad Dei cognitionem ducit. Nec enim aliud eſt Deus, aliud *Ratio quæ Univerſum hoc adminiſtrat.* Multis interea loci ſcientias falsò creditas ſtudioſè ſectantibus, haud inſolens eſſe novimus, illos qui Veræ huic incumbunt uni, ludos facere. Nec mihi quidem in dubio eſt, quin ad Antoninum uſque laſcivientium linguarum petulantia dudum pervenerit; Is mirum ni profanum ſæpè aliàs repreſſerat impetum, & hic loci retundit indignabundus, dum *Rudes* nuncupando & *Imperitas Animas* in ipſos convitia retorquet ſua. Hos itaque interrogatos voluit, meliùs edoctos, & quod longè præſtantius eſt eligentes, quorſum conturbare adeò ſatagant, & loco dimovere importuni. Videtur autem ad illud Heracliti non obſcurè alluſiſſe, qui dum exquiſitæ irridet Scientiæ, ob quam Homeri, Heſiodi, Pythagoræ, Xenophanis, Hecataei, aliorúmque complusculorum celebrantur Nomina, id illi vertit vitio, quòd ad Sapientiam nec vel paululùm quidem conferat momenti; nec Intellectum revera excultum magis exornatumque præſtet: A Genuinâ interim Scientiâ nimium quantum diverſa, cujus in eo præſtantia ſita eſt omnis, quòd Spiritum, quo Univerſa reguntur, quantum fas eſt cognoſcat, aut ſaltem in illo ſit ſtudio tota.

§ 35. D'Acer. xxxvi. Εἰ μήτε κακία ἔστι τῶν ἐμῶν, μήτε ἐνέργεια τῶν κακίων ἐμοί.] In graviſſimis ubi nobis obvenerint primùm Infortuniis, id ſedulò inquirendum, an noſtrâ fuerint culpâ. Id enim ſi ita fieri compertum ſit, non eſt quòd ſeriò plorare vetem. Sin autem innocuos feriant ruinæ, nihil eſt quod vicem doleamus noſtram. 1 Pet. iii. 15. *Quòd ſi contingat, ut propter Juſtitiam patiamur*; adeò non ægrè ferendum, ut ſeriò potiùs triumphare fas ſit, & laudare fortunam noſtram, qui iſto digni honore habeamur.

Ibid. Τίς ἡ βλάβη τῆ κοινῆ.] Societas iſta communis non niſi Injuſticiâ læditur. Injuſtitiam autem in ſignificatu laxiori ut accipiat Lector menendus eſt; in eo ſcilicet qui omne etiam Impietatis & Vitii genus in ſe complectitur.

§ 36. D'Acer. xxxvii. Κακὸν γὰρ ἕθος.] Sed ut reſcribi debuit potiùs ἔθνος. Nec enim tam ipſo detrimento, quàm detrimenti opinione, quæ omnia præter modum exaggerare ſolet, iſtæ exprimuntur lachrymæ. Hæc ſemel atque iterum antehac Marcum ſubmonuiſſe memini.

Ibid. Ἀλλ' ὡς ὁ μέγων ἀπολλὼν τὴν Δρίοπα ῥόμβον ἀπήτει, μεμιμῆσθαι ὅπ ῥόμβος, ὅπως καὶ ᾖ ὃ δεῖ.] Locus inprimis egregius. Jam anteà, nè animum abripi temerè, & mali imaginatione alieni vitiari patiamur, diſertè præceperat. Id tamen, cùm ſortem iniquam miſerantibus ſolenne ſit, monere pergit porrò, quo tandem fieri poſſit pacto, ut & iſtis levamini ſimus & ſolatio, & ipſi interea nè affligamur. Non eſſe nimirum opus, ut ad rigorem Philoſophicum, & exquiſitam Veritatis amuſſim ſermo noſter omnis exigatur. Iſtud Subtilitatis nec Illorum dolor, nec Noſtra fert Humanitas. Fruſtrà nempe eris ab animo jam ſaucio & perturbato Mali opinionem avellere meditatus: Fruſtrà, importunum doloris impetum retundens, & Amici ſuſtinens partes, (cujus eſſe creditur dolorem ex alterius dolore concipere) ſi hoc in uno hæreas, *Nihil eſſe prorſus, quod vel ille vel tu doleatis.* Quin potius ad illorum te demittas ingenium, nec eodem abuti Sermone, iiſdem pudeat querimoniis. Infortunium ad tempus agnoſcas magnum, licet; ſed ad tempus hoc, & ex compoſito eſſe tantùm, & Te novam induere memineris perſonam. Quod enim gratiâ Magnum dixeris, alienâ, ut lugentibus commodus ſis,

atque utilis, qui ſolida Rationum momenta nondum capiunt, id paucillum, imò nullum reverà, & apud Te, malum fac ſemper exiſtimes. Ita enim & Parvulis haud gravamur obſequi; & Senem imitari, qui ad Puerilem ſe captum accommodans, Turbinem ab Alumno, ac ſi res eſſet plurimi, & omnium exoptatiſſima, vehementer ſibi dandum poſtulavit: Haud immemor intereà Turbinem eſſe tantùm; & in ludicris iſtiuſmodi Illorum quibuſcum res eſt imbecillitati aliquatenus obſecundare, Viro eſſe Sapienti neutiquam indignum. Imaginem autem Senis hujus cum Puero ludentis, ab aliquà tunc temporis Comœdiâ ſatis notâ petiiſſe Marcum, non vero eſt abſimile.

Ibid. D'Acer. xxxviii. Ἐπεί τοι ἡμῖν καλῶν ἐστὶ καὶ ἐμβόλιον.| *Que ſais tu donc dans ceſte Tribune, aux Harangues, avec tes beaux diſcours; & tes Oraiſons funebres? Quid igitur Tibi cum iſtis roſtris? Quorſum Orationes compte, & Laudationes amicorum funebres?* " De loco emendando, variiſque Eruditorum hâc in causâ ſententiis, non eſt, quod poſt Gatakerum Lectori moræ ſim; quin & ejuſdem de mente Antonini cramben recoquere detrecto, quem Dignitatem quandam aut Honores ambientium, vel ambientibus ſuâ ſaltem operâ faventium faſtum putat Ille, & officioſam nimis ſedulitatem perſtrinxiſſe. Videamus ſi placet potiùs, quid ſenſerit D'Acerius, à Noſtrate hîc ſane, ſicubi loci longè diverſiſſimus. " Antonino (inquit) maximæ id ſemper fuit curæ, ut Amicos Cognatóſque demortuos nullis non Officiis & Honoribus proſequeretur, quos aut ſuadebat Pietas, aut Mos induxerat Patrius. Horum nec Iſte quidem in Ultimis cenſendus, quo quis vitâ functorum Virtutes oratione funebri ſuſcepit prædicandas. Jam verò Stoici, qui Conciones publicas (oſtentationis præſertim compoſitas gratiâ,) improbabant maximè; longè aberat ut iſtis in Amicorum funere Laudationibus veniam darent; Inutiles nempe rati, & Audientibus periculoſas; quæque non tam vero Virtutis, quam falſo Suî amore inflatos accenderent animos. Marcus igitur, Senis inſtar nuperrimè memorati, Notam hîc loci Cenſoriam etiam iſtis inurendam curavit, quæ etiamſi à mente multùm aliena ſuâ, pro Morum tamen quâ erat facilitate, conſuetudini vulgò invaleſcenti obſecutus, vel ipſe, quoties res poſtulabat, facere non eſt dedignatus.

In Librum Sextum.

§ 4. Τοῖς ἐκθυμιᾶσθαι πᾶσαι ἄτομοι ἴσαι ἡ ἰσία, ἢ σχεδιᾶσθαι.| De Materiâ hîc loci ad Placita Philoſophorum diſſerit Antoninus. Ex his non deerant, quibus Unam illam eſſe, & uſquequaque Simplicem, viſum eſt. Elementa verò quæ dicuntur, è variis ejus partibus nexis ſimul aptiſque inter ſe compingi. Huic erat conſentaneum, Elementa (ſi ita loqui fas ſit,) tum denique Mortem obire, cùm ſingulæ Vaporis inſtar evaneſcerent partes, & formam exutæ priorem in Primam Materiam revertérentur. Aliis placuit potiùs, Elementa ipſa totidem Rerum Principia prædicare; à ſe invicem toto genere diverſa, nulloque communis Eſſentiæ vinculo conjuncta. Hos itaque ſi ſequamur duces, ſubſtantiæ iſtis conflatæ Elementis, tum demum propriè dicuntur Mori, ſi, partibus earum disjunctis diſſipatiſque, in ſuum quæque reſolvatur, unde ortum duxerat priùs, Elementum. Particulæ Aereæ, verbi gratiâ, ſi in Aëris, Terreſtres in Terram, ubi denuò remigraverint.

§ 7. Σῶ μιᾷ μνήμῃ θεᾷ.| Actiones enim noſtræ & Studia univerſa, juſtâ non poſſunt non perfectione deſtitui, & nihili prorſus eſſe, quantumvis in ſe præſtantiſſima, niſi cum Deo & incepta, & peracta, ad eundem ceu finem ultimum demum dirigantur.

§ 9. Κατὰ τὸν ἥλιον ὕλην εἶναι ἕκαστα πρέπειν, ἢ γὰρ κατ' ἄλλον γέ πω φύσιν.| Mundum hunc materialem à ſeipſo regi, nemini perſuaſum eſſe poteſt cordato; quippe quem & Rationis & Senſationis expertem prorſus liquidò novimus. Reliquum eſt igitur, diſponi hunc gubernarique à Naturâ quâdam Materiæ toto genere diverſâ. Illa verò Totius ut ſit Natura neceſſe eſt, quæ Totum & olim condidit, & jam permeat: Nec enim Natura particularis, quæ partium vel unam, vel plures pertingit, Univerſo regendo conſervandoque par eſſe potuit. Dato autem quòd ejuſmodi ſit, ab Univerſali Naturâ diſtincta; at unde Illam dixeris originem traxiſſe? Si aliam quandam Univerſalem ab hoc Toto ſejunctam ſtatuas, non noſtræ tantùm Rationi contrariâ, ſed & inter ſe planè pugnantia ſunt iſta. Age verò, te ultrà interrogatum velim, non unde orta fuerit modò, ſed & ubinam exiſtat hæc Natura? Mundum hunc num ſuo amplior complexu ambiat, an anguſtior ab Illo ſit circumfuſa? Utrinque

Utrinque Nodi nectuntur, è quibus haud facili te expedias negotio. Diversa enim à Mundo Natura si intrà commoretur, Mundum ut pessundatum eat, quàm illum ut conservet sospitem, multo abest propiùs. Ponatur itaque, si placet, extrà mundum. At illum ubinam loci Philosophum reperias, qui spatium & substantiam Isto, quod jam Omnia in se complecti conceditur, Universo distincta & capaciora, concipere queat animo? Ex his utique efficitur, Mundum ab eodem & Authore semel fabricatum, & Gubernatore nunquam non administratum. Quæ qui sibi persuasa habet, næ illi dubio erit procul, quæcunque singulis hujus Fabricæ partibus assignentur, ea istis, & esse reverà congrua, & præ cæteris expedire.

§ 10. *Ἢτοι κυκεών.* | Antoninum, à quo fonte omnia profluxerint, vel leviſſimam in se dubitationem admiſiſſe, cave sis ne ullus existimes. Suggeret nempe compluscula nulla non hujus Opusculi Pagina, quæ Authorem à turpi suspicione liberent. Sed id, More disputantibus usitato, adversariorum sententiæ dandum censuit, ut, quò melius Argumenti procederet ratio, Falsum ad tempus pro Vero putetur. Eo scilicet consilio, ut Disciplinam sive Epicuream, sive Stoicam sectantibus, Mortem minimè malam, minimè reformidandam ostenderet. Posito itaque, quòd omnia temere & fortuito eveniant, (quod Epicurum somniâsse notum est) Posito itidem Divino disponi omnia Consilio; Sententiæ tamen inter se inimicissimæ hoc in uno saltem conveniunt, quòd Utraque Mortem æquo oppetendam animo suadeat; Utraque ne *Summum aut metuas diem, aut optes*, disertè vetat.

§ 11. *Ὅταν ἀναγκαίως ὑπὸ τῆς πειθηνίου εἰσοικὶ διατεθῇται.* | Articulus, quo vix alium reperias elegantiorem. Ejus tamen lepores, quoniam omnibus minus forsan in conspectum cadant, accuratius explicare non erit molestum. Animadvertendum itaque, res Circumstantes quoties negotium nobis facessunt, foràs nos excedere, quæ per se tranquilla sunt solicitatum, ut externa ista in doloris remedium cedant. Oleas vero transcendentes, ordinem & concentum rerum disturbamus, nec quem sortita est inter cæteras mundi partes, suum ampliùs anima humana servavit locum. Isto etiam pacto Convenientia, & quasi Continuitas, quæ huic Nostræ cum Animâ Mundi interceſſit, soluta est protinus & disrupta. Cujus commune Hoc est vinculum, ut quod sui est officii id illa agat sedulò, sibique sit semper par atque constans. Plura possem, sed pluribus haud opus esse arbitror, ut mentem Antonini satis assequatur Lector.

§ 12. *Εἰ μικρῶν τι ἄλλα ἔχει ἢ μικρόν.* | Novercæ Aulam, Philosophiam vero Matri componens, venustam vivamq; satis rei Imaginem exhibuit. At apud Hodiernos, (quod in melius vertat Deus) quotusquisque est, qui non Ordine prorsus inverso, ad ista æstimanda animum instituit? Aulâ Matris in loco & deliciis habitâ, Philosophiâ interim, (Virtute scilicet & Pietate) Novercæ instar, ad quam ægrè admodùm, & quantum poteris rarissimè, nec sine summo re recipias tædio.

Ibid. *Αἰ ἴσθι ᾗ τὰ ἐκεῖ σοι ἐνεκτὰ φαίνεται, ᾗ σὺ ἐν αὐτοῖς ἐνεκτός.* | Locus quem bene notes inprimis dignus, in quo Imperator Magnus profitetur lubens, Philosophiam (quam Virtutem & Pietatem jam sæpius diximus) penes esse unam, & Aulicos Principi toleratu faciles, & illis Principem gratum reddere. Isthîc usque adeò, ubi minimè omnium illa colitur loci, ut religiosissimè colatur opus est maximum.

§ 13. *Ὅτι ἐγὼ ὁ Κράτης τὸ μὲν αὐτῷ τῷ Ξενοκράτει λέγει.* | Xenocratem Philosophum auitera facie, & gravitate adeò singulari fuisse accepimus, ut in Diverbium venerit; *Xenocrate modestior*. Crateti severitatem istam, & vultum præ cæteris compositum penitiùs introspicere libuit, & ad vivum resecare. Quo facto nihil subesse Veri, sed larvam tantùm ostentandi gratiâ inductam comperuit. Cum itaque haud parum fraudis & simulatæ sanctimoniæ etiam apud Philosophos sit deprehensum, quid de aliis cogites, & quantum falsæ existimationis ab illis detrahas oportet, ut res ipsa quomodo se habeat, rectè intelligas? His enim qui è vulgo sunt, aliquid semper adjicere de proprio, & solenne est magis, & minùs culpandum. Articulum, ni fallor, agnoscis Lector, longè quàm primâ visus est facie elegantiorem.

Vide *Erasmi Adag. in Modestiæ.* f. (*mihi*) 512.

§ 14. *Τὰ ὑπὸ ἕξεως ἢ φύσεως συνεχόμενα.* | "Quod ad prius hujus Divisionis membrum Gatakeri ferè vestigiis insistit D'Acerius, ad posterius quod attinet, ecca tibi quæ sequuntur." Antoninus substantias animâ præditas in Animalia Rationalia & Irrationalia haud contentus dividere, tres instruere Classes duxit satius. Harum Prima Brutorum omnem complexa est familiam. Secunda Generis Humani complures, quibus Anima quidem suppetit Rationalis, ità tamen, ut præterquam quod artibus habiles præstet, & rebus exquisite effingendis idoneos, nihil ultrà pertingere videatur. Tertia denique Viros verè Sapientes, Animas illustres, puras, & lumine plenas, ipsi cognatas & similes Deo, cujus etiam genuinas se sentiunt particulas.

Ibid. *Καθὸ τεχνικὴ, ἢ ἄλλως πως ἐπιτηδές.* | Tertiam hanc tertiæ huic classi, utpote vulgaribus

 ingeniis

ingeniis duobus tantum digitis sublimiorem, Mechanicam illam solertiam, & curiosam rerum minùs utilium indagationem adscribendam censet; quibus qui se totos dederant Philosophastros, sub confecto *Virtuosorum* nomine recentioribus mos est deridendos propinare. Quin & Artium Exultores qui se profitentur, quibus Magnum quiddam videtur, Concham, Vas fictile Sinicum, Pictam Tabellam, aut Æs cœlatum debitis (si Diis placet) laudibus evehere. Nugarum autem qui fatagunt istarum, quanti quanti sibi videantur, Animæ tamen Universalis & Politicæ, unde dignitas & præstantia verè humana profecta est omnis, participes illos Marcus existimari noluit.

§ 15. Ὅπιον γὰρ δὴ τὸ ἅπαξ ἐλαύσαι τὸν ἄεθλα καὶ ἀποδῦναι | Quid de ipso moriendi actu aut mollius excogitari potuit, aut familiarius? In singula utique momenta respiratur; Est autem, quando id à nobis fit ultimò faciendum; nec repetendus ut olim Aër, sed tum demùm efflandus est totus. Huc autem si res redit omnis, quàm nullo negotio moriamur, cuivis hinc facile constare poterit.

§ 16. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τί ποτε δίδονται. | Ad id nempe aut contendunt, aut contendere debent, ut idoneos præstent singulos quod muneris erit sui strenuè exequendo. Hic verus est Institutionis & Disciplinæ finis, Practicus scilicet, qui tamen à plerisque qui pueros suscipiunt educendos, adeo nunc quibus vivitur dierum neglectui habetur, ut illum complures ne in animo habeant quidem, alii verò non pauci nedum nôrint. Unde & illud haud abs re dictum; *Institutionem hodiernam ad id præcipuè collimare, non ut Bonos aut Sapientes, sed ut Doctos reddat potiùs. Ad Rixas & Altercationes ingeniosi, ad Agendum hebetes & tardi efficimur. Virtutem callidè declinare scimus, amare & ex animo persequi nescimus.*

§ 20. Ἐν τοῖς χωμασὶ καὶ ὄρυξι καταστρώμνυσι | Appositum hoc, ut nihil suprà. Mundus enim nobis pro Campo aut arenâ est, ubi animum exercendo perficere debemus. Nos autem, ea est vel ignorantia vel Infelicitas, Exercitationes ludosque ut in vera & internecina degenerent prœlia, haud rarò committimus. Huic itaque in remedium Stultitiæ, Articulum, quem ob oculos jam habes, adhibendum censuit Antoninus.

§ 22. Ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ κεφάλαιον ποιῶ, &c. | Rerum hîc species nobis objicit, quæ nos vel inter agendum morari, vel ab officio prorsus suscipiendo distinere solent; eo nimirum consilio, ut ubi cujusmodi sint animo cogitaverimus, nostræ nos pudeat Ignaviæ, qui nugis & ineptiis, quæ virum Bonum & Sapientem neutiquam haberent socium, Virtutem à suo dimoveri loco patiamur.

§ 23. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ κεφάλαιον πρᾶγμα. | His ut utamur libero jubet animo, illi nimirum innixus argumento, quòd res imperfectas quascunque in gratiam & usum Perfectiorum effinxerit Deus. Cujus Dogmatis adeò liquida est Veritas, & humanæ Menti obvia, ut etiam, citra Deum disertè testantem, lumine innotuerit suo.

§ 25. Ἐνθυμήθητι πόσα καὶ τὸν αὐτὸν ἀγγειαῖον χεῖμον γίνεται σωματικὰ ἐμοῦ καὶ ψυχικά. | "De iis quæ in Animâ simul fiunt, adeò fusè Gatakerus, ut quæ in eandem planè mentem Noster Hic annotaverit, adjectis nihil est opus. Corporeas autem Operationes quod attinet, is porrò quæ sequuntur." Nec minus Nostrûm cuique mira esse debent, quæ in corpore facta novimus, provinciam licet nacta brevioribus terminis circumscriptam. Functiones membrorum variæ, motus agiles & innumeri, Nervorum, quibus ista administratur machina, Intentiones diversæ, usus stupendus: Mutuæ inter se partium Convenientiæ; Crebræ imò perpetuæ Mutationes, & intus exortæ & ab extrà factæ; ut verbo omnia, Innumera illa & plane infinita, quæ subtilissimum & vigilantissimum Animadversorem facilè fugiunt; Hæc omnia mentem adeò saltem occupare est æquum, ut cum ista in mortali & finito nunquam non rite peragantur, quæ in mundo eveniunt, quantumvis multa, quantumvis magna & operosa, ab immensâ tamen Dei potentiâ, facili & plane nullo negotio disponi posse omnia, ut ne fidem ulli detrectemus.

§ 26. Ἐάν τίς σοι σκώπτῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἀντωνίνου ὄνομα. | Imago ista, de medio licet sumpta habet tamen & suos lepores, nec ad rem facit minus, quàm quæ Magna solent Magnis componere. Marcum igitur hoc voluisse existimo. Antonini non ampliùs nomen efficitur, si è literis quibus constare debuerat, unica tantùm inter scribendum prætermittatur: Illorum itidem, quæ Viri Boni officium constituunt simul, quoties Animus cujuslibet vel unum habuerit neglectui, Totum deficit, & quæ superstant laude excidunt suâ. Ità etiam se Legem habere satis constat, quæ, cùm complusscula nobis imperet, se tamen in solidum violatam putat, si præceptorum cuivis minùs fecerimus satis. Nec enim, quæ ab Antonino monita jam habes, ab illo Jacobi Apostoli Axiomate notissimo videntur multùm distantia, *Jacob.* ii. 10. *Quisquis totam Legem servaverit, impegerit autem in uno, omnibus tenetur*, (reus scilicet.)

§ 29. Ἀνεχέσθω ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαιδᾴ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν σεγαπαιδᾴν. | Latius patet hæc Animadversio, quàm Lectorum vulgus, imò (nec enim id dicere gravabor) quàm vel Ipsum facilè Authorem habuisse in animo crediderim. Animam in virtutis Studio corpore citiùs

citiùs deficere, illi notare fuit satis. Corpus enim vires extemplò reficiendas curare, fractis semel conatibus nullum cedere, sed repulsarum patiens animos resumere denuò, & opponere se fortiùs obstaculis. Quæ omnia & Animæ, ut se Studio ad virtutem haud minùs pertinaci atque invicto accingat, documento esse debent. Nobis autem, & id ultrà, quod illi perinde in opprobrium cesserit, succurrit observandum. In istâ nempe quotidianâ Spiritûs contra carnem luctâ, animum concidere priorem, & præ turpissimâ omnium ignaviâ, armis confestim traditis, hosti se ultrò sub jugum mittere. Quin & alium ex hoc Effato, eumque haud inutilem eruere nobis sensum licebit. Corpus nimirum in Vero ejus Bono, vel ità saltem Viso, ambiendo, ab incœptis nunquam desistere; Omnia experiri; nec recusare labores, nec pericula reformidare, nec præteritis defessum animum despondere: Mentem ex adverso, Viam Virtutis vix dum ingressam nihil non expavescere; primâ difficultatis facie turbari prorsus, & priùs quàm eò deventum fuerit, ut quantum possit experiatur, herbam dare protinùs, & de victoriâ desperare.

§ 30. *Ὅτε μὲν Ἀντωνιανῶν.* | "Quod Gatakero visum est infamem Cæsarum Libidinem & Spurcissima omni genere flagitia notâsse, id de Tyrannide magis affectatâ, intellectum maluit D'Acerius. Ità ergò ille". Quò nobis animi sui sensum redderet Antoninus explicatiorem, novum ei libuit de proprio vocabulum cudere. Perinde enim sonat, ac si dixisset, *Cave ne Cæsarisses*, h. e. Ad Crudelem Dominationem, & ad Mores Cæsarum Tyrannicos, longe absit ut ipse comparas tuos. Imperatorum nempe Sapientissimus execrandam istam ambitionem, quâ primi Cæsares stimulati, populares & patriam justâ spoliârant libertate, & in ditionem redegerant suam, quanto in odio & detestatione habuerit, hoc demum pacto optimè designatum iri existimavit. Regeras fortasse. At quî tandem factum est, quòd ille Vir Sanctissimus, Jugum à moribus suis alienissimum, postquam damnaverat adeò perhorruerat-que, non disfregerit protinus, & pristina Populo restituerit jura? Respondeo. Longè aliter sub Antonino se Res habuerunt Romanæ. Potestas enim, quæ faceret cum prima in Patricios & Plebem impetum, omnium erat iniquissima, consuetudine tandem stabilita, & longo temporis tractu legitima est facta. Nec jam aut necessarium, aut tutum fuisset Leges diu receptas temere refigere; aut Imperium, per se licet injustum, ne in melius quidem mutare.

Ibid. *Ἐν τῷ μίσει ἁπάντων.* | Delicatioribus forsan, ut nunc sunt homines, ista minùs placeant; qui Antonino laudi ducerent potiùs, si ab hoc Encomio temperâsset sibi. Me verò quod attinet, qui nec rem parvi pendendam, nec Verecundiam hoc læsam pacto arbitror, quòd & hujus minimè sit oblitus, & mihi vehementer gratulor, & illi gratias habeo maximas.

§ 31. *Ἀνάστηθι καὶ ἀναγκάζου σαυτόν.* | Hic loci seipsum statim à somno videtur allocutus, occasione ab insomnio quodam minus jucundo congruenter satis arreptâ. Animo igitur somnum sibi jubet ultrà excutere, ut ità tandem expergefactus totus, de rebus externis dijudicet universis perinde ac jam de isto judicâsset insomnio. Verba sensûs plena, & quæ acuminis & eloquentiæ Specimen haud mediocre præ se ferunt.

§ 32. *Τῶν μὲν ὀπίσω ἀπαρατρέπτως τὸ παρὸν στέλλεται.* | Præteritum revocare nefas, Futurum ad nos usque nondum pervênit: Hoc igitur quod præ manibus est curare debemus unum; eoque vehementiùs in id animum intendere, quoniam de præsenti tantùm vocabimur in judicium: Nec enim quales aut olim fuerimus, aut posthàc fore speraverimus, sed quales simus, in isto demum nostrâ referet die. In quo quidem Argumento multus est D. Hieronymus, Ezechielis Caput Trigesimum Tertium Commentariis illustrans suis. Cæterùm, nec ità tamen de præterito securis esse licet, ut quæ olim fecerimus secùs, non nobis sæpenumero subeant in mentem, & veris plorentur lachrymis. Siquidem parum habuit Davides Peccata in posterum missa facere, nisi & crebrâ etiam recordatione animum obfirmâsset contrà. Nec frustrà est, quòd mores jamdudum mutatus, mœstus tamen adhuc inclamaverit, *Defectiones meas ego agnosco, & Peccatum meum obversatur mihi jugiter.* Psal. li. 4.

§ 33. *Οὐκ ἔστιν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, ἢ τὸ ποσὶ παρὰ φύσιν, οὐχεῖς ἂν ποιῇ ὁ πᾶς τὸ τῆς ποδὸς, ἢ ἡ χεὶρ τὸ τῆς χειρός.* | Ratiocinatio solidis suffulta Argumentis. Ità sumus omnes à Naturâ comparati, ut Manus, Oculi, Pedes, singula denique corporis membra quod sui est officii nullo exequantur negotio. Quoties autem iis in his deficere contigerit, id aliunde, & præter naturam fit. Quod indè colligit Antoninus, haud minus & ipsum rectæ innititur Rationi. Dum Homo in iis est, quæ ad Hominem pertinent, nec æquo ampliùs premitur, nec vero afficitur malo. Sarcinam causetur forsan suis imparem humeris, at nequicquam & iniquæ sunt istæ querimoniæ. Huc enim ferè & ista redeunt, sed leviusculè tantùm immutata, quæ Regum olim conscripserat Sapientissimus; *Si remisse te geras, & dixeris Vires non suppetunt; Qui inspector est cordis Ipse intelligit, & Servatorem animæ tuæ nil fallit. Reddetque is homini juxta opera sua.* Prov. xxiv. 10, 12.

§ 34. *Ἡλίῳ μὲν ἀρκεῖ ἡμέρας ἔχοντι λαμπρᾶς*, &c. | Hinc efficitur

efficitur contrà Epicurum, Voluptatem ſummum hominis Bonum eſſe non poſſe; quæ omnibus nullo competit diſcrimine. Dudum enim evicerat Antoninus, ſummum Bonum nihil eſſe iſtiuſmodi, quod in homines nequam & perditos cadere queat.

§ 35. Οὐκ ἀρᾷς πῶς εἰ βάναυσοι τεχνῖται ἁρμόζονται μὲν ἄχρι τινὸς τοῖς ἰδιώταις. | Capitulum hoc ritè intellectum & prodeſſe plurimùm poterit, & oblectare. Cùm enim Artifices Mechanici artis imperitos ſuæ ineptè cavillantes ſuſtineant, nec tamen iſtis ab incepto dimoventur ineptiis, quin artis rationes enixe nihilominus ſervent & tueantur; Idem contendit Marcus par eſſe, Homo ut in ſuâ, omnium quotquot ſunt uſpiam artium digniſſimâ præſtantiſſimâque faciat conſtanter. Hominis utique Ars id circa unum verſatur, Virtutem ut colat, & bene agat. Huic igitur ut operam det, & quantum poterit incumbat ſedulò, nec ab illâ ſe depelli patiatur fas eſſe, eodem efficitur argumento. Præſertim cum quicquid effutiverit contrà Imperitorum & Scelerum Colluvies, id omne adeò non propoſitum quod mutet dignum, ut ne ægrè quidem ferendum eſſe, exiſtiment qui veram adepti ſunt ſapientiam.

Ibid. Εἰ δ' ἀρχιτέκτων καὶ ὁ ἰατρός. | Demirere forſan Antoninum, quòd de Mechanicis & Vulgaribus verba faciens, Architectos & Medicos memoraverit ſimul. Et iſto ſane pacto parum illius Scientiæ conſultum eſt honori, cui tamen Hominum pars maxima, & olim ceſſerunt, & etiamdum cedere priores non gravantur. Quod Architectos ſpectat, id minus jure ſit mirum, quos Mali multo majoris quàm Boni Humano generi Authores novimus. Ordines enim compoſiti, & exquiſitæ ædificandi formulæ, non tam Commodo noſtro, dum ædes pulchrè extructas moliuntur, quàm, dum luxum ſuadent & ſumptus immodicos, Incommodo ceſſeruut maximo. Medicos autem, quos *Diis ſecundos* nuncupare, & Scientiam, quam cœlo delapſam prædicare non eſt novum, quòd parvi adeo feciſſet Antoninus, quid ſit in causâ haud facile eſſet dictu, niſi Stoicæ gnaris diſciplinæ. Illa enim, præ faſtuoſo externorum omnium deſpectu, Corpus ut ſe haberet, parvi referre arbitrabatur, de Animæ interim unius Salute ſollicita. Nec iſta multum à Platonicâ abhorret Scholâ, quæ in Scientiâ Morali, quâ ad Dei noſtriq; ducimur notitiam, cùm eſſet tota, quicquid erat præterea aut Artium aut Scientiarum, pro Mechanicis, & nullius prorſus pretii habere non dubitavit.

§ 38. Τὴν παυσιν κίνησιν, καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἕνωσιν τῆς ὕλης. | Utrumque perinde neceſſarium duxit, & Motum, & Continuitatem Materiæ. Hæc ſi demas, mortua ſunt omnia. Videtur autem iſthîc Epicuri de Vacuo dogma datâ operâ depugnare.

§ 40. Ὄψαρα, ἰχθαλῆσαι, &c. ἢ σοὶ ὁ καπνὸς διὰ τοῦτο, τὸ ἔχειν. | Magna huic ineſt Articulo gratia. Ea Lectori ut ob oculos magis conſpicua ſubjiciatur, paucis tentandum. Aſſerit Antoninus quæ à Peritis formantur Inſtrumenta, uſibus quibus deſtinata ſunt ad amuſſim convenire; hoc autem iſtius fit Formæ vi, quam ab opifice ſunt adepta pridem; nec opus eſſe, ut qui ſemel apta effinxerat, ſit ſemper illis præſtò Opificii adjutor Sui. Si igitur Iſta, vel Abſente Authore, officio ſatis faciunt ſuo, quanto magis Naturæ opera debita ſponte præſtare munia exiſtimandum eſt? præſertim cum hæc Auctore deſtitui nequeant, ſed quem Creatorem habuerunt olim, eundem & Gubernatorem & Cooperatorem habeant indivulſum. Ex his utique cogas vult Antoninus, Hominem, quo Natura non aliud condidit perfectius, ſi præceptis ejus morem gerat ſedulò, ſuâ de ſpe, & fine proprio decidere non poſſe: Nam & Animam hominis ritè diſpoſitam nihil aliud velle, præterquam quod vult Deus, ſive (ut ad mentem Stoicorum loquar propiùs) Anima Mundi; cujus & Ipſa pars eſt, & cui nexu indiſſolubili adhæret. Idonea vide ſis Lector rationum firmamenta, &, quibus ſi benigniorem paulò interpretationem adhibeas, veritati Chriſtianæ maximè conſentanea.

§ 42. Οἷον ὁ ἐυτελὴς καὶ μαλακὸς σχὼν ἐν τῷ δεῖσαι, ἢ χρύσιππος μέμνηται. | Chryſippi verba apud Gatakerum habes, necnon & Plutarchi cenſuram; quibus quæ ſequuntur poſtea ſubjungere viſum eſt D'Acerio. Non hinc efficitur Homines Malos rerum Naturæ neceſſarios; ſed tantùm non inutiles eſſe. Monente Chryſippo ——— Quæ niſi perperam intellexiſſet Plutarchus, næ ille à cenſoriâ ſeveritate temperâſſet ſibi. Quas enim ille cauſatus eſt in hoc argumento difficultates & ineptias minimè ferendas, *Vitium*, (verbi gratiâ) *ſi naturæ in commodum cedat, non amplius Deo adverſari, nec eſſe cur ab illo odio habeatur*; concidunt iſtæ extemplò omnes; nec eſt quòd Chryſippum iſtis expediendo multi laboremus. Rem enim ne minimè quidem tangunt gentium, nec omnino prohibent, Philoſophi effatum illud quin & veriſſimum ſit nihilominus, & laude digniſſimum. Rectiùs itaque Antoninus, & appoſitè ad hanc quæ nunc agitur cauſam; ut nihil excogitari queat aptius. Ut verbo omnia. Cum id in noſtro vertatur arbitrio, Peritiſne placeat magis, an rudibus & ignavis operariis accenſeri; & Facta noſtra an proprio ſplendere laudarique decore velimus, ſeu potiùs deformia ſint adeò atque turpia, ut ex noſtris malefactis benefacta magis niteant aliena; Cum nos, inquam, ſit penes, utrum horum malumus accipere, id agit Marcus, ut Homine nihil indignius eſſe evincat, quàm ſi

quis

quis ad deteriorem partem animum applicuerit.

§ 43. Μὴν ὁ ἥλιος τὰ τῶν ἰατρῶν ἀξιοῖ ποιεῖν; | In istos jam operam confert medicam, qui gravissimo laborantes morbo, omnia solicitè ambiunt, sorte nunquam suâ contenti, nunquam non invidentes alienæ. Argumentum verò ità tandem optimè processurum pollicetur, si alia secum recogitantes, & quomodo se habeant cæteræ universi hujus partes, ad ista velint exempla animum componere. Cœlestia vel primo sic constaret intuitu & Terrestria Corpora, suis incumbere Officiis singula, alienis se nunquam rebus immiscere; Munia vero longe diversissima adeò obiri sedulò, compositè, amicè, ut in unum eundemque finem conspirent universa; mutuas invicem operas præstari, quibus in publicam semper aliquantum utilitatem proficitur. Hinc Totius Conservatio, hinc in Immenso isto, quas in hoc humano corpore notavit Apostolus, Concordiæ & Commoditates; ut nequa partium, tam variæ licet sint, tam dissitæ, & discrepantes, (si seorsim spectas) cuiquam tamen è Sociis vel minimæ, probro illud objicere possit, *Te mihi non est opus.* 1 Cor. xii. 21.

§ 44. Εἰ μὴ ἐκλάθοιτο σοῦ ἐμοῦ οἱ θεοί, &c. | Monendus est iterum Lector, Antonino de Providentiâ, quam dicunt, Particulari, ne levissimam quidem subiisse dubitationem; sed ita loqui parerat, probaturo, quòd etiamsi Generalem tantùm admiseris, cui nostrûm singuli minimè essent curæ, vel ità tamen quæcunque evenerint æquo ferenda esse animo; præsertim cùm secum quisque recolere debeat, ista si minus nostro-ipsorum privato, at communi tamen Totius Commodo, & aptissimè congruere, & summopere expedire: Salutem vero Corporis Membrorum cujuslibet Saluti nimium quantum esse anteponendam. Nec hîc tamen sistit pedem Marcus. Id etiam evincendum ultrà in se recipit; quòd, si quis excors adeò atque impius esse posset, qui Numinis non Providentiæ modò, sed & Existentiæ detrectet fidem; vel hoc absurdissimo omnium posito dogmate, Summum Hominis Bonum non nisi in Virtute & Justitiâ reperiri uspiam posse. Assertio quidem & vera inprimis, & laudabilis, quæque vesano nonnullorum ex hodiernis Figmento non contrarietur modo, sed & justissimum incutiat pudorem. Nec enim monstra hominum desunt, qui Christicolarum Titulo quantumvis insigniti, asserere tamen non erubescunt, quòd, Demptâ in Deum fide, datoque res illum non curare nostras, nihil esset reliqui, quod nos à malo reprimat præterea; nec Legem, nec sceleris Conscientiam, nec Virtutis aut Vitii, Justi & Injusti discrimen superesse; & proinde privati cujusque Commoda quocunque quærenda modo, cum quicquid cuivis libuerit, id omne illi non licere non posset.

Ibid. Ἢ μηδὲ δύναμαι, μηδὲ ἐνχώρεσέ. | Et istîc etiam Marcus, quantum ego assequor, artificio est usus minimè vulgari; Concessio etenim Impiis quod postulaverant, suo vel inde vim adstruit Argumento. Ii utique in horas & agere solent & loqui, quæ Divinæ & Existentiæ, & Providentiæ, vel ab invitis tum creditæ, tum reformidatæ manifestos peragunt. Haud opus igitur est pluribus, ut illos redarguas, quorum ratiocinationes ipsa redarguit quotidiana consuetudo.

§ 48. Ὅταν ἐντυγχάνω σπανίως λέξει, ἐνδυμοῦμαι τὰ σεμνήματα τῆς συμβιούσης. | Articulum hunc quoties aut oculis revisо, aut cogitatione revolvo, incredibili me voluptate, & meiris ejus amoribus affectum sentio. Nos certè nimium felices; si ad Antonini ingenium mores componeremus nostros: Si Amicorum & Contubernalium virtutes in conspectum subjicerentur frequentes, quibus tanquam Tabulis mirâ depictis arte, avidi pascantur oculi; novasque explorando venustates occupati, magis in dies magisque oblectentur. Sed plerisque, ut nunc vivitur, in sequiorem partem omnia. Pauciissimi enim Virtutes alienas, vel illas quarum compotes ipsi sunt, vel quibus destituti, intueri sustinent. Tantum in moribus vitiandis turpis potest Philautia, cujus Venenum, ceu serpentem late contagionem, quò melius retundimus, id seriò & sæpenumerò recolendum est animo. Illorum nempe quibuscum intercessit consuetudo, nobis deputatum iri Virtutes, & quantum ex his profecerimus exemplis, rationem aliquando exacturum Deum: Nam & illorum benefacta eum ideo voluisse conspicua, non ut Inertibus & Otiosis, imò Improbis forsan, aut ludo fiant, aut spectaculo saltem inutili, sed quò alios etiam suo perstringerent fulgore; ad Bona & præclara stimularent ignavos; jacentes & timidos erigerent; rudibus denique Documento essent & Exemplari, ad quod, tanquam ad speculum oculos & animum intendentibus, & mens & vita effingeretur sua.

§ 54. Τὸ τὸ σμήνη μὴ συμβιέναι, &c. | Eodem recidit istud Proverbiale, quo & illa hâc in causâ de Bono Societatis publico, & mutuâ Partium Sympathiâ jam sæpiùs memorata. Nec itaque jam nota ista satis atque trita Lectori obtulissem, nisi ut D. Paulum nostro consentaneum exhiberem simul; *Sive patitur unum membrum* (inquit ille) *simul dolent omnia membra; sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra Vos autem estis Corpus Christi, & Membra particulatim.* 1 Cor. xii. 26, 27.

§ 55. Εἰ κυβερνῶντα οἱ ταῦτα, &c. | "De istiusmodi videtur locutus, qui illos, à quorum ope vel magnam utilitatem percipere, vel se sospites tueri possunt solâ, non neglectui habent tantùm, sed & respuunt præfracti, & convitiis lacerant. Hos omnium perditissimos jure merito pronunciat;

ciat; sive mentem & Rationem suam intelligas, sive Præceptores & Amicos commonefacientes, minùs quàm debuerat auscultatos". At nobis interim Christicolis quid profici poterit, aut quæ tandem salutis nostræ emicabit spes, si Spiritûs, non Nostri tantùm, sed & Sancti de Cœlis Inquilini imperium detrectaverimus? Quis miseros per mare hujus vitæ naufragiis famosissimum nautas regat Huic immorigeros Gubernatori? Quis animos ægrotos saucioſque miserum quantum morbo levabit, hunc refugientes, quin & tristitiâ & quotidianis contumeliis afficientes Medicum?

§ 56. Ἰκτεινῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται. | Hoc voluit Antoninus: Hominum pleroſque, quoties quid de rebus externis secum statuunt, de proprio nonnihil istis tribuere; à Re quidem ipsâ prorsus alienum, at sui peculiare ingenii; quod in morbis etiam nonnullis solenne novimus. Ità enim Aurigine affectis & Color & Sapor, longe secùs quàm Oculis Palatoque sanis videntur. Iste vero Error, sicut ab amaræ flavæque bilis nimiâ redundantiâ profectus, quâ & salivâ, & Oculi tinguntur humores, Sensibus Animoque fucum facit; haud aliter nec nobis esse debet mirum, si Mentis male sanæ & vitiis imbutæ penitùs à Vero abhorreant plurimùm Decreta, & Hominem morbo præoccupatum transversum agant. Hinc utique suam de Divitiis Avari, de Honoribus Ambitioſi, de Deliciis Voluptuarii, de Injuriis Iracundi, de Periculis Ignavi & Meticuloſi, de Infortuniis denique Molles, Opinionem præter omnem exaggeratam modum acceptam retulerunt. Quæ omnia & à sanis, & à Diverso laborantibus morbo, adeò dissident longè; ut Huic præsertim Causæ innitatur forsan istius diverbii Veritas, *Quot Homines tot sententiæ.*

§ 58. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιῶναι σε ἀεὶ καὶ ἐν ἅπασι κωλύσει. |

O Fortunatos nimium bona si sua nôrint!

Quid enim illis aut fœlicius, aut liberius esse potest, quibus ad Divinæ Veritatis normam quin vitam exigant omnem, nihil est quod obstare queat? Quibus etiam nihil quod minùs ex voto sit obvenire, quin id ab ipso Bonorum omnium Authore proficiscatur? Hinc utique efficitur, quòd ab omni Malo (rite intellecto) immunibus esse liceat. Quicquid enim Deo acceptum fertur, id Malum falsò credimus; Vitium autem, quod unum reverà est Malum, non nisi à nobis poterit ipsis oboriri.

§ 59. Οἵοι εἰσὶν οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν. | Quo vesanum gratiæ popularis ambitum cohiberet magis, nonnulla suadet hîc loci seriò pensitanda. Cogites vult inprimis, quidnam hominum sint illi, quos tam solicitè demereri cupias. Quanti etiam res tam vehementer exoptata tibi constiterit, cùm eam adipisci nequeas, absque magno tum aliorum, tum & ejus quod apud Te omnium esse debuit plurimi, gravissimo Temporis dispendio. Quod si & Commoda, quæ Te ab officiosâ istâ sedulitate capturum polliceris, æquâ perpendas lance; quàm vili sunt ista, quàm indigna, quæ ministeriis tàm operosis, tam inhonestis, mercedis habeantur loco? Quin præsertim animo recolas, ævum hoc quod degitur, quàm præceps sit, quàm rapidum, quàm brevi, medio absorptum servitio in profundo te Mortis & Oblivionis gurgite submersurum. Hæc qui revolvunt sæpius, fœdiora quàm, ut conspectus sustineri queat, visuros seriò promitto; quæque salutarem turpitudinis & ignaviæ pudorem non facere non possunt. Nec est, quòd nos in ista pigeat descendere, Iste enim Ambitus morbus est vulgi haud quaquam peculiaris; nam & Augustus ipse Antoninus ab eâdem animi demissione iisdem popularis auræ, aut lucri turpibus aucupiis sibi etiam cavendum indicere non est dedignatus

In Librum Septimum.

§ 2. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως διώλλαι νενεχωρῆται, ἐὰν μὴ αἱ καταλλήλαι αὐτοῖς φαντασίαι σβεσθῶσιν. | Ab Opinione de rebus Phantasiæ obvenientibus, & parum ab Intellectu perspectis temerè judicante, jam antehac sæpius evictum est, Mala nostra oboriri omnia. Nec ullus dubito, quin idem hic loci voluerit Antoninus, quantumvis Textum in mentem aliam huic longè diversam Interpretum nonnulli detorserint.

Ibid. D'Acer. iii. Ἀναδῶναί σοι ἔξεστι. | Cùm omnia sint adeò sibi invicem similia, ut nequid novi fiat sub Sole, nos esse penes autumat Marcus vitam in horas renovare, quæ dudùm evenerant nobiscum animo recolentes. Nec multum interesse venturos vixeris annos, an Præteritos revolvas; cùm & ista quæ jam vidimus suo quodque revertantur loco, ab illis quæ mox visuri sumus nihilo ferè distantia.

§ 3. D'Acer. iv. Χρὴ ἔν τε τόποις εὐμοιρίας μὴ, καὶ μὴ ἐφαπτόμενον εἶναι. | *Quand on ne peut éviter de s'y trouver, il faut y être avec tranquillité. Quoties his non interesse non licet.* Ita Marcum intelligit

telligit D'Acerius. Imperatorem utique Sapientiſſimum minimè latuit, quòd Cœtus iſtiuſmodi, à Viri Sapientis moribus quantumvis alienos, eſt tamen cum detrectare, & habere deſpicatui, ſtudioſum nimis ſaperet, & delicatius quam par eſt vulgaris vitæ, & quotidianæ Conſuetudinis faſtidium.

§ 5. D'Acerio. vi. Εἰ ἢ μὲν ἀρχῇ, &c. | Id nobis inprimis in omni Incepto diſpiciendum, Officii ſit noſtri, necne. Si ſit, manibus pedibuſque obnixè faciendum omnia, qui vel conatibus noſtris vel alieni præſtemus auxilii ope. Sin minus, nec pares nos negotio facile futuros conſtiterit ſatis, aliis concedendum eſt opus, qui melius id poterunt efficere. Hem tibi, Lector, Regulam, quâ vix aliam aut rebus humanis magis commodam, aut cui pareatur minùs, reperias ullam. Quæcunque enim ſui ſunt muneris, quæque Ætas, Locus, Vitæ Ratio, aut Conditio poſtulant potiſſimùm, illis negleƈtui & nihilo prorſus habitis, ad aliena, & ſupervacanea intentiori plerique ſe conferunt ſtudio. Quod ipſum tamen minus eſſet moleſtè ferendum, ſi vel iſtis, quas ultrò recipiunt in ſeſe, rebus gerendis, & communi Bono fæliciter provehendo, ſatis idonei deprehenderentur. Sed is demum graviſſimus & Stultitiæ & Infortunio accedit cumulus, quòd cum nihil non ſibi tentandum quiſque cenſeat, Nemini ferè omnium, aut quantum ipſe poſſit, explorare, aut ſuo ſe modulo metiri ſit curæ.

§ 6. D'Acer. vii. Ὅσοι μὲν πολυύμνητοι, &c. | Lepidum ſanè hocce & feſtivum ſatis. Qui Aliis Nomen Immortale pollicentur, quin hominum in animis ſui ipſorum memoria brevi exoleſcat, prohibere nequeunt. Res quidem præclarè geſtas poſteritati conſecrandas in ſe recipiunt; ſatis pro Audaciâ, cum Scriptis illæ mandentur mox oblivione obruendis. Næ illi Hiſtoriographi & Poetæ, haud multum ab iſtis Nonuncionibus abhorrent, qui futurorum dum videri volunt conſcii, fauſta omnia, & montes planè aureos ſtipem ſpargentibus, quâ ſunt fronte, certò præſagiunt; mendicantes interim ipſi nihilominus; & inediâ pene confecti.

§ 7. D'Acer. viii. Μὴ αἰσχύνῃ βαυθύμιος. | Officio modò functi fuerimus noſtro, parum refert, propriis id viribus, an Ope ſiat alienâ. Quod etiam multò magis quàm Antoninus, ut perſuaſum habeamus, fas eſt. Nos, inquam, quibus liquidò ſatis patet, Deum in Die Judicii non tàm Opera noſtra, quàm quæ in nobis Ipſe erat Operatus, præmio coronaturum.

§ 10. D'Acer. xi. Πᾶν αἰτιον. | *Ce qui eſt ſpirituel. Spirituale.* Ita enim quod Græci *Cauſale* nuncupant, vertere viſum eſt ſatius; quod Principium, à quo Eſſentiam noſtram & Formam acceptam tulimus, denotat. Hoc autem nihil aliud præter Spiritum eſſe totius arbitror.

§ 13. D'Acer. xiv. Οὕτω δὲ καὶ καλλιπιδικῶς ἐπιφαλεῖ τὸ ἐυτυχεῖν. | Hujus Vocabuli καλλιπιδικῶς quò Vis planè mira diſertiùs exprimeretur, Periphraſin illam adhibendam cenſui, *Ce Plaiſir veritable & ſolide, qui reſulte du Sentiment de tout le Corps. Veràm iſtam & ſolidàm quæ à totius Corporis conſenſu proficiſcatur*, nondum percipis *voluptatem*. Id enim agit Antoninus, ut Membrum, quod cæteris facit bene, eâdem operâ beneſacere & ſibi, & eodem affici gaudiò, evincat, quo illa quibus benefit perfunduntur. Nec magis ad rem excogitari quid potuit. Verba tamen ſenſûs plena Interpretes ſolicitare non ſunt veriti, Textûs corrigendi dicam, an corrumpendi, intentiori quàm par erat animo.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς ἂν εἰ ὁ χρυσὸς ἢ ὁ σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο ἀεὶ ἔλεγεν. | Ne hæc quidem magnifica adeò ſuprà modum cenſenda. Nobis enim ut certum ſit quod noſtrum eſt præſtare, non magis per omnia Externa, quò minus Viri Boni ſimus ſtare poterit, quàm Aurum ut ne ſit Aurum, &c.

§ 16. D'Acer. xvii. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανὸν ἐνοχλεῖ. | De Re ipsâ Lectorem nihil moror, quam in Antedictis ſatis jam probatam dedimus. Quæ tamen Marcus inde cogit, an perinde ſint vera, illud quidem jure ambigitur optimo. Nec enim penes eſt Animam, ex quo Peccatorum Corruptelæ facta eſt obnoxia, ſuæ ſe ſemper ditionis, & in mediis infortuniis liberam placidámque præſtare. Hoc quo reſarciatur priſtinæ Tranquillitatis diſpendium, Divinæ opus eſt Gratiæ Adjumento, quæ nihil ſanè non poteſt. Sed de hâc tam potenti omnium adjutrice Philoſophi Veteres ne ſomniârunt quidem. Vim Animæ inexpugnabilem in eo potiùs ſitam rati, quòd ipſa, cum Dei eſſet particula, corrumpi aut imminutari, niſi ſuapte operâ neutiquam poſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. Εὐδαιμονία ἐξὶ δαίμων ἀγαθὸς, ἢ ἀγαθὸν ἡγεμονικόν. | Quod eodem recidit, ac ſi Hominem tum demum felicem prædicâſſet, ubi Animus ejus rectè diſponitur. Hoc enim facto, quod agat poſteà Phantaſia, ſupereſt nihil. Siquidem videt & cognoſcit ſeſe Animus intuitu proprio atque interno; nec fallaci opus eſt iſto, quod res oculis ſubjectas perperam reddit, ſpeculo; quodque non tàm repræſentat, quam affingit ſibi, & falſum externis obtendit ſucum. Hinc ſatis Lectori perſpectum puto, quantum in iſtâ ad Phantaſiam Apoſtrophe leporis inſit & elegantiæ.

§ 18. D'Acer. xix. Φεύγεται τὴς ὑλακόλιω; | Mutatio Lex eſt omnium antiquiſſima, cujus ope

& Nobis & Universæ huic Compagi optimè consulitur. Nihil itaque homini aut gratius esse debuit aut familiarius. Nos interea loci iniquitatis nostræ ut pudeat fas est, postquam ab aliis immutatis commodum haud leve perceperimus, istis vicissim à nobis immutatis profici, si ægrè sustineamus. Bellum ita demum instauramus denuò, quod istis intercessisse fratribus accepimus, inter quos alternis ut imperarent vicibus quando convenerat, qui natu erat minor compos rerum factus injusto se prælio tueri regnantem, quàm exacto tempore reponere sceptra maluit. Vices autem nostras in re qualibet detrectare, omnium est invidiosissimum.

§ 20. D'Acer. xxi. Ὁ ὢν ἄλλου, ἢ ὡς ἄν ἄλλος, ἢ ὁ τοῦ ἄλλου. | Tria in hoc insinuantur Articulo, quæ unoquoque in Officio conveniant oportet; sin minus, Perfectum illud, & Suis absolutum numeris esse nequit. Faciendum utique & *Quod* vult Deus, & *quomodo* vult, & *quando* vult. Si vel in harum non primâ tantùm claudicat, sed quæ posterius nominantur duæ, quæque inferioris vulgò notæ haberi solent Conditiones; mancum est & frustrà quodcunque aggressus fueris. Ut enim id exequi quod Deo perplacet nobis sit curæ, si tamen aut tempore agamus alio quàm vult, aut modo quem is probat parùm, jam non illius, sed nostræ hoc est voluntati obsequi. Nos itaque perinde ac Antoninum, hæc ut habeant solicitos & sola, & omnia, æquum est.

§ 22. D'Acer. xxiii. Ἴδιον ἀνθρώπου φιλεῖν καὶ τοὺς πταίοντας. | Christo itaque ut *Inimicos diligamus*, & *bene precemur iis qui nobis maledicunt* præcipienti, non est quòd morem gerere ulli gravemur; cum & Ethnicum ista humanæ naturæ non congrua tantùm maximè, sed & propria & peculiaria habeamus confitentem. Atque ita quidem se res habet. Quisquis enim Dominum Jesum naturæ dissentaneum quid vel jussisse, vel jubere potuisse existimat, næ ille totâ errat viâ.

§ 23. D'Acer. xxiv. Δηλοῖ δ' ὅτι ἐστὶν τὸ διαλυθῆναι τοῦ κόσμου. | Hoc inde elicitur quòd Natura, ut jam antehac dictum est, Totum illud de eâdem effinxerit Materiâ. Materiæ verò, quippe Sensûs experti, dissolvi nihilo molestum est magis, quàm compingi pridem fuerat. Et ista quidem, Materiam quod spectat ipsam, verissima sunt. Ad Nos autem quantum attinet Animâ Sensitivâ præditos, quid tandem ab istiusmodi Ratiocinatione ad dolores levandos promoveri queat? Ut enim Materia nihil doleat, at Anima dolore non perinde immunis est. Efficeretur sanè aliquid, si nobis esset in proclivi Materiam Animâ sejungere, atque affectu omni eximere penitùs; veluti vestimenta arcâ depromere, aut vinum dolio facilè effundimus priùs, quàm vas ipsum diffringatur. Illud quum nostrâ non sit in potestate situm, haud pluribus est opus, quibus Stoicos omnem præter modum suam venditare *Impassibilitatem* evincatur.

§ 24. D'Acer. xxv. Τὸ ὁπόταν τὸ παρεῖκον ἐπὶ τὰ οἰκεῖα φύσιν. | Articulum si per se spectes venustissimum Editiones vulgatæ fœdissimè deturpârunt, dum proximè sequentem contexuerunt unâ. Id agit Antoninus, ut Iram omnino præter Naturam apertissimo commonstret Argumento. Omne utique Naturæ consentaneum formam ejus adornare magis, & amores intuentium excitare; Quod verò naturæ incongruum est & contrarium illam dehonestare potiùs, & spectantibus fastidium parere. Hinc quid de Irâ statuendum nulli non potest constare, de quâ rectè notavit Seneca, *Linquit decor omnis iratos.*

Ibid. D'Acer. xxvi. Εἰ γὰρ καλὸν ὁ συναλλάσσων τῷ ἀκαιρήσαντι ἐκβήσεται, τίς ἐν τῷ ζῆν αἰτία; | Sententiam hic loci Stoicorum exponit, à Platone dudum depromptam, *Satius* nempe *esse* Mori, *quam rudem & vitiis obrutum vivere*; quo & illud etiam Tyrtæi redit, *Aut Virtus aut Mors.* Quam tamen ita nobis exhibuit Imperator Sapientissimus, ut plus etiam inde commodi capere, & Sensum illi tum elegantiorem, tum & ampliorem multò adhibere Christianis liceat. Eodem enim recidit ferè, ac si dixisset, Spatium vitæ nobis idcircò indultum, ut vitiis animum eximamus, inutile demum fore, & graviori cessurum incommodo, ex quo corde obhirmati, & Officii negligentiores facti, quid rerum nobis agatur, aut quorsum producatur vivendi copia, fuerimus prorsus obliti. Hoc demum pacto magnam in Capitulo gratiam deprehendes, quod, si cum vulgatis legas, crudum nimis & deforme videtur.

§ 25. D'Acer. xxvii. Ἵνα καὶ παρὰ τὸ ἐν κόσμῳ—| Quoad nempe illum in hoc rerum statu continere visum Deo fuerit. Ut enim Mundum existimaret æternum, longissimè aberat Antoninus.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Παλαντινίαν. | Vel hinc, Lector, tibi liquet quod nos forsan dudum monuisse memineris, Antoninum quæ sibi inter lectitandum, aut præ cæteris complacita erant magis, aut usui fore maximo præsenserat, ad Memoriæ subsidium, chartis illinere solitum. Ista verò quæ jam Platoni refert accepta, in sexto de Republicâ Libro reperire est. Pag. 486. Edit. Hen. Stephan.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἀντωνεινιάν. | Quod tamen Alexandro tribuit Plutarchus. Si rectè: & Illum vel eo nomine verò Magnum, & in hoc effato Monumentum vel Indis devictis & honorificentius & perennius erectum meritò dixeris.

§ 37.

§ 37. D'Acerio xxxix. *Ἀγχίνοιαν ἔχει, τὸ μὴ ἐκ παραδρομῆς ὑπόπτου τὸ*, &c. | Observationem habes & bellam cum primis, & sensûs prægnantissimam. In Motibus affectuum internis quantumlibet concitatis vultum novit Animus componere, & Speciem saltem quandam Tranquillitatis ut præ se ferat efficere, cùm tamen Ipse intereà loci perturbatus, & gravissimis distentus curis sit. At quo tandem pacto fieri putandum est, quod extrà & in aliud agendo sit facilè par, idem intùs & in sese effectum ut nequeat præstare? Aliis ut opem largam satis & opportunam conferat mutuò, cujus ipsa interim inops summâ laboret egestate? Et hic quidem Nodus D. olim Augustinum implicitum habuit, à quo tamen fæliciter satis expedit sese in *Lib. Confess. Artic.* VIII. Causam enim scrutatus, quamobrem Anima, cùm in corpus tantum possit, sit adeò tamen impos sui, invenit tandem à defectu Voluntatis id omne profectum. Quicquid enim corpori faciendum præcipit, id validè vult, & firmiter injungit; in se vero ipsam quoties imperium exercet, hæret plerunque pendetque instabilis, & ab incœpto se facile dimoveri patitur. In his utique paretur minùs, quoniam & vult quodammodo & nonvult simul, Animo subinde distracto divulsoque, & nusquam sibi diu constanti. Hinc etiam fit, ut Leges vixdum fixæ refigantur protinùs, & rata omnia mandata pro irritis illicò habeantur.

§ 43. D'Acerio xlv. *Μὴ συναγωνιῶ* | Id Stoicis nonnulli vertebant probro, quòd Misericordiam vitii postulare non dubitarent; Illud nempe ne ferendum quidem, aut ullâ dignum existimantes veniâ, si qua Philosophia Sapientiæ perfectionibus illam autumaverit accensendam, quòd Affectus tam benefici expertem te præstes. Et mihi sane in mentem succurrit Phocionis effatum hâc in causâ minimè inficetum. *Perinde* scilicet *esse, siquis humano de pectore misericordiam, atque Aras de Deorum delubris, sustulerit.* Istas autem vituperationes, quantum ego saltem conjicio, non tàm solidis Stationum fundamentis, quàm speciosâ quâdam similitudine Veri nixas, & Stoicis injuriâ objectas puto maximâ. Nec enim id agit Disciplina, omnium apud Veteres longè præstantissima, ut Misericordiæ affectum extinctum eat funditùs, Affectum humanæ præ cæteris Naturæ congruum, & rebus inclinatis maximè salutarem. Hoc illi erat quidem in animo, ut Affectum per se Bonum moderando, & justos intra limites continendo, ne in deterius vergeret, efficeret. Quod quò minùs fieret, & levibus de Causis vetuit, & falsâ Malorum opinione cruciari; quin & Commiserationis nostræ sensum, ab inani & impiâ plerunque lamentatione temperantes, officiis potius tempestivis maximè quæ miseris in commodum & solatium cedere possint, ut indicandum curemus, præcipit. Nec hoc sanè qui hortantur, frustrà sunt; cum & Hominum pars magna se suo feciisse satis Officio arbitrari solent, quoties miseris & egenis illud dixerint, quod nonnullis vituperio ducit Jacobus Apostolus, ut *abeant* scilicet *in pace, calefiant, & saturentur, nec tamen eorum quid dederint, quæ Corpori sunt necessaria*, Jac. ii. 16. Misericordiam itaque vitii insimulabant Stoici non Omnem prorsùs, sed Inutilem tantùm, & Otiosam, & à ratione rectâ alienam; quæ, scilicet, vel modum servare nescit, vel manum è Sinu, (ut ad Paginæ Sacræ ritum loquar) depromere recusat. His utique D. etiam Paulum adstipulantem habes, qui *Flere* quidem *Nos cum flentibus* voluit, sed Lachrymas steriles omninò & inefficaces Deum poposcisse, id vero minimè omnium dixit. Audiamus si placet Hieronymum Apostoli mentem optimè assecutum. *Cum flente flere* (inquit ille) *& nihil cum possis flenti conferre, Subsannationis non Pietatis indicium est*, quibus & consentanea sequuntur ista, *Is demum, ut pium decet cum vicino flet, qui lachrymas flenti abstergendas curat.* Ut verbo omnia. Stoici videntur idem fere quod D. Johannes præcepisse, qui Filiis ejus, (Christi nempe Nomen professis,) ne diligant alius alium *Sermonibus & Linguâ solùm, sed Operibus & Veritate*, edicit, 1 Joh. iii. 18. Opera nempe Misericordiæ & probat & suadet, tùm Apostolus, tùm Philosophus, ita tamen Uterque, ut dum ægris opem & medelam ipsi adhibemus, ne nosmet eodem corripi morbo patiamur. Ista verò præcepta adeò non immani Ferarum ingenio mores assimilant humanos, ut Bonitati potiùs Divinæ æmulari studeant, quæ Animam alieni miserum doloris, longè tamen extra periculi jactum sublimem collocant, & Hominem doloris expertem prorsus, præ inconcussâ Sapientiæ tranquillitate, reddendum in se recipiunt.

§ 46. D'Acerio xlviii. *Ὦ μακάριε, ὅσα μὴ ἄλλο τι τὸ ῥητορικὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὸ αἰσχρὸν τὸ καὶ κακόν.* | Locus de Platonis Gorgia detumptus, *Pag.* 512. ubi Socratem inducit veras Artis Dicendi commoditates explicantem; Callida autem Argutias validis refutantem argumentis, quibus artes alias huic idcircò postputandas narrat, quod & Nostræ Saluti & Alienæ Facundiæ præ cæteris optimè consulat. Reponit Socrates, istud Commodi longè minoris esse revera, quàm vulgò æstimari soleat; Nam & Hoc etiam aliis perinde, Mechanicis putà, deberi laudis, quæ tamen nullo plane habentur pretio. Sed, ut Oratoriæ sit peculiare, ut Virtutem constat in hoc neutiquam esse sitam, ut vel teipsum, vel alios serves quosvis; fieri etenim potest, ut illicitis ferventur modis, iisque Virtuti nonnunquam adversissimis: Nec Vitam apud nos vel ipsam tanti esse debere, ut quodcun-

que huic expediat tuendæ, id plurimi protinùs duci mereatur. Quid igitur reſtat, quod exiſtimationem ſibi magnam jure poſtulet? Quid denique, nos ut in illo ſimus toti dignum cenſeamus? Juſtitia nempe Una: Quæ ſola Bonos facit, quæ Legibus morem & ipſa gerit, & ut alii gerant, curat ſedulò. Miranda planè ſunt illa. Sed quid illa dicam, cùm & tota Diſſertatio ejuſdem ſit Propaginis, & quæ ab Omnibus Virtutis & Sapientiæ ſtudioſis perlegatur, relegaturque ſæpiùs, digniſſima.

§ 47. D'Acerio xlix. Πεφυκοτῶν ἄστρων δρόμους.] Aſtrorum curſus non ideò Marcus contemplandos vult, ut otioſo ſuſpicientes animo ſterilem inde capiamus voluptatem; Sed his occupati ſtudiis, quæ non poſſumus non demirari, ad illa ut nos componamus exempla. Nam & Lumina Cœleſtia in ordine ſemper ſuo permanentia, à recto nuſquam deflectunt tramite; Conditori in omnibus morigera, & nobis quò ut tàm Documentis eſſent, quàm Ducibus, in ſublimi emicantia: Locûs elegantiæ plenus, & quem ſi non eodem quo noviſſimè laudatum Patre, at Nobili ſaltem ſtemmate prognatum facile agnoſcis.

Ibid. Ἀποκαθαίρεσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον τῶν χαμαὶ βίων. Egregium hoc, & verum ut nihil ſupra. Illud utique eſt cogitationum humanarum proprium, ut Animum & Mores Cogitantis effingant, in ſui paulatim ſimilitudem tractos.

§ 48. D'Acerio, l. Καλὸν τὸ τῦ Πλάτωνος.] Nondum illud mihi apud Platonem occurrit. Sed hoc nimirum voluit Marcus; Nemini Mundum penitùs innoteſcere, niſi deſuper ſpectanti. Loco utique opus eſt edito, ut inde deſpiciamus Totum, juſtas rerum Magnitudines, Modumque, Rationem & Ordinem uno complexi intuitu. Ita etenim nobis demum conſtaret, quæ hîc inter ſe confuſa videntur & contraria, in Commodum cedere, & optimè invicem diſpoſita Naturæ faciem adeò non deformare, ut abſolvant potiùs, & multo reddant elegantiorem.

§ 49. D'Acerio li. Ὁμοιδὴ γὰρ πάντως ἔστι.] Præſentia ſiquidem Futurorum tanquam Semina ſunt; quò facit & illud Solomonis in Eccleſiaſte. Eccleſ. i. 9, 10. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod factum eſt? Ipſum quod faciendum. Nihil ſub ſole novum. Nec valet quiſquam dicere, Ecce Hoc recens eſt: Jam enim præceſſit in Seculis, quæ fuerunt ante Nos.* Cap. iii. 15. Et alibi: *Quod factum eſt ipſum permanet, & quæ futura ſunt jam fuerunt, & Deus inſtaurat quod abiit.*

§ 51. D'Acerio liii. Καὶ σίπιον καὶ πόπους, &c.] Sunt iſti apud Euripidem Verticuli, quibus id agit ille, ut homunciones ridendos omnibus detegat ſtandoſque propinaret, qui de vitâ adeo ſunt anxii, ut iſta curent cogitentque ſola, quæ ad hanc protelandam conducunt. In *Potu* ſcilicet *cibisque & id genus cupedinis* ſuperſtitioſe ſolliciti, cæterorum negligentes. Sed hæc incaſſum omnia: Inſtat enim hora & ſigno dato eundum vel invitis? Hunc utique Euripidis locum notaverat Antoninus, quò minus in vitium iſtud vitam inhoneſtè trahendi delaberetur. Vitæ etenim ſi venum daretur pretio, haud tanti Sapiens emendam putaret, ut turpibus adeò & ſervilibus vacaret ſemper Miniſteriis. Nos autem, ut vel Mala nobis proſint aliena, cogitemus velim, quantum in Animam impendi curæ fas ſit, cum Corpus tanto curare ſtudio plerique minimè graventur.

§ 53. D'Acerio lv. Ὅτι ἔργον ἀποτελεῖται κατὰ φύσιν καὶ τὸν κοινὸν λόγον, ἐκεῖ ὄλον δεινόν.] Ratio Communis ſive Univerſalis tantundem apud Stoicos valet, quantum ipſe Deus. Deus autem cum nequid poſſit Naturæ ſuæ contrarium, inde efficitur, quæcunque à Deo ſunt, & Utilia, & Bona eſſe omnia.

§ 55. D'Acerio lvii. Μὴ ἀφελκύσῃ ἀλλότριά τι γραμμικά.] Nobis ad agendum natis aliena recta anxiè ſcrutari minimè vacat. Ad id potius intendendus animus, ut quæ Ratio fecerit Univerſalis, ea noſtra ipſorum privata comprobet Ratio; Noſtra autem quæ fecerit privata, ut illa viciſſim Communis nulla improbet. Sed iſtis defungi Officiis Anima non poteſt, niſi & Corpori præſit, & ſuæ in omnibus Origini congruenter agat. Optimè ſanè Monitum & Antonini Philoſophiæ accommodatiſſimè.

§ 56. D'Acerio lviii. Ὡς ὑποτεθνηκότα δεῖ ἤδη σε ἔχειν τοῦ βεβιωκότος, &c.] Genuina hujus Articuli Mens ſubobſcura, ni me fallit plurimum, iſthoc demum recidit. Quod, quemadmodum ſi nobis eſſet hodierno die moriendum, nihil eſſet rerum omnium quod efflagitaremus magis, quàm meliùs vivendi ut ſpatium protrahatur; idem, quo nunc ſunt res noſtræ loco, agendum ſedulò. Ut ii nempe ſimus homines, qui potiſſimum eſſe volumus, quantum fieri poterit primum: & conſilia maturando, mortem quantumvis celeriter appetentem prævertamus. Quod ita tandem fiat, ſi Mundo jam mortui, Deo in poſterum vivamus uni. Huc etenim faciunt quæ olim D. Paulus, *Ita & Vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viventes autem Deo, in Jeſu Chriſto Domino noſtro.* Rom. vi. 11.

§ 59. D'Acerio lxi. Ἔστω ἡ παγὴ τῦ ἀγαθοῦ.] Bona ſcilicet Indoles, & Mens rectè diſpoſita, fontis ad inſtar vivi, donec hauries fluit perennis; ſin ceſſas, areſcit illicò, nec ſe diffundit amplius. Hæc utique Bonis operibus crebrò repetitis fovenda; quibus dum incumbimus ſtrenuè excitatur indies

dies atque reficitur; ſin otioſam permittas, langueſcit protinùs, & brevi extinguitur. Imaginem rei huic ferè geminam ſacra nobis exhibuit Pagina. Ita enim de Gratiâ Divinâ Dominus ipſe Jeſus, *Fontem* illam nuncupans in humano pectore *aquæ Salientis in Vitam æternam*, Joh. iv. 14.

§ 60. D'Acer. lxii. Δεῖ γὰρ τὸ σῶμα πεπλῆχθαι, καὶ μὴ διεφθάρθαι | Cap. xix. 30. *Amiſſus Corporis, & Ruina Dentium, & Ingreſſus Hominis cunctiant de illo*, (inquit Auctor Eccleſiaſtici) Præceptum igitur utile quidem Omnibus, at Illis præſertim qui Aulæ aſſueſcunt apprimè neceſſarium, ſuis dedit hìc loci Antoninus.

§ 61. D'Acerio lxiii. Ἡ βιωτικὴ τῆ παλαιστικῆ ἀκριβεστέρα ἅπτε τῆ ὀρχηστικῆ. | " Illis quæ jam huic adſcripſit Periochæ Gatakerus poteſt & illud accedere." Saltantem, non ad ea tantùm paratum, quæ ſibi ſunt ipſi facienda, ſed & quid ab aliis etiam ſaltantibus unà, fieri debeat, probe gnarum eſſe: Luctantem contrà, præter Animi ſolertiam, Corporis robur, & Generoſam Audaciam, nihil quo præmuniatur, aut ad pugnam paretur in promptu habere poſſe." Quæ ipſe agat non edoctus anteà, ſed è re diſcat natâ oportet. Ipſa enim Pugna anſam præbet, ictum vel effugiendo fallendi, vel ferendo fortiter perſeverandi, & utrinque & techmas & Vires adverſarii reddendi irritas. Huic non multùm eſt abſimile, quod à D' Paulo accepimus, monente, quod Chriſticolis *luctatio ſit non adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus Imperia & Poteſtates, adverſus Mundi hujus Principes, & Spirituales malitias; quæ ſunt in ſublimi.*

§ 63. D'Acerio lxv. Πᾶσα ψυχὴ ἄκουσα στέρεται ἀληθείας | Et hoc veriſſimum ſæpius inculcat Plato. *Nemo hominum ignorat volens.* Sed vitio in ſervitutem addicti, & cæco abrepti impetu, *Malum quod volumus, facimus* ſæpenumerò. Infelices ſcilicet, & malum eſſe neſcii. Rom. vii. *Bonum autem quod volumus non facimus*, nihil nempe minus quàm Bonum rati. Ità enim de hac re ediſſerit D. Paulus; qui etiam Sanctis Jeſu Chriſti Sermonibus concedere recuſantes, non *Superbos tantum & turgentes, ſed & Ignaros, & nihil Scientes notat*, 1 Tim. v. 4. Timotheum autem, ut ſe gerat erga homines iſtiuſmodi, plurimum intereſſe alibi monet. Cùm *Servum Domini placidum eſſe oportet, aptum ad docendum tolerantem malos cum lenitate corripientem eos qui reſiſtunt veritati, expertum ſcilicet, num illis aliquando daturus ſit Deus reſipiſcentiam ad cognitionem veritatis*, 2 Tim. ii. 24, 25.

§ 64. D'Acerio lxvi. Ὅταν τις τάχιον ἀναγκαίως λέγῃ ἑαυτῷ ὅτι πάγυ ἐνδιδοῖς. | Vide ſis, Lector, quantum in illis ſubit falſi. Perinde enim eſt ac ſi dixiſſet, *Fateare tandem velim, te tuâ ipſius opinione victum ſuccumbere.* Hominum autem cum neminem reperias ridiculum adeò atque mollem, quem iſta haud pudeat de ſe predicare, illos mordet, qui verbis quidem multum ab his diverſa, re autem verâ eadem planè ſe paſſos agnoſcunt.

§ 66. D'Acerio lxviii. Πόθεν ἔσται σοι Τηλαύγης, ſeu Τηλαύγης Σωκράτης, &c. | En tibi Capitulum verè Aureum! in quo animi Magnitudinem, & Hominis Perfectionem ad vivum depictam conſpicere liceat, ut Allucinationi hâc in causâ nihil ampliùs ſit loci. Qui igitur ſe Magnos haberi cupiunt, hoc ſe metiantur modulo par eſt, juſto quidem illo, & ab omni adulatione per quam alieno. Hinc tandem facilè conſtabit, jure illam merito exiſtimationem adepti ſint necne, quam tamen ut ne promereatur, & adipiſcatur hominum quilibet, per ſe ſtet unum neceſſe eſt.

Ibid. Τηλαύγης, ſive Τηλαύγες | *Qu'il avoit plus de vertu, que Telauges. Num Telauge fuerit præſtantior Socrate.* Ita vertit D'Acerius, quo ductus argumento ſequentia docebunt. Ægidius (inquit) Menagius, cujus fæliciſſimis lucubrationibus plurimum debent humaniores Literæ, in ſuis ad Diogenem Laertium Obſervationibus, locum hunc mihi videtur Apolline ſecundo ſatis emandaſſe. Is enim Adjectivum *Telauges* vulgò putatum, pro Nomine habuit proprio. Quæ quidem Emendatio eò pluris apud nos eſſe debet, quòd Illi primo quem ſciam Omnium, quotquot Antonino operam dederunt ſuam, mendi aliquid hìc loci delituiſſe ſuboluit. Telauges autem iſte Philoſophus ab infimâ erat claſſe, de quo Dialogum quendam compoſuit Æſchines, *Telaugis* nomine inſignitum: Ejuſmodi tamen, ut Elogii habendus ſit an Satyræ potiùs loco, haud injuriâ ambigi poſſit. Hujus etiam meminere & Athenæus, & Libellus iſte, qui Demetrio Phalereo adſcribi vulgò ſolet.

Ibid. Μηδὲ ὑπὸ δοκίμων πρὸς ἀγροίκους | Alienæ tum demum aſſentamur, imò & inſervimus planè inſcitiæ, quoties præ nimis anxio hominum cuiquam vel placendi ſtudio, vel metu diſplicendi, officium prodimus, & menti noſtræ vim illatam patimur; quoties etiam Rerum humanarum momentis ductì, & Veritatis gnari, *illam tamen in Iniquitate*, uti loquitur D. Paulus, *detinemus*, Rom. i. 18.

§ 67. D'Acerio lxix. Ἡ φύσις οὐκ ἔστιν συντεχομένη, &c. | Nam quo tandem fieri potuit pacto, ut res Incorporeæ cum Corporeis & Materialibus mixtæ coaleſcerent unà? En itaque, quod nobis omnium maximè mirum eſſe debuit; Animam ità per corpus omne diffuſam, ut ne ullum ei terminum hìc vel illìc circumſcribas loci, ſed Numinis ad inſtar præſentem ubique, permeantem, & vivificantem quicquid hujus eſt molis. Hujuſmodi verò Abſtractiones cùm inſolentes nobis ſint

nimis

nimis, adeo non (uti debuit) crebrius & familiariter iteramus, ut vix demum ita posse animum inducamus credere.

Ibid. D'Acerio lxx. *Μέλει ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρες γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γινώσκεσθαι.* | Auscultes velim Lector, Auribus Animoque pariter attentissimis. Antoninus Opinioni vulgo receptæ se fortiter opponit, quæ rumore cumprimis multo, splendore etiam & gloriâ haud vulgari, opus esse existimat, ad virum cæteris præstantiorem & verè Magnum constituendum. Potest enim, (inquit Marcus) dignus esse qui suspiciatur, etiamsi vel plebi antecellendi non sit manifestus. Error autem iste quantum abhorreat à vero, Imperator Sapiens fatetur lubens. Quin & Viros Vitæ Divinæ proximè æmulos præ cæteris latuisse complusculos notissimum est. Sed quid Homines dicam, cùm & ipsum de industriâ latuisse Deum, qui Dominus Jesus quâ suam instituerit vitam ratione animadvertunt, universi nôrunt. Accedit, quòd Athenis etiam in mediâ illâ Altarium & Superstitionum turbâ, ne ullam quidem Vero Devotam Deo reperit D. Paulus, præter Aram illam Unam *Deo Ignoto* adscriptam, *Actor* xvii.

Ibid. D'Acerio lxxi. *Μὴ ἐπ' ἀπίλπιστος διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθε, ἀλλὰ τῦτο ἀπογνῶς καὶ ἐπιδῶσις.* | Nihil est quod nos pudeat, illis quæ nostrâ non sunt in potestate caruisse. Quæ verò in promptu posuit, & cordibus quasi nostris inseruit Deus, horum si nos patimur indigos & expertes vivere, id jure & probo vertendum est & vitio. Ea tamen est & Cæcitas hominum & pervicacia, ut his Parvi pensis ista interea loci maximo habeantur pretio. Quò minùs esse debet mirum, si quæ homines perperam præ cæteris sibi eligunt, in gravissimum illis haud rarò cesserint incommodum.

§ 68. D'Acerio lxxii. *Ἀλλάσσει διαζῆσαι*, &c. — *Κἂν πάλιν κατιδοῦσιν ἄπνα βάλεται.* | Opinionem istam passim irrideri notum est nimis, nec immeritò sanè; Cùm quicquid olim Animæ in se suosque Affectus Juris erat & Imperii, id omne pessundedit vitiatæ Naturæ labes, neutiquam nisi Gratiæ unius ope redintegrandum. Iste tamen Articulus & ferendis infortuniis utilis esse potest, & elegantiis atque acumine egregius optimo jure haberi.

Ibid. *Πλῆκτις ἀνθρώπου ἢ Θεῦ.* | Istud ἢ vim disjunctivæ hic loci obtinere nullus existimat, quocirca *De l' homme, & de Dieu Artis Humanæ & Divinæ* vertendum duxit D'Acerius: Id Antoninum velle ratus, quòd hoc etiam Deo cum Hominibus conveniat, ut Bonis Virtutis (si ità loqui fas sit) Operibus, tanquam Arti cuidam, & vitæ Instituto utrisque communi, & Ille & Isti incumbant sedulò. Hoc, alibi fusius enarratum licet, & Ideam in pauciſſimis sublimem non laudare nequeo.

§ 69. D'Acerio lxxiii. *Μήτε σπύζειν, μήτε ναρκᾶν.* | Festinatio nimirum vel Invidi, vel Temerarii & Præcipitis indicium est Animi; Torpor itidem Ignavi & parum Cogitantis. Vide Lector, si liber & per otium licet, quæ nos ad istos Horatii Versiculos, *Epist.* 2. *Lib.* 1.

——*Quod si cessas, aut strenuus anceps*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto.

Modus utique inter Temeritatem & Oscitantiam servandus, & ad virtutem contendentibus, nec concitato nimis, nec inerti, sed cauto, sed firmo, sed assiduo gradu incedendum est.

§ 72. D'Acerio lxxvi. *Ὁ ἐν ἢ λογικὴ*, &c. | Observatio usquequáque egregia. Animus enim ad ampliora natus quicquid nec sui simile est, nec publicæ Societati utile, id omne, quippe quod angustum nimis & jejunum, neglectui habendum sibi & fastidio, meritò existimat. Quod si Animos gens omnis humana sic inducerent suos, Proh! quantum curarum inanium, quæ jam solicitos nos habent & impeditos, hæc una Cogitatio prorsùs amandaret?

§ 73. D'Acerio lxxvii. *Ὅτι σὺ οὐ πεποιθὼς εἶ, καὶ ἄλλος τῷ πεποιθὼς, τί ἔτι ζητεῖς πέπον.* | Recte Ille, at Nobis inclyta magis affulsit spes. Nec enim ob Conscientiam Boni operis tantùm, & ingentem inde profecturam animi voluptatem, ut læti & alacres benefaciamus par est; sed & illâ etiam fiduciâ freti, Deum, quod pollicitus est, abundè liberaturum fidem; Illorum nempe, quæ in occulto fecerimus, præmium se nobis affarim in propatulo redditurum, *Matth.* vi. 4.

§ 74. D'Acerio lxxviii. *Οὐδὲν ἧττον ἀφελεῖσθαι ἀφέλιμα δὲ πρᾶξις καὶ φύσις.* | Verum illud & ad rem, ut nihil suprà. Universæ etenim compagi, cujus & Nos partes sumus, quoties consulimus bene, in nostrum id ut ne recidat Commodum neutiquam fieri potest. Hinc utique Sacræ Literæ ista appositè perquam connectunt simul, *Bene agere*, & eâdem operâ *Divites fieri in Bonis Operibus*, jubendo, 1 *Tim.* vi. 18. Rectè itaque Clemens Alexandrinus, & *Accipientes dare Beneficium, & Dantes accipere* monuit. Sed inter hominum innumeros ad Rem faciendam heu! nimiùm strenuos; (Rem aliunde, imo quocunque modo faciendam,) quàm pauciſſimos reperias, qui ut hoc demum diteſcant pacto diligentem intendant operam.

In

In Librum Octavum.

§ 1. Κἀλ τῦτο σοὶ τὴ δικαιόδοξον.] Existimationem, quam ob Philosophiæ studium adeptus erat, ancipitem nimis & periculosam jure merito suspicatur Antoninus. Aurem enim si Philautiæ insusurranti accommodâsset facilem, in fastum atq; Arrogantiam quàm proclive illi fuisset incidere? Vitium, omnibus quidem quantum uspiam est hominum incommodum & grave, Principibus verò præ cæteris exitiosum. Hunc igitur quò minùs in scopulum impingeret, viâ ab illis qui naufragium facere solent oppositâ planè, iter instituit solertissimus Gubernator. Quæ nempe de seipsis sciunt verissima, sed scitu minùs forsan jucunda, Ista Alii ut animum quantum poterit cessentur suum, ne cogitantibus ægritudinem affectant, solicitè cavent; proximos utique fallere haud contenti, nisi in fucos & Sibi faciendos ingentem impendant operam. Marcus contrà, Philosophus ut is meritò habeatur, æquum esse negat; ut sit autem reverà Philosophus ne ullo prorsus fieri posse modo fatetur. Siquidem his tantùm is jure debetur honos, qui totum vitæ spatium, & omne animi studium in unam erogant Virtutem. Quæ cum Otiosis contingant solis, ipsum utique à Philosophiâ perquam abesse procul, ad quam seriùs quàm par erat animum adjecerat suum; & ex quo adjecisset gravissima Reipublicæ Negotia, & nunquam non importunæ curæ, ab illo invitum abstraxissent studio, & quò minùs ad istam adspirare laudem possit, etiamdùm pergant prohibere. Hanc itaque aliis, quibus eam promereri vacaverit, concedendum potiùs; Contemplationes operosiores, quæ hominem sibi vindicant integrum amandandum procul statuit; Sarcinam ut ita tandem in brevius compendium colligeret, & quod per otium possit id saltem effectum daret. Naturæ, scilicet, & rectæ Rationi obsequendo, affectus sub jugum animo mittendo, Bonum agendo quàm poterit strenuè, Malum religiosissime devitando, Divinæ denique Voluntati in omnibus se suaque permittendo. Is etenim veræ Philosophiæ finis est ultimus, & nostri cuilibet, præ animi Impotentiâ modo ne defuerimus officio, demum assequendus. En tibi, Lector, quo redeat hujus Capituli Summa. Egregium sat scio agnoscis, fac sis tibi præstes & Utile. Nam nec rerum se profeciſſe sciat, quisquis Antonini exemplo edoctus, se penitus perspectum habere, &, sibi haud iniquus Judex, rectam de Virtutibus & Vitiis, Dotibus & Defectibus animi sui, sententiam dicere poterit.

Ibid. Πεπείρασαι γὰ θεὸν πόσα παρυθεὶς.] Habet & Salomonem in Ecclesiaste suo hoc itidem confitentem. Fælicitatem verò si tanto quæsitam impendio & labore Reges & Potentissimi & Sapientissimi non erant assequendo, Ubinam tandem loci Idiotæ, quibus angustior multò & Mens & Res est, id se Thesauri reperturos speraverint?

Ibid. Οὐκ ἐν Συλλογισμοῖς.] Nam quo potuit hoc fieri pacto? Syllogismus, (Ars nempe ratiocinandi omnis) non est ipse Finis, sed Mediis tantùm annumerandus, quibus ad finem contenditur. In illo igitur, ut summum Bonum ponatur, imò ut in illo quis positum existimet, adeo est à ratione alienum, ut nihil magis. Atque isthoc sane ad vanitatem Sciolorum redarguendam, haud indignum judicavi, quod hic obiter monerem.

§ 2. Καθ' ἑαυτὸν ποιῆσαι ἑρμῆ σωτῆρ, πῶς μοι αὐτὴ ἦχε;] Huic si ut par est obtemperatum esset Regulæ, Honores & Famam ambientium vanis simul & solicitis conatibus aliquis saltem poneretur Modus. Heus etenim; quò festinas Bone Vir? aut quid illud est rei, cui vehementi adeo contentione inhias? Quod enim jam agis, si hominis sit Liberi & Sapientis Officium, nihil in eo desideratur ultrà: Quorsum igitur Operis Boni Conscientiâ haud contentus, inanem tibi Laudis umbram, & popularem admirationem mercedis loco quæras?

Ibid. Ἰσοδρομεῖ θεῷ.] Bona facere indesinenter suæ Naturæ vi, & Malum in se admittere non posse, Deo competunt soli, & semper. Hominum autem quisquis huic Universæ Virtutis legi obsequitur, ad Dei exemplum animum is moresque componit suos. Id unum atque idem agit, sed conatu minùs fœlici: Eodem tendit loci, sed secutus longè, & passibus infinitum quantum haud æquis. His enim geminum quid Antoninum & antehac submonuisse memini, ubi Sapientem eâdem cum Deo in arte versatum depinxerat.

§ 3. Ἀλέξανδρος ὁ γραμματικὸς, καὶ Γάϊος, καὶ Πομπήιος ὁ σοὶ Δημήτριον τὸν Ἡφαιστίωνα, καὶ Σαλούστιος;] Articulus is Magnorum titulos nimium quantum minuit deprimitque, dum Imperatorum quos unquam viderat hominum vita Invictissimos Celeberrimosque,

rimosque, Philosophorum Ternioni plerisque olim habitorum ludibrio & despicatui, non componere solum, sed & postputare nullius dubitat. Quin & illud etiam, si rationes rectè subducantur, de regali Gloriâ haud parum detrahere censendum, quòd hanc sententiam haud aliquis de infimâ tulerit plebe, sed Antoninus ipse Imperator Maximus, cui cognita adeò est, & penitùs perspecta Causa, ut ad alium quemvis Judicem nefas sit provocare.

§ 5. Ἀνυποκείτως. | Principibus id perquam est familiare, ut ad dissimulandum ingeniosissimi ad omnia se tempora atque ingenia comparent, nec quo sint in quenquam animo certis patefaciant indiciis. Haud insicè Calchas in Iliad. primo.

Κρείσσων γὰρ βασιλεὺς ὅτε χώεται ἀνδρὶ χέρηϊ
Εἰ γάρ τε χόλον γε καὶ ἤματι πέσσεται ἧπαρ
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ
Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσιν. ——

Rex etenim sævam ad tempus si decoquat iram,
Fortior, at memori mentet atrox mente simultas,
Gestisque ingentem miseris infligere cladem.

§ 6. Τὰ ὄντως ὄντα ἐκεῖ μεταθέσει. | Ad Naturam usque adeò haud ineptè transtuleris, quod Fortunæ olim adscripserat Horatius,

Hinc apicem rapax
...Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hic posuisse gaudet. Od. xxxiv. Lib. I.

§ 20. Καταφερομένῳ ἢ καὶ πεσόντι. | Hoc inter Imaginem & Rem cui componitur permagnum interest, quòd sæpiùs delectat Pila, & præter mittentis mentem decidat; Nobis autem Omnia ex animo disponentis eveniunt, nec nisi divino in terram delapsi sumus Consilio.

§ 21. D'Acer. xxii. Οὐδὲ αὐτός πις ἑαυτῷ. | Haud insicetum istthoc. Ex illis, qui Encomiis nos cumulant amplissimis, vix unum & alterum reperias, qui sibi vel constet, vel fidem habeat: Animum adeò aut in horas mutant, aut in nos simulant pronum, ad unum ferè omnes. Laudes utique, quibus se invicem plerique cohonestare solent, conflictæ prorsus sunt, & dedità operâ excogitatæ. Sive ut in eo ne videantur deficere, quod Decôri & Urbanitatis ratio postulat; sive adulationi turpissimæ, quæ jam ubique locorum inolevit, ut ipsi etiam gerant morem; seu denique, quoniam de illis, quos prolixè adeo demereri student, falsâ honoris atque officii specie lætatis aliquid se sperent Commodi capturos. Ista recolens, laudem & magnopere ne experat Animus, aut adipiscendæ incumbat totus, quin & ob adeptam ne tibi turgeat, aut sese efferat insolentior, iniram ni valent efficere.

§ 22. D'Acer. xxiv. Δικαίως ταῦτα πάσχει. | Sese pro More alloquitur, nupero quodam commotus infortunio. Id jure fatetur obvenisse, quo moræ inhonestæ, animique ignavi lueret Supplicium. Melius utique cum illo actum esset, si nihil cunctatus strenuam virtuti navâsset operam, idque egisset unum, ut Vir Bonus, & in omni quantum potest genere perfectior, indies evaderet. Illud cum voluit minùs, hoc quicquid erat Incommodi calcaris loco adhibitum; sive ut inerti acceleraret gradum, sive ut modicis contentum Virtutum incrementis ad majora tendenda stimularet, moneretque in hoc semper progrediendum Studio, & mediocritatem otiosam semper damnandam. Nam & huc facit illud D. Hieronymi notissimum. *Perfectum esse nolle, est desinere.*

§ 25. D'Acer. xxvii. Λουκίλλα Οὐήρου. | Lucillam dicit, filiam nempe suam, quam Imperatori Vero nuptum ipse collocaverat. Jam verò, plurima, quæ inter has Animadversiones occurrunt, ab Antonino jam annis grandiori, & Vitæ spatio prope decurso, conscripta, sunt quidem alia quæ non [illegible] jucunda; sed locus istic per se manifestò satis evincit.

Ibid. En tibi Iter, quod Virorum, etiam famâ celeberrimorum, Nomina ad oblivionem affectare solent. Memoriâ exolescunt paulatim, donec tandem in meras devergant fabulas, quibus nec fidem habeant posteri, nec operæ ducturi sint pretium perlegendis incumbere.

§ 26. D'Acer. xxviii. Εὐφρονῶν ἀνδρείας ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνδρός. | Si vis igitur quidnam Hominis sis, dignoscere, brevi id fieri poterit compendio. Hoc scilicet Examine accuratiùs instituto, num illam ab Antonino laudatam, an non huic potius contrariam percipere voluptatem gestias; & harum in utrâ summam vivendi fælicitatem colloces.

§ 28. D'Acer. xxx. Πᾶσα γὰρ χείρις, καὶ ὀφθαλμὸς, καὶ ὄρεξις, καὶ ἔκκλισις ἴσθι. | Vera quidem iunt ista, si ad literam & sensu abstractiori accipias; sed longè jam secus nobiscum agitur. Ex quo enim Peccato in Servitutem se genus addixit humanum, adeò non rerum Externarum potiti sumus imperio, ut ne Internæ quidem sint nostri penitùs arbitrii. Nec igitur, quin Externæ vim inferant affectibus, atque animi tranquillitatem in ultimum subinde discrimen adigant, prohibere possumus.

§ 30. D'Acer. xxxii. Λαλεῖν καὶ ἐν συγκλήτῳ καὶ πρὸς πάντα, &c. | Ornatum dicendi genus Stoicorum familia nullius omnino duxit pretii; Socratem nimirum secuta, qui id non solùm est aspernatus, sed ne ferendum quidem existimabat. Istud genus ornatum dico, quod id unum curat, culta ut sit inprimis & compta oratio, aures animosque audientium suis illecebris quò captet oblectetque magìs. Quæ quidem Venustas elaborata adeò atque exquisita, ut quod res est dicam, à depravato

hominum

hominum more atque ingenio profecta est omnis. Si etenim ii essemus, quibus esse nobis decuit, id demum ageremus, Veritas ut se nudam nobis & genuinam daret; & de furtivis coloribus parùm sollicitis, in argumentis essemus toti; Auditores vero quod attinet, hoc uno contenti, ut nec fucum illis, nec stomachum aut nauseam faciamus; Voluptatem interea loci, quæ magno sæpius illorum percipitur damno, deditâ potius operâ commovere detrectantes. En Sermonem verè virilem, quem Antoninus *Sanum*, quem Socrates *Animorum Medicum* haud injuriâ nuncupandum censuit. Sed nobis in sequiorem partem omnia. Animis auditorûm non tam instituendis, quam ducendis, opera intenditur. Cui & ipsi etiam audientes vicissim famulantur fraudi, non tàm Veritatis, ut sapientiores fiant, quàm Verborum elegantiæ, ut vanâ lactentur voluptate, avidi. Quin Scientiam Arithmeticam & Geometricam, si quid affectibus illic nostris reliquum esset loci (quibus in Vero & falso dijudicando restat plurimum,) dudum nil dubito nobis turpissime vitiatam dedissemus; nec vel ipsæ Quantitatis & Numeri rationes humano generi mansissent integræ.

§ 34. D'Acer. xxxvii. Ὥσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἔκφυσι τῆς λογικῆς ψυχῆς ὄσιν, &c. | Egregium illud; Deum nobis facultates suas ferè omnes impertitum, Naturam scilicet Spiritualem, Vitam Immortalem, aliasque præterea complures; (Quanquam nec illud *ferè* abs re adjecit, cùm nec eandem Divinam Essentiam, aut immensas donaverit Perfectiones) Sed hanc cum primis utilem & verè nobilem indulsit prærogativam, quæ nostræ renituntur virtuti, in ejus ut usum atque commodum circumvertere valeamus omnia: Eò utique Opt. Max. Deo simillimi, qui etiam Pessima novit Bene vertere; quæque Voluntati ejus videntur obstare maximè, ità tandem in Fatis disponere, ut ad id quidem quod voluit feliciùs & citiùs expediendum, haud parum conferant momenti.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Τῷ ὄντι ὑπερμικρώπου | Præsens enim in hoc temporis puncto contemnetur. Nobis quidem Magnum quid aut reformidandum ideò visum, quia non seorsim, sed cum Præterito & Futuro conjunctum cogitetur, & alienâ mole turgescat.

§ 37. D'Acer. xxxix. Μὴ πως ἐξαλειφθῇ τῷ τῆς χυτρεως σοφῷ Παύσανια ἢ Πέρσῃ. | "De Textu emendando Gatakerus, de Re ipsâ quæ sequuntur D'Acerius". Inter Honores Regibus vitâ functis delatos, is est in primis habitus, quòd Amici & Familiares ad horum tumulos concederent frequentes, noctes illic diesque conterèrent, & in lachrymas effusi Principem demortuum, & sortem deplorarent suam. Studium id genus inutile, & Superstitiosum nimis cultum, notat hic loci Antoninus. Id autem præsertim in animo habuit, istos honores magni pendere, & ob illos olim defunctis persolvendos efferre sese interea, ut quàm ineptum atque absurdum sit Principes commonefaceret. Nec enim illos quæ ad tumulum fiunt sensuros; ut possent autem sentire, & nimium quantam inde percipere voluptatem, at Quidnam obsecro hominum sunt, qui mortuos tanto prosequuntur Studio? Nonne & ipsi mox morituri; qui nec istis erunt brevi persolvendis ampliùs? Quocunque igitur te vertas, rem vides speciosam forsan, sed miseram reverà, & vanam prorsus. Hæc, quantum ego conjicio, voluit Marcus in Articulo cum primis venusto.

§ 38. D'Acer. xl. Εἰ δυάσεται ἐξυ βλέπειν. | Plurimi ubique ferè occurrunt, qui acuminis sibi laudem, & ingenium minimè vulgare vindicant; seipsos interim hoc demum pacto gravissimâ affectos contumeliâ nescii. Cui autem acuminis istud cedit Bono, aut quî tandem judicandi, ut peritis decet, se præbent manifestos? utinam sane ista se haud ità compararent Ingenia, ut, cùm in hac Acuminis sui existimatione hallucinentur maximè, tum demum & excusatissimos homines & felicissimos dixeris.

§ 41. D'Acer. xliii. Ὅταν ψήπτει σφᾶξις, κυκλοτερὴς μένει. | Geminum huic apud Horatium videre est, cujus Vir sapiens & Liber perhibetur

— In seipso totus teres atque rotundus,
Externi ne quid valeat per læve morari.

Serm. Lib. ii. Sat. vii.

§ 42. D'Acer. xliv. Οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἐμαυτὸν λυπεῖν. | Articulus Verbis quidem exiguus, Sensûs autem prægnantissimus. Ità mirum ni seipsum alloquitur Marcus, male de se meritis succensens, aut difficili quodam implicitus negotio, cum animi impetum vix adhuc esset sustinendo. Nos itidem simili laborantes morbo ægritudinem pari ratione levare fas est. Adeon' esse insanum quenquam aut vecordem, ut dum cæteris omnibus obsequi studet sedulus, sibi durus uni, animum excruciet suum; & suis ex incommodis aliena quærat commoda!

§ 44. D'Acer. xlvi. Τοῦτο ἰδὲ τὸν χείνον σαυτῷ χάρισαι. | Id monet jam Marcus, quod olim sibi precatus est Horatius

— Ne fluitet dubiæ spe pendulus horæ.

Lib. i. Epist. xviii.

Sed quod unum potuit, sibi extemplo largiatur, Bono, dum in manibus est, fruendo. Hominum enim plerique, ut est inscitia, quæ adsunt pro istis quæ nondum sunt prorsus scientes prudentes commutare non gravantur.

Ibid. Οὐ λογίζονται ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκεῖνοι εἶδ. οἷοι εἰσὶν ἄπαι ὧς βαρέλλαι. | Argumentatio subtilior fane paulò, sed solidis nihilominùs

rationum fundamentis innixa. Rem enim si quis æquâ perpendat lance, animo nimirum à Cupiditate, & Commodi ratione libero, qui tandem te turpiùs illusum dederis, quàm si famam & plausus populares affectes, tumusculos præsertim posthumos, si quàm poteris vehementissimo aucupere Studio. Nonne Homines unde ista tibi polliceris, & ignoti sunt, & nondum in lucem editi, tum & imperiti, & nihili prorsus, quos si nósse tibi contigisset, nec tute æstimare, nedum sufferre posses? Infandum quantum hoc à rectâ ratione abhorreat, & quod vel secum adeò pugnet, ut rem omnium absurdissimam nec verbis expedire, nec cogitatione assequi hominum quisquam valeat.

§ 45, D'Acer. xlviii. Ἄρα τοῦτο ἄξιον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχῃ ψυχή. | Siquis adeò esset semper compos sui, ut de singulis examen illud accuratiùs instituere posset, nihil apud nos tanti futurum arbitror, ob quod mens nostra se habeat malè. Pluris enim hoc est externa facere, quorum vel quæ maxima, vel quæ gravissima vulgò existimari solent, quoties nobis obtingunt, si animus ignavior paulò cedat locum, atque herbam porrigat, jure quidem merito rogitemus indignabundi

Cui tantum de Te licuit?

§ 47. D'Acer. l. Ἀνθ' ὧν ἐκ τῆς ζωῆς ἐκμηνύσῃ, ἃ καὶ ὁ ἐκφρῶν ἀπαιδεύσει, &c. | En quod illis reponas, qui se solent in risum vertere, cum isto vehementioris animi Impetûs proposito, *Nec vivere mihi est cordi, id ne fiat.* Excedas igitur è vitâ, sed æquo fac excedas animo, eodem utique quo, si omnia ex voto processissent, esses usus. Quod posteà adjecit, Viro vel Christiano dignissimum est. Hanc Antonini mentem fuisse nullus dubito, quam tamen Interpretes minùs assecuti locum nobis fœdè mutilatum dedêrunt. Id quod idoneis etiam argumentis evincere nobis esset in promptu, si Criticam in præsens provinciam ornandam suscepissemus.

§ 50. D'Acer. liii. Σίκιννος πηδᾷ. ἄρτις. βάπτις ἐν τῇ ὁδῷ. ἔκκλιτον. | Id Antonino erat curæ, ut in illorum ne impingeret insciam, qui omnia, quorum Commoditates ipsi non habent compertas, damnare confestim nulli dubitant; *Quamobrem ista in mundo?* rogitantes. Jam verò ne tempus in eo tereret, ut cui quodque Bono sit, ostendat; quod & sibi operosum nimis, & Lectori gravissimo foret tædio, satis id habuit monstrare; Quòd, quæ nobis aut incommoda videntur sæpiùs, aut supervacua, naturæ tamen ex usu esse maximo; Eamque his instructam, illa demum in lucem proferre, quorum & elegantiam meritò demiramur, & utilitatem inde haud mediocrem percipimus. Scitum sane habes Articulum, Viro & Probo imprimis & Philosophio undique consentaneum.

Ibid. Ἀρκεῖται ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἑαυτῆς, καὶ πίσχει τῇ ἰδίᾳ. | Pulchrè dictum. Natura scilicet in & per Materiam operatur solam. Artificis utique locum nacta; Formæ igitur tantùm illius ab arbitrio pendent; Materiam igitur si dempseris, rerum ne minimam quidem effingere valet Natura. Hinc ergo Dei & Naturæ vires inter se quodammodo secernere discas; & aliqualem saltem, minùs perfectam licet, Mundi de nihilo creati Ideam animo concipere. Dei id opificium unius esse potuisse, citrà, & suprà naturam agentis; vel hoc Capitulum efficiet. Sed ista quæ captum exuperant nostrum, satius est ut Fidei deputentur omnia.

§ 52. D'Acerio lvi. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς ὅτι ἔστι κόσμος, οὐκ οἶδεν ὅστις ὤν. | Quenquamne hominum rudem adeo & vecordem esse, ut an Mundus sit nesciat! Elementa scilicet, Terra, Cœlum, cæteráque quibus compages hæc pulcherrima conficitur sensus fugere non possunt. Sed longè aliud voluit Antoninus. Scit nempe Mundum esse Is unus, qui, Unde fuerit, à Quo formatus olim ac dispositus, Cui denique sit etiamdum curæ, neonon & Quo communi partes ejus connectantur vinculo, Quem denique in hoc universo locum is ipse sortitus fuerit, & ad Quid operis à Naturâ constituatur, capit cogitatque. Duplex enim ista notitia, quâ & Mundum noscis & Teipsum, ità cohæret simul, ut hâc parte demptâ, illius etiam ut expers sis necesse est. Venusta quidem illa, & sani consilii plena.

Ibid. Τίς ἂν φαίνοιτό σοι ὁ τὸν ἐπὶ κεφάλαιον ἐπιστὰς, &c. | An quisquam est Lectorum, qui dum antecessis inhæreret, eo demum perventurum speraverit Antoninum? Conclusionem improvisam forsan, sed quâ nihil aut solidum magis, aut acutum dixeris. Nam nec vulgari sæpe aliàs usus artificio, hanc quasi Sibi peculiarem is laudem vindicat, ejusmodi Veritates notissimis exsculpendi principiis, quas procul à conspectu latitantes nonnisi oculatissimus quisque cogitando assequi potuisset.

§ 54. D'Acer. lviii. Μικρὸν μόριον συμπαθῆ τοῦ σεαυτοῦ ἄγει, ἀλλὰ ἤδη καὶ συμφυτεῦσαι τοῦ σεαυτοῦ πάντα τρόπῳ. | Habet etiam & Suum Anima humana Cœlum natale, purum illud inprimis, & morbis ejus magis aptum levandis, quàm quòd solent corporibus ægrotis præscribere Medici. Et nobiscum sane actum esset optimè, si ægris ad illud pari confugerentur Studio, quo de salúte anxii ad hoc maturare satagunt.

§ 55. D'Acer. lix. Γυμνοῦς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλάπτει τὸν κόσμον. | Malitia ut Mundo obsit generatim, fieri neutiquam potest; quippe quæ per se ne existit quidem, naturam Accidentis tantùm nacta, & proinde Animæ dum adhæreat nostræ, illam unam Malo afficit. Quin & ipsa eò tantùm usque afficitur malo Anima, donec istam expuere Miseriam,

Miseriam, & periculo expedire sese præ Ignaviâ aut Impotentiâ cessaverit suâ. Hujus autem Articuli veritatem evicit Epictetus, & rei Imagine ad vivum depictâ rem illustravit. Ὥσπερ οὖν (φησὶν) ὁ πλάσας οὐκ ἔστι τὸ ἁμάρτημα τοῦ τεχνίτου, ἐπειδὴ τυφλὸς ἐκ γενετῆς ἐστιν· οὕτως οὐδὲ κακῶν φύσις ἐν κόσμῳ γέγονεν. *Encheir. cap. xxxiv.* *Quemadmodum* (inquit) *aberrandi causâ meta non ponitur, sic nec Mali Natura in Mundo exiſtit.* Cujus Argumenti vis huc demum recidit. Posito, quòd Malum reverà exiſtat, sequeretur, metæ id vicem nancisci, apud istos qui in se ultrò admittunt; sed Contrarium liquet; id nempe quotquot uspiam sunt hominum summo conari studio, ut Malum devitent. Nemo est enim, qui Malum sibi vult, aut animum ad malè agendum qui deditâ instituit operâ. Istud igitur quoties quemvis affectare contingat, non id est Malum quà Malum animo amplecti, sed Malum sub falsâ Boni specie latitans. Meta utique, ad quam intereà loci contenditur, nonnisi illud speciosum est & falsò creditum Bonum. Hæc igitur cùm ita se habeant, (quæ quin ita habeant sese dubio non est locus) si Malum omninò existeret, eò demum existere dixerimus, quò illud homines defugerent. Quod tantundem est, ac si idcircò dixeris existere, ut ne existat prorsùs. Eò etenim tandem ut deveniatur necesse est, & in istud impingas ineptiæ omnium absurdissimæ, Metam ideò poni, ne Metæ sit loco. Oculos scilicet animosque de præmio decertantium, ne ad se attrahat; quòd si forsan attraxerit, at hoc idcircò fieri tantùm, non quò attingant demum, sed ab isto ut quam poterunt longissimè aberrent scopo.

§ 56. D'Acer. lx. Τῷ ἐμῷ σκεμματικῷ τὸ τῷ πλάσαι σκεμματικὸν ἐπίσης ἀδιαφορεῖν ἔοικεν, &c. | Liberum Arbitrium, cujus ope vel ad bonum se, vel ad malum comparent, omnibus ex æquo dispertita est Natura. Ad hoc autem vel illud eligendum nihilo magis ex eo definitur animus meus, quòd vicinus jam idem elegerit. Vis enim ista esset & necessitas, cui cum Arbitrii Libertate nequaquam convenire poterit. Hinc sequitur, Alium quemlibet, Vir Bonus, aut Malus, Fælix aut Infelix ut ipse sim, neutiquam posse præstare. Ab illius sane monitis & Exemplo mihi profici poterit plurimùm, sive his edoctus ad Bona me sentiam stimulatum actiùs; sive, si is minus rectè vixerit, quæ in illius vitâ displicent, ut in meâ emendanda curem sedulò: Potest etiam fieri, ut alieni tactus vitii contagio, ad illius facinora evadam audacior; Atquî Mores meos nec in melius hoc pacto, nec in deterius mutare queam, quin ipse propriæ voluntatis assensum præbuerim priùs. Nihil est utique quod alios incusemus, aut vicem doleamus nostram; quorsum enim tristes in assum jactentur querimoniæ, cùm, ut Seneca rectè monet, *Bono loco res humanæ sunt, quòd nemo nisi vitio suo miser est.*

§ 57. D'Acer. lxi. Ὁ Ἥλιος κατακλείσας δοκεῖ τὰς πάντῃ μὲν κέχυται, ἐκ μιᾶς δὲ ἐκκέχυται. | Antoninus hîc loci, Imagine perquam eleganti adhibitâ, Animæ nobis naturam, & operandi morem delineat; sua quî debeat obire munia, & alios ad Sapientiam instituere, luculenter ejusdem imaginis ope docet. Soli utique similis illa, qui dum objecta sibi corpora illustrat, suo nativo lumine, nec ista impertit, nec seipsum spoliat. Lucem diffundit quidem, aeris quaqua versum ambientis ministerio usus, sed quicquid interim de proprio est, id omne sibi integrum asservat. Radii etiam solidis quoties & opacis obvenerint corporibus, non pereunt prorsus, & incassum emittuntur, sed cursu tantum leviter immutato, descriptoque Reflexionis, quem nuncupant, Angulo, isti qui Incidentiæ dicitur æquali, lucem hoc coacti diverticulo aliò tantùm deferunt suam. Ita nempe ut & nostra se componat Anima fas est. Aliis ut dum facem præfert, aut lumen de lumine accendit suo, ab Origine Cœlesti ne divelli se patiatur. Ne denique concidat exemplo, aut fruſtrà se esse suspicetur, quoties illi, quod diffundere gestit, lumini obsistitur. Sed vim & repulsam sustineat fortis, quodque Iste noluit Homo, in alterum potius, qui capiendo sit magis, deflectat Beneficium. Nec enim qui nostris conatibus reluctantur contrà, animum vero afficere damno magis queant, quàm corpus opacum Solem aut lumine exuere, aut ineritem reddere. Id nempe sibi obest soli; quod dum alieno opponit sese officio, Autori quidem nihil detrahit, sibi verò, oblatâ privato luce, & in tenebris adhuc manenti, efficit plurimùm. Huc demum redit Argumentum à Sole petitum. His animum si advertas sedulò, obfirmata inter disputandum pertinacia, Adversariorum acrimoniæ, & impetus cedere nescii, minùs te urent male; Dum omnia hæc æquo ferens animo, quæ Huic forsan incassum cesserunt Rationes, Illius in usum melioribus auspiciis transferendas curaveris. De ipsâ Similitudine hoc unum restat monendum, Solem nempe, non nisi per motum aëra lumen corporibus suffundere, nec absque isto Medio in nos agere posse; Mentem verò humanam lumen suum vi suâpte dispertiri, nec illâ aliquo opus esse Medio, quod agenti sit adjumento. Animam itaque non tàm Soli, quàm ipsi Deo similem, hâc in causâ jure meritissimo prædicaveris.

Ibid. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη πάσι δῆλον. | Ex his conjicere est, quid Antoninus de Lucis Radiis senserit. Utique nihil aliud, quàm fila quædam tenuiora, & genuinam solis Subſtantiam in longum extensam radios credidisse. Nec mirum, cùm qui ab istâ erant Scholâ Philosophi, Rerum Physicarum

rum Imperiti nimis, lumen Primum à Secundario dignoscere nulli calluerint. Partes dico Corporis Lucidi, quod Fontis vice fungitur, ab isto lumine, quod rivorum instar, in corpora objecta inde defluxit. Potest tamen & huic Imperatoris Ideæ benignior adhiberi Interpretatio, si de Materiâ tantùm circa Solem agitatâ locutum dixeris, quæ semper, nervi instar tensi, prompta & ad impressiones quasvis apta, actionem à Sole inceptam pergit porrò transmittere, & quos ipse primus ciebat motus, ex omni parte producere.

§ 60. D'Acer. lxiv. Ἄλλως βίαιον, ἄλλως οὐδὲ φίλτρον. | Avidam nimis & præcocem animi festinationem hic loci damnat, Sapientiæ studiosis inter agendum perquam solennem. Dum enim ad Scopum, Jaculi instar, rectà contendunt, præ intempestivâ acceleratione implicant se sæpe, & impediunt magis; & viam ad metam quò moliuntur vehementiùs, eò ab istâ longiùs abscedunt. Sagittæ quidem est ad scopum quò dirigitur directo tramite collineare, nec ab istâ deflectitur lineâ, nisi quatenus à suo aberrat scopo. Sed menti nostræ nec eandem insistere viam licet, nec, si liceret, expedit. Omnia illi sedulò indaganda, nec illud de quo quæritur unum, sed & alia huic similia & cognata perpendenda; sic nisi multis divertículis, & longis ambagibus veram assequi non potes, si res perspectas habere penitus animus tibi sit. Iste Motus interea Menti nostræ perinde congruus, & pro recto habendus, ac ille quem Sagittæ familiarem novimus. Tantundem enim efficit; dum ad metam accedit propiùs, etiamsi ab illâ declinare videatur. Insigne hujus articuli exemplum ipsum habes Platonem. Is inter Dialogos multis & prolixis adeò digressionibus indulget, ut ab Incepto non rarò excurrere prorsus, imò Propositi vel oblitus videatur; Cordato tamen Lectori & volupi est sæpiùs animadvertere, & mirari simul contingit, quàm egregio tandem artificio, qui divagantis, imò incogitantis ferè speciem præ se diu tulerat, omnia ad rem perducat; & quæ remerè confusa eras suspicatus, ea demum ut demonstrationis vim habeant simul sumpta, qui tandem efficiat. Quin & id adjicere nullus dubito, quisquis ista, quæ Platonis parùm gnari otiosa existimare solent, aut missa fecerit, aut alio, eoque directo ordine disposuerit; illum non de elegantiâ tantùm Platonis, sed & de argumentorum etiam vi, & rei certitudine haud parùm detracturum.

§ 61. D'Acer lxv. Εἰσήγησις τὸ ἡγεμονικὸν ἐκλέγειν, &c. | Præceptum universis utile, sed Principibus apprime necessarium; qui & præ immensâ ferè Potentiâ nihil non possunt, & summo abutiimperio nimium sunt proclives. His, inquam, quò magis pollent eò expedit magis ut aurem animumque dum præbent omnibus facilem, nè temerè tamen vel cuiquam adhibeant fidem, vel de quoquam judicium ferant. Nam nec illis esse satis debet, si quæ vel dixerint vel fecerint Sui, habeant comperta, nisi & ingenium cujusque habeant perspectum, & quo ista dicta & facta fuerint animo, iridem intelligant. Huc, ni fallor, facit Prius hujus Articuli Membrum. Ad Posterius quod attinet, Fraudem illud & simulationem aestutam, tàm mores & Actiones externas, quàm Affectus & Cogitationes animi vitiantem, amandandam procul jubet. Ista dico omnia, quæ Civilis (quam vocant) Prudentia, & Reipublicæ melius administrandæ Commoditates in Virtutum quidem censum adsciscere non verentur. Sed Scientia tamen Moralis & Divina Veritas, (à quibus id omnium abhorret maximè, ut aut quavis de causâ, vel alienam induas speciem, vel rem quamliber, vitio contamines,) Vulpinas nihilominus versutias, & culpæ postulant gravissimæ, & summo notant odio & vituperio dignas.

In Librum Nonum.

§ 1. Ἀδικῶν ἀνθρ.] Dogma verissimum, idemque scitu adeò necessarium, ut ejus ne Ethnicos quidem ignaros voluerit Deus. Proximus igitur, sive à te malè audiat, sive opis afflictus indigeat tuæ, quam tamen conferre possis: Sive Aliis bonus, at Tibi nequam ipsi, aut nec Tui tantùm sed & alieni prodigus fueris; si Tempus denique & Talenta fidei commissa tuæ, vel malè absumpta, vel otiosa prorsus Spem Domini fefellerint; Pietatis te scias, perinde ac Justitiæ læsæ obstrictum crimine. At quantò rectius, (quod nostri nos ut pudeat in causâ esse debet) de his Antoninus, quàm Christianorum multò pars maxima; qui istis parùm habitis pensi in Deum hoc pacto peccari non animum advertunt?

Ibid. Ὁ ἧ ἄκων ἁμαρτάνω ποιεῖ. | Cogita quantùm à Marco iterum nos distemus intervallo; qui, reùm impietatis dum is vel Involuntarium peragit mendacium, æquiores nos vel Voluntario præstare, & Speciosas quantum possumus excusationes comminiscì, (Indignum dictu) haud erubescimus.

Ibid. Μέγεται γὰ ὁ ὅλ πανταχῆ τῆς ἀληθ. φεύδ. πᾶς ἑαυτ. | Plena sensûs omnia, nec vel unica vox occurrit, quæ suo pondere destituatur. Hoc utique vult Antoninus: Liberum Arbitrium supernè dono datum esse, necnon & idoneam Verum à Falso secernendi Facultatem, ejusmodi saltem, quæ æternas Veritatis rationes & regulas dignoscendo satis esset. Has autem à Deo fundamenti vice positas, aut facis instar in omni accensas pectore, ut illarum ope ad majora & difficiliora progredi valeamus. Hinc sequitur, Hominum Ignorantiam pro Voluntariâ duci, & vitio illis verti debere; per ipsos siquidem quòd ignorent stetit, qui Scientiæ media & adjumenta Naturæ suffecta, neglectui habuerunt. Quorum utique spretorum & effectus, & supplicium est Animus in posterum occæcatus; ut mendacium à veritate nequeat amplius internoscere. Vide sis, Lector, quantum Scientiæ vel ex hoc uno Dogmate se præbeat eliciendum, quantumque quod demirere divinæ Veritatis in Philosopho Paginæ Sacræ rudi effulserit.

Ibid. Ἀνάγκη γὰ τὸν τοῦτο μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει. | In hunc impegit scopulum Psaltes, à Naufragii periculo non prius liberatus, quàm ad Sacra confugisset, & qui pios impiosque maneat exitus, animo seriò recoluisset. *Mei* (inquit) *pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns,* &c. *Donec intrem in Sanctuarium Domini, & intelligam in novissimis eorum.* Psal. 73.

Ibid. Συλλαβεῖσά πως λόγως τῇ ἐσομέν. | Nihil enim nisi prævisum & certis præstitutum legibus evenire fassi sunt Stoici, siquidem Deum & præsensisse, & animo quasi effinxisse non futura tantùm, sed & possibilia omnia illis visum est. Primaria verò ista & Universalis (si ita loqui fas sit) Providentia, quin Deus se singulis immisceat eventibus, nulla prohibet. Penes enim illum est unum qui destinaverat, decreta præstare & perficere sua. Parum scilicet Illi fuisset, à primo statim rerum Exordio formâsse semel, atque ordine disposuisse omnia; Quod tamen Regibus solenne novimus, qui de Legibus ferendis tantùm solliciti, latis postea permittunt rempublicam. Sed Dei Bonitas nec initium, nec modum, nec finem capit; Essentiæ Divinæ comes indivulsa; nec præsens modò, modò absens; sed & semper & ubique præstò habemus Deum. Ità tamen adest Singulis, ut ne Ullo claudi possit aut contineri; ita etiam omnibus providet, ut ad singula simul pertingat, & virtutem ubique actu & perfectè exerat suam.

§ 3. Νῶν ἧ ὁρᾷς ὅσ. σκότ. ἐν τῇ διαφον. τῆς συμβιώσ. | Cave ista intelligas Opinionum dissidia, quæ de rebus per se indifferentibus nunquam non oboriuntur. Alia nempe Marci animum subiit eaque gravior, & minus æquè ferenda Sententiarum pugna, momentosa illa, & ad naturam nostram spectans, quoties utique de Bono & Malo, Justo & Injusto, Veritate & Religione utrinque acerrimè disceptatur. Nec diffitendum, quòd nihil ferè vivendi nos tædio afficiat magis, quàm si hujusmodi dissensionibus vexati, quotidianas contumelias sufferre cogamur, quas vel in nosmet, (sed id parùm est,) imò quas in ipsum Deum, & sacrosancta illius institura Homines obfirmatè nequam ore sacrilego evomentes non perhorrescunt.

§ 5. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, ὃ μέλλει ὁ ποιῶν τι. | Non ad id solum natus est Homo, ut nequid in se admittat Mali, sed ut aliquid etiam faciat Boni: quod Christus & alibi, & isthic præsertim disertissimo nos docuit exemplo, quo Servus

vus fidei violatæ arguitur, ob Talentum sibi concreditum, defossâ clam terrâ absconditum; sospitem nempe integrámque restituere pecuniam parato, nihil profuit non perdidisse. Quisquis enim otiosum & inutile patitur, is reverà Talentum non adauctum perdere censetur.

§ 7. Σπᾶσαι ὄρεξιν. | Is denique Appetitum cohibet compriuitque, qui justos ne transiliat limites cavet; qui Bono ut consulat & subserviat publico, curat; qui denique singula, quanti reverà sunt facit; ipsa verò exoptatissima non temere, & sine exceptione desiderat.

Ibid. Σβέσαι ὄρεξιν. | Hoc ideò dictum puta, quod quæ Hominum vulgus vehementer expetit, qualia sint, aut quo tandem evasura prorsus ignorans.

§ 8. Εἰς ἃ τὰ λογικὰ μέλη τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου. | Hæc, si ad Stoicum rigorem exegeris, à Vero abhorrent plurimùm; Animam nempe Intelligentem si ipsius Dei particulam credideris. Habent tamen & suum pondus, modò commodum adhibeas sensum, & rem penitiùs introspicias. Eâdem scilicet specie omnibus quotquot uspiam sunt Hominum suppetit Anima, nec aliàs diversam censendum, nisi quatenus à se invicem distent singuli, vel diversis dono omnium præstantissimo usi modis, vel diversas divinæ Gratiæ Dotes insuper adepti.

§ 9. Καὶ οἷον ἐρῶντες. | Rectè quidem *Quasi Amantes* dixit, quoniam veros Affectus Brutis competere Stoica constanter pernegabat Schola. His tamen Motus quosdam à Naturâ inditos, qui Affectuum similitudinem præ se ferebant, nulla dubitabat agnoscere. Affectus porrò cùm apud illos nihil essent præterea, quàm Ratio variis attemperata modis, & proinde Rationis Comites, & Indicia connata, Brutis hos concedere, Religio illis erat. Hinc satis liquet prisca quædam & minimè contemnenda Philosophiæ veteris vestigia, Hodiernæ & consensisse, & facem prætulisse. Bruta utique nihil ultrà Mechanicam naturam sortita, non heri tantum aut nudiustertiùs, credebant Physici.

Ibid. Ἀλλ' ὅμως καίτοι φιλοσόφως ἀνεκαλαμβάνεται. | Verissimum hoc, & efficiendo quod in animo habuit Marcus perquam idoneum; quod tamen humano generi nihilominùs in commodum parum cedere solet. Inest quidem Societatis Vel lemens Appetitus. At quorsum? & quid inde efficitur? Nam à rectâ Ratione nihilominùs deficitur; Bonorum scilicet Commercium detrectantes, appetentes Malorum, Consuetudines plerique, vel ipsâ solitudine deteriores adscisceve sibi fatagunt.

§ 10. Φέρε χαρτίν. —— εἰδὲ ἡ συνήθεια κωλύει ἐπὶ ἀμείλικτα | Videtur sibi Antoninus metaphoram de Fructu ferendo ad Homines primus transtuliisse; quod si minùs credidisset, non est quòd se tam solicitus excusatum iret. Hinc certo colligas, in Literis eum Evangelicis, vel parum admodum, vel ne omnino quidem versatum, quibus hanc loquendi formulam in pauciissimis familiarem nemo non novit.

Ibid. Ὁ λόγος ὁ τῆς χρείας, ἢ ἴδιον καρπὸν ἔχει. | Fructus isti putres, qui Publico nihil prosunt, à rectâ ratione non proficiscuntur, sed arborem arguunt Vitii. Ratio enim, cùm omnium sit hominum communis, omnibus ut prosit, & communi Bono incumbat tota, æquum est. Axioma præclarum, & quod, si ad hanc regulam & nos & alios exigamus, quid quisque sit hominis facilè ostendat. Eodem enim recidit Servatoris nostri monitum. *A Fructibus eorum cognoscetis eos.* Matt. 7. 20.

§. 11. Μίμησαι, ὅτι οὐδὲν τούτου ἡ εὐμένεια σου ἴδοιτο. | Quid enim de Clementiâ, cæterisque quæ circa contumelias & injurias versantur Virtutibus factum iri existimas? Otiosis scilicet, & plane nullis futuris, si materiam, & arenam in quâ se strenuè exerceant, hominum nempe nequam Malitiam, de medio sustuleris.

Ibid. Ἔξεστι δὲ καὶ σοὶ, εἰ εἰπεῖν, τὸν ὁ κωλύων | Rationem si perpendas, momenti permultum ad Benignitatem & Clementiam conferentem agnosces, Nec enim quisquam est, qui, his ritè cogitatis, idoneam sibi in delinquentes sæviendi, & odii immortalis excusationem comminisci queat.

§ 12. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος. | A Querimoniis scilicet tempera tibi, nec humeros oneri impares ferendo criminare, Pusilli enim animi sunt ista, & honesto minimè digna. Longè secùs de Laboribus exantlatis, & Sui similis Hercules ille Sophocleus.

Ἀλλ' ἀστένακτος αἰὲν ἐσπίπτω κακοῖς. Trachin.
Me vidit nemo ulli ingemiscentem malo.

§ 14. Πάντα ταὐτά. | Eadem utique semper agitur fabula, quâ semel peractâ, & ad extremum Dramatis Scenam perductâ, nihil restat præterea, nisi ut eadem instauretur denuò, & assidentibus Crambe jam sæpiùs recocta iterum atque iterum apponatur.

§ 16. Ἐν ἐνεργείᾳ τὸ τῆς λογικῆς πολιτικῆς ζῴου κακὸν καὶ ἀγαθόν. | Distinctioni hic locus est oppidò opportunus, ad rem de quâ agitur illustrandam, perquam necessariæ. Genus enim humanum & Publicam si spectes Societatem, Bonum & Malum in Agendo positum omne rectissimè narrat Antoninus: Quæ verò quisque animo sentiat, adeò referre parvi, ut Opiniones meras Adiaphoris accensendas jure optimo statuat. At verò: Si suamipsius cujusque Animam cogites, Pietatem, & illud quo tenemur adversus Deum Officio, nimiùm quantum

quantum ſe res habet ſecùs. Namque ita tandem, ſi minus poterit Bonum Recta, at Malum tamen erronea & impia præſtare poteſt animi Sententia. Ab iſto ſiquidem fonte corrupto profluunt peccatorum ſordes, quod haud ſemel ſubmonuit Chriſtus; *Arboris nimirum ſingulas fructus ſui germanos edere, & ab ipſo Corde non mala tantùm Cogitationes, ſed & omnigena ſcire flagitia, & quæcunque hominem vitio contaminare ſolent*, Matt. vii. 21. xv. 18, 19, 20.

§ 20. Τὸ ἄλλο ἁμάρτημα ἐκεῖ δεῖ πρωτιστῶν. | Delictum alienum nec intereſt meâ, nec mihi ut obſit fieri poteſt, cum nec malum me reddere, nec vitii arguere poſſit, niſi & ipſe aſſentiendo effecero meum. Apud iſtum igitur relinqui vult Marcus, qui id in ſe admiſerat; nec vel proferendum palàm, niſi id à nobis ſalus aut utilitas exigat aliena; quò nempe pervulgati Contagio ſerpat minùs. Iſta tamen ut ne officioſa nimis ſit divulgatio ſedulò cavendum, ne quid, præterquam cui ſcitu neceſſarium aut valde utile ſit, edixeris; ne denique criminandi animo; Invidioſa enim res eſt & indecora, nullâ urgente neceſſitate, aliena in propatulo vitia collocare.

§ 22. Τρίχα δὲ τὸ ζῶόν ἐγκυκλεῖ καὶ τὸ τῆς ὕλης, καὶ τὸ τρίτον. | Hæc Hominis officium in ſe complectuntur omne, in tres Chriſtianis uſitatiſſimos diviſum Locos. Primum ſcilicet ad Deum pertinentem; Secundum ad Noſmetipſos; Tertium denique quo ad Proximum devincti tenemur.

§ 23. Ὥσπερ αὐτὴν οὐ πολιτικὴν οὐσίωσιν ἐφ' ἑαυτὴν ἐγκυκλεῖται. | Præclara ſanè Argumentatio, nec minus egregium quo nititur Fundamentum. Homini quidem, qui à communi Societate divelli ne unum quidem oculorum ictum poteſt, non eſſe committendum, ut vel unum quidquam agat, unde non aliquantulum ſaltem fructûs Societas humana percipiat. Vitæ nimirum civilis Officia in Omnibus, & præ cæteris Omnibus, exequenda. Quæ ſecus fecerit, adeò non utilia aut honeſta fore, ut ſine culpâ quidem careant, ſed Officii inſuper habiti olim apud Dominum poſtulatura. Huc etenim & illud facere à Servatore monitum, nonnullis viſum eſt. *Dico vobis, quodcunque verbum otioſum loquati fuerint homines, de eo reddituros rationem in Die Judicii.* Matt. 12. 36.

§ 24. Ὥστε ἐκκλίνειν σφαλερὸν τὸ τῆς ψυχῆς. | Locum hunc in pauciſſimis obſcurum facile ſentiet, quiſquis Interpretes, adhuc quos ſciam omnes, in eo expediendo fruſtrà fuiſſe cogitat. Quod & ego ſatis pro comperto mihi videor habere, abſque tamen quòd de illo conclamarum eſſe prorſus exiſtimem. Senſum enim præclarum hinc exculpi poſſe, & me ſecundo ſatis Apolline huic eruendo incubuiſſe ſpero. Ulyſſes ut ad Inferos deſcenderit, & quam cum mortuis conſuetudinem habuerit, fusè in Odyſſeidos undecimo depingi, (cui Libro nomen etiam Νεκυία idcircò adhæſit) Lectorum nemini non notum arbitror. Hinc itaque ſuam videtur Imaginem mutuò ſumpſiſſe Antoninus. Quicquid utique rerum humanarum agitur, Scenam id omne & Spectaculum eſſe tantùm; nec tàm res ipſas, quàm rerum Repræſentationes. Adeò ut nobis hactenus cum Inferis conveniat, quòd utrobique in conſpectum exhibeantur Umbræ, & Inania rerum Simulachra. Hoc uno tamen dempto, quòd nobis hic loci craſſa & palpanda obveniunt, illic exilia, & quæ tactum omninò fugiant. Et dixerat ſanè pridem in Ajace Sophocles.

Ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλὴν
Εἴδωλ' ὁσουπερ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν.
Video enim nos homines nihil aliud eſſe quàm
Simulachra, quicunque vivimus, & inanem umbram.

Sed iſti verſiculo leporum & ſalis haud parum Antoninum adjeciſſe, Lectori cordato facilè conſtabit.

§ 25. Ἴσθι δεῖ τινὰ ποιότητα τῷ αἵματι. | Perſonam Rebus perinde ac Hominibus detrahas oportet, ſi quales reverà ſint ſcire tibi ſit animus. Quod ità demum fiet, ſi Formam ſingulorum à Materiâ diſcretam ſeorſim contemplere. Nam quòd vel odio, vel amore incendimur; quòd metu torqueamur, aut voluptate perfundamur, id Formæ plerunque debetur uni; & Ideæ inde animo conceptæ.

§ 26. Ἀνίτλης μυρία διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ κατὰ φύσιν ἡγεμονικῷ. | Non innumera tantum, ſed Mala ad unum omnia, quibus hominum diſcruciatur vita, ab iſtâ proficiſci causâ non injuriâ aſſerere potuiſſet.

§ 27. Περὶ ὀνείρων, διὰ μαντειῶν. | De Inſomniis jam dictum eſt ſuprà. Vaticinia quòd attinet, Antoninum his fidem adhibuiſſe pronum, plus ſatis conſtat. Siquidem parum abfuit, quin per ſuperſtitioſam nimis horum venerationem, ſe, ſuáque omnia, & Romanum Imperium, cum hoſte dimicans, iſſet perditum.

§ 28. Ἦτοι ἐν ἕκαστον ἡμῶν ἢ τὰ ὅλα διάκοσμα. — ἢ ἄτακτος ἄμιξις. | Diſjunctionis iſtius membra ſe neutiquam excludunt mutuò. Nam & Prius verum eſt, & Poſterius. Impreſſit quidem motum, & ad opus applicuit ſe olim Providentia; quo tamen facto motis cooperari etiamdum nulla ceſſat; ſed omnibus ubique loci Agentibus & præſentem ſeſe, & adjutricem præbet. Quod & alibi monuimus.

§ 29. D'Acerio xxxi. Ὡς εὐπειθῆ δὲ καὶ τὸ πολιτικὸ πάθος, —— καὶ ὡς εἴωσι φιλοσοφεῖν σεμνοκήλῳ ἀνθρώπεια. | A Sophiſtarum nonnullis ubi cenſuit cavendum, qui tàm Politicæ quàm Moralis Scientiæ præ ſe ferentes ſpeciem, utramque ſibi laudem ambiebant. Quin & has ità conciliatum

tum ibant invicem, ut Principes instituendos in se reciperent, *Secundum Artem* quod dici solet, imperitare edoctos, ad Administrationis itaq; Publicæ argutias Philosophiæ dogmata componebant. Promissa is jure ridet, ut inania & subtilia nimis. Quisquis enim bene imperare studet, civilem is prudentiam in eo præsertim positam intelligat, quæ Deus jussit, illa ut agat, & sola, & sedulò. Hoc demum uno Ethicæ & Politicæ inter se conveniet pacto. Nec pluribus, aut exquisitâ magis opus est arte, cùm vel hæc Sola Regula Imperatori bono sit satis. Discordes autem inter se qui in gratiam reponere volunt Scientias, (quod solent imperiti, & officiosè seduli,) offensiones quas lenire satagunt accendunt magis. Neque enim, ut nunc vivitur dierum, vel huic, vel illi concedas quidquam, quin alteram plus æquo deseras; & alieno impendio, alteri compares commodum.

Ibid. Μετὰ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἄλπιζε. | Quoties in Sophistas hic loci notatos, & futilem eorum subtilitatem illudi contigerat, ad Platonis de Republicâ Libellum confugere solenne illis erat. Huic utique objectioni & Homuncionum istiusmodi grandiloquentiæ ut obturetur os, Rempublicam, qualem depinxit Plato, in terris ne sperare quidem fas esse, (Tantum abest ut quis actu effingat.) respondet Antoninus. Illam itaque Ideam Deo soli, qui nihil non potest, perficiendam relinquamus; Hominum siquidem & Principum vel Potentissimos tantum de se promittere, extremæ essent dementiæ. Horum utique Leges & Authoritatem, quantæ quantæ sint, Mentes tamen Subditorum, atque Animi Sententiæ fugiant, fallantque necesse est. Accedit, quòd ipse Plato speciem hanc ita expressisse videatur, non eo consilio, Principes & Respublicæ ut hoc se modulo metirentur; sed Imaginem pulcherrimam & usquequaque perfectam ob oculos ponentes, similitudinem saltem aliqualem, & quantam vitæ humanæ patitur ratio, ut assequi possent; Vitia verò & Defectus quibus singula urgentur Imperia, ut eò facilius & adverti queant & emendari; quin & Virtutes etiam & Præstantias, quas minus forsan perfectas adepta sunt, ut Reges cum isto contendentes Archetypo, & sentiant, & excolant, & quantum fieri poterit, promoveant. Quid igitur, forsan rogites, Principi faciendum, qui Rempublicam eò usque perfectionis & felicitatis adduci posse, ne sperare quidem est ausus? Id nempe unum, ut ad id quod in se est strenuus intendat animum, Deo se præstet in omnibus morigerum, & quæ nec vis nec sapientia humana efficere valeat, ea ut omnia si à mactus virtute Dei Opt. Max. committat commendetque Curæ & Consilio.

Ibid. Χρεὼν ἦ δογμάτων μισθωλῆς τὶ ἄλλο ἢ δεσποτῶν συνόδων. | Rectè monitum. Principibus nihil supereſt, quod à mentis parùm sanæ subditis sperent, præter obsequium simulatum tantùm, vel à supplicii metu, vel lucri spe profectum. Istos verò mentis esse parum sanæ existimo, qui Verum à Falso, Justum ab Injusto secernere, Quid deceat & oporteat, dignoscere non valent. Socrates utique id in se non immeritò susceptum probandum, quòd, quò quisque doctior est & sapientior, eo sit Imperanti obsecuturus libentius. Quod si verum est (& est dubio procul omni verissimum) inde efficitur, Principes tum demùm optime rebus suis consulere, cum Bonarum Literarum Studiis Fautores & Patronos se præstent maximè propitios. Ab his mirum nil solio Regali, non modo Fulgor & Decus, sed & salus, & Stabilitas, & Tutamen ingens accedit.

Ibid. Τὰ γὰρ τῶν ἦ Ἀλέξανδρον, &c. | In his se jactare exemplis Sophistarum turbæ familiare erat; & Viros suæ, quam præ se ferebant, Artis regnandi peritos prædicare. Rem ad accuratius examen vocatam noluit Antoninus; ne quid in tanta nomina peccare videretur. Quod vero missum fecerat, ipse haud obscurè innuit, *videant Isti* jubendo, fuerintne vel illi Principes, quales existimari vellent maximè, & quotidianæ vitæ consuetudo an horum Gravitati tantopere laudatæ congruerit. Nam Philosophicam unicam esse Gravitatem opinandum, cum & Tragicam præterea & Theatricam, ostentationi compositam, fictam omnem & elaboratam novimus. Justitia verò fraudis omnino expers, & integerrima est, & simulare nescia, & sibi semper constans.

Ibid. Ἀκοῦν δεῖ ἦ αἰδῶμον τὸ φιλοσοφίας ὄχημα. | Viden' Lector Antoninum, ut se paucis graphicè depinxerit? Gravitatem fastuosam istius putat Principis, qui Scientiæ Civili primas, Morali verò & Divinæ non nisi secundas partes tribuit. Modestiam ex adverso & Morum Simplicitatem *Illi* peculiares reponit, cui Religio & Virtus in primis habentur, Artes verò Politicæ eà tantùm tenus ducuntur laudi, quà Dei & Naturæ Præceptis nullæ repugnant. Aberat utique quàm longissimè Marcus ab istâ Politicorum sententiâ comprobandâ, quæ Res administrantibus publicas nihil fere non licere; Imperio potitis à communi scilicet Justitiæ solutis Lege, novas & liberiores rationes excogitandas; Religionem autem, & Mentis sibi conscíæ reverentiam, & præstitum in omnibus Deo obsequium adeò non Imperantibus prodesse autumat, ut quàm maximè officiant. Nec his animum vacare posse ineptiis, nisi & suo & Reipublicæ summo periculo.

§ 31. D'Acer. xxxiii. Ὅρα ἦ ἁπλότης. | Justitia in quo posita sit paucis docet. Actiones scilicet ut culpâ vacent parùm refert, nisi & Intentiones, & Cupiditates puræ sint, & Injuriæ criminis expertes.

§ 34.

§ 34. D'Acer. xxxvi. Ὅσα οἴησις. | En Judicium! quo nemo unquam aut æquſus tulerit aut prudentius. Atat, quantum eſt hominum iſtiuſmodi, & quam vano ſe efferunt faſtu; tanquam ab ipſis ſive laudantibus, ſive vituperantibus, Bonum & Malum alienum penderet omne?

§ 35. D'Acer. xxxvii. Τί ἂν λέγοις ὅτι ἀσεβείας τε πάντα, καὶ ὅτι πάντα ἀεὶ κακῶς ἔχει. | Petulantiam atque Impietatem notat Antoninus, qui Mundi hujus ordinem vitii inſimulare non verentur; ſed temerè & fortuitò fieri omnia, perfrictâ quâ ſunt fronte, contendunt. Hoccine eſt Hominis? Hoccine Vermiculi, Terræ ſcilicet & Cineris Officium, Deum ut in judicium provocet, quæ verò, non vires modò, ſed & captum plane exſuperant, de iis quòd perperam atque inconſulto fiant, decretoriè ut audeat ſtatuere? ſcilicet Naturam iſte Univerſalem, à quâ & ipſe conditus eſt, privato ſubjicere, examini, & ſtultitiæ manifeſtam peragere, in ſe recipit, qui hæc audet. Effectum mirum nî ſuâ ſe Causâ ſapientius jactat & præſtantius. Proh cæcam & ſacrilegam Homunculi arrogantis audaciam!

Ibid. Ἀλλὰ καταιτιᾶσθαι ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνέχεσθαι. | Quod ne ſupponendum eſt quidem fieri ullo poſſe pacto. Nec enim in Deum tàm Optimum quàm Maximum immanitatis iſtud cadere cenſendum eſt, ut Operum ſuorum quodvis eò tantum effingeret, quo miſerum reddat. Quin itaque rem ut ſe habeat rectè dijudicemus; & ipſam Maledictionem, unde omnia proveniunt infortunia atque incommoda, non Dei operibus annumerandum, aut Illi tribuendum Authori, ſed ab ipſo Homine exortam cogitemus. Nam, quòd Antonino quidem minus ſuboluit, Peccati eſt iſta Supplicium, & ab hâc unicâ profecta Causâ. Sed ſi Deum adhuc Authorem obtundas, at memineris velim, iſtud non Creatoris eſſe Voluntarium, ſed Judicis in ſolidum & Gubernatoris Opus, coactum quodammodo & neceſſarium. Hinc illa Dæmonis in Mundum Poteſtas. Deus autem adeò non perditum & damnatum voluit Mundum, ut, reſtituendi ſervandique ejus gratiâ, Humanam in ſe ſuſcipere Naturam, & morte omnium contumelioſiſſimâ affici, non fuerit ipſe gravatus.

§ 38. D'Acer. xli. Εἰ μὴ ἥμαρτεν, ὁποῖ τὸ κακόν, πόθεν δ' ἂν ἥμαρτεν. | Facta expendere aliena, ex æquo præſertim & bono æſtimare, res eſt omnium difficillima. Tutiùs itaque multò & conſultiùs Illi, quibus omne prorſus judicium de rebus iſtiuſmodi ferre religio eſt; ne ſibi dum minùs temperant licentiam alieno arrogent diſpendio. Ab iſtis itaque ſeu perperam, ſeu temerè prolatis quò magis cavеant nomine Chriſtiano inſigniti, Dominus ipſe firmiter injungendo præcepit ſuis, *Ne judicent*; Quod tamen ſi facere nihilominus præſumpſerint, & cujo & quanto id facturi ſint periculo, ut ibidem oſtenderet, adjicere viſum eſt, *Ut ne judicemini. Quo enim judicio judicatis judicabimini, & quâ menſurâ metimini, eadem contrà metietur vobis.* Matth. vii. 1, 2. Sed quorſum Proximum culpæ poſtules, vel temet-ipſo fortean minùs obnoxium? Nam *Qui loquitur contra fratrem, & damnat fratrem, loquitur contra Legem, & damnat Legem.* Jacob. iv. 11. Dato tamen, illum quid peccàſſe at ſibi nimium, peccavit uni, ſuoque ipſius, non tuo damno. Fieri tamen poteſt, ut ne peccaverit quidem; Judicium igitur Dei te ſatius eſt expectare, qui omnium gnarus cùm ſit, & Cordium Scrutator, univerſis ſecundum Opera ſua redditurum, & quod Judicem decet officio neutiquam defuturum pro certo habeas.

§ 39. D'Acer. xlii. Τί τῷ ἀγωνιστικῷ λέγεις ποιητῇ, ἴσθι; | "D'Acerius hîc loci (ſiquis alius) pene deſperati, Caſaubonum ſecutus eſt; cujus emendationes apud Gatakerum videre eſt. Rem verò ipſam ità pergit porrò exponere". Quoties *Periit* dixeris, de Anima dictum puta. Quippe quod Animæ competat ſoli, Corpori enim quantumvis immutato, ut pereat tamen, contingere non poteſt. At ſimul cogites velim, quàm ineptæ ſint iſtæ & quàm inanes querimoniæ. Nam & ipſa cùm expers materiæ ſit, Anima, ut etiam ab Interitu procul & immunis ſit, oportet; nec illi metuendum eſt ne divulſis denique diſſipatiſque particulis, illa pereat unà; quæ non ab his mutuò connexis & coaleſcentibus originem aut formam ſuam traxerat. Rectè ſane procedit Argumentum, ſi rem ſerio deſpicias; ſed cùm hominum pleriſq; adeò eſſe ſubtilibus minimè contingat; hanc iſtis ratiocinationibus accenſendam arbitror, quas inter ſublimia atque Arcana Philoſophiæ recondita collocatas, pauci admodum mentis humanæ viribus aſſequi valeant. " Gratiæ itaque Benigniſſimo Deo, eò prolixiùs agendæ ſunt, qui noſtræ miſertus imbecillitatis, Animam Immortalem in Scriptis ipſe Θεοπνεύστοις luculenter narravit; Veritati ejus falli & mentiri neſciæ, certo ſcilicet atque omnium validiſſimo, Fundamento ut innixa Fides noſtra quæ cogitando ægrè capere poſſumus, credendo facilè amplectamur ".

§ 40. D'Acer. xlii. Τὶς δέ σοι εἶπεν, ὅτι ἐγὼ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσι. | Egregius ſane Locus, nec levi tantùm oculo perſtringendus. Antoninum enim Veritatis Chriſtianæ rudem, Divinæ Gratiæ, (vel ſemet inſcio) vindicem nactus es, & Aſſertorem minimè contemnendum. Hem itaque diſertè profitentem, Voluntatis Libertate quidem hominum generi conceſſa, noſtræque primitùs inſitâ naturæ, & facultate cuique quod ſuum eſt præſtandi, & Virtu-

 tem

tem excolendi feciſſe Deum copiam. Quin & perrexiſſe porrò; quodque ut facere poſſimus pridem dederat, id ut velimus etiam, jugi opis ejus acceſſu, efficere. Ita tamen efficere, ut ne ſuperæ illæ vires ſuffectæ, priſtinis animi facultatibus officerent, ſed Arbitrium Homini relinquerent adhuc, ſervarentque integrum. Ea enim eſt influxûs Divini ſuavitas, ea lenitas inenarrabilis, ut Animos vi nullâ cogat, trahátve, ſed demulceat, ſed flectat, ſed ſuis (ſit verbo venia) blandis, ſuprà quàm quod dici poteſt, illecebris, ad virtutem pelliceat volentes. In hoc itaque ſita eſt ejus efficacia, ut ita demùm adjuti, non eligendi facultate ſpoliemur; ſed illa proni promptique eligamus, quæ, abſque hic eſſet adjumento, minime omnium elegiſſemus.

§ 41. D'Acer. xliv. Τῷ νῦν προκειμένῳ ἀεὶ χρὴ τὸ ὀφθαλμῷ δι' ὃ πρόκειται. | Nobis id inprimis videndum, quam præſertim ob cauſam hîc terrarum degatur. Corporis & Animæ ſalus annon præ cæteris omnibus ſpectanda, curæque eſſe debeat. Quod cuivis facilè adeò patet, ut dubio nihil reſtet loci. Id enim agendum eſt unum, ut quæ ob oculos habemus, ut propoſitum vivendi ſcopum cogitantes, mores noſtros actioneſque ſingulas his congruentes rationibus componamus; apta denique media ut curemus adhibenda, & ejuſmodi tantùm, quæ ad finem ultimum & homine dignum, nos tandem perducere queant.

§ 42. D'Acer. xlv. Ὡς εἰ ὁ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῄτει, ὅτι βλέπει. | Appoſitum id ab Hieronymo notatum. "Sicut ſingula Corporis membra, citrà mercedis intuitum, ſuis fungi officiis non gravantur; Nobis itidem convenire, qui in Corpore multò præſtantiori membrorum vices ſuſtinemus, ut munia gratuitò obeamus læti; nec alio quovis præter Bonum Commune opus eſſe debere ad benè faciendum incitamento.

In Librum Decimum.

§ 1. Ἔστι, φαντασίᾳ τῷ θείῳ καὶ σώματος. | Animam Corpore dilucidiorem fieri poſſe non eſt quod miremur, ſi immortalem Illam & permanentem, naturæ immutabilis, quæque ſemper conſtet ſibi: iſtud verò varium & in horas mutabile, ſibi nunquam ferè non diverſum vitam porro nactum non brevem & tantùm caducam, ſed acceptam mutuò, & aliunde adſciram, cogitaverimus. Jam verò Anima tum demum dilucida facta cenſenda eſt, cum officio eam defungi, cùm Originis memorem ſtemmate tam nobili ſe dignam præſtare, cùm ad Formam Primitivam, Perfectum ſcilicet rerum omnium Exemplari mente divinâ conceptum, ſummo ſe ſtudio adjungere ipſam, & componere, manifeſtò liquet. Obſcuram viciſſim & perſpectu difficilem dixeris, ſi in corpus demerſa tota, à Facultate ſenſitivâ adeò abeſt propè, ut Subſtantiam ibi ſublimem, & ratione nobilitatam fruſtrà quæras. Hoc enim animus humanus cum Deo commune habet, quòd cum oculis corporeis Neuter ſit cernendus, ex operibus tamen ſuis palàm ſe faciat uterque, ut ne mundus quidem ipſe ſe magis præbeat conſpicuum.

Ibid. Ὅτι πάντα σοι πάρεστι. | Omnia tum Animo adeſſe putandum, cùm Deo ſit conjunctiſſimus, atque ejus Amore & Studio uſquequaque plenus.

§ 2. Παραμυθία τὸ σὲ ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ἂν φάναι μόνον λοιπόν. | Monitum quod nobis ex uſu eſſe maximo, modò obſequi velimus, poterit. Regulam nempe certiſſimam præſtantiſſimamque complexum, quâ licita ab illicitis dignoſcere valeamus. Sed cogitatum ſimul id velim, Deo quàm clementi & benigno utamur, quámque bono ſint loco res noſtræ, quibus nihil eſt vetitum, niſi quod in nos admiſſum naturæ noſtræ vel Animali, Rationali nociturum ſit. A vel quibus autem natura non læditur, ea licere omnia pro certo habendum.

§ 3. Φιλοσόφοις μὲν ἐπαρκεῖν. | Si id Philoſophis ſolatio eſſe potuit, at quanto magis Chriſtianis gratulandum, quibus ſuppetunt Malorum levamina, ab iſto longe diversa? Certis nimirum & indubitatis exploratum habent illi argumentis, *Brevia* quæ vitam hanc caducam angunt *incommoda*, *gloriam* iſta paſſis *ſempiternam* atque *immenſam* tandem aliquando eſſe *conſectura*. 2 Cor. 4. 17.

§ 7. Εἴτε κατὰ σχολὴν ἐπιζητοῦντες, εἴτε, &c. | Qui ab Academiâ erant, & à Stoâ Philoſophi, cùm in Sacras Literas (quantum ego conjicio) fortè incidiſſent, Mundum inde in extremo deflagraturum die, novos autem Cœlos, & novam tum poſteà terram fore, inibi didicerant. Mente verò Spiritûs Sancti parùm intellectâ, quicquid aut ipſorum Placitis priùs receptis, aut vanis animi incerti cogitationibus convenerat maximè, id ferè hìc in causâ deinde commenti ſunt. Ex illis nonnulli Mundum multis renovatum vicibus, at flammis

flammis tandem iri penitùs abſumptum ; Alii renaſcentem jugiter, in æternum permanſurum, nec crebris incendiis (quæ & futura agnoſcebant) tam abſorbendum, quàm ſordibus expurgandum, quibus tandem reſtinctis, omnia in priſtinum reverſura locum ſomniabant. De flammis tamen expiatoriis viderint eruditi ; ecquid illis anſæ porrexerit Eſaias, Babylonem peccatis fœdiſſimè conſpurcatam ſic olim allocutus. *Habes carbones ignis, ſede ſuper eos, hi tibi erunt auxilio*, Iſai. xlvii. 13, 14. "Ira quidem Lxx : Senes ſed longe aliter Hebræa veritas, *Non*, inquit, *pruna ad caleſaciendum ſe, ſecus ad ſedendum coram eo ſic ſuerunt tibi quibus laboraſſe.*" Sed ut unde deventum erat redeamus. Omnia, inquam, in priſtino ſtatu futura denuò autumabant, Socratem verbi gratiâ reviſturum, & ab Anyto Melitoque fore ut iterum inſimuletur, ab eodem etiam Judicum conceſſu iniquiſſimum capitis luat ſupplicium. Imaginem in iſtis videre eſt Chriſtianæ Reſurrectionis perperam intellectæ & Veritatem hominum deliramentis deformatam quos nondum de Philoſophiæ tenebris, ad eximiam Evangelii Lucem dignatus erat Deus accerſere.

Ibid. Ὑπόδυ δὲ, ὅτι ἐκεῖνό σε λίαν ἀφυσικίζει. | Corpora noſtra mutari in horas, & ab illis elle longè diverſa quæ naſcentibus fuerant, cùm primâ ſit facie durum nimis, & quod paucis fidem faciat ; ad captum vulgi ſe demittit Antoninus. Supponit itaque quod plerique ſibi perſuaſum habent, à Vero quantumvis alienum. Quod tamen eo facit liberiùs, quoniam ab iſtâ conceſſione rei de quâ agitur probandæ nihil eſſet periculi metuendum. Dato enim, quod idem nobis etiamdum ſit corpus, quod à parentibus traditum accepimus, at illud tamen iri nequit inficias, & creſcere id, & enutriri, & vivere non poſſe, niſi nova accedit materies, niſi & immutetur poſtquam acceſſerit, & iſtâ mutatione labantem ſuſtineat & renovet molem. Quin & id etiam ut elargiare oporter, & Novam iſtam, & illam priſtinam materiam mutationem adhuc aliam manere ; Mortem dico quæ utramque mox in ſua cujuſque Elementa remiſſura eſt. Hoc, nì mens me fallit, voluit Antoninus, cujus animum ſi ſim aſſecutus, loco prius in quo hærere viſi ſunt, aut hallucinati Interpretes, gaudeo me lucis aliquantum contuliſſe.

§ 8. Ὀνόματα δίμυρα σαυτῷ πᾶντα ἀχαδῆ, ἀδίκημα. | Pravum præfractumque Hominis ingenium vel hinc advertas, qui, quod poſſunt, reſpuunt ; quod nequeunt efficere, id ſummo proſequuntur ſtudio. Specioſa nomina & laudem virturis immortalem promereri poſſunt, id utique nolunt : Mereri, inquam poſſunt, alii verò ut promeritis Titulos, & laudes tribuant debitas, id efficere non poſſunt. Huic tamen uni totis viribus incumbunt. Quin & ab aliis ſi id conſequi poſſent, Quid inde capiendum eſt Commodi ? Siquidem bene merentibus, nec omnibus contingit, nec ſolis, ut Audiant bene. Hoc interim Nihili, Hoc Incertum in votis eſt ; Illo & Certo, & vere Magno, neglecto fere, & ubique contemptui habito.

Ibid. Ἐὰν δὲ αἴδῃ, ὅτι ἐκπίπτεις, ἄπει δὲ ἐφ' ἑαυτὸν τὸ ἡγεμονικόν | Hoc Iſtos præſertim mordet, qui quoniam Virtutes ſe poſſe aſſequi univerſas deſperant, ne ulli prorſus omnium ſtudent. Quo quid à mente ſanâ abhorret magis ? Virtutes enim opem ſibi mutuò & incrementum ferunt, & aliæ paulatim ex aliis naſcuntur. Nec ea eſt humanæ Naturæ ſors, ut ad culmen nobis ſemel, & per ſaltum (quod aiunt) perventum fuerit ; ſed clivus iſte abruptus pedetentim conſcendendus ; nec quiſquam eſt Bonus aut Sapiens, quin Is ut eſſet, multo illi labore, & longo temporis Impendio ſteterit.

§ 9. Μίμος πάλεμος, πόλα. | Ex his vel una quævis ſufficit, animam à Deo abſtrahendo, niſi arctiſſimo illi nexu ut conſtringatur, operam demus. Quod ſi fuerit factum, omnia nobis perdendis fruſtrà erant, cum, teſtante Apoſtolo, Nihil prorſus, *Neque Mors, neque Vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Præſentia, neque Futura, neque Vilæ alia Res creata ſeparare nos valeat à Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro*, Rom. viii. 38, 39.

Ibid. D'Acer. x. Ὅπου ὁμυσολογητὲς φαντάζῃ καὶ παρεμπίπτεις | "Caſaubonum, ut ſolet, ſecutus, qui pro ὅπου legendum πόσα cenſuit novam hinc orditur Periocham D'Acerius ; Senſu à vulgatis quàm alieno vide ſis apud Gatakerum, Nobis intereà Noſtri veſtigiis inſiſtendum." Anceps, "inquit is," & periculoſa nimis res eſt Philoſophiæ Naturalis ſtudium, quod, oculos dum in res merè corporeas intentos detinet, Animum interim ab Intellectuali illâ & Incorporeâ Naturâ detorquet, Solo Vero, & Bono, & Uno ; Dei nempe nos facit immemores, & immenſis ejus perfectionibus quò minùs immoremur, prohibet : Hinc mirum nì D. Paulus *à Philoſophiâ & inani Deceptione cavendum* monuit, *Coloſſ.* ii. 8. Quanquam nec Antoninum Scientiam hanc in ſolidum amandâſſe exiſtimem. Nam & inde haud parum capitur commodi, Theoriæ modo Praxin adhibeamus comitem ; & Mundi hujus Ornatum atque Ordinem ſtupendum planè, eâ ratione, eoque contemplemur conſilio, ut ad Cultum Deo præſtandum ad Sapientiam ejus & Potentiam piè quantum poſſumus ſuſpiciendam demirandamque aptiores facti, nos inde profeciſſe plurimum ſentiamus.

Ibid. Αὐδαδὲς σώζεται λαλιάτον, ἀχὲ κρυπτόμενον | Recte ſtatuit. Duo ſiquidem hic loci in ſe ſuſceperat probanda ; utrumque notatu digniſſimum

mum. Primum, Quòd Voluptas à Rerum Phyſicarum Notitiâ profecta, nec pura eſſe poteſt, nec Plena, niſi & Actiones inde enaſcantur genuinæ, quæ ortum & parentem prodant ſuum. Cui conſentaneum & Secundum, Voluptatem non rectè æſtimari, quoties de externis ejus indiciis tantùm fertur Sententia: Externa nimirum iſta veram Hominis naturam nec conſtituunt, nec pertingunt quidem. Tanti proinde habenda ſunt ſingula, quanti ipſum Hominem juvando ſunt, Animam ſcilicet & Mentem veris, ſolidis & inculpatis perfundendo gaudiis. Hinc ſequitur Axioma illud vulgare

Scire tuum nihil eſt niſi Te ſcire hoc ſciat Alter.
Perſ. Sat. 1.

Inanes tantùm & ineptos ſapere, qui quod intus reperire nequeunt, id foris incaſſum requirunt. Voluptatis intereà loci ſincere, quæ à Sapientiâ proficiſcitur rudes iſti ſunt prorſus & inexperti. Latet quidem illa, ſed eò magis liquida eſt & intemerata in animo recondita, ſed ipſum recondentem mirifico ſuî ſenſu demulcet, oblectatque.

Ibid. D'Acer. xi. Καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τι ἢ ἀφαιρεῖσθαι | Hæc ſecum animo quiſquis recolit à rebus finitis incertiſque (cujuſmodi omnes ad unam ſunt res Creatæ) animum haud magno abſtrahet negotio; & ad Deum adjiciet Unum. Illum ſiquidem penes eſt unum, & dare omnia, & auferre, pro libitu ſuo.

§ 11. D'Acer. xiii. Εὐθεῖαν πορεύεσθαι ἐπὶ θεῷ. | Is *rectà proficiſci* cenſendus eſt, qui nihil non Juſtum facit, & Legibus *Agens* obtemperat; Is denique *Deum ſequi*, qui quicquid decreverit Ille æqui boni conſulit, & ad Voluntatem Divinam *Patiens* animum comparat ſuum. Utrumque conjunxit Antoninus, haud abs re ſanè, à ſe enim quantumvis diſtantia videantur; aut reverà diſtent, ità tamen ſibi mutuam præſtant opem, ut Virtutum alia nunquam non alteri ſubveniat. Qui verò in Illâ minùs ſe præbuit ſtrenuum, in Iſtâ itidem ut ſe det turpiter neceſſe eſt.

§ 12. D'Acer. xiv. Τὶς ἀνοησίας χρεία, παρὸν εὐσεβεῖν τὶ δεῖ περιεργάζεσθαι | Nihil Omnibus quidem, at Principibus præſertim, periculoſum eſt magis, quàm leves iſtæ Suſpiciones, quas abundans ſæpe ſolet & anxia nimis Cautela animo ſubjicere. Siquid agere debemus, ſatis conſtat hoc fortiter agendum, nec quid deinde ſit futurum, ſolicitos eſſe Decet. Sin minus quid expediat per te noveris, conſilium ab aliis petendum. Scrupuli verò inanes & ſuperſtitioſi, *At ità demum hoc forſan*, vel *illud eveniet* abjiciendi illicò, quippe qui & Animum ſuſpenſum teneant, & ab Incepto alieni omnino ſint.

Ibid. Ἐπεί τι ἦν ἀνεπίδοτος ἀπὸ τέτου. | Quoties animi pendentibus, quod fieri debuit omittitur, aut à juſto præ Ignaviâ deſiſtitur incœpto, in gravius multò damnum impingimus, quàm quodvis à rebus profectum externis infligere poſſet infortunium. Locum hunc ex ſenſum prorſus exiſtimo, ſi Codices ſequimur vulgatos; Unde ut aliquid ſaltem emi poſſet, hactenus eum in me mutandum ſuſcepi, ut de meo βλακεύσῃ adjicerem. Quæ ſi aliis arriſerint minus, ſupereſt & illis eadem in Textu depravatiſſimo, quod è re ſit magis excogitandi Copia.

Ibid. D'Acer. xv. Φαιδρὸν ἅμα καὶ συνεσκὸς ὁ τοῦ λόγου καὶ πᾶν ἐπόμβρου | Articulum ("ità enim ſeorſum diſtinxit D'Acerius") habes eximium. Quicquid agitur rerum, ſi cum tumultu, & ſtrepitu, & animo agas perturbato, rationem tibi deficere, id certo eſt indicio. Quod enim de Deo Pagina Sacra, illum nec in Turbine, nec in Procellis, ſed lene potiùs ſpirante Zephyro Numinis præſentiam exhibitam voluiſſe; de Sapientiâ itidem pari poteſt jure prædicari. Suavis illa per ſe & placida, turbam fugit, & ab impetu abhorret plurimum; in tranquillo degit, & Animus quo ſe habet melius, eò minus ut concitatus ſit & ſui inops, ſemper facit.

§ 13. D'Acer. xvii. Τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης. | Iſtis ſane ſolenne eſt morum agere Centores, & de alienâ, ut lubet, famâ decernere, quos ſi in occulta domûs ſequi liceret, & quid illis clam teſtibus fiat ediſcere; vel ſi Lucerna, (ut olim luſit Lucianus) nocturnas poſſet Libidines, & quæ ſuadent Solitudo & Tenebræ inhoneſta, verbis explicare, ampla ſatis inde ſuppeteret vices referendi materia. Larvâ etenim ſeveræ virtutis detractâ, ita omnibus eſſet palam, iſtiuſmodi Simulatores, à jus in aliena facta dicendo præ cæteris ſibi maximè temperare debuiſſe.

Ibid. Οἷα δὲ κλίνῃσιν, οἷα δὲ ἀγκάλῃσιν. | Idea cumprimis bella & ſalis plena. Ab iis etenim ex rapto plane vivitur, qui eo proceſſerunt inſolentiæ, ut ſingulis Laudem & Vituperium pro Arbitrio decernant ſuo. Illud quòd Forum agant nullâ authoritate muniti, miſſum in præſens facio. hoc potiùs advertendum animo, quàm iniquè cauſas dijudicent, de quibus illos omnino judicare haud eſt æquum. Solenne ſcilicet habent, peſſimo omnium furto, alienis detrahere laudibus, quo faciliùs ex harum detrimento, aliquid incrementi accedat Suis. Quin & Prærogativam Deo, ſiqua alia peculiarem arrogare non verentur ſibi, illam nempe quî cordium is agit ſcrutatorem & de intimis animi Cogitationibus ſtatuit. Damnant etiam Legem, quod olim à Jacobo notatum memoravimus) & ipſam in jus rapiunt Juſtitiam. Jam verò Sacræ Literæ rapinæ iſtum arguunt, qui *ſe parem cum Deo æſtumare auſus fuerit*, Phil. ii. 6.

Id autem est se parem, imo vel ipso Priorem Deo æstimare, Proximos ad nostrum Tribunal sistere, & in quos juris nihil nobis est, eorum de factis pro imperio cognoscere & statuere.

Ibid. Μέρη ὧ γίνεται, ὅταν θέλῃ πίστις, αἰδὼς, &c. | Quò nihil argumento deesse posset, quod hominum iniquam simul & vesanam arrogantiam ad vivum depingat, illud etiam vitium est Antonino, tanquam ex abundanti, adjicere. Rapina ista, si in manus aut pedes esset admissa, excusatiorem paulò dixeris; Id verò omnium est flagitiosissimum, quâ sui parte egregias sibi & præstantissimas comparare est Virtutes, illius ut ope noxam potius & reatum ingentem Injusti Falsique homines deditâ operâ impingant sibi.

§ 15. D'Acer. xix. Ζῆσον ὡς ἐν ὄρει. | Id ni fallor vult. Ità esse cuique vivendum ac si quocunque degas in loco, is omnium & amœnissimus, & sibi exoptatissimus esset. Editiores enim Loci, & Domicilia in montium verticibus extructa, apud Veteres præ cæteris magno habiti pretio notissimum est. " Quanquam aliter Gatakerum periochen hanc accepisse Lectorem minimè fugit, cui uter ad mentem Antonini propiùs, dijudicandum relinquo.

Ibid. D'Acer. xx. Εἰ μὴ φέροιεν, ἀποτεινάτωσαν. | Platonis illud Marcum in animo habuisse nullus dubito. Socratem is induxerat, Homines Justitiæ quàm infensi sint, referentem. Tanto nimirum illos odio eam atque adversatione habere, ut si ipsa se Justitia humanam induta figuram, oculis corporeis cernendam exhiberet, ne impune quidem esset factura; Sed Virtutis tam eximiæ impatientes, morte quam poterant atroci & contumeliosâ maximè, homines illam mulctaturos autumat.

§ 19. D'Acer. xxiv. Πρὸς ὀλίγα δὲ ἐφέλκει πόσις, καὶ δίαιτα. | Nobis etiam haud ineptè in eos, qui insolentiùs efferunt sese, & Dominatum sibi vindicant, ista docet Antoninus transferenda, quæ Davus olim ille Horatianus, Imperium Hominis detrectans vitiis irretiti, & sui parum potentis,

Tune mihi Dominus Rerum imperiis hominumque
Tot tantisque minor? quem ter Vindicta quaterque
Imposita haud unquam miserâ formidine privet?
Serm. Lib. 2. Sat. 7.

§ 20. D'Acer. xxv. Τὸ τὰ συμφέροντα, ὅτι ἐκείνῃ φέρει | Illorum redarguit errorem qui, res olim forsan ex usu futuras fassi, calamitosas tamen in præsens criminantur. Is contrà, ubi primum agere quid decreverit Natura, ex illo nobis esse usui contendit. A Naturâ enim suum cuique tempus præstitui; idoneum apprimè & congruum. Adeo ut nequid unquam sit ab illâ Factum, nisi, & quod fieri debuit, & quando fieri debuit maxime!

§ 23. D'Acer. xxviii. Τὰ τῆ Πλάτωνος, σκιὰν ἐν ὄρει | Locum habes in Theæteto, Socratem nempe Commoditates & Prærogativas enarrantem, quibus & Magnates gaudent & Philosophi; & ob quas vel Hi vel Illi potius antepo-
nendi videantur. Ἀγεφύκιον δὲ τὸ ἀ- *Edit. Serran.*
παίδευτον τοῦτο ἀσχολίας ἕδραν ἔχειν ἧττον τῆς *F. 147.*
νομέων τὸν τοιοῦτον ἀναγκαῖον εἶναι
σκιὰν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιεβλημένον. *Itaque & hujusmodi Philosophum necesse est propter nullam negotiorum exercitationem, non minus rusticum & imperitum esse, quàm Pastores. Utpote qui perinde mœnibus in Urbe, ac illi Cautæ septo in monte circumdetur.* Ad illa verò Marcum idcircò alludisse arbitror, quò nobis inde colligendi locum daret, quòd cum Sapiens in medio Urbis tumultu, ruris sibi delicias, & solitudinem servet integram, Animi Tranquillitas, ab hominum itidem quolibet, qui sibi non ponit obicem, & reperiri possit ubibuis loci, & facilè conservari.

§ 25. D'Acer. xxx. Κύριος δὲ ὁ νόμος | *Lex*, vel quod Marco tantundem est, *Deus*. Is nempe Lex est vivens, immutabilis, & sempiterna. Unde & Legem à Platone *Sapientum Deum*, & à Socrate in Minoe τοῦ ὄντος ἕξιγητὴν, *Inventionem ejus quod est* nuncupatam auguror.

§ 26. D'Acer. xxxi. Ὡς καὶ τὴν βλάστην καὶ τὴν ἀναφορὰν ὁρῶμεν. | Vis illa Naturalis, (Plasticam vocant,) cujus ope stupenda planè ista Fœtûs & generandi, & efformandi, & ad maturitatem usque perducendi mysteria ritè peraguntur, oculos longè fugit corporeos; nec nisi animo eam omninò videndam objicimus: Pariter se habet & illa, quâ corpora sive sursum, sive deorsum feruntur. Unde eruditis haud levis semper animum subiit dubitatio quâ demum de causâ facultas hæc originem traxerit; Ipsa etenim Corpora nec Gravitate per se, nec Levitate prædita satis constat. Videndum itaque, an inde fiat, quod Omnia sui similium appetentia, his præsertim consociare se, & tanquam in amplexus ruere avidè contendant, quod Stoicis placuit magis: An, quod Aliis Verò visum est similius, id omne Terræ circa suum centrum motæ sit potiùs tribuendum; quæ dum rapidissimâ rotatur agitatione, partes suæ molis Universas à Centro abigit quodammodo arcetque. Istæ igitur Particulæ vel longiùs inde absunt vel propiùs, velociùs etiam aut segniùs capessunt fugam, quo se aut fortiùs impulsas, aut placidè magis, motas sentiunt. Quibus Motûs imprimitur minus, illa ab aliis magis motis magnâ vi pulsæ recidunt illicò: & ex casu tam subito, tamque violento, nomen & existimationem Corporum graviorum adipiscuntur. Horum enim peculiare vulgò perhibetur, Centrum versùs descendere, & ab illo ægrè avelli.

§ 29. D'Acer.

§ 29. D'Acer. xxxiv. Ἐφάπτα σταθμὸν, εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τοῦτο εἴη. | Si ſingulis ſeorſim ad examen vocatis, ſuo tantùm unum quodque penderemus pondere, ex iſtis omnibus, quæ moribundos male habent, vix ullum reſtaret, quod tanti apud nos eſſet, ut ejus unius gratiâ, vel vitæ incommoda ſuſtinendas vel mortem moleſtè ferendam exiſtimaremus.

§ 31. D'Acer. xxxvi. Καὶ ἐφ' ἑκάστῳ τὸ ἀπάλεσον. | Ad idoneam fragilitatis humanæ recordationem id forſan videatur ſatis, Omnes ut Præclaros præſertim qui antehac è vivis exceſſerunt, animo Viros recolas. Sed cùm ii ſumus, qui nos noſtraque, alienis anteferenda habeamus univerſi, hinc fit, ut iſta fortiùs animum commoveant Exempla, quibuſcum aliqua nobis interceſſit vel neceſſitudo, vel Conditionis, vel Eventuum Analogia. Quod huic locum dedit conſilio, ut in alios ſine delectu quodam, tanquam in ſpeculum inſpicientes, quid nobis & futurum ſit, & facto opus, aptiùs, & veriùs, & faciliùs edifcamus.

Ibid. Τὸ ἅπαξ μιαλοιὸν ἐκεῖν ἴσαι ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ | Viſum eſt Stoicis, Mundum ſæpiùs, vel potiùs ſemper repetitis vicibus refici, & renovari. Imaginem etiam aliquam ſubobſcuram licet, Reſurrectionis à mortuis, animo eos effinxiſſe, inducit ut credam Locus in Chryſippi de Providentiâ Libello in pauciſſimis memorabilis. *Hæc* (inquit ille) *quum ſic ſe habeant, ſatis conſtat id, nec rerum naturæ, nec rationi rectæ repugnare, ut temporum Periochis olim revolventibus, in eandem poſt obitum rurſus, & Formam & Conditionem revertamur.* Ab Stoicis tamen non eadem omninò quæ nunc ſunt renaſcitura, ſed illis ſimilia tantùm; (Non eundem verbi gratiâ, Socratem, ſed huic & virtute & fortunâ geminum) videtur potiùs placuiſſe.

§ 33. D'Acer. xxxviii. Κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ ἐπιτυπώσεως, ὁ ἐξῶσῆς χώνευμα πῦς σκευασθέν. | Iſta enim Infortunia, Ignis ad inſtar, quo aurum excoquitur, defæcatiorem virum & nitidiorem præſtant. Sanctior ità demum & auguſtior factus, haud ineptè de ſe dici poſſe ſentit, quod olim de Mario Florus, *Redit ab Africâ Marius clade major, ſiquidem Carcer, Catenæ, Fuga, Exiliaque horrificaverant dignitatem.*

Lib. III. *C.* 21.

Ibid. Οὐδὲν βλάπτει νόμον | *Legem* Ordinem ſcilicet rerum à Deò conſtitutum nequaquam perturbant aut Univerſi faciem deturpant hominum infortunia. Elegantiæ ſiquidem & ad Bonum commune convenientiæ tantundem habent res adverſæ quantum quæ ſecundæ ſunt maximò. Sunt enim & iſtæ in manu Dei poſitæ & ejus Inſtrumentorum perinde funguntur viæ; ad opera tam Bonitatis quam Juſtitiæ exequenda pariter aptæ; ſive ut his ſpectatâ magis effulgeat Bonorum virtus, ſive Improborum Malitiæ ut aliquis ponatur modus. Præclara ſane, & quæ Animum verè Philoſophicum ſapit Ratiocinatio.

§ 36. D'Acer. xli. Τινὲς ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακὸν. | Antoninum iſta locutum cave mortem in Malorum cenſu repoſuiſſe exiſtimes; ſed vulgi potius ingenio Sermonem attemperâſſe, qui Mortem Malorum graviſſimum ſupremumq; rati, quoties Inimicos, aut ſibi Incommodos è medio ſublatos videant, vehementer ſolent gaudere. Quod non Puſilli tantùm, ſed & Malevoli, & Immanis animi certiſſimo eſt indicio.

Ibid. Χαλεπὸς μὲν ἐστὶ καὶ ἡμῶν ἦν | Is enim eſt vir Bonus, ut Peccata licet damner, & ſummo habeat odio, ipſi tamen peccanti æquum ſe ſemper & Benevolum præſtet. *Infectatur* nempe *Vitia, non Homines, non caſtigat errantes, ſed emendat.*

Nim. Lib. I. *Epiſt.* 10.

Ibid. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἔστι, εἰ ἄρα πολὺς ὁ ἀπαλλαχθῶν ἡμῶν; | Cum iſta Imperatorem eximium adeò, & ſuis meritò dilectiſſimum ſubierit Cogitatio, quid demum pleriſque & vulgaribus opinandum? Me vero in hâc Perioche delectant plurimùm, quæ ubique nitent, Ingenii Manſuetudo, & mira in Alios Benevolentia; In Ethnico quidem eò impenſiùs laudandæ, quòd etiam apud Chriſti nomen profeſſos occurrant (heu!) parùm frequentes.

Ibid. Μὴ μοί τοι διὰ τοῦτο ἔλαττον ἐυμενὴς αὐτῆς ἔσῃ. | Ên quantum Cautelæ, ne quid in Charitatis peccetur Legem; ſi quæ nobis in Mortis ſolarium adhibemus remedia, ad odium vel Inimiciſſimi cujuſvis impulerint.

§ 38. D'Acer. xliii. Ἔχεται, εἰ δεῖ, ἄνθρωπος. | Animam dicit. *Mens* enim *cujuſque eſt quiſque*; Corpus autem, ſi accuratè loqui velimus, non tàm Homo eſt, quàm Hominis Inſtrumentum. Huic non illud puto multum abſimile, quod D. Petrus, 1 Epiſt. iii. 4. *Occultum cordis hominem* nuncupat.

In

In Librum Undecimum.

§ 1. T O'ν καρπὸν ὃν φέρει αὐτὸ καρπῶται] Vox iſthæc *Fructus* ubi quid ab Animâ prolatum denotet, eodem prorſus recidit, quo formulæ loquendi Scriptoribus Sacris uſitatiſſimæ. Nam & Illis etiam familiares novimus, *Fructus Lucis*, *Fructus Juſtitiæ*, *Fructus Spiritûs*; quibus ex adverſo opponi ſolent *Fructus Peccati, & Affectus Carnis.* Hos etiam Tenebras, Injuſtitiam, & Malitiam audire, haud infrequens eſt aut ignotum. *Spiritûs* autem *Fructus* laudati contrà *hujuſmodi ſunt. Dilectio, Gaudium, Pax, Longanimitas, Benignitas, Manſuetudo, Bonitas, Fides, Juſtitia, Sapientia, Temperantia.* Jam vero inter Hos & Illos intereſt plurimùm, quoad iſta præſertim duo, hìc loci haud abs re notanda. Prius attigit Antoninus, Animam nempe & ſe, & ſuis quos profert Fructibus frui & gaudere; Cùm Corpus Carnis Fructibus haud perinde fruatur; ſed ad ritum Animantium cæterorum ſe habeat, in quibus nec Ovibus ſua proſunt vellera, nec mella Apibus. Poſterius, ad Fructûs durationem attinet; Qui carnis ſunt, brevì utique interituri, cum illà pereunt funditùs; Quos autem carpit Spiritus, perenne; carpit & perpetuos; ipſe omnis Expers interitûs, illis perinde ſempiternis nunquam non gaviſurus. Has utinam Differentias, Eſſentiales quidem illas & Immutabiles, perpenderemus ſeriò. Quod qui ex animo fecerit, illum & Periochen hancce pulcherrimam habiturum & impenſam quantum poterit præſtantioribus navaturum operam, nullus dubito.

Eph. v. 9. *Hebr. xii. 11.* *Gal. v. 22.* *Rom. vi. 21.* *vii. 5.*

Ibid. Τὸ μεθ' ἑαυτῆς σεμνὸν.] Ex omnibus hìc terrarum degentibus, Anima humana, & in ſe longè præſtantiſſima, & à nobis jure merito maximo habenda eſt pretio. Quoties enim rebus illam Corporeis poſtponimus, (quem quidem Errorem ſæpe ſæpiùs erramus) in illorum demerſi vanitatem, nobis inurimus maculam. Hanc autem cæteris quod oportet anteferentes, ad Deum accedimus propiùs, cognatione quâdam arctiori illi conjuncti; quin & imperii quodammodo cum Illo conſortes, qui, Terreſtria deſpiciens, univerſa ſubmittit ſibi.

Ibid. Οὕτως ἂν ἐπὶ τὸν διηνεκῆ λόγον ἐρθὸς ᾖς λόγος δικαιούμενος.] Miram in hoc loco deprehendere videor Sapientiam ſublimem quidem & reconditam ut Interpretum pleroſque verus fugerit ſenſus. Id vero, nì & mens me fallit mea voluit Antonius; Parem eò uſque & Animæ noſtræ, & Legis eſſe Sortem, & idonea utrique ſuppetere Argumenta, cur ſe cæteris putet præſtantiorem. Utramque nempe nihil eſſe aliud præter *Veritatem*, & *Juſtitiam perfectiſſimam*. Unde cogas licet Animam eandem eſſe cum Lege, cum utriuſque Ratio eadem ſit. Hinc jus & poteſtas omnia judicandi, cum ipſa intereà loci, nullius ſit judicio obnoxia; Quibus etiam prærogativis Lex gaudet, Anima vero niſi & ipſa Lex eſſet, iiſdem gaudere non poſſet. Quod vero Marcus Animæ (à Deo nimirum inſtitutæ) tribuit, idem & D. Paulus Spirituali (quem nuncupat,) *Quòd omnia* ſcilicet *dijudicet, ipſe vero à nemine dijudicetur*, 1 Cor. ii. 15. "Idem utique cum Deo ſentit Vir Spiritu Sancto imbutus, nec illum ſecutus ducem aut errare poteſt, aut ab alio quopiam redargui. Quod Apoſtolis aliiſque Θεοφόροις contigiſſe exploratum habemus ſatis."

§ 2. Ἐὰν τὴν ἐμμελῆ φωνὴν καταμείσῃς εἰς ἕκαστον τῶν ἐφεξῆς.] Argumentum ſi accuratùs diſcutias, idoneum ſatis; Cui tamen declinando haud una ſuppetit Ratio. Quidnì enim Reſpondemus contrà, Muſicæ concinnitatem in Sonis non verti ſingulis, ſed in multorum apto concentu; cum compluſculi ſimul commiſſi, & juſtis rationibus ad invicem & diſtantiis diſtincti, aurem pertingant ſuaviter demulceantque. Cum denique Harmonia quam vocant inde confletur, eáque major, vel minor, quò perfectiores, aut minus perfectæ ſunt iſtæ Sonorum Commiſſuræ, & ab Unitate ſeu numeris ſuis omnibus abſolutâ Concordia, aut longius abſcedant, aut ad eam accedant propiùs. Carminum etiam ſimilem agnoſcis Rationem, quorum venuſtatem, ſingulas aut penſans Syllabas, aut pronunciando disjunctas fruſtrà eris requirens. Hæc enim à Totâ pariter compage proficiſcitur, cujus numeroſa verborum congruentia variis ex mulis & partibus confecta in amorem ſui rapit, & mixtâ quâdam perfundit voluptate. Hinc utique efficitur, cum harum Rerum Laus & præſtantia particulis ſeorſim, quantumvis rectè diſpoſitis, minimè conſiet; parum appoſita, quibus Mundi Contemptum ſuadeat, præbuiſſe illas Marco exempla. Huic tamen ità occurretur Objectioni, ſi quod in Muſicâ & Poëſi veriſſimum haud diffi-

remur,

temur, Antonini tamen Argumenta convellere id pernegemus. Elegantiæ nempe Muſicæ & Poeſi peculiares, cæteriſque quæ ſenſibus corporeis percipiuntur, mancæ ſunt & imperfectæ. Nam & id ipſum quòd elegantes ſint, aut habeantur, non ſuæ habent ditionis ſed à loco, tempore, & aliis quibuſdam inter ſe conſpirantibus, id pendet totum. Accedit, quòd Particulis iſtæ conſtent ſucceſſivis, quæ ſe mutuò propellentes, perficienteſque, exiſtere ſimul nequeant; Hinc Imaginem veræ illius Æqualitatis in quâ unâ Exemplar conſiſtit Venuſti abſolutum, rudem tantùm & debilem Imaginem repræſentare valeant. In illâ igitur Venuſto & Decoro Primo, qui aciem Intellectùs defixerit, breves iſtos & adventitios lepores, quorum Decor omnis in tranſitu eſt, facile contemnet. Nec id tamen præter mittendum, Muſicæ id laudis jure deberi, quod ex omni inferiorum, quæque ſenſibus percipiuntur voluptatum, & leporum cenſu, illi ut primæ deferantur æquum eſt. Nec quævis eſt alia, quæ Animum dulci perinde deliniat & puro voluptatis ſenſu. Adeo ut hanc vel ignorare prorſus, vel non habere in deliciis, &, quo Virum gravem decet, favore & ſtudio proſequi, vitio vel indolis parùm ingenuæ, vel minus liberaliter inſtitutæ, apponi debere exiſtimem.

Ibid. Κωφὸς ἀρετῆς, ἢ τῆς ἀπ' ἀρετῆς. | Inter hæc & antedicta id intereſt diſcriminis, quod Virtutis & Bonarum Actionum Spiritualis quodammodo, & abſtractus ſit Decor, Pulchritudo quæ ſenſus fugit corporeos, & Animo cernitur ſolo. Hinc fieri cenſendum, quòd Verum illud & Unum, unde Venuſtas & Decorum omne proficiſcitur, in his magis ad vivum depingatur, quæ Legibus corporeis ſoluta ſunt. Nec enim nitidam pariter aut Auguſtam Ideam in craſſioribus & Materialibus patitur Natura.

§ 3. Μὴ ἔτι ῥᾳδίως παραίτησιν, ὡς οἱ χριστιανοὶ. | Haud facile dictu eſt, quid huic locum dederit cogitando; aut quando obſtirmatam adeò patientiam Chriſtianis affinxerit; cùm is eſſet Antoninus, qui Veritatis Profeſſores nunquam non perſequi detrectaverit. Ipſa ſi ſpectes verba, Martyrum exempla cruces & flammas intrepidè perpeſſorum ob oculos illi quotidie verſata dixeris: Nec tamen, illo Imperante, ubi is agebat loci, quenquam accepimus fidei ergò Chriſtianæ Capitis damnatum ſupplicio. At, quantum mihi conjicere eſt, iſtis hæc Cenſura convenit temporibus, cum inteſtinâ diſcordiâ & civili bello expergefactus Ethnicorum furor, & in omne nefas audax, in Chriſtianos Aſiaticos & Gallicos ſæviebat. Horum utique, quos populi veſanæ licentiæ devotos in audiverat Marcus, firma atque imperterrita, etiam inter moriendum & exquiſitiſſimos cruciatus læta & victrix Animi Conſtantia ad illum delata pro merâ obſtinatione habebatur. Quod illis tamen præſertim tribuendum cenſeo, qui, vel unde & qualis eſſet hæc vera Animi Magnitudo neſcii, vel Chriſtianis infamiæ notam inurere Studentes, eorum etiam virtutes falsò criminabantur. Hinc itaque is fælicem hominis vicem prædicat, qui mortem contemnere, non temerè, aut præ animi pervicaciâ, ſed rationum momentis & ſano præmunitus judicio poſſit. Dogma ſi per ſe ſpectes veriſſimum, mores autem Chriſtianorum quod attinet, & mortem ab illis ſtrenuè exceptam, injurium admodum & erroneum. Sed ità ſolent, quibus falſis opinionibus præpedita mens, ut ne quid rectè dijudicent, facit. Illa ſiquidem Martyrum immota Conſtantia, & mors placida, validis rationum fundamentis innixa eſt. Ejuſmodi quidem, quæ cum humanum exſuperarent ingenium, minus eſſe debuit mirum, ſi Ethnici divinæ lucis expertes, haud illas erant aſſequendo ſatis.

Ibid. Καὶ σεμνῶς. | Ad veram Gravitatem multa requiruntur. Decorum ſcilicet & Ordinem in omnibus tuendum, Forti agendum animo, nec periculorum appetenti, nec pavore ſegni; Urgens etiam neceſſitas, Finis viro digni intuitus, qualis quidem citrà Utilitatem alienam conſtitui nullus poteſt. Chriſtianis id verti ſæpè vitio notum eſt, quòd ultrò ſe ſuppliciis dederint frequentes, nec mortem tàm excipere, aut etiam contemnere, quàm ſolicitos ambire animum induxerint ſibi. Hinc iſtæ Philoſophorum Contumeliæ, hinc Conſtantiæ vituperia, ſed ab iſtis tantum profecta, qui quid ageretur rerum ignari, ſuo metiri alios modulo non ſunt veriti. Quod enim nullâ neceſſitate fit, eo in prudentiam quàm graviſſimè peccatur, nec tanti Animi impetu temerario, & levi factum Incogitantiâ cenſendum. Chriſto vero adſcriptos, quæ tandem urgere potuit neceſſitas gravior, quàm Militiæ ut Munus abſolvant ſuæ, in capitis etiamſi diſcrimen ſeſe eſſet committendum, Morte enim ita, ut decuit, obitâ, incaſſum ceſſit Dæmonis dolus, & quò graviori perculſæ ſunt Res Adverſarii iſtius damno, eâdem etiam operâ ditioni Domini ſui tantò uberius acceſſit incrementum.

Ibid. Ὅτι καὶ ἄλλοι πάντα ἀτρεμῶς. | Rectè. Nec enim ex illis quæ faſtu facta novimus, exempla nobis ſumere ſolenne eſt. Sed Juſtitia potiùs, & Neceſſitas conſilio ſublevata, & gravis Animi Deliberatio in Imitationem trahunt ſui. Sed Pompæ & Vani faſtûs Chriſtianos poſtulari minimè omnium oportuit, quem ii eſſent præſertim, qui in Animo humili, & ab Oſtentatione abhorrenti plurimùm, laudem & Virtutem ponebant omnem; nec aliter ſe Servos Jeſu Chriſti credebant, ni ſi hominum encomia adeò non captaverint, ut neglexerint quidem & ſpreverint, in illâ ſcilicet glo-

riâ

riâ quærendâ Toti, quæ ab uno proficiſcitur Deo.

§ 6. Μετὰ δὲ τὴν τραγῳδίαν, ἡ ἀρχαία κωμῳδία παρήχθη. | Quò melius quòd voluit Antoninus, de novo veterique Comœdiæ genere intelligas, vide ſis quæ nos Horatio in Arte Poeticâ adſcriſimus, ad Verſ. 281. & ſequent.

Ibid. Ἡ μέση κωμῳδία. | Comœdia vetus eò uſque perduravit, donec Lyſander Athenis rerum eſſet potitus: Media ad Alexandri Magni tempora pertigit; Nova etiamdum locum obtinet.

Ibid. Ἡ νέα, ἡ ὁπὸ τὴν ὀλιγοστίαν φιλοτεχνίαν ὑποπίπτουσα. | In Comœdiâ quidem tùm Veteri, tum Media nihil inerat Mimici. Iſta enim nec in Perſonis, nec in Rebus ipſis ficti quid in ſe admiſit. Nominibus quidem confictis uſa eſt, & Civium Præſtantiorum Mores exhibuit populo ſpectandos; ſed has extrà Conditiones, à veritate vel latum unguem deflectere, religio erat. Nova autem, eadem premere veſtigia dedignata, & plus ſibi rata licuiſſe, de Veritate parùm ſollicita, & Nomina & Materiam de integro effinxit ſibi. Jure igitur in Mimicum hæc delapſa artificium perhibetur, cùm non ſit jam Vitæ communis Narratio, ſed velut Umbra quædam & Species tantùm. Hoc itaque genus veritate ſpoliatum damnandum cenſuit hîc loci Marcus.

Ibid. Ἕως ἔλαν ὀδόντων τῆς τοιαύτης ποιήσεως ἢ δραματουργίας σοφός τινα πότε σκοπὸν ἀπέδωκε. | "Iſte finis quis tandem ſit cogitandum ſeriò edixit Marcus. D'Acerius autem his ſeorſim poſitis interrogandi affixit notam atque ità demum Antonini Mentem pergit porrò explicare". Veteri quidem & Mediæ finem nunquam fuiſſe utilem haud diffiteur; cùm iſtius generis Comœdiæ moribus emendandis prodeſſent maximè; Novæ non itidem; utpote quæ populo non tàm corrigendo, quàm oblectando, & inani ducendo ſpecie (Antonino Judice) ſtudeat. Veterum uſque adeò aſperitatem comi mollique recentiorum obſequio antehabendam ſtatuit; illam acerbè utilem, hanc autem nulli prorſus bono jucundam prædicans. Quod Perſarum Rex olim de Ariſtophane, *Illius Conſiliis & fortiores Athenienſes, & hoſtibus Superiores factos*, minoris putandum arbitror, quam hæc Antonini ſit approbatio. Quo magis illis eſt condonandum, qui id agunt, ut extorrem iſtum, & exoletam dudum Drammatis morem reſtituant denuò. Sed & illud ut animo advertat monendus eſt Lector, quod ſi fecerit minùs, Antoninum forſan Erroris ſibi Authorem ſit habiturus, Comœdiam ſcilicet, nec *Veterem* nec *Mediam* abſolute & per ſe laudari, ſed Comparatione tantùm inſtitutâ, quâ *Novæ* antecellendi manifeſtæ ſint. Nec enim Marci aut Ingenio convenit, aut Diſciplinæ, hominum ut vitia proferantur palàm, & Spectantibus ludo jocoque fiant; Quod & Divinis & humanis legibus adeò repugnare, ut nihil ſupra. Noſtrum minimè omnium fefellit. Id utique ſibi dedit negoti, Novam ut oſtenderet Comœdiam culpæ haud minùs, imò multò magis obnoxiam quam Vetuſtiora Drammatis exempla, quæ tamen ut Theatro indigna, Ætas præſens amandaverat. Quin & ipſam etiam Tragœdiam longè eſt ut ab omni eximat cenſurâ; ſiquidem Marco, affectibus modum pòni, parum videbatur, niſi & cum Stoicis, eliminandos eos evellendoſque pectoribus humanis, vel (quod eodem ferè recidit) otioſos omninò & inertes eſſe debere decerneret. Quæ huc faciunt plura Lectori occurrant, inter Animadverſiones in Ariſtotelis de Poeſi Libellum.

§ 7. Πῶς ἐσμεν ἐν τοσαύτῃ, τὸ μὲν εἰ ἄλλως βίου ὑποδύσεσθαι εἰς τὸ φιλοσοφεῖν ἐκ δυσπόνου. | Præ tot diſciplinis inter ſe diſſentientibus. Multi olim de veritate aſſequendâ deſperantes, omnem Philoſophiæ curam abjiciebant; id ſatius arbitrati in tranquillo conſidere, quam ſi Iter magna inſtituant negotio, quam potiſſimum inſiſtendum ſit viam incerti. Huic itaque, quo maturiùs medeatur malo, ſuæipſius Vitæ inſtituto penitiùs introſpecto, ad Sapientiam ſatis eſſe illud idoneum certiſſimis comperit indiciis. Hunc etenim cum ſibi ſemper Scopum poſuiſſet, Deum & Proximum, ut Charitate quàm potuit maximâ proſequeretur; id unum erat reliquum, ut in illis perſeverans ſe daret præclarè, & Bonorum Operum fructum ampliſſimum curaret indies edendum.

§ 8. D'Acerio ix. Ὁμοδαμοῦν μὲν, μὴ ὁμοδόξαντον δὲ. | "De Textu, & perioche ab antegreſſis diſtinguendâ, quin & variis loci interpretationibus, Gatakerus jam fusè ſatis. Noſter verò quid hâc in causâ ſenſerit, docebunt ſequentia. Vulgi de Juſtitiâ, Pietate, & Deo, quas animo concipere ſolent Opiniones à Vero ut plurimum abhorrent. Ab his itaque cavendum, cogitando, quòd Charitatis vinculum commune, quantumvis conſtrictos teneat, & in eandem quodammodo Arborem ut univerſi coaleſcant, faciat; Mens tamen, iſtis ſoluta legibus ſui eſſe juris haudquaquam deſinat. Nec id igitur nobis eſt committendum, ut, Rationis Prærogativâ turpiſſimè proditâ, ſententias noſtras alienis ſubjectas, aut obſequio deditas patiamur. Siquidem iſto demum pacto, qui nobis in Salutem & Commodum cedere debuiſſet, graviſſimo futurus eſt damno, & certiſſimo veritatis exitio Amor mutuus, & Benevolentiæ Affectus.

§ 10. D'Acerio xi. Οὐκ ὀλίγον ἄθλημα φύσις τέχνης, ἢ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. | Id omnium eſt Artium commune, ut quæ minùs ſunt perfecta, in perfectiorum gratiam operentur. Natura utique univerſa cujus ad exemplar, Ars omnis ſe ſtudet componere, in id etiam cogitatio-

nem intendit ſuam. Quod ubi perſuaſum tibi, & perſpectum habeas, en genuinam Juſtitiæ Proſapiam! Quorſum enim illa? aut quid tandem ſibi vult? Hoc unum ſcilicet, ut vilia ſubjiciat Præſtantioribus. Egregium ſanè Capitulum in quo & validiſſimis ſimul, & maximè perſpicuis orationibus evincitur, Juſtitiam non à Legibus humanis ortam omnem, ſed à Jure Naturali, Divino huic rerum univerſitati coævam, imò potiùs illâ nimium quantum ætate grandiorem, ab ipſo immediate proſluxiſſe Deo.

Ibid. Οὐ γὰρ παρέσπασται τὸ δίκαιον ἐὰν ὕστερα διαφερόντως πρὸς τὰ πρῶτα. | Hinc ſequitur minùs perfecta in eorum quæ ſunt magis gratiam fieri, quoniam iſtis ſi primæ deferantur partes, lædítur illicò Natura, & rerum interturbatur Ordo. Mihi quidem magno eſt volupi animo verſare mecum, quot & quanta nobis ſe præbeant, explicita magìs & cogitantibus obvia, hujus unius ope (modo ritè intellecti) dogmatis, & ad veritates inde deductu facilos accommodati.

§ 12. D'Acer. xiii. Σφαῖρα ψυχὴ αὐτοειδής. | Anima quam ob rem Sphæræ componatur, jam alibi notatum. Elegantem tamen in pauciſſimis Periochen, quin illuſtrando aliquid conferam operæ temperare mihi nequeo. In corpus rotundum ſi lucem intromiſeris, Gibboſæ ejus particulæ Interſtitia quædam efficient ſubobſcura; per hos enim gibbos ſtetit, quo minus per Corpus omne ſe pariter lumen diffunderet. Haud ſecus cum Animâ itidem actum puta, quæ ſi ſibi ſimilis, & rotunda tota, Lumen divinitùs ſuffuſum excipit ubique lucida. Sed ex quo vitiis depravata ſibi facta eſt diſpar, & diſformis, obſtruuntur extemplo radii cœleſtis, & caligo paulatim inducitur, donec obruta tandem tenebris oberret, & Rerum aliarum, & Suî notitiâ penitus ſpoliata.

§ 13. D'Acer. xiv. Οἷον ὁ Φωκίων. | "Tribus à Gatakero memoratis, & illud de Phocionis morte adjecit D'Acerius". Cicutæ nempe poculo, à quatuor aliis quibus moriendum erat unà, epoto, & Carnifice niſi ſoluto veneni pretio miſcere denuò recuſante, ex amicis illum quendam allocutum, Argenti ut id paululum homuncioni numeraret orâſſe, quando Athenis ipſa mors daretur venum. Hæc omnia, ſi placidè, & ex animo dicta, mortem depingunt ab Antonino laudatam. Quid enim aut Benevolentiæ indicium luculentius, quàm id Filio in mandatis dediſſe, à Charitate & Officio ergà populares, ut paternæ indignatus neci, nunquam excidere ſe pateretur? Athenienſibus autem quid magis opportunum, quàm Crudelitatem ſimul & Avaritiam deteſtandam dehortari, quæ Capitis mulctandos ſupplicio ad mortem ſibi propriis comparandam ſumptibus adigebant. Sed iſta ſi Ironicè tantùm & Scepticè fuerit effatus, (cujus Antonini Mentem ſuſpicio haud levis inceſſerat) non tàm laude quàm vituperio digna exiſtimat. Morientem utique nil niſi grave & ſincerum decet; &, quibus perraro eſſet condonandum, Simultas, Jocus, & Simulatio, ab extremo vitæ actu abeſſe debent longiſſimè.

§ 15. D'Acer. xvi. Ὡς σαπρὸς, καὶ κίβδηλος, &c. | Rectè quidem monuit, iſtas loquendi formulas, quantumvis uſitatas, eſſe tamen Viro honeſto neutiquam dignas: Nec aliter ſentit ſapiens; ſed invaluit conſuetudo, & quæ nulli probamus, præ more recepto, & animi incogitantiâ, facillime in nos admittimus.

Ibid. Ἐπιτήδευσις δ' ἀπάτης συμβιοῦσα κακία ἐστίν. | Eodem redit, quod vetus illud & bene notum, *Pejor eſt Odio Amoris Simulatio.*

§ 16. D'Acer. xvii. Εἰ ἡ κατὰ φύσιν, ζήτει τί ἐστὶ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, καὶ ὅτι τοῦτο ποιεῖ. | Id pro comperto ſatis habuit Antoninus, nihil omnino præter Naturam fieri; ſed aliquantum tamen noſtræ concedit imbecillitati, & anticipatis opinionibus. Cum id & ſalvo dogmate ſuo condonari poterat, & præceptis inde deductis obſequium conciliare. Dato igitur, præter naturam obvenire nonnulla, at noſtri id eſſe officii ſtatuit, quod Naturæ ſit congruum, ut id ſummo proſequamur Studio. Hoc autem ità tantùm aſſequi poteris, ſi Naturæ univerſali Te Tuaque commendes omnia, committaſque lubens. Quòd perinde eſt, ac ſi Deo in omnibus ſubjectum, & ejus voluntati toto conſentientem conſpirantemque animo dixiſſet.

§ 17. D'Acer. xviii. Ὡς οὐδὲν κακὸν ποιοῦντι. | In mortis Remedium id nobis cogitandum vult, Rem nullam in pejus mutari, aut ad nihilum poſſe redigi. Attat Alia quidem ſunt, eáque omnium graviſſima, à quibus Juſti eximuntur ſoli, quorum ſcilicet peccata Deus non illis deputaverit exitio. Sed iſta Philoſophos latuiſſe non eſt mirum; cum Veritate Chriſtianâ deſtituti, Ideam vel nullam, vel falſam nimis & obſcuram tantùm eorum quæ poſt obitum futura ſunt, animo conceperint.

§ 18. D'Acer. xix. Ἄχθοιτο γὰρ ἀκόντως ἄδικος. | In promptu eſt Ratio. Injuria enim & Ingratitudo cum voluntarium inſinuent Virtutis & Officii defectum; nec homines, ſeſe vel inſciis, vel invitis, ii vel ſint, vel videri mercantur, has ſibi jure objici culpas nemo eſt, qui lubens fateatur. Cui conſentaneum eſt, ut vel ſuſpiciones, vel vituperia præſertim ejuſmodi, & illum qui poſtulatur urant malè, & quod à poſtulante iniquè ipſo actum ſit, nunquam non poſtulato videntur.

Ibid. Πολλὰ γὰρ καὶ οἰκειούμεθα γίνεσθαι. | Appoſitum ſanè, quò plurima priùs edocendos oſtenderet, quam de facto alieno pronunciandi ſimus compotes.

Quæ

Quæ cùm adeò sint impedita, & scitu difficilia, ut vix unquam assequi possis, consultius esse multò, quodque probo & prudenti Viro decet magis, ab omni potiùs hujusmodi in causis Judicio sibi temperare. Observatio huic ferè gemina Virum ex hodiernis celeberrimum, eò usque inpulit, ut multa diceret. Instituta & Consilia, quæ risum spectantibus fortean moveant, adeò tamen non absurda esse aut inepta, ut si valida quibus nituntur, rationum fundamenta cernere possemus, Prudentia potiùs Agentis planè demiranda, cogitantes esset in stuporem datura.

Ibid. *Φυλακτέον, δ' ὅπως μὴ ὀρχήσεται τὸ χρηστὸν αὐτῆς.* | Ne Lenitas & comis animi Candor in turpem adulationem defluereat, & ignavum in peccantes obsequium, id diserte cavendum haud abs re monuit Antoninus. Hominum enim pleriq; modum servare nescii; dum studiosè nimis vitant Vitia, in contraria præcipites se dare solent. Id ne nobis committatur, quanto in hac causâ fiat periculo cogitandum. Ab Assentatione scilicet perinde ac ab Asperitate nimiâ metuendum; Et illi quicum agitur, & humanæ Societatis in damnum & exitium, utramque cedere pro certo habendum. Et hoc, & illo perimus pacto, nec quid est quod demas discriminis, nisi illud unicum, quod non pariter utrinque pereamus.

Ibid. *Ὅσῳ γὰρ ἀπαθείᾳ τῶν ὑλικωτέρων, μᾶλλον ἡ δύναμις* | In solidis id corporibus liquet maximè; quorum quæ fortiora dicuntur, firma magis sunt & in se collecta; & ictibus externis fracta difficilia. Sed Antoninum cave, de Animi hebetudine, aut sensibus obstupefactis intelligas. Nos indolentes, hoc est, adeò tantum Sensus expertes voluit, ut ab externis læsi ne nobis videamur. Quæ quidem animi sententia, & fortiorem Virum & Futiorem præstabit, quàm potuisset unquam Stupor & mera quàm vocant malorum Insensibilitas.

§ 19. D'Acer. xx. *Τίνας μᾶλλον ἔχῃς τὰς ἠθικὰς παραγωγάς.* | Affectiones istæ, quantum ego conjicio, sunt Suspicio; Maledicentia, Dissimulatio sive Mendacium, & Intemperantia. Pluribus huic Articulo non est opus, quem tamen, cum lucis adscititiæ indigeret maximè, obscurum nimis passi sunt Interpretes.

§ 20. D'Acer. xxi. *Τὸ προλαμβάνειν σε χρὴ τὰ πρόσωθεν.* | "A Garakero adnotatis adjicit D'Acerius sequentia." Oppones forsan, ne Elementa ipsi immorigera esse queant, Deum prohibuisse Creatorem; Rationi verò nostræ cum eligendi potestate, peccandi etiam simul feciisse Copiam, Illud autem vereor, ne nos adeò culpa non liberet, ut graviori potius Injuriæ obstringat crimine. Noluit ab Hominibus necessitate coactis obsequium sibi praestari Deus, eo nimirum Consilio, ut Amoris attracti delinimentis & lubentiores præstare, & sponte præstantes nostrâ Virtutis adipisci præmium possemus. Nos perditos intereà loci atque Ingratos! Si tanti immemores beneficii, quod ad obtinquium perfectius stimulare nos acrius debuisset, Jure illo in nostrum verso exitium, ad defectionem omnium impiam maximè, & detestandam abutimur; atque illam nobis arripimus gehennam, quàm nisi scientes volentes perpeti non possumus.

Ibid. *Μᾶλλον γὰρ προσβύτεροι τῆς δικαιοσύνης ἀναγκαῖον.* | Causæ utique suis ut sint Effectis priores necesse est. Demptis verò Pietate & Æqualitate, (nam & isthoc Animus redit Æquus) Justitiæ nihil erit super inter homines loci. Ipsa autem si exulet Justitia, Actiones simul justæ, ut amandentur oportet.

§ 21. D'Acer. xxii. *Τὰ ὀλίγα ἐκεῖνα ἐφ' οἷς τοῦτον τὸν πάντα, τίνες ἐφ' οἷς κοινῶν.* | Verissimum illud, ad quod tamen Animum pauci intendimus. De Rebus, quænam Vera Bona dici & existimari potissimùm mereantur, parùm hominibus inter se convenit. Divitias alii, alii Gloriam, hoc cohonestant titulo; Quod verò ad Bonum facit commune, id collaudant ad unum omnes. Nemo enim, etiam Injustorum, est, Societati quæ noverit humanæ expedire, ea vera esse Bona, qui non vel invitus agnoscat. Hinc efficitur, hæc sola Sapientes sibi expetenda arbitrari, hinc etiam suppetit Ratio minimè contemnenda, Charitatem quamobrem cæteris omnibus antehabere virtutibus solenne sit. Nec id prætermittendum, salutaria quæ hinc erui possent Dogmata vel integro si in unum congerantur sufficere Libello.

§ 23. D'Acer. xxiv. *Σκεφτέον τὸ μὴ πολλὰν δικαίαν λαμβάνειν ἐπαλλ.* | Ne eandem sæpiùs cantilenam caneremus satius duximus Lectorem, ad illa quæ nos ad Horatium de Arte Poeticâ, amandare.

§ 28. D'Acer. xxix. *Οἷος ὁ Σωκράτης.* &c. | Xantippen, quam molesta fuerit marito, omnes nôrunt; Quam ut verberibus castigaret, cùm ò familiaribus quidam horraretur, is se suis & conjugis Jurgiis alienam minimè paraturum voluptatem respondit. Hoc monet Marcus, quò magis id animo recurrat sæpiùs, quàm ridiculum sit & absurdum, Populo si quid in oculos subjiciamus, quod aliis cachinnum moveat, nostro interim impendio. Si igitur domestico aliquo contingat nescitis urgeri incommodo, quanto id alios celare consultius est, quàm proferendo palàm ludibrium debere; ut oneri tamen ne detrahatur quicquam, imò adjiciatur plurimum?

§ 30. D'Acer. xxxi. *Δῆλον πέτυκε, ἐμίτυλόν σοι λόγος.* | Versiculum à Tragico quodam detum-

ptum huc loci idcircò transtulit Antoninus, quò in animum revocaret, Affectibus qui se dedunt, & Virtutem habent neglectui, pristino se Jure spoliare, nec suffragium, aut alia quævis hominum Liberorum privilegia, quæ virtuti comperere possunt uni, sibi in posterum vindicare eos debere. Quod fusiùs à nobis tractatum ad Horat. Epist. 6. Lib. 1.

§ 31, 32. D'Acer. xxxii.

——Ἐμὲ δ' ἐχθίστην φίλον ἦκε,
Μέμφονται δ' ἀρετὴν καὶ χαλεποῖς βάζουσιν ἔπεσσιν.

Versiculum ab Hesiodo petitum Homerico alteri adjunxit Marcus, quò nobis ostenderet, Philosophorum istos fatuos insulsosque, qui Virtuti maledicunt, nihil eam aliud præter nomen inane, & merum esse hominum figmentum contendentes, adeò non ipsi facessere molestias; ut se potiùs suamque stultitiam ludos faciant. Ridendi enim magis, quàm vel audiendi, vel cum stomacho excipiendi sunt istiusmodi Scioli.

§ 33. τούτῳ ὁ παῖδα ἴδιον ζωὴν ὅτε ἐκ τῶν λοιπῶν. | His forsan locum dederat, Filius ejus Verus, inter Medicorum manus, præmaturâ abreptus morte.

§ 34. Οὐδὲν λύσιμον φυσικῇ πρὸς ἔργα σπουδαῖον. | Ultrà etiam proferre pedem possumus, & cum Oreste illo dum mortuum simularet, dicere,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν καιρῷ κακόν.
Existimo nullum verbum commodum & utile turpe esse.

Morte autem nihil reperias, vel Naturæ magis, vel Utilitati consentaneum. Hominum vulgo quantumvis huic reclamante veritati.

§ 38. Οὐ δεῖ τῷ τυχόντι ὁ ἀγὼν, ἀλλὰ δεῖ τῷ καιρίῳ ἢ μή. | Ita quidem. Vita enim omnis Exercitatio quædam, & Certamen est perpetuum, in quo si à nobis steterit Victoria, Præmium reportamus amplissimum Sapientiam: Sin Hosti succumbimus, Stultitia & Insania nobis in Ignaviæ sunt supplicium. Ita enim res humanæ comparatæ sunt, ut quod socordibus esse possit solatio nihil inter hæc extrema interlit Medii. Verba autem hic laudata loci, ab Epicteto referuntur accepta.

In Librum Duodecimum.

§ 2 Ὅταν γὰρ τὰ ἑαυτῆς νοερὰ μόνον ἅπτηται καὶ ἐξ ἑαυτῆς εἰς ταῦτα ἐρρυηκότων. | Perioche observatu dignissima. Id utique innuit Marcus, quòd Spiritus Dei quum istiusmodi tantum impertiat sese, quæ sui sunt similia, Immortalia dico & Spiritualia, Materiâ (tanquam Cortice tantùm, aut sordido rerum integumento) insuper habitâ, idem à nobis ut fiat pariter, insigni hoc esse documento. Anima siquidem ad hoc perfectissimum composita exemplar, ut sui gaudeat similibus, Corporea verò & Terrestria dedignetur, æquissimum est. Ita tandem arctissima necessitudine ipsi, unde & originem traxerat, Deo conjuncta, & virtutem in deliciis habere unam, cætera verò negligere & vili pendere, familiare illi futurum.

§ 3. Ὅτι δὲ συνεπιῤῥώσεως ἐξηρτῆσθαι καθαρὸν τὸν νοερὸν δύναται ἀπόλυτον ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν. | Non id voluit, Menti nostræ quò vivat libera, Providentiæ jugum esse excutiendum, & suæ unius ut sit dictionis; sed potius à Rerum materialium vinculis, ut quantum poterit expediat sese; quæ & ipsam etiam Mentem, quantumvis immateriam, suo solent haud rarò impetu abripere. Donec enim in cœnum demersa in istis hæret omnis, eàdem ut deferatur Tempestate, & in carnales affectus ipsa delabatur necesse est. Ista itaque quò se servitute liberet, & miseriâ; sua sibi vindicanda est Dominatio; quæ ita demum recuperatur, si ad Deum, unde defecerat, reversa, pietatis & Amoris nexu in posterum indivulso adjungat sese, & voluntati ejus in omnibus placido modestoque acquiescat animo.

§ 5. Ἐπειδὴ ἅπαξ ἀποθνῄσκειν, μικρὸν αὖ καὶ ῥηθέν. | Capitulum cumprimis elegans & grave, in quo Antoninum suspicias, non Providentiæ & Bonitatis incertum, aut minus quàm par erat, Religioni credulum. Sed in Dei potius Consilio & Benignitate summâ fretum fiduciâ, quodcunque is decreverit æquo excipientem animo, & ejusmodi quod omnium fieri debuit maximè existimantem.

Ibid. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν ἂν καὶ δυνατόν. | Æquissimum id esse omnium, Homines de Morte ut aliquando resurgant, idoneis nititur Argumentis à Paginâ Sacrâ facilè petendis: Justissimo enim Deo convenit, Sceleris supplicium Improbos luere, Bonos autem Virtutis ampla reportare præmia; quæ

in

in hoc rerum quo nunc vivitur ſtatu, neutiquam facta conſtat. Jam verò, dato quod Juſtum ſit, ex Antonini principiis Poſſibile idem eſſe, reſtat colligendum. Qui verò Argumentum ſpiſſis Ignorantiæ Ethnicæ tenebris involutus, ſic tamen inſtituere potuit; qualem cenſes, & quàm oculatum futurum, Chriſtianâ veritate imbutus, quæ his poſitis inſtrui poſſint Dogmata, quàm latè pateant, & quantum habeant Virtutis, ſi penitùs perſpecta habuiſſet?

Illud interea loci cumprimis advertendum, quòd Antoninum minimè omnium prohibuerit Rei ipſius Impoſſibilitas aliqua præſumpta animo, quò minus Mortuorum Reſurrectio fidem illi faceret. Nam nec illa quidem, ad quam ſeſe adjunxerat Philoſophiæ Diſciplinam, ab iſtâ Sententiâ multùm abhorruiſſe cenſenda eſt. Utique D. Paulum hoc Dogmatis Athenis annunciantem quomodo exceperint, memorat S. Lucas, *Diſceptáſſe* nimirum *cum hac in Causâ cum Stoicorum & Epicureorum quibuſdam; qui, quum audiſſent Reſurrectionem mortuorum; Alii quidem cavillabantur, alii verò dicebant, audiemus te rurſus de hac re.* Act. 17. 18, 32. Cavillatos quidem Epicureos facilè crediderim, Stoicos autem aliud potiùs, quò hæc ipſis exponerentur, fuſiùs tempus opportunum efflagitâſſe; utpote quorum Placita à doctrinâ D. Pauli abeſſent propiùs, quàm quæ amplexa eſt, vel Epicuri, vel quælibet alia Philoſophorum Schola. Idem etiam Paulus, nihil hâc in re quod naturæ repugnaret gnarus ſatis, En quantâ fretus fiduciâ, ſermonem coram Agrippâ & Feſto habuerit; ad illos nempe delato Cauſæ judicio, *Quid eſt*, inquit, *quod incredibile vobis videatur, Deum mortuos excitare?* Act. 26. Atat, quantò illos ad hanc Sententiam pariores vel unius Rationis ductu videre eſt; eò magis ſui pudeat pigeatque multos fas eſt, qui dum Chriſti in ſe nomen ſuſcipiunt, Reſurrectionis tamen fidem majori à ſe amoliuntur ſtudio, & in dubium revocare ſatagunt vehementiùs, quàm vel ex ipſis Paganis quibuſdam olim erat mos.

Ibid. Οὐκ ἂν δ' ὅπως διαλεχθείημεν τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄρειοι καὶ δικαιότεροι εἶεν. | Ejuſmodi Diſceptationes, quibus quæ vel fiant, vel fieri debeant, ſolicitâ quærimus indagine, Opinionem Juſtitiæ & Bonitatis Divinæ jamdudum animo præſumptam oſtendunt ſatis. Quod ſi aliter viſum fuiſſet, iſtis *Qui fieri poteſt ut Dris* &c. percontandis nil ſupereſſet loci Aliam tamen Interpretationem verba capiunt iſta, eamque nequaquam incommodam. Quid enim ſi illorum loco, *Nos non de jure cum Deo diſceptaremus*, reponatur, *Si ſecus eſſet, ut de jure ſecum diſceptaremus, neutiquam permiſſurus eſſet Deus?* Atqueità demum iſthoc Marci redibit Argumentatio. Pro ſummâ quâ eſt æquitate & clementiâ, id noſtræ imbecillitati condonandum voluit Deus, cum illo ut dicamus cauſam; quæ nos male habent dubia ponamus; de illius denique Providentiâ inquiramus, quo jure ſint ſingula, & quibus is ductus argumentis fecerit, ut cogitando rationes (modeſto modò & minimè procaci animo) exigamus. Iſta verò niſi à Deo ſummoperè Juſto Bonoque neutiquam nobis indulta fuiſſet Copia; ideò nimirum indulta, quod ſua & rectiſſima & æquiſſima noverit omnia, nos autem quo introſpiciamus propiùs, & dilecturos ejus Conſilia, & demiraturos magis. Ita enim eluceſcit Sapientia, parùm cogitantibus nimis ignota, & illud à Davide pronunciatum comprobatur luculentius, *Fieri* nempe, *ut juſtificetur Deus in ſermonibus, & vincendi manifeſtus ſit, cum judicatur.* Pſal. 51. 4.

§ 7. Ὅποιον δεῖ καθαρεύειν ἀπὸ τῆς διανοίας καὶ σώματι καὶ ψυχῇ | Nec enim officio facit ſatis, qui Animæ cogitationes ut puræ ſint, operam dat, niſi & Corpus etiam mundum, & ab omni peccati labe immune præſtiterit Deo. Namque ita viſum eſt D. Paulo, *ut Corpora etiam noſtra ſiſtamus* adhortari, *hoſtiam vivam, ſanctam, acceptam Deo* Rom. 12. 1.

§ 11. Ἠλίκλω δυνατὸν ἔχει ἄνθρωπος. | Ingens quidem eſt Homini Poteſtas, tanta nempe ut optimo res noſtras eſſe loco, modò ritè utamur, fatendum. Hæc verò quanta quanta eſt, non propriis eam viribus aſſecuti ſumus, ſed à Benigniſſimo Adjutore Deo omnem tulimus acceptam.

§ 12. Τὸ ἑξῆς τῇ φύσει, μήτε θεοῖς μεμφόμενον. | Naturam enim Deo in omnibus morigeram, Deum autem nihil non æquiſſimum & optimum, & facere & velle, memineris ſemper oportet.

§ 14. Ἡ τοιαύτη εἰλικρίνεια. | Ejuſmodi nimirum Providentiam, quum & Antoninus, & Stoicorum conſultiores modeſtioreſque crediderunt; Credunt itidem Chriſtiani, nec tamen Naturæ Divinæ aut detrahi immutabilitatem, aut Conſtantiam & Æquitatem læſam, idcircò quod precibus ſe facilem flexu præbeat, deputandum.

§ 15. Ἡ ἡ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη καὶ συμφωνία σεαυτοσβιωτικοῦ. | Nos Lucernæ ſumus viventes, Lumen autem quo & accendimur & aliis prælucere debemus non niſi noſtrâ extinguitur culpâ. Noſtri enim eſt Officii, Charitatis & Bonorum operum ſupplemento flammam fovere; & ut indies effulgeat magis curare.

§ 19. κρεῖττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σεαυτῷ ἢ τὰ παθη ποιοῦντα. | Affectus in iſtâ Animæ parte, quæ Animalis vulgò audit, naſcuntur. Spiritus nimirum Animales rerum externarum impulſu agitati, animum etiam concitant commoventque unà. Iſtos autem Spiritus, *Fibrularum* nomine indigitat Antoninus, quoniam his extrà Mentem poſitis, perinde ac neuvis ligna-

num mobile, motu non nostro ducimur, sed alieno. At præstantiorem intereà loci facultatem vel inde liquet nobis suppetere, quòd etiam inter affectus excitandum aliud quiddam Animus sentiat prærereà, quòd affectus in judicium vocare, exultantes comprimere, rebelles debellare & suæ ditionis facere in se recipiat. Quæ omnia potestatem his Affectibus & superiorem, & quodammodo contrariam à Naturâ nobis inditam liquidò delignant.

§ 23. D'Acer. xxv. Θεωρήσεις ὁ φιλόσοφος καὶ πᾶσι τοῖς θεοῖς. | Nihil aut in se verius, aut ad nosmet explorandos efficacius. Hujus enim, tanquam Tesseræ cujusdam ope, & quidnam simus hominum experiri, & quo tandem ducamur Spiritu, semper nobis erit in promptu dijudicare.

§ 24. D'Acer. xxvi. Ἐπὶ τύπτοις ὁ πόθος. | Cùm res humanæ variæ sunt adeò & incertæ, ut omnia temerè obvenire non rarò Sapientum animis inciderit suspicio; Cúmque sit nihil prorsus, quod vel Terra capit, vel Aeris Regio, vel Æther sublimis Naturæ aut diversæ, aut Casibus iisdem, & Corruptionis legibus immunis, quid tandem est, obsecro, quod te efferas adeò, aut quænam arrogantiæ idonea suppetit materia? Hominibus quidem illud potius crediderim dolendum, quod se tam valido, tam universo Corruptionis & Miseriæ torrente, implicitos sentiant, & simul abreptos.

§ 26. D'Acer. xxviii. Ὅτι ὁ ἐνδοτέρω νοῦς θεός. | Animus noster neutiquam pro Deo habendus, sed quod Nobis & in honorem, & commodum cesserit, quam maximum; & præclarum is Dei Opificium est; & Domicilium illi Dilectissimum.

§ 27. D'Acer. xxix. Πᾶν οἷον φάθι Κατυλλῖνος ἐπ' ἀγρῷ, Λύκιος Λύκος, καὶ Σπερχίνιος, καὶ Τιβέριος ἐν Καπρείαις, καὶ Οὐήλιος Ῥόφος. | Quicquid aliis vitium fuerit, mihi fateor Tiberius hic loci memoratus, haud levem incussit suspicionem, cæteros etiam notatos simul ejusdem fuisse farinæ, & ideò se contulisse rus, ut à Turbâ & oculis semoti, turpem degerent & infamem degisse vitam, quali suas Tiberius nobilitaverit Capreas. Ibi is frænis Libidini solutis, & in omne genus spurcitiam demersus, luxum & lasciviam tanto apparatu, & pompâ tam solenni instituit ut novum quoddam Munus & turpe Ministerium excogitaret sibi *Magistri voluptatum* Titulo cohonestandum.

§ 28. D'Acer. xxx. Οὐδὲ ἡ ψυχὴ ἡ ἑαυτῆ εὐσεβὴς καὶ ὁσίως πως. | Materiæ proprietates sedulò perpendenti, non est quod Animæ Existentia in dubio sit; utpote quæ se oculis animorum exhibeat, vel quovis corpore apertiùs conspiciendam. Hinc jure optimo à Marco dictum meminimus, *Ecquando futura es, O Anima, Simplex una nuda, & Corpore te ambiente dilucidior?* Lib. X. I. Pari itidem ratione Animæ Naturam & Facultates ubi seriò cogitaveris, aut oculos tibi animi eruas necesse est, aut Dei illic existentiam & liquido cernas, & firmiter credas. Deus enim animæ ut Anima ferè Corpori præest potior. Quorum neutrum licet oculis assequi corporeis valeamus, at mentis tamen acie utrumque non possumus non videre. Ità demum quod crassa nequit compages, Proprietates & Operationes conspicuæ plus satis, & tantùm non palpandæ cogitationi videndum subjecerunt.

§ 30. D'Acer. xxxii. Ἐν τῷ ὑλῇ | Id agit ut Proximi dilectionem ita naturæ consentaneam ostendat, ut Appetitus, quo in illam Anima fertur Rationalis, major sit, & vehementior, quàm cui Impetum possis compescere nisi & ingenio tuo vim simul inferas, & cum Naturâ bellum geras. Nec idoneis deficitur argumentis.

Ibid. Μία νοερὰ ψυχὴ κἂν διαιρεῖται δοκῇ. | Ad Placita Stoicorum jam loquentem audis Antoninum; quibus Animæ Rationales divinæ Essentiæ Particulæ sunt visæ. Isthoc ii licet asseuerint perperàm, id tamen nemo ibit inficias, Animas omnes ejusdem prorsus esse Naturæ; nec nisi unam esse Specie; quantumvis numero plures. Hoc autem posito, rectà procedit Marci Argumentatio.

Ibid. Πράγματα δὲ ἐν ᾧ ἐμπεπλεγμένα ἀναδύεται, καὶ ἀνοικείωτα ἀλλήλοις. | Perplexum habes & obscurum in primis locum, cujus an mihi detur nodos expedire tentandum. Per *Formam* itaque in Substantiâ Rationali, Animum sive intellectum; in Rationis experte, Animam Sensitivam; in Vegetantibus & Inanimatis, quod Principium dicitur Unionis, seu quo continetur Essentia vinculo, voluisse Nostrum arbitror. Jam verò in istis, Naturâ nimium quantum diversis, Formam & Materiam, si per se tantùm & simpliciter spectes, nullâ communi cognatione, aut necessitudinis vinculo conjunctas narrat; ne mutuæ quidem Societatis capaces. Deum vero quò magis immensa Numinis emicaret Potentia, invitas quantumvis & reluctantes, arctis tamen nexibus, composuisse, & ut posteà in Unam Substantiam coalescerent, jussisse. Cæterùm Animæ Rationalis conditionem ab hâc diversam esse plurimùm. Hæc à Communione siquidem adeò non abhorret, ut se simili adjungere summopere gaudeat; idque Studio & Affectu vehementi perpetique, quod nihil restinguere prorsus possit; Naturali vero & congruo, nemo uspiam hominum ab illo alienus esse queat.

§ 32.

§ 32. Πόσον ἡ μέρις τῆς ὅλης ψυχῆς. | Animam hîc loci Universam, cave illam intelligas Universalem, qualis apud Stoicos audire solet Deus. Huic etenim nullo modo convenit istius portiunculæ (cujus compotes facti sumus singuli) Contemptus, cum illa Augustissimâ Animæ Ideâ, quâ portiuncula isthæc ipsius Dei pars, imò ipsissimus depingitur Deus. Dei utique vel particulam habere despicatui, & læsi Numinis reos facit, & Marci dogmatis neutiquam constare poterit. Anima igitur Universa hîc loci laudata nihil aliud sonat, præter Animam Mundi Vitalem, unde tanquam de Fonte quodam communi perennique, Spiritus omnium Animales hauriri, & ut opus erat cuique fluxisse, Stoicis placuisse accepimus. Eodem recidit, quod jamjam adnotavimus, de *Unicâ tantùm, licet innumerabilibus dispescatur, & in plures dirimi videatur, Animâ.* Sed ut Antonini me minimè fefellerit scopus, Parvi scilicet pendenda, quæ particularum tantùm funguntur vice quæque si ad Totum Hoc componas, ne hili quidem locum obtinent; vereor tamen, ut is parum validis innixus rationibus id in præsens suadeat. Quid enim obstat, quò minùs Animam Sensitivam magni faciam tamen? Ut enim perexigua sit, at mihi sufficit nihilominùs; Nec ullo quod sentiam urgeor incommodo, quia cumulatiorem impertire Natura non sustinuit. Nonne illud extremæ est dementiæ, (& sane huic prorsus gemina est) lumen ideò aspernari, quod eorum qui quaqua versum diffluunt radios angusta nimis Oculorum foramina perquam paucos capiant? Sed Antonino satis est, si minùs in omni, at uno saltem ut sensu vera sint ista. Et habent sanè verissimum, eumque Authoris menti, & proposito commodum satis.

§ 33. D'Acer. xxxv. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν. | Heu quantum nostri pleriique & quàm meritum incuteret pudorem, quæstio illa, sæpiùs, quæ debuit, singulis diebus repetita.

Ibid. Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἔχει. | Non illud utique aut Primum omnium aut Maximum sed planè Omne ut ipsum habeatur unum fas est. Nobis autem in sequiorem partem omnia. Siquidem quæ suo tantùm Commodo studere debuit, in corpore curando tota est Anima. Et, quod nobis aut dolendum est aut vitio vertendum maximo. Nemo fere hanc aut alloquitur, aut ad agendum stimulat, nili eo tantùm Consilio, ut Corpori prodesse possit, & illi molliùs atque lautiùs tractando impigrè magis inserviat.

§ 35. D'Acer. xxxvii. Ὦ, εἰ ἴσα ἔχει τὸ πλεῖστος τῷ ὀλιγοτέρῳ, &c. | Rectè quidem. Nec enim interesse quid putandum, Cùm (quod jam alibi monuimus) non quamdiu, sed quales vixerimus in extremo referet die: Et Hominum Fidem Virtutesque, ex Actionum non Numero, sed Qualitate potiùs, & Pondere æstimandas abunde constat.

§ 36. D'Acer. xxxviii. Ἄνθρωπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει. | Mundo scilicet; quem magnam nobis exhibet Civitatem cogitandum, in quâ Aliæ quæ vulgò nuncupantur Civitates, Diversoriorum tantùm, seu Domiciliorum tuentur partes; Quò magis illius & Legibus obsequi, & Saluti consulere; jura denique omnia summâ religione servare, colere, tueri, & præ municipalibus quibusvis chara maximè, & sancta existimare debemus.

Finis Annotationum D'Acerii.

Exorandus est Lector, Benevolus, ut pro solito candore Editoris Absentiæ & Negotiis gravissimis Errata condonet; quæ verò sequuntur, ne inter legendum faceſſant moleſtiam, ut calamo emendet in Vita M. Antonini.

PAg. 1. lin. 13. poſt *omnia*, pone; 11. 17. *qui*, *ſimul*. l. 44. poſt *ſapientia* dele, 3. 6. poſt *habuit* dele, l. 26. *præſunte*. l. 35. *Albe-num*. 5. 9. *etiam*, l. 36. ante *poni* del. 9. 45. *movet ea non ciere Co.* 10. 35. *capias*. 13. 10 del. *ſi*. 15. 38. poſt *hæc* del. 16. 33. del. *ut*. l. 50. *accederet*. 17. 3. *antecelluit*. 19. 23. *in ſe*, ibid. *quorum*. 20. 37. *depulſa*. 21. 15. *fecerit*. 23. 15. *videtur*, del. *eſt*. 27. 46. *Pruino*. 28. del. *at*. 29. 10. *rigentem*. 11. *aggrederetur*. 24. *Imperatoria*. 26. *ſcuta*. 32. pro *in* leg. *ut*. pro *ut* leg. *in*. 34 8. τὸ l. 13. del. X. 35. 8. *id*. 36. 11. *mordax*. l. ult. *Conſulatu*. 37 38. *in Syriam*. 38. 23. *quam*, *quoties*. 39. &c. 43. 9. *ita*. 42. 12. *Commodus*. 43. *aut*.

Corrigenda in Notis D'Acerianis.

☞ *a* Notat primam Paginarum columnam, *b* ſecundam.

PAg. 2. *b* lin. 9. *ſermone*. 3. *a* 30. ἐλαύνει. 4. *b* 40. *etiam tum*. 5. *b* 49. *infortunii*. 7. *a* 16. poſt *ſacri* adde *narrant*. 10. *a* 12. dele *quod*. ibid. 25. *ſaturet*. 16. *a* 45. *deperentis*. 18. *a* 13. *inficiendum*. 20. *b* 16. *quem ob*. 21. *b* 32. *experti*. 22. *a* 35. *quam deinde nata*. 23. *a* 37. *ſed*. 29 *b* 46. *in noſtrâ*. 31. *b* 53. *diteſcimus*. 35. *b*. 9. *te*. 36. *b* 31. dele *at*. 38. *a* 25. dele *comma* poſt *eſſe*. 39. *a* 43. *poſſet*. 43. *b* 43. *Cattelii*. 48. *a* 18. τολέσαν. 57. *b* 16. *ampleſtatur*. 58. *a* 11. *pellicat*. 58. *b* 30. lege *vel Retinuli nocituram ſit, ut quibus amicum*. 60. *a* 17. *ſincera*. ibid. *b* 4. *exſenſum*. 61. *a* 10. dele *imaginem*. ibid. *b* 51. *quum ii*.

A91 1154628

SVU

Digitized by Google

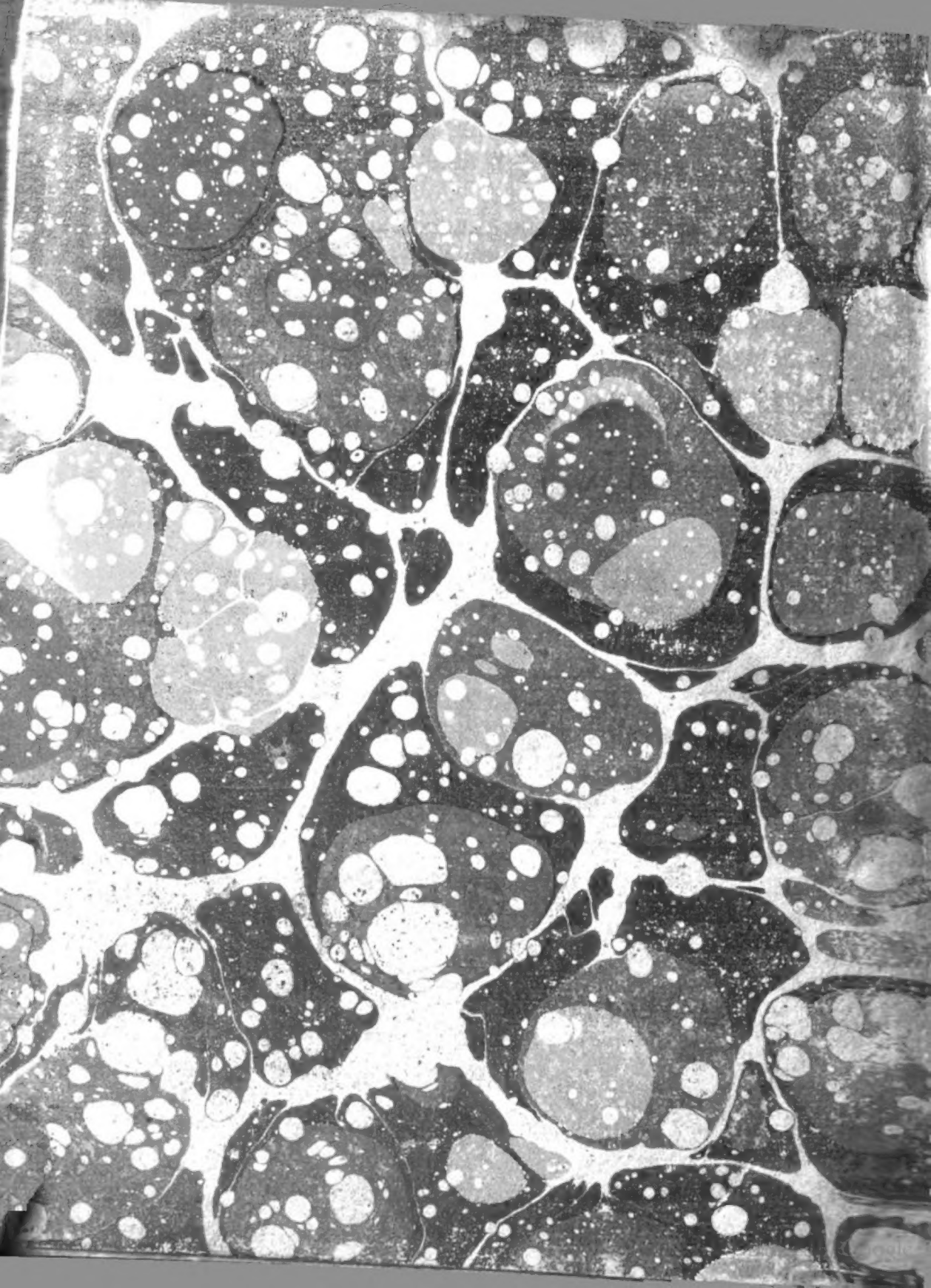

Digitized by Google